Bundel - Algemeen Bestuur van 5 juni 2026

1 Opening
- Uitnodiging AB-vergadering 5 juni 2026
- 1e Nazendingsbrief AB 5 juni 2026
- 2e Nazendingsbrief AB 5 juni 2026
- 3e Nazendingsbrief AB 5 juni 2026
- 4e Nazendingsbrief AB 5 juni 2026

1.1 Insprekers

1.2 Trekking stemmingsnummer

1.3 Vaststellen agenda
- Agenda Algemeen Bestuur d.d. 5 juni 2026
- Agenda Algemeen Bestuur d.d. 5 juni 2026_DEF

2 Mededelingen en ingekomen stukken

2.1 Brieven beëindiging lidmaatschap rekenkamer waterschap Aa en Maas
Kennis te nemen van de brieven beëindiging lidmaatschap rekenkamer waterschap Aa en Maas.
- Beëindiging lidmaatschap voorzitter rekenkamer waterschap Aa en Maas
- Beëindiging lidmaatschap lid rekenkamer waterschap Aa en Maas

2.2 Jaarverslag 2025 werkgroep Behoud de Peel
Kennis te nemen van het jaarverslag 2025 van de werkgroep Behoud de Peel.
- Jaarverslag Peel 2025

2.3 Rapportage 'Onderzoek naar de verspreiding van pesticiden in de Groote Peel' van werkgroep 'Behoud de Peel'
Kennis te nemen van de brief en de rapportage 'Onderzoek naar de verspreiding van pesticiden in de Groote Peel' van werkgroep 'Behoud de Peel'.
- Brief aan waterschap Aa en Maas nav pesticidenonderzoek 2026 DEF
- Rapportage Onderzoek naar de verspreiding van pesticiden in de Groote Peel

3.A Vaststelling notulen, besluitenlijst en actielijst vergadering van het Algemeen Bestuur d.d. 10 april 2026
De notulen, besluitenlijst en actielijst van de AB-vergadering van 10 april 2026 vast te stellen.
- Notulen AB d.d. 10 april 2026
- Besluitenlijst AB d.d. 10 april 2026
- Actielijst AB

3.B Afwerking actiepunten en toezeggingen AB

3.C Adviseringsoverzicht commissies d.d. 13 mei 2026
- Adviseringsoverzicht commissies 20260513
- Woonplaats belangstellenden informatieavonden potetentieel kandidaat AB leden verkiezingen 2027
- Conceptuele studie Arcadis_HoWaBo bovenstrooms vasthouden_22aug25

4 Voorstellen ter besluitvorming

4.1 HAMERSTUKKEN

4.1.A 4e partiele herziening waterschapsverordening 2024
- Dossier 3127 voorblad
- Adviesnota en besluit AB
- Bijlage 1 4e partiele herziening waterschapsverordening Aa en Maas, 2024
- TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.2 4e partiele herziening waterschapsverordening 2024

4.1.B Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project “Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen”

Het Dagelijks Bestuur heeft
Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de uitvoering van het project “Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen”. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.
De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Dossier 3184 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 2 Financiële paragraaf
Bijlage 3 Nadere toelichting - Vervanging hoofdpost TMX
Technische vragen fractie PvdA_vervanging TMX-hoofdpost watersystemen
TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.3 Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen

4.1.C Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project “Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop”

Het Dagelijks Bestuur heeft
Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de voorbereiding van het project “Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop”. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.
De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Dossier 3082 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Financiële paragraaf
Bijlage 3 Kaart projectgebied Goorloop en Donkersvoortsche Loop
TOEGEVOEGD: VuilstortenLaarbeek
TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.4 Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop

4.1.D Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project Beekontwikkeling Aa/Astense Aa, Diesdonk

Het Dagelijks Bestuur heeft
Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de voorbereiding van het project Beekontwikkeling Aa/Astense Aa, Diesdonk. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.
De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Dossier 3168 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Overzichtskaart KRW Diesdonk
Bijlage 2 Financiële paragraaf
TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.5 Beekontwikkeling Aa Astense Aa, Diesdonk

4.1.E Investeringskrediet ten behoeve van de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor de opslag met noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning

Het Dagelijks Bestuur heeft
Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor de opslag met noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.
De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Dossier 3131 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Inrichting loods en terrein Groenendaal
Bijlage 2 Financiële paragraaf
TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.6 Bouw van een loods bij gemaal Groenendaal ...

4.1.F Investeringskrediet ten behoeve van de afronding van de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van dijkverbetering Cuijk-Ravenstein

Het Dagelijks Bestuur heeft
Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" (bijlage 1 en bijlage 2) op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de afronding van de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van dijkverbetering Cuijk-Ravenstein. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.
De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Dossier 3153 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 3 Financiële paragraaf IB2026 10A krediet PU fase CuRa (1)
Bijlage 4 Financiële paragraaf IB2026 10B krediet Uitv fase CuRa (1)
TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.8 Dijkverbetering Cuijk-Ravenstein

4.1.G AQUON Jaarstukken 2025 en Conceptprogrammabegroting 2027

Dossier 3204 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Jaarstukken2025 Aquon
Bijlage 2 Conceptprogrammabegroting 2027 en meerjarenraming 2028 - 2031 Aquon
Bijlage 3 Kaderbrief 2027 Aquon
Bijlage 4 Concept zienswijzebrief
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.2 AQUON Jaarstukken 2025 en Conceptprogrammabegroting 2027

4.1.H Toetreding waterschap Limburg tot de Gemeenschappelijke regeling (GR) AQUON (zienswijze op wijziging GR AQUON en Begrotingswijziging 2027)

Dossier 3205 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Toetredingsverzoek bestuur waterschap Limburg
Bijlage 2 Wijzigingsbesluit GR Aquon 2024
Bijlage 3 Begrotingswijziging 2027 (addendum op Begroting 2027 na toetreding waterschap Limburg per 1 januari 2027
Bijlage 4 Concept zienswijzebrief
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.3 Toetreding waterschap Limburg tot GR AQUON

4.1.I Verdygo Community - Oprichting entiteit

Dossier 3197 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Nadere toelichting op voorstel oprichten coöperatieve vereniging (dd. 12 maart 2026)
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.4 Verdygo Community - Oprichting entiteit

4.1.J Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project 'Aanpassing transportleiding Boekel-Erp i.v.m. aanleg Omnipark en realisatie beekherstel Aa-dal Noord'

Het Dagelijks Bestuur heeft
Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de voorbereiding van het project 'Aanpassing transportleiding Boekel-Erp i.v.m. aanleg Omnipark en realisatie beekherstel Aa-dal Noord'. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.
De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Dossier 3217 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Huidig en gewenst tracé
Bijlage 2 Schetsontwerp Omnipark en Beekdal
Bijlage 4 Financiële paragraaf
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.5 Aanpassing transportleiding Boekel-Erp

4.1.K Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project renovatie en gedeeltelijke nieuwbouw bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk

Het Dagelijks Bestuur heeft
Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de voorbereiding van het project renovatie en gedeeltelijke nieuwbouw bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.
De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Dossier 3138 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Voorverkenning bedrijfsgebouw LvC 2025
Bijlagen 3 Financiële paragraaf
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.6 Renovatie en gedeeltelijke nieuwbouw bedrijfsgebouw rwzi LvC

4.1.L Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC) Jaarrekening 2025, Kadernota 2027, Begroting 2027 en Meerjarenbeleidsplan 2027 - 2030

Dossier 3231 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Aanbiedingsbrief documenten BHIC
Bijlage 2 Jaarrekening 2025 BHIC incl. accountantsverklaring
Bijlage 3 Jaarverslag 2025 BHIC
Bijlage 4 Kadernota 2027 BHIC
Bijlage 5 Zienswijzen Kadernota 2027 inclusief reactie BHIC
Bijlage 6 Concept Meerjarenbeleidsplan 2027-2030
Bijlage 7 Ontwerpbegroting 2027 BHIC
TOEGEVOEGD: Advies commissie AFZ 13 mei 2026_5.2 BHIC Jaarrekening 2025 ...

4.1.M Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) Jaarrekening 2025, 1e Ontwerpbegrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027

Dossier 3206 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlag 1 Jaarstukken 2025 BSOB
Bijlage 2 Meerjarenbegroting 2026-2030 BSOB (inclusief 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027)
Bijlage 3 Kadernota 2027 BSOB
Bijlage 4 Concept zienswijze 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027
TOEGEVOEGD: Advies commissie AFZ 13 mei 2026_5.3 BSOB Jaarrekening 2025 ...

4.1.N Wijziging Gemeenschappelijke regeling (GR) Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)

Dossier 3207 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 2e Wijziging van de GR BSOB
Bijlage 2 3e Wijziging van de GR BSOB
Bijlage 3 Was-wordt tabel 2e en 3e wijziging GR BSOB
Bijlage 4 (Raads)informatiebrief inzake voorgestelde wijzigingen GR BSOB
Bijlage 5 GR BSOB (geconsolideerd tekst na wijziging 1, 2 en3)
TOEGEVOEGD: Advies commissie AFZ 13 mei 2026_5.4 Wijziging GR BSOB

4.1.O Zienswijze concept jaarplan en begroting RNOB 2027

Dossier 3262 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Aanbiedingsbrief concept jaarplan en begroting 2027 RNOB t.b.v. zienswijze deelnemers
Bijlage 2 Concept Jaarplan en begroting 2027 RNOB
Bijlage 3 Samenwerkingsconvenant
TOEGEVOEGD: Advies commissie AFZ 13 mei 2026_5.5 Zienswijze concept jaarplan en begroting RNOB 2027

4.2 BESPREEKSTUKKEN

4.2.A Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas

Dossier 3044 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas
Bijlage 1 Uitgelichte projecten 2025
Bijlage 2 Accountantsverslag 2025
Bijlage 3 Accountantsverslag reactie dagelijks bestuur
Bijlage 4 Controllersparagraaf met reactie van het dagelijks bestuur
Bijlage 5 Jaarstukken 2025 in één oogopslag
Bijlage 6 Sociaal Jaarverslag 2025
Bijlage 7 Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025
Bijlage 8 Duurzaamheidsverslag 2025
Bijlage 9 Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025
TOEGEVOEGD: Jaarstukken 2025_aangepaste versie
TOEGEVOEGD: Bijlage 5 Jaarstukken 2025 in één oogopslag_aangepaste versie
TOEGEVOEGD: Bijlage 8 Duurzaamheidsverslag 2025_aangepaste versie
TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.1 Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.1 Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas
TOEGEVOEGD: Advies commissie AFZ 13 mei 2026_5.1 Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas
TOEGEVOEGD: Getekende aanbiedingsbrief jaarrekening 2025 - WAM
TOEGEVOEGD: Jaarstukken 2025 incl getekende verklaring waterschap Aa en Maas

4.2.B Investeringskrediet ten behoeve van waterveiligheidsprojecten van derden

Dossier 3192 voorblad

Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Overzichtskaart Maasprojecten waterveiligheid tussen Venlo en Oss
Bijlage 2 Projectkaart Ruimte voor de Maas bij Oeffelt
Bijlage 3 Overzichtskaart maatregelen voorkeursbeslissing Lob van Gennep
Bijlage 4 Financiële paragraaf
Bijlage 5 Kostenraming
TOEGEVOEGD: VERTROUWELIJK voorstel extra bijdragen Waterveiligheidsprojecten van derden
TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.7 Waterveiligheidsprojecten van derden

4.2.C Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel

Het Dagelijks Bestuur heeft
Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.
De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Dossier 3220 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Financiële paragraaf
TOEGEVOEGD: Adviesnota en besluit AB_aangepaste versie
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.7 Effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel

4.2.D Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch

Het Dagelijks Bestuur heeft
Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.
De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Dossier 3218 voorblad
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Financiële paragraaf
TOEGEVOEGD: Adviesnota en besluit AB_aangepaste versie
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.8 Effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch

5 Stukken ter kennisname

5.1 Plan van aanpak waterschapsverkiezingen 2027

Kennis te nemen van het plan van aanpak Waterschapsverkiezingen 2027

Informatienota AB
Bijlage 1 Plan van aanpak Waterschapsverkiezingen 2027

5.2 Waterbeheerprogramma

Dossier 3110 voorblad
Informatienota AB d.d. 5 juni 2026 WBP
Bijlage 1 samenvatting resultaten wbp-enquete

Bijlage 2 opzet omgevingstafels wbp juni/juli 2026
Concept motie fractie BBB Bronherleidbaarheid in WBP 2028-20233

5.3 Inkoop- en aanbestedingsbeleid
Dossier 3111 voorblad
Informatienota AB
Bijlage 1 Inkoop- en aanbestedingsbeleid waterschappen 2025 - professioneel inkopen met maatschappelijke impact
Bijlage 2 Nota inkoop en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2026
Bijlage 3 Nota inkoop en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2017
Concept motie dierenwelzijn in nota inkoop en aanbesteden

5.4 Dashboard waterveiligheid Q1 2026
Dossier 3073 voorblad
Dashboard waterveiligheid Q1 2026 peildatum 15 maart

5.5 Jaarverslag 2025 rekenkamer waterschap Aa en Maas
Dossier 3320 voorblad
AB-informatienota
Aanbiedingsbrief Jaarverslag 2025 Aa en Maas (1)
Jaarverslag 2025 - Eindexemplaar

5.6 Beantwoording artikel 44 vragen fractie CDA inzake DTPMP en rwzi influentstrategie
Dossier 3132 voorblad
Beantwoording artikel 44 vragen fractie CDA inzake DTPMP en rwzi influentstrategie (geanonimiseerd)

5.7 Beantwoording artikel 44 vragen fractie BBB inzake modelgebruik bij nutriënten- en waterkwaliteitsberekeningen
Dossier 3158 voorblad
Beantwoording artikel 44 vragen fractie BBB inzake modelgebruik bij nutriënten- en waterkwaliteitsberekeningen (geanonimiseerd)
Bijlage 1 Bronnenanalyse nutrienten stroomgebied Maas

5.8 Beantwoording artikel 44 vragen fractie BBB inzake stedelijke bronaanpak in waterbeheerprogramma
Dossier 3259 voorblad
Beantwoording artikel 44 vragen fractie BBB inzake stedelijke bronaanpak in waterbeheerprogramma (geanonimiseerd)

5.9 Jaarverslag grondbank 2025
Dossier 3275 voorblad
Informatienota AB
Bijlage 1 Jaarverslag Grondbank 2025

6 Voorstellen ter opiniërende bespreking

7 Moties vreemd aan de orde van de dag

8 Voorstel tot het houden van een besloten vergadering

9 Rondvraag en sluiting

Pettelaarpark 70
5216 PP ’s-Hertogenbosch
Postbus 5049
5201 GA ’s-Hertogenbosch

T 073 615 66 66
F 073 615 66 00
E info@aaenmaas.nl
W www.aaenmaas.nl

Aan de leden van het Algemeen Bestuur
van waterschap Aa en Maas

Datum	17 april 2026
Ons kenmerk	050626/0
Doorkiesnummer	073-6158289/T. Kager-Nguyen
Onderwerp	Uitnodiging commissies en AB-vergadering 5 juni 2026

Geachte leden van het Algemeen Bestuur,

Hierbij nodig ik u uit voor de commissievergaderingen op **woensdag 13 mei 2026** en de vergadering van het Algemeen Bestuur op **vrijdag 5 juni 2026, aanvang 14.00 uur**.

De commissievergaderingen en de AB-vergadering zullen plaatsvinden in vergaderzaal 4.29 van het Waterschapshuis te ’s-Hertogenbosch. Volledigheidshalve attendeer ik u op de aangepaste tijden van:
- **de commissie Watersysteem en Waterveiligheid van 09.00 tot 13.00 uur (vervroegde aanvang)**
- **de commissie Waterketen en Duurzaamheid van 13.30 tot 17.00 uur (verlengde duur).**

De vergaderstukken kunt u in iBABS raadplegen. Ten aanzien van onderstaande agendapunten zullen de vergaderstukken naar verwachting uiterlijk op vrijdag 24 april worden nagezonden:

Commissie Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026

• Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas, **de vergaderstukken worden nagezonden**	Agp. 4.1
• Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project “Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop”, **de vergaderstukken worden nagezonden**	Agp. 4.4
• Investeringskrediet ten behoeve van de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor de opslag met noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning, **de vergaderstukken worden nagezonden**	Agp. 4.6
• Investeringskrediet ten behoeve van waterveiligheidsprojecten van derden (inclusief een toelichtende presentatie), **de toelichtende presentatie wordt nagezonden**	Agp. 4.7
• Investeringskrediet ten behoeve van de afronding van de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van dijkverbetering Cuijk-Ravenstein (inclusief een toelichtende presentatie), **de vergaderstukken en de toelichtende presentatie worden nagezonden**	Agp. 4.8

Commissie Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026

• Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas, **de vergaderstukken worden nagezonden**	Agp. 4.1
• Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project	Agp. 4.7

Bijlage(n): -

effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel (inclusief een toelichtende presentatie), **de toelichtende presentatie wordt nagezonden**	
• Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch (inclusief een toelichtende presentatie), **de toelichtende presentatie wordt nagezonden**	Agp. 4.8
• Presentatie Influentstrategie (oordeelsvormend), **de presentatie wordt nagezonden**	Agp. 5.1

Commissie Algemene- en Financiële Zaken d.d. 13 mei 2026

• Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas, **de vergaderstukken worden nagezonden**	Agp. 5.1
• Zienswijze concept jaarplan en begroting RNOB 2025, **de vergaderstukken worden nagezonden**	Agp. 5.5

Algemeen Bestuur d.d. 5 juni 2026

• Vaststelling notulen, besluitenlijst en actielijst vergadering van het Algemeen Bestuur d.d. 10 april 2026, **deze worden nagezonden**	Agp. 3.A
• Adviseringsoverzicht commissies d.d. 13 mei 2026, **deze wordt nagezonden**	Agp. 3.C
• Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas, **de vergaderstukken worden nagezonden**	Agp.
• Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project “Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop”, **de vergaderstukken worden nagezonden**	Agp. 4.4
• Investeringskrediet ten behoeve van de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor de opslag met noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning, **de vergaderstukken worden nagezonden**	Agp. 4.6
• Investeringskrediet ten behoeve van de afronding van de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van dijkverbetering Cuijk-Ravenstein, **de vergaderstukken worden nagezonden**	Agp. 4.8
• Zienswijze concept jaarplan en begroting RNOB 2025, **de vergaderstukken worden nagezonden**	Agp. 4.19
• Waterbeheerprogramma, **de vergaderstukken worden nagezonden**	Agp. 5.3
• Dashboard waterveiligheid Q1 2026, **de vergaderstukken worden nagezonden**	Agp. 5.5

Hopende u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De Dijkgraaf,

Mario Jacobs

Pettelaarpark 70
5216 PP ’s-Hertogenbosch
Postbus 5049
5201 GA ’s-Hertogenbosch

T 073 615 66 66
F 073 615 66 00
E info@aaenmaas.nl
W www.aaenmaas.nl

Aan de leden van het Algemeen Bestuur
van waterschap Aa en Maas

Datum	23 april 2026
Ons kenmerk	100426/1
Doorkiesnummer	06-42329821/T. Kager-Nguyen
Onderwerp	1e nazending vergadering AB-vergadering 05-06-2026

Geachte bestuursleden,

Hierbij deel ik u mee dat er stukken zijn toegevoegd aan het vergaderdossier voor de vergadering van het Algemeen Bestuur op 5 juni 2026. Het gaat om de navolgende stukken die via iBabs te raadplegen zijn:

Commissie Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026

• Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas, **toegevoegd zijn de vergaderstukken**	Agp. 4.1
• Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project “Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop”, **toegevoegd zijn de vergaderstukken**	Agp. 4.4
• Investeringskrediet ten behoeve van de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor de opslag met noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning, **toegevoegd zijn de vergaderstukken**	Agp. 4.6
• Investeringskrediet ten behoeve van waterveiligheidsprojecten van derden (inclusief een toelichtende presentatie), **toegevoegd is de toelichtende presentatie**	Agp. 4.7
• Investeringskrediet ten behoeve van de afronding van de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van dijkverbetering Cuijk-Ravenstein (inclusief een toelichtende presentatie), **toegevoegd zijn de vergaderstukken en de toelichtende presentatie**	Agp. 4.8

Commissie Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026

• Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas, **toegevoegd zijn de vergaderstukken**	Agp. 4.1
• Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel (inclusief een toelichtende presentatie); en • Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch (inclusief een toelichtende presentatie), • **toegevoegd is de toelichtende presentatie behorende bij beide agendapunten 4.7 en 4.8**	Agp. 4.7 Agp. 4.8
• **Toegevoegd is de presentatie Influentstrategie (oordeelsvormend)**	Agp. 5.1

Commissie Algemene- en Financiële Zaken d.d. 13 mei 2026

• Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas, **toegevoegd zijn de vergaderstukken**	Agp. 5.1
• Zienswijze concept jaarplan en begroting RNOB 2027, **toegevoegd zijn de vergaderstukken**	Agp. 5.5

Algemeen Bestuur d.d. 5 juni 2026

• **Toegevoegd zijn de notulen, besluitenlijst en actielijst van het AB van 10 april 2026**	Agp. 3.A
• Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas, **toegevoegd zijn de vergaderstukken**	Agp. 4.1
• Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project “Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop”, **toegevoegd zijn de vergaderstukken**	Agp. 4.4

• Investeringskrediet ten behoeve van de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor de opslag met noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning, **toegevoegd zijn de vergaderstukken**	Agp. 4.6
• Investeringskrediet ten behoeve van de afronding van de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van dijkverbetering Cuijk-Ravenstein, **toegevoegd zijn de vergaderstukken**	Agp. 4.8
• Zienswijze concept jaarplan en begroting RNOB 2027, **toegevoegd zijn de vergaderstukken**	Agp. 4.19

Hopende u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De Dijkgraaf,

Mario Jacobs

Pettelaarpark 70
5216 PP 's-Hertogenbosch
Postbus 5049
5201 GA 's-Hertogenbosch

T 073 615 66 66
F 073 615 66 00
E info@aaenmaas.nl
W www.aaenmaas.nl

Aan de leden van het Algemeen Bestuur
van waterschap Aa en Maas

Datum	8 mei 2026
Ons kenmerk	100426/2
Doorkiesnummer	06-42329821/T. Kager-Nguyen
Onderwerp	2e nazending vergadering AB-vergadering 05-06-2026

Geachte bestuursleden,

Hierbij deel ik u mee dat er stukken zijn toegevoegd aan het vergaderdossier voor de vergadering van het Algemeen Bestuur op 5 juni 2026. Het gaat om de navolgende stukken die via iBabs te raadplegen zijn:

Commissie Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026

• Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project "Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen", **toegevoegd zijn de technische vragen van de fractie PvdA en de beantwoording door het DB.**	Agp. 4.3
• Brabantse Routekaart Water en Bodem Sturend, **toegevoegd is de beantwoording door het DB op de vragen behorend bij het agenderingsverzoek van de fractie Geborgden**	Agp. 5.1

Algemeen Bestuur d.d. 5 juni 2026

• Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project "Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen", **toegevoegd zijn de technische vragen van de fractie PvdA en de beantwoording door het DB.**	Agp. 4.3

Hopende u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De Dijkgraaf,

Mario Jacobs

Pettelaarpark 70
5216 PP ’s-Hertogenbosch
Postbus 5049
5201 GA ’s-Hertogenbosch

T 073 615 66 66
F 073 615 66 00
E info@aaenmaas.nl
W www.aaenmaas.nl

Aan de leden van het Algemeen Bestuur
van waterschap Aa en Maas

Datum	28 mei 2026
Ons kenmerk	050626/3
Doorkiesnummer	06-42329821/T. Kager-Nguyen
Onderwerp	3e nazending vergadering AB-vergadering 05-06-2026

Geachte bestuursleden,

Hierbij deel ik u mee dat er stukken zijn toegevoegd aan het vergaderdossier voor de vergadering van het Algemeen Bestuur op 5 juni 2026. Het gaat om de navolgende stukken die via iBabs te raadplegen zijn:

Mededelingen en ingekomen stukken, **toegevoegd zijn:** • **Brieven beëindiging lidmaatschap rekenkamer waterschap Aa en Maas** • **Jaarverslag 2025 werkgroep Behoud de Peel** • **Rapportage 'Onderzoek naar de verspreiding van pesticiden in de Groote Peel' van werkgroep 'Behoud de Peel'**	Agp. 2.1 Agp. 2.2 Agp. 2.3
Toegevoegd zijn het Adviseringsoverzicht commissies d.d. 13 mei 2026, een overzicht met de woonplaatsen van de belangstellenden informatieavonden potentieel kandidaat AB leden verkiezingen 2027, en de conceptuele studie van Arcadis inzake HoWaBo bovenstrooms vasthouden.	Agp. 3.C
HAMERSTUKKEN	
• 4e partiele herziening waterschapsverordening 2024, **toegevoegd is het advies van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026.**	Agp. 4.1.A
• Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project “Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen”, **toegevoegd is het advies van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026.**	Agp. 4.1.B
• Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project “Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop” **toegevoegd zijn het advies van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026, en de kaart VuilstortenLaarbeek.**	Agp. 4.1.C
• Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project Beekontwikkeling Aa/Astense Aa, Diesdonk, **toegevoegd is het advies van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026.**	Agp. 4.1.D
• Investeringskrediet ten behoeve van de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor de opslag met noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning, **toegevoegd is het advies van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026.**	Agp. 4.1.E
• Investeringskrediet ten behoeve van de afronding van de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van dijkverbetering Cuijk-Ravenstein, **toegevoegd is het advies van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026**	Agp. 4.1.F
• AQUON Jaarstukken 2025 en Conceptprogrammabegroting 2027, **toegevoegd is het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026.**	Agp. 4.1.G
• Toetreding waterschap Limburg tot de Gemeenschappelijke regeling (GR) AQUON (zienswijze op wijziging GR AQUON en Begrotingswijziging 2027), **toegevoegd is het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026.**	Agp. 4.1.H

• Verdygo Community - Oprichting entiteit, **toegevoegd is het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026.**	Agp. 4.1.I
• Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project 'Aanpassing transportleiding Boekel-Erp i.v.m. aanleg Omnipark en realisatie beekherstel Aa-dal Noord', **toegevoegd is het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026.**	Agp. 4.1.J
• Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project renovatie en gedeeltelijke nieuwbouw bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk, **toegevoegd is het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026.**	Agp. 4.1.K
• Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC) Jaarrekening 2025, Kadernota 2027, Begroting 2027 en Meerjarenbeleidsplan 2027 – 2030, **toegevoegd is het advies van de commissie Algemene- en Financiële Zaken d.d. 13 mei 2026.**	Agp. 4.1.L
• Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) Jaarrekening 2025, 1e Ontwerpbegrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027, **toegevoegd is het advies van de commissie Algemene- en Financiële Zaken d.d. 13 mei 2026.**	Agp. 4.1.M
• Wijziging Gemeenschappelijke regeling (GR) Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB), **toegevoegd is het advies van de commissie Algemene- en Financiële Zaken d.d. 13 mei 2026.**	Agp. 4.1.N
• Zienswijze concept jaarplan en begroting RNOB 2027, **toegevoegd is het advies van de commissie Algemene- en Financiële Zaken d.d. 13 mei 2026.**	Agp. 4.1.O
BESPREEKSTUKKEN	
• Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas, **toegevoegd zijn** - **Een aangepaste versie van de Jaarstukken 2025** - **Een aangepaste versie van Jaarstukken 2025 in één oogopslag** - **Een aangepaste versie van het Duurzaamheidsverslag 2025** - **Het advies van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026** - **Het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026** - **Het advies van de commissie Algemene- en Financiële Zaken d.d. 13 mei 2026**	Agp. 4.2.A
• Investeringskrediet ten behoeve van waterveiligheidsprojecten van derden, **toegevoegd zijn het advies van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026 en vertrouwelijk voorstel extra bijdragen Waterveiligheidsprojecten van derden.**	Agp. 4.2.B
• Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel, **toegevoegd zijn het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026 en een aangepaste versie van de adviesnota.**	Agp. 4.2.C
• Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch, **toegevoegd is het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026 en een aangepaste versie van de adviesnota.**	Agp. 4.2.D
Stukken ter kennisname	
• **Stad als Spons wordt nu met een toelichtende presentatie ter bespreking geagendeerd voor de commissie Waterketen en Duurzaamheid van 11 juni 2025**	was Agp. 5.2
• Waterbeheerprogramma**, toegevoegd zijn de informatienota en de bijlagen**	Agp. 5.2
• **Toegevoegd is het Dashboard waterveiligheid Q4 2025**	Agp. 5.4
• **Toegevoegd is het Jaarverslag 2025 rekenkamer waterschap Aa en Maas**	Agp. 5.5
• **Toegevoegd is de Beantwoording van de artikel 44 vragen van de fractie CDA inzake DTPMP en rwzi influentstrategie**	Agp. 5.6
• **Toegevoegd is de Beantwoording van de artikel 44 vragen van de fractie BBB inzake modelgebruik bij nutriënten- en waterkwaliteitsberekeningen**	Agp. 5.7
• **Toegevoegd is de Beantwoording van de artikel 44 vragen van de fractie BBB inzake stedelijke bronaanpak in waterbeheerprogramma**	Agp. 5.8

Hopende u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De Dijkgraaf,

Mario Jacobs

Pettelaarpark 70
5216 PP ’s-Hertogenbosch
Postbus 5049
5201 GA ’s-Hertogenbosch

T 073 615 66 66
F 073 615 66 00
E info@aaenmaas.nl
W www.aaenmaas.nl

Aan de leden van het Algemeen Bestuur
van waterschap Aa en Maas

Datum	2 juni 2026
Ons kenmerk	050626/4
Doorkiesnummer	06-42329821/T. Kager-Nguyen
Onderwerp	4e nazending vergadering AB-vergadering 05-06-2026

Geachte bestuursleden,

Hierbij deel ik u mee dat er stukken zijn toegevoegd aan het vergaderdossier voor de vergadering van het Algemeen Bestuur op 5 juni 2026. Het gaat om de navolgende stukken die via iBabs te raadplegen zijn:

Stukken ter kennisname	
• **Toegevoegd is het Jaarverslag grondbank 2025**	Agp. 5.9

Hopende u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De Dijkgraaf,

Mario Jacobs

Waterschap Aa en Maas

Agenda Algemeen Bestuur

Datum 05-06-2026
Tijd 14:00 - 17:00
Locatie Het Waterschapshuis (4.29)
Voorzitter Mario Jacobs

1	**Opening**
1.1	Insprekers
1.2	Trekking stemmingsnummer
1.3	Vaststellen agenda
2	**Mededelingen en ingekomen stukken**
3.A	**Vaststelling notulen, besluitenlijst en actielijst vergadering van het Algemeen Bestuur d.d. 10 april 2026**
3.B	**Afwerking actiepunten en toezeggingen AB**
3.C	**Adviseringsoverzicht commissies d.d. 13 mei 2026 (volgt)**
4	**Voorstellen ter besluitvorming**
4.1	Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas
4.2	4e partiele herziening waterschapsverordening 2024
4.3	Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project “Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen”
4.4	Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project “Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop”
4.5	Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project Beekontwikkeling Aa/Astense Aa, Diesdonk
4.6	Investeringskrediet ten behoeve van de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor de opslag met noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning
4.7	Investeringskrediet ten behoeve van waterveiligheidsprojecten van derden
4.8	Investeringskrediet ten behoeve van de afronding van de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van dijkverbetering Cuijk-Ravenstein
4.9	AQUON Jaarstukken 2025 en Conceptprogrammabegroting 2027
4.10	Toetreding waterschap Limburg tot de Gemeenschappelijke regeling (GR) AQUON (zienswijze op wijziging GR AQUON en Begrotingswijziging 2027)
4.11	Verdygo Community - Oprichting entiteit
4.12	Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project ‘Aanpassing transportleiding Boekel-Erp i.v.m. aanleg Omnipark en realisatie beekherstel Aa-dal Noord’

4.13 Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel
4.14 Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch
4.15 Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project renovatie en gedeeltelijke nieuwbouw bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk
4.16 Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC) Jaarrekening 2025, Kadernota 2027, Begroting 2027 en Meerjarenbeleidsplan 2027 - 2030
4.17 Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) Jaarrekening 2025, 1e Ontwerpbegrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027
4.18 Wijziging Gemeenschappelijke regeling (GR) Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)
4.19 Zienswijze concept jaarplan en begroting RNOB 2027

5 Stukken ter kennisname
5.1 Plan van aanpak waterschapsverkiezingen 2027
5.2 Stad als Spons - Stand van Zaken
5.3 Waterbeheerprogramma (volgt)
5.4 Inkoop- en aanbestedingsbeleid
5.5 Dashboard waterveiligheid Q1 2026 (volgt)

6 Voorstellen ter opiniërende bespreking

7 Moties vreemd aan de orde van de dag

8 Voorstel tot het houden van een besloten vergadering

9 Rondvraag en sluiting

Waterschap Aa en Maas

Agenda Algemeen Bestuur

Datum 05-06-2026
Tijd 14:00 - 17:00
Locatie Het Waterschapshuis (4.29)
Voorzitter Mario Jacobs

1	**Opening**
1.1	Insprekers
1.2	Trekking stemmingsnummer
1.3	Vaststellen agenda
2	**Mededelingen en ingekomen stukken**
2.1	Brieven beëindiging lidmaatschap rekenkamer waterschap Aa en Maas
2.2	Jaarverslag 2025 werkgroep Behoud de Peel
2.3	Rapportage 'Onderzoek naar de verspreiding van pesticiden in de Groote Peel' van werkgroep 'Behoud de Peel'
3.A	**Vaststelling notulen, besluitenlijst en actielijst vergadering van het Algemeen Bestuur d.d. 10 april 2026**
3.B	**Afwerking actiepunten en toezeggingen AB**
3.C	**Adviseringsoverzicht commissies d.d. 13 mei 2026**
4	**Voorstellen ter besluitvorming**
4.1	**HAMERSTUKKEN**
4.1.A	4e partiele herziening waterschapsverordening 2024
4.1.B	Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project “Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen”
4.1.C	Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project “Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop”
4.1.D	Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project Beekontwikkeling Aa/Astense Aa, Diesdonk
4.1.E	Investeringskrediet ten behoeve van de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor de opslag met noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning
4.1.F	Investeringskrediet ten behoeve van de afronding van de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van dijkverbetering Cuijk-Ravenstein
4.1.G	AQUON Jaarstukken 2025 en Conceptprogrammabegroting 2027
4.1.H	Toetreding waterschap Limburg tot de Gemeenschappelijke regeling (GR) AQUON (zienswijze op wijziging GR AQUON en Begrotingswijziging 2027)

4.1.I Verdygo Community - Oprichting entiteit
4.1.J Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project 'Aanpassing transportleiding Boekel-Erp i.v.m. aanleg Omnipark en realisatie beekherstel Aa-dal Noord'
4.1.K Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project renovatie en gedeeltelijke nieuwbouw bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk
4.1.L Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC) Jaarrekening 2025, Kadernota 2027, Begroting 2027 en Meerjarenbeleidsplan 2027 - 2030
4.1.M Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) Jaarrekening 2025, 1e Ontwerpbegrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027
4.1.N Wijziging Gemeenschappelijke regeling (GR) Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)
4.1.O Zienswijze concept jaarplan en begroting RNOB 2027

4.2 BESPREEKSTUKKEN
4.2.A Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas
4.2.B Investeringskrediet ten behoeve van waterveiligheidsprojecten van derden
4.2.C Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel
4.2.D Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch

5 Stukken ter kennisname
5.1 Plan van aanpak waterschapsverkiezingen 2027
5.2 Waterbeheerprogramma
5.3 Inkoop- en aanbestedingsbeleid
5.4 Dashboard waterveiligheid Q1 2026
5.5 Jaarverslag 2025 rekenkamer waterschap Aa en Maas
5.6 Beantwoording artikel 44 vragen fractie CDA inzake DTPMP en rwzi influentstrategie
5.7 Beantwoording artikel 44 vragen fractie BBB inzake modelgebruik bij nutriënten- en waterkwaliteitsberekeningen
5.8 Beantwoording artikel 44 vragen fractie BBB inzake stedelijke bronaanpak in waterbeheerprogramma
5.9 Jaarverslag grondbank 2025

6 Voorstellen ter opiniërende bespreking

7 Moties vreemd aan de orde van de dag

8 Voorstel tot het houden van een besloten vergadering

9 Rondvraag en sluiting

Waterschap Aa en Maas,
Ter attentie van de heer J. Kremers, griffier

Betreft: Beëindiging lidmaatschap Rekenkamer Aa en Maas

's-Hertogenbosch, 16 april 2026

Geachte heer Kremers,
Beste Jeroen,

Zoals afgelopen dinsdag telefonisch medegedeeld, wil ik hierbij kenbaar maken dat ik mijn lidmaatschap (en daarmee tevens voorzitterschap) van de Rekenkamer waterschap Aa en Maas wil beëindigen.

Deze maand 10 jaar geleden, werd ik benoemd als voorzitter van de (toen nog) rekenkamercommissie van het waterschap Aa en Maas. Met veel plezier heb ik die rol vervuld.

Met de *Wet versterking decentrale rekenkamers* en het daarmee ‘op afstand’ komen staan van het waterschap, is er sinds 2024 veel veranderd. Ik heb de omslag die de rekenkamer moest maken en de veranderingen die daarna kwamen overall niet als ten goede ervaren.

Met het besluit omtrent de *Procedure (bestuurlijke) behandeling rapporten Rekenkamer*, zoals dat afgelopen week in het Algemeen Bestuur genomen is, is weer een stap gezet om de procesgang en samenspel met het AB en DB te verbeteren. Op korte termijn ronden we het onderzoek Dierenwelzijn en het DoeMee-onderzoek Onderuitputting af. Hiermee is er een mooi moment aangebroken te stoppen.

Zoals besproken, is mijn intentie de werkzaamheden neer te leggen, op het moment dat er een nieuwe voorzitter is geworven.

Ik hoop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Met vriendelijke groet,

drs. Govert Schermers

Vught, 26 mei 2026

Aan de Voorzitter van het Algemeen Bestuur
Waterschap Aa en Maas

Betreft: Ontslag op eigen initiatief als lid van de Rekenkamercommissie Aa en Maas

Geachte voorzitter,

Met deze brief informeer ik u formeel over mijn besluit om mijn functie als lid van de Rekenkamer van Waterschap Aa en Maas neer te leggen.

De voornaamste reden hiervoor is dat ik sinds 1 maart van dit jaar een nieuwe functie vervul, die in de praktijk meer van mij vraagt dan ik vooraf had voorzien. Het lidmaatschap van de Rekenkamer vraagt om volledige inzet en beschikbaarheid. Ik ben tot de conclusie gekomen dat ik daaraan momenteel niet in de mate kan voldoen die deze functie verdient. Daarnaast hebben de wijze waarop in de afgelopen jaren verschillende onderzoeken van de Rekenkamer zijn behandeld en de procedures rondom de communicatie richting het algemeen bestuur bij mij vragen opgeroepen over de positionering en de effectiviteit van het werk van de Rekenkamer. In het bijzonder heeft de afhandeling van het rapport over inwonerparticipatie bij mij de indruk gewekt dat het werk van de Rekenkamer niet altijd voldoende tot haar recht komt. Dit heeft niet bijgedragen aan mijn motivatie.

Op dit moment wordt een vacature voorbereid voor de vervanging van de voorzitter van de Rekenkamer. Door mijn vertrek nu kenbaar te maken, ontstaat de mogelijkheid om deze procedure ook te benutten voor de werving van een nieuw lid. Daarmee kan, in samenhang met de komst van de nieuwe secretaris, worden gewerkt aan een hernieuwde start van de Rekenkamer.

Indien gewenst, blijf ik gedurende de komende periode beschikbaar om de lopende onderzoeken en het wervingsproces zorgvuldig te ondersteunen. Mijn voorstel is om, in overleg met de overige leden van de Rekenkamer, mijn lidmaatschap uiterlijk per 31 augustus 2026 te beëindigen, dan wel zoveel eerder als in mijn opvolging is voorzien en beëdiging heeft plaatsgevonden. Mocht er geen behoefte zijn aan een overgangsperiode dan stel ik voor dat ik per 1 juni aanstaande mijn lidmaatschap beëindig.

Ik spreek de hoop uit dat de Rekenkamer haar belangrijke taak met kracht zal blijven vervullen en wens u en het algemeen bestuur daarbij veel wijsheid toe.

Met vriendelijke groet,

Peter Krumm

Werkgroep Behoud de Peel

Jaarverslag 2025

Het werk van Werkgroep Behoud de Peel

Jaarverslag over 2025

Werkgroep Behoud de Peel is sinds 1978 strijdvaardig en actief met het behoud en herstel van de Peelgebieden. De Werkgroep is een vrijwilligersorganisatie, die de jarenlange inzet voor het behoud van dit waardevolle natuurgebied alleen kan volhouden dank zij de steun van talrijke supporters.
Die steun is nu extra nodig, want er dreigt een afnemend politiek draagvlak voor natuurbehoud, zowel in ons eigen land als in de Europese Unie. Dit maakt het werk van WBdP en andere natuurbeschermingsorganisaties nog noodzakelijker.

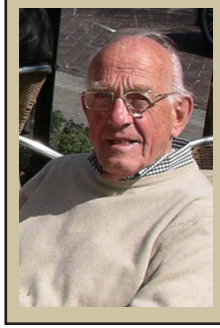
Om verantwoording af te leggen over de activiteiten van de stichting en om de achterban op de hoogte te houden van haar activiteiten brengt Werkgroep Behoud de Peel ieder jaar een jaarverslag uit.

De drie belangrijkste onderwerpen waar de Werkgroep zich dit jaar mee bezig gehouden heeft en waarop in dit jaarverslag verder wordt ingegaan zijn ammoniak, beregening en bestrijdingsmiddelen.

In het vorig jaarverslag kon u lezen dat de Werkgroep de eerste stappen had gezet om gifgebruik terug te dringen. In dit verslag leest u over het onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in de Peel. En zoals ieder jaar hebben we ook dit jaar weer, samen met een groep vrijwilligers, de handen uit de mouwen gestoken tijdens de natuurwerkdagen.

De Werkgroep heeft regelmatig overleg met onder andere Staatsbosbeheer, diverse belangengroeperingen, de provincies Noord-Brabant en Limburg, waterschap Aa en Maas en Waterschap Limburg.

In memoriam Frans van Geffen

Op 19 april 2025 overleed Frans van Geffen op 101-jarige leeftijd. Frans is vele jaren actief geweest voor WBdP en was medeoprichter van stichting VEEN. Hij had een grote interesse in de Peelnatuur en heeft zich tot op hoge leeftijd ingezet om de Peel te beschermen.

Vliegende deur steeds vaker boven de Peel

Met een spanwijdte van bijna 2,5 meter is de zeearend de grootste roofvogel van ons land. Door die enorme omvang heeft deze arend de bijnaam ‘vliegende deur’ gekregen. Het is dan ook een indrukwekkend gezicht als je deze vogel langzaam klapwiekend boven je hoofd ziet verschijnen. Tegenwoordig hoef je daarvoor niet meer naar de Oostvaardersplassen, Biesbosch, IJsselmonding of Friesland te reizen, maar kun je hem met een beetje geluk in de Peel spotten. De beste tijd is buiten de broedtijd van augustus tot maart. Meestal tref je dan een onvolwassen vogel, omdat die rondzwerven en nog geen vaste broedplek hebben gekozen. Ze leven voornamelijk van vis en watervogels, waarbij in de Peel de laatste groep vooral op het menu staat. Denk daarbij aan de vele ganzen en eenden die in de Peel overwinteren.
Het ging lange tijd heel slecht met de majestueuze vogel. In de 19e eeuw en eerste helft van de 20e eeuw door felle vervolging door de mens en vanaf de jaren zestig door massale vergiftiging door bestrijdingsmiddelen. Nu gaat het beter door een verbod van deze middelen en een betere (Europese) bescherming. Vanaf 2006 is het een broedvogel in ons land en de vroegst bekende melding uit de Peel is van 1961. Met het groeien van de Nederlandse populatie worden sinds 2020 jaarlijks zeearenden in de Peel gezien. Wie weet gaat er op den duur hier ook een paar broeden. Als dat zo ver is melden wij u dat graag in onze nieuwsbrief!

Bescherming van een hoogveengebied:

HANDHAVING WETTELIJKE REGELS

Sinds wij in mei 2019 bereikten dat de PAS, het Programma Aanpak Stikstof (waar geen aanpak in zat) niet meer gebruikt mag worden, mogen vergunningen voor stikstoftoenames niet meer worden verleend. Desondanks moeten we soms toch nog in actie komen.
Hier een kort overzicht van onze belangrijkste procedures in 2025:

Strijd tegen ammoniak

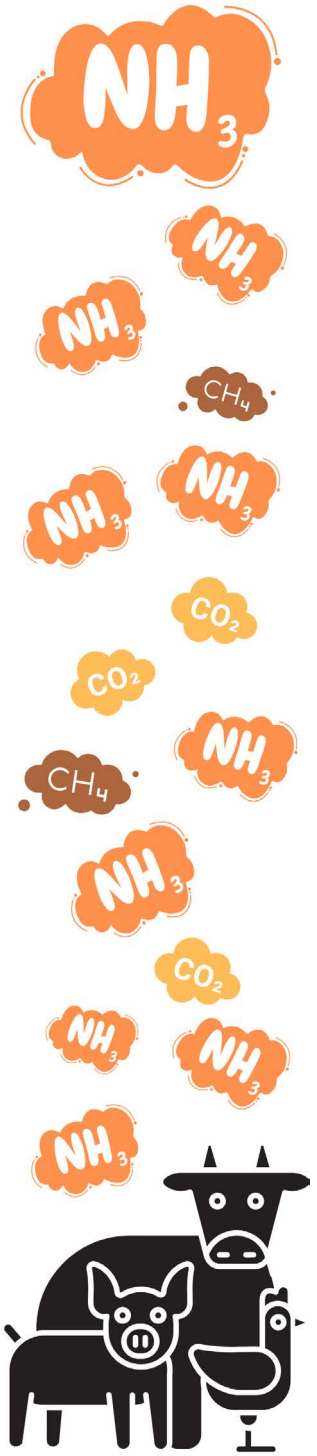
Onze kijk op vergunningen van gemeentes

WBdP dient een zienswijze in wanneer gemeentes toestemming verlenen voor meer dieren in stalsystemen waarvan de emissiereductie niet zeker is. De kans is dan namelijk groot dat de ammoniakemissie niet gelijk blijft of iets vermindert, zoals de gemeente beweert, maar juist toeneemt. We deden dat dit jaar in Deurne, Leudal, Peel en Maas en Venray elk één keer. In Venray stelden we beroep in tegen de definitieve vergunning.

Handhavingsverzoeken bij de provincie

We dienden acht keer bij de provincie een handhavingsverzoek in, omdat een bedrijf voornemens was om uit te breiden met meer dieren op stalsystemen waarvan de emissiereductie niet zeker is (Gemert-Bakel 1, Leudal 1, Nederweert 3, Someren 3). Er is dan een natuurvergunning vereist, omdat de emissie waarschijnlijk toeneemt. Vaak werden onze verzoeken geweigerd, omdat na controle door de provincie bleek dat de uitbreiding (nog) niet was gerealiseerd. Dit gebeurde bij Gemert-Bakel 1x, bij Nederweert 2x en bij Someren 2x. Daar gaan we dan af en toe controleren of er niet alsnog wordt uitgebreid.
In Leudal maakten we bezwaar tegen de afwijzing van ons handhavingsverzoek. In Someren werd één van onze verzoeken toegekend en werd door de provincie aan het bedrijf een dwangsom opgelegd. Bij een andere zaak in Someren tekenden we beroep aan tegen de weigering van de provincie om te handhaven. In Peel en Maas dienden we een handhavingsverzoek in, omdat een bedrijf na een lange leegstand weer wilde gaan herstarten. We dienden bezwaar in tegen de weigering om te handhaven.

In Nederweert deden we een vierde handhavingsverzoek, omdat de gemeente een vergunning had verleend voor minder dieren, met desondanks gelijkblijvende emissie. Blijkbaar worden technieken gebruikt die per dier meer emissie veroorzaken, wat niet de bedoeling mag zijn.

Verzoeken om intrekking van natuurvergunning

Wanneer blijkt dat een bedrijf al meerdere jaren leeg staat, verzoeken wij de provincie om intrekking van de natuurvergunning, om te voorkomen dat eventueel later weer wordt opgestart en de ammoniakemissie weer toeneemt. In Horst aan de Maas, Nederweert en Peel en Maas deden we dat elk één keer. In Peel en Maas dienden we een zienswijze in betreffende het ontwerp-besluit tot afwijzing van ons verzoek. In Nederweert dienden we drie zienswijzen in tegen ontwerp-afwijzingen van onze verzoeken tot intrekking.
We stelden beroep in tegen de afwijzing van één van onze verzoeken in Nederweert. Volgens de provincie wordt er al genoeg gedaan om de emissie te verminderen. Ons inziens is dit niet concreet genoeg.

Twee beroepen gegrond verklaard

We dienden beroep in tegen een vergunning van gemeente Someren. Een bedrijf heeft twee stallen niet gerealiseerd, maar houdt de emissie even hoog door in de bestaande stallen systemen toe te passen die meer uitstoten. Dit beroep werd door de rechtbank gegrond verklaard.

In 2022 hadden we beroep ingesteld tegen de natuurvergunning van provincie Limburg aan een railterminal nabij Venlo. Dit betrof uitstoot van NOx. Normaliter besteedt WBdP alleen aandacht aan stikstof afkomstig van de veehouderij en niet van verkeer en industrie. In dit geval deden we dat echter toch. De provincie betoogde in haar vergunning namelijk dat de geringe toename van depositie geen kwaad zou kunnen, omdat de Peel toch al zwaar met stikstof overbelast is.
Als deze redenatie toegelaten zou worden, dan zouden er heel veel kleine beetjes bij kunnen komen! Het is juist de bedoeling dat de stikstofneerslag op de Peel sterk wordt verminderd. Pas eind dit jaar kwam de uitspraak op ons beroep. De rechtbank Limburg gaf ons gelijk.

Een hoogveengebied hoort te zijn:

VOEDSELARM & NAT

In ons jaarverslag van 2024 vermeldden we dat we in 2023 aan provincies N.-Brabant en Limburg gevraagd hadden om handhavend op te treden betreffende beregening uit grondwater, zonder natuurvergunning, binnen de hydrologische bufferzones rond de Peel.
We deden dat omdat de laatste jaren het grondgebruik binnen de bufferzones steeds intensiever wordt, met als gevolg meer beregening (en gebruik van gewasbeschermingsmiddelen).

Beregening

De in het vorig jaarverslag genoemde Hydrologische Systeem Analyse (onderzoek aan de effecten van beregening en aan vernattingsmaatregelen) wordt naar verwachting in 2026 afgerond.

Weigering van Limburg om te handhaven

Provincie Limburg weigerde om op onze handhavingsverzoeken in te gaan. Ze weigerde zelfs om te handhaven betreffende beregeningsputten die bij het waterschap niet bekend zijn, én voor putten die vanuit elders verplaatst zijn naar binnen de bufferzone rond de Peel. Dit terwijl volgens het Natura2000-beheerplan nieuwe putten en verplaatsingen richting de Peel niet zijn toegestaan.
Begin dit jaar maakten we bezwaar tegen de weigering van Limburg om te handhaven en vervolgens stelden we beroep in tegen de definitieve weigering bij de rechtbank Limburg.
De provincie stelt dat het niet mogelijk is om effect op

de Peel per individuele wateronttrekking te bepalen. In ons beroep stellen wij dat de provincie ten onrechte de bewijslast omdraait. Indien negatieve effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, is er een natuurvergunningplicht.
We wijzen de provincie erop dat er diverse onderzoeken zijn waaruit blijkt dat grondwateronttrekkingen rondom de Peel cumulatief negatief zijn. We maken een vergelijking met de stikstofproblematiek: omdat de Peel sterk overbelast is, geldt voor elke extra bijdrage dat significante effecten niet uit te sluiten zijn. Omdat de Peel reeds sterk te lijden heeft van droogte, geldt voor beregening hetzelfde: elke extra verdroging is natuurvergunningplichtig.

Voor het herstellen en in stand houden van een hoogveensysteem is een hoge en stabiele waterstand essentieel. Daarom telt elke druppel: het regenwater moet worden vastgehouden, maar ook de voorraad grondwater moet op peil blijven.

Zelfs op nieuwe put handhaaft Limburg niet

Begin dit jaar dienden wij bij provincie Limburg een handhavingsverzoek in betreffende een nieuwe beregeningsput nabij het Peelrestant en Natura 2000-gebied Sarsven en De Banen.
Zelfs bij deze overduidelijk recent nieuw geslagen put werd ons verzoek afgewezen, terwijl toch in het beheerplan voor Sarsven en De Banen is opgenomen dat het gebruik van nieuwe beregeningsputten niet is toegestaan!
We maakten uiteraard bezwaar tegen de afwijzing van ons verzoek.

Lees verder op pagina 8

Beregening vervolg....

Provincie Noord-Brabant zou het anders doen

Provincie N.-Brabant wees, in tegenstelling tot Limburg, onze handhavingsverzoeken niet meteen af. Ze berichtte ons dat in 2025 zo'n 25 adressen met putten dicht bij de Peel gecontroleerd zouden worden. Per geval zou beoordeeld worden of handhaving zou volgen. De provincie verwachtte dat dit vaak het geval zou zijn, zo werd ons medegedeeld. Een duidelijk verschil met Limburg is ook dat Brabant niet stelt dat het bij handhaving gaat om het effect van één enkele put, maar dat het cumulatieve effect van alle putten binnen de bufferzone meetelt.

Net als bij provincie Limburg dienden we ook bij Brabant (eind 2024) een handhavingsverzoek in betreffende (in dit geval vier) beregeningsputten die ongeoorloofd verplaatst waren in de richting van de Peel. De provincie legde de put-eigenaren een dwangsom op. De betreffende putten dienen te worden afgedicht.

Maar Brabant handhaaft toch niet!

Helaas kregen we eind dit jaar van provincie Brabant opeens te horen dat besloten werd om toch niet handhavend op te treden. De reden: er is beleid in de maak dat de beregening zal doen verminderen: het 'koersdocument beregening'. Ons oordeel over dat document is: de richting is goed, maar het duurt veel te lang. Pas in 2035 wordt echt met de maatregelen gestart. Ook ontbreekt er een 'noodknop' die moet voorkomen dat het voor de Peel tijdens dit lange traject nog verder verslechtert. Bovendien is het nog niet eens zeker dat dit concept-document ook echt beleid wordt.
We hebben daarom de provincie eind dit jaar een nieuwe termijn gegeven om op onze handhavingsverzoeken van 2023 te beslissen. De verwachting is dat we een afwijzing zullen krijgen en dat we, net als tegen Limburg, in bezwaar en beroep zullen moeten gaan.

Bestrijdings-middelen: toenemende bedreiging

De Werkgroep maakt zich zorgen over de opkomst van intensieve(re) teelten rondom de Peelgebieden. Vaak komen deze in plaats van grasland. Voor deze teelten wordt niet alleen meer grondwater onttrokken, maar worden ook veel meer bestrijdingsmiddelen gebruikt.

Een deken van pesticiden over de Peel

Een inventariserend onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen door Werkgroep Behoud de Peel in 2024 rechtvaardigt de conclusie dat er een deken van pesticiden over de Peel hangt. Eikenbladmonsters uit de Groote Peel, Maria- en Deurnsche Peel en de Banen/Sarsven zijn geanalyseerd door het gerenommeerde onderzoekslaboratorium Eurofins. Het onderzoeksrapport staat op https://wbdp.nl/20250409-deken-van-pesticiden-over-peel/ .

Voor het eerst is nu aangetoond dat ook in de Peel bestrijdingsmiddelen inwaaien vanuit de omliggende akkers. Maar liefst 46 bestrijdingsmiddelen zijn aangetoond in 10 monsters, vrijwel allen te relateren aan de landbouw. Vooral de aardappel- en uienteelt, maar ook de lelieteelt, zorgen voor de meeste vervuiling. Niet alleen worden er tot diep in de Peelgebieden pesticiden gevonden; ze komen ook nog eens in hoge concentraties voor.

Een van de meetpunten in de Groote Peel en begin van transsekt, naast een aardappelveld bij Asten.

Op één locatie zouden de eikenbladen zelfs niet geschikt zijn geweest voor menselijke consumptie (als ze consumeerbaar zouden zijn geweest) door de zeer hoge concentratie propamocarb hydrochloride (een schimmelbestrijder, mogelijk neurotoxisch; veel gebruikt in de aardappelteelt).

Daarom pleit WBdP ook al jaren voor overgangsgebieden rondom de Peel, waarin een vorm van extensieve veeteelt en landbouw wordt bedreven zonder pesticiden en beregening.

De rapportage is opgepikt door lokale en landelijke pers en heeft ook effecten op het beleid. Zo gaat waterschap Aa en Maas onderzoek doen in de vennen van de Groote Peel. En de Provincie Limburg gebruikt de lijst van gevonden bestrijdingsmiddelen in de Peel in een handleiding om handhavingsverzoeken in de Peelrandzones te beoordelen.

Verder vegetatieonderzoek 2025/2026

Mede op basis van metingen in de Peel kon worden vastgesteld: hoe verder verwijderd van de akkers, hoe lager de gemeten concentraties bestrijdingsmiddelen in de Peel.

Om dit verband beter te onderbouwen voor o.a. de discussie over bufferzones, loopt er een vervolgonderzoek en zijn in het najaar 2025 langs een rechte lijn dwars door de Groote Peel, gemeten vanaf naastgelegen akkers met gladiolen en aardappels, 30 eikenbladmonsters verzameld. De uitkomsten van dit onderzoek zijn in april 2026 beschikbaar.

Kenmerk van een hoogveengebied:

NAT EN VRIJ VAN GIFSTOFFEN

Bestrijdings-middelen: juridische procedures

Om het gebruik van bestrijdingsmiddelen rondom de Peel terug te dringen, voelt WBdP zich genoodzaakt procedures te starten. De overheid doet namelijk te weinig en handelt te langzaam. En dat is in strijd met de verplichting om kwetsbare natuur te beschermen en te verbeteren.
WBdP heeft handhavingsverzoeken ingediend tegen het zonder vergunning toepassen van bestrijdingsmiddelen op percelen rondom de Peelgebieden in zowel de provincies Limburg als Noord-Brabant.
Provincie Noord-Brabant heeft nog niet op ons handhavingsverzoek gereageerd. Provincie Limburg heeft wel een besluit genomen. Zij besliste dat telers in overtreding zijn als zij bestrijdingsmiddelen binnen 500 meter van Natura 2000-(Peel)gebieden gebruiken. Dat geldt alleen voor middelen die door WBdP zijn teruggevonden in de Peel. Desondanks wijst de provincie Limburg ons handhavingsverzoek af. Men is namelijk van mening dat een waarschuwing aan de teler op dit moment volstaat, omdat de teler ‘te goeder trouw’ was en er onzekerheid is over de effecten van de bestrijdingsmiddelen in het natuurgebied.

WBdP is het daar niet mee eens. Eerdere onderzoeken hebben namelijk aangetoond dat bestrijdingsmiddelen zich tot meerde kilometers buiten een perceel kunnen verspreiden. Daarnaast mag van een professionele teler worden verwacht dat hij op de hoogte is van het feit dat er al sinds 2021 gerechtelijke uitspraken liggen die het gebruik van bestrijdingsmiddelen zonder noodzakelijke natuurvergunning in de nabijheid van N2000-gebieden verbieden.
WBdP heeft daarom bezwaar aangetekend tegen de beslissing van provincie Limburg. In 2026 komt er hopelijk meer duidelijkheid inzake het gebruik van bestrijdingsmiddelen rondom de Peelgebieden.

Achterban en vrijwilligers

14 juni organiseerde de Werkgroep de jaarlijkse vrijwilligersdag: een excursie met 50 personen naar het Mussenbaangebied in Ospel grenzend aan de De Groote Peel. Voorafgaand aan de excursie gaf boswachter Rick Verrijt van Staatsbosbeheer uitleg over de recente reconstructie van de Mussenbaan. Het gebied is een belangrijk weidevogelgebied en is vernat om de waterstand in de naastgelegen Groote Peel te kunnen stabiliseren.

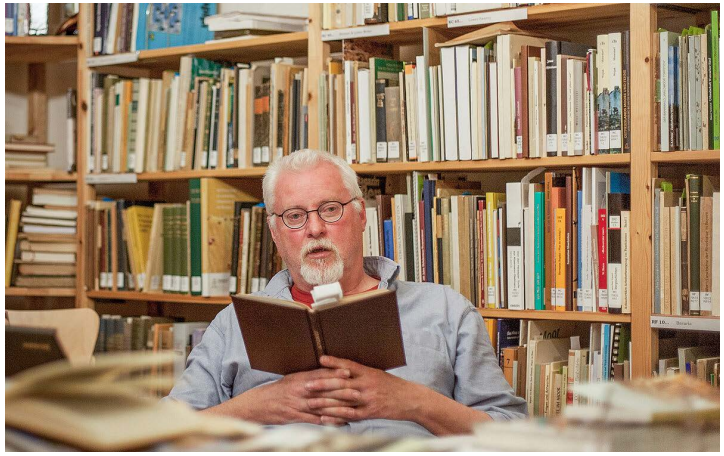
Natuurwerkdag

Op 1 november organiseerden we weer een natuurwerkdag, samen met Stichting Veen en Staatsbosbeheer, met een groep van 25 enthousiaste vrijwilligers bij het Molentje bij Meijel.
Op dit perceel van Stichting Veen zijn we aan de slag gegaan met het snoeien van wilgen om de struweelrand te herstellen en het aangrenzende schraalgrasland meer licht te geven. Grasmus, roodborsttapuit, grauwe klauwier zullen hiervan profiteren Ook de bloeiende kruiden krijgen weer volop licht waardoor de kleurenpracht in het voorjaar weer in volle glorie terugkeert.

Wat doet de Werkgroep nog meer?

In 2025 heeft de Werkgroep 7 keer een nieuwsbrief verstuurd.
Er is een flyer gemaakt 'Naar een robuuste Peel', als PR-materiaal.
Er is veel energie gestoken in voorlichting middels lezingen, interviews en excursies o.a.:
-- Een uitleg aan de statenleden en raadsleden uit Brabant over de vliegbasis de Peel;
-- Een lezing over het werk van de Werkgroep aan masterstudenten van de WUR en aan de partij 'Leef' in Sevenum;
-- Excursies voor leden van IVN Baarlo-Maasbree en milieugroep Land van Cuijk, over het project Leegveld;
-- Excursies voor De Volkskant, Stop de Stank en studenten aan de Open Universiteit over problematische oprukkende intensieve akkerbouw rond de Peel;
-- De voorzitter heeft deelgenomen aan een bijeenkomst over stikstof in Melderslo en hij heeft een interview gegeven aan Radio 1 over intensiever wordend grondgebruik rond de Peel.

De Peel en de Werkgroep in de wereld-veenbibliotheek

Peelbeschermer Hans Joosten heeft na het winnen van de Duitse Milieuprijs (zie ons jaarverslag 2021) hard gewerkt om in het Duitse Greifswald, waar hij tot zijn pensioen als professor aan de universiteit verbonden was, zijn wereld-veenbibliotheek te vullen. Ook boeken over de Peel en de uitgaven van de Werkgroep zijn daarin natuurlijk aanwezig: www.moorbibliothek.de

Steltkluten broeden succesvol in de Peel!

Op 21 juni werd het paar steltkluten voor het eerst gezien met deze twee jongen, die zich te goed deden aan insecten in een opdrogende plas. Uiteindelijk werd slechts een van deze twee vliegvlug.

Elk jaar weer weet de natuur ons te verrassen. In 2025 konden natuurliefhebbers hun hart ophalen bij het aanschouwen van een broedend paartje steltkluten in de Deurnese Peel. Dit zwartwitte mediterrane juweeltje met extreem lange oranje poten wist minstens één jong groot te brengen. We moeten bijna honderd jaar terug in de tijd voor het laatste broedgeval in de Peel. In 1935 werden vier broedparen in de Groote Peel vastgesteld en in 1939 werd een nest met drie eieren in de toen nog niet ontgonnen Kruisvennen bij Nederweert gevonden. Daarna moesten we het dus vele decennia zonder broedende steltkluten stellen.
De broedplek van de steltkluten was nog helemaal niet zo lang geleden intensief gebruikte landbouwgrond in het middengebied van de Deurnese Peel. Pas in 2014 werden de inrichtingswerkzaamheden afgerond, waarmee het landbouwkundige gebruik definitief werd omgezet in natuur. Dit was een belangrijke mijlpaal binnen het in 1993 door de Werkgroep opgestelde plan de Verheven Peel, waarin de overgang van dit gebied naar natuur al werd bepleit. Bij de lancering van dit plan was er veel scepsis. Het zou veel te duur zijn en onhaalbaar vanwege weerstand in de streek. De steltkluten hebben bewezen dat de critici ongelijk hadden!

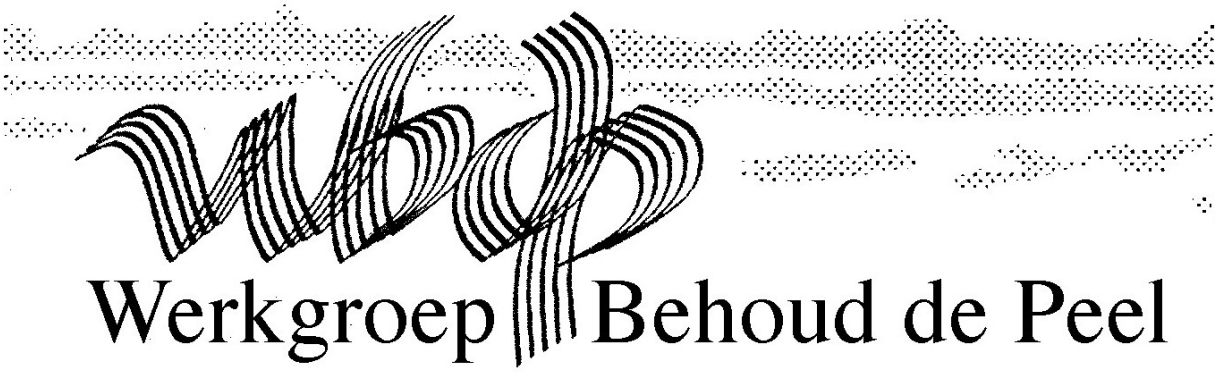
Colofon
Redactie: Otto Plantema, Marianne van de Ven
Vormgeving: Jan van de Kam
Beeld: Jan van de Kam, Otto Plantema
Verder werkten mee: Boena van Noorden, Wim van Opbergen
Verspreiding: Will Backx

Sinds 1978 is Werkgroep Behoud de Peel actief met het behoud en herstel van de Peelgebieden. Het beschermen van de Peel kost niet alleen veel tijd en energie, maar ook geld.
WBdP is een vrijwilligersorganisatie en blijft voor al dit werk nagenoeg volledig afhankelijk van de steun van donateurs. Als u ons financieel wilt steunen kunt u een geldbedrag overmaken op bankrekeningnummer NL25 TRIO 0338 4953 47 t.n.v. Stg. Werkgroep Behoud de Peel te Deurne.

Omdat onze stichting een ANBI-instelling is, kunt u de schenking bij uw aangifte IB in mindering brengen. Er is ook de mogelijkheid om een periodieke schenking te doen gedurende tenminste 5 jaar. In dat geval is het voor de belasting volledig aftrekbaar, zonder drempel.
Mocht u zo'n periodieke schenking willen doen dan kunt u dat via een email aan info@wbdp.nl laten weten. Voor meer informatie verwijzen wij u graag naar onze website.
Wij bedanken alle gulle gevers die ons werk mogelijk maken.

Werkgroep Behoud de Peel
Postadres: Postbus 175, 5750 AD Deurne
Telefoon: 0493-319610 E-mail: info@wbdp.nl
Facebook: Behoud de Peel
IBAN: NL25 TRIO 0338 4953 47 t.n.v
Stg. Werkgroep Behoud de Peel, Deurne
Website: www.wbdp.nl

Nederweert,15 mei 2026

Aan AB en DB Waterschap Aa en Maas

Via de griffier

Geacht bestuur,

Bijgaand ontvangt U de rapportage van een onderzoek van **Werkgroep Behoud de Peel** naar de verspreiding van pesticiden in De Groote Peel. Wij vragen U om bij Uw beleid rekening te houden met de resultaten van dit onderzoek met name met onze wens om er voor te zorgen dat er een spuit-vrije bufferzone wordt ingesteld rondom de kwetsbare Peel gebieden.
In de bijlage een korte samenvatting.

Het volledige rapport: https://wbdp.nl/20260428-wbdp-pesticiden-onderzoek-2026/

Ik zorg ook voor een hardcopy, bij de receptie.

Hoogachtend,

Otto Plantema

Werkgroep Behoud de Peel
Wbdp.nl
Contact info@wbdp.nl of **otto.plantema@planet.nl**

Bijlage

Onderzoek toont aan: spuitvrije bufferzone rond natuur is noodzakelijk

Onderzoek van Werkgroep Behoud de Peel toont aan dat een spuitvrije zone van 2000 meter nodig is om de influx van pesticiden drastisch te verlagen en de natuurwaarden van De Groote Peel effectiever te beschermen. Deze zone overlapt met de bestaande hydrologische bufferzone van 2000 meter, wat kansen biedt voor een integrale aanpak.

De studie is uitgevoerd naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State van 2 april 2025, waarin wordt opgeroepen tot een *passende beoordeling van pesticidengebruik* en aanvullend onderzoek naar *verspreiding en ecologische impact*. Dit onderzoek levert daarvoor concrete, veldgebaseerde inzichten.

Veldonderzoek
Langs een 3,7 km lang transect (onderzoekslijn) door De Groote Peel zijn 30 eikenbladmonsters verzameld en geanalyseerd door Eurofins op 690 pesticiden, om de relatie te bepalen tussen pesticidenconcentraties in eikenblad enerzijds en afstand tot de akkers in het agrarisch gebied anderzijds. Er werden 55 pesticiden aangetroffen in de Groote Peel, vrijwel allen te relateren aan akkerbouw; in hoge concentraties nabij de akker en in lagere concentraties in het centrum van het natuurgebied**.**

De pesticiden vertonen te onderscheiden verspreidingsprofielen:

1. Lokaal verspreidingsprofiel:
   Voorbeeld: propamocarb.HCl; sterk afnemend in concentratie vanaf de akker.
2. Regionaal verspreidingsprofiel:
   Voorbeeld: prosulfocarb; vrij constante concentraties over het hele transect door cumulatieve emissies uit een groter landbouwgebied.
3. Gemengd verspreidingsprofiel (lokaal + regionaal):
   Voorbeeld: fluopyram en phthalimide (afbraakproduct van folpet); hoge concentraties nabij de akkers, verder op hele transect meetbaar in lagere concentraties.

Conclusies
De cijfers zijn gebaseerd op een éénmalig onderzoek in een veldsituatie en de uitkomst is beïnvloed door verschillende variabelen (het weer, landschap en teeltkeus).

- De concentraties van de lokale pesticiden waren na 500m van de rand van de akker sterk afgenomen:

- Na 500 meter van de akker is het totaal gehalte pesticiden ca 90% afgenomen (t.o.v. de concentratie aan de rand van de akker). Na 2000 meter van de akker is het totaal gehalte pesticiden verder afgenomen tot ca 94%.
- Op alle meetpunten langs het transect worden 19 tot 30 pesticiden gemeten, ook in het centrum van de Peel met 20 pesticiden.
- Een aantal van de gevonden pesticiden is verboden.
- Verschillende van de gevonden pesticiden worden door het RIVM als 'zeer zorgwekkende stoffen' aangemerkt, waaronder PFAS-achtige pesticiden; deze breken nauwelijks af .

Aanbevelingen aan de overheid

- Stel een spuitvrije en extensief beheerde bufferzone van 2000 meter vast rond De Groote Peel, overlappend met de bestaande hydrologische bufferzone van 2000 m.
  Hiermee wordt het voorzorgprincipe in acht genomen. Dit sluit ook aan bij voorzorgscenario's van het Planbureau voor de Leefomgeving zoals beschreven in 'Op zoek naar een nieuwe balans tussen landbouw en natuur in 2050': "extensief grondgebruik in zones van 2000 m rond Natura 2000-gebieden, nabij intensieve landbouw".
- Verbied het gebruik van de "zeer zorgwekkende" en de PFAS-achtige stoffen.
- Investeer in aanvullend verspreidings- en ecotoxicologisch onderzoek, zodat bufferzones juridisch onderbouwd en handhaafbaar worden.

Onderzoek ondersteunt juridisch traject

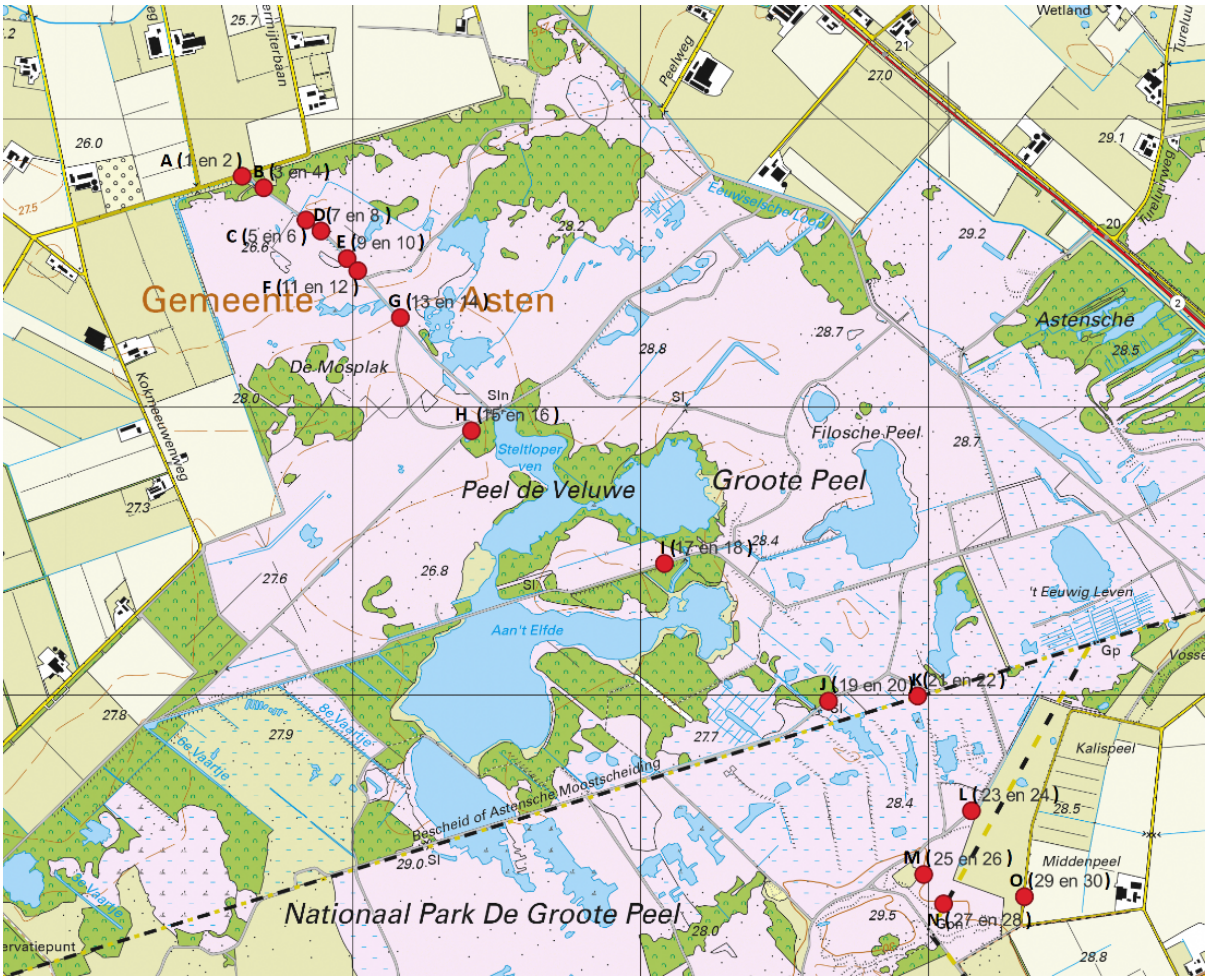
Op 2 april 2025 heeft de Raad van State bevestigd dat het gebruik van pesticiden nabij Natura 2000-gebieden vergunningplichtig is indien niet met 100% zekerheid kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het natuurgebied door het gebruik van pesticiden verslechtert. Voor het gebruik van pesticiden moet dan een vergunningstraject worden doorlopen middels een passende beoordeling.

Mede o.b.v.het onderzoeksrapport van de Werkgroep uit 2025 zijn via handhavingsverzoeken de provincies Limburg en Noord-Brabant verzocht om op te treden tegen het gebruik van pesticiden bij de teelt van "intensieve teelten" (o.a. siergewassen en aardappels) in de nabije omgeving van de Peelgebieden. De provincies Limburg en Noord-Brabant hebben naar aanleiding van deze handhavingsverzoeken inmiddels tientallen overtredingen geconstateerd. Middels deze handhavingsverzoeken blijft de Werkgroep druk uitoefenen op de overheden om haar wettelijke taak om de natuur te beschermen uit te voeren.

Werkgroep Behoud de Peel roept de overheid op om nu regie te nemen en te zorgen voor effectieve bescherming van De Groote Peel en andere Natura 2000-gebieden.

De volledige publicatie van **"Onderzoek naar de verspreiding van pesticiden in De Groote Peel", *Een eerste aanzet voor de bepaling van bufferzones,*** is te vinden op

https://wbdp.nl/20260428-wbdp-pesticiden-onderzoek-2026/

Het transect (onderzoekslijn, de rode stippen) van 3,7 km dwars door De Groote Peel

ONDERZOEK NAAR DE VERSPREIDING VAN PESTICIDEN IN DE GROOTE PEEL

APRIL 2026

EEN EERSTE AANZET VOOR DE BEPALING VAN BUFFERZONES

Werkgroep Behoud de Peel

Dr. Otto Plantema
Drs. Boena van Noorden

Onderzoek naar de verspreiding van pesticiden in De Groote Peel.

Een eerste aanzet voor de bepaling van bufferzones.

Auteurs: Dr. Otto Plantema en Drs. Boena van Noorden

Correspondentieadres: info@wbdp.nl

www.wbdp.nl

Deurne, april 2026

Dankwoord

Hierbij willen we iedereen bedanken die een bijdrage heeft geleverd aan dit onderzoek: de medewerkers van het Eurofins laboratorium in Graauw, de vrijwilligers van de Werkgroep Behoud de Peel, die de tekst hebben gecontroleerd, Caspar Geelen voor de grafieken, Ivonne Eltink voor de kaartjes met gewassen rond de Groote Peel, Jelmer Buijs voor advies en review en Henri Meulman voor de eindopmaak. De beelden zijn van Jan van de Kam, Paul Oostveen (coverfoto) en Otto Plantema. Advocaat van de Aarde wordt enorm bedankt voor de onontbeerlijke financiële steun en Staatsbosbeheer voor het faciliteren van de monstername in hun gebied.

Coverfoto (Paul Oostveen)

De Grootte Peel (Jan van de Kam)

Inhoud

1. Inhoudsopgave 1

2. Samenvatting 2

3. Inleiding 5

3.1 Kwetsbare Peel 5

3.2 Aanleiding onderzoek 5

4. Definiëren breedte randzones voor pesticides 8

5. Onderzoeksmethode 10

5.1 Monsterlocaties en verzamelen van de monsters 10

5.2 Landbouwgewassen rond monsterlocaties (zie bijlage 3a, b, c, d) 12

6. Chemische analyse 14

7. Resultaten 14

7.1 Aantal pesticiden 14

7.2 Aard van de pesticiden 15

7.3 Herkomst van de pesticiden 16

7.4 Wat verder opvalt 16

8. Relatie tussen hoeveelheid pesticiden en afstand van de meetpunten tot akkers 17

8.1 Verspreiding pesticiden 17

8.2 Het verloop van het aantal pesticiden en de gevonden concentraties over het transect 18

8.3 Correctie voor meetwaarden onder de LOQ 19

8.4 Verschillend verspreidingsgedrag pesticiden 20

8.5 Spreiding meetwaarden binnen één meetlocatie 22

8.6 Limitations 23

9. Conclusies 23

10. Aanbevelingen 24

11. Literatuur 25

Bijlagen:

Bijlage 1: Begrippen- en afkortingenlijst 27

Bijlage 2: Meetwaarden 30 eikenbladmonsters 29

Bijlage 3: Teelten in een straal van 2 km rondom de monsterpunten 30

Bijlage 4: Overzicht van de 690 onderzochte pesticiden 34

2. Samenvatting

Waarom een pesticidenonderzoek?

Er is brede consensus dat pesticiden de biodiversiteit bedreigen in Natura 2000-gebieden en dat bescherming nodig is. Helaas is de overheid nog niet in staat de regie te nemen in dit natuurbeschermingsdossier, ondanks de oproep van de Raad van State in 2025 om het huidige enorme kennishiaat over de verspreiding van pesticiden en de impact op de natuur op te vullen.

Vandaar dat Werkgroep Behoud de Peel in oktober 2025 het initiatief heeft genomen om in de Groote Peel onderzoek te doen naar het verspreidingsgedrag van pesticiden, waarmee een aanzet wordt gemaakt voor het bepalen van spuitvrije bufferzones. Bufferzones zijn hier primair bedoeld om te voorkomen dat lokale emissie in de natuur terecht komt. Ons advies, aansluitend bij de uitspraak van de Raad van State, is dat de overheid hierna het benodigde vervolgonderzoek oppakt, gericht op het definiëren van bufferzones die juridisch houdbaar zijn.

Onderzoek in de Groote Peel

Op een transect van 3,7 km dwars door de Groote Peel werden 30 eikenblad-monsters verzameld (op 15 meetpunten; dus 2 monsters op één locatie) en geanalyseerd door Eurofins op ca. 690 pesticiden, om de relatie te bepalen tussen pesticidenconcentraties in eikenblad enerzijds en afstand tot de akkers in het agrarisch gebied anderzijds. Er werden 55 pesticiden aangetroffen in de Peel, vrijwel allen te relateren aan akkerbouw; in hoge concentraties aan de rand van de akker en in lagere concentraties in het centrum van de Peel. Een aantal aangetroffen pesticiden is verboden of aangemerkt als ‘zeer zorgwekkend’, waaronder slecht afbreekbare PFAS-achtige pesticiden.

De Groote Peel (Jan van de Kam)

Verspreiding van pesticiden door de lucht gebeurt door verwaaiing van de nevel tijdens en na het spuiten, verdamping en/of verstuiving na hechting aan kleine stof/zanddeeltjes. Het bleek mogelijk om het verspreidingsgedrag van de aangetroffen pesticiden in de Groote Peel globaal in 3 groepen te verdelen:

- Pesticiden die zich lokaal verspreiden over beperkte afstanden, o.a. propamocarb.HCl.
- Pesticiden die grotendeels afkomstig zijn van regionale emissie en aangetroffen worden langs het hele transect, o.a. prosulfocarb.
- Pesticiden, die zowel een lokale als regionale herkomst lijken te hebben, o.a. fluopyram.

Bevindingen

- De concentraties van de lokale pesticiden waren na 500m van de rand van de akker sterk afgenomen: op 500m van de akker was daardoor de totale pesticidenconcentratie ca 10% t.o.v. de concentratie aan de rand van de akker, op 2000m nog lager, ca 6%.
- Uit de dubbele monstername (twee monsters op elke locatie) blijkt dat de gemeten gehaltes aan pesticiden dicht bij elkaar liggen, hetgeen betekent dat de monsterafname voldoende representatief is.
- Op alle meetpunten langs het transect worden 19 tot 30 pesticiden gemeten, ook in het centrum van de Peel met 20 pesticiden.
- Een aantal van de gevonden pesticiden is verboden.
- Verschillende van de gevonden pesticiden worden door het RIVM als ‘zeer zorgwekkende stoffen’ aangemerkt, waaronder PFAS-achtige pesticiden; deze breken nauwelijks af.

Advies

Een spuitvrije bufferzone rond de Groote Peel van 500m voorkomt de influx van pesticiden uit de nabijgelegen akkers substantieel (bij ons onderzoek ca 90% van de totale hoeveelheid aan de rand van de akker). Met een buffer van 2000m neemt de gifconcentratie echter nog verder af naar 94%. De cijfers zijn gebaseerd op een éénmalig onderzoek in een veldsituatie en de uitkomst is beïnvloed door verschillende variabelen. Het Planbureau voor de leefomgeving doet ook aanbevelingen voor de bescherming van natuur en hanteert in “Op zoek naar een nieuwe balans tussen landbouw en natuur in 2050” scenario’s nabij intensieve landbouw met extensief grondgebruik, in zones van 2000 m rond Natura 2000-gebieden. Op basis van deze overwegingen is ons advies:

- Extensief en spuitvrij grondgebruik, in een robuuste bufferzone van 2000 m rond het natuurgebied De Groote Peel, dat dan overlapt met de bestaande hydrologische bufferzone van 2000 m.
- Restrictief overheidsbeleid t.a.v. het gebruik van “zeer zorgelijke” en PFAS-achtige pesticiden.
- Verder verspreidings- en ecotoxicologisch onderzoek door de overheid, gericht op het definiëren van bufferzones die juridisch houdbaar zijn.

Pagina 4.
Dodaars en sprinkhaanzanger, broedvogels van natuurgebied De Groote Peel (Otto Plantema)

3. Inleiding

3.1 Kwetsbare Peel

Van de oorspronkelijke omvang van het hoogveengebied de Peel is momenteel nog slechts een fractie overgebleven. Van de 160.000 ha die het gebied aan het begin van de 19e eeuw nog omvatte is nu nog slechts een kleine 6000 ha, nog geen 4%, bewaard gebleven (Blankers & Peeters, 2021). Dit maakt het overgebleven fragment bijzonder kwetsbaar voor invloeden van buitenaf. Het beheer van de Peelvenen is er op gericht levensgemeenschappen in stand te houden en te ontwikkelen, die buiten de reservaten onder de druk van de heersende economische en sociale omstandigheden verdwenen zijn, of naar verwachting zullen verdwijnen. Die doelen kunnen alleen worden gerealiseerd door scheiding en isolatie van die overheersende invloed van buitenaf (Werkgroep Behoud de Peel, 1984, 1986). Willen we de Peelnatuur in stand houden en haar waarde vergroten, dan schieten de huidige grenzen tekort en zullen daarbuiten bufferzones moeten worden gecreëerd.

De belangrijkste natuurgebieden in de Peelregio zijn een aantal kwetsbare Natura 2000-gebieden, waar de oorspronkelijke hoogveenvegetatie grotendeels verdwenen is: de Groote Peel, Mariapeel en Deurnsche Peel op de grens van Brabant en Limburg en Sarsven en de Banen, in Limburg. Daarnaast zijn er kleinere Peelrestanten, die buiten de categorie Natura 2000 vallen, maar wel onderdeel zijn van het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Rondom de Groote Peel, Mariapeel en Deurnsche Peel bevindt zich een (niet overal volledige) ca 1-2 km brede hydrologische bufferzone. De Peel hoort nat en voedselarm te zijn, en is op basis van de Natura 2000-wetgeving formeel goed beschermd. Helaas schiet de bescherming in de praktijk tekort. Er is te veel stikstofneerslag en de Peel is te droog, o.a. door wateronttrekking voor de landbouw. De bedoeling van deze bufferzones is om regenwater in het gebied vast te houden. Deze zones voorkomen dus niet dat aangrenzend aan deze Natura 2000-gebieden gewassen worden geteeld waarbij veel pesticiden worden gebruikt (zoals lelies en aardappelen). Hierdoor is het mogelijk dat pesticiden zich in het Natura 2000-gebied kunnen ophopen.

3.2 Aanleiding onderzoek

Bij onderzoeken door onder meer de Vereniging Meten=Weten en de Werkgroep Behoud de Peel, werden tientallen pesticiden aangetroffen in eikenbladeren in Natura 2000-gebieden in Drenthe en op de Veluwe (Buijs et al., 2024), de Markerwadden (van Kampenhout & Nijland, 2025) en in de Peel (Buijs & Plantema, 2025).

"Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in Natura-2000-gebieden in de Peel", WBdP, 2025; www.wbdp.nl.

Pagina 6:
Blauwborst en lepelaar, vogels van natuurgebied De Groote Peel.(Otto Plantema)

De aangetoonde pesticiden waren grotendeels afkomstig uit de akkerbouw; de stoffen blijven blijkbaar niet op de akker, maar verdampen, hechten zich aan fijne stofdeeltjes en verwaaien over afstanden van kilometers, naar omwonenden en naar kwetsbare natuur.

Vastgesteld is dat de insectenbiomassa in 63 natuurgebieden in Duitsland tussen 1989 en 2016 met minstens 75% is afgenomen (Hallman et al. 2016). Aangetoond is dat veel pesticiden een belangrijke rol spelen bij de afname van de biodiversiteit (Geiger et al., 2010, Hallman et al., 2014, Wan et al., 2025.). Voor de Natura 2000-gebieden in de Peel is een dergelijk verband (nog) niet aangetoond, maar is er wel een duidelijke afname van libellen vastgesteld (Bouwman, 2007, Hermans 2023, 2024, med. J. Slaats, Meijel).

In april 2025 heeft de Raad van State beslist dat er een voorzorgprincipe geldt ten aanzien van de bescherming van de natuur, maar ook dat er meer onderzoek nodig is. Het is daarom zeer teleurstellend dat de Nederlandse overheid de aanwezigheid van de pesticiden in natuurgebieden niet systematisch meet en de relatie met de eroderende biodiversiteit onderzoekt. Dit is nog opmerkelijker omdat de overheid voor aquatische milieus wel een pesticidenmeetnet heeft *(https://www.bestrijdingsmiddelenatlas.nl/atlas/1/1)*. Dit meetnet heeft echter slechts één meetpunt in de Natura 2000-gebieden van de Peel (Helenavaart bij Griendtsveen).

Een eerste stap om tot een beter beleid ten aanzien van de toepassing van pesticiden nabij natuurgebieden te komen is het krijgen van meer inzicht in de verspreidingsafstanden. Wageningen Environmental Research (WENR) heeft een verkennende studie uitgevoerd naar de beschikbare kennis op dit vlak en op de aanwezigheid van pesticiden en mogelijke ecologische effecten hiervan in terrestrische N2000-gebieden (van den Berg et al. 2026). Deze studie geeft aan dat er nauwelijks inzicht is in de verspreidingsafstanden (bron – depositieafstanden).

Met dit onderzoek schept WBdP meer helderheid in de verspreidingsmechanismen van pesticiden in de natuur, een voorwaarde om meer verantwoorde uitspraken te kunnen doen over de breedte van spuitvrije bufferzones.

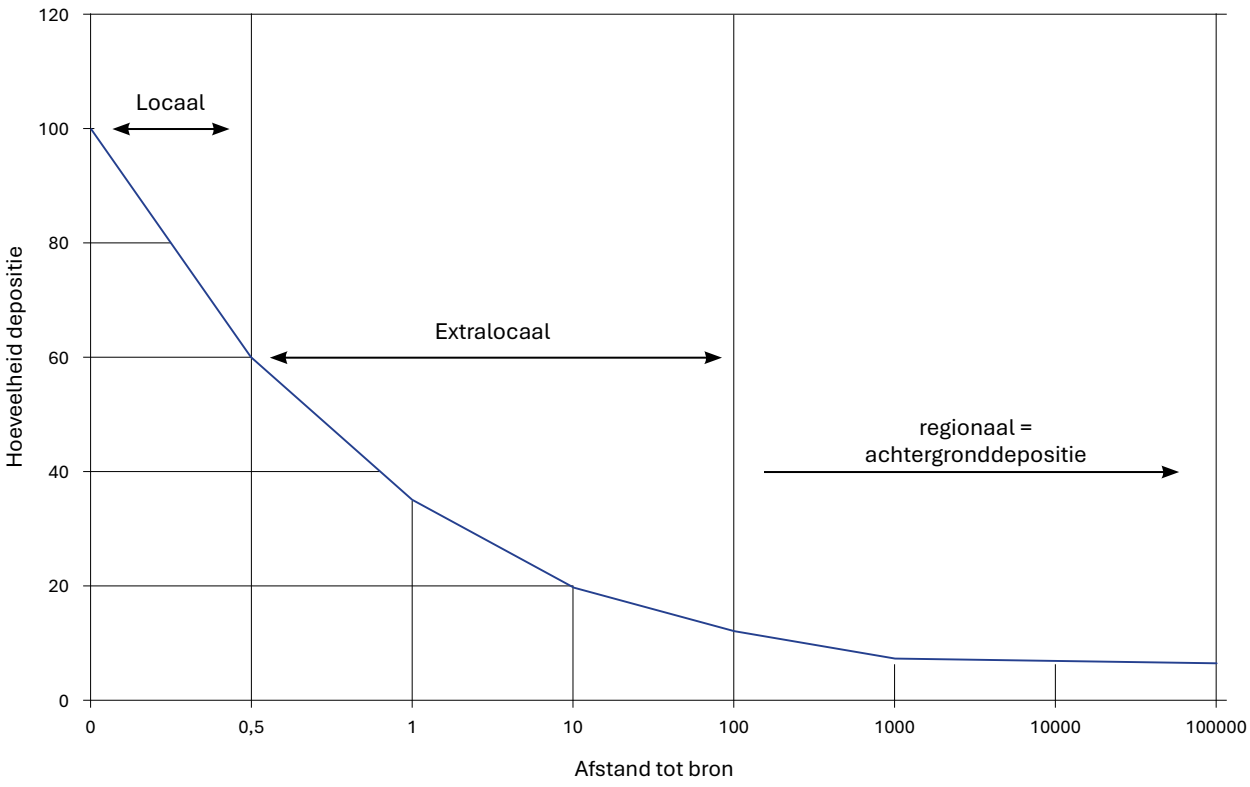
De Groote Peel (Jan van de Kam)

4. Definiëren breedte randzones voor pesticides

Op dit moment zijn voor de meeste N2000-delen van de Peelvenen alleen hydrologische bufferzones vastgesteld van ca 1-2 km breed. Voor het instellen van buffers (ook wel overgangszones) voor stikstof en pesticiden is momenteel politieke aandacht, maar nog nergens een vaststaand feit. Het is bekend dat er net als bij stikstof een achtergronddepositie voor pesticiden is. Dat wil zeggen dat door deze achtergronddepositie overal pesticiden neerslaan, weliswaar in lage concentraties. Een bruikbaar model voor de verspreiding en depositie vanuit vele afzonderlijke bronnen is afkomstig uit de pollenwetenschap (Janssen, 1974). In het model wordt onderscheid gemaakt tussen:

- lokale depositie, afkomstig van een plaatselijke bron.
- extralokale depositie, waarvan de waarden vanaf de bron snel teruglopen tot regionale waarden.
- regionale depositie, waarbij de invloed van een specifieke bron wegvalt tegen de achtergrondwaarden van andere verder verwijderde bronnen. Deze regionale depositie neemt slechts zeer geleidelijk in hoeveelheid af en kan binnen een regio als min of meer ‘egaal’ (constant in de ruimte) worden beschouwd (zie figuur 1). In de onderstaande hoofdstukken, worden de begrippen “lokaal” en “extralokaal”, samengevoegd tot “lokaal”.

Figuur 1. Een model van de atmosferische depositie van stuifmeel vanuit een laaggelegen emissiebron in een gebied met vele bronnen (naar Janssen, 1974).

Op basis van ons onderzoek (Buijs & Plantema, 2024), gecombineerd met onderzoek door Meten=Weten (Drenthe, De Veluwe, 2024 en Markerwadden, 2025) is goed te zien dat de pesticiden ook in het hart van Natura 2000-gebieden (als de Peel, 2 km van de akkers) worden gevonden, weliswaar in lagere concentraties dan dicht bij de akkers. Recent heeft een aantal provincies, zoals de provincie Brabant, geopperd om bufferzones rond kwetsbare natuur te creëren.

De Groote Peel (Jan van de Kam)

Kwantificering van de breedte van de bufferzone lijkt voor de politiek nog een open vraag en er wordt ons inziens nergens onderzoek gepland om de breedte te onderbouwen. Door de afwachtende houding van de overheid neemt WBdP het initiatief om hier gericht onderzoek naar te doen. Er is daarom eikenbladonderzoek gedaan langs een transect dwars door de Groote Peel, gerekend vanaf de meest intensieve teelten aan de rand (aardappel en lelies/gladiolen) tot het centrum van de Peel. Op basis hiervan is de volgende onderzoeksvraag voor dit onderzoek geformuleerd:

Wat is de relatie tussen de pesticideconcentratie in de Groote Peel en de afstand tot het agrarisch gebied?

5. Onderzoeksmethode

5.1 Monsterlocaties en verzamelen van de monsters

Op basis van eerder pesticidenonderzoek in Nederland (Buijs et al., 2024, Buijs & Plantema, 2025) is gekozen voor analyse van eikenblad. De zomereik (Quercus robur) is een bladverliezende inheemse boomsoort, die na de berk (Betulus sp.) de meest voorkomende boomsoort is in de Groote Peel. De zomereiken groeien aan de randen van de Peel en op de wat drogere plekken, zoals langs paden en op zandkoppen. Hiermee kent deze boomsoort een vrij regelmatige verspreiding, waardoor het mogelijk is een transect dwars door het gebied uit te zetten. Binnen de Groote Peel zijn op een in zuidoostelijke richting verlopend transect 15 locaties uitgekozen met eikenbomen (figuur 2). Het transect doorsnijdt het gehele gebied, start nabij een aardappelakker en eindigt nabij een perceel met gladiolenteelt. Eén locatie (O) is gelegen buiten de Natura 2000-begrenzing en meetlocatie A ligt op de grens en de rest ligt erbinnen. Voor het grootste deel doorsnijdt het transect open gebied met enkele solitaire bomen (foto pagina 11). Uitzondering hierop is punt A, aan de rand van de Groote Peel (hier bevindt zicht een bosstrook) en in het centrale deel, tussen de punten H, I en J, groeit berkenbos (figuur 2).

Naast de begroeiing heeft ook de overheersende windrichting invloed op de meetresultaten. Voor de onderzoeksopzet zou het ideaal zijn als het transect parallel zou liggen aan de overheersende windrichting. We hebben echter te maken met de bestaande situatie, die niet te vergelijken is met een opzet onder laboratoriumcondities. We hebben gekozen voor een transect met voldoende eiken en aanwezigheid van teelten. Het transect heeft een kompasrichting van 132° (= ongeveer zuidoost) gezien vanaf het noordelijkste meetpunt (A). Dus winden uit het noordwesten zouden voor de onderzoeksvraag ideaal zijn geweest. Bij het KNMI zijn de overheersende windrichtingen bij weerstation Eindhoven gedurende de periode mei tot en met oktober 2025 geraadpleegd *(https://www.knmi.nl/nederland-nu/klimatologie/grafieken/maand/windrozen)*. In tabel 1 zijn deze windrichtingen samengevat.

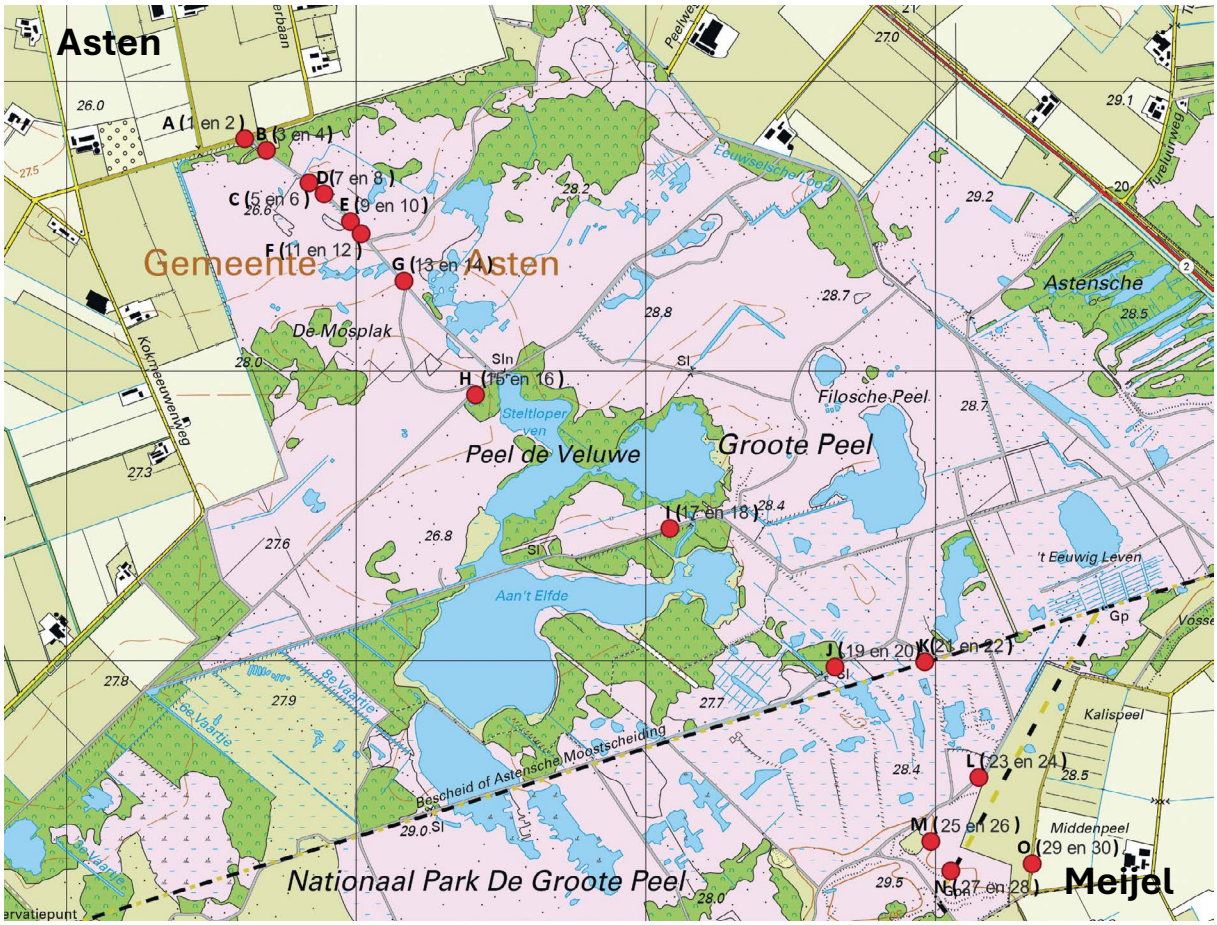
	0 gr	30 gr	60 gr	90 gr	120 gr	150 gr	180 gr	210 gr	240 gr	270 gr	300 gr	330 gr		samengevat hoofdrichting
	N	NNO	ONO	O	OZO	ZZO	Z	ZZW	WZW	W	WNW	NNW	totaal %	
apr-25	14	7	22	11	6	2	7	9	6	4	5	7	100	noordoost
mei-25	12	12	12	7	2	1	4	11	11	6	8	14	100	noordwest
jun-25	2	3	9	5	6	5	7	19	23	11	6	4	100	zuidwest
jul-25	8	2	2	2	2	4	7	16	16	14	14	13	100	zuidwest tot noordwest
aug-25	14	8	6	3	3	5	8	14	17	7	7	8	100	zuidwest
sep-25	6	9	6	6	7	7	14	25	11	2	3	4	100	zuidwest
okt-25	6	1	2	3	7	9	11	16	23	11	5	6	100	zuidwest

Tabel 1. *Overheersende windrichtingen weerstation Eindhoven april tot en met oktober 2025. (KNMI). Geel gemarkeerd meest voorkomende richting. Groen gemarkeerd meest gunstige richting.*

Uit tabel 1 blijkt dat de overheersende windrichting tijdens de onderzoeksperiode voornamelijk zuidwest georiënteerd was. De maanden mei en juli waren voor het onderzoek het meest gunstig omdat toen de wind voornamelijk uit het noordwesten waaide.

Op elke locatie zijn op 17 oktober 2025 twee monsters verzameld, vaak van de dezelfde boom of van een buurboom. In de figuren zijn dan ook steeds meetwaarden aangegeven per locatie. Hiermee wordt een indruk gekregen van de spreiding in de meetwaarden tussen twee monsters op dezelfde plek. Er zijn twee redenen waarom in oktober de bladeren zijn verzameld.
Ten eerste is in oktober het groeiseizoen afgelopen en worden er in het landbouwgebied nauwelijks nog pesticiden toegepast. Voorts begint eind oktober het afstotingsproces van de bladeren (verkleuren) op gang te komen en neemt de biologische activiteit in de bladeren af.
De bladeren werden geplukt met plastic (polyethyleen) wegwerphandschoenen en in

door Eurofins beschikbaar gestelde monsterzakje gedaan. Bij elke plukbeurt werden de handschoenen vervangen om ongewenste contaminatie te voorkomen. De monsterzakjes werden genummerd en na afloop onmiddellijk ingevroren in een diepvries bij minus 18° Celsius. Hierin zijn de monsters bewaard tot aan het moment van de chemische analyse.

Figuur 2. *Ligging van de monsterlocaties (A tm O) en bijbehorende monsternummers (1 tm 30) van het eikenbladonderzoek Groote Peel in 2025.*

Eenzame eik in De Groote Peel, meetpunt M (monsternummer 25 en 26) (Otto Plantema)

Afstanden monsterpunten			Voor analyse gebruikte versgewicht monsters (g)	
Meetpunt	Afstand tot aardappelakker (m) **Asten**	Afstand tot gladiolenveld (m) **Meijel**	Oneven monsternr.	Even monsternr.
aardappelakker	0	3715		
1 en 2 (A)	9	3706	48,5	46,6
3 en 4 (B)	101	3626	52,7	49,8
5 en 6 (C)	279	3434	47,6	46,9
7 en 8 (D)	342	3373	43,7	43,7
9 en 10 (E)	470	3237	50,5	50,1
11 en 12 (F)	525	3192	44,6	49,3
13 en 14 (G)	745	2973	48,8	48,2
15 en 16 (H)	1200	2529	45	47,9
17 en 18 (I)	2001	1722	45,3	48,7
19 en 20 (J)	2748	976	49,7	49,4
21 en 22 (K)	2982	803	49,7	47,6
23 en 24 (L)	3378	362	50,1	48,9
25 en 26 (M)	3407	375	46,3	49
27 en 28 (N)	3534	303	50,6	54,7
29 en 30 (O)	3709	6	48,2	49,9
gladiolenveld	3715	0		

Tabel 2. *Afstanden monsterpunten vanaf agrarisch gebied en overzicht gewicht gebruikte monsters voor de chemische analyse*

5.2 Landbouwgewassen rond monsterlocaties (zie bijlage 3a, b, c, d)

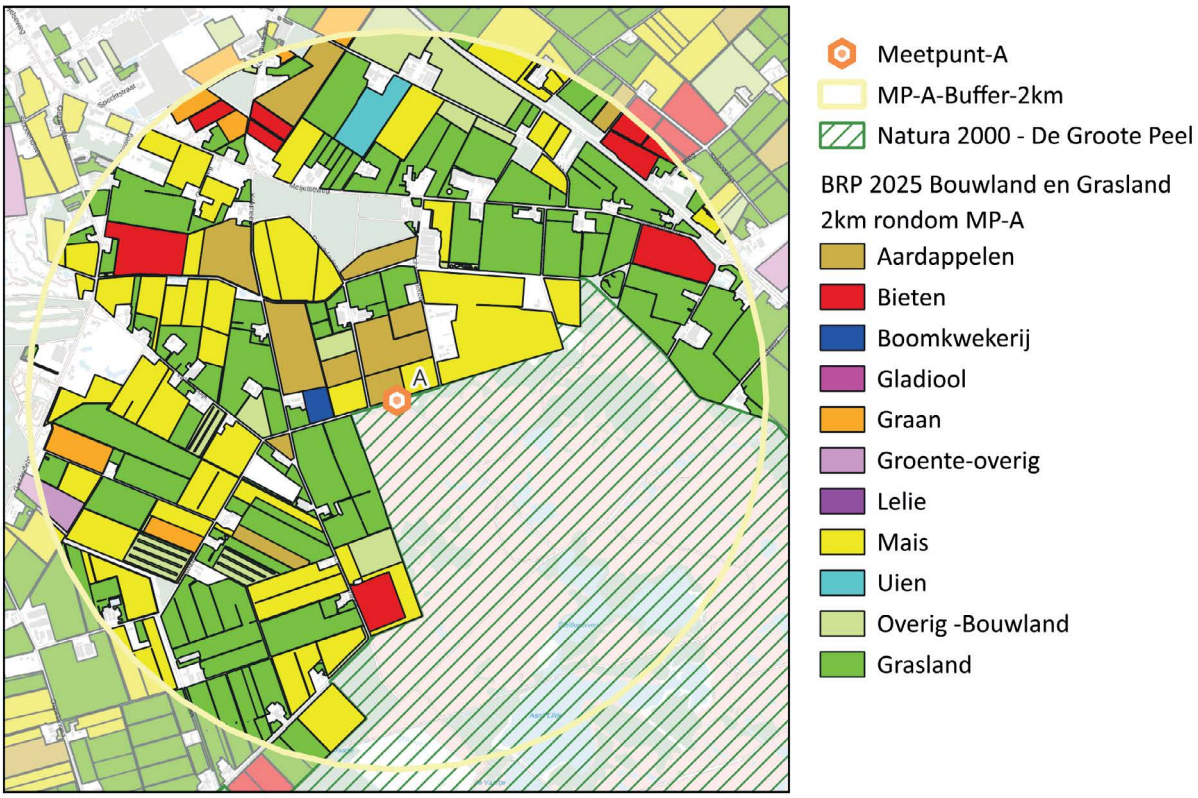
De hoeveelheid en aard van de aangetroffen pesticiden hangen nauw samen met de teelten in de omgeving van het Natura2000-gebied. Op basis van de gegevens van de Basisregistratie Gewaspercelen (BRP) is het type gewas en de geteelde oppervlaktes in een straal van 2 km rondom de meetpunten bepaald *(https://www.pdok.nl/introductie/-/article/basisregistratie-gewaspercelen-brp-)*. Daarnaast is de kortste afstand van de teelt tot aan het monsterpunt gemeten. Verder is het (gewogen) geometrisch middelpunt van alle percelen van dat gewas bepaald en op welke afstand dat middelpunt zich van het meetpunt bevindt.

Deze situering ten opzichte van de meetlocaties A (rand Groote Peel Asten), I (midden in de Groote Peel) en O (rand Groote Peel Meijel) is in de figuur 3 en bijlage 4 weergegeven. Het transect is vanuit punt A het meest gunstig: een vrijwel rechte lijn de Groote Peel in met een regelmatige afstand tussen de punten. Vanuit punt O (Meijel) liggen de punten niet mooi op één lijn en zijn de afstanden onregelmatiger. Vanwege de beste situering wordt er vooral vanuit punt A geredeneerd voor de beantwoording van de onderzoeksvraag.

Het meest intensief bespoten akkerbouwgewas is de aardappel, met een omvang van 56 ha (8,4% van het totale oppervlak van het bouwland) binnen een straal van 2 km. Bovendien is kortste afstand van dit gewas tot het eerste meetpunt (A) 9 meter. Aardappelen behoren tot de gewassen met een hoog pesticidengebruik. Vooral fungiciden worden hier zeer frequent toegepast. Verder worden er insecticiden, herbiciden en loofdodende middelen toegepast.
Het meest voorkomende akkerbouwgewas is maïs met een aandeel van 30% (200 ha).
In de maïsteelt worden voornamelijk herbiciden gebruikt, om de opkomende maïsplanten een voordeel te bieden. Hierbij zijn dicamba, foramsulfuron en pendimethalin veel gebruikte

middelen. Daarnaast worden onregelmatig insecticiden als lambda-cyhalothrin gebruikt. De kortste afstand tot een maïsperceel is 54 meter en de gewogen gemiddelde afstand is 545 meter (t.o.v. meetpunt A).

Gewaspercelen 2025 rondom Meetpunt A [Gegevens BRP-Gewaspercelen]

Gewas (samengevoegd in hoofdcategorieën)	Oppervlakte ha	%	Kortste afstand meetpunt - gewas (m)	Afstand meetpunt - gewogen midden gewas (m)
Aardappelen	55,96	8,4	9	687
Mais	199,59	30,0	54	545
Grasland	301,08	45,3	263	223
Overig -Bouwland	44	6,6	347	650
Boomkwekerij	2,34	0,4	353	428
Bieten	36,17	5,4	931	720
Graan	14,28	2,2	1.281	1.329
Uien	7,91	1,2	1.327	1.546
Groente-overig	3,54	0,5	1.781	1.912

Figuur 3. *Oppervlakte aan teelten in een straal van 2 km rondom meetpunt A (nabij akkerrand Asten) in 2025. Bron: BRP.*

We zien dat grasland met ruim 45% het grootste areaal van de landbouwgewassen inneemt. Op grasland worden relatief weinig pesticiden gebruikt, met uitzondering van het periodiek gebruik van glyfosaat om het scheuren van het grasland te vereenvoudigen en soms om pleksgewijs de onkruiddruk te verminderen. Vanwege kostenoverwegingen is de analyse van glyfosaat niet meegenomen in dit onderzoek. De overige gewassen komen in een relatief gering areaal voor en liggen bovendien op grote afstand van het meetpunt.

Vanuit meetpunt O gezien (bijlage 4b) zijn gladiolen en aardappelen de meest pesticide-intensieve gewassen, met kortste afstanden van respectievelijk 5 en 173 m. De overige gewassen zijn minder intensief of liggen op een grotere afstand en hebben een gering areaal. Zo heeft maïs

Meetpunt A, nabij akker Asten

Meetpunt O bij akker Meijel (foto's Otto Plantema)

een kortste afstand van 105 meter, met een aandeel van 20% en ligt de lelieteelt op 1566 meter met een aandeel van 0,8%. De invloed van de lelieteelt op de meetwaarden van punt O is dan relatief klein en is waarschijnlijk opgegaan in de achtergronddepositie (zie hoofdstuk 8). Bij verder onderzoek zou het helpen als ook het pesticidengebruik bekend is rondom het onderzoeksgebied, omdat zo wellicht directe relaties te leggen zijn tussen de metingen en de toegepaste pesticiden.

6. Chemische analyse

De chemische analyse werd bij Eurofins Graauw uitgevoerd met behulp van gaschromatografie/massaspectrometrie (GC-MS) en vloeistofchromatografie/massaspectrometrie (LC-MS), waarbij op de aanwezigheid van 690 pesticiden werd getest (zie bijlage 4). De bladeren werden vóór de analyse gedroogd en fijn gemalen. De methode is beschreven in de publicatie van Buijs et al., (2024).

Bij de analyse worden stoffen gemeten die zich in de eikenbladeren bevinden en dus via het metabolisme van de boom van buitenaf zijn opgenomen. Verder kan een deel van de aangetroffen stoffen zich aan de buitenkant van de bladeren gehecht hebben.

In tegenstelling tot het vorige onderzoek van WBdP (Buijs & Plantema, 2025) zijn er door Eurofins geen exacte gehaltes gerapporteerd onder de bepaalbaarheidsgrens (LOQ, Limit of Quantification). Pesticiden onder de LOQ (voor de meeste pesticiden is de LOQ ca 2,5 microgram/kg drooggewicht) worden nu gerapporteerd met "aangetoond". Van deze stoffen kan niet voldoende nauwkeurig de concentratie worden bepaald, maar wel dat ze zijn aangetroffen, in de tabel (bijlage 2) aangegeven met een Q. In hoofdstuk 8.3 is aangegeven hoe meetwaarden onder de LOQ toch bij benadering gekwantificeerd kunnen worden. De detectiegrens (LOD) voor de meeste geanalyseerde stoffen bedroeg 0,01-0,02 microgram/kg drooggewicht. In het onderhavige onderzoek zijn -om financiële redenen-geen additionele glyfosaat (Roundup)-analyses uitgevoerd, zoals in vorige onderzoek.

7. Resultaten

7.1 Aantal pesticiden

In de 30 onderzochte monsters langs het transect zijn 56 pesticiden gevonden (waarvan 55 in de Groote Peel), 37 meer dan in de 3 monsters uit eerder onderzoek in 2024 (Buijs & Plantema, 2025). Een overzicht van alle aangetroffen middelen is opgenomen in bijlage 2. Fluroxypyr-methylheptyl werd alleen bij meetpunt 29 en 30 gemeten, net buiten de Groote Peel, en niet meegeteld in tabel 3 en 4. De metingen op het transect van 2001 m van de akkerrand in Asten naar centrum van de Groote Peel (A t/m I) zijn vooral gebruikt voor de beantwoording van de onderzoeksvraag. Bij de monstername bleek dit meteen al een vrijwel ideaal transect, langs een vrijwel rechte zandweg, met regelmatig aan beide kanten geschikte en ook toegankelijke eikenbomen.

Jaar monstername	2024	2025
Aantal monsters	3	30
Kwantitatief aangetoond **)	19	23
Alleen kwalitatief aangetoond **)	0	32 *)
Totaal stoffen	19	55 *)

Tabel 3. *Aantal verschillende pesticiden in de Groote Peel (N2000-gebied) bij WBdP onderzoek in 2024 en 2025.*
*) *Exclusief fluroxypyr-methylheptyl bij meetpunt 29 en 30, net buiten de Groote Peel.*
**) *In het vorige onderzoek werd een aantal pesticiden net onder de LOQ toch gekwantificeerd, en niet uitsluitend als "aangetoond" gerapporteerd.*

7.2 Aard van de pesticiden

In bijlage 2 zijn de aangetroffen pesticiden ingedeeld naar hun toepassing en gesommeerd in tabel 4. De meest aangetroffen middelen worden toegepast voor de bestrijding van schimmels. Dit ruime gebruik van fungiciden, met deels een ander werkingsmechanisme, baart de laatste tijd veel zorgen onder medici ten aanzien van sterk toenemende resistentie van schimmeldodende middelen in de humane geneeskunst (Buil et al., 2019). Onderzoek heeft uitgewezen dat het overvloedige gebruik in de landbouw hiervoor verantwoordelijk is (Kortenbosch et al., 2025). Deze resistentie is zeer zorgelijk, omdat de ontwikkeling van nieuwe antischimmelmedicijnen veel lastiger is dan bijvoorbeeld de ontwikkeling van nieuwe antibiotica. Dit heeft te maken met de grotere overeenkomst in werking tussen schimmelcellen en mensencellen ten opzichte van bacteriën.

De diversiteit onder de gevonden insecticiden en herbiciden was gelijkwaardig: respectievelijk 10 en 11 middelen en er werd één insectenwerend middel (DEET) aangetroffen.

Type pesticide	Aantal aangetroffen
Insecticiden	10
Fungiciden, inclusief metabolieten	33
Herbiciden	11
Insectenwerend	1
Totaal	55

Tabel 4. *Onderverdeling van de 55 in 2025 gevonden pesticiden in de Groote Peel (N2000-gebied) naar de functie. Zie ook bijlage 2.*

De Groote Peel (Jan van de Kam)

7.3 Herkomst van de pesticiden

Veruit de meeste middelen zijn te herleiden naar de akkerbouw, en gebruikt voor intensieve teelten als aardappels en gladiolen en ook andere teelten nabij het transect. Van een aantal pesticiden als propamocarb en fluazinam is het zelfs zeer waarschijnlijk dat ze afkomstig zijn van de aardappelakkers bij meetpunt 1 en 2. In tabel 5 zijn veel voorkomende pesticiden voor aardappels en sierteelt weergegeven die in dit onderzoek in de Groote Peel zijn aangetroffen. Een aantal van de gebruikte middelen is voor beide teelten gelijk.

Veel gebruikte pesticiden in:	
aardappelteelt	**gladiolen/lelie-teelt**
Aclonifen (H)	Azoxystrobin (F)
Azoxystrobin (F)	Cyprodinil (F)
Cypermethrin (I)	Difenoconazool (F)
Cyprodinil (F)	Fludioxonil (F)
Difenoconazool (F)	Fluopyram (F en N)
Fluazinam (F)	Flusilazol (F)
Fludioxonil (F)	Flutolanil (F)
Fluopicolide (F)	Folpet (F)
Fluopyram (F en N)	Hexazinone (H)
Flutolanil (F)	Kresoxim-methyl (F)
Folpet (F) *)	Penconazol (F)
Kresoxim-methyl (F)	Pendimethalin (H)
Penconazol (F)	Permethrin (I)
Pendimethalin (H)	Propamocarb (F)
Permethrin (I)	Prosulfocarb (H)
Propamocarb (F)	Prothioconazool (F)
Prosulfocarb (H)	Tebuconazool (F)
Prothioconazool-desthio(F) **	Tetraconazool (F)
Tebuconazool (F)	Triallaat (H)
Tetraconazool (F)	Trifloxystrobin (F)
Triallaat (H)	
Trifloxystrobin (F)	

Tabel 5. *Veel gebruikte pesticiden in de aardappel- en bloementeelt, die zijn aangetroffen in de Groote Peel.*
F= fungicide, H= herbicide, I = insecticide, N = nematocide.
ZZS: Zeer zorgwekkend;
pZZS: Potentieel zeer zorgwekkend,
**) Precursor voor phthalimide*
***) Prothioconazool-desthio is een metaboliet van prothioconazool.*

7.4 Wat verder opvalt

- In tabel 5 is aangegeven of pesticiden “zeer zorgwekkend” (ZZS) of “potentieel zeer zorgwekkend” (pZZS) zijn, volgens OSPAR (Oslo-Paris Convention) *https://rvszoeksysteem.rivm.nl/ZZSlijst*. In Nederland is het overheidsbeleid om deze middelen zoveel mogelijk uit de leefomgeving te weren.
- Fluazinam, fluopicolide, fluopyram zijn zeer slecht afbreekbare PFAS-achtige stoffen, volgens de OESO-definitie.
- Bij de akkers in Asten en Meijel is flusilazole aangetroffen. Op meetpunt O, net naast het gladiolenveld, zelfs 2,4 microgram/kg drooggewicht. Dit wijst op een lokale bron of mogelijk historische vervuiling. Deze stof is in de EU verboden en ook in Nederland niet toegelaten.
- Bij de akker, bij monsterpunt O, is phenmedipham aangetroffen in 4 monsters: een kernherbicide bij suikerbietenteelt, sinds 2020 in de EU verboden.
- Bij de akker bij monsterpunt A zijn myclobutanil en cyproconazole aangetroffen, sinds 2020 verboden in de EU.

- Vrijwel alle gevonden pesticiden worden uitsluitend in de landbouw gebruikt. Enkelen hebben een bredere toepassing, zoals het insecticide permethrin, (nabij de akkers in Asten aangetroffen in vrij hoge concentraties tot 9 microgram/kg drooggewicht) dat ook als diergeneesmiddel gebruikt wordt tegen vliegen op vee en als ontsmettingsmiddel voor pallets e.d.; DEET is een insectenwerend middel, ook buiten de landbouw gebruikt.
- De meeste middelen komen over het hele transect in de Groote Peel voor. Een aantal is echter specifiek “Asten-only “of “Meijel only”, o.a. fosthiazate aan de Astense kant voor aaltjes in aardappels.

8. Relatie tussen hoeveelheid pesticiden en afstand van de meetpunten tot akkers

8.1 Verspreiding pesticiden

Naarmate de afstand groter wordt tussen bespoten akkers en de vegetatie in een natuurgebied wordt door pesticiden vervuilde lucht horizontaal en verticaal gemengd. Het is daarom logisch dat dan met toenemende afstand de concentraties in de vegetatie lager worden. Omdat ons geen systematisch onderzoek bekend is met de onderzoeksvraag naar de relatie afstand en pesticidenconcentratie, hebben we zelf initiatief genomen door een transectonderzoek uit te voeren.

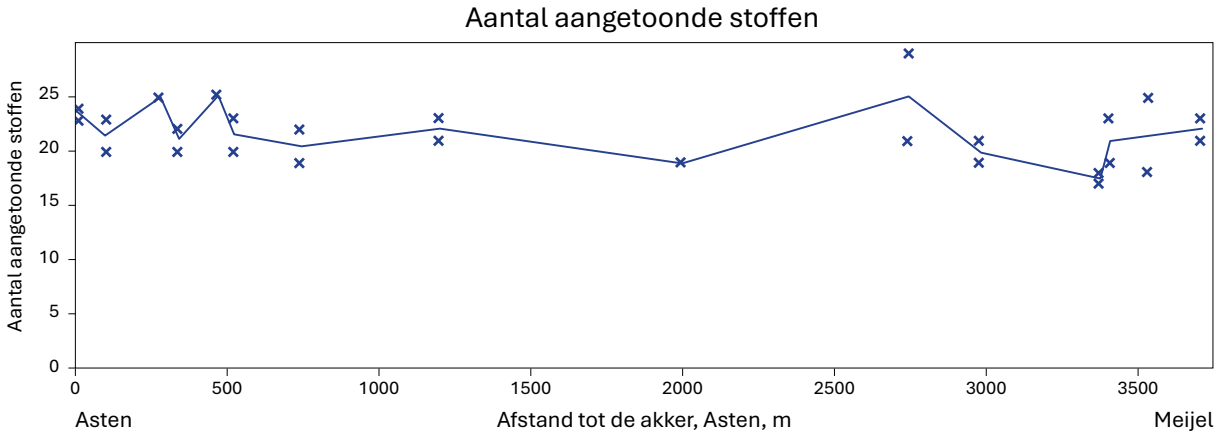
Pesticiden worden via de lucht buiten de akkers teruggevonden door:
- Verwaaiing van de nevel (kleine druppeltjes) tijdens en na het spuiten;
- Verdamping vanaf het gewas en vanaf de bodem;
- Verstuiving na hechting aan kleine stof/zand deeltjes.

De Groote Peel (Jan van de Kam)

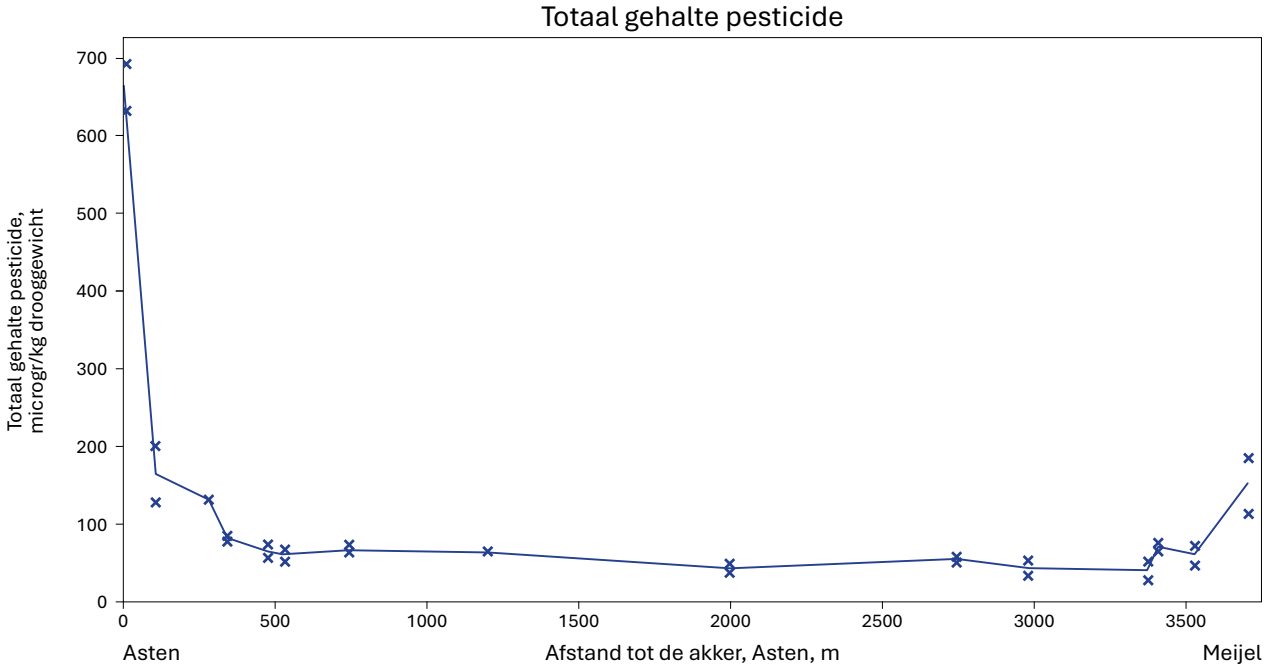
8.2 Het verloop van het aantal pesticiden en de gevonden concentraties over het transect

In figuur 4 is het aantal pesticiden per meetpunt uitgezet tegen de afstand tot de akker in Asten. Het aantal pesticiden varieert tussen de 18 en 30 per meetpunt, met een gemiddelde van 23. Verrassenderwijs is er geen duidelijke afname te zien van het aantal gevonden stoffen naar het midden van de Groote Peel.

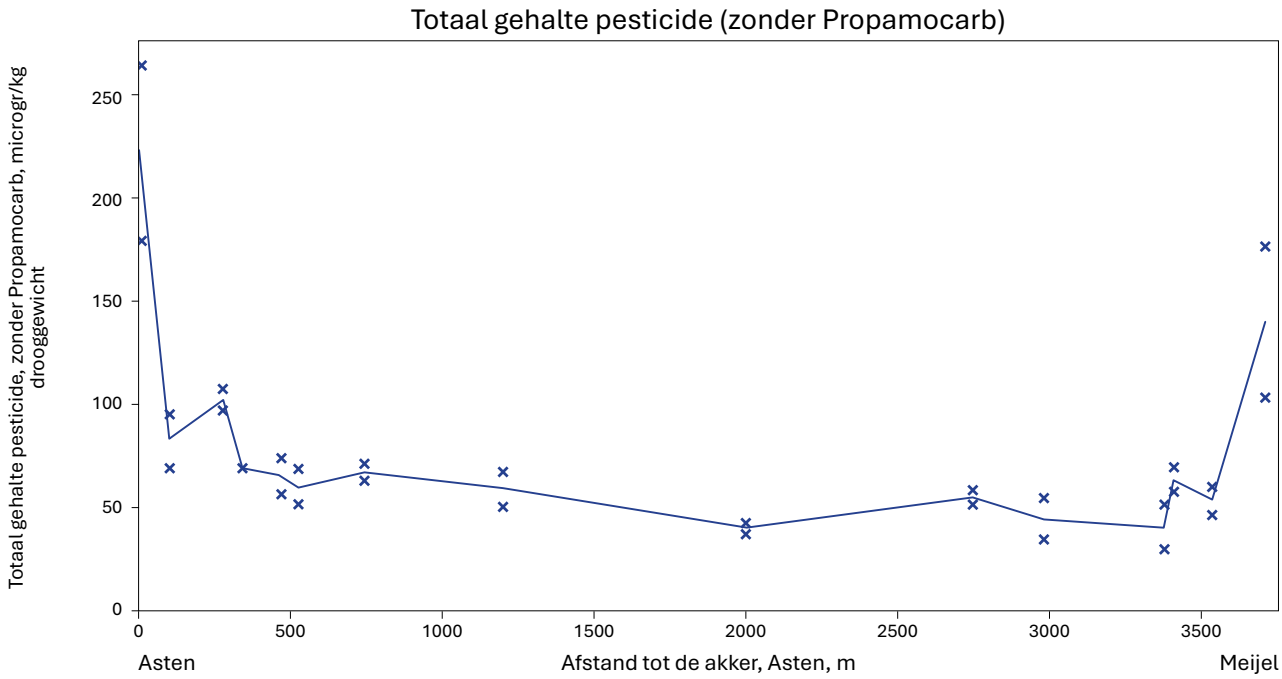

Figuur 4. *Het aantal pesticiden per meetlocatie, uitgezet tegen de afstand tot de akker.*

In onderstaande figuur 5 is het totaal gehalte pesticiden uitgezet tegen de afstand tot de akker. Omdat propamocarb (te relateren aan aardappels aan beide zijden van transect) dominant is aan de rand van de akkers, is ook een figuur weergegeven van de totale pesticidenconcentratie, zonder propamocarb (figuur 6). Het beeld is vergelijkbaar, maar de afname is minder steil.

Figuur 5. *De gesommeerde concentratie pesticiden in eikenblad (microgram/kg drooggewicht) in afhankelijkheid van afstand (m) tot de akkers.*

Figuur 6. *De gesommeerde concentratie pesticiden in eikenblad (microgram/kg drooggewicht) in afhankelijkheid van afstand tot de akkers (m), zonder propamocarb, het pesticide met de hoogst gemeten concentraties.*

8.3 Correctie voor meetwaarden onder de LOQ

De pesticiden onder de LOQ (Limit of Quantification) van 2,4-2,6 microgram/kg drooggewicht werden door Eurofins niet gekwantificeerd, maar zijn niet nul en zouden gesommeerd toch relevant kunnen zijn, met name in het centrum van de Groote Peel, met de laagste gehaltes (meetpunt I, monsternummer 17 en 18). In tabel 6 wordt bij de gesommeerde meetwaarden uit bijlage 2 met meetpunten >LOQ een correctie doorgevoerd, waarbij rekening wordt gehouden met waarden onder de LOQ. Hiervoor hebben we gekozen om de pesticiden onder de LOQ voor de helft mee te nemen in het totaalgewicht in Figuur 5 en 6 (zie rekenvoorbeeld voetnoot).

Afstand tot akker Asten (m)	Som pesticiden per meetpunt in microgram /kg drooggewicht *)	Som pesticiden per meetpunt in microgram /kg drooggewicht * met correctie **	% afname vanaf 9 m van de akker, met correctie #
9	644	670	0%
101	146	172	74%
279	109	134	80%
342	70	100	85%
470 tot 1200	41-50	62-71	89-91%
2001	22	42	94%

Tabel 6. *Afname som van pesticiden in afhankelijkheid afstand tot akker, over transect van 2001 m van Asten (punt A) tot midden van de Peel (punt I); ook als percentage van het gehalte ten opzichte van het eerste meetpunt (dichtst bij de akker).*
**) gemiddelde van 2 punten, bijlage 2*
***) Gecorrigeerd voor kwantificering van meetpunten onder de LOQ. Zie toelichting in tekst boven tabel 6*

Rekenvoorbeeld:
De gemiddeld 15 stoffen op meetlocatie I hebben een LOQ van 2,6 microgram/kg drooggewicht. In totaal gaat het dan om 15 x 2,6 = 39 microgram/kg drooggewicht. Vervolgens wordt deze waarde met 1/2 vermenigvuldigd. Dit betekent dat de gesommeerde concentratie op dit punt met 19,5 microgram/kg drooggewicht toeneemt. Tellen we deze waarde op bij het oorspronkelijke totaalgewicht bij meetpunt I (gemiddeld 22 microgram/kg drooggewicht), dan zou dat totaal uitkomen op de 42 microgram/kg.

8.4 Verschillend verspreidingsgedrag pesticiden

De meest voorkomende kwantificeerbare pesticiden (boven de LOQ) zijn in dit rapport globaal verdeeld in 3 groepen (tabel 7 en bijlage 2). Hier is ook de dampdruk weergegeven, als maat voor de vluchtigheid (Mackay et al., 2006), die iets kan zeggen over de verspreiding. Vluchtige stoffen als triallaat kunnen zich in de gasfase zeer makkelijk verspreiden en vaak ook over grote afstanden. Niet-vluchtige stoffen als fluopyram en propamocarb. HCl worden via andere mechanismen verspreid, als nevel en/of verstuiving (hechting aan kleine stof/zanddeeltjes). Onderstaande tabel geeft een maat voor vluchtigheid (European Food Safety Authority, EFSA):

Druk in mPa	classificatie
<0,01	niet vluchtig
0,01-10	matig vluchtig
>10	zeer vluchtig

Pesticide	Verspreidingsgedrag *)	Dampdruk, mPa bij 20-25 grC
Aclonifen	A	0,016
Difenoconazole	A	0,00003
Fluazinam	A	0,01-1
Propamocarb.HCl	A	nihil
Propamocarb	B	700
Cyprodinil	B	0,0003
Pendimethalin	B	1
Prosulfocarb	B	1
Triallaat	B	10
N,N-diethyl-meta-toluamide	C	5
Folpet, precursor phthalimide	C	0,02
Phthalimide	C	1
Prothioconazole	C	0,02
Fluopyram	C	0,0012
Fluopicolide	C	0,003

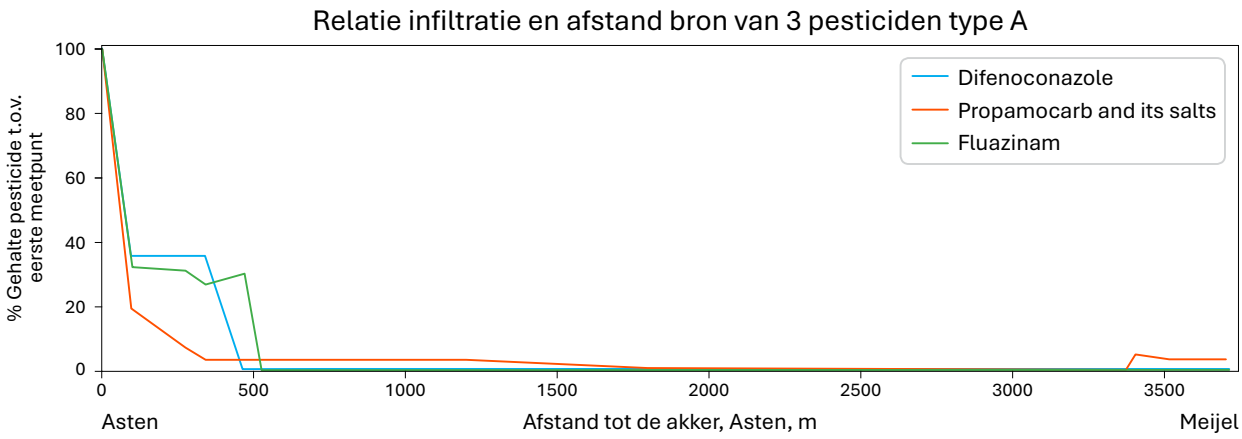
Tabel 7. *Verspreidingsgedrag van de meest voorkomende pesticiden in ons onderzoek met de dampdruk, een maat voor de vluchtigheid. *) onderstaand uitleg.*

Onderstaand worden de 3 verspreidingstypes A, B en C verder verklaard:

Type A (lokaal)
Sterke afname in concentratie, vanaf de rand van de akker naar het centrum van de Groote Peel (Fig 7). Na ca. 500m van de akker nog aantoonbaar in lage concentraties onder de LOQ.
De vluchtigheid van de middelen is (zeer) laag: verdamping van propamocarb.HCl en difenoconazole is niet aan de orde en voor aclonifen en fluazinam van zeer beperkte betekenis. Op basis van de verspreidingskarakteristiek in Figuur 7, is het zeer waarschijnlijk dat propamocarb.HCl aan beide zijden van het transect afkomstig is van de omliggende akkers.

Propamocarb
Dit is het middel met de hoogst gemeten concentraties in het onderzoek. In commerciële pesticidenformuleringen komt propamocarb bijna altijd voor als HCl-zout. Als zout is de vluchtigheid nihil en het zal na het versproeien niet heel ver van de akker infiltreren, wat ook blijkt uit grafiek 7. Propamocarb als vrije base (een volgproduct van het HCL-zout na

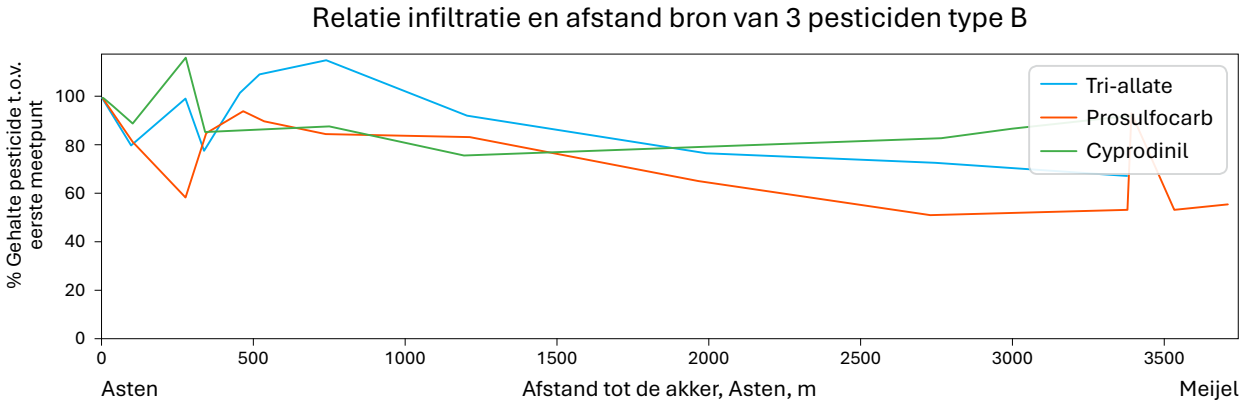
reactie met een base) is een organische verbinding met juist een zeer hoge vluchtigheid. Propamocarb als vrije base zal verantwoordelijk zijn voor de waarnemingen in het centrum van de Peel, gemeten onder de LOQ.

Figuur 7. *Type A, sterke afname in concentratie (in % van de startconcentratie vanaf de rand van de akker in Asten) naar het centrum van de Groote Peel**.

Type B (regionaal)

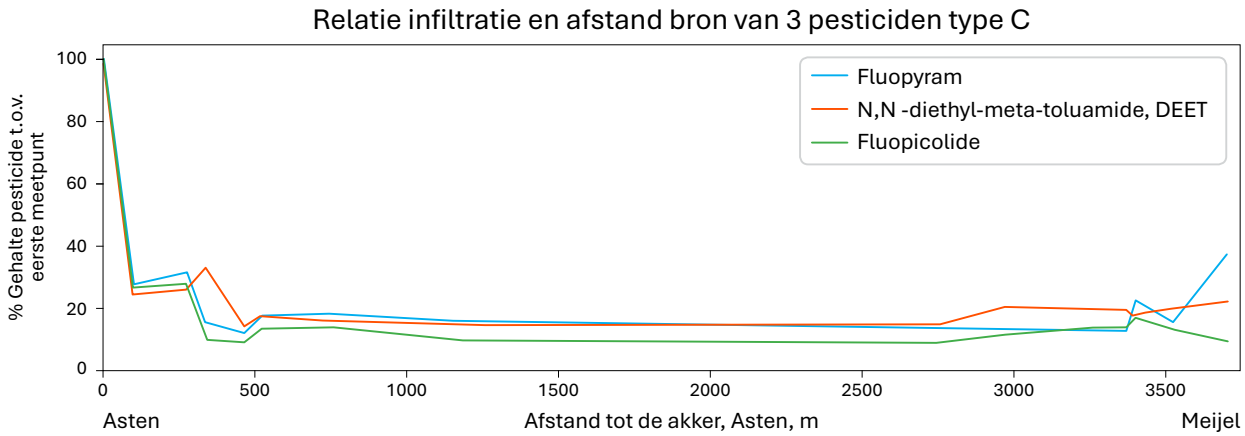
Komen in min of meer gelijke concentraties voor over het gehele transect (Figuur 8). Dit duidt op regionale of achtergronddepositie, door verdamping ten gevolge van relatief hoge vluchtigheid (prosulfocarb, triallaat) of het vermogen om goed en langdurig aan stof/zand te hechten (cyprodinil). Prosulfocarb en triallaat zijn ook aangetroffen op de Markerwadden, 7 km van landbouwgebied (van Kampenhout & Nijland, 2025).

Figuur 8. *Type B. Vrij constante concentraties over gehele transect (in % van startconcentratie vanaf de rand van de akker), achtergronddepositie.*
** Na 500m zijn de stoffen nog aanwezig, maar onder de detectiegrens*

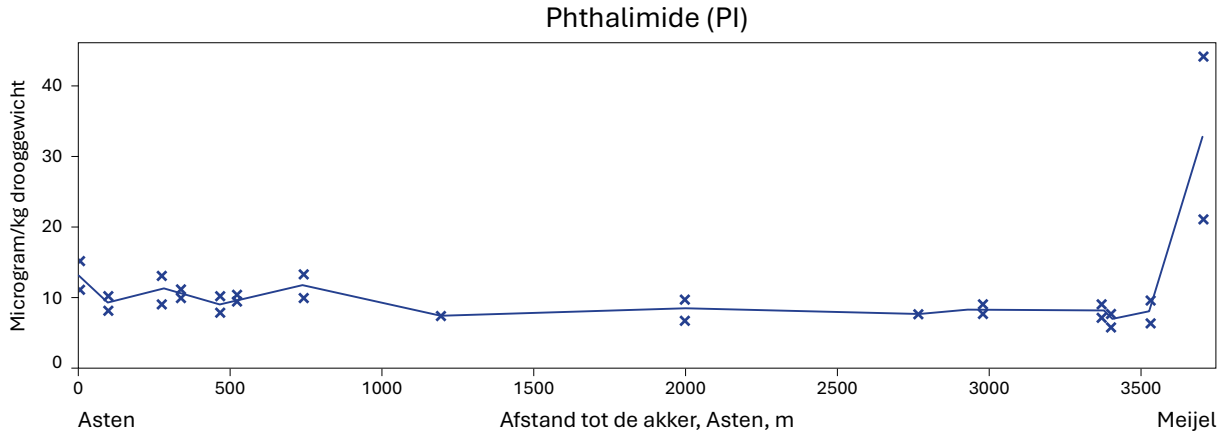
Type C (zowel lokaal als regionaal)

Uit figuur 9 blijkt dat de meeste pesticiden van dit type lokaal neerslaan tot ca 500m van de rand van de akker bij Asten, en dat een deel (deels van verderaf) verwaait naar het centrum van de Peel, onderdeel van achtergronddepositie. Fluopyram en fluopicolide zijn niet vluchtig en zullen voor een deel direct van de akkers door verwaaiing van nevel of door verstuiving infiltreren. Phthalimide, Figuur 10 (en het volgproduct van folpet) en DEET zijn redelijk vluchtig, zodat verdamping een rol kan spelen.

Figuur 9. *Type C. Min of meer gelijke concentraties in middendeel transect (in % van de startconcentratie vanaf de rand van de akker), maar bij de rand van de akker duidelijk hogere concentraties, dus een mengvorm van A en B.*

In figuur 10 wordt het concentratieverloop (in microgrammen en niet in relatieve procenten) weergegeven van phthalimide, met een aanzienlijke piek nabij meetpunt O bij Meijel, en lichte verhoging bij de akkers Asten. Ook hier zien we lokale emissie binnen 500m van de akkers en regionale emissie verder in het transect.

Figuur 10. *Phthaalimide concentraties over transect*

Phtalimide
Dit is geen pesticide, maar een metaboliet van folpet, een fungicide. Theoretisch kan de industrie ook een bron zijn. Folpet is in dit onderzoek niet aangetroffen. Blijkbaar wordt het efficiënt in eikenblad omgezet in phthalimide. De sterke afname van phthalimide van 0-500 meter bij meetpunt O bij Meijel (figuur 10) duidt wel eenduidig op een agrarische herkomst van deze metaboliet.

8.5 Spreiding meetwaarden binnen één meetlocatie

- Uit de dubbele monstername (bijvoorbeeld op twee naast elkaar gelegen eiken) op één locatie blijkt dat de gemeten gehaltes aan pesticiden dicht bij elkaar liggen, met een gemiddelde relatieve spreiding binnen de locaties van 30%. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de pesticidenconcentraties op één plek in verschillende eikenbladeren op vergelijkbare wijze worden opgenomen. Dit wekt de indruk dat de pesticiden goed gemengd zijn in de atmosfeer.

Dit betekent dat de metingen voldoende representatief zijn en in een eventueel volgend onderzoek één monstername per plek voldoende is.
- Om het concentratieverloop vanaf de bron nauwkeurig te volgen ligt het voor de hand dat vlak bij de bron (landbouwgebied) de dichtheid aan meetpunten het hoogst is.

8.6 Limitations

Het onderzoek is pionierend van karakter en gebaseerd op metingen op één transect van 3,7 km met 30 eikenbladmonsters (op 15 meetpunten) in oktober 2025 in de Groote Peel. Het weer (windrichting, windsnelheid, neerslag, temperatuur), het landschap (bosschages, vennen), de teeltkeuze, de gebruikte pesticiden en de spuitwijze op de akkers in 2025 zullen van invloed zijn geweest op de verspreiding en concentraties. In dit onderzoek is de toxiciteit buiten beschouwing gelaten.

9. Conclusies

De metingen in eikenblad langs een transect van ca 3,7 km in de Groote Peel geven een kwantitatief en kwalitatief beeld van de verspreiding van pesticiden. Met name het 2-km-transect van de akkers in Asten tot het centrum in de Groote Peel bleek ideaal voor onderzoek: loodrecht op de akkers, vrijwel recht en met voldoende meetpunten (eiken) op regelmatige afstanden. Het leidt tot de volgende conclusies:
- Er zijn 55 pesticiden gevonden in de Groote Peel, met hoge concentraties nabij het agrarisch gebied en in lagere concentraties in het hart van de Groote Peel.
- Vrijwel alle gevonden middelen zijn te herleiden naar de landbouw. Een aantal is verboden in de EU.
- Een aantal middelen is door het RIVM als potentieel zorgwekkend (tebuconazool) en zeer zorgwekkend (cyprodini en de zeer slecht afbreekbare PFAS-achtigen) gekwalificeerd. Enkelen waren verboden in Nederland en de EU.
- Het weer (windrichting, windsnelheid, neerslag, temperatuur), het landschap (bosschages, vennen), de teeltkeuze en spuitwijze op de akkers in 2025 zullen van invloed zijn geweest op de verspreiding en de gemeten concentraties.
- De middelen zijn globaal te herleiden tot 3 verspreidingsgroepen:
  - Een groep type A (lokale depositie): met een sterke concentratieafname in de meetpunten vanaf de rand van de akker tot ca 500m.
  - Een groep type B (regionale of achtergronddepositie): met lage en vrij constante concentraties over het gehele transect van ca 3,7 km, zonder zichtbare invloed van het aanliggende agrarisch gebied.
  - Een groep type C (zowel lokaal als regionaal): met een afname vanaf de rand van de akker (lokale depositie) tot ca 500m (als bij type A), verderop in kwantificeerbare concentraties in het transect aanwezig, als onderdeel van de regionale/achtergronddepositie.
- Op het transect vanaf de akkers in Asten naar het centrum van de Groote Peel bleek op 500m van de akker de totale pesticidenconcentratie ca 10% t.o.v. de concentratie aan de rand van de akker, op 2000m ca 6%.
- De waarnemingen suggereren dat ca 94% van de influx afkomstig is van lokale depositie (type A en deels type C) en dat de resterende ca 6% afkomstig is van regionale of achtergronddepositie (type B en deels type C).
- De transectmethode voldeed ons inziens goed om de verspreiding te kwantificeren.
- Uit de dubbele monstername (twee monsters op één locatie) blijkt dat de gemeten gehaltes aan pesticiden dicht bij elkaar liggen, hetgeen betekent dat monsterafname voldoende representatief is.

- Aandachtspunten voor vervolgonderzoek: het kiezen van meerdere transecten (met diversiteit aan teelten op de naastgelegen akkers) met voldoende meetpunten (zeker op de eerste 500m) en een analysemethode met een lagere LOQ.

10. Aanbevelingen

Overheid kom in actie!

Onderzoek

Verder onderzoek naar de pesticidenverspreiding in de Peel en in de overige Natura 2000-gebieden in Nederland door provincies en ministerie van Landbouw is zeer gewenst en urgent (n.a.v. de uitspraak Raad van State, 2025), zowel voor de landbouw als voor de natuur.
De transectmethode zou een praktische en perspectiefvolle methode kunnen zijn in dit verband. Concrete aanbevelingen zijn het instellen van permanente meetnetten, waarbij elk jaar en gedurende meerdere malen tijdens het groeiseizoen bladeren voor analyse worden onderzocht. Er kan hierdoor meer inzicht komen in kortetermijneffecten, o.a. de hoogte van de gehaltes na toediening (bij voorkeur in combinatie met de spuitgegevens). Zoals van de Berg et al. (2026) al aangeven, is er nog een enorm hiaat aan kennis van de ecotoxicologische effecten. Dit onderzoek zal moeten worden gestart in de Natura 2000-gebieden. Van groot belang is ook onderzoek van bodemmonsters onder eikenbomen. De pesticiden in en op het eikenblad vallen met de bladeren elk jaar op de grond, waarbij zeker de slecht afbreekbare fluorverbindingen zich kunnen ophopen. Enig inzicht in de mate van accumulatie onder bomen ontbreekt nu.

Advies

Een spuitvrije bufferzone rond de Groote Peel van 500m voorkomt de influx van pesticiden uit de nabijgelegen akkers substantieel (bij ons onderzoek ca 90% van de totale hoeveelheid aan de rand van de akker). Met een buffer van 2000m neemt de gifconcentratie echter nog verder af naar 94%. De cijfers zijn gebaseerd op een éénmalig onderzoek in een veldsituatie en de uitkomst is beïnvloed door verschillende variabelen*.
Het Planbureau voor de leefomgeving doet ook aanbevelingen voor de bescherming van natuur en hanteert in “Op zoek naar een nieuwe balans tussen landbouw en natuur in 2050” scenario’s nabij intensieve landbouw met extensief grondgebruik, in zones van 2000 m rond Natura 2000-gebieden. *https://www.pbl.nl/system/files/document/2025-10/pbl-2025-landbouw-en-natuurverkenning-5076-2.pdf?utm*

Op basis van deze overwegingen is ons advies:

- Extensief en spuitvrij grondgebruik, in een robuuste bufferzone van 2000 m rond het natuurgebied De Groote Peel, dat dan overlapt met de bestaande hydrologische bufferzone van 2000 m.
- Restrictief overheidsbeleid t.a.v. het gebruik van de “zeer zorgelijke” en PFAS-achtige pesticiden.
- Verder verspreidings- en ecotoxicologisch onderzoek door de overheid, gericht op het definiëren van bufferzones die juridisch houdbaar zijn.

* zoals: overheersende windrichting, temperatuur, neerslag, de ruwheid van het terrein (open- versus gesloten vegetatie), de spuittechniek, een beperkt scala aan landbouwgewassen, de toepassing van een selectie uit het enorme aanbod aan pesticiden en de niet bekende effecten van toxiciteit.

11. Literatuur

Berg S. van den, S. Droge, H. Holterman & B. Buddendorf, 2026. Pesticiden in terrestrische Natura 2000-gebieden. Verkennende beoordeling op aanwezigheid, blootstellingsroutes en potentiële ecologische risico's voor bodemorganismen en niet-doelwit geleedpotigen. Wageningen Environmental Research, Rapport 3504.

Blankers P. & H. Peeters (red), 2021. Heel de Peel. Hét boek over de Peel. Stichting VEEN, Deurne.

Bouwman, F.H., 2007. Veranderingen in de libellenfauna van de Deurnsche Peel van 1963 tot 2003 Brachytron (10) 174-184.

Buijs J., M.M. Mantingh & G. Nijland, 2024. Een nevel van bestrijdingsmiddelen; Meting van bestrijdingsmiddelen in de lucht en eikenblad in Drenthe en op de Veluwe in 2022-2023. Vereniging Meten=Weten, Diever.

Buijs J. & O. Plantema, 2025. Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in Natura 2000-gebieden in de Peel. Werkgroep Behoud de Peel, Deurne.

Buil J.B., E. Snelders, L. Bedin Denardi, W. J. G. Melchers & P. E. Verweij, 2019. Trends in Azole Resistance in Aspergillus fumigatus, the Netherlands, 1994-2016. Emerging Infectious Diseases 25:176-178.

Kampenhout L. van & G. Nijland, 2025. Pesticidemetingen op de Marker Wadden: eerste resultaten, Vereniging Meten=Weten, Diever.

Kortenbosch H.H, B. Briggeman, F. Reyes Marquez, B. Auxier, S. de Bruin, B. J. Zwaan & E. Snelders, 2025. Land use drives drug resistance in an airborne human fungal pathogen. The ISME Journal 19: Issue 1, wraf246.

Geiger et al., 2010. Persistent negative effects of pesticides on biodiversity and biological control potential on European farmland. Basic and Applied Ecology 11 (2010) 97–105.

Hallmann C.A., R.P.B. Foppen, C.A.M. van Turnhout, H. de Kroon & E. Jongejans, 2014. Declines in insectivorous birds are associated with high neonicotinoid concentrations. Nature: 511, 341–343.

Hallmann C.A., M. Sorg, E. Jongejans, H. Siepel, N. Hofland, H. Schwan, W. Stenmans, A. Müller, H. Sumser, T. Hörren, D. Goulson & H. de Kroon, 2017. More than 75 percent decline over 27 years in total flying insect biomass in protected areas. PloS one 12 (10).

Hermans J.T., 2023. De Venwitsnuitlibel (Leucorrhinia dubia) in Limburg. Deel 1 Fenologie en verspreiding. Natuurhistorisch Maandblad 112: 256 -266.

Hermans J.T., 2024. De Noordse Witsnuitlibel (Leurorrhinia rubicunda) in Limburg. Deel 1 Fenologie en verspreiding. Natuurhistorisch Maandblad 113: 229-240.

Janssen C.R., 1974. Verkenningen in de palynologie. Oosthoek, Scheltema & Holkema, Utrecht.

Mackay D., W.Y. Shiu, K.C. Ma & S.C. Lee 2006. Handbook of Physical-Chemical Properties and Environmental Fate for Organic Chemicals; European Food Safety Authority (EFSA); Pesticide Properties DataBase, Univ. of Hertfordshire).

Raad van State, 2025, ECLI: NL: RVS: 2025: 1428 (uitspraak 2 april).
Meer onderzoek nodig naar natuurgevolgen door gebruik gewasbeschermingsmiddelen in de lelieteelt. https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@149432/202104808-1-r2/

Wan, N.F., Fu, L., Dainese, M., Pødenphant, L., Hu, Y.Q., Xin, F., Goulson, D., Woodcock, B.A., Vanbergen, A.J., Spurgeon, D.J., Shen, S., Scherber, C., 2025. Pesticides have negative effects on non target organisms. Nature Communications| (2025) 16: 1360.

Werkgroep Behoud de Peel, 1984. Groote Peel Nationaal Park zonder meer?
Over de noodzaak van overgangszones rondom de Peelrestanten. Werkgroep Behoud de Peel, Deurne.

Werkgroep Behoud de Peel, 1986. Overgangszones rondom de Groote Peel: landschapsoecologische aspecten. De Levende Natuur 87 (3): 72-77.

Schapen in de centrum Groote Peel, oktober 2025 (Otto Plantema)

Bijlage 1

Begrippen- en afkortingenlijst

BRP-Gewaspercelen:
Dataset bestaande uit de locatie van landbouwpercelen met daaraan gekoppeld het geteelde gewas. De dataset is een selectie van informatie uit de Basisregistratie Percelen (BRP) van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.
De omgrenzingen van de landbouwpercelen zijn gebaseerd op het Agrarisch Areaal Nederland (AAN). De gebruiker van het perceel dient jaarlijks zijn gewaspercelen in te tekenen en aan te geven welk gewas wordt geteeld op het betreffende perceel.
De gegevens van 2025 zijn op het moment van schrijven nog conceptgegevens, zoals deze zijn doorgegeven door de gebruiker van het perceel. De definitieve gegevens van 2025 worden naar verwachting in mei 2026 gepubliceerd.

Ctgb:
College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

Eurofins:
Een wereldwijd opererende groep van laboratoria die gespecialiseerd is in test-, analyse- en adviesdiensten. In 2026 is het een van de grootste spelers ter wereld op het gebied van bio-analytische testen voor de farmaceutische sector, voedingsmiddelenindustrie en het milieu.

GC-MS:
Gaschromatografie-Massaspectrometrie (Gas Chromatography-Mass Spectrometry). Dit is een geavanceerde laboratoriumtechniek die wordt gebruikt om complexe mengsels van stoffen te scheiden en vervolgens nauwkeurig te identificeren en te meten. Waar GC-MS vooral geschikt is voor vluchtige stoffen, wordt LC-MS ingezet voor stoffen die minder goed verdampen, waardoor een completer beeld van alle aanwezige residuen ontstaat.

LC-MS:
Vloeistofchromatografie-Massaspectrometrie (Liquid Chromatography-Mass Spectrometry). Het is de tegenhanger van GC-MS en wordt voor andere typen pesticiden gebruikt. LC-MS wordt ingezet voor stoffen die niet vluchtig zijn of die zouden ontleden bij de hoge temperaturen die nodig zijn voor GC-MS. Dit betreft een groot deel van de moderne pesticiden. Sommige pesticiden zijn geschikt voor zowel GC en LC.

LD50 (letale dosismediaan):
Is de hoeveelheid van een stof die bij 50% van een populatie tot de dood leidt.

LDD50:
Is de hoeveelheid van een stof die bij 50% van een populatie tot de dood leidt na 10 dagen blootstelling.

LOD:
Limit of Detection (detectiegrens)

LOQ:
Limit of Quantification (laagste kwantificeerbare concentratie)

OESO:
Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling is een internationaal samenwerkingsverband van 38 landen dat beleid analyseert en coördineert om economische groei, sociale ontwikkeling en welvaart wereldwijd te bevorderen.
Het functioneert als een kenniscentrum (denktank) dat landen adviseert over onderwerpen zoals onderwijs, belastingen, milieu en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

OSPAR:
Het OSPAR-verdrag (1992) is het belangrijkste juridische instrument voor internationale samenwerking ter bescherming van het mariene milieu in de noordoostelijke Atlantische Oceaan, inclusief de Noordzee. Het verenigt de voormalige Oslo- en Parijs-conventies en richt zich op het voorkomen van vervuiling door de industrie, scheepvaart en afvaldumping.

Bijlage 2

Overzicht van aangetroffen pesticiden

Meetwaarden in 30 eikenblad mosters in microgram per kg droog eikenblad

Meettpunt				A	A	B	B	C	C	D	D	E	E	F	F	G	G	H	H	I	I	J	J	K	K	L	L	M	M	N	N	O	O
Monsternummer, OP				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Afstand tot de akker Asten, m				9	9	101	101	279	279	342	342	470	470	525	525	745	745	1200	1200	2001	2001	2748	2748	2982	2982	3378	3378	3407	3407	3534	3534	3709	3709
Afstand tot de akker Meijel,m				3706	3706	3626	3626	3434	3434	3373	3373	3237	3237	3192	3192	2973	2973	2529	2529	1722	1722	976	976	803	803	362	362	375	375	303	303	6	6
LOQ (drooggewicht) *)				2,5	2,6	2,5	2,4	2,5	2,6	2,5	2,5	2,6	2,6	2,5	2,2	2,5	2,5	2,4	2,3	2,4	2,5	2,4	2,4	2,4	2,5	2,6	2,5	2,6	2,4	2,6	2,6	2,5	2,4
µg/kg drooggewicht	Verspreidingsg	Toepassing**)	Analyse methode																														
2-Phenylphenol	B	F	GC-MS	Q	Q	Q	Q	Q	2,8	Q	3,4	Q	2,8	Q	2,4	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	2,6	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	2,6
Acetamiprid	A	H	GC-MS	4,3	3,2	Q	Q	Q	3,4	Q	2,5	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q		Q	Q	Q	Q	Q	Q
Ametoctradin	A	F	LC-MS	Q																													
Azoxystrobin	B	F	GC-MS/LC-MS	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q		Q	Q	Q	Q	Q	Q
Boscalid	D	F	LC-MS						3,0																				Q		Q		
Buprofezin	D	I	LC_MS																			Q											
Chlorbufam	D	H	GC-MS																				Q										
Cyflumetofen	B	I	LC-MS																Q			Q											
Cypermethrin (sum of isomers)	B	I	GC-MS	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	6,2	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q
Cyproconazole	B	F	GC-MS					Q	Q			Q	Q	Q	Q		Q																
Cyprodinil	B	F	GC-MS/LC-MS	Q	3,2	2,8	Q	2,7	4,7	2,7	Q	Q	Q	Q	Q	2,7	2,9	2,4	Q	Q	2,5	Q	Q	Q	Q	Q	Q	3,2	2,9	Q	Q	Q	Q
Difenoconazole	A	F	GC-MS/LC-MS	7,0	7,1	2,5	Q	Q	Q	Q	2,5	Q	Q	Q	Q	Q		Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q
Diphenylamine	D	F	GC-MS																	Q													
Dodemorph	B	F	LC_MS														Q		Q			Q											
Ethofumesate	A	H	GC-MS	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q							Q															
Etoxazole	D	I	LC-MS																			Q											
Fenpiclonil	D	F	GC-MS															Q															
Fenpicoxamid	D	F	LC-MS								1,5																		Q		Q	Q	Q
Fenpropidin	B	F	LC-MS/LC-MS	Q	Q	Q	Q	2,9	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q
Fenpropimorph	D	F	LC_MS																			Q											
Fenpyroximate	D	I	LC-MS																			Q											
Fipronil	D	I	GC-MS																				Q										
Fluazinam	A	F	LC-MS	8,2	10,5	3,6	2,4	5,7		Q	2,5	Q	2,8	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q
Fludioxonil	A	F	GC-MS	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q		Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	3,4	Q	Q					
Fluopicolide	C	F	LC-MS	17,3	42,9	10,6	5,2	10,3	6,4	2,5	3,4	Q	2,6	4,0	Q	5,1	3,3	3,1	2,5	Q	Q	Q	2,6	Q	Q	Q	Q	5,0	4,9	4,0	3,8	2,7	2,6
Fluopyram	C	F	LC-MS	78,4	130,9	38,0	19,7	37,8	27,7	16,5	15,8	12,9	10,6	21,5	13,6	20,3	17,4	17,8	14,0	Q	Q	13,9	15,0	13,1	Q	13,4	Q	23,8	22,4	15,4	16,6	31,1	46,1
Fluozolate	D	F	LC-MS																			Q											
Fluroxypyr-Methylheptyl	A	H	LC_MS																													Q	Q
Flurprimidol	D	H	GC-MS															Q															
Flusilazole	A	F	GC-MS					Q				Q	Q																	Q	Q	Q	2,4
Flutolanil	A	F	GC-MS/LC-MS	2,9	2,6	Q	Q																									Q	Q
Fosthiazate	A	I	LC-MS		2,6																												
Hexazinone	D	H	GC-MS															Q															
Kresoxim-methyl	D	F	GC-MS																			Q											
Mandipropamid	A	F	LC-MS						Q																						Q		
Myclobutanil (sum isomers)	A	F	GC-MS	Q			Q	Q	Q			Q	Q	Q																			
N,N-diethyl-meta-toluamide	C	R	LC-MS	17,1	27,9	4,9	5,8	7,4	4,3	12,1	2,5	3,2	3,2	2,9	4,7	Q	Q	2,9	3,5	3,3	Q	2,4	4,0	5,2	4,0	4,6	3,9	Q	3,9	Q	Q	5,2	4,8
Penconazole (sum isomers)	A	F	GC-MS	Q	Q		Q	Q	Q			Q	Q	Q			Q		Q		Q											
Pendimethalin	B	H	GC-MS	2,7	Q	2,5	Q	3,4	4,9	3,0	3,7	Q	4,0	3,6	Q	2,7	4,1	4,4	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	2,5	3,8
Pentachloroanisole	A	FM	GC-MS					Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q															
Permethrin, cis en trans	A	R	GC-MS				2,4	4,0	Q			3,2	9,2																				
Phenmedipham	A	H	LC-MS																					Q				Q	Q		Q		
Phthalimide (PI)	C	FM	GC-MS	15,5	10,5	10,2	8,4	9,2	13,0	11,2	10,1	7,7	10,2	10,1	9,3	9,8	13,3	7,1	7,1	9,7	6,8	7,4	7,3	8,7	7,8	8,8	7,0	5,8	7,6	6,3	9,5	20,7	44,1
Piperonyl butoxide	D	I	GC-MS/LC- MS	Q	Q						Q							Q															
Propamocarb and its salts	A	F	LC-MS	454	429	108	60	25	32	10	19	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	14	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	20	Q	Q	14	14	13
Propyzamide	A	H	LC-MS											Q								Q	Q	Q	Q		Q	Q	Q		Q		Q
Proquinazid	D	F	LC-MS																			Q											
Prosulfocarb	B	H	GC-MS/LC-MS	4,7	5,2	4,6	3,4	2,5	3,2	3,2	5,0	3,6	5,6	4,9	3,9	3,7	4,6	4,9	3,3	2,6	3,7	2,6	2,4	2,6	2,5	2,6	Q	Q	4,5	2,6	Q	2,7	Q
Prothioconazole-desthio	C	F	GC-MS/LC-MS	2,9	Q	Q	Q	Q	2,8	Q	2,5	Q	Q	Q	Q	Q	Q	2,4	Q	Q	3,7	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	2,9	Q	2,7	20,7	48,1
Pyraclostrobin	D	F	LC-MS																												Q		
Pyridaben	D	I	LC-MS																			Q											
Tebuconazole	C	F	GC-MS/LC-MS									Q	Q				Q							3,2								Q	4,0
Terbumeton	D	H	GC-MS																				Q										
Tetraconazole	B	F	GC-MS	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	2,5	Q	Q	Q	Q	Q		Q	Q	Q	Q		Q	Q	Q	Q	Q
Triallaat	B	H	GC-MS	3,5	4,3	2,8	3,4	3,4	4,3	3,0	Q	Q	4,0	Q	Q	3,9	5,0	4,7	2,5	2,6	3,3	2,8	Q	Q	Q	2,6	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q
Trifloxystrobin	A	F	GC-MS/LC-MS																										Q		Q	Q	2,6
		Totaal gewicht per meetpunt µg/kg droogg		618,1	680,0	190,7	111,0	114,5	112,4	64,5	74,7	30,5	54,9	47,1	33,9	48,2	53,1	49,8	46,8	18,3	26,1	29,2	31,4	35,4	14,3	35,3	10,8	57,9	49,0	28,3	46,3	99,8	173,7
		Pesticiden per meetpunt		25	24	21	24	26	26	21	23	26	26	24	21	20	23	24	22	20	20	30	22	22	20	19	18	20	23	19	26	24	25
		Q's per meetpunt		12	10	9	15	14	13	12	10	21	16	18	16	13	15	15	15	16	14	25	17	16	17	13	16	15	16	15	21	16	14

***) Verspreidingsgedrag: A=locaal; B =regionaal; C = zowel locaal als regionaal; D = overig, te weinig hits om in te delen.

**) F=Fungicide; FM= Fungicide-metaboliet; H=Herbicide; I= Insecticide; R= Repellant

*) De meeste stoffen hebben een LOQ van 2,4-2,6 µg/kg drooggewicht, 4 middelen gemeten met LC-MS hebben een iets hogere LOQ .

Q : niet kwantificeerbaar (onder de LOQ) maar wel aangetoond

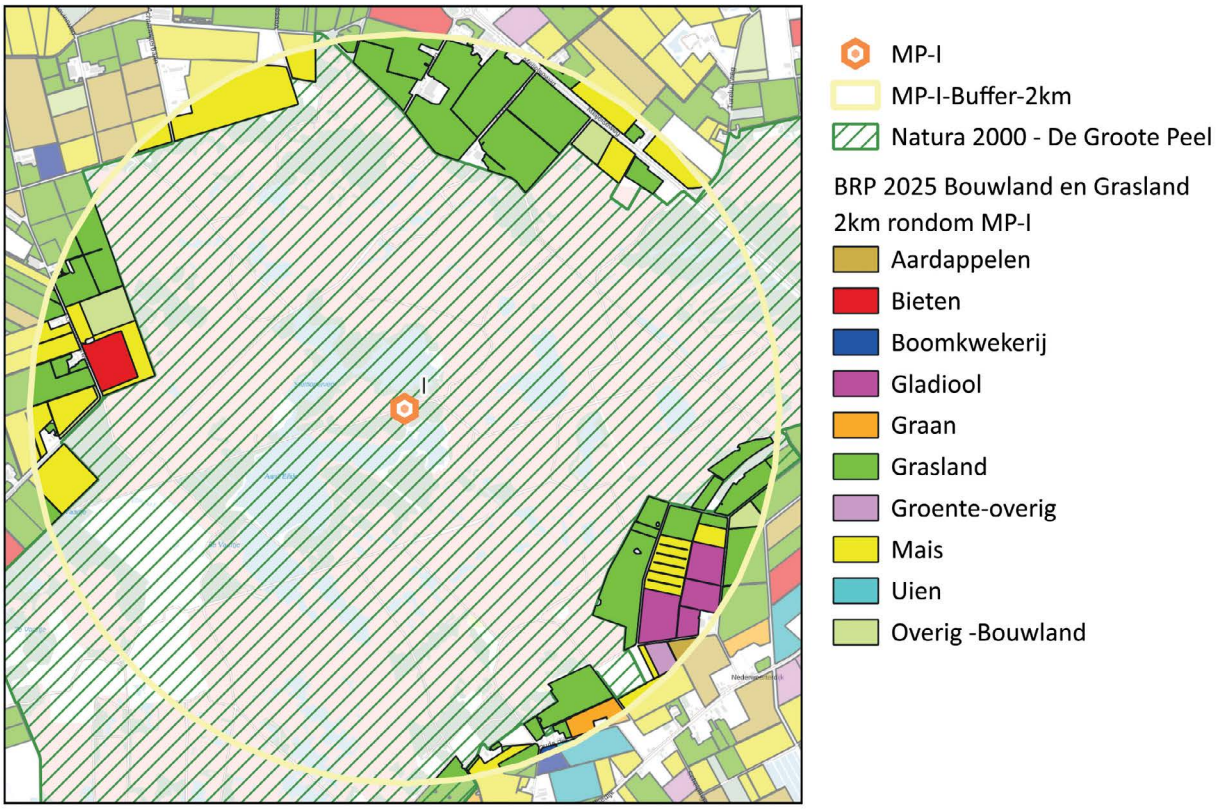
Bijlage 3

Teelten in een straal van 2 km rondom monsterpunt I, O en alle monsterpunten tezamen (3a, 3b en 3c):

Bijlage 3a

Oppervlakte aan teelten in een straal van 2 km rondom meetpunt I (midden in de Groote Peel) in 2025. Bron: BRP.

Gewaspercelen 2025 rondom Meetpunt I [gegevens BRP-Gewaspercelen]

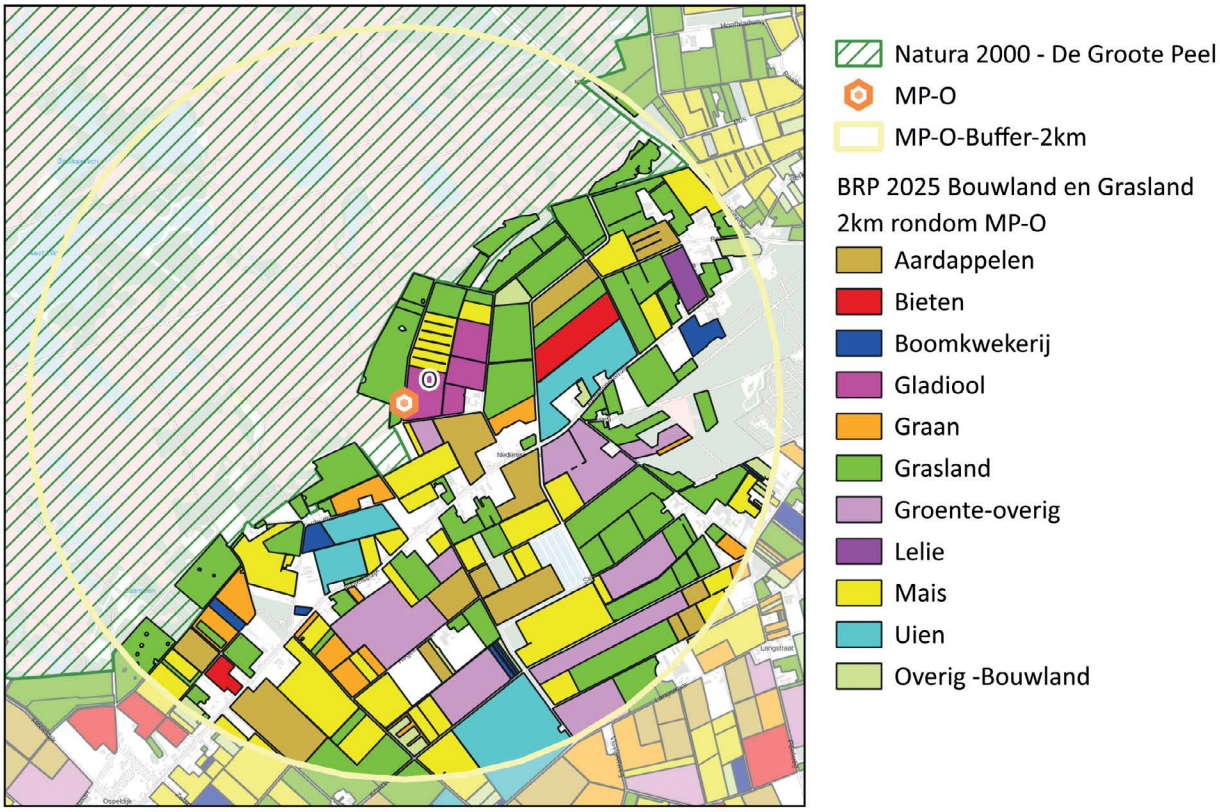

Gewas (samengevoegd in hoofdcategorieën)	Oppervlakte ha	%	Kortste afstand meetpunt - gewas (m)	Afstand meetpunt - gewogen midden gewas (m)
Grasland	114,8	54,3	1.322	664
Mais	60,55	28,6	1.344	701
Bieten	5,73	2,7	1.433	1.586
Overig -Bouwland	9,86	4,7	1.512	608
Gladiool	13,46	6,4	1.596	1.804
Groente-overig	1,89	0,9	1.794	1.907
Graan	2,92	1,4	1.869	1.930
Aardappelen	1,24	0,6	1.873	1.706
Boomkwekerij	0,34	0,2	1.954	1.977
Uien	0,34	0,2	1.964	1.985
Totaal	211,13	100,0		

Bijlage 3b

Oppervlakte aan teelten in een straal van 2 km rondom meetpunt O (akkerrand Meijel) in 2025. Bron: BRP.

Gewaspercelen 2025 rondom Meetpunt O [gegevens BRP-Gewaspercelen]

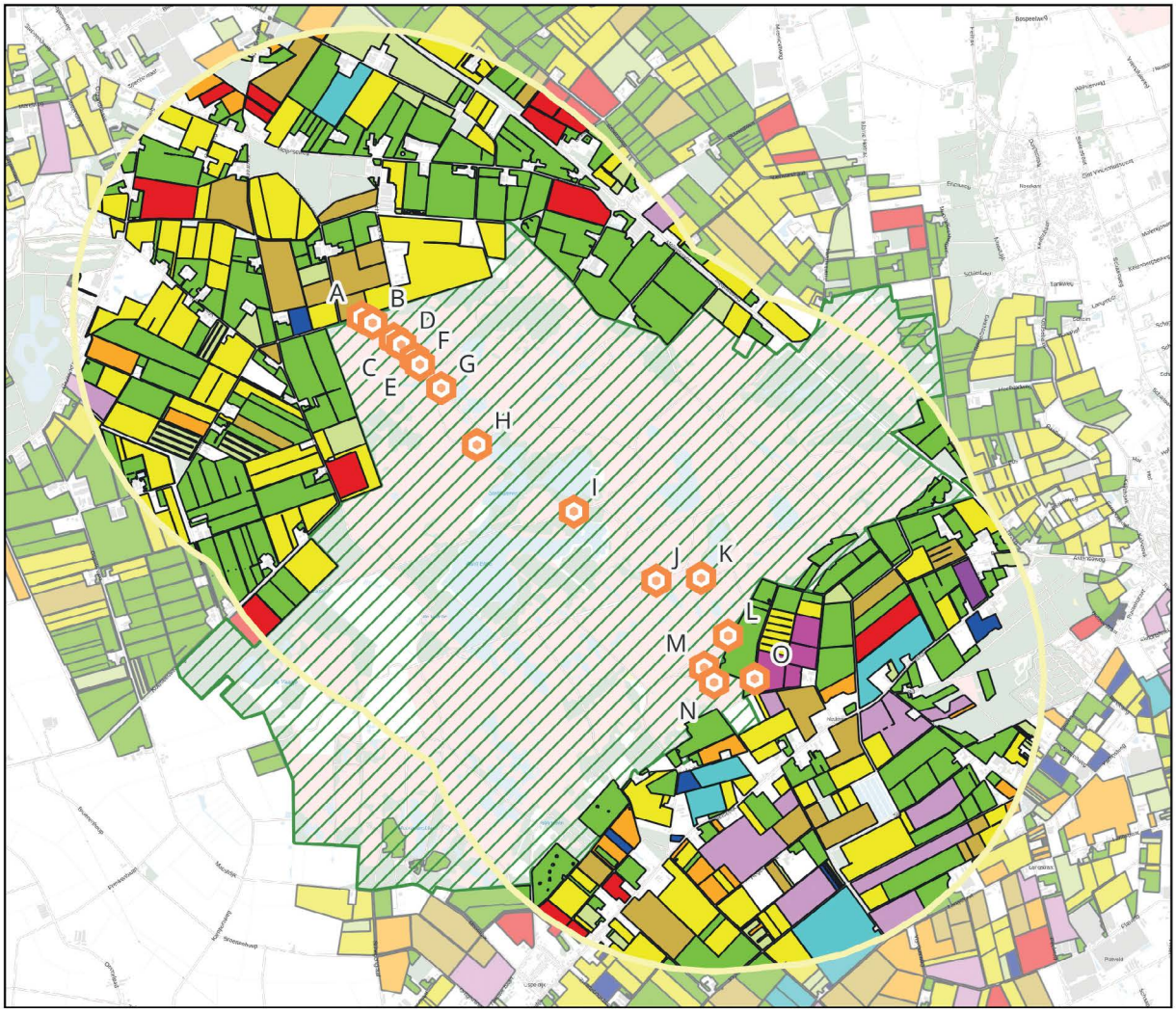

Gewas (samengevoegd in hoofdcategorieën)	Oppervlakte ha	%	Kortste afstand meetpunt - gewas (m)	Afstand meetpunt - gewogen midden gewas (m)
Gladiool	13,47	2,7	5	282
Grasland	186,29	36,8	7	640
Mais	101,82	20,2	105	886
Groente-overig	62,93	12,4	106	1.198
Aardappelen	51,01	10,1	173	819
Graan	20,2	4,0	407	940
Uien	39,35	7,8	550	1.024
Overig -Bouwland	9,48	1,9	703	869
Bieten	9,87	1,9	713	529
Boomkwekerij	7,1	1,4	776	628
Lelie	3,87	0,8	1.566	1.631
Totaal	505,39	100,0		

Bijlage 3c

Oppervlakte aan teelten in een straal van 2 km rondom alle meetpunten A tm O in 2025. Bron: BRP.

Gewaspercelen 2025 rondom Meetpunten [gegevens BRP-Gewaspercelen]

Gewas (samengevoegd in hoofdcategorieën)	Oppervlakte ha	%
Aardappelen	107,16	8,5
Bieten	54,92	4,4
Boomkwekerij	9,44	0,7
Gladiool	13,47	1,1
Graan	34,48	2,8
Grasland	533,58	42,6
Groente-overig	69,1	5,5
Lelie	3,87	0,3
Mais	320,82	25,6
Overig -Bouwland	59,49	4,7
Uien	47,26	3,8
Totaal	1253,59	100,0

Bijlage 3d

Kortste afstand agrarisch perceel tot meetpunt in de Groote Peel

	Kortste afstand perceel met teelt van betreffende hoofdcategorie tot MP (binnen een straal van 2km)														
	MP A	MP B	MP C	MP D	MP E	MP F	MP G	MP H	MP I	MP J	MP K	MP L	MP M	MP N	MP O
Aardappelen	9	69	246	310	442	498	718	1176	1873	1129	940	509	526	435	173
Mais	54	71	220	272	388	439	639	718	1344	814	528	222	390	287	105
Grasland	263	320	418	454	507	528	616	855	1322	639	375	21	105	88	7
Overig -Bouwland	347	427	595	586	567	566	616	766	1512	1169	863	697	937	932	703
Boomkwekerij	353	419	567	623	733	781	978	1388	1954	1334	1334	969	718	632	776
Bieten	931	898	822	805	763	749	738	806	1433	1427	1138	877	1054	994	713
Graan	1281	1321	1397	1429	1481	1504	1614	1846	1869	1193	1106	684	508	387	407
Uien	1327	1378	1521	1572	1692	1744	1949	> 2km	1964	1324	1227	837	652	535	550
Groente-overig	1781	1840	1922	1893	1863	1855	1837	1953	1794	1054	893	452	417	317	106
Gladiool	> 2km	> 2km	> 2km	> 2km	> 2km	> 2km	> 2km	> 2km	1596	854	636	232	361	282	5
Lelie	> 2km	> 2km	> 2km	> 2km	> 2km	> 2km	> 2km	> 2km	> 2km	> 2km	1741	1624	1855	1834	1566

Bijlage 4

Overzicht van de 690 door Eurofins onderzochte pesticiden.

Gescreende pesticiden m.b.v. GC-MSMS en LC-MSMS met CAS nummer door Eurofins, Zeeuws Vlaanderen (2026).

1,4-dimethylnaphthalene	571-58-4	Azaconazole	60207-31-0
2,4,6-Trichlorophenol	88-06-2	Azadirachtin	11141-17-6
2,6-Dichlorobenzamide	2008-58-4	Azamethiphos	35575-96-3
2-Phenylphenol	90-43-7	Azimsulfuron	120162-55-2
4,4 -DDD + 2,4 -DDT + 4,4-DDE	72-55-9	Azinphos-ethyl	2642-71-9
1-Naphthylacetic acid	86-87-3	Azinphos-methyl	86-50-0
2,4,5-T	93-76-5	Aziprotryn	4658-28-0
2,4,6-Trichlorophenoxyacetic		Azoxystrobin	131860-33-8
Acid	575-89-3	Barban	101-27-9
2,4-D	94-75-7	Barban/Chlorbufam/Chlorpropham	
2,4-DB	94-82-6	(as 3-Chloroaniline)	108-42-9
2-Hydroxybenzothiazol	934-34-9	Beflubutamid	113614-08-7
2-Naphthyloxyacetic acid	120-23-0	Benalaxyl	71626-11-4
3-Hydroxycarbofuran	16655-82-6	Benfluralin	1861-40-1
3-ketocarbofuran	16709-30-1	Benfuracarb	82560-54-1
4-Bromophenylurea	1967-25-5	Benomyl	17804-35-2
4-CPA	122-88-3	Benoxacor	98730-04-2
6-Benzyladenine	1214-39-7	Bentazone	25057-89-0
6-Chlor-3-phenylpyridazin-4-ol		Benthiavalicarb, isopropyl-	177406-68-7
(Pyridafol)	40020-01-7	Benzalkoniumchlorid	1072957-71-1
Abamectin (Sum)	71751-41-2	Benzoximate	29104-30-1
Acephate	30560-19-1	Benzyldimethyldode	
Acequinocyl	57960-19-7	cylammonium chloride	139-07-1
Acetamiprid	135410-20-7	Benzyldimethyltetradecylammonium	
Acetochlor	34256-82-1	chloride	139-08-2
Acibenzolar-s-methyl	135158-54-2	Bifenazate	149877-41-8
Aclonifen	74070-46-5	Bifenazate-diazene	149878-40-0
Acrinathrin	101007-06-1	Bifenox	42576-02-3
Alachlor	15972-60-8	Bifenthrin	82657-04-3
Alanycarb	83130-01-2	Biphenyl	92-52-4
Aldicarb	116-06-3	Bitertanol	55179-31-2
Aldicarb-sulfone	1646-88-4	Bixafen	581809-46-3
Aldicarb-sulfoxide	1646-87-3	Boscalid	188425-85-6
Aldrin	309-00-2	Bromacil	314-40-9
Allethrin	584-79-2	Bromfenvinphos	33399-00-7
Ametoctradin	865318-97-4	Bromocyclen	1715-40-8
Ametryn	834-12-8	Bromophos-ethyl	4824-78-6
Amisulbrom	348635-87-0	Bromophos-methyl	2104-96-3
Anilazine	101-05-3	Bromopropylate	18181-80-1
Anthraquinone	84-65-1	Bromoxynil	1689-84-5
Asulam	3337-71-1	Bromuconazole	116255-48-2
Atrazin, desisopropyl-	1007-28-9	BTS 44595	139520-94-8
Atrazine	1912-24-9	BTS 44596	139542-32-8
Atrazine-desethyl	6190-65-4	Bupirimate	41483-43-6
Avermectin B1a	65195-55-3	Buprofezin	69327-76-0
Avermectin B1b	65195-56-4	Butafenacil	134605-64-4

Butamifos	36335-67-8
Butocarboxim	34681-10-2
Butocarboxim-sulfoxide	34681-24-8
Butoxycarboxim	34681-23-7
Butralin	33629-47-9
Buturon	3766-60-7
Cadusafos	95465-99-9
Carbaryl	63-25-2
Carbendazim	10605-21-7
Carbetamide	16118-49-3
Carbofuran	1563-66-2
Carbofuranphenol	1563-38-8
Carbophenothion	786-19-6
Carbophenothion-methyl	953-17-3
Carbosulfan	55285-14-8
Carboxin	5234-68-4
Carfentrazone-ethyl	128639-02-1
Carpropamid	104030-54-8
Chinomethionate	2439-01-2
Chloramben	133-90-4
Chlorantraniliprole	500008-45-7
Chlorbromuron	13360-45-7
Chlorbufam	1967-16-4
Chlordane, cis-	5103-71-9
Chlordane, oxy-	27304-13-8
Chlordane, trans-	5103-74-2
Chlordecon	143-50-0
Chlordimeform	6164-98-3
Chlorfenapyr	122453-73-0
Chlorfenson	80-33-1
Chlorfenvinphos	470-90-6
Chlorfenvinphos cis	18708-87-7
Chlorfenvinphos trans	18708-86-6
Chlorfluazuron	71422-67-8
Chloridazon	1698-60-8
Chloridazon	6339-19-1
Chlormephos	24934-91-6
Chlorobenzilate	510-15-6
Chloroneb	2675-77-6
Chlorothalonil	1897-45-6
Chlorothalonil-4-hydroxy	28343-61-5
Chlorotoluron	15545-48-9
Chloroxuron	1982-47-4
Chlorpropham	101-21-3
Chlorpyrifos (-ethyl)	2921-88-2
Chlorpyrifos-methyl	5598-13-0
Chlorthal-dimethyl	1861-32-1
Chlorthiamid	1918-13-4
Chlorthion	500-28-7
Chlorthiophos	60238-56-4
Chlorthiophos-sulfone	25900-20-3
Chlozolinate	84332-86-5
Cinerin I	25402-06-6
Cinerin II	121-20-0
cis-Permethrin	61949-76-6
Clefoxydim	139001-49-3
Clethodim	99129-21-2
Climbazole	38083-17-9
Clodinafop	114420-56-3
Clodinafop-propargyl	105512-06-9
Clofentezine	74115-24-5
Clomazone	81777-89-1
Clopyralid	1702-17-6
Cloquintocet-mexyl	99607-70-2
Clothianidin	210880-92-5
Coumaphos	56-72-4
Crimidine	535-89-7
Crufomate	299-86-5
Cyanazine	21725-46-2
Cyanofenphos	13067-93-1
Cyanophos	2636-26-2
Cyantraniliprole	736994-63-1
Cyazofamid	120116-88-
Cyclanilide	113136-77-9
Cycloate	1134-23-2
Cycloxydim	101205-02-1
Cyenopyrafen	560121-52-0
Cyflufenamid	180409-60-3
Cyflumetofen	400882-07-7
Cyfluthrin	68359-37-5
Cyhalothrin	68085-85-8
Cyhalothrin, lambda-	91465-08-6
Cymoxanil	57966-95-7
Cypermethrin	52315-07-8
Cyphenothrin	39515-40-7
Cyproconazole	94361-06-5
Cyprodinil	121552-61-2
Cythioate	115-93-5
DDD, o,p-	53-19-0
DDE, o,p-	3424-82-6
DDT, p,p'-	50-29-3
Deltamethrin	52918-63-5
Demeton-O	298-03-3
Demeton-S	126-75-0
Demeton-S-methyl	919-86-8
Demeton-S-methyl-sulfone	17040-19-6
Desmedipham	13684-56-5
Desmetryn	1014-69-3
Dialifos	10311-84-9
Diazinon	333-41-5
Dicamba	1918-00-9
Dichlobenil	1194-65-6
Dichlofenthion	97-17-6
Dichlofluanid	1085-98-9
Dichlorophen	97-23-4
Dichlorprop	120-36-5

Dichlorvos	62-73-7
Diclobutrazol	75736-33-3
Diclofop-methyl	51338-27-3
Dicloran	99-30-9
Dicofol, p,p-	115-32-2
Dicrotophos	141-66-2
Dieldrin	60-57-1
Diethofencarb	87130-20-9
Diethyltoluamide	134-62-3
Difenoconazole	119446-68-3
Diflubenzuron	35367-38-5
Diflufenican	83164-33-4
Dimethenamid	87674-68-8
Dimethipin	55290-64-7
Dimethirimol	5221-53-4
Dimethoate	60-51-5
Dimethomorph (sum of isomers)	110488-70-5
Dimethylaminosulphotoluidide (DMST)	66840-71-9
Dimethylphenylsulfamide (DMSA)	4710-17-2
Dimethylvinphos	2274-67-1
Dimoxystrobin	149961-52-4
Diniconazole	83657-24-3
Dinocap (sum of dinocap isomers and their corresponding phenols expressed as dinocap)	39300-45-3
Dinotefuran	165252-70-0
Dinoterb	1420-07-1
Dioxabenzofos	3811-49-2
Diphenamid	957-51-7
Diphenylamine	122-39-4
Dipropetryn	4147-51-7
Disulfoton	298-04-4
Disulfoton-sulfon	2497-06-5
Disulfoton-sulfoxide	2497-07-6
Ditalimfos	5131-24-8
Dithianon	3347-22-6
Diuron	330-54-1
Diuron/Linuron/Neburon (as 3,4-Dichloraniline)	95-76-1
DNOC	534-52-1
Dodemorph	1593-77-7
Dodine	2439-10-3
Edifenphos	17109-49-8
Emamectin	119791-41-2
Endosulfan sulphate	1031-07-8
Endosulfan, alpha-	959-98-8
Endosulfan, beta-	33213-65-9
Endrin	72-20-8
EPN	2104-64-5
Epoxiconazole	133855-98-8
EPTC	759-94-4
Esfenvalerate	66230-04-4
Etaconazole	60207-93-4
Ethiofencarb	29973-13-5
Ethiofencarb-sulfone	53380-23-7
Ethiofencarb-sulfoxide	53380-22-6
Ethion	563-12-2
Ethiprole	181587-01-9
Ethirimol	23947-60-6
Ethofumesate	26225-79-6
Ethoprophos	13194-48-4
Ethoxyquin	91-53-2
Ethoxysulfuron	126801-58-9
Etofenprox	80844-07-1
Etoxazole	153233-91-1
Etridiazole	2593-15-9
Etrimfos	38260-54-7
Famophos	52-85-7
Famoxadone	131807-57-3
Fenamidone	161326-34-7
Fenamiphos	22224-92-6
Fenamiphos-sulfone	31972-44-8
Fenamiphos-sulfoxide	31972-43-7
Fenarimol	60168-88-9
Fenazaquin	120928-09-8
Fenbuconazole (sum of constituent enantiomers)	114369-43-6
Fenbutatin oxide	13356-08-6
Fenchlorphos	299-84-3
Fenfluthrin	75867-00-4
Fenhexamid	126833-17-8
Fenitrothion	122-14-5
Fenobucarb	3766-81-2
Fenoprop	93-72-1
Fenoxycarb	72490-01-8
Fenpiclonil	74738-17-3
Fenpicoxamid	517875-34-2
Fenpropathrin	39515-41-8
Fenpropidin	67306-00-7
Fenpropimorph	67564-91-4
Fenpyrazamine	473798-59-3
Fenpyroximate	134098-61-6
Fenson	80-38-6
Fensulfothion	115-90-2
Fenthion	55-38-9
Fenthion-oxon	6552-12-1
Fenthion-oxon-sulfone	14086-35-2
Fenthion-oxon-sulfoxide	6552-13-2
Fenthion-sulfone	3761-42-0
Fenthion-sulfoxide	3761-41-9
Fenuron	101-42-8
Fipronil	120068-37-3
Fipronil-sulfide	120067-83-6
Fipronil-sulfone	120068-36-2
Flazasulfuron	104040-78-0

Fenvalerate	
Fluazifop-P-butyl	79241-46-6
Flonicamid	158062-67-0
Flonicamid-TFNA-AM	158062-71-6
Florasulam	145701-23-1
Fluazifop	69335-91-7
Fluazifop-butyl	69806-50-4
Fluazinam	79622-59-6
Fluazolate	174514-07-9
Flubendiamide	272451-65-7
Flubenzimine	37893-02-0
Fluchloralin	33245-39-5
Flucycloxuron	113036-88-7
Flucythrinate	70124-77-5
Fludioxonil	131341-86-1
Fluensulfone	318290-98-1
Flufenacet	142459-58-3
Flufenacet (Sum)	
Flufenacet ESA	201668-32-8
Flufenacet OXA	201668-31-7
Flufenoxuron	101463-69-8
Fluindapyr	1383809-87-7
Flumetsulam	98967-40-9
Flumioxazin	103361-09-7
Fluopicolide	239110-15-7
Fluopyram	658066-35-4
Fluotrimazole	31251-03-3
Fluoxastrobin	361377-29-9
Flupyradifurone	951659-40-8
Flupyrsulfuron-Methyl	144740-53-4
Fluquinconazole	136426-54-5
Flurochloridone	61213-25-0
Fluroxypyr	69377-81-7
Fluroxypyr-Methylheptyl	81406-37-3
Flurprimidol	56425-91-3
Flusilazole	85509-19-9
Fluthiacet-methyl	117337-19-6
Flutolanil	66332-96-5
Flutriafol	76674-21-0
Fluvalinate (sum of isomers)	69409-94-5
Fluxapyroxad	907204-31-3
Fonofos	944-22-9
Foramsulfuron	173159-57-4
Forchlorfenuron	68157-60-8
Formetanate	22259-30-9
Formothion	2540-82-1
Fosthiazate	98886-44-3
Fosthietan	21548-32-3
Fuberidazole	3878-19-1
Furalaxyl	57646-30-7
Furathiocarb	65907-30-4
Furmecyclox	60568-05-0
Phosmet	732-11-6
Sulfoxide	201668-33-9
Gibberellic Acid	77-06-5
Halauxifen-methyl	943831-98-9
Halfenprox	111872-58-3
Halofenozide	112226-61-6
Halosulfuron-methyl	100784-20-1
Haloxyfop	69806-34-4
Haloxyfop-2-ethoxyethyl	87237-48-7
HCH, alpha-	319-84-6
HCH, beta-	319-85-7
HCH, delta-	319-86-8
Heptachlor epoxide, cis-	1024-57-3
Heptachlor epoxide, trans-	28044-83-9
Heptenophos	23560-59-0
Hexachlorobenzene (HCB)	118-74-1
Hexachlorobutadiene	87-68-3
Hexaconazole	79983-71-4
Hexaflumuron	86479-06-3
Hexazinone	51235-04-2
Hexythiazox	78587-05-0
Hymexazol	10004-44-1
Imazalil	35554-44-0
Imazamethabenz-methyl	81405-85-8
Imazamox	114311-32-9
Imazaquin	81335-37-7
Imazethapyr	81335-77-5
Imibenconazole	86598-92-7
Imidacloprid	138261-41-3
Indaziflam	950782-86-2
Indoxacarb (sum, R+S isomers)	144171-61-9
Iodofenphos	18181-70-9
Iodosulfuron methyl	144550-06-1
Ioxynil	1689-83-4
Ipconazole	125225-28-7
Iprobenfos	26087-47-8
Iprodione	36734-19-7
Iprovalicarb	140923-17-7
Isazofos	42509-80-8
Isocarbofos	24353-61-5
Isodrin	465-73-6
Isofenphos	25311-71-1
Isofenphos-methyl	99675-03-3
Isofenphos-oxon	31120-85-1
Isofetamid	875915-78-9
Isoprocarb	2631-40-5
Isoprothiolane	50512-35-1
Isoproturon	34123-59-6
Isopyrazam	881685-58-1
Isouron	55861-78-4
Isoxaben	82558-50-7
Isoxadifen-ethyl	163520-33-0
Isoxaflutole	141112-29-0
Isoxathion	18854-01-8

Jasmolin I	4466-14-2
Jasmolin II	1172-63-0
Karanjin	521-88-0
Kresoxim-methyl	143390-89-0
Lenacil	2164-08-1
Leptophos	21609-90-5
Lindane (gamma-HCH)	58-89-9
Linuron	330-55-2
Lufenuron	103055-07-8
Malaoxon	1634-78-2
Malathion	121-75-5
Mecarbam	2595-54-2
Malathion	121-75-5
Maleic hydrazide (MH-30)	123-33-1
Mandestrobin	173662-97-0
Mandipropamid (any ratio of constituent isomers)	374726-62-2
Matrine	519-02-8
MCPA	94-74-6
MCPB	94-81-5
Mecoprop (sum of mecoprop-p and mecoprop expressed as mecoprop)	7085-19-0
Mefenacet	73250-68-7
Mefenpyr-diethyl	135590-91-9
Mefentrifluconazole	1417782-03-6
Mepanipyrim	110235-47-7
Mephosfolan	950-10-7
Metalaxyl and metalaxyl-M	57837-19-1
Mephosfolan	950-10-7
Mepronil	55814-41-0
Meptyldinocap	131-72-6
Mesosulfuron-methyl	208465-21-8
Mesotrione	104206-82-8
Metaflumizone (sum of E- and Z- isomers)	139968-49-3
Metalaxyl and Metaldehyde	108-62-3
Metamitron	41394-05-2
Metazachlor	67129-08-2
Metconazole (sum of isomers)	125116-23-6
Methabenzthiazuron	18691-97-9
Methacrifos	62610-77-9
Methamidophos	10265-92-6
Methidathion	950-37-8
Methiocarb	2032-65-7
Methiocarb-sulfone	2179-25-1
Methiocarb-sulfoxide	2635-10-1
Methomyl	16752-77-5
Methoprotryne	841-06-5
Methoxychlor	72-43-5
Methoxyfenozide	161050-58-4
Methyl Parathion	298-00-0
Metobromuron	3060-89-7
Metolcarb	1129-41-5
Metosulam	139528-85-1
Metoxuron	19937-59-8
Metrafenone	220899-03-6
Metribuzin	21087-64-9
Metsulfuron-methyl	74223-64-6
Mevinphos	7786-34-7
Mirex	2385-85-5
Molinate	2212-67-1
Monocrotophos	6923-22-4
Monolinuron	1746-81-2
Monuron	150-68-5
Myclobutanil	88671-89-0
1-Naphthylacetamide	86-86-2
Naled	300-76-5
Napropamide	15299-99-7
Neburon	555-37-3
Nicosulfuron	111991-09-4
Nitenpyram	120738-89-8
Nitralin	4726-14-1
Nitrapyrin	1929-82-4
Nitrofen	1836-75-5
Nitrothal-isopropyl	10552-74-6
Norflurazon	27314-13-2
Novaluron	116714-46-6
Nuarimol	63284-71-9
Ofurace	58810-48-3
Omethoate	1113-02-6
Oryzalin	19044-88-3
Oxadiazon	19666-30-9
Oxadixyl	77732-09-3
Oxamyl	23135-22-0
Oxasulfuron	144651-06-9
Oxathiapiprolin	1003318-67-9
Oxycarboxin	5259-88-1
Oxydemeton-methyl	301-12-2
Oxyfluorfen	42874-03-3
Oxymatrine	16837-52-8
Paclobutrazol	76738-62-0
Paraoxon-ethyl	311-45-5
Paraoxon-methyl	950-35-6
Parathion	56-38-2
Pebulate	1114-71-2
Penconazole	66246-88-6
Pencycuron	66063-05-6
Pendimethalin	40487-42-1
Penflufen	494793-67-8
Penoxsulam	219714-96-2
Pentachloroaniline	527-20-8
Pentachloroanisole	1825-21-4
Pentachlorobenzene	608-93-5
Pentachlorophenol	87-86-5
Penthiopyrad	183675-82-3

Permethrin (sum of isomers)	52645-53-1
Perthane	72-56-0
Phenisopham	57375-63-0
Phenkapton	2275-14-1
Phenmedipham	13684-63-4
Phenothrin	26002-80-2
Phenthoate	2597-03-7
Phorate	298-02-2
Phorate-O-analogue	2600-69-3
Phorate-oxon-sulfone	2588-06-9
Phorate-sulfone	2588-04-7
Phorate-sulfoxide	2588-03-6
Phosalone	2310-17-0
Phosfolan	947-02-4
Phosmet-oxon	3735-33-9
Phosphamidon	13171-21-6
Phoxim	14816-18-3
Phthalimide (PI)	85-41-6
Picaridin	119515-38-7
Picloram	1918-02-1
Picolinafen	137641-05-5
Picoxystrobin	117428-22-5
Pinoxaden	243973-20-8
Piperalin (Pipron)	3478-94-2
Piperonyl butoxide	51-03-6
Piperophos	24151-93-7
Pirimicarb	23103-98-2
Pirimicarb, desmethyl-	30614-22-3
Pirimiphos-ethyl	23505-41-1
Pirimiphos-methyl	29232-93-7
Prochloraz	67747-09-5
Procymidone	32809-16-8
Profenofos	41198-08-7
Profluralin	26399-36-0
Prohexadione Calcium	127277-53-6
Promecarb	2631-37-0
Prometryn	7287-19-6
Propachlor	1918-16-7
Propamocarb and its salts	24579-73-5
Propanil	709-98-8
Propaquizafop	111479-05-1
Propargite	2312-35-8
Propazine	139-40-2
Propetamphos	31218-83-4
Propham	122-42-9
Propiconazole	60207-90-1
Propoxur	114-26-1
Propoxycarbazone	145026-81-9
Propyzamide	23950-58-5
Proquinazid	189278-12-4
Prosulfocarb	52888-80-9
Prosulfuron	94125-34-5
Prothioconazole-desthio	120983-64-4
Prothiofos	34643-46-4
Pydiflumetofen	1228284-64-7
Pyracarbolid	24691-76-7
Pyraclofos	89784-60-1
Pyraclostrobin	175013-18-0
Pyraflufen-ethyl	129630-19-9
Pyrazophos	13457-18-6
Pyrethrin I	121-21-1
Pyrethrin II	121-29-9
Pyrethrins	8003-34-7
Pyridaben	96489-71-3
Pyridalyl	179101-81-6
Pyridaphenthion	119-12-0
Pyridate	55512-33-9
Pyrifenox	88283-41-4
Pyrifluquinazon	337458-27-2
Pyrimethanil	53112-28-0
Pyrimidifen	105779-78-0
Pyriofenone	688046-61-9
Pyriproxyfen	95737-68-1
Pyroxsulam	422556-08-9
Quinalphos	13593-03-8
Quinclorac	84087-01-4
Quinmerac	90717-03-6
Quinoclamine	2797-51-5
Quinoxyfen	124495-18-7
Quintozene	82-68-8
Quizalofop	76578-12-6
Quizalofop ethyl	76578-14-8
Resmethrin	10453-86-8
S 421	127-90-2
Rimsulfuron	122931-48-0
Rotenone	83-79-4
Saflufenacil	372137-35-4
Sethoxydim	74051-80-2
Silafluofen	105024-66-6
Silthiofam	175217-20-6
Simazine	122-34-9
S-Metolachlor	87392-12-9
Spinetoram (sum)	935545-74-7
Spinetoram A	131929-63-0
Spinetoram B	131929-60-7
Spinetoram J	187166-40-1
Spinetoram L	187166-15-0
Spinosad (sum)	168316-95-8
Spinosad A	131929-63-0
Spinosad D	131929-60-7
Spirodiclofen	148477-71-8
Spiromesifen	283594-90-1
Spirotetramat	203313-25-1
Spirotetramat-enol	203312-38-3
Spirotetramat-enolglucoside	1172614-86-6
Spirotetramat-ketohydroxy	1172134-11-0

Spirotetramat-monohydroxy	1172134-12-1
Spiroxamine	118134-30-8
Sulcotrione	99105-77-8
Sulfentrazone	122836-35-5
Sulfotep	3689-24-5
Sulfoxaflor	946578-00-3
Sulprofos	35400-43-2
Tebuconazole	107534-96-3
Tebufenozide	112410-23-8
Tebufenpyrad	119168-77-3
Tebupirimfos	96182-53-5
Tecnazene	117-18-0
Teflubenzuron	83121-18-0
Tefluthrin	79538-32-2
Telodrin	297-78-9
Tembotrione	335104-84-2
TEPP	107-49-3
Tepraloxydim	149979-41-9
Terbacil	5902-51-2
Terbufos	13071-79-9
Terbufos-sulfone	56070-16-7
Terbufos-sulfoxide	10548-10-4
Terbumeton	33693-04-8
Terbuthylazine	5915-41-3
Terbuthylazine, desethyl-	30125-63-4
Terbutryn	886-50-0
Tetrachlorvinphos	22248-79-9
Tetraconazole	112281-77-3
Tetradifon	116-29-0
Tetrahydrophthalimide (THPI)	85-40-5
Tetramethrin	7696-12-0
Tetrasul	2227-13-6
TFNA	158063-66-2
TFNG	207502-65-6
Thiabendazole	148-79-8
Thiacloprid	111988-49-9
Thiamethoxam	153719-23-4
Thidiazuron	51707-55-2
Thiencarbazone-methyl	317815-83-1
Thifensulfuron methyl	79277-27-3
Thiobencarb	28249-77-6
Thiodicarb	59669-26-0
Thiofanox	39196-18-4
Thiofanox-sulfone	39184-59-3
Thiofanox-sulfoxide	39184-27-5
Thiometon	640-15-3
Thiophanate-methyl	23564-05-8
Tolclofos-methyl	57018-04-9
Tolclofos-methyl	57018-04-9
Tolfenpyrad	129558-76-5
Tolylfluanid	731-27-1
Tralkoxydim	87820-88-0
Transfluthrin	118712-89-3
Trans-Permethrin	61949-77-7
Triadimefon	43121-43-3
Triadimenol	55219-65-3
Tri-allate	2303-17-5
Triapenthenol	76608-88-3
Triazamate	112143-82-5
Triazophos	24017-47-8
Triazoxide	72459-58-6
Trichlorfon	52-68-6
Trichloronat	327-98-0
Triclopyr	55335-06-3
Tricyclazole	41814-78-2
Tridemorph	81412-43-3
Trifloxystrobin	141517-21-7
Triflumizole	99387-89-0
Triflumuron	64628-44-0
Trifluralin	1582-09-8
Triflusulfuron	1418095-28-9
Triflusulfuron-methyl	126535-15-7
Triforine	26644-46-2
Trimethacarb, 3,4,5-	2686-99-9
Trinexapac-ethyl	95266-40-3
Triticonazole	131983-72-7
Tritosulfuron	142469-14-5
Uniconazole	83657-22-1
Vinchlozoline	50471-44-8
Valifenalate	283159-90-0
Vamidothion	2275-23-2
Warfarin	81-81-2
XMC	2655-14-3
Zoxamide	156052-68-5

De Groote Peel (Jan van de Kam)

Werkgroep Behoud de Peel

Notulen

van de openbare vergadering
van het Algemeen Bestuur van
waterschap Aa en Maas d.d. 10 april 2026

Aanwezig namens:

Water Natuurlijk	dhr. L. den Breejen, dhr. G.J.S. Claassen, dhr. J.J.E. van Geest, dhr. E.H.J.M. de Groot, mevr. J. Hendrickx, dhr. K. van der Laan, dhr. M.H.G.M. Lintermans, mevr. S.J. de Zoeten;
BBB	dhr. B.A.C. Buis, dhr. M.T.J. Janssen-Brokken, mevr. M.A. Rijken, mevr. T.P.L.H. Swinkels;
Ongebouwd	dhr. P.M.J. van Dijk, dhr. J.W.H.M. de Kleijne;
Natuurterreinen	dhr. M.A.J. Kerkhoff;
VVD	dhr. J.J.M.W. Scherrenberg, dhr. J. van Zinderen, dhr. F.J. van Zutven;
CDA	mevr. V.M.J.E. Bens, dhr. J.G. Leenders;
PvdA	dhr. H. de Mare, dhr. S. Oegema;
Partij voor de Dieren	dhr. H.G. van de Pol, mevr. C.F.A. Vos;
50PLUS	dhr. W.J. Plasmeijer;
Algemene Waterschapspartij	dhr. H.P.J.M. Siroen.

Afwezig:	dhr. A. Aarts, mevr. J.L.A.H. Nooijen en dhr. W.H.A. Peters.
Voorzitter:	dhr. M.J.J. Jacobs (dijkgraaf).
Wnd. voorzitter:	dhr. E.H.J.M. de Groot (loco-dijkgraaf).
Secretaris:	dhr. P. Verlaan (secretaris-directeur).
Notulen:	dhr. R. Boot.

---

1. Opening.

De voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezigen hartelijk welkom.
Hij deelt mede dat bericht van verhindering is ontvangen van de heren Peters en Aarts en van mevrouw Nooijen.

1.1 Insprekers.

Er zijn geen insprekers.

1.2 Trekking stemmingsnummer.

De secretaris trekt nr. 27, zodat eventuele hoofdelijke stemmingen bij het lid Van Zinderen zullen beginnen.

1.3 Vaststellen agenda.

De voorzitter deelt mede dat bij agendapunt 4.1.G (herbenoemingsprocedure dijkgraaf) de loco-dijkgraaf de vergadering zal voorzitten.

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Mededelingen en ingekomen stukken.

2.1 Brabantse waterschappen: Midtermreview Grondwaterconvenant 2021-2027.

Mevrouw ***Bens*** zegt dat haar iets is opgevallen bij de conclusie op hoofdlijnen. Zij wil dit stuk graag in de commissie bespreken, omdat het grondwaterconvenant een wezenlijke zaak is.
De heer ***Plasmeijer*** ondersteunt het verzoek om dit in de commissie te bespreken. Het is een uitgebreid stuk over een niet onbelangrijk onderwerp. Wat hij daarin mist is de visie van het DB op de stand van zaken. Het lijkt hem handig als bij de behandeling van zulke ingekomen stukken het DB daarover ook iets schrijft.
De heer ***Van der Laan*** sluit zich aan bij de vorige sprekers. Hij wil bovendien weten in welke fase dit stuk zich bevindt. Is dit een technisch stuk van een bureau of is dit al eerder besproken? Zijn de waterschappen het hierover al eens met elkaar?
De heer ***Buis*** wil weten hoe ver de verschillende onderzoeken zijn. Wanneer kunnen die worden meegenomen? Er wordt continu afgegeven op beregenen, maar hoe is het met de overige zaken? Mag het AB daar al iets over weten of niet?
De heer ***Van de Pol*** vindt het een goed idee dit stuk in de commissie te behandelen, want er worden enkele adviezen gegeven en hij is benieuwd wat daarmee wordt gedaan.
De heer ***Van Dijk*** meent dat het goed is dit stuk in de commissie te bespreken, maar hij wil dan wel weten wat het AB wil bespreken, want het is een breed dossier, met onder meer professionele beregening, kleine onttrekkingen, de droogteagenda en alles wat daarmee samenhangt. Zoals de positie van een aantal stakeholders, waaronder Natuurterreinen, de industrie en Brabant Water. Hij is dus een beetje zoekend, want dit is een midtermreview waarin blijkt hoe ver je staat met de agenda. Als het AB wil worden bijgepraat op al die subonderdelen, kan dat, maar dan zegt hij van tevoren dat de eindtijd van de commissievergadering niet wordt gehaald en dat het dan verstandig is daarvoor een aparte bijeenkomst te beleggen.
Er is gevraagd om een visie van het DB. Hij legt uit hoe de midtermreview tot stand is gekomen. In het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg (BBG), waaruit het droogteconvenant is ontstaan, zitten drie waterschappen, Brabant Water, de Vereniging Industriewater, vier of vijf terreinbeherende organisaties en de provincie aan tafel. Met al die stakeholders is door de samenstellers van dit stuk in tweetallen een gesprek gevoerd. Als je zoveel verschillende partijen aan het woord laat, krijg je veel verschillende meningen. Die meningen zijn rijp en groen door elkaar opgeschreven en dan is er sprake van de grote grijsmaker. Als voorbeeld noemt hij dat er in de midtermreview iets staat over de monitoring op orde hebben. Bij veel organisaties is daaraan nog wel wat te doen, maar Aa en Maas heeft de monitoring al voor een groot deel op orde. Over alle adviezen die erin staan, kan hij wel iets zeggen. Hij heeft dit overigens al eens teruggekoppeld in dit theater. Dat is aan de orde geweest in het BBG en daar heeft hij wel degelijk gezegd dat hij zich in een aantal conclusies die puur gaan over de invulling door Aa en Maas, niet herkent en dat hij moeite heeft met de manier waarop die zijn neergezet.
De heer ***Van der Laan*** herinnert eraan dat hij naar aanleiding van een eerdere vraag een A4'tje naar het DB heeft gestuurd. Hij verwijst daarnaar in reactie op het verzoek van de portefeuillehouder om aan te geven welke onderwerpen aan de orde moeten komen. Tijdens de bespreking komen er dan wellicht meer dingen op tafel.
De heer ***Van Dijk*** merkt op dat dit juist zijn probleem weergeeft, want dat A4'tje heeft voor een groot deel betrekking op het koersdocument beregening, maar dat is slechts een klein onderdeel van het totaal. Over dat koersdocument heeft hij goed nieuws, want woensdag jl. is met alle partijen aan tafel overeengekomen om dat ter inzage te leggen. Dat zit dus begin juni bij de stukken. Maar dat is echt iets anders dan deze midtermreview.
De fase waarin het stuk zit, is dat het al is teruggelegd in het BBG, met daarbij een kanttekening van dit waterschap; het verslag zal hij ter beschikking stellen.
Hij wijst de heer Buis erop dat er nog veel meer onderzoeken lopen, waaronder een hydrologische systeemanalyse en een analyse over beregening rondom verschillende natuurgebieden. In het verlengde van het koersdocument heeft er ook nog een passende beoordeling plaatsgevonden rondom alle Natura 2000-gebieden. Ook daarover is woensdag overeenstemming bereikt. Al die stukken komen naar het AB.
De heer ***Plasmeijer*** merkt op dat hij nogal wat quotes heeft gelezen waaruit je kunt concluderen dat het niet erg opschiet. Het waterschap is hiermee al een jaar of vijf bezig en levert grote inspanningen, maar een van de conclusies is dat het nog de vraag is of die zullen leiden tot de gewenste resultaten. Gaat Aa en Maas hiermee wel de goede kant op? Heeft het nog wel zin? Hoe ver zijn de ontwikkelingen echt? De portefeuillehouder zei net dat hij het met een aantal van de constateringen niet eens is. Het lijkt hem logisch dat dit om verdere discussie vraagt.

De voorzitter wijst erop dat net is toegezegd dat die discussie in de commissie plaatsvindt, met als hoofdbestanddeel het koersdocument. Daarmee kom je meteen in de context van het bredere beleid, inclusief de tusseninformatie van de MTR.
De heer ***Buis*** vraagt of daarvoor wel voldoende tijd is in de commissie of dat het beter is dit in een thema-AB te bespreken.
De voorzitter tekent aan dat er al veel is doorgeschoven naar themabijeenkomsten, waardoor die redelijk vol zitten. Maar het AB bepaalt.
De heer ***Van Dijk*** voelt aan dat de discussie in de commissie vooral zal gaan over beregening, in samenhang met het koersdocument. In het verlengde daarvan zal er wel ruimte zijn om ook iets van de midtermreview te vinden. Als er dan nog behoefte is aan meer discussie, kan het AB besluiten te gaan voor een themabijeenkomst.
De voorzitter vindt dat een mooie pragmatische oplossing.

Het stuk wordt verwezen naar de commissie.

2.2 Provincie Noord-Brabant vastgesteld gewijzigd waterschapsreglement.

Dit stuk wordt voor kennisgeving aangenomen.

3.A Vaststelling notulen, besluitenlijst en actielijst van de vergadering van het Algemeen Bestuur d.d. 13 februari 2026.

De notulen, besluitenlijst en actielijst worden zonder hoofdelijke stemming ongewijzigd vastgesteld.

3.B Voorstel opheffen geheimhouding.

Dit voorstel wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

3.B Afwerking actiepunten en toezeggingen AB.

De secretaris stelt dat toezegging 64 vandaag bij de stukken zit, zodat die daarmee is afgedaan. Hij verwacht dat toezegging 62 (over de muskusrattenbestrijding en het openbaar maken) na de zomer wordt toegelicht.
Toezegging 58 heeft betrekking op de evaluatie van de zuivering van de toekomst. Dat is pas in 2028. Het DB stelt voor die op te nemen in de planning voor acties voor de lange termijn. Dat punt zal dus pas in de volgende bestuursperiode aan de orde komen.
Aan toezegging 45 (over Staatsbosbeheer en evaluatie van de peilen van de afgelopen jaren) wordt nu gewerkt. Er vindt een analyse plaats met de betrokken partijen.
De heer ***Oegema*** voegt eraan toe dat toezegging 51 (om de fracties van de gemeenteraden te informeren over de problematiek rond overstorten) is vertaald in een algemene brief aan alle fracties, gemeenteraden en gemeenten waarin volop aandacht is gevraagd voor stedelijk water en klimaatadaptatie. Bovendien is specifiek per gemeente toegelicht waar dat extra van toepassing is. Die brief is deze maand gestuurd.
De heer ***Van Geest*** wil weten of het waterschap na een maand of twee ook nog informeert wat de gemeenten en hun raadsleden hiervan vinden, want anders kan zo'n verzoek om aandacht wel eens verzanden. Pas benoemde gemeenteraadsleden krijgen in de beginperiode honderden brieven en documenten. Je moet daar wel druk op houden.
De heer ***Oegema*** antwoordt dat zijn werk uit niets anders bestaat dan constant aandacht vragen voor dit thema en er constant druk op houden. Hij heeft nog niet nagedacht over een strategie om de opvolging hiervan vast te leggen en het gaat hem wat ver daarover nu een toezegging te doen. Maar hij belooft erop terug te komen.

Zonder hoofdelijke stemming wordt overeenkomstig het voorstel van de secretaris besloten.
Het overzicht wordt voor kennisgeving aangenomen.

3.C Overzicht moties AB d.d. 13 februari 2026.

De secretaris wijst erop dat op veel van de moties eerder zijn teruggekoppeld, maar nog niet administratief zijn afgehandeld. Dat is het geval voor de moties 8, 18, 19, 21, 24 en 25. Die zijn zoals gebruikelijk op de website zichtbaar. Hij verzoekt dat nog even na te gaan.

Hij stelt dat motie 12 is behandeld in de commissie watersysteem en waterveiligheid van 19 maart jl., maar het antwoord bleek niet volledig. Die motie blijft dus nog staan.
De heer ***Buis*** vraagt hoe de stand van zaken is met betrekking tot motie 10.
De heer ***Oegema*** voegt er over motie 11 aan toe dat hij de tegelactie “Hier begint de zee” is begonnen door alle wethouders aan te schrijven via e-mail. De reactie daarop was bijzonder mager, waardoor zijn enthousiasme afnam. Nu de actie weer ter sprake komt, heeft hij gekeken hoe die kan worden opgepakt. Hij doet dat dit keer niet bestuurlijk, maar ambtelijk. De ambtenaren van stedelijk water hebben besloten de tegel onder de arm te nemen als zij hun collega’s ontmoeten en dat is een paar keer per kwartaal. Zij vragen dan om die tegel in hun gemeente te plaatsen. Hij belooft het AB na de zomer te informeren over het succes hiervan.
Mevrouw ***De Zoeten*** merkt op dat motie 42 tot doel heeft om bij het rijk na te gaan of een deel van het budget voor defensie, waar 1,5% in zit voor infrastructuur, ook door Aa en Maas kan worden gebruikt. Bijvoorbeeld in de vorm van subsidie, omdat Aa en Maas met biogas kan helpen om Nederland wat minder afhankelijk te maken van gas uit het buitenland. Helaas kreeg het waterschap de bal teruggekaatst met de vraag wat Aa en Maas gaat besteden, want dat kan dan worden opgeteld bij het geld dat het rijk moet besteden met die 1,5% aan infrastructuur. Dat is dus de uitkomst van de motie die daarmee is afgehandeld.
De voorzitter antwoordt de heer Buis dat aan motie 10 (over gelijke data voor NV-gebieden) nog wordt gewerkt. Zodra er meer bekend is, komt de informatie naar het AB.
De heer ***Buis*** wijst erop dat de cijfers die het ministerie naar Brussel zijn verstuurd, echt achterhaald zijn. Er zijn nieuwe cijfers en hij hoopt dat daarmee iets te doen is.
De heer ***Van Dijk*** deelt mede dat er door het waterschap al nieuwe cijfers zijn aangereikt bij het ministerie. Door de kabinetswissel en de vertraging in het actieprogramma is dat nog niet te zien. In de stroomgebiedsanalyses wordt al gebruik gemaakt van de verzamelde cijfers uit 2025.

Het aangepaste overzicht wordt voor kennisgeving aangenomen.

3.D Adviseringsoverzicht commissies d.d. 19 maart 2026.

Mevrouw ***Vos*** merkt op dat er een notitie is opgenomen over de toekomstgerichte aardbeienplantteelt bij de stukken over het watersysteem de Beekgraaf. Zij vraagt of er meer mogelijk is tegen de noodtrayvelden en trayvelden. In de notitie staat dat daar bovengemiddeld gebruik is van water, nutriënten en bestrijdingsmiddelen. Zij maakt zich zorgen en verzoekt om meer informatie.
De heer ***Van Dijk*** antwoordt dat dit waterschap, maar ook de omgevingsdiensten, de gemeente Meijerijstad en de provincie handhavend willen optreden tegen de noodtrayvelden. Het bevoegd gezag ligt bij de betrokken gemeente en de provincie. Het waterschap adviseert, maar komt pas in beeld op het moment dat het oppervlaktewater, in dit geval de Beekgraaf, in aanraking komt met de trayvelden. Er wordt dus al actie ondernomen om er een einde aan te maken via de vigerende regelgeving.
De heer ***Janssen-Brokken*** stelt dat er in het adviesoverzicht sprake is van een conceptverslag. Hij wil weten wanneer dat verslag definitief wordt en hoe het AB wordt geïnformeerd als er significante wijzigingen zijn bij de vaststelling..
De voorzitter wijst erop dat het verandert van concept naar definitief, na vaststelling in de commissie. De wijzigingen worden dan expliciet aangegeven.
De heer ***Siroen*** merkt op dat er in de commissie veel is gezegd over de evaluatie van Attero, maar dat was in een besloten deel van de vergadering. Als de discussie gaat over afspraken die niet zijn nagekomen, kan en moet die eigenlijk in de openbaarheid plaatsvinden. Hij verzoekt dan ook een korte reactie van het DB op deze kwestie.
Mevrouw ***De Zoeten*** erkent dat niet alles wat al is besproken in de commissie per se geheim is. Vooral de financiële cijfers liggen gevoelig en over de overeenkomst mag niets worden gezegd. Maar de heer Siroen doelt op de agendering van evaluaties en daarover wil zij best herhalen dat het het DB spijt dat er onduidelijkheid is geweest of die jaarlijks moeten worden geagendeerd. Dat is nu rechtgezet door het bijhouden van een register met langlopende toezeggingen, zodat dit echt niet meer uit het oog wordt verloren in de toekomst. In dat register staat ook het jaarlijks agenderen van de evaluatie van de overeenkomst met Attero. Inhoudelijk lopen de zaken met Attero gewoon goed en er is dus geen reden tot ongerustheid.
Mevrouw ***Bens*** heeft gezien dat de commissie AFZ heeft kennisgenomen van het WBP. Maar er is in die commissie wel een discussie over geweest en dat mist zij in het adviseringsoverzicht. In die discussie zijn er dingen gezegd over het participatietraject en is duidelijk gemaakt dat het CDA

en ook andere fracties willen dat er wordt gekeken naar de wettelijke taak die het waterschap in dezen heeft voordat Aa en Maas het participatietraject ingaat. Dat is om teleurstelling bij de participanten te voorkomen.
De voorzitter erkent dat hij in de commissie heeft aangegeven dat het DB daarmee rekening zal houden en de context zal weergeven. Hij heeft daarop persoonlijk toegezien, zoals zichtbaar is op de website. De tekst die vooraf gaat aan het filmpje geeft duidelijk aan wat de kerntaken zijn van het waterschap, om teleurstelling te voorkomen en verwachtingen te managen. Dat staat inderdaad niet in het adviseringsoverzicht, maar als het AB daaraan hecht, kan dat worden toegevoegd.

Het gewijzigde overzicht wordt voor kennisgeving aangenomen.

4. Voorstellen ter besluitvorming.

4.1 Hamerstukken.

4.1.A Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding en uitvoering van het project Landmeerseloop Huize Padua en samenwerkingsovereenkomst.

Mevrouw ***Rijken*** zegt dat de technische vragen goed zijn beantwoord, maar de BBB heeft toch nog extra vragen. Zij heeft er geen bezwaar tegen dit stuk als hamerstuk te behandelen.
De voorzitter verzoekt de vragen schriftelijk te stellen. Het DB zal dan zorgen voor beantwoording.
De heer ***Van Geest*** wil weten wat met die aanvullende vragen wordt beoogd, want de eerdere vragen zijn al zo uitvoerig beantwoord.
De voorzitter meent dat er geen debat moet worden gehouden over een hamerstuk. Iedereen heeft het recht vragen te stellen. Het belangrijkste is dat het AB een oordeel geeft over het voorstel.
De heer ***Van Geest*** zegt dat hij zijn vraag niet voor niks stelt. Hij heeft de indruk dat de beantwoording van vragen veel werk van het ambtelijk apparaat vereist. Wat levert het dan dat per saldo op? Er worden nu nog aanvullende vragen gesteld, maar het AB zit hier voor de hoofdlijnen en het DB bestuurt. Hij verzoekt de BBB daarom wat minder op de details van de bedrijfsvorming in te gaan.
De voorzitter wijst erop dat, net als de BBB het recht heeft om vragen te stellen, de heer Van Geest het recht heeft om daar vraagtekens bij te zetten. Hij stelt voor dit specifieke punt te agenderen voor het presidium.
De heer ***Van Geest*** vindt dat prima.
De voorzitter ziet dat nog iemand het woord hierover wil, maar dat kan alleen in de vorm van een stemverklaring. Hij geeft daarvoor gelegenheid.
De heer ***Janssen-Brokken*** verklaart naar aanleiding van het voorgaande dat het AB een controlerende functie heeft. Dat betekent voor hem dat er geen enkele beperking mag worden gesteld aan de inhoud en het aantal vragen over een onderwerp.

Zonder hoofdelijke stemming wordt overeenkomstig het voorstel besloten.

4.1.B Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding en uitvoering van het Clusterproject vismigratie fase 3 en fase 1.

Zonder hoofdelijke stemming wordt overeenkomstig het voorstel besloten.
De voorzitter geeft gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring.

Mevrouw ***Vos*** verklaart dat de PvdD heeft ingestemd, omdat zij het fijn vindt dat er zoveel vispassages worden gemaakt en dat er een impuls aan wordt gegeven. Zij ziet wel graag dat er regelmatig een APK voor vispassages wordt uitgevoerd.

4.1.C Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project NBW-knelpunten Beneden-Aa.

Zonder hoofdelijke stemming wordt overeenkomstig het voorstel besloten.

4.1.D Aanwijzingsbesluit elektronische kanalen waterschap Aa en Maas 2026.

Zonder hoofdelijke stemming wordt overeenkomstig het voorstel besloten.

4.1.E Zienswijze op geactualiseerde begroting en ontwerpbegroting 2027 het Waterschapshuis (hWh).

Zonder hoofdelijke stemming wordt overeenkomstig het voorstel besloten.
De voorzitter geeft gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring.

Mevrouw ***Vos*** verklaart dat haar fractie heeft voorgestemd, maar had verwacht dat het volwassenheidsniveau cybersecurity meer smart geformuleerd zou zijn, zodat duidelijk is wanneer dat wordt bereikt. Zij hoopt dat dit niveau snel wordt bereikt.

4.1.F Investeringskrediet ten behoeve van een integraal project hoofdkantoor Pettelaarpark veiligheid, toegankelijkheid en levensduur verlengd onderhoud.

Zonder hoofdelijke stemming wordt overeenkomstig het voorstel besloten.
De voorzitter draagt het voorzitterschap over aan de loco-dijkgraaf, de heer De Groot.

4.1.G Herbenoemingsprocedure dijkgraaf.

Zonder hoofdelijke stemming wordt overeenkomstig het voorstel besloten.
De waarnemend voorzitter draagt het voorzitterschap weer over aan de dijkgraaf.

4.2 Bespreekstukken.

4.2.A Procedure (bestuurlijke) behandeling rapporten Rekenkamer.

De heer ***Plasmeijer*** merkt inleidend op dat er niets mis is met een orgaan dat het DB of andere instanties van dit waterschap zelfstandig controleert. Er was een uitstekende regeling tot 1 januari 2024 in de vorm van een rekenkamercommissie, waarin naast AB-leden ook onafhankelijke leden zaten. Die functioneerde prima. Helaas heeft de wetgever besloten om een totaal onafhankelijke rekenkamer te introduceren, maar daarbij is vergeten dat de waterschappen als enige overheidsorgaan nog een monistisch stelsel hebben. Juist daar wringt de schoen bij dit voorstel, want het waterschap moet wel de wet uitvoeren. Daardoor was in eerste instantie dit voorstel een goede poging om het functioneren van de externe rekenkamer in goede banen te leiden. In de commissie AFZ is er een uitgebreide discussie over geweest. Met dank aan de griffie is een aantal dingen verduidelijkt en verbeterd in het memo dat aan het stuk hangt. Het is bijvoorbeeld een verbetering om een feitencheck te doen in plaats van feitelijke onjuistheden te bekijken. Een andere verbetering is dat het stuk na die feitencheck zowel aan het DB als aan het AB wordt aangeboden, want tenslotte gaat het AB over het reilen en zeilen en moet het vanaf het begin van de hele procedure het recht hebben om als eerste de stukken te bestuderen.
Er wordt voorgesteld om een klankbordgroep te benoemen waarin ook AB-leden zitten. Dat lijkt wat overdone, maar waarschijnlijk is het toch wel een goed idee, omdat het AB dan nog enige invloed kan uitoefenen op de punten waarover de rekenkamer zich zou kunnen buigen.
Samengevat vindt hij het nog steeds een hoop gedoe en een hoop heen en weer geschuif van de rekenkamer, naar de commissie en nog een keer terug naar de griffie. Maar hij heeft ook wel geleerd dat je je zegeningen en knopen moet tellen. Eigenlijk is hij dus toch wel tevreden.
De heer ***Lintermans*** vindt het prima de procedure van de bestuurlijke behandeling van de rekenkamerrapporten te evalueren, zoals voorgesteld door de rekenkamer op 16 januari 2026. Het is ook goed een informele begeleidingsgroep uit het AB te formeren. Zijn fractie heeft al een uitstekende kandidaat aangedragen. Het voorstel is om twee leden van de oppositie en twee van de coalitie in die groep te laten plaatsnemen en de griffier aan te wijzen als verbindingsfunctionaris. Zijn fractie ondersteunt het voorstel dan ook van harte. Het vergroot de betrokkenheid van het AB en hopelijk ook de doorwerking van de rapporten.
Mevrouw ***Bens*** sluit zich namens haar fractie aan bij de woorden van de heer Plasmeijer.
De heer ***Janssen-Brokken*** hoort dat er al een kandidaat is aangedragen voor de begeleidingsgroep. Hij vraagt of dat onderdeel uitmaakt van de besluitvorming.
De voorzitter antwoordt dat dit geen onderdeel is van de besluitvorming. Er staat wel in het besluit dat er twee leden van de oppositie en twee van de coalitie in de begeleidingsgroep komen. Maar in het voorstel staan geen namen. Hij stelt voor dat de griffie de interesse peilt. Hij zal dan kijken wat er moet gebeuren als te veel kandidaten zich melden.

Zonder hoofdelijke stemming wordt overeenkomstig het voorstel besloten.

De voorzitter deelt mede dat hij net een appje kreeg met een bedankje van de voorzitter van de rekenkamer.

5. Stukken ter kennisname.

5.1 Jaarverslag Commissie Bezwaarschriften 2025.

Het stuk wordt voor kennisgeving aangenomen.

5.2 Brabantse Routekaart Water en Bodem Sturend.

De heer ***De Kleijne*** vindt het stuk erg landbouw gerelateerd en mist de natuur, Brabant Water en de industrie. Waarom staan die er niet bij? Hij vindt het stuk zwaarwegend genoeg om in de commissie te bespreken.
De heer ***Leenders*** meent dat er op het punt van bodem en water sturen in Brabant sprake is van verschillen van inzicht of je een natuurlijk stromend watersysteem of een stuurbaar watersysteem moet hebben. Hij vindt dat Aa en Maas het eigen DNA moet terugzien in een goed bodem- en watersturend programma.
De heer ***Buis*** sluit zich aan bij het verzoek dit stuk in de commissie te behandelen.
De heer ***Van de Pol*** wil weten of bij deze routekaart al rekening is gehouden met de midtermreview. Als dat niet het geval is, is het dan simpel om de adviezen in deze routekaart mee te nemen?
De heer ***Van Dijk*** vindt het goed deze routekaart in de commissie te bespreken, maar wijst erop dat dit een routekaart is van de provincie. Het waterschap kan een poging wagen om een gedeelte van de midtermreview via de routekaart weer onder de aandacht te brengen.
De heer ***De Groot*** stelt dat water- en bodemsturend een van de principes is die momenteel in discussie zijn op rijksniveau. Het punt van de nood aan ruimte staat volgende week geagendeerd voor het thema-AB. Hij verzoekt daarom eventuele suggesties vast mee te geven.

Het stuk wordt verwezen naar de commissie.

5.3 Belangrijke wijzigingen waterschapsverordening.

De heer ***De Mare*** geeft aan dat hij dit stuk en het WBP met elkaar verwarde. Doordat hij mails heeft gehad over het WBP waarin stond dat er een e-participatieproject was, heeft hij dat opgezocht. Maar met googelen op de website van Aa en Maas naar de waterschapsverordening heeft hij niets gevonden over een digitale inspraakmogelijkheid of iets dergelijks. Hij wil weten of hij het verkeerd heeft begrepen of dat alles nog gaat lopen.
Mevrouw ***Bens*** vraagt in hoeverre rekening is gehouden met zaken die zijn aangegeven bij het WBP. De waterschapsverordening is een majeur stuk en het is belangrijk dat daarin hetzelfde wordt gedaan als in het WBP. Het gaat haar dan vooral om de kaders.
De heer ***Kerkhoff*** meent dat dit punt voor het eerst is behandeld in een thema-AB op 26 januari 2024. Als je doorrekent met de beleidscyclus, duurt het misschien wel drieënhalf jaar voordat er beleidsrijke wijzigingen zijn doorgevoerd. Dat lijkt lang om goede stappen te maken. Hij leest dat er misschien ruimte is om meer vanuit het waterschap zelf te redeneren. Aa en Maas zou de boel kunnen versnellen, maar waar zit dan het verschil? Komt er Brabantbreed een uniforme waterschapsverordening of wil het DB er onderdelen uit plukken die de ontwikkelingen bij Aa en Maas kunnen versnellen?
De heer ***Van der Laan*** sluit zich daarbij min of meer aan, want het lijkt in het stuk dat er een gezamenlijke waterschapsverordening komt. De huidige gemeenschappelijke verordening is op 25-10-24 vastgesteld. Wordt er weer geprobeerd iets gezamenlijks te maken of gaat dit stuk specifiek over de waterschapsverordening van Aa en Maas?
De voorzitter vertelt dat het participatieplatform nu wordt gemaakt en volgende week online gaat. Het is goed dat de heer De Mare op tijd een signaal heeft gegeven.
De heer ***Van Dijk*** voegt daaraan toe dat het e-participatieproject nog van start moet gaan, maar eerst goedkeuring moet hebben van de drie portefeuillehouders van de Brabantse waterschappen. De inspraak en participatie ten aanzien van de waterschapsverordening gaat rond 1 mei a.s. van start en zal doorlopen tot ergens begin september.

De dijkgraaf is slimmer dan hij, want die begreep precies wat mevrouw Bens vroeg. Hij worstelt daar nog mee.
Hij wijst de heer Kerkhoff erop dat er nu eenmaal sprake is van lange procedures als je een Brabantbrede waterschapsverordening beleidsrijk wilt veranderen. Al meermalen is aan het AB medegedeeld dat het stedelijk water en bodem- en watersturend de punten zijn die voorliggen. Maar met de participatie is het waterschap al bijna een jaar bezig. Dat heeft te maken met inspraakprocedures en met verankeringen die je moet doorlopen; dat duurt nu eenmaal lang. De opdracht om dat gezamenlijk te doen komt van het AB. Dat is ook wel goed, want het is moeilijk uit te leggen dat aan de ene kant van plaatsen als Tilburg, Lierop en Someren een ander beleid geldt dan aan de andere kant doordat er een waterschapsgrens door die plaats heen loopt. Hij meent dat er op de genoemde twee onderdelen een aantal in het oog springende veranderingen aankomt. Bij de preconsultatie houdt dit de gemoederen bezig. Zo zit er onder meer in om van 60 mm naar 100 mm waterberging te gaan in stedelijk en bebouwd gebied. Daar komen nogal wat reacties op, want dat heeft natuurlijk ogenblikkelijk impact.
Op 25-10-2024 is de vorige waterschapsverordening vastgesteld. Zoals bekend zullen er nu enkele beleidsrijke en enkele beleidsarme wijzigingen plaatsvinden. In 2024 is de laatste beleidsarme vaststelling geweest. Er komt nu een hele serie beleidsrijke wijzigingen. De waterschapsverordening heette vroeger Keur en die werd eens in de drie à vier jaar vastgesteld. Bij de waterschapsverordening is er veel meer sprake van een dynamisch proces, mede omdat de wereld om je heen in een veel hoger tempo verandert. Hij neemt aan dat het dus veranderen blijft de komende jaren. De status is dat Aa en Maas niks aparts doet. Maar er is wel afgesproken, en dat is ook de opdracht van het AB aan hem geweest, om het in Brabant gezamenlijk op te pakken.
De heer ***Van der Laan*** stelt dat hij bij de discussie over het BBG al eens heeft gezegd dat de fysieke verschillen tussen West- en Oost-Brabant best in wet- en regelgeving tot uitdrukking mogen komen. Toen hij het stuk las, verkeerde hij in de veronderstelling dat het ging om een waterschapsverordening voor Aa en Maas. Zijn de waterschapsverordeningen van De Dommel en in West-Brabant dus precies hetzelfde als op de website van Aa en Maas staat?
De heer ***Van Dijk*** antwoordt ontkennend, want op detailniveau verschillen ze wel degelijk. Dat is ook de afspraak. De heer Van der Laan noemt precies het dossier, namelijk het grondwaterdossier, waarin de afwijkingen zitten. Hij verwijst in dat verband naar het koersdocument aangaande beregening, want dat is een van de eerste zaken die moeten landen in de waterschapsverordening. Daar zal men zien dat de koers van Aa en Maas, zeker in de richting van de waterschapsverordening, anders is dan die van De Dommel en Brabantse Delta. Dat is ook volstrekt logisch, want Aa en Maas heeft minder dan tweeënhalf Natura 2000-gebied, terwijl het buurwaterschap er een stuk of veertien heeft. Dat vraagt nu eenmaal een heel andere benaderingswijze.

Dit stuk wordt voor kennisgeving aangenomen.

5.4 Dashboard waterveiligheid Q4 2025.

De heer ***Leenders*** stelt dat bij Cuijk-Ravenstein enkele financiële opmerkingen staan en dat de financiën dreigen in de gele richting te gaan. Hij verzoekt om een toelichting waar het probleem zit, want dit is een majeur project met grote bedragen en hij hoort het graag als er dan sprake is van afwijkende zaken.
De heer ***De Mare*** merkt op dat op het dashboard Ravenstein-Lith alle drie de metertjes heel ruim in het groen staan. Volgens de toelichting omgevingsrelatie zouden er nog procedures lopen bij de Raad van State, maar hij heeft begrepen dat die eergisteren gunstig zijn afgelopen en dat de bezwaren tegen de keermuur in Ravenstein ongegrond zijn verklaard. Dan ga je terugredeneren. De metertjes stonden, hoewel er nog risico was, al ver in het groen. Je zou verwachten dat na zo'n uitspraak de metertjes die nog oranje waren, ook in het groen gaan. Hij verzoekt het DB aan te geven hoe bij projectvoortgang, omgevingsrelatie en financiën wordt omgegaan met de procedurele risico's. Juist doordat het nu goed afliep, merkte hij dat daar nog een vlaggetje omhoog had moeten staan vanwege een risico.
Bij het onderwerp financiën staat een risicoreservering van € 27,5 miljoen. Er staat bij dat die niet is aangesproken en dat enkele risico's binnen het beschikbare budget worden opgevangen. Het gaat daarbij om gigantische bedragen. Wat gebeurt er met zo'n risicoreservering als je zoals in dit geval eigenlijk al halverwege het project bent en de reservering steeds minder wordt aangesproken? Wordt zo'n reservering dan gehalveerd? Dat zou dan een gunstig effect kunnen hebben.

De heer ***Van Dijk*** antwoordt dat die risicoreservering er niet voor niets staat. Het doel is altijd om daar zo min mogelijk gebruik van te maken. Maar als dat uitlokt om dan maar tijdsgewijs af te bouwen, kun je de neiging krijgen om risico's naar voren te halen. Het heet niet voor niets een risico; het gaat pas meetellen als het geld wordt uitgegeven. Dus het waterschap lijdt er niet van; ook in financiële zin niet. Als een project is afgesloten, gaat de complete risicoreservering gewoon terug in de algemene middelen. Hij vindt het netjes om halverwege het aflopende proces het AB op de hoogte te houden van de stand van zaken. De complimenten voor de collega's van Meanderende Maas-Ravenstein, want voor zo'n groot project loopt het uitstekend.
De uitspraak van de Raad van State gaat over 26 kilometer dijkversterking. Het klinkt wellicht hautain - maar zo is het niet bedoeld -, maar eigenlijk is dat een heel gering risico. Die muur is al voor een groot gedeelte op hoogte, zodat het alleen nog gaat om het herstellen. van twee kleine rondeelstukjes. Als je de keermuur Ravenstein als een op zichzelf staand project beschouwt, is dit natuurlijk wel een projectrisico. Hij denkt nog na hoe hij die nuance kan aanbrengen in een kort bedoeld dashboard, want hij heeft wel begrip voor de opmerking van de heer De Mare. Overigens had het DB ingeschat dat het waterschap een goede kans maakte bij de Raad van State.
De heer ***De Mare*** realiseerde zich bij het antwoord dat hij zelf ook wilde weten wat de importantie is van dit onderwerp
De heer ***Van Dijk*** wijst erop dat het bij die keermuur gaat over ongeveer € 0,5 miljoen, terwijl het in totaal gaat over ruim € 0,5 miljard. Als de keermuur niet zou worden hersteld, doet dat aan de veiligheid van die dijk eigenlijk niks af. Maar hij is het met de heer De Mare eens dat je hiernaar ook op een andere manier kunt kijken. Hij komt daarop nog terug.
Spreker merkt aangaande Cuijk-Ravenstein op dat zulke financiële problemen niet ongewoon zijn. Bij Meanderende Maas heeft hij al eens betoogd dat niet precies met een schaartje te knippen is wat valt onder planvorming en wat onder uitvoering. De leiders van het HWBP werken overigens wel vrij binair. De ene zaak is voorbereiding en de andere is uitvoering. In de praktijk is er veel meer grijs gebied. Daar slaat de gele kleur op. Al tijdens de planvorming wordt een aantal zaken uit de uitvoering naar voren gehaald. Dat heeft te maken met risicomitigatie en dat was een opdracht die hij van het AB heeft gekregen. Hij ziet zulke zaken aankomen en om die te tackelen, komt er de volgende cyclus een kredietvoorstel waarin hij daarop dieper ingaat. Het is interessant om te weten dat daar misschien nog een voordeel in zit. Voor de voorbereidingsfase is een subsidieaanvraag gedaan bij het HWBP. Die bleek hoger uit te pakken dan aan de voorkant was ingeschat. Dan kom je in de aparte situatie dat het door het AB gevoteerde krediet eigenlijk niet past bij de hoger uitgepakte subsidietoekenning. Hoewel het hier om goed gedrag gaat, moet je dit wel verantwoorden. Ook dat zal hij doen.

Dit stuk wordt voor kennisgeving aangenomen.

5.5 Beantwoording artikel 454 vragen fractie Geborgden inzake stikstofaandeel landbouw in water fors lager na herberekening.

De heer ***De Kleijne*** meent dat uit de antwoorden blijkt Aa en Maas ver achterloopt met de gegevens, die dateren van 2017 tot en met 2022. Daarom stelt de beantwoording hem teleur.

Dit stuk wordt voor kennisgeving aangenomen.

5.6 Beantwoording artikel 44 vragen Fractie Partij voor de Dieren inzake onderzoek en opdracht GR Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant.

Mevrouw ***Vos*** merkt op dat zij blij is dat er voor het onderzoek geen dieren zijn gedood. De bureaustudie is vorige maand afgerond en de opdracht is verstrekt door de provincie. Zij is benieuwd naar de resultaten en hoopt dat er snel gevolg wordt gegeven aan de aanbevelingen, met name ten aanzien van de alternatieven voor de verdrinkingsval.

Dit stuk wordt voor kennisgeving aangenomen.

5.7 Beantwoording artikel 44 vragen fractie Partij voor de Dieren inzake kappen struweelhaag in Vinkel.

De heer ***Van de Pol*** zegt dat het volgens zijn informatie wel degelijk om een strook van 1,3 km gaat en dat er niet alleen houtopschot is weggehaald, maar dat ook volwassen bomen zijn

verwijderd. Bij dit soort projecten ziet hij graag dat er gefaseerd wordt beheerd en dat vegetatie die in de winter dient als schuilgebied voor insecten, blijft staan. Deze strook is een belangrijke waardevolle verbindingsroute voor onder andere dassen. Hij verzoekt daarmee in de toekomst wat zorgvuldiger om te gaan.
De voorzitter ziet dit als een oproep en neemt daarvan akte.

Dit stuk wordt voor kennisgeving aangenomen.

6. Voorstellen ter opiniërende bespreking.

Er zijn geen voorstellen.

7. Moties vreemd aan de orde van de dag.

De voorzitter geeft gelegenheid aan de PvdD om de AB-leden iets te overhandigen.

Mevrouw ***Vos*** merkt op dat zij bloemen iets voor de korte termijn vindt en het is dus zonde om bloemen te geven. Bovendien worden bij het telen veel bestrijdingsmiddelen gebruikt. Er zijn veel andere leuke dingen die je kunt geven of neer kunt zetten in het gebouw. Zoals de biologische bloemzaadjes die net zijn uitgedeeld. Je kunt ook een hoed cadeau doen met een bloem erop of kleren geven met bloemen erop, of sieraden met bloemen erop. Er zijn dus genoeg alternatieven. De PvdD is voor duurzaamheid en voor de lange termijn en dient daarom de volgende motie in:

"Het Algemeen Bestuur van het waterschap Aa en Maas, bijeen in vergadering op 10 april 2026,
Kennisgenomen van de concept nota inkoop- en aanbestedingsbeleid 2026 waterschap Aa en Maas en commissie algemene en financiële zaken op 19 maart 2026 en kennisgenomen van het Bestuursakkoord 2023-2027,
Constaterende dat:

- *in het Bestuursakkoord de ambitie wordt uitgesproken om koploper te zijn in verduurzaming;*
- *in de concept nota inkoop- en aanbestedingsbeleid extra aandacht is voor maatschappelijke verantwoordelijkheid;*
- *paragraaf 6.4 van de concept nota ingaat op de impact van onze bedrijfsvoering op het milieu en biodiversiteit;*
- *de concept nota niet specifiek ingaat op het geven van het goede voorbeeld, bijvoorbeeld bij het geven van cadeaus, bij de installatie van AB-leden, commissieleden, streekpanelleden, bij de groen/blauwe handdruk etc.*
- *voor het kweken van bloemen, bestrijdingsmiddelen worden gebruikt die in de bodem en het oppervlaktewater terecht kunnen komen waar deze mogelijk nadelige effecten hebben.*
- *bloemstukken en boeketten maar een korte gebruiksduur hebben.*

Overwegende dat:

- *waterschap Aa en Maas een voorbeeldfunctie heeft;*
- *met het geven van duurzame cadeaus, een signaal wordt afgegeven over het belang van duurzame bedrijfsvoering en keuzes;*
- *met duurzame keuzes voor de gebouwaankleding, een signaal wordt afgegeven over het belang van duurzame bedrijfsvoering en duurzame keuzes;*
- *het geven van duurzame cadeaus te specifiek is om op te nemen in de nota inkoop- en aanbestedingsbeleid; maar middels deze motie wel de norm kan worden.*

Verzoekt het Dagelijks Bestuur:

- *bij het aanbieden van cadeaus eerst te overwegen om geen (snij)bloemen meer aan te bieden en als alternatief iets met een duurzaam karakter geven;*
- *bij de keuze voor aankleding van de gebouwen eerst te overwegen om geen bloemstukken meer te kopen en als alternatief iets met een duurzaam karakter neer te zetten;*
- *indien wel voor (snij)bloemen wordt gekozen om te kiezen voor duurzaam geteelde lokale producten.*

En gaat over tot de orde van de dag."

De heer ***Scherrenberg*** stelt dat het DB redelijk achter de strekking van de motie staat. Wat in de motie wordt gevraagd, is ook vertaald in het nieuwe inkoopbeleid dat het DB volgende week zal vaststellen. Dat is onlangs in de commissie besproken en toen zijn deze aspecten nadrukkelijk naar voren gekomen. Hij moet de motie formeel ontraden, want die wordt in zekere zin al uitgevoerd en is dus overbodig. Hij adviseert de motie in te trekken, omdat het DB de strekking overneemt.
Mevrouw ***Swinkels*** vindt het moeilijk om dit nu te bespreken, maar zij heeft onlangs gemerkt hoe waardevol het kan zijn om bloemen te ontvangen. Haar fractie is ook gewend bloemen te geven

als iemand een moeilijke periode doormaakt. Ook bij een blije aangelegenheid is het hartverwarmend als mensen met bloemen komen. Met alle respect, maar bij verlies of problemen kun je niet met een hoedje aankomen. En als je bij iets officieels waardering wil uiten, kan dat ook niet met een bloemetje op een speld. Zij vindt het jammer dat daaraan voorbij wordt gegaan. Zij erkent dat er veel alternatieven mogelijk zijn, maar zij vindt dat de huidige situatie moet blijven.
De heer ***Leenders*** meent dat bloemen waardevol zijn. Als je een relatie iets geeft, toon je daarmee respect. Hij heeft respect voor mensen met de levensfilosofie van leden van de PvdD, maar ook voor mensen die een andere levensfilosofie aanhangen. Het CDA is een partij voor alle mensen. Het is belangrijk dat je iedereen probeert te respecteren. Daarom heeft hij moeite met de motie. Het respect naar alle mensen die je met bloemen een relatiegeschenk geeft, is heel waardevol. Daar moet je niet te zuinig over denken.
Met betrekking tot duurzaamheid wil hij de afweging kennen van het DB, want er wordt publiek geld besteed. Het is waardevol als het AB hierover goed wordt geïnformeerd, zodat hij kan afwegen wat het hem waard is. Hij heeft begrip voor de geest van de motie, maar als je dit vastlegt, beperk je de bewegingsvrijheid van het DB meer dan dat je rekening houdt met de verschillende wensen en respectvormen.
Mevrouw ***Hendrickx*** stelt dat het een sympathieke motie is, maar zij hoort ook wat de collega's zeggen en sluit zich min of meer aan bij de woorden van de BBB. Een bos bloemen krijgen is toch iets bijzonders. Zij heeft vorige week zelf een bos bloemen ontvangen bij de installatie van de nieuwe raad in Den Bosch en dat is een mooi cadeau. Zij kan zich dus voorstellen dat een stap naar een hoedje of een haarspeld voor sommige mensen een te grote stap is, en ook niet altijd passend. In het laatste dictum van de motie wordt opgeroepen om, als je toch voor bloemen kiest, te kiezen voor biologisch geteelde bloemen. Zij vraagt de indieners te overwegen de eerste twee bullets te schrappen en alleen voor de derde te gaan.
De heer ***De Mare*** meent dat, als er moverende redenen zijn om toch voor een bos bloemen te kiezen, je zou moeten kiezen voor duurzaam geteelde lokale producten. De discussie gaat niet over een privépersoon die voor een vriendin of familielid naar de winkel gaat, maar over een verzoek aan het DB van een grote overheidsorganisatie dat best kan onderzoeken waar in Den Bosch een duurzame teler zit.
Het is overigens in dit AB gebruikelijk om een motie die echt overbodig is, niet te steunen om te voorkomen dat het steeds vaker redundante moties moet behandelen. De portefeuillehouder verwijst net naar iets wat volgende week wordt vastgesteld, maar hij weet niet wat er dan wordt vastgesteld. Zolang het AB dat niet weet, is de motie dus niet overbodig.
Mevrouw ***Hendrickx*** vindt dat een goed punt van de PvdA-fractie. Het is haar niet helemaal helder, want het DB zegt dat het al van alles doet. Is het DB van plan om biologische bloemen te geven? Zij ziet de portefeuillehouder knikken. Toch is het wat diffuus voor haar wat het standpunt van het DB is. Verder verzoekt zij de PvdD te reageren op de suggestie de twee eerste bullets te laten vallen en te gaan voor biologische bloemen.
De heer ***Siroen*** sluit zich aan bij de woorden van de portefeuillehouder. Al eerder is de gedachte uitgesproken, en daarnaar zou ook worden gehandeld, dat Aa en Maas alleen maar biologische of zeer milieuvriendelijke bloemen zou geven. Bij de presentatie van het inkoopbeleid is volgens hem ook aan de orde geweest meer naar lokale ondernemers te kijken. Hij heeft dan ook het idee dat alleen het lokale nieuw is en dat de rest bestaand beleid is. In dat geval is de motie dus overbodig, want wat wordt gevraagd, gebeurt al.
De heer ***De Kleijne*** zegt dat zijn fractie zich daarbij aansluit. Hij steunt de portefeuillehouder in diens betoog over zo duurzaam mogelijk inkopen.
De voorzitter meent dat het handig is om klaarheid te scherpen over wat dadelijk exact in het inkoopbeleid zal staan, want dat stuurt voor een deel de discussie.
De heer ***Scherrenberg*** stelt dat in de laatste commissievergadering het nieuwe inkoop- en aanbestedingsbeleid is behandeld. Er zijn drie concrete verzoeken vanuit de commissie gekomen om nog wat aan te scherpen en die zijn overgenomen. Dus het AB weet precies waar het aan toe is, zij het dat het beleid formeel pas volgende week door het DB wordt vastgesteld. De stukken voor het AB liggen al klaar en worden na de DB-vergadering verzonden. In dat inkoop- en aanbestedingsbeleid zijn duurzaamheid en lokaal ondernemerschap de speerpunten die als vernieuwing zijn ingebracht.
Als je een cadeau of geschenk geeft, moet je goed nadenken over wat passend is voor dat moment. Er zijn momenten dat inderdaad het een passender is dan het ander. Het DB geeft de vrijheid om daarmee op een goede manier om te gaan. Alle inkoop moet voldoen aan allerlei criteria; dus ook de inkoop van bloemen. Hij moet nog kijken hoe hard er in het nieuwe beleid staat dat het altijd biologische bloemen moeten zijn. Omdat hij die discussie nu wil voorkomen, zegt hij toe dat in het

uitvoeringskader heel duidelijk staat dat het waterschap zorgvuldig is met de inkoop en wel drie keer nadenkt wat het inkoopt. Soms kan iets anders dan een goed alternatief zijn.
Mevrouw ***Vos*** vraagt of zij goed begrijpt van de portefeuillehouder dat de bloemen die op dit moment bij de receptie staan, biologisch zijn.
De heer ***Scherrenberg*** erkent dat hij dat echt moet navragen.
Mevrouw ***Vos*** begrijpt goed dat het fijn kan zijn om bloemen te geven. Zij blijft erbij dat het goed is om te kijken of er alternatieven zijn. Er moet respect zijn voor mensen die mensen zijn verloren. Zij kan zich voorstellen dat er gelegenheden zijn waarop je toch bloemen geeft, maar koop dan lokaal en biologisch in.
Het inkoop- en aanbestedingsbeleid is heel algemeen opgezet en een AB-besluit is heel krachtig. De PvdD geeft een goed signaal om een stapje verder te gaan en eerst serieus naar alternatieven te kijken. Zonder die sturing te geven, vreest zij dat het beleid wat minder wordt opgevolgd, en Aa en Maas heeft een voorbeeldfunctie. Ook al is dit maar een klein stapje, kleine stapjes kunnen uiteindelijk wel een rimpeling teweegbrengen. Zij handhaaft de motie ongewijzigd.
Mevrouw ***Hendrickx*** gaat ervan uit dat, zoals de portefeuillehouder heeft gezegd, bij de inkoop van bloemen wel degelijk wordt gekeken naar verantwoorde teelt, biologisch en lokaal. Zij neemt aan dat de portefeuillehouder er voldoende van weet.
De heer ***Scherrenberg*** antwoord volmondig met “ja”.
De heer ***Van Geest*** deelt mede dat zijn fractie verdeeld zal stemmen. Er zijn mensen die de motie zullen ondersteunen, maar een deel van de fractie zal tegen zijn.
De heer ***De Mare*** heeft een vraag aan de portefeuillehouder naar aanleiding van de bespreking. Hij wil helder hebben of die de motie ontraadt omdat die overbodig is, of omdat het DB moeite heeft met een van de drie bullets. Want hij hoort de portefeuillehouder eigenlijk zeggen dat die helemaal geen problemen heeft met de drie bullets, omdat het gevraagde al gebeurt. Maar in dat geval ontraadt de portefeuillehouder de motie dus omdat die overbodig is. Hij wil dat scherp hebben.
De heer ***Scherrenberg*** zegt dat op de drie verzoeken aan het DB, het antwoord op het laatste een volmondig “ja” is. Het DB ondersteunt de derde bullet volledig. Bij de eerste is er iets te weinig nuance. Dat heeft te maken met de oproep die net van de andere kant van de tafel kwam. De organisatie moet op een verantwoorde manier keuzen kunnen maken en dat punt vindt hij te scherp geformuleerd. Bij de middelste bullet is volgens hem sprake van een operationeel vraagstuk. Het is echt aan de uitvoeringsorganisatie om daar een afweging in te maken. Dat is niet iets waarover het DB of het AB zich expliciet zou moeten uitspreken. De strekking van de motie wordt gesteund, maar de motie is deels overbodig. Bovendien is de motie net niet helemaal gelukkig geformuleerd.
De voorzitter vraagt of dit nog iets aan de positie van de motie verandert.
Mevrouw ***Vos*** antwoordt ontkennend. Als het DB wat moeite zou hebben met de eerste bullet, wordt dat ondervangen door de derde bullet.
De heer ***Van Geest*** verzoekt om een hoofdelijke stemming.

De motie wordt hoofdelijk in stemming gebracht en verworpen met 16 stemmen tegen en 10 stemmen voor.
Tegen stemmen de leden: Van Zinderen, Van Zutven, Bens, Buis, Claassen, Van Dijk, De Groot, Janssen-Brokken, Kerkhoff, De Kleijne, Van der Laan, Leenders, Plasmeijer, Rijken, Scherrenberg en Swinkels.
Voor stemmen de leden: De Zoeten, Den Breejen, Van Geest, Hendrickx, Lintermans, De Mare, Oegema, Van de Pol, Siroen en Vos.
De voorzitter geeft gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring.

De heer ***De Mare*** zegt dat hij heeft voorgestemd omdat hij door het antwoord van de portefeuillehouder meent dat het signaal dat de PvdD hiermee geeft, juist een versterking is van het beleid. En dat kan het waterschap best gebruiken.
De heer ***Leenders*** verklaart dat het CDA heeft tegengestemd, omdat de portefeuillehouder aangeeft dat het inkoopbeleid in de volgende AB-vergadering wordt behandeld. Hij wil daarop geen voorschot nemen.
De heer ***Van der Laan*** stelt dat hij er voorstander van is om biologische bloemen aan te bieden. Hij heeft tegengestemd omdat hij het een ongelooflijk rommelige motie vindt die van links naar rechts gaat. Hij zag de portefeuillehouder ook al worstelen met de vraag wat hij ermee moet. Bloemstukken en boeketten hebben maar een korte gebruiksduur. Goddank, want stel je voor dat je straks allemaal van die hoedjes uit China hier in huis hebt. Wat moet je ermee? Houd het dus maar bij bloemen!

Mevrouw ***Hendrickx*** verklaart dat zij voor de motie heeft gestemd omdat iedereen hier weet dat het AB er zit voor de waterkwaliteit. Het is een groot probleem om te voldoen aan de KRW en het waterschap houdt zich niet aan de afspraken. Bestrijdingsmiddelen vormen een ander groot probleem. Het waterschap moet verduurzamen en dat is ook de lijn van het DB. Zij is een beetje verbaasd over de tegenstemmen, want de motie geeft de weg aan die al wordt bewandeld. Iedereen had dus gewoon voor kunnen stemmen.
De heer ***Van Geest*** vindt dit, in tegenstelling tot sommige gewaardeerde fractiegenoten, een buitengewoon principiële kwestie. Als het AB belijdt dat het alles wil doen om tot een duurzame samenleving te komen en duurzaam producten in te kopen, kun je niet anders dan deze motie een warm hart toedragen.
De heer ***Van Zinderen*** zegt dat hij voor de portefeuillehouder en tegen de motie heeft gestemd, omdat de portefeuillehouder en zijn team het inkoopbeleid zo hebben afgestemd dat duurzaamheid e.d. daarin heel duidelijk zijn verankerd.
De heer ***Siroen*** stelt dat hij ervan uitging dat wat in de motie is gevraagd, bestaand beleid was. Dat spoorde ook een heel eind met de eerste reactie van de portefeuillehouder. De nuances in diens tweede reactie hebben hem de andere kant op bewogen.
De heer ***Janssen-Brokken*** verklaart namens alle fractieleden van de BBB dat zij de overwegingen een warm hart toedragen. Tegelijkertijd vertrouwen zij erop dat, zoals de portefeuillehouder zegt, waar mogelijk al invulling wordt gegeven aan de doelstellingen van de motie. Mevrouw Swinkels heeft al verwoord dat het de Nederlandse cultuur is die zorgt dat bloemen een extra element toevoegen aan de relatie tussen mensen of met een organisatie zoals het waterschap. Dat is de belangrijkste reden dat zij hebben tegengestemd.
De heer ***Van Dijk*** steIt dat hij tegen de motie heeft gestemd, hoewel hij het eens is met het dictum om, indien voor snijbloemen wordt gekozen te kiezen voor een duurzaam geteeld lokaal product. De reden van zijn tegenstem zit in de constateringen. Daar staat letterlijk :

> *"voor het kweken van bloemen, bestrijdingsmiddelen worden gebruikt die in de bodem en het oppervlaktewater terecht kunnen komen, waardoor deze mogelijk nadelige effecten hebben".*

In de hedendaagse bloementeelt is het gebruik van het overgrote deel van bestrijdingsmiddelen verboden. Voor degenen die dat zelf willen aanschouwen, bestaat komende zondag de mogelijkheid bij "kom in de kas" in de gemeente Asten en Noord-Limburg, waar toevallig twee bloementelers bij zitten. Daar kan men zien hoe dit in de praktijk werkt.
Mevrouw ***De Zoeten*** verklaart dat zij heeft voorgestemd, omdat er nogal wat verwarring is over wat het waterschap allemaal doet. Het koopt die duurzame bloemen al, maar wellicht is dat niet heel zichtbaar. Je ziet niet meteen of bloemen al dan niet met bestrijdingsmiddelen zijn geteeld. Er is nog wat te winnen als Aa en Maas dat meer uitdraagt en er meer ruchtbaarheid aan geeft.
De heer ***Oegema*** zegt dat hij heeft voorgestemd omdat hij het een sympathieke motie vindt en omdat hij blij was met de discussie hierover. Hij is ook blij dat er nu duidelijkheid is welke bloemen hier in huis worden gehaald. Hij heeft mede voorgestemd om dat te ondersteunen.

8. Voorstel tot het houden van een besloten vergadering.

Er is geen voorstel.

9. Rondvraag.

De heer ***De Groot*** merkt op dat voor het AB enige tekst en uitleg op zijn plaats zou zijn bij de zaadjes die de PvdD net heeft aangeboden. Zijn het graslandkruiden, akkerkruiden of tuinkruiden?
Mevrouw ***Vos*** antwoordt dat het zakjes bloemzaadjes voor in de tuin zijn die zijn overgebleven na de gemeenteraadsverkiezingen. Het is een mix; er zit van allerlei in.
De heer ***Den Breejen*** zegt dat hij blij is met wat er de afgelopen tijd in de media heeft gestaan over de Groote Peel. Die zal in de toekomst worden uitgebreid en Aa en Maas is daarbij betrokken. Hij las in de krant dat de Natura 2000-regels voor dat gebied al gelden, zodat er niet veel verandert. Dat klopt niet, want dat geldt dan niet voor eventuele uitbreidingslocaties, zoals de Stippelberg. En de vraag is of daarmee in de toekomst rekening wordt gehouden als er door de ecologische hoofdstructuur uitbreidingen plaatsvinden. Water Natuurlijk zou het van harte toejuichen als men dan kritisch is op de omgang met agrariërs die daar in de tussenliggende gebieden dicht op zitten. Het waterschap moet niet de fout maken die in de Groote Peel is gemaakt met lelieteelt in plaats van grasland, want dan is er alleen sprake van terugloop. Verder juicht hij de ontwikkelingen toe en hij hoopt dat het AB daarover op tijd wordt voorgelicht.
De heer ***De Groot*** meent dat, als je het artikel goed leest, de strekking en de positie die het Nationaal Park inneemt goed duidelijk zijn. Hij wijst erop dat het waterschap niet over Natura 2000

gaat; daar gaat de provincie over, net als over het natuurnetwerk. De gemeenten gaan over de bestemmingsplannen en over wat je wel of niet regelt in het kader van het omgevingsplan. De kunst is, en dat doet NOVEX, om daar iets overheen te leggen wat perspectief biedt voor de hele streek. Het zou mooi zijn als de streek een wat sturende werking krijgt vanuit de Nationale Park-gedachte, dat de relatie tussen de natuurkern en de omgeving wordt verbeterd en dat de omgeving wat meer profiteert van de aanwezigheid van zo'n park. Dat kan via verbredende landschapsontwikkeling, recreatie en duurzaam toerisme. Dat is de strekking van het artikel in het Eindhovens Dagblad. Hij is blij dat Gemert-Bakel daarin interesse getoond heeft vanuit Stippelberg en het landelijk gebied van die gemeente.

10. Sluiting.

De voorzitter sluit, te 15.40 uur, de vergadering.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het Algemeen Bestuur van het waterschap Aa en Maas van 5 juni 2026.

De secretaris, *De voorzitter,*

Waterschap Aa en Maas

Besluitenlijst Algemeen Bestuur

Datum	10-04-2026
Tijd	14:00 - 17:00
Locatie	Het Waterschapshuis (4.29)
Voorzitter	Mario Jacobs

1 Opening

1.1 Insprekers

1.2 Trekking stemmingsnummer

1.3 Vaststellen agenda

2 Mededelingen en ingekomen stukken

2.1 Brabantse waterschappen: Midterm review Grondwaterconvenant 2021 -2027

Voorgesteld besluit:
Kennis te nemen van de Midterm review Grondwaterconvenant 2021-2027 van de Brabantse waterschappen.

Besluit:
Hiervan wordt kennisgenomen. Op verzoek van een aantal fracties wordt dit onderwerp geagendeerd voor de commissie Watersysteem en Waterveiligheid in combinatie met het koersdocument beregeningsbeleid.

2.2 Provincie Noord Brabant vastgesteld gewijzigd waterschapsreglement

Voorgesteld besluit:
Kennis te nemen van bijgaande informatie van de provincie Noord Brabant.

Besluit:
Hiervan wordt kennisgenomen.

3.A Vaststelling notulen, besluitenlijst en actielijst vergadering van het Algemeen Bestuur d.d. 13 februari 2026

Voorgesteld besluit:
De notulen, besluitenlijst en actielijst van de AB-vergadering van 13 februari 2026 vast te stellen.

Besluit:
De notulen, besluitenlijst en actielijst worden ongewijzigd vastgesteld.

3.B Voorstel opheffen geheimhouding

Voorgesteld besluit:
De geheimhouding op de aan het AB verstrekte documenten zoals vermeld in de bijlage 'Geheimhoudingsregister AB d.d. 10 april 2026' op te heffen conform artikel 55d, vierde lid, van de Waterschapswet.

Besluit:
Conform voorstel.

3.C Afwerking actiepunten en toezeggingen AB

Voorgesteld besluit:
Kennis te nemen van het Toezeggingenregister en de uitwerking van toezegging 64.

Besluit:
Hiervan wordt kennisgenomen.

3.D Overzicht moties AB d.d. 13 februari 2026

Voorgesteld besluit:
Kennis te nemen van het overzicht moties AB. Moties 25, 24, 21, 19, 18 en 8 zijn gereed. Voor de uitwerking verwijzen wij naar bijgaande webpagina Moties aaenmaas - iBabs Publieksportaal.

Besluit:
Hiervan wordt kennisgenomen.

3.E Adviseringsoverzicht commissies d.d. 19 maart 2026

Voorgesteld besluit:
Kennis te nemen van het adviseringsoverzicht commissies d.d. 19 maart 2026.

Besluit:
Hiervan wordt kennisgenomen.

4 Voorstellen ter besluitvorming

4.1 HAMERSTUKKEN

4.1.A Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding en uitvoering van het project Landmeerseloop Huize Padua en samenwerkingsovereenkomst

Voorgesteld besluit:

1. Kennis te nemen van de samenwerkingsovereenkomst tussen waterschap Aa en Maas en GGZ Oost-Brabant voor het inrichtingsproject Landmeerseloop Huize Padua.
2. Een investeringskrediet van € 2.700.000,- beschikbaar te stellen voor de voorbereiding en uitvoering van het project Landmeerseloop Huize Padua.

Besluit:

Conform voorstel. Mevrouw Rijken (fractie BBB) maakt gebruik van de mogelijkheid om aanvullende schriftelijke vragen in te dienen.

4.1.B Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding en uitvoering van het Clusterproject vismigratie fase 3 en fase 1

Voorgesteld besluit:

1. Een investeringskrediet van € 4.000.000,- beschikbaar te stellen voor de derde fase van het clusterproject vismigratie;
2. Een aanvullend investeringskrediet van € 300.000,- beschikbaar te stellen voor de uitvoering van fase 1 van het clusterproject vismigratie.

Besluit:

Conform voorstel. Door mevrouw Vos van de fractie Partij voor de Dieren wordt een stemverklaring afgegeven.

4.1.C Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project NBW-knelpunten Beneden Aa

Voorgesteld besluit:

Een investeringskrediet van € 480.000,- beschikbaar te stellen voor het project NBW-knelpunten Beneden Aa.

Besluit:

Conform voorstel.

4.1.D Aanwijzingsbesluit elektronische kanalen waterschap Aa en Maas 2026

Voorgesteld besluit:

1. Het aanwijzingsbesluit elektronische kanalen waterschap Aa en Maas 2026 vast te stellen.
2. De Verordening Elektronisch bestuurlijk verkeer waterschap Aa en Maas, vastgesteld op 2 juni 2017, in te trekken.

Besluit:
Conform voorstel.

4.1.E Zienswijze op geactualiseerde begroting 2026 en ontwerpbegroting 2027 het Waterschapshuis (hWh)

Voorgesteld besluit:
1. De zienswijze van het Dagelijks Bestuur op de ontwerpbegroting 2027 van de gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (hWh) te bekrachtigen;
2. Kennis te nemen van de geactualiseerde begroting 2026 van de gemeenschappelijke regeling het Waterschapshuis.

Besluit:
Conform voorstel. Door mevrouw Vos van de fractie Partij voor de Dieren wordt een stemverklaring afgegeven.

4.1.F Investeringskrediet ten behoeve van een integraal project hoofdkantoor Pettelaarpark veiligheid, toegankelijkheid en levensduur verlengd onderhoud

Voorgesteld besluit:
Een investeringskrediet van € 3.700.000,- beschikbaar te stellen voor de uitvoering van een integraal project Hoofdkantoor Pettelaarpark, bestaande uit aanpassingen in het kader van veiligheid en toegankelijkheid én uitvoering van levensduur verlengend onderhoud.

Besluit:
Conform voorstel.

4.1.G Herbenoemingsprocedure dijkgraaf

Voorgesteld besluit:
1. Voor het volgen van de herbenoemingsprocedure dijkgraaf bijgaande 'verordening Vertrouwenscommissie herbenoeming dijkgraaf waterschap Aa en Maas 2026' vast te stellen.
2. Een vertrouwenscommissie in te stellen als bedoeld in de verordening Vertrouwenscommissie herbenoeming dijkgraaf waterschap Aa en Maas 2026.
3. De voorgedragen leden van het algemeen bestuur, zoals opgenomen in het AB-besluit, te benoemen als lid van de vertrouwenscommissie herbenoeming dijkgraaf.

4. Het besluit tot instelling van de vertrouwenscommissie als bedoeld onder voorstelpunt 2 en 3 treedt onmiddellijk in werking en vervalt, met uitzondering van artikel 5 van de Verordening vertrouwenscommissie herbenoeming dijkgraaf waterschap Aa en Maas 2026, met ingang van de dag volgend op die waarop bij Koninklijk Besluit de dijkgraaf is herbenoemd.

Besluit:
Conform voorstel. Dit agendapunt wordt voorgezeten door de loco-dijkgraaf.

4.2 BESPREEKSTUKKEN

4.2.A Procedure (bestuurlijke) behandeling rapporten Rekenkamer

Voorgesteld besluit:
1. De procedure voor de (bestuurlijke) behandeling van de rekenkamerrapporten, zoals voorgesteld in het voorstel van de Rekenkamer van 16 januari 2026, vast te stellen en deze procedure na één jaar te evalueren.
2. Een 'informele' begeleidingsgroep uit het Algemeen Bestuur te formeren bestaande uit vier leden van het Algemeen Bestuur (twee namens de oppositie en twee namens de coalitie).
3. De griffier aan te wijzen als 'verbindingsfunctionaris' tussen de Rekenkamer, AB en organisatie die vanuit deze rol op een juiste wijze invulling geeft aan de uitvoering van de vastgestelde procedure.

Besluit:
Conform voorstel.

5 Stukken ter kennisname

5.1 Jaarverslag Commissie Bezwaarschriften 2025

Voorgesteld besluit:
Kennis te nemen van het jaarverslag 2025 van de Commissie voor de behandeling van bezwaarschriften van waterschap Aa en Maas en bijgaande reactie aan de Commissie namens het dagelijks bestuur naar aanleiding van het jaarverslag.

Besluit:
Hiervan wordt kennisgenomen.

5.2 Brabantse Routekaart Water en Bodem Sturend

Voorgesteld besluit:
Kennis te nemen van de Brabantse Routekaart Water en Bodem Sturend.

Besluit:
Hiervan wordt kennisgenomen. Op verzoek van de heer de Kleijne (Geborgden), de heer Leenders (CDA) en de heer Buis (BBB) wordt dit onderwerp geagendeerd voor de commissie Watersysteem en Waterveiligheid.

5.3 Beleidsrijke wijzigingen waterschapsverordening

Voorgesteld besluit:
Kennis te nemen van het participatieproces dat is gestart voor de nadere uitwerking van de voorstellen van beleidsrijke wijzigingen van de waterschapsverordening.

Besluit:
Hiervan wordt kennisgenomen.

5.4 Dashboard waterveiligheid Q4 2025

Voorgesteld besluit:
Kennis te nemen van het dashboard waterveiligheid Q4 2025 (peildatum 15 januari 2026).

Besluit:
Hiervan wordt kennisgenomen.

5.5 Beantwoording artikel 44 vragen fractie Geborgden inzake stikstofaandeel landbouw in water fors lager na herberekening

Voorgesteld besluit:
Kennis te nemen van de beantwoording van de aanvullende artikel 44 vragen van de fractie Geborgden inzake stikstofaandeel landbouw in water fors lager na herberekening.

Besluit:
Hiervan wordt kennisgenomen.

5.6 Beantwoording artikel 44 vragen fractie Partij voor de Dieren inzake onderzoek en opdracht GR Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant

Voorgesteld besluit:

Kennis te nemen van de beantwoording van de artikel 44 vragen van de fractie Partij voor de Dieren inzake onderzoek en opdracht GR Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant.

Besluit:
Hiervan wordt kennisgenomen.

5.7 Beantwoording artikel 44 vragen fractie Partij voor de Dieren inzake kappen struweelhaag in Vinkel

Voorgesteld besluit:
Kennis te nemen van de beantwoording van de artikel 44 vragen van de fractie Partij voor de Dieren inzake kappen struweelhaag in Vinkel.

Besluit:
Hiervan wordt kennisgenomen.

6 Voorstellen ter opiniërende bespreking

7 Moties vreemd aan de orde van de dag

7.1 Motie fractie Partij voor de Dieren inzake duurzame gebouwaankleding en duurzame cadeaus

Door de fractie Partij voor de Dieren is een motie ingediend met het verzoek aan het Dagelijks Bestuur om:

- bij het aanbieden van cadeaus eerst te overwegen om geen (snij)bloemen meer aan te bieden en als alternatief iets met een duurzaam karakter geven;
- bij de keuze voor aankleding van de gebouwen eerst te overwegen om geen bloemstukken meer te kopen en als alternatief iets met een duurzaam karakter neer te zetten;
- indien wel voor (snij)bloemen wordt gekozen om te kiezen voor duurzaam geteelde lokale producten.

De motie wordt in hoofdelijke stemming gebracht en bij handopsteken verworpen (10 stemmen voor, 16 stemmen tegen). Door de heer De Mare (PvdA), de heer Leenders (CDA), de heer Van der Laan (Water Natuurlijk), mevrouw Hendrickx (Water Natuurlijk), de heer Van Geest (Water Natuurlijk), de heer Van Zinderen (VVD), de heer Siroen (Algemene Waterschapspartij), de heer Van Dijk (Geborgden), mevrouw De Zoeten (Water Natuurlijk) en de heer Oegema (PvdA) wordt een stemverklaring afgelegd.

8 Voorstel tot het houden van een besloten vergadering

9 Rondvraag en sluiting

Waterschap Aa en Maas

ACTIELIJST AB-VERGADERINGEN					
NR.	**DATUM**	**AGP.**	**ACTIE**	**WIE**	**GEREED/UITGEVOERD**
2	16062023	4.L	**Concept Bestuursakkoord 2023-2027** In relatie tot de motie van de Partij voor de Dieren inzake natuurinclusieve klimaatbestendige en/of andere duurzame vormen van kringlooplandbouw zal in een themasetting nader worden gediscussieerd over de duiding “natuurinclusief”.	Peter van Dijk	Thema AB september 2024
9	05072024	9.2.A	**Realisatiefase Meanderende Maas** Mogelijkheden verkennen voor oprichting investeringsbedrijf	Peter van Dijk	t.z.t.

AFGEWERKTE ACTIEPUNTEN					
NR.	**DATUM**	**AGP.**	**ACTIE**	**WIE**	**GEREED/UITGEVOERD**
3	16062023	3.A	**Bufferstroken** Inzake de nieuwe regels voor bufferstroken kijkt het waterschap momenteel hoe de koppeling met het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) fatsoenlijk kan worden gerealiseerd. Het DB heeft een stuk voorbereid dat naar het AB komt. Zie ook actielijst commissie WB.	Peter van Dijk	AB 13 oktober 2023
4	14072023	13	**Pfas Berkendonk Helmond** Er zal een dossier worden opgesteld waarin de geschiedenis staat, hoe het waterschap hiermee samen met de gemeente Helmond is omgegaan en hoe het dergelijke stoffen in zijn algemeenheid meet. Het AB krijgt dan een totaaloverzicht.	Peter van Dijk	Hier vindt continu overleg plaats tussen de verschillende overheden. Zodra er nadere informatie is, wordt het AB daarover geïnformeerd
8	17112023	9	**Adviseringsoverzicht** Er volgt een evaluatie komt over het functioneren van de grondbank, naar verwachting in het eerste kwartaal van 2024. Dan wordt er ook een lichte aanpassing van het grondbeleid aan het AB voorgelegd. Tegelijkertijd zal de toegezegde presentatie over de werking van de grondbank alsdan worden gehouden.	Peter van Dijk	Cie. WB d.d. 14 maart 2024
6	13102023	4.J	**Begroting 2024/Jaarrekening 2022 GR Muskusrattenbestrijding.** De PHO zal de beheerders van de gemeenschappelijke regeling uitnodigen om in de commissie watersysteembeheer een presentatie te geven. Dan kan men rechtstreeks vragen stellen en krijgt men een wat genuanceerder beeld dan uit de paar A-viertjes van het voorstel.	Peter van Dijk	Cie. WB 17 oktober 2024
7	13102023	5.H	**Evaluatie instrument bedrijfswaterplan** Afhankelijk van de agenda van het AB volgt in 2024 en presentatie over de recent ontwikkelingen mbt het BBWP en een blik op de toekomstige ontwikkelingen. Ook de link met het nieuw te ontwikkelen beregeningsbeleid zal worden toegelicht.	Peter van Dijk	Cie. WW d.d. 30 januari 2025

Versiedatum: 12 december 2025

11	13122024	2.2	**Presentatie 'Weerbeeld 2024'** De inhoudelijke discussie voort te zetten in de commissie Watersysteem en Waterveiligheid	Peter van Dijk Ernest de Groot	Cie. WW d.d. 30 januari 2025
12	13122024	3	**Mededelingen en ingekomen stukken - insprekers wateroverlast AB 15 november 2024** De eerste globale analyse wordt gedeeld met de delegatie uit de buurt. De afdeling communicatie is bezig om een Q&A samen te stellen. Die is nu nog uitgebreid voor de ambtelijke organisatie, maar het streven is er een publieksvriendelijke versie van de te maken die ook op de website wordt geplaatst. De portefeuillehouder zal de commissie Watersysteem en Waterveiligheid in januari verder bijpraten.	Ernest de Groot	Cie. WW d.d. 30 januari 2025
13	13122024	6.2	**Dashboard waterveiligheid Q3 2024** Het dashboard wordt nagezonden en geagendeerd voor de volgende AB-vergadering	Peter van Dijk	AB 21 februari 2025
1	07062019	10	**Rondvraag** Vraag inzake infiltratie van gezuiverd afvalwater in grondwater is onderwerp van onderzoeksvoorstel met de provincie (model).	Suzanne de Zoeten	Is onderdeel van de Afvalwaterstrategie. Deze is in het AB van 4 juli 2025 vastgesteld.
5	13102023	4.B	**Instellen auditcommissie waterschap Aa en Maas** Het functioneren van de auditcommissie zal over 2 jaar (conform de verordening) worden geëvalueerd, waarbij de vraagstelling over de taakinvulling nader aan de orde zal komen.	Joël Scherrenberg	AB 12 december 2025
10	05072024	9.2.B	**Renovatie en uitbreiding rwzi Land van Cuijk** Als de sliblijn bij rwzi Land van Cuijk wordt verwijderd en naar Den Bosch gaat, moet het AB een doorrekening hebben van de stand-alone van Cuijk. De fractie Geborgden vraagt om een doorrekening in de volle breedte voordat we de tweede en derde fase ingaan.	Suzanne de Zoeten	Wordt gepland voor 2028 en verder. De uitbreiding van rwzi LvC is afhankelijk van de uitbreiding van rwzi Den Bosch, wat pas duidelijk zal worden in 2028 vanwege netcongestie. Het DB zal tegen die tijd pas de gevraagde doorrekening kunnen maken. Gelet op de lange termijn waarop de actie gepland staat heeft het AB d.d. 13 februari ingestemd om dit actiepunt van de actielijst te halen en het DB verantwoordelijk te maken voor de invulling van de actie.

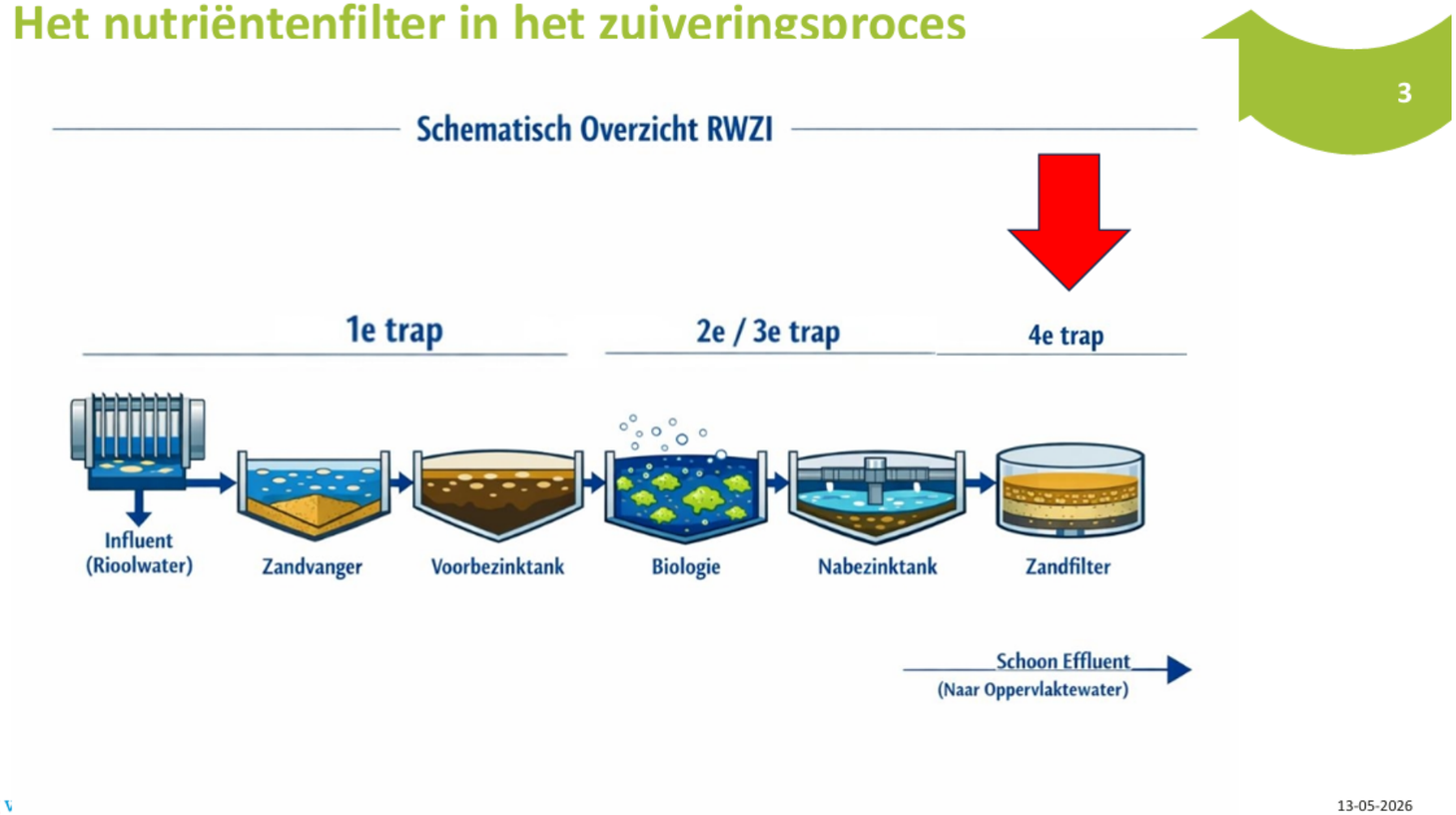
ADVISERINGSOVERZICHT COMMISSIES 13 MEI 2026 EN REACTIE DAGELIJKS BESTUUR

VOORSTELLEN TER ADVISERING

Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas

De commissies adviseren positief. Het agendapunt als bespreekstuk te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.

Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	De ***fractie Partij voor de Dieren*** leest dat dierenbestrijding op de meest diervriendelijke manier wordt gedaan maar verdrinkingsval is dat niet is en vraagt wat er aan actie is geweest richting de Muskusrattenbestrijdingsorganisatie. **Antwoord DB**: Naar aanleiding van de eerdere bespreking in de commissie heeft portefeuillehouder Van Dijk dit punt reeds doorgegeven aan de muskusrattenbestrijdingsorganisatie. Tevens herhaalt hij de oproep die hij destijds in de commissie heeft gedaan om bij hem een concreet alternatief aan te dragen en dan zal hij bekijken hoe dit zo snel mogelijk kan worden geïmplementeerd. Inzake dierenwelzijn merkt de ***fractie Partij voor de Dieren*** op dat de focus ligt op dieren die overlast geven en vraagt of dit in breder perspectief getrokken kan worden zoals in het sociaal jaarverslag. **Antwoord DB**: Dank voor de goede suggestie, dit nemen we mee. Inzake het maaibeleid meldt de ***fractie Partij voor de Dieren*** nog steeds klachten te ontvangen zoals dat er te brede stroken gemaaid worden. Stelt dat het nog niet is opgelost en vraagt hier aandacht voor. **Antwoord DB**: We hebben zo'n 6000 km in beheer en onderhoud. Het zou portefeuillehouder Van Dijk helpen als er bij hem specifieker wordt aangegeven waar de problemen zich spelen en niet te wachten tot een vergadering. Dat stelt hem beter in staat om op kortere termijn te reageren en mocht nodig daar actie op te nemen. Pagina 18, de ***fractie Partij voor de Dieren*** leest dat de beverintroductie sinds 1998 is maar denkt dat dit 1989 moet zijn. **Antwoord DB**: Er stond per ongeluk 1998, terwijl dit 1988 moet zijn. Dit is gecorrigeerd. Een nieuwe versie van de Jaarstukken is toegevoegd aan de vergaderstukken. De ***fractie BBB*** kijkt naar de jaarstukken niet alleen als verantwoording over het verleden maar ook als de spiegel van het nieuw WBP 2028-2033. Stelt dat de jaarstukken goed laten zien wat er is uitgevoerd en vraagt of we voldoende zien wat het aantoonbaar heeft opgeleverd voor o.a. waterkwaliteit, waterberging, droogte, onderhoud en waterveiligheid. Vraagt of het DB de conclusie deelt dat het nieuwe WBP daarom sterker moet sturen op probleemdefinitie, nulmetingen, bronherleidbaarheid, meetbare effectoren, effect indicatoren en evaluatie achteraf zodat het AB niet alleen de projecten kan volgen maar daadwerkelijk ook kan sturen op effecten. **Antwoord DB**: Portefeuillehouder De Groot zegt dat in de jaarstukken en budgetcyclus, wordt gekeken naar zowel de input als naar de output (activiteiten), de outcome (de effecten na de activiteit) en de effecten van beleid. En uiteraard zullen er keuzes gemaakt moeten worden. De output is vaak makkelijker te kwantificeren dan de outcome dat ook afhankelijk is van allerlei omgevingseffecten. Tevens moet dit bij de KRW volgens een bepaalde systematiek gedaan worden. Aanvullend hierop zegt portefeuillehouder Van Dijk dat de projecten de onhebbelijkheid hebben dat het tot tientallen jaren kan duren voordat er daadwerkelijk effect te zien is. Het is een goed idee om in aanloop naar het nieuwe WBP nog eens naar de systematiek te kijken hoe we effectiviteit objectief meten. Pagina 25, inzake onderzoek naar de toxische druk zou de ***fractie CDA*** het rapport graag willen ontvangen. **Antwoord DB:** Het onderzoek naar toxische druk in ons werkgebied is in de afrondende fase. We zullen de onderzoeksresultaten met u delen. Dit wordt najaar 2026.
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	Pagina 24, inzake monitoring van de schone Maaswaterketen ziet de ***fractie Geborgden*** in de monitoring op de Aa en Maas website, dat er ook andere stoffengroepen zijn dan alleen gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Met name de andere stoffengroepen zoals de industriestoffen en medicijnresten en dergelijken. De concentraties van die stoffen zijn vele malen groter als die van gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Vraagt of dit toegevoegd kan worden aan de tekst van het jaarverslag, doelt daarmee op de monitoring van de schone Maaswaterketen (2023-2025 onderzoek) en wat het heeft opgeleverd. **Antwoord DB:** Portefeuillehouder De Zoeten licht toe dat schone Maaswaterketen vooral bedoeld is voor de industriële lozing. Op pagina 24 van de jaarstukken worden gewasbeschermingsmiddelen en biociden niet genoemd met betrekking tot de schone Maaswaterketen, maar staat juist "om de bronnen van industriële stoffen te achterhalen". De gevraagde toevoeging is daarmee overbodig. De ***fractie BBB*** vraagt om een overzicht te ontvangen van de zuiveringstappen per rwzi, wat er al is en niet alleen wat er in aanbouw komt. **Antwoord DB:** Op al onze rwzi's zijn 1ste, 2de en 3de trappen aanwezig. Zie ook de toelichtende presentatie in de commissie Waterketen en Duurzaamheid van 13 mei 2026 bij het agendapunt Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel en rwzi Den Bosch.

Hieronder geven we voor 4de trappen per rwzi aan wat op dit moment de status is.

- RWZI Aarle-Rixtel: zandfilter ten behoeve van nutriënten (ontwerpfase, kredietaanvraag realisatie naar AB), PACAS-installatie t.b.v. medicijnrestenverwijdering (ontwerpfase)
- RWZI Asten: -
- RWZI Oijen: PACAS-installatie t.b.v. medicijnrestenverwijdering (gereed)
  RWZI Dinther: PACAS-installatie t.b.v. medicijnrestenverwijdering (gereed), Ozon pilot installatie (gereed), zandfilter ten behoeve van nutriënten (wordt nu gerealiseerd)
- RWZI Vinkel: Doekfilter met actief kool ten behoeve van nutriënten- en medicijnresten verwijdering (in realisatie)
- RWZI Land van Cuijk: Helofytenfitler als nazuiveringsstap (gereed)
- RWZI Den Bosch: zandfilter ten behoeve van nutriënten (ontwerpfase, kredietaanvraag voor realisatie naar AB)

De ***fractie CDA*** leest dat er meer metingen van KRW stoffen uitgevoerd zijn op de rwzi's en is benieuwd naar de uitkomsten daarvan.
Antwoord DB: In het aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma is onder Stedelijk Afvalwater, rwzi's de aanvullende actie "Voor KRW-probleemstoffen gaan we extra meten aan influent en effluent" opgenomen. Hiervoor is allereerst gekeken vanuit de KRW-parameteranalyses per waterlichaam welke KRW-probleemstoffen in het ontvangende oppervlaktewater na lozing door rwzi normoverschrijdend zijn aangetroffen. De extra metingen bij de rwzi moeten inzicht geven in hoeverre het effluent een relevante bron is voor deze KRW-probleemstoffen in het ontvangende oppervlaktewater. Deze metingen zijn ingezet en lopen (deels) nog door tot eind 2026. Hieronder zijn in tabelvorm de tussentijdse resultaten weergegeven. De stoffen die overschrijden in het ontvangende oppervlaktewater na lozing van de rwzi verschilt. In de tabel hieronder hebben we ons gefocust op de stof(groep)en (en niet ook nog een uitsplitsing gemaakt naar rwzi / ontvangend oppervlaktewater). Begin 2027, wanneer alle meetresultaten binnen zijn, kunnen de eindresultaten worden gedeeld.

KRW-probleem stof in oppervlakte-water	Aantreffen in oppervlaktewater	Extra gemeten bij rwzi	Resultaten	Status
GBM	Ja	2024 en 2026	Imidacloprid en deltametrin zijn hoger in effluent dan in oppervlaktewater. Andere gbm lager.	Lopen nog.
PBDE	Biotametingen hebben geleid tot overschrijding. Niet meetbaar op normniveau in water.	2026	Verwachting is dat deze stoffen in effluent onder detectiegrens ("<") liggen, dan tonen we aan dat er geen bijdrage uit effluent is. Verwijdering in RWZI door hechten aan slib.	Metingen lopen nog (4x in 2026)

	PFAS (PFOS valt onder KRW)*	Ja	Vanaf 2016 Aarle-Rixtel, 2020 Oijen en Dinther, sinds 2025 4x per jaar alle rwzi's	Oijen hoogst op PFOS, Dinther subtopper.	Brononderzoek ism Omgevingsdienst. Oijen bijna afgerond, Dinther later geprogrammeerd.
	Zink	Oppervlaktewater normen betreffen opgelost zink	Sinds 2024 alle rwzi's ook opgelost zink	Effluent is een relevante bron. Zuiveringsrendement rwzi is hoog op aan deeltjes gebonden zink (slib), veel lager op opgelost zink in water.	Vervolganalyses per rwzi (situatie verschilt per rwzi en ontvangend water). Ook blijken andere stoffen in influent ervoor te zorgen dat metalen van gebonden naar opgelost gaan (en zo door de rwzi heen fietsen).
	Kobalt	Gehaltes stroomafwaarts van rwzi zijn gelijk of lager dan bovenstrooms. Dus rwzi's zijn geen relevante toevoeging.	Geen extra metingen.		
	PAK (benzoantraceen)	Biotametingen in Aa en Hertogswetering. Daarmee bij alle krw-waterlichamen m.u.v. district Raam benoemd als probleemstof, of er nu wel of geen rwzi op loost.	Vanaf 2026		Metingen lopen nog (4x in 2026) Volgens landelijke stoffiche verspreiding via regenwater. RWZI heeft aanzienlijk zuiverings-rendement doordat PAKs zich hechten aan slib.
	Som heptachloor	Biotametingen. Daarmee bij alle krw-waterlichamen benoemd als probleemstof, of er nu wel of geen rwzi op loost.	Geen extra metingen.		Stof is ubiquitair (wijdverspreid maar geen handelingsperspectief). Het gebruik is sinds de jaren 80 verboden, stof is persistent en breekt nauwelijks af.

** in herziening KRW prioritaire stoffenlijst is een som norm voor PFAS voorzien (som voor ca. 25 PFASSEN). De herziening wordt naar verwachting komend jaar vastgesteld in EU. De normen van nieuwe stoffen moeten uiterlijk 2039, met eventuele uitloop tot 2045, zijn behaald.*

Commissie Algemene- en Financiële Zaken

De ***fractie BBB*** heeft de volgende technische vragen ingediend:

Vragen BBB-fractie Waterschap Aa en Maas n.a.v. concept Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas

1. Het resultaat is € 5,7 miljoen positief, maar grotendeels incidenteel. Welk deel van dit resultaat is structureel en welk effect heeft dit concreet op de tariefontwikkeling en reservepositie in 2026 tot en met 2028?
   [Bron: Jaarstukken 2025, p. 9-10 en 73-77; Adviesnota en besluit AB, p. 2; Advies auditcommissie, p. 1-2]
   Antwoord DB: In de adviesnota is per post aangegeven of die structureel of incidenteel is. Zoals blijkt uit de tabel is € 0,4 miljoen structureel en € 5,3 miljoen incidenteel. Het resultaat wordt conform het overzicht onder besluitpunt 4 toegevoegd aan de categoriereserves en de egalisatiereserves systeem en keten. Bij de begroting 2027 wordt een voorstel voorgelegd voor de inzet en tarieven.
2. De netto schuldquote is opgelopen en er is in 2025 voor € 170 miljoen aan langlopende leningen aangetrokken. Welke bestuurlijke grenzen hanteert het dagelijks bestuur voor schuld, rentelasten en kapitaallasten?
   [Bron: Controllersparagraaf, p. 1-2; Jaarstukken 2025, p. 46 en 53-54]
   Antwoord DB: De ontwikkeling van de netto schuldquote in periode 2026-2028 is terug te vinden op bladzijde 57 van de begroting 2026. De grenzen hiervoor zijn tweeledig: 1) de door het algemeen bestuur vastgestelde begroting met daarbij ook het besluit van het algemeen bestuur over de maximaal aan te trekken langlopende leningen en 2) de door het algemeen bestuur vastgestelde financiële verordening en het daaruit voortvloeiende financieel beleid.
3. Hoe groot is het verwachte kasstroom- en renterisico door HWBP-voorfinanciering in 2026 en verder, en welke actie wordt richting HWBP-fonds en Unie van Waterschappen ondernomen?
   [Bron: Controllersparagraaf, p. 2-3; Advies auditcommissie, p. 2]
   Antwoord DB: Het rentevoordeel dat we tot nu toe hebben gehad, slaat in 2026 om naar een rentenadeel van iets meer dan € 700K en loopt in de jaren daarna verder op. Het uiteindelijke financiële risico is afhankelijk van de werkelijke investeringsuitgaven en ontvangen subsidievoorschotten in enig jaar én van de uitkomsten van de diverse lobby's richting de programmadirectie en de Unie als toegelicht in de commissie Watersysteem en Waterveiligheid.
4. Welke KRW-maatregelen worden naar verwachting niet tijdig voor 2027 gerealiseerd, wat is daarvan de juridische en financiële impact, en hoe wordt het AB hierover tussentijds geïnformeerd?
   [Bron: Jaarstukken 2025, p. 9, 16-27; Uitgelichte projecten 2025, p. 3-11]
   Antwoord DB: In de vergadering van 6 juni 2025 is het aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma vastgesteld met maatregelen om zo dicht mogelijk bij de KRW doelen te komen. Hierbij is ook al aangegeven dat niet alles vóór eind 2027 gerealiseerd zal zijn. In de AB-vergadering van 10 juli 2026 wordt het AB geïnformeerd over het voorziene KRW-maatregelpakket voor de periode 2028-2033. Dit komt inclusief verantwoording en financiële impact ook terug in het Ontwerp WBP (o.a. Thema AB september). Tenslotte wordt in de Commissie Watersysteem en Waterveiligheid een presentatie gepland over de stand van zaken rondom KRW.
5. Wat zijn de financiële en operationele gevolgen van de calamiteit bij rwzi Land van Cuijk, inclusief herstelkosten, milieueffecten, verzekering, mogelijke aansprakelijkheid en maatregelen tegen herhaling?
   [Bron: Jaarstukken 2025, p. 9 en 27-31; Uitgelichte projecten 2025, p. 18]
   Antwoord DB: Zie de netwerkrapportage evaluatie calamiteit rwzi Land van Cuijk (Commissie AFZ 13 mei 2026) en de presentatie calamiteit rwzi Land van Cuijk (AB 12 december 2025)
6. Hoe wordt het financiële risico rond rwzi Den Bosch beheerst, mede gelet op de juridische procedure, de bankgarantie, de resterende kredietruimte en de afboeking van de slib- en gaslijn?
   [Bron: Accountantsverslag 2025, p. 15; Uitgelichte projecten 2025, p. 13-14; Jaarstukken 2025, p. 83]
   Antwoord DB: Over deze lopende juridische procedure is/wordt het AB regelmatig vertrouwelijk geïnformeerd.
7. Er lijken verschillen te zijn in de duiding van de wendbaarheid tussen de jaarstukken en de controllersparagraaf. Welke definitie is leidend en wat betekent dit voor de bestuurlijke sturingsruimte?

[Bron: Controllersparagraaf, p. 1; Jaarstukken 2025, p. 53-54]

Antwoord DB: Het percentage in de controllersparagraaf is niet gecorrigeerd voor de geactiveerde rentelasten op de investeringen. Dit heeft geen consequenties voor het beeld, noch voor de bestuurlijke sturingsruimte. De jaarstukken zijn leidend.

8. Waarom wordt in de adviesnota gesteld dat het voorstel zelf geen risico's kent, terwijl de onderliggende jaarstukken juist substantiële financiële en uitvoeringsrisico's bevatten?
[Bron: Adviesnota en besluit AB, p. 2; Jaarstukken 2025, p. 46-51; Uitgelichte projecten 2025, p. 3-18]
Antwoord DB: Omdat de besluitpunten in het voorstel, zoals het vaststellen van de jaarstukken, geen risico met zich meebrengen. Overigens wel als je het niet doet gezien de verplichting de jaarstukken voor 15 juli naar de provincie als toezichthouder te sturen.
9. Kan het dagelijks bestuur vóór vaststelling bevestigen dat alle verbonden partijen met definitieve cijfers zijn verwerkt en dat eventuele afwijkingen niet materieel zijn?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 18; Jaarstukken 2025, p. 61-68]
Antwoord DB: Op dit moment is er geen aanleiding om anders aan te nemen. Het AB wordt geïnformeerd over de jaarrekeningen van verbonden partijen op het moment dat we deze ontvangen worden.
10. Wanneer ontvangt het AB inzicht in de SiSa-verantwoordingen, nu de controle daarvan los van de jaarrekening plaatsvindt?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 18; Controllersparagraaf, p. 3]
Antwoord DB: Op dit moment moet het ministerie in overleg met de Unie en de Nederlandse beroepsvereniging van accountants het controleprotocol nog vaststellen. Daarna kan de accountant de controle uitvoeren. De SiSa controle is overigens geen AB bevoegdheid. Desalniettemin kunnen we deze ter kennisname aanbieden, maar dit is feitelijk alleen van belang voor de subsidieverstrekker.
11. Welke personele verplichtingen buiten de balans, zoals PBB, jubileumvoorziening en langlopende ziekte, kunnen in 2026 alsnog financieel zichtbaar worden?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 16-17; Reactie dagelijks bestuur, p. 1; Sociaal Jaarverslag 2025, p. 9-10]
Antwoord DB: Deze zijn al financieel zichtbaar gemaakt in het jaarverslag op pagina 99 als toelichting op de niet uit de balans blijkende verplichtingen. Zoals u in onze reactie leest, kijken we in samenspraak met de accountant voorafgaand aan het opstellen van de begroting 2027 hoe we dit *beter* inzichtelijk kunnen maken dan als niet uit de balans blijkende verplichting.
12. Waarom worden bij rekenkameraanbevelingen relatief vaak bestaande kaders als voldoende gezien, en hoe toetst het AB of aanbevelingen daadwerkelijk zijn uitgevoerd?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 1-5]
Antwoord DB: Omdat veel aanbevelingen volgens het dagelijks bestuur al zijn of worden geborgd binnen bestaand beleid, bestaande werkwijzen en vastgestelde kaders. Het AB toetst de uitvoering primair via de periodieke rapportages die het DB daarover aanlevert.
13. Hoe wordt voorkomen dat investeringsprojecten lang onderhanden blijven terwijl onderdelen al in gebruik zijn, en wat betekent eerdere activering voor afschrijvingen en lasten?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 79-83; Advies auditcommissie, p. 3]
Antwoord DB: Door te sturen op afsluiten zodra mogelijk en door deelprojecten af te sluiten in plaats van te wachten op afronding van het geheel. Betekent dat realisatie kapitaallasten beter aansluit op het feitelijk gebruik van het (deel van het) activum.
14. Het duurzaamheidsverslag laat 93% energieneutraliteit zien, maar lachgas en methaan vormen een groot deel van de klimaatvoetafdruk. Wanneer krijgt het AB een volledig reductiepad inclusief deze emissies?
[Bron: Duurzaamheidsverslag 2025, p. 1-4]
Antwoord DB: Het AB besluit in juli over de EKC-strategie. Het reductiepad naar klimaatneutraliteit wordt, met in achtneming van de keuzes van het AB, verder uitgewerkt in het hier op volgend uitvoeringsplan EKC.
15. Worden de formele onzorgvuldigheden in de besluitstukken, zoals jaartallen, bijlagenoverzicht en typefouten, hersteld vóór besluitvorming in het AB?
[Bron: Dossier 3044 voorblad, p. 1-2; Adviesnota en besluit AB, p. 1 en 3-4]
Antwoord DB: Ja, voor zover deze bij ons bekend zijn.

Jaarstukken 2025, jaarverslag en jaarrekening

16. Het jaarresultaat is € 5,7 miljoen positief, maar vooral incidenteel. Welke structurele financiële ruimte resteert na correctie voor incidentele baten, en wat betekent dit voor tarieven en reserves?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 9-10 en 73-77; Adviesnota en besluit AB, p. 2]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 1. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.
17. Hoe ontwikkelt de netto schuldquote zich in 2026 tot en met 2028, en welke grens hanteert het dagelijks bestuur voor bestuurlijk acceptabele schuld en rentelast?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 44-54; Controllersparagraaf, p. 1-2]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 2. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.
18. Welke KRW-prestaties worden naar verwachting niet tijdig gerealiseerd vóór 2027, en wat zijn de financiële, juridische en bestuurlijke gevolgen daarvan? *[Bron: Jaarstukken 2025, p. 9, 16-27]*
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 4. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.
19. Welke lessen trekt het dagelijks bestuur uit de calamiteit bij rwzi Land van Cuijk, inclusief kosten, milieueffecten, vergunningen, verzekering en maatregelen tegen herhaling?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 9 en 27-31; Uitgelichte projecten 2025, p. 18]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 5. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.
20. Waarom worden bij de rechtmatigheidsafwijkingen geen concrete verbetermaatregelen voorgesteld, en hoe wordt voorkomen dat soortgelijke afwijkingen in 2026 terugkomen?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 58-60 en 100-101; Accountantsverslag, p. 10-11]
Antwoord DB: Voor wat betreft de acceptabele onrechtmatigheden wordt opgemerkt dat een zekere afwijking van de gerealiseerde lasten ten opzichte van de begrote lasten onvermijdelijk is. Gezien het feit dat deze ruim binnen de tolerantiegrens vallen en de totale gerealiseerde lasten zelfs vrijwel gelijk zijn aan de begroting, zijn er geen verbetermaatregelen nodig. Voor wat betreft de onacceptabele onrechtmatigheden zijn deze zo klein dat ze niet eens gerapporteerd hoeven worden. Het dagelijks bestuur kiest er vanuit transparantie desalniettemin voor dit wel te doen.

21. Hoe wordt geborgd dat investeringsprojecten tijdig worden afgesloten of gedeeltelijk worden geactiveerd wanneer onderdelen feitelijk al in gebruik zijn?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 79-83; Advies auditcommissie, p. 3]
Antwoord DB: Investeringsprojecten worden afgesloten conform het financieel beleid. Wel kijken we in overleg met de accountant of hier een versnelling op mogelijk is, bijvoorbeeld door administratief meer met deelprojecten te werken.
22. Kan het dagelijks bestuur de verschillen tussen programmaverantwoording, jaarrekening, infographic en controllersparagraaf in definities van lasten, kosten en wendbaarheid expliciet toelichten?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 10, 36, 53-54 en 73-77; Bijlage 5 Jaarstukken in één oogopslag, p. 1; Controllersparagraaf, p. 1-2]
Antwoord DB: Lasten en kosten zijn hetzelfde. De definitie van wendbaarheid is al gevraagd en toegelicht bij vraag 7.

Bijlage 1 Uitgelichte projecten 2025

23. Welke projecten hebben op dit moment, dus ná 31 december 2025, de grootste kans op kredietoverschrijding of aanvullende kredietvraag?
[Bron: Uitgelichte projecten 2025, p. 3-18]
Antwoord DB: De uitgelichte projecten hebben betrekking op de stand per 31 december 2025 en zijn, als toegelicht, een momentopname, maar worden niet voortdurend actueel gehouden.
24. Welke KRW-gevoelige projecten lopen door grondverwerving, vergunningen of juridische procedures het grootste risico om niet tijdig gereed te zijn?
[Bron: Uitgelichte projecten 2025, p. 3-11; Jaarstukken 2025, p. 16-27]
Antwoord DB: In de Programmabegroting 2027 komt het overzicht van de KRW-projecten die wij in 2027 denken af te ronden en via de Bestuursrapportage en uiteindelijk het jaarverslag geven wij aan in welke projecten eventueel vertraging is opgetreden en waarom.
25. Kan het dagelijks bestuur per project met een hoog of middelgroot risico aangeven wat de financiële bandbreedte en het eerstvolgende bestuurlijke besluitmoment is?
[Bron: Uitgelichte projecten 2025, p. 3-18]
Antwoord DB: De risicobandbreedte van het project ‘uitbreiding verwerkingscapaciteit rwzi Land van Cuijk’ sluit rondom de nullijn van het krediet. Indien nodig wordt hier in het najaar een voorstel voor voorgelegd aan het algemeen bestuur. Voor de overige projecten is het risico op kredietoverschrijding laag en voorzien we op dit moment geen voorstel aan het algemeen bestuur voor te hoeven leggen.
26. Hoe wordt voorkomen dat de momentopname in deze bijlage achterhaald is op het moment dat het AB de jaarstukken vaststelt?
[Bron: Uitgelichte projecten 2025, p. 2]
Antwoord DB: Dat is door de wettelijk verplichte accountantscontrole en de afspraken die met het algemeen bestuur gemaakt zijn over tijdige aanlevering van stukken niet te voorkomen. Daarbij is deze bijlage enkel ter kennisname voor het algemeen bestuur en wordt deze niet door het algemeen bestuur vastgesteld.
27. Waarom bevat de bijlage geen geconsolideerd overzicht van top projectrisico’s met beheersmaatregelen en eigenaar?
[Bron: Uitgelichte projecten 2025, p. 2-18]
Antwoord DB: Dit betreft de organisatorische uitvoering en is geen bestuurlijk domein.
28. Welke lessen trekt het waterschap uit terugkerende vertragingsoorzaken zoals grondpositie, vergunningen, flora en fauna, en juridische procedures?
[Bron: Uitgelichte projecten 2025, p. 3-11]
Antwoord DB: Wij zijn continu bezig met hoe het beter en sneller kan in onze projecten. Voorbeelden hiervan zijn het toepassen van ‘ontwerpend verwerven’ (samen met grondeigenaren werken aan de planvorming in plaats van eerst ‘wachten’ op de grondverwerving), actief acteren in het landelijke gesprek over de gedragscode flora en fauna, en bewuste afwegingen maken in waar we verantwoord kunnen uitvoeren terwijl er nog een juridische procedure loopt.
29. Hoe worden substantiële risico’s bij rwzi Land van Cuijk en rwzi Den Bosch tussentijds aan het AB gemeld? *[Bron: Uitgelichte projecten 2025, p. 13-14 en 18; Accountantsverslag, p. 15]*
Antwoord DB: Het algemeen bestuur wordt hier op de gebruikelijke wijze over geïnformeerd.

Bijlage 2 Accountantsverslag 2025

30. Hoe groot is het maximale financiële risico voor Aa en Maas bij de HWBP-projecten, inclusief niet-subsidiabele rente en mogelijke overschrijdingen?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 14; Controllersparagraaf, p. 2-3]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 3. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.
31. Welke scenario’s zijn doorgerekend voor het juridische geschil rond rwzi Den Bosch, en wanneer zou een voorziening of toelichting in de jaarrekening noodzakelijk worden?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 15]
Antwoord DB: De toelichting staat op pagina 48 van de jaarstukken. Een voorziening is pas noodzakelijk als er sprake is van verplichtingen die met een zekere omvang ingeschat kunnen worden.
32. Waarom is het ongecorrigeerde controleverschil van € 0,4 miljoen niet gecorrigeerd, en welke afspraak is gemaakt om vergelijkbare verslaggevingsverschillen te voorkomen?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 6; Reactie dagelijks bestuur, p. 1]
Antwoord DB: Correctie is op dat moment niet meer toegestaan. Waarom dit niet is te voorkomen, is toegelicht bij vraag 20.
33. Wanneer ontvangt het AB een totaalbeeld van personele verplichtingen buiten of deels buiten de balans, zoals PBB, jubilea en langdurige ziekte?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 16-17; Reactie dagelijks bestuur, p. 1]
Antwoord DB: Dit staat op pagina 99 van de jaarstukken. Zoals u al in onze reactie op het accountantsverslag hebt kunnen lezen, kijken we in samenspraak met de accountant voorafgaand aan het opstellen van de begroting 2027 hoe we dit nog beter inzichtelijk kunnen maken.
34. Kan het dagelijks bestuur bevestigen dat de definitieve cijfers van verbonden partijen vóór AB-vaststelling zijn getoetst en niet materieel afwijken?

[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 18; Jaarstukken 2025, p. 61-68]

Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 9. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.

35. Wat verandert er concreet in de begroting 2027 door de evaluatie van geactiveerde personeelskosten en rentetoerekening?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 7 en 12; Reactie dagelijks bestuur, p. 1]
Antwoord DB: Dat moet in overleg met de accountant nog bekeken worden. Het gaat daarbij louter om de presentatie en niet om een inhoudelijke verandering.
36. Wanneer wordt de afzonderlijke SiSa-controle afgerond en hoe wordt het AB geïnformeerd over eventuele bevindingen?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 18; Controllersparagraaf, p. 3]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 10. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.

Bijlage 3 Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag

37. Kan het dagelijks bestuur een actielijst geven met eigenaar, planning en opleverproduct per accountantsaanbeveling?
[Bron: Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag, p. 1]
Antwoord DB: Nee.
38. Wordt de financiële verordening nog vóór de begroting 2027 geactualiseerd, en op welke punten wordt het AB daarbij betrokken?
[Bron: Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag, p. 1]
Antwoord DB: Indien nodig wel. Het vaststellen van de financiële verordening is de bevoegdheid van het AB.
39. Wordt de analyse van arbeidsgerelateerde verplichtingen in 2026 kwantitatief gemaakt, inclusief mogelijk effect op reserves en exploitatie?
[Bron: Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag, p. 1; Accountantsverslag 2025, p. 16-17]
Antwoord DB: Dit is al kwantitatief gemaakt. De bedragen staan op bladzijde 16 van het accountantsverslag.
40. Wat is naar aanleiding van de risico-evaluatie van 4 maart concreet gewijzigd in risicomanagement of rapportage aan het AB?
[Bron: Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag, p. 1]
Antwoord DB: Er was geen aanleiding tot wijziging.
41. Hoe wordt de monitoring van overige baten verbeterd zodat afwijkingen eerder in de bestuursrapportage zichtbaar worden?
[Bron: Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag, p. 1]
Antwoord DB: De mogelijkheden daarvoor onderzoeken we nog.
42. Ontvangt het AB vóór 5 juni nog een bevestiging dat de definitieve accountantsverklaring geen nieuwe aandachtspunten bevat?
[Bron: Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag, p. 1; Jaarstukken 2025, p. 102-106]
Antwoord DB: Er is geen sprake van een definitieve accountantsverklaring en dus ook niet van nieuwe aandachtspunten. Als gemeld geeft de accountant de controleverklaring op 4 juni af, dus voor vaststelling door het AB op 5 juni.
43. Worden redactionele fouten in de reactie en overige besluitstukken gecorrigeerd voordat zij bestuurlijk worden vastgesteld of gepubliceerd?
[Bron: Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag, p. 1; Adviesnota en besluit AB, p. 3-4]
Antwoord DB: Ondanks de zorgvuldigheid die wij betrachten, zijn redactionele fouten niet uitgesloten. Er zijn bij ons op dit moment geen redactionele fouten bekend, anders dan die zijn aangegeven in de commissievergadering. Deze worden als aangegeven aangepast.

Bijlage 4 Controllersparagraaf met reactie dagelijks bestuur

44. Welke definitie van wendbaarheid is leidend, en hoe verhoudt de 26,7% uit de controllersparagraaf zich tot het percentage in de jaarstukken?
[Bron: Controllersparagraaf, p. 1; Jaarstukken 2025, p. 53-54]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 7. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.
45. Wat is de verwachte piek in schuld, rentelasten en kapitaallasten op basis van de huidige investeringsportefeuille?
[Bron: Controllersparagraaf, p. 1-2; Jaarstukken 2025, p. 44-54]
Antwoord DB: De jaarrekening gaat over het afgelopen boekjaar. Het vooruitkijken vindt plaatst bij de voorjaarsnota en begroting. De laatst bekende ontwikkelingen zijn inzichtelijk gemaakt in de begroting 2026.
46. Hoe groot wordt het niet-subsidiabele renterisico door HWBP-voorfinanciering in 2026 tot en met 2028?
[Bron: Controllersparagraaf, p. 2-3; Advies auditcommissie, p. 2]
Antwoord DB: Dat is op dit moment niet te zeggen en afhankelijk van de werkelijke investeringsuitgaven en ontvangen subsidievoorschotten in enig jaar.
47. Welke maatregelen worden voorbereid om HWBP-voorschotten, fasering en projectadministratie beter te laten aansluiten op de kasstroom?
[Bron: Controllersparagraaf, p. 2-3]
Antwoord DB: Als aangegeven in de commissie WSWV wordt op alle niveaus het gesprek gevoerd met de programmadirectie en de Unie over de bevoorschotting in relatie tot de fasering, rekening houdend met de kosten per kilometer.
48. Waarom ontvangt het AB de SiSa-verantwoording niet gelijktijdig met de jaarstukken, en wanneer volgt die informatie alsnog?

[Bron: Controllersparagraaf, p. 3; Accountantsverslag 2025, p. 18]

Antwoord DB: Zoals in het accountantsverslag staat, is in 2025 is duidelijk geworden dat er geen wettelijk kader is voor specifieke uitkeringen (SiSa) bij waterschappen. Voor 2025 is sprake van een tijdelijke oplossing, waarbij voor de verantwoording en controle van de betreffende subsidies afzonderlijk van de jaarrekening plaats zal vinden. Wanneer deze informatie volgt is ook al gevraagd bij vraag 10 en vraag 36. We verwijzen naar het daar gegeven antwoord.

49. Hoe wordt de bestuurlijke keuze tussen ambitie, uitvoerbaarheid en belastingdruk voorbereid richting het WBP 2028-2033?
[Bron: Controllersparagraaf, p. 3; Jaarstukken 2025, p. 2 en 32-35]
Antwoord DB: We blijven het algemeen bestuur hierin stapsgewijs meenemen. In vervolg op het gesprek over het WBP in het Thema AB van 16 januari en 17 april 2026, staat dit op het programma voor het Thema AB van 25 september. Uiteindelijke besluitvorming over het ontwerp-WBP ligt voor in het AB van 13 november 2026.
50. Is de huidige algemene reserve, in combinatie met de weerstandscapaciteit, voldoende voor de omvang en aard van de genoemde project- en subsidierisico's?
[Bron: Controllersparagraaf, p. 1-3; Jaarstukken 2025, p. 46-51]
Antwoord DB: Ja, dit is toegelicht op pagina 51 en 53 van de jaarstukken.

Bijlage 5 Jaarstukken 2025 in één oogopslag

51. Hoe sluiten de totale kosten van € 173,256 miljoen in de infographic precies aan op de bedragen in de jaarrekening en de programmaverantwoording?
[Bron: Jaarstukken 2025 in één oogopslag, p. 1; Jaarstukken 2025, p. 73-77]
Antwoord DB: Als gevolg van de nieuwe verslaggevingsvoorschriften heeft er een verschuiving plaats gevonden met betrekking tot de presentatie van een deel van dekkingsmiddelen. Deze mogen niet meer aan de programma's waar ze betrekking op hebben worden toegerekend, maar moeten afzonderlijk worden gepresenteerd. Deze gewijzigde presentatievorm was nog niet doorgevoerd in de jaarstukken in een oogopslag. Dat is nu wel gebeurd. Overigens heeft dit geen effect op het resultaat of op het beeld. Een gewijzigde versie van de jaarstukken 2025 in één oogopslag is bijgevoegd (de gele markering om de wijzigingen te duiden kan niet worden aangebracht in het bestand).
52. Kan in de publieksversie expliciet worden vermeld dat het resultaat van € 5,7 miljoen vooral incidenteel is en dat de begroting uitging van inzet van reserves?
[Bron: Jaarstukken 2025 in één oogopslag, p. 1; Adviesnota en besluit AB, p. 2; Advies auditcommissie, p. 1-2]
Antwoord DB: Volgens ons draagt dit niet bij aan het doel van de jaarstukken in één oogopslag, noch aan het begrip van de doelgroep.
53. Waarom bevat de publieksbijlage geen korte toelichting op schuld, investeringen en toekomstige tariefdruk?
[Bron: Jaarstukken 2025 in één oogopslag, p. 1; Controllersparagraaf, p. 1-2]
Antwoord DB: Volgens ons draagt dit niet bij aan het doel van de jaarstukken in één oogopslag, noch aan het begrip van de doelgroep.
54. Zijn de belastingvoorbeelden gecontroleerd op aansluiting met de definitieve belastingeenheden en tarieven?
[Bron: Jaarstukken 2025 in één oogopslag, p. 1; Jaarstukken 2025, p. 37-43]
Antwoord DB: Nee, want er bestaan geen definitieve belastingeenheden of tarieven. Enkel de door het AB bij de begroting vastgestelde tarieven. Afwijkingen tussen de geraamde en werkelijke eenheden leiden enkel tot verrekeningen met de categoriereserves, maar kunnen nooit tot een wijziging van door het AB vastgestelde tarieven leiden.
55. Is de disclaimer in deze vorm wenselijk voor een officieel verantwoordingsdocument, of kan deze preciezer worden geformuleerd?
[Bron: Jaarstukken 2025 in één oogopslag, p. 1]
Antwoord DB: De jaarstukken in één oogopslag zijn geen officieel verantwoordingsdocument.
56. Kan een publieksversie ook de belangrijkste risico's noemen, zoals KRW, HWBP, rwzi's en duurzaamheid?
[Bron: Jaarstukken 2025 in één oogopslag, p. 1; Jaarstukken 2025, p. 46-51]
Antwoord DB: Volgens ons draagt dit niet bij aan het doel van de jaarstukken in één oogopslag, noch aan het begrip van de doelgroep.
57. Wordt de infographic na AB-vaststelling aangepast als het AB nog tekstuele of formele wijzigingen vraagt?
[Bron: Jaarstukken 2025 in één oogopslag, p. 1; Adviesnota en besluit AB, p. 3]
Antwoord DB: De jaarstukken in een oogopslag zijn ter kennisname voor het AB. Een wijziging van de jaarstukken is voor vaststelling nog mogelijk mits hier vanuit het AB een amendement voor wordt ingediend en dit wordt aangenomen door het AB.

Bijlage 6 Sociaal Jaarverslag 2025

58. Is de personele capaciteit, inclusief projectleiding en specialistische functies, voldoende om de investeringsportefeuille en KRW-opgave tijdig te realiseren?
[Bron: Sociaal Jaarverslag 2025, p. 1-2 en 8; Controllersparagraaf, p. 1]
Antwoord DB: De personele capaciteit is niet de bottleneck voor het wel of niet tijdig realiseren van de KRW-projecten.
59. Wat zijn de oorzaken van de relatief hoge uitstroom in de leeftijdsgroep 35 tot en met 44 jaar, en welke beheersmaatregelen worden genomen?
[Bron: Sociaal Jaarverslag 2025, p. 2]
Antwoord DB: Dit heeft ook te maken met vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en met de leeftijdsopbouw. Als aangegeven wordt de uitstroom jaarlijks geëvalueerd. Indien beheersmaatregelen nodig blijken te zijn, treffen we deze.
60. Wat is het effect van de dalende flexibele schil en Wet DBA op projectrealisatie, piekbelasting en calamiteitenorganisatie?
[Bron: Sociaal Jaarverslag 2025, p. 2]

Antwoord DB: Geen.

61. Hoe worden financiële verplichtingen uit PBB, studieafspraken en andere arbeidsvoorwaarden meegenomen in de begroting 2027?
[Bron: Sociaal Jaarverslag 2025, p. 9-10; Accountantsverslag 2025, p. 16-17]
Antwoord DB: Dit wordt in aanloop naar het opstellen van de begroting 2027 nog overlegd met de accountant. Als eerder al is aangegeven, gaat het enkel om de presentatie van getallen en niet om een inhoudelijke aanpassing.
62. Welke belangrijkste veiligheidsrisico's volgen uit de RI&E, meldingen en incidenten, en welke maatregelen zijn voor 2026 geprioriteerd?
[Bron: Sociaal Jaarverslag 2025, p. 12]
Antwoord DB: Er zijn geen hoog-risicovolle situaties aangetroffen. Indien maatregelen nodig zijn, worden deze direct getroffen.
63. Hebben klachten over het niet nakomen van ambtelijk gemaakte afspraken een breder patroon of leerpunt voor project- en participatieprocessen?
[Bron: Sociaal Jaarverslag 2025, p. 9]
Antwoord DB: Nee, komt nagenoeg niet voor.
64. Welke HR-indicatoren worden vanaf 2026 expliciet verbonden aan de realisatie van bestuurlijke doelen en projecten?
[Bron: Sociaal Jaarverslag 2025, p. 2, 8-12]
Antwoord DB: Geen.

Bijlage 7 Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025

65. Beschouwt het dagelijks bestuur de rekenkameraanbevelingen als uitgevoerd, deels uitgevoerd of niet overgenomen, en kan dit per aanbeveling expliciet worden gemaakt?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 1-5]
Antwoord DB: De uitwerking staat toegelicht onder Status bij de diverse aanbevelingen.
66. Waaruit blijkt concreet dat het afwegingskader voor participatie in de projectenpraktijk is aangescherpt of geborgd?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 1]
Antwoord DB: Er is geen sprake van aanscherping. Verwezen wordt naar het antwoord onder Status bij aanbeveling A.
67. Hoe controleert het AB dat afspraken met inwoners tijdig, volledig en overdraagbaar worden vastgelegd?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 1-5]
Antwoord DB: Dit loopt via de reguliere besluitvorming over projecten waar participatie met inwoners onderdeel van is.
68. Als aan onvoldoende participatie door initiatiefnemers geen formele consequenties kunnen worden verbonden, welke praktische sturingsmogelijkheden heeft het waterschap dan wel?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 1]
Antwoord DB: Zoals opgenomen in het Participatiebeleid van Aa en Maas, stimuleren we een initiatiefnemer om dit bij zijn/haar plan te doen. Dit doen we in de vooroverleggen rond vergunningaanvragen.
69. Hoe worden rolvastheid van AB, DB, portefeuillehouder en organisatie in participatieprocessen periodiek geëvalueerd?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 3]
Antwoord DB Dit staat naar ons inziens voldoende toegelicht onder Status bij aanbeveling G.
70. Hoe wordt inclusiviteit in participatie meetbaar gemaakt, zodat niet alleen de meest mondige inwoners worden gehoord?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 2-3]
Antwoord DB: We maken het niet tot een meetbaar doel. Wel zetten we in op inclusiviteit in onze projecten. Door bijvoorbeeld te kiezen voor verschillende werkvormen (digitaal, fysiek) hopen we op een zo breed mogelijke inbreng.
71. Kan de volgende rapportage een statuscategorie, eigenaar, deadline en bewijsstuk per aanbeveling bevatten?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 1-5]
Antwoord DB: Dit nemen we mee als aandachtspunt bij een volgende rapportage.

Bijlage 8 Duurzaamheidsverslag 2025

72. Waarom is Aa en Maas in 2025 nog niet volledig energieneutraal, en welke concrete maatregelen zijn nodig om van 93% naar 100% te komen?
[Bron: Duurzaamheidsverslag 2025, p. 1-2]
Antwoord DB: Het AB stelde de ambitie vast om in 2030 klimaatneutraal te zijn. Met 93% energieneutraliteit blijft deze ambitie in zicht. Extra energieopwekking en in mindere mate energiebesparing zijn nodig om de ambitie in te vullen. Hier zijn meerdere mogelijkheden voor, denk aan extra opwek via zon of biogas. Maar ook wind en aquathermie worden nader onderzocht. Netcongestie, wet- en regelgeving en maatschappelijke opinie zijn hierin beperkende factoren.
73. Hoe wordt voorkomen dat een gunstig droog en zonnig jaar structurele vooruitgang in energieneutraliteit overschat?
[Bron: Duurzaamheidsverslag 2025, p. 2; Jaarstukken 2025, p. 10]
Antwoord DB: De weersomstandigheden hebben invloed op het percentage energieneutraliteit, wat mede maakt dat dit jaarlijks fluctueert. Dit is een bekend gegeven en daar houden we rekening mee. Door niet alleen naar het betreffende jaar, maar ook naar een meerjarig gemiddelde te kijken, wordt over- en onderschatting voorkomen.
74. Wanneer krijgt het AB een volledig klimaatbeeld inclusief betrouwbare duiding van lachgas en methaan?

[Bron: Duurzaamheidsverslag 2025, p. 3-4]

Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 14. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.

75. Wat is het effect van verdergaande zuivering voor KRW, nutriënten, medicijnresten en opkomende stoffen op energieverbruik, kosten en broeikasgasuitstoot?
[Bron: Duurzaamheidsverslag 2025, p. 2; Jaarstukken 2025, p. 21-31]
Antwoord DB: Verdergaande zuivering vraagt meer energie. Naar verwachting stijgt het energieverbruik de komende jaren met 110TJ. Deze stijging is nader toegelicht in de commissie Waterkwaliteit en Duurzaamheid van 19 maart 2026. Los van broeikasgasemissies vrijkomend bij de productie van hulpstoffen, nemen emissies van broeikasgassen niet toe.
76. Welke maatregelen worden genomen tegen netcongestie als belemmering voor extra duurzame opwek?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 29 en 76-77; Duurzaamheidsverslag 2025, p. 2]
Antwoord DB: Er vindt continu onderzoek plaats naar maatregelen die belemmeringen van netcongestie weg te nemen. Denk hierbij aan aspecten als (vergroten) eigen opwek op onze rwzi's, energiemanagement, overleg met de netbeheerder en opslag van energie (batterijen).
77. Wanneer komt de materialenboekhouding beschikbaar en welke circulaire KPI's worden vanaf dan aan het AB gerapporteerd?
[Bron: Duurzaamheidsverslag 2025, p. 5]
Antwoord DB: Het uitvoeringsplan (zie vraag 14) gaat ook in op de materialenboekhouding en welke circulaire KPI's gerapporteerd worden.
78. Worden tekstuele onjuistheden, zoals de verwijzing naar beschikbaarheid van data in Q3 226, gecorrigeerd vóór publicatie?
[Bron: Duurzaamheidsverslag 2025, p. 4]
Antwoord DB: De verwijzing Q3 226 is aangepast in Q3 2026. Een aangepaste versie van het Duurzaamheidsverslag is bijgevoegd bij de stukken.

Bijlage 9 Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025

79. Welke reserve-onttrekking resteert na verwerking van het positieve resultaat, en hoe ontwikkelt de reservepositie zich meerjarig?
[Bron: Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025, p. 1-2; Jaarstukken 2025, p. 51-52 en 106]
Antwoord DB: € 7,1 miljoen. De ontwikkeling van de meerjarige reservepositie is onderdeel van de begroting 2026 en wordt geactualiseerd in de voorjaarnota 2026
80. Wat is de omvang van het niet-subsidiabele renterisico bij HWBP-voorfinanciering en welke actie wordt richting HWBP-fonds ondernomen?
[Bron: Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025, p. 2; Controllersparagraaf, p. 2-3]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 3 en onder 46. Wij verwijzen daarom naar de daar gegeven antwoorden.
81. Wanneer wordt het AB geïnformeerd over de uitkomst van overleg met het HWBP-fonds over rente en voorschotten?
[Bron: Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025, p. 2; Controllersparagraaf, p. 2-3]
Antwoord DB: Deze vraag kan de indruk wekken dat er een overleg gepland staat met de programmadirectie van het HWBP. Dat is niet het geval. Wat er staat is "De auditcommissie vindt het onterecht dat de rentekosten die samenhangen met de voorfinanciering van de investeringsuitgaven voor het HWBP voor rekening van het waterschap zouden blijven en *adviseert* het dagelijks bestuur om deze problematiek (opnieuw) onder de aandacht te brengen bij het HWBP-fonds". Zoals u hebt kunnen lezen, brengen wij dit doorlopend onder de aandacht. Zodra wij hier nieuwe informatie over hebben, wordt het AB daar op de gebruikelijke wijze over geïnformeerd.
82. Hoe worden begrotingsaannames over hectares Ongebouwd en Natuur verbeterd of toegelicht om verrassingen te beperken?
[Bron: Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025, p. 2-3; Jaarstukken 2025, p. 37-43]
Antwoord DB: Jaarlijks wordt de classificatie van percelen geactualiseerd voor het gehele beheergebied van het waterschap door een extern bureau. Vervolgens worden de begrote hectares aangeleverd door de BSOB. Mutaties na het opstellen van de begroting zijn niet te voorkomen.
83. Wat betekent het eerder activeren van zelfstandige projectonderdelen voor afschrijvingen, kapitaallasten en het resultaat in 2026 en verder?
[Bron: Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025, p. 3; Jaarstukken 2025, p. 79-83]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 13. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.
84. Worden de aanbevelingen en aandachtspunten van de auditcommissie vertaald in een concrete DB-actielijst?
[Bron: Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025, p. 1-3]
Antwoord DB: Nee.
85. Hoe blijft onderbesteding zichtbaar nu de verslaglegging over investeringsrealisatie is verbeterd?
[Bron: Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025, p. 3; Jaarstukken 2025, p. 79-83]
Antwoord DB: Het is ons niet duidelijk wat met deze vraag wordt bedoeld. Onderbesteding is nu immers juist inzichtelijk gemaakt.

4e partiele herziening waterschapsverordening 2024	
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	***ADVIES:*** *De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* Naar aanleiding van, de ***fractie CDA*** meldt dat er bij ws. Brabantse Delta een amendement is aangereikt inzake het 4 weken vooraf aanvragen van beregeningsvergunning. Vraagt of zaken hierin parallel lopen of maakt elk waterschap een eigen waterschapsverordening? Indien dat laatste zou de ***fractie CDA*** geïnformeerd willen worden over onze variant. **Antwoord DB:** Portefeuillehouder Van Dijk zegt dat het nadrukkelijk de bedoeling is dat we Brabant-breed met een waterschapsverordening bezig zijn. Waarbij met name inzake beregening er bepaalde maatwerkafspraken mogelijk zijn. Daar valt dit amendement niet onder en hij zal dit eerst na moeten gaan bij de collega-portefeuillehouder.

	In de Algemene regels (onttrekken van grondwater zonder dat vergunning nodig is) is voor het onttrekken van grondwater de voorwaarde opgenomen dat tenminste een maand voordat met de onttrekking worden gestart er een melding dient te worden gedaan. Dit geldt bijv. voor een tijdelijke bronnering. Deze geldt in principe ook voor het onttrekken van grondwater voor beregenen. In praktische zin wordt hieraan voldaan door indienen van een melding inclusief BWP. Echter deze voorwaarde is door iemand geïnterpreteerd dat er elke keer bij beregening vooraf een melding moet worden gedaan. Daarvan is echter geen sprake. Heeft derhalve ook geen verdere consequenties voor de huidige voorstellen m.b.t. beleidsarme wijzigingen gehad bij Brabantse Delta.
Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project "Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen"	
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	***ADVIES:*** *De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* Inleiding door Portefeuillehouder Van Dijk: is zich bewust van de hoogte van het gevraagde investeringskrediet. Heeft reeds overwegingen gemaakt om dit te faseren en kritisch te zijn in de kosten. Had het ook liever anders gezien en probeert hier zo goed mogelijk mee om te gaan ten gunste van het voldoen aan de actuele wettelijke vereisten voor cybersecurity en de continuïteit van onze waterbeheerprocessen. Ook hebben we hier te maken met kritische infrastructuur. Tegelijkertijd maken ontwikkelingen zoals het faillissement van de leverancier het er niet makkelijk op. Maar het is zoals het is, we kunnen er niet om heen. Aanvullend hierop zegt voorzitter De Groot dat destijds bij het opstellen van het projectenboek en meerjarenbeleidsbegroting al een financiële inschatting was gemaakt. ***De fracties*** zien het doel en de noodzaak van vervanging van het systeem en kunnen positief advies afgeven. ***Een aantal fracties*** stelt dat onze watersystemen ook onder druk goed moeten kunnen werken en vraagt specifieke aandacht voor zaken zoals toenemende hybride dreigingen, stroomuitval (72 uur) en de gevolgen voor o.a. de communicatie en daar ook op te oefenen. **Antwoord DB**: We realiseren ons terdege dat hier risico's aan verbonden zijn en daar wordt op geacteerd door middel van onder andere zorgvuldige veiligheidsanalyse, door te voldoen aan wettelijke vereisen, en door een aantal cruciale assets elke dag weer de nodige aandacht te geven. Dus goed nadenken in scenario's en hierop te oefenen helpt om dit onder controle te houden.
Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project "Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop"	
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	***ADVIES:*** *De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* De ***fractie PvdA*** pleit ervoor om in het project meekoppelkansen te onderzoeken zoals een fietsroute langs de waterloop. **Antwoord DB**: de portefeuillehouder dankt voor de suggestie en zegt toe om dit nader te onderzoeken. De ***fractie BBB*** pleit ervoor dat in de voorbereiding niet alleen wordt gekeken naar de inrichting, beekherstel en EVZ maar ook naar de bron, emissieanalyse van alle relevante vervuilingsbronnen waaronder riooloverstorten, foutaansluitingen, gemeentelijke lozingspunten, bedrijven, erfafspoeling, drainage en andere diffuse bronnen. En vraagt of er in de aanvraag van een uitvoeringskrediet aan het AB hierover gerapporteerd kan worden? Tevens of het klopt dat er in het gebied 11 overstorten liggen. **Antwoord DB:** Toezegging van portefeuillehouder Van Dijk om zoveel mogelijk in beeld te brengen, maar het moet wel werkbaar blijven en mits de informatie voorhanden is. Hij benadrukt dat overstorten van de gemeenten zijn. Op het moment dat de overstorten allemaal voorzien moeten worden van een bezinkbak of iets dergelijks dan loopt het behoorlijk in de papieren en is het gevraagde investeringskrediet lang niet toereikend. Gezorgd moet worden dat de verantwoordelijkheid daar blijft waar het hoort, bij de gemeenten. Voor zover portefeuillehouder Van Dijk weet liggen er twee overstoren in het gebied en daarvan had hij al de opdracht gegeven er iets aan te doen anders heeft het geen zin om het project uit te voeren. Hij zal ervoor zorgen dat er een optie komt aangaande mitigeren van vervuilingsbronnen zodat het AB daarin wat te kiezen heeft. Vervolgens is het aan het AB om een keuze te maken, maar hij verwacht daar wel een passende financiële bijdrage bij. Inzake end of pipe waterkwaliteit verbeterende maatregelen brengt de ***fractie Algemene Waterschapspartij*** ook aan de orde de afwatering van de groene long wat spoelwater van een vuilnisbelt afwatert. **Antwoord DB:** Portefeuillehouder Van Dijk weet hij dat de vuilnisbelt er zit en zal daarover navraag doen: we hebben de locaties van vuilstorten bijgevoegd, zie de bijlage VuilstortenLaarbeek. We zien geen vuilstort in het gebied van de groene long. Zie ook onderstaand kaartje wat bij ons bekend is als groene long, gele cirkel op onderstaande kaartje. Er liggen wel 2 vuilstorten in de nabijheid van de Donkersvoortsche loop. Hiervan kunnen we in het vervolgproces onderzoeken of/wat het effect is van het afwateren op de waterkwaliteit.

Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project Beekontwikkeling Aa/Astense Aa, Diesdonk	
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	***ADVIES:*** *De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* De ***fractie PvdA*** stelt dat het een waterbergingsgebied betreft in de toekomst wellicht vaker wordt ingezet maar als natuur langdurig onderwater wordt gezet, bestaat er kans dat het dood gaat. Vraagt of de doelstelling van de kostbare ingreep in de natuur kan bijten met het feit dat dit in een waterbergingsgebied wordt gedaan. **Antwoord DB**: Volgens portefeuillehouder Van Dijk is het waterbergingsgebied Diesdonk in de afgelopen vijftien jaren vijf keren ingezet. In die zin worden natuurrisico's beperkt ingeschat en zijn ze te overzien. Maar hij zal de vraag doorgeleiden naar de projectleiding om te kijken of hier toch nog rekening mee gehouden moet worden in het ontwerp. De ***fractie CDA*** geeft de suggestie om een stuk van systeemrichting te gebruiken om de afvoercapaciteit in het begin te maximaliseren door bijvoorbeeld iets in de beekstuwen te doen. **Antwoord DB**: Portefeuillehouder Van Dijk denkt dat het net buiten de scope van het project ligt en dat de stuw in de groene punt zit. Hij neemt het idee toch mee om te bekijken of er meerwaarde uit gehaald kan worden.
Investeringskrediet ten behoeve van de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor de opslag met noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning	
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	***ADVIES:*** *De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* Inzake terreindeling pleit de ***fractie PvdA*** voor een goede landschappelijke inpassing tussen opslagfaciliteit en waterloop zodat er een verbetering is van de huidige situatie. Aanvullend hierop oppert de ***fractie Partij voor de Dieren*** het idee om verticaal groen aan te leggen en het dak te benutten. De ***fractie BBB*** oppert het idee om te integreren met waterafvoer (naar het water ernaast) en ecologie (opvang zwaluw, vleermuis, uil etc). **Antwoord DB**: Dank voor de suggesties, nemen we mee en zullen bekijken wat mogelijk is.
Investeringskrediet ten behoeve van waterveiligheidsprojecten van derden (inclusief een toelichtende presentatie)	
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	***ADVIES:*** *De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***bespreekstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* De ***fractie Partij voor de Dieren*** vraagt hoe de maasheggen die moeten wijken gecompenseerd worden. De ***fractie Geborgden*** attendeert hierop dat het ook boomsoorten en planten betreft. **Antwoord DB**: Portefeuillehouder Van Dijk zegt dat dit buiten zijn invloedsfeer ligt maar hij zal nogmaals benadrukken dat de compensatie volgens de regels moet plaatsvinden. De ***fractie Algemene Waterschapspartij*** vraagt of waterschap Rivierenland bijdraagt aan de extra rentelast, zij hebben er ook baat bij. Tevens – mocht het subsidiabel worden – we te zijner tijd ook een gedeelte terugkrijgen.

	Antwoord DB: Goede suggestie, portefeuillehouder Van Dijk zal deze punten meenemen. De ***fractie Water Natuurlijk*** heeft de volgende schriftelijke vraag ingediend: In de commissie systeembeheer is door de portefeuillehouder aangegeven dat Limburgse partijen meebetalen aan de aanpassingen. Ik kan de aard en omvang daarvan niet in de stukken vinden. Graag een overzicht daarvan. **Antwoord DB:** Het voorstel betreft alleen een aanvullende financiële afspraak. Inhoudelijke besluitvorming over deze projecten heeft al eerder plaatsgevonden. In de periode april-juli 2026 vindt bij de partners de besluitvorming over de extra bijdragen plaats op basis van een voorstel dat op 16 maart in de stuurgroep Lob van Gennep heeft voorgelegen. Om tijdens die besluitvormingsperiode niet de indruk te wekken dat de extra bijdragen van alle partners al vaststaan is afgesproken de bedragen niet openbaar te communiceren. Op 6 mei is door het algemeen bestuur van waterschap Limburg positief besloten over de extra bijdrage aan het project Lob van Gennep én Ruimte voor de Maas bij Oeffelt. Daardoor is voor de Lob van Gennep al een heel groot deel van het geraamde tekort van de €18 miljoen gedekt. Voor de volledigheid is als vertrouwelijk document bijgevoegd de verdeling van de aanvullende financiële bijdragen voor zowel de Lob van Gennep als Ruimte voor de Maas bij Oeffelt.
Investeringskrediet ten behoeve van de afronding van de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van dijkverbetering Cuijk-Ravenstein (inclusief een toelichtende presentatie)	
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	***ADVIES:*** *De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* Inzake de discussie die speelt binnen drie gemeente over voor een fietspad vraagt de ***fractie 50PLUS*** of deze meekoppelkans nog meegenomen kan worden en tot wanneer dat kenbaar gemaakt kan worden. **Antwoord DB:** Portefeuillehouder Van Dijk merkt op dat de tijd inmiddels dringt, maar dat hij nog steeds openstaat voor het verkennen van mogelijkheden via een creatieve route. Daarbij geeft hij wel aan dat hij hierover spoedig duidelijkheid wil, omdat het begint te knellen.
AQUON Jaarstukken 2025 en Conceptprogrammabegroting 2027	
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	***ADVIES:*** *De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.*
Toetreding waterschap Limburg tot de Gemeenschappelijke regeling (GR) AQUON (zienswijze op wijziging GR AQUON en Begrotingswijziging 2027)	
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	***ADVIES:*** *De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.*
Verdygo Community - Oprichting entiteit	
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	***ADVIES:*** *De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.*
Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project 'Aanpassing transportleiding Boekel-Erp i.v.m. aanleg Omnipark en realisatie beekherstel Aa-dal Noord'	
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	***ADVIES:*** *De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.*
Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project renovatie en gedeeltelijke nieuwbouw bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk	
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	***ADVIES:*** *De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* De ***fractie Geborgden*** geeft het punt mee om dit zo doelmatig en zo kostenefficiënt mogelijk in te steken. Geeft daarbij de suggestie mee om ook eventuele kansen ten aanzien van aquathermie mee te nemen in de verkenning. Verwijst naar een film van Unie van Waterschappen inzake toepassing/kansen aquathermie bij een zuivering voor een bedrijf. **Antwoord DB**: Dank voor de suggestie, nemen we mee.
Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel (inclusief een toelichtende presentatie)	
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	***ADVIES:*** *De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***bespreekstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* Inzake de tekst "nutrientenfilter" verzoekt de ***fractie Geborgden*** om in de adviesnota "zandfilter" te gebruiken omdat dat meer tot de verbeelding spreekt. Inzake bijdrage bestuurlijk waterschap zegt de ***fractie Geborgden*** dat er vermeld is 1.5 Megawatt aan toename van ingeschatte stroom volume maar denkt dat dit Gigawatt moet zijn. **Antwoord DB:** Dank voor notificatie. Een aangepaste versie van de adviesnota is toegevoegd aan de vergaderstukken.
Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch (inclusief een toelichtende presentatie)	
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	*ADVIES: De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***bespreekstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* Inzake de tekst "nutrientenfilter" verzoekt de ***fractie Geborgden*** om in de adviesnota "zandfilter" te gebruiken omdat dat meer tot de verbeelding spreekt. Inzake bijdrage bestuurlijk waterschap zegt de ***fractie Geborgden*** dat er vermeld is 1.5 Megawatt aan toename van ingeschatte stroom volume maar denkt dat dit Gigawatt moet zijn. **Antwoord DB:** Dank voor notificatie. Een aangepaste versie van de adviesnota is toegevoegd aan de vergaderstukken.

	Een aantal fracties lijkt het te vroeg om dit voorstel in het AB te brengen, om redenen inzake het lopende juridische traject en lijkt het wenselijk het juridische traject eerst doorlopen te hebben. **Antwoord DB**: inzake de juridische procedure deelt de secretaris de openbare stand van zaken. Hij geeft aan dat het zonder maatregelen aan de RWZI gaat knellen inzake de vergunning en verlenging maatwerkvoorschriften. Om te voorkomen dat er niet aan de maatwerkvoorschriften voldaan kan worden, wordt nu voorgesteld om een no-regret-stap te ontwikkelen (nutriënten- / zandfilter). Deze stap was in de eerste afvalwaterstrategie al voorzien en hoeft niet anders te worden gerealiseerd nu DB2.0 nog niet is gerealiseerd en de juridische procedure loopt. Ten aanzien van de samenloop met het lopende juridische traject geeft de secretaris aan dat er door de firma Houthoff een juridisch advies is opgemaakt. De secretaris geeft aan dat het advies van de firma Houthoff vertrouwelijk ter inzage ligt bij de griffie mochten AB-leden deze willen inzien.
Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC) Jaarrekening 2025, Kadernota 2027, Begroting 2027 en Meerjarenbeleidsplan 2027 - 2030	
Commissie Algemene- en Financiële Zaken	***ADVIES:*** *De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* Naar aanleiding van de ingediende zienswijze op de kadernota 2027 van ws. De Dommel over AI en watergebruik en de reactie van het BHIC daarop vraagt de ***fractie Partij voor de Dieren*** of het zinvol is om ook naar het volwassenheidsniveau van de cybersecurity van het BHIC te kijken en de relevantie daarvan. **Antwoord DB:** De dijkgraaf stelt voor dat de portefeuillehouder die zitting neemt in het BHIC dit als aandachtspunt meeneemt naar de vergadering van het BHIC. De ***fractie BBB*** vraagt: hoe is het aantal inwoners bepaald voor berekening van het kostenaandeel van Aa en Maas? **Antwoord DB:** De deelnemersbijdrage wordt bepaald op basis van een bedrag per inwoner. Voor de deelnemende gemeentes werd hiervoor uitgegaan van het inwoneraantal bij oprichting van het BHIC. Voor de deelnemende waterschappen is bij de oprichting van het BHIC gerekend met hectare en vervolgens is er een fictief aantal inwoners bepaald. Vanaf 2025 wordt de bijdrage van de gemeentes gebaseerd op de actuele inwoneraantallen en wordt het fictieve inwoneraantal voor de waterschappen geïndexeerd met het gemiddelde stijgingspercentage van de inwoners bij de deelnemende gemeentes.
Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) Jaarrekening 2025, 1e Ontwerpbegrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027	
Commissie Algemene- en Financiële Zaken	***ADVIES:*** *De commissie adviseert positief. Het agendapunt vooralsnog als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* *Afhankelijk van de beantwoording van de technische vragen van de fractie BBB verzoekt de fractie BBB dit agendapunt als bespreekpunt te agenderen.* De ***fractie BBB*** heeft de volgende technische vragen ingediend: **Vragen BBB-fractie Waterschap Aa en Maas n.a.v. BSOB jaarstukken 2025 en bijlagen** *Dossier 3206 voorblad* *Bron: Dossier 3206 voorblad, p. 1.* 86. Waarom wordt voorgesteld om zonder inhoudelijke aandachtspunten in te stemmen met de zienswijze, terwijl uit de stukken materiële punten blijken over rechtmatigheid, kostenstijgingen, dienstverlening en ICT-risico's? **Antwoord DB:** Volgens de Wet Gemeenschappelijke regelingen geldt er alleen een zienswijzeprocedure voor conceptbegrotingen en niet voor jaarstukken. De zienswijze heeft dan ook alleen betrekking op de bijgevoegde Ontwerpbegroting 2027. De zienswijze heeft dan ook alleen betrekking op de bijgevoegde Ontwerpbegroting 2027 van BSOB. Overigens is de portefeuillehouder al nader ingegaan op de aanbestedingsonrechtmatigheden in de commissievergadering AFZ. 87. Waarom staat op het voorblad dat digitale toegankelijkheid niet is toegepast, en is dit acceptabel voor een openbaar bestuursdossier? **Antwoord DB:** Alle stukken betreffende dit agendapunt zijn openbaar en via de website van het waterschap digitaal beschikbaar. 88. Kan het dagelijks bestuur toelichten welke inhoudelijke toetsing door Aa en Maas is uitgevoerd voordat deze positieve zienswijze is opgesteld? **Antwoord DB:** Er is getoetst op bijzonderheden ten aanzien van beleidsmatige, organisatorische en financiële aspecten. Tevens is gekeken of BSOB eventuele risico's in beeld heeft en voor zover mogelijk beheersmaatregelen treft. 89. Zijn de financiële gevolgen voor Aa en Maas volledig verwerkt in de eigen P&C-documenten van het waterschap, inclusief de overschrijding 2025 en de hogere raming 2027? **Antwoord DB:** Ja, zoals in de adviesnota is aangegeven is de overschrijding 2025 verwerkt in de Jaarrekening 2025 van het waterschap en wordt de raming voor 2027 opgenomen in de nog op te stellen Programmabegroting 2027 van het waterschap. 90. Wordt de commissie AFZ na de definitieve vaststelling door het AB van BSOB geïnformeerd over eventuele wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen van andere deelnemers? **Antwoord DB:** Ja. **Adviesnota en besluit AB Waterschap Aa en Maas** *Bron: Adviesnota en besluit AB, pp. 1-5.* 91. Wat is de precieze verklaring voor de overschrijding van circa € 400.000 op het budget van Aa en Maas in 2025, uitgesplitst naar Heffen, Innen, BTW en overige componenten? **Antwoord DB:** Deze vraag is door de portefeuillehouder mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ. 92. Welke beheersmaatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat de deelnemersbijdrage 2026 opnieuw hoger uitvalt dan de raming van € 3,104662 miljoen? **Antwoord DB:** Op dit moment is er geen aanleiding om te veronderstellen dat de kosten in 2026 hoger uitvallen en zijn er geen beheersmaatregelen nodig. Middels voortgangsrapportages van BSOB wordt over de kostenontwikkeling gerapporteerd en gemonitord of er eventuele bijsturingsmaatregelen nodig zijn. 93. Waarom bevat de conceptzienswijze geen expliciete opmerkingen over de nacalculatierisico's en de noodzaak van tijdige tussentijdse rapportage aan deelnemers?

Antwoord DB: Het nacalculatierisico is een jaarlijks terugkerend risico en staat vermeld in de adviesnota onder het kopje “kanttekeningen/risico’s”. Met BSOB is er een al lopende afspraak dat wordt gerapporteerd naar de deelnemers middels periodieke (bestuurs)rapportages.

94. Kan het dagelijks bestuur toelichten waarom de ontwerpbegroting 2027 als voldoende realistisch wordt beschouwd, terwijl BSOB zelf onzekerheden benoemt rond inflatie, De Dommel, ICT, inhuur en nieuwe toetreders?
Antwoord DB: Er is getoetst op beleidsmatige, organisatorische en financiële aspecten. Tevens is gekeken of BSOB eventuele risico’s in beeld heeft en voor zover mogelijk beheersmaatregelen treft. Daaruit is gebleken dat de Ontwerpbegroting 2027 realistisch is.

95. Hoe wordt de begrote bijdrage 2027 van € 3,255954 miljoen verwerkt in de begroting 2027 van Aa en Maas en welke bandbreedte wordt daarbij gehanteerd?
Antwoord DB: Zoals aangegeven in de adviesnota wordt de begrote deelnemersbijdrage 2027 1 op 1 opgenomen in de nog op te stellen Programmabegroting 2027 van het waterschap. Er wordt geen bandbreedte toegepast.

96. Hoe wordt de voorgenomen toetreding van Dienst Dommelvallei per 2028 bestuurlijk en financieel gevolgd door Aa en Maas?
Antwoord DB: De toetreding van Dienst Dommelvallei heeft geen financiële consequenties. BSOB verricht de werkzaamheden al sinds 2024 middels een dienstverleningsovereenkomst (DVO). Dit betekent dat BSOB inmiddels exact kan inschatten welke inspanningen dit vergt en welke kosten hiermee gemoeid zijn. Ook de aan de Dienst Dommelvallei in rekening te brengen kosten blijven op dezelfde manier (door)berekend worden als nu al gebeurt (zij krijgen nu ook al de kosten doorberekend als ware zij al deelnemer). De enige wijziging is dat de DVO eindigt en de 3 gemeenten formeel deelnemer worden in de GR BSOB en daarmee vanaf 2028 ook stemrecht krijgen in het bestuur van BSOB.

97. Is het dagelijks bestuur bereid de zienswijze aan te vullen met concrete aandachtspunten over rechtmatigheid, kostenbeheersing en rapportage?
Antwoord DB: Nee, zie eerdere antwoord.

Bijlage 1: Jaarstukken 2025 BSOB

Bron: BSOB Jaarstukken 2025, pp. 5, 10-17, 20-48, 49-70.

98. Welke concrete inkooppakketten vormen de € 1,785 miljoen niet-acceptabele onrechtmatigheid, welke contracten zijn dit, en wanneer zijn deze aantoonbaar rechtmatig aanbesteed of opnieuw gecontracteerd?
Antwoord DB: Deze vraag is door de portefeuillehouder mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ.

99. Waarom bestaan aanbestedingsonrechtmatigheden die volgens BSOB in lijn liggen met eerdere jaren nog steeds, en welke bestuurlijke escalatie heeft hierover plaatsgevonden?
Antwoord DB: Deze vraag is door de portefeuillehouder betrokken bij voorgaande vraag en mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ

100. Hoe is de werkelijke bijdrage van Aa en Maas over 2025 van € 3,505907 miljoen opgebouwd, en welk deel van de afwijking ten opzichte van het waterschapsbudget van € 3,1 miljoen is incidenteel of structureel?
Antwoord DB: De deelnemersbijdrage bestaat uit € 2.483.871 voor het programma Heffen, gebaseerd op een productie van 1.252.256 opgelegde reguliere aanslagregels en 10.163 regels voor oplegging verontreinigingsheffing bedrijven, voor het programma Innen € 791.127, gebaseerd op 418.220 verstuurde aanslagbiljetten en 3.068 verleende kwijtscheldingen. Het restant van de bijdrage bestaat uit BTW.
De afwijking ten opzichte van het waterschapsbudget is grotendeels structureel en verwerkt in de begrotingswijziging 2026 en conceptbegroting voor 2027.

101. Welke maatregelen neemt BSOB om de telefonische bereikbaarheid van 74% bij een norm van 95% in 2026 aantoonbaar te verbeteren, en wanneer wordt de commissie hierover geïnformeerd?
Antwoord DB: In de jaarstukken worden meerdere redenen genoemd waardoor de kpi niet gehaald is. Een van deze redenen is toe te schrijven aan de toetreding van waterschap De Dommel. Om deze toetreding zo soepel mogelijk te laten verlopen is reeds in 2025 ingezet op het inwerken van extra nieuwe medewerkers op de afdeling Frontoffice. Mede hierdoor is de norm niet gehaald. Echter door deze vroegtijdige inwerking zal de norm naar verwachting weer eerder behaald worden. Een van de overige maatregelen is het zo snel mogelijk inzetten van de backoffice op de momenten dat er een piek in het aantal telefoontjes/of een oplopende wachttijd te zien is. Dit wordt nauw gemonitord door de afdeling Frontoffice. In de reguliere bestuursrapportages rapporteert BSOB ook over de voortgang van de kpi’s. De eerstvolgende burap wordt in de septembervergadering van het AB van BSOB geagendeerd.

102. Wat is de planning om ziekteverzuim en meldingsfrequentie terug te brengen naar de norm, en hoe wordt het uitgestelde vitaliteitsbeleid bestuurlijk gevolgd?
Antwoord DB: Gezien het feit dat ziekteverzuim helaas niet te plannen is, is er ook geen planning beschikbaar om het ziekteverzuim en de meldingsfrequentie naar de norm terug te brengen. Echter heeft BSOB nauw contact met de bedrijfsarts om waar mogelijk extra acties uit te zetten om het ziekteverzuim proberen te verlagen. Beperkende factor hierin is dat een groot deel van het ziekteverzuim niet werk gerelateerd is en daarmee buiten de invloedssfeer van de organisatie ligt. In de reguliere bestuursrapportages rapporteert BSOB over de voortgang van het ziekteverzuim en het opstellen van vitaliteitsbeleid.

103. Wanneer zijn het BCP, de uitwijktests, volwassenheidsniveau 4 en de Wmebv/WOO-acties volledig afgerond, en hoe wordt dit onafhankelijk getoetst?
Antwoord DB: De genoemde punten zullen in 2026 afgerond worden/zijn. Waar nodig zal BSOB onafhankelijke toetsing laten uitvoeren.

104. Hoe verklaart BSOB / DAGELIJKS BESTUUR dat in de definitieve Jaarstukken 2025 een interne redactionele vraag is blijven staan, en welke extra kwaliteitscontrole wordt ingevoerd voor bestuurlijke stukken?
Antwoord DB: Niet duidelijk was wat hiermee bedoeld wordt. Op basis van de door u aangeleverde specificatie komen wij tot het volgende antwoord: het betreft een intern ambtelijk redactioneel aandachtspunt ten behoeve van het bepalen van de bestemmingsreserve projecten. Voordat de definitieve stukken worden vastgesteld worden deze bij BSOB beoordeeld door de directeur, controller en communicatiemedewerker. Daarnaast worden conceptversies ook beoordeeld door de ambtelijke regievoerders van de deelnemers, bestuurders van BSOB en door de accountant. Desondanks is deze (niet materiële) fout door niemand opgemerkt en abusievelijk blijven staan.

Bijlage 2: Meerjarenbegroting 2026-2030, 1e begrotingswijziging 2026 en ontwerpbegroting 2027

Bron: Meerjarenbegroting 2026-2030 BSOB, pp. 4-31.

105. Kan BSOB / DAGELIJKS BESTUUR de stijging van netto-kosten van € 12,022 miljoen in 2025 naar € 15,118 miljoen in 2026 en € 15,684 miljoen in 2027 uitsplitsen in De Dommel, indexatie, structurele formatie, inhuur, ICT en incidentele posten?
Antwoord DB: Gezien het feit dat waterschap De Dommel in 2026 toegetreden is, en vanaf dat moment meeloopt in de Gemeenschappelijke regeling, wordt er, net als voor de andere deelnemers, geen apart inzicht verstrekt over de kosten voor waterschap De Dommel. Aan het begin van hoofdstuk 3 staan de indexaties en de formatie waarmee gerekend wordt in de meerjarenbegroting. In paragraaf 3.1.1. wordt inzicht verschaft over de kostenontwikkeling per kostencategorie (zoals inhuur en automatiseringskosten). In paragraaf 3.1.2 staat een overzicht van de structurele en incidentele kosten. In dit overzicht zijn ook de

incidentele kosten als gevolg van de toetreding van waterschap De Dommel inzichtelijk gemaakt.

106. Welke schaalvoordelen of lagere kosten per productie-eenheid worden concreet verwacht door toetreding van De Dommel en mogelijk Dienst Dommelvallei, en wanneer worden die zichtbaar?
Antwoord DB: Vanwege de toetreding van Dienst Dommelvallei treden geen nieuwe voordelen op. Immers BSOB verricht deze werkzaamheden al sinds 2024 op eenzelfde wijze als ware zij deelnemer. Zoals in bijlage 2 is aangegeven zit het voordeel van de toetreding van De Dommel vooral bij lagere doorberekende kosten van de softwareleverancier, waardoor de automatiserings- en afschrijvingskosten fors lager uitvallen. Wat de toetreding van De Dommel per 2026 betreft zal ongeveer 1 tot 2 jaar na de toetreding op basis van realisatiecijfers zichtbaar worden wat de daadwerkelijk bereikte voordelen zijn.

107. Waarom bevat de ontwerpbegroting 2027 vooral jaardoelen voor 2026, en wanneer ontvangt het AB concrete doelstellingen en KPI's voor 2027?
Antwoord DB: BSOB geeft in het document aan dat gezien de ontwikkelingen bij BSOB in de afgelopen jaren, de jaardoelen vooralsnog vooral gericht zijn op 2026. Indien er gedurende 2026 specifieke jaardoelen voor 2027 geformuleerd worden zullen deze worden meegenomen in de begin 2027 nog op te stellen Meerjarenbegroting 2027-2031. Dit document wordt begin 2027 ook ter zienswijze aan het AB van het waterschap voorgelegd.

108. Welke bandbreedte hanteert BSOB voor de deelnemersbijdrage 2026 en 2027, gezien nacalculatie, inflatie, repro- en portokosten, inhuur en ICT?
Antwoord DB: BSOB hanteert geen bandbreedte en heeft in de begroting alleen een post onvoorzien opgenomen.

109. Waarom is de geprognosticeerde balans niet opgenomen, en kan BSOB / DAGELIJKS BESTUUR alsnog inzicht geven in liquiditeit, voorzieningen, verplichtingen en bestemmingsreserves?
Antwoord DB: Met betrekking tot de geprognosticeerde balans is in de voetnoot op pagina 25 het volgende opgenomen (in overeenstemming met eerdere jaren): "Vanwege de kostenstructuur en samenstelling van de balans van BSOB is er in deze begroting 2026 geen geprognosticeerde balans opgenomen, daar dit geen verdere financiële inzichten verschaft voor de gebruikers van de begroting."
Met betrekking tot de liquiditeit wordt het volgende toegelicht bij 2.6.2 Weerstandsvermogen (pagina 19): Op basis van de vastgestelde begroting en de kostenverdeelmethode financieren de deelnemers de bedrijfskosten vooruit. BSOB heeft zelf dus geen of weinig financiële middelen om onverwachte (niet begrote) kosten te kunnen dekken. Gelukkig komt dit nauwelijks voor, omdat BSOB veelal voorspelbaar en planbaar werk uitvoert. Hierdoor heeft BSOB voornamelijk te maken met reguliere (en dus vooraf goed te ramen) kosten zoals: salarissen, huisvesting, ICT en andere kantoorkosten. Toch kunnen de risico's zoals benoemd in de risicoparagraaf een uitzondering zijn en zorgen voor onverwachte grote kosten. Ook kunnen zich ontwikkelingen voordoen die wij niet hebben kunnen voorzien bij het opstellen van de begroting. Om toch eventuele (onvoorziene) financiële tegenvallers binnen de eigen begroting op te vangen, hebben we de post 'onvoorzien' in de begroting opgenomen. De post 'onvoorzien' is vastgesteld op 0,6% van de begroting met een minimum van € 50.000. Voor 2027 betekent dit een bedrag van € 68.073. Mocht deze post ontoereikend zijn dan staan de deelnemers altijd garant. Volgens de garantstelling (artikel 53, GR) zorgen de deelnemers ervoor dat BSOB altijd over voldoende financiële middelen beschikt om aan al haar verplichtingen naar derden te voldoen. Liquiditeitenplanning (pagina 20): De voorfinanciering door de deelnemers middels de te betalen deelnemersbijdragen wordt afgestemd op de liquiditeitsbehoefte. Vanzelfsprekend monitort BSOB haar liquiditeitspositie nauw.

110. Hoe worden de financiële voordelen van de verbeterinitiatieven gemeten, en welke besparing is per initiatief verwacht, inclusief afhankelijkheid van natuurlijk verloop?
Antwoord DB: Hiervoor is een separaat voorstel opgesteld dat desgewenst is in te zien bij de griffie. In toekomstige voortgangsrapportages gaat BSOB ook rapporteren over resultaten van doorgevoerde verbeterinitiatieven.

111. Kan BSOB / DAGELIJKS BESTUUR toelichten waarom de tabel in 2030 een sterke stijging van deelnemersbijdragen inclusief BTW en BTW eindgebruiker laat zien, en of dit juist is?
Antwoord DB: Per abuis is er een foutieve berekening gemaakt in de kolom van het jaartal 2030. Dit wordt bij het vaststellen van de definitieve begroting in september 2026 aangepast, zie onderstaand screenshot (totaal wordt € 18.403.000 in plaats van € 20.148.000).

		begroting 2026	1e BW 2026	2027	2028	2029	2030
Lonen en salarissen		627	673	707	737	770	805
Overige personeelskosten		14	14	14	15	15	15
Inhuur personeel							
Repro- en portokosten		292	328	336	343	351	359
Uitvoeringskosten	Abonnement Inlichtingenbureau	27	27	27	28	28	29
	Incasso- en deurwaarderskosten	398	398	407	415	425	435
	Kosten betalingsverkeer	350	350	358	365	374	382
	Uitvoeringskosten kwijtschelding	30	30	31	31	32	33
Totale lasten		**1.738**	**1.820**	**1.879**	**1.935**	**1.995**	**2.058**
Overige opbrengsten	Overige baten						
Totale baten							
	Directe kosten Innen	**1.738**	**1.820**	**1.879**	**1.935**	**1.995**	**2.058**
	Doorberekende kosten overhead	916	935	979	1.000	1.037	1.075
	Totale kosten Innen	**2.654**	**2.755**	**2.858**	**2.934**	**3.032**	**3.133**
		15.069	**15.118**	**15.684**	**16.130**	**16.711**	**17.315**
Deelnemersbijdragen	(incl. BTW)	16.233	16.265	16.794	17.266	17.874	18.403
BTW Eindgebruiker	Exploitatie	1.164	1.147	1.110	1.135	1.162	1.088
BTW Eindgebruiker	Investeringsvoorstel						

Bijlage 3: Kadernota 2027 BSOB

Bron: Kadernota 2027 BSOB, pp. 2-6.

112. Welke concrete prestatie-indicatoren verbindt BSOB / DAGELIJKS BESTUUR aan de ambitie “hoogwaardige dienstverlening tegen zo laag mogelijke kosten” voor 2027?
Antwoord DB: Bij het opstellen van de door het algemeen bestuur vastgestelde KPI’s is de genoemde ambitie in acht genomen. Ook bij het vaststellen van de benodigde budgetten in de begroting is rekening gehouden met zo laag mogelijke kosten door zo strak mogelijk te begroten.

113. Hoe worden AI en data-intelligence bestuurlijk gekaderd, inclusief privacy, uitlegbaarheid, menselijke controle en risico op fouten in belastingprocessen?
Antwoord DB: In de eerstvolgende vergadering van het Algemeen Bestuur van BSOB is genoemd onderwerp geagendeerd. Bij dit agendapunt wordt het AB gevraagd de AI-visie en het AI-governance framework vast te stellen.

114. Waarom zijn de belangrijkste risico’s in de kadernota niet financieel gekwantificeerd, en kan BSOB alsnog bandbreedtes opnemen voor arbeidsmarkt, key-person risk, informatiebeveiliging en frictiekosten?
Antwoord DB: De Kadernota is een beknopt beleidsmatig document waarin de kaders worden vastgesteld die gehanteerd worden bij het opstellen van de begroting en bevat daarmee nog geen financiële uitwerking. In de bijgevoegde begroting heeft de financiële uitwerking hiervan plaatsgevonden.

115. Welke concrete governancevoorstellen worden vanaf 2027 verwacht en wat betekent dit voor de invloed van Aa en Maas als deelnemer?
Antwoord DB: Vooralsnog worden voor 2027 en verder geen concrete governancevoorstellen voorzien.

116. Hoe wordt het behalen en vasthouden van BIO2-volwassenheidsniveau 4 onafhankelijk gevalideerd?
Antwoord DB: In maart 2026 is het AB van BSOB geïnformeerd over de stand van zaken ten aanzien van gegevensbescherming en volwassenheidsniveau managementsysteem. De conclusie hierbij was dat de gegevensbescherming binnen BSOB aantoonbaar op orde is en er steeds meer structureel gestuurd wordt. De resterende stap naar volwassenheidsniveau 4 zit niet in techniek, maar in blijvende managementsturing.

117. Wat betekent de verschuiving van werkzaamheden meetbedrijven naar Aa en Maas voor kosten, FTE, aansprakelijkheid en dienstverlening?
Antwoord DB: De kosten die samenhangen met de werkzaamheden voor de meetbedrijven blijven gelijk. Er vindt alleen een verschuiving plaats van de fte’s en daarmee samenhangende personele kosten van BSOB naar Aa en Maas. Alle werkzaamheden ten aanzien van de heffingsadvisering komen daardoor in handen van het waterschap, BSOB zorgt voortaan alleen nog voor de aanslagoplegging. Hiermee vervalt de splitsing tussen heffingsadvisering (voorheen door BSOB) en het fiscale toezicht (door handhavers van het waterschap). Doordat beide activiteiten voortaan door het waterschap worden uitgevoerd is er geen onderlinge afstemming meer nodig en verloopt het proces efficiënter.

118. Kan BSOB / DAGELIJKS BESTUUR aangeven welke initiatieven mogelijk later tot extra financiële claims richting deelnemers leiden?
Antwoord DB: Niet duidelijk was wat hiermee bedoeld wordt. Op basis van de door u aangeleverde specificatie komen wij tot het volgende antwoord: wat de verbeterinitiatieven betreft wordt verwezen naar het gegeven antwoord op de eerder hierover gestelde vraag. Van de initiatieven die nog niet financieel zijn meegenomen in de begroting is nu nog niet duidelijk of dit in latere jaren alsnog tot extra financiële claims gaat leiden. Daarbij geldt dat BSOB ook bereikte (financiële) resultaten van de verbeterinitiatieven kan inzetten ter dekking van andere initiatieven.

Bijlage 4: Concept zienswijze

Bron: Concept zienswijze 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027, p. 1.

119. Waarom wordt een volledig positieve zienswijze voorgesteld zonder aandachtspunten over de € 1,785 miljoen niet-acceptabele aanbestedingsonrechtmatigheid?
Antwoord DB: Zie ook eerdere antwoord op vraag 13. Volgens de Wet Gemeenschappelijke regelingen geldt er alleen een zienswijzeprocedure voor conceptbegrotingen en niet voor jaarstukken. De zienswijze heeft dan ook alleen betrekking op de bijgevoegde Ontwerpbegroting 2027. Daarnaast geldt dat de portefeuillehouder al nader is ingegaan op de aanbestedingsonrechtmatigheden in de commissievergadering AFZ.

120. Is het dagelijks bestuur bereid de zienswijze aan te vullen met het verzoek om uiterlijk bij de bestuursrapportage 2026 te rapporteren over herstel van de aanbestedingsonrechtmatigheden?
Antwoord DB: Nee, zie antwoord vorige vraag. De portefeuillehouder heeft reeds nadere uitleg gegeven over de aanbestedingsonrechtmatigheden in de commissievergadering AFZ.

121. Kan de zienswijze worden aangevuld met de verwachting dat afwijkingen in de deelnemersbijdrage van Aa en Maas tijdig worden gemeld, inclusief oorzaak en prognose?
Antwoord DB: Nee, de deelnemers hebben al met BSOB lopende afspraken gemaakt over tijdige rapportage naar de deelnemers in de (bestuurs)rapportages die BSOB opstelt.

122. Kan de zienswijze aandacht vragen voor meetbare voortgang op telefonische bereikbaarheid, ziekteverzuim, Wmebv, WOO, BCP en gegevensbescherming?
Antwoord DB: Nee, dit zijn al onderwerpen die aan bod komen in de reguliere bestuursrapportages die BSOB opstelt.

123. Wordt de typefout in het onderwerp van de zienswijze gecorrigeerd voordat de brief wordt verzonden?
Antwoord DB: Ja.

124. Waarom wordt in de zienswijze niet verwezen naar de financiële impact voor Aa en Maas in 2026 en 2027?
Antwoord DB: De financiële impact staat aangegeven in de adviesnota en blijft hoofdzakelijk beperkt tot de loonstijgingen en inflatiecorrecties. Verder zijn voor de toetreding van waterschap De Dommel nog geen ervaringscijfers beschikbaar en zijn daardoor een aantal aannames en inschattingen gedaan. Pas na afloop van 2026 wordt duidelijk wat de financiële gevolgen hiervan zijn voor de andere deelnemers.

125. Kan het AB de zienswijze vaststellen met toevoeging van een korte bestuurlijke alinea met deze aandachtspunten?
Antwoord DB: Nee, zie eerdere antwoorden.

Wijziging Gemeenschappelijke regeling (GR) Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)

Commissie Algemene- en Financiële Zaken

ADVIES: *De commissie adviseert positief. Het agendapunt vooralsnog als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.*
Afhankelijk van de beantwoording van de technische vragen van de fractie BBB verzoekt de fractie BBB dit agendapunt als bespreekpunt te agenderen.

De ***fractie BBB*** heeft de volgende technische vragen ingediend:

Vragen BBB-fractie Waterschap Aa en Maas n.a.v. wijziging Gemeenschappelijke Regeling BSOB

126. Waarom wordt voorgesteld om géén zienswijze in te dienen, terwijl de stukken duidelijke technische onvolkomenheden bevatten, waaronder inconsistenties over de toetredingsdatum 2027/2028 en zichtbare commentaren in de geconsolideerde tekst?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, pp. 1-3; Bijlage 2, p. 1; Bijlage 4, pp. 1-2; Bijlage 5, pp. 5-6, 11 en 13. Waarom materieel: Dit raakt de kwaliteit van de besluitvorming en de vraag of een korte technische zienswijze nodig is.
Antwoord DB: De toetredingsdatum wordt definitief 2028. Eventuele onvolkomenheden worden verwijderd in de definitieve versies die u voorgelegd krijgt later dit jaar tijdens de toestemmings- en instemmingsprodecure. De commentaren zijn juist bewust toegevoegd om zichtbaar te maken welke wijzigingen worden doorgevoerd. Voorgaande punten worden ambtelijk met BSOB gedeeld en vormen geen aanleiding om nu alsnog een zienswijze in te dienen.

127. Kan het dagelijks bestuur onderbouwen waarom toetreding van de Dommelvallei-gemeenten geen financiële gevolgen heeft voor de huidige deelnemers, inclusief effecten op kostenverdeling, garantstelling, governance en eventuele uittredings- of frictierisico's?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 4, pp. 2-3; Bijlage 5, pp. 12-14. Waarom materieel: De financiële stelling is belangrijk, maar in de adviesnota nog beperkt onderbouwd.
Antwoord DB: De toetreding heeft geen financiële gevolgen aangezien de Dommelvallei-gemeenten al worden behandeld als ware zij reeds deelnemer (met uitzondering van vertegenwoordiging in het bestuur van BSOB). Enige wijziging die optreedt is dat zij met toetreding ook een zetel krijgen in het AB van BSOB met bijbehorend stemrecht. De uitredings- of frictierisico's zijn niet anders dan die van de andere deelnemers. Enige verschil is dat net als de recente toetreder waterschap De Dommel, de Dommelvallei-gemeenten de eerste 3 jaar na toetreding niet kunnen uittreden (zie artikel 55).

128. Hoe werkt de nieuwe besluitvormingsregel praktisch als geen stemming wordt gevraagd en een voorstel volgens artikel 16, lid 3, als aangenomen geldt? Wordt dan ook geborgd dat zowel een gemeente als een waterschap het besluit steunt?
Bronpagina('s): Bijlage 5, p. 5. Waarom materieel: De nieuwe gemengde meerderheidsregel kan anders in de praktijk worden omzeild of onduidelijk uitwerken.
Antwoord DB: Als ex art. 16, lid 3 geen stemming wordt aangevraagd (en het voorstel is aangenomen) blijft art.14 buiten beeld en is de verhouding geen beslisfactor. Het AB gaat zelf over de toepasbaarheid van art. 16 lid

129. Hoe verhoudt de nieuwe doorslaggevende stem van de voorzitter bij staking van stemmen zich tot artikel 16, lid 4 en lid 5, waar bij staking juist uitstel of verwerping van het voorstel is geregeld?
Bronpagina('s): Bijlage 1, p. 2; Bijlage 5, pp. 5-6. Waarom materieel: Mogelijk conflicteren bepalingen over staken van stemmen.
Antwoord DB: Deze vraag is door de portefeuillehouder mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ.

130. Waarom is de harde ontbindende voorwaarde van toestemming door de gemeenteraden van Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel niet expliciet zichtbaar opgenomen in de tekst van de 3e wijziging zelf?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 2, p. 1; Bijlage 4, p. 3. Waarom materieel: De toetredingsprocedure wordt gestart voordat de raden formeel toestemming hebben gegeven.
Antwoord DB: Deze vraag is door de portefeuillehouder mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ.

131. Welke gevolgen heeft het feit dat deelnemers volgens artikel 58a geen zienswijze kunnen leveren op andere bestuursbesluiten dan waar de regeling expliciet in voorziet? Is de invloed van het AB van Aa en Maas daarmee voldoende geborgd?
Bronpagina('s): Bijlage 5, p. 15. Waarom materieel: Dit raakt de toekomstige controlerende rol van het AB van Aa en Maas.
Antwoord DB: Deze vraag is door de portefeuillehouder mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ.

132. Wordt de geconsolideerde tekst juridisch en redactioneel opgeschoond vóórdat deze als definitieve referentietekst wordt gebruikt, inclusief verwijdering van commentaren, herstel van artikelnummering en correctie van dubbele of afwijkende formuleringen?
Bronpagina('s): Bijlage 5, pp. 5-6, 11 en 13. Waarom materieel: De geconsolideerde GR moet juridisch betrouwbaar en bestuurlijk controleerbaar zijn.
Antwoord DB: Ja.

Dossier 3207 voorblad

133. Waarom wordt voorgesteld om af te zien van een zienswijze, terwijl dit dossier wijzigingen bevat in stemverhouding, dagelijks bestuur, voorzitterschap en toetredingsprocedure?
Bronpagina('s): Dossier 3207 voorblad, p. 1; Bijlage 3, p. 1. Waarom materieel: Raakt direct aan de bestuurlijke invloed van Aa en Maas.
Antwoord DB: In de adviesnota staan hiervoor de argumenten vermeld.

134. Waarom is digitale toegankelijkheid niet toegepast bij dit openbare bestuursdossier, en wordt dit vóór publicatie of verdere besluitvorming hersteld?
Bronpagina('s): Dossier 3207 voorblad, p. 1. Waarom materieel: Toegankelijkheid is relevant voor controleerbaarheid en publieke verantwoording.
Antwoord DB: Alle stukken betreffende dit agendapunt zijn openbaar en via de website van het waterschap digitaal beschikbaar.

135. Is de commissie gevraagd om inhoudelijk oordeel te geven over de wijzigingen, of uitsluitend om kennis te nemen van het voornemen geen zienswijze in te dienen?
Bronpagina('s): Dossier 3207 voorblad, p. 1. Waarom materieel: Verduidelijkt de rol van AFZ in de voorbereiding.
Antwoord DB: Met agendering van dit onderwerp wordt de commissie in de gelegenheid gesteld om een inhoudelijk oordeel te geven en om in te stemmen met het in de adviesnota beargumenteerde voornemen om geen zienswijze in te dienen.

136. Kan het dagelijks bestuur bevestigen dat alle bijlagen volledig, definitief en onderling consistent zijn voordat het AB besluit geen zienswijze in te dienen?
Bronpagina('s): Dossier 3207 voorblad, p. 1; Bijlage 2, p. 1; Bijlage 4, pp. 1-2; Bijlage 5, pp. 5-15. Waarom materieel: Er zijn aanwijzingen voor inconsistenties en redactionele restanten.
Antwoord DB: Ja.

137. Wordt het AB in het najaar opnieuw in positie gebracht bij de formele toe- en instemmingsprocedure, ook als nu geen zienswijze wordt ingediend?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2. Waarom materieel: Borgt dat het AB later nog expliciet kan sturen.

Antwoord DB: Ja.

Adviesnota en besluit AB

Bronnen: Adviesnota en besluit AB, pp. 1-3.

Conceptvragen, gerangschikt naar afnemende materialiteit

138. Waarom is gekozen voor afzien van een zienswijze in plaats van een korte technische zienswijze met correctiepunten en aandachtspunten?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, pp. 1-3. Waarom materieel: Een zienswijze kan instemmend zijn en toch bestuurlijke kwaliteit verbeteren.
Antwoord DB: Zie argumentatie in de adviesnota. Graag correctiepunten en onvolkomenheden z.s.m. doorgeven, dan kunnen deze ambtelijk worden doorgegeven aan BSOB en nog worden aangepast voordat de formele toe- en instemmingsprocedure wordt opgestart.

139. Waarop is de conclusie gebaseerd dat toetreding van de Dommelvallei-gemeenten geen financiële gevolgen heeft voor de huidige deelnemers? Is dit juridisch-financieel doorgerekend?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 5, pp. 12-14. Waarom materieel: Financiële gevolgen kunnen indirect ontstaan via kostenverdeling, garantstelling en governance.
Antwoord DB: De toetreding heeft geen financiële gevolgen aangezien de Dommelvallei-gemeenten al worden behandeld als ware zij reeds deelnemer (met uitzondering van vertegenwoordiging in het bestuur van BSOB). Enige wijziging die optreedt is dat zij met toetreding ook een zetel krijgen in het AB van BSOB met bijbehorend stemrecht. Ja, dit is juridisch-financieel beoordeeld.

140. Kan het dagelijks bestuur toelichten welke punten de externe jurist precies heeft beoordeeld en of daarbij ook is gekeken naar artikel 16 in relatie tot de nieuwe artikelen 14 en 24?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 5, pp. 5-6. Waarom materieel: Juridische zorgvuldigheid is een belangrijk argument voor geen zienswijze.
Antwoord DB: Art 14 GR BSOB gaat over de voorwaarden van de stemverhouding en art. 24 gaat over het (roulerende) voorzitterschap, terwijl art. 16 gaat over de wijze van stemmen. De aanpassingen aan art. 14 en 24 vragen geen aanpassing aan art. 16 GR BSOB.

141. Waarom staat onder 'Beoogd effect' dat een zienswijze wordt afgegeven, terwijl het voorstel is om geen zienswijze in te dienen?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, pp. 1-2. Waarom materieel: Formele besluitstukken moeten helder zijn over het doel van het besluit.
Antwoord DB: Bij het beoogde effect wordt bedoeld dat gebruik gemaakt kan worden van het afgeven van een zienswijze. Zoals beargumenteerd in de adviesnota wordt nu gevraagd om geen zienswijze af te geven.

142. Welke gevolgen heeft het voor de positie van Aa en Maas als de Dommelvallei-raden geen toestemming geven, en wordt dit scenario nog apart aan het AB voorgelegd?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 4, p. 3. Waarom materieel: De toetreding kent een expliciet voorbehoud.
Antwoord DB: De verwachting is dat de Dommelvallei-raden nog dit jaar gaan instemmen met toetreding tot BSOB. Niet toetreden is voor deze gemeenten geen optie, zij hebben immers geen taxateurs en belastingambtenaren en geen vereiste software om de taken weer van BSOB over te kunnen nemen. Bovendien zijn zij zeer tevreden met de huidige dienstverlening door BSOB en met de daarmee samenhangende financiële deelnemersbijdrage. Dit is dan ook geen realistisch scenario wat voorgelegd gaat worden.

143. Is het dagelijks bestuur bereid het besluit aan te vullen met de opdracht om technische inconsistenties vóór de formele instemmingsfase te laten herstellen?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, pp. 2-3; Bijlage 2, p. 1; Bijlage 5, pp. 5-15. Waarom materieel: Dit borgt kwaliteit zonder dat een inhoudelijke zienswijze nodig hoeft te zijn.
Antwoord DB: Ja, dan wel graag z.s.m. nader specificeren welke technische inconsistenties het betreft zodat deze ambtelijk kunnen worden doorgegeven aan BSOB en nog worden aangepast voordat de formele toe- en instemmingsprocedure wordt opgestart.

144. Wordt het AB in het najaar een volledig overzicht gegeven van zienswijzen van andere deelnemers en de wijze waarop BSOB daarmee is omgegaan?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2. Waarom materieel: Belangrijk voor de vervolgstap in de toe- en instemmingsprocedure.
Antwoord DB: Ja.

Bijlage 1 - 2e wijziging van de GR BSOB

Bronnen: Bijlage 1 2e Wijziging van de GR BSOB, pp. 1-2.

145. Hoe wordt in de praktijk vastgesteld dat bij ieder besluit naast een meerderheid ook minimaal één gemeente en één waterschap vóór hebben gestemd?
Bronpagina('s): Bijlage 1, p. 1; Bijlage 5, p. 5. Waarom materieel: De nieuwe stemregel moet praktisch uitvoerbaar zijn.
Antwoord DB: Dat is een taak voor de voorzitter c.q. de secretaris.

146. Hoe wordt omgegaan met voorstellen die zonder stemming worden aangenomen volgens artikel 16, lid 3? Wordt dan de eis van steun door beide categorieën deelnemers nog expliciet getoetst?
Bronpagina('s): Bijlage 5, p. 5. Waarom materieel: Zonder verduidelijking kan de nieuwe bescherming in artikel 14 minder scherp werken.
Antwoord DB: Nee, dan is het overbodig te toetsen.

147. Hoe verhoudt de doorslaggevende stem van de voorzitter bij staking van stemmen zich tot de bestaande regeling in artikel 16 over uitstel of verwerping bij staking?
Bronpagina('s): Bijlage 1, p. 2; Bijlage 5, pp. 5-6. Waarom materieel: Mogelijk juridisch interpretatiepunt.
Antwoord DB: Deze vraag is door de portefeuillehouder mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ.

148. Welke portefeuilleverdeling wordt beoogd in het dagelijks bestuur van vijf leden, en hoe wordt daarover aan het AB van Aa en Maas gerapporteerd?
Bronpagina('s): Bijlage 1, p. 1; Bijlage 4, pp. 1-2. Waarom materieel: Uitbreiding van het DB moet leiden tot betere sturing, niet alleen tot grotere bestuurlijke bezetting.
Antwoord DB: Zodra het nieuwe DB bestaande uit 5 leden geformeerd is, zullen in onderling overleg de portefeuilles verdeeld worden. Het DB-lid namens waterschap Aa en Maas zal t.z.t. in de commissie AFZ mededelen hoe de portefeuilleverdeling eruit ziet.

149. Waarom is gekozen voor een niet-verlengbare voorzittersperiode van drie jaar, en wat betekent dit voor continuïteit bij langlopende dossiers zoals ICT, aanbesteding en deelnemersbijdragen?
Bronpagina('s): Bijlage 1, pp. 1-2; Bijlage 5, p. 6. Waarom materieel: Bestuurlijke continuïteit is relevant bij een uitvoeringsorganisatie met structurele taken.

Antwoord DB: Een verplicht roulerend voorzitterschap biedt ruimte voor verandering, maar beperkt anderzijds inderdaad op ervaring en dossierkennis. Het is daarom belangrijk dat er aandacht is voor een goede overdracht met vastlegging in dossiers.

150. Is de formulering 'na, op of voor' in artikel 35, lid 2, juridisch bewust gekozen, of kan deze duidelijker worden geformuleerd?
Bronpagina('s): Bijlage 1, p. 2; Bijlage 3, p. 1. Waarom materieel: Voorkomt onduidelijkheid over overgedragen waterschapsbelastingen.
Antwoord DB: Ja, dat is bewust om voor Aa en Maas gelijk te blijven met de formulering bij De Dommel en ook na de toetreding tot BSOB heeft Aa en Maas een nieuwe belasting ingesteld (de zuiveringsrechten per 2026) die hierdoor ook direct onder de werking van de GR valt.

151. Welke waarborgen gelden als een toetredingsbesluit ver vooruit wordt genomen op basis van artikel 54, lid 5, maar financiële of bestuurlijke omstandigheden vóór de ingangsdatum wijzigen?
Bronpagina('s): Bijlage 1, p. 2; Bijlage 4, p. 3. Waarom materieel: Relevant voor toekomstige groei en risicobeheersing.
Antwoord DB: In de GR is de toetredingsprocedure met de daarbij behorende voorwaarden en termijnen vastgelegd. Indien er om redenen toch van afgeweken gaat worden, zal in een dergelijk geval specifiek bekeken worden of waarborgen van toepassing worden verklaard. Doel van de aanpassing in art. 54, lid 5 is niet om alvast ver vooruit besluiten te kunnen nemen, maar om flexibiliteit in te bouwen in de procedure zonder de zorgvuldigheid van de procedure geweld aan te doen.

Bijlage 2 - 3e wijziging van de GR BSOB
Bronnen: Bijlage 2 3e Wijziging van de GR BSOB, p. 1.

152. Wordt de tegenstrijdigheid tussen toetreding per 1 januari 2027 in de overweging en inwerkingtreding per 1 januari 2028 in artikel II vóór AB-behandeling gecorrigeerd?
Bronpagina('s): Bijlage 2, p. 1; Bijlage 4, pp. 1-3. Waarom materieel: Dit is de meest concrete mogelijke fout in het dossier.
Antwoord DB: Ja, toetreding wordt definitief per 1 januari 2028.

153. Waarom is de ontbindende voorwaarde van toestemming door de drie gemeenteraden niet expliciet in de 3e wijziging zelf opgenomen?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 4, p. 3; Bijlage 2, p. 1. Waarom materieel: De procedure start voordat de raadstoestemming er is.
Antwoord DB: Die voorwaarde maakt geen deel uit van het wijzigingsbesluit van de GR BSOB, maar alleen van de besluitvorming zelf. Vandaar dat het niet in de 3e wijziging staat.

154. Welke belastingtaken en bevoegdheden dragen Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel bij toetreding precies over aan BSOB, en zijn er afwijkingen ten opzichte van artikel 35?
Bronpagina('s): Bijlage 2, p. 1; Bijlage 5, p. 8. Waarom materieel: Formele toetreding moet aansluiten bij concrete taakoverdracht.
Antwoord DB: BSOB voert de belastingtaken van deze drie gemeenten op dit moment al uit. Hier verandert niets aan bij toetreding. Hierbij gaat het om de basis van WOZ, OZB, Rioolheffing en afvalstoffenheffing. Andere belastingen worden bij overeenkomst overgedragen (art 36 GR BSOB).

155. Zijn alle financiële, personele, ICT- en gegevensbeschermingsgevolgen van omzetting van DVO naar GR-deelname schriftelijk bevestigd?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 4, pp. 2-3. Waarom materieel: De adviesnota stelt geen financiële gevolgen, maar dat moet aantoonbaar zijn.
Antwoord DB: BSOB voert de belastingtaken van deze drie gemeenten op dit moment al uit. Aan de financiële, personele, ICT- en gegevensbeschermingsgevolgen verandert niets bij toetreding.

156. Wat gebeurt er met de dienstverlening aan de drie gemeenten als één gemeenteraad geen toestemming geeft?
Bronpagina('s): Bijlage 4, p. 3. Waarom materieel: De informatiebrief stelt dat continuering na 1 januari 2028 anders niet mogelijk is.
Antwoord DB: Als de raad van één van de deelnemers in de GR van BSOB geen toestemming geeft, zal de toetreding met 2/3e stemmen doorgang vinden. Indien de gemeenteraad van een van de drie toetreders geen toestemming geeft (voor het verzoek van het college aan BSOB) dan kunnen de andere twee toetreden en zal de 'dissident' zelf een oplossing moeten zoeken voor na 1 januari 2028.

157. Waarom is de volgorde van genoemde gemeenten in de overweging anders dan in de begripsbepaling, en is dit bewust of redactioneel?
Bronpagina('s): Bijlage 2, p. 1. Waarom materieel: Klein, maar relevant bij een formele regelingstekst.
Antwoord DB: Er is geen reden voor welke volgorde dan ook, hoewel hoofdzakelijk een alfabetische volgorde wordt gebruikt.

158. Wordt het AB van Aa en Maas nog apart geïnformeerd over de besluitvorming in de drie gemeenteraden voordat de formele instemmingsprocedure wordt afgerond?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 4, p. 3. Waarom materieel: Aa en Maas moet weten of het voorbehoud is vervuld.
Antwoord DB: Nee, het AB van BSOB krijgt die informatie, zodat vervolgens de formele bestuurlijke toe- en instemmingsprocedure bij de deelnemers (o.a. met het AB van Aa en Maas) kan worden opgestart.

Bijlage 4 - (Raads)informatiebrief inzake voorgestelde wijzigingen GR BSOB
Bronnen: Bijlage 4 (Raads)informatiebrief inzake voorgestelde wijzigingen GR BSOB, pp. 1-3.

159. Wordt de foutieve of onduidelijke verwijzing naar formele toetreding per 2027 in de informatiebrief gecorrigeerd naar 2028?
Bronpagina('s): Bijlage 4, p. 1. Waarom materieel: Voorkomt verwarring over de ingangsdatum.
Antwoord DB: Nee, deze informatiebrief is reeds enige tijd geleden verspreid naar alle deelnemers en wordt specifiek gebruikt voor de te doorlopen zienswijzeprocedure. In de in het najaar te volgen toe- en instemmingsprocedure wordt opgenomen dat de toetreding definitief 1 januari 2028 wordt.

160. Waarom wordt de toetredingsprocedure gestart in afwijking van artikel 54, lid 1, en is dit juridisch expliciet getoetst?
Bronpagina('s): Bijlage 4, p. 3; Bijlage 5, p. 13. Waarom materieel: De procedure start voordat alle raadstoestemmingen zijn verkregen.
Antwoord DB: Als eerst het formele besluit tot toestemming van de gemeenteraad van de toetreders zou worden afgewacht, is door de doorlooptijd met de zienswijzen bij de raden/AB's van de deelnemers gezamenlijke besluitvorming met de andere GR aanpassingen niet mogelijk en krijgen de deelnemers te maken met twee identieke procedures achter elkaar. Een juridische toets geeft aan dat er geen wetgeving in de weg staat aan deze werkwijze.

161. Hoe wordt de harde ontbindende voorwaarde van raadstoestemming precies vastgelegd in de besluitvorming van BSOB en de deelnemers?

Bronpagina('s): Bijlage 4, p. 3; Adviesnota en besluit AB, p. 2. Waarom materieel: De voorwaarde is essentieel voor rechtszekerheid.
Antwoord DB: Het maakt onderdeel uit van de besluitvorming en is daarmee geborgd.

162. Wat is het scenario als één van de drie Dommelvallei-gemeenten niet toetreedt, maar de andere twee wel?
Bronpagina('s): Bijlage 4, p. 3. Waarom materieel: De informatiebrief bespreekt alleen het gezamenlijke risico.
Antwoord DB: Zie hiervoor. Elke van de drie gemeenten heeft een eigen toetredingsverzoek. Als twee wel toetreden en een niet, dan zal die ene gemeente vanaf 1 januari 2028 een andere oplossing dienen te vinden voor de WOZ- en Belastingtaken omdat die na die datum door BSOB niet worden gecontinueerd.

163. Welke financiële en organisatorische gevolgen heeft het voor BSOB als dienstverlening aan de drie gemeenten na 1 januari 2028 niet kan worden voortgezet?
Bronpagina('s): Bijlage 4, p. 3. Waarom materieel: Dit kan indirect gevolgen hebben voor overhead, formatie en kostenverdeling.
Antwoord DB: Zoals eerder aangegeven is dit geen reëel scenario. Het eventueel wegvallen van de werkzaamheden (en dus ook de hiermee samenhangende directe kosten) compenseert voor het wegvallen van de inkomsten uit de DVO-bijdragen. BSOB heeft dan nog anderhalf jaar om de mogelijke gevolgen op overhead en formatie op te vangen (bijvoorbeeld door andere gemeenten toe te laten treden of door natuurlijk verloop).

164. Waarom wordt verdere groei door aanvullende gemeenten genoemd zonder tegelijk de voorwaarden voor schaalvoordeel, risicoacceptatie en bestuurlijke grip te benoemen? *Bronpagina('s): Bijlage 4, pp. 1-2. Waarom materieel: Groei is bestuurlijk relevant voor toekomstige positie van Aa en Maas.*
Antwoord DB: Verdere groei wordt gezien als een toekomstige verwachte ontwikkeling. Het bestuur van BSOB gaat nog bespreken in hoeverre dit wenselijk en acceptabel is en welke (rand)voorwaarden gesteld gaan worden aan nieuwe toetreders.

165. Kan de informatiebrief worden aangevuld met een compacte tabel met per wijziging: reden, effect voor deelnemers, financieel effect, besluitvormingsvereiste en risico?
Bronpagina('s): Bijlage 4, pp. 1-3. Waarom materieel: Maakt de informatie beter bruikbaar voor raden en AB's.
Antwoord DB: Nee, deze informatiebrief is reeds enige tijd geleden verspreid naar alle deelnemers en wordt specifiek gebruikt voor een door alle deelnemers op dezelfde wijze te doorlopen zienswijzeprocedure. In bijlage 3 is al een was-wordt-tabel opgenomen met nadere toelichting.

Bijlage 5 - Geconsolideerde tekst GR BSOB na wijziging 1, 2 en 3
Bronnen: Bijlage 5 GR BSOB geconsolideerde tekst, pp. 1-16.

166. Worden alle zichtbare commentaren en redactionele markeringen uit de geconsolideerde tekst verwijderd voordat deze bestuurlijk of juridisch als referentie wordt gebruikt?
Bronpagina('s): Bijlage 5, pp. 5-6, 8, 11 en 13. Waarom materieel: Een geconsolideerde regeling hoort schoon en juridisch betrouwbaar te zijn.
Antwoord DB: Ja.

167. Waarom begint artikel 52 in de geconsolideerde tekst met lid 6, en wordt de nummering van dit artikel hersteld?
Bronpagina('s): Bijlage 5, p. 13. Waarom materieel: Dit is een duidelijke tekstuele bijzonderheid in een financieel kernartikel.
Antwoord DB: Het betreft een fout die wordt hersteld.

168. Wordt de dubbele zin in artikel 45 gecorrigeerd?
Bronpagina('s): Bijlage 5, p. 11. Waarom materieel: Duidt op eindredactieproblemen in de geconsolideerde tekst.
Antwoord DB: Nee, er staat geen dubbele zin!

169. Hoe wordt de nieuwe stemregel van artikel 14 toegepast bij besluitvorming zonder stemming volgens artikel 16, lid 3?
*Bronpagina('s): Bijlage 5, p. 5. Waarom materieel: De bescherming van waterschap en gemeenten moet ook praktisch werken.*Moet artikel 16 worden aangepast of toegelicht vanwege de nieuwe doorslaggevende stem van de voorzitter in artikel 24, lid 4?
Bronpagina('s): Bijlage 5, pp. 5-6. Waarom materieel: Voorkomt tegenstrijdige uitleg bij staking van stemmen.
Antwoord DB: Deze vraag is hiervoor reeds beantwoord.

170. Wat betekent toetreding van nieuwe gemeenten concreet voor artikel 47 kostentoerekening en artikel 53 garantstelling?
Bronpagina('s): Bijlage 5, pp. 12-13. Waarom materieel: Dit raakt de financiële positie en risico's van huidige deelnemers.
Antwoord DB: Toetreding van nieuwe gemeenten heeft geen gevolgen voor de kostentoerekenings-systematiek zelf, deze blijft ongewijzigd. Wat de garantstelling betreft geldt dat ook de nieuw toegetreden gemeenten hieraan gehouden kunnen worden.

171. Is de informatiepositie van het AB van Aa en Maas voldoende geborgd, gezien artikel 58a het zienswijzerecht beperkt tot expliciet geregelde situaties en artikel 58b geen adviescommissie instelt?
Bronpagina('s): Bijlage 5, p. 15. Waarom materieel: Richt zich op toekomstige democratische controle.
Antwoord DB: Deze vraag is door de portefeuillehouder mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ.

Zienswijze concept jaarplan en begroting RNOB 2027

Commissie Algemene- en Financiële Zaken

ADVIES: *De commissie adviseert positief. Het agendapunt als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.*

De ***fractie CDA*** valt het op dat er een nieuwe bestemmingsreserve, nieuwe kansen, nieuwe agenda bij zijn gekomen. En vraagt wat voor kader hieronder ligt, hoe zetten we dat in, hoe wordt dat democratisch geborgd?
Antwoord DB: Het bestuur van RNOB heeft ingestemd met het opstellen van een nieuwe Samenwerkingsagenda, de basis onder de werkzaamheden van RNOB. De huidige Samenwerkingsagenda dateert uit 2020. Net zoals de huidige Samenwerkingsagenda zal de nieuwe agenda opgesteld worden met een participatieproces waarbij input wordt opgehaald bij maatschappelijke organisaties, bij colleges van B&W en gemeenteraden en de DBs en

	algemeen besturen van de waterschappen in onze regio. Dit start in Q3 2026. De uiteindelijke Samenwerkingsagenda wordt aan het eind van dat proces ook behandeld in diezelfde gremia, voorafgegaan door bijeenkomsten waar gemeenteraadsleden en leden van algemeen besturen verzoeken (moties) en wijzigingsvoorstellen (amendementen) kunnen indienen. Afronding van dit traject is voorzien in Q3 2027. **Antwoord RNOB**: Deze bestemmingsreserve bestaat al sinds 2022. De reden hiervoor is dat wij de begroting in een vroeg stadium moeten opstellen, waardoor het nodig is om enige financiële ruimte te creëren om in te kunnen spelen op actuele en urgente ontwikkelingen. Met deze reserve vragen wij de gemeenteraden om ons een (beperkte) financiële flexibiliteit te bieden. Dit stelt ons in staat om adequaat te handelen wanneer dat nodig is. Aan de besteding van deze middelen ligt altijd een besluit van het bestuur van RNOB ten grondslag. De ***fractie Partij voor de Dieren*** vraagt of het AB het Jaarverslag nog toegestuurd krijgt. **Antwoord DB**: De conceptversie ligt intern voor bij het bestuur van RNOB. Verwachting is publicatie op de regiodag 18 juni en kan dan voor het AB 2e helft 2026 worden geagendeerd. Inzake opgave vitale leefomgeving verbaasd de ***fractie BBB*** zich erover dat een doel ontbreekt om de riooloverstorten aan te pakken en elkaar erop te wijzen. Onderbouwd dat als volgt: wij werken met gemeenten en gemeenten met de waterschappen. De ***fractie BBB*** vindt het dan ook jammer dat dit onderwerp niet is opgenomen in de stukken en verzoekt dit de volgende keer mee te nemen en nu al in de zienswijze dat dit doel uitgebreid kan worden. De ***fractie Partij voor de Dieren*** leest dat er gesteld wordt dat ons waterschapsbelang nu goed wordt gewaarborgd en ziet dat aspecten die voor ons belangrijk zijn ook worden meegenomen. Maar ziet toch meer kansen liggen zoals overstorten en wellicht ook het verminderen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen om ons waterschapsbelang verder in het RNOB te laten doorklinken. **Antwoord DB:** Dank voor de suggestie, wordt ter overweging meegegeven aan de betreffende portefeuillehouders om dit in de betreffende commissie van de RNOB in te brengen. Specifiek over riooloverstorten zegt de dijkgraaf dat het ontzettend in de belangstelling staat, omdat wij in RNOB bezig zijn om de KRW impuls verder uit te rollen. Wij hebben nu overleggen met de gemeenten overleg over de KRW en één van de onderdelen is riooloverstorten. Er zijn vanuit de provincies en waterschappen ambassadeurs aangesteld die gemeenten helpen om dit op te pakken. Hoewel riooloverstorten niet direct terug te zien is, is het wezenlijk onderdeel van meerdere onderdelen binnen de KRW aanpak met de gemeenten. Geprobeerd wordt om continue te kijken naar meekoppeling van ons waterschapsbelang aan die van de gemeentenbelangen, dit is ook echt de meerwaarde van deze samenwerking.

PRESENTATIES

Presentatie Influentstrategie (oordeelsvormend)	
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	**Antwoord DB:** De opgehaalde wensen en bedenkingen zullen worden meegenomen in de verdere uitwerking van de definitieve strategie.
Presentatie Strategie overstorten en uitlaten (beeldvormend)	
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	De ***fractie Geborgden*** heeft de behoefte aan een ‘dashboard’ of informatie over de overstorten zoals de stand van zaken, de registratie van overstoren en waar komt de vervuiling vandaan. **Antwoord DB:** Verwezen wordt naar de vorige ‘Presentatie Waterkwaliteit achter riooloverstorten’ in de commissie Waterketen en Duurzaamheid van 23 oktober 2025 en het Adviseringsoverzicht met de beantwoording van de schriftelijke vragen van de fractie BBB met verwijzing naar Geoweb en het advies om de tegel Basis te gebruiken omdat deze overzichtelijker is).
Presentatie Waterschapsverkiezingen 2027 (informerend)	
Commissie Algemene- en Financiële Zaken	Hiervan wordt kennisgenomen. Ten aanzien van de recent georganiseerde informatieavonden vraagt de ***fractie BBB*** of er inzicht bestaat vanuit welke gebieden/kernen van het waterschapsgebied de deelnemers (belangstellenden) komen. **Antwoord DB:** Er is een overzicht bijgevoegd met de vermelding van de woonplaats van de belangstellenden voor de informatieavond van potentieel kandidaat AB-leden. De ***fractie BBB*** vraagt om meer informatie over belangrijke procesmomenten zoals bijvoorbeeld de registratie van de kandidatenlijst etc. **Antwoord DB:** Deze informatie kunt u vinden op een speciaal ingerichte pagina van de Kiesraad, Waterschappen | Kiesraad.nl. Ook op de website van Aa en Maas kunt u uitgebreide informatie vinden via Waterschapsverkiezingen | Waterschap Aa en Maas. De ***fractie Partij voor de Dieren*** vraagt aandacht voor een juiste registratie van ondersteuningsverklaringen door de gemeenten. **Antwoord DB:** We zullen dit punt onder de aandacht brengen van de gemeenten.

STUKKEN TER KENNISNAME

Rapportage instandhouding waterveiligheid 2025	
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	Hiervan wordt kennisgenomen. Op verzoek van de ***fractie BBB*** wordt dit onderwerp ter bespreking geagendeerd voor een volgende commissie. Heeft hiertoe de onderbouwende vragen ingediend bij griffie.
Rijksbijdragen groenblauwe opgaven	

Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	Hiervan wordt kennisgenomen. De fractie ***Water Natuurlijk*** heeft van de projecten het idee dat het belangrijke processen zijn ook voor onze doelen en zou daar graag overzicht in krijgen. Inhoudelijk, wat speelt er o.a. in Vitale Peel, Strabrechtse Heide? **Antwoord DB**: Toezegging van portefeuillehouder Van Dijk om daarover in een volgende commissievergadering met een presentatie te komen. We zullen dit punt op de actielijst zetten.
Terinzagelegging Programma Howabo	
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	Hiervan wordt kennisgenomen. Portefeuillehouder Van Dijk licht toe dat op dit moment de voorjaarsnota van waterschap De Dommel in voorbereiding is. Daar zit €175 miljoen in voor de taakstelling van waterschap De Dommel. In de volgende vergadercyclus van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid is pas bekend of het AB van waterschap De Dommel daarin heeft bewilligt en dan weten wij of de afhankelijkheid er wel of niet is. Hierop verzoekt de ***fractie Water Natuurlijk*** ter voorbereiding op de commissiebespreking ook de conceptuele studie van Arcadis 2025 te ontvangen en vraagt wanneer de drie aangekondigde benodigde studies beschikbaar zijn. **Antwoord DB:** Het rapport conceptuele studie Howabo bovenstrooms bergen is toegevoegd aan de vergaderstukken. De ***fractie Partij voor de Dieren*** geeft mee buurtbatterij (Orthen) als meekoppelkans nader te onderzoeken. **Antwoord DB**: Portefeuillehouder Van Dijk zegt toe om de meekoppelkans nader te onderzoeken als hem de contactgegevens wordt aangereikt. De ***fractie Partij voor de Dieren*** vraagt of er aangegeven kan worden met welke cijfers er is gerekend. De ***fractie Partij voor de Dieren*** heeft het idee dat uit 2016 is gerekend en dan sindsdien de Aa nog is verdiept en op sommige stukken is verbreed, en vraagt of dit invloed heeft op het waterbergingsgebied aldaar. **Antwoord DB:** Modellen voor oppervlaktewater zijn gebaseerd op actuele data uit het beheerregister. Dit register wordt bijgewerkt na projecten. De gebruikte modellen voor de howabo-opgave dateren uit 2019. Veranderingen sindsdien zijn niet significant genoeg om tussentijdse aanpassing te vereisen. In het programma is periodieke aanpassing (zoals bij NBW-toetsing) voorzien, ahv realisatie bouwstenen (en actuele inzichten klimaat).
SNB Informatienotitie 06 2026 voortgang strategische projecten	
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	Hiervan wordt kennisgenomen.
Evaluatie calamiteit rwzi Land van Cuijk	
Commissie Algemene- en Financiële Zaken	Hiervan wordt kennisgenomen. Inzake procesevaluatie en de leerpunten heeft de ***fractie CDA*** behoefte aan inzicht over de tijdslijn en hoe het proces gelopen is. **Antwoord DB**: Hiervoor wordt verwezen naar de ‘Presentatie over calamiteit rwzi Haps’ in het AB van 12 december 2025 inclusief een uiteenzetting van de tijdslijn. Als dit nog vragen oproept dan kom dan even bij ons op de lijn en kijken we hoe u verder geholpen kunt worden. Inzake de communicatie richting het AB meent de ***fractie Algemene Waterschapspartij*** dat het AB niet tijdig in kennis is gesteld over de calamiteit. **Antwoord DB**: Vanuit de griffie is een eerste emailbericht aan het AB verzonden op 25 november 2025 en een tweede emailbericht is verzonden op 27 november 2025.

STUKKEN TER BESPREKING

Brabantse Routekaart Water en Bodem Sturend	
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	De ***fractie CDA*** stelt dat Water en bodem sturend kan conflicteren met bestuurbaar watersysteem. Vraagt in hoeverre er profiel gegeven kan worden aan ons eigen doel, kernwaarden binnen water en bodem sturend, en hoe dit in het proces meegenomen wordt. **Antwoord DB:** Portefeuillehouder Van Dijk meldt dat de beleidsrijke waterschapsverordening er aan komt. Bodem en water sturend is daarin een van de eerste elementen. Dan kan op verordeningsniveau gezien worden welk element welke rol speelt. Hij stelt voor om dit punt dan verder te bespreken want dan ligt de uitwerking voor. De ***fractie BBB*** geeft mee om in de formulering een verduidelijking aan te brengen dat de kennis inzake water en bodem sturend ook benut kan worden voor het verbeteren van ons watersysteem. **Antwoord DB:** Dank voor de suggestie, nemen we mee.

VOORSTEL VOOR HET HOUDEN VAN EEN BESLOTEN VERGADERING

Verslag van het besloten deel van de commissie Waterketen en Duurzaamheid 19 maart 2026	
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	Het verslag van het besloten deel van de commissie Waterketen en Duurzaamheid d.d. 19 maart 2026 wordt ongewijzigd vastgesteld.

MEDEDELINGEN/RONDVRAAG	
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	De ***fractie CDA*** heeft de volgende rondvraag ingediend: In het Brabants Dagblad lazen wij over de enorme financiële schade aan rioolbuizen in Tilburg door aantasting van beton. Bij eerdere analyses van het Influent kwam men ook sporen van Drugsafval tegen. Dit afval kenmerkt zich door de aanwezigheid van Mierenzuur, Zoutzuur en Zwavelzuur. Dat roept bij ons de vraag op: hebben wij binnen Aa en Maas voldoende inzicht in de risico's van drugsafval, zure lozingen en betonrot binnen onze RWZI en ons rioleringsstelsel? Zijn er bij ons locaties waar dit ook speelt of mogelijk gaat spelen? Meten we op diverse plekken of we zuur Influent ontvangen temeer omdat dit de levensduur van onze RWZI sterk kan bekorten. **Antwoord DB:** Wij monitoren de zuurgraad van ons influent structureel, deze metingen geven geen aanleiding tot enige zorg wat betreft de impact op de levensduur van onze zuiveringen. Incidentele lozingen van drugsafval in het riool vallen niet helemaal uit te sluiten. Wij hebben echter geen enkele aanwijzing dat er sprake is van structurele aantasting van het rioolstelsel.
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	De ***fractie CDA*** heeft bij de mededelingen de volgende vraag gesteld: Gevraagd wordt naar de meetresultaten van de spuitvrije zones in de Peel. ***Antwoord DB:*** Portefeuillehouder Van Dijk heeft in de commissie toegezegd om deze meetresultaten voor het komende AB beschikbaar te stellen.

Woonplaats
Asten
Beek en Donk
Berghem
Berlicum
Berlicum
Boekel
Boxmeer
Boxtel
Den Bosch
Den Dungen
Deurne
Deursen-Dennenburg
Drunen
Drunen
Drunen
Geffen
Geffen
Grave
Haarsteeg
Haarsteeg
Helmond
Helmond
Lith
Loosbroek
Oijen
Oss
Oss
Oss
Oss
Reek
Rosmalen
Rosmalen
Rosmalen
Rosmalen
Rosmalen
Rossum
Schijndel
s-Hertogenbosch
s-Hertogenbosch
s-Hertogenbosch
s-Hertogenbosch
s-Hertogenbosch
s-Hertogenbosch
s-Hertogenbosch
s-Hertogenbosch
s-Hertogenbosch
s-Hertogenbosch

s-Hertogenbosch
s-Hertogenbosch
s-Hertogenbosch
's-Hertogenbosch
Someren
Veghel
Vinkel
Vlijmen
Vlijmen
Vlijmen
Vlijmen
vught
Wijchen
Zeeland

HoWaBo bovenstrooms bergen

conceptuele studie
Provincie Noord-Brabant

22 augustus 2025 - Confidential

Contactpersonen

GERJAN VERHOEFF
sr. projectleider rivieren.

T +31 (0) 6 2706 0786
E gerjan.verhoeff@arcadis.

Arcadis Nederland B.V.
Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch
Nederland

Samenvatting 5

1 Inleiding 7

1.1 Achtergrond 8
1.1.1 Context 8
1.1.2 Huidige opgaven 8
1.2 Leeswijzer 8

2 Methode 10

2.1 Kenmerken stroomgebieden 10
2.1.1 Gebiedskenmerken 10
2.1.2 Afvoeranalyse 10
2.2 Literatuurstudie 11
2.3 Berging op maaiveld en in de beekdalen 11
2.4 Casus 12
2.5 Effect bovenstrooms bergen op de piekwaterstand Den Bosch 13

3 Resultaten 14

3.1 Kenmerken stroomgebieden 14
3.1.1 Analyse piekafvoeren 14
3.1.1.1 Afvoeren Dommel en Aa 14
3.1.1.2 Afvoeren stroomgebieden 15
3.1.2 Gebiedskenmerken stroomgebieden 17
3.2 Literatuurstudie 19
3.2.1 Literatuurstudie 19
3.3 Berging op maaiveld 20
3.3.1 Berging in gehele gebied 20
3.3.2 Oppervlaktes drooglegginsgskaart 24
3.3.3 Berging in de beekdalen 24

4 Casus 27

4.1 Gedetailleerde gebiedsanalyse 27
4.1.1 Stroomgebied Scheepdonkseweg 28
4.1.2 Stroomgebied Bakelse Aa 28
4.1.3 Indicatie kosten 29
4.1.4 Samenvoeging bergingsgebieden 30
4.1.5 Benodigde oppervlak berging in het stroomgebied van de Dommel en Aa 31

5 Effect bovenstrooms bergen op de bergingsopgave bij Den Bosch 32

6 Conclusies 35

7 Aanbevelingen 37

8 Literatuur 39

Bijlage A Input gebiedskenmerken 40

Bijlage B Figuren groot formaat 41

Colofon 51

Samenvatting

Achtergrond
Deze conceptuele studie onderzoekt de mogelijkheden en effecten van bovenstrooms vasthouden/bergen van water in de stroomgebieden van de Dommel en de Aa als bijdrage aan de HoWaBo-opgave (Hoogwateraanpak Brabant Oost). Het doel is om na te gaan of bovenstrooms bergen/vasthouden een bijdrage kan leveren voor het hoogwaterprobleem.

Context
's-Hertogenbosch ligt geheel benedenstrooms van het stroomgebied van de beken Aa en Dommel, die water uit een omvangrijk achterland aanvoeren en naar de Maas afvoeren. Door klimaatverandering nemen extreme neerslaggebeurtenissen toe, waardoor de kans op wateroverlast groeit. De huidige opgave voor waterberging bedraagt 36 miljoen m³, oplopend naar 65 miljoen m³ in 2100. Eerdere maatregelen boden ruimte voor 14 miljoen m³, waardoor nog aanzienlijke opgave ligt.

Bovenstrooms Bergen in plaats van Vasthouden
In dit onderzoek wordt bewust gekozen voor de term ‘bergen’ in plaats van ‘vasthouden’. Dit onderscheid is belangrijk, omdat bergen meer gericht is op het gecontroleerd opslaan (boven maaiveld) en afvoeren van water, terwijl vasthouden een bredere en minder specifieke betekenis heeft (o.a. vasthouden/infiltreren in de bodem). Daarnaast is de kans dat een HoWaBo situatie zich voordoet bij een verzadigd systeem groter dan bij in onverzadigd systeem (Bron: Vasthouden bovenstrooms Notitie, januari 2023). Daarom is deze studie bergen boven maaiveld beschouwd.

Het effect op de bergingsopgave bij Den Bosch
Het bergen van water bovenstrooms heeft mogelijk invloed op de bergingsopgave bij Den Bosch. Dit kan bijdragen aan het verminderen van wateroverlast in het gebied. Echter, het is belangrijk te benadrukken dat:

- Dit onderzoek een **conceptuele studie** betreft, en de resultaten theoretisch zijn.
- De gebruikte modelanalyses nog **te grof** zijn om harde conclusies te trekken.

Om de werkelijke impact van lokale bergingen op de opgave bij Den Bosch te bepalen, is het noodzakelijk om een hydrologische studie te doen.

Wateroverlast bij regionale piekbuien verminderen
Naast een mogelijke bijdrage leveren voor de bergingsopgave bij Den Bosch kan bovenstrooms bergen ook helpen om wateroverlast in de gebieden zelf bij regionale piekbuien te beperken. Dit maakt het een veelzijdige maatregel die zowel lokaal als regionaal voordelen biedt.

Bergingen op flanken en hoge koppen
Het aanleggen van waterbergingen op flanken en hoge koppen biedt meer mogelijkheden. Door bergingen aan te leggen is het ook mogelijk om in de zomer bij een neerslagoverschot als gevolg van piekbuien meer water lokaal te bergen en infiltreren. Hierdoor kan de waterbeschikbaarheid in droge periodes worden verhoogd, wat een bijkomend voordeel is. Het levert daarmee een bijdrage aan de watertransitie.

Eerder onderzoek

- Op basis van onderzoek door HKV (Bron: Vasthouden bovenstrooms notitie concept 230127) blijkt dat wanneer de totale hoeveelheid water (m3) van De Dommel en de Aa overal 15% wordt teruggebracht, dit een effect van 7 cm verlaging (op een opgave van ruim 70 cm) heeft bij de Vughterstuw.
- De huidige opgave betreft het oplossen van de 36 miljoen kuub waterberging (Bron: 2024-09-03 Notitie uitgangspunten en referentie model Howabo).

Resultaten

Bovenstrooms bergen kan mogelijk een bijdrage leveren aan het verminderen van piekafvoeren en wateroverlast binnen de HoWaBo-opgave bij Den Bosch:

- De kenmerken van de beide stroomgebieden zijn in beeld gebracht, het Dommelsysteem en Aasysteem leveren een piek van ordegrootte 100 m3/s, waarbij Aasysteem sneller reageert dan het Dommelsysteem.
- Er is uitgerekend hoeveel oppervlakte er onder water loopt in de beide stroomgebieden als respectievelijk 36, 50 en 65 miljoen m3 geborgen moet worden.
- Voor 36-65 miljoen m3 berging op het maaiveld is tussen de 35.000 tot 41.000 ha nodig (6-10% van het stroomgebied), met een diepte tussen de 0,13 en 0,21 m. Bij berging in de beekdalen varieert dit tussen de 0,20 m en 0,31 m en de oppervlakte is tussen de 22.000 ha en 25.000 ha.
- Er is een casusstudie van 2 bergingsgebieden uitgevoerd, te weten 1 in het stroomgebied van de Dommel en 1 in het stroomgebied van Aa en Maas.
- Uit casusstudie blijkt dat het bergen van 1,4 miljoen m3 water bovenstrooms in theorie kan leiden tot 1 miljoen m3 reductie voor de opgave Den Bosch, dit moet echter nog verder in samenhang worden beschouwd/verkend in HoWaBo modellentrein. Dit is een best case en moet nog nader worden uitgewerkt en modelmatig worden verkend.
- Het is op basis van de casusstudie goed mogelijk om binnen de stroomgebieden plekken aan te wijzen die geschikt zijn voor berging van water boven de normatieve toestand van bijvoorbeeld T=10 of T=25. Hiervoor zijn wel automatische stuwen nodig, die zeer incidenteel kunnen worden ingezet om water vast te houden.
- Het inzetten van laaggelegen gebieden, zoals beekdalen en flanken, is essentieel voor gecontroleerde berging en vertraagde afvoer.
- Hoewel water infiltreren bij verzadigde bodems niet haalbaar is, biedt een gebiedsgerichte aanpak kansen om water langer vast te houden zonder extra risico’s op wateroverlast. Dit vraagt om samenwerking tussen betrokken partijen en gedetailleerde studies naar de hydrologische en ruimtelijke mogelijkheden.
- Combineren van bergingsgebieden vergroot de effectiviteit en verlaagt kosten, omdat er minder stuwen nodig zijn.

Aanbevelingen

- Integraal aanpakken van bovenstrooms vasthouden. Dit vraagt om een samenwerking tussen diverse partijen, zoals waterschappen, gemeenten, provincies en andere belanghebbenden.
- Casusgebieden verdiepen: pilots opzetten voor praktische toetsing. Hydrologisch detailstudie waarin ook de werkelijke bergingen worden geschematiseerd en doorgerekend.
- Berging strategisch combineren: focus op effectievere, grotere gebieden. Deze leveren een gerichter en beter resultaat dan vele kleine bergingen.
- Participatie en draagvlak: omgeving betrekken via participatiespoor. Dit is noodzakelijk voor een goede en gedragen project in de gebieden waar maatregelen worden getroffen.
- Uitvoeringsagenda opstellen: met stapsgewijze verkenning van 20–100% inrichting van geschikte gebieden.
- Een belangrijke vervolgstap is het uitvoeren van een hydraulische verkenning om te bepalen wat bovenstrooms bergen oplevert voor de opgave bij Den Bosch. Hierbij kunnen verschillende scenario's worden onderzocht, zoals het inrichten van 20%, 50% of 100% van de geschikte gebieden voor waterberging. Deze verkenning biedt inzicht in de bijdrage van bovenstrooms bergen aan het reduceren van piekafvoeren en het beheersen van wateroverlast.

1 Inleiding

In ‘s-Hertogenbosch komen de regionale wateren Aa en Dommel samen en monden via de Dieze op de Maas. Bij de spuisluis Crèvecoeur (monding van de Dieze in de Maas) en de Bovenlandse sluis (monding van Drongelens kanaal in de Maas) wordt het water op de Maas geloosd. Onder normale omstandigheden kan dit onder vrij verval. Er zit een overlaat de Maij bij het splitsingspunt van Drongelens kanaal met de Stadsdommel. Bij waterstanden hoger dan NAP+2,20 m op de Stadsdommel wordt ook water over de vaste overlaat de Maij via het Drongelens kanaal naar de Maas afgevoerd via de Bovenlandse Sluis. Vanaf een waterstand van NAP+4,90 m bij de Vughterstuw wordt het kritiek en dreigen er problemen met wateroverlast in en rondom Den Bosch.

Het klimaat verandert. Dat leidt tot veranderingen in het Maasstroomgebied en op de afvoerdynamiek van Maas, Dommel en Aa.

Wanneer een zeer hevige regenval samenvalt met een verzadigd watersysteem en in combinatie met een periode met een hoge waterstand op de Maas kan er niet (voldoende) gespuid worden. In dat scenario loopt de waterstand bij ’s-Hertogenbosch verder op dan gewenst. Het kritieke peil is daarbij NAP+4,90 m bij de Vughterstuw, het splitsingspunt met het Drongelens kanaal en de Stadsdommel. Voor ’s-Hertogenbosch en omgeving geldt een norm (kans op overstroming) van ééns per 150 jaar, zoals vastgelegd in de Omgevingsverordening van de provincie Noord-Brabant. Deze norm wordt momenteel niet gehaald. Door klimaatverandering neemt de opgave verder toe en komen dergelijke waterstanden vaker voor.

Wanneer we uitzoomen valt op dat de overlast voor een relatief klein gebied afkomstig is uit een groot achterliggend stroomgebied. Water vanuit het hoger gelegen Brabant, België en Limburg stroomt naar Den Bosch via de Aa en de Dommel. Het is een licht hellend gebied met meer dan 40 meter hoogteverschil over een afstand van circa 80 km. Om bij te dragen aan de opgave is het wenselijk het watersysteem bovenstrooms van ’s-Hertogenbosch anders in te richten om water beter bovenstrooms vast te kunnen houden. Bovendien is er bij een nog groter wordende opgave benedenstrooms geen ruimte meer om nog meer water te bergen en moet er naar oplossingen bovenstrooms gekeken worden. Hiermee moet voorkomen worden dat een piekafvoer vanuit de beken samenvalt met de piekwaterstand op de Maas, met wateroverlast tot gevolg.

Het doel van dit project is dan ook om de essentiële inzichten van bovenstrooms bergen in beeld te brengen. Om zo te komen tot logische vervolgstappen waarmee het project bovenstrooms bergen een volgende fase in kan gaan. Het watersysteem is afgelopen decennia ingericht geweest op zo snel mogelijk water af te voeren ten einde wateroverlast te voorkomen. Dit heeft mede geleid dat al het water relatief snel richting Den Bosch afstroomt en daar tot knelpunten kan leiden.

De uitvraag betreft een *conceptuele studie*, waarbij nog geen complexe modelberekeningen worden gedaan. De volgende vragen staan centraal:

- Wat moet je bovenstrooms doen om de piekafvoer naar Den Bosch te reduceren (of vertragen) met 36, 50 en 65 miljoen m3?
- Wat kun je doen van perceelsniveau tot stroomgebied en wat is daarbij de ruimtelijke impact? Is dit maakbaar, haalbaar en betaalbaar?

In dit onderzoek wordt invulling gegeven aan de volgende deelvragen:

- Geef een beeld van waar het water vandaan komt. Maak een inschatting van de verhoudingen in waterverdeling in het gehele stroomgebied van de Aa en de Dommel.
- Ga in op de samenhang tussen maatregelen voor verdrogingsbestrijding en maatregelen voor bovenstrooms bergen: versterken deze maatregelen elkaar?
- Schets een duidelijk beeld bij afronding van de verkenningsfase van wat we weten over bovenstrooms bergen.
- Stel vervolgstappen op voor de planfase om te komen tot een uitvoeringsproject.

1.1 Achtergrond

1.1.1 Context

Bovenstrooms bergen is te definiëren als het treffen van maatregelen die erop gericht zijn om water zoveel mogelijk in het gebied te houden, en niet of trager te laten afstromen naar het regionale systeem, en in dit geval ‘s-Hertogenbosch. Zo blijft er benedenstrooms voldoende capaciteit in het systeem beschikbaar om overlast te voorkomen. Het doel is om niet meer water te laten afstromen dan dat het putje kan afvoeren en bergen. Naast water vasthouden waar het valt en het water zoveel mogelijk te laten infiltreren in de bodem, is bovenstrooms bergen er dus ook op gericht de piek van het hoogwater uit Dommel en Aa (tijdelijk) te verminderen of af te vlakken. In het geval van een geheel met water verzadigd systeem is infiltratie niet mogelijk en gaat het dan om water bergen boven maaiveld.

Bovenstrooms bergen is 1 van de 11 kansrijke bouwstenen die worden onderzocht in het kader van Hoogwater Aanpak Brabant Oost (hierna HoWaBo). In de plan MER HoWaBo wordt op plan MER niveau de kansrijke bouwstenen nader verkend en onderzocht op milieueffecten en wordt er een voorkeursalternatief (VKA) opgesteld en vervolgens vastgesteld door provincie en de beide waterschappen. Deze studie geeft input aan de plan MER.

1.1.2 Huidige opgaven

Waterschappen Aa en Maas en De Dommel hebben in 2019-2020 een verkenning gedaan naar de gevolgen van klimaatverandering op de waterstanden, de hoogwatertoets. De uitgangspunten voor deze toetsing zijn gebaseerd op eerder gemaakte afspraken waarin we uitgaan van een situatie waarin de afvoeren van Dommel en Aa gelijk samenvallen met een hoge waterstand op de Maas. Dit wordt de referentiesituatie genoemd, die 1/150 jaar voor kan komen. Dit treedt op bij een waterstand van NAP+4,90 m bij de Vughterstuw. Op dit moment (2025) komt door klimaatverandering een dergelijke waterstand al vaker voor (circa 1/80 jaar) en daarom is er een acute opgave.

Uit de hoogwatertoets blijkt dat er in het huidige klimaat ongeveer 50 miljoen m^3 water opgevangen moet worden om overstromingen te voorkomen. Met de eerdere maatregelen uit HoWaBo-1 is ruimte gerealiseerd voor het opvangen van 14 miljoen m^3 water. Dat betekent dat we nog oplossingen moeten zoeken voor 36 miljoen m^3 water. Daarnaast is er een doorkijk gegeven naar het op te vangen water in het klimaatscenario van 2050 en van 2100 (Tabel 1).

Tabel 1 Op te vangen water in verschillende klimaatscenario's

Klimaatscenario	Op te vangen water (in m^3)
Huidig	36 miljoen
2050	50 miljoen
2100	65 miljoen

Het werkgebied van beide waterschappen omvat in totaal zo’n ruim 300.000 hectare en beslaat een groot deel van Midden- en Oost-Brabant. ‘s-Hertogenbosch is het laagste punt (zo’n 40 meter lager) en fungeert zo als ‘afvoerputje’; al het water vanuit beken en rivieren watert af op deze kant, het laagste punt. Het stroomgebied van De Dommel bestaat uit ruim 180.000 hectare terwijl het stroomgebied van de Aa een oppervlak van ruim 83.000 hectare in beslag neemt. Totaal oppervlak is ongeveer 263.000 Ha, waarvan zo’n 34.000 ha in België ligt.

Het doel van dit project is om inzicht te geven in de inzet van berging in de bovenstroomse delen van het stroomgebied Aa en de Dommel. Het gaat daarbij om extreme afvoergebeurtenissen die in de huidige situatie tot overlast leiden.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 komt de methode aan de orde met onder ander de kenmerken van de stroomgebieden, literatuurstudie, de achtergrond van bergen op maaiveld en beekdalen en hoe we komen tot casusgebieden. Tot slot hebben we beschreven hoe we de bijdrage voor bovenstrooms vasthouden of bergen hydraulisch hebben doorgerekend.

In hoofdstuk 3 worden de resultaten beschreven, de stroomgebieden, de literatuurstudie en het bergen op maaiveld of in de beekdalen. In hoofdstuk 4 komt aan de orde de uitwerking van de casusgebieden, in hoofdstuk 5 de bijdrage van de casusgebieden aan de opgave Den Bosch. De rapportage wordt afgesloten met de conclusies en aanbevelingen (hoofdstuk 6 en 7).

2 Methode

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe het onderzoek naar bovenstrooms bergen in de stroomgebieden van de Dommel en de Aa is uitgevoerd. Het doel van dit onderzoek is om inzicht te verkrijgen in de hydrologische dynamiek van deze gebieden en om inzicht te krijgen in het bovenstrooms bergen. De resultaten van dit onderzoek zullen een belangrijke basis vormen voor toekomstige maatregelen en praktische toepassingen binnen dit watervraagstuk.

Om dit doel te bereiken, wordt in deze methode een overzicht gegeven van de stappen die tijdens het onderzoek zijn uitgevoerd. Het onderzoek richt zich op een combinatie van gebiedsanalyse (kenmerken en afvoeren), literatuurstudie en een analyse op basis van inundatiekaarten (36, 50 en 65 miljoen m^3 bergen). Ook wordt dit toegepast op enkel de beekdalen. Daarnaast is er een casus uitgewerkt om de voorgestelde maatregelen te testen in een specifiek gebied.

2.1 Kenmerken stroomgebieden

2.1.1 Gebiedskenmerken

Bij de gebiedskenmerken zijn de stroomgebieden van de Dommel en de Aa hoog-over bekeken. De gebiedskenmerken, zoals hoge koppen, flanken en beekdalen zijn in beeld gebracht. Voor het in kaart brengen van deze kenmerken maken we gebruik van een gedetailleerde analyse in ArcGIS. De benodigde data voor deze analyse is aangeleverd door Waterschap de Dommel en Waterschap Aa en Maas. Dit bevat onder andere datasets over de verschillende stroomgebieden, het landgebruik, de afvoeren en de hoogte. Door inzicht te krijgen in het gebied, is een weloverwogen keuze gemaakt worden welk stroomgebied het best gekozen kan worden als casus.

De volgende kenmerken helpen daarbij:

- Verhardingsgraden op basis van BGT en functiekaart: Inzichten met cirkeldiagrammen hoe de gebieden verdeeld zijn, waar vooral stedelijk-, landbouw- of natuurgebied ligt.
- Kenmerkenkaart op basis van kaarten beschikbaar vanuit beide waterschappen. Uit ervaring van andere projecten is het waardevol om een kaart op te stellen van de kenmerken in het systeem, waaronder de recent opgeleverde droogteplan Zuidoost Brabant (2024) in opdracht van de werkregio zuidoost Brabant. Hierbij zijn de beekdalen, flanken en hoge koppen in beeld gebracht. Deze kaarten zijn beschikbaar vanuit de waterschappen. De kaarten zijn van belang in de komende gebiedsanalyses.

2.1.2 Afvoeranalyse

Om inzicht te krijgen in de hydrologische dynamiek van de stroomgebieden van de Dommel en de Aa, is er een afvoeranalyse uitgevoerd. Deze analyse richt zich op het gedrag van de waterafvoer binnen beide stroomgebieden en heeft als doel om piekafvoeren beter te begrijpen.

Voor deze afvoeranalyse is specifiek de afvoergolf van december 2023 gebruikt als referentie. Deze periode werd gekenmerkt door een uitzonderlijk hoge neerslagintensiteit, wat heeft geleid tot een significante stijging van de waterstanden en afvoeren in beide stroomgebieden. De afvoergolf van december 2023 biedt een waardevol scenario om de respons van het watersysteem te bestuderen en te analyseren hoe water zich door de gebieden verspreidt en welke gebieden relatief veel bijdragen aan de totale afvoergolf. Voor elk stroomgebied is er gekeken naar de gemeten afvoeren in en uit het gebied. Hierdoor kan de bijdrage van het stroomgebied zelf in beeld worden gebracht. Voor het in beeld brengen van deze bijdrage zijn de gemeten afvoeren per meetpunt omgezet naar een maximale gemiddelde dagafvoer. Deze zijn vervolgens gebruikt om de bijdrage per stroomgebied in beeld te brengen.

Het is mogelijk dat de datum van de maximale gemiddelde dagafvoer verschilt per meetpunt. De werkelijke maximale daggemiddelde afvoer van het stroomgebied kan daarom afwijken, maar aangezien we wel kijken naar de afvoergolf van eind december zal het orde/grootte bij elkaar liggen.

2.2 Literatuurstudie

Om een goede basis te leggen voor het onderzoek is er een uitgebreide literatuurstudie uitgevoerd. Hierbij is gebruik gemaakt van de aangeleverde documenten en rapporten van Waterschap De Dommel, Waterschap Aa en Maas, Provincie Noord-Brabant en Gemeente ’s-Hertogenbosch. De literatuurstudie heeft als doel om bestaande kennis en relevante informatie over de gebiedskenmerken, hydrologische uitdagingen en eerdere waterbeheermaatregelen te verzamelen en te analyseren.

De resultaten van de literatuurstudie vormen een belangrijke bouwsteen voor de verdere uitwerking van de methode en het ontwerp van gebiedsspecifieke maatregelen. Ze zorgen ervoor dat de voorgestelde oplossingen aansluiten bij de bestaande kennis en praktijkervaring van de betrokken partijen.

2.3 Berging op maaiveld en in de beekdalen

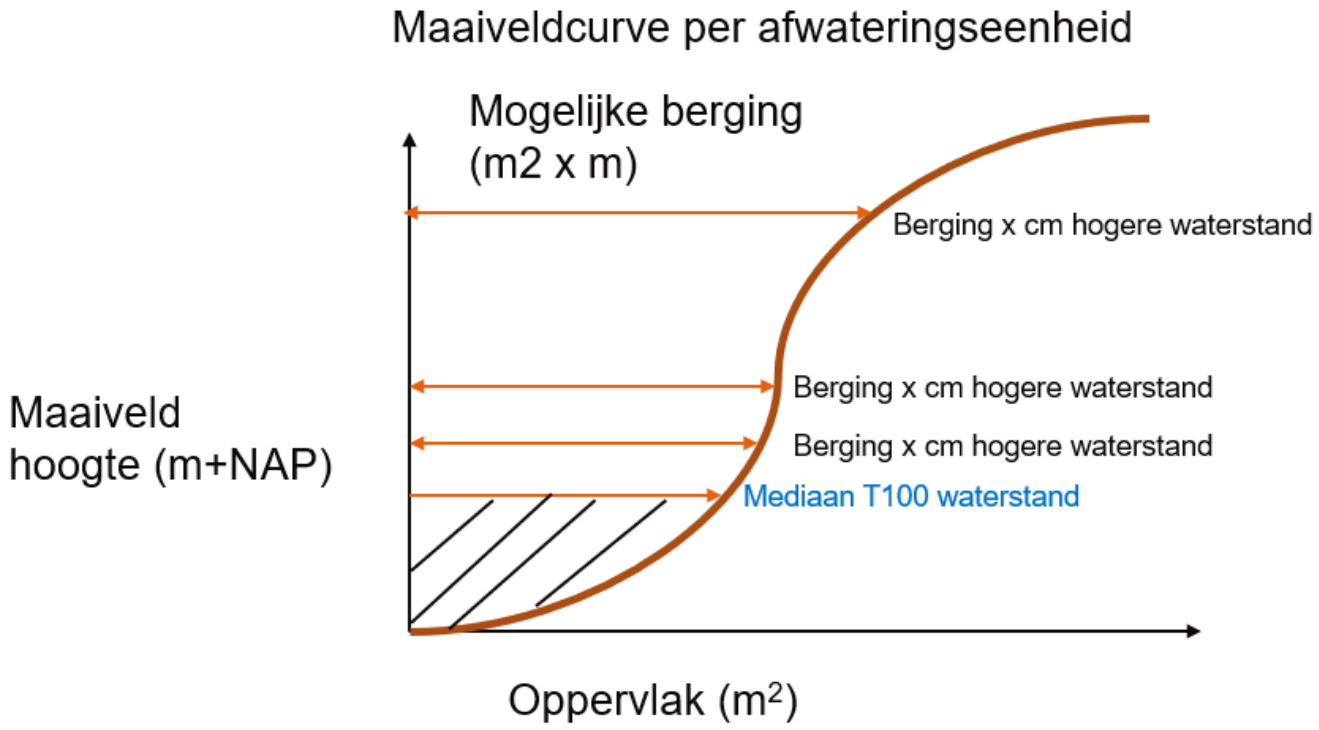
Naast de afvoeranalyse, is ook het gehele gebied indicatief geanalyseerd op basis van de T100 NBW inundatiekaarten die al eerder zijn opgesteld, en beschikbaar zijn vanuit de waterschappen. Bij deze analyse worden de inundatiekaarten samengevoegd tot één gebiedsdekkende inundatiekaart. Om een gevoel te krijgen van de opgave zijn de beoogde volumereducties toegevoegd aan het gebied in twee varianten: op het gehele gebied, en in de beekdalen.
Bij het gehele gebied wordt de 36, 50 en 65 miljoen m^3 uitgesmeerd over het gehele stroomgebied en opgeteld bij de huidig bekende T100 NBW inundatiekaart. Deze volumes kunnen worden gecheckt door het opstellen van fictieve bergingscurves. Dit wordt als volgt uitgevoerd:

De stroomgebieden zijn onderverdeeld in verschillende afvoereenheden, deze zijn als basis gebruikt om de benodigde berging te berekenen. Voor elk afwaterende gebied worden de volgende stappen doorlopen:

1. Mediaan T100 waterstand; op basis van de T100 NBW inundatie resultaten.
2. Op basis van deze mediaan T100 waterstand voor elk afwateringsgebied een drooglegginsgkaart maken (maaiveldhoogte minus waterstand).
   Uitgangspunt is dat deze mediaan T100 waterstand representatief is voor het gehele afwaterende gebied, het volume berging onder deze waterstand doet niet mee, dit is immers al geïnundeerd bij een T=100 in de huidige situatie.
   – Wanneer de waterstand hoger is dan het maaiveld krijgt het een drooglegginswaarde van 0.
   – Doordat de mediaan waterstand als uitgangspunt wordt genomen bij het maken van de drooglegginskaart is het mogelijk dat er binnen de afwateringseenheid geïsoleerde vlakken (die niet verbonden zijn met de T100 inundatie) onder water kunnen komen te staan en dus een drooglegging van waarde 0 krijgen.
3. Voor elk afwateringseenheid een verdeling van de drooglegging maken
   – Resultaat is verdeling van het oppervlak per cm drooglegging.
4. Voor elke afwateringseenheid per cm waterstand stijging het volume waterberging inzichtelijk maken.
   – Per cm stijging de volumes berging in alle afwateringseenheden bij elkaar op tellen. Hiermee kan dan berekent worden hoeveel cm stijging er in alle afwateringseenheden nodig is om het benodigde aantal berging te halen. In deze berekening wordt uitgegaan van dezelfde stijging in de waterstand voor elke afwateringseenheid. De hoeveelheid berging per cm stijging kan wel per afwateringseenheid verschillen.

Bij de analyse is dus als uitgangspunt genomen dat de peilstijging in elke afwateringseenheid om de beoogde bergingsvolumes (36, 50 en 65 miljoen m3) te behalen, evenveel is. Het kan dus wel betekenen dat het bergend volume in de afwateringseenheden verschilt, maar samen bergen alle afwateringseenheden bij x cm peilstijging 36 miljoen m3 (hetzelfde geldt voor 50 en 65 miljoen m3).

Figuur 1 geeft grafisch weer hoe de berging binnen een afwateringseenheid bepaalt wordt:

Figuur 1 Grafische weergave van hoe de berging binnen een afwateringseenheid bepaald wordt

Berging in de beekdalen
Daarnaast is er een analyse uitgevoerd door de volume-opgaves enkel in de beekdalen toe te voegen bij de inundatiekaarten. Dit geeft een beeld van de impact op de beekdalen als enkel deze beekdalen worden gebruikt voor de opgave. Er is fictief een waterschijf op de beekdalen geplaatst om zo indruk te krijgen hoeveel water tot aan de rand van het beekdal kan worden geborgen of met kleine opgaven, bijvoorbeeld als er lokaal een kleine terreindepressie is die met een kade kan worden ‘opgelost’.

2.4 Casus

Op basis van de stroomgebiedsanalyses zijn er twee stroomgebieden uitgekozen om verder op in te zoomen als casus. Binnen deze casus brengen we mogelijke bergingslocaties in beeld om het water bovenstrooms vast te houden. Voor twee stroomgebieden, één in het stroomgebied van de Aa en één in het stroomgebied van de Dommel is er in detail naar het watersysteem en de plaatselijke hoogteschillen gekeken om zo potentiële bergingslocaties in beeld te brengen. Bij deze locaties is vervolgens gekeken naar het potentiële bergend vermogen, om zo een indicatie te krijgen hoe het waterbergend vermogen zich verhoudt tot de afvoer uit het desbetreffende stroomgebied.

Voor de potentiële bergingsgebieden zijn de volgende aspecten in beeld gebracht:

- Huidige T100 waterstand
  - De potentiële berging zit namelijk boven de huidige T100 inundatie. Waar er geen inundatie berekend is, is het laagste maaiveld als uitgangspunt genomen.
- Kritische waterstand
  - Dit is de waterstand waarbij er bijvoorbeeld huizen of wegen onderlopen.
  - Gebruikmakend van normopvulling, aangezien een HOWABO-situatie dermate extreem (>T50) is dat landgebouwgebieden "mogen” inunderen (beschermingsniveau van T=10 of T=25).
- Begrenzing op basis van het huidige watersysteem en maaiveldverloop.

Op basis van bovenstaande aspecten is voor elke berging een maaiveldcurve gemaakt. Daarmee is berekend hoeveel m3 berging er op het maaiveld geborgen kan worden, binnen de T100 waterstand en de hoogte van de kritische waterstand.

2.5 Effect bovenstrooms bergen op de piekwaterstand Den Bosch

Bovenstaande analyses en uitkomsten geven een beeld welke stroomgebieden relatief veel bijdragen aan de totale afvoer bij Den Bosch. In de casus is onderzocht welke mogelijkheden er liggen om op stroomgebiedsniveau water te bergen, het geeft alleen nog geen beeld wat het effect van bovenstrooms bergen heeft op de piekwaterstand in Den Bosch. Om een indicatie te geven van het effect van bergen van water in bovenstroomse stroomgebieden op de piekwaterstand in Den Bosch is nog een analyse uitgevoerd. Het SOBEK HOWABO-model is doorgerekend om het effect van een verandering in de bovenstroomse afvoergolf op de piekwaterstand in Den Bosch te kunnen inschatten.

- Op basis van onderzoek door HKV (2018) blijkt dat wanneer de totale hoeveelheid water van De Dommel en de Aa overal 15% wordt teruggebracht, dit een effect van 7 cm verlaging (op een opgave van ruim 70 cm) heeft bij de Vughterstuw. Hierbij is er dus gekeken naar het effect op de piekwaterstand. Bij latere studies (2023) zijn er fictieve bergingsknopen toegevoegd om de opgaves in volumes te bepalen. Hieruit zijn de huidige en toekomstige volumes opgave bepaalt (36, 50 en 65 miljoen m3).

Het HOWABO-model omvat grofweg het watersysteem rondom Den Bosch en omvat een gedeelte van het stroomgebied van De Dommel en de Aa (ongeveer tot aan de lijn Oisterwijk, Boxtel, Schijndel, Veghel). Het is onderdeel van een modellentrein. Bovenstroomse stroomgebieden van de Dommel en Aa worden in verschillende deelmodellen apart doorgerekend, waarbij het resultaat van deze deelmodellen wordt opgelegd als randvoorwaarde in het HOWABO-model.

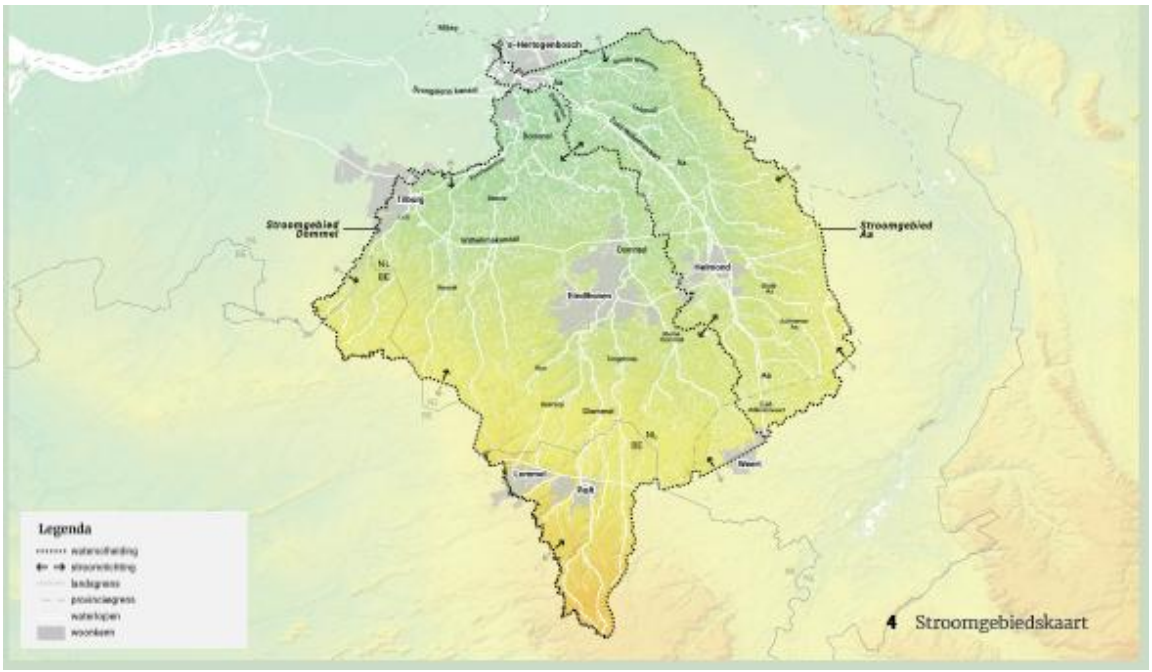
Op basis van de resultaten van de case study gebieden (hoeveel water kan er worden geborgen?, zie hoofdstuk 4) is de afvoergolf van een bovenstrooms gebied van de Aa en De Dommel aangepast. Het volume berging is van het volume van de afvoergolf afgetrokken. Bovenstaande analyse is doorgerekend in het HOWABO-model waarin de fictieve bergingsknopen zijn toegevoegd. Dit betekent dus dat het effect van het verlagen van de bovenstroomse afvoergolf op de bergingsopgave in beeld kan worden gebracht. Het effect op de piekwaterstand kan niet in beeld worden gebracht, dit wijkt dus af van de studie uit 2018, waarin is gekeken naar het effect op de piekwaterstand.

Het effect van het verminderen van de afvoergolven (en dus het effect van bovenstrooms bergen) op de opgave bij Den Bosch is voor elke doorrekening in beeld gebracht, zie hoofdstuk 4.

3 Resultaten

3.1 Kenmerken stroomgebieden

De Aa is een beek en stroomafwaarts een kleinere rivier in het oosten van de Nederlandse provincie Noord-Brabant. De gekanaliseerde beek ontspringt bij Nederweert in Limburg en komt in het centrum van 's-Hertogenbosch samen met de Zuid-Willemsvaart en de Dommel. De Aa en Dommel vormen daar de Dieze, die even ten noorden van 's-Hertogenbosch in de Maas uitmondt.
De Dommel is deels een beek en wordt verder stroomafwaarts een kleine rivier. De Dommel ontspringt in België, en komt bij Borkel en Schaft Nederland binnen. Het Vlaamse deel van het stroomgebied is ongeveer 15% van het stroomgebied van de Dommel (Figuur 2). In dit hoofdstuk worden verschillende karakteristieken van de inliggende stroomgebieden uiteengezet.

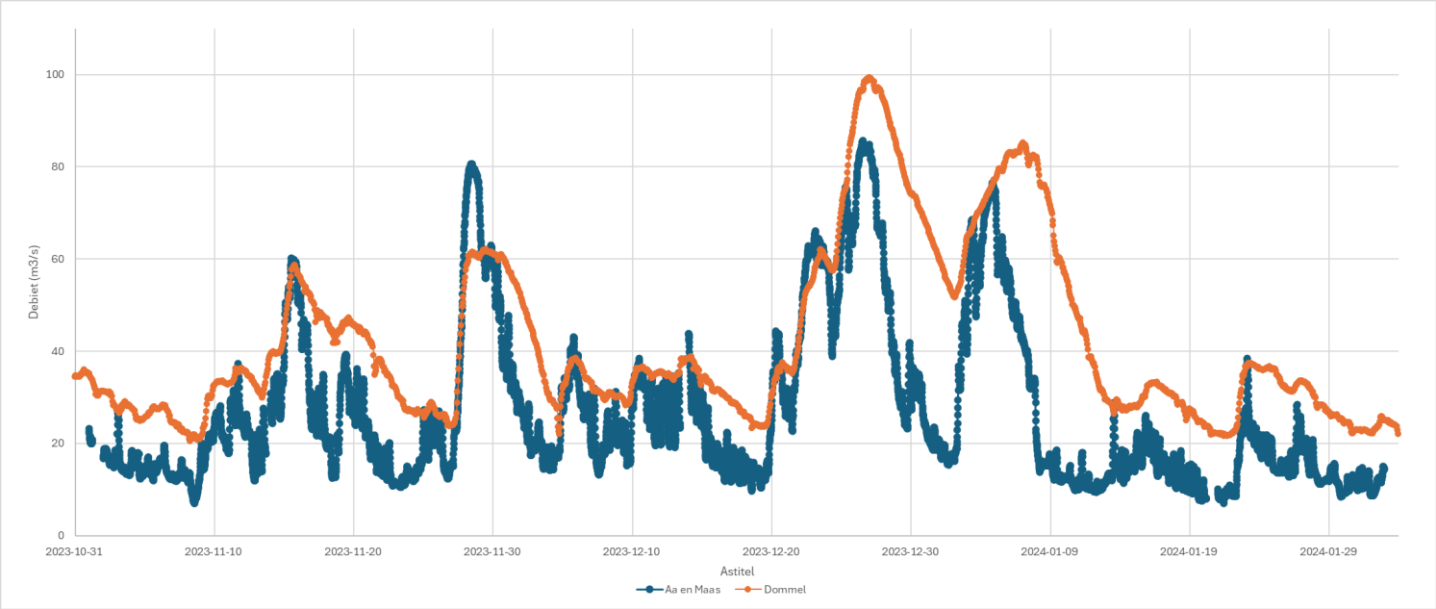

Figuur 2 Stroomgebieden van Dommel en Aa (bron: werkboek HoWaBo, H+N+S Landschapsarchitecten, 2023).

3.1.1 Analyse piekafvoeren

3.1.1.1 Afvoeren Dommel en Aa

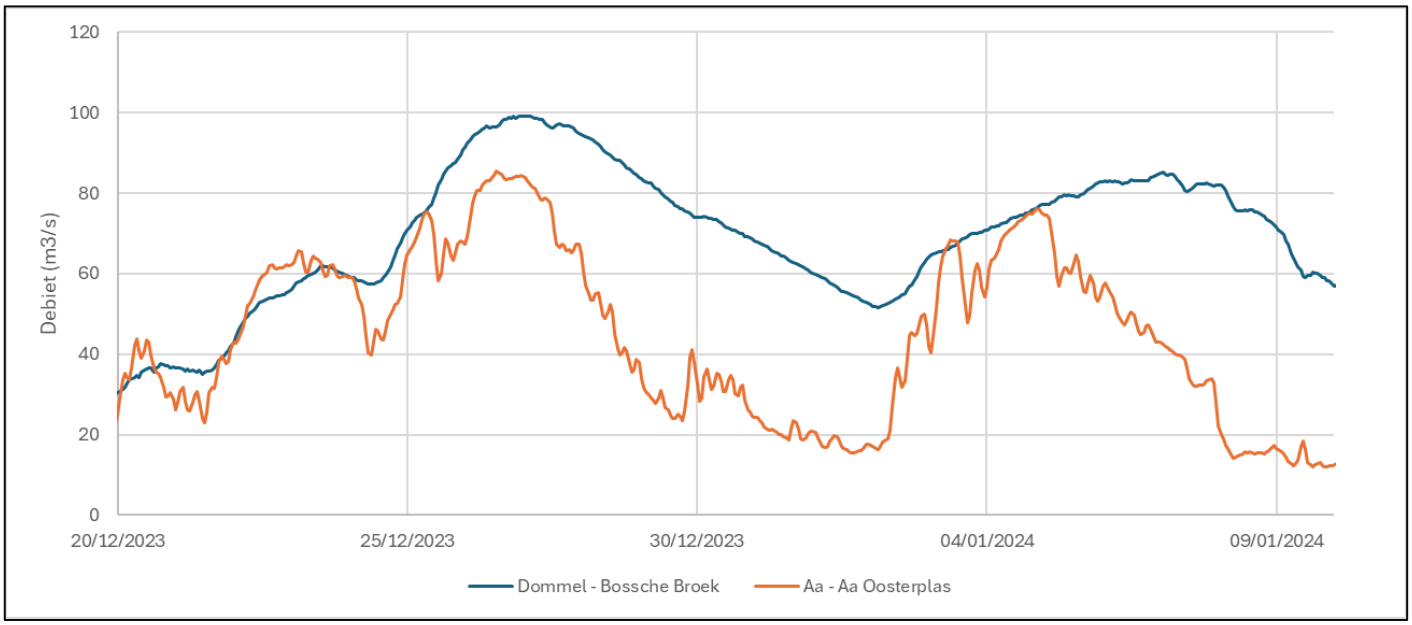
De afvoeren van de Aa en de Dommel zijn zeer onregelmatig en zijn afhankelijk van de hoeveelheid regen die is gevallen in het stroomgebied van deze rivieren. Op het moment dat de Aa samenvloeit met de Dommel is de gemiddelde afvoer 11-14 m³/s (bron: waterinfo.rws.nl). In droge tijden kan dit slechts enkele kubieke meters per seconde bedragen, terwijl een afvoer van 150-200 m³/s mogelijk is in extreme situaties.
Om de relatieve bijdrage van de verschillende stroomgebieden aan de totale afvoer bij Den Bosch in beeld te brengen, zijn de gemeten debieten tijdens een hoogwatergolf gebruikt. Figuur 3 laat de afvoeren van de Dommel en de Aa zien in de periode tussen november 2023 en februari 2024. De piek rond december 2023 is de gekozen afvoergolf en gebruikt bij de afvoeranalyse (Zie Hst 3.1.3). Zowel in de Aa als in De Dommel zijn toen hoge afvoeren gemeten. Deze afvoeren komen overeen met een herhalingstijd van eens in de 100 jaar (Bron: projectgroep overleg).

Figuur 3 De afvoeren (m3/s) van de Dommel (oranje lijn) en de Aa (blauwe lijn) van november '23 t/m februari '24.

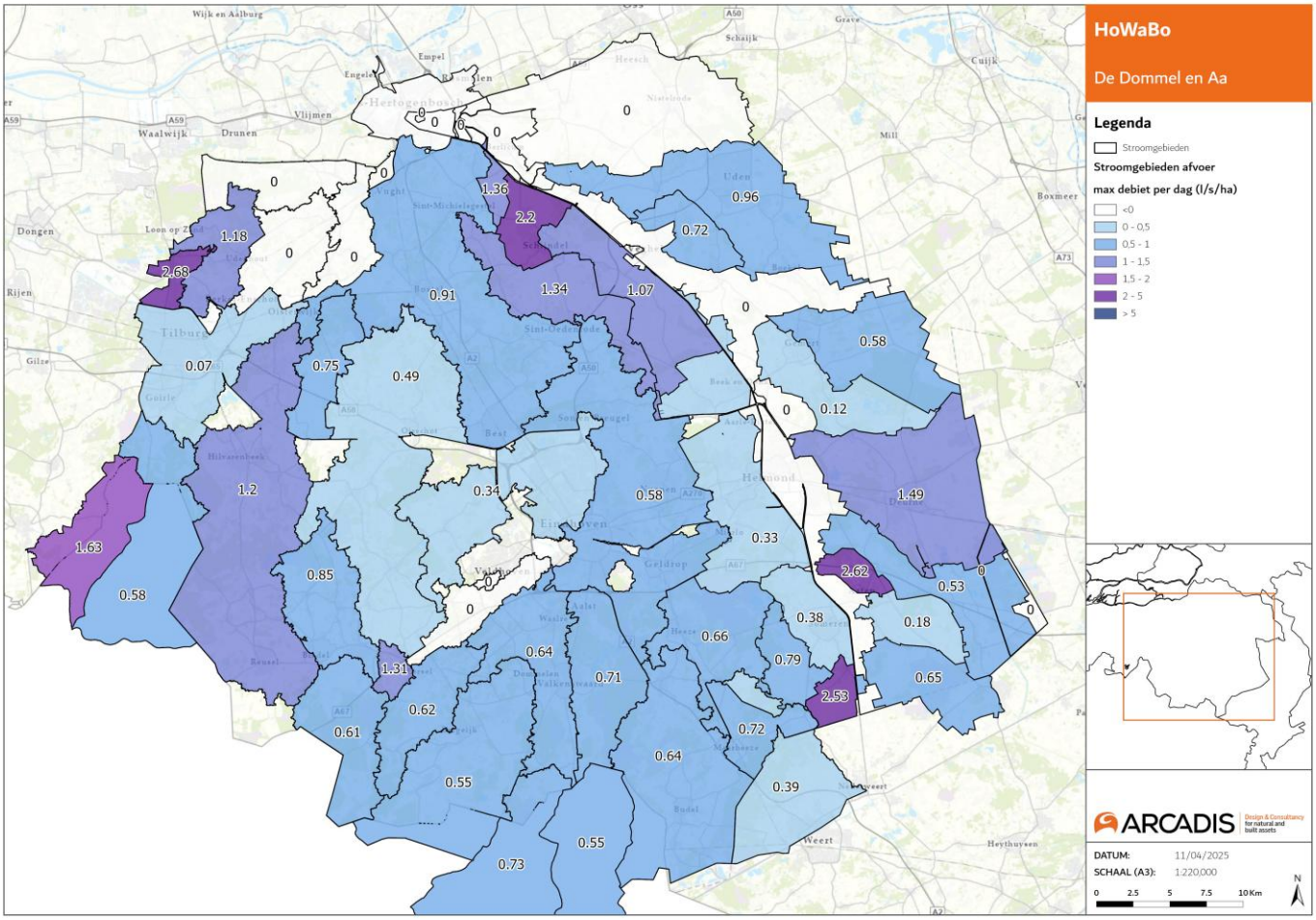
3.1.1.2 Afvoeren stroomgebieden

Om eerst de invloeden te bepalen van de verschillende stroomgebieden op de afvoer richting Den Bosch, is er een stroomgebiedsanalyse uitgevoerd. In deze analyse is er gebruik gemaakt van de meetgegevens van een maatgevende situatie van winter 2023/24. Er is 1 afvoergolf uitgekozen, deze heeft bij zowel de Dommel als de Aa plaatsgevonden. De gekozen afvoergolf vond plaats tussen 26-28 december 2023. Wij gebruiken enkel de gemeten debieten bij de uitstroomlocaties van de stroomgebieden in ons onderzoeksgebied. Door deze metingen samen te voegen in één overzicht en inzichtelijk te maken, is bepaald welk gebied de grootste invloed heeft qua afstroming richting het benedenstroomse gebied. Dit is geanalyseerd door te kijken naar de maximale gemiddelde afvoer per dag voor elk stroomgebied. Deze afvoer is vervolgens omgezet naar een afvoer per hectare, hierdoor kan de relatieve bijdrage van een klein stroomgebied ten opzichte van een groter stroomgebied ook in beeld worden gebracht.

Figuur 4 Afvoeren van de Dommel (blauw) en de Aa (oranje) rond eind december 2023.

Figuur 5 laat de maximale afvoer van het stroomgebied over 1 dag zien, gedeeld door het oppervlak van het desbetreffende oppervlak. De meeste stroomgebieden hebben een afvoer van 0,5-0,9 l/s/ha. Bij de stroomgebieden met een waarde ‘0’ waren er geen metingen beschikbaar om een afvoernorm te bepalen. Opvallend is dat het beekdal van de Aan snel reageert en veel hoger debiet oplevert dan het stroomgebied van de Dommel, dit is te zien aan de donkerblauwe en paarse kleur en daarmee de hogere afvoernorm (l/s/ha). Beekdalen komen erg sterk uit deze afvoeranalyse. Dit komt omdat er veel water afkomstig is vanuit de flanken en hoge koppen. Hierdoor tel je de afvoer van de beekdalen dus dubbel, wat een vertekend beeld kan geven.

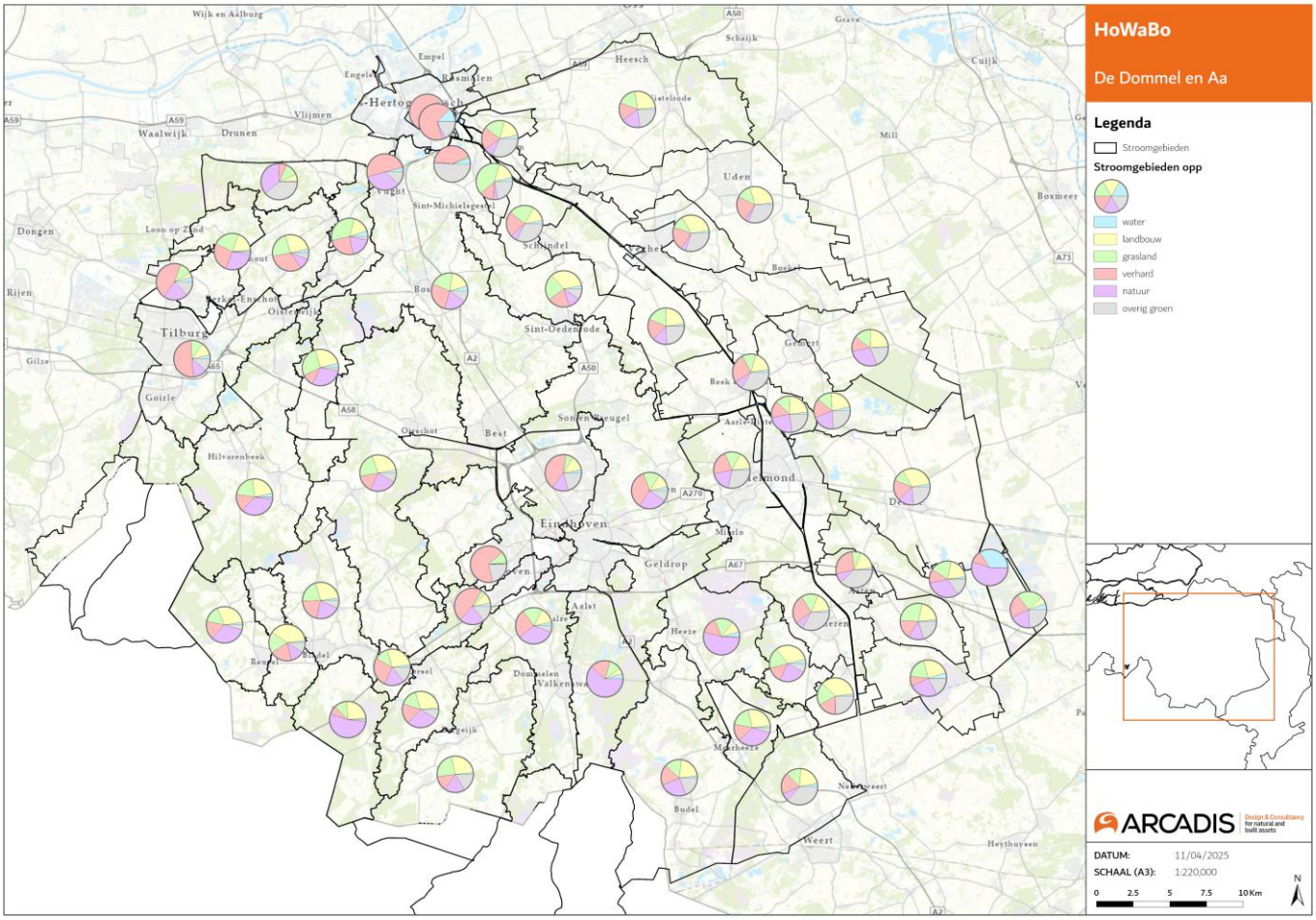

Figuur 5 De afvoeren per stroomgebied (max debiet per dag in l/s/ha).

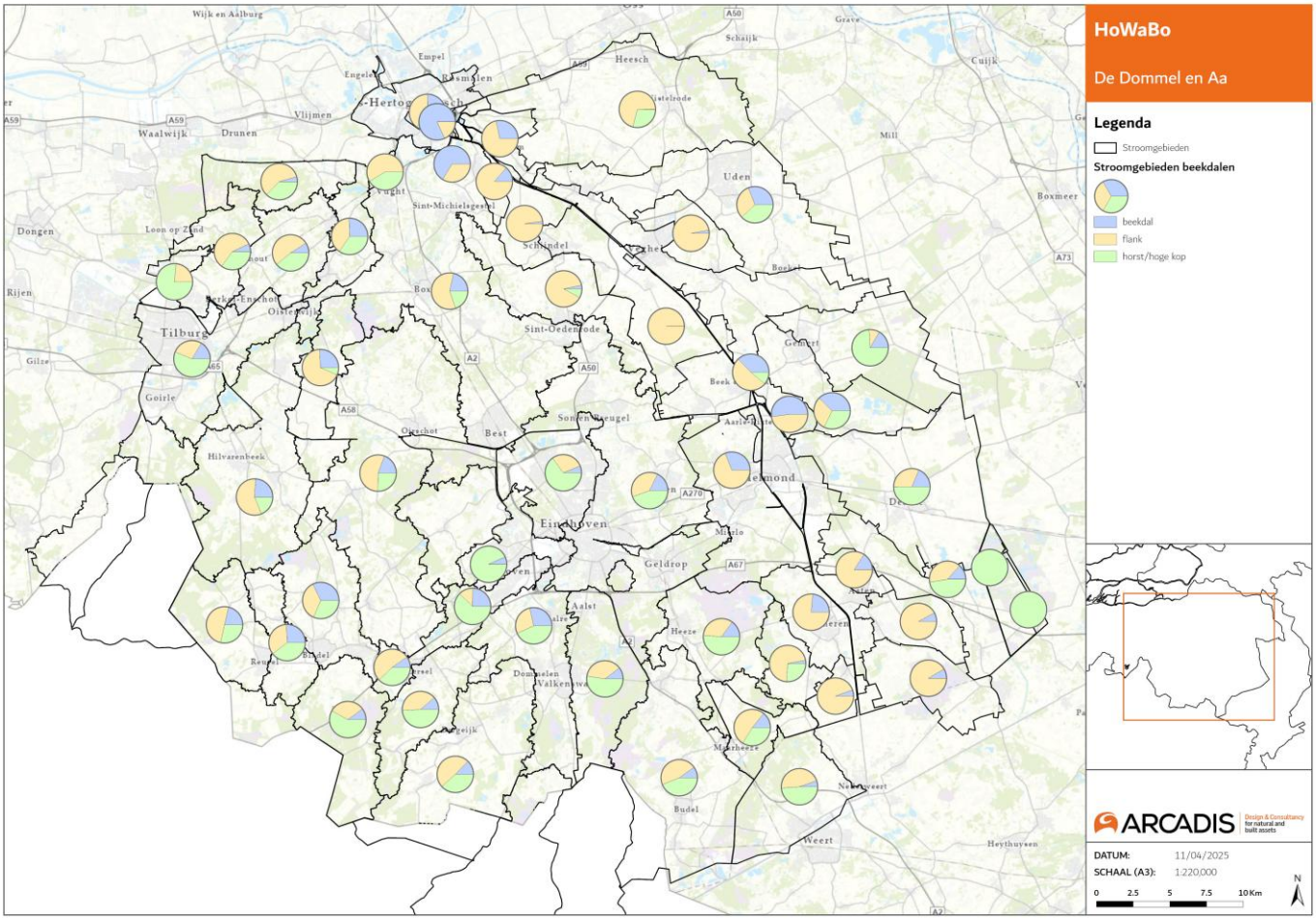
3.1.2 Gebiedskenmerken stroomgebieden

Figuur 6 en Figuur 7 presenteren de gebiedskenmerken van het onderzoeksgebied. In deze figuren wordt per stroomgebied weergegeven welke specifieke kenmerken aanwezig zijn. Figuur 6 maakt onderscheid tussen verschillende landgebruikscategorieën, waaronder water, landbouw, grasland, verharde oppervlakten, natuur en overige gebieden. Deze analyse maakt duidelijk waar steden en dorpen zich bevinden (verhard), waar onverhard gebieden liggen (zoals natuur en landbouw), en hoe de stromingen door het landschap verlopen. In Bijlage A staan de verschillende bronnen hiervoor benoemt.

Figuur 7 daarentegen richt zich op de topografische kenmerken van het gebied en maakt onderscheid tussen beekdalen, flanken en hoge koppen. Beekdalen zijn de laaggelegen gebieden in een stroomgebied waar water afstroomt en zich verzamelt in beken en rivieren. Flanken zijn hellingen van een stroomgebied met veel hoogteverschil. De hoge koppen zijn hooggelegen delen van een stroomgebied.

Figuur 6 Gebiedskenmerken (water, landbouw, grasland, verhard, natuur en overig) per stroomgebied van de Dommel en de Aa.

Figuur 7 Gebiedskenmerken (beekdal, flank, hoge kop) per stroomgebied van de Dommel en de Aa

3.2 Literatuurstudie

Na de gebiedsverkenning hebben wij de huidige oplossingsrichtingen verkend, als voorkennis voor de analyse stappen. Hierbij is er een literatuurstudie uitgevoerd, waar wij studies terugzoeken waar water vasthouden of berging bij hoogwatersituaties in soortgelijke gebieden wordt toegepast.

3.2.1 Literatuurstudie

Deze paragraaf biedt een overzicht van relevante literatuur en onderzoeken die inzicht geven in de uitdagingen en mogelijkheden binnen waterbeheer, specifiek gericht op bovenstrooms bergen en berging in de regio Den Bosch. In de volgende secties worden de belangrijkste punten per thema uit verschillende bronnen belicht, variërend van modelstudies en praktijkpilots tot beleidsnotities en regionale strategieën. Deze thema's schetsen een breed beeld van de huidige kennis en bieden handvatten voor toekomstige oplossingen.

1. Bergingsopgave

Uit de hoogwatertoets blijkt dat er in het huidige klimaat ongeveer 50 miljoen m^3 water moet worden opgevangen om overstromingen te voorkomen. Met eerdere maatregelen zoals waterbergingsgebieden Bossche Broek en Vughtse Gement is ruimte gerealiseerd voor 14 miljoen m^3, wat betekent dat er nog oplossingen nodig zijn om 36 miljoen m^3 water te bergen (bron: notitie uitgangspunten en referentiemodel HoWaBo, 2024). Als voorbeeld: in het model wordt de maatgevende waterstand bij Bossche Broek teruggebracht van 5,56 m +NAP naar 4,90 m +NAP bij de Vughter stuw.

2. Bovenstrooms vasthouden

Om afstroming te beperken, moet het watersysteem bovenstrooms van ’s-Hertogenbosch anders ingericht worden. Water wordt dan zo veel mogelijk in het gebied vastgehouden en/of geïnfiltreerd. Zo wordt het regionale watersysteem en de afvoer naar ’s-Hertogenbosch ontlast. Dit sluit aan op de lange termijn tendens van een integrale aanpak voor natuurontwikkeling en droogtebestrijding. Om op langere termijneffect te hebben, zou direct met de voorbereiding moeten worden gestart. Dat wil zeggen dat bij gebiedsontwikkelingen mogelijkheden om water vast te houden moeten worden meegenomen. Het effect op de wateropgave neemt dan na verloop van tijd af.

Bovenstrooms vasthouden (en infiltreren) kan een bijdrage leveren aan het verminderen van wateroverlast benedenstrooms, maar is niet de totaaloplossing voor hoogwaterproblemen. In de HoWaBo-wintersituatie is de bodem vaak verzadigd waardoor infiltratie moeilijk is. Indicatief kan deze maatregel 10% van de opgave oplossen als het gebiedsbreed wordt toegepast zoals blijkt uit eerder uitgevoerd onderzoek, (bron: Vasthouden bovenstrooms notitie concept, 2023).
Het implementeren van bovenstrooms vasthouden vraagt om een gebiedstransitie en kan minimaal 30 jaar duren om volledig te realiseren, dit blijkt uit het werkboek HoWaBo, 2023. Dit vereist een combinatie van infiltratie, berging en vasthouden (bron: werkbroek HoWaBo, 2023).

3. Bergen

Een gestuurde berging is een waterbergingsgebied dat in extreme situaties doelbewust onder water wordt gezet. Het gebied is ervoor ingericht, bijvoorbeeld door een inlaat in een kade. Bergingen kunnen goed gecombineerd worden met natuur en recreatie, maar vragen ook ruimte waar ook een verstedelijkingsopgave, stikstofopgave en energietransitie opgave ligt. Andere opties voor bergen zijn in waterkelders (onder huizen zoals in België), of op het maaiveld.

4. Piekafvoeren en afvoerreductie

Looptijdenanalyse stroomgebied Aa: Royal Haskoning heeft inzicht gegeven in looptijden van waterafvoer. De meest benedenstroomse deelstroomgebieden dragen het grootste aandeel bij aan de piek van de afvoergolf. De Dommel laat gedurende de afvoergolf een verschuiving zien naar afvoer via het Drongelens Kanaal naar de Maas (bron: Definitieve notitie Looptijdenanalyse Stroomgebied Aa, 2009).

5. Gebiedstypen en waterhuishouding

- Hoge koppen: trage buffers in het watersysteem met diepe grondwaterstanden. Maximale infiltratie van regenwater zorgt voor vertraagde nalevering naar omliggende flanken en beekdalen. Onttrekkingen en uitspoeling moeten beperkt worden.
- Flanken: droogtegevoelige gebieden door ontwatering en inrichting op afwatering. Functieverandering (zoals grondruil en duurzaam landbouwgebruik) kan bijdragen aan herstel van hydrologische balans.
- Beekdalen: laagste gebieden met ruimte voor natuurlijke waterdynamiek. Hermeandering, bodemverhoging en verwijderen van drainage dragen bij aan water bergen. Beekdalen zijn van nature bergingsgebieden, maar uitbreiding kan nodig zijn vanwege extreme weersituaties (bron: Handelingsperspectief watertransitie Waterschap de Dommel, 2023).

Deze literatuurstudie benadrukt de noodzaak van een integrale aanpak voor waterbeheer in regio Den Bosch, waarbij bovenstrooms vasthouden, berging en afvoerreductie centraal staan. De verschillende maatregelen bieden kansen om wateroverlast te verminderen, maar vereisen tijd, ruimte en een gebiedsspecifieke benadering. Het combineren van oplossingen draagt bij aan een duurzamer en klimaatrobuuster watersysteem.

3.3 Berging op maaiveld

3.3.1 Berging in gehele gebied

Om inzicht te krijgen in de impact van waterberging in het gehele stroomgebied, is er een kaart ontwikkeld die laat zien wat er gebeurt wanneer respectievelijk 36, 50 en 65 miljoen m³ water wordt verdeeld over het gebied. Deze kaart

combineert de huidige NBW-inundatiekaart met de extra wateropgave, waardoor duidelijk wordt welke gebieden bij deze scenario's extra inunderen.

De kaart biedt een visuele representatie van de verdeling van water en helpt om een gevoel te krijgen voor de omvang van de opgave voor bovenstrooms bergen. Door de waterberging gelijkmatig over het gebied te verdelen, met de huidige T100 inundatie als basis, kan worden nagegaan hoe verschillende delen van het stroomgebied reageren, welke gebieden het meest gevoelig zijn voor inundatie, en waar mogelijke knelpunten ontstaan. Dit geeft waardevolle informatie voor het bepalen van geschikte locaties en strategieën voor berging en vasthouden. Tabel 2 geeft weer hoeveel de afwateringseenheden onder water komen te staan uitgedrukt in centimeters.

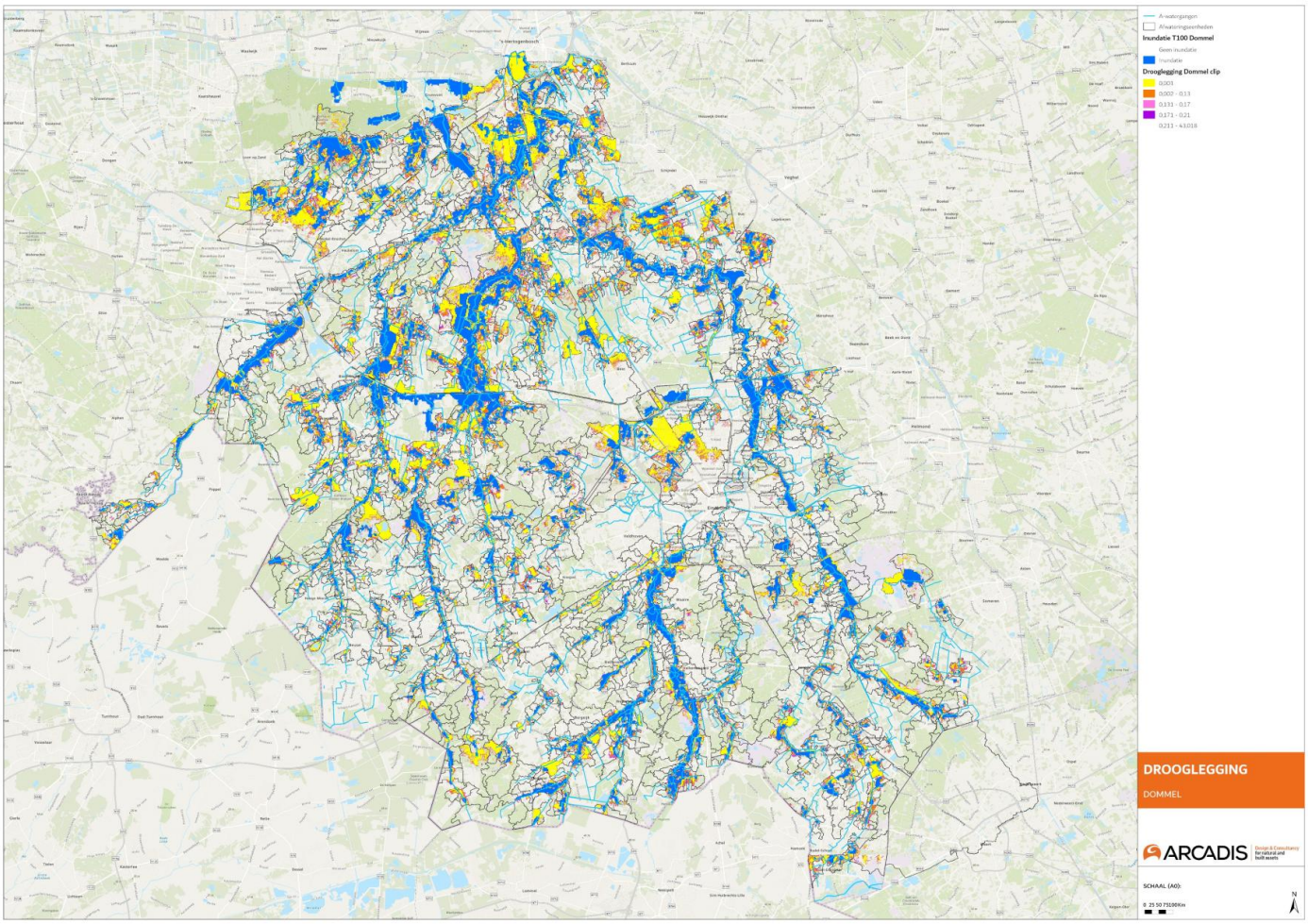
Figuur 8 (Dommel) en Figuur 9 (Aa en Maas) geven een visueel overzicht van het benodigde waterbergingsoppervlak en tonen welke gebieden binnen het stroomgebied onder water komen te staan bij verschillende scenario's. De huidige NBW-inundatie (blauw) met extra inundatie (geel) (door het gebruik van de mediaan T100 waterstand bij het maken van de drooglegginskaart, zie 2.1.2), en respectievelijk 13 cm (oranje), 17 cm (roze) en 21 cm (paars) te bergen zijn zichtbaar gemaakt in een kaart. De figuren laten zien hoe de wateropgave zich verspreidt over het stroomgebied en welke gebieden het meest gevoelig zijn voor inundatie naarmate de waterberging toeneemt. Van de huidige situatie (geel) naar de meest extreme scenario's (paars) wordt duidelijk welke afwateringseenheden onder water komen te staan en hoeveel ruimte in het stroomgebied nodig is om de wateropgave op te vangen. Geconstateerd wordt dat de berging vooral in de bestaande gebieden (die ook al onderlopen bij 36 miljoen m3; kleur blauw, geel en klein deel oranje) wordt opgevangen, de uitbreiding naar roze en paarse vlakken is beperkt. De stap naar 36 miljoen berging vergt het grootste oppervlak, de stappen naar 50 en 65 miljoen berging vergen minder extra oppervlak en leiden dus tot meer waterdiepte in de al ondergelopen waterbergingsgebieden.

Uit de figuren blijkt duidelijk dat het water voornamelijk inundeert in de beekdalen. Door hun ligging en hydrologische eigenschappen fungeren deze gebieden als natuurlijke wateropvangzones. Aangezien we de T100 inundatie als basis hebben gebruikt laten de figuren zien dat bij toenemende wateropgave de inundatie zich concentreert in deze laaggelegen delen van het landschap. Bij alle scenario's – van 13 cm tot 21 cm waterberging – wordt zichtbaar dat de beekdalen als eerste en meest intensief onder water komen te staan.

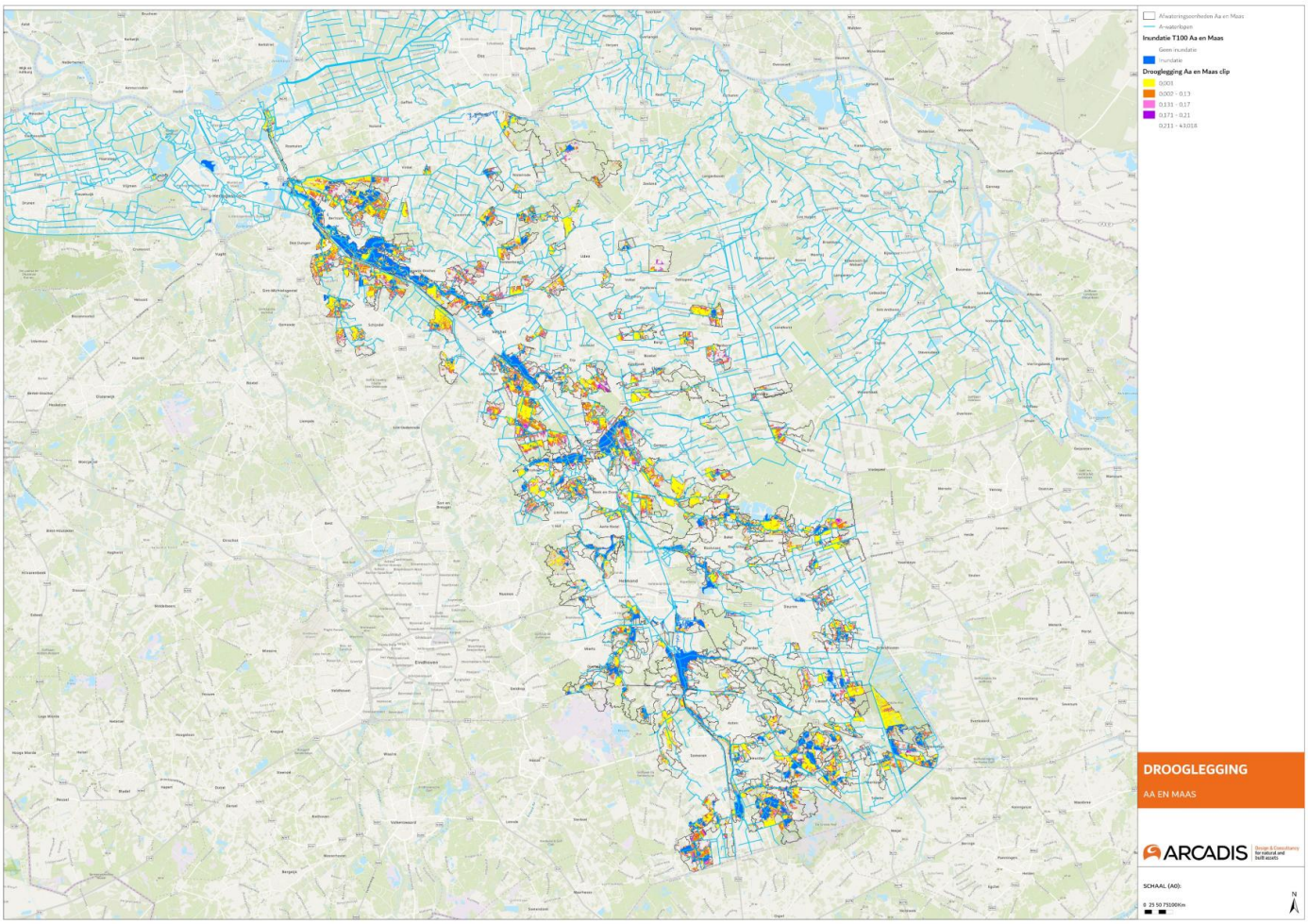
Hiermee wordt er niet gesuggereerd dat de complete opgave opgelost kan worden met bovenstrooms vasthouden of dat het de intentie is om alles hiermee op te willen lossen, dit geeft enkel een visueel beeld van de verdeling van water en helpt een gevoel te krijgen van de omvang van de opgave.

Tabel 2 Hoeveelheid te bergen op maaiveld voor drie scenario's

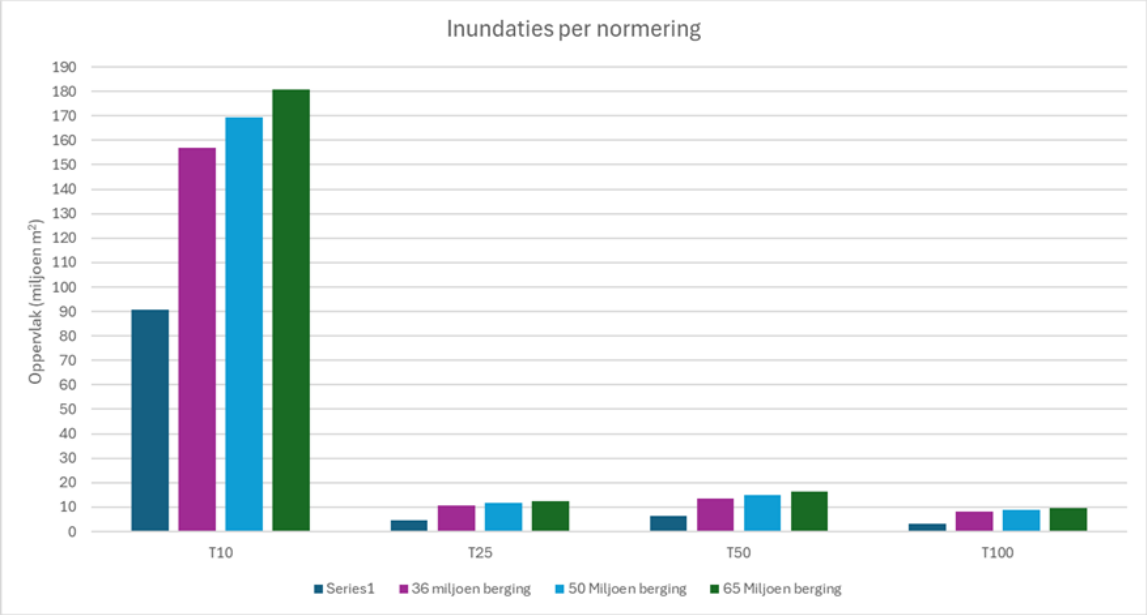
Te bergen	Afwateringseenheden onder water (cm)
36 miljoen m^3	13 (blauw, geel en oranje vlakken)
50 miljoen m^3	17 (blauw, geel, oranje en roze vlakken)
65 miljoen m^3	21 (blauw, geel, oranje, roze en paarse vlakken)

Figuur 8 Drooglegginingskaart Stroomgebied van de Dommel voor de drie scenario's 36, 50 en 65 miljoen m3 berging.

Figuur 9 Drooglegginingskaart gebied waterschap Aa en Maas voor de drie scenario's 36, 50 en 65 miljoen m3 berging.

Figuur 10 Inundaties (oppervlakte) per normering voor de Dommel, de T=10 norm hebben veruit grootste deel van de waterberging. Inunderend oppervlak van normloze gebieden is niet meegenomen.

3.3.2 Oppervlaktes drooglegginsgskaart

Tabel 3 toont de oppervlaktes (in Ha) aan waterberging voor Aa en Maas en de Dommel onder verschillende scenario's. Het basisscenario is de huidige situatie (geel op de kaart). De andere scenario's zijn de 36 (oranje), 50 (roze) en 65 (paars) miljoen m^3 berging. Naarmate er meer water geborgen moet worden, neemt het benodigde oppervlak in hectare toe. De Dommel heeft meer bergingsoppervlak nodig dan Aa en Maas in alle scenario's. De grootste sprong zit tussen de huidige situatie en het bergen van 36 miljoen m^3.
In Bijlage B Figuren groot formaat is de drooglegginsgskaartweergegeven met enkel deze vier scenario's (geel, oranje, roze, paars).

Tabel 3 Oppervlaktes aan berging voor Aa en Maas en de Dommel voor de verschillende scenario's

Scenario	Ha berging Aa en Maas	Ha berging Dommel	Totaal
Basis	8.172	17.004	25.176
36 miljoen m^3 bergen	11.579	24.157	35.736
50 miljoen m^3 bergen	12.494	26.071	38.565
65 miljoen m^3 bergen	13.347	27.808	41.155

3.3.3 Berging in de beekdalen

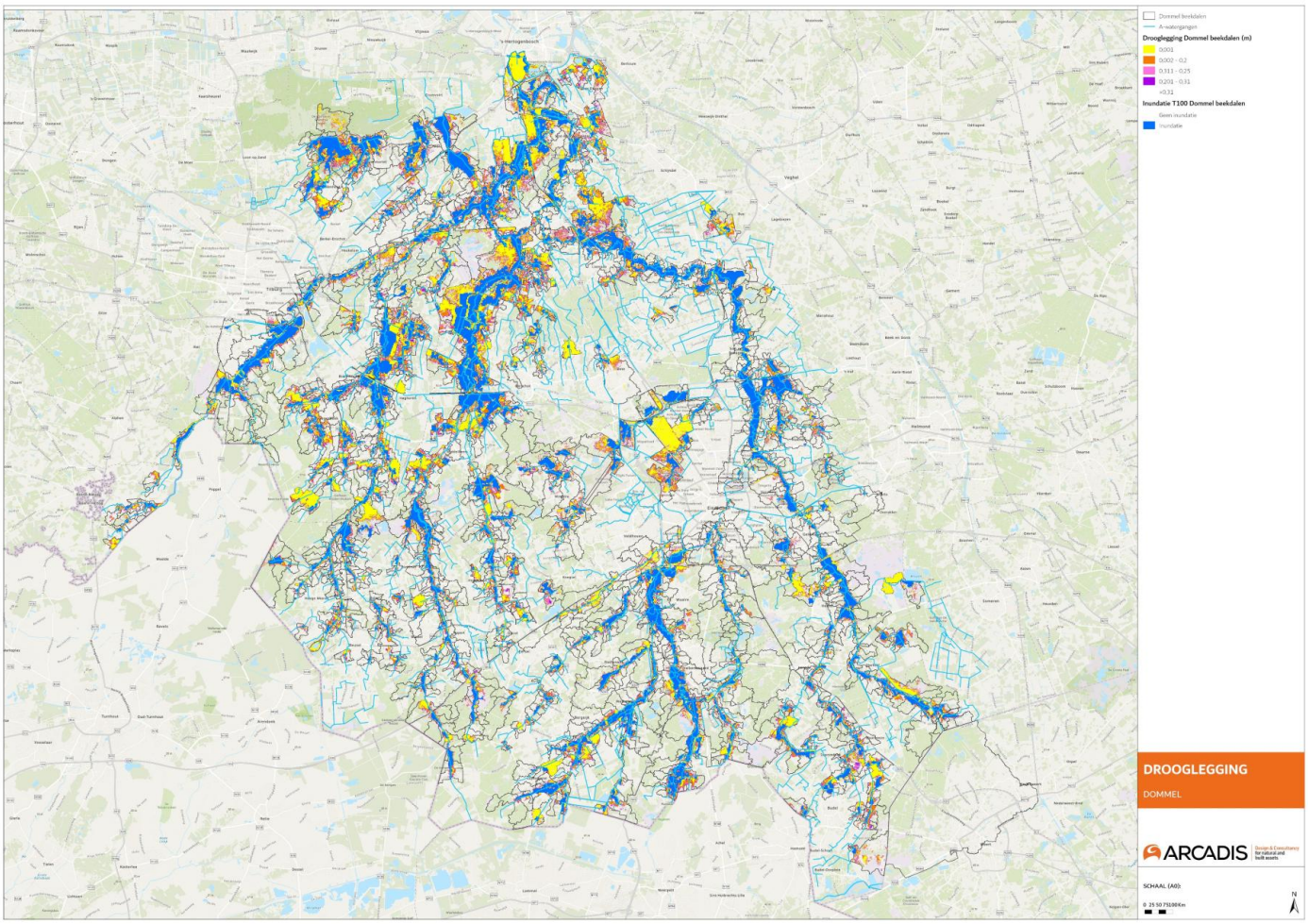
Naast het gehele stroomgebied is specifiek gekeken naar de mogelijkheden voor waterberging in de beekdalen van de Dommel en de Aa en Maas. Beekdalen zijn van nature laaggelegen gebieden waar oppervlaktewater en grondwater samenkomen, en ze bieden daarom een belangrijke kans voor het bergen van water en het verminderen van piekafvoeren.

Voor deze analyse hebben we de wateropgave van 36, 50 en 65 miljoen m^3 water verdeeld over de beekdalen. De resultaten laten zien welke delen van de beekdalen inunderen wanneer deze hoeveelheid water geborgen worden. Beekdalen bieden een relatief grote capaciteit voor waterberging, maar zijn ook gevoelig voor overstroming bij extreme weersituaties. Door deze gebieden te benutten, kan water gecontroleerd worden opgeslagen en vertraagd afgevoerd, wat bijdraagt aan het verminderen van wateroverlast in lager gelegen gebieden.

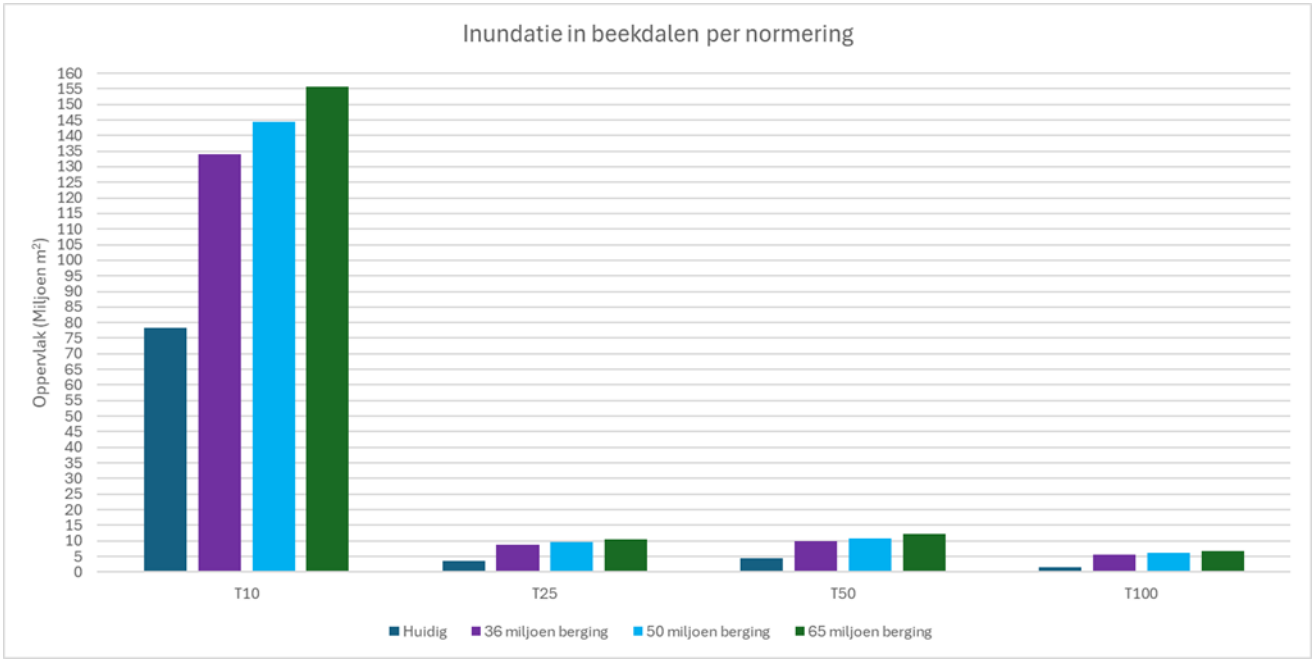
Wanneer de volledige wateropgave van 36, 50 en 65 miljoen m^3 uitsluitend in de beekdalen wordt geborgen, toont de analyse dat deze gebieden aanzienlijk meer onder water komen te staan. In plaats van een gelijkmatige verdeling over het gehele stroomgebied, wordt de waterdruk geconcentreerd in de laaggelegen delen, wat resulteert in inundatiediepten van respectievelijk 20, 25 en 31 cm (Tabel 4). De kaarten worden weergegeven in Figuur 11 en Figuur 13.

Tabel 4 Hoeveelheid te bergen in beekdalen voor drie scenario's (voor Dommel en Aa en Maas opgeteld)

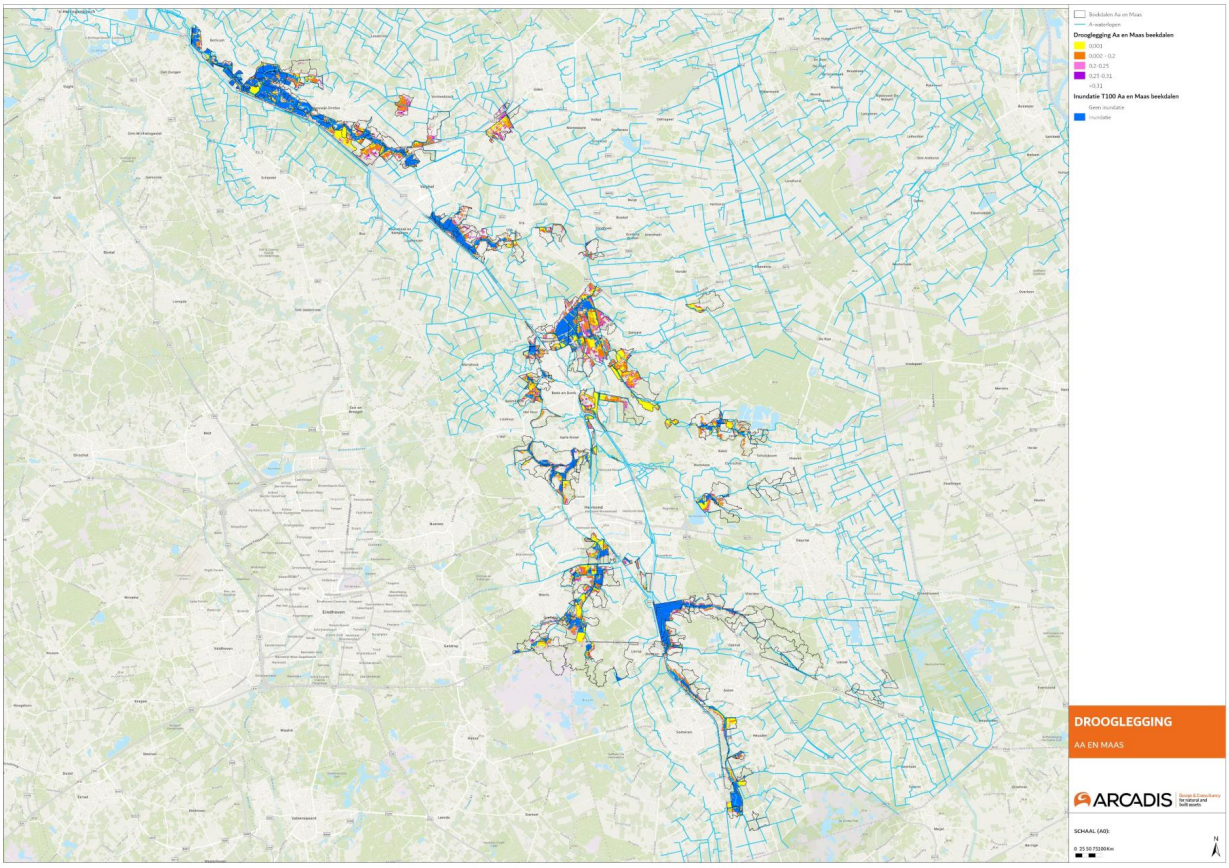
Te bergen	Afwateringseenheden onder water (cm)	Oppervlaktes in Ha
36 miljoen m^3	20	22.107
50 miljoen m^3	25	23.695
65 miljoen m^3	31	25.195

Figuur 11 Drooglegginsgskaart voor de beekdalen van de Dommel.

Figuur 12 Inundaties per normering in beekdalen voor de Dommel, ook hier is de T=10 bergingsnorm veruit grootste oppervlakte. Inunderend oppervlak van normloze gebieden is niet meegenomen.

Figuur 13 Drooglegginsgskaart voor de beekdalen van Aa en Maas.

4 Casus

Op basis van de stroomgebiedsanalyses zijn er twee stroomgebieden uitgekozen om verder op in te zoomen als casus. In deze stroomgebieden hebben we in detail naar de mogelijkheden voor bovenstrooms bergen gekeken.

Op basis van de gebiedskenmerken zijn er twee stroomgebieden uitgekozen:

- Scheepdonkseweg (Stroomgebied De Dommel).
- Bakelse Aa (Stroomgebied Aa).

De Scheepdonkseweg staat vooral een groot gedeelte uit beekdal, waar er in de Bakelse Aa veelal flanken aanwezig zijn. Flanken zijn hellingen van een stroomgebied met veel hoogteverschil. De volgende vraag hebben we bekeken:

Wil je aantonen dat bovenstrooms vasthouden een effectieve maatregel is in een deelgebied met een beekdal en relatief veel hoogteverschillen, of dat het bovenstrooms vasthouden een effectieve maatregel kan zijn voor het beheergebied van de Dommel respectievelijk stroomgebied de Aa?

In deze casus hebben we beide vragen onder de loop genomen.

- Het wordt een testcase: Kijken wat er mogelijk kan worden vastgehouden en wat dat oplevert. De keuze voor deze 2 gebieden is gemaakt omdat het een beekdal betreft en een flankgebied.
  - Stel we reduceren de berekende gebiedseigen afvoer van de desbetreffende stroomgebieden tot 0 m3/s voor 1 dag (besproken met begeleidingsgroep d.d. 29 januari'25)
    - Hoeveel moet je dan bergen (m3)?
    - Waar krijg je dan extra inundatie?
    - Waar heb je mogelijkheden tot berging? Waar kan het water komen?
    - Welke knelpunten levert dat op? Beschrijvend op basis van een kaartbeeld?

Kortom, een gedetailleerdere uitwerking van de berging op maaiveld analyse die we in het vorige hoofdstuk hebben behandeld en hoe dit voor een overwegend beekdal of overwegend flanken stroomgebied eruitziet.
We gebruiken de uitkomsten van deze case study om de vraag te beantwoorden of bovenstrooms vasthouden een effectieve bijdrage kan leveren aan de HoWaBo opgave.

4.1 Gedetailleerde gebiedsanalyse

Voor de case study hebben we binnen beide stroomgebieden diverse bergingsgebieden ingetekend. Deze bergingsgebieden zijn strategisch gekozen op basis van de hydrologische en geografische eigenschappen, zoals hoogteverschillen, watergangen, locaties van bestaande stuwen, en de potentie voor bovenstrooms bergen. Door deze gebieden in kaart te brengen, hebben we een beter inzicht gekregen in de mogelijkheden voor bovenstrooms bergen.

Voor elk stroomgebied hebben we berekend hoeveel water er in de bergingsgebieden moet worden vastgehouden om de afvoer gedurende één dag vast te houden (Tabel 5). Deze berekeningen zijn gebaseerd op de piekafvoeren van het gebied. Het doel hiervan is om inzicht te krijgen in de benodigde bergingscapaciteit en hoe dit zich verhoudt tot de mogelijkheden voor berging.

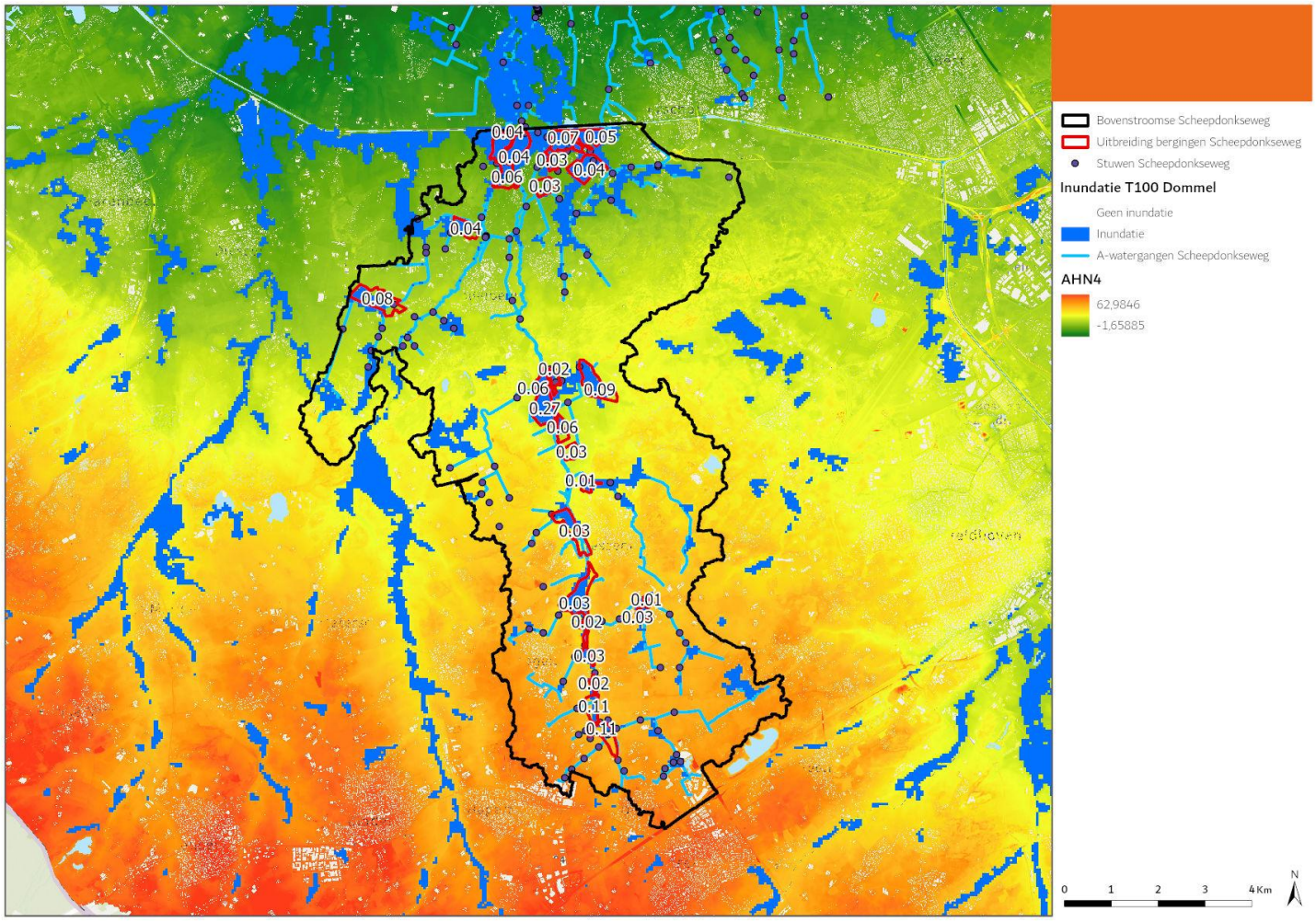
Tabel 5 Hoeveelheid afvoer per dag & hoeveel de ingetekende bergingsgebieden kunnen bergen per stroomgebied.

Stroomgebied	Afvoer van 1 dag	Bergend volume	Aantal bergingen	Oppervlak bergingen totaal	Gemiddelde volume per Ha berging
Scheepdonkseweg	1,2 miljoen m^3	1,41 miljoen m^3	26	407 Ha	3476
Bakelse Aa	0,34 miljoen m^3	1,40 miljoen m^3	28	671 Ha	2086

4.1.1 Stroomgebied Scheepdonkseweg

Dit gebied bevindt zich in het stroomgebied van de Dommel. Binnen dit stroomgebied trekken wij een grens bij het kanaal, waarbij het zuidelijke deel wordt gebruikt voor de case study. Dit gebied bevat een beekdal met duidelijke hoogteverschillen, wat het geschikt maakt voor waterberging. De natuurlijke laagte van het beekdal biedt ruimte voor gecontroleerde inundatie en vertraagde afvoer, terwijl de hoogteverschillen kansen bieden voor het creëren van bergingszones die effectief kunnen bijdragen aan het verminderen van piekafvoeren. Door de hydrologische en ruimtelijke eigenschappen van deze locatie heeft het een hoge potentie voor het vasthouden en bergen van water.

De onderstaande figuur (Figuur 14) geeft een gedetailleerd overzicht van de waterbergingscapaciteit van het zuidelijke deel van het stroomgebied van de Dommel. Elk bergingsgebied is voorzien van een label dat aangeeft hoeveel miljoen m3 water het effectief kan bergen. Door deze figuur te analyseren, wordt duidelijk hoe het water verdeeld kan worden over de verschillende bergingsgebieden en hoeveel volume elk deel kan opvangen. In totaal kan stroomgebied Scheepdonkseweg 1,41 miljoen m^3 opvangen, wat meer dan een dag aan afvoer is. Per Ha ingerichte berging is dit gemiddeld een bergend volume van 3500 m3, overeenkomend met een waterschijf van 35 cm.

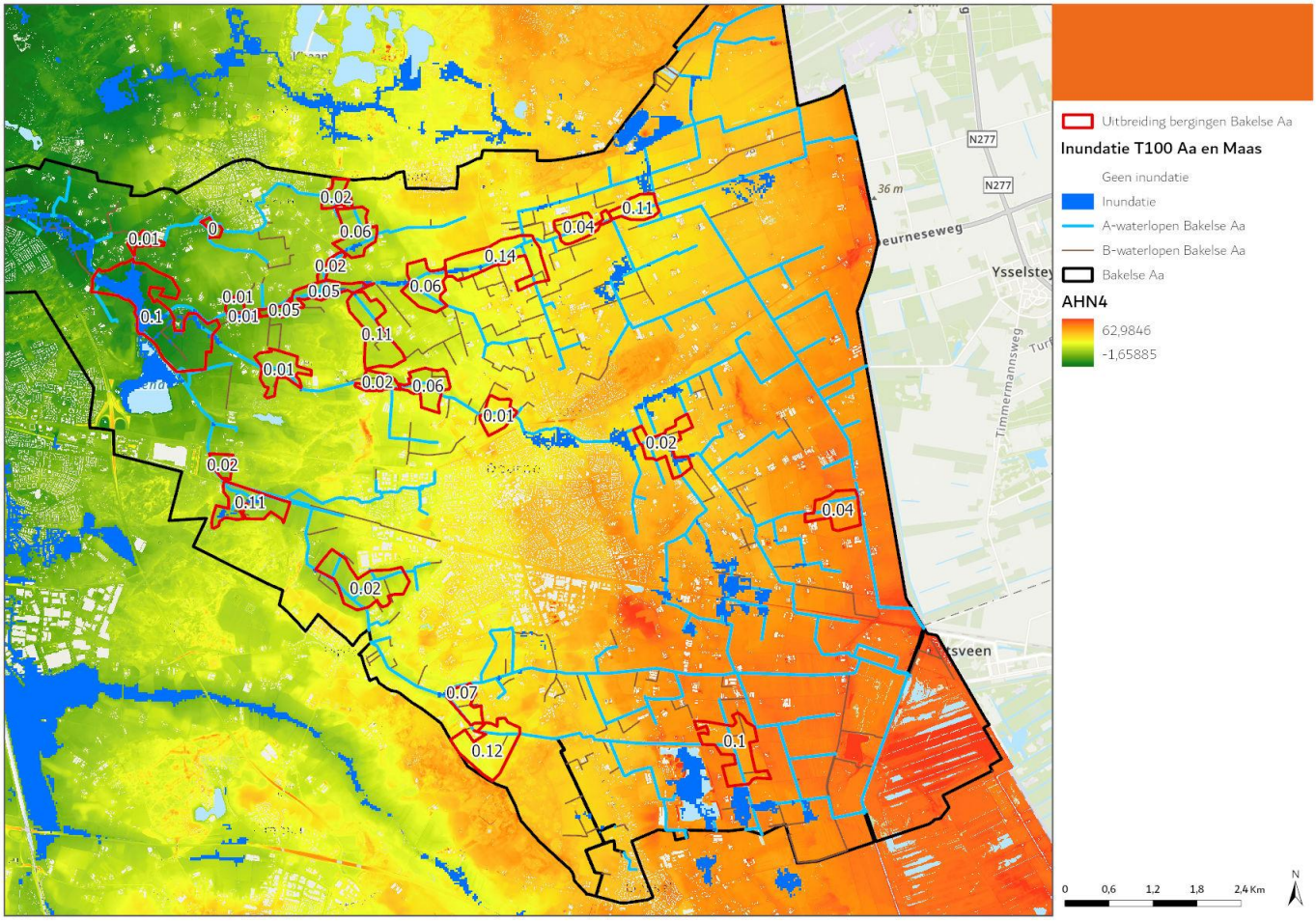
Figuur 14 De ingetekende bergingsgebieden (rode omlijnde gebieden) met de bijbehorende hoeveelheid volume berging per miljoen m3 (zwarte getallen).

4.1.2 Stroomgebied Bakelse Aa

De tweede gekozen locatie bevindt zich in het stroomgebied van de Aa, specifiek bij de Bakelse Aa. Dit stroomgebied bevat aanzienlijke hoogteverschillen en is daarmee gekenmerkt door flanken. Het uitgestrekte bovenstroomse oppervlak met een netwerk van watergangen maakt dit gebied bijzonder geschikt voor bovenstrooms bergen.

Het hoogteverschil biedt mogelijkheden voor infiltratie en vertraagde afvoer, terwijl de watergangen structuur geven aan het hydrologische systeem. Daarnaast biedt het gebied ruimte voor maatregelen die piekafvoeren kunnen reduceren en wateroverlast benedenstrooms kunnen mitigeren. Door de combinatie van hoogteverschillen, waterlopen en bovenstroomse ligging heeft dit gebied een sterke potentie voor een effectieve aanpak van waterbeheer.

De bijgevoegde figuur (Figuur 15) geeft een gedetailleerd overzicht van de waterbergingscapaciteit in het stroomgebied van de Bakelse Aa. Elk bergingsgebied is voorzien van een label dat aangeeft hoeveel miljoen m3 water het effectief kan bergen. Ook hier wordt duidelijk hoe het water verdeeld kan worden over de verschillende bergingsgebieden en hoeveel volume elk deel kan opvangen. In totaal kan stroomgebied Bakelse Aa 1,40 miljoen m^3 opvangen wat meer dan vier dagen afvoer is. Per ha ingerichte berging is dit gemiddeld een bergend volume van 2100 m3, overeenkomend met een waterschijf van 21 cm. Voor het gebied Bakelse Aa, liggen vrijwel alle bergingsgebieden naast het T100 inundatiegebied. Dit betekent dat er, naast het T100 inundatiegebied, nog 10% van het stroomgebied gereserveerd moet worden voor inrichting van de bergingsgebieden voor bovenstrooms vasthouden.

Figuur 15 De ingetekende bergingsgebieden met de bijbehorende hoeveelheid volume berging per miljoen m^3.

4.1.3 Indicatie kosten

Voor elke berging dient er een kunstwerk te worden gerealiseerd die tot de kritische waterstand opgetrokken kan worden. Hiermee wordt geborgd dat de berekende volume berging gerealiseerd wordt. Dit kan het beste met een automatische stuw, maar ook met knijpstuwen. Hier dient per berging maatwerk te worden verricht.
Interessant vraagstuk is nog het idee dat de bergingen alleen bij boven normatieve afvoersituaties gebruikt worden (>T=25). Hierdoor blijf je voldoen aan de NBW-normering van het landgebruik, maar zijn de >T25 waterstanden wel hoger (normopvulling).

Een automatische stuw kost grofweg ongeveer 100-150 duizend euro (prijspeil 2025) en is afhankelijk van de locatie specifieke eigenschappen. Dit dient dan voor elke berging gerealiseerd te worden. Daarnaast dient er per berging ook o.a. de volgende aspecten in beeld te worden gebracht:

- Hydrologisch onderzoek naar werking, sturing en inzet berging.
- Omgevingsonderzoek/vergunningsaanvraag. Er dient een planstudie met vergunningen en omgevingsmanagement te worden uitgevoerd. Dit zijn planstudies die al snel meerdere jaren in beslag nemen en ook investering met zich meebrengt, waarvan op dit moment geen indicatie te geven is.
- Mogelijke aanleg kades, per gebied dient meer in detail na te worden gegaan of er te beschermen gebouwen en/of andere waardevolle objecten zijn. Met de keuze van de gebieden is daar wel naar gekeken via een korte analyse van topografische kaart.

Bovenstaande aspecten dienen voor elke berging uitgevoerd te worden. Het is dus voordeliger om het aantal bergingen te verkleinen, maar het oppervlak per berging te vergroten. In onderstaande analyse hebben we de daarom bergingen met minder dan 0,02 miljoen m^3 volume verwijderd of, waar mogelijk, met elkaar verbonden.

4.1.4 Samenvoeging bergingsgebieden

De ingetekende bergingsgebieden zijn samengevoegd om een efficiëntere en overzichtelijkere indeling te realiseren. Tijdens dit proces zijn de kleinste bergingsgebieden verwijderd (<0,02 miljoen m3), mits ze niet gecombineerd konden worden met aangrenzende gebieden. Dit heeft geleid tot een reductie in het aantal bergingsgebieden, maar de overgebleven gebieden zijn aanzienlijk groter en beter geschikt voor het bergen van water. De figuren van de gecombineerde bergingen worden in de bijlage weergegeven. Tabel 6 laat zien hoeveel bergingen er zijn per stroomgebied en hoeveel er gemiddeld per hectare berging geborgen kan worden.

Voor de Scheepdonkseweg kan er een kleinere hoeveelheid kuub water geborgen worden en voor de Bakelse Aa is dit ongeveer hetzelfde. Het valt dus mee hoeveel de waterberging is afgenomen. Hierdoor is het praktischer om bergingen te combineren en de kleine bergingen niet mee te nemen. Dit is niet alleen praktischer (aanleg, plaatsen en sturing stuwen) maar gaat ook gepaard met minder kosten.

Zoals te zien in de tabel, neemt het totale oppervlak van de bergingen niet af. Voor Scheepdonkseweg blijft dit vrijwel gelijk en voor de Bakelse Aa neemt het toe. Dit kan komen doordat de bergingen zijn gecombineerd waardoor er een klein oppervlak bijkomt om deze combinatie te maken. Ook zijn er kleine (<0,02 miljoen m3) bergingen verwijderd waardoor het totale oppervlak weer wat afneemt. Hierdoor zal het oppervlak ongeveer gelijk blijven of toenemen.

Tabel 6 Hoeveelheid afvoer per dag & de mogelijk te bergen hoeveelheid water in de gecombineerde bergingen.

Stroomgebied	Afvoer van 1 dag	Bergend volume	Aantal bergingen	Oppervlak bergingen totaal (Ha)	Gemiddelde volume per Ha berging	Oppervlak stroomgebied (Ha)
Scheepdonkseweg	1,2 miljoen m^3	1,23 miljoen m^3	15	414 (5% van totaal stroomgebied)	2972 m^3	8000
Bakelse Aa	0,34 miljoen m^3	1,30 miljoen m^3	13	630 (7% van totaal stroomgebied)	2091 m^3	9300

4.1.5 Benodigde oppervlak berging in het stroomgebied van de Dommel en Aa

Op basis van beide stroomgebieden is een gemiddelde volume berging per hectare (uit Tabel 4) bepaalt, dit is ongeveer 2800 m^3 water per hectare berging. Dit uitgezet tegen de benodigde hoeveelheid berging voor opgave van Den Bosch geeft de volgende oppervlakten benodigde berging:

Tabel 7 Het percentage dat nodig is per stroomgebied om een X aantal miljoen m3 te bergen. Dit is niet gelijk aan het effect bij Den Bosch.

Berging (miljoen m3)	Benodigde oppervlak berging (Ha)	% van het totale Nederlandse stroomgebied van 230.000 Ha (Aa en Dommel
9	3330	1%
18	6700	3%
36	13 300	6%
50	18 500	8%
65	24 000	10%

Bovenstaande tabel (Tabel 7) laat zien dat bij een bergend volume van 65 miljoen m^3 ongeveer 10% van het areaal nodig is. Dit is een grove methode op basis van de berging in twee stroomgebieden, maar het geeft orde/grootte wel aan dat een significante hoeveelheid oppervlak nodig is om aan de bergingsdoelstelling in 2085 te voldoen. In de kamerbrief “Water en Bodem Sturend” wordt er onder het hoofdstuk Ruimte voor Water een reservering gelegd van 5-10 % van de diepe polders voor het creëren van waterberging. Bovenstaande bergingsopgave van 10% landareaal sluit daarbij aan.

Belangrijk aandachtspunt is dat het volume bovenstroomse berging niet 1 op 1 de opgave bij Den Bosch vermindert. Om toch een indicatie te krijgen van het effect van bovenstrooms bergen op de opgave bij Den Bosch is er hydraulische analyse gedaan in het HOWABO-model. Dit is in het volgende hoofdstuk beschreven.

5 Effect bovenstrooms bergen op de bergingsopgave bij Den Bosch

Er zijn technische mogelijkheden om de afvoer uit een stroomgebied voor beperkte tijd (bijvoorbeeld 1 dag) te begrenzen. Het geeft alleen niet aan wat het effect van deze berging zou zijn op de afname van de opgave in Den Bosch. Op basis van het beschikbare HOWABO-oppervlaktewatermodel (SOBEK) is een korte analyse naar het effect van het bergen in bovenstroomse gebieden op de waterstand (en dus de opgave) bij Den Bosch uitgevoerd. Het is belangrijk om te beseffen dat het werkelijke effect op de waterstand bij Den Bosch altijd kleiner zal zijn dan is berekend met het HoWaBo-model, aangezien dit model een best-case scenario is.

Bij het intekenen van mogelijke bergingen kwamen we voor beide case study stroomgebieden op mogelijk 1,4 miljoen m^3 berging. Het effect hiervan op de opgave bij Den Bosch analyseren we door in het HOWABO-model het volgende te doen:

1. De afvoergolf van het stroomgebied van de Aa bovenstrooms Veghel met 1,4 miljoen m3 verminderen (verminderde afvoer heeft totaal volume van 1,4 miljoen m3).
2. De afvoergolf van stroomgebied van de Beerze bovenstrooms Boxtel met 1,4 miljoen m3 verminderen en (verminderde afvoer heeft totaal volume van 1,4 miljoen m3).
3. De afvoergolf van het stroomgebied van gecombineerd; I de Dommel bovenstrooms Boxtel en de afvoergolf van de Aa bovenstrooms Veghel beide met 1,4 miljoen m3 verminderen (verminderde afvoer heeft totaal volume van 2,8 miljoen m3).

Belangrijke uitgangspunten bij deze modellering:

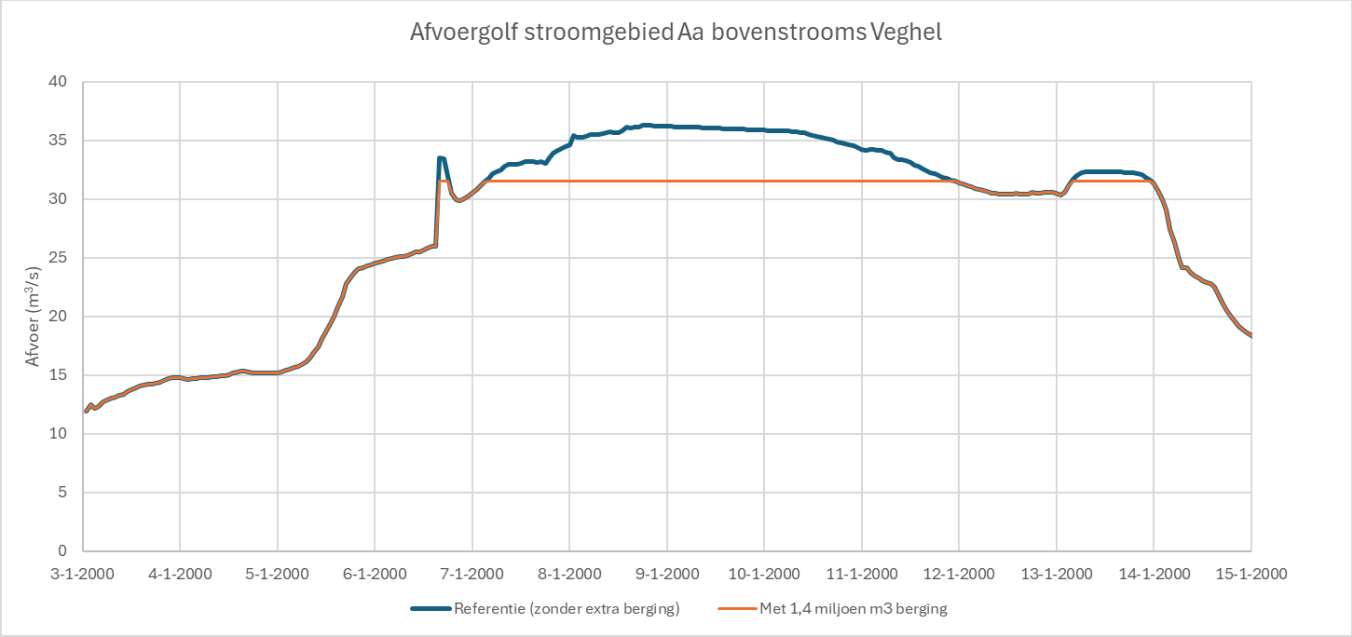
We rekenen toe, met onderstaande punten in ogenschouw nemend, naar een best case-effect van bovenstrooms bergen, aangezien:

- Bovenstrooms bergen leidt niet tot versnelde afvoer uit benedenstrooms gelegen stroomgebieden. In de praktijk zal dit anders gaan, door het lagere waterpeil benedenstrooms van de berging zal er waarschijnlijk meer water worden aangetrokken uit andere naastgelegen benedenstrooms gebieden. Voor deze voorliggende conceptuele studie is hiervoor een aanname gedaan. We veronderstellen dat elke kuub die bovenstrooms is vastgehouden, 1 op 1 bijdraagt aan de reductie van de piekafvoer, dit is dus een overschatting. Het is dus waarschijnlijk dat, hoe verder je van de berging vandaan bent, hoe meer het effect van die berging uitdempt, echter als je meerder stroomgebieden achter elkaar in serie schakelt, dit waarschijnlijk wel een bijdrage levert.
- Het volume water beschikbaar is om te bergen. Dus dat er daadwerkelijk 1,4 miljoen m3 water uit dat gebied afstroomt en geborgen wordt.
- De bergingen worden effectief ingezet, qua timing en hoeveelheid. Daarom toppen we de piek van de afvoergolf af.
  - Dat hoeft in de praktijk natuurlijk niet zo te zijn. Misschien zitten de bergingen al wel eerder vol en zit het effect juist voor de piek.

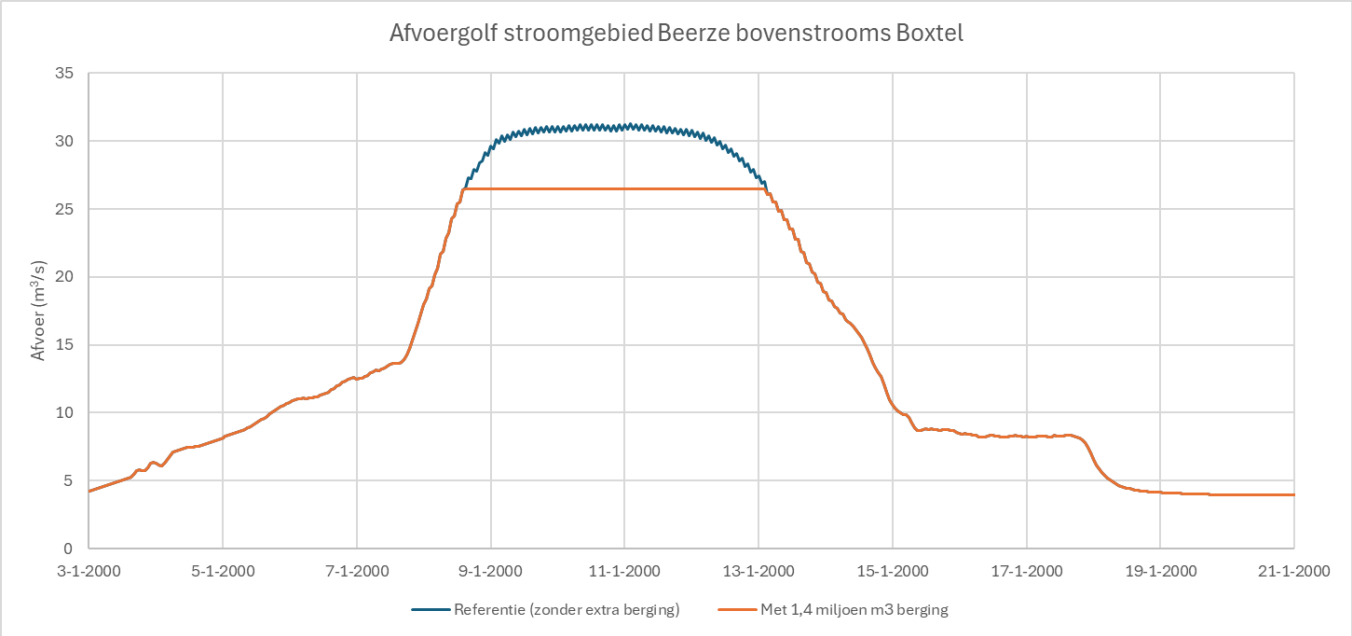
Het werkelijke effect op de waterstand bij Den Bosch zal daarom altijd kleiner zijn dan is berekend met het HoWaBo-model.

Aanpassing afvoergolf HOWABO-model

Het HOWABO is onderdeel van een modellentrein. De berekende afvoergolven uit deelmodellen van verschillende stroomgebieden zijn als randvoorwaarde op de randen van het HOWABO-model gezet. Deze afvoergolven zijn handmatig aangepast om zo een bovenstroomse berging van 1,4 miljoen m^3 te schematiseren. Dit is gedaan door de piek van de afvoergolf met dat volume te verminderen. De resultaten van de aangepaste afvoergolven zijn hieronder te zien. Het verschil tussen beide golven is dus 1,4 miljoen m^3. Zoals eerder benoemd zijn er een aantal belangrijke hydrologische aspecten die, vanwege de conceptuele studie, niet verder verkend zijn.

Figuur 16 Afvoergolf stroomgebied Aa bovenstrooms Veghel.

Figuur 17 Afvoergolf stroomgebied Beerze bovenstrooms Boxtel.

Resultaat

Voor de doorrekening van de drie varianten zijn bovenstaande afvoergolven aangepast. Het resultaat van de aanpaste afvoergolf (i.e. vermindering van 1,4 miljoen m^3) is in onderstaande tabel te zien. Het verminderen van de afvoergolf laat zien dat er een daling van de opgave bij Den Bosch is ten opzichte van het volume geborgen water, van de 1,4 miljoen m3 berging in het stroomgebied blijft circa 1 miljoen m3 (voor de Aa) of 1,2 miljoen m3 over (voor de Dommel). Daarnaast laat het ook zien dat het verminderen van de afvoergolf bij de Beerze (stroomgebied van de Dommel) een groter effect heeft bij Den Bosch dan het verminderen van de afvoergolf bovenstrooms Veghel (Stroomgebied de Aa). Naar dit verschil tussen de bijdrage van beide stroomgebieden (68% versus 84%) is nog niet in detail naar gekeken en kan nog niet worden verklaard.

Tabel 8 Best case hydraulische toets bijdrage van casusgebieden op de opgave Den Bosch.

	Huidige (miljoen m^3)	Opgave bij vermindering afvoergolf Aa (miljoen m^3)	Opgave bij vermindering afvoergolf De Dommel (miljoen m^3)	Opgave bij vermindering afvoergolf De Dommel en De Aa (miljoen m^3)
Opgave	**34,3 miljoen m^3**	**33,3 miljoen m^3**	**33,1 miljoen m^3**	**32,3 miljoen m^3**
Effect volume berging t.o.v. afname opgave bij Den Bosch[1]	**n.v.t.**	**68%**	**84%**	**72%**

Zoals eerder benadrukt is het belangrijk om te beseffen dat bovenstaande analyse een best-case benadering is van het effect. Om het werkelijke effect te onderzoeken is het aan te bevelen om de mogelijke bergingen van beide case-studies verder uit te werken en ook in de deelmodellen (van de verschillende stroomgebieden) toe te voegen. De uitkomsten van deze deelmodellen kunnen vervolgens toegevoegd worden aan het HOWABO-model.

Het bovenstrooms bergen kan een bijdrage leveren aan de opgave bij Den Bosch. Door ook de deelmodellen van het HOWABO-model te gebruiken om de bergingen te schematiseren, kan het effect op de opgave bij Den Bosch beter in beeld worden gebracht. De bovenstaande analyse is een ‘best case’ situatie die nader kan worden onderzocht. Daarnaast is met bovenstaande analyse het effect op de bergingsopgave in beeld gebracht, er is niet gekeken naar het effect op de piekwaterstand. Eerder onderzoek (HKV,2018) laat zien dat bovenstrooms bergen, i.e. 15 % afvoer vermindering van het stroomgebied van de Dommel en Aa, de piekwaterstand met 10% (7 cm) kan verminderen. Afvoer vermindering van 30% in het stroomgebied van de Dommel kan resulteren in een piekwaterstand daling van 9 cm (HKV, 2019). Het is interessant om de analyse uit het huidig onderzoek ook uit te voeren met het HOWABO-model waarin naar het effect op de piekwaterstand kan worden gekeken. Het effect op de bergingsopgave kan niet 1 op 1 worden vergeleken met het effect op de piekwaterstand.

[1] Let op: deze cijfers zijn op basis van een best-case scenario. Werkelijk zullen de cijfers lagen uitvallen, omdat geen rekening wordt gehouden met versnelde afvoer uit benedenstrooms gelegen stroomgebieden.

6 Conclusies

Het doel van de voorliggende studie is om essentiële inzichten van bovenstrooms bergen in beeld te brengen.

1. **Essentiële inzichten in bovenstrooms bergen. Wat kan de bijdrage zijn van bovenstrooms bergen voor de HoWaBo opgave? En is het maakbaar?**

Bovenstrooms bergen kan mogelijk een bijdrage leveren aan het waterveiligheidsvraagstuk binnen de HoWaBo-opgave. Wanneer circa 10% van de oppervlakte >24.000 hectare van het Nederlandse stroomgebied wordt ingericht als waterbergingsgebied, kan dit een effect hebben op het verminderen van piekafvoeren en het voorkomen van wateroverlast lokaal maar ook benedenstrooms in Den Bosch. De casestudies laten zien dat het mogelijk is om, met behulp van stuwen (en mogelijk kades) dit ruimtebeslag binnen de verschillende stroomgebieden te lokaliseren. Ook op de flanken en hoge koppen zijn lokaal mogelijkheden om water op maaiveld te bergen. Dit benadrukt de potentie van bovenstrooms bergen als een maatregel binnen een integrale aanpak van waterbeheer.

Een best-case conceptuele hydrologische analyse laat zien dat het bergen bovenstrooms effect heeft op de opgave bij Den Bosch. Water bovenstrooms bergen kan de opgave bij Den Bosch verminderen, over de omvang en bijdrage kan nog geen uitspraak worden gedaan. De effectiviteit van bovenstrooms vasthouden (hoeveel x m3 verminderd de opgave bij Den Bosch bij x m3 bovenstrooms bergen) en ook het effect op de piekwaterstand dient bij een detailstudie verder onderzocht te worden, waarbij ook effect van zijdelingse toestroming wordt meegenomen. In deze conceptuele studie is er namelijk vanuit gegaan dat elke kuub die bovenstrooms is vastgehouden, 1 op 1 bijdraagt aan de reductie van de piekafvoer van het desbetreffende stroomgebied. Daarnaast is er ook vanuit gegaan dat het water ook daadwerkelijk via neerslag op deze locaties valt en daarmee de waterbergingsgebieden vollopen. Beide bovenstaande voorbeelden kunnen in de praktijk anders zijn en vergen nader onderzoek.

Het infiltreren van extra water is niet haalbaar in maatgevende situaties, omdat de bodem dan vaak al verzadigd is. Dit betekent dat andere maatregelen, zoals gecontroleerde berging op maaiveld en vertraagde afvoer, noodzakelijk zijn om de wateropgave aan te pakken. De hydrologische eigenschappen van het gebied, zoals beekdalen en flanken, bieden specifieke kansen voor deze maatregelen. Een aanpak waarbij de beschikbare ruimte effectief wordt benut, is essentieel om een significante bijdrage te leveren aan de HoWaBo-doelen.

Geconcludeerd wordt dat er met bovenstrooms bergen een bijdrage kan worden geleverd voor de water opgave Den Bosch. Het lijkt maakbaar om bestaande lage terreinen in te zetten voor gestuurde berging. Hiervoor is nader onderzoek/uitwerking nodig per stroomgebied en in hoeverre bergingen ook daadwerkelijk kunnen worden ingezet en hoe de sturing er dan moet uitzien en effect voor grondgebruik, schade bij inzet etc. De berging lijkt maar zeer incidenteel nodig te zijn en vergt een nauwgezette sturing (timing) van stuwen om de berging in te zetten. Daarnaast dien je het over het hele stroomgebied aan te pakken, dit voor de effectiviteit. Ook dient een analyse te worden uitgevoerd of de circa 10% van de oppervlakte van het stroomgebied inderdaad geschikt is voor waterberging en wat daarvoor nodig is. De casusgebieden laten zien dat er mogelijkheden zijn, dit dient nader te worden verkend voor de andere stroomgebieden.

2. **Samenhang tussen water bergen en kans op wateroverlast. Is het een haalbare kaart, hoe ziet dat eruit?**

Het aanwijzen van specifieke gebieden voor waterberging vergroot niet de kans op wateroverlast, mits dit zorgvuldig wordt gepland en uitgevoerd. Het is een haalbare kaart in termen van bergingsmogelijkheden op maaiveld, waarbij een gebiedsgerichte aanpak noodzakelijk is. Per afwateringsgebied moet worden bepaald welke delen geschikt zijn voor waterberging, op basis van hydrologische en geografische kenmerken. Dit betreft dan een verdere uitwerking van het concept bovenstrooms vasthouden.

Bijvoorbeeld:

- Beekdalen: Deze laaggelegen gebieden bieden natuurlijke mogelijkheden voor gecontroleerde berging en vertraagde afvoer.
- Flanken: Droogtegevoelige gebieden kunnen worden ingericht om water tijdelijk op maaiveld vast te houden, waardoor wateroverlast benedenstrooms wordt beperkt. Deze gebieden kunnen ook dan worden ingezet om een bijdrage te leveren voor de watertransitie.

Door een integrale aanpak te hanteren en geschikte locaties zorgvuldig te selecteren, kan water bergen een effectieve maatregel zijn zonder dat er extra risico's op wateroverlast ontstaan. Het is belangrijk te zorgen voor het een balans tussen waterberging en andere functies van het gebied, zoals landbouw, natuur en bebouwing. Belangrijk om in ogenschouw te nemen, is dat de mogelijke bergingen ingezet worden bij boven normatieve (>T25) afvoer situaties. Naast het beschermen van Den Bosch, levert de inzet van bovenstroomse bergingen ook een verhoogd beschermingsniveau voor lokale bebouwing (bij bijvoorbeeld regionale piekbuien).

3. Vervolgproces/stappen richting een uitvoeringsagenda? Is het maakbaar, haalbaar en betaalbaar?

Om bovenstrooms bergen effectief te implementeren, zal het proces integraal voor beide stroomgebieden (Dommel en Aa) moeten worden opgepakt. Dit vraagt om samenwerking tussen waterschappen, gemeenten, provincies en andere betrokken partijen.

Een belangrijke vervolgstap is het uitvoeren van een hydraulische detailstudie om te bepalen wat bovenstrooms bergen oplevert voor de opgave bij Den Bosch, daar is op dit moment geen uitspraak over te doen. Hierbij kunnen verschillende scenario's worden onderzocht, zoals het inrichten van 20%, 50% of 100% van de geschikte gebieden voor waterberging. Deze nog uit te voeren verkenning biedt inzicht in de bijdrage van bovenstrooms bergen aan het reduceren van de opgave bij Den Bosch en het beheersen van wateroverlast op stroomgebiedsniveau maar ook lokaal.

Daarnaast is het noodzakelijk om de geselecteerde casusgebieden verder uit te werken. Dit kan bestaan uit:

- Het uitvoeren van gedetailleerde studies naar de hydrologische en ruimtelijke mogelijkheden van deze gebieden.
- Het ontwikkelen van een gebiedsgerichte aanpak, waarbij rekening wordt gehouden met andere ruimtelijke opgaven, zoals natuurontwikkeling, landbouwtransitie en verstedelijking.
- Het opzetten van pilots in specifieke casusgebieden om de effectiviteit van maatregelen in de praktijk te testen en te evalueren.

Door deze stappen te volgen, kan een uitvoeringsagenda worden opgesteld die niet alleen technisch haalbaar is, maar ook aansluit bij beleidsmatige en maatschappelijke doelen. Dit proces zal bijdragen aan een klimaat robuust watersysteem dat beter is voorbereid op extreme weersomstandigheden en piekafvoeren. Daarmee samen oppakken met andere beleidsopgaven zoals watertransitie, droogtebestrijding, bovenregionale stresstest e.d.

7 Aanbevelingen

- Bovenstrooms bergen integraal aanpakken

Een integrale aanpak voor bovenstrooms bergen betekent dat verschillende aspecten zoals waterbeheer, ruimtelijke ordening en ecologie gezamenlijk worden aangepakt. Dit vraagt om een samenwerking tussen diverse partijen, zoals waterschappen, gemeenten, provincies en andere belanghebbenden. Het doel is om water zoveel mogelijk in de bovenstroomse gebieden vast te houden, waardoor de druk op lager gelegen gebieden en daarmee Den Bosch wordt verminderd.

- Focus op bepaalde bergingsgebieden
  - Combineer bergingsgebieden

Het is belangrijk om bergingsgebieden strategisch te combineren waar mogelijk, zodat het effect op waterbeheer wordt geoptimaliseerd. Door kleinere bergingsgebieden die weinig impact hebben te elimineren, kan de focus worden gelegd op grotere, effectievere gebieden. Dit helpt om middelen efficiënter in te zetten en het doel van waterberging beter te bereiken.

- Hydraulische verkenning Bovenstrooms bergen voor opgave Den Bosch

Een belangrijke vervolgstap is het uitvoeren van een hydraulische verkenning om te bepalen wat bovenstrooms bergen oplevert voor de opgave bij Den Bosch. Hierbij kunnen verschillende scenario's worden onderzocht, zoals het inrichten van 20%, 50% of 100% van de geschikte gebieden voor waterberging. Deze verkenning biedt inzicht in de bijdrage van bovenstrooms bergen aan het reduceren van piekafvoeren en het beheersen van wateroverlast

- Optimalisatie bergingsgebieden

Bij de selectie van bergingsgebieden moet rekening worden gehouden met zowel ecologische als technische factoren, zoals de ligging, de bestaande infrastructuur en de potentie om water vast te houden. Een grondige analyse van de hydrologische en ruimtelijke kenmerken en toekomstige opgaves van de gebieden is essentieel.

- Realistisch inzetten bovenstrooms bergen
  - Maatschappelijk en financieel haalbaar

De maatregelen voor bovenstrooms bergen moeten zowel maatschappelijk als financieel haalbaar zijn. Dit betekent dat er een balans moet worden gevonden tussen de kosten van de maatregelen en de voordelen voor de waterhuishouding en de omgeving. Het is essentieel om draagvlak te creëren bij zowel de betrokken stakeholders als de lokale bevolking. De inrichting van bovenstroomse bergingsgebieden kan ook een bijdrage leveren bij bovenstrooms optredende hoogwaters, dus ook lokaal helpt dat om het watersysteem robuuster te maken en lokale hoogwater problemen te verminderen bij bijvoorbeeld stortbuien. Er dient te worden nagegaan of de bergingsgebieden binnen de T=100 overstromingsvlakken liggen. Eventueel dienen deze gebieden te worden uitgebreid en vastgelegd te worden.

- Casusgebieden verder uitwerken
  - Detailniveau optimaliseren

Focus op specifieke casusgebieden door deze op detailniveau uit te werken, hiervoor hebben we al een aanzet gemaakt in deze studie. Dit omvat het analyseren van de grootte van de bergingsgebieden, het beoordelen van bestaande en nieuwe stuwen, en het identificeren van mogelijke obstakels zoals woningen, infrastructuur of natuurgebieden. Het doel is om de inrichting van deze gebieden te optimaliseren, zodat ze effectief kunnen bijdragen aan waterberging en bovenstrooms bergen.

- Betrekken stakeholders en omgeving
  - Participatiespoor

Het betrekken van stakeholders en de omgeving is cruciaal voor het succes van de plannen. Provincie Noord-Brabant heeft een participatiespoor voorgesteld, waarbij de omgeving actief wordt betrokken bij de ontwikkeling van toekomstige plannen. Dit kan worden gerealiseerd door het organiseren van informatiebijeenkomsten, workshops en consultaties. Het betrekken van gemeenten binnen de casusgebieden is van belang, ze kunnen een waardevolle rol spelen in het creëren van draagvlak. Uiteraard dienen de waterschappen hierbij mogelijk in de trekkende rol te komen bij verdere uitwerking.

- Monitoring

In een later stadium kan monitoring van de bergingsgebieden worden opgezet. Dit is belangrijk om te evalueren of de genomen maatregelen effectief zijn en om waar nodig bij te sturen. Monitoring kan zich richten op hydrologische gegevens, zoals waterstanden en bergingscapaciteit, maar ook op ecologische aspecten. Het opzetten van een monitoringprogramma vraagt om duidelijke doelen, meetmethoden en samenwerking tussen betrokken partijen.

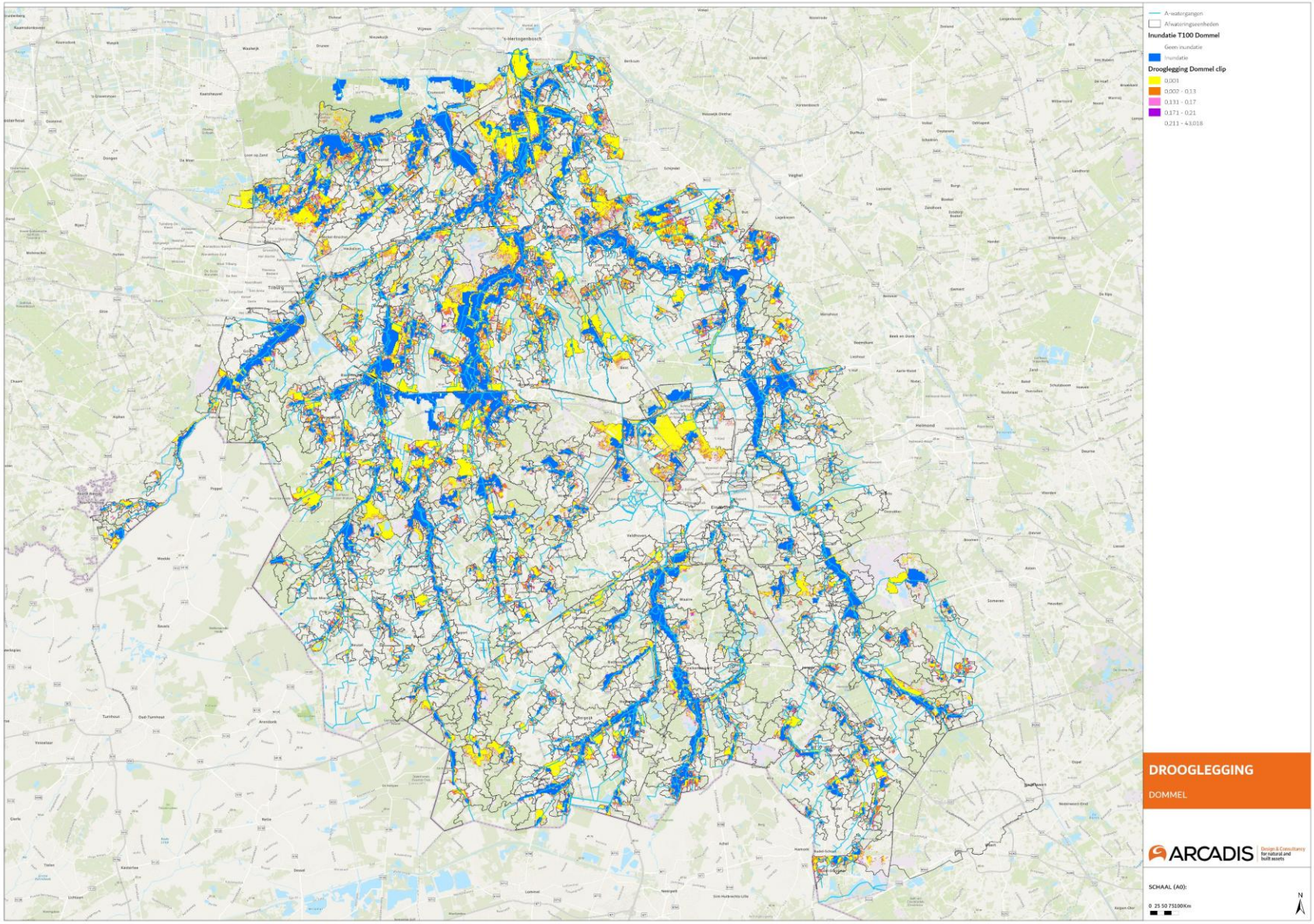
8 Literatuur

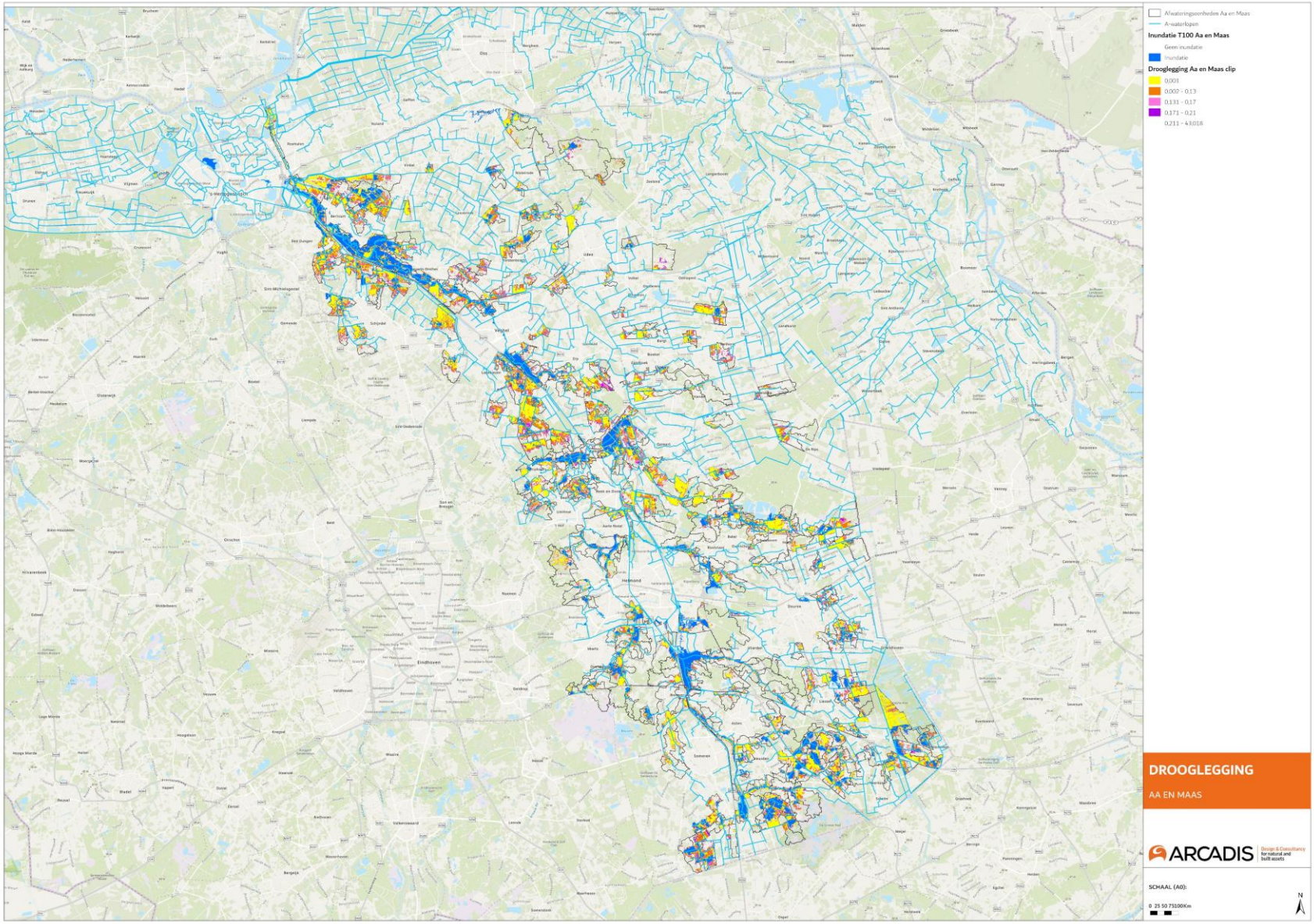
1. **Notitie uitgangspunten en referentiemodel HowaBo.** (2024, 3 september) *werkgroep systeemkennis HoWaBo (Bas de Boer, Luuk van Elk, Jack de Wilt, Mike Heijnen, Sascha Herzberg, Erwin van de Griend)*
2. **DDD Casus Regionale waterbalans: Eerste aanzet projectopzet.** (2024, 30 juni). Klaasjan Raat, Andrew Segrave, Sija Stofberg, Jan Starke (KWR) Arjan Budding, Myrjam de Graaf (WENR) met inbreng van de partners in het DeltaDoorDachtpop-up team Regionalewaterbalans.
3. **Werkboek HowaBo (Bijlage V).** (2023, 13 september), H+N+S Lanschsarchitecten
4. **Definitieve notitie Looptijdenanalyse Stroomgebied Aa (2004-2009).** Royal Haskoning, Inge Folmer, 2009
5. **Eindrapport Robuuste Grote Beek.** Arcadis. (2018, 4 december), Marloes Arens en Wilco Klutman
6. **Handelingsperspectief watertransitie.** Waterschap De Dommel.
7. **HKV Logboek van de modellering.** (2019, 13 december). HKV Lijn in Water.
8. **Vasthouden bovenstrooms: Notitie concept.** (2023, 27 januari).Werkgroep systeemkennis HoWaBo.
9. **Water vasthouden aan de bron: Eindrapport.** (definitief). Jan van Bakel, Bart Bardoel, Dick boland, Nielst Entzinger, Ingrid Menger en Chris van Rens (2013, september)

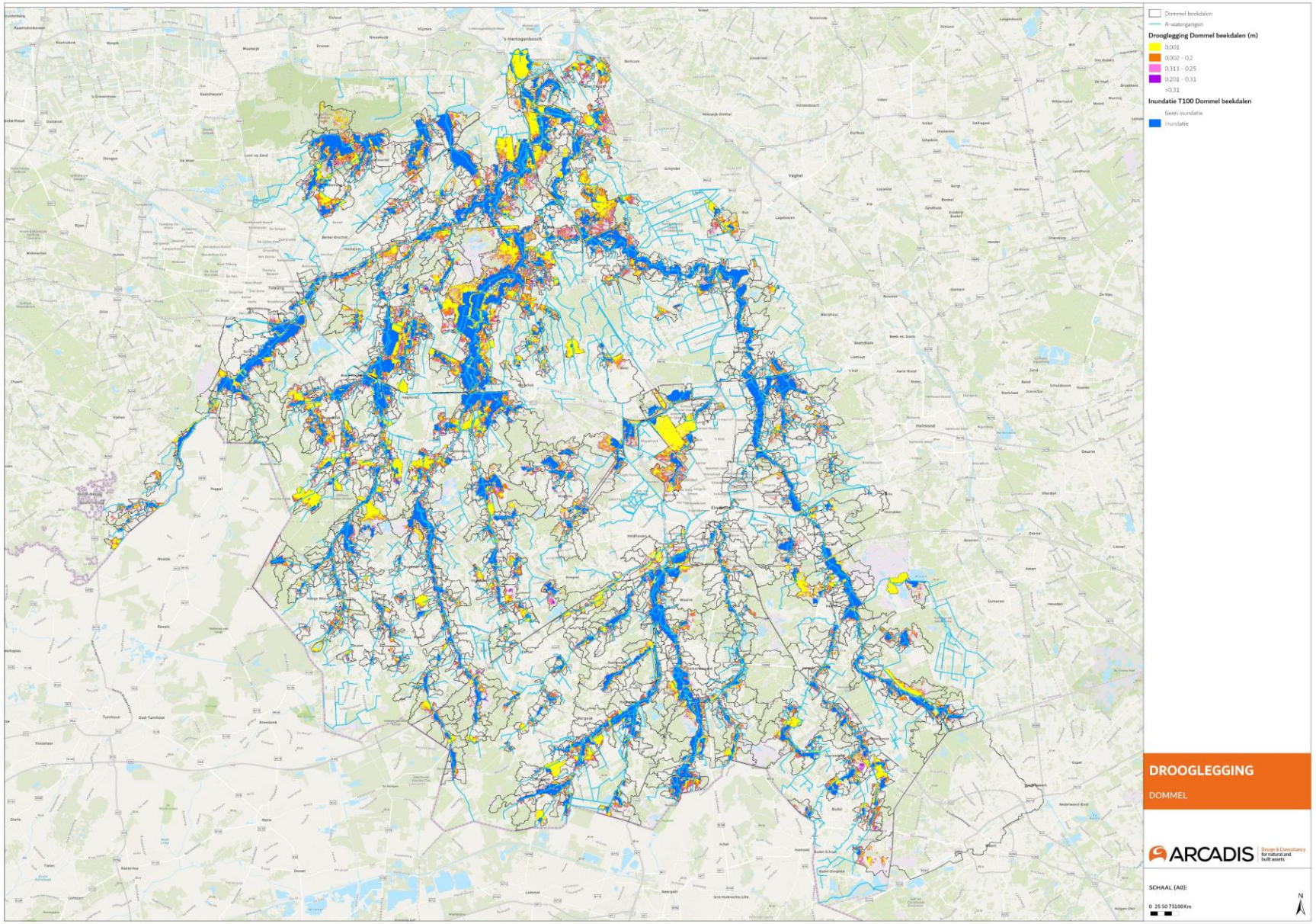
Bijlage A Input gebiedskenmerken

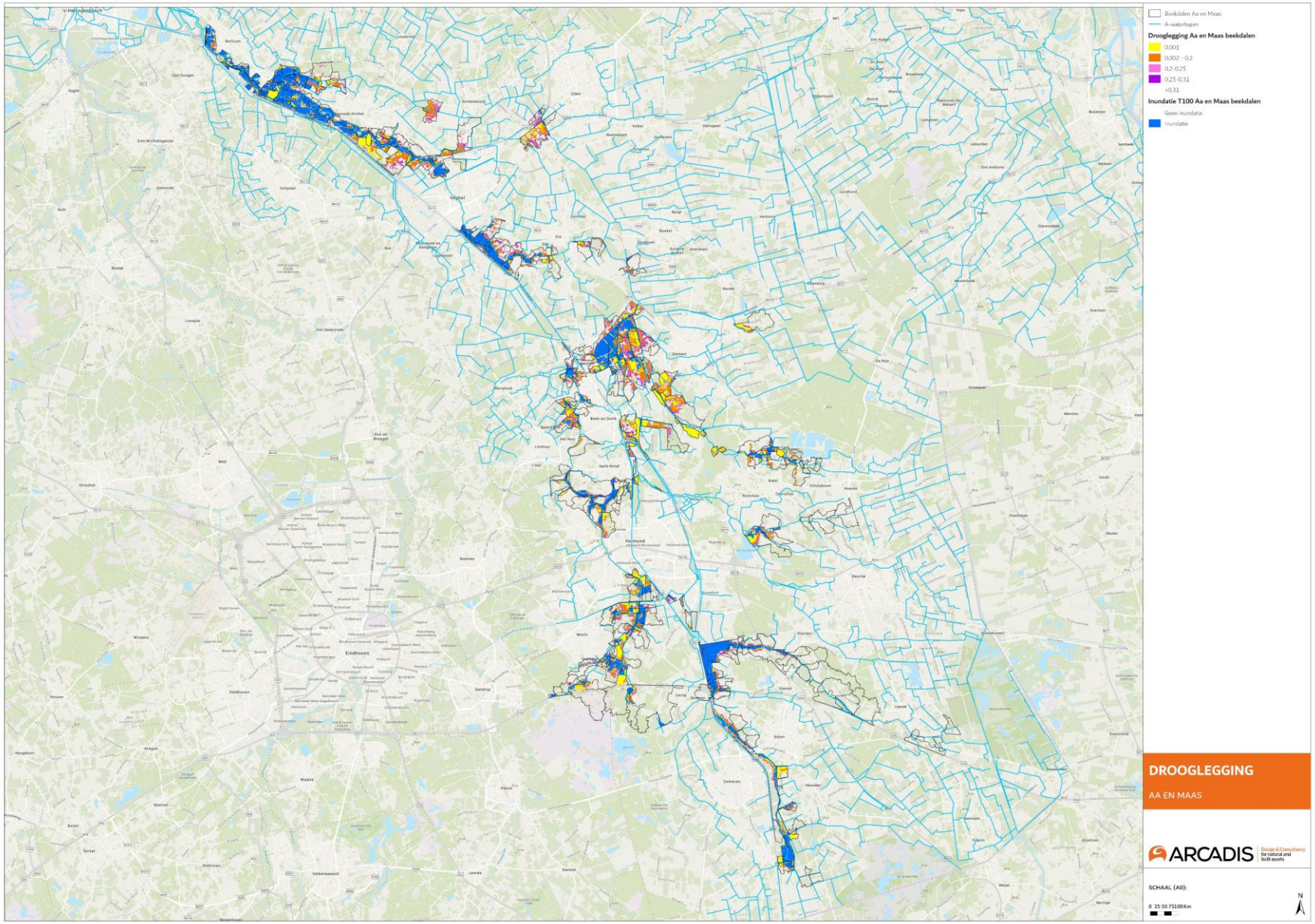
Type	Bron
Oppervlaktewater	Waterdeel BGT
Landbouw	Totaal landbouw, BRP
Gras	Grasland, BRP
Overig	Totaal landbouw, BRP – grasland, BRP
Natuur	NNN – BRP percelen die niet natuurterrein zijn
Verhard oppervlak	BGT; Pand, wegdeel, onsteundend wegdeel, onbegroeid terreindeel

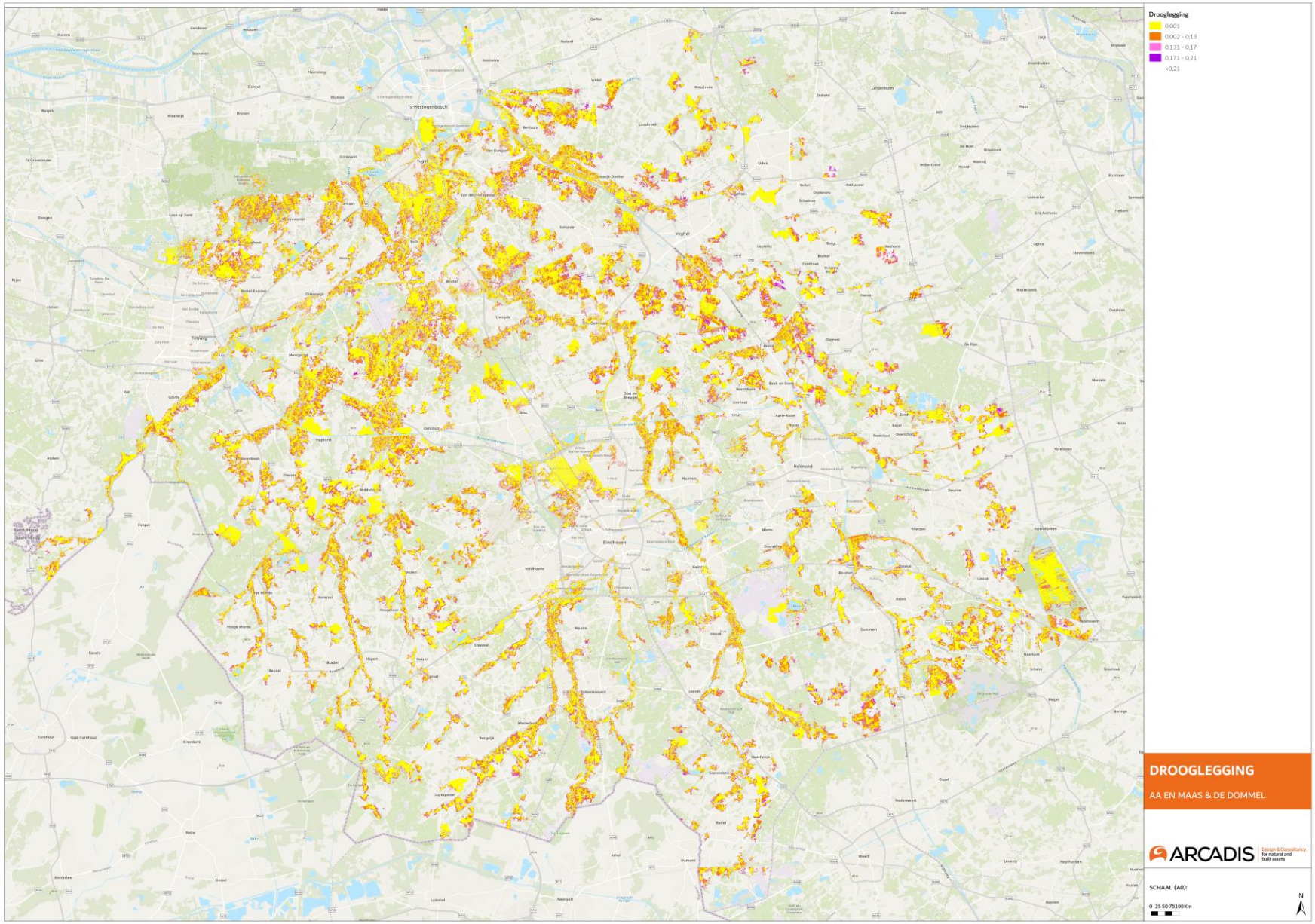
Bijlage B Figuren groot formaat

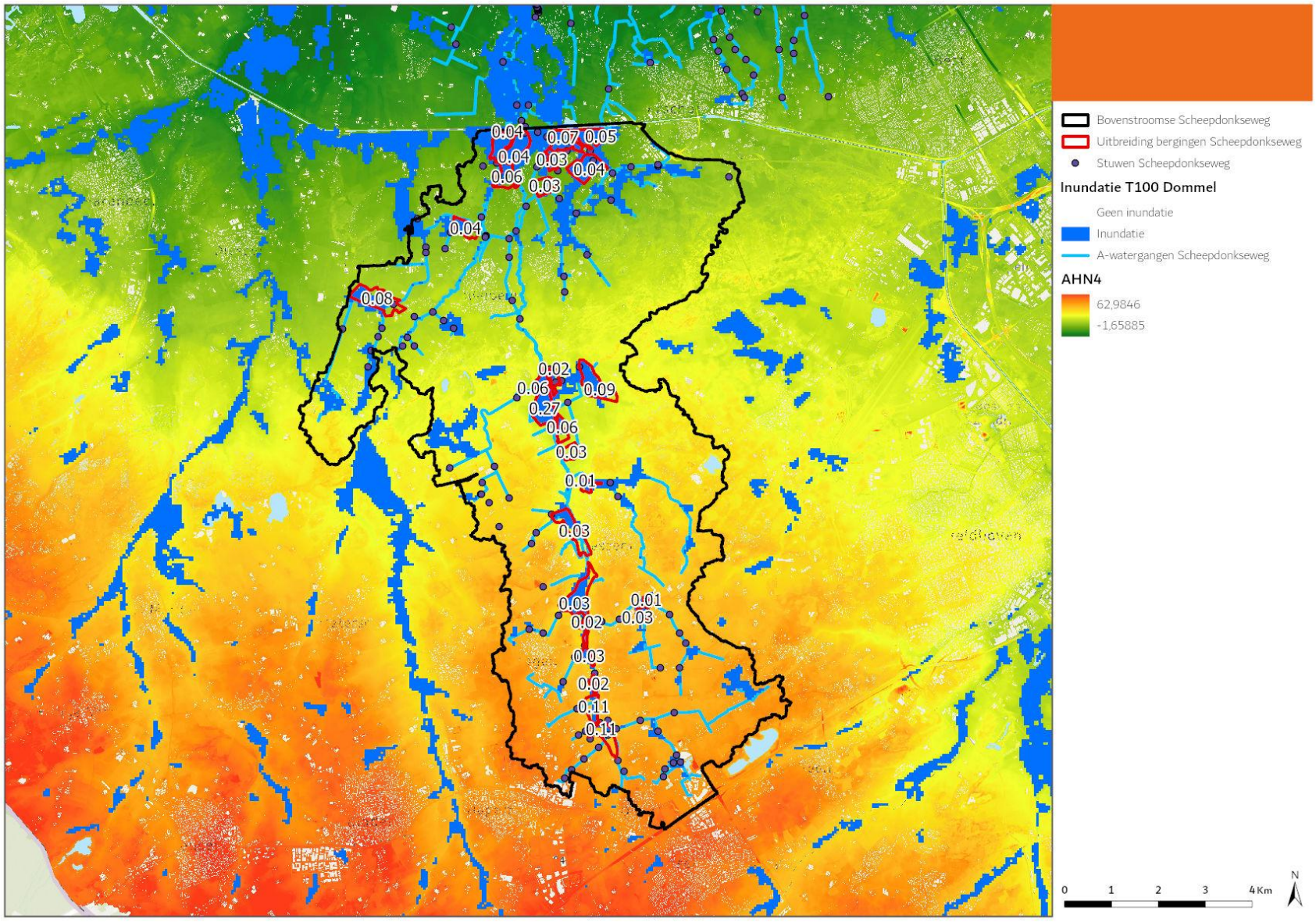

A-watergangen
Afwateringseenheden
Inundatie T100 Dommel
Geen inundatie
Inundatie
Drooglegging Dommel clip
0.001
0.002 - 0.13
0.131 - 0.17
0.171 - 0.21
0.211 - 43.018
DROOGLEGGING
DOMMEL
ARCADIS
Design & Consultancy for natural and built assets
SCHAAL (A0):
0 25 50 75100Km
N

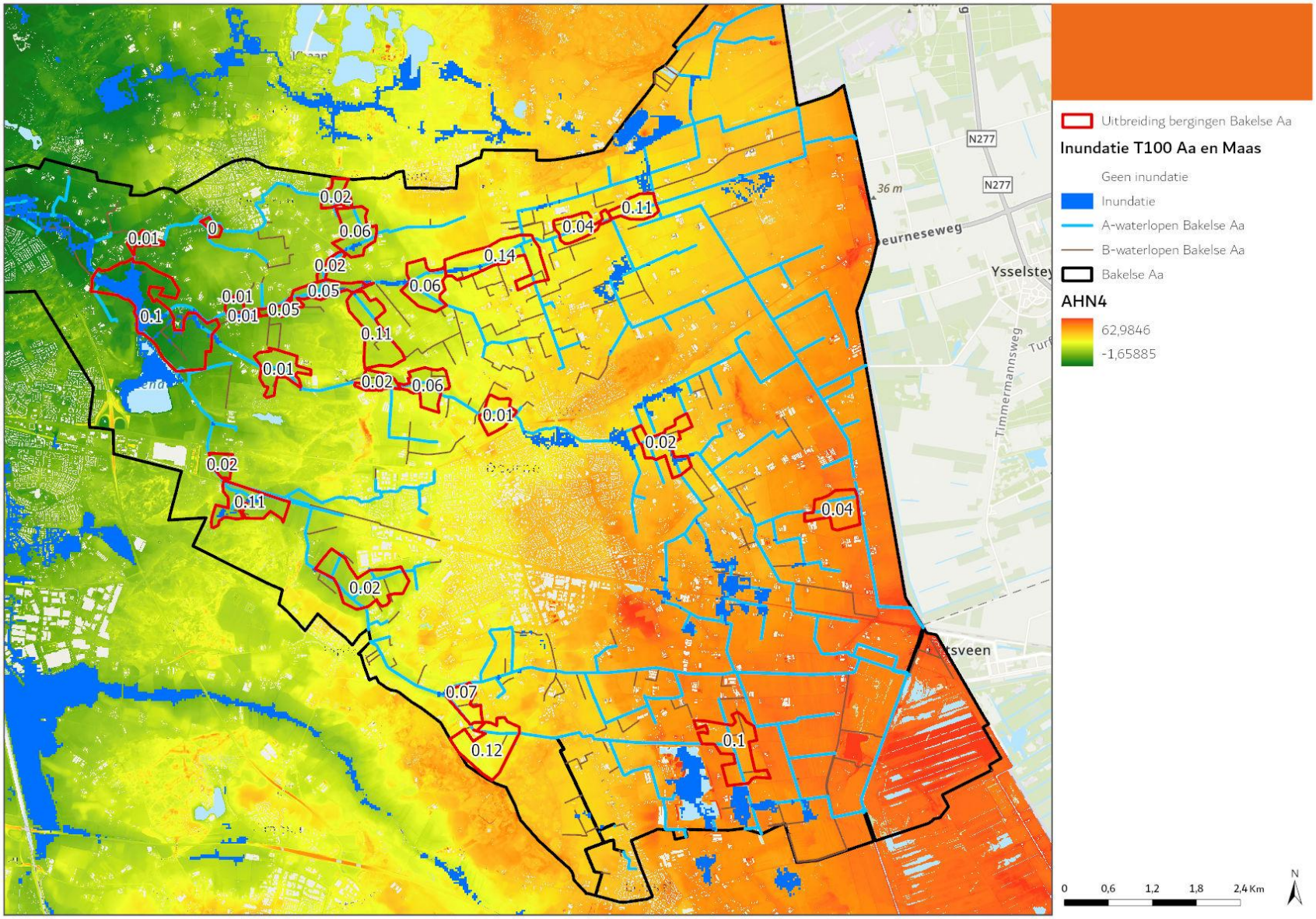

Afwateringseenheden Aa en Maas
A-waterlopen
Inundatie T100 Aa en Maas
Geen inundatie
Inundatie
Drooglegging Aa en Maas clip
0,001
0,002 - 0,13
0,131 - 0,17
0,171 - 0,21
0,211 - 4,9,018
DROOGLEGGING
AA EN MAAS
ARCADIS
Design & Consultancy for natural and built assets
SCHAAL (A0):
0 25 50 75100Km
N

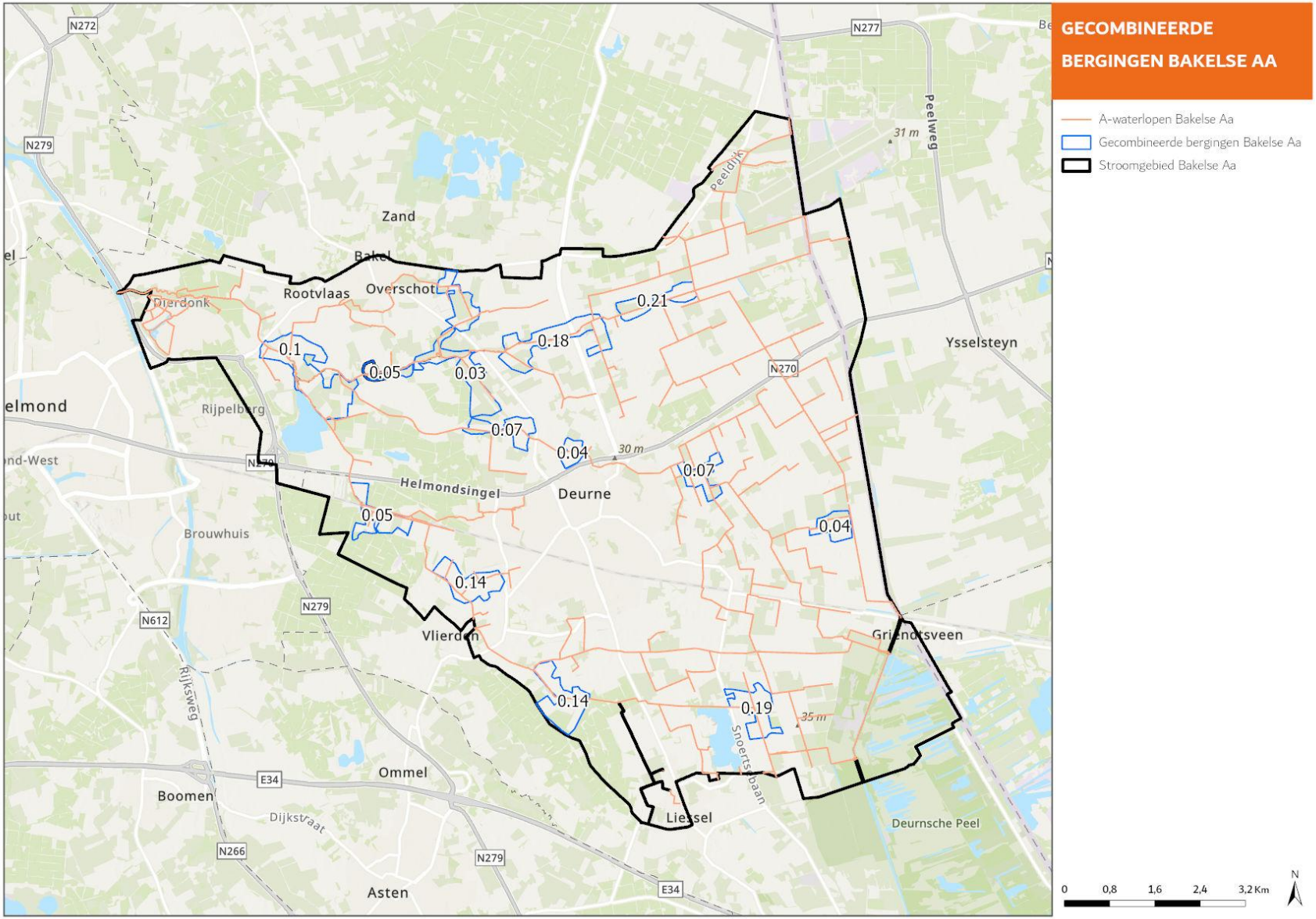

Dommel beekdalen
A-watergangen
Drooglegging Dommel beekdalen (m)
0,001
0,002 - 0,2
0,311 - 0,25
0,201 - 0,31
>0,31
Inundatie T100 Dommel beekdalen
Geen inundatie
Inundatie
DROOGLEGGING
DOMMEL
ARCADIS
Design & Consultancy for natural and built assets
SCHAAL (A0):
0 25 50 75 100 Km
N

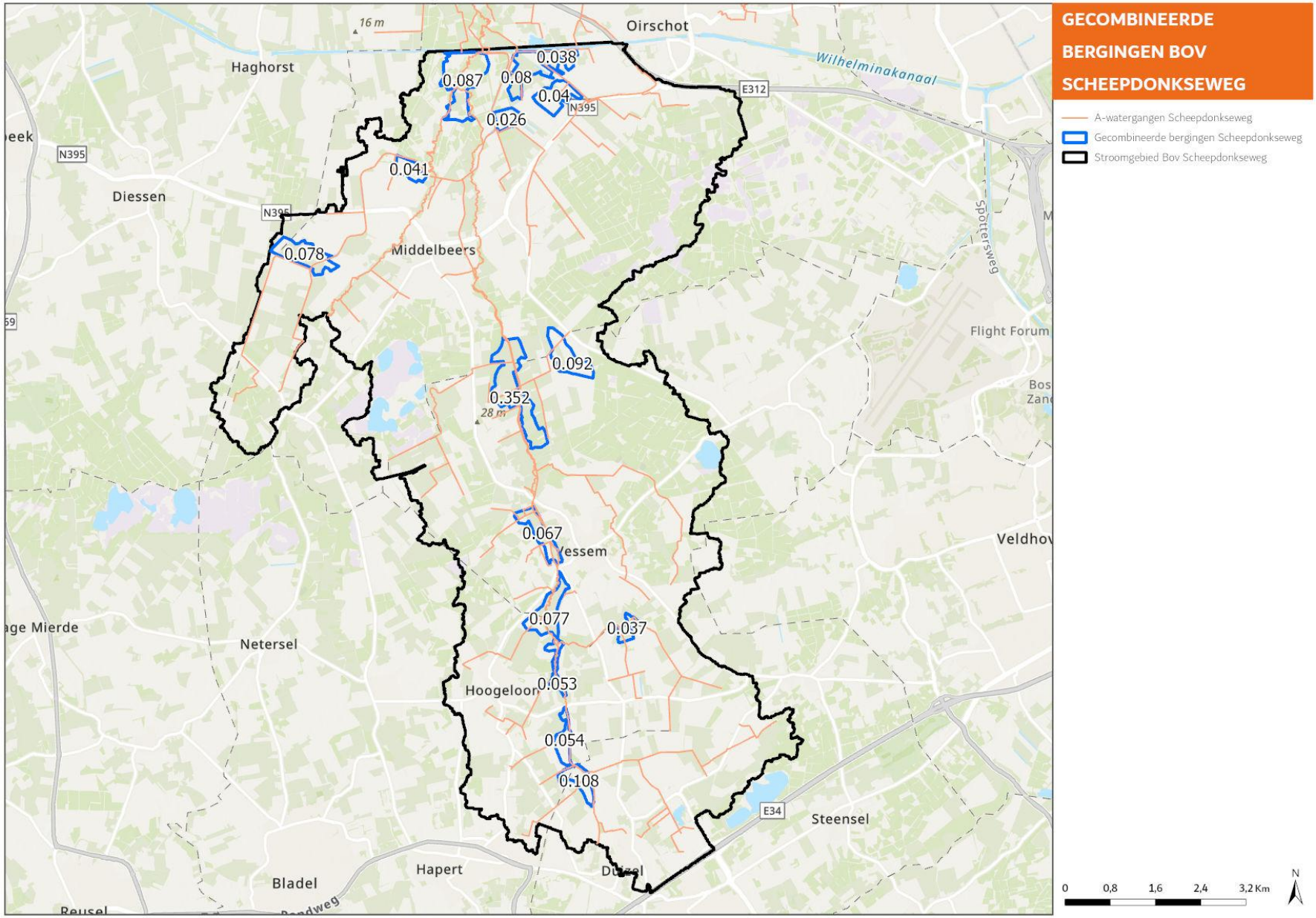

Beekdalen Aa en Maas
A-waterlopen
Drooglegging Aa en Maas beekdalen
0.001
0.002 - 0.2
0.2-0.25
0.25-0.31
>0.31
Inundatie T100 Aa en Maas beekdalen
Geen inundatie
Inundatie
DROOGLEGGING
AA EN MAAS
ARCADIS
Design & Consultancy for natural and built assets
SCHAAL (A0):
0 2.5 5 0 7.5 10 0 Km
N

Drooglegging
0,001
0,002 - 0,13
0,131 - 0,17
0,171 - 0,21
>0,21
DROOGLEGGING
AA EN MAAS & DE DOMMEL
ARCADIS
Design & Consultancy for natural and built assets
SCHAAL (A0):
0 25 50 75100 Km
N

0.04
0.07
0.05
0.04
0.03
0.04
0.06
0.03
0.04
0.08
0.02
0.06
0.09
0.27
0.06
0.03
0.01
0.03
0.03
0.01
0.02
0.03
0.03
0.02
0.11
0.11
Bovenstroomse Scheepdonkseweg
Uitbreiding bergingen Scheepdonkseweg
Stuwen Scheepdonkseweg
Inundatie T100 Dommel
Geen inundatie
Inundatie
A-watergangen Scheepdonkseweg
AHN4
62,9846
-1,65885
0
1
2
3
4 Km
N

Uitbreiding bergingen Bakelse Aa
Inundatie T100 Aa en Maas
Geen inundatie
Inundatie
A-waterlopen Bakelse Aa
B-waterlopen Bakelse Aa
Bakelse Aa
AHN4
62,9846
-1,65885
N277
N277
36 m
0.02
0.06
0.01
0
0.02
0.14
0.04
0.11
0.01
0.05
0.06
0.1
0.01
0.05
0.11
0.01
0.02
0.06
0.01
0.02
0.02
0.11
0.04
0.02
0.07
0.12
0.1
0
0,6
1,2
1,8
2,4 Km
N

GECOMBINEERDE BERGINGEN BAKELSE AA
A-waterlopen Bakelse Aa
Gecombineerde bergingen Bakelse Aa
Stroomgebied Bakelse Aa
Zand
Bakel
Rootvlaas
Overschot
Dierdonk
Rijpelberg
Helmondsingel
Deurne
Brouwhuis
Vlierden
Ommel
Boomen
Asten
Liessel
Ysselsteyn
Griendtsveen
Deurnsche Peel
Peelweg
Peeldijk
Rijksweg
Snoertsbaan
Dijkstraat
N272
N277
N279
N270
N612
N266
E34
0.1
0.05
0.03
0.18
0.21
0.07
0.04
0.14
0.19
31 m
30 m
35 m
0
0,8
1,6
2,4
3,2 Km
N

GECOMBINEERDE BERGINGEN BOV SCHEEPDONKSEWEG
A-watergangen Scheepdonkseweg
Gecombineerde bergingen Scheepdonkseweg
Stroomgebied Bov Scheepdonkseweg
0.038
0.087
0.08
0.04
0.026
0.041
0.078
0.092
0.352
0.067
0.077
0.037
0.053
0.054
0.108
Oirschot
Haghorst
Diessen
Middelbeers
Wilhelminakanaal
Spottersweg
Flight Forum
Netersel
Hoogeloon
Steensel
Bladel
Hapert
E312
E34
N395
0
0,8
1,6
2,4
3,2 Km
N

Colofon

HOWABO BOVENSTROOMS BERGEN
CONCEPTUELE STUDIE

KLANT
Provincie Noord-Brabant

AUTEUR
Isabelle Schut, Bram Winkelaar en Gerjan Verhoeff

PROJECTNUMMER
30253037

ONZE REFERENTIE
EKSXXM3A7UMV-629209562-9438:2.0

DATUM
22 augustus 2025

STATUS
Definitief

GECONTROLEERD DOOR

Gerjan Verhoeff
sr. projectleider rivieren

Over Arcadis

Arcadis is dé wereldwijde transformatiepartner die vooraan staat bij de meest impactvolle projecten van onze tijd. We helpen onze klanten duurzame keuzes te maken via de combinatie van digitale innovatie, expertise en toekomstgerichte vaardigheden in onder meer milieu, energie, water, gebouwen, transport en infrastructuur. Wij zetten die extra stap om onze klanten op maat gemaakte oplossingen te bieden voor ontwerp, engineering en advies. Door data-gedreven inzichten in te zetten geven we de natuurlijke en gebouwde omgeving samen vorm. Met meer dan 35.000 mensen bundelen we wereldwijde expertise en pakken we samen uitdagingen als klimaat, betaalbare energie en leefbare steden aan. We verbeteren de levenskwaliteit door onze aanwezigheid in meer dan 30 landen. In 2024 behaalden we een bruto-omzet van €5,0 miljard. Lees meer op www.arcadis.com

www.arcadis.com

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch
Nederland

T +31 (0)88 4261 261

Arcadis. Improving quality of life

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3127
Extern Zaak ID	0654771452
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.1.A
Titel	4e partiele herziening waterschapsverordening 2024
Organisatieonderdeel	Strategie, Beleid en Communicatie
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Dijk, P. van

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 4e partiele herziening waterschapsverordening Aa en Maas, 2024
TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.2 4e partiele herziening waterschapsverordening 2024

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

De 4e partiële herziening waterschapsverordening waterschap Aa en Maas 2024 vast te stellen.

Zaaknummer: 771452

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL:

1. Vaststellen van de 4e partiële herziening waterschapsverordening waterschap Aa en Maas 2024.

PROBLEEMSTELLING

Op grond van de Omgevingswet en de Omgevingsverordening Noord-Brabant dient het waterschap te beschikken over een actuele waterschapsverordening. Deze bestaat op hoofdlijnen uit geboden en verboden, activiteitenregels en werkingsgebieden (waar welke regels gelden). Het is wenselijk een aantal verbeteringen in de waterschapsverordening door te voeren.

Bevoegdheid vaststellen waterschapsverordening

Het AB is bevoegd voor het vaststellen van gebods- en verbodsbepalingen in de waterschapsverordening. Overeenkomstig de delegatieregeling (vastgesteld door het AB d.d. 8 april 2022) is het DB bevoegd voor het stellen of wijzigen van het toepassingsbereik van activiteitenregels en het aanpassen van werkingsgebieden in de waterschapsverordening. Eveneens het doorvoeren van redactionele aanpassingen. Deze bevoegdheidsverdeling is overeenkomstig zoals dat voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet onder de Waterwet was geregeld.

Eerdere besluitvorming waterschapsverordening

Het Algemeen bestuur heeft februari 2022 de waterschapsverordening vastgesteld. Dit in de veronderstelling dat de Omgevingswet medio dat jaar van kracht zou worden. Door uitstel van de inwerkingtreding van de Omgevingswet, is de waterschapsverordening pas januari 2024 van kracht geworden. Voorafgaand hieraan heeft het Algemeen bestuur in november 2023 de Keur en Algemene regels ingetrokken. Gelijktijdig zijn enkele wijzigingen doorgevoerd in de eerder vastgestelde waterschapverordening (1e partiële herziening). In oktober 2024 zijn er wederom enkele wijzigingen in de waterschapsverordening doorgevoerd (2e partiële herziening). Februari dit jaar zijn er nogmaals een aantal aanpassingen doorgevoerd, waaronder een actualisatie van de werkingsgebieden (3e partiële herziening). De via de 2e en 3e partiële herziening doorgevoerd wijzigingen vallen onder de beslissingsbevoegdheid van het DB.

Inspraakreacties

De ontwerpversie van de waterschapsverordening heeft van begin december tot medio januari ter inzage gelegen als 3e partiële herziening. Het betrof het totaal aan door te voeren wijzigingen. De aanpassingen waartoe het DB beslissingsbevoegd is, zijn inmiddels als 3e partiële herziening vastgesteld. De thans door het AB vast te stellen wijzigingen, zullen als 4e partiële herziening gepubliceerd worden. Op de in dit besluit opgenomen wijzigingen, zijn geen inspraakreacties binnengekomen.

BEOOGD EFFECT

Verbeteren van de waterschapsverordening.

ARGUMENTEN

1.2 De waterschapsverordening is weer op orde

Tijdens de uitvoering van de vergunningverlening-, toezicht- en handhavingstaken zijn enkele verbeterpunten aan het licht gekomen. Meest belangrijke is het toevoegen van de bevoegdheid tot het wijzigen of intrekken van een vergunning welke bij de omschakeling van waterwet naar omgevingswet verloren was gegaan. Daarnaast zijn aanpassingen doorgevoerd in de aanvraagvereisten voor vergunningen en overgangsrecht.

2.3 Brabantse Delta en De Dommel voeren dezelfde wijzigingen door

Er wordt wat betreft het onderhoud aan de regelgeving nauw samengewerkt met waterschap Brabantse Delta en waterschap De Dommel. Dit met als streven om, waar mogelijk, dezelfde regels te hanteren.

Over nut en noodzaak van het aanpassen van de waterschapsverordening heeft uitvoerig afstemming plaatsgevonden met waterschap Brabantse Delta en waterschap De Dommel. Over de voorgestelde aanpassingen is consensus.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

n.v.t.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

n.v.t.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

n.v.t.

UITVOERING/VERVOLG

De 4e partiële herziening van de waterschapsverordening wordt na besluitvorming bekend gemaakt, waarna deze in werking treedt.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

De bekendmaking zal via onze website plaatsvinden en via overheid.nl.

BIJLAGEN

Bijlage1: 4e partiële herziening waterschapsverordening Aa en Maas, 2024

VERSIEDATUM

3 maart 2026

AB-BESLUIT

ONDERWERP:
Vaststellen van de 4e partiële herziening waterschapsverordening waterschap Aa en Maas 2024,

AGENDAPUNT:

BESLUITNUMMER:

Het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas;

Overwegende dat:

- Het algemeen bestuur op 25 februari 2022 de ‘waterschapsverordening waterschap Aa en Maas’ heeft vastgesteld en deze op 21 november 2023 heeft herzien en het dagelijks bestuur deze op 15 oktober 2024 en 24 februari 2026, partieel heeft herzien;

- Sinds de vaststelling van voornoemde waterschapsverordening de behoefte is ontstaan om de tekst van de op enkele plaatsen aan te vullen, te verbeteren en te verduidelijken;

- De ontwerpteksten voor onderhavig besluit, conform afdeling 3.4 Algemene wet bestuursrecht, van 2 december 2025 tot 14 januari 2026 ter inzage hebben gelegen;

- Er geen zienswijzen zijn ingediend tegen onderhavige wijzigingen.

Gelet op:
De Omgevingswet, de Algemene wet bestuursrecht, de Omgevingsverordening Noord-Brabant;

BESLUIT:

1. In de ‘waterschapsverordening waterschap Aa en Maas 2024’ de wijzigingen door te voeren, zoals opgenomen in dit besluit;

2. Dit besluit wordt aangehaald als ‘vierde partiële herziening waterschaps-verordening waterschap Aa en Maas 2024’;

3. Dit besluit inwerking te laten treden 1 dag na bekendmaking.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026,

De secretaris, De dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

BIJLAGE 1

Waterschapsverordening waterschap Aa en Maas 2024

Aan afdeling 1.2 wordt een nieuw artikel 1.3 toegevoegd en bijbehorende toelichting, luidende:

Artikel 1.3 Wijzigen of intrekken van een omgevingsvergunning

1. Het waterschap kan een door haar verleende omgevingsvergunning wijzigen of geheel of gedeeltelijk intrekken:
   a. op verzoek van de vergunninghouder, voor zover de doelstellingen en belangen van deze waterschapsverordening zich hiertegen niet verzetten;
   b. indien zich omstandigheden of feiten voordoen waardoor de handeling(en) of activiteit(en) waarvoor de omgevingsvergunning is verleend, niet langer toelaatbaar moet worden geacht met het oog op de doelstellingen en belangen van deze waterschapsverordening;
   c. indien een voor Nederland verbindend verdrag, besluit van een volkenrechtelijke organisatie of een wettelijk voorschrift daartoe verplicht.
2. In gevallen als bedoeld in het eerste lid wordt niet tot intrekking overgegaan, voor zover kan worden volstaan met wijziging of aanvulling van de aan de vergunning verbonden voorschriften.

Toelichting:
Op grond van artikel 5.40 lid 1, onder c van de Omgevingswet en artikel 5.40, lid 2, onder f van de Omgevingswet heeft het waterschap de bevoegdheid om in de waterschapsverordening gevallen of gronden op te nemen om een omgevingsvergunning te kunnen wijzigen of in te trekken. De invulling van deze bevoegdheid is in dit artikel uitgewerkt.

Het nieuwe artikel 3.3 luidt:

Artikel 3.3. Aanvraagvereisten omgevingsvergunning beperkingengebiedactiviteit waterkeringen

Bij een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een beperkingengebiedactiviteit met betrekking tot een waterkering die op grond van deze waterschapsverordening is vereist, worden de volgende gegevens en bescheiden verstrekt:

a. een omschrijving van de activiteit, waarbij wordt vermeld op welke wijze gebruik zal worden gemaakt van het beperkingengebied;
b. een toelichtende tekening en de coördinaten volgens het stelsel van de Rijksdriehoekmeting van de activiteit met daarbij het ontwerp en de afmetingen van het werk of de activiteit;
c. de verwachte datum en het verwachte tijdstip van het begin van de activiteit en de verwachte duur ervan;
d. als de activiteit op, in of bij een kade of waterkering plaatsvindt: een stabiliteitsberekening van de kade of waterkering.

Het nieuwe artikel 3.4 luidt:

Artikel 3.4. Aanvraagvereisten omgevingsvergunning beperkingengebiedactiviteit waterkeringen voor kabels en leidingen

Bij een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een beperkingengebiedactiviteit met betrekking tot kabels en/of leidingen in of nabij een waterkering die op grond van deze waterschapsverordening is vereist, worden de volgende gegevens en bescheiden verstrekt:

a. Situatietekening schaal 1:500 of 1:1.000 met daarin:
    1. hoogtematen in m t.o.v. NAP;
    2. tracé van de kabel of leiding;
    3. toe te passen materialen. Voor leidingen ook diameter, wanddikte en materiaalkwaliteit, afsluiters en wijze van verbinden;
    4. voor een leiding het te voeren medium en druk;
    5. zonering waterkering en beschermingszones waterkering;
    6. veiligheidszone van de waterkering (voor drukleidingen en gestuurde boringen);
    7. ontgravingen ten behoeve van de werkzaamheden, opstelling materieel en eventuele grondkerende constructies;
    8. locatie monitoringpunten (indien van toepassing);
    9. afstand tot andere objecten en constructies (bijv. leidingen, funderingen, damwanden e.d.);
    10. inrichting van het werkterrein bij een gestuurde boring.
b. Dwarsprofieltekening (schaal 1:100 of 1:200) met daarin:
    1. hoogtematen in meter t.o.v. NAP;
    2. ligging van kabel of leiding;
    3. zonering waterkering, beschermingszones waterkering en het leggerprofiel;
    4. maaiveldniveau;
    5. diepteligging kabel of leiding.
c. Ten aanzien van een leiding:
    1. een berekening van de veiligheidszone van de waterkering ten opzichte van de aan te leggen leiding (conform NEN3651 §6.2);
    2. een representatief grondonderzoek dient te worden aangeleverd (conform NEN3651 bijlage C);
    3. een beschrijving van de uitgangspunten van de sterkteberekening en de sterkteberekening van de leiding (conform NEN3651 §8.5 en hoofdstuk 11);
    4. een berekening van de erosiekrater ten opzichte van de waterkering (conform NEN3651 bijlage A);
    5. een berekening van de relatieve sterke van de leiding (conform NEN3651 §6.6);
    6. een beschrijving en/of tekening over de afsluitbaarheid van de leiding binnen de waterkering inclusief veiligheidszone zodat deze drukloos gemaakt kan worden (conform NEN3651 §8.1.7.4);
    7. bij een kruisende leiding, een tekening en/of omschrijving met daarin een kwelscherm in een kleikist (conform NEN3651 §8.1.7.2);
    8. een berekening en/of omschrijving dat de leiding trekvast wordt aangelegd binnen het waterstaatswerk en beschermingszone A (conform NEN3651 §8.2.2);
    9. op tekening en/of omschrijving dat de leiding een minimale gronddekking heeft van 1,0 meter (conform NEN3651 §8.1.3.1);
    10. indien sprake is van een zettingsgevoelig gebied, een monitoringsplan om zettingen te monitoren (conform NEN3651 §8.1.7.6. en §10.3);
    11. indien nodig, een berekening en/of tekening van een vervangende waterkering (conform NEN3651 tabel 4).

d. Ten aanzien van een gestuurde boring (HDD):
    1. een berekening van de veiligheidszone van de waterkering ten opzichte van het in- en uittredepunt (conform NEN3651 §6.2 en §8.6.1);
    2. een representatief grondonderzoek dient te worden aangeleverd (conform NEN3651 bijlage C);
    3. een beschrijving van de uitgangspunten van de sterkteberekening en de sterkteberekening van de leiding (conform NEN3651 §8.5 en hoofdstuk 11);
    4. een intrekberekening van de leidingsterkte bij de aanlegfase (conform NEN3651 §8.6.3 en NEN3650 bijlage E);
    5. een berekening van de boorspoeling/muddruk met daarin het risico op een muduitbraak/blowout (conform NEN3650 F.4.6 en NEN3651 §9.6.2);
    6. een omschrijving omtrent het risico op piping/kwel bij de aanlegfase en gebruiksfase van de mantelbuis/leiding en een omschrijving omtrent passende maatregelen tegen eventuele risico's (conform NEN3651 Bijlage D).
e. Ten aanzien van een kabel:
    1. bij een kruisende kabel met de waterkering, een tekening en/of omschrijving met daarop een kwelscherm in een kleikist (conform NEN3651 §8.1.7.2);
    2. op tekening en/of omschrijving dat de kabel een minimale gronddekking heeft van 0,6 meter (conform NEN3651 §8.1.7.2);
    3. indien de waterkering wordt gekruist, een berekening en/of omschrijving dat de kabel aan één stuk wordt aangelegd, zonder hulp- of verbindingsstukken (conform NEN3651 §8.1.7.2).
f. Ten aanzien van mantelbuizen (exclusief gestuurde boringen):
    1. een tekening en/of omschrijving dat de mantelbuis buiten het leggerprofiel van de waterkering komt te liggen;
    2. een beschrijving van de uitgangspunten van de sterkteberekening en de sterkteberekening van de mantelbuis, waarbij de mantelbuis als een drukloze leiding wordt beschouwd (conform NEN3651 §8.5 en hoofdstuk 11);
    3. bij een kruisende mantelbuis met de waterkering, een tekening en/of omschrijving met daarop een kwelscherm in een kleikist (conform NEN3651 §8.1.7.2);
    4. een omschrijving en/of tekening dat de mantelbuis aan weerszijden waterdicht en gronddicht is afgesloten.

Nieuw lid 3 en lid 4 van artikel 6.4 luiden:

Artikel 6.4 Overgangsrecht

3. In afwijking van de artikelen 1.3 en 1.4 wordt een oppervlaktewaterlichaam ten aanzien waarvan in de omgevingsverordening registratie als c-water achterwege mag worden gelaten, maar nog niet heeft plaatsgevonden, voor de toepassing van de waterschapsverordening aangemerkt als c-watergang.

4. In afwijking van de artikelen 1.3 en 1.4 wordt een waterkering, ten aanzien waarvan in de omgevingsverordening registratie als kering is voorgeschreven, maar nog niet heeft plaatsgevonden, voor de toepassing van deze waterschapsverordening aangemerkt als waterkering.

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.2 4e partiele herziening waterschapsverordening 2024**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als **hamerstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* Naar aanleiding van, de ***fractie CDA*** meldt dat er bij ws. Brabantse Delta een amendement is aangereikt inzake het 4 weken vooraf aanvragen van beregeningsvergunning. Vraagt of zaken hierin parallel lopen of maakt elk waterschap een eigen waterschapsverordening? Indien dat laatste zou de ***fractie CDA*** geïnformeerd willen worden over onze variant. **Antwoord DB:** Portefeuillehouder Van Dijk zegt dat het nadrukkelijk de bedoeling is dat we Brabant-breed met een waterschapsverordening bezig zijn. Waarbij met name inzake beregening er bepaalde maatwerkafspraken mogelijk zijn. Daar valt dit amendement niet onder en hij zal dit eerst na moeten gaan bij de collega-portefeuillehouder. In de Algemene regels (onttrekken van grondwater zonder dat vergunning nodig is) is voor het onttrekken van grondwater de voorwaarde opgenomen dat tenminste een maand voordat met de onttrekking worden gestart er een melding dient te worden gedaan. Dit geldt bijv. voor een tijdelijke bronnering. Deze geldt in principe ook voor het onttrekken van grondwater voor beregenen. In praktische zin wordt hieraan voldaan door indienen van een melding inclusief BWP. Echter deze voorwaarde is door iemand geïnterpreteerd dat er elke keer bij beregening vooraf een melding moet worden gedaan. Daarvan is echter geen sprake. Heeft derhalve ook geen verdere consequenties voor de huidige voorstellen m.b.t. beleidsarme wijzigingen gehad bij Brabantse Delta.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3184
Extern Zaak ID	0654770786
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.1.B
Titel	Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project “Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen”
Organisatieonderdeel	District Beneden Aa
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Dijk, P. van

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
GEHEIM Bijlage 1 Raming (geheim)
Bijlage 2 Financiële paragraaf
Bijlage 3 Nadere toelichting - Vervanging hoofdpost TMX
Technische vragen fractie PvdA_vervanging TMX-hoofdpost watersystemen
TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.3 Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Toelichting

Het Dagelijks Bestuur heeft

- Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de uitvoering van het project “Vervanging TMX-hoofdpost

watersystemen". Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.

- De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Voorgesteld besluit

Een investeringskrediet van € 11.800.000,- beschikbaar te stellen voor de uitvoering van het project "Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen".

Zaaknummer: 770786

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL:

Een investeringskrediet van € 11.800.000,- beschikbaar te stellen voor de uitvoering van het project “Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen”.

PROBLEEMSTELLING

Voor het efficiënt uitvoeren van het beheer van het oppervlaktewatersysteem wordt gebruikt gemaakt van procesautomatisering. Via het telemetriesysteem TMX worden stuwen, gemalen, vistrappen, schuiven, meetlocaties en krooshekreinigers op afstand bestuurd. TMX bestaat uit een centrale hoofdpost met meerdere (ca. 950) onderstations, die zijn gekoppeld aan objecten in het beheergebied.

De verwachting was dat de hoofdpost nog langere tijd in gebruik zou blijven. In 2022 is de leverancier van het telemetriesysteem TMX failliet verklaard. Het intellectueel eigendom van TMX is na het faillissement overgenomen door het Waterschapshuis (hWh) en de continuïteit is via een dienstverleningsovereenkomst (met hWh) geregeld. Het faillissement van de leverancier van TMX raakt meerdere waterschappen. Zes waterschappen werken hierin samen, onder centrale leiding van het Waterschapshuis.

De doorontwikkeling van het TMX-systeem staat echter sinds het faillissement stil. Voor de continuering van de juiste werking van de onderstations is in samenwerking met hWh een uitgebreid plan uitgevoerd. Voor de huidige TMX-hoofdpost zijn er in de nabije toekomst risico's op onder andere het gebied van cybersecurity, gebrek aan functionaliteit en beschikbaarheid van expertise.

Voor de continuïteit is het van belang dat de TMX hoofdpost wordt vervangen door een meer generiek hoofdsysteem. Dit kan door een systeem dat technisch goed communiceert met de TMX-onderstations.

Het doel van het project is om een nieuwe hoofdpost oplossing te realiseren ter vervanging van de huidige TMX-software. Daarbij is aandacht nodig voor open standaarden, informatieveiligheid, privacywetgeving en toekomstbestendigheid. Een nieuwe hoofdpost geeft hierbij ook nog aanvullende mogelijkheden, zoals integreren met de vislift besturing. Hiermee wordt het operationeel waterbeheer gecombineerd met onze KRW doelstellingen.

De transitie naar een nieuwe hoofdpost verloopt in volgende stappen:

- De huidige TMX-hoofdpost blijft operationeel;
- De nieuwe hoofdpost (met alle koppelingen naar div. datasystemen) wordt geïnstalleerd.
- Bestaande hardware wordt gefaseerd gekoppeld aan de nieuwe hoofdpost;
- De TMX-hoofdpost wordt volledig uitgefaseerd (als het laatste onderstation is afgekoppeld).

De werkzaamheden binnen het project omvatten de ontwikkeling van de nieuwe hoofdpost (zowel hard- als software), het onderhoud van zowel de huidige als de nieuwe omgeving gedurende de overgangsperiode, het uitvoeren van een proof-of-concept (PoC) bij één

waterschap en het opzetten van een gezamenlijke gebruikersgroep voor beheer en doorontwikkeling. In de PoC wordt gevalideerd dat de nieuwe hoofdpost werkt met de bestaande hardware, processen en alarmstromen, en ook of deze voldoet aan de gestelde functionele eisen. Het verzorgen van trainingen van waterschap collega's onderdeel van het totale migratie project.

Binnen het project wordt ingezet op het voldoen aan actuele eisen voor cybersecurity en de continuïteit van de waterbeheerprocessen. Daarnaast wordt gewerkt aan standaardisatie, zodat alle deelnemende waterschappen met uniforme software, beheerprocessen en interfaces werken, wat de betrouwbaarheid en efficiëntie vergroot. Tot slot speelt certificatie een belangrijke rol: de nieuwe oplossing moet aantoonbaar voldoen aan relevante normen en kwaliteitsrichtlijnen, zodat de werking, beveiliging en auditbaarheid van het systeem structureel geborgd zijn.

Er zijn zes waterschappen die gebruikmaken van een TMX-hoofdpost. De samenwerking tussen deze waterschappen en Het Waterschapshuis is vastgelegd in een Dienstverleningsovereenkomst (DVO), waarmee de gezamenlijke uitvoering en ondersteuning is geborgd. De waterschappen hanteren een zelfde aanpak en er is sprake van een vergelijkbare kostenraming voor de vervanging. De transitie duurt 3-4 jaar, waarbij TMX-hoofdpost tijdelijk parallel draait.

BEOOGD EFFECT

De aanschaf, implementatie van een procesautomatisering hoofdpost en verzorgen van trainingen van personeel van waterschap Aa en Maas om de geautomatiseerde objecten in het oppervlaktewatersysteem te kunnen beheren en bedienen, zodat deze aan de functionele eisen en de veiligheidseisen voldoen.

ARGUMENTEN

1.1 Het vervangen van de hoofdpost zorgt voor continuïteit van het beheren van het oppervlaktewatersysteem.
De goede en juiste werking van het huidige TMX-hoofdpost kan in de nabije toekomst niet worden gegarandeerd. De software is slecht gedocumenteerd en nieuwe functionaliteiten worden niet meer ontwikkeld. Hiermee kunnen wij op termijn niet meer voldoen aan de functionele behoeftes en zijn er reële toekomstige securityrisico´s door de veroudering van de TMX-software.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1.1 De vervanging is complex, middels deskundige ondersteuning van hWh wordt hieraan sturing gegeven.
Technisch ligt de uitdaging met name in aanpassen van de interfaces naar de onderstations (het omzetten daarvan naar industrie-standaarden), het ontwikkelen van de benodigde functionaliteit en het in stand houden van de functionaliteit in de overgangsfase van TMX naar het nieuwe systeem.

Via een marktconsultatie (via hWh) hebben leveranciers aangegeven dat ze aan onze technische vraag kunnen voldoen. Het uitbesteden van specialistische taken zorgt voor een effectieve

afhandeling en beheersing van de kosten en contractuele afspraken. Het Waterschapshuis heeft hiervoor de juiste ervaring en expertise om deze vorm te geven. Zowel de ontwikkelkosten, als de beheerkosten zullen voor de eerste vier jaar worden vastgelegd.

Bij de marktconsultatie is een gezamenlijke risico-analyse uitgevoerd (RISMAN), op verschillende categorieën. Vervolgens zijn per categorie beheersmaatregelen benoemd.

1.2 Er is een afhankelijkheid met de vijf andere waterschappen, solidariteit is het uitgangspunt.
Organisatorisch ligt de uitdaging om met zes waterschappen tot een goed product te komen, dat aan alle specifieke wensen voldoet en toch generiek genoeg is om breed ingezet te kunnen worden. Standaardisatie is hierbij een belangrijk doel en samenwerking vraagt om solidariteit. De projectleiding en technische coördinatie wordt verzorgd door het Waterschapshuis, zodat de afstemming en aanpak professioneel wordt vormgegeven.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

In de Programmabegroting 2026, vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van 14 november 2025, is op basis van de programmering een investeringsvolume doorgerekend in meerjarig kader. Onderhavig project is daarin meegenomen.

PJB-nr.	Projectnaam	Fase	Beslult	Uitgaven/Inkomsten	Totaal	
2025-072	Vervangen TMX Hoofdstation	*Uitvoering*	-	Uitgaven	€	11.200.000
				Inkomsten	€	-
Opgenomen in de programmering 2026				**Totaal BRUTO**	**€**	**11.200.000**
				Totaal NETTO	**€**	**11.200.000**

Gevraagd krediet/dekking
Het gevraagde investeringskrediet voor het vervangen van het TMX-hoofdstation bedraagt € 11.800.000. Het doorgerekende investeringsvolume biedt voldoende dekking voor deze aanvraag en het verwachte hogere effect hiervan wordt doorgerekend in meerjarig kader. Het hogere effect ontstaat o.a. door het opnemen van een extra risicoreservering.
Naast de interne kosten (eigen uren en rente) en de risicoreservering is in de raming rekening gehouden met aanschafkosten voor hardware en het opnieuw aankoppelen en (het softwarematig) inregelen van de diverse objecten in het telemetriesysteem.

Subsidie/inkomsten
Er is geen sprake van inkomsten of subsidie.

Effect op de exploitatie
De kapitaallasten worden effectief na oplevering van het project en naar verwachting is dat vanaf begrotingsjaar 2030.
Het effect op de jaarlijkse exploitatielasten voor het beheren en onderhouden van het nieuwe telemetriesysteem wordt vooralsnog als nihil beschouwd. Enerzijds kunnen de beheerkosten toenemen op basis van normkosten. Anderzijds kunnen deze afnemen als gevolg van de implementatie van een meer generiek hoofdsysteem. Bij oplevering van het project wordt de toe- of afname van beheerkosten nader in beeld gebracht.

De financiële consequentie van dit voorstel en de daarbij behorende kostenraming zijn zichtbaar in de bijlagen.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

- Duurzaam grond-weg-waterbouw, bouw en beheer roerende goederen en onderhoud watersysteem
- Klimaatrobuust / klimaatadaptatief watersysteem

UITVOERING/VERVOLG

- Opdrachtverstrekking conform aanbesteding.
- Uitvoering van het implementatie- en trainingstraject

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Samenwerking met Het Waterschapshuis en de waterschappen Brabantse Delta, De Dommel, Limburg, Vallei & Veluwe en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

BIJLAGEN

Kostenraming (geheim)
Financiële paragraaf
Nadere toelichting hoofdpost

VERSIEDATUM

14 april 2026

AB-BESLUIT

ONDERWERP:
Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project vervanging TMX-hoofdpost watersystemen.

AGENDAPUNT:

BESLUITNUMMER:
Klik of tik om tekst in te voeren.

INVESTERINGSBESLUIT: IB2026-18

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;
gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 14 april 2026;
gelet op het bepaalde in de Waterschapswet, Algemene Wet Bestuursrecht en regeling voor beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen;
gezien het advies van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid van 13 mei 2026;

B E S L U I T :
Een investeringskrediet van € 11.800.000,- beschikbaar te stellen voor de uitvoering van het project “Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen”.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026,

De secretaris,	De dijkgraaf,
Peter Verlaan	Mario Jacobs

Printdatum: 27-3-2026

INVESTERING/ Financiële paragraaf

IB-nummer	2026-18	Waterschap Aa en Maas	Datum DB:	14-4-2026
			Datum AB:	5-6-2026

Algemeen

Waterschapstaak:	Watersysteembeheer
Projectverantwoordelijke afdeling:	Automatisering
Betreft investeringsproject:	**Vervangen TMX Hoofdstation**
Soort investering:	**C**

Financieel		Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Gevraagd investeringskrediet		€ 11.800.000	€ -	€ 11.800.000
Programmeringcode/-nr.:	2025-072	€ 11.200.000	€ -	€ 11.200.000

Verdeling krediet	Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Grond	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	€ -	€ -	€ -
Bouwkundig	€ -	€ -	€ -
Telemetrie voor aansturing objecten	€ 11.800.000	€ -	€ 11.800.000
Totaal	**€ 11.800.000**	**€ -**	**€ 11.800.000**

Kapitaallasten over het eerste volledige jaar:	2031
(Omslag)rente %	2,44%

Verdeling activa	Afschr.termijn	Afschrijving	Rente	Totaal kapitaallast.
Grond	40	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	15	€ -	€ -	€ -
Bouwkundig	40	€ -	€ -	€ -
Telemetrie voor aansturing objecten	10	€ 1.180.000	€ 287.920	€ 1.467.920
Totaal		€ 1.180.000	€ 287.920	€ 1.467.920
Toename overige jaarlijkse exploitatielasten (standaardnorm is 1,25% van gevraagd krediet)				N.n.t.b.
Afname jaarlijkse exploitatielasten				N.n.t.b.
Totale lasten				€ 1.467.920

Verdeling totale lasten over de taken	
Watersysteembeheer	100,0%
Zuiveringsbeheer	0,0%

Kostentoedeling: Watersysteembeheer				eenheden	
Ingezetenen	29,79%	€	437.293,37	333.500	€ 1,31
Gebouwd	59,69%	€	876.201,45	187.549.000.000	0,00047%
Ongebouwd	10,35%	€	151.929,72	98.350	€ 1,54
Natuurterreinen	0,17%	€	2.495,46	28.000	€ 0,09

Kostentoedeling: Zuiveringsbeheer				eenheden	
Per vervuilingseenheid (v.e.)		€	-	1.203.500	€ -
Totaal Generaal		**€**	**1.467.920,00**		

Overige gegevens

Investeringskredietnummer:	I1042101	Vervangen TMX Hoofdstation
Programma (toebedeling)	100%	Voldoende water en omgaan met weersextremen
Beleidsveld	62100000	Inrichting en onderhoud watersystemen
Werkplanproductnummer	62143001	Peilbeheer

Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen
Nadere toelichting/beschrijving

Onderstaand een nadere toelichting op;

- De onderstations
- Hoofdpost
- Toelichting pad naar nieuwe hoofdpost
- Schema; Vervanging TMX hoofdpost – technische schets
- Schets: TMX hoofdpost – Nieuwe Hoofdpost - Onderstations

De onderstations

Waterschap Aa en Maas heeft stuwen, gemalen, krooshekreinigers, visgeleidingssystemen en een groot aantal verschillende meetpunten (o.a. waterstand, debiet, stroomsnelheid, waterkwaliteit, grondwaterstand, regenmeters, verdampingsmeters, etc.).

Om o.a. de besturing en monitoring op afstand mogelijk te maken, is een aanzienlijk deel van deze kunstwerken geautomatiseerd. Andere uitgangspunten hiervoor zijn: betrouwbaarheid, kwaliteit, consistentie, standaardisatie en verhogen van efficiency. Voor deze automatisering is een lokale besturingscomputer nodig (een onderstation).

Deze besturingscomputer leest sensoren in (bijv. bij een stuw: waterstand bovenstrooms en benedenstrooms en de stuwstand) en bepaalt a.d.h.v. een besturingsprogramma of er actuatoren aangestuurd moeten worden (bijv. bij een stuw: de motor om de stuw te verstellen). De lokale besturingscomputer heeft een (mobiele) verbinding om te communiceren.

Via de verbinding wordt data opgehaald (bijv. waarden van sensoren, de status van actuatoren en diverse overige waarden/parameters. Ook wordt doorgegeven of er waarschuwingen of alarmen zijn (bijv. overschrijding van bepaalde kritieke waarden). Daarnaast kan over de verbinding bepaalde data naar de besturingscomputer toegestuurd worden (bijv. een gewenst streefpeil).

Voor de besturingscomputer heeft waterschap Aa en Maas, net als diverse andere waterschappen in het verleden gekozen voor de zeer betrouwbare en voor de waterwereld ontwikkelde TMX besturingscomputers (incl. dataloggers). Deze speciale besturingscomputers zijn door hun zeer lage stroomverbruik (een belangrijke specificatie voor het waterschap) ook geschikt voor voeding vanuit zonnepanelen. Per eind 2026 hebben we een “installed base” van bijna 1000 onderstations. (Verdeeld over ca 440 geautomatiseerde stuwen, 118 gemalen, ca 46 krooshekreinigers, vistrappen e.d. en daarnaast ca. 360 tot 400 meetpunten/sensoren).

Hoofdpost

Op een centrale computer draait een hoofdpost. Deze hoofdpost communiceert via een beveiligde verbinding met alle onderstations en ontvangt en verstuurt data naar deze onderstations.

Per onderstation is er een plaatje waarop door middel van tekeningen, kleuren en teksten gevisualiseerd wordt wat de waarde's van allerlei sensoren en actuatoren zijn, evenals of er bepaalde alarmen zijn. Ook zijn er knoppen om op afstand te kunnen bedienen of een instelling aan te kunnen passen.

Als er een alarm is voor een onderstation, wordt dit zichtbaar gemaakt in het plaatje en zorgt de hoofpost er voor dat het alarm gemeld gaat worden (bijv. per email, sms of spraakmelding).

In een centrale database worden allerlei waarden, gebeurtenissen en alarmen gelogd. Vaak kan door de gebruiker/operator de inhoud van het logboek op diverse manieren bekeken worden.

Ook heeft de hoofdpost een interface naar buiten zodat er data uitgewisseld kan worden met zowel in- als externe applicaties of partijen.

Toelichting pad naar nieuwe hoofdpost

De huidige TMX hoofdpost draait en heeft eind 2026 verbinding met ca 1000 onderstations (stuwen, gemalen, krooshekreinigers, vispassages, meetpunten). De nieuwe hoofdpost dient nog ontwikkeld te worden (bestaande applicaties; aanpassingen voor noodzakelijke functionaliteit die voor waterschappen nodig zijn).

Daarnaast dienen de deelnemende waterschappen tijdens de ontwikkeling van de nieuwe hoofdpost tot een gezamenlijke standaard te komen (conform AQUO standaard; uniforme bibliotheek). Medewerkers van PA-beheer en gebruikers vanuit de districten dienen opgeleid te worden voor beheer en gebruik van de nieuwe hoofdpost.

Als de nieuwe hoofdpost gereed is, wordt er eerst een test uitgevoerd in een laboratoriumomgeving. Als deze positief verloopt wordt een test bij één van de waterschappen uitgevoerd.

Als aan alle gestelde eisen voldaan is, wordt de hoofdpost bij alle deelnemende waterschappen geïnstalleerd. Dit gebeurt door gecertificeerde partijen (via een aanbesteding).

Tevens wordt een database plus bijbehorende koppeling met de nieuwe hoofdpost geïnstalleerd (bij de TMX-hoofdpost maakte de database onderdeel uit van de hoofdpost, bij de nieuwe hoofdpost is dit een separate applicatie). Ook wordt een alarmeringspakket plus bijbehorende koppeling met de nieuwe hoofdpost geïnstalleerd en geconfigureerd. Bij de TMX hoofdpost maakte de alarmering onderdeel uit van de hoofdpost, bij de nieuwe hoofdpost is dit een separate applicatie.

Alle koppelingen met benodigde applicaties (dashboarding) en externe partijen (Rijkswaterstaat, gemeentes, andere waterschappen) worden ingericht. Op dat moment draaien er twee hoofposten parallel.

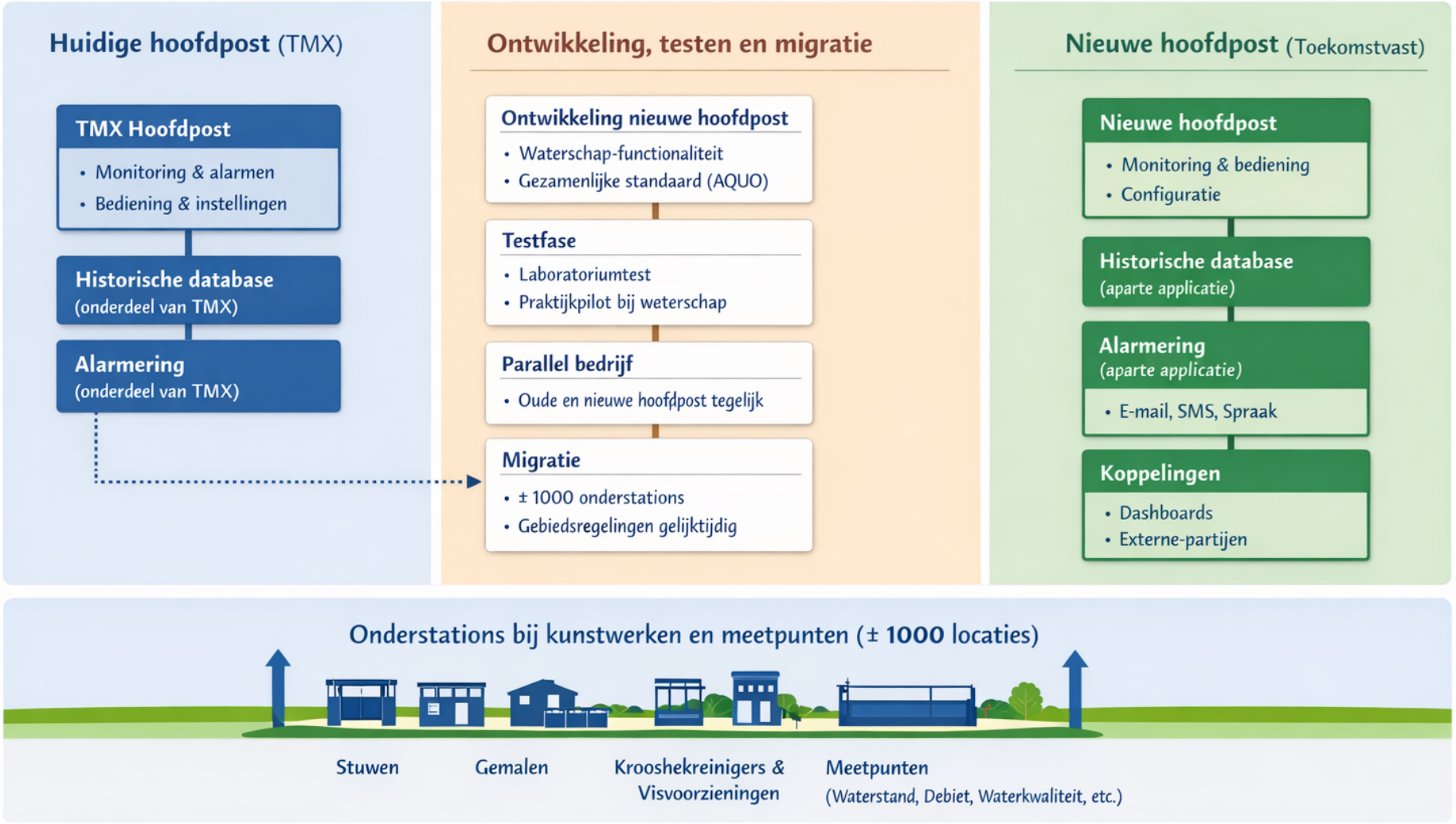
Hierna gaan de onderstations één voor één gemigreerd worden naar de nieuwe hoofdpost (ca 1000 onderstations). Onderstations die gezamenlijk in een gebiedsregeling zitten, dienen gelijktijdig gemigreerd te worden.

Als alle onderstations gemigreerd zijn, is de bestaande TMX hoofdpost nog steeds nodig om nieuwe regelingen of wijzigingen in regelingen te maken voor de TMX onderstations. Pas als het laatste TMX onderstations is uit gefaseerd, is de TMX hoofdpost niet meer nodig.

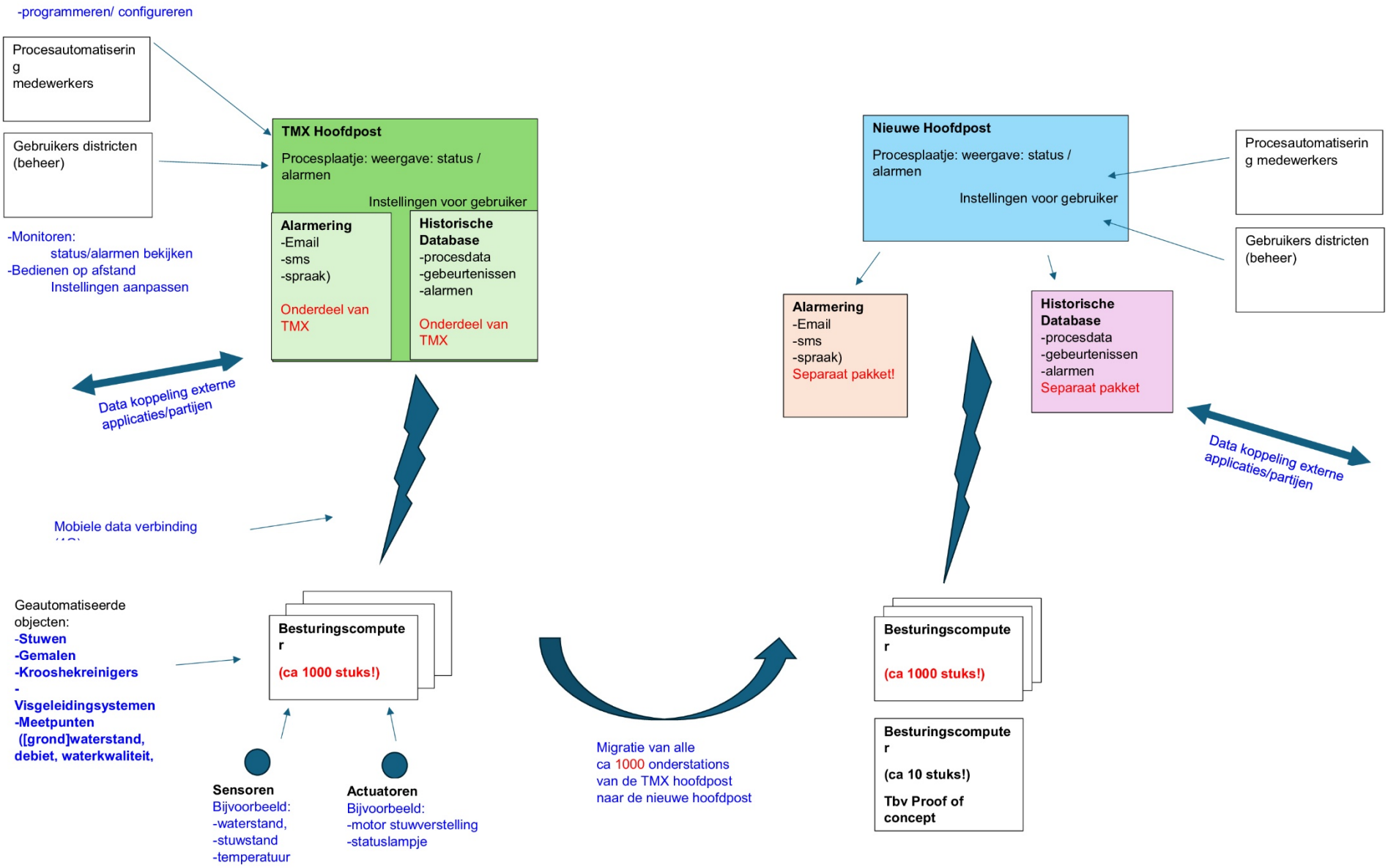
De nieuwe hoofdpost is ook geschikt voor het communiceren met andere merken onderstations via open protocollen. Als er een nieuwe type onderstation op de markt komt dat gelijkwaardig of beter dan de TMX onderstations is, kunnen deze in de toekomst onder de nieuwe hoofdpost geplaatst worden.

In onderstaande tekening is bovenstaande blok-schematisch weergegeven.

Vervanging TMX hoofdpost – technische schets

Vervanging Schets: TMX hoofdpost – Nieuwe Hoofdpost - Onderstations

Technische vragen ten behoeve van behandeling in de Commissie WW d.d. 13 mei 2026

Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project "Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen"

Vragen van de fractie PvdA, de heer De Mare

1. **Vraag:** Citaat uit het AB-voorstel: "De verwachting was dat de hoofdpost nog langere tijd in gebruik zou blijven". Betekent dit dat de resterende boekwaarde van het oude systeem over de komende jaren (tijdens de parallel-lopende fase met het nieuwe systeem) versneld moet worden afgeboekt?
   Antwoord: De afschrijvingstermijn voor telemetrie voor aansturing van gemalen en stuwen bedraagt 10 jaar. Deze termijn is verstreken en daarmee is geen sprake meer van een resterende boekwaarde op het te vervangen hoofdstation.
2. **Vraag:** Citaat uit het AB-voorstel: "Er zijn zes waterschappen die gebruikmaken van een TMX-hoofdpost". Dat betekent dat 15 waterschappen geen gebruik maken van dit systeem. Kan uitleg worden gegeven waarom wij, en een minderheid van waterschappen, van dit systeem gebruikmaken? Zijn er alternatieven? Dit is blijkbaar door het Waterschapshuis onderzocht, en er zal daarbij vermoedelijk een functionele en financiële vergelijking gemaakt zijn? Hoe zit het met de gunning van deze opdracht? Moet dat gezien de hoogte van de bedragen niet Europees worden aanbesteed?
   Antwoord: De waterschappen hebben in het verleden verschillende keuzes gemaakt voor telemetrie- en besturingssystemen. Dit verklaart waarom niet alle waterschappen hetzelfde systeem gebruiken.
   Waterschap Aa en Maas heeft ruim vijftien jaar geleden gekozen voor TMX-onderstations vanwege de hoge betrouwbaarheid en de geschiktheid voor locaties zonder vaste netspanning (off-grid). Binnen ons beheergebied wordt veel gebruikgemaakt van solar-locaties, waarvoor geen volledig gelijkwaardig alternatief op de markt beschikbaar is. Deze keuze heeft geleid tot een verregaande standaardisatie binnen waterschap Aa en Maas.
   Een deel van de andere waterschappen maakt geen gebruik (meer) van TMX, bijvoorbeeld door eerdere fusies waarbij meerdere systemen naast elkaar zijn blijven bestaan, of doordat het aantal onderstations beperkt was en vervangingskosten daardoor minder zwaar wogen. Tot aan het faillissement van de leverancier maakten in totaal circa 40% van de waterschappen gebruik van TMX als hoofdpostsysteem.
   Voor de zes waterschappen die gezamenlijk een groot aantal relatief recente en goed functionerende TMX-onderstations in gebruik hebben, was vervroegde vervanging van deze installaties niet wenselijk. Daarom is gezamenlijk onderzocht hoe voorzien kon worden in een toekomstbestendige hoofdpost, zonder de continuïteit van het beheer en lopende automatiseringsprojecten in gevaar te brengen.
   In samenwerking met Het Waterschapshuis is hiervoor een programma van eisen opgesteld, gericht op onder andere functionaliteit, uniformiteit, cybersecurity en aansluiting op geldende standaarden. Aan de markt de vraag om hiervoor een oplossing te bieden. Daarbij is nadrukkelijk ruimte gelaten voor zowel bestaande systemen als nieuw te ontwikkelen oplossingen.
   De vervanging van de TMX-hoofdpost, evenals het onderhoud en de ondersteuning van de bestaande infrastructuur gedurende de overgangsfase, wordt Europees aanbesteed.
3. **Vraag:** Het gaat bij dit voorstel om enorme bedragen, als alle zes waterschappen ongeveer dezelfde kosten hebben gaat het in totaal om ongeveer € 70 miljoen. Wat meer informatie over de kosten is gewenst: hoe zijn de kosten opgebouwd, is er al dan niet sprake van substantieel synergievoordeel?
   Antwoord*:* De totale kosten verschillen per waterschap en zijn vooral afhankelijk van de omvang en complexiteit van het aantal geautomatiseerde objecten. Niet alle waterschappen hebben daarmee vergelijkbare kosten. Waterschap Aa en Maas behoort tot de waterschappen met relatief veel TMX-onderstations en heeft daardoor hogere individuele migratiekosten dan partijen met een beperkter of eenvoudiger areaal.
   Binnen de gezamenlijke aanpak is sprake van substantieel synergievoordeel. De kosten voor ontwikkeling en aanschaf van de nieuwe hoofdpost worden gedeeld door zes waterschappen. Ook het beheer, inclusief onderhoud, beveiligingsupdates en een gezamenlijke 24/7-helpdesk, wordt centraal ingericht en gedeeld, waar dit anders per waterschap afzonderlijk georganiseerd zou moeten worden.
   Daarnaast worden gezamenlijke kosten gemaakt voor kwaliteitsborging, waaronder het uitvoeren van meerdere praktijkgerichte tests (proof-of-concepts), en voor de inrichting van gezamenlijke governance om uniformiteit en standaarden te bewaken. Ook deze kosten worden onderling gedeeld.

Waterschap Aa en Maas

Naast deze gezamenlijke kosten maakt elk waterschap individuele kosten, onder andere voor aanvullende systemen (zoals alarmering en databases), scholing van gebruikers en de feitelijke migratie van onderstations. De hoogte hiervan hangt sterk samen met het aantal objecten (onderstations) en de technische complexiteit per locatie.
Door gezamenlijk op te trekken worden substantiële kosten vermeden die bij afzonderlijke trajecten per waterschap zouden ontstaan. Dit levert zowel financieel voordeel als inhoudelijke kwaliteit en continuïteit op.

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.3 Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project "Vervanging TMX-hoofdpost watersystemen"**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als **hamerstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* Inleiding door Portefeuillehouder Van Dijk: is zich bewust van de hoogte van het gevraagde investeringskrediet. Heeft reeds overwegingen gemaakt om dit te faseren en kritisch te zijn in de kosten. Had het ook liever anders gezien en probeert hier zo goed mogelijk mee om te gaan ten gunste van het voldoen aan de actuele wettelijke vereisten voor cybersecurity en de continuïteit van onze waterbeheerprocessen. Ook hebben we hier te maken met kritische infrastructuur. Tegelijkertijd maken ontwikkelingen zoals het faillissement van de leverancier het er niet makkelijk op. Maar het is zoals het is, we kunnen er niet om heen. Aanvullend hierop zegt voorzitter De Groot dat destijds bij het opstellen van het projectenboek en meerjarenbeleidsbegroting al een financiële inschatting was gemaakt. ***De fracties*** zien het doel en de noodzaak van vervanging van het systeem en kunnen positief advies afgeven. ***Een aantal fracties*** stelt dat onze watersystemen ook onder druk goed moeten kunnen werken en vraagt specifieke aandacht voor zaken zoals toenemende hybride dreigingen, stroomuitval (72 uur) en de gevolgen voor o.a. de communicatie en daar ook op te oefenen. **Antwoord DB**: We realiseren ons terdege dat hier risico's aan verbonden zijn en daar wordt op geacteerd door middel van onder andere zorgvuldige veiligheidsanalyse, door te voldoen aan wettelijke vereisen, en door een aantal cruciale assets elke dag weer de nodige aandacht te geven. Dus goed nadenken in scenario's en hierop te oefenen helpt om dit onder controle te houden.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3082
Extern Zaak ID	0654744786
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.1.C
Titel	Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project “Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop”
Organisatieonderdeel	Projecten en Programmeren
Projectenboeknummer en naam	2023-051 Goorloop en Donkersvoortscheloop Beek en Donk
Portefeuillehouder	Dijk, P. van

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Financiële paragraaf
GEHEIM Bijlage 2 Raming (geheim)
Bijlage 3 Kaart projectgebied Goorloop en Donkersvoortsche Loop
TOEGEVOEGD: VuilstortenLaarbeek
TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.4 Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Toelichting

Het Dagelijks Bestuur heeft

- Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële

informatie) over de voorbereiding van het project “Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop”. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.

- De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Voorgesteld besluit

Een investeringskrediet van € 460.000,- beschikbaar te stellen voor de voorbereiding van het project "Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop”

Zaaknummer: 744786
Documentnummer: 791661

ADVIESNOTA EN BESLUIT VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL

1. Een investeringskrediet van € 460.000,- beschikbaar te stellen voor de voorbereiding van het project "Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop".

PROBLEEMSTELLING

De Goorloop en de Donkersvoortsche Loop liggen ten westen van Beek en Donk, in de gemeente Laarbeek. Beide watergangen zijn aangewezen met opgaven voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) en ecologische verbindingszones (EVZ). Op dit moment voldoen zij niet aan de gestelde doelen. Voor de Goorloop geldt dat de EVZ grotendeels is gerealiseerd, maar dat de KRW-opgave voor beekherstel over een lengte van 3,2 kilometer nog niet is voltooid. De EVZ langs de Goorloop is grotendeels gerealiseerd in 1998. De KRW-opgave is van kracht sinds 2000. Daardoor is deze opgave destijds niet meteen meegenomen. In 2018 is een deel van het beekherstel gerealiseerd, maar er bleef nog een aanzienlijke restopgave bestaan.
Voor de Donkersvoortsche Loop ligt een KRW-opgave voor natuurvriendelijke oevers (NVO) over circa 3,4 kilometer. Daarnaast kent het benedenstroomse deel een opgave voor een gecombineerde EVZ en NVO over een lengte van circa 1,1 kilometer. Zie ook de kaart in bijlage 3. Dit voorstel wordt nu aan u voorgelegd om voor kansrijke trajecten een concreet inrichtingsplan uit te werken. Daarnaast wordt voor resterende delen gewerkt aan grondverwerving.

BEOOGD EFFECT

Met dit project worden de resterende KRW en EVZ-opgaven langs de Goorloop en de Donkersvoortsche Loop voorbereid: circa 3,2 kilometer beekherstel aan de Goorloop, circa 3,4 kilometer natuurvriendelijke oevers langs de Donkersvoortsche loop en circa 1,1 kilometer gecombineerde EVZ en natuurvriendelijke oevers aan de Donkersvoortsche Loop. Hiermee ontstaat een functioneel ecologisch netwerk, verbetert de waterkwaliteit en wordt het watersysteem robuust en onderhoudsvriendelijk ingericht.

ARGUMENTEN

1.1 Het project geeft invulling aan opgaven uit het Waterbeheerprogramma 2022–2027
Het project levert een directe bijdrage aan de KRW en EVZ-doelen uit het deelprogramma Gezond en Natuurlijk Water. In dit project wordt ook het gemeentelijk deel van de EVZ gerealiseerd, de gemeente Laarbeek draagt hier financieel aan bij.

1.2 Integrale aanpak zorgt voor samenhang, efficiëntie en duidelijkheid richting de omgeving
De NVO-opgave voor de Donkersvoortsche Loop maakte oorspronkelijk deel uit van het NVO-uitvoeringsprogramma. Dit traject is nu ondergebracht in één integraal project met de Goorloop. Door de opgaven van beide waterlopen te bundelen in één integraal project ontstaat een samenhangend ontwerp en één helder proces richting grondeigenaren, bewoners en partners. Daarnaast zorgt het voor efficiëntie voor het projectteam.

1.3 Meekoppelkansen worden onderzocht
In de voorbereiding wordt onderzocht of/hoe kwaliteitsverbeterende maatregelen aan de bestaande inrichting langs de Goorloop kunnen worden ingepast, zodat eerder gerealiseerde trajecten optimaal blijven functioneren. Daarnaast wordt ingezet op het meenemen van waterkwaliteitsverbeterende maatregelen ("end - of - pipe"). Deze meekoppelkansen versterken de KRW - doelen. Daarnaast wordt voorgesteld de beschikbare percelen langs de Heijeneindsche Loop mee te nemen door deze in te richten als EVZ, voor zover dat mogelijk is. De locatie van de Heijeneindsche Loop is weergegeven in bijlage 3.

1.4 De gefaseerde aanpak maakt realisatie haalbaar ondanks verschillende grondposities
Langs beide waterlopen zijn delen reeds verworven, terwijl voor andere delen grondverwerving nog loopt. Door een gefaseerde aanpak kan:
- voor kansrijke trajecten direct worden gewerkt aan ontwerp, vergunningen en voorbereiding van uitvoering (fase 1);
- voor resterende delen (fase 2) wordt via het ontwerpproces een mogelijk toekomstbeeld geschetst richting grondeigenaren, wat de kans op verwerving kan vergroten.
-

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1.1 Kans op restopgave langs de Goorloop door grondposities
De beschikbaarheid van gronden verschilt per traject. Langs de Donkersvoortsche Loop lijkt de volledige opgave realiseerbaar, terwijl langs de Goorloop van de 3,2 kilometer opgave circa 1,6 kilometer kansrijk is. Hierdoor blijft voor de Goorloop een restopgave bestaan. Met een gefaseerde aanpak wordt ingezet op het realiseren van kansrijke trajecten, terwijl het schetsontwerp wordt gebruikt om resterende gronden gericht te kunnen verwerven.

1.2 Risico op vertraging door vergunningen, conditionering en externe ontwikkelingen
Onder de Omgevingswet kunnen doorlooptijden van vergunningprocedures lastig worden ingeschat. Daarnaast kan aanwezigheid van beschermde soorten en exoten de planning beïnvloeden. Deze risico's worden beperkt door vroegtijdige afstemming met bevoegd gezag en het tijdig uitvoeren van ecologische onderzoeken. Daarnaast kunnen externe ontwikkelingen als de Delta Rhine Corridor en de vervanging van sifons bij het Wilhelminakanaal en de Zuid-Willemsvaart het ontwerp en planning beïnvloeden. Regelmatige afstemming met partners beheerst deze risico's. De externe ontwikkelingen bieden ook kansen voor bijvoorbeeld betere wateraanvoer en kwaliteit.

1.3 Realisatie binnen KRW-termijn staat onder druk
Door de benodigde voorbereidingstijd (onderzoeken, ontwerpen opstellen, omgevingsproces, vergunningen) lijkt het niet realistisch om alle maatregelen binnen de KRW-deadline te realiseren. Het project spant zich in om de kansrijke trajecten zo efficiënt mogelijk voor te bereiden en uit te voeren. Bij eventuele vertraging wordt bekeken welke trajecten binnen het project wel doorgang kunnen vinden. Daarnaast voldoen we aantoonbaar aan de inspanningsverplichting doordat we in deze traject actief zijn met voorbereiding en ontwerp.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

In de Programmabegroting 2026, vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van 14 november 2025, is op basis van de programmering een investeringsvolume doorgerekend in meerjarig kader. Onderhavig project is daarin meegenomen.

PJB-nr.	Projectnaam	Fase	Beslult	Uitgaven/Inkomsten	Totaal	
2023-051	Fase 1 KRW EVZ Goorloop Donkervoortsche Loop	*Voorbereiding/ uitvoering*	-	Uitgaven	€	2.500.000
				Inkomsten	€	-
Opgenomen in de programmering 2026				**Totaal BRUTO**	**€**	**2.500.000**
				Totaal NETTO	**€**	**2.500.000**

Gevraagd krediet/dekking

Het gevraagde investeringskrediet voor de voorbereiding bedraagt € 460.000. Het doorgerekende investeringsvolume biedt voldoende dekking voor deze aanvraag en het effect hiervan is doorgerekend in meerjarig kader.
Naast de interne kosten (eigen uren en rente) worden hiermee de nodige voorbereidingsactiviteiten bekostigd, zoals de conditionerende onderzoeken, de kosten in het ontwerp- en vergunningentraject en de bestekvoorbereiding.

Subsidie/inkomsten

In de doorrekening van het investeringsvolume is geen rekening gehouden met inkomsten. Vanuit de bijdrageregeling Water en Bodem wordt bij de start van de voorbereiding rekening gehouden met 50% subsidie over de kosten exclusief de interne kosten. Daarnaast wordt ook ingezet op een bijdrage vanuit het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB).

Effect op de exploitatie

De kapitaallasten worden effectief na oplevering van het project en naar verwachting is dat vanaf begrotingsjaar 2030.
Het effect op de jaarlijkse exploitatielasten voor beheer- en onderhoud van watersysteembeheer wordt nader geduid bij de aanvraag van middelen voor de uitvoeringsfase.

De financiële consequentie van dit voorstel en de daarbij behorende kostenraming zijn zichtbaar in de bijlage 1 en 2.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

- Klimaatrobuust en klimaatadaptief watersysteem: Bij de inrichting wordt rekening gehouden met klimaatverandering (piekbuien en droogte) en wordt een robuust systeem ontworpen.

- Herstel en versterking biodiversiteit: Het project sluit ontbrekende schakels in het ecologisch netwerk, vergroot leefgebied en migratiemogelijkheden voor water- en oevergebonden soorten en verhoogt de ecologische kwaliteit van de Goorloop en Donkersvoortsche Loop.

- Integrale verbetering waterkwaliteit, ecologie en beheer: Door de samenhangende aanpak van KRW- en EVZ-opgaven wordt zowel de ecologische als chemische waterkwaliteit verbeterd. Tegelijkertijd worden onderhoudsknelpunten opgelost zodat beheer op lange termijn geborgd blijft.

UITVOERING/VERVOLG

Het krediet wordt ingezet voor de kansrijke trajecten binnen fase 1 voor de vereiste vooronderzoeken, het doorlopen van het ontwerpproces tot en met het uitvoeringsontwerp, het omgevings- en participatieproces, de benodigde vergunningprocedures en voorbereiding van de aanbesteding voor de uitvoering. Het Algemeen Bestuur wordt bij belangrijke vervolgmomenten, waaronder de aanvraag van het uitvoeringskrediet, opnieuw betrokken.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Communicatie

Er wordt een communicatiekalender opgesteld en een projectpagina ingericht. Omwonenden en andere belanghebbenden worden tijdig geïnformeerd over planning, voortgang en besluitvorming.

Participatie

Er wordt ingezet op gerichte en proportionele participatie met direct belanghebbenden en grondeigenaren. De participatie is gericht op het tijdig ophalen van wensen en aandachtspunten, het zorgvuldig afwegen van belangen, het vergroten van draagvlak en waar mogelijk het faciliteren en ondersteunen van grondverwerving.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Financiële paragraaf
Bijlage 2: Kostenraming (geheim)
Bijlage 3: Kaart projectgebied Goorloop en Donkersvoortsche Loop

VERSIEDATUM

21 april 2026

AB-BESLUIT

Djuma zaaknummer: 744786
Djuma documentnummer: 791661

ONDERWERP:

Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project "Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop".

INVESTERINGSBESLUIT:

IB 2026-16

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;

gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 21 april 2026;

gelet op het bepaalde in de Waterschapswet, Algemene wet bestuursrecht en de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen;

gezien het advies van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid van 13 mei 2026;

B E S L U I T :

Een investeringskrediet van € 460.000,- beschikbaar te stellen voor de voorbereiding van het project "Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026,

De secretaris,	De dijkgraaf,
Peter Verlaan	Mario Jacobs

Printdatum: 24-3-2026

INVESTERING/ Financiële paragraaf

IB-nummer	2026-16	Waterschap Aa en Maas	Datum DB:	21-4-2026
			Datum AB:	5-6-2026

Algemeen

Waterschapstaak:	Watersysteembeheer
Projectverantwoordelijke afdeling:	Projecten & Programmeren
Betreft investeringsproject:	**Fase 1 KRW EVZ Goorloop Donkervoortsche Loop**
Soort investering:	**C**

Financieel		Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Gevraagd investeringskrediet		€ 460.000	€ -125.000	€ 335.000
Programmeringcode/-nr.:	2023-051	€ 2.500.000	€ -	€ 2.500.000

Verdeling krediet	Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Grond	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	€ -	€ -	€ -
Bouwkundig	€ -	€ -	€ -
Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	€ 460.000	€ -125.000	€ 335.000
Totaal	**€ 460.000**	**€ -125.000**	**€ 335.000**

Kapitaallasten over het eerste volledige jaar:	2030
(Omslag)rente %	2,44%

Verdeling activa	Afschr.termijn	Afschrijving	Rente	Totaal kapitaallast.
Grond	40	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	15	€ -	€ -	€ -
Bouwkundig	40	€ -	€ -	€ -
Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	40	€ 8.375	€ 8.174	€ 16.549
Totaal		€ 8.375	€ 8.174	€ 16.549
Toename overige jaarlijkse exploitatielasten (standaardnorm is 1,25% van gevraagd krediet)				N.n.t.b.
Afname jaarlijkse exploitatielasten				
Totale lasten				€ 16.549

Verdeling totale lasten over de taken	
Watersysteembeheer	100,0%
Zuiveringsbeheer	0,0%

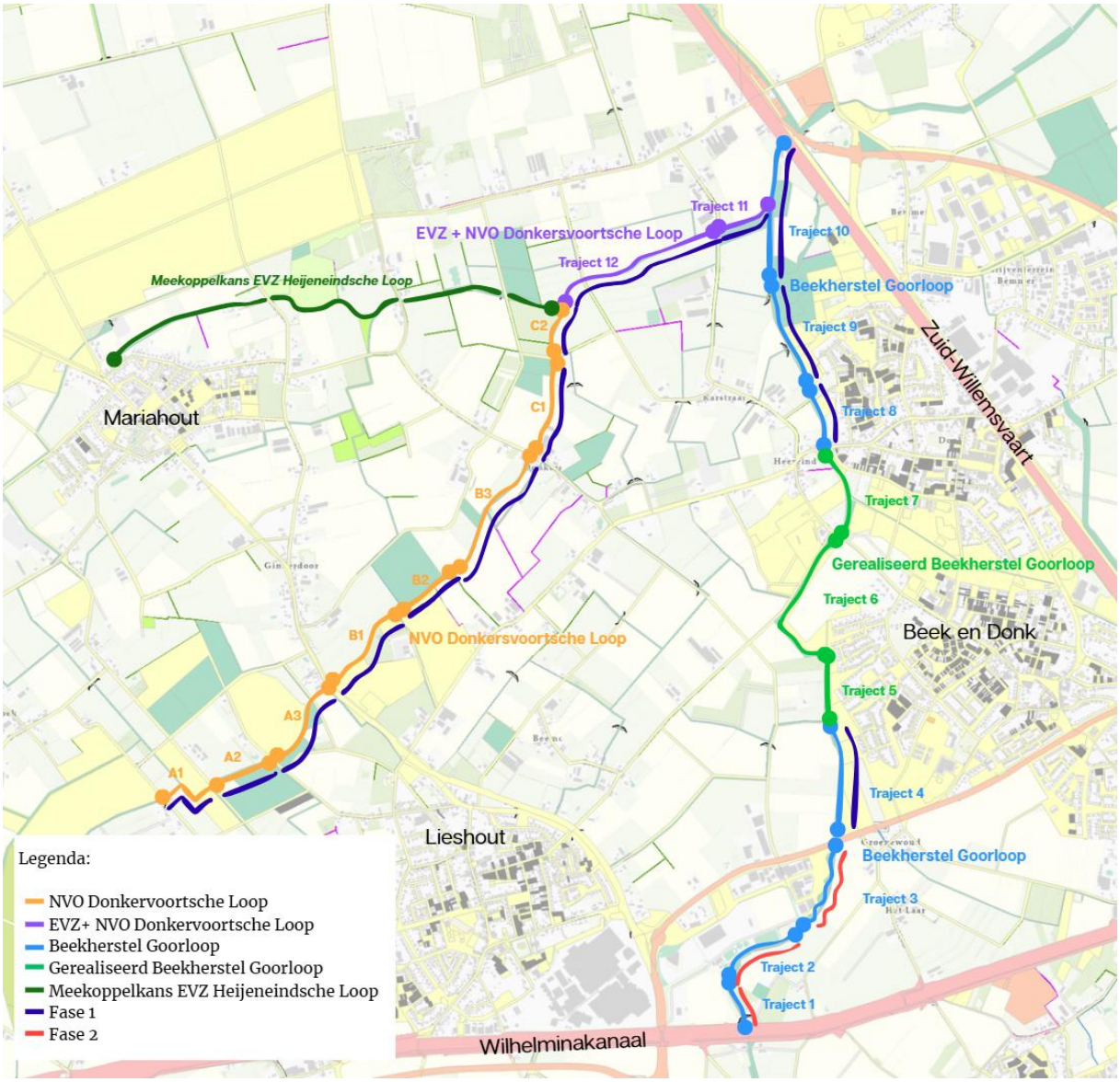
Kostentoedeling: Watersysteembeheer			eenheden	
Ingezetenen	29,79%	€ 4.929,95	333.500	€ 0,01
Gebouwd	59,69%	€ 9.878,10	187.549.000.000	0,00001%
Ongebouwd	10,35%	€ 1.712,82	98.350	€ 0,02
Natuurterreinen	0,17%	€ 28,13	28.000	€ 0,00

Kostentoedeling: Zuiveringsbeheer			eenheden	
Per vervuilingseenheid (v.e.)		€ -	1.203.500	€ -
Totaal Generaal		**€ 16.549,00**		

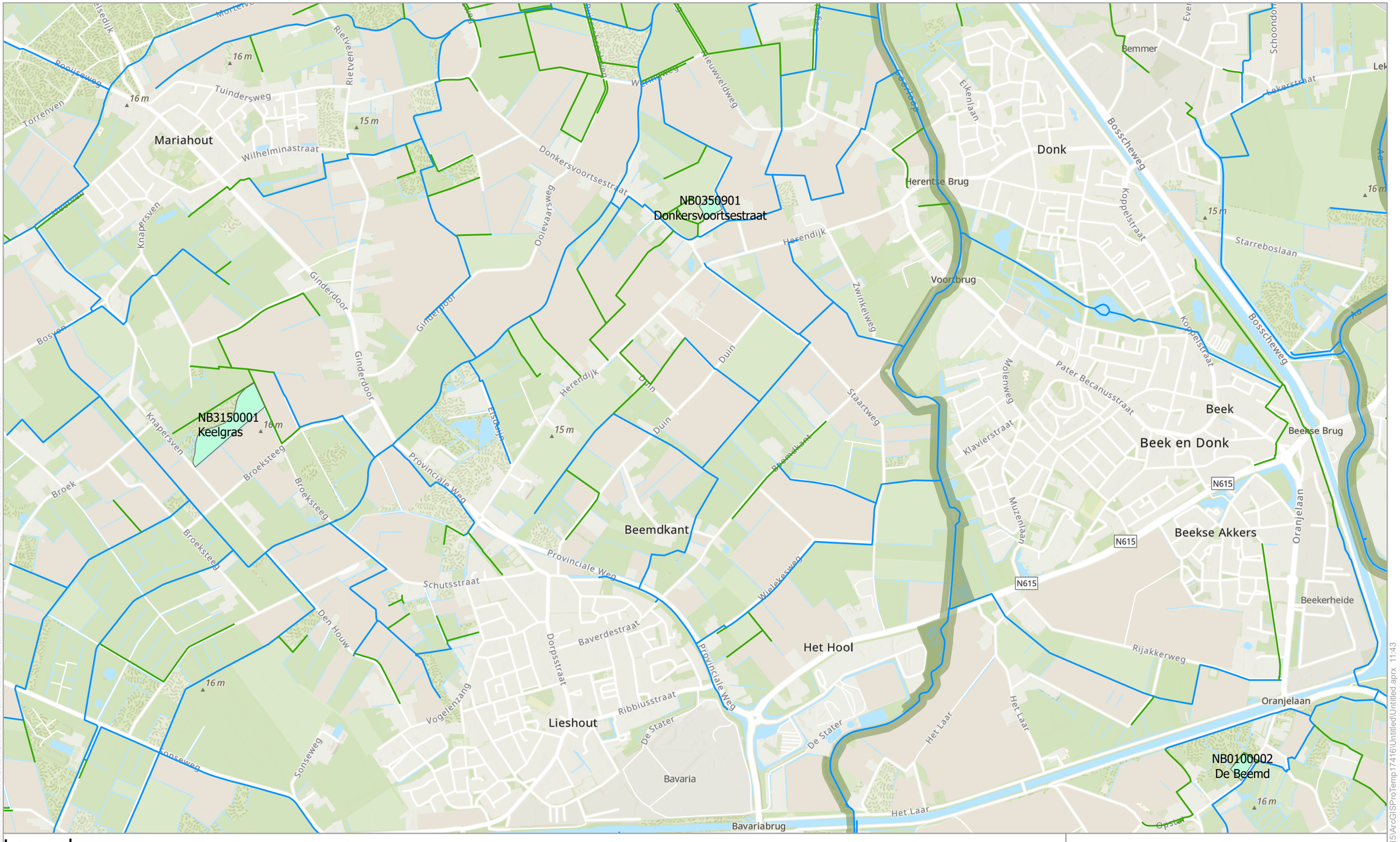
Overige gegevens

Investeringskredietnummer:	I1041601	Fase 1 KRW EVZ Goorloop Donkervoortsche Loop
Programma (toebedeling)	100%	Gezond en natuurlijk water
Beleidsveld	62100000	Inrichting en onderhoud watersystemen
Werkplanproductnummer	62121002	Aanleg EVZ

Bijlage 3 Kaart projectgebied Goorloop en Donkersvoortsche Loop

Figuur 1; Overzichtskaart projectgebied

Legenda

VONT_25_VSP_V_VuilstortenLaarbeek

Watergangen_legger

A-watergang

B-watergang

Meanderzone

Profiel van vrije ruimte

Waterberging

Map

Ondertitel

0 5.900 11.800 m

Gemaakt door:	Projectnummer:
Cluster Gis, Servicestaf	Nummer
Gemaakt op:	Bladnummer:
19-5-2026	Blad van
Versie:	Papierformaat:
nummer	A3

N

Waterschap Aa en Maas

GBKN, Kadastrale en Topografische ondergrond Copyright © dienst voor het kadaster en de openbare registers, Apeldoorn, 2007. © Aflenis, Adviesdienst Geo-informatie en ICT Rijkswaterstaat. Copyright Aerodata Int. Surveys, aeroGRID NL 2007. Provincie Noord-Brabant

Aan deze kaart kunnen geen rechten worden ontleend

pad C:\Users\local_gervit\01\Temp\15\ArcGISProTemp17416\Untitled\Untitled.aprx 11:43

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.4 Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project “Fase 1 KRW EVZ Goorloop en Donkersvoortsche Loop”**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als **hamerstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* De ***fractie PvdA*** pleit ervoor om in het project meekoppelkansen te onderzoeken zoals een fietsroute langs de waterloop. **Antwoord DB**: de portefeuillehouder dankt voor de suggestie en zegt toe om dit nader te onderzoeken. De ***fractie BBB*** pleit ervoor dat in de voorbereiding niet alleen wordt gekeken naar de inrichting, beekherstel en EVZ maar ook naar de bron, emissieanalyse van alle relevante vervuilingsbronnen waaronder riooloverstorten, foutaansluitingen, gemeentelijke lozingspunten, bedrijven, erfafspoeling, drainage en andere diffuse bronnen. En vraagt of er in de aanvraag van een uitvoeringskrediet aan het AB hierover gerapporteerd kan worden? Tevens of het klopt dat er in het gebied 11 overstorten liggen. **Antwoord DB:** Toezegging van portefeuillehouder Van Dijk om zoveel mogelijk in beeld te brengen, maar het moet wel werkbaar blijven en mits de informatie voorhanden is. Hij benadrukt dat overstorten van de gemeenten zijn. Op het moment dat de overstorten allemaal voorzien moeten worden van een bezinkbak of iets dergelijks dan loopt het behoorlijk in de papieren en is het gevraagde investeringskrediet lang niet toereikend. Gezorgd moet worden dat de verantwoordelijkheid daar blijft waar het hoort, bij de gemeenten. Voor zover portefeuillehouder Van Dijk weet liggen er twee overstoren in het gebied en daarvan had hij al de opdracht gegeven er iets aan te doen anders heeft het geen zin om het project uit te voeren. Hij zal ervoor zorgen dat er een optie komt aangaande mitigeren van vervuilingsbronnen zodat het AB daarin wat te kiezen heeft. Vervolgens is het aan het AB om een keuze te maken, maar hij verwacht daar wel een passende financiële bijdrage bij. Inzake end of pipe waterkwaliteit verbeterende maatregelen brengt de ***fractie Algemene Waterschapspartij*** ook aan de orde de afwatering van de groene long wat spoelwater van een vuilnisbelt afwatert. **Antwoord DB:** Portefeuillehouder Van Dijk weet hij dat de vuilnisbelt er zit en zal daarover navraag doen: we hebben de locaties van vuilstorten bijgevoegd, zie de bijlage VuilstortenLaarbeek. We zien geen vuilstort in het gebied van de groene long. Zie ook onderstaand kaartje wat bij ons bekend is als groene long, gele cirkel op onderstaande kaartje. Er liggen wel 2 vuilstorten in de nabijheid van de Donkersvoortsche loop. Hiervan kunnen we in het vervolgproces onderzoeken of/wat het effect is van het afwateren op de waterkwaliteit.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3168
Extern Zaak ID	0654188288
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.1.D
Titel	Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project Beekontwikkeling Aa/Astense Aa, Diesdonk
Organisatieonderdeel	Projecten en Programmeren
Projectenboeknummer en naam	PJB_2025-084
Portefeuillehouder	Dijk, P. van

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Overzichtskaart KRW Diesdonk
Bijlage 2 Financiële paragraaf
GEHEIM Bijlage 3 Raming (geheim)
TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.5 Beekontwikkeling Aa Astense Aa, Diesdonk

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Toelichting

Het Dagelijks Bestuur heeft

- Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de voorbereiding van het project Beekontwikkeling Aa/Astense Aa, Diesdonk. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld

aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.

- De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Voorgesteld besluit

Een investeringskrediet van € 700.000,- beschikbaar te stellen voor de voorbereiding van het project Beekontwikkeling Aa en Astense Aa, Diesdonk.

Zaaknummer: 780371

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL:

Een investeringskrediet van € 700.000,- beschikbaar te stellen voor de voorbereiding van het project Beekontwikkeling Aa en Astense Aa, Diesdonk.

PROBLEEMSTELLING

Diesdonk ligt op het knooppunt van gemeente Helmond, Asten en Deurne (ten zuiden van Helmond). Het projectgebied wordt globaal begrensd door de Kanaaldijk van de Zuid- Willemsvaart (west), de A67 (zuid), de Aaweg (oost), de Oostappensedijk en de Heibergweg (noord), zie de figuur in bijlage 1. Het gebied is een bergingsgebied en de inzet vertraagd de afvoer van het watersysteem. Deze regionale waterberging ligt in het beekdal van de Aa en de Astense Aa en maakt onderdeel uit van het Waterakkoord voor de Midden-Limburgse en Noord-Brabantse kanalen (WATAK). In het laagste deel van Diesdonk mondt de Astense Aa uit in de Aa. Beide laaglandbeken zijn Kaderrichtlijn Water (KRW)-waterlopen met een inrichtingsopgave voor beekontwikkeling. De Astense Aa heeft hiernaast ook een inrichtingsopgave voor ecologische verbindingszone (EVZ). Na het punt waar de beken samenstromen passeren ze stuw Stipdonk, waarna het water door een sifon onder de Zuid- Willemsvaart doorstroomt. In de bovenstroomse delen van de twee waterlopen zijn al KRW- maatregelen uitgevoerd of in uitvoering. Het regionale waterbergingsgebied Diesdonk is in 2016 ingericht.
Op dit moment voldoen de Aa en de Astense Aa nog niet aan de KRW-functie en functie voor EVZ binnen Diesdonk. Voor de waterberging ligt nog een restopgave voor een kade rondom particulier terrein.
In dit voorstel wordt krediet aangevraagd voor planvoorbereiding voor bovenstaande opgaven. De trajecten waar dit voorstel betrekking op heeft zijn weergegeven op kaart in bijlage 1.

BEOOGD EFFECT

Het beoogd effect is de ontwikkeling van een robuust, klimaatbestendig en ecologisch goed functionerend beekdal van de Aa (2,7 km) en Astense Aa (2 km), dat voldoet aan de KRW-opgave in combinatie met de functie waterbergingsgebied en ecologische verbindingszone. Ook worden 2 stuwen vispasseerbaar gemaakt als onderdeel van de KRW-opgave.

ARGUMENTEN

1.1 Inrichtingsplan geeft invulling aan beleidsdoelen Waterbeheerplan

Met het opstellen van een inrichtingsplan wordt invulling gegeven aan de beleidsdoelen beek-ontwikkeling, ecologische verbindingszone, waterconservering, vismigratie in combinatie met de functie regionale waterberging.

1.2 Planvorming is in lijn met het bestuursakkoord 2023-2027

De voorgestelde planvorming komt middels een gebiedsgerichte aanpak tot stand. De uit te werken maatregelen zijn gericht op het realiseren van een klimaatrobuust, stuurbaar en veerkrachtig watersysteem. Hierin is ruimte voor ecologie, oog voor de gebruiksfuncties naast de waterlopen en een balans tussen water vasthouden, bergen en afvoeren. Voor de beken met een

KRW-functie vindt een integrale afweging plaats en worden expliciete keuzes gemaakt tussen droogte, overlast, ecologie en waterkwaliteit. Knelpunten met betrekking tot beheerbaarheid en toekomstbestendig onderhoud worden in de plannen opgelost, waarbij valt te denken aan doorlopende onderhoudsroutes en verbeterde bereikbaarheid van objecten.

1.3 Grondpositie langs de Aa is goed
Langs de Aa binnen Diesdonk is een aaneengesloten traject van percelen in eigendom van het waterschap verworven. Deze ruimte is kansrijk voor het realiseren van de KRW-opgave voor de Aa.

1.4 Planvorming vindt plaats in samenspraak met gebiedspartners en de belanghebbenden uit de omgeving
Dit zorgt voor integrale afwegingen en betrokkenheid en draagvlak in de streek.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1.1 Grondposities Astense Aa beperkt beschikbaar voor optimale inrichting
De beschikbare grondpositie langs de Astense Aa voor de opgave beekontwikkeling en EVZ is beperkt. De grondverwerving vindt plaats op basis van vrijwillige medewerking. Daarnaast wordt verkend in hoeverre, met behoud van eigendom, particuliere gronden zijn in te zetten voor het realiseren van onze opgaven. Vanwege de KRW doelstellingen wordt nu gestart met het inrichtingsontwerp zonder dat een volledige grondpositie beschikbaar is, wat een risico met zich meebrengt voor realisatie.

1.2 Realisatie niet haalbaar vóór KRW deadline eind 2027
Het Algemeen Bestuur is op de hoogte dat 'niet alles lukt voor 2027'. Een deel van de KRW-opgave realiseren we na 2027. De verklaring voor het niet kunnen halen van deze datum ligt in de doorlooptijd van dit soort projecten. De noodzakelijke ontwerpen, de daarbij benodigde onderzoeken en procedures en de daaruit voortvloeiende doorlooptijden bedragen circa 2-2,5 jaar, en dus overschrijden we de eerder genoemde datum.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

In de Programmabegroting 2026, vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van 14 november 2025, is op basis van de programmering een investeringsvolume doorgerekend in meerjarig kader. Onderhavig project is daarin meegenomen.

PJB-nr.	Projectnaam	Fase	Beslult	Uitgaven/Inkomsten	Totaal	
2025-084	KRW Diesdonk (Astense Aa)	*Voorbereiding/ uitvoering*	-	Uitgaven	€	4.700.000
				Inkomsten	€	-
Opgenomen in de programmering 2026				**Totaal BRUTO**	**€**	**4.700.000**
				Totaal NETTO	**€**	**4.700.000**

Gevraagd krediet/dekking
Het gevraagde investeringskrediet voor de voorbereiding bedraagt € 700.000. Het doorgerekende investeringsvolume biedt voldoende dekking voor deze aanvraag en het effect hiervan is doorgerekend in meerjarig kader.
Naast de interne kosten (eigen uren en rente) worden hiermee de nodige voorbereidingsactiviteiten bekostigd, zoals de conditionerende onderzoeken, de kosten voor ontwerpen en de omgevings- en het vergunningenproces.

Subsidie/inkomsten
In de doorrekening van het investeringsvolume is geen rekening gehouden met inkomsten. Vanuit de bijdrageregeling Water en Bodem wordt bij de start van de voorbereiding rekening gehouden met 50% subsidie over de kosten exclusief de interne kosten. Daarnaast wordt later in het proces ook ingezet op een bijdrage vanuit het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB).

Effect op de exploitatie
De kapitaallasten worden effectief na oplevering van het project en naar verwachting is dat vanaf begrotingsjaar 2031.
Het effect op de jaarlijkse exploitatielasten voor beheer- en onderhoud van watersysteembeheer wordt nader geduid bij de aanvraag van middelen voor de uitvoeringsfase.

De financiële consequentie van dit voorstel en de daarbij behorende kostenraming zijn zichtbaar in de bijlagen.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP
De uitvoering van de maatregelen draagt bij aan een klimaatbestendig en robuust watersysteem doordat ruimte wordt gecreëerd voor meer natuurlijk beekontwikkelingsprocessen en daarnaast ook het opvangen van piekafvoeren en met inrichting en middelen wordt ingezet op waterconservering. Ook wordt meer ruimte gegevens aan ecologische ontwikkelingen in en langs de beek waardoor invulling gegeven wordt aan het herstel van biodiversiteit.

UITVOERING/VERVOLG
Op het moment dat de planuitwerking is afgerond, benodigde procedures zijn doorlopen en voldoende draagvlak voor de maatregelen in de streek aanwezig is, wordt een investeringskrediet voor de uitvoering aangevraagd. Dit naar verwachting eind 2027.
De werkzaamheden die volgen uit de planuitwerking en voorbereidingsfase zijn op dit moment voorzien voor de periode 2028-2029. Gedurende het planproces wordt het bestuur, op het moment dat een tussenproduct gereed is, geïnformeerd vanuit de projectorganisatie in de Commissie Watersysteembeheer en Waterveiligheid. Uitgewerkte plannen worden ter besluitvorming voorgelegd volgens de geldende procedures uit de Omgevingswet.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE
De planuitwerking vindt plaats in nauwe samenwerking met gebiedspartners en belanghebbenden in de streek. Een projectspecifieke website wordt ingericht en regelmatig wordt een nieuwsbrief naar belangstellenden verstuurd met het laatste projectnieuws en ontwikkelingen. Over procedures en besluiten worden belanghebbenden separaat geïnformeerd. Het plangebied valt binnen 3 gemeenten; Helmond, Asten en voor een beperkt deel Deurne. Alle 3 de gemeenten worden betrokken bij de planuitwerking.

BIJLAGEN
Bijlage 1: Overzichtskaart opgaven KRW Diesdonk
Bijlage 2: Financiële paragraaf
Bijlage 3: Raming

VERSIEDATUM
14 april 2026

AB-BESLUIT

ONDERWERP:

Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project Beekontwikkeling Aa en Astense Aa, Diesdonk.

INVESTERINGSBESLUIT: IB2026-17

Het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas;
gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur van 14 april 2026;
gelet op het bepaalde in de Waterschapswet, Algemene Wet Bestuursrecht en regeling voor beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen;
gezien het advies van de commissie Watersysteembeheer en Waterveiligheid van 13 mei 2026;

BESLUIT:

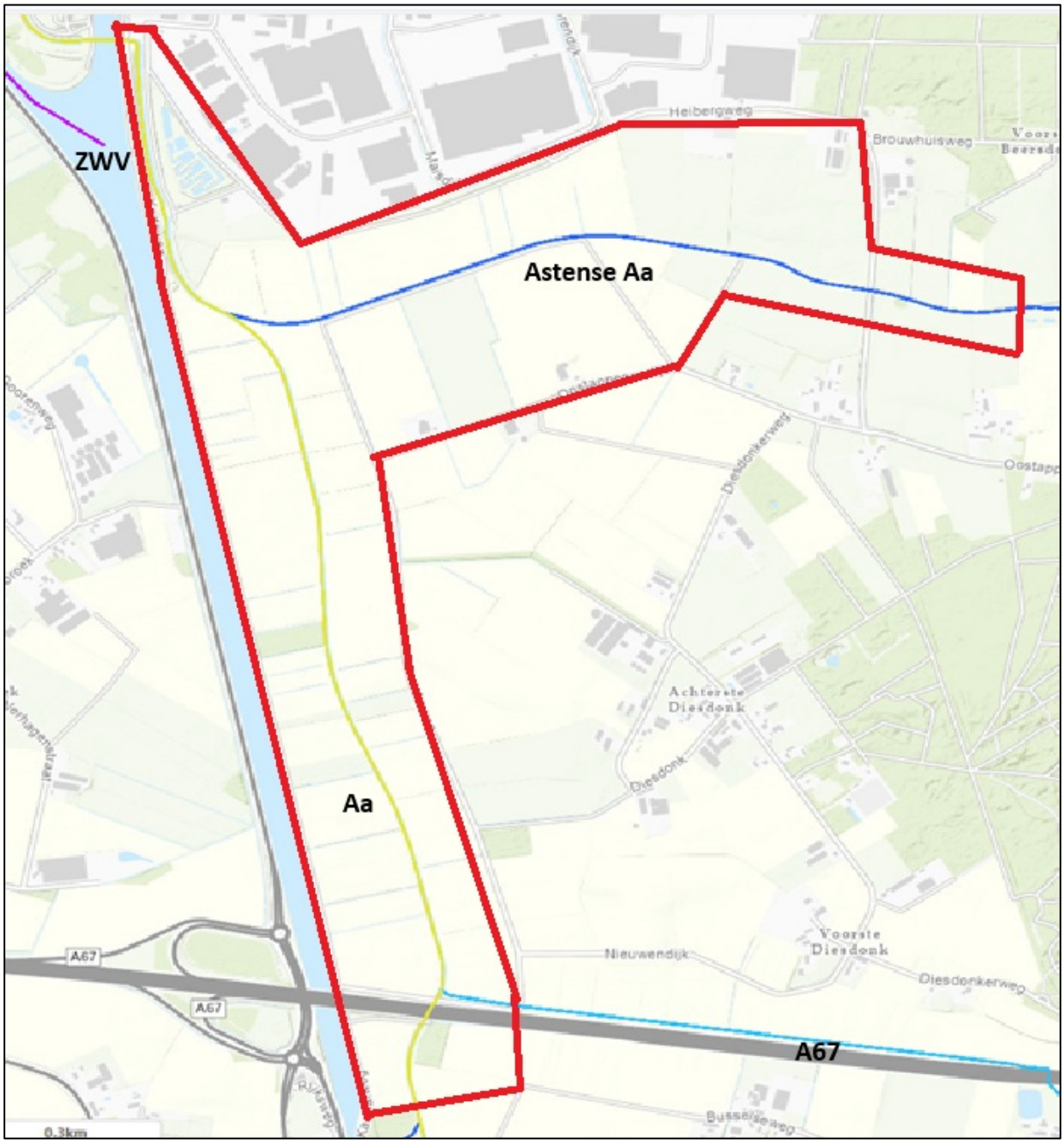
Een investeringskrediet van € 700.000,- beschikbaar te stellen voor de voorbereiding van het project Beekontwikkeling Aa en Astense Aa, Diesdonk.

Aldus vastgesteld door het algemeen bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026,

De secretaris, De dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

Bijlage 1: Overzichtskaart KRW Diesdonk

Printdatum: 8-4-2026

INVESTERING/ Financiële paragraaf

IB-nummer	2026-17	Waterschap Aa en Maas	Datum DB:	14-4-2026
			Datum AB:	5-6-2026

Algemeen

Waterschapstaak:	Watersysteembeheer
Projectverantwoordelijke afdeling:	Projecten & Programmeren
Betreft investeringsproject:	**KRW Diesdonk Aa en Astense Aa**
Soort investering:	**C**

Financieel		Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Gevraagd investeringskrediet		€ 700.000	€ -230.000	€ 470.000
Programmeringcode/-nr.:	2025-084	€ 4.700.000	€ -	€ 4.700.000

Verdeling krediet	Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Grond	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	€ -	€ -	€ -
Bouwkundig	€ -	€ -	€ -
Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	€ 700.000	€ -230.000	€ 470.000
Totaal	**€ 700.000**	**€ -230.000**	**€ 470.000**

Kapitaallasten over het eerste volledige jaar:	2031
(Omslag)rente %	2,44%

Verdeling activa	Afschr.termijn	Afschrijving	Rente	Totaal kapitaallast.
Grond	40	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	15	€ -	€ -	€ -
Bouwkundig	40	€ -	€ -	€ -
Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	40	€ 11.750	€ 11.468	€ 23.218
Totaal		€ 11.750	€ 11.468	€ 23.218
Toename overige jaarlijkse exploitatielasten (standaardnorm is 1,25% van gevraagd krediet)				N.n.t.b.
Afname jaarlijkse exploitatielasten				
Totale lasten				€ 23.218

Verdeling totale lasten over de taken	
Watersysteembeheer	100,0%
Zuiveringsbeheer	0,0%

Kostentoedeling: Watersysteembeheer			eenheden	
Ingezetenen	29,79%	€ 6.916,64	333.500	€ 0,02
Gebouwd	59,69%	€ 13.858,82	187.549.000.000	0,00001%
Ongebouwd	10,35%	€ 2.403,06	98.350	€ 0,02
Natuurterreinen	0,17%	€ 39,47	28.000	€ 0,00
Kostentoedeling: Zuiveringsbeheer			**eenheden**	
Per vervuilingseenheid (v.e.)		€ -	1.203.500	€ -
Totaal Generaal		**€ 23.218,00**		

Overige gegevens

Investeringskredietnummer:	I1042401	KRW Diesdonk Aa en Astense Aa
Programma (toebedeling)	100%	Gezond en natuurlijk water
Beleidsveld	62100000	Inrichting en onderhoud watersystemen
Werkplanproductnummer	62121006	Aanleg beekherstel

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.5 Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project Beekontwikkeling Aa/Astense Aa, Diesdonk**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als **hamerstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* De ***fractie PvdA*** stelt dat het een waterbergingsgebied betreft in de toekomst wellicht vaker wordt ingezet maar als natuur langdurig onderwater wordt gezet, bestaat er kans dat het dood gaat. Vraagt of de doelstelling van de kostbare ingreep in de natuur kan bijten met het feit dat dit in een waterbergingsgebied wordt gedaan. **Antwoord DB**: Volgens portefeuillehouder Van Dijk is het waterbergingsgebied Diesdonk in de afgelopen vijftien jaren vijf keren ingezet. In die zin worden natuurrisico's beperkt ingeschat en zijn ze te overzien. Maar hij zal de vraag doorgeleiden naar de projectleiding om te kijken of hier toch nog rekening mee gehouden moet worden in het ontwerp. De ***fractie CDA*** geeft de suggestie om een stuk van systeemrichting te gebruiken om de afvoercapaciteit in het begin te maximaliseren door bijvoorbeeld iets in de beekstuwen te doen. **Antwoord DB**: Portefeuillehouder Van Dijk denkt dat het net buiten de scope van het project ligt en dat de stuw in de groene punt zit. Hij neemt het idee toch mee om te bekijken of er meerwaarde uit gehaald kan worden.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3131
Extern Zaak ID	0654714302
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.1.E
Titel	Investeringskrediet ten behoeve van de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor de opslag met noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning
Organisatieonderdeel	Waterveiligheid
Projectenboeknummer en naam	2025-081 Loods opslag noodmaterialen Groenendaal
Portefeuillehouder	Dijk, P. van

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Inrichting loods en terrein Groenendaal
Bijlage 2 Financiële paragraaf
BIJLAGE 3 Raming (geheim)
TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.6 Bouw van een loods bij gemaal Groenendaal ...

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Toelichting

Het Dagelijks Bestuur heeft

- Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële

informatie) over de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor de opslag met noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.

- De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Voorgesteld besluit

Een investeringskrediet van € 1.400.000,- (inclusief BTW) beschikbaar te stellen voor de uitvoering van de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor opslag van noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning

Zaaknummer: 714302
Documentnummer: 789114

ADVIESNOTA EN BESLUIT VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL

Een investeringskrediet van € 1.400.000 (inclusief BTW) beschikbaar te stellen voor de uitvoering van de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor opslag van noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning.

PROBLEEMSTELLING

Dijkversterkingsopgaven en zwakke plekken

De primaire en (een deel van de) regionale keringen worden de komende jaren in meerdere projecten versterkt. Tot die tijd zullen er zwakke plekken in de keringen zitten. Ook zal de komende 15 jaar een deel van de grasbekleding op de taluds tijdelijk niet aanwezig zijn of niet op sterkte zijn. Er zijn noodmaterialen nodig om per dijktraject voldoende dekking te kunnen bieden bij een hoog water totdat de kering op sterkte is. Voor de uitvoering van noodmaatregelen kunnen lokale aannemers worden ingezet, die zijn gecontracteerd door middel van waakvlamovereenkomsten. Aanvullend willen we zelf beschikken over een bepaalde hoeveelheid noodmaterialen. Zowel om bij hoog water vanaf de eerste minuut zelf snel te kunnen handelen als ook door het jaar heen bij (eenvoudige) schademeldingen maatregelen te nemen.

Loods opslag noodmaterialen

We hebben op basis van de in kaart gebrachte zwakke plekken en de dijkversterkingsopgaven een inschatting gemaakt van de benodigde voorraad noodmaterialen. Vanuit dijkbeheerder en het asset management is de wens om de opslag van deze materialen te centraliseren en de organisatie te professionaliseren. Met een calamiteitenloods op het terrein bij gemaal Groenendaal kunnen we hieraan invulling geven. Direct gelegen aan de primaire kering en dichtbij de regionale keringen. Dit terrein biedt voldoende ruimte mits de bestaande kleinere verouderde loodsen en de dienstwoning worden gesloopt. Er liggen afdamschotten op het terrein in de buitenlucht die overkapt dienen te worden en ook daar biedt deze loods een oplossing voor. In bijlage 1 is de inrichting van het terrein en de loods weergegeven.

BEOOGD EFFECT

Om continu in controle te zijn, willen we op een centrale plek op een professionele manier beschikken over noodmaterialen en daarvoor een loods realiseren op het terrein bij gemaal Groenendaal.

ARGUMENTEN

1.1 Studie naar zwakke plekken toont benodigde noodmaterialen aan

Om in 2050 aan de wettelijke norm te voldoen heeft waterschap Aa en Maas een versterkingsopgave voor het hele areaal primaire waterkeringen. Om tot die tijd gesteld te staan om bij calamiteiten gericht noodmaatregelen te nemen is een studie uitgevoerd naar zwakke plekken met daaraan gekoppeld de benodigde noodmaterialen bij hoog water. Daarnaast leidt dijkversterking tijdelijk tot grasbekleding op dijktaluds die niet op sterkte is. Ook hier moeten we bij hoogwater noodmaatregelen te nemen.

1.2 Centrale opslag van noodmaterialen in eigen beheer is gewenst
Als gevolg van plaatselijke werkzaamheden, graverij en beschadigingen moeten door het jaar heen én bij hoogwater altijd op de regionale en primaire waterkeringen noodmaatregelen worden getroffen. Het is gewenst om voor het benodigde materiaal niet geheel afhankelijk te zijn van aannemers. Daarom willen we zelf beschikken over een bepaalde hoeveelheid noodmaterialen. Zowel om bij hoog water vanaf de eerste minuut zelf snel te kunnen handelen door het jaar heen bij (eenvoudige) schademeldingen.

We beschikken over een kleine hoeveelheid noodmaterialen op de districtskantoren van Lith en Cuijk, zoals touwen, hamers, schoppen en verouderde lege zandzakken. De benodigde hoeveelheid noodmaterialen is van een hele andere orde in aantallen en omvang (denk aan gevulde zandzakken, rijplaten, rollen doek en textiel en een zandzakvulmachine). De loodsen van Cuijk en Lith kunnen deze ruimte bij lange na niet bieden. Professioneel beheer is benodigd om te bewaken dat de hoeveelheden op orde blijven en materialen niet verouderen.

1.3 Terrein gemaal Groenendaal biedt goede mogelijkheden
Bijlage 1 toont het ontwerp van de inrichting van het terrein en de loods. De buitenopslag biedt de mogelijkheid voor de realisatie van een eenvoudig laaddock met legoblokken voor mogelijke toekomstige realisatie. Geografisch gezien is gemaal Groenendaal centraal gelegen voor een snelle inzet van werkzaamheden aan de keringen en biedt voldoende ruimte voor opslag en logistiek. Vanuit deze locatie is ook Boxmeer per auto nog in een uur bereikbaar en het merendeel van de regionale keringen liggen in de directe omgeving.
De bestemming is aangemerkt als Bedrijf-Nutsvoorziening te benutten voor water en waterhuishoudelijke doeleinden. De overlegruimte in het gemaal is onlangs vernieuwd en biedt aanvullend goede faciliteiten.

1.4 De twee bestaande loodsen voor opslag zijn afgeschreven
De twee bestaande loodsen zijn zowel bouwkundig als technisch afgeschreven en verkeren in een slechte staat. Het jaarlijkse onderhoud kost veel geld en de renovatiekosten zijn erg hoog. Ook zijn de vorm en afmeting van de bestaande loodsen niet geschikt voor de opslag van de noodmaterialen. De loodsen zijn te laag, bieden weinig opslagruimte en hebben kleine deuren. De huidige bebouwingen met uitzondering van het gemaal hebben geen boekwaarde. Het is vele malen effectiever om een nieuwe loods te realiseren en deze volledig naar behoefte in te richten.

1.5 Ook de afdamschotten op terrein Groenendaal moeten binnen worden opgeslagen
Volgens het Arbobesluit, artikel 7.5 is het aanbevolen om afdamschotten droog op te slaan, ter voorkoming van hoge reparatie- of vervangingskosten en om een snelle en veilige inzet te garanderen. Aa en Maas volgt dit advies op. Alle afdamschotten worden binnen opgeslagen, vrij van weersinvloeden, zodat een betere staat van onderhoud gegarandeerd kan worden. Waterveiligheid beschikt over afdamschotten voor het dichtzetten van kunstwerken gelegen in/bij de Maasdijk en de regionale keringen. Het merendeel van deze schotten zijn opgeslagen op het terrein van Groenendaal in de buitenlucht en kunnen geplaatst worden in de loods. Enkele afdamschotten staan direct bij kunstwerken zelf aan de Maasdijk, deze krijgen een (eenvoudige kleine) overkapping op maat.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1.1 Benodigde omgevingsvergunning(en) moet nog aangevraagd worden
Zowel de sloop van de oude loodsen en de dienstwoning als de realisatie van de nieuwe loods vereisen een omgevingsvergunning. De inschatting is dat de gemeente de aanvraag niet kan weigeren als alles binnen de regels valt. Er is echter nog geen zicht op eventuele benodigde onderzoeken.

1.2 Er is geen milieutechnisch (voor)onderzoek gedaan ten behoeve van de sloop
De aanwezigheid en noodzaak tot sanering van asbest is bekend. Maar tijdens de sloop van de oude loodsen en de dienstwoning kunnen we mogelijk te maken krijgen met onvoorziene omstandigheden of verontreinigingen. Zoals gebruikelijk bij sloop van oude panden op oude bedrijfsterreinen.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

In de Programmabegroting 2026, vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van 14 november 2025, is op basis van de programmering een investeringsvolume doorgerekend in meerjarig kader. Opslag van calamiteitenmaterialen is hierin meegenomen, zie de tabel hieronder.

PJB-nr.	Projectnaam	Fase	Besluit	Uitgaven/Inkomsten	Totaal	
2025-081	Opslag van calamiteitenmaterialen	*Voorbereiding/ uitvoering*	-	Uitgaven	€	880.000
				Inkomsten	€	-
Opgenomen in de programmering 2026				**Totaal BRUTO**	**€**	**880.000**
				Totaal NETTO	**€**	**880.000**

Gevraagd krediet/dekking
Het gevraagde investeringskrediet bedraagt € 1.400.000. Dit gevraagde bedrag wijkt af van het doorgerekende bedrag doordat de kosten hoger uitvallen en door voortschrijdend inzicht (aanpassing eisen). De voornaamste duurder uitgevallen kostenposten betreffen:

- Inrichting van de loods met 13 grote schuifdeuren om snel te kunnen handelen bij een calamiteit;
- Bouwrijp maken van het terrein inclusief verharding na sloop van de bestaande loodsen en dienstwoning;
- Inrichting loods en terrein met alarminstallatie, gedegen hekwerk, poort en e-installatie;
- Acceptatiekosten grond en transportkosten afvoeren grond;
- Extra verlenging loods van 65 naar 75 meter om ook ruimte te kunnen bieden aan toekomstige ontwikkeling.

Het gevraagde investeringskrediet is zodoende hoger dan het doorgerekende investeringsvolume in de programmering. Voor het hogere gevraagde deel wordt gebruik gemaakt van de ruimte welke is ontstaan door het doorschuiven van een project naar een later jaar (loods Vinkel). Het effect van deze hogere investering wordt doorgerekend in een meerjarig kader.

Subsidie/inkomsten
Het project komt niet in aanmerking voor subsidie.

Effect op de exploitatie
De kapitaallasten worden effectief vanaf begrotingsjaar 2028. De financiële consequentie van dit voorstel en de daarbij behorende kostenraming zijn zichtbaar in de bijlagen 2 en 3.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

De nieuw te bouwen loods is onderhoudsarm en pragmatisch van insteek. Dit in tegenstelling tot de huidige loodsen (en dienstwoning) die veel onderhoud vereisen en niet aan de huidige normen voldoen (onder andere asbest). De opslag van noodmaterialen draagt bij aan de zorg voor een veilige waterkering. De opslag van de afdamschotten in de loods zorgt voor een betere onderhoudsstaat van de schotten en direct daaraan gerelateerd een langere levensduur. Indien mogelijk zetten we bouwmaterialen circulair in.

UITVOERING/VERVOLG

Eerste helft 2026:
-oriëntatie en voorbereiding benodigde vergunningen en onderzoeken
-overige voorbereiding (onder andere aanbesteding/inkoop)

Tweede helft 2026:
-sloop bestaande gebouwen
-aanpassen terrein en K&L
-realisatie nieuwbouw loods (start)

Eerste helft 2027:
-afronden nieuwbouw en aanbrengen elektrotechnische installatie
-realisatie buitenopslag en inrichten terrein
-aanschaf noodmaterialen en inregelen organisatie

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

De benodigde externe communicatie vindt plaats in overleg met onze communicatieafdeling. Naar verwachting is een omgevingsdialoog nodig met de directe omgeving, in dit geval de twee directe buren.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Inrichting loods en terrein Groenendaal
Bijlage 2: Financiële paragraaf
Bijlage 3: Kostenraming (geheim)

VERSIEDATUM

14 april 2026

AB-BESLUIT

Djuma zaaknummer: 714302
Djuma documentnummer: 789114

ONDERWERP:

Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor de opslag van noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning.

INVESTERINGSBESLUIT: IB 2026-11

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;
gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 14 april 2026 ;
gelet op het bepaalde in de Waterschapswet, Algemene wet bestuursrecht en de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen;
gezien het advies van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid van 13 mei 2026;

B E S L U I T :

Een investeringskrediet van € 1.400.000 inclusief BTW beschikbaar te stellen voor de uitvoering van de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor de opslag van noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026

De secretaris,

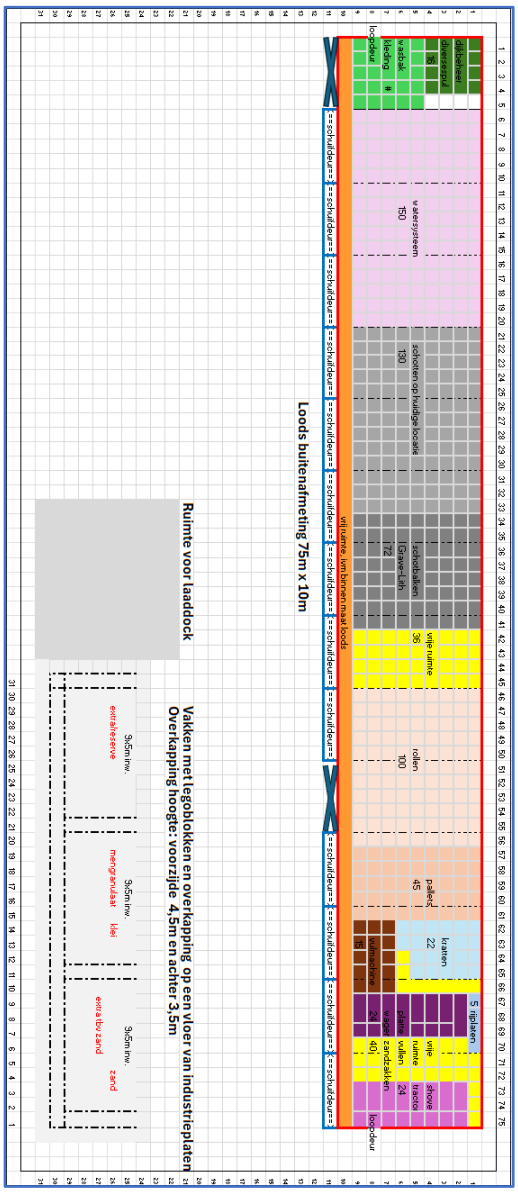
Peter Verlaan

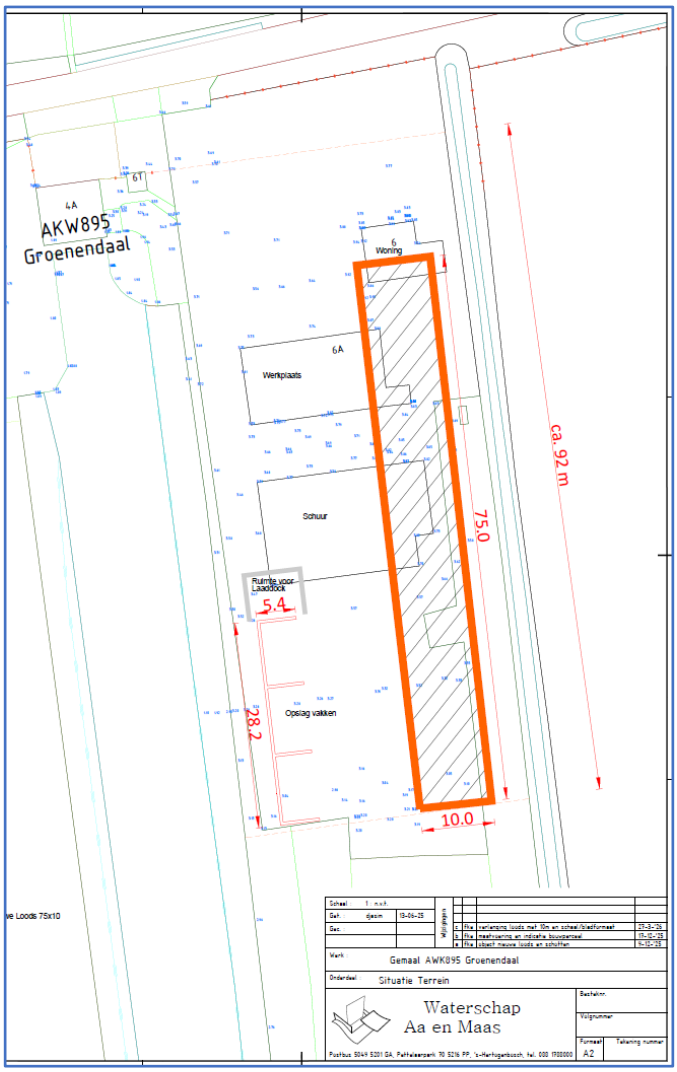
De dijkgraaf,

Mario Jacobs

Bijlage 1: Inrichting loods en terrein Groenendaal (dd.30-03-2026)

Een sobere ongeïsoleerde landbouwloods met schuifdeuren is voorzien met een oppervlak van 750 m ^{2} (75 bij 10 meter), zie onderstaande afbeeldingen. Op de rechterafbeelding is de poitionering van de loods op het terrein weergegeven (met daarin opgenomen de bestaande schuur, werkplaats en woning). Het benodigde opperplak is berekend op basis van de benodigde (nood)materialen, (zie onderstaande linker afbeelding).

85% wordt benut voor Waterveiligheid. De verdeling is als volgt:

- noodmateriaal 385 m^2,
- afdamschotten 130 m^2,
- schotbalken inclusief werkruimte en reserveringsruimte 100 m^2,
- materialen dijkbeheer 20 m^2.

De overige 15% wordt benut voor Watersysteem 115 m^2.

Printdatum: 24-3-2026

INVESTERING/ Financiële paragraaf

IB-nummer	2026-11	Waterschap Aa en Maas	Datum DB:	14-4-2026
			Datum AB:	5-6-2026

Algemeen

Waterschapstaak:	Watersysteembeheer
Projectverantwoordelijke afdeling:	Waterveiligheid
Betreft investeringsproject:	**Opslag van calamiteitenmaterialen**
Soort investering:	**C**

Financieel		Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Gevraagd investeringskrediet		€ 1.400.000	€ -	€ 1.400.000
Programmeringcode/-nr.:	2025-081	€ 880.000	€ -	€ 880.000

Verdeling krediet	Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Bedrijfsgebouwen	€ 1.400.000		€ 1.400.000
Mechanisch/electrisch	€ -	€ -	€ -
Overige waterkeringen		€ -	€ -
Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	€ -	€ -	€ -
Totaal	**€ 1.400.000**	**€ -**	**€ 1.400.000**

Kapitaallasten over het eerste volledige jaar:	2028
(Omslag)rente %	2,44%

Verdeling activa	Afschr.termijn	Afschrijving	Rente	Totaal kapitaallast.
Bedrijfsgebouwen	40	€ 35.000	€ 34.160	€ 69.160
Mechanisch/electrisch	15	€ -	€ -	€ -
Overige waterkeringen	40	€ -	€ -	€ -
Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	40	€ -	€ -	€ -
Totaal		€ 35.000	€ 34.160	€ 69.160
Toename overige jaarlijkse exploitatielasten (standaardnorm is 1,25% van gevraagd krediet)				nntb
Afname jaarlijkse exploitatielasten				€ -
Totale lasten				€ 69.160

Verdeling totale lasten over de taken	
Watersysteembeheer	100,0%
Zuiveringsbeheer	0,0%

Kostentoedeling: Watersysteembeheer				eenheden	
Ingezetenen	29,79%	€	20.602,76	333.500	€ 0,06
Gebouwd	59,69%	€	41.281,60	187.549.000.000	0,00002%
Ongebouwd	10,35%	€	7.158,06	98.350	€ 0,07
Natuurterreinen	0,17%	€	117,57	28.000	€ 0,00

Kostentoedeling: Zuiveringsbeheer				eenheden	
Per vervuilingseenheid (v.e.)		€	-	1.203.500	€ -
Totaal Generaal		**€**	**69.160,00**		

Overige gegevens

Investeringskredietnummer:	I1041901	Opslag van calamiteitenmaterialen
Programma (toebedeling)	100%	Waterveiligheid
Beleidsveld	61100000	Inrichting en onderhoud watersystemen
Werkplanproductnummer	61131001	Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding waterkeringen

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.6 Investeringskrediet ten behoeve van de bouw van een loods bij gemaal Groenendaal voor de opslag met noodmaterialen, de inrichting van het terrein en de sloop van de bestaande loodsen en de voormalige dienstwoning**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als **hamerstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* Inzake terreindeling pleit de ***fractie PvdA*** voor een goede landschappelijke inpassing tussen opslagfaciliteit en waterloop zodat er een verbetering is van de huidige situatie. Aanvullend hierop oppert de ***fractie Partij voor de Dieren*** het idee om verticaal groen aan te leggen en het dak te benutten. De ***fractie BBB*** oppert het idee om te integreren met waterafvoer (naar het water ernaast) en ecologie (opvang zwaluw, vleermuis, uil etc). **Antwoord DB**: Dank voor de suggesties, nemen we mee en zullen bekijken wat mogelijk is.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3153
Extern Zaak ID	0654371667
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.1.F
Titel	Investeringskrediet ten behoeve van de afronding van de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van dijkverbetering Cuijk-Ravenstein
Organisatieonderdeel	Waterveiligheid
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Dijk, P. van

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
GEHEIM Bijlage 1 Kostenraming FP IB2026 10A krediet PU fase CuRa (geheim)
GEHEIM Bijlage 2 Kostenraming FP IB2026 10B krediet Uitv fase CuRa (geheim)
Bijlage 3 Financiële paragraaf IB2026 10A krediet PU fase CuRa (1)
Bijlage 4 Financiële paragraaf IB2026 10B krediet Uitv fase CuRa (1)
TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.8 Dijkverbetering Cuijk-Ravenstein

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Toelichting

Het Dagelijks Bestuur heeft

- Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" (bijlage 1 en bijlage 2) op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de afronding van de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van dijkverbetering Cuijk-

Ravenstein. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.

- De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Voorgesteld besluit

Een investeringskrediet van € 26.900.000,- beschikbaar te stellen voor dijkverbetering Cuijk Ravenstein dat is opgebouwd uit:

1. €1.900.000,- voor de afronding van planuitwerkingsfase en
2. €25.000.000,- voor de voorbereiding van de realisatiefase.

Zaaknummer: 371667
Documentnummer: 781572

ADVIESNOTA EN BESLUIT VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL

Een investeringskrediet van € 26.900.000 beschikbaar te stellen voor dijkverbetering Cuijk-Ravenstein dat is opgebouwd uit:

1. €1.900.000 voor de afronding van planuitwerkingsfase en
2. €25.000.000 voor de voorbereiding van de realisatiefase.

PROBLEEMSTELLING

Wat ging eraan vooraf

Het project dijkverbetering Cuijk-Ravenstein gaat 21 km langs de Maasdijk aan de Brabantse zijde van Cuijk tot Ravenstein versterken. Het project doorloopt momenteel de planuitwerkingsfase waarbij het voorkeursalternatief uitgewerkt wordt tot een definitief ontwerp. Inmiddels is het opgestelde projectbesluit in procedure gebracht en is ook de aanbesteding voor een aannemer afgerond. De aannemerscombinatie Dijkgenoten (BAM, Van den Herik Sliedrecht en FL) waterschap Aa en Maas (WSAM) en ingenieursbureau Sweco vormen samen een bouwteam voor een financieel haalbaar en maakbaar ontwerp.

Vervolgproces

De eindproducten van de planuitwerkingsfase zijn een vastgesteld projectbesluit en tot een definitief ontwerp (DO). In het definitief ontwerp worden tevens de zienswijzen op het ontwerp projectbesluit en de eisen van bevoegde gezagen en vergunningverleners verwerkt. In de tweede helft van dit jaar zal parallel aan de planuitwerking ook de voorbereiding van de uitvoering starten. De definitieve overgang van de planuitwerkingsfase naar de realisatiefase zal naar verwachting in 2028 plaatsvinden.

Ophogen krediet van de planuitwerkingsfase zodat deze aansluit bij de beschikking van het HWBP
Bij de kredietaanvraag voor de planuitwerkingsfase in 2023 is het totale projectkrediet vastgesteld op €25.680.000. De daadwerkelijk toegekende subsidie is vervolgens hoger vastgesteld dan ten tijde van de aanvraag van het krediet van de planuitwerking werd verondersteld. Om alle activiteiten uit het plan van aanpak af te kunnen ronden is een aanvulling van €1.900.000 op het eerder verleende krediet nodig. Hier kan het definitief ontwerp mee worden afgerond. De inkomsten hiervoor zijn al geborgd middels de beschikking van het HWBP.

Krediet voor de voorbereiding van de uitvoering

Door alvast werkzaamheden voor de realisatiefase op te starten kan een soepele en beheerste overgang van de planuitwerkingsfase naar de realisatiefase worden georganiseerd. Net als bij Meanderende Maas is voor Cuijk Ravenstein tijd en krediet benodigd om werkzaamheden voor de realisatiefase al op te starten om tijdig te beginnen met de uitvoering en continuïteit in de projectorganisatie te borgen.

BEOOGD EFFECT

Het creëren van een soepele overgang van planuitwerking naar uitvoering door financiële middelen ter beschikking te stellen zodat de planuitwerkingsfase kan worden afgerond en de uitvoering kan worden voorbereid.

ARGUMENTEN

1.1. Krediet planuitwerkingsfase aan laten sluiten bij subsidiebeschikking HWBP

Om alle in het plan van aanpak vastgelegde activiteiten voor de planuitwerking te kunnen afronden is een verhoging van het krediet voor deze fase noodzakelijk. Bij aanvraag van het krediet in 2023 was de beschikking van het HWBP nog niet ontvangen en is een inschatting gemaakt van de omvang van de planuitwerkingsfase. In de definitieve subsidieaanvraag bij het HWBP is de omvang van werkzaamheden in deze fase vergroot wat heeft geresulteerd in een hogere subsidiebeschikking. Het krediet is hier echter nog niet op aangepast. Dat maakt een aanvulling op het eerder verleende krediet voor de planuitwerkingsfase noodzakelijk. De inkomsten hiervoor zijn al geborgd door de beschikking van het HWBP.

2.1. Door tijdige voorbereiding worden uitvoeringsrisico's en -kosten beheerst

De projectstrategie is erop gericht om zoveel mogelijk zekerheden te verkrijgen voor het moment van prijsvorming en realisatiesubsidie. Onderdeel van de aanpak is het risico gestuurd uitwerken van het ontwerp en het vroegtijdig betrekken van de markt bij het project. Hiermee wordt de uitwerking van het ontwerp concreter en worden risico's beheerst, waardoor de stabiliteit van het risicoprofiel toeneemt. Het gaat hierbij om het tijdig uitvoeren van onderzoeken die benodigd zijn voorafgaand aan de uitvoering, het nemen van mitigerende maatregelen omtrent aantasting van ecologie in het werkgebied en het voorbereiden van een gedeeltelijk emissieloze uitvoering van het werk.

2.2. Een soepele overgang van voorbereiding uitvoering naar daadwerkelijke uitvoering wordt gefaciliteerd

Op basis van ervaringscijfers van onder andere Meanderende Maas is een inschatting gedaan van de omvang van de werkzaamheden die nodig zijn om de realisatiefase voor te bereiden. Middels het krediet voor de voorbereiding van de uitvoering wordt een pauze tussen de planuitwerking en de realisatiefase voorkomen. De continuïteit van het projectteam, zowel bij opdrachtgever als opdrachtnemer wordt hiermee geborgd waardoor bij het verlenen van het krediet voor de realisatiefase het project gesteld staat om de uitvoering te starten.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1. Subsidie HWBP dekt niet alle voorbereidende werkzaamheden

De voorbereidende werkzaamheden zijn nog geen onderdeel van een beschikking vanuit het HWBP. Het is gebruikelijk dat de subsidieaanvraag voor de realisatiefase op een later moment volgt zodra beter zicht is op de realisatiekosten. Daarmee bestaat het risico dat bij toetsing van de aanvraag bepaalde werkzaamheden toch niet subsidiabel blijken te zijn conform het principe van de projectgebonden eigen bijdrage (90% bijdrage HWBP programma, 10% bijdrage Aa en Maas). Het HWBP kijkt positief aan tegen het principe om voorbereidende werkzaamheden te doen vooruitlopend op de definitieve subsidiebeschikking voor de realisatiefase. De daadwerkelijke subsidie om het krediet te dekken volgt bij de start van de uitvoering. Op dat moment is er pas 100% zekerheid.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

In de Programmabegroting 2026, vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van 14 november 2025, is op basis van de programmering een investeringsvolume doorgerekend in meerjarig kader waarin de realisatiefase van HWBP Cuijk-Ravenstein wel is meegenomen en de extra middelen voor de planuitwerkingsfase niet.

1. de afronding van de planuitwerkingsfase:

PJB-nr.	Projectnaam	Fase	Besluit	Uitgaven/inkomsten	Totaal
241	HWBP Cuijk-Ravenstein Planuitwerking	*Voorbereiding/ uitvoering*	*16-6-2023*	Uitgaven	€ 25.680.000
				Inkomsten	€ -23.282.000
		Uitvoering	-	Uitgaven	€ -
				Inkomsten	€ -
Opgenomen in de programmering 2026				**Totaal BRUTO**	**€ 25.680.000**
				Totaal NETTO	**€ 2.398.000**

In de vergadering van het algemeen bestuur van 16 juni 2023 is in totaal € 25.680.000 ter beschikking gesteld voor de planuitwerkingsfase.

Gevraagd krediet/dekking

Om de afronding van de planuitwerkingsfase te kunnen voltooien wordt een aanvullend krediet gevraagd van € 1.900.000. Om alle in het plan van aanpak genoemde activiteiten te kunnen bekostigen, zijn deze aanvullende middelen nodig. Deze aanvraag is niet voorzien, maar het doorgerekende investeringsvolume biedt voldoende dekking en heeft geen nadelige financiële consequentie. Het effect van de hogere kosten worden doorgerekend in meerjarig kader binnen de P&C-cyclus.

Subsidie/bijdragen derden

Er zijn aanvullende inkomsten uit de eerder toegekende subsidiebeschikking van het HWBP.

Effect op exploitatie

De kapitaallasten worden effectief vanaf begrotingsjaar 2028.

De financiële consequenties van deze aanvraag zijn zichtbaar gemaakt in bijgaande financiële paragraaf (zie bijlage).

2. Realisatiefase:

PJB-nr.	Projectnaam	Fase	Besluit	Uitgaven/inkomsten	Totaal
241	HWBP Cuijk-Ravenstein Uitvoering	*Voorbereiding/ uitvoering*	-	Uitgaven	€ 260.000.000
				Inkomsten	€ -234.000.000
Opgenomen in de programmering 2026				**Totaal BRUTO**	**€ 260.000.000**
				Totaal NETTO	**€ 26.000.000**

Gevraagd krediet/dekking

Voor de voorbereiding van de realisatiefase wordt nu € 25.000.000 aangevraagd. De aanvraag is voorzien en doorgerekend in de investeringsvolumes in meerjarig kader.

Subsidie/bijdragen derden

De dijkgerelateerde kosten zijn voor 90% subsidiabel binnen de subsidieregeling van het HWBP.
De gebiedsmaatregelen voor derden worden verrekend met gebiedspartners in het project, zoals overeengekomen in de samenwerkingsovereenkomst (SOK). De overige (eigen) gebiedsmaatregelen, waaronder bijvoorbeeld De Beekmonding, komen voor rekening van het waterschap.

Effect op exploitatie

De kapitaallasten worden effectief na oplevering van het eerste deel van het dijktraject Cuijk-Ravenstein en naar verwachting is dat vanaf begrotingsjaar 2029.

De financiële consequenties van deze aanvraag zijn zichtbaar gemaakt in bijgaande financiële paragraaf (zie bijlage).

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

Het beschikbaar stellen van het voorbereidingskrediet levert geen specifieke bijdrage aan deze doelstelling.

UITVOERING/VERVOLG

De opdrachtgever informeert het algemeen bestuur ieder kwartaal over de voortgang van het project via het dashboard waterveiligheid. Tevens wordt het algemeen bestuur geïnformeerd over het ontwikkelingen via commissies en themavergaderingen.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Ten behoeve van het projectbesluit zijn informatiebijeenkomsten georganiseerd. Daarnaast zijn de omgevingsmanagers en omgevingsadviseurs actief in het projectgebied om vragen te beantwoorden. Ook is het project te volgen middels nieuwsbrieven.

BIJLAGEN

1. Kostenraming planuitwerkingsfase (geheim)
2. Financiële paragraaf planuitwerkingsfase
3. Kostenraming voorbereiding realisatiefase (geheim)
4. Financiële paragraaf voorbereiding realisatiefase

VERSIEDATUM

21 april 2026

AB-BESLUIT

Djuma zaaknummer: 371667
Djuma documentnummer: 781572

ONDERWERP:

Investeringskrediet ten behoeve van de afronding van de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van dijkverbetering Cuijk-Ravenstein

INVESTERINGSBESLUIT:
IB2026-10A & IB2026-10B

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;

gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 21 april 2026 ;

gelet op het bepaalde in de Waterschapswet, de Algemene wet bestuursrecht en de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen

gezien het advies van de commissie Watersysteem en waterveiligheid van 13 mei 2026;

B E S L U I T :

Een investeringskrediet van € 26.900.000 beschikbaar te stellen deels voor de voorbereiding van de uitvoering van dijkverbetering Cuijk-Ravenstein (€25.000.000) en deels voor de afronding van de planuitwerkingsfase (€1.900.000).

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026,

De secretaris,	De dijkgraaf,
Peter Verlaan	Mario Jacobs

Printdatum: 24-3-2026

INVESTERING/ Financiële paragraaf

IB-nummer	2026-10A	Waterschap Aa en Maas	Datum DB:	21-4-2026
			Datum AB:	5-6-2026

Algemeen

Waterschapstaak:	Watersysteembeheer
Projectverantwoordelijke afdeling:	Waterveiligheid
Betreft investeringsproject:	**HWBP Cuijk-Ravenstein Planuitwerking**
Soort investering:	**B2**

Financieel		Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Gevraagd investeringskrediet		€ 1.900.000	€ -1.706.000	€ 194.000
Programmeringcode/-nr.:	241	€ -	€ -	€ -

Verdeling krediet	Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Grond	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	€ -	€ -	€ -
Primaire waterkeringen	€ 1.900.000	€ -1.706.000	€ 194.000
Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	€ -	€ -	€ -
Totaal	**€ 1.900.000**	**€ -1.706.000**	**€ 194.000**

Kapitaallasten over het eerste volledige jaar:	2028
(Omslag)rente %	2,44%

Verdeling activa	Afschr.termijn	Afschrijving	Rente	Totaal kapitaallast.
Grond	40	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	15	€ -	€ -	€ -
Primaire waterkeringen	40	€ 4.850	€ 4.734	€ 9.584
Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	40	€ -	€ -	€ -
Totaal		€ 4.850	€ 4.734	€ 9.584
Toename overige jaarlijkse exploitatielasten (standaardnorm is 1,25% van gevraagd krediet)				nvt
Afname jaarlijkse exploitatielasten				€ -
Totale lasten				€ 9.584

Verdeling totale lasten over de taken	
Watersysteembeheer	100,0%
Zuiveringsbeheer	0,0%

Kostentoedeling: Watersysteembeheer				eenheden	
Ingezetenen	29,79%	€	2.854,95	333.500	€ 0,01
Gebouwd	59,69%	€	5.720,45	187.549.000.000	0,00000%
Ongebouwd	10,35%	€	991,90	98.350	€ 0,01
Natuurterreinen	0,17%	€	16,29	28.000	€ 0,00

Kostentoedeling: Zuiveringsbeheer				eenheden	
Per vervuilingseenheid (v.e.)		€	-	1.203.500	€ -
Totaal Generaal		**€**	**9.583,60**		

Overige gegevens

Investeringskredietnummer:	I1026901	HWBP Cuijk-Ravenstein Planuitwerking
Programma (toebedeling)	100%	Waterveiligheid
Beleidsveld	61100000	Aanleg en onderhoud waterkeringen
Werkplanproductnummer	61121001	Aanleg en verwerving primaire waterkering

Printdatum: 24-3-2026

INVESTERING/ Financiële paragraaf

IB-nummer	2026-10B	Waterschap Aa en Maas	Datum DB:	21-4-2026
			Datum AB:	5-6-2026

Algemeen

Waterschapstaak:	Watersysteembeheer
Projectverantwoordelijke afdeling:	Waterveiligheid
Betreft investeringsproject:	**HWBP Cuijk-Ravenstein Uitvoering**
Soort investering:	**C**

Financieel		Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Gevraagd investeringskrediet		€ 25.000.000	€ -21.480.000	€ 3.520.000
Programmeringcode/-nr.:	241	€ 260.000.000	€ -234.000.000	€ 26.000.000

Verdeling krediet	Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Grond	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	€ -	€ -	€ -
Primaire waterkeringen	€ 25.000.000	€ -21.480.000	€ 3.520.000
Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	€ -	€ -	€ -
Totaal	**€ 25.000.000**	**€ -21.480.000**	**€ 3.520.000**

Kapitaallasten over het eerste volledige jaar:	2029
(Omslag)rente %	2,44%

Verdeling activa	Afschr.termijn	Afschrijving	Rente	Totaal kapitaallast.
Grond	40	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	15	€ -	€ -	€ -
Primaire waterkeringen	40	€ 88.000	€ 85.888	€ 173.888
Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	40	€ -	€ -	€ -
Totaal		€ 88.000	€ 85.888	€ 173.888
Toename overige jaarlijkse exploitatielasten (standaardnorm is 1,25% van gevraagd krediet)				nntb
Afname jaarlijkse exploitatielasten				€ -
Totale lasten				€ 173.888

Verdeling totale lasten over de taken	
Watersysteembeheer	100,0%
Zuiveringsbeheer	0,0%

Kostentoedeling: Watersysteembeheer			eenheden	
Ingezetenen	29,79%	€ 51.801,24	333.500	€ 0,16
Gebouwd	59,69%	€ 103.793,75	187.549.000.000	0,00006%
Ongebouwd	10,35%	€ 17.997,41	98.350	€ 0,18
Natuurterreinen	0,17%	€ 295,61	28.000	€ 0,01

Kostentoedeling: Zuiveringsbeheer			eenheden	
Per vervuilingseenheid (v.e.)		€ -	1.203.500	€ -
Totaal Generaal		**€ 173.888,00**		

Overige gegevens

Investeringskredietnummer:	I1041701	HWBP Cuijk-Ravenstein Uitvoering
Programma (toebedeling)	100%	Waterveiligheid
Beleidsveld	61100000	Aanleg en onderhoud waterkeringen
Werkplanproductnummer	61121001	Aanleg en verwerving primaire waterkering

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.8 Investeringskrediet ten behoeve van de afronding van de planuitwerking en voorbereiding van de realisatie van dijkverbetering Cuijk-Ravenstein (inclusief een toelichtende presentatie)**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als **hamerstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* Inzake de discussie die speelt binnen drie gemeente over voor een fietspad vraagt de ***fractie 50PLUS*** of deze meekoppelkans nog meegenomen kan worden en tot wanneer dat kenbaar gemaakt kan worden. **Antwoord DB:** Portefeuillehouder Van Dijk merkt op dat de tijd inmiddels dringt, maar dat hij nog steeds openstaat voor het verkennen van mogelijkheden via een creatieve route. Daarbij geeft hij wel aan dat hij hierover spoedig duidelijkheid wil, omdat het begint te knellen.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3204
Extern Zaak ID	0654774121
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.1.G
Titel	AQUON Jaarstukken 2025 en Conceptprogrammabegroting 2027
Organisatieonderdeel	Bestuur en Bedrijfsvoering
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Zoeten, S. de

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Jaarstukken2025 Aquon
Bijlage 2 Conceptprogrammabegroting 2027 en meerjarenraming 2028 – 2031 Aquon
Bijlage 3 Kaderbrief 2027 Aquon
Bijlage 4 Concept zienswijzebrief
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.2 AQUON Jaarstukken 2025 en Conceptprogrammabegroting 2027

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

1. Kennis te nemen van de Jaarstukken 2025 Aquon en de Conceptprogrammabegroting 2027 Aquon;
2. In te stemmen met het versturen van bijgaande zienswijze op de Conceptprogrammabegroting 2027 Aquon.

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL:

1. Kennis te nemen van de Jaarstukken 2025 Aquon en de Conceptprogrammabegroting 2027 Aquon;
2. In te stemmen met het versturen van bijgaande zienswijze op de Conceptprogrammabegroting 2027 Aquon.

PROBLEEMSTELLING

Waterschap Aa en Maas is samen met 8 andere waterschappen eigenaar van het gemeenschappelijke waterschapslaboratorium Aquon. Aquon verricht monstername- en laboratoriumwerkzaamheden t.b.v. de kwalitatieve monitoring (KRW) van het watersysteem, de monitoring van de zuiveringsinstallaties, hydrobiologie (ecologie), waterbodemonderzoek, grondwater-onderzoek en t.b.v. handhavingsactiviteiten, calamiteiten en projecten.
Bijgaand ontvangt u ter kennisname de Jaarstukken 2025 Aquon (bijlage 1). Verder ontvangt u ter zienswijze de Conceptprogrammabegroting 2027 van Aquon (bijlage 2). Verder is ter informatie bijgevoegd de Kaderbrief 2027 (bijlage 3), waarin de uitgangspunten en ontwikkelingen staan die zijn gehanteerd en nader uitgewerkt in de Conceptprogrammabegroting 2027.

BEOOGD EFFECT

Middels de zienswijze geeft het waterschap aan het Algemeen Bestuur (AB) van Aquon een advies af ten behoeve van de definitieve besluitvorming over de Conceptprogrammabegroting 2027 door het AB van Aquon op 29 juni 2026.

ARGUMENTEN

Om de volgende reden wordt voorgesteld een positieve zienswijze (bijlage 4) af te geven:

2.1. De conceptbegroting 2027 is realistisch
De inhoud en vertaling van de Conceptprogrammabegroting 2027 is realistisch wat betreft de uit te voeren bedrijfsactiviteiten en de daarbij behorende financiën.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

Doordat de werkelijk te betalen deelnemersbijdragen jaarlijks nacalculatorisch worden vastgesteld, op basis van de werkelijke kosten van Aquon en de werkelijk afgenomen productie door de deelnemers, geldt ook voor 2027 dat de werkelijke deelnemersbijdrage af kan wijken van de begrote deelnemersbijdrage.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

Net als voorgaande jaren bestaat zowel de Jaarrekening 2025 als de Conceptprogramma-begroting 2027 uit de volgende twee programma's:

a. Programma 1: Laboratorium Aquon

Dit programma bestaat uit de reguliere laboratoriumactiviteiten.

b. Programma 2: Eigenaarsdeel GR Aquon
Dit tijdelijke programma bestaat uit de kosten inzake de ombouw, nieuwbouw en herinrichting van Aquon als gevolg van de door de eigenaren gemaakte strategische keuze tot centralisatie van de huisvesting. Hier worden ook de (personele) frictiekosten verantwoord als gevolg van de centralisatie.

Aangezien het programma "eigenaarsdeel" van tijdelijke aard is, worden er vanaf 2026 geen bijdragen meer gevraagd aan de deelnemers. Voor de transparantie is ervoor gekozen dit programma te blijven opnemen zolang de financiële afwikkeling nog loopt. Vanaf 2026 worden de te plegen uitgaven inzake het "eigenaarsdeel" gedekt uit de hiervoor in de jaren 2021-2025 door de deelnemers gevormde bestemmingsreserve (bevat eind 2025 nog bijna € 4,9 miljoen).
Onderstaand wordt nader ingegaan op de Jaarstukken 2025 en de Conceptprogramma-begroting 2027 van Aquon en de financiële gevolgen voor waterschap Aa en Maas.

1. Jaarstukken 2025 Aquon
De Jaarstukken 2025 bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening over het verslagjaar 2025. In onderstaande tabel staan de belangrijkste cijfers over 2025 voor Aa en Maas.

Waterschap Aa en Maas	begroot	realisatie	afwijking
Productie - reguliere productie (aantal verkooppunten)	2.000.000	2.117.222	+ 5,9%
Financiën - Reguliere productie (in €) Prijs per verkooppunt (in €)	€ 4.523.000 € 2,26	€ 4.602.000 € 2,17	+ 1,7% -/- 3,9%
Overige kosten (in €) - kosten Covid-bemonstering - opbrengst Covid ministerie - eigenaarskosten	 € 73.000 € 73.000 -/- € 215.000	 € 75.000 € 75.000 -/- € 215.000	

De reguliere productie is 5,9% hoger dan begroot en de daarmee samenhangende kosten 1,7% hoger dan begroot. Daarmee is de werkelijke prijs per afgenomen verkooppunt € 0,09 (3,9%) lager dan begroot. Voor de reguliere productie (excl. Covid-bemonsteringen) was in de Programmabegroting 2025 van het waterschap een budget opgenomen van € 4.520.000.
Door de hogere productie zijn de werkelijke kosten voor de reguliere productie (excl. Covid-bemonsteringen) uitgekomen op € 4.602.000. Doordat de werkelijke prijs per verkooppunt 3,9% lager is uitgevallen dan begroot en een deel van de werkelijke kosten is verantwoord ten laste van investeringskredieten (o.a. Omdisk/sensoring en renovatie rwzi Oijen), is over 2025 in de exploitatie een voordeel ontstaan op de

laboratoriumkosten van Aquon van ongeveer € 0,3 miljoen. Dit voordeel is verantwoord in het exploitatieresultaat van de Jaarrekening 2025 van het waterschap.

De Covid-bemonsteringen zijn budgettair neutraal opgenomen in de begroting en jaarrekening van het waterschap, aangezien naast de Aquon-kosten een even grote opbrengst van het ministerie van VWS wordt ontvangen. De in rekening gebrachte eigenaarskosten voor 2025 van € 223.000 zijn conform het begrote bedrag.

2. Conceptprogrammabegroting 2027 Aquon
   Wat de laboratoriumbegroting betreft is de totale meetvraag voor 2027 van de deelnemers begroot op bijna 18,6 miljoen verkooppunten tegen 17,5 miljoen oorspronkelijk begroot voor 2026 (realisatie over 2025 was 18,1 miljoen en geactualiseerde meetvraag voor 2026 is 18,1 miljoen).
   De begrote kosten voor 2027 komen uit op € 47,2 miljoen tegen € 43,7 miljoen voor 2026. De toename komt vooral door hogere personeelskosten vanwege een begrote cao-loonstijging van 3,8% en uitbreiding van de benodigde personeelsformatie (vooral bij de afdeling Chemie en de ondersteunende bedrijfsvoering (doorontwikkeling ICT en HRM). Daarnaast is op alle out of pocket kosten een inflatiecorrectie toegepast van 2,2%. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 7.4 van bijlage 2.

   Specifiek voor Aa en Maas geldt dat voor 2027 wordt uitgegaan van een reguliere meetvraag van 2.147.000 verkooppunten en daarmee samenhangende kosten van € 5.275.000. Voor Covid-bemonsteringen komt hier nog € 42.000 aan kosten bij. De totale begrote deelnemersbijdrage voor Aa en Maas is dan ook € 5.317.000. Voor de Covid-bemonsteringen ontvangt Aa en Maas, buiten Aquon om, een vergoeding van het ministerie van € 42.000. In de nog op te stellen begroting voor 2027 van waterschap Aa en Maas wordt rekening gehouden met netto Aquon-kosten van € 5.275.000.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

n.v.t.

UITVOERING/VERVOLG

Na vaststelling van de zienswijze wordt deze naar Aquon gestuurd zodat het AB van Aquon deze kan betrekken bij de definitieve vaststelling op 29 juni 2026 van de Programmabegroting 2027.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

n.v.t.

BIJLAGEN

1. Jaarstukken 2025 Aquon;
2. Conceptprogrammabegroting 2027 en meerjarenraming 2028 – 2031 Aquon;
3. Kaderbrief 2027 Aquon;

4. Concept zienswijze.

VERSIEDATUM

14 april 2026

AB-BESLUIT

Djuma zaaknummer: 774121

ONDERWERP: JAARREKENING 2025 AQUON EN CONCEPTPROGRAMMABEGROTING 2027 AQUON

AGENDAPUNT:

BESLUITNUMMER:

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;

gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 14 april 2026;

gelet op het bepaalde in de Wet gemeenschappelijke regelingen;

gezien het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid van 13 mei 2026;

B E S L U I T:

In te stemmen met het versturen van bijgaande zienswijze op de Conceptprogrammabegroting 2027 van Aquon.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026,

de secretaris, de dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

Wateronderzoek en advies

JAARSTUKKEN AQUON

2025

Datum rapportage: 23 maart 2026
Versie: 3.0
Opgesteld door: Michel van den Hoek,
Chantal van Heuven

INHOUD

DEEL I: JAARVERSLAG **3**

Samenvatting van directie en bestuur **4**

1. Kerngegevens van de GR AQUON **6**

2. Inleiding **7**

2.1 Leeswijzer 7

3. JAARVERSLAG **8**

3.1 Programma laboratorium 8

3.2 Programma eigenaarsdeel 9

3.3 Ontwikkelingen in omgeving 10

3.4 Ontwikkelingen operationele teams 11

3.5 Ontwikkelingen meetvraag 13

4. Paragrafen **16**

4.1 Uitgangspunten en normen 16

4.2 Paragraaf uiteenzetting van de financiële positie 16

4.3 Paragraaf assetmanagement 20

4.4 Paragraaf bedrijfsvoering 20

4.5 Paragraaf verbonden partijen 28

4.6 Kostentoerekening 28

4.7 Uittreedregeling 29

DEEL II: JAARREKENING 2025 ..... **30**

5. JAARREKENING 2025 **31**

5.1 Balans per 31 december 2025 31

5.2 Exploitatierekening over het jaar 2025 32

6. Toelichting op de jaarrekening **33**

6.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 33

6.2 Algemene grondslagen voor de Rechmatigheidsverantwoording 35

6.3 Toelichting op de balans per 31 december 2025 36

6.4 Toelichting op de exploitatierekening over het jaar 2025 43

6.5 Exploitatierekening 2025 programma loboratorium 44

6.6 Exploitatierekening 2025 programma eigenaren 50

7. Rechtmatigheidsverantwoording **52**

8. Gebeurtenissen na balansdatum **54**

OVERIGE GEGEVENS **55**

9. Besluit tot resultaatbestemming 2025 en vaststelling van de jaarrekening **56**

DEEL 1
JAARVERSLAG 2025

SAMENVATTING VAN DIRECTIE EN BESTUUR

Voor u liggen de jaarstukken 2025 van AQUON, die het jaarverslag en de jaarrekening bevatten. Met deze jaarstukken leggen directie en dagelijks bestuur verantwoording af aan het algemeen bestuur over het gevoerde beleid in 2025. Met gepaste trots kunnen wij u melden dat 2025 voor AQUON wederom een goed jaar was.

KERNCIJFERS AQUON 2025	KERNCIJFER	TOELICHTING
Productie waterschappen	18,7m VP	18,1 mVP (excl. NRS)
Overschrijding totale productie t.o.v. begroting	4,9%	
Bijdrage deelnemende waterschappen	42,64m €	Incl. Eigenarendeel
Gerealiseerd voordeel voor de waterschappen	1,4 m€	
Prijs per verkooppunt	2,19	Begroting 2,26€
Prijs per Vp onderschrijding t.o.v. begroting	3,3%	
Aandeel uitbestedingen in kosten Laboratorium	16%	

MEETVRAAG & FINANCIËLE RESULTATEN

De reguliere productie voor de deelnemende waterschappen is in 2025 met 8.5% gestegen naar 18,1 miljoenverkooppunten. Deze productie ligt 4,9% boven de begrote meetvraag door de waterschappen. Uiteindelijk zijn de kosten uitgekomen op een vraagpuntprijs van 2,19 Euro, waarmee een kostenvoordeel voor de deelnemers is gerealiseerd van 1,4 miljoen Euro t.o.v. de begroting. Dit voordeel vloeit terug naar de eigenaren..

HOGE EFFICIENCY, EIGEN INNOVATIES EN MINDER UITBESTEDING

AQUON heeft een verhoogd niveau van innovaties volledig kunnen financieren vanuit de reguliere bedrijfsvoering. Opvallend is dat door de waterschappen gewenste metingen van opkomende stoffen en lage grenzen in toenemende mate niet door commerciële partijen worden ontwikkeld en dus in huis moeten worden ontwikkeld en uitgevoerd. Dit is anders, duurder en risicovoller dan de door AQUON gewenste innovatie-werkwijze. Een vergelijkbare situatie doet zich voor m.b.t. klassieke hydrobiologische analyses, welke wij nog maar in beperkte mate kunnen uitbesteden.
Wij zijn verheugd dat onze innovatieve methoden, zoals eDNA, sensormonitoring, opkomende stoffen en lage grenzen analyses steeds meer afgenomen worden door de waterschappen. En wij hebben in ons nieuwe pand in Houten de eerste nieuwe robots en automaten kunnen ontwikkelen en installeren, wat een extra impuls aan de efficiency, kwaliteit en duurzaamheid van onze processen heeft gegeven.

EERSTE VOLLEDIGE BOEKJAAR VANUIT HOUTEN EN CENTRALISATIE DOELEN GEREALISEERD

In 2024 is AQUON verhuisd naar Houten en 2025 is het eerste volledige boekjaar dat de laboratorium-activiteiten operationeel waren in de nieuwe locatie. Overeenkomstig de businesscase voor de centralisatie uit 2019 moest ter financiering van de nieuwbouw een efficiencywinst gerealiseerd worden van 5%.

In werkelijkheid is een puntprijs gerealiseerd van 2,19 euro, hierdoor is een efficiencywinst van ruim 10% gerealiseerd. Natuurlijk heeft de gerealiseerde groei hier een significante bijdrage aan geleverd. Aan de andere kant is het ook goed om te beseffen dat gewijzigde strategie van uitvoeringsorganisatie naar innovatieve regie-organisatie volledig uit de operatie is/wordt gefinancierd.

Hoewel 2025 slechts één operationeel jaar vanuit Houten is, stelt AQUON voortaan de gerealiseerde puntprijs in 2025 op 100% als frisse start van deze nieuwe fase en als afronding van het verleden.

MARKTCONFORMITEIT EN ACTIEVE STURING MARKTVERHOUDINGEN

Naar aanleiding van een analyse van de marktverhoudingen en -prijzen is gebleken dat AQUON prijstechnisch goed gesteld staat, waarbij opgemerkt kan worden dat de conformiteit van de individuele producten en diensten verschilt. Per 2027 zullen daarom enkele significante prijswijzigingen naar boven en beneden geeffectueerd worden, welke elkaar netto voor de deelnemers opheffen. Bovendien zal de check op marktconformiteit voortaan opgenomen worden in de jaarlijkse directiebeoordeling.

Als grootste waterschapslaboratorium blijft AQUON actief kennis delen met de andere waterschaps-laboratoria in ILOW-verband om kennis, inzichten en innovaties beschikbaar te maken en te houden voor alle leden van de Unie van Waterschappen.

BESTUURSVERGADERINGEN

In 2025 vergaderde het dagelijks bestuur 6 keer en het algemeen bestuur 3 keer. Daarnaast was er 1 themabijeenkomst voor het voltallig bestuur.

INVESTERING IN MENSEN EN LEIDERSCHAP WORDT NOG BELANGRIJKER

Directie en bestuur complimenteren alle medewerkers en leidinggevenden voor hun inzet, eensgezindheid, professionaliteit en behaalde resultaten. Doorontwikkeling van het leiderschap binnen AQUON is essentieel om de toenemende relevantie van AQUON vorm te geven en in juiste banen te geleiden. Door onze gezamenlijke bereidheid tot samenwerking is AQUON succesvol; een waardevolle organisatie van, voor en met de waterschappen.

De directeur
J.K. Bouma

De voorzitter
P.H.W.M. Daverveldt

1. KERNGEGEVENS VAN DE GR AQUON

Deelnemende water- en hoogheemraadschappen	Waterschap Aa en Maas Waterschap Brabantse Delta Waterschap De Dommel Hoogheemraadschap van Delfland Waterschap Hollandse Delta Waterschap Rivierenland Hoogheemraadschap van Rijnland Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard
Provincies	Gelderland Noord-Brabant Noord-Holland Utrecht Zuid-Holland
Bestuurssamenstelling op 31 december 2025	Dhr. P.H.W.M. Daverveldt (Onafhankelijk voorzitter) (*) Mevr. M. Boons Dhr. P. van der Eijk (t/m 1-7-2025) Dhr. A. Mollema (vanaf 2-7-2025) Mevr. A. Hagenaars Dhr. P. Ouwendijk Dhr. H. Schouffoer (*) Dhr. F. Tijhof Dhr. J. Verdoold Mevr. S. de Zoeten (*) Mevr. N. van Zoelen (*) *(*) Dagelijks Bestuur*
Directie	Dhr. J.K. Bouma

2. INLEIDING

AQUON levert inzicht in de waterkwaliteit. Ons onderzoek en advies geeft inzicht in de waterkwaliteit en vormt daarmee de basis voor gezond en duurzaam waterbeheer: de waterschappen kunnen op basis van het door AQUON geleverde inzicht maatregelen treffen of hun beleid aanpassen. Zo werken we samen aan een duurzame leefomgeving, veilig zwemwater en schoon oppervlaktewater.

AQUON biedt het gehele proces van monstername, analyse en onderzoek tot en met het leveren van informatie en monitoringadvies aan. De dienstverlening van AQUON is continu in ontwikkeling. Door nieuwere en efficiëntere methoden verandert de rol van AQUON naar meer adviserend en ondersteunend. Als innovatieve full service ketenpartner werken wij samen met onze negen waterschappen en hoogheemraadschappen in Midden- en Zuid-Nederland aan schoon en gezond water.

2.1 LEESWIJZER

In deze jaarstukken kunt u lezen hoe wij invulling hebben gegeven aan de voornemens in het verslagjaar. Naast de (financiële) samenvatting en de leeswijzer bestaan de jaarstukken uit twee onderdelen te weten:

DEEL I: Het jaarverslag
Deel I bevat de programmaverantwoording. Per programma zijn naast de geplande doelstellingen, beoogde effecten en de bereikte doelstellingen toegelicht. De wettelijk verplichte paragrafen staan aan het einde van het onderdeel.

DEEL II: De Jaarrekening
De jaarrekening betreft het cijfermatige deel van de jaarstukken. Deze bestaat conform het waterschapsbesluit uit de balans de verschillende exploitatierekeningen:

- Balans met toelichting
- Exploitatierekening naar kosten en opbrengsten
- Rechtmatigheidsverantwoording
- Accountantsverklaring van controlerend accountant

Redactioneel is getracht het dubbel weergeven van informatie in de jaarstukken te voorkomen, tenzij wet- en regelgeving in relatie tot het jaarverslag en de jaarrekening anders voorschrijft.

AQUON kent ook in het verantwoordingsjaar 2025 twee programmabegrotingen. Het programma ‘Laboratorium’ (hoofdstuk 6.4) betreft de reguliere bedrijfsvoering activiteiten van AQUON. Het tweede programma ‘Eigenaarsdeel’ (hoofdstuk 6.5) betreft de transformatiekosten voor de verhuizing naar Houten.

3. JAARVERSLAG

3.1 PROGRAMMA LABORATORIUM

In dit programma zijn de reguliere laboratoriumactiviteiten opgenomen.

In onderstaande tabel worden de financiële ontwikkelingen voor het Programma Laboratorium weergegeven. Hierbij is in de eerste kolom de situatie geschetst in het geval de gevraagde meetvraag door de waterschappen afgerekend zou worden tegen het berekende tarief per verkooppunt vanuit de programmabegroting 2025, zijnde 2,26 euro. Dit resulteert in een voordelig resultaat van 1,4 miljoen euro.
In de 2e kolom is zichtbaar hoe dit positieve resultaat terugvloeit naar de deelnemers, resulterend in een lagere gemiddelde prijs per verkooppunt, zijnde de realisatie van 2,19 euro, om tot een 0 resultaat te komen.

PROGRAMMA LABORATORIUM **Inzicht in financiële ontwikkelingen**	**Realisatie 2025 (obv 2,26 per VP)**	**Realisatie 2025 (werkelijk: 2,19 per VP)**	**Programmabegroting 2025 (2,26 per vp)**
Meetvraag deelnemers (VP) incl NRS	18.667.306	18.667.306	17.771.998
OPBRENGSTEN			
Bijdrage deelnemers (VP x begrotingstarief 2,26)	42.188.112	40.794.710	40.176.000
Diensten voor derden	878.716	878.716	550.000
Externe baten	147.779	147.779	0
Totaal opbrengsten	**43.214.607**	**41.821.205**	**40.726.000**
LASTEN			
Personeelslasten	21.231.120	21.231.120	20.946.000
Bedrijfslasten (overige indirecte lasten)	3.834.423	3.834.423	3.750.000
Kapitaalslasten	4.755.318	4.755.318	5.110.000
Materiële lasten	5.124.055	5.124.055	4.400.000
Uitbestedingen analyses	6.823.815	6.823.815	6.300.000
Onvoorzien	-36.017	-36.017	200.000
Bedrag van de heffing voor de vennootschapsbelasting	88.492	88.492	20.000
Totaal lasten	**41.821.205**	**41.821.205**	**40.726.000**
Totaal resultaat	**1.393.402**	**0**	**0**

Bedragen in euro's

In 2025 heeft AQUON in totaal 18,7 miljoen verkooppunten voor de waterschappen gerealiseerd (exclusief Derden). Met de verrekening van de inkomsten behaald met externe omzet voor laboratoriumwerkzaamheden is voor deze productie een integrale puntprijs voor de deelnemers berekend van 2,19 euro (2024: 2,03 euro). Deze was begroot op 2,26 euro.

De geleverde producten en diensten worden op basis van nacalculatie aan de deelnemende waterschappen in rekening gebracht volgens de afgesproken kostenverdeling.

3.2 PROGRAMMA EIGENAARSDEEL

In dit Programmaonderdeel worden de activiteiten gebundeld die te maken hebben met de centralisatie van AQUON. Op deze wijze kunnen ontwikkelingen gerelateerd aan de ombouw en herinrichting van AQUON worden gevolgd. Voor de toelichting wordt verwezen naar het verantwoordingsdocument.

In onderstaande tabel worden de financiële ontwikkelingen voor het Programma Eigenaarsdeel weergegeven:

PROGRAMMA EIGENAARSDEEL **Inzicht in financiële ontwikkelingen**	**Realisatie 2025**	**Realisatie 2024**	**Programma-begroting 2025**
OPBRENGSTEN			
Bijdrage deelnemers	1.845.000	1.933.000	1.845.536
Opbrengsten verhuur Tiel	135.442	0	0
Boekwinst verkoop Tiel	106.981		
Externe rentebaten	701	0	0
Totaal inkomsten	**2.088.123**	**1.933.000**	**1.845.536**
LASTEN			
Personeelslasten	378.756	670.624	2.039.039
Bedrijfslasten (overige indirecte lasten)	344.388	469.758	114.614
Kapitaalslasten	0	0	767.000
Onvoorzien	0	0	300.000
Totaal lasten Eigenaarsdeel	**723.144**	**1.140.381**	**3.220.653**
Bedrag van de heffing voor de vennootschapsbelasting	0	0	0
Mutatie Bestemmingsreserve	-1.364.979	-792.619	1.375.117
Bedrijfsresultaat	**0**	**0**	**0**

Bedragen in euro's

3.3 ONTWIKKELINGEN IN OMGEVING

De ontwikkelingen waarvan AQUON in de programmabegroting 2025 verwachtte dat zij de grootste invloed zouden hebben op de meetvraag blijven de toename van en onderzoek naar milieuvreemde stoffen, klimaatverandering, de wetgeving (en normering) en de innovaties. De noemenswaardige ontwikkelingen kunnen als volgt worden samengevat:

Behoefte aan informatie uit het riool- en zuiveringswater in verband met volksgezondheid
Medio 2025 zijn de afspraken voor de (gelijkblijvende) intensiteiten en de (verhoogde) tariefstelling van de COVID bemonsteringen in 2026 bevestigd. Afstemming met de Unie van Waterschappen, het RIVM en de andere waterschapslaboratoria is opgestart over de ontwikkelingen van de rioolwater monitoring vanaf 2027. De verwachting is dat de frequentie voor 2027 voor de COVID bemonstering naar beneden wordt bijgesteld.

Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater
Deze is eind 2024 formeel vastgesteld. In samenspraak met de waterschappen is in de expertgroep Zuiveren een proces opgezet om op een uniforme manier met elkaar de impact van deze nieuwe richtlijn op de meetvraag vanaf 2028 vast te stellen. Deze komt in de programmabegroting 2027 voor het eerst tot uitdrukking.

Toename meetvraag nieuwe monitoringtechnieken
Het toenemen van de meetvraag naar de nieuwe monitoringtechnieken sensortechnologie en eDNA heeft geresulteerd in verdergaande ontwikkeling van en optimalisaties in de operationele processen, meer inzicht in kostprijzen en evaluatie daarvan in relatie tot waardering van analyses in verkooppunten voor nieuwe (deel)producten. De evaluatie van de Producten en Dienstencatalogus heeft geleid tot een herwaardering in verkooppunten (verhoging) van de hydrobiologische analyses en (verlaging) van een beperkt aantal chemische analyses. Deze sluiten hierdoor beide beter aan op de geldende markttarieven. De herwaardering zal vanaf 2027 doorgevoerd worden.

Waterschap Limburg
Na de oriënterende verkenningen in 2024 heeft in 2025 een intensivering plaats gevonden van de samenwerking met waterschap Limburg. Dit heeft ertoe geleid dat binnen waterschap Limburg het ambtelijke en bestuurlijke proces is doorlopen om te komen tot een besluit van het Algemeen Bestuur m.b.t. de toetreding tot de GR AQUON. Dat besluit heeft ertoe geleid dat het Dagelijks Bestuur van WL een verzoek heeft gericht aan het Dagelijks Bestuur van AQUON om per 1-1-2027 te mogen toetreden tot de GR AQUON. De uitwerking en het operationaliseren daarvan vinden in 2026 plaats.

Strategische werkconferentie
De jaarlijkse werkconferentie van AQUON heeft als thema gehad “Tussentijdse evaluatie strategie 2020-2030”. Dit thema was gekozen omdat de helft van de strategieperiode is verstreken en omdat de verhuizing van AQUON naar Houten eind 2024 heeft plaatsgevonden en in 2025 is afgerond. De conclusie van de werkconferentie is dat de huidige strategie van AQUON is herbevestigd, waarbij een aantal belangrijke accenten is geformuleerd voor de komende jaren. Deze worden in 2026 verder uitgewerkt en bestuurlijk bekrachtigd. Het betreft de onderwerpen excellente uitvoeringsorganisatie, data is goud en ruimte voor innovatie.

Innovatieprogramma
Binnen het innovatieprogramma zijn de ontwikkelingen voortgezet op het gebied van de zwemwatermonitoring (snelle toxine test is afgerond, rol bij wijzigingen in blauwalgenprotocol, veilig zwemwater in stedelijk gebied) en die van de bijzondere monitoring (target screening op onbekende stoffen, PFAS en dergelijke). Onze rol als netwerkorganisatie is en wordt daarbij ten volle benut.

AQUON is in 2025 doorgegaan op de ingeslagen weg: het continue streven naar een efficiëntere workflow en gerichte aandacht voor organisatie en medewerkers om verdere ontwikkeling van AQUON te realiseren. Door investering in procesoptimalisaties en methode innovaties is AQUON een van de technologische koplopers in de grootschalige laboratoriummarkt. Daarbij wordt nadrukkelijk een verbinding in stand gebracht en gehouden tussen alle activiteiten en betrokkenen.

3.4 ONTWIKKELINGEN OPERATIONELE TEAMS

Servicebureau
Het Servicebureau is de intermediair tussen opdrachtgevers (bij waterschappen en derden) en de operationele AQUON-organisatie. Het Servicebureau voert regie over alle inkomende en lopende opdrachten en ziet toe op een tijdige en juiste rapportage van de resultaten. De taken bestaan uit relatiemanagement, orderafhandeling (incl. functioneel beheer van ordersysteem OMS), centrale monsterontvangst en coördineren van interne productievoortgang en uitbestede onderzoeken. Verder is het Servicebureau verantwoordelijk voor het inzicht in en het beheersen van de productie van AQUON.

In 2025 is de Dienst Verlenings Overeenkomst (DVO) vernieuwd. In samensprak met vertegenwoordigers vanuit de governance overleggen is de DVO geactualiseerd en compacter gemaakt. De tekst van de DVO richt zich daarbij op de generieke zaken, voor de specifieke aanvullende afspraken per discipline zijn aparte Samenwerkingsafspraken documenten opgesteld. Deze laatste komen inhoudelijk tot stand met input vanuit de betreffende expertgroepen.

Aan de hand van het periodieke Klant Tevredenheids Onderzoek (KTO) is in 2025 weer om feedback gevraagd aan de waterschappen. Dit onderzoek heeft geleid tot een 7,5 als cijfer. In het laatste kwartaal is geanalyseerd welke behoefte er is voor verbetering van onze dienstverlening, hiermee gaan we in 2026 aan de slag.

AQUON heeft ten behoeve van de governance structuur een AQUON governance portaal ingericht. Het is een digitaal communicatiekaneel waar informatie voor de governance deelnemers eenduidig en eenvoudig gedeeld kan worden. In 2026 gaan we dit gebruiken om onze governance overleggen te ondersteunen mbt vergaderstukken, planning van overleggen en contactgegevens. In de toekomst zien we hierin kansen om onze klanten snel en effectief te informeren over storingen en dergelijke.

Vraagontwikkeling en advies
Vraagontwikkeling en advies heeft tot doel om structureel invulling te geven aan het intensiveren van het relatienetwerk, het van ‘buiten naar binnen’ halen van technologische ontwikkelingen en innovaties en samen met de waterschappen werken aan een kennis- en innovatieagenda. Dit wordt in samenspraak met de regisseurs en de opdrachtgevers van de waterschappen uitgevoerd en intern bij AQUON met het management.

Monstername & Logistiek en Waterbodemadvies
Bij Monstername en Logistiek is in 2025 vooral hard gewerkt aan de uitbreiding van het sensoring meetnet en de sensoring activiteiten.
Daarnaast is er veel energie gestoken in het op orde krijgen van de ICT-schil voor sensoring tezamen met het datalab team van AQUON. Nieuwe medewerkers zijn aangetrokken en intern opgeleid om uitbreiding van deze activiteit op de voet te kunnen volgen. Het planpakket en de veldwerkapplicatie Nessie is verbeterd om zo de de dagelijkse werkzaamheden van monstername en logistiek beter te kunnen ondersteunen. Het waterbodemadvies team heeft stappen gezet om verder te professionaliseren en daarnaast heeft dit team een pakketselectie uitgevoerd om te komen tot een goed projectplanningspakket. In 2026 volgt hiervan de implementatie. Diverse aanbestedingen zijn succesvol doorlopen, waaronder de aanbesteding van het wagenpark. We kunnen vanaf 2026 gefaseerd overgaan tot vervanging van ons wagenpark.

Chemisch onderzoek
Na de verhuizing is de centrale locatie van AQUON in 2025 benut voor de verdere ontwikkeling van team chemie. Naast de harmonisatie binnen het team is ook de toe genomen samenwerking met andere onderdelen binnen AQUON verbeterd. Door de toegenomen ruimte was de mogelijkheid om 2 grote custom made robots te implementeren, dit zijn arbeidsintensieve projecten. De robots zijn in 2025 geplaatst, getest en in gebruik genomen. Het opzetten van nieuwe lage grenzen methodes heeft voor veel werk gezorgd, door de onverwacht hogere vraag, was de capaciteit daar niet op voorbereid. Dit heeft geleid tot langere levertijden naar de opdrachtgever. Door de drukte is een aantal projecten voor aanschaf apparatuur opgeschoven naar 2026. Wel is in 2025 de lage grenzen methode PFAS water en een nieuwe pakket opiaten opgeleverd.

Hydrobiologisch onderzoek
Het inzicht geven in de ecologische waterkwaliteit is de bijdrage vanuit het hydrobiologisch onderzoek. Het werk bestaat uit hydrobiologische monstername, veldwaarnemingen en de hydrobiologische analyses/ determinaties en de vertaling van data naar informatie. De resultaten daarvan zijn de basis voor de bepaling van de ecologische toestand van het water in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Daarnaast is er ook in 2025 weer een toename naar monitoring om inzicht te krijgen in wat er beter kan in het watersysteem en wat de knoppen zijn waaraan gedraaid kan worden. Samengevat gaat het in het kader van de KRW over beleidsmonitoring en is de andere monitoring gericht op informatie voor inrichting en beheer van het watersysteem met als doel een betere ecologische waterkwaliteit. Bij dat laatste zijn drie stappen relevant: de nulmeting, het diagnostisch meten en na aanpassingen de effectmeting. In 2025 heeft AQUON in ILOW-verband gewerkt aan twee belangrijke ontwikkelingen, te weten: een ecologische beoordelingssysteem en de methodiek voor blauwalgtoxines. Verder wordt DNA steeds vaker ingezet in de analyses om inzicht te geven in voorkomende soorten in het watersysteem.

Team datalab
De ontwikkelingen op data gebied volgen elkaar snel op. Om deze ontwikkelingen binnen AQUON en in de keten met de waterschappen te volgen is het Datalab team gevormd. Dit team bestaat uit een aantal database en PowerBI experts die dataprojecten implementeren samen met de business en onze waterschappen. Er is in 2025 vooral gewerkt aan het beschikbaar stellen van valide data en rapportages op het gebied van de sensoring techniek. Daarnaast zijn diverse koppelingen met waterschapsystemen onderzocht. Vanuit de basis op orde zal er verder gewerkt worden aan het beter beschikbaar stellen van data, rapportages, modellen, data analyse en AI.

3.5 ONTWIKKELINGEN MEETVRAAG

Productie totaal

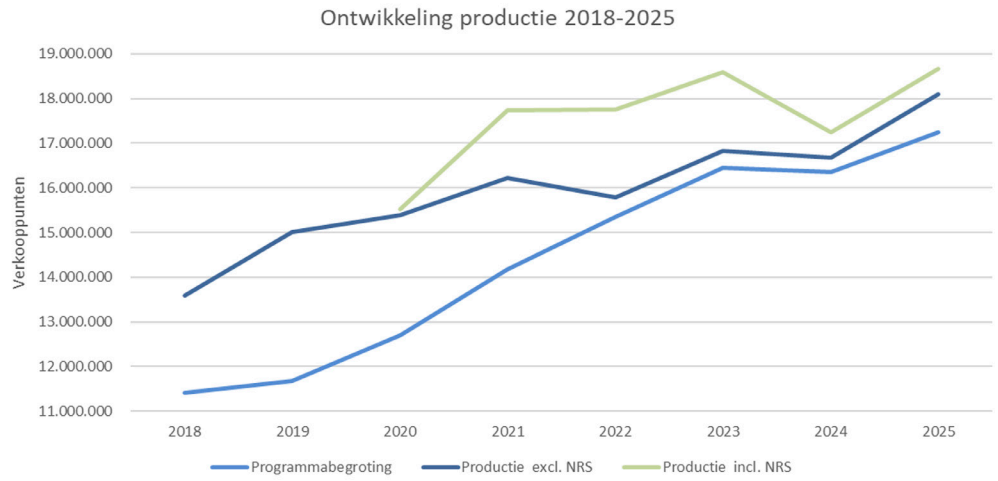
In 2025 heeft AQUON een totale productie van 19,1 miljoen verkooppunten behaald en kan als volgt worden uitgesplitst:

- Meetvraag van de waterschappen: 18 miljoen
- NRS-bemonsteringen: 575K en daarnaast
- Productie voor Derden: 451K

Productie waterschappen

De negen aangesloten waterschappen en hoogheemraadschappen hebben in 2025 opnieuw een verhoogd productievolume ten opzichte van de begroting van AQUON gevraagd. De productie exclusief NRS-bemonsteringen is 4,9 procent hoger dan het gevraagde niveau van de Programmabegroting 2025. Op basis van de verhoogde productie stelt AQUON dat er sprake is van een structurele overschrijding t.o.v. de programmabegroting.

Onderstaande grafiek toont de ontwikkeling van de productie ten opzichte van de Programmabegrotingen voor de jaren 2018-2025. Hierbij zien we de verbetering van de inschatting van de meetvraag door de opdrachtgevers waardoor het verschil tussen de begrote en werkelijke productie is gereduceerd.

In onderstaand tabel wordt per waterschap weergegeven de realisatie van de reguliere meetvraag ten opzichte van de opgegeven meetvraag uit de programmabegroting 2025.

WATERSCHAP OF HOOGHEEMRAADSCHAP	Realisatie 2025	Programmabegroting 2025	Afwijking %
Aa en Maas	2.117.222	2.000.000	5,9%
Brabantse Delta	1.969.767	1.751.727	12,4%
De Dommel	1.521.860	1.500.170	1,4%
Delfland	2.197.686	1.585.238	38,6%
Hollandse Delta	2.193.085	2.638.813	-16,9%
Rijnland	3.246.035	3.090.000	5,0%
Rivierenland	2.323.399	2.338.550	-0,6%
Schieland en de Krimpenerwaard	779.553	892.500	-12,7%
De Stichtse Rijnlanden	1.743.743	1.455.000	19,8%
Totaal	**18.092.350**	**17.251.998**	**4,9%**

In onderstaand overzicht wordt het aantal verkooppunten (excl.NRS) voor de deelnemende waterschappen en hoogheemraadschappen over de periode 2023 – 2025 weergegeven.

WATERSCHAP OF HOOGHEEMRAADSCHAP	Verkooppunten		
	2023	2024	2025
Aa en Maas	1.866.942	2.024.942	2.117.222
Brabantse Delta	1.830.106	1.989.895	1.969.767
De Dommel	1.289.096	1.438.896	1.521.860
Delfland	1.667.006	1.766.270	2.197.686
Hollandse Delta	2.537.829	2.047.062	2.193.085
Rijnland	2.577.561	2.817.364	3.246.035
Rivierenland	2.527.277	2.316.127	2.323.399
Schieland en de Krimpenerwaard	1.210.805	963.796	779.553
De Stichtse Rijnlanden	1.320.877	1.316.144	1.743.743
Totaal	**16.827.499**	**16.680.496**	**18.092.350**

NRS-bemonsteringen

In 2025 zijn volgens afspraak gemiddeld 1.4 bemonsteringen per week per RWZI uitgevoerd. In totaal zijn 9.725 bemonsteringen verrekend met de waterschappen.

Derden

AQUON heeft naast de productie voor haar opdrachtgevers van de waterschappen ook beperkt productie geleverd aan derden. Het betreft productie waarmee een directe relatie ligt met het voorzieningsgebied en/ of de activiteiten van de deelnemende hoogheemraadschappen en waterschappen. De wet Markt en Overheid wordt hierbij in ogenschouw genomen. Deze productie is 450.855 verkooppunten en dit is 2,4 procent van de totale AQUON-productie. Met name de vraag vanuit Waterschap Limburg en Waterschap Scheldestromen heeft geleid tot een toename van de omzet derden.

Bijdrageregeling Programma Laboratorium

Op basis van de verrekening-afspraken kan het volgende overzicht worden gegeven over de financiële bijdrage per deelnemend hoogheemraadschap en waterschap.

BIJDRAGEREGELING Programma 1							NRS-bemonsteringen	
2025	Totale kosten in dit programma (excl. NRS): 39.530						Totale kosten: 1.264	
	Vaste kosten		Variabele kosten			Totale kosten excl. COVID	Aantal monsters	Kosten Excl. BTW
	Procent	Bedrag	Productie	Procent	Bedrag			
Aa en Maas	11,6%	3.445	2.117.222	11,7%	1.156	4.602	575	75
Brabantse Delta	10,4%	3.079	1.969.767	10,9%	1.076	4.155	1.255	163
De Dommel	8,3%	2.464	1.521.860	8,4%	831	3.295	581	76
Delfland	8,7%	2.585	2.197.686	12,1%	1.200	3.785	360	47
Hollandse Delta	15,0%	4.439	2.193.085	12,1%	1.198	5.637	1.618	210
Rijnland	16,1%	4.761	3.246.035	17,9%	1.773	6.534	1.459	190
Rivierenland	15,1%	4.487	2.323.399	12,8%	1.269	5.756	2.126	276
Schieland en Kr.	6,8%	2.010	779.553	4,3%	426	2.436	619	80
St. Rijnlanden	8,0%	2.377	1.743.743	9,6%	952	3.330	1.132	147
Totaal	**100,0%**	**29.648**	**18.092.350**	**100,0%**	**9.883**	**39.530**	**9.725**	**1.264**

Bedragen x € 1.000

Onderstaand een overzicht van de afrekening per waterschap voor het laboratoriumdeel en voor de NRS-bemonsteringen.

BIJDRAGEREGELING Programma 1					NRS-bemonsteringen			
2025	Totale kosten in dit programma (excl. NRS): 39.530							
	Voorschot Begroting 2025	Gefactureerd voorschot	Totale kosten excl. NRS	Afrekening	Begroot	Voorschot gefactureerd	Kosten 2025 excl. BTW	Afrekening 2025
Aa en Maas	4.523	4.523	4.602	79	73	73	75	2
Brabantse Delta	4.022	4.027	4.155	128	153	153	163	10
De Dommel	3.274	3.311	3.295	-16	73	73	76	3
Delfland	3.441	4.243	3.785	-458	47	47	47	-0
Hollandse Delta	5.863	5.863	5.637	-226	187	187	210	23
Rijnland	6.435	6.550	6.534	-16	193	193	190	-3
Rivierenland	5.741	5.741	5.756	15	280	280	276	-4
Schieland en Kr.	2.484	2.484	2.436	-48	80	80	80	0
St. Rijnlanden	3.163	3.163	3.330	167	147	147	147	0
Totaal	38.946	39.905	39.530	-375	1.233	1.233	1.264	31

Bedragen x € 1.000

4. PARAGRAFEN

4.1 UITGANGSPUNTEN EN NORMEN

Algemeen
AQUON kent vanaf het begrotingsjaar 2016 twee programma's. Het eerste programma wordt 'Laboratorium AQUON' genoemd, het tweede programma 'Eigenaarsdeel GR AQUON'.

Salarisontwikkeling
In mei 2025 is de zesde cao Werken voor waterschappen definitief geworden. De cao heeft een looptijd van 2 jaar vanaf 1 januari 2025. De belangrijkste afspraken zijn dat met ingang van deze datum de salarissen en schaalbedragen met 50 euro stijgen en vervolgens nog verhoogd worden 3,3 procent.

4.2 PARAGRAAF UITEENZETTING VAN DE FINANCIËLE POSITIE

Financiering
Naast de bestaande leningen heeft AQUON in 2025 geen nieuwe leningen afgesloten.

Financieringsarrangement ultimo 2025
AQUON heeft twaalf leningen afgesloten. AQUON betrekt geen leningen via haar deelnemende waterschappen. De waarde van de vaste schulden met een rente-typische looptijd van één jaar of langer bedraagt op balansdatum 42,18 miljoen euro. In onderstaande tabel is het verloop van de leningen inzichtelijk gemaakt.

VASTE SCHULDEN met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	31-12-2024	Vermeerderingen	Aflossingen	31-12-2025
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen:				
Bank instelling NWB bank	37.574.834	0	-151.166	37.423.668
Bank instelling BNG bank	5.266.000	0	-514.000	4.752.000
Totaal	**42.840.834**	**0**	**-665.166**	**42.175.668**

Bedragen in euro's

In januari 2026 heeft de eerste aflossingen op de nieuwe leningen ten behoeve van de centralisatie plaatsgevonden voor een bedrag van 2 mln euro.

Kasgeldlimiet
AQUON valt onder wetgeving Financiering decentrale overheden (wet Fido). De wet Fido heeft als doel het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van de decentrale overheden. In deze wet wordt geschreven over een kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet geeft de maximale kortlopende schuld (inclusief banksaldo) van AQUON aan. Dit is de grens waarbinnen decentrale overheden hun activiteiten met kortlopende middelen mogen financieren in een jaar. Elk kwartaal wordt het gemiddelde van de kortlopende middelen getoetst aan de kasgeldlimiet. In 2025 bleef AQUON onder de gestelde norm per kwartaal.

Renterisiconorm
De renterisiconorm is opgesteld met als doel de rentegevoeligheid van de portefeuille van leningen met als looptijd een jaar of langer te beperken. Dit komt erop neer dat het renterisico in een bepaald jaar niet meer mag bedragen dan een wettelijk bepaald percentage van het begrotingspercentage. Het renterisico op de vaste schuld in een jaar wordt berekend door de som van het bedrag aan herfinanciering en het bedrag aan renteherziening op de vaste schuld. Voor gemeenschappelijke regelingen is de renterisiconorm bepaald op 20 procent. De renterisiconorm voor AQUON voor 2025 bedraagt hiermee circa 8,4 miljoen euro. De GR AQUON heeft in 2025 deze normering niet geraakt. Er heeft in 2025 geen herfinanciering of renteherziening plaatsgevonden.

Er heeft in 2025 geen uitzetting van gelden plaatsgevonden en er is geen gebruik gemaakt van financiële instrumenten (derivaten, opties en dergelijke). Het risicobeleid is erop gericht toekomstige risico's inzichtelijk te maken, te beheersen, te verminderen of te spreiden. Overtollige daggelden worden dagelijks afgedragen aan Rijksschatkist.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing
Het weerstandvermogen geeft de mate weer waarin AQUON haar risico's kan opvangen. Met andere woorden: het weerstandsvermogen is het vermogen van AQUON om calamiteiten op te vangen zonder dat het invloed heeft op de voortzetting van de uitvoering van het bestaande beleid. Bij het vaststellen van het weerstandsvermogen wordt de weerstandscapaciteit afgezet tegen de risico's die AQUON loopt. De weerstandscapaciteit geeft het geheel van middelen en mogelijkheden weer om niet begrote, onverwachte en substantiële kosten te dekken.

Een weerstandsvermogen bestaat normaliter uit opgebouwde reserves (eigen vermogen), bezuinigingsmogelijkheden en onbenutte belastingcapaciteit om alle risico's af te dekken. Als reserves kunnen de vermogenspositie en bestemmingsreserves worden meegeteld. In lijn met de afspraken gemaakt binnen de GR AQUON kent zij geen algemene reserves en reserveert daarmee niet voor majeure risico's.

Op grond van de Gemeenschappelijke Regeling en de wet worden tekorten van AQUON gedekt door de deelnemende waterschappen. De deelnemers zijn verantwoordelijk voor de continuïteit en de financiering van de onderneming en staan volledig garant voor de rente en aflossing van aangegane leningen en in rekening courant opgenomen gelden. Met de deelnemende waterschappen als eigenaar is de continuïteit van de organisatie geborgd.

Stand en verloop bestemmingsreserves
Aan het eind van het jaar 2025 heeft AQUON een bestemmingsreserve ten behoeve van de het restant van de eenmalige kosten in verband met de centralisatie. In de programmabegroting Eigenaren wordt deze kostenpost verder geduid.

Stand en verloop voorzieningen
De overheid biedt de mogelijkheid aan medewerkers die maximaal 36 maanden voor hun AOW zitten om eerder te stoppen met werken. Op individuele basis komen werkgever en werknemer dan tot afspraken. Daarom is deze voozieningen ingesteld.

Daarnaast is een voorziening Jubilieumuitkeringen opgenomen voor werknemers die op korte termijn een 25- of 40-jarig jubilieum ontvangen.

Kengetallen

KENGETALLEN AQUON	Jaarrekening 2025
Weerstandsvermogen	Niet van toepassing
Netto schuldquote	99%
EMU saldo	1.069.553
Wendbaarheid van de begroting	11%
Lastendruk	Niet van toepassing

Netto schuldquote
Het kengetal geeft de verhouding weer tussen de omvang van de netto schuld (schuldpositie) en de totale opbrengsten. Signaleringswaarde GTK 2020: <90% = gezond | 90-130% = neutraal | >130% is risicovol.

Wet Hof
De Wet Houdbare Overheids Financiën (Wet Hof), die in december 2013 in werking is getreden, en de afspraken over de invulling daarvan in het 'Financieel Akkoord' tussen Rijk en decentrale overheden van januari 2013 leiden er toe dat de waterschappen het EMU-saldo een plaats moeten geven in de beleidsvoorbereiding, sturing en beheersing.

Wet Hof en Gemeenschappelijke regelingen
Artikel 5 van de Wet Hof bepaalt dat de individuele EMU-referentiewaarde van het waterschap naast het eigen aandeel ook het aandeel in openbare lichamen betreft. Hiermee wordt het EMU-saldo van een openbaar lichaam bedoeld dat is ingesteld bij een gemeenschappelijke regeling (GR). De GR is zoals bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen waaraan het waterschap deelneemt, voor zover dit aandeel aan het waterschap moet worden toegerekend.

EMU-saldo 2025

AQUON rapporteert het EMU-saldo, dat op landelijk niveau wordt samengevoegd en aan de norm getoetst. Onderstaand wordt de bepaling van het EMU-saldo 2025 weergegeven.

ONDERDEEL	Bedrag
Exploitatiesaldo (voor toevoeging/onttrekking aan reserves)	0
Invloed investeringen (zie staat van vaste activa)	
-/- bruto investeringsuitgaven	-2.632.246
+ investeringbijdragen van derden	0
+ verkoop materiële en immateriële activa	0
+ afschrijvingen en waardeverminderingen	3.719.475
Invloed voorzieningen	
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	0
-/- onttrekkingen uit voorzieningen t.b.v exploitatie	-17.676
-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	0
+ eventuele externe vermeerderingen van voorzieningen	0
Invloed reserves (zie staat van reserves en voorzieningen)	
-/- eventuele betalingen rechtstreeks uit reserves	0
+ eventuele externe vermeerderingen van reserves	0
Deelnemingen en aandelen	
+ boekverlies	0
-/- boekwinst	0
EMU-saldo	**1.069.553**

Wendbaarheid van de begroting

Het kengetal wendbaarheid van de begroting geeft de verhouding tussen de totale kapitaallasten en de totale bruto exploitatiekosten weer. Dit biedt een indicatie van de financiële flexibiliteit van de begroting. Hoe groter de omvang van de gepleegde en nog te plegen investeringen en de daaruit voortvloeiende financiering, des te meer kapitaallasten voor langere periode vastliggen.

Lastendruk

Het kengetal ‘lastendruk’ geeft de hoogte van de lastendruk weer van een meerpersoonshuishouden met een eigen woning in vergelijking met het landelijk gemiddelde. AQUON heft geen belasting daarom is dit kengetal niet van toepassing.

4.3 PARAGRAAF ASSETMANAGEMENT

De belangrijkste kapitaalgoederen van AQUON worden gevormd door het pand in Houten inclusief de (laboratorium)inrichting en machines en apparaten ten behoeve van de analyse van de monsters.

AQUON had op 1-1-2025 drie panden in haar bezit, de voormalig laboratoria in Leiden en Tiel en het nieuwe pand in Houten. Begin januari is het pand in Leiden verkocht en in september is het pand in Tiel verkocht.
Bij de realisatie van het laboratorium is een 2 jarig onderhoudscontract afgesloten bij de realiserende partijen. Er is een meerjaren onderhoudsplan aanwezig, in 2026 zal het totale onderhoud voor het pand aanbesteed worden.

AQUON is met haar specifieke apparatuur een kapitaalintensieve organisatie en wenst efficiëntie door te voeren en continuïteit te borgen in haar operationele processen. Hiervoor dienst AQUON voortdurend te investeren in haar reguliere bedrijfsvoering. Verouderde laboratoriumapparatuur wordt vervangen om het gewenste kwaliteitsniveau te behouden. In 2025 zijn 2 maatwerk robots geïnstalleerd, die zorgen voor efficiencyverbeteringen in het productieproces.

Voor de laboratoriuminrichting is het onderhoud van de instrumenten ondergebracht bij hierin gespecialiseerde expertisebedrijven. Dit betreffen jaarlijkse onderhoudscontracten. De onderhoudscontracten lopen 2 jaar bij de realiserende partners. De beheeractiviteiten vinden op verschillende momenten door het jaar heen plaats. Onder het beheer op korte termijn vallen het jaarlijks terugkerende onderhoud en (kleine) noodzakelijke reparaties.
Door afgesloten leasecontracten liggen de financiële risico's en het onderhoud van het wagenpark niet bij AQUON maar bij leasemaatschappijen.

4.4 PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING

Deze paragraaf geeft inzicht in de bedrijfsvoering van AQUON over het verslagjaar 2025. Daarbij wordt ingegaan op de organisatorische aspecten, de interne beheersing en de wijze waarop invulling is gegeven aan de financiële rechtmatigheid. AQUON is georganiseerd als een gemeenschappelijke regeling met negen deelnemers. De bedrijfsvoering is gericht op een doelmatige, doeltreffende en rechtmatige uitvoering van de laboratoriumtaken ten behoeve van de aangesloten waterschappen.

4.4.1 ORGANISATIE EN INTERNE BEHEERSING

De bedrijfsvoering van AQUON is ingericht conform de door het algemeen bestuur vastgestelde verordeningen, mandaatregelingen en interne richtlijnen. De verantwoordelijkheden voor budgetbeheer en verplichtingen zijn duidelijk belegd binnen de organisatie.

In 2025 is gewerkt met:
- periodieke managementrapportages;
- actieve monitoring van de begrotingsuitvoering;
- verbijzonderde interne controles op kritische processen, waaronder inkoop, investeringen en personeelskosten.

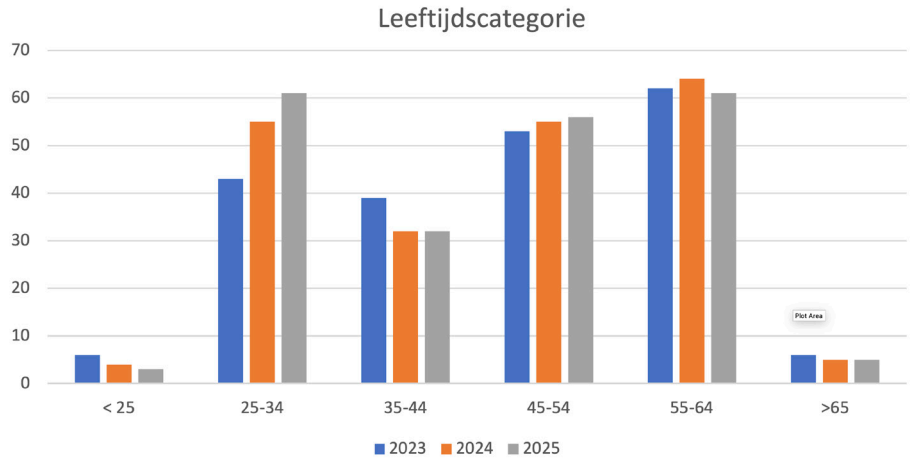
Kwaliteit
In 2025 heeft de Raad van Accreditatie (RvA) het kwaliteitsmanagementsysteem van AQUON en de daaraan gekoppelde analyses wederom beoordeeld. De tijdens de beoordeling opgetekende afwijkingen en bevindingen

hadden veelal een technisch-inhoudelijk aspect in zich, ook zijn er enkele systeemfouten vastgelegd. De impact van de afwijkingen was dusdanig dat deze op tijd en naar tevredenheid van de RvA konden worden afgehandeld. De RvA heeft daarop de benodigde accreditatie weer verlengd. Daarmee kan AQUON blijvend veel werkzaamheden en analyseresultaten van een accreditatiekenmerk voorzien, een teken van goede kwaliteit.

4.4.2 PERSONEEL EN HR ONTWIKKELINGEN

In-, door- en uitstroom

De trend van het eerste halfjaar van 2025 op het gebied van in-, door- en uitstroom is doorgezet in het tweede halfjaar. Het personeelsbestand van AQUON is gegroeid met 3 medewerkers naar een totaal van 218 medewerkers per 31 december. Met name in het leeftijdscohort van 25-34 jaar is er stijging geweest ten opzichte van voorgaande jaren.

Een deel van de uitstromers geeft aan dit gedaan te hebben om dichter bij huis te kunnen werken, we zien hier nog een gevolg van de centralisatie. De uitstroom heeft een geringe impact gehad op de continuïteit van AQUON. Dit is mede te danken aan de snelle invulling van vacatures. In vergelijking met voorgaande jaren is er een duidelijke toename zichtbaar in het aantal ontvangen sollicitaties. Ook op specialistische en leidinggevende functies, zoals Hydrobioloog en Assistent-manager Chemie, werd substantieel meer gereageerd dan in het verleden. Deze ontwikkeling wijst op een groeiende bekendheid en aantrekkelijkheid van AQUON als werkgever. De locatie centraal in het land en in de buurt van Utrecht zorgt voor de beschikbaarheid van een nieuwe arbeidsmarkt en werkzoekenden weten AQUON goed te vinden.
Er is, mede in het kader van de invoering van de Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties (DBA), een verschuiving zichtbaar van zelfstandige opdrachtnemers (zzp'ers) naar medewerkers in loondienst. Daarnaast is een beweging van goed functionerende uitzendkrachten en payrollers naar een AQUON-contract ook zichtbaar. Hiermee borgt AQUON de investering in kennis en kunde binnen de organisatie.

Externe inhuur fungeert nog met name als een flexibele schil die voorziet in aanvullende capaciteit en specifieke expertise die niet altijd structureel binnen de vaste formatie beschikbaar of noodzakelijk is. Hiermee blijft AQUON wendbaar en kan de organisatie adequaat inspelen op tijdelijke pieken in de werkzaamheden en projectmatige inzet. In een aantal gevallen zijn extern ingehuurde medewerkers doorgestroomd naar een dienstverband bij AQUON. Op deze manier is waardevolle kennis en ervaring behouden binnen de organisatie.

Personeels- en salarisadministratie

In 2025 heeft het HRteam van AQUON veel werk verricht aan een belangrijke organisatorische verandering op het gebied van personeels- en salarisadministratie. In het eerste kwartaal van 2025 is gestart met het project om een nieuw personeelsadministratiesysteem genaamd Youforce in te richten. Op 6 januari 2026 is dit systeem in gebruik genomen. De invoering van Youforce draagt bij aan een efficiëntere inrichting van de personeelsadministratie en biedt medewerkers meer gebruiksgemak en inzicht in hun personeelsgegevens. Youforce biedt daarnaast ruim 100 rapportages die ondersteunen bij het inzichtelijk maken van de HR-data bij AQUON. Tegelijkertijd wordt de salarisadministratie van AQUON per 1 januari 2026 uitgevoerd door Confina. Na een jarenlange samenwerking met WSRL hebben we gezamenlijk besloten deze dienstverlening te beëindigen.

Sociale veiligheid

Daarnaast is in 2025, conform de in de halfjaarrapportage benoemde acties, het protocol voor meldingen van sociale onveiligheid geïntroduceerd. Dit protocol is organisatie breed geïmplementeerd en gepresenteerd bij alle afdelingen. Hiermee wordt invulling gegeven aan het versterken van een sociaal veilige werkomgeving en het vergroten van bewustwording en handelingsperspectief onder medewerkers en leidinggevenden.

Young professionals

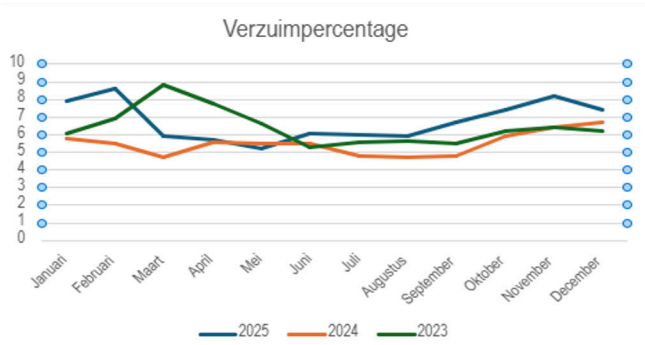
Eind 2025 heeft een aantal jonge AQUON-medewerkers het initiatief genomen om een netwerk van Young Professionals op te richten. Zij richten zich op het creëren van verbinding tussen de jonge werknemers binnen AQUON en het bieden van kansen voor persoonlijke en inhoudelijke ontwikkeling. Een mooi initiatief dat door het Management van harte wordt ondersteund.

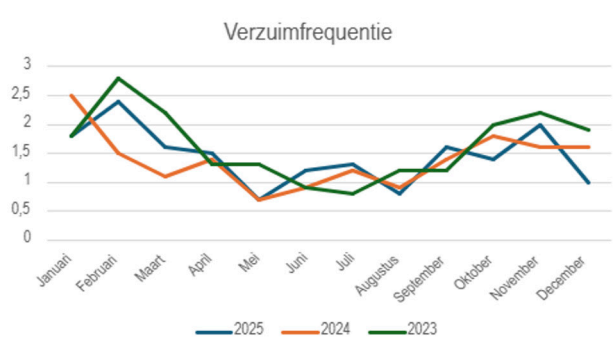
Verzuim

In 2025 bedroeg het gemiddelde ziekteverzuim bij AQUON 6,7 procent. Dit betekent een stijging ten opzichte van 2024, toen het gemiddelde verzuim 5,6 procent bedroeg. Ter vergelijking: landelijk lag het ziekteverzuim in 2025 rond de 5,1% (derde kwartaal) volgens het CBS. Het verzuim binnen AQUON ligt boven het landelijk gemiddelde, zowel in 2024 als in 2025, en de stijging is sterker dan de landelijke trend.

De meldingsfrequentie bedroeg in 2025 gemiddeld 1,4 meldingen per medewerker, gelijk aan 2024. De stijging van het verzuimpercentage met een gelijk meldingsfrequentie laat zien dat het verzuim in 2025 vooral het gevolg was van langduriger uitval.

In 2026 zal AQUON zich extra richten op het terugdringen van het langdurig verzuim door gerichte inzet op verzuimbegeleiding, preventie en duurzame inzetbaarheid. Met name de rol van de managers en assistent-managers in het verzuimproces zal hierin aangescherpt worden.

Ontwikkeling en positionering management

Binnen AQUON wordt momenteel gewerkt aan de ontwikkeling van de disciplineverantwoordelijke adviseurs van bedrijfsvoering, de senior servicemanagers van het servicebureau en de assistent managers van de operationele teams. In 2026 starten we een leiderschapstraject om deze managers te ondersteunen in hun leidinggevende werkzaamheden en zijn ze beter in de gelegenheid zich te richten op strategische (beleidsvormende) ontwikkelingen.

Overeenstemming met de vakbonden in het kader van de verhuizing

Zorgvuldige onderhandelingen tussen de vakbonden FNV, CNV en de directie van AQUON, hebben geleid tot overeenstemming over een aanvulling op het huidig geldende Sociaal Statuut, afgebakend tot de toepassing op de verhuizing van AQUON naar Houten eind 2024. Resultaat van deze aanvulling is het realiseren van een overgangsperiode waarin de nadelige gevolgen van de recente verhuizing van AQUON naar medewerkers tijdelijk worden gecompenseerd. De aanvulling is daarmee een verbetering van de regeling ten opzichte van het huidig geldende Sociaal Statuut en is bedoeld voor de medewerkers die van de verhuizing naar Houten de meeste praktische hinder ondervinden. Ondertekening heeft in de tweede helft van 2025 plaatsgevonden en de regeling is inmiddels geïmplementeerd.

PMO

AQUON heeft in 2025 aan haar medewerkers een Preventief Medisch Onderzoek (PMO) aangeboden. Zowel de digitale vragenlijst als de fysieke gezondheidsonderzoeken over het werkvermogen van de medewerkers kenden een hoge opkomst. Deze betrokkenheid laat zien dat de medewerkers van AQUON belang hechten aan hun gezondheid en welzijn op de werkvloer.
Inmiddels zijn alle onderzoeksresultaten geanalyseerd en organisatiebreed teruggekoppeld. De bevindingen zijn gedeeld met het managementteam (MT), de ondernemingsraad (OR) én met alle medewerkers. Hiermee is volledige transparantie geborgd en is een belangrijke stap gezet richting gezamenlijke reflectie en verbetering. Daarnaast hebben medewerkers individuele rapportages ontvangen met persoonlijke inzichten en aanbevelingen. De regie voor vervolgstappen ligt nadrukkelijk bij de medewerker zelf. Binnen de bestaande middelen, PBB en beschikbare Arbo-voorzieningen, zijn er ruime mogelijkheden om actief met de uitkomsten aan de slag te gaan. Medewerkers worden gestimuleerd om deze middelen te benutten om hun gezondheid, werkvermogen en duurzame inzetbaarheid verder te versterken.

4.4.3 DUURZAAMHEID

AQUON draagt bij aan een gezond en duurzaam watersysteem. Samen met de waterschappen werkt AQUON aan een gezond leefgebied voor flora en fauna, veilig zwemwater en schoon oppervlaktewater voor mens en dier. In lijn met haar missie ‘goed water is goed leven’ heeft AQUON aandacht voor duurzaamheid. Niet alleen als resultaat van haar werk, maar ook bij het uitvoeren van de werkzaamheden en als organisatie.

AQUON onderscheidt de volgende thema’s op duurzaamheid binnen haar eigen uitvoeringsorganisatie

Energie en emissies: Verlagen van het energieverbruik, reductie van CO2-uitstoot, zuinig omgaan met materialen en energie, zelf opwekken van energie.

Bij de nieuwbouw in Houten is de meest duurzame variant gerealiseerd, inmiddels is het energielabel afgegeven van A+++++. Met het ontwerp van het nieuwe pand in Houten heeft de architect (Vakwerk) begin 2025 in Denver de “Excellence in Sustainable Design Award” gewonnen. Hierbij worden elementen als innovatieve integratie van aanpasbare energiezuinige systemen en biobased materiale die prioriteit geven aan zowel milieuprestaties als menselijk welzijn, genoemd als onderscheidende aspecten.

Met behulp van onder andere de isolatie van het groene dak, de WKO-installatie en de zonnepanelen is een reductie van het energieverbruik van 30% behaald ten opzichte van de individuele locaties bij elkaar opgeteld in 2024. De verwachting is dat hier nog een optimalisatieslag te maken is in 2026 wanneer alle installaties goed zijn ingeregeld.

AQUON maakt in haar dagelijkse operatie bij elk besluit ook afwegingen in het kader van energie en emissies. Zo is in het tweede half jaar van 2025 is een eerste oriëntatie gemaakt van de mogelijkheden om het wagenpark (deels) te elektrificeren.

Circulariteit: Het hergebruik van grondstoffen en materialen met als doel zo min mogelijk afval te creëren. Met de centralisatie zijn ook de afvalstromen van 2 locaties gecentraliseerd in Houten. Nu hier goed zicht op is, gaat AQUON zich oriënteren op de mogelijkheden en kansen op het gebied van deze afvalstromen. Zo is AQUON in samenwerking met Circolab en de Fontys Hogeschool in Eindhoven een project gestart om te bekijken wat er mogelijk is in het kader van hergebruik en recycling van pipetpunten.

Welzijn en gezondheid van de medewerkers: gezonde en tevreden medewerkers zijn duurzaam inzetbaar. Bij AQUON staat aandacht voor haar medewerkers centraal. Dit vertaalt zich in de eerdergenoemde aandacht voor sociale veiligheid, het overleg met de vakbonden met als doel de medewerkers extra te compenseren voor de nadelige gevolgen van de verhuizing en het aangeboden PMO. Met de nieuwbouw is een prettige werkomgeving gecreëerd met veel daglicht. Hiernaast is er veel aandacht van de (assistent) managers voor de medewerkers en wordt het PBB ingezet om duurzame inzetbaarheid te verhogen.

4.4.4 INFORMATIEBEVEILIGING EN PRIVACY

AQUON heeft in 2025 verdere stappen gezet in de professionalisering van de informatiebeveiliging, gericht op ISO 27001-certificering in Q4 2026. Het Information Security Management System (ISMS) wordt geïntegreerd binnen het bestaande, geaccrediteerde ISO17025-kwaliteitssysteem.
De governance op informatiebeveiliging is geformaliseerd in de stuurgroep informatiebeveiliging. Door deze stuurgroep is een programmaplan opgesteld voor de ontwikkeling van het managementsysteem,waarin, in twee werkstromen, concrete op te leveren producten en verantwoordelijkheden zijn benoemd.

Het doel van het programmaplan is het inrichten en implementeren van een managementsysteem voor informatiebeveiliging, dat eind 2026 volgens de ISO27001 gecertificeerd kan worden. De werking van het ISMS is in 2025 voor het eerst integraal beoordeeld via de Plan-Do-Check-Act-cyclus en opgenomen in de directiebeoordeling in december 2025. AQUON ligt hiermee op koers om in 2026 certificeerbaar te zijn.
Om de betrokkenheid van het Dagelijks Bestuur bij het onderwerp informatiebeveiliging te borgen is de portefeuillehouder van het DB als agendalid aan de stuurgroep toegevoegd.

Ook de samenwerking met externe partners is geïntensiveerd. Er is nauwere afstemming met het Waterschapshuis, de CIW (Coördinatoren Informatiebeveiliging Waterschappen) en het waterschapslaboratorium Aqualysis. Deze samenwerking bevordert kennisdeling, gezamenlijke interpretatie van normen en praktische afstemming. AQUON is in 2025 aangesloten bij CERT-WM. Het CERT-WM adviseert en informeert haar achterban over actuele dreigingen, om op deze manier de operationele informatiebeveiliging op orde te krijgen en te houden.

Informatiebeveiliging is een organisatiebrede verantwoordelijkheid. Naast het implementeren van de technische beheersmaatregelen hebben meerdere disciplines hun processen aangepast om de beveiliging van informatie beter te borgen.
Parallel hieraan is de IT-omgeving gemoderniseerd door vernieuwing van infrastructuur, uitfasering van verouderde systemen en standaardisatie van werkplekken.

Privacy/Algemene Verordening Gegevensbescherming

In 2025 werd de Awareness training Arda-Online opnieuw gecontinueerd. Dit programma helpt om medewerkers zich bewust te maken van risico's en geeft richting om gewenst gedrag te sturen inzake privacy, datalekken en informatieveiligheid.

In 2025 werden er 8 datalekken en/of privacy-incidenten gemeld en behandeld. Het betrof datalekken/ incidenten met geen of een zeer beperkt risico op de verwerking. Een datalek met een beperkt

risico betreft een aangekondigde onbevoegde toegang tot persoonsgegevens, welke direct is gestopt. Geen van de datalekken hoefden te worden gemeld aan de Autoriteit Persoonsgegevens.

Bij alle incidenten zijn controles uitgevoerd om vast te stellen dat de omvang niet groter was dan in eerste instantie geconstateerd en er zijn maatregelen genomen om herhaling van de fout te voorkomen. Er zijn geen meldingen ontvangen van schade door betrokkenen als gevolg van datalekken. Naar het oordeel van de FG zijn de datalekken adequaat opgepakt en heeft AQUON zorgvuldig gehandeld in de rol van verwerkingsverantwoordelijke.

4.4.5 RECHTMATIGHEID EN NORMENKADER

Met ingang van het verslagjaar 2025 legt het dagelijks bestuur zelf verantwoording af over de financiële rechtmatigheid. Het doel van de Rechtmatigheidsverantwoording is met een bepaalde mate van zekerheid vast te stellen dat de financiële handelingen hebben plaatsgevonden binnen de kaders van de wet- en regelgeving. De gewijzigde wet- en regelgeving is in 2025 geborgd in de aangepaste verordeningen 108 (beleids- en verantwoordingsfunctie) en 109 (controleverordening), welke door het algemeen bestuur op 1 juli 2025 met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2025 zijn vastgesteld.

Bij de uitvoering van de bedrijfsvoering is getoetst aan:

- het voorwaardencriterium;
- het begrotingscriterium;
- het misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium (M&O).

In 2025 zijn beperkte afwijkingen geconstateerd ten aanzien van het begrotingscriterium en het voorwaardencriterium. De bevindingen hiervan zijn samengevat in de rechtmatigheidsverantwoording. Afwijkingen met een financiële omvang boven de rapportagegrens van € 150.000 worden in deze paragraaf nader toegelicht.

Toelichting op geconstateerde afwijkingen voorwaardecriterium

Het voorwaardencriterium bij financiële rechtmatigheid houdt in dat alle financiële beheershandelingen moeten voldoen aan geldende wet- en regelgeving, zowel intern als extern. Het belangrijkste aspect binnen het voorwaardencriterium voor AQUON betreft de inkooprechtmatigheid. In 2025 heeft hierop een toets plaatsgevonden op basis van spend analyse, waarbij geen afwijkingen op de geldende wet- en regelgeving geconstateerd zijn. In enkele gevallen is echter wel geconstateerd dat niet (zichtbaar) is voldaan aan het interne inkoopbeleid. Hoewel hierdoor geen financieel nadeel is ontstaan, voldoet het dossier formeel niet aan alle gestelde vereisten. Op basis van de bevindingen zijn enkele procesverbeteringen doorgevoerd. Daarnaast is de aanbestedingskalender geactualiseerd en getoetst op basis van het contractenregister en de spend analyse. De totale financiële omvang van deze afwijkingen blijft binnen de door het algemeen bestuur vastgestelde verantwoordingsgrens van 2%.

Toelichting op geconstateerde afwijkingen begrotingscriterium

Het begrotingscriterium bij financiële rechtmatigheid houdt in dat financiële beheershandelingen, zoals uitgaven en inkomsten, binnen de kaders van de goedgekeurde begroting moeten blijven.

Programma Laboratorium

In 2025 is een hogere meetvraag van de deelnemers gerealiseerd dan in de programmabegroting is opgenomen (+5,0 %). De totale kosten van het laboratoriumdeel tonen als gevolg van deze hogere meetvraag een overschrijding van 1.027k euro ten opzichte van de programmabegroting. Per saldo resulteert dit in lagere kosten per gerealiseerde verkooppunt, zijnde 3,3% ten opzichte van de begrote prijs per punt van 2,26 euro. De lastenoverschrijding is strikt genomen onrechtmatig onder de nieuwe verslaggevingsregels, echter zoals afgesproken in onze financiële verordening (108) is dit acceptabel, omdat er direct gerelateerde opbrengsten tegenover staan en de netto kosten per verkooppunt niet stijgen.

In de halfjaarrapportage is reeds melding gemaakt van deze verwachte afwijking, wat bij deze afwijking volstaat.
In het halfjaarrapport is eveneens gemeld dat de externe opbrengsten naar verwachting hoger zouden zijn dan in de programmabegroting opgenomen. Deze overschrijding komt met name door een aantal grote éénmalige opdrachten.

PROGRAMMA LABORATORIUM	Totale lasten*	Externe opbrengsten*	Bijdrage waterschappen*	Meetvraag waterschappen	Prijs per verkooppunt
Programmabegroting 2025	40.706	550	40.176	17.770.998	2,26
Realisatie 2025	41.733	879	40.795	18.667.306	2,19
Afwijking	1.027	329	619	896.308	-0.07
in %	2,5%	59,8%	1,5%	5,0%	-3,3%

** bedragen x 1.000 euro*

Programma Eigenaren

In de begrotingen is vanaf 2020 voor het eigenarendeel steeds gerekend met de totale verwachte uitgaven op basis van de businesscase centralisatie (7,2 miljoen euro), waarbij steeds de totale verwachte frictiekosten gesaldeerd zijn met de reeds gerealiseerde uitgaven tot aan het begrotingsjaar.

In de halfjaarrapportage is reeds gemeld dat een onderschrijding op de kosten van het eigenarendeel verwacht werd. Dit heeft 2 grote oorzaken. Enerzijds is het vooraf moeilijk in te schatten hoe processen met betrekking tot gewenst en ongewenst afvloeiing van personeel verlopen. AQUON is al enkele jaren in goed overleg met haar medewerkers over de individuele impact van de verhuizing. In veel gevallen is AQUON in staat geweest om met wederzijds goede afspraken het verloop te kunnen sturen, met als gevolg dat de kosten voor afvloeiing tot op heden zeer beperkt zijn gebleken en deels zijn doorgeschoven in de tijd. De uitgaven in het jaar 2025 zijn dan ook fors lager uitgevallen dan in de programmabegroting is opgenomen.

Daarnaast is bij de verkoop van het pand in Tiel een boekwinst van 107.000 gerealiseerd in plaats van het voorziene boekverlies in de businesscase van 767.000. Dit zorgt voor een afwijking ten opzichte van de begroting van 874.000 euro. De overige baten bestaan hiernaast nog uit de huuropbrengst die is gerealiseerd bij de verhuur van de locatie in Tiel aan een van de deelnemers van AQUON, Waterschap Rivierenland,
Door tijdige melding van deze onderschrijding wordt dit als rechtmatig gezien. Ter afronding van het project centralisatie is een separaat verantwoordingsdocument opgesteld waarin is uiteengezet hoe de verwachte

uitnutting van de resterende bestemmingsreserve in de komende jaren zal zijn. Deze verwachte uitgaven zullen als zodanig worden opgenomen in het programma eigenarendeel in de reguliere begroting.

PROGRAMMA EIGENAREN	Totale lasten*	Bijdrage waterschappen*	Baten
Programmabegroting 2025	3.221	1.845	-
Realisatie 2025	723	1.845	243
Afwijking	-2.498	-	243
in %	-77,6%	0,0%	

** bedragen x 1.000 euro*

Investeringskrediet

Reguliere investeringen

AQUON heeft voor de planperiode 2025-2027 een kredietruimte voor investeringen gepland voor in totaal 14,1 miljoen (4,7 miljoen per jaar). Er is bewust gekozen voor een kredietruimte per 3 jaar, aangezien investeringen vaak (als gevolg van aanbestedingen) een lange doorlooptijd vergen, die mede afhankelijk is van beschikbaarheid van medewerkers. Het investeringsniveau voor 2025 bedraagt 1,5 miljoen euro. Hiermee zal voor dit jaar een onderschrijding van 3,2 miljoen euro gerealiseerd worden. In het halfjaarrapport is reeds een melding gemaakt van een verwachte onderschrijding, waardoor deze onderschrijding wordt dit als rechtmatig gezien.

Onderstaand is een overzicht opgenomen van de investeringen in de afgelopen drie verslagjaren met hierbij ter referentie het beschikbaar gestelde krediet uit de kaderbrief.

REALISATIE INVESTERINGEN	2025	2024	2023	Totaal X	Beschikbaar gesteld krediet	
					2025-2027	2023-2025
Doorontwikkeling ICT	520	795	215	1.530	3.000	2.100
(vervangins) investeringen	741	2.041	1.249	4.031	7.500	6.000
Sensoring	248	248	180	676	3.600	3.600
Totaal	**1.509**	**3.084**	**1.645**	**6.237**	**14.100**	**11.700**

** bedragen x 1.000 euro*

Investering centralisatie Houten

Eind 2025 is het project centralisatie volledig afgerond met als sluitstuk een verantwoordingsrapportage aan het Bestuur. De projectinvestering is met een onderschrijding van 1 miljoen euro ten opzichte van het toegekende budget van 45,5 miljoen euro afgerond. Deze onderschrijding is reeds in de halfjaarrapportage als verwachting gemeld en wordt hiermee als rechtmatig gezien. In het reeds benoemde separate verantwoordingsdocument centralisatie is een uitgebreide uiteenzetting opgenomen van de afwijkingen op de verschillende onderdelen.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

AQUON heeft geen vastgesteld beleid ter voorkoming van misbruik en oneigenlijk gebruik. Er zijn geen signalen of incidenten geconstateerd die hebben geleid tot financiële onrechtmatigheid.

Ontwikkelingen en verbetermaatregelen

Naar aanleiding van de bevindingen in 2025 zijn de volgende verbetermaatregelen ingezet:

- verbetering van de administratieve vastlegging bij afwijkingen op het interne inkoopbeleid;
- extra aandacht voor rechtmatigheid in de interne controlerapportages;
- periodieke behandeling van de aanbestedingskalender binnen het MT.

Deze maatregelen dragen bij aan een verdere versterking van de bedrijfsvoering in 2026.

Conclusie

De bedrijfsvoering van AQUON is in 2025 op een beheerste wijze uitgevoerd. De interne beheersing en rechtmatigheidsborging zijn toereikend. De geconstateerde afwijkingen zijn beperkt van omvang en geven geen aanleiding tot een aangepast oordeel door het Dagelijks Bestuur over de financiële rechtmatigheid.

De interne beheersing wordt als voldoende beoordeeld om de financiële risico's te beheersen en tijdig bij te sturen.

De interne beheersing is ingericht conform de door het algemeen bestuur vastgestelde kaders. Door middel van periodieke monitoring, managementrapportages en verbijzonderde interne controles is gestuurd op een beheerste uitvoering van de begroting.

Archiefbeheer

In 2025 ontving AQUON het BHIC inspectierapport. Het rapport bevestigt dat AQUON risico's in het informatie- en archiefbeheer heeft verkleind en geeft enkele verbeterpunten, deze zijn verwerkt in het SMARTverbeterplan. Het interbestuurlijk toezicht stelt dat AQUON in 2025 voldoet aan de geldende toezichtcriteria.

4.5 PARAGRAAF VERBONDEN PARTIJEN

AQUON heeft geen verbonden partijen

4.6 KOSTENTOEREKENING

De vaste kosten worden verrekend op basis van de gemiddelde gerealiseerde productie van de afgelopen drie jaren voorafgaand aan het begrotingsjaar. De variabele kosten worden conform het relatieve aandeel in de werkelijke jaarproductie (aantal verkooppunten) van het betreffende jaar verdeeld.

4.7 UITTREEDREGELING

In de gemeenschappelijke regeling AQUON 2024 wordt in artikel 46 gesproken over de uittreedregeling. In dit artikel zijn de voorwaarden voor uittreden vastgelegd. Aanvullend heeft het algemeen bestuur het uitvoeringsbesluit vastgesteld. In artikel 46.3 is de jaarlijkse actualisatie van de formule voorgeschreven. Onderstaand wordt een schema met financiële verplichtingen per deelnemend waterschap of hoogheemraad gegeven.

Uitwerking Uittreding				**In het jaar 2027 uittreden betekent**
Refnr	De uitgangspunten conform het bestuurlijke uitvoeringsbesluit op grond van artikel 44 GR AQUON.			
0	De uittredingsvoorwaarden staan vermeld in artikel 44 van de GR AQUON.			
0	Een kalenderjaar opzegtermijn. In deze termijn reguliere betaling van de bijdragen.			
1	Aandeel in productie	Jaarrekening 2025	blz. 15	tabel
2	Bedrag vaste kosten	Jaarrekening 2025	blz. 9	€ 28.031.029
3	Personeelslasten	Jaarrekening 2025	blz. 32	€ 18.545.615
4	Rente & leningen	Jaarrekening 2025	blz. 32	€ 1.275.048
5	Voorraden	Jaarrekening 2025	blz. 31	€ 495.312
6	Aandeel programma Eigenaren	Begroting 2027	n.v.t.	-
7	Inregelen/onvoorzien	Vast bedrag		€ 200.000

WATERSCHAP OF HOOGHEEMRAADSCHAP	Aandeel productie	Bijdrage deelnemers (4 maal)	Afkoop van personeel 60%	Afkoop rente en leningen	Voorraden	Programma eigenaren	Inregelen/ onvoorzien	Totaal
Referentie nr.	**1**	**1 & 2**	**1 & 3**	**4**	**1 & 5**	**6**	**7**	
Aa en Maas	11,6%	13.057	1.296	pm	58		200	14.611
Brabantse Delta	11,2%	12.581	1.249	pm	56		200	14.085
De Dommel	8,2%	9.235	916	pm	41		200	10.392
Delfland	10,9%	12.236	1.214	pm	54		200	13.704
Hollandse Delta	13,1%	14.728	1.462	pm	65		200	16.455
Rijnland	16,7%	18.776	1.863	pm	83		200	20.923
Rivierenland	13,9%	15.573	1.545	pm	69		200	17.387
Schieland en de Kr'waard	5,7%	6.419	637	pm	28		200	7.285
De Stichtse Rijnlanden	8,5%	9.519	945	pm	42		200	10.706

Bedragen x €1.000

DEEL 2
JAARREKENING 2025

5. JAARREKENING 2025

5.1 BALANS PER 31 DECEMBER 2025

BALANS PER 31 DECEMBER 2025		31-12-2025	31-12-2024
VASTE ACTIVA			
I	**IMMATERIËLE VAST ACTIVA**		
	Overige immateriële vaste activa	792.295	605.921
II	**MATERIËLE VAST ACTIVA**		
	Overige investeringen met een economisch nut	47.166.516	51.655.555
III	**FINANCIËLE VASTE ACTIVA**		
	Overige uitzettingen met een oorspronkelijke looptijd van één jaar of langer	50.901	75.901
Totaal vaste activa		**48.009.712**	**52.337.377**
VLOTTENDE ACTIVA			
IV	**VOORRADEN**		
	Grond- en hulpstoffen voor eigen gebruik	495.312	428.103
V	**UITZETTINGEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN ÉÉN JAAR**	5.055.899	1.738.536
	Uitzettingen bij openbare lichamen	337.499	0
	Uitzettingen in ‘s Rijks Schatkist	4.603.881	1.630.441
	Overige uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar	114.518	108.095
VI	**LIQUIDE MIDDELEN**		
	Overige bank- en girotegoeden	47.842	232.027
VII	**OVERLOPENDE ACTIVA**		
	Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	1.644.789	435.585
Totaal vlottende activa		**7.243.842**	**2.834.251**
Totaal activa		**55.253.554**	**55.171.628**
VASTE PASSIVA			
VIII	**EIGEN VERMOGEN**		
	Bestemmingsreserves	4.876.434	3.511.455
IX	**VOORZIENINGEN**		
	Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen	364.546	382.222
X	**VASTE SCHULDEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD VAN ÉÉN JAAR OF LANGER**		
	Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige instellingen	42.175.668	42.840.834
Totaal vaste passiva		**47.416.648**	**46.734.511**
VLOTTENDE PASSIVA			
XI	**NETTO-VLOTTENDE SCHULDEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN ÉÉN JAAR**		
	Overige kortlopende schulden	3.528.790	4.083.822
XII	**OVERLOPENDE PASSIVA**		
	Overige vooruitontvangen bedragen die ten behoeve van volgende begrotingsjaren komen	4.308.116	4.353.295
Totaal vlottende passiva		**7.836.906**	**8.437.117**
Totaal passiva		**55.253.554**	**55.171.628**

Bedragen in euro’s

5.2 EXPLOITATIEREKENING OVER HET JAAR 2025

PROGRAMMA AQUON TOTAAL				
Kostensoort groepen	**Kostensoorten**	**Programma-begroting 2025**	**Realisatie 2025**	**Verschil Begroting - Realisatie**
	LASTEN			
2.1	Salaris huidig personeel en bestuurders	15.954.427	13.798.214	2.156.213
2.2	Sociale premies	3.926.871	3.654.729	272.142
2.4	Overige personeelslasten	1.570.092	1.092.671	477.421
2.5	Personeel van derden	1.533.236	3.064.262	-1.519.958
	Personeelslasten	**22.984.626**	**21.609.876**	**1.385.817**
3.11	Uitbestedingen analyses	6.300.000	6.823.815	-523.815
	Uitbesteding	**6.300.000**	**6.823.815**	**-523.815**
3.1	Duurzame gebruiksgoederen	250.000	295.208	-45.208
3.2	Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	3.750.000	4.438.058	-725.268
3.3	Energie	400.000	456.432	-56.432
	Materiële lasten	**4.400.000**	**5.189.697**	**-826.907**
1.1	Externe rentelasten	1.300.000	1.275.048	24.952
1.3	Afschrijvingen activa	4.577.000	3.533.101	1.043.899
	Kapitaallasten	**5.877.000**	**4.808.150**	**1.068.850**
3.4	Huren en rechten	200.000	189.704	10.296
3.5	Leasebetalingen operational lease	925.000	1.074.929	-149.929
3.7	Verzekeringen	93.000	72.410	20.590
3.8	Belastingen	244.200	235.562	8.638
3.9	Onderhoud door derden	943.000	1.287.468	-344.468
3.10	Overige diensten door derden	1.459.614	1.200.263	259.351
	Overige indirecte lasten	**3.864.814**	**4.060.337**	**-195.523**
5.2	Onvoorzien	500.000	-36.017	536.017
	TOTAAL LASTEN	**43.926.440**	**42.455.857**	**1.444.439**
	BATEN			
1.1	Externe rentebaten	0	148.480	-148.480
3.6	Diensten voor derden	550.000	878.716	-328.716
	Opbrengst Verhuur Tiel		135.442	-135.442
	Opbrengst boekresultaat		106.981	-106.981
	Bijdrage deelnemers	42.021.323	42.639.709	-644.530
	TOTAAL BATEN	**42.571.323**	**43.909.328**	**-1.364.149**
	Gerealiseerd resultaat voor bestemming, volgend uit voorgaande onderdelen	-1.355.117	1.453.470	-2.808.588
	Bedrag van de heffing voor de vennootschapsbelasting	-20.000	-88.491	68.491
	TOTAAL SALDO BATEN EN LASTEN	**-1.375.117**	**1.364.979**	**-2.740.097**
	Mutatie bestemmingsreserve	1.375.117	-1.364.979	2.740.097
	GEREALISEERD RESULTAAT	**0**	**0**	**0**

Bedragen in euro's

6. TOELICHTING OP DE JAARREKENING

6.1 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Op de jaarrekening is naast het gestelde in het waterschapbesluit, de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen (BBVW) van toepassing. Met betrekking tot de verslaggeving worden de verslaggevingsvoorschriften vanuit het waterschapbesluit gehanteerd.

Algemene grondslag

Waardering van passiva en activa, alsmede de bepaling van het resultaat, vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en lasten, waaronder ook begrepen de heffing van de vennootschapsbelasting, worden daarbij verantwoord tot hun brutobedrag. De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel worden in het vervolg van deze jaarrekening toegelicht.

Activa

Immateriële en materiële vaste activa

De waardering van de vaste activa vindt plaats tegen de historische kostprijs onder aftrek van ontvangen bijdragen en afschrijvingen. De historische kostprijs bestaat uit de werkelijke/historische uitgaven. Afschrijving vindt plaats conform de financiële verordening welke bestuurlijk is vastgesteld. Activering vindt plaats op het moment van ingebruikname. De afschrijving vindt plaats vanaf het jaar na het moment van ingebruikname.

De volgende afschrijvingstermijnen worden in overeenstemming met de verordening gehanteerd:

• Immateriële vaste activa	5-7 jaar
• Vervoermiddelen	5 jaar
• Bedrijfsgebouwen	40 jaar
• Verbouwingen en gebouw-gebonden installaties	15 jaar
• Inrichting en (kantoor)meubilair	10 jaar
• Overige materiële activa	5 jaar

Op basis van de verwachte gebruiksduur wordt:

- Laboratoriumsoftware (LIMS- en OMS-systeem) in 7 jaar afgeschreven
- Mobiele telefoons, laptops en tablets in 3 jaar afgeschreven.

Duurzame waardevermindering van vaste activa:

Afwaardering van bedrijfseconomisch vastgoed vindt plaats indien de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde. Lagere taxatiewaarden dan de boekwaarden van onroerende zaken zijn hierbij als duurzame waardedaling in aanmerking genomen.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten), de jaarlijkse aflossingen, afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen.
Duurzame waardeverminderingen van financiële vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig wordt een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht.

Voorraden

De grond- en hulpstoffen zijn uitsluitend voor eigen gebruik (magazijnvoorraden) en worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. Indien nodig wordt een voorziening voor incourante voorraden gevormd om de eventuele waardedaling of incourantheid op te vangen.

Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar en overlopende activa

De uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid wordt een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Uitzettingen in ’s Rijks Schatkist

Drempelbedrag

In principe dienen alle overtollige middelen in de schatkist te worden aangehouden. Er zijn echter een aantal uitzonderingen. Eén daarvan is het drempelbedrag (afhankelijk van de omvang van de decentrale overheid) dat gemiddeld per kwartaal buiten de schatkist mag worden gehouden. Voor AQUON bedraagt 1 miljoen euro.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren

Het drempelbedrag is bedoeld om het dagelijks kasbeheer te vereenvoudigen: niet elke laatste euro hoeft in de schatkist te worden aangehouden. In principe hoeven alleen de liquide middelen die boven het drempelbedrag uitgaan in de schatkist te worden aangehouden. In 2025 hebben er zich geen overschrijdingen van het drempelbedrag plaatsgevonden.

Liquide middelen

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Passiva

Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen (schulden) van de organisatie. Om die reden kunnen voorzieningen naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Voorzieningen worden gewaardeerd op de contante waarde, het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Voorzieningen worden gevormd indien er sprake is van:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.
- Op de balansdatum bestaande risico’s ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.

De vorming van een voorziening, dan wel een dotatie aan een reeds bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle aanwendingen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en in het verslagjaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer
Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een looptijd van één jaar of langer.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
De netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Baten en lasten
De baten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Een bate wordt genomen zodra deze is gerealiseerd, terwijl een last wordt verwerkt zodra deze bekend is.

6.2 ALGEMENE GRONDSLAGEN VOOR DE RECHMATIGHEIDSVERANTWOORDING

De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de kaders zoals besloten in de financiële verordening en op basis van de kadernota rechtmatigheid 2025. Dat betekent dat:

- De rechtmatigheidsverantwoording toeziet op de financiële rechtmatigheid van baten, lasten, balansmutaties, alsmede de baten en lasten inzake de specifieke uitkeringen op grond van art. 17 Financiële-verhoudingswet;
- De financiële rechtmatigheid waaronder het voorwaardencriterium, het begrotingscriterium en het misbruik & oneigenlijk gebruik criterium omvat:
  - Voor het voorwaardencriterium bestaat de norm uit het normenkader zoals door het Algemeen Bestuur is vastgesteld;
  - Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. Voor over- en onderscheidingen van baten, onderschrijdingen van lasten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan het Algemeen Bestuur zijn gemeld.
  - Ten aanzien van het M&O criterium heeft AQUON geen M&O beleid, omdat dit criterium van ondergeschikt belang is. AQUON heeft geen inkomende geldstromen waardoor het misbruik en oneigenlijk gebruik niet aan de orde is.
- De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld binnen de kaders van de kadernota rechtmatigheid 2025 van de Commissie BBV alsmede onze eigen financiële verordening. Dit betekent dat:
  - Een verantwoordingsgrens van 2% (zijnde € 849.117) is gehanteerd waarboven cumulatieve fouten en onduidelijkheden in de rechtmatigheidsverantwoording worden opgenomen;
  - Een rapporteringstolerantie van € 150.000 is gehanteerd waarboven fouten en onduidelijkheden in de paragraaf bedrijfsvoering worden opgenomen.

6.3 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2025

I) Immateriële vaste activa

De immateriële activa worden alle gecategoriseerd onder 'overige immateriële vaste activa'.
Alle hier verantwoorde activa zijn software, licenties en transitiekosten. Onderstaand wordt het verloop van de immateriële vaste activa weergegeven.

VERLOOPOVERZICHT IVA	Boekwaarde 31-12-2024	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2025
Overige immateriële vaste activa	605.921	365.521	0	-179.147	0	0	792.295
Totaal	**605.921**	**365.521**	**0**	**-179.147**	**0**	**0**	**792.295**

Bedragen in euro's

De investeringen in de immateriële vaste activa betreffen updates van de software en de transitiekosten in verband met de overgang naar een nieuwe serviceprovider.

II) Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa was als volgt:

VERLOOPOVERZICHT IVA	Gronden en terreinen	Bedrijfs-gebouwen	Machines, apparaten en vaste activa	Overige materiële vaste activa	Materiële vaste activa in uitvoering	Totaal materiële vaste activa
Boekwaarde begin begrotingsjaar	1.244.453	2.210.180	4.956.302	821.516	42.423.103	51.655.554
Mutatie activa in uitvoering	3.933.187	37.864.529		625.387	-42.423.103	0
Investeringen		1.123.332	988.872	154.522		2.266.725
Desinvesteringen	-1.244.453	-2.157.357	0	0		-3.401.810
Afschrijvingen	0	-1.802.841	-1.344.850	-206.263		-3.353.954
Boekwaarde einde begrotingsjaar	**3.933.187**	**37.237.842**	**4.600.324**	**1.395.162**	**0**	**47.166.515**

Bedragen in euro's

Het bedrijfspand in Houten is eind 2024 volledig in gebruik genomen en met ingang van 2025 wordt hierop afgeschreven. Aanvullende investeringen in het pand in 2025, zoals bijvoorbeeld extra zonwering, worden vanaf 2026 afgeschreven. De overige investeringen betreffen onder andere de aanschaf van nieuwe machines, microscopen, sensoren en een weeg- en een inzetrobot. De panden in Leiden en Tiel zijn respectievelijk in januari en september 2025 verkocht. De boekwinst van de verkoop van het pand in Tiel is verantwoord in het eigenarendeel.

Afschrijvingskosten

In onderstaande tabel wordt de aansluiting weergegeven van de afschrijvingskosten met de exploitatierekening.

AFSCHRIJVINGSKOSTEN	Immaterieel Vast Actief	Materieel Vast Actief	Totaal
Afschrijvingskosten	179.147	3.353.954	3.533.101

Bedragen in euro's

Investeringen

Van de 988K euro die geïnvesteerd is in de aanschaf van machines, apparaten en werktuigen, is 740K euro besteedt aan vervanging en uitbreiding laboratoriumapparatuur. Daarnaast is voor 248K euro aan apparatuur aangeschaft voor sensormonitoring.

In de kaderbrief 2025 is een investeringskrediet voor (vervangings-)investeringen opgenomen van 3,7 miljoen euro per jaar. Daarnaast is voor doorontwikkeling ICT en facilitair een bedrag van 1.000.000 euro voor 2025 opgenomen. In 2025 is van het toegezegde krediet een bedrag van 1.508.915 euro benut. Het investeringskrediet wordt voor 3 jaar vastgesteld. In 2025 is er geen sprake van overschrijdingen voor ICT en facilitair en (vervangings-)investeringen, in 2024 was er sprake van een overschrijding. Voor 2023, 2024 en 2025 samenblijft AQUON onder het beschikbaar gestelde krediet. In onderstaande tabel wordt de stand van het investeringskrediet over 2025 weergegeven:

INVESTERINGEN LABORATORIUM	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2025
Doorontwikkeling ICT en facilitair	1.000.000	520.043
(Vervangings-) investeringen apparatuur	2.500.000	740.798
Investeringen Sensoring incl. bijbehorende ICT	1.200.000	248.074
Totaal	**4.700.000**	**1.508.915**

Bedragen in euro's

III) Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa kan als volgt worden weergegeven:

VERLOOPOVERZICHT FVA	31-12-2024	Vermeerderingen	Aflossingen	31-12-2025
Overige uitzettingen met een oorspronkelijke looptijd van een jaar of langer	75.901		-25.000	50.901
Totaal	**75.901**	**0**	**-25.000**	**50.901**

Bedragen in euro's

De overige uitzettingen met een oorspronkelijke looptijd van een jaar of langer betreffen de waarborgsommen voor de huur van de panden (steunpunten) in Dordrecht, 's-Hertogenbosch en Zoeterwoude.
De panden in Dordrecht, 's-Hertogenbosch en Zoeterwoude worden aangehouden als satellietlocatie voor de afdeling Monstername & Logistiek. Daarnaast is er een zekerheid groot 5.709 euro inzake accijnzen aan de Belastingdienst afgegeven. In 2025 is de waarborgsom aan de gemeente Houten (25k euro) geretourneerd.

IV Voorraden

De stand van de voorraden kan als volgt worden weergegeven:

VOORRADEN GROND- EN HULPSTOFFEN	31-12-2024	31-12-2025
Grond- en hulpstoffen voor eigen gebruik	438.268	508.749
Voorziening incourante grond- en hulpstoffen	-10.166	-13.437
Totaal	**428.103**	**495.312**

Bedragen in euro's

De voorraden zijn grond- en hulpstoffen voor uitsluitend eigen gebruik en zijn gewaardeerd tegen de laatste inkoopprijs. In 2025 is de voorziening voor incourante voorraden beoordeeld en bijgesteld. De voorziening wordt gevormd voor artikelen die niet courant zijn. De waarde van de voorziening op balansdatum bedraagt 13.437 euro. De waarde van de voorraden bedraagt op balansdatum 508.749 euro.

De voorziening ten aanzien van de incourante voorraden wordt in mindering gebracht op de balanswaarde voorraden. De balanswaarde van de voorraden is daarmee 495.312 euro. De balanswaarde ligt hoger dan voorgaand jaar. Dit is voornamelijk het gevolg van de duurdere inkoopprijzen van chemicaliën en materialen.

V) Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar

De uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar zijn als volgt te specificeren:

UITZETTINGEN MET EEN LOOPTIJD KORTER DAN ÉÉN JAAR	Saldo 31-12-2024	Saldo 31-12-2025
Uitzettingen bij openbare lichamen	0	337.499
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	1.630.441	4.603.881
Overige uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar	108.095	114.518
Totaal	**1.738.536**	**5.055.898**

Bedragen in euro's

Aan het einde van het jaar 2025 zijn er geen facturen aan de deelnemende waterschappen en hoogheemraadschappen (openbare lichamen) betreffende de bijdragen over het eerste kwartaal van het nieuwe jaar uitgereikt. Wel zijn er aanvullende nota's (€ 337.499) verstuurd aan het einde van het jaar, waardoor er een saldo is bij uitzettingen bij openbare lichamen.

AQUON dient haar overtollige liquide middelen aan te houden bij het Rijk, het zogenaamde 'Schatkistbankieren'. Ten behoeve van het schatkistbankieren heeft AQUON een werkrekening bij een bankinstelling geopend. Op deze werkrekening heeft AQUON heeft een daglimiet van 2 miljoen euro.

De overige uitzettingen zijn ontstaan door de uitgevoerde laboratorium werkzaamheden voor derde klanten. Uit een risico-inventarisatie is gebleken dat een voorziening ten aanzien van mogelijke oninbaarheid van de vorderingen per ultimo 2025 niet noodzakelijk is.

VI) Liquide middelen

Dit bedrag betreft het saldo op de bankrekeningen bij een tweetal bankinstellingen.

LIQUIDE MIDDELEN	Saldo 31-12-2024	Saldo 31-12-2025
Overige bank- en girotegoeden, NWB bank	15.000	15.000
Overige bank- en girotegoeden, Rabobank	211.261	29.959
Overige bank- en girotegoeden, NWB bank	5.766	2.883
Totaal	**232.027**	**47.842**

Bedragen in euro's

De bankrekeningen van AQUON worden afhankelijk van het banksaldo verantwoord onder de post liquide middelen of onder de kortlopende schulden. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van AQUON en zijn dagelijks opeisbaar.

Bij de NWB Bank is een kredietfaciliteit op de rekening courant afgesloten tot een maximaal bedrag van 7,0 miljoen euro. Voor het verkregen krediet is geen zekerheid gesteld. In 2025 is geen gebruik gemaakt van dit krediet.

VII) Overlopende activa

De overlopende activa betreffen nog te factureren leveringen aan derden, vooruitbetaalde kosten, vooruitontvangen facturen en voorschotten betaald aan personeel. Het saldo betreft met name kosten welke in een volgend boekjaar worden verantwoord.

OVERIGE NOG TE ONTVANGEN BEDRAGEN ALSMEDE DE VOORUIT BETAALDE BEDRAGEN DIE TEN LASTE VAN VOLGENDE BEGROTINGSJAREN KOMEN	31-12-2024	31-12-2025
Nog te factureren bedragen	108.203	730.568
Vooruit betaalde bedragen	134.772	382.648
Vooruit betaalde bedragen uitbestedingen	191.885	531.074
Voorschotten betaald aan personeel	725	499
Totaal	**435.585**	**1.644.789**

Bedragen in euro's

De post Nog te factureren bedragen betreft omzet derden van november en december. De vooruitbetaalde bedragen betreft kosten die betrekking hebben op het boekjaar 2026, waarvan de factuur reeds in 2025 is ontvangen. De vooruitbetaalde bedragen uitbestedingen heeft betrekking op deelbetalingen van twee leveranciers waarvan het werk nog niet is opgeleverd in 2025.

VIII) Eigen vermogen

Conform de statuten van de GR AQUON heeft AQUON op balansdatum geen eigen vermogen, anders dan een bestemmingsreserve. In 2025 is het resultaat van 1.364.979 euro uit het Eigenaarsprogramma volgens afspraak en voorstel resultaatbestemming gedoteerd aan de Bestemmingsreserve.

VERLOOPSTAAT RESERVES	31-12-2024	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2025
Bestemmingsreserve	3.511.455	1.364.979	0	4.876.434

IX) Voorzieningen

De voorziening voor de arbeidsgerelateerde verplichtingen betreft de verplichting inzake jubileum-uitkeringen in de toekomst die AQUON heeft ten opzichte van haar medewerkers. Vanaf 2024 is het wettelijk verplicht een voorziening voor de RVU op te nemen indien hiertoe een verplichting bestaat. Daarnaast is een voorziening RVU opgenomen voor twee medewerkers die momenteel een RVU-uitkering hebben.

VERLOOPSTAAT VOORZIENINGEN	31-12-2024	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2025
Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen	276.982		40.424	317.406
Voorzieningen RVU	105.240		-58.100	47.140
Totaal	**382.222**	**0**	**-17.676**	**364.546**

X) Vaste schulden

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar over het jaar 2025:

VASTE SCHULDEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD VAN ÉÉN JAAR OF LANGER	31-12-2024	Vermeerderingen	Aflossingen	31-12-2025
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen:				
Bank instelling NWB Bank	37.574.834	0	-151.166	37.423.668
Bank instelling BNG Bank	5.266.000	0	-514.000	4.752.000
Totaal	**42.840.834**	**0**	**-665.166**	**42.175.668**

Bedragen in euro's

In 2025 heeft AQUON geen nieuwe leningen afgesloten.

XI) Vaste schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De vaste schulden met een rente-typische looptijd korter dan één jaar zijn als volgt te specificeren:

KORTLOPENDE SCHULDEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN ÉÉN JAAR	31-12-2024	31-12-2025
Schulden aan leveranciers	2.604.734	2.166.555
Schulden in verband met te betalen belastingen, sociale en pensioenpremies	1.479.088	1.362.235
Totaal	**4.083.822**	**3.528.790**

Bedragen in euro's

De schulden aan leveranciers betreffen reguliere crediteuren.
De te betalen belastingen betreffen de loonbelasting, de omzetbelasting en de vennootschapsbelasting.

XII) Overlopende passiva

De overlopende passiva zijn als volgt te specificeren:

OVERIGE VOORUIT ONTVANGEN BEDRAGEN DIE TEN BEHOEVE VAN VOLGENDE BEGROTINGSJAREN KOMEN	31-12-2024	31-12-2025
Te factureren eindafrekening	862.540	732.594
Nog te ontvangen facturen	1.989.730	1.893.765
Arbeidsgerelateerde verplichtingen	1.501.025	1.608.773
Overige overlopende passiva	0	72.988
Totaal	**4.353.295**	**4.308.120**

Bedragen in euro's

De te factureren eindafrekening betreft de afrekeningen met de deelnemers. De nog te ontvangen facturen betreffen kosten die betrekking hebben op 2025, waarvoor in 2026 een factuur wordt ontvangen. Dit betreft onder andere de rentebetalingen over 2025. De arbeidsgerelateerde verplichtingen bestaat uit reservering voor PBB en reservering verlofsaldi.

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

Huurverplichtingen

AQUON heeft de volgende niet uit de balans blijkende huurverplichtingen:

LOCATIE	Resterende looptijd	Tot	Verplichting komend jaar	Totale verplichting
Dordrecht Bedrijfshal + kantoor	9 mnd	30/09/2026	52.100	52.100
's-Hertogenbosch Bedrijfshal + kantoor	26 mnd	28/02/2028	34.900	75.617
Zoeterwoude Bedrijfshal + kantoor	38 mnd	28/02/2029	96.100	304.317
Totaal			**183.100**	**432.033**

Bedragen in euro's

Overige verplichtingen

AQUON heeft de volgende niet uit de balans blijkende overige verplichtingen:

PRODUCT/LEVERANCIER	Resterende looptijd	Tot	Verplichting komend jaar	Totale verplichting
Printer/copiers	47 mnd	30/11/2028	12.500	49.100
Automatisering:				
Uno Automatiseringsdiensten BV	50 mnd	31/08/2030	524.300	2.184.700
Four Digits (OMS)	12 mnd	01/01/2027	156.700	313.400
Gilde Main BV (AMS)	18 mnd	01/07/2027	13.300	33.200
Catering:				
Koffie Partners B.V.	32 mnd	22/08/2028	12.300	45.100
Personeelsdiensten:				
Healthcare	12 mnd	01/01/2027	46.500	46.500
Confina	48 mnd	31/12/2029	68.640	274.560
Lease auto's:				
Dutchlease	44 mnd	31/08/2029	1.036.100	3.799.200
Facilitaire dienstverlening				
Beveiliging/bewaking Securitas	12 mnd	01/01/2027	69.300	69.300
Effektief Groep B.V.	24 mnd	01/01/2028	181.500	544.500
Totaal			**2.121.140**	**7.359.560**

Bedragen in euro's

6.4 TOELICHTING OP DE EXPLOITATIEREKENING OVER HET JAAR 2025

Algemeen
De indeling van de exploitatierekening wijkt (gedeeltelijk) af van de indeling zoals die is opgenomen in bijlage 2 van de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen. Bij de exploitatierekening is de indeling van de begroting gevolgd om de vergelijking tussen de begroting en de jaarrealisatie te vereenvoudigen.
De exploitatierekening van het programma Laboratorium en het programma Eigenaarsdeel wordt separaat weergegeven en toegelicht.

Het jaar 2025 sluit af met een exploitatiesaldo van nihil voor het programma loboratorium. In de verordeningen van AQUON is geregeld dat de jaarbijdrage van de opdrachtgevers meebeweegt met de gerealiseerde productieomvang. De marginale kosten van de meer-productie worden daartoe als eindafrekening 2025 doorberekend aan de waterschappen.

6.5 EXPLOITATIEREKENING 2025 PROGRAMMA LOBORATORIUM

KOSTENSOORT GROEPEN	Kostensoorten	Programma-begroting 2025	Realisatie 2025	Verschil Begroting - Realisatie
	LASTEN			
2.1	Salaris huidig personeel en bestuurders	14.742.387	13.503.678	1.238.709
2.2	Sociale premies	3.778.200	3.652.838	125.362
2.4	Overige personeelslasten	1.175.000	1.010.343	164.657
2.5	Personeel van derden	1.250.000	3.064.262	-1.803.194
	Personeelslasten	**20.945.587**	**21.231.120**	**-274.466**
3.11	Uitbestedingen analyses	6.300.000	6.823.815	-523.815
	Uitbesteding	**6.300.000**	**6.823.815**	**-523.815**
3.1	Duurzame gebruiksgoederen	250.000	295.208	-45.208
3.2	Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	3.750.000	4.432.416	-719.626
3.3	Energie	400.000	396.432	3.568
	Materiële lasten	**4.400.000**	**5.124.055**	**-761.266**
1.1	Externe rentelasten	1.300.000	1.275.048	24.952
1.3	Afschrijvingen activa	3.810.000	3.480.269	329.731
	Kapitaalslasten	**5.110.000**	**4.755.318**	**354.682**
3.4	Huren en rechten	200.000	189.704	10.296
3.5	Leasebetalingen operational lease	925.000	1.074.929	-149.929
3.7	Verzekeringen	93.000	72.410	20.590
3.8	Belastingen	244.200	149.040	95.160
3.9	Onderhoud door derden	943.000	1.281.782	-338.782
3.10	Overige diensten door derden	1.345.000	1.066.558	278.442
	Overige indirecte lasten	**3.750.200**	**3.834.423**	**-84.223**
5.2	Onvoorzien	200.000	-36.017	236.017
	TOTAAL LASTEN	**40.705.787**	**41.732.713**	**-1.026.926**
	BATEN			
1.1	Externe rentebaten	0	147.779	-147.779
3.6	Diensten voor derden	550.000	878.716	-328.716
	Bijdrage deelnemers	40.175.787	40.794.709	-645.066
	TOTAAL BATEN	**40.725.787**	**41.821.204**	**-1.121.561**
	Gerealiseerd resultaat voor bestemming, volgend uit voorgaande onderdelen	20.000	88.491	-68.491
	Bedrag van de heffing voor de vennootschapsbelasting	-20.000	-88.491	68.491
	TOTAAL SALDO BATEN EN LASTEN	**0**	**0**	**0**
	GEREALISEERD RESULTAAT	**0**	**0**	**0**

Bedragen in euro's

LASTEN

Personeelslasten

Het aantal personeelsleden in het laboratoriumdeel is in 2025 per saldo met 3 medewerkers gestegen naar 218 medewerkers.

KOSTENSOORT GROEPEN	Kostensoorten	Programma-begroting 2025	Realisatie 2025	Verschil Begroting - Realisatie
	LASTEN			
2.1	Salaris huidig personeel en bestuurders	14.742.387	13.503.678	1.238.709
2.2	Sociale premies	3.778.200	3.652.838	125.362
2.4	Overige personeelslasten	1.175.000	1.010.343	164.657
2.5	Personeel van derden	1.250.000	3.064.262	-1.803.194
	Personeelslasten	**20.945.587**	**21.231.120**	**-274.466**

Bedragen in euro's

Conform de CAO Waterschappen 2025 stegen per 1 januari de salarisschalen met 50 euro en vervolgens nog met 3,3 procent. Daarnaast ontvangen medewerkers, die nog niet aan het einde van de salarisschaal zitten, een verhoging van 2,5% van de eindschaal. In de Programmabegroting was een salarisstijging van 4,7 procent begroot.

De realisatie van de totale personeelslasten is 21,2m euro. Dit ligt 1,3 procent hoger dan begroot.
Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van eigen personeel naar inhuur. Dit jaar zijn niet alle (met name specialistische) vacatures ingevuld omdat deze enerzijds moeilijk zijn in te vullen en anderzijds is nog niet geheel duidelijk hoe een functie ingevuld moet worden. Hierdoor heeft een onderschrijding plaatsgevonden op de posten salarissen en sociale premies. Daarentegen heeft er een overschrijding van de uitgaven op het gebied van personeel van derden plaatsgevonden door meer inzet van detacherings- en uitzendkrachten. Deze inzet is noodzakelijk gebleken om enerzijds piekbelasting in de productie op te vangen en anderzijds om specialistische kennis in de ondersteuning in te huren. Daarnaast heeft AQUON de keuze gemaakt om personeel aan te trekken op detacheringsbasis om vervolgens een weloverwogen keuze te kunnen maken of een gedetacheerde in dienst kan komen.

Binnen AQUON is onderscheid gemaakt met betrekking tot de inhuur. Er is inhuur ten behoeve van direct productie (1,85 mln euro) en overige inhuur ondersteuning (1,25 mln euro). In de overige inhuur vallen medewerkers die tijdelijk worden ingehuurd vanwege hun specifieke expertise, voorbeelden hiervan zijn in 2025 projectleiders ten behoeve van de overgang naar Youforce en UNO, of ter vervanging van (langdurig) zieke collega's.

Uitbesteding

Onder deze kostencategorie worden de kosten voor de uitbesteding van werkzaamheden bij derden opgenomen. Dit betreft uitbestede werkzaamheden voor de afdelingen Chemie, Hydrobiologie en Monstername en Logistiek. De kosten voor uitbestedingen in 2025 wijken ten opzichte van de begroting aanzienlijk af. Dit komt met name door een sterke toename in de productie in vergelijking met de begrote productie. In de programmabegroting is uitgegaan van een meetvraag van 17,7 miljoen verkooppunten. De gerealiseerde in 2025 bedraagt 19,1 miljoen verkooppunten (+8%). De stijging van de kosten voor uitbestedingen ten opzichte van de begroting ligt met eveneens 8% in lijn met de stijging van de meetvraag.

MATERIËLE LASTEN

Duurzame gebruiksgoederen

Deze kostencategorie betreft de aangeschafte duurzame gebruiksgoederen welke de activeringsgrens van 15.000 euro niet overschrijden. De kosten zijn hoger dan begroot (45k euro). Dit komt met name door aanvullende aanschaffingen op de labs waarin nog niet voorzien was bij de verhuizing.

Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen

KOSTENSOORT GROEPEN	Kostensoorten	Programma-begroting 2025	Realisatie 2025	Verschil Begroting - Realisatie
	LASTEN			
3.2	Automatiseringskosten	1.750.000	2.025.055	-275.055
	Chemicaliën	630.000	678.581	-85.791
	Materialen	1.005.000	1.390.764	-385.764
	Overig	365.000	338.016	26.984
	Personeelslasten	3.750.000	4.432.416	-719.626

Bedragen in euro's

De kosten voor deze kostencategorie zijn ruim hoger dan begroot. Onder deze kosten vallen met name drie grote kostenposten, te weten: automatiseringskosten, chemicaliën en materialen laboratorium. Door een stijgende productie zijn de kosten van chemicaliën en materialen hoger uitgevallen. Tevens wordt AQUON geconfronteerd met duurdere inkoopprijzen. Bij de automatiseringskosten heeft de transitie naar de nieuwe serviceprovider geleid tot dubbele kosten om de overgang soepel te laten verlopen. Daarnaast is de keuze gemaakt om een duurdere Microsoft licentie aan te gaan met de overstap naar de nieuwe werkomgeving. Dit was niet voorzien bij het opstellen van de programmabegroting.

Energie

Deze kostencategorie bevat de gas- en energiekosten van de verschillende locaties. Er is sprak van een lichte onderschrijding. De verdere optimalisatie van de warmte-koude installatie heeft geleid tot extra energiekosten, dit deel van de kosten (60K euro) is opgenomen in het eigenarendeel.

KAPITAALLASTEN

Externe rentelasten

Onder deze post is de rente van bij twee bankinstellingen afgesloten leningen opgenomen. De rentelasten tijdens de bouw voor de leningen met betrekking tot de nieuwbouw zijn geactiveerd.

Afschrijvingen

Deze kostencategorie betreffen de afschrijvingen van immateriële en materiële vaste activa. De afschrijvingen vallen lager uit dan begroot doordat in het verleden enkele investeringen in apparatuur zijn uitgesteld. En de investeringen in de nieuwbouw zijn lager uitgevallen waardoor de afschrijvingen lager uitvallen dan begroot.

OVERIGE INDIRECTE LASTEN

Huur en rechten

Onder deze post worden de huur- en servicekosten voor de locaties Dordrecht, 's-Hertogenbosch en Zoeterwoude verantwoord.

Leasebetalingen operationele lease

Deze post betreft de kosten voor het leasen van de bedrijfsauto's. De kosten vallen hoger uit dan begroot omdat bij het opstellen van de programmabegroting de eenmalige frictiekosten voor afbouw NRS-bemonsteringen onjuist waren meegenomen in de berekening.

Verzekeringen

Het betreft hier voornamelijk de premies van de polissen voor de aansprakelijkheidsverzekeringen en brand- en opstalverzekeringen voor de panden. De panden Tiel en Leiden zijn verkocht. Dit heeft geleid tot een lagere verzekering.

Belastingen

De belastingen hebben betrekking op gemeentelijke belastingen (WOZ, verontreinigingsheffing, etc.). In deze post is ook de teruggaaf van de vennootschapsbelasting over 2021, 2022 en 2023 verwerkt (109.952 euro) en de betalen vpb over 2025, waardoor de belastingen lager uitvallen dan begroot.

Onderhoud door derden

Onder deze post worden de volgende kostenposten opgenomen: Onderhoud auto's, onderhoudscontracten en -kosten apparatuur, onderhoud gebouwen, onderhoud sensormonitoring, schoonmaak derden en groenvoorziening.

Met name bij de onderhoudskosten laboratoriumapparatuur en onderhoud gebouwen zijn overschrijdingen ten opzichte van de begroting. Bij het onderhoud gebouwen zijn aanvullende kosten gemaakt om nieuwe apparatuur/robots te plaatsen en zijn nog kosten voor de laatste punten gemaakt. Verder heeft er onderhoud plaatsgevonden op de satellietlocaties. Door de aanschaf van nieuwe apparaten worden ook onderhoudscontracten afgesloten en voor veel apparatuur is het onderhoudscontract afgelopen of is de garantie verlopen waardoor onderhoud zonder contract plaatsvindt. In 2025 ziet AQUON een toename in sensoringopdrachten. Hiermee stijgt ook het onderhouden van de apparatuur en daarmee een stijging van de kosten.

Diensten door derden

Diensten door derden betreft onder andere advieskosten, de uitbesteding van transport tussen de AQUON-locaties en kosten voor accreditatie, accountants, salarisadministratie en afvoer van laboratoriumafval. Bij de uitgaven voor diensten door derden is met name bij de advieskosten voor aanbestedingen een keuze gemaakt om aanbestedingen intern voor te bereiden. Daarnaast zijn aanbestedingen doorgeschoven naar het nieuwe jaar. Hiermee heeft AQUON minder kosten gemaakt dan afhankelijk was begroot op basis van de aanbestedingen.

Onvoorzien

In de begroting was er in overleg met de deelnemers een post opgenomen van 200.000 euro in verband met de verouderde staat van het pand in Leiden. Het bedrag van -36K euro betreft correcties uit het voorgaande boekjaar. Bij het opstellen van de afrekeningen is teveel gereserveerd op de balanspost. Er heeft weinig onderhoud plaatsgevonden aan het pand in Tiel.

BATEN

Externe rentebaten

Door de oplopend rente heeft AQUON in 2025 rente ontvangen over het bij de Schatkistbankieren uitstaande saldo. De rentebaten over het aan het laboratoriumdeel toe te rekenen saldo bedraagt 147.779 euro.

Diensten voor derden

De opbrengst is in verband met werken voor derden. Deze derden betreffen veelal private bedrijven niet zijnde de deelnemende waterschappen. De opbrengsten zijn aanzienlijk gestegen. Dit komt met name door grote opdrachten van Waterschap Limburg en Waterschap Scheldestromen.

Bijdrage deelnemers

Onder deze post zijn de bedragen van de bijdragen verantwoord van de deelnemende waterschappen en hoogheemraadschappen. Deze bedragen worden door middel van een voorschot berekend en achteraf vindt verrekening van de totale kosten plaats. Over het jaar 2025 zijn de kosten van de NRS-bemonsteringen separaat gefactureerd, conform de afspraken met het RIVM.

WET NORMERING TOPINKOMENS

De wet normering topinkomens (WNT) presenteert een overzicht van de inkomens van de topfunctionarissen van AQUON. Het inkomen van een topfunctionaris in de (semi-) publieke sector mag volgens de WNT maximaal 130 procent van een ministersalaris zijn. (Semi-) publieke instellingen zijn verplicht om jaarlijks de bezoldigingsgegevens en eventuele ontslagvergoeding van hun functionarissen te publiceren in de financiële jaarverslagen.
Het algemene en dagelijkse bestuur van AQUON is te kwalificeren als toezichthoudende topfunctionarissen en is onbezoldigd. AQUON heeft in 2025 geen topfunctionarissen in dienst met een hoger salaris dan toegestaan op basis van de WNT. De dagelijkse leiding wordt uitgeoefend door de directeur. In het kader van de WNT is het volgende overzicht voor 2025 opgesteld:

NAAM TOPFUNCTIONARIS	Functie
De heer P.H.Daverveldt	Voorzitter AB/DB
Mevr. M. Boons	Lid AB
De heer P. van der Eijk (t/m 1/7/25)	Lid AB
De heer A. Mollema (va 2/27/25)	Lid AB
Mevr. A. Hagenaars	Lid AB
De heer P. Ouwendijk	Lid AB
De heer H. Schouffoer	Lid AB/DB
De heer F. Tijhof	Lid AB
De heer J. Verdoold	Lid AB
Mevr. S. de Zoeten	Lid AB/DB
Mevr. N. van Zoelen	Lid AB/DB

Leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking

	J.K. BOUMA
Functie (functienaam)	directeur
In dienst vanaf (datum begin functievervulling)	15/Sep/14
In dienst tot en met (datum einde functievervulling)	heden
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja
Deeltijdfactor (minimaal 0,025 fte)	100%
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	167.383
Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	23.133
Totale bezoldiging uit hoofde van de functie van topfunctionaris	**190.516**
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	246.000
Vergelijkende cijfers 2024	
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja
Deeltijdfactor (minimaal 0,025 fte)	100%
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	160.302
Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	23.274
Totale bezoldiging uit hoofde van de functie van topfunctionaris	**183.576**
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	**246.000**

Bedragen in euro's

Het bezoldigingsmaximum voor de directie bedraagt 246.000 euro. Dit maximum wordt niet overschreden door de directie. Het bijbehorende bezoldigingsmaximum voor de voorzitter van het bestuur bedraagt 36.900 euro en voor de overige leden van bestuur 24.600 euro. Deze maxima worden niet overschreden, de bestuursleden ontvangen geen bezoldiging.

De binnen onze organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking hebben geen dienstbetrekking bij een andere WNT-plichtige instelling(en) als leidinggevende topfunctionaris (die zijn aangegaan vanaf 1 januari 2018).

Overige rapportageverlichtingen op grond van de WNT
Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2025 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

6.6 EXPLOITATIEREKENING 2025 PROGRAMMA EIGENAREN

KOSTENSOORT GROEPEN	Kostensoorten	Programma-begroting 2025	Realisatie 2025	Verschil Begroting - Realisatie
	LASTEN			
2.1	Salaris huidig personeel	1.212.040	294.536	917.504
2.2	Sociale premies	148.671	1.892	146.779
2.4	Overige personeelslasten	395.092	82.329	312.763
2.5	Personeel van derden	283.236	0	283.236
	Personeelslasten	**2.039.039**	**378.756**	**1.660.283**
3.1	Duurzame gebruiksgoederen	0	0	0
3.2	Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	0	5.642	-5.642
3.3	Energie	0	60.000	0
	Materiële lasten	0	**65.642**	**-65.642**
1.1	Externe rentelasten	0	0	0
1.3	Afschrijvingen activa	767.000	52.832	714.168
	Kapitaallasten	**767.000**	**52.832**	**714.168**
3.8	Belastingen	0	86.522	-86.522
3.9	Onderhoud door derden	0	5.686	-5.686
3.10	Overige diensten door derden	114.614	133.705	-19.091
	Overige indirecte lasten	**114.614**	**225.914**	**-111.300**
5.2	Onvoorzien	300.000	0	300.000
	Onvoorzien	**300.000**	**0**	**300.000**
	TOTAAL LASTEN	**3.220.653**	**723.144**	**2.497.509**
	BATEN			
1.1	Externe rentebaten	0	701	-701
	Opbrengst verhuur Tiel		135.442	
5.2	Boekwinst pand	0	106.981	0
	Bijdrage deelnemers	1.845.536	1.845.000	536
	TOTAAL BATEN	**1.845.536**	**2.088.123**	**-242.587**
	Bedrag van de heffing voor de vennootschapsbelasting	0	0	0
	TOTAAL SALDO BATEN EN LASTEN	**-1.375.117**	**1.364.979**	**-2.740.097**
	Mutatie bestemmingsreserve	**1.375.117**	**-1.364.979**	**2.740.097**
	GEREALISEERD RESULTAAT	**0**	**0**	**0**

Bedragen in euro's

LASTEN

Bij het opstellen van de businesscase waren de kostenposten niet volledig inzichtelijk te maken. Om deze reden is er een relatief groot bedrag aan onvoorzien opgenomen, wat ter dekking van alle voorkomende kosten ten behoeve van de centralisatie dient. De daadwerkelijke kosten worden geboekt op de juiste kostensoort.

Personeelslasten
In 2025 is er geen personeel meer in dienst ten behoeve van de centralisatie. De lasten hebben betrekking op de frictiekosten van personeel dat is afgevloeid in verband met de verhuizing naar Houten, de vergoeding voor verhuiskosten en de compensatie van de extra reistijd als gevolg van uitvoering van de regelingen zoals opgenomen in het Sociaal Statuut, opgenomen.

Materiële lasten
Onder de materiële lasten vallen de kostenposten duurzame gebruiksgoederen, overige gebruiks- en verbruiksgoederen en energie. Hier is ook opgenomen de 60.000 euro van de extra kosten voor het optimaliseren van de WKO-installatie.

Kapitaalslasten
De kapitaalslasten betreffen de afschrijvingskosten van het pand Tiel voor de periode waarin het pand was verhuurd aan waterschap Rivierenland.

Overige gebruiks- en verbruiksgoederen
De overige indirecte lasten zijn de ozb-belastingen 2023 en 2024 van de gemeente Houten. Deze zijn in 2025 opgelegd. De overige diensten derden zijn de kosten voor Tiel tijdens de verhuur en de makelaarskosten voor de begeleiding van de verkoop.

BATEN

Bijdrage deelnemers
Onder deze post zijn de bedragen van de bijdragen verantwoord van de deelnemende waterschappen en hoogheemraadschappen. Deze bedragen worden door middel van een voorschot in rekening gebracht.

Mutatie bestemmingsreserve
De verkoop van het bedrijfspand in Tiel heeft geleid tot een boekwinst van 107k euro. De verhuur van het pand heeft een opbrengst van 135k euro opgeleverd.

Mutatie bestemmingsreserve
Door het algemeen bestuur is besloten dat er in 2021 een bestemmingsreserve gevormd zal worden ten behoeve van de frictiekosten die het gevolg zijn van de centralisatie van AQUON.

AQUON heeft begin 2026 een separaat document opgesteld ten behoeve van de afronding van de centralisatie. Hierin is een uiteenzetting opgenomen met de verwachte benodigde middelen uit de bestemmingsreserve in de komende jaren.

7. RECHTMATIGHEIDSVERANTWOORDING

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het Dagelijks Bestuur toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door het algemeen bestuur vastgestelde kaders zoals de begroting en verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door het Algemeen Bestuur op 2 december vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door het Algemeen Bestuur bepaald en bedraagt 2% van de totale lasten exclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 849.117.
De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2025.

Bevindingen
Het dagelijks bestuur stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen 1,0 miljoen euro bedraagt. Dit is hoger dan de daarvoor gestelde grens van € 849.117. Van de niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties is volgens het dagelijks bestuur overigens het totale bedrag van 1,0 miljoen euro acceptabel op basis van door het Algemeen Bestuur vastgestelde afspraken in verordening 108.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

OMSCHRIJVING		x € 1.000
Begrotingscriterium		
1	**Overschrijding lasten programma's**	
1a	Programma laboratorium	1.027
1b	Overschrijding investeringskredieten	
2	**Ongeautoriseerde reservemutaties**	
3	**Overschrijding van baten en/ of onderschrijding van lasten, investeringen en baten**	
Totaal begrotingsonrechtmatigheden (1 t/m 3)		**1.027**
Voorwaardencriterium		
4	**Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed**	-
M&O Criterium		
5	**Geen bevindingen**	-
Totaal onrechtmatigheden (1 t/m 5)		
Waarvan acceptabel		**1.027**
Waarvan niet acceptabel		

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de verordeningen aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het dagelijks bestuur ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Conclusie
Het Dagelijks Bestuur concludeert dat de financiële rechtmatigheid over het verslagjaar 2025 voldoende is geborgd. De geconstateerde onrechtmatigheden overschrijden de vastgestelde meldgrens, maar worden in lijn met de regelgeving als acceptabel beschouwd en leiden daarom niet tot een aangepast rechtmatigheidsoordeel.

8. GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

OVERIGE GEGEVENS

9. BESLUIT TOT RESULTAATBESTEMMING 2025 EN VASTSTELLING VAN DE JAARREKENING

VOORSTEL TOT RESULTAATBESTEMMING

In de statuten van de GR AQUON is een artikel opgenomen omtrent de kostentoerekening.

Artikel 36 Kostentoerekening:

1. Het algemeen bestuur stelt, als onderdeel van de begroting, jaarlijks de uitgangspunten voor de toerekening van de kosten aan de producten vast.
2. De bijdrage, bedoeld in het eerste lid, is opgebouwd uit:
   a. laboratorium gerelateerde kosten;
   b. eigenaarskosten
3. De laboratorium gerelateerde kosten bestaan voor:
   a. 75 procent uit vaste kosten. Deze kosten worden, in de verhouding van het individueel voortschrijdend gerealiseerde driejaarsgemiddelde productieaantal ten opzichte van de totale productie in het desbetreffende tijdvak, verrekend. De gerealiseerde productieaantallen worden overgenomen uit de meest actuele vastgestelde jaarstukken; en
   b. 25 procent uit variabele kosten. Deze kosten worden, in de verhouding van de individuele werkelijke jaarproductie ten opzichte van de werkelijke totale productie in het desbetreffende jaar, verrekend.
   c. De som van de kostentoerekening zoals vermeld in de leden 3a en 3b van dit artikel vormt de definitieve bijdrage van een deelnemer voor laboratorium gerelateerde kosten.
4. De bijdrage, bedoeld in het derde lid, is terug te leiden naar een prijsstelling voor producten en diensten.
5. De eigenaarskosten hebben betrekking op de kosten die gemaakt worden om AQUON een duurzame gezonde basis te geven en te doen behouden. Deze kosten worden op een gelijke wijze verrekend als vermeld in lid 3.a. van dit artikel.
6. Het algemeen bestuur bepaalt de hoogte van de eigenaarskosten.
7. Het algemeen bestuur brengt voorafgaand aan ieder kwartaal een voorschot in rekening bij de deelnemers.
8. Het voorschot, bedoeld in het voorgaande lid, is gebaseerd op de programmabegroting van het betreffende jaar.
9. De afrekening van de bijdrage vindt jaarlijks plaats bij de vaststelling van de jaarrekening.

De jaarrekening 2025 wordt na een algehele afrekening met de opdrachtgevers afgesloten met een bedrijfsresultaat van nihil. De totale kosten uit de programmabegroting worden verrekend met de hoogheemraadschappen en waterschappen volgens het besluit van het Algemeen Bestuur d.d. 10 november 2016.

JAARSTUKKEN AQUON

2025

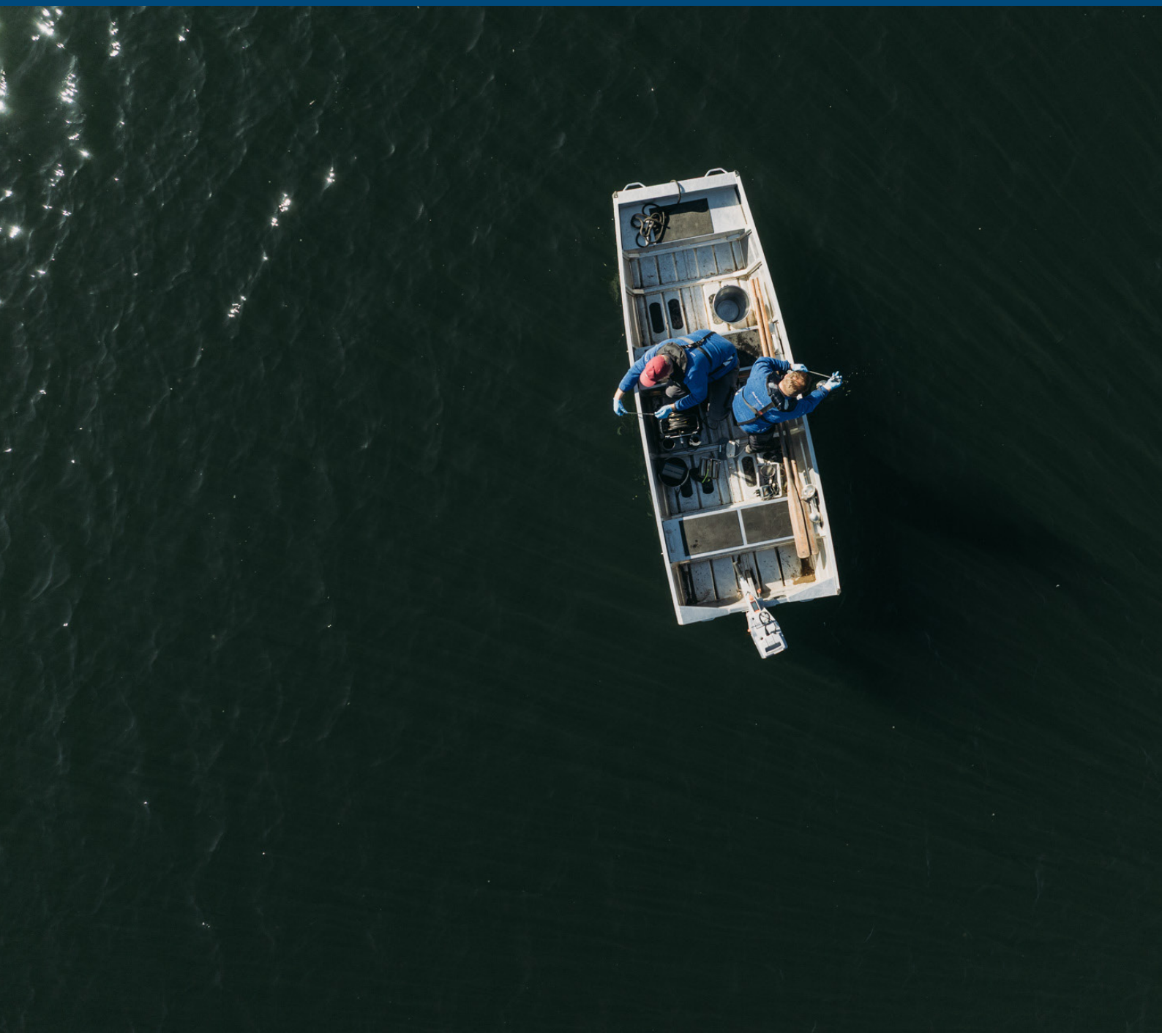
maart 2026

Wateronderzoek en advies

Wateronderzoek en advies

PROGRAMMABEGROTING 2027

BEGROTING 2027 EN MEERJARENRAMING 2028-2031

Datum rapportage: 20 maart 2026
Versie: 3.0
Opgesteld door: Michel van den Hoek,
Chantal van Heuven

WIJ ZIJN AQUON

AQUON is de ideale partner voor watergerelateerd onderzoek en advies. We zijn een innovatieve fullservice partner voor negen waterschappen en hoogheemraadschappen in Midden- en Zuid-Nederland. Ook gemeenten, overheid en bedrijven schakelen ons steeds vaker in voor professioneel wateronderzoek, deskundige voorlichting en betrouwbaar advies. Ons onderzoek geeft inzicht in de waterkwaliteit en vormt daarmee de basis voor gezond en duurzaam waterbeheer.

KERNWAARDEN

Water is belangrijk voor iedereen. Voor leven, gezondheid en recreatie. Wij dragen hieraan bij vanuit onze kernwaarden: Samen, verantwoordelijk en professioneel.

MISSIE

AQUON realiseert gedegen inzicht in waterkwaliteit. Hiermee dragen wij als geïntegreerd ketenpartner van de waterschappen bij aan een gezond en duurzaam watersysteem. Samen werken we aan een gezond leefgebied voor flora en fauna, veilig zwemwater en schoon oppervlaktewater voor mens en dier. Want goed water is goed leven.

VISIE

AQUON is net als water altijd in beweging. Een heldere organisatie, met kennis en innovatie als drijvende kracht. Als expert op het gebied van wateronderzoek leveren wij kwalitatief uitstekende data en verstrekken we informatie die noodzakelijk is voor degelijk waterbeheer door de waterschappen. Nu en in de toekomst.
Om expert te blijven op het gebied van wateronderzoek, geven we prioriteit aan kennisbehoud, samenwerking en innovatie. Hiervoor zoeken we verbinding met de waterschappen en andere deskundige partijen.
Werken bij AQUON betekent flexibiliteit, deskundigheid en verantwoordelijkheid. AQUON biedt haar medewerkers een inspirerende omgeving met ruimte om professioneel te werken en hun talent optimaal te ontwikkelen.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting van directie en bestuur			**4**
1	**Inleiding**		**5**
	1.1	Tijdspad en activiteiten	5
	1.2	Leeswijzer begroting 2027	5
2	**AQUON & haar waterschappen**		**7**
	2.1	Missie & visie AQUON	7
	2.2	Algemene ontwikkelingen in de omgeving	7
	2.3	Algemene ontwikkelingen AQUON-organisatie	9
3	**Ontwikkelingen in het jaar 2027**		**11**
	3.1	Focus op heden en toekomst	11
	3.2	Planning & control cyclus	**12**
4	**Begroting in één oogopslag**		**13**
5	**Meetvraag productie 2027-2031**		**14**
	5.1	Meetvraag 2027	14
	5.2	Meetvraag 2027-2031	15
	5.3	Effect van de productieverwachtingen	16
6	**Paragrafen**		**17**
	6.1	Uiteenzetting van de financiële positie	17
	6.2	Paragraaf assetmanagement	19
	6.3	Paragraaf bedrijfsvoering	19
	6.4	Paragraaf verbonden partijen	20
	6.5	Wet normering topinkomens	20
7	**Financiële begroting AQUON**		**21**
	7.1	Inleiding	21
	7.2	Gehanteerde uitgangspunten en normen	21
	7.3	Begroting 2027 voor programma 1: laboratorium	22
	7.4	Toelichting op de begroting 2027 laboratorium activiteiten	23
	7.5	Financiële begroting 2027 voor programma 2: eigenaren gr aquon	25
	7.6	Toelichting op de begroting 2027 eigenaren gr AQUON	26
	7.7	Meerjaren exploitatieraming	27
	7.8	Voorgenomen investeringen	28
	7.9	Geprognosticeerde balans	28
8	**Kostentoerekening en bijdrageregeling**		**29**
	8.1	Jaarlijkse exploitatiekosten laboratorium (programma 1)	29
	8.2	Kosten eigenaren (programma 2)	29
9	**Risicomanagement**		**30**
Bijlagen:			**34**
Bijlage I: Bijdrageregeling en kostenverdeling			35

SAMENVATTING VAN DIRECTIE EN BESTUUR

Voor u ligt de programmabegroting 2027 van AQUON, inclusief meerjarenraming 2028 – 2031.

TERUGBLIK 2025

2025 was het eerste volledige boekjaar, dat AQUON vanuit Houten opereerde. Vorig jaar meldden wij u al dat de nieuwbouw binnen projectbegroting en tijdsplanning was gerealiseerd. Nu kunnen wij u ook melden dat de gerealiseerde bedrijfsefficiency ter financiering van de nieuwbouw ongeveer twee keer zo groot is als de gestelde 5%. Daarmee beschouwen wij de nieuwbouw als afgerond.

ACTUEEL 2026

In 2026 bereiden wij de voorziene toetreding van Waterschap Limburg tot de Gemeenschappelijke Regeling AQUON voor. De governance-inrichting wordt verstevigd op het gebied van informatieveiligheid, kwaliteit en communicatie. De meetvraag lijkt boven de waterschapsopgave uit de programmabegroting 2025 uit te komen. Ons valt op dat een aantal waterschappen extra inspanningen levert om KRW doelstellingen zo veel mogelijk te halen. En wij treffen voorbereidingen voor de implementatie van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater in 2028. De vernieuwingen en innovaties worden gefinancierd vanuit programma Laboratorium van AQUON.

BEGROTING 2027 EN MEERJARENRAMING 2028-2031

De strategie 2020 – 2030 is halverwege de periode zowel ambtelijk en bestuurlijk geëvalueerd. Voor 2027 is deze succesvolle strategie van groei, innovatie, efficiency en ketenregie vertaald naar de begroting 2027. De waterschappen verwachten na 2028 een geleidelijke afname van de werkomvang na een laatste groeispurt in het kader van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. De weerslag hiervan vindt u in de meerjarenbegroting.

In 2026 zullen wij ons oriënteren op de aannames achter de lange termijn voorspellingen van de waterschappen voor de werkomvang van AQUON. Op grond hiervan zullen langere termijn keuzes bepaald worden, die daarmee samenhangen voor de organisatorische inrichting van AQUON.

De (technisch) voorzitter

P.H.W.M. Daverveldt

De directeur

J.K. Bouma

1 INLEIDING

Deze programmabegroting 2027 geeft planvorming en een financiële uitwerking van de programma's van AQUON weer. De kaders voor het programmajaar 2027 zijn vastgelegd in de Kaderbrief 2027, die in de vergadering van het Algemeen Bestuur van 2 december 2025 werd besproken en vastgesteld.

Wat verstaat AQUON onder:
Programmabegroting 2027:
De programmabegroting 2027 bevat de begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2031

Begroting 2027:
De begroting 2027 geeft de financiële verwachtingen van het boekjaar 2027 weer. Deze begroting is opgedeeld in twee programma's: het programma laboratorium en het programma eigenaren.

Meerjarenraming 2028-2031:
De meerjarenraming 2028-2031 is een overzicht van de financiële middelen voor de langere termijn.

1.1 TIJDSPAD EN ACTIVITEITEN

De begrotingsbehandeling 2027 loopt volgens een bekend tijdspad en is weergegeven in onderstaande tabel:

BESTUURLIJKE PLANNING	
Behandeling concept programmabegroting 2027 in controllersoverleg	februari 2026
Behandeling concept programmabegroting 2027 in platform eigenaren en het Dagelijks Bestuur	maart 2026
Zienswijzeperiode waterschappen	april-juni 2026
Ontwerpbegroting en reactienota in adviesorgaan platform eigenaren en het Dagelijks Bestuur	juni 2026
Vaststellen door het Algemeen Bestuur	29 juni 2026

1.2 LEESWIJZER BEGROTING 2027

Gelijk aan het begrotingsjaar 2026 heeft AQUON haar begroting voor 2027 in twee programma's ondergebracht, te weten het laboratoriumdeel en het eigenaarsdeel.

Het programmaonderdeel, 'Laboratorium AQUON', omvat de AQUON-hoofdprocessen. Hierin zijn de reguliere laboratoriumactiviteiten opgenomen. De kostenstructuur is een afgeleide van de werkprocessen van AQUON.

Het programmaonderdeel, Eigenaar GR AQUON, omvat de kosten die samenhangen met specifieke kosten, die AQUON maakt omdat zij onderdeel is van waterschappen en die niet eenduidig gerelateerd zijn aan de laboratorium-activiteiten. Op dit moment betreffen dit alleen kosten gerelateerd aan de nieuwbouw in en centralisatie van AQUON naar Houten. Daarmee kan het programma ook in de toekomst behouden worden, indien AQUON daar goede redenen voor heeft.

Het eigenaarsdeel heeft een tijdelijk karakter. In het kader van transparantie is ervoor gekozen dit programma te blijven opnemen zolang de financiële afwikkeling nog loopt. De deelnemers hebben in de jaren 2021 tot en met 2025 de bijdragen conform businesscase centralisatie geleverd, en er is conform afspraak een bestemmingsreserve gevormd voor de financiële afwikkeling in de toekomst. Vanaf het begrotingsjaar 2026 worden de uitgaven gedekt uit de bestemmingsreserve en wordt geen bijdrage meer ontvangen van de deelnemers.

In de hoofdstukken 2 en 3 wordt een toelichting gegeven op de verwachte ontwikkelingen in de omgeving en bij AQUON. In hoofdstuk 4 wordt een samenvatting van de begroting in één oogopslag gegeven. Vervolgens wordt in hoofdstuk 5 de ontwikkeling van de meetvraag van de afgelopen jaren en de meerjarenverwachting beschreven. In hoofdstuk 6 zijn de verplichte paragrafen opgenomen. In hoofdstuk 7 wordt de financiële begroting van AQUON in detail uiteengezet en toegelicht, waarna de kostentoerekening en bijdrageregeling aan de waterschappen in hoofdstuk 8 worden weergegeven. Tenslotte volgt in hoofdstuk 9 een uiteenzetting van de onderkende risico's en bijbehorende beheersingsmaatregelen.

In bijlage I is de berekening van de bijdrageregeling per waterschap voor de jaren 2027 tot en met 2031 opgenomen.

2 AQUON & HAAR WATERSCHAPPEN

AQUON heeft op 7 november 2019 de strategienota 2020-2030 opgesteld. Deze strategie is opgenomen in het rapport 'Strategie 2020-2030 & businesscase Centralisatie AQUON, versie 1.1'. Uitgangspunten in deze strategie zijn de missie en visie van AQUON enerzijds en relevante omgevingsontwikkelingen anderzijds. Naast inspelen op deze ontwikkelingen ligt de focus voor AQUON op het borgen van de behaalde resultaten uit het verleden en het verhogen van de klantgerichtheid. Op basis van de strategie 2020-2030 kan AQUON invulling geven aan het takenpakket zoals verwoord is in de GR AQUON.

2.1 MISSIE & VISIE AQUON

AQUON realiseert inzicht in waterkwaliteit. Hiermee draagt AQUON, als geïntegreerd ketenpartner van de waterschappen, bij aan een gezond en duurzaam watersysteem. Samen werken we aan een gezond leefgebied voor flora en fauna, veilig zwemwater en schoon oppervlaktewater voor mens en dier. Want goed water is goed leven. AQUON is net als water altijd in beweging. Een heldere organisatie, met kennis en innovatie als drijvende kracht. Als expert op het gebied van wateronderzoek levert AQUON kwalitatief uitstekende data en verstrekt zij de informatie die noodzakelijk is voor duurzaam waterbeheer door de waterschappen. Nu en in de toekomst.
Om expert te blijven op het gebied van wateronderzoek geeft AQUON prioriteit aan kennisontwikkeling, kennisbehoud, samenwerking en innovatie. Hiervoor investeert AQUON in de ontwikkeling van haar medewerkers en processen en zoekt AQUON actief de verbinding met de waterschappen en andere deskundige partijen.

Werken bij AQUON betekent flexibiliteit, deskundigheid en verantwoordelijkheid. AQUON biedt haar medewerkers een inspirerende omgeving met ruimte om professioneel te werken en hun talent optimaal te ontwikkelen.

2.2 ALGEMENE ONTWIKKELINGEN IN DE OMGEVING

De omgevingsontwikkelingen zijn een belangrijk uitgangspunt voor de tienjaarsstrategie van AQUON. De toenemende aandacht (maatschappelijk, politiek en vanuit de media) voor natuur, milieu en biodiversiteit maakt dat er meer inzicht in de waterkwaliteit wordt gevraagd en dat er steeds hogere eisen aan de kwaliteit van analyseresultaten worden gesteld. De ontwikkelingen waarvan AQUON verwacht dat zij de grootste invloed hebben op de meetvraag, blijven de toename van en onderzoek naar milieuvreemde stoffen, klimaatverandering, de wetgeving (en normering) en de innovaties.

De behoefte aan informatie uit het riool- en zuiveringswater in verband met volksgezondheid leiden tot (nationale) samenwerkingsmogelijkheden en bieden kansen in het kader van de nationale rioolwater-surveillance (NRS). De positie van de zuiveringen in de afvalwaterketen is een onmisbare schakel bij dergelijke vraagstukken. De COVID-bemonsteringen zijn sinds begin 2024 ingezet op een 'waakvlam'-niveau om te kunnen opschalen als dat nodig is. Vanaf 2024 is de Nationale Rioolwater Surveillance (NRS) gestart als opvolger van de COVID- bemonsteringen. Het is nog onduidelijk of de voorgenomen bezuinigingen op de pandemische paraatheid voor de komende jaren worden doorgezet.

Bij het RIVM lopen diverse onderzoekprogramma's in het kader van pandemische paraatheid, waarbij de waterlaboratoria in de uitvoering een belangrijke rol vervullen. De verwachting is dat in 2027 op advies van het RIVM het aantal bemonsteringen verder wordt verlaagd van 1,4 bemonsteringen per RWZI per week naar 1 bemonstering per week op ongeveer de helft van het aantal RWZI's (gemiddeld 0,5 bemonsteringen per RWZI per week).

De Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater (ERSA) zal medio 2027 zijn vastgelegd in Nederlandse wetgeving, die dan in 2028 in werking treedt. Deze wetgeving heeft als doel om de gezondheid van mens, dier en milieu te beschermen, de kwaliteit van afvalwater te verhogen en het water efficiënter te behandelen. De omvang van deze ontwikkeling zal significant zijn, maar wordt in absolute termen pas in 2028 concreet. AQUON anticipeert op deze ontwikkeling door samen met haar waterschappen de omvang van de monitoring in dit kader vast te stellen en door te bepalen welke extra complexe analyses en aanvullende monitoring benodigd zullen zijn. Zo is reeds ingezet op het ontwikkelen van een monstername en analysemethode voor microplastics. In de meerjaren verwachting is de verwachte meetvraag als gevolg van ERSA vanaf 2028 meegenomen in de meetvraag en het kostenpatroon.

Daarnaast zijn er ontwikkelingen (politiek debat en media-aandacht) die meer kwalitatief zijn te beschouwen of pas invloed hebben als ze optreden (milieu-incidenten en calamiteiten). Daarnaast vinden in 2027 de waterschapsverkiezingen plaats. AQUON begrijpt de rol die de waterschappen spelen in het publieke debat over duurzaamheid, natuur en milieu en welke rol AQUON heeft in het adviseren en van informatie voorzien van de waterschappen. In een wereld waarin steeds meer aandacht is voor natuur en milieu en milieu-incidenten steeds prominenter worden uitgemeten, is het van belang dat onderzoeksresultaten door AQUON volledig, betrouwbaar en tijdig worden opgeleverd. De veranderingen in het politieke speelveld (landelijk en op waterschapsniveau) maakt een aantal ontwikkelingen echter ook onzeker, zoals bijvoorbeeld (landelijke) bezuinigingen op pandemische paraatheid en de wijze waarop waterschappen anticiperen op KRW maatregelen na 2027 (omdat de KRW doelstellingen in 2027 niet zullen zijn gehaald).

In het kader van het einde van de huidige KRW periode (2027) is naar voren gekomen dat de verwachte resultaten uitblijven. Belangrijke vaststelling is dat het niet eenvoudig is om verantwoording af te leggen over de bereikte resultaten van de gedane inspanningen. Naast de toestandsmeting (beleidsmonitoring) is er nu door de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) een Ecologisch Beoordelingssysteem Oppervlaktewater (EBEO 2.0) ontwikkeld. Het beoordelingssysteem omvat naast een toestandsmeting (nul-meting) ook diagnostische monitoring en effectmonitoring. Hiermee wordt meer inzicht gekregen in de oorzaken en knelpunten en kunnen de waterschappen gerichter maatregelen nemen en beheer aanpassen om tot een betere waterkwaliteit te komen. Het meten van het effect biedt daarna een betere basis voor verantwoording.

Door verdere ontwikkeling en uitbreiding van de knelpuntenanalyse wordt meer inzicht verkregen en ontstaat een beter handelingsperspectief. De huidige KRW periode loopt 2027 af. Afhankelijk van de aanpassingen in een vervolg kan ook de monitoring vraag veranderen. Bij de ontwikkeling van het EBEO wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de monitoring voor de KRW zodat alle monitoringsgegevens optimaal gebruikt worden.

Het herstel van de ecologische kwaliteit vordert onvoldoende. Er wordt steeds meer bekend over de schadelijke impact van stoffen in het oppervlaktewater. Belangrijk is ook dat er heel veel schadelijke stoffen in het watersysteem komen en slechts een deel ervan gemeten wordt. Er is weinig bekend over het stapeleffect van de stoffen gezamenlijk en veel stoffen zijn al bij zeer lage concentraties schadelijk/toxisch. AQUON ziet de volgende ontwikkelingen in de komende jaren:

- Het meten van Lage waarden van toxische stoffen zal waarschijnlijk toenemen en er zullen stoffen bijkomen
- Bioassays om het effect van toxische stoffen op het biologisch leven te bepalen zullen wellicht toenemen. Nu worden deze nog beperkt gebruikt.
- De verwachting is dat het kunnen meten van toxines in een zekere vorm opgenomen gaat worden in het zwemwaterprotocol van 2027. De ILOW laboratoria hebben hier reeds op geanticipeerd en hebben (bijna allemaal) een dergelijke directe toxine meting voor zwemwater beschikbaar.

Samen met onderzoeksinstituten en de praktijk van de monitoring (ILOW) zal er de komende jaren verder gewerkt worden aan methodes die inzicht geven op de vragen m.b.t. toxiciteit.

AQUON opereert als kennis- en netwerkorganisatie om inzicht te geven in de waterkwaliteit. De kennis en capaciteit op het gebied van het waterkwaliteit zit bij een diversiteit aan organisaties, zoals (rijks) instituten, universiteiten, waterschappen, collega waterschapslaboratoria en (commerciële) marktpartijen. Kennisontwikkeling en research & development vindt op vele plaatsen en in diverse samenwerkingsverbanden plaats. AQUON voegt bij onderzoeken samen met deze instellingen de praktijkervaring en productie expertise toe binnen de onderzoeksprogrammering.

Waterschap Limburg heeft op basis van de door AQUON ontwikkelde toetredingsstrategie eind 2025 het besluit genomen om per 1 januari 2027 te willen toetreden tot de GR AQUON. In deze programmabegroting is uitgegaan van 9 deelnemers. De toetreding van Limburg is verwerkt in een addendum. Dit is de basis voor de begrotingswijziging na toetreding van Limburg in januari 2027. Ook waterschap Scheldestromen is de wens voor toetreding tot de GR AQUON aan het onderzoeken. Het proces is erop gericht om toetreding per 1 januari 2029 mogelijk te maken.

2.3 ALGEMENE ONTWIKKELINGEN AQUON ORGANISATIE

AQUON is geaccrediteerd, wat betekent dat de resultaten voldoen aan alle wettelijke eisen en kwaliteit en gegarandeerd betrouwbaar zijn. Op deze manier is AQUON in staat om onderzoeksresultaten volledig, betrouwbaar en tijdig te kunnen leveren. Daarnaast heeft AQUON als enige waterlaboratorium een calamiteitendienst. Dit betekent dat het laboratorium voor specifieke calamiteiten analyses 24/7 kan worden geopend, dus ook in het weekend en buiten reguliere (kantoor)uren.

Innovatie

AQUON omarmt de kansen die innovatie biedt. Inzicht in en beheersing van de waterkwaliteit vergen, vooral in het licht van de toenemende hoeveelheid milieuvreemde stoffen, steeds meer en betere gegevens. AQUON heeft in afstemming met de waterschappen een verandering in de focus aangebracht op de verwachte innovaties. Sinds begin 2024 is de focus van de ontwikkelingen gericht op de bijzondere monitoring zoals bijvoorbeeld Zeer Zorgwekkende Stoffen, toxische stoffen, Passive Sampling en analyses met lage Rapportage Grenzen. Daarnaast blijven de andere twee hoofdlijnen eDNA/qPCR onderzoek (sinds 2022 opgenomen in de standaard dienstverlening van AQUON) en (big) data. De digitale transformatie (data, databeheer en datamanagement) krijgt in samenspraak met de waterschappen meer en meer vorm, waarbij de (digitale) ketenprocessen steeds meer en beter op elkaar worden afgestemd.

Verder wordt in goede afstemming met de waterschappen ingezet op andere innovatieve ontwikkelingen op het gebied van bioassays, microverontreinigingen (waaronder ook microplastics) en meer effectgericht onderzoek. Het door ontwikkelen van deze innovatieve ontwikkelingen tot reguliere dienstverlening en het implementeren in de werkprocessen vraagt aandacht en tijd, mede ook omdat de ontwikkelingen zich verder zullen verdiepen en verbreden.

AQUON financiert haar innovaties binnen het programma laboratorium vanuit de operationele processen. Dit is reeds jaren zeer succesvol gebleken, en zorgt voor een hoog niveau van innovatie en vernieuwing.

Capaciteit

Op basis van de vastgestelde ‘Make, Buy, Ally’ - strategie (2019 en herijkt in 2022) maakt AQUON keuzes om een deel van het werk zelf te doen, zowel op basis van bedrijfseconomische afwegingen als op basis van kennisbehoud en -ontwikkeling. AQUON beschikt over kennis en vaktechnisch inzicht om zodoende te beoordelen of de geleverde producten en diensten bij uitbesteding voldoen aan de gewenste kwaliteit.

Personeel

AQUON staat voor een groei in meerdere afdelingen van de organisatie, met name bij de afdeling Chemie. Dit zal leiden tot meer werving, onboarding, casemanagement en adviesvragen. Om de groeiende afdelingen goed te kunnen blijven ondersteunen, moet ook de ondersteunende bedrijfsvoering meegroeien. De organisatie heeft stevige ambities zoals het versterken van het leiderschap en het behalen van het ISO 27001 certificaat Informatiebeveiliging. Groei van de organisatie vraagt ook het blijvend investeren in onze kwaliteit. Deze ambities vragen extra capaciteit én kennis van de ondersteunende bedrijfsvoering, met name bij de disciplines HR en ICT. team meegroeien. Tegelijkertijd heeft de organisatie stevige ambities op HR-gebied: het versterken van het leiderschap, het professionaliseren van de ondersteuning als strategische HR projecten vertragen. Door te investeren in de groei van het HR team blijft AQUON in staat haar ontwikkeling duurzaam te ondersteunen en in te spelen op een veranderende toekomst.

Ontwikkeling kennis

AQUON zet actief in op de ontwikkeling van haar organisatie en medewerkers. Hiermee verzekert AQUON dat voor elke proces de kennis in huis aanwezig is om als professioneel ketenpartner én als opdrachtgever te kunnen functioneren. Om up-to-date te blijven zoekt AQUON de samenwerking met deelnemende waterschappen en externe partijen zoals kennisinstituten en/of marktpartijen. Ook participeert AQUON in nationale subsidie- en innovatieprojecten om zo bij te dragen aan de (eigen) kennisontwikkeling en kennisbehoud.

Informatieveiligheid

Binnen AQUON is aandacht voor informatieveiligheid een continu proces. AQUON heeft structureel de nodige veiligheidsvoorzieningen gerealiseerd om de continuïteit en veiligheid te waarborgen. AQUON is in 2024 het proces gestart om tot een certificeerbaar ISMS (conform ISO 27001) te komen, waarbij het doel is om eind 2026 conform ISO 27001 gecertificeerd te zijn. Op deze manier hebben alle beveiligingsmaatregelen eind 2027 het minimale BIO-Basisbeveiligheidsniveau (BBN). De vervolgstap is om vanaf 2028 informatiebeveiliging pro-actief en risico-gebaseerd aan te kunnen pakken, zodat de beschikbaarheid en integriteit van onze informatie gegarandeerd is.

Herijking Producten Diensten Catalogus (PDC)

De herijking van de PDC heeft plaatsgevonden in 2024 en 2025 en leidt conform de uitgangspunten en besluiten in de diverse gremia in 2025 per 1-1-2027 tot aanpassingen in het aantal verkooppunten bij hydrobiologische analyses (verhoging) en enkele chemische analyses (verlaging). De totale omvang van de meetvraag per waterschap zal door deze aanpassingen nauwelijks beïnvloed worden, maar binnen een waterschap wel kunnen leiden tot een (kleine) verschuiving tussen disciplines.

3 ONTWIKKELINGEN IN HET JAAR 2027

3.1 FOCUS OP HEDEN EN TOEKOMST

AQUON levert een essentiële bijdrage door inzicht te verschaffen in de waterkwaliteit. De noodzaak voor verdergaande ketensamenwerking van de waterschappen en AQUON vormde de basis voor AQUON2.0. Dit heeft geresulteerd in een aantal ambities die de waterschappen hebben vastgelegd in de Gemeenschappelijke Regeling AQUON en het formuleren van een heldere missie en visie van AQUON. De ervaringen uit recente jaren en de externe ontwikkelingen leidden vervolgens tot een aangescherpte focus:

Innovatie

Bij innovatie kijkt AQUON naar de optimalisatie van alle processen en investeert AQUON in nieuwe technologie en kennis. Door het verbreden, verdiepen en verbeteren van de AQUON inwinnings- en laboratoriumprocessen kan beschikbare data optimaal worden opgeslagen en uitgewisseld. Een eenmalige opslag van data voor meervoudig gebruik is daarbij het uitgangspunt. De digitale transformatie is de leidraad voor de komende jaren om daar invulling aan te geven. AQUON zal hierbij nauw aansluiten bij de ontwikkelingen en de concrete wensen van haar partners zodat hiermee in de keten optimaal voordeel kan worden behaald. Bijzondere monitoring (zie ook hoofdstuk 2) en (big) data zijn daarbij de hoofdlijnen, maar ook nieuwe ontwikkelingen op het gebied van toxiteitsmetingen, bioassays, microverontreinigingen (waaronder ook microplastics) en meer effectgericht en diagnostisch onderzoek spelen daarbij een rol.

Performance

AQUON wil het huidige hoge kwaliteitsniveau van de monitoring van waterkwaliteit handhaven en daarbij voortzetten van de ontwikkelingen op de bestaande dienstverlening en het verstevigen van de unieke positie van AQUON als inwinner van data. Sensormonitoring en het gebruik van DNA-technologie (eDNA/ qPCR) maken inmiddels onderdeel uit van de dienstverlening.

AQUON en haar medewerkers

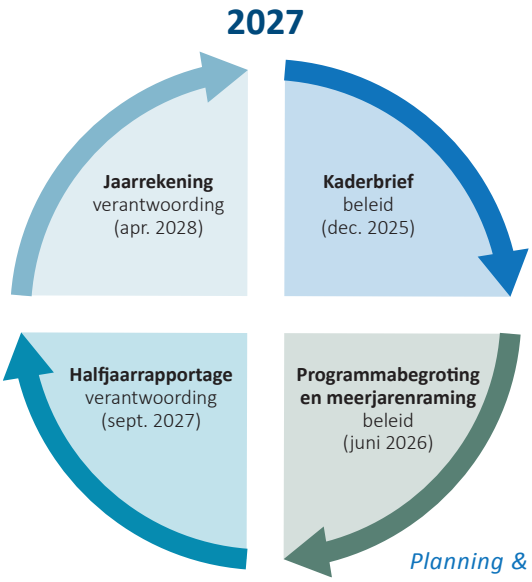
De medewerkers zijn de kracht van AQUON. AQUON streeft ernaar om te komen tot een sterke formatie van medewerkers door hen de kans te geven hun talenten te ontwikkelen. De ontwikkeling van medewerkers betekent ontegenzeggelijk ook de ontwikkeling van AQUON als organisatie. De sterke betrokkenheid van medewerkers en hun wens om bij AQUON te werken verdienen waardering. Daarbij speelt de ontwikkeling van de interne cultuur een belangrijke rol.

Samenwerking

Als (keten)partner wil AQUON de samenwerking en verbinding met deelnemende waterschappen blijvend verdiepen en hierbij intensief afstemmen over het opzetten van nieuwe analysepakketten. AQUON wil in de rol van regievoerder een gelijkmatige planning van de opdrachten realiseren om stappen te kunnen zetten op het gebied van efficiency bij zowel AQUON als bij haar deelnemende waterschappen.

3.2 PLANNING & CONTROL CYCLUS

In de Planning & Control cyclus (P&C cyclus) wordt inhoud gegeven aan het proces van richting geven en op koers houden van de organisatie. Door middel van deze documentatie geven we vorm aan de programma's en bewaken we de voortgang. De Planning & Control cyclus ziet er als volgt uit:

Planning & control cyclus.

Conform de presentatie van de jaarcijfers in de afgegeven jaarrekeningen kent AQUON een adequate beheersing van haar financiële middelen en geven de cijfers een getrouw beeld van de werkelijkheid. In deze programmabegroting wordt een verwachting weergegeven van de ontwikkeling in het jaar 2027. Aangezien AQUON zich volop ontwikkelt, is het mogelijk dat gedurende het jaar 2026 AQUON zich door nieuwe inzichten en/of omgevingsfactoren dient aan te passen. Mocht er aanleiding zijn op basis van een veranderde omgeving de programmabegroting aan te passen, dan zal AQUON dit door middel van een begrotingswijziging kenbaar maken bij het Algemeen Bestuur.

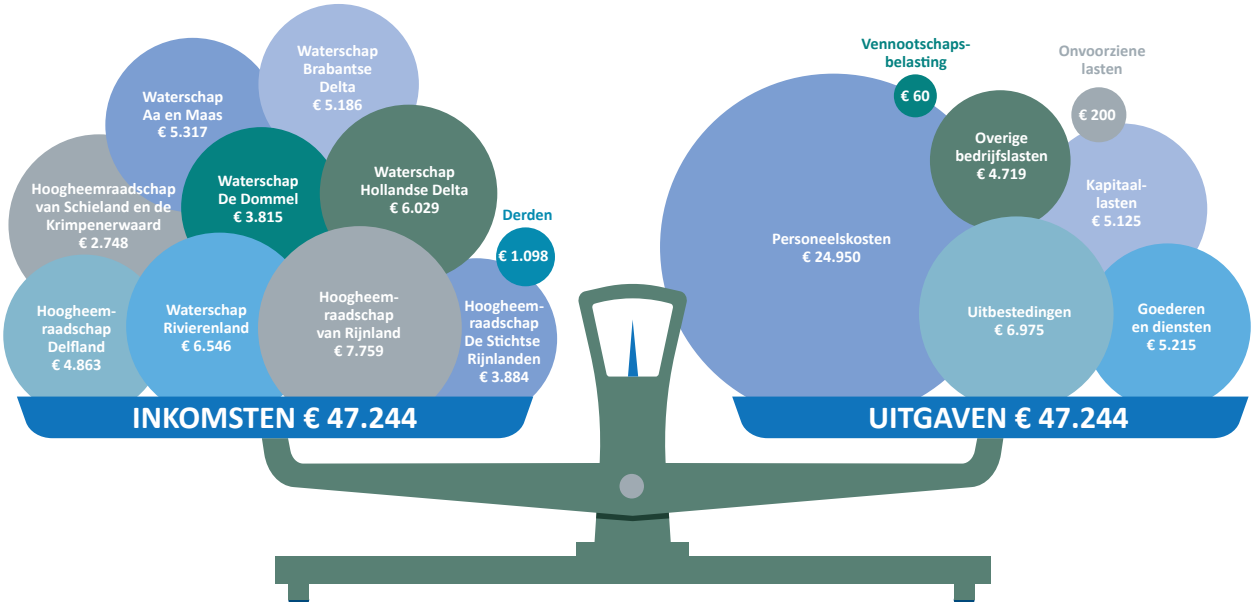
De toetreding van Waterschap Limburg gaat een aanzienlijke impact hebben op de begroting. Deze impact is in het addendum 'Wijziging programmabegroting 2027' uitgewerkt. Deze gewijzigde programmabegroting 2027 wordt tegelijk met het verzoek tot toetreding voor zienswijzen in routing gebracht bij de waterschappen, zodat zodra eind 2026 het positieve besluit tot toetreding van Waterschap Limburg is genomen, begin 2027 ook een besluit door het Algemeen Bestuur (dan met 10 deelnemers) kan worden genomen over deze begrotingswijziging.

Op basis van de P&C cyclus stuurt AQUON met name op enkele prestatie-indicatoren, productieoutput en acceptabele kosten. Dit vraagt een goede beoordeling van de resultaten om zo aan te kunnen geven waar bijsturingsmogelijkheden aanwezig zijn. Dit geeft het management een stuur, een houvast om haar dienstverlening te kunnen uitvoeren. Het Laboratorium Informatie Management Systeem (LIMS), de urenverantwoording en het financiële systeem leveren rapportages, maandelijks worden deze op bedrijfsvoering niveau met het management doorgesproken en periodiek worden de resultaten tussen de directie en de betreffende manager in het P&C gesprek besproken.

Sturing wordt door het management mede vormgegeven door het realiseren van de productievraag van de deelnemende waterschappen op basis van het beschikbare budget. In 2027 worden het platform Eigenaren en het Algemeen Bestuur met het halfjaarrapport geïnformeerd over de ontwikkelingen zodat tijdige bijsturing deels mogelijk wordt gemaakt.

4 BEGROTING IN ÉÉN OOGOPSLAG

4.1 INKOMSTEN EN UITGAVEN IN 2027

Afbeelding 2: Begroting in één oogopslag (bedragen x €1.000).

4.2 FINANCIËLE INFORMATIE 2025-2031 OP HOOFDLIJNEN

LABORATORIUM bedragen X €1.000			BEGROTING EN RAMINGEN TIJDREEKS 2027-2031				
	2025 gerealiseerd	2026 begroot	2027 begroot	2028 geraamd	2029 geraamd	2030 geraamd	2031 geraamd
Personeelskosten	21.220	22.990	24.950	26.897	27.776	28.759	29.722
Overige bedrijfslasten	3.923	4.240	4.719	5.359	5.555	5.722	5.893
Goederen en diensten	5.161	4.635	5.215	5.655	5.767	5.940	6.118
Uitbestedingen	6.824	6.400	6.975	7.750	7.800	8.000	8.100
Kapitaallasten	4.608	5.210	5.125	6.004	6.543	6.982	7.220
Onvoorziene lasten	-36	200	200	200	200	200	200
Vennootschapsbelasting	88	20	60	60	60	60	60
Totale kosten	**41.788**	**43.695**	**47.244**	**51.925**	**53.701**	**55.663**	**57.313**
Bijdrage derden	879	600	1.098	1.125	1.170	1.193	1.215
Bijdragen waterschappen	40.909	43.095	46.146	50.800	52.531	54.470	56.098
Totale inkomsten	**41.788**	**43.695**	**47.244**	**51.925**	**53.701**	**55.663**	**57.313**

Samenvatting realisatie 2025, begroting 2026, begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2031 programma laboratorium.

5 MEETVRAAG PRODUCTIE 2027-2031

De opdrachtgevers van de waterschappen hebben hun verwachte meetvraag op hoofdlijnen tot en met 2031 opgegeven. Op basis hiervan heeft AQUON een beeld van de te verrichten werkzaamheden in de komende jaren en op welke wijze zij haar bedrijfsvoering kan inrichten.

5.1 MEETVRAAG 2027

PRODUCTIE/ MEETVRAAG	Werkelijke productie						Meetvraag	
	2014	2021	2022	2023	2024	2025	2026*	2027**
Aa en Maas	794.197	1.986.993	1.821.055	1.866.996	2.024.942	2.117.222	2.159.000	2.147.000
Brabantse Delta	1.481.131	1.533.784	1.708.102	1.830.106	1.989.895	1.969.767	1.909.224	2.067.993
De Dommel	1.007.880	1.345.369	1.424.361	1.289.096	1.438.896	1.521.860	1.557.961	1.594.900
Delfland	754.853	1.301.466	1.288.948	1.667.007	1.774.636	2.197.686	1.790.982	1.811.224
Hollandse Delta	1.550.417	2.659.575	2.115.638	2.537.828	2.056.764	2.193.085	2.820.500	2.341.500
Rijnland	1.925.326	2.504.511	2.760.659	2.577.581	2.817.364	3.246.035	2.910.000	3.170.000
Rivierenland	1.894.387	2.638.354	2.226.052	2.527.277	2.316.127	2.323.399	2.501.590	2.740.256
Schieland en Kr'waard	551.809	985.975	1.114.580	1.210.818	963.796	779.553	867.500	1.230.500
Stichtse Rijnlanden	784.590	1.262.025	1.333.073	1.320.876	1.316.144	1.743.743	1.608.270	1.474.208
Subtotaal	**10.744.590**	**16.218.052**	**15.792.468**	**16.827.585**	**16.698.564**	**18.092.350**	**18.125.027**	**18.577.581**
Indexcijfer jaar 2014 = 100	*100*	*143*	*151*	*147*	*157*	*155*	*169*	*173*
NRS-bemonsteringen		1.524.568	1.958.202	1.762.971	571.281	574.956	560.000	297.596
Totaal	**10.744.590**	**17.742.620**	**17.750.670**	**18.590.556**	**17.269.845**	**18.667.306**	**18.685.027**	**18.875.177**

* Opgave van de waterschappen in september-oktober 2025

** Aanname: vanaf 2027 worden 97 van de 130 RWZI's 1 keer per week bemonsterd (2026: 1,4 bemonsteringen per RWZI (130) per week)

De ontwikkeling in de meetvraag van 2021-2027 t.o.v. 2014.

Ontwikkeling meetvraag

De opgegeven meetvraag van de deelnemers voor 2027 is met 18,9 miljoen verkooppunten (VP) licht hoger dan de hernieuwde opgave voor 2026 (18,7 miljoen VP) . Op basis van de uitvraag baseert AQUON haar productieniveau voor haar begrotingsperspectief inclusief NRS-bemonsteringen in 2027 op 18,9 miljoen verkooppunten voor deelnemende waterschappen. Echter, constateert AQUON dat de meetvraag ieder jaar hoger uitvalt in zowel de hernieuwde opgave als in de meerjarenverwachting. Dit betekent dat AQUON haar organisatie op korte termijn dient aan te passen.

Nationale Rioolwater Surveillance

De Unie van Waterschappen (UvW) heeft afspraken gemaakt met het ministerie van VWS en het RIVM over een vijfjarige samenwerking op het gebied van afvalwatersurveillance. Ten tijde van het opstellen van deze programmabegroting wordt nog overleg gevoerd tussen de genoemde ministeries, het RIVM en de waterschappen over de bemonsteringsfrequenties in 2027 en verder. Diverse scenario's van het RIVM worden beoordeeld. Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat de bemonstering wordt afgeschaald naar gemiddeld slechts 0,5 bemonsteringen per rwzi per week.

Het bestuursakkoord voor de COVID monitoring besloeg de jaren 2021 tot en met 2025. In 2027 wordt de waakvlam monitoring voortgezet, waarvoor nieuwe afspraken worden gemaakt. Voor 2027 is een meetvraag van circa 0,3 miljoen verkooppunten voor de bemonsteringen in het kader van de Nationaal Rioolwater Surveillance (NRS) opgenomen. Zolang nog geen sprake is van structurele financiering vanuit de waterschappen wordt de omvang van de NRS-bemonsteringen in de tabellen in een aparte regel weergegeven.

5.2 MEETVRAAG 2027-2031

Het meerjarig perspectief op de verwachte productie van de individuele deelnemende waterschappen wordt in onderstaande tabel weergegeven.

PRODUCTIE/ MEETVRAAG	Hernieuwde opgave	Programma begroting	Meerjarenraming			
	2026*	2027**	2028	2029	2030	2031
Aa en Maas	2.159.000	2.147.000	2.326.911	2.326.911	2.406.911	2.321.911
Brabantse Delta	1.909.224	2.067.993	2.091.367	2.091.367	2.091.367	2.091.367
De Dommel	1.557.961	1.594.900	1.701.460	1.695.460	1.762.660	1.707.560
Delfland	1.790.982	1.811.224	1.875.866	1.875.866	1.875.866	1.875.866
Hollandse Delta	2.820.500	2.341.500	2.869.867	2.732.367	2.559.867	2.642.367
Rijnland	2.910.000	3.170.000	3.560.986	3.600.986	3.590.986	3.600.986
Rivierenland	2.501.590	2.740.256	2.862.846	2.864.046	2.865.646	2.819.246
Schieland en Kr'waard	867.500	1.230.500	1.279.016	1.279.016	1.279.016	1.279.016
Stichtse Rijnlanden	1.608.270	1.474.208	1.518.088	1.518.088	1.518.088	1.518.088
Subtotaal	**18.125.027**	**18.577.581**	**20.086.407**	**19.984.107**	**19.950.407**	**19.856.407**
Indexcijfer jaar 2014=100	*169*	*173*	*187*	*186*	*186*	*185*
NRS-bemonsteringen	560.000	297.596	297.596	297.596	297.596	297.596
Totaal inclusief NRS	**18.685.027**	**18.875.177**	**20.384.003**	**20.281.703**	**20.248.003**	**20.154.003**

* Opgave van de waterschappen in oktober 2025

** Aanname: vanaf 2027 worden 97 van de 130 RWZI's 1 keer per week bemonsterd (2026: 1,4 bemonsteringen per RWZI (130) per week)

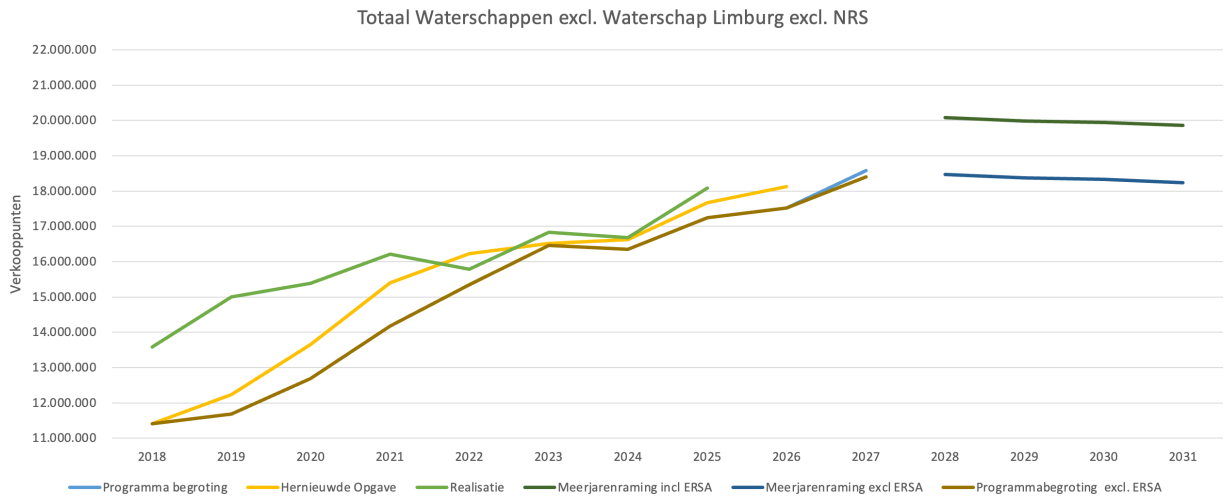
De opgave van de verwachte meetvraag 2026-2031 inclusief verwachte meetvraag stedelijk afvalwater.

De Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater is vastgesteld op 5 november 2024 en zal in 2028 in werking treden. In de opgave van de meetvraag 2027 is door een beperkt aantal deelnemers geanticipeerd op de verwachte ontwikkelingen van de monitoring voor stedelijk afvalwater. In samenwerking met de expertgroep en platform opdrachtgevers heeft een nadere verificatie van de meerjarenopgave 2028-2031 plaatsgevonden. Voor de programmabegroting 2027 zal de meetvraag voor Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater minimaal zijn.

In de meetvraag is nog geen rekening gehouden met de toetreding van waterschap Limburg per 1-1-2027. Verwerking van de effecten van deze toetreding gaat een plaats krijgen in het addendum programmabegroting 2027 en meerjarenraming 2028-2031.

5.3 EFFECT VAN DE PRODUCTIEVERWACHTINGEN

De opdrachtgevers/waterschappen zijn zelf verantwoordelijk voor hun opgegeven meetvraag voor de komende jaren. Deze productieverwachting is een belangrijk gegeven voor de bedrijfsvoering van AQUON. AQUON heeft de productieverwachting vooraf doorgesproken met haar opdrachtgevers.

Meetvraag ontwikkeling in de tijd.

Op basis van de opgegeven meetvraag kan geconcludeerd worden dat de productie na de impuls van de Europese Richtlijn Stedelijk afvalwater in 2028 op de lange termijn licht daalt. Deze stijging is in de afgelopen jaren hoger geweest dan de jaarlijkse opgave van de opdrachtgevers. AQUON is van mening dat dat de opgegeven meetvraag te laag is. AQUON zal met ingang van 2028 de meetvraag ophogen met een nog vast te stellen percentage onvoorzien.

In de meetvraag is een ingeschat aandeel onderzoeken opgenomen waartoe AQUON zelf (nog) niet is uitgerust en/of wat boven de bezettingsgraad uit zal komen. Deze onderzoeken worden door AQUON uitbesteed aan partners. AQUON constateert dat de vraag naar specialistische analyses stijgt. Er is een toename in de diversiteit van de te onderzoeken stoffen in de afgelopen jaren te zien. Op verzoek van de opdrachtgevers worden ook de (voor)onderzoeken ten behoeve van waterbodemonderzoek in toenemende mate in eigen huis uitgevoerd. Verder ervaart AQUON dat de markt uitbestedingen in toenemende mate niet kan invullen in het bijzonder de innovatieve meetvraag, maar ook de klassieke hydrobiologie.

Op basis van de opgegeven productiewaarden ontvangen de opdrachtgevers viermaal per jaar een voorschotfactuur gebaseerd op de begrote kosten en de begrote productiewaarden. De werkelijke jaarkosten worden door AQUON op basis van de werkelijke productiewaarden volgens de vastgestelde bijdrageregeling afgerekend. In bijlage 1 is de berekening voor het jaar 2027 (en verdere jaren) nader uitgewerkt.

6. PARAGRAFEN

WETTELIJKE PARAGRAFEN

Overeenkomstig het waterschapbesluit zijn in de programmabegroting 2027 en de meerjarenraming 2028-2031 de paragrafen opgenomen welke verplicht zijn te vermelden. Met deze paragrafen wordt bereikt dat de uitgangspunten, de hoofdlijnen van het (nieuwe) beleid met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, evenals de financiële gevolgen van dat beleid worden verankerd.

6.1 UITEENZETTING VAN DE FINANCIËLE POSITIE

Financiering

AQUON heeft twaalf langlopende leningen. Deze langlopende leningen, inclusief kortlopende faciliteiten, leiden niet tot een herziening van de leningenportefeuille voor het begrotingsjaar 2027. Verwacht wordt dat de reguliere financieringsbehoefte in het jaar 2027 geheel in het huidige financieringsarrangement met de bankinstellingen past.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

AQUON kent geen (algemene) reserves. Voor wat betreft de financiële risico's geldt dat de deelnemers van de GR AQUON aansprakelijk zijn voor de niet afgedekte risico's.

In het begrotingsjaar 2027 en in de meerjarenraming 2028-2031 is op de mogelijke financiële risico's zo adequaat mogelijk geanticipeerd. AQUON heeft vanuit een kwantitatieve risicoanalyse vastgesteld dat er inderdaad risico's met een financieel effect zijn. In de risicoparagraaf wordt uitgebreid stil gestaan bij deze en andere risico's. Voor eventuele andere risico's is een begrotingspost onvoorzien opgenomen.

Stand en verloop bestemmingsreserves en voorzieningen

Aan het eind van het jaar 2027 heeft AQUON een bestemmingsreserve ten behoeve van de het restant van de eenmalige kosten in verband met de centralisatie. In de programmabegroting Eigenaren wordt deze kostenpost verder geduid. Daarnaast is een voorziening inzake RVU verplichting en een voorziening Jubilieumuitkeringen opgenomen.

Waterschapsbelasting

AQUON int geen belastingen, derhalve is deze paragraaf niet van toepassing.

Kengetallen

In het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is voorgeschreven dat een gemeenschappelijk regeling een basisset van vijf kengetallen moet opnemen in de begroting. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de (ontwikkeling van de) financiële positie. De uniforme kengetallen bieden de mogelijkheid om onderling cijfers te vergelijken. Daarmee dragen deze kengetallen bij aan de controlerende en kader stellende rol van het bestuur. In de tabel zijn de kengetallen weergegeven die verplicht in de programmabegroting moeten worden opgenomen. Een toelichting wordt bij de kengetallen weergegeven.

KENGETALLEN AQUON	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Weerstandsvermogen	Niet van toepassing				
Netto schuldquote	103%	94%	89%	83%	78%
EMU saldo	-665.000	225.000	825.000	1.325.000	1.600.000
Wendbaarheid van de begroting	11%	12%	12%	13%	12%
Lastendruk	Niet van toepassing				

TOELICHTING KENGETALLEN

1 Weerstandvermogen

Het weerstandvermogen is een ratio die aangeeft in hoeverre een organisatie eventuele calamiteiten financieel kan opvangen. Het is de verhouding tussen de beschikbare financiële reserves die bedoeld zijn voor risico's die zich voordoen (de weerstandcapaciteit) en de waarde van alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. AQUON heeft naast de bestemmingsreserve in verband met de centralisatie, geen eigen vermogen. In de begroting is jaarlijks een bedrag van 200.000 euro opgenomen voor onvoorziene lasten. Daarnaast staan de deelnemers garant voor eventuele tekorten in de exploitatie.

2 Netto schuldquote

Het kengetal geeft de verhouding weer tussen de omvang van de netto schuld (schuldpositie) en de totale opbrengsten. In de periode 2027 t/m 2031 neemt de netto schuldquote af en verschuift deze van categorie neutraal naar gezond. Signaleringswaarde GTK 2020: <90% = gezond | 90-130% = neutraal | >130% is risicovol.

3 EMU-saldo

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie en het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de Economisch en Monetaire Unie (EU) zijn afspraken gemaakt over het overheidstekort. Binnen de overheid van Nederland is het aanvaardbaar het tekort te verdelen over het Rijk en de decentrale overheden. In principe zal het exploitatietekort van AQUON elk jaar 0 zijn, omdat alle netto kosten worden doorberekend aan de deelnemers. Het EMU-saldo kan hoger of lager zijn dan 0, door investeringen, afschrijvingen en de invloed van reserves en voorzieningen. AQUON rapporteert het EMU-saldo, dat op landelijk niveau samengevoegd wordt en aan de norm wordt getoetst. De opbouw van het

EMU-saldo bij AQUON bestaat voornamelijk uit het verschil tussen de bruto investeringsuitgaven en de afschrijvingen.

4 Wendbaarheid van de begroting

Het kengetal wendbaarheid van de begroting geeft de verhouding tussen de totale kapitaalslasten en de totale bruto exploitatiekosten weer. Dit biedt een indicatie van de financiële flexibiliteit van de begroting. Hoe groter de omvang van de gepleegde en nog te plegen investeringen en de daaruit voortvloeiende financiering, des te meer kapitaallasten voor langere periode vastliggen. De wendbaarheid van AQUON wordt in de planperiode licht kleiner doordat het aandeel van de kapitaallasten stijgt.

5 Lastendruk n.v.t.

Het kengetal 'lastendruk' geeft de hoogte van de lastendruk weer van een meerpersoonshuishouden met een eigen woning in vergelijking met het landelijk gemiddelde. AQUON heft geen belasting, derhalve is dit kengetal niet van toepassing.

6.2 PARAGRAAF ASSETMANAGEMENT

AQUON is met haar specifieke apparatuur een kapitaalintensieve organisatie en wenst efficiëntie door te voeren en continuïteit te borgen in haar operationele processen. Hiervoor dient AQUON voortdurend te investeren in haar reguliere bedrijfsvoering. Verouderde laboratoriumapparatuur wordt vervangen om het gewenste kwaliteitsniveau te behouden. Robotisering en vergaande automatisering zijn nodig om de efficiëntieverbeteringen en slimmere processen en methoden te ondersteunen. Nieuwe technologieën vervangen (deels) de bestaande methoden, waarmee een toekomstbestendig AQUON wordt gerealiseerd.

De beheeractiviteiten vinden op verschillende momenten door het jaar heen plaats. Onder het beheer op korte termijn vallen het jaarlijks terugkerende onderhoud en (kleine) noodzakelijke reparaties. Voor het reguliere onderhoud op de bestaande apparatuur zijn onderhoudscontracten afgesloten met de leveranciers. Voor het bedrijfspand in Houten is een meerjaren onderhoudsplan aanwezig, op basis waarvan de kosten zijn opgenomen in de programmabegroting. In 2026 zal aanbesteding van het onderhoud voor het pand plaatsvinden.

6.3 PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING

In deze paragraaf geeft AQUON inzicht in de stand van zaken en relevante ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering.

Onder bedrijfsvoering verstaan wij alle interne organisatieonderdelen en processen die ondersteunend zijn ten behoeve van de primaire processen van AQUON. Hieronder vallen zaken zoals de algemene aansturing van de organisatie, personeel & organisatie, kwaliteits-, arbo- & milieuzorg, inkoop en financiën, informatisering en automatisering, communicatie en facilitaire dienstverlening (waaronder huisvesting). Deze processen zijn essentieel om de primaire processen goed te laten verlopen, en ook om de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van de uitgevoerde activiteiten te waarborgen. Onder invloed van economische en wettelijke ontwikkelingen krijgen sturen en afleggen van verantwoording een meer prominente plaats.

Financiële rechtmatigheid

Met ingang van 2025 rapporteert het Dagelijks Bestuur in de jaarrekening over de rechtmatigheid. Hiertoe wordt in de jaarrekening een rechtmatigheidsverantwoording opgenomen, waarbij het dagelijks bestuur aan het algemeen bestuur verantwoording aflegt over het rechtmatig handelen van de organisatie. Het betreft hier de zuivere financiële rechtmatigheid.

AQUON borgt de financiële rechtmatigheid door een solide inrichting van de administratieve organisatie en interne beheersing. Alle financiële handelingen worden uitgevoerd binnen de kaders van de Waterschapswet, de vastgestelde begroting en de interne verordeningen. AQUON werkt met het vier-ogenprincipe voor alle verplichtingen en uitgaven, zodat rechtmatigheid en controleerbaarheid worden gewaarborgd. De interne controle ten aanzien van inkooprechtmatigheid richt zich op naleving van de Aanbestedingswet en het inkoopbeleid.

Deze controles worden uitgevoerd in afstemming met de accountant om zo een efficiënte interne controle te kunnen uitvoeren, waarbij de accountant bij haar werkzaamheden ook gebruik kan maken van de uitgevoerde interne controles. Het algemeen bestuur stelt de verantwoordingsgrens vast waarboven geconstateerde afwijkingen worden opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording. Daarnaast stelt het algemeen bestuur de rapporteringtolerantie vast, waarboven individuele afwijkingen worden gerapporteerd.

6.4 PARAGRAAF VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partijen

AQUON kent geen verbonden partijen. Deze paragraaf is niet van toepassing.

6.5 WET NORMERING TOPINKOMENS

Onderstaand is een overzicht met actuele informatie van de samenstelling van het bestuur en directie opgenomen. In 2027 vinden waterschapsverkiezingen plaats, wat gevolg zal hebben voor de samenstelling van het Algemeen Bestuur.

NAAM TOPFUNCTIONARIS	FUNCTIE
Dhr. J.K. Bouma	Directeur
Dhr. P.H. Daverveldt	Onafhankelijk voorzitter
Mevr. N.M. van Zoelen	Bestuurder
Dhr. H. Schouffoer	Bestuurder
Mevr. S. de Zoeten	Bestuurder
Dhr. A. Mollema	Bestuurder
Dhr. F. Tijhof	Bestuurder
Mevr. M. Boons	Bestuurder
Dhr. P. Ouwendijk	Bestuurder
Dhr. J. Verdoold	Bestuurder
Mevr. A. Hagenaars	Bestuurder

Overzicht actuele informatie in kader van Wet Normering Topinkomens.

7 FINANCIËLE BEGROTING AQUON

7.1 INLEIDING

In de nieuwe verslaggevingsvoorschriften is nadrukkelijk onderscheid gemaakt tussen een beleidsbegroting, zoals uitgewerkt in de voorgaande hoofdstukken, en een financiële begroting + meerjarenraming, die zijn uitgewerkt in hoofdstuk 7. Om dubbelingen zoveel mogelijk te voorkomen, is in dit hoofdstuk soms verwezen naar andere delen van dit document. In dit hoofdstuk zijn de gehanteerde uitgangspunten opgenomen, evenals de kosten en opbrengsten voor 2027 met een toelichting op de verschillen ten opzichte van de begroting 2026, gevolgd door de meerjaren exploitatieraming voor de jaren 2028-2031, de investeringsplanning en de geprognotiseerde balans.

7.2 GEHANTEERDE UITGANGSPUNTEN EN NORMEN

In de opzet van de begroting 2027 is geen structurele verandering in de opzet van begroten doorgevoerd. AQUON kent twee programmabegrotingen. De eerste programmabegroting wordt ‘Laboratorium AQUON’ genoemd en het tweede programma ‘Eigenaar GR AQUON’. In deze begroting 2027 wordt ook de meerjarenraming 2028-2031 in beeld gebracht. In het programma Laboratorium zijn de reguliere laboratoriumacitviteiten opgenomen en in het programma Eigenaren wordt de uitnutting van de frictiekosten opgenomen, waaronder de uitwerking van het akkoord met de vakbonden.

De uitgangspunten zoals vermeld in de kaderbrief 2027 (welke op 2 december 2025 door het Algemeen Bestuur is vastgesteld) zijn leidend geweest bij het opstellen van de begroting 2027.

Op basis van de Macro Economische Verkenningen (MEV) is de verwachte prijsindex voor 2027 2,2 procent. Bij het berekenen van de out of pocket kosten wordt derhalve rekening gehouden met deze inflatiecorrectie ten opzichte van het prijsniveau eind 2026 op desbetreffende kostencategorieën. Voor salarisontwikkeling is zoals opgenomen in de kaderbrief 2027 gerekend met 3,8 procent CAO-verhoging en 1,5 procent voor individuele periodieken ten opzichte van het salarisniveau per 1 januari 2026. Voor de salarisstijging 2026 is een stijging van 3,3% voorzien ten opzichte van het salarisniveau eind 2025.

AQUON zal de kostenontwikkeling nauwlettend blijven volgen en heeft hierbij blijvend aandacht voor mogelijke optimalisaties binnen de make-buy-ally strategie om scherp te kunnen zijn op de kostenbeheersing.

7.3 BEGROTING 2027 VOOR PROGRAMMA 1: LABORATORIUM

PROGRAMMA 1 LABORATORIUM	Begroting 2027	Begroting 2026	Realisatie 2025
Salarissen	17.600.000	15.600.000	13.503.678
Sociale lasten	4.700.000	4.150.000	3.652.838
Overige personeelslasten	1.100.000	1.000.000	1.010.343
Personeel van derden	1.550.000	2.240.000	3.053.194
PERSONEELSLASTEN	24.950.000	22.990.000	21.220.053
Diensten van derden	1.312.000	1.377.000	1.066.558
Huren en rechten	210.000	200.000	189.704
Leaseauto's	1.400.000	1.150.000	1.074.929
Verzekeringen	70.000	90.000	72.410
Belastingen	280.000	250.000	237.531
Onderhoud door derden	1.447.000	1.173.000	1.281.782
OVERIGE BEDRIJFSLASTEN	4.719.000	4.240.000	3.922.914
Ge- en verbruiksgoederen	4.600.000	3.955.000	4.469.626
Duurzame gebruiksgoederen	205.000	270.000	295.208
Energie	410.000	410.000	396.432
GOEDEREN EN DIENSTEN	5.215.000	4.635.000	5.161.266
Externe analyses	6.975.000	6.400.000	6.823.815
UITBESTEDINGEN	6.975.000	6.400.000	6.823.815
Afschrijvingen	4.010.000	4.010.000	3.480.269
Rentelasten	1.115.000	1.200.000	1.127.269
KAPITAALSLASTEN	5.125.000	5.210.000	4.607.538
NORMALE EXPLOITATIEKOSTEN	46.984.000	43.475.000	41.735.586
ONVOORZIEN	200.000	200.000	-36.017
TOTAAL LASTEN	47.184.000	43.675.000	41.699.568
Bijdrage derden	-1.098.000	-600.000	-878.716
TOTALE KOSTEN	46.086.000	43.075.000	40.820.852
Vennootschapsbelasting	60.000	20.000	88.491
Bijdrage waterschappen	46.146.000	43.095.000	40.909.343

Begroting programma 1: Laboratorium activiteiten.

7.4 TOELICHTING OP DE BEGROTING 2027 LABORATORIUM ACTIVITEITEN

Het kostenpatroon zoals opgenomen is passend bij de door de waterschappen opgegeven meetvraag voor 2027. Er is gerekend met de kaders zoals opgenomen in de kaderbrief. Een toelichting op de kostencategorieën die hiervan, of ten opzichte van de begroting 2026, afwijken wordt onderstaand weergegeven. Hierbij is het van belang te beseffen dat het kostenpatroon van de begroting 2026 gebaseerd is op 18.088.965 verkooppunten, terwijl het kostenpatroon voor 2027 berekend is op een ruim 4,3% hogere meetvraag van 18.875.177 verkooppunten. De gemiddelde kosten per verkooppunt voor de deelnemers ligt op het niveau wat gesteld is voor 2027 in de meerjarenraming bij de programmabegroting 2026, zijnde 2,45.

Personeelskosten
De personeelsformatie voor de invulling voor de operationele begroting 2026 is de basis voor de opgenomen salariskosten. Hierbij is rekening gehouden met de toenemende (complexe) productie waarbij enerzijds extra functies benodigd zijn en waarbij anderzijds rekening wordt gehouden met efficiency-voordelen in de productie-omgeving (opschaling/robotisering). De ambitie in informatieveiligheid en de groeiende vraag in datastromen zorgen voor extra formatie.

Samengevat kan de stijging ten opzichte van de programmabegroting als volgt worden toegelicht:
- Stijging meetvraag 2027 ten opzichte van 2026 uit programmabegroting 2026
- Verwachte CAO stijging (3,8%)
- Aanname personeel als gevolg van stijgende meetvraag. De kosten stijgen extra als gevolg van doorontwikkeling ICT.

Overige bedrijfslasten
Leaseauto’s
In 2025 is de aanbesteding voor leaseauto’s afgerond. In 2026 wordt gestart met het vernieuwen van het wagenpark. AQUON heeft een duurzaamheidsambitie ten aanzien van het wagenpark en heeft een externe adviseur onderzoek laten doen naar de gevolgen van mogelijke elektrificatie van het wagenpark. De invulling hiervan is een complex vraagstuk, omdat de vernieuwing ook praktisch uitvoerbaar moet zijn, waarbij rekening wordt gehouden met actieradius en maximaal trekgewicht van elektrische auto’s, maar ook het productiviteitsverlies als gevolg van laden tijdens de werkdag in het totaalplaatje moet worden meegenomen. Begin 2026 zal een verdiepingsslag op dit onderzoek plaatsvinden en zullen scenario’s en bijbehorende kosten worden uitgewerkt. De vernieuwing van het wagenpark start eind 2026.Voor de programmabegroting 2027 is gerekend met een stijging van de leasekosten van 22% ten opzichte van de begroting 2026, hierbij is ook het effect van het afschaffen van het BPM-voordeel meegenomen.

Onderhoud door derden
Door de aanschaf van technisch geavanceerde machines voor haar analyses zijn (dure) onderhoudscontracten afgesloten. Na afloop van de garantieperiode wordt voor machines jaarlijks onderhoud gepleegd. In 2027 zullen de robots uit de garantie lopen, derhalve is een extra kostenpost opgenomen voor onderhoud. Voor het pand wordt een meerjaren onderhoudsplan opgesteld. In 2026 wordt de aanbesteding voor onderhoud aan het pand gestart.

Goederen en diensten
De stijging binnen goederen en diensten heeft voornamelijk betrekking op de stijging van de ge- en verbruiksgoederen als gevolg van de stijging van de meetvraag en daarmee de eigen productie.

Uitbestedingen
De kosten voor uitbestedingen liggen hoger dan de begroting 2026. De kosten zijn gebaseerd op de meetvraag zoals opgenomen in de programmabegroting.

Onvoorziene lasten
AQUON heeft in de reguliere begroting een bedrag voor onvoorziene lasten opgenomen van 200.000 euro. Gezien het feit dat AQUON niet beschikt over reserves om onvoorziene zaken op te vangen, zal de post onvoorzien in 2027 in overeenstemming met 2026 op 200.000 gesteld worden. Met deze begrotingspost kunnen risico's, beschreven in de risicoparagraaf, worden gefinancierd.

Heffing vennootschapsbelasting
Vanaf het jaar 2017 valt AQUON onder de reguliere vennootschapsbelasting. In de begroting 2027 worden een winstberekening en afdracht vennootschapsbelasting gemaakt voor de omzet voor derden. De activiteiten vanuit het samenwerkingsverband (ten behoeve van de deelnemende waterschappen) zijn vrijgesteld van deze belasting.

7.5 FINANCIËLE BEGROTING 2027 VOOR PROGRAMMA 2: EIGENAREN GR AQUON

PROGRAMMA 2 EIGENAARSDEEL	Begroting 2027	Begroting 2028 ev	Begroting 2026	Realisatie 2021-2024	Realisatie 2025	Totaal (verwachte) besteding
Salarissen	800.000	80.000	610.000	477.491	294.536	2.262.027
Sociale lasten	200.000	20.000	182.000	122.172	1.892	526.064
Overige personeelslasten	175.000	211.000	600.000	442.867	82.329	1.511.196
Inhuur personeel derden	-		0	282.058	0	282.058
PERSONEELSLASTEN	1.175.000	311.000	1.392.000	1.324.588	378.757	4.581.345
Diensten van derden	125.000	118.633	50.000	478.420	-1.737	770.316
Belastingen	-		-	-	86.522	86.522
Onderhoud door derden	-		-	-	5.686	5.686
OVERIGE BEDRIJFSLASTEN	125.000	118.633	50.000	478.420	90.471	862.524
Ge- en verbruiksgoederen	-		-	45.001	5.642	50.643
Energie	-		-	-	60.000	60.000
GOEDEREN EN DIENSTEN	-		-	-	65.642	110.643
Afschrijvingen	-		-	-	52.832	52.832
KAPITAALSLASTEN	-		-	-	52.832	52.832
NORMALE EXPLOITATIEKOSTEN	1.300.000	429.633	1.442.000	1.803.008	587.702	5.607.344
ONVOORZIEN			694.338	-	-107.682	586.656
TOTAAL LASTEN	1.300.000	429.633	2.136.338	1.803.008	480.020	6.194.000
Mutatie bestemmingsreserve	-1.300.000	-429.633	-2.136.338	-1.803.008	-480.020	-6.194.000
TOTALE KOSTEN	-	-	-	-	-	7.205.000
Bijdrage waterschappen	-			5.360.000	1.845.000	7.205.000

7.6 TOELICHTING OP DE BEGROTING 2027 EIGENAREN GR AQUON

AQUON werkt op verzoek van de waterschappen met een bestemmingsreserve voor de te maken eenmalige kosten tijdens de nieuwbouw en ten aanzien van mogelijke afvloeiing van personeel. De totale eenmalige kosten zijn in de businesscase begroot op 7,2 miljoen euro. De bestemmingsreserve is in de periode 2021 tot en met 2025 gevoed door het saldo van een vaste bijdrage van de deelnemende waterschappen op basis van de businesscase en de gemaakte kosten in het betreffende jaar. De frictiekosten zijn geboekt als onttrekking uit de bestemmingsreserve. In de periode 2021 tot en met 2025 zijn de kosten in het eigenarenprogramma aanzienlijk lager uitgevallen dan begroot.

Begin 2026 is op basis van het document afronding centralisatie AQUON door het Algemeen Bestuur besloten de bestemmingsreserve aan te houden ten behoeve van de lopende verplichtingen en de kosten in de komende jaren als gevolg van de centralisatie. Onderstaande tabel toont het eindoverzicht zoals opgenomen in het document afronding centralisatie AQUON. In 2026 worden nog enkele onderwerpen die direct gelieerd zijn aan de centralsatie van AQUON nader gekwantificeerd. Hierover zal door het Algemeen Bestuur een besluit worden genomen, waarna het overtollig deel zal terugvloeien naar de deelnemers.

Overzicht eenmalige kosten	Geraamd businesscase	Besteed t/m 2025	Bestemmings-reserve 31-12-2025	Verwacht nog benodigd	Tekort/ overschot
Compensatie reistijd (Sociaal Statuut)	645	240	405	656	-251
Change programma AQUON organisatie	700	608	92		92
Boekwaarde verliezen	767	-107	874		874
Verhuizen en installeren	400	235	165		165
Onvoorzien	1.400	911	489	60	429
Frictiekosten door herplaatsing personeel	3.293	441	2.852	1.500	1.352
Totaal eenmalige kosten	**7.205**	**2.328**	**4.877**	**2.216**	**2.661**

Overzicht eenmalige kosten	Bestemmings-reserve 31-12-2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028 en verder
Compensatie reistijd (Sociaal Statuut)	656	270	175	211
Onvoorzien (laden WKO Bornd)	60	60	-	-
Frictiekosten door herplaatsing personeel	1.500	750	650	100
Onvoorzien *	2.661	1.056	475	119
Totaal eenmalige kosten	**4.877**	**2.136**	**1.300**	**430**

** Nadere uitwerking in 2026 zal uitwijzen welk bedrag benodigd is en terugvloeit naar de deelnemers*

7.7 MEERJAREN EXPLOITATIERAMING

Programma Laboratorium

In de meerjarenraming is vanaf 2028 een kostenpatroon berekend dat passend is bij door de waterschappen opgegeven meetvraag, waarbij een deel van de productie uitbesteed zal worden.

Voor het extra meetvraag in het kader van het stedelijk afvalwater zal extra personeel aangetrokken worden. De stijging van kapitaalslasten betreft afschrijving en rente als gevolg van het verwachte (vervangings) investeringsniveau.

Voor een stijging in de salarissen is vanaf 2028 met een verhoging van 3 procent per jaar gerekend waarbij eveneens rekening is gehouden met een stijging in de personeelsbezetting. Voor out of pocket kosten wordt ook gerekend met een prijsindexcijfer van 3 procent. Onderstaand zijn de verwachte exploitatiekosten en bijdragen voor de jaren 2025 tot en met 2031 weergegeven.

LABORATORIUM bedragen X €1.000			BEGROTING EN RAMINGEN TIJDREEKS 2027-2031				
	2025 gerealiseerd	2026 begroot	2027 begroot	2028 geraamd	2029 geraamd	2030 geraamd	2031 geraamd
Personeelskosten	21.220	22.990	24.950	26.897	27.776	28.759	29.722
Overige bedrijfslasten	3.923	4.240	4.719	5.359	5.555	5.722	5.893
Goederen en diensten	5.161	4.635	5.215	5.655	5.767	5.940	6.118
Uitbestedingen	6.824	6.400	6.975	7.750	7.800	8.000	8.100
Kapitaallasten	4.608	5.210	5.125	6.004	6.543	6.982	7.220
Onvoorziene lasten	-36	200	200	200	200	200	200
Vennootschapsbelasting	88	20	60	60	60	60	60
Totale kosten	**41.788**	**43.695**	**47.244**	**51.925**	**53.701**	**55.663**	**57.313**

Bijdrage derden	879	600	1.098	1.125	1.170	1.193	1.215
Bijdragen waterschappen	40.909	43.095	46.146	50.800	52.531	54.470	56.098
Totale inkomsten	**41.788**	**43.695**	**47.244**	**51.925**	**53.701**	**55.663**	**57.313**

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Begrote prijs per VP	**2,26**	**2,38**	**2,44**	**2,49**	**2,59**	**2,69**	**2,78**
Gerealiseerde prijs per VP	**2,19**						

Samenvatting realisatie 2025, begroting 2026, begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2031 programma laboratorium.

Programma Eigenarendeel

De meerjaren uitgaven voor het eigenarendeel zullen geheel gedekt worden door de mutatie uit de bestemmingsreserve, derhalve is een meerjarenraming niet aan de orde.

7.8 VOORGENOMEN INVESTERINGEN

Het benodigd investeringsniveau 2027 tot en met 2029 ten behoeve van de operationele activiteiten wordt op 7,5 miljoen euro per drie begrotingsjaren voorzien. Een investering vergt veel onderzoek vooraf, veroorzaakt door sterke verbeteringen in technologie. Hierdoor is het complex te voorspellen in welk begrotingsjaar een investering valt. Voor sensoring inclusief ICT ondersteuning wordt een bedrag van 3,6 miljoen euro per drie begrotingsjaren voorzien. Daarnaast is er naar verwachting per drie jaar 3 miljoen euro investeringsruimte nodig voor facilitaire en ICT-ontwikkelingen. De effecten van de investeringen voor de deelnemers zijn enkel de kapitaalslasten.

INVESTERINGEN LABORATORIUM	
Doorontwikkeling ICT	3.000.000 euro per drie jaar
(Vervangings-)investeringen apparatuur	7.500.000 euro per drie jaar
Sensoring inclusief ICT-ondersteuning	3.600.000 euro per drie jaar

AQUON kent geen investeringsstatuut, aangezien zij regulier een beperkte mate van investeringen kent. Een vervanging van een laboratoriuminstrument betekent veelal een project waar een langere doorlooptijd mee is gemoeid. Voorafgaand aan vervanging wordt een operationele businesscase uitgewerkt, de vermelde ontwikkelingen geven daarbij richting.

7.9 GEPROGNOSTICEERDE BALANS

De geprognosticeerde balans is een middel om het bestuurlijk inzicht te verbeteren in de ontwikkeling van de financiële positie van AQUON. Om inzicht te geven in de effecten van de meerjarenramingen van exploitatie en investeringen op de ontwikkeling van de balans is onderstaand de geprognosticeerde balans voor de komende vijf jaren opgenomen, gebaseerd op de actuele exploitatie en investeringsramingen en liquiditeitsprognose.

	ACTIVA	2027	2028	2029	2030	2031
	VASTE ACTIVA					
I	Immateriële vaste activa	1.163	1.363	1.483	1.621	1.701
II	Materiële vaste activa	47.835	47.535	46.515	44.877	43.197
III	Financiële vaste activa	51	51	51	51	51
	VLOTTENDE ACTIVA					
IV	Voorraden	400	400	400	400	400
V	Kortlopende vorderingen	1.900	1.900	1.900	1.900	1.900
VI	Liquide middelen	15	15	15	15	15
VII	Overlopende activa	750	750	750	750	750
	TOTAAL ACTIVA	52.114	52.014	51.114	49.614	48.014

	PASSIVA	2027	2028	2029	2030	2031
	VASTE PASSIVA					
VIII	Eigen vermogen	430	164	100	80	60
IX	Voorzieningen	375	400	425	450	450
X	Vaste schulden	42.109	41.850	40.989	39.284	37.704
	VLOTTENDE PASSIVA					
XI	Kortlopende schulden	4.600	4.800	4.800	4.900	4.900
XII	Overlopende passiva	4.600	4.800	4.800	4.900	4.900
	TOTAAL PASSIVA	**52.114**	**52.014**	**51.114**	**49.614**	**48.014**

Geprognosticeerde balans 2027-2031 (bedragen x € 1.000)

8 KOSTENTOEREKENING EN BIJDRAGEREGELING

8.1 JAARLIJKSE EXPLOITATIEKOSTEN LABORATORIUM (PROGRAMMA 1)

Algemeen
De reguliere exploitatiekosten worden ingedeeld naar vaste kosten en variabele kosten in het betreffende jaar. Deze vaste en variabele kosten hebben een eigen basisberekening in de bijdrageregeling. De bijdrage van een individueel waterschap bestaat daarmee uit een aandeel in de vaste kosten en een aandeel in de variabele kosten. De opbrengsten door derden wordt in mindering gebracht op de jaarlijkse reguliere exploitatiekosten. Het geheel van de resterende reguliere bedrijfskosten in het jaar wordt vervolgens geheel door de (negen) deelnemende waterschappen bijgedragen.

De kostenverdeling
De vaste kosten zijn de kosten van de bedrijfsinrichting en deze kostencategorie wordt verondersteld 75 procent van de normale reguliere exploitatiekosten van het jaar te zijn. In tegenstelling tot de vaste kosten bewegen de variabele kosten mee met de jaarlijkse productie en deze worden verondersteld 25 procent van de reguliere exploitatiekosten van het jaar te zijn.

Consequenties voor een individueel waterschap
Elk waterschap draagt een percentage van de vaste kosten bij. Het percentage aan vaste kosten dat een individueel waterschap bijdraagt, is afhankelijk van de gemiddelde afgenomen productie in de drie afgesloten jaren voorafgaand aan het desbetreffende verslagjaar. Het verhoudingscijfer van deze drie jaren productie ten opzichte van de totale productie in hetzelfde tijdvak (opgenomen in de meest recente jaarrekening) geeft het relatieve kostenaandeel van een individueel waterschap.
De variabele kosten worden in verhouding van de werkelijke afgenomen productie in het desbetreffende verslagjaar toegerekend aan een individueel deelnemend waterschap.

8.2 KOSTEN EIGENAREN (PROGRAMMA 2)
De eenmalige frictiekosten naar aanleiding van de centralisatie van AQUON zijn in het programma Eigenaren GR opgenomen. Deze kosten, die over een aantal jaren zijn geëgaliseerd, zijn in de jaren tot en met 2025 reeds doorberekend aan de deelnemers.

Het saldo per jaar wordt toegevoegd danwel onttrokken aan de bestemmingsreserve centralisatie. Mocht de bestemmingsreserve niet afdoende zijn dan betaalt ieder waterschap relatief hetzelfde deel bij (conform dezelfde verdeelsleutel). Andersom werkt het hetzelfde: mocht de bestemmingsreserve na de realisatie een overschot bevatten, dan wordt dit surplus terugbetaald aan de desbetreffende waterschappen.

9 RISICOMANAGEMENT

AQUON opereert in een dynamisch bestuurlijk en technisch werkveld, waarbij continuïteit, kwaliteit en kostenefficiëntie van laboratoriumdiensten essentieel zijn voor de deelnemende waterschappen. In 2027 wordt het risicobeeld beïnvloed door ontwikkelingen op personeel, organisatie, ICT, wet- en regelgeving en bestuurlijke omgeving. Dit hoofdstuk geeft een compact overzicht van de belangrijkste risico's en bijbehorende beheersmaatregelen.

RISICO'S - BESTUURLIJKE ASPECTEN

RISICO	BEHEERSINGSMAATREGEL
Continuïteit AQUON in gevaar door uittreden van deelnemende waterschappen	• In de Gemeenschappelijke Regeling is een uittreedregeling opgenomen die continuïteit AQUON borgt
Negen waterschappen niet op één lijn	• Heldere governance structuur binnen AQUON met tijdige besluitvormingsprocessen transparante rapportages • Door middel van periodieke werksessies en thema-bijeenkomsten vindt toetsing en herijking van de integrale strategie plaats zodat een gezamenlijke visie op de toekomst blijft bestaan. • In 2025 is ambtelijk en bestuurlijk een start gemaakt met de evaluatie en de verdere herijking van de strategie 2020-2030. Dit zal een continu proces zijn en indien er aanleiding voor is, zal de strategie bijgesteld worden.
Wijzigingen in landelijke of Europese regelgeving (Kaderrichtlijn Water, PFAS, medicijnresten) waardoor analysecapaciteit of methodiekontwikkeling onverwacht moet worden opgeschaald	• Continue monitoring van wet- en regelgeving en vroegtijdige impactanalyse op capaciteit en budget
Politieke en bestuurlijke wijzigingen als gevolg van de Waterschapsverkiezingen in 2027	• Proactieve bestuurlijke communicatie, tijdige informatievoorziening aan nieuwe AB leden • Goede governance afspraken binnen de GR zodat strategische continuïteit gewaarborgd blijft.

Risicio's - bestuurlijke aspecten.

RISICO'S - ORGANISATORISCHE ASPECTEN

RISICO	BEHEERSINGSMAATREGEL
Werkmethodes en/of werkpakketten wijzigen, en/of verbreding van analysepakket (andere stoffen, geïntegreerd onderzoek ontwikkelt verder)	• Frequent contact en overleg met waterbeheerders (klant) en in het platform opdrachtgevers zorgt dat AQUON hier tijdig op kan inspelen. • Invulling van de rol innovatiemanager binnen AQUON • AQUON heeft frequent overleg met strategische kennis- en uitvoeringspartners om snel te kunnen inspelen op ontwikkelingen.
Accreditatie verlies	• Actief kwaliteitsmanagementprogramma voor monitoring van accreditatie-eisen en tijdige aanpassingen. Kwaliteitscoördinatoren binnen AQUON signaleren afwijkingen en maken deze zichtbaar in evaluaties. • AQUON schakelt de RvA in om de kwaliteitsnormen te blijven behalen.
Kwaliteitsverschil strategische operationele partners	• Voor een groot deel van de uitbestedingen zijn contracten op basis van dual sourcing aangegaan. • AQUON beoordeelt de kwaliteit van de opgeleverde analyses door de leveranciers conform de door haar geldende kwaliteitseisen.
Capaciteitsrisico bij te hoge productiedaling en/ of productiestijging	• AQUON kan flexibel op- of afschalen door continu een afweging tussen make-buy or ally te maken. • Verdere automatisering van routine-analyses (robotisering) om kwetsbaarheid te verminderen. • AQUON stelt separaat een interne werkbegroting op op basis van de herziene meetvraag inventarisatie bij aanvang van een bepaald jaar.
Financieel risico van een productiedaling en/of productiestijging	• Het kosten-verrekensysteem voor de deelnemende waterschappen geeft antwoord op een individuele productieverandering. Een deelnemend waterschap staat voor drie jaar borg voor het relatieve aandeel in de vaste kosten.
Innovatiekracht neemt af door druk op prijs per verkooppunt	• AQUON financiert haar innovaties binnen het programma laboratorium met de huidige operatie. Bij een mogelijke stagnatie van de meetvraag en/ of te hoge stijging van de prijzen staat dit onder druk omdat innovaties dan teveel op de prijs per VP drukken. Om het gewenste niveau van innovatie te blijven vasthouden is stabiliteit en groei van de meetvraag een voorwaarde.

Risico's - organisatorische aspecten.

RISICO'S - PERSONELE ASPECTEN

RISICO	BEHEERSINGSMAATREGEL
Personeelsverloop: Kennis en productieverlies	• Interne kennisborging via standaardisatie, werkvoorschriften en digitale kennisbanken: Vooral voor specialistische en hydrobiologische onderzoeken is het van belang dat kennis wordt behouden. • Strategische personeelsplanning gericht op kritieke functies en opvolgingsvraagstukken
Veranderende meetvraag: Afhankelijkheid van schaarse expertise medewerkers	• Beschikbaar stellen van opleidingsbudget voor de medewerkers • Intern medewerkers opleiden om op een hoger ervaringsniveau te kunnen functioneren.
Uitvalrisico expertrollen als gevolg van te grote span of control door groei (managementlaag). De inrichting van de managementlaag is met de sterke groei nagenoeg niet meegegroeid, het managen van de huidige innovatieve organisatie is aanzienlijk complexer dan het managen van de oude, meer uitvoeringsgerichte organisatie.	• Binnen het managementteam is er voor de korte termijn uitval een horizontale vervanging afgesproken. • AQUON gaat een herijking van de managementlaag uitvoeren en brengt hierbij de hiervoor benodigde investering in beeld met als doel om de managementlaag structureel op niveau te brengen. Hierbij wordt ook onderzocht of het managementpotentieel van binnenuit de eigen organisatie gerealiseerd kan worden middels opleidingstrajecten en coaching.
Kostenverhoging als gevolg van elektrificatie van wagenpark. Indien een (gedeeltelijke) elektrificatie van het wagenpark wordt doorgevoerd, zal dit mogelijk extra kosten met zich meebrengen als gevolg van productiviteitsverlies, extra reiskosten en reistijdvergoeding.	• AQUON heeft een externe adviseur aangetrokken die onderzoek heeft gedaan naar de gevolgen van mogelijke elektrificatie. De uitkomsten hiervan zullen met directie en het managementteam besproken worden en mogelijke oplossingsrichtingen nader worden uitgewerkt.
Risico van het functiewaarderings-systeem om passend management te werven en te behouden bij de omvang, complexiteit en groei van de organisatie	• AQUON biedt leidinggevenden een onderscheidende bedrijfscultuur, die voor bepaalde leidinggevende personen mogelijk meer invloed heeft dan beloningshoogte

Risico's - personele aspecten.

RISICO'S - ASPECTEN INFORMATIEBEVEILIGING

RISICO	BEHEERSINGSMAATREGEL
Niet behalen van het ISO 27001-certificaat eind 2026	• Strakke voortgangssturing op het project, tijdige afronding van maatregelen, interne audits managementreviews en inzet van aanvullende capaciteit indien nodig.
Datalekken of verlies van vertrouwelijke informatie	• Versterken van autorisatiebeheer, dataclassificatie en bewustwording; implementatie en borging van de ISO 27001-maaatregelen
Cyberaanvallen (o.a. ransomeware, Phishing, DDoS) en systeemuitval	• Doorontwikkeling monitoring & detectie (SOC), periodieke pentesten en actualiseren/ oefenen van incident- en crisisrespons.
Afhankelijkheid en kwetsbaarheid in de keten (leveranciersrisico's)	• Aanscherpen conractuele beveiligingseisen, leveranciersbeoordelingen en ketenrisicomanagement.
Niet voldoen aan wet- en regelgeving (BIO, NIS2)	• Meerjaren verbeterprogramma informatiebeveiliging, periodieke audits en versterking governance en compliance processen.
Onvoldoende kwaliteit en betrouwbaarheid van informatie en data	• Verbeteren datakwaliteit, invoeren dagagovernance en monitoring van informatieprocessen

Risico's - aspecten informatiebeveiliging.

BIJLAGEN

BIJLAGE I: BIJDRAGE PER WATERSCHAP IN DE JAREN 2027-2031

In deze bijdrageregeling is rekening gehouden met de wijzigingen in de meetvraag als gevolg van de aanpassing in de PDC, op basis van de simulatie uit 2025 bij de afstemming in de platformen en het besluit in november 2025 in het DB. Ten behoeve van de vergelijkbaarheid zijn de bijdrage 2025 en de begrote bijdrage 2026 (uit Programmabegroting 2026) toegevoegd.

2025	Totale kosten in dit programma excl. NRS-bemonsteringen: 39.557					NRS		
	Vaste kosten		Variabele kosten			Kosten	Afrekening	Totale
	Procent	Bedrag	Productie	Procent	Bedrag	excl. NRS	NRS	kosten
Aa en Maas	11,6%	3.445	2.117.222	11,7%	1.156	4.602	75	4.676
Brabantse Delta	10,4%	3.079	1.969.767	10,9%	1.076	4.155	163	4.318
De Dommel	8,3%	2.464	1.521.860	8,4%	831	3.295	76	3.371
Delfland	8,7%	2.585	2.197.686	12,1%	1.200	3.785	47	3.832
Hollandse Delta	15,0%	4.439	2.193.085	12,1%	1.198	5.637	210	5.848
Rijnland	16,1%	4.761	3.246.035	17,9%	1.773	6.534	190	6.724
Rivierenland	15,1%	4.487	2.323.399	12,8%	1.269	5.756	276	6.033
Schieland en de Kr	6,8%	2.010	779.553	4,3%	426	2.436	80	2.516
Stichtse Rijnlanden	8,0%	2.377	1.743.743	9,6%	952	3.330	147	3.477
Totaal	100,0%	29.648	18.092.350	100,0%	9.883	39.530	1.264	40.795

2026	Totale kosten in dit programma excl. NRS-bemonsteringen: 41.832					NRS		
	Vaste kosten		Variabele kosten			Kosten	Afrekening	Totale
	Procent	Bedrag	Productie	Procent	Bedrag	excl. NRS	NRS	kosten
Aa en Maas	11,6%	3.634	1.967.000	11,2%	1.174	4.808	75	4.883
Brabantse Delta	11,2%	3.517	1.776.727	10,1%	1.060	4.577	157	4.734
De Dommel	8,4%	2.641	1.509.300	8,6%	901	3.542	75	3.617
Delfland	9,6%	3.009	1.608.982	9,2%	960	3.969	48	4.017
Hollandse Delta	13,6%	4.269	2.627.000	15,0%	1.568	5.836	191	6.027
Rijnland	16,5%	5.188	2.950.000	16,8%	1.760	6.948	198	7.146
Rivierenland	14,3%	4.497	2.501.590	14,3%	1.493	5.990	287	6.277
Schieland en de Kr	6,7%	2.092	1.152.500	6,6%	688	2.780	82	2.862
Stichtse Rijnlanden	8,0%	2.526	1.433.208	8,2%	855	3.381	150	3.531
Totaal	100,0%	31.374	17.526.307	100,0%	10.458	41.832	1.263	43.095

2027	Totale kosten in dit programma excl. NRS-bemonsteringen: 45.441					NRS		
	Vaste kosten		Variabele kosten			Kosten	Afrekening	Totale
	Procent	Bedrag	Productie	Procent	Bedrag	excl. NRS	NRS	kosten
Aa en Maas	11,6%	3.967	2.138.412	11,5%	1.308	5.275	42	5.317
Brabantse Delta	11,2%	3.823	2.080.401	11,2%	1.272	5.095	91	5.186
De Dommel	8,2%	2.806	1.580.546	8,5%	966	3.772	42	3.815
Delfland	10,9%	3.723	1.820.280	9,8%	1.113	4.836	26	4.863
Hollandse Delta	13,1%	4.482	2.339.159	12,6%	1.430	5.912	117	6.029
Rijnland	16,7%	5.705	3.185.850	17,1%	1.948	7.653	106	7.759
Rivierenland	13,9%	4.732	2.715.594	14,6%	1.661	6.392	154	6.546
Schieland en de Kr	5,7%	1.950	1.230.500	6,6%	752	2.703	45	2.748
Stichtse Rijnlanden	8,5%	2.892	1.487.476	8,0%	910	3.802	82	3.884

Totaal	100,0%	34.081	18.578.217	100,0%	11.360	45.441	705	46.146

2028	Totale kosten in dit programma excl. NRS-bemonsteringen: 50.078					NRS		
	Vaste kosten		Variabele kosten			Kosten	Afrekening	Totale
	Procent	Bedrag	Productie	Procent	Bedrag	excl. NRS	NRS	kosten
Aa en Maas	11,9%	4.472	2.317.603	11,5%	1.444	5.917	43	5.960
Brabantse Delta	11,1%	4.166	2.103.915	10,5%	1.311	5.477	93	5.570
De Dommel	8,5%	3.207	1.686.147	8,4%	1.051	4.258	43	4.301
Delfland	10,9%	4.091	1.885.245	9,4%	1.175	5.266	27	5.293
Hollandse Delta	13,4%	5.018	2.866.997	14,3%	1.787	6.805	120	6.925
Rijnland	17,0%	6.369	3.578.791	17,8%	2.231	8.600	108	8.708
Rivierenland	13,5%	5.069	2.837.080	14,1%	1.768	6.837	158	6.995
Schieland en de Kr	4,9%	1.853	1.279.016	6,4%	797	2.650	46	2.696
Stichtse Rijnlanden	8,8%	3.313	1.531.751	7,6%	955	4.268	84	4.352
Totaal	100,0%	37.558	20.086.546	100,0%	12.519	50.078	722	50.800

2029	Totale kosten in dit programma excl. NRS-bemonsteringen: 51.790					NRS		
	Vaste kosten		Variabele kosten			Kosten	Afrekening	Totale
	Procent	Bedrag	Productie	Procent	Bedrag	excl. NRS	NRS	kosten
Aa en Maas	11,7%	4.547	2.317.603	11,6%	1.502	6.049	44	6.093
Brabantse Delta	10,9%	4.224	2.103.915	10,5%	1.363	5.588	96	5.683
De Dommel	8,5%	3.304	1.680.201	8,4%	1.089	4.392	44	4.437
Delfland	10,6%	4.118	1.885.245	9,4%	1.221	5.339	28	5.367
Hollandse Delta	13,4%	5.212	2.729.635	13,7%	1.768	6.981	123	7.104
Rijnland	17,0%	6.622	3.618.991	18,1%	2.345	8.967	111	9.078
Rivierenland	13,8%	5.345	2.838.270	14,2%	1.839	7.184	162	7.346
Schieland en de Kr	5,3%	2.040	1.279.016	6,4%	829	2.868	47	2.916
Stichtse Rijnlanden	8,8%	3.431	1.531.751	7,7%	992	4.423	86	4.509
Totaal	100,0%	38.843	19.984.627	100,0%	12.948	51.790	741	52.532

2030	Totale kosten in dit programma excl. NRS-bemonsteringen: 53.711					NRS		
	Vaste kosten		Variabele kosten			Kosten	Afrekening	Totale
	Procent	Bedrag	Productie	Procent	Bedrag	excl. NRS	NRS	kosten
Aa en Maas	11,6%	4.692	2.397.283	12,0%	1.614	6.306	45	6.351
Brabantse Delta	10,7%	4.322	2.103.915	10,5%	1.416	5.738	98	5.836
De Dommel	8,5%	3.422	1.746.796	8,8%	1.176	4.598	45	4.643
Delfland	9,7%	3.899	1.885.245	9,4%	1.269	5.168	28	5.196
Hollandse Delta	14,1%	5.694	2.557.307	12,8%	1.721	7.415	126	7.541
Rijnland	17,0%	6.863	3.608.941	18,1%	2.429	9.292	114	9.405
Rivierenland	14,2%	5.713	2.839.855	14,2%	1.911	7.625	166	7.790
Schieland en de Kr	5,9%	2.395	1.279.016	6,4%	861	3.256	48	3.305
Stichtse Rijnlanden	8,1%	3.282	1.531.751	7,7%	1.031	4.313	88	4.402
Totaal	100,0%	40.283	19.950.110	100,0%	13.428	53.711	759	54.470

2031	Totale kosten in dit programma excl. NRS-bemonsteringen: 55.320					NRS		
	Vaste kosten		Variabele kosten			Kosten	Afrekening	Totale
	Procent	Bedrag	Productie	Procent	Bedrag	excl. NRS	NRS	kosten
Aa en Maas	11,5%	4.792	2.312.623	11,6%	1.611	6.403	46	6.449
Brabantse Delta	10,7%	4.448	2.103.915	10,6%	1.465	5.914	100	6.014
De Dommel	8,4%	3.500	1.692.192	8,5%	1.179	4.678	47	4.725
Delfland	9,5%	3.955	1.885.245	9,5%	1.313	5.268	29	5.297
Hollandse Delta	13,5%	5.614	2.639.725	13,3%	1.838	7.452	129	7.582
Rijnland	17,7%	7.346	3.618.991	18,2%	2.521	9.866	117	9.983
Rivierenland	14,3%	5.936	2.793.873	14,1%	1.946	7.882	170	8.052
Schieland en de Kr	6,5%	2.680	1.279.016	6,4%	891	3.571	50	3.620
Stichtse Rijnlanden	7,8%	3.219	1.531.751	7,7%	1.067	4.286	90	4.377
Totaal	100,0%	41.490	19.857.331	100,0%	13.830	55.320	778	56.098

PROGRAMMABEGROTING 2027

BEGROTING 2027 EN MEERJARENRAMING 2028-2031

Februari 2026

Wateronderzoek en advies

Het betreffende waterschap of hoogheemraadschap
t.a.v. College van Dijkgraven en Hoogheemraden

Hoofdlocatie
Brede Hoon 16
3991 CW Houten

T. 088 0302500
E. info@aquon.nl
I. www.aquon

IBAN NL84NWAB0636751902
BTW NL823338848B01
KvK 52811751

Datum : 3 december 2025
Betreft : **Kaderbrief 2027**
Ons kenmerk : U25.xxx
Behandeld door : C. van Heuven, J. Bouma

Geacht College,

In deze kaderbrief voor de programmabegroting 2027, vastgesteld door het Algemeen Bestuur van AQUON op 2 december 2025, worden op basis van de huidige inzichten de beleidsmatige- en financiële uitgangspunten weergegeven voor de Programmabegroting 2027 van AQUON.

Op deze manier wordt tijdig voldaan aan de behoefte van de waterschappen om de financiële en beleidsmatige kaders op hoofdlijnen met het bestuur te delen en vast te stellen. Op dit moment loopt het proces voor het uitvragen van de meetvraag voor de Programmabegroting 2027 bij de deelnemers. Deze meetvraag vormt het uitgangspunt voor het plannen van het activiteiten- en investeringsniveau in de begroting en wordt opgenomen in de programmabegroting 2027. Naast de meetvraag, die voor een belangrijk deel gebaseerd zal zijn op de ontwikkelingen in relatie tot de Kaderrichtlijn Water en de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater, speelt ook de mogelijke deelname van Waterschap Limburg in de GR AQUON een rol.

Aan de programmabegroting wordt een addendum toegevoegd met een uitwerking van de meetvraag en begroting inclusief de inbreng van waterschap Limburg. Die bijlage dient als inzicht voor de waterschappen om de impact van de toetreding van waterschap Limburg op de programmabegroting te zien en op basis daarvan tot besluitvorming daarover te komen. Als dat besluit eind 2026 is genomen, wordt begin 2027 in het eerste AB van AQUON, waar waterschap Limburg dan ook deel van uitmaakt, het eerdergenoemde addendum ter besluitvorming als “Gewijzigde programmabegroting 2027” voorgelegd.

De strategie van AQUON blijft ongewijzigd, ook na de eventuele toetreding van waterschap Limburg. AQUON streeft ernaar toegevoegde waarde voor de waterschappen te leveren en is een partner die inzicht in de waterkwaliteit levert.

Programma’s

Ook in 2027 kent AQUON twee programma’s. In het programma Eigenaren wordt de uitnutting van de frictiekosten opgenomen, waaronder de uitwerking van het akkoord met de vakbonden. Dit programma zal vanwege de uitwerking in de komende jaren nog blijven bestaan om de uitnutting van de bestemmingsreserve te kunnen volgen. In het programma Laboratorium AQUON zijn de reguliere laboratoriumactiviteiten opgenomen.

Door de groeiende meetvraag van de waterschappen neemt het volume van de werkzaamheden toe. Deze meetvraag zal in 2027 verder stijgen met de verwachte toetreding van Waterschap Limburg tot de GR AQUON en de te verwachten werkzaamheden die voortvloeien uit de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater en de Kaderrichtlijn Water.

AQUON richt zich in 2027 binnen het innovatieprogramma voornamelijk op:

- Onderzoeken naar microverontreinigingen;
- Het inzetten op analyses met lagere detectiegrenzen;
- De toename van onderzoek naar (on)bekende zorgwekkende stoffen (zogenaamde target en non-target onderzoeken).

Daarnaast wordt (nog bredere) expertise opgebouwd op het gebied van specialistische onderzoektechnieken (waaronder passive sampling, toxiciteit testen, bio-assays en meten in biotica). Ook blijft AQUON zich doorontwikkelen op het gebied van monitoringtechnieken, quick scan methodes en diagnostische en effect monitoring. Hierbij wordt mede gekeken naar de impact van de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater en het vervolg van de Kaderrichtlijn Water.

Verder beschikt AQUON over een aanzienlijke hoeveelheid data. In 2026 wordt de pilot met Aa en Maas en het Informatiehuis Water afgerond om aan te tonen dat het geautomatiseerde proces voor het digitaal ontsluiten van data werkt. Op basis hiervan wordt een plan opgesteld voor het mogelijke vervolg.

Informatiebeveiliging

Informatiebeveiliging is ook voor AQUON een belangrijke wettelijke opgave. In 2025 is AQUON gestart met het inrichten van een kwaliteitsmanagementsysteem conform ISO 27001. Volgens planning kan eind 2026 het managementsysteem gecertificeerd worden. In 2027 zal AQUON continue aandacht hebben voor het instandhouden van het kwaliteitsmanagementsysteem en 24-uurs monitoring. Voor het uitvoeren van mitigerende maatregelen ter beperking van risico's op het gebied van informatiebeveiliging, en om een passend basisbeschermingsniveau te realiseren dat aansluit bij onze organisatie, is uitbreiding van de ICT-bemensing noodzakelijk. Het is niet uitgesloten dat naast de voorziene uitbreiding in 2026 nog behoefte is aan extra capaciteitsuitbreiding in 2027.

Omgevingsanalyse (financiële risico's)

De huidige geopolitieke ontwikkelingen brengen een toenemende mate van onzekerheid en complexiteit met zich mee. AQUON ziet in dit licht het versterken van haar weerbaarheid van cruciaal belang, niet alleen om risico's te beheersen, maar ook om flexibel en slagvaardig te kunnen reageren op onverwachte gebeurtenissen.

Op basis van de Macro Economische Verkenningen van het Centraal Planbureau is de verwachte prijsindex voor 2026 2,3 procent. Voor 2027 wordt deze geraamd op 2,2 procent. Deze percentages zullen voor de programmabegroting worden gehanteerd voor out of pocket kosten.

Het uitgangspunt van AQUON is om met de prijs per verkooppunt binnen het kader van de meerjarenraming 2027 uit de Programmabegroting 2026 te blijven.

Personeel

Als basis voor de personeelslasten worden de formatie en de benodigde flexibele inzet van arbeidskrachten gebruikt. Deze getallen vormen de basis voor de programmabegroting, waarop de hieronder genoemde percentages, indexaties en CAO-verhogingen worden toegepast. Door de invoering van de wet meer zekerheid flexwerkers op 1 januari 2027 zal de inzet van een flexibele schaal/inzet beperkter worden.

Het uitgangspunt voor de arbeidsvoorwaarden van het personeel is de CAO Werken voor Waterschappen 2025. In de CAO 2025 is eveneens de salarisstijging voor 2026 vastgesteld. De verhoging op 1 januari 2026 is 1,0 procent en zal gevolgd worden door een verhoging per 1 maart 2026 op basis van CPI. De schatting volgens het Centraal Planbureau 2025 van het CPB is dat de CPI in 2026 2,3% zal bedragen. Gezien de gekozen lijn van de vakbonden om de CAO-verhoging te koppelen aan de CPI, valt te verwachten dat dit voor 2027 wederom wordt gedaan. Voor de individuele periodieken wordt een gemiddelde stijging van 1,5 procent als basis genomen.

De in het programma Laboratorium genoemde ontwikkelingen vragen om investeringen in personeel in de vorm van opleiden, (extra) inhuur en/of mogelijke uitbreiding van de omvang van het personeelsbestand.Het opleiden van personeel is een belangrijke voorwaarde om kennis en kwaliteit te borgen. Opleidingen zijn tijdsintensief omdat training on the job vaak vraagt om dubbele bemensing. De opleiding is dermate specialistisch dat dit in huis dient te gebeuren. Dit betekent naast een investering in tijd ook een investering in middelen om onze toegevoegde waarde voor de waterschappen te behouden en uit te breiden. Door te investeren in het kennisniveau van (nieuwe) medewerkers is AQUON in staat om mee te groeien met nieuwe methodieken en onderzoeken die onder andere vanuit de Europese Richtlijn Stedelijk Afwater en Kaderrichtlijn Water op de waterschappen en AQUON afkomen.

In 2026 worden de voorbereidingen getroffen voor de overstap naar een nieuw pensioenstelsel. De medewerkers worden geïnformeerd en geadviseerd over de gevolgen van de overstap. Voor 2026 verwacht het ABP geen stijging van de premie van de AOW. Per 1 januari 2027 stapt het ABP over naar de vernieuwde pensioenregeling. Het is nog niet duidelijk wat de gevolgen zullen zijn voor de premies.

Investeringen onder voorbehoud van werkelijke meetvraag en innovatie

Om blijvend te voldoen aan de toenemende vraag naar specialistische en kwalitatief hoogstaande analyses van watermonsters, is een structureel hoog investeringsniveau noodzakelijk. De technologische ontwikkelingen binnen laboratoriumonderzoek gaan snel, en de eisen vanuit regelgeving en opdrachtgevers worden steeds strenger. Dit vraagt om voortdurende vernieuwing van apparatuur, uitbreiding van expertise en borging van kwaliteitssystemen. Alleen met voldoende investeringsruimte kan AQUON blijven voldoen aan deze hoge standaarden en onze rol als betrouwbare partner in waterkwaliteitsonderzoek waarmaken.

Onderstaande tabel toont een indicatie van het gemiddelde investeringsniveau per jaar vanaf 2027, waarbij jaarlijkse over een periode van 3 jaar een toetsing zal plaatsvinden.

Investeringen Laboratorium	Gemiddeld per jaar	Toetsingskader per 3 jaar
Doorontwikkeling en vervanging ICT	1.000.000	3.000.000
(Vervangings-)investeringen apparatuur	2.500.000	7.500.000
Sensoring inclusief ICT-ondersteuning	1.200.000	3.600.000

Kostenverdeling

In 2027 worden de kosten van het programma Laboratorium verrekend volgens de in de GR AQUON afgesproken kostenverdeling. Indien Waterschap Limburg toetreedt, krijgt deze conform de afgesproken methodiek een aandeel in de kosten toebedeeld.

Sturing en verantwoording

AQUON stelt op basis van de uitgangspunten uit deze kaderbrief een Programmabegroting 2027 op waarin ook de door het BBV verplichte paragrafen worden uitgewerkt. Deze verplichte paragrafen worden, indien van toepassing, in de begroting toegelicht.

Deze kaderbrief is in de volgende overleggen behandeld:

Controllersoverleg	28 oktober 2025
Advies platform Eigenaren	6 november 2025
Dagelijks bestuur	18 november 2025
Algemeen Bestuur	2 december 2025

Met vriendelijke groet,
Namens het algemeen bestuur van AQUON,

De voorzitter — De secretaris

Piet-Hein Daverveldt — Jeen Bouma

Waterschapshuis
Pettelaarpark 70
Postbus 5049
5201 GA 's-Hertogenbosch

T 088 178 80 00
F 088 178 80 01
E info@aaenmaas.nl
W www.aaenmaas.nl

AQUON
T.a.v. het Dagelijks Bestuur
Brede Hoon 16
3991 CW HOUTEN

Datum	5 juni 2026
Ons kenmerk	
Doorkiesnr.	073 61 56 686 / Mark Peters
Onderwerp	Zienswijze Conceptprogramma-begroting 2027

Geacht bestuur,

Op 31 maart 2026 ontvingen wij uw Conceptprogrammabegroting 2027 met het verzoek om onze zienswijze hierop kenbaar te maken. Wij hebben de Conceptprogrammabegroting 2027 alsmede uw Jaarstukken 2025 op 5 juni 2026 aan ons Algemeen Bestuur voorgelegd. Middels deze brief geven wij aan te kunnen instemmen met uw Conceptprogrammabegroting 2027. Wij vinden de inhoud ervan realistisch.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Het Dagelijks Bestuur,

de secretaris,

Peter Verlaan

de dijkgraaf,

Mario Jacobs

CONCEPT

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.2 AQUON Jaarstukken 2025 en Conceptprogrammabegroting 2027**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als **hamerstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.*

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3205
Extern Zaak ID	0654776235
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.1.H
Titel	Toetreding waterschap Limburg tot de Gemeenschappelijke regeling (GR) AQUON (zienswijze op wijziging GR AQUON en Begrotingswijziging 2027)
Organisatieonderdeel	Bestuur en Bedrijfsvoering
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Zoeten, S. de

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Toetredingsverzoek bestuur waterschap Limburg
Bijlage 2 Wijzigingsbesluit GR Aquon 2024
Bijlage 3 Begrotingswijziging 2027 (addendum op Begroting 2027 na toetreding waterschap Limburg per 1 januari 2027
Bijlage 4 Concept zienswijzebrief
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.3 Toetreding waterschap Limburg tot GR AQUON

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

1. In te stemmen met het versturen van bijgaande zienswijzebrief op het verzoek tot toetreding per 1 januari 2027 van waterschap Limburg tot de gemeenschappelijke regeling (GR) AQUON en op het als gevolg daarvan wijzigen van de GR;
2. In te stemmen met het versturen van bijgaande zienswijzebrief op de begrotingswijzing 2027 (addendum op Begroting 2027 na toetreding waterschap Limburg per 1-1-2027).

Waterschap
Aa en Maas

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL:

1. In te stemmen met het versturen van bijgaande zienswijzebrief op het verzoek tot toetreding per 1 januari 2027 van waterschap Limburg tot de gemeenschappelijke regeling (GR) AQUON en op het als gevolg daarvan wijzigen van de GR;
2. In te stemmen met het versturen van bijgaande zienswijzebrief op de begrotingswijzing 2027 (addendum op Begroting 2027 na toetreding waterschap Limburg per 1-1-2027).

PROBLEEMSTELLING

Waterschap Aa en Maas is samen met 8 andere waterschappen eigenaar van het gemeenschappelijke waterschapslaboratorium Aquon. Aquon verricht monstername- en laboratoriumwerkzaamheden t.b.v. de kwalitatieve monitoring (KRW) van het watersysteem, de monitoring van de zuiveringsinstallaties, hydrobiologie (ecologie), waterbodemonderzoek, grondwater-onderzoek en t.b.v. handhavingsactiviteiten, calamiteiten en projecten.
Waterschap Limburg heeft eind 2025 bij het dagelijks bestuur (DB) van AQUON het formele verzoek ingediend om per 1 januari 2027 toe te willen treden tot de GR AQUON (zie bijlage 1).
Conform de Wet op de gemeenschappelijke regelingen dient een toetredingsverzoek ter zienswijze voorgelegd te worden aan de algemeen besturen van de huidige deelnemers in de GR AQUON. Als gevolg van de voorgenomen toetreding dient ook de GR-tekst (zie bijlage 2) en de Begroting 2027 (zie bijlage 3) van AQUON gewijzigd te worden. Ook voor deze twee wijzigingen geldt eenzelfde zienswijzeprocedure met de algemeen besturen van de huidige deelnemers.

BEOOGD EFFECT

Toetreding per 1 januari 2027 van waterschap Limburg tot de GR AQUON.

ARGUMENTEN

Om de volgende reden wordt voorgesteld een positieve zienswijze (zie bijlage 4) af te geven:

1.1. *De extra productie van waterschap Limburg is inpasbaar in de AQUON-organisatie*
AQUON heeft beoordeeld dat de extra productie van waterschap Limburg inpasbaar is in de huidige bedrijfsvoering en de beschikbare huisvesting.

1.2 De wijziging van de GR-tekst is beleidsarm
In bijgevoegd wijzigingsbesluit (bijlage 2) is in 3 artikelen weergegeven welke wijzigingen in de GR-tekst worden doorgevoerd. In artikel I zijn weergegeven de noodzakelijke wijzigingen als gevolg van de toetreding van waterschap Limburg.
In artikel II worden enkele wijzigingen doorgevoerd als gevolg van de wijziging van de vestigingsplaats van AQUON. Dit in verband met de verhuizing eind 2024 naar de

nieuwe locatie in Houten. Tot slot zijn in artikel III bepalingen met betrekking tot de inwerkingtreding van het wijzigingsbesluit opgenomen.

2.1. *Toetreding van waterschap Limburg levert direct structureel financieel voordeel op voor de huidige deelnemers.*
AQUON heeft reeds een begroting voor 2027 opgesteld waarin nog geen rekening is gehouden met de toetreding van waterschap Limburg. In de opgestelde Begrotingswijziging 2027 (bijlage 3) zijn de (financiële) effecten van de toetreding van waterschap Limburg verwerkt. Het effect van de toetreding is een stijging van de totale productie met 7,66%, terwijl de totale kosten met 4,56% toenemen. Dit betekent dat door synergie- en schaalvoordelen als gevolg van de toetreding van waterschap Limburg voor de huidige 9 deelnemers vanaf 2027 al direct een gezamenlijk structureel voordeel ontstaat van € 1.322.700. Mede door een in de komende jaren toenemende productie voor waterschap Limburg, loopt het gezamenlijke voordeel voor de huidige deelnemers op tot ruim € 1,7 miljoen per jaar in 2031.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

n.v.t.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

Als gevolg van de toetreding van waterschap Limburg ontstaat een structureel financieel voordeel voor de huidige deelnemers. Voor 2027 betekent dit voor Aa en Maas een voordeel op de deelnemersbijdrage van € 153.000. In 2031 is dit voordeel opgelopen tot € 200.000. Bij de nog op te stellen Begroting 2027 van waterschap Aa en Maas, zal rekening worden gehouden met het te behalen voordeel als gevolg van de toetreding.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

n.v.t.

UITVOERING/VERVOLG

Na het doorlopen van de nu voorliggende zienswijzeprocedure volgt later dit jaar, rekening houdende met de ingebrachte zienswijzen, nog een toe- en instemmingsprocedure met de algemeen besturen van de huidige deelnemers. Vervolgens kan waterschap Limburg per 1 januari 2027 toetreden tot de GR AQUON.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

n.v.t.

BIJLAGEN

1. Toetredingsverzoek bestuur waterschap Limburg;
2. Wijzigingsbesluit GR AQUON 2024;
3. Begrotingswijziging 2027 "addendum op Begroting 2027 na toetreding waterschap Limburg per 1-1-2027";

4. Concept zienswijzebrief.

VERSIEDATUM

14 april 2026

AB-BESLUIT

Djuma zaaknummer: 776235

ONDERWERP: ZIENSWIJZEPROCEDURE TOETREDING WATERSCHAP LIMBURG TOT GR AQUON

AGENDAPUNT:

BESLUITNUMMER:

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;

gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 14 april 2026;

gelet op het bepaalde in de Wet gemeenschappelijke regelingen;

gezien het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid van 13 mei 2026;

B E S L U I T:

1. In te stemmen met het versturen van bijgaande zienswijzebrief op het verzoek tot toetreding per 1 januari 2027 van waterschap Limburg tot de gemeenschappelijke regeling (GR) AQUON en op het als gevolg daarvan wijzigen van de GR;
2. In te stemmen met het versturen van bijgaande zienswijzebrief op de begrotingswijzing 2027 (addendum op Begroting 2027 na toetreding waterschap Limburg per 1-1-2027).

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026,

de secretaris, de dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

waterschap limburg

met de omgeving, voor de omgeving

Bezoekadres
Maria Theresialaan 99
6043 CX Roermond
Postadres
Postbus 2207
6040 CC Roermond

IBAN: NL10NWAB0636750906
KvK: 67682065

088 88 90 100
info@waterschaplimburg.nl
www.waterschaplimburg.nl

Aquon Wateronderzoek en advies
Tav. het dagelijks bestuur
Brede Hoon 16
3991 CW Houten

datum 26 november 2025
uw kenmerk
zaaknr. 2024-Z5970
documentnr. WLDOC-390959707-193958
onderwerp Verzoek toetreding tot de GR Aquon.

Geacht dagelijks bestuur van de Gemeenschappelijke regeling Aquon,

Hierbij doen wij als dagelijks bestuur van het Waterschap Limburg u een verzoek als bedoeld in artikel 45 lid 3 van de GR toekomen. Het besluit van ons AB is bijgevoegd.

Graag vernemen wij van u over de voortgang van ons verzoek.

Hoogachtend,

het dagelijks bestuur,

ir. E.J.M. Keulers MMO
secretaris-directeur

S.M.M. Borgers
dijkgraaf

waterschap limburg

met de omgeving, voor de omgeving

Besluit Algemeen Bestuur

Het algemeen bestuur van het Waterschap Limburg,

Gezien het voorstel van het dagelijks bestuur d.d. 07 oktober 2025,

Besluit:

Ontwerpbesluit
Het algemeen bestuur besluit toestemming te verlenen tot:
- toetreding van het dagelijks bestuur van het waterschap Limburg tot de GR AQUON per 2027, met inachtneming van de ontwerpwijziging van de GR van AQUON.

Aldus vastgesteld in de openbare AB-vergadering van 26 november 2025.

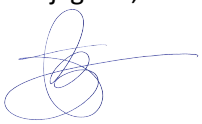
Het dagelijks bestuur,

de secretaris-directeur,

ir. E.J.M. Keulers MMO

de dijkgraaf,

S.M.M. Borger

Zaaknr. 2022-Z6234 / Doc.nr. Dit nummer wordt gegenereerd zodra deze is opgeslagen in Govermaxx

Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling AQUON 2024

De dagelijkse besturen van het Waterschap Aa en Maas, van het Waterschap Brabantse Delta en van het Waterschap De Dommel, de colleges van dijkgraaf en hoogheemraden van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, de dijkgraaf en hoogheemraden van het Hoogheemraadschap van Delfland, van het Hoogheemraadschap van Rijnland en van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, en de colleges van dijkgraaf en heemraden van het Waterschap Hollandse Delta en het Waterschap Rivierenland, ieder voor zij bevoegd zijn;

Overwegende dat

het dagelijks bestuur van het Waterschap Limburg heeft verzocht per 1 januari 2027 toe te treden tot deze gemeenschappelijke regeling;

AQUON thans gevestigd is te Houten en daartoe de vestigingsplaats gewijzigd dient te worden;

Besluiten de Gemeenschappelijke regeling AQUON 2024 als volgt te wijzigen:

Artikel I – Wijzigingen met betrekking tot te toetreding van het dagelijks bestuur van Waterschap Limburg

A
De aanhef van de regeling komt te luiden:
De dagelijkse besturen van het Waterschap Aa en Maas, van het Waterschap Brabantse Delta van het Waterschap De Dommel en van het Waterschap Limburg, de colleges van dijkgraaf en hoogheemraden van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, de dijkgraaf en hoogheemraden van het Hoogheemraadschap van Delfland, van het Hoogheemraadschap van Rijnland en van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, en de colleges van dijkgraaf en heemraden van het Waterschap Hollandse Delta en het Waterschap Rivierenland, ieder voor zij bevoegd zijn;

B
Artikel 1, onder d., van de regeling komt te luiden:
d. deelnemers: dagelijkse besturen van de waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta, De Dommel en Limburg, de colleges van dijkgraaf en heemraden van de waterschappen Hollandse Delta en Rivierenland en de colleges van dijkgraaf en hoogheemraden van de hoogheemraadschappen van Delfland, Rijnland, Schieland en de Krimpenerwaard, en De Stichtse Rijnlanden;

C
Artikel 1, onder i., van de regeling komt te luiden:
i. vertegenwoordigende organen van de deelnemers: algemene besturen respectievelijk de verenigde vergaderingen van de waterschappen en hoogheemraadschappen genoemd onder d.;

D
Artikel 7, eerste lid, van de regeling komt te luiden:
1. Het algemeen bestuur bestaat uit tien leden.

E
In artikel 40, zevende lid, van de regeling wordt ‘zevennegende’ gewijzigd in ‘acht tiende’.

F
In artikel 40, zevende lid, van de regeling wordt ‘zevennegende’ gewijzigd in ‘acht tiende’.

G
In artikel 41, derde lid, van de regeling wordt ‘zeven negende’ gewijzigd in ‘acht tiende’.

Artikel II – Wijzigingen met betrekking tot de vestigingsplaats

A
Artikel 1, onder e., van de regeling komt te luiden:
e. gedeputeerde staten: college van gedeputeerde staten van de provincie Utrecht;

B
Artikel 2, tweede lid, van de regeling komt te luiden:
2. AQUON is gevestigd te Houten.

C
In artikel 50 van de regeling wordt ‘Waterschap Aa en Maas’ vervangen door ‘Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden’.

D
In artikel 51, eerste lid, van de regeling wordt ‘Waterschap Aa en Maas’ vervangen door ‘Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden’.

Artikel III – Inwerkingtreding

1. Dit wijzigingsbesluit treedt in werking op 1 januari 2027.
2. Indien dit wijzigingsbesluit later dan 1 januari 2027 bekend wordt gemaakt, dan treedt het in werking de dag na bekendmaking overeenkomstig artikel 50a, eerste lid aanhef en onder g. in samenhang met artikel 26 van de Wet gemeenschappelijke regelingen en artikel 51, eerste lid van de Gemeenschappelijke regeling AQUON 2024, en heeft het terugwerkende kracht tot 1 januari 2027.
3. De begroting voor het jaar 2027 wordt zo spoedig mogelijk na de toetreding van Waterschap Limburg gewijzigd, waarbij de in artikel 50g van de Wet gemeenschappelijke regelingen voorgeschreven zienswijzenprocedure reeds in 2026 kan worden doorlopen, en naast de algemene besturen van de in de aanhef van dit wijzigingsbesluit genoemde waterschappen en hoogheemraadschappen ook het algemeen bestuur van het Waterschap Limburg op gelijke wijze om zienswijzen wordt gevraagd.

Toelichting

1. Algemene toelichting

Het dagelijks bestuur van het Waterschap Limburg heeft het voornemen uitgesproken om per 1 januari 2027 toe te treden tot de Gemeenschappelijke regeling AQUON 2024. Met dit wijzigingsbesluit wordt die wijziging verwerkt in de geldende gemeenschappelijke regeling (artikel I). Daarnaast is AQUON sinds enige tijd gevestigd in Houten, daarom wordt voorgesteld ook de officiële vestigingsplaats van AQUON te wijzigen in Houten (artikel II). Op dit moment betreft het een beleidsarme wijziging van de GR.

2. Artikelsgewijze toelichting

Artikel I

Met dit artikel wordt de toetreding van het dagelijks bestuur van Waterschap Limburg geëffectueerd. Met de wijzigingen onder A en B wordt het Waterschap Limburg opgenomen in de gemeenschappelijke regeling. De wijziging onder C is van redactionele aard, om aan te sluiten bij de reeds in de gemeenschappelijke regeling gehanteerde termen.

Met de wijziging onder D wordt het algemeen bestuur van AQUON uitgebreid van negen naar tien leden, zodat ook het dagelijks bestuur van het Waterschap Limburg een lid kan aanwijzen dat hem vertegenwoordigt.

De wijzigingen onder E, F en G zien op besluiten die aan een gekwalificeerde meerderheid zijn onderworpen. Thans is dat een 7/9 meerderheid, waarbij dus 7 in plaats van 5 leden van het algemeen bestuur moeten instemmen (5 is thans noodzakelijk bij een gewone meerderheid). Om dit belang te borgen wordt dit in de nieuwe situatie veranderd in 8/10 meerderheid, zodat nog steeds 2 extra instemmende leden van het algemeen bestuur nodig zijn ten opzichte van een gewone meerderheid (straks bij 6 leden, en bij de gekwalificeerde meerderheid dus 8 leden).

Artikel II

Met dit artikel wordt de vestigingsplaats van het openbaar lichaam AQUON officieel gewijzigd van ’s-Hertogenbosch naar Houten om recht te doen aan de feitelijke situatie. Met onderdeel B wordt dat geborgd. Omdat dit ook gevolgen heeft voor het college van gedeputeerde staten dat formeel toezichthouder is op het bestuur van het openbaar lichaam AQUON (zie art. 29 van de Wet gemeenschappelijke regelingen), wordt met onderdeel A het college van gedeputeerde staten van Noord-Brabant vervangen door het college van gedeputeerde staten van Utrecht.

Onder C en D wordt de gemeenschappelijke regeling zodanig aangepast dat het bestuur van het Waterschap Aa en Maas (als huidige waterschap van de plaats van vestiging) wordt vervangen door het bestuur van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (als toekomstig waterschap van de plaats van vestiging). Dat sluit aan op de hoofdregel zoals die uit artikel 50a lid 1 in samenhang met artikel 26 van de Wet gemeenschappelijke regelingen volgt.

Artikel III

Dit artikel regelt de inwerkingtreding van dit wijzigingsbesluit per 1 januari 2027 (lid 1). Het tweede lid is uitsluitend opgenomen voor de onverhoopte situatie dat de bekendmaking van het wijzigingsbesluit niet voor 1 januari 2027 plaatsvindt. De inwerkingtreding mag immers niet liggen voor het moment van bekendmaking.

Het derde lid regelt dat ook het algemeen bestuur van Waterschap Limburg, net als de algemene besturen van de andere deelnemende waterschappen, zienswijzen kan indienen op de begrotingswijziging voor 2027 die ook voor hen zal gaan gelden. Die begrotingswijziging kan hiermee al in 2026 worden voorbereid, zodat deze in de eerste vergadering van het algemeen bestuur van AQUON van 2027 kan worden vastgesteld.

Wateronderzoek en advies

BEGROTINGSWIJZIGING 2027

ADDENDUM OP BEGROTING 2027 NA TOETREDING WATERSCHAP LIMBURG PER 01-01-2027

Datum rapportage: 19 maart 2026
Versie: 2.0
Opgesteld door: Michel van den Hoek,
Chantal van Heuven

1 INLEIDING

In november 2025 heeft het Dagelijks Bestuur van Waterschap Limburg een formeel verzoek tot toetreding tot de GR AQUON per 1 januari 2027 ingediend bij het Dagelijks Bestuur van AQUON. In 2026 wordt de procedure om tot daadwerkelijke toetreding te komen in de besturen van de 9 eigenaren doorlopen om deze toetreding per 1 januari 2027 te kunnen effectueren. In deze begrotingswijziging is de financiële uitwerking van de toetreding uitgewerkt. De basis voor deze begrotingswijziging is het kostenpatroon van het programma laboratorium uit de programmabegroting 2027 en meerjarenraming 2028-2031, vermeerderd met de verwachte extra kosten als gevolg van de verwachte meetvraag van Waterschap Limburg. Per saldo resulteert de toetreding tot een gemiddelde prijs per verkooppunt van 2,37 euro (ten opzichte van 2,44 euro in de programmabegroting). Dit levert voor de 9 deelnemers een kostenvoordeel op van 1,3 miljoen euro
De toetreding heeft geen invloed op het programma eigenaren.

De zienswijze procedure van deze begrotingswijziging loopt voor de 9 deelnemers gelijk met de zienswijze procedure van de reguliere begroting 2027. Na toetreding per 1 januari 2027 zal na ontvangst van de zienswijze van Waterschap Limburg de begrotingswijziging zo snel als mogelijk vastgesteld worden door het Algemeen Bestuur van AQUON.

FINANCIËLE IMPACT VAN DE TOETREDING WATERSCHAP LIMBURG

De verwachte meetvraag van Waterschap Limburg bedraagt 1.444.952 verkooppunten (regulier 1.402.000 + 42.952 VP NRS bemonsteringen). Onderstaande tabel toont een samenvatting van de impact van de toetreding van waterschap Limburg

	2027		
	Initiële begroting	Begrotings-wijziging	Voordeel huidige deelnemers
Meetvraag deelnemers (VP)	18.875.177	18.875.177	
Meetvraag WS Limburg		1.444.952	
Bijdrage 9 huidige deelnemers (euro)	46.146.000	44.823.300	1.322.700
Bijdrage WS Limburg (euro)		3.425.000	
Totale bijdrage deelnemers	**46.146.000**	**48.248.300**	
Prijs per verkooppunt (euro)	2,44	2,37	

MEETVRAAG 10 DEELNEMERS

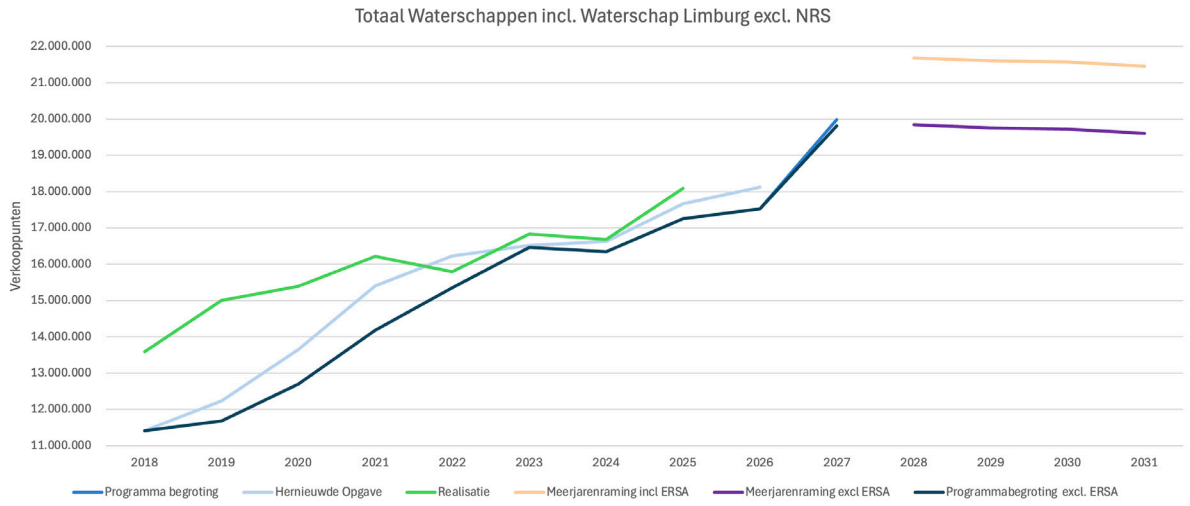
Onderstaande tabel toont de tabel meetvraag zoals reeds opgenomen in paragraaf 5.2 van de programmabegroting, aangevuld met de meetvraag van Waterschap Limburg (separate lijn en opgehoogd bij de NRS bemonsteringen)

PRODUCTIE/ MEETVRAAG	Hernieuwde opgave	Programma begroting	Meerjarenraming			
	2026*	2027**	2028	2029	2030	2031
Aa en Maas	2.159.000	2.147.000	2.326.911	2.326.911	2.406.911	2.321.911
Brabantse Delta	1.909.224	2.067.993	2.091.367	2.091.367	2.091.367	2.091.367
De Dommel	1.557.961	1.594.900	1.701.460	1.695.460	1.762.660	1.707.560
Delfland	1.790.982	1.811.224	1.875.866	1.875.866	1.875.866	1.875.866
Hollandse Delta	2.820.500	2.341.500	2.869.867	2.732.367	2.559.867	2.642.367
Limburg	nvt	1.402.000	1.597.590	1.617.590	1.617.590	1.597.590
Rijnland	2.910.000	3.170.000	3.560.986	3.600.986	3.590.986	3.600.986
Rivierenland	2.501.590	2.740.256	2.862.846	2.864.046	2.865.646	2.819.246
Schieland en Kr'waard	867.500	1.230.500	1.279.016	1.279.016	1.279.016	1.279.016
Stichtse Rijnlanden	1.608.270	1.474.208	1.518.088	1.518.088	1.518.088	1.518.088
Subtotaal	**18.125.027**	**19.979.581**	**21.683.997**	**21.601.697**	**21.567.997**	**21.453.997**
Indexcijfer jaar 2014=100	169	186	202	201	201	200
NRS-bemonsteringen	560.000	340.548	340.548	340.548	340.548	340.548
Totaal inclusief NRS	**18.685.027**	**20.320.129**	**22.024.545**	**21.942.245**	**21.908.545**	**21.794.545**

* Opgave van de waterschappen in september-oktober 2025

** Aanname: vanaf 2027 worden 97 van de 130 RWZI's 1 keer per week bemonsterd (2026: 1,4 bemonsteringen per RWZI (130) per week)

Gezamelijke meetvraag alle waterschappen in VP (Verkooppunten), MET WL.

BEGROTINGSWIJZIGING T.B.V. LABORATORIUM ACTIVITEITEN

Onderstaand volgt een overzicht van de voorgestelde wijziging in de verschillende posten van de begroting 2027, gevolgd door een toelichting per individuele post voor zover de kosten substantieel afwijken.

PROGRAMMA 1 LABORATORIUM	*	Begroting 2027	Begrotings-wijziging 2027	Wijzizing t.o.v. begroting
Salarissen	1	17.600.000	18.291.250	691.250
Sociale lasten	2	4.700.000	4.883.750	183.750
Overige personeelslasten	3	1.100.000	1.100.000	0
Personeel van derden	4	1.550.000	1.572.500	22.500
PERSONEELSLASTEN		24.950.000	25.847.500	897.500
Diensten van derden	5	1.312.000	1.404.000	92.000
Huren en rechten	6	210.000	225.000	15.000
Leaseauto's	7	1.400.000	1.408.000	8.000
Verzekeringen	8	70.000	70.000	0
Belastingen	9	280.000	280.000	0
Onderhoud door derden	10	1.447.000	1.447.000	0
OVERIGE BEDRIJFSLASTEN		4.719.000	4.834.000	115.000
Ge- en verbruiksgoederen	11	4.600.000	4.802.000	202.000
Duurzame gebruiksgoederen	12	205.000	231.000	26.000
Energie	13	410.000	410.000	0
GOEDEREN EN DIENSTEN		5.215.000	5.443.000	228.000
Externe analyses	14	6.975.000	7.732.000	757.000
UITBESTEDINGEN		6.975.000	7.732.000	757.000
Afschrijvingen	15	4.010.000	4.010.000	0
Rentelasten	16	1.115.000	1.115.000	0
KAPITAALSLASTEN		5.125.000	5.125.000	0
NORMALE EXPLOITATIEKOSTEN		46.984.000	48.981.500	1.997.500
ONVOORZIEN	17	200.000	200.000	0
TOTAAL LASTEN		47.184.000	49.181.500	1.997.500
Bijdrage derden	18	-1.098.000	-988.200	109.800
TOTALE KOSTEN		46.086.000	48.193.300	2.107.300
Vennootschapsbelasting	20	60.000	55.000	-5.000
Bijdrage waterschappen		46.146.000	48.248.300	2.102.300

TOELICHTING OP DE BEGROTINGSWIJZIGING AQUON LABORATORIUM ACTIVITEITEN

1, 2 en 4: Salarissen en sociale lasten, personeel van derden

Om de extra meetvraag te kunnen uitvoeren zal AQUON een aantal medewerkers (10,5 fte) aannemen, voornamelijk chemische analisten. Daarnaast zal uitbreiding van de CMO capaciteit benodigd zijn om de monsters aan het eind van de dag te kunnen verwerken.

5: Diensten van derden

Er is een inschatting gemaakt van de extra transportkosten die benodigd zijn om de monsters vanuit Limburg naar het laboratorium in Houten te vervoeren.

11: Ge- en verbruiksgoederen

Een groot deel van de extra meetvraag zal intern door AQUON worden uitgevoerd. De extra kosten zijn berekend op basis van het verbruik van de huidige meetvraag van de waterschappen.

14: Externe analyses

De kosten voor uitbestedingen betreffen voornamelijk de monstername. AQUON zal als rechtsopvolger van de wettelijke taak van Waterschap Limburg het contract met de huidige leverancier overnemen. Daarnaast zijn kosten begroot voor het deel van de analyses die AQUON niet zelf zal gaan uitvoeren.

18: Bijdrage derden

Waterschap Limburg neemt al enkele analyses, bijvoorbeeld sensoring, af van AQUON. Deze opbrengsten worden tot en met 2026 begroot en verantwoord als bijdrage derden, in de programmabegroting 2027 is rekening gehouden met 45.000 VP. Met de toetreding tot de GR op 1 januari 2027 zullen deze analyses niet meer als bijdrage derden gezien worden, maar vormen ze onderdeel van de reguliere meetvraag van de deelnemers.

MEERJARENRAMING LABORATORIUM ACTIVITEITEN

Onderstaande tabel geeft de aangepaste meerjarenraming na toetreding van waterschap Limburg

LABORATORIUM bedragen X €1.000	Realisatie/begroting excl Limburg			BEGROTING EN RAMINGEN TIJDREEKS 2027-2031 incl. WS Limburg				
	2025 gerealiseerd	2026 begroot	2027 begroot	2027 begroot	2028 geraamd	2029 geraamd	2030 geraamd	2031 geraamd
Personeelskosten	21.220	22.990	24.950	25.848	27.911	28.821	29.835	30.830
Overige bedrijfslasten	3.923	4.240	4.719	4.834	5.477	5.677	5.847	6.023
Goederen en diensten	5.161	4.635	5.215	5.443	5.890	6.009	6.189	6.375
Uitbestedingen	6.824	6.400	6.975	7.732	8.660	8.738	8.966	9.095
Kapitaallasten	4.608	5.210	5.125	5.125	6.004	6.543	6.982	7.220
Onvoorziene lasten	-36	200	200	200	200	200	200	200
Mutatie bestemmingsreserve			0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting	88	20	60	55	60	60	60	60
Totale kosten	**41.788**	**43.695**	**47.244**	**49.237**	**54.203**	**56.047**	**58.079**	**59.802**
Bijdrage derden	879	600	1.098	988	1.000	1.040	1.060	1.080
Bijdragen waterschappen	40.909	43.095	46.146	48.248	53.203	55.007	57.019	58.722
Totale inkomsten	**41.788**	**43.695**	**47.244**	**49.237**	**54.203**	**56.047**	**58.079**	**59.802**

AQUON is continu bezig met het optimaliseren van haar analyseprocessen. Hierbij treden, zeker als gevolg van volumestijgingen, steeds efficiencyvoordelen, op wat reeds jaren resulteert in een realisatie van een lagere prijs per verkooppunt dan voorzien in de begrotingen. Bij de doorrekening in het meerjarenperspectief zijn de mogelijke extra voordelen als gevolg van verdere efficiency als gevolg van de toetreding van Waterschap Limburg nog niet nader gekwantificeerd, uitwerking hiervan zal een plaats krijgen in de programmabegroting 2028.

BIJLAGEN

BIJLAGE I: BIJDRAGE PER WATERSCHAP IN DE JAREN 2027-2031 NA TOETREDING WATERSCHAP LIMBURG

2027	Totale kosten in dit programma excl. NRS-bemonsteringen: 47.442					NRS			Initiële Begroting
	Vaste kosten		Variabele kosten			Kosten excl. NRS	Afrekening NRS	Totale kosten	Totale kosten
	Procent	Bedrag	Productie	Procent	Bedrag				
Aa en Maas	10,8%	3.852	2.138.412	10,7%	1.269	5.122	42	5.164	5.317
Brabantse Delta	10,4%	3.712	2.080.401	10,4%	1.235	4.947	88	5.034	5.186
De Dommel	7,7%	2.724	1.580.546	7,9%	938	3.663	42	3.705	3.815
Delfland	10,2%	3.615	1.820.280	9,1%	1.081	4.696	27	4.723	4.863
Hollandse Delta	12,2%	4.351	2.339.159	11,7%	1.389	5.740	107	5.847	6.029
Limburg	7,0%	2.491	1.402.000	7,0%	832	3.323	102	3.425	
Rijnland	15,6%	5.539	3.185.850	15,9%	1.891	7.431	110	7.541	7.759
Rivierenland	12,9%	4.594	2.715.594	13,6%	1.612	6.206	160	6.366	6.546
Schieland en de Kr	5,3%	1.894	1.230.500	6,2%	730	2.624	46	2.670	2.748
Stichtse Rijnlanden	7,9%	2.808	1.487.476	7,4%	883	3.691	84	3.775	3.884
Totaal	100,0%	35.581	19.980.217	100,0%	11.860	47.442	807	48.249	46.146

2028	Totale kosten in dit programma excl. NRS-bemonsteringen: 52.376					NRS			Initiële Begroting
	Vaste kosten		Variabele kosten			Kosten excl. NRS	Afrekening NRS	Totale kosten	Totale kosten
	Procent	Bedrag	Productie	Procent	Bedrag				
Aa en Maas	11,1%	4.350	2.317.603	10,7%	1.399	5.750	43	5.793	5.960
Brabantse Delta	10,3%	4.052	2.103.915	9,7%	1.270	5.322	90	5.412	5.570
De Dommel	7,9%	3.120	1.686.147	7,8%	1.018	4.138	43	4.181	4.301
Delfland	10,1%	3.979	1.885.245	8,7%	1.138	5.117	28	5.145	5.293
Hollandse Delta	12,4%	4.881	2.866.997	13,2%	1.731	6.613	109	6.722	6.925
Limburg	7,0%	2.750	1.597.590	7,4%	965	3.714	104	3.819	
Rijnland	15,8%	6.195	3.578.791	16,5%	2.161	8.356	113	8.469	8.708
Rivierenland	12,6%	4.930	2.837.080	13,1%	1.713	6.643	164	6.807	6.995
Schieland en de Kr	4,6%	1.802	1.279.016	5,9%	772	2.575	47	2.622	2.696
Stichtse Rijnlanden	8,2%	3.223	1.531.751	7,1%	925	4.148	86	4.234	4.352
Totaal	100,0%	39.282	21.684.136	100,0%	13.094	52.376	827	53.204	50.800

2029	Totale kosten in dit programma excl. NRS-bemonsteringen: 54.160					NRS			Initiële Begroting
	Vaste kosten		Variabele kosten			Kosten excl. NRS	Afrekening NRS	Totale kosten	Totale kosten
	Procent	Bedrag	Productie	Procent	Bedrag				
Aa en Maas	10,9%	4.422	2.317.603	10,7%	1.453	5.875	44	5.919	6.093
Brabantse Delta	10,1%	4.108	2.103.915	9,7%	1.319	5.427	92	5.519	5.683
De Dommel	7,9%	3.213	1.680.201	7,8%	1.053	4.266	44	4.310	4.437
Delfland	9,9%	4.004	1.885.245	8,7%	1.182	5.186	28	5.214	5.367
Hollandse Delta	12,5%	5.069	2.729.635	12,6%	1.711	6.780	112	6.892	7.104
Limburg	7,0%	2.846	1.617.590	7,5%	1.014	3.860	107	3.966	
Rijnland	15,9%	6.440	3.618.991	16,8%	2.268	8.708	116	8.824	9.078
Rivierenland	12,8%	5.198	2.838.270	13,1%	1.779	6.977	168	7.145	7.346
Schieland en de Kr	4,9%	1.984	1.279.016	5,9%	802	2.785	48	2.833	2.916
Stichtse Rijnlanden	8,2%	3.336	1.531.751	7,1%	960	4.296	88	4.384	4.509
Totaal	100,0%	40.620	21.602.217	100,0%	13.540	54.160	847	55.007	52.532

2030	Totale kosten in dit programma excl. NRS-bemonsteringen: 56.150					NRS			Initiële Begroting
	Vaste kosten		Variabele kosten			Kosten excl. NRS	Afrekening NRS	Totale kosten	Totale kosten
	Procent	Bedrag	Productie	Procent	Bedrag				
Aa en Maas	10,8%	4.555	2.397.283	11,1%	1.560	6.116	45	6.161	6.351
Brabantse Delta	10,0%	4.196	2.103.915	9,8%	1.369	5.566	94	5.660	5.836
De Dommel	7,9%	3.322	1.746.796	8,1%	1.137	4.459	45	4.505	4.643
Delfland	9,0%	3.785	1.885.245	8,7%	1.227	5.012	29	5.041	5.196
Hollandse Delta	13,1%	5.527	2.557.307	11,9%	1.664	7.192	115	7.307	7.541
Limburg	7,1%	3.005	1.617.590	7,5%	1.053	4.058	110	4.167	
Rijnland	15,8%	6.662	3.608.941	16,7%	2.349	9.011	119	9.130	9.405
Rivierenland	13,2%	5.546	2.839.855	13,2%	1.848	7.395	172	7.567	7.790
Schieland en de Kr	5,5%	2.326	1.279.016	5,9%	832	3.158	49	3.207	3.305
Stichtse Rijnlanden	7,6%	3.187	1.531.751	7,1%	997	4.184	90	4.274	4.402
Totaal	100,0%	42.113	21.567.700	100,0%	14.038	56.150	869	57.019	54.470

2031	Totale kosten in dit programma excl. NRS-bemonsteringen: 57.832					NRS			Initiële Begroting
	Vaste kosten		Variabele kosten			Kosten excl. NRS	Afrekening NRS	Totale kosten	Totale kosten
	Procent	Bedrag	Productie	Procent	Bedrag				
Aa en Maas	10,7%	4.644	2.312.623	10,8%	1.558	6.202	46	6.249	6.449
Brabantse Delta	9,9%	4.311	2.103.915	9,8%	1.418	5.729	97	5.825	6.014
De Dommel	7,8%	3.391	1.692.192	7,9%	1.140	4.532	46	4.578	4.725
Delfland	8,8%	3.833	1.885.245	8,8%	1.270	5.103	30	5.133	5.297
Hollandse Delta	12,5%	5.441	2.639.725	12,3%	1.779	7.219	118	7.337	7.582
Limburg	7,3%	3.165	1.597.590	7,4%	1.077	4.242	112	4.354	
Rijnland	16,4%	7.119	3.618.991	16,9%	2.439	9.557	122	9.679	9.983
Rivierenland	13,3%	5.753	2.793.873	13,0%	1.883	7.635	176	7.812	8.052
Schieland en de Kr	6,0%	2.597	1.279.016	6,0%	862	3.459	51	3.510	3.620
Stichtse Rijnlanden	7,2%	3.120	1.531.751	7,1%	1.032	4.152	92	4.245	4.377
Totaal	100,0%	43.374	21.454.921	100,0%	14.458	57.832	890	58.721	56.098

BEGROTINGSWIJZIGING 2027

ADDENDUM OP BEGROTING 2027 NA TOETREDING WATERSCHAP LIMBURG PER 01-01-2027

Maart 2026

Wateronderzoek en advies

Waterschap
Aa en Maas

Waterschapshuis
Pettelaarpark 70
Postbus 5049
5201 GA 's-Hertogenbosch

T 088 178 80 00
F 088 178 80 01
E info@aaenmaas.nl
W www.aaenmaas.nl

AQUON
T.a.v. het Dagelijks Bestuur
Brede Hoon 16
3991 CW HOUTEN

Datum 5 juni 2026
Ons kenmerk
Doorkiesnr. 073 61 56 686 / Mark Peters
Onderwerp Zienswijze toetreding waterschap Limburg tot de GR Aquon

Geacht bestuur,

Op 31 maart 2026 ontvingen wij uw verzoek om onze zienswijze kenbaar te maken ten aanzien van het verzoek van waterschap Limburg om per 1 januari 2027 toe te willen treden tot de GR Aquon en op de als gevolg hiervan voorgenomen Begrotingswijziging 2027 (addendum op Begroting 2027 na toetreding waterschap Limburg). Wij hebben het toetredingsverzoek op 5 juni 2026 aan ons Algemeen Bestuur voorgelegd. Middels deze brief brengen wij u op de hoogte van de positieve zienswijze van waterschap Aa en Maas ten aanzien van de toetreding van waterschap Limburg tot de GR Aquon.

Wij willen u complimenteren met de verrichte voorbereidende inspanningen die hebben geleid tot de voorgenomen toetreding van waterschap Limburg. Hierdoor ontstaat een nog robuustere en toekomstbestendige organisatie. Daarnaast is in de door u opgestelde begrotingswijziging zichtbaar dat de toetreding direct structureel financieel voordeel oplevert voor de huidige deelnemers.
Wij kunnen dan ook instemmen met de voorliggende Begrotingswijziging 2027.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en wensen u veel succes bij de verdere voorbereidende werkzaamheden, om te komen tot een soepele inbedding van de voor waterschap Limburg te verrichten activiteiten door de Aquon-organisatie.

Hoogachtend,
Het Dagelijks Bestuur,

de secretaris, de dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

CONCEPT

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.3 Toetreding waterschap Limburg tot de Gemeenschappelijke regeling (GR) AQUON (zienswijze op wijziging GR AQUON en Begrotingswijziging 2027)**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als **hamerstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.*

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3197
Extern Zaak ID	0654701355
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.1.I
Titel	Verdygo Community – Oprichting entiteit
Organisatieonderdeel	Ontwerp en Realisatie
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Zoeten, S. de

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Nadere toelichting op voorstel oprichten coöperatieve vereniging (dd. 12 maart 2026)
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.4 Verdygo Community – Oprichting entiteit

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

In te stemmen met principe besluit over het (mede) oprichten van een coöperatieve vereniging Verdygo.

Zaaknummer: 757797
Documentnummer: 779351

ADVIESNOTA EN BESLUIT VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL

1. In te stemmen met principe besluit over het (mede) oprichten van een coöperatieve vereniging Verdygo.

PROBLEEMSTELLING

De opgave waar waterschappen voor staan om hun doelen voor schoon en gezond water te realiseren door middel van het zuiveren van afvalwater is groot. We hebben te maken met strengere normen vanuit Europa (Richtlijn Stedelijk Afvalwater), waardoor we meer stikstof en fosfaat moeten verwijderen. Ook moeten we aan de slag met het verregaand verwijderen van medicijnresten en andere schadelijke stoffen. Dit alles terwijl de arbeidsmarkt en het marktvolume van ingenieursbureaus en de aannemerij onder druk staan. Waterschappen, drinkwaterbedrijven en tal van andere (water)sectoren vissen in dezelfde vijver. Zowel qua mensen als ingenieursbureaus als bouwers.

Een koplopersgroep van 9 waterschappen heeft ingezien dat standaardisatie een belangrijke bijdrage kan leveren aan de oplossing. Daarbij hebben zij de Verdygo standaard -zoals deze 10 jaar geleden door Waterschap Limburg is ontwikkeld- als basis genomen en daarop verder gebouwd. Inmiddels zijn bijna alle onderdelen van een gangbare waterzuivering als Verdygo module beschikbaar.

Ons waterschap heeft zich in 2025 middels de Samenwerkingsovereenkomst Community Waterschappen Verdygo, gecommitteerd om de Verdygo bouwwijze waar mogelijk binnen de Waterketen van ons waterschap in te zetten. In tal van projecten gebeurt dat inmiddels en de komende tijd ziet u Verdygo dan ook steeds meer terug in kredietaanvragen.

Op dit moment nemen de volgende waterschappen deel: Waterschap Rivierenland, Hoogheemraadschap van Delfland, Waterschap Limburg, Waterschap Vallei en Veluwe, Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden, Waterschap Brabantse Delta, Waterschap Overijsselse Delta en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en Waterschap Aa en Maas. Samen beheren zij ongeveer de helft van de waterschapswerken in Nederland.

De juridische basis voor de samenwerking is thans een samenwerkingsovereenkomst. Dat levert knelpunten op en zet een rem op de mogelijkheid meer waarde uit de samenwerking te halen. Knelpunten zijn het gemis van onderlinge verbinding als community, slagkracht in besluitvorming en overzicht in de financiële basis van de community. Dat kunnen we oplossen door de huidige samenwerkingsovereenkomst te vervangen door een entiteit die in naam van de waterschappen zelfstandig kan besluiten en handelen. Waarbij de overige kernelementen van de huidige samenwerking behouden blijven, omdat deze goed blijken te werken.

BEOOGD EFFECT

Met de oprichting van een juridische entiteit in de vorm van een coöperatieve vereniging beogen we de lopende samenwerking te bestendigen, juridisch te verstevigen, te professionaliseren en waar mogelijk te verbreden en te verdiepen om zo de meerwaarde ervan voor de deelnemende waterschappen te vergroten.

ARGUMENTEN

1.1 De coöperatieve vereniging blijkt de best passende rechtsvorm voor de entiteit

Het is belangrijk dat de rechtsvorm die we kiezen de gesignaleerde knelpunten wegneemt, de succesfactoren van de samenwerking bestendigt, de gewenste professionaliseringslag faciliteert en de ambities voor verbreding naar meer waterschappen en verdieping met meer taken mogelijk maakt zoals het beheer van ontwerpen en standaarden. Even zo belangrijk is dat de rechtsvorm die we kiezen past bij het uitvoeringsgerichte karakter van de samenwerking. Dit alles overwegende is geconcludeerd dat de rechtsvorm van een coöperatieve vereniging met uitgesloten aansprakelijkheid (UA) de best passende vorm is. Deze rechtsvorm borgt dat de waterschappen zeggenschap houden en biedt de meeste ruimte om in de verdere uitwerking te komen tot een goede balans tussen de rol van de besturen en de directies. Verder is deze rechtsvorm toekomstbestendig; toetreding van meer waterschappen is laagdrempelig te regelen. Een toelichting op het doorlopen keuzeproces en de onderbouwing voor de coöperatieve vereniging als voorkeursvariant is opgenomen in de bijlage bij onderhavig voorstel.

1.2 Taak- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen de waterschappen en de coöperatieve vereniging enerzijds en binnen de coöperatieve vereniging anderzijds

Bij het opstellen van de statuten wordt rekening gehouden met de wettelijke taak- en verantwoordelijkheidsverdeling bij waterschappen. Als basisregel geldt dat zwaarwegende beslissingen die betrekking hebben op de strategie en de leidende principes van de onderlinge samenwerking en de strategische koers, de opdracht, de taken en de governance van de coöperatie voorbehouden blijven aan de waterschapsbesturen. Daar houden zij zelf de bestuurlijke zeggenschap over. Daarbij is het uitgangspunt, gezien het uitvoeringsgerichte karakter van de activiteiten van de Verdygo-samenwerking, dat de DB's van de waterschappen deze besluiten nemen. Dit laat onverlet dat een DB -in lijn met het vastgestelde beleidskader voor verbonden partijen- kan besluiten het AB op enigerlei wijze te betrekken bij de voorbereiding van dat besluit. De coöperatieve vereniging neemt de besluiten over de taakuitvoering en bedrijfsvoering van de coöperatie die passen binnen de statutaire kaders en afspraken uit de ledenovereenkomst. Daarbij geldt een taakverdeling tussen de ledenvergadering, waarin leden van de dagelijkse besturen zitting hebben, en het dagelijks bestuur van de vereniging (de zogenaamde directie), gevormd door leden van het management van de waterschappen. Bij het opstellen van de statuten wordt gezocht naar een pragmatische invulling van het bestuur van de vereniging zonder de slagvaardigheid te beperken.

1.3 Door de samenwerking voort te zetten in een entiteit lossen we de huidige knelpunten op en kunnen we meer waarde uit de samenwerking halen

De huidige samenwerking verloopt goed, zowel op inhoud als in de onderlinge relatie en op het proces, maar we lopen tegen knelpunten aan die ons belemmeren in de doorontwikkeling en verdere professionalisering van de samenwerking. Dat begint meer te knellen naarmate meer waterschappen deelnemen. Belangrijke knelpunten zijn:

- Hoewel we op dit moment wel kunnen deelnemen aan het economisch verkeer roept dit vanuit de markt regelmatig vragen op, waardoor dit in de praktijk minder goed werkt;

- We missen als community een solide financiële basis. Bij een groter wordende community kan de balans tussen bijdragen van elk waterschap beter beheerst worden bij een stevigere entiteit.
- We missen als community slagkracht in de besluitvorming. De kracht van de community, het samen doen, is in toenemende mate tegelijkertijd een sterkte én een beperking naarmate het aantal deelnemers groeit;
- We missen als community de onderlinge verbondenheid. We doen in het kader van de samenwerking dezelfde dingen op negen verschillende plekken en dat is niet doelmatig en ook niet effectief. Bovendien werkt dat remmend voor de professionaliseringsslag die we willen maken.

Verder komen er nieuwe uitdagingen op ons af die we op dit moment moeilijk het hoofd kunnen bieden. Te denken valt aan nieuwe regelgeving (herziene richtlijn stedelijk afvalwater), druk vanuit de markt om te komen tot meer standaardisatie en behoefte aan verdere professionalisering, bijvoorbeeld ten aanzien het digitaliseren en ontsluiten van het modulehandboek, het ontwikkelen van nieuwe modules, en het standaardiseren van asset-informatie in BIM (bouw-informatiemanagement).

We laten op dit moment kansen liggen om meer waarde uit de samenwerking te halen. Dat kan wel door een steviger juridisch fundament onder de samenwerking te leggen in de vorm van een entiteit.

1.4 De succesfactoren van de huidige samenwerking houden we vast
We weten elkaar in de samenwerking goed te vinden. Het leidende principe is: samen doen! Er wordt in de community gewerkt op basis van consensus met intensieve betrokkenheid van de waterschappen via een stuurgroep (van directeuren/managers Zuiveringsbeheer), een kernteam (van managers en/of senior-adviseurs) en een team met inhoudelijke deskundigen (Verdygo integratie team VIT). Elk waterschap levert menskracht om niet, waarbij gestreefd wordt naar evenredige inzet. De jaarlijkse bijdrage is voor alle waterschappen gelijk, het stemgewicht ook. Dit zijn belangrijke succesfactoren voor de samenwerking, die we voortzetten in de coöperatieve vereniging.

1.5 Bevoegdheid algemeen bestuur
De nieuw op te richten vereniging ziet Aa en Maas als een zgn. verbonden partij. Dat betekent dat besluitvorming rondom de oprichting voorbehouden is aan het algemeen bestuur.

Het AB is via onderhavig voorstel aan zet als het gaat om het nemen van een principe besluit tot het mee oprichten en lid worden van de coöperatie. Nadat de AB's dit principe besluit hebben genomen gaan de DB's aan de slag met het inrichten van de coöperatie. Het vaststellen van de statuten zal vervolgens eveneens aan het AB worden voorgelegd samen met het voorstel om (definitief) te besluiten tot oprichting en deelname.

Om slagvaardig met de gezamenlijke waterschappen uitvoering te kunnen geven aan de taken van de vereniging wordt het algemeen bestuur na de oprichting tevens gevraagd het dagelijks bestuur mandaat, volmacht en machtiging te geven om het waterschap te vertegenwoordigen in de ledenvergadering van de coöperatie en in dat kader uitvoeringsbesluiten te nemen en uitvoeringshandelingen te verrichten. Dit laatste is een logisch gevolg van het feit dat deze samenwerking gericht is op een uitvoeringstaak.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1.1 Weer een verbonden partij erbij

De coöperatieve vereniging kwalificeert als een verbonden partij, wat tijd en aandacht vraagt en geld kost. Echter; de meerwaarde van samenwerking in de vorm van een entiteit is groot, zoals hiervoor aangegeven; dat rechtvaardigt dat er een verbonden partij bij komt. Daarbij is het goed om te beseffen dat de bestuurlijke aandacht die de coöperatieve vereniging vraagt beperkt is gezien de uitvoeringsgerichte opdracht die de coöperatieve vereniging krijgt en de eenvoudige governance die we kiezen. Voor onze organisatie verschilt dit niet wezenlijk met de situatie van nu, waarin samengewerkt wordt in het verband van de community met ook een stuurgroep, kernteam en integratieteam. Wel komt er wat extra werk bij in het kader van het adviseren van het DB-lid dat gaat participeren in de ledenvergadering.

1.2 Welke zeggenschap geven we als waterschap bij acceptatie van het voorstel uit handen?

We gaan samen met de deelnemende collega-waterschappen de zeggenschap delen over het ontwikkelen, vaststellen, beheren (als eigenaar) en gebruiken van standaarden voor het modulair bouwen bij waterschapswerken. De bijdrage aan de samenwerking in menskracht en geld is een investering waar voor ons waterschap veel waarde terugkomt. Dat weegt meer dan op tegen het gaan delen van zeggenschap in deze samenwerking met collega-waterschappen. Belangrijk hierbij is dat we als waterschap zelf het initiatief houden en zelf autonoom blijven besluiten over (investeringen in) bouw, onderhoud en beheer van de eigen installaties. Hierin verandert niets.

1.3 Welke risico's zijn verbonden aan deelname in de coöperatie en zijn die te beheersen?

De risico's die verbonden zijn aan deelname in de coöperatie bestaan nu ook al door deel te nemen in de community. Deze risico's zijn voor de waterschappen beperkt gelet op de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden die de coöperatieve vereniging met uitgesloten aansprakelijk (UA) krijgt.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

Jaarlijks draagt elk waterschap bij aan de coöperatie om de organisatiekosten te dekken en ruimte te hebben voor verdere doorontwikkeling van de samenwerking, professionalisering van de taakuitvoering en innovatie. In 2026 is de bijdrage gelijk aan de bijdrage die in 2025 verschuldigd was aan de community, te weten € 25.000. Dit bedrag past binnen de totale exploitatiebegroting. Voor de bijdrage in de jaren 2027 en verder wordt een voorstel uitgewerkt dat na de oprichting, in de ledenvergadering van de coöperatie behandeld wordt en daar bij unanimiteit moet worden aangenomen. Met dit laatste worden voorkomen dat een waterschap tegen zijn wil met een hogere bijdrage wordt geconfronteerd.

Vpb-plicht (vennootschapsbelasting) zal voor de coöperatie in de praktijk niet spelen aangezien zij fiscaal vooralsnog niet als vpb-onderneming kwalificeert.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

Het oprichten van een coöperatieve vereniging voor Verdygo dient als vervanging van de huidige samenwerkingsovereenkomst Verdygo en heeft daarmee in zichzelf geen aanvullende of nieuwe bijdrage aan de duurzaamheid van het waterschap. Het Verdygo-zuiveringsconcept draagt bij aan een duurzaam waterschap door energie-efficiëntie, circulariteit, flexibel en toekomstbestendig bouwen en een lagere milieu-impact over de gehele levenscyclus van een gemaal of zuivering.

UITVOERING/VERVOLG

Alle besturen van de deelnemende waterschappen doorlopen momenteel de procedure om een (principe) besluit te nemen tot toetreding aan de coöperatieve vereniging. In de tussentijd wordt gewerkt aan het opstellen van concept statuten voor de coöperatieve vereniging. De concept statuten worden op een later moment ter besluitvorming voorgelegd aan de besturen van de deelnemende en zodoende tot de oprichtende partijen behorende waterschappen.

Na instemming door het algemeen bestuur met het besluit tot oprichting van de coöperatieve vereniging en met de concept statuten wordt deze besluiten ter kennisneming gezonden aan Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant, gelet op het bepaalde in artikel 19, van het Verordening van Provinciale Staten van de provincie Noord-Brabant houdende regels omtrent Waterschap Aa en Maas **(**Reglement voor het Waterschap Aa en Maas 2008).

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Gelet op de gezamenlijkheid van de samenwerking heeft het de voorkeur om met name de externe communicatie zoveel mogelijk af te stemmen en vanuit de samenwerking te doen. De communicatie wordt verzorgd door de communicatie werkgroep Verdygo.

BIJLAGEN

Bijlage 1 Nadere toelichting op voorstel oprichten coöperatieve vereniging (dd. 12 maart 2026)

VERSIEDATUM

Voorstel PHO: 23-03-2026
Voorstel DB: 14-04-2026

AB-BESLUIT

Djuma zaaknummer: 757797
Djuma documentnummer: 779351

ONDERWERP:

In stemmen met principe besluit over het (mede) oprichten van een coöperatieve vereniging Verdygo.

INVESTERINGSBESLUIT:

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;
gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 14-04-2026
gelet op het bepaalde in de Waterschapswet, de Verordening van Provinciale Staten van de provincie Noord-Brabant houdende regels omtrent Waterschap Aa en Maas en de beleidsnota verbonden partijen;
gezien het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid waar het voorstel in besproken wordt van 13-05-2026
overwegende

B E S L U I T :

In stemmen met principe besluit over het (mee) oprichten van een coöperatieve vereniging Verdygo.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van [Vul hier de datum in van de AB-vergadering waarop het besluit genomen wordt.],

De secretaris,	De dijkgraaf,
Peter Verlaan	Mario Jacobs

NADERE TOELICHTING OP VOORSTEL OPRICHTEN COÖPERATIE VERDYGO - AA & MAAS

1. Noodzaak om de samenwerking in een entiteit voort te zetten

De waterschappen die al langer deelnemen zien in toenemende mate de belemmeringen van de SOK die voor een belangrijk deel terug te voeren zijn tot het niet zijn van een entiteit: elkaar in gesprekken niet met gezag kunnen representeren, geen overeenkomsten kunnen sluiten met derden zonder handtekeningen van allen, niet slagvaardig kunnen werken en dingen 9-dubbel doen. Deze belemmeringen krijgen meer gewicht naarmate de groep groter wordt.

Het binnen de huidige samenwerking door gaan met de SOK, in combinatie met het versterken van het penvoerdersmodel heeft verschillende nadelen en is daarom niet aantrekkelijk. Voor het penvoerend waterschap neemt de taaklast toe naar mate er meer taken in de samenwerking opgepakt worden (is een wens van de waterschappen omdat dat meer waarde oplevert). Om als penvoerend waterschap slagvaardig te kunnen werken en mede namens de andere waterschappen te kunnen besluiten en handelen (contracten sluiten bijvoorbeeld) is, zeker bij een toenemende groep deelnemers (wat we juist nastreven), een stevige machtiging nodig van alle waterschappen. Daarmee wordt het voor het penvoerend waterschap meteen kwetsbaar (kop van jut als er iets fout gaat). Voor de andere waterschappen is een stevige machtiging afgeven onaantrekkelijk omdat daarmee invloed en zeggenschap uit handen wordt gegeven aan het penvoerend waterschap. Dat één namens allen werkt past ook niet in de – bij de start van de samenwerking gekozen en tot nu toe succesvol gebleken – samenwerkingsfilosofie ‘samen doen’.

De keus voor een entiteit leidt, naast het oplossen van verschillende knelpunten, tot minder vrijblijvendheid en dat versterkt de kracht van de samenwerking. Twee punten zijn in dit kader essentieel: een entiteit dwingt ook echt tot samenwerking én overeenstemming bereiken, ook over de standaarden. De deelnemende waterschapen gaan zo ook vanzelf met één mond te spreken; dat is zonder een entiteit niet vanzelfsprekend. En, een entiteit vertegenwoordigt alle deelnemende waterschappen; daar kan geen twijfel over bestaan. Dit is belangrijk voor het gesprek met marktpartijen.

2. **Overwegingen om voor de coöperatieve vereniging te kiezen en rol bestuur en directie**

In het keuzeproces om tot een stevigere juridische basis onder de samenwerking in de vorm van een entiteit te komen is een afwegingskader met zes criteria gebruikt. Twee criteria bleken het meest onderscheidend voor de keus van de rechtsvorm: ‘behoud zeggenschap waterschappen’ in combinatie met ‘instandhouding gebruikelijke taak- en bevoegdheidsverdeling’ binnen de waterschappen tussen bestuur en organisatie/directie.

De Verdygo samenwerking gaat bij uitstek over uitvoering; in de waterschappen is dit het verantwoordelijkheidsdomein van de directies, uiteraard onder eindverantwoordelijkheid van het DB. Het is niet logisch en wordt voor bestuurders ook ongemakkelijk om in de samenwerking verantwoordelijk te worden voor uitvoeringstaken, waar men dat in het eigen waterschap niet is. Tegelijkertijd is bestuurlijke betrokkenheid bij de samenwerking van groot belang voor draagvlak,

steun en ambassadeurschap, zeker als het gaat om de wens meer waterschappen te laten deelnemen.

Gezocht is naar een rechtsvorm die het mogelijk maakt tot een goed evenwicht te komen tussen het belang van bestuurlijke betrokkenheid enerzijds en continuering van de directie verantwoordelijkheid omdat het over uitvoering gaat anderzijds. Bij de lichte GR (BVO) is de bestuurlijke betrokkenheid al in de Wgr al goed geborgd, maar is er geen rol voor de directies. Daarmee worden bestuurders verantwoordelijk voor een uitvoeringstaak. Bij de BV geldt het omgekeerde: de directie van een BV is volgens het BW het bepalende orgaan en dat doet geen recht aan het belang van bestuurlijke betrokkenheid. Het doorkruist ook de gezagsverhouding zoals deze geldt binnen het waterschap.

In de coöperatieve vereniging is het mogelijk, ook omdat het wettelijk kader hiervoor in het BW vrij ruim is, om een invulling te kiezen die dit evenwicht wel tot stand brengt. Dat kan door een DB lid van ieder waterschap te laten participeren in de ledenvergadering van de coöperatie (het hoogste orgaan) en de directie van de coöperatie te vormen vanuit de directies van de waterschappen. Zo blijft de gezagsverhouding zoals deze geldt binnen het waterschap ook in de coöperatie in stand. Dat geldt ook voor de bestuurlijke verhoudingen binnen het waterschap; ook deze blijven in stand. De DB-leden die zitting hebben in de ledenvergadering leggen over hun handelen verantwoording af aan het eigen AB; het AB behoudt dus zijn controlerende rol. Dat geldt ook voor de kaderstellende rol, in die zin dat het AB om instemming wordt gevraagd om de coöperatie op te richten en er lid van te worden, waarbij in het AB-voorstel duidelijk is aangegeven hoe de verantwoordelijkheidsverdeling qua besluitvorming tussen de waterschappen en de coöperatie is en welk orgaan binnen de coöperatie beslissingsbevoegd is. Het AB kan dus zien waar het waterschap zelf over blijft gaan en op welke besluiten van de coöperatie bestuurlijke betrokkenheid van het waterschap (via het DB-lid) geborgd is. Dit zijn meteen belangrijke kaders die leidend zijn voor het opstellen van de statuten van de coöperatie.

12.03.2026/bk

++++++++++++

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.4 Verdygo Community - Oprichting entiteit**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als **hamerstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.*

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3217
Extern Zaak ID	0654619448
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.1.J
Titel	Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project 'Aanpassing transportleiding Boekel-Erp i.v.m. aanleg Omnipark en realisatie beekherstel Aa-dal Noord'
Organisatieonderdeel	Ontwerp en Realisatie
Projectenboeknummer en naam	2023-028 Aanpassing TPL Boekel-Erp i.v.m. aanleg Omnipark en Beekherstel
Portefeuillehouder	Zoeten, S. de

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Huidig en gewenst tracé
Bijlage 2 Schetsontwerp Omnipark en Beekdal
Bijlage 4 Financiële paragraaf
GEHEIM Bijlage 3 Raming (geheim)
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.5 Aanpassing transportleiding Boekel-Erp

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Toelichting

Het Dagelijks Bestuur heeft

- Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij

heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de voorbereiding van het project ‘Aanpassing transportleiding Boekel-Erp i.v.m. aanleg Omnipark en realisatie beekherstel Aa-dal Noord’. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.

- De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Voorgesteld besluit

Een investeringskrediet van € 200.000,- beschikbaar te stellen voor de voorbereiding van het project ‘Aanpassing transportleiding Boekel-Erp i.v.m. aanleg Omnipark en realisatie beekherstel Aa-dal Noord’.

Zaaknummer: 619448
Documentnummer: 783385

ADVIESNOTA EN BESLUIT VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL

Een krediet beschikbaar te stellen van € 200.000 voor de voorbereiding van het project ‘Aanpassing transportleiding Boekel-Erp i.v.m. aanleg Omnipark en realisatie beekherstel Aa-dal Noord’.

PROBLEEMSTELLING

Transportleiding Boekel-Erp transporteert het afvalwater vanuit Boekel en Erp naar rioolgemaal Erp en vervolgens naar onze zuivering in Dinther.

De transportleiding vanuit Erp naar rioolgemaal Erp geeft zowel een hydraulisch knelpunt als beheeraandachtspunten (bijlage 1, figuur 1). Het deel van de leiding waar de aanvoer vanuit Erp en Boekel samenkomen is te krap om voldoende water aan te voeren naar het rioolgemaal om de pompen goed en maximaal te kunnen laten functioneren bij regenweer en te voldoen aan de afnameafspraak. Daarnaast zijn het overnamepunt met afsluiters en diverse putten in het tracé moeilijk en niet altijd bereikbaar.

Vanuit gemeentelijk initiatief wordt sportpark Omnipark Erp ontwikkeld. Planvorming is in volle gang en wij zijn partner in deze ontwikkeling met het oog op natuurontwikkeling en beekherstel. Onder het geplande sportpark ligt het deel van de leiding wat te krap is. De gemeente heeft de veldindeling zodanig ontworpen dat de leiding kan blijven liggen onder een pad tussen de velden.

Ten zuiden en ten oosten van het Omnipark werkt het waterschap aan haar beekherstel opgave binnen het project Aa-dal Noord (bijlage 2). Op dit moment ligt de transportleiding van Boekel naar het toekomstige Omnipark onder de, nieuw te realiseren, zone waarin beekherstel gerealiseerd moet worden. Hiervoor is het noodzakelijk om de transportleiding te verleggen naar de rand van het Aa-dal.

Ondanks dat de leiding bij Omnipark kan blijven liggen is het wenselijk om de leiding wel te verleggen naar de rand van het Omnipark zodat logischer kan worden aangesloten op de verlegde transportleiding aan de rand van het Aa-dal (bijlage 1, figuur 2). Daarnaast is deze locatie beter bereikbaar en daarmee toekomstbestendig.

BEOOGD EFFECT

Een optimaal afvalwatertransport vanuit Boekel en Erp, waarbij de leidingen conform de eisen van de gemeente en het waterschap functioneren en dito inpassing hebben in de omgeving. Tevens kan door verlegging van de transportleiding een optimale natuurlijke en klimaatbestendige inrichting van het beekdal worden gerealiseerd.

ARGUMENTEN

1. Het waterschap voldoet niet aan de afnameafspraak met de gemeente.
De afnameafspraak komt voort uit gezamenlijke planvorming tussen gemeente en waterschap en is bedoeld voor een optimum tussen aanvoer naar de rwzi en overstortwerking op de Aa.
De huidige transportleiding vanaf het overnamepunt Erp tot en met rioolgemaal Erp voldoet niet aan de eisen die het waterschap stelt aan haar assets. Er kan niet voldaan worden aan de afnameafspraak uit 2011 die geldt vanaf de toenmalige renovatie en vergroting van de pompcapaciteit van rioolgemaal Erp. In de nieuwe situatie wordt de leiding vergroot waardoor het waterschap wel voldoet aan de afnameafspraak met de gemeente. Daarnaast heeft dit een positief effect op de KRW-doelstelling omdat overstorting hiermee zo veel mogelijk wordt voorkomen.

2. Beheer en onderhoud kan beter plaatsvinden.
In de huidige situatie is de bereikbaarheid van leiding, afsluiters en putten in het leidingdeel langs de Aa tot en met het overnamepunt Erp slecht. In de nieuwe situatie kunnen we dat zo optimaal mogelijk realiseren.

3. Huidige leiding kern Erp – rioolgemaal Erp kan overgedragen worden aan de gemeente.
De transportleiding vanuit Erp naar rioolgemaal Erp (bijlage 1, figuur 2) kan blijven liggen in het Omnipark. Hier is in het ontwerp van het sportpark rekening mee gehouden. Deze leiding, mits in voldoende staat, kan worden overgedragen met gesloten beurs aan de gemeente met een nieuw overnamepunt ter hoogte van rioolgemaal Erp.

4. De voor beekherstel verworven percelen worden optimaal ingezet.
Op de verworven percelen voor beekherstel ligt de transportleiding in de weg om hermeandering te kunnen realiseren. Hierdoor kan het waterschap niet voldoen aan de opgave van beekherstel. Door de transportleiding te verleggen naar de rand van de verworven percelen kan het beekherstelproject worden uitgevoerd en worden de verworven percelen optimaal gebruikt en wordt voldaan aan de opgave van beekherstel.

5. De kapitaalslasten van het aanpassen van de transportleiding komen ten laste van zuiveren
Bij verleggingen van transportleidingen in het kader van initiatieven van derden worden de kosten voor de verlegging normaal gesproken op basis van de ‘verlegregeling kabels en leidingen’ verrekend met de initiatiefnemer. Die verlegregeling houdt rekening met het principe nieuw voor oud. Daarbij wordt voor elk jaar dat de leiding oud is, een percentage minder vergoed door de initiatiefnemer aan de kabel- of leidingbeheerder. Bij een leiding van meer dan 30 jaar oud resulteert dat erin dat er geen vergoeding vanuit de initiatiefnemer meer gevraagd kan worden. De betreffende leiding is van 1974 en daarmee ruimschoots meer dan 30 jaar oud. Vanuit dat oogpunt is het ook te billijken om de gehele verlegging ten laste van zuiveren te brengen. Bijkomende argumenten zijn dat de huidige leiding financieel volledig is afgeschreven en de nieuwe leiding een asset is ten dienste van zuiveren (gaat weer jaren mee).
De kosten voor de inrichting van de natuur en het beekherstel komen voor rekening van het watersysteem.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1. De transportleiding tussen Boekel en het overnamepunt Erp ter hoogte van het Omnipark is technisch nog niet afgeschreven en heeft voldoende capaciteit.
Echter ligt de leiding in de aangekochte gronden voor het beekherstel van de Aa. Over de lengte van het tracé van de transportleiding kan er weinig tot niet afgegraven worden. Een verlegging van de leiding vanuit Boekel biedt meer kansen voor het beekherstel. Daardoor kan vrij ontworpen worden en wordt de aanleg ervan eenvoudiger. Vanuit onderhoudsperspectief is de leiding aan de rand van het gebied ook beter bereikbaar en onderhoudbaar.

2. De kosten voor de verlegging zullen toenemen.
De kosten in het projectenboek waren opgenomen op basis van een verlegging alleen ter plaatse van het Omnipark. Voorgesteld wordt om de leiding over een groter deel te verleggen. Daarmee zullen de verwachte kosten stijgen van € 1 miljoen (projectenboek 2026) naar ruim € 4 miljoen (o.b.v. kentallen en actueel prijspeil).

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

In de Programmabegroting 2026 is voor het project Verleggen transportleiding Boekel – Erp t.p.v. Omnipark het volgende opgenomen:

PJB-nr.	Projectnaam	Fase	Besluit	Uitgaven/inkomsten	Totaal	
2023-028	Verleggen tpl Boekel - Erp t.p.v. Omnipark	*Voorbereiding en uitvoering*		Uitgaven	€	1.000.000
				Inkomsten	€	-
Opgenomen in de programmering 2026				**Totaal BRUTO**	**€**	**1.000.000**
				Totaal NETTO	**€**	**1.000.000**

Gevraagd krediet:
Het totaal benodigde krediet ten behoeve van de voorbereiding van het project Verleggen transportleiding Boekel – Erp t.p.v. Omnipark en het beekdal bedraagt € 200.000. De onderbouwing van dit bedrag is weergegeven in de kostenraming (bijlage 3).

Dekking/verklaring afwijkingen:
De dekking van het gevraagde investeringskrediet vindt plaats binnen het totale in meerjarig kader doorgerekende investeringsvolume. Gelet op de vergroting van het traject dat moet worden verlegd, wordt het uitvoeringskrediet waarschijnlijk hoger aangevraagd dan wat is opgenomen in het Programmabegroting 2026 en waar in meerjarig kader mee is gerekend. Tijdens de voorbereiding wordt inzichtelijk wat de verwachte kosten voor de uitvoering zijn. De gevolgen van deze kredietverhoging zullen, in samenhang met de actualisatie van andere projecten, worden verwerkt in de Begroting 2027.

Effect op exploitatie:
Buiten de kapitaalslasten zijn er geen gevolgen voor de exploitatie. De kapitaallasten gaan lopen in de het begrotingsjaar 2028.

De financiële consequenties van dit voorstel zijn zichtbaar in bijgaande financiële paragraaf (bijlage 4).

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

Door het verleggen van de transportleiding wordt de afvoer geoptimaliseerd zodat overstorten minder vaak in werking treden. Dit heeft een positief effect op de KRW-doelstelling en daarmee op een robuust watersysteem.

UITVOERING/VERVOLG

Tijdens de voorbereidingsfase zal worden gezocht naar de meest geschikte en economisch verantwoorde oplossing voor het geschetste probleem. Idealiter zijn onze werkzaamheden voorafgaand van de realisatie Omnipark en beekherstel Aa-dal Noord gereed.
Verwachte start uitvoering Omnipark is 4e kwartaal 2027. Verwachte start beekherstel is 3e kwartaal 2027. Dit maakt dat de voorbereiding snel gestart moet worden.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Het bepalen van een communicatie strategie is onderdeel van de voorbereidingsfase.

BIJLAGEN

Bijlage 1: huidig en gewenst tracé
Bijlage 2: schetsontwerp Omnipark en Beekdal
Bijlage 3: kostenraming (geheim)
Bijlage 4: financiële paragraaf

VERSIEDATUM

14 april 2026

AB-BESLUIT

Djuma zaaknummer: 619448
Djuma documentnummer: 783385

ONDERWERP:

Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project ‘Aanpassing transportleiding Boekel-Erp i.v.m. aanleg Omnipark en realisatie beekherstel Aa-dal Noord’

INVESTERINGSBESLUIT:

IB 2026-19

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;
gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 14 april 2026;
gelet op het bepaalde in de Waterschapswet, de Algemene wet bestuursrecht en de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen;
gezien het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid van 13 mei 2026;

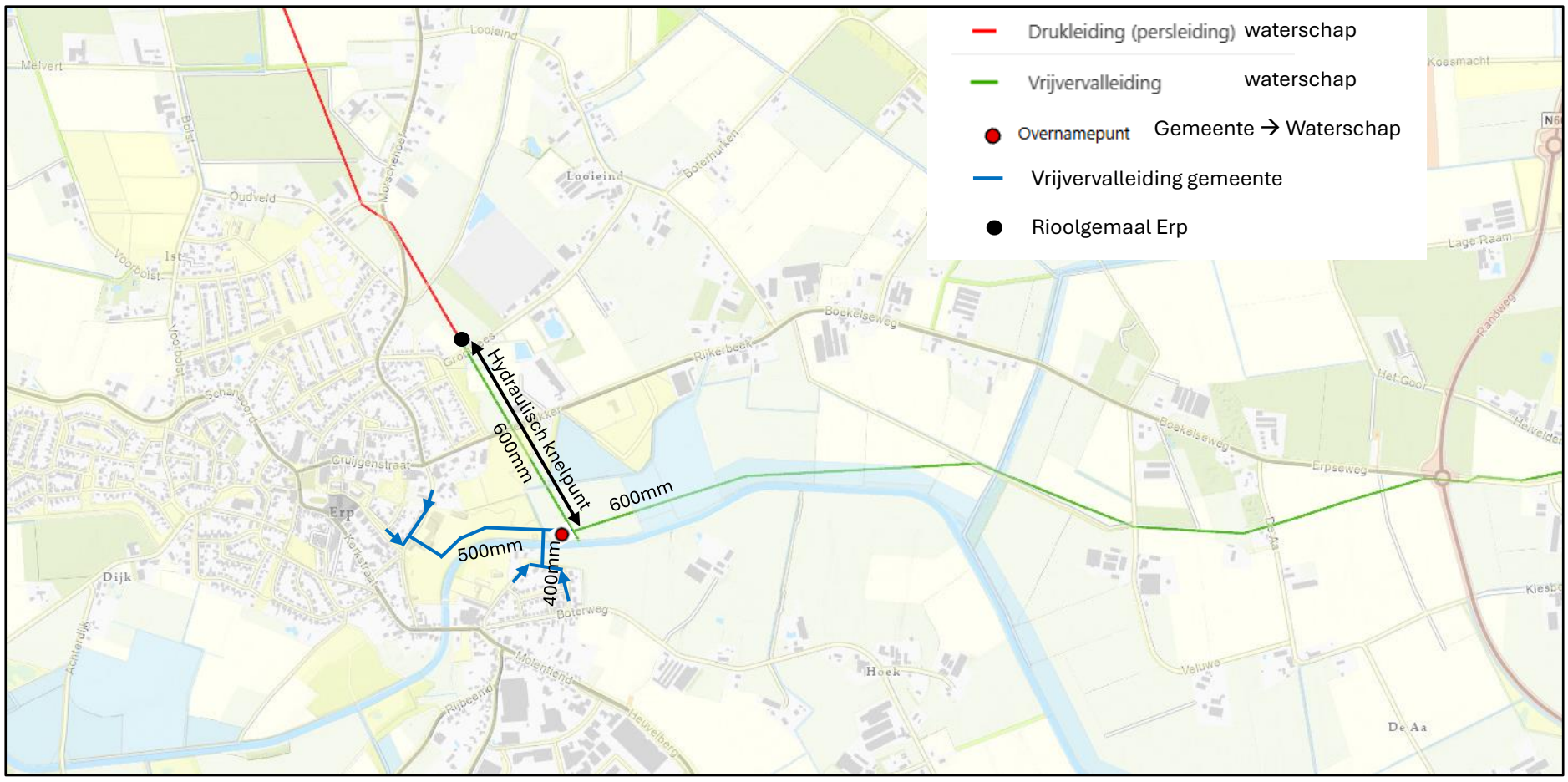
B E S L U I T :

Een krediet beschikbaar te stellen van € 200.000 voor de voorbereiding van het project ‘Aanpassing transportleiding Boekel-Erp i.v.m. aanleg Omnipark en Beekherstel Aadal’.

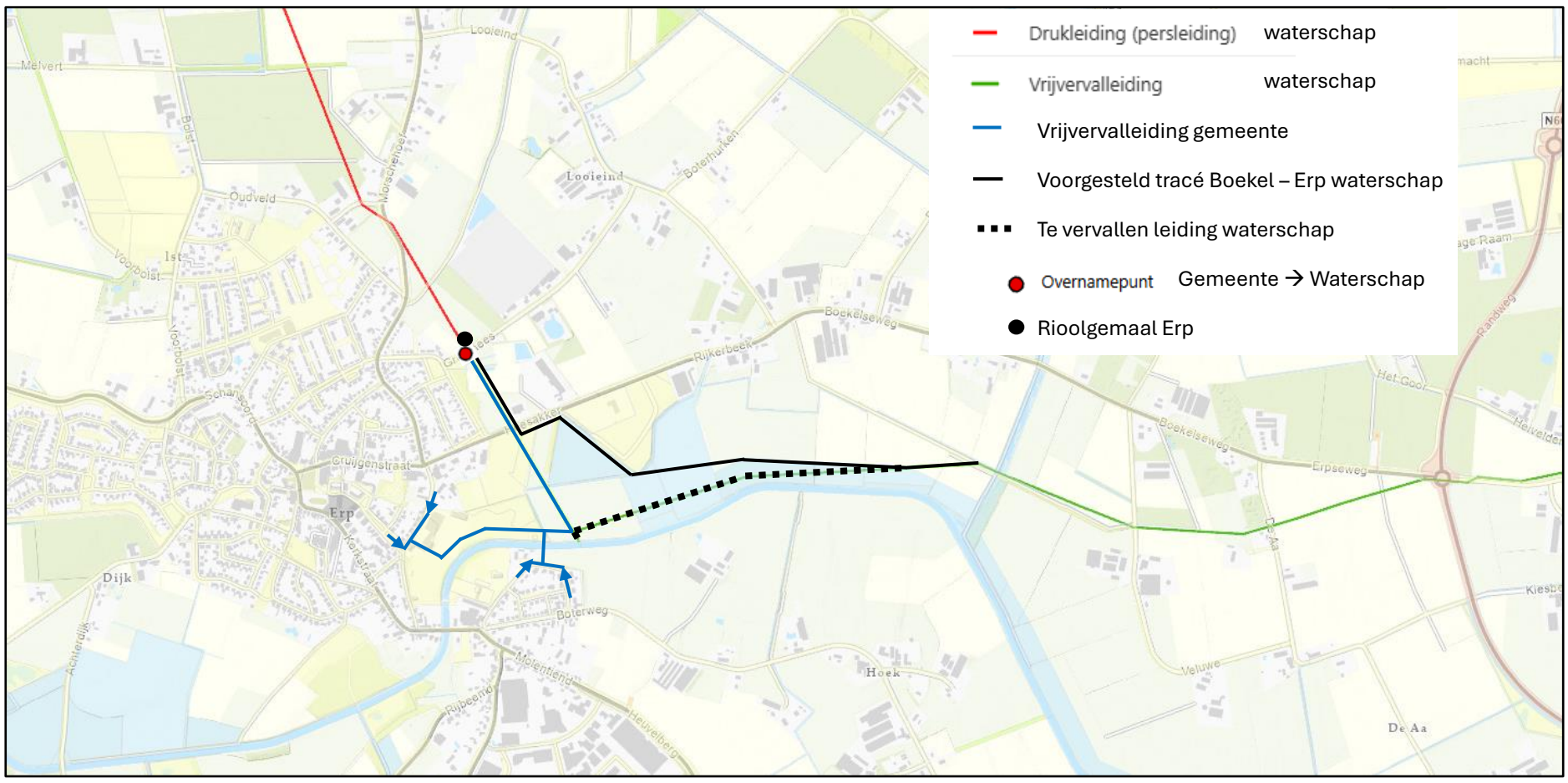
Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026,

De secretaris, De dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

Figuur 1: Huidige situatie

Figuur 2: Voorgestelde situatie

Bijlage 2 Schetsontwerp Omnipark en Beekdal

Printdatum: 2-4-2026

INVESTERING/ Financiële paragraaf

IB-nummer	19 / 2026	Waterschap Aa en Maas	Datum DB:	21-4-2026
			Datum AB:	5-6-2026

Algemeen

Waterschapstaak:	Waterzuiveringsbeheer
Projectverantwoordelijke afdeling:	Ontwerp en Realisatie
Betreft investeringsproject:	**Aanpassen tpl Boekel - Erp i.v.m. aanleg 'Omnipark Erp'**
Soort investering:	**B**

Financieel		Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Gevraagd investeringskrediet		€ 200.000	€ -	€ 200.000
Programmeringcode/-nr.:	2023-028	€ 1.000.000	€ -	€ 1.000.000

Verdeling krediet	Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Grond	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	€ -	€ -	€ -
Civiel/bouwkundige werken	€ 200.000	€ -	€ 200.000
Waterlopen en eenvoudige watersysteemwerken	€ -	€ -	€ -
Totaal	**€ 200.000**	**€ -**	**€ 200.000**

Kapitaallasten over het eerste volledige jaar:	2029
(Omslag)rente %	2,45%

Verdeling activa	Afschr.termijn	Afschrijving	Rente	Totaal kapitaallast.
Grond	40	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	15	€ -	€ -	€ -
Civiel/bouwkundige werken	30	€ 6.667	€ 4.900	€ 11.567
Waterlopen en eenvoudige watersysteemwerken	40	€ -	€ -	€ -
Totaal		€ 6.667	€ 4.900	€ 11.567
Toename overige jaarlijkse exploitatielasten (standaard is 1,25% van gevraagd krediet)				€ -
Afname jaarlijkse exploitatielasten				€ -
Totale lasten				€ 11.567

Verdeling totale lasten over de taken	
Watersysteembeheer	0,0%
Zuiveringsbeheer	100,0%

Kostentoedeling: Watersysteembeheer			eenheden	
Ingezetenen	29,79%	€ -	333.500	€ -
Gebouwd	59,69%	€ -	187.548.794.000	0,00000%
Ongebouwd	10,35%	€ -	98.350	€ -
Natuurterreinen	0,17%	€ -	28.000	€ -

Kostentoedeling: Zuiveringsbeheer			eenheden	
Per vervuilingseenheid (v.e.)		€ 11.566,67	1.199.000	€ 0,010
Totaal Generaal		**€ 11.566,67**		

Overige gegevens

Investeringskredietnummer:	I1042301	Aanpassen tpl Boekel - Erp i.v.m. aanleg 'Omnipark Erp'
Programma (toebedeling)	100%	Schoon Water
Beleidsveld	63100000	Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken
Werkplanproductnummer	63111001	Bouw en verwerving transportstelsels
Programma (toebedeling)	0%	Gezond en Natuurlijk Water
Beleidsveld	62100000	Inrichting en onderhoud watersystemen
Werkplanproductnummer	62121002	Aanleg EVZ

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.5 Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project 'Aanpassing transportleiding Boekel-Erp i.v.m. aanleg Omnipark en realisatie beekherstel Aa-dal Noord'**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als **hamerstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026*

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3138
Extern Zaak ID	0654620515
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.1.K
Titel	Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project renovatie en gedeeltelijke nieuwbouw bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk
Organisatieonderdeel	Ontwerp en Realisatie
Projectenboeknummer en naam	2025-082 Renovatie bedrijfsgebouw rwzi LvC
Portefeuillehouder	Zoeten, S. de

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Voorverkenning bedrijfsgebouw LvC 2025
GEHEIM Bijlage 2 Raming (geheim)
Bijlagen 3 Financiële paragraaf
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.6 Renovatie en gedeeltelijke nieuwbouw bedrijfsgebouw rwzi LvC

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Toelichting

Het Dagelijks Bestuur heeft

- Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de voorbereiding van het project renovatie en gedeeltelijke nieuwbouw bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk. Bij openbaarmaking van deze

informatie kunnen derden (bijvoorbeeld aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.

- De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Voorgesteld besluit

Een investeringskrediet van € 500.000,- beschikbaar te stellen ten behoeve van de voorbereiding van de renovatie van het 40 jaar oude bedrijfsgebouw op de zuivering Land van Cuijk.

Zaaknummer: 620515
Documentnummer: 780699

ADVIESNOTA EN BESLUIT VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL

Een investeringskrediet van € 500.000 beschikbaar te stellen ten behoeve van de voorbereiding van de renovatie van het 40 jaar oude bedrijfsgebouw op zuivering Land van Cuijk.

PROBLEEMSTELLING

Het bedrijfsgebouw op de zuivering LvC is gebouwd in 1986. In 2021 is er extern advies ingewonnen over de ARBO-omstandigheden van het laboratorium op de eerste verdieping. Hieruit is gebleken dat vergaande maatregelen nodig zijn om veilig werken voor de medewerkers te kunnen garanderen. Daarnaast vertoont het gebouw vergaande slijtage. De ramen op de eerste verdieping lekken en er zijn ruimtes niet bruikbaar of in verslechterde staat. De inrichting van het gebouw sluit niet meer aan bij de huidige manier van werken van het beheerteam en voldoet niet aan de huidige ARBO-richtlijnen. Het gebouw beschikt over energielabel C.

BEOOGD EFFECT

In een voorbereidingstraject wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn om op rwzi Land van Cuijk te komen tot een bedrijfsgebouw dat voldoet aan de huidige gestelde eisen rondom ARBO, bouwbesluit, energielabel, capaciteit, om tot een toekomstbestendige werklocatie te komen voor het beheerteam. Verschillende varianten zullen worden onderzocht met als doel om tot een gewenst scenario te komen. Op basis van deze voorbereiding zal in kwartaal 4 2026 een voorstel gedaan worden voor de uitvoering van een renovatie.

ARGUMENTEN

1.1 *Laboratorium moet grondig aangepakt worden tbv veilig werken volgens ARBO-richtlijnen*.
Het laboratorium bevindt zich op de eerste verdieping en hierdoor loopt men dagelijks met slib door het gebouw om analyses van rioolwater en rioolslib uit te voeren in het laboratorium. In 2021 is een onderzoek gedaan waaruit blijkt dat vergaande maatregelen nodig zijn omdat het laboratorium nu niet voldoet aan de gestelde eisen in de ARBO-richtlijnen.

1.2 *Staat van het gebouw i.r.t. wetgeving en benodigde ruimte (werkplekken, algemene ruimtes.)*
Het gebouw is 40 jaar oud en voldoet niet meer aan de wettelijke kaders zoals die nu gesteld worden om veilig en gezond te kunnen werken. Er zijn onvoldoende en te kleine werkplekken, de kantine biedt niet genoeg ruimte en ook de douchegelegenheid is krap.
Daarnaast vertoont het gebouw vergaande vormen van slijtage en is groot onderhoud nodig voor gevel, schilderwerk en kwaliteit van de ramen. Momenteel ontstaat er schimmel aan de binnenzijde van het gebouw, de verf bladdert af en de ramen lekken.
Tijdens het vooronderzoek wordt nagegaan hoeveel werkplekken nodig zijn, wat daarbij de impact op de algemene voorzieningen is, en wordt onderzocht hoe we kunnen voorbereiden op toekomstige ontwikkelingen en zorgdragen dat het gebouw weer aan de huidig gestelde eisen gaat voldoen. Eind 2025 is een eerste inventarisatie uitgevoerd; wat is de situatie nu, en waar moet bij renovatie rekening mee gehouden worden op het gebied van wetgeving.
Bijlage 1; Voorverkenning bedrijfsgebouw LvC 2025.

1.3 *Onze gebouwen dienen te voldoen aan de nieuwe beveiligingsstrategie.*
In het onderzoek zal geanticipeerd worden op de eisen van de nog vast te stellen beveiligingsstrategie in het kader van de Wet Weerbaarheid Kritieke Entiteiten die naar verwachting in juli 2026 van toepassing wordt. Volgens deze nieuwe wet zijn we verplicht om een risicoclassificatie te doen en een beveiligingsniveau aan onze assets toe te kennen, om vervolgens maatregelen te nemen indien nodig. Hierbij kan gedacht worden aan het beveiligen van de toegang tot het bedrijfsgebouw, camerabewaking en meer. Vanuit het rijk zal er toezicht komen op het naleven van deze wet. Met deze stap wordt op het voldoen aan deze wet voorgesorteerd.

1.4 *Momentum om subsidie voor verduurzaming te benutten.*
Het huidige gebouw heeft energielabel C. Vanuit het klimaatakkoord is een van de doelen om uiteindelijk tot minimaal energielabel A+++ te komen voor overheidsgebouwen. Eind 2025 liep een subsidiemogelijkheid af, DUMAVA (Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed). Deze subsidie is een stimulans om maatschappelijke gebouwen om te verduurzamen. Vanwege de verwachting dat in de nabije toekomst iets aan het bedrijfsgebouw gedaan zou worden, zijn er eerste stappen gezet om aanspraak op de subsidie te kunnen maken.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1.1 *Voor definitieve toekenning van DUMAVA-subsidie dient realisatie afgerond te zijn voor 25/01/2029.*
Voor de uitvoering van de verduurzaming van het bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk is een aanvraag vanuit de subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA) toegekend (300K EUR). Deze vervalt indien realisatie niet is afgerond voor 25/01/2029.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

In het projectenboek 2026, voor kennisname aangeboden bij de vastgestelde Programmabegroting 2026, is voor het project 'Renoveren/nieuwbouw bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk' het volgende opgenomen:

PJB-nr.	Projectnaam	Fase	Besluit	Uitgaven/inkomsten	Totaal
2025-082	**Renovatie bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk**	*Voorbereiding en uitvoering*		Uitgaven	€ 5.000.000
				Inkomsten	€ -
Opgenomen in de programmering 2026				**Totaal BRUTO**	**€ 5.000.000**
				Totaal NETTO	**€ 5.000.000**

Voor het bepalen van dit budget is een eerste inventarisatie gedaan van benodigde ruimtes en faciliteiten, en is een vergelijk gemaakt met de kosten voor de renovatie van het bedrijfsgebouw Den Bosch (2017) en Oijen (2022). Rekening houdend met de verwachte uitvoering (niet eerder dan) in 2027 is 5 miljoen euro opgenomen voor de actualisatie.

Gevraagd krediet
Het benodigde krediet ten behoeve van de voorbereiding van het project 'Renoveren/nieuwbouw bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk' is 10% van het opgenomen budget in het projectenboek en bedraagt € 500.000. De onderbouwing van dit bedrag is weergegeven in de bijgaande kostenraming (bijlage 2).

Voor de uitvoering van de verduurzaming van het bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk is een aanvraag bij de subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA) ingediend en toegekend. Bij de aanvraag van het krediet ten behoeve van de uitvoering zal de subsidie opgenomen worden in de raming.

Dekking/verklaring afwijkingen
De dekking van het gevraagde investeringskrediet vindt plaats binnen het in meerjarig kader doorgerekende investeringsvolume.

Effect op de exploitatie
Buiten de kapitaallasten zijn er geen gevolgen voor de exploitatie. De kapitaallasten gaan lopen in het begrotingsjaar 2029. De financiële consequenties van dit voorstel zijn zichtbaar in bijgaande financiële paragraaf (bijlage 5).

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

Tijdens de onderzoeken wordt rekening gehouden met de doelen op het gebied van energieneutraal, klimaatneutraal en circulair die het waterschap heeft. Daarbij zal de mogelijkheid tot renovatie ipv nieuwbouw afgewogen worden en worden de mogelijkheden onderzocht voor het toepassen van circulaire bouwstoffen, is het streven om van het gas af te gaan en bij te dragen aan een energieneutraal waterschap.

UITVOERING/VERVOLG

Wat	Wanneer
Ontwerp	Q4 2026
Vergunning	Q4 2026
Aanvraag investeringskrediet	Q4 2026
Gunning werkzaamheden	Q1 2027
Start uitvoering	Q2 2027
Oplevering werkzaamheden	Q2 2028
Einde nazorgfase	Q2 2029

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Niet van toepassing

BIJLAGEN

1. Voorverkenning bedrijfsgebouw LvC 2025
2. Raming (geheim).
3. Financiële paragraaf.

VERSIEDATUM

13 mei 2026

AB-BESLUIT

Djuma zaaknummer: 620515
Djuma documentnummer: 780699

ONDERWERP:

Een investeringskrediet van € 500.000 beschikbaar te stellen ten behoeve van de voorbereiding van de renovatie van het 40 jaar oude bedrijfsgebouw op zuivering Land van Cuijk.

INVESTERINGSBESLUIT:

IB 2026-12

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;
gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 7 april 2026;
gelet op het bepaalde in de Waterschapswet, de Algemene Wet Bestuursrecht, en regeling voor beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen;
gezien het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid van 13 mei 2026;
overwegende;

B E S L U I T :

Een investeringskrediet van € 500.000 beschikbaar te stellen ten behoeve van de voorbereiding van de renovatie van het 40 jaar oude bedrijfsgebouw op zuivering Land van Cuijk.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 5 Juni 2026,

De secretaris, De dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

VEEKENS
bouwkundig teken- en adviesburo

Waterschap
Aa en Maas

Voorverkenning bedrijfsgebouw Land van Cuijk

Opdrachtgever:	Waterschap Aa en Maas Land van Cuijk
Adres:	Beijersbos 4
	5443 PL Haps
Opgesteld door:	H.W.J. Veekens
	Veekens BTA
Adres:	Violier 2
	5361 MR Grave
Datum:	20-10-2025

Bedrijfsgebouw RWZI Aa en Maas aan de Beijersbos 4 in Haps

De rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) in Haps, onderdeel van Waterschap Aa en Maas, ondergaat een grootschalige renovatie en uitbreiding om te voldoen aan toekomstige zuiveringseisen. Het steunpunt, gelegen aan de Beijersbos 4, wordt gemoderniseerd terwijl het 24/7 in bedrijf blijft.

Het kantoorgebouw is gebouwd in 1986 en is in 1998 verbouwd en vergroot met bijna 80 m^2. Het kantoorgebouw dat bijna 30 jaar geleden is verbouwd tot een kantoorgebouw zoals dat nu wordt gebruikt voldoet technisch gedeeltelijk nog steeds. Begane grond verkeerd in “Goede staat”. De verdieping verkeerd in “Matige staat”.

De werkwijze en het personeelbestand is door de jaren heen veranderd, ook worden er regelmatig bedrijven ingehuurd zodat er regelmatig externe werknemers op het terrein aanwezig zijn.

Het renoveren/amoveren van een kantoorgebouw wordt gedreven door een combinatie van strategische, duurzame en functionele beweegredenen. De belangrijkste motivaties zijn het voldoen aan de wettelijke eisen. Bouwtechnische staat verbeteren. Verhogen van de aantrekkingskracht voor werknemers, het voldoen aan duurzaamheidseisen (zoals energie labels), het optimaliseren van de routing en eventueel de ruimtes geschikt maken voor hybride werken.
Hieronder vindt u een overzicht van de voornaamste motivaties voor de kantoorrenovatie dan wel amoveren:

1. Bouwkundige staat, Duurzaamheid en Energiebesparing

- De begane grond verkeerd in een goed staat. De laklaag van de kozijnen is aan het afpoederen maar verder geen ernstige zaken waargenomen.
- De verdieping waar het laboratorium is gevestigd verkeerd in een matige bouwkundige staat. Lekkages van kozijnen en niet wind-, tochtdicht. Bij de kozijnen liggen op diverse plaatsen handdoeken om vocht te absorberen. De buitengevel is op plaatsen aan het corroderen en de laklaag op de metalen gevel en kozijnen is sterk aan het afpoederen (witte waas). De aluminium kozijnen op de verdieping zijn meermaals hersteld maar blijven voor problemen zorgen. Deze kozijnen bestaand uit ongeïsoleerde aluminium kozijnen met dubbel glas. Medewerkers leggen iedere dag droge handdoeken onder de raamkozijnen.
- De binnenzijde van de buitengevel laat op een enkele plek een beetje schimmelvorming zien.
- De metalen buitengevel en dakranden op de verdieping is aan het corroderen en de laklaag is hier ook aan het afpoederen. Een proces dat onomkeerbaar is geworden zonder ingrijpende herstelwerkzaamheden.
- Lekkages en onvolledige afdichting (tocht/wind) kunnen leiden tot de onbedoelde inbreng van stof, vocht, schimmels of externe bacteriën.
- Veiligheidsrisico's (Arbo): Een tochtige en vochtige omgeving kan schimmelvorming en vochtplekken veroorzaken, wat schadelijk is voor de gezondheid van medewerkers.
- **Klimaatbeheersing:** Een lab dat niet winddicht is, kan de vereiste temperatuur- en luchtvochtigheidsnormen niet handhaven, wat mogelijk cruciaal is voor laboratoriumprocessen.
- **Niet wind/tochtdicht:** Dit duidt op slechte isolatie en gebrekkige kozijnen of aansluitingen, waardoor onbeheerste luchtstromen (tocht) ontstaan
- **Verduurzaming:** Het implementeren van energiebesparende maatregelen, zoals betere isolatie, LED-verlichting, zonnepanelen en efficiënte klimaatinstallaties.
- **Wettelijke eisen:** Het voldoen aan verplichte energielabel C (verplichte minimale energielabel C voor kantoren groter dan 100 m^2) of het streven naar energielabel A of beter.
- **Verlagen energiekosten:** Renovatie leidt mogelijk tot lagere operationele kosten op lange termijn.
- **Waterschap ambitie:** Vanuit de ambitie een duurzaam waterschap te willen zijn zou het bedrijfsgebouw nog gasloos gemaakt moeten worden en verduurzaamd moeten worden om richting energieneutraal te komen.

2. Bouwkundige staat kantoor:

Gevelmetselwerk – baksteen Goed
Voegwerk Goed
Kozijnen - aluminium - afpoederen - Redelijk

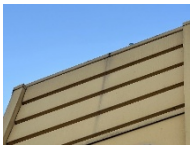

Gevel – metaal – corroderen – afpoederen - Redelijk

Aluminium raamkozijnen verdieping – lekkages niet wind-/tochtdicht - Slecht
Aluminium kozijnen zijn ongeïsoleerde profielen met dubbelglas

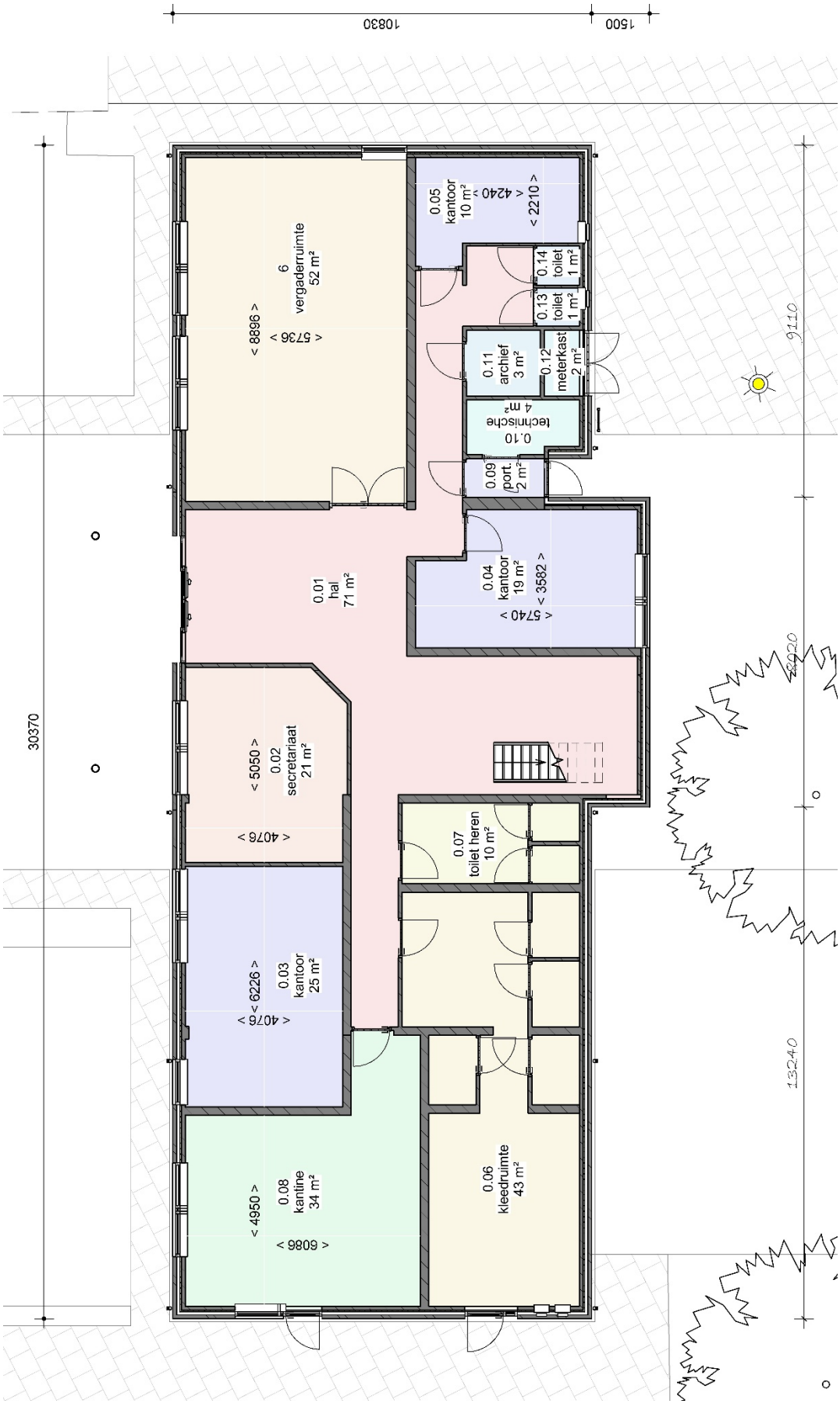

Binnenzijde buitengevel – Schimmel - Redelijk

Conditiescore	Omschrijving	Toelichting
1	Uitstekend	Incidenteel geringe gebreken.
2	Goed	Incidenteel beginnende veroudering.
3	Redelijk	Plaatselijk zichtbare veroudering. Functievervulling van bouw- en installatiedelen incidenteel niet in gevaar
4	Matig	Functievervulling van bouw- en installatiedelen incidenteel in gevaar.
5	Slecht	De veroudering is onomkeerbaar.
6	Zeer slecht	Technisch rijp voor de sloop

3. Beeld bij huidige ruimte kantoor:

Opdrachtnummer: 202546 d.d. 20.10.2025

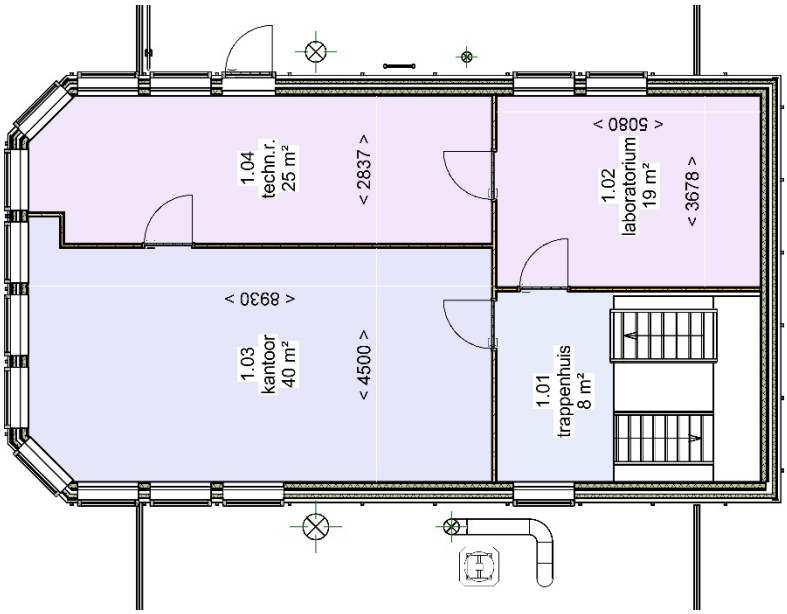
Ruimte 0.04 bedrijfsleider, afdelingshoofd en manager beheer,
3 werkplekken

Ruimte techniek 0.03,
4 werkplekken

Verdieping

4. Hybride werken en werkplektransformatie

- **Aanpassing aan de toekomst:** Het kantoor aanpassen aan hybride werkvormen, waarbij er minder behoefte is aan vaste werkplekken en meer aan ontmoetingsplekken en flexibele ruimtes.
- **Laboratorium:** Toegang en plaats het laboratorium voldoet niet aan de eisen vanuit het Waterschap Aa en Maas, zie bijgevoegd document.
- **Verhogen aantrekkingskracht:** Een modern kantoor maakt het aantrekkelijker voor werknemers om naar kantoor te komen en helpt bij het aantrekken van nieuwe werknemers.
- **Routing en voldoende ruimtes:** De routing in het bestaande gebouw voldoet niet aan de eisen vanuit het waterschap om “schone en vuile” ruimtes afdoende van elkaar te scheiden. Vanuit veiligheid is dit een belangrijke tekortkoming in het huidige gebouw. “Schone-” en “vuile-” ruimtes lopen door elkaar.
- **Was-, kleed- en toiletruimtes** onvoldoende afgestemd op het personeelbestand.
- **Verbeteren welzijn:** Investeren in een gezondere werkomgeving met beter daglicht, akoestiek, luchtkwaliteit en binnenklimaat.

5. Imago

- **Imago:** Het kantoor moderniseren zodat het weer aansluit bij de huisstijl en uitstraling van het bedrijf. Uitbreiding, verbouwing en renovatie is vaak een strategische investering om een kantoorgebouw, bouwkundig, duurzaam en functioneel te houden in een veranderende werkomgeving.

6. Nieuwbouw, voldoen aan BENG eisen, energie-label en MPG-eis en ARBO wetgeving

Nieuwbouwkantoren moeten voldoen aan strenge BENG-eisen (Bijna Energieneutraal Gebouw) volgens de NTA 8800-norm, gericht op lage energiebehoefte, beperkt fossiel verbruik en een hoog aandeel hernieuwbare energie. Per 2025 worden de eisen aangescherpt (o.a. BENG 1 ≤40 kWh/m^2·jr, BENG 2 ≤25 kWh/m^2·jr, BENG 3 ≥55%),

- **BENG (Bijna Energie Neutraal Gebouw)**
  BENG-1 meet de thermische energiebehoefte in per jaar, onafhankelijk van de installaties, en stuurt op een goed geïsoleerde, luchtdichte gebouwschil
  - Zonwering en zonwerend glas. Het verkleinen van het TO-juli getal. (TO-juli is de temperatuur overschrijding in juli)
  - Meer isolatie, betere thermische isolatie
  - Triple glas, lagere U-waarde zorgt voor minder warmteverlies
  - Infiltratie, beter luchtdichtheid van het gebouw
  - Installatie en bouwwijze

- **BENG-2** (primair fossiel energiegebruik) verlaag je door de energiebehoefte (BENG-1) te minimaliseren
  - installaties met een hoog rendement kiezen
    - warmtepomp
    - douche-WTW toe passen, Installeer een douche-warmteterugwinning (WTW) systeem om energie uit warm tapwater terug te winnen
    - Ventilatie met WTW, gebruik een ventilatiesysteem met warmteterugwinning om ventilatieverliezen te beperken
    - Zonnepanelen, vergroot het aantal PV-panelen. Meer opwekking van duurzame energie verlaagt het fossiele gebruik significant.
    - Focus op elektrisch aangedreven systemen in plaats van gas, en optimaliseer isolatie en ventilatie.
    - BENG-1 verlagen werkt door in BENG-2.
    - Elektrische boilers of directe elektrische verwarming verhogen BENG-2 juist.

- **BENG 3 is de derde indicator,** en meet het minimale percentage hernieuwbare energie ten opzichte van het totale primaire energiegebruik van een nieuw gebouw. Vanaf 1 januari 2021 geldt een norm van minimaal 50% hernieuwbare energie (zoals zonnepanelen, warmtepompen of biomassa)

- **Energie label:** Nieuwbouw kantoren moeten voldoen aan strenge duurzaamheidseisen, vaak resulterend in een energielabel A++++ of beter

- **MPG (MilieuPrestatie Gebouwen):** Een MPG-berekening bepaalt de milieubelasting van bouwmaterialen voor nieuwbouw, uitgedrukt in schaduwkosten (€/m^2/jaar). (max. 1,0 voor kantoren ≥100 m^2) en baseert zich op de levenscyclus van materialen (LCA) uit de Nationale Milieudatabase (NMD). Het doel is duurzaam materiaalgebruik te stimuleren.

- **ARBO-eisen**
  - **Afmeting kantoorruimte** minimaal 4 m^2 per persoon en streven naar minimaal 7 m^2
  - **Licht & Geluid:** Het kantoor moet goed verlicht zijn (minimaal 500 lux) en het geluidsniveau mag niet storend zijn (maximaal 55 dB(A)).
  - **Klimaat:** De ideale temperatuur ligt tussen 20°C en 24°C, met aandacht voor voldoende luchtverversing en een goede luchtvochtigheid tussen 40-60%.

Printdatum: 1-4-2026

INVESTERING/ Financiële paragraaf

IB-nummer	12 / 2026	Waterschap Aa en Maas	Datum DB:	7-4-2026
			Datum AB:	5-6-2026

Algemeen

Waterschapstaak:	Waterzuiveringsbeheer
Projectverantwoordelijke afdeling:	Ontwerp en Realisatie
Betreft investeringsproject:	**Renovatie bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk**
Soort investering:	**C**

Financieel		Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Gevraagd investeringskrediet		€ 500.000	€ -	€ 500.000
Programmeringcode/-nr.:	2025-082	€ 5.000.000	€ -	€ 5.000.000

Verdeling krediet	Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Grond	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	€ 100.000	€ -	€ 100.000
Civiel/bouwkundige werken	€ 400.000	€ -	€ 400.000
Waterlopen en eenvoudige watersysteemwerken	€ -	€ -	€ -
Totaal	**€ 500.000**	**€ -**	**€ 500.000**

Kapitaallasten over het eerste volledige jaar:	2029
(Omslag)rente %	2,45%

Verdeling activa	Afschr.termijn	Afschrijving	Rente	Totaal kapitaallast.
Grond	40	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	15	€ 6.667	€ 2.450	€ 9.117
Civiel/bouwkundige werken	30	€ 13.333	€ 9.800	€ 23.133
Waterlopen en eenvoudige watersysteemwerken	40	€ -	€ -	€ -
Totaal		€ 20.000	€ 12.250	€ 32.250
Toename overige jaarlijkse exploitatielasten (standaard is 1,25% van gevraagd krediet)				€ -
Afname jaarlijkse exploitatielasten				€ -
Totale lasten				€ 32.250

Verdeling totale lasten over de taken	
Watersysteembeheer	0,0%
Zuiveringsbeheer	100,0%

Kostentoedeling: Watersysteembeheer			eenheden	
Ingezetenen	29,79%	€ -	333.500	€ -
Gebouwd	59,69%	€ -	187.548.794.000	0,00000%
Ongebouwd	10,35%	€ -	98.350	€ -
Natuurterreinen	0,17%	€ -	28.000	€ -

Kostentoedeling: Zuiveringsbeheer		eenheden	
Per vervuilingseenheid (v.e.)	€ 32.250,00	1.199.000	€ 0,027
Totaal Generaal	**€ 32.250,00**		

Overige gegevens

Investeringskredietnummer:	I1042001	Renovatie bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk
Programma (toebedeling)	100%	Schoon Water
Beleidsveld	52500000	Primaire afdelingen
Werkplanproductnummer	52760000	Rwzi Land van Cuijk

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.6 Investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding van het project renovatie en gedeeltelijke nieuwbouw bedrijfsgebouw rwzi Land van Cuijk**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als **hamerstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* De ***fractie Geborgden*** geeft het punt mee om dit zo doelmatig en zo kostenefficiënt mogelijk in te steken. Geeft daarbij de suggestie mee om ook eventuele kansen ten aanzien van aquathermie mee te nemen in de verkenning. Verwijst naar een film van Unie van Waterschappen inzake toepassing/kansen aquathermie bij een zuivering voor een bedrijf. **Antwoord DB**: Dank voor de suggestie, nemen we mee.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3231
Extern Zaak ID	0654785253
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.1.L
Titel	Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC) Jaarrekening 2025, Kadernota 2027, Begroting 2027 en Meerjarenbeleidsplan 2027 – 2030
Organisatieonderdeel	Bestuur en Bedrijfsvoering
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Oegema, S.

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Aanbiedingsbrief documenten BHIC
Bijlage 2 Jaarrekening 2025 BHIC incl. accountantsverklaring
Bijlage 3 Jaarverslag 2025 BHIC
Bijlage 4 Kadernota 2027 BHIC
Bijlage 5 Zienswijzen Kadernota 2027 inclusief reactie BHIC
Bijlage 6 Concept Meerjarenbeleidsplan 2027-2030
Bijlage 7 Ontwerpbegroting 2027 BHIC
TOEGEVOEGD: Advies commissie AFZ 13 mei 2026_5.2 BHIC Jaarrekening 2025 ...

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Algemene- en Financiële Zaken	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

1. Kennis te nemen van de Jaarstukken 2025 BHIC, Kadernota 2027 BHIC, Ontwerpbegroting 2027 BHIC en het Meerjarenbeleidsplan 2027 – 2030;
2. Af te zien van het indienen van een zienswijze op het Meerjarenbeleidsplan 2027 – 2030 en de Ontwerpbegroting 2027 en BHIC daarvan in kennis te stellen.

Waterschap
Aa en Maas

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL:

1. Kennis te nemen van de Jaarstukken 2025 BHIC, Kadernota 2027 BHIC, Ontwerpbegroting 2027 BHIC en het Meerjarenbeleidsplan 2027 – 2030;
2. Af te zien van het indienen van een zienswijze op het Meerjarenbeleidsplan 2027 – 2030 en de Ontwerpbegroting 2027 en BHIC daarvan in kennis te stellen.

PROBLEEMSTELLING

Middels bijgaand bericht (bijlage 1) biedt het bestuur van het Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC) de jaarstukken 2025 (bijlagen 2 en 3) en de Kadernota 2027 (bijlagen 4 en 5) aan. De deelnemers aan de regeling ontvangen deze stukken ter kennisname.
Ook heeft het BHIC een Meerjarenbeleidsplan 2027 – 2030 (bijlage 6) en de Ontwerpbegroting 2027 opgesteld (bijlage 7). Conform de Wet Gemeenschappelijke regelingen worden de deelnemers in de gelegenheid gesteld hierop hun zienswijze kenbaar te maken.

BEOOGD EFFECT

Kennisnemen van de financiële en beleidsmatige plannen en voortgang van het BHIC.
Met het afgeven van een zienswijze kan aan het bestuur van het BHIC een advies afgeven voordat het Meerjarenbeleidsplan 2027 – 2030 en de Ontwerpbegroting 2027 definitief worden vastgesteld door het algemeen bestuur (AB) van het BHIC.

ARGUMENTEN

1. Accountant BHIC heeft goedkeurende verklaring afgegeven op jaarstukken 2025 BHIC, rekeningresultaat is positief

De jaarstukken 2025 van het BHIC bestaan uit de jaarrekening 2025 (bijlage 2) en het jaarverslag 2025 (bijlage 3).
Het resultaat over 2025 is € 20.818 positief. Voorgesteld wordt het resultaat volledig toe te voegen aan de algemene reserve. De algemene reserve wordt hiermee € 522.557, wat valt binnen het vastgestelde maximum van 10% van de gezamenlijke deelnemersbijdragen. In de jaarrekening worden de belangrijkste financiële afwijkingen toegelicht en ook het verloop van de bestemmingsreserves.
In het jaarverslag (bijlage 3) wordt gerapporteerd over de voortgang van zowel de wettelijke taak van het BHIC (de archieffunctie) als de maatschappelijke opgave. Voor een nadere toelichting op de inhoudelijke resultaten wordt verwezen naar dit jaarverslag.

2. Er is geen aanleiding om een zienswijze in te dienen

Het Meerjarenbeleidsplan 2027 – 2030 (bijlage zet de koers uit voor de komende jaren. Naast het continueren van de huidige missie is er vooral ook aandacht voor de gevolgen van de invoering van de nieuwe Archiefwet. De koers voor de komende jaren bestaat uit een viertal hoofdlijnen:

1. Toonaangevende dienstverlening en digitale archivering (gebaseerd op de nieuwe Archiefwet);
2. Inspirerend geheugen van Brabant;
3. De Citadel als plek van geheugen van de toekomst;
4. Een veerkrachtige en toekomstbestendige organisatie.

De uitgezette koers en doelstellingen zijn realistisch en sluiten aan bij de nieuwe Archiefwet en de behoeften van de deelnemers. Derhalve kunnen wij de koers en geformuleerde doelstellingen volledig onderschrijven en is er geen aanleiding een zienswijze in te dienen.

De Ontwerpbegroting 2027 BHIC (zie bijlage 7) is opgesteld conform de uitgangspunten in de kadernota 2027 en in lijn met de begroting 2026. Daarnaast is ook het Meerjarenbeleidsplan 2027 - 2030 leidend geweest bij het opstellen van de begroting voor 2027. Er is geen aanleiding een zienswijze op de ontwerpbegroting in te dienen.
De belangrijkste punten uit de ontwerpbegroting zijn:

- Het begrotingstotaal voor 2026 bedraagt € 7.655.400 (2025: € 7.469.800), het bijdrage-aandeel van Aa en Maas is € 177.500. De begroting 2027 en de meerjarenbegroting 2028-2030 zijn structureel sluitend. De belangrijkste mutaties worden toegelicht;
- De opgenomen loon-en prijsindexatie op de deelnemersbijdragen is 4,6%. Conform het afgesproken groeimodel nemen de deelnemersbijdragen in 2027 voor de laatste keer extra toe ter bekostiging van de e-depotvoorziening;
- Het BHIC kent diverse bestemmingsreserves (zie toelichting pagina's 22-24 van bijlage 7);
- Op pagina 4 en 5 van de begroting worden de specifieke projecten en activiteiten genoemd waar het BHIC in 2027 aan (verder) werkt (werkplan 2027).

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

De begrote bijdrage betreft een voorschot bedrag. Bij (grote) financiële mee- of tegenvallers kan de werkelijke bijdrage van de deelnemers hiervan afwijken. Dit is in de praktijk de afgelopen jaren niet voorgekomen.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

Jaarrekening 2025

Het aan Aa en Maas in 2025 in rekening gebrachte voorschot van € 152.500 is gelijk aan de werkelijk te betalen bijdrage en zoals was opgenomen in de begroting 2025 van Aa en Maas. Er hoeft dus geen afrekening plaats te vinden.

Ontwerpbegroting 2027

De bijdrage 2027 voor Aa en Maas wordt begroot op € 177.500. Met dit bedrag zal rekening worden gehouden in de nog op te stellen Programmabegroting 2027 van Aa en Maas.
Tot en met 2027 is conform eerdere afspraken rekening gehouden met een extra stijging ten gevolge van het toegroeien naar een kostendekkend tarief voor het e-depot. De begrote bijdrage voor Aa en Maas conform de meerjarenraming van het BHIC (prijspeil 2027) bedraagt:

2025	2026	2027	2028	2029	2030
€ 152.500	€ 162.100	€ 177.500	€ 177.500	€ 177.500	€ 177.500

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

n.v.t.

UITVOERING/VERVOLG

Het AB van het BHIC stelt in zijn vergadering van 3 juli 2026 het Meerjarenbeleidsplan 2027 – 2030 en de Ontwerpbegroting 2027 definitief vast. Daarbij wordt rekening gehouden met eventueel van deelnemers ontvangen zienswijzen.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

n.v.t.

BIJLAGEN

1. Aanbiedingsbrief documenten BHIC;
2. Jaarrekening 2025 BHIC inclusief accountantsverklaring;
3. Jaarverslag 2025 BHIC;
4. Kadernota 2027 BHIC;
5. Zienswijzen Kadernota 2027 incl. reactie BHIC;
6. Meerjarenbeleidsplan 2027 – 2030;
7. Ontwerpbegroting 2027 BHIC.

VERSIEDATUM

14 april 2026

AB-BESLUIT

ONDERWERP:

Jaarstukken 2025, Kadernota 2027, Ontwerpbegroting 2027 en Meerjarenbeleidsplan 2027 - 2030 BHIC

AGENDAPUNT:

BESLUITNUMMER:

Klik of tik om tekst in te voeren.

INVESTERINGSBESLUIT:

n.v.t.

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;
gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 14 april 2026;
gelet op het bepaalde in de Wet gemeenschappelijke regelingen;
gezien het advies van de commissie Algemene- en Financiële Zaken van 13 mei 2026;

B E S L U I T :

1. Kennis te nemen van de Jaarstukken 2025 BHIC, Kadernota 2027 BHIC, Ontwerpbegroting 2027 BHIC en het Meerjarenbeleidsplan 2027 – 2030;
2. Af te zien van het indienen van een zienswijze op het Meerjarenbeleidsplan 2027 – 2030 en de Ontwerpbegroting 2027 en BHIC daarvan in kennis te stellen.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026,

De secretaris,	De dijkgraaf,
Peter Verlaan	Mario Jacobs

BRABANTS HISTORISCH INFORMATIE CENTRUM

Zuid-Willemsvaart 2 | 's-Hertogenbosch
Postbus 81 | 5201 AB 's-Hertogenbosch
T +31 (0)73 681 85 00

Aan: Deelnemers van de gemeenschappelijke regeling
Brabants Historisch Informatie Centrum

ONS KENMERK : 2026035
ONDERWERP : Concept Meerjarenplan 2027-2030 en Ontwerpbegroting 2027 t.b.v. zienswijzen, Kadernota 2027 en Jaarstukken 2025 ter kennisgeving

DOORKIESNR. :
E-MAIL : secretariaat@bhic.nl

's-Hertogenbosch, 2 april 2026

Geachte heer, mevrouw,

In vervolg op de vergadering van het BHIC bestuur van 27 maart 2026 bieden wij u hierbij de volgende documenten aan:

- Het concept-Meerjarenplan 2027-2030, ten behoeve van uw zienswijzen;
- De Ontwerpbegroting 2027, ten behoeve van uw zienswijzen;
- De definitieve Kadernota 2027 en overzicht zienswijzen, ter kennisgeving;
- Het jaarverslag en de jaarrekening 2025, ter kennisgeving;

Het Meerjarenplan 2027-2030 'Het geheugen van Brabant, voor de toekomst van Brabant'

Zienswijze
Conform de afgesproken procedure in onze gemeenschappelijke regeling ontvangt u het meerjarenplan ter consultatie, zodat u de gelegenheid heeft om een zienswijze in te dienen. Wij verzoeken u vriendelijk uw eventuele zienswijzen uiterlijk 2 juli 2026 per e-mail aan ons kenbaar te maken via secretariaat@bhic.nl.

Toelichting
De komende jaren kenmerken zich door veranderingen in onze sector: digitalisering en AI vragen om nieuwe afwegingen in archivering en dienstverlening. De nieuwe Archiefwet leidt niet alleen tot uittreding van het Rijk uit onze GR, maar stelt ook nieuwe eisen aan de overbrengingstermijn en te maken afwegingen in openbaarheid en privacy. Het BHIC wil hierin partner zijn voor de deelnemers. Dit meerjarenplan vormt de basis voor onze gezamenlijke strategische koers voor de komende jaren en geeft richting aan de wijze waarop wij samen met de deelnemende gemeenten en waterschappen werken aan de uitvoering van onze opgaven.

Het BHIC vervult een essentiële publieke taak: het duurzaam bewaren en toegankelijk maken van authentieke informatie als fundament onder een open overheid en een democratische rechtsstaat. Daarin continueren wij onze missie gericht op een breed, divers en meer tevreden publiek. Dat doen we bevlogen, betrokken en belangeloos. In het meerjarenplan werken we onze koers langs vier hoofdlijnen uit:

1. Toonaangevende dienstverlening en digitale archivering: we borgen het e-depot en ontwikkelen onze eigen ICT-architectuur door vanuit de open-source gedachte, we verstevigen onze adviesrol ten behoeve van duurzaam toegankelijke informatie en de

BRABANTS HISTORISCH INFORMATIE CENTRUM

Zuid-Willemsvaart 2 | 's-Hertogenbosch
Postbus 81 | 5201 AB 's-Hertogenbosch
T +31 (0)73 681 85 00

eisen van de nieuwe Archiefwet. We bieden met de nieuwe website een nog toegankelijker portaal voor onze bezoekers naar alle data. We verkennen verantwoorde AI-inzet ter ondersteuning van ons werk, mét behoud van de persoonlijke benadering;
2. Een inspirerend geheugen van Brabant: we versterken de representativiteit van onze particuliere collectie door selectief te verwerven, we vergroten de toegankelijkheid door de verhalen uit onze bronnen in verschillende vormen te vertellen en we verkennen hoe we inzichten uit onze archieven kunnen verbinden aan actuele en toekomstige Brabantse vraagstukken.
3. De Citadel als plek voor geheugen van de toekomst: met de komst van Erfgoed Brabant én de ontwikkelingen rondom de Citadel zetten we de poorten van onze locatie verder open om te laten zien wie we zijn en wat we doen.
4. Een veerkrachtige en toekomstbestendige organisatie: we behouden een stabiele organisatorische en financiële basis en verkennen de mogelijkheden van alternatieve opbrengsten en besparingen, nu de organisatiekosten stijgen. We geven richting en invulling aan innovatie en talentontwikkeling. We verkennen de mogelijkheden van verdere verduurzaming, vanuit het uitgangspunt dat deze kosteneffectief moet zijn.

Ontwerpbegroting 2027

Zienswijze
U wordt vriendelijk verzocht uw eventuele zienswijze over deze ontwerpbegroting uiterlijk 2 juli 2026 per e-mail aan ons kenbaar te maken via secretariaat@bhic.nl, opdat het BHIC bestuur vervolgens binnen de wettelijke termijn de begroting kan vaststellen en aan de Provincie kan aanbieden.

Toelichting
Een overzicht van de belangrijkste punten uit de begroting:

- Naar aanleiding van de verslechterde financiële situatie van gemeenten, hebben we in de begroting 2026 éénmalig geen indexering opgenomen en zo een structurele bezuiniging doorgevoerd. Zoals vorig jaar afgesproken met o.a. OCW, hebben we de indexeringssytematiek hervat.
- De begroting 2027 en de meerjarenbegroting 2028-2030 zijn structureel sluitend. Ook voor ons stijgen de kosten en sommige kosten stijgen harder dan de indexering. Om de begroting 2027 sluitend te krijgen, hebben we keuzes moeten maken om inhuur budgetten te verminderen. Dat heeft gevolgen voor onze uitvoeringscapaciteit. Ook de werkdruk is hoog. Het is van belang dat we de balans bewaken tussen onze ambitie (meerjarenbeleidsplan) en onze uitvoeringscapaciteit.
- De meerjarenbegroting is opgesteld in de lijn van de begroting 2027. Bij de meerjarenbegroting is er geen indexering toegepast en deze is dus op basis van prijspeil 2027. Normaal wijkt de meerjarenbegroting dan ook niet wezenlijk af. In deze meerjarenbegroting is dat echter anders, omdat er afspraken zijn gemaakt over de bekostiging van de e-depotvoorziening van het BHIC.
- Vanaf 2024 wordt, volgens een 4-jarig groeimodel, een bijdrage opgenomen voor de e-depotvoorziening van (oplopend naar) € 0,25 in 2024, € 0,45 in 2025, € 0,65 in 2026 en € 0,85 per inwoner in 2027. Vanaf 2028, wordt de bijdrage samengevoegd met de reguliere bijdrage en wordt er vanaf dat moment ook jaarlijks geïndexeerd over de bijdrage voor de e-depotvoorziening. De meerkosten van de e-depotvoorziening in de periode tot en met 2027 worden mede gedekt uit de bestemmingsreserve e-depot.

BRABANTS HISTORISCH INFORMATIE CENTRUM

Zuid-Willemsvaart 2 | 's-Hertogenbosch
Postbus 81 | 5201 AB 's-Hertogenbosch
T +31 (0)73 681 85 00

In gesprek

We zien het meerjarenplan als een vertrekpunt en een uitnodiging om onze koers en geformuleerde doelstellingen mét onze partners vorm te geven. Daarmee willen we ook invulling geven aan uw zienswijzen naar aanleiding van de Kadernota 2027. De Archiefwet en als gevolg daarvan de veranderde bestuurlijke constellatie vanaf 2027 geven daar eveneens aanleiding toe. In het bestuur is daarom besproken om vanaf juli, na de vorming van de nieuwe colleges, met de bestuurlijke en ambtelijke vertegenwoordiging van uw organisatie in gesprek te gaan. Mocht u eerder al vragen hebben of behoefte hebben aan een toelichtend gesprek, dan kunt u uiteraard contact met ons opnemen. Wij zien uw reactie met belangstelling tegemoet en danken u bij voorbaat voor uw bijdrage aan dit traject.

Met vriendelijke groet,

Ivka Orbon
Directeur

bhic
BRABANTS HISTORISCH INFORMATIE CENTRUM

JAARREKENING
2025

Brabants Historisch Informatie Centrum

's-Hertogenbosch, 19 februari 2026

INHOUDSOPGAVE JAARREKENING 2025

I Jaarverslag 3

II Paragrafen

1. Kengetallen 3
2. Verslaglegging 3
3. Resultaatontwikkeling 3
4. Overzicht baten en lasten 4
5. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 4
6. Onderhoud kapitaalgoederen 6
7. Financiering 6
8. Bedrijfsvoering 7
9. Verbonden partijen 9
10. Organisatiegegevens 10
11. Besluit Algemeen bestuur 11

III Jaarrekening

1. Balans per 31 december 2025 12
2. Resultatenrekening over 2025 13
3. Grondslagen van waardering en resultaatbepaling 14
4. Toelichting op de balans 17
5. Toelichting op de resultatenrekening 24

IV Overige gegevens

1. Controleplicht 30
2. Statutaire bepalingen inzake resultaatbestemming 30
3. Voorstel 30
4. Gebeurtenissen na balansdatum 30
5. Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 30
6. Verantwoording Dagelijks Bestuur inzake rechtmatigheid 33
7. Accountantsverklaring 34

I JAARVERSLAG

Zie separaat document.

II PARAGRAFEN

1. Kengetallen

	2023	2024	2025
Bezoeken website	1.343.972	1.421.478	1.379.000
Bezoeken studiezalen	1.318	1.243	1.113
Aantal medewerkers in FTE per 31 december	41,2	41,9	44,6
Ziekteverzuimpercentage incl. langdurig in procenten	6,3	2,7	3,0
Depotcapaciteit Den Bosch in km.	44,2	44,2	44,2
Depotcapaciteit Grave in km.	5,7	5,7	5,7
Depotcapaciteit verhuurd aan derden in km.	4.6	4.4	4,6

2. Verslaglegging

De Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) schrijft voor dat elke gemeenschappelijke regeling begrotings- en verantwoordingsstukken moet opstellen, conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) volgt dit BBV.

3. Resultaatontwikkeling

Het rekeningresultaat 2025 bedraagt € 20.818 positief. In onderstaande tabel is een gecomprimeerde weergave van de resultaatontwikkeling weergegeven:

*bedragen * 1.000*	2023	2024	2025	mutatie
Baten				
Bedrijfsopbrengsten	€ 5.881	€ 6.309	€ 6.688	€ 379
Overige bedrijfsopbrengsten	€ 361	€ 388	€ 470	€ 81
Totaal baten	€ 6.242	€ 6.698	€ 7.158	€ 460
Lasten				
Personeelskosten	€ 3.648	€ 4.174	€ 4.265	€ 90
Huisvestingskosten	€ 1.560	€ 1.510	€ 1.683	€ 173
Organisatiekosten	€ 248	€ 319	€ 365	€ 46
Afschrijvingen	€ 254	€ 208	€ 243	€ 35
Collectiebeheer	€ 402	€ 392	€ 467	€ 75
Publieksbereik	€ 178	€ 235	€ 288	€ 53
Financieringskosten	€ -93	€ -155	€ -87	€ 68
Totaal lasten	€ 6.197	€ 6.683	€ 7.224	€ 540
Totaal saldo van baten en lasten	€ 45	€ 14	€ -66	€ -80
Toevoegingen bestemmingsreserves	€ -100	€ -150	€ -125	€ 25
Onttrekkingen bestemmingsreserves	€ 179	€ 204	€ 212	€ 7
Gerealiseerde resultaat	€ 125	€ 69	€ 21	€ -48

4. Overzicht baten en lasten

Onderdeel van het programmaplan is een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen, een overzicht van de kosten van overhead, het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting en het bedrag voor onvoorzien. Voor het verslagjaar ziet dit er als volgt uit:

2025	Baten	Lasten	Saldo
Dienstverleningsovereenkomsten en overige opbrengsten 1)	€ 1.210.056	€ 5.514.118	€ -4.304.062
Bijdragen deelnemers 2)	€ 5.947.940	€ 0	€ 5.947.940
Overhead 3)	€ 0	€ 1.709.639	€ -1.709.639
Heffing VPB 4)	€ 0	€ 0	€ 0
Bedrag onvoorzien	€ 0	€ 0	€ 0
Saldo van baten en lasten	€ 7.157.996	€ 7.223.757	€ -65.761
Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	€ 211.579	€ 125.000	€ 86.579
Resultaat	€ 7.369.575	€ 7.348.757	€ 20.818

1) Historisch archieven
   De activiteiten van het Brabants Historisch Informatie Centrum behoren tot het taakveld 5.4 – Musea.
2) Algemene dekkingsmiddelen
   Onder deze post zijn de bijdragen verantwoord van de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling, zijnde het Rijk, gemeenten en waterschappen.
3) Overhead
   Met overhead worden alle kosten bedoeld die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. In de "Notitie overhead" van de Commissie BBV is het begrip nader uitgewerkt. In ieder geval worden leidinggevenden (ook wanneer zij deels uitvoerend werk verrichten) en ondersteunende diensten zoals Financiën, Inkoop, P&O, ICT, Facilitaire zaken, Communicatie en Managementondersteuning tot overhead gerekend. Huisvesting die wordt gerekend tot de overhead betreft kantoorruimten, voor zover niet behorend tot een specifiek uitvoerende taak en daarmee tot een specifiek taakveld.
4) Heffing VPB
   In de brief van 16 oktober 2017 heeft de belastingdienst uitspraak gedaan over een mogelijke vennootschapsbelastingplicht. De uitkomst hiervan is dat er met ingang van 2016 geen sprake is van vennootschapsbelastingplicht.

5. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Bij het weerstandsvermogen gaat het om de mate waarin het Brabants Historisch Informatie Centrum in staat is middelen vrij te maken om substantiële financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit aanpassing van het beleid vereist. In dit jaarverslag wordt inzicht gegeven in het vermogen van het Brabants Historisch Informatie Centrum om risico's op te vangen die niet in de jaarrekening zijn verwerkt. Het Brabants Historisch Informatie Centrum heeft tot taak het behouden, bewerken en benutten van de archiefbescheiden opgenomen in de rijksarchiefbewaarplaats in de Provincie Noord-Brabant en de archiefbewaarplaatsen van de deelnemende gemeenten en waterschappen. Het richt zich op verbetering van de digitale dienstverlening, het archief als informatiecentrum en verbetering van de lokale dienstverlening. Daarnaast is het een taak van het Brabants Historisch Informatie Centrum de gemeentelijke informatiehuishoudingen van de deelnemers te inspecteren en daarover te adviseren. Het Brabants Historisch Informatie Centrum is er ook voor het verrichten van door de minister, de gemeenten en de waterschappen opgedragen taken.

Voor de bekostiging van de uitvoering van deze taken is het Brabants Historisch Informatie Centrum nagenoeg geheel afhankelijk van de gemeenten, waterschappen, het ministerie van OCW en de dienstverleningsovereenkomsten. Risico's die van invloed kunnen zijn op de toekomstige cijfers zijn:

- Vertraging in de besluitvorming op bestuurlijk niveau;
- Sociaaleconomische ontwikkelingen die gevolgen hebben op subsidies;
- Wijziging in de hoogte van de bijdrage door de deelnemers;
- Wijzigingen in de gemeenschappelijke regeling;
- CAO aanpassingen;
- Wachtgeld verplichtingen;
- Verhogingen van de huurpenningen die afwijken van de bijdrage van OCW;
- De onderliggende contracten van de depotverhuur zijn jaarlijks opzegbaar;
- Boekwaarde van het pand Grave is hoger dan de vastgestelde WOZ-waarde;
- Ontwikkeling en ingebruikname E-depot;
- Uittreding van het rijk uit het bestuur van de GR;
- Gevolgen van de nieuwe Archiefwet, die naar verwachting in werking treedt per 01-01-2027.

Het weerstandsvermogen bedraagt eind 2024 € 433.146. De mate van het vormen van weerstandsvermogen, wordt in belangrijke mate beïnvloed door de statuten (artikel 22) van de gemeenschappelijke regeling, inzake de resultaatbestemming en het kunnen vormen van een reserve. De regeling geeft aan dat de reserve niet meer dan 10% van de gezamenlijke bijdragen mag bedragen, tenzij door hen gezamenlijk een ander percentage wordt vastgesteld.
In de onderstaande tabel is de berekening van het weerstandsvermogen per 31 december 2024 en 2025 weergegeven:

	31-12-2024	31-12-2025
Algemene reserve	€ 433.146	€ 501.739
Algemene reserve in % van deelnemersbijdragen	8,3%	9,0%
Weerstandsvermogen		
Algemene reserve	€ 433.146	€ 501.739
Nog te bestemmen rekeningresultaat	€ 68.593	€ 20.818
	€ 501.739	€ 522.557

EMU-saldo
De berekening van het EMU-saldo geeft aan of er over het verslagjaar, in EMU-termen gezien, een overschot of een tekort is. De ontwikkeling van het EMU-saldo is als volgt:

	2024	2025
EMU-saldo	€ 807.000	€ 1.881.000 -

Kengetallen
Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft een verplichte set van financiële kengetallen voor. Naast de kengetallen dient een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie te worden opgenomen. De invoering is bedoeld om de financiële positie inzichtelijker te maken.

	2024	2025
Netto schuldquote*	0%	0%
Solvabiliteitsratio	21%	18%
Structurele exploitatieruimte	0,0%	-1,4%

* Is gelijk aan de Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Netto schuldquote
De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeenschappelijke regeling ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en

de aflossingen op de exploitatie. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) gaat uit van een norm van maximaal 130%. Hierbij geldt dus hoe lager hoe beter.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeenschappelijke regeling in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) gaat uit van een norm van minimaal 20%. Hierbij geldt dus hoe hoger hoe beter.
Bij de beoordeling van dit kengetal moet in ogenschouw worden genomen, dat het Brabants Historisch Informatie Centrum een gemeenschappelijke regeling is en sinds de oprichting een maximale reserve van 10% mag hebben. Het cijfer is hoger als gevolg van de aanwezige bestemmingsreserves.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves, te delen door de totale baten. Met behulp van dit kengetal kan worden beoordeeld in welke mate sprake is van een begrotingsevenwicht. Hierbij geldt dus hoe hoger hoe beter. De structurele exploitatieruimte is nihil. Dit sluit aan bij het structurele exploitatiesaldo van de jaarrekening 2025. In hoeverre dit structureel doorwerkt naar de begroting 2026 analyseren we in 2026 bij de tussentijdse rapportages in 2026.

Structurele exploitatiesaldi	2024	2025
Saldo van baten en lasten	€ 14.256	€ -65.761
Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	€ 54.337	€ 86.579
	€ 68.593	€ 20.818
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)*	€ -70.958	€ -99.528
Saldo	€ -2.365	€ -78.710
* Toelichting incidentele baten en lasten		
Incidentele verhuur depotruimte	€ -17.740	€ -18.336
Incidentele verhuur kantoorruimte	€ -53.218	€ -81.192
	€ -70.958	€ -99.528

6. Onderhoud kapitaalgoederen

Het Brabants Historisch Informatie Centrum beschikt over gebouwen en installaties waarvoor planmatig onderhoud nodig is. De locatie in Grave is in eigendom en het volledige onderhoud van dit pand komt voor rekening van het BHIC. De Citadel in Den Bosch wordt gehuurd van het Rijksvastgoedbedrijf (voorheen Rijksgebouwendienst). Tot en met 2018 voerde het Rijksvastgoedbedrijf het onderhoud en de instandhouding uit, alleen het huurdersonderhoud kwam voor rekening van het BHIC.
Per 1 januari 2019 is dit veranderd en is het BHIC verantwoordelijk voor het onderhoud en de instandhouding van De Citadel. Het Rijksvastgoedbedrijf blijft eigenaar. Voor beide panden is een meerjarig onderhouds- en instandhoudingsplan voor de komende 30 jaar (De Citadel), resp. 15 jaar (Grave) opgesteld.
Het MJOP wordt jaarlijks geactualiseerd en vierjaarlijks (extern) getoetst.

7. Financiering

Treasurybeleid

Door het bestuur is het normenkader voor rechtmatigheid vastgesteld. Onderdeel daarvan is bij het financieel beheer, risicoloos en zeer defensief met eventuele overtollige middelen om te gaan. Het is niet toegestaan zonder voorafgaande toestemming van het algemeen bestuur leningen af te sluiten. Het treasurybeleid wordt verder sterk beïnvloed door het verplicht schatkistbankieren bij de centrale overheid (zie hierna).

Renteschema

In de "Notitie rente 2023" van de Commissie BBV wordt ingegaan op de verwerking van rentelasten en rentebaten. Doelstelling is een eenduidige handelwijze te bevorderen met betrekking tot de verwerking van rentelasten en rentebaten in de begroting en de jaarstukken. Daartoe is een renteschema ontwikkeld, dat inzicht geeft in de rentelasten van de externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. Voor het begrotingsjaar geeft dit het volgende beeld:

Renteschema 2025

a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	+/+	€	38.963		
b.	De externe rentebaten	-/-	€	126.102		
	Saldo rentelasten en rentebaten				€	-87.139
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	€	0		
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	€	0		
c3.	De rentebate van door verstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+/+	€	0		
					€	-0
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente				€	-87.139
d1.	Rente over eigen vermogen	+/+			€	0
d2.	Rente over voorzieningen	+/+			€	0
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente				€	-87.139
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-			€	0
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury				€	-87.139

Schatkistbankieren

Door de invoering van het schatkistbankieren zijn decentrale overheden verplicht hun (tijdelijk) overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Per 31 december 2025 wordt een bedrag van € 4.977.492 aangehouden bij het Ministerie van Financiën. In 2025 werd voldaan aan de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden door het niet overschrijden van het drempelbedrag. Het drempelbedrag (het bedrag dat buiten de schatkist mag worden gehouden) bedroeg € 1.000.000.

Kasgeldlimiet en renterisiconorm

De wettelijk vastgelegde kasgeldlimiet en renterisiconorm zijn in het verslagjaar niet overschreden.

8. Bedrijfsvoering

Algemeen en dagelijks bestuur

De beoordeling en sturing van de door het BHIC te bereiken effecten is in eerste instantie een taak van het bestuur van het BHIC. De bestuurlijke inrichting van het BHIC is echter volledig afwijkend van wat gangbaar is bij gemeenschappelijke regelingen. Het algemeen bestuur – waarvan een deel tevens als dagelijks bestuur fungeert – bestaat vanaf 2016 uit acht leden: vier 'rijksleden' benoemd door de minister en vier 'regionale' leden die worden aangewezen door de 9 gemeenten en de 2 waterschappen.

Het bestuur is autonoom maar dient uiteraard wel gevoed te worden met de denkbeelden en gevoelens van alle deelnemende partijen. Daartoe is er een portefeuillehoudersoverleg in het leven geroepen. Met deze constructie is de directe financiële invloed van de deelnemende gemeenten en waterschappen beperkt, doch is het wel mogelijk om met behoud van effectiviteit op afstand te toetsen en te sturen.

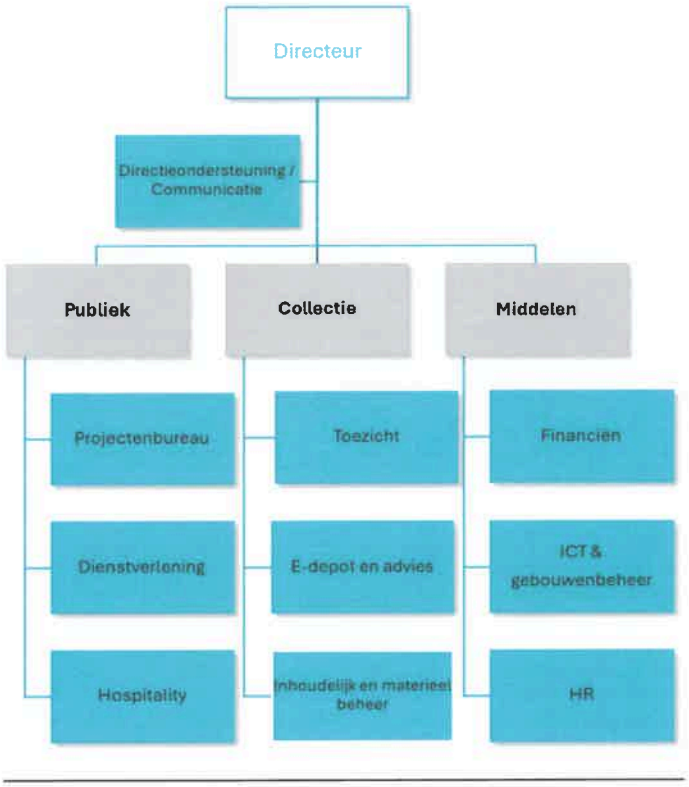
De provincie Noord-Brabant is geen deelnemer aan de gemeenschappelijke regeling van het BHIC, maar heeft met het BHIC een dienstverleningsovereenkomst afgesloten.

Wanneer de nieuwe Archiefwet in werking treedt, zal tegelijkertijd het rijk uittreden. De Stappen om dit mogelijk te maken zijn in 2025 gezet. Er ligt een nieuwe GR-regeling in concept klaar.

De organisatie
Het Brabants Historisch Informatie Centrum kent drie afdelingen (Publieksdiensten, Collectie en Middelen) en is onderverdeeld in clusters.

Het cluster Directieondersteuning/ Communicatie richt zich op de ondersteuning van directie, bestuur en op communicatie en promotie.
Het cluster Projectenbureau is verantwoordelijk voor het uitwerken van de wettelijke dienstverlening, van historische thema's en projecten. Het cluster Studiezaal verzorgt de dienstverlening en werkt steeds meer digitaal, onder meer met de service scanning op verzoek. De toegankelijke originelen kunnen in de fysieke studiezaal nog steeds door de bezoekers worden geraadpleegd.
Het cluster Klantenservice ontvangt en verwijst bezoekers en vragen door naar andere clusters. Daarnaast verricht het diensten gericht op het gebruik van het gebouw en faciliteert het evenementen.
Het cluster Toezicht, E-depot en advies voert inspecties uit, geeft advies en draagt zorg voor het bewerken van informatiedragers, zodanig dat deze opgeslagen kunnen worden en de originele staat bewaard blijft. Het cluster is de schakel tussen de organisatie en de archiefvormers die de informatiedragers aanleveren. Verder richt het zich op de ontwikkeling en implementatie van het E-depot. Het cluster Inhoudelijk-en materieel beheer zorgt voor het toegankelijk maken van informatie via inventarissen, indexen en databases. Daarnaast voor de materiële verzorging van de collectie, voor conservering en restauratie van de analoge archieven.
Het cluster Financiën verzorgt de diverse administraties en de producten uit de planning & control cyclus. Het cluster ICT & gebouwenbeheer ondersteunt de werkprocessen van alle clusters, die gebruik maken van diverse geautomatiseerde systemen en verzorgt het technisch gebouwenbeheer door onderhoud en instandhouding van de gebouwen. Het cluster HR richt is op de diverse personele processen, uitvoering van de CAO en organisatieontwikkeling.

Het organigram van het Brabants Historisch Informatie Centrum ziet er als volgt uit:

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Het wordt steeds belangrijker als organisatie om maatschappelijk verantwoord te ondernemen. ISO26000 is een internationale richtlijn die maatschappelijk verantwoord ondernemen beschrijft vanuit zeven basisprincipes. Het BHIC onderschrijft de richtlijn en beoogd de intentie, de bedoeling van de richtlijn te volgen.

Rechtmatigheid

In de "Regeling Brabants Historisch Centrum" en volgens de geldende wet- en regelgeving dient elke gemeenschappelijke regeling een verordening te hebben, met de uitgangspunten voor het financiële beleid en beheer. Daarbij wordt het bestuur gevraagd jaarlijks een normen- en toetsingskader vast te stellen in het kader van rechtmatigheid. In het document "Financieel beleid, financieel beheer en rechtmatigheid 2025" zijn beide onderdelen opgenomen voor het jaar 2025 en zijn deze uitgangspunten en kaders vastgesteld in de bestuursvergadering van 4 juli 2025.

Vanwege gewijzigde regelgeving, wordt met ingang van het verslagjaar 2023, het dagelijks bestuur van het BHIC gevraagd een verantwoording over rechtmatigheid af te geven in plaats van de accountant. Dit betekent dat met ingang van de jaarrekening 2023 het dagelijks bestuur een verklaring aflegt die onderdeel is van de jaarrekening. De accountant controleert de verantwoording van het dagelijks bestuur. In de bestuursvergadering van juli 2023 is het onderwerp rechtmatigheid in het algemeen bestuur aan de orde geweest. Hierbij heeft het bestuur de rechtmatigheid nader invulling gegeven en is de rolverdeling tussen algemeen en dagelijks bestuur vastgesteld.

In 2025 is de wetgeving is de rechtmatigheidsverantwoording ook verankerd in het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) en het BADO (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden). Tevens is de verantwoordingsgrens en de grondslag voor de rechtmatigheidsverantwoording gewijzigd.

In de bestuursvergadering van 4 juli 2025 is het "Financieel beleid, financieel beheer en rechtmatigheid 2025" vastgesteld. Hierin is een verantwoordingsgrens opgenomen van 2% van de totale lasten exclusief toevoegingen aan de reserves.

In 2025 is de interne en externe planning & controlcyclus volledig doorlopen en zijn de kadernota, begroting, bestuursrapportages en de jaarrekening opgesteld. Voor de beoordeling van de rechtmatigheid zijn interne controles uitgevoerd op werking van de "Administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB)". Voor het uitvoeren van deze werkzaamheden wordt gebruik gemaakt van het "Werkprogramma interne controle". Dit werkprogramma bevat systeemgerichte en gegevensgerichte controles, waarmee de werking van procedures wordt getoetst. Indien uit de controles blijkt dat er een fout in een procedure zit, wordt deze hersteld. Er zijn bij de uitgevoerde interne controles geen bijzonderheden of afwijkingen van materiële betekenis geconstateerd.

In hoofdstuk IV paragraaf 6 is de verantwoording van het dagelijks bestuur opgenomen. Het dagelijks bestuur is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

Zowel de baten als de lasten zijn hoger dan begroot. In de bestuursvergadering van 31 oktober 2025 is dit gemeld bij het bespreken van de bedrijfsresultaten. De verschillen worden onder meer veroorzaakt door het moment van opstellen van de begroting (al in februari/maart). Daarnaast zijn de opbrengsten gestegen als gevolg van de stijging van de verhuur van depot en de bijbehorende dienstverlening. De daaraan verbonden kosten zijn eveneens gestegen. De verschillen passen binnen het beleid.

9. Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het Brabants Historisch Informatie Centrum een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake bij het ter beschikking stellen van een bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat, onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Een bestuurlijk belang is aanwezig bij zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Het Brabants Historisch Informatie Centrum heeft één verbonden partij, te weten de Vereniging Van Eigenaren Zuid-Ooster. In deze vereniging zijn behalve het Brabants Historisch Informatie Centrum, de gemeente Grave en woningbouwcorporatie Mooiland Maasland vertegenwoordigd. Deze vereniging is opgericht in verband met het gezamenlijk huisvesten in het kantoorpand aan de Arnoud van Gelderweg in Grave.

Vereniging Van Eigenaren Zuid-Ooster Grave	
Vestigingsplaats	Grave, Arnoud van Gelderweg 69-73.
Openbaar belang	Beheer en onderhoud van het kantoorpand voor de gezamenlijke eigenaren.
Het belang van het BHIC	Op 1 januari 2025 en op 31 december 2025: het BHIC participeert voor 11%, Gemeente Grave voor 39% en Mooiland Maasland voor 50%.
Omvang van het eigen vermogen	Eigen vermogen 1-1-2024: € 0 Eigen vermogen 31-12-2024: € 0
Omvang van het vreemd vermogen	Vreemd vermogen 1-1-2024: € 372.957 (Totaal Reservefonds Vve) en € 66.604 (kortlopende schulden). Vreemd vermogen 31-12-2024: € 330.740 (Totaal Reservefonds Vve) en € 80.584 (kortlopende schulden).
Financieel resultaat	Totaal resultaat 2024: € 10.049 positief (totaal resultaat 2023: € -1.426 negatief). Het aandeel van het BHIC bedraagt € 1.294 negatief. Na toerekening van ieders aandeel sluit de jaarlijkse exploitatie zonder saldo.

10. Organisatiegegevens

Statutaire naam	: Brabants Historisch Informatie Centrum
Vestigingsplaats:	: 's-Hertogenbosch
Rechtsvorm	: Openbaar Lichaam, volgens de Wet gemeenschappelijke Regelingen
Locaties:	: 's-Hertogenbosch, Grave

Doelstellingen

Het behouden, bewerken en benutten van de archiefbescheiden opgenomen in de rijksarchiefbewaarplaats in de Provincie Noord-Brabant en de archiefbewaarplaatsen van de deelnemende gemeenten en waterschappen.

Samenstelling directie

Vanaf 1 januari 2025 wordt de directie gevoerd door mevrouw J.M. Orbon. De directeur valt onder de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Voor een nadere toelichting verwijzen wij u naar hoofdstuk IV Overige gegevens van deze jaarrekening. De totale bezoldigingen liggen onder het van toepassing zijnde WNT-maximum.

Samenstelling Algemeen bestuur

Naam	Functie
De heer drs. P.L.B.A. van Geel	Voorzitter
De heer prof. dr. H.C. Bunt	Lid
Mevrouw A.M. Demmers-van der Geest	Lid
Mevrouw C.M.A. Nijkerken	Lid
De heer mr. J.C.M. Pommer	Lid
Mevrouw drs. M.A.H. Moorman	Lid
De heer S. Oegema	Lid
De heer mr. M.W.J.M. de Man	Lid

De bestuursleden vallen onder de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Voor een nadere toelichting verwijzen wij u naar hoofdstuk IV Overige gegevens van deze jaarrekening. De bezoldiging van de bestuursleden ligt onder het van toepassing zijnde WNT-maximum.

11. Besluit Algemeen bestuur

Het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling het Brabants Historisch Informatie Centrum besluit tot:

1. het vaststellen van de jaarrekening 2025 in zijn vergadering van 27 maart 2026, met een batig saldo van € 20.818;

2. a. een bedrag van € 20.818 toe te voegen aan de algemene reserve;
   b. een bedrag van € 125.000 toe te voegen aan de bestemmingsreserve E-depot;
   c. een bedrag van € 1.759 te onttrekken aan de bestemmingsreserve De Citadel;
   d. een bedrag van € 137.026 te onttrekken aan de bestemmingsreserve E-depot;
   e. een bedrag van € 38.694 te onttrekken aan de bestemmingsreserve Genealogisch centrum;
   f. een bedrag van € 34.100 te onttrekken aan de bestemmingsreserve Publieksfunctie;

   g. in te stemmen met de verantwoording van het Dagelijks Bestuur inzake rechtmatigheid;

h. te verklaren dat de voorzieningen voor onderhoud en instandhouding van voldoende omvang zijn voor de bekostiging van het toekomstig onderhoud en instandhouding, op basis van het recent beheerplan.

drs. P.L.B.A. van Geel
Voorzitter

drs. J.M. Orbon
Directeur

III Jaarrekening

III.1 Balans per 31 december 2025

	31-12-2025		31-12-2024	
VASTE ACTIVA				
Materiële vaste activa				
Investeringen met een economisch nut		€ 3.171.845		€ 1.685.053
VLOTTENDE ACTIVA				
Voorraden		€ 0		€ 141
Uitzettingen looptijd < 1 jaar				
Vorderingen op openbare lichamen	€ 0		€ 0	
Overige vorderingen	€ 17.410		€ 6.354	
		€ 17.410		€ 6.354
Liquide middelen		€ 4.979.473		€ 5.451.096
Overlopende activa		€ 336.712		€ 466.926
Totaal vaste activa		**€ 8.505.440**		**€ 7.609.571**

	31-12-2025		31-12-2024	
VASTE PASSIVA				
Eigen vermogen				
Algemene reserve	€ 501.739		€ 433.146	
Bestemmingsreserves	€ 1.047.414		€ 1.133.993	
Gerealiseerde resultaat	€ 20.818		€ 68.593	
		€ 1.569.971		€ 1.635.732
Voorzieningen		€ 5.148.655		€ 4.350.216
Vaste schulden looptijd > 1 jaar				
Binnenlandse banken		€ 880.000		€ 990.000
VLOTTENDE PASSIVA				
Vlottende schulden looptijd < 1 jaar				
Overige schulden		€ 679.197		€ 340.273
Overlopende passiva		€ 227.617		€ 293.349
Totaal vaste passiva		**€ 8.505.440**		**€ 7.609.571**

Voor een nadere toelichting op de balans wordt verwezen naar hoofdstuk III paragraaf 5 op pagina 17.

III.2 Resultatenrekening over 2025

	Werkelijk 2024	Begroting 2025	Werkelijk 2025
Baten			
Bijdrage Ministerie OCW	€ 3.371.402	€ 3.454.100	€ 3.466.440
Bijdrage gemeenten en waterschappen	€ 2.230.400	€ 2.481.500	€ 2.481.500
Dienstverlening Provincie Noord-Brabant	€ 707.446	€ 729.900	€ 740.165
Overige bedrijfsopbrengsten	€ 388.489	€ 338.000	€ 469.891
Totaal baten	€ 6.697.737	€ 7.003.500	€ 7.157.996
Lasten			
Personeelskosten	€ 4.174.370	€ 4.185.800	€ 4.264.502
Huisvestingskosten	€ 1.510.241	€ 1.602.900	€ 1.683.358
Organisatiekosten	€ 319.006	€ 297.200	€ 365.248
Afschrijvingen	€ 207.954	€ 291.300	€ 242.707
Collectiebeheer	€ 391.704	€ 556.100	€ 466.986
Publieksbereik	€ 235.459	€ 287.400	€ 288.095
Financieringskosten	€ -155.253	€ -39.400	€ -87.139
Totaal lasten	€ 6.683.481	€ 7.181.300	€ 7.223.757
Totaal saldo van baten en lasten	€ 14.256	€ -177.800	€ -65.761
Toevoegingen reserves			
Bestemmingsreserves	€ -150.000	€ -125.000	€ -125.000
Onttrekkingen reserves			
Bestemmingsreserves	€ 204.337	€ 302.800	€ 211.579
Gerealiseerde resultaat	**€ 68.593**	**€ 0**	**€ 20.818**

Voor een nadere toelichting op de resultatenrekening wordt verwezen naar hoofdstuk III paragraaf 6 op pagina 24.

III.4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

4.1. Algemeen

Algemene waarderingsgrondslag
De algemene grondslag voor de waardering van de activa en passiva, alsmede voor de bepaling van het resultaat, is de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Voor zover niet anders vermeld, worden activa en passiva opgenomen voor de nominale waarde.

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening
Deze jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Voor zover het BBV niet anders voorschrijft, zijn de baten en lasten toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben. Baten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Vergelijking met voorgaand jaar
De cijfers van 2024 zijn, waar nodig, anders gerubriceerd teneinde vergelijkbaarheid met 2025 mogelijk te maken.

Schattingen
Bij het opstellen van de jaarrekening maakt de ondernemingsleiding, overeenkomstig algemeen geldende grondslagen, bepaalde schattingen en veronderstellingen die medebepalend zijn voor de opgenomen bedragen. De feitelijke resultaten kunnen van deze schattingen afwijken.

4.2. Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa
Investeringen met een economisch nut zijn investeringen in zaken die verhandelbaar zijn en/of kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven. De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. Ontvangen investeringssubsidies worden in mindering gebracht op de geïnvesteerde bedragen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.
Operational leasing wordt niet als actief in de balans verwerkt. De omvang van een contract van dergelijke langlopende verplichtingen wordt vermeld in de toelichting op de balans.

Voorraden
De voorraden worden gewaardeerd tegen inkoopprijs of lagere marktwaarde.

Uitzettingen en overlopende activa
De uitzettingen en overlopende activa worden opgenomen tegen nominale waarde, voor zover noodzakelijk onder aftrek van een voorziening voor het risico van oninbaarheid. De posten hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar.

Liquide middelen
De liquide middelen (bestaande uit kas-en banksaldi) worden gewaardeerd op de nominale waarde en staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de organisatie.

Eigen vermogen
De algemene reserve dient als algehele buffer om toekomstige tegenvallers te kunnen opvangen. Onder een bestemmingsreserve wordt verstaan een reserve waaraan door het bestuur een bepaalde bestemming is gegeven. Het bedrag van de bestemmingsreserve ultimo het jaar dient onderbouwd te zijn met bestuursbesluiten van het algemeen bestuur dan wel opgenomen te zijn in het voorliggende voorstel tot resultaatbestemming.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden opgenomen voor de nominale waarde.

Vaste schulden
Onder de vaste schulden worden schulden opgenomen met een resterende looptijd van meer dan één jaar. De schulden worden gewaardeerd op de nominale waarde.

Netto vlottende schulden en overlopende passiva
De netto vlottende schulden en overlopende passiva worden opgenomen tegen nominale waarde en hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar.

Langlopende niet uit de balans blijkende verplichtingen
Langlopende verplichtingen die niet blijken uit de balans, worden vermeld in de toelichting op de balans onder "Niet uit de balans blijkende informatie".

4.3. Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen
Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de bedrijfsopbrengsten en alle hiermee verbonden, aan het verslagjaar toe te rekenen kosten. De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor vermelde waarderingsgrondslagen. Baten worden verantwoord in het jaar waarin de opbrengst is gerealiseerd. Lasten worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn. De overige bedrijfskosten worden opgenomen tegen uitgaafprijs.

Pensioenpremies
Het Brabants Historisch Informatie Centrum heeft voor zijn werknemers een toegezegd-pensioenregeling. Hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat afhankelijk is van leeftijd, salaris en dienstjaren. De regeling is ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds ABP. Het Brabants Historisch Informatie Centrum heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het ABP, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. Het Brabants Historisch Informatie Centrum heeft daarom de pensioenregeling verwerkt als een toegezegde-bijdrage-regeling en heeft alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn gerelateerd aan de verkrijgingsprijs van de desbetreffende materiële vaste activa. De volgende afschrijvingstermijnen worden gehanteerd:

Soort actief	**Afschrijvingstermijn**
Grond	geen afschrijving
Gebouwen	40 jaar
Verbouwingen	10 jaar
Bedrijfsinstallaties-ruwbouw	20 jaar
Bedrijfsinstallaties-afbouw	15 jaar
Bedrijfsinstallaties-overig	10 jaar
Inventarissen-kantoor	10 jaar
Inventarissen-kantine	5 jaar
Depotinrichting-stellingen	25 jaar
Depotinrichting-inventaris	10 jaar
ICT-Hardware	5 jaar
ICT-Software	5 jaar

Financieringskosten

De financieringskosten betreffen betaalde en ontvangen rente.

III.5 Toelichting op de balans

VASTE ACTIVA

Materiële vaste activa
De investeringen met een economisch nut kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2025	31-12-2024
Grond	€ 94.034	€ 94.034
Gebouwen	€ 1.018.109	€ 1.064.387
Verbouwingen	€ 1.350.147	€ 8.086
Bedrijfsinstallaties	€ -5.965	€ 21.447
Inventarissen	€ 125.363	€ 137.015
Depotinrichtingen	€ 136.005	€ 166.330
ICT-Hardware	€ 394.194	€ 178.220
ICT-Software	€ 59.958	€ 15.534
Totaal materiële vaste activa	€ 3.171.845	€ 1.685.053

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

	Afschrijvings-percentage	Stand 31-12-2024	Investeringen in 2025	Afschrijvingen in 2025	Stand 31-12-2025
Grond	-	€ 94.034	€ 0	€ 0	€ 94.034
Gebouwen	2,5%	€ 1.064.387	€ 0	€ 46.278	€ 1.018.109
Verbouwingen	10%	€ 8.086	€ 1.357.732	€ 15.671	€ 1.350.147
Bedrijfsinstallaties	5, 6²/³, 10%	€ 21.447	€ 18.819	€ 46.231	€ -5.965
Inventarissen	10%,20%	€ 137.015	€ 12.702	€ 24.354	€ 125.363
Depotinrichtingen	4%/10%	€ 166.330	€ 0	€ 30.325	€ 136.005
ICT-Hardware	20%	€ 178.220	€ 287.371	€ 71.397	€ 394.194
ICT-Software	20%	€ 15.534	€ 52.875	€ 8.451	€ 59.958
	Totaal	€ 1.685.053	€ 1.729.499	€ 242.707	€ 3.171.845

Dit jaar is er geïnvesteerd in de verbouwing van het reparatie atelier (€1.357.732) met de bijbehorende bedrijfsinstallaties (€18.819), de inrichting van de podcast- en vergaderruimte (€ 12.702). De hardware voor de migratie van de servers en werkplekken (287.371) en de ontwikkeling van de nieuwe website en de telefonie (€ 52.875).

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden	31-12-2025	31-12-2024
Boeken	€ 0	€ 141

Overige vorderingen	31-12-2025	31-12-2024
Debiteuren	€ 17.410	€ 6.354

Het vormen van een voorziening voor dubieuze debiteuren is niet noodzakelijk.

Liquide middelen	**31-12-2025**	**31-12-2024**
Kassen	€ 1.987	€ 1.597
Rekening-courant banken	-€ 6	€ 80
Schatkistbankieren	€ 4.977.492	€ 5.449.420
Totaal liquide middelen	€ 4.979.473	€ 5.451.097

Schatkistbankieren

Door de invoering van het schatkistbankieren zijn decentrale overheden verplicht hun (tijdelijk) overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Door de verschuiving van het eigenaarsonderhoud door het Rijksvastgoedbedrijf naar het BHIC per 1 januari 2019, zijn de liquide middelen toegenomen. Sindsdien moet het BHIC zelf een voorziening aanhouden voor het onderhoud en instandhouding van De Citadel. Voor een nadere toelichting en analyse van de financieringsactiviteiten verwijzen wij naar het kasstroomoverzicht in de jaarrekening.

Overlopende activa	**31-12-2025**	**31-12-2024**
Vooruitbetaalde bedragen		
Onderhoudskosten ICT-voorzieningen	€ 191.872	€ 157.493
Licentie- en hostingskosten	€ 21.804	€ 64.778
Verzekeringspremies	€ 910	€ 21.257
Personeelskosten	€ 4.442	€ 9.526
Huisvestingskosten	€ 1.416	€ 2.295
Organisatiekosten	€ 5.953	€ 2.526
Collectiebeheer	€ 75.162	€ 100.551
Publieksbereik	€ 250	€ 4.619
Tijdelijke voorziening CABR	682	0
Borgsommen	€ - 100	€ 1.000
	€ 302.391	€ 364.045
Nog te ontvangen bedragen		
Terug te ontvangen BTW	€ 5.779	€ 8.587
Afrekening energiekosten	€ -	€ 9.222
Organisatiekosten	€ -	€ 21.100
Adviezen en inspecties	€ -	€ 15.945
Rentebaten	€ 28.542	€ 48.028
Overige vorderingen		
	€ 34.321	€ 102.882
Totaal overlopende activa	€ 336.712	€ 466.927

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

Algemene reserve

Het verloop van de algemene reserve is als volgt:

	Stand 31-12-2024	Toevoeging in 2025	Onttrekking in 2025	Stand 31-12-2025
Totaal	€ 433.146	€ 68.593	€ -	€ 501.739
	Algemene reserve in % van deelnemersbijdragen			8,4%

De mate van het vormen van een algemene reserve wordt in belangrijke mate beïnvloed door de statuten (artikel 22) van de gemeenschappelijke regeling. De regeling geeft aan dat de reserve niet meer dan 10% van de gezamenlijke bijdragen mag bedragen, tenzij door hen gezamenlijk een ander percentage wordt vastgesteld.

Bestemmingsreserves

Het verloop van de bestemmingsreserves is als volgt:

	Stand 31-12-2024	Toevoeging in 2025	Onttrekking in 2025	Stand 31-12-2025
De Citadel (1)	€ 698.409	€ 0	€ 1.759	€ 696.650
E-depot (2)	€ 198.317	€ 125.000	€ 137.026	€ 186.291
Genealogisch centrum (3)	€ 126.225	€ 0	€ 38.694	€ 87.531
Publieksfunctie (4)	€ 111.042	€ 0	€ 34.100	€ 76.942
Totaal	€ 1.133.993	€ 125.000	€ 211.579	€ 1.047.414

(1) De Citadel

De Citadel in Den Bosch is een voormalig fort dat werd gebouwd tussen 1637 en 1645. Tijdens de bouw werden de plannen steeds meer uitgebreid en het fort groeide uit tot een vijfhoekige schans met bastions en rondom een brede gracht. Later, eind 18e eeuw, kwam er een hoofdgebouw bij, dat de functie kreeg als militaire gevangenis en nog weer later als kazerne. Door de verbreding van de Zuid Willemsvaart werd er één bastion van de Citadel afgebroken. De Citadel is voor het laatst gerestaureerd tussen 1983 en 1985.

Het Rijksvastgoedbedrijf is eigenaar van het pand, maar heeft het onderhoud en de instandhouding van De Citadel per 1 januari 2019 overgedragen aan het BHIC. Het BHIC wordt geacht te handelen "als ware zij eigenaar". Het Rijk (Rijksvastgoedbedrijf/ Ministerie OCW) blijft nog wel voor bepaalde risico's aansprakelijk, zoals verborgen gebreken, natuurrampen, asbest, bodemverontreiniging en terrorisme. Het BHIC is aansprakelijk voor juridische en organisatorische risico's, schade voortkomend uit het gebruik, wateroverlast in de depots, legionella en brand. Daarnaast is het BHIC aansprakelijk voor financiële risico's, zoals renterisico, liquiditeitsrisico, financieringsrisico, faillissementsrisico, leegstand gedurende de overeenkomst en kosten bij vertrek. Samengevat zijn het calamiteiten en risico's die niet verzekerbaar zijn. Indien aanwezig kan de reserve te zijner tijd een bijdrage leveren aan een "midlife-renovatie", welke na 75 jaar (2060) aannemelijk is.

Vooruitlopend op structurele financiering wordt een start gemaakt met verduurzaming van de gebouwen en de ontwikkeling van een erfgoedlocatie (huisvestingsaspect). De reserve moet minimaal toereikend zijn om de risico's volgens de risico-inventarisatie te kunnen dekken. Jaarlijks zal bij de begroting de risico-inventarisatie worden geactualiseerd.

De onttrekking in 2025 betreft kosten die samenhangen met de verduurzamingsmaatregelen genoemd in het EPA-U (Energie Prestatie Advies Utiliteitsgebouwen).

(2) E-depot
In 2016 is er gestart met de ontwikkeling van een eigen e-depot, waarbij is afgesproken nog geen bijdrage aan de deelnemers te vragen. Het BHIC heeft sinds 1 juli 2021 een eigen e-depotvoorziening. De bestemmingsreserve voorkomt, dat er tussentijds extra middelen gevraagd moeten worden aan de deelnemers. Vanaf 2024 zorgen de deelnemers van het BHIC, via een groeimodel, voor de bekostiging van de voorziening. De kosten van de e-depotvoorziening zijn tot en met 2026 hoger dan de bijdragen van deelnemers. Het verschil zal deels worden gedekt uit de bestemmingsreserve e-depot. Het groeimodel van de bekostiging van de e-depotvoorziening loopt 4 jaar en eindigt in 2027.

De onttrekking in 2025 betreft exploitatiekosten van de e-depotvoorziening, waaronder de kosten voor de exploitatie van MY-LEX PRO/view. Gebleken is dat MY-LEX PRO een duidelijke meerwaarde biedt voor de toegankelijkheid van het E-depot. Verder betreft dit hostings-en licentiekosten van verschillende softwareproducten, zoals de jaarlijkse vergoeding voor onze e-depotvoorziening, te weten de CEP-versie (Cloud Edition Professional) van Preservica. Veel overheidsorganisaties, bijvoorbeeld het Nationaal Archief, maken gebruik van de diensten van Preservica.

(3) Genealogisch centrum
In de notitie "(Ook) Ons Brabant Beleidsplan 2023-2026" zijn doelstellingen voor de komende jaren geformuleerd. Voor het realiseren van "Wij zijn het Genealogisch centrum van Brabant" is een bestemmingsreserve gevormd. Essentieel voor de genealogische zoekmachine is de stamboom-databank met persoonsgegevens van Brabanders. De originele aktes zijn grotendeels gescand en we gaan verder met het koppelen van de gegevens uit de aktes aan de betreffende scans.

De onttrekking in 2025 betreft de kosten van het scannen van registers van de Burgerlijke Stand.

(4) Publieksfunctie
In de notitie "(Ook) Ons Brabant Beleidsplan 2023-2026" worden doelstellingen voor de komende jaren geformuleerd. Zo willen wij het foto- en filmgeheugen van Brabant worden, willen we Brabantse geschiedenis schrijven en willen we een breder publiek verwelkomen. En richten we ons op de ontwikkeling van een erfgoedlocatie (publieksaspect). Voor het realiseren van deze doelstellingen is een bestemmingsreserve gevormd.

De onttrekking in 2025 betreft personeelskosten en de kosten van het digitaliseren van films.

Gerealiseerde resultaat
Het verloop is als volgt:

	Stand 31-12-2024	Toevoeging in 2025	Onttrekking in 2025	Stand 31-12-2025
Totaal	€ 68.593	€ 20.818	€ 68.593	€ 20.818

Het gerealiseerde resultaat bedraagt € 20.778. Voorgesteld wordt dit bedrag toe te voegen aan de algemene reserve. De onttrekking in 2025 betreft het gerealiseerde resultaat over 2024. Dit bedrag is toegevoegd aan de algemene reserve.

Voorzieningen
Het verloop van de voorzieningen is als volgt:

	Stand 31-12-2024	Toevoeging in 2025	Vrijval in 2025	Stand 31-12-2025
Onderhoudsvoorziening Grave (1)	€ 115.260	€ 5.278	€ 0	€ 120.538
Onderhouds-en instandhoudings-voorziening De Citadel (2)	€ 3.583.688	€ 969.039	€ 347.500	€ 4.205.227
IKB-en vitaliteitsverlof (3)	€ 651.269	€ 293.660	€ 122.039	€ 822.890
	€ 4.350.217	€ 1.267.977	€ 469.539	€ 5.148.655

(1) Onderhoudsvoorziening Grave
De locatie in Grave is eigendom van Brabants Historisch Informatie Centrum en het volledige onderhoud komt voor eigen rekening. Daartoe is een onderhoudsplan opgesteld met een looptijd van 15 jaar. In deze periode zijn de jaarlijkse toevoegingen aan de voorziening voldoende om de jaarlijks geplande onderhouds-en instandhoudingstaken uit te voeren.

Er was geen vrijval in 2025.

(2) Onderhouds-en instandhoudingsvoorziening De Citadel
De Citadel in Den Bosch wordt gehuurd van het Rijksvastgoedbedrijf. Per 1 januari 2019 is het eigenaarsonderhoud door het RVB overgedragen aan het BHIC. Het Rijk blijft eigenaar, maar het BHIC is verantwoordelijk voor het onderhoud en de instandhouding van De Citadel. Daartoe is een onderhouds-en instandhoudingsplan opgesteld met een looptijd van 30 jaar. In deze periode zijn de jaarlijkse toevoegingen aan de voorziening voldoende om de jaarlijks geplande onderhouds-en instandhoudingstaken uit te voeren.

De vrijval in 2025 betreft onder meer het onderhoudscontract van de E & W-installaties, inspecties, buiten- en binnenwandopeningen, binnenwandafwerkingen, koude opwekking en distributie, warmtedistributie, luchtbehandeling, luchtbehandeling, regeling klimaat, verlichting, beveiliging en het groenonderhoud van De Citadel.

(3) IKB-en vitaliteitsverlof
In de CAO is opgenomen dat het gekochte IKB-verlof (Individueel keuze budget) niet meer vervalt of verjaart, ongeacht in welk jaar dit gekocht is. Het extra verlof kan worden ingezet voor mantelzorg, sabbatical, tijdelijk korter werken al dan niet in aanloop naar pensionering. Verder is in de CAO een mogelijkheid opgenomen voor medewerkers om vitaliteitsuren te sparen. Voor het opnemen van verlof in het laatste jaar voor pensionering kunnen aanvullende fiscale regels gelden.

De vrijval in 2025 betreft de opname van verlofuren door medewerkers.

Vaste schulden rente-typische looptijd > 1 jaar
Binnenlandse banken

	Aflossings-wijze	Looptijd	Oorspronkelijk Bedrag	Aflossings-verplichting	Stand 31-12-2024
BNG 40.100581 (2005)	Lineair	20 jaar	€ 600.000	€ 30.000	€ 30.000
BNG 40.101402 (2006)	Lineair	30 jaar	€ 2.400.000	€ 80.000	€ 960.000
		Totaal	€ 3.000.000	€ 110.000	€ 990.000

	Opname in 2025	Aflossing in 2025	Stand 31-12-2025
BNG 40.100581 (2005)	€ 0	€ 30.000	€ 0
BNG 40.101402 (2006)	€ 0	€ 80.000	€ 880.000
Totaal	€ 0	€ 110.000	€ 880.000

Het deel van de langlopende schulden met een looptijd langer dan 5 jaar bedraagt € 420.000. Dit betreft € 0 voor lening BNG 40.100581 en € 420.000 voor lening BNG 40.101402. De lening uit 2005 heeft een rentepercentage van 3,95% en de lening uit 2006 van 4,16%. De leningen zijn niet vervroegd aflosbaar.

Netto vlottende schulden rente-typische looptijd < 1 jaar
De in de balans opgenomen netto vlottende schulden met een rente-typische looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2025	31-12-2024
Overige schulden		
Crediteuren	€ 438.531	€ 340.273
Netto salarissen	€ 13.929	-
Loonbelasting en sociale lasten	€ 176.143	€ -
Pensioenen	€ 50.594	€ -
Totaal netto vlottende schulden	€ 679.197	€ 340.273

Overlopende passiva	31-12-2025	31-12-2024
Nog te betalen kosten		
Personeelskosten	€ 17.681	€ 125.291
Huisvestingskosten	€ 125.665	€ 98.666
Organisatiekosten	€ -	€ 4.752
ICT-kosten	€ 501	€ 501
Collectiebeheer	€ 355	€ 4.220
Publieksbereik	€ 18.304	€ 20.462
Rentelasten	€ 11.423	€ 11.677
Accountantskosten	€ 173.929	€ 265.569

	31-12-2025	31-12-2024
Vooruitontvangen bedragen		
Huur en gebruik depotruimten	€ 51.787	€ 10.853
Conserveringsgelden	€ 1.901	€ 3.801
Saldo Paleografie	€ -	€ 13.126
	€ 53.688	€ 27.780
Totaal overlopende passiva	€ 227.617	€ 293.349

Niet uit de balans blijkende informatie

Huurcontracten gebouwen
Er is in 2019 een nieuwe huurovereenkomst voor De Citadel afgesloten met een looptijd van 3 jaar. De overeenkomst eindigde op 31 december 2021 en loopt nu voor onbepaalde tijd door. De huur over 2025 bedroeg € 194.009.

Service- en onderhoudscontracten
Per 1 januari 2019 is het eigenaarsonderhoud door het RVB overgedragen aan het BHIC. Voor het uitvoeren van deze taak is onder meer een onderhoudscontract voor de E & W-installaties afgesloten, waarvan de kosten in 2025 € 109.497 bedroegen.

Pensioenvoorzieningen
De risico's die vanwege de bedrijfstakpensioenregeling nog bij de onderneming berusten (loonontwikkeling, prijsindexatie, beleggingsrendement op het fondsvermogen) komen niet tot uitdrukking in een in de balans opgenomen voorziening.

Btw in relatie tot de provinciale bijdrage
In 2018 is er, in samenspraak met de Provincie, overleg gevoerd met de belastingdienst over de vraag of er btw berekend moest worden over de provinciale bijdrage. Er is inderdaad btw verschuldigd, die door de Provincie via het btw-compensatiefonds kan worden teruggevraagd.

Vennootschapsbelasting
In 2017 hebben wij het bericht van de belastingdienst ontvangen dat er, op basis van de huidige situatie, geen sprake is van vennootschapsbelastingplicht.

III.6 Toelichting op de resultatenrekening

BATEN

Bedrijfsopbrengsten	Werkelijk 2024	Begroting 2025	Werkelijk 2025
Bijdrage Ministerie OCW - lumpsum	€ 3.321.402	€ 3.404.100	€ 3.416.440
Bijdrage Ministerie OCW - bijdrage kenniscomponent	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Bijdrage Gemeenten en waterschappen	€ 2.230.400	€ 2.481.500	€ 2.481.500
Dienstverlening Provincie Noord-Brabant	€ 707.446	€ 729.900	€ 740.165
Totaal bedrijfsopbrengsten	€ 6.309.248	€ 6.665.500	€ 6.688.105

Bijdrage Ministerie OCW - lumpsum
De lumpsumbijdrage is in 2025 hoger als gevolg van de loon- en prijscompensatie 2025 en een vergoeding voor uittredingswerkzaamheden.

Bijdrage Ministerie OCW - overige
In verband met de herpositionering van de RHC's, het niet meer kunnen gebruiken van het rijks e-depot en het voornemen van het Rijk uit te treden, zijn er afspraken gemaakt. Onderdeel van deze afspraken is het toekennen van een bedrag van € 50.000 per jaar voor de periode 2022 tot en met 2026, voor de zogeheten kenniscomponent op het terrein van informatie, archief en digitalisering.

Bijdrage Gemeenten en waterschappen
De bijdragen zijn in 2025 hoger als gevolg van de loon- en prijscompensatie 2025. Daarnaast is er een toename als gevolg van de bekostiging van de e-depotvoorziening, conform het groeimodel (€ 0,20 per inwoner in 2025).

Dienstverlening Provincie Noord-Brabant
Voor de periode 2022-2027 is een dienstverleningsovereenkomst (DVO) afgesloten tussen de Provincie Noord-Brabant en het BHIC. De bijdrage is in 2025 hoger als gevolg van de loon- en prijscompensatie 2025.

Overige bedrijfsopbrengsten	Werkelijk 2024	Begroting 2025	Werkelijk 2025
Verhuur vastgoed en catering	€ 91.677	€ 85.200	€ 133.738
Verhuur depotruimte	€ 258.428	€ 243.900	€ 314.494
Dienstverlening	€ 38.384	€ 8.900	€ 21.658
Overige opbrengsten	€ -	€ 0	€ 1
Totaal overige bedrijfsopbrengsten	€ 388.489	€ 338.000	€ 469.891

De post "Verhuur vastgoed en catering" is hoger door de tijdelijke verhuur van kantoorruimte (€ 81.192). Voor tijdelijke verhuur van depotruimte werd een bedrag ontvangen van € 18.336.

De post "Dienstverlening" is hoger door het faciliteren van publieksdagen, waartegenover ook weer kosten staan en door hogere opbrengsten van dienstverleningsovereenkomsten.

LASTEN

Personeelskosten	Werkelijk 2024	Begroting 2025	Werkelijk 2025
Salarissen en toeslagen	€ 2.835.704	€ 2.966.400	€ 2.960.401
Pensioenpremies en sociale lasten	€ 755.104	€ 824.200	€ 800.912
Personeel niet in loondienst	€ 363.272	€ 258.800	€ 346.862
Andere personeelskosten	€ 220.290	€ 136.400	€ 156.327
Totaal personeelskosten	€ 4.174.370	€ 4.185.800	€ 4.264.502

Salarissen en toeslagen
De salariskosten zijn in 2025 met name gestegen door periodieken, de doorwerking van de CAO-verhoging van 2,5% per 1 juli 2025. De post salariskosten omvat behalve reguliere salariskosten ook het IKB-budget, dat daarmee ook steeg. Dit budget omvat brutosalarisbestanddelen, zoals vakantietoeslag, eindejaarstoeslag, levensloopbijdrage en enkele toeslagen. Verder zijn er vervangingskosten. Het BHIC heeft als expertise-organisatie relatief veel hooggeschoolden in dienst. Lager geschoold werk is voor een deel uitbesteed.

Pensioenpremies en sociale lasten
De stijging van de pensioenpremies wordt veroorzaakt door hogere bruto salariskosten, welke echter wordt gecompenseerd met een lagere pensioenpremie. De pensioenpremie van het Ouderdomspensioen is gelijk gebleven op 27,0%.

Het Brabants Historisch Informatie Centrum heeft voor zijn werknemers een toegezegd-pensioenregeling. Hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat afhankelijk is van leeftijd, salaris en dienstjaren. De regeling is ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds ABP. Het Brabants Historisch Informatie Centrum heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het ABP, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. Het Brabants Historisch Informatie Centrum heeft daarom de pensioenregeling verwerkt als een toegezegde-bijdrage-regeling en heeft alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Ook de sociale lasten zijn gestegen met name als gevolg van de hogere bruto salariskosten. De premiepercentages liggen in 2025 iets hoger dan in 2024.

Personeel niet in loondienst
Voor schoonmaakdiensten werd voor een bedrag van € 42.900 ingehuurd, voor de service scannen op verzoek € 96.600 en voor ICT-diensten € 47.400. Voor archiefbewerking werd voor een bedrag van € 63.600 ingehuurd. Per 1 januari 2019 is het eigenaarsonderhoud door het RVB overgedragen aan het BHIC. Het Rijk blijft eigenaar, maar het BHIC is verantwoordelijk voor het onderhoud en de instandhouding van De Citadel. De kosten van deze inhuur van capaciteit en expertise bedroegen in 2025 € 92.300. Daarnaast zijn er de kosten voor het inhuren van administratieve diensten en inspecties, € 4.200.

Andere personeelskosten
Dit betreft met name scholingskosten, kosten arbodienst, reiskosten, wervingskosten, kerstpakketten, kosten BHV en overige personeel gerelateerde kosten. De kosten zijn in 2025 gedaald, doordat het wegvallen van kosten voor training en werving van directeur.

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)
De bestuursleden en de directeur vallen onder de WNT. Voor een nadere toelichting verwijzen wij u naar hoofdstuk IV Overige gegevens van deze jaarrekening.

Aantal medewerkers	Werkelijk 31-12-2024	Begroting 2025	Werkelijk 31-12-2025
	FTE	FTE	FTE
Personeel in loondienst	38,7	41,3	41,0
Personeel niet in loondienst	3,2	3,5	2,9
Totaal FTE	**41,9**	**44,8**	**43,9**

Op 31 december 2025 bedroegen de openstaande vacatures in totaal 0,7 FTE (2024: 1,8 FTE).

Huisvestingskosten	Werkelijk 2024	Begroting 2025	Werkelijk 2025
Huurkosten	€ 190.294	€ 225.700	€ 194.009
Belastingen en verzekeringen	€ 21.893	€ 31.000	€ 27.296
Toevoeging onderhoud en instandhouding	€ 939.974	€ 968.600	€ 974.317
Onderhoud en verduurzaming	€ 102.159	€ 66.800	€ 221.805
Energiekosten	€ 228.195	€ 281.200	€ 224.957
Andere huisvestingskosten	€ 27.726	€ 29.600	€ 40.974
Totaal huisvestingskosten	€ 1.510.241	€ 1.602.900	€ 1.683.358

Huurkosten

De Citadel in Den Bosch wordt gehuurd van het Rijksvastgoedbedrijf. Per 1 januari 2019 is er een nieuwe huurovereenkomst afgesloten met een looptijd van 3 jaar. Na afloop van deze periode loopt de overeenkomst voor onbepaalde tijd door. De huurprijs is gebaseerd op de financieringslasten en de boekwaarde van De Citadel. Dit bedrag wordt verhoogd met een opslag voor het Rijksvastgoedbedrijf voor eigenaarslasten. De in rekening gebrachte huur voor De Citadel over 2025 bedroeg € 194.009.

Toevoeging onderhoud en instandhouding

Per 1 januari 2019 is het eigenaarsonderhoud door het RVB overgedragen naar het BHIC. Het Rijk blijft eigenaar, maar het BHIC is verantwoordelijk voor het onderhoud en de instandhouding van De Citadel. Daartoe is een onderhouds-en instandhoudingsplan opgesteld met een looptijd van 30 jaar. De berekende toevoeging aan deze voorziening bedraagt € 969.039. Het restant van deze post betreft de toevoeging aan de onderhoudsvoorziening van de locatie Grave, een bedrag van € 5.278.

Onderhoud en verduurzaming

Dit betreft het klein onderhoud en inrichtingskosten, wat niet is opgenomen in het meerjarig onderhouds- en instandhoudingsplan. Voor de locatie in Den Bosch komt dit uit op € 19.547 en voor Grave op € 13.900. Verder betreft dit ons aandeel in de kosten van het beheer en onderhoud van het gezamenlijke pand in Grave, via de Vereniging Van Eigenaren Zuid-Ooster Grave (€ 178.694). Dit laatste bedrag is dit jaar hoger als gevolg van ons aandeel in het aanpassen en vervangen van Vve-installaties en oplossen van lekkages. Tenslotte zijn er kosten gemaakt voor Onderhoud inrichting / meubilair (Den Bosch en Grave) van € 7.600 en kleine verduurzamingsmaatregelen (€ 1.800).

Energiekosten

De energie wordt deels centraal ingekocht door het Rijksvastgoedbedrijf. Een belangrijk aspect bij het uitvoeren van onze wettelijke taak is het in goede staat houden van de overgedragen fysieke archieven. In de Archiefwet en daaruit voortvloeiende Archiefregeling zijn eisen vastgelegd over het klimaat in de archiefdepots. Dit betreft dan onder meer constante waarden voor temperatuur (tussen 16 en 20 graden) en luchtvochtigheid (tussen 45% en 55%). De energiekosten zijn licht gedaald t.o.v. 2024.

Zoals eerder beschreven zijn we gestart met verduurzamingsmaatregelen om ook het energieverbruik terug te dringen. Het verbruik van zowel gas als elektra is in 2025 gestegen. Wel is het zo dat het gasverbruik substantieel beïnvloed wordt door het wel of niet hebben van een strenge winter. De klimaatinstallaties van de depots van het BHIC worden voor een belangrijk deel elektrisch aangestuurd. De kosten van elektra zijn in de begroting ook substantieel hoger dan de kosten van gas. De kosten van gas bedroegen in 2025 € 43.900, van elektra € 180.000 en van water € 800.

Andere huisvestingskosten
Onder deze post vallen de schoonmaakkosten, gevel-en glasbewassing en de bewakings-en beveiligingskosten.

Organisatiekosten	**Werkelijk 2024**	**Begroting 2025**	**Werkelijk 2025**
Kantoorkosten, telefonie en dataverbindingen	€ 46.108	€ 60.300	€ 48.414
Advies-, administratie- en accountantskosten	€ 101.188	€ 57.000	€ 91.475
Automatiseringskosten	€ 123.048	€ 126.800	€ 168.524
Algemene kosten	€ 37.315	€ 38.600	€ 38.987
Andere organisatiekosten	€ 11.347	€ 14.500	€ 17.848
Totaal organisatiekosten	€ 319.006	€ 297.200	€ 365.248

Onder de advieskosten vallen de kosten van externe adviserin. Onder automatiseringskosten vallen de licentiekosten en onderhouds-en servicecontracten van de ICT-voorzieningen. De automatiseringskosten stijgen meer dan trendmatig. De algemene kosten betreffen reiskosten, bestuurskosten, representatiekosten, verzekeringen en bijdragen aan brancheorganisaties. Onder andere organisatiekosten vallen onder meer inkoop, catering en koffievoorzieningen voor bezoekers.

Afschrijvingen	**Werkelijk 2024**	**Begroting 2025**	**Werkelijk 2025**
Gebouwen	€ 46.277	€ 46.300	€ 46.278
Verbouwingen	€ 1.578	€ 41.800	€ 15.671
Installaties	€ 7.147	€ 44.000	€ 46.231
Inventarissen	€ 27.791	€ 26.000	€ 24.354
Depotinrichtingen	€ 30.325	€ 30.400	€ 30.325
ICT- hardware	€ 72.264	€ 68.200	€ 71.397
ICT- software	€ 22.572	€ 34.600	€ 8.451
Totaal afschrijvingen	€ 207.954	€ 291.300	€ 242.707

De afschrijvingen zijn ten opzichte van de begroting lager vanwege de vertraging van de verbouwing van het voormalig restauratieatelier. De verbouwing is dit jaar afgerond en zal vanaf 2026 volledig in de afschrijvingskosten meelopen. De afschrijving van de ICT-software is lager dan begroot, doordat de vervanging van de website is vertraagd.

Collectiebeheer	Werkelijk 2024	Begroting 2025	Werkelijk 2025
Transport archief en aankoop collecties	€ 1.716	€ 8.200	€ 899
Gebruiksgoederen en onderhoudskosten depots	€ 52.863	€ 24.100	€ 32.631
Scannen door derden en digitaliseringskosten	€ 20.361	€ 107.300	€ 92.747
Internet-, cloud- en hostingsdiensten	€ 270.440	€ 348.300	€ 286.519
Inhuur derden en ontwikkeling	€ 46.324	€ 68.200	€ 54.190
Totaal collectiebeheer	€ 391.704	€ 556.100	€ 466.986

Scannen door derden en digitaliseringskosten
Dit jaar betreft dit het scannen van registers van de Burgerlijke Standen van beeldmateriaal. In zowel 2025 als 2026 vindt een extra project scannen van akten plaats, waardoor de kosten hoger zijn als in 2024)

Internet-, cloud- en hostingsdiensten
Dit betreft diensten voor het beheer en onderhoud van onze collectie. Daarvoor zijn binnen onze eigen ICT-omgeving voorzieningen getroffen, zoals scanners, beveiliging en opslag (€ 47.600). Een deel van onze digitale archieven wordt gehost bij een externe partij, waar ook de digitale exemplaren van de service scannen op verzoek worden geplaatst (€ 108.900).
Daarnaast betreft dit lokale exploitatiekosten in verband met de e-depotvoorziening (€ 11.000) en de jaarlijkse vergoedingen voor onze e-depotvoorziening, te weten de CEP-versie (Cloud Edition Professional) van Preservica en My-Lex (totaal € 119.000).

Inhuur derden en ontwikkeling
Dit betreft de inhuur van derden voor de ontwikkeling en verbetering van de hierboven genoemde diensten (€ 35.100). Daarnaast betreft dit de kosten voor (bijna 100) vrijwilligers (met name reiskosten), die helpen met het maken van indexen op onze bronnen (€ 19.000).

Publieksbereik	Werkelijk 2024	Begroting 2025	Werkelijk 2025
Bibliotheek en studiezaal	€ 4.990	€ 12.500	€ 4.840
Internet-, cloud- en hostingsdiensten	€ 109.832	€ 132.500	€ 102.643
Inhuur derden en ontwikkeling	€ 52.589	€ 92.800	€ 146.688
Publiciteit en promotie	€ 68.048	€ 49.600	€ 33.924
Totaal publieksbereik	€ 235.459	€ 287.400	€ 288.095

Internet-, cloud- en hostingsdiensten
Dit betreft diensten voor het beheer en onderhoud van onze hoofdwebsite bhic.nl en diverse satellietwebsites, waaronder hostings-en licentiekosten van verschillende producten.

Inhuur derden en ontwikkeling
Dit betreft de inhuur van derden voor de ontwikkeling en verbetering van onze hoofdwebsite bhic.nl en diverse satellietwebsites. De kosten betreffen het regulier onderhoud, updates, het oplossen van problemen en het verbeteren van de performance van de websites. De stijging van de kosten in 2025 betreffen de aanbesteding voor een nieuwe website.

Publiciteit en promotie
Dit betreft met name de kosten van meerdere publieksdagen in 2025 en de kosten voor promotie van de Brabantse geschiedenis in de vorm van podcasts en animaties. In 2024 is veel energie gestoken in het verhaal van de moord op Marietje.

Financieringskosten	Werkelijk 2024	Begroting 2025	Werkelijk 2025
Rentelasten	€ 43.476	€ 39.000	€ 38.963
Rentebaten	€ -198.729	€ -78.400	€ -126.102
Totaal financieringskosten	€ -155.253	€ -39.400	€ -87.139

Dit betreft de lasten van de twee langlopende leningen van de BNG afgesloten in 2005 en 2006. De rentebaten zijn afkomstig van het Rijk. Inmiddels ontvangen we weer een rentevergoeding over ons saldo schatkistbankieren.

Toevoegingen reserves	Werkelijk 2024	Begroting 2025	Werkelijk 2025
De Citadel	€ -	€ 0	€ 0
E-depot	€ 150.000	€ 125.000	€ 125.000
Genealogisch centrum	€ -	€ 0	€ 0
Publieksfunctie	€ -	€ 0	€ 0
Totaal toevoegingen reserves	€ 150.000	€ 125.000	€ 125.000

Conform de vastgestelde begroting is er een bedrag toegevoegd aan de bestemmingsreserve E-depot.

Onttrekkingen reserves	Werkelijk 2024	Begroting 2025	Werkelijk 2025
De Citadel	€ 9.144	€ 25.000	€ 1.759
E-depot	€ 152.483	€ 170.500	€ 137.026
Genealogisch centrum	€ 13.923	€ 22.000	€ 38.694
Publieksfunctie	€ 28.787	€ 85.300	€ 34.100
Totaal onttrekkingen reserves	€ 204.337	€ 302.800	€ 211.579

<u>De Citadel</u>
De onttrekking in 2025 betreft kosten die samenhangen met de mogelijke verduurzamingsmaatregelen genoemd in het EPA-U (Energie Prestatie Advies Utiliteitsgebouwen).

<u>E-depot</u>
De onttrekking in 2025 betreft exploitatiekosten van de e-depotvoorziening, waaronder de kosten voor de exploitatie van MY-LEX PRO/view. Gebleken is dat MY-LEX PRO een duidelijke meerwaarde biedt voor de toegankelijkheid van het E-depot. Verder betreft dit hostings-en licentiekosten van verschillende softwareproducten, zoals de jaarlijkse vergoeding voor onze e-depotvoorziening, te weten de CEP-versie (Cloud Edition Professional) van Preservica. Veel overheidsorganisaties, bijvoorbeeld het Nationaal Archief, maken gebruik van de diensten van Preservica.

<u>Genealogisch centrum</u>
De onttrekking in 2025 betreft de kosten van het scannen van registers van de Burgerlijke Stand.

<u>Publieksfunctie</u>
De onttrekking in 2025 betreft personeelskosten en de kosten van het digitaliseren van films.

IV Overige gegevens

1. Controleplicht

Op basis van geldende wettelijke bepalingen en het Besluit accountantscontrole decentrale overheden wordt accountantscontrole uitgevoerd. De accountant wordt gevraagd een oordeel te geven over getrouwheid en rechtmatigheid. Daarnaast schrijven ook de statuten van het BHIC een accountants-controle voor.

2. Statutaire bepalingen inzake resultaatbestemming

Volgens artikel 22 van de Regeling Brabants Historisch Centrum kan een batig saldo worden bestemd voor vorming van of toevoeging aan de reserve. De hoogte van de reserve wordt bepaald door het algemeen bestuur, gehoord de minister, de raden van de gemeenten en de algemene besturen van de waterschappen. Voor zover een batig saldo niet wordt aangewend voor de reserve wordt het saldo naar rato uitgekeerd aan de deelnemers.

De reserve bedraagt niet meer dan 10% van de gezamenlijke bijdragen van de minister, de gemeenten en de waterschappen, tenzij door hen gezamenlijk een ander percentage wordt vastgesteld.

3. Voorstel

1. het vaststellen van de jaarrekening 2025 in zijn vergadering van 27 maart 2026, met een batig saldo van € 20.818;

2. a. een bedrag van € 20.818 toe te voegen aan de algemene reserve;
   b. een bedrag van € 125.000 toe te voegen aan de bestemmingsreserve E-depot;
   c. een bedrag van € 1.759 te onttrekken aan de bestemmingsreserve De Citadel;
   d. een bedrag van € 137.026 te onttrekken aan de bestemmingsreserve E-depot;
   e. een bedrag van € 38.694 te onttrekken aan de bestemmingsreserve Genealogisch centrum;
   f. een bedrag van € 34.100 te onttrekken aan de bestemmingsreserve Publieksfunctie;

   g. in te stemmen met de verantwoording van het Dagelijks Bestuur inzake rechtmatigheid;

   h. te verklaren dat de voorzieningen voor onderhoud en instandhouding van voldoende omvang zijn voor de bekostiging van het toekomstig onderhoud en instandhouding, op basis van een recent beheerplan.

4. Gebeurtenissen na balansdatum

Geen.

5. Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op het Brabants Historisch Informatie Centrum van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2025 voor het Brabants Historisch Informatie Centrum is € 246.000 (FT-basis). Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Uitzondering hierop is het WNT-maximum voor de leden van het bestuur; dit bedraagt voor de voorzitter (15%) € 36.900 en voor de overige leden (10%) € 24.600.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking

Gegevens dit jaar (2025)		**I.Orbon**
Functie(s)		Directeur
Datum aanvang functie in boekjaar		1-jan
Datum einde functie in boekjaar		31-dec
Omvang dienstverband (in fte)		0,889
Gewezen topfunctionaris?		nee
Individueel toep. bezoldigingsmax.	€	218.694
Beloning + Belastbare onkostenvergoedingen	€	133.265
Beloningen betaalbaar op termijn *	€	20.543
Subtotaal	€	154.165
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	€	0
Totale bezoldiging boekjaar	**€**	**154.165**

* Dit zijn de door de werkgever betaalde pensioenpremies conform de cao.

	I.Orbon
Gegevens voorgaand jaar (2024)	Niet van toepassing

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking

		J.C. Kriek
Gegevens voorgaand jaar (2024)		Directeur
Aanvang en einde functievervulling		1/1 - 15/6
Omvang dienstverband (in fte)		0,889
Beloning + Belastbare onkostenvergoedingen	€	54.927
Beloningen betaalbaar op termijn	€	8.559
Totale bezoldiging voorgaand jaar	**€**	**63.486**

* Dit zijn de door de werkgever betaalde pensioenpremies conform de cao.

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking

		A.J.A. Wijgers
Gegevens voorgaand jaar (2024)		Directeur
Aanvang en einde functievervulling		1/1 - 15/6
Omvang dienstverband (in fte)		1,000
Beloning + Belastbare onkostenvergoedingen	€	68.828
Beloningen betaalbaar op termijn	€	9.816
Totale bezoldiging voorgaand jaar	**€**	**78.644**

* Dit zijn de door de werkgever betaalde pensioenpremies conform de cao.

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Gegevens dit jaar (2025)		**J.C. Kriek**
Functie(s) bij beëindiging dienstverband		Directeur
Omvang dienstverband (in fte)		0,889
Jaar waarin dienstverband is beëindigd		2024
Overeengekomen uitkeringen wegens beëindiging	€	66.675
Individueel toep. bezoldigingsmax.	€	66.675
Totaal uitkeringen wegens beëindiging (som jaren)	€	30.689
Waarvan betaald in 2024	€	30.689
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen	€	0
Het bedrag van de overschrijding en de reden	€	0
Toelichting op vordering Onverschuldigd betaald		n.v.t.

		J.C. Kriek
Gegevens voorgaand jaar (2024)		Directeur
Aanvang en einde functievervulling		16/06 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)		0,889
Beloning + Belastbare onkostenvergoedingen	€	18.433
Beloningen betaalbaar op termijn	€	-
Totale bezoldiging voorgaand jaar	**€**	**18.433**

Toezichthoudende topfunctionarissen

		P.L.B.A. van Geel
Gegevens voorgaand jaar (2024)		Voorzitter
Aanvang en einde functievervulling		1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)		n.v.t.
Beloning + Belastbare onkostenvergoedingen	€	3.189
Beloningen betaalbaar op termijn	€	0
Totale bezoldiging voorgaand jaar	**€**	**3.189**

Toezichthoudende topfunctionarissen waarvan bezoldiging € 2.100 of minder

Naam	Functie
P.L.B.A. van Geel	Voorzitter
De heer prof. dr. H.C. Bunt	Lid
Mevrouw A.M. Demmers-Van der Geest	Lid
De heer mr. J.C.M. Pommer	Lid
Mevrouw drs. M.A.H. Moorman	Lid

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT
Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2025 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2025 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden gemeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

6. Verantwoording Dagelijks Bestuur inzake rechtmatigheid

Verantwoordelijkheid Dagelijks Bestuur
De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het dagelijks bestuur toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door het algemeen bestuur vastgestelde kaders, zoals de begroting en verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door het algemeen bestuur op 4 juli 2025 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door het algemeen bestuur bepaald en bedraagt 2% van de totale lasten exclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 144.475.

Bevinding
Het dagelijks bestuur is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

In de paragraaf rechtmatigheid is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met het algemeen bestuur, aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het dagelijks bestuur ook beschreven, indien van toepassing, welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Datum
19-02-2026

Aan: het bestuur van Brabants Historisch Informatie Centrum

Kenmerk
080.067

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2025

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2025 van Brabants Historisch Informatie Centrum te 's-Hertogenbosch gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in deze jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Brabants Historisch Informatie Centrum op 31 december 2025 en van het resultaat over 2025, alsmede van de financiële rechtmatigheid over 2025 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en voldoet aan de bepalingen van en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT).

Deze jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2025;
- de resultatenrekening over 2025;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, waaronder de rechtmatigheids-verantwoording van het dagelijks bestuur.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het normen- en toetsingskader dat door het bestuur is vastgesteld op 4 juli 2025 en het controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Brabants Historisch Informatie Centrum zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA)

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2025 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

San-Q Accountants

Vogelstraat 35
5212 VL 's-Hertogenbosch

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag;
- de verantwoording Dagelijks Bestuur inzake rechtmatigheid;
- andere informatie zoals vereist door het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat. Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen uit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag en de andere informatie in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheid van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en de bepalingen van en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor de rechtmatige totstandkoming van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder het normen- en toetsingskader dat door het bestuur is vastgesteld op 4 juli 2025.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de organisatie te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheid voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO), het normen- en toetsingskader dat door het bestuur is vastgesteld op 4 juli 2025, de Regeling Controleprotocol WNT 2025, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteits-veronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

's-Hertogenbosch, 19 februari 2026

San-Q Accountants
Namens deze:

Was getekend

drs. P.A.T.J. van Rossum RA

Ibhic
BRABANTS HISTORISCH INFORMATIE CENTRUM

Jaarverslag BHIC 2025

Op koers

DE SPEUR

Voorwoord

Op koers

We liggen op koers met onze doelstellingen uit het meerjarenplan 2023-2026. Met de realisatie van ons e-depot hebben we een belangrijke stap gezet in de duurzame toegankelijkheid van onze archieven. We zijn hét Genealogisch Centrum van Brabant met de inmiddels volledig gedigitaliseerde burgerlijke stand en dankzij de vele vrijwilligers die zich daarvoor hebben ingezet. Samen met andere Brabantse archieforganisaties zijn inmiddels 3000 films via BrabantinBeelden ontsloten. We schrijven geschiedenis met de onderzoeken van onze fellows, de prachtige verhalen in de podcasts. Onze nieuwsbrief bereikt inmiddels meer dan 8000 abonnees, onze website wordt jaarlijks 1,4 miljoen keer bezocht. Met behulp van de vele digitale bezoekers blijven we informatie delen en verhalen over Brabant vertellen. We laten vele stemmen aan het woord, ook de stemmen die in het archief nauwelijks aan bod komen omdat ze in de minderheid waren of tot een kwetsbare groep behoorden.

De digitalisering van onze dienstverlening gaat door

De verdergaande digitalisering stelt ons ook de komende periode voor uitdagingen. De informatie moet duurzaam toegankelijk blijven. De omvang van de informatie neemt toe en dat vraagt om een stevigere selectie bij de bron. De kosten van digitalisering stijgen. Over de authenticiteit van de informatie moet geen twijfel bestaan, ook niet als we AI inzetten. Onze digitale bezoekers verwachten een directe open toegang en tegelijkertijd moeten we de privacyaspecten goed afwegen. We zetten AI in vanuit de doelstelling dat deze ondersteunend moet zijn in onze taken, waarbij we het belang van betrouwbare informatie en de ethische en juridische aspecten goed borgen.

Maar digitalisering biedt ook kansen. Als BHIC lopen we hierin al enkele jaren voorop en dat betaalt zich uit. Met de certificering van ons e-depot laten we zien dat we een betrouwbare partner zijn voor onze aangesloten overheden: een kwaliteitsstempel op het duurzaam en toegankelijk archief. We merken bovendien dat onze overheidspartners ons goed weten te vinden: de adviesvragen nemen toe. We willen hierin met voldoende kwaliteit kunnen blijven leveren.

We bereiden ons voor op de nieuwe Archiefwet

Per 1 januari 2027 treedt de nieuwe Archiefwet in werking. Dat heeft voor het BHIC als provinciaal rijksarchief consequenties. De overbrengingstermijn voor archivering wordt vanaf dat moment verkort van twintig jaar naar tien jaar. Daarnaast heeft het Rijk besloten om uit onze gemeenschappelijke regeling te stappen. Dat leidt ertoe dat het bestuur vanaf 2027 alleen nog bestaat uit onze regionale partners (gemeenten en waterschappen). Met het Rijk hebben we het afgelopen jaar afspraken gemaakt over hoe we de samenwerking en de financiering ook voor de toekomst goed blijven invullen.

Ontwikkelingen op de Citadel bieden nieuwe mogelijkheden

In 2025 hebben we ook onze nieuwe buren verwelkomd. Erfgoed Brabant is in oktober geland in het voormalige restauratieatelier. Dat biedt de mogelijkheid om gezamenlijk vanuit de Citadel als dé Brabantse archief- en erfgoedlocatie naar buiten te treden. En daarmee een nog breder publiek bekend te maken met onze activiteiten. Met de stedelijke ontwikkelingen aan de noordkant van onze locatie, verwachten we dat de Citadel op termijn meer bezocht gaat worden. We willen de kansen die deze ontwikkeling biedt benutten, maar ook de kracht van onze locatie behouden: de sereniteit en het 'even mogen stilstaan' in de rust van een steeds drukkere omgeving.

Tot slot

Deze ontwikkelingen geven vertrouwen voor de toekomst. Daarbij voelen we ons gesteund door onze deelnemers, de gemeenten en waterschappen, en de vele andere overheidsorganisaties die hun archief aan het BHIC toevertrouwen. Die steun is immers de allerbelangrijkste voorwaarde om als BHIC te kunnen blijven doen waar we goed in zijn: archief bewaren, beheren en ontsluiten. En de prachtige verhalen die er in verscholen liggen, buiten onze muren in de spotlights zetten.

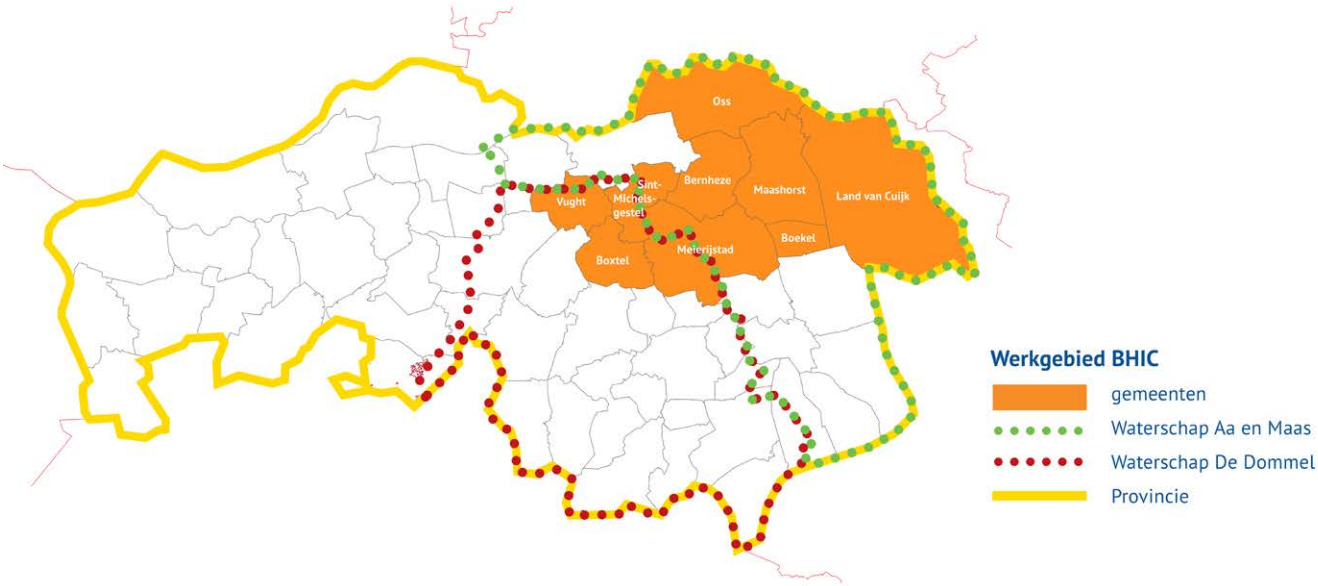
Ivka Orbon
Directeur Brabants Historisch Informatie Centrum

Collectie: Het hart van ons werk

Collectie

Het BHIC heeft de wettelijke taak om de collectie van onze aangesloten overheidspartners te bewaren, te beheren en te ontsluiten. Daarnaast houden we toezicht op de informatiehuishouding van aangesloten partners. En hebben we de zorg voor een aantal bijzondere particuliere collecties.

Aangesloten partners

Deelnemers	Dienstverleningsovereenkomst partners	Rijksinstellingen in de provincie	Overige partners
Rijk	Provincie Noord-Brabant	TU Eindhoven	Zuidelijke Rekenkamer
Gemeente Bernheze	Waterschap Brabantse Delta	Rechtbank Zeeland-West-Brabant	Port of Moerdijk
Gemeente Boekel	Heesch-West	Rechtbank Oost-Brabant	
Gemeente Boxtel	Belastingsamenwerking Oost-Brabant		
Gemeente Land van Cuijk	Omgevingsdienst Brabant Noord		
Gemeente Maashorst	Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant		
Gemeente Meierijstad	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant		
Gemeente Oss	Aquon		
Gemeente Sint-Michielsgestel	WSD		
Gemeente Vught	Werkvoorzieningschap Noordoost-Brabant		
Waterschap Aa en Maas			
Waterschap De Dommel			

Het e-depot

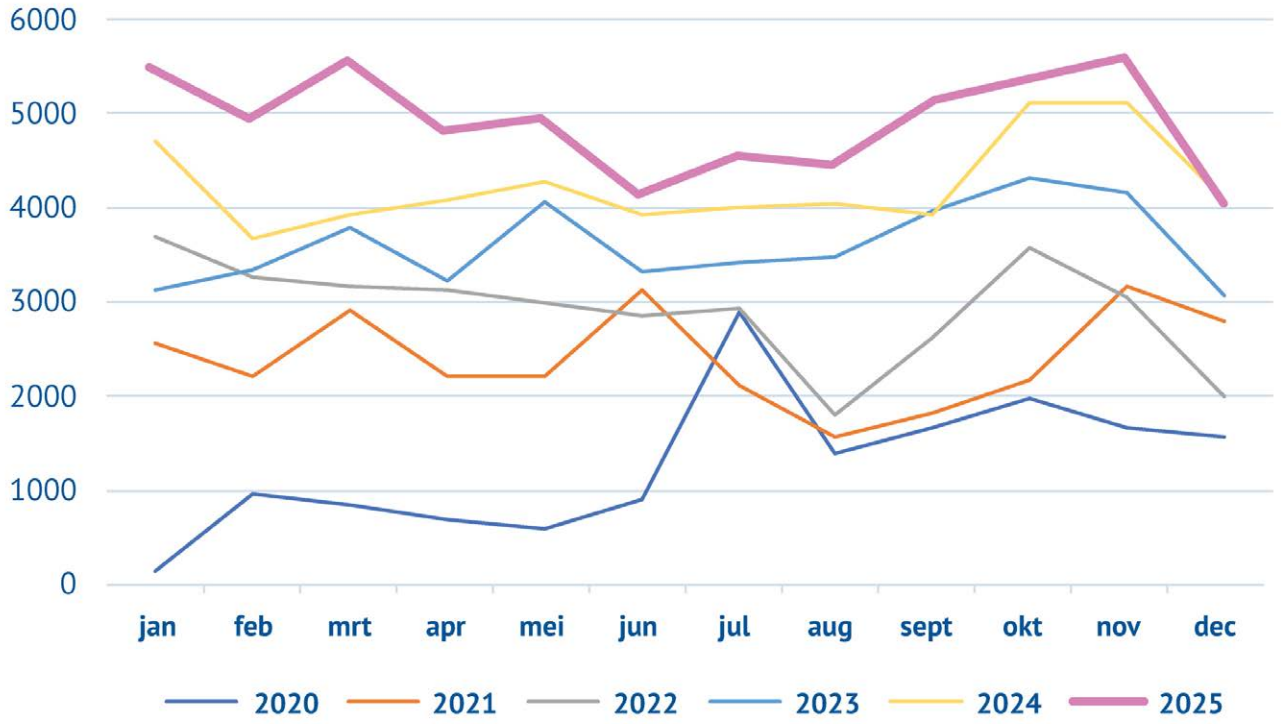
In het e-depot worden digitale bestanden opgenomen en duurzaam toegankelijk gemaakt. Het BHIC is al enkele jaren in het bezit ervan. Daarbij gaat het met name om overheidsarchieven. Dit jaar hebben de Provincie Noord-Brabant en gemeente Maashorst meerdere gedigitaliseerde archieven overgebracht. Ook de eerste particuliere archieven zijn opgenomen. Het gebruik van het depot groeit hard. Eind 2024 werd voor het eerst meer dan 5000 keer per maand een document aangevraagd. Deze trend heeft zich voortgezet; in vijf maanden kwamen we nu boven dit cijfer van 5000 aanvragen per maand.

Adviseur digitale informatie

Hugo van der Zande

"Met ons eigen e-depot zijn we continu bezig om de vele smaken van digitaal archief duurzaam te bewaren en op een prettige manier beschikbaar te stellen voor zowel burger als ambtenaar. Daarnaast adviseren we onze partners met uiteenlopende vraagstukken over hun eigen informatiehuishouding."

Gebruik e-depot

Om de archieven van overheden makkelijker over te nemen is het praktisch als de gegevens over de archiefstukken in een format worden aangeleverd, zodat het BHIC ze rechtstreeks kan inlezen in het systeem. Hiervoor wordt landelijk gebruik gemaakt van de standaard 'Metagegevens voor duurzaam toegankelijke overheidsinformatie' (MDTO). In 2025 is het digitaal depot zo ingericht dat gegevens die conform deze standaard worden aangeleverd meteen kunnen worden opgenomen in dit depot.

Een belangrijke mijlpaal is dat we het Core Trust Seal hebben ontvangen: een internationaal certificaat voor digitale duurzame en betrouwbare informatie. Dat biedt vertrouwen aan de overheidsorganisaties die bij het BHIC zijn aangesloten. Daarmee hebben we ook een slag gemaakt in de kwaliteit van onze werkprocessen en procedures. We hebben onze functionaliteiten in het zoekportaal verbeterd. Zo kunnen onze online bezoekers en gebruikers in de studiezaal in één keer een grote hoeveelheid bestanden downloaden.

Twee keer per jaar organiseert het team Relatiebeheer van het BHIC een DIV kennisbijeenkomst voor de collega's bij de aangesloten overheden. (foto BHIC)

Inspectie, Toezicht en Advies

Het doen van een inspectie is een wettelijke taak. Het is van belang dat de archieven vanaf het begin goed geordend worden, zodat ze bij het moment van overbrenging naar het BHIC al goed beschreven en materieel verzorgd zijn. Dit jaar hebben we bij tien organisaties een inspectie uitgevoerd. Daarnaast geven we advies op het gebied van selectie en vernietiging, vervanging en migratie en ondersteunen we de overheidspartners bij het overbrengen van hun archieven.

De gesprekken met de overheidspartners richten zich steeds meer op advies aan de bron van de informatiehuishouding. Dat is nodig omdat de digitalisering leidt tot omvangrijkere en complexere data en informatie. Door vanaf het begin van een proces onze overheidspartners met raad en daad terzijde te staan, houden we beter overzicht in het werk op het moment van overbrenging. Daarnaast informeren we onze deelnemers over de vereisten van de nieuwe Archiefwet die per 1 januari 2027 van kracht gaat.

Twee keer per jaar organiseren we een kennisbijeenkomst voor de DIV-medewerkers van onze overheidspartners. Dit jaar stonden onder andere de uitdagingen die de nieuwe wet- en regelgeving met zich meebrengt centraal.

Specialist inventarisatie & toegankelijkheid

Elise Kleuskens

"Wanneer archieven bij ons aankomen, zijn ze vaak nog niet raadpleegbaar. Ik beschrijf de stukken, zodat alle informatie goed terug te vinden is via onze website en in de studiezaal. Op die manier groeit het geheugen van Brabant weer een stukje."

Ontwikkelingen in onze collectie in 2025

In 2025 hebben we een aantal papieren archieven van gemeenten van voor de herindeling kunnen afsluiten en overbrengen naar het BHIC. Denk bijvoorbeeld aan het bestuursarchief gemeente Sint Anthonis 1994-2003 (nu onderdeel van de gemeente Land van Cuijk) en de diverse archieven van Erp, Veghel, Sint-Oedenrode en Schijndel (Meierijstad). We hebben ook vele archieven van gemeenten toegankelijk gemaakt. Het oudste archief is dat van het dorpsbestuur Liempde uit de periode 1592-1810.

Daarnaast hebben we weer een aantal bijzondere particuliere archieven ontvangen.
Een paar voorbeelden:

- *Een doos met middeleeuwse oorkonden van het Bisdom Den Bosch is de oudste aanwinst dit jaar.*
- *Vaak zijn de bijzondere aanwinsten onderdeel van onderzoek en publicatie. Het archief over Truus Smulders, de eerste vrouwelijke burgemeester in Nederland, is er daar één van. Dit archief is geschonken door Klaas Tammes, de schrijver van 'De ambtsketen veroverd'. Het bevat bijzondere geluidsfragmenten van geïnterviewden die Truus Smulders gekend hebben. De publicatie is te vinden in de bibliotheek van het BHIC.*
- *De Tweede Wereldoorlog spreekt ook tachtig jaar na de bevrijding nog tot de verbeelding. De honderd brieven uit de Tweede Wereldoorlog (1938-1946) aan Toos van Ginneken bieden een bijzonder inkijkje in de correspondentie van Engelse en Schotse soldaten die tijdens de oorlog een tijd bij de familie Van Ginneken in Bergen op Zoom verbleven.*
- *Het verzetsarchief van Jeanne 'Puck' Fermont (1944-1945) doet verslag van alle activiteiten en plannen van de Stoottroepen in de periode tussen 5 en 14 september 1944. Dit archief is geschonken nadat journalist Mijke van Wijk het heeft gebruikt voor de twee podcasts over haar familie: 'Tante Jos', verzetsheldin en 'Oom Matje', die zich bij de NSB had aangesloten.*

Ook onze bibliotheek is aangevuld met bijzondere publicaties. Zo beschrijft Luc Brants in zijn boek 'Vijf eeuwen queer Breda' de geschiedenis van seksuele- en genderdiversiteit in Breda en West-Brabant. Hij laat zien hoe lhbti'ers zich door de eeuwen heen hebben bewogen tussen vervolging en organisatie. Veel nieuwe publicaties gaan over de gevolgen van de Tweede Wereldoorlog voor het dagelijks leven in Brabant. Denk aan 'Het andere verhaal van Noord-Brabant en de Noord-Brabanders in de Tweede Wereldoorlog' van Arnoud-Jan Bijsterveld e.a. Of aan de mooi geïllustreerde uitgave 'De vergeten gezichten van Brabant: tussen oorlog en vrede' van Ben Damen, over de persoonlijke levensverhalen van verschillende oorlogsslachtoffers in Oost- en Midden-Brabant.

Kerfstok

Dit jaar heeft één van onze historische items een heel andere weg afgelegd: ons kerfstokje is één van de pronkstukken van de tentoonstelling 'Thuis in de 17e eeuw' in het Rijksmuseum. Het kerfstokje was een alledaags voorwerp in de 17e eeuw: met de streepjes in de kerfstok werd de rekening bij de bakker bijgehouden. Het is een landelijk uniek exemplaar: deze voorwerpen verdwenen in die tijd na gebruik in het haardvuur, dus er zijn geen andere exemplaren bekend.

Kerfstok uit de collectie van het BHIC in het Rijksmuseum in Amsterdam tijdens de tentoonstelling 'Thuis in de 17e eeuw'. (foto BHIC)

Meer publiek, meer divers publiek, meer tevreden publiek

Publiek

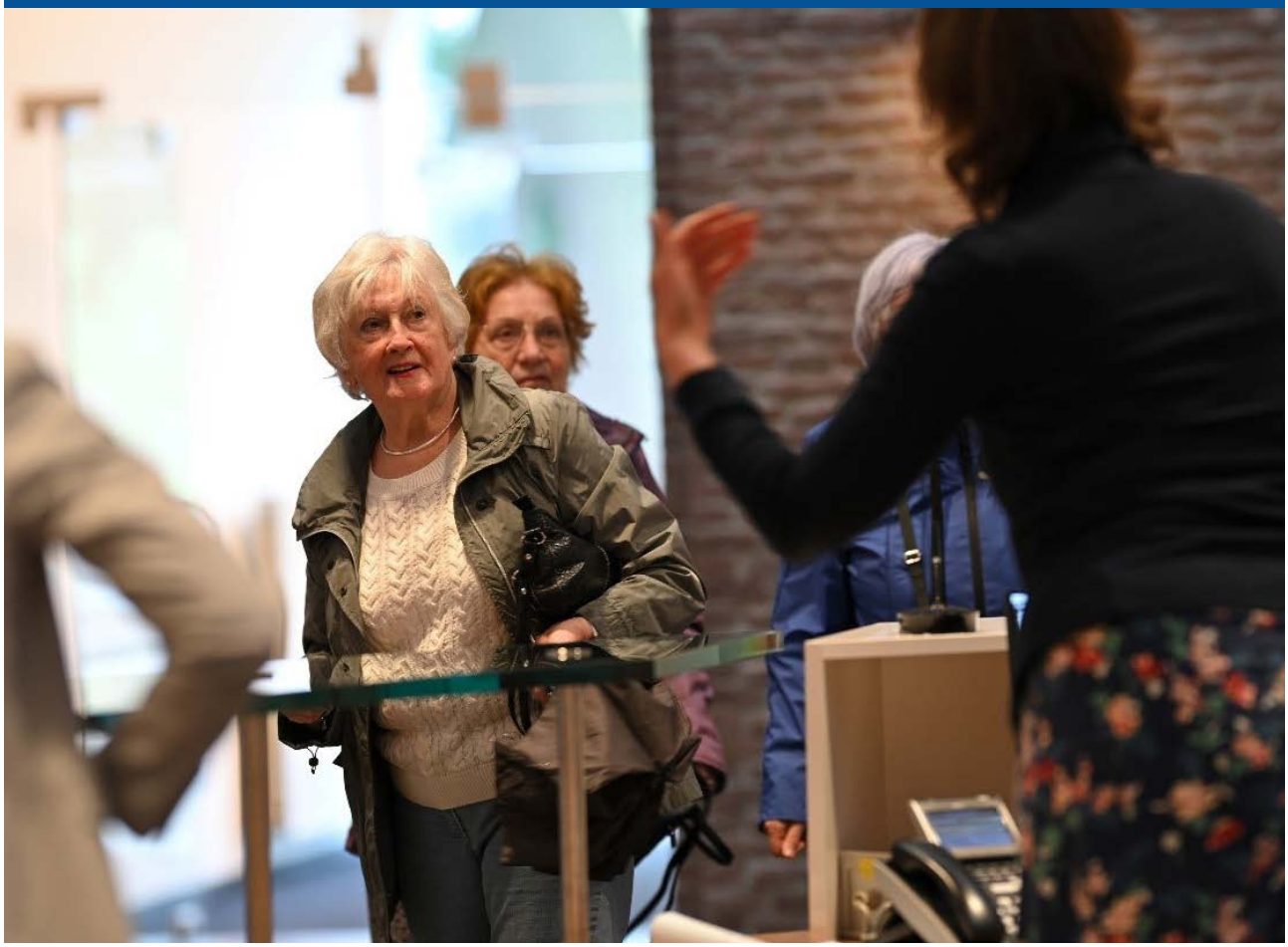
Onze dienstverlening is de kern in onze doelstelling om een breed, divers en meer tevreden publiek te bereiken. We maken onze archieven toegankelijk door onze bezoekers goed en snel op weg te helpen. En we maken ze laagdrempelig door de verhalen uit onze bronnen te vertellen en de geschiedenis van Brabant uit onze archieven te laten beleven.

Kwaliteitsmonitor Dienstverlening Archieven

Eens in de twee jaar wordt binnen de archiefsector de Kwaliteitsmonitor Dienstverlening uitgevoerd. Met trots kunnen we melden dat we een prachtige 8,5 scoorden. Dat hoge cijfer wordt bevestigd door de positieve reacties die we ontvangen, zoals deze mooie waardering:

> *"Het BHIC is de fijnste archiefinstelling die ik ken. Compliment voor hoe de informatie ontsloten en ondersteund wordt."*

Met meer dan 1000 respondenten valt ook de hoge betrokkenheid op. Dat zegt veel over de positie van het BHIC als koploper in (digitale) dienstverlening en het bereiken en aan ons binden van mensen. Zowel het cijfer als het aantal respondenten zijn het op-één-na-hoogste van heel Nederland.

Het BHIC is dik geslaagd met het rapportcijfer 8,5. (foto Jaap Joris Vens, Superformosa)

De website

De website is onze belangrijkste toegang tot alles wat we in huis hebben aan kennis en informatie, producten en diensten, hulp en duiding. Ons digitaal bereik is substantieel, ver boven het landelijk gemiddelde. Bhic.nl werd in 2025 ca. 1.380.000 keer bezocht, de themawebsites (zoals BrabantinBeelden, Wierook, Wijwater & Worstenbrood en Brabantse gesneuvelden) werden gezamenlijk 407.000 keer bezocht.

Veel aandacht is dit jaar uitgegaan naar de opstart van de nieuwe website. De huidige website bestaat inmiddels al zo'n twaalf jaar. Alhoewel gebruikers er per saldo tevreden mee zijn, lopen we bij de doorontwikkeling tegen technische beperkingen aan. Ook worden digitale toegankelijkheid en informatiebeveiliging steeds belangrijker. We verwachten eind 2026 met een nog betere website live te kunnen gaan.

De studiezaal en het CABR

De fysieke studiezaal blijft ook in digitale tijden onmisbaar. We helpen er de mensen in hun onderzoek. Fysiek bezoek is ook nodig om de beperkt openbare dossiers in te zien die gevoelige, vaak persoonlijke informatie bevatten. Een voorbeeld hiervan is het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging (CABR): de archieven van direct na de oorlog. Het CABR was alleen nog toegankelijk bij het Nationaal Archief in Den Haag. Gezien de vele geïnteresseerde bezoekers hebben we met het Nationaal Archief de mogelijkheid voorbereid van inzage bij de decentrale rijksarchieven. Vanaf 2 februari 2026 is deze voorziening tijdelijk ook bij het BHIC beschikbaar. Een helpende hand en een luisterend oor kan dan nodig zijn.

Medewerker dienstverlening

Lisette Kuijper

"Rond de oorlog leven nog steeds veel vragen. Wat heeft mijn oma allemaal meegemaakt? Wat heeft onze opa precies gedaan? Het is dankbaar werk om samen met mensen die ontbrekende puzzelstukjes in hun familieverhaal te kunnen leggen."

Hét Genealogisch Centrum

Genealogie gaat over onderzoek naar je wortels: over waar je vandaan komt, waar je bij hoort en met wie je je verbonden voelt. Het gaat over onderzoek naar je identiteit. Om dit mogelijk te maken hebben we ook dit jaar weer volop geïnvesteerd in het digitaliseren en indiceren van alle documenten in de burgerlijke stand, de belangrijkste bron voor genealogisch onderzoek. Daarnaast zijn maar liefst 100.000 memories van successie (belasting op nalatenschappen) online gekomen; gescand en op naam toegankelijk gemaakt. Die geven inzicht in bezit – of gebrek daaraan – van Brabanders in de periode 1903-1927. Genealogen, wetenschappers en heemkundigen maken veel gebruik van deze onderzoeksbron.

Onze vrijwilligers ondersteunen ons op verschillende manieren. Grote projecten zijn het indiceren van de burgerlijke stand en kerkelijke doop-, trouw- en begraafboeken. Tegelijkertijd maken we de omslag van indiceren door vrijwilligers naar transcriberen door AI. Maar vrijwilligers blijven nodig om AI te trainen én te controleren.

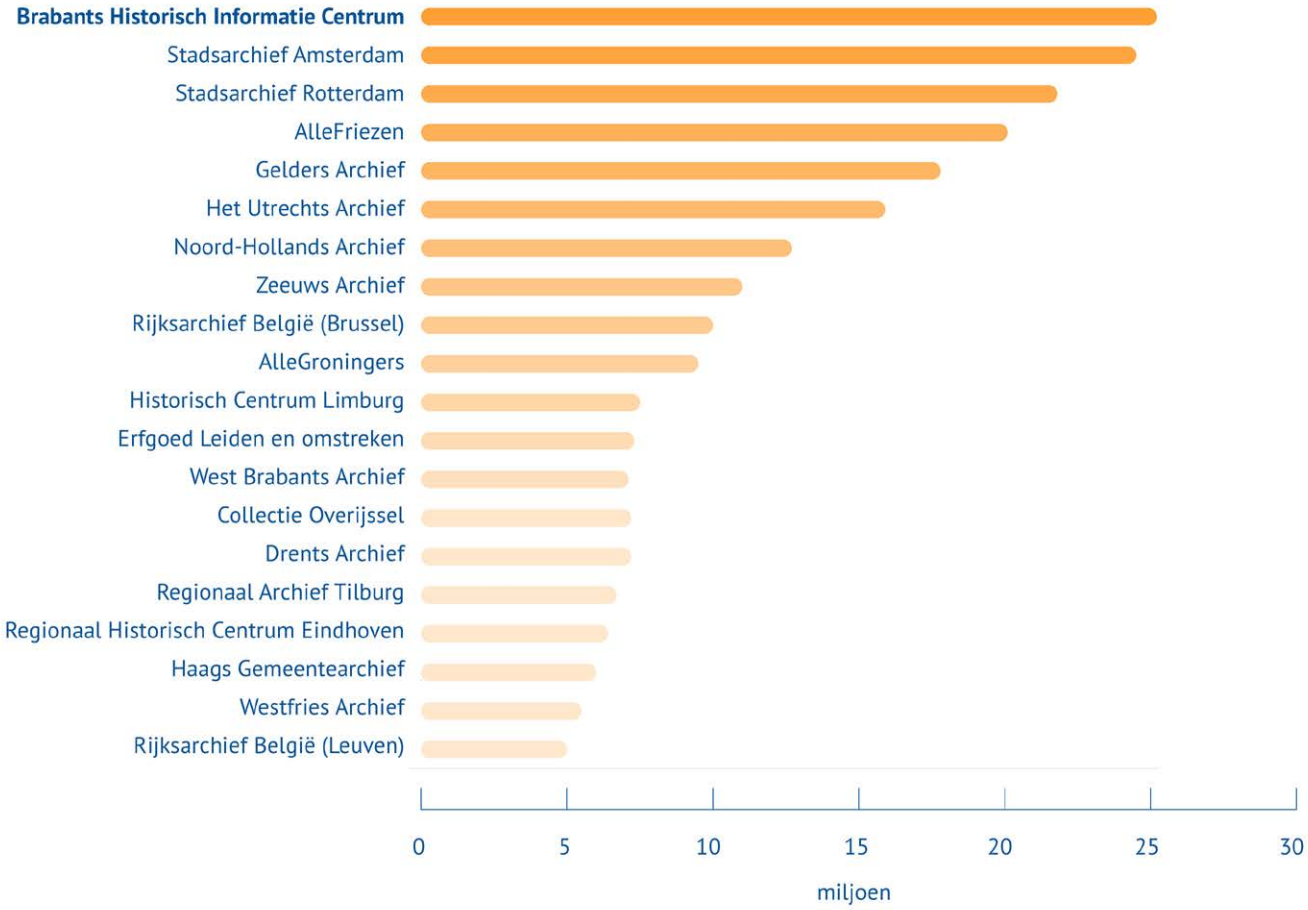

Het BHIC is trots op zijn vele vrijwilligers en koestert ze daarom ook. (foto BHIC)

Een goed voorbeeld van AI in combinatie met de hulp van onze vrijwilligers is de inzet op de kwaliteitsverbetering van de database. Ondanks secure invoer en vaak nog een controleslag door vrijwilligers sluipen er bij het overnemen van gegevens altijd foutjes in de invoer. Bijvoorbeeld door leesproblemen van oude handschriften of gewoon tikfouten. We zetten nu een computerscript in om fouten te signaleren. Dat levert op meer dan 24 miljoen persoonsvermeldingen natuurlijk een substantieel aantal op. Meer dan 52.000 foutjes zijn vervolgens door één (!) vrijwilliger nagelopen en gecorrigeerd. Door eigen collega's zijn nog eens 7000 reguliere foutmeldingen nagekeken en gecorrigeerd. Dat is op het totaal maar een kwart procent, maar wél van belang. Zo kan AI beter afzonderlijke persoonsvermeldingen koppelen aan dezelfde persoon (bijvoorbeeld een memorie van successie aan een geboorteakte, een huwelijksakte of een registratie in de gevangenis).

Onderstaande tabel laat het aantal persoonsvermeldingen zien dat archiefinstellingen in Nederland en België via open data beschikbaar stellen aan het platform Open Archieven. De cijfers geven inzicht in de omvang van de toegankelijke archiefinformatie en maken zichtbaar in welke mate archieven bijdragen aan het breed ontsluiten van persoonsgegevens voor onderzoek.

Aantal persoonsvermeldingen

Publieksdag Familiesporen

Met het Nationaal Slavernijmuseum en de Stichting Comité Keti Koti 's-Hertogenbosch hebben we de publieksdag Familiesporen georganiseerd. Bezoekers woonden lezingen bij (o.a. door oud-fellow Joris Martens: 'Geen verre geschiedenis, Brabantse banden met het slavernijverleden') en konden onder begeleiding in de studiezaal werken aan hun eigen familieonderzoek, geholpen door experts van het BHIC en een Surinaams en Caribisch specialist. Deze dag leverde indrukwekkende gesprekken en verrassende archiefvondsten op. Bovendien bereikten we een publiek dat doorgaans niet naar de Citadel komt en leerden we ook zelf over verborgen sporen van slavernijverleden in onze archieven.

Zelf onderzoek doen tijdens Familiesporen, de publieksdag over familiegeschiedenis en slavernijverleden in het BHIC in 's-Hertogenbosch. (foto BHIC)

Medewerker dienstverlening

Arnout van Erp

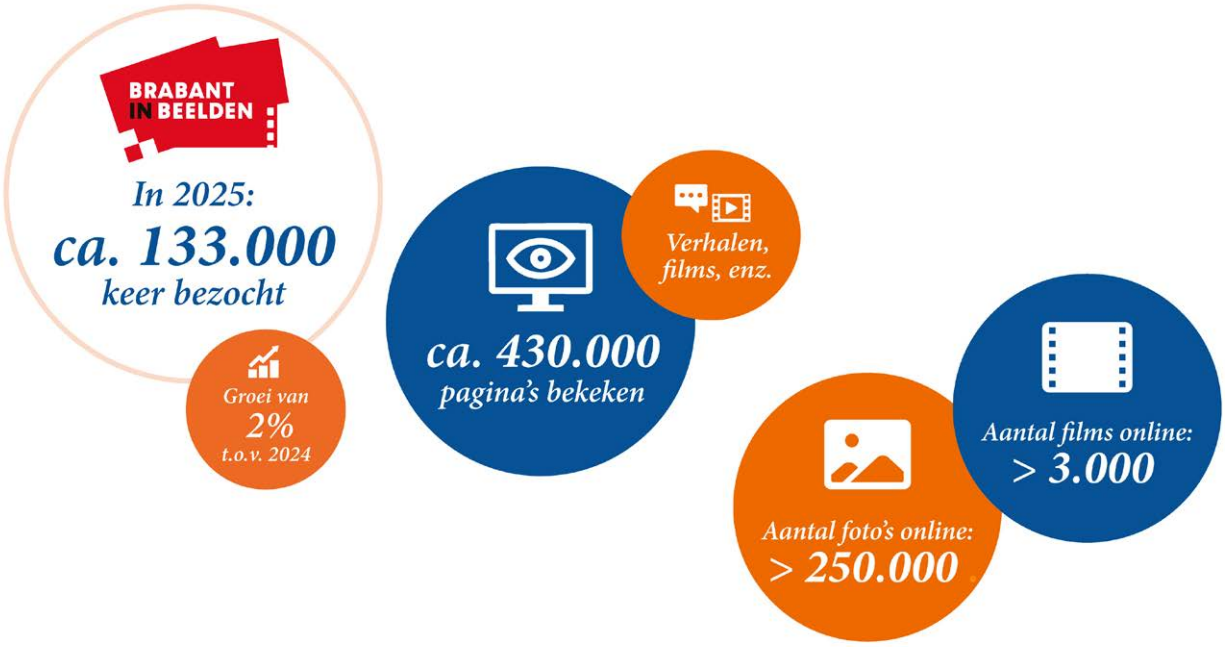
"We zetten steeds vaker AI in om historische teksten te transcriberen. Maar AI systemen moeten goed worden getraind en zijn niet foutloos. Daarom verzorg ik voor mijn collega's ook een cursus oude handschriften lezen. Uitdagend en nuttig!"

Paleografie

Het lezen van oude handschriften is nog altijd nodig: we acquireren een middeleeuws charter, een bezoeker stelt een vraag over een 19e-eeuwse akte, resultaten van AI-transcripties moeten worden gecheckt. Maar deze kennis is steeds minder aanwezig. Paleografie maakt bijvoorbeeld geen deel meer uit van het lesprogramma van archiefopleidingen. Er is daarom voor en door collega's een interne en zeer goed bezochte cursus oud schrift verzorgd.

Het BHIC heeft bovendien de Vlaams-Nederlandse 'paleografiekampioenschappen' gecoördineerd. Deze wedstrijd wordt om de paar jaar georganiseerd door het team achter 'Wat staat daer?' en de Vlaamse Rijksarchiefdienst. De voorronde vindt online plaats en de finaledag vond dit jaar in Sint-Truiden plaats in de prachtige Academiezaal, onder leiding van de schrijver en dichter Rick de Leeuw. Zoals dat gaat met taalwedstrijden gingen de Belgen er met de meeste prijzen vandoor, maar het was een fijne middag om te puzzelen op oude handschriften en het belang van dit ambacht wederom samen te ervaren.

BrabantinBeelden

Eén beeld zegt meer dan 1000 woorden. Daarom trekt het BHIC de kar van hét foto- en filmarchief van Brabant: BrabantinBeelden. Een geschiedenisboek van Brabant in beeld en geluid. Jaarlijks werkt het team van BrabantinBeelden samen met alle overige archiefdiensten in Brabant aan een klein of groot thema. Dit jaar is het tijd voor kermis in Brabant; voor iedereen en overal herkenbaar maar toch bol van lokale tradities. Nostalgische foto's, prachtige films, herinneringen en verhalen, maar ook aandacht voor bekende kermisfamilies en de ontwikkeling van attracties. Tussendoor is er door BrabantinBeelden weer volop meegewerkt aan programma's als Nederland op Film (met Wim Daniëls), voor Omroep Brabant, Dtv, Brabants Dagblad, enz. BrabantinBeelden is een echte naam geworden onder media en beeldresearchers. Daarnaast hebben we met het Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven weer een nieuwe partner in dit netwerk verwelkomd.

Drie bijzondere aanwinsten

Met het Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven zijn er tientallen films uit de hoogtijdagen van het Brabantse kloosterleven aan de website toegevoegd. Het kloosterleven drukte een belangrijk stempel op het dagelijkse leven van vele Brabanders. Bijna elke Brabantse familie kende kloosterlingen; sommigen werkten in het pastoraat, het onderwijs en de zorg, anderen vertrokken naar een missiegebied in het buitenland. Maar ook het straatbeeld werd erdoor ingekleurd: denk aan de vele kloosters en kerken, de processies die rondgingen of de Mariakapellen die te vinden zijn langs wegen en op dorpspleinen. De films zijn divers, de collectie is uniek. Denk bijvoorbeeld aan films die een inkijkje geven in het dagelijks leven van contemplatieve kloosters (zogenoemde slotzusters, die na intreding in het klooster geen fysiek contact meer hadden met de buitenwereld).

Amal Ahmed (in 1978 geboren in Mogadishu, Somalië) kwam in 1995 naar Nederland. Als nieuwe Nederlander verwondert Amal zich tijdens fietstochten met haar pleegvader, een historicus, meteen over het Nederlandse landschap, de prachtige monumentale panden, de oude bebouwing en het cultuurlandschap. Ze maakt zich de Nederlandse taal snel eigen, behaalt haar vwo-diploma en kiest voor een studie kunstgeschiedenis aan de Universiteit Utrecht. Amal Ahmed fotografeert uit liefde voor architectuur ook veel Brabantse monumenten.

Joop Schellinx (geboren in Maastricht) woont vanaf 1946 in Oss samen met zijn vrouw en vier kinderen. Als chemisch ingenieur werkt hij op laboratoria bij Organon. Daarnaast heeft Schellinx grote belangstelling voor de Brabantse geschiedenis en is hij aangesloten bij het Meertensinstituut, dat de Nederlandse taal en cultuur onderzoekt en documenteert. Fotografie is zijn grootste liefhebberij. Zijn foto's weerspiegelen het naoorlogse Brabant; het boerenleven, de vele ambachten die Brabant rijk was, de familie- en dorpsfeesten, werkend Brabant, het gezinsleven, een kijkje in de fabriek van Organon, maar ook bijvoorbeeld het Kersenfeest in Uden.

Fellows schrijven geschiedenis

Vier talentvolle historici hebben dit jaar met behulp van een fellowship van het BHIC onderzoek verricht:

- ***Xia van Beuningen***, 'Tussen huis en haard: Arbeidsmigratie van Brabantse plattelandsmeiden naar de stad, 1940-1960'

- ***Răzvan Rusu,*** 'Het rad van fortuin blijft draaien: Een sociaalhistorische studie van het naoorlogse woonwagenbeleid in 's-Hertogenbosch, Oss en omstreken (1945-2000)'

- ***Linsey Duijmelink,*** 'Feminisme en onderwijsontwikkelingen: Een historische casestudy in Veghel, Noord-Brabant, 1860-1900'

- ***Ina-Maria Duynhouwer,*** 'Gerechtigheid buiten de rechtszaal? De behandeling en bestraffing van "moffenmeiden" in Noord-Brabant'

Deze fellows zijn inmiddels doorgestroomd in een nieuwe baan, volgend fellowship of promotieonderzoek. Zo geven we jonge onderzoekers een zetje op de arbeidsmarkt, stimuleren we wetenschappelijk onderzoek in onze archieven, bouwen we daar een netwerk op en schrijven we Brabantse geschiedenis. Deze onderzoeken dragen bovendien bij aan een meer representatieve geschiedschrijving van Brabant.

Vele perspectieven in het geheugen van Brabant

In onze doelstelling om meer divers publiek te bereiken is een representatief 'geheugen van Brabant' nodig, een geheugen waarin een divers publiek zich herkent. Archieven zijn immers vooral gevormd door diegenen die het voor het zeggen hebben. Ze geven daarmee geen evenwichtig beeld van het verleden. We willen de geschiedenis van groepen mensen die niet, onevenredig weinig of ronduit negatief gerepresenteerd zijn in het archief zichtbaar maken. Zo geven we ook vrouwen, de lhbtiq+-gemeenschap, actievoerders, migranten en gehandicapten een stem.

Dat vraagt om andere vormen en nieuwe samenwerkingen. Met onder andere COC Noordoost-Brabant zijn stadswandelingen georganiseerd langs vroegere plekken van het uitgaansleven van queers eind vorige eeuw. Deelnemers komen tijdens de wandeling meer te weten over het lhbtiq+-leven in 's-Hertogenbosch van vorige generaties. Op welke plekken kom je de queergeschiedenis tegen? De start vindt steeds plaats op de Citadel, waar deelnemers uitleg krijgen over het platform Queer Brabant en archiefstukken getoond krijgen. Daarmee wordt het belang duidelijk gemaakt van het zichtbaar maken van ieders geschiedenis in het archief.

Ron Loos en Peter Sleutjes van COC Noordoost-Brabant vertellen verhalen en anekdotes over de queergeschiedenis van 's-Hertogenbosch. Hier wandelen ze samen met het team van Queer Brabant. (foto BHIC)

Ook de werkgroep 'probleemwoorden' draagt bij aan bewustwording over al te eenzijdige perspectieven in onze archieven. Zij signaleert bijvoorbeeld kwetsend taalgebruik en werkt aan schrijfwijzers rond inclusief taalgebruik in beschrijvingen van collecties en op de website.

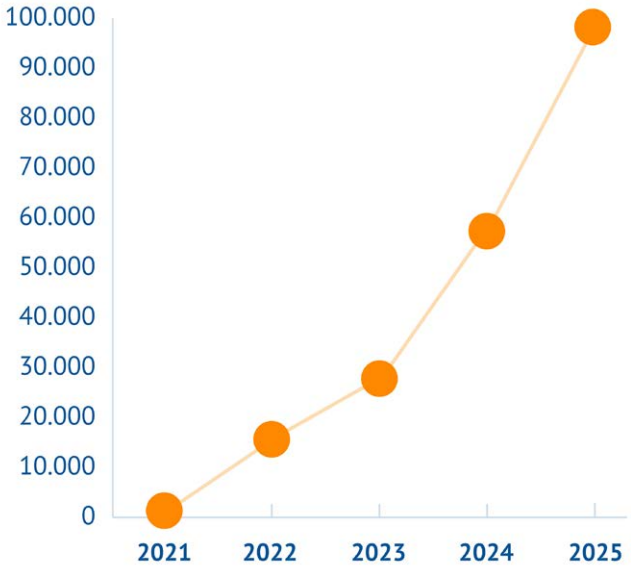

Podcast

Onze podcast ‘Het geheugen van Brabant’ vertelt de onbekende verhalen uit ons archief. Precies op 31 december bereikten we met onze podcast de mijlpaal van 200.000 downloads (beluisterde podcasts). In december 2024 behaalden we de 100.000 dus dit is in één jaar tijd een verdubbeling ten opzichte van de afgelopen jaren bij elkaar opgeteld.

Deze verdubbeling komt vooral door de populaire serie over Marietje Kessels. Een verhaal dat alles in zich heeft: ‘true crime’, een nooit opgeloste moord op een kind, de dubieuze rol van de kerk, een oude rechercheur, een jonge advocaat, enz. Naast het archief hierover dat al in onze depots ligt, hebben we zelfs nieuwe archiefstukken in onze collectie ontdekt. De serie is afgerond met een interview met de makers door Nederlands meester-interviewer Coen Verbraak.

Downloads per jaar

125 jaar na de moord op Marietje Kessels zetten podcastmaker Marilou Nillesen (l) en archivaris Christian van der Ven (r) het onderzoek voort aan de hand van nieuw opgedoken archiefstukken. (foto BHIC)

Citadel open voor publiek

De Citadel staat open voor bezoekers, maar nog niet iedereen kent onze activiteiten en dit prachtige terrein aan de rand van het centrum van 's-Hertogenbosch. Dat willen we natuurlijk veranderen. Daarom stellen we ons terrein beschikbaar voor kleinschalige evenementen: passend bij de uitstraling van de plek en de activiteiten van het BHIC. Daar is ook in 2025 weer veelvuldig gebruik van gemaakt. Het meest vermeldenswaardig zijn de Tuinsessies en Theaterfestival Boulevard, waarbij duizenden bezoekers kennis maakten met de Citadel als plek van rust, cultuur en historie. Met de komst van Erfgoed Brabant in ons verbouwde restauratieatelier hebben we er een buur bij waarmee we de locatie nog beter benutten en we de locatie als hotspot voor archief en erfgoed nog beter op de kaart kunnen zetten.

Hoofd hospitality

Judith de Nijs

"Bezoekers van de studiezaal, deelnemers aan evenementen, toevallige passanten en toeristen, ze zijn allemaal onder de indruk van onze prachtige Citadel. Hun beleving begint steeds hetzelfde: met een glimlach bij de voordeur."

Organisatie in beweging

De organisatie

Het BHIC is volop in beweging. Veranderingen in onze omgeving zoals de verdergaande digitalisering, duurzaamheidseisen en de nieuwe Archiefwet, vragen om een flexibele organisatie die daarop kan inspelen. In 2025 hebben we daar op verschillende manieren in geïnvesteerd.

Bestuur

Met de nieuwe Archiefwet zal het Rijk per 1 januari 2027 geen deel meer uitmaken van onze gemeenschappelijke regeling. Daartoe is de regeling aangepast en hebben alle overige deelnemers via zienswijzen ingestemd met de wijzigingen. Met het Rijk zijn afspraken gemaakt over de nieuwe invulling van samenwerking en financiering. Zo zal de hoogte van de financiering niet veranderen, maar voortaan via een specifieke uitkering verlopen (SPUK). Bovendien zijn de afspraken over huur, beheer en onderhoud van de Citadel structureel verankerd in een nieuwe huurovereenkomst. Eind 2025 heeft het bestuur van het BHIC ingestemd met de verschillende documenten waarin alle afspraken zijn vastgelegd: het bestuursconvenant, het uittreedplan en de nieuwe huurovereenkomst.

Onze medewerkers

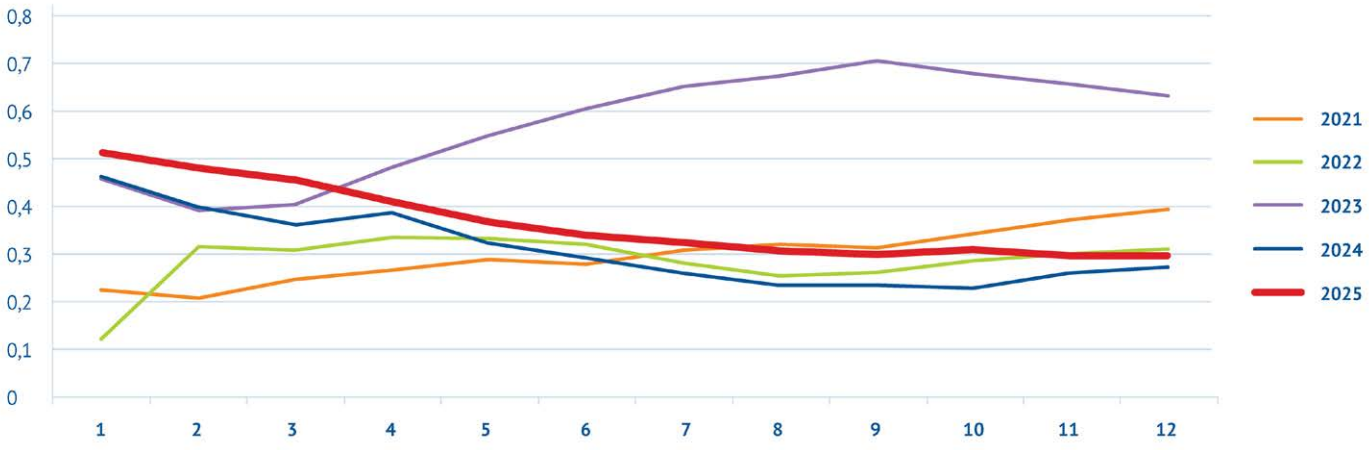
Het BHIC biedt een prettige werkomgeving, waar medewerkers vaak lang blijven. We zijn gestart met een Strategische Personeels Planning, zodat we vroeg talenten signaleren, tijdig voorsorteren op pensionering en (toekomstige) kwetsbaarheden in onze organisatie opvangen en voorkomen. We werken aan een cultuur waarin samenwerking, waardering en aanspreken samengaan. Om die reden is er aandacht besteed aan de gesprekscyclus en het vragen en geven van feedback.

Eind 2025 telde het BHIC 53 medewerkers. Dat is inclusief vijf gedetacheerde medewerkers die het BHIC inleent voor scannen op verzoek en schoonmaak. Relatief veel medewerkers zijn aan het eind van hun loopbaan. Daarom zien we nu en in de komende jaren een snelle verjonging van de leeftijdsopbouw. Het BHIC voldoet, met bijna 6000 uren, ruimschoots aan de Wet banenafspraak en quotum arbeidsbeperkten van 2,68%.

Het ziekteverzuim is na een piek in 2023 weer stabiel: het schommelt tussen de 3% en 5%. In 2025 bedroeg het ziekteverzuim 2,96%. Ter vergelijk: het ziekteverzuim bij de provincies kwam uit op 5,3% (Personeelsmonitor 2024).

Ziekteverzuimpercentages 2021 t/m 2025

In het kader van ARBO hebben we een plan van aanpak opgesteld op basis van de uitgevoerde Risico-Inventarisatie en -Evaluatie. Een aandachtspunt in een archieforganisatie is het voorkomen van te zware belasting als gevolg van het tillen van dozen voor de depotmedewerkers. We starten daarom met een inventarisatie om de feitelijke belasting in beeld te krijgen, zodat we indien nodig adequate voorzieningen kunnen treffen.

ICT en Informatiebeveiliging

Het BHIC wil voldoen aan de eisen van een moderne werkplek. De huidige IT omgeving bij het BHIC is toe aan vernieuwing. Daarom is het besluit genomen tot vervanging van de huidige IT infrastructuur: we investeren in een nieuw server- en dataopslagconcept. Daarnaast is besloten tot vervanging van de huidige telefooncentrale en alle bijkomende zaken (hardware en software).
De implementatie van informatiebeveiliging/BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) is van start gegaan. We hebben het informatiebeveiligingsbeleid vastgesteld. Met de training Security Awareness vergroten we het bewustzijn van alle BHIC-medewerkers op het gebied van informatieveiligheid.

Gebouwenbeheer

Het Rijk is eigenaar van de Citadel, maar het BHIC is verantwoordelijk voor het reguliere onderhoud en de instandhouding ervan. Er is dit jaar fors verbouwd. Het voormalige restauratieatelier is nu kantoorgebouw dat we verhuren aan Erfgoed Brabant. In het hoofdgebouw hebben we de scanruimte en de vrijwilligersruimte vernieuwd en een opnamestudio en een extra vergaderruimte gerealiseerd.

Met het oog op de nieuwe huurovereenkomst met het Rijk zijn de brandveiligheid, onderhoud, energie en inzicht in wet- en regelgeving beoordeeld, met positief resultaat.

Het BHIC is eigenaar van een locatie in Grave. We gebruiken nog een deel van de depotruimte en een deel wordt verhuurd. Samen met Mooiland en de gemeente Land van Cuijk, de andere eigenaren, voeren we de taken uit rond de gezamenlijke installaties en bouwkundige zaken.

Verduurzaming

Het verduurzamen van het monumentale gebouw is een extra uitdaging. We maken gebruik van de kennis en deskundigheid van externen, bijvoorbeeld van de Monumentenwacht Noord-Brabant.

In 2025 zijn we verder gegaan met verduurzamingsmaatregelen:

- We hebben geïnvesteerd in de monitorings-systemen voor het energiegebruik. Zodat we op basis daarvan gerichte vervolginvesteringen kunnen uitvoeren.
- In vervolg op een pilot stappen we over op ledverlichting in alle depots, de kantoren en de publieke ruimtes.
- De nieuwe Archiefwet stelt flexibelere klimaateisen voor de depots. Dat geeft ons meer mogelijkheden om het energieverbruik terug te dringen. Vooruitlopend op de nieuwe regels optimaliseren we de klimaatinstallaties voor de depots. Daarmee voorzien we een substantiële afname van het energieverbruik.

Facilitair medewerker

Rudy van Heijnsbergen

"Wij zorgen voor het proces waarbij alle technische aspecten van installaties rondom het gebouw en in het gebouw zelf, zorgvuldig worden beheerd. Het omvat het onderhouden, samen met onze geselecteerde aannemers, van zowel het bouwkundige deel als de E- en W-installaties."

Jaarrekening

Balans per 31 december 2025

	31 dec 2025		31 dec 2024	
VASTE ACTIVA				
Materiële vaste activa				
Investeringen met een economisch nut		€ 3.171.845		€ 1.685.053
VLOTTENDE ACTIVA				
Voorraden		€ 0		€ 141
Uitzettingen looptijd < 1 jaar				
Vorderingen op openbare lichamen	€ 0		€ 0	
Overige vorderingen	€ 17.410		€ 6.354	
		€ 17.410		€ 6.354
Liquide middelen		€ 4.979.473		€ 5.451.096
Overlopende activa		€ 336.712		€ 466.926
Totaal vast activa		**€ 8.505.440**		**€ 7.609.571**

	31 dec 2025		31 dec 2024	
VASTE PASSIVA				
Eigen vermogen				
Algemene reserve	€ 501.739		€ 433.146	
Bestemmingsreserves	€ 1.047.414		€ 1.133.993	
Gerealiseerde resultaat	€ 20.818		€ 68.593	
		€ 1.569.971		€ 1.635.732
Voorzieningen		€ 5.148.655		€ 4.350.216
Vaste schulden looptijd > 1 jaar				
Binnenlandse banken		€ 880.000		€ 990.000
VLOTTENDE PASSIVA				
Vlottende schulden looptijd < 1 jaar				
Overige schulden		€ 679.197		€ 340.273
Overlopende passiva		€ 227.617		€ 293.349
Totaal		**€ 8.505.440**		**€ 7.609.571**

BRABANTS HISTORISCH INFORMATIE CENTRUM

Contact- en bezoekersinformatie

bezoekadres: Zuid-Willemsvaart 2, 5211 NW 's-Hertogenbosch
postadres: Postbus 81, 5201 AB 's-Hertogenbosch
telefoon: 073 – 681 85 00
website: www.bhic.nl
e-mail: info@bhic.nl

Colofon

Dit is het jaarverslag van het BHIC, uitgave maart 2026

Fotografie: Marc Bolsius Fotografie, BWC Pictures - Ben Nienhuis, Jaap Joris Vens, Superformosa en foto's van en uit de collectie van het BHIC
Grafisch ontwerp: Studio Tween
Eindredactie: Margot America, BHIC

De Citadel

Kadernota BHIC 2027

Inleiding
Het BHIC is per 1 januari 2005 ontstaan uit een fusie van het Rijksarchief in Noord-Brabant en de Streekarchieven Brabant-Noordoost en Langs Aa & Dommel. Daartoe is een gemeenschappelijke regeling ingericht waarin het Rijk, de gemeenten en waterschappen deelnemen. Met ingang van 1 januari 2027 is de nieuwe Archiefwet een feit en daarmee ook de uittreding van het rijk (Minister van OCW) uit de Regeling Brabants Historisch Informatie Centrum. De terugtrekking van het rijk geldt overigens voor alle (voormalige) rijks historische centra (RHC's) in Nederland.

De *besluitvorming* over deze Kadernota 2027 vindt plaats in een overgangsjaar naar de nieuwe Archiefwet en de uittreding van het Rijk. De uittreding van het Rijk heeft geen financiële en inhoudelijke consequenties, maar leidt wel tot aanpassingen in de bestuursvorm en de financieringswijze. Daartoe is al besloten tot wijzigingen in de Gemeenschappelijke Regeling.
De besluitvorming over de Kadernota loopt ook vooruit op het Meerjaren Beleidsplan 2027-2030. De inhoudelijke accentverschuivingen uit dit Beleidsplan hangen onder meer samen met de nieuwe Archiefwet, maar leiden nu niet tot financiële verschuivingen die eerst instemming met het Meerjaren Beleidsplan zouden vereisen.

In financieel opzicht vormt het BHIC voor de deelnemende partijen een weinig verrassend dossier. Normaliter is er alleen sprake van indexering van de bijdragen voor loon-en prijsontwikkeling. Wel is als gevolg van het Ravijnjaar 2026, de bijdrage voor 2026 van de regionale partners, op hun verzoek, éénmalig niet geïndexeerd. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de onderdelen Budgetontwikkeling 2027 en Meerjarenraming 2028-2030.

Bestuursvorm verandert door uittreding van de Minister van OCW
De beoordeling en sturing van de door het BHIC te bereiken effecten is in eerste instantie een taak van het bestuur van het BHIC. Op het moment van besluitvorming bestaat het bestuur van het BHIC uit de volgende leden:

Naam	Functie
De heer drs. P.L.B.A. van Geel	Voorzitter, namens het rijk
De heer prof. dr. H.C. Bunt	Lid, namens het rijk
Mevrouw A.M. Demmers-van der Geest	Lid, namens het rijk
De heer mr. J.C.M. Pommer	Lid, namens het rijk
Mevrouw drs. M.A.H. Moorman	Lid, namens de regio
De heer S. Oegema	Lid, namens de regio
De heer mr. M.W.J.M. de Man	Lid, namens de regio
Mevrouw C.N.A. Nijkerken-de Haan	Lid, namens de regio

Met de uittreding van het Rijk per 1 januari 2027 bestaat de Regeling uit de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Bernheze, Boekel, Boxtel, Land van Cuijk, Maashorst, Meierijstad, Oss, Sint-Michielgestel en Vught en de dagelijkse besturen van de waterschappen Aa en Maas en De Dommel. Conform de Wijziging Gemeenschappelijke Regeling 2025 treffen we de komende periode de voorbereiding voor de nieuwe invulling:

- De vier rijksbestuurders, inclusief de voorzitter, treden af per 1 januari 2027. Dat leidt tot een kleiner Dagelijks Bestuur van drie regionale leden die worden aangewezen door de gemeenten en de waterschappen. Deze leden worden voorgedragen vanuit het Algemeen Bestuur.
- We gaan voorzien in 2 onafhankelijke leden die affiniteit hebben met de inhoudelijke aspecten van het werk en/danwel met het Rijk en de provincie, als belangrijke partners van het BHIC. De provincie Noord-Brabant is op haar eigen verzoek geen deelnemer van de gemeenschappelijke regeling van het BHIC, maar heeft met het BHIC een dienstverleningsovereenkomst afgesloten.
- Met de oprichting van een Algemeen Bestuur, waarin alle deelnemende partijen zitting hebben, komt het portefeuillehoudersoverleg te vervallen. Daarmee gaat het BHIC over tot de gangbare bestuursvorm bij Gemeenschappelijke Regelingen en voorzien we in een directere inbreng van alle deelnemers.

De invulling van de nieuwe verhoudingen met het Rijk

Met de Wijzigingen Gemeenschappelijke Regeling 2024 en 2025 is voorzien in de vereiste aanpassingen ten behoeve van wetswijzigingen en de uittreding van het Rijk. In het vervolg daarop zijn belangrijke stappen genomen om de nieuwe Archiefwet uit te kunnen voeren, de uittreding van het Rijk te effectueren én goed te kunnen blijven samenwerken:

- De papieren rijksarchieven blijven bij de RHC's ondergebracht. Daarover zijn met het Rijk afspraken gemaakt via een delegatiebesluit en een (beschikking) specifieke uitkering. De hoogte van de uitkering is gelijk aan de (veelal geïndexeerde) bijdrage van het Rijk nu. Dat is conform het uitgangspunt dat het uittreden geen negatieve budgettaire consequenties zal hebben voor de zittende partners.
- Daarnaast zijn de uitgangspunten uit het bestuursconvenant van 1 februari 2024 over de taakverdeling en samenwerking m.b.t. de rijksarchiefcollectie op concrete wijze vertaald in een nieuw bestuursconvenant tussen de Minister van OCW en de RHC's. Van belang daarbij is dat de RHC's toezeggen om met OCW in gesprek te gaan als er zich wijzigingen in de GR voordoen danwel als er wordt besloten tot niet-indexering of verlaging van de bijdrage van de deelnemers.
- De afspraken rondom de huisvesting blijven nagenoeg gelijk, in de zin dat het BHIC verantwoordelijk blijft voor het beheer en onderhoud van de Citadel en het eigendom in handen is van het Rijksvastgoedbedrijf. In een nieuwe huurovereenkomst is daarin ook de rol van OCW als toezichthouder uitgewerkt.

Missie van het BHIC: archief en publieksfunctie

Met de uittreding van het Rijk blijft de missie van het BHIC onveranderd. Het BHIC is een archief dat de wettelijke taken uitvoert en invulling geeft aan het toegankelijk en zichtbaar maken van de archieven en de verhalen die daarin verborgen liggen aan een breed publiek.

Conform de Archiefwet zorgt het BHIC voor een goed, geordend en toegankelijk beheer van de archieven die aan het BHIC zijn overgedragen. Daarbij gaat het om zo'n 40 strekkende kilometer papieren archief, alsook een groeiend aantal terabyte aan digitale bestanden. In het verlengde hiervan draagt het BHIC bij aan de verbreiding van de kennis van de Brabantse geschiedenis. Deze doelstelling wordt gestuurd door de operationele missie: meer publiek, meer divers publiek, meer tevreden publiek. Meerstemmigheid is daarin een belangrijk uitgangspunt: het BHIC is niet alleen een archief van overheid, maar ook van de Brabantse samenleving.

Juist in de samenhang van de archief- en de publieksfunctie ligt de kracht van het BHIC. Samen vertellen ze het verhaal van Brabant en zorgen ze voor een laagdrempelige toegang, voor overheden en inwoners. Het BHIC laat die toegevoegde waarde al jarenlang zien met veel aandacht voor kwaliteit en een zeer verantwoorde inzet van middelen.

Kadernota 2027: voortbouwen op de strategische doelstellingen en voorsorteren op nieuwe ontwikkelingen
Met de Kadernota 2027 sorteren we voor op nieuwe ontwikkelingen die onderdeel worden van de inzet in het nieuwe meerjaren beleidsplan 2027-2030: de nieuwe Archiefwet, verdergaande digitalisering en de mogelijke inzet van AI binnen de randvoorwaarden van betrouwbaarheid en transparantie. Tegelijkertijd blijven de doelstellingen uit het Meerjarenprogramma 2023-2026 relevant en daar borduren we ook met deze Kadernota op voort:

- *Van een digitaal duurzaam depot verbreden we naar digital born archieven*

De komende periode verbreden en verdiepen we bovendien onze inzet richting *digital born* archieven. We ontwikkelen ons als kennis-en adviespartner in digitale archieven voor onze deelnemers, vanuit het uitgangspunt van een betrouwbare en transparante overheid:

- De afgelopen beleidsperiode is volop ingezet op de ontwikkeling van een eigen e-depot. In 2025 heeft het BHIC de certificering van het e-depot afgerond, waarmee het een kwaliteitsgarantie biedt aan de deelnemers. Het digitale duurzame depot is geschikt voor twee soorten archieven: voor documenten die in oorsprong digitaal zijn aangemaakt (born digital) en voor documenten die later zijn gedigitaliseerd. Waar het BHIC de afgelopen jaren vooral gedigitaliseerde bestanden heeft opgenomen in het e-depot verschuift de focus nu naar digital born archief. V
- Met de nieuwe Archiefwet verandert de overbrengingstermijn van archief voor overheden van 20 jaar naar 10 jaar. Het BHIC wil de komende periode met de deelnemende gemeenten en waterschappen gaan verkennen of en hoe vervroegde overbrenging mogelijk is, vooruitlopend op deze 10 jaar.
- We verkennen met onze collega-instellingen de mogelijke en gerichte inzet van AI, bijv. ten behoeve van de ordening van archieven.

- *Wij zijn het Genealogisch Centrum van Brabant: inzet op de groeiende digitale mogelijkheden, met behoud van een persoonlijke benadering*

Zowel voor de geïnteresseerden in familiegeschiedenis als de historische onderzoekers zijn we het Genealogisch Centrum van Brabant. We bieden nu al een compleet gedigitaliseerde Burgerlijke Stand, bevolkingsregisters en steeds verder gedigitaliseerde notariële akten, gevangenisregisters e.d. We blijven nieuwe ontwikkelingen verkennen. Zo verkennen we de mogelijkheden van AI voor ontsluiting van deze bronnen: bijvoorbeeld ten behoeve van tekst- en beeldherkenning, transcriberen etc. Dit doen we naast de inzet van een 100-tal vrijwilligers die ons dagelijks in onze studiezaal of op afstand helpen. In onze dienstverlening blijft het zeer gewaardeerde persoonlijke contact met onze medewerkers een belangrijk uitgangspunt.

- *Wij zijn het foto- en filmgeheugen van Brabant: we vergroten ons bereik via BrabantInBeelden*

Een andere belangrijke invulling van de maatschappelijke opgave is het ontsluiten en toegankelijk maken van beeldmateriaal voor een breed publiek. In ons koude depot worden foto's en films onder de juiste omstandigheden bewaard. Particulieren, organisaties en instellingen melden zich inmiddels met beeldmateriaal, waarbij we strenge criteria hanteren bij acquisitie en selectie. Zo wordt het aantal opgenomen familiefilms relatief minder, en wordt het aandeel van films gemaakt door o.a. amateurfilmclubs relatief groter. Dit zijn grotere collecties, vaak 'professioneler' gemaakt, met eerder gebeurtenissen in stad of dorp, in plaats van in de familie of bij toeval.
Een belangrijke drager voor deze doelstelling is het project BrabantInBeelden. Binnen dit project werken we samen met andere Brabantse archiefinstellingen om het Brabantse beeldmateriaal verder te ontsluiten. Het is tot nog toe gelukt om jaarlijks één collega-instelling te verwelkomen, waarmee onze gezamenlijke collectie en bereik jaarlijks toeneemt.

- *Wij schrijven Brabantse Geschiedenis: in veel verschillende vormen en vanuit veel verschillende perspectieven*

Voor het schrijven van Brabantse geschiedenis brengen we aan de hand van inmiddels ruim 10.000 verhalen Brabant in beeld. Veelal verhalen van ooggetuigen die hun unieke ervaringen optekenen en zo een aanvulling zijn op de institutionele archieven, zoals met Protest in Brabant. Met het rijk en met de provincie zijn we in gesprek over de mogelijkheden om op proactieve en selectieve wijze onze werving van particuliere archieven te kunnen voortzetten. Daarmee willen we de meerstemmigheid en diversiteit van onze archieven bevorderen. We kiezen daarnaast steeds vaker voor het werken met communities. Op die manier worden we meer facilitator dan schrijver. Zo schrijven we samen Brabantse geschiedenis. Eerder werden o.a. websites gelanceerd over het autobezit in Brabant, het rijke roomse leven in Brabant, het Brabantse dorpsleven, de Brabantse gesneuvelden en de Brabantse industrie. We willen verder met de dagboeken van De Quay. Daarmee willen we ook aansluiten op de verhaallijnen van de provincie: Bevochten Brabant, Religieus Brabant, Innovatief Brabant en Bestuurlijk Brabant.

- *Wij verwelkomen een breder publiek: ons terrein als fysieke plek voor Brabantse cultuur en erfgoed*

Voor het verwelkomen van een breder publiek wordt het terrein van De Citadel steeds vaker ingezet. Met de komst van Erfgoed Brabant per 1 oktober 2025, als huurder van het voormalige restauratieatelier van het BHIC, hebben we een passende partner gevonden om de Citadel nog meer historische context te geven. Met ons terrein faciliteren we bovendien andere kleinschalige evenementen die passen bij ons locatieprofiel. Daarnaast zijn we in gesprek met gemeente ’s-Hertogenbosch over de forse ontwikkelopgave rondom ons terrein. Daarmee krijgt de Citadel een centrale positie in de ontsluiting van de Citadelpoort (als woon- en parkeergebied, museum en evenemententerrein) naar het centrum. Dat biedt ook kansen voor ons terrein, die we op een verantwoorde manier willen benutten.

Onderhoud en instandhouding De Citadel

De Citadel in Den Bosch wordt gehuurd van het Rijksvastgoedbedrijf. Per 1 januari 2019 is er een nieuwe huurovereenkomst afgesloten en deze loopt voor onbepaalde tijd door. Per 1 januari 2019 is het eigenaarsonderhoud door het RVB overgedragen aan het BHIC. Het Rijk blijft eigenaar, maar het BHIC is verantwoordelijk voor het onderhoud en de instandhouding van De Citadel.
Na een proefperiode is er een evaluatie uitgevoerd en ligt er een voorgenomen besluit het één en ander definitief te maken. Naar verwachting treedt per 1 januari 2026 het nieuwe huisvestingsstelsel in werking en is een nieuwe huurovereenkomst van kracht.
Voor De Citadel is een meerjarig onderhouds- en instandhoudingsplan voor de komende 30 jaar opgesteld. Bij het vormgeven van het onderhoud, de instandhouding en de verduurzaming, maken wij onder meer gebruik van de kennis en expertise van het Rijk en Monumentenwacht Noord-Brabant.

<u>Verduurzaming</u>

Het BHIC is gehuisvest in een monumentaal pand. Verduurzaming van het gebouw is niet eenvoudig, enerzijds vanwege de monumentale status en anderzijds vanwege het feit dat wij huurder zijn. Dat wil niet zeggen, dat wij hieraan geen aandacht besteden. We hebben onderzoek gedaan naar mogelijke verduurzamingsmaatregelen door een EPA-U (Energie Prestatie Advies Utiliteitsgebouwen) op te laten stellen. De doelstelling hiervan is te onderzoeken of we ons gebouw met een verbeterd installatieconcept zo optimaal mogelijk kunnen verduurzamen en ons energieverbruik verder kunnen reduceren. Er zijn 6 aanbevelingen gedaan en globaal doorgerekend, waarbij we ons bij de prioritering richten op hetgeen snel te realiseren is. Bij de verduurzamingsmaatregelen worden genoemd: bijstellen stooklijnen, Ledverlichting, ventilatie, infiltratie, HR++glas en warmtepomp. Uiterlijk in 2026 willen we een Energie Management Systeem (EMS) hebben geïmplementeerd voor een professionele monitoring van het energieverbruik.

Budgetontwikkeling 2027

Bekostiging e-depotvoorziening

Het BHIC heeft een eigen e-depotvoorziening voor haar deelnemers. In 2022 heeft het bestuur een besluit genomen over de bekostiging van de e-depotvoorziening, nodig voor het uitvoeren van deze nieuwe wettelijke taak. Na consultatie van de portefeuillehouders en het ontvangen van positieve zienswijzen van alle deelnemers, zijn hierover afspraken gemaakt.

Middels een groeimodel (4 jaren) wordt een bijdrage ter beschikking gesteld, beginnend met € 0,25 per inwoner in 2024. Vervolgens gaat dit bedrag naar € 0,45 in 2025, € 0,65 in 2026 en € 0,85 per inwoner in 2027. Vanaf 2028 wordt de bijdrage toegevoegd aan de reguliere bijdrage en volgt vanaf dan jaarlijkse indexering. De kosten van de e-depotvoorziening zijn tot en met 2026 hoger dan de bijdragen. De meerkosten van de e-depotvoorziening zullen gedekt worden uit de bestemmingsreserve e-depot. Indien nodig zal het resterende deel gedekt worden uit een deel van de algemene reserve (deel boven 5%) en herijking van de overige bestemmingsreserves.

Indexering voor loon-en prijsontwikkeling

Bij het opstellen van de begroting wordt steeds uitgegaan van een voorlopig indexeringspercentage voor loon- en prijsontwikkeling. Dit voorlopig percentage wordt in de komende begroting (2027) gecorrigeerd aan de hand van het vastgestelde indexeringspercentage van het lopende jaar (2025). Deze systematiek werkt goed en is herkenbaar, omdat aansluiting wordt gezocht met het indexeringssysteem van gemeenten. Voor deze kadernota is dat de septembercirculaire gemeentefonds 2025. In deze circulaire worden gemeenten gefaciliteerd bij het omgaan met loon- en prijsontwikkelingen. Daartoe is een tabel van het CPB opgenomen. De tabel bevat een aantal loon- en prijsindicatoren die het CPB onderscheidt voor de overheidssector. De cijfers zijn ontleend aan de meest recente publicaties van het CPB.

De indexering in begroting 2025 bedroeg 4,0%, op het moment van opstelling van die begroting een realistisch percentage. De werkelijke percentages in de laatste septembercirculaire liggen hoger, wat tot een correctie leidt van 0,7% in 2027. Samen met de indexering van 2027 van 3,9% betekent dit voor de begroting 2027 een indexeringspercentage van 4,6%.

Toelichting berekening indexering

Voor de loonontwikkeling houden we rekening met de percentages die genoemd worden bij “Loonvoet sector overheid” in de septembercirculaire gemeentefonds. Voor de prijsontwikkeling hanteren we de percentages die bij “Prijs overheidsconsumptie, netto materieel (imoc)” genoemd worden. Vervolgens wordt de laatst vastgestelde begroting (2026) aangehouden voor de verhouding “Loonontwikkeling – Prijsontwikkeling”.

Septembercirculaire gemeentefonds 2025:

Tabel 4.2.2 Prijsindexen CPB* MEV 2026 en CEP 2025**

mutaties per jaar in %	2025	2026	2027	2028	2029	2030***
Prijs bruto binnenlands product (pbbp)	3,6	2,5	2,5	2,6	2,5	2,5
Prijs nationale bestedingen (pnb)	3,3	2,4	2,5	2,6	2,5	2,5
Nationale consumentenprijsindex (cpi)	3,2	2,3	2,3	2,2	2,2	2,2
Loonvoet sector overheid	6,0	2,9	5,1	4,2	4,5	4,5
Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers	6,2	2,6	5,7	4,6	4,3	4,3
Prijs bruto overheidsinvesteringen (iboi)	3,3	2,5	2,5	2,6	2,4	2,4
Prijs overheidsconsumptie, netto materieel (imoc)	2,9	2,4	2,2	2,2	2,3	2,3

* toelichting/ verduidelijking bij de kerngegevens is te vinden op: https://www.cpb.nl/artikel/toelichting-bij-kerngegevenstabel
** 2026 is op basis van de MEV 2026, 2025 en 2027 - 2029 is op basis van de CEP 2025
*** cijfers 2029 zijn doorgetrokken naar 2030

Recapitulatie berekening indexpercentage Gemeenten en Waterschappen 2027	
op basis van september circulaire gemeentenfonds 2025	
Berekening indexpercentage 2027	3,9%
Correctie index 2025 te verwerken bij begroting 2027	0,7%
	4,6%

Berekening indexpercentage 2027 (zie septembercirculaire gemeentefonds 2025)

	Gemiddelde vóór weging 2027	Weging o.b.v. Begroting 2027	Gemiddelde ná weging	Begroting 2026
Loonvoet sector overheid	5,1%	*0,60*	3,0%	€ 4.453.100
Prijs overheidsconsumptie (imoc)	2,2%	*0,40*	0,9%	€ 3.016.700
		1,00	**3,9%**	€ 7.469.800

Correctie berekening indexpercentage 2025 (zie septembercirculaire gemeenten 2025)

	Gemiddelde vóór weging 2025	Weging o.b.v. Begroting 2025	Gemiddelde ná weging	Begroting 2025
Loonvoet sector overheid	6,0%	*0,58*	3,5%	€ 4.185.800
Prijs overheidsconsumptie (imoc)	2,9%	*0,42*	1,2%	€ 2.995.500
		1,00	4,7%	€ 7.181.300
Voorlopige index in begroting 2025			4,0%	
Correctie index 2025 te verwerken bij begroting 2027			**0,7%**	

Bijdrage deelnemers 2027

De bijdragen van de regiopartners zijn gebaseerd op de inwoneraantallen per 1 januari 2025. De bijdrage per inwoner bedraagt in 2027 € 5,35. In 2026 was dit € 4,92. Het verschil valt uiteen in 2 bedragen: € 0,23 indexering 2027 en € 0,20 voor de bekostiging van de e-depotvoorziening, conform het afgesproken groeimodel dat eindigt in 2027.

De compensabele BTW, opgenomen in de jaarlijkse bijdragen, zal door de deelnemers worden teruggevorderd en niet door het BHIC worden geïnd.

De index 2027 van het Rijk en de regiopartners verschilt. De reden hiervoor is, dat de index van het Rijk voor de begroting 2027 zonder correctie van 2025 is. Het Rijk heeft dit verschil al vanaf jaar 2025 gecorrigeerd en beschikbaar gesteld. Dit deel zit dus al in de bijdrage.

Deelnemer REGIO	2027 bedrag per inwoner 2026	Index 4,6%	E-depot	2027	Aantal inwoners	Bijdrage 2027	BCF 2027
Bernheze	€ 4,92	€ 0,23	€ 0,20	€ 5,35	32.606	€ 174.300	€ 7.700
Boekel	€ 4,92	€ 0,23	€ 0,20	€ 5,35	11.465	€ 61.300	€ 2.700
Boxtel	€ 4,92	€ 0,23	€ 0,20	€ 5,35	34.241	€ 183.100	€ 8.100
Land van Cuijk	€ 4,92	€ 0,23	€ 0,20	€ 5,35	92.817	€ 496.200	€ 22.000
Maashorst	€ 4,92	€ 0,23	€ 0,20	€ 5,35	59.671	€ 319.000	€ 14.200
Meierijstad	€ 4,92	€ 0,23	€ 0,20	€ 5,35	84.711	€ 452.900	€ 20.100
Oss	€ 4,92	€ 0,23	€ 0,20	€ 5,35	95.239	€ 509.200	€ 22.600
St. Michielsgestel	€ 4,92	€ 0,23	€ 0,20	€ 5,35	30.176	€ 161.300	€ 7.200
Vught	€ 4,92	€ 0,23	€ 0,20	€ 5,35	33.010	€ 176.500	€ 7.800
WS Aa en Maas	€ 4,92	€ 0,23	€ 0,20	€ 5,35	33.203	€ 177.500	€ 0
WS De Dommel	€ 4,92	€ 0,23	€ 0,20	€ 5,35	33.221	€ 177.600	€ 0
					540.360	€ 2.888.900	€ 112.400

Deelnemer RIJK	2026	Index 3,9%	Mutatie	E-depot	2027
Min. van OCW-lumpsum resp. SPUK	€ 3.507.700	€ 136.800	€ 0	€ 0	€ 3.644.500
Min. van OCW-kenniscomponent*	€ 50.000	€ 0	€ 50.000-	€ 0	€ 0
	€ 3.557.700	€ 136.800	€ 50.000-	€ 0	€ 3.644.500

* Tijdelijke bijdrage i.v.m. uittreding Rijk

Overige bijdragen 2027
Met de provincie Noord-Brabant is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten per 1 januari 2022 voor een periode van 10 jaar (6 jaar vast en 2 verlengingsopties van 2 jaar).

Afschrijvingsbeleid 2027
Het afschrijvingsbeleid van de voorgaande jaren wordt voortgezet.

Exploitatie 2025
De exploitatierekening over 2025 wordt naar verwachting met een gering positief resultaat afgesloten. De conceptjaarrekening 2025 zal op basis van de huidige planning in het 1e kwartaal van 2026 beschikbaar zijn.

Vermogenspositie 2025
De algemene reserve bedraagt eind 2025 naar verwachting ruim € 500.000. Dit is 8% van de deelnemersbijdragen en zit daarmee onder het maximaal toegestane percentage van 10%.

Meerjarenraming 2028-2030
De meerjarenbegroting zal worden opgesteld in de lijn van de begroting 2027. Uitgangspunt blijft dat binnen het beschikbare budget wordt gebleven en dat nieuw beleid budgetneutraal wordt gerealiseerd, tenzij dit een nieuwe wettelijke taak is.

Bijdragen deelnemers 2027-2030 (prijsniveau 2027)

	Prijsniveau 2027			
Deelnemer REGIO	**Begroting 2027**	**Begroting 2028**	**Begroting 2029**	**Begroting 2030**
Bernheze	€ 174.300	€ 174.300	€ 174.300	€ 174.300
Boekel	€ 61.300	€ 61.300	€ 61.300	€ 61.300
Boxtel	€ 183.100	€ 183.100	€ 183.100	€ 183.100
Land van Cuijk	€ 496.200	€ 496.200	€ 496.200	€ 496.200
Maashorst	€ 319.000	€ 319.000	€ 319.000	€ 319.000
Meierijstad	€ 452.900	€ 452.900	€ 452.900	€ 452.900
Oss	€ 509.200	€ 509.200	€ 509.200	€ 509.200
St. Michielsgestel	€ 161.300	€ 161.300	€ 161.300	€ 161.300
Vught	€ 176.500	€ 176.500	€ 176.500	€ 176.500
WS Aa en Maas	€ 177.500	€ 177.500	€ 177.500	€ 177.500
WS De Dommel	€ 177.600	€ 177.600	€ 177.600	€ 177.600
	€ 2.888.900	€ 2.888.900	€ 2.888.900	€ 2.888.900

	Prijsniveau 2027			
Deelnemer RIJK	**Begroting 2027**	**Begroting 2028**	**Begroting 2029**	**Begroting 2030**
Min. van OCW-SPUK	€ 3.644.500	€ 3.644.500	€ 3.644.500	€ 3.644.500

BRABANTS HISTORISCH INFORMATIE CENTRUM

Kadernota 2027 – zienswijzen deelnemers en reactie BHIC

In onderstaand overzicht zijn de ingediende zienswijzen/opmerkingen op de concept Kadernota 2027 weergegeven per deelnemer, met in de laatste kolom de reactie van het BHIC op de gemaakte opmerkingen.

Deelnemer	***Zienswijze***	***Gemaakte opmerkingen***	***Reactie BHIC***
Gemeente Bernheze	Positieve zienswijze	- De gemeenteraad roept op de uitdagingen in de kadernota gezamenlijk met de aangesloten organisaties op te pakken. Hiermee wordt gedoeld op de uitdagingen die het BHIC nader gaat uitwerken in haar meerjarenbeleidsplan 2027-2030. Het gezamenlijk oppakken van deze uitdagingen biedt de meeste kans om tot (kosten)efficiënt beleid te komen.	- Het BHIC onderschrijft deze opmerking en ziet het als een gezamenlijke verantwoordelijkheid om de uitdagingen die er liggen op te pakken. Daarbij vormt het meerjarenplan 2027-2030 ook nadrukkelijk een uitnodiging om hierover in gesprek te gaan.
Gemeente Boekel	Geen zienswijze	--	- N.v.t.
Gemeente Boxtel	Geen zienswijze	--	- N.v.t.
Gemeente Land van Cuijk	Geen zienswijze	- Wordt als deelnemer graag meegenomen in de beleidsontwikkeling (meerjarenplan 2027-2030)	- Via bestuur, portefeuillehouders en de mogelijkheid een zienswijze uit te brengen neemt het BHIC de deelnemers mee in de vorming van het meerjarenplan 2027-2030. We zien het als een gezamenlijke verantwoordelijkheid om de uitdagingen die er liggen op te pakken. Daarbij vormt het meerjarenplan ook nadrukkelijk een uitnodiging om hierover in gesprek te gaan.
Gemeente Maashorst	Geen zienswijze	--	- N.v.t.
Gemeente Meierijstad	Geen zienswijze	--	- N.v.t.

Gemeente Oss	Zienswijze, zie opmerking	- De gemeente heeft kennisgenomen van de Kadernota 2027 van het Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC). Wij waarderen de zorgvuldige wijze waarop de inhoudelijke en financiële uitgangspunten voor 2027 zijn uiteengezet, mede in het licht van de nieuwe Archiefwet en de uittreding van het Rijk per 1 januari 2027. Voor het jaar 2026 is de bijdrage niet geïndexeerd en bedraagt de bijdrage per inwoner € 4,92. Abusievelijk is in de concept-kadernota 2027 gerekend met € 5,06, waarin wel de indexatie van 2026 was opgenomen. Om dit te corrigeren is een addendum toegevoegd. De gemeente stemt in met de voorgestelde uitgangspunten voor de begroting 2027 en ziet geen aanleiding tot het doen van aanvullende opmerkingen of tegenwerpingen. Hiermee geven wij het BHIC de gevraagde duidelijkheid om de begroting 2027 verder uit te werken. Wij danken het BHIC voor de heldere toelichting en zien uit naar de verdere samenwerking bij de ontwikkeling van het nieuwe Meerjarenbeleidsplan. Verzoek de deelnemende organisaties actief mee te nemen in de beleidsontwikkeling voor het nieuwe Meerjarenbeleidsplan 2027–2030.	- Via bestuur, portefeuillehouders en de mogelijkheid een zienswijze uit te brengen neemt het BHIC de deelnemers mee in de vorming van het meerjarenplan 2027-2030. We zien het als een gezamenlijke verantwoordelijkheid om de uitdagingen die er liggen op te pakken. Daarbij vormt het meerjarenplan ook nadrukkelijk een uitnodiging om hierover in gesprek te gaan.
Gemeente Sint-Michielsgestel	Geen zienswijze	--	- N.v.t.
Gemeente Vught	Positieve zienswijze	--	- N.v.t.

Waterschap Aa en Maas	Zie opmerking	- De concept kadernota is nog niet bestuurlijk behandeld, deze wordt betrokken bij de behandeling van de Conceptbegroting 2027. Aa en Maas heeft een Kaderbrief 2026 (d.d. 12-12-2025) verstuurd met daarin aangegeven de te hanteren kaderstelling t.b.v. de opstelling van de begroting voor 2027. De strekking hiervan is dat Aa en Maas de komende jaren voor grote opgaven staat in het waterbeheer en ook geconfronteerd wordt met grote kostenstijgingen en investeringen. Aa en Maas roept verbonden partijen dan ook op om terughoudend te zijn in het verhogen van de binnenkort op te stellen begroting voor 2027 en daarmee het doorberekenen van de kosten aan de deelnemers.	- Het BHIC is zich bewust van de (financiële) uitdagingen waar onze deelnemers voor staan. Het uitgangspunt is dat wij in de begroting alleen de afgesproken indexering toepassen, gebaseerd op de septembercirculaire. Tegelijkertijd zien ook wij ons geconfronteerd met financiële uitdagingen. Als wij voorzien dat een (eenmalige) heroverweging van dit uitgangspunt onontkoombaar is, dan gaan wij met u in gesprek.
Waterschap De Dommel	Zienswijze, zie opmerking	- Waterschap De Dommel vraagt aandacht voor een zorgvuldige omgang met AI. AI kost veel water, wat in een tijd van zorgen rondom droogte niet strookt met de doelen waarvoor het waterschap zich inzet. Daarnaast is AI veelal in handen van machtige Big Tech bedrijven, waar een behoorlijk risico zit als data en/of sturing in verkeerde handen valt.	- AI is een ontwikkeling waar we niet omheen kunnen als data georiënteerde organisatie. Tegelijkertijd is het BHIC zich bewust van de ethische aspecten van AI-inzet en de negatieve externe effecten van AI op duurzaamheid. Om die reden wegen we AI-inzet nadrukkelijk af en schalen we alleen op bij bewezen toegevoegde waarde en binnen de juridische en ethische kaders.

Het Geheugen van Brabant, voor de toekomst van Brabant
Meerjarenplan 2027-2030

Voorwoord

Zodra je door de poort van onze Citadel naar de voormalige kazerne loopt, ervaar je de sereniteit en rust van onze mooie werkplek. Wanneer je in onze depots afdaalt, zie je de dozen en lades gevuld met 40 kilometer papier, te wachten op de eeuwigheid. De tijd lijkt dan stil te staan in ons archief. Maar schijn bedriegt. Het BHIC is, als archieforganisatie midden in de samenleving, volop in beweging.

Digitalisering heeft het BHIC fundamenteel veranderd: van 'sec' fysieke bewaarplaats naar digitale bewaarplaats van (overheids)informatie en online dienstverlening. Die verandering zet door. We bouwen verder op wat het BHIC de afgelopen decennia al heeft ingezet: digitalisering mét behoud van de persoonlijke benadering. Nog meer dan voorheen zullen we de samenwerking zoeken: met onze overheidspartners, onze digitale dienstverleners en bovenal met onze collega-archiefinstellingen. De ontwikkelingen gaan simpelweg te snel en zijn te veelomvattend om alleen het wiel uit te vinden.

De nieuwe Archiefwet beïnvloedt niet alleen de inhoud van ons werk. Zij markeert ook de start van een nieuwe bestuur van het BHIC nu het Rijk per 1 januari 2027 uittreedt uit onze Gemeenschappelijke Regeling. Vanaf dat moment geven we met vertegenwoordigers van onze elf deelnemers en met twee onafhankelijke bestuursleden invulling aan dit nieuwe bestuur. Wij hebben er alle vertrouwen in dat daarmee de continuïteit van het BHIC in goede handen is. Met het Rijk zijn goede afspraken gemaakt over financiële continuïteit en andere vormen van betrokkenheid.

De publieke waarden van ons werk blijven overeind. We koersen verder in onze missie gericht op een breder, meer divers en meer tevreden publiek. We onderstrepen het belang van een transparante overheid, het recht op informatie van inwoners en rechtzoekende burgers, het vertellen van verhalen over Brabant en het context en betekenis geven aan maatschappelijke ontwikkelingen. Dat doen we als BHIC op een betrokken, bevlogen en belangeloze wijze. Met de inzet van vele vrijwilligers. We doen veel voor weinig, maar het is in het licht van de uitdagingen ook nodig om de financiële en organisatorische basis op orde te houden. We willen kunnen blijven rekenen op onze overheidspartners én een samenleving die deze publieke waarden blijven zien en ondersteunen.

Dit meerjarenplan 2027-2030 zet daartoe de koers. Het biedt tevens uitnodiging om deze toekomst met onze partners vorm te geven. Zo blijven we werken aan wat het BHIC al decennia kenmerkt: een organisatie die met hoofd én hart zorgt voor het verleden van Brabant- en daarmee bijdraagt aan het vertrouwen in de toekomst.

1. Inleiding

Profiel

Het BHIC is het Geheugen van Brabant. We bewaren en beheren de archieven van en voor Brabant en vele anderen en maken ze op veel manieren toegankelijk. Vanuit de Citadel, een prachtige vesting in ’s-Hertogenbosch, werken 53 medewerkers en vele vrijwilligers aan deze missie.

De Gemeenschappelijke Regeling (GR), met negen deelnemende gemeenten uit Noordoost-Brabant en twee waterschappen, biedt het fundament van onze organisatie. Daarnaast beheren we via verschillende regelingen de archieven van de rijksinstellingen in onze provincie, de provincie Noord-Brabant en vele uitvoeringsorganisaties. Via de provincie vullen we deze rol ook in bij de Zuidelijke Rekenkamer en de Port of Moerdijk. Wij houden via onze inspectierol toezicht op de eisen die de Archiefwet stelt aan de informatiehuishouding van onze overheidspartners.

Deelnemers GR	**DVO-Partners (Dienstverleningsovereenkomst)**	**Rijk: rijksinstellingen in de provincie**	**Overige partners**
Gemeente Bernheze	Provincie Noord-Brabant	TU Eindhoven	Zuidelijke Rekenkamer
Gemeente Boekel	Waterschap Brabantse Delta	Rechtbank Zeeland West-Brabant	Port of Moerdijk
Gemeente Boxtel	Heesch-West	Rechtbank Oost-Brabant	
Gemeente Land van Cuijk	Belastingsamenwerking Oost-Brabant		
Gemeente Maashorst	Omgevingsdienst Brabant Noord		
Gemeente Meijerijstad	Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant		
Gemeente Oss	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant		
Gemeente Sint-Michielsgestel	Aquon		
Gemeente Vught	WSD		
Waterschap Aa en Maas	Werkvoorzieningschap Noordoost-Brabant		
Waterschap De Dommel			

We beheren en ontsluiten papieren en digitale archieven. Overheden maken nu alleen nog digitaal archief aan. Daartoe hebben we het e-depot ontwikkeld. Het e-depot is beschikbaar voor medewerkers van onze deelnemers en partners, maar ook voor andere geïnteresseerden. We zijn hét Genealogisch Centrum van Brabant, we zijn er voor de rechtzoekende inwoner, de wetenschappelijke onderzoeker en de geïnteresseerde in de geschiedenis van Brabant. Waar de studiezaal nog altijd een belangrijke plek is voor onderzoek, is onze website dé ingang voor onze collectie en onze dienstverlening.

Veruit de meeste archieven zijn afkomstig van onze overheidspartners, maar we beschikken ook over een bijzonder mooie collectie van particuliere archieven. We vertellen de verhalen uit onze archieven en zoeken de interactie met onze bezoekers. Zo maken we gezamenlijk de geschiedenis van én met Brabanders elke dag een stukje rijker.

Missie en visie

Met de jarenlange inzet op meer, meer divers en meer tevreden publiek heeft het BHIC als archieforganisatie zijn *publieksbereik* steeds verder uitgebouwd: kwantitatief en kwalitatief. We continueren onze missie om onze collectie zichtbaar, toegankelijk en beleefbaar te maken. Juist in deze tijden van snelle verandering biedt de geschiedenis van de eigen woonplek of afkomst houvast. En draagt zij bij aan eigen en collectieve identiteit én verbondenheid.

Onze *dienstverlening en onze expertise* zijn onze kracht. Of het nu gaat om een gemeente die advies zoekt over digitaal informatiebeheer of over de Archiefwet, een onderzoeker die diep graaft in een archiefstuk, of een inwoner die zijn familiegeschiedenis ontrafelt of op zoek is naar een bouwtekening: iedereen mag rekenen op onze aandacht en deskundigheid. Wij luisteren, denken mee en helpen verder.

Met het *duurzaam bewaren en ontsluiten van informatie* zijn we één van de pijlers van de rechtsstaat: het recht op betrouwbare en authentieke (overheids)informatie voor elke inwoner. Dit is een wettelijke taak en extra relevant in een tijd waarin het vertrouwen in de rechtsstaat en in informatie onder druk staat. De verdergaande digitalisering stelt bovendien andere eisen aan archivering en duurzame toegankelijkheid. Daarin hebben we vroeg geïnvesteerd. De snelheid van veranderingen vereist dat we hierin blijven ontwikkelen.

Wij willen een representatief geheugen zijn en *meerdere perspectieven uit de geschiedenis* kunnen laten zien. We geven onze bronnen bovendien betekenis door ze te verbinden aan vraagstukken van vandaag, voor de toekomst. We verstevigen onze collectie en brengen de verborgen parels actief voor het voetlicht. We vertellen de verhalen van Brabant. Laagdrempelig, in schrift, beeld en geluid en allemaal vindbaar

via onze nieuwe website. Samen met onze partners in BrabantinBeelden, onze fellows, andere archief- en erfgoedorganisaties en de vele vrijwilligers.

We bouwen voort op een stevig fundament. Onze kracht ligt in een organisatie waar *stabiliteit én ruimte voor innovatie* samengaan. Daarbij houden we vast aan onze kernwaarden. In een tijd waarin informatie vluchtig is en verandering de enige constante lijkt, blijven wij werken vanuit onze drie kernwaarden - betrokken, bevlogen en belangeloos. *Betrokken*, omdat we ons verbonden voelen met onze partners, ons publiek en onze vrijwilligers. *Bevlogen*, omdat we geloven in de kracht van onze bronnen voor het schrijven van geschiedenis, het begrijpen van het heden en het inspireren voor de toekomst. *Belangeloos,* omdat we als archief de verantwoordelijkheid hebben voor het publieke belang van beheer en toegang tot authentieke informatie.

Vanuit deze missie en visie gaan we de komende vier jaar aan de slag gaan met de uitdagingen in het snel veranderende archieflandschap.

2. De wereld om ons heen

Digitalisering en AI

Omgaan met data en informatie is de basis van ons werk en loopt als een rode draad door onze organisatie. Digitalisering is een drijvende kracht achter onze werkzaamheden en vormt een essentiële voorwaarde voor toekomstbestendigheid. Met de voortschrijdende ontwikkelingen in digitalisering en AI nemen de mogelijkheden én uitdagingen toe. We kunnen informatie slimmer en efficiënter beheren en taken sneller uitvoeren, archieven breder delen en verhalen op nieuwe manieren tot leven brengen. Maar met de snelle beschikbaarheid van veel data en informatie stijgen de verwachtingen van onze bezoekers en moeten ze weten hoe deze data te vinden. Bovendien moeten data veilig en betrouwbaar zijn en op lange termijn toegankelijk, ongeacht veranderingen in de systemen.

Digitalisering en inzet op AI vragen de komende periode om nieuwe afwegingen en werkwijzen:

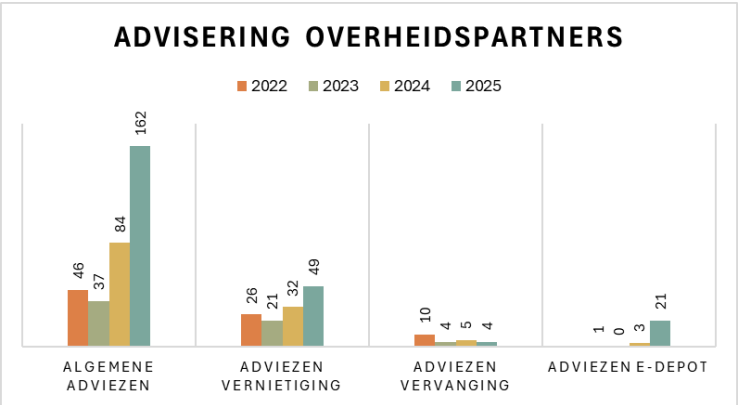
- '*De gebruiker centraal'*. De sector streeft naar een toekomst waarin data uit verschillende bronnen eenduidig vindbaar zijn, ongeacht de opslaglocatie. De wenselijkheid en haalbaarheid hiervan is nog een flink vraagstuk. Het is nog niet zo helder dat de gebruiker ook daadwerkelijk geholpen is met data uit alle bronnen. Daarnaast omvat de weg ernaartoe nog een flink aantal stappen. Denk bijvoorbeeld aan de noodzaak om alle fysieke archieven te digitaliseren en aan het eenduidig ontsluiten van alle data in de verschillende systemen die de archieforganisaties nu hanteren;
- *Duurzaam toegankelijke en betrouwbare informatie en selectie aan de bron.* Met de groeiende omvang en grotere complexiteit aan informatie en informatiebronnen worden ook de uitdagingen voor duurzame toegankelijkheid en betrouwbaarheid groter. Bovendien wordt voor overheden 'selectie aan de bron' steeds relevanter, waarbij naast de Archiefwet ook wetgeving als de Wet Open Overheid (Woo) of de privacywetgeving een rol spelen. Het is balanceren om enerzijds te voldoen aan de eisen van openbaarheid en anderzijds aan de vereisten vanuit de informatiebeveiliging en privacywetgeving;
- *Informatieveiligheid.* De toenemende digitalisering en de inzet van AI vraagt om extra investeringen in informatieveiligheid. Normenkaders, zoals Baseline Informatie Overheid (BIO) en Network and Information Security (NIS2) verplichten ons daartoe. De Nationale Digitaliseringsstrategie zet bovendien in op grotere soevereine Cloud en open-source modellen. Ook bewustwording en training van medewerkers in de veilige omgang met data is relevant. De opkomst van AI vraagt om verantwoorde inzet, maar heeft ook consequenties voor de taken van onze medewerkers en van vrijwilligers;

- *Stijgende kosten van digitale diensten*. Door digitalisering en ICT inzet stijgt de productiviteit. Maar met het aantal Terabytes nemen de energiekosten en de kosten van hosting en opslag bij de digitale aanbieders ook toe. Deze kosten stijgen al jaren harder dan de geïndexeerde bijdragen. Dat vereist strategische keuzes: welke dienstverlening richting onze aangesloten overheidsorganisaties en het publiek willen we kunnen bieden, kunnen we variëren in kwaliteitsnormen, hoe werken we in onze steeds complexere omgeving samen met de digitale dienstverleners in onze branche zonder dat we er al te veel afhankelijk van worden, waar kunnen we krachten bundelen met collega-organisaties uit de archiefsector?

De nieuwe Archiefwet

De start van dit meerjarenplan is gelijk met de start van de nieuwe Archiefwet per 1 januari 2027. De belangrijkste verandering in de Archiefwet voor de Regionale Historische Centra (RHC's), de centrale rijksarchiefbewaarplaatsen zoals het BHIC, is dat de digitale rijksarchieven centraal bij het Nationaal Archief worden ondergebracht. Wel blijven de RHC's verantwoordelijk voor de fysieke archieven van de rijksinstellingen in de provincies. Nu het Rijk heeft besloten om uit te treden, hebben we de afgelopen periode voorzien in goede afspraken over de toekomstige samenwerking: inhoudelijk, bestuurlijk en financieel.

De inhoudelijke uitdagingen van de nieuwe Archiefwet vragen de komende periode nog volop inzet. De wet verplicht elke overheid om vanaf 2027 haar archieven binnen een termijn van tien jaar over te brengen naar een archiefbewaarplaats in plaats van twintig jaar. Digitalisering maakt deze snellere overbrenging mogelijk en gewenst. Tegelijkertijd zijn er in de nieuwe Archiefwet voor het eerst (veel) relatieve openbaarheidsbeperkingen opgenomen. Dat is met het oog op vraagstukken als privacy een pré, maar dat maakt de afweging, samen met de eerdere overbrenging, voor onze advisering wel complexer. Dat raakt onze inspectietaak, onze advisering en onze publieke dienstverlening. We zien het beroep dat onze overheidspartners doen op onze advisering voor hun eigen informatiehuishouding toenemen. Bovendien zullen we ook zelf selectiever moeten zijn in wat we voor het publiek toegankelijk maken.

Geheugen van en voor de samenleving

Het bewaren van overheidsinformatie is onderdeel van goed bestuur en is een wettelijke taak. Maar elke archieforganisatie heeft ook een verantwoordelijkheid die verder reikt en kijkt dan overheidsinformatie. De samenleving is immers zoveel meer. Om het verleden van Brabant goed te kennen, is het van belang om ook *andere bronnen* te kennen. Centraal hierin staan de particuliere collecties: vaak de pareltjes uit de collectie die de bijzondere verhalen vertellen van en in Brabant. Het eigenaarschap voor de werving van deze collecties is niet wettelijk geborgd. Waar het Rijk hierin voorheen veel ruimte bood voor regionale invulling, wordt zij daarin nu selectiever. Daarmee wordt de vraag pregnanter wie van de overheidspartijen aan zet is als zorgdrager en hoe we daarin selecteren. Wat zijn gewenste aanvullingen om het landelijke verhaal, het lokale verhaal of het verhaal van Brabant vanuit meerdere perspectieven te kunnen vertellen?

In aansluiting met het recent door Nederland geratificeerde Europese verdrag van Faro zien we de meerwaarde van samenwerking met het bredere erfgoedveld en met gemeenschappen in de samenleving. We geven ruimte aan participatie en de vele stemmen uit en perspectieven op de geschiedenis. Dat komt ook tot uiting in de bijdragen die ánderen leveren aan ons werk. Door andere perspectieven aan te boren betrekken we een breder en diverser publiek. We creëren zo een stem voor mensen die zich minder goed herkennen in onze archieven. We kunnen onze archieven bovendien nog meer betekenis geven door ze te verbinden aan de vraagstukken die voor het Brabant van morgen relevant zijn.

Financiële uitdagingen

Het BHIC biedt al jaren een solide basis en dienstverlening. De deelnemers en aangesloten partners moeten kunnen blijven rekenen op onze goede prijs-kwaliteit verhouding en een organisatie die op orde is. We willen een betrouwbare partner zijn. Tot op heden zijn we daar goed in geslaagd. Ook met de bezuinigingsrondes in de afgelopen jaren, het maken van keuzes en door het vroegtijdig voorsorteren op nieuwe investeringen zoals het e-depot.

We zijn ons bewust van de financiële uitdagingen bij onze deelnemers. Zij kampen in deze tijden met forse financiële uitdagingen en krappe begrotingen. Tegelijkertijd stijgen onze kosten voor personeel, ICT en digitale infrastructuur en gebouwenbeheer. Het is daarom van belang dat we mét onze deelnemers goed in gesprek blijven over het gezamenlijk oppakken van de uitdagingen die er liggen.

3. Onze doelstellingen 2027-2030

We bouwen voort op de resultaten uit de afgelopen periode en vertalen de uitdagingen in doelstellingen voor de komende periode. Dat doen we aan de hand van vier hoofdlijnen:

- *Toonaangevende dienstverlening:* met de verdergaande digitalisering blijven we innoveren in onze dienstverlening richting onze overheidspartners en in de ondersteuning van inwoners, onderzoekers en andere geïnteresseerden bij het zoeken in de archieven. Goed collectie- en databeheer en duurzame toegankelijkheid blijven daartoe de basis.
- *Geheugen van Brabant als inspiratiebron*. We zetten in op een representatief Geheugen van Brabant en we versterken zo onze collectie. We belichten de geschiedenis vanuit verschillende perspectieven, we verbinden verhalen aan maatschappelijke vraagstukken van vandaag en geven ze zo extra betekenis.
- *De Citadel als plek voor geheugen voor de toekomst*. Daar zien we kansen voor de Citadel als dé Brabantse archief- en erfgoedlocatie, in samenwerking met Erfgoed Brabant, in de context van de stedelijke ontwikkelingen rondom de Citadel.
- *Een veerkrachtige en toekomstbestendige organisatie*. We investeren in onze mensen en in goed werkgeverschap, we bieden ruimte aan innovatie en ontwikkeling, we investeren in professionele eigentijdse processen voor het behoud van een solide basis.

3.1 Toonaangevende dienstverlening

Onze publieke dienstverlening: meer digitaal, mét behoud van de menselijke maat

Dienstverlening is onderdeel van ons DNA. Al vroeg hebben we ingezet op de digitale mogelijkheden daarin. De combinatie van digitale mogelijkheden en de persoonlijke benadering wordt door onze bezoekers gewaardeerd en steevast gehonoreerd met een hoge score op klanttevredenheid: in 2024 scoorden we een 8,5 in de Kwaliteitsmonitor Dienstverlening Archieven. Uit de benchmark in de archiefsector blijkt bovendien telkens een uitstekend resultaat in de prijs-kwaliteit van de dienstverlening.

Vele vormen van publieke dienstverlening

We zijn een vraagbaak en bieden onze dienstverlening voor een breed publiek aan in vele vormen. Onze studiezaal is onze ‘toegang’ voor fysieke dienstverlening, onze website is dat voor digitale dienstverlening. Via de chatfunctie op de website geven we direct én persoonlijk antwoord op gestelde vragen. Met ‘Scannen op verzoek’ bieden we overheden en andere klanten een vergevorderde service om via maatwerk fysieke documenten digitaal te ontvangen. Met het e-depot voorzien we in één centrale plek voor onze deelnemers voor langdurig beheer en beschikbaarstelling van hun digitaal

gevormde archieven. En verschaffen we ook een aparte toegang voor andere geïnteresseerden.

Veel van onze bezoekers zijn op zoek naar hun stamboomgegevens. Genealogie gaat over onderzoek naar je wortels: over waar je vandaan komt, waar je bij hoort en met wie je je verbonden voelt. Het gaat over onderzoek naar je identiteit. Onze doelstelling om hét genealogisch centrum van Brabant te zijn, hebben we de afgelopen periode waargemaakt. Met dank aan onze vrijwilligers hebben we alle hiervoor belangrijke bronnen, waaronder de Burgerlijke Stand, gedigitaliseerd en op naam toegankelijk gemaakt.

Onze dienstverlening is natuurlijk breder dan stamboomonderzoek. We beschikken immers over veel meer bronnen: van kadastergegevens tot aan rechtbankarchieven, van bouwtekeningen tot aan persoonlijke dagboeken. We bieden geïnteresseerden extra handreikingen in onderzoek. Denk bijvoorbeeld aan de online oefentool ‘Wat staat daer?’ voor het lezen van oud schrift.

Nieuwe website

In 2026 hebben we een forse stap gezet in de vernieuwing van onze website. Met 1,4 miljoen bezoekers is deze dé cruciale schakel tussen onze bezoekers en onze data en bronnen. Onze website moet verschillende soorten publiek kunnen bedienen: de geïnteresseerde bezoeker met themaverhalen en beeldmateriaal, de onderzoeker met een gemakkelijke toegang tot al onze bronnen en de medewerker van een deelnemende gemeente met kaartmateriaal of eerdere besluitvormingsstukken. In de komende periode willen we de verschillende bronnen op onze website gemakkelijker doorzoekbaar maken. En leveren we open data aan anderen zodat onze gegevens ook in portals van derden kunnen worden doorzocht. Daarmee leveren we een concrete bijdrage in de route naar ‘de gebruiker centraal’.

De mogelijkheden van AI ter ondersteuning van onze dienstverlening

Met een interne multidisciplinaire AI-werkgroep verkennen we de mogelijkheden van de verdere inzet van AI ter ondersteuning van ons eigen werk en dat van onze vrijwilligers. Denk aan chatbots die ons helpen zoeken in onze eigen bronnen of de inzet van AI voor de vertaling van oude handschriften. We werken in deze ontwikkelingen samen met de relevante partners binnen de archiefsector: onze deelnemers, digitale dienstverleners en onze collega-archieforganisaties.

Onze werkwijze in deze verkenning is zoals we gewend zijn: met inzet van onze eigen expertise, door kennis van buiten naar binnen te halen en door te starten en al werkenderwijs te leren en af te wegen. Wanneer we AI inzetten, doen we dat op gerichte, veilige en betrouwbare wijze. We benutten open source tools, trainen AI met eigen data en toetsen de uitkomsten. We geven ons rekenschap van de ethische aspecten van AI-

inzet en de negatieve externe effecten van AI op duurzaamheid. Daarom schalen we alleen op bij bewezen toegevoegde waarde.

Acties

- *We investeren door in de digitalisering van onze dienstverlening. We betrekken daarbij de mogelijkheden van AI-inzet ter ondersteuning van ons werk. We werken daartoe samen met partnerorganisaties en digitale dienstverleners. We betrekken onze vrijwilligers bij veranderende taken.*
- *We verrijken onze nieuwe website met tools om de doorzoekbaarheid van verschillende bronnen te vergroten. Denk bijvoorbeeld aan speciale pagina's voor stamboomonderzoekers met hulp, tips, verwijzingen naar zoekmachines en informatie over bronnen.*

Onze dienstverlening voor de overheidspartners: digitale innovatie voor duurzame toegankelijkheid

Digitalisering en duurzame toegankelijkheid

Actuele overheidsinformatie is inmiddels (vrijwel) volledig digital born. Dat stelt eisen aan duurzaamheid, veiligheid en authenticiteit. Het BHIC heeft als eerste RHC een gecertificeerd e-depot kunnen aanbieden aan onze aangesloten overheden en, via een andere toegang, aan alle andere bezoekers. Zij weten de weg naar het e-depot inmiddels uitstekend te vinden. Het gebruik ervan groeit hard.

Tegelijkertijd verkennen we mét onze overheidspartners verder hoe we onze expertise kunnen inzetten in duurzame toegankelijkheid. De veranderende eisen in duurzame en betrouwbare toegankelijkheid door snelle technologische ontwikkelingen, nieuwe regelgeving, zorgen rond privacy en data-opslag en stijgende kosten vragen van ons een bredere strategie.

Inspectie en advies

We bewaren en beheren niet alleen overgebrachte informatie van onze deelnemers, we houden conform onze wettelijke taak ook toezicht op de archieven die nog niet zijn overgebracht. We voeren daartoe op regelmatige basis inspecties uit bij al onze aangesloten deelnemers en overheidspartners. We bieden advies en dragen bij aan kennisontwikkeling. Zo organiseren we jaarlijks kennisbijeenkomsten voor alle medewerkers Dienst informatievoorziening (DIV) en sluiten we aan bij Strategische Informatie Overleggen van onze overheidspartners.

Als partner in de vormgeving van het toekomstige informatiebestel willen we zo goed mogelijk voorzien in het toenemend aantal adviesvragen van de aangesloten overheidsorganisaties. We verwachten dat deze trend doorzet. Wij intensiveren daarom onze inzet op advisering. Daarbij houden we de focus op onze eigen expert-rol binnen de

samenwerking met onze deelnemers en met digitale dienstverleners. Vanuit onze inspectie- en toezichtrol moeten we soms een lastige boodschap kunnen blijven brengen als verbeteringen nodig zijn. Maar hoe beter het proces bij onze overheidspartners is ingericht, des te gemakkelijker de toetsing wordt aan het eind van de keten.

We bereiden ons voor op de verplichting in de nieuwe Archiefwet voor overheden om hun archief vervroegd, na tien jaar, over te brengen richting de archiefbewaarplaats. We willen voorkomen dat we in 2037 een stevige piek hebben in overbrenging. Door nu al te starten, verdiepen we bovendien onze expertise van de nieuwe kaders in de Archiefwet al werkenderwijs.

Materieel beheer

Ook het fysiek archief blijft uiteraard aandacht vragen. Denk bijvoorbeeld aan het materieel beheer van onze fysieke archieven en de particuliere collecties. We inventariseren, beschrijven en beheren onze archiefstukken. Dat zijn onmisbare stappen om alle informatie vervolgens te kunnen digitaliseren voor onze online bezoekers. Ook voor de ondersteuning van dit type werkzaamheden verkennen we de mogelijkheden van AI-inzet. Zo zijn we bijvoorbeeld partner in het KVAN-project ‘Tot op de bodem’, een pilot gericht op AI-inzet voor inventarisatie van ongeordende archieven.

Acties

- *We richten ons op de borging van het e-depot in samenwerking met onze digitale dienstverleners en aangesloten overheidspartners. We adviseren op het gebied van metadatering om het groeiende digitale archief gemakkelijk vindbaar te houden en we houden de certificering up-to-date.*
- *We maken keuzes in onze eigen ICT-architectuur die zoveel mogelijk voorziet in Open Source, waar mogelijk onze afhankelijkheid verkleint en voorziet in lange-termijn betaalbaarheid.*
- *We investeren in productontwikkeling in kennis en advies op maat vanuit onze eigen expertise. We informeren en adviseren onze deelnemers en overheidspartners proactief en we bundelen inzichten op basis van veel gestelde vragen in handreikingen.*
- *We verkennen met een aantal gemeenten proces van vervroegde overbrenging, vooruitlopend op de nieuwe Archiefwet. Om zo inzicht te krijgen in de gewenste aanpak, de kosten en de baten. Eind 2027 willen we de wensen van onze partners en onze inzichten in beeld hebben gebracht.*
- *We verkennen met onze partners in de archiefsector de mogelijkheden van verantwoorde inzet van AI voor inventarisatie, beschrijving en beheer van overgebrachte en niet-overgebrachte archieven.*

3.2 Geheugen van Brabant als inspiratiebron

Verhalen uit ons archief vertellen

De geschiedenis van je omgeving of je eigen wortels leren kennen draagt bij aan identiteit en verbondenheid. Al jarenlang zetten we om die reden in op een groot bereik door onze collectie op veel manieren te laten zien en beleefbaar te maken. In onze missie om een meer, meer divers en meer tevreden publiek te bereiken, vertellen we de geschiedenis uit onze archieven aan de hand van thema's die mensen aanspreken. We brengen feiten, kaarten en beelden op een laagdrempelige manier naar buiten. We vertellen verhalen via onze website, socials en podcast. We nodigen mensen uit om zelf verhalen aan te dragen en het Brabantse verleden te ontdekken in beeld en geluid. Denk aan onze themawebsite 'wierook, wijwater en worstenbrood' over het Rijke Roomse Leven met verhalen van vele kostschoolgangers of aan ons foto- en filmgeheugen 'BrabantinBeelden'.

Met deze jarenlange inzet hebben we inmiddels een flink (digitaal) publieksbereik én kunnen we rekenen op een netwerk van vrijwilligers, verhalenvertellers en ambassadeurs. Deze verbondenheid biedt wellicht mogelijkheden voor een meer structurele verankering via een netwerk 'Vrienden van het BHIC'.

Representatief geheugen

Als geheugen van Brabant willen we niet alleen onze trouwe bezoekers blijven bereiken, maar ook publiek dat verder afstaat van archieven. Geschiedenis uit onze archieven verbindt en inspireert, maar laat ook verscheidenheid in onze samenleving zien. We brengen steeds vaker ook de minder bekende verhalen voor het voetlicht. Verhalen van mensen die niet vanzelfsprekend, of niet vanuit een gelijkwaardig perspectief, in onze archieven zijn vertegenwoordigd. Dat vraagt om een proactieve benadering richting gemeenschappen die verder van ons afstaan. Het representatief geheugen is terug te vinden in onze producten: denk aan thema's op de website over het feminisme en het actieverleden van Brabant, de podcast over de Brabantse identiteit, de komst van nieuwe Brabanders of het project om het verleden van de lhbtiq+ gemeenschap zichtbaar te maken.

Geheugen voor de toekomst van Brabant

De komende periode verkennen we met partnerorganisaties welke bijdrage ons archief kan leveren aan verhalen en projecten die een breder perspectief geven op actuele en toekomstige maatschappelijke ontwikkelingen. Zo bieden archieven van de waterschappen mogelijkheden om de geschiedenis van ons watersysteem goed te begrijpen. De betekenis hiervan voor klimaatverandering in Brabant, kan betrokken partijen en inwoners helpen in een beter begrip voor noodzakelijke veranderingen.

Onze bronnen vertellen verhalen over bijzondere plekken in Brabant, bijvoorbeeld de Brabantse landgoederen.

Of ze bevatten getuigenissen uit het Meierij-gebied ten tijde van de opstand en het beleg van ’s-Hertogenbosch dat de komende jaren in de schijnwerpers staat. We zijn initiatiefnemer wanneer we zélf het beste verhalen uit ons archief kunnen vertellen. We sluiten aan bij partnerorganisaties, zoals Erfgoed Brabant of het Brabants Landschap, als we een relevante bijdrage aan andere initiatieven kunnen leveren. We verkennen de mogelijkheid van tijdelijke financiering voor projecten die hieruit voortkomen.

Acties

- *We laten minder bekende perspectieven uit onze archieven spreken en verkennen hoe we daar ook de komende periode met gemeenschappen in Brabant en Brabantse partners op kunnen inzetten.*
- *We verkennen hoe we inzichten uit onze archieven kunnen verbinden aan actuele en toekomstige vraagstukken in Brabant. We geven actief duiding aan de betekenis en waarde van archief;*
- *We verkennen de potentie van een netwerk van ‘Vrienden van het BHIC’. In samenwerkingsprojecten verkennen we de mogelijkheden voor tijdelijke financiering op projectbasis, zoals subsidies.*

Versterking van onze particuliere collectie

Onderdeel van een representatief geheugen is ook het beschikken over bronnen die verschillende perspectieven laten zien. Vanuit onze wettelijke taak ligt de focus in onze collectie logischerwijs op de over te brengen publieke archieven: overheden, rechtbanken en andere rijksinstellingen in onze provincie. Daarmee werken we aan belangrijke waarden van het archief: het recht op informatie en bewijslast voor de rechtzoekende burger. Tegelijkertijd is daardoor ook een disbalans in onze archieven aanwezig. Deze archieven vertellen immers maar één perspectief op de geschiedenis.

We versterken de collectie al jarenlang met bijzondere particuliere archieven. Ons beleid is dat we selectief acquireren uit de particuliere archieven die bij ons worden aangeboden. Dat zijn vaak archieven van kerken en kloosters, andere maatschappelijke organisaties, maar ook persoonlijke archieven. Ze vertellen bijzondere verhalen en geven een goed tijdsbeeld: van nationaal of Brabants belang, of met een duidelijke oorsprong in één van onze aangesloten gemeenten of waterschappen. De komende periode verkennen we hoe we onze collectie representatiever kunnen maken. Dat gaat niet alleen over het verleden, maar ook over de toekomst. De Brabantse samenleving wordt in een rap tempo diverser en het is zaak om nu na te denken over welke archieven straks van nationaal, lokaal en regionaal belang zijn. Zodat we selectief maar ook proactief kunnen verwerven. Wij gaan hierover graag het gesprek aan met onze overheidspartners en onze collega-instellingen in en buiten Brabant.

Acties

- *We houden ons acquisitieprofiel tegen het licht en brengen in beeld wat we hebben en wat we écht missen. Om zo te kunnen prioriteren in wat we acquireren. Selectief, maar ook proactief, op basis van wat er ontbreekt. Dat doen we in goed overleg met andere archieforganisaties in en buiten Brabant.*
- *We gaan met de provincie en onze deelnemers in gesprek als zorgdragers en leveren onze bijdrage om met onze collectie invulling te geven aan hun erfgoedbeleid en deze bredere maatschappelijke rol.*
- *We leveren onze bijdrage aan de visie op particuliere collecties die het Nationaal Archief namens het Rijk in 2027 gaat ontwikkelen.*

Selectieve groei van BrabantinBeelden

Het zien van bewegend beeld is veel laagdrempeliger dan het lezen en duiden van teksten uit het archief. Beeld geeft in één oogopslag een indruk, het trekt de aandacht, kan op een veel directere wijze gevoel opwekken en draagt zo bij aan herkenning en identiteit. Mensen herkennen een tijdsbeeld, een plek uit hun jeugd of leren uit filmmateriaal hoe het er vroeger uitzag. Daarmee kunnen we een breed publiek aan de geschiedenis binden en verlagen we de drempel om ons digitaal aanbod verder te verkennen.

In 2021 zijn we gestart met ons foto- en filmgeheugen van Brabant: BrabantinBeelden. Bewegend beeld is daarbij de drijvende kracht. Met het BHIC als dragende partij groeit het aantal partners in Brabant gestaag verder en daarmee ook de basis en het bereik van deze foto- en filmcollectie. Een collectie waar anderen aan bijdragen en via de website uit kunnen putten: denk aan de vele heemkundekringen die materiaal leveren én raadplegen. Net als bij de acquisitie van particuliere archieven, zijn we selectief en verwerven we op basis van kwaliteit en gewenste aanvullingen voor de collectie. BrabantinBeelden is inmiddels een bron voor programma's als 'Nederland op Film', voor lokale en regionale redacties, musea en onderzoekers. We vervullen daarmee bovendien een rol in het delen van expertise op het gebied van beheer, behoud en beschikbaarstelling van bewegend beeld.

Acties

- *We gaan op zoek naar de blinde vlekken in de collectie van BrabantinBeelden.*
- *We versterken het netwerk van BrabantInBeelden verder en bekijken hoe we de collectie nog beter in de spotlight kunnen zetten.*

We koesteren onze fellows

De onderzoeken van onze fellows leveren altijd nieuwe inzichten op: juist door de interesse van jonge mensen te volgen en ze de ruimte te geven. De presentaties van hun resultaten trekken steevast veel publiek, of dat nu gaat over moffenmeiden tijdens de bevrijding van Brabant, de geschiedenis van het woonwagenbeleid in Oss, of het belang van oral history als extra bron voor geschiedschrijving. Zo dragen ook onze fellows bij aan de vele perspectieven op de Brabantse geschiedenis en voegen ze steeds nieuwe bladzijden toe aan het geschiedenisboek van Brabant. We betrekken begeleiding en kennis van partnerorganisaties. We stimuleren hiermee het wetenschappelijk onderzoek in onze archieven. We bieden kansen aan jonge talentvolle onderzoekers en versterken zo ons eigen netwerk voor de toekomst. Met ons fellowship-programma hebben we ook aan andere archieforganisaties inspiratie geboden en daarmee krijgt dit initiatief elders navolging. Dat biedt mogelijkheden voor samenwerking, zeker als de reikwijdte van het archiefonderzoek door fellows regio- en provinciegrenzen overstijgt.

Acties

- *We versterken de samenwerking met partners zoals Erfgoed Brabant en verkennen de mogelijkheden van samenwerking met andere Brabantse archiefinstellingen die een fellowship-programma zijn gestart of overwegen.*
- *We verkennen de ruimte voor uitbreiding van het programma, bijvoorbeeld met inzet van fondsen of subsidieregelingen.*

3.3 De Citadel als plek van geheugen voor de toekomst

Onze studiezaal blijft relevant om beperkt openbaar materiaal in te zien of om ter plekke handreikingen te krijgen in onderzoek. Tegelijkertijd zien we een groei in fysieke bezoekers die vooral nieuwsgierig zijn naar onze activiteiten en de historie van de Citadel. We zijn trots op onze plek die we met zorg beheren en onderhouden. Onze dienstverlening en gastvrijheid zetten wij breed in, passend bij de locatie en bij wie we zijn. We zijn publiek toegankelijk en de geschiedenis van ons gebouw en terrein kan aan de hand van een app en rondleiding worden beluisterd en beleefd. Onze binnenlocatie is een gewaardeerde plek voor onze eigen evenementen en voor onze partnerorganisaties. We stellen ons buitenterrein beschikbaar voor kleinschalige evenementen: zo hebben we voorstellingen gefaciliteerd voor Theaterfestival Boulevard, de ruimte gegeven aan kleinschalige concerten, het startschot gegeven voor de Spaanse wiellerronde Vuelta en een herdenking onder de titel ‘Namen en Nummers’ georganiseerd. In de aanloop naar 2029 ter viering van ’s-Hertogenbosch 1629 faciliteren we de bijzondere voorstellingen die op en rondom ons terrein gaan plaatsvinden: van lichtshow tot bijzonder buitentheater.

De komende periode gaat de poort van onze voormalige dwangburcht verder open. We hebben Erfgoed Brabant als nieuwe buur verwelkomd. Samen met Erfgoed Brabant geven we een eigentijdse invulling aan de Citadel als ontmoetingsplaats voor Brabants archief en erfgoed. Daarmee zetten we ook het bijzondere werk van het BHIC op de kaart. De stedelijke ontwikkelingen rondom de Citadel zullen straks merkbaar zijn op ons terrein. Het woongebied en de parkeergarage aan de noordzijde gaan ertoe leiden dat meer omwonenden en stadsbezoekers het terrein gaan bezoeken. We willen de rust en sereniteit van de Citadel vasthouden en tegelijkertijd de kansen van meer bezoekers benutten. We willen verkennen hoe we ons terrein kunnen verduurzamen en nog groener kunnen maken.

Acties:

- *Samen met Erfgoed Brabant maken we de Citadel als plek van historie zichtbaar en geven de activiteiten van het BHIC bredere bekendheid. Bijvoorbeeld door verbinding te maken tussen het buitenterrein en het binnenplein, waarbij we laten zien wat we ‘in huis’ hebben. We betrekken daarbij de ontwikkelingen rondom het terrein.*
- *We dragen bij aan de bredere maatschappelijke opgave om de Citadel te verduurzamen. Naast onze wettelijke verplichtingen in de verduurzaming van het gebouw, verkennen we de mogelijkheden voor bijv. meer natuurlijk groen om bij te dragen aan biodiversiteit op ons terrein.*

3.4 Onze organisatie biedt een stevige basis voor nu én de toekomst

Toekomstgericht organisatie- en personeelsbeleid

De kracht van het BHIC zijn de mensen die er werken. Hun kennis, vakmanschap en passie vormen de ruggengraat van onze organisatie. Onze kernwaarden – betrokken, bevlogen en belangeloos, zijn kenmerkend voor onze cultuur: open, collegiaal en samenwerkingsgericht, met respect voor ieders rol en expertise.

De komende jaren versterken we via ons personeelsbeleid ons profiel als lerende organisatie. We weten wat we goed doen, maar durven ook te reflecteren, feedback te geven en te ontvangen en te verbeteren. We geven richting en we sturen op resultaten, we geven ruimte en vertrouwen. We kijken vooruit, we benutten kansen en spelen in op de veranderingen in de omgeving. Wij innoveren bij het BHIC door te doen en te leren, projectmatig in multidisciplinaire teams, met inzet van interne en externe kennis. Zo creëren we een werkomgeving waarin medewerkers zich kunnen ontwikkelen, hun talent kunnen inzetten en zich gewaardeerd en veilig voelen.

Innovaties kunnen leiden tot andere inzet van structurele capaciteit en verandering in taken. Die wendbaarheid is en blijft nodig. We hebben nieuwe afwegingen te maken in digitalisering en AI-inzet. We zorgen voor professionele eigentijdse interne processen die het primaire proces ondersteunen en die voldoen aan wet- en regelgeving. We zetten in op informatiebeleid en informatieveiligheid waarbij we aansluiting zoeken bij het uitgangspunt van de Nationale Digitaliseringstrategie om de digitale soevereiniteit te versterken.

Innoveren vraagt om verandercapaciteit. Met name bij de afdelingen collectie en bedrijfsvoering is dit een aandachtspunt, gezien de kleine omvang van de teams en de gesignaleerde uitdagingen. Met een strategische personeelsplanning sorteren we hierop voor. We voorzien een groeiende behoefte aan ICT-expertise en datadeskundigheid met kennis van de archiefsector. De leeftijdsopbouw binnen onze organisatie verandert snel. Met het vertrek van een aantal gepensioneerden, verliezen we enerzijds kennis en kunde. Anderzijds slagen we er nog goed in om jonge werknemers aan te trekken. We kijken actief naar doorgroeimogelijkheden binnen de organisatie. We streven naar een representatief personeelsbestand.

Acties

- *We ontwikkelen door in onze eigen ‘basis op orde’ door te investeren in digitalisering, informatiebeleid en onze interne processen. Voor een toekomstbestendige organisatie voorzien we in een strategische personeelsplanning.*
- *We behouden onze kracht van een betrokken organisatie en zetten in op personeelsbeleid gericht op een lerende, wendbare en samenwerkingsgerichte*

organisatie. We vernieuwen projectmatig en zorgen voor structurele borging ervan.
- *We investeren in borging van kennis door het invullen van meester-gezel constructies en we bieden ruimte voor vernieuwing.*
- *We creëren instroom- én doorstroommogelijkheden binnen en tussen de afdelingen door strategisch en organisatiebreed personeelsbeleid.*

Gebouwenbeheer: duurzaam en ARBO-proof

De rust op de vesting, de prachtige gerestaureerde kazerne als kantoorplek en depot voor onze archieven, de reuring in de hal met de vrijwilligers en bezoekers: de fijne fysieke werkomgeving is steevast één van de genoemde voordelen van werken bij het BHIC. Toch zijn er de komende jaren investeringen nodig om ons gebouw weer 'toekomstproof 'te maken.

We willen onze verantwoordelijkheid nemen in de bredere maatschappelijke opgave om te verduurzamen. Voor het onderhoud en beheer van ons gebouw en terrein is het Meerjaren Onderhouds- en Investeringsplan (MIOP) leidend. Uiteraard voldoen we minimaal aan de nieuwe wettelijke duurzaamheidsverplichtingen. Aangezien we aan de vooravond van enkele grotere investeringen staan, verkennen we de mogelijkheden om extra stappen in duurzaamheid te zetten, met de kanttekening dat deze wel kosteneffectief moeten zijn. De kosten van verduurzaming zullen deels gefinancierd worden vanuit de daling van andere uitgaven, bijvoorbeeld energiekosten. Daarnaast zijn we met het Rijk in gesprek en verkennen we de financiering van de benodigde investeringen volgens de afspraken in de huurovereenkomst en het Bestuursconvenant.

Het binnenklimaat voldoet niet meer aan de ARBO-vereisten en de installaties zijn aan vervanging toe. De nieuwe Archiefwet biedt ruimte om onze installaties slimmer te laten werken en zo energie te besparen.

Acties

- *We investeren in de nieuwe minimale wettelijke duurzaamheidseisen voor ons gebouw en terrein en verkennen de ruimte om extra kosteneffectieve stappen te zetten.*
- *We investeren in een ARBO-proof binnenklimaat.*

Solide financieel beleid

Het BHIC is financieel gezond en dat willen we graag zo houden. Met de bijdragen van onze overheidspartners zijn we tot op heden in staat om voor een uitstekende prijs onze kwalitatieve dienstverlening voor archiefbeheer te realiseren. Bovendien reikt de waarde voor onze partners verder doordat we met onze archieven verhalen en inzichten in relevante lokale geschiedenis ontsluiten en aanreiken.

De uittreding van het Rijk uit onze organisatie heeft weliswaar geen financiële consequenties, maar markeert wel een overgang naar een grotere verantwoordelijkheid voor de achterblijvende deelnemers. De archiefwettelijke taken zijn onderdeel van de ‘basis op orde’ voor onze aangesloten overheidspartners. Dat vraagt inzet van ons, maar ook van de partners zelf. Als een informatiehuishouding bij onze partners goed op orde is, maakt dat onze taak tijdens overdracht, beheer en toegankelijk maken gemakkelijker.

Uiteraard investeren we gericht en blijven we scherp op kosten en baten. We streven er zoveel mogelijk naar om onze begroting niet meer dan trendmatig te laten stijgen. We zetten onze bestemmingsreserves in voor éénmalige investeringen met duurzame impact. Maar kostencomponenten voor digitalisering en wettelijke verplichtingen voor informatieveiligheid, duurzaamheid en vervroegde overbrengingstermijnen stijgen meer dan trendmatig. De uitdaging is om de balans te blijven vinden tussen onze doelstellingen en wettelijke verplichtingen, de kwaliteit van onze dienstverlening en de budgettaire ruimte. We verkennen de mogelijkheden van alternatieve opbrengsten danwel besparingen. Maar we blijven ook in gesprek met onze aangesloten overheidspartners. Eerdere ervaring met het e-depot heeft laten zien dat een vooruitziende strategie en de financiële vertaling daarvan op draagvlak van onze deelnemers kan rekenen. Want juist de goede samenwerking met de aangesloten overheidspartners biedt de meeste kansen om tot een (kosten)efficiënt en effectief beleid te komen.

Acties:

- *We behouden onze jarenlange solide (financiële) basis door toekomstgericht te investeren*
- *Waar mogelijk maken we gebruik van aanvullende geldstromen.*
- *We blijven in gesprek met onze deelnemers en het Rijk over ons beleid en de begroting, ook met het oog op meer dan trendmatige kostenstijgingen en mogelijke scenario’s om dit op te vangen.*

Tot slot

Met de inzet uit dit MJP blijven wij de komende jaren met hoofd én hart zorgen voor het verleden van Brabant en dragen wij, in het licht van alle uitdagingen, ons steentje bij aan vertrouwen in de toekomst. Een toekomst die we graag samen met onze partners en de Brabantse samenleving vormgeven.

bhic
BRABANTS HISTORISCH INFORMATIE CENTRUM

ONTWERP BEGROTING 2027

Brabants Historisch Informatie Centrum

's-Hertogenbosch, 20 maart 2026

INHOUDSOPGAVE ONTWERP BEGROTING 2027

I Programmaplan

1. Doelstellingen en werkplan 3
2. Besluit Begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) 6
3. Overzicht baten en lasten 6
4. Begroot resultaat en wijzigingen 7

II Paragrafen

1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 10
2. Onderhoud kapitaalgoederen 11
3. Financiering 12
4. Bedrijfsvoering 14
5. Verbonden partijen 15
6. Organisatiegegevens 16
7. Besluit Dagelijks bestuur 17
8. Besluit Algemeen bestuur 17

III Financiële begroting

1. Geprognosticeerde balans per 31 december 2026-2030 18
2. Exploitatiebegroting 2027 19
3. Toelichting Geprognosticeerde balans per 31 december 2026 - 2030 20
4. Toelichting Exploitatiebegroting 2027 27
5. Meerjarenbegroting 2028-2030 33
6. Toelichting Meerjarenbegroting 2028 - 2030 34
7. Overzicht structureel begrotingssaldo 36
8. Overzicht investeringskredieten 2027 - 2030 36

I Programmaplan

I.1 Doelstellingen en werkplan

Inleiding
Het BHIC is een gemeenschappelijke regeling (GR), per 1 januari 2005 ontstaan uit een fusie van het Rijksarchief in Noord-Brabant en de Streekarchieven Brabant-Noordoost en Langs Aa & Dommel. De huidige deelnemers in de Regeling Brabants Historisch Centrum zijn: De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Bernheze, Boekel, Boxtel, Land van Cuijk, Maashorst, Meierijstad, Oss, Sint-Michielgestel en Vught en de algemene en dagelijkse besturen van de waterschappen Aa en Maas en De Dommel.

De provincie Noord-Brabant is op haar eigen verzoek geen deelnemer van de gemeenschappelijke regeling van het BHIC, maar heeft per 1 januari 2022 met het BHIC een (nieuwe) dienstverleningsovereenkomst afgesloten. De looptijd bedraagt 10 jaar, waarvan 6 jaar vast en 2 verlengingsopties van 2 jaar.

Wijziging gemeenschappelijke regeling, nieuwe Archiefwet en uittreding Rijk
De aanleiding voor het wijzigen van onze gemeenschappelijke regeling is tweeledig. Enerzijds zijn er de wijzigingen die voortvloeien uit de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen. Anderzijds is er de nieuwe Archiefwet 2027, die naar verwachting per 1 januari 2027 van kracht wordt. De invoering van de nieuwe Archiefwet leidt ertoe dat de Minister van OCW uittreedt uit de gemeenschappelijke regeling van het BHIC. Hetzelfde geldt voor de andere Regionale Historische Centra (RHC's) in Nederland. Met het Rijk zijn afspraken vastgelegd over de papieren rijksarchieven en deze blijven bij het BHIC ondergebracht. Dit wordt via een delegatiebesluit en een specifieke uitkering geregeld. Daarnaast is op 1 februari 2024 een bestuursconvenant getekend door de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de RHC's over de samenwerking. Binnen deze nieuwe samenwerkingsvorm blijft het Rijk langdurig inhoudelijk en financieel betrokken bij de 11 RHC's. Het Rijk heeft aangegeven dat het uittreden geen negatieve budgettaire consequenties zal hebben voor de zittende partners.

Voor beide wijzigingen van de GR zijn wijzigingsbesluiten opgesteld, waarmee alle deelnemers hebben ingestemd. De wijziging m.b.t. de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen is geldend vanaf 1-12-2025. De tweede wijziging zal ingaan vanaf het moment van het van kracht worden van de nieuwe Archiefwet en de uittreding van het Rijk, naar verwachting op 1 januari 2027.

Gevolgen voor begroting 2027
De begroting 2027 is opgesteld in de lijn van begroting 2026. De aanstaande aanpassing van de gemeenschappelijke regeling en de financieringswijze is hierin nog niet verwerkt. Er is afgesproken met het Ministerie van OCW dat de ingangsdatum van de nieuwe Archiefwet en het starten van de specifieke uitkering van Rijk, dezelfde zal zijn. Oftewel, zolang de nieuwe Archiefwet niet is ingegaan blijft de huidige financiering door het Ministerie van OCW van kracht. Dit is dan de lumpsum financiering van het Rijk als deelnemer van de gemeenschappelijke regeling BHIC. Er kan dus geen hiaat in de financiering ontstaan.

Doelstellingen
Het BHIC heeft een wettelijke taak en een maatschappelijke opgave. De wettelijke taak bestaat uit het goed, geordend en toegankelijk beheren van de archieven die aan het BHIC zijn overgedragen. Dit alles conform de Archiefwet en de daaruit voortvloeiende richtlijnen. De maatschappelijke opgave is de verbreiding van de kennis van de Brabantse geschiedenis. Deze doelstelling wordt gestuurd door de operationele missie: meer publiek, meer divers publiek, meer tevreden publiek.

Missie en strategische doelstellingen
In ons beleidsplan "Het Geheugen van Brabant, voor de toekomst van Brabant." voor de periode 2027-2030, worden de doelstellingen voor de komende jaren geformuleerd en wordt voortgegaan op de ingezette weg. Bij de positionering van het BHIC tonen zich de twee gezichten: enerzijds is het BHIC een archief dat de wettelijke taken uitvoert, anderzijds een publieksinstelling die inhoud geeft aan de maatschappelijke opgave. Deze opgave heeft geen uitzetting van de begroting tot gevolg.
Binnen de archieffunctie bewaart en beheert het BHIC 'op goede, geordende en toegankelijke wijze' zo'n 40 strekkende kilometer papieren archief, alsook een groeiend aantal terabyte aan digitale bestanden.
Binnen de publieksfunctie bewerkt, verrijkt, redigeert en presenteert het BHIC de historische informatie en beleving op dusdanige wijze dat een zo groot mogelijk, een zo divers mogelijk en zo tevreden mogelijk publiek wordt bereikt. Het BHIC heeft de volgende doelstellingen:

- Wij beschikken over een eigen digitaal, duurzaam depot
- Wij zijn het Genealogisch Centrum van Brabant
- Wij zijn het foto- en filmgeheugen van Brabant
- Wij schrijven Brabantse Geschiedenis
- Wij verwelkomen een breder publiek

Werkplan 2027

- Bij de uitvoering van de wettelijke taak zal in 2027 de nadruk liggen op twee ontwikkelingen: Archiefwet 2027 en e-depot. Naar verwachting treedt de Archiefwet op 1 januari 2027 in werking. Dit zal leiden tot vragen vanuit de deelnemers, die op zoek moeten naar nieuwe richtlijnen. Vanuit het team Toezicht en advies zullen we hen zo goed mogelijk ondersteunen met advies. Op het gebied van het e-depot hebben we in 2026 onderzoek gedaan naar de wensen van onze deelnemers op het gebied van digitale overbrengingen. Daar zijn de gevolgen van de nieuwe Archiefwet in meegenomen. De conclusies van dit onderzoek zullen geïmplementeerd worden in een nieuw werkplan e-depot die we vanaf 2027 uitrollen.
- Voor de historisch onderzoekers zullen er steeds meer scans en indexen op internet beschikbaar komen. Het gaat hier om digitale kopieën van originele aktes uit archieven van overheden en particulieren, gescand op specifiek verzoek van ambtenaren, heemkundigen, studenten en andere onderzoekers en gebruikers. Het BHIC groeit verder uit tot hét genealogisch centrum van Brabant. Maar onze dienstverlening is natuurlijk breder dan stamboomonderzoek. De nieuwe website is dé cruciale schakel tussen onze bezoekers en onze data en bronnen; digitale dienstverlening, mét behoud van de menselijke maat. Snel, betrouwbaar en naar tevredenheid.
- Een belangrijke invulling van onze maatschappelijke opgave is het bewaren en voor iedereen beschikbaar maken van beeldmateriaal: BrabantinBeelden. In ons koude depot worden foto's en films onder de juiste omstandigheden bewaard. Het is nu van belang, dit deel van de Brabantse geschiedenis te ontsluiten voor het brede publiek. Particulieren, organisaties en instellingen melden zich bij ons met beeldmateriaal, waarbij we strenge criteria hanteren bij acquisitie en selectie. Daardoor worden er ook collecties beleefd geweigerd, ten behoeve van een evenwichtige samenstelling van de collectie. We gaan daarom op zoek naar de blinde vlekken in onze collectie, en versterken het netwerk van BrabantinBeelden verder.
- Aan de hand van inmiddels bijna 12.000 webartikelen vertellen we niet alleen de verhalen uit ons archief. Veelal zijn dit namelijk verhalen van ooggetuigen die hun unieke ervaringen optekenen en zo een aanvulling zijn op de institutionele archieven, zoals met Protest in Brabant, Rebellerende Vrouwen en Brabantse Internaten. Daarmee willen we de meerstemmigheid en diversiteit van onze archieven bevorderen. We kiezen daarin steeds vaker voor het aanbieden van fellowships aan jonge, talentvolle onderzoekers, en zoeken samenwerking met gemeenschappen. Op die manier worden we meer facilitator dan schrijver. Zo schrijven we samen Brabantse geschiedenis. Eerder werden o.a. thema's gelanceerd over de Brabantse gesneuvelden, het rijke roomse leven in Brabant, de Brabantse industrie en de dagboeken van Jan de Quay. en. Daarmee willen we ook

aansluiten op de verhaallijnen van de provincie: Bevochten Brabant, Religieus Brabant, Innovatief Brabant en Bestuurlijk Brabant. Bovendien verkennen we hoe we inzichten uit onze archieven kunnen verbinden aan actuele en toekomstige vraagstukken in Brabant.

- Voor het verwelkomen van een breder publiek wordt het terrein van De Citadel meer ingezet. Samen met Erfgoed Brabant, sinds eind 2025 onze buur, maken we de Citadel als plek van historie zichtbaar en geven de activiteiten van het BHIC bredere bekendheid. Zo stellen we ons buitenterrein beschikbaar voor evenementen die passen bij de rust en sereniteit van de locatie, zoals theatervoorstellingen en kleinschalige concerten.

Onderhoud en instandhouding De Citadel

De Citadel in Den Bosch wordt gehuurd van het Rijksvastgoedbedrijf. Per 1 januari 2019 is er een nieuwe huurovereenkomst afgesloten en deze loopt voor onbepaalde tijd door. Per 1 januari 2019 is het eigenaarsonderhoud door het RVB overgedragen aan het BHIC. Het Rijk blijft eigenaar, maar het BHIC is verantwoordelijk voor het onderhoud en de instandhouding van De Citadel.

Na een proefperiode is er een evaluatie uitgevoerd en is per 1 januari 2026 het nieuwe huisvestingsstelsel in werking getreden. Instellingen zullen in dit nieuwe stelsel niet meer de mogelijkheid hebben dienstverlening af te nemen van het RVB.

Voor De Citadel is een meerjarig onderhouds- en instandhoudingsplan voor de komende 30 jaar opgesteld. Bij het vormgeven van het onderhoud, de instandhouding en de verduurzaming, maken wij onder meer gebruik van de kennis en expertise van het Rijk, adviesbureaus en Monumentenwacht Noord-Brabant.

Verduurzaming

Het BHIC is gehuisvest in een monumentaal pand. Verduurzaming van het gebouw is niet eenvoudig, enerzijds vanwege de monumentale status en anderzijds vanwege het feit dat wij huurder zijn. Dat wil niet zeggen, dat wij hieraan geen aandacht besteden. We hebben onderzoek gedaan naar mogelijke verduurzamingsmaatregelen door een EPA-U (Energie Prestatie Advies Utiliteitsgebouwen) op te laten stellen. De doelstelling hiervan is te onderzoeken of we ons gebouw met een verbeterd installatieconcept zo optimaal mogelijk kunnen verduurzamen en ons energieverbruik verder kunnen reduceren. Er zijn 6 aanbevelingen gedaan en globaal doorgerekend, waarbij we ons bij de prioritering richten op hetgeen snel te realiseren is. Bij de verduurzamingsmaatregelen worden genoemd: bijstellen stooklijnen, Ledverlichting, ventilatie, infiltratie, HR++glas en warmtepomp. Na implementatie van een Energie Management Systeem (EMS) en een Gebouw Automatisering Controle Systeem (GACS) in 2026 kunnen we in 2027 een goede monitoring van het energieverbruik uitvoeren. Met deze data kunnen we analyses maken en aanpassingen doorvoeren waar het meeste rendement valt te behalen. Vervanging van installaties of bouwkundige elementen zal altijd integraal worden bekeken en de afweging worden gemaakt wat de meest duurzame oplossing kan zijn. Verduurzaming is ook 1 van de selectiecriteria bij aanbestedingen waarbij de voorkeur zal gaan naar kosteneffectieve maatregelen.

Kruithuis

Het Kruithuis vertoont diverse gebreken waaronder scheurvorming gevels en gewelf, zoutuitbloei gevels en kleine verzakking. Dit wordt al jaren gemonitord maar voor behoud van het monument zal er een adviestraject worden gestart om tot de juiste herstelmaatregelen te komen. Na een marktonderzoek zullen hiervoor gespecialiseerde bedrijven worden benaderd.

E-depotvoorziening

Het BHIC heeft een eigen e-depotvoorziening voor haar deelnemers (gemeenten en waterschappen). In 2022 heeft het bestuur een besluit genomen over de bekostiging van de e-depotvoorziening, nodig voor het uitvoeren van deze nieuwe wettelijke taak. Na consultatie van de portefeuillehouders en het ontvangen van positieve zienswijzen van alle deelnemers, zijn hierover afspraken gemaakt.

Middels een groeimodel (4 jaren) wordt een bijdrage ter beschikking gesteld, beginnend met € 0,25 per inwoner in 2024. Vervolgens gaat dit bedrag naar € 0,45 in 2025, € 0,65 in 2026 en € 0,85 per inwoner in 2027. Vanaf 2028 wordt de bijdrage toegevoegd aan de reguliere bijdrage en volgt vanaf dan jaarlijkse indexering. De kosten van de e-depotvoorziening zijn tot en met 2026 hoger dan de bijdragen. De meerkosten van de e-depotvoorziening zullen gedekt worden uit de bestemmingsreserve e-depot. Indien nodig zal het resterende deel gedekt worden uit een deel van de algemene reserve (deel boven 5%) en herijking van de overige bestemmingsreserves.

I.2 Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is ingevoerd in 2004. Het BBV beoogt met de begroting- en verantwoordingstukken in de uiteenlopende informatiebehoeften van de verschillende belanghebbenden te voorzien. Het BBV is ook van toepassing op gemeenschappelijke regelingen, al zijn niet alle bepalingen relevant. De bepalingen die (deels) wel relevant zijn voor het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) zijn:

- het hanteren van een aantal financiële kengetallen;
- beter inzicht in het EMU-saldo;
- de verwerking van rentelasten en rentebaten;
- beter inzicht in de kosten van overhead;
- verantwoording eventuele vennootschapsbelastingplicht;
- het opnemen van een geprognosticeerde begin-en eindbalans.

De financiële kengetallen en het EMU-saldo zijn opgenomen bij paragraaf II.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing. De verwerking van rentelasten en rentebaten is opgenomen bij paragraaf II.3 Financiering. De kosten van overhead en de stand van zaken betreffende de vennootschapsbelasting worden nader toegelicht bij paragraaf I.3 Overzicht baten en lasten. In de financiële begroting is bij paragraaf III.1 de geprognosticeerde begin-en eindbalans opgenomen voor de komende 5 jaren met een nadere toelichting bij paragraaf III.3.

I.3 Overzicht baten en lasten

Onderdeel van het programmaplan is een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen, een overzicht van de kosten van overhead, het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting en het bedrag voor onvoorzien. Voor het begrotingsjaar ziet dit er als volgt uit:

2027	Baten	Lasten	Saldo
Historische archieven 1)	€ 1.058.000	€ 5.926.000	€ -4.868.000
Algemene dekkingsmiddelen 2)	€ 6.533.400	€ -	€ 6.533.400
Overhead 3)	€ -	€ 1.729.400	€ -1.729.400
Heffing VPB 4)	€ -	€ -	€ -
Bedrag onvoorzien	€ -	€ -	€ -
Saldo van baten en lasten	€ 7.591.400	€ 7.655.400	€ -64.000
Onttrekkingen en toevoegingen aan de reserves	€ 142.600	€ 78.600	€ 64.000
Resultaat	€ 7.734.000	€ 7.734.000	€ -0

1) Historische archieven
   De activiteiten van het Brabants Historisch Informatie Centrum behoren tot het taakveld 5.4 – Musea. Onder deze post zij de bedragen verantwoord van de dienstverleningsovereenkomst met provincie Noord-Brabant en de overige bedrijfsopbrengsten.
2) Algemene dekkingsmiddelen
   Onder deze post zijn de bijdragen verantwoord van de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling, zijnde het Rijk, gemeenten en waterschappen.

3) Overhead
Leidraad voor de berekening van de overhead is de "Notitie overhead" van juli 2016, opgesteld door de Commissie BBV. Met overhead worden alle kosten bedoeld die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. In ieder geval worden leidinggevenden (ook wanneer zij deels uitvoerend werk verrichten) en ondersteunende diensten zoals Financiën, Inkoop, P&O, ICT, Facilitaire zaken, Communicatie en Managementondersteuning tot overhead gerekend.

4) Heffing VPB
In de brief van 16 oktober 2017 heeft de belastingdienst uiteindelijk uitspraak gedaan over een mogelijke vennootschapsbelastingplicht. De uitkomst hiervan is dat er met ingang van 2016 geen sprake is van vennootschapsbelastingplicht.

I.4. Begroot resultaat en wijzigingen

De begroting 2027 en de meerjarenbegroting 2028-2030 zijn structureel sluitend. De onderstaande tabel geeft een gecomprimeerde weergave van de exploitatiebegroting 2026 en 2027 en de verschillen.

		Begroting 2026	Begroting 2027	Verschil 2026-2027
	Baten			
1	Bijdrage Ministerie OCW	€ 3.557.700	€ 3.644.500	€ 86.800
2	Bijdrage Gemeenten en waterschappen	€ 2.637.200	€ 2.888.900	€ 251.700
3	Dienstverlening Provincie Noord-Brabant	€ 758.600	€ 639.400	€ -119.200
4	Overige bedrijfsopbrengsten	€ 382.100	€ 418.600	€ 36.500
	Totaal baten	**€ 7.335.600**	**€ 7.591.400**	**€ 255.800**
	Lasten			
5	Personeelskosten	€ 4.453.100	€ 4.569.600	€ 116.500
6	Huisvestingskosten	€ 1.590.900	€ 1.491.000	€ -99.900
7	Organisatiekosten	€ 312.800	€ 318.800	€ 6.000
8	Afschrijvingen	€ 302.700	€ 513.600	€ 210.900
9	Collectiebeheer	€ 559.200	€ 512.100	€ -47.100
10	Publieksbereik	€ 294.600	€ 292.400	€ -2.200
11	Financieringskosten	€ -43.500	€ -42.100	€ 1.400
	Totaal lasten	**€ 7.469.800**	**€ 7.655.400**	**€ 185.600**
	Totaal saldo van baten en lasten	**€ -134.200**	**€ -64.000**	**€ 70.200**
	Mutaties reserves			
12	Toevoegingen reserves	€ -73.500	€ -78.600	€ -5.100
13	Onttrekkingen reserves	€ 207.700	€ 142.600	€ -65.100
	Gerealiseerde resultaat	**€ 0**	**€ 0**	**€ -0**

Het begrote resultaat wordt beïnvloed door wettelijke wijzigingen, gemaakte keuzes, genomen besluiten en natuurlijk diverse aannames die gedaan worden bij het opstellen van de begroting. De belangrijkste wijzigingen in deze begroting ten opzichte van het voorgaande jaar zijn:

1. Bijdrage Ministerie OCW (toename € 86.800)
De opgenomen loon-en prijsindexatie 2027 van 4% verhoogt de rijksbijdrage met € 86.800.

2. Bijdrage deelnemers (toename € 251.700)
De bijdragen van de regiopartners zijn gebaseerd op de inwoneraantallen per 1 januari 2025. De bijdrage per inwoner bedraagt in 2027 € 5,35 (en geen € 5,49). In 2026 was dit € 4,92 (en geen € 5,06).

3. Dienstverlening Provincie Noord-Brabant (afname € 119.200)
Door uitname uit de depots in 2025 is de beheer opbrengst dalen met €141.914. Door indexatie en middeling is deel deels gecompenseerd.

4. Overige bedrijfsopbrengsten (toename € 36.500)
In 2026 zijn de laatste punten opgelost rondom de verbouwing van het voormalig restauratieatelier. 2026 is ook het eerste jaar dat de kosten en opbrengsten rondom de verhuur een volledig jaar in de exploitatie zitten. De verhuur van kantoren en ruimtes zijn aangepast aan de laatste afspraken.

5. Personeelskosten (toename € 116.500)
De huidige CAO loopt tot en met 30 juni 2026. Als er geen geldende CAO bekend is, wordt normaliter uitgegaan van Loonvoet overheid van het begrotingsjaar cf. de laatste september circulaire (september 2025). Echter het opgenomen percentage van 5,1% is historisch gezien erg hoog. De CEP 2026 gepubliceerd in maart 2026 publiceerde een bijgesteld percentage van 4,2% (voor de effecten van de oorlog met Iran). Dit percentage hebben we overgenomen. Voorts is de formatie van de klantenservice gestegen met 0,28 fte. De overige mutatie in formatie heeft betrekking op een uitwisseling van schaal en uren.

6. Huisvestingskosten (afname € 99.900)
Het in eigen beheer uitvoeren van onderhoud en instandhouding van de Citadel is geëvalueerd met het Rijksvastgoedbedrijf. Het BHIC is daarin meer risicodrager geworden in ruil voor een lagere huur. De huurverlaging wordt toegevoegd aan de onderhoudsvoorziening, zodat de voorziening op peil blijft ook in het geval er zich onvoorziene tegenvallers voor doen.

7. Organisatiekosten (toename € 6.000)
Door beperkte indexatie en scherpe keuzes, koersen we op een beperkte stijging van de kosten.

8. Afschrijvingen (toename € 210.900)
Doordat in 2025 extra investeringen zijn gedaan in m.n. de verbouwing van het voormalig restauratieatelier en in de ICT Hardware, zijn de afschrijvingskosten gestegen gestegen met €200.000. Daarnaast zijn extra investeringen voorzien in met name het inventaris van de Citadel. Hiervoor zijn extra afschrijvingen opgenomen voor € 10.900.

9. Collectiebeheer (afname € 47.100)
Vanaf 2027 zal het BHIC minder actief inzetten op het scannen van grote projecten. Het scannen op verzoek gaat onverminderd door.

10. Publieksbereik (afname € 2.200)
Ook bij Publiek zetten we in op vermindering van de inzet van personeel van derden.

11. Financieringskosten (afname € 1.400)
De rentelasten dalen met € 1.400 vanwege het lineaire aflossingsschema van de lening. Over de middelen, die volgens de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden, bij het Rijk moeten worden aangehouden, wordt een rentevergoeding begroot.

12. Toevoegingen reserves (afname € 5.100)
Doordat met de verhuurder van De Citadel (het Rijksvastgoedbedrijf) een huurverlaging is afgesproken ten gunste van de verder overname van de onderhouds- en instandhoudingsverplichting van de Citadel, wordt jaarlijks een bedrag van € 78.600 toegevoegd aan de bestemmingsreserve De Citadel. De laatste dotatie aan de bestemmingsreserve e-depot (€ 73.500) heeft in 2026 plaatsgevonden. Door het groeimodel van de bekostiging, zijn de kosten van de e-depotvoorziening tot en met 2027 hoger dan de bijdragen. De meerkosten van de e-depotvoorziening worden in deze periode gedekt door het inzetten van de bestemmingsreserve E-depot.

13. Onttrekkingen reserves (afname € 65.100)
De onttrekking aan de bestemmingsreserve E-depot bedraagt voor 2027 € 84.300 en zal verder verminderen naar € 0 in 2028 door het voltooien van het groeimodel van de bekostiging van de e-depotvoorziening. De onttrekkingen aan de overige bestemmingsreserves bedragen in totaal € 58.300.

Voor een nadere toelichting op de exploitatiebegroting wordt verwezen naar hoofdstuk III paragraaf 4.

II Paragrafen

II.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Bij het weerstandsvermogen gaat het om de mate waarin het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) in staat is middelen vrij te maken om substantiële financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit aanpassing van het beleid vereist. In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het vermogen van het BHIC om risico's op te vangen die niet in de begroting zijn verwerkt. Een risico is de kans op het optreden van een positieve dan wel negatieve gebeurtenis van materieel belang, die niet voorzien is in de begroting van enig jaar.

Het BHIC heeft tot taak het behouden, bewerken en benutten van de archiefbescheiden opgenomen in de rijksarchiefbewaarplaats in de Provincie Noord-Brabant en de archiefbewaarplaatsen van de deelnemende gemeenten en waterschappen. Het richt zich op verbetering van de digitale dienstverlening, het archief als informatiecentrum en verbetering van de lokale dienstverlening. Daarnaast is het een taak van het BHIC de gemeentelijke informatiehuishoudingen van de deelnemers te inspecteren en daarover te adviseren. Het BHIC is er voor het verrichten van door de minister, de gemeenten en de waterschappen opgedragen taken. Voor de bekostiging van de uitvoering van deze taken is het BHIC nagenoeg geheel afhankelijk van de gemeenten, waterschappen, het ministerie van OCW en de dienstverleningsovereenkomsten. Risico's die van invloed kunnen zijn op de toekomstige cijfers zijn:

Soort risico	Risico-bedrag	Risico-factor	Risico-waarde
Licenties Microsoft duurder na aanbesteding in 2026	€ 100.000	25%	€ 25.000
Vertraging in de besluitvorming op bestuurlijk niveau	€ 59.000	10%	€ 5.900
Wijziging in de hoogte van de bijdrage door de deelnemers	€ 627.000	25%	€ 156.800
Stijgende (energie)kosten als gevolg van geopolitieke spanningen	€ 30.000	25%	€ 7.500
CAO aanpassingen	€ 117.000	10%	€ 11.700
Wachtgeld verplichtingen	€ 117.000	10%	€ 11.700
Verhogingen huurpenningen die afwijken van de bijdrage van OCW	€ 214.000	10%	€ 21.400
Boekwaarde pand Grave is lager dan de vastgestelde WOZ-waarde	€ 125.000	10%	€ 12.500
Contracten overige bedrijfsopbrengsten zijn jaarlijks opzegbaar	€ 345.000	20%	€ 69.000
Wijziging in de hoogte van de bijdrage via DVO's	€ 759.000	20%	€ 151.800
Geen volledige dekking van de kosten van het E-depot	€ 107.000	20%	€ 21.400
		Totaal	€ 494.700

Het begroot weerstandsvermogen bedraagt ultimo 2030 € 522.500. De mate van het vormen van weerstandsvermogen wordt in belangrijke mate beïnvloed door de statuten (artikel 22) van de gemeenschappelijke regeling. De regeling geeft aan dat de algemene reserve niet meer dan 10% van de gezamenlijke bijdragen mag bedragen, tenzij door hen gezamenlijk een ander percentage wordt vastgesteld.

Weerstandsvermogen	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Stand per 31 december	€ 522.500	€ 522.500	€ 522.500	€ 522.500	€ 522.500
Algemene reserve in procenten van de (deelnemers)bijdragen	8,4%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%

EMU-saldo

De berekening van het EMU-saldo geeft aan of er op basis van de huidige begroting, in EMU-termen, een overschot is. De ontwikkeling van het EMU-saldo is als volgt:

	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
EMU-saldo	€ 75.400	€ 620.900	€ 709.900	€ 963.100	€ 1.017.300

Kengetallen

Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft een verplichte set van financiële kengetallen voor. Naast de kengetallen dient een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie te worden opgenomen. De invoering is bedoeld om de financiële positie inzichtelijker te maken. De ontwikkeling van de kengetallen is als volgt:

Kengetal	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Netto schuldquote*	0%	0%	0%	0%	0%
Solvabiliteitsratio	20%	19%	19%	19%	18%
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%	0%	0%

* Is gelijk aan de Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeenschappelijke regeling ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) gaat uit van een norm van maximaal 130%. Hierbij geldt dus hoe lager hoe beter.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeenschappelijke regeling in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) gaat uit van een norm van minimaal 20%. Hierbij geldt dus hoe hoger hoe beter. Bij de beoordeling van dit kengetal moet in ogenschouw worden genomen, dat het Brabants Historisch Informatie Centrum een gemeenschappelijke regeling is en een maximale reserve van 10% mag hebben.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves, te delen door de totale baten. Met behulp van dit kengetal kan worden beoordeeld in welke mate sprake is van een begrotingsevenwicht. Hierbij geldt dus hoe hoger hoe beter.

II.2 Onderhoud kapitaalgoederen

De Citadel in Den Bosch wordt gehuurd van het Rijksvastgoedbedrijf (voorheen Rijksgebouwendienst). Tot en met 2018 voerde het Rijksvastgoedbedrijf het onderhoud en de instandhouding uit, alleen het huurdersonderhoud kwam voor rekening van het BHIC. Per 1 januari 2019 is dit veranderd en is het BHIC verantwoordelijk voor het onderhoud en de instandhouding van De Citadel. Het Rijksvastgoedbedrijf blijft eigenaar. De locatie in Grave is in eigendom en het volledige onderhoud van dit pand komt voor rekening van het BHIC. Voor beide panden is een meerjarig onderhouds- en instandhoudingsplan voor de komende 30 jaar (De Citadel), resp. 15 jaar (Grave) opgesteld.

II.3 Financiering

Treasurybeleid

Door het bestuur is een normenkader voor rechtmatigheid vastgesteld. Onderdeel daarvan is dat ten aanzien van het financieel beheer risicoloos en zeer defensief met eventuele overtollige middelen wordt omgegaan. Het is niet toegestaan, zonder voorafgaande toestemming van het algemeen bestuur, leningen af te sluiten. Het treasurybeleid wordt verder sterk beïnvloed door het verplicht schatkistbankieren bij de centrale overheid (zie hierna).

Renteschema

In de "Notitie rente 2023" van de Commissie BBV wordt ingegaan op de verwerking van rentelasten en rentebaten. Doelstelling is een eenduidige handelwijze te bevorderen met betrekking tot de verwerking van rentelasten en rentebaten in de begroting en de jaarstukken. Daartoe is een renteschema ontwikkeld, dat inzicht geeft in de rentelasten van de externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. Voor het begrotingsjaar geeft dit het volgende beeld:

Renteschema 2027

a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	+/+	€ 36.300	
b.	De externe rentebaten	-/-	€ 78.400	
	Saldo rentelasten en rentebaten			€ -42.100
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	€ 0	
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	€ 0	
c3.	De rentebate van door verstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+/+	€ 0	
				€ -0
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente			€ -42.100
d1.	Rente over eigen vermogen	+/+		€ 0
d2.	Rente over voorzieningen	+/+		€ 0
	Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente			€ -42.100
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-		€ 0
f.	Verwacht Renteresultaat op het taakveld Treasury			€ -42.100

Schatkistbankieren

In de begrotingsperiode zullen overtollige liquide middelen, voor zover niet nodig als werkkapitaal, op een spaarrekening bij de huisbankier worden uitgezet. Door de invoering van het schatkistbankieren zijn decentrale overheden verplicht een deel van hun (tijdelijk) overtollige middelen in de schatkist aan te houden. In de begrotingsperiode wordt naar verwachting voldaan aan de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden door het niet overschrijden van het drempelbedrag. Het drempelbedrag (het bedrag dat buiten de schatkist mag worden gehouden) bij een begrotingstotaal < € 500 miljoen bedraagt het drempelbedrag €1.000.000.

Kasgeldlimiet en renterisiconorm

De wettelijk vastgelegde kasgeldlimiet en renterisiconorm zullen naar verwachting in de begrotingsperiode niet worden overschreden.

Kasstroomoverzicht

In de toelichting op de begroting is een geprognosticeerde begin-en eindbalans opgenomen voor het begrotingsjaar en de drie jaren daaropvolgend. Hiermee wordt inzicht verkregen in de ontwikkeling van de financieringsbehoefte voor de komende jaren. Ter nadere toelichting is onderstaand een kasstroomoverzicht opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroom- overzicht bestaan uit de liquide middelen.

bedragen x € 1.000	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Resultaat	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Kasstroom operationele activiteiten					
Aanpassingen voor:					
- afschrijvingen	€ 303	€ 514	€ 514	€ 514	€ 514
- mutaties reserves/fondsen	€ -134	€ -64	€ 54	€ 53	€ 54
- mutaties voorzieningen	€ -1.211	€ 395	€ 198	€ 450	€ 506
Veranderingen in werkkapitaal:					
voorraden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
vorderingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
overlopende activa	€ 63	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
vlottende schulden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
overlopende passiva	€ -27	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ -1.006**	**€ 845**	**€ 766**	**€ 1.017**	**€ 1.074**
Kasstroom investeringsactiviteiten					
Investeringen in vaste activa	€ -306	€ -224	€ -94	€ -86	€ -375
Totaal	**€ -306**	**€ -224**	**€ -94**	**€ -86**	**€ -375**
Kasstroom financieringsactiviteiten					
Nieuw opgenomen leningen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Aflossing langlopende schulden	€ -80	€ -80	€ -80	€ -80	€ -80
Overige mutaties eigen vermogen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ -80**	**€ -80**	**€ -80**	**€ -80**	**€ -80**
Mutatie geldmiddelen	**€ -1.392**	**€ 541**	**€ 592**	**€ 851**	**€ 619**
Saldo geldmiddelen					
Saldo 1 januari	€ 4.979	€ 3.587	€ 4.127	€ 4.719	€ 5.570
Mutatie	€ -1.392	€ 541	€ 592	€ 851	€ 619
Saldo 31 december	**€ 3.587**	**€ 4.127**	**€ 4.719**	**€ 5.570**	**€ 6.188**
Specificatie geldmiddelen					
Kassen	€ 1	€ 1	€ 1	€ 1	€ 1
Rekening-courant bank	€ 250	€ 250	€ 250	€ 250	€ 250
Spaarrekeningen bank	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Schatkistbankieren	€ 3.336	€ 3.876	€ 4.468	€ 5.319	€ 5.937
Saldo 31 december	**€ 3.587**	**€ 4.127**	**€ 4.719**	**€ 5.570**	**€ 6.188**

Naar verwachting hoeft in de begrotingsperiode 2025-2029 geen aanvullende lening te worden afgesloten om de investeringen te financieren.

II.4 Bedrijfsvoering

Algemeen en dagelijks bestuur

De beoordeling en sturing van de door het BHIC te bereiken effecten is in eerste instantie een taak van het bestuur van het BHIC. De bestuurlijke inrichting van het BHIC is echter volledig afwijkend van wat gangbaar is bij gemeenschappelijke regelingen. Het algemeen bestuur – waarvan een deel tevens als dagelijks bestuur fungeert – bestaat vanaf 2016 uit acht leden: vier 'rijksleden' benoemd door de minister en vier 'regionale' leden die worden aangewezen door de gemeenten en waterschappen.

Het bestuur is autonoom maar dient uiteraard wel gevoed te worden met de denkbeelden en gevoelens van alle deelnemende partijen. Daartoe is er een portefeuillehoudersoverleg in het leven geroepen. Met deze constructie is de directe financiële invloed van de deelnemende gemeenten en waterschappen beperkt, doch is het wel mogelijk om met behoud van effectiviteit op afstand te toetsen en te sturen.

Zodra de nieuwe archiefwet inwerking treedt en het rijk uittreedt, wordt een bestuur gevormd meer conform de gangbare inrichting met een dagelijks bestuur en een algemeen bestuur. Vanwege de uittreding van het rijk worden wel 2 onafhankelijke leden gezocht die de belangen van het rijk vertegenwoordigen.

De provincie Noord-Brabant is geen deelnemer aan de gemeenschappelijke regeling van het BHIC, maar heeft met het BHIC een dienstverleningsovereenkomst afgesloten.

Huisvesting

Het gebouw in 's-Hertogenbosch wordt gehuurd van het Rijksvastgoedbedrijf. Per 1 januari 2019 is er een nieuw huurcontract en is het BHIC verantwoordelijk voor het onderhoud en de instandhouding van De Citadel. Het Rijksvastgoedbedrijf blijft eigenaar. Het gebouw in Grave is in eigendom.

De organisatie

Het Brabants Historisch Informatie Centrum kent drie afdelingen (Publieksdiensten, Collectie en Middelen) en is onderverdeeld in clusters.

Het cluster Directieondersteuning/ Communicatie richt zich op de ondersteuning van directie, bestuur en op communicatie en promotie.

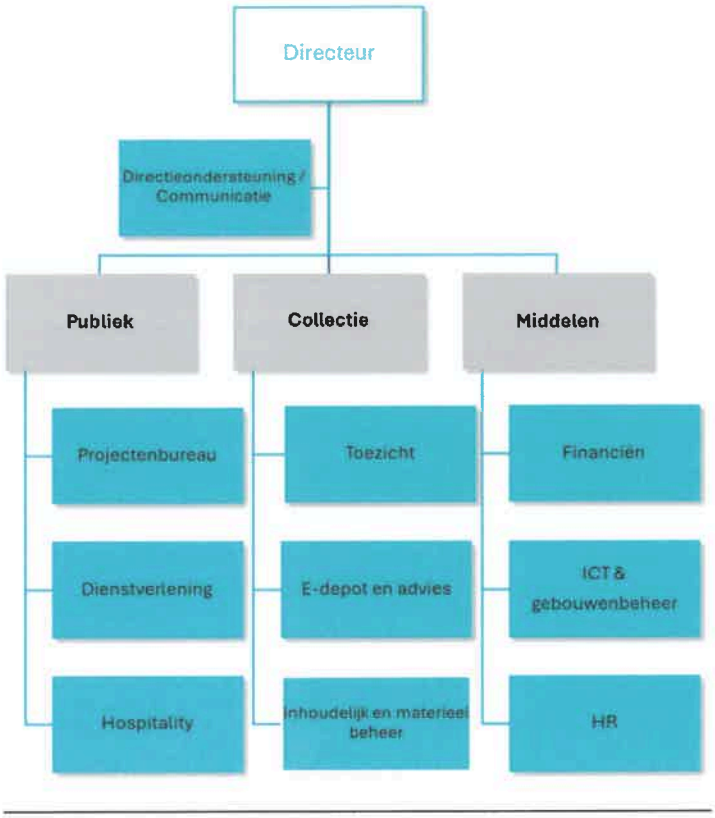
Het cluster Projectenbureau is verantwoordelijk voor het uitwerken van de wettelijke dienstverlening, van historische thema's en projecten. Het cluster Dienstverlening verzorgt de dienstverlening en werkt steeds meer digitaal, onder meer met de service scanning op verzoek. De toegankelijke originelen kunnen in de fysieke studiezaal nog steeds door de bezoekers worden geraadpleegd.
Het cluster Hospitality ontvangt en verwijst bezoekers en vragen door naar andere clusters. Daarnaast verricht het diensten gericht op het gebruik van het gebouw en faciliteert het evenementen.

Het cluster Toezicht, E-depot en advies voert inspecties uit, geeft advies en draagt zorg voor het bewerken van informatiedragers, zodanig dat deze opgeslagen kunnen worden en de originele staat bewaard blijft. Het cluster is de schakel tussen de organisatie en de archiefvormers die de informatiedragers aanleveren. Verder richt het zich op de ontwikkeling en implementatie van het E-depot. Het cluster Inhoudelijk-en materieel beheer zorgt voor het toegankelijk maken van informatie via inventarissen, indexen en databases. Daarnaast voor de materiële verzorging van de collectie, voor conservering en restauratie van de analoge archieven.

Het cluster Financiën verzorgt de diverse administraties en de producten uit de planning & control cyclus. Het cluster ICT & gebouwenbeheer ondersteunt de werkprocessen van alle clusters, die gebruik maken van diverse geautomatiseerde systemen en verzorgt het technisch gebouwenbeheer door onderhoud en

instandhouding van de gebouwen. Het cluster HR richt is op de diverse personele processen, uitvoering van de CAO en organisatieontwikkeling.

Het organigram van het Brabants Historisch Informatie Centrum geeft het volgende beeld:

Maatschappelijk verantwoord ondernemen
Het wordt steeds belangrijker als organisatie om maatschappelijk verantwoord te ondernemen. ISO26000 is een internationale richtlijn die maatschappelijk verantwoord ondernemen beschrijft vanuit zeven basisprincipes. Het BHIC onderschrijft de richtlijn en voert deze naar eer en geweten uit.

II.5 Verbonden partijen
Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het Brabants Historisch Informatie Centrum een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake bij het ter beschikking stellen van een bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat, onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Een bestuurlijk belang is aanwezig bij zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Het Brabants Historisch Informatie Centrum heeft één verbonden partij, te weten de Vereniging van Eigenaren Zuid-Ooster. In deze vereniging zijn behalve het Brabants Historisch Informatie Centrum, de gemeente Grave en woningcorporatie Stichting Mooiland vertegenwoordigd. Deze vereniging is opgericht in verband met het gezamenlijk huisvesten in het kantoorpand aan de Arnoud van Gelderweg in Grave.

Vereniging van Eigenaren Zuid-Ooster Grave	
Vestigingsplaats	Grave, Arnoud van Gelderweg 69-73.
Bijdrage aan doelstelling	Huisvesting ten behoeve van het behouden, bewerken en benutten van de archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten en waterschappen.
Openbaar belang	Beheer en onderhoud van het kantoorpand voor de gezamenlijke eigenaren.
Het belang van het BHIC	Ten tijde van de begrotingsopstelling: het BHIC participeert voor 11%, Gemeente Grave voor 39% en Mooiland voor 50%.
Omvang van het eigen vermogen	Er is geen eigen vermogen en dit zal er aan het einde van de begrotingsperiode naar verwachting ook niet zijn.
Omvang van het vreemd vermogen	Er is geen vreemd vermogen en dit zal er aan het einde van de begrotingsperiode naar verwachting ook niet zijn.
Financieel resultaat	Het jaarlijkse resultaat in de begrotingsperiode bedraagt € 0. Het aandeel van het BHIC in een positief of negatief resultaat bedraagt 11% en wordt jaarlijks afgerekend. Na toerekening van ieders aandeel sluit de jaarlijkse exploitatie zonder saldo.

II.6 Organisatiegegevens

Statutaire naam : Brabants Historisch Informatie Centrum
Vestigingsplaats: : 's-Hertogenbosch
Rechtsvorm : Openbaar Lichaam, volgens de Wet gemeenschappelijke Regelingen
Locaties: : 's-Hertogenbosch, Grave

Doelstellingen
Het behouden, bewerken en benutten van de archiefbescheiden opgenomen in de rijksarchiefbewaarplaats in de Provincie Noord-Brabant en de archiefbewaarplaatsen van de deelnemende gemeenten en waterschappen.

Samenstelling directie
De directie wordt gevoerd door mevrouw drs. J.M. Orbon. De directeur valt onder de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). De totale bezoldiging ligt onder het van toepassing zijnde WNT-maximum.

Samenstelling Algemeen bestuur

Naam	Functie
De heer drs. P.L.B.A. van Geel	Voorzitter
De heer prof. dr. H.C. Bunt	Lid
Mevrouw A.M. Demmers-van der Geest	Lid
De heer mr. J.C.M. Pommer	Lid
Mevrouw drs. M.A.H. Moorman	Lid
De heer S. Oegema	Lid
De heer mr. M.W.J.M. de Man	Lid
Mevrouw C.N.A. Nijkerken-de Haan	Lid (vanaf 4 juli 2025)

De bestuursleden vallen onder de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). De bezoldiging van de bestuursleden ligt onder het van toepassing zijnde WNT-maximum.

II.7 Besluit Dagelijks bestuur

Het Dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling het Brabants Historisch Informatie Centrum besluit in zijn vergadering van 27 maart 2026:

1. de ontwerpbegroting 2027 voor zienswijze aan te bieden aan de deelnemers;
2. de ontwerpbegroting 2027 en de ontvangen zienswijzen aan te bieden aan het Algemeen bestuur ten behoeve van behandeling in zijn vergadering van 3 juli 2026;
3. te verklaren dat de voorzieningen voor onderhoud en instandhouding van voldoende omvang zijn voor de bekostiging van het toekomstig onderhoud en instandhouding, op basis van een recent beheerplan.

drs. P.L.B.A. van Geel
Voorzitter

drs. J.M. Orbon
Directeur

II.8 Besluit Algemeen bestuur

Het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling het Brabants Historisch Informatie Centrum besluit:

1. gehoord hebbende de zienswijzen van de deelnemers, de begroting 2027 vast te stellen in zijn vergadering van 3 juli 2026;
2. de begroting 2027, met een saldo van € 0 vast te stellen en de budgetten voor het begrotingsjaar 2027 te autoriseren;
3. het vaststellen van de meerjarenbegroting 2028-2030, met saldi van € 0.
4. de investeringskredieten voor 2027, opgenomen onder III.8 opgenomen investeringskredieten ter grootte van € 224.000 beschikbaar te stellen;
5. In te stemmen met de onttrekkingen uit de reserves zoals opgenomen onder III.3 Toelichting Geprognosticeerde balans per 31 december 2026-2030 (pagina's 22 - 24)

drs. P.L.B.A. van Geel
Voorzitter

drs. J.M. Orbon
Directeur

III Financiële begroting

III.1 Geprognosticeerde balans per 31 december 2026 - 2030

Bedragen x € 1.000

VASTE ACTIVA	31-12 2026	31-12 2027	31-12 2028	31-12 2029	31-12 2030
Materiële vaste activa					
Investeringen met een economisch nut	€ 2.955	€ 2.665	€ 2.268	€ 1.858	€ 1.731
	€ 2.955	€ 2.665	€ 2.268	€ 1.858	€ 1.731
VLOTTENDE ACTIVA					
Voorraden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Uitzettingen looptijd < 1 jaar					
Vorderingen op openbare lichamen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overige vorderingen	€ 94	€ 94	€ 95	€ 85	€ 45
	€ 94	€ 94	€ 95	€ 85	€ 45
Liquide middelen	€ 3.587	€ 4.127	€ 4.719	€ 5.570	€ 6.188
Overlopende activa	€ 400	€ 400	€ 400	€ 400	€ 400
Totaal vaste activa	€ 7.036	€ 7.286	€ 7.482	€ 7.913	€ 8.364

VASTE PASSIVA	31-12 2026	31-12 2027	31-12 2028	31-12 2029	31-12 2030
Eigen vermogen					
Algemene reserve	€ 523	€ 523	€ 523	€ 523	€ 523
Bestemmingsreserves	€ 913	€ 849	€ 903	€ 956	€ 1.010
Gerealiseerde resultaat	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	€ 1.436	€ 1.372	€ 1.426	€ 1.479	€ 1.533
Voorzieningen					
Onderhoudsvoorziening De Citadel	€ 2.975	€ 3.400	€ 3.601	€ 4.071	€ 4.568
Onderhoudsvoorziening Grave	€ 126	€ 93	€ 87	€ 65	€ 71
IKB-en vitaliteitsverlof	€ 837	€ 840	€ 843	€ 845	€ 848
Vaste schulden looptijd > 1 jaar					
Binnenlandse banken	€ 800	€ 720	€ 640	€ 560	€ 480
VLOTTENDE PASSIVA					
Netto vlottende schulden looptijd < 1 jaar					
Overige schulden	€ 662	€ 661	€ 685	€ 693	€ 664
Overlopende passiva	€ 200	€ 200	€ 200	€ 200	€ 200
Totaal vaste passiva	€ 7.036	€ 7.286	€ 7.482	€ 7.913	€ 8.364

Voor een nadere toelichting op de balans wordt verwezen naar hoofdstuk III paragraaf 3.

III.2 Exploitatiebegroting 2027

	Werkelijk 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten			
Bijdrage Ministerie OCW	€ 3.466.440	€ 3.557.700	€ 3.644.500
Bijdrage Gemeenten en waterschappen	€ 2.481.500	€ 2.637.200	€ 2.888.900
Dienstverlening Provincie Noord-Brabant	€ 740.165	€ 758.600	€ 639.400
Overige bedrijfsopbrengsten	€ 469.891	€ 382.100	€ 418.600
Totaal baten	**€ 7.157.996**	**€ 7.335.600**	**€ 7.591.400**
Lasten			
Personeelskosten	€ 4.264.502	€ 4.453.100	€ 4.569.600
Huisvestingskosten	€ 1.683.358	€ 1.590.900	€ 1.491.000
Organisatiekosten	€ 365.248	€ 312.800	€ 318.800
Afschrijvingen	€ 242.707	€ 302.700	€ 513.600
Collectiebeheer	€ 466.986	€ 559.200	€ 512.100
Publieksbereik	€ 288.095	€ 294.600	€ 292.400
Financieringskosten	€ -87.139	€ -43.500	€ -42.100
Totaal lasten	**€ 7.223.757**	**€ 7.469.800**	**€ 7.655.400**
Totaal saldo van baten en lasten	**€ -65.761**	**€ -134.200**	**€ -64.000**
Mutaties reserves			
Toevoegingen reserves	€ -125.000	€ -73.500	€ -78.600
Onttrekkingen reserves	€ 211.579	€ 207.700	€ 142.600
Gerealiseerde resultaat	**€ 20.818**	**€ 0**	**€ 0**

Voor een nadere toelichting op de exploitatiebegroting wordt verwezen naar hoofdstuk III paragraaf 4.

III.3 Toelichting Geprognosticeerde balans per 31 december 2026 - 2030

Materiële vaste activa
In de komende jaren wordt er geïnvesteerd in de aanpassing en verbouwing van het voormalig restauratieatelier bij De Citadel, in een aanpassing van de installaties van de depots in Grave en in een nieuwe website. Daarnaast zijn er vervangingsinvesteringen, bijvoorbeeld in hard- en software en inventarissen.

Het voormalig restauratieatelier krijgt een andere bestemming en wordt (zelfstandige) kantoorruimte. Het is de intentie de ruimte te verhuren aan een partij, die de functie van De Citadel als erfgoedlocatie ondersteunt. Bijvoorbeeld aan Erfgoed Brabant, waarmee al gesprekken worden gevoerd. De verbouwing zal naar verwachting ook bruikbare informatie opleveren voor de verduurzaming van het gehele complex, omdat dit bijgebouw in dezelfde periode als het hoofdgebouw is herbouwd.

Bij onze locatie in Grave is Mooiland voornemens een grondige verbouwing uit te voeren in 2025, waarbij ook naar het installatieconcept wordt gekeken. In dit traject participeren wij als VvE-lid en zullen wij ook naar ons eigen bouwdeel kijken. Diverse installaties in de depots in Grave bevinden zich aan het einde van de technische levensduur. Een goed klimaat in de depots (temperatuur en luchtvochtigheid) is belangrijk voor ons.

De huidige website is gebouwd in 2014 en is in de tussenliggende jaren diverse malen geüpgraded. Na ruim 10 jaar is het tijd geworden in een nieuwe website te investeren, om aan de gewijzigde vraag en omstandigheden te kunnen voldoen.

Voor de komende jaren worden de volgende **investeringen** geraamd:

	Begroting 2026	**Begroting 2027**	**Begroting 2028**	**Begroting 2029**	**Begroting 2030**
Gebouwen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Verbouwingen	€ -	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bedrijfsinstallaties	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 15.000
Inventarissen	€ 15.000	€ 124.000	€ 38.350	€ 15.500	€ 25.000
Depotinrichting	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
ICT-Hardware	€ 75.000	€ 25.000	€ 30.000	€ 45.000	€ 300.000
ICT-Software	€ 185.000	€ 65.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 35.000
	€ 285.000	€ 224.000	€ 93.350	€ 85.500	€ 375.000

Het **verloop van de materiële vaste activa** in het begrotingsjaar is als volgt:

	Afschrijvings-percentage	**Stand 31-12-2026**	**Investeringen in 2027**	**Afschrijving in 2027**	**Stand 31-12-2027**
Grond	-	€ 94.000	€ 0	€ 0	€ 94.000
Gebouwen	2,5%	€ 971.800	€ 0	€ 46.300	€ 925.500
Verbouwingen	10%	€ 504.200	€ 0	€ 58.200	€ 446.000
Bedrijfsinstallaties	5%-6²/³%-10%	€ 623.800	€ 10.000	€ 168.700	€ 465.100
Inventarissen	10%/20%	€ 118.000	€ 124.000	€ 34.800	€ 207.200
Depotinrichting	4%/10%	€ 105.800	€ 0	€ 27.000	€ 78.800
ICT-Hardware	20%	€ 343.900	€ 25.000	€ 114.500	€ 254.400
ICT-Software	20%	€ 193.200	€ 65.000	€ 64.100	€ 194.100
	Totaal	€ 2.954.700	€ 224.000	€ 513.600	€ 2.665.100

Meerjarig ontwikkelt de **boekwaarde** zich als volgt:

	Stand 31-12-2026	Stand 31-12-2027	Stand 31-12-2028	Stand 31-12-2029	Stand 31-12-2030
Grond	€ 94.000	€ 94.000	€ 94.000	€ 94.000	€ 94.000
Gebouwen	€ 971.800	€ 925.500	€ 879.300	€ 833.000	€ 786.700
Verbouwingen	€ 504.200	€ 446.000	€ 387.800	€ 329.700	€ 271.500
Bedrijfsinstallaties	€ 623.800	€ 465.100	€ 309.000	€ 152.300	€ 36.500
Inventarissen	€ 118.000	€ 207.200	€ 207.300	€ 186.200	€ 172.400
Depotinrichting	€ 105.800	€ 78.800	€ 59.200	€ 40.000	€ 26.100
ICT-Hardware	€ 343.900	€ 254.400	€ 185.900	€ 129.300	€ 284.000
ICT-Software	€ 193.200	€ 194.100	€ 145.500	€ 93.900	€ 60.000
	€ 2.954.700	€ 2.665.100	€ 2.268.000	€ 1.858.400	€ 1.731.200

Liquide middelen

Per 14 december 2013 is de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden van kracht. Voor decentrale overheden betekent dit dat zij verplicht zijn hun (tijdelijk) overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Het drempelbedrag (het bedrag dat buiten de schatkist mag worden gehouden) bedraagt in 2027 € 1.000.000. Op de r/c bij de BNG is een afromingslimiet ingesteld van € 250.000.

	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029	31-12-2030
Kassen	€ 1.500	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Rekening-courant bank	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000
Schatkistbankieren	€ 3.336.000	€ 3.876.000	€ 4.468.000	€ 5.319.000	€ 5.937.000
	€ 3.587.500	€ 4.127.000	€ 4.719.000	€ 5.570.000	€ 6.188.000

De liquide middelen dalen aan het begin van de begrotingsperiode door begrote investeringen in 2025. Daarna nemen deze weer toe, met name als gevolg van de toename van de voorziening voor onderhoud en instandhouding De Citadel.

Overlopende activa

De overlopende activa betreffen vooruitbetaalde bedragen voor meerjarige onderhoudscontracten voor ICT en vooruitbetaalde hostingskosten voor de website en databases.

Eigen vermogen

Onderstaande tabellen geven het verloop van de reserves in de periode 2026-2030 weer:

Algemene reserve	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Stand per 1 januari	€ 501.700	€ 522.500	€ 522.500	€ 522.500	€ 522.500
Bij: Toevoegingen	€ 20.800	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Af: Onttrekkingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Stand per 31 december	€ 522.500	€ 522.500	€ 522.500	€ 522.500	€ 522.500

Algemene reserve in procenten van de (deelnemers)bijdragen	8,4%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%

De algemene reserve is bedoeld voor de kleinere risico's in de bedrijfsvoering die in een boekjaar onverwacht de exploitatie in de min kunnen brengen. Bijvoorbeeld niet begrote tussentijdse aanpassingen in de cao, schadeclaims, bezuinigingen en wachtgeldverplichtingen. De mate van het vormen van een algemene reserve wordt in belangrijke mate beïnvloed door de statuten (artikel 22) van de gemeenschappelijke regeling. De regeling geeft aan dat de reserve niet meer dan 10% van de gezamenlijke bijdragen mag bedragen, tenzij door hen gezamenlijk een ander percentage wordt vastgesteld.

Bestemmings-reserves	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**	**Begroting 2028**	**Begroting 2029**	**Begroting 2030**
De Citadel	€ 671.600	€ 725.200	€ 778.800	€ 832.400	€ 886.000
E-depot	€ 84.300	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Genealogisch centrum	€ 80.300	€ 72.000	€ 72.000	€ 72.000	€ 72.000
Publieksfunctie	€ 76.900	€ 51.900	€ 51.900	€ 51.900	€ 51.900
Totaal	€ 913.100	€ 849.100	€ 902.700	€ 956.300	€ 1.009.900

Bestemmingsreserve De Citadel

De Citadel in Den Bosch is een voormalig fort dat werd gebouwd tussen 1637 en 1645. Tijdens de bouw werden de plannen steeds meer uitgebreid en het fort groeide uit tot een vijfhoekige schans met bastions en rondom een brede gracht. Later, eind 18e eeuw, kwam er een hoofdgebouw bij, dat de functie kreeg als militaire gevangenis en nog weer later als kazerne. Door de verbreding van de Zuid Willemsvaart werd er één bastion van de Citadel afgebroken. De Citadel is voor het laatst gerestaureerd tussen 1983 en 1985.

Het Rijksvastgoedbedrijf is eigenaar van het pand, maar heeft het onderhoud en de instandhouding van De Citadel per 1 januari 2019 overgedragen aan het BHIC. Het BHIC wordt geacht te handelen "als ware zij eigenaar". Het Rijk (Rijksvastgoedbedrijf/ Ministerie OCW) blijft nog wel voor bepaalde risico's aansprakelijk, zoals verborgen gebreken, natuurrampen, asbest, bodemverontreiniging en terrorisme. Het BHIC is aansprakelijk voor juridische en organisatorische risico's, schade voortkomend uit het gebruik, wateroverlast in de depots, legionella en brand. Daarnaast is het BHIC aansprakelijk voor financiële risico's, zoals renterisico, liquiditeitsrisico, financieringsrisico, faillissementsrisico, leegstand gedurende de overeenkomst en kosten bij vertrek. Samengevat zijn het calamiteiten en risico's die niet verzekerbaar zijn. Indien aanwezig kan de reserve te zijner tijd een bijdrage leveren aan een "midlife-renovatie", welke na 75 jaar (2060) aannemelijk is.

Vooruitlopend op structurele financiering wordt een start gemaakt met verduurzaming van de gebouwen en de ontwikkeling van een erfgoedlocatie (huisvestingsaspect). In 2026 zijn nieuwe afspraken gemaakt met het Rijksvastgoedbedrijf over de huur van de Citadel. De huur is verlaagd, de huurverlaging dient ter compensatie voor de overgenomen onderhouds- en instandhoudingsrisico's van de Citadel en de verduurzaming van de Citadel. Deze huurverlaging wordt jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve Citadel.

Bestemmingsreserve De Citadel	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Stand per 1 januari	€ 696.600	€ 671.600	€ 725.200	€ 778.800	€ 832.400
Bij: Toevoegingen	€ 0	€ 78.600	€ 78.600	€ 78.600	€ 78.600
Af: Onttrekkingen	€ -25.000	€ -25.000	€ -25.000	€ -25.000	€ -25.000
Stand per 31 december	€ 671.600	€ 725.200	€ 778.800	€ 832.400	€ 886.000

De begrote onttrekkingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bestemmingsreserve De Citadel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2028	Begroting 2030
Optimalisatie installaties	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Advisering verduurzaming	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Klimaatverbetering Gebouwen	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000

Bestemmingsreserve E-depot

In 2016 is gestart met de ontwikkeling van een eigen e-depot, waarbij is besloten nog geen bijdrage aan de deelnemers te vragen. Het BHIC heeft sinds 1 juli 2021 een eigen e-depotvoorziening. De deelnemers van het BHIC zorgen vanaf 2024, via een groeimodel, voor de bekostiging van deze voorziening. De bestemmingsreserve voorkomt, dat er tussentijds extra middelen gevraagd moesten worden aan de deelnemers. We krijgen steeds meer inzicht in de kosten, de financiering en de snelheid van invoering van het e-depot. De kosten van de e-depotvoorziening zijn in de periode 2022 tot en met 2026 hoger dan de bijdragen van deelnemers. Het verschil zal deels worden gedekt uit de bestemmingsreserve e-depot.

Bestemmingsreserve E-depot	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Stand per 1 januari	€ 186.300	€ 84.300	€ -0	€ -0	€ 0
Bij: Toevoegingen	€ 73.500	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Af: Onttrekkingen	€ -175.500	€ -84.300	€ -0	€ 0	€ 0
Stand per 31 december	€ 84.300	€ -0	€ -0	€ 0	€ 0

De begrote onttrekkingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bestemmingsreserve E-depot	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Internet-en clouddiensten	€ 84.300	€ 0	€ 0	€ 0
Kosten hard- en software	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inhuur derden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	€ 84.300	€ 0	€ 0	€ 0

Bestemmingsreserve Genealogisch centrum van Noord-Brabant

In de notitie "(Ook) Ons Brabant Beleidsplan 2023-2026" worden de doelstellingen voor de komende jaren geformuleerd. Voor het realiseren van de doelstelling "Wij zijn het Genealogisch centrum van Brabant" is een bestemmingsreserve gevormd. Essentieel voor de genealogische zoekmachine is de stamboom-databank met persoonsgegevens van Brabanders. De originele aktes zijn grotendeels gescand. Nu moeten de gegevens uit de aktes aan de betreffende scans worden gekoppeld.

Bestemmingsreserve Genealogisch centrum	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Stand per 1 januari	€ 87.500	€ 80.300	€ 73.100	€ 73.100	€ 73.100
Bij: Toevoegingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Af: Onttrekkingen	€ -7.200	€ -8.300	€ -0	€ 0	€ 0
Stand per 31 december	€ 80.300	€ 72.000	€ 72.000	€ 72.000	€ 72.000

De begrote onttrekkingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bestemmingsreserve Genealogisch centrum	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Digitaliseringskosten	€ 8.300	€ 0	€ 0	€ 0
	€ 8.300	€ 0	€ 0	€ 0

Bestemmingsreserve Publieksfunctie

In de notitie "(Ook) Ons Brabant Beleidsplan 2023-2026" worden de doelstellingen voor de komende jaren geformuleerd. Zo willen wij het foto- en filmgeheugen van Brabant worden, willen we Brabantse geschiedenis schrijven en willen we een breder publiek verwelkomen. Daarnaast voor de ontwikkeling van een erfgoedlocatie (publieksaspect). Voor het realiseren van deze doelstellingen met betrekking tot de publieksfunctie is een bestemmingsreserve gevormd.

Bestemmingsreserve Publieksfunctie	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Stand per 1 januari	€ 76.900	€ 76.900	€ 51.900	€ 51.900	€ 51.900
Bij: Toevoegingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Af: Onttrekkingen	€ -0	€ -25.000	€ 0	€ 0	€ 0
Stand per 31 december	€ 76.900	€ 51.900	€ 51.900	€ 51.900	€ 51.900

De begrote onttrekkingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bestemmingsreserve Publieksfunctie	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Ontwikkeling en uitvoering locatie profiel	€ 25.000	€ 0	€ 0	€ 0
	€ 25.000	€ 0	€ 0	€ 0

Voorzieningen
In onderstaande tabel is het verloop van de voorzieningen in de periode 2025-2029 weergegeven:

Voorzieningen	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
De Citadel	€ 2.975.200	€ 3.400.300	€ 3.600.800	€ 4.070.800	€ 4.567.700
Grave	€ 125.800	€ 93.100	€ 87.400	€ 65.400	€ 70.700
IKB-en vitaliteitsverlof	€ 836.700	€ 839.600	€ 842.500	€ 845.400	€ 848.300
Totaal	€ 3.937.700	€ 4.333.000	€ 4.530.700	€ 4.981.600	€ 5.486.700

Onderhouds-en instandhoudingsvoorziening De Citadel
De Citadel in Den Bosch wordt gehuurd van het Rijksvastgoedbedrijf. Per 1 januari 2019 is het eigenaarsonderhoud door het RVB overgedragen aan het BHIC. Het Rijk blijft eigenaar, maar het BHIC is verantwoordelijk voor het onderhoud en de instandhouding van De Citadel. Daartoe is een onderhouds- en instandhoudingsplan opgesteld met een looptijd van 30 jaar. In deze periode zijn de jaarlijkse toevoegingen aan de voorziening voldoende om de jaarlijks geplande onderhouds-en instandhoudingstaken uit te voeren.

Voorziening onderhoud en instandhouding De Citadel	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Stand per 1 januari	€ 4.205.200	€ 2.975.200	€ 3.400.300	€ 3.600.800	€ 4.070.800
Bij: jaarlijkse toevoeging	€ 969.000	€ 969.000	€ 969.000	€ 969.000	€ 969.000
Af: vrijval	€ -2.199.000	€ -543.900	€ -768.500	€ -499.000	€ -472.100
Stand per 31 december	€ 2.975.200	€ 3.400.300	€ 3.600.800	€ 4.070.800	€ 4.567.700

Onderhoudsvoorziening Grave
De locatie in Grave is eigendom van Brabants Historisch Informatie Centrum en het volledige onderhoud komt voor eigen rekening. Daartoe is een onderhouds-en instandhoudingsplan opgesteld met een looptijd van 15 jaar. In deze periode zijn de jaarlijkse toevoegingen aan de voorziening voldoende om de jaarlijks geplande onderhouds-en instandhoudingstaken uit te voeren.

Voorziening onderhoud en instandhouding Grave	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Stand per 1 januari	€ 120.500	€ 125.800	€ 93.100	€ 87.400	€ 65.400
Bij: toevoegingen	€ 5.300	€ 5.300	€ 5.300	€ 5.300	€ 5.300
Af: vrijval	€ 0	€ -38.000	€ -11.000	€ -27.300	€ -
Stand per 31 december	€ 125.800	€ 93.100	€ 87.400	€ 65.400	€ 70.700

Voorziening IKB-en vitaliteitsverlof

In de CAO is opgenomen dat het gekochte IKB-verlof (Individueel keuze budget) niet meer vervalt of verjaart, ongeacht in welk jaar dit gekocht is. Het extra verlof kan worden ingezet voor mantelzorg, sabbatical, tijdelijk korter werken al dan niet in aanloop naar pensionering. Verder is in de CAO een mogelijkheid opgenomen voor medewerkers om vitaliteitsuren te sparen. Voor het opnemen van verlof in het laatste jaar voor pensionering kunnen aanvullende fiscale regels gelden.

Voorziening IKB- en vitaliteitsverlof	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**	**Begroting 2028**	**Begroting 2029**	**Begroting 2030**
Stand per 1 januari	€ 822.900	€ 836.700	€ 839.600	€ 842.500	€ 845.400
Bij: toevoegingen	€ 135.800	€ 124.900	€ 124.900	€ 124.900	€ 124.900
Af: vrijval	€ -122.000	€ -122.000	€ -122.000	€ -122.000	€ -122.000
Stand per 31 december	€ 836.700	€ 839.600	€ 842.500	€ 845.400	€ 848.300

Vaste schulden looptijd > 1 jaar

Er zijn twee leningen afgesloten bij de BNG. De eerste lening in 2005 tegen een rentepercentage van 3,95% (nr. 40.100581) en een tweede lening in 2006 tegen een rentepercentage van 4,16% (nr. 40.101402). Beide leningen zijn niet vervroegd aflosbaar. Het verloop van de leningen is als volgt:

	Aflossings-wijze	**Looptijd**	**Oorspronkelijk Bedrag**	**Aflossings-verplichting**	**Stand 31-12-2026**
Lening BNG 2006	Lineair	30 jaar	€ 2.400.000	€ 80.000	€ 800.000
			€ 2.400.000	€ 80.000	€ 800.000

		Stand 31-12-2027	**Stand 31-12-2028**	**Stand 31-12-2029**	**Stand 31-12-2030**
Lening BNG 2006		€ 720.000	€ 640.000	€ 560.000	€ 480.000
	Totaal	€ 720.000	€ 640.000	€ 560.000	€ 480.000

Netto vlottende schulden looptijd < 1 jaar

Deze post betreft het ultimo van het jaar te betalen bedrag aan crediteuren, loonbelasting, sociale lasten, pensioenpremies en omzetbelasting.

Overlopende passiva

Deze post betreft het ultimo van het jaar te betalen bedrag aan overige bedrijfskosten, zoals rentelasten, huisvestingskosten, personeelskosten. Daarnaast betreft dit vooruit ontvangen bedragen voor verhuur van depotruimten.

III.4 Toelichting Exploitatiebegroting 2027

Bijdrage Ministerie OCW	Begroting 2026	Mutatie 2027	Prijsindex 2027	E-depot 2027	Begroting 2027
Bijdrage Min. OCW - lumpsum	€ 3.507.700	€ 0	€ 136.800	€ 0	€ 3.644.500
Bijdrage Min. OCW - kennis	€ 50.000	€ -50.000	€ 0	€ 0	€ 0
	€ 3.557.700	€ -50.000	€ 136.800	€ 0	€ 3.644.500

Bijdrage Ministerie OCW – lumpsum

De kenniscomponent is vanaf 2027 niet meer van toepassing. De opgenomen loon-en prijsindexatie 2027 van 3,9% verhoogt de rijksbijdrage met € 136.800.

Bijdrage Gemeenten en waterschappen	Begroting 2026	Mutatie 2027	Prijsindex 2027	E-depot 2027	Begroting 2027
Bernheze	€ 159.900	€ 600	€ 7.300	€ 6.500	€ 174.300
Boekel	€ 55.600	€ 800	€ 2.600	€ 2.300	€ 61.300
Boxtel	€ 167.200	€ 1.400	€ 7.700	€ 6.800	€ 183.100
Land van Cuijk	€ 451.300	€ 5.300	€ 21.000	€ 18.600	€ 496.200
Maashorst	€ 291.300	€ 2.300	€ 13.500	€ 11.900	€ 319.000
Meierijstad	€ 414.800	€ 2.000	€ 19.200	€ 16.900	€ 452.900
Oss	€ 465.600	€ 3.000	€ 21.600	€ 19.000	€ 509.200
St. Michielsgestel	€ 148.100	€ 400	€ 6.800	€ 6.000	€ 161.300
Vught	€ 159.100	€ 3.400	€ 7.400	€ 6.600	€ 176.500
Waterschap Aa en Maas	€ 162.100	€ 1.300	€ 7.500	€ 6.600	€ 177.500
Waterschap De Dommel	€ 162.200	€ 1.300	€ 7.500	€ 6.600	€ 177.600
	€ 2.637.200	€ 21.800	€ 122.100	€ 107.800	€ 2.888.900

In het jaar 2026 is de bijdrage niet geïndexeerd. De indexcorrectie in 2028 van t-2 wordt dan dus ook niet verwerkt. Voor de begroting 2027 is de normale methode van indexering weer toegepast. De indexering is opgenomen conform de berekening in de kadernota en komt uit op een percentage van 4,6%. Daarnaast is er een toename van € 107.800 voor de bekostiging van de e-depotvoorziening, conform het groeimodel (€ 0,20 per inwoner in 2027) en € 21.800 door wijziging van inwoneraantallen.

Bij het opstellen van de begroting wordt steeds uitgegaan van een voorlopig indexeringspercentage voor loon-en prijsontwikkeling. Dit voorlopig percentage wordt in de komende begroting (2027) gecorrigeerd aan de hand van het vastgestelde indexeringspercentage van het lopende jaar (2025). Deze systematiek werkt goed en is herkenbaar, omdat aansluiting wordt gezocht met het indexeringssysteem van gemeenten. Voor deze begroting is dat de septembercirculaire gemeentefonds 2025. In deze circulaire worden gemeenten gefaciliteerd bij het omgaan met loon- en prijsontwikkelingen.

Dienstverlening Provincie Noord-Brabant	Werkelijk 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Jaarlijkse vergoeding volgens DVO			
Totaal dienstverlening Provincie Noord-Brabant	€ 740.165	€ 758.600	€ 639.400

In 2025 is het aantal M[1] dat het BHIC beheert voor de Provincie gedaald, daardoor daalt de bijdrage met € 142.000. Echter doordat er uitgegaan is van medio het jaar uitnemen, is het gemiddelde van de berekening op 31-12-2025 en 31-12-2026 genomen. De indexering over de berekening per 31-12-2026 leidt tot een verdere afname van de bijdragen. Jaarlijks wordt de vergoeding geïndexeerd door toepassing van de prijsindexatie materiële overheidsconsumptie (Imoc) van het Centraal Planbureau (CPB). Daarbij wordt het gemiddelde genomen van 4 jaren (t-2 t/m t+1).

Overige bedrijfsopbrengsten	**Werkelijk 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**
Verhuur vastgoed en catering	€ 133.738	€ 123.400	€ 149.100
Verhuur depotruimte	€ 314.494	€ 250.000	€ 260.200
Dienstverlening	€ 21.658	€ 8.700	€ 9.300
Overige opbrengsten	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal overige bedrijfsopbrengsten	€ 469.891	€ 382.100	€ 418.600

De overige bedrijfsopbrengsten bestaan uit de verhuur van ruimtes, verhuur van depotruimte en dienstverlening aan niet-deelnemers van het BHIC. Aan de huurder van het voormalig restauratieatelier worden extra diensten aangeboden, zoals parkeerplaatsen, vergaderruimte en kantoren. De huuropbrengst van de depots is gebaseerd op de lopende contracten. Bij het realiseren van extra rijks-depotcapaciteit bij de RHC's en een extra fysiek depot in Emmen, is bepaald dat onze huuropbrengsten op basis van de fusieafspraak, noodzakelijk zijn voor een sluitende exploitatie. Er blijft natuurlijk wel een ondernemersrisico voor het kunnen vinden van huurders.

Personeelskosten	**Werkelijk 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**
Salarissen en toeslagen	€ 2.960.401	€ 3.125.000	€ 3.229.000
Pensioenpremies en sociale lasten	€ 800.912	€ 873.800	€ 904.500
Personeel niet in loondienst	€ 346.862	€ 307.200	€ 282.100
Andere personeelskosten	€ 156.327	€ 147.100	€ 154.000
Totaal personeelskosten	€ 4.264.502	€ 4.453.100	€ 4.569.600

Salarissen en toeslagen

De huidige CAO heeft een looptijd tot juni 2026. Voor de stijging van de salariskosten kijken we daarom naar de voorlopige index opgenomen in de septembercirculaire. Deze is voor 2027 5,1%. Aangezien dit historisch gezien erg hoog is, is de bijgestelde loonvoet overheid uit de in maart verschenen CEP 2026 gehanteerd. Deze bedroeg 4,2%.

De post salariskosten omvat behalve reguliere salariskosten ook andere brutosalarisbestanddelen, zoals vakantietoeslag, eindejaarsuitkering, levensloopbijdrage en toeslagen voor onregelmatige diensten en beschikbaarheid. Het BHIC heeft als expertise-organisatie relatief veel hooggeschoolden in dienst. Lager geschoold werk is voor een deel uitbesteed aan ingehuurde krachten in een detacheringsconstructie.

Personeelsformatie (structureel)	**Werkelijk 2025 in FTE**	**Begroting 2026 in FTE**	**Begroting 2027 in FTE**
Personeel in loondienst	41,0	42,1	42,8
Personeel niet in loondienst	2,9	3,5	3,5
Totaal FTE	**43,9**	**45,6**	**46,3**

Pensioenpremies en sociale lasten
Door de hogere salariskosten stijgen ook de pensioenpremies met € 17.100 en de sociale lasten met € 13.600.

Personeel niet in loondienst
De kosten voor personeel niet in loondienst dalen met € 25.100. In het begrotingsproces zijn keuzes gemaakt om de ontwikkeling van de lasten in de pas te houden met de ontwikkeling van de baten. Dit heeft tevens tot gevolg dat de balans tussen de ambitie en de uitvoeringskracht bewaakt moet worden. De kosten betreffen inhuur voor technisch beheer van het gebouw, medewerkers die werkzaam zijn via een detacheringsconstructie voor de service scannen op verzoek en schoonmaakwerkzaamheden. Daarnaast is er een bedrag geraamd voor restauratiewerkzaamheden van analoog archief en het inhuren van ICT-diensten.

Andere personeelskosten
De andere personeelskosten nemen met € 6.900 toe, met name vanwege prijsstijgingen. Deze begrotingspost betreft kosten zoals de reiskosten woon-werkverkeer, scholingskosten, kosten arbodienst, kerstpakketten en kosten BHV.

Huisvestingskosten	**Werkelijk 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**
Huurkosten	€ 194.009	€ 195.400	€ 88.600
Belastingen en verzekeringen	€ 27.296	€ 28.500	€ 28.500
Toevoeging onderhoud en instandhouding	€ 974.317	€ 978.000	€ 974.200
Onderhoud en verduurzaming	€ 221.805	€ 68.200	€ 68.200
Energiekosten	€ 224.957	€ 289.900	€ 299.800
Andere huisvestingskosten	€ 40.974	€ 30.900	€ 31.700
Totaal huisvestingskosten	€ 1.683.358	€ 1.590.900	€ 1.491.000

Huurkosten
De Citadel in Den Bosch wordt gehuurd van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en de huurovereenkomst is voor onbepaalde tijd. De huurprijs is gebaseerd op de financieringslasten en de boekwaarde van De Citadel. Dit bedrag wordt verhoogd met een opslag voor het Rijksvastgoedbedrijf voor eigenaarslasten. Vanaf 2026 zijn er nieuwe afspraken over de huur en de risico opslag. De verlaging van de huur wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Citadel en dienen ter dekking van onvoorziene risico's in het onderhoud en de instandhouding van de Citadel en de kosten van verduurzaming van de Citadel.

Toevoeging onderhoud en instandhouding
Per 1 januari 2019 is het eigenaarsonderhoud door het RVB overgedragen naar het BHIC. Het Rijk blijft eigenaar, maar het BHIC is verantwoordelijk voor het onderhoud en de instandhouding van De Citadel. Daartoe is een onderhouds-en instandhoudingsplan opgesteld met een looptijd van 30 jaar. De berekende toevoeging aan de gevormde voorziening voor De Citadel bedraagt € 969.000. Voor de locatie Grave bedraagt de planningshorizon 15 jaar en de toevoeging € 5.200.

Onderhoud en verduurzaming
In deze begroting zijn kosten opgenomen voor de verduurzaming van De Citadel. De kosten hiervan worden gedekt uit een bestemmingsreserve. Voor 2026 is een bedrag begroot van € 25.000 voor onder meer optimalisering van installaties en klimaatverbetering. Het resterende bedrag betreft met name ons aandeel in de huisvestingskosten van de locatie Grave, waar we deelnemen in de VvE Zuid-Ooster.

Energiekosten
De energiekosten voor De Citadel zijn begroot op € 260.000 en voor de locatie Grave € 39.900. De begrote energiekosten zijn in deze begroting geïndexeerd.

Andere huisvestingskosten
De overige huisvestingskosten stijgen met € 800.

Organisatiekosten	Werkelijk 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Kantoorkosten, telefonie en dataverbindingen	€ 48.414	€ 61.300	€ 60.300
Advies-, administratie- en accountantskosten	€ 91.475	€ 59.400	€ 60.200
Automatiseringskosten	€ 168.524	€ 139.000	€ 144.700
Algemene kosten	€ 38.987	€ 38.100	€ 38.600
Andere organisatiekosten	€ 17.848	€ 15.000	€ 15.000
Totaal organisatiekosten	€ 365.248	€ 312.800	€ 318.800

De kantoorkosten (telefonie, dataverbindingen) dalen met € 1.000 en advies-en administratiekosten met € 800. De automatiseringskosten nemen toe met € 5.700, zowel met betrekking tot hardware- als softwarecontracten. De overige organisatiekosten blijven gelijk.

Afschrijvingen	Werkelijk 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Gebouwen	€ 46.278	€ 46.300	€ 46.300
Installaties	€ 15.671	€ 46.500	€ 168.600
Verbouwingen	€ 46.231	€ 33.700	€ 58.200
Inventarissen	€ 24.354	€ 22.700	€ 34.800
Depotinrichtingen	€ 30.325	€ 30.300	€ 27.100
ICT hardware	€ 71.397	€ 81.000	€ 114.500
ICT software	€ 8.451	€ 42.200	€ 64.100
Totaal afschrijvingen	€ 242.707	€ 302.700	€ 513.600

De afschrijvingen zijn berekend op basis van de gedane en de verwachte investeringen. Gebouwen worden afgeschreven in 40 jaar, depotinrichting in 25 jaar, installaties in 15 à 20 jaar, verbouwingen in 10 à 20 jaar en inventarissen in 5 à 10 jaar. ICT- investeringen worden afgeschreven in 5 jaar.

De afschrijvingen op Installaties, verbouwing stijgen als gevolg van de uitgevoerde verbouwing van het voormalig restauratie atelier t.b.v. Erfgoed Brabant. De inventarissen stijgen als gevolg van voorgenomen investeringen. De ICT stijgen als gevolg de migratie van de serveromgeving.

Collectiebeheer	Werkelijk 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Transport archief en aankoop collecties	€ 899	€ 8.500	€ 4.000
Gebruiksgoederen en onderhoudskosten depots	€ 32.631	€ 25.300	€ 25.600
Scannen door derden en digitaliseringskosten	€ 92.747	€ 89.000	€ 27.800
Internet-, cloud- en hostingsdiensten	€ 286.519	€ 366.000	€ 382.000
Inhuur derden en ontwikkeling	€ 54.190	€ 70.400	€ 72.700
Totaal kosten collectiebeheer	€ 466.986	€ 559.200	€ 512.100

Transportkosten, gebruiksgoederen depots en scanningskosten
Kosten voor scannen dalen, omdat we niet voornemens zijn nog grote scan projecten op te pakken. Scannen op verzoek wordt wel gewoon doorgezet.

Internet-, cloud- en hostingsdiensten collectiebeheer
De internet-, cloud- en hostingsdiensten stijgen met € 16.000, als gevolg van prijsstijgingen en vanwege de toenemende opslagkosten van onze digitale collectie. De opslag neemt jaarlijks toe door de service scannen op verzoek en de toename van data binnen de e-depotvoorziening.

Inhuur derden en ontwikkeling
Deze kosten stijgen met € 2.300, als gevolg van prijsstijgingen.

Publieksbereik	Werkelijk 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bibliotheek en studiezaal	€ 4.840	€ 12.700	€ 9.700
Internet-, cloud- en hostingsdiensten	€ 102.643	€ 134.500	€ 139.800
Inhuur derden en ontwikkeling	€ 146.688	€ 95.900	€ 99.800
Publiciteit en promotie	€ 33.924	€ 51.500	€ 43.100
Totaal kosten publieksbereik	€ 288.095	€ 294.600	€ 292.400

Internet-, cloud- en hostingsdiensten
Dit betreft de internet-, cloud- en hostingsdiensten van het toegankelijk maken en beschikbaar stellen van onze collectie. Het gaat dan met name om de kosten van onze website en satellietwebsites. Voor medewerkers van de archiefvormers (gemeenten, waterschappen, provincie) en voor het publiek zijn er portalen, waarbinnen men informatieobjecten kan zoeken, aanvragen en mogelijk downloaden. Ook bij het publieksbereik zien we stijgende internet-, cloud- en hostingsdiensten, als gevolg van prijsstijgingen (€ 5.300).

Inhuur derden en ontwikkeling
Dit betreft de kosten van het inhuren van derden voor onderhoud en ontwikkeling van onze website en satellietwebsites. Verder zijn hier kosten opgenomen voor het realiseren van een breder publiek. De post neemt toe, als gevolg van prijsstijgingen (€ 3.900).

Publiciteit en promotie
Dit betreft de kosten van publiciteit en promotie van onze archiefcollectie en de collecties die verbonden zijn aan het Genealogisch centrum van Noord-Brabant en Brabant in Beelden. Het budget, ook bedoeld voor het ontwikkelen van historische, attractieve en toegankelijke inhoud, is verminderd met € 8.400.

Financieringskosten	Werkelijk 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Rentelasten	€ 38.963	€ 34.900	€ 36.300
Rentebaten	€ -126.102	€ -78.400	€ -78.400
Totaal financieringskosten	€ -87.139	€ -43.500	€ -42.100

De rentelasten dalen met € 1.400 vanwege het lineaire aflossingsschema van de lening. De afname van de kosten, is met name te danken aan het begroten van een rentevergoeding van het Ministerie van Financiën. Over de middelen, die volgens de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden bij het Rijk moeten worden aangehouden, wordt een rentevergoeding uitgekeerd (rentebaten). Er is één leningen afgesloten bij de BNG. De rentelasten dalen vanwege het lineaire aflossingsschema van de lening.

Toevoegingen reserves	Werkelijk 2024	Begroting 2026	Begroting 2027
Bestemmingsreserve De Citadel	€ 0	€ 0	€ 78.600
Bestemmingsreserve E-depot Infrastructuur	€ 125.000	€ 73.500	€ -
Bestemmingsreserve Genealogisch centrum van NB	€ 0	€ 0	€ 0
Bestemmingsreserve Publieksfunctie	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	€ 125.000	€ 73.500	€ 78.600

In het begrotingsjaar is er alleen nog een toevoeging aan de bestemmingsreserve E-depot. Door het groeimodel van de bekostiging, zijn de kosten van de e-depotvoorziening tot en met 2026 hoger dan de bijdragen. De meerkosten van de e-depotvoorziening worden in deze periode gedekt door het inzetten van bestemmingsreserve. Hiervoor is het nodig ook te doteren aan de bestemmingsreserve.

Onttrekkingen reserves	Werkelijk 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bestemmingsreserve De Citadel	€ 1.759	€ 25.000	€ 25.000
Bestemmingsreserve E-depot	€ 137.026	€ 175.500	€ 84.300
Bestemmingsreserve Genealogisch centrum van NB	€ 38.694	€ 7.200	€ 8.300
Bestemmingsreserve Publieksfunctie	€ 34.100	€ 0	€ 25.000
Totaal	€ 211.579	€ 207.700	€ 142.600

<u>De Citadel</u>
De begrote onttrekking betreft optimalisatie van installaties en klimaatverbetering van de gebouwen. Maar dient mede ter dekking van onvoorziene onderhouds- en instandhoudingskosten alsmede verduurzamingkosten.

<u>E-depot</u>
De begrote onttrekking betreft een (deel van) de exploitatiekosten van de e-depotvoorziening, waaronder internet-, cloud- en hostingsdiensten van het beheer en ontsluiten van collecties. De extra kosten van de e-depotvoorziening worden tot en met 2027 gedekt door het inzetten van de bestemmingsreserve. Na 2027 is de bestemmingsreserve nihil.

<u>Genealogisch centrum van NB</u>
De begrote onttrekking betreft digitaliseringskosten van het scannen van genealogische aktes.

<u>Publieksfunctie</u>
De ontwikkeling en uitvoering van het locatieprofiel worden onttrokken uit de reserve.

III.5 Meerjarenbegroting 2027-2030

		Prijspeil Begroting 2027		
	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten				
Bijdrage Ministerie OCW	€ 3.644.500	€ 3.644.500	€ 3.644.500	€ 3.644.500
Bijdrage Gemeenten en waterschappen	€ 2.888.900	€ 2.888.900	€ 2.888.900	€ 2.888.900
Dienstverlening Provincie Noord-Brabant	€ 639.400	€ 639.400	€ 639.400	€ 639.400
Overige bedrijfsopbrengsten	€ 418.600	€ 418.600	€ 418.600	€ 418.600
Totaal baten	**€ 7.591.400**	**€ 7.591.400**	**€ 7.591.400**	**€ 7.591.400**
Lasten				
Personeelskosten	€ 4.569.600	€ 4.544.600	€ 4.544.600	€ 4.544.600
Huisvestingskosten	€ 1.491.000	€ 1.491.000	€ 1.491.000	€ 1.491.000
Organisatiekosten	€ 318.800	€ 318.800	€ 318.800	€ 318.800
Afschrijvingen	€ 513.600	€ 513.600	€ 513.600	€ 513.600
Collectiebeheer	€ 512.100	€ 419.500	€ 419.500	€ 419.500
Publieksbereik	€ 292.400	€ 292.400	€ 292.400	€ 292.400
Financieringskosten	€ -42.100	€ -42.100	€ -42.100	€ -42.100
Totaal lasten	€ 7.655.400	€ 7.537.800	€ 7.537.800	€ 7.537.800
Totaal saldo van baten en lasten	**€ -64.000**	**€ 53.600**	**€ 53.600**	**€ 53.600**
Mutaties reserves				
Toevoegingen reserves	€ -78.600	€ -78.600	€ -78.600	€ -78.600
Onttrekkingen reserves	€ 142.600	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Gerealiseerde resultaat	**€ -0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**

Voor een nadere toelichting op de meerjarenbegroting wordt verwezen naar hoofdstuk III paragraaf 6.

III.6 Toelichting Meerjarenbegroting 2027-2029

Algemeen

De meerjarenbegroting is opgesteld in de lijn van de begroting 2027. Er is geen indexering toegepast, dus de meerjarenbegroting is op basis van prijspeil 2027. Normaal wijkt de meerjarenbegroting dan ook niet wezenlijk af. In deze meerjarenbegroting is dat echter anders, omdat er afspraken zijn gemaakt over de bekostiging van de e-depotvoorziening van het BHIC en de bijdrage OCW-kenniscomponent vervalt in 2027.

		Prijspeil Begroting 2027		
Bijdrage Ministerie OCW	**Begroting 2027**	**Begroting 2028**	**Begroting 2029**	**Begroting 2030**
Bijdrage Min. OCW - lumpsum	€ 3.644.500	€ 3.644.500	€ 3.644.500	€ 3.644.500

Bijdrage Ministerie OCW – kennis(component)

Het Rijk heeft het voornemen per 2027 uit te treden. Het Rijk stelt een bijdrage tot en met 2026 beschikbaar als "Kenniscomponent", € 50.000 per jaar zonder indexering.

Bijdrage Gemeenten en waterschappen	**Begroting 2027**	**Begroting 2028**	**Begroting 2029**	**Begroting 2030**
Bernheze	€ 174.300	€ 174.300	€ 174.300	€ 174.300
Boekel	€ 61.300	€ 61.300	€ 61.300	€ 61.300
Boxtel	€ 183.100	€ 183.100	€ 183.100	€ 183.100
Land van Cuijk	€ 496.200	€ 496.200	€ 496.200	€ 496.200
Maashorst	€ 319.000	€ 319.000	€ 319.000	€ 319.000
Meierijstad	€ 452.900	€ 452.900	€ 452.900	€ 452.900
Oss	€ 509.200	€ 509.200	€ 509.200	€ 509.200
St. Michielsgestel	€ 161.300	€ 161.300	€ 161.300	€ 161.300
Vught	€ 176.500	€ 176.500	€ 176.500	€ 176.500
Waterschap Aa en Maas	€ 177.500	€ 177.500	€ 177.500	€ 177.500
Waterschap De Dommel	€ 177.600	€ 177.600	€ 177.600	€ 177.600
	€ 2.888.900	€ 2.888.900	€ 2.888.900	€ 2.888.900

E-depotvoorziening

In 2022 zijn er afspraken gemaakt over de bekostiging van de e-depotvoorziening van het BHIC. Middels een groeimodel (4 jaren) wordt een bijdrage ter beschikking gesteld, beginnend met € 0,25 per inwoner in 2024. Vervolgens gaat dit bedrag naar € 0,45 in 2025, € 0,65 in 2026 en € 0,85 per inwoner in 2027. Vanaf 2028 wordt de bijdrage toegevoegd aan de reguliere bijdrage en volgt vanaf dan jaarlijkse indexering. De kosten van de e-depotvoorziening zijn tot en met 2026 hoger dan de bijdragen. De meerkosten van de e-depotvoorziening zullen gedekt worden uit de bestemmingsreserve e-depot. Indien nodig zal het resterende deel gedekt worden uit een deel van de algemene reserve (deel boven 5%) en herijking van de overige bestemmingsreserves.

Dienstverlening Provincie NB	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Jaarlijkse vergoeding volgens DVO				
Totaal dienstverlening Provincie NB	€ 639.400	€ 639.400	€ 639.400	€ 639.400

Personeelskosten
De kosten in de meerjarenbegroting zijn berekend in de lijn van de begroting 2026. De ontwikkeling van de personeelsformatie is als volgt:

Personeelsformatie	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Personeel in loondienst	42,8	42,8	42,8	42,8
Personeel niet in loondienst	3,5	3,5	3,5	3,5
Totaal FTE	**46,3**	**46,3**	**46,3**	**46,3**

Huisvestingskosten
De kosten in de meerjarenbegroting zijn berekend in de lijn van de begroting 2027.

Organisatiekosten
De kosten in de meerjarenbegroting zijn berekend in de lijn van de begroting 2027.

Afschrijvingen
De kosten in de meerjarenbegroting zijn berekend in de lijn van de begroting 2027.

Collectiebeheer
De kosten in de meerjarenbegroting zijn berekend in de lijn van de begroting 2027. Vanaf 2028 zijn de collectiekosten in de meerjarenbegroting € 92.600 lager, omdat de onttrekking uit de bestemmingsreserve e-depot en Genealogisch Centrum vervallen.

Publieksbereik
De kosten in de meerjarenbegroting zijn berekend in de lijn van de begroting 2027. In 2027 worden de kosten voor ontwikkeling en uitvoering van het locatieprofiel van de Citadel gedekt uit de bestemmingsreserve.

Financieringskosten
De kosten in de meerjarenbegroting zijn berekend in de lijn van de begroting 2027.

Toevoegingen reserves	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Bestemmingsreserve De Citadel	€ 78.600	€ 78.600	€ 78.600	€ 78.600
Bestemmingsreserve E-depot	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestemmingsreserve Genealogisch centrum NB	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestemmingsreserve Publieksfunctie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	€ 78.600	€ 78.600	€ 78.600	€ 78.600

Onttrekkingen reserves	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Bestemmingsreserve De Citadel	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Bestemmingsreserve E-depot	€ 84.300	€ 0	€ 0	€ 0
Bestemmingsreserve Genealogisch centrum NB	€ 8.300	€ 0	€ 0	€ 0
Bestemmingsreserve Publieksfunctie	€ 25.000	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	€ 142.600	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000

III.7 Overzicht structureel begrotingssaldo

Conform het advies en volgens het Gemeenschappelijk financieel toezichtkader-GTK 2022 Gemeenschappelijke regelingen, ziet het structureel begrotingssaldo er als volgt uit:

	2027	2028	2029	2030
Geraamde baten	€ 7.591.400	€7.591.400	€7.591.400	€7.591.400
Geraamde lasten	€ 7.655.400	€7.537.800	€7.537.800	€7.537.800
Saldo baten en lasten (begrotingssaldo voor bestemmingen)	**€ 64.000**	**€ 53.600**	**€ 53.600**	**€ 53.600**
Beoogde toevoegingen aan reserves	€ 78.600	€ 78.600	€ 78.600	€ 78.600
Beoogde onttrekkingen aan reserves	€ 142.600	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Begrotingssaldo na bestemming (geraamd resultaat)	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Waarvan incidentele lasten en incidentele toevoegingen aan reserves	€ 78.600	€ 78.600	€ 78.600	€ 78.600
Waarvan incidentele baten en incidentele onttrekkingen aan de reserves	€ 142.600	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Saldo incidentele baten en lasten Structureel begrotingssaldo	**€ -64.000**	**€ 53.600**	**€ 53.600**	**€ 53.600**

III.8 Overzicht investeringskredieten 2027 - 2030

Bedrijfsinstallaties Den Bosch (20 jaar)	2027	€ 10.000
Hardware	2027	€ 25.000
Software	2027	€ 10.000
Inventaris begane grond	2027	€ 10.950
Verbouwing kelder (incl. Beeld & Geluid)	2027	€ 113.050
Nieuwe website - 1 jan. 2027 Termijn 3	2027	€ 55.000
Totaal		€ 224.000

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Algemene- en Financiële Zaken d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**5.2 Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC) Jaarrekening 2025, Kadernota 2027, Begroting 2027 en Meerjarenbeleidsplan 2027 - 2030**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als **hamerstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* Naar aanleiding van de ingediende zienswijze op de kadernota 2027 van ws. De Dommel over AI en watergebruik en de reactie van het BHIC daarop vraagt de ***fractie Partij voor de Dieren*** of het zinvol is om ook naar het volwassenheidsniveau van de cybersecurity van het BHIC te kijken en de relevantie daarvan. **Antwoord DB:** De dijkgraaf stelt voor dat de portefeuillehouder die zitting neemt in het BHIC dit als aandachtspunt meeneemt naar de vergadering van het BHIC. De ***fractie BBB*** vraagt: hoe is het aantal inwoners bepaald voor berekening van het kostenaandeel van Aa en Maas? **Antwoord DB:** De deelnemersbijdrage wordt bepaald op basis van een bedrag per inwoner. Voor de deelnemende gemeentes werd hiervoor uitgegaan van het inwoneraantal bij oprichting van het BHIC. Voor de deelnemende waterschappen is bij de oprichting van het BHIC gerekend met hectare en vervolgens is er een fictief aantal inwoners bepaald. Vanaf 2025 wordt de bijdrage van de gemeentes gebaseerd op de actuele inwoneraantallen en wordt het fictieve inwoneraantal voor de waterschappen geïndexeerd met het gemiddelde stijgingspercentage van de inwoners bij de deelnemende gemeentes.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3206
Extern Zaak ID	0654733008
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.1.M
Titel	Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) Jaarrekening 2025, 1e Ontwerpbegrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027
Organisatieonderdeel	Bestuur en Bedrijfsvoering
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Scherrenberg, J.

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlag 1 Jaarstukken 2025 BSOB
Bijlage 2 Meerjarenbegroting 2026-2030 BSOB (inclusief 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027)
Bijlage 3 Kadernota 2027 BSOB
Bijlage 4 Concept zienswijze 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027
TOEGEVOEGD: Advies commissie AFZ 13 mei 2026_5.3 BSOB Jaarrekening 2025 ...

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Algemene- en Financiële Zaken	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

1. Kennis te nemen van de Jaarstukken 2025 BSOB, 1e Begrotingswijziging 2026 BSOB en Ontwerpbegroting 2027 BSOB;
2. In te stemmen met het versturen van bijgaande zienswijze op de 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027 van BSOB.

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL:

1. Kennis te nemen van de Jaarstukken 2025 BSOB, 1e Begrotingswijziging 2026 BSOB en Ontwerpbegroting 2027 BSOB;
2. In te stemmen met het versturen van bijgaande zienswijze op de 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027 van BSOB.

PROBLEEMSTELLING

Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) is een gemeenschappelijke regeling van het waterschap en een negental gemeenten en sinds 1 januari 2026 is ook waterschap De Dommel toegetreden als deelnemer. BSOB verzorgt de heffing, invordering en kwijtschelding van de waterschapsbelastingen en gemeentelijke heffingen en stelt voor de deelnemende gemeenten de WOZ-waarde voor woningen en bedrijfspanden vast. BSOB kent een drietal programmaonderdelen, te weten “Waarderen”, “Heffen” en “Innen”. De waterschappen betalen alleen mee aan de programma’s “Heffen” en “Innen”. Het programma “Waarderen” wordt geheel bekostigd door de gemeenten.

Bijgaand ontvangt u van BSOB de Jaarstukken 2025 (bijlage 1) en de Meerjarenbegroting 2026-2030 (inclusief ontwerp 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027) (zie bijlage 2). In afwijking van voorgaande jaren is er nu voor gekozen om niet langer 2 documenten op te stellen, maar de begrotingswijziging en ontwerpbegroting te combineren in 1 document. De deelnemers worden in de gelegenheid gesteld een zienswijze af te geven op de ontwerp 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027. Tot slot treft u bijgaand (bijlage 3) ter informatie aan de Kadernota 2027 van BSOB, waarin de uitgangspunten en ontwikkelingen staan die zijn gehanteerd en nader uitgewerkt in de Meerjarenbegroting 2026-2030.

Vanaf 2024 verzorgt BSOB de belastingtaken voor de gemeenten van Dienst Dommelvallei (Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son) middels een dienstverleningsovereenkomst (DVO). De DVO kent een duur van maximaal 4 jaar. Waterschap De Dommel is per 1 januari 2026 toegetreden tot de gemeenschappelijke regeling (GR) BSOB. De gemeenten van de Dienst Dommelvallei zijn voornemens om met ingang van 2028 de DVO om te zetten in formele toetreding tot de GR BSOB.

BEOOGD EFFECT

Door het afgeven van een zienswijze geeft het waterschap aan het bestuur van BSOB een advies af ten behoeve van de definitieve besluitvorming over de ontwerp 1e Begrotings-wijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027 door het AB van BSOB op 18 juni 2026.

ARGUMENTEN

De reden voor het afgeven van een positieve zienswijze (zie bijlage 4) is:

2.1 De 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027 bevatten een hoog realiteitsgehalte van zowel inhoud als financiële uitwerking.

De 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027 zijn gebaseerd op de laatste inzichten zowel inhoudelijk als financieel. Zo zijn de cijfers gebaseerd op de beschikbare realisatiecijfers over 2025 en actuele ramingen voor inflatie en loonkostenontwikkelingen voor 2026 en 2027. Verder is rekening gehouden met de laatste inzichten met betrekking tot de uitvoering vanaf 2026 van de belastingtaken voor waterschap De Dommel.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

Doordat de werkelijk te betalen deelnemersbijdragen jaarlijks nacalculatorisch worden vastgesteld, op basis van de werkelijke kosten en de werkelijk verrichte productie voor de deelnemers, kunnen de werkelijke deelnemersbijdragen afwijken van de in de ontwerp 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027 opgenomen deelnemersbijdragen voor 2026 en 2027.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

Hierna wordt achtereenvolgens kort ingegaan op de Jaarstukken 2025, de ontwerp 1e Begrotingswijziging 2026 en de Ontwerpbegroting 2027 en de financiële gevolgen voor waterschap Aa en Maas.

1. <u>Jaarstukken 2025 BSOB</u>

   De kosten van het proces Waarderen zijn lager dan begroot vanwege een daling in het aantal ontvangen WOZ-bezwaren. Vooral vanwege iets hogere personeelslasten (inclusief inhuur) zijn de kosten van de processen Heffen en Innen iets hoger uitgevallen dan begroot. Per saldo sluit de Jaarrekening 2025 met een negatief resultaat van € 50.711. Voor een toelichting op de afwijkingen wordt verwezen naar hoofdstuk 3.1 van bijlage 1. De accountant van BSOB heeft een goedkeurende controleverklaring verstrekt bij de nu voorliggende Jaarstukken 2025.

   Specifiek voor Aa en Maas geldt dat de werkelijke deelnemersbijdrage over 2025 is uitgekomen op € 3.505.907. Dit is een toename met ongeveer € 65.000 ten opzichte van de 1e Begrotingswijziging 2025 (geagendeerd in uw vergadering van 6 juni 2025). Aangezien in de Programmabegroting 2025 van het waterschap een budget van € 3,1 miljoen is opgenomen, is een overschrijding op de deelnemersbijdrage ontstaan van circa € 400.000. Deze overschrijding is opgenomen in het exploitatieresultaat in de eigen Jaarrekening 2025 van het waterschap.

2. <u>1e Begrotingswijziging 2026 BSOB</u>

   Zoals gebruikelijk stelt BSOB in het begin van ieder jaar een begrotingswijziging op voor het lopende jaar. Het betreft een actualisatie van de al vastgestelde begroting op basis van de dan beschikbare realisatiecijfers (financieel en productie) over het voorgaande jaar.

Op het programma Waarderen dalen de kosten met ongeveer € 150.000 terwijl de programma's Heffen en Innen beiden een toename laten zien van ongeveer € 100.000. Per saldo worden in de begrotingswijziging de totale netto-kosten voor 2026 opgehoogd met ongeveer € 50.000. De afname bij Waarderen komt vooral door een daling in de te betalen proceskostenvergoedingen. De hogere kosten op de programma's Heffen en Innen zijn vooral het gevolg van actualisatie van de gevolgen van de toetreding van waterschap De Dommel.

Vanwege hogere verwachte kosten op de programma's Heffen en Innen, heeft de begrotingswijziging een toename van de deelnemersbijdrage van de waterschappen tot gevolg. In de primitieve begroting voor 2026 bedraagt de deelnemersbijdrage voor Aa en Maas € 3.047.791, terwijl deze in de begrotingswijziging uitkomt op € 3.104.662. Dit betekent dat vooralsnog in 2026 een overschrijding wordt verwacht op de deelnemersbijdrage van € 56.871. De deelnemersbijdrage 2026 wordt via de bestuursrapportage van BSOB gemonitord. Wanneer hiervoor aanleiding is wordt over de ontwikkeling van de deelnemersbijdrage 2026 in de bestuursrapportage van Aa en Maas gerapporteerd.

3. Ontwerpbegroting 2027 BSOB
   Eind 2025 heeft het AB van BSOB de Kadernota 2027 vastgesteld (zie bijlage 4). In de kadernota zijn de ontwikkelingen, kaders en uitgangspunten vastgelegd waarmee rekening is gehouden bij het opstellen van de Ontwerpbegroting 2027 (bijlage 3). Daarnaast geldt dat in de ontwerpbegroting ook de actuele inzichten naar aanleiding van de beschikbaarheid van de realisatiecijfers over 2025 en toetreding van waterschap De Dommel per 2026 zijn verwerkt. De totale deelnemersbijdragen voor 2027 worden begroot op € 16.794.000 (de begrotingswijziging voor 2026 geeft een totaal aan van € 16.265.000). De verwachte kosten voor 2027 liggen daarmee 3,25% hoger dan de verwachte kosten over 2026. Deze toename is vooral het gevolg van de toegepaste prijsindex en loonkostenontwikkeling.

   De voor 2027 begrote deelnemersbijdrage voor Aa en Maas bedraagt € 3.255.954 (ter vergelijking: in de 1e begrotingswijziging over 2026 geldt voor Aa en Maas een begrote deelnemersbijdrage over 2025 van € 3.104.662). Met de voor 2027 begrote deelnemersbijdrage van € 3.255.954 wordt rekening gehouden in de nog op te stellen begroting voor 2027 van het waterschap.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

n.v.t.

UITVOERING/VERVOLG

Na ontvangst van de zienswijzen van de deelnemers stelt het AB van BSOB medio juni 2026 de 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027 definitief vast.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

n.v.t.

BIJLAGEN

1. Jaarstukken 2025 BSOB;
2. Meerjarenbegroting 2026 – 2030 BSOB (inclusief 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027);
3. Kadernota 2027 BSOB;
4. Concept zienswijze 1e Begrotingswijziging 2026 / Ontwerpbegroting 2027.

VERSIEDATUM

14 april 2026

AB-BESLUIT

ONDERWERP: JAARSTUKKEN 2025 BSOB, 1E BEGROTINGSWIJZIGING 2026 BSOB EN ONTWERPBEGROTING 2027 BSOB.

AGENDAPUNT:

BESLUITNUMMER:

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;

gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 14 april 2026;

gelet op het bepaalde in de Wet gemeenschappelijke regelingen;

gezien het advies van de commissie Algemene- en Financiële Zaken van 13 mei 2026;

B E S L U I T:

In te stemmen met het versturen van bijgaande zienswijze op de 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027 van BSOB.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026,

de secretaris, de dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

Belastingsamenwerking Oost-Brabant

JAARSTUKKEN 2025

Datum 27-3-2026

Versiebeheer		
Versie	*Datum*	*Status*
Klankbordgroep	12-02-2026	Concept
Regievoerders	05-03-2026	Concept
Dagelijks Bestuur	16-03-2026	Concept
Algemeen Bestuur	27-03-2026	Definitief

Inhoudsopgave

Jaarverslag 4
Voorwoord 5
Leeswijzer 6
1. INLEIDING 8
1.1 BSOB organisatie 8
1.2 Missie, visie en kernwaarden 8
1.3 Organisatieontwikkelingen 9
2. JAARVERSLAG 10
2.1 Programmaverantwoording - Primaire processen 10
2.1.1 Waarderen 11
2.1.2 Heffen 12
2.1.3 Innen 14
2.2 De Paragrafen 14
2.2.1 Lokale heffingen 14
2.2.2 Weerstandsvermogen & risicobeheersing 15
2.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen 18
2.2.4 Financiering 18
2.2.5 Wet Open Overheid (WOO) 19
2.2.6 Bedrijfsvoering 20
2.2.7 Prestatie-indicatoren 32
2.2.8 Verbonden partijen 36
2.2.9 Grondbeleid 36
2.3 Projecten 36
2.3.1 Toetreding Waterschap De Dommel 36
2.3.2 Project Verhogen volwassenheidsniveau Gegevensbescherming 37
2.3.3 Transitie van hosting en technisch beheer 38
2.3.4 Migratie van documenten naar Microsoft 365 38
2.3.5 Ontwikkeling van een nieuw aanslagbiljet 39
2.3.6 Noodzakelijke (door)ontwikkeling van de website 39
2.3.7 Ontwikkeling van een schrijfwijzer en huisstijlhandboek 39
2.3.8 WOZ-communicatiecampagne 40

2.3.9 Reduceren complexiteit governance Gemeenschappelijke Regeling 40
2.3.10 Harmonisatie/standaardisatie 41
3. JAARREKENING 42
3.1 Baten en lasten - verschillenanalyse 42
3.1.1 Toelichtingen (bij afwijking kostensoort > € 25.000) 44
3.1.2 Toerekening naar programmaonderdeel 46
3.1.3 Rechtmatigheidsverantwoording 46
3.2 BTW en VPB 48
3.3 De balans 49
3.3.1 Toelichtingen 49
3.3.2 Vaste activa 52
3.3.3 Vorderingen openbare lichamen 52
3.3.4 Overige vorderingen 52
3.3.5 Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan een jaar 53
3.3.6 Overlopende activa 54
3.3.7 Eigen vermogen 55
3.3.8 Voorzieningen 57
3.3.9 Netto-vlottende schulden 58
3.3.10 Overlopende passiva 58
3.3.11 Netto-vlottende schulden 60
3.4 Niet uit de balans blijkende verplichtingen 60
3.5 Wet normering topfunctionarissen (WNT) 62
3.5.1 Bezoldiging topfunctionarissen 62
3.5.2 Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen 64
3.5.3 Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT 64
4. Overige gegevens 65
4.1 Controleverklaring 65
5. BIJLAGEN 66
5.1 Deelnemersbijdragen 66
5.2 Productiecijfers 2025 66
5.3 Taakvelden 67
5.4 Lijst van gebruikte afkortingen 68

Jaarverslag

Voorwoord

Voor u liggen de jaarstukken 2025 van Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB).

In 2025 heeft BSOB de belastingtaken voor alle deelnemers opnieuw conform planning en met de vereiste kwaliteit uitgevoerd. Het merendeel van de geplande verbeterdoelstellingen voor 2025 heeft BSOB gerealiseerd. De ontwikkeling van een nieuwe website is, als gevolg van de verplichte uitvoering van een aanbestedingsproces, uitgesteld tot 2026. De kwaliteit van de objectgegevens en WOZ-processen bij de Dienst Dommelvallei-gemeenten heeft BSOB in 2025 kunnen opwerken tot het door de Waarderingskamer vereiste niveau van 3 sterren, terwijl de andere deelnemers de 5-sterrenwaardering behouden. Tot slot blijkt uit signalen van de medewerkers en de OR dat de werkdruk meer genormaliseerd is en dat het vertrouwen van de medewerkers in het management is vergroot.

Het afgelopen jaar stond in het teken van het verder opwerken van de datakwaliteit van de Dienst Dommelvallei (DDV)-gemeenten en van de voorbereiding van de toetreding van Waterschap De Dommel tot de GR per 1 januari 2026. Hierbij werd aandacht besteed aan de voorbereiding van de overgang en de inwerkperiode van de medewerkers van De Dommel, het werven en inwerken van de benodigde nieuwe medewerkers, een succesvolle voorbereiding en uitvoering van de dataconversie en informatieverstrekkende communicatie aan belastingplichtigen uit het werkgebied van het waterschap.
Met de toetreding van Waterschap De Dommel tot de GR wijzigt in 2026 de verhouding tussen het aantal waterschappen en gemeenten die deelnemen in de GR. Het AB heeft daarom, onder begeleiding van een deskundige adviseur, de governance-structuur van de GR geëvalueerd en voorgenomen besluiten genomen tot wijzigingen van de besturing van de GR. Daarnaast zijn in 2025, in afstemming met het AB, door BSOB tien verbeterinitiatieven ontwikkeld en uitgewerkt die gericht zijn op het verhogen van de kwaliteit van uitvoering van de belastingtaken, het vergroten van het werkplezier van de medewerkers en het verbeteren van de efficiency van de werkprocessen. Deze initiatieven worden in 2026 geïmplementeerd.

Er waren zowel incidentele meevallers als tegenvallers in 2025, hoofdzakelijk als gevolg van hogere inhuur- en accountantskosten door uitval van enkele keyfunctionarissen. Daarnaast is er sprake geweest van lagere rentebaten. Daartegenover staan lagere kosten ‘lonen en salarissen’, en ook lagere proceskostenvergoedingen. Na toevoeging en onttrekking bestemmingsreserve resulteert dit in een eindresultaat van -€ 51K.

Terugkijkend op de behaalde resultaten en de gezamenlijke inzet in het afgelopen jaar, zijn wij dankbaar voor de betrokkenheid en het vertrouwen van het bestuur en onze medewerkers. De intensieve samenwerking en co-creatie met het bestuur hebben geleid tot een aangescherpte visie en de meerjarenstrategie, vastgelegd in de Kadernota 2027. Met het oog op 2026, waarin de toetreding van Waterschap De Dommel en de implementatie van de verbeterinitiatieven centraal zullen staan, zien wij de verdere samenwerking met het bestuur en alle deelnemers met vertrouwen en enthousiasme tegemoet.

Edwin van der Reijden
Directeur Belastingsamenwerking Oost-Brabant

Leeswijzer

Voor u liggen de jaarstukken 2025 van Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB). De jaarstukken zijn ingedeeld volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en bestaan uit een jaarverslag en een jaarrekening. In het jaarverslag zijn de programmaverantwoording en de paragrafen opgenomen. In de jaarrekening worden de balans en de staat van baten en lasten gepresenteerd en toegelicht.

Inleiding

Hoofdstuk 1 geeft een blik op de organisatie; haar missie, visie en kernwaarden en algemene organisatieontwikkelingen.

Jaarverslag

In **hoofdstuk 2** geven wij een korte toelichting op de 3 primaire processen: Waarderen, Heffen en Innen.

Conform de opzet van de begroting wordt per programma door middel van een stoplicht aangegeven wat de status is van de realisatie van de doelen en resultaten vanuit de Programmabegroting 2025. De legenda van het stoplicht is als volgt:

(Groen)	gerealiseerd in 2025 of de realisatie liep conform de planning (BURAP) gerealiseerd in 2025 (jaarrekening)
(Oranje)	de realisatie conform de planning stond onder druk (BURAP) gedeeltelijk gerealiseerd (jaarrekening)
(Rood)	niet gerealiseerd of realisatie conform de planning niet haalbaar in 2025 (BURAP) niet gerealiseerd in 2025 (jaarrekening)

Ook komen de paragrafen aan bod. Artikel 9 van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) schrijft voor dat in de begroting in afzonderlijke paragrafen de beleidslijnen worden vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. In **hoofdstuk 2** beschrijven wij alsmede de ontwikkeling van de volgende paragrafen:

- Weerstandsvermogen & risicobeheersing
- Financiering
- Bedrijfsvoering/ ondersteunende processen
- Prestatie-indicatoren

Jaarrekening

In **hoofdstuk 3** geven wij inzicht in de staat van baten en lasten, alsmede de balans. Dit hoofdstuk betreft alle financiële informatie over het jaar 2025.

Controleverklaring

Hoofdstuk 4 bevat de controleverklaring.

Bijlagen

Hoofdstuk 5 bevat de bijlagen. De volgende bijlagen zijn opgenomen:

- Deelnemersbijdragen
- Productiecijfers
- Taakvelden
- Modelverantwoording
- Lijst gebruikte afkortingen

1. INLEIDING

1.1 BSOB organisatie

BSOB is een gemeenschappelijke regeling van Waterschap Aa en Maas en 9 gemeenten, te weten Asten, Bernheze, Boekel, Deurne, Gemert-Bakel, Laarbeek, Maashorst, Oss en Someren. Vanaf 2026 treedt ook Waterschap De Dommel toe aan de GR BSOB. Daarnaast heeft BSOB een dienstverlenings-overeenkomst afgesloten met de Dienst Dommelvallei, het samenwerkingsverband van de gemeenten Nuenen, Son en Breugel en Geldrop-Mierlo.

1.2 Missie, visie en kernwaarden

Missie

BSOB is opgericht met als doel de kwaliteit en continuïteit van de waardering, heffing en inning van gemeentelijke- en waterschapsbelastingen te waarborgen tegen minimale kosten. De organisatie richt zich op een nauwkeurige en rechtvaardige uitvoering van deze taken, met oog voor zowel inwoners als ondernemers. BSOB streeft naar een efficiënte belastingdienstverlening die maatschappelijke kosten zoveel mogelijk beperkt.

Visie

Het is onze ambitie om een organisatie te zijn waar gemeenten graag en met vertrouwen hun belastingzaken aan uitbesteden, burgers en bedrijven deze zaken snel en gemakkelijk kunnen regelen en waarvoor medewerkers graag willen werken. Bij de uitvoering van de belastingtaken willen wij toegankelijke, betrouwbare en persoonlijke dienstverlening bieden. Wij faciliteren burgers, bedrijven en onze deelnemers door werkprocessen zo efficiënt mogelijk in te richten. Wij bezien op welke wijze BSOB uitgebreid kan worden met de toetreding van nieuwe deelnemers, waarbij schaalvoordelen kunnen worden gecreëerd zonder onze identiteit te verliezen.

Kernwaarden

- Kostenbewust
- Toegankelijk
- Kwaliteit

Wij handelen naar onze kernwaarden. We vinden het belangrijk om met aandacht en een servicegerichte houding onze dienstverlening aan te bieden tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Daarnaast streven wij ernaar om bij te dragen aan een betrouwbare en dienstverlenende overheid. BSOB investeert in de ontwikkeling van de medewerkers: wij zetten in op een flexibele, betrokken organisatie en duurzame groei.

1.3 Organisatieontwikkelingen

In 2025 heeft BSOB een brede organisatorische ontwikkeling laten zien, gericht op **professionalisering, digitalisering en efficiencyverhoging**. De primaire processen; waarderen, heffen en innen functioneren over het algemeen conform de planning, met meerdere kwaliteitsverbeteringen zoals betere afstemming tussen teams, verbeterde digitale informatievoorziening en verdere automatisering van gegevensverwerking en objectbeheer. Ook wordt toegewerkt naar een meer geautomatiseerde verwerking van secundaire objectgegevens en intensiever gebruik van basisregistraties.

Binnen de bedrijfsvoering zijn **ICT-vernieuwing, informatiebeveiliging en digitalisering** belangrijke pijlers. De organisatie heeft geïnvesteerd in hosting-migraties en performanceverbeteringen van applicaties. Voor incidentbeheer is Topdesk geïmplementeerd, waarmee de professionalisering van beveiligings-processen verder is versterkt. Parallel heeft BSOB succesvol gewerkt aan het behalen van volwassenheidsniveau 4 in gegevensbescherming en aan het voldoen aan nieuwe wet- en regelgeving zoals NIS2.

Daarnaast is er een duidelijke beweging richting **ontwikkeling van medewerkers en organisatiecultuur**. Via teamontwikkelsessies, kennissessies, digitalisering van HR-processen en initiatieven gericht op het versterken van de vitaliteit investeert BSOB in duurzame inzetbaarheid, kennisversterking en een open feedbackcultuur.

De Frontoffice en juridische processen krijgen extra aandacht, mede in voorbereiding op de toetreding van Waterschap De Dommel. Dit leidt tot uitbreiding van de formatie, procesoptimalisatie en versterking van klantgerichtheid. De organisatie werkt verder aan modernisering van digitale dienstverlening, waaronder een nieuw aanslagbiljet, een vernieuwde website en uitbreiding van self-service-mogelijkheden.

Tot slot heeft BSOB strategisch gekeken naar **efficiency, harmonisatie en governance-vereenvoudiging**, waarbij analyses en adviestrajecten in 2025 hebben geleid tot concrete verbetervoorstellen die in 2026 worden gerealiseerd.

2. JAARVERSLAG

2.1 Programmaverantwoording - Primaire processen

De primaire processen van BSOB bestaan uit:

- **Waarderen**: het vaststellen van de waarden van alle onroerende zaken binnen de gemeentegrenzen van de deelnemende gemeenten.
- **Heffen**: om belasting te innen, moet deze eerst opgelegd worden. Heffen is dan ook het opleggen van aanslagen voor de gemeentelijke- en waterschapsbelastingen.
- **Innen**: het verlenen van kwijtschelding, het verwerken van betalingen en het nemen van invorderingsmaatregelen.

In onderstaande tabel is het overzicht van het gerealiseerde saldo van baten en lasten per programma-onderdeel opgenomen.

Lasten	Waarderen	Heffen	Innen	Totaal
Bijdrage ex BTW in 2025	6.657.849	4.124.234	1.240.236	**12.022.319**
in %	55,38%	34,30%	10,32%	**100%**

2.1.1 Waarderen

Waardebepaling	BURAP	JAARVERSLAG
98% van de WOZ-objecten beschikken in het februarikohier.		

Burap	We hebben in het februarikohier meer dan 98% van de WOZ-objecten beschikt.
Prognose t/m dec	We beschikken 99,5% van de WOZ-objecten.
Jaarverslag	De doelstelling is gerealiseerd.

	BURAP	JAARVERSLAG
1) Betere afstemming over doelen en deadlines tussen de taxateurs en andere teams. Het doel is behaald wanneer elk team in de gestelde tijdlijn blijft lopen. 2) Digitale informatie is beter vindbaar voor burgers waardoor zij minder bellen met vragen waarop het antwoord online te vinden was.		

Burap	1) De onderlinge afstemming tussen teams is verbeterd. De tijdlijn is binnen BSOB breder bekend en gedragen dan voorheen. 2) De digitale informatievoorziening is verbeterd. Burgers kunnen meer relevante informatie vinden op de website van BSOB en gedurende de communicatie campagne.
Prognose t/m dec	Afronding van bovenstaande optimalisatie.
Jaarverslag	De doelstellingen zijn gerealiseerd.

	BURAP	JAARVERSLAG
We blijven onze processen en applicaties beter en efficiënter inrichten. Met name in de communicatie richting belanghebbenden en de verwerking van deze communicatie. De respons op de inlichtingenformulieren is ≥50%.		

Burap	Samen met Gouw verbeteren we de formulieren en werken we aan een deels automatische verwerking in Ortax. 1 juli gaan de eerste formulieren in productie.
Prognose t/m dec	Afronding van bovenstaande optimalisatie.
Jaarverslag	De inlichtingenformulieren worden nu vanuit de belastingapplicatie verstuurd. Hiermee is de doelstelling gerealiseerd.

	BURAP	JAARVERSLAG
Secundaire objectkenmerken bij woningen meer geautomatiseerd verwerken.		

Burap	Op dit moment verwerken we de secundaire objectkenmerken bij de woningen nog veel handmatig.
Prognose t/m dec	We zoeken naar een mogelijkheid om de secundaire objectkenmerken meer te automatiseren. Landelijk loopt er een initiatief en een pilot. BSOB wacht deze ontwikkeling en de uitkomst af.
Jaarverslag	BSOB loopt niet vooruit op het landelijke initiatief; we volgen de landelijke ontwikkeling.

Objectenbeheer		BURAP	JAARVERSLAG
AI gebruiken ten behoeve van de kwaliteit van primaire objectkenmerken.			
Burap	De ingewonnen zonnepanelen 2024 van de gemeenten waar we meeliften zijn verwerkt. Uitvraag gedaan om deze gegevens ook van de andere gemeenten waar VGI mee werkt te ontvangen voor 2025.		
Prognose t/m dec	We verwachten dit jaar van minimaal 7 gemeenten de ingewonnen zonnepanelen te kunnen ontvangen en verwerken.		
Jaarverslag	De doelstelling is gerealiseerd. De gemeente is opdrachtgever geweest en BSOB lift mee op de ingewonnen informatie van de gemeente.		

		BURAP	JAARVERSLAG
Meer gebruik maken van informatie uit andere basisregistraties en/of andere informatiebronnen.			
Burap	De mutatiedetectie 2024 van de gemeenten waar we meeliften is verwerkt. De opdrachten mutatiedetectie voor 2025 zetten we nu uit en de gemeenten waar we nog niet meeliften benaderen we om de mogelijkheden te bespreken.		
Prognose t/m dec	We verwachten dit jaar bij minimaal 5 gemeenten mee te kunnen liften op de mutatiedetectie, waar mogelijk ook voor de BGT.		
Jaarverslag	De doelstelling is gerealiseerd.		

		BURAP	JAARVERSLAG
Een gemiddelde doorlooptijd van 18 weken realiseren voor het verwerken van BAG-mutaties.			
Burap	De doorlooptijd is nog niet teruggelopen. In de eerste helft van het jaar is dat (in verband met de belperiode na de aanslagoplegging) en binnenkomende bezwaren ook niet mogelijk.		
Prognose t/m dec	Vanwege capaciteitsgebrek bij het verwerken van de Dienst Dommelvallei bestanden realiseren we dit gemiddelde niet in 2025. BAG-mutaties worden bij de overige gemeenten binnen 18 weken verwerkt.		
Jaarverslag	De achterstanden zijn verder ingelopen maar nog niet volledig. Daarmee is de doelstelling nog niet volledig gerealiseerd.		

2.1.2 Heffen

Gegevensbeheer		BURAP	JAARVERSLAG
Snellere en volledigere aanlevering van gegevens vanuit de bronhouders en basisregistraties.			
Burap	De reguliere gegevensverwerking vanuit de Basisregistraties BRK, BRP en de LV WOZ zijn tijdig en juist verwerkt voor de kohieren in 2025. Als er onjuistheden in de gegevensaanlevering zijn, dan wordt daar een terugmelding van gemaakt aan de Bronhouder of de betreffende basisregistratie.		
Prognose t/m dec	Nu verlopen terugmeldingen naar de bronhouder via mailcontact. Dit gaat over naar Digimelding via de basisregistratie LV WOZ.		

Jaarverslag	Door andere prioriteringen is het terugmelden via Digimelding nog niet opgepakt.

	BURAP	JAARVERSLAG
Werkprocessen met betrekking tot de gegevensverwerking vanuit de Basisregistraties BRK, BRP en HR en LV WOZ verbeteren en waar mogelijk automatiseren.		
Burap	Voor het realiseren van de nieuwe KvK-koppeling zijn de subjecten (niet-natuurlijke personen) opgeschoond.	
Prognose t/m dec	De reguliere gegevensverwerking vanuit de Basisregistraties gaat door. We sluiten aan op de KvK-koppeling in de Gouw-applicatie.	
Jaarverslag	De nieuwe koppeling met de KvK is in gebruik genomen.	

	BURAP	JAARVERSLAG
Alle terugbelverzoeken/contactformulieren binnen 3 dagen afhandelen in plaats van dit binnen 5 dagen te doen.		
Burap	Door meer sturing op dit proces voldoen we aan de gestelde termijnen. Hiervoor is een sturingsrapportage gemaakt.	
Prognose t/m dec	In deze periode verwachten we ook te voldoen aan de gestelde eisen.	
Jaarverslag	Op een enkele uitzondering na wordt hieraan voldaan.	

Heffen	BURAP	JAARVERSLAG
In de eerste helft van het jaar meer volledige aanslagbiljetten verzenden.		
Burap	Door aanpassingen in het proces worden onvolledige aanslagbiljetten niet meer verzonden.	
Prognose t/m dec	De doelstelling is gerealiseerd.	
Jaarverslag	De doelstelling is gerealiseerd.	

	BURAP	JAARVERSLAG
Primair doel bij bezwaarschriften is het voldoen aan de wettelijk gestelde termijnen zonder te verdagen.		
Burap	Door meer sturing op dit proces is voldaan aan de wettelijk gestelde termijnen.	
Prognose t/m dec	In deze periode verwachten we ook te voldoen aan de gestelde eisen.	
Jaarverslag	Aan eis voldaan. Hiermee is de doelstelling gerealiseerd.	

	BURAP	JAARVERSLAG
Het percentage digitale aangiften (Toeristenbelasting, Rioolheffing, Zuiveringsheffing/Verontreinigingsheffing) richting 90% verhogen (i.p.v. 60%) en het proces verder doorontwikkelen waardoor aangiften geautomatiseerd afgedaan kunnen worden.		
Burap	Het geautomatiseerd afdoen van aangiften is nog niet gestart.	
Prognose t/m dec	Ook in de 2e helft zal het percentage digitale aangiften door andere prioriteiten nog niet op het gewenste niveau uitkomen.	
Jaarverslag	Dit verbeterinitiatief zal in 2026 verder uitgewerkt worden.	

2.1.3 Innen

Innen	BURAP	JAARVERSLAG
De minder complexe dossiers versneld afhandelen.		
Burap	Teruggekomen ambtsberichten van de deurwaarder verwerken we gedeeltelijk geautomatiseerd en sluiten we sneller af. Daarnaast is het MJK proces weer verbeterd waardoor de afhandeling efficiënter verloopt.	
Prognose t/m dec	We zetten de verbeterslagen door en zoeken naar volgende verbeteringen.	
Jaarverslag	Het proces is zover als mogelijk verder geautomatiseerd. De doelstelling is daarmee gerealiseerd.	

	BURAP	JAARVERSLAG
Personaliseren van het invorderproces en van verschillende groepen belastingschuldigen.		
Burap	We zijn uitgenodigd voor een regionaal afstemmingsoverleg met de GR Peelgemeenten voor *vroegsignalering*. Daarnaast blijven we gefocust op sociaal invorderen en het bieden van maatwerk.	
Prognose t/m dec	Deelnemen aan het overleg en mogelijk afspraken maken met deelnemers over bijdragen BSOB bij *vroegsignalering*.	
Jaarverslag	BSOB neemt structureel deel aan het regionaal afstemmingsoverleg, met een focus op sociaal invorderen en het bieden van maatwerk. Daarnaast neemt BSOB deel aan provinciale en regionale interventie teams.	

	BURAP	JAARVERSLAG
Meer voorselectie/analyse van de dossiers voordat ze worden overgedragen.		
Burap	Het erfgenamen proces is in productie genomen. Dit zorgt ervoor dat we sneller de juiste erfgenaam aanwijzen. We hervatten de invordering sneller en voorkomen de inzet van een deurwaarder.	
Prognose t/m dec	We beoordelen kritisch of dossiers die jaarlijks niet te innen zijn aan de deurwaarder aangeboden worden.	
Jaarverslag	Naast het erfgenamenproces is het retourpostproces verbeterd.	

2.2 De Paragrafen

2.2.1 Lokale heffingen

BSOB is verantwoordelijk voor de uitvoering van het door de deelnemers geformuleerde beleid over lokale heffingen. De vaststelling van het beleid is voorbehouden aan de deelnemers. BSOB adviseert haar deelnemers over het te voeren beleid.

2.2.2 Weerstandsvermogen & risicobeheersing

Volgens het BBV bestaat het weerstandsvermogen uit de relatie tussen:

- de weerstandscapaciteit en
- de geïdentificeerde risico's.

Het weerstandsvermogen is het vermogen van BSOB om niet-reguliere kosten, die onverwacht en substantieel zijn, op te kunnen vangen zonder dat de uitvoering van de taken en de bedrijfsvoering in gevaar komt. Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de financiële positie van BSOB is. Voor het beoordelen van de 'weerstand' is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit. Het gaat hierbij alleen om risico's waarvoor geen of wellicht onvoldoende verzekeringen zijn afgesloten, voorzieningen zijn gevormd of budgetten binnen de begroting beschikbaar zijn.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Gezien de bepalingen, opgenomen in de Gemeenschappelijke Regeling en de Nota Financieel Beleid aangaande de bestemmingen van resultaten, zijn eigen vermogen, stille reserves of voorzieningen niet noodzakelijk. In artikel 53 van de Gemeenschappelijke Regeling is een zogenoemde garantstelling opgenomen. Dit houdt in dat de deelnemers er zorg voor dragen dat BSOB te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan al haar verplichtingen ten opzichte van derden te voldoen. De risico's komen conform de regelingen voor rekening van de deelnemers naar rato van hun aandeel in de bedrijfsactiviteiten (bijdragen). Conform de geldende verordeningen wordt bij een positief saldo het bedrag gerestitueerd aan de deelnemers. Buiten de bestemmingreserve is er daarom geen eigen vermogen. Ook is er op dit moment geen lening.

Zoals vastgesteld in de financiële verordening, dienen niet onderkende of financieel niet voorzienbare risico's welke gedurende het begrotingsjaar geschieden, initieel op te worden gevangen ten laste van de post 'onvoorzien'. In de financiële verordening artikel 4 lid 2 is de post 'onvoorzien' vastgesteld op 0,6% van de begroting met een minimum van € 50.000.

In de 1e BW 2025 is een bedrag van € 50.000 'onvoorzien' opgenomen. Zoals in de inleiding reeds beschreven zijn er diverse incidentele overschrijdingen geweest. Deze overschrijdingen zijn geboekt op de juiste kostencategorie.

Bovenstaande (inclusief de garantstelling) in ogenschouw genomen geven de - bij ministeriële regeling opgestelde - kengetallen geen zinvolle uitkomsten en informatie over de financiële positie van BSOB en zijn daarom niet opgenomen. De wijze van financiering en het jaarlijks verrekenen van het gerealiseerde resultaat zorgt bijvoorbeeld bij BSOB voor een lage solvabiliteitsratio terwijl BSOB een financieel gezonde organisatie is.

Inventarisatie van de risico's

BSOB onderkent de volgende risico's, welke zijn onderverdeeld in interne en externe risico's:

- *Intern risico 1*

Frictiekosten en langdurig verzuim.
Het toetreden van een nieuwe deelnemer tot de gemeenschappelijke regeling brengt in 2026 mogelijk frictiekosten met zich mee. Dit kan betrekking hebben op de inpasbaarheid van medewerkers van Waterschap De Dommel na 1 januari 2026, een mogelijke bovenformatieve bezetting die daardoor ontstaat, of op ziekteverzuim. De exacte omvang van deze risico's en van het risico van langdurig uitval van personeel door ziekte in het algemeen is momenteel lastig vast te stellen. Wij blijven deze ontwikkelingen nauwlettend volgen.

Beheersing
Uitvoering van een zorgvuldig inpassingsproces, maximaal inzetten op preventie en verder normaliseren van de werkdruk.

- *Intern risico 2*

Uitvallen of vertrek van specifieke key-spelers.

Beheersing
- Key-spelers voldoende management-aandacht geven;
- Werkdruk key-spelers normaliseren;
- Investeren in ontwikkeling key-spelers;
- Kennis van key-spelers vastleggen en werkinstructies ontwikkelen;
- Kennis van key-spelers delen om kwetsbaarheid te beperken.

- *Intern risico 3*

Beschikbaarheid van voldoende nieuw gekwalificeerde medewerkers.

Beheersing
- Nieuwe manieren van werving toepassen;
- Interne doorstroom van medewerkers vanuit het team Frontoffice;
- Investeren in het kennisniveau van medewerkers om interne doorstroom te bevorderen.

- *Intern risico 4*

BSOB wil en moet een organisatie zijn waarin van medewerkers flexibiliteit wordt gevraagd met betrekking tot werkwijzen (denk aan automatiseringsprocessen) en opleidingsniveau. Het is de vraag of de medewerkers hieraan in voldoende mate (blijven) voldoen.

Beheersing
Maatwerk blijven bieden met betrekking tot intern en extern opleiden. Medewerkers bewust blijven maken van de kansen die dit biedt binnen, maar soms ook buiten de organisatie.

- *Intern risico 5*

Storingsgevoeligheid ICT-structuur.

Beheersing
De ICT-structuur op lange termijn robuuster maken. Op korte termijn zorgen voor stabiliteit: niet iedere dag uitval/werkonderbrekingen.

- *Extern risico 1*

Afhankelijkheid van externe partijen en daardoor mogelijk een niet goed functionerende werkomgeving. Hiermee enerzijds doelend op de applicaties van onze leveranciers (onder andere belasting- en waarderingspakketten, telefonie en website) en hosting. Anderzijds doelend op de afhankelijkheid van providers zoals Microsoft 365 en Enable U.

Beheersing
Doordat het voornamelijk bij externe leveranciers belegd is kunnen we als BSOB niet meer doen dan de risico's in beeld hebben en proactief - of in geval van calamiteit-, snel schakelen met alle externe leveranciers.

- *Extern risico 2*

Gegevensbescherming: kans om gehackt te worden. In hoeverre zijn we (überhaupt) in staat onze gegevens tegen kwaadwillende externen te beveiligen? Maar nog belangrijker in hoeverre zijn we snel in staat onze dagelijkse werkzaamheden zonder hinder voort te zetten?

Beheersing
De ingezette weg om niveau 4 te behalen en vast te houden is vanzelfsprekend. Daar waar haalbaar wordt dit niveau verhoogd (mits in alle redelijkheid, lees: kosten/baten).

WOZ-Bezwaren

In 2025 zijn de WOZ-bezwaren op efficiënte wijze verwerkt waardoor op 1 januari 2026 circa 99,8% van de WOZ-bezwaren was afgehandeld. Door goed contact te onderhouden met de NCNP-adviesbranche en een goede werkwijze af te spreken, heeft BSOB de proceskostenvergoedingen met € 126.000 weten te beperken. Ook heeft BSOB daardoor veel beroepsprocedures voorkomen.

Inflatierisico's

Ook in 2025 bleken de economische omstandigheden onzeker. De inflatie daalde in de loop van het jaar weliswaar geleidelijk ten opzichte van 2022–2023, maar bleef structureel boven het langjarige gemiddelde. Waar mogelijk zijn de verwachte prijsstijgingen meegenomen in de begrotingscijfers. Hierbij is rekening gehouden met de meest actuele inflatieprognoses (circa 1,2%).

In 2025 bleek er ook sprake te zijn van prijsverhogingen van leveranciers, loonstijgingen door cao-afspraken en hogere kosten voor energie en materiaal. BSOB heeft gemerkt dat leveranciers – net als in

voorgaande jaren – prijsverhogingen doorvoeren of aankondigen die niet altijd volledig voorzien waren. BSOB blijft hierover in gesprek met de leveranciers en zoeken naar oplossingen binnen bestaande contractafspraken of via heronderhandeling.

2.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen van BSOB bestaan uit ICT-software. Noodzakelijke updates vormen onderdeel van de afgesloten contracten.

2.2.4 Financiering

BSOB conformeert zich aan de regels van de wet FIDO. Een vertaling is opgenomen in het treasury statuut. Aangezien in de afgelopen jaren geen langlopend vreemd vermogen aan is getrokken, is het treasury risico nihil en zijn er geen kengetallen opgenomen met betrekking tot het renterisico en renteresultaat.

BNG

BSOB heeft een bancaire relatie met de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). De BNG verzorgt de bancaire diensten voor de rekening courant en inningsrekening van BSOB.

EMU-Saldo

De minister van Financiën heeft in 2012 een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer ingediend voor de invoering van de wet Houdbare Overheidsfinanciën (de Wet HOF). Het wetsvoorstel stelt regels voor de bijdrage van gemeenten aan het terugdringen van het EMU-tekort. Het EMU-saldo is het saldo van de inkomsten en uitgaven van de overheid. Hierbij zitten ook inkomsten en uitgaven met een kapitaalkarakter, zoals investeringen en investeringsbijdragen. Het overzicht van het EMU-saldo is bedoeld om op nationaal niveau te kunnen bepalen in hoeverre de verschillende overheden bijdragen aan het nationale EMU-saldo.

Tabel: EMU saldo 2024-2026		Bedragen x € 1.000		
Omschrijving		2025	2026	2027
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-521		
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	107	73	73
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	108		
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd			
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiele vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op de exploitatie verantwoord			
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)			
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord			
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen			
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
11 a b	Verkoop van effecten: Gaat u effecten verkopen? (ja/nee) Zo ja, wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	nee	nee	nee
	Berekend EMU-saldo	-307	73	73

2.2.5 Wet Open Overheid (WOO)

Er is voldaan aan de gestelde openbaarheidseisen per 1 januari 2026. Dat betekent dat het openbaar maken van dossiers ten aanzien van WOO-verzoeken en klachten resteert om in 2026 te realiseren. We lopen op schema om dit vanaf 1 januari 2026 structureel actief openbaar te maken.

2.2.6 Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering is ondersteunend aan en medebepalend voor de kwaliteit van de primaire processen en de realisatie van de beoogde effecten. De interne organisatie staat volledig ten dienste van de primaire processen. Dit betekent dat de kwaliteit en omvang van de organisatie, maar ook faciliteiten als bijvoorbeeld; de huisvesting en de automatisering/ICT indirect van grote invloed zijn op het behalen van de gewenste effecten. In de volgende paragraaf worden de behaalde resultaten van de ondersteunende processen bezwaar en beroep, Frontoffice, ICT, HRM en bestuurs- en beleidsondersteuning gepresenteerd.

Het Dagelijks Bestuur geeft in paragraaf 2.2.6.11 een toelichting op alle afwijkingen die in de rechtmatigheidsverantwoording zijn opgenomen en welke maatregelen worden genomen om deze afwijkingen in de toekomst te voorkomen. Hierbij is het belangrijk dat het Algemeen Bestuur vooraf aangeeft welke individuele rechtmatigheidsfouten en onduidelijkheden in de paragraaf bedrijfsvoering moeten worden opgenomen. Voor BSOB geldt de grens van 2% van de totale lasten exclusief stortingen in reserves.

2.2.6.1 Bezwaar en Beroep

	BURAP	JAARVERSLAG
1) Hoorzittingen via een automatische tekstverwerker uit laten werken. 2) Teksten uit bezwaren geautomatiseerd overhalen naar Gouw.		
Burap	1) Met de overgebleven "groot" gemachtigde hebben wij de afspraak dat de hoorzittingen schriftelijk worden aangeleverd. Dit doel is daarmee komen te vervallen. 2) We hebben demo's bekeken en inmiddels een offerte ontvangen waarover we ons beraden.	
Prognose t/m dec	1) N.V.T. 2) We implementeren de DocAI in het najaar 2025 zodat de module begin 2026 in productie kan zijn.	
Jaarverslag	De DOCAI module bleek niet aan te sluiten bij de wensen van BSOB. BSOB is in gesprek met de leverancier om aanpassingen door te voeren waardoor de DOCAI mogelijk wel interessant wordt.	

	BURAP	JAARVERSLAG
Een digitale portal realiseren waar gemachtigden stukken kunnen uploaden en downloaden.		
Burap	Door een AI-module van Gouw is het mogelijk om documenten automatisch te koppelen en downloaden.	
Prognose t/m dec	We implementeren de DocAI in het najaar 2025 zodat de module begin 2026 in productie kan zijn.	
Jaarverslag	De DOCAI module bleek niet aan te sluiten bij de wensen van BSOB. BSOB is in gesprek met de leverancier om aanpassingen door te voeren waardoor de DOCAI mogelijk wel interessant wordt.	

	BURAP	JAARVERSLAG
Spreiding van de werkdruk en creëren stabiliteit in het team.		
Burap	De formatie is ingevuld en medewerkers waren door begeleiding breder en flexibeler inzetbaar. Dit maakte het team minder kwetsbaar. De werkdruk nam hierdoor af.	
Prognose t/m dec	Door personeelsverloop is er veel juridische kennis verloren gegaan. Dit gaan we weer aanvullen middels een vacature.	
Jaarverslag	De doelstelling is gerealiseerd door een vakbekwame nieuwe collega te werven.	

2.2.6.2 Frontoffice

	BURAP	JAARVERSLAG
1) De percentages gesteld in de KPI voor het afhandelen van een telefoongesprek behalen. 2) De percentages gesteld in de KPI voor het afhandelen van een contactformulier behalen.		
Burap	1) De KPI telefonie behaalden we niet. Redenen: • AVG vragen zorgen voor langere gesprekken • lagere bezetting • in april was de bezorging niet volgens planning. 2) De KPI 'afhandelen contactformulier' is behaald.	
Prognose t/m dec	1) De KPI telefonie behalen we komende maanden niet. In verband met de aanstaande toetreding van De Dommel tot de GR breidt de Frontoffice per augustus al uit met minimaal 5 nieuwe medewerkers. Het inwerken zal van invloed zijn op de beschikbare bezetting. De kosten van de uitbreiding worden doorbelast aan De Dommel. 2) De KPI 'afhandelen contactformulier' is gerealiseerd.	
Jaarverslag	1) de KPI telefonie is niet gerealiseerd. Het inwerken van de nieuwe medewerkers, de technische storingen en de beperking van het huidige telefoniepakket hebben hieraan bijgedragen. 2) De KPI 'afhandelen contactformulieren' is gerealiseerd.	

	BURAP	JAARVERSLAG
1) Analyseren van huidige telefonische bereikbaarheid. 2) Meer producten digitaal aanbieden. 3) Oriënteren wat de mogelijkheden zijn met betrekking tot de Berichtenbox/ MijnOverheid voor bedrijven.		
Burap	1) Een dashboard productiviteit Frontoffice in PowerBI is in ontwikkeling. 2) Bezwaar invorderingskosten via de Digitale Balie is in ontwikkeling. 3) Onderzoek inzet Berichtenbox MijnOverheid (MO) voor bedrijven loopt nog.	
Prognose t/m dec	1) Dashboard gereed en in gebruik. 2) Mogelijkheid bezwaar invorderkosten via Digitale Balie gereed. 3) Duidelijkheid of het inzetbaar is.	
Jaarverslag	1)Team Frontoffice is betrokken bij de analyse bereikbaarheid.	

	2) Bezwaar invorderkosten via Digitale Balie in gebruik. 3) Onderzoek is gerealiseerd: de inzet van MO voor bedrijven is nog niet mogelijk

	BURAP	JAARVERSLAG
De kennis van de Frontoffice medewerkers in kaart brengen en waar mogelijk al verhogen.		

Burap	• Begonnen met structurele kennissessies. • Verbeteren inwerkprogramma. • Kennisbank opgezet. • Telan onderzoek kwaliteit dienstverlening is uitgevoerd. Resultaat 7,2.
Prognose t/m dec	• Twee kennissessies staan gepland. • Inwerkprogramma gereed en in gebruik. • Kennisbank verder aanvullen. • Individuele tip-topgesprekken.
Jaarverslag	Het nieuwe inwerkprogramma zorgt ervoor dat nieuwe medewerkers sneller zelfstandig werken.

2.2.6.3 ICT

	BURAP	JAARVERSLAG
De performance van de belastingapplicatie verbeteren.		

Burap	• Het project om Gouw Belastingen in de hosting te plaatsen is gestart. De acceptatieomgeving is overgegaan naar de hosting bij GouwIT. Het testtraject is zo goed als afgerond en de resultaten zijn veelbelovend. • De infrastructuur van Gouw Belastingen is aangepast, waardoor bij de aanslagrun en verminderingsrun meerdere processen simultaan kunnen draaien. Hierdoor kunnen de runs binnen een avond draaien, terwijl deze voorheen meerdere dagen in beslag namen.
Prognose t/m dec	Het project om Gouw Belastingen in de hosting te plaatsen is volgens planning eind augustus afgerond.
Jaarverslag	Doelstelling is gerealiseerd.

	BURAP	JAARVERSLAG
Kennis AI verruimen.		

Burap	• Er is een opleiding Copilot gevolgd door een ICT medewerker. • BSOB heeft een pilot gestart met een beperkt aantal gebruikers om ervaring met Copilot op te doen in mogelijkheden en efficiency verbeteringen in het gebruik van MS Office.
Prognose t/m dec	Pilot Copilot voortzetten.
Jaarverslag	Copilot is bij een beperkt aantal gebruikers uitgerold in de organisatie en er wordt steeds meer gebruik van gemaakt. Alle medewerkers krijgen E-learnings aangeboden om de AI-geletterdheid te vergroten. Er worden voorbereidingen getroffen om Copilot in 2026 in te zetten bij het opstellen van een concept

	antwoord op mail. Daarnaast gaan we Copilot inzetten voor het verbeteren van de interne kennisbank.

	BURAP	JAARVERSLAG
Systeem invoeren om incidentenbeheer processen te registreren.		
Burap	Voor het beheren van incidenten is de applicatie Topdesk in gebruik genomen. Omdat Aa en Maas Topdesk al in gebruik had, hebben we kunnen profiteren van hun licenties en kennis.	
Prognose t/m dec	We blijven Topdesk structureel inzetten voor het beheren van alle ICT- en beveiligingsincidenten.	
Jaarverslag	Topdesk wordt ingezet voor het beheren van incidenten. Dit loopt naar wens.	

2.2.6.4 HRM

	BURAP	JAARVERSLAG
Digitaliseren van HR werkprocessen met betrekking tot de performancemanagment- cyclus (PMC), het in-, door- en uitstroomproces en de personeelsdossiers (pd's).		
Burap	De digitalisering van de PMC-cyclus en het in-, door- en uitstroomproces is succesvol afgerond. De operationele verantwoordelijkheid is overgedragen aan de afdelingshoofden, die nu zelfstandig mutaties kunnen uitvoeren. De workflow leidt altijd tot een eindcontrole door HR, waarbij getoetst wordt op naleving van geldende wet- en regelgeving, de cao en personeelshandboek. De digitalisering van de personeelsdossiers is momenteel in ontwikkeling. Er wordt getest in de testomgeving van AFAS Profit.	
Prognose t/m dec	Afronden van de digitalisering van de pd's.	
Jaarverslag	De personeelsdossiers zijn gedigitaliseerd. De doelstelling is gerealiseerd.	

	BURAP	JAARVERSLAG
Tevreden medewerkers door een open ontwikkel-feedbackcultuur.		
Burap	De sessies gericht op teamontwikkeling zijn in volle gang. De trajecten bij de teams Waardebepaling en Heffen zijn inmiddels afgerond waarbij gefocust is op het creëren van een open ontwikkel-feedbackcultuur. Voor de teams Frontoffice en Objectenbeheer zijn de sessies momenteel in uitvoering.	
Prognose t/m dec	In de tweede helft van het jaar staan de teams ICT, Bezwaar & Beroep en Gegevensbeheer gepland voor deelname aan de teamontwikkelingssessies. Er wordt pas in 2026 een volgend medewerkerstevredenheidsonderzoek uitgevoerd, waarin de effecten van de teamontwikkelingen worden gemeten.	
Jaarverslag	Op basis van de positieve reacties van de medewerkers en de feedback van de trainer kan gesteld worden dat de doelstelling is gerealiseerd	

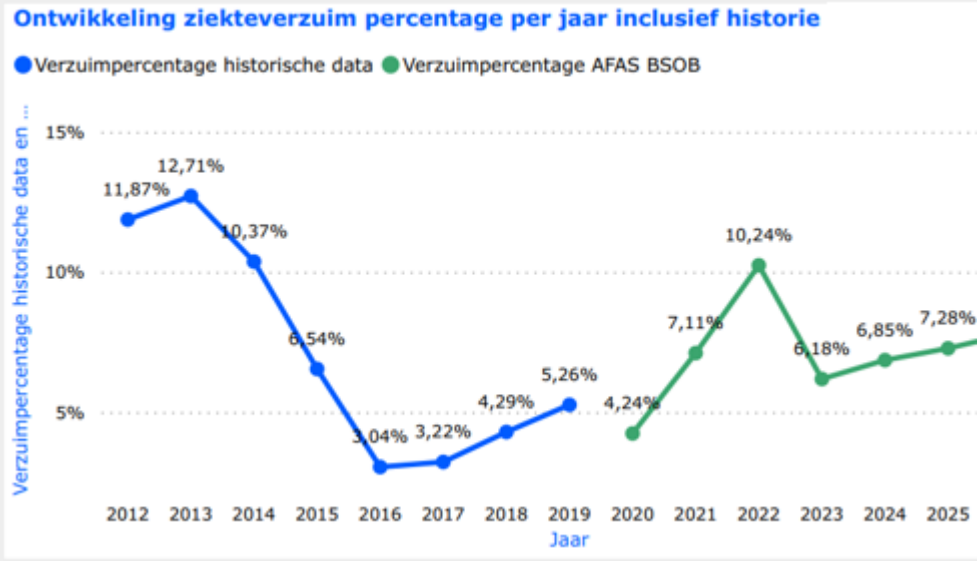
	BURAP	JAARVERSLAG
Verder uitvoeren van het vitaliteitsbeleid van BSOB.		
Burap	Hoewel er nog geen formeel vitaliteitsbeleid is vastgesteld, zijn er al diverse initiatieven ondernomen die bijdragen aan de vitaliteit van medewerkers binnen BSOB. De volgende thema's en activiteiten zijn in de afgelopen periode uitgevoerd: • Uitvoering van DISC-testen en een gezamenlijke DISC-profielenmiddag; • Teamontwikkelingssessies binnen verschillende afdelingen; • Workshops tijdens de organisatie brede BSOB-dag; • Stimuleren van het gebruik van het bedrijfszorgpakket; • De continue dialoog dat wordt gevoerd door de afdelingshoofden; • Training 'Leidinggeven' voor coördinatoren; • Extra inzet van de bedrijfsarts ter bevordering van verzuimpreventie; • Volledig benut opleidingsbudget ten behoeve van persoonlijke ontwikkeling; • Organisatie van sportieve activiteiten op vrijwillige basis; • Het werving en selectiebeleid is geüpdatet. Deze initiatieven vormen een solide basis voor de verdere ontwikkeling van een samenhangend en strategisch vitaliteitsbeleid.	
Prognose t/m dec	In de tweede helft van het jaar wordt verder gewerkt aan de totstandkoming van een formeel beleidsplan vitaliteit. Daarbij worden bestaande initiatieven geëvalueerd, aanvullende behoeften in kaart gebracht en concrete doelstellingen geformuleerd. Het streven is om het beleid eind 2025 vast te stellen en te implementeren vanaf 2026.	
Jaarverslag	Als gevolg van te beperkte capaciteit is het formele beleidsplan vitaliteit nog niet opgesteld. . De doelstelling is daarmee nog niet gerealiseerd. Met de inzet van extra capaciteit wordt dit in 2026 alsnog gerealiseerd	

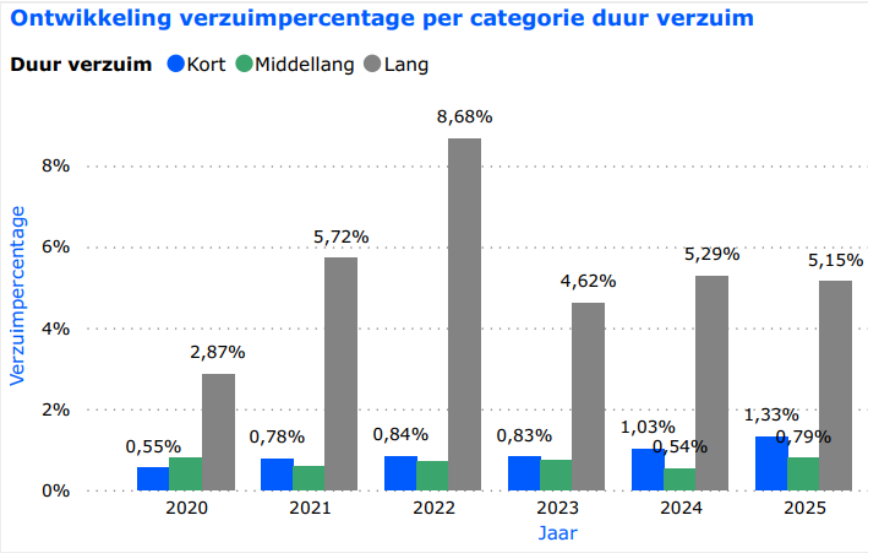
Kerncijfers

	Peildatum 31-12-2025	Peildatum 31-12-2024
Medewerkers op de loonlijst	98	85
Verdeling man/vrouw	32/66	27/58
Gemiddelde leeftijd medewerkers	44	44
Toegestane formatie (in FTE)	84,48	80,48
Bezetting 31-12-2025 (in FTE)	82,93	76,68
Formatieruimte (in FTE)	1,55	3,8

Verzuimcijfers[1]

Er heeft een stijging plaatsgevonden in het ziekteverzuim in 2025. Het verzuimcijfer van heel 2025 is 7,28% ten opzichte van het verzuimcijfer van 2024 (6,78%). Op peildatum 31-12-2025 was het verzuimpercentage 6,94%(Q4), dit is hoger dan de gestelde norm van 5,70%. Zoals te zien is in de tabel heeft BSOB nog altijd te maken met een aantal langdurige zieke medewerkers die leiden tot een hoog verzuimpercentage. BSOB krijgt jaarlijks een terugkoppeling van de bedrijfsarts. Uit deze terugkoppeling wordt zichtbaar de oorzaak van het ziekteverzuim voornamelijk niet-werkgerelateerd is.

RVU

In 2025 hebben geen andere medewerkers dan voorzien gebruik gemaakt van de RVU.

Inhuur

[1] Kort: 0 t/m 7 dagen - Middellang: 8 t/m 42 dagen - Lang: 43 dagen en langer

Er zijn drie leveranciers waarbij de inhuur >€125.000 bedraagt. In onderstaande tabel is het bedrag per crediteur opgenomen. Het totaal van de leveranciers <€125.000 bedraagt € 1.291.118 Dit betreffen 19 leveranciers.

Leveranciers	Bedrag
Crediteur 1	323.394
Crediteur 2	193.116
Crediteur 3	135.307
Overig (per leverancier <€125.000)	3.234.052
Eindtotaal	**3.885.869**

Voor de analyse van de inhuurkosten verwijzen wij naar paragraaf 3.1.

2.2.6.5 Bestuurs- en beleidsondersteuning

2.2.6.5.1 Gegevensbescherming – informatiebeveiliging & Privacy

		BURAP	JAARVERSLAG
Incidentenmanagement, beveiligingsincidenten en datalekken zoveel mogelijk voorkomen door te blijven investeren in bewuster en veiliger omgaan met gegevens.			
Burap	Het meldproces voor informatiebeveiligingsincidenten is technisch en organisatorisch verbeterd door gebruik van Topdesk. Deze applicatie is nu in gebruik als centrale voorziening voor het melden, registreren en afhandelen van beveiligingsincidenten en datalekken. In de afgelopen periode zijn er 2 datalekken gemeld bij de AP, deze hadden betrekking op verkeerd verstuurde poststukken.		
Prognose t/m dec	We voeren awareness-acties uit om bewustwording en meldgedrag te stimuleren. Dit is een continu-proces.		
Jaarverslag	De awareness-acties zijn uitgevoerd. De doelstelling is gerealiseerd.		

		BURAP	JAARVERSLAG
Volwassenheidsniveau 4 behalen.			
Burap	Zie de toelichting bij 'Project verhogen volwassenheidsniveau gegevensbescherming'.		
Prognose t/m dec	Zie de toelichting bij 'Project verhogen volwassenheidsniveau gegevensbescherming'.		
Jaarverslag	Het gewenste volwassenheidsniveau is nagenoeg gerealiseerd.		

	BURAP	JAARVERSLAG
Crisismanagement implementeren en oefenen met de crisisorganisatie.		

Burap	Het bedrijfscontinuïteitsplan (BCP) is inhoudelijk afgerond en bevindt zich in de afrondende fase van formele vaststelling. Het crisisteam is samengesteld. Rollen en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd. Er heeft een tabletop-oefening met ransomware-scenario plaatsgevonden, met het volledige crisisteam.
Prognose t/m dec	De laatste technische uitwijktest vond plaats in november 2024. Voor november 2025 wordt een nieuwe technische test voorbereid, samen met ICT Aa en Maas en BSOB. Deze richt zich op: • Digitale werkplekken • Ortax Gouw is buiten scope vanwege de cloudmigratie.
Jaarverslag	Het bedrijfscontinuïteitsplan (BCP) bevindt zich in de afrondende fase. Met ICT Aa en Maas worden uitwijktests voor Citrix en de werkplekomgeving in 2026 ingepland.

2.2.6.5.2 Business Intelligence (BI)

	BURAP	JAARVERSLAG
Het aantal beschikbare rapportages is hoger dan in 2024.		
Burap	Er zijn diverse nieuwe interne rapportages opgeleverd. Voornamelijk rondom het zaaksysteem en productiviteit.	
Prognose t/m dec	Meer rapportages gepland, voornamelijk rondom controle.	
Jaarverslag	Er zijn meer rapportages opgeleverd, met name gericht op interne controle.	

	BURAP	JAARVERSLAG
MT-leden, aanspreekpunten en deelnemers maken actief gebruik van Power BI rapportages.		
Burap	Voor een groot deel van deze gebruikers is dit het geval.	
Prognose t/m dec	De oplevering van belangrijke nieuwe rapportages intensiveert het gebruik.	
Jaarverslag	De MT-leden, aanspreekpunten en deelnemers maken actief gebruik van de Power BI rapportages.	

	BURAP	JAARVERSLAG
1) Er zijn meer rapportages in 2025 die uitval of onvolledigheid rapporteren. 2) Er worden accountantscontroles uitgevoerd door het controleren van een Power BI rapportage.		
Burap	1) Er zijn enkele nieuwe rapportages opgesteld waarmee uitval of onvolledigheid wordt gerapporteerd. 2) In overleg met de nieuwe accountant is de eerste controle niet op basis van Power BI rapportages gedaan en gaan we deze zomer in gesprek op welke manier dit in te vullen.	
Prognose t/m dec	1) Er komen meer rapportages dan in 2024 die uitval of onvolledigheid rapporteren t.b.v. de interne controle. 2) De eerste stappen in automatisering van de accountantscontrole ten behoeve van de P&C producten zijn gezet met de inzet van Power BI.	

Jaarverslag	1) Er zijn meer rapportages beschikbaar dan in 2024 die uitval of onvolledigheid rapporteren t.b.v. de interne controle. 2) De eerste stappen in automatisering van de accountantscontrole ten behoeve van de P&C producten zijn gezet met de inzet van Power BI.

2.2.6.5.3 Communicatie

	BURAP	JAARVERSLAG
Toegankelijkheidsniveau A bereiken.		
Burap	In januari is het toegankelijkheidsonderzoek van de website afgerond. BSOB heeft toegankelijkheidsniveau B bereikt. Niveau A geldt wanneer aan alle vereisten wordt voldaan.	
Prognose t/m dec	Met de ontwikkeling van een nieuwe website stellen we 'voldoen aan de digitale toegankelijkheidseisen van het Besluit Digitale Overheid (WCAG)' als technische eis in het inkoopproces. Daarnaast dient – om niveau A te bereiken – alle content (incl. pdf's) te voldoen aan de toegankelijkheidseisen. Dit vraagt veel capaciteit van de organisatie. In 2025 brengen we in kaart om hoeveel pdf's het gaat. Verwachting oplevering nieuwe website is op zijn vroegst Q2 2026, nu zijn we bezig met de opstart van het proces/ inkooptraject.	
Jaarverslag	In 2026 zetten wij de werkzaamheden voort en nemen we de toegankelijkheidseisen mee in het aanbestedingstraject voor een nieuwe website.	

	BURAP	JAARVERSLAG
Inzichtelijk hebben welke mogelijkheden er zijn om de digitale dienstverlening uit te breiden.		
Burap	Inventarisatie is gemaakt.	
Prognose t/m dec	Sturen op self-service is een groot onderdeel bij de ontwikkeling van de nieuwe website in 2026. Dit verbetert de digitale dienstverlening.	
Jaarverslag	We houden de ontwikkelingen in de gaten en springen waar mogelijk in op nieuwe trends. Communicatie heeft MijnServices van VNG in het vizier.	

	BURAP	JAARVERSLAG
1) Leden burgerpanel uitbreiden met 75 burgers. 2) 5 of meer uitingen aan belastingplichtigen zijn aan de hand van input van het burgerpanel ontwikkeld en/of verbeterd.		
Burap	Het huidige burgerpanel is niet representatief. Vanwege privacy-redenen is het lastig om leden te werven. Dit maakt dat de baten van het hebben van een eigen burgerpanel niet in verhouding staan met de lasten van het creëren ervan.	
Prognose t/m dec	We hebben een betere oplossing gevonden. We mogen gebruik maken van het professionele en representatieve inwonerspanel van gemeente Laarbeek. Dit zetten we in voor de ontwikkeling van de nieuwe website en aanslagbiljet.	
Jaarverslag	BSOB heeft gekozen voor een alternatieve betere oplossing. Voor de ontwikkeling van het nieuwe aanslagbiljet hebben we gebruik gemaakt van het inwonerspanel van gemeente Laarbeek via een onafhankelijk onderzoeksbureau.	

	Dit hebben we als zeer prettig ervaren en geeft inzicht in de opinies van een representatieve groep die we kunnen inzetten tot het verbeteren van onze communicatieproducten. Andere uitingen volgen nog.

2.2.6.5.4 Inkoop

	BURAP	JAARVERSLAG
In de uitvraag waar mogelijk sociale-, duurzame en ethische eisen opnemen.		
Burap	In de afgelopen maanden hebben we geen inkooptrajecten gestart.	
Prognose t/m dec	We gaan een aanbesteding doen voor de waarderingsapplicatie, waarbij van toepassing nemen we deze eisen op in de aanbesteding.	
Jaarverslag	De aanbestedingsprocedure is opgestart en inmiddels succesvol afgerond.	

	BURAP	JAARVERSLAG
Inkoopprocessen automatiseren.		
Burap	We realiseerden een workflow in het financiële pakket voor contractbeheer.	
Prognose t/m dec	Het startformulier inkoop is gereed.	
Jaarverslag	De workflow is ingericht in het financieel pakket (AFAS) en daarmee gerealiseerd.	

2.2.6.5.5 Juridische zaken

	BURAP	JAARVERSLAG
Het volledig implementeren van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer.		
Burap	Buiten kleine gezette stappen is er geen capaciteit voor de implementatie van deze Wet. Dit is onder de aandacht bij het MT.	
Prognose t/m dec	Het is een uitdaging om een tijdige implementatie te realiseren. We verwachten 6 maanden vertraging. De tijdelijke niet-naleving is niet materieel.	
Jaarverslag	Er zijn grote stappen gezet om de implementatie van de Wet te realiseren. Vanwege beperkte capaciteit voor de laatste vervolgstappen is de realisatiedatum doorgeschoven naar 1 juli 2026. De tijdelijke niet-naleving is niet materieel.	

	BURAP	JAARVERSLAG
Het volledig implementeren van de Wet open overheid.		
Burap	We lopen nog altijd op schema.	
Prognose t/m dec	In deze periode vindt afronding van het project plaats.	
Jaarverslag	Er dienen nog een beperkt aantal acties te worden uitgevoerd om volledig te voldoen aan de Wet open overheid. Deze worden in Q1 2026 gerealiseerd.	

2.2.6.5.6 Financiën

	BURAP	JAARVERSLAG
De toleranties worden in de vergadering van het AB in maart vastgesteld.		

Burap	De toleranties zijn bestuurlijk vast gesteld.
Prognose t/m dec	De rapporteringstolerantie van BDO blijft in stand.
Jaarverslag	De toleranties zijn in december 2025 door het Algemeen Bestuur vastgesteld.

	BURAP	JAARVERSLAG
Het percentage inhuur ten opzichte van de personeelslasten is gelijk of gedaald ten opzichte van het jaar ervoor.		

Burap

Over het eerste halfjaar is een daling van 5,5% gerealiseerd ten opzichte van het jaar ervoor.

(*1000)	1e BW 2024	Realisatie 2024	2e BW 2024	verschil 2e BW vs 1e BW
lonen en salarissen	€ 5.794	€ 2.701	€ 5.710	€ -84
inhuur personeel	€ 1.903	€ 972	€ 2.177	€ 274
	€ 7.697	€ 3.673	€ 7.887	€ 190
			27,6%	

27,6%
22,1%

(*1000)	1e BW 2025	Realisatie 2025	prognose 2025	verschil 2e BW vs 1e BW
lonen en salarissen	€ 6.396	€ 3.070	€ 6.297	€ -99
inhuur personeel	€ 1.685	€ 873	€ 1.790	€ 105
	€ 8.081	€ 3.943	€ 8.087	€ 6
			22,1%	

-5,5% daling tov van 2024

Prognose t/m dec	Binnen overhead wordt langer (t/m 31 dec 2025) gebruik gemaakt van inhuur met name door uitval van vaste medewerkers. Alsnog is dit ten opzichte van vorig jaar nog steeds een flinke daling.

Jaarverslag

* €1.000	2024	2025
Lonen en salarissen	€ 5.662	€ 6.270
Inhuur personeel	€ 1.691	€ 1.943
Totaal	**€ 7.353**	**€ 8.213**
Percentage inhuur	23,00%	23,66%

Het percentage ligt nagenoeg in lijn met de realisatie van 2024. Als de inhuur gecorrigeerd wordt voor de incidentele inhuur als gevolg van de toetreding van waterschap De Dommel (waarvoor opbrengsten ontvangen worden), ligt het percentage lager dan in 2024. Daarom wordt deze doelstelling als behaald geacht.

	BURAP	JAARVERSLAG
In de vergadering van het Algemeen Bestuur in december wordt een informatienota over de efficiency geagendeerd.		

Burap	Voor het Algemeen Bestuur is in juni een strategiedag georganiseerd, waarbij met het bestuur opties voor het bereiken van meer efficiency in de uitvoering zijn verkend.
Prognose t/m dec	De verkozen opties worden nu verder verdiept en uitgewerkt tot voorstellen die in december aan het bestuur ter besluitvorming worden voorgelegd.
Jaarverslag	In de vergadering van het Algemeen Bestuur in december 2025 is het agendapunt 'verbeterinitiatieven 2026' vastgesteld.

2.2.6.6 Paragraaf bedrijfsvoering – Rechtmatigheid

Met de rechtmatigheidsverantwoording legt het Dagelijks Bestuur zelf verantwoording af over de financiële rechtmatigheid in het afgelopen jaar. De rechtmatigheidsverantwoording beoogt bij te dragen aan het debat tussen het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur over de verantwoording en de kwaliteit van het financiële beheer. Het Algemeen Bestuur heeft op 04 december 2025 het normenkader van de relevante wet- en regelgeving vastgesteld. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door het Algemeen Bestuur bepaald en bedraagt 2% van de totale lasten exclusief stortingen in reserves. Met een totaalbedrag aan lasten excl. stortingen in de reserves van 12.930.000 is de grens daarmee vastgesteld op 258.600 inclusief BTW.

In de opgestelde rechtmatigheidsverantwoording 2025 heeft BSOB onrechtmatige inkopen gedaan voor een bedrag van € 1.785.000 inclusief BTW.

De algemene conclusie is dat BSOB weliswaar onrechtmatig gehandeld heeft op verschillende inkooppakketten, maar dat dit de inkooppakketten zijn die essentieel en cruciaal zijn voor de bedrijfsvoering van BSOB. De geconstateerde onrechtmatigheden liggen in lijn met de in eerdere boekjaren geconstateerde onrechtmatigheden.
Met betrekking tot (on)rechtmatigheden van ICT-applicaties is de contractuele situatie in 2025 ongewijzigd.

Met betrekking tot de geconstateerde onrechtmatigheden inzake de inhuur is geconstateerd dat deze conform voorgaande jaren uitgezet zijn bij een dynamisch aankoopsysteem (DAS). Echter zijn in 2025 de opdrachten voor een kortere looptijd uitgezet (met opties tot verlenging). De opties tot verlenging zijn per abuis niet meegenomen in de raming, wat leidt tot een hogere onrechtmatigheid. Hier zal in 2026 extra aandacht aan besteed worden.

Voor BSOB is het van belang om rechtmatig te handelen waarbij de continuïteit van BSOB en van de bedrijfsvoering gewaarborgd blijft. Hierbij wordt opgemerkt dat BSOB in 2025 reeds stappen heeft gezet om onrechtmatig handelen zoveel mogelijk te beperken. Een voorbeeld hiervan is de aanbestedingsprocedure van de waarderingsapplicatie. Hierdoor zal er in 2026 een deel van de

geconstateerde onrechtmatigheden wegvallen. Ook in 2026 zal BSOB verdere stappen zetten om waar mogelijk onrechtmatig handelen te beperken. Zo zet BSOB zich actief in om de overeenkomsten van de overige (ICT-)leveranciers conform de huidige eisen van de aanbestedingsrichtlijn te actualiseren. Hierover zal ook terugkoppeling met het algemeen bestuur plaatsvinden.

2.2.7 Prestatie-indicatoren

In deze paragraaf zijn voor de volledigheid alle KPI's opgenomen met toelichting, waarbij sommige (mogelijk) reeds in paragraaf 2.1 zijn toegelicht. De realisatie in 2025 is in het overzicht afgezet tegen de realisatie in 2024 om zicht te geven op de ontwikkeling.

Kritische Prestatie-Indicator (KPI)	Toelichting	Programma-onderdeel	Doel-stelling	Resultaat 2024	Resultaat 2025	Referentie
Klachtenafhandeling	% klachten afgehandeld binnen 6 weken	Overhead	100%	55,9%	84,0%	1
Wachttijd bij telefonisch contact	Percentage telefonische contacten met een wachttijd ≤ 3 minuten	Overhead	≥ 95%	73%	74,0%	2
Ziekteverzuim	Percentage ziekteverzuim	Overhead	≤ 5,7%	6,8%	7,3%	3
	Gemiddelde meldingsfrequentie	Overhead	≤ 1,2	1,3%	1,60%	4
Aanslag tijdigheid 1 maart	Percentage aantal objecten beschikt vóór 1 maart t.o.v. totaal aantal objecten	Heffen	≥ 98%	98,6%	98,00%	
Aanslag tijdigheid 1 juni	Percentage aantal objecten beschikt vóór 1 juni t.o.v. totaal aantal objecten	Heffen	≥ 99,9%	99,6%	99,50%	5
Aanslag juistheid	Percentage aantal vernietigde aanslagregels t.o.v. totaal aantal opgelegde aanslagregels	Heffen	≤ 0,25%	0,38%	0,34%	6
Aanslagbedrag netto opgelegd per 1 juli	Percentage aanslagbedrag per 1 juli (Netto opgelegd; minus vernietigingen, verminderingen, kwijtscheldingen e.d.)	Heffen	≥ 95%	98,5%	98%	
Aanslagbedrag netto opgelegd per einde jaar	Percentage aanslagbedrag per 31 december (Netto opgelegd; minus	Heffen	≥ 98%	99,5%	99%	

	vernietigingen, verminderingen, kwijtscheldingen e.d.)					
Bezwaarschrift Waterschap op tijd	Percentage bezwaarschriften op aanslagen waterschapsheffing binnen 18 weken, met uitzondering van watersysteemheffing Gebouwd	Heffen	≥ 98%	93,2%	97%	7
Bezwaarschrift gemeente op tijd	Percentage bezwaarschriften op aanslagen gemeentelijke belastingen binnen wettelijke termijn (voor 20/11; binnenkomst na 20/11 afdoen binnen 12 weken)	Heffen	≥ 98%	99,3%	99%	
Gegronde beroepschriften	Percentage gegronde beroepschriften (excl. fiscale compromissen) Gegrond = uitspraak > 0.	Heffen	≤ 20%	2,7%	3%	
Bezwaarschrift WOZ op tijd	Percentage aantal afgehandelde WOZ bezwaren (98% vóór 1 oktober en de resterende vóór 31 december; binnenkomst na 20/11 afdoen binnen 12 weken)	Waarderen	≥ 98%	93,2%	99%	
Gegronde WOZ-bezwaarschriften	Percentage gegronde WOZ-bezwaarschriften (excl. fiscale compromissen) Gegrond = uitspraak > 0.	Waarderen	≤ 50%	34,6%	28%	
Oordeel waarderingskamer	Minstens 'Goed': ****	Waarderen	Goed ****	Goed ******	Goed *****	
Waardering objecten 1 oktober	Percentage aantal objecten vóór 1 oktober concept-waardering van de objecten beschikbaar voor eerstvolgend tijdvak (=status M in Ortax)	Waarderen	≥ 90%	99,3%	99%	
Waardering objecten 1 december	Percentage aantal objecten vóór 1 december gecontroleerd (=status A of D in Ortax)	Waarderen	≥ 90%	94,9%	98%	

Betalingsgedrag na 1 jaar	Percentage aantal openstaande posten, 1 jaar na dagtekening aanslag, na laatste vervaldag	Innen	≤ 2,2%	2,3%	2,2%	
Betalingsgedrag na 2 jaar	Percentage aantal openstaande posten, 2 jaar na dagtekening aanslag, na laatste vervaldag	Innen	≤ 1%	1%	0,9%	
Betalingsgedrag na 5 jaar	Percentage aantal openstaande posten, 5 jaar na dagtekening aanslag, na laatste vervaldag	Innen	≤ 0,2%	0,2%	0,2%	
Kwijtscheldingverzoek op tijd	Percentage aantal afgedane verzoeken KWS t.o.v. het aantal ingediende (volledige) verzoeken binnen 16 weken	Innen	≥ 95%	94,4%	96%	

Kengetal	Toelichting	Programma-onderdeel		Resultaat 2024	Resultaat 2025	Referentie
Aantal klachten	Betreft klachten van belastingplichtigen	Overhead		59	31	
Aanslagen via MijnOverheid	Percentage aanslagen naar Natuurlijke personen verstuurd via MijnOverheid t.o.v. totaal aantal aanslagen	Heffen		45,7%	46%	
NCNP bezwaren	Percentage ingediende NCNP bezwaren	Waarderen		38,9%	39,6%	
WOZ-bezwaarschriften	Percentage aantal ontvangen WOZ-bezwaren t.o.v. totaal aantal WOZ-objecten	Waarderen		6,5%	4,5%	
WOZ-beroepschriften vorig jaar	Percentage aantal ontvangen WOZ-beroepen t.o.v. aantal afgehandelde WOZ-bezwaren	Waarderen		2,5%	2,6%	
Automatische Incasso machtigingen	Percentage belastingplichtigen welke een AIC heeft afgegeven	Innen		57%	57,8%	
Betalingsregelingen	Percentage biljetten in een betalingsregeling t.o.v. totaal aantal biljetten	Innen		0,5%	0,6%	

Storneringen	Percentage storneringen t.o.v. het totaal aantal AIC betalingen	Innen		0,50%	0,60%	
Oninbare belastingen gemeente	Percentage bedrag Oninbaar lijden t.o.v. bedrag opgelegde gemeentelijke aanslagen van heffingsjaar <= -3	Innen		0,20%	0,14%	
Oninbare belastingen waterschap	Percentage bedrag Oninbaar lijden t.o.v. bedrag opgelegde waterschapsaanslagen van heffingsjaar <= -3	Innen		0,20%	0,26%	

Referenties: verklaringen met betrekking tot afwijkingen op de door BSOB bepaalde doelstellingen 2025:

1. De KPI werd niet behaald door een gebrek aan capaciteit, als gevolg van ziekte van medewerkers bij het team Bezwaar en Beroep én doordat de vacature voor jurist al enige tijd openstond. Hierdoor duurde de afhandeling van klachten in 2025 langer dan gepland. Het team is ondertussen weer volledig bemand en de positie van jurist is ingevuld.
2. De KPI 'Wachttijd telefoon' is niet behaald om de volgende redenen:
    a. Er zijn relatief veel nieuwe medewerkers aangesteld bij de Frontoffice. Het inwerktraject vraagt tijd en capaciteit, waardoor nieuw personeel gemiddeld meer tijd aan gesprekken besteedt, wat leidt tot langere wachttijden.
    b. Storingen van het telefoniesysteem en Citrix hebben ertoe geleid dat niet alle Frontofficemedewerkers tijdig gesprekken konden aannemen.
    c. De introductie van verplichte AVG-vragen bij elk klantcontact.
    d. Frequent en langdurig ziekteverzuim gedurende het jaar, wat voor een krappe personeelsbezetting zorgt.
    e. Tijdens drukke weken worden oproepen vanuit de Frontoffice doorgeschakeld naar de Backoffice. Hierbij ontstaat per gesprek een technische vertraging van minimaal 30 seconden, die momenteel niet kan worden verminderd.
3. De KPI "Percentage Ziekteverzuim" is niet gehaald, doordat er in 2025 veel langdurig zieken binnen BSOB zijn.
4. De gemiddelde meldingsfrequentie is behalve in de zomermaanden ook elk kwartaal hoger geweest. Met een aantal (nieuwe medewerkers) is een verzuimgesprek gehouden en hebben we andere passende oplossingen gevonden. Helaas kwam vervolgens de winter met een griepgolf.
5. De afwijking is ontstaan doordat een aantal objecten zijn geblokkeerd omdat controles nog niet zijn afgerond. Verder zijn objecten geblokkeerd i.v.m. splitsing/samenvoeging en er zijn objecten die nog geen WOZ-waarde hadden.
6. Deze KPI is niet gehaald en is met name ontstaan door externe factoren waar BSOB geen of weinig invloed op heeft:
    a. De kwaliteit van de door de gemeente aangeleverde data voor de oplegging van Parkeerbelasting was onvoldoende Hierover is al contact geweest met de gemeente.
    b. BSOB is afhankelijk van de koppeling met de Basisregistratie Personen (BRP). Als een storing in de koppeling ontstaat mist BSOB mutaties en worden aanslagbiljetten niet goed opgelegd.

c. BSOB is afhankelijk van de KvK. Bedrijven schrijven zich niet altijd netjes uit, waardoor BSOB de verkeerde gebruiker heeft voor de aanslagoplegging.
d. BSOB is afhankelijk van de koppeling met de LV-WOZ voor de gebruikers niet-woningen van de niet-deelnemende gemeenten. Deze koppeling verwerkt de mutaties niet altijd goed en ook de niet-deelnemende gemeenten hebben hetzelfde probleem als BSOB dat bedrijven zich niet altijd netjes uitschrijven.
e. BSOB is afhankelijk van Diftar en Cure. Door de slechte kwaliteit van de aangeleverde data-bestanden zijn veel problemen ontstaan met de reinigingsheffing.

7. De termijn is overschreden door veel benodigd uitzoekwerk vooraf, de terugkoppelingen en het wachten op reacties van de gemeenten.

2.2.8 Verbonden partijen

BSOB heeft geen verbonden partijen.

2.2.9 Grondbeleid

Deze paragraaf is niet van toepassing op BSOB.

2.3 Projecten

2.3.1 Toetreding Waterschap De Dommel

Data	
Burap	• De eerste proefconversie is succesvol verlopen. • Een externe partij voert de 'schoon door de poortwerkzaamheden' uit namens de Dommel. Er is een vertraging van een maand in de uitvoering.
Prognose t/m dec	• De 'schoon door de poortwerkzaamheden' zijn naar verwachting tijdig gereed. • De tweede proefconversie, de samenvoeging en de definitieve conversie worden naar verwachting binnen de planning uitgevoerd.
Jaarverslag	De samenvoeging is succesvol verlopen. Er zijn nog een aantal open eindjes die in Q1 2026 afgerond zullen worden.

HR	
Burap	• De meeste medewerkers van de Dommel hebben een inpassingsvoorstel ontvangen. • De benodigde uitbreiding van de formatie van team Frontoffice is grotendeels geworven. • We nodigen de medewerkers van de Dommel uit voor personeelsactiviteiten en voor gezamenlijk testen.
Prognose t/m dec	• Vanaf augustus beginnen elke maand 2 medewerkers bij team Frontoffice. De werkdruk op de huidige medewerkers blijft op gewenst niveau. De nieuwe medewerkers zijn ingewerkt.

	• De teams Heffen, Gegevensbeheer en Innen werven na de zomerperiode. • We begeleiden de medewerkers van de Dommel in het werk bij BSOB.
Jaarverslag	De medewerkers zijn per 1 januari 2026 bij BSOB werkzaam.

Communicatie	
Burap	We stelden samen met de Dommel een communicatieplan op.
Prognose t/m dec	De benodigde voorbereidingen voeren we conform de planning uit.
Jaarverslag	In december is nog een aanpassing in het communicatieplan doorgevoerd n.a.v. externe ontwikkelingen. Doelstelling is gerealiseerd.

Projectbudget	
Burap	We voeren de werkzaamheden binnen de begrote uren uit. We blijven binnen de begroting met de kosten.
Prognose t/m dec	We voeren de werkzaamheden uit binnen de gestelde uren en het beschikbare budget.
Jaarverslag	In december is de eerste factuur verzonden aan de Dommel. We blijven ruim binnen de projectbegroting.

2.3.2 Project Verhogen volwassenheidsniveau Gegevensbescherming

Parallel aan het realiseren van het vereiste volwassenheidsniveau 4 van de BIO2-richtlijn in 2025 streeft BSOB ernaar om in 2025 ook al te kunnen voldoen aan de eisen van de nieuwe NIS2-richtlijn.	
Burap	• Alle informatiebeveiligingsprocessen bevinden zich op minimaal volwassenheidsniveau 2. Een groot deel van de processen bevindt zich in of tegen niveau 3 aan, wat betekent dat uitvoering in de praktijk grotendeels plaatsvindt. • De organisatie zet momenteel de stap richting niveau 4, waarbij structurele monitoring, toetsing en bijsturing centraal staan. Hiervoor worden voorbereidingen getroffen die verdere groei mogelijk maken. • Informatiebeveiliging wordt geborgd via toevoeging van controles aan de reguliere interne controlecyclus. Dit voorkomt terugval in volwassenheid, bevordert continue verbetering en verkleint afhankelijkheid van individueel eigenaarschap.
Prognose t/m dec	• Verdere groei naar niveau 4 wordt gerealiseerd in de 2e helft van 2025. Er is managementaandacht voor structurele sturing en toetsing binnen de lijnorganisatie. De route is helder; focus en ondersteuning zijn bepalend voor het succes. • Voor alle processen op of nabij niveau 3 worden in 2025 meetbare indicatoren vastgesteld. Hiermee wordt de effectiviteit van de processen inzichtelijk gemaakt.

	• In de resterende maanden van 2025 start BSOB met structurele monitoring, verificatie en evaluatie van deze indicatoren. • Vanaf 2026 worden de resultaten gebruikt voor structurele bijsturing, waarmee de organisatie aantoonbaar de volledige PDCA-cyclus doorloopt. • Voor 3 cruciale leveranciers zijn in het voorjaar van 2025 (black box) pentesten uitgevoerd. Hierbij zijn alleen enkele aandachtspunten met lage impact geconstateerd. Deze zijn teruggekoppeld naar de leveranciers en maatregelen worden getroffen. • Het waarborgen van naleving van de geïmplementeerde processen, zoals de uitvoering van DPIA's, het actueel houden van het verwerkingsregister en het beheren van verwerkersovereenkomsten. • Het versterken van onze grip op ICT-leveranciers, zodat we meer controle krijgen over de veiligheid en kwaliteit van onze IT-diensten.
Jaarverslag	Het gewenste volwassenheidsniveau is nagenoeg gerealiseerd. Gegevensbescherming is binnen BSOB aantoonbaar op orde en wordt steeds meer structureel gestuurd. De resterende stap naar volwassenheidsniveau 4 zit niet in techniek, maar in blijvende aantoonbare managementsturing.

2.3.3 Transitie van hosting en technisch beheer

Transitie van hosting en technisch beheer GouwBelastingen en Ortax van Waterschap Aa en Maas naar de SaaS-omgevingen van GouwIT en Ortec Finance.	
Burap	• Het project om Gouw Belastingen in de hosting te plaatsen is gestart. De acceptatieomgeving is overgebracht naar de hosting bij GouwIT. Het testtraject is zo goed als afgerond en de resultaten zijn veelbelovend. • De infrastructuur van Gouw Belastingen is aangepast, waardoor bij de aanslagrun en verminderingsrun meerdere processen simultaan kunnen draaien. Hierdoor kunnen de runs binnen een avond gedraaid worden, terwijl deze voorheen meerdere dagen in beslag namen.
Prognose t/m dec	Naar verwachting ronden we de transitie van de hosting in augustus succesvol af.
Jaarverslag	De transitie van hosting en technisch beheer GouwBelastingen en Ortax van Waterschap Aa en Maas naar de SaaS-omgevingen van GouwIT en Ortec Finance is succesvol gerealiseerd. Die kosten kunnen dus niet her bestemd worden. Klopt dit wel?

2.3.4 Migratie van documenten naar Microsoft 365

BSOB maakt momenteel gebruik van een gedeelde fileshare voor documentopslag. Om samenwerking, beveiliging en toegankelijkheid te verbeteren, willen we deze documenten migreren naar Microsoft 365 (OneDrive, SharePoint en/of Teams).	
Burap	Voor de migratie van documenten van de fileshares naar Microsoft 365 zijn verkennende gesprekken gevoerd met ICT Waterschap Aa en Maas. Op basis

	hiervan is een voorstel ontvangen voor het opstarten van een pilot. In de zomer van 2025 wordt hier een adviesnota en een plan van aanpak voor opgesteld.
Prognose t/m dec	Na akkoord van de MT-leden zal in het najaar de pilotfase worden uitgevoerd. De volledige uitrol staat gepland voor het voorjaar van 2026.
Jaarverslag	In verband met de te beperkte capaciteit wordt dit project in 2026 uitgevoerd.

2.3.5 Ontwikkeling van een nieuw aanslagbiljet

BSOB ontwikkelt een nieuw, toegankelijk en klantvriendelijk aanslagbiljet.	
Burap	• Inventarisatie wensen, behoeften en eisen. • Huidig aanslagbiljet evalueren en optimaliseren naar een nieuw, toegankelijk, klantvriendelijk aanslagbiljet gestuurd op self-service. • Overleggen met kerngroep om tot first draft ontwerp te komen. • Best practices van andere belastingsamenwerkingskantoren gedeeld. • Concept-ontwerp wordt getest door ICT op condities en technische realisatie.
Prognose t/m dec	• Concept-ontwerp voorleggen aan MT. • Ontwerp laten maken door DataB. • Voorleggen aan burgerpanel en toetsen toegankelijkheid. • Verwerken feedback in definitief ontwerp. • Voorbereiden op druk en distributie en pilotrun. • De volledige uitrol staat gepland voor het voorjaar van 2026.
Jaarverslag	Het nieuwe aanslagbiljet is gerealiseerd.

2.3.6 Noodzakelijke (door)ontwikkeling van de website

De huidige website van BSOB voldoet vanaf 2026 niet meer aan belangrijke technische vereisten, wat de veiligheidsrisico's vergroot. Vervolgopties zijn in kaart gebracht en er is besloten om een compleet nieuwe website te realiseren.	
Burap	• Inventarisatie vervolgopties website bij huidige leverancier. • Inventarisatie Best Practises website bij en wensen tot samen optrekken met andere belastingsamenwerkingen. • Start opzet Plan van Eisen nieuwe website.
Prognose t/m dec	• Plan van Eisen afgerond. • Website voldoet per 1-1-2026 aan technische vereisten / nieuw CMS. • Besloten is om daarna traject op te starten voor nieuwe website of uitbreiden/ombouwen in nieuwe CMS).
Jaarverslag	De website is voor 1-1-2026 overgezet naar een nieuwe leverancier die het oude CMS ondersteunt voor een tijdelijke periode. In 2026 start een aanbestedingstraject voor een nieuwe verbeterde website.

2.3.7 Ontwikkeling van een schrijfwijzer en huisstijlhandboek

BSOB ontwikkelt een schrijfwijzer en huisstijlhandboek.	

Burap	Door het ontbreken van een uniforme huisstijl en schrijfwijzer ontstaan inefficiënties. Communicatie vraagt offertes aan bij grafisch vormgevers voor het opstellen van een huisstijlhandboek.
Prognose t/m dec	Communicatie schrijft een schrijfwijzer. Beide middelen bieden we na realisatie als toolkit op intranet aan.
Jaarverslag	Schrijfwijzer en huisstijlhandboek zijn voor 95% voltooid. In Q1 2026 ronden we dit project af.

2.3.8 WOZ-communicatiecampagne

Communicatiecampagne is succesvol afgerond.	
Burap	De communicatiecampagne 2024-2025 is met succes afgerond en heeft bijgedragen aan minder bezwaren en telefoontjes.
Prognose t/m dec	Omstreeks september/oktober start de voorbereiding voor de communicatiecampagne 2025-2026.
Jaarverslag	Voorbereidingen voor communicatiecampagne 2025-2026 zijn getroffen en de campagne is van start gegaan. De deelnemers zijn geïnformeerd met een toolkit.

2.3.9 Reduceren complexiteit governance Gemeenschappelijke Regeling

Reduceren complexiteit Governance	
Burap	In opdracht van het Dagelijks Bestuur is - gekoppeld aan de meerjarenstrategie, zoals deze is beschreven in de Kadernota 2026 - in de 1e helft van 2025 door een gespecialiseerde adviseur een onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek is erop gericht om de complexiteit van de governance van de GR BSOB te reduceren. Tijdens de strategiedag van het Algemeen Bestuur op 27 juni heeft deze adviseur de uitkomsten van zijn onderzoek gepresenteerd en aanbevelingen gedaan voor de reductie van de complexiteit van de Gemeenschappelijke Regeling.
Prognose t/m dec	Aanbevelingen die het Algemeen Bestuur overneemt, werken we in de 2e helft van 2025 uit tot concrete voorstellen die we in december aan het Algemeen Bestuur ter besluitvorming voorleggen.
Jaarverslag	In de december-vergadering van het Algemeen Bestuur zijn besluiten genomen gericht op aanpassingen van de GR BSOB op het gebied van de governance. Deze besluiten worden in 2026 ter zienswijze aanboden aan de gemeenteraden en het Algemeen Bestuur van de waterschappen.

2.3.10 Harmonisatie/standaardisatie

Harmonisatie/standaardisatie	
Burap	In 2025 onderzoeken we de mogelijkheden om de uitvoeringskosten van BSOB te reduceren door het harmoniseren van de belastingverordeningen en het nog efficiënter inrichten van de werkprocessen. In de 1e helft van 2025 is door BSOB een analyse uitgevoerd, mede op basis van input van de regievoerders, waarbij de mogelijkheden tot harmonisatie van de verordeningen zijn verkend. Ook zijn mogelijkheden tot optimalisatie van de werkprocessen geïnventariseerd. Tijdens de strategiedag van het Algemeen Bestuur op 27 juni worden de verschillende opties, inclusief een globale inschatting van de financiële voordelen en de impact, aan het Algemeen Bestuur gepresenteerd.
Prognose t/m dec	Het Algemeen Bestuur heeft de opties bepaald die in de 2e helft van 2025 door BSOB worden uitgewerkt tot concrete verbetervoorstellen en in december ter besluitvorming zullen worden voorgelegd.
Jaarverslag	Door BSOB zijn de verbetervoorstellen concreet uitgewerkt. In de december-vergadering van het Algemeen Bestuur zijn de voorstellen geaccordeerd. Deze worden in 2026 geïmplementeerd, indien van toepassing in afstemming met de gemeenten.

3. JAARREKENING

In dit hoofdstuk gebruiken wij tabellen. Voor de leesbaarheid adviseren wij u om het zoomniveau van uw beeldscherm te vergroten.

3.1 Baten en lasten - verschillenanalyse

			Vastgestelde			Verschil realisatie	
Exploitatiekosten: (*€1.000)			**B2025**	**1e BW 2025**	Realisatie 2025	2025 en 1e BW 2025	**Realisatie 2024**
Overhead	Lonen en salarissen		2.304	2.504	2.349	-155	2.094
	Overige personeelskosten		274	274	270	-4	423
	Inhuur personeel			284	534	250	357
	Kapitaallasten	Andere vaste bedrijfsmiddelen, afschrijving	103	103	107	3	107
		Rente					
	Automatiseringskosten		595	850	794	-56	617
	Uitvoeringskosten	Kosten betalingsverkeer	1	1	1		1
	Huisvestingskosten		280	280	290	10	280
	Duurzame goederen		5	5	18	13	13
	Algemene kosten		299	299	451	152	255
	Onvoorzien		70	50		-50	2
	Uitbestede diensten		661	739	821	82	759
	Repro- en portokosten						
	Taakstelling/effecten Robotisering		-138		-	-	
	Totale lasten		**4.454**	**5.390**	**5.633**	**243**	**4.909**
	Overige opbrengsten		-3	-459	-444	15	-66
	Rentebaten		-296	-296	-218	78	-373
	Opbrengsten invordering				-1	-1	-9
	Totale baten		**-299**	**-755**	**-664**	**91**	**-448**
		Totale lasten overhead	**4.155**	**4.635**	**4.969**	**335**	**4.461**
		Doorbelasting lasten overhead	-4.155	-4.635	-4.969	-335	-4.461
		Saldo lasten overhead	-	-	-	-	-
Waarderen	Lonen en salarissen		2.160	2.160	2.105	-54	1.991
	Overige personeelskosten		34	34	44	10	42
	Inhuur personeel		1.344	1.275	1.195	-79	975
	Automatiseringskosten		264	358	274	-83	311
	Uitbestede diensten			12	27	15	11
	Repro- en portokosten		12	17	28	11	23
	Uitvoeringskosten	Proceskostenvergoedingen	765	678	552	-126	782
	Totale lasten		**4.579**	**4.533**	**4.225**	**-308**	**4.135**
	Overige opbrengsten			-120	-120		
	Totale baten			**-120**	**-120**		
		Directe lasten waarderen	**4.579**	**4.413**	**4.105**	**-308**	**4.135**
		Doorbelasting lasten overhead	2.141	2.388	2.553	165	2.091
		Totale lasten Waarderen	**6.720**	**6.801**	**6.658**	**-143**	**6.226**
Heffen	Lonen en salarissen		1.369	1.424	1.498	74	1.293
	Overige personeelskosten		26	26	37	11	31
	Inhuur personeel			127	209	82	277
	Automatiseringskosten		77	197	208	11	178
	Repro- en portokosten		358	300	347	46	322
	Totale lasten		**1.830**	**2.074**	**2.297**	**223**	**2.100**
	Overige opbrengsten				-109	-109	
	Totale baten				**-109**	**-109**	
		Directe lasten Heffen	**1.830**	**2.074**	**2.188**	**114**	**2.100**
		Doorbelasting lasten overhead	1.602	1.787	1.936	149	1.839
		Totale lasten Heffen	**3.432**	**3.861**	**4.124**	**263**	**3.939**

Innen	Lonen en salarissen		308	308	318	10	285
	Overige personeelskosten		6	8	7	-1	7
	Inhuur personeel				5	5	81
	Repro- en portokosten		93	180	54	-126	69
	Uitvoeringskosten	Abonnement Inlichtingenbureau	12	12	11	-1	11
		Incasso- en deurwaarderskosten	179	179	200	21	175
		Kosten betalingsverkeer	157	157	160	3	159
		Uitvoeringskosten kwijtschelding	30	30	20	-10	13
	Totale lasten		**785**	**874**	**775**	**-99**	**800**
	Overige opbrengsten				-15	-15	
	Totale baten				**-15**	**-15**	
		Directe lasten Innen	**785**	**874**	**760**	**-114**	**800**
		Doorbelasting lasten overhead	412	459	480	21	531
		Totale lasten Innen	**1.197**	**1.334**	**1.240**	**-93**	**1.331**
Netto kosten			**11.349**	**11.996**	**12.022**	**27**	**11.497**
	Deelnemersbijdragen	(incl. BTW)	12.238	12.928	12.341	-586	12.896
	BTW eindgebruiker	Exploitatie	889	932	840	-92	814
	BTW eindgebruiker	Investeringsvoorstel				-	
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten					**-521**	**-521**	**585**
	Voorgesteld						
	Toevoeging aan bestemmingsreserve						-133
	Onttrekking aan bestemmingsreserve				176	176	150
	Toevoeging aan egalisatiereserve						
	Onttrekking aan egalisatiereserve				294	294	
Gerealiseerd resultaat					**-51**	**-51**	**602**

De netto-kosten 2025 bedragen €12.022K. Het totaal saldo baten & lasten over 2025 bedraagt -€ 521K, voor toevoeging en onttrekking bestemmingsreserve. De onttrekkingen waren reeds voorzien en benoemd bij de 1e BW 2025, na toevoeging en onttrekking bestemmingsreserve bedraag het resultaat € -51K.

Onderstaande tabel geeft in een oogopslag weer wat de totale kosten per kostensoort zijn, zonder onderverdeling naar de afdelingen.

Saldo baten en lasten (*€1.000)	Realisatie 2024	Vastgestelde begroting 2025	1e BW 2025	Realisatie 2025	Verschil realisatie 2025 en 1e BW 2025
Lonen en salarissen	5.662	6.141	6.396	6.270	-126
Inhuur personeel	1.691	1.344	1.685	1.943	258
Overige personeelskosten	503	340	342	357	15
Uitbestede diensten	770	661	751	847	96
Uitvoeringskosten	1.140	1.144	1.057	944	-113
Automatiseringskosten	1.106	798	1.405	1.276	-129
Algemene en overige kosten	1.072	1.220	1.235	1.293	58
Algemene kosten	255	299	299	451	152
Andere vaste bedrijfsmiddelen, afschrijving	107	103	103	107	3
Duurzame goederen	13	5	5	18	13
Huisvestingskosten	280	280	280	290	10
Onvoorzien	2	70	50	0	-50
Repro- en portokosten	414	463	498	428	-70
Overige opbrengsten	-66	-3	-579	-689	-110
Rentebaten	-373	-296	-296	-218	78
Opbrengsten invordering	-9		0	-1	-1
Netto-kosten	**11.497**	**11.349**	**11.996**	**12.022**	**27**

3.1.1 Toelichtingen (bij afwijking kostensoort > € 25.000)

	1e BW 2025			Realisatie 2025			Afwijking realisatie - 1e BW 2025		
* €1.000	Lonen en salarissen	Inhuur personeel	Totaal	Lonen en salarissen	Inhuur personeel	Totaal	Lonen en salarissen	Inhuur Personeel	Totaal
Overhead	€ 2.504	€ 284	€ 2.788	€ 2.349	€ 534	€ 2.883	-€ 155	€ 250	€ 94
Waarderen	€ 2.160	€ 1.275	€ 3.434	€ 2.105	€ 1.195	€ 3.301	-€ 54	-€ 79	-€ 134
Heffen	€ 1.424	€ 127	€ 1.551	€ 1.498	€ 209	€ 1.707	€ 74	€ 82	€ 156
Innen	€ 308	€	€ 308	€ 318	€ 5	€ 323	€ 10	€ 5	€ 15
Totaal	**€ 6.396**	**€ 1.685**	**€ 8.081**	**€ 6.270**	**€ 1.943**	**€ 8.213**	**-€ 126**	**€ 258**	**€ 132**

Lonen en salarissen en inhuur (€ 132.000 nadeel)

Lonen en salarissen (€ 126.000 voordeel)

In 2025 waren de personeelskosten €126.000 lager dan opgenomen in de 1e BW 2025 (€ 6.270.000 vs. € 6.396.000). Gedurende 2025 hebben diverse incidentele personele ontwikkelingen geleid tot de vacatureruimte op de peildatum. Het uitgangspunt was dat deze vacatureruimte zou worden ingevuld. Dit was meegenomen bij het opstellen van de prognose van de lonen en salarissen.

Inhuur personeel (€ 258.000 nadeel)

De kosten voor inhuur van personeel waren € 258.000 hoger dan was begroot (€ 1.943.000 vs. € 1.685.000). Dit is een gevolg van een aantal incidentele ontwikkelingen:

- Er is sprake van een daling in de inhuur van waarderen als gevolg van de daling van het aantal ingediende bezwaren.
- Er is sprake van meerdere moeilijk vervulbare vacatures. In deze gevallen ontkomt BSOB er niet aan om hiervoor in te huren. Dit zorgt voor verschuiving tussen de lonen en salarissen en inhuur.
- Er was een incidenteel kostennadeel om het langdurig uitvallen van een keyfunctionaris op te vangen.
- De kosten van externe inhuur (voornamelijk bij de afdelingen Heffen en Frontoffice) in het kader van de toetreding van Waterschap De Dommel zijn conform afspraken in rekening gebracht bij Waterschap De Dommel (zie ook de toelichting bij de overige opbrengsten).

Uitbestede diensten (€ 96.000 nadeel)

De kosten uitbestede diensten zijn incidenteel € 96.000 hoger dan was begroot (€ 847.000 vs. € 751.000). Dit wordt mede veroorzaakt door:

- Uitbestede advieskosten in het kader van de reductie van de complexiteit van de governance van de GR.
- Ondersteuning ten behoeve toetreding Waterschap De Dommel.
- Uitbestede adviesdiensten in het kader van de voorbereiding en begeleiding van de strategiedag.

Uitvoeringskosten (€ 113.000 voordeel)

De uitvoeringskosten zijn incidenteel € 113.000 lager dan was begroot (€ 944.000 vs. € 1.057.000).
Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door € 126.000 aan lagere proceskostenvergoedingen dan bij de 1e BW 2025 was ingeschat. Dit komt doordat meer bezwaren zijn ingetrokken dan was verwacht na informeel contact met gemachtigde NCNP-bureaus. Ook is het percentage gegronde bezwaren lager uitgevallen dan verwacht.

Automatiseringskosten (€ 129.000 voordeel)

De automatiseringskosten lagen € 129.000 lager dan was begroot in de 1e BW 2025 (€ 1.276.00.000 vs. € 1.405.000).
Dit wordt enerzijds veroorzaakt door lagere licentiekosten bij het programmaonderdeel waarderen. Daarnaast zijn er lagere kosten door het uitstellen van een aantal projecten naar 2026, die bekostigd worden vanuit de bestemmingsreserve.

Algemene- en overige kosten (€ 58.000 nadeel)

De algemene kosten zijn € 58.000 hoger dan begroot (€ 1.293.000 vs. € 1.235.000). De overschrijding van met name algemene kosten is hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Hogere accountantskosten ten behoeve van de afronding van de controle van boekjaar 2024.
- Er is incidenteel minder aan repro- en portokosten uitgegeven dan was begroot (€70.000).

Overige opbrengsten (€ 110.000 voordeel)

Er is in 2025 voor een bedrag van € 689.000 incidenteel aan opbrengsten gerealiseerd.

Deze opbrengsten betreffen:

- De doorbelasting van incidentele kosten toetreding Waterschap De Dommel.
- Doorbelasting van incidentele kosten bestandsoptimalisatie van De Dommelvallei.
- Opbrengsten saldo 'overige inkomsten belastingheffing'. Dit betreft posten ouder dan 5 jaar. Hiervan heeft het Algemeen Bestuur in december 2025 besloten dat deze ten bate komen van de exploitatie van BSOB.

Rentebaten (€ 78.000 nadeel)

Sinds oktober 2022 ontvangt BSOB rente over de ontvangen belastinggelden. Als gevolg van een lager rentepercentage liggen de rentebaten in 2025 uiteindelijk €78.000 (€218.000 ten opzichte van €296.000) lager dan was begroot.

3.1.2 Toerekening naar programmaonderdeel

De directe kosten worden zoveel mogelijk direct aan de programmaonderdelen toegerekend. Conform de vastgestelde kostenverdeelsystematiek worden de kosten van de overhead op basis van fte's verdeeld over de primaire processen.

3.1.3 Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid Dagelijks Bestuur

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het Dagelijks Bestuur toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met het Algemeen Bestuur vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door het Algemeen Bestuur op 4 december 2025 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door het Algemeen Bestuur bepaald en bedraagt 2% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 258.600 inclusief BTW. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2025 van de Commissie BBV van september 2025.

Bevinding

Het dagelijks Bestuur stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen bedrag € 2.251.000 inclusief BTW

bedraagt. Dit is hoger dan de daarvoor gestelde grens van € 258.600 inclusief BTW. Van de niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties is volgens het dagelijks bestuur overigens een bedrag van € 466.000 acceptabel op basis van door de Algemeen Bestuur vastgestelde afspraken.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

Bedragen *€1.000	
Begrotingscriterium	
1A. Overschrijding lasten programma's (of indien van toepassing een ander door de gemeenteraad vastgesteld autorisatiniveau)	466
1B. Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)	
2. Ongeautoriseerde reservemutaties	
3. Overschrijding van baten en/of onderschrijding van baten en lasten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld	-
Totaal begrotingsonrechtmatigheden	*466*
4. Totaal van begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid vermelden en verwijzen naar dit vooraf vastgestelde beleid	466
De niet -acceptabele begrotingsonrechtmatigheden worden inhoudelijk in de rechtmatigheidsverantwoording en in de paragraaf bedrijfsvoering toegelicht	
Voorwaardencriterium	
5. Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed	1.785
M&O Criterium	
6. Geen bevindingen	
Totaal Onrechtmatigheden (incl. btw)	2.251
Waarvan acceptabel	466
waarvan niet-acceptabel	1.785

In de paragraaf bedrijfsvoering (2.2.6.6) is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met het Algemeen Bestuur aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het Dagelijks Bestuur ook beschreven welke actie zij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

3.2 BTW en VPB

Gedurende het jaar boekt BSOB de BTW die in rekening wordt gebracht apart. Na afloop van het kalenderjaar wordt de BTW (de zogenoemde doorgeschoven BTW) aan de deelnemers bij de eindafrekening in rekening gebracht op basis van de financiële bijdragen van de deelnemers.

De deelnemer verwerkt deze rekening in de opgaaf voor het BTW compensatiefonds (BCF). De doorschuif BTW werkt alleen voor deelnemers die zelfstandig recht hebben op compensatie van BTW en dus niet voor het waterschap.
Met betrekking tot de VPB kan BSOB voor de activiteiten 'waarderen ten behoeve van de Wet WOZ' en 'heffen en innen van gemeente- en waterschapsbelastingen' - aanspraak maken op een of meerdere objectieve vrijstellingen.

3.3 De balans

Balans per 31 december 2025 (*€1.000)					
Activa	**31-dec-25**	**31-dec-24**	**Passiva**	**31-dec-25**	**31-dec-24**
			Bestemmingsreserve	725	610
			Gerealiseerd resultaat 2024	17	
			Gerealiseerd resultaat	-51	602
Materiële vaste activa - investeringen met economisch nut	**324**	**430**	**Eigen vermogen**	**690**	**1.212**
			Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	146	239
			Voorzieningen ter egalisering van kosten	300	294
			Voorzieningen	**445**	**533**
Totaal vaste activa	**324**	**430**	**Totaal vaste passiva**	**1.136**	**1.745**
Vorderingen op openbare lichamen	394	29	Overige schulden	218	195
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	20.702	19.681			
Totaal uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**21.096**	**19.710**	**Netto-vlottende schulden**	**218**	**195**
			Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend		
Liquide middelen	**6**	**3**	begrotingsjaar tot betaling komen	704	1.103
overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	473	614	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van het volgende begrotingsjaar komen	19.841	17.716
Overlopende activa	**473**	**614**	**Overlopende passiva**	**20.545**	**18.818**
Totaal vlottende activa	**21.575**	**20.328**	**Totaal vlottende passiva**	**20.763**	**19.013**
Totaal activa	**21.899**	**20.758**	**Totaal passiva**	**21.899**	**20.758**
*) Recht op verliescompensatie krachtens de Wet op VPB 1969 bedraagt nihil					

3.3.1 Toelichtingen

Het voorstel tot resultaatsbestemming is om het gerealiseerd resultaat 2025 ad € 50.711 af te rekenen met de deelnemers.

Hieronder wordt een uiteenzetting gegeven van de afzonderlijke balansposten

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn overeenkomstig met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Rechtmatigheidsverantwoording
De verantwoording is opgesteld op basis van de kaders zoals besloten in de financiële verordening en op basis van de kadernota rechtmatigheid 2025. De rechtmatigheidsverantwoording ziet toe op de financiële rechtmatigheid van baten, lasten, balansmutaties. De financiële rechtmatigheid waaronder het voorwaardencriterium, het begrotingscriterium en het misbruik & oneigenlijk gebruik criterium omvat:

Voor het voorwaardencriterium bestaat de norm uit het normenkader zoals door AB is vastgesteld;
Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. Voor over- en onderscheidingen van baten, onderschrijdingen van lasten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan AB zijn gemeld.

Ten aanzien van het M&O criterium is het M&O beleid van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschafwaarde, verminderd met afschrijvingen en investeringssubsidies (indien van toepassing). De afschrijvingen worden berekend volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur (netto-methode). Voor activa die gedurende het jaar in gebruik worden genomen, start de afschrijvingsperiode 1 januari van het jaar erop. (besloten in de nota financieel beleid) De materiële vaste activa worden lineair afgeschreven op basis van de geschatte economische levensduur van 5, respectievelijk 10 jaar. In geval een actief binnen deze periode buiten gebruik wordt
gesteld, wordt de - op dat moment geldende - restantboekwaarde in een keer afgeschreven. Er is rekening gehouden met duurzame waardeverminderingen.

Vorderingen (zowel op openbare lichamen als overige vorderingen)

Vorderingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen wegens verwachte oninbaarheid. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rente typische looptijd korter dan één jaar en overlopende activa

De uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar en overlopende activa, worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Liquide middelen
Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het gerealiseerd resultaat volgend uit de programmarekening.

Voorziening
Dit betreffen verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten. De voorzieningen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. De voorziening verlofsparen wordt niet contant gemaakt in overeenstemming met uitspraken van de commissie BBV.

Overige schulden
De overige schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva
Voor zover in het bovenstaande niet anders is aangegeven, worden activa en passiva gewaardeerd tegen nominale waarde.

Wijze van resultaatbepaling
De jaarrekening is opgesteld volgens het principe van het 'stelsel van baten en lasten'. In het stelsel van baten en lasten worden uitgaven en inkomsten toegerekend aan de jaren waarop ze betrekking hebben. Onder baten worden verstaan de opbrengsten uit dienstverlening als gemeenschappelijke regeling aan de deelnemers plus de overige baten die rechtstreeks aan het jaar zijn toe te rekenen en die in het jaar als gerealiseerd kunnen worden beschouwd. Verwachte baten zijn voorzichtigheidshalve niet als baten verantwoord. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Baten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd, c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Resultaatbestemming
Conform het BBV worden de mutaties in de reserves, zowel bij de begroting als de jaarrekening, separaat verantwoord.

3.3.2 Vaste activa

Staat van Materiële vaste activa - investeringen met economisch nut * €1	Boekwaarde 01-01-2025	Investeringen 2025	Desinvesteringen 2025	Afschrijvingen 2025	Boekwaarde 31-12-2025
Verbouwing					
Verbouwing Oss	195.054	-	-	21.617	173.437
OHW Bedrijfsmiddelen	-	-	-	-	-
Totaal machines, apparaten, installaties	**195.054**	**-**	**-**	**21.617**	**173.437**
Overige materiele vaste activa					
Gouw7R2	33.999	-	-	33.999	-
Migratie Gouw 2022_aanvulling Gouw7R2	7.734	-	-	2.578	5.156
BRP-koppeling	29.357	-	-	7.339	22.018
GOUW-Licentie toetreding Dommelvallei	164.000	-	-	41.000	123.000
OHW Software	-	-	-	-	-
Totaal overige materiële vaste activa	**235.090**	**-**	**-**	**84.916**	**150.173**
Totaal materiële vaste activa - investeringen met economisch nut	**430.143**	**-**	**-**	**106.533**	**323.610**

3.3.3 Vorderingen openbare lichamen

Het saldo vorderingen openbare lichamen wordt bepaald door het saldo op openstaande debiteuren. Dit betreft o.a. extra werkzaamheden die vanuit BSOB verricht zijn voor betreffende deelnemers.

In onderstaande tabel zijn de vorderingen per openbaar lichaam opgenomen.

Vorderingen openbare lichamen	2025	2024
Gemeente Asten	3.765	12.783
Gemeente Deurne		1.683
Gemeente Gemert-Bakel	900	2.862
Gemeente Laarbeek	600	
Gemeente Oss	20.774	
Gemeente Someren	3.264	5.507
Waterschap de Dommel	364.782	
Dienst Dommelvallei		6.436
Totaal	**394.085**	**29.272**

3.3.4 Overige vorderingen

Niet van toepassing in 2025.

3.3.5 Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan een jaar

De geldelijke middelen bestaan uit de saldi van de belastinggelden en de saldi van de rekening-courant.

Geldelijke middelen (*€1.000)	2025	2024
Saldo Kas		
Lopende Rekening	3	1
Liquide middelen Belastinggelden	3	*1*
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	19.664	17.907
Belastinggelden	**19.667**	**17.908**
Saldo Kas		
Lopende Rekening	3	2
Liquide middelen Rekening-Courant	3	2
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	1.038	1.774
Rekening-Courant	**1.041**	**1.776**
Totaal Geldelijke middelen	**20.708**	**19.684**

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in 's Rijksschatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden. Dagelijks wordt er op een vast moment afgeroomd waardoor er op enig moment een negatief saldo kan ontstaan.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)				
2025				
Drempelbedrag	1.000	1.000	1.000	1.000
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's-Rijks schatkist aangehouden middelen	212	173	88	31
Ruimte onder het drempelbedrag	788	827	912	969
Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0
Berekening drempelbedrag 2025				
Begrotingstotaal (exclusief BTW) verslagjaar				11.349
Begrotingstotaal (exclusief BTW) na wijziging				11.996
Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen				
Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat				
Drempelbedrag				1.000
Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen 2025				
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Som van de per dag buiten 's Rijksschatkist aangehouden middelen	19.122	15.734	8.102	2.807
Dagen in het kwartaal	90	91	92	92

3.3.6 Overlopende activa

Het saldo overlopende activa is als volgt te specificeren:

Overlopende activa (*€1.000)	2025	2024
Vooruitbet/vooruitgefact kosten	89	45
Transitoria	33	52
Waarborgsommen		
Nog te factureren	340	518
Kruisposten	11	
Totaal	473	614

- Vooruitbetaalde/vooruit gefactureerde kosten betreft facturen die in 2025 zijn ontvangen en betaald, maar betrekking hebben op boekjaar 2026.
- De post transitoria betreft voornamelijk de te ontvangen rente. Deze is per jaarrekening 2025 opgenomen onder de overlopende passiva.
- De post nog te factureren betreffen voornamelijk nog te factureren incidentele kosten toetreding Waterschap De Dommel en bestandsoptimalisatie De Dommelvallei
- De kruisposten betreft in 2025 voornamelijk een nog te ontvangen saldo van diverse posten. Deze is in jaarrekening 2024 opgenomen onder de overlopende passiva als een nog te betalen saldo.

3.3.7 Eigen vermogen

BSOB had op 31 december 2025 een negatief exploitatieresultaat ad € 51.000

Eigen vermogen (*€1.000)	2025	2024
Bestemmingsreserve	725	610
Nog te bestemmen resultaat boekjaar 2024	17	
Resultaat boekjaar	-51	602
Eigen vermogen	**690**	**1.212**

De bestemmingsreserve is gevormd met als doel bij te dragen in de frictiekosten van nieuwe toetreders. Het beoogd effect is om nieuwe potentiële deelnemers een incentive te bieden die hen eerder beweegt om aan te sluiten bij de GR van BSOB. In 2024 is Dienst Dommel Vallei aangesloten middels een dienstverleningsovereenkomst, waarbij is vastgelegd dat een deel van de frictiekosten wordt gefinancierd door een incentive van 4 x € 150.000 = € 600.000, te betalen vanuit de bestemmingsreserve van BSOB.

Daarnaast zijn vanuit het resultaat van boekjaar 2024 twee aanvullende reserves gevormd:

- Egalisatiereserve € 294.000
- Bestemmingsreserve projecten € 291.000

Per abuis is in 2024 niet het volledige resultaat bestemd. In de jaarrekening 2025 is daarom een resterend nog te bestemmen resultaat van € 16.874 opgenomen. Het voorstel is om dit bedrag toe te voegen aan de bestemmingsreserve projecten.

In onderstaande tabel is het verloopoverzicht van het eigen vermogen opgenomen:

Verloopoverzicht Eigen vermogen (*€1.000)	
Eigen vermogen 31-12-2024	**1.212**
Afrekening resultaat boekjaar 2024 (602)	
* bestemming: bestemmingsreserve	*291*
* bestemming: egalisatiereserve	*294*
* nog af te rekenen met deelnemers	*17*
Onttrekking egalisatiereserve	-294
Toevoeging bestemmingsreserve	
Onttrekking bestemmingsreserve	-176
Resultaat boekjaar 2025	-51
Eigen vermogen 31-12-2025	**690**

Overzicht reserves	Egalisatie-reserve	Bestemmings-reserve nieuwe deelnemers	Bestemmings-reserve projecten	Totaal reserves
Stand 31-12-2024		610	0	610
Resultaatsbestemming 2024	294		291	585
Dotatie				
Onttrekking	-294	-150	-26	-470
Stand 31-12-2025		460	265	725

Referentie - paragraaf	Project	Bestemd bedrag	Gerealiseerd 2025	Nog te besteden
2.3.3	ICT: Transitie van hosting en technisch beheer GouwBelastingen en OrtaX	64.000	2.054	61.946
2.3.4	ICT: Migratie documenten naar Microsoft 365	50.000		50.000
2.3.5	Communicatie: nieuw aanslagbiljet	12.000	10.140	1.860
2.3.6	Communicatie: doorontwikkeling website in verband met nieuw CMS	100.000		100.000
2.3.7	Communicatie: ontwikkeling schrijfwijzer en huisstijlhandboek	5.000	3.582	1.418
2.3.8	Communicatie: WOZ-campagne	25.000		25.000
2.3.9	Bedrijfsvoering: reduceren complexiteit governance GR BSOB	25.000	10.000	15.000
2.3.10	Heffen: onderzoek naar achteraf opleggen gebruikersbelastingen	5.000		5.000
2.3.10	Heffen: onderzoek naar geautomatiseerd doorvoeren aangiften	5.000		5.000
	Totaal	**291.000**	**25.776**	**265.224**

Zoals in bovenstaande tabel te zien is, is een aanzienlijk deel van de bestemmingsreserve onbenut. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat er projecten, mede door druk rondom de toetreding van Waterschap De Dommel en door andere omstandigheden, nog niet zijn gerealiseerd/op andere manieren geëffectueerd danwel gefinancierd zijn.

Anderzijds zijn de projecten van zodanige aard en omvang dat de exacte manier van besteding lastig in te schatten is. Daarom is het voorstel om de bestemmingsreserve projecten naar de volgende projecten her te bestemmen:

- Kosten inzake diverse communicatieprojecten € 100.000
- Kosten inzake diverse ICT-projecten € 182.099

Door deze herbestemming zullen bovenstaande openstaande projecten binnen de bestemmingsreserve uitgevoerd kunnen worden alsmede dat er aanvullende projecten, zoals de inzet op AI en data-intelligence, uitgevoerd kunnen worden.
Om de kosten te kunnen monitoren is er onderstaande inschatting gemaakt van de verdeling van de kosten tussen communicatieprojecten en ICT-projecten. Over de besteding van deze reserve zal bij de bestuursrapportage 2026 tussentijds terugkoppeling plaatsvinden.

Omschrijving	Bedrag
Nog te besteden bedrag	265.224
Bestemming gerealiseerd resultaat 2024	16.874
Her te bestemmen	**282.099**
Kosten inzake diverse communicatieprojecten	100.000
Kosten inzake diverse ICT-projecten	182.099

3.3.8 Voorzieningen

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's
BSOB heeft een voorziening RVU.

Verloopoverzicht Voorziening RVU (*€1.000)	
Voorziening RVU 31-12-2024	239
Toevoeging voorziening RVU	5
Onttrekking voorziening RVU	-98
Voorziening RVU 31-12-2025	146

De aard en reden van het vormen van deze voorziening is het feit dat BSOB overeenkomsten met medewerkers heeft gesloten inzake vroegtijdig stoppen met werken.

Voorzieningen ter egalisering van kosten
In onderstaande tabel is het verloopoverzicht van de voorziening verlofsparen opgenomen:

Verloopoverzicht Voorziening verlofsparen (*€1.000)	
Voorziening verlofsparen 31-12-2024	55
Toevoeging voorziening verlofsparen	28
Onttrekking voorziening verlofsparen	-9
Voorziening verlofsparen 31-12-2025	74

In onderstaande tabel is het verloopoverzicht van de voorziening overmatige verlofuren opgenomen:

Verloopoverzicht Voorziening overmatige verlofuren (*€1.000)	
Voorziening overm. verlofuren 31-12-2024	239
Toevoeging voorziening overmatige verlofuren	75
Onttrekking voorziening overmatige verlofuren	-89
Voorziening overm. verlofuren 31-12-2025	225

Daarnaast is er sinds 2022 een voorziening verlofsparen opgesteld. De aard en reden van deze voorziening zijn wijzigingen in de CAO WSGO, hierin is de optie verlofsparen opgenomen.

In BBV artikel 44 lid 3 staat het volgende opgenomen:
"Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume".

Medewerkers mogen maximaal 3600 uur verlofuren hebben. Om in de toekomst mogelijke stuwmeren aan verlof te kunnen opvangen is er een voorziening verlofsparen en een voorziening overmatige verlofuren opgesteld.

De voorzieningen zijn op persoonsniveau berekend. De uurtarieven zijn per persoon bepaald.

3.3.9 Netto-vlottende schulden

Het saldo van de netto-vlottende schulden wordt bepaald door de ontvangen facturen welke per 31 december 2025 nog niet betaalbaar zijn gesteld.

3.3.10 Overlopende passiva

Overlopende passiva (*€1.000)	2025	2024
Nog te betalen kosten	210	483
Te betalen salarissen	21	14
Te betalen loonheffing	448	435
Te betalen pensioenpremies		
Af te dragen BTW aan de belastingdienst	25	82
Kruisposten		89
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen	*704*	*1.103*
Vooruitontvangen bedragen	253	
Nog af te dragen ontvangsten	19.588	17.716
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van het volgende begrotingsjaar komen	*19.841*	*17.716*
Totaal	20.545	18.818

Overlopende passiva betreffen kosten welke betrekking hebben op het boekjaar 2025, maar welke pas in 2026 worden gefactureerd dan wel betaald worden. Nog te betalen kosten zijn kosten die betrekking

hebben op boekjaar 2025, maar waarvan de factuur nog ontvangen moet worden. Hierin zijn ook de proceskostenvergoedingen toegevoegd, die betaald zijn in januari 2026.

De te betalen salarissen zijn loonkosten die in de 13º run van 2025 zijn verwerkt en in 2026 zijn uitbetaald. De te betalen loonheffing betreft de afdracht over de salarisperiode december 2025 welke in 2026 betaald wordt.

De af te dragen BTW aan de belastingdienst betreft zowel af te dragen BTW alsmede BTW verlegd vanuit een buitenlandse leverancier. Het gaat hierbij om een ingehuurde taxateur met een vestigingsadres in het buitenland.

Vooruitontvangen bedragen is een bedrag wat wij van Waterschap De Dommel hebben ontvangen, vooruitlopend op de toetreding. Dit betreft een vergoeding voor verlofuren, zowel wettelijke als bovenwettelijke. Omdat de medewerkers pas per 01-01-2026 in dienst treden is dit bedrag onder de vooruitontvangen bedragen opgenomen. Mocht er per jaareinde 2026 nog een saldo bovenwettelijke verlofuren open staan zal deze op dat moment bij de berekening van de voorziening overmatige verlofuren meegenomen worden.

De balanspost "Nog af te dragen ontvangsten" bestaat uit ontvangen bedragen die nog aan een deelnemer uitbetaald moeten worden. De regel belastingontvangsten zijn ontvangsten die nog aan een deelnemer toegewezen moeten worden of die aan een belastingplichtige gerestitueerd moet worden. In onderstaande tabel worden deze posten uitgesplitst.

Nog af te dragen ontvangsten (*€1.000)	2025	2024
Belastingontvangsten	304	251
nog af te dragen BSOB		
nog af te dragen Waterschap Aa en Maas	8.516	7.251
nog af te dragen gemeente Boekel	356	360
nog af te dragen gemeente Deurne	855	838
nog af te dragen gemeente Oss	2.894	2.768
nog af te dragen gemeente Asten	422	403
nog af te dragen gemeente Bernheze	779	744
nog af te dragen gemeente Gemert-Bakel	904	833
nog af te dragen gemeente Laarbeek	594	568
nog af te dragen gemeente Someren	469	431
nog af te dragen gemeente Geldrop-Mierlo	969	847
nog af te dragen gemeente Nuenen	702	667
nog af te dragen gemeente Son en Breugel	410	427
nog af te dragen gemeente Maashorst	1.413	1.329
Totaal	19.588	17.716

3.3.11 Netto-vlottende schulden [2]

Saldo openbare lichamen - Overige schulden/overlopende passiva	2025	2024
Belastingdienst	472.765	532.040
Gemeente 's-Hertogenbosch	12.756	
Gemeente Land van Cuijk	2.133	
Gemeente Oss		147
Totaal	487.654	532.187

3.4 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

[2] In deze tabel zijn alleen de netto-vlottende schulden aan openbare lichamen opgenomen. Daarom sluit de totaal van deze tabel niet aan met het saldo van de netto-vlottende schulden uit de balans.

Overeenkomst	Looptijd	Totale verplichting
Dienstverleningsovereenkomsten met deelnemers		
Huur en dienstverleningsovereenkomst BSOB met de gemeente Oss	tot en met 31-12-2026 *(getekend 8 mei 2024)*	€ 2.098.135
Dienstverleningsovereenkomst met waterschap Aa en Maas		
* ICT producten en diensten	tot en met 31-12-2026	€ 430.780
Meerjarige contracten met toeleveranciers waarvan de resterende looptijd >1 jaar is		
Flanderijn; deurwaardersdiensten	tot en met 30-6-2026	P.M.
Xtium (Evolve); telefonie	tot en met 31-12-2026	€ 24.828
Salure	tot en met 31-12-2026	€ 14.227
BDO	tot en met 01-06-2028	€ 592.500
Data B Mailservice BV	tot en met 28-02-2027	P.M.
Overige NUBBV		
BSOB is vanuit de wet- en regelgeving eigen risicodrager voor de WW. De maximale looptijd is afhankelijk van de achtergrond en de afspraken per medewerker. De maximale looptijd is conform CAO - de maximale duur Nawettelijke uitkering.	Op dit moment is er geen medewerker die recht heeft op WW.	
Proceskostenvergoeding	In de jaarrekening zijn alle proceskostenvergoedingen verwerkt waarover in 2025 een uitspraak is gedaan. Voor de nog te ontvangen uitspraken over heffingsjaar 2024 en eerder is geen inschatting te maken over de hoogte van de te betalen proceskostenvergoedingen en deze zijn daarom als P.M. opgenomen.	P.M.
Totaal		**€ 3.160.470**

Toelichting proceskostenvergoeding

De in 2026 uitbetaalde proceskostenvergoedingen worden als last genomen in boekjaar 2026. Immers deze proceskostenvergoedingen hebben geen directe relatie meer met de in 2025 genomen belastingaanslagen, nu deze belastingaanslagen zijn herroepen. Met andere woorden, er is een nieuwe beschikking met dagtekening in 2026 in de plaats getreden voor de in 2025 bestreden beschikking. Ook de prestatielevering valt in 2026. Namelijk de werkzaamheden die hebben geleid tot het herroepen van de beschikking met dagtekening in 2026, vielen ook in 2026.

De grondslag tot het betalen van een proceskostenvergoeding is opgenomen in artikel 7:15 en artikel 8:15 Awb. Daarmee ontstaat de grondslag en de betaalverplichting (ofwel vordering van de inwoner) pas bij het nemen van de nieuwe herroepen beschikking, waarvan de dagtekening in kalenderjaar 2026 valt.

Uitzondering zijn de betalingen van januari 2026. Omdat BSOB pas in de 1e week van de opvolgende maand de betalingen doet, betekent dat de in januari 2026 betaalde proceskostenvergoedingen, betrekking hebben op in 2025 geleverde prestaties, welke hebben geleid tot een herziene beschikking met een dagtekening in 2025.

Er zijn nog te verwachten proceskosten die betrekking hebben op aanslagbiljetten voor de heffingsjaren 2020 t/m 2025. Het is niet mogelijk om een voorziening te nemen voor nog te verwachten proceskosten. Dit om de volgende redenen:

- Onbekend is nog hoeveel procedures voortgezet worden, of nog gestart worden.

- Onbekend is welk percentage gegrond is en onbekend is de hoogte van de vergoeding.
- Ook is onbekend in welk kalenderjaar voor welke heffingsjaren de lasten ontstaan.

3.5 Wet normering topfunctionarissen (WNT)

De regels voor de (semi)publieke sector zijn vastgelegd in de Wet normering bezoldiging top-functionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Bij BSOB wordt het Bestuur (Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur) beschouwd als topfunctionaris in de zin van de WNT. De bestuursleden zijn niet in dienst bij BSOB en zijn onbezoldigd. De directeur is wel in dienst van BSOB en is verantwoordelijk voor de dagelijkse leiding van BSOB en is in die hoedanigheid een topfunctionaris in de zin van de WNT. Hieronder is de topfunctionaris van BSOB en de bezoldiging weergegeven. Daarnaast is een overzicht opgenomen van de onbezoldigde bestuursleden.

WNT-verantwoording 2025 BSOB
De WNT is van toepassing op BSOB. Het voor BSOB toepasselijke bezoldigsmaximum is in 2025 € 246.000 overeenstemmend met het algemene bezoldigingsmaximum. De binnen onze organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking hebben geen dienstbetrekking bij andere WNT-plichtige instelling(en) als leidinggevende topfunctionaris (die zijn aangegaan vanaf I januari 2018).

3.5.1 Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Gegevens 2025	
bedragen x € 1	**Edwin van der Reijden**
Functiegegevens	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2025	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	127.821
Beloningen betaalbaar op termijn	20.642
Subtotaal	*148.463*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	246.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	148.463
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t. / N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.

Gegevens 2024	
bedragen x € 1	**Edwin van der Reijden**
Functiegegevens	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	124.590
Beloningen betaalbaar op termijn	20.462
Subtotaal	*145.052*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	233.000
Bezoldiging	145.052

1d. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 2.100 of minder

Gegevens 2025 NAAM TOPFUNCTIONARIS	FUNCTIE
De heer F.F.G.P. den Brok (Frank)	DB-lid
De heer J.J.M.W. Scherrenberg (Joël)	DB-lid
Mevrouw G.T. Buter (Greet)	DB-lid (tevens voorzitter)
Mevrouw C.J.M. van den Elsen (Caroline)	AB-lid
De heer P.C.M. Ketelaars (Peter)	AB-lid
Mevrouw W. van Zeeland (Willeke)	AB-lid
De heer G. van Heeswijk (Gijs)	AB-lid
De heer ing. L.J.M. van de Moosdijk	AB-lid
De heer Joan Briels	AB-lid
De heer K. Kusters (Koert)	AB-lid
De heer M.A.W.J.M. Wijdeven (Rien)	AB-lid

3.5.2 Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Niet van toepassing in 2025.

3.5.3 Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2025 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

4. Overige gegevens

4.1 Controleverklaring

5. BIJLAGEN

5.1 Deelnemersbijdragen

Lasten	Waarderen	Heffen	Innen	Totaal
Bijdrage ex BTW in 2025	6.657.849	4.124.234	1.240.236	12.022.319
in %	55,38%	34,30%	10,32%	100%

In onderstaande tabel is het verschil in deelnemersbijdragen met de 1e BW 2025 opgenomen.

1e BW 2025	Aa en Maas	Asten	Bernheze	Boekel	Deurne	Geldrop-Mierlo	Gemert-Bakel	Laarbeek	Maashorst	Nuenen	Oss	Someren	Son en Breugel	Totaal
Totale bijdrage excl BTW	3.192.182	381.635	648.895	214.104	709.550	934.941	641.525	488.357	1.305.769	521.370	2.137.603	441.784	377.952	**11.995.667**
Percentage van bijdrage	26,61%	3,18%	5,41%	1,78%	5,92%	7,79%	5,35%	4,07%	10,89%	4,35%	17,82%	3,68%	3,15%	**100%**
BTW - verdeling op basis van % bijdrage	247.979	29.647	50.408	16.632	55.120	72.629	49.836	37.937	101.436	40.502	166.056	34.319	29.361	**931.862**
	3.440.161	doorschuifBTW voor gemeentelijke deelnemers												

Jaarstukken 2025	Aa en Maas	Asten	Bernheze	Boekel	Deurne	Geldrop-Mierlo	Gemert-Bakel	Laarbeek	Maashorst	Nuenen	Oss	Someren	Son en Breugel	Totaal
Totale bijdrage excl BTW	3.274.998	380.956	668.646	215.152	701.151	944.729	643.090	482.611	1.276.037	527.891	2.097.944	437.249	371.866	**12.022.319**
Percentage van bijdrage	27,24%	3,17%	5,56%	1,79%	5,83%	7,86%	5,35%	4,01%	10,61%	4,39%	17,45%	3,64%	3,09%	**100%**
BTW - verdeling op basis van % bijdrage	270.038	31.411	55.133	17.740	57.813	77.897	53.025	39.793	105.215	43.527	172.984	36.053	30.662	**991.291**
	3.505.907	doorschuifBTW voor gemeentelijke deelnemers				Via vooraftrek BTW-aangifte verwerkt				Via vooraftrek BTW-aangifte ver		Via vooraftrek BTW-aangifte verwerkt		

Berekening te verrekenen gerealiseerd resultaat 2025	Aa en Maas	Asten	Bernheze	Boekel	Deurne	Geldrop-Mierlo	Gemert-Bakel	Laarbeek	Maashorst	Nuenen	Oss	Someren	Son en Breugel	Totaal
In rekening te brengen bij deelnemers obv 1e BW 2025	**3.440.161**	**411.282**	**699.303**	**230.736**	**764.671**	**934.941**	**691.361**	**526.294**	**1.407.205**	**521.370**	**2.303.859**	**476.103**	**377.952**	**12.785.038**
Onttrekking egalisatiereserve o.b.v. Gerealiseerd resultaat 2024	82.655-	9.158-	15.574-	5.111-	17.040-	22.457-	15.363-	11.712-	31.306-	12.516-	51.449-	10.599-	9.060-	294.000-
Onttrekking bestemmingsreserve nieuwe deelnemers o.b.v. verhouding DDV begroot percentage						76.456-				42.636-			30.908-	150.000-
Totaal in rekening gebracht bij deelnemers obv 1e BW 2025	**3.357.506**	**402.124**	**683.729**	**225.625**	**747.631**	**836.027**	**675.998**	**514.582**	**1.375.899**	**466.218**	**2.252.210**	**465.504**	**337.985**	**12.341.038**
Totale bijdrage incl. BTW 1e BW	**3.440.161**	**411.282**	**699.303**	**230.736**	**764.671**	**1.007.570**	**691.361**	**526.294**	**1.407.205**	**561.872**	**2.303.859**	**476.103**	**407.313**	**12.927.530**
Gerealiseerd resultaat gefactureerde deelnemersbijdrage	82.655-	9.158-	15.574-	5.111-	17.040-	171.543-	15.363-	11.712-	31.306-	95.654-	51.449-	10.599-	69.328-	586.492-
Resultaat BTW	22.058	1.765	4.724	1.108	2.893	72.629-	3.190	1.856	3.778	40.502-	6.928	1.734	29.361-	92.657-
Gerealiseerd resultaat netto-kosten	82.816	679-	19.751	1.049	8.400-	9.788	1.565	5.746-	29.732-	6.520	39.659-	4.534-	6.086-	26.852
Totaal saldo baten en lasten	**187.529-**	**10.244-**	**40.049-**	**7.268-**	**11.333-**	**108.702-**	**20.117-**	**7.822-**	**5.352-**	**61.672-**	**18.718-**	**7.798-**	**33.881-**	**520.487-**
Onttrekking bestemmingsreserve projecten o.b.v. Gerealiseerd percentage bijdrage 2025	7.022	817	1.434	461	1.503	2.026	1.379	1.035	2.736	1.132	4.498	937	797	25.776
Onttrekking bestemmingsreserve nieuwe deelnemers o.b.v. verhouding DDV begroot percentage	-	-	-	-	-	76.456	-	-	-	42.636	-	-	30.908	150.000
Onttrekking egalisatiereserve o.b.v. Gerealiseerd resultaat 2024	82.655	9.158	15.574	5.111	17.040	22.457	15.363	11.712	31.306	12.516	51.449	10.599	9.060	294.000
Totaal te verrekenen	**97.853-**	**269-**	**23.041-**	**1.695-**	**7.210**	**7.763-**	**3.376-**	**4.924**	**28.690**	**5.388-**	**37.229**	**3.738**	**6.883**	**50.711-**

De verdeling van de egalisatiereserve over de deelnemers is conform het door het AB vastgestelde verrekening. De kosten die onder de bestemmingsreserve projecten vallen zijn overheadkosten, derhalve wordt de verdeling van deze kosten op basis van het gerealiseerd percentage van de bijdrage 2025 als adequaat geacht.

5.2 Productiecijfers 2025

Productiecijfers 2025 BSOB

BSOB - Aantallen aanslagen en aanslagregels Productiecijfers 2025	Aa en Maas		Asten		Bernheze		Boekel		Deurne		Geldrop-Mierlo		Gemert-Bakel		Laarbeek		Maashorst		Nuenen		Oss		Someren		Son en Breugel		Totaal
	Bijzetten	Regels	Bijzetten	Regels	Bijzetten	Regels	Bijzetten	Regels	Bijzetten	Regels	Bijzetten	Regels	Bijzetten	Regels	Bijzetten	Regels	Bijzetten	Regels	Bijzetten	Regels	Bijzetten	Regels	Bijzetten	Regels	Bijzetten	Regels	
Aantal aanslagbijdetten per deelnemer	418.220		9.227		16.175		5.679		17.782		26.166		15.511		11.432		31.714		14.196		55.242		10.575		9.065		640.984
Aanslagen in het basispakket																											
Watersysteemheffing ingezetenen		344.562																									344.562
Watersysteemheffing gebouwd		399.385																									399.385
Watersysteemheffing ongebouwd		117.726																									117.726
Zuiveringsheffing forfait bedrijven		21.211																									21.211
Zuiveringsheffing forfait woningen		369.372																									369.372
Afvalstoffenheffing - vastrecht/ vast bedrag + evt. teruggave				7.685		27.146		4.800		14.823		19.012		13.601		10.197		26.694		11.095		44.068		8.703		7.859	195.683
Afvalstoffenheffing - DiFTar-/Rein				11.714		22.738				22.063		45.259		10.449		15.329				18.723		30.048		13.050			189.373
Reinigingsrecht												107		227						60				96		27	517
Onroerende zaakbelasting eigenaar niet-woning				1.227		1.429		721		1.715		1.220		1.659		1.109		3.276		1.095		3.867		1.306		778	19.402
Onroerende zaakbelasting eigenaar woning				7.656		13.485		4.622		14.424		19.883		13.617		10.156		26.939		11.086		43.206		8.887		7.930	181.891
Onroerende zaakbelasting gebruiker niet-woning				1.104		1.286		565		1.542		1.128		1.396		1.027		3.074		858		3.581		1.211		697	17.469
Bedrijfsinvesteringszone eigenaar																								91			91
Bedrijfsinvesteringszone gebruiker														158										91			249
Reclamebelasting				95		66						228				66		254		144		339					1.192
Roolheffing gebruiker niet-woning								430		1.296		1.013		1.256		893		2.601		809		3.107				666	12.071
Roolheffing gebruiker woning								4.682		14.463		18.963		13.301		10.028		26.624		11.124		43.258				7.792	150.235
Roolheffing eigenaar niet-woning				1.143		1.294												2.575				3.413		1.238		1.046	10.709
Roolheffing eigenaar woning				7.649		13.427												25.945				41.892		8.881		9.488	107.282
Rioolgrootverbruik				22				19				7						33		24		406				12	523
Hondenbelasting				1.350						3.444		3.917		3.284								9.424		1.646			23.065
Toeristenbelasting				79		59		38		71		22		113				154		14		133		184			867
Forensenbelasting																		128									128
Naheffingsaanslag parkeerbelasting												67						403				4.685					5.155
Kosten parkeerbelasting												67						403				4.686					5.156
Baatbelasting																											0
Precario																										22	22
Marktgelden										71																	71
Graf-/lijkbezorgings-/begrafenisrechten										79																	79
Aanslagen in het pluspakket																											
Zuiveringsheffing-Verontrein. bedrijf																											0
Bijzetten	418.220		9.227		16.175		5.679		17.782		26.166		15.511		11.432		31.714		14.196		55.242		10.575		9.065		640.984
Reigels		1.252.256		39.724		80.930		15.877		73.991		110.893		59.061		48.805		119.103		55.032		236.113		45.384		36.317	2.173.486

	Aa en Maas	Asten	Bernheze	Boekel	Deurne	Geldrop-Mierlo	Gemert-Bakel	Laarbeek	Maashorst	Nuenen	Oss	Someren	Son en Breugel	Totaal	Tarief	Kosten
WOZ-objecten 2025 (=PowerBI 2-1-2025)		8.793	14.822	5.292	16.063	20.883	15.236	11.233	30.066	12.114	46.921	10.119	8.725	200.267	33,24	6.657.849
Aanslagregels op de basisbijdetten heffen	1.252.256	39.724	80.930	15.877	73.991	110.893	59.061	48.805	119.103	55.032	236.113	45.384	36.317	2.173.486	1,78	3.870.159
Zuiveringsheffing-verontr. Bedrijf	10.163													10.163	25,00	254.075
Aanslagbijdetten innen	418.220	9.227	16.175	5.679	17.782	26.166	15.511	11.432	31.714	14.196	55.242	10.575	9.065	640.984	1,74	1.118.476
Verzoek om kwijtschelding Deelnemers	3.068	90	178	52	218	368	217	116	454	120	1.062	79	66	6.088	20,00	121.760

5.3 Taakvelden

Taakveld	Taakveldomschrijving		Begroting 2025	1e BW 2025	Realisatie 2025	Verschil Realisatie 2025 - 1e BW	Realisatie 2024
0.4	Overhead	Totale kosten overhead	4.085	4.585	4.969	385	4.459
		Doorbelasting kosten overhead naar programma belastingen	-4.085	-4.585	-4.969	-385	-4.459
		Saldo kosten overhead	-	-	-	-	-
0.61 + 0.62	Belastingen-OZB	Totale directe lasten	4.579	4.533	4.225	-308	4.135
		Totale directe baten		-120	-120		
		Directe kosten belastingen-OZB	4.579	4.413	4.105	-308	4.135
		Doorbelasting kosten overhead	2.105	2.362	2.553	190	2.090
		Totale kosten belastingen-OZB	6.684	6.775	6.658	-119	6.225
0.64	Belastingen-Overig	Totale directe lasten	2.615	2.948	3.073	125	2.901
		Totale directe baten			-124	-124	
		Directe kosten belastingen-Overig	2.615	2.948	2.948		2.901
		Doorbelasting kosten overhead	1.980	2.222	2.416	195	2.369
		Totale kosten belastingen-Overig	4.595	5.170	5.364	195	5.269
0.8	Onvoorzien		70	50		-50	2
	Netto-kosten		11.349	11.996	12.022	27	11.497
		Deelnemersbijdragen (incl. BTW)	12.238	12.928	12.341	-586	12.896
		BTW Eindgebruiker - exploitatie	889	932	840	-92	814
		BTW Eindgebruiker- investeringen					
	Exploitatieresultaat				-521	-521	585
0.10	Mutaties reserve				470	470	17
0.11	Gerealiseerd resultaat				-51	-51	602

5.4 Lijst van gebruikte afkortingen

AB	Algemeen Bestuur
AFV	Afvalstoffenheffing
AIC	Automatische Incasso
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BGT	Basisregistratie Grootschalige Topografie
BRK	Basisregistratie Kadaster
BRP	Basisregistratie Personen
BSN	Burgerservicenummer
BSOB	Belastingsamenwerking Oost-Brabant
Burap	Bestuursrapportage
BW	Begrotingswijziging
Diftar	Gedifferentieerde tarieven
HRM	Human Resource Management
I-WOZ	iWOZ® is een softwaresysteem dat vraagprijzen en vastgoedinformatie verzamelt en deze gegevens vervolgens via een eigen website inzichtelijk en opvraagbaar maakt.
IB	Informatiebeveiliging
GIS	Geografisch informatiesysteem
FG	Functionaris Gegevensbescherming
FIDO	Financiering Decentrale Overheden
KPI	Kritische Prestatie-indicator
KWS	Kwijtschelding
LV	Landelijke Voorzieningen
MJB	Meerjarenbegroting
MSNP	Minnelijke schuldsanering natuurlijke personen
NCNP	No Cure No Pay
NHR	Nederlands Handelsregister
OR	Ondernemingsraad
PMA	Permanente Marktanalyse
PO	Privacy Officer
RBD	Rijksbelastingdienst
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WSNP	Wet schuldsanering natuurlijke personen
WVOB	Zuiveringsheffing-verontreinigingsheffing bedrijf

BESLUIT DAGELIJKS BESTUUR

VOORSTEL

Het Dagelijks Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant;

gelet op,

1. de Wet Gemeenschappelijke Regelingen;
2. de bepalingen in de Gemeenschappelijke Regeling BSOB;

B E S L U I T :

1. De Jaarstukken 2025 ter vaststelling aan het Algemeen Bestuur aan te bieden;

Aldus vastgesteld door het Dagelijks Bestuur van BSOB op 16 maart 2026

De voorzitter Dagelijks Bestuur	De secretaris
G.T. Buter	E.M. van der Reijden

BESLUIT ALGEMEEN BESTUUR

Het Algemeen Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant;

gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur d.d. 16 maart 2026

gelet op,

1. de Wet Gemeenschappelijke Regelingen;
2. de bepalingen in de Gemeenschappelijke Regeling BSOB;

B E S L U I T :

1. De jaarstukken (het jaarverslag en de jaarrekening) 2025 vast te stellen met een nadelig resultaat van € 50.711;
2. Het resultaat van € 50.711 geheel te verrekenen met de deelnemers;
3. Het niet bestemde positieve resultaat van boekjaar 2024 ad € 16.874 toe te voegen aan de bestemmingsreserve projecten en deze bestemmingsreserve te herbestemmen naar:
   - Kosten inzake diverse communicatieprojecten € 100.000
   - Kosten inzake diverse ICT-projecten € 182.099

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur van BSOB op 27 maart 2026.

De voorzitter	De secretaris
G.T. Buter	E.M. van der Reijden

Belastingsamenwerking
Oost-Brabant

MEERJARENRAMING 2026-2030
Inclusief
-ontwerp- 1e begrotingswijziging 2026
-ontwerp- Begroting 2027

Datum 27 maart 2026

Versiebeheer		
Versie	*Datum*	*Status*
Klankbordgroep	12-02-2026	Concept
Regievoerders	05-03-2026	Concept
Dagelijks Bestuur	16-03-2026	Concept
Algemeen Bestuur	27-03-2026	Definitief

Belastingsamenwerking Oost-Brabant

Inhoud

Inhoud 2
1. INLEIDING 4
2. BELEIDSBEGROTING 6
2.1 Missie, visie en kernwaarden 6
2.2 Organisatie en organisatiestructuur 6
2.3 Ambities per primair programmaonderdeel 7
2.3.1 Waarderen 8
2.3.2 Heffen 10
2.3.3 Innen 10
2.4 Ambities secundaire processen 10
2.4.1 Bezwaar en Beroep 11
2.4.2 ICT 11
2.4.3 HR 12
2.4.4 Communicatie 13
2.4.5 Gegevensbescherming 14
2.4.6 Governance gemeenschappelijke regeling 15
2.4.7 Nieuwe toetreders tot de GR BSOB 15
2.5 Projecten/initiatieven 16
2.5.1 AI 16
2.5.2 Kennisontwikkeling AI en Data Intelligence 16
2.5.3 Verbeterinitiatieven 17
2.6 Paragrafen 18
2.6.1 Risicoparagraaf 18
2.6.2 Weerstandsvermogen 19
2.6.3 Onderhoud kapitaalgoederen 19
2.6.4 Financiering 19
2.6.5 Mededelingen WNT 22
2.6.6 Wet Open Overheid (WOO) 22

3. FINANCIËLE BEGROTING 23

3.1 Overzicht van baten en lasten (inclusief meerjarenraming) 25

3.1.1 Overzicht exploitatie en toelichting 26

3.1.2 Incidentele baten en lasten 28

3.1.3 Vergelijkende cijfers 29

3.2 Kostenverdeling 30

3.2.1 Bijdrage deelnemers 30

3.2.2 Productiecijfers 31

Besluit Dagelijks Bestuur 32

Besluit Algemeen Bestuur 32

Belastingsamenwerking Oost-Brabant

1. INLEIDING

BSOB streeft naar een betrouwbare, toekomstbestendige en efficiënte organisatie. Daarbij staan samenwerking met deelnemers, innovatie en kwalitatief hoogwaardige dienstverlening aan inwoners en ondernemers centraal. In de komende jaren richt BSOB zich op het verder versterken van haar digitale dienstverlening, het verbeteren van de kwaliteit van brondata van ketenpartners en het verantwoord inzetten van data-intelligence en kunstmatige intelligentie binnen de bestuurlijk vast te stellen kaders. Door gericht te investeren in procesoptimalisatie, standaardisatie waar dit meerwaarde biedt en het versterken van de professionaliteit van medewerkers, werkt BSOB aan duurzame kwaliteit tegen zo laag mogelijk kosten. Door de genoemde ontwikkelingen en de groeiende eisen aan ICT-systemen komt er steeds meer druk te liggen op het ICT-team. Om te kunnen blijven voldoen aan de kwaliteitseisen is in deze begrotingswijziging een ICT-uitbreiding opgenomen, waarin gedeeltelijk kan worden voorzien met de inzet van de bovenformatieve ICT-FTE die zijn overgekomen van waterschap De Dommel.

BSOB heeft als doelstelling om de P&C-cyclus te optimaliseren. Dit betekent onder andere beknoptere documenten voor een betere leesbaarheid, maar ook dat er een betere samenhang is tussen de documenten. Vanaf 2026 is daarom de 1e begrotingswijziging onderdeel van dit document.
Dit betekent dat we de doelen zoals benoemd in de vastgestelde begroting 2026 geëvalueerd hebben. Er is geconstateerd dat meerdere doelen uit de begroting 2026 eigenlijk een voortzetting zijn van het reguliere proces. Aangezien het reguliere proces gemonitord wordt aan de hand van de KPI's zijn deze doelen niet meer opgenomen in de 1e BW 2026. Daarnaast is geconstateerd dat meerdere doelen gerelateerd zijn aan de verbeterinitiatieven. Ook deze zijn niet meer opgenomen in de 1e BW 2026 omdat de verbeterinitiatieven apart geagendeerd worden voor het Algemeen Bestuur.

De programmabegroting bestaat uit verschillende onderdelen, die in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) door het Rijk zijn vastgesteld. Het zijn (hoofdstuk 2) de beleidsbegroting - met daarin de organisatieontwikkeling, het programmaplan, de paragrafen en de projecten – en (hoofdstuk 3) de financiële begroting, waarin de 1e begrotingswijziging 2026, de begroting 2027 en meerjarenraming aan bod komen.
In de financiële begroting vindt u het overzicht van de baten en lasten en een overzicht van de financiële positie.

In de 1e begrotingswijziging 2026 zijn ten opzichte van de vastgestelde begroting 2026 diverse actualisaties en ontwikkelingen verwerkt. Deze ontwikkelingen kunnen opgesplitst worden in twee categorieën, te weten autonome[1] ontwikkelingen en beleidskeuzes die door het Algemeen Bestuur gemaakt zijn. Het belangrijkste effect betreft de actualisatie van de kosten van de toetreding van

[1] ontwikkelingen waar het algemeen bestuur minimale invloed op heeft

Waterschap De Dommel. De offerte aan Waterschap De Dommel is medio 2024 opgesteld op basis van toen bekende inzichten en onderbouwingen. De werkelijke kosten blijken op sommige punten fors af te wijken, zowel in positieve als negatieve zin. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 3. Samen met de overige ontwikkelingen leidt dit tot een stijging van de verwachte netto-kosten 2026 met € 49.000. De netto-kosten van de 1e BW 2026 bedragen daarmee € 15.118.000. De begroting 2027 bedraagt afgerond € 15.684.000.

Belastingsamenwerking
Oost-Brabant

2. BELEIDSBEGROTING

2.1 Missie, visie en kernwaarden

BSOB zet zich in voor het zorgvuldig, eerlijk en efficiënt vaststellen, heffen en innen van gemeentelijke en waterschapsbelastingen. Daarbij staan aandacht voor inwoners en ondernemers en het beperken van maatschappelijke kosten centraal. Onze ambitie is om een betrouwbare partner te zijn voor waterschappen en gemeenten die hun belastingzaken willen uitbesteden en om burgers en bedrijven te ondersteunen bij het snel en eenvoudig regelen van hun fiscale zaken. Wij streven naar toegankelijke, persoonlijke en betrouwbare dienstverlening, met werkprocessen die zo efficiënt mogelijk zijn ingericht. Groei en uitbreiding met nieuwe deelnemers wordt overwogen, mits onze identiteit behouden blijft en schaalvoordelen ontstaan. Onze kernwaarden zijn kostenbewustzijn, toegankelijkheid en kwaliteit. We werken servicegericht en met oog voor een betrouwbare overheid, terwijl we ons inzetten voor de ontwikkeling van onze medewerkers binnen een flexibele en betrokken organisatie die duurzame groei nastreeft.

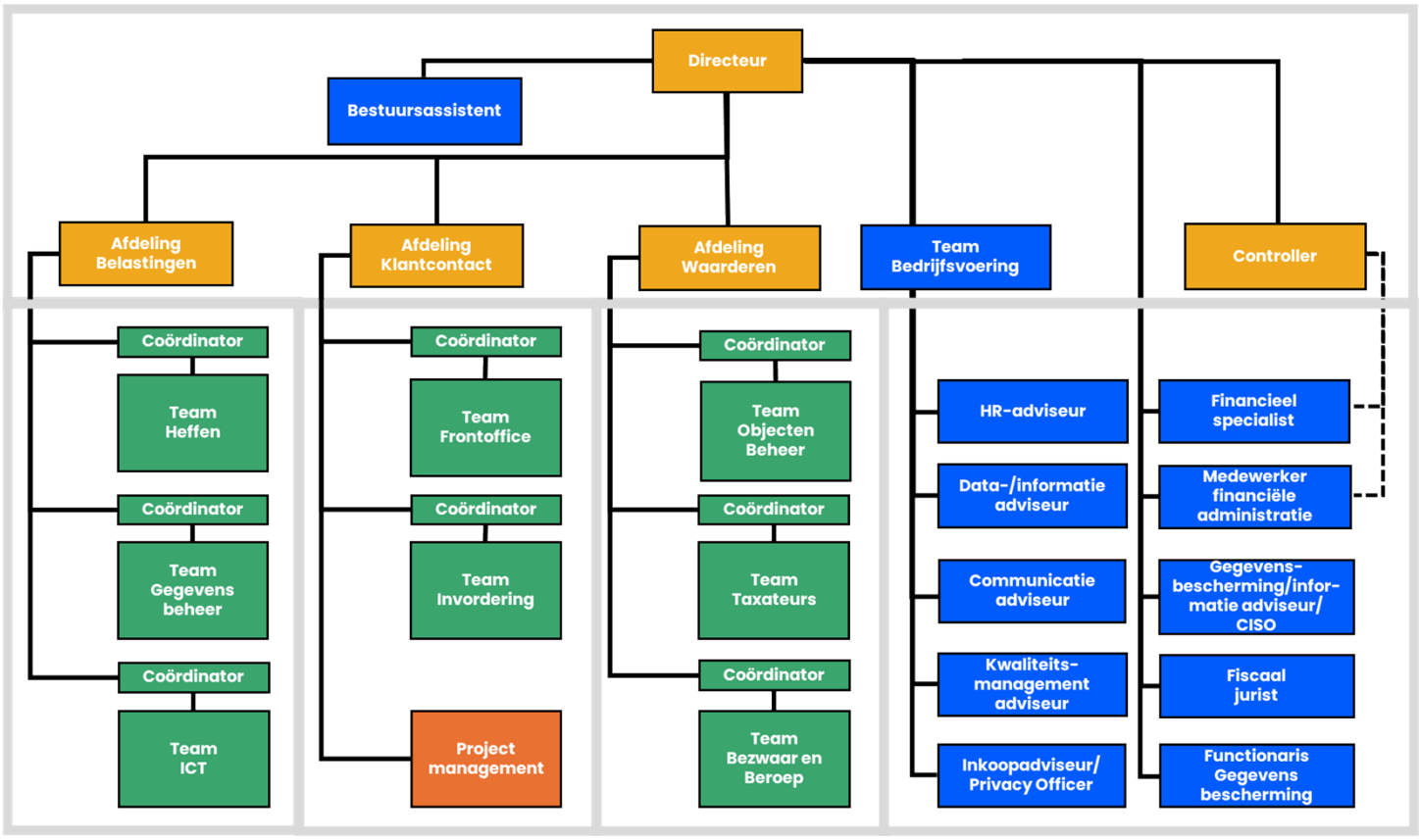
2.2 Organisatie en organisatiestructuur

BSOB is een samenwerkingsverband tussen twee waterschappen: waterschap Aa en Maar en vanaf 1 januari 2026 sluit Waterschap De Dommel zich aan bij BSOB. En negen gemeenten: Asten, Bernheze, Boekel, Deurne, Gemert-Bakel, Laarbeek, Maashorst, Oss en Someren. Daarnaast heeft BSOB een DienstVerleningsOvereenkomst gesloten met de Dienst Dommelvallei, die een samenwerking vormt tussen de gemeenten Nuenen, Son en Breugel, en Geldrop-Mierlo.

De meerjaren programma-begroting van BSOB richt zich op het uitvoeren van belastingtaken en de kwaliteit en continuïteit van de drie programmaonderdelen – het waarderen, heffen en innen van gemeentelijke en waterschapsbelastingen – zo goed mogelijk te waarborgen tegen minimale kosten.

Belastingsamenwerking
Oost-Brabant

De organisatiestructuur van BSOB ziet er als volgt uit:

In het eerste kwartaal van 2026 wordt bij BSOB de functie Coördinator ingevoerd. Eerder waren de coördinerende taken als rol toebedeeld aan de senioren van de teams, die daar over het algemeen onvoldoende tijd voor hadden, die rol niet ambieerden of in onvoldoende mate beschikten over de juiste competenties. Er zijn nu drie niveaus beschreven binnen de functie van Coördinator (Coördinator I, Coördinator II en Coördinator III/Teamleider), waardoor de aan te stellen coördinatoren zich kunnen ontwikkelen via een duidelijk groeipad. De aanstelling van de coördinatoren kan worden gefinancierd binnen de gebudgetteerde formatieruimte van de afdelingen.

2.3 Ambities per primair programmaonderdeel

Het primaire proces van BSOB wordt gevormd door de volgende drie programma-onderdelen:

- **Waarderen**: Het proces waarderen is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet WOZ. Zij waarderen/taxeren woningen en niet-woningen en bepalen de WOZ-waarde voor de waterschaps- en gemeentelijke belastingen. Hiervoor is het belangrijk dat informatie, gegevens en data over objecten goed wordt vastgelegd.
- **Heffen**: Het proces Heffen legt de waterschaps- en gemeentelijke belastingen op. Zij zorgen ervoor dat alle inwoners van onze deelnemers een belastingaanslag krijgen.

- **Innen**: Dit proces zorgt ervoor dat de belastingplichtige kan betalen. Ze vorderen de waterschaps- en gemeentelijke belastingen in. Bij betalingsproblemen kijken ze samen met de belastingplichtige naar een passende oplossing, bijvoorbeeld een betalingsregeling of kwijtschelding.

Zoals reeds in de inleiding beschreven heeft er een optimalisatieslag plaatsgevonden met betrekking tot het beschrijven van de doelstellingen. Dit heeft erin geresulteerd dat er alleen specifieke doelstellingen zijn opgenomen. Doelstellingen die passen binnen de reguliere bedrijfsvoering worden niet specifiek genoemd. Er zijn daarom ook minder doelstellingen opgenomen binnen dit hoofdstuk, in tegenstelling tot eerdere begrotingen.
Voor zowel de primaire programma-onderdelen als de secundaire processen zijn de jaardoelen gericht op 2026. Gezien de ontwikkelingen van BSOB de afgelopen jaar en de lopende verbeterinitiatieven zal de focus eerst zijn op het afronden van de specifieke jaardoelen 2026, het afronden van de verbeterinitiatieven en het continueren van de reguliere bedrijfsvoering.
Mochten er gedurende 2026 specifieke jaardoelen voor 2027 geformuleerd worden dan zullen deze meegenomen worden in de Meerjarenbegroting 2027-2031 (inclusief 1e begrotingswijziging 2027).

In onderstaande tabellen is de verdeling van de netto-kosten over de programma-onderdelen opgenomen. Voor nadere financiële toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

Lasten		Waarderen	Heffen	Innen	**Totaal**
Bijdrage ex BTW in 2026		6.725.253	5.638.149	2.754.786	**15.118.188**
in %		44,48%	37,29%	18,22%	100%

Lasten		Waarderen	Heffen	Innen	**Totaal**
Bijdrage ex BTW in 2027		6.943.366	5.881.973	2.858.194	**15.683.533**
in %		44,27%	37,50%	18,22%	100%

2.3.1 Waarderen

Doelstelling	Samenwerken in mutatiedetectie en objectenregistraties	
Jaardoel 2026	**Resultaat**	**Wat gaan we ervoor doen?**
Efficiency in beheer objectenregistratie voor zowel de deelnemer als BSOB	BSOB gaat met deelnemers samenwerken bij de mutatiedetectie en/of informatie ontvangen voor verwerking bij BSOB. Hierdoor kan de kwaliteit en consistentie in de basisregistraties WOZ, BAG en BGT op orde	De mogelijkheden bespreken in het jaarlijkse BAG- en BGT-beheerdersoverleg bij BSOB en in de continue dialoog met de BAG. Samen met de deelnemers ontwikkelen we hiervoor een geharmoniseerd proces.

	worden gehouden, terwijl de BAG- en BGT-beheerders zoveel mogelijk worden ontlast.	

2.3.2 Heffen

Doelstelling	Samenbrengen van WOZ administratie en andere basisregistraties in een GIS/GEO applicatie	
Jaardoel 2026	**Resultaat**	**Wat gaan we ervoor doen?**
We implementeren een GIS-applicatie om de SOR onder te brengen.	We besteden een nieuwe GIS/GEO applicatie aan. Het samenbrengen van alle informatie uit de WOZ-administratie en andere basisregistraties waarvan in de WOZ-administratie gegevens verplicht worden gebruikt, zorgt voor meer inzicht en maakt geautomatiseerd verwerken van informatie mogelijk.	Marktverkenning starten en de scope inventariseren van de applicatie binnen BSOB.

2.3.3 Innen

Doelstelling	Betrouwbare en dienstverlenende overheid zijn	
Jaardoel 2026	**Resultaat**	**Wat gaan we ervoor doen?**
Medewerkers op gewenst niveau	Werkzaamheden worden op het gewenste kwaliteitsniveau uitgevoerd.	• Interne en externe trainingen/opleidingen • Intensieve begeleiding door ervaren collega's • Ontwikkeltrajecten • Voor de nieuwe collega's naar aanleiding van de toetreding van Waterschap De Dommel betekent dit aanvullende scholing

2.4 Ambities secundaire processen

BSOB kent verschillende secundaire processen, die overkoepelend of ondersteunend zijn aan de primaire processen. De secundaire processen worden door specifieke teams of door adviseurs van de afdeling Bedrijfsvoering uitgevoerd. Ten aanzien van de volgende secundaire processen heeft BSOB in de planperiode de volgende ambities die ter besluitvorming door het Algemeen Bestuur verder qua kosten en baten uitgewerkt gaan worden.
De optimalisatie gericht op het verminderen van de governance-complexiteit heeft ertoe geleid dat niet alle secundaire processen afzonderlijk worden benoemd binnen deze begroting, in tegenstelling tot eerdere begrotingen.

2.4.1 Bezwaar en Beroep

Doelstelling	Doorontwikkeling processen met robotisering	
Jaardoel 2026	Resultaat / KPI	Wat gaan we ervoor doen?
Verdere automatisering en robotisering bij de (digitale) afhandeling van bezwaarschriften.	Zoveel mogelijk gemeentelijke- en waterschapsbezwaren worden grotendeels geautomatiseerd of gerobotiseerd afgehandeld.	Met hulp van ICT de robot uitbreiden/ nieuwe procedures starten. Tevens een portaal inzetten om digitaal uitspraak op bezwaar te kunnen doen. De ingerichte robotisering zal herbouwd moeten worden als gevolg van de hosting en gewijzigde infrastructuur.

2.4.2 ICT

Zoals eerder aangegeven ligt bij BSOB de focus de komende jaren op het verder versterken van de digitale dienstverlening en het verantwoord toepassen van data-intelligence en kunstmatige intelligentie. Door deze ontwikkelingen én de toenemende eisen aan ICT-systemen groeit de druk op het ICT-team aanzienlijk. Om hier goed op in te spelen, wordt geadviseerd om het ICT-team uit te breiden. De extra bovenformatieve (ICT-) FTE die is overgekomen van Waterschap De Dommel zal hiervoor worden ingezet.

Doelstelling	Implementeren van een GIS applicatie	
Jaardoel 2026	Resultaat	Wat gaan we ervoor doen?
Implementatie van de GIS-applicatie ten behoeve van de samenhangende objectregistratie (SOR).	Het beheer van de SOR in een werkende totaaloplossing voor BSOB.	We gaan een GIS (Geografisch Informatie Systeem)-applicatie implementeren. Het team ICT gaat de applicatie selecteren, implementeren, overdragen aan het beheer en zorgen voor het juiste kennisniveau van de beheerders en gebruikers.

Doelstelling	Migratie van Citrix werkplekken naar Microsoft 365 werkplekken	
Jaardoel 2026	Resultaat	Wat gaan we ervoor doen?
Onderzoek naar de migratie van citrix werplekken naar Microsoft 365 werkplekken	Onderzoekrapport en advies voor de migratie.	Onderzoeken hoe de werkomgevingen van Citrix naar een Microsoft werkplek omgezet kunnen worden.

Belastingsamenwerking Oost-Brabant

Doelstelling	Implementeren nieuw BI Datawarehouse platform	
Jaardoel 2026	Resultaat	Wat gaan we ervoor doen?
Onderzoek nieuw BI platform	Onderzoeksrapport gericht op het vervangen van het huidige BI platform door een nieuw BI platform en tegen welke kosten.	Onderzoeken welke BI Datawarehouse oplossingen er bestaan en hier een afweging in maken in mogelijkheden en kosten en dit aanbieden als onderzoeksrapport.

Doelstelling	Voldoen aan de nieuwe Archiefwet en Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer	
Jaardoel 2026	Resultaat	Wat gaan we ervoor doen?
BSOB zal in de planperiode invulling moeten geven aan de nieuwe Archiefwet en aan de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv).	Voldoen aan de nieuwe Archiefwet en aan de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv).	• Uitvoering geven aan het verbeterplan Archivering. • Versneld overbrengen van documenten naar de archiefdienst BHIC zodat deze eerder openbaar worden. • Inrichten van de vernietigingsfunctie in Gouw zo dat de digitale archiefbescheiden die voor vernietiging in aanmerking komen, vernietigd kunnen worden. • Verder inrichten van digitale communicatiekanalen, aanpassen van interne processen en geven van voorlichting aan belastingplichtigen.

2.4.3 HR

Doelstelling	Focus op mentale gezondheid en welzijn	
Jaardoel 2026	Resultaat	Wat gaan we ervoor doen?
Focus op mentale gezondheid en welzijn.	Een lager ziekteverzuim en hogere productiviteit omdat de mentale gezondheid en betrokkenheid wordt verhoogd.	Investeren in (een) programma(s) dat een MTO en/of pulse-metingen uitvoert. En organiseren van workshops voor vitaliteit/ angst en stress.

Doelstelling	Hybride werken en datagestuurd HR-beleid	
Jaardoel 2026	**Resultaat**	**Wat gaan we ervoor doen?**
Met hybride werken als norm ontstaat een grotere focus op digitale samenwerking, flexibiliteit en resultaatgericht leidinggeven. Tegelijkertijd ontwikkelt HR strategische, datagedreven inzichten om beslissingen over talent, verloop en productiviteit beter te onderbouwen.	• Grotere focus op digitale samenwerking, flexibiliteit en resultaatgericht leidinggeven • het creëren van datagedreven inzichten en beter onderbouwde adviezen en beslissingen.	• Beleid ontwikkelen gericht op digitale samenwerking, flexibiliteit en resultaatgericht leidinggeven • Inzetten van power-BI ter ontwikkeling van datagedreven inzichten

Doelstelling	Doorlopend leren en ontwikkeling	
Jaardoel 2026	**Resultaat**	**Wat gaan we ervoor doen?**
Doorlopend leren en ontwikkelen.	Per 2026 zijn de nieuwe medewerkers (Dommel) gewend aan de BSOB-cultuur en goed geïntegreerd.	Creëren van inwerkprogramma's en maken van opleidingstrajecten.

2.4.4 Communicatie

Doelstelling	Zichtbaar- en bereikbaarheid vergroten	
Jaardoel 2026	**Resultaat**	**Wat gaan we ervoor doen?**
50% van de standaard brieven in nieuwe huisstijl	Omzetten van ca 50% van de standaard brieven in de nieuwe huisstijl (resterende 50% wordt omgezet in 2027)	Brieven in het belastingsysteem GouwBelasting opnieuw technisch specificeren met tijdelijke externe ICT-inhuur

Doelstelling	Zichtbaar- en bereikbaarheid vergroten		
Jaardoel 2026	Resultaat / KPI	Wat gaan we ervoor doen?	Regulier proces/verbeterinitiatief/ specifiek doel 2026
Stimuleren groot bereik met doel een vermindering van het aantal bezwaren en oproep om contact op te nemen met BSOB	Vermindering van het aantal bezwaren en meer belastingplichtigen die rechtstreeks contact opnemen met BSOB.	De jaarlijkse communicatie-campagne ontwikkelen. Afstemming van de strategie, delen van kennis en delen van de kosten met andere belastingsamenwerkingen.	Regulier proces

2.4.5 Gegevensbescherming

Doelstelling	Voldoen aan NIS2, Cyberbeveiligingswet, ISMS, AI Act	
Jaardoel 2026	Resultaat	Wat gaan we ervoor doen?
Versterking van Informatiebeveiliging en naleving van BIO2, Cyberbeveiligingswet (Cbw) en AI Act	Verhoogde digitale weerbaarheid van BSOB en een betere bescherming tegen cyberdreigingen.	• Voortdurende naleving van BIO2 (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) en NIS2 (Network and Information Security Directive 2). • Zorgen voor inhuur van de vereiste capaciteit en kennis en investeren in verder opleiden van eigen medewerkers. • Optimaliseren van het ISMS om de informatiebeveiliging structureel en aantoonbaar te organiseren en verbeteren. • Voldoen aan de Europese AI Act.

2.4.6 Governance gemeenschappelijke regeling

Doelstelling	De inrichting van de governance van de GR wordt door de deelnemers en door BSOB als complex ervaren. Het AB heeft voorstellen tot aanpassing van de governance goedgekeurd. In 2026 wordt het formele besluitvormingsproces voor de wijziging van de GR georganiseerd.	
Jaardoel 2026	**Resultaat**	**Wat gaan we ervoor doen?**
Op basis van een, door een externe gespecialiseerde deskundige, in 2026 uitgevoerd onderzoek, worden verbeteringen in de governance doorgevoerd.	Verlaging van de ervaren complexiteit van de governance van de GR BSOB.	Het formele besluitvormingsproces van de voorgenomen wijzigingen van de GR organiseren.

2.4.7 Nieuwe toetreders tot de GR BSOB

Doelstelling	Realiseren dat gemeenten in het werkgebied van BSOB kunnen toetreden met een minimale en beheersbare impact op BSOB.	
Jaardoel 2026	**Resultaat**	**Wat gaan we ervoor doen?**
BSOB heeft in beeld welke deskundigheid nodig is om de datakwaliteit van een nieuwe toetredende gemeente op het vereiste niveau te brengen en welke externe partijen daarin kunnen voorzien zodat toetreding van nieuwe deelnemers gerealiseerd kan worden met minimale en beheersbare impact op BSOB.	BSOB heeft een duidelijk beeld van de benodigde deskundigheid en potentiële externe partners voor het verhogen van de datakwaliteit van nieuwe toetredende gemeenten. Er kunnen verkennende gesprekken worden gevoerd met potentiële nieuwe toetreders tot de GR omdat toetreding met minimale en beheersbare impact op BSOB mogelijk is.	- Onderzoeken welke deskundigheid nodig is om de datakwaliteit van een nieuwe toetredende gemeente op het vereiste niveau te brengen. - Samenwerken met externe partijen om een oplossing te ontwikkelen voor het verhogen van de datakwaliteit van nieuwe toetredende gemeenten. - Identificeren van externe partijen die kunnen voorzien in de benodigde deskundigheid. - Onderzoeken in welke vorm BSOB met deze externe partijen zou kunnen samenwerken.

2.5 Projecten/initiatieven

2.5.1 AI

BSOB heeft al stappen gezet in het gebruik van kunstmatige intelligentie, bijvoorbeeld voor het opstellen van beleidsstukken of presentaties. BSOB streeft ernaar om in 2026 haar dienstverlening verder te verbeteren en processen efficiënter te maken met behulp van AI, uiteraard binnen de geldende wettelijke en in 2026 vast te stellen bestuurlijke kaders. Er wordt onderzocht hoe innovatieve AI-oplossingen kunnen bijdragen aan hogere tevredenheid bij inwoners en ondernemers én een betere kostenbeheersing. Daarom ontwikkelt en implementeert BSOB in de eerste helft van 2026 twee concrete toepassingen, ondersteund door Microsoft Copilot—een AI-tool die momenteel binnen BSOB beperkt wordt ingezet, maar waarvan het aantal gebruikers komend jaar groeit. De te ontwikkelen toepassingen omvatten onder andere een AI-gestuurde kennisbank voor (nieuwe) medewerkers en AI-ondersteuning bij het maken van conceptantwoorden op binnenkomende e-mails, zodat medewerkers sneller en efficiënter kunnen werken. Omdat de beoogde financiële en kwalitatieve voordelen alleen gerealiseerd kunnen worden wanneer de medewerkers deze innovaties integreren in hun dagelijkse routines zullen zij hierin gecoacht worden. Op basis van de ervaringen en de bereikte resultaten overlegt BSOB met het Algemeen Bestuur over het breder uitrollen van AI-toepassingen binnen de organisatie. Dit binnen de kaders die het Algemeen Bestuur in 2026 vaststelt voor het toepassen van AI binnen BSOB.

2.5.2 Kennisontwikkeling AI en Data Intelligence

Vanaf 2 februari 2025 vereist de AI-verordening van de Rijksoverheid dat organisaties die AI-systemen ontwikkelen of gebruiken ervoor zorgen dat hun personeel voldoende AI-*geletterd* is. Dit betekent dat medewerkers moeten beschikken over relevante kennis en vaardigheden om AI-toepassingen verantwoord te gebruiken of te implementeren. Iedereen die binnen of namens BSOB met AI werkt moet inzicht hebben in zowel technische als sociale, ethische en praktische aspecten van AI. Zeker gezien de grote invloed die AI kan hebben op belastingplichtigen en deelnemers—vooral wanneer AI betrokken is bij besluitvorming—is deze expertise van groot belang. Om de AI-geletterdheid van alle medewerkers te ontwikkelen schaft BSOB in 2026 E-learnings aan.

Door het toenemende belang van data-intelligence en kunstmatige intelligentie groeit bij BSOB de behoefte aan expertise op deze gebieden. Door de huidige krapte op de arbeidsmarkt is het lastig om deze kennis extern te werven. Daarom investeert BSOB in 2026 in de ontwikkeling van haar eigen medewerkers met opleidingen op het gebied van de nieuwste technologieën. Zo krijgen BI-specialisten en ICT-medewerkers bijvoorbeeld opleidingen in Data Analysis Expressions (DAX)—de krachtige formuletaal van Microsoft die gebruikt wordt voor complexe berekeningen in Power BI, Excel (Power Pivot)

en Analysis Services. Daarnaast investeert de organisatie in het verbreden van AI-kennis bij het management en adviseurs, onder andere door trainingen voor MS 365 Copilot en een opleiding tot Certified AI Compliance Officer (CAICO) voor de Privacy Officer.

2.5.3 Verbeterinitiatieven

BSOB heeft zich ten doel gesteld de kwaliteit van de dienstverlening aan belastingplichtigen en deelnemers en het werkplezier van de medewerkers verder te verbeteren en om een grotere efficiëntie te realiseren die mogelijk leidt tot verlaging van de deelnemersbijdrage. Na afronding van het Masterplan Automatisering in de eerste helft van 2025 heeft BSOB ingezet op aanvullende efficiencymaatregelen door harmonisatie van verordeningen. Uit onderzoek en in afstemming met vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten is gebleken dat harmonisatie slechts beperkte efficiencywinst oplevert. Het belastingsysteem van BSOB is namelijk in staat om variaties in verordeningen te verwerken zonder significant verlies aan efficiëntie bij de uitvoering van belastingtaken. Daarnaast kan harmonisatie mogelijk leiden tot een ongewenste beperking van de beleidsruimte van deelnemende gemeenten.

Uit vervolgonderzoek is gebleken dat BSOB de kwaliteit en efficiëntie van haar werkzaamheden nog verder kan verhogen door de kwaliteit van inkomende data te verbeteren, de gegevensuitwisseling met gemeenten te optimaliseren en de werkprocessen aan te passen. Het Algemeen Bestuur heeft uit een longlist van 25 opties 11 verbeterinitiatieven geselecteerd (waarvan er inmiddels 2 zijn vervallen in verband met te beperkt draagvlak of te beperkte opbrengsten) die met beperkte inspanning op korte termijn financiële voordelen nadrukkelijk ook kwalitatieve voordelen kunnen opleveren voor de tevredenheid van belastingplichtigen, de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling en de medewerkers van BSOB. De financiële voordelen zullen enkel kunnen worden bereikt door middel van natuurlijk verloop. Vanwege de afhankelijkheid van het daadwerkelijke verloop is nog niet te voorspellen wanneer de financiële voordelen kunnen worden gerealiseerd. Een informatienota over de status en de vervolgstappen van de verbeterinitiatieven worden separaat in de vergadering van het Algemeen Bestuur geagendeerd.

Voor de volledigheid staat hieronder een overzicht van de verbeterinitiatieven opgenomen:

Afdeling Heffen

- Verbeterinitiatief 1: Achteraf opleggen verbruikersbelastingen (*vervallen*)
- Verbeterinitiatief 2: Diftar en datakwaliteit (*gerealiseerd*)
- Verbeterinitiatief 3: Geautomatiseerde verdeling watermeters
- Verbeterinitiatief 4: Optimaliseren koppeling en verdeling watermeters t.b.v. zuiveringsheffing
- Verbeterinitiatief 5: Automatisch verwerken aangiften
- Verbeterinitiatief 6: Structureel oplossen uitval (*vervallen*)

Afdeling Waarderen

- Verbeterinitiatief 7: Automatische groepscorrecties WOZ-waarde
- Verbeterinitiatief 8: Toegang tot bouwtekeningen
- Verbeterinitiatief 9: Acceptatie inmeting gebruiksoppervlakte door BSOB
- Verbeterinitiatief 10: Verwerken BAG-mutaties
- Verbeterinitiatief 11: Standaardisatie mutatieformats

2.6 Paragrafen

2.6.1 Risicoparagraaf

BSOB ziet in de planperiode de volgende risico's, waarvoor mitigerende maatregelen worden ingericht:

Risico 1

Krapte op de arbeidsmarkt maakt het steeds moeilijker om geschikt nieuw personeel aan te trekken. Om dit risico te beperken, zet BSOB in op het bevorderen van interne loopbaanmogelijkheden, het vergroten van betrokkenheid bij de bestaande medewerkers en het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden binnen het huidige team.

BSOB spant zich in om de externe inhuur tot een minimum te beperken. Als gevolg van de groeiende krapte op de arbeidsmarkt wordt BSOB er echter steeds vaker mee geconfronteerd dat vacatures niet of vertraagd ingevuld kunnen worden. Om de kwaliteit van de bedrijfsvoering en de kwaliteit van de dienstverlening aan de deelnemers en de belastingplichtigen te kunnen garanderen ontkomt BSOB er helaas niet aan om in voorkomende gevallen toch gebruik te moeten maken van externe inhuur. Hierover legt BSOB verantwoording af aan het Algemeen Bestuur. Om de benodigde kennis van de medewerkers op het gebied van nieuwe technologieën, zoals AI en data intelligence op het vereiste niveau te krijgen investeert BSOB in opleidingen voor de zittende medewerkers.

Risico 2

Kwetsbaarheid op essentiële functies. Door de relatief kleine omvang van BSOB is er op verschillende specialistische gebieden een sterke afhankelijkheid van een beperkt aantal experts. Om dit risico te verkleinen, wordt ingezet op het vastleggen en uitwisselen van kennis, evenals het opzetten van back-upstructuren.

Belastingsamenwerking Oost-Brabant

Risico 3

Databeveiliging. BSOB streefde ernaar om uiterlijk eind 2025 volwassenheidsniveau 4 volgens het BIO2-normenkader te behalen. Deze doelstelling is vrijwel gerealiseerd en zal begin 2026 worden voltooid. De geïmplementeerde beheersmaatregelen blijven gedurende de planperiode actief om het behaalde volwassenheidsniveau te borgen.

Risico 4

Frictiekosten. Het toetreden van een nieuwe deelnemer tot de gemeenschappelijke regeling brengt mogelijk frictiekosten met zich mee. Dit kan betrekking hebben op de inpasbaarheid van medewerkers, een bovenformatieve bezetting of op ziekteverzuim. De exacte omvang van deze risico's is momenteel gezien alle variabelen niet te kwantificeren. Wij blijven deze ontwikkelingen nauwlettend volgen.

2.6.2 Weerstandsvermogen

Op basis van de vastgestelde begroting en de kostenverdeelmethode financieren de deelnemers de bedrijfskosten vooruit. BSOB heeft zelf dus geen of weinig financiële middelen om onverwachte (niet-begrote) kosten te kunnen dekken. Gelukkig komt dit nauwelijks voor, omdat BSOB veelal voorspelbaar en planbaar werk uitvoert. Hierdoor heeft BSOB voornamelijk te maken met reguliere (en dus vooraf goed te ramen) kosten zoals: salarissen, huisvesting, ICT en andere kantoorkosten. Toch kunnen de risico's zoals benoemd in de risicoparagraaf een uitzondering zijn en zorgen voor onverwachte grote kosten. Ook kunnen zich ontwikkelingen voordoen die wij niet hebben kunnen voorzien bij het opstellen van de begroting. Om toch eventuele (onvoorziene) financiële tegenvallers binnen de eigen begroting op te vangen, hebben we de post 'onvoorzien' in de begroting opgenomen. De post 'onvoorzien' is vastgesteld op 0,6% van de begroting met een minimum van € 50.000. Voor 2027 betekent dit een bedrag van € 68.073.
Mocht deze post ontoereikend zijn dan staan de deelnemers altijd garant. Volgens de garantstelling (artikel 53, GR) zorgen de deelnemers ervoor dat BSOB altijd over voldoende financiële middelen beschikt om aan al haar verplichtingen naar derden te voldoen.

2.6.3 Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaat voornamelijk uit de verbouwing en ICT-software. Noodzakelijk onderhoud vormt onderdeel van de afgesloten contracten.

2.6.4 Financiering

BSOB conformeert zich aan de regels van de wet FIDO. Een vertaling is opgenomen in het treasury statuut. Aangezien in de afgelopen jaren geen langlopend vreemd vermogen aan is getrokken, is het treasury risico nihil en zijn er geen kengetallen opgenomen met betrekking tot het renterisico en renteresultaat.

De totale bijdrage van de deelnemers naar aanleiding van de 1e BW 2026 bedraagt € 16.265.251. Over 2027 wordt de deelnemersbijdrage geraamd op € 16.793.653. In paragraaf 3.2 wordt nader ingegaan op de kostenverdeling.

Op basis van de vastgestelde begroting en de kostenverdeelmethode financieren de deelnemers de bedrijfskosten vooruit. Bij de vaststelling van de jaarrekening stellen we de definitieve bijdrage vast. Zo spoedig mogelijk daarna vindt de afrekening plaats. Bij een positief saldo krijgen de deelnemers het bedrag naar rato teruggestort.

Leningenportefeuille

Er is geen lening.

Renterisico's

Omdat we de afgelopen jaren geen geld hebben geleend, lopen we geen renterisico.

Financieringsrisico's

De deelnemers zijn eindverantwoordelijk voor de bedrijfskosten van BSOB. Voor BSOB zijn er daardoor geen financieringsrisico's.

Liquiditeitenplanning

De voorfinanciering van de deelnemers stemmen we af op de liquiditeitsbehoefte.

BNG

BSOB heeft een bancaire relatie met de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). De BNG verzorgt de bancaire diensten voor de rekening courant en inningsrekening van BSOB.

EMU-saldo

Het EMU-saldo of begrotingssaldo is het verschil tussen de totale inkomsten en uitgaven van een land. Daar zitten ook de inkomsten en uitgaven van lokale overheden bij zoals gemeentes en provincies. Binnen de Europese Unie (EU) worden de EMU-saldo's vergeleken en afgesproken hoe groot een tekort maximaal mag zijn. Ook in Nederland was er de afgelopen jaren een tekort. Ofwel er was een staatsschuld. Het EMU-tekort wordt gehandhaafd door minder uit te geven of meer belastingen te heffen. In het volgende overzicht ziet u hoe BSOB bijdraagt aan het nationale EMU-saldo.

Tabel: EMU saldo 2024-2026				Bedragen x € 1.000
	Omschrijving	2025	2026	2027
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-521		
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	107	73	73
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	108		
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd			
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiele vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op de exploitatie verantwoord			
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)			
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord			
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen			
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
11	Verkoop van effecten:			
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee
b	Zo ja, wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
	Berekend EMU-saldo	-307	73	73

2.6.5 Mededelingen WNT

De Wet Normering Topinkomens (WNT) regelt hoeveel topfunctionarissen in de (semi)publieke sector maximaal mogen verdienen. Het doel is om bovenmatige beloningen en ontslagvergoedingen tegen te gaan. Jaarlijks worden de bezoldigingsnormen in een ministeriele regeling vastgesteld en geïndexeerd. BSOB blijft binnen de gestelde norm en voldoet hiermee aan de WNT.

2.6.6 Wet Open Overheid (WOO)

De Wet Open Overheid is volledig geïmplementeerd per 1 januari 2026. Hierdoor voldoet BSOB aan de haar actieve openbaarmakingsplicht voor de daartoe aangewezen categorieën informatie.

Belastingsamenwerking Oost-Brabant

3. FINANCIËLE BEGROTING

In dit hoofdstuk is een overzicht opgenomen van de meerjarenraming van BSOB, inclusief de -ontwerp- 1e begrotingswijziging 2026 en de - ontwerp- begroting 2027.

1e begrotingswijziging 2026

Autonome ontwikkelingen

- De budgetten zijn geactualiseerd naar de realisatie 2025 (inclusief aanpassing inflatiecijfers/ indexeringen);
- De vastgestelde CAO 2025 is verwerkt in de lonen en salarissen;
- Overige interne ontwikkelingen zijn verwerkt (te denken valt aan verwerking realisatie proceskostenvergoedingen en opvang van zieken);
- De productiecijfers zijn geactualiseerd op basis van de jaarstukken 2025, waarbij rekening gehouden is met incidentele ontwikkelingen.

Beleidsontwikkelingen

- Voor de 1e BW 2026 betekent dit het eerste jaar dat Waterschap De Dommel onderdeel is van de begroting. De toetreding was reeds verwerkt in de vastgestelde begroting 2026. Dit was echter gebeurd op basis van de bedragen zoals geoffreerd aan Waterschap De Dommel medio 2024. De offerte is indertijd gemaakt op basis van onderbouwde aannames. In de 1e BW 2026 zijn de werkelijke kosten opgenomen. Dit zorgt voornamelijk bij de lonen en salarissen en de automatiseringskosten voor verschuivingen. Samen met enkele overige aanpassingen van de begroting is het totaaleffect op de netto-kosten zoveel mogelijk beperkt.

Begroting 2027

In de kadernota 2027 zijn de kaders en uitgangspunten opgenomen waarbinnen BSOB de begroting 2027 inclusief meerjarenraming opstelt. Dit zijn onder andere de prijscorrecties volgend uit de septembercirculaire 2025. Hierbij wordt opgemerkt dat de huidige inflatiecijfers momenteel hoger liggen. Dit is niet verwerkt in de voorliggende begroting, omdat door de huidige mondiale ontwikkelingen geen accurate voorspelling gedaan kan worden. In dit hoofdstuk worden tabellen gebruikt. Voor de leesbaarheid adviseren wij u om het zoomniveau van uw beeldscherm te vergroten.

Autonome ontwikkelingen

Prijsmutaties overheidsconsumptie 2026-2030 (conform septembercirculaire 2025)

	2026	2027	2028	2029	2030
Prijsindex Netto materiële consumptie	*2,4%*	2,2%	2,2%	2,3%	2,3%
Loonkostenontwikkeling Loonvoet sector overheid	*~2%*[1]	5,1%	4,2%	4,5%	4,5%

Beleidsontwikkelingen

Op dit moment zijn er geen financiële ontwikkelingen te rapporteren. Zodra zich relevante ontwikkelingen voordoen, zal het Algemeen Bestuur hierover worden geïnformeerd en wordt besluitvorming gevraagd. Overeenkomstig de gemaakte afspraken zal BSOB bij concrete projecten (zoals reeds benoemd onder andere BSOB academy en AI) de bijbehorende voorstellen, inclusief de financiële onderbouwing, via de gebruikelijke besluitvormingsprocedure aanbieden.

Ontwikkeling formatie

De volgende formatie is gehanteerd binnen de begroting.

	Vastgestelde Begroting 2026	1e BW 2026	2027	2028	2029	2030	Boven-formatief
Overhead	39,15	39,98	39,98	39,98	39,98	39,98	1,60
Waarderen	27,92	27,92	27,92	27,92	27,92	27,92	
Heffen	27,17	27,17	27,17	27,17	27,17	27,17	
Innen	10,25	10,25	10,25	10,25	10,25	10,25	
Totaal	**104,48**	**105,31**	**105,31**	**105,31**	**105,31**	**105,31**	**1,60**

Vanuit de toetreding van Waterschap De Dommel zijn er enkele bovenformatieve medewerkers overgenomen. Voor 1,6 FTE betreft dit personen die binnen 2 jaar met pensioen gaan. Dit leidt in 2026 en 2027 tot incidentele kosten. Voor een deel van deze kosten is een vergoeding van Waterschap De Dommel ontvangen voor opgebouwde verlofuren.
Daarnaast is er 0,83 FTE bovenformatieve formatie ICT overgekomen. Echter gezien de eerdere genoemde ontwikkelingen binnen ICT is de formatie uitgebreid en zijn de kosten structureel doorgerekend.

Belastingsamenwerking Oost-Brabant

3.1 Overzicht van baten en lasten (inclusief meerjarenraming) [2]

Exploitatiekosten: (*€1.000)			Vastgestelde begroting 2026	1e BW 2026	2027	2028	2029	2030
Overhead	Lonen en salarissen		3.183	3.348	3.718	3.794	3.964	4.143
	Overige personeelskosten		346	400	423	435	450	466
	Inhuur personeel			210	120	123	125	128
	Kapitaallasten	Andere vaste bedrijfsmiddelen, afschrijving	219	93	93	93	93	93
		Rente						
	Automatiseringskosten		1.124	877	883	902	923	944
	Uitvoeringskosten	Kosten betalingsverkeer	1	1	1	1	1	1
	Huisvestingskosten		280	300	306	313	320	328
	Duurzame goederen		5	5	5	5	5	5
	Algemene kosten		374	311	318	325	332	340
	Onvoorzien		68	93	94	96	100	103
	Uitbestede diensten		594	621	583	596	610	624
	Repro- en portokosten			300				
	Totale lasten		**6.193**	**6.558**	**6.544**	**6.684**	**6.925**	**7.176**
	Rentebaten		-296	-296	-303	-309	-316	-324
	Overige opbrengsten	Overige baten		-300				
	Opbrengsten invordering							
	Totale baten		**-296**	**-596**	**-303**	**-309**	**-316**	**-324**
		Totale kosten overhead	**5.897**	**5.962**	**6.242**	**6.374**	**6.609**	**6.852**
Waarderen	Lonen en salarissen		2.195	2.240	2.399	2.499	2.612	2.729
	Overige personeelskosten		34	34	35	36	36	37
	Uitbestede diensten							
	Inhuur personeel		1.155	1.150	920	940	962	984
	Automatiseringskosten		355	338	345	353	361	369
	Repro- en portokosten		17	15	16	16	16	17
	Uitvoeringskosten	Proceskostenvergoedingen	678	550	562	574	588	601
	Totale lasten		**4.434**	**4.328**	**4.276**	**4.418**	**4.575**	**4.738**
	Overige opbrengsten			-150				
	Totale baten			**-150**				
		Directe kosten waarderen	**4.434**	**4.178**	**4.276**	**4.418**	**4.575**	**4.738**
		Doorberekende kosten overhead	**2.440**	**2.548**	**2.667**	**2.724**	**2.824**	**2.928**
		Totale kosten Waarderen	**6.874**	**6.725**	**6.943**	**7.142**	**7.399**	**7.666**
Heffen	Lonen en salarissen		1.980	1.999	2.219	2.313	2.417	2.525
	Overige personeelskosten		36	30	30	31	32	33
	Inhuur personeel			282				
	Automatiseringskosten		247	245	250	256	262	268
	Repro- en portokosten		738	769	786	804	822	841
	Totale lasten		**3.001**	**3.325**	**3.287**	**3.403**	**3.532**	**3.667**
	Overige opbrengsten	Overige baten		-166				
	Totale baten			**-166**				
		Directe kosten Heffen	**3.001**	**3.159**	**3.287**	**3.403**	**3.532**	**3.667**
		Doorberekende kosten overhead	**2.541**	**2.479**	**2.595**	**2.651**	**2.748**	**2.849**
		Totale kosten Heffen	**5.542**	**5.638**	**5.882**	**6.054**	**6.280**	**6.516**

[2] Vanwege de kostenstructuur en samenstelling van de balans van BSOB is er in deze begroting 2026 geen geprognosticeerde balans opgenomen, daar dit geen verdere financiële inzichten verschaft voor de gebruikers van de begroting.

Innen	Lonen en salarissen		627	673	707	737	770	805
	Overige personeelskosten		14	14	14	15	15	15
	Inhuur personeel							
	Repro- en portokosten		292	328	336	343	351	359
	Uitvoeringskosten	Abonnement Inlichtingenbureau	27	27	27	28	28	29
		Incasso- en deurwaarderskosten	398	398	407	415	425	435
		Kosten betalingsverkeer	350	350	358	365	374	382
		Uitvoeringskosten kwijtschelding	30	30	31	31	32	33
	Totale lasten		**1.738**	**1.820**	**1.879**	**1.935**	**1.995**	**2.058**
	Overige opbrengsten	Overige baten						
	Totale baten							
		Directe kosten Innen	**1.738**	**1.820**	**1.879**	**1.935**	**1.995**	**2.058**
		Doorberekende kosten overhead	916	935	979	1.000	1.037	1.075
		Totale kosten Innen	**2.654**	**2.755**	**2.858**	**2.934**	**3.032**	**3.133**
Netto-kosten			**15.069**	**15.118**	**15.684**	**16.130**	**16.711**	**17.315**
	Deelnemersbijdragen	(incl. BTW)	16.233	16.265	16.794	17.266	17.874	20.148
	BTW Eindgebruiker	Exploitatie	1.164	1.147	1.110	1.135	1.162	2.833
	BTW Eindgebruiker	Investeringsvoorstel						
Exploitatieresultaat								

3.1.1 Overzicht exploitatie en toelichting

Saldo baten en lasten (*€1.000)	Realisatie 2025	B2026	1e BW 2026	B2027	B2028	B2029	B20230	Ontwikkeling 1e BW2026 - Begroting 2026
Lonen en salarissen	6.270	7.985	8.259	9.043	9.342	9.763	10.202	274
Inhuur personeel	1.943	1.155	1.642	1.040	1.063	1.087	1.112	487
Overige personeelskosten	357	430	477	503	517	534	551	48
Uitbestede diensten	847	594	621	583	596	610	624	27
Uitvoeringskosten	944	1.483	1.355	1.385	1.416	1.448	1.481	-128
Automatiseringskosten	1.276	1.726	1.460	1.479	1.511	1.546	1.582	-266
Algemene en overige kosten	1.293	1.993	2.215	1.953	1.995	2.040	2.086	222
Algemene kosten	451	374	311	318	325	332	340	-63
Andere vaste bedrijfsmiddelen, afschrijving	107	219	93	93	93	93	93	-126
Duurzame goederen	18	5	5	5	5	5	5	
Huisvestingskosten	290	280	300	306	313	320	328	20
Onvoorzien	0	68	93	94	96	100	103	25
Repro- en portokosten	428	1.046	1.413	1.137	1.163	1.189	1.217	367
Overige opbrengsten	-689		-616					-616
Rentebaten	-218	-296	-296	-303	-309	-316	-324	
Opbrengsten invordering	-1							
Netto-kosten	**12.022**	**15.069**	**15.118**	**15.684**	**16.130**	**16.711**	**17.315**	**49**

Lonen en salarissen € 274.000 nadeel

De hogere kosten lonen en salarissen worden voornamelijk veroorzaakt door de actualisatie van de toetreding van Waterschap De Dommel. Dit wordt veroorzaakt door:

- Komst bovenformatieve medewerkers. Deze personen zijn als incidentele kosten 2026 en 2027 opgenomen
- Formatie-uitbreiding ICT
- Hogere schaalinpassing dan bij BSOB
- Andere verdeling arbeidsvoorwaarden CAO waterschappen dan CAO SGO (SGO heeft lagere IKB maar meer verlofuren)
- CAO-stijgingen sinds offerte

Daarnaast zijn er openstaande vacatures waarvoor ingehuurd wordt. Hiervoor zijn zowel de kosten lonen en salarissen als inhuurkosten bijgesteld.

Inhuur personeel € 487.000 nadeel

De stijging in de kosten inhuur personeel ten opzichte van de vastgestelde begroting 2026 wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Inhuur als gevolg van openstaande vacatures, hiervoor zijn de begrote lonen en salarissen aangepast;
- Inhuur als gevolg van toetreding nieuwe deelnemers. De kosten worden doorbelast, waardoor er ook een stijging is bij de begrote opbrengsten.

Tevens is er structurele inhuur voor Frontoffice opgenomen. De afdeling Frontoffice fungeert binnen BSOB als 'broedvijver' voor talent, hierdoor vindt regelmatig doorstroom naar andere afdelingen plaats. Om ondanks het hoge verloop de kwaliteit te kunnen waarborgen, worden nieuwe medewerkers eerst via een externe organisatie ingezet. Aangezien deze externe organisatie een opslag hanteert zijn deze kosten vanaf 2027 structureel doorgerekend.
Daarnaast heeft er door ontwikkelingen binnen het programma-onderdeel waarderen (onder andere minder bezwaren) een structurele verlaging van de inhuurkosten plaatsgevonden.

Overige personeelskosten € 48.000 nadeel

Onderdeel van deze post is onder andere de opleidingskosten, welke 2% van de lonen en salarissen zijn.

Uitvoeringskosten €128.000 voordeel

De proceskostenvergoedingen zijn aangepast naar de realisatie 2025.

Automatiseringskosten €266.000 voordeel

Ten tijde van het opstellen van de offerte voor waterschap de Dommel medio 2024 is een offerte uitgebracht door onze softwareleverancier. Dit zou ook tot fors hogere automatiserings- en afschrijvingskosten leiden. Echter de werkelijke facturering van de softwareleverancier lag fors lager waardoor deze kosten wegvallen.

Afschrijvingskosten €126.000 voordeel

Ten tijde van het opstellen van de offerte voor waterschap de Dommel medio 2024 is een offerte uitgebracht door onze softwareleverancier. Dit zou ook tot fors hogere automatiserings- en afschrijvingskosten leiden. Echter de werkelijke facturering van de softwareleverancier lag fors lager waardoor ook de afschrijvingskosten fors lager zijn.

Repro- en portokosten € 367.000 nadeel

De repro- en portokosten zijn aangepast naar de nieuwe tarieven en volumes. Hierin zitten enkele onbekende variabelen, deze kosten zullen in 2026 nauw gemonitord worden.

Daarnaast zijn er eenmalige brieven verstuurd als gevolg van toetreding van Waterschap De Dommel ad €300.000. Hier staan ook begrote opbrengsten tegenover.

Overige opbrengsten €616.000 voordeel

De overige opbrengsten zijn bijgesteld naar aanleiding van de incidentele kosten 2026 als gevolg van nieuwe deelnemers.

3.1.2 Incidentele baten en lasten

Exploitatiekosten: (*€1.000)	2026	1e BW 2026	2027	2028	2029	2030
Saldo van baten en lasten	**15.069**	**15.118**	**15.684**	**16.130**	**16.711**	**17.315**
Incidenteel		156	77			
Structureel	15.069	14.962	15.607	16.130	16.711	17.315
Toelichting incidentele baten en lasten						
Incidentele externe ondersteuning		63				
Bovenformatieve kosten als gevolg van nieuwe deelnemer		93	77			
Inhuur (als gevolg van nieuwe deelnemer)		316				
Repro-en portokosten (als gevolg van nieuwe deelnemer)		300				
Opbrengsten (als gevolg van nieuwe deelnemer)		-616				
Totaal		**156**				
inhuur als gevolg van vacatureruimte wordt als structureel beschouwd						

3.1.3 Vergelijkende cijfers

Exploitatiekosten: (*€1.000)			Realisatie 2025	Vastgestelde begroting 2026	1e BW 2026	B2027
Overhead	Lonen en salarissen		2.349	3.183	3.348	3.718
	Overige personeelskosten		270	346	400	423
	Inhuur personeel		534		210	120
	Kapitaallasten	Andere vaste bedrijfsmiddelen, afschrijving	107	219	93	93
		Rente				
	Automatiseringskosten		794	1.124	877	883
	Uitvoeringskosten	Kosten betalingsverkeer	1	1	1	1
	Huisvestingskosten		290	280	300	306
	Duurzame goederen		18	5	5	5
	Algemene kosten		451	374	311	318
	Onvoorzien			68	93	94
	Uitbestede diensten		821	594	621	583
	Repro- en portokosten				300	
	Totale lasten		**5.633**	**6.193**	**6.558**	**6.544**
	Overige opbrengsten	Overige baten	-444		-300	
	Rentebaten		-218	-296	-296	-303
	Opbrengsten invordering		-1			
	Totale baten		**-664**	**-296**	**-596**	-303
		Totale kosten overhead	4.969	5.897	5.962	6.242
		Doorbelasting lasten overhead	-4.969		-5.962	-6.242
		Saldo lasten overhead			-	-
Waarderen	Lonen en salarissen		2.105	2.195	2.240	2.399
	Overige personeelskosten		44	34	34	35
	Inhuur personeel		1.195		1.150	920
	Uitbestede diensten		27	1.155		
	Automatiseringskosten		274	355	338	345
	Repro- en portokosten		28	17	15	16
	Uitvoeringskosten	Proceskostenvergoedingen	552	678	550	562
	Totale lasten		**4.225**	**4.434**	**4.328**	**4.276**
	Overige opbrengsten		-120		-150	
	Totale baten		**-120**		**-150**	
		Directe kosten waarderen	4.105	4.434	4.178	4.276
		Doorberekende kosten overhead	2.561	2.440	2.548	2.667
		Totale kosten Waarderen	6.665	6.874	6.725	6.943
Heffen	Lonen en salarissen		1.498	1.980	1.999	2.219
	Overige personeelskosten		37	36	30	30
	Inhuur personeel		209		282	
	Automatiseringskosten		208	247	245	250
	Repro- en portokosten		347	738	769	786
	Totale lasten		**2.297**	**3.001**	**3.325**	**3.287**
	Overige opbrengsten	Overige baten	-109		-166	
	Totale baten		**-109**		**-166**	
		Directe kosten Heffen	2.188	3.001	3.159	3.287
		Doorberekende kosten overhead	1.916	2.541	2.479	2.595
		Totale kosten Heffen	4.104	5.542	5.638	5.882

Innen	Lonen en salarissen		318	627	673	707
	Overige personeelskosten		7	14	14	14
	Inhuur personeel		5			
	Repro- en portokosten		54	292	328	336
	Uitvoeringskosten	Abonnement Inlichtingenbureau	392	27	804	822
		Incasso- en deurwaarderskosten		398		
		Kosten betalingsverkeer		350		
		Uitvoeringskosten kwijtschelding		30		
	Totale lasten		**775**	**1.738**	**1.820**	**1.879**
	Overige opbrengsten	Overige baten	-15			
	Totale baten		**-15**			
		Directe kosten Innen	760	1.738	1.820	1.879
		Doorberekende kosten overhead	493	916	935	979
		Totale kosten Innen	1.253	2.654	2.755	2.858
Netto-kosten			12.022	15.069	15.118	15.684
	Deelnemersbijdragen	(incl. BTW)	12.341	16.233	16.265	16.794
	BTW Eindgebruiker	Exploitatie	840	1.164	1.147	1.110
	BTW Eindgebruiker	Investeringsvoorstel				
Exploitatieresultaat			-521			
	Voorgesteld					
	Toevoeging aan bestemmingsreserve					
	Onttrekking aan bestemmingsreserve		176			
	Toevoeging aan egalisatiereserve					
	Onttrekking aan egalisatiereserve		294			
Gerealiseerd resultaat			**-51**			

3.2 Kostenverdeling

Voor de verdeling van de kosten van de 1e BW 2026 en de begroting 2027 naar de deelnemers houden wij rekening met de kostenverdeelmethode. Naarmate een deelnemer meer werk inbrengt bij BSOB, krijgt deze ook een groter aandeel in de kosten van de organisatie.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de tabel bij 3.2.1.

3.2.1 Bijdrage deelnemers

1e Begrotingswijziging 2026

1e BW 2026	Aa en Maas	De Dommel	Asten	Bernheze	Boekel	Deurne	Geldrop-Mierlo	Gemert-Bakel	Laarbeek	Maashorst	Nuenen	Oss	Someren	Son en Breugel	Totaal
Totale bijdrage excl BTW	2.885.714	3.691.322	369.977	625.942	212.146	680.830	913.009	628.521	469.305	1.245.958	513.214	2.095.198	424.744	362.308	**15.118.188**
Percentage van bijdrage	19,09%	24,42%	2,45%	4,14%	1,40%	4,50%	6,04%	4,16%	3,10%	8,24%	3,39%	13,86%	2,81%	2,40%	**100%**
BTW - verdeling op basis van % bijdrage	218.948	280.072	28.071	47.492	16.096	51.657	69.273	47.688	35.608	94.535	38.939	158.969	32.227	27.489	**1.147.064**
	3.104.662	3.971.395	doorschuifBTW voor gemeentelijke deelnemers												

Belastingsamenwerking Oost-Brabant

Vergelijking met vastgestelde begroting 2026

Begroting 2026	Aa en Maas	De Dommel	Asten	Bernheze	Boekel	Deurne	Geldrop-Mierlo	Gemert-Bakel	Laarbeek	Maashorst	Nuenen	Oss	Someren	Son en Breugel	Totaal
Totale bijdrage excl BTW	2.829.280	3.639.364	374.684	634.213	214.866	692.564	902.891	636.319	476.368	1.277.231	517.468	2.074.441	430.949	368.573	**15.069.212**
Percentage van bijdrage	18,78%	24,15%	2,49%	4,21%	1,43%	4,60%	5,99%	4,22%	3,16%	8,48%	3,43%	13,77%	2,86%	2,45%	**100%**
BTW - verdeling op basis van % bijdrage	218.512	281.076	28.938	48.982	16.595	53.488	69.732	49.144	36.791	98.643	39.965	160.214	33.283	28.466	**1.163.829**
	3.047.791	3.920.440	doorschuifBTW voor gemeentelijke deelnemers												

1e BW 2026	Aa en Maas	De Dommel	Asten	Bernheze	Boekel	Deurne	Geldrop-Mierlo	Gemert-Bakel	Laarbeek	Maashorst	Nuenen	Oss	Someren	Son en Breugel	Totaal
Totale bijdrage excl BTW	2.885.714	3.691.322	369.977	625.942	212.146	680.830	913.009	628.521	469.305	1.245.958	513.214	2.095.198	424.744	362.308	**15.118.188**
				0				0	0						
Percentage van bijdrage	19%	24%	2%	4%	1%	5%	6%	4%	3%	8%	3%	14%	3%	2%	**100%**
BTW - verdeling op basis van % bijdrage	218.948	280.072	28.071	47.492	16.096	51.657	69.273	47.688	35.608	94.535	38.939	158.969	32.227	27.489	**1.147.064**
	3.104.662	3.971.395	doorschuifBTW voor gemeentelijke deelnemers												

Vergelijking	Aa en Maas	De Dommel	Asten	Bernheze	Boekel	Deurne	Geldrop-Mierlo	Gemert-Bakel	Laarbeek	Maashorst	Nuenen	Oss	Someren	Son en Breugel	Totaal
Totale bijdrage excl BTW	56.434	51.959	-4.707	-8.271	-2.721	-11.734	10.118	-7.799	-7.064	-31.272	-4.254	20.756	-6.205	-6.266	**48.976**
Percentage van bijdrage	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	**0%**
BTW - verdeling op basis van % bijdrage	436	-1.004	-866	-1.490	-498	-1.832	-459	-1.457	-1.183	-4.109	-1.026	-1.245	-1.056	-976	**-16.765**
	56.870	50.955	doorschuifBTW voor gemeentelijke deelnemers												

Begroting 2027

Begroting 2027	Aa en Maas	De Domme	Asten	Bernheze	Boekel	Deurne	Geldrop-Mierlo	Gemert-Bakel	Laarbeek	Maashorst	Nuenen	Oss	Someren	Son en Breugel	Totaal
Totale bijdrage excl BTW	3.040.724	3.889.501	383.903	649.528	219.928	706.508	947.950	651.511	486.895	1.292.312	532.631	2.065.530	440.738	375.874	**15.683.533**
Percentage van bijdrage	19,39%	24,80%	2,45%	4,14%	1,40%	4,50%	6,04%	4,15%	3,10%	8,24%	3,40%	13,17%	2,81%	2,40%	**100%**
BTW - verdeling op basis van % bijdrage	215.230	275.309	27.174	45.975	15.567	50.008	67.098	46.116	34.464	91.473	37.701	146.203	31.197	26.605	**1.110.120**
	3.255.954	4.164.810	doorschuifBTW voor gemeentelijke deelnemers												

3.2.2 Productiecijfers

Onderstaande productiecijfers zijn gebaseerd op de realisatiecijfers 2025. Voor Gemert-Bakel (150 aparte biljetten BIZ) en Oss (30.000 aparte biljetten Afvalstoffenheffing Teruggave) zijn er in 2026 incidentele ontwikkelingen die mee alleen mee zijn genomen bij de berekening van de deelnemersbijdrage van de 1e BW 2026. Vanaf 2027 is er bij Oss geen sprake meer van Diftar.

Productiecijfers 2025 BSOB tbv deelnemersbijdrage 1e BW 2026 en Begroting 2027

BSOB - Aantallen aanslagen en aanslagregels Productiecijfers 2025	Aa en Maas		De Dommel		Asten		Bernheze		Boekel		Deurne		Geldrop-Mierlo		Gemert-Bakel		Laarbeek		Maashorst		Nuenen		Oss		Someren		Son en Breugel		Totaal
	Biljetten	Regels	Biljetten	Regels	Biljetten	Regels	Biljetten	Regels	Biljetten	Regels	Biljetten	Regels	Biljetten	Regels	Biljetten	Regels	Biljetten	Regels	Biljetten	Regels	Biljetten	Regels	Biljetten	Regels	Biljetten	Regels	Biljetten	Regels	
Aantal aanslagbiljetten per deelnemer	418.220		551.831		9.227		16.175		5.679		17.782		26.166		15.661		11.432		31.714		14.196		85.242		10.575		9.065		1.222.965
															*Ivm aparte biljetten BIZ								*Ivm aparte biljetten Afvalstoffenheffing Teruggave							
Aanslagen in het basispakket																													
Watersysteemheffing ingezetenen		344.562		515.325																									859.887
Watersysteemheffing gebouwd		399.385		483.474																									882.859
Watersysteemheffing ongebouwd		117.726		87.296																									205.022
Zuiveringsheffing forfait bedrijven		21.211		38.158																									59.367
Zuiveringsheffing forfait woningen		369.372		445.318																									814.690
Afvalstoffenheffing - vastrecht/ vast bedrag					7.685		13.500		4.808		14.823		19.012		13.601		10.197		26.694		11.095		44.068		8.703		7.859		182.037
Afvalstoffenheffing - DiFTar					11.714		22.738				22.063		45.259		10.449		15.329				18.723		30.048		13.050				189.373
Reinigingsrecht													107		227						60				96		27		517
Onroerende zaakbelasting eigenaar niet-woning					1.227		1.429		721		1.715		1.220		1.659		1.109		3.276		1.095		3.867		1.306		778		19.402
Onroerende zaakbelasting eigenaar woning					7.656		13.485		4.622		14.424		19.883		13.617		10.156		26.939		11.086		43.206		8.887		7.930		181.891
Onroerende zaakbelasting gebruiker niet-woning					1.104		1.286		561		1.542		1.128		1.396		1.027		3.074		858		3.581		1.211		697		17.469
Bedrijfsinvesteringszone eigenaar																									91				91
Bedrijfsinvesteringszone gebruiker															158										91				249
Reclamebelasting					93		66						228				66		254		144		339						1.192
Rioolheffing gebruiker niet-woning									430		1.296		1.013		1.256		893		2.681		809		3.107				666		12.071
Rioolheffing gebruiker woning									4.682		14.463		18.963		13.301		10.028		26.624		11.124		43.258				7.792		150.235
Rioolheffing eigenaar niet-woning					1.143		1.294												2.575				3.413		1.238		1.046		10.709
Rioolheffing eigenaar woning					7.649		13.427												25.945				41.892		8.881		9.488		107.282
Rioolgrootverbruik					22				19				7						33		24		406				12		523
Hondenbelasting					1.350						3.444		3.917		3.284								9.424		1.646				23.065
Toeristenbelasting					79		59		38		71		22		113				154		14		133		184				867
Forensenbelasting																			128										128
Naheffingsaanslag parkeerbelasting													67						403				4.685						5.155
Kosten parkeerbelasting													67						403				4.686						5.156
Baatbelasting																													0
Precario																													22
Marktgelden																													71
Graf-/lijkbezorgings-/begrafenisrechten																													79
Aanslagen in het pluspakket																													
Zuiveringsheffing Verontrein. bedrijf	10.163		15.711																										25.874
Biljetten	418.220		551.831		9.227		16.175		5.679		17.782		26.166		15.661		11.432		31.714		14.196		85.242		10.575		9.065		1.222.965
Regels		1.252.256		1.569.569		39.724		67.284		15.877		73.991		110.893		59.061		48.805		119.103		55.032		236.113		45.384		36.317	3.729.409

1e Begrotingswijziging 2026

Productiecijfers 2025 tbv 1e BW 2026																
	Aa en Maas	De Domme	Asten	Bernheze	Boekel	Deurne	Geldrop-Mierlo	Gemert-Bakel	Laarbeek	Maashorst	Nuenen	Oss	Someren	Son en Breugel	Totaal	Tarief	Kosten
WOZ-objecten 2025 (=PowerBI 2-1-2025)			8.793	14.822	5.292	16.063	20.883	15.236	11.233	30.066	12.114	46.921	10.119	8.725	200.267	33,58	6.725.253
Aanslagregels op de basisbiljetten heffen	1.252.256	1.569.569	39.724	67.284	15.877	73.991	110.893	59.061	48.805	119.103	55.032	236.113	45.384	36.317	3.729.409	1,34	4.991.299
Zuiveringsheffing-verontr. Bedrijf	10.163	15.711													25.874	25,00	646.850
Aanslagbiljetten innen	418.220	551.831	9.227	16.175	5.679	17.782	26.166	15.661	11.432	31.714	14.196	85.242	10.575	9.065	1.222.965	2,14	2.615.146
Verzoek om kwijtschelding Deelnemers	3.068	894	90	178	52	218	368	217	116	454	120	1.062	79	66	6.982	20,00	139.640
																	15.118.188

Begroting 2027

Productiecijfers 2025 tbv 2027																
	Aa en Maas	De Domme	Asten	Bernheze	Boekel	Deurne	Geldrop-Mierlo	Gemert-Bakel	Laarbeek	Maashorst	Nuenen	Oss	Someren	Son en Breugel	Totaal	Tarief	Kosten
WOZ-objecten 2025 (=PowerBI 2-1-2025)			8.793	14.822	5.292	16.063	20.883	15.236	11.233	30.066	12.114	46.921	10.119	8.725	200.267	34,67	6.943.366
Aanslagregels op de basisbiljetten heffen	1.252.256	1.569.569	39.724	67.284	15.877	73.991	110.893	59.061	48.805	119.103	55.032	206.065	45.384	36.317	3.699.361	1,42	5.235.123
Zuiveringsheffing-verontr. Bedrijf	10.163	15.711													25.874	25,00	646.850
Aanslagbiljetten innen	418.220	551.831	9.227	16.175	5.679	17.782	26.166	15.511	11.432	31.714	14.196	55.242	10.575	9.065	1.192.815	2,28	2.718.554
Verzoek om kwijtschelding Deelnemers	3.068	894	90	178	52	218	368	217	116	454	120	1.062	79	66	6.982	20,00	139.640
																	15.683.533

Belastingsamenwerking
Oost-Brabant

Besluit Dagelijks Bestuur

Voorstel:

Het Dagelijks Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant;

gelet op,

- de Wet Gemeenschappelijke Regelingen;
- de bepalingen in de Gemeenschappelijke Regeling BSOB;

BESLUIT:

1. De -ontwerp- 1e begrotingswijziging 2026 ter vaststelling aan het Algemeen Bestuur aan te bieden;
2. De -ontwerp- begroting 2027 ter vaststelling aan het Algemeen Bestuur aan te bieden.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Dagelijks Bestuur van BSOB van 16 maart 2026

De voorzitter Dagelijks Bestuur	De secretaris
G.T. Buter	E.M. van der Reijden

Besluit Algemeen Bestuur

Voorstel:

Het Algemeen Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant;

gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur d.d. 16 maart 2026

gelet op,

- de Wet Gemeenschappelijke Regelingen;
- de bepalingen in de Gemeenschappelijke Regeling BSOB;

BESLUIT:

1. De -ontwerp- 1e begrotingswijziging 2026 vast te stellen; en
2. De -ontwerp- begroting 2027 vast te stellen.a

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van BSOB van 27 maart 2026

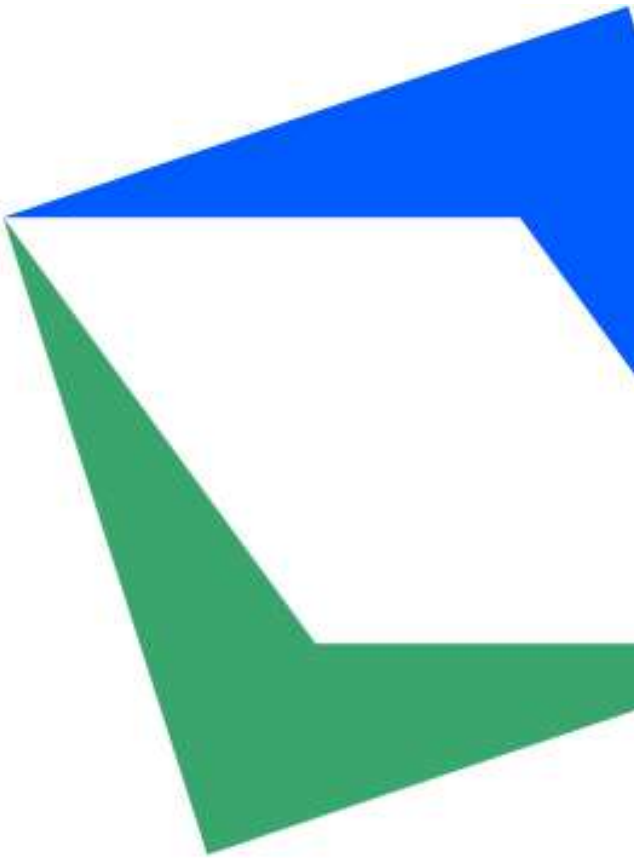
De voorzitter	De secretaris
G.T. Buter	E.M. van der Reijden

Belastingsamenwerking
Oost-Brabant

KADERNOTA 2027

Datum 4 december 2025

Versiebeheer		
Versie	*Datum*	*Status*
Financieel specialisten/ Regievoerders	13-11-2025	Concept
Dagelijks bestuur/ Algemeen bestuur	24-11-2025	Definitief

1. INLEIDING

In deze Kadernota worden de algemene- en financiële kaders uiteengezet, waarmee inzicht wordt gegeven in de ontwikkelingen die van 2027 tot en met 2030 bepalend zijn voor de activiteiten van Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) en de financiële vertaling daarvan in de Begroting 2027.

De Kadernota heeft een basaal en realistisch karakter en vormt het uitgangspunt voor de begroting één jaar vooruit. De kaders en uitgangspunten worden jaarlijks bijgesteld op basis van actuele ontwikkelingen en nieuwe inzichten.

De Kadernota 2027 wordt ter informatie aangeboden aan de griffies van de deelnemers. De Kadernota wordt niet formeel voorgelegd aan de gemeenteraad of Algemeen Bestuur van het waterschap en kent geen zienswijzeprocedure.

2. AMBITIES EN ONTWIKKELINGEN BSOB

2.1 Ambities uitgesproken door het Algemeen Bestuur

Het Algemeen Bestuur heeft als doel BSOB verder te laten groeien tot een betrouwbare en efficiënte organisatie, waarin samenwerking, innovatie en klantgerichtheid centraal staan. Daarbij staat het leveren van hoogwaardige dienstverlening tegen zo laag mogelijke kosten voorop, met extra aandacht voor het verhogen van de tevredenheid onder burgers en ondernemers. Waar standaardisatie hieraan kan bijdragen, wordt zorgvuldig bekeken of dit wenselijk is. Aangezien BSOB al een hoog niveau van automatisering kent, verwacht het bestuur voorlopig geen grote extra efficiëntievoordelen door verdere standaardisatie. Investeringen die nodig zijn voor de initiatieven gericht op kwaliteits- en efficiencyverbeteringen worden afzonderlijk ter goedkeuring aan het bestuur voorgelegd en projectmatig uitgevoerd. Het bestuur wordt regelmatig op de hoogte gehouden van de voortgang en behaalde resultaten via rapportages.

De verbeterinitiatieven zijn primair gericht op kwaliteitsverbetering en het verhogen van de efficiency. Waar mogelijk dragen deze initiatieven bij aan het beheersen van de formatie. Concrete voorstellen en eventuele effecten worden per initiatief afzonderlijk uitgewerkt en ter besluitvorming aan het bestuur voorgelegd.

2.2 Belangrijkste ontwikkelingen BSOB

De komende jaren richt BSOB zich op het verhogen van de efficiëntie door de kwaliteit van de brondata van ketenpartners te verbeteren, de digitalisering van werkprocessen verder uit te breiden en de

mogelijkheden van data-intelligence en kunstmatige intelligentie (AI) binnen de nog vast te stellen bestuurlijke kaders te onderzoeken en toe te passen. Daarbij wordt steeds zoveel als mogelijk aansluiting gezocht bij het beleid van de deelnemers. Deze aanpak biedt kansen om daadwerkelijk een aanzienlijke efficiëntieslag te maken. Bij het opstellen van de begroting worden deze doelstellingen omgezet in concrete ambities die door het Algemeen Bestuur worden vastgesteld.

BSOB houdt de technologische innovaties van haar leveranciers via de gebruikte applicaties nauwlettend in de gaten. Om deze ontwikkelingen bij te benen, is het voor medewerkers noodzakelijk hun kennis van nieuwe technologieën continu te actualiseren. Door de krapte op de arbeidsmarkt en het belang van medewerkersbinding is het van groot belang dat BSOB investeert in de professionele ontwikkeling van haar personeel.

Na de toetreding van Waterschap De Dommel en mogelijk de Dienst Dommelvallei-gemeenten tot de GR beoordeelt het Algemeen Bestuur onder welke voorwaarden BSOB op termijn een groeiend aantal gemeentelijke deelnemers zou kunnen bedienen. Ook worden in 2026 optimalisatievoorstellen voor de governance aan het Algemeen Bestuur voorgelegd, die bij goedkeuring vanaf 2027 in kunnen gaan.

3. INITIATIEVEN

BSOB Academy

In samenwerking met externe opleiders stelt BSOB de medewerkers in de gelegenheid om zich verder te scholen op het gebied van innovatieve technologie. Zo kunnen zij hun kennis uitbreiden en zijn zij beter voorbereid op toekomstige ontwikkelingen binnen het vakgebied. Dit initiatief zal nader worden uitgewerkt, waarbij ook de financiële effecten in de Begroting worden meegenomen

Data-intelligence en AI

BSOB onderzoekt actief de kansen die data-intelligence en AI bieden, binnen de door het bestuur nog vast te stellen kaders. Door deze technologieën slim toe te passen, streeft BSOB ernaar de dienstverlening verder te verbeteren en processen efficiënter in te richten. Daarbij wordt steeds gekeken hoe innovatieve ontwikkelingen kunnen bijdragen aan een hogere tevredenheid van burgers en ondernemers, terwijl tegelijkertijd de kosten zo laag mogelijk blijven.

De effecten van deze initiatieven worden realistisch en voorzichtig geraamd en pas verwerkt na nadere uitwerking en bestuurlijke besluitvorming.

4. RISICOPARAGRAAF

BSOB signaleert onder andere de volgende risico's, waarvoor passende maatregelen worden getroffen om deze te beheersen. De risico's en de bijbehorende maatregelen worden in de begroting nader uitgewerkt.

Risico 1

Krapte op de arbeidsmarkt maakt het steeds moeilijker om geschikt nieuw personeel aan te trekken. Om dit risico te beperken, zet BSOB in op het bevorderen van interne loopbaanmogelijkheden, het vergroten van betrokkenheid bij de bestaande medewerkers en het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden binnen het huidige team.

Risico 2

Kwetsbaarheid op essentiële functies. Door de relatief kleine omvang van BSOB is er op verschillende specialistische gebieden een sterke afhankelijkheid van een beperkt aantal experts. Om dit risico te verkleinen, wordt ingezet op het vastleggen en uitwisselen van kennis, evenals het opzetten van back-upstructuren.

Risico 3

Databeveiliging. BSOB streeft er naar om ultimo 2025 het volwassenheidsniveau 4 van het BIO2-normenkader bereikt te hebben. De ingerichte beheersmaatregelen zullen in de planperiode blijven worden ingezet om het bereikte volwassenheidsniveau vast te kunnen houden.

5. FINANCIËN

5.1 Financiële ontwikkelingen

De (meerjaren)begroting van BSOB wordt geïndexeerd in overeenkomst met de vastgestelde nota Financieel Beleid. Hierbij worden de volgende indexering uit de laatst bekende septembercirculaire van het Ministerie van Binnenlandse Zaken gebruikt.

Prijsmutaties overheidsconsumptie 2026-2030 (conform septembercirculaire 2025)

	2026	2027	2028	2029	2030
Prijsindex Netto materiële consumptie	*2,4%*	2,2%	2,2%	2,3%	2,3%
Loonkostenontwikkeling Loonvoet sector overheid	*~2%*[1]	5,1%	4,2%	4,5%	4,5%

[1] Bij het opstellen van de 1e BW 2026 wordt de werkelijke CAO-stijging (€35 nominaal per 1 januari 2026 en 1,25% per 1 juli 2026) alsmede bijstelling premies sociale lasten en pensioen verwerkt.

Formatie

Onderstaande formatie wordt gehanteerd in de P&C-producten:

FTE	2026	2027	2028	2029	2030
Overhead	39,15	39,15	39,15	39,15	39,15
Fiscaal-juridisch[2]	-	-	-	-	-
Waarderen	27,92	27,92	27,92	27,92	27,92
Heffen[3]	27,17	27,17	27,17	27,17	27,17
Innen	10,25	10,25	10,25	10,25	10,25
Totaal	**104,48**	**104,48**	**104,48**	**104,48**	**104,48**

Financiële impact ontwikkelingen interne organisatie en projectkosten

Op dit moment zijn er geen financiële ontwikkelingen te rapporteren. Zodra zich relevante ontwikkelingen voordoen, zal het Algemeen Bestuur hierover worden geïnformeerd en wordt besluitvorming gevraagd. Overeenkomstig de gemaakte afspraken zal BSOB bij concrete projecten (zoals reeds benoemd onder andere BSOB academy en AI) de bijbehorende voorstellen, inclusief de financiële onderbouwing, via de gebruikelijke besluitvormingsprocedure aanbieden.

De in deze Kadernota opgenomen financiële uitgangspunten zijn gebaseerd op de huidige inzichten. Ontwikkelingen zoals groei van het aantal deelnemers, verdere digitalisering en de inzet van data-intelligence en AI kunnen in toekomstige begrotingen leiden tot bijstelling van cijfers en uitgangspunten.

6. BESLUITVORMING

Besluit Dagelijks Bestuur

Het Dagelijks Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant;

gelet op,

- de Wet Gemeenschappelijke Regelingen;
- de bepalingen in de Gemeenschappelijke Regeling BSOB.

[2] In deze tabel zijn de FTE fiscaal-juridisch reeds over de processen verdeeld. Deze formatie wordt gebruikt bij de berekening van de deelnemersbijdrage.
[3] Vanaf 2026 zullen de werkzaamheden met betrekking tot de meetbedrijven door waterschap Aa en Maas uitgevoerd worden. Dit betreft een aanpassing van de formatie van 2 FTE

BESLUIT:

1. De Kadernota 2027 ter vaststelling aan het Algemeen Bestuur aan te bieden.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Dagelijks Bestuur van BSOB van 24 november 2025.

De voorzitter Dagelijks Bestuur

G.T. Buter

De secretaris

E.M. van der Reijden

Besluit Algemeen Bestuur

Het Algemeen Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant;
gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur d.d. 24 november 2025

gelet op,

- de Wet Gemeenschappelijke Regelingen;
- de bepalingen in de Gemeenschappelijke Regeling BSOB.

BESLUIT:

1. In te stemmen met de Kadernota 2027;
2. De Kadernota 2027 ter informatie te versturen aan de griffies van de deelnemers.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van BSOB van 04 december 2025.

De voorzitter Algemeen Bestuur

G.T. Buter

De secretaris

E.M. van der Reijden

Waterschap
Aa en Maas

Waterschapshuis
Pettelaarpark 70
Postbus 5049
5201 GA 's-Hertogenbosch

T 088 178 80 00
F 088 178 80 01
E info@aaenmaas.nl
W www.aaenmaas.nl

Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)
T.a.v. het dagelijks bestuur
Postbus 154
5340 AD OSS

Datum	5 juni 2026
Ons kenmerk	
Doorkiesnr.	073 61 56 686 / Mark Peters
Onderwerp	Zienswijze 1e Begrotingswijzing 2026 en Ontwerpbegroting 2027

Geacht bestuur,

Op 31 maart 2026 ontvingen wij voor zienswijzeprocedure uw 1e Begrotingswijziging 2026 en de Ontwerpbegroting 2027. Wij hebben deze op 5 juni 2026 samen met uw Kadernota 2027 en de Jaarstukken 2025 aan ons algemeen bestuur voorgelegd. Middels deze brief brengen wij u op de hoogte van de zienswijze van waterschap Aa en Maas.

Wij kunnen instemmen met de 1e Begrotingswijziging 2026 en de Ontwerpbegroting 2027.

Wij hopen u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,
Het dagelijks bestuur,

de secretaris, de dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

CONCEPT

Waterschap Aa en Maas

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Algemene- en Financiële Zaken d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**5.3 Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) Jaarrekening 2025, 1e Ontwerpbegrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027**
Advies:	*De commissie adviseert positief. Het agendapunt vooralsnog als **hamerstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026. Afhankelijk van de beantwoording van de technische vragen van de fractie BBB verzoekt de fractie BBB dit agendapunt als bespreekpunt te agenderen.*

De ***fractie BBB*** heeft de volgende technische vragen ingediend:

Vragen BBB-fractie Waterschap Aa en Maas n.a.v. BSOB jaarstukken 2025 en bijlagen
Dossier 3206 voorblad
Bron: Dossier 3206 voorblad, p. 1.

86. Waarom wordt voorgesteld om zonder inhoudelijke aandachtspunten in te stemmen met de zienswijze, terwijl uit de stukken materiële punten blijken over rechtmatigheid, kostenstijgingen, dienstverlening en ICT-risico's?
Antwoord DB: Volgens de Wet Gemeenschappelijke regelingen geldt er alleen een zienswijzeprocedure voor conceptbegrotingen en niet voor jaarstukken. De zienswijze heeft dan ook alleen betrekking op de bijgevoegde Ontwerpbegroting 2027. De zienswijze heeft dan ook alleen betrekking op de bijgevoegde Ontwerpbegroting 2027 van BSOB. Overigens is de portefeuillehouder al nader ingegaan op de aanbestedingsonrechtmatigheden in de commissievergadering AFZ.
87. Waarom staat op het voorblad dat digitale toegankelijkheid niet is toegepast, en is dit acceptabel voor een openbaar bestuursdossier?
Antwoord DB: Alle stukken betreffende dit agendapunt zijn openbaar en via de website van het waterschap digitaal beschikbaar.
88. Kan het dagelijks bestuur toelichten welke inhoudelijke toetsing door Aa en Maas is uitgevoerd voordat deze positieve zienswijze is opgesteld?
Antwoord DB: Er is getoetst op bijzonderheden ten aanzien van beleidsmatige, organisatorische en financiële aspecten. Tevens is gekeken of BSOB eventuele risico's in beeld heeft en voor zover mogelijk beheersmaatregelen treft.
89. Zijn de financiële gevolgen voor Aa en Maas volledig verwerkt in de eigen P&C-documenten van het waterschap, inclusief de overschrijding 2025 en de hogere raming 2027?
Antwoord DB: Ja, zoals in de adviesnota is aangegeven is de overschrijding 2025 verwerkt in de Jaarrekening 2025 van het waterschap en wordt de raming voor 2027 opgenomen in de nog op te stellen Programmabegroting 2027 van het waterschap.
90. Wordt de commissie AFZ na de definitieve vaststelling door het AB van BSOB geïnformeerd over eventuele wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen van andere deelnemers?
Antwoord DB: Ja.

Adviesnota en besluit AB Waterschap Aa en Maas
Bron: Adviesnota en besluit AB, pp. 1-5.

91. Wat is de precieze verklaring voor de overschrijding van circa € 400.000 op het budget van Aa en Maas in 2025, uitgesplitst naar Heffen, Innen, BTW en overige componenten?
Antwoord DB: Deze vraag is door de portefeuillehouder mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ.
92. Welke beheersmaatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat de deelnemersbijdrage 2026 opnieuw hoger uitvalt dan de raming van € 3,104662 miljoen?
Antwoord DB: Op dit moment is er geen aanleiding om te veronderstellen dat de kosten in 2026 hoger uitvallen en zijn er geen beheersmaatregelen nodig. Middels voortgangsrapportages van BSOB wordt over de kostenontwikkeling gerapporteerd en gemonitord of er eventuele bijsturingsmaatregelen nodig zijn.
93. Waarom bevat de conceptzienswijze geen expliciete opmerkingen over de nacalculatierisico's en de noodzaak van tijdige tussentijdse rapportage aan deelnemers?
Antwoord DB: Het nacalculatierisico is een jaarlijks terugkerend risico en staat vermeld in de adviesnota onder het kopje "kanttekeningen/risico's". Met BSOB is er een al lopende

afspraak dat wordt gerapporteerd naar de deelnemers middels periodieke (bestuurs)rapportages.

94. Kan het dagelijks bestuur toelichten waarom de ontwerpbegroting 2027 als voldoende realistisch wordt beschouwd, terwijl BSOB zelf onzekerheden benoemt rond inflatie, De Dommel, ICT, inhuur en nieuwe toetreders?
Antwoord DB: Er is getoetst op beleidsmatige, organisatorische en financiële aspecten. Tevens is gekeken of BSOB eventuele risico's in beeld heeft en voor zover mogelijk beheersmaatregelen treft. Daaruit is gebleken dat de Ontwerpbegroting 2027 realistisch is.

95. Hoe wordt de begrote bijdrage 2027 van € 3,255954 miljoen verwerkt in de begroting 2027 van Aa en Maas en welke bandbreedte wordt daarbij gehanteerd?
Antwoord DB: Zoals aangegeven in de adviesnota wordt de begrote deelnemersbijdrage 2027 1 op 1 opgenomen in de nog op te stellen Programmabegroting 2027 van het waterschap. Er wordt geen bandbreedte toegepast.

96. Hoe wordt de voorgenomen toetreding van Dienst Dommelvallei per 2028 bestuurlijk en financieel gevolgd door Aa en Maas?
Antwoord DB: De toetreding van Dienst Dommelvallei heeft geen financiële consequenties. BSOB verricht de werkzaamheden al sinds 2024 middels een dienstverleningsovereenkomst (DVO). Dit betekent dat BSOB inmiddels exact kan inschatten welke inspanningen dit vergt en welke kosten hiermee gemoeid zijn. Ook de aan de Dienst Dommelvallei in rekening te brengen kosten blijven op dezelfde manier (door)berekend worden als nu al gebeurt (zij krijgen nu ook al de kosten doorberekend als ware zij al deelnemer). De enige wijziging is dat de DVO eindigt en de 3 gemeenten formeel deelnemer worden in de GR BSOB en daarmee vanaf 2028 ook stemrecht krijgen in het bestuur van BSOB.

97. Is het dagelijks bestuur bereid de zienswijze aan te vullen met concrete aandachtspunten over rechtmatigheid, kostenbeheersing en rapportage?
Antwoord DB: Nee, zie eerdere antwoord.

Bijlage 1: Jaarstukken 2025 BSOB
Bron: BSOB Jaarstukken 2025, pp. 5, 10-17, 20-48, 49-70.

98. Welke concrete inkooppakketten vormen de € 1,785 miljoen niet-acceptabele onrechtmatigheid, welke contracten zijn dit, en wanneer zijn deze aantoonbaar rechtmatig aanbesteed of opnieuw gecontracteerd?
Antwoord DB: Deze vraag is door de portefeuillehouder mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ.

99. Waarom bestaan aanbestedingsonrechtmatigheden die volgens BSOB in lijn liggen met eerdere jaren nog steeds, en welke bestuurlijke escalatie heeft hierover plaatsgevonden?
Antwoord DB: Deze vraag is door de portefeuillehouder betrokken bij voorgaande vraag en mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ

100. Hoe is de werkelijke bijdrage van Aa en Maas over 2025 van € 3,505907 miljoen opgebouwd, en welk deel van de afwijking ten opzichte van het waterschapsbudget van € 3,1 miljoen is incidenteel of structureel?
Antwoord DB: De deelnemersbijdrage bestaat uit € 2.483.871 voor het programma Heffen, gebaseerd op een productie van 1.252.256 opgelegde reguliere aanslagregels en 10.163 regels voor oplegging verontreinigingsheffing bedrijven, voor het programma Innen € 791.127, gebaseerd op 418.220 verstuurde aanslagbiljetten en 3.068 verleende kwijtscheldingen. Het restant van de bijdrage bestaat uit BTW.
De afwijking ten opzichte van het waterschapsbudget is grotendeels structureel en verwerkt in de begrotingswijziging 2026 en conceptbegroting voor 2027.

101. Welke maatregelen neemt BSOB om de telefonische bereikbaarheid van 74% bij een norm van 95% in 2026 aantoonbaar te verbeteren, en wanneer wordt de commissie hierover geïnformeerd?
Antwoord DB: In de jaarstukken worden meerdere redenen genoemd waardoor de kpi niet gehaald is. Een van deze redenen is toe te schrijven aan de toetreding van waterschap De Dommel. Om deze toetreding zo soepel mogelijk te laten verlopen is reeds in 2025 ingezet op het inwerken van extra nieuwe medewerkers op de afdeling Frontoffice. Mede hierdoor is de norm niet gehaald. Echter door deze vroegtijdige inwerking zal de norm naar verwachting weer eerder behaald worden. Een van de

overige maatregelen is het zo snel mogelijk inzetten van de backoffice op de momenten dat er een piek in het aantal telefoontjes/of een oplopende wachttijd te zien is. Dit wordt nauw gemonitord door de afdeling Frontoffice. In de reguliere bestuursrapportages rapporteert BSOB ook over de voortgang van de kpi's. De eerstvolgende burap wordt in de septembervergadering van het AB van BSOB geagendeerd.

102. Wat is de planning om ziekteverzuim en meldingsfrequentie terug te brengen naar de norm, en hoe wordt het uitgestelde vitaliteitsbeleid bestuurlijk gevolgd?
Antwoord DB: Gezien het feit dat ziekteverzuim helaas niet te plannen is, is er ook geen planning beschikbaar om het ziekteverzuim en de meldingsfrequentie naar de norm terug te brengen. Echter heeft BSOB nauw contact met de bedrijfsarts om waar mogelijk extra acties uit te zetten om het ziekteverzuim proberen te verlagen. Beperkende factor hierin is dat een groot deel van het ziekteverzuim niet werk gerelateerd is en daarmee buiten de invloedssfeer van de organisatie ligt. In de reguliere bestuursrapportages rapporteert BSOB over de voortgang van het ziekteverzuim en het opstellen van vitaliteitsbeleid.

103. Wanneer zijn het BCP, de uitwijktests, volwassenheidsniveau 4 en de Wmebv/WOO-acties volledig afgerond, en hoe wordt dit onafhankelijk getoetst?
Antwoord DB: De genoemde punten zullen in 2026 afgerond worden/zijn. Waar nodig zal BSOB onafhankelijke toetsing laten uitvoeren.

104. Hoe verklaart BSOB / DAGELIJKS BESTUUR dat in de definitieve Jaarstukken 2025 een interne redactionele vraag is blijven staan, en welke extra kwaliteitscontrole wordt ingevoerd voor bestuurlijke stukken?
Antwoord DB: Niet duidelijk was wat hiermee bedoeld wordt. Op basis van de door u aangeleverde specificatie komen wij tot het volgende antwoord: het betreft een intern ambtelijk redactioneel aandachtspunt ten behoeve van het bepalen van de bestemmingsreserve projecten. Voordat de definitieve stukken worden vastgesteld worden deze bij BSOB beoordeeld door de directeur, controller en communicatiemedewerker. Daarnaast worden conceptversies ook beoordeeld door de ambtelijke regievoerders van de deelnemers, bestuurders van BSOB en door de accountant. Desondanks is deze (niet materiële) fout door niemand opgemerkt en abusievelijk blijven staan.

Bijlage 2: Meerjarenbegroting 2026-2030, 1e begrotingswijziging 2026 en ontwerpbegroting 2027

Bron: Meerjarenbegroting 2026-2030 BSOB, pp. 4-31.

105. Kan BSOB / DAGELIJKS BESTUUR de stijging van netto-kosten van € 12,022 miljoen in 2025 naar € 15,118 miljoen in 2026 en € 15,684 miljoen in 2027 uitsplitsen in De Dommel, indexatie, structurele formatie, inhuur, ICT en incidentele posten?
Antwoord DB: Gezien het feit dat waterschap De Dommel in 2026 toegetreden is, en vanaf dat moment meeloopt in de Gemeenschappelijke regeling, wordt er, net als voor de andere deelnemers, geen apart inzicht verstrekt over de kosten voor waterschap De Dommel. Aan het begin van hoofdstuk 3 staan de indexaties en de formatie waarmee gerekend wordt in de meerjarenbegroting. In paragraaf 3.1.1. wordt inzicht verschaft over de kostenontwikkeling per kostencategorie (zoals inhuur en automatiseringskosten). In paragraaf 3.1.2 staat een overzicht van de structurele en incidentele kosten. In dit overzicht zijn ook de incidentele kosten als gevolg van de toetreding van waterschap De Dommel inzichtelijk gemaakt.

106. Welke schaalvoordelen of lagere kosten per productie-eenheid worden concreet verwacht door toetreding van De Dommel en mogelijk Dienst Dommelvallei, en wanneer worden die zichtbaar?
Antwoord DB: Vanwege de toetreding van Dienst Dommelvallei treden geen nieuwe voordelen op. Immers BSOB verricht deze werkzaamheden al sinds 2024 op eenzelfde wijze als ware zij deelnemer. Zoals in bijlage 2 is aangegeven zit het voordeel van de toetreding van De Dommel vooral bij lagere doorberekende kosten van de softwareleverancier, waardoor de automatiserings- en afschrijvingskosten fors lager uitvallen. Wat de toetreding van De Dommel per 2026 betreft zal ongeveer 1 tot 2 jaar na de toetreding op basis van realisatiecijfers zichtbaar worden wat de daadwerkelijk bereikte voordelen zijn.

107. Waarom bevat de ontwerpbegroting 2027 vooral jaardoelen voor 2026, en wanneer

ontvangt het AB concrete doelstellingen en KPI's voor 2027?
Antwoord DB: BSOB geeft in het document aan dat gezien de ontwikkelingen bij BSOB in de afgelopen jaren, de jaardoelen vooralsnog vooral gericht zijn op 2026. Indien er gedurende 2026 specifieke jaardoelen voor 2027 geformuleerd worden zullen deze worden meegenomen in de begin 2027 nog op te stellen Meerjarenbegroting 2027-2031. Dit document wordt begin 2027 ook ter zienswijze aan het AB van het waterschap voorgelegd.

108. Welke bandbreedte hanteert BSOB voor de deelnemersbijdrage 2026 en 2027, gezien nacalculatie, inflatie, repro- en portokosten, inhuur en ICT?
Antwoord DB: BSOB hanteert geen bandbreedte en heeft in de begroting alleen een post onvoorzien opgenomen.

109. Waarom is de geprognosticeerde balans niet opgenomen, en kan BSOB / DAGELIJKS BESTUUR alsnog inzicht geven in liquiditeit, voorzieningen, verplichtingen en bestemmingsreserves?
Antwoord DB: Met betrekking tot de geprognosticeerde balans is in de voetnoot op pagina 25 het volgende opgenomen (in overeenstemming met eerdere jaren): "Vanwege de kostenstructuur en samenstelling van de balans van BSOB is er in deze begroting 2026 geen geprognosticeerde balans opgenomen, daar dit geen verdere financiële inzichten verschaft voor de gebruikers van de begroting."
Met betrekking tot de liquiditeit wordt het volgende toegelicht bij 2.6.2 Weerstandsvermogen (pagina 19): Op basis van de vastgestelde begroting en de kostenverdeelmethode financieren de deelnemers de bedrijfskosten vooruit. BSOB heeft zelf dus geen of weinig financiële middelen om onverwachte (niet begrote) kosten te kunnen dekken. Gelukkig komt dit nauwelijks voor, omdat BSOB veelal voorspelbaar en planbaar werk uitvoert. Hierdoor heeft BSOB voornamelijk te maken met reguliere (en dus vooraf goed te ramen) kosten zoals: salarissen, huisvesting, ICT en andere kantoorkosten. Toch kunnen de risico's zoals benoemd in de risicoparagraaf een uitzondering zijn en zorgen voor onverwachte grote kosten. Ook kunnen zich ontwikkelingen voordoen die wij niet hebben kunnen voorzien bij het opstellen van de begroting. Om toch eventuele (onvoorziene) financiële tegenvallers binnen de eigen begroting op te vangen, hebben we de post 'onvoorzien' in de begroting opgenomen. De post 'onvoorzien' is vastgesteld op 0,6% van de begroting met een minimum van € 50.000. Voor 2027 betekent dit een bedrag van € 68.073. Mocht deze post ontoereikend zijn dan staan de deelnemers altijd garant. Volgens de garantstelling (artikel 53, GR) zorgen de deelnemers ervoor dat BSOB altijd over voldoende financiële middelen beschikt om aan al haar verplichtingen naar derden te voldoen. Liquiditeitenplanning (pagina 20): De voorfinanciering door de deelnemers middels de te betalen deelnemersbijdragen wordt afgestemd op de liquiditeitsbehoefte. Vanzelfsprekend monitort BSOB haar liquiditeitspositie nauw.

110. Hoe worden de financiële voordelen van de verbeterinitiatieven gemeten, en welke besparing is per initiatief verwacht, inclusief afhankelijkheid van natuurlijk verloop?
Antwoord DB: Hiervoor is een separaat voorstel opgesteld dat desgewenst is in te zien bij de griffie. In toekomstige voortgangsrapportages gaat BSOB ook rapporteren over resultaten van doorgevoerde verbeterinitiatieven.

111. Kan BSOB / DAGELIJKS BESTUUR toelichten waarom de tabel in 2030 een sterke stijging van deelnemersbijdragen inclusief BTW en BTW eindgebruiker laat zien, en of dit juist is?
Antwoord DB: Per abuis is er een foutieve berekening gemaakt in de kolom van het jaartal 2030. Dit wordt bij het vaststellen van de definitieve begroting in september 2026 aangepast, zie onderstaand screenshot (totaal wordt € 18.403.000 in plaats van € 20.148.000).

		begroting 2026	1e BW 2026	2027
Lonen en salarissen		627	673	707
Overige personeelskosten		14	14	14
Inhuur personeel				
Repro- en portokosten		292	328	336
Uitvoeringskosten	Abonnement Inlichtingenbureau	27	27	27
	Incasso- en deurwaarderskosten	398	398	407
	Kosten betalingsverkeer	350	350	358
	Uitvoeringskosten kwijtschelding	30	30	31
Totale lasten		**1.738**	**1.820**	**1.879**
Overige opbrengsten	Overige baten			
Totale baten				
	Directe kosten Innen	**1.738**	**1.820**	**1.879**
	Doorberekende kosten overhead	**916**	**935**	**979**
	Totale kosten Innen	**2.654**	**2.755**	**2.858**
		15.069	**15.118**	**15.684**
Deelnemersbijdragen	(incl. BTW)	16.233	16.265	16.794
BTW Eindgebruiker	Exploitatie	1.164	1.147	1.110
BTW Eindgebruiker	Investeringsvoorstel			

Bijlage 3: Kadernota 2027 BSOB

Bron: Kadernota 2027 BSOB, pp. 2-6.

112. Welke concrete prestatie-indicatoren verbindt BSOB / DAGELIJKS BESTUUR aan de ambitie “hoogwaardige dienstverlening tegen zo laag mogelijke kosten” voor 2027?
Antwoord DB: Bij het opstellen van de door het algemeen bestuur vastgestelde KPI’s is de genoemde ambitie in acht genomen. Ook bij het vaststellen van de benodigde budgetten in de begroting is rekening gehouden met zo laag mogelijke kosten door zo strak mogelijk te begroten.

113. Hoe worden AI en data-intelligence bestuurlijk gekaderd, inclusief privacy, uitlegbaarheid, menselijke controle en risico op fouten in belastingprocessen?
Antwoord DB: In de eerstvolgende vergadering van het Algemeen Bestuur van BSOB is genoemd onderwerp geagendeerd. Bij dit agendapunt wordt het AB gevraagd de AI-visie en het AI-governance framework vast te stellen.

114. Waarom zijn de belangrijkste risico’s in de kadernota niet financieel gekwantificeerd, en kan BSOB alsnog bandbreedtes opnemen voor arbeidsmarkt, key-person risk, informatiebeveiliging en frictiekosten?
Antwoord DB: De Kadernota is een beknopt beleidsmatig document waarin de kaders worden vastgesteld die gehanteerd worden bij het opstellen van de begroting en bevat daarmee nog geen financiële uitwerking. In de bijgevoegde begroting heeft de financiële uitwerking hiervan plaatsgevonden.

115. Welke concrete governancevoorstellen worden vanaf 2027 verwacht en wat betekent dit voor de invloed van Aa en Maas als deelnemer?
Antwoord DB: Vooralsnog worden voor 2027 en verder geen concrete governancevoorstellen voorzien.

116. Hoe wordt het behalen en vasthouden van BIO2-volwassenheidsniveau 4 onafhankelijk gevalideerd?
Antwoord DB: In maart 2026 is het AB van BSOB geïnformeerd over de stand van zaken ten aanzien van gegevensbescherming en volwassenheidsniveau managementsysteem. De conclusie hierbij was dat de gegevensbescherming binnen BSOB aantoonbaar op orde is en er steeds meer structureel gestuurd wordt. De resterende stap naar volwassenheidsniveau 4 zit niet in techniek, maar in blijvende managementsturing.

117. Wat betekent de verschuiving van werkzaamheden meetbedrijven naar Aa en Maas voor kosten, FTE, aansprakelijkheid en dienstverlening?
Antwoord DB: De kosten die samenhangen met de werkzaamheden voor de meetbedrijven blijven gelijk. Er vindt alleen een verschuiving plaats van de fte’s en daarmee samenhangende personele kosten van BSOB naar Aa en Maas. Alle werkzaamheden ten aanzien van de heffingsadvisering komen daardoor in handen van het waterschap, BSOB zorgt voortaan alleen nog voor de aanslagoplegging. Hiermee

vervalt de splitsing tussen heffingsadvisering (voorheen door BSOB) en het fiscale toezicht (door handhavers van het waterschap). Doordat beide activiteiten voortaan door het waterschap worden uitgevoerd is er geen onderlinge afstemming meer nodig en verloopt het proces efficiënter.

118. Kan BSOB / DAGELIJKS BESTUUR aangeven welke initiatieven mogelijk later tot extra financiële claims richting deelnemers leiden?
Antwoord DB: Niet duidelijk was wat hiermee bedoeld wordt. Op basis van de door u aangeleverde specificatie komen wij tot het volgende antwoord: wat de verbeterinitiatieven betreft wordt verwezen naar het gegeven antwoord op de eerder hierover gestelde vraag. Van de initiatieven die nog niet financieel zijn meegenomen in de begroting is nu nog niet duidelijk of dit in latere jaren alsnog tot extra financiële claims gaat leiden. Daarbij geldt dat BSOB ook bereikte (financiële) resultaten van de verbeterinitiatieven kan inzetten ter dekking van andere initiatieven.

Bijlage 4: Concept zienswijze

Bron: Concept zienswijze 1e Begrotingswijziging 2026 en Ontwerpbegroting 2027, p. 1.

119. Waarom wordt een volledig positieve zienswijze voorgesteld zonder aandachtspunten over de € 1,785 miljoen niet-acceptabele aanbestedingsonrechtmatigheid?
Antwoord DB: Zie ook eerdere antwoord op vraag 13. Volgens de Wet Gemeenschappelijke regelingen geldt er alleen een zienswijzeprocedure voor conceptbegrotingen en niet voor jaarstukken. De zienswijze heeft dan ook alleen betrekking op de bijgevoegde Ontwerpbegroting 2027. Daarnaast geldt dat de portefeuillehouder al nader is ingegaan op de aanbestedingsonrechtmatigheden in de commissievergadering AFZ.

120. Is het dagelijks bestuur bereid de zienswijze aan te vullen met het verzoek om uiterlijk bij de bestuursrapportage 2026 te rapporteren over herstel van de aanbestedingsonrechtmatigheden?
Antwoord DB: Nee, zie antwoord vorige vraag. De portefeuillehouder heeft reeds nadere uitleg gegeven over de aanbestedingsonrechtmatigheden in de commissievergadering AFZ.

121. Kan de zienswijze worden aangevuld met de verwachting dat afwijkingen in de deelnemersbijdrage van Aa en Maas tijdig worden gemeld, inclusief oorzaak en prognose?
Antwoord DB: Nee, de deelnemers hebben al met BSOB lopende afspraken gemaakt over tijdige rapportage naar de deelnemers in de (bestuurs)rapportages die BSOB opstelt.

122. Kan de zienswijze aandacht vragen voor meetbare voortgang op telefonische bereikbaarheid, ziekteverzuim, Wmebv, WOO, BCP en gegevensbescherming?
Antwoord DB: Nee, dit zijn al onderwerpen die aan bod komen in de reguliere bestuursrapportages die BSOB opstelt.

123. Wordt de typefout in het onderwerp van de zienswijze gecorrigeerd voordat de brief wordt verzonden?
Antwoord DB: Ja.

124. Waarom wordt in de zienswijze niet verwezen naar de financiële impact voor Aa en Maas in 2026 en 2027?
Antwoord DB: De financiële impact staat aangegeven in de adviesnota en blijft hoofdzakelijk beperkt tot de loonstijgingen en inflatiecorrecties. Verder zijn voor de toetreding van waterschap De Dommel nog geen ervaringscijfers beschikbaar en zijn daardoor een aantal aannames en inschattingen gedaan. Pas na afloop van 2026 wordt duidelijk wat de financiële gevolgen hiervan zijn voor de andere deelnemers.

125. Kan het AB de zienswijze vaststellen met toevoeging van een korte bestuurlijke alinea met deze aandachtspunten?
Antwoord DB: Nee, zie eerdere antwoorden.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3207
Extern Zaak ID	0654781878
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.1.N
Titel	Wijziging Gemeenschappelijke regeling (GR) Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)
Organisatieonderdeel	Bestuur en Bedrijfsvoering
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Scherrenberg, J.

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 2e Wijziging van de GR BSOB
Bijlage 2 3e Wijziging van de GR BSOB
Bijlage 3 Was-wordt tabel 2e en 3e wijziging GR BSOB
Bijlage 4 (Raads)informatiebrief inzake voorgestelde wijzigingen GR BSOB
Bijlage 5 GR BSOB (geconsolideerd tekst na wijziging 1, 2 en3)
TOEGEVOEGD: Advies commissie AFZ 13 mei 2026_5.4 Wijziging GR BSOB

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Algemene- en Financiële Zaken	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

1. Kennis te nemen van de concept 2e en 3e wijziging Gemeenschappelijke Regeling (GR) Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB).
2. Af te zien van het indienen van een zienswijze op de concept wijzigingen GR BSOB.

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL:

1. Kennis te nemen van de concept 2e en 3e wijziging Gemeenschappelijke Regeling (GR) Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB).
2. Af te zien van het indienen van een zienswijze op de concept wijzigingen GR BSOB.

PROBLEEMSTELLING

In december 2025 heeft het algemeen bestuur (AB) van de GR BSOB besloten dat om het bestuur toekomstbestendig te maken het wenselijk is wijzigingen aan te brengen in de GR BSOB. De hierop betrekking hebbende wijzigingen zijn weergegeven in de concept 2e wijziging van de GR BSOB (zie bijlage 1). Daarnaast hebben de colleges van de Dommelvallei gemeenten Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel aangegeven de bestaande dienstverleningsovereenkomst (DVO) met BSOB per 1 januari 2028 te willen omzetten in toetreding tot de GR BSOB. Hiervoor is de concept 3e wijziging van de GR BSOB opgesteld (zie bijlage 2). Het bestuur van BSOB wil met de huidige deelnemers de wettelijk verplichte zienswijzeprocedure doorlopen ten aanzien van beide wijzigingsvoorstellen van de GR BSOB.

BEOOGD EFFECT

Afgeven zienswijze op een tweetal voorgenomen aanpassingen van de GR BSOB.

ARGUMENTEN

1.1 Wijzigingen worden nader onderbouwd en toegelicht.

In een door BSOB opgestelde (raads)informatiebrief (bijlage 4) worden de voorgenomen wijzigingen van de GR BSOB nader onderbouwd en toegelicht. De 2e wijziging is vooral bedoeld om de GR BSOB toekomstbestendig te maken en te houden. Hierbij is rekening gehouden met de recente toetreding van waterschap De Dommel en de voorgenomen toetreding van de 3 Dommelvallei gemeenten. Verder is in ogenschouw genomen mogelijke verdere groei door toetreding van aanvullende gemeenten in de werkgebieden van de waterschappen Aa en Maas en De Dommel. De 3e wijziging is vooruitlopend op voorgenomen toetreding van de 3 Dommelvallei gemeenten per 2028. Deze gemeenten zijn nu nog middels een DVO aan BSOB verbonden. Deze DVO kent een looptijd van 2024 t/m 2027, waarbij is afgesproken dat deze per 2028 desgewenst omgezet kan worden in definitieve deelname in de GR BSOB.

In bijlage 3 is een was-wordt tabel opgenomen waarin alle voorgenomen wijzigingen zichtbaar zijn gemaakt.

In bijlage 5 treft u aan de geconsolideerde tekst van de GR BSOB na wijziging 1, 2 en 3 met alle wijzigingen zichtbaar gemaakt.

2.1 Geen aanleiding om een zienswijze in te dienen

BSOB heeft een zorgvuldig proces doorlopen om te komen tot de nu voorliggende

concept wijzigingen. Zo is o.a. een ter zake van gemeenschappelijke regelingen gespecialiseerde externe jurist ingeschakeld. De omzetting van de DVO in deelnemerschap door de Dommelvallei gemeenten heeft geen financiële gevolgen voor de huidige deelnemers. Verder heeft in het voortraject ambtelijke afstemming plaatsgevonden met de deelnemers. Het AB van BSOB heeft uitgesproken dat er voldoende draagvlak is om de voorgestelde wijzigingen voor zienswijze voor te leggen aan de besturen van de huidige deelnemers in de GR BSOB.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S
Een formeel verzoek tot toetreding tot de GR kan alleen als hiervoor toestemming is gegeven door de betreffende gemeenteraden. Hoewel de colleges van de Dommelvallei-gemeenten al hebben aangegeven de huidige DVO per 2028 om te willen zetten in deelname in de GR, dient hierover nog wel een besluit genomen te worden door de betreffende gemeenteraden. Zodoende geldt er ten aanzien van de 3e wijziging van de GR BSOB een voorbehoud van verkrijging van toestemming van de gemeenteraden.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK
De omzetting van de DVO voor de Dommelvallei-gemeenten in toetreding tot de GR BSOB heeft geen financiële gevolgen.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP
n.v.t.

UITVOERING/VERVOLG
Ten aanzien van de wijziging van de GR BSOB wordt de wettelijk voorgeschreven procedure gevolgd. Dit houdt in dat de deelnemers eerst om een zienswijze wordt gevraagd. Vervolgens kan het AB van BSOB, rekening houdende met eventueel ontvangen zienswijzen, in juni 2026 een besluit nemen om de voorgestelde wijzigingen naar de deelnemers te sturen voor het doorlopen van de formele toe- en instemmingsprocedure. In het najaar ontvangt u dan ook een voorstel inzake de toe- en instemmingsprocedure. Het bestuur van BSOB wordt geïnformeerd over het afzien van het afgeven van een zienswijze door Aa en Maas.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE
n.v.t.

BIJLAGEN
1. 2e Wijziging van de GR BSOB;
2. 3e Wijziging van de GR BSOB;
3. Was-wordt tabel 2e en 3e wijziging GR BSOB;
4. (Raads)informatiebrief inzake voorgestelde wijzigingen GR BSOB.
5. GR BSOB (geconsolideerde tekst na wijziging 1, 2 en 3)

VERSIEDATUM
14 april 2026

AB-BESLUIT

ONDERWERP: ZIENSWIJZE 2e en 3e WIJZIGING GR BSOB

AGENDAPUNT:

BESLUITNUMMER:

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;

gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 14 april 2026;

gelet op het bepaalde in de Wet gemeenschappelijke regelingen;

gezien het advies van de commissie Algemene en Financiële Zaken van 13 mei 2026;

B E S L U I T:

Af te zien van het indienen van een zienswijze op de concept wijzigingen GR BSOB (2e wijziging en 3e wijziging).

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026,

de secretaris, de dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

2e Wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant 2024

Het Algemeen Bestuur van Belastingsamenwerking Oost-Brabant,

Overwegende dat:

1. op 24 november 2025, respectievelijk 4 dec 2025 besluitvorming heeft plaatsgevonden in het Dagelijks Bestuur van BSOB en het Algemeen Bestuur van BSOB aangaande:
   a. het in het Algemeen Bestuur bij de besluitvorming werken met het model waarbij ieder lid van het Algemeen Bestuur één stem heeft, maar waarbij als eis voor besluitvorming wordt gesteld dat er een meerderheid van stemmen moet zijn én dat er altijd ten minste één gemeente en één waterschap moet hebben ingestemd;
   b. de uitbreiding van het Dagelijks Bestuur van drie naar vijf leden, waarvan twee afkomstig van de waterschappen en drie van de gemeentelijke deelnemers;
   c. het laten rouleren van het voorzitterschap van het Dagelijks Bestuur tussen de deelnemende gemeenten en waterschappen, waarbij de benoemingsperiode drie jaar is en bij staking van stemmen de stem van de voorzitter doorslaggevend is;

   noopt tot aanpassing van de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant 2024 (GR BSOB), welke aanpassingen bij dit besluit worden geregeld;
2. na de 1e wijziging van de GR BSOB betreffende de toetreding van Waterschap De Dommel, de tekst van art 35, lid 2 van de GR BSOB voor de duidelijkheid aanvulling behoeft;
3. de termijn van maximaal een kalenderkwartaal van lid 5 van artikel 54 van de GR BSOB onnodige starheid en tijdsdruk aanbrengt in het proces van toetreding van een (nieuwe) deelnemer;

Gelet op de Wet gemeenschappelijke regelingen, de Gemeentewet, de Waterschapswet, de Wet dualisering gemeentebestuur, de Wet waardering onroerende zaken, de Waterschapsverordening Waterschap Aa en Maas 2024 en de Waterschapsverordening Waterschap De Dommel 2024;

Besluit vast te stellen:

De 2e Wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant 2024, die luidt als volgt.

Artikel I. Wijzigingen

1. Artikel 14, lid 1, van de Gemeenschappelijk Regeling BSOB komt als volgt te luiden:

> "*1. Voor het tot stand komen van een besluit bij stemming wordt de volstrekte meerderheid vereist van hen die een stem hebben uitgebracht, met dien verstande dat tot de stemmen die tot de volstrekte meerderheid leiden immer tenminste één stem van een lid van een deelnemend waterschap én tenminste één stem van een lid van een gemeentelijke deelnemer dient te behoren."*

2. Artikel 21, lid 1, van de Gemeenschappelijk Regeling BSOB komt als volgt te luiden:

> *"1. Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en vier andere door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen leden, waarbij twee van de leden, al dan niet zijnde de voorzitter, de door het Waterschap Aa en Maas respectievelijk het Waterschap De Dommel aangewezen leden van het algemeen bestuur dienen te zijn."*

3. Artikel 24, lid 2, van de Gemeenschappelijk Regeling BSOB komt als volgt te luiden:

> *"2. Uit de andere leden als bedoeld in artikel 21, eerste lid wordt een plaatsvervangend voorzitter aangewezen door het algemeen bestuur, met dien verstande dat indien de voorzitter een aangewezen lid is van een waterschap, de plaatsvervanger een aangewezen lid van een gemeente zal zijn en andersom."*

4. Aan artikel 24 van de Gemeenschappelijk Regeling BSOB worden na lid 2 de volgende twee artikelleden toegevoegd:

> *"3. De voorzitter en de plaatsvervanger worden aangewezen voor een niet verlengbare periode van drie (3) jaren, met dien verstande dat indien de voorzitter in voorgaande periode van drie (3) jaren een aangewezen lid van een waterschap was, voor de opvolgende periode van drie (3) jaren een aangewezen lid van een gemeente zal zijn en andersom.*
> *4. In geval de stemmen staken is de stem van de voorzitter doorslaggevend."*

5. Artikel 35, lid 2 van Gemeenschappelijke Regeling BSOB komt als volgt te luiden:

> "*2. Het dagelijks bestuur van het Waterschap Aa en Maas draagt aan het samenwerkingsverband de bevoegdheid tot heffing en invordering van alle door het algemeen bestuur van het Waterschap Aa en Maas na, op of voor 1 oktober 2009 ingestelde waterschapsbelastingen over, voor zover deze waterschapsbelastingen later niet zijn opgeheven en het dagelijks bestuur van het Waterschap De Dommel draagt aan het samenwerkingsverband de bevoegdheid tot heffing en invordering van alle door het algemeen bestuur van het waterschap De Dommel na, op of voor 1 januari 2026 ingestelde waterschapsbelastingen over, voor zover deze waterschapsbelastingen later niet zijn opgeheven.*"

6. Artikel 54, lid 5 van de Gemeenschappelijke Regeling BSOB komt als volgt te luiden:

> "*5. Nadat een besluit als in het derde lid is genomen, gaat de toetreding in op de eerste dag van het kwartaal volgend op het kwartaal waarin het besluit is genomen, tenzij het algemeen bestuur besluit tot een latere datum, waarbij die latere datum niet later dan 1 januari van het kalenderjaar n+2 is gelegen als de datum van het besluit in kalenderjaar n is gelegen.*"

Artikel II. Inwerkingtreding

1. Deze wijziging treedt in werking met ingang van 1 januari 2027, of zoveel later als de thans deelnemende partijen unaniem tot wijziging hebben besloten.
2. Deze wijziging wordt aangehaald als '2e Wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant 2024'.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van BSOB van .. december 2026.

De voorzitter De secretaris,

3e Wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant 2024

Het Algemeen Bestuur van Belastingsamenwerking Oost-Brabant,

Overwegende dat:

- de gemeenten Son en Breugel, Geldrop-Mierlo en Nuenen met ingang van 1 januari 2027 toetreden tot de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant;

Gelet op de Wet gemeenschappelijke regelingen, de Gemeentewet, de Waterschapswet, de Wet dualisering gemeentebestuur, de Wet waardering onroerende zaken, de Waterschapsverordening Waterschap Aa en Maas en de Waterschapsverordening Waterschap De Dommel;

Besluit vast te stellen:

De 3e Wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant 2024, die luidt als volgt.

Artikel I. Wijzigingen

1. Artikel 1, onderdeel g, van de Gemeenschappelijk Regeling BSOB komt als volgt te luiden:

g. colleges: het Dagelijks Bestuur van Waterschap Aa en Maas, het Dagelijks Bestuur van Waterschap De Dommel en de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Asten, Bernheze, Boekel, Deurne, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Laarbeek, Maashorst, Nuenen, Oss, Someren en Son en Breugel;

2. Artikel 1, onderdeel i, van de Gemeenschappelijk Regeling BSOB komt als volgt te luiden:

i. deelnemende gemeenten: de gemeenten Asten, Bernheze, Boekel, Deurne, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Laarbeek, Maashorst, Nuenen, Oss, Someren en Son en Breugel;

Artikel II. Inwerkingtreding

1. Deze wijziging treedt in werking met ingang van 1 januari 2028, of zoveel later als tenminste drievierde van de thans deelnemende partijen tot wijziging hebben besloten.
2. Deze wijziging wordt aangehaald als ‘3e Wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant 2024’.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van BSOB van .. december 2026.

De voorzitter De secretaris,

2e Wijziging GR BSOB

Artikel	Was	Wordt
14, lid 1	Voor het tot stand komen van een besluit bij stemming wordt de volstrekte meerderheid vereist van hen die een stem hebben uitgebracht.	Voor het tot stand komen van een besluit bij stemming wordt de volstrekte meerderheid vereist van hen die een stem hebben uitgebracht, met dien verstande dat tot de stemmen die tot de volstrekte meerderheid leiden immer tenminste één stem van een lid van een deelnemend waterschap én tenminste één stem van een lid van een gemeentelijke deelnemer dient te behoren.
21, lid 1	Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en twee andere door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen leden, waarbij de voorzitter of een van de leden het door het Waterschap Aa en Maas aangewezen lid van het algemeen bestuur dient te zijn.	Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en vier andere door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen leden, waarbij twee van de leden, al dan niet zijnde de voorzitter, de door het Waterschap Aa en Maas respectievelijk het Waterschap De Dommel aangewezen leden van het algemeen bestuur dienen te zijn.
24, lid 2	Uit de andere leden als bedoeld in artikel 21, eerste lid wordt een plaatsvervangend voorzitter aangewezen door het algemeen bestuur.	Uit de andere leden als bedoeld in artikel 21, eerste lid wordt een plaatsvervangend voorzitter aangewezen door het algemeen bestuur, met dien verstande dat indien de voorzitter een aangewezen lid is van een waterschap, de plaatsvervanger een aangewezen lid van een gemeente zal zijn en andersom.
24, lid 3 en 4		3. De voorzitter en de plaatsvervanger worden aangewezen voor een niet verlengbare periode van drie (3) jaren, met dien verstande dat indien de voorzitter in voorgaande periode van drie (3) jaren een aangewezen lid van een waterschap was, voor de opvolgende periode van drie (3) jaren een aangewezen lid van een gemeente zal zijn en andersom. 4. In geval de stemmen staken is de stem van de voorzitter doorslaggevend.
35, lid 2	Het dagelijks bestuur van het Waterschap Aa en Maas draagt aan het samenwerkingsverband de bevoegdheid tot heffing en invordering van alle door het algemeen bestuur van het Waterschap Aa en Maas op of voor 1 oktober 2009 ingestelde waterschapsbelastingen over, voor zover deze waterschapsbelastingen later niet zijn opgeheven.	Het dagelijks bestuur van het Waterschap Aa en Maas draagt aan het samenwerkingsverband de bevoegdheid tot heffing en invordering van alle door het algemeen bestuur van het Waterschap Aa en Maas na, op of voor 1 oktober 2009 ingestelde waterschapsbelastingen over, voor zover deze waterschapsbelastingen later niet zijn opgeheven en het dagelijks bestuur van het Waterschap De Dommel draagt aan het samenwerkingsverband de bevoegdheid tot heffing en invordering van alle door het algemeen bestuur van het waterschap De Dommel na, op of voor 1 januari 2026 ingestelde waterschapsbelastingen over, voor zover deze waterschapsbelastingen later niet zijn opgeheven.
54, lid 5	Nadat een besluit als in het derde lid is genomen, gaat de toetreding in op de eerste dag van het kwartaal volgend op het kwartaal waarin het besluit is genomen.	Nadat een besluit als in het derde lid is genomen, gaat de toetreding in op de eerste dag van het kwartaal volgend op het kwartaal waarin het besluit is genomen, tenzij het algemeen bestuur besluit tot een latere datum, waarbij die latere datum niet later dan 1 januari van het kalenderjaar n+2 is gelegen als de datum van het besluit in kalenderjaar n is gelegen.

3e Wijziging GR BSOB

Artikel	Was	Wordt
1, onderdeel g	colleges: het Dagelijks Bestuur van Waterschap Aa en Maas, het Dagelijks Bestuur van Waterschap De Dommel en de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Asten, Bernheze, Boekel, Deurne, Gemert-Bakel, Laarbeek, Maashorst, Oss en Someren;	colleges: het Dagelijks Bestuur van Waterschap Aa en Maas, het Dagelijks Bestuur van Waterschap De Dommel en de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Asten, Bernheze, Boekel, Deurne, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Laarbeek, Maashorst, Nuenen, Oss, Someren en Son en Breugel;
1, onderdeel i	deelnemende gemeenten: de gemeenten Asten, Bernheze, Boekel, Deurne, Gemert-Bakel, Laarbeek, Maashorst, Oss en Someren;	deelnemende gemeenten: de gemeenten Asten, Bernheze, Boekel, Deurne, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Laarbeek, Maashorst, Nuenen, Oss, Someren en Son en Breugel;

Belastingsamenwerking Oost-Brabant

Tekst (raads)informatiebrief inzake aanpassing GR BSOB

In november en december 2025 hebben het Dagelijks en Algemeen Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) besloten dat wijzigingen wenselijk zijn in de gemeenschappelijke regeling (GR BSOB) om het bestuur toekomstbestendig te maken en te houden. Tevens hebben de colleges van de Dommelvallei gemeenten Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel te kennen gegeven de bestaande dienstverleningsovereenkomst met BSOB voor de heffing en invordering van belastingen en de uitvoering van de Wet WOZ per 1 januari 2028 te willen omzetten naar deelname in BSOB door toetreding.

Zienswijze
Beide onderwerpen vereisen wijzigingen in de GR BSOB, zodat het Algemeen Bestuur van BSOB (AB BSOB) aan de colleges van de deelnemende gemeenten en de dagelijks besturen van de deelnemende waterschappen de voorstellen tot wijziging van de GR BSOB heeft aangeboden met het verzoek de raden, respectievelijk algemeen besturen als eerste stap in de wijzigingsprocedure te vragen om een zienswijze op de voorgestelde wijzigingen.
De zienswijze dient binnen acht weken te worden gegeven als daartoe een wens bestaat. Het geven van een zienswijze is niet verplicht. Er kan ook worden volstaan met het besluit geen zienswijze te geven.

Een zienswijze van de gemeenteraad of het algemeen bestuur van het waterschap kan ertoe leiden dat het nu gedane voorstel tot wijziging van de GR BSOB nog wordt aangepast alvorens formeel om toestemming van de raad, respectievelijk het algemeen bestuur, te vragen om instemming te verlenen aan het aangewezen lid in het Algemeen Bestuur van BSOB door het college, respectievelijk het dagelijks bestuur van het waterschap. Dat zijn de tweede en derde stap in de wijzigingsprocedure.

Twee wijzigingen op de GR BSOB
Het traject voor de toetreding van de Dommelvallei gemeenten loopt parallel met de formele wijzigingen in de GR BSOB. Hiermee wordt voorkomen dat de procedure tot wijzigen van de GR BSOB in korte tijd tweemaal doorlopen moet worden. Wel worden de wijzigingen in twee aparte wijzigingen aangeboden. Enerzijds de formele aspecten in de 2e wijziging, beoogd in werking te treden per 1 januari 2027, en anderzijds de toetreding van de Dommelvallei gemeenten per 1 januari 2028 in de 3e wijziging.

2e wijziging - Formele aspecten
Het Dagelijks en Algemeen Bestuur van BSOB hebben besloten dat wijzigingen wenselijk zijn in de GR BSOB om het bestuur toekomstbestendig te maken en te houden. Hierbij is het wenselijk dat het Dagelijks Bestuur van BSOB van drie naar vijf leden groeit. De belastingsamenwerking is per 2026 uitgebreid met Waterschap De Dommel en het voornemen is dat de drie Dommelvallei gemeenten per 2027 formeel toetreden. Dat brengt het aantal deelnemers aan de GR BSOB op 14. Verdere groei door toetreding van gemeenten in de werkgebieden van de waterschappen Aa en Maas en Waterschap De Dommel is niet uitgesloten. Dat maakt een groter Dagelijks Bestuur van BSOB, waarin met een portefeuilleverdeling kan worden gewerkt, nu en in de toekomst wenselijk. Ook kunnen in een

Dagelijks Bestuur van BSOB van vijf leden de belangen van de waterschappen enerzijds en de gemeenten anderzijds beter worden geborgd. Belangenborging wordt tevens gesteund door een roulerend voorzitterschap, waarbij de voorzitter van het Dagelijks Bestuur BSOB -tevens voorzitter van het Algemeen Bestuur van BSOB- voor een periode van drie jaren wordt gekozen. De ene periode komt de voorzitter uit een gemeente en de volgende periode uit een waterschap.
Tot slot blijft de stemverhouding in het Algemeen Bestuur van BSOB onveranderd -iedere deelnemer heeft één stem- maar bij de voorstemmers voor een besluit dient altijd een gemeente en een waterschap te zitten. De aanpassingen vereisen wijziging van de artikelen 14, lid 1, 21, lid 1 en 24 van de GR BSOB.
Naast deze aanpassingen volgt uit de 1e wijziging van de GR BSOB, waarbij Waterschap De Dommel toetrad, dat in artikel 35 GR BSOB voor de duidelijkheid voor een lezer van de regeling een aanvulling opgenomen kan worden over de door Waterschap De Dommel overgedragen taken. Deze aanpassing kan nu gelijk worden meegenomen.

In beginsel kan een wijziging van de GR BSOB plaatsvinden met een drievierde meerderheid van stemmen in het Algemeen Bestuur van BSOB, maar nu artikel 14, eerste lid en artikel 35 bij de 2e wijziging betrokken zijn, is (ex artikel 56, lid 7 GR BSOB) een unaniem besluit van het Algemeen Bestuur van BSOB vereist voor de wijzigingen.

De laatste formele aanpassing in de GR BSOB betreft een flexibilisering van de termijn van inwerkingtreding van een besluit tot toetreding van een deelnemer. Nu is dat maximaal drie maanden, omdat het besluit in werking treedt op de eerste dag van het kwartaal volgend op het kwartaal waarin het besluit wordt genomen. Als de toetreding van een deelnemer per bijvoorbeeld 1 januari van het jaar 2027 gewenst is, moet het besluit in het vierde kwartaal van het jaar 2026 worden genomen. De voorgestelde wijziging maakt de procedure flexibeler en wendbaarder door de termijn zodanig op te rekken dat een besluit tot toetreding in de loop van bijvoorbeeld 2026 op 1 januari 2027 in werking kan treden, maar ook uiterlijk op 1 januari 2028. Dit haalt onnodige druk en starheid uit de toetredingsprocedure en biedt zowel BSOB als toekomstige deelnemers meer zekerheid.

3e wijziging – toetreding Dommelvallei gemeenten
De Dommelvallei gemeenten Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel laten sinds 2024 op basis van een dienstverleningsovereenkomst (DVO) de heffing en invordering van belastingen alsmede de uitvoering van de Wet WOZ uitvoeren door BSOB. Bij aanvang van de DVO was het voornemen deze samenwerkingsvorm om te zetten naar een deelname aan de GR BSOB door formele toetreding. Het verzoek daartoe is nu gedaan door de colleges van de drie gemeenten. Daarmee zouden de eerste drie GR-deelnemers in het werkgebied van Waterschap De Dommel een feit zijn.

De DVO-constructie kan en zal tot 1 januari 2028 doorlopen, maar ter voorkoming van een wijzigingsprocedure voor de GR BSOB in 2026 én een wijzigingsprocedure in 2027, zijn de beide trajecten gecombineerd. Dat voorkomt dat volgend jaar voor alleen de omzetting van de DVO-deelname naar een formele GR-deelname door toetreding van de Dommelvallei gemeenten de wijzigingsprocedure van de GR BSOB nogmaals doorlopen dient te worden.

Toetreding van de Dommelvallei gemeenten heeft voor de uitvoering door BSOB geen invloed. De WOZ- en belastingadministratie voor de drie gemeenten is eind 2023 reeds opgenomen in de BSOB-administratie en de inrichting voor de uitvoering van de belastingverordeningen en -beleid maakt ook al sinds 1 januari 2024 deel uit van de processen van BSOB.

Opgemerkt wordt dat de colleges van de Dommelvallei gemeenten door de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2026, de formele toestemming van hun raden die bij het toetredingsverzoek dient te worden gevoegd pas in juni 2026 kunnen geven. Zodoende is het toetredingsverzoek gedaan onder het expliciete voorbehoud van verkrijging van de bedoelde toestemming van de raden. Teneinde het parallel aan de 2e wijziging doorlopen van het formele proces van de toetreding van de Dommelvallei gemeenten per 1 januari 2028 niet hierdoor te laten blokkeren, wordt de procedure tot toetreding, in afwijking van artikel 54, lid 1 GR BSOB, toch alvast gestart. Vooral omdat de Dommelvallei gemeenten eerder reeds instemden met de DVO-constructie in de wetenschap dat die constructie binnen vier jaren naar een formele GR-deelname diende te worden omgezet als de wens is de dienstverlening door BSOB te laten continueren. Verlengen van de DVO behoort immers niet tot de mogelijkheden. De verkrijging van de toestemming van de raden, ook al is dat later in de procedure, is daarmee wel een harde ontbindende voorwaarde voor de besluitvorming in het Algemeen Bestuur van BSOB op dit onderwerp.

Door in 2026 het wijzigingsproces te doorlopen, wordt een tweede proces in 2027 voorkomen, maar wordt wel tot de toetreding per 1 januari 2028 in afwijking van het (huidige) lid 5 van artikel 54 GR BSOB besloten. De inwerkingtreding van het besluit van de 3e wijziging zal tenslotte ruim een jaar na het besluit liggen. Het is wel in lijn met de voorgenomen wijziging van art. 54, lid 5 GR BSOB in de 2e wijziging.

De voor de toetreding van de Dommelvallei gemeenten noodzakelijke 3e wijziging van de GR BSOB kan plaatsvinden met een drievierde meerderheid van stemmen in het Algemeen Bestuur van BSOB.
Indien er zou worden besloten de toetreding van de Dommelvallei gemeenten niet toe te staan, kan de dienstverlening aan deze drie gemeenten na 1 januari 2028 niet worden gecontinueerd.

Bijlagen
Door BSOB is de adviesnota die aanleiding is geweest voor de voorgestelde 2e wijziging van de GR BSOB ter nadere informatie verstrekt. Voorts is de adviesnota aan het Algemeen Bestuur van BSOB over de 2e en 3e wijziging van de GR BSOB, met de wijzigingsvoorstellen verstrekt, alsmede -voor de duidelijkheid- een geconsolideerde tekst van de GR BSOB ná verwerking van de wijzigingen. Dit treft u in de bijgevoegde bijlagen, onder geleide van een planning voor de wijzigingsprocedure.

Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant 2024

(Geconsolideerde tekst na de 1e, 2e en 3e wijziging)

Het dagelijks bestuur van het waterschap Aa en Maas, dagelijks bestuur van het waterschap De Dommel en de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Asten, Bernheze, Boekel, Deurne, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Laarbeek, Maashorst, Nuenen, Oss, Someren en Son en Breugel.

Commentaar [AvG1]: Gewijzigd door de 1e wijziging

Commentaar [AvG2]: Gewijzigd door de 3e wijziging

Overwegende dat

- De waterschappen Aa en Maas en de Dommel en de gemeenten Asten, Bernheze, Boekel, Deurne, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Laarbeek, Maashorst, Nuenen, Oss, Someren en Son en Breugel samenwerken in de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant;
- De doelstellingen van deze samenwerking, zijnde het door samenwerken bevorderen van de kwaliteit, continuïteit en efficiency op het gebied van de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, alsmede op het gebied van de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie, onverminderd actueel zijn;
- het dagelijks bestuur en de colleges van burgemeester en wethouders van hun algemeen bestuur, respectievelijk gemeenteraden daartoe de vereiste toestemming hebben verkregen;
- De vigerende Gemeenschappelijke regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant actualisering behoeft naar aanleiding van de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen per 1 juli 2022 en de wens een regeling op te nemen betreffende werkzaamheden voor derden;
- Voor de actualisering met het oog op de leesbaarheid van de Regeling wordt gekozen voor een geheel nieuwe Regeling en niet voor een wijziging van de vigerende Regeling;

Commentaar [AvG3]: Gewijzigd door de 1e wijziging

Commentaar [AvG4]: Gewijzigd door de 3e wijziging

Gelet op de Wet gemeenschappelijke regelingen, de Gemeentewet, de Waterschapswet, de Wet dualisering gemeentebestuur, de Wet waardering onroerende zaken en de waterschapsverordeningen van de waterschappen Aa en Maas en De Dommel;

Commentaar [AvG5]: Gewijzigd door de 1e wijziging

Besluiten:

Vast te stellen de:

Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant 2024;

die luidt als volgt:

Hoofdstuk 1: Algemene bepalingen

Artikel 1: Begripsbepalingen

In deze gemeenschappelijke regeling wordt verstaan onder:

a. algemeen bestuur: het algemeen bestuur van het samenwerkingsverband;
b. ambtenaar van het samenwerkingsverband: de door het dagelijks bestuur aangewezen ambtenaar van het samenwerkingsverband, als bedoeld in artikel 232, vierde lid onder c, van de Gemeentewet respectievelijk artikel 124, vijfde lid onder c, van de Waterschapswet, bevoegd tot heffing of invordering van belastingen en tot uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken;
c. belastingdeurwaarder: de door het dagelijks bestuur aangewezen ambtenaar van het samenwerkingsverband als bedoeld in artikel 232, vierde lid onder d, van de Gemeentewet respectievelijk artikel 124, vijfde lid onder d, van de Waterschapswet, dan wel als een belastingdeurwaarder aangewezen gerechtsdeurwaarder, bedoeld in de Gerechtsdeurwaarderswet;
d. belastingen: de onder m en w genoemde belastingen;
e. belastingverordening: de verordeningen van de deelnemers tot heffing en invordering van belasting als bedoeld in artikel 216 van de Gemeentewet en artikel 110 van de Waterschapswet;
f. beleidsregels: beleidsregels in de zin van artikel 1:3, vierde lid, en titel 4.3 van de Algemene wet bestuursrecht op het gebied van de heffing en invordering van belastingen en de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken;
g. Colleges: het Dagelijks Bestuur van Waterschap Aa en Maas, het Dagelijks Bestuur van Waterschap De Dommel en de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Asten, Bernheze, Boekel, Deurne, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Laarbeek, Maashorst, Nuenen, Oss, Someren en Son en Breugel;
h. dagelijks bestuur: het dagelijks bestuur van het samenwerkingsverband;
i. deelnemende gemeenten: de gemeenten Asten, Bernheze, Boekel, Deurne, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Laarbeek, Maashorst, Nuenen, Oss, Someren en Son en Breugel;
j. deelnemers: de rechtspersonen waartoe de colleges als genoemd onder g behoren, als bedoeld in artikel 1:1, vierde lid, van de Algemene wet bestuursrecht;
k. directeur: de door het algemeen bestuur van het samenwerkingsverband benoemde secretaris, die tevens de bestuurder in de zin van Wet op de ondernemingsraden is;
l. gedeputeerde staten: Gedeputeerde staten van Noord-Brabant;
m. gemeentelijke belastingen: de belastingen die de gemeente heft en waarvan de heffing en invordering op grond van artikel 35 of 36 is overgedragen aan het samenwerkingsverband;
n. heffingsambtenaar: de door het dagelijks bestuur aangewezen ambtenaar van het samenwerkingsverband, als bedoeld in artikel 232, vierde lid onder a, van de Gemeentewet respectievelijk artikel 124, vijfde lid onder a, van de Waterschapswet, bevoegd tot heffing van belastingen en tot uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken;
o. invorderingsambtenaar: de door het dagelijks bestuur aangewezen ambtenaar van het samenwerkingsverband, als bedoeld in artikel 232, vierde lid onder b, van de Gemeentewet respectievelijk artikel 124, vijfde lid onder b, van de Waterschapswet, bevoegd tot invordering van belastingen;
p. kwijtscheldingsregels: de door de vertegenwoordigende organen van de deelnemers vastgestelde regels als bedoeld in artikel 255, derde en vierde lid, van de Gemeentewet respectievelijk artikel 144, derde en vierde lid, van de Waterschapswet;
q. nadere regels: nadere regels ter uitvoering van de Algemene wet inzake rijksbelastingen, van de Invorderingswet 1990 en van de belastingverordening;
r. regeling: de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant;
s. reglement: het Reglement voor het Waterschap Aa en Maas 2008, zoals laatstelijk gewijzigd;
t. samenwerkingsverband: het Openbaar Lichaam Belastingsamenwerking Oost-Brabant;
u. vertegenwoordigende organen: het algemeen bestuur van het Waterschap Aa en Maas en de raden van de deelnemende gemeenten;
v. voorzitter: de voorzitter van het samenwerkingsverband;
w. waterschapsbelastingen: de belastingen die het Waterschap Aa en Maas heft als bedoeld in artikel 113 van de Waterschapswet;

Commentaar [AvG6]: Gewijzigd bij de 1e wijziging

Commentaar [AvG7]: Gewijzigd bij de 3e wijziging

Commentaar [AvG8]: Gewijzigd bij de 3e wijziging

x. wet: de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Artikel 2: Het openbaar lichaam

1. Er is een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam ingesteld, genaamd Openbaar lichaam Belastingsamenwerking Oost-Brabant, hierna (ook) te noemen: “BSOB”.
2. Het samenwerkingsverband is gevestigd te Oss.
3. Het gebied waarvoor deze regeling geldt omvat het grondgebied van de Deelnemende rechtspersonen.

Artikel 3: Belang

In het kader van deze regeling worden de belangen van de deelnemers behartigd, elk voor zover het hun grondgebied en hun belangen betreft, op het gebied van:

a. de heffing en invordering van belastingen, rechten en retributies;
b. de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken, waaronder mede wordt begrepen de administratie van vastgoedgegevens op basis van die wet en het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en derden.

Hoofdstuk 2: Inrichting en samenstelling van het bestuur

Afdeling 1: Het bestuur

Artikel 4: Bestuur

Het bestuur van het samenwerkingsverband bestaat uit een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter.

Artikel 5: Hoofd van het samenwerkingsverband

Het algemeen bestuur staat aan het hoofd van het samenwerkingsverband.

Afdeling 2: Algemeen bestuur

Artikel 6: Samenstelling

1. Het algemeen bestuur bestaat uit zoveel leden als er deelnemers zijn. Ieder lid van het algemeen bestuur heeft één stem.
2. Elk van de colleges van de deelnemers wijst uit zijn midden een lid aan dat hem in het algemeen bestuur vertegenwoordigt.
3. De leden van het algemeen bestuur worden aangewezen voor de duur van de zittingsperiode van de colleges van de deelnemers.
4. Indien tussentijds binnen het algemeen bestuur een plaats vacant of beschikbaar komt, wijst het college van de deelnemer die het aangaat in zijn eerstvolgende vergadering, of, als dit niet mogelijk is, ten spoedigste daarna, een nieuw lid aan.
5. Hij die ter vervulling van een tussentijdse vacature als lid van het algemeen bestuur wordt benoemd, treedt af op het tijdstip waarop degene in wiens plaats hij is benoemd, zou hebben moeten aftreden.
6. Een lid van het algemeen bestuur kan te allen tijde ontslag nemen. Hij deelt zijn ontslag mee aan de deelnemer die het aangaat. De betreffende deelnemer doet mededeling van het ontslag aan het algemeen bestuur. Het lid houdt zitting in het algemeen bestuur totdat in de opvolging is voorzien.
7. Voor ieder lid van het algemeen bestuur wordt tevens een plaatsvervangend lid aangewezen door het college van de deelnemer die het lid heeft aangewezen. Op het plaatsvervangend lid zijn het derde tot en met het zesde lid alsmede artikel 20 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 7: Reglement van orde

Het algemeen bestuur stelt voor zijn vergaderingen en andere werkzaamheden een reglement van orde vast.

Artikel 8: Vergaderingen

1. Het algemeen bestuur vergadert jaarlijks ten minste twee maal en voorts zo vaak als daartoe besloten is.
2. Voorts vergadert het algemeen bestuur indien de voorzitter of het dagelijks bestuur het nodig oordeelt of indien ten minste een vijfde van het aantal leden waaruit het algemeen bestuur bestaat schriftelijk, met opgave van redenen, daarom verzoekt.

3. Het algemeen bestuur vergadert binnen twee weken na een conform het tweede lid ingediend verzoek.

Artikel 9: Oproeping

1. De voorzitter roept de leden schriftelijk tot de vergadering op.

2. Tegelijkertijd met de oproeping brengt de voorzitter dag, tijdstip en plaats van de vergadering ter openbare kennis. De agenda en de daarbij behorende voorstellen worden tegelijkertijd met de oproeping en op een bij de openbare kennisgeving aan te geven wijze ter inzage gelegd.

Artikel 10: Quorum

1. De vergadering van het algemeen bestuur wordt niet geopend voordat uit de presentielijst blijkt dat meer dan de helft van het aantal zitting hebbende leden tegenwoordig is.

2. Indien ingevolge het eerste lid de vergadering niet kan worden geopend, belegt de voorzitter, onder verwijzing naar dit artikel, opnieuw een vergadering tegen een tijdstip dat ten minste vierentwintig uur na het bezorgen van de oproeping is gelegen.

3. Op de vergadering, bedoeld in het tweede lid, is het eerste lid niet van toepassing. Het algemeen bestuur kan echter over andere aangelegenheden dan die waarvoor de ingevolge het eerste lid niet geopende vergadering was belegd alleen beraadslagen of besluiten, indien uit de presentielijst is gebleken dat meer dan de helft van het aantal zitting hebbende leden tegenwoordig is.

Artikel 11: Vergaderorde

1. De voorzitter zorgt voor de handhaving van de orde in de vergadering en is bevoegd, wanneer die orde op enigerlei wijze door toehoorders wordt verstoord, deze en zo nodig andere toehoorders te doen vertrekken.
2. Hij is bevoegd toehoorders die bij herhaling de orde in de vergadering verstoren voor ten hoogste drie maanden de toegang tot de vergadering te ontzeggen.
3. Hij kan het algemeen bestuur voorstellen aan een lid dat door zijn gedragingen de geregelde gang van zaken belemmert, het verdere verblijf in de vergadering te ontzeggen. Over het voorstel wordt niet beraadslaagd. Na aanneming daarvan verlaat het lid de vergadering onmiddellijk. Zo nodig doet de voorzitter hem verwijderen. Bij herhaling van zijn gedrag kan het lid bovendien voor ten hoogste drie maanden de toegang tot de vergadering worden ontzegd.

Artikel 12: Belangenverstrengeling

1. Onverminderd het bepaalde in artikel 2:4 van de Algemene wet bestuursrecht neemt een lid van het algemeen bestuur niet deel aan een stemming over:
   a. een aangelegenheid die hem rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat of waarbij hij als vertegenwoordiger is betrokken;
   b. de vaststelling of goedkeuring der rekening van een lichaam waaraan hij rekenplichtig is of tot welks bestuur hij behoort.
2. Bij een schriftelijke stemming wordt onder het deelnemen aan de stemming verstaan het inleveren van een stembriefje.
3. Een benoeming gaat iemand persoonlijk aan, wanneer hij behoort tot de personen tot wie de keuze door een voordracht of bij een herstemming is beperkt.

Artikel 13: Stemming

1. Een stemming is alleen geldig, indien meer dan de helft van het aantal leden dat zitting heeft en zich niet van deelneming aan de stemming moet onthouden, daaraan heeft deelgenomen.
2. Het eerste lid is niet van toepassing:
   a. ingeval opnieuw wordt gestemd over een voorstel of over een benoeming, voordracht of aanbeveling van een of meer personen ten aanzien van wie in een vorige vergadering een stemming op grond van dat lid niet geldig was;
   b. in een vergadering als bedoeld in artikel 10, tweede lid, voor zover het betreft onderwerpen die in de daaraan voorafgaande, ingevolge artikel 10, eerste lid, niet geopende vergadering aan de orde waren gesteld.

Artikel 14: Besluitvorming

1. Voor het tot stand komen van een besluit bij stemming wordt de volstrekte meerderheid vereist van hen die een stem hebben uitgebracht, met dien verstande dat tot de stemmen die tot de volstrekte meerderheid leiden immer tenminste één stem van een lid van een deelnemend waterschap én tenminste één stem van een lid van een gemeentelijke deelnemer dient te behoren.
2. Bij een schriftelijke stemming wordt onder het uitbrengen van een stem verstaan het inleveren van een behoorlijk ingevuld stembriefje.

Commentaar [AvG9]: Gewijzigd met de 2e wijziging

Artikel 15: Stemmen over personen

1. De stemming over personen voor het doen van benoemingen, voordrachten of aanbevelingen geschiedt bij gesloten en ongetekende stembriefjes.
2. Indien de stemmen staken over personen tot wie de keuze door een voordracht of bij een herstemming is beperkt, wordt in dezelfde vergadering een herstemming gehouden.
3. Staken bij deze stemming de stemmen opnieuw, dan beslist terstond het lot.

Artikel 16: Overige stemmingen

1. De overige stemmingen geschieden bij hoofdelijke oproeping, indien de voorzitter of een van de leden dat verlangt. In dat geval geschieden zij mondeling.
2. Bij hoofdelijke oproeping is ieder ter vergadering aanwezig lid dat zich niet van deelneming aan de stemming moet onthouden verplicht zijn stem voor of tegen uit te brengen.
3. Indien over een voorstel geen stemming wordt gevraagd, is het aangenomen.
4. Tenzij de vergadering voltallig is, wordt bij staking van stemmen het nemen van een besluit uitgesteld tot een volgende vergadering, waarin de beraadslagingen kunnen worden heropend.
5. Indien de stemmen staken in een voltallige vergadering of in een ingevolge het vierde lid opnieuw belegde vergadering, is het voorstel niet aangenomen.
6. Onder een voltallige vergadering wordt verstaan een vergadering waarin alle leden waaruit het algemeen bestuur bestaat, voor zover zij zich niet van deelneming aan de stemming moesten onthouden, een stem hebben uitgebracht.

Artikel 17: Openbaarheid vergaderingen

1. De vergaderingen van het algemeen bestuur zijn openbaar. De deuren worden gesloten wanneer een vijfde gedeelte van de aanwezige leden daarom verzoekt of de voorzitter het nodig oordeelt. Het algemeen bestuur beslist vervolgens of met gesloten deuren zal worden vergaderd.
2. In de vergadering van het algemeen bestuur kan slechts worden beraadslaagd en besloten indien ten minste de helft van het aantal leden aanwezig is.
3. Indien het vereiste aantal leden niet tegenwoordig is, belegt de voorzitter, onder verwijzing naar dit artikel, opnieuw een vergadering tegen een tijdstip dat ten minste vierentwintig uur na het bezorgen van de oproeping is gelegen.
4. Op de vergadering, bedoeld in het derde lid, is het tweede lid niet van toepassing. Het algemeen bestuur kan echter over andere aangelegenheden dan die waarvoor de eerdere vergadering was belegd, alleen beraadslagen of besluiten indien ten minste de helft van het aantal leden tegenwoordig is.

Artikel 18: Besluitvorming in besloten vergaderingen

1. In een besloten vergadering kan niet worden beraadslaagd, noch een besluit worden genomen, ter zake van de begroting, de wijzigingen daarvan en de jaarrekening.
2. In een besloten vergadering kan evenmin worden beraadslaagd, noch een besluit worden genomen, over het ontslag van leden van het dagelijks bestuur en de voorzitter.
3. In een besloten vergadering kan geen besluit worden genomen ter zake van:
   a. het aangaan van geldleningen, het uitlenen van gelden en het aangaan van rekening-courantovereenkomsten;
   b. het kopen, ruilen, vervreemden, bezwaren en verpanden van eigendommen;
   c. het doen van een uitgaaf voordat de begroting of de begrotingswijziging waarbij deze uitgaaf is geraamd, is goedgekeurd.

Artikel 19: Onschendbaarheid

De leden van het bestuur van het samenwerkingsverband en andere personen die deelnemen aan de beraadslaging kunnen niet in rechte worden vervolgd of aangesproken voor dan wel worden verplicht

getuigenis af te leggen als bedoeld in artikel 165, eerste lid, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering over hetgeen zij in de vergadering van het algemeen bestuur hebben gezegd of aan het algemeen bestuur schriftelijk hebben overgelegd.

Artikel 20: Ontslag
Het college van de deelnemer kan het door hem in het algemeen bestuur aangewezen lid te allen tijde ontslaan wanneer dit lid het vertrouwen van het betreffende college niet langer bezit. Op het ontslagbesluit is artikel 7:1 van de Algemene wet bestuursrecht niet van toepassing.

Afdeling 3: Dagelijks bestuur

Artikel 21: Samenstelling
1. Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en vier andere door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen leden, waarbij twee van de leden, al dan niet zijnde de voorzitter, de door het Waterschap Aa en Maas respectievelijk het Waterschap De Dommel aangewezen leden van het algemeen bestuur dienen te zijn.
2. Degene die ophoudt lid van het algemeen bestuur te zijn, houdt tevens op lid van het dagelijks bestuur te zijn.
3. Indien tussentijds een plaats in het dagelijks bestuur vacant of beschikbaar komt, wijst het algemeen bestuur zo spoedig mogelijk een nieuw lid aan met inachtneming van het bepaalde in het eerste lid. Gaat het openvallen van een plaats in het dagelijks bestuur gepaard met het openvallen van een plaats in het algemeen bestuur, dan wordt het aanwijzen van een nieuw lid in het dagelijks bestuur uitgesteld totdat de opengevallen plaats in het algemeen bestuur is bezet.

Commentaar [AvG10]: Gewijzigd bij de 2e wijziging

Artikel 22: Vergaderingen
1. Het dagelijks bestuur vergadert zo vaak de voorzitter het nodig oordeelt of ten minste één lid daar de voorzitter om verzoekt.
2. De vergaderingen van het dagelijks bestuur zijn niet openbaar.
3. Ieder lid heeft één stem.
4. Het dagelijks bestuur besluit bij volstrekte meerderheid van stemmen.
5. Het dagelijks bestuur stelt een reglement van orde voor zijn vergaderingen vast.

Artikel 23: Ontslag
Het algemeen bestuur kan een of meer leden van het dagelijks bestuur ontslag verlenen, indien deze het vertrouwen van het algemeen bestuur niet meer bezitten. Op het ontslagbesluit zijn de artikelen 4:8 en 7:1 van de Algemene wet bestuursrecht niet van toepassing.

Afdeling 4: Voorzitter

Artikel 24: Aanwijzing
1. De voorzitter wordt door en uit het algemeen bestuur aangewezen.
2. Uit de andere leden als bedoeld in artikel 21, eerste lid wordt een plaatsvervangend voorzitter aangewezen door het algemeen bestuur, met dien verstande dat indien de voorzitter een aangewezen lid is van een waterschap, de plaatsvervanger een aangewezen lid van een gemeente dient te zijn en andersom.
3. De voorzitter en de plaatsvervanger worden aangewezen voor een niet verlengbare periode van drie (3) jaren, met dien verstande dat indien de voorzitter in voorgaande periode van drie (3) jaren een aangewezen lid van een waterschap was, voor de opvolgende periode van drie (3) jaren een aangewezen lid van een gemeente zal zijn en andersom.
4. In geval de stemmen staken is de stem van de voorzitter doorslaggevend.

Commentaar [AvG11]: Gewijzigd met de 2e wijziging

Afdeling 5: Secretaris

Artikel 25: Benoeming, schorsing en ontslag
1. De secretaris wordt door het algemeen bestuur benoemd.
2. De bevoegdheid tot schorsing of ontslag van de secretaris berust bij het algemeen bestuur.
3. In spoedeisende gevallen kan het dagelijks bestuur tot schorsing overgaan. Het doet daarvan terstond mededeling aan het algemeen bestuur. De schorsing vervalt indien het algemeen bestuur

haar niet bekrachtigt in een, binnen acht weken na de datum van het schorsingsbesluit gehouden, vergadering.

Artikel 26: Taak
1. De secretaris staat het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter ter zijde bij de uitoefening van hun taak. Hij is aanwezig in de vergadering van het algemeen bestuur en van het dagelijks bestuur. Hij ondertekent de stukken die van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur uitgaan, mede.
2. De secretaris staat, als directeur, aan het hoofd van de ambtelijke organisatie van het samenwerkingsverband.

Artikel 27: Vervanging
1. Het algemeen bestuur regelt de vervanging van de secretaris.
2. Artikel 25, tweede en derde lid en artikel 26 zijn van overeenkomstige toepassing op degene die de secretaris vervangt.

Afdeling 6: Ambtenaren van het samenwerkingsverband

Artikel 28: Algemene bepaling
Het samenwerkingsverband heeft een of meer heffingsambtenaren, invorderingsambtenaren, ambtenaren van het samenwerkingsverband en belastingdeurwaarders.

Artikel 29: Heffingsambtenaar
1. De heffingsambtenaar heeft ter zake van de belastingen als bedoeld in artikel 1, onder d en de Wet waardering onroerende zaken de bevoegdheden en verplichtingen die bij of krachtens de Algemene wet inzake rijksbelastingen, de Invorderingswet 1990, de Kostenwet invordering rijksbelastingen, de Gemeentewet, de Waterschapswet, de Wet milieubeheer, de Waterwet of de Wet waardering onroerende zaken zijn toegekend aan de inspecteur, respectievelijk de ambtenaar belast met de heffing van de deelnemers.
2. Bij de uitoefening van de bevoegdheden als bedoeld in het eerste lid neemt de heffingsambtenaar de nadere regels van het dagelijks bestuur in acht en houdt hij rekening met de beleidsregels die het dagelijks bestuur heeft geformuleerd ter zake van de uitoefening van zijn bevoegdheid.

Artikel 30: Invorderingsambtenaar
1. De invorderingsambtenaar heeft ter zake van de belastingen als bedoeld in artikel 1, onder d de bevoegdheden en verplichtingen die bij of krachtens de Algemene wet inzake rijksbelastingen, de Invorderingswet 1990, de Kostenwet invordering rijksbelastingen, de Gemeentewet, de Waterschapswet, de Wet milieubeheer of de Waterwet zijn toegekend aan de ontvanger, respectievelijk de ambtenaar belast met de invordering van de deelnemers.
2. De invorderingsambtenaar beslist niet tot het voeren van een executieprocedure in eerste aanleg en niet tot het instellen van hoger beroep en cassatie, dan nadat hij het dagelijks bestuur van zijn voornemen op de hoogte heeft gesteld.
3. Bij de uitoefening van de bevoegdheden als bedoeld in het eerste en tweede lid neemt de invorderingsambtenaar de kwijtscheldingsregels van de desbetreffende deelnemer en de nadere regels van het dagelijks bestuur in acht, alsmede houdt hij rekening met de beleidsregels van het dagelijks bestuur ter zake van de uitoefening van zijn bevoegdheid.

Artikel 31: Ambtenaar van het samenwerkingsverband
1. De ambtenaar van het samenwerkingsverband heeft ter zake van de belastingen als bedoeld in artikel 1, onder d en de Wet waardering onroerende zaken de bevoegdheden en verplichtingen die bij of krachtens de Algemene wet inzake rijksbelastingen, de Invorderingswet 1990, de Kostenwet invordering rijksbelastingen, de Gemeentewet, de Waterschapswet, de Wet milieubeheer, de Waterwet of de Wet waardering onroerende zaken zijn toegekend aan de ambtenaren van de Rijksbelastingdienst, respectievelijk de ambtenaar belast met de heffing of invordering van de deelnemers als bedoeld in artikel 231, tweede lid onder d, van de Gemeentewet en artikel 123, derde lid onder d, van de Waterschapswet.
2. Bij de uitoefening van de bevoegdheden als bedoeld in het eerste lid neemt de ambtenaar van het samenwerkingsverband de nadere regels van het dagelijks bestuur in acht, alsmede houdt hij

rekening met de beleidsregels van het dagelijks bestuur ter zake van de uitoefening van zijn bevoegdheid.

Artikel 32: Belastingdeurwaarder

1. De belastingdeurwaarder heeft ter zake van de belastingen als bedoeld in artikel 1, onder d de bevoegdheden en verplichtingen die bij of krachtens de Algemene wet inzake rijksbelastingen, de Invorderingswet 1990, de Kostenwet invordering rijksbelastingen, de Gemeentewet, de Waterschapswet, de Wet milieubeheer of de Waterwet zijn toegekend aan de belastingdeurwaarder.
2. Bij de uitoefening van de bevoegdheden als bedoeld in het eerste lid neemt de belastingdeurwaarder de nadere regels van het dagelijks bestuur in acht en houdt hij rekening met de beleidsregels die het dagelijks bestuur heeft geformuleerd ter zake van de uitoefening van zijn bevoegdheid.

Afdeling 7: Ombudsfunctie

Artikel 33: Ombudsfunctie

Onverminderd het bepaalde in artikel 1a van de Wet Nationale ombudsman is de Nationale ombudsman als bedoeld in artikel 2 van de Wet Nationale ombudsman bevoegd verzoekschriften als bedoeld in artikel 9:18 van de Algemene wet bestuursrecht te behandelen.

Hoofdstuk 3: Bevoegdheden van het samenwerkingsverband

Afdeling 1: Bevoegdheden van het bestuur

Artikel 34: Bevoegdheden

Het bestuur van het samenwerkingsverband is bevoegd tot regeling en bestuur ter behartiging van die belangen die aan het samenwerkingsverband zijn opgedragen.

Artikel 35: Overdracht bevoegdheden

1. Aan het samenwerkingsverband wordt de bevoegdheid tot heffing en invordering van de volgende gemeentelijke belastingen overgedragen door de colleges van de deelnemende gemeenten, voor zover de deelnemer de betreffende belasting kent:
   a. onroerende-zaakbelasting;
   b. rioolheffing;
   c. afvalstoffenheffing.
2. Het dagelijks bestuur van het Waterschap Aa en Maas draagt aan het samenwerkingsverband de bevoegdheid tot heffing en invordering van alle door het algemeen bestuur van het Waterschap Aa en Maas na, op of voor 1 oktober 2009 ingestelde waterschapsbelastingen over, voor zover deze waterschapsbelastingen later niet zijn opgeheven en het dagelijks bestuur van het Waterschap De Dommel draagt aan het samenwerkingsverband de bevoegdheid tot heffing en invordering van alle door het algemeen bestuur van het waterschap De Dommel na, op of voor 1 januari 2026 ingestelde waterschapsbelastingen over, voor zover deze waterschapsbelastingen later niet zijn opgeheven.
3. De colleges van de deelnemende gemeenten dragen aan het samenwerkingsverband over de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken.

Commentaar [AvG12]: Gewijzigd met de 2e wijziging

Artikel 36: Additionele overdracht

1. Het college van een deelnemende gemeente kan de bevoegdheid tot heffing en invordering van andere gemeentelijke belastingen dan bedoeld in artikel 35 overdragen aan het samenwerkingsverband.
2. Het algemeen bestuur neemt hetgeen op grond van het vorige lid is overgedragen, op in een bijlage bij de gemeenschappelijke regeling en zendt deze ter kennisname aan de colleges van de deelnemers en aan gedeputeerde staten.

Artikel 36a: Werkzaamheden voor andere (lokale) overheden dan de deelnemers

1. Onverminderd de verplichtingen die voortvloeien uit de in artikel 34 en 35 en 36 bedoelde bevoegdheden, kan het samenwerkingsverband op verzoek van andere overheden dan de deelnemers, indien dit niet leidt tot nadelige gevolgen voor de deelnemers, geen strijd met EU-aanbestedingsregels met zich meebrengt voor de deelnemers én geen verstoring veroorzaakt in de uitvoering van de in de genoemde artikelen aangeduide bevoegdheden, adviserende,

ondersteunende en uitvoerende werkzaamheden op het gebied van de belastingheffing, -invordering en uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken verrichten.

2. Aan een verzoek van (een) andere (lokale) overhe(i)d(en) dan de deelnemers wordt alleen tegemoetgekomen indien het samenwerkingsverband met deze andere (lokale) overhe(i)d(en) een dienstverleningsovereenkomst (DVO) sluit voor de uit te voeren ta(a)k(en).
   Een te sluiten DVO geeft de ta(a)k(en) -en bijbehorende bevoegdheden- weer die het samenwerkingsverband zal gaan uitvoeren voor de andere (lokale) overhe(i)d(en), vermeldt de duur van de overeenkomst én de afspraken over de vergoeding voor de taakuitvoering door het samenwerkingsverband.
   Een te sluiten DVO mag nimmer een langere looptijd hebben dan vier (4) jaren. Indien het samenwerkingsverband en de betrokken (lokale) overhe(i)d(en) de dienstverlening wensen te continueren na deze periode van vier (4) jaren, zal de betrokken (lokale) overheid als deelnemer dienen toe te treden tot het samenwerkingsverband met toepassing van hetgeen daarover is geregeld in deze Regeling.
3. Het algemeen bestuur besluit op een verzoek van andere overheden dan de deelnemers als bedoeld in lid 1.
4. Het dagelijks bestuur draagt er zorg voor dat het samenwerkingsverband het merendeel van zijn taken uitvoert voor de deelnemers.

Afdeling 2: Bevoegdheden van het algemeen bestuur

Artikel 37: Algemene bevoegdheden

1. Onverminderd het bepaalde in artikel 66 van de wet berust de in artikel 34 omschreven bevoegdheid bij het algemeen bestuur, voor zover deze niet bij of krachtens de wet of algemene maatregel van bestuur, het Reglement of deze regeling is toegekend aan het dagelijks bestuur of de voorzitter.
2. Het algemeen bestuur maakt de verordeningen die het nodig oordeelt voor de behartiging van de belangen die het samenwerkingsverband zijn opgedragen, met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 35 en 36.
3. Het algemeen bestuur regelt de bezoldiging van de ambtenaren van het samenwerkingsverband.

Artikel 38: Overdracht van bevoegdheden

1. Het algemeen bestuur kan aan het dagelijks bestuur bevoegdheden van het algemeen bestuur overdragen, tenzij de aard van de bevoegdheid zich tegen overdracht verzet.
2. Het algemeen bestuur kan het dagelijks bestuur niet overdragen de bevoegdheid tot:
   a. het vaststellen of wijzigen van de begroting;
   b. het vaststellen van de jaarrekening;
   c. het vaststellen van regels met betrekking tot de organisatie van de administratie en het beheer van vermogenswaarden van het samenwerkingsverband;
   d. het vaststellen van regels met betrekking tot de controle op de administratie en het beheer van vermogenswaarden van het samenwerkingsverband.

Artikel 39: Inlichtingen en verantwoording

1. Een lid van het Algemeen bestuur verstrekt aan de Deelnemer die hem heeft aangewezen, alle-inlichtingen die door een of meer leden van die Deelnemer worden gevraagd.
2. Het bepaalde in het eerste lid is van overeenkomstige toepassing ten aanzien van het Vertegenwoordigend orgaan waartoe de Deelnemer behoort.
3. Het Algemeen bestuur, het Dagelijks bestuur en de voorzitter verstrekken de Vertegenwoordigende organen de door een of meer leden van die Vertegenwoordigende organen gevraagde inlichtingen, op de gevraagde wijze.
4. Het bepaalde in de voorgaande leden is op plaatsvervangende leden van overeenkomstige toepassing.
5. Het Dagelijks bestuur verstrekt de Vertegenwoordigende organen uit eigen beweging schriftelijk structureel de volgende documenten:
   a. bestuursrapportage(s)

   b. het accountantsrapport bij de jaarrekening

   c. jaarverantwoording belastingopbrengsten

d. raming belastingopbrengsten.

6. Een verzoek om inlichtingen te verschaffen en/of verantwoording af te leggen kan uitsluitend worden geweigerd, indien dit in strijd zal zijn met de belangen, genoemd in artikelen 5.1 en 5.2 van de Wet open overheid.
7. Een lid van het Algemeen bestuur kan door de Deelnemer die hem heeft aangewezen, te allen tijde ter verantwoording worden geroepen voor het door hem in het Algemeen bestuur gevoerde beleid.
8. Het bepaalde in het zevende lid is van overeenkomstige toepassing ten aanzien van het Vertegenwoordigend orgaan waartoe de Deelnemer behoort.
9. Een lid van het Algemeen bestuur, dat niet langer het vertrouwen geniet van de Deelnemer die hem heeft aangewezen, kan door die Deelnemer worden ontslagen. In dat geval draagt die Deelnemer er zorg voor, dat zo spoedig mogelijk een nieuw lid wordt aangewezen.

Afdeling 3: Bevoegdheden van het dagelijks bestuur

Artikel 40: Bevoegdheid

1. Het dagelijks bestuur is belast met de dagelijkse aangelegenheden van het samenwerkingsverband.
2. Het dagelijks bestuur is belast met de voorbereiding van al hetgeen in de vergadering van het algemeen bestuur ter overweging en beslissingen moet worden gebracht.
3. Het dagelijks bestuur is belast met de uitvoering van de beslissingen van het algemeen bestuur, tenzij bij de regeling of bij of krachtens de wet de voorzitter hiermee is belast.
4. Het dagelijks bestuur neemt, ook alvorens is besloten tot het voeren van een rechtsgeding, alle conservatoire maatregelen en doet wat nodig is ter voorkoming van verjaring of verlies van recht of bezit.
5. Het dagelijks bestuur is bevoegd, tenzij het algemeen bestuur daaromtrent in voorkomende gevallen een beslissing heeft genomen, tot het procederen in kort geding en tot voeging in strafzaken als bedoeld in artikel 51a van het Wetboek van Strafvordering.
6. Het dagelijks bestuur is bevoegd, indien ingevolge wettelijk voorschrift aan de gemeente of aan het gemeentebestuur respectievelijk het waterschap of aan het waterschapsbestuur hetzij een recht van beroep hetzij een recht bezwaar te maken toekomt, om spoedshalve beroep in te stellen of bezwaar te maken alsmede, voor zover de voorschriften dat toelaten, om schorsing van het aangevochten besluit of om een voorlopige voorziening ter zake te verzoeken.
7. Het ingestelde beroep of het gemaakte bezwaar wordt ingetrokken, indien het algemeen bestuur de beslissing van het dagelijks bestuur tot het instellen van beroep of het maken van bezwaar niet in zijn eerstvolgende vergadering bekrachtigt.
8. Het dagelijks bestuur beheert de inkomsten, uitgaven en het vermogen van het samenwerkingsverband.
9. Het dagelijks bestuur houdt een register bij van de belastingverordeningen waarvan de bestuursorganen van het samenwerkingsverband belast zijn met de heffing en invordering. In het register worden tevens de bij de die belastingverordeningen behorende kwijtscheldingsregelingen opgenomen.
10. Het dagelijks bestuur oefent de bevoegdheden en verplichtingen uit die bij of krachtens de Algemene wet inzake rijksbelastingen, de Invorderingswet 1990, de Kostenwet invordering rijksbelastingen, Hoofdstuk XV van de Gemeentewet, Hoofdstuk XVI van de Waterschapswet, Hoofdstuk 7 van de Waterwet, de Wet milieubeheer en de Wet waardering onroerende zaken zijn toegekend aan de Minister van Financiën, het bestuur van ’s Rijksbelastingdienst en de directeur, respectievelijk de colleges, met inachtneming van het bepaalde in artikel 35 en 36.
11. Het dagelijks bestuur is belast met het houden van toezicht op de uitoefening van de bevoegdheden door de heffingsambtenaar, de invorderingsambtenaar, de ambtenaar van het samenwerkingsverband en de belastingdeurwaarder.
12. Het dagelijks bestuur is bevoegd tot aanwijzing van een of meer ambtenaren als bedoeld in de artikelen 29 tot en met 30.
13. Het dagelijks bestuur is bevoegd tot het vaststellen van beleidsregels en het per geval of in het algemeen instructies geven ter zake van de uitoefening van bevoegdheden door de heffingsambtenaar, de invorderingsambtenaar, de ambtenaar van het samenwerkingsverband onderscheidenlijk de belastingdeurwaarder voor de uitoefening van hun bevoegdheden.

14. Het dagelijks bestuur is bevoegd tot het stellen van nadere regels met betrekking tot de heffing en invordering van belastingen.
15. Het dagelijks bestuur is bevoegd tot het geheel of gedeeltelijk oninbaar verklaren van de belasting.

Artikel 41: Mandaat
1. Het dagelijks bestuur kan mandaat verlenen aan een of meer leden van het dagelijks bestuur.
2. Het dagelijks bestuur kan tevens mandaat verlenen aan de secretaris, voor zover de aard van de bevoegdheid zich niet tegen mandatering verzet. Het dagelijks bestuur kan de secretaris toestaan ondermandaat te verlenen.

Commentaar [AvG13]: Typefout herstel

Artikel 42: Inlichtingen en verantwoording
1. Het Dagelijks bestuur en elk van zijn leden verstrekken aan het Algemeen bestuur de door een of meer leden van dit Algemeen bestuur gevraagde inlichtingen.
2. Het Dagelijks bestuur en elk van zijn leden leggen op verzoek van het Algemeen bestuur verantwoording af over het door het Dagelijks bestuur of een der leden uitgevoerde handelingen.
3. Het reglement van orde van het Algemeen bestuur houdt bepalingen in omtrent de wijze, waarop de leden van het Dagelijks bestuur de hier bedoelde inlichtingen verstrekken en verantwoording afleggen.
4. Het Algemeen bestuur kan een lid van het Dagelijks bestuur ontslaan, als deze het vertrouwen van het Algemeen bestuur niet meer bezit.
5. Het Dagelijks bestuur biedt het bestuur jaarlijks in de jaarrekening ter vaststelling een verslag aan over de werkzaamheden van het samenwerkingsverband over het afgelopen jaar.

Afdeling 4: De taken bevoegdheden van de voorzitter

Artikel 43: Taken
1. De voorzitter bevordert een goede behartiging van de zaken van het samenwerkingsverband.
2. Hij heeft de leiding van de vergaderingen van het algemeen bestuur en van het dagelijks bestuur.
3. Hij ondertekent alle stukken welke van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur uitgaan.

Artikel 44: Bevoegdheden

De voorzitter vertegenwoordigt het samenwerkingsverband in en buiten rechte. Indien de voorzitter aan een ander machtiging verleent tot vertegenwoordiging, behoeft deze machtiging de instemming van het dagelijks bestuur.

Artikel 45: Inlichtingen en verantwoording
1. De voorzitter is aan het algemeen bestuur verantwoording verschuldigd voor het door hem gevoerde bestuur.
2. De voorzitter geeft het algemeen bestuur mondeling of schriftelijk de door een of meer leden gevraagde inlichtingen voor zover het verstrekken daarvan niet in strijd is met het openbaar belang.
3. De voorzitter geeft de vertegenwoordigende organen van de deelnemers mondeling of schriftelijk de door een of meer leden gevraagde inlichtingen.

Hoofdstuk 4: Het personeel

Artikel 46: Ambtelijke organisatie
1. Het samenwerkingsverband heeft een ambtelijke organisatie, met aan het hoofd een directeur.
2. Het algemeen bestuur is bevoegd rechtspositionele regelingen en besluiten vast te stellen.
3. Het dagelijks bestuur is bevoegd de ambtenaren, niet zijnde de directeur, te benoemen, te schorsen te ontslaan.

Hoofdstuk 5: Financiën van het samenwerkingsverband

Afdeling 1: Inleidende bepalingen

Artikel 47: Kostentoerekening
1. Het algemeen bestuur stelt, als onderdeel van de begroting, jaarlijks de uitgangspunten voor de toerekening van de kosten vast.

2. De kosten over het lopende kalenderjaar worden bij de deelnemers in rekening gebracht op basis van de door het algemeen bestuur voor het betreffende jaar, bij de begroting, vastgestelde uitgangspunten.
3. Het algemeen bestuur stelt een verordening vast met daarin de richtlijnen voor de kostenverdeelsleutel zoals deze jaarlijks in de begroting wordt opgenomen.
4. In afwijking van artikel 14, eerste lid, wordt de verordening als bedoeld in het derde lid bij unanimiteit vastgesteld.

Artikel 48: Inrichting
1. De begroting, de begrotingswijzigingen, de meerjarenraming, de jaarrekening en het jaarverslag worden ingericht overeenkomstig artikel 198 van de Gemeentewet en het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.
2. Op de administratie en controle is Hoofdstuk XIV van de Gemeentewet van overeenkomstige toepassing.

Afdeling 2: De begroting

Artikel 49: Begroting
1. Voor alle aan het samenwerkingsverband opgedragen taken brengt het algemeen bestuur jaarlijks op de begroting de bedragen die het daarvoor beschikbaar stelt, alsmede de van de deelnemers te ontvangen bijdragen en andere financiële middelen die naar verwachting kunnen worden aangewend.
2. De begroting bevat mede een bedrag voor onvoorziene uitgaven.
3. De begroting licht toe welk aandeel in de baten van het samenwerkingsverband afkomstig is van de deelnemers en van derden.
4. De begroting moet in evenwicht zijn. Hiervan kan worden afgeweken indien aannemelijk is dat het evenwicht in de begroting in de eerstvolgende jaren tot stand zal zijn gebracht.
5. Ten laste van het samenwerkingsverband kunnen slechts lasten en daarmee overeenstemmende balansmutaties worden genomen tot de bedragen die hiervoor op de begroting zijn gebracht.
6. Het begrotingsjaar is het kalenderjaar.

Artikel 50: Ontwerpbegroting
1. Het dagelijks bestuur zendt de ontwerpbegroting, alsmede de algemene financiële en beleidsmatige kaders, uiterlijk 30 april aan de vertegenwoordigende organen van de deelnemers.
2. De ontwerpbegroting wordt door de zorg van de deelnemers voor een ieder ter inzage gelegd en tegen betaling van kosten algemeen verkrijgbaar gesteld. Van de terinzagelegging en de verkrijgbaarstelling geschiedt openbare kennisgeving. De openbare kennisgeving wordt door Gemeente Oss verzorgt.
3. De vertegenwoordigende organen van de deelnemers kunnen bij het dagelijks bestuur hun zienswijze over de ontwerpbegroting binnen twaalf (12) weken naar voren brengen. Het dagelijks bestuur voegt de commentaren waarin deze zienswijze is vervat bij de ontwerpbegroting, zoals deze tijdig aan het algemeen bestuur wordt aangeboden.
   Het Dagelijks Bestuur stelt tevens de gemeenteraden c.q. algemeen besturen gemotiveerd in kennis van haar oordeel over de ontvangen zienswijzen en het daaraan gegeven gevolg.
4. Het eerste en derde lid zijn van overeenkomstige toepassingen op besluiten tot wijziging van de begroting, met uitzondering van die wijzigingen waarbij geen verandering wordt gebracht in het totaal van de bijdragen van deelnemers.

Artikel 51: Vaststelling begroting
1. Het algemeen bestuur stelt de begroting vast in het jaar voorafgaande aan dat waarvoor zij dient. In afwijking van artikel 14, eerste lid, wordt de begroting met drie vierde meerderheid vastgesteld.
2. Het dagelijks bestuur zendt de begroting binnen twee weken na de vaststelling, doch in ieder geval vóór 15 september van het jaar voorafgaande aan het jaar waarop de begroting betrekking heeft, aan gedeputeerde staten.
3. Het algemeen bestuur zendt, zo nodig, de begroting aan de vertegenwoordigende organen van de deelnemers, die ter zake bij gedeputeerde staten hun zienswijzen naar voren kunnen brengen.
4. Besluiten tot wijziging van de begroting kunnen tot uiterlijk het eind van het desbetreffende begrotingsjaar worden genomen.

5. Het derde lid is van overeenkomstige toepassing op besluiten tot wijziging van de begroting, met uitzondering van die wijzigingen waarbij geen verandering wordt gebracht in het totaal van de bijdragen van de deelnemers.

Afdeling 3: Jaarrekening

Artikel 52: Jaarrekening en jaarverslag

6. Het dagelijks bestuur legt aan het algemeen bestuur over elk begrotingsjaar verantwoording af over het door hem gevoerde bestuur, onder overlegging van de jaarrekening en het jaarverslag.
7. De in het eerste lid bedoelde stukken liggen, zodra zij aan het algemeen bestuur zijn overgelegd, voor een ieder ter inzage en zijn algemeen verkrijgbaar. Van de terinzagelegging en de verkrijgbaarstelling wordt openbaar kennis gegeven. Het algemeen bestuur beraadslaagt over de jaarrekening en het jaarverslag niet eerder dan twee weken na de openbare kennisgeving.
8. Het algemeen bestuur stelt de jaarrekening en het jaarverslag vast in het jaar volgende op het jaar waarop ze betrekking hebben. De jaarrekening betreft alle baten en lasten van het samenwerkingsverband.
9. Indien het algemeen bestuur tot het standpunt komt dat onrechtmatige totstandkoming van in de jaarrekening opgenomen baten, lasten of balansmutaties aan de vaststelling van de jaarrekening in de weg staat, brengt hij dit terstond ter kennis van het dagelijks bestuur met vermelding van de gerezen bedenkingen.
10. Het dagelijks bestuur zendt het algemeen bestuur binnen twee maanden na ontvangst van het standpunt, bedoeld in het vierde lid, een voorstel voor een indemniteitsbesluit, vergezeld van een reactie op de bij het algemeen bestuur gerezen bedenkingen.
11. Indien het dagelijks bestuur een voorstel voor een indemniteitsbesluit heeft gedaan, stelt het algemeen bestuur de jaarrekening niet vast dan nadat hij heeft besloten over het voorstel.
12. De leden van het dagelijks bestuur nemen niet deel aan stemmingen over besluiten als bedoeld in het derde, vierde en zesde lid. Hun plaatsvervangers zijn wel stemgerechtigd.
13. Behoudens later in rechte gebleken onregelmatigheden, ontlast de vaststelling van de jaarrekening de leden van het dagelijks bestuur ten aanzien van het daarin verantwoorde financieel beheer.
14. Het dagelijks bestuur zendt de jaarrekening binnen twee weken na de vaststelling, doch in ieder geval vóór 15 juli van het jaar volgende op het jaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, aan gedeputeerde staten.

Artikel 53: Garantstelling

De deelnemers zullen er steeds zorg voor dragen dat het samenwerkingsverband te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan al zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen.

Hoofdstuk 6: Toetreding, uittreding, wijziging, opheffing

Artikel 54: Toetreding

1. Het college van burgemeester en wethouders van een gemeente of het dagelijks bestuur van een waterschap dat wenst toe te treden, dient hiertoe een verzoek in bij het dagelijks bestuur van het samenwerkingsverband. Het college van de desbetreffende gemeente of het dagelijks bestuur van het desbetreffende waterschap voegt hierbij het besluit tot toestemming van de gemeenteraad respectievelijk het algemeen bestuur van het waterschap als bedoeld in artikel 61, tweede lid van de wet.
2. Het dagelijks bestuur van het samenwerkingsverband brengt het verzoek ter kennis van het algemeen bestuur en geeft daarbij een advies over de toetreding.
3. Toetreding kan geschieden nadat het algemeen bestuur hiertoe bij drie vierde meerderheid heeft besloten.
4. Een lid kan in het algemeen bestuur slechts voor toetreding stemmen, dan nadat hij hiervoor de instemming van het college van de deelnemer die hem heeft aangewezen heeft verkregen. Dit college kan deze instemming pas verlenen na verkregen toestemming van zijn vertegenwoordigend orgaan als bedoeld in artikel 61, tweede lid van de wet.
5. Nadat een besluit als in het derde lid is genomen, gaat de toetreding in op de eerste dag van het kwartaal volgend op het kwartaal waarin het besluit is genomen, tenzij het algemeen bestuur besluit tot een latere datum, waarbij die latere datum niet later dan 1 januari van het kalenderjaar n+2 is gelegen als de datum van het besluit in kalenderjaar n is gelegen.

Commentaar [AvG14]: Gewijzigd met de 2e wijziging

6. Het algemeen bestuur kan nadere regels stellen omtrent de toetreding van nieuwe waterschappen of gemeenten in een toetredingsprotocol.

Artikel 55: Uittreding

1. Een deelnemer kan, na vooraf verkregen toestemming van de gemeenteraad dan wel het algemeen bestuur, besluiten tot het uittreden uit deze regeling. Gedurende drie jaar na de datum van toetreding tot de regeling is uittreding niet mogelijk.
2. Alvorens een deelnemer een opzeggingsbesluit neemt, stelt de deelnemer het dagelijks en algemeen bestuur van het voornemen en de motieven daarvan, op de hoogte. Over het voornemen wordt overleg met het dagelijks bestuur gevoerd.
3. De uittredende deelnemer draagt de uittredingskosten. De uittredingskosten bestaan uit kosten van gegevensextractie uit de WOZ- en Belastingadministratie van BSOB, projectkosten voor ontvlechting en overdracht van de uitvoering door BSOB naar een derde én personele frictiekosten.
4. Voor de bepaling van de financiële gevolgen van de uittreding en de bepaling van de hoogte van de uittredingskosten verleent het dagelijks bestuur in overleg met de uittredende gemeente een onafhankelijk registeraccountant opdracht om advies uit te brengen over de financiële gevolgen en de hoogte van de uittredingskosten. De kosten van dit advies komen voor rekening van de uittreder.
5. De gevolgen van de uittreding en de uittredingskosten die de uittreder moet betalen vanwege de uittreding uit het openbaar lichaam, worden door het algemeen bestuur vastgesteld.
6. De verrekening van het vermogen wordt verrekend met de uittredingskosten als bedoeld in het vierde lid.
7. Het besluit als bedoeld in het eerste lid wordt terstond ter kennis gebracht van het dagelijks bestuur.
8. De datum van uittreding is 1 januari van het tweede kalenderjaar na het verstrijken van het jaar waarin het besluit tot opzegging is genomen, tenzij partijen anders overeenkomen.
9. Het algemeen bestuur kan nadere regels stellen omtrent de uitreding van deelnemers in een uittredingsprotocol.
10. Op het besluit van een deelnemer het besluit waarbij additionele taken zijn overgedragen aan de gemeenschappelijke regeling in te trekken, is het bepaalde in dit artikel van overeenkomstige toepassing.

Artikel 56: Wijziging

1. Het dagelijks bestuur, één of meer leden van het dagelijks bestuur en de colleges van de deelnemers kunnen een voorstel tot wijziging van de regeling indienen bij het algemeen bestuur.
2. Het algemeen bestuur zendt het wijzigingsvoorstel aan de colleges van de deelnemers.
3. Wijziging kan geschieden nadat het algemeen bestuur hiertoe bij drie vierde meerderheid heeft besloten.
4. Een lid kan in het algemeen bestuur slechts voor wijziging stemmen, dan nadat hij hiervoor de instemming van het college van de deelnemer dat hem heeft aangewezen heeft verkregen. Dit college kan deze instemming pas verlenen na verkregen toestemming van zijn vertegenwoordigend orgaan als bedoeld in artikel 61, tweede lid van de wet.
5. Artikel 59 is van overeenkomstige toepassing.
6. De wijziging bepaalt zelf wanneer deze in werking treedt, met in acht neming van het hierom in artikel 26 en 27 van de wet bepaalde.
7. In afwijking van het derde lid kan een wijziging van artikel 6, van artikel 14 eerste lid, van artikel 35, van artikel 47 vierde lid of van dit artikel slechts plaatsvinden bij een unaniem besluit van het algemeen bestuur.

Artikel 57: Opheffing en liquidatie

1. Het dagelijks bestuur, één of meer leden van het dagelijks bestuur en de colleges van de deelnemers kunnen een voorstel tot opheffing van de regeling indienen bij het algemeen bestuur.
2. Het algemeen bestuur zendt het voorstel aan de colleges van de deelnemers.
3. Opheffing kan geschieden nadat het algemeen bestuur hiertoe bij drie vierde meerderheid heeft besloten.
4. Een lid kan in het algemeen bestuur slechts voor opheffing stemmen, dan nadat hij hiervoor de instemming van het college van de deelnemer dat hem heeft aangewezen heeft verkregen. Dit college kan deze instemming pas verlenen na verkregen toestemming van zijn vertegenwoordigend orgaan als bedoeld in artikel 61, tweede lid van de wet.

5. Bij opheffing van de regeling wordt door een onafhankelijke registeraccountant een liquidatieplan opgesteld.
6. Het algemeen bestuur stelt het liquidatieplan vast. De in het liquidatieplan omschreven financiële verplichtingen zijn voor de deelnemers bindend.
7. De kosten voor het op stellen van het liquidatieplan worden naar evenredigheid verdeeld over de deelnemers.

Hoofdstuk 7: Overige bepalingen

Artikel 58: Archief
1. Het bestuur van het samenwerkingsverband is verplicht de onder hem berustende archiefbescheiden in goede, geordende en toegankelijke staat te brengen en te bewaren, alsmede zorg te dragen voor de vernietiging van daarvoor in aanmerking komende archiefbescheiden.
2. Overeenkomstig een door het algemeen bestuur vast te stellen verordening, welke aan gedeputeerde staten wordt medegedeeld, draagt het dagelijks bestuur zorg voor de archiefbescheiden van het bestuur van het samenwerkingsverband.
3. De kosten, verbonden aan de uitoefening van de in het tweede lid bedoelde zorg, komen ten laste van het samenwerkingsverband.
4. Voor de bewaring van de op grond van artikel 12, eerste lid en artikel 13, eerste lid van de Archiefwet 1995, over te brengen archiefbescheiden van het bestuur van het samenwerkingsverband wijst het dagelijks bestuur een archiefbewaarplaats van een van de deelnemers aan.
5. Ten aanzien van het beheer van de archiefbescheiden van het bestuur van het samenwerkingsverband, voor zover deze archiefbescheiden niet zijn overgebracht naar een archiefbewaarplaats, is, onder de bevelen van het dagelijks bestuur, met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens de Archiefwet 1995 belast de archivaris. Met betrekking tot dit toezicht stelt het algemeen bestuur een verordening vast, welke aan gedeputeerde staten wordt medegedeeld.
6. De archivaris wordt door het dagelijks bestuur benoemd, geschorst en ontslagen.
7. In afwijking van het vorige lid kan het dagelijks bestuur ook de archivaris van de deelnemer als bedoeld in het vierde lid aanwijzen als archivaris van het samenwerkingsverband.

Artikel 58a: Zienswijze op besluiten van het bestuur van het samenwerkingsverband
De gemeenteraden c.q. de algemeen besturen van de deelnemers van het samenwerkingsverband hebben geen bevoegdheid tot het leveren van een zienswijze op besluiten van het bestuur van het samenwerkingsverband anders dan hetgeen expliciet is geregeld in deze Regeling met betrekking tot zienswijzen.

Artikel 58b: Adviescommissie
Gelet op de aard van deze Regeling en de bestaande communicatie- en overlegstructuur tussen het samenwerkingsverband en de deelnemers wordt geen adviescommissie als bedoeld in artikel 24a van de Wet gemeenschappelijke regelingen ingesteld.

Artikel 58c: Evaluatie
Er vindt eens per drie (3) jaren een evaluatie plaats van deze Regeling. Bij de evaluatie staat de inhoud van deze Regeling in relatie tot de praktische uitvoering daarvan op de agenda.

Artikel 58d: Participatie
Met uitzondering van de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van het belastingbeleid op grond van deze Regeling bestaat voor belanghebbenden de mogelijkheid tot participatie.

Hoofdstuk 8: Slotbepalingen

Artikel 59: Inwerkingtreding
Deze Regeling treedt in werking met ingang van de eerste dag volgend op die waarop het college van de Gemeente Oss het besluit tot het vaststellen van de regeling heeft bekendgemaakt in haar Gemeenteblad. Gemeente Oss draagt tevens zorg voor kennisgeving van het besluit tot vaststellen van

de regeling in het Gemeenteblad van alle deelnemende gemeenten en het Waterschapsblad van het deelnemende waterschap.

Met de inwerkingtreding van deze Regeling treedt de voorgaande regeling buiten werking als gevolg van vervanging.

Artikel 60: Duur van de regeling
De regeling wordt aangegaan voor onbepaalde tijd.

Artikel 61: Inzending regeling
Het college van de Gemeente Oss wordt belast met de inzending van deze regeling aan gedeputeerde staten.

Artikel 62: Citeerwijze
Deze regeling kan worden aangehaald als “Gemeenschappelijke Regeling BSOB 2024”.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van BSOB van 14 juni 2024

De voorzitter,	De secretaris,
G.T. Buter	E.M. van der Reijden

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Algemene- en Financiële Zaken d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**5.4 Wijziging Gemeenschappelijke regeling (GR) Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)**
Advies:	*De commissie adviseert positief. Het agendapunt vooralsnog als **hamerstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026. Afhankelijk van de beantwoording van de technische vragen van de fractie BBB verzoekt de fractie BBB dit agendapunt als bespreekpunt te agenderen.* De ***fractie BBB*** heeft de volgende technische vragen ingediend: **Vragen BBB-fractie Waterschap Aa en Maas n.a.v. wijziging Gemeenschappelijke Regeling BSOB** 126. Waarom wordt voorgesteld om géén zienswijze in te dienen, terwijl de stukken duidelijke technische onvolkomenheden bevatten, waaronder inconsistenties over de toetredingsdatum 2027/2028 en zichtbare commentaren in de geconsolideerde tekst? *Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, pp. 1-3; Bijlage 2, p. 1; Bijlage 4, pp. 1-2; Bijlage 5, pp. 5-6, 11 en 13. Waarom materieel: Dit raakt de kwaliteit van de besluitvorming en de vraag of een korte technische zienswijze nodig is.* **Antwoord DB:** De toetredingsdatum wordt definitief 2028. Eventuele onvolkomenheden worden verwijderd in de definitieve versies die u voorgelegd krijgt later dit jaar tijdens de toestemmings- en instemmingsprodecure. De commentaren zijn juist bewust toegevoegd om zichtbaar te maken welke wijzigingen worden doorgevoerd. Voorgaande punten worden ambtelijk met BSOB gedeeld en vormen geen aanleiding om nu alsnog een zienswijze in te dienen. 127. Kan het dagelijks bestuur onderbouwen waarom toetreding van de Dommelvallei-gemeenten geen financiële gevolgen heeft voor de huidige deelnemers, inclusief effecten op kostenverdeling, garantstelling, governance en eventuele uittredings- of frictierisico's? *Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 4, pp. 2-3; Bijlage 5, pp. 12-14. Waarom materieel: De financiële stelling is belangrijk, maar in de adviesnota nog beperkt onderbouwd.* **Antwoord DB:** De toetreding heeft geen financiële gevolgen aangezien de Dommelvallei-gemeenten al worden behandeld als ware zij reeds deelnemer (met uitzondering van vertegenwoordiging in het bestuur van BSOB). Enige wijziging die optreedt is dat zij met toetreding ook een zetel krijgen in het AB van BSOB met bijbehorend stemrecht. De uitredings- of frictierisico's zijn niet anders dan die van de andere deelnemers. Enige verschil is dat net als de recente toetreder waterschap De Dommel, de Dommelvallei-gemeenten de eerste 3 jaar na toetreding niet kunnen uittreden (zie artikel 55). 128. Hoe werkt de nieuwe besluitvormingsregel praktisch als geen stemming wordt gevraagd en een voorstel volgens artikel 16, lid 3, als aangenomen geldt? Wordt dan ook geborgd dat zowel een gemeente als een waterschap het besluit steunt? *Bronpagina('s): Bijlage 5, p. 5. Waarom materieel: De nieuwe gemengde meerderheidsregel kan anders in de praktijk worden omzeild of onduidelijk uitwerken.* **Antwoord DB:** Als ex art. 16, lid 3 geen stemming wordt aangevraagd (en het voorstel is aangenomen) blijft art.14 buiten beeld en is de verhouding geen beslisfactor. Het AB gaat zelf over de toepasbaarheid van art. 16 lid 129. Hoe verhoudt de nieuwe doorslaggevende stem van de voorzitter bij staking van stemmen zich tot artikel 16, lid 4 en lid 5, waar bij staking juist uitstel of verwerping van het voorstel is geregeld? *Bronpagina('s): Bijlage 1, p. 2; Bijlage 5, pp. 5-6. Waarom materieel: Mogelijk conflicteren bepalingen over staken van stemmen.* **Antwoord DB:** Deze vraag is door de portefeuillehouder mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ. 130. Waarom is de harde ontbindende voorwaarde van toestemming door de gemeenteraden van Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel niet expliciet zichtbaar opgenomen in de tekst van de 3e wijziging zelf? *Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 2, p. 1; Bijlage 4, p. 3. Waarom materieel: De toetredingsprocedure wordt gestart voordat de raden formeel*

toestemming hebben gegeven.
Antwoord DB: Deze vraag is door de portefeuillehouder mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ.

131. Welke gevolgen heeft het feit dat deelnemers volgens artikel 58a geen zienswijze kunnen leveren op andere bestuursbesluiten dan waar de regeling expliciet in voorziet? Is de invloed van het AB van Aa en Maas daarmee voldoende geborgd?
Bronpagina('s): Bijlage 5, p. 15. Waarom materieel: Dit raakt de toekomstige controlerende rol van het AB van Aa en Maas.
Antwoord DB: Deze vraag is door de portefeuillehouder mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ.

132. Wordt de geconsolideerde tekst juridisch en redactioneel opgeschoond vóórdat deze als definitieve referentietekst wordt gebruikt, inclusief verwijdering van commentaren, herstel van artikelnummering en correctie van dubbele of afwijkende formuleringen?
Bronpagina('s): Bijlage 5, pp. 5-6, 11 en 13. Waarom materieel: De geconsolideerde GR moet juridisch betrouwbaar en bestuurlijk controleerbaar zijn.
Antwoord DB: Ja.

Dossier 3207 voorblad

133. Waarom wordt voorgesteld om af te zien van een zienswijze, terwijl dit dossier wijzigingen bevat in stemverhouding, dagelijks bestuur, voorzitterschap en toetredingsprocedure?
Bronpagina('s): Dossier 3207 voorblad, p. 1; Bijlage 3, p. 1. Waarom materieel: Raakt direct aan de bestuurlijke invloed van Aa en Maas.
Antwoord DB: In de adviesnota staan hiervoor de argumenten vermeld.

134. Waarom is digitale toegankelijkheid niet toegepast bij dit openbare bestuursdossier, en wordt dit vóór publicatie of verdere besluitvorming hersteld?
Bronpagina('s): Dossier 3207 voorblad, p. 1. Waarom materieel: Toegankelijkheid is relevant voor controleerbaarheid en publieke verantwoording.
Antwoord DB: Alle stukken betreffende dit agendapunt zijn openbaar en via de website van het waterschap digitaal beschikbaar.

135. Is de commissie gevraagd om inhoudelijk oordeel te geven over de wijzigingen, of uitsluitend om kennis te nemen van het voornemen geen zienswijze in te dienen?
Bronpagina('s): Dossier 3207 voorblad, p. 1. Waarom materieel: Verduidelijkt de rol van AFZ in de voorbereiding.
Antwoord DB: Met agendering van dit onderwerp wordt de commissie in de gelegenheid gesteld om een inhoudelijk oordeel te geven en om in te stemmen met het in de adviesnota beargumenteerde voornemen om geen zienswijze in te dienen.

136. Kan het dagelijks bestuur bevestigen dat alle bijlagen volledig, definitief en onderling consistent zijn voordat het AB besluit geen zienswijze in te dienen?
Bronpagina('s): Dossier 3207 voorblad, p. 1; Bijlage 2, p. 1; Bijlage 4, pp. 1-2; Bijlage 5, pp. 5-15. Waarom materieel: Er zijn aanwijzingen voor inconsistenties en redactionele restanten.
Antwoord DB: Ja.

137. Wordt het AB in het najaar opnieuw in positie gebracht bij de formele toe- en instemmingsprocedure, ook als nu geen zienswijze wordt ingediend?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2. Waarom materieel: Borgt dat het AB later nog expliciet kan sturen.
Antwoord DB: Ja.

Adviesnota en besluit AB

Bronnen: Adviesnota en besluit AB, pp. 1-3.
Conceptvragen, gerangschikt naar afnemende materialiteit

138. Waarom is gekozen voor afzien van een zienswijze in plaats van een korte technische zienswijze met correctiepunten en aandachtspunten?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, pp. 1-3. Waarom materieel: Een zienswijze kan instemmend zijn en toch bestuurlijke kwaliteit verbeteren.
Antwoord DB: Zie argumentatie in de adviesnota. Graag correctiepunten en onvolkomenheden z.s.m. doorgeven, dan kunnen deze ambtelijk worden

doorgegeven aan BSOB en nog worden aangepast voordat de formele toe- en instemmingsprocedure wordt opgestart.

139. Waarop is de conclusie gebaseerd dat toetreding van de Dommelvallei-gemeenten geen financiële gevolgen heeft voor de huidige deelnemers? Is dit juridisch-financieel doorgerekend?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 5, pp. 12-14. Waarom materieel: Financiële gevolgen kunnen indirect ontstaan via kostenverdeling, garantstelling en governance.
Antwoord DB: De toetreding heeft geen financiële gevolgen aangezien de Dommelvallei-gemeenten al worden behandeld als ware zij reeds deelnemer (met uitzondering van vertegenwoordiging in het bestuur van BSOB). Enige wijziging die optreedt is dat zij met toetreding ook een zetel krijgen in het AB van BSOB met bijbehorend stemrecht. Ja, dit is juridisch-financieel beoordeeld.

140. Kan het dagelijks bestuur toelichten welke punten de externe jurist precies heeft beoordeeld en of daarbij ook is gekeken naar artikel 16 in relatie tot de nieuwe artikelen 14 en 24?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 5, pp. 5-6. Waarom materieel: Juridische zorgvuldigheid is een belangrijk argument voor geen zienswijze.
Antwoord DB: Art 14 GR BSOB gaat over de voorwaarden van de stemverhouding en art. 24 gaat over het (roulerende) voorzitterschap, terwijl art. 16 gaat over de wijze van stemmen. De aanpassingen aan art. 14 en 24 vragen geen aanpassing aan art. 16 GR BSOB.

141. Waarom staat onder 'Beoogd effect' dat een zienswijze wordt afgegeven, terwijl het voorstel is om geen zienswijze in te dienen?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, pp. 1-2. Waarom materieel: Formele besluitstukken moeten helder zijn over het doel van het besluit.
Antwoord DB: Bij het beoogde effect wordt bedoeld dat gebruik gemaakt kan worden van het afgeven van een zienswijze. Zoals beargumenteerd in de adviesnota wordt nu gevraagd om geen zienswijze af te geven.

142. Welke gevolgen heeft het voor de positie van Aa en Maas als de Dommelvallei-raden geen toestemming geven, en wordt dit scenario nog apart aan het AB voorgelegd?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 4, p. 3. Waarom materieel: De toetreding kent een expliciet voorbehoud.
Antwoord DB: De verwachting is dat de Dommelvallei-raden nog dit jaar gaan instemmen met toetreding tot BSOB. Niet toetreden is voor deze gemeenten geen optie, zij hebben immers geen taxateurs en belastingambtenaren en geen vereiste software om de taken weer van BSOB over te kunnen nemen. Bovendien zijn zij zeer tevreden met de huidige dienstverlening door BSOB en met de daarmee samenhangende financiële deelnemersbijdrage. Dit is dan ook geen realistisch scenario wat voorgelegd gaat worden.

143. Is het dagelijks bestuur bereid het besluit aan te vullen met de opdracht om technische inconsistenties vóór de formele instemmingsfase te laten herstellen?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, pp. 2-3; Bijlage 2, p. 1; Bijlage 5, pp. 5-15. Waarom materieel: Dit borgt kwaliteit zonder dat een inhoudelijke zienswijze nodig hoeft te zijn.
Antwoord DB: Ja, dan wel graag z.s.m. nader specificeren welke technische inconsistenties het betreft zodat deze ambtelijk kunnen worden doorgegeven aan BSOB en nog worden aangepast voordat de formele toe- en instemmingsprocedure wordt opgestart.

144. Wordt het AB in het najaar een volledig overzicht gegeven van zienswijzen van andere deelnemers en de wijze waarop BSOB daarmee is omgegaan?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2. Waarom materieel: Belangrijk voor de vervolgstap in de toe- en instemmingsprocedure.
Antwoord DB: Ja.

Bijlage 1 - 2e wijziging van de GR BSOB
Bronnen: Bijlage 1 2e Wijziging van de GR BSOB, pp. 1-2.

145. Hoe wordt in de praktijk vastgesteld dat bij ieder besluit naast een meerderheid ook

minimaal één gemeente en één waterschap vóór hebben gestemd?
Bronpagina('s): Bijlage 1, p. 1; Bijlage 5, p. 5. Waarom materieel: De nieuwe stemregel moet praktisch uitvoerbaar zijn.
Antwoord DB: Dat is een taak voor de voorzitter c.q. de secretaris.

146. Hoe wordt omgegaan met voorstellen die zonder stemming worden aangenomen volgens artikel 16, lid 3? Wordt dan de eis van steun door beide categorieën deelnemers nog expliciet getoetst?
Bronpagina('s): Bijlage 5, p. 5. Waarom materieel: Zonder verduidelijking kan de nieuwe bescherming in artikel 14 minder scherp werken.
Antwoord DB: Nee, dan is het overbodig te toetsen.

147. Hoe verhoudt de doorslaggevende stem van de voorzitter bij staking van stemmen zich tot de bestaande regeling in artikel 16 over uitstel of verwerping bij staking?
Bronpagina('s): Bijlage 1, p. 2; Bijlage 5, pp. 5-6. Waarom materieel: Mogelijk juridisch interpretatiepunt.
Antwoord DB: Deze vraag is door de portefeuillehouder mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ.

148. Welke portefeuilleverdeling wordt beoogd in het dagelijks bestuur van vijf leden, en hoe wordt daarover aan het AB van Aa en Maas gerapporteerd?
Bronpagina('s): Bijlage 1, p. 1; Bijlage 4, pp. 1-2. Waarom materieel: Uitbreiding van het DB moet leiden tot betere sturing, niet alleen tot grotere bestuurlijke bezetting.
Antwoord DB: Zodra het nieuwe DB bestaande uit 5 leden geformeerd is, zullen in onderling overleg de portefeuilles verdeeld worden. Het DB-lid namens waterschap Aa en Maas zal t.z.t. in de commissie AFZ mededelen hoe de portefeuilleverdeling eruit ziet.

149. Waarom is gekozen voor een niet-verlengbare voorzittersperiode van drie jaar, en wat betekent dit voor continuïteit bij langlopende dossiers zoals ICT, aanbesteding en deelnemersbijdragen?
Bronpagina('s): Bijlage 1, pp. 1-2; Bijlage 5, p. 6. Waarom materieel: Bestuurlijke continuïteit is relevant bij een uitvoeringsorganisatie met structurele taken.
Antwoord DB: Een verplicht roulerend voorzitterschap biedt ruimte voor verandering, maar beperkt anderzijds inderdaad op ervaring en dossierkennis. Het is daarom belangrijk dat er aandacht is voor een goede overdracht met vastlegging in dossiers.

150. Is de formulering 'na, op of voor' in artikel 35, lid 2, juridisch bewust gekozen, of kan deze duidelijker worden geformuleerd?
Bronpagina('s): Bijlage 1, p. 2; Bijlage 3, p. 1. Waarom materieel: Voorkomt onduidelijkheid over overgedragen waterschapsbelastingen.
Antwoord DB: Ja, dat is bewust om voor Aa en Maas gelijk te blijven met de formulering bij De Dommel en ook na de toetreding tot BSOB heeft Aa en Maas een nieuwe belasting ingesteld (de zuiveringsrechten per 2026) die hierdoor ook direct onder de werking van de GR valt.

151. Welke waarborgen gelden als een toetredingsbesluit ver vooruit wordt genomen op basis van artikel 54, lid 5, maar financiële of bestuurlijke omstandigheden vóór de ingangsdatum wijzigen?
Bronpagina('s): Bijlage 1, p. 2; Bijlage 4, p. 3. Waarom materieel: Relevant voor toekomstige groei en risicobeheersing.
Antwoord DB: In de GR is de toetredingsprocedure met de daarbij behorende voorwaarden en termijnen vastgelegd. Indien er om redenen toch van afgeweken gaat worden, zal in een dergelijk geval specifiek bekeken worden of waarborgen van toepassing worden verklaard. Doel van de aanpassing in art. 54, lid 5 is niet om alvast ver vooruit besluiten te kunnen nemen, maar om flexibiliteit in te bouwen in de procedure zonder de zorgvuldigheid van de procedure geweld aan te doen.

Bijlage 2 - 3e wijziging van de GR BSOB
Bronnen: Bijlage 2 3e Wijziging van de GR BSOB, p. 1.

152. Wordt de tegenstrijdigheid tussen toetreding per 1 januari 2027 in de overweging en inwerkingtreding per 1 januari 2028 in artikel II vóór AB-behandeling gecorrigeerd?
Bronpagina('s): Bijlage 2, p. 1; Bijlage 4, pp. 1-3. Waarom materieel: Dit is de meest concrete mogelijke fout in het dossier.
Antwoord DB: Ja, toetreding wordt definitief per 1 januari 2028.

153. Waarom is de ontbindende voorwaarde van toestemming door de drie

gemeenteraden niet expliciet in de 3e wijziging zelf opgenomen?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 4, p. 3; Bijlage 2, p. 1. Waarom materieel: De procedure start voordat de raadstoestemming er is.
Antwoord DB: Die voorwaarde maakt geen deel uit van het wijzigingsbesluit van de GR BSOB, maar alleen van de besluitvorming zelf. Vandaar dat het niet in de 3e wijziging staat.

154. Welke belastingtaken en bevoegdheden dragen Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel bij toetreding precies over aan BSOB, en zijn er afwijkingen ten opzichte van artikel 35?
Bronpagina('s): Bijlage 2, p. 1; Bijlage 5, p. 8. Waarom materieel: Formele toetreding moet aansluiten bij concrete taakoverdracht.
Antwoord DB: BSOB voert de belastingtaken van deze drie gemeenten op dit moment al uit. Hier verandert niets aan bij toetreding. Hierbij gaat het om de basis van WOZ, OZB, Rioolheffing en afvalstoffenheffing. Andere belastingen worden bij overeenkomst overgedragen (art 36 GR BSOB).

155. Zijn alle financiële, personele, ICT- en gegevensbeschermingsgevolgen van omzetting van DVO naar GR-deelname schriftelijk bevestigd?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 4, pp. 2-3. Waarom materieel: De adviesnota stelt geen financiële gevolgen, maar dat moet aantoonbaar zijn.
Antwoord DB: BSOB voert de belastingtaken van deze drie gemeenten op dit moment al uit. Aan de financiële, personele, ICT- en gegevensbeschermingsgevolgen verandert niets bij toetreding.

156. Wat gebeurt er met de dienstverlening aan de drie gemeenten als één gemeenteraad geen toestemming geeft?
Bronpagina('s): Bijlage 4, p. 3. Waarom materieel: De informatiebrief stelt dat continuering na 1 januari 2028 anders niet mogelijk is.
Antwoord DB: Als de raad van één van de deelnemers in de GR van BSOB geen toestemming geeft, zal de toetreding met 2/3e stemmen doorgang vinden. Indien de gemeenteraad van een van de drie toetreders geen toestemming geeft (voor het verzoek van het college aan BSOB) dan kunnen de andere twee toetreden en zal de 'dissident' zelf een oplossing moeten zoeken voor na 1 januari 2028.

157. Waarom is de volgorde van genoemde gemeenten in de overweging anders dan in de begripsbepaling, en is dit bewust of redactioneel?
Bronpagina('s): Bijlage 2, p. 1. Waarom materieel: Klein, maar relevant bij een formele regelingstekst.
Antwoord DB: Er is geen reden voor welke volgorde dan ook, hoewel hoofdzakelijk een alfabetische volgorde wordt gebruikt.

158. Wordt het AB van Aa en Maas nog apart geïnformeerd over de besluitvorming in de drie gemeenteraden voordat de formele instemmingsprocedure wordt afgerond?
Bronpagina('s): Adviesnota en besluit AB, p. 2; Bijlage 4, p. 3. Waarom materieel: Aa en Maas moet weten of het voorbehoud is vervuld.
Antwoord DB: Nee, het AB van BSOB krijgt die informatie, zodat vervolgens de formele bestuurlijke toe- en instemmingsprocedure bij de deelnemers (o.a. met het AB van Aa en Maas) kan worden opgestart.

Bijlage 4 - (Raads)informatiebrief inzake voorgestelde wijzigingen GR BSOB
Bronnen: Bijlage 4 (Raads)informatiebrief inzake voorgestelde wijzigingen GR BSOB, pp. 1-3.

159. Wordt de foutieve of onduidelijke verwijzing naar formele toetreding per 2027 in de informatiebrief gecorrigeerd naar 2028?
Bronpagina('s): Bijlage 4, p. 1. Waarom materieel: Voorkomt verwarring over de ingangsdatum.
Antwoord DB: Nee, deze informatiebrief is reeds enige tijd geleden verspreid naar alle deelnemers en wordt specifiek gebruikt voor de te doorlopen zienswijzeprocedure. In de in het najaar te volgen toe- en instemmingsprocedure wordt opgenomen dat de toetreding definitief 1 januari 2028 wordt.

160. Waarom wordt de toetredingsprocedure gestart in afwijking van artikel 54, lid 1, en is dit juridisch expliciet getoetst?

Bronpagina('s): Bijlage 4, p. 3; Bijlage 5, p. 13. Waarom materieel: De procedure start voordat alle raadstoestemmingen zijn verkregen.
Antwoord DB: Als eerst het formele besluit tot toestemming van de gemeenteraad van de toetreders zou worden afgewacht, is door de doorlooptijd met de zienswijzen bij de raden/AB's van de deelnemers gezamenlijke besluitvorming met de andere GR aanpassingen niet mogelijk en krijgen de deelnemers te maken met twee identieke procedures achter elkaar. Een juridische toets geeft aan dat er geen wetgeving in de weg staat aan deze werkwijze.

161. Hoe wordt de harde ontbindende voorwaarde van raadstoestemming precies vastgelegd in de besluitvorming van BSOB en de deelnemers?
Bronpagina('s): Bijlage 4, p. 3; Adviesnota en besluit AB, p. 2. Waarom materieel: De voorwaarde is essentieel voor rechtszekerheid.
Antwoord DB: Het maakt onderdeel uit van de besluitvorming en is daarmee geborgd.

162. Wat is het scenario als één van de drie Dommelvallei-gemeenten niet toetreedt, maar de andere twee wel?
Bronpagina('s): Bijlage 4, p. 3. Waarom materieel: De informatiebrief bespreekt alleen het gezamenlijke risico.
Antwoord DB: Zie hiervoor. Elke van de drie gemeenten heeft een eigen toetredingsverzoek. Als twee wel toetreden en een niet, dan zal die ene gemeente vanaf 1 januari 2028 een andere oplossing dienen te vinden voor de WOZ- en Belastingtaken omdat die na die datum door BSOB niet worden gecontinueerd.

163. Welke financiële en organisatorische gevolgen heeft het voor BSOB als dienstverlening aan de drie gemeenten na 1 januari 2028 niet kan worden voortgezet?
Bronpagina('s): Bijlage 4, p. 3. Waarom materieel: Dit kan indirect gevolgen hebben voor overhead, formatie en kostenverdeling.
Antwoord DB: Zoals eerder aangegeven is dit geen reëel scenario. Het eventueel wegvallen van de werkzaamheden (en dus ook de hiermee samenhangende directe kosten) compenseert voor het wegvallen van de inkomsten uit de DVO-bijdragen. BSOB heeft dan nog anderhalf jaar om de mogelijke gevolgen op overhead en formatie op te vangen (bijvoorbeeld door andere gemeenten toe te laten treden of door natuurlijk verloop).

164. Waarom wordt verdere groei door aanvullende gemeenten genoemd zonder tegelijk de voorwaarden voor schaalvoordeel, risicoacceptatie en bestuurlijke grip te benoemen? *Bronpagina('s): Bijlage 4, pp. 1-2. Waarom materieel: Groei is bestuurlijk relevant voor toekomstige positie van Aa en Maas.*
Antwoord DB: Verdere groei wordt gezien als een toekomstige verwachte ontwikkeling. Het bestuur van BSOB gaat nog bespreken in hoeverre dit wenselijk en acceptabel is en welke (rand)voorwaarden gesteld gaan worden aan nieuwe toetreders.

165. Kan de informatiebrief worden aangevuld met een compacte tabel met per wijziging: reden, effect voor deelnemers, financieel effect, besluitvormingsvereiste en risico?
Bronpagina('s): Bijlage 4, pp. 1-3. Waarom materieel: Maakt de informatie beter bruikbaar voor raden en AB's.
Antwoord DB: Nee, deze informatiebrief is reeds enige tijd geleden verspreid naar alle deelnemers en wordt specifiek gebruikt voor een door alle deelnemers op dezelfde wijze te doorlopen zienswijzeprocedure. In bijlage 3 is al een was-wordt-tabel opgenomen met nadere toelichting.

Bijlage 5 - Geconsolideerde tekst GR BSOB na wijziging 1, 2 en 3
Bronnen: Bijlage 5 GR BSOB geconsolideerde tekst, pp. 1-16.

166. Worden alle zichtbare commentaren en redactionele markeringen uit de geconsolideerde tekst verwijderd voordat deze bestuurlijk of juridisch als referentie wordt gebruikt?
Bronpagina('s): Bijlage 5, pp. 5-6, 8, 11 en 13. Waarom materieel: Een geconsolideerde regeling hoort schoon en juridisch betrouwbaar te zijn.
Antwoord DB: Ja.

167. Waarom begint artikel 52 in de geconsolideerde tekst met lid 6, en wordt de

	nummering van dit artikel hersteld? *Bronpagina('s): Bijlage 5, p. 13. Waarom materieel: Dit is een duidelijke tekstuele bijzonderheid in een financieel kernartikel.* **Antwoord DB:** Het betreft een fout die wordt hersteld.
168.	Wordt de dubbele zin in artikel 45 gecorrigeerd? *Bronpagina('s): Bijlage 5, p. 11. Waarom materieel: Duidt op eindredactieproblemen in de geconsolideerde tekst.* **Antwoord DB:** Nee, er staat geen dubbele zin!
169.	Hoe wordt de nieuwe stemregel van artikel 14 toegepast bij besluitvorming zonder stemming volgens artikel 16, lid 3? *Bronpagina('s): Bijlage 5, p. 5. Waarom materieel: De bescherming van waterschap en gemeenten moet ook praktisch werken.*Moet artikel 16 worden aangepast of toegelicht vanwege de nieuwe doorslaggevende stem van de voorzitter in artikel 24, lid 4? *Bronpagina('s): Bijlage 5, pp. 5-6. Waarom materieel: Voorkomt tegenstrijdige uitleg bij staking van stemmen.* **Antwoord DB:** Deze vraag is hiervoor reeds beantwoord.
170.	Wat betekent toetreding van nieuwe gemeenten concreet voor artikel 47 kostentoerekening en artikel 53 garantstelling? *Bronpagina('s): Bijlage 5, pp. 12-13. Waarom materieel: Dit raakt de financiële positie en risico's van huidige deelnemers.* **Antwoord DB:** Toetreding van nieuwe gemeenten heeft geen gevolgen voor de kostentoerekenings-systematiek zelf, deze blijft ongewijzigd. Wat de garantstelling betreft geldt dat ook de nieuw toegetreden gemeenten hieraan gehouden kunnen worden.
171.	Is de informatiepositie van het AB van Aa en Maas voldoende geborgd, gezien artikel 58a het zienswijzerecht beperkt tot expliciet geregelde situaties en artikel 58b geen adviescommissie instelt? *Bronpagina('s): Bijlage 5, p. 15. Waarom materieel: Richt zich op toekomstige democratische controle.* **Antwoord DB:** Deze vraag is door de portefeuillehouder mondeling beantwoord in de vergadering van de commissie AFZ.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3262
Extern Zaak ID	0654791259
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.1.O
Titel	Zienswijze concept jaarplan en begroting RNOB 2027
Organisatieonderdeel	Strategie, Beleid en Communicatie
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Jacobs, M.

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Aanbiedingsbrief concept jaarplan en begroting 2027 RNOB t.b.v. zienswijze deelnemers
Bijlage 2 Concept Jaarplan en begroting 2027 RNOB
Bijlage 3 Samenwerkingsconvenant
TOEGEVOEGD: Advies commissie AFZ 13 mei 2026_5.5 Zienswijze concept jaarplan en begroting RNOB 2027

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Algemene- en Financiële Zaken	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

In te stemmen met bijgaande stukken voor het algemeen bestuur van 6 juni 2026 met het voorstel om:

1. In te stemmen met conceptvoorstel Jaarplan en begroting 2027 van RNOB;
2. Geen zienswijze indienen op het conceptvoorstel Jaarplan en begroting 2027 RNOB, omdat daar geen aanleiding toe is;
3. Dit besluit voor 3 juli 2026 kenbaar te maken aan de Algemene Vergadering van RNOB.

Zaaknummer 791259

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL:

1. In te stemmen met het conceptvoorstel Jaarplan en begroting 2027 RNOB.
2. Geen zienswijze indienen op het conceptvoorstel Jaarplan en begroting 2027 RNOB, omdat daar geen aanleiding toe is.
3. Dit besluit voor 3 juli 2026 kenbaar te maken aan de Algemene Vergadering van RNOB.

PROBLEEMSTELLING

Bij brief van 11 maart 2026 (zie bijlage 1) verzoekt de Algemene Vergadering van RNOB de leden van de gemeenteraden en algemene besturen van de waterschappen om een zienswijze kenbaar te maken over het concept Jaarplan en begroting 2027 van RNOB (zie bijlage 2).

In de Regio Noordoost Brabant (RNOB) werken 10 gemeenten en 2 waterschappen samen aan gedeelde, gemeentegrensoverschrijdende opgaven. Gezamenlijk pakken zij de maatschappelijke en economische uitdagingen op die alleen door regionale samenwerking voor elkaar zijn te krijgen. Het werkgebied van waterschap Aa en Maas valt voor een groot deel samen met deze samenwerkende 10 gemeenten.

Met het voorliggende jaarplan en begroting voor 2027 gaat RNOB het eerste jaar in van een nieuwe indeling van de Bestuurlijke Overleg Tafels (BOT's).

De Algemene Vergadering zal, na consultatie van de gemeenteraden en Algemeen Besturen van de waterschappen, het Jaarplan en begroting 2027 definitief vaststellen in een vergadering op 3 juli 2026.

BEOOGD EFFECT

De gemeenteraden en Algemeen Besturen waterschappen de mogelijkheid bieden om een zienswijze kenbaar te maken op het voorliggende jaarplan en begroting 2027 van RNOB.

ARGUMENTEN

1. *Het concept jaarplan en begroting valt binnen de beleids- en financiële kaders van het bestaande convenant.*

Binnen de exploitatiebegroting is ruimte gereserveerd voor de jaarlijkse bijdrage aan de voortzetting van deze samenwerking.

2. *Het jaarplan met begroting geeft op hoofdlijnen aan waar in 2027 de accenten liggen en hoe de bijdragen van de samenwerkende overheden worden ingezet.*

In het jaarplan zijn de vijf hoofdopgaven uit de samenwerkingsagenda beschreven, inclusief concrete acties. De vijf hoofdopgaves zijn:

- *vitale leefomgeving*: klimaatadaptatie, natuur en landschap, energietransitie, transitie landbouw;
- *duurzaam bereikbaar*: verkeersveiligheid, slimme en schone mobiliteit, robuuste infrastructuur;
- *aantrekkelijk vestigen*: vestigingslocaties, innovaties en bedrijvigheid, experimenteerruimte;
- *behoud van talent*: blijfklimaat, wonen;
- *een sterk verhaal*.

De bestuurlijke en ambtelijke inzet vanuit waterschap Aa en Maas draagt vanuit onze kernopgaven voornamelijk bij aan de hoofdopgave ‘Vitale Leefomgeving’. De belangrijkste activiteiten voor 2027 zijn in een afzonderlijke bijlage opgenomen als het ‘Jaarplan en begroting 2027’ (bijlage 2). Monitoring vindt plaats via “De staat van de regio Noordoost-Brabant”. Deze is te vinden op de website van RNOB en wordt in de loop van 2026 geactualiseerd.

3. *Noodzaak van gebiedsgerichte en integrale samenwerking*.

De kernopgaven van het waterschap, zowel in stedelijk als landelijk gebied, vragen om gebiedsgerichte en integrale samenwerking. Dat is het uitgangspunt van ons strategisch kompas zoals dat najaar 2023 aan het Algemeen Bestuur is gepresenteerd. Samen optrekken van gemeenten en waterschappen is noodzakelijk en RNOB is daarvoor in de regio ons belangrijkste platform.

4. *Het waterschapsbelang is voldoende geborgd.*

Het Algemeen Bestuur van het waterschap heeft eerder op 13 oktober 2023 ingestemd met de concept-prioriteitennota *'Prioriteren voor meer slagkracht'* van RNOB. Deze ligt als samenwerkingsagenda, net zoals eerdere jaarplannen, ten grondslag aan het concept-jaarplan 2027. Met de inbreng van Aa en Maas in de Prioriteitennota en de weerslag daarvan in het concept-jaarplan 2027 is het belang van het waterschap voldoende geborgd en is een formele zienswijze niet nodig.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1. *De nieuwe indeling van de BOT's is nog onderhevig aan het opdoen van ervaring en daarmee aan verandering.*

De werkgroepen die bestonden zijn inmiddels opgeheven en ondergebracht in de Bestuurlijke Overleg Tafels (BOT's). Om integraliteit te behouden is er tevens een BOT Vitaal Landelijk Gebied opgericht. De eerste regiodag heeft laten ervaren dat de opzet nog niet ideaal is, de opgehaalde input wordt vertaald naar mogelijk een ander opzet. Dit heeft echter geen gevolgen voor het jaarplan of de begroting 2027.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

In het samenwerkingsconvenant RNOB (bijlage 3) wordt uitgegaan van de bijdrage van 2024 inclusief indexering. Wij hebben daar in onze (meerjaren)begroting rekening mee gehouden. Door de nieuwe organisatiestructuur van RNOB komt de jaarlijkse bijdrage vanuit WAM voor capaciteitsvervanging, ter hoogte van € 24.000, te vervallen.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

De samenwerking binnen RNOB versterkt de duurzaamheidsopgaven van waterschap Aa en Maas. Dit komt voor het waterschap onder meer tot uiting in programma's rond klimaatadaptatie (bv. groenblauwe dooradering van het landelijk gebied en de sponswerking in het bebouwd gebied), natuur en landschap (bv. EVZ's in de vorm van beekdallandschappen) en transitie landbouw (bv. verminderen nutriëntenemissies).

UITVOERING/VERVOLG

Met het oog op de vaststelling door het dagelijks bestuur van RNOB in de vergadering op 3 juli 2026 is verzocht een eventuele zienswijze daarvoor toe te sturen. De verdieping van het jaarplan vindt vervolgens plaats in de tweede helft van dit jaar. Dat gebeurt via de verschillende werkplannen voor de deelprogramma's. Na vaststelling in de betrokken portefeuillehoudersoverleggen worden de werkplannen ter informatie aan de gemeenteraden en waterschapsbesturen voorgelegd.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Communicatie over jaarplan en begroting 2027 verloopt via de kanalen die de RNOB daarvoor beschikbaar heeft.

BIJLAGEN

1. Aanbiedingsbrief concept jaarplan en begroting 2027 RNOB t.b.v. zienswijze deelnemers
2. Concept Jaarplan en begroting 2027 RNOB
3. Samenwerkingsconvenant

VERSIEDATUM

21 juni 2026

AB-BESLUIT

ONDERWERP:
Zienswijze concept jaarplan en begroting RNOB 2027

Het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas,

Gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur van 21 april 2026

gezien het advies van de commissie Algemene en Financiële Zaken van 13 mei 2026;

BESLUIT:
1. In te stemmen met het conceptvoorstel Jaarplan en begroting 2027 RNOB.
2. Geen zienswijze in te dienen op het conceptvoorstel Jaarplan en begroting 2027 RNOB, omdat daar geen aanleiding toe is.
3. Dit besluit voor 3 juli 2026 kenbaar te maken aan de Algemene Vergadering van RNOB.

Aldus vastgesteld door het algemeen bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026,

De secretaris, De dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

Onderwijsboulevard 225
5223 DE 's-Hertogenbosch

Postbus 315
5201 AH 's-Hertogenbosch

073 - 720 08 48
info@rnob.nl
www.rnob.nl

IBAN NL75 BNGH 0285 1738 63

Aan gemeenteraden en algemeen besturen waterschappen van RNOB
cc. colleges van B&W en dagelijkse besturen waterschappen van RNOB

Datum:	11 maart 2025
Ons Kenmerk:	RNOB-2026-023
Bijlage(n):	Concept-jaarplan 2027
Betreft:	Mogelijkheid voor indienen zienswijze op concept-jaarplan 2027 RNOB

Geachte leden van de gemeenteraden en algemeen besturen,

Hierbij bieden wij u het concept-jaarplan met begroting 2027 van RNOB aan. Deze is bijgevoegd.

Zienswijze indienen
Het jaarplan 2027 RNOB wordt definitief vastgesteld door de Algemene Vergadering op 3 juli 2026. Wij nodigen u uit om eventuele zienswijzen tijdig kenbaar te maken, zodat deze bij de definitieve vaststelling kunnen worden betrokken. Uw zienswijze ontvangen wij graag tijdig. U kunt uw reactie sturen naar: secretariaat@rnob.nl.

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw betrokkenheid en eventuele zienswijze.

Met vriendelijke groet,
Namens de Algemene Vergadering,

drs. R.P.J.M. Peerenboom
Regiomanager RNOB

Jaarplan en begroting 2027

Concept voor zienswijze gemeenteraden en AB-waterschappen
5 maart 2026

RNOB

Voorwoord

In 2027 bouwen we binnen RNOB voort op de stappen die de afgelopen jaren zijn gezet. De regionale samenwerking staat inmiddels steviger. Dat is nodig: in een tijd waarin maatschappelijke opgaven onverminderd groot blijven en de context voor gemeenten en waterschappen complex is.

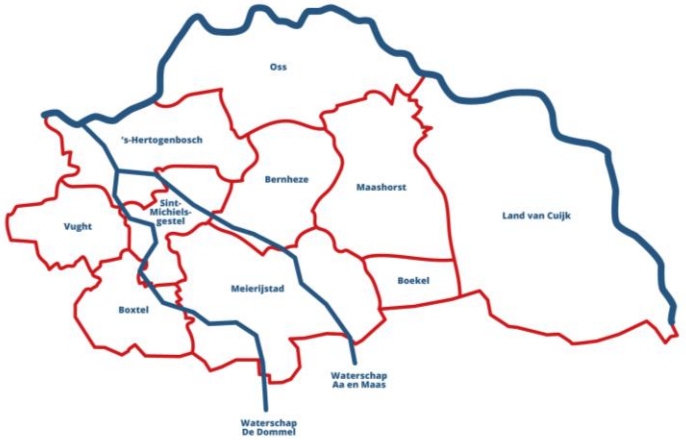
De Regio Deal ’t Goeie leven vormt een belangrijke motor voor het realiseren van onze regionale opgaven. In 2027 zitten we midden in de uitvoeringsfase. Programma’s en projecten zijn op stoom gekomen en leveren zichtbare bijdragen aan brede welvaart in Noordoost-Brabant. Tegelijkertijd benutten we deze periode om te leren: van elkaar, tussen programma’s, en in de samenwerking met Rijk, provincie en regionale partners. Die lerende aanpak helpt ons om tijdig bij te sturen en onze impact te vergroten.

Ook inhoudelijk blijven we werken aan meer samenhang. Integraal en gebiedsgericht werken is daarbij geen keuze meer, maar een vanzelfsprekend uitgangspunt. In 2027 krijgt dit verder vorm in de nieuwe Samenwerkingsagenda, mede op basis van de inzichten uit de Regio Deal en het economisch positioneren van de regio. Bij de totstandkoming en besluitvorming gaan we ambtenaren, collegeleden en raadsleden van gemeenten en DB- en AB-leden van waterschappen betrekken.

De aanpassingen in onze bestuurlijke en ambtelijke structuur die per 1 januari 2026 van kracht werden, om de samenwerking toekomstbestendig te maken, gaan we verder optimaliseren. RNOB ontwikkelt zich bewust door als een sterk netwerk dat verbindt, agendeert en richting geeft. Met een versterkt regiobureau, duidelijke bestuurlijke rollen en ruimte voor maatwerk, zijn we beter toegerust om gezamenlijke ambities waar te maken. De uitdaging zit in het borgen van continuïteit en het vergroten van slagkracht. Dat vraagt blijvende inzet, vertrouwen en eigenaarschap van alle bestuurders en partners, om de opgebouwde energie vast te houden en door te pakken in de uitvoering van de regionale opgaven

Tegelijkertijd vraagt 2027 om wendbaarheid. Het nieuwe regeerakkoord, de nieuwe lokale coalitieakkoorden, de nieuwe Samenwerkingsagenda van RNOB en andere nieuwe inzichten, vragen om een actuele doorvertaling naar onze werkplannen 2027 (worden aan eind van het jaar opgesteld). Zo blijven we aansluiten bij actuele ontwikkelingen en behouden we de ruimte om onze koers waar nodig bij te stellen.

Wij kijken ernaar uit om in 2027 samen verder te bouwen aan Noordoost-Brabant: een regio waar brede welvaart centraal staat en waar samenwerking het verschil maakt. Voor vandaag én voor de generaties na ons.

Jack Mikkers, voorzitter Bestuur
René Peerenboom, regiomanager

Introductie

RNOB is een netwerksamenwerking van tien gemeenten en twee waterschappen* in Noordoost-Brabant. Sinds 2014 bundelen we onze krachten om de maatschappelijke en economische uitdagingen aan te pakken die we alleen samen kunnen oplossen.

Samenwerken aan een sterke regio

Door deze samenwerking kunnen we sneller en beter inspelen op veranderingen in wetgeving, politieke en economische ontwikkelingen of andere opgaven die om een gezamenlijke aanpak vragen. Samen zorgen we ervoor dat Noordoost-Brabant een prettige plek blijft om te leven, wonen en werken - nu en in de toekomst. Door onze krachten te bundelen staan we sterker en kunnen we effectief samenwerken met andere overheden – binnen én buiten onze regio, op provinciaal en landelijk niveau. Daarnaast werken we samen met verschillende triple helix-organisaties, zoals de regionale economische samenwerking AgriFood Capital en het multi-helix samenwerkingsverband Noordoost Brabant Werkt, waar bedrijven, (onderwijs)instellingen en andere partners elkaar versterken.

De gezamenlijke doelen en opgaven zijn vastgelegd in de Samenwerkingsagenda 2030, die richting geeft aan onze inzet voor een toekomstbestendige regio.

Onze manier van werken en sturen

In RNOB werken we gestructureerd en doelgericht aan de uitvoering van de Samenwerkingsagenda. Deze agenda, het jaarplan met begroting, de werkplannen en het jaarverslag met jaarrekening vormen samen het bestuurlijke kompas van onze samenwerking.

Positie gemeenteraden en AB-waterschappen

In de bijlage is beschreven welke rollen van gemeenteraden en AB-waterschappen binnen RNOB hebben.

- **Samenwerkingsagenda 2030**
  De samenwerkingsagenda 2030 is ons meerjarige strategische kompas. Hierin staan de belangrijkste doelen, thema's en ambities die we als regio willen bereiken. De agenda biedt richting aan onze gezamenlijke inzet en maakt duidelijk op welke onderwerpen de deelnemers aan RNOB hun krachten bundelen. Na de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 starten we met het opstellen van een nieuwe Samenwerkingsagenda.
- **Jaarplan met begroting**
  Elk jaar maken we een jaarplan. In het jaarplan vertalen we de Samenwerkingsagenda naar prioriteiten en doelen voor het komende jaar. Het plan laat op hoofdlijnen zien welke thema's en speerpunten dat jaar centraal staan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar zijn. Het jaarplan 2027 wordt in april/mei 2026 ter zienswijze voorgelegd aan de gemeenteraden en AB-waterschappen van de deelnemers.
- **Werkplannen**
  De werkplannen vormen de concrete uitwerkingen van het jaarplan. Hierin staan de specifieke activiteiten en projecten beschreven. Zo is voor alle betrokkenen helder wat er moet gebeuren, wie waarvoor verantwoordelijk is en welke resultaten worden nagestreefd.
- **Jaarverslag met jaarrekening**
  Met het jaarverslag blikken we terug op het afgelopen jaar. We laten zien wat we hebben bereikt en geven inzicht in de financiële resultaten.

** RNOB is een samenwerking van de gemeenten Bernheze, Boekel, Boxtel, Land van Cuijk, Maashorst, Meierijstad, Oss, 's-Hertogenbosch, Sint-Michielsgestel en Vught en van de waterschappen Aa en Maas en De Dommel.*

RNOB

Onze ambitie, opgaven en rollen

Het gedeeld toekomstbeeld van de deelnemers van RNOB is vertaald naar een centrale ambitie voor 2030:

Een slimme, veerkrachtige regio, op weg naar een circulaire economie. Een regio waarin ruimte blijft om te pionieren. Waarin hard wordt gewerkt en het leven nog steeds goed is. Een regio ook waarin stad en platteland in balans zijn, elkaar waarderen en elkaar ook nodig hebben. Een regio met sterke steden met een menselijke maat en een leefbaar platteland dat aan de basis staat van een duurzame, slimme en maatschappelijk houdbare voedselproductie.

De ambitie en de uitdagingen die op Noordoost-Brabant afkomen zijn samengevat in vijf opgaven naar de toekomst:

De bijdrage van RNOB aan de opgaven gaat over leren van elkaar, uitwisselen, stimuleren, afstemmen van beleid, samen beleid maken en de manier waarop we daar samen uitvoering aan geven.
In de praktijk onderscheiden we vier rollen voor RNOB:

Platform
RNOB biedt een overlegtafel voor een thema of onderwerp.

Verbinder
RNOB heeft een schakelfunctie, het verbindt partijen en probeert logische verbindingen te maken.

Partner
RNOB is deelgenoot van een thema of project en draagt medeverantwoordelijkheid. Vaak is hierbij ook sprake van financiële betrokkenheid.

Eigenaar of trekker
RNOB is eigenaar dan wel trekker en dus verantwoordelijk voor een programma en/of project. Hierbij is altijd sprake van financiële betrokkenheid.

RNOB

Doelen per opgave

Opgave
Vitale leefomgeving

een gezonde en veilige leef-, woon- en werkomgeving

Strategisch doel 2030

Een vitale leefomgeving is de basis voor een krachtige samenleving. We zetten in op vitale dorpen en sterke steden. We zorgen voor een leefbaar en gewaardeerd platteland waar wonen en agrarisch ondernemen goed samengaan.

We investeren in de kwaliteit van lucht, water en bodem als fundament voor een fijn en gezond woon- en (ver)blijfklimaat. Uiteraard gaan we daarbij slim om met de ruimte die er is. Door de regionale opgaven in landbouw, natuur, klimaat en energie op de juiste manier met elkaar te verbinden, creëren we een heerlijke regio om in te leven, wonen en werken. Met volop ruimte voor natuur en landschap.

De programma's

Vitaal Landelijk Gebied	€ 50.000
Transitie landbouw	€ 20.000
Klimaatadaptatie	€ 10.000*
Natuur en landschap	€ 20.000
Energietransitie	nihil

Portefeuillehouders

Natuur en Landschap

Transitie Landbouw

Klimaatadaptatie

Begroting 2027

€ 100.000

** Aanvullende programmakosten worden gefinancierd door de watersamenwerkingen*

RNOB

Opgave Vitale leefomgeving

Programma Vitaal Landelijk Gebied

Doel

De grote opgaven in het buitengebied raken elkaar sterk. Door ontwikkelingen goed af te stemmen en gebiedsprocessen te ondersteunen, ontstaan betere plannen én sneller uitvoerbare oplossingen. RNOB richt zich daarbij op verbinden, kennisdelen en het organiseren van regionale samenhang.

Samenwerkingspartners

We werken voornamelijk samen met de provincie Noord-Brabant, NOVEX De Peel (waar ook de regio's Metropoolregio Eindhoven, Noord- en Midden-Limburg en de ministeries LVVN en BZK in zijn vertegenwoordigd) en koepelorganisaties.

	Platform	Verbinder	Partner	Eigenaar
1. Integraal realiseren van doelen voor natuur en landschap, landbouw, klimaat en energie We stemmen regionale belangen af (zowel ambtelijk als bestuurlijk) en verbinden opgaven, zodat maatregelen elkaar versterken en niet conflicteren, zoals bij het Regio Deal programma 'Complexe gebiedsprocessen'. Ook zetten we ons in op lobby.		X	X	
2. Aanjagen van gebiedsprocessen We brengen partijen bij elkaar, verkennen kansen en versnellen gemeentegrensoverschrijdende gebiedsprocessen.		X		
3. Stimuleren van kennis- en ervaringsuitwissing We versterken het netwerk door voorbeelden te delen en gemeenten te helpen van elkaar te leren.		X		

RNOB

Opgave Vitale leefomgeving

Programma Transitie Landbouw

Doel

De landbouwsector staat voor grote veranderingen. Door samenwerking te organiseren en experimenten en kennisdeling te stimuleren, helpen we ondernemers én overheden om deze transitie haalbaar te maken. Dit doen we door te verbinden met regionale initiatieven en landelijke programma's.

Samenwerkingspartners

We werken samen met AgriFood Capital, De AgroProeftuin Noordoost-Brabant en NOVEX De Peel.

	Platform	Verbinder	Partner	Eigenaar
1. Stimuleren van experimenteerruimte en kennisdeling We verbinden pilots, proeftuinen en fieldlabs om innovatie in de landbouw te versnellen en voor het vergroten van expertise, zoals het Regio Deal programma 'Boeren voor de toekomst.'			X	
2. Positioneren van kringlooplandbouw We maken goede voorbeelden zichtbaar en ondersteunen gemeenten om deze in beleid te benutten.		X		
3. Stimuleren kennis- en ervaringsuitwissing We delen inzichten over o.a. sturen op grondgebruik, VAB-beleid en gebiedsgericht werken.	X			
4. Uitvoeren van de Uitvoeringsagenda Mest We volgen ontwikkelingen rond mestbeleid en helpen gemeenten bij de uitvoering ervan.		X		

RNOB

Opgave Vitale leefomgeving

Programma Klimaatadaptatie

Doel

Klimaatverandering raakt alle gemeenten. We werken aan een veilige en gezonde leefomgeving die klimaatbestendig en waterrobuust is. RNOB helpt om kennis te delen, projecten te verbinden en slimme combinaties te maken met andere opgaven zoals natuur, wonen en mobiliteit. Zo vergroten we de uitvoeringskracht en de regionale samenhang.

Samenwerkingspartners

Wij werken samen met de provincie Noord-Brabant en de werkregio's uit Noordoost-Brabant. Op projectniveau werken we samen met de GGD, ZLTO, kennisinstellingen, woningcorporaties, Veiligheidsregio Brabant-Noord, nutspartijen en terreinbeherende organisaties.

	Platform	Verbinder	Partner	Eigenaar
1. Versterken en activeren van het regionale netwerk Een veilige, gezonde en klimaatbestendige leefomgeving vraagt om integraal samenwerken. We verbinden met het sociaal en ruimtelijk domein om klimaatuitdagingen integraal aan te pakken.		X		
2. Stimuleren van kennis - en ervaringsuitwisseling In de regio zijn veel goede voorbeelden. We delen deze voorbeelden en praktische oplossingen voor droogte, wateroverlast en hitte.	X			
3. Bewaken regionale samenhang en positie binnen andere programma's We zorgen dat klimaatadaptatie goed is ingebed in andere regionale trajecten en benutten kansen die daar ontstaan. Zowel binnen de regio (zoals de werkregio's) als bij provincie en Rijk liggen mogelijkheden om gezamenlijk stappen te zetten.		X		
4. Samenwerken aan gemeentegrensoverschrijdende projecten We voeren projecten uit die meerdere gemeenten raken, zoals het Regio Deal programma 'Klimaatadaptief bebouwd gebied'.				X

RNOB

Opgave Vitale leefomgeving

| Programma Natuur en Landschap

Doel

We werken aan een robuust natuurnetwerk dat biodiversiteit versterkt en bijdraagt aan een gezonde, groene leefomgeving. Door robuuste verbindingen en groen-blauwe dooradering te realiseren tussen natuurgebieden, vergroten we de ecologische veerkracht. RNOB verbindt partners, zorgt voor regionale samenhang en ondersteunt de uitvoering van gezamenlijke projecten.

Samenwerkingspartners

We werken samen met terreinbeherende organisaties, natuurorganisaties, agrarische bedrijven en collectieven, projectontwikkelaars en kennisinstellingen (HAS, WUR).

	Platform	Verbinder	Partner	Eigenaar
1. Realiseren van robuuste verbindingen tussen natuurgebieden We versterken biodiversiteit door natuurgebieden (beter) met elkaar te verbinden, zowel binnen de regio als met natuurgebieden buiten de regio. Dit doen we door regionale projecten te coördineren, zoals de uitvoering van het Regio Deal project 'Robuuste groen-blauwe verbindingen'.				X
2. Realiseren van groen-blauwe dooradering We versterken de biodiversiteit, klimaatbestendigheid en landschappelijke kwaliteit door natuurlijke groene (bomen, heggen, kruidenranden) en blauwe (sloten, poelen, beken) elementen met elkaar te verbinden in het landschap.				X
3. Opstellen uitvoeringsprogramma We stellen een uitvoeringsprogramma op om doelen, aanpak en financiering te actualiseren.			X	
4. Stimuleren van kennis- en ervaringsuitwissing We delen kennis over relevante ontwikkelingen, resultaten van de samenwerking en financieringsmogelijkheden.	X			
5. Versterken van het netwerk We bouwen aan een regionaal netwerk van partners.		X		

RNOB

Opgave Vitale leefomgeving

Programma Energietransitie

Doel

De energietransitie vraagt om samenwerking, onder meer vanwege ruimtegebruik, netcapaciteit en lokale keuzes. RNOB organiseert waar nodig regionale afstemming en verbindt eigen programma's met de Energieregio Noordoost-Brabant.

Samenwerkingspartners

We werken samen met de Energieregio Noordoost-Brabant.

	Platform	Verbinder	Partner	Eigenaar
1. Organiseren van overlegtafel We zorgen waar nodig voor regionale afstemming en versterken de boodschap over de energieopgave.	X			

Opgave
Duurzaam bereikbaar

comfortabel, duurzaam en veilig reizen
in en naar onze regio

Strategisch doel 2030

Ons strategisch doel is om Noordoost-Brabant optimaal te verbinden met de omliggende regio's. *Binnen* de regio zorgen we primair voor goede verbindingen voor fiets en (H)OV, bereikbaarheid van bedrijven, woningen en voorzieningen en dragen we bij aan het halen van de klimaatdoelen en ruimtelijke opgaven.

Portefeuillehouders

Mobiliteit

Begroting 2027

€ 15.000

RNOB

Opgave Duurzaam bereikbaar

Programma Mobiliteit

Doel

We werken aan vlotte, veilige, multimodale en gezonde mobiliteit door regionale afstemming over fiets, OV, verkeersveiligheid en ruimtelijke ontwikkeling. Daarmee helpen we gemeenten om samen betere keuzes te maken en de bereikbaarheid en leefbaarheid te versterken.

Samenwerkingspartners

We werken samen met de Provincie Noord-Brabant, het Rijk, de politie, verkeersveiligheidspartners en het Reizigersoverleg Brabant.

	Platform	Verbinder	Partner	Eigenaar
1. Versnellen van de mobiliteitstransitie We ondersteunen versnelling van fiets- en OV-oplossingen, waaronder de realisatie van Bus Rapid Transit (BRT) door regionale afstemming en programmering.	x	x		x
2. Realiseren van bereikbaarheid voor iedereen We verbeteren de bereikbaarheid van kernen en wijken via flexvervoer door Bravoflex, de aanleg van fijnmazige fietsinfrastructuur en de dorpenstrategie, zodat meer inwoners beter en sneller toegang hebben tot basisvoorzieningen.	x	x	x	
3. Verbeteren Brabantse verkeersveiligheid We ondersteunen uitvoering van verkeersveiligheidsprogramma's voor een halvering van het aantal verkeersslachtoffers in 2030 (t.o.v. 2019).	x	x	x	x
4. Uitvoeren multimodale agenda Zuid-Nederland met lobby We zorgen voor gezamenlijke regionale input en lobby richting provincie en Rijk om afgesproken OV-, weg- en fietsprojecten te realiseren die de bereikbaarheid van onze regio versterken (o.a. A2/A50, N65, spoor Den Bosch-Nijmegen).	x	x	x	

RNOB

Opgave Aantrekkelijk vestigen

Het creëren van een toekomstbestendig en aantrekkelijk ondernemingsklimaat

Strategisch doel 2030

Economische groei draagt bij aan Brede Welvaart. We blijven werken aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat als basis voor sterke bedrijvigheid. Dat begint al met de gunstige ligging van Noordoost-Brabant. We zorgen voor voldoende locaties om te vestigen of te groeien, afgestemd op de verschillende soorten bedrijven en sectoren.

Werklocaties richten we toekomstbestendig in en innovatie krijgt alle ruimte. We werken aan de energietransitie, netcongestie en klimaatadaptatie en richten ons op vernieuwende oplossingen voor regionale vraagstukken. We richten ons op de diverse en verweven economische structuur die onze regio kenmerkt; agrifood, life sciences, bouw, maakindustrie, logistiek (waaronder de binnenhavens) en ICT. Ook ondersteunen we initiatieven die start en groei van ondernemingen mogelijk maken. Dankzij het sterke netwerk van overheden, ondernemers en kennisinstellingen hebben bedrijven in onze regio snel toegang tot kennis, kapitaal én personeel.

Portefeuillehouders

Economie

Begroting 2027

€ 150.000

RNOB

Opgave Aantrekkelijk vestigen

| Programma Economie

Doel

De economie van Noordoost-Brabant is veelzijdig. Door regionale afstemming en gezamenlijke investeringen mogelijk te maken, creëren we een toekomstbestendig aantrekkelijk vestigingsklimaat dat ruimte biedt aan nieuwe en bestaande bedrijven.

Samenwerkingspartners

We werken samen met de provincie Noord-Brabant, AgriFood Capital, Noordoost Brabant Werkt, VNO-NCW, Brainport, Greenport Venlo en Regio Foodvalley.

	Platform	Verbinder	Partner	Eigenaar
1. Versterken van regionale innovatie en profilering • We voeren de in 2026 opgestelde uitvoeringsagenda van het Regionaal Economisch Position Paper uit, in samenwerking met AgriFood Capital, Noordoost Brabant Werkt en de provincie Noord-Brabant. • We versterken het vestigingsklimaat voor bedrijven en startups door de regionale 1-loketsamenwerking op beschikbare bedrijfskavels voort te zetten en de startup-accelerator Elevate-X te ondersteunen, gericht op voedselsysteeminnovatie zoals verspilling, data, technologie en pharma. • We versterken bovenlokale netwerksamenwerking op voedsel en gezondheid, onder andere door uitvoering van het Regio Deal programma 'Voedselwijs voortgezet onderwijs,' dat bijdraagt aan voedselbewust gedrag onder jongeren.	X		X	
2. Ruimtelijke basis op orde • We werken aan voldoende en duurzame bedrijventerreinen door regionale programmering met de provincie Noord-Brabant en het aanjaagtraject vanuit het Rijk, met nadrukkelijk aandacht voor een goede mobiliteitsinfrastructuur. • We dragen bij aan de realisatie van een robuuste energievoorziening door afstemming en lobby met de provincie Noord-Brabant en Brainport en uitvoering van het Regio Deal programma 'Energiehubs op bedrijventerreinen.' • We stimuleren een vitaal buitengebied door innovatieve initiatieven te ondersteunen, zoals De AgroProeftuin Noordoost-Brabant en relevantie Regio Deal-projecten.	X	X	X	
3. Verbeteren van de sociaaleconomische situatie We versterken samenwerking op de arbeidsmarkt met Noordoost-Brabant Werkt, met focus op campusontwikkelingen, digitale veiligheid en internationale werknemers.	X	X		X

RNOB

Opgave
Behoud van talent

boeien en binden van talenten en voldoende fijne (woon)voorzieningen

Strategisch doel 2030

We zetten vooral in op jongeren en jonge gezinnen die we graag willen behouden voor onze regio. Dat geldt ook voor internationale werknemers. Daarmee willen we bijdragen aan knelpunten op de arbeidsmarkt en borgen we tegelijkertijd de leefbaarheid van de regio op de lange termijn.

De programma's

- Blijfklimaat (ruimte) € 15.000
- Wonen € 15.000

Portefeuillehouders

Ruimte en Wonen

Begroting 2027

€ 30.000

RNOB

Opgave Behoud van talent

Programma Blijfklimaat (ruimte)

Doel

Een aantrekkelijk leef-, werk- en woonklimaat vraagt om een betere integratie van de fysieke en mensgerichte uitdagingen op onderwijs, arbeidsmarkt, economie, mobiliteit, klimaatadaptatie, energie, natuur en landschap, water en bodem en landbouw. RNOB verbindt deze thema's en ondersteunt partners om gezamenlijke keuzes te maken die bijdragen aan een aantrekkelijke regio voor talent.

Samenwerkingspartners

We werken samen met het Rijk, de provincie Noord-Brabant, de buurregio's en andere bestuurlijke overleggen in de regio als Energieregio Noordoost-Brabant en NOVEX de Peel en NOVEX Stedelijk Brabant.

	Platform	Verbinder	Partner	Eigenaar
1. Versterken integrale ruimtelijke samenwerking • We verbinden ruimtelijke opgaven en stemmen proactief en structureel af met aangrenzende regio's als Metropoolregio Eindhoven, Groene Metropool Regio Arnhem - Nijmegen, Rivierenland en Hart van Brabant. • We voeren acties uit op basis van een aangescherpt Ruimtelijk Voorstel RNOB (2026), als bouwsteen voor de nieuwe Samenwerkingsagenda RNOB in 2027.	X	X	X	X
2. Verbinden en vertalen van provinciaal en landelijk ruimtelijk beleid We volgen en vertalen nationale en provinciale ruimtelijke ontwikkelingen - zoals de (uitvoeringsagenda van de) Nota Ruimte en de provinciale uitwerking hiervan - naar regionale kansen, prioriteiten en gezamenlijke acties. Zo zorgen we dat landelijke en provinciale kaders aansluiten op de behoeften van Noordoost-Brabant en ondersteunen we gemeenten bij een samenhangende uitvoering.		X	X	X
3. Verkennen van transities en ontwikkelingen met grote ruimtevraag We onderzoeken samen met partners de grote ruimtelijke opgaven, zoals het energiesysteem van de toekomst, water, landelijk gebied, bedrijventerreinen en wonen, en zoeken naar gezamenlijke oplossingen. We stimuleren initiatieven en experimenten die bijdragen aan een toekomstbestendige inrichting van de regio.		X	X	X

RNOB

Opgave Behoud van talent

| Programma Wonen

Doel

De woningbouwopgave is groot en raakt alle gemeenten. RNOB ondersteunt de regionale woondeal, zorgt voor samenhang met andere programma's en helpt gemeenten om gezamenlijke afspraken te maken en te realiseren voor alle doelgroepen.

Samenwerkingspartners

We werken samen met de provincie Noord-Brabant, het Rijk, de stuurgroep regionale woondeal, Regio Deal 't Goeie leven, NOVEX Stedelijk Brabant en NOVEX De Peel, woningcorporaties en betrokken marktpartijen.

	Platform	Verbinder	Partner	Eigenaar
1. Versterking uitvoering regionale Woondeal • We borgen integraliteit in de uitvoering van de regionale woondeal. • We verbinden wonen met landelijke en regionale opgaven zoals mobiliteit, energie, ruimte en water. • We steunen het Regio Deal programma 13 'Een (t)huis voor iedereen' waarmee de versnelling in de uitvoering van de regionale Woondeal wordt gefaciliteerd.	x	x	x	
2. Betere samenwerking op woonthema's We stemmen regionale woonthema's af, zoals versnelling van de woningbouw, betaalbaarheid en de huisvesting van aandachtsgroepen, zodat gemeenten vanuit dezelfde basis werken. Deze gezamenlijke aanpak ondersteunt de ontwikkeling van lokaal volkshuisvestingsbeleid en zorgt dat regionale keuzes beter op elkaar aansluiten.	x	x		
3. Stimuleren van kennis - en ervaringsuitwissing We delen inzichten in ontwikkelingen, financieringsmogelijkheden en resultaten van de samenwerking via regionale bijeenkomsten zoals de stuurgroep en het bestuurlijk overleg Woondeal en Dag van de Woondeal.	x	x		

RNOB

Opgave
Een sterk verhaal

regio op de kaart

Strategisch doel 2030

De regio staat nationaal en internationaal op de kaart. De deuren staan zichtbaar open voor innovatie en voor nieuwe bedrijven, bewoners en talenten.

Portefeuillehouders

Bestuur
Algemene Vergadering

Begroting 2027

€ 25.000

RNOB

Opgave Een sterk verhaal

Programma Strategie

Doel

Door de krachten te bundelen in lobby, positionering en communicatie vergroten we de invloed en herkenbaarheid van Noordoost-Brabant. Dit helpt om investeringen aan te trekken en onze regionale ambities beter te realiseren.

Samenwerkingspartners

We werken voornamelijk samen met de provincie Noord-Brabant, Rijk en andere regio's. Op projectniveau werken we samen met ondernemers, kennisinstellingen (via de triple-helix partners zoals AgriFood Capital) in de Regio Deal.

	Platform	Verbinder	Partner	Eigenaar
1. Uitvoeringsplan public affairs We gaan onze lobby inrichten in lijn met nieuwe Samenwerkingsagenda en willen beter aansluiten op landelijke programma's.		X	X	X
2. Actualisering communicatiestrategie en -middelen We vernieuwen onze communicatie in lijn met de nieuwe Samenwerkingsagenda zodat de regio herkenbaar en zichtbaar is.		X	X	X
3. Versterken regionale samenwerking op lobby We zoeken coalities o.a. met triple-helix organisaties (zoals AgriFood Capital), multi-helix organisaties (zoals Noordoost Brabant Werkt) en medeoverheden om gezamenlijke belangen te versterken.		X	X	X
4. Uitvoeren van de communicatie • We zorgen voor actuele, toegankelijke en doelgroepgerichte communicatie via website, nieuwsbrieven, persberichten en LinkedIn. • We ondersteunen public affairs-activiteiten, zoals werkbezoeken van/naar Den Haag en Brussel. • We bieden communicatieondersteuning aan Regio Deal-programma's waarvan RNOB eigenaar is.	X			X
5. Uitvoeren programmamanagement Regio Deal 't Goeie leven We coördineren het programmamanagement, de verantwoording en gezamenlijke communicatie van de Regio Deal in samenwerking met de Regio Deal partners.		X	X	X

RNOB

Organisatie van de samenwerking

Organisatie van de samenwerking

goed samenwerken en slim organiseren

Strategisch doel

Het versterken en professionaliseren van de samenwerking, met als uitgangspunt gezamenlijke verantwoordelijkheid en daadkracht. We creëren een netwerkstructuur waarin deelnemende organisaties elkaar aanvullen en samen effectief inspelen op regionale opgaven. Door duidelijke afspraken en gedeelde ambities borgen we duurzame resultaten en slagkracht.

Portefeuillehouders

Bestuur
Algemene Vergadering

Begroting 2027

€ 42.500

RNOB

Organisatie van de samenwerking

Doel

RNOB ontwikkelt zich naar een professioneler netwerk met een sterker regiobureau, duidelijke rollen en meer samenhang tussen programma's. Dit jaar ligt de focus op de nieuwe Samenwerkingsagenda en het verder inrichten van een krachtige organisatie.

	Platform	Verbinder	Partner	Eigenaar
1. Nieuwe Samenwerkingsagenda opstellen We organiseren het proces en de besluitvorming voor een nieuwe Samenwerkingsagenda die richting geeft aan de regionale samenwerking voor de komende vier jaar.				X
2. Verdere optimalisering van de samenwerking We werken stapsgewijs aan de verdere transitie van de organisatie volgens de Organisatieregeling die op 1 januari 2026 in werking is getreden. Daarbij bouwen we het regiobureau verder uit, versterken we processen en rollen, en zorgen we voor een professionele structuur die de regionale samenwerking ondersteunt.				X
3. Brede welvaartsagenda voor het gebied Noordoost-Brabant faciliteren We faciliteren vanuit de Regio Deal de eerste fase van ontwikkeling van een Brede Welvaartsagenda die richting gaat geven aan regionale keuzes en investeringen.	X	X	X	

RNOB

Begroting

Begroting

De regiorekening: inkomsten en uitgaven

RNOB beheert haar regiorekening met een budget van bijna € 3 miljoen. In dit jaarplan staat hoe deze middelen worden ingezet. Gemeenten en waterschappen uit de regio dragen financieel bij aan de regiorekening op basis van afspraken in het Samenwerkingsconvenant. RNOB is opdrachtverlener voor AgriFood Capital en betaalt daarvoor een bijdrage, zoals ook in het convenant is vastgelegd.

Daarnaast bevat de begroting ook aanvullende inkomsten en uitgaven van tijdelijke programma's die via de regiorekening van RNOB lopen. Dit betreft initiatieven zoals Startup accelerator Elevate-X en De AgroProeftuin Noordoost-Brabant.

Regio Deal 't Goeie leven

De begroting bevat ook inkomsten en uitgaven voor het overkoepelende programmamanagement van de totale Regio Deal en voor de kosten als penvoerder voor de aanvragen van de eigen programma's. De bijdragen uit de Regio Deal die RNOB aanvraagt, ontvangt en doorbetaald aan projectpartners zijn niet begroot, omdat deze budgetten in de aanvraag van de Regio Deal-middelen al geoormerkt zijn voor derden en RNOB enkel fungeert als betaaladres voor de subsidiënt en beheerder van die middelen voor de projectpartners. Deze geldstromen hebben effect op vermogen noch resultaat van RNOB.

Subsidies en cofinanciering

Door samen te werken krijgen we financiering van de provincie Noord-Brabant en het Rijk. Deze subsidies zijn bedoeld voor projecten die gemeentegrens overstijgend zijn en mogen alleen worden gebruikt voor vooraf bepaalde doelen. Vaak gaat het om cofinanciering, zoals in het geval van de Regio Deal: naast bijdragen van hogere overheden wordt er ook een investering verwacht van de deelnemende gemeenten en/of de regionale samenwerking zelf.

Versterking regiobureau

RNOB werkt sinds 1 januari 2025 op basis van een Samenwerkingsconvenant voor onbepaalde tijd. Dit convenant is in november 2025 nader uitgewerkt in een Organisatieregeling. Een belangrijk onderdeel hiervan is het besluit om de formatie van gedetacheerde ambtenaren uit gemeenten en waterschappen - die tot dan de regionale samenwerking binnen RNOB ondersteunden - om te zetten naar vaste formatieplaatsen binnen het regiobureau.

Hiermee wordt ingezet op continuïteit, professionalisering en slagkracht. De financiële uitwerking hiervan volgt nog. De voorbereidingen zijn gestart, maar de exacte inkomsten en uitgaven zijn op dit moment nog niet bekend. RNOB beschikt over een voorziening om tijdelijke financiële onzekerheden in deze overgangsfase op te vangen.

De begroting is sluitend: de inkomsten en uitgaven zijn in evenwicht

Er is een financiële buffer in de vorm van een bestemmingsreserve nieuwe kansen/nieuwe agenda opgenomen. Dit is vanwege de nieuwe samenwerkingsagenda en om in te spelen op actuele ontwikkelingen (zoals nieuw rijksbeleid).

Begroting 2027 op hoofdlijnen	Onderverdeling (euro)	Totaal (euro)
Inkomsten		
• Bijdrage deelnemers aan:		
• RNOB	1.164.763	
• AgriFood Capital	1.075.166	
• Tijdelijke programma's Startup en Proeftuin	420.360	
• Vergoeding Regio Deal 't Goeie leven	316.706	
	Totaal	**2.976.995**
Uitgaven		
• Opgaven I RNOB Programma's	320.000	
• Tijdelijke programma's Startup en Proeftuin	420.360	
• Regio Deal 't Goeie leven	316.706	
• Bestemmingsreserve Nieuwe kansen/nieuwe agenda	279.150	
• Exploitatie RNOB I Organisatie van de samenwerking	565.613	
• Bijdrage aan AgriFood Capital BV	1.075.166	
	Totaal	**2.976.995**
Begrotingssaldo		**0**

Overzicht inkomsten

	Financiers	Inkomsten (euro)	
Bijdrage deelnemers*			
• Bijdrage aan RNOB	Gemeenten en waterschappen		1.164.764
• Bijdrage aan AgriFood Capital BV	Gemeenten en waterschappen		1.075.166
		Totaal	**2.229.930**
Bijdrage aan tijdelijke programma's			
• Startup accelerator Elevate-X	Gemeenten		260.360
• De AgroProeftuin Noordoost-Brabant	Gemeenten		160.000
		Totaal	**420.360**
Vergoeding Regio Deal	Rijk		**316.705**
Totaal inkomsten			**2.976.995**

** Inwonersbijdrage is na indexatie € 3,32 per inwoner van de gemeenten (inschatting 633.500 inwoners in de regio). De waterschappen dragen 6,5% van de totale gemeentelijke bijdrage.*

RNOB

Overzicht uitgaven

		Totaal (euro)
Programmatische uitgaven		
Opgave **I Vitale leefomgeving**		
• Vitaal Landelijk Gebied		50.000
• Transitie landbouw		20.000
• Klimaatadaptatie*		10.000
• Natuur en landschap		20.000
• Energietransitie**		nihil
	Totaal	**100.000**
Opgave **I Duurzaam bereikbaar**		**15.000**
Opgave **I Aantrekkelijk vestigen**		
• Algemeen		100.000
• Voedsel en gezondheid		50.000
	Totaal	**150.000**
Opgave **I Behoud van talent**		
• Blijfklimaat/Ruimte		15.000
• Wonen		15.000
	Totaal	**30.000**
Opgave **I Een sterk verhaal**		**25.000**
	Totaal	**320.000**

		Totaal (euro)
Bijdrage aan tijdelijke programma's		
• Startup accelerator Elevate-X		260.360
• De AgroProeftuin Noordoost-Brabant		160.000
	Totaal	**420.360**
Regio Deal 't Goeie leven		**316.706**
Bestemmingsreserve I Nieuwe kansen/nieuwe agenda		**279.150**
Exploitatiekosten		
• Bestuurlijke samenwerking		42.500
• Regiobureau		
• Personeel		369.824
• Inhuur		43.130
• Organisatiekosten		110.159
	Totaal	**565.613**
Bijdrage aan AgriFood Capital BV		**1.075.166**
Totaal uitgaven		**2.976.995**

** Programmakosten worden gefinancierd door de watersamenwerkingen*
*** Uitvoering door Energieregio Noordoost-Brabant (= geen onderdeel RNOB)*

RNOB

Bijlage 1:
Positie van gemeenteraden en AB-waterschappen in RNOB

De raad* aan zet in RNOB

* Hiermee wordt ook algemeen bestuur waterschap bedoeld.

Waarom werken we samen?

URGENT!

Om het hoofd te kunnen bieden aan de ingrijpende maatschappelijke, economische opgaven en ecologische veranderingen die impact hebben op **'t Goeie Leven** in Noordoost-Brabant.

Er zijn opgaven die te groot, te complex of te duur voor gemeenten zijn, bijvoorbeeld omdat ze niet ophouden bij de gemeentegrenzen. RNOB biedt een platform om deze opgaven sneller, efficiënter en duurzamer op te pakken. Maar ook omdat het Rijk en de provincie dat soms zo willen.

- Energietransitie
- Klimaatverandering
- Natuurbehoud
- Landbouwtransitie

- Verkeersveiligheid
- Files

- Verduurzaming bedrijventerreinen
- Internationale medewerkers
- Voedsel en gezondheid

- Vergrijzing
- Wegtrekken jongeren
- Voorzieningen onbereikbaar
- Woningtekort

Waaraan werken we samen?

- Bundelen van netwerken, kennis en kapitaal
- Samenwerkingsagenda met **5 programma's**

1 VITALE LEEFOMGEVING

Een gezonde en veilige leef-, woon- en werkomgeving voor onze inwoners.

2 DUURZAAM BEREIKBAAR

Comfortabel, duurzaam en veilig reizen in en naar onze regio.

3 AANTREKKELIJK VESTIGEN

Goed starten en groeien in onze innovatieve en ondernemende regio.

4 BEHOUD VAN TALENT

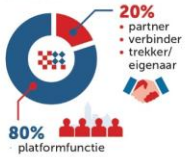
Voldoende fijne (woon)-voorzieningen voor onze inwoners.

5 EEN GOED VERHAAL

Voorbeeldregio voor integrale, gebiedsgerichte aanpak van maatschappelijke opgaven.

De rollen van RNOB

Wie is RNOB?

Een samenwerking van **10 gemeenten** en **2 waterschappen** in de regio Noordoost-Brabant. Samen werken we aan een regio waar het goed leven, wonen en werken is.

'n Goei leven, nu en in de toekomst.

Welke rollen heeft de raad?

Rol van de raad binnen **RNOB**

- KADERSTELLEND
- CONTROLEREND
- KLANKBORD

Hoe actiever, hoe meer invloed

REGIONAAL DENKEN EN DOEN

Lokaal besluiten
Besluitvorming gebeurt altijd lokaal in eigen raad

KADERSTELLEND

Samenwerkingsagenda RNOB
1x per 4 jaar

Regionale raadsbijeenkomsten	BEELDVORMEND
Verenigde voorbereidende bijeenkomst	OORDEELVORMEND

CONTROLEREND

Werkplannen RNOB
1x per jaar — TOETSEND

Jaarverslag en Jaarrekening RNOB
1x per jaar — TOETSEND

KLANKBORD

Verbinding tussen RNOB-gemeenten-waterschap; informeren van raden
Minimaal 2x per jaar

Klankbordgroep raadsleden — TOETSEND ADVISEREND

Rol van de raad binnen **de gemeente***

Samenwerkingsconvenant RNOB

Samenwerkingsagenda RNOB
1x per 4 jaar

Lokale besluitvorming in eigen gemeente of waterschap — BESLUITVORMEND

Jaarplan en begroting RNOB
1x per jaar

Zienswijze procedure — BESLUITVORMEND

Vertaling naar lokaal beleid
Ad hoc (actualiteit volgend)

'Drs. P-en': samenspel college en raad	BEELDVORMEND OORDEELVORMEND
Lokale besluitvorming en uitvoering lokale standpunten	BESLUITVORMEND

* Hiermee wordt ook waterschap bedoeld.

Samen werken we aan een sterke en veerkrachtige regio

Economisch AgriFood Capital
Maatschappelijk RNOB
Arbeidsmarkt Noordoost Brabant Werkt

In Noordoost-Brabant werken overheden, bedrijven en kennisinstellingen met elkaar in regionale samenwerkingsverbanden aan welzijn en welvaart in de regio. Dat doen zij elk vanuit hun eigen rol.

RNOB
www.rnob.nl

Regio Noordoost-Brabant

convenant

Definitief: versie 5.0 - 8 juli 2024

- voor definitieve besluitvorming door gemeenteraden en Algemeen Besturen waterschappen

Convenant
Regio Noordoost-Brabant

De ondergetekenden:

de colleges van burgemeester en wethouders en de burgemeester, ieder voor zover het zijn bevoegdheid betreft, van de gemeenten: Bernheze, Boekel, Boxtel, Land van Cuijk, Maashorst, Meierijstad, Oss, 's-Hertogenbosch, Sint-Michielsgestel en Vught en de Dagelijkse Besturen van de waterschappen Aa en Maas en De Dommel;

OVERWEGENDE DAT:

- Zij op verschillende onderwerpen gemeenschappelijke belangen hebben en om die reden al vele jaren succesvol samenwerken in Regio Noordoost-Brabant (RNOB);
- Deze samenwerking sinds 2014 is geformaliseerd in een convenant, voor de periodes 2014-2016, 2017-2020 en 2021-2024 en gedurende deze tijd verder is ontwikkeld en geprofessionaliseerd;
- De deelnemers de samenwerking willen versterken door middel van voorliggend convenant, waaruit hun gezamenlijk belang op regionale opgaven, hun onderlinge verbondenheid en hun wederzijds commitment blijkt;
- Samenwerking middels een convenant passend is bij deze regio (bevoegdheden blijven bij de gemeenteraden en Algemene Besturen van waterschappen en er ontstaat geen aparte bestuurslaag of juridische entiteit) en daar reeds goede ervaringen mee zijn opgedaan;
- Het belang om op regionale schaal samen te werken evident is: de opgaven en ontwikkelingen waar gemeenten en waterschappen voor aan de lat staan én die (gemeente)grensoverschrijdend zijn nemen -in aantal, complexiteit en integraliteit- toe;
- De regio steeds vaker als aanspreekpunt én financieringsbron dient voor Europa, Rijk en provincie, en daarmee kansen biedt voor regio, deelnemers aan dit convenant en dus voor de inwoners en ondernemers in Noordoost-Brabant;
- Een inhoudelijke regionale agenda als fundament onder de samenwerking dient. Daardoor is deze samenwerking:
    - wendbaar: de inhoudelijke agenda beweegt tijdig mee met wat de buitenwereld van de regio vraagt;
    - krachtig: bestuurlijk commitment en een heldere overleg- en besluitvormingsstructuur;
    - slagvaardig: noodzakelijke ambtelijke denk- en uitvoeringskracht is regionaal belegd; én
    - democratisch gelegitimeerd: gemeenteraden en Algemene Besturen van waterschappen zijn in positie om hun kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rollen uit te oefenen.
- De bestuurlijke en ambtelijke governance en samenwerkingsafspraken door het Bestuur zijn uitgewerkt in de vorm van een organisatieregeling, welke is bekrachtigd door de colleges van B&W en Dagelijkse Besturen van waterschappen. De organisatieregeling en het convenant vormen samen de ‘afsprakenset’ voor alle deelnemers van de samenwerking in het bewerkstelligen van hun gezamenlijke regionale opgaven.

KOMEN HET VOLGENDE OVEREEN:

HOOFDSTUK 1: DE SAMENWERKING

Artikel 1: Definities

1. Deelnemers: gemeenten Bernheze, Boekel, Boxtel, Land van Cuijk, Maashorst, Meierijstad, Oss, 's-Hertogenbosch, Sint-Michielsgestel en Vught. En de waterschappen Aa en Maas en De Dommel.
2. Samenwerkingsverband/ RNOB: het geheel van deelnemers.
3. Samenwerkingsagenda: de inhoudelijke agenda die richting geeft aan alle regionale opgaven, programma's en projecten binnen het samenwerkingsverband. Deze samenwerkingsagenda wordt (tenminste) eens per vier jaar vastgesteld.

Artikel 2: Doel van de samenwerking

1. Het bijdragen aan het realiseren en behouden van een prettige leef-, woon- en werkomgeving (brede welvaart) voor alle inwoners en ondernemers binnen de regio Noordoost-Brabant, nú en in toekomstig perspectief.
2. Als deelnemers gezamenlijk en proactief anticiperen op wettelijke, politiek-bestuurlijke, ruimtelijke en/ of sociaal-economische ontwikkelingen, die vragen om een regionale aanpak.
3. Het als deelnemers gezamenlijk realiseren van de regionale maatschappelijke opgaven en ambities, zoals verwoord in de samenwerkingsagenda.
4. Het creëren van een schaalomvang die passend is om een krachtige gesprekspartner te zijn richting ondernemers, (onderwijs)instellingen en mede-overheden binnen de regio Noordoost-Brabant en op het niveau van provincie, Rijk en Europa.

Artikel 3: Samenwerkingsagenda

1. In het jaar na de gemeenteraadsverkiezingen stellen de gemeenteraden en Algemene Besturen van waterschappen een samenwerkingsagenda vast, voor een periode van vier jaren, waarin wordt vastgelegd:
    a. Het gezamenlijke toekomstbeeld van de regio Noordoost-Brabant;
    b. De regionale opgaven waaraan door de deelnemers in gezamenlijkheid invulling wordt gegeven.
2. Voorafgaand aan behandeling door de individuele gemeenteraden en Algemene Besturen van waterschappen organiseert de Algemene Vergadering (AV) een Verenigde Voorbereidende Bijeenkomst (VVB), zoals bedoeld in artikel 6.
3. De samenwerkingsagenda is richtinggevend voor de deelnemers in de beleidsvoorbereiding en/ of het voorbereiden van afspraken op de daarin benoemde regionale opgaven.
4. De deelnemers dragen collectief verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de samenwerkingsagenda en spannen zich politiek, bestuurlijk en ambtelijk in voor de realisatie ervan. Daartoe stellen zij conform artikel 11 de benodigde middelen beschikbaar en daarin worden zij ondersteund door het Regiobureau van RNOB.

HOOFDSTUK 2: POSITIE EN BETROKKENHEID VAN GEMEENTERADEN EN ALGEMENE BESTUREN

Artikel 4: Gemeenteraden en Algemene Besturen van waterschappen

1. De gemeenteraden respectievelijk de Algemene Besturen van waterschappen zijn en blijven -in dit samenwerkingsverband- ieder voor zich verantwoordelijk voor de kaderstelling, vaststelling van beleid en het beschikbaar stellen van de financiële middelen.
2. De gemeenteraden respectievelijk Algemene Besturen van waterschappen stellen tenminste één keer in vier jaar de beleidskaders voor de samenwerking vast, in de vorm van de samenwerkingsagenda zoals bedoeld in artikel 3.
3. Het Jaarplan en de Begroting van het samenwerkingsverband worden voor een zienswijze voorgelegd aan de gemeenteraden respectievelijk de Algemene Besturen van waterschappen, waarna deze in de Algemene Vergadering worden vastgesteld.

Artikel 5: Klankbordgroep

1. De gemeenteraden respectievelijk de Algemene Besturen van waterschappen wijzen ieder uit hun midden twee leden aan als vertegenwoordigers in de Klankbordgroep. Ook benoemen zij ieder twee vaste vervangers.
2. De Klankbordgroep wijst een voorzitter en een vice-voorzitter aan. Indien er een voorzitter wordt gekozen uit het midden van de Klankbordgroep, dan mag de gemeente c.q. waterschap waarvan de voorzitter afkomstig is een extra lid afvaardigen. De voorzitter leidt de vergaderingen en bewaakt de opvolging van afgesproken acties. Hij is de verbindende schakel vanuit de Klankbordgroep naar het Bestuur en de Algemene Vergadering.
3. De Klankbordgroep heeft de volgende taken:
    a. Gevraagd en ongevraagd advies geven aan het Bestuur en de Algemene Vergadering over de processen die de gemeenteraden en de Algemene Besturen van waterschappen aangaan, waaronder de samenwerkingsagenda, Begroting en het proces van adviseren door de Verenigde Voorbereidende Bijeenkomst. Adviseren over inhoudelijke beleidskaders is voorbehouden aan de Verenigde Voorbereidende Bijeenkomst.
    b. Meedenken over de inhoud van regionale radenbijeenkomsten ten aanzien van RNOB.
    c. Adviseren over de verbinding tussen het samenwerkingsverband en de gemeenteraden respectievelijk Algemene Besturen van waterschappen.
4. De leden van de Klankbordgroep zetten zich in om voorafgaand aan een bijeenkomst in hun eigen gemeenteraad respectievelijk Algemeen Bestuur input op te halen en deze gremia nadien te informeren over hetgeen is besproken.
5. De Klankbordgroep vergadert minimaal twee keer per jaar. Bij de vergaderingen zijn de voorzitter van het Bestuur, Regiomanager en een griffier aanwezig. De voorzitter van de Klankbordgroep, ambtelijk secretaris en Regiomanager zorgen tezamen voor de agendavoorbereiding van de vergaderingen.

Artikel 6: Verenigde Voorbereidende Bijeenkomst

1. De Verenigde Voorbereidende Bijeenkomst bestaat uit alle leden van de gemeenteraden en Algemene Besturen en burgercommissieleden van de deelnemers.

2. De Verenigde Voorbereidende Bijeenkomst wordt voorgezeten door de voorzitter van het Bestuur.
3. De Verenigde Voorbereidende Bijeenkomst heeft de taak om de Algemene Vergadering en het Bestuur van het samenwerkingsverband te adviseren over:
   a. Kaderstellende documenten van het samenwerkingsverband, waaronder de samenwerkingsagenda; en
   b. Kwesties die zij van regionaal belang achten.
4. Ieder lid van de Verenigde Voorbereidende Bijeenkomst heeft één stem. Adviezen worden vastgesteld met een meerderheid van stemmen.
5. De Algemene Vergadering is niet gebonden aan vastgestelde adviezen en geeft binnen vier weken na afloop een gemotiveerde reactie.
6. De Algemene Vergadering organiseert tenminste eenmaal per vier jaar een Verenigde Voorbereidende Bijeenkomst, ter bespreking van de samenwerkingsagenda. Daarnaast geldt dat indien tenminste drie gemeenteraden en/of Algemene Besturen van waterschappen bij de voorzitter een verzoek doen voor het organiseren van een Verenigde Voorbereidende Bijeenkomst, de Algemene Vergadering gehouden is om deze op zo kort mogelijke termijn te organiseren.

HOOFDSTUK 3: STRUCTUUR VAN DE BESTUURLIJKE SAMENWERKING

Artikel 7: Algemene Vergadering

1. De colleges van B&W en Dagelijkse Besturen van de deelnemers wijzen ieder één lid van de Algemene Vergadering aan, zijnde de burgemeesters en dijkgraaf en watergraaf van de deelnemers.
2. De Algemene Vergadering stelt de financiële en procesmatige kaders voor het samenwerkingsverband. Tevens wordt er het gesprek gevoerd over de langere termijn en cultuur van samenwerken. Inhoudelijke onderwerpen zijn belegd bij het Bestuur en portefeuillehouders-overleggen. De leden dragen zorg voor verbinding met hun colleges en gemeenteraden respectievelijk Dagelijkse Besturen en Algemene Besturen.
3. De Algemene Vergadering heeft de volgende taken:
   a. Zorgen voor draagvlak voor de regionale activiteiten van het samenwerkingsverband;
   b. Monitoren en evalueren van de samenwerking;
   c. Jaarlijks vaststellen van het Jaarplan, Begroting, Jaarverslag en Jaarrekening;
   d. Bewaken van de voortgang van de samenwerkingsagenda;
   e. Besluiten over verzoeken van deelnemers om tijdelijke samenwerkingen en wisselende coalities aan te gaan, zoals bedoeld in artikel 12.
4. Elk lid van de Algemene Vergadering heeft één stem. Besluiten worden genomen bij absolute meerderheid van stemmen.
5. De burgemeester van de gemeente ’s-Hertogenbosch is voorzitter van de Algemene Vergadering. De Algemene Vergadering wijst uit haar midden de vice-voorzitter aan.
6. De Algemene Vergadering vergadert minimaal twee keer per jaar of vaker als de voorzitter dat nodig acht of als drie of meer leden daartoe verzoeken.

7. De Regiomanager is secretaris van het samenwerkingsverband en is in die rol aanwezig bij vergaderingen van de Algemene Vergadering.
8. De Algemene Vergadering informeert de gemeenteraden en Algemene Besturen van waterschappen over de bereikte vorderingen en resultaten.

Artikel 8: Bestuur

1. Het Bestuur bestaat uit:
   a. De voorzitter én de vice-voorzitter van de Algemene Vergadering;
   b. Eén uit de Algemene Vergadering afkomstig lid, die door de Algemene Vergadering is aangewezen om zitting te nemen in het Bestuur;
   c. De voorzitters van de portefeuillehoudersoverleggen die op basis van de samenwerkingsagenda zijn ingericht.
2. Het Bestuur stuurt op de realisatie van de ambities en doelen van het samenwerkingsverband en de integrale uitvoering van de samenwerkingsagenda. Het Bestuur (en in het bijzonder de voorzitter) is het gezicht van RNOB, zowel intern als extern.
3. Het Bestuur heeft de volgende taken:
   a. Sturen op en bewaken van de integrale regionale strategie op opgaven zoals benoemd in de vigerende samenwerkingsagenda en het borgen van de kwaliteit van de samenwerking.
   b. Voorbereiden van de vergaderingen van de Algemene Vergadering en al hetgeen er ter overweging en, voor zover van toepassing, ter besluitvorming wordt voorgelegd.
   c. Uitvoeren van besluiten van de Algemene Vergadering.
   d. Voorstaan van de belangen van het samenwerkingsverband bij andere overheden, organisaties of personen, waarmee het contact voor RNOB van belang is (lobby).
   e. Zorg voor het beheer van inkomsten en uitgaven van het samenwerkingsverband.
   f. Voorbereiden van het programma van de Regiodagen.
4. Het Bestuur is verantwoordelijk voor inrichting van een bestuurlijke overlegstructuur voor het samenwerkingsverband, bestaande uit portefeuillehoudersoverleggen op basis van de samenwerkingsagenda.
5. Het Bestuur stelt de Regiomanager aan en draagt zorg voor zijn aansturing. De voorzitter treedt daarbij op als functioneel en hiërarchisch leidinggevende van de Regiomanager.
6. De Regiomanager is secretaris van het samenwerkingsverband en is in die rol aanwezig bij vergaderingen van het Bestuur.
7. Het Bestuur vergadert zo vaak als de voorzitter oordeelt of tenminste twee leden van het Bestuur dit nodig achten.
8. Besluiten kunnen worden genomen wanneer een meerderheid van de leden aanwezig is. Besluiten worden met meerderheid van stemmen genomen. Gestreefd wordt naar unanieme besluitvorming.

Artikel 9: Voorzitter

1. De voorzitter is het boegbeeld van de regio Noordoost-Brabant. In dit kader brengt de voorzitter de samenwerkingsagenda onder de aandacht van provinciale, landelijke en Europese overheden. De voorzitter vertegenwoordigt het samenwerkingsverband richting externe partijen.

2. De voorzitter is belast met de leiding van de Algemene Vergadering en het Bestuur. Tevens leidt de voorzitter de vergaderingen van de Verenigde Voorbereidende Bijeenkomst.
3. Alle stukken die van de Algemene Vergadering en het Bestuur uitgaan worden door de voorzitter en de Regiomanager in rol van de secretaris ondertekend.
4. De voorzitter kan de vertegenwoordiging tijdelijk aan de vicevoorzitter of een ander lid van het Bestuur opdragen.

Artikel 10: Deelname van RNOB aan andere samenwerkingsverbanden

1. Het samenwerkingsverband werkt met ondernemers en onderwijsinstellingen samen in triple-helix-samenwerking AgriFood Capital. Het Bestuur maakt meerjarige bindende afspraken met stichting AgriFood Capital, opdat geborgd is dat de bijdrage aan deze organisatie ten goede komt aan de realisatie van overeen te komen tegenprestaties, op basis van de samenwerkingsagenda. De Algemene Vergadering bepaalt, in overleg met het Bestuur, wie namens het samenwerkingsverband afgevaardigd wordt in het bestuur van stichting AgriFood Capital.
2. Indien het samenwerkingsverband een samenwerking met een (of meerdere) andere organisatie(s) wenst aan te gaan ten behoeve van het in artikel 2 geformuleerde doel van de samenwerking, wordt hiertoe door het Bestuur een voorstel voorgelegd aan de Algemene Vergadering. De Algemene Vergadering kan bij unanimiteit besluiten tot het aangaan van deze samenwerking en de voorwaarden daarbij.

HOOFDSTUK 4: FINANCIËN

Artikel 11: Bekostiging

1. Het samenwerkingsverband RNOB en AgriFood Capital worden, voor wat betreft bestuurlijke werkbudgetten op de samenwerkingsagenda en (voor RNOB) ambtelijke uitvoeringskracht in het Regiobureau, ieder voor zich bekostigd op grond van een financiële bijdrage per inwoner.
2. De deelnemers dragen jaarlijks een vast bedrag bij aan de onder 11.1 genoemde samenwerkingsverbanden, waarbij geldt dat:
    a. De inliggende gemeenten van de regio Noordoost-Brabant dragen een vast bedrag per inwoner binnen hun grondgebied bij, waarbij het aantal inwoners wordt bepaald op basis van CBS-cijfer van 1 januari in t-1.
    b. De omvang van en de verhouding (tussen RNOB en AgriFood Capital) in de financiële bijdrage per inwoner in 2024 geldt als basisjaar, waarop met ingang van 1 januari 2025 jaarlijks wordt geïndexeerd, conform het CPI-cijfer van t.
    c. De financiële bijdrage van beide waterschappen gezamenlijk bedraagt 6,5% van het totaalbedrag ingebracht door de deelnemende gemeenten voor Regio Noordoost Brabant en AgriFood Capital. De waterschappen bepalen in onderling overleg de verdeling van dat totaalbedrag dat door hen wordt ingebracht.
    d. Er geen uitzonderingen of verminderingen op de vaste jaarlijkse bijdrage van de deelnemers worden toegestaan.

3. Tenminste eens per vier jaar, namelijk bij vaststelling van de samenwerkingsagenda, wordt stilgestaan bij de omvang van de financiële bijdrage per inwoner.
4. Tussentijds kan de financiële bijdrage per inwoner incidenteel of structureel worden aangepast, als alle gemeenteraden en Algemene Besturen van waterschappen daartoe besluiten.

Artikel 12: Tijdelijke samenwerkingen en wisselende coalities

1. De deelnemers kunnen collectief tijdelijk, en aanvullend op de vigerende samenwerkingsagenda, een regionale opgave, programma of project oppakken en daar onder de vlag van en met ondersteuning door het samenwerkingsverband samen aan werken. Drie of meer deelnemers kunnen hiervoor een verzoek indienen bij de Algemene Vergadering, conform artikel 7. De deelnemers dragen zelf de aanvullend benodigde middelen bij, separaat van de reguliere bekostiging van het samenwerkingsband zoals bedoeld in artikel 11.
2. Twee of meer (maar niet alle) deelnemers kunnen -in uitzonderlijke situaties in een zogenoemde 'wisselende coalitie'- onder de vlag van het samenwerkingsverband samen een opgave, programma of project oppakken, die aanvullend is op of als verdere uitwerking dient van de samenwerkingsagenda. Zij vragen daartoe om instemming aan de Algemene Vergadering, conform artikel 7. De betreffende deelnemers dragen hiertoe ieder zelf eventueel extra benodigde middelen bij.

HOOFDSTUK 5: TOETREDING, OPZEGGING, BEËINDIGING EN EVALUATIE

Artikel 13: Toetreding

1. Deelname aan dit samenwerkingsverband staat open voor andere gemeenten of waterschappen die binnen de kaders van hun publieke en/of maatschappelijke taak een bijdrage kunnen leveren aan de in artikel 2 geformuleerde doel van de samenwerking.
2. Een gemeente of waterschap die tot dit samenwerkingsverband wil toetreden kan daartoe een aanvraag doen bij het Bestuur.
3. Het Bestuur legt een voorstel over toetreding voor aan de Algemene Vergadering. De Algemene Vergadering besluit bij unanimiteit tot toetreding.

Artikel 14: Wijzigingen

1. De afspraken in dit convenant kunnen worden gewijzigd bij unanimiteit en op basis van gelijkluidende besluiten van gemeenteraden en Algemene Besturen van waterschappen.
2. Indien er een externe noodzaak is om het convenant te wijzigen, waaronder in ieder geval worden verstaan een gemeentelijke herindeling of opsplitsing waarbij één of meer gemeenten binnen Regio Noordoost-Brabant zijn betrokken, dan gaan de deelnemers met elkaar in overleg over de gevolgen voor het samenwerkingsverband, waaronder de financiële bijdrage van de betreffende deelnemer(s) en eventueel noodzakelijke wijzigingen van het convenant.

Artikel 15: Opzegging en beëindiging

1. Deelnemers kunnen hun deelname aan dit convenant opzeggen met inachtneming van een opzegtermijn van tenminste 12 maanden. Zij doen dit schriftelijk, gericht aan de voorzitter van het

Bestuur. Het Bestuur doet binnen zes maanden na de opzegging een voorstel aan de opzeggende deelnemer over de eventuele financiële gevolgen van de opzegging. Uitgangspunt is dat de overige deelnemers geen financieel nadeel ondervinden van de opzegging. Opzegging op grond van dit artikel vindt niet eerder plaats dan per 1 januari van enig jaar met inachtneming van de opzegtermijn.

2. Het Bestuur kan, zonder rechterlijke tussenkomst en met meerderheid van stemmen, na ingebrekestelling, een deelnemer met onmiddellijke ingang tijdelijk uitsluiten van de samenwerking, indien de afspraken zoals neergelegd in dit convenant (herhaaldelijk) niet door de desbetreffende deelnemer worden nagekomen.
3. Verplichtingen die naar hun aard zijn bestemd om ook na uitsluiting of opzegging van dit convenant voort te duren, blijven na uitsluiting of opzegging van dit convenant bestaan.
4. Bij algehele beëindiging van dit convenant worden de kosten verdeeld over alle deelnemers naar rato van ieders inbreng in het lopende boekjaar, dat voortvloeit uit artikel 11.

Artikel 16: Evaluatie

1. Het samenwerkingsverband wordt (in wijze van samenwerking: bestuurlijke en ambtelijke structuur én in termen van rolneming en onderlinge verhoudingen) tenminste eens per vier jaar geëvalueerd.
2. Het Bestuur is opdrachtgever van deze evaluatie. Het Bestuur stelt daartoe een bestuurlijke begeleidingsgroep en ambtelijk kernteam samen, definieert de opdracht en stelt de wijze van uitvoering, verslaglegging en bijbehorend proces (waaronder betrokkenheid van gemeenteraden en algemene besturen) en eventuele middelen vast.

HOOFDSTUK 6: SLOTBEPALINGEN

Artikel 17: Aansprakelijkheid

1. Deelnemers zetten zich in voor een goede uitvoering van het bepaalde in dit convenant en zullen zich houden aan de in dit convenant gemaakte afspraken.
2. Dit convenant geeft geen grondslag tot aansprakelijkheidstelling tussen deelnemers. Elke partij verbindt zich slechts tot nakoming van de eigen verplichtingen die voortvloeien uit dit convenant.
3. Deelnemers vrijwaren elkaar voor aanspraken van derden. Voorgaande volzin laat onverlet dat zij in goed onderling overleg de wijze van handelen ten aanzien van de aansprakelijkheid ten opzichte van derden afstemmen. Ieder is aansprakelijk naar rato van zijn inleg.
4. Indien dit convenant om welke reden dan ook wordt beëindigd, dragen deelnemers zelf alle kosten die daaruit voortvloeien voor de eigen organisatie, een en ander met inachtneming van hetgeen in dit convenant overigens is bepaald.
5. Alle situaties omtrent aansprakelijkheid waarin dit convenant niet voorziet zijn ter beoordeling aan de Algemene Vergadering.

Artikel 18: Geschilbeslechting

1. De voorzitter van het Bestuur bemiddelt bij verschil van inzicht ten aanzien van dit convenant.

2. Indien geen overeenstemming wordt bereikt, dan wordt de beslissing van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant ingeroepen.

Artikel 19: Inwerkingtreding

Het convenant wordt aangegaan voor onbepaalde tijd en treedt op 1 januari 2025 in werking.

Artikel 20: Overgangsbepalingen

1. De inhoudelijke afspraken en verplichtingen die gemaakt zijn op basis van het Bestuursconvenant Regionale samenwerking Noordoost-Brabant 2021-2024 blijven onder de vernieuwde samenwerking onverkort van kracht.
2. Het vermogen van het samenwerkingsverband in de vastgestelde jaarrekening 2024 uit de convenantperiode 2021 t/m 2024 blijft in de regiorekening ten behoeve van de regionale samenwerking in onze regio.

Artikel 21: Toepasselijk recht

Op dit convenant is Nederlands recht van toepassing.

Artikel 22: Ondertekening

Het convenant Regionale samenwerking Regio Noordoost-Brabant kan worden ondertekend door deelnemers in verschillende exemplaren, die samengevoegd hetzelfde rechtsgevolg hebben alsof dit convenant is ondertekend door alle deelnemers in één exemplaar.

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Algemene- en Financiële Zaken d.d. 19 maart 2026**
Agendapunt:	**5.5 Zienswijze concept jaarplan en begroting RNOB 2027**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als* ***hamerstuk*** *te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* De ***fractie CDA*** valt het op dat er een nieuwe bestemmingsreserve, nieuwe kansen, nieuwe agenda bij zijn gekomen. En vraagt wat voor kader hieronder ligt, hoe zetten we dat in, hoe wordt dat democratisch geborgd? **Antwoord DB**: Het bestuur van RNOB heeft ingestemd met het opstellen van een nieuwe Samenwerkingsagenda, de basis onder de werkzaamheden van RNOB. De huidige Samenwerkingsagenda dateert uit 2020. Net zoals de huidige Samenwerkingsagenda zal de nieuwe agenda opgesteld worden met een participatieproces waarbij input wordt opgehaald bij maatschappelijke organisaties, bij colleges van B&W en gemeenteraden en de DBs en algemeen besturen van de waterschappen in onze regio. Dit start in Q3 2026. De uiteindelijke Samenwerkingsagenda wordt aan het eind van dat proces ook behandeld in diezelfde gremia, voorafgegaan door bijeenkomsten waar gemeenteraadsleden en leden van algemeen besturen verzoeken (moties) en wijzigingsvoorstellen (amendementen) kunnen indienen. Afronding van dit traject is voorzien in Q3 2027. **Antwoord RNOB**: Deze bestemmingsreserve bestaat al sinds 2022. De reden hiervoor is dat wij de begroting in een vroeg stadium moeten opstellen, waardoor het nodig is om enige financiële ruimte te creëren om in te kunnen spelen op actuele en urgente ontwikkelingen. Met deze reserve vragen wij de gemeenteraden om ons een (beperkte) financiële flexibiliteit te bieden. Dit stelt ons in staat om adequaat te handelen wanneer dat nodig is. Aan de besteding van deze middelen ligt altijd een besluit van het bestuur van RNOB ten grondslag. De ***fractie Partij voor de Dieren*** vraagt of het AB het Jaarverslag nog toegestuurd krijgt. **Antwoord DB**: De conceptversie ligt intern voor bij het bestuur van RNOB. Verwachting is publicatie op de regiodag 18 juni en kan dan voor het AB 2e helft 2026 worden geagendeerd. Inzake opgave vitale leefomgeving verbaasd de ***fractie BBB*** zich erover dat een doel ontbreekt om de riooloverstorten aan te pakken en elkaar erop te wijzen. Onderbouwd dat als volgt: wij werken met gemeenten en gemeenten met de waterschappen. De ***fractie BBB*** vindt het dan ook jammer dat dit onderwerp niet is opgenomen in de stukken en verzoekt dit de volgende keer mee te nemen en nu al in de zienswijze dat dit doel uitgebreid kan worden. De ***fractie Partij voor de Dieren*** leest dat er gesteld wordt dat ons waterschapsbelang nu goed wordt gewaarborgd en ziet dat aspecten die voor ons belangrijk zijn ook worden meegenomen. Maar ziet toch meer kansen liggen zoals overstorten en wellicht ook het verminderen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen om ons waterschapsbelang verder in het RNOB te laten doorklinken. **Antwoord DB:** Dank voor de suggestie, wordt ter overweging meegegeven aan de betreffende portefeuillehouders om dit in de betreffende commissie van de RNOB in te brengen. Specifiek over riooloverstorten zegt de dijkgraaf dat het ontzettend in de belangstelling staat, omdat wij in RNOB bezig zijn om de KRW impuls verder uit te rollen. Wij hebben nu overleggen met de gemeenten overleg over de KRW en één van de onderdelen is riooloverstorten. Er zijn vanuit de provincies en waterschappen ambassadeurs aangesteld die gemeenten helpen om dit op te pakken. Hoewel riooloverstorten niet direct terug te zien is, is het wezenlijk onderdeel van meerdere onderdelen binnen de KRW aanpak met de gemeenten. Geprobeerd wordt om continue te kijken naar meekoppeling van ons waterschapsbelang aan die van de gemeentenbelangen, dit is ook echt de meerwaarde van deze samenwerking.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3044
Extern Zaak ID	0654718040
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.2.A
Titel	Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas
Organisatieonderdeel	Mensen en Middelen
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Scherrenberg, J.

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas
Bijlage 1 Uitgelichte projecten 2025
Bijlage 2 Accountantsverslag 2025
Bijlage 3 Accountantsverslag reactie dagelijks bestuur
Bijlage 4 Controllersparagraaf met reactie van het dagelijks bestuur
Bijlage 5 Jaarstukken 2025 in één oogopslag
Bijlage 6 Sociaal Jaarverslag 2025
Bijlage 7 Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025
Bijlage 8 Duurzaamheidsverslag 2025
Bijlage 9 Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025
TOEGEVOEGD: Jaarstukken 2025_aangepaste versie
TOEGEVOEGD: Bijlage 5 Jaarstukken 2025 in één oogopslag_aangepaste versie
TOEGEVOEGD: Bijlage 8 Duurzaamheidsverslag 2025_aangepaste versie
TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.1 Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.1 Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas
TOEGEVOEGD: Advies commissie AFZ 13 mei 2026_5.1 Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas
TOEGEVOEGD: Getekende aanbiedingsbrief jaarrekening 2025 - WAM
TOEGEVOEGD: Jaarstukken 2025 incl getekende verklaring waterschap Aa en Maas

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	13 mei 2026
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	13 mei 2026
Commissie Algemene- en Financiële Zaken	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

1. De jaarstukken 2025 van waterschap Aa en Maas vast te stellen en in te stemmen met de onder 'Voorstel en Besluit' opgenomen besluitpunten;
2. Kennis te nemen van de bijlages horende bij de jaarstukken 2025, te weten:
   a) Uitgelichte Projecten 2025
   b) Accountantsverslag
   c) Reactie van het dagelijks bestuur op het accountantsverslag
   d) Controllersparagraaf en de reactie hierop van het dagelijks bestuur
   e) Sociaal Jaarverslag 2025
   f) Jaarstukken 2025 in één oogopslag
   g) Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025
   h) Duurzaamheidsverslag 2025

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL:

1. De jaarstukken 2025 van waterschap Aa en Maas vast te stellen en in te stemmen met de onder 'Voorstel en Besluit' opgenomen besluitpunten;
2. Kennis te nemen van de bijlages horende bij de jaarstukken 2025, te weten:
   a) Uitgelichte Projecten 2025
   b) Accountantsverslag
   c) Reactie van het dagelijks bestuur op het accountantsverslag
   d) Controllersparagraaf en de reactie hierop van het dagelijks bestuur
   e) Sociaal Jaarverslag 2025
   f) Jaarstukken 2025 in één oogopslag
   g) Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025
   h) Duurzaamheidsverslag 2025

PROBLEEMSTELLING

Met de jaarstukken legt het dagelijks bestuur verantwoording af over het in 2025 gevoerde beleid en de financiële realisatie. Het dagelijks bestuur verklaart dat de verantwoorde bedragen getrouw zijn en dat er geen sprake is van onrechtmatigheden boven de verantwoordingsgrens. De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven op de getrouwheid van de jaarrekening, inclusief de rechtmatigheidsverantwoording door het dagelijks bestuur.

KERNBOODSCHAP

Om alles wat we het afgelopen jaar gedaan hebben hier samen te vatten, is een onmogelijke opgave en zou geen recht doen aan hetgeen onvermeld blijft. In de jaarstukken gaan we hier wél uitgebreid op in. Door samen de schouders er onder te zetten, zijn we gekomen tot waar we nu staan. Met de uitgaven zijn we precies op de stip geland, maar door incidentele baten en hogere belastingopbrengsten sluiten we 2025 af met een financieel resultaat van € 5,7 miljoen.

BEOOGD EFFECT

Afsluiten van het boekjaar 2025 en bestemmen van het jaarrekeningresultaat.

ARGUMENTEN

1. *Jaarstukken als wettelijk verplicht onderdeel van de P&C-cyclus*
   Het vaststellen van de jaarstukken, bestaande uit het jaarverslag en de jaarrekening, is een wettelijke verplichting op basis van de Waterschapswet en het Waterschapsbesluit. Met dit voorstel wordt hieraan voldaan.

2. *Informeren van het algemeen bestuur*
   Bij de jaarstukken horen diverse bijlages. De Jaarstukken in één oogopslag zijn bedoeld om burgers, bedrijven en andere geïnteresseerden op een overzichtelijke en toegankelijke manier te informeren over wat we in 2025 hebben gedaan en wat de kosten hiervan waren. Het accountantsverslag, de controllersparagraaf en het advies van de auditcommissie hebben

daarentegen juist een financieel-technisch karakter. Ze zijn bedoeld om het algemeen bestuur te ondersteunen in haar controlerende rol en maken deel uit van het getrouwe en rechtmatige beeld. De uitgelichte projecten, het sociaal jaarverslag en het duurzaamheidsverslag geven het algemeen bestuur nader inzicht op specifieke thema's. Het overzicht van de in 2025 door de rekenkamer gedane voorstellen, het standpunt van het dagelijks bestuur en de wijze waarop vervolg is gegeven aan de voorstellen, is opgenomen in de rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025.

KANTTEKENINGEN / RISICO'S

De voor het waterschap relevante risico's, financiële omvang en kans van optreden worden behandeld in de paragraaf weerstandsvermogen. Dit voorstel zelf kent verder geen risico's.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

De jaarstukken zijn opgesteld conform de met ingang van het boekjaar 2025 geldende (nieuwe) verslaggevingsvoorschriften. De rechtmatigheidsverantwoording door het dagelijks bestuur, die eveneens verplicht is vanaf 2025, is hierin opgenomen. Het totaal van de geconstateerde onrechtmatigheden en onduidelijkheden bedraagt € 365.000. Dit is ruim onder de grens van € 3.671.000 (2% van de bruto programmalasten). Het jaarrekeningresultaat bedraagt € 5,7 miljoen en wordt primair veroorzaakt door incidentele meevallers. Het saldo komt ten gunste van onze reserves en wordt de komende jaren ingezet om de tariefontwikkeling te dempen. De structurele effecten worden meegenomen in de voorjaarsnota 2026 en daaruit volgende begroting 2027. De grootste verschillen ten opzichte van de begroting worden hierna toegelicht.

Voornaamste oorzaken jaarrekeningresultaat 2025 in mln €			Waarvan	
Lasten			**S**	**I**
Nieuw afgesloten geldleningen (gemiddeld 3,19%) leiden tot hogere rentelasten (2,75% begroot).	-0,7	N	-0,7	
De verplichte afboeking van de slib- en gaslijn rwzi Den Bosch leidt incidenteel tot hogere afschrijvingslasten. Door lagere investeringsuitgaven in 2024 wordt dit deels gecompenseerd.	-3,0 1,6	N V	1,6	-3,0
We zetten de ingezette lijn door en kiezen vaker voor eigen mensen. Op korte termijn een nadeel. Tegenover hogere kosten staan deels ook hogere personeelsbaten.	-1,2	N	-1,2	
De onderhoudskosten aan de waterkeringen en het watersysteem zijn uitgevoerd tegen lagere kosten	1,3	V		1,3
Aan advies en onderzoekskosten is minder besteed. Daarnaast zijn minder kosten gemaakt voor planvorming.	0,5	V		0,5
Doordat het een droog en zonnig jaar was, zijn de kosten voor elektriciteit lager: we hebben minder verbruikt en meer zonne-energie geproduceerd.	1,4	V		1,4
De kosten van hulpstoffen zijn lager (onder andere door een lagere dosering poederkool).	1,1	V		1,1
Geen subsidies verstrekt op basis van de anti-afhaakregeling.	0,4	V	0,4	
Aanvulling Appa voorziening conform nieuwe pensioenwetgeving.	-1,4	N		-1,4
Totaal van de lasten	**0,0**		**0,1**	**-0,1**
Baten			**S**	**I**
De financiële baten zijn lager door de rente toevoeging aan eigen middelen.	-0,1	N		-0,1
Het detacheren van personeel en uitkeringen van het UWV leiden tot hogere personeelsbaten.	0,4	V		0,4
We hebben gronden verkocht tegen een hogere prijs dan de boekwaarde.	1,3	V		1,3
Het verwerken van de suppleties inzake de btw algemene kosten leiden tot een voordeel.	0,2	V		0,2
We hebben meer bijdragen van derden ontvangen. Ook hebben we verschillende niet voorziene subsidies/bijdragen ontvangen.	2,0	V		2,0
Door de vele projecten in uitvoering worden er meer uren ingezet op investeringen.	0,3	V	0,3	
Er is een bedrag onttrokken uit de bestemmingsreserve instandhouding Oijen ter dekking van gemaakte kosten	0,1	V		0,1
Totaal van de baten	**4,2**		**0,3**	**3,9**
Waterschapsbelastingen			**S**	**I**
Totaal van de waterschaspbelastingen	**1,5**	**V**		**1,5**
Totaal exploitatiesaldo	**5,7**		**0,4**	**5,3**

V = Voordeel N = Nadeel

I = Incidenteel S = Structureel

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

In het bestuurlijk programma ‘Samen, duurzaam, slim en effectief’ gaan we uitgebreid in op duurzaamheid en daaraan gerelateerde thema’s.

UITVOERING/VERVOLG

De auditcommissie heeft de jaarstukken financieel-technisch beoordeeld. Het verslag met diens bevindingen is bijgevoegd. De inhoudelijke behandeling door de functionele commissies is op 13 mei. Besluitvorming door het algemeen bestuur vindt plaats op 5 juni, waarna de jaarstukken worden aangeboden aan Gedeputeerde Staten.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Belangstellenden zijn welkom om de vergadering van het algemeen bestuur te volgen. We communiceren hier actief over via de nieuwsservice. Dit geldt ook voor de jaarstukken in één oogpopslag. De complete jaarstukken worden na vaststelling gepubliceerd op de website. Daar is eveneens een verklarende woordenlijst met veel gebruikte begrippen en afkortingen te vinden. Daarmee is de woordenlijst niet alleen ondersteunend aan de jaarstukken, maar kan deze breed gebruikt worden.

BIJLAGEN

- Jaarstukken 2025 bestaande uit het jaarverslag en de jaarrekening

1. Uitgelichte Projecten 2025
2. Accountantsverslag
3. Accountantsverslag reactie dagelijks bestuur
4. Controllersparagraaf met reactie van het dagelijks bestuur
5. Jaarstukken 2025 in één oogopslag
6. Sociaal Jaarverslag 2025 (of digitaal via deze link)
7. Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025
8. Duurzaamheidsverslag 2025
9. Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025

VERSIEDATUM

21 april 2026

AB-BESLUIT

ONDERWERP:	**JAARSTUKKEN 2025 WATERSCHAP AA EN MAAS**
AGENDAPUNT:	**-**
BESLUITNUMMER:	**-**
INVESTERINGSBESLUIT:	Niet van toepassing

Het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas;

gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur van 21 april 2025;

gelet op het bepaalde in de Waterschapswet;

gezien het advies van de commissie Algemene en Financiële Zaken, van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid en de commissie Waterketen en Duurzaamheid van 13 mei 2025;

overwegende

B E S L U I T:

1. De Jaarstukken 2025 bestaande uit het jaarverslag en de jaarrekening vast te stellen;

2. De restantkredieten van onderhanden werken van het boekjaar 2025 en de daarmee samenhangende geraamde bijdragen die eind 2025 nog niet zijn ontvangen, administratief over te boeken;

3. Een aanvullend krediet van € 281.000 beschikbaar te stellen om het project renovatie Crèvecoeur af te sluiten binnen de vastgestelde financiële kaders;

4. Het resultaat van de jaarrekening 2025, overeenkomstig het financieel beleid, als volgt te bestemmen:

Jaarrekening 2025 - Resultaat voor bestemming			**5.711.781**
Reserve	**Begroting 2025**	**Realisatie**	**Resultaat**
Categoriereserve Ingezetenen	27.717.927	27.686.461	-31.467
Categoriereserve Gebouwd	50.827.163	51.260.731	433.568
Categoriereserve Ongebouwd	11.815.352	11.864.451	49.099
Categoriereserve Natuurterreinen	201.012	208.642	7.630
Egalisatiereserve Watersysteembeheer			3.653.206
Totaal Watersysteembeheer	**90.561.454**	**91.020.284**	**4.112.036**
Egalisatiereserve Waterzuiveringsbeheer			1.599.745
Totaal Waterziuveringsbeheer			**1.599.745**

Deze resultaatbestemming resulteert in:

- een onttrekking aan de categorie ingezetenen van € 31.467
- een toevoeging aan de categorie gebouwd van € 433.568
- een toevoeging aan de categorie ongebouwd van € 49.099
- een toevoeging aan de categorie natuurterreinen van € 7.630
- een toevoeging aan de egalisatiereserve watersysteembeheer van € 3.653.206
- een toevoeging aan de egalisatiereserve waterzuiveringsbeheer van € 1.599.745

Aldus vastgesteld door het algemeen bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026

de secretaris, de dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

veilig voldoende schoon water

Waterschap
Aa en Maas

Jaarstukken 2025

Jaarverslag & Jaarrekening

Voorwoord

In 2025 hebben we als bestuur teruggekeken op de eerste helft van deze bestuursperiode. Bij het verschijnen van dit verslag richten we ons al voorzichtig op de Waterschapsverkiezingen van 2027. Een centrale vraag in de midterm review was waar we staan in het behalen van onze doelen. We constateerden dat we op veel onderdelen op koers liggen en dat er een aanzienlijk aantal projecten in uitvoering is.

Er is veel gerealiseerd het afgelopen jaar. Zo zijn de eerste kilometers Maasdijk versterkt en zijn diverse projecten in het watersysteem en in de waterketen volop in uitvoering. Dat er veel gebeurt, zien we ook aan de stijgende investeringsuitgaven. Dat de financiële omvang van de dit jaar afgesloten projecten relatief laag is, komt doordat projecten pas formeel afgesloten mogen worden als deze ook financieel en administratief volledig zijn afgerond. De technische opleving en in gebruik name van een project heeft dan al plaats gevonden. Dit maakt het voor de lezer niet altijd direct zichtbaar wat daadwerkelijk is opgeleverd. In de inhoudelijke hoofdstukken van dit jaarverslag wordt dit duidelijk toegelicht. Verder sluiten we een aantal grote projecten in 2026 of de jaren daarna af.

De sterke groei van de projectenportefeuille heeft ook gevolgen voor de organisatie. Deze is daarom uitgebreid en nog verder geprofessionaliseerd. Complimenten zijn op hun plaats voor het vele werk dat is verzet – zowel binnen, als buiten in het veld – en de resultaten die daarmee zijn bereikt.

We hebben nog niet alle doelen bereikt. Het meest uitdagende dossier blijft de deadline van de KRW in 2027. Het algemeen bestuur heeft hier in 2025 een aanvullende impuls voor vastgesteld. Met zowel fysieke maatregelen als extra toezicht en handhaving doen we alles wat binnen onze mogelijkheden ligt om zoveel mogelijk van de onderliggende doelen te behalen. Hierbij werken we intensief samen met gemeenten, de provincie en de andere Brabantse waterschappen. Het behalen van de KRW-doelen kan alleen als alle partijen hun bijdrage leveren.

In het jaarverslag lichten we een aantal grote projecten uit. Daarnaast verdient een kleiner, maar impactvol project speciale aandacht: het programma Stad als Spons. Wanneer iedere inwoner of ondernemer bij diens huis of bedrijf de “tegels wipt” en de regenpijp afkoppelt, heeft dit grote positieve effecten op onze zuiveringen en draagt het bij aan het tegengaan van verdroging en het opvangen van piekbuien.

We sluiten 2025 af met een fors financieel resultaat, vooral door incidentele meevallers. Deze middelen vloeien terug naar de reserves en kunnen worden ingezet voor het dempen van toekomstige tariefstijgingen. Desondanks zien we dat de lasten de komende jaren blijven stijgen als gevolg van de groeiende opgaven. We proberen dit zo beperkt mogelijk te houden door sober en doelmatig te werken. Ook is het de organisatie gelukt mooie besparingen te realiseren. Samen zetten we ons elke dag opnieuw in om ons werkgebied te voorzien van schoon en voldoende water en om de veiligheid te borgen.

Namens het dagelijks bestuur,

de secretaris,

Peter Verlaan

de dijkgraaf,

Mario Jacobs

Inhoud

Voorwoord **2**

Inhoud **3**

KERNGEGEVENS **7**

JAARVERSLAG **8**

1. Inleiding **9**

2. Programmaverantwoording **11**

2.1 Waterveiligheid 11

2.1.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken? 11

2.1.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan? 12

2.1.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost? 15

2.2 Klimaatbestendig en gezond watersysteem 16

2.2.1 Voldoende water en omgaan met weersextremen 16

2.2.2 Gezond en natuurlijk 21

2.2.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost? 26

2.3 Schoon water 27

2.3.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken? 27

2.3.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan? 27

2.3.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost? 31

2.4 Samen, duurzaam, slim en effectief 32

2.4.1 Doelstelling: wat willen we bereiken? 32

2.4.2 Bereiken effecten: wat hebben we ervoor gedaan? 32

2.4.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost? 35

2.5 Overzicht dekkingsmiddelen 36

2.6 Heffing vennootschapsbelasting 36

2.7 Onvoorzien 36

3. Realisatie belastingopbrengsten **37**

3.1 Algemene uitgangspunten 37

Objectieve, bedrijfseconomische criteria voor de kostentoerekening 37

Kwantitatieve grondslagen kostentoedeling 37

Kwijtscheldingsbeleid 38

3.2 Watersysteembeheer 38

3.2.1 Realisatie van belastingopbrengsten 38

3.2.2 Toelichting op de realisatie van de belastingopbrengsten 38

Bestemming resultaat 38

Oorzaken van de verschillen tussen realisatie en begroting 39

Mate van kostendekkendheid 39

Gerealiseerde belastingopbrengsten 39

3.3 Waterzuiveringsbeheer 42

3.3.1 Realisatie van belastingopbrengsten 42

3.3.2 Toelichting op de realisatie van de belastingopbrengsten 42

Bestemming resultaat 42

Oorzaken van de verschillen tussen realisatie en begroting 42

Mate van kostendekkendheid 42

Gerealiseerde belastingeenheden 43

4. Paragrafen 44

4.1 Uiteenzetting van de financiële positie 44

4.1.1 Financiering 44

4.1.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 46

Inventarisatie van de risico's 47

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit 50

Beleid rondom risico's en weerstandscapaciteit 51

4.1.3 Reserves en voorzieningen 51

Stand en verloop van de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie 51

Stand en verloop van de overige bestemmingsreserves 52

Stand en verloop van de voorzieningen 52

4.1.4 Kengetallen 53

Weerstandsvermogen 53

Netto schuldquote 53

EMU-saldo 54

Wendbaarheid van de begroting 54

Lastendruk 54
4.2 Assetmanagement 55
4.2.1 Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken 55
4.2.2 Watergangen, stuwen en gemalen 56
4.2.3 Zuiveringstechnische kunstwerken 56
4.3 Bedrijfsvoering 58
4.3.1 Stand van zaken en gerealiseerd beleid 58
4.3.2 Financiële rechtmatigheid en genomen maatregelen 58
4.4 Verbonden partijen 61
4.4.1 Gevoerd beleid 61
4.4.2 Overzicht van de verbonden partijen 61
Gemeenschappelijke regelingen 62
Vennootschappen en coöperaties 65
Stichtingen en verenigingen 67
4.5 Openbaarheidsparagraaf 69
JAAREKENING 71
5. Inleiding 72
6. Overzicht van lasten en baten 73
6.1 Overzicht van lasten en baten naar programma's 73
6.2 Overzicht van lasten en baten naar kosten- en opbrengstensoorten 74
6.3 Toelichting bij het overzicht van lasten en baten 74
6.3.1 Analyse verschil begroting en realisatie 74
Waterveiligheid 74
Klimaatbestendig en gezond watersysteem 75
Schoon water 76
6.3.2 Aanwending onvoorzien 76
6.3.3 Overzicht incidentele lasten en baten 77
6.3.4 Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 78
6.3.5 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector 78
7. Gerealiseerde investeringen 79
7.1 Lopende investeringen 79

7.2 Toelichting 79

7.3 Afgesloten investeringen 82

7.4 Toelichting op afgesloten investeringen 83

8. Balans en toelichting 84

8.1 Grondslagen bij de balans en resultaatbepaling 84

8.2 Balans 87

8.3 Toelichting op de balans 88

Activa 88

Passiva 92

9. Rechtmatigheidsverantwoording 100

9.1 Rechtmatigheidsverantwoording dagelijks bestuur waterschap Aa en Maas 100

10. Overige gegevens 102

10.1 Accountantsverklaring 102

11. Voorstel en Besluit 105

Bijlage A Overzicht lopende investeringen 107

Bijlage B Overzicht afgesloten investeringen 110

KERNGEGEVENS

GEBIED

	Begroting	Rekening
Oppervlakte in hectare	161.000	161.000
Aantal gemeenten	20	20
Aantal bedrijven	16.823	17.281
Aantal inwoners	787.852	803.756

TAKEN

Watersysteembeheer	110	km primaire waterkering
	214	km niet-primaire waterkering
	2.740	km hoofdwaterlopen
	2.415	stuwen
	115	gemalen
Zuiveringsbeheer	7	rioolwaterzuiveringsinstallaties
	104	rioolgemalen
	423	km transportleiding
	1.203.071	capaciteit zuiveringen i.e.

FINANCIEN

	Begroting	Rekening
Watersysteembeheer		
Ingezetenenaanslagen	329.900	330.157
Waarde gebouwd in miljarden	€ 165,4	€ 166,8
Aantal herleide ha ongebouwd	98.350	98.760
Aantal ha natuurterreinen	27.200	28.213
Aantal directe lozingen t.b.v watersysteemheffing	4.500	3.852
Netto lasten in miljoenen	€ 96,3	€ 92,7
Opbrengst heffingen in miljoenen (inclusief beschikking reserves)	€ 90,6	€ 91,0
Tarief ingezetenen	€ 83,08	€ 83,08
Tarief gebouwd in % van de WOZ-waarde	0,03053%	0,03053%
Tarief ongebouwd	€ 119,50	€ 119,50
Tarief natuurterreinen	€ 7,37	€ 7,37
Tarief verontreinigingsheffing	€ 60,84	€ 60,84
Bruto investeringen in miljoenen	€ 206,0	€ 141,1
Zuiveringsbeheer		
Aantal ve's	1.190.900	1.203.071
Netto lasten in miljoenen	€ 80,0	€ 79,4
Opbrengst heffingen in miljoenen (inclusief beschikking reserves)	€ 73,0	€ 74,0
Tarief zuiveringsheffing	€ 60,84	€ 60,84
Bruto investeringen in miljoenen	€ 78,6	€ 75,4

Jaarverslag

1. Inleiding

Voor u liggen de jaarstukken 2025 van waterschap Aa en Maas. Die bestaan uit twee onderdelen: het jaarverslag en de jaarrekening. In het jaarverslag gaan we per bestuurlijk thema in op de doelen die we ons gesteld hadden en in hoeverre deze zijn bereikt. De jaarrekening is de financiële afwikkeling van het jaar. Met de rechtmatigheidsverantwoording verklaart het dagelijks bestuur dat de bedragen in de jaarrekening getrouw zijn en dat geen sprake is van onrechtmatigheden boven de verantwoordingsgrens.

We sluiten 2025 af met een financieel resultaat van € 5,7 miljoen. Dat hebben we vooral te danken aan incidentele meevallers in de vorm van hogere belastingopbrengsten (plus € 1,5 miljoen) en hogere overige baten (plus € 4,2 miljoen). Het positieve saldo komt ten gunste van onze reserves en wordt de komende jaren ingezet om de tariefontwikkeling te dempen.

De belangrijkste resultaten van onze inspanningen leest u hierna. Daarna gaan we in op de invloed van het weer op ons werk en tot slot geven we op hoofdlijnen inzicht in de financiële realisatie in 2025.

Het jaar 2025 in vogelvlucht

Hieronder vindt u een greep uit onze prestaties en ontwikkelingen in 2025. We gaan hier uitgebreider op in bij de programmaverantwoording:

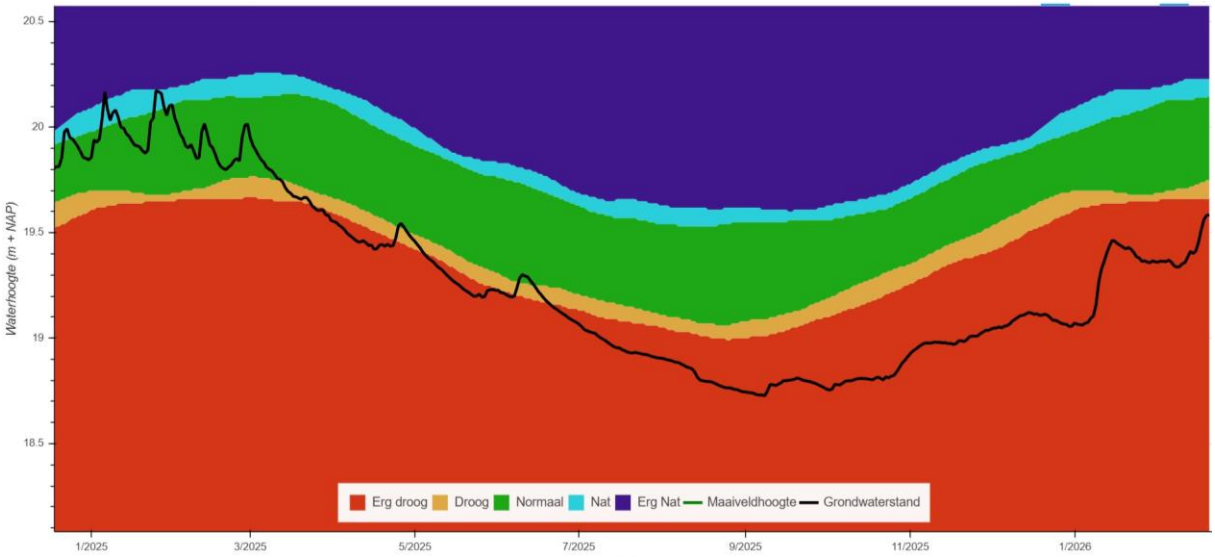
- De eerste kilometers dijk op het traject Ravenstein-Lith zijn versterkt.
- Het ontwerp-projectbesluit dijkversterking Cuijk-Ravenstein en het projectbesluit dijkversterking Doeveren zijn vastgesteld.
- We hebben natuurversterkende maatregelen getroffen waaronder de realisatie van twee hoogwatervluchtplaatsen voor bevers.
- Voor Howabo hebben we een omgevingsprogramma vastgesteld.
- Samen met de provincie hebben we afspraken voorbereid over financiering vanuit het Rijk voor NOVEX De Peel (€ 300 miljoen) en voor Natura2000/KRW (€ 400 miljoen).
- We hebben het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma vastgesteld. Hierin is uitgewerkt welke KRW-doelen we niet halen, waar dat aan ligt en welke aanvullende acties we oppakken. Hierbij is ook scherper in beeld gebracht wat andere partijen hiervoor moeten doen en hebben we afspraken gemaakt met de provincie in de KRW-Impuls Brabant.
- We hebben meerdere kilometers beek ontwikkeld, natuurvriendelijke oevers aangelegd en ecologische verbindingszones en vispassages gerealiseerd. Dit is minder dan de oorspronkelijke planning. Bij veel groenblauwe projecten hebben we voorbereidende stappen gezet voor de komende jaren.
- De biologische zuivering bij rwzi Oijen is gerenoveerd. Hierdoor kan de volledige zuiveringscapaciteit weer worden benut.
- Bij rwzi Land van Cuijk hebben we een nieuwe beluchtingstank in gebruik genomen. Ook hebben we de eerste onderdelen van de waterlijn gerenoveerd.
- Door een calamiteit hebben we eind november de stroom op rwzi Land van Cuijk uit moeten schakelen. We hebben ons maximaal ingespannen om de consequenties zo beperkt mogelijk te houden en onderzoeken de oorzaak van de storing.
- We hebben het onderzoeksprogramma Zuivering van de Toekomst voorbereid.
- De nieuwe kostentoedelingsverordening voor het watersysteembeheer is vastgesteld. Ook hebben we de belastingverordeningen aangepast aan het nieuwe belastingstelsel.
- We hebben een midtermreview uitgevoerd op het Bestuursakkooord 2023-2027 en het WBP 2022-2027.

Het weer en ons werk in 2025

Het jaar begon met een redelijk natte maand januari, maar daarna volgde vanaf februari een lange droge periode tot half april. Maart was zelfs bijzonder droog met nauwelijks een druppel regen. Ook het voorjaar en de zomer

bleven aan de droge kant, met augustus als uitschieter. Hoewel september en oktober juist wat natter waren, sloot het jaar droger dan gemiddeld af. Gemiddeld gezien valt er bijna 800 millimeter regen per jaar. In 2025 was dat maar 585 millimeter – een kwart minder dan normaal. Daarmee past 2025 in het rijtje van droge jaren zoals 2018, 2019, 2020 en 2022. Ondanks deze droogomstandigheden zijn we er toch in geslaagd ons werk te doen.

Dat het droog was, blijkt ook uit de grondwaterstanden. Onderstaande afbeelding toont bijvoorbeeld het grondwaterverloop in 2025 bij Volkel. Na een natte start in de winter zien we daarin de grondwaterstanden zakken van maart tot september. Vervolgens stijgen ze licht, maar niet voldoende om uit de rode zone (een veel lager dan gemiddelde grondwaterstand) te komen. Kortom, al was het buiten niet altijd even zichtbaar, 2025 was een uitzonderlijk droog jaar. Overigens laat deze afbeelding mooi zien hoe we jaarrond en vaak ook 24/7 de toestand van het grond- en watersysteem volgen en dit ook delen via ons publieke informatieportaal.

Financieel

Met ingang van het boekjaar 2025 gelden er nieuwe verslaggevingsvoorschriften voor de waterschappen. Een belangrijk verschil is dat niet we niet alleen inzicht geven in de netto lasten, maar ook in de bruto baten en lasten. Daarnaast hebben een aantal onderwerpen een andere plek gekregen en zijn een aantal onderwerpen vervallen of juist toegevoegd. De jaarstukken zijn analoog aan de begroting 2025 opgesteld. Het volgende overzicht geeft op hoofdlijnen inzicht in de totstandkoming van het jaarrekeningresultaat.

Omschrijving *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil in €	Verschil in %
Rentelasten	14.196	14.196	14.916	-720	5%
Afschrijvingslasten	35.489	35.489	36.914	-1.425	4%
Personeelslasten	60.231	60.305	61.492	-1.187	2%
Goederen en diensten van derden	81.691	81.825	77.710	4.114	-5%
Bijdragen aan derden	6.185	6.185	5.826	360	-6%
Reservering/Voorzieningen/Onvoorzien	1.013	1.087	2.259	-1.173	108%
Totaal lasten	198.804	199.086	199.117	-31	0%
Financiële baten	2.697	2.697	2.575	-122	-5%
Personeelsbaten	1.325	1.399	1.802	403	29%
Goederen en diensten aan derden	2.615	2.615	4.156	1.541	59%
Bijdragen van derden	3.248	3.248	5.238	1.991	61%
Geactiveerde lasten	12.198	12.198	12.448	250	2%
Onttrekkingen aan voorzieningen/reserves	13.160	13.368	13.554	185	1%
Totaal baten	35.243	35.525	39.773	4.248	12%
Totaal netto lasten	**163.561**	**163.561**	**159.344**	**4.217**	**-3%**
Waterschapsbelastingen	163.561	163.561	165.056	1.495	1%
Saldo voor resultaatbestemming				**5.712**	

2. Programmaverantwoording

In dit hoofdstuk leggen we voor verantwoording af over de realisatie in 2025. Dit doen we voor ieder van de vier bestuurlijk programma's:

1. Waterveiligheid
2. Klimaatbestendig en gezond watersysteem
3. Schoon water
4. Samen, duurzaam, slim en effectief.

Daarbij dezelfde kent ieder programma dezelfde indeling: de doelen die we ons voor deze WBP-periode hebben gesteld, wat we daarvoor in 2025 hebben gedaan en wat dit betekent voor de kosten en opbrengsten. Om inzicht te geven in de gerealiseerde prestaties en activiteiten zijn zogenaamde output tabellen opgenomen. Ze zeggen iets over gerealiseerde eenheden als kilometers of hectares, maar geven niet altijd een goed beeld van de geleverde inspanningen. In de kolom 'inspanning' wordt daarom een indruk gegeven van de voortgang van het project in plaats van alleen in de feitelijke afronding/oplevering. Dit doen we bijvoorbeeld door te kijken wanneer het plan van aanpak is afgerond (10%), het voorkeursalternatief is vastgesteld (30%) en wanneer het projectplan Waterwet is vastgesteld (60%).

2.1 Waterveiligheid

Het thema Waterveiligheid draait om de bescherming tegen overstromingen vanuit de Maas en het regionale watersysteem. Hiervoor moeten de waterkeringen (dijken en kunstwerken) periodiek worden getoetst aan de veiligheidsnormen. Het thema omvat de versterking van de primaire waterkeringen in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het participatieproces dat daarbij hoort. Daarnaast omvat het de zorgplicht voor de instandhouding van deze waterkeringen met alle activiteiten die daarbij horen, inclusief gegevens- en informatiemanagement en een goede afstemming tussen beheer en inrichting. Binnen dit thema gaan we ook in op de instandhouding en eventuele versterking van de regionale waterkeringen. Daarnaast bespreken we het samenspel tussen de waterkeringen en het watersysteem, binnen het Deltaprogramma Maas en binnen ons eigen werkgebied. Ook de voorbereidingen op hoogwater en de crisisbeheersing voor de waterkeringen vallen onder dit programma.

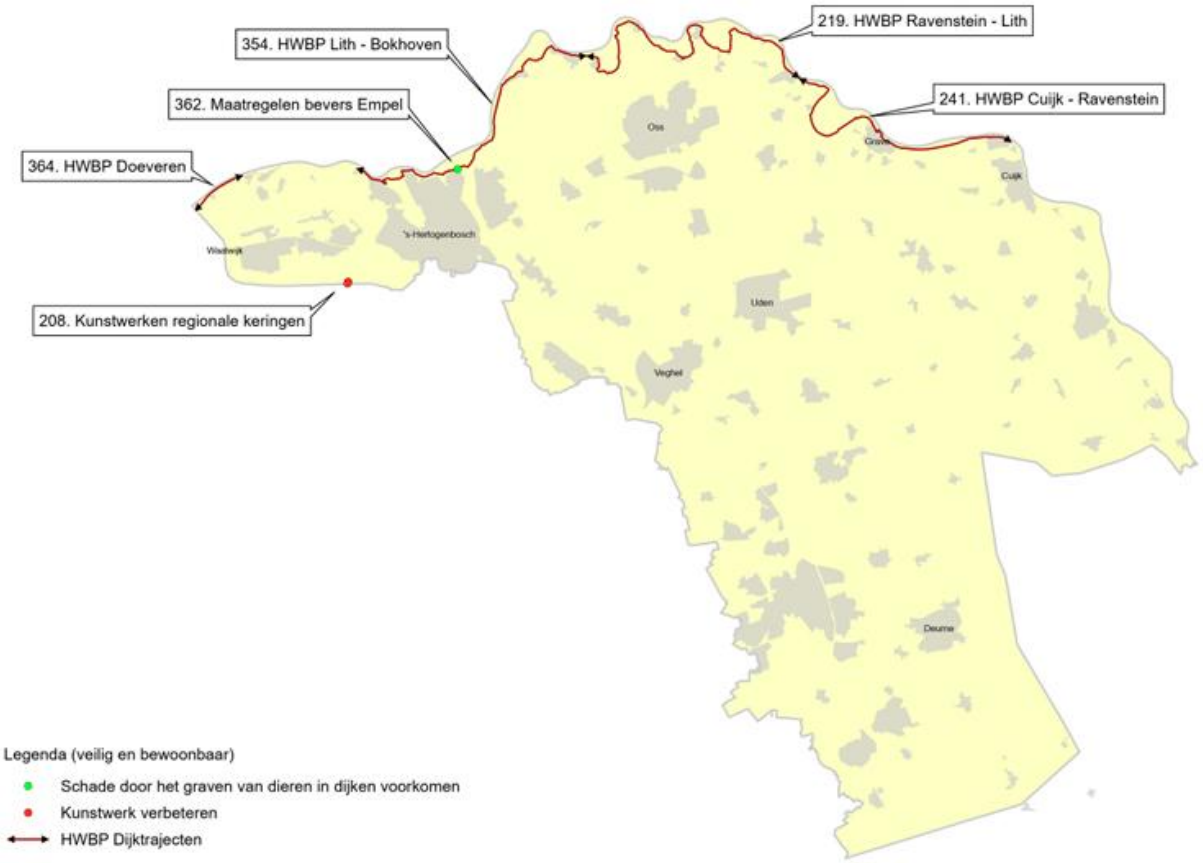
2.1.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

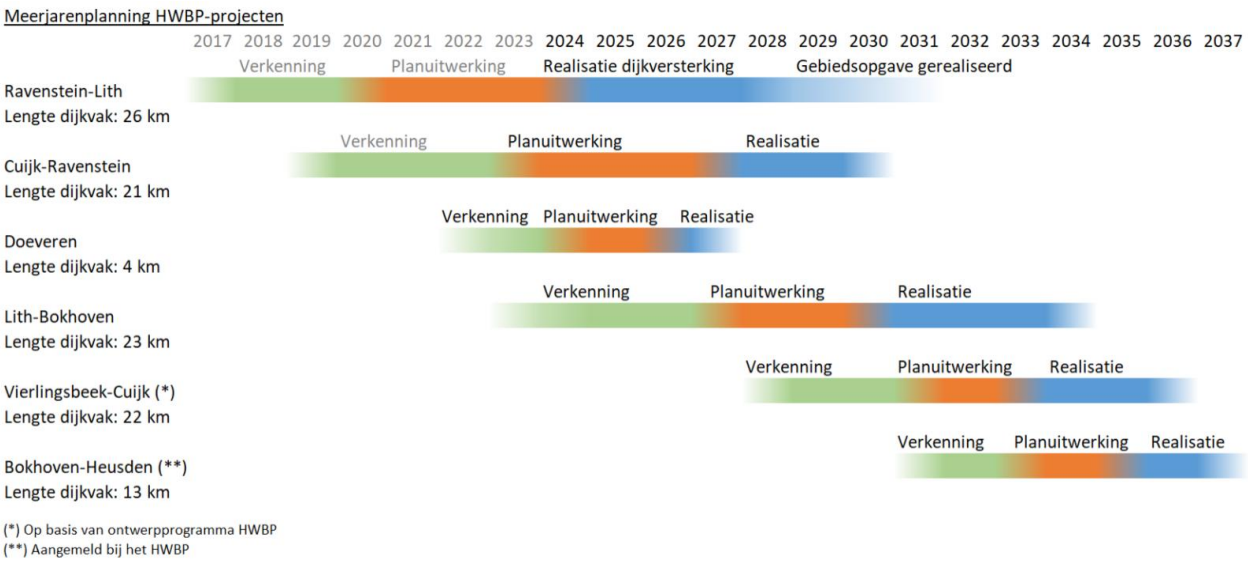
De doelstelling binnen het thema Waterveiligheid is het beschermen van bewoners, bedrijven en infrastructuur in Noordoost- Brabant tegen overstromingen vanuit de Maas en het regionale watersysteem. Dit doen we door:

- onze Maasdijk volledig aan de norm te laten voldoen voor 2050. Dit doen we volgens de meerjarenplanning voor HWBP-projecten die in de volgende paragraaf is opgenomen.
- het inwinnen, valideren en digitaal opslaan en ontsluiten van gegevens over de waterkering in de projectfase en de beheerfase. Dit doen we in de eerste plaats voor de Maasdijk.
- de regionale keringen aan de provinciale normen te laten voldoen. Daarvoor voeren we groot onderhoud uit en verbeteren we de waterkerende kunstwerken in deze keringen.
- te voldoen aan de zorgplicht voor de instandhouding van de primaire keringen.
- waterkeringen te monitoren en onszelf voor te bereiden op calamiteiten (noodmaatregelen bij hoogwater).
- kennis te ontwikkelen en te innoveren op het gebied van waterveiligheid.
- onszelf als regionale partner van het Rijk in te spannen voor een robuuster Maassysteem met een grotere afvoercapaciteit. Daarbij bekijken we ook de opgaven in buurlanden en het regionale watersysteem.

2.1.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan?

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Begroting 2025	Burap 2025	Realisatie 2025	t.o.v. Burap 2025	t.o.v. Begroting 2025	Inspanning
Investeringsprojecten							
Primaire keringen *Primaire keringen*	km	0	0	0			n.v.t.
Regionale keringen *Regionale keringen*	st	1	1	1	groen	groen	n.v.t.

Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

- *Uitvoeren van het project Meanderende Maas (Ravenstein-Lith)*
  In 2025 zijn de eerste dijkkilometers versterkt. Op dijksecties bij Demen, Dieden en Lithoijen hebben we damwanden aangebracht en grondwerk uitgevoerd. Daarbij hebben we klei gebruikt die is ontgraven in de uiterwaarden. Medio mei is het informatiecentrum in Megen geopend. Ook hebben we een actieplan opgesteld waarin staat wat de aannemer moet doen als er hoogwater is voordat een dijksectie is opgeleverd.
- *Uitwerken van het plan voor de dijkversterking Cuijk-Ravenstein*
  Het vergunningenontwerp is afgerond. Onderdeel van het project is de planuitwerking van onze eigen meekoppelkansen Raammonding en Beerse Overlaat. Het ontwerp-projectbesluit is eind oktober vastgesteld en daarna ter inzage gelegd. Samen met de aannemer zijn we begonnen met het uitwerken van een definitief ontwerp.
- *Uitwerken van het plan voor de dijkversterking Doeveren*
  Afgelopen zomer heeft het dagelijks bestuur het projectbesluit genomen. Dit is goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. In december hebben we de uitvoering gegund.
- *Verkennen van oplossingsrichtingen voor de dijkversterking Lith-Bokhoven*
  We hebben mogelijke alternatieven bepaald en afgewogen voor de dijkverbetering Lith-Bokhoven, inclusief de inrichting van de Henriëttewaard. Op basis daarvan is de ontwikkeling van de kansrijke alternatieven ver gevorderd. Het projectteam heeft daarvoor intensief overlegd met andere overheden. Bewoners zijn op meerdere momenten geïnformeerd over de opgave. Ook hebben zij de gelegenheid gekregen om mee te denken over oplossingen. Dit geldt in het bijzonder voor Lith en Oud Empel.
- *Financiën HWBP*
  De bruto investeringen voor waterveiligheid waren in 2025 fors hoger dan in voorgaande jaren. Dit komt doordat we zijn gestart met de uitvoering van het project Meanderende Maas. Via het dashboard HWBP wordt het algemeen bestuur elk kwartaal op de hoogte gebracht van de laatste stand van zaken.

Gegevensbeheer en informatiemanagement

- We hebben onze manier van werken en de software voor beheer en onderhoud geüniformeerd. We werken volgens het principe ‘gegevens hebben één bron’. Dit vergroot de efficiëntie en de gegevenskwaliteit.
- We hebben voorbereidingen getroffen voor de (gegevens)oplevering van de eerste dijksectie voor Meanderende Maas.

Regionale waterkeringen

- *Verbeteren kunstwerken regionale keringen*
  In 2025 hebben we de uitstroomconstructie van de Zandleij in het Drongelens kanaal verbeterd.

Instandhouding waterkeringen, zorgplicht en beoordeling primaire waterkeringen

Landelijk wordt gewerkt aan ‘zorgplicht centraal’. Daarbij wordt de instandhouding, beoordeling en versterking van de primaire waterkeringen aan elkaar gekoppeld omdat de processen in elkaar grijpen. In de zorgplichtrapportage zijn we daarom nadrukkelijk ingegaan op de beoordeling van de primaire keringen. De versterkingsopgave in het HWBP is zo groot en belangrijk dat daar afzonderlijk over wordt gerapporteerd.

- *Regulier onderhoud en biodiversiteit*
  Het onderhoud aan de grasbekleding en de bomen op de primaire en regionale waterkeringen is volgens planning uitgevoerd. De eerste maaironde is gefaseerd uitgevoerd door twee nieuwe aannemers. Daaruit kwamen verbeterpunten naar voren over het markeren van waardevolle soorten. Deze punten zijn de rest van het jaar goed opgepakt.
- *Voorbereiden en uitvoeren van de tweede landelijke beoordeling (LBO-2)*
  Op 1 januari 2023 is de tweede landelijke beoordeling van de primaire waterkeringen (LBO-2) van start gegaan. Op basis van ons areaalplan LBO-2 hebben we in 2025 een plan van aanpak opgesteld voor de beoordeling van het eerste dijktraject: Ravenstein-Lith (36-3). We hebben een wettelijke verplichting om

dijken eens per 12 jaar te beoordelen. Daarnaast is het nodig om aan te tonen dat het versterkte dijktraject aan de veiligheidsnorm voldoet.

Omgang met bevers en dassen, rekening houdend met dierenwelzijn

- Eén van de Brabantse muskusrattenvangers is volledig inzetbaar voor het opsporen van bevers.
- De hoeveelheid tijd en geld die nodig is om met bevers en dassen om te gaan, blijft de komende jaren toenemen. We hebben in 2025 een mooie stap gezet met de inzet van drie eigen beverspecialisten voor het opsporen van risico's en de monitoring en begeleiding van maatregelen in het watersysteem en langs de keringen.
- Bij Empel zijn we gestart met de aanleg van twee hoogwatervluchtplaatsen voor bevers. Zo voorkomen we dat bevers de dijk op vluchten en daar gaan graven, als hun burchten en oeverholen bij hoogwater overstromen.

Kennisontwikkeling en innovatie

- *Optimaliseren berekeningen lengte heaveschermen*
  De berekening van de lengte van damwanden tegen piping (de zogeheten heaveschermen) is mogelijk te optimaliseren. Dat is gebleken tijdens het project Meanderende Maas. In 2025 zijn we daarom gestart met een innovatieproject dat volledig gesubsidieerd wordt door het HWBP. Daarmee willen we kennis vergaren die waterschappen nu nog missen. We hebben inmiddels een literatuurstudie en proeven op kleine schaal uitgevoerd.
- *Versterken kennisuitwisseling intern en extern*
  We blijven leren van eerdere dijkversterkingsprojecten. Dit doen we onder andere door personeel uit te wisselen. We blijven deelnemen aan landelijke kennisnetwerken op het gebied van techniek, projectmanagement, dijkbeheer en graverij, en aan de Programmacommissie Waterkeringen van de STOWA (Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer). Vanuit onze wettelijke zorgplicht voor de primaire waterkeringen heeft in 2025 een peer review plaatsgevonden bij waterschap Brabantse Delta over realtime inzicht en continu beoordelen.

Deltaprogramma Maas en Ruimte voor de rivier 2.0

- *Bijdragen aan realisatie van rivierverruimingsprojecten*
  De realisatie van de projecten Lob van Gennep (waterschap Limburg) en Oeffelt (provincie Noord-Brabant) is in 2025 onder financiële druk komen te staan door inflatie en stijgende kosten voor de voorfinanciering. Wij hebben belang bij deze projecten, omdat ze tot lagere ontwerpwaterstanden leiden voor een deel van onze Maasdijken. We zijn met onze partners in gesprek gegaan over extra bijdragen aan beide projecten. Dit heeft nog niet tot een oplossing geleid.
- *Inbreng leveren bij de uitwerking van het programma Ruimte voor de rivier 2.0 (voorheen IRM)*
  We hebben mogelijke verbeteringen aan de Maasdijken ingebracht in het programma Ruimte voor de rivier 2.0. Dit kan het rijk benutten bij besluitvorming over de afvoercapaciteit, de rivierbodemligging en de binnendijkse ruimtelijke reserveringen. Ook hebben we bijgedragen aan de gebiedsuitwerking voor de Maas. Dit moet leiden tot een actuele voorkeursstrategie Rivieren in het nationale Deltaprogramma 2027.

2.1.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost?

Exploitatie

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Totaal lasten	21.167	21.189	21.208	-20
Totaal baten	368	368	1.111	744
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	**20.799**	**20.821**	**20.097**	**724**
Mutaties bestemmingsreserves		22	22	
Netto lasten	**20.799**	**20.799**	**20.075**	**724**

Investeringen

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begrote bruto investering 2025	Begrote netto investering 2025	Realisatie bruto investering 2025	Realisatie netto investering 2025
Waterveiligheid	152.776	28.033	113.579	13.684
Totaal	**152.776**	**28.033**	**113.579**	**13.684**

In hoofdstuk 6 en hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de bedragen.

2.2 Klimaatbestendig en gezond watersysteem

Bij het thema ‘Klimaatbestendig en gezond watersysteem’ draait het om een goed functionerend watersysteem. In normale én in extreem droge en natte situaties: klimaatbestendig, robuust, veerkrachtig en stuurbaar. Daarbij sturen we op de kwantiteit via goede waterpeilen, waterconservering en het omgaan met wateroverlast en droogte, en op de chemische en ecologische kwaliteit. Het gaat daarbij niet alleen over het watersysteem zelf, maar ook over wat we met onze aanpak en manier van (samen)werken kunnen en willen bijdragen met het watersysteem. Denk aan: een vitaal platteland, gezondheid, een goede biodiversiteit en mogelijkheden voor recreatie. Bij een klimaatrobuuste inrichting houden we ook rekening met de uitstoot van broeikasgas uit het systeem en de bodem. Daarnaast is het werken aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) een belangrijk onderdeel.

We werken met twee deelprogramma’s: ‘Voldoende water en omgaan met weersextremen’ en ‘Gezond en natuurlijk water’.

2.2.1 Voldoende water en omgaan met weersextremen

Het deelprogramma ‘Voldoende water en omgaan met weersextremen’ draait om waterbeheer en de gewenste hoeveelheid water. Het gaat over het voorkomen van wateroverlast en problemen door droogte, over verdrogingsbestrijding in en rond natuurgebieden en over alle inspanningen om het watersysteem in goede staat te houden, zoals baggeren, maaien en onderhoud aan kunstwerken.

2.2.1.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

- We streven naar een klimaatbestendig, robuust, veerkrachtig en stuurbaar watersysteem; ons watersysteem functioneert uitstekend in normale situaties én is voorbereid op zeer droge en zeer natte situaties.
- We hebben 24/7 inzicht in de toestand van ons watersysteem met data, informatie en technologie.
- Op het gebied van droogte en verdroging:
  - In 2027 voldoen we aan de kwalitatieve én kwantitatieve doelstellingen voor (grond)water binnen de KRW.
  - We leveren ons aandeel binnen de gezamenlijke Brabantse ambitie voor een droogterobuust (grond)watersysteem in 2040.
  - We conserveren meer grondwater. Dat doen we door het langer vast te houden, aan te vullen en te infiltreren, door meer oppervlaktewater aan te voeren, door minder grondwater te onttrekken en door het gezuiverde afvalwater (effluent) van onze rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi’s) beter te benutten.
  - We zorgen voor een stabielere grondwaterbalans met in het voorjaar structureel hogere gemiddelde grondwaterstanden in de beekdalen en polders (10 tot 15 centimeter), flanken (20 tot 30 centimeter) en op de hogere gronden (35 tot 50 centimeter).
- Op het gebied van wateroverlast:
  - We voldoen aan de omgevingswaarden voor wateroverlast voor het regionale watersysteem.
  - We kennen de mogelijke restrisico’s dankzij de stresstesten en risicodialogen die we hebben uitgevoerd. We informeren belanghebbenden over deze restrisico’s en de verzekerbaarheid van wateroverlast.

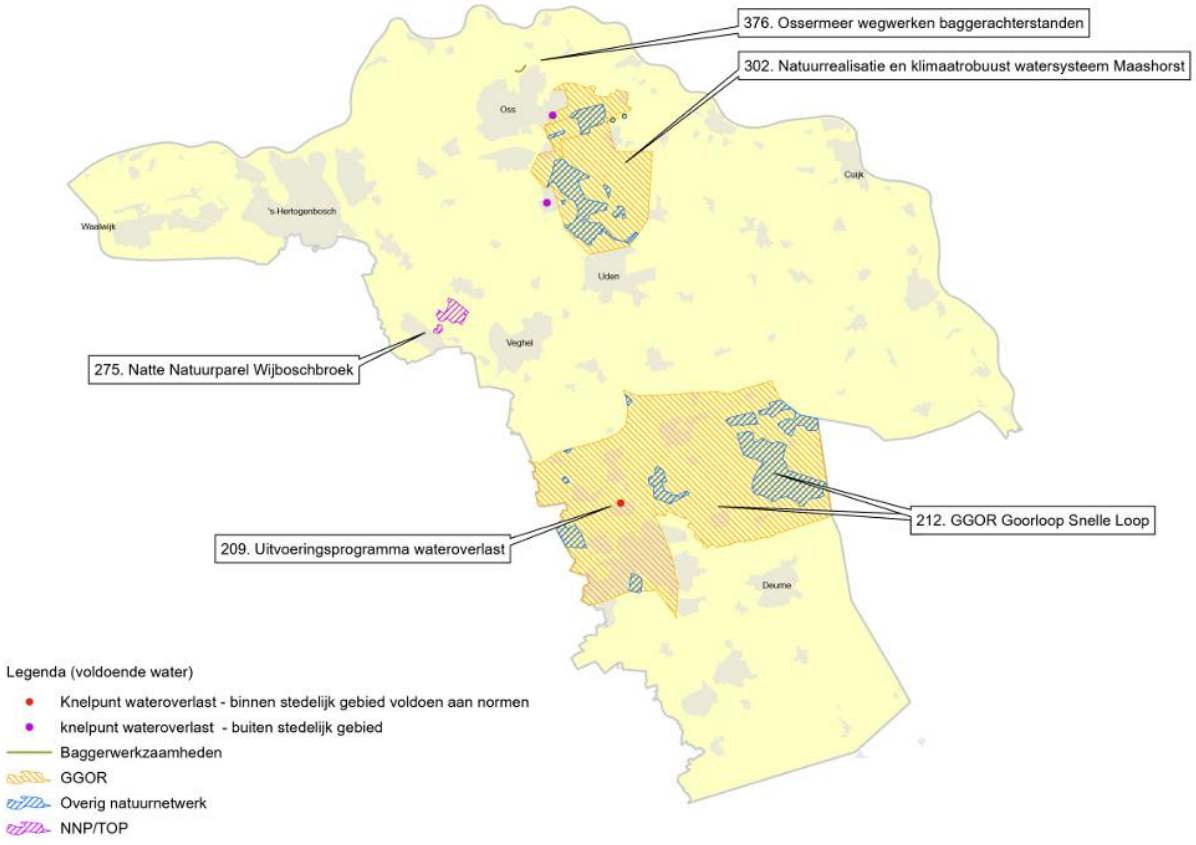
2.2.1.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan?

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Begroting 2025	Burap 2025	Realisatie 2025	t.o.v. Burap 2025	t.o.v. Begroting 2025	Inspanning
Investeringsprojecten							
Hydrologie NNB							
Natura 2000	ha	0	0	0	n.v.t	n.v.t	
Natte Natuurparels	ha	242	0	0	groen	rood	145
Droogte, waterconservering							
GGOR 2.0	ha	7.114	965	7.752	groen	groen	8.196
Wateroverlast							
Voldoen aan de normen (uitv.progr. 2 en 3)	ha	0	0	0,4	groen	groen	
Knelpunten bebouwd gebied	st	2	0	0	groen	rood	
Wegwerken baggerachterstanden*	km	1	1	0	rood	rood	

**Aan het wergwerken van baggerachterstanden wordt gewerkt conform de aanpak cyclisch groot onderhoud.*

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Begroting 2025	Burap 2025	Realisatie 2025	t.o.v. Burap 2025	t.o.v. Begroting 2025	Inspanning
Investeringsprojecten							
Maaien	km/jaar	2.450	1.800	2.487	groen	groen	n.v.t.
Cyclisch groot onderhoud	km	113	113	114	groen	groen	n.v.t.
Wijzer onderhoud *	km/jaar	200	n.vt.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

**N.a.v. de evaluatie wijzer onderhoud werken we geen kilometers meer af, maar pakken we specifieke knelpunten aan.*

Droogte en verdroging

- Om meer grondwater te conserveren, werken we in de lopende projecten verder aan goede hydrologische omstandigheden voor de belangrijkste natuurgebieden:
  - In de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) Vitale Peel is de provincie de trekker. Wij leveren water- en gebiedskennis. Om meer snelheid in het proces te krijgen, zijn deelgebieden en -projecten benoemd waar nu verkenningen voor plaatsvinden en de planvorming voor start. In 2025 zijn voor GGA Vitale Peel zijn deelprojecten uitgewerkt in projectfiches. Op basis van de fiches uit de verschillende GGA's is rijksfinanciering voor de Aanpak Landelijk Gebied (ALG), verdeeld over de verschillende deelprojecten. Ook zijn we met ondernemers van start gegaan om te komen tot een meer duurzame bedrijfsvoering.

- Dal van de Aa is een beekherstelproject waarbij we ook zorgen voor hydrologisch herstel voor N2000 Groote Peel en de landbouw. Dit doen we samen met waterschap Limburg. In 2025 zijn we doorgegaan met de grondverwerving en hebben we onderzoek gedaan naar de positionering van het tracé.
- Voor de gebiedsontwikkelingen Astense Aa-Zuid en Eeuwselseloop zijn we gestart met integrale gebiedsplannen voor natuur-, water- en landbouwdoelen. Hiervoor lopen intensieve gesprekken met partijen in het gebied.
- In 2025 is voor GGA Moerputten, Vlijmens Ven en Bossche Broek het koersdocument geactualiseerd op basis van stikstofberekeningen. Daarnaast zijn vijf maatregelen en activiteiten uitgewerkt in ALG-fiches. Hiervoor zijn financiële middelen toegekend en we zijn gestart met de uitwerking. De fiche 'peilbeheer en grondgebruik Vlijmens Ven en Vughts Gement', waarvan wij gedelegeerd opdrachtgever zijn, is gestart met een stakeholderanalyse en een bezoek aan de grondgebruikers en -eigenaren. De overige fiches worden door andere partners aangestuurd.
- Ook voor GGA Strabrechtse heide zijn deelprojecten in fiches uitgewerkt en zijn daar rijksmiddelen aan toegekend. In het gebied van Aa en Maas gaat het onder andere om de natte natuurparel Sang en Goorkens en om de Kleine Aa. Voor de natte natuurparel Sang en Goorkens hebben we na enkele grote aankopen in 2024, nu de planvorming weer opgepakt. In 2025 heeft het algemeen bestuur krediet verleend voor de voorbereiding en de grondkosten.
- De uitvoering voor de natte natuurparel Wijboschbroek loopt voorspoedig. In 2025 is 1,26 kilometer aan natuurvriendelijke oever (NVO) opgeleverd langs de Biezenloop. Ook zijn we gestart met realisatie van maatregelen tegen verdroging (242 hectare).
- Onderdeel van het Gebiedsplan Raam is het hydrologisch herstel van de natte natuurparel Hooge Raam. In 2025 is de aannemer geselecteerd en zijn we gestart met het definitieve ontwerp van de maatregelen.
- We wilden in 2025 op ruim 7.000 hectare van ons gebied waterconserveringsmaatregelen treffen (GGOR 2.0). Het betreft Herperduin (386 h hectare a), korte termijn maatregelen Maashorst (2286 hectare) en GGOR Gemert-Bakel-Laarbeek (4.442 hectare). In het gebied Maashorst en Herperduin is vertraging opgetreden in de realisatie van het eerste deel van het maatregelpakket dat in 2024 zou worden opgeleverd. In 2025 is dat samen met het resterende deel wel gelukt. Hierdoor zijn in 2025 extra hectares gerealiseerd in Herperduin (in totaal 965 hectare) en Maashorst (in totaal 6.786 hectare). Realisatie in GGOR Gemert-Bakel-Laarbeek (4.441 hectare) is niet gelukt. Er is in het project GGOR Gemert-Bakel-Laarbeek vertraging opgetreden door een rechtszaak en vanwege de grondpositie. Door de overloop vanuit 2024 is de totale realisatie ondanks de vertraging in Gemert-Bakel-Laarbeek groter dan gepland. Bij de bestuursrapportage halverwege 2025 was de verwachting dat het niet zou lukken om de korte termijn maatregelen op de Maashorst in 2025 te treffen. Doordat we hier toch in zijn geslaagd, komt de uiteindelijke realisatie in 2025 hoger uit dan we bij de bestuursrapportage voorzagen. De vermelde hectares GGOR 2.0 gaan over het totale gebied waarin we maatregelen hebben getroffen. Dit hoeft niet te betekenen dat de hydrologische omstandigheden nu ook in het hele gebied op orde zijn.

- In 2025 is het concept-koersdocument beregeningsbeleid ter consultatie voorgelegd aan de achterban.
- Het beleid op kleine onttrekkingen (van minder dan 10 m^3 per uur) is in 2025 geëvalueerd.
- In 2025 hebben we projecten geïnventariseerd voor het Derde Uitvoeringsprogramma Deltaplan Hoge Zandgronden 2028-2033. In 2026 wordt ons bod aangeboden aan het Rijk.
- De terrein beherende organisaties hebben hun projectplannen voor hydrologische maatregelen voor detailontwatering en waterconservering ingediend bij de provincie voor financiering. Het gaat hierbij om natuur buiten de GGA's, zoals Sint Anthonisbos/De Grote Slink-Bunthorst en de Stippelberg. Wij hebben de plannen mede vormgegeven en blijven betrokken tot de inrichting.
- We nemen maatregelen om meer oppervlaktewater aan te voeren:
  - We werken conform de afspraken uit het Waterakkoord 2022 (WATAK).
  - De aanvoer naar de Groote Peel via de Kokmeeuwweg gaat richting uitvoering.
  - We hebben Maas- en kanaalwater optimaal ingezet om droogte te bestrijden in de lente/zomer en om grondwater aan te vullen in de herfst/winter.

- We blijven mogelijkheden ontwikkelen om effluent te hergebruiken. We hebben zuiveringstechnologieën gedefinieerd, aanvoerroutes en infiltratiegebieden in kaart gebracht en gaan het gesprek aan met de landbouw, natuurorganisaties, het drinkwaterbedrijf, de provincie en gemeenten.
- Om minder grondwater te onttrekken hebben we meegewerkt aan het Brabantbrede ontwikkelspoor om mensen meer waterbewust te maken.
- We gebruiken een uitgebreid grondwatermeetnet om de toestand van het grondwater te kunnen volgen en de effectiviteit van maatregelen te kunnen evalueren en optimaliseren.

Stad als Spons

- Steden en dorpen zijn een onmisbare schakel in het watersysteem. Met meer piekbuien en langere periodes van droogte moeten steden beter als spons functioneren. We zien dat we vooral het verschil kunnen maken door het afkoppelen van particulier terrein. Met het project Boschberg Boekel als voorbeeld ontwikkelen we hiervoor een duidelijke aanpak. Daarnaast hebben we ingezet op burgerparticipatie met activiteiten als de Water Race met basisscholen, Inwoners aan Zet voor tuinvergroening, samenwerking met Stichting Steenbreek, boomplantdagen en het Watervangerspel bij evenementen. Ook hebben we onze gezamenlijke subsidieregeling met de As50+ herzien en uitgebreid naar de Brabantse Peel en Land van Cuijk.
- In 2025 werkten we op meerdere vlakken succesvol samen:
  - We maakten een watersysteemanalyse voor de dorpskernen Gemert en Oudheusden.
  - We ontwikkelden de waterinfiltratiekansenkaart van de RNOB.
  - We publiceerden een aansprekende handreiking vanuit de Samenwerking Klimaatbestendig Land van Cuijk.
  - We organiseerden het afkoppelproject met een plus op waterkwaliteit in Oss Ruwaard.

Wateroverlast en Hoogwateraanpak Brabant-Oost (Howabo)

- We staan voor de opgave om wateroverlast tegen te gaan in de regio Den Bosch (Howabo). Daarvoor werken we samen met de partijen in het gebied om elf kansrijke bouwstenen te verkennen. In februari 2025 is de samenwerking bekrachtigd met het ondertekenen van een samenwerkingsovereenkomst. De verkenning van de bouwstenen is afgerond. Gelijktijdig hebben we gewerkt aan de milieueffectrapportage. Daarnaast hebben we gewerkt aan het omgevingsprogramma Howabo, dat de strategie en de bouwstenen omvat. In december hebben we overeenstemming bereikt over de strategie. Daaraan gekoppeld is een extra reservering van € 175 miljoen in de begroting voor de toekomstige maatregelen.
- In 2025 hebben we in het kader van het Derde Uitvoeringsprogramma Wateroverlast op twee locaties in landelijk gebied de normoverschrijding opgelost door bovenstrooms maatregelen te nemen voor waterconservering (0,4 hectare).
- Het modelinstrumentarium voor de toetsing is in 2025 vernieuwd en geactualiseerd. De vierde toetsing van het regionale watersysteem aan de omgevingswaarden voor wateroverlast is nagenoeg gereed. Alleen de rapportage moet nog worden afgerond.
- In 2025 hebben we, samen met waterschap De Dommel, de waterbeelden van de bovenregionale stresstest opgeleverd aan het Rijk. De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft het landelijke beeld eind oktober bekendgemaakt via een brief aan de Tweede Kamer. Het algemeen bestuur is daarover geïnformeerd. De informatie vanuit de stresstest zetten we ook in voor een betere samenwerking met onze partners bij (de voorbereiding op) crisissituaties door hoogwater en extreme neerslag.
- De hoogwatersituatie in de winter van 2023/2024 was een echte ‘stresstest’. Vanuit Slim Watermanagement hebben we de redeneerlijn wateroverlast Zuid-Nederland en een infographic van de watersystemen in Zuid-Nederland opgesteld. Ook hebben we met onze collega-waterbeheerders in Zuid-Nederland het BOS-hoogwatermodel verbeterd (BeslissingsOndersteunendSysteem).

Instandhouding van het watersysteem

Grotere weersextremen vergen steeds meer van ons watersysteem. We werken aan en met een dynamisch watersysteem dat tegen een stootje kan. Daarin houden we rekening met belangen van inwoners, boeren en de

19

natuur. Daarvoor is beheer en onderhoud nodig. Een goede afstemming met onze inwoners is daarbij belangrijk, vooral omdat vanuit meerdere maatschappelijke belangen een toenemend beroep wordt gedaan op beheer en onderhoud.

- In het peilbeheer zetten we de lijn van de afgelopen jaren voort. Deze is vastgelegd in de aangescherpte Nota Peilbeheer. We hebben in 2025 de beheer- en conserveringsmarges benut om zo veel mogelijk water vast te houden waar het kon en tegelijk te kunnen anticiperen op wisselende omstandigheden.
- We hebben voor de peilbesluiten in Koningsvliet en Hertogswetering een extra informele consultatieronde ingelast. Daarmee schuift de vaststelling door het algemeen bestuur door naar het tweede kwartaal van 2026.
- In onze inrichtingsprojecten, zoals beekontwikkeling, letten we op een goede bereikbaarheid. Zo kunnen we het onderhoud daarna op een toekomstbestendige manier uitvoeren. Ook op enkele andere trajecten hebben we de bereikbaarheid voor onderhoud verbeterd.
- We hebben ons reguliere baggerprogramma uitgevoerd. Daarnaast zijn we in het kader van ‘wegwerken baggerachterstanden’ gestart met het baggeren van het Ossermeer in district Hertogswetering. Naar verwachting wordt dit project begin 2026 opgeleverd.
- Sinds april 2025 is de nieuwe gedragscode Soortenbescherming van kracht. Op korte termijn zijn de effecten voor waterschap Aa en Maas beperkt, maar enkele verplichtingen uit de nieuwe gedragscode leiden op termijn tot hogere uitgaven. De grootste uitdaging is het effectief opsporen van beschermde soorten om daar vervolgens zo goed mogelijk rekening mee te houden in ons werk.
- Beveractiviteiten als het graven van holen en het aanbrengen van dammen en burchten zijn sinds de herintroductie in 1998 in grote delen van ons gebied sterk toenemen. De inzet van onze mensen neemt daardoor ook toe. Bovendien levert het steeds vaker gevaarlijke situaties op. Over deze risico’s, de aansprakelijkheid en de kosten zijn we in gesprek met de omgevingsdienst en de provincie.
- Eind 2025 zijn de onderhoudsbestekken Asten-Someren en Helmond opnieuw aanbesteed. Zo’n bestek bestaat onder meer uit schonen en maaien, cyclisch baggeren en het onderhouden van ingerichte oevers. Ook innovatieve technieken als de inzet van emissievrij materieel en 3D-maaien (het driedimensionaal vastleggen van de beweging van de kraan) zijn onderdeel van de onderhoudsbestekken. Via brede inzet van de techniek verkennen we de verdere toepassingsmogelijkheden, waaronder ook de ontwikkeling van de slibdikte (de hoeveelheid bagger op de waterbodem).
- Waterlopen die veel onderhoud vragen, gaan we aanpakken. In 2025 hebben we opdracht gegeven om de oorzaken van het intensieve onderhoud van KRW-waterlichamen in beeld te brengen, inclusief mogelijke oplossingen hiervoor.
- Planten en dieren die overlast geven en die hier van nature niet thuishoren (zogenoemde invasieve exoten) blijven we bestrijden volgens onze werkprotocollen. Denk hierbij aan de grote waternavel, de Japanse duizendknoop en de muskusrat. Bij dieren doen we dit op de meest diervriendelijke manier. Samen met de andere Brabantse waterbeheerders en de provincie hebben we in 2025 gewerkt aan een meer strategische aanpak, die leidde tot een herziening van de werkprotocollen.

Kennisvragen

- In 2025 hebben we op basis van een Brabantbrede afspraak uit de Droogteagenda samen met de andere partijen het grondwatermeetnet doorontwikkeld. Daardoor kunnen we vaststellen in hoeverre onze gezamenlijke inspanningen helpen om de grondwaterdoelen te behalen.
- Afgelopen jaar hebben we voor al onze hydrologische meetnetten een uniforme en reproduceerbare validatiemethodiek opgezet om de kwaliteit van de beschikbare hydrologische data te verbeteren. Het neerslagmeetnet is in 2025 volledig operationeel, waarbij de metingen door het KNMI worden gevalideerd en als referentie dienen voor de neerslagradarbeelden. Daarnaast hebben we in 2025 verkend of we met *remote sensing* in beeld kunnen brengen waar wordt beregend, waar plassen boven het maaiveld staan en welke percelen bedekte teelten hebben.
- Door onderzoek hebben we in 2025 nog meer inzicht verkregen:
    - De effecten van regelbare drainage- en infiltratiesystemen zijn gerapporteerd, samen met conclusies over de toepassingsmogelijkheden.

- We hebben de mogelijkheden onderzocht voor het hergebruik van effluent voor droogtebestrijding in de zomer en in de winter.
- Om de effecten van maatregelen voor het project Leegveld gefundeerd aan te kunnen tonen, hebben we een statistisch valide beoordelingsprocedure ontwikkeld.

2.2.2 Gezond en natuurlijk

2.2.2.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

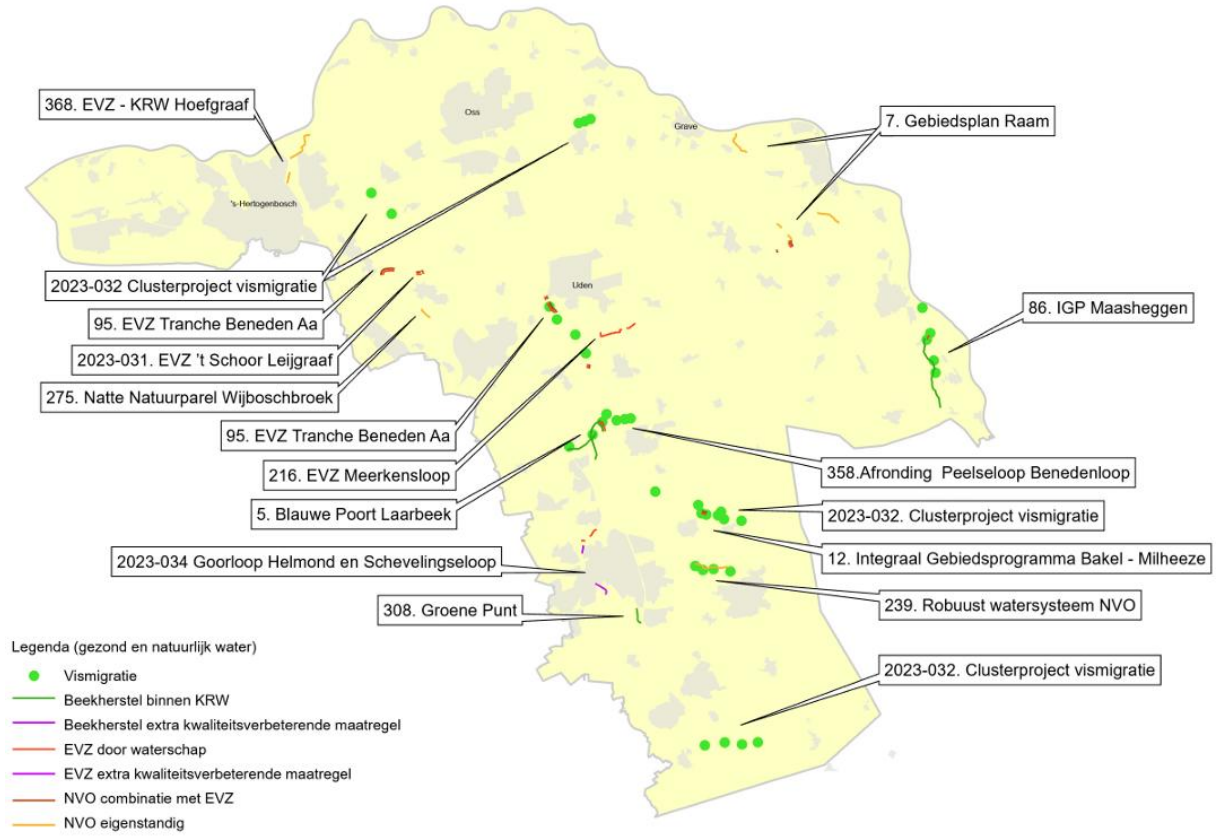
- We treffen (ons deel van) de maatregelen die nodig zijn voor een ecologisch goed functionerend watersysteem. We doen dit conform de KRW op het gebied van inrichting, stoffen, en beheer en onderhoud. Wanneer het niet lukt om voor eind 2027 aan alle doelen uit de KRW te voldoen, leggen we dat uit.
- De waterkwaliteit en de monitoring daarvan voldoen aan de normen uit het Besluit kwaliteit leefomgeving.
- We werken aan de (bron)aanpak van medicijnresten en opkomende stoffen in het oppervlaktewater (zoals PFAS en microplastics).
- We werken aan een grotere biodiversiteit.
- We vergroten de mogelijkheden voor recreatie in en om het water, zonder dat dit ten koste gaat van de waterdoelen.
- We vergroten het waterbewustzijn bij de inwoners van ons werkgebied.
- We hebben 24/7 inzicht in de toestand van ons watersysteem dankzij data, informatie en technologie.

2.2.2.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan?

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Begroting 2025	Burap 2025	Realisatie 2025	t.o.v. Burap 2025	t.o.v. Begroting 2025	Inspanning
Investeringsprojecten							
Beekherstel	km	13	7	7	groen	oranje	11
Natuurvriendelijke oevers eigenstandig	km	6	3	7	groen	groen	10
Natuurvriendelijke oevers gecombineerd*	km	4	0	0	groen	rood	3
Ecologische verbindingszones	km	9	2	2	groen	rood	7
Beekmondingen	st	0	0	0	n.v.t.	n.v.t	n.v.t
Vispassages	st	36	19	19	groen	oranje	32
Recreatie/educatie/participatie **	st/jaar	20	20	17	oranje	oranje	n.v.t.

** Realistie in combinatie met EVZ*

*** Het aantal werken voor recreatie, educatie en particitpatie kan per jaar verschillen, maar blijft binnen de financiele kaders.*

Kaderrichtlijn Water (KRW)

Veel van onze inspanningen dragen bij aan het doel van de KRW: een ecologisch goed functionerend systeem van grond- en oppervlaktewater. In juni 2025 heeft het algemeen bestuur het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma goedgekeurd. Daarin staan concrete acties om eind 2027 zo dicht mogelijk bij de KRW-doelen uit te komen. Deze acties richten zich op acht thema's:

- Inrichting
- Grondwater
- Beheer en Onderhoud
- VTH (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving)
- Monitoring en Onderzoek
- Stedelijk Afvalwater
- Samenwerken en Aanspreken
- Juridische risico's, Verantwoording en Dossiervorming

De uitvoering is in volle gang. Hierbij gaan we uit van de wettelijke verplichtingen van de KRW. Daarnaast houden we rekening met onze andere doelen en verplichtingen, bijvoorbeeld op het gebied van droogte en wateroverlast én met wat realistisch is qua capaciteit en middelen. Vooruitlopend op het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma is de beschikbaar gestelde aanvullende capaciteit voor inrichtingsprojecten en VTH ingevuld en het extra budget voor onderzoek en monitoring besteed. De resultaten van het programma in 2025 staan hieronder per thema toegelicht in combinatie met de reguliere KRW-inspanningen.

Inrichtingsopgaven van KRW-waterlopen en ecologische verbindingszones (EVZ's)

- In 2025 hebben we zeven kilometer beekherstel afgerond in de Sint Jansbeek, Groene Punt (Nieuwe Aa) en een traject in de Goorloop. Dit is minder dan de beoogde dertien kilometer doordat we bij de Blauwe Poort fase 2 (zes kilometer) vertraging hebben opgelopen door juridische procedures. In september 2025 zijn we hier gestart met de uitvoering. We verwachting dat het werk voor de zomer van 2026 afgerond is.
- In 2025 hebben we daarnaast zeven kilometer eigenstandige NVO aangelegd. Dat is één kilometer meer dan begroot. De kilometers zijn gerealiseerd in de Biezenloop (Wijboschbroek), de Vlier en de Nieuwe Vliet.
- Kijken we naar NVO in combinatie met EVZ, dan hebben we in 2025 slechts 350 meter gerealiseerd in plaats van de beoogde vier kilometer. Deze meters zijn gerealiseerd binnen het project EVZ/NVO Het Ven. De overige projecten (bij de Sint Anthonisloop, de Lage Raam en de Leijgraaf) zijn doorgeschoven door vertraagde juridische procedures, aanvullend onderzoek of grondverwerving.
- De vertraging in de trajecten met waarin EVZ en NVO en ENZ en beekherstel worden gecombineerd, heeft vanzelfsprekend ook invloed op de gerealiseerde kilometers EVZ. Daarnaast is de geplande realisatie van de EVZ in de Meerkensloop doorgeschoven naar 2026. In totaal hebben we dit jaar twee kilometer EVZ aangelegd: bij Het Ven, de Sint Jansbeek en de Schevelingse Loop.
- In 2025 hebben we negentien vispassages aangelegd, deels via de clusteraanpak vismigratie en deels via beekherstel- of NVO-projecten (Peelseloop, Sint Jansbeek, de Vlier). Het beoogde aantal van zesendertig vispassages is niet gehaald. Dit komt door vertraging in samenhang met beekherstel- en EVZ/NVO-projecten (zoals Blauwe Poort en Leijgraaf). Daarnaast is binnen de clusteraanpak vismigratie meer tijd nodig voor het ontwerpproces om te kunnen voldoen aan de eisen voor een goed functionerende vispassage én onze eigen vergunningsvoorwaarden.
- Het tempo waarin we projecten realiseren blijft afhankelijk van het draagvlak en de medewerking in het betreffende gebied en in het bijzonder van het verkrijgen van de benodigde vergunningen en juridische procedures. Het lukt niet om alles conform de oorspronkelijke planning te realiseren, maar veel lukt ook wel.
- Vanuit het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma zijn we een voorverkenning gestart naar het ontvlechten van de Aa bij Helmond. Daarmee willen we het kanaal en het beeksysteem scheiden en zo ecologisch herstel bevorderen. Daarnaast is het met externe financiering nu mogelijk om maatregelen voor de waterkwaliteit waar mogelijk te borgen binnen inrichtingsprojecten.

Grondwater en de KRW

In 2025 zijn we bij twee KRW-waterlichamen gestart met het inventariseren van maatregelen voor de korte termijn. Daarmee willen we de grondwaterstanden verhogen, de kweldruk verbeteren en komen tot een basisafvoer met een hoog ecologisch potentieel. Bij Sang en Goorkens (bovenloop Goorloop) nemen we dit mee in het lopende beekherstelproject en ook bij de Esperloop wordt dit integraal meegenomen.

Beheer en onderhoud van KRW-waterlopen en EVZ's

- In 2025 hebben we het onderhoudsplan voor natuurlijk ingerichte gebieden geactualiseerd. We zijn gestart met de doorvertaling naar onderhoudspakketten die in maaibestekken worden vastgelegd. De komende tijd verfijnen we dit verder. Met een 'cyclische check' bekijken we jaarlijks voor een derde van de natuurlijk ingerichte gebieden of het beheer voldoende bijdraagt aan de doelstelling van het betreffende gebied. Waar nodig sturen we bij.
- Tevens zijn we gestart met het optimaliseren van het peilbeheer in relatie tot de KRW, het project Onderhoudsintensieve waterlopen, het project KRW-proof oeververdediging en een studie naar de effecten van maaisel op de verruiging van oevers en de fysisch-chemische waterkwaliteit.

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving en de KRW

- We hebben de inzet op vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) versterkt op de gebieden waar dat het meeste oplevert. Dat deden we in lijn met de afspraken uit de voorjaarsnota en de begroting.
  - We blijven bestaande vergunningen voor directe lozingen op onze oppervlaktewateren controleren en actualiseren. Dat doen we mede op grond van een nieuw (ecologisch) toetsingskader dat in opdracht van het ministerie van IenW wordt opgesteld. Met de extra capaciteit streven we naar afronding voor eind 2027.
  - We brengen indirecte lozingen (via het riool) in beeld en dringen het aantal ongewenste lozingen terug. Daarvoor werken we samen met de provincie, gemeenten, omgevingsdiensten en onze partners binnen de Schone Maaswaterketen. Voorbeelden zijn onder meer het Maasbrede project Grip op indirecte lozingen en de inzet van KRW-ambassadeurs in Brabant.
  - We hebben zo'n zestig vergunningen verstrekt voor directe lozingen op onze oppervlaktewateren. Daarnaast zijn er vele honderden en mogelijk zelfs duizenden (vaak kleine) lozingen die vallen onder de algemene regels van de Waterschapsverordening. Die lozingen gaan we beter in beeld brengen.
  - Ons Toezichtsteam richt zich meer op gebieden en stoffen waar onze doelen op het gebied van de waterkwaliteit niet worden gehaald.
  - We zijn in overleg met Defensie over het oplossen van de PFAS problematiek bij de vliegbasis Vredepeel.

Monitoring en Onderzoek en de KRW

- Om gericht maatregelen te kunnen treffen en ons werk te kunnen verantwoorden, is er steeds meer vraag naar goede meetinformatie over de waterkwaliteit en ecologie. Daarom hebben we ook in 2025 geïnvesteerd in onze meetinfrastructuur, digitalisering en dashboarding. We waren bijvoorbeeld één van de initiatiefnemers van een pilot met Het Waterschapshuis, IHW (Informatiehuis Water) en Aquon om de doorlooptijd in de keten van waterkwaliteitsgegevens te verkorten. Daarmee komen meetgegevens sneller publiekelijk beschikbaar.
- In de onderzoeksprojecten bij Westerbeek en de Maasbrede Bronnenanalyse hebben we in het verleden waardevolle kennis opgedaan. Die gebruiken we nu voor onderzoek om de emissies verder te verminderen. Dit zijn enkele voorbeelden:
  - In samenwerking met telers, STOWA en kennisinstituten testen we concrete maatregelen, zoals de inzet van een houtsnipperreactor om stikstof uit drainagewater te verwijderen. We bereiden daarnaast een proef voor met een kleinschalig zuiveringsmoeras voor perceelwater (Greenhood-onderzoek). Deze onderzoeken lopen in de Vinkenloop bij Westerbeek.

23

- We hebben onderzoek gedaan naar mogelijke milieuwinst door een nieuw teeltsysteem in de aardbeienplantenteelt. Hierbij werkten we samen met de gemeente Meijerijstad, een ondernemer en de provincie.
- We doen onderzoek naar de teelt van lisdodde als nieuw landbouwgewas.
- We doen nader onderzoek naar de herkomst van stoffen om zo gericht mogelijk maatregelen te kunnen treffen. Dat doen we door in ons werkgebied extra onderzoeksmeetnetten op te zetten vanuit het KRW Uitvoeringsprogramma. Daarmee meten we probleemstoffen voor de KRW, bijvoorbeeld op grensmeetpunten (om inkomende en uitgaande vrachten beter in beeld te brengen). Ook onderzoeken we alomtegenwoordige stoffen, zoals gebromeerde vlamvertragers (PBDE's) en PAK's om te zien of we voor die stofgroepen tot dusver geen bronnen over het hoofd hebben gezien. Dit meten we binnen individuele watersystemen om te zien of we bronnen kunnen identificeren.

- Uit nationale en internationale studies blijkt dat de toenemende toxische druk op het watersysteem een belangrijke uitdaging vormt voor het behalen van ecologische doelen. In 2025 zijn we gestart met een onderzoek om de toxische druk voor ons werkgebied in beeld te brengen.
- We meten en monitoren via sensoren, analyses van chemische stoffen en non-target screenings. De resultaten hiervan hebben we ook ingebracht bij de Schone Maaswaterketen. Daar wordt het stroomgebied van de Maas gemonitord om opkomende stoffen sneller in het vizier te krijgen en om de bronnen van industriële stoffen te achterhalen.
- In 2025 hebben we in een KRW-jaarrapportage de huidige toestand van de waterkwaliteit in kaart gebracht. Ook hebben we de trends en oorzaken geanalyseerd van eventuele achterblijvende resultaten. Onderdeel van de KRW-jaarrapportage is een screening van gewasbeschermingsmiddelen en biociden, uitgevoerd op zeventien meetpunten met een nieuwe meetmethode van Aquon. Met deze methode kunnen zo'n honderd stoffen in zeer lage concentraties (ng/l) worden gemeten. Deze screening laat zien dat 11 gewasbeschermingsmiddelen en biociden de normen overschrijden.

Stedelijk Afvalwater en de KRW

- Een belangrijke maatregel om de waterkwaliteit te verbeteren, is het terugdringen van emissies vanuit onze rwzi's. Bij het programma Schoon water gaan we hier verder op in. Dit zijn enkele aandachtspunten:
  - Sinds 2021 hebben we op meerdere trajecten de hoeveelheid ammonium gemeten om meer inzicht te krijgen in de bijdrage daarvan aan overschrijdingen in de waterlichamen. In KRW-lichamen waar effluent van rwzi's op wordt geloosd het effluent vaak de grootste bron van ammonium te zijn. Daarom wordt extra gemeten op diverse rwzi's en loopt een onderzoekstraject bij rwzi Dinther. Daarnaast is een landelijk ammonium-programma opgestart. Hier is Aa en Maas in vertegenwoordigd en wordt kennis uitgewisseld rondom de ammoniumproblematiek met andere waterbeheerders in Nederland.
  - In 2025 hebben we een plan van aanpak opgesteld voor hemelwaterbeleid.
  - We hebben de samenwerking met gemeenten versterkt op het gebied van riolering en riooloverstorten.
  - We hebben een regisseur bronaanpak benoemd die zich met ingang van 2026 gaat richten op bedrijven, gemeenten en de omgevingsdienst.
  - We zijn meer metingen van KRW-stoffen gaan uitvoeren op onze rwzi's.

Samenwerken en Aanspreken en de KRW

- Ook in 2025 hebben we deelgenomen aan projecten vanuit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Deze zijn gericht op het terugdringen van landbouwemissies, beter bodembeheer, waterconservering in de landbouw en verhoging van de biodiversiteit. De belangrijkste projecten zijn BodemUp, Schoon water voor Brabant en het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer als onderdeel van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (2023 tot en met 2027). Daarnaast zijn we gestart met een aantal samenwerkingstrajecten met de agrarische sector. Bijvoorbeeld in het Koningsvliet-gebied (dat eind 2023 is aangewezen als 'nutriënt verontreinigd gebied') en in de Peel. Verder nemen we deel aan de samenwerking die is ontstaan onder de

agrariërs in Oss (Agrarisch Collectief Oss, ACO). We dragen ook bij aan een pilot op het gebied van nitraat, geïnitieerd door Agrifood Capital.
- We zijn intensiever gaan samenwerken met gemeenten, onder meer met ondersteuning van een KRW-ambassadeur vanuit de KRW Impuls Brabant. Dit heeft onder meer geleid tot KRW-actieplannen van individuele en samenwerkende gemeenten. Het waterschap ondersteunt met kennis en advies, en wijst structureel op de KRW-verantwoordelijkheden van alle waterbeheerders.

Juridische Risico's, Verantwoording en Dossiervorming en de KRW

- We hebben in de periode 2024-2025 een watersysteemanalyse uitgevoerd. Daarmee onderbouwen we of er aanpassingen nodig zijn in de begrenzing, de typering en de (ecologische) doelen voor de KRW-waterlichamen.
- Voor dossiervorming en verantwoording worden standaarden ontwikkeld bij het Rijk en de provincie, waarbij wij bijdragen vanuit ons perspectief.
- We hebben afspraken gemaakt met de provincie en de Brabantse waterschappen om in 2026 juridische risico's voor derden in kaart te brengen.
- Samen met waterschap Brabantse Delta en waterschap De Dommel hebben we een plan van aanpak opgesteld om maatregelen voor de waterkwaliteit op te nemen in de Waterschapsverordening.

Biodiversiteit

- We hebben bijgedragen aan de biodiversiteit via onze inrichtingsprojecten (beekherstel, NVO, EVZ en vismigratie) en door hier rekening mee te houden in ons beheer en onderhoud.
- Onze financiële bijdrage aan de Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij is in 2025 beëindigd. Na 2025 worden de beloningen aan deelnemende melkveehouders grotendeels gefinancierd uit middelen van het Rijk. Via BodemUp blijven we bijdragen aan het verbeteren van de bodemparameters van de deelnemers.
- Vanuit de subsidie voor biodiversiteit hebben we meebetaald aan diverse particuliere initiatieven, zoals insectenhotels, een ooievaarsnest, een vleermuishuis, de aanleg van poelen, het aanbrengen van een houtwal en de realisatie van ijsvogel- en oeverzwaluwwanden. Het subsidiebudget is voor circa 25% benut.
- Samen met de provincie en de RNOB zijn we gestart met de totstandkoming van de groenblauwe dooradering en de bossenstrategie.
- De Stimuleringsregeling Landschap (Stila) is verlengd. Daarmee kunnen particulieren subsidie krijgen voor groenblauwe initiatieven. In 2025 is de regeling meer onder de aandacht gebracht en zijn er 28 beschikkingen afgegeven voor de thema's 'Klimaatadaptatie waterschap' en 'Waterkwaliteit & Ecologie'. Hieronder vallen onder andere poelen, natuurvriendelijke oevers, waterberging en botanisch hooiland.

Recreatief medegebruik

- In 2025 zijn bij de subsidieregeling Recreatie & Educatie 24 nieuwe aanvragen binnengekomen van derden voor projecten op het gebied van waterbeleving en waterbewustzijn. We hebben subsidie uitgekeerd voor uiteenlopende initiatieven zoals een kinderboek over de Zuiderwaterlinie, een uitkijktoren bij Tongelaar, een natuurfilm over het Land van Cuijk en een audiotour over water in de stad Den Bosch. Daarnaast bieden we structurele ondersteuning van lopende educatieve projecten: het scholenprogramma van Natuurcentrum De Maashorst, stichting Generatie Groen, NMC De Ossenbeemd (Deurne) en Het Groene Pad (Rosmalen). Hiermee is het beschikbare budget voor ruim 70% benut.

Zwemmen

- In 2025 gold voor twee zwemlocaties een negatief zwemadvies vanwege blauwalgen. Twee zwemplassen hadden een negatief zwemadvies door een overschrijding van de bacteriologie. Twee zwemplassen zijn teruggevallen in klasse van 'uitstekend' naar 'goed'.
- In 2025 is duidelijk geworden dat het ministerie van IenW het landelijke blauwalgenprotocol wil aanpassen vóór het zwemseizoen 2027. Wat de (financiële) consequenties zijn voor alle betrokken (uitvoerende) partijen wordt momenteel uitgewerkt.

- Brabantbreed bekijken we jaarlijks of het nodig is om de afspraken over de samenwerking op het gebied van zwemwater aan te passen. Dat doen we met de provincie, de omgevingsdienst en de waterschappen. Dit is gebeurd tijdens het Provinciaal Zwemwater Overleg (POZ) en het Provinciaal Uitvoeringsoverleg Zwemwater (PUZ). De werkafspraken zijn in 2025 niet noemenswaardig veranderd.

Kennisontwikkeling waterkwaliteit en ecologie

Klimaatverandering heeft de afgelopen jaren al voor enorme veranderingen gezorgd in de beschikbaarheid van water en de waterkwaliteit. Het veranderende weer, invasieve exoten en toxische druk op het systeem worden in heel Europa als de belangrijke nieuwe bedreigingen voor het watersysteem beschouwd.

- We hebben een geavanceerd model ontwikkeld voor het berekenen van de hydrologische effecten van klimaatverandering en van sponsmaatregelen op het systeem. Ook nemen we deel aan het Europese onderzoeksprogramma Spongescapes. Als onderdeel daarvan hebben we binnen het project Aa-dal Noord met onze gebiedspartners de mogelijkheden voor sponsmaatregelen op landschapsniveau besproken. Hierdoor krijgen we inzicht in de impact die alle klimaatmaatregelen samen hebben op het gebied.
- Met behulp van doelgerichte meetnetten kunnen we de effecten van droogte op de ecologie inschatten. Op basis van de uitkomsten kijken we welke maatregelen nodig zijn voor de KRW verantwoording.
- We hebben subsidie ontvangen voor een innoverend onderzoek naar de genetica van zeldzame soorten. Dit helpt ons om te meten of de onderzochte populaties gezond zijn.
- We kunnen het onderzoek naar de toxische druk in ons systeem bijna afronden. Daarna weten we waar in ons gebied de combinatie van de verschillende voorkomende chemische stoffen een probleem is.
- Het STOWA project eDNA-meets Tox is afgerond. In dit project is onderzocht hoe door middel van het analyseren van het environmental DNA de toxische druk op het water bepaald kan worden.
- We zijn in de afrondende fase van het STOWA onderzoek ‘Landbouwnutriënten en maatregelen’. Dit doen we samen met verschillende kennisinstituten, de Provincie Noord-Brabant en de ministeries van IenW.

2.2.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost?

Exploitatie

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Totaal lasten	77.796	77.862	76.978	884
Totaal baten	836	836	2.814	1.977
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	**76.960**	**77.025**	**74.164**	**2.861**
Totaal beschikking bestemmingsreserves		65	122	-57
Netto lasten	**76.960**	**76.960**	**74.042**	**2.918**

Investeringen

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begrote bruto investering 2025	Begrote netto investering 2025	Realisatie bruto investering 2025	Realisatie netto investering 2025
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	51.104	41.346	26.857	16.543
Totaal	**51.104**	**41.346**	**26.857**	**16.543**

In hoofdstuk 6 en hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de bedragen.

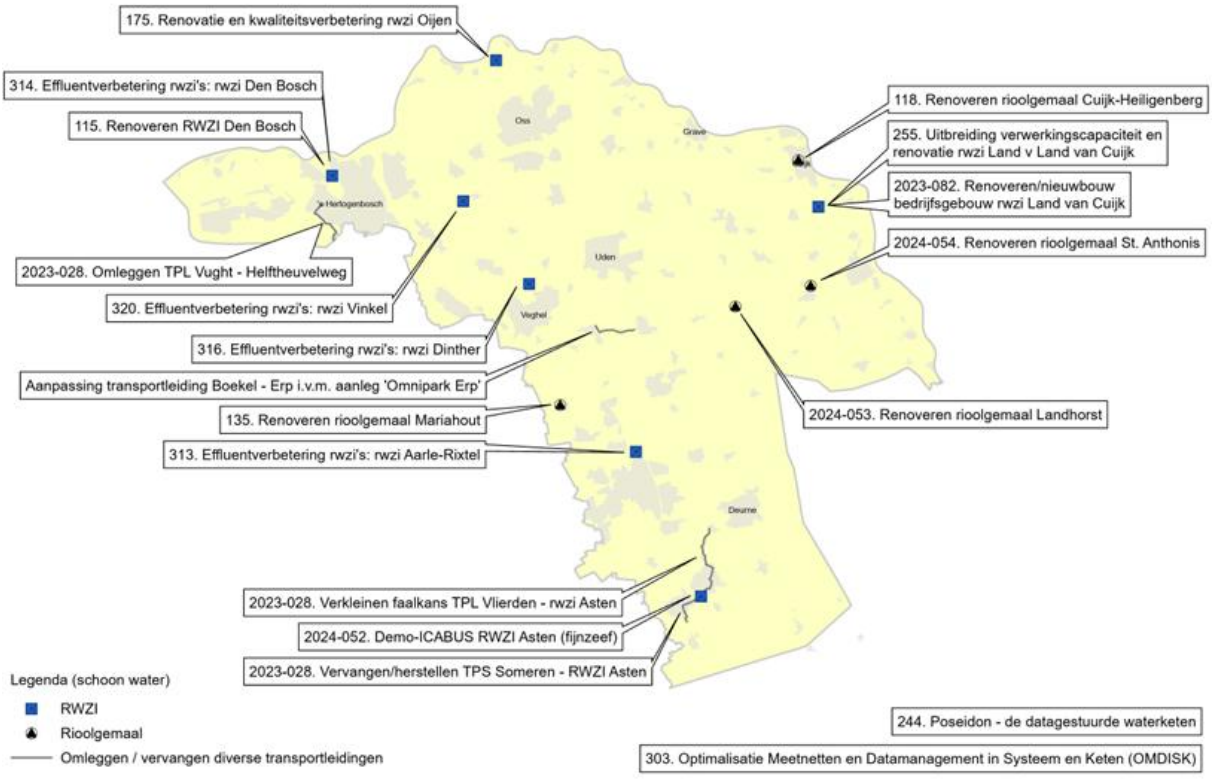
2.3 Schoon water

Bij het thema Schoon water gaan we in op de ontwikkelingen en activiteiten binnen de afvalwaterketen. Het zuiveren van afvalwater staat daarbij centraal. Dit programma hangt samen met het deelprogramma ‘Gezond en natuurlijk water’. We willen het kostbare water inzetten in ons verdrogende werkgebied om het watersysteem te voeden en zo de beken en sloten van voldoende water te voorzien.

2.3.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

- We blijven voldoen aan de wet- en regelgeving voor het transporteren en zuiveren van afvalwater. Daarbij hebben we specifiek aandacht voor de uitwerking van de Herziene Richtlijn Stedelijk Afvalwater.
- We nemen maatregelen om in 2027 te voldoen aan de (vracht)reductie-opgave van nutriënten. Zo leveren we een bijdrage aan de KRW-doelen voor het oppervlaktewater. Ligt de reductie-opgave dicht bij de KRW-norm, dan streven we ernaar om de effluentkwaliteit van de rwzi gelijk te trekken met de KRW-norm voor oppervlaktewater. Daarvoor treffen we vergaande maatregelen.
- Na 2027 gaan we waar mogelijk voor nutriënten nog een stap verder: de kwaliteit van het effluent is gelijk aan de KRW-norm van het ontvangende oppervlaktewater. Vanwege de technische beperkingen voor fosfor richten we ons hierbij vooral op het verwijderen van stikstof.
- We zorgen vóór eind 2027 op minstens drie rwzi’s voor een aanvullende zuiveringsstap die medicijnresten en opkomende stoffen verwijdert.
- We monitoren het effect van de maatregelen op de kwaliteit van het oppervlaktewater en stellen waar nodig onze doelen voor het effluent bij.
- We zorgen voor meer inzicht in het effect van nieuwe stoffen (zoals microplastics), pathogenen en resistentie tegen antibiotica. Waar nodig ontwikkelen we een aanpak voor deze problematiek.
- We vergroten ons inzicht in de ontwikkelingen in de (afvalwater)keten en in de consequenties daarvan voor onze rol als waterschap.

2.3.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan?

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Wettelijke norm *1	Doel Begroting 2025	Doel 2027 Reductieopgave KRW *2	KRW-norm oppervlakte water	Realisatie 2025	T.o.v. begroting 2025
Uitvoeren wettelijke taak: Zuiveren van afvalwater							
Voldoen aan afname afspraak, operationele beschikbaarheid	%		> 98			99,7	groen
Voldoen aan lozingseisen vergunningen	j/n		j			n	groen r
Verbetering effluentkwaliteit							
Zomerhalfjaargemiddelde concentratie fosfor							
rwzi Dinther	mg/l	1,0	0,67	0,39	0,22	0,63	groen
rwzi Vinkel	mg/l	2,0	1,05	0,14	0,15	0,96	groen
rwzi Aarle-Rixtel	mg/l	1,0	0,77	0,14	0,11	0,78	oranje
rwzi Asten	mg/l	2,0	0,65	0,30	0,11	0,43	groen
rwzi Oijen	mg/l	***3 1,8**	***5 1,80**	0,69	0,15	0,72	groen
rwzi Land van Cuijk	mg/l	***3 1,6**	***5 1,60**	1,00	0,14	1,25	groen
rwzi Den Bosch	mg/l	***3 1,0**	**1,28**	0,80	0,11	0,97	groen
Zomerhalfjaargemiddelde concentratie stikstof							
rwzi Dinther	mg/l	10,0	3,8	2,8	2,4	3,9	oranje
rwzi Vinkel	mg/l	10,0	3,7	3,7	2,8	3,6	groen
rwzi Aarle-Rixtel	mg/l	10,0	4,1	3,0	2,3	5,3	rood
rwzi Asten	mg/l	10,0	2,0	2,5	2,3	1,9	groen
rwzi Oijen	mg/l	***3 13,4**	***5 13,4**	4,2	2,8	6,5	groen
rwzi Land van Cuijk	mg/l	***3 19,0**	***5 19,0**	4,9	2,5	5,7	groen
rwzi Den Bosch	mg/l	***3 12,0**	**10,9**	7,0	2,3	11,5	oranje
Doelmatige en duurzame bedrijfsvoering:							
Slibafvoer naar extern	ton		76.300			70.260	groen
Elektriciteit opwekking	MWh	*4	18.300			20.149	groen
Elektriciteit verbruik	MWh		44.300			40.700	groen
Energie neutraliteit	%		>90			93	groen
Productie biogas	m3		7.525.000			7.667.276	groen
Bijproducten i.v.m. doelmatige bedrijfsvoering							
Winning struviet	ton		100			36	
Winning zeefgoed	ton		1.200			1.115	

*1 Actuele norm betreft de waarden uit het activiteitenbesluit. Dit zijn voortschrijdende jaargemiddelden voor de nutriënten fosfor (P) en stikstof (N).

*2 De waarden vanuit de reductieopgave en KRW-norm betreffen zomerhalfjaargemiddelden (de periode april tot en met september) voor de nutriënten P en N.

*3 Betreft norm maatwerkvoorschrift in verband met renovatie en uitbreidingen.

*4 Het betreft opwekking waterschapsbreed.

*5 Door de renovatie van de rwzi's Oijen en Land van Cuijk zien we een hoger zomerhalfjaargemiddelde. Dit zijn de aangevraagde waarden uit de gedoogvergunning voor de ombouw.

Verkenningen en beleid voor 2025		
Strategie regie op influent	Aan het opstellen	oranje
Afvalwaterstrategie tweede tranche	Afgerond	groen

Uitvoeren wettelijke taak

Alle zuiveringsregio's voldoen aan de lozingsnormen uit het activiteitenbesluit of uit de maatwerkvoorschriften. De rwzi in Den Bosch heeft begin 2025 een korte periode niet voldaan aan de lozingsnorm voor stikstof. Dat kwam door verstoringen in de deelstroombehandeling en tegenvallende waarden voor effluent uit 2024, die doortellen in 2025. Voor het zomerhalfjaargemiddelde voldeden we qua fosfor nagenoeg aan de begrotingswaarden. Voor stikstof hebben we op de rwzi's in Aarle-Rixtel en Den Bosch net niet voldaan aan de begrote waarden. De belangrijkste oorzaak hiervan is een instabiele bedrijfsvoering in de zomer op rwzi Den Bosch en de verwerking van extra slibstromen vanuit andere zuiveringslocaties op rwzi Aarle-Rixtel.

Doelmatige en duurzame bedrijfsvoering

De optimalisatie van de kwaliteit van het effluent verloopt op alle rwzi's goed. De optimalisaties op rwzi Land van Cuijk en rwzi Vinkel zijn afgerond en geëvalueerd. De optimalisatie van rwzi Den Bosch is in volle gang. Sinds begin 2025 is de stikstofwaarde gezakt van 15,5 naar 11,5 mg/l. De hoeveelheid fosfor zakte van 1,4 naar 1,0 mg/l.

Doordat 2025 een droog jaar was, produceerden we relatief weinig slib. Daardoor hoefden we minder slib af te voeren naar SNB. In lijn met de begroting hebben we het slib en zeefgoed verwerkt op rwzi Den Bosch. Hierdoor kwam de productie van biogas 50.000 m^3 hoger uit dan vorig jaar. Doordat Heineken minder afnam, hebben we meer biogas omgezet in elektriciteit. Ook is er relatief meer biogas gefakkeld. Door de vele zonuren was de

hoeveelheid opgewekte energie in 2025 hoger dan begroot. Dit had een positief effect op de hoeveel elektriciteit die we moesten inkopen.

Bijproducten op de rwzi

De productie van zeefgoed op rwzi Aarle-Rixtel was iets lager dan begroot en is volledig verwerkt op rwzi Den Bosch om biogas te produceren. De productie van struviet op rwzi Den Bosch is nog beperkt, maar neemt wel toe. Vanwege de renovatie van rwzi Land van Cuijk wordt daar geen struviet geproduceerd.

Calamiteit rwzi Land van Cuijk

Op 25 november 2025 is door een calamiteit de stroom op rwzi Land van Cuijk uitgeschakeld om kortsluiting te voorkomen. Hierdoor kwam het terrein onder water te staan en stroomde rioolwater ongezuiverd naar het oppervlaktewater. Inwoners kregen de vraag om zo min mogelijk water te gebruiken. Dagenlang is er hard gewerkt om de rwzi weer werkend te krijgen via een noodstroomvoorziening. Eind 2025 zijn we begonnen met de herstelwerkzaamheden aan de elektra. Daarnaast doen we onderzoek naar de oorzaak van de storing en wordt de calamiteit geëvalueerd.

Ontwikkelingen op de rwzi's

In 2025 hebben we hard gewerkt om alle lopende projecten op de rwzi's veilig, volgens planning en met het gewenste resultaat te laten verlopen. Hieronder staan per rwzi de belangrijkste punten opgesomd.

- **Rwzi Oijen**
  De biologische zuivering is gerenoveerd en de volledige zuiveringscapaciteit kan weer worden benut. Het nieuwe influentwerk wordt op korte termijn in bedrijf genomen. We hebben een aanbesteding lopen voor warmteproductie met een zo laag mogelijk aardgasverbruik.
- **Rwzi Dinther**
  Dankzij het aanvullende krediet dat in juli 2025 beschikbaar is gesteld, kunnen we het zandfilter realiseren om de concentratie aan stikstof en fosfor in het effluent te verlagen. De vergunningen voor de bouw zijn verleend en de bouw is in januari 2026 gestart.
- **Rwzi Vinkel**
  De gecombineerde zuiveringsstap is nagenoeg klaar. Hiermee verwijderen we fosfor en medicijnresten.
- **Rwzi Land van Cuijk**
  De nieuwe beluchtingstank is in gebruik genomen en de eerste onderdelen van de waterlijn zijn gerenoveerd. Deze werkzaamheden leiden tijdelijk tot effluent met hogere concentraties. Hiervoor is een maatwerkbesluit vastgesteld. Vanwege netcongestie hebben we een batterij in gebruik genomen. Voor de bronnering is een herziene vergunning afgegeven. Verder zijn de renovaties gestart van diverse procesonderdelen. Uit de oude tanks wordt opvallend meer 'bagger' gehaald. De impact van de calamiteit op het project wordt zo laag mogelijk gehouden. De oplevering vindt waarschijnlijk later plaats dan gepland.
- **Rwzi Aarle-Rixtel**
  Voor rwzi Aarle-Rixtel is een krediet beschikbaar gesteld voor de voorbereiding van een zandfilter (dat nutriënten verwijdert) en een installatie die medicijnresten verwijdert (alleen PACAS). De voorbereiding van het zandfilter loopt. Hierbij gebruiken we het definitieve ontwerp van het zandfilter op rwzi Dinther. Ook de voorbereiding voor de PACAS-installatie voor medicijnresten loopt. In 2026 wordt een uitvoeringskrediet aangevraagd voor de effluentkwaliteitsverbetering waarin zowel aanvullende zuiveringsstappen voor het verwijderen van nutriënten als medicijnresten worden gerealiseerd. Later volgt eventueel (afhankelijk van de bevindingen bij rwzi Dinther) de realisatie van een OZON-installatie aanvullend op Pacas.
- **Rwzi Den Bosch**
  Doordat het juridische traject nog loopt, zijn meerdere geplande maatregelen al langere tijd uitgesteld. Om aan de wettelijke eisen voor afvalwater te kunnen voldoen, ontwerpen we een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten (zandfilter). Hierbij gebruiken we het definitieve ontwerp van rwzi Dinther. We zijn gestart met de onderzoeken die nodig zijn voor de vergunningaanvraag. Het krediet voor definitieve aanpassingen aan de geurbehandeling is vrijgegeven. Met deze ingreep voorkomen we hinder voor de omgeving.

29

- **Rwzi Asten**
  Het demonstratieproject Icabus (fijnzeef) is gestart. De resultaten die we tot eind 2025 hebben gemeten, komen nog niet in de buurt van de beoogde resultaten. In 2026 gebruiken we de testfase om zichtbaar te maken of de vooraf gestelde resultaten haalbaar zijn.

Waterfabrieken

Voor de rwzi's Oijen, Land van Cuijk en Den Bosch hebben we in 2025 verkend of een deel van het effluent kan worden opgewerkt tot proceswater voor de industrie, de landbouw of voor infiltratie. Daarnaast nemen we deel aan het onderzoeksprogramma 'De ultieme waterfabriek', dat de directe productie van drinkwater uit effluent onderzoekt.

Regie op influent en bronaanpak

Bronaanpak wordt steeds belangrijker om de gewenste kwaliteit van het effluent te bereiken. We doen hiervoor ervaring op in lopende projecten. Die gebruiken we om een influentstrategie op te stellen. Zo hebben we bromide-lozers opgespoord (met bromide reductie als gevolg) in zuiveringskring Aarle-Rixtel, werken we samen met het Bernhoven Ziekenhuis en het Jeroen Bosch Ziekenhuis en trekken we samen op met gemeenten voor het KRW-uitvoeringsprogramma.

Start onderzoeksprogramma Zuivering van de Toekomst

Mede op ons initiatief is STOWA met zeven waterschappen het onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma Zuivering van de Toekomst gestart. Daarin worden alternatieve zuiveringstechnieken onderzocht en verder ontwikkeld om vóór 2050 doelen te kunnen bereiken op het gebied van effluentkwaliteit, klimaatneutraliteit, circulariteit en energieneutraliteit. Hiervoor is een samenwerkingsovereenkomst (SOK) ondertekend.

Samenwerking gemeenten

- De pilot samen met de gemeente 's-Hertogenbosch op het gebied van sturing in de keten op basis van data, is afgerond en heeft veel waardevolle inzichten opgeleverd (als onderdeel van Poseidon).
- Samen met de gemeente Land van Cuijk koppelen we de rioleringsmodellen aan elkaar. Zo krijgen we meer inzicht en kunnen we een gezamenlijk meet- en monitoringsprogramma ontwikkelen.
- Brabantbreed bekijken de waterschappen en de gemeenten samen hoe we het beheer van IBA's (individuele behandeling van afvalwater) beter kunnen organiseren.

Overige speerpunten Schoon water 2025

- We hebben in drie rwzi's sensoren voor ammonium geplaatst. Bij rwzi Dinther meten we ook hoogfrequent ammonium in oppervlaktewater. Zo onderzoeken we de invloed van deze rwzi (met name de pieken) op het ontvangende oppervlaktewater en brengen we in beeld hoe we de rwzi nog kunnen optimaliseren. Deze inzichten hopen we te kunnen vertalen naar onze andere rwzi's.
- Binnen het landelijke programma Reductie Lachgas hebben we in 2025 meer inzicht gekregen in de emissie van lachgas per rwzi (op basis van metingen volgens een zelf opgestelde systematiek). We hebben de eerste maatregelen uitgewerkt binnen de procesoptimalisatie en onze bedrijfsvoering. Het programma wordt naar verwachting verlengd. We meten intussen op meerdere van onze rwzi's de emissie van lachgas. Op rwzi Den Bosch hebben we maatregelen uitgewerkt om de emissie te beperken, die we in 2026 willen inzetten.

2.3.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost?

Exploitatie

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Totaal lasten	85.028	85.148	85.389	-241
Totaal baten	4.088	4.162	4.686	524
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	**80.939**	**80.986**	**80.703**	**283**
Totaal beschikking bestemmingsreserves		47	237	-190
Netto lasten	**80.939**	**80.939**	**80.466**	**473**

Investeringen

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begrote bruto investering 2025	Begrote netto investering 2025	Realisatie bruto investering 2025	Realisatie netto investering 2025
Schoon water	76.440	75.950	74.590	73.131
Totaal	**76.440**	**75.950**	**74.590**	**73.131**

In hoofdstuk 6 en hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de cijfers.

2.4 Samen, duurzaam, slim en effectief

Diverse ontwikkelingen en activiteiten van het waterschap hebben betrekking op meerdere programma's. Ze gaan over hoe wij willen werken en wat daarvoor nodig is: samen, duurzaam, slim en effectief.

2.4.1 Doelstelling: wat willen we bereiken?

Samen

- We werken gebiedsgericht en samen met onze partners aan de (gezamenlijke) inhoudelijke opgaven.

Duurzaam

- In 2030 zijn we energieneutraal.
- In 2050 zijn we klimaatneutraal en we spannen ons in om dat al in 2035 te bereiken.
- In 2050 zijn we circulair. Daarvoor moeten alle projecten nu al circulair worden ontworpen.

Slim

- Data, informatie en technologie zijn veilig, juist, betrouwbaar, beschikbaar, toegankelijk en bruikbaar.
- Innovatie helpt ons om onze doelen slim en effectief te behalen.

Effectief

- We werken effectief aan onze doelen, met voldoende capaciteit en kwaliteit, een adequaat instrumentarium, vanuit overzicht, met heldere en handhaafbare regelgeving, een goede communicatie en een goede crisisbeheersing.
- De mensen die bij ons werken, vormen een belangrijk kapitaal. We investeren in onze mensen, ontwikkelen en borgen kennis en optimaliseren waar nodig onze inhuur.

2.4.2 Bereiken effecten: wat hebben we ervoor gedaan?

Samen

- Het Rijk heeft € 400 miljoen toegekend aan de provincie Noord-Brabant voor het werken aan natuur- en waterdoelen. De provincie heeft samen met onder meer de waterschappen bepaald hoe die middelen worden ingezet. Het merendeel wordt ingezet in en rond de twaalf stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden (Gebiedsgerichte Aanpak). In ons werkgebied gaat het om GGA Moerputten, Vlijmens Ven en Bossche Broek, GGA Strabrechtse Heide en GGA Vitale Peel. Daarnaast is in Brabant € 35 miljoen gereserveerd voor een rijksbijdrage aan KRW-projecten buiten de GGA's. Hiervan heeft de provincie in 2025 € 17 miljoen gereserveerd voor projecten in ons werkgebied (zoals Aa-dal Noord).
- Binnen de RNOB werken wij vooral aan de opgave Vitale Leefomgeving. In 2025 lag onze focus daarbij op samenwerking binnen regionale gebiedsprocessen, op de regionale programma's Klimaatadaptatie en Natuur en Landschap en op het faciliteren van proeftuinen en fieldlabs voor kringlooplandbouw. Een belangrijk strategisch project voor ons is de pilot BedrijfsRotatieResidu, waarmee de uitspoeling van nitraat op agrarische percelen afneemt; een belangrijke eerste stap richting doelsturing op waterkwaliteit.
- Het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) voor de Brainportregio is herzien. Daarin is naast wonen, werken en mobiliteit óók aandacht voor groenblauwe opgaven en energie. De opgaven voor een duurzame schaalsprong en een vitaal landelijk gebied voor de regio Zuidoost-Brabant (project Beethoven) blijven groot. De Metropool Regio Eindhoven (MRE) is samenwerkingen aangegaan met omliggende gemeenten, waaronder Meijerijstad, voor de thema's economie, wonen en mobiliteit. Wij zijn betrokken, sturen en leveren bijdragen aan de uitwerking van de MIRT-opgaven via een vertegenwoordiging vanuit waterschap De Dommel en met onze deelname aan regionale overleggen en werkgroepen. Op de Omgevingsdag van Zuidoost-Brabant is een toelichting gegeven op de KRW-opgave voor de gemeenten.
- De samenwerkende overheden hebben ook in 2025 hun krachten gebundeld binnen NOVEX De Peel om op basis van het 'zich ontwikkelend perspectief' voor de streek de uitvoeringskracht in het gebied te versterken.

32

Dit doen zij door zo veel mogelijk als één overheid op te trekken en daarbij de streek zelf aan het roer te zetten. We hebben in 2025 samengewerkt aan impuls- en sleutelprojecten. Daarnaast heeft onze samenwerking ervoor gezorgd dat het Rijk in de Miljoenennota € 300 miljoen heeft opgenomen voor natuurherstel, hydrologie en lagere stikstofemissies in de Peel. Met de samenwerking binnen NOVEX De Peel als basis kunnen we meerdere inspanningen in het gebied – zoals die in GGA Vitale Peel – effectief met elkaar verbinden. Deze sturingsfilosofie op brede welvaart en ondernemerschap willen we gericht ondersteunen. De hele uitvoeringsgerichte aanpak landt in een Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda (RUIA).

- Ook in 2025 was NOVEX Stedelijk Brabant hét samenwerkingsverband waarbinnen wij onze rol pakten op het thema verstedelijking. De druk op de woningbouwopgave is groot. Wij hebben het belang van 'water en bodem sturend' bij locatie- en inrichtingskeuzes succesvol op de agenda gezet binnen BrabantBouwt. Dat is het voorstel van de provincie en de regio's aan het Rijk om de woningbouw in Brabant te versnellen. Ook hebben we met de samenwerkende partners ook de Uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant opgesteld. Hierin staan voor de waterschappen werkafspraken over de implementatie van 'water en bodem sturend' in planvorming en bouwopgaves. In 2025 zijn we met onze NOVEX-partners gestart om de watersignaleringskaart te actualiseren en een businesscase klimaatadaptief bouwen op te stellen.
- In het najaar van 2025 heeft het demissionaire kabinet de ontwerp-Nota Ruimte gepubliceerd. Daarin staan de keuzes van het Rijk voor de fysieke leefomgeving tot 2050/2100. Die keuzes omvatten ook het waterbeheer en de hiervoor benodigde ruimte. Daarmee zijn ze bepalend voor het werk van de waterschappen. Wij hebben het Rijk een aantal verbeterpunten meegegeven voor het ontwerp. Deze punten zijn verwerkt in de zienswijzen van de Unie van Waterschappen, de provincie Noord-Brabant en de RNOB.

Duurzaam

We volgen onze routekaart 'Naar een energieneutraal, klimaatneutraal en circulair Aa en Maas'. Daarmee bepalen we met welke projecten we de meeste duurzaamheidswinst kunnen behalen. In 2025 zijn we gestart met een update van de routekaart en het voorbereiden van een strategie voor deze drie thema's.

- **Energie**
  - We zijn nog niet energieneutraal vanwege de extra inspanningen die nodig zijn om het afvalwater verder te zuiveren. Daardoor is steeds meer energie nodig. We blijven zoeken naar ruimte voor projecten voor meer duurzame energieopwekking (uit zon en wind).
  - Netcongestie zorgt voor problemen, ook bij projecten waarbij we elektriciteit terugleveren aan het net. Daarvoor is juist extra aansluit- en transportcapaciteit nodig. Hierdoor hebben we projecten voor extra energieopwekking uitgesteld (waaronder een hogere productie van biogas).
  - Vanwege netcongestie hebben we de mogelijkheden verkend om op onze rwzi's energie op te wekken én op te slaan. Tijdens de renovatie van rwzi Land van Cuijk hebben we een batterij geplaatst om stroompieken op te kunnen vangen en het stroomnet niet te overbelasten.
  - In 2025 kregen we nog onvoldoende duidelijkheid over het landelijke beleid voor windturbines. Daarom hebben we het windenergieproject bij Haps nog niet opgepakt.
  - Samen met de betreffende gemeenten hebben we de mogelijkheden onderzocht om warmte te winnen uit het effluent van de rwzi's in Aarle-Rixtel en Den Bosch. Met andere gemeenten vinden verkennende gesprekken plaats over de rol van aquathermie in de warmteprogramma's die zij opstellen.
- **Klimaat**
  - Om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen, waren we trekker van het versnellingsprogramma Lachgasreductie. Ook gingen we verder met ons onderzoek naar het verminderen van methaanuitstoot.
  - We hebben onderzocht hoe we onze hulpstoffen kunnen vergroenen. Dit vraagt om grote investeringen.
  - We namen maatregelen om onze (CO_2-)emissies verder terug te dringen, bijvoorbeeld door materieel te elektrificeren en door duurzame brandstoffen te gebruiken, bijvoorbeeld in de HWBP-projecten.
- **Circulair**
  - Met tien partijen, waaronder STOWA, gaan we in 2026 van start met een meerjarig onderzoek naar de zogeheten Zuivering van de Toekomst. Dit onderzoek hebben we in 2025 voorbereid.
  - We zijn deelnemer geworden van de Verdygo Community.

- Het Torwash-project op rwzi Land van Cuijk is afgerond en de rapportage is in de maak.
- We zijn een proef gestart met Icabus (een fijnzeef) om cellulose terug te winnen uit afvalwater.
- We hebben in 2025 ook de vergisting van slootmaaisel onderzocht, de conclusies van deze optie waren negatief: dit is financieel en technisch niet haalbaar. We blijven verder zoeken naar haalbare opties.

Slim

- In 2025 gingen we verder met het programma Datastromend Aa en Maas. We hebben stappen gezet in de 'digi-vitaliteit' van onze collega's, bijvoorbeeld door kennisdeling. Daarnaast worden steeds meer bronnen aangesloten op ons vernieuwde dataplatform, waardoor rapportages een completer beeld geven.
- We hebben gewerkt aan een betere ontsluiting van onze data en kennis voor het publiek. Daarnaast hebben we onze interne samenwerking verder gestroomlijnd, ondersteund door applicaties en geautomatiseerde datastromen. Daardoor verlopen signaleringen en de afhandeling daarvan soepel en blijft de datakwaliteit van onze kernregistratie op orde.
- We zijn een pilot gestart waarbij algoritmen op basis van trillingen en stromen analyseren of de apparatuur op onze rwzi's onderhoud nodig heeft. Hiermee kunnen we mogelijk besparen op onderhoudskosten en krijgt belangrijke apparatuur mogelijk een langere levensduur.
- Dit zijn de belangrijke onderwerpen die in 2025 speelden op het gebied van innovatie:
  - Hergebruik van effluent: op dit moment lopen er verkenningen voor industriewater (rwzi's Den Bosch en Oijen), landbouw en natuur (Land van Cuijk) en directe drinkwaterproductie (Ultieme Waterfabriek, Emmen). Brabantbreed en vanuit de Droogteagenda zijn we gesprekken gestart voor grootschalige projecten voor hergebruik.
  - Datascience en robotisering: we hebben diverse pilots en verkenningen uitgevoerd, onder meer voor het vergunningenproces, het voorspellen van onderhoud, chatbots op datasets en beeldherkenning van beverholen. Op rwzi Den Bosch wordt de eerste robot getest.
  - Digitale polder: samen met waterschap Vechtstromen en een externe partij doen we ervaring op met het testen van geautomatiseerde metingen, met sturing op afstand (via dashboarding) en met nieuwe technieken die ons beheer en onderhoud digitaal ondersteunen.

Effectief

- **Organisatieontwikkeling**
  In 2025 werkten we verder aan de ontwikkeling van onze organisatie. Met het programma KOMPAS gaven we meerdere organisatiethema's een impuls. Directie, afdelingshoofden en medewerkers zetten zich in om onze organisatie te verbeteren en vernieuwde processen of resultaten te borgen.
- **Midterm Review WBP en Bestuursakkoord**
  In de midterm review hebben we op een rij gezet in hoeverre het tot dusver is gelukt om te doen wat we ons in het WBP 2022-2027 en in het Bestuursakkoord 2023-2027 hadden voorgenomen. Conclusie is dat we voor een groot deel van de opgaven goed op koers liggen. Voor de doelen voor grondwater, KRW en duurzaamheid is bovenop de huidige inzet nog iets extra's nodig.
- **Communicatie**
  - We hebben meegewerkt aan een landelijke publiekscampagne en een corporate story.
  - We werken datagedreven en verdiepen ons steeds meer in omgevingsanalyses, zodat we beter weten wat er buiten speelt. Ook in 2025 bleven we zo relevant en actueel via sociale media, onze website en richting de pers en de media. In totaal zijn de berichten op onze sociale media 3,7 miljoen keer weergegeven. Dit is een toename van 200.000 ten opzichte van 2024. Daarnaast is het aantal volgers van onze sociale media-profielen met 3.300 toegenomen tot in totaal iets meer dan 25.000.
  - Inwoners en bedrijven hebben we bereikt met campagnes en evenementen, zoals de succesvolle Waterdag, ons carnavalsembleem, de vetcampagne rond oud en nieuw, de sproeicampagne en de regentoncampagne.
  - De landelijke werkgroep Arbeidsmarktcommunicatie, waarvan we deel uitmaken, heeft een nieuwe campagne gelanceerd. Hiermee vergroten we de zichtbaarheid van ons werk. Ook hebben onze eigen

34

vacatures een frisse, eigentijdse uitstraling gekregen dankzij een nieuw systeem voor werving en selectie. In al onze uitingen en campagnes spelen collega's een grote rol als ambassadeurs.
    - Om basisschoolleerlingen waterbewuster te maken, hebben we de Water Race georganiseerd.
    - In vesting- en watermuseum Het Kruithuis in Den Bosch is de expositie 'Waardevol water' geopend.
- **Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving**
    - We hebben het proces verbeterd rondom het bulkwerk dat samenhangt met de jaarlijkse opgave voor grondwateronttrekkingen en rondom het thema bronneringen.
    - We hebben de samenwerking met de omgevingsdiensten versterkt, vooral rondom de grote opgave die zij hebben op het gebied van indirecte lozingen.
    - Om het grote aantal vragen op het gebied van waterkwaliteit - mede veroorzaakt door het actualiseren van de vergunningen - tijdig af te kunnen handelen, hebben we hier versterkt op ingezet. Het is gelukt om 90% van alle vergunningen binnen de termijn af te handelen.
    - Om toezicht te houden, hebben we een drone ingezet. Daarnaast hebben we warmtebeeldcamera's in gebruik genomen.
    - We hebben voorbereidingen getroffen om de heffingstechnologen vanuit de BSOB bij het waterschap onder te brengen met ingang van 1 januari 2026.
- **Fysieke en digitale beveiliging (weerbaarheid)**
  Naar verwachting worden er medio 2026 twee wetten van kracht op het gebied van weerbaarheid: de Cyberbeveiligingswet en de Wet weerbare kritieke entiteiten. In 2025 zijn we daarom een verkenning gestart naar onze fysieke weerbaarheid. Daarmee willen we invulling geven aan deze nieuwe wetten en aan de wet- en regelgeving die al van kracht is. Daarvoor hebben we een start gemaakt met het ontwikkelen van een generieke methode om als organisatie risicogestuurd te gaan denken, werken en sturen. We toetsen deze methode allereerst bij onze rwzi's.
- **Calamiteitenbestrijding**
    - In 2025 zijn we twee keer opgeschaald vanwege een calamiteit. Op 17 april zijn we één dag (ambtelijk) opgeschaald vanwege een probleem met de zandvanger op rwzi Aarle-Rixtel. Deze calamiteit is geëvalueerd. Van 25 november tot en met 1 december waren we opgeschaald omdat we op rwzi Land van Cuijk vanwege een calamiteit de stroom moesten uitschakelen.
    - Iedereen met een rol binnen de calamiteitenorganisatie is goed getraind. Zo hebben we een tweedaagse oefening georganiseerd rondom het thema energie-uitval. Deze oefening leverde meerdere leerpunten op, die weer worden verwerkt in het calamiteitenplan en in opleidingen, trainingen en oefeningen.
    - In 2025 hebben we het voorraadbeheer uitgewerkt voor onze noodplannen en waakvlamcontacten.
    - We werken volgens een geactualiseerd opleidingsplan en leiden bij verloop nieuwe dijkwachten op zodra er voldoende nieuwe aanmeldingen zijn. In 2025 hebben we de rol van senior dijkwacht geprofessionaliseerd.
- **Belastingstelsel**
  Het belastingstelsel voor de waterschappen wijzigt per 1 januari 2026. Nadat het ontwerp zes weken ter inzage heeft gelegen, is de kostentoedelingsverordening ongewijzigd vastgesteld door het algemeen bestuur. De belastingverordeningen zijn aangepast aan de nieuwe belastingwetgeving. Voor de invoering van een zuiveringsrecht voor separate afvalwaterstromen is een nieuwe belastingverordening opgesteld.

2.4.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost?

Het programma 'Samen, duurzaam, slim en effectief' heeft geen eigen exploitatie, maar is cijfermatig verwerkt in de drie hoofdprogramma's.

Investeringen

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begrote bruto investering 2025	Begrote netto investering 2025	Realisatie bruto investering 2025	Realisatie netto investering 2025
Samen, duurzaam, slim en effectief	4.233	4.233	1.475	1.475
Totaal	**4.233**	**4.233**	**1.475**	**1.475**

In hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de bedragen.

2.5 Overzicht dekkingsmiddelen

De inkomsten van het waterschap worden ook wel ‘dekkingsmiddelen’ genoemd. Het is geld dat we ontvangen om onze kosten te dekken en bestaat vooral uit de belastingopbrengsten. We lichten de realisatie hiervan uitgebreid toe in hoofdstuk 3. Daarnaast hebben we nog andere opbrengsten:

- dividend (winstuitkering als aandeelhouder van de NWB-bank)
- het saldo van de financieringsfunctie (rentelasten en rentebaten inclusief de berekende rente over de reserves en voorzieningen)
- overige algemene opbrengsten (nu niet van toepassing)

Onderstaande tabel toont het totaal van de dekkingsmiddelen en hoe deze zijn opgebouwd.

Omschrijving dekkingsmiddelen	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Belastingopbrengsten				
Watersysteemheffing	90.287.674	90.287.674	90.663.807	376.133
Verontreinigingsheffing	273.780	273.780	356.477	82.697
Zuiveringsheffing	72.999.498	72.999.498	74.035.535	1.036.037
Totaal belastingopbrengsten	***163.560.952***	***163.560.952***	***165.055.819***	***1.494.867***
Overige opbrengsten				
Dividenden	865.000	865.000	792.221	72.779-
Saldo van de financieringsfunctie	1.828.783	1.828.783	1.707.898	120.885-
Overige algemene opbrengsten				-
				-
Totaal overige opbrengsten	***2.693.783***	***2.693.783***	***2.500.119***	***193.664-***
				-
Totaal dekkingsmiddelen	**166.254.735**	**166.254.735**	**167.555.938**	**1.301.203**

2.6 Heffing vennootschapsbelasting

Sinds 2016 kunnen ook overheden verplicht zijn om vennootschapsbelasing te betalen over de winst van bepaalde activiteiten (de zogenoemde vpb-plicht). Voorbeelden hiervan zijn de productie en verkoop van energie, detacheringen en het uitvoeren van werken of diensten voor derden. Activiteiten die worden gezien als overheidstaken zijn vrijgesteld van vennootschapsbelasting.

De Belastingdienst beoordeelt of we als ondernemer optreden. Wanneer dat zo is, zijn we voor die activiteiten vpb-plichtig. Dit geldt in ons geval alleen voor de dienstverleningsovereenkomst met de BSOB voor ICT-ondersteuning. Jaarlijks levert dit een bescheiden fiscale winst op waar we vennootschapsbelasting over betalen. Voor 2025 gaat het om een bedrag van € 21.509.

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Heffing Vennootschapsbelasting	20.640	20.640	21.509	869-

2.7 Onvoorzien

Bij het opstellen van de begroting hebben we rekening gehouden met een post voor onvoorziene uitgaven. Dit bedrag is bedoeld om gedurende het jaar in te kunnen spelen op actuele situaties en gebeurtenissen die we vooraf nog niet voorzien. In 2025 is geen gebruik gemaakt van de post onvoorzien.

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Onvoorzien	300.000	300.000	-	300.000

36

3. Realisatie belastingopbrengsten

Waterschappen bekostigen hun taken zelfstandig vanuit de waterschapsbelasting. Daardoor zijn we niet afhankelijk van het Rijk voor onze inkomsten. De Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) verzorgt namens waterschap Aa en Maas en een aantal gemeenten de heffing en invordering van de waterschapsbelasting en de gemeentelijke heffingen. Ook verzamelt zij informatie over de WOZ-waarde van woningen en bedrijfspanden. De WOZ-waarde wordt vastgesteld door de gemeenten. In samenwerking met de BSOB maken we jaarlijks een prognose van het aantal belastingeenheden.

3.1 Algemene uitgangspunten

We beginnen dit hoofdstuk met een toelichting op de objectieve, bedrijfseconomische criteria die we hebben gehanteerd bij de toerekening van kosten aan kostendragers. Vervolgens lichten we de kwantitatieve grondslagen toe die we hebben gehanteerd als onderdeel van de kostentoedeling. Daarna beschrijven we het kwijtscheldingsbeleid. In de paragrafen daarna presenteren we de behaalde belastingopbrengsten in 2025 voor watersysteembeheer en waterzuiveringsbeheer.

Objectieve, bedrijfseconomische criteria voor de kostentoerekening

Waterschappen moeten de kosten die zij maken toerekenen aan de primaire taken: watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Dit is een wettelijke grondslag voor het bepalen van de belastingtarieven en dit bepaalt de uiteindelijke lastendruk voor inwoners en bedrijven. Het systeem van kostentoerekening moet ervoor zorgen dat de kosten aan de juiste taak worden toegerekend. Kosten die direct verband houden met een van de primaire taken, worden daar een-op-een aan toegerekend. De kosten waarvoor dat niet mogelijk is, worden via een vaste verdeelsleutel verdeeld naar watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Daarnaast rekenen we de kosten toe aan de bestuurlijke programma's.

Daarbij hanteren we de volgende uitgangspunten:

- het **voorzichtigheidsprincipe**: hiermee voorkomen we dat onze financiële positie te rooskleurig wordt voorgesteld. Op basis hiervan nemen we verliezen en risico's op zodra ze bekend zijn. Winst nemen we pas op als die daadwerkelijk gerealiseerd is.
- het **matchingprincipe**: kosten (lasten) en opbrengsten (baten) worden toegerekend aan het jaar en de periode waar ze betrekking op hebben, ongeacht wanneer de bijbehorende kasstromen plaatsvinden.
- het **realisatieprincipe**: opbrengsten (baten) worden pas geboekt op het moment dat ze gerealiseerd zijn.

Kwantitatieve grondslagen kostentoedeling

De kosten die ten laste komen van de taak watersysteembeheer worden ook verdeeld over de verschillende belastingcategorieën. Dit doen we op basis van de kwantitatieve grondslagen die zijn vastgesteld in de kostentoedelingsverordening. Zo worden de nettolasten van deze taak betaald door de belastingplichtigen die daar belang bij hebben.

In 2025 gold de volgende verdeling over de belastingcategorieën:

- ingezetenen: 29%
- zakelijk gerechtigden van gebouwde onroerende zaken: 58,6%
- zakelijk gerechtigden van ongebouwde onroerende zaken die geen natuurterrein zijn: 12,2%
- zakelijk gerechtigden van natuurterreinen: 0,2%

Met ingang van 2026 is er een nieuwe kostentoedelingsverordening van kracht.

Naast de heffing watersysteembeheer en de verontreinigingsheffing voor directe lozingen op het oppervlaktewater heft het waterschap de zuiveringsheffing voor indirecte lozingen. De hoogte daarvan wordt bepaald aan de hand van vervuilingseenheden (VE). Deze zijn gebaseerd op gegevens van de BSOB.

Kwijtscheldingsbeleid

In onze kwijtscheldingsregeling hebben we vastgelegd dat inwoners kwijtschelding kunnen krijgen voor de watersysteemheffing ingezetenen en de zuiveringsheffing voor een woonruimte. Bij een inkomen dat lager of gelijk is aan 100% van het norminkomen vindt volledige kwijtschelding plaats. Hierbij sluiten we aan bij de gemeentelijke toetsing en maken we maximaal gebruik van de wettelijk toegestane ruimte voor kwijtschelding. Om de kosten van bestaan voor pensioengerechtigden vast te stellen, hanteren we in plaats van de bijstandsnorm het netto ouderdomspensioen. Daarnaast hanteren we sinds 2023 een ruimere vermogensnorm met hogere toegestane bedragen per leefvorm (gehuwden, alleenstaande ouders en alleenstaanden). Daarmee willen we invorderen volgens de menselijke maat. De BSOB voert dit kwijtscheldingsbeleid uit.

3.2 Watersysteembeheer

3.2.1 Realisatie van belastingopbrengsten

Watersysteembeheer	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
a. Toegerekende kosten (netto lasten)	97.101.133	97.101.133	93.384.609	3.716.524
b. Kwijtschelding	1.021.884	1.021.884	1.102.278	80.394-
c. Oninbaar	-	-	104.060	104.060-
d. Dividenden	752.000-	752.000-	688.682-	63.318-
e. Overige algemene opbrengsten				-
f. Opbrengsten uit belastingheffing	91.583.338	91.583.338	92.226.622	643.284
g. Gerealiseerd resultaat voor bestemming	**5.787.679-**	**5.787.679-**	**1.675.643-**	**4.112.036**
h. Bestemming resultaat: waartoe besloten	5.787.679	5.787.679	5.787.679	-
i. Bestemming resultaat: nog te bestemmen				-
j. Toevoegingen/onttrekkingen aan reserves	**0**	**0**	**4.112.036**	**4.112.036**

3.2.2 Toelichting op de realisatie van de belastingopbrengsten

Hierna geven we een toelichting op de opbrengsten uit de belastingheffing voor watersysteembeheer. Daarbij verklaren we de verschillen tussen de realisatie en de begroting, de resultaatbestemming, de mate van kostendekkendheid van de tarieven en het verschil tussen de geraamde belastingopbrengsten per categorie en de werkelijke opbrengsten per categorie.

Bestemming resultaat

Bij het vaststellen van de begroting is besloten een bedrag van € 5,8 miljoen te onttrekken aan de reserves watersysteembeheer om de tariefontwikkeling te dempen. De netto lasten zijn ook op realisatiebasis hoger dan de belastingopbrengsten. Doordat het verschil wel kleiner is geworden, kan er alsnog € 4,1 miljoen terugvloeien naar de reserves. Voorgesteld wordt dit bedrag in lijn met de kostentoedelingsverordening toe te voegen aan de betreffende categoriereserves en de egalisatiereserve watersysteembeheer. Dit leidt tot de volgende overzicht:

Reserve	Begroting 2025	Realisatie	Resultaat
Categoriereserve Ingezetenen	27.717.927	27.686.461	-31.467
Categoriereserve Gebouwd	50.827.163	51.260.731	433.568
Categoriereserve Ongebouwd	11.815.352	11.864.451	49.099
Categoriereserve Natuurterreinen	201.012	208.642	7.630
Egalisatiereserve Watersysteembeheer			3.653.206
Totaal Watersysteembeheer	**90.561.454**	**91.020.284**	**4.112.036**

Oorzaken van de verschillen tussen realisatie en begroting

De kosten die zijn toegerekend aan de taak watersysteembeheer (de netto lasten) zijn lager dan begroot (€ 3,7 miljoen). Een uitgebreide toelichting hierop geven we hoofdstuk 6. De lagere netto lasten hebben in combinatie met de iets hogere opbrengsten uit de belastingheffing voor watersysteembeheer (€ 0,6 miljoen) een voordelig effect op het resultaat voor bestemming. Daar staat tegenover dat er meer is kwijtgescholden (€ -0,1 miljoen), dat een deel van de opgelegde aanslagen oninbaar is verklaard (€ -0,1 miljoen) en dat het dividend dat we ontvangen als aandeelhouder van de NWB Bank iets lager is dan voorzien (€ -0,1 miljoen). Per saldo leidt dit tot een resultaat voor bestemming van € 4,1 miljoen wat terugvloeit naar de reserves. Hierdoor hoeft er in 2025 minder te worden onttrokken (€ 1,7 miljoen in plaats van € 5,8 miljoen)

Mate van kostendekkendheid

Op basis van het bestuursakkoord streven we naar een kostendekkend tarief. Daarbij zijn de opbrengsten uit de belastingheffing gelijk aan de netto lasten. Doordat we de egalisatiereserve inzetten om de tarieven te dempen, ligt het percentage onder de 100%. Door de lagere netto lasten neemt de kostendekkendheid relatief gezien toe.

Begroot 2025	Realisatie 2025
94%	98%

Gerealiseerde belastingopbrengsten

Algemeen

Structurele veranderingen in het grondgebruik hebben invloed op het aandeel van de categorieën belastingplichtigen in ons werkgebied. Denk aan de bouw van nieuwe woningen en de afname van het aantal ongebouwde hectares. Daarmee verandert ook het aandeel dat specifieke categorieën zouden moeten bijdragen aan de watersysteemheffing. Vanaf 2026 beoordelen we daarom jaarlijks of we de kostentoedelingsverordening opnieuw moeten vaststellen.

Dit onderdeel geeft inzicht in de begrote en gerealiseerde belastingopbrengsten per categorie. Het gaat hier dus niet om veranderingen in feitelijk gebruik *tussen* de categorieën, maar om verschillen die ontstaan *binnen* de categorieën. Bijvoorbeeld doordat het aantal inwoners (ingezeten) van ons werkgebied groter is dan voorzien of doordat de totale WOZ-waarde sterker is toegenomen dan verwacht. We geven hierna per categorie belastingplichtigen een toelichting op het verschil tussen de geraamde en de gerealiseerde belastingenopbrensgsten.

Categorie Ingezetenen

Watersysteembeheer	Ingezetenen		
*Bedragen * € 1.000*	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	28.430	28.504	74
Invordering	230	238	7
Oninbaar		-6	-6
Dubieus		-7	-7
Kwijtschelding	-1.022	-1.068	-46
Netto belastingopbrengst 2025	**27.639**	**27.661**	**22**
Belastingopbrengst voorgaande jaren		31	31
Oninbaar voorgaande jaren		-67	-67
Dubieus		-7	-7
Kwijtschelding voorgaande jaren		-34	-34
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**-78**	**-78**
Totaal netto belastingopbrengst	**27.639**	**27.583**	**-55**

De belastingopbrengsten voor de categorie Ingezeten liggen in lijn met de begroting.

39

Categorie Gebouwd

Watersysteembeheer	Gebouwd		
*Bedragen * € 1.000*	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	50.498	50.879	381
Invordering	169	149	-20
Oninbaar		-1	-1
Dubieus		-2	-2
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2025	**50.667**	**51.025**	**358**
Belastingopbrengst voorgaande jaren		48	48
Oninbaar voorgaande jaren		-27	-27
Dubieus		5	5
Kwijtschelding voorgaande jaren			
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**27**	**27**
Totaal netto belastingopbrengst	**50.667**	**51.052**	**385**

De totale waarde van alle onroerende zaken in het economisch verkeer (WOZ-waarde) is iets hoger dan verwacht. Het tarief wordt uitgedrukt als percentage van de WOZ-waarde. In het oude belastingstelsel (tot en met 2025) gold voor woningen en niet-woningen hetzelfde tarief. In de belastingopbrengsten is rekening gehouden met ruim € 97.000 aan aanslagen die nog opgelegd moeten worden.

Categorie Ongebouwd

Watersysteembeheer	Ongebouwd		
*Bedragen * € 1.000*	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	11.753	11.802	49
Invordering	29	25	-4
Oninbaar			
Dubieus			
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2025	**11.782**	**11.827**	**45**
Belastingopbrengst voorgaande jaren			
Oninbaar voorgaande jaren		-2	-2
Dubieus		-4	-4
Kwijtschelding voorgaande jaren			
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**-6**	**-6**
Totaal netto belastingopbrengst	**11.782**	**11.821**	**39**

Binnen de categorie Ongebouwd is rekening gehouden met ruim € 47.000 aan aanslagen die nog opgelegd moeten worden. De uiteindelijke realisatie ligt daarmee iets boven de begroting.

Categorie Natuurterreinen

Watersysteembeheer	Natuurterreinen		
*Bedragen * € 1.000*	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	200	207	7
Invordering			
Oninbaar			
Dubieus			
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2025	**200**	**207**	**7**
Belastingopbrengst voorgaande jaren			
Oninbaar voorgaande jaren			
Dubieus			
Kwijtschelding voorgaande jaren			
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren			
Totaal netto belastingopbrengst	**200**	**207**	**7**

De belastingopbrengsten voor de categorie Natuurterreinen liggen in lijn met de begroting.

Verontreinigingsheffing directe lozingen op het oppervlakte water

Watersysteembeheer *Bedragen * € 1.000*	Verontreinigingsheffing		
	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	274	237	-37
Invordering			
Oninbaar			
Dubieus			
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2025	**274**	**237**	**-37**
Belastingopbrengst voorgaande jaren		120	120
Oninbaar voorgaande jaren			
Dubieus			
Kwijtschelding voorgaande jaren			
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**120**	**120**
Totaal netto belastingopbrengst	**274**	**356**	**83**

Er zijn iets minder VE's opgelegd dan begroot (3.865 in plaats van 4.500). Door opbrengsten uit voorgaande jaren is het saldo van de totale netto belastingopbrengsten toch hoger dan begroot.

3.3 Waterzuiveringsbeheer

3.3.1 Realisatie van belastingopbrengsten

Zuiveringsbeheer	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
a. Toegerekende kosten (netto lasten)	80.085.731	80.085.731	79.512.561	573.169
b. Kwijtschelding	1.381.068	1.381.068	1.514.060	132.992-
c. Oninbaar	-	-	933.544	933.544-
d. Dividenden	113.000-	113.000-	103.539-	9.461-
e. Overige algemene opbrengsten				-
f. Opbrengsten uit belastingheffing	74.380.566	74.380.566	76.483.139	2.102.573
g. Gerealiseerd resultaat voor bestemming	**6.973.233-**	**6.973.233-**	**5.373.488-**	**1.599.745**
h. Bestemming resultaat: waartoe besloten	6.973.233	6.973.233	6.973.233	-
i. Bestemming resultaat: nog te bestemmen				-
j. Toevoegingen/onttrekkingen aan reserves	**0**	**0**	**1.599.745**	**1.599.745**

3.3.2 Toelichting op de realisatie van de belastingopbrengsten

Hierna geven we een toelichting op de opbrengsten uit de belastingheffing voor waterzuiveringsbeheer. Daarbij verklaren we de verschillen tussen de realisatie en de begroting, de resultaatbestemming, de mate van kostendekkendheid van de tarieven en het verschil tussen de geraamde belastingopbrengsten per categorie en de werkelijke opbrengsten per categorie.

Bestemming resultaat

Bij het vaststellen van de begroting is besloten een bedrag van € 7,0 miljoen te onttrekken aan de reserve waterzuiveringsbeheer om de tariefontwikkeling te dempen. De netto lasten zijn ook op realisatiebasis hoger dan de belastingopbrengsten. Doordat het verschil wel kleiner is geworden, kan er alsnog € 1,6 miljoen terugvloeien naar de reserves. Voorgesteld wordt dit bedrag toe te voegen aan de egalisatiereserve waterzuiveringsbeheer.

Reserve	Begroting 2025	Realisatie	Resultaat
Egalisatiereserve Waterzuiveringsbeheer			1.599.745
Totaal Waterziuveringsbeheer			**1.599.745**

Oorzaken van de verschillen tussen realisatie en begroting

De kosten die zijn toegerekend aan de taak waterzuiveringsbeheer (netto lasten) zijn lager dan begroot (€ 0,6 miljoen). Een uitgebreide toelichting hierop geven we in hoofdstuk 6. De lagere netto lasten hebben in combinatie met de hogere opbrengsten uit de belastingheffing voor waterzuiveringsbeheer (€ 2,1 miljoen) een voordelig effect op het resultaat voor bestemming. Daar staat tegenover dat er meer is kwijtgescholden (€ -0,1 miljoen) en dat een deel van de opgelegde aanslagen oninbaar is verklaard (€ -0,9 miljoen). Per saldo leidt dit tot een resultaat voor bestemming van € 1,6 miljoen. Hierdoor hoeft er in 2025 minder te worden onttrokken (€ 5,4 miljoen in plaats van € 7,0 miljoen)

Mate van kostendekkendheid

Op basis van het bestuursakkoord streven we naar een kostendekkend tarief. Daarbij zijn de opbrengsten uit de belastingheffing gelijk aan de netto lasten. Doordat we de egalisatiereserve inzetten om de tarieven te dempen, ligt het percentage onder de 100%. Door de lagere netto lasten neemt de kostendekkendheid relatief gezien toe.

Begroot 2025	Realisatie 2025
91%	93%

Gerealiseerde belastingeenheden

Dit onderdeel geeft inzicht in de begrote en gerealiseerde belastingeenheden. Voor het waterzuiveringsbeheer drukken we dit uit in het aantal geloosde VE's.

Huishoudens en kleine bedrijven

Zuiveringsbeheer	Huishoudens en kleine bedrijven		
Bedragen * € 1000	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	51.611	51.608	-2
Invordering	469	457	-12
Oninbaar		-8	-8
Dubieus		-12	-12
Kwijtschelding	-1.381	-1.454	-73
Netto belastingopbrengst 2025	**50.698**	**50.592**	**-107**
Belastingopbrengst voorgaande jaren		-8	-8
Oninbaar voorgaande jaren		-99	-99
Dubieus		-18	-18
Kwijtschelding voorgaande jaren		-60	-60
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**-186**	**-186**
Totaal netto belastingopbrengst	**50.698**	**50.406**	**-292**

Aan huishoudens is 809.969 VE opgelegd. Met de aanslagen die we nog moeten opleggen komen we iets lager uit dan de 810.400 VE die we hadden begroot. Daarbij zien we een verschuiving van meerpersoonshuishoudens naar eenpersoonshuishoudens. De belastingopbrengst van kleine bedrijven ligt op dit moment in lijn met de begroting. Onder kleine bedrijven verstaan we bedrijven die minder dan 218 m³ water per jaar verbruiken. Zij worden, afhankelijk van hun verbruik, voor 1 of 3 VE aangeslagen. Binnen de categorie huishoudens en kleine bedrijven hebben we rekening gehouden met een bedrag van € 76.500 voor aanslagen die nog opgelegd moeten worden.

Bedrijven

Zuiveringsbeheer	Bedrijven		
Bedragen * € 1000	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	22.225	23.324	1.099
Invordering	76	74	-3
Oninbaar		-275	-275
Dubieus		-3	-3
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2025	**22.301**	**23.119**	**818**
Belastingopbrengst voorgaande jaren		1.030	1.030
Oninbaar voorgaande jaren		-551	-551
Dubieus		32	32
Kwijtschelding voorgaande jaren			
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**510**	**510**
Totaal netto belastingopbrengst	**22.301**	**23.630**	**1.328**

De categorie Bedrijven bestaat uit tabelbedrijven en meetbedrijven. Tabelbedrijven zijn bedrijven die minimaal 218 m³ water per jaar verbruiken. Zij hebben een vervuilingswaarde van 5 tot 1.000 VE per jaar. Meetbedrijven zijn bedrijven met een jaarlijkse vervuilingswaarde van 1.000 VE of meer. Deze bedrijven meten hun afvalwater en bemonsteren en analyseren dit. Als gevolg van een faillissement is een significant bedrag oninbaar verklaard. Dit heeft zowel betrekking op 2025 als op voorgaande jaren. Doordat we meer aanslagen hebben opgelegd dan begroot (381.820 VE in plaats van 365.300 VE) en er rekening is gehouden met € 950.000 aan aanslagen die nog opgelegd moeten worden, komt de realisatie toch ruim boven de begroting uit.

4. Paragrafen

De paragrafen zijn programma-overstijgend en geven meer inzicht in onder andere onze financiële positie en de risico's waarmee we te maken hebben. Bij de begroting hebben we in de paragrafen onze beleidsvoornemens qua beheer en uitvoering geschetst. In deze jaarstukken leggen we daar verantwoording over af. Dat doen we in vijf paragrafen: uiteenzetting van de financiële positie, assetmanagement, bedrijfsvoering, verbonden partijen en de openbaarheidsparagraaf.

4.1 Uiteenzetting van de financiële positie

In deze paragraaf komen onze financiële positie en de bijhorende kengetallen aan bod. We gaan in op de financiering, het weerstandsvermogen, onze risicobeheersing en de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen. We sluiten af met de vijf (verplichte) kengetallen. Door die gegroepeerd te presenteren, neemt het inzicht in onze algehele financiële positie toe en wordt de samenhang duidelijker. Hierdoor ontstaat soms wel wat herhaling met de eerdere onderdelen van deze paragraaf.

4.1.1 Financiering

Het treasurystatuut bepaalt de kaders voor de inrichting van de financieringsfunctie. De uitwerking daarvan staat in de financieringsparagraaf in de begroting en het jaarverslag. Samen vormen die een belangrijk instrument om de treasuryfunctie transparant te maken, en daarmee te sturen, te beheersen en te controleren. Voor de financieringsfunctie gelden de eisen die de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) daaraan stelt. We moeten bijvoorbeeld aantonen dat we uitsluitend onze publieke taken financieren, dat we ons geld verstandig beheren en dat we voldoen aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

Om het risico bij kortlopende financieringen (≤ 1 jaar) te beperken, is de kasgeldlimiet ingesteld. Dit is het maximale bedrag waarvoor decentrale overheden hun activiteiten met kortlopende middelen mogen financieren. De hoogte van dit bedrag wordt bepaald door een percentage van de totale jaarbegroting. Voor waterschappen bedraagt de kasgeldlimiet 23% van de bruto lasten op programmaniveau. Voor 2025 betekende dit voor ons een kasgeldlimiet van € 42,2 miljoen. De kasgeldlimiet is in 2025 niet overschreden.

Toets kasgeldlimiet								***Bedragen per kwartaal x €1000***
Omvang begroting per 1 januari (=grondslag)		*Kw 1*		*Kw 2*		*Kw 3*		*Kw 4*
1. Toegestane kasgeldlimiet	**€**	**42.222**	**€**	**42.222**	**€**	**42.222**	**€**	**42.222**
- in procenten van de grondslag		23,00%		23,00%		23,00%		23,00%
- in bedrag	€	42.222	€	42.222	€	42.222	€	42.222
2. Omvang vlottende korte schuld	**€**	**33.864**	**€**	**2.740**	**€**	**-3.820**	**€**	**-16.470**
Opgenomen gelden < 1 jaar	€	50.000	€	25.000	€	-		
Schuld in rekening-courant	€	-16.136	€	-22.260	€	-3.820	€	-16.470
Gestorte gelden door derden < 1 jaar	€	-	€	-	€	-	€	-
3. Vlottende middelen	**€**	**-**	**€**	**-**	**€**	**-**	**€**	**-**
Contante gelden in kas	€	-	€	-	€	-	€	-
Tegoeden in rekening-courant	€	-	€	-	€	-	€	-
Overige uitstaande gelden < 1 jaar	€	-	€	-	€	-	€	-
4. Toets kasgeldlimiet								
Toegestane kasgeldlimiet (1)	€	42.222	€	42.222	€	42.222	€	42.222
Totaal netto vlottende schuld (2)-(3)	€	33.864	€	2.740	€	-3.820	€	-16.470
Ruimte (+)/Overschrijding (-)	€	8.358	€	39.482	€	46.043	€	58.692

Renterisiconorm

De renterisiconorm is ingesteld om het risico bij langlopende financieringen (> 1 jaar) te beperken. De renterisiconorm voor waterschappen bedraagt 30% van de totale bruto lasten op programmaniveau. Het bedrag waarover renterisico wordt gelopen, bestaat uit het bedrag aan aflossingen en renteherzieningen in een specifiek jaar. Dit bedrag mag de renterisiconorm in dat jaar niet overschrijden. Het bedrag waarover we in 2025 renterisico hebben gelopen, bedraagt € 35,5 miljoen. Dit ligt ruimschoots onder de renterisiconorm van € 55,1 miljoen.

Renterisiconorm en renterisico's vaste schuld in jaar 2025		bedragen x € 1.000	
		Begroot	**Werkelijk**
1.	Renteherzieningen	€ 0	€ 0
2.	Aflossingen	€ 35.496	€ 35.496
3.	**Renterisico (1+2)**	**€ 35.496**	**€ 35.496**
4.	**Renterisiconorm (4a*4b)**	**€ 55.197**	**€ 55.073**
5a = (4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	**€ 19.701**	**€ 19.577**
5b= (3>4)	Overschrijding renterisiconorm		
Berekening	**RENTERISICONORM**		
4a	Begrotingstotaal	€ 183.991	€ 183.575
4b	Bij ministerie vast gesteld %	30%	30%

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn sinds 2014 verplicht om tegoeden uitsluitend bij het Rijk of bij andere decentrale overheden weg te zetten. Dit wordt schatkistbankieren genoemd. Het voornaamste doel van deze maatregel is het terugdringen van de staatsschuld. Liquiditeitsoverschotten boven het drempelbedrag worden overgeboekt naar de schatkist. Het drempelbedrag is gelijk aan 2% van de bruto lasten op programmaniveau. In 2025 was dit € 3,7 miljoen. In 2025 is geen gebruikgemaakt van schatkistbankieren.

Liquiditeitsprognose en financieringsbehoefte

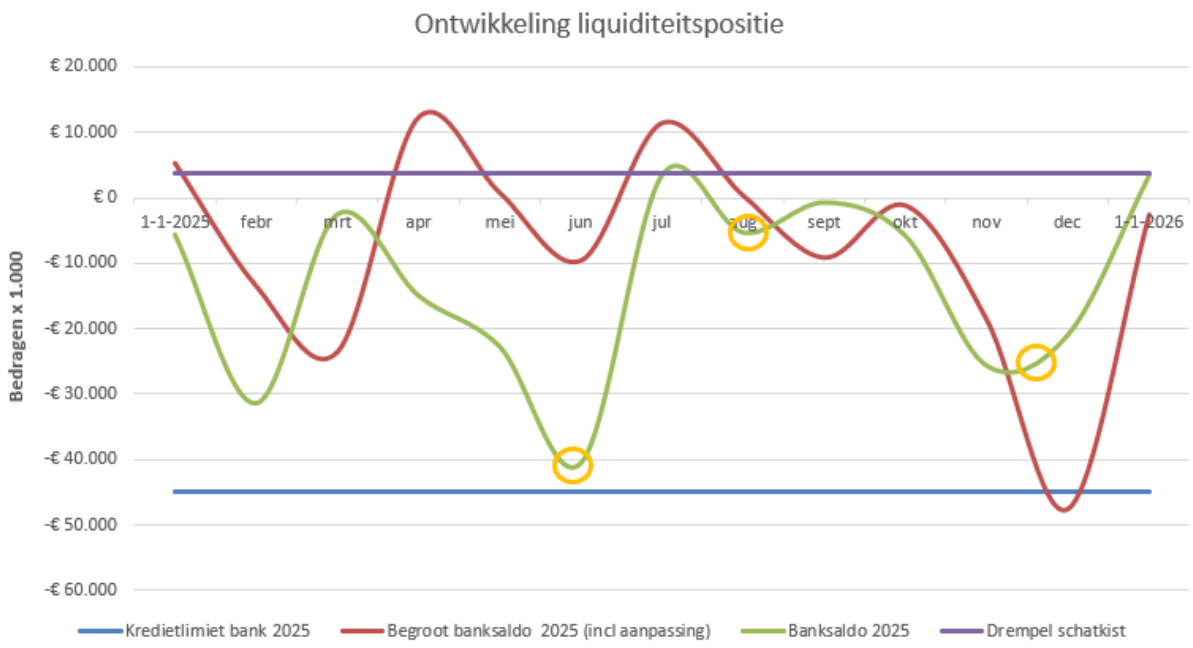
De liquiditeitsprognose stelt ons in staat om adequaat te reageren op ontwikkelingen op de kapitaalmarkt. Bij het opstellen hiervan zijn we uitgegaan van een investeringsuitgave van € 180,8 miljoen. Daarvoor hebben we geldleningen afgesloten. Op basis van de begroting was het dagelijks bestuur gemachtigd om € 125 miljoen aan langlopende middelen aan te trekken. Bij de bestuursrapportage bleek dit niet toereikend om aan alle financiële verplichtingen te voldoen. Het algemeen bestuur heeft het dagelijks bestuur daarom gemachtigd om een aanvullende langlopende lening aan te gaan van maximaal € 60 miljoen.

In werkelijkheid hebben we in 2025 in totaliteit voor € 170 miljoen aan langlopende leningen afgesloten: in juni hebben we € 50 miljoen geleend, in augustus eveneens € 50 miljoen en in december hebben we twee leningen aangetrokken van in totaal € 70 miljoen. De looptijd bedraagt in alle gevallen 20 jaar met een gemiddeld rentepercentage van 3,2%. Naast de langlopende leningen voor onze investeringsuitgaven hebben we ook reguliere exploitatie-uitgaven. Die betalen we vooral vanuit de belastingopbrengsten, vanuit bijdragen van derden en waar nodig door onze rekeningcourantovereenkomst met de NWB Bank te gebruiken. Onze kredietlimiet is € 45 miljoen. We sluiten 2025 af met een positief banksaldo van € 3,5 miljoen.

Uit de ontwikkeling van onze liquiditeitspositie als getoond uit de volgende grafiek, blijkt dat het werkelijk verloop sterk afwijkt van de begroting. Dit komt doordat zowel het moment van het doen van uitgaven lastig voor een jaar vooruit is in te schatten, als ook de momenten waarop je grote inkomsten ontvangt. Dat hier gedurende het jaar een verschil in ontstaat, heeft geen consequenties. We toetsen voortdurend of we binnen

de kredietlimiet van de bank blijven en of we de drempel van het schatkistbankieren niet overschrijden. Door de liquiditeitsprognose gedurende het jaar te volgen, spelen we in op de actuele situatie en verwachtingen.

De volgende grafiek toont het begrote verloop van ons banksaldo (rood), het werkelijke verloop (groen), onze kredietlimiet (blauw), de drempel voor schatkistbankieren (paars) en de momenten waarop we een lening hebben aangetrokken (geel).

Schuldpositie

In het bestuursakkoord is afgesproken om 'gelet op de omvang van onze schuldenpositie bewuste keuzes te maken bij nieuwe investeringen, waarbij rekening gehouden wordt met de potentiële renterisico's op middellange termijn en met oog voor andere oplossingen dan tariefsverhogingen en extra lenen'. Daarmee willen we onze taken uitvoeren tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten.

Voor de schuldpositie van de waterschappen is extra belangstelling ontstaan vanwege de financiering van omvangrijke dijkversterkingsprojecten vanuit het HWBP en de renovaties van rwzi's. De schuldpositie bij waterschappen neemt mede daardoor (sterk) toe of is relatief hoog in vergelijking met organisaties in bijvoorbeeld de private sector. Ook door ontwikkelingen als klimaatverandering en aangescherpte (Europese) regelgeving komen de betaalbaarheid van het waterbeheer en de financiële positie van de waterschappen op de (middel)lange termijn onder druk te staan. Binnen de UvW, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en andere organisaties lopen diverse trajecten rondom dit thema. Daarom is de UvW een traject gestart om overzicht en regie te houden, onderlinge samenhang aan te brengen en om versnippering, doublures en een verschil in richting te voorkomen. Het achterliggende doel is om ervoor te zorgen dat de waterschappen ook op lange termijn hun opgaven financieel gezond kunnen blijven uitvoeren en dat het Nederlandse waterbeheer in het algemeen betaalbaar blijft voor inwoners en bedrijven. Wij volgen dit traject nauwgezet en dragen hier waar mogelijk aan bij. Tegelijkertijd blijven we kritisch kijken naar onze eigen schuldpositie. De ontwikkeling van de netto schuldquote is hiervoor een goede indicator. In paragraaf 4.1.4 gaan we hier verder op in.

4.1.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Onder het weerstandsvermogen verstaan we het vermogen van het waterschap om financiële tegenvallers op te vangen, zodat we onze taken kunnen voortzetten. Om te bepalen of ons weerstandsvermogen voldoende is, zetten we de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit tegen elkaar af. Dit wordt ook wel de

weerstandsratio genoemd. De benodigde weerstandscapaciteit hangt samen met alle risico's waarvoor geen adequate maatregelen zijn getroffen en die van betekenis kunnen zijn voor onze financiële positie. De totaal beschikbare weerstandcapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet-begrote kosten te dekken.

Inventarisatie van de risico's

Een risico is een onzekere gebeurtenis die invloed heeft op het behalen van onze doelen en/of op onze financiële positie. Met sommige risico's hebben we financieel al rekening gehouden. Bijvoorbeeld door een post onvoorzien op te nemen binnen investeringskredieten of door verzekeringen af te sluiten. Daarmee zijn deze risico's dus al afgedekt. In deze paragraaf gaat het alléén om de risico's die – als ze zich voordoen – opgevangen moeten worden vanuit het weerstandsvermogen. Goed risicomanagement begint bij risico's in beeld hebben. Het inventariseren, bewaken en opvolgen van risico's is een continu proces. De risico's die we op dit moment in beeld hebben, lichten we hieronder verder toe.

Btw-heffing op werkgeversdeel van de pensioenpremie

Op 30 september 2025 heeft het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden twee uitspraken gedaan over pensioenuitvoering en btw. Kortweg heeft het hof beslist dat de uitvoering van een pensioenregeling niet is vrijgesteld van btw. De volledige pensioenpremie zou dus moeten worden belast met btw. Dit zou voor ons aanzienlijke financiële gevolgen hebben, omdat wij deze btw niet af kunnen trekken. De staatssecretaris van Financiën heeft echter in een officiële mededeling laten weten dat hij de uitspraken van het hof niet overneemt. Onder meer omdat die tegenstrijdig zijn met eerdere uitspraken van het gerechtshof Amsterdam in eenzelfde situatie (2023). Hierop is cassatie ingesteld bij de Hoge Raad. De staatssecretaris én de Belastingdienst vinden dat de pensioenuitvoering als een vrijgestelde dienst moet worden aangemerkt totdat de Hoge Raad een uitspraak heeft gedaan. Pensioenfondsen die het standpunt van de staatssecretaris en de Belastingdienst (blijven) toepassen, waaronder ABP, zijn niet verplicht om btw over de pensioenpremie te berekenen.

De uiteindelijke uitspraak van de Hoge Raad heeft geen terugwerkende kracht en ABP gaat per 1 januari 2027 over naar het nieuwe pensioenstelsel (waarbij pensioenfondsen zijn aangemerkt als beleggingsfondsen waarvan de diensten zijn vrijgesteld van btw). Daardoor beperkt het risico zich tot 2026. Het is op dit moment niet bekend wanneer de Hoge Raad uitspraak doet.

Calamiteiten

Als waterschap kunnen we altijd te maken krijgen met calamiteiten. De (herstel)kosten hiervoor kunnen niet altijd op derden worden verhaald.

Doorbelasten van kosten door de Rijksoverheid

De Rijksoverheid belast diverse landelijke voorzieningen door aan de waterschappen. Denk aan: MijnOverheid, DigiD, (digi)koppelingen en de Basisregistratie Personen (BRP). Daarnaast betalen de waterschappen, net als het Rijk en de gemeenten, een bijdrage voor de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) en dragen we bij aan de kosten van gemeenten voor het organiseren van de (waterschaps)verkiezingen. We hebben zeer beperkt invloed op besluiten van het Rijk over het doorbelasten van deze kosten, ondanks de lobby vanuit de Unie van Waterschappen.

Netcongestie

Het elektriciteitsnet heeft momenteel onvoldoende capaciteit om aan de vraag naar - én het aanbod aan - elektriciteit te kunnen voldoen. Op veel van onze aansluitingen hebben we behoefte aan extra elektrisch vermogen. Dat is momenteel niet beschikbaar en het is onzeker wanneer dit wel het geval is. Dat hangt sterk af van de lokale netsituatie en de planning van TenneT en Enexis. We onderhouden hierover nauw contact met hen. Sinds 1 oktober 2024 is een landelijke voorrangsregeling van kracht voor de toekenning van beschikbaar transportvermogen. Daarin krijgen waterschappen een hogere prioriteit vanwege het maatschappelijke belang van hun wettelijke taak. Op 12 december 2025 is een herzien prioriteringskader gepubliceerd. Die update volgde

nadat enkele marktpartijen bezwaar maakten tegen het eerdere kader uit 2024 en de rechter oordeelde dat de ACM beter moest onderbouwen waarom bepaalde functies wel of geen prioriteit kregen. De meest ingrijpende wijziging is de introductie van één integrale wachtrij voor kleinverbruikers (zoals woningen, maatschappelijk vastgoed, laadpalen en mkb-bedrijven) en grootverbruikers. Daarmee stopt het automatisch reserveren van capaciteit voor kleinverbruik per 1 juli 2026. Vanaf dat moment wordt transportcapaciteit toegewezen op basis van maatschappelijke prioriteit, ongeacht of het om klein- of grootverbruik gaat. Waar mogelijk zoeken we zelf oplossingen.

Rwzi Den Bosch - renovatie

De innovatieve technologie waarmee de aannemer zich heeft ingeschreven, functioneert niet. Daardoor kan de aannemer het werk niet opleveren. Op 14 september 2020 heeft een kort geding plaatsgevonden waarin het waterschap eiste dat de aannemer een ontwerp zou indienen waarmee de rwzi wél aan de eisen gaat voldoen. Deze procedure is afgerond; het waterschap is in het gelijk gesteld.

Parallel loopt de bodemprocedure, die vooral gaat over de contractuele schades en boetes. In augustus 2022, februari 2023, februari 2024 en maart 2025 heeft de rechtbank een tussenvonnis uitgesproken. In het vierde tussenvonnis van 19 maart 2025 heeft de rechtbank uitgesproken dat de aannemer moet werken aan een oplossing. De effluentkwaliteit is daarbij een leidende eis waar hoe dan ook aan moet worden voldaan. Sommige vorderingen zijn onze kant op gevallen, andere richting de aannemer. Meerdere vorderingen zijn aangehouden. Hier moet de rechtbank nog een besluit over nemen. De financiële uitkomst hiervan is onzeker. Verder hebben we naar aanleiding van het vierde tussenvonnis met de aannemer procesafspraken getekend om het ontwerpen te hervatten met de intentie om te gaan bouwen.

Schadevergoeding waterberging

De inzet van waterbergingsgebieden kan schade veroorzaken aan eigendommen van derden. Daarvoor heeft het dagelijks bestuur een schadevergoedingsregeling vastgesteld. Vooraf is niet in te schatten of we in een bepaald jaar de waterbergingsgebieden moeten inzetten. De inzet van de vergoedingsregeling is dan ook vooraf niet te voorzien.

Structurele kosten die jaarlijks variëren

Een deel van ons werk is structureel opgenomen in de begroting, maar de kosten daarvan kunnen jaarlijks sterk variëren. Het gaat om:

- Handhavingszaken: het waterschap kan te maken krijgen met onvoorziene kosten door handhavingszaken, zoals het opruimen van afvalstoffen bij milieu-incidenten.
- Invasieve exoten: onze kennis over (de aanpak van) invasieve exoten neemt toe. Tegelijkertijd groeit ook de impact van invasieve exoten op het watersysteem en de biodiversiteit. Hoewel we bewegen richting een strategische aanpak, zijn de kosten voor de bestrijding van invasieve exoten nog altijd sterk afhankelijk van de groeiomstandigheden in een specifiek jaar.
- Graverij door dieren: de toename van het aantal bevers en dassen leidt ook tot een hogere bedreiging voor de waterveiligheid (door graverij) en het watersysteem (door het bouwen van dammen). We zien stijgende kosten voor preventieve en herstelmaatregelen aan de keringen en het beheer en onderhoud aan het watersysteem. Wij zetten in op preventieve maatregelen, zoals alternatieve dassenburchten en hoogwatervluchtplaatsen voor bevers. Daarmee willen we de herstelkosten van graverij door dieren beperken. Desondanks kunnen de kosten van jaar tot jaar sterk variëren.
- PFAS in waterbodems: het is moeilijk te voorspellen waar we PFAS in de waterbodem aantreffen. De aanwezigheid van PFAS heeft grote gevolgen voor de afvoerkosten. Dit is vooral een risico bij het baggeren.
- Fluctuaties energieprijzen: de energiemarkt is al enkele jaren zeer beweeglijk. De gevoeligheid voor schommelingen in vraag en aanbod is groot. Zo bewogen de energieprijzen zich in 2025 tussen de € 30 en de € 50 per MWh. Dat zorgt ervoor dat de opbrengst uit de verkoop van biogas mee of tegen kan vallen. Dit geldt ook voor de SDE-subsidie.

Subsidierisico's

Diverse projecten van het waterschap ontvangen subsidie op basis van Europese, nationale of provinciale regelingen. Daarvoor moeten we voldoen aan de (soms aanvullende) voorwaarden die de subsidiegever stelt. De definitieve uitbetaling van de subsidiegelden is gekoppeld aan een tijdige uitvoering, het voldoen aan inhoudelijke randvoorwaarden en een accurate financiële verantwoording. In veel gevallen is ook een accountantsverklaring nodig. Daarnaast is sprake van een bewaarplicht voor de bijbehorende documenten en een instandhoudingplicht. Tot slot kunnen activiteiten staatssteungevoelig zijn. Als we op één of meer punten afwijken, kan dit leiden tot een financiële korting of boetes. Daarbij werken we in een aantal gevallen samen met partners. Het risico hierbij is dat zij niet leveren wat we aanvankelijk hebben afgesproken.

Aanleg ecologische verbindingszones (EVZ's)

De provincie subsidieert via het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) de aanleg van EVZ's. De vergoeding voor waterschappen is 50% en voor gemeenten 75%. Nu het merendeel van deze EVZ-trajecten in uitvoering is, hebben we meer duidelijkheid over de kosten voor verwerving en inrichting. Het waterschap heeft nu een nieuwe aanvraag ingediend, nadat de provincie de regionale normprijzen voor gronden had aangepast.

Subsidiëring inrichtingsmaatregelen KRW

Met de provincie hebben we in een maatwerkovereenkomst afspraken gemaakt over de financiering van maatregelen voor gezamenlijke doelen. Dit gaat onder meer om KRW-maatregelen, zoals beekherstel en de aanleg van natuurvriendelijke oevers en vispassages. Door de gestegen kosten heeft de provincie op papier onvoldoende budget om alle geplande maatregelen mee te financieren. Op basis van bestuurlijke afspraken en de resterende financiële ruimte wordt het risico van een financieringsstop niet hoog ingeschat.

Natuurnetwerk Brabant (NNB)

Voor het provinciale deel van het NNB waren middelen beschikbaar om gronden te verwerven en in te richten. Er lopen diverse projecten waarvoor we aanspraak konden maken op deze middelen. De provincie heeft echter besloten hier geen budget meer voor beschikbaar te stellen. Op dit moment is niet duidelijk of de provincie dit op een andere manier gaat financieren. Gebeurt dit niet, dan kunnen we ons deel van de inrichtingsmaatregelen van het NNB en/of de financiering ervan heroverwegen.

Veenkade

De oostelijke kade van het Kanaal van Deurne bestaat over een traject van 4,5 kilometer uitsluitend uit een veenkade met een kruinbreedte van 4 meter. Dit traject grenst direct aan het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel. Met onze onderhoudsspecialisten en de betrokken aannemer hebben we de veiligheid zorgvuldig bekeken. We hebben randvoorwaarden opgesteld om het onderhoud aan deze kade veilig en toekomstbestendig uit te kunnen voeren. In het eigendommen-, beheer-, onderhouds- en monitoringsplan (EBOM) van de Peelkanalen zijn de monitoring en het handelingskader voor de veenkade vastgelegd.

Doordat de kade uitsluitend uit veen bestaat, weten we onvoldoende hoe die zich op termijn ontwikkelt. De kans op zetting en oxidatie is groot. De eerstkomende jaren bestaat daarom het risico dat de in veenlagen aangebrachte kade inzakt. Onzeker en onduidelijk is in welke mate dit plaatsvindt: gebeurt het over de hele lengte of lokaal én in hoeverre zakt de kade in? Daardoor is ook de hoogte van de eventuele herstelkosten onduidelijk. Met de kennis van nu schatten we in dat deze kosten variëren tussen de € 200.000 en € 500.000.

Vertraging en stijging projectkosten

In het nieuwe regeerakkoord is weer een aanpak plus financiering opgenomen voor de stikstofproblematiek. Dit is goed nieuws voor de wateropgaven. Voor de vergunningverlening voor onze projecten hebben ook wij hier immers baat bij.

Het aanbod van geschikte partijen in onze sector om onze projecten te realiseren is nog altijd krap en de prijzen zijn hoger dan voorheen. Ook blijft het een uitdaging om voldoende ondersteuning in te huren vanuit

ingenieursbureaus. Dit is terug te zien in een stijging van de advieskosten. De markt voor materialen is enigszins hersteld, maar blijft een aandachtspunt. Het in februari 2025 opgerichte Nederlands Materialen Observatorium (NMO), een initiatief van het ministerie van Economische Zaken, moet daarom de leveringsrisico's in kaart brengen, monitoren en hierop inspelen. Al deze factoren kunnen ertoe leiden dat projecten vertragen en de projectkosten hoger zijn dan verwacht. Tot slot volgen geopolitieke ontwikkelingen elkaar snel op. De consequenties hiervan laten zich moeilijk voorspellen.

Voorfinanciering in HWBP-projecten

De uitgaven voor dijkverbeteringsprojecten lopen niet parallel met de subsidies vanuit het HWBP-programma. Daarmee is er sprake van voorfinanciering, waardoor we mogelijk (tijdelijk) meer moeten lenen dan we nu voorzien. Omdat de rente op de voorfinanciering niet subsidiabel is, kunnen de rentelasten bovendien een substantieel financieel effect hebben op onze exploitatie. Vanwege de onzekerheid over de omvang van deze rentelasten merken we dit aan als risico.

Voorziening Appa

Tot de overgang naar het ABP op 1 januari 2028 moet de Appa-voorziening jaarlijks worden geactualiseerd. Het benodigde bedrag in de is mede afhankelijk van de werkelijke dekkingsgraad en de renteontwikkeling. Uit de actuariële berekening kan blijken dat de voorziening niet toereikend is en moet worden aangevuld.

Wateroverlast

Door de extreem hevige neerslag in mei en juni 2016 is vooral in het zuidoosten van ons werkgebied veel schade ontstaan door wateroverlast. Naar aanleiding hiervan hebben we 270 schadeclaims ontvangen van of namens gedupeerden. Het merendeel van de schadeclaims is door het waterschap en/of de verzekeraar beoordeeld. In het merendeel van de gevallen heeft het waterschap aansprakelijkheid afgewezen. Naar aanleiding van deze afwijzingen hebben we elf dagvaardingen ontvangen en vijftien verzoeken om nadeelcompensatie op grond van artikel 7.14 van de Waterwet. De nadeelcompensatiezaken zijn allemaal afgerond. Van de dagvaardingsprocedures loopt er nog één in hoger beroep.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de volgende onderdelen:

- de algemene reserve (weerstandsreserve): hiermee vangen we de financiële consequenties van calamiteiten op. We zijn vrij om de hoogte van de weerstandsreserve te bepalen. Deze wordt jaarlijks opnieuw beoordeeld, waarbij we kijken naar de omvang van de begroting en de risico's.
- het vermogen om extra inkomsten te genereren door de belastingen te verhogen.
- het vermogen om de uitgaven te verminderen via bezuinigingen en het uitstellen van uitgaven (het creëren van extra begrotingsruimte).

De omvang van de algemene weerstandsreserve staat in onderstaande tabel. De benodigde reserve per taak hebben we bij de actualisatie van de nota Financieel beleid 2026 opnieuw tegen het licht gehouden. Daaruit blijkt dat de reserves vooralsnog toereikend zijn, ondanks het toenemende begrotingstotaal. Is deze reserve niet meer toereikend (bij een weerstandsratio < 1 in het gematigde scenario), dan leggen we een voorstel voor aan het algemeen bestuur.

Omschrijving reserve (bedragen * € 1000)	1-01-25	Vermeerdringen	Verminderingen	31-12-25
Weerstandsreserve Watersysteembeheer	1.600	45	45	1.600
Weerstandreserve Zuiveringsbeheer	1.750	49	49	1.750
Totaal	**3.350**	**94**	**94**	**3.350**

Beleid rondom risico's en weerstandscapaciteit

De kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet, is niet altijd goed in te schatten. Daarom hebben we drie scenario's doorgerekend: optimistisch, gematigd en pessimistisch. Onderstaande tabel laat zien wat de totaal benodigde weerstandscapaciteit is, afhankelijk van het gekozen rekenscenario. Wanneer we dit bedrag afzetten tegen de weerstandsreserve, krijgen we inzicht in het weerstandsvermogen. Dit wordt ook wel de weerstandsratio genoemd. Een weerstandsratio van 1 of hoger is 'voldoende'. In het optimistische scenario is onze weerstandsratio ruim 3 en in het pessimistische scenario iets meer dan 1. Zoals we hiervoor al hebben toegelicht, is de feitelijke weerstandscapaciteit groter dan de weerstandsreserve die we per taak aanhouden (€ 1,6 miljoen voor watersysteembeheer en € 1,75 miljoen voor zuiveringsbeheer).

Het risicobeleid (inclusief risico-inventarisatie, borging en beheersing) is separaat onderzocht, als onderdeel van de rechtmatigheidsverantwoording en de eisen die worden gesteld vanuit de verscherpte wetgeving op het gebied van risicobeheersing (Wet weerbaarheid kritieke entiteiten en NIS2-richtlijn). Dit geldt ook voor de omgang met projectrisico's en de manier waarop hier financieel rekening mee wordt gehouden.

Scenario	Benodigde weerstandscapaciteit	Weerstandsreserve	Weerstandsratio
Optimistisch	€ 990.500	€ 3.350.000	3,28
Gematigd	€ 1.950.500		1,71
Pessimistisch	€ 2.910.500		1,15

4.1.3 Reserves en voorzieningen

Stand en verloop van de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie

Naast de weerstandsreserve hebben we bestemmingsreserves voor tariefegalisatie en andere doeleinden. Het algemeen bestuur is bevoegd om een reserve in te stellen en het doel en de omvang ervan te bepalen. Dit geldt ook voor het wijzigen of opheffen van een reserve.

De bestemmingsreserves voor tariefegalisatie worden onderverdeeld in een egalisatiereserve per taak en in categoriereserves. Het doel van de egalisatiereserves is het opvangen van ongewenste schommelingen in de belastingtarieven. De categoriereserves worden gebruikt om de jaarlijkse verschillen binnen de categorieën te verrekenen. Onderstaande tabel toont het verloop van de egalisatiereserves in 2025 voor resultaatbestemming.

Omschrijving reserve *(bedragen * € 1.000)*	1-1-2025	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2025
Categoriereserve ingezetenen	876	24	333	567
Categoriereserve gebouwd	9.863	275	5.854	4.283
Categoriereserve ongebouwd	-105	12		-92
Categoriereserve natuurterreinen	10	8		17
Tariefegalisatie Watersysteembeheer	9.643	643	266	10.020
Tariefegalisatie Zuiveringsbeheer	29.163	887	7.860	22.190

- Onder 'Vermeerderingen' staat de rente die we moeten toerekenen en de toevoegingen aan de reserve waartoe bij het vaststellen van de begroting 2025 is besloten.
- Onder 'Verminderingen' staan de onttrekkingen uit de reserve waartoe bij het vaststellen van de begroting 2025 is besloten.
- Ons uitgangspunt is dat we een positief saldo binnen een categoriereserve binnen vijf jaar afbouwen. Een negatief saldo binnen een categoriereserve is toegestaan als dat opgevangen kan worden binnen de totale reserve van de betreffende taak. De enige reserve waarop dat van toepassing is, is de categoriereserve ongebouwd.

Stand en verloop van de overige bestemmingsreserves

Naast de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie hebben we nog andere bestemmingsreserves. In onderstaande tabel staat het verloop van deze reserves in 2025.

Overige Bestemmingsreserves	1-1-2025	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2025
Natschadeloket Peilopzet Maas	1.371		57	1.314
Bestemmingsreserve IBP2016-2021	250		134	116
Instandhouding Oijen	190		190	0
Waterveiligheid	2.023			2.023
Instandhouding Land van Cuijk	1.971			1.971
Restbedrag APPA ten behoeven van Wtp	408		408	0

Uit de bestemmingsreserve Natschadeloket peilopzet Maas is een bedrag onttrokken ter dekking van de kosten die zijn gemaakt op basis van de regeling die hieraan ten grondslag ligt. De bestemmingsreserve Informatiebeleidsplan (IBP) is ingezet om de kosten te dekken voor de vernieuwing van het financiële systeem en de overgang naar de online omgeving bij de leverancier (cloudoplossing). De reserve Instandhouding rwzi Oijen is in zijn geheel ingezet voor de personeelskosten om de rwzi draaiend te houden tijdens de renovatie. De reserve is daarmee leeg en komt bij deze jaarrekening te vervallen. Bij de overige bestemmingsreserves hebben enkel renteboekingen plaatsgevonden.

Stand en verloop van de voorzieningen

Voorzieningen worden gezien als vreemd vermogen en zijn niet vrij te besteden. Ze moeten dekkend zijn voor de achterliggende verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn gevormd en mogen daarom niet groter of kleiner zijn dan de verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn ingesteld. Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn dan ook niet toegestaan. Ze worden gevormd vanwege:

- op de balansdatum bestaande (risico's rondom) verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten is.
- kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening is bedoeld om de lasten gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren te verdelen.

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan. Omdat een voorziening naar beste schatting dekkend moet zijn voor de achterliggende (risico's qua) verplichtingen en verliezen op het moment dat deze gevormd wordt, is het bijschrijven van rente niet in lijn met de aard van een voorziening. Voorzieningen mogen niet groter of kleiner zijn dan de verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn ingesteld. Toevoegingen mogen alleen zijn gebaseerd op de tijdige opbouw van de voorziening. Toevoegingen en vrijval uit voorzieningen vloeien steeds voort uit aanpassingen vanwege een nieuw noodzakelijk niveau. Verminderingen vinden plaats als het geld wordt ingezet voor het doel waarvoor de voorziening is ingesteld.

Waterschap Aa en Maas heeft drie (verplichte) voorzieningen getroffen om arbeidsgerelateerde verplichtingen richting ambtenaren en bestuurders te dekken. In onderstaande tabel staat het verloop van deze voorzieningen in 2025.

Voorzieningen	1-1-2025	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2025
Arbeidsgerelateerde vpl wachtgelden	257	104	188	173
Arbeidsgerelateerde vpl pensioenen	468	45	66	447
Arbeidsgerelateerde voorziening APPAplan	1.629	1.859	13	3.476
Totaal	**2.354**	**2.008**	**267**	**4.096**

De toevoegingen en onttrekkingen aan de voorzieningen wachtgelden en pensioenen hebben betrekking op de jaarlijkse actualisatie en de betalingen aan uitkeringsgerechtigden.

Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers (zoals dagelijks bestuursleden van de waterschappen) ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Deze pensioenen zijn nu apart wettelijk geregeld in de Algemene pensioen- en uitkeringswet politieke ambtsdragers (Appa). Dit verandert op basis van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) en wordt daarmee op dezelfde manier geregeld als voor de rest van Nederland. De pensioenen van politieke ambtsdragers worden per 1 januari 2028 overgedragen aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP). Om ervoor te zorgen dat de huidige opgebouwde pensioenen kunnen worden overgebracht naar het nieuwe pensioenstelsel, is er gekozen voor zogenaamde affinanciering van de bestaande pensioenen. Dit houdt in dat het op papier al gereserveerde bedrag voor de pensioenuitkering als het ware naar voren wordt gehaald en eenmalig via een collectieve waardeoverdracht wordt overgedragen aan pensioenfonds ABP.

Uit het door Ministerie van BZK uitgevoerde onderzoek naar de benodigde overdrachtswaarde Appa is gebleken dat de al gevormde pensioenvoorziening niet toereikend is. Deze is daarom met € 1.822.000 opgehoogd. Dit is deels gedekt via een onttrekking uit de hiervoor gevormde bestemmingsreserve (€ 408.000) . het restant komt ten laste van de exploitatie (€ 1.414.000). Hierdoor sluit het voorzieningenbedrag pensioenen en Appa-plan per ultimo 2025 aan op het bepaalde bedrag van de waardeoverdracht van € 3.923.000.

4.1.4 Kengetallen

Sinds 2025 zijn waterschappen verplicht om vijf kengetallen op te nemen in hun begroting en jaarrekening. Deze geven een integraal inzicht in onze financiële positie. Daarnaast wordt het makkelijker om waterschappen onderling te vergelijken via uniforme definities en berekeningswijzen. Dit ondersteunt benchmarking en stimuleert doelmatigheid. De vijf kengetallen zijn: weerstandsvermogen, netto schuldquote, EMU-saldo, wendbaarheid van de begroting en lastendruk.

Weerstandsvermogen

We geven inzicht in ons weerstandsvermogen door de totaal benodigde weerstandscapaciteit af te zetten tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De huidige weerstandsreserve is ook in het pessimistische scenario voldoende (> 1).

Scenario	Weerstandsratio
Optimistisch	3,28
Gematigd	1,71
Pessimistisch	1,15

Netto schuldquote

De schuldquote wordt berekend door de langlopende schuld te delen door de belastingopbrengst. De netto schuldquote voor 2025 is hoger doordat we op basis van het besluit bij de bestuursrapportage een aanvullende langlopende lening hebben aangetrokken om aan alle financiële verplichtingen te voldoen.

Begroot 2025	Realisatie 2025
3,16	3,56

EMU-saldo

In het volgende overzicht hebben we het EMU-saldo van het waterschap gespecificeerd volgens de ministeriële regeling[1]. Ons EMU-saldo is als verwacht negatief. Doordat ons saldo hoger is dan de referentiewaarde, leveren we een negatieve bijdrage aan de landelijke norm. Als individueel waterschap worden we hier niet op afgerekend. Wel is het verschil kleiner dan waar op begrotingsbasis vanuit werd gegaan. Dit komt met name door het positieve exploitatiesaldo, de iets lager investeringsuitgaven en de hogere subsidie inkomsten.

OPBOUW EMU-SALDO (bedragen x € 1.000)		**Begroot 2025**	**Rekening 2025**
1 EMU-exploitatiesaldo:		-€ 12.761	€ 5.712
2 Invloed investeringen:			
bruto-investeringsuitgaven	-/-	€ 229.405	€ 221.928
investeringssubsidies	+	€ 108.214	€ 111.717
verkoop materiële en immateriële activa	+		
afschrijvingen	+	€ 35.489	€ 36.914
3 Invloed voorzieningen:			
toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	+		€ 1.600
onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-/-		€ 13
onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/-		€ 254
4 Deelnemingen en aandelen:			
boekwinst	-/-		
boekverlies	+		
EMU-SALDO		**-€ 98.463**	**-€ 66.252**
Toegestaan EMU-Saldo volgens referentiewaarde Unie		-€ 27.100	-€ 27.100
Verschil		**-€ 71.363**	**-€ 39.152**

Wendbaarheid van de begroting

De wendbaarheid van de begroting berekenen we door de kapitaallasten te delen door de totale bruto lasten. Hoe hoger het percentage, hoe minder stuurbaar. Waterschappen zijn kapitaalintensieve organisaties die relatief veel investeren in vaste activa. Een belangrijk deel van onze exploitatie bestaat dan ook uit kapitaallasten. Doordat de kapitaallasten ietsje lager zijn (met name door lagere structurele afschrijvingslasten) is de wendbaarheid van de begroting iets verbeterd.

Begroot 2025	Realisatie 2025
25,4%	25,1%

Lastendruk

In onderstaande tabel laten we de lastendruk zien die een meerpersoonshuishouden met een eigen woning heeft in vergelijking met het landelijk gemiddelde. Vanwege de onderlinge vergelijkbaarheid van de waterschappen, moeten we hiervoor het standaardprofiel van de Unie van Waterschappen gebruiken.

Profiel meerpersoonshuishouden	Landelijk gemiddelde	Aa en Maas
WOZ-waarde € 370.000, 3 VE	€ 478	€ 379

[1] Waterschappen begroten en verantwoorden op basis van het stelsel van baten en lasten (kosten en opbrengsten worden toegerekend aan het jaar waar ze betrekking op hebben). Het EMU-saldo moet op kasbasis worden berekenend. Dit verklaart het verschil in de gepresenteerde bedragen.

4.2 Assetmanagement

Het waterschap heeft een groot aantal objecten (assets) in eigendom. Denk aan: dijken, stuwen, gemalen en zuiveringsinstallaties. Deze objecten zijn nodig om onze doelstellingen te halen. Het is dan ook cruciaal dat deze objecten in goede staat blijven. In deze paragraaf gaan we in op de beleidskaders voor het onderhoud van deze zogenoemde kapitaalgoederen en de kosten van het onderhoud.

4.2.1 Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken

De primaire waterkeringen en de waterkerende kunstwerken die daarin liggen, zijn bedoeld om een overstroming van Noordoost-Brabant te voorkomen bij hoogwater op de Maas. De keringen langs de Dieze, de Aa en het Drongelens kanaal hebben een soortgelijke functie bij hoogwater in het regionale systeem. Ten westen van Den Bosch ligt nog een regionale kering die bescherming biedt bij een overstroming vanuit de Maas. De overige keringen liggen langs kleinere waterlopen of rondom waterbergingsgebieden en dragen bij aan het goed functioneren van het watersysteem.

Objecten	
Primaire keringen	110 km
Waterkerende kunstwerken langs de Maas	64
Regionale keringen	74 km
Overige keringen	140 km

Beleidskader

We hebben een wettelijke zorgplicht voor de primaire waterkeringen, die we invullen met goed beheer en onderhoud. Dat hebben we vastgelegd in het beheer- en onderhoudsplan en het inspectieplan. Voor de kunstwerken hebben we een meerjarenplanning voor inspecties en proefsluitingen, zodat ze optimaal blijven functioneren. Daarnaast toetsen we of de kunstwerken en de gronddijken voldoen aan de veiligheidsnorm. Hiervoor maken we gebruik van een assetmanagementsysteem. Daarmee sturen we op de periodieke uitvoering van activiteiten en vastlegging. We hebben in 2025 stappen gezet om de proefsluitingen eenduidig te beschrijven en leggen de resultaten navolgbaar vast. We zijn ons aan het voorbereiden op de volgende beoordelingsronde van de kunstwerken en gronddijken aan de veiligheidsnorm. Dit doen we nu nog eens in de twaalf jaar, maar werken toe naar een proces van continue beoordelen. Door middel van vergunningverlening zorgen we ervoor dat werkzaamheden op en langs de waterkeringen niet leiden tot verzwakking. We testen een eerste opzet voor risico-gestuurd beheer en onderhoud van de kunstwerken om het functioneren, beheren en onderhouden te optimaliseren.

Financiële consequenties

In onderstaande tabel staat de onderhoudsbegroting en -realisatie voor het onderhoud ten laste van de exploitatie.

Type onderhoud	Begroot x € 1.000	Realisatie x € 1.000
Regulier	3.400	3.409
Groot	300	79
Totaal	3.700	3.488

Het budget voor regulier onderhoud is uitgevoerd in lijn met de begroting. Het groot onderhoud is niet volledig besteed: de renovatie van wachtdeuren in de primaire kering hebben we tegen lagere kosten hebben uitgevoerd.

4.2.2 Watergangen, stuwen en gemalen

Het is belangrijk dat ons watersysteem goed functioneert in normale én in extreme omstandigheden. Het moet zowel klimaatbestendig als stuurbaar en weerbaar zijn. Voor dit doel onderhouden hebben we de volgende assets:

Objecten	
Hoofdwaterlopen	2.740 km
Waterbeheersingsgemalen	115
Stuwen automatisch	424
Stuwen handbediend	1.411
Stuwen vast	580
Krooshekreinigers	36

Beleidskader

De economische waarde van onze kunstwerken is de afgelopen jaren gestegen. We maken steeds meer gebruik van sensoren en automatisering. Het beheer en onderhoud wordt daarmee duurder en vereist steeds meer specialistische kennis. Met goed assetmanagement en onze Lange Termijn Asset Planning (LTAP) beheersen we de kosten en risico's van de kunstwerken zo goed mogelijk, terwijl ze wel de benodigde prestaties leveren. Via assetmanagement streven we naar een optimale balans tussen kosten, prestaties en risico's. We hebben een LTAP opgesteld voor drie assetgroepen: gemalen, automatische stuwen en krooshekreinigers. Aan de hand hiervan is gewerkt met een gedetailleerde en onderbouwde planning en met een budget voor regulier en groot onderhoud voor deze assetgroepen.

Financiële consequenties

In onderstaande tabel staat de onderhoudsbegroting en -realisatie voor het onderhoud ten laste van de exploitatie.

Type onderhoud	Begroot x € 1.000	Realisatie x € 1.000
Regulier	11.600	11.598
Groot	5.000	4.204
Totaal	16.600	15.802

De reguliere onderhoudswerkzaamheden aan de waterlopen en de watersysteemkunstwerken zijn volgens planning en binnen budget uitgevoerd. Het budget voor groot onderhoud is niet volledig besteed, omdat we bij het baggeren van de bodem van de waterlopen minder hoeveelheden hebben hoeven verwerken. Het in 2025 aanvullend beschikbare budget voor het herprofileren van de oevers en het aanbrengen van beschoeiingen is nagenoeg volledig benut.

4.2.3 Zuiveringstechnische kunstwerken

Het waterschap vervoert al het aangeboden rioolwater via een transportstelsel naar de rwzi's. Dit stelsel bestaat uit vrijvervalleidingen, rioolgemalen en persleidingen. Na aankomst wordt het rioolwater gezuiverd in de rwzi's.

Objecten	
Rioolwaterzuiveringsinstallaties	7
Rioolgemalen	104
Persleidingen	354 km
Vrijvervalleidingen	69 km

56

Beleidskader

Voor het regulier onderhoud gaan we uit van risicogestuurd onderhoud en geven we prioriteit aan het onderhoud van zuiveringstechnische objecten die bij een defect het grootste risico vormen voor onze bedrijfscontinuïteit. Zo kunnen we onze beperkte onderhoudsmiddelen zo economisch mogelijk inzetten om het totale risico van storingen te minimaliseren. Groot onderhoud doen we op basis van conditiegestuurd plannen. Met de LTAP module voor de waterketen stellen we een langetermijnbegroting op voor levensduurverlengend onderhoud, renovatie en vervanging van onze assets. Deze is gebaseerd op kosten, condities en registraties van storingen en reparaties. Dit jaar hebben we op meerdere rwzi's de conditie van de installaties in beeld gebracht. In 2026 werken we dit verder uit.

Financiële consequenties

In onderstaande tabel staat de onderhoudsbegroting en -realisatie voor het onderhoud ten laste van de exploitatie.

Type onderhoud	Begroot x € 1.000	Realisatie x € 1.000
Rioolwaterzuiveringsinstallaties	6.800	7.436
Rioolgemalen	2.100	1.828
Transportleidingen	500	154
Totaal	9.400	9.418

Binnen de verschillende onderhoudscategorieën is een beperkte verschuiving zichtbaar. De totale onderhoudskosten zijn in lijn met de begroting.

4.3 Bedrijfsvoering

Onder bedrijfsvoering verstaan we alle interne organisatieonderdelen en processen die de primaire processen ondersteunen. Denk aan: de algemene aansturing van de organisatie, personeel en organisatie, controlling, financieel beleid en beheer (waaronder de administratieve organisatie en de interne controle), informatisering en facilitaire dienstverlening (waaronder huisvesting). Deze paragraaf gaat daarnaast in op onze financiële rechtmatigheid en de maatregelen die we treffen om afwijkingen daarvan te voorkomen.

4.3.1 Stand van zaken en gerealiseerd beleid

Ondersteunende processen zijn essentieel om de primaire processen goed te laten verlopen. Ze zijn ook onmisbaar om de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de beleidsuitvoering te waarborgen. De verantwoordelijkheid voor de bedrijfsvoering ligt bij het management en het dagelijks bestuur. In deze paragraaf geven we inzicht in de stand van zaken en relevante ontwikkelingen op het gebied van onze bedrijfsvoering. Om onnodige herhaling te voorkomen, verwijzen we hier naar het programma Samen, duurzaam, slim en effectief (paragraaf 2.4), waar al deze onderwerpen uitgebreid aan bod komen.

4.3.2 Financiële rechtmatigheid en genomen maatregelen

Met ingang van 2025 is de verantwoordelijkheid om over de rechtmatigheid te rapporteren verschoven van de accountant naar het dagelijks bestuur. Dat wil zeggen dat het dagelijks bestuur vanaf dit jaar na afloop van ieder begrotingsjaar verantwoording aflegt aan het algemeen bestuur over de geconstateerde rechtmatigheidsfouten en onduidelijkheden in de jaarrekening. Dat gebeurt met een rechtmatigheidsverantwoording. De accountant geeft alleen nog een oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening. De rechtmatigheidsverantwoording is opgenomen in hoofdstuk 9. Het dagelijks bestuur verklaart dat is voldaan aan de rechtmatigheidseisen: het totaal van de onrechtmatigheden (€ 365.000) blijft ruim binnen de verantwoordingsgrens (€ 3.671.000).

Om tot deze rechtmatigheidsverantwoording te komen, hebben we in de administratieve organisatie opgenomen welke maatregelen we hebben getroffen om afwijkingen van de financiële rechtmatigheid te voorkomen. Het functioneren van de administratieve organisatie wordt vastgesteld via (specifieke) interne controles. Die worden uitgevoerd door onze controllers, in afstemming met de accountant. Hiervoor gebruikt het waterschap een applicatie met een rapportgenerator. Dat rapport vormt de basis voor de verklaring over het rechtmatig handelen van het waterschap.

Verantwoordingsgrens

In de rechtmatigheidsverantwoording neemt het dagelijks bestuur conform artikel 12 van de Financiële verordening rechtmatigheidsfouten en onduidelijkheden qua financiële rechtmatigheid op voor zover die in totaal hoger zijn dan 2% van de bruto lasten op programmaniveau. Dit is de verantwoordingsgrens. Voor 2025 ligt deze op € 3.671.000. Om te bepalen in hoeverre er sprak is van onrechtmatigheidsfouten en onduidelijkheden maken we onderscheid tussen het begrotingscriterium, het voorwaardencriterium en het misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. Conform het controleprotocol worden onrechtmatighedenheden groter dan € 200.000 afzonderlijk toegelicht (rapportagegrens).

Begrotingscriterium

Op basis van het begrotingscriterium wordt bepaald of de verschillen tussen de begrote en gerealiseerde lasten en baten per bestuurlijk programma en tussen de begrote en gerealiseerde uitgaven en inkomsten per investeringsproject rechtmatig zijn. De volgende overzichten laten zien in hoeverre is voldaan aan het begrotingscriterium. Lasten (uitgaven) en baten (inkomsten) worden apart gepresenteerd.

Exploitatie

Voor de exploitatie geldt dat een overschrijding op de lasten als deze tijdig wordt gemeld (op basis van artikel 9 van de financiële verordening valt de jaarrekening hieronder) weliswaar acceptabel is, maar desalniettemin onrechtmatig. Onderschrijdingen van de lasten, evenals over- en onderschrijdingen van de baten, worden op basis van artikel 14 van de financiële verordening wél als rechtmatig beschouwd wanneer deze bij de jaarrekening worden verantwoord.

Lasten

Programma	Begroting na wijziging	Realisatie	Afwijking	Waarvan tijdig gemeld	Resteert onrechtmatig	Waarvan acceptabel
Waterveiligheid	21.189	21.208	-19	0	19	19
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	77.862	76.978	884	884	0	-
Schoon water	85.148	85.389	-241	0	241	241
Totaal	**184.199**	**183.575**	**624**	**884**	**260**	**260**

Baten

Programma	Begroting na wijziging	Realisatie	Afwijking	Waarvan tijdig gemeld	Resteert onrechtmatig	Waarvan acceptabel
Waterveiligheid	572	1.297	725	725	0	-
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	1.450	3.372	1.922	1.922	0	-
Schoon water	5.176	5.651	475	475	0	-
Totaal	**7.198**	**10.320**	**3.122**	**3.122**	**0**	-

Uit bovenstaande overzichten blijkt dat er op het programma Waterveiligheid en het programma Schoon water sprake is van hogere lasten dan begroot. Deze zijn acceptabel, maar moeten wel als onrechtmatig worden aangemerkt. Bij het programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem zijn de lasten juist lager dan begroot. Deze zijn, evenals de hogere baten binnen alle programma's, wel rechtmatig (financiële verordening artikel 14, lid 4 en 5).

De verschillen tussen de begrote en gerealiseerde exploitatie lasten en baten worden toegelicht in paragraaf 6.2.1.

Lopende investeringen

Het begrotingscriterium wordt voor investeringsprojecten beoordeeld op basis van het totaal beschikbaar gestelde investeringskrediet. Conform de financiële verordening artikel 14, lid 2 is bij meerjarig doorlopende investeringsprojecten een afwijking van het jaarvolume rechtmatig wanneer dit past binnen het totaal beschikbaar gestelde investeringskrediet. Om te toetsen of hieraan is voldaan, is ieder project afzonderlijk beoordeeld.

Uitgaven

Programma	Jaarschijf 2025 na wijziging	Realisatie in 2025	Afwijking	Waarvan tijdig gemeld	Resteert onrechtmatig	Waarvan acceptabel
Waterveiligheid	152.945	113.579	39.366	39.366	0	-
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	50.935	26.857	24.078	24.078	0	-
Schoon water	76.440	74.590	1.850	1.850	0	-
Samen, duurzaam, slim en effectief	4.233	1.475	2758	2758	0	-
Totaal	**284.553**	**216.501**	**68.052**	**68.052**	**0**	-

Inkomsten

Programma	Jaarschijf 2025 na wijziging	Realisatie in 2025	Afwijking	Waarvan tijdig gemeld	Resteert onrechtmatig	Waarvan acceptabel
Waterveiligheid	124.696	99.895	24.801	24.801	0	-
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	9.804	10.314	-510	-510	0	-
Schoon water	490	1.459	-969	-969	0	-
Samen, duurzaam, slim en effectief	0	0	0	0	0	-
Totaal	**134.990**	**111.668**	**23.322**	**23.322**	**0**	-

59

Ten aanzien van de uitgaven zijn geen overschrijdingen van de jaarschijf geconstateerd. Wel is er sprake van onderschrijdingen van de uitgaven binnen de jaarschijf. Deze zijn gemeld in de jaarrekening en daarmee rechtmatig (financiële verordening, artikel 14 lid 4 en lid 5). Dit geldt eveneens voor de over- en onderschrijdingen van inkomsten binnen de jaarschijf. Ook deze zijn gemeld in de jaarrekening en daarmee conform artikel 14 lid 4 rechtmatig. Tot slot is per investeringskrediet vastgesteld dat er geen sprake is van overschrijdingen van toegekende kredieten hoger dan de rapportagegrens.

De verschillen tussen de begrote en gerealiseerde investeringsuitgaven en -inkomsten worden toegelicht in paragraaf 7.2.

Afgesloten investeringen

Bij het dit jaar afgesloten investeringskrediet Gemaal Crèvecoeur is een onderschrijding van de inkomsten geconstateerd. Bij het beschikbaar stellen van het krediet is uitgegaan van een te ontvangen bijdrage van 50% van de uitgaven, oftewel € 750.000. Als gevolg van een andere uitkeringsbasis is de werkelijk ontvangen bijdrage € 262.000 lager. Deze onderschrijding van de inkomsten wordt gemeld bij de jaarrekening en is daarmee op basis van artikel 14 lid 4 en lid 5 van de financiële verordening rechtmatig.

De verschillen tussen de begrote en gerealiseerde investeringsuitgaven en -inkomsten worden toegelicht in paragraaf 7.4.

Voorwaardecriterium

Het voorwaardencriterium ziet voornamelijk toe op het correct toepassen van de (Europese) aanbestedingswetgeving. De geconstateerde onrechtmatigheden op inkopen en aanbesteden bedragen in totaal € 105.000. Dit is binnen de rapportagegrens van € 200.000.

Misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) criterium

Uit de (verbijzonderde) interne controle is gebleken dat er geen misbruik of oneigenlijk gebruik van publieke middelen heeft plaatsgevonden en zijn er derhalve geen onrechtmatigheden geconstateerd.

Verbeterpunten voor 2026

Doordat de geconstateerde onrechtmatigheden als acceptabel aangemerkt moeten worden (passend binnen de financiële verordening) of incidenteel van aard zijn (aanbestedingsonrechtmatigheden) worden er geen concrete verbetermaatregelen voorgesteld. Dit laat onverlet dat we de begrotings- en aanbestedingsrechtmatigheid scherp blijven monitoren.

4.4 Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang verstaan we zeggenschap via een vertegenwoordiging in het bestuur of via stemrecht. Van een financieel belang is sprake wanneer we middelen ter beschikking hebben gesteld die verloren gaan als de verbonden partij failliet gaat of wanneer diens financiële problemen verhaald kunnen worden op het waterschap.

Bij het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen gaan we altijd uit van het publiek belang. Verbindingen met derde partijen zijn een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Ze dragen bijvoorbeeld bij aan de uitvoering van ons beleid.

We hebben de verbonden partijen uitgesplitst naar type organisatie, waarbij we onderscheid maken tussen gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen, en overige verbonden partijen. Die laatste categorie is voor ons niet van toepassing.

4.4.1 Gevoerd beleid

In de beleidsnota Verbonden Partijen hebben we ons beleid voor verbonden partijen vastgelegd. Op de pagina's hierna geven we een overzicht van al onze verbonden partijen, gevolgd door een toelichting per verbonden partij. Daarbij laten we zien wat ons belang is in de betreffende verbonden partij. Ook de financiën en de risico's komen aan bod.

4.4.2 Overzicht van de verbonden partijen

Waterschap Aa en Maas neemt deel in de volgende verbonden partijen:

Gemeenschappelijke regelingen

- Aquon
- Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC)
- Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)
- Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant
- Het Waterschapshuis (hWh)
- Meervoudige centrumregeling Waterschap Aa en Maas, Brabantse Delta, De Dommel[2]

Vennootschappen en coöperaties

- Aquaminerals
- Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank)
- Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)

Stichtingen en verenigingen

- Noord-Brabantse Waterschapsbond (NBWB)
- Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)[3]
- Unie van Waterschappen (UvW)

[2] Dit is een gemeenschappelijke regeling zonder formele rechtspersoonlijkheid. Wettelijk gezien is dit daarom geen verbonden partij. Voor de volledigheid nemen we deze regeling wel op.

[3] Formeel is dit geen verbonden partij, omdat er geen sprake is van een bestuurlijk belang. Voor de volledigheid nemen we deze stichting wel op.

Gemeenschappelijke regelingen

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">Aquon</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">Aquon verricht laboratoriumonderzoek. Zij willen hun efficiency vergroten, hun kwetsbaarheid verminderen, mogelijkheden voor continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering benutten en hun innovatiekracht versterken.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">We hebben een zetel in het dagelijks bestuur en algemeen bestuur met stemrecht.</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">Het bestuur en de organisatie zijn gericht op een stabiele bedrijfsvoering en lagere kosten. Om dit te bereiken, is een strategische herijking uitgevoerd. Daarbij is een nieuwe visie ontwikkeld (Aquon 2.0) en is een ombouwplan met implementatieplan opgesteld. Dit proces wordt door het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas gesteund.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>2024</td><td>2025</td></tr>
<tr><td>€ 3.511.455</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 51.660.173</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 0</td><td>Nog niet bekend</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2025</td><td colspan="2">Realisatie 2025</td><td colspan="2">Financieel belang 2025</td></tr>
<tr><td colspan="2">€ 4.811.000</td><td colspan="2">€ 4.641.000</td><td colspan="2">Niet van toepassing</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">Aquon is een organisatie in beweging. In de begroting 2026 is een bedrag van bijna € 900.000 opgenomen voor onvoorziene uitgaven. Het weerstandsvermogen is beperkt tot die post. De samenwerkingspartners vormen de verdere (financiële) achtervang.

De afrekening met de deelnemende partijen vindt jaarlijks plaats op basis van nacalculatie. Hieruit kan blijken dat een nabetaling nodig is.

De oplevering van de nieuwbouw in Houten vond plaats in de zomer van 2024. In de daaropvolgende maanden heeft de verhuizing vanuit Leiden en Tiel plaatsgevonden. Op dit moment is nog onduidelijk of de bestaande bestemmingsreserve voor de centralisatie en de daarmee samenhangende frictiekosten toereikend is. In de loop van 2026 verwachten we hier meer inzicht in te krijgen.

Iedere deelnemer aan de GR is rechtstreeks aansprakelijk voor de leningen die aan Aquon verstrekt zijn, naar rato van zijn kostenaandeel. Aquon is in het verleden twee langlopende leningen aangegaan voor een totaalbedrag van € 9,7 miljoen. Voor de financiering van de nieuwbouw heeft Aquon acht leningen afgesloten voor in totaal € 38 miljoen. Op 31 december 2024 resteerde een totale schuld van € 42,8 miljoen. Daarnaast heeft de Nederlandse Waterschapsbank een kredietfaciliteit verleend aan Aquon van € 7 miljoen. De garantstelling van waterschap Aa en Maas in de leningen en de kredietfaciliteit is 11,6%.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">Het BHIC heeft een wettelijke taak en een maatschappelijke opgave. De wettelijke taak bestaat (conform de Archiefwet) uit het goed, geordend en toegankelijk beheren van de archieven die aan het BHIC zijn overgedragen. Daarnaast houdt het BHIC toezicht op het beheer van niet-overgebrachte archiefbescheiden. De maatschappelijke opgave is de verbreiding van kennis over de Brabantse geschiedenis.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">Niet alle deelnemers zitten in het bestuur. Wel zijn alle deelnemers vertegenwoordigd in het (adviserende) portefeuillehoudersoverleg. Daar brengen zij hun standpunten in. Waterschap Aa en Maas en waterschap De Dommel hebben om beurten zitting in het bestuur. De wisseling vindt plaats na iedere bestuursperiode. In november 2023 hebben wij het stokje weer overgenomen.</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">We blijven deelnemen. Vanaf 2024 zijn de kosten voor het e-depot (deels) opgenomen in de deelnemersbijdrage en groeien we toe naar een kostendekkend tarief in 2027. Hierdoor stijgt de bijdrage sinds 2024.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>2024</td><td>2025</td></tr>
<tr><td>€ 1.635.732</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 5.973.839</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 69.000</td><td>Nog niet bekend</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2025</td><td colspan="2">Realisatie 2025</td><td colspan="2">Financieel belang 2025</td></tr>
<tr><td colspan="2">€ 152.500</td><td colspan="2">€ 152.500</td><td colspan="2">Niet van toepassing</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">Het BHIC heeft een algemene reserve van ruim € 500.000 om eventuele tegenvallers op te vangen. Deze algemene reserve mag niet meer dan 10% van de gezamenlijke bijdrage zijn. Mocht dit onvoldoende zijn, dan zorgen de deelnemers ervoor dat het BHIC beschikt over voldoende middelen om aan zijn verplichtingen te voldoen.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">BSOB verzorgt de heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke heffingen. Voor de deelnemende gemeenten stelt zij de WOZ-waarde voor woningen en bedrijfspanden vast.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">We hebben een zetel in het dagelijks bestuur en algemeen bestuur met stemrecht.</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">We zien erop toe dat er een strategie komt voor de toetreding van potentiële nieuwe deelnemers. Daardoor bereiken we een financieel voordeel voor de huidige deelnemers. Op 1 januari 2026 is waterschap De Dommel toegetreden. Daarnaast heeft BSOB heeft met waterschap Aa en Maas een dienstverleningsovereenkomst (DVO) afgesloten op het gebied van ICT. Met de gemeente Oss zijn DVO’s afgesloten voor de huisvesting en personele dienstverlening. Deze overeenkomst wordt telkens voor één jaar aangegaan met de wederzijdse intentie om jaarlijks te verlengen.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>2024</td><td>2025</td></tr>
<tr><td>€ 1.212.000</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 19.546.000</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 602.000</td><td>Nog niet bekend</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2025</td><td colspan="2">Realisatie 2025</td><td colspan="2">Financieel belang 2025</td></tr>
<tr><td colspan="2">€ 3.440.160</td><td colspan="2">€ 3.506.000</td><td colspan="2">Niet van toepassing</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">BSOB heeft weinig tot geen bezittingen en bouwt geen eigen vermogen en stille reserves op. Het weerstandsvermogen is beperkt tot de post voor onvoorziene uitgaven (€ 65.000). De samenwerkingspartners zijn de (financiële) achtervang. De afrekening met de deelnemende partijen vindt jaarlijks plaats op basis van nacalculatie. Hieruit kan blijken dat een nabetaling nodig is.</td></tr>
</table>

Verbonden partij	Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant					
Openbaar belang	Doelmatige bestrijding van muskusratten en beverratten, en het voorkomen van schade door deze soorten, in het bijzonder aan waterstaatswerken.					
Bestuurlijk belang	Ieder waterschap wordt vertegenwoordigd door één lid van het dagelijks bestuur.					
Beleidsvoornemens	De muskus- en beverratbestrijders van de waterschappen werken landelijk steeds meer samen om bij te dragen aan het gezamenlijk doel om in 2034 geen populatie muskusratten meer te hebben in Nederland.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	€ 1.123.181		€ 1.123.181		Niet van toepassing	
Risico's	Alle lasten en baten vanuit de regeling worden verantwoord in de jaarrekening van waterschap Brabantse Delta. Daarin staat ook een inhoudelijke jaarrapportage over de muskus- en beverrattenbestrijding. Daarnaast wordt jaarlijks een eigen begroting opgesteld en in de bestuurlijke overlegcommissie vastgesteld.					

Verbonden partij	Het Waterschapshuis (hWh)					
Openbaar belang	Het Waterschapshuis is de regie-, beheer- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van informatievoorziening. Ze ondersteunt de informatie- en bedrijfsprocessen van de waterschappen en voorzien daarmee in een behoefte van algemeen belang. Het Waterschapshuis helpt om de kwaliteit van de bedrijfsvoering te verbeteren, kosten te besparen en de innovatieve slagkracht te vergroten.					
Bestuurlijk belang	We hebben een zetel in het dagelijks bestuur en algemeen bestuur met stemrecht.					
Beleidsvoornemens	We zijn actief in de diverse kaderstellende overlegorganen die de producten van hWh uitwerken en in diverse themagroepen. Ook detacheren we collega's bij hWh. Zo leveren we een bijdrage aan digitale ontwikkelingen voor de sector en ontwikkelen daarnaast kennis voor het waterschap zelf. Deelname aan (nieuwe) facultatieve projecten van hWh bekijken we per project, mede op basis van een businesscase. De prioritering van projecten verloopt volgens het principe 'wat moet, wat hoort, wat loont' en naar de aard van het project (product, dienst of advies/ondersteuning), waarbij dit de volgorde qua prioriteit is: 1. producten die we anders zelf moeten aanschaffen 2. diensten die we anders zelf moeten inkopen 3. advies en ondersteuning					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 0	€ 0	€15.108.053	€ 24.639.161	- € 676.240	- € 424.737
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	€ 1.762.288		€ 1.668.635		Niet van toepassing	
Risico's	Het Waterschapshuis heeft geen algemene reserve. In de begroting 2025 is een bedrag van € 250.000 opgenomen voor onvoorziene uitgaven. Het weerstandsvermogen is beperkt tot die post. De samenwerkingspartners vormen de (financiële) achtervang. In de begroting van hWh zijn alleen projecten opgenomen waarvoor al DVO's zijn getekend. Nieuwe DVO's leiden tot een begrotingswijziging. Voor zover deze projecten te voorzien zijn, houden we hier rekening mee in onze begroting. Deelnemers dragen alleen de kosten en risico's voor de projecten waaraan zij deelnemen.					

Verbonden partij	Meervoudige Centrumregeling (MCR) waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta en De Dommel					
Openbaar belang	We werken samen om onze taken doelmatiger en efficiënter uit te voeren.					
Bestuurlijk belang	Niet van toepassing.					
Beleidsvoornemens	We gaan door met de samenwerking om onze kwetsbaarheid te verminderen, de kwaliteit te verbeteren en de kosten te beheersen (te verminderen).					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	Niet van toepassing		Niet van toepassing		Niet van toepassing	
Risico's	We beheersen juridische en fiscale risico's zo veel mogelijk door te werken met een centrumwaterschap, door taakvelden onder te brengen in de MCR en door kosten te delen.					

Vennootschappen en coöperaties

Verbonden partij	Aquaminerals B.V					
Openbaar belang	Aquaminerals verzorgt de afzet van grondstoffen die vrijkomen uit het zuiveringsproces. Daarnaast regisseert Aquaminerals sinds juli 2021 in opdracht van de UvW de collectieve incidentencapaciteit in de slibverwerking van de Nederlandse waterschappen om stagnatie in het proces te voorkomen.					
Bestuurlijk belang	We oefenen invloed uit via de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA). Ieder aandeel A geeft recht op 1 stem, ieder aandeel B op 4 stemmen. Onze aandelen (546) hebben een waarde van € 40.000. Dit is 3,5% van het totaal (31 december 2024).					
Beleidsvoornemens	We streven naar een langdurige relatie om ontzorgd te worden bij het afzetten en vermarkten van rest- en grondstoffen. We zijn gestart met struviet, maar voeren inmiddels ook zand en roostergoed uit de rwzi's via Aquaminerals af. Mogelijk geldt dat op termijn ook voor (opgewerkt) cellulose. Daarnaast zien we erop toe dat Aquaminerals zich inzet om nieuwe waterschappen als deelnemer aan te trekken, zodat we in de toekomst een groter aanbod (gezamenlijke afzet) en daarmee grotere schaalvoordelen kunnen bereiken.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 1.789.211	Nog niet bekend	€ 4.106.285	Nog niet bekend	€ 13.948	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	Niet van toepassing		Niet van toepassing		Aandelenbezit: 3,5%	
Risico's	Financieel is het risico beperkt tot de waarde van het aandelenkapitaal. We kunnen indien gewenst op elk moment uit Aquaminerals stappen. De waarde van ons aandelenkapitaal wordt dan uitgekeerd. Het jaarlijkse resultaat van Aquaminerals is nagenoeg nihil, omdat de volledige opbrengst na aftrek van de handling fee wordt uitgekeerd aan de aandeelhouders. Aquaminerals streeft geen winst na. Beleidsmatig is het risico zeer beperkt, doordat de afzet voor de drinkwaterbedrijven en de waterschappen administratief strikt gescheiden blijft.					

Verbonden partij	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank)					
Openbaar belang	De NWB Bank is een vooraanstaande financiële dienstverlener voor de overheid. Zij regelt korte en langlopende kredieten voor gemeenten, provincies, instellingen voor volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu. De NWB Bank financiert haar activiteiten op de internationale geld- en kapitaalmarkten vanuit een zeer sterke vermogenspositie en triple-A ratings van Moody's en Standard & Poor's. De bank wil de gewenste financieringen zo gunstig mogelijk en exact op maat aanbieden. Hoekstenen van het beleid zijn maatschappelijke relevantie, een hoge kwaliteit, een sterke financiële positie en integriteit.					
Bestuurlijk belang	We zijn vertegenwoordigd via de algemene vergadering van aandeelhouders. Ieder aandeel A geeft recht op 1 stem, ieder aandeel B geeft recht op 4 stemmen. Wij hebben 627 aandelen A en 301 aandelen B. De nominale waarde van onze aandelen is € 210.565.					
Beleidsvoornemens	We nemen actief deel aan de algemene vergadering van aandeelhouders.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 2.094.000	Nog niet bekend	€ 76.675.000	Nog niet bekend	€ 94.000.000	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	Niet van toepassing		Niet van toepassing		Aandelen A: 1,24% Aandelen B: 3,54%	
Risico's	Eind november 2023 heeft Standard & Poor's (S&P) de rating van NWB Bank gehandhaafd op AAA met een *stable outlook*. In juli 2024 heeft Moody's de credit rating van NWB Bank (Aaa) herbevestigd met een *stable outlook*.					

Verbonden partij	N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)					
Openbaar belang	SNB zorgt voor de duurzame exploitatie van een slibverwerkingsinstallatie voor de verwerking van zuiveringsslib dat in beginsel afkomstig is van waterschappen.					
Bestuurlijk belang	Ieder waterschap met aandelen heeft stemrecht in de AvA. Het geplaatste aandelenkapitaal van de N.V. bedraagt € 4.442.702 en is volledig volgestort.					
Beleidsvoornemens	De aandeelhouders hebben in 2017 een gezamenlijke slibstrategie opgesteld, die in oktober 2017 door het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas is vastgesteld. De slibstrategie houdt op hoofdlijnen in, dat in de periode tot en met 2027 in beginsel wordt vastgehouden aan de huidige route van SNB.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 13.479.000	Nog niet bekend	€ 37.511.000	Nog niet bekend	- €1.979.000	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	€ 7.304.000		€ 7.133.000		18,92% aandelenbezit	
Risico's	SNB heeft te maken met veranderende en complexere (milieu)wet- en regelgeving. Denk aan de doelstellingen voor stikstofreductie, de nieuwe luchtemissienormen voor afvalverbranding en de discussie rondom ZZS en PFAS in wet- en regelgeving. Daarnaast besteden zij veel aandacht aan het actueel houden van de benodigde vergunningen en toezicht op de naleving van de vergunningseisen. SNB lobbyt via belangenorganisaties voor passende fiscale maatregelen. Ook werkt SNB proactief aan het verduurzamen van de bedrijfsvoering om mogelijke heffingen en belastingen op dit gebied te vermijden. Zij bewaakt de naleving van de afspraken over vpb-vrijstellingen en de voorwaarden om gebruik te kunnen blijven maken van de btw-koepelvrijstelling.					

Stichtingen en verenigingen

Verbonden partij	Noord-Brabantse Waterschapsbond (NBWB)					
Openbaar belang	De NBWB behartigt de gemeenschappelijke belangen van de waterschappen in de provincie Noord-Brabant.					
Bestuurlijk belang	We hebben één bestuurslid (van de vier) en hebben stemrecht in de algemene ledenvergadering.					
Beleidsvoornemens	We zetten de huidige koers voort.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 75.000	Nog niet bekend	- € 6.217	Nog niet bekend	- € 6.217	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	€ 37.538		€ 38.000		Niet van toepassing	
Risico's	We zien op dit moment geen specifieke risico's.					

Verbonden Partij	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)					
Openbaar belang	STOWA is het kenniscentrum van de regionale waterbeheerders (veelal waterschappen) in Nederland. STOWA ontwikkelt, vergaart, verspreidt en implementeert toegepaste kennis die de waterbeheerders nodig hebben om de opgaven waar zij voor staan goed uit te voeren. Deze kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch of sociaalwetenschappelijk gebied.					
Bestuurlijk belang	Geen. De dijkgraaf heeft op persoonlijke titel zitting in het bestuur.					
Beleidsvoornemens	STOWA heeft een belangrijke taak om het waterbeheer in Nederland te voorzien van adequate kennis, vooral op tactisch en strategisch niveau. Daarbij zien we dat nieuwe thema's de traditionele domeinen (watersystemen, keringen, keten) ontstijgen. Denk aan: circulariteit, duurzaam grondwaterbeheer, opkomende stoffen en de digitale transformatie van ons water- en zuiveringsbeheer. Daarnaast zien wij een toenemende behoefte om regionaal kennis te ontwikkelen op de waterthema's. Willen we onze beperkte middelen doelmatig kunnen inzetten, dan moeten de onderzoekslijnen binnen de nieuwe kennisprogramma's op een transparante manier worden geprogrammeerd, inclusief de bijbehorende budgettering.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 9.801.004	€ 11.370.406	€ 8.405.400	€ 9.210.438	€ 1.660.072	€ 1.569.401
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	€ 526.000		€ 529.987		Niet van toepassing	
Risico's	We zien op dit moment geen specifieke risico's.					

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">Unie van Waterschappen (UvW) (vereniging)</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">De Unie van Waterschappen behartigt de belangen van de Nederlandse waterschappen op nationaal, Europees en internationaal niveau. Ook ondersteunt zij de ontwikkeling van een gezamenlijke visie en gezamenlijke standpunten van haar leden. De UvW verleent daarnaast service aan haar leden.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">We hebben stemrecht in de algemene ledenvergadering (één zetel van de 21 door evenredige vertegenwoordiging).</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">We zetten de huidige koers voort.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>2024</td><td>2025</td></tr>
<tr><td>€ 2.589.009</td><td>€ 2.900.262</td><td>€ 23.959.486</td><td>€ 24.990.872</td><td>€ 410.771</td><td>€ 311.253</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2025</td><td colspan="2">Realisatie 2025</td><td colspan="2">Financieel belang 2025</td></tr>
<tr><td colspan="2">€ 591.000</td><td colspan="2">€ 588.942</td><td colspan="2">Niet van toepassing</td></tr>
<tr><td colspan="6">Naast de contributie int de UvW ook een bijdrage voor de compensatie van het financieringstekort (€ 6.631), SIKB (€ 7.260), de contributie voor het blad Het waterschap (€ 7.979) en de muskus- en beverrattenbestrijding (€ 119.869). De totale bijdrage voor 2025 komt daarmee uit op € 724.050.</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">De UvW heeft een algemene reserve van € 240.383 (op 31 december 2025 na resultaatbestemming) en bestemmingsreserves ter waarde van zo’n € 2,3 miljoen. Volgens de statuten zijn de waterschappen bij een eventuele ontbinding van de UvW aansprakelijk voor eventuele tekorten na de vereffening.

Alle waterschappen (behalve het Hoogheemraadschap van Delfland) hebben een garantstelling afgegeven aan de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) voor een doorlopende kredietfaciliteit voor de UvW. Het maximale bedrag waarvoor een waterschap aangesproken kan worden, is € 2 miljoen. In de ledenvergadering van de UvW van 16 oktober 2015 is afgesproken dat het verhaalrecht gebaseerd wordt op het aandeel in de reguliere contributiebijdrage. De waterschappen hebben begin 2017 een borgstelling afgegeven om de hypothecaire lening van ruim € 6 miljoen opnieuw te financieren, waarbij de UvW-verdeelsleutel het aandeel per waterschap bepaalt.

De UvW geeft aan dat de toenemende groei van de projecten om aandacht vraagt. Nieuwe samenwerkingen worden op voorhand beoordeeld door het projectenbureau op juridische en financiële risico’s, en vastgelegd in een DVO.</td></tr>
</table>

4.5 Openbaarheidsparagraaf

Iedereen heeft recht op informatie van de overheid. De Wet open overheid (Woo) regelt welke overheidsinformatie openbaar is en hoe iemand die kan aanvragen. Door de Woo moet duidelijker worden wat de overheid doet en waarom. Overheidsinformatie is openbaar, behalve als er een reden is waarom dat niet kan. Bijvoorbeeld als dit gevaar oplevert, als het gaat om privacygevoelige informatie of als het de economische belangen van de overheid schaadt.

Volgens de Woo zijn dit de belangrijkste plichten van de overheid:

- Actieve openbaarmakingsplicht: de overheid moet bepaalde informatie uit zichzelf openbaar maken.
- Openbaarmakingsplicht op verzoek: de overheid maakt informatie openbaar als iemand erom vraagt.
- Informatiehuishoudingsplicht: overheidsinformatie moet goed te vinden zijn.

Verder vereist de Woo dat elk bestuursorgaan één of meer contactpersonen aanstelt om vragen te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Per 1 april 2025 hebben wij een nieuwe Woo-contactpersoon aangewezen.

In deze paragraaf leggen we verantwoording af over de uitvoering van de Woo en onze activiteiten op het gebied van actieve en passieve openbaarmaking en het verbeteren van onze informatiehuishouding.

Actieve openbaarmaking van de verplichte categorieën documenten

De overheid moet uit zichzelf zo veel mogelijk informatie openbaar maken als dat zonder grote moeite of hoge kosten kan. Het moet ook nut hebben. Overheden beoordelen zelf welke documenten hieronder vallen. Daarnaast staan in de Woo zeventien soorten informatie die overheden uit zichzelf openbaar moeten maken. Van wetten en onderzoeksrapporten tot beschikkingen en klachtoordelen. Deze verplichting wordt de komende jaren stap voor stap ingevoerd.

Op dit moment geldt de verplichting voor vijf van de zeventien categorieën:

- wetten en andere algemeen verbindende voorschriften
- overige besluiten van algemene strekking
- inzicht in de organisatie en werkwijze, waaronder de taken en bevoegdheden van de organisatieonderdelen
- de bereikbaarheid van het bestuursorgaan en zijn organisatieonderdelen en de wijze waarop een verzoek om informatie kan worden ingediend
- vergaderstukken en verslagen van de Kamers en de verenigde vergadering der Staten-Generaal en hun commissies, tenzij deze betrekking hebben op vertrouwelijke informatie

Voor de eerste twee categorieën gaat het om respectievelijk elf en zes documenten. De informatie die betrekking heeft op de derde en vierde categorie is beschikbaar op onze website. De vijfde categorie is niet op ons van toepassing. Toch zijn de vergaderstukken en verslagen van het algemeen bestuur en de commissies op een vergelijkbare manier openbaar toegankelijk. Voor de overige categorieën geldt een inspanningsverplichting. Onze organisatie volgt de landelijke fasering.

Passieve openbaarmaking

Met ‘passieve openbaarmaking’ bedoelen we het openbaar maken van informatie na een verzoek vanuit de samenleving. Bijvoorbeeld via een Woo-verzoek. In 2025 hebben we negen Woo-verzoeken ontvangen. Hiervan zijn er twee gepubliceerd. De overige zeven bleken uiteindelijk geen Woo-verzoek te zijn. Bij het openbaar maken van documenten hebben we rekening gehouden met het anonimiseren van persoonsgegevens. Ook hebben we de indieners gewezen op de informatie die al beschikbaar is en ondersteuning geboden bij het verduidelijken van hun verzoeken. Door deze actieve samenwerking willen we het toenemend aantal verzoeken en de complexiteit daarvan behapbaar houden.

De informatiehuishouding

De richtlijnen voor onze informatiehuishouding zijn opgenomen in het Documentair Informatieplan dat in 2024 is vastgesteld.

Financieel

Voor het uitvoeren van de Woo krijgen we een bijdrage van de Rijksoverheid. In 2025 was dit € 244.616. Dit geld is onder andere besteed aan het beheren en onderhouden van de benodigde IT-systemen, het uitvoeren van (interne) audits, opleidingen, trainingen, procesverbeteringen, een betere projectarchivering en de kosten voor een Woo-contactpersoon.

Jaarrekening

5. Inleiding

We sluiten 2025 af met een saldo van € 5,7 miljoen. Daarbij hebben we in 2025 te maken gehad met twee bijzondere posten:

- Als gevolg van netcongestie kan de slib- en gaslijn bij de rwzi Den Bosch in de nabije toekomst niet gerealiseerd worden. Een deel van de gemaakte kosten ter voorbereiding op de realisatie moet daarom verplicht worden afgeboekt. Mocht het project over enkele jaren wél gerealiseerd kunnen worden, kan men verder borduren op het advies- en onderzoekswerk dat al is verricht. De kosten die tot dusver gemaakt zijn, hoeven in dat geval niet opnieuw gemaakt te worden. Het werk is dan ook zeker niet voor niks. De wettelijke verslaggevingsregels schrijven in een dergelijke situatie echter voor dat deze kosten niet op een investeringskrediet mogen blijven rusten in afwachting van realisatie, maar ineens ten laste van de exploitatie genomen moeten worden.
- Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers op basis van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) overgedragen aan het ABP. Uit het door Ministerie van BZK uitgevoerde onderzoek naar de benodigde overdrachtswaarde Appa is gebleken dat de al gevormde voorziening niet toereikend is en moet worden opgehoogd.

Onderstaand overzicht toont de voornaamste verschillen tussen de begroting en de realisatie.

Voornaamste oorzaken jaarrekeningresultaat 2025 in mln €			Waarvan	
Lasten			**S**	**I**
De rentelasten zijn hoger doordat het rentepercentage van de nieuw afgesloten geldleningen (gemiddeld 3,19%) hoger is dan het de 2,75% waar we op begrotingsbasis rekening mee hebben gehouden.	-0,7	N	-0,7	
De verplichte afboeking van een deel van de voorbereidingskosten slib- en gaslijn rwzi Den Bosch leidt tot een overschrijding van de afschrijvingslasten. Door het postieve effect van de lagere investeringsuitgaven in 2024 en	-3,0 1,6	N V	 1,6	-3,0
De personeelslasten zijn hoger. We zetten de eerder ingezette lijn door en kiezen vaker voor eigen mensen.	-1,2	N	-1,2	
De onderhoudskosten aan de waterkeringen en het watersysteem zijn uitgevoerd tegen lagere kosten.	1,3	V		1,3
Aan advies en onderzoekskosten is minder besteed. Onder andere gepland onderzoek naar zwakke plekken in de primaire keringen is niet uitgevoerd door vertraging van de benodigde instrumentarium hiervoor. Daarnaast zijn minder kosten gemaatk voor planvorming.	0,5	V		0,5
Doordat het een droog en zonnig jaar was, zijn de kosten voor elektriciteit lager: we hebben minder verbruikt en meer zonne-energie geproduceerd.	1,4	V		1,4
Onder andere door een lagere dosering van poederkool zijn de kosten van hulpstoffen lager.	1,1	V		1,1
Geen uitkeringen hebben plaatsgevonden subsidies afhaakproblematiek	0,4	V	0,4	
Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Hiertoe is de voorziening APPA-plan aangevuld tot de noodzakelijke overdrachtswaarde.	-1,4	N		-1,4
Totaal van de lasten	**0,0**		**0,1**	**-0,1**
Baten			**S**	**I**
De fianciële baten zijn lager door de rente toevoeging aan eigen middelen.	-0,1	N		-0,1
Het detacheren van personeel en uitkeringen van het UWV leiden tot hogere personeelsbaten	0,4	V		0,4
We hebben gronden verkocht tegen een hogere prijs dan de boekwaarde.	1,3	V		1,3
Het verwerken van de suppleties inzake de btw algemene kosten leiden tot een voordeel.	0,2	V		0,2
We hebben meer bijdragen van derden ontvangen. Dat kan bijboorbeeld een compensatie zijn voor het werk dat we voor hen doen of een bijdrage in een onderzoek dat we uitvoeren. Ook hebben we verschillende niet voorziene subsidies/bijdragen ontvangen als afkoop renovatie rioolgemalen, bijdrage DPMaas, Pilot Peelvenen. pilotonderzoek nanofiltratie waterfabriek Asten en afrekening Bluedeal NWB-fond.	2,0	V		2,0
Doordat veel proejcten in uitvoering zijn, is de ureninzet op de projecten ook hoger.	0,3	V	0,3	
Er is een bedrag onttrokken uit de bestemmingsreserve instandhouding Oijen ter dekking van gemaakte kosten	0,1	V		0,1
Totaal van de baten	**4,2**		**0,3**	**3,9**
Waterschapsbelastingen			**S**	**I**
Totaal van de waterschaspbelastingen	**1,5**	**V**		**1,5**
Totaal exploitatiesaldo	**5,7**		**0,4**	**5,3**

V = Voordeel N = Nadeel
I = Incidenteel S = Structureel

6. Overzicht van lasten en baten

6.1 Overzicht van lasten en baten naar programma's

Onderstaand overzicht toont de begrote en gerealiseerde lasten en baten per bestuurlijk programma. Het saldo hiervan zijn de totale netto lasten van het programmaplan. Tegenover de netto lasten staan onze inkomsten. De voornaamste hiervan zijn de belastingopbrengsten. Dit resulteert in het saldo van baten en lasten. Zoals uit onderstaande tabel blijkt zijn de netto lasten hoger dan onze dekkingsmiddelen. Dit resulteert in een negatief saldo van lasten en baten. Middels de onttrekkingen uit de reserves komt het begroot resultaat (per definitie) op € 0. Doordat de werkelijke netto lasten binnen het programmaplan lager zijn en de belastingopbrengsten hoger, ontstaat er een positief resultaat dat weer terugvloeit naar de reserves.

Omschrijving *(bedragen * € 1.000)*	**Begroting 2025**		**Begroting na wijziging**		**Realisatie 2025**	
Programma Waterveiligheid						
- lasten	21.167		21.189		21.208	
- baten	368		368		1.111	
Netto lasten (lasten -/- baten)		*20.799*		*20.821*		*20.097*
Programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem						
- lasten	77.796		77.862		76.978	
- baten	836		836		2.814	
Netto lasten (lasten -/- baten)		*76.960*		*77.025*		*74.164*
Programma Schoon water						
- lasten	85.028		85.148		85.389	
- baten	4.088		4.162		4.686	
Netto lasten (lasten -/- baten)		*80.939*		*80.986*		*80.703*
Totaal netto lasten programmaplan		***178.698***		***178.832***		***174.964***
Belastingopbrengsten		163.561		163.561		165.056
Saldo van de financieringsfunctie		1.829		1.829		1.708
Dividend		865		865		792
Dekkingsmiddelen		166.255		166.255		167.556
Onvoorzien		300		300		
Vennootschapsbelasting		21		21		22
Saldo lasten en baten		***-12.764***		***-12.898***		***-7.430***
Toevoegingen / Onttrekkingen aan reserves		12.761		12.761		12.761
Programma Waterveiligheid				22		22
Programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem				65		122
Programma Schoon water				47		237
Resultaat		**-3**		**-3**		**5.712**

6.2 Overzicht van lasten en baten naar kosten- en opbrengstensoorten

Als aanvulling op het totale overzicht van en lasten op programmaniveau presenteren we ook het exploitatieoverzicht kosten-en opbrengstensoorten. Het verschil tussen de nettolasten binnen het programmaplan en de netto lasten binnen de exploitatierekening betreft de geactiveerde lasten. Dit zijn uren en rentekosten ten laste van de investeringen. Hierdoor maken ze geen onderdeel uit van de kostentoerekening naar de programma's.

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Jaarrekening 2025	Verschil
Kapitaallasten	49.685	49.685	51.830	-2.145
Personeelslasten	60.231	60.305	61.492	-1.187
Duurzame gebruiksgoederen	2.423	2.423	4.269	-1.846
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	7.121	7.121	5.885	1.236
Energie	10.402	10.402	8.937	1.465
Huren en rechten	3.656	3.656	3.992	-336
Leasebetalingen				
Pachten en erfpachten	4	4	5	-1
Verzekeringen	544	544	598	-54
Belastingen	96	96	98	-2
Onderhoud door derden	26.572	26.706	24.555	2.150
Overige diensten door derden	30.873	30.873	29.370	1.503
Bijdragen aan bedrijven	314	314	35	279
Bijdragen aan overheden	4.806	4.806	4.831	-25
Bijdragen aan overigen	1.065	1.065	960	105
Onvoorzien	300	300		300
Voorzieningen			1.563	-1.563
Reserveringen				
Totaal lasten	**198.091**	**198.299**	**198.421**	**-121**
Toevoeging categoriereserve ingezetenen	17	17	24	7
Toevoeging categoriereserve gebouwd	298	298	275	-23
Toevoeging categoriereserve ongebouwd	13	13	12	-1
Toevoeging categoriereserve natuurterreinen	7	7	8	
Toevoeging egalisatiereserve watersysteembehee	377	377	377	
Toevoeging egalisatiereserve zuiveringsbeheer		74		-74
Toevoeging bestemmingsreserves				
Totaal toevoeging reserves	**713**	**787**	**696**	
Totaal inclusief toevoeging reserves	**198.804**	**199.086**	**199.117**	**-121**

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Jaarrekening 2025	Verschil
Externe rentebaten			75	75
Interne rentebaten	1.832	1.832	1.708	-124
Dividenden en bonusuitkeringen	865	865	792	-73
Baten ivm salarissen en sociale lasten	607	607	1.275	668
Uitlening van personeel	718	792	527	-264
Verkoop van grond			1.265	1.265
Verkoop van duurzame goederen				
Verkoop van overige goederen	1.797	1.797	1.702	-95
Opbrengst uit grond en water	520	520	520	
Huuropbrengst uit overige eigendommen	15	15	14	-1
Diensten voor derden	283	283	654	371
Bijdragen van overheden	3.248	3.248	4.602	1.355
Bijdragen van overigen			636	636
Belastingopbrengsten	163.561	163.561	165.056	1.495
Onttrekking aan voorzieningen			13	13
Geactiveerde lasten (interne baat)	12.198	12.198	12.448	250
Totaal baten	**185.644**	**185.718**	**191.288**	**5.570**
Onttrekking categoriereserve ingezetenen	333	333	333	
Onttrekking categoriereserve gebouwd	5.854	5.854	5.854	
Onttrekking categoriereserve ongebouwd				
Onttrekking categoriereserve natuurterreinen				
Onttrekking egalisatiereserve watersysteembehee				
Onttrekking egalisatiereserve zuiveringsbeheer	6.973	7.047	6.973	-74
Onttrekking bestemmingsreserves		134	381	247
Totaal onttrekking reserves	**13.160**	**13.368**	**13.541**	**173**
Totaal inclusief onttrekking reserves	**198.804**	**199.086**	**204.829**	**5.743**

*De mutaties reserves (€ 12.845) wijken € 297 af van de mutaties in de tabel lasten en baten naar programma's (totaal € 13.142). Dit komt doordat de aan de categoriereserves toe te rekenen rentekosten daarin binnen de programma's zelf is verantwoord.

Totaal lasten	198.421
Totaal baten	191.288
Saldo lasten en baten	-7.133
Mutaties reserves*	12.845
Voordelig saldo	**5.712**

6.3 Toelichting bij het overzicht van lasten en baten

In dit hoofdstuk geven we per bestuurlijk programma een toelichting op het verschil in baten en lasten tussen de begrote bedragen en de uiteindelijke realisatie. Daarbij geven we met een V en een N aan of het verschil een voordelig of een nadelig effect heeft op het saldo van de netto lasten. De mutaties op de reserves lichten we toe in paragraaf 4.1.3.

6.3.1 Analyse verschil begroting en realisatie

Waterveiligheid

De netto lasten binnen het programma Waterveiligheid zijn € 0,7 miljoen lager dan begroot. Dit zijn daarvoor de belangrijkste oorzaken:

- De netto personeelslasten zijn € 0,6 miljoen hoger. Dit komt vooral doordat er minder uren aan projecten zijn toegerekend. Daardoor komen die ten laste van de exploitatie. We hadden ook hogere inhuurkosten door langdurige ziekte en tijdelijke vervanging (N).
- De lagere netto besteding in 2024 op de investeringen leidt tot lagere kapitaallasten van € 0,5 miljoen (V).

- We hebben € 0,1 miljoen meer ontvangen aan bijdragen voor onze thema- en gebiedsgerichte plannen. Dit geld ontvangen we van het Rijk en van andere waterschappen als vergoeding voor hun aandeel in onze kosten. Het betreft onder andere het Deltaprogramma Maas (V).
- De kosten voor de tweede landelijke beoordeling van de primaire waterkeringen (LBO-2) en voor het onderzoek naar zwakke plekken zijn € 0,1 miljoen lager. Landelijk is een vertraging opgelopen met betrekking tot het instrumentarium voor het beoordelen en ontwerpen van primaire keringen. Hierdoor zijn de werkzaamheden doorgeschoven naar latere jaren (V).
- De onderhoudskosten aan de waterkeringen zijn € 0,6 miljoen lager. Op diverse onderdelen, waaronder het maaien, hebben we het werk kunnen uitvoeren tegen lagere kosten. Ook de budgetten voor advies en onderzoek waren niet volledig nodig. Voor onderhoud en nazorg van het gebied Leegveld hebben we een hogere bijdrage in de kosten ontvangen van de provincie (V).
- De kosten voor dijkbewaking en calamiteitenbestrijding zijn € 0,3 miljoen hoger (N).
- Door de verkoop van grond tegen een hogere prijs dan de boekwaarde hebben we € 0,3 miljoen aan niet-begrote opbrengsten ontvangen (V).
- Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Hiertoe is de voorziening APPA-plan aangevuld tot de noodzakelijke overdrachtswaarde. Het effect op dit programma bedraagt € 0,2 miljoen (N).
- Overige kleine verschillen leiden per saldo tot een voordeel van € 0,2 miljoen (V).

Klimaatbestendig en gezond watersysteem

De nettolasten binnen het programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem zijn € 2,6 miljoen lager dan begroot. Dit zijn daarvoor de belangrijkste oorzaken:

- De lagere netto besteding in 2024 op de investeringen leidt tot lagere kapitaallasten van € 0,5 miljoen (V).
- De doorberekende kosten voor ondersteuning zijn € 0,5 miljoen lager. Het betreft kosten die voor het hele waterschap worden gemaakt en daarna worden verdeeld over de programma's. Het gaat dan bijvoorbeeld om kosten voor informatiebeleid en automatisering, huisvesting en overhead (V).
- Voor planvorming hebben we meer middelen ontvangen vanuit de DAW impulsregeling, de verschillende GGA's en het Deltaprogramma Maas. Daarnaast zijn de advies- en onderzoekskosten lager. In totaal een voordeel van € 0,4 miljoen (V).
- Bij het aanleggen, verbeteren en onderhouden van waterlopen leiden lagere kosten en hogere inkomsten tot een voordeel van € 0,6 miljoen. Dit komt door lagere kosten voor het onderhouden en aanleggen van beplanting en door lagere kosten voor het herprofileren. We hebben ook meer geld ontvangen van de gemeenten en de provincie (V).
- Door de slechte weersomstandigheden aan het begin en aan het eind van het jaar hebben we niet al het baggerwerk volgens planning uit kunnen voeren. We hebben werk uitgesteld om verzakkingen en andere schade aan de oevers te voorkomen. In 2025 zijn de kosten daardoor € 0,6 miljoen lager (V).
- De kosten voor toezicht en handhaving zijn lager en zorgen voor een voordeel van € 0,1 miljoen (V).
- De verkoop van grond tegen een hogere prijs dan de boekwaarde resulteert in € 0,9 miljoen aan niet-begrote opbrengsten (V).
- De kosten voor belastingheffing en betalingsverwerking door BSOB zijn € 0,1 miljoen hoger (N).
- We hadden te maken met hogere kosten voor calamiteitenbestrijding. Denk aan het opruimen van gedumpt drugs- en zwerfafval, de inzet van noodpompen en het herstellen van graafschade die door bevers is veroorzaakt. Hier staat een vergoeding tegenover die we hebben ontvangen voor eerder gemaakte kosten voor het opruimen van wegwerpplastic. Per saldo resteert hier een nadeel van € 0,5 miljoen (N).
- Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Hiertoe is de voorziening APPA-plan aangevuld tot de noodzakelijke overdrachtswaarde. Het effect op dit programma bedraagt € 0,5 miljoen (N).
- Overige kleine verschillen leiden per saldo tot een voordeel van € 0,1 miljoen (V).

Schoon water

De netto lasten binnen het programma Schoon water zijn € 0,2 miljoen lager dan begroot. Dit zijn daarvoor de belangrijkste oorzaken:

- Vanwege netcongestie kan de slib- en gaslijn op de rwzi Den Bosch niet op korte termijn worden uitgebreid. De voorbereidingskosten moeten daarom versneld worden afgeschreven. De kapitaallasten zijn hierdoor € 3 miljoen hoger. De overige afschrijvingen zijn € 0,2 miljoen lager dan begroot. De hogere rente levert juist een nadeel op van € 0,3 miljoen. Per saldo is het effect € 3,1 miljoen (N).
- De personeelslasten zijn € 0,2 miljoen hoger. De doorberekende kosten voor ondersteuning juist € 0,1 miljoen lager. Daarnaast zijn er meer uren ingezet voor de projecten. Dit leidt tot lagere kosten in de exploitatie van € 0,2 miljoen. Per saldo resteert hier een voordeel van € 0,1 miljoen (V).
- Doordat 2025 een droog en zonnig jaar was, zijn de kosten voor elektriciteit aanzienlijk lager. Dit komt doordat we minder hebben verbruikt én door een hogere productie van zonne-energie. In totaal een voordeel van € 1,4 miljoen (V).
- De kosten voor hulpstoffen zijn lager dan begroot, onder andere door een lagere dosering poederkool (€ 0,6 miljoen). Het voordeel voor de overige hulpstoffen bedraagt € 0,5 miljoen. Per saldo een voordeel van € 1,1 miljoen (V).
- We hebben minder slib afgevoerd naar de SNB. Dit leidt tot een voordeel van € 0,3 miljoen. Daarnaast is de afrekening over 2024 € 0,1 miljoen lager. Doordat ook de kosten voor Aquon € 0,1 miljoen lager zijn, is dit in totaal een plus van € 0,5 miljoen (V).
- De onderhoudskosten voor het transportstelsel en de zuiveringen zijn € 0,2 miljoen hoger (N).
- Bij de uitbreiding en renovatie van de rwzi Land van Cuijk is gebleken dat er veel meer zand in de leeg te maken bezinktanks zit dan verwacht. De meerkosten in 2025 bedragen € 0,1 miljoen (N). Ook in 2026 leidt dit tot extra kosten.
- Er is in 2025 geen subsidie verstrekt op basis van de anti-afhaakregeling (€ 0,3 miljoen). Ook zijn er minder subsidies uitgekeerd voor het beperken van de instroom van afvalwater (€ 0,3 miljoen). In totaliteit een voordeel van € 0,6 miljoen (V).
- De niet-begrote kosten voor juridische procedures bedroegen € 0,3 miljoen (N).
- De externe advies- en onderzoekskosten voor de afvalwaterstrategie en de voorbereiding op de waterfabrieken zijn € 0,3 miljoen lager (V).
- De kosten die de BSOB heeft gemaakt voor belastingheffing en betalingsverwerking zijn € 0,1 miljoen hoger (N).
- In totaal hebben we € 0,5 miljoen meer opbrengsten ontvangen. Het betreft onder andere de verkoop van biogas, een SDE-subsidie, de afkoop van de dubbelfunctie van een rioolgemaal en een bijdrage van de Stowa voor een onderzoek naar nanofiltratie op de rwzi Asten (V).
- Aan de inkoop van restwarmte is € 0,1 miljoen meer besteed. Dit komt deels door de afrekening over 2024 (N).
- Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Hiertoe is de voorziening APPA-plan aangevuld tot de noodzakelijke overdrachtswaarde. Het effect op dit programma bedraagt € 0,7 miljoen (N).
- Overige kleine verschillen leiden per saldo tot een voordeel van € 0,3 miljoen (V).

6.3.2 Aanwending onvoorzien

Er is in 2025 geen gebruik gemaakt van het bedrag voor onvoorziene uitgaven (€ 300.000).

6.3.3 Overzicht incidentele lasten en baten

De incidentele lasten en baten zijn relevant voor de beoordeling van onze financiële positie. De wettelijke taken van het waterschap zijn sterk gericht op de uitvoering. Als gevolg daarvan worden structurele onevenwichtigheden in de lasten nauwelijks via incidentele baten opgevangen. Het volgende overzicht toont de begrote incidentele lasten en baten per bestuurlijk programma. Kosten mogen als incidenteel worden aangemerkt als ze gelden voor een periode van maximaal 3 jaar.

Incidentele lasten *(bedragen * € 1)*	Begroot 2025	Realisatie 2025
Waterveiligheid		
	-	-
Klimaatbestendig en gezond watersysteem		
KRW-strategie 2025-2027	150.000	180.000
Stad als Spons 2025-2027	250.000	168.000
Schoon Water		
Onderzoeken uitwerking afvalwaterstrategie	200.000	10.000
Voorbereiding Waterfabriek	120.000	38.000
Overdracht gemalen gemeente Oss	84.000	-
Aanleg chemicaliën doseerinstallatie rwzi Aarle-Rixtel	115.000	-
Versnelde afschrijving voorbereiding Uitbreiding slib- en gaslijn rwzi Den Bosch		2.955.000
Samen, duurzaam, slim en effectief		
	-	-
Totaal incidentele lasten	**919.000**	**3.351.000**

- We hebben het budget voor de KRW-UP onder andere besteed aan het doen van diverse onderzoeken naar vispassages en hout in de beken en aanpak onderhoud intensievere KRW-waterlichamen.
- Het budget van Stad als Spons voor het promoten van afkoppelen en groen in bebouwd gebied en de bijdrage aan duurzaamheids- en klimaatadaptieve maatregelen van derden is in 2025 niet volledig benut.
- De externe advies- en onderzoekskosten voor de afvalwaterstrategie en de voorbereiding op de waterfabrieken zijn lager.
- De ‘overdracht rioolgemalen gemeente Oss’ is uitgesteld naar 2026.
- We voeren de aanleg van de chemicaliën doseerinstallatie op de rwzi Aarle-Rixtel uit binnen het project Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel.
- De slib- en gaslijn op de rwzi Den Bosch kan vanwege netcongestie niet op korte termijn worden uitgebreid. De voorbereidingskosten moeten daarom versneld worden afgeschreven.

Incidentele baten *(bedragen * € 1)*	Begroot 2025	Realisatie 2025
Waterveiligheid		
Boekwinst verkoop grond	-	-316.000
Klimaatbestendig en gezond watersysteem		
Boekwinst verkoop grond	-	-949.000
Schoon Water		
Afkoop dubbelfunctie RG Maaijegatweg	-	-198.000
Samen, duurzaam, slim en effectief		
	-	-
Totaal incidentele baten	**-**	**-1.463.000**

- Op (delen van) verkochte en/of geruilde strategische gronden is boekwinst gerealiseerd. De verdeling daarvan over de programma’s is als volgt: 25% Waterveiligheid en 75% Klimaatbestendig en gezond watersysteem.
- Voor de afkoop van de dubbelfunctie van rioolgemaal Maaijegatweg is een bijdrage ontvangen.

6.3.4 Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

In principe zijn alle toevoegingen en onttrekkingen aan reserves incidenteel van aard. Er vinden geen structurele toevoegingen of onttrekkingen aan reserves plaats.

6.3.5 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

De Wet normering van topinkomens (WNT) regelt hoeveel topfunctionarissen in de (semi)publieke sector maximaal mogen verdienen. Het doel van de WNT is het tegengaan van bovenmatige bezoldigingen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi)publieke sector. Bezoldigingen en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen waarop de wet van toepassing is, worden daarom genormeerd en openbaar gemaakt. De bezoldigingsmaxima worden jaarlijks geïndexeerd. Binnen Aa en Maas valt alleen de functie van secretaris-directeur onder de WNT. Uit onderstaand overzicht blijkt dat diens bezoldiging in 2025 lager is dan het maximum van € 246.000. Er zijn in 2025 geen ontslaguitkeringen betaald die op grond van de WNT gerapporteerd moeten worden.

Gegevens 2025	**Dhr. P. Verlaan**	
Functiegegevens	**Secretaris-Directeur**	
Aanvang en einde functievervulling in 2025	01-01/31-12	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	
Dienstbetrekking	ja	
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 158.340	
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 33.078	
Subtotaal	*€ 191.418*	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 246.000	
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	
Bezoldiging	**€ 191.418**	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	
Gegevens 2024		
Functiegegevens	**Dhr. P. Verlaan Secretaris-Directeur**	**Dhr. P. Sennema Secretaris-Directeur**
Aanvang en einde functievervulling in 2024	23-04/31-12	01-01/31-03
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 103.448	€ 43.142
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 15.204	€ 5.821
Subtotaal	*€ 118.652*	*€ 48.962*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 161.063	€ 57.932
Bezoldiging	**€ 118.652**	**€ 48.962**

7. Gerealiseerde investeringen

We staan voor grote (investerings)opgaven en veel van onze projecten zijn volop in uitvoering. Dat zien we ook terug in de gerealiseerde investeringsuitgaven van € 216,5 miljoen. Daarmee hebben we ruim 89% van het financieel doorgerekende investeringsvolume[4] daadwerkelijk besteed. In dit hoofdstuk geven we hier een uitgebreide toelichting op. Voor de lopende investeringen doen we dat per bestuurlijk programma. De afgesloten investeringen lichten we per project toe.

7.1 Lopende investeringen

Onderstaande tabel toont de totaal begrote bruto investeringen, het deel dat daarvan financieel is doorgerekend, de werkelijke realisatie en het verschil ten opzichte van de financiële doorrekening. Het betreft hier alleen de investeringsuitgaven. In bijlage A van deze jaarstukken (pagina 107) presenteren we daarnaast voor ieder project ook de inkomsten. Dit zijn bijvoorbeeld bijdragen die we hebben ontvangen of nog verwachten te ontvangen. Per saldo geeft dit inzicht in het nog beschikbare investeringskrediet.

Omschrijving *(Bedragen * € 1.000)*	**Begrote bruto investering 2025**	**Bruto financieel doorgerekend 2025**	**Realisatie bruto investering 2025**	**Realisatie t.o.v. financieel doorgerekend 2025**
Waterveiligheid	152.776	126.651	113.579	90%
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	51.104	42.174	26.857	64%
Schoon water	76.440	69.288	74.590	108%
Samen, duurzaam, slim en effectief	4.233	4.000	1.475	37%
Totaal	**284.553**	**242.113**	**216.500**	**89%**

7.2 Toelichting

Hierna geven we per bestuurlijk programma een toelichting op de lopende investeringen.

Waterveiligheid

De totale investeringsuitgaven binnen het programma Waterveiligheid bedragen € 113,6 miljoen. Dit is 90% van het financieel doorgerekende volume. De investeringsuitgaven omvatten meerdere dijkversterkingsprojecten, onze bijdrage aan het Deltafonds en diverse kleinere projecten:

- Het dijkversterkingsproject Ravenstein-Lith (Meanderende Maas) is volop in uitvoering. Door een verschil tussen het verwachte betalingsritme en de feitelijke betalingen, is de financiële realisatie lager dan begroot. Dit is ook terug te zien op programmaniveau.
- Cuijk-Ravenstein: de planuitwerkingsfase verloopt volgens planning: ruim driekwart van het in 2025 begrote bedrag is gerealiseerd.
- Lith-Bokhoven: de gerealiseerde uitgaven zijn de helft hoger dan de verwachte uitgaven. Momenteel doorloopt het project de verkenningsfase.

[4] Het financieel doorgerekende volume is lager dan 100%. Niet ieder project maakt immers volledig gebruik van de post onvoorzien en we passen daarnaast een zekere mate van overprogrammering toe. Dat doen we omdat individuele projecten om tal van redenen kunnen vertragen. Bijvoorbeeld doordat we meer tijd nemen voor het participatieproces, doordat de vergunningen nog niet rond zijn, doordat we de grond nog niet in ons bezit hebben of doordat de aannemer meer tijd nodig heeft. Overprogrammering draagt eraan bij dat we in dat geval snel verder kunnen met een van onze andere projecten. Door de omvang van onze opgaven en de doelen die we onszelf gesteld hebben, is het essentieel dat we niet stilvallen.

- HWBP Doeveren: de planuitwerkingsfase is volgens plan en zonder tegenslagen afgerond. Hierdoor zijn de uitgaven fors lager dan begroot. Eind 2025 is de realisatiefase gestart.
- Kunstwerken regionale keringen: het project is afgerond en het laatste kunstwerk (Zandleij) is volgens de planning opgeleverd.
- Preventieve dassenburcht Kortestraat Dieden: dit project is stil komen te liggen door ondercapaciteit. Inmiddels is het ontwerp gereed en zijn de vergunningen aangevraagd. Naar verwachting start het werk in de eerste helft van 2026 en is het project voor het einde van het jaar klaar.
- HWBP-innovatieonderzoek heaveschermen: de uitgaven lopen voor op de prognose, maar zijn wel in lijn met de totale voortgang. De kosten zijn relatief hoog in fase 1 en vlakken daarna af.
- Maatregelen bevers Empel: de realisatie bleef achter op de begroting door de beperkte capaciteit, intern en extern. In 2026 trekken we dit recht en wordt het project naar verwachting afgerond.

Klimaatbestendig en gezond watersysteem

De totale investeringsuitgaven binnen het programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem bedragen € 26,9 miljoen. Dit is 64% van het financieel doorgerekende volume. De afwijking in de realisatie is ontstaan door uiteenlopende redenen, die we hieronder verder toelichten.

- Fase 1 en 2 van de clusteraanpak vismigratie zijn in uitvoering, maar de vergunningverlening loopt vertraging op. Hierdoor is slechts de helft van het geraamde bedrag besteed. Mede hierdoor worden beide fases een jaar later opgeleverd.
- De aanleg van EVZ Meerkensloop is voorbereid en de aanbesteding heeft plaatsgevonden. Hiermee is driekwart van het geraamde bedrag besteed en wordt het project tijdig en vooralsnog met een gunstig resultaat opgeleverd.
- De besteding binnen het project Natte Natuurparel Wijboschbroek bedraagt 37%. Eerder hadden we afgesproken dat wij de aanbesteding voor het groene bestek zouden verzorgen en dat de kosten hiervan betaald zouden worden door Staatsbosbeheer. Nu de aanbesteding door Staatsbosbeheer zelf wordt gedaan, is sprake van een lagere besteding en hoeven we geen kosten te verrekenen. Het betreffende deel van dit project wordt in onze eigen raming geblokkeerd en de verwachte inkomsten worden bijgesteld.
- In juni 2025 is het project gestart om de bruggen op landgoed Eyckenlust in Beek en Donk te renoveren. Hiermee is meteen een achterstand in de tijd ontstaan en daarmee een onderbesteding van het geraamde bedrag voor 2025. De beoogde oplevering schuift door naar 2027.
- Het uitvoeringsprogramma Waterconservering heeft een realisatiegraad van zo'n 10%. Dit project was in 2024 al vertraagd doordat er geen hydroloog beschikbaar was en door de verlate reacties van de stakeholders op het ontwerp. In 2025 zijn de middelen toegekend voor de uitvoering van het project. Daarnaast duren de procedures voor de vergunningen langer dan verwacht.
- In 2025 zijn we verdergegaan met het wegwerken van de baggerachterstanden. De werkzaamheden aan het Ossermeer zijn in volle gang. Voor het andere deel van het beschikbaar gestelde krediet, bedoeld voor diverse locaties binnen ons werkgebied, moet de aanbesteding nog plaats vinden. Dit pakken we in 2026 op.
- Blauwe Poort fase 2 had eerder te maken met een beroep tegen het Projectplan Waterwet (PPWW). Hiervoor heeft in december 2024 de zitting plaatsgevonden. Het begrote bedrag voor 2025 klopte daarmee niet meer met de werkelijkheid. Daarnaast heeft het project een aanbestedingsvoordeel: de vrijgekomen grond wordt in het projectgebied hergebruikt en dat leidt tot minder vervoersbewegingen en lagere kosten. Beide ontwikkelingen verklaren de lagere besteding ten opzichte van het geraamde bedrag voor 2025.
- De financiële realisatiegraad van gebiedsplan Raam bedraagt een derde van het geraamde bedrag. Dit komt door de late aanbesteding vanwege ingediende bezwaren en de zitting in 2025. Bij deze aanbesteding voor de uitvoeringsfase van Hooge en Lage Raam is sprake van een aanbestedingsvoordeel. Daarnaast ondervindt het project hinder van de beveractiviteiten in het gebied, waardoor de aanleg van de EVZ/NVO niet volgens de planning kan verlopen.
- Binnen Aa-dal-Zuid is fase 1 nagenoeg afgerond. Voor de deeltrajecten binnen fase 2 worden de voorbereidingen getroffen, waardoor we mogelijk nog in 2026 kunnen starten met de aanbestedingen.

- Voor de integrale wateropgave Aa-dal-Noord zijn we bezig met verkennen en voorbereiden. Ook verwerven we de juiste gronden om onze opgaven te kunnen realiseren. De besteding in 2025 beperkt zich dan ook tot deze kosten.
- Van de twee trajecten binnen het project EVZ-tranche Beneden Aa is de Schijndelse Loop al opgeleverd. Het traject EVZ Leijgraaf heeft vertraging opgelopen doordat we moesten wachten op een rechterlijke uitspraak, die eind 2024 zorgde voor een go-moment. Deze late uitspraak had effect op de planning en de realisatie in 2025. In oktober 2025 kregen we duidelijkheid over de hoeveelheid puin (asbest). Hierdoor is het project later gestart met de uitvoering.

Schoon water

De totale investeringsuitgaven binnen het programma Schoon water bedragen € 74,6 miljoen. Dit is 108% van het financieel doorgerekende volume. De investeringsuitgaven zijn vooral het gevolg van de renovaties van de rwzi's Oijen en Land van Cuijk en de (voorbereiding van) aanvullende zuiveringstrappen voor een verbeterd effluent. Het grootste deel van de uitgaven (€ 70,7 miljoen) heeft betrekking op de volgende investeringsprojecten: Uitbreiding verwerkingscapaciteit en renovatie rwzi Land van Cuijk, Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen, Effluentverbetering rwzi Vinkel, Effluentverbetering rwzi Dinther: verwijdering nutriënten, Verleggen transportleiding Lithoijen - rwzi Oijen, Renovatie rioolgemaal Cuijk Heiligenberg, Beveiliging zonneweides en Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel.

De uitvoeringskosten van de volgende projecten waren in 2025 hoger dan begroot.

- Door een versnelling van de uitgaven bij het project 'Uitbreiding verwerkingscapaciteit en renovatie rwzi Land van Cuijk' lagen de uitgaven € 8,3 miljoen hoger.
- Door de hogere aanneemsom, waarvoor in 2024 aanvullend krediet is verstrekt, is voor het project 'Effluentverbetering rwzi Vinkel' € 5,1 miljoen meer uitgegeven.
- Bij de projecten 'Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen' en 'Verleggen transportleiding Lithoijen – rwzi Oijen' is in 2024 minder uitgegeven. Daardoor is in 2025 respectievelijk € 1,6 miljoen en € 0,7 miljoen méér uitgegeven.

De uitvoeringskosten van de volgende projecten waren in 2025 lager dan begroot

- Door een latere start van de voorbereiding en/of de uitvoering is er minder uitgegeven voor 'Effluentverbetering rwzi Dinther verwijdering nutriënten' (€ 5,1 miljoen), 'Renoveren rioolgemaal Mariahout' (€ 0,5 miljoen), 'Omleggen transportleiding Vught-rioolgemaal Helftheuvelweg' (€ 0,4 miljoen), 'Herstellen transportstelsel Someren-rwzi Asten' (€ 0,4 miljoen), 'Renoveren rioolgemaal St. Anthonis' (€ 0,9 miljoen), 'Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel' (€ 1,6 miljoen) en 'Effluentverbetering rwzi Den Bosch' (€ 2,4 miljoen.
- Het project 'Uitbreiding slib- en gaslijn rwzi Den Bosch' kan op korte termijn niet gerealiseerd worden. Als gevolg hiervan hebben we € 1 miljoen minder uitgegeven dan het voor 2025 begrote bedrag.
- Voor de 'Upgrade slibverwerkingslijn 1 en 4 SNB' is in 2025 krediet verstrekt, maar er is nog geen geld uitgegeven.

Verder hebben we voor twee projecten een niet-begrote subsidie ontvangen. Voor het project 'Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen' kregen we een DUMAVA-subsidie (€ 0,5 miljoen) en voor het project 'Uitbreiding verwerkingscapaciteit en renovatie rwzi Land van Cuijk' kregen we subsidie in het kader van emissieloos bouwen (€ 0,5 miljoen).

Samen, duurzaam, slim en effectief

Binnen dit programma blijft de realisatie achter ten opzichte van de begroting. Dit komt doordat we maatregelen voor verduurzaming en levensduur verlengend onderhoud aan ons kantoor op het Pettelaarpark in Den Bosch combineren met investeringen in veiligheidsmaatregelen, zoals de realisatie van vergaderfaciliteiten op de begane grond. Naar verwachting wordt hier begin 2026 krediet voor aangevraagd.

81

7.3 Afgesloten investeringen

In 2025 hebben we 21 projecten afgesloten met een netto realisatie van € 20 miljoen. Dat de financiële omvang van de dit jaar afgeronde projecten relatief laag is, komt doordat projecten die al wel technisch, maar nog niet administratief zijn afgerond nog niet financieel mogen worden afgesloten. Ook wordt een (hoofd)project pas afgesloten als alle hieronder vallende werkzaamheden zijn uitgevoerd. Tot slot worden er een aantal grote projecten in 2026 of de jaren daarna afgesloten.

In het volgende overzicht staat het nettoresultaat van alle investeringen die we in 2025 hebben afgesloten. In bijlage B van deze jaarstukken (pagina 110) vindt u een gedetailleerd overzicht waarin we de uitgaven en inkomsten apart presenteren. Met een aantal vaste categorieën geven we op hoofdlijnen inzicht in de voornaamste oorzaken voor het ontstaan van de verschillen bij de afgesloten investeringsprojecten:

0. We hebben het project in lijn met het budget gerealiseerd.
1. We hadden een aanbestedingsvoordeel.
2. Aanvullende dekking vanuit de post onvoorzien was niet noodzakelijk[5]
3. We hebben meer inkomsten ontvangen
4. Er is een andere reden, zie de toelichting hieronder.

Project *Bedragen x € 1.000*	**Beschikbaar krediet (netto)**	**Realisatie krediet (netto)**	**Resultaat krediet (netto)**	**Hoofdoorzaak**
Watersysteembeheer				
20 kunstwerken regionale keringen	2.200	1.829	371	4
Integrale aanpak Oeffeltse Raam	1.370	161	1.209	1, 3
LTAP gemaal Grensweg	120	93	27	2
LTAP gemaal Herpt	130	91	39	1
LTAP gemaal De Brand	415	393	22	2
LTAP gemaal Keent	120	49	71	1
LTAP gemaal Kleine Wetering	329	308	21	2
NVO De Vlier en oplossen vismigratieknelpunten	649	649	0	0
Gemaal Crèvecoeur	900	1.181	-281	4
Astense Aa aanvoer Noordervaart	100	76	24	4
EVZ/NVO Het Ven	444	190	254	1
HWBP bijdrage (Deltafonds) 2024	7.855	7.855	0	0
Waterzuiveringsbeheer				
Oplossen capaciteitsknelpunt Bakel	3.700	3.699	1	0
Renovatie rioolgemaal Cuijk Sportpark	1.300	1.152	148	1
Renovatie rioolgemaal Oploo	615	606	9	0
Kleine modificaties rioolgemaal 't Snepke	180	178	2	0
Vervangen deel persleiding Berlicum - rwzi Vinkel	370	367	3	0
Vervangen deel persleiding Neerkant - De Hutten	380	279	101	2, 4
Biotectoren	500	233	267	4
Overhead				
Vervangen vervoermiddelen en gereedschappen	1.030	1.012	18	0
Pettelaarpark 70 vervangen noodtrappen	50	22	28	4
Totaal van de afgesloten projecten	**22.757**	**20.423**	**2.334**	

[5] Binnen een project doen zich altijd onvoorziene uitgaven voor. Daar staan vaak meevallers binnen de projectbegroting tegenover. Idealiter compenseren deze elkaar. Mocht dit niet het geval zijn, kan gebruik worden gemaakt van de post voor onvoorziene uitgaven als aanvullende dekking.

82

7.4 Toelichting op afgesloten investeringen

Een afgesloten (hoofd)project mag ten opzichte van het beschikbaar gestelde krediet geen negatief resultaat hebben. In dat geval wordt het algemeen bestuur gevraagd aanvullend krediet beschikbaar te stellen. Dit is het geval voor het investeringskrediet gemaal Crèvecoeur. Als een krediet binnen het beschikbaar gestelde bedrag wordt afgesloten, vervalt het nog resterende krediet. De kapitaallasten worden berekend op basis van de werkelijk gerealiseerde netto investeringsuitgaven.

Bij de uitvoering van projecten treden altijd afwijkingen op ten opzichte van het beschikbaar gestelde krediet. Hieronder lichten we de afgesloten projecten toe waarbij het verschil tussen het netto beschikbaar gestelde krediet en de realisatie significant is:

Watersysteembeheer

- 20 kunstwerken in de regionale keringen: we hebben één kunstwerk minder gerealiseerd. Voor dit laatste te renoveren kunstwerk (de uitstroomconstructie Zandleij) was binnen het krediet onvoldoende budget beschikbaar. Hiervoor is in 2025 een apart investeringskrediet beschikbaar gesteld.
- Integrale aanpak Oeffeltse Raam: de hogere inkomsten vanuit de POP3-subsidie en de lagere kosten bij het aanbesteden leiden tot een voordelig nettoresultaat.
- Gemaal Crèvecoeur: het krediet wordt afgesloten met een negatief nettoresultaat van € 281.000. Dit is nagenoeg volledig het gevolg van lagere inkomsten. In de raming zijn we uitgegaan van een bijdrage van waterschap De Dommel van 50% van het oorspronkelijk begrote totaalbedrag van € 1,5 miljoen. De werkelijke bijdrage is gebaseerd op de gemaakte kosten exclusief onze interne kosten (zoals personele inzet en rentelasten). Hierdoor is een lagere bijdrage van De Dommel ontvangen.
- EVZ/NVO Het Ven: door een aanbestedingsvoordeel viel de inrichting van het gebied goedkoper uit. De lagere kosten zorgen ook voor lagere inkomsten. Per saldo is er sprake van een voordeel.

Waterzuiveringsbeheer

- Renovatie rioolgemaal Cuijk Sportpark: door een gunstige aanbesteding was niet het hele krediet nodig.
- Vervangen deel persleiding Neerkant - De Hutten: door een strakke projectsturing hoefde de post onvoorzien niet gebruikt te worden en was er geen meerwerk nodig. Ook zijn er minder interne en externe uren ingezet.
- Biotectoren: de aangeschafte sensoren leverden niet de beoogde informatie op. Daarom zijn ze niet op alle rwzi's geïnstalleerd.

Algemeen voorbereidingskrediet

In onze jaarstukken leggen we verantwoording af over de inzet van het algemeen voorbereidingskrediet. In 2025 zijn zeven kredieten verleend uit het algemeen voorbereidingskrediet voor een totaalbedrag van € 528.000. Twee projecten waarvoor een voorbereidingskrediet was aangevraagd, leiden niet tot een uitvoeringskrediet. Dat zijn de projecten 'Astense Aa aanvoer Noordervaart' en 'Pettelaarpark noodtrappen'. Deze worden versneld afgeschreven ten laste van het jaarrekeningresultaat 2025 als onderdeel van de kapitaallasten.

83

8. Balans en toelichting

De balans toont al onze bezittingen (activa), schulden (passiva) en eigen vermogen op 31 december 2025. Voor het inzicht in onze financiële positie is het belangrijk om te weten welke grondslagen we hebben gehanteerd bij het opstellen van de balans en de resultaatbepaling. Deze lichten we hierna toe. Vervolgens presenteren we de balans zelf en lichten we die ook toe.

8.1 Grondslagen bij de balans en resultaatbepaling

Algemeen

Artikel 108 van de Waterschapswet bepaalt dat het algemeen bestuur van een waterschap een verordening vaststelt voor het financiële beleid, het financiële beheer en de organisatie daarvan. Het algemeen bestuur heeft op 4 april 2025 de Financiële verordening waterschap Aa en Maas 2025 met terugwerkende kracht vastgesteld per 1 januari 2025. Deze verordening is vervolgens uitgewerkt in het Financieel beleid 2026. Bij het opstellen van de begroting 2025 was echter het vorige financiële beleid nog van toepassing. Omdat de jaarrekening de begroting volgt, baseren we ons voor de grondslagen bij de balans en de resultaatbepaling dus op de nota Financieel beleid 2022, die door het algemeen bestuur is vastgesteld op 16 juli 2022.

Waarderingsgrondslagen

De primaire waarderingsgrondslag is het voorzichtigheidsprincipe: activa mogen niet te hoog worden gewaardeerd en passiva niet te laag. Daarnaast hanteren we de volgende grondslagen:

- We waarderen vaste activa op basis van de oorspronkelijke kosten die nodig waren om de investering te realiseren (historische kostprijs). Eventuele bijdragen van derden en afschrijvingen brengen we daarop in mindering.
- Vorderingen en schulden waarderen we tegen nominale waarde.
- Voor de vorderingen van belastingen hebben we een voorziening dubieuze debiteuren gecreëerd.
- Als we een voorziening vormen voor de verwachte oninbaarheid van vorderingen, brengen we deze op de betreffende vorderingen in mindering.
- Jaarlijkse toevoegingen of verminderingen van reserves bepalen we op basis van de werkelijke uitgaven. Daarbij houden we rekening met de vastgestelde normen.

Resultaatbepaling

We bepalen het resultaat aan de hand van de volgende principes:

- We hanteren het stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat we ook rekening houden met opbrengsten die we aan het eind van het jaar nog niet daadwerkelijk hebben ontvangen en met kosten die we nog moeten betalen. Dit zijn de nog te ontvangen en nog te betalen bedragen.
- Bij het bepalen van de belastingopbrengsten voor watersysteembeheer nemen we het totale effect van de hoeveelheidsverschillen mee in het resultaat. Vervolgens verrekenen we de verschillen tussen de begrote en de gerealiseerde eenheden die ontstaan binnen iedere belastingcategorie via een onttrekking of een toevoeging aan de categoriereserve van de betreffende categorie belastingplichtigen. Het overige deel van het positieve (of negatieve) resultaat van de taak watersysteembeheer wordt toegevoegd (of onttrokken) aan de egalisatiereserve watersysteembeheer.
- Een positief (of negatief) resultaat op de taak waterzuiveringsbeheer wordt toegevoegd (of onttrokken) aan de tariefegalisatie waterzuiveringsbeheer.

84

Afschrijvingen

Voor afschrijvingen gelden de volgende uitgangspunten:

- De verwachte economische levensduur is bepalend voor de afschrijvingstermijn.
- We schrijven lineair af en gaan daarbij uit van de werkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs.
- Afschrijvingen worden voor het eerst in de exploitatierekening opgenomen in het jaar dat volgt op het afronden van de investering. Een uitzondering daarop zijn de investeringen voor de aanleg van waterlopen binnen watersysteembeheer. Is de looptijd daarvan langer dan 2 jaar, dan starten we met afschrijven in het eerste jaar na aanvang van het project.

Vaste activa

- Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven tenzij deze een onverbreekbaar onderdeel vormen van een object. In dat geval worden ze conform het object afgeschreven.
- Voor de vaste activa gelden op basis van de nota Financieel beleid 2022 de volgende afschrijvingstermijnen:

	Onderwerp	Termijn in jaren
a.	Vervoermiddelen, machines, apparaten, automatisering* en werktuigen	5
b.	Bedrijfsgebouwen en woonruimten	40
c.	Technische installaties in bedrijfsgebouwen en woonruimten	15
d.	Veiligheidsvoorzieningen, telefooninstallaties, kantoormeubilair in bedrijfsgebouwen en woonruimten	10
e.	Primaire waterkeringen	40
f.	Overige waterkeringen	40
g.	Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	40
h.	Bouwkundig deel watersysteemgemalen	40
i.	Mechanisch deel watersysteemgemalen	15
j.	Transportleidingen en bouwkundig deel transportgemalen	30
k.	Mechanisch deel transportgemalen	15
l.	Bouwkundig deel zuiveringsinstallaties en slibverwerkingsinstallaties	30
m.	Mechanisch deel zuiveringsinstallaties en slibverwerkingsinstallaties	15
n.	Telemetrie voor de aansturing van gemalen, zuiveringsinstallaties en eventueel andere voorzieningen	15
o.	Wegen	25
p.	Vaarwegen en havens	35
q.	Peilbesluiten en waterakkoorden	10
r.	Legger en beheersregister	5
s.	Beschoeiing	15
t.	Depot berging saneringsspecie	10
u.	Meerjarige strategische beleidsplannen	5
v.	Overige materiële vaste activa	verwachte gebruiksduur
w.	HWBP-bijdrage (Deltafonds)	30
x.	Baggeren (achterstallig)/herprofileren	20
y.	Onderzoek en ontwikkeling	5

*) Automatisering met een economische levensduur van minder dan vijf jaar wordt via de exploitatie verantwoord.

Vlottende activa

- We waarderen vlottende activa tegen nominale waarde.
- Voor de oninbaarheid van belastingdebiteuren is een voorziening dubieuze debiteuren gevormd. Deze voorziening hebben we op de betreffende belastingdebiteuren in mindering gebracht.

85

Eigen vermogen

- Ons eigen vermogen bestaat uit onze reserves en het nog te bestemmen resultaat.
- We waarderen reserves tegen nominale waarde.

Voorzieningen

- De gevormde pensioenvoorzieningen zijn in afwijking van voorgaande jaren gewaardeerd volgens de uitgangspunten collectieve waardeoverdrachten en aangevuld tot het benodigde afkoopbedrag per 31 december 2027. Hiermee voldoen we aan de resultaten van het uitgevoerde onderzoek naar de overdrachtswaarde in het kader van de Wet toekomst pensioenen.

Rentetoerekening aan reserves

- Aan de categoriereserves wordt rente toegevoegd op basis van de stand aan het begin van het jaar. Daarvoor hanteren we de gemiddelde marktrente van een lening met een looptijd van 20 jaar (2,57%).
- Over de overige reserves moet de rente wel worden berekend, maar deze wordt niet toegevoegd (saldo € 0).

Langlopende schulden

- Langlopende schulden hebben een rente-typische looptijd van 1 jaar of langer.
- We waarderen langlopende schulden tegen nominale waarde.

Kortlopende schulden

- Kortlopende schulden hebben een rente-typische looptijd van minder dan 1 jaar.
- We waarderen kortlopende schulden tegen nominale waarde.

Rechtmatigheidsverantwoording

De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de kaders in de vigerende financiële verordening en op basis van de kadernota rechtmatigheid 2025. Dat betekent dat:

- De rechtmatigheidsverantwoording toeziet op de financiële rechtmatigheid van lasten, baten enm balansmutaties;.
- De financiële rechtmatigheid waaronder het voorwaardencriterium, het begrotingscriterium en het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium (M&O criterium) omvat:
    - Voor het voorwaardencriterium bestaat de norm uit het normenkader zoals op 12 december 2025 door het algemeen bestuur is vastgesteld.
    - Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. Voor onderschrijdingen van lasten, over- en onderscheidingen van baten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan het algemeen bestuur zijn gemeld.
    - Voor het M&O criterium is de nota M&O beleid van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.
- De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld binnen de kaders van de kadernota rechtmatigheid 2025 van de Commissie BBV alsmede onze eigen financiële verordening. Dit betekent dat:
    - Een verantwoordingsgrens van 2% (zijnde € 3.671.000) is gehanteerd waarboven cumulatieve fouten en onduidelijkheden in de rechtmatigheidsverantwoording worden opgenomen;
    - Een rapporteringstolerantie van € 200.000 is gehanteerd waarboven fouten en onduidelijkheden in de paragraaf bedrijfsvoering worden toegelicht.
    - Het dagelijks bestuur er in het kader van transparantie aanvullend voor kiest fouten en onduidelijkheden onder de rapportagegrens wel te vermelden in de rechtmatigheidsverantwoording en paragraaf bedrijfsvoering.

8.2 Balans

In verband met de leesbaarheid presenteren we de balans onder elkaar in plaats van naast elkaar.

ACTIVA bedragen x € 1.000	31-12-2024		31-12-2025	
Vaste activa				
Immateriële vaste activa	84.203		87.327	
Materiële vaste activa	495.519		565.424	
Financiële vaste activa	3.057		2.899	
Totaal vaste activa		***582.779***		***655.649***
Vlottende activa				
Uitzettingen < 1 jaar			-1.000	
Kortlopende vorderingen	18.124		21.830	
Liquide middelen				
Overlopende activa	16.942		23.326	
Totaal vlottende activa		***35.067***		***44.156***
TOTAAL ACTIVA		**617.846**		**699.805**

PASSIVA bedragen x € 1.000	31-12-2024		31-12-2025	
Vaste passiva				
Eigen Vermogen				
Algemene reserves	3.350		3.350	
Egalisatiereserves	46.182		36.985	
Bestemmingsreserves	5.811		5.424	
Nog te bestemmen resultaat	3.669		5.712	
Totaal eigen vermogen		*59.012*		*51.471*
Voorzieningen		*2.354*		*4.096*
Vaste schulden		*453.343*		*587.864*
Totaal vaste passiva		***514.709***		***643.431***
Vlottende passiva				
Netto vlottende schulden < 1 jaar	65.717		12.543	
Overlopende passiva	37.420		43.832	
Totaal vlottende passiva		***103.137***		***56.374***
TOTAAL PASSIVA		**617.846**		**699.805**

87

8.3 Toelichting op de balans

Hierna geven we per balanspost een toelichting: eerst de activazijde, daarna de passivazijde. Posten lichten we in dezelfde volgorde toe als dat ze op de balans staan. Door de nieuwe verslaggevingsvoorschriften met ingang van 2025 hebben op sommige onderdelen verschuivingen plaats gevonden. Dit is inzichtelijk gemaakt, maar heeft geeft effect op de totaalbedragen per balanspost. Alle bedragen zijn in duizendtallen.

Activa

Vaste activa

De vaste activa bestaan uit de immateriële vaste activa, materiële vaste activa en de financiële vaste activa.

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa	31-dec-24	Verschuiving	1-jan-25	Investering	Subsidie	Afschrijving	Desinvestering / Verkoop	31-dec-25
Onderzoek en ontwikkeling	855		855			214	0	640
Bijdragen aan activa eigendom derden	492	77.638	78.130	7.268		3.233	0	82.165
Geactiveerde bijdragen aan het Rijk	77.638	-77.638					0	
Overige immateriële activa	5.218		5.218			697	0	4.521
Totaal	**84.203**		**84.203**	**7.268**		**4.144**	**0**	**87.327**

Onze jaarlijkse bijdrage aan het Deltafonds ten behoeve van de realisatie van het totale HWBP is een investering die valt onder bijdragen aan activa in eigendom van derden.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa	31-dec-24	Verschuiving	1-jan-25	Investering	Subsidie	Afschrijving	Desinvestering / Verkoop	31-dec-25
Gronden en terreinen	54.455		54.455	5.428		16	-110	59.977
Bedrijfsgebouwen	10.183		10.183	22		559		9.646
Grond-, weg-, en waterbouwkundige werken	420.138		420.138	207.291	111.590	27.136	3.255	485.448
Vervoermiddelen	2.596		2.596	1.423		696		3.322
Machines, apparaten en werktuigen	6.860		6.860	496	206	1.267		5.883
Overige materiële vaste activa	1.287		1.287			140		1.147
Totaal	**495.519**		**495.519**	**214.660**	**111.796**	**29.815**	**3.144**	**565.424**

De materiële vaste activa bestaan uit meerdere categorieën. We lichten ze hierna toe.

Gronden en terreinen

We kopen strategische en inrichtingsgronden en boeken deze zodra dat kan over naar investeringsprojecten. Op het moment dat de verkoopopbrengst van grond hoger is dan de boekwaarde is er sprake van een boekwinst die via de exploitatie verantwoord wordt. Op grond in de grondbank schrijven we niet af. De getoonde afschrijvingslasten hebben betrekking op gronden die een onlosmakelijk onderdeel vormen met het object.

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

Deze rubriek omvat de investeringsuitgaven die we doen voor de waterkering, het watersysteem en de zuiveringen. We lichten dit hierna per thema toe.

- ***Waterkering:***
  We hebben uitgaven gedaan voor de verschillende HWBP-projecten: de planuitwerking van Cuijk-Ravenstein, de planuitwerking en uitvoering van Ravenstein-Lith, de verkenning van Lith-Bokhoven en de verkenning en planuitwerking van Doeveren. Ook hebben we uitgaven gedaan ten behoeve van het innovatieproject Heaveschermen. De totale kosten voor de dijkversterkingsopgave worden voor 90% gesubsidieerd via het HWBP Deltafonds.
- ***Watersysteembeheer – kunstwerken:***
  Er zijn verschillende projecten in uitvoering waarvoor we uitgaven hebben gedaan. Dit zijn bijvoorbeeld de vervanging van de LM onderstations door LMX onderstations, de (inmiddels afgeronde) verkenning en planuitwerking van gemaal Crèvecoeur, de verkenningsprojecten peilreguleringskunstwerk en inlaat Engelermeer (onderdeel van Howabo), het aanpassen van de hoogwateraanvoer Sluis 0 en de renovatie van het Waterbeheersingsgemaal Meerwerkweg.

- ***Watersysteembeheer – watergangen:***
  We hebben gewerkt aan de aanleg van evz's bij Beneden Aa (tranche 2), Meerksenloop en Leijgraaf het Schoor. Bij Wambergse Beek, Sambeeks Uitwetering, Nieuwe Vliet en de Vlier leggen we Natuurvriendelijke oevers aan. Ook voor beekherstel lopen er diverse projecten. Denk aan Sint Jansbeek, de Groene Punt, Aa-dal-Zuid en Aa-dal-Noord. Binnen Gebiedsplan Raam, Blauwe Poort fase 2 en als onderdeel van Howabo verkennen en realiseren we waterbergingsprojecten. Daarnaast hebben we kosten gemaakt voor de natte natuurparel Sang en Goorkens, de clusteraanpak vismigratie fase 1 en fase 2 en baggeren van het Ossermeer. Tegenover een aantal van deze uitgaven staan ook inkomsten zoals de subsidie DHZ-verdrogingsbestrijding, STUW, de bijdrage Water Bodem MOK en bijdragen van bijvoorbeeld gemeenten en andere waterschappen.
- **Zuiveringsbeheer - transport en rioolgemalen**
  We hebben uitgaven gedaan voor het renoveren van de rioolgemalen Westerbeek, Oploo, Cuijk-Heiligenberg, Harense Broek en het vervangen van de persleidingen Lithoijen, Berlicum en Neerkant-de Hutten.
- **Zuiveringsbeheer – zuiveringsinstallaties**
  In het kader van de afvalwaterstrategie voeren we diverse projecten uit. Denk aan de renovatie en uitbreiding van de rwzi Oijen en de rwzi Land van Cuijk, effluentverbetering en verwijdering medicijnresten Dinther en de effluentverbetering op de rwzi's Vinkel, Aarle-Rixtel en Den Bosch. Ook werken we aan de beveiliging van de zonneweides bij de rwzi's.
- **Zuiveringsbeheer - slibverwerkingsinstallaties**
  Als gevolg van netcongestie kan de uitbreiding van de slib- en gaslijn bij de rwzi Den Bosch in de nabije toekomst niet gerealiseerd worden. De BTW-correctie en de versnelde afschrijving van de voorbereidingskosten zijn als desinvestering verantwoord.

Vervoermiddelen

De uitgaven betreffen voornamelijk de vervanging en uitbreiding van ons wagenpark.

Machines, apparaten en werktuigen

We hebben geïnvesteerd in de vervanging van de opslagcapaciteit op Pettelaarpark, in switches en in flowmeters van het oude meetnet.

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa	31-dec-24	Verschuiving	1-jan-25	Investering	Uitkering agioreserve	Afschrijving	Desinvestering / Verkoop	31-dec-25
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	3.057		3.057		159			2.899
Totaal	**3.057**		**3.057**		**159**			**2.899**

Als deelnemer van de SNB hebben we in 2025 krediet beschikbaar gesteld voor de upgrade van de slibverwerkingsinstallatie 1 en 4. Hier zijn nog geen uitgaven op gedaan. Daarnaast bezitten we aandelen van Aquaminerals (€ 44.000) en de NWB-bank (€ 107.000).

Ons aandelenbezit van de NWB-bank en de wijze waarop we het dividend verdelen naar de taken tonen we hierna.

Aantal aandelen				
Type	**Aantal**	**Storting**	**Nominaal bedrag**	**Totaal bedrag**
A	611	100%	€ 113	€ 69.315
A	16	200%	€ 113	€ 3.630
B	301	25%	€ 454	€ 34.147
				€ 107.092

Verdeling naar taak	
WSB	**ZB**
87%	13%
€ 93.433	**€ 13.659**

89

Vlottende activa

De vlottende activa bestaan uit uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar, kortlopende vorderingen, overlopende activa en liquide middelen. Deze laatste categorie is voor ons niet van toepassing.

Uitzettingen < 1 jaar

Uitzettingen < 1 jaar	31-dec-24	31-dec-25
Uitzettingen 's Rijks schatkist	0	-1.000
Totaal	**0**	**-1.000**

Uitzettingen ’s Rijks schatkist

Decentrale overheden zijn sinds 2014 verplicht om tegoeden uitsluitend bij het Rijk of bij andere decentrale overheden weg te zetten. Liquiditeitsoverschotten boven het drempelbedrag (2% van de bruto lasten) worden overgeboekt naar de schatkist. Door de sluiting van de banken eind december kon er geen verrekening meer verwerkt worden waardoor er een negatief saldo is ontstaan per einde jaar. Dit is begin 2026 gecorrigeerd. In het volgende (verplichte) overzicht wordt de berekening en de benutting van de drempel gespecificeerd. Daaruit blijkt dat de drempel niet is overschreden.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar			
(1)	**Drempelbedrag**	**3.680**		**3.680**	
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**375**	**958**	**1.706**	**2.244**
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	3.305	2.722	1.974	1.436
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	183.991			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	183.991			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
Tot 1 juli 2021 (1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000 **Vanaf 1 juli 2021** (1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van €1.000.000 als het begrotingstotaal kleiner of gelijk is aan 500 mln. En als begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen, vermeerderd met 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.	Drempelbedrag	3.680		3.680	
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	33.764	87.153	156.942	206.425
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	375	958	1.706	2.244

Kortlopende vorderingen

Voor de kortlopende vorderingen maken we een onderscheid tussen de belastingdebiteuren en de algemene debiteuren. Het totaal van deze post bedraagt € 21,8 miljoen.

Vorderingen belastingdebiteuren

Belastingdebiteuren	31-dec-24	31-dec-25
Watersysteembeheer		
Debiteuren over huidig dienstjaar	7.624	8.882
Debiteuren over vorige dienstjaren	575	546
Totaal	**8.199**	**9.428**
Reservering dubieuze debiteuren	-101	-114
Boekwaarde	**8.098**	**9.314**
Zuiveringsbeheer		
Debiteuren over huidig dienstjaar	6.832	8.021
Debiteuren over vorige dienstjaren	1.514	1.878
Totaal	**8.346**	**9.900**
Reservering dubieuze debiteuren	-155	-155
Boekwaarde	**8.191**	**9.745**
Leges/pachten/schouwvoering	**33**	**1**
Totaal	**16.322**	**19.060**

Het saldo van de belastingdebiteuren betreft de openstaande posten van de door BSOB opgelegde aanslagen. De stijging ten opzichte van 2024 is met name het gevolg van nog niet ontvangen belastinginkomsten en van de financieel hogere oplegging op basis van de tarieven 2025.

Overige vorderingen (debiteuren algemeen)

Overige vorderingen (debiteuren algemeen)	31-dec-24	31-dec-25
Debiteuren algemeen	1.803	2.770
Voorziening dubieuze debiteuren		
Totaal	**1.803**	**2.770**

De openstaande debiteuren niet zijnde belastingdebiteuren betreffen: de Belastingdienst inzake de suppletie algemene kosten (€ 178.100), Waterschap de Dommel voor uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden aan het Drongelens kanaal (€ 166.000), gemeente Land van Cuijk voor hun bijdrage in de meekoppelkansen binnen het dijkverbeteringstraject Cuijk-Ravenstein (€ 261.500), Heineken Nederland voor geleverd biogas (€ 351.000) en Wedemeijer Marks Notarissen betreffende de subsidie GOB voor het project evz Sint Anthonisloop (€ 818.500).

Overlopende activa

Overlopende activa	31-dec-24	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	31-dec-25
Nog te ontvangen inkomsten Europese Unie	0	0	0	0
Nog te ontvangen inkomsten Rijk	2.442	7.963	3.223	7.482
Nog te ontvangen inkomsten overige Nederlandse overheidslichamen	2.754	2.388	3.487	1.655
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaald ten laste van volgende begrotingsjaren	11.747	470	313	14.188
Totaal	**16.942**	**10.821**	**7.023**	**23.326**

Er is geen sprake van nog te ontvangen inkomsten van de Europese Unie. De nog te ontvangen voorschotbedragen Europa en Nederland bestaan uit ontvangen inkomsten van het Rijk en overige openbare overheidslichamen. Deze lichten we hierna toe.

91

Nog te ontvangen inkomsten van het Rijk

De nog te ontvangen inkomsten van het Rijk betreffen de correctie btw 2022/2023, de suppletie algemene kosten 2024/2025 en de in 2025 gemaakte voorfinancieringskosten voor de HWBP-projecten Ravenstein-Lith en Lith Bokhoven als gevolg van het feit dat de in 2025 ontvangen HWBP-subsidies niet toereikend zijn om 90% van de gemaakte kosten te dekken en te verantwoorden. In totaliteit neemt het nog te ontvangen bedrag hierdoor met € 7,9 miljoen toe. Doordat we in 2025 ook € 3,2 miljoen hebben ontvangen, neemt deze post per saldo met € 4,7 miljoen toe. De ontvangen bedragen betreffen aanvullende bijdrages van het Ministerie van I&W, Rijkswaterstaat voor de afrekening van het HWBP-project planuitwerking Ravenstein-Lith.

Nog te ontvangen inkomsten Nederlandse overheidslichamen

Van de Provincie is het bij hen nog openstaande bedrag voor Ravenstein-Lith ontvangen. Het ultimo nog te ontvangen bedrag betreft de bijdrage van de Provincie voor project Peelvenen. De nog te ontvangen bijdrage van overige openbare lichamen betreffen de grondwateronttrekking Brabant Water, de afrekening van hWh over 2025, de afrekening met de gemeente 's-Hertogenbosch voor de renovatie van het rioolgemaal Maaijegatweg, de dividenduitkering van de Nederlandse Waterschapsbank en de afwikkeling met de UvW voor de buitenlandactiviteiten Bluedeal Ghana.

Overige nog te ontvangen en vooruitbetaald ten laste van volgende begrotingsjaren

De overige nog te ontvangen inkomsten en vooruitbetaalde kosten die ten laste komen van volgende begrotingsjaren bestaan uit:

- Opbrengsten HBE-certificaten en de afrekening over 2025 van de SNB.
- De door de BSOB ontvangen belastinggelden over 2025 die nog aan ons afgedragen moeten worden en de aanslagen over 2023, 2024 en 2025 die nog opgelegd moeten worden.
- Jaarlijkse kosten voor diverse verzekeringspremies en de licentie- en beheerskosten van het financieel systeem.

Passiva

Vaste passiva

De vaste passiva bestaan uit het eigen vermogen, de langlopende schulden en de voorzieningen.

Het totale eigen vermogen voor bestemming bedraagt ultimo 2025 € 45,8 miljoen.

Totaal reserves	31-dec-24	Resultaat bestemming	31-dec-24 na bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-dec-25
Totaal	**55.343**	**3.669**	**59.012**	**696**	**13.949**	**45.759**

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie, de overige bestemmingsreserves en het nog te bestemmen resultaat over 2025.

Algemene reserve

Het vormen van een algemene (weerstands)reserve voor zowel watersysteembeheer als zuiveringsbeheer om risico's bij calamiteiten op te kunnen vangen is verplicht. De inventarisatie van de risico's heeft niet geleid tot het aanpassen van de reserves. Dit hebben we toegelicht in paragraaf 4.1.2.

Algemene reserves	31-dec-24	Resultaat bestemming	31-dec-24 na bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-dec-25
Weerstandsreserve Watersysteembeheer	1.600					1.600
Weerstandreserve Zuiveringsbeheer	1.750					1.750
Totaal	**3.350**					**3.350**

92

Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie

Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie	31-dec-24	Resultaat bestemming	31-dec-24 na bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-dec-25
Watersysteembeheer	18.634	1.652	20.286	696	6.187	14.795
Egalisatiereserve Zuiveringsbeheer	27.547	1.616	29.163		6.973	22.190
Totaal	**46.182**	**3.267**	**49.449**	**696**	**13.160**	**36.985**

De bestemmingsreserves voor tariefegalisatie bestaan uit de egalisatiereserves en bij watersysteembeheer de categoriereserves. De egalisatiereserve watersysteembeheer moet op basis van het financieel beleid (minimaal) 8% van de netto lasten bedragen en de egalisatiereserve Waterzuiveringsbeheer (minimaal) 7%. De categoriereserves binnen het watersysteembeheer worden aangewend om per categorie belastingplichtigen de hoeveelheidsverschillen tussen de begrote en gerealiseerde belastingopbrengsten te verrekenen. De mutaties worden veroorzaakt door de bestemming van het resultaat op basis van de begroting 2025 en de doorgevoerde begrotingswijziging 2025.

Overige bestemmingsreserves

Overige Bestemmingsreserves	31-dec-24	Resultaat bestemming	31-dec-24 na bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-dec-25
Natschadeloket Peilopzet Maas	1.371		1.371		57	1.314
Bestemmingsreserve IBP2016-2021	250		250		134	116
Instandhouding Oijen	190		190		190	0
Afschrijving Oijen	6	-6				0
Waterveiligheid	2.023		2.023			2.023
Instandhouding Land van Cuijk	1.971		1.971			1.971
Restbedrag APPA ten behoeven van Wtp		408	408		408	0
Totaal	**5.811**	**402**	**6.213**		**788**	**5.424**

Het verloop van de overige bestemmingsreserves lichten we hierna per reserve toe.

Natschadeloket Peilopzet Maas

Doordat Rijkswaterstaat maatregelen (Maaswerken) uitvoert ter verbetering van de waterhuishouding van de Maas, zijn de stuwpeilen in Grave en Sambeek in 2011 en 2012 verhoogd. Deze peilverhoging leidt tot vernattingsschade bij agrariërs. Ook bestaat de mogelijkheid dat activiteiten van het waterschap lokaal tot vernatting leiden. Deze reserve is bedoeld om bovengenoemde schades te kunnen uitkeren. Onzeker is hoeveel natschadeclaims worden ingediend en wat dit vergt aan capaciteit en middelen. In de overeenkomst met Rijkswaterstaat is op basis van aannamen een vergoeding vastgesteld. Deze vergoeding betreft naast de uit te keren schadebedragen ook procedurekosten (inclusief organisatorische en personele kosten). Ter dekking van de gemaakte kosten heeft een onttrekking op basis van deze regeling plaatsgevonden. De overeenkomst loopt nog tot 2038.

Bestemmingsreserve IBP

Ter dekking van de kosten voortvloeiend uit de uitvoering van het InformatieBeleidsPlan (IBP) is een bestemmingsreserve gevormd. Als onderdeel van de bestuursrapportage 2025 heeft het algemeen bestuur besloten een bedrag van € 134.000 te onttrekken aan de bestemmingsreserve IBP voor de kosten van de overgang van het financieel systeem naar een online omgeving (cloud-migratie).

Instandhouding rwzi Oijen

Deze in 2018 gevormde bestemmingsreserve heeft als doel de instandhoudingskosten van de rwzi Oijen voorafgaand en tijdens de renovatie te dekken. In 2025 is een bedrag van € 190.000 onttrokken. De reserve is daarmee uitgeput en komt derhalve te vervallen.

Afschrijving rwzi Oijen

Als gevolg van de renovatie van de rwzi Oijen hebben we sommige in het verleden gedane investeringen versneld moeten afschrijven ten laste van de exploitatie. Ter dekking van deze kosten heeft het algemeen bestuur op 26 februari 2021 besloten een bestemmingsreserve te vormen. Via de resultaatbestemming bij het jaarverslag 2024 is het openstaande saldo van € 6.000 vrijgevallen.

Waterveiligheid

Naar aanleiding van de overgang van het dijkversterkingsproject Ravenstein-Lith (Meanderende Maas) van de verkenningsfase naar de planuitwerkingsfase is bij de jaarstukken 2020 besloten de bestemmingsreserve waterveiligheid te vormen. De verkenningsfase is afgerond met een gunstig nettoresultaat van € 2.464.000 door niet volledig bestede subsidie inkomsten. Middels de vorming van deze bestemmingsreserve blijft dit bedrag beschikbaar voor de resterende twee fasen van het project Meanderende Maas waarna het in 2024 volledig is ingezet voor de planuitwerkingsfase. Vanuit de verkenningsfase Cuijk-Ravenstein is via de resultaatbestemming bij de jaarrekening 2023 een bedrag van € 2.023.000 toegevoegd. In 2025 hebben er geen mutaties plaats gevonden.

Instandhouding rwzi land van Cuijk

Het algemeen bestuur heeft op 5 juli 2024 ingestemd met de vorming van een bestemmingsreserve voor de instandhouding van de rwzi Land van Cuijk. Met deze reserve kunnen we de bedrijfszekerheid van de zuivering tijdens de renovatie op peil houden. In 2025 hebben er geen mutaties plaats gevonden.

Restbedrag Appa ten behoeve van Wtp

Ter dekking van de per 1 januari 2028 over te dragen Appa-bedragen aan het ABP is bij de jaarrekening 2024 een bestemmingsreserve gevormd. Als onderdeel van de jaarrekening is de bestemmingsreserve overgeheveld naar de voorziening Appa-plan. Deze onttrekking heeft buiten de exploitatierekening plaatsgevonden.

Nog te bestemmen resultaat

Het exploitatiesaldo voor besluitvorming bedraagt € 5,7 miljoen. Een voorstel voor de resultaatsbestemming maakt onderdeel uit van de jaarstukken.

Gerealiseeerd resultaat	31-dec-25
Exploitatiesaldo voor besluitvorming	**5.712**

Voorzieningen

In lijn met de Waterschapswet hebben we drie voorziening gevormd voor arbeidsgerelateerde verplichtingen.

Voorzieningen	31-dec-24	Toevoegingen	Vrijgevallen	Aanwendingen	31-dec-25
Arbeidsgerelateerde vpl wachtgelden	257	104		188	173
Arbeidsgerelateerde vpl pensioenen	468	45		66	447
Arbeidsgerelateerde voorziening APPAplan	1.629	1.859	13		3.476
Totaal	**2.354**	**2.008**	**13**	**254**	**4.096**

Arbeidsgerelateerde verplichting wachtgelden

De hoogte van de voorziening is afhankelijk van het aantal uitkeringsgerechtigden en de resterende duur van de uitkeringen. We actualiseren de voorziening voor medewerkers die recht hebben of krijgen op een wachtgelduitkering of juist wanneer zij aan het einde van de looptijd zitten, de pensioengerechtigde leeftijd bereiken of overlijden. De verplichtingen zijn met € 104.000 toegenomen. Een bedrag van € 188.000 is uitgekeerd ten laste van de voorziening.

Arbeidsgerelateerde verplichting pensioenen

Bij het actualiseren van de voorziening houden we rekening met de verwachte pensioenverplichtingen voor oud-bestuurders (tot 2008 en die na 1 januari 2022 met pensioen zijn gegaan) of hun partners. We baseren ons daarvoor op de verwachte levensverwachting in Nederland (bron: CBS). In onderstaande tabel worden de mutaties over 2025 weergegeven. Op basis van de actuariële berekening zijn de verplichtingen met € 45.000 toegenomen en is een bedrag van € 66.000 betaald via de voorziening.

94

Arbeidsgerelateerde voorziening Appa-plan

De pensioenuitkering na het vervullen van een politiek ambt was voorheen geregeld in de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa). Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Uit het door Ministerie van BZK uitgevoerde onderzoek naar de benodigde overdrachtswaarde Appa is gebleken dat de al gevormde voorziening niet toereikend is en per saldo met € 1.822.000 moet worden opgehoogd.

Vaste Schulden

De langlopende schulden bestaan uit de onderhandse leningen (looptijd 1 jaar of meer) en de waarborgsommen. In onderstaande tabel worden deze nader gespecificeerd.

Onderhandse leningen

Hoofdsom langl. Leningen	Aflossingen tot 1-1-2025	Stand per 1-1-2025	Vermeer-deringen	Reguliere aflossing	Extra aflossing	Stand per 31-12-2025	Rentelast boekjaar
896.427	443.367	453.060	170.000	35.496		587.564	11.410

In 2025 hebben we drie nieuwe geldleningen afgesloten bij binnenlandse banken en overige financiële instellingen voor in totaal € 170 miljoen.

Waarborgsommen

Waarborgsommen	31-dec-24	31-dec-25
Totaal	**283**	**300**

De waarborgsommen hebben betrekking op Agrosaar America BV (€ 51.000), mestvergistingsinstallatie MVB Oijen (€ 136.000) en duurzaam landleven in verband met percelen in Heeswijk Dinther (€ 111.200) en in Erp (€ 1.250).

Vlottende passiva

De vlottende passiva bestaan de netto vlottende schulden en de overlopende passiva.

Netto vlottende schulden < 1 jaar

Netto vlottende schulden < 1 jaar	31-dec-24	31-dec-25
Kasgeldleningen openbare lichamen wet FIDO	50.000	
Banksaldi	5.641	-3.472
Overige schulden	10.076	16.014
Totaal	**65.717**	**12.543**

Kasgeldleningen openbare lichamen wet FIDO

In december 2024 hebben we een kortlopende geldlening afgesloten. Deze is in juni 2025 afgelost.

Banksaldi

Dit betreft het saldo van de rekening bij de Nederlandse Waterschapsbank.

Overige schulden

De overige schulden bestaande uit de openstaande crediteuren (€ 11.613.000) en de openstaande schulden in verband met te betalen belastingen, sociale- en pensioenpremies bestaande uit nog niet betaalbaar gestelde belastingafdrachten van (€ 4.401.000). De overige schulden zijn met name toegenomen door facturen die we aan het eind van het jaar hebben ontvangen voor verschillende investeringsprojecten maar die nog niet betaalbaar zijn gesteld. Dit leidt tot een toename van het openstaande crediteurensaldo met € 5.596.000.

Overlopende passiva

Overlopende passiva	31-dec-24	31-dec-25
Verplichtingen begrotingsjaar in volgend begrotingsjaar	14.564	14.847
Voorschotbedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen volgende begrotingsjaren	22.856	28.985
Totaal	**37.420**	**43.832**

Verplichtingen begrotingsjaar in volgend begrotingsjaar

De voornaamste posten binnen het huidige saldo zijn: rente diverse langlopende leningen (€ 8.512.000), meerdere jaren gemeentelijke bijdrage 's-Hertogenbosch rioolgemalen (€ 1.180.000), Afvalstoffendienst afrekening restwarmte (€ 178.000), afrekening BSOB 2025 (€ 66.000), diverse uitgevoerde werkzaamheden en geleverde goederen en diensten (€ 434.000) en de openstaande arbeidsgerelateerde verplichtingen (per saldo € 4.477.000).

Voorschotbedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen volgende begrotingsjaren

Het volgende overzicht toont de vooruit ontvangen inkomsten, waar deze betrekking op hebben en van welk openbaar lichaam de inkomsten ontvangen zijn. Daarna lichten we deze toe.

Vooruitontvangen inkomsten voor	Vooruitontvangen inkomsten van	Stand per 31-12-2024	Toevoegingen	Vrijgevallen bedragen	Stand per 31-12-2025
	EU				
	Het Rijk	*393*	*10*	*30*	*373*
	Provincies		*404*	*68*	*336*
	Overige openbare lichamen	*101*		*101*	
Vooruitontvangen subsidies sva	Totaal	493	414	198	708
Buitenlandbeleid	Overige openbare lichamen	48		20	28
	Het Rijk	2.496	53.520	55.369	648
	Provincies	1.650			1.650
Subsidie HWBP Ravenstein-Lith	Totaal	4.146	53.520	55.369	2.298
Programma aanpak stikstof Peelvenen	Provincies	165		137	28
	Het Rijk	4.642	5.996	6.551	4.087
	Overige openbare lichamen	30		30	
Voorschot subsidie HWBP Cuijk-Ravenstein	Totaal	4.672	5.996	6.581	4.087
Vs sub NNB	Provincies	394	296	470	219
Puzzelen met Ruimte	Overige openbare lichamen	51		51	
	Het Rijk	*397*	*100*		*497*
	Provincies	*906*	*228*		*1.133*
	Overige openbare lichamen	*-1.161*	*78*	*501*	*-1.585*
DPMaas	Totaal	142	405	501	46
	Het Rijk	*35*		*35*	
	Provincies	*18*		*18*	
Hoogwv DB Crevecoeur	Totaal	53		53	
MOK extra capaciteit	Provincies		392	392	
Bijdr Water Bodem NB	Provincies	11.874	5.003	3.439	13.438
STOWA HVP bevers	Overige openbare lichamen	7		7	
Nazorg Leegveld Peel	Provincies	71		71	
GOB EVZ	Provincies	324	3.974	2.586	1.711
Vs subsidi HWBP LiBo	Het Rijk		5.094	5.094	
Vs subsidi HWBP Doev	Het Rijk		2.794	1.625	1.169
Impulsregeling DAW	Het Rijk	90	239	322	7
POP3 - 00723	Provincies	326	3.844	4.170	
Bijdrage Water Bodem T2	Provincies		7.850	3.439	4.411
Vs sub HWBP Heave	Het Rijk		835		835
Totaal		**22.856**	**90.655**	**84.526**	**28.985**
	EU				
Totaal vooruitontvangen inkomsten naar openbaar lichaam	Het Rijk	7.964	68.588	69.026	7.526
	Provincies	15.727	21.989	14.790	22.926
	Overige openbare lichamen	-835	78	710	-1.467
Totaal		**22.856**	**90.655**	**84.526**	**28.985**

- **Vooruitontvangen subsidies sva**: Op deze balanspost worden de vooruitontvangen subsidies van diverse projecten verantwoord. In 2025 is van het Rijk € 10.000 ontvangen voor de proef Torwash en van de provincie € 404.000 voor de subsidieregeling GGA de Bult (€ 50.000), Strabrechtse Heide (€ 50.000), instandhouding Grote modder (€ 65.000) en inrichtingssubsidie NNP HRHB (€ 239.000).
- **Buitenlandbeleid**: We ontvangen subsidies voor diverse projecten in het buitenland. Als penvoerder keren we vandaaruit gedeclareerde voorschotten of gemaakte kosten uit aan diversie instanties. De mutatie betreft het afboeken van gemaakte kosten voor het buitenlandproject Ghana.
- **Subsidie HWBP Ravenstein-Lith**: In 2024 is gestart met de uitvoering van het project. Volgens de totale beschikking ontvangen we jaarlijks € 40.000.000. Door de herberekening van het voorschotbedrag hebben we € 13.520.000 extra ontvangen. We hebben € 55.369.000 verantwoord naar het project.
- **Programma aanpak stikstof Peelvenen**: Op basis van ingezette uren is een gedeelte van de ontvangen bedragen verantwoord binnen de exploitatie.
- **Subsidie HWBP Cuijk-Ravenstein**: We hebben € 5.996.000 ontvangen ten behoeve van de planuitwerking van het traject Cuijk-Ravenstein. In 2025 is een bedrag van € 6.551.000 aangewend en verantwoord naar het project. Het te ontvangen bedrag van de gemeente Maashorst van € 30.000 voor meekoppelkansen is gecorrigeerd in 2025.
- **Puzzelen met Ruimte**: Namens de regio Noordoost-Brabant waren we bestuurlijk en ambtelijk trekker van het project Puzzelen met Ruimte. Vanuit de RegioDeal Noordoost-Brabant zijn hiervoor middelen beschikbaar gesteld. In 2025 is het project financieel afgewikkeld: alle bedragen zijn naar de projecten geboekt.
- **Deltaprogramma Maas**: Het Deltaprogramma Maas is een samenwerkingsverband van bevoegde en verantwoordelijke partijen voor de inrichting en het beheer van het Nederlandse deel van het hoofdwatersysteem Maas. In de afgelopen jaren hebben de acht regionale partijen (drie provincies, vier waterschappen en Rijkswaterstaat Zuid) de middelen en capaciteit bijeengebracht. De combinatie van deze partijen en het op de juiste manier verantwoorden van de kosten en bijdrages leiden tot een vertekend beeld op de balanspost vooruitontvangen inkomsten openbare lichamen. De vordering die nu op deze post lijkt te ontstaan, dient dus in combinatie gezien te worden met de balansposten vooruitontvangen bijdragen van het Rijk en Provincies. In 2025 is €405.000 aan bijdragen ontvangen en is € 501.000 aangewend ter dekking van de gemaakte kosten.
- **Hoogwaterveiligheid ‘s-Hertogenbosch Crèvecoeur**: De activiteiten zijn gericht op de voorbereiding en uitvoering van het project Hoogwaterveiligheid ’s-Hertogenbosch Crèvecoeur. De maatregelen zorgen voor een waterstandsdaling in de Maas in de provincie Noord-Brabant. Ook kijken we naar het effect op wateroverlast rondom Den Bosch. In 2025 is € € 35.000 aangewend ter dekking van de gemaakte kosten en is het restant van € 18.000 terugbetaald aan de provincie.
- **Extra capaciteit MOK**: We hebben € 392.000 ontvangen van de provincie ter vergoeding voor extra ingezette capaciteit om de realisatie van groenblauwe opgaven te versnellen. De subsidie is volledig besteed.
- **Bijdrage Water bodem NB (MOK)**: In het kader van de Bijdrageregeling water en bodem Noord-Brabant hebben we € 5.003.000 ontvangen van de provincie voor de uitvoering van de ‘Projecten MOK eerste tranche’. Hiervan is € 3.439.000 verantwoord naar de diverse in uitvoering zijnde projecten.
- **STOWA-project HVP Bevers**: Het aantal bevers en dassen in Nederland neemt toe, maar graverij in de keringen door deze dieren vormt een groot risico voor de waterveiligheid. Vanuit het STOWA hebben we middelen ontvangen voor een onderzoekspilot naar hoogwatervluchtplaatsen voor bevers. In 2025 is het resterende saldo verantwoord naar project.
- **Nazorg Leegveld/Peelvenen**: de uitvoering van het project Leegveld is nagenoeg gereed en de nazorgperiode is gestart. In deze fase volgen we onder andere de effecten van de peilstijgingen op de hydrologie in en buiten de natuur. Als er aanvullende maatregelen nodig zijn om wateroverlast te voorkomen of schades op te lossen, verzorgen wij dit namens de provincie. De nazorgperiode en daarmee de bijdrage van de provincie eindigt vijf jaar na het bereiken van de streefpeilen. In 2025 is het nog openstaande saldo van € 71.000 aangewend ten gunste van het project.

- **GOB EVZ**: via de 'Programma-aanvraag Ecologische Verbindingszones Aa en Maas' is een subsidieaanvraag ingediend bij het Groen Ontwikkelfonds Brabant. Op basis van diverse aanvragen hebben we in 2025 € 3.974.000 subsidie ontvangen voor verschillende projecten. Hiervan is € 2.586.000 doorgelegd naar de projecten.
- **Voorschot subsidie HWBP Lith-Bokhoven**: De in 2024 ingediende subsidieaanvraag voor de verkenningsfase van het HWBP-project Lith-Bokhoven is goedgekeurd. Voor de financiering van de gemaakte kosten hebben we in 2025 twee voorschotbetaling ontvangen voor in totaal € 5.094.000. Dit bedrag is volledig naar het project geboekt.
- **Voorschot subsidie HWBP Doeveren**: De subsidieaanvraag voor de verkenningsfase voor het traject Doeveren is goedgekeurd. In 2025 hebben we € 2.794.000 ontvangen. Daarvan is € 1.625.000 naar het project geboekt.
- **Impulsregeling DAW**: voor de impulsregeling Deltaplan Agrarisch Waterbeheer 2023-2027 hebben we in 2025 van € 239.000 ontvangen. Hiervan is € 322.000 in de exploitatie verantwoord voor gemaakte kosten.
- **POP3 – 00723**: Voor het project klimaatadaptieve aanpak hebben we vanuit de POP3 Noord-Brabant subsidie ontvangen. Het beginsaldo, inclusief het in 2025 ontvangen bedrag van € 3.844.000, is volledig verantwoord naar het project klimaatadaptieve aanpak Oeffeltse Raam.
- **Waterbodem T2**: In het kader van Tranche 2 Water en Bodem, Uitvoeren Kader Richtlijn Water en Deltaplan Hoge Zandgronden is een bijdrage ontvangen van € 7.850.000. Een bedrag van € 3.439.000 is doorgelegd naar de diverse projecten.
- **Subsidie HWBP Heaveschermen**: voor het innovatieproject 33AP Piping heaveschermen hebben we in 2025 een voorschotbedrag aangevraagd. Een bedrag van € 835.000 is uitgekeerd. Vooralsnog heeft geen overboeking naar het project plaatsgevonden.

Specificatie borg- en garantstellingen

Garantstelling waterschap voor krediet Aquon

In de gemeenschappelijke regeling Aquon is in artikel 36 Borgtocht opgenomen dat voor de aan Aquon verstrekte leningen iedere deelnemer naar de betreffende geldgever rechtstreeks aansprakelijk is conform zijn kostenaandeel in Aquon, op basis van de laatst vastgestelde verdeelsleutel. Vooral ter financiering van de nieuwbouw en overige vaste activa heeft Aquon twaalf leningen afgesloten. Op 31 december 2025 resteert nog een totale lening schuld van € 42,2 miljoen. Daarnaast heeft de Nederlandse Waterschapsbank aan Aquon een kredietfaciliteit verleend van € 7 miljoen. In 2025 is geen gebruik gemaakt van dit krediet. De garantstelling van waterschap Aa en Maas in de leningen en kredietfaciliteit is 11,6%.

Garantstelling waterschap voor hypothecaire leningen personeel

Het waterschap staat garant voor hypothecaire leningen die zijn verstrekt aan voormalig medewerkers op grond van de samenwerkingsovereenkomst Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel (per 31 december 2012 beëindigd). Het betreft in het verleden verstrekte leningen. Eind 2025 bedraagt de hoofdsom € 318.504 en de restschuld € 275.159.

Garantstelling aan NWB ten behoeve van doorlopend kredietfaciliteit voor UvW

Alle waterschappen, met uitzondering van Hoogheemraadschap van Delfland, hebben een garantstelling afgegeven aan de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) ten behoeve van een doorlopende kredietfaciliteit voor de UvW. In de ledenvergadering van de Unie d.d. 16 oktober 2015 is afgesproken dat bij een eventuele aansprakelijkheidsstelling inzake het krediet het verhaalrecht (recht van regres) gebaseerd wordt op het aandeel in de reguliere contributiebijdrage. Het huidige aandeel van waterschap Aa en Maas in de contributie bedraagt 3,76%. Het maximale bedrag waarvoor een waterschap aangesproken kan worden is € 2 miljoen.

De UvW heeft in 2017 een lening van € 6.013.268 met hypothecaire zekerheid ten behoeve van het pand aan de Koningskade 40 te Den Haag omgezet in een lening met borgtochtverklaring van de waterschappen. De nieuwe lening moet gegarandeerd worden door de waterschappen. Voor de garantstelling geldt dezelfde verdeelsleutel

98

als voor de contributiebijdrage. Het saldo van de lening per ultimo 2025 is € 4.089.022. Naast de garantstelling op de leningen zit deze ook op de rekeningcourantpositie van de UvW. Het totaalsaldo van de rekeningen kent een positief saldo van € 12.105.557.

Garantiestelling inzake eigen financiering SNB

Aa en Maas staat naar rato van het aandelenbezit garant voor een bedrag van maximaal € 10.404.054 (exclusief eventuele achterstallige (boete)rente of kosten) voor leningen die SNB afsluit. Voor deze garantiestelling hebben we naar rato van het aandelenbezit als zekerheidsstelling een recht van hypotheek op het terrein, gebouwen en installaties van SNB te Moerdijk. De SNB heeft vanaf 2020 tot en met 2025 geldleningen afgesloten met een restant leensom per 31 december 2025 van € 30.076.236, waarvan onze garantiestelling € 5.690.424 bedraagt.

NWB - OVERZICHT LENINGEN

					Saldo	Aflossing	Saldo
Leningnummer	Aanvang	Hoofdsom	Rente %	Looptijd	31-12-2024	2025	31-12-2025
Lening NWB 30818*	31-12-2020	€ 27.000.000	0%	6 jaar	€ 9.000.000	€ 4.500.000	€ 4.500.000
Lening NWB 31505	15-4-2022	€ 6.000.000	1,39%	8 jaar	€ 4.062.500	€ 750.000	€ 3.312.500
Lening NWB 31769	2-2-2023	€ 6.000.000	3,06%	14 jaar	€ 5.571.429	€ 428.571	€ 5.142.857
Lening NWB 31768	2-10-2023	€ 4.000.000	3,04%	14 jaar	€ 3.714.286	€ 285.714	€ 3.428.571
Lening NWB 31767	2-4-2024	€ 4.000.000	2,99%	13 jaar	€ 4.000.000	€ 307.692	€ 3.692.308
Lening NWB 32012	5-11-2024	€ 5.000.000	2,86%	13 jaar	€ 5.000.000		€ 5.000.000
Lening NWB 32012	1-7-2025	€ 5.000.000	2,86%	13 jaar			€ 5.000.000
Totaal					**€ 31.348.214**	**€ 6.271.978**	**€ 30.076.236**

* In feite is het rentepercentage -0,218%, doordat de rente vooraf in één keer is uitbetaald door een hoger bedrag dan de hoofdsom gestort te krijgen.

Garantstellingen aan het waterschap

In het kader van aanbestedingen dienen aannemers in een aantal gevallen een bankgarantie te overleggen. Deze bankgaranties bieden zekerheden in het geval de andere partij zijn financiële verplichtingen niet na komt.

Niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen

Investeringen

Met betrekking tot investeringsprojecten is per ultimo 2025 voor € 369,2 miljoen aan opdrachten verstrekt. Het betreft voornamelijk de vastgelegde verplichting voor de diverse HWBP Projecten, aanleg EVZ's en de in uitvoering zijnde renovatie- en effluentverbeteringsprojecten binnen zuiveren.

Leaseverplichtingen

Het waterschap heeft vijf leaseauto's tot haar beschikking. De leaseverplichting bedraagt € 197.962. Dit bedrag is bepaald op basis van de nog lopende contractperiode per auto.

Juridische procedures

Rondom de afwikkeling van de renovatie rwzi 's-Hertogenbosch spelen juridische procedures met de aannemer. De uitkomst van deze procedures kan uiteindelijk een materiele impact hebben op onze financiële positie. Bij opmaak van de jaarrekening is geen betrouwbare schatting te maken van de uitkomst en de mogelijke financiële gevolgen. Daarom zijn deze in de jaarrekening niet financieel gewaardeerd.

Verplichtingen aan personeel

Ten aanzien van mogelijke verplichtingen bij de uitstroom van langdurig zieken wordt gekeken naar het aantal langdurig zieken op 31 december, de meest voorkomende salarisschaal en een gemiddelde arbeidsduurrelatie om tot een inschatting van de potentiële omvang te komen. Op basis daarvan houden we rekening met € 50.000.

Om de vitaliteit en ontwikkeling van de werknemers te bevorderen, kan gebruik worden gemaakt van het Persoonsgebonden Basis Budget (PBB). Ultimo 2025 is het totaal nog inzetbare budget € 2,1 miljoen. Uitgaande van een besteding binnen 5 jaar komt dit neer op € 416.00 per jaar. Binnen de begroting 2026 en de hierin gepresenteerde meerjarenraming wordt structureel een bedrag van circa € 870.000 doorgerekend.

9. Rechtmatigheidsverantwoording

De afwijkingen (fouten en/of onduidelijkheden) als gedefinieerd in de Kadernota Rechtmatigheid worden alleen in de rechtmatigheidsverantwoording vermeld indien de door het algemeen bestuur gestelde verantwoordingsgrens voor rechtmatigheid is overschreden. Op basis van de financiële verordening bedraagt deze 2% van de totale lasten op programmaniveau exclusief toevoegingen aan reserves. Voor 2025 betekent dit dat de verantwoordingsgrens € 3.671.000 bedraagt. Afzonderlijke rechtmatigheidsfouten en/of afzonderlijke onduidelijkheden groter dan de rapportagegrens van € 200.000 worden toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

9.1 Rechtmatigheidsverantwoording dagelijks bestuur waterschap Aa en Maas

De hiernavolgende rechtmatigheidsverantwoording is verplicht op grond van de Kadernota Rechtmatigheid.

Verantwoordelijkheid dagelijks bestuur

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het dagelijks bestuur toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door het algemeen bestuur vastgestelde kaders zoals de begroting en verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door het algemeen bestuur op 12 december 2025 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door het algemeen bestuur bepaald en bedraagt 2% van de totale lasten exclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 3.671.000. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2025 van de Commissie BBV (september 2025).

Bevindingen

Het dagelijks bestuur stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen € 365.000 bedragen. Ook stelt zij vast dat hiervan € 260.000 acceptabel is op basis van de door het algemeen bestuur vastgestelde financiële verordening. De bij de jaarrekening geconstateerde onrechtmatigheden en onjuistheden blijven daarmee ruim binnen de daarvoor gestelde grens van € 3.671.000.

Geconstateerde afwijkingen

De geconstateerde afwijkingen betreffen een overschrijding van de exploitatielasten met € 260.000 (acceptabel) en onrechtmatigheden binnen inkopen en aanbestedingen van in totaal € 105.000).

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV, de financiële verordening en het controleprotocol aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid.

Overzicht onrechtmatigheden

Begrotingscriterium	
1.a Overschrijding lasten programma's	260
1.b Overschrijding investeringskredieten	0
2. Ongeautoriseerde reservemutaties	0
3. Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten, investeringen en baten die niet tijdig tot begrotingswijzigingen hebben geleid of niet tijdig aan het algemeen bestuur zijn gemeld	0
Totaal begrotingsonrechtmatigheden	**260**
• *Totaal van begrotingsonrechtmatigheden dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid*	260
• *Totaal van begrotingsonrechtmatigheden die inhoudelijk in de rechtmatigheidsverantwoording en in de paragraaf bedrijfsvoering worden toegelicht*	0

Voorwaardencriterium	
4. Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed die inhoudelijk in de rechtmatigheidsverantwoording worden toegelicht	105*

M&O-criterium	
5. Geen bevindingen	0

Totaal onrechtmatigheden (1 t/m 5)	**365**
Waarvan acceptabel	260
Waarvan niet acceptabel	105

* Dit betreft geconstateerde aanbestedingsonrechtmatigheden die vallen onder de rapportagegrens. Ze worden daarom niet nader toegelicht.

10. Overige gegevens

10.1 Accountantsverklaring

Voorheen werd de verklaring van de accountant als separaat document toegevoegd aan de jaarstukken. Volgens de nieuwe verslaggevingsvoorschriften moet de accountantsverklaring echter onderdeel uitmaken van de door het algemeen bestuur vast te stellen jaarrekening. De accountant geeft deze verklaring volgens de richtlijnen direct voorafgaand aan de vergadering van het algemeen bestuur af (doorgaans één dag van te voren). Zo weet deze zeker dat er zich geen gebeurtenissen na balansdatum meer hebben voorgedaan die van invloed kunnen zijn op het oordeel. In het boekwerk is rekening gehouden met de benodigde ruimte voor de controleverklaring, waarmee deze uiteindelijk een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarstukken.

11. Voorstel en Besluit

Aan het dagelijks bestuur van waterschap Aa en Maas

Ingevolge artikel 6 onder k van de regeling met betrekking tot de organisatie van het financieel beheer doe ik u hierbij ter vaststelling toekomen de jaarrekening 2025 van waterschap Aa en Maas.

’s-Hertogenbosch,

De financieel ambtenaar,

Pascal Reinaerdts

Aan het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas

Ingevolge artikel 105 van de Waterschapswet bieden wij u hierbij ter vaststelling aan de jaarrekening 2025 van waterschap Aa en Maas.

de secretaris,

Peter Verlaan

de dijkgraaf,

Mario Jacobs

Het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas;

gezien het voorstel van het dagelijks bestuur van 21 april 2026;

gehoord het advies van de commissie Algemene en Financiële Zaken, van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid en de commissie Waterketen en Duurzaamheid;

gelet op het bepaalde in de Waterschapswet;

BESLUIT:

1. De Jaarstukken 2025 bestaande uit het jaarverslag en de jaarrekening vast te stellen;
2. De restantkredieten van onderhanden werken van het boekjaar 2025 en de daarmee samenhangende geraamde bijdragen die eind 2025 nog niet zijn ontvangen, administratief over te boeken;
3. Een aanvullend krediet van € 281.000 beschikbaar te stellen om het project renovatie Crèvecoeur af te sluiten binnen de vastgestelde financiële kaders;
4. Het resultaat van de jaarrekening 2025, overeenkomstig het financieel beleid, als volgt te bestemmen:

Jaarrekening 2025 - Resultaat voor bestemming			**5.711.781**
Reserve	**Begroting 2025**	**Realisatie**	**Resultaat**
Categoriereserve Ingezetenen	27.717.927	27.686.461	-31.467
Categoriereserve Gebouwd	50.827.163	51.260.731	433.568
Categoriereserve Ongebouwd	11.815.352	11.864.451	49.099
Categoriereserve Natuurterreinen	201.012	208.642	7.630
Egalisatiereserve Watersysteembeheer			3.653.206
Totaal Watersysteembeheer	**90.561.454**	**91.020.284**	**4.112.036**
Egalisatiereserve Waterzuiveringsbeheer			1.599.745
Totaal Waterziuveringsbeheer			**1.599.745**

Bovenstaande resulteert in:

- een onttrekking aan de categorie ingezetenen van € 31.467
- een toevoeging aan de categorie gebouwd van € 433.568
- een toevoeging aan de categorie ongebouwd van € 49.099
- een toevoeging aan de categorie natuurterreinen van € 7.630
- een toevoeging aan de egalisatiereserve watersysteembeheer van € 3.653.206
- een toevoeging aan de egalisatiereserve waterzuiveringsbeheer van € 1.599.745

Het algemeen bestuur voornoemd,

de secretaris — de dijkgraaf

Peter Verlaan — Mario Jacobs

Bijlage A Overzicht lopende investeringen

PJB nr	Projectnaam	Beschikbaar krediet bruto	Beschikbaar krediet inkomsten	Beschikbaar krediet netto	Realisatie krediet bruto tm 2024	Realisatie krediet bruto 2025	Realisatie inkomsten tm 2024	Realisatie inkomsten 2025	Restant krediet bruto	Restant krediet inkomsten	Restant krediet netto
115	Renoveren rwzi Den Bosch	70.825.000	0	70.825.000	58.657.219	272.655	-40.912	0	11.895.126	40.912	11.936.038
118	Renoveren rioolgemaal Cuijk-Heiligenberg	4.050.000	0	4.050.000	182.402	1.559.264	0	0	2.308.334	0	2.308.334
135	Renoveren rioolgemaal Mariahout	700.000	0	700.000	24.600	99.009	0	0	576.391	0	576.391
147	Renovatie RG Westerbeek	520.000	0	520.000	160.748	285.462	0	0	73.790	0	73.790
175	Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen	92.700.000	0	92.700.000	68.563.245	15.490.105	-11.518	-453.220	8.646.650	464.738	9.111.388
197	Vervangen vervoermiddelen en gereedschappen 2025	1.663.000	0	1.663.000	0	1.338.055	0	0	324.945	0	324.945
2022-012	GGA Strabrechtse Heide	4.635.000	-2.212.500	2.422.500	35.707	3.596.730	0	-9.068	1.002.563	-2.203.432	-1.200.869
2022-013	GGA Vitale Peel (Provincie trekker)	740.000	0	740.000	53.233	248.652	0	0	438.115	0	438.115
2022-021	Maatregelen Astense Aa – de Berken	550.000	0	550.000	80.427	281.528	0	-133.035	188.045	133.035	321.080
2023-022	HWBP Programmaplan 2023-2026	1.710.356	-1.469.700	240.656	544.695	233.562	-490.736	-205.993	932.099	-772.971	159.128
2023-028	TPL RG Lithoijen rwzi Oijen	2.000.000	-450.000	1.550.000	1.819	1.722.857	0	-452.203	275.324	2.203	277.527
2023-028	Omleggen TPL Vught Helftheuvelweg	200.000	0	200.000	0	45.736	0	0	154.264	0	154.264
2023-028	Herstel TPS Someren rwzi Asten	450.000	0	450.000	0	1.133	0	0	448.867	0	448.867
2023-029	Renoveren kelder rioolgemaal Harense Broek	625.000	0	625.000	11.351	242.111	0	0	371.538	0	371.538
2023-031	EVZ 't Schoor Leijgraaf	852.000	-495.500	356.500	60.573	427.948	0	-81.023	363.479	-414.477	-50.998
2023-032	Clusterproject vismigratie	3.000.000	-1.300.000	1.700.000	169.320	941.854	0	-486.441	1.888.826	-813.559	1.075.267
2023-032	Clusterproject vismigratie fase 2	3.000.000	-1.275.000	1.725.000	0	382.249	0	0	2.617.751	-1.275.000	1.342.751
2023-033	Groen-blauwe maatregelen in Spoorzone Den Bosch	700.000	0	700.000	0	22.131	0	0	677.869	0	677.869
2023-034	Goorloop Helmond en Schevelingseloop	155.000	-42.500	112.500	0	2.223	0	0	152.777	-42.500	110.277
2023-035	Optimalisatie wijst Annabos en beheer & onderhoud Bitswijksche Loop	640.000	0	640.000	28.201	67.212	0	0	544.587	0	544.587
2023-036	Oplossen onderhoudsknelpunt Mgr. Borretlaan te Ravenstein	100.000	0	100.000	66.183	11.784	0	0	22.033	0	22.033
2023-037	Optimalisatie watersysteem Rode Beek	100.000	0	100.000	0	6.455	0	0	93.545	0	93.545
2023-039	Groote Wetering	500.000	0	500.000	0	76.840	0	0	423.160	0	423.160
2023-043	Robuuste invulling Landmeerseloop Huize Padua	100.000	0	100.000	5.272	91.877	0	0	2.851	0	2.851
2023-050	Hoofdkantoor Pettelaarpark: veiligheid en toegankelijkheid	100.000	0	100.000	0	0	0	0	100.000	0	100.000
2024-052	Demo-ICABUS RWZI Asten (fijnzeef)	1.350.000	-245.000	1.105.000	233.370	371.451	0	0	745.179	-245.000	500.179
2024-053	Renoveren rioolgemaal Landhorst	500.000	0	500.000	0	101.269	0	0	398.731	0	398.731
2024-054	Renoveren rioolgemaal St. Anthonis	2.000.000	0	2.000.000	0	83.561	0	0	1.916.439	0	1.916.439
2024-055	Realiseren lavafilter rioolgemaal Pomona	210.000	0	210.000	0	51.138	0	0	158.862	0	158.862
2024-056	Preventieve Dassenburcht Kortestraat Dieden	120.000	0	120.000	502	223	0	0	119.275	0	119.275
2024-061	EVZ Halsche Beek, Balkloop en Tochtsloot	225.000	0	225.000	0	3.153	0	0	221.847	0	221.847
2024-062	HWBP innovatie onderzoek Heaveschermen	3.810.000	-3.810.000	0	32.924	631.189	0	0	3.145.887	-3.810.000	-664.113
2025-070	Upgrade slibverwerkingslijn 1 en 4 SNB (agio)	1.982.816	0	1.982.816	0	0	0	0	1.982.816	0	1.982.816
2025-083	Oever Seldensate (Dynamisch Beekdal de Aa)	1.630.000	0	1.630.000	0	36.725	0	0	1.593.275	0	1.593.275
208	Kunstwerken regionale keringen	725.000	-300.000	425.000	0	537.299	0	0	187.701	-300.000	-112.299
209	Uitvoeringsprogramma normen wateroverlast (2016-2021)	1.320.000	0	1.320.000	1.168.764	2.412	-153.846	0	148.824	153.846	302.670
210	Smakterbroek	478.088	-241.000	237.088	25.737	97.634	0	0	354.717	-241.000	113.717
212	GGOR Goorloop Snelle Loop Gemeente Bakel	2.736.000	-1.000.000	1.736.000	1.595.983	6.226	-568.274	0	1.133.791	-431.726	702.065
212	Aanvoer Boekel Overlast Elsendorp	740.000	-218.000	522.000	190.281	2.025	0	-45.893	547.694	-172.107	375.587
213	GGOR St Anthonis Boxmeer	3.083.688	0	3.083.688	2.510.660	81.470	-1.163.842	0	491.558	1.163.842	1.655.400

PJB nr	Projectnaam	Beschikbaar krediet bruto	Beschikbaar krediet inkomsten	Beschikbaar krediet netto	Realisatie krediet bruto tm 2024	Realisatie krediet bruto 2025	Realisatie inkomsten tm 2024	Realisatie inkomsten 2025	Restant krediet bruto	Restant krediet inkomsten	Restant krediet netto
216	EVZ Meerkensloop	2.625.000	-1.000.000	1.625.000	231.525	1.042.335	-100.000	-68.800	1.351.140	-831.200	519.940
219	HWBP Ravenstein Lith	511.300.333	-438.434.759	72.865.574	73.002.334	90.361.210	-64.244.263	-82.150.541	347.936.789	-292.039.955	55.896.834
231	Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0	4.983.000	0	4.983.000	20.308	721.468	0	0	4.241.224	0	4.241.224
234	Uitvoeringsprogramma 't Gulden Land	4.475.000	-2.321.000	2.154.000	1.891.797	1.097.757	-732.988	-795.601	1.485.446	-792.411	693.035
239	Robuust watersysteem NVO	10.347.805	-4.748.500	5.599.305	650.039	749.626	-157.749	-70.108	8.948.140	-4.520.643	4.427.497
241	HWBP Cuijk Ravenstein	25.680.000	-23.282.000	2.398.000	8.343.330	7.403.093	-6.994.298	-6.963.097	9.933.577	-9.324.605	608.972
244	Poseidon - de datagestuurde waterketen	3.450.000	0	3.450.000	662.537	125.298	-77.557	0	2.662.165	77.557	2.739.722
25	HWBP Bijdrage	7.285.680	0	7.285.680	0	7.246.223	0	0	39.457	0	39.457
255	Uitbreiding verwerkingscapaciteit en renovatie rwzi Land van Cuijk	69.500.000	0	69.500.000	18.652.234	33.310.010	0	-546.780	17.537.756	546.780	18.084.536
275	Natte Natuurparel Wijboschbroek	8.855.000	-7.255.000	1.600.000	2.671.341	1.281.613	-45.890	-1.196.345	4.902.046	-6.012.765	-1.110.719
276	Grootschalige realisatie van zonneweides	4.450.000	0	4.450.000	1.434.187	1.550.880	0	0	1.464.933	0	1.464.933
288	Oplossen knelpunt robuust watersysteem Beekgraaf	380.000	0	380.000	35.021	101.471	0	0	243.508	0	243.508
291	Realiseren spuiduikers sluis 8 en 9	1.958.000	0	1.958.000	1.957.121	0	0	0	879	0	879
300	Clusteraanpak EVZ's Deurne	2.594.000	-1.503.898	1.090.102	1.692.324	-543	-631.427	-255.870	902.219	-616.601	285.618
301	Vervangingsinvesteringen t.b.v. Waterbeheersingsgemalen (LTAP)	2.450.000	0	2.450.000	5.894	397.332	0	0	2.046.774	0	2.046.774
302	Natuurrealisatie en klimaatrobuust watersysteem Maashorst	624.000	0	624.000	84.311	280.240	-14.889	-112.325	259.449	127.214	386.663
303	Optimalisatie Meetnetten en Datamanagement in Systeem en Keten (OMDISK), zvb	1.380.000	-340.000	1.040.000	889.740	189.563	-271.131	0	300.697	-68.869	231.828
303	Optimalisatie Meetnetten en Datamanagement in Systeem en Keten (OMDISK), wsb	4.445.000	-2.202.500	2.242.500	3.092.186	276.999	-1.490.790	-205.824	1.075.815	-505.886	569.929
308	Groene Punt	800.000	-340.000	460.000	72.151	555.057	0	-371.175	172.792	31.175	203.967
313	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Aarle-Rixtel	3.000.000	0	3.000.000	58.364	1.375.007	0	0	1.566.629	0	1.566.629
315	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Den Bosch	4.000.000	0	4.000.000	0	552.969	0	0	3.447.031	0	3.447.031
316	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Dinther	55.150.000	-4.000.000	51.150.000	11.469.039	3.807.734	-4.000.000	0	39.873.227	0	39.873.227
320	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Vinkel	19.200.000	-965.000	18.235.000	1.178.118	12.037.356	0	0	5.984.526	-965.000	5.019.526
354	HWBP Lith Bokhoven	16.770.000	-15.093.000	1.677.000	3.478.600	5.291.486	-2.250.000	-5.635.671	7.999.914	-7.207.329	792.585
357	Vervanging TMX Onderstations LM-8N en LM-20N door LMX-serie	1.360.000	0	1.360.000	461.224	589.368	0	0	309.408	0	309.408
358	Afronding Beekherstel Peelseloop Benedenloop	1.335.000	-600.000	735.000	732.271	191.521	0	-418.297	411.208	-181.703	229.505
359	Renovatie/vervangen Bruggen landgoed Eyckenlust Beek en Donk	1.920.000	-220.000	1.700.000	0	5.865	0	0	1.914.135	-220.000	1.694.135
361	Vismigratie Gewande	6.400.000	-1.600.000	4.800.000	185.368	237.825	0	0	5.976.807	-1.600.000	4.376.807
362	Maatregelen bevers Empel	330.000	0	330.000	207.265	40.215	0	0	82.520	0	82.520
364	HWBP Doeveren VK	1.698.200	-1.503.000	195.200	1.698.047	18.251	-1.516.090	13.167	-18.098	-77	-18.175
364	HWBP Doeveren PU	3.951.800	-3.582.000	369.800	960.025	1.276.561	-368.814	-1.642.265	1.715.214	-1.570.921	144.293
364	HWBP Doeveren Uitvoering	34.500.000	-29.250.000	5.250.000	0	30.446	0	0	34.469.554	-29.250.000	5.219.554
367	Uitvoeringsprogramma waterconservering	2.100.000	-960.000	1.140.000	147.904	110.158	0	-28.900	1.841.938	-931.100	910.838
370	Zelfstandige NBW-knelpunten wateroverlast (3e toetsing)	100.000	0	100.000	10.820	39.822	0	0	49.358	0	49.358
371	Programma Howabo	3.834.000	-375.000	3.459.000	683.947	890.303	0	0	2.259.750	-375.000	1.884.750
374	Uitbreiding slib- en gaslijn rwzi Den Bosch	5.500.000	0	5.500.000	3.719.511	120.870	0	0	1.659.619	0	1.659.619
376	Wegwerken baggerachterstand 2022-2027	4.800.000	0	4.800.000	0	742.906	0	0	4.057.094	0	4.057.094
5	Blauwe Poort Laarbeek	10.124.000	-3.450.000	6.674.000	1.734.161	1.902.986	-724.853	-822.990	6.486.853	-1.902.157	4.584.696
51	Uitvoeringsprogramma Noordervaart/Peelkanalen	5.873.128	-2.895.000	2.978.128	5.017.004	19.917	-933.831	0	836.207	-1.961.169	-1.124.962
53	Cyclisch groot onderhoud	3.124.340	0	3.124.340	2.313.658	54.416	0	-424.064	756.266	424.064	1.180.330
6	Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL), EVZ Baardwijkse Overlaat	260.500	0	260.500	0	0	0	0	260.500	0	260.500
6	Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL), EVZ Voordijk	120.000	0	120.000	0	0	0	0	120.000	0	120.000
6	Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL), VTW Gebiedsontw Oostelijk Langstraat	3.083.000	0	3.083.000	26.170	31.942	0	0	3.024.888	0	3.024.888
7	Gebiedsplan Raam	40.215.820	-15.450.330	24.765.490	11.365.656	2.014.910	-3.803.873	-1.031.395	26.835.254	-10.615.062	16.220.192
76	Aa dal Zuid, fase 1	16.880.000	-3.085.000	13.795.000	15.947.748	869.849	-9.045.948	-192.190	62.403	6.153.138	6.215.541
76	Aa dal Zuid, fase 2	8.250.000	-3.951.000	4.299.000	1.019.450	738.611	0	-89.213	6.491.939	-3.861.787	2.630.152

PJB nr	Projectnaam	Beschikbaar krediet bruto	Beschikbaar krediet inkomsten	Beschikbaar krediet netto	Realisatie krediet bruto tm 2024	Realisatie krediet bruto 2025	Realisatie inkomsten tm 2024	Realisatie inkomsten 2025	Restant krediet bruto	Restant krediet inkomsten	Restant krediet netto
8	Integrale wateropgave Aa-dal Noord	6.610.000	0	6.610.000	436.231	2.216.825	-60.000	-74.677	3.956.944	134.677	4.091.621
86	IGP Maasheggen	6.910.000	-2.675.000	4.235.000	2.265.977	1.731.736	-1.017.518	-785.513	2.912.287	-871.969	2.040.318
95	EVZ Tranche Beneden Aa, EVZ Leijgraaf	5.575.500	-1.782.000	3.793.500	1.766.271	504.440	-78.294	-1.346.629	3.304.789	-357.077	2.947.712
95	EVZ Tranche Beneden Aa, EVZ Schijndelse Loop	2.420.000	-1.625.000	795.000	1.328.648	84.400	-103.709	-845.182	1.006.952	-676.109	330.843
99	Realisatie EVZ Groote Wetering	1.892.000	-973.000	919.000	845.373	56.271	-515.953	-18.837	990.356	-438.210	552.146
	Totaal	**1.156.396.054**	**-588.521.187**	**567.874.867**	**318.848.446**	**213.727.805**	**-101.608.993**	**-107.945.998**	**623.819.803**	**-378.966.196**	**244.853.607**

Bijlage B Overzicht afgesloten investeringen

PJB nr	Projectnaam	Beschikbaar krediet bruto	Beschikbaar krediet inkomsten	Beschikbaar krediet netto	Realisatie krediet bruto tm 2024	Realisatie krediet bruto 2025	Realisatie inkomsten tm 2024	Realisatie inkomsten 2025	Restant krediet bruto	Restant krediet inkomsten	Restant krediet netto
	Pettelaarpark 70 Noodtrappen	50.000	0	50.000	0	22.305	0	0	27.695	0	27.695
12	Integraal Gebiedsprogramma Bakel - Milheeze	770.000	-326.000	444.000	89.228	205.754	0	-105.151	475.018	-220.849	254.169
147	Renovatie RG Oploo	615.000	0	615.000	185.530	420.726	0	0	8.744	0	8.744
197	Vervangen vervoermiddelen en gereedschappen 2024	1.030.000	0	1.030.000	897.600	114.420	0	0	17.980	0	17.980
2023-028	Vervangen persleiding Vinkel-Berlicum	370.000	0	370.000	13.114	354.028	0	0	2.858	0	2.858
2023-028	Vervangen persleiding Neerkant-Hutten	380.000	0	380.000	11.786	273.833	0	-6.923	94.381	6.923	101.304
208	20 kunstwerken regionale keringen	2.600.000	-400.000	2.200.000	2.148.060	121.565	-440.506	0	330.375	40.506	370.881
239	NVO De Vlier & Oplossen Vismigratieknelpunten	1.198.000	-549.000	649.000	328.221	868.636	-137.761	-410.425	1.143	-814	329
243	Biotectoren	500.000	0	500.000	233.237	0	0	0	266.763	0	266.763
25	HWBP Bijdrage 2024	7.855.000	0	7.855.000	7.854.745	8	0	0	247	0	247
263	Renoveren rioolgemaal Cuijk Sportpark	1.300.000	0	1.300.000	1.141.936	9.921	0	0	148.143	0	148.143
286	Oplossen capaciteitsknelpunt Bakel	3.700.000	0	3.700.000	3.651.027	47.717	0	0	1.256	0	1.256
293	Klimaatadaptieve aanpak Oeffeltse Raam	4.100.000	-2.730.000	1.370.000	3.354.766	6.191	0	-3.199.668	739.043	469.668	1.208.711
301	LTAP Gemaal Grensweg	120.000	0	120.000	89.551	3.173	0	0	27.276	0	27.276
301	LTAP Gemaal Herpt	130.000	0	130.000	90.866	0	0	0	39.134	0	39.134
301	LTAP Gemaal De Brand	415.000	0	415.000	393.086	0	0	0	21.914	0	21.914
301	LTAP Gemaal Keent	120.000	0	120.000	48.595	0	0	0	71.405	0	71.405
301	LTAP Gemaal Kleine Wetering	329.000	0	329.000	307.251	907	0	0	20.842	0	20.842
334	Renoveren rioolgemaal 't Snepke	180.000	0	180.000	89.652	88.817	0	0	1.531	0	1.531
356	Aanpassing Astense Aa tbv aanvoer vanuit Noordervaart	100.000	0	100.000	73.562	2.270	0	0	24.168	0	24.168
371	Gemaal Crevecoeur	1.650.000	-750.000	900.000	1.436.454	232.417	-487.824	0	-18.871	-262.176	-281.047
	Totaal	**27.512.000**	**-4.755.000**	**22.757.000**	**22.438.267**	**2.772.688**	**-1.066.091**	**-3.722.167**	**2.301.045**	**33.258**	**2.334.303**

Dit document is openbaar.

veilig voldoende schoon water

Waterschap Aa en Maas

Jaarverslag 2025

Uitgelichte projecten

Meer informatie over de inrichtingsprojecten en de planningen is te vinden op aaenmaas.nl/projecten

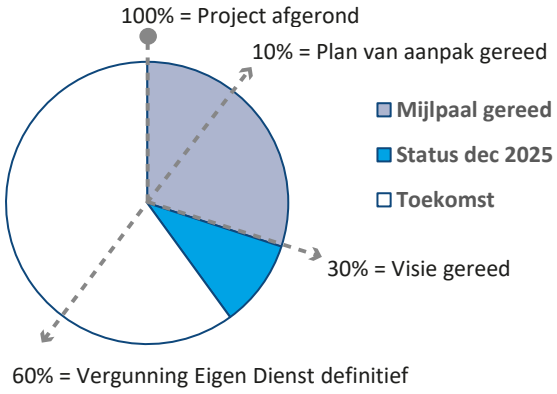

Projecten watersysteem

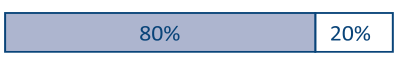
Legenda

In onderstaand overzicht presenteren we van de financieel grootste projecten de voortgang in mijlpalen, grondverwerving en uitgaven. De voortgang in mijlpalen op hoofdprojectniveau betreft een gemiddelde van de onderliggende projecten. De aard van de projecten maakt dat watersysteem- en zuiveringsproject verschillende typen mijlpalen kennen. Dit overzicht van uitgelichte projecten is een bijlage bij het jaarverslag en wordt als extra service ter kennisname aangeboden aan het algemeen bestuur. De hierin opgenomen informatie is de weergave van een bevroren situatie en daarmee nadrukkelijk een momentopname. De projecten zelf zijn dynamisch.

Mijlpalen

Status grondverwerving

Beschikbaar | Nog niet beschikbaar

Financiën

Gevoteerd krediet afgerond op €10.000

Risico op over-schrijden krediet

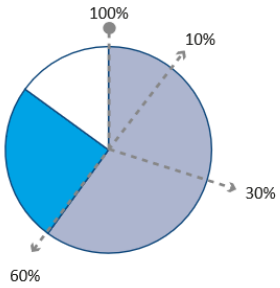
- Laag
- Middel
- Hoog

Opgaven

- Ecologische verbindingszones (EVZ)
- Beekherstel
- Vismigratie
- Natuurvriendelijke oevers (NVO)
- Waterberging
- Voldoende water
- Verdrogings-bestrijding
- Knelpunt wateroverlast

Gebiedsplan Raam

Mijlpalen

Aantal projecten gereed, aantal aanbesteed

Grondverwerving

100% beschikbaar

Financiën

Uitgaven: € 16.130.000

Restant: € 26.850.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

Eerder vertraagd in aanbesteding. Flora en Fauna wetgeving leidt tot noodzakelijke aanpassingen in het werk met mogelijk uitloop in planning en hogere kosten.

Opgaven

Ecologische Verbindings-zones (EVZ)

Beekherstel

Vismigratie

Natuur-vriendelijke oevers NVO)

Water-berging

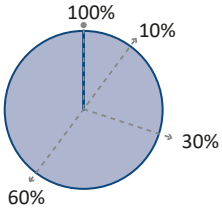

Voldoende water

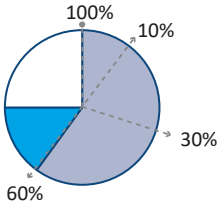

Verdrogings-bestrijding

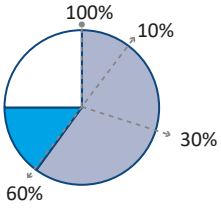
Deelprojecten

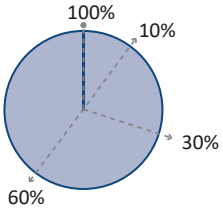
Graafsche Raam
Uitvoering gereed

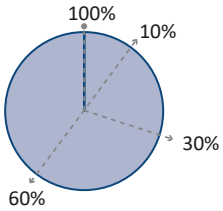
Lage Raam
Aanbesteed

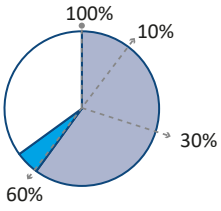
Hooge Raam
Aanbesteed

Raam Peelkanaal EVZ
Uitvoering gereed

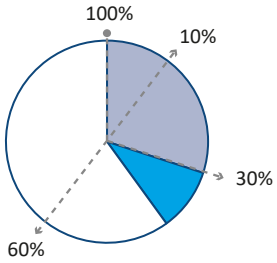
GGOR
Uitvoering gereed

Raam EVZ NVO Vismigratie
Project gepauzeerd

NNP Sang en Goorkens

Mijlpalen

Planuitwerking loopt

Grondverwerving

80%	20%
Beschikbaar	Nog niet beschikbaar

Financiën

Uitgaven: € 3.360.000

Restant: € 1.005.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

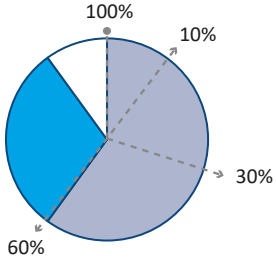
Risico op voortgang project en behalen van de opgaven door beperkte grondpositie.

Opgaven

- Ecologische Verbindingszones (EVZ)
- Beekherstel
- Natuurvriendelijke oevers NVO)
- Verdrogingsbestrijding
- Voldoende water

Natte natuurparel Wijboschbroek

Mijlpalen

In uitvoering

Grondverwerving

100% beschikbaar

Financiën

Uitgaven: € 3.950.000

Restant: € 4.905.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

Project is in uitvoering.

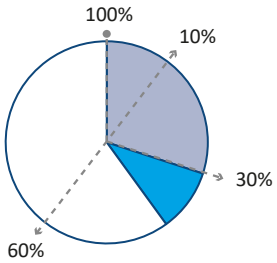
Aandachtspunt blijft borging van veiligheid en weergevoeligheid bij enkele werkzaamheden.

Opgaven

- Verdrogingsbestrijding
- Natuurvriendelijke oevers NVO)

Programma HoWaBo

Mijlpalen

Verkenning bouwstenen afgerond. Strategie inzet bouwstenen en concept Ontwerp-Omgevingsprogramma opgesteld. Besluitvorming georganiseerd voor 2026.

Grondverwerving
Na vastgesteld omgevingsprogramma kan grondverwerving starten.

Financiën

Uitgaven: € 3.240.000

Restant: € 2.250.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

Het betreft een krediet ten behoeve van de voorbereiding en bij Crévecoeur en Engelermeer voor de planuitwerking.

Voortgang programma en project is afhankelijk van externe stakeholders. Mogelijk effect geopolitieke ontwikkeling op de uitvoeringskosten.

Opgaven

Vismigratie

Verdrogings-bestrijding

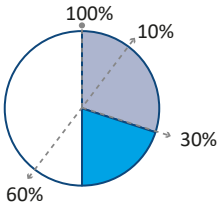
Knelpunt wateroverlast

Natuur-vriendelijke oevers NVO)

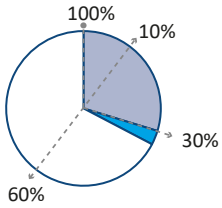
Water-berging

Voldoende water

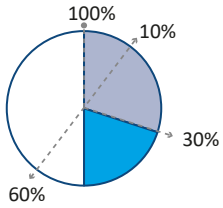
Deelprojecten

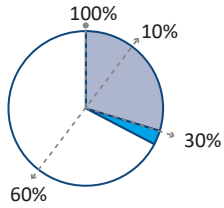
Gemaal Crèvecoeur
Planuitwerking loopt

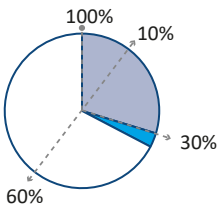
Baardwijkse Overlaat en Drongelens kanaal
Voorkeursalternatief bekend, besluitvorming in 2026

Extra inlaat Engelermeer
Planuitwerking loopt

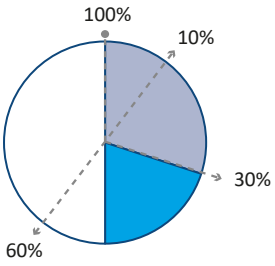
Bokhovense Polder
Voorkeursalternatief bekend, besluitvorming in 2026

Peilregulatie tussen Dommel en Aa
Voorkeursalternatief bekend, besluitvorming in 2026

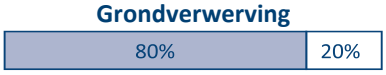
Aa dal Zuid

Mijlpalen

Fase 1 gereed. Fase 2; zie uitsplitsing deelprojecten hieronder.

Grondverwerving

Beschikbaar | Nog niet beschikbaar

Financiën

Uitgaven: € 18.580.000

Restant: € 6.550.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

Krediet beschikbaar voor fase 1 en 2. Aantal projecten in fase 2 hebben krediet ten behoeve van de voorbereiding. Voor uitvoering fase 2 moet nog krediet worden aangevraagd.

Mogelijk vertraging verwacht door omgevingsprocessen van onze complexe trajecten in samenhang met andere overheidstrajecten.

Opgaven

Ecologische Verbindings-zones (EVZ)

Beekherstel

Vismigratie

Natuur-vriendelijke oevers NVO)

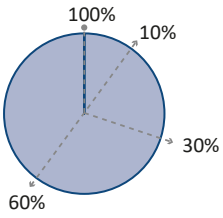

Water-berging

Voldoende water

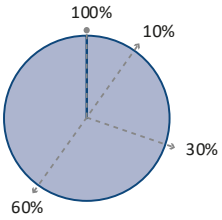

Verdrogings-bestrijding

Knelpunt water-overlast

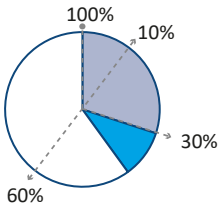
Deelprojecten

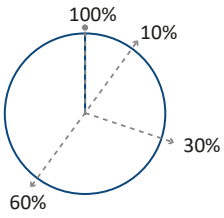
Fase 1 Aa dal Zuid
Uitvoering gereed

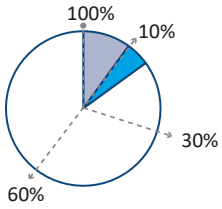
Fase 1 Slievense Loop
Uitvoering gereed

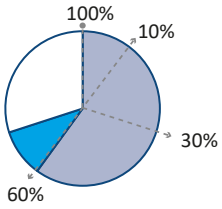
GGOR Bleekerloop/Parallelloop
Planuitwerking loopt

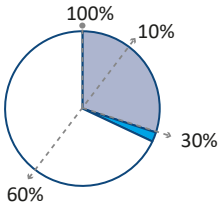
Meerven
Gepauzeerd, grondpositie onvoldoende

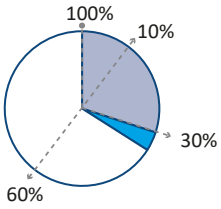
Beekdalontwikkeling Dal van de Aa
Verkenning loopt

Beekontwikkeling Aa deeltraject Dijkstraat
Aanbestedingsfase

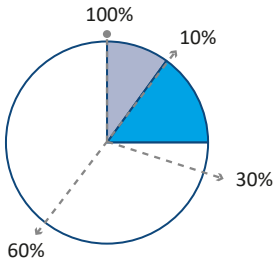
Beekontwikkeling Kleine Aa
Voorlopig ontwerp gereed

NVO Diepenhoek
Planuitwerking loopt

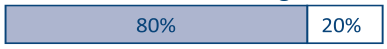
Integrale wateropgave Aa-dal Noord

Mijlpalen

Modellering afgerond, opstarten ontwerpfase

Grondverwerving

Beschikbaar | Nog niet beschikbaar

Financiën

Uitgaven: € 2.660.000

Restant: € 3.950.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

Het betreft een krediet ten behoeve van de voorbereiding.

Betreft langjarige gebiedsontwikkeling met risico op verminderd draagvlak; dit wordt beheerst met intensief omgevingsmanagement.

Opgaven

Ecologische Verbindings-zones (EVZ)

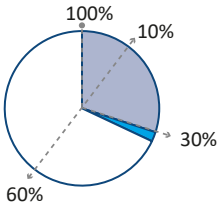

Beekherstel

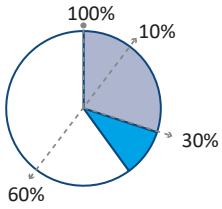

Vismigratie

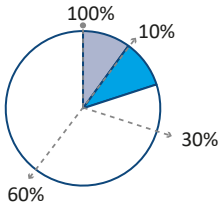
Deelprojecten

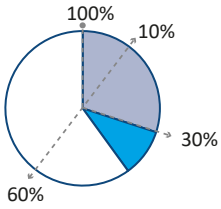
Eyckenlust-Broekkant
Start planuitwerking

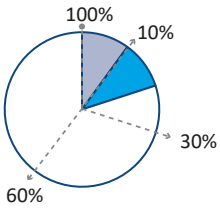
Erp
Planuitwerking loopt

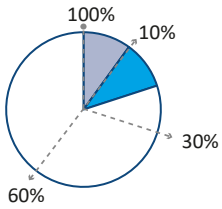
't Hurkske
Verkenning loopt

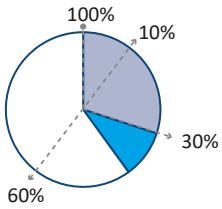
Kameren
Planuitwerking loopt

Veghel aan de Aa
Verkenning loopt

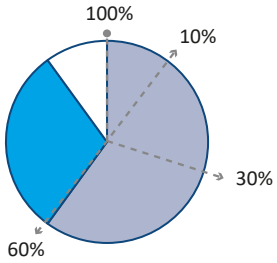
Ham-Veghel & Aa-Broeken
Verkenning loopt

Heeswijk-Dinther
Planuitwerking loopt

IGP Maasheggen - Beekontwikkeling Sint Jansbeek

Mijlpalen

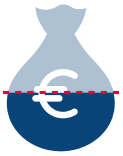

Binnendijks uitgevoerd, buitendijks traject in planvoorbereiding

Grondverwerving

100% beschikbaar

Financiën

Uitgaven: € 6.670.000

Restant: € 3.320.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

In verband met buitendijkse ligging is afstemming en tijdige vergunningverlening met bevoegde gezagen een risico op de voortgang van het project.

Opgaven

Ecologische Verbindings-zones (EVZ)

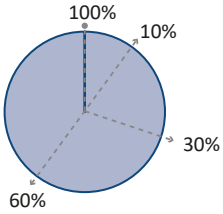

Beekherstel

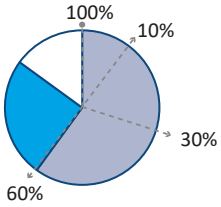

Vismigratie

Deelprojecten

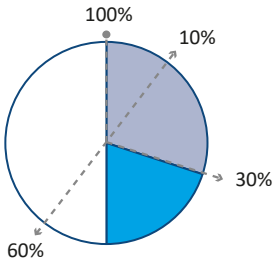
IGP Maasheggen fase 1
Uitvoering gereed

Beekontwikkeling St. Jansbeek
Drie van de vier trajecten gereed

Blauwe Poort Laarbeek

Mijlpalen

Fase 1 gereed,
fase 2 in uitvoering,
fase 3 nog niet gestart

Grondverwerving fase 2

100% beschikbaar

Financiën

Uitgaven: € 6.650.000

Restant: € 6.860.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

Krediet verleend voor fase 1 en fase 2.

Fase 2 is in uitvoering; aandachtspunt betreft afronding van kunstwerken en planning richting oplevering.

Opgaven

Ecologische Verbindings-zones (EVZ)

Beekherstel

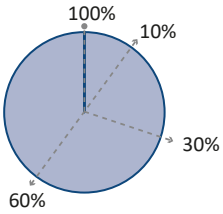

Vismigratie

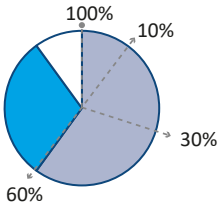

Water-berging

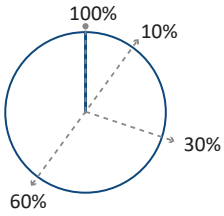
Deelprojecten

Fase 1
Uitvoering gereed

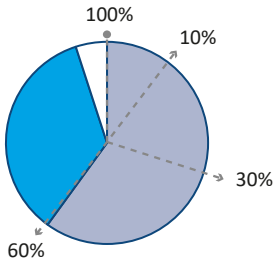
Fase 2
In uitvoering

Fase 3
Nog niet gestart

EVZ Tranche Beneden Aa

Mijlpalen

Deels gereed, deels in uitvoering

Grondverwerving

100% beschikbaar

Financiën

Uitgaven: € 3.680.000

Restant: € 4.320.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

Risico op onverwachte bodemvondsten, maar binnen krediet beheersbaar.

Opgaven

Water-berging

Natuur vriendelijke oevers

Vismigratie

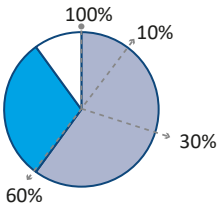

Knelpunt water-overlast

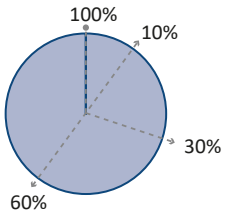

Ecologische Verbindings-zones (EVZ)

Deelprojecten

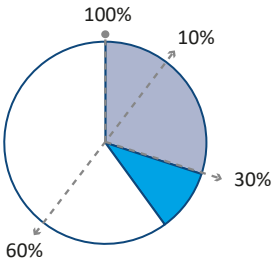
Leijgraaf
In uitvoering

Schijndelse Loop
Uitvoering gereed

Clusterproject Vismigratie

Mijlpalen

Fase 1 en 2 in verschillende projectfasen, fase 3 nog niet gestart

Grondverwerving

100% beschikbaar

Financiën

Uitgaven: € 1.490.000

Restant: € 4.510.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

Krediet beschikbaar voor fase 1 en 2.

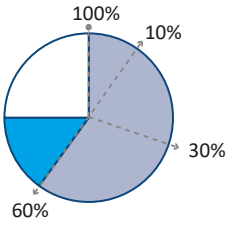
Fasering van de deelprojecten loopt deels door elkaar.

Opgaven

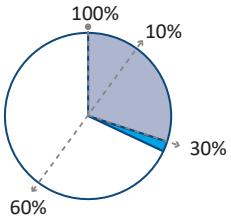

Vismigratie

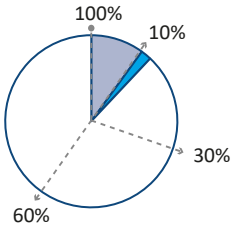
Deelprojecten

Fase 1
Deels gerealiseerd of in uitvoering, deels ontwerpfase afgerond

Fase 2
Verkenning loopt

Fase 3
Plan van aanpak gereed

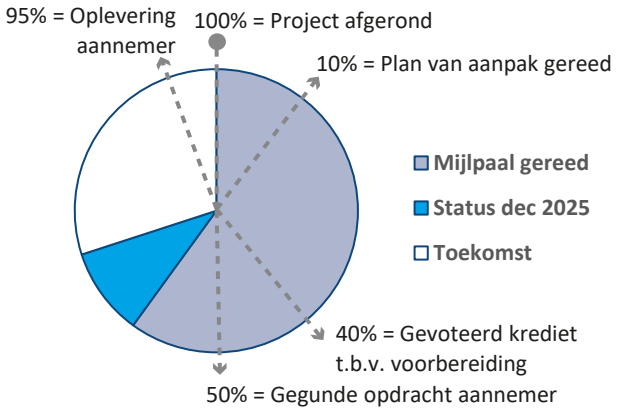

Projecten zuiveren

Legenda

In onderstaand overzicht presenteren we van de financieel grootste projecten de voortgang in mijlpalen en uitgaven. De voortgang in mijlpalen op hoofdprojectniveau betreft een gemiddelde van de onderliggende projecten. De aard van de projecten maakt dat watersysteem- en zuiveringsproject verschillende typen mijlpalen kennen. Dit overzicht van uitgelichte projecten is een bijlage bij het jaarverslag en wordt als extra service ter kennisname aangeboden aan het algemeen bestuur. De hierin opgenomen informatie is de weergave van een bevroren situatie en daarmee nadrukkelijk een momentopname. De projecten zelf zijn dynamisch.

Mijlpalen

Opgaven

Rwzi: Renovatie

Rwzi: Nutriënten

Rwzi: Medicijnen

Energie en innovatie

Rioolgemalen en transportleidingen

Financiën

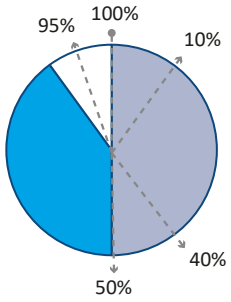
Gevoteerd krediet afgerond op €10.000

Risico op overschrijden krediet

- Laag
- Middel
- Hoog

Renovatie rwzi ’s-Hertogenbosch

Mijlpalen

In uitvoering

Financiën

Uitgaven: € 59.350.000

Restant: € 11.475.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

Mogelijk impact van juridisch traject op kosten.

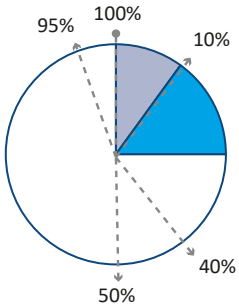
Opgaven

Rwzi:
Renovatie

Effluentverbetering rwzi ’s-Hertogenbosch

Mijlpalen

In voorbereidingsfase (bouwteam)

Financiën

Uitgaven: € 550.000

Restant: € 3.450.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

Het betreft een krediet ten behoeve van de voorbereiding.

De voorbereiding is gebaseerd op het ontwerp van de zandfilter rwzi Dinther.

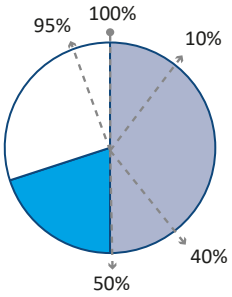
Opgaven

Rwzi:
Nutriënten

Effluentverbetering rwzi Dinther

Mijlpalen

Deels gereed, deels in uitvoering

Financiën

Uitgaven: € 15.280.000

Restant: € 39.870.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

Dankzij aanvullend krediet kan zandfilter gerealiseerd worden.

Opgaven

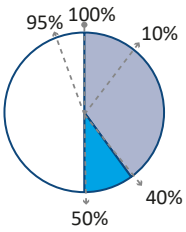

Rwzi: Medicijnen

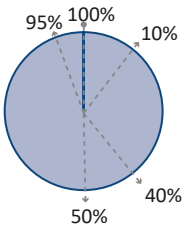

Rwzi: Nutriënten

Deelprojecten

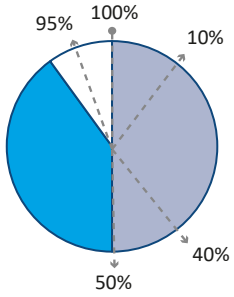
Nutriënten
Uitvoeringsfase gegund aan aannemer

Medicijnen
Gereed

Effluentverbetering rwzi Vinkel

Mijlpalen

Uitvoeringsfase nagenoeg gereed

Financiën

Uitgaven: € 13.220.000

Restant: € 5.980.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

Dankzij aanvullend krediet is gecombineerde zuiveringsstap gerealiseerd.

Opgaven

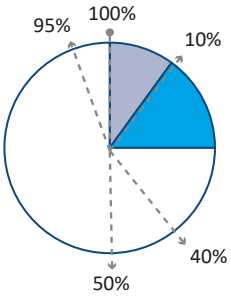
Rwzi: Medicijnen

Rwzi: Nutriënten

Effluentverbetering rwzi Aarle Rixtel

Mijlpalen

In voorbereidingsfase (bouwteam)

Financiën

Uitgaven: € 1.430.000

Restant: € 1.570.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

Het betreft een krediet ten behoeve van de voorbereiding.

Voorbereiding gebaseerd op ontwerp van de zandfilter van rwzi Dinther.

Opgaven

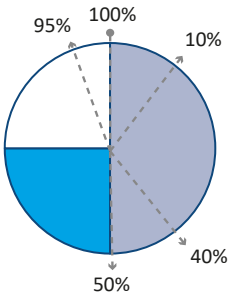
Rwzi: Medicijnen

Rwzi: Nutriënten

Uitbreiding verwerkingscapaciteit rwzi Land van Cuijk

Mijlpalen

In uitvoering

Financiën

Uitgaven: € 51.950.000

Restant: € 17.550.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

Risico op overschrijden krediet ten gevolge van meerwerken door onvoorziene omstandigheden.

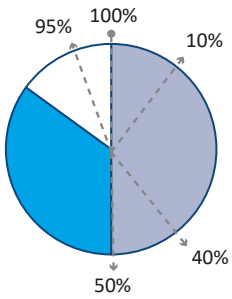
Opgaven

Rwzi: Renovatie

Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen

Mijlpalen

In uitvoering

Financiën

Uitgaven: € 84.060.000

Restant: € 8.640.000

Risico op overschrijden krediet

Toelichting

Aanbesteding voor warmteproductie met zo laag mogelijk aardgasverbruik loopt

Opgaven

Rwzi: Renovatie

Rwzi: Medicijnen

Crowe | Accountants & Advies

Samen naar een hoger niveau.

Audit *à la Crowe*

Accountantsverslag

Waterschap Aa en Maas

15 april 2026

Eindhoven

Aanbiedingsbrief

Waterschap Aa en Maas
T.a.v. het algemeen bestuur
Pettelaarpark 70
5216 PP ‘S-HERTOGENBOSCH

Eindhoven, 15 april 2026

Betreft: **Accountantsverslag boekjaar 2026**

Geachte leden van het algemeen bestuur,

Hierbij bieden wij u het accountantsverslag aan naar aanleiding van onze jaarrekeningcontrole bij Waterschap Aa en Maas.

Onze opdracht is het controleren van de jaarrekening op de aspecten getrouwheid. Vanaf 2025 is het dagelijks bestuur voor het eerst verantwoordelijk voor het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording. Wij hebben deze verantwoording betrokken in onze controle, maar geven zelf geen expliciet oordeel meer over de rechtmatigheid.

In het kader van onze opdracht hebben wij in oktober 2025 een interim controle uitgevoerd. De bevindingen hieruit zijn reeds in een separate management letter gerapporteerd.

Aansluitend zijn wij in februari 2026 gestart met de jaareindecontrole die wij onlangs hebben afgerond. De jaareindecontrole is gericht op het vormen van een oordeel over getrouwheid van de jaarrekening (inclusief de rechtmatigheidsverantwoording) in overeenstemming met de Nederlandse regels voor financiële verslaggeving voor Waterschappen.

Dit accountantsverslag bevat de belangrijkste bevindingen naar aanleiding van de jaareindecontrole. Waar mogelijk doen wij aanbevelingen gericht op verdere verbetering. Deze aspecten doen geen afbreuk aan ons oordeel omtrent de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2025. Wij hebben dit verslag in concept besproken met de medewerkers van Bestuur en Bedrijfsvoering en Mensen en Middelen. Dit verslag wordt nog toegelicht aan de auditcommissie van 21 april.

Wij vertrouwen erop u middels onze rapportage voldoende geïnformeerd te hebben. Tot het geven van een nadere toelichting op dit verslag zijn wij uiteraard gaarne bereid. Wij danken de medewerkers van Waterschap Aa en Maas voor de plezierige en constructieve samenwerking.

Met vriendelijke groet, namens ons hele team,

ValidSigned by H.A.C.M. Vissers RA MSc
on 15-04-2026

H.A.C.M. Vissers RA MSc
Extern accountant

ValidSigned by Cas Foppele
on 15-04-2026

C. Foppele RA MSc
Supervisor

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

Inhoudsopgave

1. Samenvatting 4
2. Ons oordeel 7
3. Bevindingen jaarrekening 2025
    1. Rechtmatigheid 10
    2. Materiele vaste activa 12
    3. HWBP - dijkversterkingsprojecten 14
    4. RWZI ‘s-Hertogenbosch 15
    5. Personele voorzieningen 16
    6. Overige bevindingen 18
4. Overige aspecten 19

Totaal aantal pagina’s: 21

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

1. Samenvatting – ons oordeel

Ons oordeel

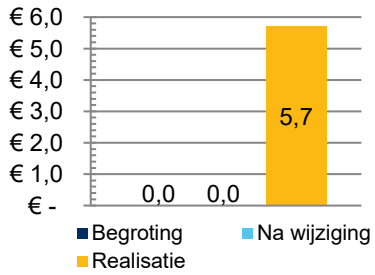
Onderwerp	Goedkeurend	Afkeurend	Anders	Toelichting
Getrouw beeld		-	-	De jaarrekening 2025 geeft een **getrouw beeld** van de grootte en samenstelling van zowel de baten en lasten over 2025 als van het vermogen per 31 december 2025 in overeenstemming met het Waterschapsbesluit.
Onderwerp	**Geen bevindingen**	**Wel bevindingen**	**Anders**	**Toelichting**
Rechtmatigheids verantwoording		-	-	Wij hebben vastgesteld dat de rechtmatigheidsverantwoording zoals opgenomen in de jaarrekening een **getrouw beeld** geeft van de financiële rechtmatigheid en is opgesteld in overeenstemming met de kadernota rechtmatigheid en het Waterschapsbesluit.
WNT verantwoording		-	-	Wij hebben vastgesteld dat binnen de WNT normen is gehandeld en dat de WNT-verantwoording zoals opgenomen in de jaarrekening **voldoet aan de daaraan te stellen eisen.**

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

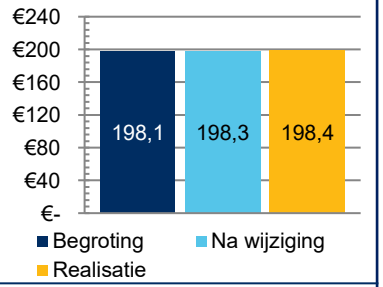
1. Samenvatting – financiële analyse

Financiële analyse 2025

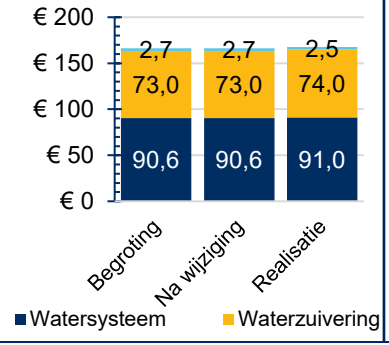
Resultaat na mutatie reserves in € mln

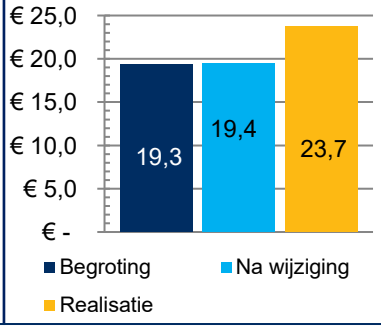
Lasten voor mutatie reserves in € mln

Dekkingsmiddelen in € mln

Overige baten voor mutatie reserves in € mln

In de **primaire begroting** werd uitgegaan van een negatief resultaat vóór mutatie reserves van € 12,8 mln. Daarnaast werd er voor diverse lasten dekking uit de reserves begroot, waardoor het resultaat na mutatie reserves was begroot op nihil.

Het **gerealiseerde resultaat na mutatie reserves** bedraagt € 5,7 mln positief. Dit wordt veroorzaakt door een combinatie van hogere lasten (-/- € 0,1 mln), hogere dekkingsmiddelen (+ € 1,3 mln) en hogere overige baten (+ € 4,3 mln). Uit de bestemmingsreserves is per saldo circa € 0,2 mln meer onttrokken dan begroot.

De **totale dekkingsmiddelen** bedragen € 167,6 mln en zijn circa € 1,3 mln hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door hogere belastingbaten van € 1,5 mln. Watersysteemheffing is € 0,5 mln hoger dan begroot, met name door de stijging van WOZ-waarden. De zuiveringsheffing is € 1,0 mln hoger als gevolg van meer vervuilingseenheden bedrijven. De inning is door het Waterschap uitbesteed aan BSOB.

De **overige baten** bedragen € 23,7 mln en zijn € 4,3 mln hoger dan begroot. Deze post bevat ten opzichte van de begroting onder andere de volgende meevallers:

- Boekwinst verkoop grond € 1,3 mln
- € 2,0 mln hogere ontvangsten bijdrage overige (o.a. BTW suppletie) en bijdrage van overheden (diverse subsidies)

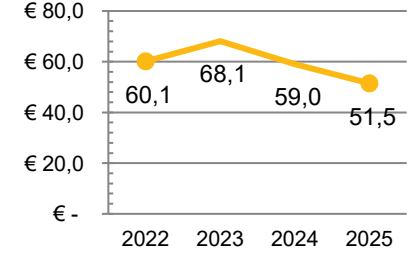
Bovengenoemde voordelen zijn vooral als incidenteel bestempeld.

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

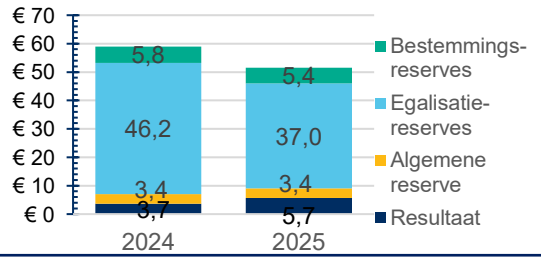
1. Samenvatting – financiële analyse (vervolg)

Financiële analyse 2025

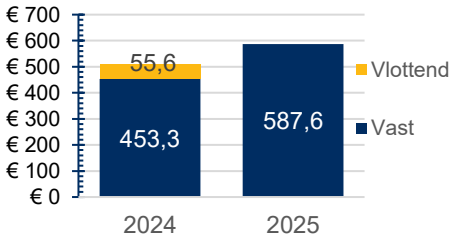
Eigen vermogen in € mln

Opbouw eigen vermogen in € mln

Externe financiering in € mln

Het **eigen vermogen** van Waterschap Aa en Maas neemt af met € 7,5 mln en bedraagt € 51,5 mln eind 2025. Dit vermogen bestaat uit:

- € 37,0 mln bestemmingsreserves voor tariefegalisatie verdeeld naar watersysteembeheer € 14,8 mln en zuiveringsbeheer € 22,2 mln. De bestemmingsreserves nemen af met € 9,2 mln conform gewijzigde begroting.
- € 5,4 mln overige bestemmingsreserves. Deze zijn per saldo afgenomen met € 0,4 mln, met name door de onttrekking van het restbedrag APPA (€ 408.000).
- € 3,4 mln algemene reserve ter dekking van risico's. Op basis van de analyse die is opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen is de weerstandscapaciteit voldoende voor het pessimistische scenario (€ 3,4 mln risico's). Wij hebben geadviseerd, mede gezien het veranderende risicoprofiel van waterschappen, om de methodiek van risico inschatting bij uw Waterschap te evalueren.
- € 5,7 mln onverdeeld resultaat. Het voorstel voor resultaatverdeling dient nog te worden vastgesteld door het algemeen bestuur.

De totale **externe financiering** neemt toe met € 78,7 mln en bedraagt eind 2025 € 587,6 mln. In 2025 is voor een bedrag van € 170 mln aan nieuwe leningen aangegaan met een gemiddeld rentepercentage van circa 3,2%. Dit hangt met name samen met de gedane investeringen in de vaste activa gedurende 2025. De totale rentelast bedraagt circa € 11,4 mln in 2025. Wij hebben tijdens de controle vastgesteld dat aan de wettelijke voorschriften voor financiering wordt voldaan.

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

2. Ons oordeel

<table>
<tr><th>Onderwerp</th><th>Toelichting</th></tr>
<tr><td>Gehanteerde controle en rapporterings-tolerantie</td><td>Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2025 uitgevoerd met inachtneming van de volgende toleranties gebaseerd op het controleprotocol. Indien de geconstateerde fouten en onzekerheden het bedrag van de goedkeuringstolerantie niet overschrijden kan in beginsel een goedkeurende controleverklaring worden afgegeven.
<table>
<tr><th></th><th>Grondslag</th><th>Omvang</th><th>Tolerantie</th></tr>
<tr><td>Fouten & onzekerheden</td><td>2% van de werkelijke lasten</td><td>€ 183.575.000</td><td>€ 3.671.000</td></tr>
<tr><td>Rapporteringstolerantie</td><td>-</td><td></td><td>€ 200.000</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>Controleverschillen</td><td>In de jaarrekening 2025 resteert een ongecorrigeerde controleverschil met betrekking tot de getrouwheid. Dit betreft een rechtstreekse vermogensmutatie van € 0,4 mln inzake de APPA pensioenen wat niet is toegestaan. Deze onttrekking van de bestemmingsreserves zou via de exploitatie moeten lopen. Dit heeft per saldo geen effect op het resultaat na mutatie reserves. Aangezien dit controleverschil onder de tolerantie blijft, heeft dit geen effect op ons oordeel.

Gedurende de controle zijn er door het waterschap zelf en door ons verschillende correcties geconstateerd welke reeds zijn verwerkt. Deze correcties hebben tot een verlaging van het resultaat geleid van € 1,7 mln. De belangrijkste correctie betreft het bijstorten voorziening APPA € 1,4 mln vanwege de overgang van bestuurlijke pensioenen naar het ABP.</td></tr>
<tr><td>Verslaggeving</td><td>In 2025 is het Waterschapsbesluit gewijzigd. Hierin zijn o.a. de verslaggevingsregels opgenomen hoe de begroting en jaarverantwoording van waterschappen moeten worden opgesteld. Belangrijkste wijzigingen betreffen de opname van de rechtmatigheidsverantwoording en de inhoud van zowel de begroting als de jaarstukken. Een en ander is meer in lijn gebracht met het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor provincies en gemeenten. Concreet komt het erop neer dat de opmaak van het jaarverslag en jaarrekening (met name verplichte paragrafen en staat van baten en lasten inclusief toelichting) over boekjaar 2025 zijn aangepast aan het nieuwe Waterschapsbesluit. Daarnaast zijn er wijzigingen in de activeringsvereisten van kosten algemeen onderzoek en ontwikkeling en groot onderhoud waarvoor een overgangsperiode tot 2028 van toepassing is.</td></tr>
</table>

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

2. Ons oordeel

Onderwerp	Toelichting
Jaarverslag verenigbaar	Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig de Waterschapswet is opgesteld en, voor zover wij dat kunnen beoordelen, **verenigbaar is met de jaarrekening**. De programmaverantwoording hebben wij marginaal getoetst wat zoveel betekent als het signaleren van mogelijke tegenstrijdigheden. De accountantscontrole omvat derhalve geen oordeel over de inhoudelijke juistheid en/of volledigheid van de informatieverstrekking opgenomen in de programmaverantwoording. De huidige verwerking van geactiveerde personeelskosten en het toerekenen van rente over het eigen vermogen leidt tot een verschil in aansluiting tussen het programma (jaarverslag) en de jaarrekening. Wij adviseren om deze systematiek te evalueren, met het oog op een betere inzichtelijkheid en aansluiting in de verantwoording.
Schattingen	De opstelling van de jaarrekening vereist dat het dagelijks bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van de baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen zijn in het kader van onze controleopdracht op aanvaardbaarheid beoordeeld. Hierbij hebben wij geen belangrijke tekortkomingen geconstateerd. In uw jaarrekening zijn in bijzonder de volgende schattingen verwerkt: • De verwerking van de balansposities uit hoofde van juridische geschil RWZI ‘s-Hertogenbosch (zie bevinding 3.5) • Nog op te leggen belastingaanslagen - gebaseerd op de opgave van de BSOB - van per saldo € 2,4 mln • Voorzieningen (wachtgelden en pensioen (voormalig) bestuurders) ad € 4,1 mln • Niet uit de balans blijkende verplichtingen inzake langdurig zieken € 50.000 en personeelsgebonden basis budget (PBB) € 870.000

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

2. Ons oordeel

Onderwerp	Toelichting
Verbonden partijen	In uw jaarrekening zijn diverse bijdragen aan verbonden partijen verwerkt. De (vanwege de financiële impact) belangrijkste partijen betreffen: • SNB: bijdrage van € 7,2 mln • Aquon: bijdrage van € 4,9 mln • BSOB: bijdrage van € 3,5 mln • Het Waterschapshuis: bijdrage van € 1,4 mln De bovengenoemde bedragen zijn verwerkt op basis van de voorlopige jaarcijfers zoals opgeleverd door de verbonden partij. Wij adviseren om voor vaststelling van de jaarrekening door het AB kennis te nemen van de definitieve cijfers. Eventuele afwijkingen met een materiële impact op uw jaarrekening kunnen dan alsnog verwerkt dan wel toegelicht worden.
Interne beheersing	Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen significante tekortkomingen in de interne beheersing geconstateerd. In onze management letter hebben wij enkele belangrijke aandachtspunten opgenomen voor de verdere verbetering van de processen. De belangrijkste bevindingen voor het Waterschap ziet toe op de monitoring van projecten en uitvoering van de verbijzonderde interne controle in combinatie met rechtmatigheidsverantwoording.

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

3.1 Rechtmatigheid

Rechtmatigheid	
Algemeen	Met de rechtmatigheidsverantwoording legt het dagelijks bestuur verantwoording af over drie aspecten van de financiële rechtmatigheid, met inachtneming van de algehele kaders (bijvoorbeeld de kadernota rechtmatigheid) en de gestelde kaders door het algemeen bestuur (o.a. de financiële verordening, het controleprotocol en het normenkader). Hierbij is rekening gehouden met een tolerantiegrens van 2% (zijnde € 3.671.000) voor de rechtmatigheidsverantwoording zelf en een rapporteringsgrens van € 200.000 voor afwijkingen die in de paragraaf bedrijfsvoering gemeld dienen te worden. Onze rol als accountant betreft het vaststellen dat eventuele rechtmatigheidsafwijkingen juist en volledig zijn opgenomen en toegelicht, rekening houdend met bovenstaande grenzen. Wij hebben hiervoor de uitkomsten van de Verbijzonderde Interne Controle (VIC) geïnspecteerd en de ingenomen standpunten getoetst.
Criteria	Het bestuur is van mening dat er onrechtmatigheden zijn begaan in 2025 onder de tolerantiegrens. Zie onderstaand de gemelde onrechtmatigheden:
Onze verklaring	Ons inziens zijn bovenstaande afwijkingen tot stand gekomen binnen de spelregels en zijn ze op getrouwe wijze weergegeven in de rechtmatigheidsverantwoording. De bijbehorende toelichting, in de paragraaf bedrijfsvoering, geeft het gewenste inzicht. Dit hebben wij meegewogen in het afgeven van het goedkeurend oordeel bij de jaarrekening.

Criteria	Gemelde afwijking	Waarvan niet acceptabel	Ons oordeel
Voorwaardencriterium	€ 105.000	-	Akkoord, zie toelichting volgende pagina
Begrotingscriterium	€ 260.000	-	Akkoord, zie toelichting volgende pagina
Misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium	-	-	Akkoord, geen onrechtmatigheden geconstateerd
Totaal rechtmatigheidsoordeel	**€ 365.000**	**-**	

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

3.1 Rechtmatigheid (vervolg)

Rechtmatigheid (vervolg)	
Voorwaarden-criterium	Ten aanzien van dit criterium zien de risico's vooral toe op naleving van de aanbestedingswetgeving. Door de organisatie is een uitgebreide inkoopanalyse opgesteld waarbij is getoetst of is voldaan aan de aanbestedingswetgeving. Hieruit volgen onrechtmatigheden ter grootte van € 105.000. Deze onrechtmatigheden zijn onder de afgesproken rapporteringstolerantie maar het dagelijks bestuur heeft er voor gekozen om deze toch te verantwoorden.
Begrotings-criterium	Voor dit criterium is aangesloten bij de financiële verordening en het controleprotocol inclusief normenkader. Op basis hiervan constateert het dagelijks bestuur per beleidsveld het volgende: • Op het programma Waterveiligheid en Schoon bedraagt de lastenoverschrijding € 260.000. Deze lasten zijn als acceptabel verantwoord aangezien de overschrijding minder dan 10% van de begrote lasten zijn. Derhalve is de volledige overschrijding als acceptabel aangemerkt. • De overige afwijkingen zijn op passende wijze gemeld en toegelicht in de jaarrekening en daarmee tijdig. Hierbij wijken de spelregels inzake tijdigheid af van de Kadernota Rechtmatigheid 2025 waarbij alleen afwijkingen die ontstaan zijn na de laatste tussenrapportage nog gemeld kunnen worden bij de jaarrekening. Ondanks dat dit niet geheel in lijn is met de uitgangspunten met de Kadernota Rechtmatigheid 2025, doet dit wel recht aan de eigen gemaakte afspraken volgens de financiële verordening. Wij adviseren deze afspraken in de toekomst te evalueren. In het kader van budgetrecht dienen voordelen ook zo snel als mogelijk te worden verwerkt in de gewijzigde begroting. • Er zijn geen overschrijdingen boven de rapporteringstolerantie van de investeringskredieten (uitgaven) geconstateerd. De onderschrijding van de uitgaven en de afwijkingen van de inkomsten zijn met de jaarrekening tijdig gemeld. Wij zijn het eens met de getrokken conclusies en de opgenomen toelichting in de paragraaf bedrijfsvoering. Daarnaast hebben wij geadviseerd om het budgetbeheer met name rondom monitoring van overige baten aan te scherpen zodat eventuele mee- en tegenvallers eerder tussentijds kunnen worden gemeld.

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

3.2 Materiele vaste activa – hoofdoverzicht projecten

Hoofdoverzicht projecten

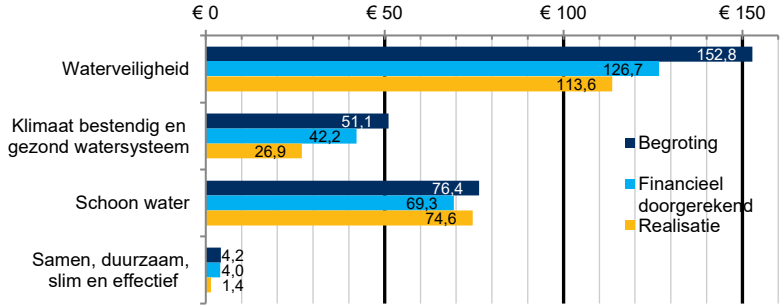
Afgeronde projecten in 2025

Code	Omschrijving	OHW 2024	Geactiveerd 2025
I1021500	Opl. capaciteitsknelpunt Bakel	3.651.027	3.516.193
I1020600	Integr. aanpak Oeffeltse Raam	3.271.326	3.360.956
I1016700	20 kunstwerken reg. keringen	1.707.554	1.829.119
I1030000	Gemaal Crevecouer Verk.	948.630	1.181.047
	Diverse overige	18.029.076	15.477.896
Totaal		**27.607.613**	**25.365.211**

Onderhanden projecten 2025

Code	Omschrijving	OHW 2024	OHW 2025
I1016000	Renovatie en uitbreiding RWZI Oijen	66.751.473	78.057.279
I1023600	Renovatie uitbreiding RWZI Land van Cuijk	18.652.234	51.415.464
I1027000	Effluentverbetering RWZI Vinkel EM	1.178.118	13.215.475
I1015700	Gebiedsregeling Noordervaart extra wateraanvoer	10.141.096	9.886.929
	Diverse overige	78.270.403	100.701.090
Totaal		**174.993.324**	**253.276.237**

Bruto investeringen per programma in € mln

Gedurende het jaar is voor € 216,5 mln geïnvesteerd in de materiele en immateriële vaste activa exclusief de gronden. In de grondbank is € 5,4 mln geïnvesteerd. Ten opzichte van de financieel doorgerekende bruto investeringen bedraagt de realisatiegraad 90%.

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

3.2 Materiële vaste activa

Materiële vaste activa	
	Bevinding
Algemeen	Ultimo 2025 bedragen de geactiveerde materiële vaste activa samen circa € 565 mln (2024: ca. € 496 mln). Gedurende het jaar is voor circa € 102 mln geïnvesteerd (netto na (subsidie)bijdragen derden inclusief gronden) en is voor € 33 mln afgeschreven, afgewaardeerd en gedesinvesteerd. Wij hebben de investeringen in 2025 gecontroleerd en vastgesteld dat activering conform de verslaggevingsregels heeft plaatsgevonden. De afschrijvingen zijn getoetst aan het vastgestelde afschrijvingsbeleid. Onze aandacht gaat vooral uit naar de onderhanden projecten aangezien hierin de meeste risico's schuilen. Het saldo onderhanden werken *exclusief RWZI 's-Hertogenbosch, HWBP dijkversterkingsprojecten en grondbank* bedraagt € 253,3 mln (2024: 184,0 mln). Wij hebben de volgende opmerkingen: • De renovatie van RWZI Oijen is afgerond en daarmee is de bestemmingsreserve voor de instandhouding volledig ingezet. • De oplevering van de renovatie uitbreiding RWZI Land van Cuijk is vertraagd vanwege de netcongestie problemen. • Conform de afschrijvingsmethodiek wordt op onderhanden werken afgeschreven indien de verwachte doorlooptijd tot afsluiting meer dan twee jaar bedraagt. Bij beperkte investeringen in het jaar – bijvoorbeeld Gebiedsregeling Noordervaart – is de boekwaarde eind 2025 daarom lager dan eind 2024. Dit was op dit project overigens vorig jaar ook het geval. • Het waterschap heeft besloten de gemaakte investeringen in de slib- en gaslijn RZWI Den Bosch af te boeken aangezien het project als gevolg van netcongestie niet gerealiseerd gaat worden. De afboeking bedraagt € 3,0 mln.

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

3.3 HWBP - Dijkversterkingsprojecten

Dijkversterkingsprojecten	
	Bevinding
	Onder de noemer van het HWBP (Hoogwaterbeschermingsprogramma) zijn momenteel vier projecten opgenomen. De totale raming van deze vier projecten bedraagt momenteel € 985,9 mln. De financiering van deze projecten loopt in basis voor 90% via het HWBP en betreft een vast bedrag. Dit houdt in dat eventuele mee- en/of tegenvallers voor rekening komen van uw Waterschap. Ten aanzien van de HWBP projecten en verwerking in de jaarrekening melden wij het volgende: • Het project Ravenstein-Lith is in de realisatiefase. De planuitwerkingsfase zal in 2026 worden afgesloten zodra de rapportages van het archeologisch onderzoek definitief zijn. De kostenprognose is betreft € 479 mln voor de uitvoering van de dijkversterking en gebiedsmaatregelen. De meeste risico's voor het Waterschap doen zich naar ons idee voor in de realisatiefase gezien tegenvallers voor rekening van uw waterschap komen. Om deze risico's te monitoren stelt het waterschap per kwartaal voortgangsrapportages op en wordt er een eigenstandige control-functie uitgevoerd. • Cuijk-Ravenstein bevindt zicht momenteel in de planuitwerkingsfase en hiervoor bedraagt het krediet € 25,7 mln. Gedurende het jaar is op basis van een nieuwe berekening geconstateerd dat de raming voor het project € 1 mln hoger is. Na advies is het dashboard waterveiligheid hierop aangepast en het bestuur hierover geïnformeerd. • Lith-Bokhoven is in de verkenningsfase waardoor er nog maar beperkte kosten zijn gemaakt. • Project Doeveren is de realisatiefase gestart en de planuitwerkingsfase is in het laatste stadium. De opdracht voor de realisatie is voorlopig gegund en zodra deze aanbesteding definitief is zal de kostenprognose worden geactualiseerd. • Vanwege liquiditeitstekorten bij het HWBP wordt er geen voorfinanciering meer toegekend. Het Waterschap dient dit zelf voor te financieren, waarbij rentekosten niet subsidiabel zijn. Aan het einde van het jaar heeft HWPB nog € 13,5 mln subsidie eerder betaald aan uw waterschap dan voorzien aangezien er middelen niet besteed waren in het programmajaar. Hierdoor is de benodigde voorfinanciering voor het project Ravenstein-Lith lager.

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

3.4 RWZI ‘s-Hertogenbosch

RWZI ‘s-Hertogenbosch	
	Bevinding
	Rondom de renovatie RWZI ‘s-Hertogenbosch heeft de rechtbank in maart 2025 een derde tussenvonnis uitgesproken inzake de lopende geschillen tussen Aa en Maas en de aannemer van het project. In dit tussenvonnis is opgenomen dat de definitieve uitspraak afhankelijk is van het rapport van de geurexperts welke inmiddels definitief is. Per heden is er nog geen definitieve uitspraak. Naar verwachting volgt deze in de loop van 2026 en daarna volgt een procedure voor het vaststellen van de schade. Wij melden in dit kader het volgende: • Het Waterschap is, ook op basis van het nieuwe tussenvonnis, onveranderd van mening dat men een sterke juridische positie heeft. Bovendien is het kredietrisico met een bankgarantie voor maximaal € 25,8 mln afgedekt. • De financiële verwerking in de jaarrekening is door het waterschap nog eens kritisch beoordeeld waarbij er nog kleine correcties verwerkt zijn inzake de BTW. Met deze zaak samenhangende kosten zijn als volgt verwerkt: de investeringen op het project in 2025 bedragen € 59,3 mln en blijven binnen het krediet van € 70,8 mln. De resterende ruimte binnen dit krediet bedraagt € 11,5 mln. De advieskosten in verband met deze kwestie bedragen in 2025 € 241.000 en zijn ten laste van het resultaat gebracht. De totale advieskosten over afgelopen jaren bedragen € 7,2 mln. • In de risicoparagraaf heeft het bestuur de kwestie en het mogelijke financiële risico voor het Waterschap uiteengezet gegeven de thans bekende feiten en omstandigheden en de inschatting van het bestuur daaromtrent. Wij hebben in het kader van onze controle de documentatie rondom deze kwestie opnieuw beoordeeld waaronder het tussenvonnis en correspondentie met juridisch adviseurs. Wij zijn van mening dat de positie van het Waterschap op basis van de huidige feiten en omstandigheden toereikend en in overeenstemming met de verslaggevingsregels is verantwoord in de jaarrekening. Wij merken op dat de ontwikkelingen in de voornoemde juridische procedures een wezenlijke impact kunnen hebben op de balansposities en de financiële positie van het Waterschap. Indien de ontwikkelingen daartoe aanleiding geven is het van groot belang om de financiële verwerking te herzien.

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

3.5 Personele voorzieningen

Personele voorzieningen

Arbeids-gerelateerde verplichtingen

Bevinding

In het nieuwe Waterschapsbesluit zijn op gebied van het vormen van personele voorzieningen andere standpunten ingenomen ten opzichte van het BBV. Dat betekent dat voor arbeidsgerelateerde verplichtingen die het waterschap richting eigen personeel en bestuurders heeft een voorziening of reservering gevormd wordt. Waterschap Aa en Maas heeft nog niet alle verplichtingen in de balans verwerkt. Wij hebben geadviseerd om hier voor volgend jaar een standpunt over in te nemen. In de jaarrekening van het waterschap zijn de volgende arbeidsgerelateerde verplichtingen opgenomen:

Type verplichting	31-12-2025	31-12-2024	Reservering gevormd	Toelichting
Verplichting langdurig zieken	€ 50.000	-	Nee	1
Voorziening pensioenen	€ 3.923.000	€ 2.097.000	Ja	2
Reservering verlofuren (incl. spaarverlof, IKB-verlof en vitaliteit)	€ 4.423.000	€ 3.717.000	Ja	3
Verplichting personeelsgebonden basis budget (PBB)	€ 870.000	-	Nee	4
Verplichting jubilarissen	PM	-	Nee	5

1) De verplichting langdurig zieken is verantwoord onder de niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen. Dit betreft een inschatting van de te betalen transitievergoedingen voor medewerkers die ziek uit dienst zullen treden. De loonkosten voor deze medewerkers zijn opgenomen in de begroting.

2) De voorziening pensioenen was voorgaand jaar gewaardeerd tegen de actuariële berekening volgens de wet Appa. Vanwege het besluit van het kabinet om deze pensioenen per 1 januari 2028 via een wettelijke verplichting over te dragen aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP) wordt de voorziening ultimo 2025 gewaardeerd tegen de ingeschatte overdrachtswaarde. Derhalve heeft er een toevoeging van € 1,8 mln plaatsgevonden. Het werkelijke af te storten bedrag komt mogelijkerwijs niet overeen als gevolg van de ontwikkelingen in dekkingsgraad van ABP. Het waterschap heeft dit toegelicht in de weerstandsparagraaf.

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

3.5 Personele voorzieningen

Personele voorzieningen	
	Bevinding
Arbeids-gerelateerde verplichtingen	3) De verplichting inzake het verlofsaldo is toegenomen met € 0,7 mln tot € 4,4 mln. In totaal staan er 78.000 spaarverlof en IKB-verlofuren open bij 574 medewerkers. Het gemiddelde uurtarief bedraagt € 53. 4) De verplichting Personeelsgebonden basis budget (PBB) is verantwoord onder de niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen. Medewerkers beschikken conform de CAO over PBB (€ 6.000 – € 12.000 per medewerker) welke besteed kan worden aan coaching, opleiding, ontwikkeling en vitaliteit afgestemd met de werkgever. Het budget is gedurende een periode van vijf jaar te besteden. Voor een groot deel van de medewerkers is deze periode per 31 december 2025 afgelopen en zal in 2026 een nieuwe periode van start gaan. De huidige inschatting is gebaseerd op de jaarlijkse bestedingen. Wij hebben geadviseerd om in 2026 de totale verplichting in kaart te brengen. Het waterschap heeft nog geen voorziening voor jubilarissen gevormd en momenteel zijn deze lasten opgenomen in de begroting.

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

3.6 Overige bevindingen

Overige bevindingen	
	Bevinding
SiSa	In 2025 is duidelijk geworden dat er geen wettelijk kader is voor specifieke uitkeringen (SiSa) bij waterschappen. Voor 2025 is sprake van een tijdelijke oplossing, waarbij voor de verantwoording en controle van de betreffende subsidies afzonderlijk van de jaarrekening plaats zal vinden. Het controleprotocol wat van toepassing zal zijn dient nog afgestemd te worden. Zodra dit protocol definitief is kunnen wij de controle uitvoeren.

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

4. Overige aspecten in relatie tot onze controle

Onderwerp	Toelichting
Geen sprake van beperkingen in de reikwijdte van onze controle	Er zijn **geen beperkingen** bij de uitvoering van onze controle opgetreden. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door de medewerkers van het Waterschap de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.
Fraude	De verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude – waaronder corruptie – ligt primair bij het bestuur. Onze rol als accountant is om vast te stellen dat de jaarrekening vrij is van materiële afwijkingen door fouten of fraude. Bij fraude is het risico dat een afwijking niet ontdekt wordt groter dan bij fouten, omdat fraude vaak samen gaat met activiteiten om de fraude te verhullen. Onze werkzaamheden ten aanzien van fraude bestaan onder andere uit: • Alertheid op fraudesignalen gedurende de controle; • Evalueren en bespreken van mogelijkheden tot fraude en fraudesignalen met het management; • Het uitvoeren van een analyse op handmatige journaalposten, onder andere om ingrijpen van de directie en het bestuur in de interne beheersing te kunnen identificeren; • Het uitvoeren van controlewerkzaamheden op schattingsposten, onder andere om oneigenlijke beïnvloeding door de directie en het bestuur te kunnen identificeren; • Het beoordelen van rechten in de financiële administratie en de bankapplicatie alsmede het uitvoeren van een bankanalyse, met als doel om fouten en fraude in de uitgaande betalingen te kunnen identificeren; • Het uitvoeren van controlewerkzaamheden op de aanwezigheid van indicaties van ambtelijke corruptie binnen het inkoopproces. Er zijn gedurende 2025 door ons **geen materiële fraudegevallen geconstateerd** en er zijn ons eveneens geen vermoedens van fraude bekend. Daarnaast heeft uw bestuur aan ons geen melding gemaakt van geconstateerde fraudegevallen of andere fraudesignalen.
Claims en juridische procedures	Er zijn - met uitzondering van hetgeen in hoofdstuk 3 is genoemd rondom RWZI ‘s-Hertogenbosch - **geen belangrijke** (dreigende en niet gewaardeerde) **claims en/of juridische procedures** met een mogelijke materiële impact op de cijfers per ultimo 2025.

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

4. Overige aspecten in relatie tot onze controle

Onderwerp	Toelichting
Gebeurtenissen na balansdatum	Er zijn **geen belangrijke gebeurtenissen na balansdatum** anders dan hetgeen opgenomen in het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen, met een materiële impact op de cijfers per ultimo 2025.
Geautomatiseerde gegevensverwerking	Wij hebben vanuit onze controle op de jaarrekening **geen belangrijke bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit** van de geautomatiseerde gegevensverwerking.
Onafhankelijkheid	Wij zijn onafhankelijk van uw Waterschap en voor zover wij weten heeft zich geen inbreuk voorgedaan op de van toepassing zijnde regels (Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (VIO)) ten aanzien van onafhankelijkheid.
Openstaande punten	• Bespreken jaarrekening met audit commissie: 21 april 2026 • Tekenen bevestiging bij de jaarrekening (LOR): 4 juni 2026 • Afgeven controleverklaring: 4 juni 2026 • Vaststellen jaarrekening door het AB: 5 juni 2026

© 2026 Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

Smart decisions. Lasting value.

Waterschap Aa en Maas

Reactie van het dagelijks bestuur op het accountantsverslag bij de jaarrekening 2025

Algemeen

Het dagelijks bestuur heeft met instemming kennisgenomen van het goedkeurende oordeel van de accountant en dankt de accountant voor diens aanbevelingen gericht op verdere verbeteringen naar de toekomst toe. Hierna reageren wij per hoofdstuk uit het accountantsverslag op de belangrijkste constateringen en aangedragen verbeteringen.

1. Samenvatting – financiële analyse

In lijn met het (eerder gegeven) advies van de accountant heeft een evaluatie van de methodiek van risico inschatting plaats gevonden. De inrichtring van het risicomanagement en de risico inventarisatie, uitvoering en beheersing zijn op 4 maart jl. besproken met de auditcommissie voor financiële, niet-financiële en projectrisico's. De minimale omvang van de weerstandscapaciteit in relatie tot de geïnventariseerde risico's (uitgedrukt in de weerstandsratio) is geborgd in het financieel beleid. Zoals de accountant in haar verslag ook concludeert, is deze ook in het pessimistische scenario toereikend.

De accountant constateert een ongecorrigeerd controleverschil van € 0,4 miljoen. Dit betreft alleen de wijze van administratieve verantwoording (via de balans in plaats van via de exploitatierekening), maar heeft geen effect op het uiteindelijk saldo, noch op het oordeel van de accountant. Dit wordt op pagina 94 van de jaarrekening ook vermeld.

2. Ons oordeel

De accountant adviseert om de systematiek van de verwerking van geactiveerde personeelskosten en het toerekenen van rente over het eigen vermogen te evalueren met het oog op een betere inzichtelijkheid en aansluiting in verantwoording tussen de programmaverantwoording in het jaarverslag en de jaarrekening. Deze aanbeveling volgen we op. Dit doen we in samenspraak met de accountant voorafgaand aan het opstellen van de begroting 2027. De onder 3 genoemde aanbevelingen worden daar eveneens bij betrokken.

3. Rechtmatigheid

De accountant concludeert dat de door ons gemelde onrechtmatigheden getrouw zijn weergegeven en de bijbehorende toelichting het gewenste inzicht geeft. Daarbij hebben wij er vanuit het oogpunt van transparantie bewust voor gekozen om óók onrechtmatigheden onder de rapporteringstolerantie te verantwoorden. In samenspraak met de accountant zullen we voorafgaand aan het opstellen van de begroting 2027 dit jaar onderzoeken of actualisatie van de financiële verordening noodzakelijk is in relatie tot de kadernota rechtmatigheid. Ook de aanbeveling ten aanzien van het budgetbeheer en de monitoring van de overige baten nemen we over, evenals de aanbeveling om in 2026 een standpunt in te nemen over de arbeidsgerelateerde verplichtingen als vermeld in hoofdstuk 4 van het accountantsverslag.

Overige aspecten in relatie tot onze controle

De accountant geeft de controleverklaring en de getekende bevestiging conform de richtlijnen op 4 juni af, oftewel direct voorafgaand aan de vaststelling door het algemeen bestuur op 5 juni. Zo weet men zeker dat er zich in de periode tot aan vaststelling door het algemeen bestuur geen gebeurtenissen na balansdatum meer hebben voorgedaan die van invloed kunnen zijn op het oordeel. Met ingang van 2025 moet de controleverklaring integraal onderdeel uitmaken van de jaarrekening. In het boekwerk is hier rekening mee gehouden (hoofdstuk 10).

Controllersparagraaf Jaarstukken 2025

Algemeen

Het doel van de controllersparagraaf is bijdragen aan de kwaliteit van de verantwoording en daarmee de besluitvorming door het algemeen bestuur te bevorderen. In deze controllersparagraaf ligt het accent op de informatiewaarde van de financiële verantwoording en de prestaties en aandachtspunten voor het bestuur.

Inleiding

De voorliggende jaarstukken 2025 geven een goed leesbaar en navolgbaar inzicht in de financiële afwikkeling en de gerealiseerde prestaties. De systematiek sluit aan op de gewijzigde verslaggevingsvoorschriften zoals die bij het opstellen van de begroting 2025 voor het eerst zijn gehanteerd. Mede doordat de vergelijkende cijfers - conform de verslaggevingsvoorschriften - niet meer zijn opgenomen, ligt de essentie van de verantwoording op de feitelijke realisatie ten opzichte van de vastgestelde begroting. Dit geldt zowel voor de opgaven en de prestaties, als voor het financieel beheer. Dit draagt er aan bij dat de informatiewaarde van de jaarstukken ten opzichte van voorgaande jaren duidelijk is verbeterd en kernachtiger is weergegeven.

Algemeen beeld

Uit de jaarstukken komt naar voren dat de financiële basis van het waterschap op dit moment op orde is. De reserves zijn toereikend, het weerstandvermogen en de risicobeheersing zijn in balans en de financiering van het waterschap past binnen de wettelijke normen en de bepalingen uit het treasurystatuut. De lastendruk voor een meerpersoonshuishouden (3 VE en WOZ-waarde van € 370.000) behoort tot de laagste van Nederland.

Tegelijkertijd tekenen zich de contouren af van een aantal financiële ontwikkelingen op de langere termijn. De omvangrijke investeringsopgaven in met name dijkverbeteringsprojecten en renovaties/aanpassingen van rwzi's, leggen een groot beslag op de middelen en op de schaarse (in- en externe) capaciteit. Per ultimo 2025 zijn ongeveer 90 investeringsprojecten in uitvoering. Het oorspronkelijk beschikbaar gestelde bruto krediet voor deze projecten bedraagt bijna € 1,2 miljard. Per ultimo 2025 bedragen de bruto restantkredieten voor deze onderhanden werken ongeveer € 624 miljoen om tot afronding te komen. Daarnaast verwachten we € 379 miljoen aan subsidie-inkomsten te ontvangen voor deze projecten.

De omvangrijke investeringsuitgaven hebben een verdere toename van de kapitaallasten (rente en afschrijvingen) tot gevolg. Het wendbaarheidspercentage drukt uit welk deel van de kosten langdurig vastliggen. Doordat de kapitaallasten een groter deel uitmaken van de totale exploitatie is het wendbaarheidspercentage toegenomen: van 24,3% in 2024 naar 26,7% in 2025. De wendbaarheid van de exploitatie zelf neemt hierdoor juist af. Dit betekent dat de sturingsmogelijkheden van de exploitatie met ruim 10% procent zijn afgenomen ten opzichte van vorig jaar.

Ter financiering van de omvangrijke investeringen en het aflossen van een kasgeldlening (kortlopende schuld) van € 50 miljoen zijn in de loop van 2025 voor € 170 miljoen aan langlopende geldleningen aangetrokken. In de begroting was hiervoor € 125 miljoen voorzien. Door een toename van de omvang van de

leningenportefeuille stijgt de netto schuldquote ten opzichte van de prognose (begroot 3,16) en komt uit op 3,56. Dat wil zeggen dat de leningenportefeuille een omvang heeft van 3,56 keer de jaarlijkse belastingopbrengst van het waterschap. Daarbij wordt opgemerkt dat de geldleningen zijn afgesloten met een lange rentevast-periode waardoor de renterisico's worden afgedekt.

Accountantsverklaring

De accountant heeft een goedkeurende verklaring bij de jaarrekening verstrekt. Daarnaast heeft de accountant separaat een accountantsverslag uitgebracht met aanbevelingen gericht op verdere verbetering. Het accountantsverslag en de reactie van het dagelijks bestuur met de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de aanbevelingen worden gelijktijdig aangeboden met de jaarstukken over 2025.

Tot en met 2024 werd de SiSa-verantwoording betreffende subsidieontvangsten in de jaarrekening opgenomen. De financiële verhoudingswet vormt het wettelijk kader hiervoor. Omdat deze wet alleen van toepassing is op gemeenten en provincies is het vanaf het boekjaar 2025 voor de waterschappen niet meer mogelijk om de SiSa-verantwoording in de jaarrekening op te nemen en daarmee onderdeel te laten uitmaken van de accountantsverklaring bij de jaarstukken. Voortaan moet hier een afzonderlijke accountantsverklaring voor worden afgegeven. De SiSa-rapportage is inmiddels voorgelegd aan de accountant. De accountantsverklaring voor de SiSa-verantwoording wordt naar verwachting gelijktijdig ontvangen, maar hoeft niet aan het algemeen bestuur te worden aangeboden omdat deze los staat van de accountantsverklaring bij de jaarstukken.

Rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf het boekjaar 2025 moet het dagelijks bestuur in de jaarstukken expliciet verantwoording afleggen over de financiële rechtmatigheid. De reikwijdte van de accountantsverklaring omvat de getrouwheid van de jaarrekening inclusief de rechtmatigheidsverklaring van het dagelijks bestuur. De rechtmatigheidsverklaring van het dagelijks bestuur beperkt zich tot de financiële rechtmatigheid en is opgenomen onder hoofdstuk 9 van de jaarstukken.

In 2025 zijn een aantal onrechtmatigheidsfouten geconstateerd die in totaliteit ruimschoots binnen de door het algemeen bestuur vastgestelde grens van € 3,7 miljoen vallen. Daarnaast is in het controleprotocol 2025 bepaald dat onrechtmatigheidsfouten vanaf € 0,2 miljoen (rapportagegrens) moeten worden toegelicht. De toelichting op de rechtmatigheidsfouten treft u aan in de paragraaf 4.3. "Bedrijfsvoering".

Risicoparagraaf - voorfinanciering HWBP

In de risicoparagraaf wordt het risico op de voorfinanciering van HWBP-projecten toegelicht. Dit risico houdt in dat het waterschap de subsidie uit het HWBP-fonds met vertraging ontvangt. Het waterschap moet dan zelf de subsidiebedragen (90% van de investeringsuitgaven) voorfinancieren totdat de subsidie wordt ontvangen. Omdat de rentekosten van de voorfinanciering van de HWBP-subsidiebedragen vooralsnog niet subsidiabel zijn, betekent dit voor het waterschap hogere rentekosten en een groter financieringstekort.

De afgelopen jaren zijn per saldo hogere voorschotten ontvangen dan waar het waterschap recht op heeft op basis van de investeringsuitgaven. Het risico op voorfinanciering heeft zich dan ook nog niet voorgedaan.

Tot dusverre is er juist sprake van een rentevoordeel. In 2025 zijn voor het eerst de subsidieaanspraken groter dan de ontvangen voorschotten uit het HWBP-fonds. Omdat de investeringsuitgaven voor HWBP-projecten in de uitvoeringsfase echter sterk toenemen en geen gelijke tred houden met de bevoorschotting, slaat het huidige rentevoordeel vanaf 2026 om in een rentenadeel.

Reactie dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur is van mening dat de controllersparagraaf een waardevolle toevoeging is en behulpzaam voor het begrip van de materie. Zeker gelet op de nieuwe verslaggevingsvoorschriften en de rechtmatigheidsverantwoording die wij dit jaar voor het eerst afgeven, zijn wij van mening dat de gegeven toelichtingen het algemeen bestuur kunnen ondersteunen in hun bestuurlijke behandeling.

Wij herkennen ons in het geschetste beeld van de financiële positie van het waterschap en zijn ons bewust van de omvangrijke opgave en daarmee samenhangende kostenwikkeling. In het licht van het op te stellen WBP 2028-2033 zal het algemeen bestuur een afweging moeten maken tussen de opgaven die ze wil realiseren en de bijbehorende lastenontwikkeling.

Ten aanzien van het risico op de voorfinanciering van de subsidieaanspraken vanuit het HWBP, zijn we nog in overleg met de programmadirectie om hier een oplossing voor te vinden. Vooralsnog houdt de programmadirectie vast aan een maximaal subsidiebedrag van € 40 miljoen per project per jaar. We verkennen de mogelijkheid om projecten in deelfases te realiseren en daarmee het risico op voorfinanciering te verkleinen.

veilig voldoende schoon water

Waterschap Aa en Maas

Jaarstukken 2025 in één oogopslag

In dit overzicht staat wat waterschap Aa en Maas in 2025 aan opbrengsten heeft binnengekregen en waaraan dat geld is besteed. De uitgebreide jaarstukken zijn te vinden op www.aaenmaas.nl.

Welke opbrengsten hebben wij?

Huurder
Eenpersoonshuishouden
Waterschapsbelasting € 144

Huurder
Meerpersoonshuishouden
Waterschapsbelasting € 266

Gezin met koopwoning
Meerpersoonshuishouden
WOZ-waarde € 408.000
Waterschapsbelasting € 390

Middelgroot productiebedrijf
300 vervuilingseenheden
WOZ-waarde € 13,5 miljoen
Waterschapsbelasting € 22.374

Agrarisch bedrijf
60 hectare
WOZ-waarde € 520.000
Waterschapsbelasting € 7.594

€ 165,056 miljoen
Waterschapsbelastingen

€ 13,912 miljoen
Dekkingsmiddelen
Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves en dividenduitkering.

Het resultaat over 2025 bedraagt voor Aa en Maas € 5,7 miljoen positief en wordt toegevoegd aan de reserves.

Totaal opbrengsten € 178,968 miljoen

Wat doen wij met jouw geld?

€ 19,911 miljoen
Waterveiligheid
Wij zorgen voor bescherming tegen wateroverlast en overstromingen van de Maas en het regionale watersysteem.

€ 73,607 miljoen
Klimaatbestendig en gezond watersysteem

- **Voldoende water en omgaan met weersextremen**
  Wij werken aan een robuust, veerkrachtig en stuurbaar watersysteem.
- **Gezond en natuurlijk water**
  Wij gaan voor een ecologisch goed functionerend systeem met oog voor de waterkwaliteit en biodiversiteit.

€ 79,739 miljoen
Schoon water
We zuiveren het afvalwater uit het riool, zodat het weer terug kan naar sloten en beken. We zoeken naar slimme oplossingen en samenwerkingen om de waterkwaliteit te verbeteren.

Totaal kosten
(netto lasten)
€ 173,256 miljoen

Dijkversterking
We versterken de komende jaren bijna 100 km dijk om beschermd te blijven tegen overstromingen uit de Maas. In 2025 zijn de eerste kilometers tussen Ravenstein en Lith aangepakt.

Uitzonderlijk droog
Na een erg nat 2024, was 2025 juist een uitzonderlijk droog jaar. Het regenwater hebben we zo goed mogelijk vastgehouden. Ook hebben we plannen gemaakt voor extra projecten die bijdragen aan schoon en gezond water.

Activa € 699,8 miljoen

Vaste activa (bezittingen): € 655,6 miljoen
Vlottende activa (vorderingen en liquide middelen): € 44,2 miljoen

2025

Passiva € 699,8 miljoen

Reserves (eigen vermogen): € 51,5 miljoen
Vaste passiva (voorzieningen en schulden): € 591,9 miljoen
Kortlopende verplichtingen: € 56,4 miljoen

Balans in 2024 € 617,8 miljoen

Cijfers komen uit hoofdstuk 6 Overzicht van baten en lasten en hoofdstuk 8 Balans van de jaarstukken.

Dit overzicht is met de grootste zorg samengesteld. Wij streven er altijd naar om juiste en actuele informatie te verstrekken. Wij kunnen helaas niet garanderen dat deze informatie in alle gevallen foutloos, volledig en actueel is. Kijk voor het volledige jaarverslag en de jaarrekening op **www.aaenmaas.nl**.

Waterschap Aa en Maas

Sociaal jaarverslag 2025

Lees het voorwoord

Voorwoord

Samen vooruit!

Niet alles is maakbaar en niet alles is te voorkomen… Dat besef wordt steeds duidelijker in de wereld waarin wij leven. Hoe hard wij ook werken aan de opgaven van nu en van de toekomst, beperkingen aan de maakbaarheid gelden ook voor het waterbeheer. Al willen we nog zo graag, niet alles is te voorkomen. Dan is het maar goed dat wij ons A-team paraat hebben!

Want zij staan niet alleen klaar voor opgaven die voorzien zijn, maar nadrukkelijker ook voor onbekende en onvoorziene omstandigheden. Die doen zich ieder jaar voor. Door vele factoren, waarbij techniek en klimaat veelal de bron vormen. Vele meestal kleine calamiteiten, maar soms ook grotere met flinke impact. Zo moesten in het afgelopen jaar alle hens aan dek voor de uitval van de rioolwaterzuivering Land van Cuijk in Haps. Supertrots om te zien wat er in zo'n situatie binnen onze organisatie gebeurt. Met grote inzet van onze collega's en veel deskundigheid en betrokkenheid door de hele organisatie heen: zuiveringsbeheer, projecten, district, adviseurs, management… Bij nacht en ontij, met groot verantwoordelijkheidsgevoel, gesteund door veel vertrouwen vanuit het bestuur. Dit soort momenten zijn een 'lakmoesproef' (ultieme test) van de mores bij Aa en Maas. Wat mij betreft dik geslaagd!

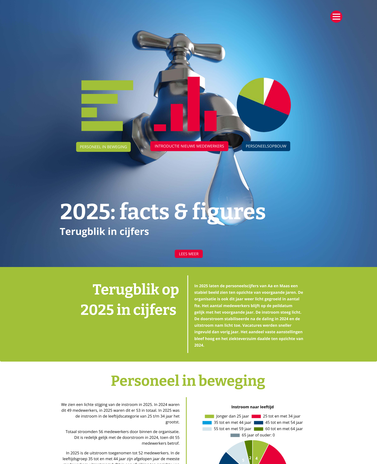
We zien hoe lastig het kan zijn dat de 'winkel openblijft' terwijl de vele verbouwingen op onze rioolwaterzuiveringen, waterkeringen en het watersysteem vol in de uitvoering zijn. Dat zijn enorme opgaven met projecten die qua aard en omvang in het oog springen en buiten steeds zichtbaarder zijn. Om dit te kunnen blijven doen, ontwikkelt en groeit onze organisatie, met nieuwe rollen, nieuwe werkwijzen en nieuwe collega's.

Eind 2025 groeiden wij richting 600 vaste medewerkers. Om die groei en sturing van de organisatie goed te plooien, hebben wij het organisatiemodel herijkt en de managementstructuur aangepast. Ik ben heel blij om te zien hoe iedereen zich heeft ingezet om deze verandering snel te omarmen en in te bedden, zodat deze opzet ons verder kan helpen. Goed ook om te zien dat de spin-offs daarvan merkbaar zijn. Er is meer samenhang tussen disciplines en organisatieonderdelen. Ook zijn collega's fysiek dichter bij elkaar gebracht om het contact en de samenwerking te bevorderen. Daarbij is het management versterkt en is er een programma opgezet voor de teamvorming en sturing.

Met al deze ontwikkelingen hebben wij weer stappen gezet om als organisatie en collega's fit te blijven. Dit sociaal jaarverslag geeft een kijk in de cijfers hoe wij dit hebben kunnen doen. Met grote trots kijk ik terug op wat in 2025 is bereikt en welke stappen voor de toekomst zijn gezet!

Peter Verlaan, secretaris - directeur

NAAR INHOUDSOPGAVE

2025: facts & figures

Terugblik in cijfers

LEES MEER

Terugblik op 2025 in cijfers

In 2025 lazen de personeelscijfers van Aa en Maas een nutteil bevat zou van opzichten van voorgaande jaren. De organisatie is aan elk jaar weer licht gegroeid in aantal fte. Ten aantal medewerkers blijft op de peildatum gelijk met het voorgaande jaar. De intervoort stoeg licht. De doorstroom stabiliseerde na de daling in 2024 en de uitstroom nam licht toe. Vacatures werden sneller ingevuld dan ooit jaar. Het aandeel zeer aantrekkingen bleef hoog en het ziekteverzuim daalde ten opzichte van 2024.

Personeel in beweging

We zien een lichte stijging van de instroom in 2025, in 2024 waren dit 49 medewerkers, in 2025 waren dit er 53 in totaal. In 2025 was de instroom in de leeftijdscategorie van 25 t/m 34 jaar het grootst.

Totaal stroomden 56 medewerkers door binnen de organisatie. Dit is redelijk gelijk met de doorstroom in 2024, toen dit 55 medewerkers betrof.

In 2025 is de uitstroom toegenomen tot 52 medewerkers. In de leeftijdsgroep 35 tot en met 44 jaar zijn afgelopen jaar de meeste medewerkers uitgestroomd. Dit is een afwijking ten opzichte van voorgaande jaren, waarin deze leeftijdsgroep niet specifiek opviel. De uitstroom wordt continu gemonitord om te signaleren of er bijzonderheden zijn. Het is belangrijk om te weten waarom de organisatie op is kunnen spelen. De uitstroom in de leeftijdsgroep 35 tot en met 44 jaar gaan we zeker verder onderzoeken.

Uit de cijfers van 2025 blijkt een duidelijke daling van stagaires ten opzichte van eerdere jaren. We gaan onderzoeken waarom dit cijfer is gedaald en hoe actie op ondernemen.

Vacatures

Bij ons waterschap lijken we graag zien we we zijn en wat we doen. Dat is belangrijk. Want laten we eerlijk zijn: als je ons werk niet kent, ga je ook niet op zoek naar een vacature of stageplek.

Daarom zetten we in 2025 extra in op het zichtbaar maken van ambassadeurs. Of het nu gaat om een blija achter de schermen op social media, een mooie foto via onze kiekjes-app, meewerken aan vacaturefotografie, een vacature delen in hun netwerk of gewoon enthousiast vertellen over hun werk tijdens een feestje. Allemaal stappen op bij aan de zichtbaarheid van ons belangrijke en mooie werk.

Mensen leren ons kennen, zien wat we doen en krijgen een beeld van wie we zijn. Dat helpt ons om sneller de juiste mensen te vinden. Ze kiezen op de vacaturesite of melden zich aan voor onze pitsalen. En dat zien we terug in de cijfers, want het heb ons nog steeds goed om vacatures ingevuld te krijgen.

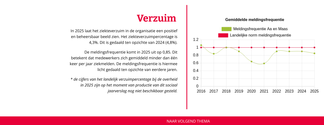
In 2025 zijn 63 vacatures uitgezet. Dat is vergelijkbaar met 2024, toen het gemiddeld binnen 65 dagen ingevuld en in tijgen gemiddeld 53 dagen.

De dynamiek op de arbeidsmarkt vraagt om snelheid en aandacht. Kandidaten verwachten een snel proces en duidelijke terugkoppeling. Aa en Maas speelt hier actief op in door kandidaten sneller uit te nodigen voor selectie en/of arbeidsmarktcommunicatieplaken en wachttijden zoveel mogelijk te beperken. Dit laat zien dat/dit ons gericht op verbeteren heeft gewerkt. Ook de cijfers van het aantal geweerte en succesvol hebben gemplementeerd! Onze doorlooptijd is daarom verminderd ten opzichte van vorig jaar.

De meeste vacatures worden binnen 30 tot 90 dagen ingevuld. Ieder jaar zijn er een aantal vacatures die bedulend langer open staan.

NAAR INTRODUCTIE NIEUWE MEDEWERKERS

Introductie nieuwe medewerkers

Sinds een paar jaar hebben we voor onze nieuwe medewerkers een introductieprogramma: Welkom aan boord!. In 2025 is dit programma gehandhaafd. Onze nieuwe medewerkers zijn enorm positief over het traweten bij Aa en Maas. Zij geven aan zich erg welkom te voelen en al binnen korte tijd hun weg te hebben gevonden. De gemiddelde score op de introductiedagen bedroeg 8,9 en de gemiddelde beoordeling van de introductiecursus. We evaluatie om het programma nog verder te professionaliseren in gemiddelde opgaand. Zo zijn de modules die we aanbieden aan medewerkers interactiever gemaakt.

Sociaal werkgeverschap

In de Participatiewet staat dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt recht hebben op een baan (arbeidsparticipanten). Dat doen wij op verschillende manieren. Via de samenwerking met een schoonmaakbedrijf en organisaties als het LWV helpen we arbeidsparticipanten aan werk. Ook doen we dit door zelf mensen in dienst te nemen. Daarnaast hebben we dat de opdrachtnemer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt betrekt bij de opdracht. In de periode 2017 tot en met 2025 hebben wij op deze manier 73 mensen aan werkervaring geholpen. In 2025 is dit aantal met 10 gegroeid ten opzichte van het jaar ervoor.

In 2024 hadden we 18 arbeidsparticipanten en in 2025 waren dit er 19. In 2025 hebben wij vooral ervaringe en focus gelegd op de bestendiging van de mate wereld de doelgroep arbeidsparticipanten. Hoe zorgen we ervoor dat zij na hun traject bij Aa en Maas ook daadwerkelijk binnenkomen en ook langere tijd aan het werk blijven? In 2025 hebben wij mede hierdoor twee contracten kunnen verlengen waarvan eentje naar een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd.

Klachten

In 2025 zijn bij de klachtencoördinator drie klachten binnengekomen.

Twee klachten hadden betrekking op het niet nakomen van eerdere gemaakte afspraken. De behandeling van deze klachten is door de betrokken ambtenaren in overleg met hun leidinggevenden opgepakt.

De andere klacht bleek na telefonisch contact geen klacht te zijn in de zin van de Algemene wet bestuursrecht te zijn maar was te kwalificeren als melding. De afhandeling is opgepakt door de volvalliging.

Flexibele schil

De flexibele schil bestaat uit medewerkers met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd. Dit betreft medewerkers in hun eerste jaar van dienst of medewerkers die zijn aangenomen voor een tijdelijke opdracht of specifiek werk.

In de afgelopen jaren is een duidelijke afname zichtbaar in het aandeel tijdelijke contracten. Het percentage medewerkers met een tijdelijk contract is gedaald van 9,9% in 2023 naar 8,9% in 2024. In 2025 bestaat het personeelsbestand uit 502,5 fte met een vaste aanstelling en 44,6 fte met een tijdelijke aanstelling. We zien daarmee dat 8,9% is dit een lichte daling ten opzichte van vorig jaar. Hiermee blijft de flexibele schil beperkt en stabiel.

De ontwikkeling laat zien dat de organisatie in toenemende mate vaste contracten biedt, wat bijdraagt aan meer continuiteit, stabiliteit en binding van medewerkers. Hier werken we ook aan door te sturen op minder inhuur van externen.

Wet DBA:

De Wet DBA (Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties) heeft als doel om schijnzelfstandigheid te voorkomen door duidelijker vast te stellen wanneer sprake is van zelfstandigheid en wanneer van werknemerschap.

Binnen onze organisatie hebben wij daarom een grondige toetsing uitgevoerd op alle lopende en nieuwe inhuurrelaties met zzpers. Hierbij is bekeken wanneer een factoren zoals zelfstandigheid, inbedding van het werk, mate van aansturing en verwarging/aard.

Op basis hiervan zijn processen aangepast en geactualiseerd en zijn leidinggevenden en opdrachtgevers geïnformeerd over hun verantwoordelijkheden. Hiermee voldoen we aan de actuele eisen.

NAAR PERSONEELSOPBOUW

Personeelsopbouw

De organisatie is de afgelopen jaren licht gegroeid. In 2023 telde de organisatie 572 medewerkers, in 2024 steeg dit aantal naar 582 medewerkers. In 2025 bleef dit aantal op de peildatum gelijk maar was er sprake van een grotere fluwwheid opentsaande vacatures op dat moment. Rekening houdend met deeltijdfactoren is het aantal fte ook in 2025 sprake van een lichte personeelsuitbreiding ten de organisatie om de realisatie van onze opgaven bijzend te ondersteunen.

De afgelopen jaren lat Aa en Maas een lichte daling zien in de gemiddelde leeftijd van medewerkers van 46,7 jaar in 2022 naar 46,4 jaar in 2023, waarna deze leeftijd in 2024 weder steeg. In 2025 is de gemiddelde leeftijd licht gestegen naar 46,97 jaar. De uitstroom in met name de leeftijdscategorie 35 t/m 44 jaar was in 2025 relatief groot.

Gemiddelde leeftijd 46,97

Uit deze cijfers blijkt dat we een verschuiving zijnen hebben in leeftijden.

We zien dat er de laatste jaren een sterke groei in de verhouding man-vrouw is in alle leeftijdscategorieën. Als we kijken naar de man-vrouwverdeling in de verschillende leeftijdscategorieën, zien we dat de balans onder medewerkers jonger dan 35 jaar evenwichtiger is dan in de hogere leeftijdsgroepen. In de categorie 25 tot en met 34 jaar is de verhouding het meest in balans. Bij de hogere leeftijdscategorieën neemt het aandeel mannen duidelijk toe, met name tussen 45 en 64 jaar. Hier is het aantal mannen vrijwel dubbel zo groot als het aantal vrouwen.

Verzuim

In 2025 laat het ziekteverzuim in de organisatie een positief en behoorlijke beeld zien. Het ziekteverzuimpercentage is 4,3%. Dit is gedaald ten opzichte van 2024 (4,8%).

De meldingsfrequentie komt in 2025 uit op 0,85. Dit betekent dat medewerkers zich gemiddeld minder dan één keer per jaar ziekmelden. De meldingsfrequentie is hiermee licht gedaald ten opzichte van eerdere jaren.

** de cijfers van het landelijk verzuimpercentage bij de sectoren in 2025 zijn op het moment van productie van dit sociaal jaarverslag nog niet beschikbaar gesteld.*

NAAR AFSLUITEND THEMA

Iedereen doet ertoe bij Aa en Maas

LEES MEER

Werk met impact

Zonder bodem en water geen later! Werken aan veilig, voldoende en schoon water is belangrijker dan ooit. Ontwikkelingen gaan steeds sneller en uitdagingen worden groter. Denk aan klimaatverandering, natuuropgaven, stikstofproblematiek, woningbouwopgaven, energietransitie en geopolitieke en economische turbulentie. Voor al deze uitdagingen – en wat dat betekent voor onze wateropgaven - is een optimale inzet van onze medewerkers heel hard nodig.

Het beste uit jezelf halen

Onze medewerkers krijgen alle ruimte om te groeien en zichzelf te ontwikkelen. Zo kunnen ze vanuit hun eigen talenten bijdragen aan onze kerntaken. Onze medewerkers zijn zelf verantwoordelijk voor hun ontwikkeling en duurzame inzetbaarheid. Als werkgever faciliteren en stimuleren we dit op meerdere manieren. Maar in ieder geval altijd mét aandacht voor wie jij bent en wat jij als persoon kunt brengen. Zo beschikken we samen over de juiste kennis, kunde en vaardigheden om de organisatiedoelen nu (en ook straks) te kunnen realiseren.

"Trots ben ik dat ik sinds kort deel uitmaak van het waterschap. Het buitenwerken vind ik fantastisch en de collegialiteit is echt super. Met z'n allen zorgen voor veilig, voldoende en schoon water. Dát is waar we het voor doen."
Chris Ermens, medewerker beheer en onderhoud, district Boven Aa.

Iedereen doet ertoe

We gaan uit van ieders kracht. We houden zoveel mogelijk rekening met de verschillen én overeenkomsten van onze medewerkers, waardoor we talent beter vinden en benutten. We willen dat iedereen zich welkom voelt, dat ieders mening ertoe doet en niemand wordt buitengesloten. Gelijkwaardigheid en elkaar met respect behandelen, staan bij ons hoog in het vaandel.
Verschillende blikvelden en perspectieven juichen we toe. Want als er vanuit uiteenlopende perspectieven naar een vraagstuk wordt gekeken, voeren we scherpere discussies. Dat leidt tot betere besluitvorming en het vergroot zowel de veerkracht als de innovatiekracht van onze organisatie.

groei
veilig
gedreven
innovatief
belangrijk
voldoende
experimenteren
schoon
impact
opgaven
mens
vrijheid
water
sfeer
aandacht
trots
talentontwikkeling
gelijkwaardigheid

Ontwikkeling van de organisatie

Richting bepalen en samen aan de slag

LEES MEER

Richting bepalen

Elke dag zijn we bezig met ontwikkeling; als organisatie en als medewerkers. Daarbij stellen we onszelf kritische vragen. Hoe kunnen we blijven verbeteren? Wat is nodig om vooruit te gaan? We denken hier over na omdat ons werk steeds ingewikkelder wordt en steeds meer van ons vraagt.

Zo hebben we per 1 januari 2025 aanpassingen gedaan in onze organisatiestructuur. In de nieuwe indeling hebben we een logischere opzet van onze organisatie gemaakt die beter aansluit bij onze huidige opgaven. Met deze slimmere inrichting van de organisatie stimuleren we nog meer samenwerkingen en integraal werken. Daarbij hebben diverse medewerkers een ander of nieuw afdelingshoofd gekregen en zijn afdelingen gekoppeld aan de inrichting van de directie. Het organigram is via deze link te vinden.

Kompas
Thema's en ontwikkelingen die (organisatie)breder wat van ons vragen, geven we een impuls met het organisatieontwikkelingsprogramma 'Kompas'. Voor die naam is gekozen omdat je met een kompas de richting kunt bepalen die je op wilt of moet gaan.
In 2025 was het tijd om te kijken welke voorgaande werkgroepen nog actief bezig waren met vraagstukken op hun thema en welke thema's afgerond konden worden. Veel van de werkgroepen hebben hun resultaten en uitkomsten geborgd in bestaande processen (zoals de generatiescan, die nu door alle afdelingen gedaan kan worden). Daarmee kwam er een natuurlijk moment om in te zetten op andere thema's die *nu* spelen en aandacht nodig hebben. We nemen de lessen van de vorige werkgroepen mee én staan open voor nieuwe onderwerpen.

Nieuwe thema's
Om te weten wat er op dit moment speelt en welke onderwerpen aandacht nodig hebben, hebben we een vertegenwoordiging vanuit de hele organisatie aan het woord gelaten. In juni zijn we met 35 collega's samengekomen om te bepalen welke onderwerpen er spelen, waar we mee aan de slag moeten en welke thema's prioriteit hebben. Dankzij de kennis en ervaringen vanuit alle disciplines van de organisatie, is er een breed en goed beeld ontstaan van wat er leeft.

Ook is ervoor gekozen om te gaan werken met drie sporen:

- **Spoor Omgeving:** onze omgeving optimaal bedienen, samenwerken in de regio.
- **Spoor Aa en Maas:** een slagvaardige, wendbare en toekomstbestendige organisatie.
- **Spoor Ik:** krachtige medewerkers die werken vanuit hun talenten.

Drie afdelingshoofden zetten zich in het bijzonder in voor deze sporen. Zij kijken als volgt terug op 2025:

"Het was een heel mooi jaar voor Kompas! We plukten de vruchten van de herindeling van behoorlijk wat clusters, we hebben een heel succesvolle medewerkersdag georganiseerd in Loosbroek voor meer dan 30 enthousiaste collega's en ook op de sporen hebben we veel vooruitgang geboekt. Op mijn eigen spoor hebben we een begin gemaakt om de omgeving en ons eigen werk dichter bij elkaar te brengen. En daar gaan we volgend jaar de vruchten van plukken! Ik kijk nu al uit naar de projectbezoeken met verschillende afdelingen, om elkaars werelden dichter bij elkaar te brengen!"
Bram Schlooz, trekker van spoor Omgeving (afdelingshoofd Projecten & Programmeren)

"Ik kijk terug op een waardevolle en inspirerende samenwerking met collega's vanuit de hele organisatie. Mooi om te zien dat herkenning wordt gevonden in gezamenlijke onderwerpen en wensen, zowel op verschillende geografische locaties als binnen verschillende aandachtsgebieden. Daarbij klinken gezamenlijke wensen voor de toekomst door die we vertalen naar handvatten in de praktijk. Zo gaan we samen op pad van hier naar straks."
Femke Meijer-Pot, trekker van spoor Aa & Maas (afdelingshoofd Data & Informatie)

"Ik en wij maken met zijn allen Aa en Maas. Wat is er mooier om in spoor 'Ik' met collega's na te denken over hoe we de verbinding tussen individuen onderling en met het werk versterken."
Pascal Reinaerdts, trekker van spoor Ik (afdelingshoofd Mensen & Middelen)

Wendbaar vooruit

We zien Kompas als een richting voor ontwikkeling. Die richting kan zomaar veranderen als er onderweg andere onderwerpen belangrijker worden en een plek krijgen in de organisatie. Wij blijven dus kijken of er binnen de sporen nieuwe thema's zijn die onze aandacht vragen.

NAAR VOLGEND THEMA

Door en voor medewerkers

De ondernemingsraad, jongeambtenaren-netwerk SAAMen en de personeelsvereniging

LEES MEER

Van 26 mei tot 1 juni 2026 zijn de OR-verkiezingen.

Wie stelt zich verkiesbaar?

OR-verkiezing mei 2026: op zoek naar nieuwe OR-leden!
De OR kent een zittingstermijn van vier jaar. Het einde van de huidige termijn komt in zicht en dat betekent dat er verkiezingen komen voor een volgende termijn. Er gaat ook iets veranderen in de samenstelling. Een aantal leden neemt afscheid en door de groei van onze organisatie gaat het aantal OR-leden mogelijk van 11 naar 13 (op peildatum 1 maart 2026 wordt dat aantal bepaald). De grootte van de OR is namelijk afhankelijk van het aantal medewerkers in een organisatie.

De verkiezingen worden gehouden van 26 mei tot 1 juni 2026. Nog belangrijker dan het stemmen, is dat er medewerkers zijn die zich verkiesbaar stellen. Wie interesse heeft en mogelijk nog twijfelt om zich als kandidaat aan te melden, kan altijd iemand van de huidige OR aanspreken om meer over de werkzaamheden te weten te komen.

Ondernemingsraad

Invloed op belangrijke organisatieveranderingen en personele regelingen
De ondernemingsraad (OR) is *er door* en *voor* alle medewerkers van Aa en Maas. Namens de medewerkers overlegt de OR met de WOR-bestuurder; onze secretaris-directeur. De OR heeft inspraak bij organisatieontwikkelingen en -veranderingen en draagt bij aan het goed functioneren van de organisatie.

De OR bespreekt actuele onderwerpen over personeel en personeelszaken, het werk, de arbeidsomstandigheden en veiligheid en neemt daar onderbouwde standpunten over in. De onderwerpen worden besproken tijdens de OR-vergaderingen en in overlegvergaderingen (OV-OR) met de WOR-bestuurder. In themasessies bespreekt de OR ook strategische onderwerpen voor de lange termijn, zoals de strategische HR-agenda en de potentie en gevolgen van AI op personeel en organisatie.

Adviesrecht en instemmingsrecht
In 2025 heeft de OR geen gebruik hoeven maken van het formele adviesrecht. Wel heeft de OR over verschillende onderwerpen in een informele setting geadviseerd, zoals:

- Communicatie rondom vernieuwde wachtdienstregeling.
- Communicatie rondom inzet en verloop PBB.
- Rol coördinatie binnen een team in verhouding tot een afdelingshoofd.

Via het instemmingsrecht stemde de OR in met:

- Wijziging Klokkenluidersregeling.
- Wijziging Klachtenverordening.
- Interne vertrouwenspersoon.
- Inconveniëntenregeling.
- Plan van aanpak RI&E.

Bij elk overleg, advies en besluit kijkt de OR met een positief kritische blik naar de voorstellen, met oog voor zowel de belangen van medewerkers als van de organisatie. De BOB-methodiek wordt benut om tot een standpunt te komen: Beeldvorming – Oordeelsvorming – Besluitvorming.

SAAMen

Aa en Maas bestaat voor een vijfde deel uit collega's onder de 36 jaar. Dat is een behoorlijk aantal; zeker in vergelijking met andere overheidsorganisaties van dezelfde grootte. SAAMen richt zich op die collega's voor wie dit (een van) hun eerste werkervaring(en) is. Het biedt mogelijkheden om een netwerk op te bouwen en in contact te komen met collega's die in dezelfde levensfase met bijbehorende vragen zitten. Zo kan SAAMen de schakel zijn tussen jonge collega's en de rest van de organisatie en geeft het een boost aan het bouwen van een professioneel netwerk binnen de sector. SAAMen zet zich in om Aa en Maas een aantrekkelijke werkgever te laten blijven en meer jonge ambtenaren aan te trekken. Onder meer via De Toekomstdenkers, hét landelijke jongerennetwerk binnen de sector waterschappen. Daarnaast geeft SAAMen input voor interne leertrajecten en levert het een bijdrage aan meer verbinding binnen de organisatie.

In 2026 blijft SAAMen doorgaan met het organiseren van activiteiten waarbij jonge ambtenaren elkaar in zowel informele als formele setting weten te vinden, ook in samenwerking met de andere Brabantse waterschappen. Zo wordt met waterschap Rivierenland een activiteit georganiseerd. Daarnaast zijn er activiteiten binnen onze organisatie, zodat verschillende generaties in verbinding komen. Verder slaat SAAMen de handen ineen met de ondernemingsraad voor het werven van nieuwe OR-leden.

"Ik ben inmiddels alweer ruim 7 jaar werkzaam bij Aa en Maas. Ik werk hier met veel plezier en passie voor mijn vak. Omdat ik werkzaam ben op de zuivering in Oijen zie ik buiten het zuiveringspersoneel nooit veel collega's. Dankzij SAAMen heb ik veel meer collega's leren kennen van verschillende afdelingen. Ik leg hierdoor sneller contact binnen ons waterschap en weet makkelijker welke collega ik kan benaderen bij een eventueel probleem. Dat komt ook omdat SAAMen ervoor heeft gezorgd op een leuke en gezellige manier de verlegenheid weg te nemen."
Brian van Berne (technicus rioolwaterzuivering Oijen)

Personeelsvereniging (PV)

De personeelsvereniging (PV) zorgt ervoor dat alle collega's - ook de gepensioneerden - samenkomen tijdens activiteiten, borrels en andere gezellige momenten. Ook in 2025 werd er weer van alles ondernomen.

Zo was er een bezoek aan bierbrouwerij Bavaria, een familie- en collegadag met de titel 'Escape the city' met allerlei spelletjes en puzzels in de binnenstad van Den Bosch en gingen we klimmen en klauteren op ongekende hoogtes in het klimbos in Vught. Ook vond er wederom een heuse motortocht plaats waarbij we gingen lunchen bij de bierbrouwerij van Hertog Jan. Verder gingen we padellen, speelden we in onze eigen kantine een (pub)quiz, werd er (een boel) wijn geproefd in hartje Den Bosch en fietsten we langs verschillende gelegenheden in ons werkgebied waar we van tapas smulden. De klassieke theateravond werd dit jaar ingeruild voor een dinnershow in Valkenswaard, waar we met verschillende bussen naartoe werden gebracht. En natuurlijk heeft - als afsluiter - de Sint alle waterschapskindertjes weer bezocht en verblijd met een cadeau!

De personeelsvereniging kijkt dus terug op een heel geslaagd jaar, waarbij we veel blije leden voorbij hebben zien komen en gezonde financiën hebben weten te borgen in een veranderende economische wereld. Op naar weer zo'n mooi jaar!

NAAR VOLGEND THEMA

Samen bouwen aan samenwerking

Met bijpassende arbeidsvoorwaarden voor onze medewerkers

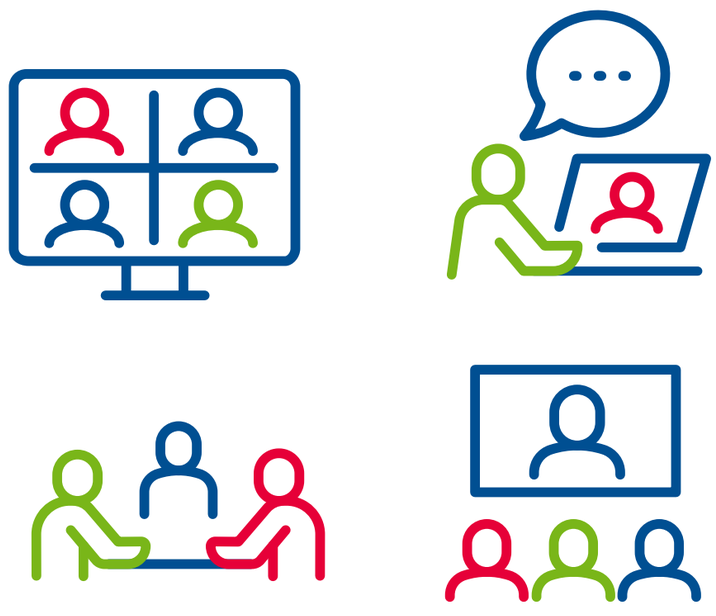
LEES MEER

Anders samen werken

Hybride samenwerken

Hybride samenwerken is onderdeel geworden van onze bedrijfsvoering en niet meer weg te denken. Soms is het nog zoeken hoe we dit goed en effectief doen als sommige collega's op locatie werken en anderen op afstand. We zoeken voortdurend naar hoe we dit soort overlegvormen beter kunnen laten verlopen.

Als werkgever zorgt Aa en Maas in ieder geval voor een gezonde en veilige werkplek, zowel op kantoor, in het veld als thuis (thuiswerkplek). Aan de hand van werkplekscans worden werkplekken geoptimaliseerd om fysieke problemen te voorkomen. Voor het thuiswerken is een budget beschikbaar voor het aanschaffen van thuiswerkmiddelen. Tot nu toe wordt door meer dan de helft van onze medewerkers gebruik gemaakt van het thuiswerkbudget. Om de risico's van langdurig beeldschermwerk te beperken, bieden we pauzesoftware Pausit en de toolbox beeldschermwerk aan.

Persoonlijk budget

De meeste medewerkers maken gebruik van hun persoonlijk budget, ook wel het Persoonsgebonden Basis Budget (PBB) genoemd. We zijn er trots op dat medewerkers steeds opnieuw nadenken over ontwikkelstappen die zij kunnen zetten. Met alle ontwikkelingen die op ons afkomen is dat nodig. Maar ook voor ons als organisatie om mee te kunnen bewegen met de verschillende maatschappelijke opgaven, zoals de energietransitie en digitale transformatie.

Onze medewerkers hebben de beschikking over een PBB van 6.000 euro per persoon met een looptijd van vijf jaar. Voor medewerkers tot 35 jaar kan het budget op aanvraag verhoogd worden tot maximaal € 12.000 per 5 jaar. Het overgrote deel van het PBB is besteed aan ontwikkeling. We zien ook dat steeds meer medewerkers dit budget inzetten voor vitaliteitsdoelen.

Medewerkers kunnen vanuit het PBB zogenoemde vitaliteitsuren inzetten die kunnen helpen bij een goede werk-privébalans. Dit kan zijn voor mantelzorg, maar ook voor de oudere medewerkers om de loopbaan af te bouwen of eerder met pensioen te gaan. Van deze laatste mogelijkheid wordt goed gebruik gemaakt.

Studieschuld aflossen voor starters

Eind 2022 is Aa en Maas gestart met het aanbieden van het gedeeltelijk overnemen van de DUO-studieschuld van nieuwe medewerkers. Hiermee kunnen we starters helpen die het nog steeds erg moeilijk hebben op de huizenmarkt. In 2025 maken 35 medewerkers gebruik van de regeling en is deze positief geëvalueerd en verlengd. Deze arbeidsvoorwaarde bleef landelijk niet onopgemerkt en zorgde voor een enorme 'boost in naamsbekendheid' op de arbeidsmarkt!

NAAR VOLGEND THEMA

- Vertrouwen in ieders talent
- Leren en ontwikkelen in 2025
- Inzicht in Talent: individuele en teamontwikkeling
- Ontwikkelprogramma's LIJL en VIP
- Vitaliteit
- Brabant Aquademie

Duurzaam inzetbaar

Duurzaam inzetbaar en vitaal door jezelf te blijven ontwikkelen

LEES MEER

Vertrouwen in ieders talent

Vertrouwen en geloof in eigen medewerkers en hun talenten is een belangrijke basis voor Aa en Maas. Niet alleen in woorden, maar ook in daden. Nieuwe medewerkers geven al jaren aan dat ze blij verrast zijn over de ruimte en de mogelijkheden die zij krijgen om zich te ontwikkelen.

We stimuleren en enthousiasmeren onze medewerkers om op zoek te gaan naar hun unieke kwaliteiten en talenten, deze te waarderen én in te zetten. Dat doen we onder andere met individuele gesprekken en coachtrajecten, teamtrajecten en ontwikkelprogramma's. Daarnaast krijgen medewerkers de ruimte om te proeven aan andere rollen. Dat we werk maken van persoonlijke ontwikkeling wordt breed uitgedragen binnen de organisatie en ondersteund door de verschillende P&O-instrumenten en arbeidsvoorwaarden.

Leren en ontwikkelen in 2025

In deze tijden van vele en snelle veranderingen is de noodzaak om duurzaam inzetbaar te blijven groter dan ooit. Duurzame inzetbaarheid is erop gericht medewerkers tijdens hun loopbaan gezond, gelukkig en bekwaam aan het werk te houden. De focus ligt hierbij voornamelijk op arbeidsomstandigheden, vitaliteit en een leven lang ontwikkelen. Om de duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers te versterken, is ook in 2025 weer flink geïnvesteerd in opleidings- en ontwikkelingsinstrumenten gericht op bewustwording, persoonlijke groei en samen werken en leren. Hiervoor hebben we een eigen coach en hebben we ook een aantal ontwikkelprogramma's opgezet. In 2025 vonden 14 sessies Team & Talent plaats en werden in totaal 100 coach- en Clifton Strengths gesprekken met medewerkers gevoerd door onze interne coach.

Inzicht in Talent: individuele en teamontwikkeling

De mogelijkheden om jezelf te blijven ontwikkelen zijn ook in 2025 weer volop aangeboden en georganiseerd. Inmiddels hebben ongeveer 450 medewerkers een talententest (CliftonStrengths-test) gedaan en één of meerdere verdiepende gesprekken gevoerd om meer inzicht te krijgen in zichzelf. Daarnaast waren er 16 teamworkshops waarin individuele medewerkers hun talenten uitleggen aan hun teamleden. Met als doel elkaar beter te begrijpen en elkaars talenten beter in te kunnen zetten en zo teamdoelen te bereiken. Deze gesprekken en teamworkshops worden uitgevoerd door interne coaches. Dit bevalt erg goed, omdat de workshops mooi aansluiten bij wat er in de organisatie en in een team speelt. Naast maatwerk per team ontwikkelen we zo een gemeenschappelijke 'talententaal'.

"Wat hebben we veel talenten in huis! Tijdens een workshop Team & Talent hebben we een eigen talentenpaspoort gemaakt, aan elkaar gepresenteerd en feedback gevraagd. Carenia en Nuala zorgden ervoor dat we dit in een veilige sfeer, met goede inhoud en in een energieke werkvorm konden doen".
Diana van der Beek (afdelingshoofd district Raam)

"Als relatieve nieuwkomer in het team kwamen de strengthsfinder-sessies op een mooi moment om de vele talenten van de collega's beter te leren kennen. We hebben interessante gesprekken gehad over hoe hetzelfde talent bij ieder persoon op een unieke wijze tot uiting kan komen. En dat je dus voorzichtig moet zijn met aannames. De positieve insteek van de sessie geeft je een gezamenlijke woordenschat om beter gebruik te maken van elkaars talenten en je eigen sterke punten verder te ontwikkelen in je dagelijkse samenwerking. Kortom: een aanrader!"
Esther Rappard (gebiedsadviseur)

"De strenghtsfinder-sessie is een leuke en waardevolle manier om je collega's beter te leren kennen. Het geeft inzicht in elkaars kwaliteiten en zorgt ervoor dat je het beste in elkaar en jezelf naar boven kunt halen. Ik kijk nu al uit naar onze vervolgsessie!"
Kelly van der Heijden, medewerker Personeel & Organisatie

Naast deze teamsessies en individuele coaching rondom talentontwikkeling zijn er in 2025 ook sessies georganiseerd om samenwerking en communicatie binnen teams te verbeteren. Dit gebeurde zowel intern met onze eigen coaches en facilitators, als extern via loopbaan- en coachingstrajecten.

Deelnemers LIJL

Ontwikkelprogramma's LIJL en VIP

Bij alle ontwikkelprogramma's van Aa en Maas gelden de volgende uitgangspunten:

- **Talent staat centraal.** Iedere medewerker is uniek. In de programma's draait het om bewustwording en ontwikkeling van talenten, zodat medewerkers hun kwaliteiten optimaal kunnen inzetten.
- **Trajecten met impact.** Ontwikkeling krijgt de aandacht die het verdient. Dat betekent dat er veel tijd en ruimte is voor de programma's, met breed draagvlak, bekendheid en betrokkenheid binnen de organisatie.
- **Samen leren en groeien.** De programma's dragen niet alleen bij aan de ontwikkeling van medewerkers, maar ook aan een open leercultuur en onderlinge betrokkenheid. Er is veel ruimte om met en van elkaar te leren – tussen deelnemers, leidinggevenden, mentoren en collega's uit verschillende programma's.

LIJL

In 2025 is weer een nieuw Leiderschap in je Loopbaan-programma (LIJL) afgerond. Dit is een ontwikkelprogramma voor ambitieuze en talentvolle medewerkers met een hbo- of wo-niveau in werken en denken. Deelnemers werken in een groep van 12 collega's aan hun persoonlijke ontwikkeling en leiderschap. Ze onderzoeken onder meer of een strategische of leidinggevende rol past bij hun kwaliteiten en talenten. En zo ja, in welke rol dat dan is.
Naast een aantal trainingsdagen bestaat het programma uit coachgesprekken, begeleiding van een mentor in de organisatie en het werken aan een extra opdracht. De deelnemers waarderen het programma in hoge mate; zij geven aan dat zij een flinke stap gemaakt hebben in hun persoonlijke ontwikkeling en leiderschap.

"Van oudsher ben ik gewend om in de communicatie met collega's te focussen op de inhoud (het 'wat'). Om processen in beweging te krijgen, is het soms beter om meer grip te krijgen op het gedrag van mensen (het 'hoe'), omdat daar meer effect mee kan worden bereikt. Binnen LIJL heb ik mijn gereedschapskist gevuld met een diversiteit aan gereedschappen op het 'hoe'."
Bart Brugmans (ecoloog, deelnemer LIJL)

VIP

Ook is in 2025 een programma voor onze vakinhoudelijke professionals afgerond: VIP. Die afkorting staat voor 'Vak Inhoudelijke Professionals', 'Very Important People' én voor 'Vaardigheden In de Praktijk'. Het programma richt zich op het ontwikkelen van persoonlijke vaardigheden en persoonlijk leiderschap. Vakinhoudelijke kennis staat niet centraal; wel wordt gewerkt met praktische casuïstiek uit het dagelijkse werk. Deze keer waren er drie groepen met in totaal 19 deelnemers. Deelnemers zijn erg positief over het programma. Mooi om terug te horen dat veel van hen merken dat ze gegroeid zijn en in hun werk veel experimenteren met het geleerde. Ook heeft het programma voor verbinding gezorgd. Er ontstonden hechte leergroepjes van medewerkers uit verschillende plekken in de organisatie. Waarin deelnemers elkaar vertrouwden, hielpen en steunden. Ook na het programma zoeken zij elkaar nog steeds op.

"Het LIJL-traject is boeiend, leerzaam en intensief. Je wordt echt aan het werk gezet: wat heeft jou als mens gevormd? En: waarom doe je wat je doet? Het heeft mij veel nieuwe inzichten gegeven. Een mooi traject om samen met collega's te voltooien. Naast professionele groei heeft het mij ook zeker persoonlijke groei opgeleverd. Fijn dat Aa en Maas dit soort trajecten faciliteert!"
Simon Schimmel (projectleider, deelnemer LIJL)

"VIP heeft mij bewuster gemaakt van wat niet vanzelf soepel loopt. Door stil te staan bij wat schuurt en mijn ontwikkelde tools in te zetten, kom ik sneller tot actie en resultaat."
Emmy Zwier (hydroloog, deelnemer VIP)

"Door VIP maak ik in mijn werk - maar vooral ook privé - bewustere keuzes en sta ik sterker. VIP heeft mij vooral op gevoelsmatig vlak enorm geholpen om gebeurtenissen een betere plek te geven. Ik pak zaken nu anders aan."
Eric Quax (controller, deelnemer VIP)

Ik hield mijn ideeën bij mezelf, totdat ik ze helemaal had uitgekristalliseerd. Door collega's er eerder bij te betrekken, komen er betere oplossingen en worden die ook beter geaccepteerd. Dat heeft VIP mij geleerd."
Eric Langermans, (senior procesoperator, deelnemer VIP)

Deelnemers VIP

Vitaliteit

Het steeds complexere werk, de grote uitdagingen en de veranderende omgeving vragen om gezonde en veerkrachtige medewerkers. Gelukkig werken er daar veel van bij het waterschap.

Ook in 2025 zetten we actief in op duurzame inzetbaarheid, waar vitaliteit een belangrijk onderdeel van is. Veerkrachtige, gemotiveerde en energieke medewerkers zijn cruciaal om als organisatie wendbaar te blijven. Vitale werknemers kunnen hun arbeidsbelasting aan. Met andere woorden: 'Medewerkers gaan net zo gezond naar huis als ze naar werk komen'. Dit leidt tot blije en betrokken medewerkers, een hoge productiviteit, een positief werkklimaat, minder ongevallen en lager verzuim.

We willen als waterschap hierin een faciliterende en stimulerende rol spelen, terwijl we ook rekenen op eigenaarschap en persoonlijk leiderschap vanuit medewerkers. Er is een breed aanbod aan vitaliteitsinstrumenten beschikbaar waarvoor op ons intranet een pagina is ingericht. Hierop worden alle instrumenten uitgelicht binnen de thema's veerkracht, motivatie en energie. Als waterschap zetten we actief in op het creëren van een goede werk-privébalans, fysieke en mentale gezondheid en (talent)ontwikkeling.

Medewerkers hebben in 2025 opnieuw gebruik kunnen maken van de mogelijkheid om sportkleding te bestellen, ter stimulering van beweging. Ook organiseerden we de wekelijkse bootcamp en namen we een paar keer deel aan landelijke sportevenementen. Om fietsen te stimuleren hebben we een fietsregeling, die ook het afgelopen jaar weer volledig benut werd. En, net als voorgaande jaren, hadden we de maandelijkse rubriek 'Fietser van de maand'.

Brabant Aquademie

De Brabant Aquademie stimuleert kennisdeling en een lerend netwerk binnen waterschap Aa en Maas, De Dommel en Brabantse Delta. Ook in 2025 heeft de Aquademie bijgedragen aan de ontwikkeling van 'de waterschapper van de toekomst'.

In 2025 is het nieuwe leermanagementsysteem van Plusport live gegaan. Het gebruiksvriendelijke systeem maakt dat collega's het leeraanbod nog makkelijker in kunnen zien. Naast content vanuit de Brabant Aquademie biedt het systeem ook ruimte voor eigen content van Aa en Maas, zoals e-learnings, lokaal trainingsaanbod (o.a. op het gebied van Djuma, Teams en Power BI) en het Welkom aan Boord-programma. Een mooie toevoeging aan het leerklimaat binnen onze organisatie.

In totaal hebben 835 collega's één of meerdere trainingen gevolgd van de Brabant Aquademie, waarvan 220 collega's van Aa en Maas. Een lichte daling ten opzichte van 2024. Kijkend naar het aanbod dat wordt afgenomen, zijn het met name trainingen rondom arbo en veiligheid (VCA, ATEX, NEN3140) populair, evenals werken bij het waterschap (hydrologie, veldkennis watersystemen, etc.) en digitaal werken en innovatie (prompten in AI, Power BI).

In 2025 is veel aandacht en energie uitgegaan naar het implementeren van het nieuwe leersysteem. Voor 2026 ligt de focus weer op het aanvullen en vernieuwen van het rijke palet aan leerinterventies. Daarin extra aandacht voor het omgevingsgericht werken met tegengestelde belangen, digitale vitaliteit en transformatief denken en handelen.

NAAR VOLGEND THEMA

Veilig en gezond werken

Preventie staat voorop

LEES MEER

Veilig en gezond werken

Veilig en gezond werken staat voorop bij Aa en Maas. Daarom besteden we structureel aandacht aan goede arbeidsomstandigheden. We voldoen aan de geldende wet- en regelgeving, zoals aan de Arbocatalogus, maar richten ons vooral op preventie. Onder meer met een uitgebreid pakket aan veiligheidsopleidingen en -trainingen. Een belangrijk onderdeel hiervan is een periodieke poster met een actueel veiligheidsthema en de bespreking van incidenten.

Veiligheidscultuurladder

Met veiligheidscultuur bedoelen we dat iedereen niet alleen bekend is met de afspraken en regels rondom veiligheid, maar ook gemotiveerd is om ernaar te handelen. In 2024 hebben we volgens de methodiek van de 'SCL Veiligheidsladder' gemeten waar we staan. De resultaten laten zien dat we al mooie stappen hebben gezet, maar het gewenste niveau van trede drie nog net niet hebben bereikt. Daarom zijn we in 2025 met zes themawerkgroepen aan de slag gegaan om de verbeterpunten in kaart te brengen. Hun voorstellen zijn inmiddels gepresenteerd, zodat we begin 2026 kunnen starten met vernieuwde afspraken en een stevige basis hebben voor verdere groei.

Ongevallen en incidenten

We werken met een laagdrempelig meldingssysteem en moedigen medewerkers aan om eventueel onveilige situaties te melden. We willen immers dat onveilige situaties en onvoorzichtige handelingen op tijd aangepakt en verbeterd kunnen worden. En dus nooit de kans krijgen om uit te groeien tot een mogelijk ongeval.

In 2025 zijn er in totaal 207 gevaarlijke situaties/handelingen en (bijna) incidenten geregistreerd en geanalyseerd. Dat waren:

- 142 meldingen van gevaarlijke situaties en gevaarlijke handelingen;
- 65 voorvallen, waarvan twee met (kort) verzuim en twee meldingen van (publieks-)agressie.

Incidenten die te maken hebben met struikelen, vallen en uitglijden blijken helaas weer hoog te scoren in 2025. Dit is in onze branche niet vreemd; ook bij andere waterschappen speelt dit. Elke melding wordt behandeld met een analyse en een preventievoorstel, zodat we herhaling kunnen voorkomen.

Afgelopen jaar heeft zich 1 ongeval voorgedaan. Hoewel 0 ongevallen vanzelfsprekend altijd ons streven is, mogen we trots zijn dat het aantal ongevallen zeer laag is.

Arbodienstverlening

We werken samen met een arbodienstverlener die goed aansluit op onze bedrijfscultuur en waarden. Dit draagt bij aan het welzijn van onze medewerkers en aan een gezonde en veilige werkomgeving. Door in 2025 vaker en gerichter met de arbodienstverlener in gesprek te gaan over preventie, hebben we de samenwerking verder uitgebouwd.

RI&E (Risico-inventarisatie en -evaluatie)

Volgens de Arbowet moet de risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) actueel zijn. Richtlijn binnen het waterschap is: eens in de 4 à 5 jaar actualiseren. Onze laatste RI&E dateerde uit 2018, dus was het tijd om de operationele risico's opnieuw in kaart te brengen.

Voor het hele waterschap zijn de werkrisico's geïdentificeerd en beoordeeld met een risicoscore. Er zijn geen hoog-risicovolle situaties aangetroffen, maar op enkele punten was verbetering mogelijk. Hiervoor is een plan van aanpak opgesteld. In 2025 is gestart met de afwerking daarvan; in 2026 gaan we verder met de resterende punten. Daarnaast blijven we natuurlijk doorgaan met het werken aan een veilige werkomgeving. De resultaten van de RI&E zijn input voor de PAGO/PMO (Periodiek ArbeidsGezondheidskundigOnderzoek/Preventief Medisch Onderzoek/) dat in 2026 plaats gaat vinden.

KAM-managementsysteem Afvalwaterketen (zorg voor kwaliteit, arbeidsomstandigheden en milieu)

Wij hechten veel waarde aan kwaliteit, gezondheid, veiligheid en milieu. Daarom zorgen wij ervoor dat onze producten (grondstoffen), diensten, medewerkers en processen volledig voldoen aan alle relevante wet- en regelgeving op het gebied van veiligheid, gezondheid, efficiëntie en duurzaamheid.

Binnen de waterketen is dit van extra belang. Het gecertificeerde KAM-managementsysteem, gebaseerd op de normen ISO 9001, ISO 45001 en ISO 14001, ondersteunt ons bij het realiseren en borgen van deze doelstellingen.

De her-certificeringsaudit voor de Waterketen heeft in 2025 de volgende resultaten opgeleverd:

- 10 opvallende positieve punten;
- 6 formele aandacht- en verbeterpunten;
- 1 tekortkoming.

Wederom heeft de waterketen in 2025 deze her-certificeringsaudit succesvol doorlopen met een mooi resultaat. Een prestatie waar we trots op zijn en die onze inzet voor continue verbetering benadrukt.

EINDE, TERUG NAAR INHOUDSOPGAVE

Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen

Aanbevelingen	AB-vergadering	Status
2025		
Rapport Inwonerparticipatie		
Aanbeveling A a. Breng als algemeen bestuur (AB) het doel van inwonerparticipatie in de projectenpraktijk terug naar de kern: participatie in de gebiedsprojecten is bedoeld voor betere plannen en een efficiëntere uitvoering en draagvlak.. b. Stel als dagelijks bestuur (DB) een afwegingskader op voor inwonerparticipatie in de projectenpraktijk, met daarin afhankelijkheid naar de projectsituatie (grootte, omgeving, direct en indirect betrokkenen etc.). Kies voor praktische haalbaarheid en doelmatigheid van participatie. c. Let als portefeuillehouders en ambtelijke organisatie tijdens participatieprocessen in het bijzonder op: duurzaam persoonlijk contact, transparante en vlotte besluitvorming en het altijd terugkoppelen van afspraken en resultaten.	AB d.d. 4 juli 2025	De huidige Inspraak- en Participatieverordening en het Participatiebeleid geven reeds een stevig kader om, gegeven de variatie aan projecten en omgevingen, gericht een rol en aanpak te kiezen.
Aanbeveling B Kies als dagelijks bestuur (DB) dat de toetsing van de antwoorden op de vragen over participatie daadwerkelijk gaat plaatsvinden en verbind daar dan ook consequenties aan voor het waterschap zelf, óf schrap deze bepaling uit het participatiebeleid.	AB d.d. 4 juli 2025	Deze aanbeveling gaat over onze rol als waterschap als bevoegd gezag voor vergunningverlening en vaststelling projectbesluit. We stimuleren de aanvrager om bij een initiatief passende participatie uit te voeren. Aan het niet uitvoeren hiervan, kunnen we als waterschap geen consequenties verbinden. Participatie kan nodig zijn om tot een adequate en zorgvuldige afweging te komen op een aanvraag. In die gevallen, waar dit nodig is voor onze belangenafweging, vragen we door. We hebben deze duiding nogmaals onder de aandacht gebracht in onze organisatie.

Aanbeveling C a. Houd als dagelijks bestuur (DB) de huidige overeenkomsten over beheer en onderhoud met particulieren tegen het licht van de voorwaarden van het uitdaagrecht (vastgelegd in het participatiebeleid). Ga na of de huidige overeenkomsten aan de voorwaarden van het uitdaagrecht voldoen en pas de overeenkomsten aan of neem de werkzaamheden terug in eigen beheer. b. Zorg dat nieuwe overeenkomsten voldoen aan de voorwaarden van het uitdaagrecht. c. Evalueer de overeenkomsten periodiek.	AB d.d. 4 juli 2025	Het waterschap werkt op meerdere manieren samen met inwoners, ook rond beheer en onderhoud. Met particulieren worden soms overeenkomsten afgesloten over het beheer en onderhoud, op overwegend doelmatige en praktische overwegingen. Het uitdaagrecht geeft inwoners gelegenheid om ons actief te benaderen voor het overnemen van een taak, mits wettelijk mogelijk. In alle gevallen beslist het dagelijks bestuur over een overeenkomst en binnen de geldende wettelijke vereisten. De aanbeveling om dit tegen het licht te houden nemen we voortaan mee bij nieuwe verzoeken.
Aanbeveling D Heroverweeg als dagelijks bestuur (DB) het participatiebeleid ten aanzien van bredere doelstellingen dan het creëren van draagvlak. Bezie dit vanuit praktische haalbaarheid en doelmatigheid van de projectenpraktijk. Kies bijvoorbeeld alleen voor bredere doelstellingen, zoals sociale cohesie en versterken van initiatieven, wanneer een project verder reikt dan alleen de waterdoelen (bijvoorbeeld bij een project dat samen met een gemeente of een andere partij wordt opgepakt, wat maakt dat het project baat heeft bij participatie met brédere doelen dan alleen draagvlak).	AB d.d. 4 juli 2025	Het creëren van draagvlak is geen doelstelling van ons Participatiebeleid, zoals ook genoemd in ons beleid. Centraal staan voor ons de doelen: zorg voor het algemeen belang, betere afweging en verrijking van opgaven. We zien wel dat participatie kan bijdragen aan meer doelen, zoals het vergroten van draagvlak of sociale cohesie. Dit steunen we, maar is geen doel op zich. We zien derhalve geen aanleiding tot heroverweging op dit punt.
Aanbeveling E a. Concretiseer als dagelijks bestuur (DB) wat wordt beoogd met inclusiviteit en hoe dit in de uitvoeringspraktijk handen en voeten krijgt. b. Dit kan onderdeel zijn van een op te stellen afwegingskader participatie, waarmee duidelijk wordt onder welke situaties en randvoorwaarden inclusiviteit (maar dus ook sociale cohesie, zie vorige aanbeveling) aan de orde zijn. Onderdeel hiervan kan bijvoorbeeld een toets zijn aan de voorkant bij de betreffende gemeente, over specifieke gebiedskwesties en specifieke doelgroepen, zoals jongeren.	AB d.d. 4 juli 2025	Inclusiviteit betekent voor ons dat iedereen mee kan doen: alle leeftijden en bevolkingsgroepen. In het onderzoek lezen we dat onze medewerkers dit goed begrijpen door participatie in projecten voor iedereen toegankelijk te maken. De praktijk leert dat ons projectenwerk niet altijd relevant is voor alle doelgroepen, zoals bijvoorbeeld jongeren. We zien geen aanleiding om dit punt nader te concretiseren in een afwegingskader participatie.

Aanbeveling F a. Maak heldere afspraken als dagelijks bestuur (DB) over de rol van de projectenportefeuillehouder in relatie tot de geschetste dilemma's. Leg deze afspraken vast. b. Agendeer de afspraken periodiek (bijvoorbeeld halfjaarlijks) in het DB, zodat die afspraken en het omgaan met (eventueel nieuwe) dilemma's 'levend' en actueel blijven. De secretaris-directeur haalt daarbij uiteraard in de voorbereiding ambtelijke inbreng op.	AB d.d. 4 juli 2025	Als dagelijks bestuur ervaren we voldoende duidelijkheid en transparantie over de rolneming van de projectportefeuillehouder. De ambtelijke organisatie adviseert de projectportefeuillehouder over de wijze en vorm van participatie en de mogelijke dilemma's die hieruit volgen. Het dagelijks bestuur neemt het uiteindelijke besluit. We zien op dit punt geen aanleiding om de afspraken verder schriftelijk uit te werken en vast te leggen.
Aanbeveling G a. Zowel DB-leden als AB-leden dienen elkaar alert te houden op de rollen bij inwonerparticipatie. De dijkgraaf, DB- en AB-leden kunnen AB-leden aanspreken als zij zich actief mengen in het proces dat het DB met inwoners doorloopt. b. Sta periodiek als dijkgraaf/griffier met de AB-leden stil bij de rollen van ABleden en de scheiding in rollen tussen DB en AB, bijvoorbeeld tijdens een 'ABheisessie'. Laat ter voorbereiding daarop de secretaris-directeur de ervaringen vanuit de organisatie ophalen zodat het gesprek ook geladen vanuit de praktijk, kan worden gevoerd.	AB d.d. 4 juli 2025	We hechten waarde aan goede afstemming met ons algemeen bestuur. Bestuurders zijn gehouden aan de Gedragscode voor politieke ambtsdragers. In het Participatiebeleid is een duidelijke rolneming vastgelegd: het algemeen bestuur geeft de kaders en controleert. Het dagelijks bestuur geeft samen met de organisatie, uitvoering aan participatie. Onduidelijke rolneming kan een participatieproces en de voortgang van de projecten frustreren. Wanneer rolneming aandacht vraagt in de praktijk, dan maken we dit bespreekbaar. Rolneming en bestuurlijke betrokkenheid zijn ook onderwerp van gesprek tijdens de jaarlijkse integriteitsbijeenkomst met het algemeen bestuur.
Aanbeveling H Ontwikkel als dagelijks bestuur (DB) een pragmatisch handvat (afwegingskader) voor doelmatige participatie, waarin het doel van de participatie (draagvlak of breder), inclusiviteit en de rol van de projecten-portefeuillehouder terugkomt. Beperk bijvoorbeeld de inwoners-betrokkenheid bij kleinere en enkel op water gerichte opgaven tot direct aanwonenden en perceeleigenaren. Betrek bij grotere projecten of projecten met een bredere doelstelling juist een bredere groep inwoners.	AB d.d. 4 juli 2025	Hierbij wordt verwezen naar het antwoord geven bij aanbeveling A.

Aanbeveling I Zorg als ambtelijke organisatie voor een vastgelegd proces en/of ten minste een checklist over waar een goed participatieproces aan moet voldoen. Onderdeel hiervan moet in ieder geval een eenduidige en schriftelijke vastlegging zijn van gemaakte afspraken met inwoners, ook tijdens de uitvoeringsfase. Maak afspraken traceerbaar en overdraagbaar binnen het projectteam om misverstanden en verschil in interpretatie te voorkomen, zoals afspraken die uit beeld verdwijnen bij personele wisselingen.	AB d.d. 4 juli 2025	Deze werkwijze maakt reeds onderdeel uit van het vigerende Participatiebeleid, maar dit onderdeel heeft in het werkproces nog meer aandacht gekregen.
Aanbeveling J Informeer als ambtelijke organisatie inwoners tijdig en transparant over wijzigingen in plannen of uitvoering. Geef toelichting over de aanleiding en gevolgen van wijzigingen, en maak inzichtelijk hoe inbreng van inwoners is meegewogen. Spreek een bepaalde periode af waarbinnen aan inwoners moeten worden teruggekoppeld en leg dit vast in het participatieproces. Biedt duidelijkheid aan inwoners of geef vanuit verwachtingsmanagement óók aan als er nog geen duidelijkheid is (en wanneer dan wel).	AB d.d. 4 juli 2025	Hierbij wordt verwezen naar het antwoord gegeven bij Aanbeveling I.

Aanbeveling K a. Beperk als ambtelijke organisatie het aantal contactpersonen (waar het kan) en zorg voor intensieve overdracht bij personele wisselingen of nieuwe projectfasen (zie ook de vorige aanbeveling). Werk met een vast aanspreekpunt (de 'accountmanager' voor een project) om duidelijkheid en vertrouwen te behouden gedurende het hele proces. Bezie of de rol en verantwoordelijkheid van de omgevingsmanager daarvoor passend kan worden gemaakt. Zorg dat alle informatiestromen via deze vaste contactpersoon loopt als een 'single point of contact'. b. Kies voor vlotte besluitvorming om simpelweg duidelijkheid te bieden, 'Nee is ook een antwoord'.	AB d.d. 4 juli 2025	Hierbij wordt verwezen naar het antwoord gegeven bij Aanbeveling I.

Duurzaamheidsverslag 2025

Duurzaamheid maakt een integraal onderdeel uit van de jaarstukken en geeft een beeld van de stand van zaken op het gebied van: energieverbruik en -neutraliteit, klimaat en onze CO2-voetafdruk. Dit verslag is gelinkt aan de routekaart “Naar een energieneutraal, klimaatneutraal en circulair Aa en Maas in 2050” (9 december 2021) en aan de concept EKC-strategie waar momenteel aan wordt gewerkt.

Definitie duurzaamheid (definitie volgens de VN-commissie Brundtland uit 1987)

Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder de behoeften van toekomstige generaties (zowel hier als in andere delen van de wereld) in gevaar te brengen.

Onderdeel energie

Doel: *2030: 100% energieneutraal (waterschapsector in 2025 energieneutraal)*

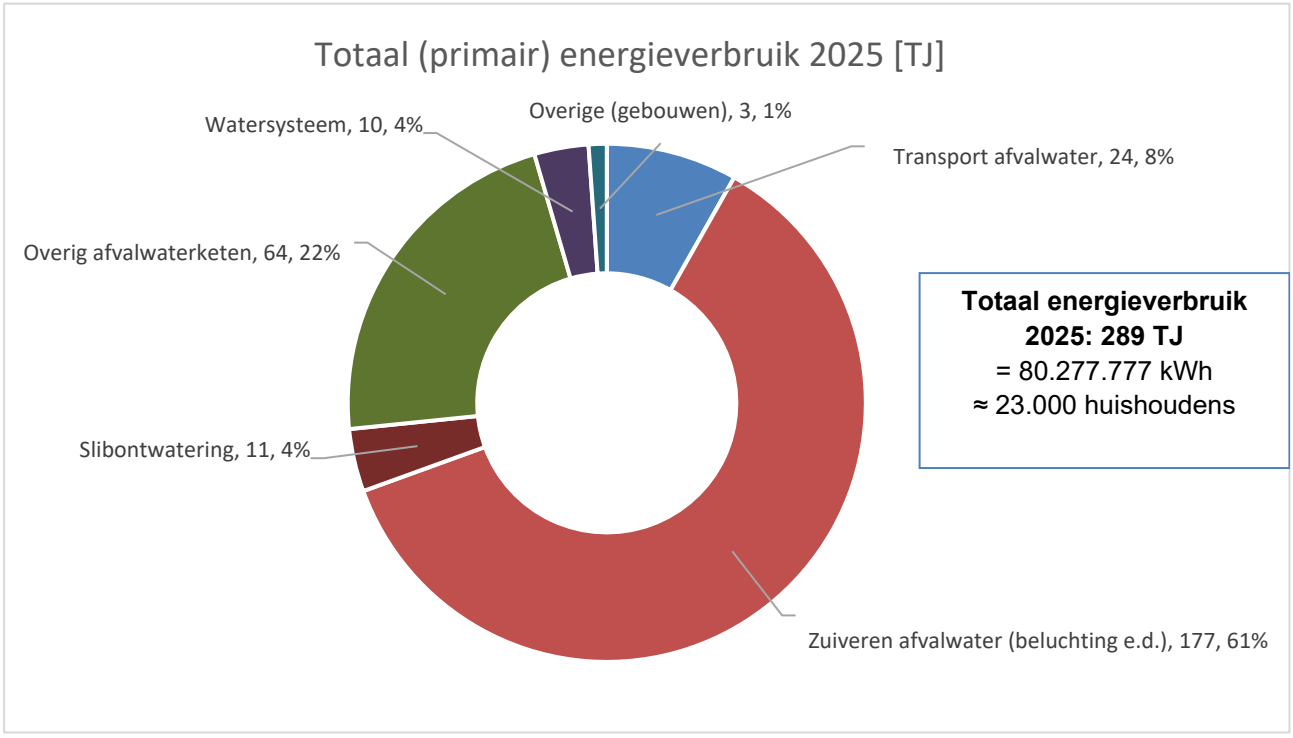
Definitie energieneutraal (bron: strategie EKC)

We zijn energieneutraal als we, over een jaar gemeten, net zoveel duurzame energie produceren als dat we verbruiken.

Voor Aa en Maas is het percentage energieneutraal de hoeveelheid jaarlijks op ons eigen terrein door onszelf duurzaam opgewekte energie gedeeld door de hoeveelheid jaarlijks gebruikte energie (maal 100). Het waterschap wil net zoveel duurzame energie zelf produceren als dat zij verbruikt. Hiervoor wordt momenteel ingezet op biogasproductie, zonne-energie, waterkracht en aquathermie.

Energieverbruik per bedrijfsonderdeel

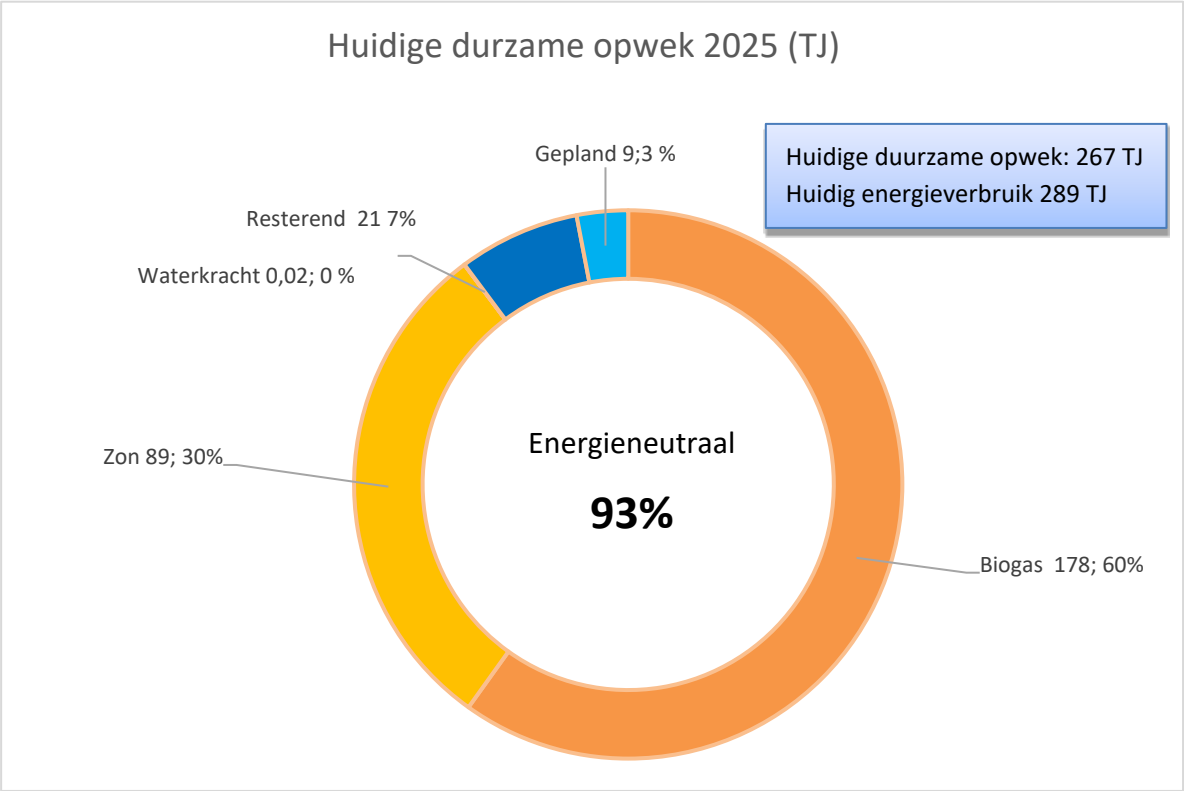
Figuur 1 geeft inzicht in het energieverbruik (elektriciteit, gas en warmte) per onderdeel van het waterschap.

Figuur 1. Energieverbruik 2025

Huidige, geplande en resterende duurzame opwek

In figuur 2 is een beeld gegeven van de duurzame opwek in 2025 (oranje), de nog geplande opwek (licht blauw) en de nog resterende opwek (blauw) die moet worden ingevuld.

Figuur 2. Energieoverzicht en energieneutraliteit 2025 (getallen wijzigen), op basis van data klimaatmonitor 2025

Nb. De benodigde duurzame opwek om te komen tot energieneutraal neemt nog toe als gevolg van verdergaand zuiveren conform de ambities uit het Waterbeheerprogramma (KRW, verwijdering P&N, medicijnresten en opkomende stoffen). Het uiteindelijke energieverbruik is van meerdere factoren afhankelijk, zoals toename van de vracht.

Realisatie en planning duurzame opwek

Voor de opwekking van duurzame energie is een budget gereserveerd voor een zonneweide bij elke rwzi en zon-op-dak op onze kantoren waar mogelijk. Inmiddels zijn de zonneweides en zon-op dak voor het grootste deel aangelegd. Er wordt nog één zonneweide gerealiseerd. Deze is in voorbereiding en uitvoering staat gepland voor 2027.

Ten opzichte van vorig jaar is de energieneutraliteit met ongeveer 10% gestegen. Er was sprake van een toename van opwekking met zowel zon als biogas. Met name bij het zuiveringsproces zien we een fors lager elektriciteitsverbruik dan in 2024 vanwege de gunstige weersomstandigheden in 2025. Deze weersafhankelijke fluctuatie zien we jaarlijks terug

Onderdeel Klimaat (CO_2-footprint)

Doelen Aa en Maas (vastgesteld AB 9 december 2021):

2030: 49% reductie broeikasgas t.o.v. 1990

2050: 100% Klimaatneutraal

Ambitie sector

*In de ledenvergadering van de UvW (14 oktober 2022) is de ambitie voor de gezamenlijke waterschappen bijgesteld naar **100% klimaatneutraal in 2035** (inspanningsverplichting).*

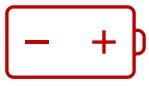
Definitie klimaatneutraal (bron: strategie EKC)

Als waterschap zijn we klimaatneutraal als we per saldo geen negatief effect hebben op het klimaat, dat wil zeggen; netto geen emissie van broeikasgassen (m.n. koolstofdioxide – CO_2, lachgas – N_2O, methaan – CH_4). Voor de definitie van emissie hanteren we de scope-afbakening van het internationale Greenhouse Gas protocol (GHG-protocol): Scope 1 – directe emissies uit het primaire proces, scope 2 – indirecte emissies uit energieverbruik, en scope 3 –overige indirecte CO_2-emissies in de toeleveringsketens.

Afbakening

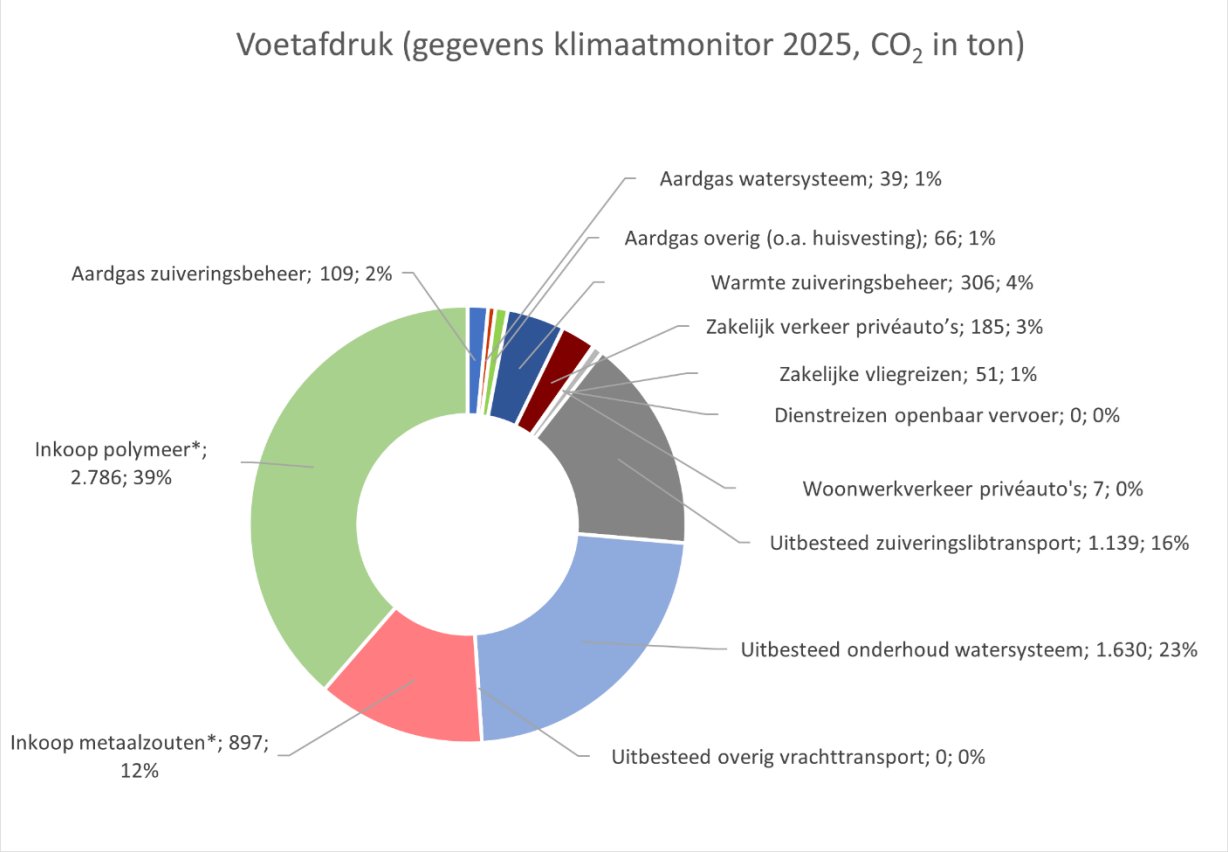
Op grond van de klimaatmonitor moet met de volgende elementen gerekend worden om de voetafdruk te bepalen. Het gaat hierbij om alle directe en indirecte bronnen (scope 1, 2 en 3) die uitstoot van broeikasgas veroorzaken. Broeikasgassen zijn o.a. koolstofdioxide (CO_2), lachgas (N_2O)en methaan (CH_4). Lachgas en methaan worden omgerekend naar CO_2-equivalenten en tellen harder mee omdat dit zwaardere broeikasgassen zijn (zie tabel 1 voor de vermenigvuldigingsfactoren).

Onderdelen klimaatmonitor

		
Scope 1: *Direct energieverbruik primair proces, mobiliteit*	***Scope 2:*** *Inkoop elektriciteit (groen)*	***Scope 3:*** *Indirecte uitstoot (metaalzouten, grondverzet, transport, assets, onderhoud)*

In figuur 3 staat de uitstoot van alle bronnen waarmee, op grond van de klimaatmonitor gerekend moet worden om de CO_2-voetafdruk te bepalen, exclusief methaan en lachgas.

NB: Lachgas en methaan horen er wel bij en zitten in scope 1: uitstoot uit het primaire proces. De uitstoot van lachgas en methaan is gebaseerd op een rekenmodel waarvan bekend is dat de berekende waarden afwijken van de werkelijke uitstoot. Daarom zijn deze niet in figuur 3 opgenomen.

Figuur 3. Emissie broeikasgas uit de klimaatmonitor 2025 (exclusief lachgas en methaan)
* Dit zijn emissies uit scope 3

In tabel 1 zijn de meest recent berekende waarden gegeven, gebaseerd op de data uit 2024 omdat de data over 2025 pas richting Q3 226 beschikbaar komen. In de laatste kolom is de procentuele bijdrage gegeven voor als de berekende lachgas- en methaanuitstoot wel zou zijn opgenomen in de CO_2-voetafdruk.

Tabel 1. De uitstoot van methaan en lachgas: totaal, in CO_2-equivalenten equivalenten en in procenten

Uitstoot CO_2, lachgas en methaan	kg	ton CO_2-eq	Bijdrage aan voetafdruk
Totaal CO_2-bronnen figuur 3 (2024)		7.215	18%
Methaanemissie rwzi's (1 kg methaan = 28 kg CO_2)	322.559	9.031	23%
Lachgasemissie rwzi's (1 kg lachgas = 265 kg CO_2)	86.392	22.893	58%
Totaal		**39.139**	**100%**

Op basis van de cijfers zien we een vermindering van de emissie van CO_2-equivalenten door lachgas en methaan (scope 1). De, landelijk vastgestelde, conversiefactoren om methaan en lachgas om te rekenen naar CO_2-equivalenten zijn aangepast hetgeen tot een afname van de emissie leidt. Anderzijds zien we wel een toename van de emissie van CO_2-equivalenten door inkoop van hulpstoffen ten behoeve van procesoptimalisatie (polymeer, metaalzouten). De uitstoot vanwege onderhoud watersysteem nam ook af. Echter zijn dit marginale wijzigingen ten opzichte van de emissie van lachgas en methaan in de zuiveringen.

Onderdeel Circulair (grondstoffen/materiaalstroomanalyse)

Doelen:

2030: 50% gebruik primaire grondstoffen

2050: 100% Circulaire economie

Definitie circulaire economie (bron: strategie EKC)

Ons waterschap is circulair als alle aangevoerde grondstoffen[1] afkomstig zijn uit secundaire bronnen of biobased én alle reststoffen die we afvoeren, direct of na bewerking, opnieuw als grondstof kunnen worden ingezet. Dat kan zowel binnen als buiten de watersector zijn. Daarbij zetten we in op hergebruik zo hoog mogelijk op de R-ladder, waar mogelijk direct in de eigen processen.

De aandacht voor het gebruik van secundaire grondstoffen is fors gestegen, met name in de HWBP projecten en bij renovaties. De kwantificering ontbreekt nog. Alle in- en uitgaande grondstof- en materiaalstromen en gebruikte materialen voor grond-, weg- en waterbouw en bouw en installaties moeten hiervoor in kaart worden gebracht, dit vergt het opzetten van een zogenaamde materialenboekhouding. Streven is om alle afvalstoffen die ontstaan zonder of na een bewerking, al dan niet met tussenkomst van de markt, weer her te gebruiken als grondstof (=secundaire grondstof).

[1] De term grondstoffen dient gelezen te worden als grondstof, hulpstof én alle materialen, producten etc. die van/uit grondstoffen bestaan en gemaakt zijn.

Pettelaarpark 70
5216 PP ’s-Hertogenbosch
Postbus 5049
5201 GA ’s-Hertogenbosch

T 073 615 66 66
F 073 615 66 00
E info@aaenmaas.nl
W www.aaenmaas.nl

Algemeen Bestuur waterschap Aa en Maas

Datum	21-04-2026
Uw kenmerk	
Doorkiesnr	073 615 6680/J.P.M. Kapteijns
Onderwerp	Advies auditcommissie Jaarstukken 2025

Geachte leden van het algemeen bestuur,

Op 21 april heeft de auditcommissie de jaarstukken over het boekjaar 2025 besproken. Voorafgaand aan de bespreking heeft de accountant een toelichting gegeven op het accountantsverslag dat is opgesteld naar aanleiding van diens controle van de jaarstukken. De accountant is daarbij ook ingegaan op de belangrijkste bevinden uit de managementletter die gericht is aan het dagelijks bestuur. Uit de bespreking zijn geen bijzonderheden naar voren gekomen.

De beoordeling van de jaarstukken geeft de auditcommissie aanleiding om de volgende punten onder uw aandacht te brengen:

- Allereerst complimenteert de auditcommissie het dagelijks bestuur en de ambtelijke organisatie met de - mede naar aanleiding van de gewijzigde verslaggevingsregels - gewijzigde opzet en de daarmee sterk verbeterde leesbaarheid en navolgbaarheid van de jaarstukken. De auditcommissie is van mening dat de nieuwe opzet leidt tot een beter begrip van de verslaglegging over het afgelopen boekjaar. Daarbij benadrukt de auditcommissie dat het nu gepresenteerde financieel resultaat over 2025 weliswaar € 5,7 miljoen voordelig is, maar dat de netto lasten nog steeds

hoger waren dan de belastingopbrengsten. In de begroting van 2025 was een onttrekking aan de reserves van € 12,8 miljoen opgenomen. Het nu gepresenteerde positieve resultaat kan daarop in mindering worden gebracht. Dat betekent dat er per saldo minder aan de reserves hoeft te worden onttrokken dan op begrotingsbasis werd verwacht.

- Naarmate de HWBP-projecten steeds meer in de uitvoeringsfase terecht komen, nemen de investeringsuitgaven sterk toe. Wanneer de subsidievoorschotten vanuit het HWBP-fonds achterblijven bij de investeringsuitgaven ontstaan substantiële rentekosten voor het waterschap. Omdat deze rentekosten niet subsidiabel zijn, blijven de rentekosten voor rekening van het waterschap. De auditcommissie vindt het onterecht dat de rentekosten die samenhangen met de voorfinanciering van de investeringsuitgaven voor het HWBP voor rekening van het waterschap zouden blijven en adviseert het dagelijks bestuur om deze problematiek (opnieuw) onder de aandacht te brengen bij het HWBP-fonds.

- Uit de jaarrekening blijkt dat in 2025 zowel het aantal (herleide) hectaren Ongebouwd als Natuur toeneemt ten opzichte van de begroting. De toename van het aantal hectaren Ongebouwd lijkt tegenstrijdig met de trend van de afgelopen jaren waarbij het aantal hectaren Ongebouwd afneemt omdat ongebouwde grond wordt aangewend voor bebouwing en natuurontwikkeling. Ter verduidelijking merkt de auditcommissie op dat hier sprake is van een (beperkte) afwijking ten opzichte van de raming omdat bij het opstellen van de begroting 2025 de cijfers over 2024 nog niet bekend waren. Wanneer het aantal hectaren Ongebouwd in 2025 wordt vergeleken met 2024 is wel degelijk sprake van afname (2024 99.250 ha, 2025 98.760 ha) maar minder sterk dan waarmee in de begroting rekening werd gehouden (98.350 ha).

- De auditcommissie is tevreden over de mate waarin het investeringsprogramma in 2025 is gerealiseerd. Ook de accountant merkte op dat een realisatiegraad van bijna 90% relatief hoog is in vergelijking met andere overheidsorganisaties. In het nabije verleden leek er bij Aa en Maas sprake te zijn van lagere realisatiegraden, omdat toen nog werd vergeleken met de totaal geprogrammeerde investeringen,

inclusief overprogrammering, en dat gaf een vertekend beeld. De auditcommissie merkt op dat de verslaglegging de overprogrammering nu duidelijker dan voorheen in beeld brengt, waardoor ook een zuiverder weergave van de realisatiegraad, en begrip daarover, mogelijk is. Verder draagt de informatievoorziening over de lopende en de afgesloten investeringen in hoofdstuk 7 en de bijlagen A en B (die onderdeel zijn van de jaarstukken zelf) bij aan een beter inzicht in de voortgang van de realisatie van het investeringsprogramma en de besteding van de beschikbaar gestelde kredieten. Speciaal kan worden benoemd dat het door de auditcommissie gevraagde inzicht in het fenomeen “onderbesteding” in dat genoemde hoofdstuk en bijlage B goed mogelijk is geworden. Om te voorkomen dat lopende investeringen lange tijd onderhanden blijven wordt op advies van de accountant door het waterschap beoordeeld of zelfstandige onderdelen van omvangrijke lopende investeringsprojecten (zoals deeltrajecten) al gereed gemeld en in afschrijving genomen kunnen worden. De auditcommissie ondersteunt deze handelwijze omdat daarmee de ingebruikname en de afschrijving aan elkaar gekoppeld wordt.

Op basis van de beoordeling van de jaarstukken en de bespreking van het accountantsverslag met de accountant geeft de auditcommissie een positief advies over de financieel-technische aspecten van de jaarstukken 2025.

Met vriendelijke groet, namens de auditcommissie,

Hans de Mare,
Voorzitter auditcommissie

veilig voldoende schoon water

Waterschap
Aa en Maas

Jaarstukken 2025

Jaarverslag & Jaarrekening

Voorwoord

In 2025 hebben we als bestuur teruggekeken op de eerste helft van deze bestuursperiode. Bij het verschijnen van dit verslag richten we ons al voorzichtig op de Waterschapsverkiezingen van 2027. Een centrale vraag in de midterm review was waar we staan in het behalen van onze doelen. We constateerden dat we op veel onderdelen op koers liggen en dat er een aanzienlijk aantal projecten in uitvoering is.

Er is veel gerealiseerd het afgelopen jaar. Zo zijn de eerste kilometers Maasdijk versterkt en zijn diverse projecten in het watersysteem en in de waterketen volop in uitvoering. Dat er veel gebeurt, zien we ook aan de stijgende investeringsuitgaven. Dat de financiële omvang van de dit jaar afgesloten projecten relatief laag is, komt doordat projecten pas formeel afgesloten mogen worden als deze ook financieel en administratief volledig zijn afgerond. De technische opleving en in gebruik name van een project heeft dan al plaats gevonden. Dit maakt het voor de lezer niet altijd direct zichtbaar wat daadwerkelijk is opgeleverd. In de inhoudelijke hoofdstukken van dit jaarverslag wordt dit duidelijk toegelicht. Verder sluiten we een aantal grote projecten in 2026 of de jaren daarna af.

De sterke groei van de projectenportefeuille heeft ook gevolgen voor de organisatie. Deze is daarom uitgebreid en nog verder geprofessionaliseerd. Complimenten zijn op hun plaats voor het vele werk dat is verzet – zowel binnen, als buiten in het veld – en de resultaten die daarmee zijn bereikt.

We hebben nog niet alle doelen bereikt. Het meest uitdagende dossier blijft de deadline van de KRW in 2027. Het algemeen bestuur heeft hier in 2025 een aanvullende impuls voor vastgesteld. Met zowel fysieke maatregelen als extra toezicht en handhaving doen we alles wat binnen onze mogelijkheden ligt om zoveel mogelijk van de onderliggende doelen te behalen. Hierbij werken we intensief samen met gemeenten, de provincie en de andere Brabantse waterschappen. Het behalen van de KRW-doelen kan alleen als alle partijen hun bijdrage leveren.

In het jaarverslag lichten we een aantal grote projecten uit. Daarnaast verdient een kleiner, maar impactvol project speciale aandacht: het programma Stad als Spons. Wanneer iedere inwoner of ondernemer bij diens huis of bedrijf de “tegels wipt” en de regenpijp afkoppelt, heeft dit grote positieve effecten op onze zuiveringen en draagt het bij aan het tegengaan van verdroging en het opvangen van piekbuien.

We sluiten 2025 af met een fors financieel resultaat, vooral door incidentele meevallers. Deze middelen vloeien terug naar de reserves en kunnen worden ingezet voor het dempen van toekomstige tariefstijgingen. Desondanks zien we dat de lasten de komende jaren blijven stijgen als gevolg van de groeiende opgaven. We proberen dit zo beperkt mogelijk te houden door sober en doelmatig te werken. Ook is het de organisatie gelukt mooie besparingen te realiseren. Samen zetten we ons elke dag opnieuw in om ons werkgebied te voorzien van schoon en voldoende water en om de veiligheid te borgen.

Namens het dagelijks bestuur,

de secretaris,

Peter Verlaan

de dijkgraaf,

Mario Jacobs

Inhoud

Voorwoord 2

Inhoud 3

KERNGEGEVENS 7

JAARVERSLAG 8

1. Inleiding 9

2. Programmaverantwoording 11

2.1 Waterveiligheid 11

2.1.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken? 11

2.1.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan? 12

2.1.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost? 15

2.2 Klimaatbestendig en gezond watersysteem 16

2.2.1 Voldoende water en omgaan met weersextremen 16

2.2.2 Gezond en natuurlijk 21

2.2.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost? 26

2.3 Schoon water 27

2.3.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken? 27

2.3.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan? 27

2.3.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost? 31

2.4 Samen, duurzaam, slim en effectief 32

2.4.1 Doelstelling: wat willen we bereiken? 32

2.4.2 Bereiken effecten: wat hebben we ervoor gedaan? 32

2.4.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost? 35

2.5 Overzicht dekkingsmiddelen 36

2.6 Heffing vennootschapsbelasting 36

2.7 Onvoorzien 36

3. Realisatie belastingopbrengsten **37**

3.1 Algemene uitgangspunten 37

Objectieve, bedrijfseconomische criteria voor de kostentoerekening 37

Kwantitatieve grondslagen kostentoedeling 37

Kwijtscheldingsbeleid 38

3.2 Watersysteembeheer 38

3.2.1 Realisatie van belastingopbrengsten 38

3.2.2 Toelichting op de realisatie van de belastingopbrengsten 38

Bestemming resultaat 38

Oorzaken van de verschillen tussen realisatie en begroting 39

Mate van kostendekkendheid 39

Gerealiseerde belastingopbrengsten 39

3.3 Waterzuiveringsbeheer 42

3.3.1 Realisatie van belastingopbrengsten 42

3.3.2 Toelichting op de realisatie van de belastingopbrengsten 42

Bestemming resultaat 42

Oorzaken van de verschillen tussen realisatie en begroting 42

Mate van kostendekkendheid 42

Gerealiseerde belastingeenheden 43

4. Paragrafen 44

4.1 Uiteenzetting van de financiële positie 44

4.1.1 Financiering 44

4.1.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 46

Inventarisatie van de risico's 47

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit 50

Beleid rondom risico's en weerstandscapaciteit 51

4.1.3 Reserves en voorzieningen 51

Stand en verloop van de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie 51

Stand en verloop van de overige bestemmingsreserves 52

Stand en verloop van de voorzieningen 52

4.1.4 Kengetallen 53

Weerstandsvermogen 53

Netto schuldquote 53

EMU-saldo 54

Wendbaarheid van de begroting 54

Lastendruk 54

4.2 Assetmanagement 55

4.2.1 Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken 55

4.2.2 Watergangen, stuwen en gemalen 56

4.2.3 Zuiveringstechnische kunstwerken 56

4.3 Bedrijfsvoering 58

4.3.1 Stand van zaken en gerealiseerd beleid 58

4.3.2 Financiële rechtmatigheid en genomen maatregelen 58

4.4 Verbonden partijen 61

4.4.1 Gevoerd beleid 61

4.4.2 Overzicht van de verbonden partijen 61

Gemeenschappelijke regelingen 62

Vennootschappen en coöperaties 65

Stichtingen en verenigingen 67

4.5 Openbaarheidsparagraaf 69

JAAREKENING 71

5. Inleiding 72

6. Overzicht van lasten en baten 73

6.1 Overzicht van lasten en baten naar programma's 73

6.2 Overzicht van lasten en baten naar kosten- en opbrengstensoorten 74

6.3 Toelichting bij het overzicht van lasten en baten 74

6.3.1 Analyse verschil begroting en realisatie 74

Waterveiligheid 74

Klimaatbestendig en gezond watersysteem 75

Schoon water 76

6.3.2 Aanwending onvoorzien 76

6.3.3 Overzicht incidentele lasten en baten 77

6.3.4 Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 78

6.3.5 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector 78

7. Gerealiseerde investeringen 79

7.1 Lopende investeringen 79

7.2 Toelichting 79

7.3 Afgesloten investeringen 82

7.4 Toelichting op afgesloten investeringen 83

8. Balans en toelichting 84

8.1 Grondslagen bij de balans en resultaatbepaling 84

8.2 Balans 87

8.3 Toelichting op de balans 88

Activa 88

Passiva 92

9. Rechtmatigheidsverantwoording 100

9.1 Rechtmatigheidsverantwoording dagelijks bestuur waterschap Aa en Maas 100

10. Overige gegevens 102

10.1 Accountantsverklaring 102

11. Voorstel en Besluit 105

Bijlage A Overzicht lopende investeringen 107

Bijlage B Overzicht afgesloten investeringen 110

KERNGEGEVENS

GEBIED

	Begroting	Rekening
Oppervlakte in hectare	161.000	161.000
Aantal gemeenten	20	20
Aantal bedrijven	16.823	17.281
Aantal inwoners	787.852	803.756

TAKEN

Watersysteembeheer	110	km primaire waterkering
	214	km niet-primaire waterkering
	2.740	km hoofdwaterlopen
	2.415	stuwen
	115	gemalen
Zuiveringsbeheer	7	rioolwaterzuiveringsinstallaties
	104	rioolgemalen
	423	km transportleiding
	1.203.071	capaciteit zuiveringen i.e.

FINANCIEN

	Begroting	Rekening
Watersysteembeheer		
Ingezetenenaanslagen	329.900	330.157
Waarde gebouwd in miljarden	€ 165,4	€ 166,8
Aantal herleide ha ongebouwd	98.350	98.760
Aantal ha natuurterreinen	27.200	28.213
Aantal directe lozingen t.b.v watersysteemheffing	4.500	3.852
Netto lasten in miljoenen	€ 96,3	€ 92,7
Opbrengst heffingen in miljoenen (inclusief beschikking reserves)	€ 90,6	€ 91,0
Tarief ingezetenen	€ 83,08	€ 83,08
Tarief gebouwd in % van de WOZ-waarde	0,03053%	0,03053%
Tarief ongebouwd	€ 119,50	€ 119,50
Tarief natuurterreinen	€ 7,37	€ 7,37
Tarief verontreinigingsheffing	€ 60,84	€ 60,84
Bruto investeringen in miljoenen	€ 206,0	€ 141,1
Zuiveringsbeheer		
Aantal ve's	1.190.900	1.203.071
Netto lasten in miljoenen	€ 80,0	€ 79,4
Opbrengst heffingen in miljoenen (inclusief beschikking reserves)	€ 73,0	€ 74,0
Tarief zuiveringsheffing	€ 60,84	€ 60,84
Bruto investeringen in miljoenen	€ 78,6	€ 75,4

Jaarverslag

1. Inleiding

Voor u liggen de jaarstukken 2025 van waterschap Aa en Maas. Die bestaan uit twee onderdelen: het jaarverslag en de jaarrekening. In het jaarverslag gaan we per bestuurlijk thema in op de doelen die we ons gesteld hadden en in hoeverre deze zijn bereikt. De jaarrekening is de financiële afwikkeling van het jaar. Met de rechtmatigheidsverantwoording verklaart het dagelijks bestuur dat de bedragen in de jaarrekening getrouw zijn en dat geen sprake is van onrechtmatigheden boven de verantwoordingsgrens.

We sluiten 2025 af met een financieel resultaat van € 5,7 miljoen. Dat hebben we vooral te danken aan incidentele meevallers in de vorm van hogere belastingopbrengsten (plus € 1,5 miljoen) en hogere overige baten (plus € 4,2 miljoen). Het positieve saldo komt ten gunste van onze reserves en wordt de komende jaren ingezet om de tariefontwikkeling te dempen.

De belangrijkste resultaten van onze inspanningen leest u hierna. Daarna gaan we in op de invloed van het weer op ons werk en tot slot geven we op hoofdlijnen inzicht in de financiële realisatie in 2025.

Het jaar 2025 in vogelvlucht

Hieronder vindt u een greep uit onze prestaties en ontwikkelingen in 2025. We gaan hier uitgebreider op in bij de programmaverantwoording:

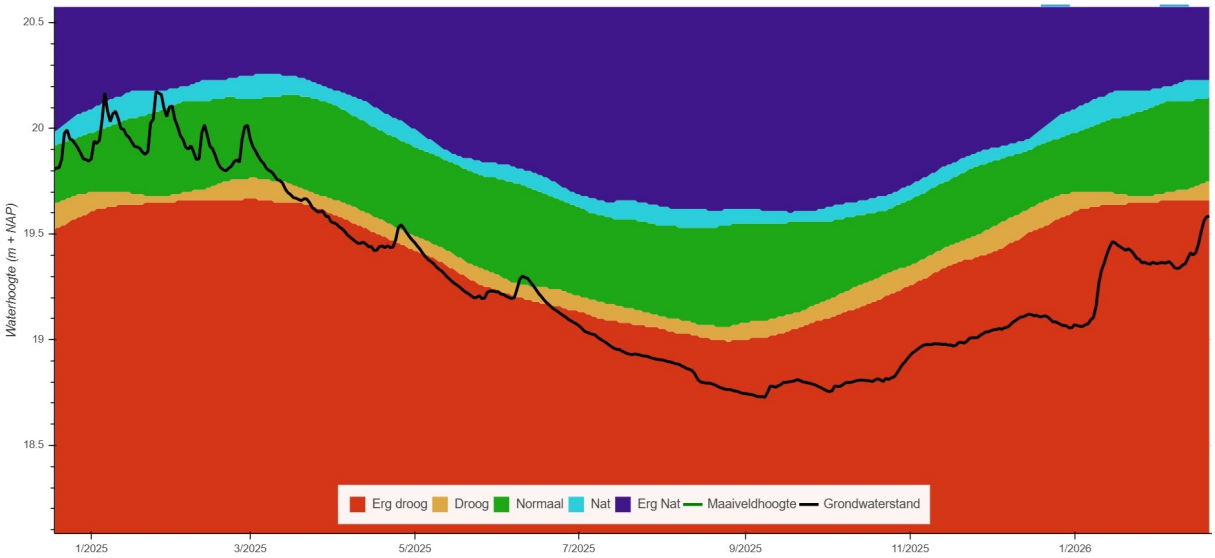
- De eerste kilometers dijk op het traject Ravenstein-Lith zijn versterkt.
- Het ontwerp-projectbesluit dijkversterking Cuijk-Ravenstein en het projectbesluit dijkversterking Doeveren zijn vastgesteld.
- We hebben natuurversterkende maatregelen getroffen waaronder de realisatie van twee hoogwatervluchtplaatsen voor bevers.
- Voor Howabo hebben we een omgevingsprogramma vastgesteld.
- Samen met de provincie hebben we afspraken voorbereid over financiering vanuit het Rijk voor NOVEX De Peel (€ 300 miljoen) en voor Natura2000/KRW (€ 400 miljoen).
- We hebben het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma vastgesteld. Hierin is uitgewerkt welke KRW-doelen we niet halen, waar dat aan ligt en welke aanvullende acties we oppakken. Hierbij is ook scherper in beeld gebracht wat andere partijen hiervoor moeten doen en hebben we afspraken gemaakt met de provincie in de KRW-Impuls Brabant.
- We hebben meerdere kilometers beek ontwikkeld, natuurvriendelijke oevers aangelegd en ecologische verbindingszones en vispassages gerealiseerd. Dit is minder dan de oorspronkelijke planning. Bij veel groenblauwe projecten hebben we voorbereidende stappen gezet voor de komende jaren.
- De biologische zuivering bij rwzi Oijen is gerenoveerd. Hierdoor kan de volledige zuiveringscapaciteit weer worden benut.
- Bij rwzi Land van Cuijk hebben we een nieuwe beluchtingstank in gebruik genomen. Ook hebben we de eerste onderdelen van de waterlijn gerenoveerd.
- Door een calamiteit hebben we eind november de stroom op rwzi Land van Cuijk uit moeten schakelen. We hebben ons maximaal ingespannen om de consequenties zo beperkt mogelijk te houden en onderzoeken de oorzaak van de storing.
- We hebben het onderzoeksprogramma Zuivering van de Toekomst voorbereid.
- De nieuwe kostentoedelingsverordening voor het watersysteembeheer is vastgesteld. Ook hebben we de belastingverordeningen aangepast aan het nieuwe belastingstelsel.
- We hebben een midtermreview uitgevoerd op het Bestuursakkooord 2023-2027 en het WBP 2022-2027.

Het weer en ons werk in 2025

Het jaar begon met een redelijk natte maand januari, maar daarna volgde vanaf februari een lange droge periode tot half april. Maart was zelfs bijzonder droog met nauwelijks een druppel regen. Ook het voorjaar en de zomer

bleven aan de droge kant, met augustus als uitschieter. Hoewel september en oktober juist wat natter waren, sloot het jaar droger dan gemiddeld af. Gemiddeld gezien valt er bijna 800 millimeter regen per jaar. In 2025 was dat maar 585 millimeter – een kwart minder dan normaal. Daarmee past 2025 in het rijtje van droge jaren zoals 2018, 2019, 2020 en 2022. Ondanks deze droogomstandigheden zijn we er toch in geslaagd ons werk te doen.

Dat het droog was, blijkt ook uit de grondwaterstanden. Onderstaande afbeelding toont bijvoorbeeld het grondwaterverloop in 2025 bij Volkel. Na een natte start in de winter zien we daarin de grondwaterstanden zakken van maart tot september. Vervolgens stijgen ze licht, maar niet voldoende om uit de rode zone (een veel lager dan gemiddelde grondwaterstand) te komen. Kortom, al was het buiten niet altijd even zichtbaar, 2025 was een uitzonderlijk droog jaar. Overigens laat deze afbeelding mooi zien hoe we jaarrond en vaak ook 24/7 de toestand van het grond- en watersysteem volgen en dit ook delen via ons publieke informatieportaal.

Financieel

Met ingang van het boekjaar 2025 gelden er nieuwe verslaggevingsvoorschriften voor de waterschappen. Een belangrijk verschil is dat niet we niet alleen inzicht geven in de netto lasten, maar ook in de bruto baten en lasten. Daarnaast hebben een aantal onderwerpen een andere plek gekregen en zijn een aantal onderwerpen vervallen of juist toegevoegd. De jaarstukken zijn analoog aan de begroting 2025 opgesteld. Het volgende overzicht geeft op hoofdlijnen inzicht in de totstandkoming van het jaarrekeningresultaat.

Omschrijving *(bedragen x € 1.000)*	**Begroting 2025**	**Begroting 2025 na wijziging**	**Realisatie 2025**	**Verschil in €**	**Verschil in %**
Rentelasten	14.196	14.196	14.916	-720	5%
Afschrijvingslasten	35.489	35.489	36.914	-1.425	4%
Personeelslasten	60.231	60.305	61.492	-1.187	2%
Goederen en diensten van derden	81.691	81.825	77.710	4.114	-5%
Bijdragen aan derden	6.185	6.185	5.826	360	-6%
Reservering/Voorzieningen/Onvoorzien	1.013	1.087	2.259	-1.173	108%
Totaal lasten	198.804	199.086	199.117	-31	0%
Financiële baten	2.697	2.697	2.575	-122	-5%
Personeelsbaten	1.325	1.399	1.802	403	29%
Goederen en diensten aan derden	2.615	2.615	4.156	1.541	59%
Bijdragen van derden	3.248	3.248	5.238	1.991	61%
Geactiveerde lasten	12.198	12.198	12.448	250	2%
Onttrekkingen aan voorzieningen/reserves	13.160	13.368	13.554	185	1%
Totaal baten	35.243	35.525	39.773	4.248	12%
Totaal netto lasten	**163.561**	**163.561**	**159.344**	**4.217**	**-3%**
Waterschapsbelastingen	163.561	163.561	165.056	1.495	1%
Saldo voor resultaatbestemming				**5.712**	

2. Programmaverantwoording

In dit hoofdstuk leggen we voor verantwoording af over de realisatie in 2025. Dit doen we voor ieder van de vier bestuurlijk programma's:

1. Waterveiligheid
2. Klimaatbestendig en gezond watersysteem
3. Schoon water
4. Samen, duurzaam, slim en effectief.

Daarbij dezelfde kent ieder programma dezelfde indeling: de doelen die we ons voor deze WBP-periode hebben gesteld, wat we daarvoor in 2025 hebben gedaan en wat dit betekent voor de kosten en opbrengsten. Om inzicht te geven in de gerealiseerde prestaties en activiteiten zijn zogenaamde output tabellen opgenomen. Ze zeggen iets over gerealiseerde eenheden als kilometers of hectares, maar geven niet altijd een goed beeld van de geleverde inspanningen. In de kolom 'inspanning' wordt daarom een indruk gegeven van de voortgang van het project in plaats van alleen in de feitelijke afronding/oplevering. Dit doen we bijvoorbeeld door te kijken wanneer het plan van aanpak is afgerond (10%), het voorkeursalternatief is vastgesteld (30%) en wanneer het projectplan Waterwet is vastgesteld (60%).

2.1 Waterveiligheid

Het thema Waterveiligheid draait om de bescherming tegen overstromingen vanuit de Maas en het regionale watersysteem. Hiervoor moeten de waterkeringen (dijken en kunstwerken) periodiek worden getoetst aan de veiligheidsnormen. Het thema omvat de versterking van de primaire waterkeringen in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het participatieproces dat daarbij hoort. Daarnaast omvat het de zorgplicht voor de instandhouding van deze waterkeringen met alle activiteiten die daarbij horen, inclusief gegevens- en informatiemanagement en een goede afstemming tussen beheer en inrichting. Binnen dit thema gaan we ook in op de instandhouding en eventuele versterking van de regionale waterkeringen. Daarnaast bespreken we het samenspel tussen de waterkeringen en het watersysteem, binnen het Deltaprogramma Maas en binnen ons eigen werkgebied. Ook de voorbereidingen op hoogwater en de crisisbeheersing voor de waterkeringen vallen onder dit programma.

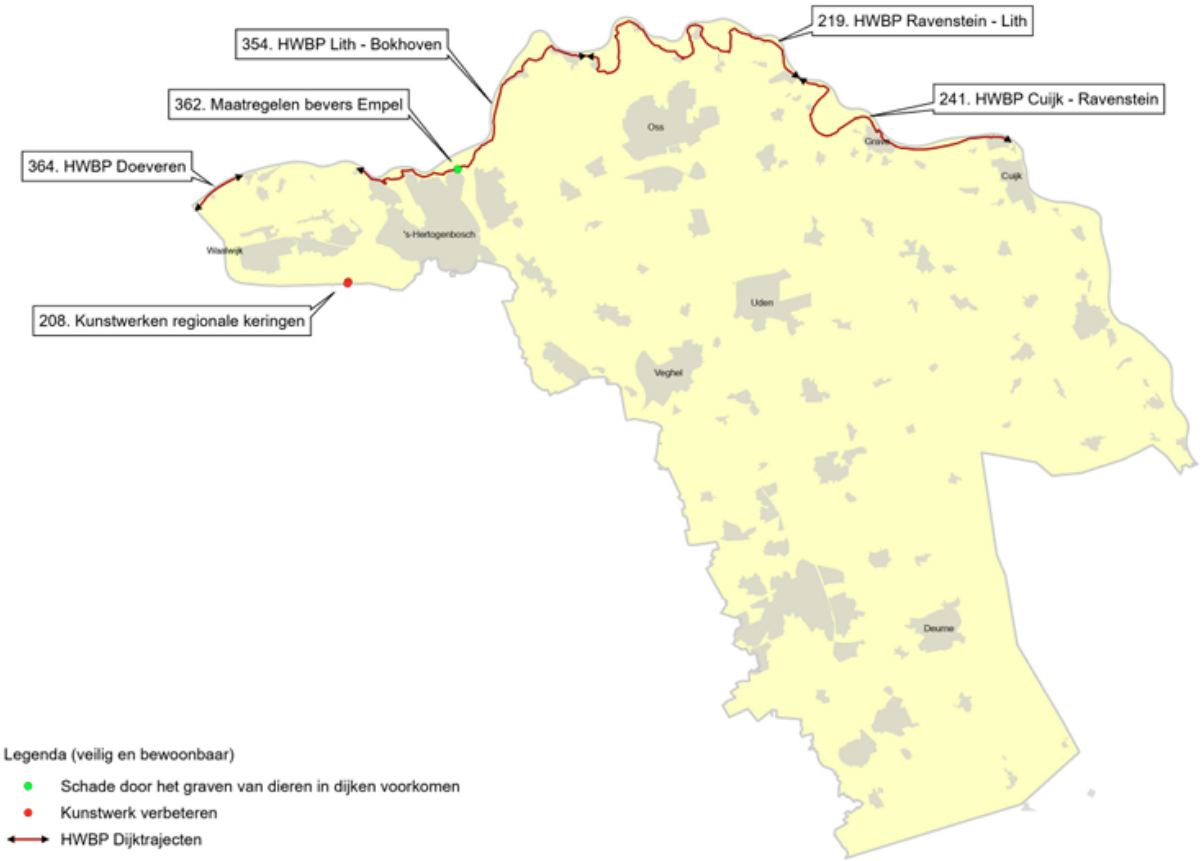
2.1.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

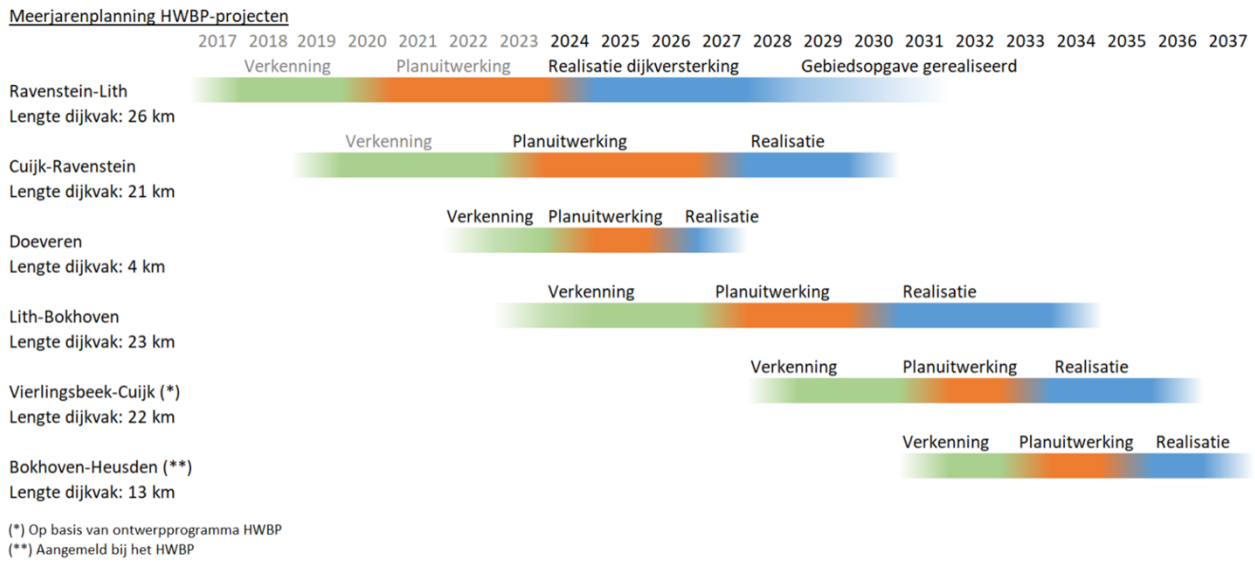
De doelstelling binnen het thema Waterveiligheid is het beschermen van bewoners, bedrijven en infrastructuur in Noordoost- Brabant tegen overstromingen vanuit de Maas en het regionale watersysteem. Dit doen we door:

- onze Maasdijk volledig aan de norm te laten voldoen voor 2050. Dit doen we volgens de meerjarenplanning voor HWBP-projecten die in de volgende paragraaf is opgenomen.
- het inwinnen, valideren en digitaal opslaan en ontsluiten van gegevens over de waterkering in de projectfase en de beheerfase. Dit doen we in de eerste plaats voor de Maasdijk.
- de regionale keringen aan de provinciale normen te laten voldoen. Daarvoor voeren we groot onderhoud uit en verbeteren we de waterkerende kunstwerken in deze keringen.
- te voldoen aan de zorgplicht voor de instandhouding van de primaire keringen.
- waterkeringen te monitoren en onszelf voor te bereiden op calamiteiten (noodmaatregelen bij hoogwater).
- kennis te ontwikkelen en te innoveren op het gebied van waterveiligheid.
- onszelf als regionale partner van het Rijk in te spannen voor een robuuster Maassysteem met een grotere afvoercapaciteit. Daarbij bekijken we ook de opgaven in buurlanden en het regionale watersysteem.

2.1.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan?

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Begroting 2025	Burap 2025	Realisatie 2025	t.o.v. Burap 2025	t.o.v. Begroting 2025	Inspanning
Investeringsprojecten							
Primaire keringen *Primaire keringen*	km	0	0	0			n.v.t.
Regionale keringen *Regionale keringen*	st	1	1	1	groen	groen	n.v.t.

Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

- *Uitvoeren van het project Meanderende Maas (Ravenstein-Lith)*
  In 2025 zijn de eerste dijkkilometers versterkt. Op dijksecties bij Demen, Dieden en Lithoijen hebben we damwanden aangebracht en grondwerk uitgevoerd. Daarbij hebben we klei gebruikt die is ontgraven in de uiterwaarden. Medio mei is het informatiecentrum in Megen geopend. Ook hebben we een actieplan opgesteld waarin staat wat de aannemer moet doen als er hoogwater is voordat een dijksectie is opgeleverd.
- *Uitwerken van het plan voor de dijkversterking Cuijk-Ravenstein*
  Het vergunningenontwerp is afgerond. Onderdeel van het project is de planuitwerking van onze eigen meekoppelkansen Raammonding en Beerse Overlaat. Het ontwerp-projectbesluit is eind oktober vastgesteld en daarna ter inzage gelegd. Samen met de aannemer zijn we begonnen met het uitwerken van een definitief ontwerp.
- *Uitwerken van het plan voor de dijkversterking Doeveren*
  Afgelopen zomer heeft het dagelijks bestuur het projectbesluit genomen. Dit is goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. In december hebben we de uitvoering gegund.
- *Verkennen van oplossingsrichtingen voor de dijkversterking Lith-Bokhoven*
  We hebben mogelijke alternatieven bepaald en afgewogen voor de dijkverbetering Lith-Bokhoven, inclusief de inrichting van de Henriëttewaard. Op basis daarvan is de ontwikkeling van de kansrijke alternatieven ver gevorderd. Het projectteam heeft daarvoor intensief overlegd met andere overheden. Bewoners zijn op meerdere momenten geïnformeerd over de opgave. Ook hebben zij de gelegenheid gekregen om mee te denken over oplossingen. Dit geldt in het bijzonder voor Lith en Oud Empel.
- *Financiën HWBP*
  De bruto investeringen voor waterveiligheid waren in 2025 fors hoger dan in voorgaande jaren. Dit komt doordat we zijn gestart met de uitvoering van het project Meanderende Maas. Via het dashboard HWBP wordt het algemeen bestuur elk kwartaal op de hoogte gebracht van de laatste stand van zaken.

Gegevensbeheer en informatiemanagement

- We hebben onze manier van werken en de software voor beheer en onderhoud geüniformeerd. We werken volgens het principe ‘gegevens hebben één bron’. Dit vergroot de efficiëntie en de gegevenskwaliteit.
- We hebben voorbereidingen getroffen voor de (gegevens)oplevering van de eerste dijksectie voor Meanderende Maas.

Regionale waterkeringen

- *Verbeteren kunstwerken regionale keringen*
  In 2025 hebben we de uitstroomconstructie van de Zandleij in het Drongelens kanaal verbeterd.

Instandhouding waterkeringen, zorgplicht en beoordeling primaire waterkeringen

Landelijk wordt gewerkt aan ‘zorgplicht centraal’. Daarbij wordt de instandhouding, beoordeling en versterking van de primaire waterkeringen aan elkaar gekoppeld omdat de processen in elkaar grijpen. In de zorgplichtrapportage zijn we daarom nadrukkelijk ingegaan op de beoordeling van de primaire keringen. De versterkingsopgave in het HWBP is zo groot en belangrijk dat daar afzonderlijk over wordt gerapporteerd.

- *Regulier onderhoud en biodiversiteit*
  Het onderhoud aan de grasbekleding en de bomen op de primaire en regionale waterkeringen is volgens planning uitgevoerd. De eerste maaironde is gefaseerd uitgevoerd door twee nieuwe aannemers. Daaruit kwamen verbeterpunten naar voren over het markeren van waardevolle soorten. Deze punten zijn de rest van het jaar goed opgepakt.
- *Voorbereiden en uitvoeren van de tweede landelijke beoordeling (LBO-2)*
  Op 1 januari 2023 is de tweede landelijke beoordeling van de primaire waterkeringen (LBO-2) van start gegaan. Op basis van ons areaalplan LBO-2 hebben we in 2025 een plan van aanpak opgesteld voor de beoordeling van het eerste dijktraject: Ravenstein-Lith (36-3). We hebben een wettelijke verplichting om

dijken eens per 12 jaar te beoordelen. Daarnaast is het nodig om aan te tonen dat het versterkte dijktraject aan de veiligheidsnorm voldoet.

Omgang met bevers en dassen, rekening houdend met dierenwelzijn

- Eén van de Brabantse muskusrattenvangers is volledig inzetbaar voor het opsporen van bevers.
- De hoeveelheid tijd en geld die nodig is om met bevers en dassen om te gaan, blijft de komende jaren toenemen. We hebben in 2025 een mooie stap gezet met de inzet van drie eigen beverspecialisten voor het opsporen van risico's en de monitoring en begeleiding van maatregelen in het watersysteem en langs de keringen.
- Bij Empel zijn we gestart met de aanleg van twee hoogwatervluchtplaatsen voor bevers. Zo voorkomen we dat bevers de dijk op vluchten en daar gaan graven, als hun burchten en oeverholen bij hoogwater overstromen.

Kennisontwikkeling en innovatie

- *Optimaliseren berekeningen lengte heaveschermen*
  De berekening van de lengte van damwanden tegen piping (de zogeheten heaveschermen) is mogelijk te optimaliseren. Dat is gebleken tijdens het project Meanderende Maas. In 2025 zijn we daarom gestart met een innovatieproject dat volledig gesubsidieerd wordt door het HWBP. Daarmee willen we kennis vergaren die waterschappen nu nog missen. We hebben inmiddels een literatuurstudie en proeven op kleine schaal uitgevoerd.
- *Versterken kennisuitwisseling intern en extern*
  We blijven leren van eerdere dijkversterkingsprojecten. Dit doen we onder andere door personeel uit te wisselen. We blijven deelnemen aan landelijke kennisnetwerken op het gebied van techniek, projectmanagement, dijkbeheer en graverij, en aan de Programmacommissie Waterkeringen van de STOWA (Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer). Vanuit onze wettelijke zorgplicht voor de primaire waterkeringen heeft in 2025 een peer review plaatsgevonden bij waterschap Brabantse Delta over realtime inzicht en continu beoordelen.

Deltaprogramma Maas en Ruimte voor de rivier 2.0

- *Bijdragen aan realisatie van rivierverruimingsprojecten*
  De realisatie van de projecten Lob van Gennep (waterschap Limburg) en Oeffelt (provincie Noord-Brabant) is in 2025 onder financiële druk komen te staan door inflatie en stijgende kosten voor de voorfinanciering. Wij hebben belang bij deze projecten, omdat ze tot lagere ontwerpwaterstanden leiden voor een deel van onze Maasdijken. We zijn met onze partners in gesprek gegaan over extra bijdragen aan beide projecten. Dit heeft nog niet tot een oplossing geleid.
- *Inbreng leveren bij de uitwerking van het programma Ruimte voor de rivier 2.0 (voorheen IRM)*
  We hebben mogelijke verbeteringen aan de Maasdijken ingebracht in het programma Ruimte voor de rivier 2.0. Dit kan het rijk benutten bij besluitvorming over de afvoercapaciteit, de rivierbodemligging en de binnendijkse ruimtelijke reserveringen. Ook hebben we bijgedragen aan de gebiedsuitwerking voor de Maas. Dit moet leiden tot een actuele voorkeursstrategie Rivieren in het nationale Deltaprogramma 2027.

2.1.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost?

Exploitatie

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Totaal lasten	21.167	21.189	21.208	-20
Totaal baten	368	368	1.111	744
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	**20.799**	**20.821**	**20.097**	**724**
Mutaties bestemmingsreserves		22	22	
Netto lasten	**20.799**	**20.799**	**20.075**	**724**

Investeringen

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begrote bruto investering 2025	Begrote netto investering 2025	Realisatie bruto investering 2025	Realisatie netto investering 2025
Waterveiligheid	152.776	28.033	113.579	13.684
Totaal	**152.776**	**28.033**	**113.579**	**13.684**

In hoofdstuk 6 en hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de bedragen.

2.2 Klimaatbestendig en gezond watersysteem

Bij het thema ‘Klimaatbestendig en gezond watersysteem’ draait het om een goed functionerend watersysteem. In normale én in extreem droge en natte situaties: klimaatbestendig, robuust, veerkrachtig en stuurbaar. Daarbij sturen we op de kwantiteit via goede waterpeilen, waterconservering en het omgaan met wateroverlast en droogte, en op de chemische en ecologische kwaliteit. Het gaat daarbij niet alleen over het watersysteem zelf, maar ook over wat we met onze aanpak en manier van (samen)werken kunnen en willen bijdragen met het watersysteem. Denk aan: een vitaal platteland, gezondheid, een goede biodiversiteit en mogelijkheden voor recreatie. Bij een klimaatrobuuste inrichting houden we ook rekening met de uitstoot van broeikasgas uit het systeem en de bodem. Daarnaast is het werken aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) een belangrijk onderdeel.

We werken met twee deelprogramma’s: ‘Voldoende water en omgaan met weersextremen’ en ‘Gezond en natuurlijk water’.

2.2.1 Voldoende water en omgaan met weersextremen

Het deelprogramma ‘Voldoende water en omgaan met weersextremen’ draait om waterbeheer en de gewenste hoeveelheid water. Het gaat over het voorkomen van wateroverlast en problemen door droogte, over verdrogingsbestrijding in en rond natuurgebieden en over alle inspanningen om het watersysteem in goede staat te houden, zoals baggeren, maaien en onderhoud aan kunstwerken.

2.2.1.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

- We streven naar een klimaatbestendig, robuust, veerkrachtig en stuurbaar watersysteem; ons watersysteem functioneert uitstekend in normale situaties én is voorbereid op zeer droge en zeer natte situaties.
- We hebben 24/7 inzicht in de toestand van ons watersysteem met data, informatie en technologie.
- Op het gebied van droogte en verdroging:
  - In 2027 voldoen we aan de kwalitatieve én kwantitatieve doelstellingen voor (grond)water binnen de KRW.
  - We leveren ons aandeel binnen de gezamenlijke Brabantse ambitie voor een droogterobuust (grond)watersysteem in 2040.
  - We conserveren meer grondwater. Dat doen we door het langer vast te houden, aan te vullen en te infiltreren, door meer oppervlaktewater aan te voeren, door minder grondwater te onttrekken en door het gezuiverde afvalwater (effluent) van onze rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi’s) beter te benutten.
  - We zorgen voor een stabielere grondwaterbalans met in het voorjaar structureel hogere gemiddelde grondwaterstanden in de beekdalen en polders (10 tot 15 centimeter), flanken (20 tot 30 centimeter) en op de hogere gronden (35 tot 50 centimeter).
- Op het gebied van wateroverlast:
  - We voldoen aan de omgevingswaarden voor wateroverlast voor het regionale watersysteem.
  - We kennen de mogelijke restrisico’s dankzij de stresstesten en risicodialogen die we hebben uitgevoerd. We informeren belanghebbenden over deze restrisico’s en de verzekerbaarheid van wateroverlast.

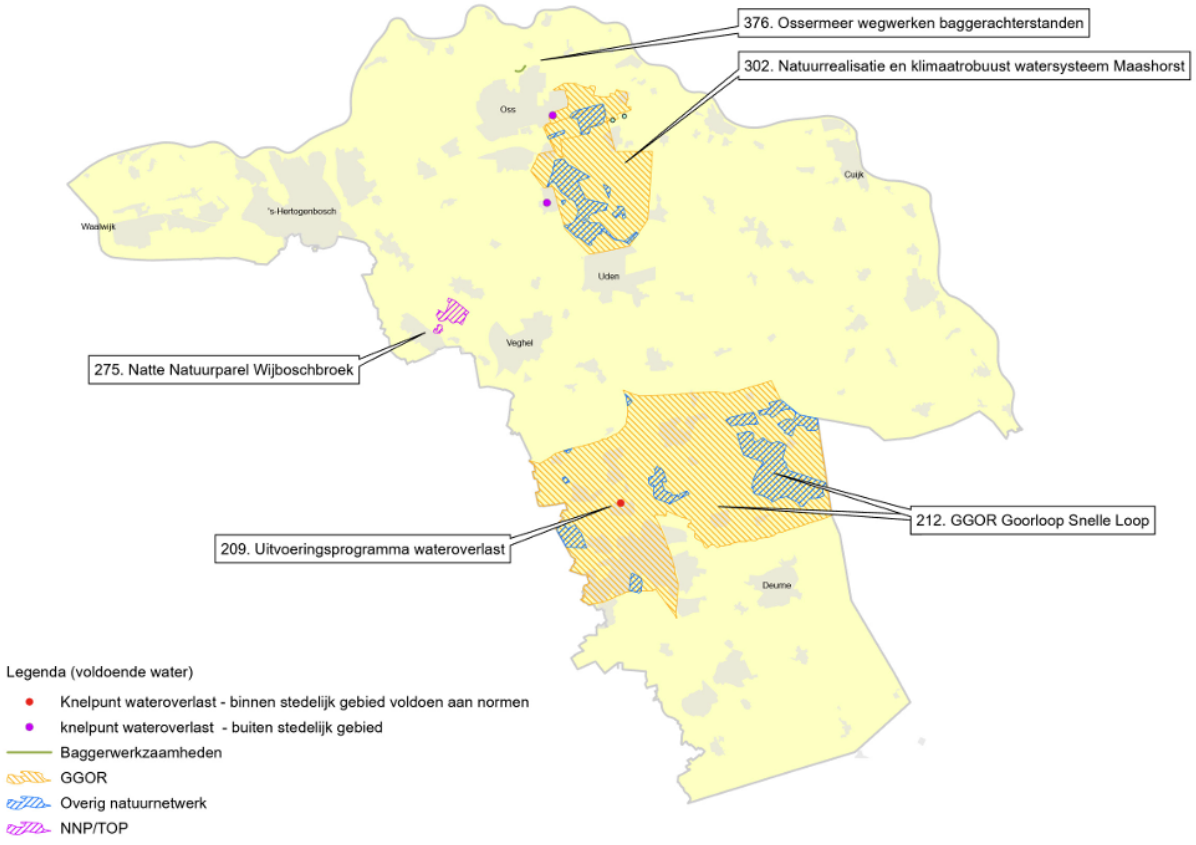
2.2.1.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan?

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Begroting 2025	Burap 2025	Realisatie 2025	t.o.v. Burap 2025	t.o.v. Begroting 2025	Inspanning
Investeringsprojecten							
Hydrologie NNB							
Natura 2000	ha	0	0	0	n.v.t	n.v.t	
Natte Natuurparels	ha	242	0	0	groen	rood	145
Droogte, waterconservering							
GGOR2.0	ha	7.114	965	7.752	groen	groen	8.196
Wateroverlast							
Voldoen aan de normen (uitv.progr. 2 en 3)	ha	0	0	0,4	groen	groen	
Knelpunten bebouwd gebied	st	2	0	0	groen	rood	
Wegwerken baggerachterstanden*	km	1	1	0	rood	rood	

**Aan het wergwerken van baggerachterstanden wordt gewerkt conform de aanpak cyclisch groot onderhoud.*

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Begroting 2025	Burap 2025	Realisatie 2025	t.o.v. Burap 2025	t.o.v. Begroting 2025	Inspanning
Investeringsprojecten							
Maaien	km/jaar	2.450	1.800	2.487	groen	groen	n.v.t.
Cyclisch groot onderhoud	km	113	113	114	groen	groen	n.v.t.
Wijzer onderhoud *	km/jaar	200	n.vt.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

**N.a.v. de evaluatie wijzer onderhoud werken we geen kilometers meer af, maar pakken we specifieke knelpunten aan.*

Droogte en verdroging

- Om meer grondwater te conserveren, werken we in de lopende projecten verder aan goede hydrologische omstandigheden voor de belangrijkste natuurgebieden:
  - In de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) Vitale Peel is de provincie de trekker. Wij leveren water- en gebiedskennis. Om meer snelheid in het proces te krijgen, zijn deelgebieden en -projecten benoemd waar nu verkenningen voor plaatsvinden en de planvorming voor start. In 2025 zijn voor GGA Vitale Peel zijn deelprojecten uitgewerkt in projectfiches. Op basis van de fiches uit de verschillende GGA's is rijksfinanciering voor de Aanpak Landelijk Gebied (ALG), verdeeld over de verschillende deelprojecten. Ook zijn we met ondernemers van start gegaan om te komen tot een meer duurzame bedrijfsvoering.

- Dal van de Aa is een beekherstelproject waarbij we ook zorgen voor hydrologisch herstel voor N2000 Groote Peel en de landbouw. Dit doen we samen met waterschap Limburg. In 2025 zijn we doorgegaan met de grondverwerving en hebben we onderzoek gedaan naar de positionering van het tracé.
- Voor de gebiedsontwikkelingen Astense Aa-Zuid en Eeuwselseloop zijn we gestart met integrale gebiedsplannen voor natuur-, water- en landbouwdoelen. Hiervoor lopen intensieve gesprekken met partijen in het gebied.
- In 2025 is voor GGA Moerputten, Vlijmens Ven en Bossche Broek het koersdocument geactualiseerd op basis van stikstofberekeningen. Daarnaast zijn vijf maatregelen en activiteiten uitgewerkt in ALG-fiches. Hiervoor zijn financiële middelen toegekend en we zijn gestart met de uitwerking. De fiche 'peilbeheer en grondgebruik Vlijmens Ven en Vughts Gement', waarvan wij gedelegeerd opdrachtgever zijn, is gestart met een stakeholderanalyse en een bezoek aan de grondgebruikers en -eigenaren. De overige fiches worden door andere partners aangestuurd.
- Ook voor GGA Strabrechtse heide zijn deelprojecten in fiches uitgewerkt en zijn daar rijksmiddelen aan toegekend. In het gebied van Aa en Maas gaat het onder andere om de natte natuurparel Sang en Goorkens en om de Kleine Aa. Voor de natte natuurparel Sang en Goorkens hebben we na enkele grote aankopen in 2024, nu de planvorming weer opgepakt. In 2025 heeft het algemeen bestuur krediet verleend voor de voorbereiding en de grondkosten.
- De uitvoering voor de natte natuurparel Wijboschbroek loopt voorspoedig. In 2025 is 1,26 kilometer aan natuurvriendelijke oever (NVO) opgeleverd langs de Biezenloop. Ook zijn we gestart met realisatie van maatregelen tegen verdroging (242 hectare).
- Onderdeel van het Gebiedsplan Raam is het hydrologisch herstel van de natte natuurparel Hooge Raam. In 2025 is de aannemer geselecteerd en zijn we gestart met het definitieve ontwerp van de maatregelen.
- We wilden in 2025 op ruim 7.000 hectare van ons gebied waterconserveringsmaatregelen treffen (GGOR 2.0). Het betreft Herperduin (386 h hectare a), korte termijn maatregelen Maashorst (2286 hectare) en GGOR Gemert-Bakel-Laarbeek (4.442 hectare). In het gebied Maashorst en Herperduin is vertraging opgetreden in de realisatie van het eerste deel van het maatregelpakket dat in 2024 zou worden opgeleverd. In 2025 is dat samen met het resterende deel wel gelukt. Hierdoor zijn in 2025 extra hectares gerealiseerd in Herperduin (in totaal 965 hectare) en Maashorst (in totaal 6.786 hectare). Realisatie in GGOR Gemert-Bakel-Laarbeek (4.441 hectare) is niet gelukt. Er is in het project GGOR Gemert-Bakel-Laarbeek vertraging opgetreden door een rechtszaak en vanwege de grondpositie. Door de overloop vanuit 2024 is de totale realisatie ondanks de vertraging in Gemert-Bakel-Laarbeek groter dan gepland. Bij de bestuursrapportage halverwege 2025 was de verwachting dat het niet zou lukken om de korte termijn maatregelen op de Maashorst in 2025 te treffen. Doordat we hier toch in zijn geslaagd, komt de uiteindelijke realisatie in 2025 hoger uit dan we bij de bestuursrapportage voorzagen. De vermelde hectares GGOR 2.0 gaan over het totale gebied waarin we maatregelen hebben getroffen. Dit hoeft niet te betekenen dat de hydrologische omstandigheden nu ook in het hele gebied op orde zijn.

- In 2025 is het concept-koersdocument beregeningsbeleid ter consultatie voorgelegd aan de achterban.
- Het beleid op kleine onttrekkingen (van minder dan 10 m^3 per uur) is in 2025 geëvalueerd.
- In 2025 hebben we projecten geïnventariseerd voor het Derde Uitvoeringsprogramma Deltaplan Hoge Zandgronden 2028-2033. In 2026 wordt ons bod aangeboden aan het Rijk.
- De terrein beherende organisaties hebben hun projectplannen voor hydrologische maatregelen voor detailontwatering en waterconservering ingediend bij de provincie voor financiering. Het gaat hierbij om natuur buiten de GGA's, zoals Sint Anthonisbos/De Grote Slink-Bunthorst en de Stippelberg. Wij hebben de plannen mede vormgegeven en blijven betrokken tot de inrichting.
- We nemen maatregelen om meer oppervlaktewater aan te voeren:
  - We werken conform de afspraken uit het Waterakkoord 2022 (WATAK).
  - De aanvoer naar de Groote Peel via de Kokmeeuwweg gaat richting uitvoering.
  - We hebben Maas- en kanaalwater optimaal ingezet om droogte te bestrijden in de lente/zomer en om grondwater aan te vullen in de herfst/winter.

- We blijven mogelijkheden ontwikkelen om effluent te hergebruiken. We hebben zuiveringstechnologieën gedefinieerd, aanvoerroutes en infiltratiegebieden in kaart gebracht en gaan het gesprek aan met de landbouw, natuurorganisaties, het drinkwaterbedrijf, de provincie en gemeenten.
- Om minder grondwater te onttrekken hebben we meegewerkt aan het Brabantbrede ontwikkelspoor om mensen meer waterbewust te maken.
- We gebruiken een uitgebreid grondwatermeetnet om de toestand van het grondwater te kunnen volgen en de effectiviteit van maatregelen te kunnen evalueren en optimaliseren.

Stad als Spons

- Steden en dorpen zijn een onmisbare schakel in het watersysteem. Met meer piekbuien en langere periodes van droogte moeten steden beter als spons functioneren. We zien dat we vooral het verschil kunnen maken door het afkoppelen van particulier terrein. Met het project Boschberg Boekel als voorbeeld ontwikkelen we hiervoor een duidelijke aanpak. Daarnaast hebben we ingezet op burgerparticipatie met activiteiten als de Water Race met basisscholen, Inwoners aan Zet voor tuinvergroening, samenwerking met Stichting Steenbreek, boomplantdagen en het Watervangerspel bij evenementen. Ook hebben we onze gezamenlijke subsidieregeling met de As50+ herzien en uitgebreid naar de Brabantse Peel en Land van Cuijk.
- In 2025 werkten we op meerdere vlakken succesvol samen:
  - We maakten een watersysteemanalyse voor de dorpskernen Gemert en Oudheusden.
  - We ontwikkelden de waterinfiltratiekansenkaart van de RNOB.
  - We publiceerden een aansprekende handreiking vanuit de Samenwerking Klimaatbestendig Land van Cuijk.
  - We organiseerden het afkoppelproject met een plus op waterkwaliteit in Oss Ruwaard.

Wateroverlast en Hoogwateraanpak Brabant-Oost (Howabo)

- We staan voor de opgave om wateroverlast tegen te gaan in de regio Den Bosch (Howabo). Daarvoor werken we samen met de partijen in het gebied om elf kansrijke bouwstenen te verkennen. In februari 2025 is de samenwerking bekrachtigd met het ondertekenen van een samenwerkingsovereenkomst. De verkenning van de bouwstenen is afgerond. Gelijktijdig hebben we gewerkt aan de milieueffectrapportage. Daarnaast hebben we gewerkt aan het omgevingsprogramma Howabo, dat de strategie en de bouwstenen omvat. In december hebben we overeenstemming bereikt over de strategie. Daaraan gekoppeld is een extra reservering van € 175 miljoen in de begroting voor de toekomstige maatregelen.
- In 2025 hebben we in het kader van het Derde Uitvoeringsprogramma Wateroverlast op twee locaties in landelijk gebied de normoverschrijding opgelost door bovenstrooms maatregelen te nemen voor waterconservering (0,4 hectare).
- Het modelinstrumentarium voor de toetsing is in 2025 vernieuwd en geactualiseerd. De vierde toetsing van het regionale watersysteem aan de omgevingswaarden voor wateroverlast is nagenoeg gereed. Alleen de rapportage moet nog worden afgerond.
- In 2025 hebben we, samen met waterschap De Dommel, de waterbeelden van de bovenregionale stresstest opgeleverd aan het Rijk. De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft het landelijke beeld eind oktober bekendgemaakt via een brief aan de Tweede Kamer. Het algemeen bestuur is daarover geïnformeerd. De informatie vanuit de stresstest zetten we ook in voor een betere samenwerking met onze partners bij (de voorbereiding op) crisissituaties door hoogwater en extreme neerslag.
- De hoogwatersituatie in de winter van 2023/2024 was een echte ‘stresstest’. Vanuit Slim Watermanagement hebben we de redeneerlijn wateroverlast Zuid-Nederland en een infographic van de watersystemen in Zuid-Nederland opgesteld. Ook hebben we met onze collega-waterbeheerders in Zuid-Nederland het BOS-hoogwatermodel verbeterd (BeslissingsOndersteunendSysteem).

Instandhouding van het watersysteem

Grotere weersextremen vergen steeds meer van ons watersysteem. We werken aan en met een dynamisch watersysteem dat tegen een stootje kan. Daarin houden we rekening met belangen van inwoners, boeren en de

natuur. Daarvoor is beheer en onderhoud nodig. Een goede afstemming met onze inwoners is daarbij belangrijk, vooral omdat vanuit meerdere maatschappelijke belangen een toenemend beroep wordt gedaan op beheer en onderhoud.

- In het peilbeheer zetten we de lijn van de afgelopen jaren voort. Deze is vastgelegd in de aangescherpte Nota Peilbeheer. We hebben in 2025 de beheer- en conserveringsmarges benut om zo veel mogelijk water vast te houden waar het kon en tegelijk te kunnen anticiperen op wisselende omstandigheden.
- We hebben voor de peilbesluiten in Koningsvliet en Hertogswetering een extra informele consultatieronde ingelast. Daarmee schuift de vaststelling door het algemeen bestuur door naar het tweede kwartaal van 2026.
- In onze inrichtingsprojecten, zoals beekontwikkeling, letten we op een goede bereikbaarheid. Zo kunnen we het onderhoud daarna op een toekomstbestendige manier uitvoeren. Ook op enkele andere trajecten hebben we de bereikbaarheid voor onderhoud verbeterd.
- We hebben ons reguliere baggerprogramma uitgevoerd. Daarnaast zijn we in het kader van ‘wegwerken baggerachterstanden’ gestart met het baggeren van het Ossermeer in district Hertogswetering. Naar verwachting wordt dit project begin 2026 opgeleverd.
- Sinds april 2025 is de nieuwe gedragscode Soortenbescherming van kracht. Op korte termijn zijn de effecten voor waterschap Aa en Maas beperkt, maar enkele verplichtingen uit de nieuwe gedragscode leiden op termijn tot hogere uitgaven. De grootste uitdaging is het effectief opsporen van beschermde soorten om daar vervolgens zo goed mogelijk rekening mee te houden in ons werk.
- Beveractiviteiten als het graven van holen en het aanbrengen van dammen en burchten zijn sinds de herintroductie in 1988 in grote delen van ons gebied sterk toenemen. De inzet van onze mensen neemt daardoor ook toe. Bovendien levert het steeds vaker gevaarlijke situaties op. Over deze risico’s, de aansprakelijkheid en de kosten zijn we in gesprek met de omgevingsdienst en de provincie.
- Eind 2025 zijn de onderhoudsbestekken Asten-Someren en Helmond opnieuw aanbesteed. Zo’n bestek bestaat onder meer uit schonen en maaien, cyclisch baggeren en het onderhouden van ingerichte oevers. Ook innovatieve technieken als de inzet van emissievrij materieel en 3D-maaien (het driedimensionaal vastleggen van de beweging van de kraan) zijn onderdeel van de onderhoudsbestekken. Via brede inzet van de techniek verkennen we de verdere toepassingsmogelijkheden, waaronder ook de ontwikkeling van de slibdikte (de hoeveelheid bagger op de waterbodem).
- Waterlopen die veel onderhoud vragen, gaan we aanpakken. In 2025 hebben we opdracht gegeven om de oorzaken van het intensieve onderhoud van KRW-waterlichamen in beeld te brengen, inclusief mogelijke oplossingen hiervoor.
- Planten en dieren die overlast geven en die hier van nature niet thuishoren (zogenoemde invasieve exoten) blijven we bestrijden volgens onze werkprotocollen. Denk hierbij aan de grote waternavel, de Japanse duizendknoop en de muskusrat. Bij dieren doen we dit op de meest diervriendelijke manier. Samen met de andere Brabantse waterbeheerders en de provincie hebben we in 2025 gewerkt aan een meer strategische aanpak, die leidde tot een herziening van de werkprotocollen.

Kennisvragen

- In 2025 hebben we op basis van een Brabantbrede afspraak uit de Droogteagenda samen met de andere partijen het grondwatermeetnet doorontwikkeld. Daardoor kunnen we vaststellen in hoeverre onze gezamenlijke inspanningen helpen om de grondwaterdoelen te behalen.
- Afgelopen jaar hebben we voor al onze hydrologische meetnetten een uniforme en reproduceerbare validatiemethodiek opgezet om de kwaliteit van de beschikbare hydrologische data te verbeteren. Het neerslagmeetnet is in 2025 volledig operationeel, waarbij de metingen door het KNMI worden gevalideerd en als referentie dienen voor de neerslagradarbeelden. Daarnaast hebben we in 2025 verkend of we met *remote sensing* in beeld kunnen brengen waar wordt beregend, waar plassen boven het maaiveld staan en welke percelen bedekte teelten hebben.
- Door onderzoek hebben we in 2025 nog meer inzicht verkregen:
    - De effecten van regelbare drainage- en infiltratiesystemen zijn gerapporteerd, samen met conclusies over de toepassingsmogelijkheden.

- We hebben de mogelijkheden onderzocht voor het hergebruik van effluent voor droogtebestrijding in de zomer en in de winter.
- Om de effecten van maatregelen voor het project Leegveld gefundeerd aan te kunnen tonen, hebben we een statistisch valide beoordelingsprocedure ontwikkeld.

2.2.2 Gezond en natuurlijk

2.2.2.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

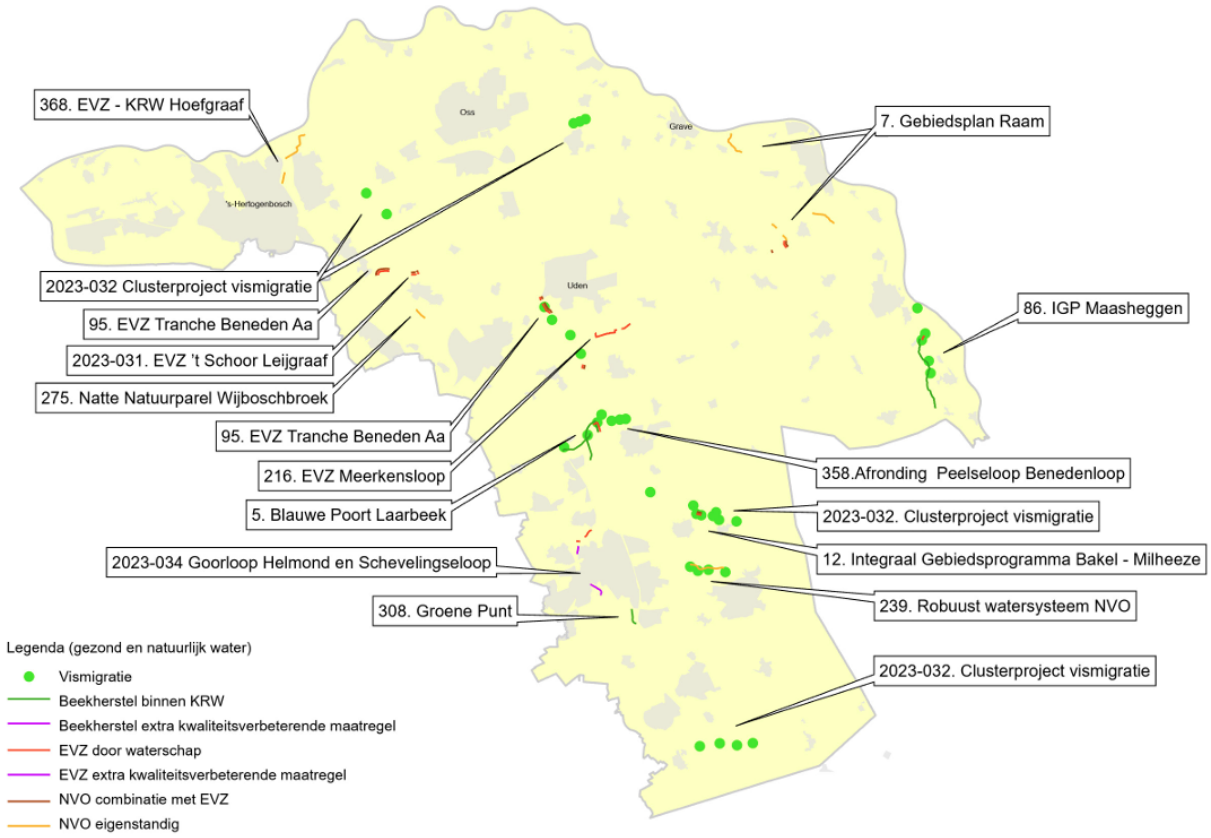
- We treffen (ons deel van) de maatregelen die nodig zijn voor een ecologisch goed functionerend watersysteem. We doen dit conform de KRW op het gebied van inrichting, stoffen, en beheer en onderhoud. Wanneer het niet lukt om voor eind 2027 aan alle doelen uit de KRW te voldoen, leggen we dat uit.
- De waterkwaliteit en de monitoring daarvan voldoen aan de normen uit het Besluit kwaliteit leefomgeving.
- We werken aan de (bron)aanpak van medicijnresten en opkomende stoffen in het oppervlaktewater (zoals PFAS en microplastics).
- We werken aan een grotere biodiversiteit.
- We vergroten de mogelijkheden voor recreatie in en om het water, zonder dat dit ten koste gaat van de waterdoelen.
- We vergroten het waterbewustzijn bij de inwoners van ons werkgebied.
- We hebben 24/7 inzicht in de toestand van ons watersysteem dankzij data, informatie en technologie.

2.2.2.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan?

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Begroting 2025	Burap 2025	Realisatie 2025	t.o.v. Burap 2025	t.o.v. Begroting 2025	Inspanning
Investeringsprojecten							
Beekherstel	km	13	7	7	groen	oranje	11
Natuurvriendelijke oevers eigenstandig	km	6	3	7	groen	groen	10
Natuurvriendelijke oevers gecombineerd*	km	4	0	0	groen	rood	3
Ecologische verbindingszones	km	9	2	2	groen	rood	7
Beekmondingen	st	0	0	0	n.v.t.	n.v.t	n.v.t
Vispassages	st	36	19	19	groen	oranje	32
Recreatie/educatie/participatie**	st/jaar	20	20	17	oranje	oranje	n.v.t.

** Realistie in combinatie met EVZ*

*** Het aantal werken voor recreatie, educatie en particitpatie kan per jaar verschillen, maar blijft binnen de financiele kaders.*

Kaderrichtlijn Water (KRW)

Veel van onze inspanningen dragen bij aan het doel van de KRW: een ecologisch goed functionerend systeem van grond- en oppervlaktewater. In juni 2025 heeft het algemeen bestuur het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma goedgekeurd. Daarin staan concrete acties om eind 2027 zo dicht mogelijk bij de KRW-doelen uit te komen. Deze acties richten zich op acht thema's:

- Inrichting
- Grondwater
- Beheer en Onderhoud
- VTH (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving)
- Monitoring en Onderzoek
- Stedelijk Afvalwater
- Samenwerken en Aanspreken
- Juridische risico's, Verantwoording en Dossiervorming

De uitvoering is in volle gang. Hierbij gaan we uit van de wettelijke verplichtingen van de KRW. Daarnaast houden we rekening met onze andere doelen en verplichtingen, bijvoorbeeld op het gebied van droogte en wateroverlast én met wat realistisch is qua capaciteit en middelen. Vooruitlopend op het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma is de beschikbaar gestelde aanvullende capaciteit voor inrichtingsprojecten en VTH ingevuld en het extra budget voor onderzoek en monitoring besteed. De resultaten van het programma in 2025 staan hieronder per thema toegelicht in combinatie met de reguliere KRW-inspanningen.

Inrichtingsopgaven van KRW-waterlopen en ecologische verbindingszones (EVZ's)

- In 2025 hebben we zeven kilometer beekherstel afgerond in de Sint Jansbeek, Groene Punt (Nieuwe Aa) en een traject in de Goorloop. Dit is minder dan de beoogde dertien kilometer doordat we bij de Blauwe Poort fase 2 (zes kilometer) vertraging hebben opgelopen door juridische procedures. In september 2025 zijn we hier gestart met de uitvoering. We verwachting dat het werk voor de zomer van 2026 afgerond is.
- In 2025 hebben we daarnaast zeven kilometer eigenstandige NVO aangelegd. Dat is één kilometer meer dan begroot. De kilometers zijn gerealiseerd in de Biezenloop (Wijboschbroek), de Vlier en de Nieuwe Vliet.
- Kijken we naar NVO in combinatie met EVZ, dan hebben we in 2025 slechts 350 meter gerealiseerd in plaats van de beoogde vier kilometer. Deze meters zijn gerealiseerd binnen het project EVZ/NVO Het Ven. De overige projecten (bij de Sint Anthonisloop, de Lage Raam en de Leijgraaf) zijn doorgeschoven door vertraagde juridische procedures, aanvullend onderzoek of grondverwerving.
- De vertraging in de trajecten met waarin EVZ en NVO en ENZ en beekherstel worden gecombineerd, heeft vanzelfsprekend ook invloed op de gerealiseerde kilometers EVZ. Daarnaast is de geplande realisatie van de EVZ in de Meerkensloop doorgeschoven naar 2026. In totaal hebben we dit jaar twee kilometer EVZ aangelegd: bij Het Ven, de Sint Jansbeek en de Schevelingse Loop.
- In 2025 hebben we negentien vispassages aangelegd, deels via de clusteraanpak vismigratie en deels via beekherstel- of NVO-projecten (Peelseloop, Sint Jansbeek, de Vlier). Het beoogde aantal van zesendertig vispassages is niet gehaald. Dit komt door vertraging in samenhang met beekherstel- en EVZ/NVO-projecten (zoals Blauwe Poort en Leijgraaf). Daarnaast is binnen de clusteraanpak vismigratie meer tijd nodig voor het ontwerpproces om te kunnen voldoen aan de eisen voor een goed functionerende vispassage én onze eigen vergunningsvoorwaarden.
- Het tempo waarin we projecten realiseren blijft afhankelijk van het draagvlak en de medewerking in het betreffende gebied en in het bijzonder van het verkrijgen van de benodigde vergunningen en juridische procedures. Het lukt niet om alles conform de oorspronkelijke planning te realiseren, maar veel lukt ook wel.
- Vanuit het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma zijn we een voorverkenning gestart naar het ontvlechten van de Aa bij Helmond. Daarmee willen we het kanaal en het beeksysteem scheiden en zo ecologisch herstel bevorderen. Daarnaast is het met externe financiering nu mogelijk om maatregelen voor de waterkwaliteit waar mogelijk te borgen binnen inrichtingsprojecten.

Grondwater en de KRW

In 2025 zijn we bij twee KRW-waterlichamen gestart met het inventariseren van maatregelen voor de korte termijn. Daarmee willen we de grondwaterstanden verhogen, de kweldruk verbeteren en komen tot een basisafvoer met een hoog ecologisch potentieel. Bij Sang en Goorkens (bovenloop Goorloop) nemen we dit mee in het lopende beekherstelproject en ook bij de Esperloop wordt dit integraal meegenomen.

Beheer en onderhoud van KRW-waterlopen en EVZ's

- In 2025 hebben we het onderhoudsplan voor natuurlijk ingerichte gebieden geactualiseerd. We zijn gestart met de doorvertaling naar onderhoudspakketten die in maaibestekken worden vastgelegd. De komende tijd verfijnen we dit verder. Met een 'cyclische check' bekijken we jaarlijks voor een derde van de natuurlijk ingerichte gebieden of het beheer voldoende bijdraagt aan de doelstelling van het betreffende gebied. Waar nodig sturen we bij.
- Tevens zijn we gestart met het optimaliseren van het peilbeheer in relatie tot de KRW, het project Onderhoudsintensieve waterlopen, het project KRW-proof oeververdediging en een studie naar de effecten van maaisel op de verruiging van oevers en de fysisch-chemische waterkwaliteit.

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving en de KRW

- We hebben de inzet op vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) versterkt op de gebieden waar dat het meeste oplevert. Dat deden we in lijn met de afspraken uit de voorjaarsnota en de begroting.
  - We blijven bestaande vergunningen voor directe lozingen op onze oppervlaktewateren controleren en actualiseren. Dat doen we mede op grond van een nieuw (ecologisch) toetsingskader dat in opdracht van het ministerie van IenW wordt opgesteld. Met de extra capaciteit streven we naar afronding voor eind 2027.
  - We brengen indirecte lozingen (via het riool) in beeld en dringen het aantal ongewenste lozingen terug. Daarvoor werken we samen met de provincie, gemeenten, omgevingsdiensten en onze partners binnen de Schone Maaswaterketen. Voorbeelden zijn onder meer het Maasbrede project Grip op indirecte lozingen en de inzet van KRW-ambassadeurs in Brabant.
  - We hebben zo'n zestig vergunningen verstrekt voor directe lozingen op onze oppervlaktewateren. Daarnaast zijn er vele honderden en mogelijk zelfs duizenden (vaak kleine) lozingen die vallen onder de algemene regels van de Waterschapsverordening. Die lozingen gaan we beter in beeld brengen.
  - Ons Toezichtsteam richt zich meer op gebieden en stoffen waar onze doelen op het gebied van de waterkwaliteit niet worden gehaald.
  - We zijn in overleg met Defensie over het oplossen van de PFAS problematiek bij de vliegbasis Vredepeel.

Monitoring en Onderzoek en de KRW

- Om gericht maatregelen te kunnen treffen en ons werk te kunnen verantwoorden, is er steeds meer vraag naar goede meetinformatie over de waterkwaliteit en ecologie. Daarom hebben we ook in 2025 geïnvesteerd in onze meetinfrastructuur, digitalisering en dashboarding. We waren bijvoorbeeld één van de initiatiefnemers van een pilot met Het Waterschapshuis, IHW (Informatiehuis Water) en Aquon om de doorlooptijd in de keten van waterkwaliteitsgegevens te verkorten. Daarmee komen meetgegevens sneller publiekelijk beschikbaar.
- In de onderzoeksprojecten bij Westerbeek en de Maasbrede Bronnenanalyse hebben we in het verleden waardevolle kennis opgedaan. Die gebruiken we nu voor onderzoek om de emissies verder te verminderen. Dit zijn enkele voorbeelden:
  - In samenwerking met telers, STOWA en kennisinstituten testen we concrete maatregelen, zoals de inzet van een houtsnipperreactor om stikstof uit drainagewater te verwijderen. We bereiden daarnaast een proef voor met een kleinschalig zuiveringsmoeras voor perceelwater (Greenhood-onderzoek). Deze onderzoeken lopen in de Vinkenloop bij Westerbeek.

- We hebben onderzoek gedaan naar mogelijke milieuwinst door een nieuw teeltsysteem in de aardbeienplantenteelt. Hierbij werkten we samen met de gemeente Meijerijstad, een ondernemer en de provincie.
- We doen onderzoek naar de teelt van lisdodde als nieuw landbouwgewas.
- We doen nader onderzoek naar de herkomst van stoffen om zo gericht mogelijk maatregelen te kunnen treffen. Dat doen we door in ons werkgebied extra onderzoeksmeetnetten op te zetten vanuit het KRW Uitvoeringsprogramma. Daarmee meten we probleemstoffen voor de KRW, bijvoorbeeld op grensmeetpunten (om inkomende en uitgaande vrachten beter in beeld te brengen). Ook onderzoeken we alomtegenwoordige stoffen, zoals gebromeerde vlamvertragers (PBDE's) en PAK's om te zien of we voor die stofgroepen tot dusver geen bronnen over het hoofd hebben gezien. Dit meten we binnen individuele watersystemen om te zien of we bronnen kunnen identificeren.

- Uit nationale en internationale studies blijkt dat de toenemende toxische druk op het watersysteem een belangrijke uitdaging vormt voor het behalen van ecologische doelen. In 2025 zijn we gestart met een onderzoek om de toxische druk voor ons werkgebied in beeld te brengen.
- We meten en monitoren via sensoren, analyses van chemische stoffen en non-target screenings. De resultaten hiervan hebben we ook ingebracht bij de Schone Maaswaterketen. Daar wordt het stroomgebied van de Maas gemonitord om opkomende stoffen sneller in het vizier te krijgen en om de bronnen van industriële stoffen te achterhalen.
- In 2025 hebben we in een KRW-jaarrapportage de huidige toestand van de waterkwaliteit in kaart gebracht. Ook hebben we de trends en oorzaken geanalyseerd van eventuele achterblijvende resultaten. Onderdeel van de KRW-jaarrapportage is een screening van gewasbeschermingsmiddelen en biociden, uitgevoerd op zeventien meetpunten met een nieuwe meetmethode van Aquon. Met deze methode kunnen zo'n honderd stoffen in zeer lage concentraties (ng/l) worden gemeten. Deze screening laat zien dat 11 gewasbeschermingsmiddelen en biociden de normen overschrijden.

Stedelijk Afvalwater en de KRW

- Een belangrijke maatregel om de waterkwaliteit te verbeteren, is het terugdringen van emissies vanuit onze rwzi's. Bij het programma Schoon water gaan we hier verder op in. Dit zijn enkele aandachtspunten:
  - Sinds 2021 hebben we op meerdere trajecten de hoeveelheid ammonium gemeten om meer inzicht te krijgen in de bijdrage daarvan aan overschrijdingen in de waterlichamen. In KRW-lichamen waar effluent van rwzi's op wordt geloosd het effluent vaak de grootste bron van ammonium te zijn. Daarom wordt extra gemeten op diverse rwzi's en loopt een onderzoekstraject bij rwzi Dinther. Daarnaast is een landelijk ammonium-programma opgestart. Hier is Aa en Maas in vertegenwoordigd en wordt kennis uitgewisseld rondom de ammoniumproblematiek met andere waterbeheerders in Nederland.
  - In 2025 hebben we een plan van aanpak opgesteld voor hemelwaterbeleid.
  - We hebben de samenwerking met gemeenten versterkt op het gebied van riolering en riooloverstorten.
  - We hebben een regisseur bronaanpak benoemd die zich met ingang van 2026 gaat richten op bedrijven, gemeenten en de omgevingsdienst.
  - We zijn meer metingen van KRW-stoffen gaan uitvoeren op onze rwzi's.

Samenwerken en Aanspreken en de KRW

- Ook in 2025 hebben we deelgenomen aan projecten vanuit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Deze zijn gericht op het terugdringen van landbouwemissies, beter bodembeheer, waterconservering in de landbouw en verhoging van de biodiversiteit. De belangrijkste projecten zijn BodemUp, Schoon water voor Brabant en het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer als onderdeel van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (2023 tot en met 2027). Daarnaast zijn we gestart met een aantal samenwerkingstrajecten met de agrarische sector. Bijvoorbeeld in het Koningsvliet-gebied (dat eind 2023 is aangewezen als 'nutriënt verontreinigd gebied') en in de Peel. Verder nemen we deel aan de samenwerking die is ontstaan onder de

agrariërs in Oss (Agrarisch Collectief Oss, ACO). We dragen ook bij aan een pilot op het gebied van nitraat, geïnitieerd door Agrifood Capital.
- We zijn intensiever gaan samenwerken met gemeenten, onder meer met ondersteuning van een KRW-ambassadeur vanuit de KRW Impuls Brabant. Dit heeft onder meer geleid tot KRW-actieplannen van individuele en samenwerkende gemeenten. Het waterschap ondersteunt met kennis en advies, en wijst structureel op de KRW-verantwoordelijkheden van alle waterbeheerders.

Juridische Risico's, Verantwoording en Dossiervorming en de KRW

- We hebben in de periode 2024-2025 een watersysteemanalyse uitgevoerd. Daarmee onderbouwen we of er aanpassingen nodig zijn in de begrenzing, de typering en de (ecologische) doelen voor de KRW-waterlichamen.
- Voor dossiervorming en verantwoording worden standaarden ontwikkeld bij het Rijk en de provincie, waarbij wij bijdragen vanuit ons perspectief.
- We hebben afspraken gemaakt met de provincie en de Brabantse waterschappen om in 2026 juridische risico's voor derden in kaart te brengen.
- Samen met waterschap Brabantse Delta en waterschap De Dommel hebben we een plan van aanpak opgesteld om maatregelen voor de waterkwaliteit op te nemen in de Waterschapsverordening.

Biodiversiteit

- We hebben bijgedragen aan de biodiversiteit via onze inrichtingsprojecten (beekherstel, NVO, EVZ en vismigratie) en door hier rekening mee te houden in ons beheer en onderhoud.
- Onze financiële bijdrage aan de Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij is in 2025 beëindigd. Na 2025 worden de beloningen aan deelnemende melkveehouders grotendeels gefinancierd uit middelen van het Rijk. Via BodemUp blijven we bijdragen aan het verbeteren van de bodemparameters van de deelnemers.
- Vanuit de subsidie voor biodiversiteit hebben we meebetaald aan diverse particuliere initiatieven, zoals insectenhotels, een ooievaarsnest, een vleermuishuis, de aanleg van poelen, het aanbrengen van een houtwal en de realisatie van ijsvogel- en oeverzwaluwwanden. Het subsidiebudget is voor circa 25% benut.
- Samen met de provincie en de RNOB zijn we gestart met de totstandkoming van de groenblauwe dooradering en de bossenstrategie.
- De Stimuleringsregeling Landschap (Stila) is verlengd. Daarmee kunnen particulieren subsidie krijgen voor groenblauwe initiatieven. In 2025 is de regeling meer onder de aandacht gebracht en zijn er 28 beschikkingen afgegeven voor de thema's 'Klimaatadaptatie waterschap' en 'Waterkwaliteit & Ecologie'. Hieronder vallen onder andere poelen, natuurvriendelijke oevers, waterberging en botanisch hooiland.

Recreatief medegebruik

- In 2025 zijn bij de subsidieregeling Recreatie & Educatie 24 nieuwe aanvragen binnengekomen van derden voor projecten op het gebied van waterbeleving en waterbewustzijn. We hebben subsidie uitgekeerd voor uiteenlopende initiatieven zoals een kinderboek over de Zuiderwaterlinie, een uitkijktoren bij Tongelaar, een natuurfilm over het Land van Cuijk en een audiotour over water in de stad Den Bosch. Daarnaast bieden we structurele ondersteuning van lopende educatieve projecten: het scholenprogramma van Natuurcentrum De Maashorst, stichting Generatie Groen, NMC De Ossenbeemd (Deurne) en Het Groene Pad (Rosmalen). Hiermee is het beschikbare budget voor ruim 70% benut.

Zwemmen

- In 2025 gold voor twee zwemlocaties een negatief zwemadvies vanwege blauwalgen. Twee zwemplassen hadden een negatief zwemadvies door een overschrijding van de bacteriologie. Twee zwemplassen zijn teruggevallen in klasse van 'uitstekend' naar 'goed'.
- In 2025 is duidelijk geworden dat het ministerie van IenW het landelijke blauwalgenprotocol wil aanpassen vóór het zwemseizoen 2027. Wat de (financiële) consequenties zijn voor alle betrokken (uitvoerende) partijen wordt momenteel uitgewerkt.

- Brabantbreed bekijken we jaarlijks of het nodig is om de afspraken over de samenwerking op het gebied van zwemwater aan te passen. Dat doen we met de provincie, de omgevingsdienst en de waterschappen. Dit is gebeurd tijdens het Provinciaal Zwemwater Overleg (POZ) en het Provinciaal Uitvoeringsoverleg Zwemwater (PUZ). De werkafspraken zijn in 2025 niet noemenswaardig veranderd.

Kennisontwikkeling waterkwaliteit en ecologie

Klimaatverandering heeft de afgelopen jaren al voor enorme veranderingen gezorgd in de beschikbaarheid van water en de waterkwaliteit. Het veranderende weer, invasieve exoten en toxische druk op het systeem worden in heel Europa als de belangrijke nieuwe bedreigingen voor het watersysteem beschouwd.

- We hebben een geavanceerd model ontwikkeld voor het berekenen van de hydrologische effecten van klimaatverandering en van sponsmaatregelen op het systeem. Ook nemen we deel aan het Europese onderzoeksprogramma Spongescapes. Als onderdeel daarvan hebben we binnen het project Aa-dal Noord met onze gebiedspartners de mogelijkheden voor sponsmaatregelen op landschapsniveau besproken. Hierdoor krijgen we inzicht in de impact die alle klimaatmaatregelen samen hebben op het gebied.
- Met behulp van doelgerichte meetnetten kunnen we de effecten van droogte op de ecologie inschatten. Op basis van de uitkomsten kijken we welke maatregelen nodig zijn voor de KRW verantwoording.
- We hebben subsidie ontvangen voor een innoverend onderzoek naar de genetica van zeldzame soorten. Dit helpt ons om te meten of de onderzochte populaties gezond zijn.
- We kunnen het onderzoek naar de toxische druk in ons systeem bijna afronden. Daarna weten we waar in ons gebied de combinatie van de verschillende voorkomende chemische stoffen een probleem is.
- Het STOWA project eDNA-meets Tox is afgerond. In dit project is onderzocht hoe door middel van het analyseren van het environmental DNA de toxische druk op het water bepaald kan worden.
- We zijn in de afrondende fase van het STOWA onderzoek ‘Landbouwnutriënten en maatregelen’. Dit doen we samen met verschillende kennisinstituten, de Provincie Noord-Brabant en de ministeries van IenW.

2.2.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost?

Exploitatie

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Totaal lasten	77.796	77.862	76.978	884
Totaal baten	836	836	2.814	1.977
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	**76.960**	**77.025**	**74.164**	**2.861**
Totaal beschikking bestemmingsreserves		65	122	-57
Netto lasten	**76.960**	**76.960**	**74.042**	**2.918**

Investeringen

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begrote bruto investering 2025	Begrote netto investering 2025	Realisatie bruto investering 2025	Realisatie netto investering 2025
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	51.104	41.346	26.857	16.543
Totaal	**51.104**	**41.346**	**26.857**	**16.543**

In hoofdstuk 6 en hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de bedragen.

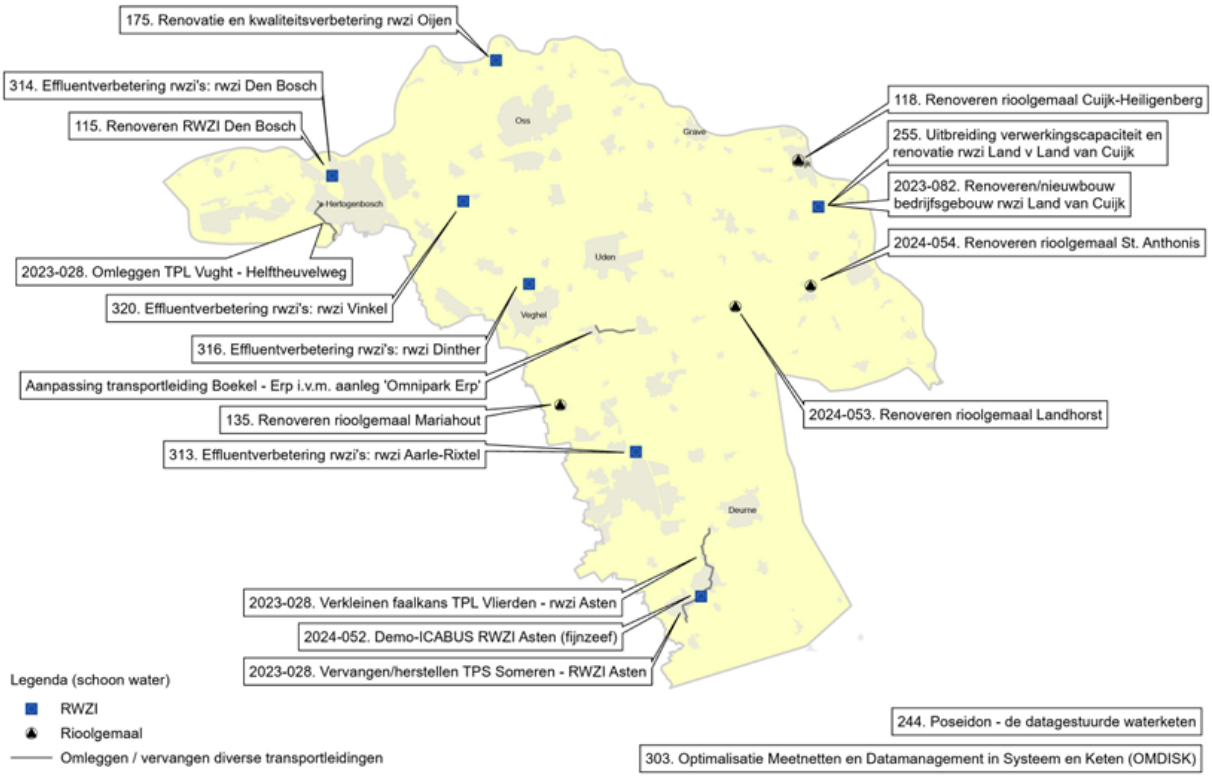
2.3 Schoon water

Bij het thema Schoon water gaan we in op de ontwikkelingen en activiteiten binnen de afvalwaterketen. Het zuiveren van afvalwater staat daarbij centraal. Dit programma hangt samen met het deelprogramma ‘Gezond en natuurlijk water’. We willen het kostbare water inzetten in ons verdrogende werkgebied om het watersysteem te voeden en zo de beken en sloten van voldoende water te voorzien.

2.3.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

- We blijven voldoen aan de wet- en regelgeving voor het transporteren en zuiveren van afvalwater. Daarbij hebben we specifiek aandacht voor de uitwerking van de Herziene Richtlijn Stedelijk Afvalwater.
- We nemen maatregelen om in 2027 te voldoen aan de (vracht)reductie-opgave van nutriënten. Zo leveren we een bijdrage aan de KRW-doelen voor het oppervlaktewater. Ligt de reductie-opgave dicht bij de KRW-norm, dan streven we ernaar om de effluentkwaliteit van de rwzi gelijk te trekken met de KRW-norm voor oppervlaktewater. Daarvoor treffen we vergaande maatregelen.
- Na 2027 gaan we waar mogelijk voor nutriënten nog een stap verder: de kwaliteit van het effluent is gelijk aan de KRW-norm van het ontvangende oppervlaktewater. Vanwege de technische beperkingen voor fosfor richten we ons hierbij vooral op het verwijderen van stikstof.
- We zorgen vóór eind 2027 op minstens drie rwzi’s voor een aanvullende zuiveringsstap die medicijnresten en opkomende stoffen verwijdert.
- We monitoren het effect van de maatregelen op de kwaliteit van het oppervlaktewater en stellen waar nodig onze doelen voor het effluent bij.
- We zorgen voor meer inzicht in het effect van nieuwe stoffen (zoals microplastics), pathogenen en resistentie tegen antibiotica. Waar nodig ontwikkelen we een aanpak voor deze problematiek.
- We vergroten ons inzicht in de ontwikkelingen in de (afvalwater)keten en in de consequenties daarvan voor onze rol als waterschap.

2.3.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan?

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Wettelijke norm *1	Doel Begroting 2025	Doel 2027 Reductieopgave KRW *2	KRW-norm oppervlakte water	Realisatie 2025	T.o.v. begroting 2025
Uitvoeren wettelijke taak: Zuiveren van afvalwater							
Voldoen aan afname afspraak, operationele beschikbaarheid	%		> 98			99,7	groen
Voldoen aan lozingseisen vergunningen	j/n		j			n	groen r
Verbetering effluentkwaliteit							
Zomerhalfjaargemiddelde concentratie fosfor							
rwzi Dinther	mg/l	1,0	0,67	0,39	0,22	0,63	groen
rwzi Vinkel	mg/l	2,0	1,05	0,14	0,15	0,96	groen
rwzi Aarle-Rixtel	mg/l	1,0	0,77	0,14	0,11	0,78	oranje
rwzi Asten	mg/l	2,0	0,65	0,30	0,11	0,43	groen
rwzi Oijen	mg/l	***3 1,8**	***5 1,80**	0,69	0,15	0,72	groen
rwzi Land van Cuijk	mg/l	***3 1,6**	***5 1,60**	1,00	0,14	1,25	groen
rwzi Den Bosch	mg/l	***3 1,0**	**1,28**	0,80	0,11	0,97	groen
Zomerhalfjaargemiddelde concentratie stikstof							
rwzi Dinther	mg/l	10,0	3,8	2,8	2,4	3,9	oranje
rwzi Vinkel	mg/l	10,0	3,7	3,7	2,8	3,6	groen
rwzi Aarle-Rixtel	mg/l	10,0	4,1	3,0	2,3	5,3	rood
rwzi Asten	mg/l	10,0	2,0	2,5	2,3	1,9	groen
rwzi Oijen	mg/l	***3 13,4**	***5 13,4**	4,2	2,8	6,5	groen
rwzi Land van Cuijk	mg/l	***3 19,0**	***5 19,0**	4,9	2,5	5,7	groen
rwzi Den Bosch	mg/l	***3 12,0**	**10,9**	7,0	2,3	11,5	oranje
Doelmatige en duurzame bedrijfsvoering:							
Slibafvoer naar extern	ton		76.300			70.260	groen
Elektriciteit opwekking	MWh	*4	18.300			20.149	groen
Elektriciteit verbruik	MWh		44.300			40.700	groen
Energie neutraliteit	%		>90			93	groen
Productie biogas	m3		7.525.000			7.667.276	groen
Bijproducten i.v.m. doelmatige bedrijfsvoering							
Winning struviet	ton		100			36	
Winning zeefgoed	ton		1.200			1.115	

*1 Actuele norm betreft de waarden uit het activiteitenbesluit. Dit zijn voortschrijdende jaargemiddelden voor de nutriënten fosfor (P) en stikstof (N).

*2 De waarden vanuit de reductieopgave en KRW-norm betreffen zomerhalfjaargemiddelden (de periode april tot en met september) voor de nutriënten P en N.

*3 Betreft norm maatwerkvoorschrift in verband met renovatie en uitbreidingen.

*4 Het betreft opwekking waterschapsbreed.

*5 Door de renovatie van de rwzi's Oijen en Land van Cuijk zien we een hoger zomerhalfjaargemiddelde. Dit zijn de aangevraagde waarden uit de gedoogvergunning voor de ombouw.

Verkenningen en beleid voor 2025		
Strategie regie op influent	Aan het opstellen	oranje
Afvalwaterstrategie tweede tranche	Afgerond	groen

Uitvoeren wettelijke taak

Alle zuiveringsregio's voldoen aan de lozingsnormen uit het activiteitenbesluit of uit de maatwerkvoorschriften. De rwzi in Den Bosch heeft begin 2025 een korte periode niet voldaan aan de lozingsnorm voor stikstof. Dat kwam door verstoringen in de deelstroombehandeling en tegenvallende waarden voor effluent uit 2024, die doortellen in 2025. Voor het zomerhalfjaargemiddelde voldeden we qua fosfor nagenoeg aan de begrotingswaarden. Voor stikstof hebben we op de rwzi's in Aarle-Rixtel en Den Bosch net niet voldaan aan de begrote waarden. De belangrijkste oorzaak hiervan is een instabiele bedrijfsvoering in de zomer op rwzi Den Bosch en de verwerking van extra slibstromen vanuit andere zuiveringslocaties op rwzi Aarle-Rixtel.

Doelmatige en duurzame bedrijfsvoering

De optimalisatie van de kwaliteit van het effluent verloopt op alle rwzi's goed. De optimalisaties op rwzi Land van Cuijk en rwzi Vinkel zijn afgerond en geëvalueerd. De optimalisatie van rwzi Den Bosch is in volle gang. Sinds begin 2025 is de stikstofwaarde gezakt van 15,5 naar 11,5 mg/l. De hoeveelheid fosfor zakte van 1,4 naar 1,0 mg/l.

Doordat 2025 een droog jaar was, produceerden we relatief weinig slib. Daardoor hoefden we minder slib af te voeren naar SNB. In lijn met de begroting hebben we het slib en zeefgoed verwerkt op rwzi Den Bosch. Hierdoor kwam de productie van biogas 50.000 m^3 hoger uit dan vorig jaar. Doordat Heineken minder afnam, hebben we meer biogas omgezet in elektriciteit. Ook is er relatief meer biogas gefakkeld. Door de vele zonuren was de

hoeveelheid opgewekte energie in 2025 hoger dan begroot. Dit had een positief effect op de hoeveel elektriciteit die we moesten inkopen.

Bijproducten op de rwzi

De productie van zeefgoed op rwzi Aarle-Rixtel was iets lager dan begroot en is volledig verwerkt op rwzi Den Bosch om biogas te produceren. De productie van struviet op rwzi Den Bosch is nog beperkt, maar neemt wel toe. Vanwege de renovatie van rwzi Land van Cuijk wordt daar geen struviet geproduceerd.

Calamiteit rwzi Land van Cuijk

Op 25 november 2025 is door een calamiteit de stroom op rwzi Land van Cuijk uitgeschakeld om kortsluiting te voorkomen. Hierdoor kwam het terrein onder water te staan en stroomde rioolwater ongezuiverd naar het oppervlaktewater. Inwoners kregen de vraag om zo min mogelijk water te gebruiken. Dagenlang is er hard gewerkt om de rwzi weer werkend te krijgen via een noodstroomvoorziening. Eind 2025 zijn we begonnen met de herstelwerkzaamheden aan de elektra. Daarnaast doen we onderzoek naar de oorzaak van de storing en wordt de calamiteit geëvalueerd.

Ontwikkelingen op de rwzi's

In 2025 hebben we hard gewerkt om alle lopende projecten op de rwzi's veilig, volgens planning en met het gewenste resultaat te laten verlopen. Hieronder staan per rwzi de belangrijkste punten opgesomd.

- **Rwzi Oijen**
  De biologische zuivering is gerenoveerd en de volledige zuiveringscapaciteit kan weer worden benut. Het nieuwe influentwerk wordt op korte termijn in bedrijf genomen. We hebben een aanbesteding lopen voor warmteproductie met een zo laag mogelijk aardgasverbruik.
- **Rwzi Dinther**
  Dankzij het aanvullende krediet dat in juli 2025 beschikbaar is gesteld, kunnen we het zandfilter realiseren om de concentratie aan stikstof en fosfor in het effluent te verlagen. De vergunningen voor de bouw zijn verleend en de bouw is in januari 2026 gestart.
- **Rwzi Vinkel**
  De gecombineerde zuiveringsstap is nagenoeg klaar. Hiermee verwijderen we fosfor en medicijnresten.
- **Rwzi Land van Cuijk**
  De nieuwe beluchtingstank is in gebruik genomen en de eerste onderdelen van de waterlijn zijn gerenoveerd. Deze werkzaamheden leiden tijdelijk tot effluent met hogere concentraties. Hiervoor is een maatwerkbesluit vastgesteld. Vanwege netcongestie hebben we een batterij in gebruik genomen. Voor de bronnering is een herziene vergunning afgegeven. Verder zijn de renovaties gestart van diverse procesonderdelen. Uit de oude tanks wordt opvallend meer 'bagger' gehaald. De impact van de calamiteit op het project wordt zo laag mogelijk gehouden. De oplevering vindt waarschijnlijk later plaats dan gepland.
- **Rwzi Aarle-Rixtel**
  Voor rwzi Aarle-Rixtel is een krediet beschikbaar gesteld voor de voorbereiding van een zandfilter (dat nutriënten verwijdert) en een installatie die medicijnresten verwijdert (alleen PACAS). De voorbereiding van het zandfilter loopt. Hierbij gebruiken we het definitieve ontwerp van het zandfilter op rwzi Dinther. Ook de voorbereiding voor de PACAS-installatie voor medicijnresten loopt. In 2026 wordt een uitvoeringskrediet aangevraagd voor de effluentkwaliteitsverbetering waarin zowel aanvullende zuiveringsstappen voor het verwijderen van nutriënten als medicijnresten worden gerealiseerd. Later volgt eventueel (afhankelijk van de bevindingen bij rwzi Dinther) de realisatie van een OZON-installatie aanvullend op Pacas.
- **Rwzi Den Bosch**
  Doordat het juridische traject nog loopt, zijn meerdere geplande maatregelen al langere tijd uitgesteld. Om aan de wettelijke eisen voor afvalwater te kunnen voldoen, ontwerpen we een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten (zandfilter). Hierbij gebruiken we het definitieve ontwerp van rwzi Dinther. We zijn gestart met de onderzoeken die nodig zijn voor de vergunningaanvraag. Het krediet voor definitieve aanpassingen aan de geurbehandeling is vrijgegeven. Met deze ingreep voorkomen we hinder voor de omgeving.

- **Rwzi Asten**
  Het demonstratieproject Icabus (fijnzeef) is gestart. De resultaten die we tot eind 2025 hebben gemeten, komen nog niet in de buurt van de beoogde resultaten. In 2026 gebruiken we de testfase om zichtbaar te maken of de vooraf gestelde resultaten haalbaar zijn.

Waterfabrieken

Voor de rwzi's Oijen, Land van Cuijk en Den Bosch hebben we in 2025 verkend of een deel van het effluent kan worden opgewerkt tot proceswater voor de industrie, de landbouw of voor infiltratie. Daarnaast nemen we deel aan het onderzoeksprogramma 'De ultieme waterfabriek', dat de directe productie van drinkwater uit effluent onderzoekt.

Regie op influent en bronaanpak

Bronaanpak wordt steeds belangrijker om de gewenste kwaliteit van het effluent te bereiken. We doen hiervoor ervaring op in lopende projecten. Die gebruiken we om een influentstrategie op te stellen. Zo hebben we bromide-lozers opgespoord (met bromide reductie als gevolg) in zuiveringskring Aarle-Rixtel, werken we samen met het Bernhoven Ziekenhuis en het Jeroen Bosch Ziekenhuis en trekken we samen op met gemeenten voor het KRW-uitvoeringsprogramma.

Start onderzoeksprogramma Zuivering van de Toekomst

Mede op ons initiatief is STOWA met zeven waterschappen het onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma Zuivering van de Toekomst gestart. Daarin worden alternatieve zuiveringstechnieken onderzocht en verder ontwikkeld om vóór 2050 doelen te kunnen bereiken op het gebied van effluentkwaliteit, klimaatneutraliteit, circulariteit en energieneutraliteit. Hiervoor is een samenwerkingsovereenkomst (SOK) ondertekend.

Samenwerking gemeenten

- De pilot samen met de gemeente 's-Hertogenbosch op het gebied van sturing in de keten op basis van data, is afgerond en heeft veel waardevolle inzichten opgeleverd (als onderdeel van Poseidon).
- Samen met de gemeente Land van Cuijk koppelen we de rioleringsmodellen aan elkaar. Zo krijgen we meer inzicht en kunnen we een gezamenlijk meet- en monitoringsprogramma ontwikkelen.
- Brabantbreed bekijken de waterschappen en de gemeenten samen hoe we het beheer van IBA's (individuele behandeling van afvalwater) beter kunnen organiseren.

Overige speerpunten Schoon water 2025

- We hebben in drie rwzi's sensoren voor ammonium geplaatst. Bij rwzi Dinther meten we ook hoogfrequent ammonium in oppervlaktewater. Zo onderzoeken we de invloed van deze rwzi (met name de pieken) op het ontvangende oppervlaktewater en brengen we in beeld hoe we de rwzi nog kunnen optimaliseren. Deze inzichten hopen we te kunnen vertalen naar onze andere rwzi's.
- Binnen het landelijke programma Reductie Lachgas hebben we in 2025 meer inzicht gekregen in de emissie van lachgas per rwzi (op basis van metingen volgens een zelf opgestelde systematiek). We hebben de eerste maatregelen uitgewerkt binnen de procesoptimalisatie en onze bedrijfsvoering. Het programma wordt naar verwachting verlengd. We meten intussen op meerdere van onze rwzi's de emissie van lachgas. Op rwzi Den Bosch hebben we maatregelen uitgewerkt om de emissie te beperken, die we in 2026 willen inzetten.

2.3.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost?

Exploitatie

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Totaal lasten	85.028	85.148	85.389	-241
Totaal baten	4.088	4.162	4.686	524
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	**80.939**	**80.986**	**80.703**	**283**
Totaal beschikking bestemmingsreserves		47	237	-190
Netto lasten	**80.939**	**80.939**	**80.466**	**473**

Investeringen

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begrote bruto investering 2025	Begrote netto investering 2025	Realisatie bruto investering 2025	Realisatie netto investering 2025
Schoon water	76.440	75.950	74.590	73.131
Totaal	**76.440**	**75.950**	**74.590**	**73.131**

In hoofdstuk 6 en hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de cijfers.

2.4 Samen, duurzaam, slim en effectief

Diverse ontwikkelingen en activiteiten van het waterschap hebben betrekking op meerdere programma's. Ze gaan over hoe wij willen werken en wat daarvoor nodig is: samen, duurzaam, slim en effectief.

2.4.1 Doelstelling: wat willen we bereiken?

Samen

- We werken gebiedsgericht en samen met onze partners aan de (gezamenlijke) inhoudelijke opgaven.

Duurzaam

- In 2030 zijn we energieneutraal.
- In 2050 zijn we klimaatneutraal en we spannen ons in om dat al in 2035 te bereiken.
- In 2050 zijn we circulair. Daarvoor moeten alle projecten nu al circulair worden ontworpen.

Slim

- Data, informatie en technologie zijn veilig, juist, betrouwbaar, beschikbaar, toegankelijk en bruikbaar.
- Innovatie helpt ons om onze doelen slim en effectief te behalen.

Effectief

- We werken effectief aan onze doelen, met voldoende capaciteit en kwaliteit, een adequaat instrumentarium, vanuit overzicht, met heldere en handhaafbare regelgeving, een goede communicatie en een goede crisisbeheersing.
- De mensen die bij ons werken, vormen een belangrijk kapitaal. We investeren in onze mensen, ontwikkelen en borgen kennis en optimaliseren waar nodig onze inhuur.

2.4.2 Bereiken effecten: wat hebben we ervoor gedaan?

Samen

- Het Rijk heeft € 400 miljoen toegekend aan de provincie Noord-Brabant voor het werken aan natuur- en waterdoelen. De provincie heeft samen met onder meer de waterschappen bepaald hoe die middelen worden ingezet. Het merendeel wordt ingezet in en rond de twaalf stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden (Gebiedsgerichte Aanpak). In ons werkgebied gaat het om GGA Moerputten, Vlijmens Ven en Bossche Broek, GGA Strabrechtse Heide en GGA Vitale Peel. Daarnaast is in Brabant € 35 miljoen gereserveerd voor een rijksbijdrage aan KRW-projecten buiten de GGA's. Hiervan heeft de provincie in 2025 € 17 miljoen gereserveerd voor projecten in ons werkgebied (zoals Aa-dal Noord).
- Binnen de RNOB werken wij vooral aan de opgave Vitale Leefomgeving. In 2025 lag onze focus daarbij op samenwerking binnen regionale gebiedsprocessen, op de regionale programma's Klimaatadaptatie en Natuur en Landschap en op het faciliteren van proeftuinen en fieldlabs voor kringlooplandbouw. Een belangrijk strategisch project voor ons is de pilot BedrijfsRotatieResidu, waarmee de uitspoeling van nitraat op agrarische percelen afneemt; een belangrijke eerste stap richting doelsturing op waterkwaliteit.
- Het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) voor de Brainportregio is herzien. Daarin is naast wonen, werken en mobiliteit óók aandacht voor groenblauwe opgaven en energie. De opgaven voor een duurzame schaalsprong en een vitaal landelijk gebied voor de regio Zuidoost-Brabant (project Beethoven) blijven groot. De Metropool Regio Eindhoven (MRE) is samenwerkingen aangegaan met omliggende gemeenten, waaronder Meijerijstad, voor de thema's economie, wonen en mobiliteit. Wij zijn betrokken, sturen en leveren bijdragen aan de uitwerking van de MIRT-opgaven via een vertegenwoordiging vanuit waterschap De Dommel en met onze deelname aan regionale overleggen en werkgroepen. Op de Omgevingsdag van Zuidoost-Brabant is een toelichting gegeven op de KRW-opgave voor de gemeenten.
- De samenwerkende overheden hebben ook in 2025 hun krachten gebundeld binnen NOVEX De Peel om op basis van het 'zich ontwikkelend perspectief' voor de streek de uitvoeringskracht in het gebied te versterken.

Dit doen zij door zo veel mogelijk als één overheid op te trekken en daarbij de streek zelf aan het roer te zetten. We hebben in 2025 samengewerkt aan impuls- en sleutelprojecten. Daarnaast heeft onze samenwerking ervoor gezorgd dat het Rijk in de Miljoenennota € 300 miljoen heeft opgenomen voor natuurherstel, hydrologie en lagere stikstofemissies in de Peel. Met de samenwerking binnen NOVEX De Peel als basis kunnen we meerdere inspanningen in het gebied – zoals die in GGA Vitale Peel – effectief met elkaar verbinden. Deze sturingsfilosofie op brede welvaart en ondernemerschap willen we gericht ondersteunen. De hele uitvoeringsgerichte aanpak landt in een Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda (RUIA).

- Ook in 2025 was NOVEX Stedelijk Brabant hét samenwerkingsverband waarbinnen wij onze rol pakten op het thema verstedelijking. De druk op de woningbouwopgave is groot. Wij hebben het belang van 'water en bodem sturend' bij locatie- en inrichtingskeuzes succesvol op de agenda gezet binnen BrabantBouwt. Dat is het voorstel van de provincie en de regio's aan het Rijk om de woningbouw in Brabant te versnellen. Ook hebben we met de samenwerkende partners ook de Uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant opgesteld. Hierin staan voor de waterschappen werkafspraken over de implementatie van 'water en bodem sturend' in planvorming en bouwopgaves. In 2025 zijn we met onze NOVEX-partners gestart om de watersignaleringskaart te actualiseren en een businesscase klimaatadaptief bouwen op te stellen.
- In het najaar van 2025 heeft het demissionaire kabinet de ontwerp-Nota Ruimte gepubliceerd. Daarin staan de keuzes van het Rijk voor de fysieke leefomgeving tot 2050/2100. Die keuzes omvatten ook het waterbeheer en de hiervoor benodigde ruimte. Daarmee zijn ze bepalend voor het werk van de waterschappen. Wij hebben het Rijk een aantal verbeterpunten meegegeven voor het ontwerp. Deze punten zijn verwerkt in de zienswijzen van de Unie van Waterschappen, de provincie Noord-Brabant en de RNOB.

Duurzaam

We volgen onze routekaart 'Naar een energieneutraal, klimaatneutraal en circulair Aa en Maas'. Daarmee bepalen we met welke projecten we de meeste duurzaamheidswinst kunnen behalen. In 2025 zijn we gestart met een update van de routekaart en het voorbereiden van een strategie voor deze drie thema's.

- **Energie**
  - We zijn nog niet energieneutraal vanwege de extra inspanningen die nodig zijn om het afvalwater verder te zuiveren. Daardoor is steeds meer energie nodig. We blijven zoeken naar ruimte voor projecten voor meer duurzame energieopwekking (uit zon en wind).
  - Netcongestie zorgt voor problemen, ook bij projecten waarbij we elektriciteit terugleveren aan het net. Daarvoor is juist extra aansluit- en transportcapaciteit nodig. Hierdoor hebben we projecten voor extra energieopwekking uitgesteld (waaronder een hogere productie van biogas).
  - Vanwege netcongestie hebben we de mogelijkheden verkend om op onze rwzi's energie op te wekken én op te slaan. Tijdens de renovatie van rwzi Land van Cuijk hebben we een batterij geplaatst om stroompieken op te kunnen vangen en het stroomnet niet te overbelasten.
  - In 2025 kregen we nog onvoldoende duidelijkheid over het landelijke beleid voor windturbines. Daarom hebben we het windenergieproject bij Haps nog niet opgepakt.
  - Samen met de betreffende gemeenten hebben we de mogelijkheden onderzocht om warmte te winnen uit het effluent van de rwzi's in Aarle-Rixtel en Den Bosch. Met andere gemeenten vinden verkennende gesprekken plaats over de rol van aquathermie in de warmteprogramma's die zij opstellen.
- **Klimaat**
  - Om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen, waren we trekker van het versnellingsprogramma Lachgasreductie. Ook gingen we verder met ons onderzoek naar het verminderen van methaanuitstoot.
  - We hebben onderzocht hoe we onze hulpstoffen kunnen vergroenen. Dit vraagt om grote investeringen.
  - We namen maatregelen om onze (CO_2-)emissies verder terug te dringen, bijvoorbeeld door materieel te elektrificeren en door duurzame brandstoffen te gebruiken, bijvoorbeeld in de HWBP-projecten.
- **Circulair**
  - Met tien partijen, waaronder STOWA, gaan we in 2026 van start met een meerjarig onderzoek naar de zogeheten Zuivering van de Toekomst. Dit onderzoek hebben we in 2025 voorbereid.
  - We zijn deelnemer geworden van de Verdygo Community.

- Het Torwash-project op rwzi Land van Cuijk is afgerond en de rapportage is in de maak.
- We zijn een proef gestart met Icabus (een fijnzeef) om cellulose terug te winnen uit afvalwater.
- We hebben in 2025 ook de vergisting van slootmaaisel onderzocht, de conclusies van deze optie waren negatief: dit is financieel en technisch niet haalbaar. We blijven verder zoeken naar haalbare opties.

Slim

- In 2025 gingen we verder met het programma Datastromend Aa en Maas. We hebben stappen gezet in de 'digi-vitaliteit' van onze collega's, bijvoorbeeld door kennisdeling. Daarnaast worden steeds meer bronnen aangesloten op ons vernieuwde dataplatform, waardoor rapportages een completer beeld geven.
- We hebben gewerkt aan een betere ontsluiting van onze data en kennis voor het publiek. Daarnaast hebben we onze interne samenwerking verder gestroomlijnd, ondersteund door applicaties en geautomatiseerde datastromen. Daardoor verlopen signaleringen en de afhandeling daarvan soepel en blijft de datakwaliteit van onze kernregistratie op orde.
- We zijn een pilot gestart waarbij algoritmen op basis van trillingen en stromen analyseren of de apparatuur op onze rwzi's onderhoud nodig heeft. Hiermee kunnen we mogelijk besparen op onderhoudskosten en krijgt belangrijke apparatuur mogelijk een langere levensduur.
- Dit zijn de belangrijke onderwerpen die in 2025 speelden op het gebied van innovatie:
  - Hergebruik van effluent: op dit moment lopen er verkenningen voor industriewater (rwzi's Den Bosch en Oijen), landbouw en natuur (Land van Cuijk) en directe drinkwaterproductie (Ultieme Waterfabriek, Emmen). Brabantbreed en vanuit de Droogteagenda zijn we gesprekken gestart voor grootschalige projecten voor hergebruik.
  - Datascience en robotisering: we hebben diverse pilots en verkenningen uitgevoerd, onder meer voor het vergunningenproces, het voorspellen van onderhoud, chatbots op datasets en beeldherkenning van beverholen. Op rwzi Den Bosch wordt de eerste robot getest.
  - Digitale polder: samen met waterschap Vechtstromen en een externe partij doen we ervaring op met het testen van geautomatiseerde metingen, met sturing op afstand (via dashboarding) en met nieuwe technieken die ons beheer en onderhoud digitaal ondersteunen.

Effectief

- **Organisatieontwikkeling**
  In 2025 werkten we verder aan de ontwikkeling van onze organisatie. Met het programma KOMPAS gaven we meerdere organisatiethema's een impuls. Directie, afdelingshoofden en medewerkers zetten zich in om onze organisatie te verbeteren en vernieuwde processen of resultaten te borgen.
- **Midterm Review WBP en Bestuursakkoord**
  In de midterm review hebben we op een rij gezet in hoeverre het tot dusver is gelukt om te doen wat we ons in het WBP 2022-2027 en in het Bestuursakkoord 2023-2027 hadden voorgenomen. Conclusie is dat we voor een groot deel van de opgaven goed op koers liggen. Voor de doelen voor grondwater, KRW en duurzaamheid is bovenop de huidige inzet nog iets extra's nodig.
- **Communicatie**
  - We hebben meegewerkt aan een landelijke publiekscampagne en een corporate story.
  - We werken datagedreven en verdiepen ons steeds meer in omgevingsanalyses, zodat we beter weten wat er buiten speelt. Ook in 2025 bleven we zo relevant en actueel via sociale media, onze website en richting de pers en de media. In totaal zijn de berichten op onze sociale media 3,7 miljoen keer weergegeven. Dit is een toename van 200.000 ten opzichte van 2024. Daarnaast is het aantal volgers van onze sociale media-profielen met 3.300 toegenomen tot in totaal iets meer dan 25.000.
  - Inwoners en bedrijven hebben we bereikt met campagnes en evenementen, zoals de succesvolle Waterdag, ons carnavalsembleem, de vetcampagne rond oud en nieuw, de sproeicampagne en de regentoncampagne.
  - De landelijke werkgroep Arbeidsmarktcommunicatie, waarvan we deel uitmaken, heeft een nieuwe campagne gelanceerd. Hiermee vergroten we de zichtbaarheid van ons werk. Ook hebben onze eigen

vacatures een frisse, eigentijdse uitstraling gekregen dankzij een nieuw systeem voor werving en selectie. In al onze uitingen en campagnes spelen collega's een grote rol als ambassadeurs.
    - Om basisschoolleerlingen waterbewuster te maken, hebben we de Water Race georganiseerd.
    - In vesting- en watermuseum Het Kruithuis in Den Bosch is de expositie 'Waardevol water' geopend.
- **Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving**
    - We hebben het proces verbeterd rondom het bulkwerk dat samenhangt met de jaarlijkse opgave voor grondwateronttrekkingen en rondom het thema bronneringen.
    - We hebben de samenwerking met de omgevingsdiensten versterkt, vooral rondom de grote opgave die zij hebben op het gebied van indirecte lozingen.
    - Om het grote aantal vragen op het gebied van waterkwaliteit - mede veroorzaakt door het actualiseren van de vergunningen - tijdig af te kunnen handelen, hebben we hier versterkt op ingezet. Het is gelukt om 90% van alle vergunningen binnen de termijn af te handelen.
    - Om toezicht te houden, hebben we een drone ingezet. Daarnaast hebben we warmtebeeldcamera's in gebruik genomen.
    - We hebben voorbereidingen getroffen om de heffingstechnologen vanuit de BSOB bij het waterschap onder te brengen met ingang van 1 januari 2026.
- **Fysieke en digitale beveiliging (weerbaarheid)**
  Naar verwachting worden er medio 2026 twee wetten van kracht op het gebied van weerbaarheid: de Cyberbeveiligingswet en de Wet weerbare kritieke entiteiten. In 2025 zijn we daarom een verkenning gestart naar onze fysieke weerbaarheid. Daarmee willen we invulling geven aan deze nieuwe wetten en aan de wet- en regelgeving die al van kracht is. Daarvoor hebben we een start gemaakt met het ontwikkelen van een generieke methode om als organisatie risicogestuurd te gaan denken, werken en sturen. We toetsen deze methode allereerst bij onze rwzi's.
- **Calamiteitenbestrijding**
    - In 2025 zijn we twee keer opgeschaald vanwege een calamiteit. Op 17 april zijn we één dag (ambtelijk) opgeschaald vanwege een probleem met de zandvanger op rwzi Aarle-Rixtel. Deze calamiteit is geëvalueerd. Van 25 november tot en met 1 december waren we opgeschaald omdat we op rwzi Land van Cuijk vanwege een calamiteit de stroom moesten uitschakelen.
    - Iedereen met een rol binnen de calamiteitenorganisatie is goed getraind. Zo hebben we een tweedaagse oefening georganiseerd rondom het thema energie-uitval. Deze oefening leverde meerdere leerpunten op, die weer worden verwerkt in het calamiteitenplan en in opleidingen, trainingen en oefeningen.
    - In 2025 hebben we het voorraadbeheer uitgewerkt voor onze noodplannen en waakvlamcontacten.
    - We werken volgens een geactualiseerd opleidingsplan en leiden bij verloop nieuwe dijkwachten op zodra er voldoende nieuwe aanmeldingen zijn. In 2025 hebben we de rol van senior dijkwacht geprofessionaliseerd.
- **Belastingstelsel**
  Het belastingstelsel voor de waterschappen wijzigt per 1 januari 2026. Nadat het ontwerp zes weken ter inzage heeft gelegen, is de kostentoedelingsverordening ongewijzigd vastgesteld door het algemeen bestuur. De belastingverordeningen zijn aangepast aan de nieuwe belastingwetgeving. Voor de invoering van een zuiveringsrecht voor separate afvalwaterstromen is een nieuwe belastingverordening opgesteld.

2.4.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost?

Het programma 'Samen, duurzaam, slim en effectief' heeft geen eigen exploitatie, maar is cijfermatig verwerkt in de drie hoofdprogramma's.

Investeringen

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begrote bruto investering 2025	Begrote netto investering 2025	Realisatie bruto investering 2025	Realisatie netto investering 2025
Samen, duurzaam, slim en effectief	4.233	4.233	1.475	1.475
Totaal	**4.233**	**4.233**	**1.475**	**1.475**

In hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de bedragen.

2.5 Overzicht dekkingsmiddelen

De inkomsten van het waterschap worden ook wel ‘dekkingsmiddelen’ genoemd. Het is geld dat we ontvangen om onze kosten te dekken en bestaat vooral uit de belastingopbrengsten. We lichten de realisatie hiervan uitgebreid toe in hoofdstuk 3. Daarnaast hebben we nog andere opbrengsten:

- dividend (winstuitkering als aandeelhouder van de NWB-bank)
- het saldo van de financieringsfunctie (rentelasten en rentebaten inclusief de berekende rente over de reserves en voorzieningen)
- overige algemene opbrengsten (nu niet van toepassing)

Onderstaande tabel toont het totaal van de dekkingsmiddelen en hoe deze zijn opgebouwd.

Omschrijving dekkingsmiddelen	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Belastingopbrengsten				
Watersysteemheffing	90.287.674	90.287.674	90.663.807	376.133
Verontreinigingsheffing	273.780	273.780	356.477	82.697
Zuiveringsheffing	72.999.498	72.999.498	74.035.535	1.036.037
Totaal belastingopbrengsten	***163.560.952***	***163.560.952***	***165.055.819***	***1.494.867***
Overige opbrengsten				
Dividenden	865.000	865.000	792.221	72.779-
Saldo van de financieringsfunctie	1.828.783	1.828.783	1.707.898	120.885-
Overige algemene opbrengsten				-
				-
Totaal overige opbrengsten	***2.693.783***	***2.693.783***	***2.500.119***	***193.664-***
				-
Totaal dekkingsmiddelen	**166.254.735**	**166.254.735**	**167.555.938**	**1.301.203**

2.6 Heffing vennootschapsbelasting

Sinds 2016 kunnen ook overheden verplicht zijn om vennootschapsbelasing te betalen over de winst van bepaalde activiteiten (de zogenoemde vpb-plicht). Voorbeelden hiervan zijn de productie en verkoop van energie, detacheringen en het uitvoeren van werken of diensten voor derden. Activiteiten die worden gezien als overheidstaken zijn vrijgesteld van vennootschapsbelasting.

De Belastingdienst beoordeelt of we als ondernemer optreden. Wanneer dat zo is, zijn we voor die activiteiten vpb-plichtig. Dit geldt in ons geval alleen voor de dienstverleningsovereenkomst met de BSOB voor ICT-ondersteuning. Jaarlijks levert dit een bescheiden fiscale winst op waar we vennootschapsbelasting over betalen. Voor 2025 gaat het om een bedrag van € 21.509.

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Heffing Vennootschapsbelasting	20.640	20.640	21.509	869-

2.7 Onvoorzien

Bij het opstellen van de begroting hebben we rekening gehouden met een post voor onvoorziene uitgaven. Dit bedrag is bedoeld om gedurende het jaar in te kunnen spelen op actuele situaties en gebeurtenissen die we vooraf nog niet voorzien. In 2025 is geen gebruik gemaakt van de post onvoorzien.

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Onvoorzien	300.000	300.000	-	300.000

3. Realisatie belastingopbrengsten

Waterschappen bekostigen hun taken zelfstandig vanuit de waterschapsbelasting. Daardoor zijn we niet afhankelijk van het Rijk voor onze inkomsten. De Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) verzorgt namens waterschap Aa en Maas en een aantal gemeenten de heffing en invordering van de waterschapsbelasting en de gemeentelijke heffingen. Ook verzamelt zij informatie over de WOZ-waarde van woningen en bedrijfspanden. De WOZ-waarde wordt vastgesteld door de gemeenten. In samenwerking met de BSOB maken we jaarlijks een prognose van het aantal belastingeenheden.

3.1 Algemene uitgangspunten

We beginnen dit hoofdstuk met een toelichting op de objectieve, bedrijfseconomische criteria die we hebben gehanteerd bij de toerekening van kosten aan kostendragers. Vervolgens lichten we de kwantitatieve grondslagen toe die we hebben gehanteerd als onderdeel van de kostentoedeling. Daarna beschrijven we het kwijtscheldingsbeleid. In de paragrafen daarna presenteren we de behaalde belastingopbrengsten in 2025 voor watersysteembeheer en waterzuiveringsbeheer.

Objectieve, bedrijfseconomische criteria voor de kostentoerekening

Waterschappen moeten de kosten die zij maken toerekenen aan de primaire taken: watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Dit is een wettelijke grondslag voor het bepalen van de belastingtarieven en dit bepaalt de uiteindelijke lastendruk voor inwoners en bedrijven. Het systeem van kostentoerekening moet ervoor zorgen dat de kosten aan de juiste taak worden toegerekend. Kosten die direct verband houden met een van de primaire taken, worden daar een-op-een aan toegerekend. De kosten waarvoor dat niet mogelijk is, worden via een vaste verdeelsleutel verdeeld naar watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Daarnaast rekenen we de kosten toe aan de bestuurlijke programma's.

Daarbij hanteren we de volgende uitgangspunten:

- het **voorzichtigheidsprincipe**: hiermee voorkomen we dat onze financiële positie te rooskleurig wordt voorgesteld. Op basis hiervan nemen we verliezen en risico's op zodra ze bekend zijn. Winst nemen we pas op als die daadwerkelijk gerealiseerd is.
- het **matchingprincipe**: kosten (lasten) en opbrengsten (baten) worden toegerekend aan het jaar en de periode waar ze betrekking op hebben, ongeacht wanneer de bijbehorende kasstromen plaatsvinden.
- het **realisatieprincipe**: opbrengsten (baten) worden pas geboekt op het moment dat ze gerealiseerd zijn.

Kwantitatieve grondslagen kostentoedeling

De kosten die ten laste komen van de taak watersysteembeheer worden ook verdeeld over de verschillende belastingcategorieën. Dit doen we op basis van de kwantitatieve grondslagen die zijn vastgesteld in de kostentoedelingsverordening. Zo worden de nettolasten van deze taak betaald door de belastingplichtigen die daar belang bij hebben.

In 2025 gold de volgende verdeling over de belastingcategorieën:

- ingezetenen: 29%
- zakelijk gerechtigden van gebouwde onroerende zaken: 58,6%
- zakelijk gerechtigden van ongebouwde onroerende zaken die geen natuurterrein zijn: 12,2%
- zakelijk gerechtigden van natuurterreinen: 0,2%

Met ingang van 2026 is er een nieuwe kostentoedelingsverordening van kracht.

Naast de heffing watersysteembeheer en de verontreinigingsheffing voor directe lozingen op het oppervlaktewater heft het waterschap de zuiveringsheffing voor indirecte lozingen. De hoogte daarvan wordt bepaald aan de hand van vervuilingseenheden (VE). Deze zijn gebaseerd op gegevens van de BSOB.

Kwijtscheldingsbeleid

In onze kwijtscheldingsregeling hebben we vastgelegd dat inwoners kwijtschelding kunnen krijgen voor de watersysteemheffing ingezetenen en de zuiveringsheffing voor een woonruimte. Bij een inkomen dat lager of gelijk is aan 100% van het norminkomen vindt volledige kwijtschelding plaats. Hierbij sluiten we aan bij de gemeentelijke toetsing en maken we maximaal gebruik van de wettelijk toegestane ruimte voor kwijtschelding. Om de kosten van bestaan voor pensioengerechtigden vast te stellen, hanteren we in plaats van de bijstandsnorm het netto ouderdomspensioen. Daarnaast hanteren we sinds 2023 een ruimere vermogensnorm met hogere toegestane bedragen per leefvorm (gehuwden, alleenstaande ouders en alleenstaanden). Daarmee willen we invorderen volgens de menselijke maat. De BSOB voert dit kwijtscheldingsbeleid uit.

3.2 Watersysteembeheer

3.2.1 Realisatie van belastingopbrengsten

Watersysteembeheer	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
a. Toegerekende kosten (netto lasten)	97.101.133	97.101.133	93.384.609	3.716.524
b. Kwijtschelding	1.021.884	1.021.884	1.102.278	80.394-
c. Oninbaar	-	-	104.060	104.060-
d. Dividenden	752.000-	752.000-	688.682-	63.318-
e. Overige algemene opbrengsten				-
f. Opbrengsten uit belastingheffing	91.583.338	91.583.338	92.226.622	643.284
g. Gerealiseerd resultaat voor bestemming	**5.787.679-**	**5.787.679-**	**1.675.643-**	**4.112.036**
h. Bestemming resultaat: waartoe besloten	5.787.679	5.787.679	5.787.679	-
i. Bestemming resultaat: nog te bestemmen				-
j. Toevoegingen/onttrekkingen aan reserves	**0**	**0**	**4.112.036**	**4.112.036**

3.2.2 Toelichting op de realisatie van de belastingopbrengsten

Hierna geven we een toelichting op de opbrengsten uit de belastingheffing voor watersysteembeheer. Daarbij verklaren we de verschillen tussen de realisatie en de begroting, de resultaatbestemming, de mate van kostendekkendheid van de tarieven en het verschil tussen de geraamde belastingopbrengsten per categorie en de werkelijke opbrengsten per categorie.

Bestemming resultaat

Bij het vaststellen van de begroting is besloten een bedrag van € 5,8 miljoen te onttrekken aan de reserves watersysteembeheer om de tariefontwikkeling te dempen. De netto lasten zijn ook op realisatiebasis hoger dan de belastingopbrengsten. Doordat het verschil wel kleiner is geworden, kan er alsnog € 4,1 miljoen terugvloeien naar de reserves. Voorgesteld wordt dit bedrag in lijn met de kostentoedelingsverordening toe te voegen aan de betreffende categoriereserves en de egalisatiereserve watersysteembeheer. Dit leidt tot de volgende overzicht:

Reserve	Begroting 2025	Realisatie	Resultaat
Categoriereserve Ingezetenen	27.717.927	27.686.461	-31.467
Categoriereserve Gebouwd	50.827.163	51.260.731	433.568
Categoriereserve Ongebouwd	11.815.352	11.864.451	49.099
Categoriereserve Natuurterreinen	201.012	208.642	7.630
Egalisatiereserve Watersysteembeheer			3.653.206
Totaal Watersysteembeheer	**90.561.454**	**91.020.284**	**4.112.036**

Oorzaken van de verschillen tussen realisatie en begroting

De kosten die zijn toegerekend aan de taak watersysteembeheer (de netto lasten) zijn lager dan begroot (€ 3,7 miljoen). Een uitgebreide toelichting hierop geven we hoofdstuk 6. De lagere netto lasten hebben in combinatie met de iets hogere opbrengsten uit de belastingheffing voor watersysteembeheer (€ 0,6 miljoen) een voordelig effect op het resultaat voor bestemming. Daar staat tegenover dat er meer is kwijtgescholden (€ -0,1 miljoen), dat een deel van de opgelegde aanslagen oninbaar is verklaard (€ -0,1 miljoen) en dat het dividend dat we ontvangen als aandeelhouder van de NWB Bank iets lager is dan voorzien (€ -0,1 miljoen). Per saldo leidt dit tot een resultaat voor bestemming van € 4,1 miljoen wat terugvloeit naar de reserves. Hierdoor hoeft er in 2025 minder te worden onttrokken (€ 1,7 miljoen in plaats van € 5,8 miljoen)

Mate van kostendekkendheid

Op basis van het bestuursakkoord streven we naar een kostendekkend tarief. Daarbij zijn de opbrengsten uit de belastingheffing gelijk aan de netto lasten. Doordat we de egalisatiereserve inzetten om de tarieven te dempen, ligt het percentage onder de 100%. Door de lagere netto lasten neemt de kostendekkendheid relatief gezien toe.

Begroot 2025	Realisatie 2025
94%	98%

Gerealiseerde belastingopbrengsten

Algemeen

Structurele veranderingen in het grondgebruik hebben invloed op het aandeel van de categorieën belastingplichtigen in ons werkgebied. Denk aan de bouw van nieuwe woningen en de afname van het aantal ongebouwde hectares. Daarmee verandert ook het aandeel dat specifieke categorieën zouden moeten bijdragen aan de watersysteemheffing. Vanaf 2026 beoordelen we daarom jaarlijks of we de kostentoedelingsverordening opnieuw moeten vaststellen.

Dit onderdeel geeft inzicht in de begrote en gerealiseerde belastingopbrengsten per categorie. Het gaat hier dus niet om veranderingen in feitelijk gebruik *tussen* de categorieën, maar om verschillen die ontstaan *binnen* de categorieën. Bijvoorbeeld doordat het aantal inwoners (ingezeten) van ons werkgebied groter is dan voorzien of doordat de totale WOZ-waarde sterker is toegenomen dan verwacht. We geven hierna per categorie belastingplichtigen een toelichting op het verschil tussen de geraamde en de gerealiseerde belastingenopbrensgsten.

Categorie Ingezetenen

Watersysteembeheer	Ingezetenen		
*Bedragen * € 1.000*	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	28.430	28.504	74
Invordering	230	238	7
Oninbaar		-6	-6
Dubieus		-7	-7
Kwijtschelding	-1.022	-1.068	-46
Netto belastingopbrengst 2025	**27.639**	**27.661**	**22**
Belastingopbrengst voorgaande jaren		31	31
Oninbaar voorgaande jaren		-67	-67
Dubieus		-7	-7
Kwijtschelding voorgaande jaren		-34	-34
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**-78**	**-78**
Totaal netto belastingopbrengst	**27.639**	**27.583**	**-55**

De belastingopbrengsten voor de categorie Ingezeten liggen in lijn met de begroting.

Categorie Gebouwd

Watersysteembeheer	Gebouwd		
*Bedragen * € 1.000*	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	50.498	50.879	381
Invordering	169	149	-20
Oninbaar		-1	-1
Dubieus		-2	-2
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2025	**50.667**	**51.025**	**358**
Belastingopbrengst voorgaande jaren		48	48
Oninbaar voorgaande jaren		-27	-27
Dubieus		5	5
Kwijtschelding voorgaande jaren			
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**27**	**27**
Totaal netto belastingopbrengst	**50.667**	**51.052**	**385**

De totale waarde van alle onroerende zaken in het economisch verkeer (WOZ-waarde) is iets hoger dan verwacht. Het tarief wordt uitgedrukt als percentage van de WOZ-waarde. In het oude belastingstelsel (tot en met 2025) gold voor woningen en niet-woningen hetzelfde tarief. In de belastingopbrengsten is rekening gehouden met ruim € 97.000 aan aanslagen die nog opgelegd moeten worden.

Categorie Ongebouwd

Watersysteembeheer	Ongebouwd		
*Bedragen * € 1.000*	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	11.753	11.802	49
Invordering	29	25	-4
Oninbaar			
Dubieus			
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2025	**11.782**	**11.827**	**45**
Belastingopbrengst voorgaande jaren			
Oninbaar voorgaande jaren		-2	-2
Dubieus		-4	-4
Kwijtschelding voorgaande jaren			
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**-6**	**-6**
Totaal netto belastingopbrengst	**11.782**	**11.821**	**39**

Binnen de categorie Ongebouwd is rekening gehouden met ruim € 47.000 aan aanslagen die nog opgelegd moeten worden. De uiteindelijke realisatie ligt daarmee iets boven de begroting.

Categorie Natuurterreinen

Watersysteembeheer	Natuurterreinen		
*Bedragen * € 1.000*	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	200	207	7
Invordering			
Oninbaar			
Dubieus			
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2025	**200**	**207**	**7**
Belastingopbrengst voorgaande jaren			
Oninbaar voorgaande jaren			
Dubieus			
Kwijtschelding voorgaande jaren			
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren			
Totaal netto belastingopbrengst	**200**	**207**	**7**

De belastingopbrengsten voor de categorie Natuurterreinen liggen in lijn met de begroting.

Verontreinigingsheffing directe lozingen op het oppervlakte water

Watersysteembeheer *Bedragen * € 1.000*	Verontreinigingsheffing		
	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	274	237	-37
Invordering			
Oninbaar			
Dubieus			
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2025	**274**	**237**	**-37**
Belastingopbrengst voorgaande jaren		120	120
Oninbaar voorgaande jaren			
Dubieus			
Kwijtschelding voorgaande jaren			
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**120**	**120**
Totaal netto belastingopbrengst	**274**	**356**	**83**

Er zijn iets minder VE's opgelegd dan begroot (3.865 in plaats van 4.500). Door opbrengsten uit voorgaande jaren is het saldo van de totale netto belastingopbrengsten toch hoger dan begroot.

3.3 Waterzuiveringsbeheer

3.3.1 Realisatie van belastingopbrengsten

Zuiveringsbeheer	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
a. Toegerekende kosten (netto lasten)	80.085.731	80.085.731	79.512.561	573.169
b. Kwijtschelding	1.381.068	1.381.068	1.514.060	132.992-
c. Oninbaar	-	-	933.544	933.544-
d. Dividenden	113.000-	113.000-	103.539-	9.461-
e. Overige algemene opbrengsten				-
f. Opbrengsten uit belastingheffing	74.380.566	74.380.566	76.483.139	2.102.573
g. Gerealiseerd resultaat voor bestemming	**6.973.233-**	**6.973.233-**	**5.373.488-**	**1.599.745**
h. Bestemming resultaat: waartoe besloten	6.973.233	6.973.233	6.973.233	-
i. Bestemming resultaat: nog te bestemmen				-
j. Toevoegingen/onttrekkingen aan reserves	**0**	**0**	**1.599.745**	**1.599.745**

3.3.2 Toelichting op de realisatie van de belastingopbrengsten

Hierna geven we een toelichting op de opbrengsten uit de belastingheffing voor waterzuiveringsbeheer. Daarbij verklaren we de verschillen tussen de realisatie en de begroting, de resultaatbestemming, de mate van kostendekkendheid van de tarieven en het verschil tussen de geraamde belastingopbrengsten per categorie en de werkelijke opbrengsten per categorie.

Bestemming resultaat

Bij het vaststellen van de begroting is besloten een bedrag van € 7,0 miljoen te onttrekken aan de reserve waterzuiveringsbeheer om de tariefontwikkeling te dempen. De netto lasten zijn ook op realisatiebasis hoger dan de belastingopbrengsten. Doordat het verschil wel kleiner is geworden, kan er alsnog € 1,6 miljoen terugvloeien naar de reserves. Voorgesteld wordt dit bedrag toe te voegen aan de egalisatiereserve waterzuiveringsbeheer.

Reserve	Begroting 2025	Realisatie	Resultaat
Egalisatiereserve Waterzuiveringsbeheer			1.599.745
Totaal Waterziuveringsbeheer			**1.599.745**

Oorzaken van de verschillen tussen realisatie en begroting

De kosten die zijn toegerekend aan de taak waterzuiveringsbeheer (netto lasten) zijn lager dan begroot (€ 0,6 miljoen). Een uitgebreide toelichting hierop geven we in hoofdstuk 6. De lagere netto lasten hebben in combinatie met de hogere opbrengsten uit de belastingheffing voor waterzuiveringsbeheer (€ 2,1 miljoen) een voordelig effect op het resultaat voor bestemming. Daar staat tegenover dat er meer is kwijtgescholden (€ -0,1 miljoen) en dat een deel van de opgelegde aanslagen oninbaar is verklaard (€ -0,9 miljoen). Per saldo leidt dit tot een resultaat voor bestemming van € 1,6 miljoen. Hierdoor hoeft er in 2025 minder te worden onttrokken (€ 5,4 miljoen in plaats van € 7,0 miljoen)

Mate van kostendekkendheid

Op basis van het bestuursakkoord streven we naar een kostendekkend tarief. Daarbij zijn de opbrengsten uit de belastingheffing gelijk aan de netto lasten. Doordat we de egalisatiereserve inzetten om de tarieven te dempen, ligt het percentage onder de 100%. Door de lagere netto lasten neemt de kostendekkendheid relatief gezien toe.

Begroot 2025	Realisatie 2025
91%	93%

Gerealiseerde belastingeenheden

Dit onderdeel geeft inzicht in de begrote en gerealiseerde belastingeenheden. Voor het waterzuiveringsbeheer drukken we dit uit in het aantal geloosde VE's.

Huishoudens en kleine bedrijven

Zuiveringsbeheer	Huishoudens en kleine bedrijven		
Bedragen * € 1000	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	51.611	51.608	-2
Invordering	469	457	-12
Oninbaar		-8	-8
Dubieus		-12	-12
Kwijtschelding	-1.381	-1.454	-73
Netto belastingopbrengst 2025	**50.698**	**50.592**	**-107**
Belastingopbrengst voorgaande jaren		-8	-8
Oninbaar voorgaande jaren		-99	-99
Dubieus		-18	-18
Kwijtschelding voorgaande jaren		-60	-60
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**-186**	**-186**
Totaal netto belastingopbrengst	**50.698**	**50.406**	**-292**

Aan huishoudens is 809.969 VE opgelegd. Met de aanslagen die we nog moeten opleggen komen we iets lager uit dan de 810.400 VE die we hadden begroot. Daarbij zien we een verschuiving van meerpersoonshuishoudens naar eenpersoonshuishoudens. De belastingopbrengst van kleine bedrijven ligt op dit moment in lijn met de begroting. Onder kleine bedrijven verstaan we bedrijven die minder dan 218 m³ water per jaar verbruiken. Zij worden, afhankelijk van hun verbruik, voor 1 of 3 VE aangeslagen. Binnen de categorie huishoudens en kleine bedrijven hebben we rekening gehouden met een bedrag van € 76.500 voor aanslagen die nog opgelegd moeten worden.

Bedrijven

Zuiveringsbeheer	Bedrijven		
Bedragen * € 1000	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	22.225	23.324	1.099
Invordering	76	74	-3
Oninbaar		-275	-275
Dubieus		-3	-3
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2025	**22.301**	**23.119**	**818**
Belastingopbrengst voorgaande jaren		1.030	1.030
Oninbaar voorgaande jaren		-551	-551
Dubieus		32	32
Kwijtschelding voorgaande jaren			
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**510**	**510**
Totaal netto belastingopbrengst	**22.301**	**23.630**	**1.328**

De categorie Bedrijven bestaat uit tabelbedrijven en meetbedrijven. Tabelbedrijven zijn bedrijven die minimaal 218 m³ water per jaar verbruiken. Zij hebben een vervuilingswaarde van 5 tot 1.000 VE per jaar. Meetbedrijven zijn bedrijven met een jaarlijkse vervuilingswaarde van 1.000 VE of meer. Deze bedrijven meten hun afvalwater en bemonsteren en analyseren dit. Als gevolg van een faillissement is een significant bedrag oninbaar verklaard. Dit heeft zowel betrekking op 2025 als op voorgaande jaren. Doordat we meer aanslagen hebben opgelegd dan begroot (381.820 VE in plaats van 365.300 VE) en er rekening is gehouden met € 950.000 aan aanslagen die nog opgelegd moeten worden, komt de realisatie toch ruim boven de begroting uit.

4. Paragrafen

De paragrafen zijn programma-overstijgend en geven meer inzicht in onder andere onze financiële positie en de risico's waarmee we te maken hebben. Bij de begroting hebben we in de paragrafen onze beleidsvoornemens qua beheer en uitvoering geschetst. In deze jaarstukken leggen we daar verantwoording over af. Dat doen we in vijf paragrafen: uiteenzetting van de financiële positie, assetmanagement, bedrijfsvoering, verbonden partijen en de openbaarheidsparagraaf.

4.1 Uiteenzetting van de financiële positie

In deze paragraaf komen onze financiële positie en de bijhorende kengetallen aan bod. We gaan in op de financiering, het weerstandsvermogen, onze risicobeheersing en de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen. We sluiten af met de vijf (verplichte) kengetallen. Door die gegroepeerd te presenteren, neemt het inzicht in onze algehele financiële positie toe en wordt de samenhang duidelijker. Hierdoor ontstaat soms wel wat herhaling met de eerdere onderdelen van deze paragraaf.

4.1.1 Financiering

Het treasurystatuut bepaalt de kaders voor de inrichting van de financieringsfunctie. De uitwerking daarvan staat in de financieringsparagraaf in de begroting en het jaarverslag. Samen vormen die een belangrijk instrument om de treasuryfunctie transparant te maken, en daarmee te sturen, te beheersen en te controleren. Voor de financieringsfunctie gelden de eisen die de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) daaraan stelt. We moeten bijvoorbeeld aantonen dat we uitsluitend onze publieke taken financieren, dat we ons geld verstandig beheren en dat we voldoen aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

Om het risico bij kortlopende financieringen (≤ 1 jaar) te beperken, is de kasgeldlimiet ingesteld. Dit is het maximale bedrag waarvoor decentrale overheden hun activiteiten met kortlopende middelen mogen financieren. De hoogte van dit bedrag wordt bepaald door een percentage van de totale jaarbegroting. Voor waterschappen bedraagt de kasgeldlimiet 23% van de bruto lasten op programmaniveau. Voor 2025 betekende dit voor ons een kasgeldlimiet van € 42,2 miljoen. De kasgeldlimiet is in 2025 niet overschreden.

Toets kasgeldlimiet								***Bedragen per kwartaal x €1000***
Omvang begroting per 1 januari (=grondslag)		*Kw 1*		*Kw 2*		*Kw 3*		*Kw 4*
1. Toegestane kasgeldlimiet	**€**	**42.222**	**€**	**42.222**	**€**	**42.222**	**€**	**42.222**
- in procenten van de grondslag		23,00%		23,00%		23,00%		23,00%
- in bedrag	€	42.222	€	42.222	€	42.222	€	42.222
2. Omvang vlottende korte schuld	**€**	**33.864**	**€**	**2.740**	**€**	**-3.820**	**€**	**-16.470**
Opgenomen gelden < 1 jaar	€	50.000	€	25.000	€	-		
Schuld in rekening-courant	€	-16.136	€	-22.260	€	-3.820	€	-16.470
Gestorte gelden door derden < 1 jaar	€	-	€	-	€	-	€	-
3. Vlottende middelen	**€**	**-**	**€**	**-**	**€**	**-**	**€**	**-**
Contante gelden in kas	€	-	€	-	€	-	€	-
Tegoeden in rekening-courant	€	-	€	-	€	-	€	-
Overige uitstaande gelden < 1 jaar	€	-	€	-	€	-	€	-
4. Toets kasgeldlimiet								
Toegestane kasgeldlimiet (1)	€	42.222	€	42.222	€	42.222	€	42.222
Totaal netto vlottende schuld (2)-(3)	€	33.864	€	2.740	€	-3.820	€	-16.470
Ruimte (+)/Overschrijding (-)	€	8.358	€	39.482	€	46.043	€	58.692

Renterisiconorm

De renterisiconorm is ingesteld om het risico bij langlopende financieringen (> 1 jaar) te beperken. De renterisiconorm voor waterschappen bedraagt 30% van de totale bruto lasten op programmaniveau. Het bedrag waarover renterisico wordt gelopen, bestaat uit het bedrag aan aflossingen en renteherzieningen in een specifiek jaar. Dit bedrag mag de renterisiconorm in dat jaar niet overschrijden. Het bedrag waarover we in 2025 renterisico hebben gelopen, bedraagt € 35,5 miljoen. Dit ligt ruimschoots onder de renterisiconorm van € 55,1 miljoen.

Renterisiconorm en renterisico's vaste schuld in jaar 2025		bedragen x € 1.000	
		Begroot	**Werkelijk**
1.	Renteherzieningen	€ 0	€ 0
2.	Aflossingen	€ 35.496	€ 35.496
3.	**Renterisico (1+2)**	**€ 35.496**	**€ 35.496**
4.	**Renterisiconorm (4a*4b)**	**€ 55.197**	**€ 55.073**
5a = (4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	**€ 19.701**	**€ 19.577**
5b= (3>4)	Overschrijding renterisiconorm		
Berekening	**RENTERISICONORM**		
4a	Begrotingstotaal	€ 183.991	€ 183.575
4b	Bij ministerie vast gesteld %	30%	30%

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn sinds 2014 verplicht om tegoeden uitsluitend bij het Rijk of bij andere decentrale overheden weg te zetten. Dit wordt schatkistbankieren genoemd. Het voornaamste doel van deze maatregel is het terugdringen van de staatsschuld. Liquiditeitsoverschotten boven het drempelbedrag worden overgeboekt naar de schatkist. Het drempelbedrag is gelijk aan 2% van de bruto lasten op programmaniveau. In 2025 was dit € 3,7 miljoen. In 2025 is geen gebruikgemaakt van schatkistbankieren.

Liquiditeitsprognose en financieringsbehoefte

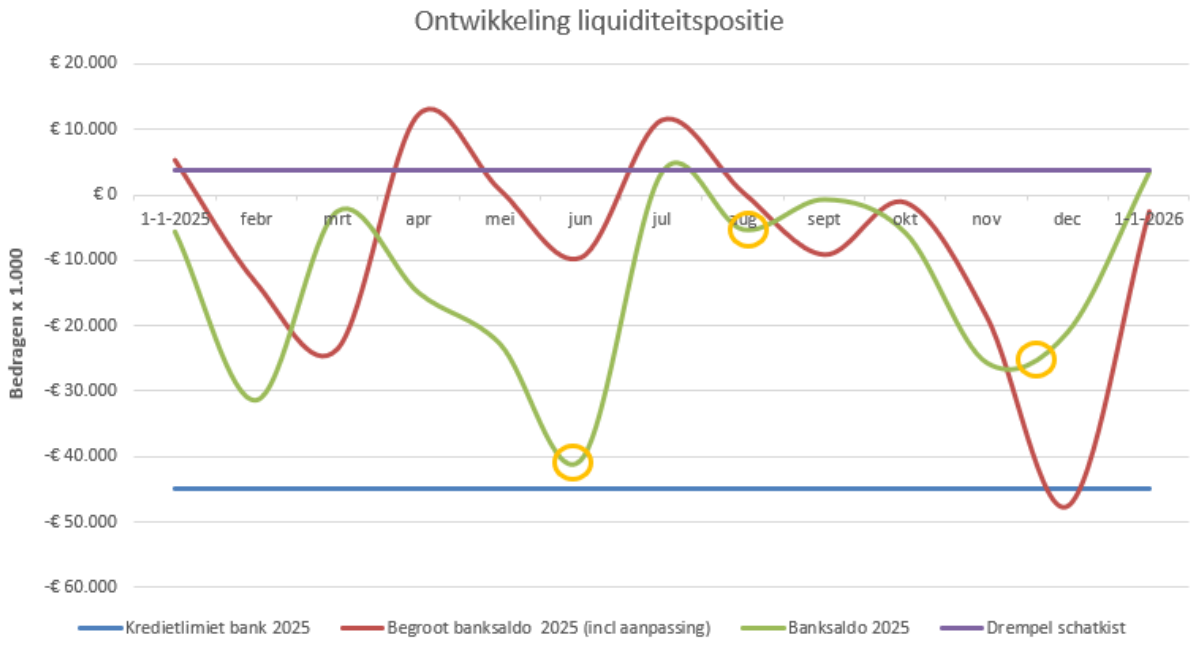
De liquiditeitsprognose stelt ons in staat om adequaat te reageren op ontwikkelingen op de kapitaalmarkt. Bij het opstellen hiervan zijn we uitgegaan van een investeringsuitgave van € 180,8 miljoen. Daarvoor hebben we geldleningen afgesloten. Op basis van de begroting was het dagelijks bestuur gemachtigd om € 125 miljoen aan langlopende middelen aan te trekken. Bij de bestuursrapportage bleek dit niet toereikend om aan alle financiële verplichtingen te voldoen. Het algemeen bestuur heeft het dagelijks bestuur daarom gemachtigd om een aanvullende langlopende lening aan te gaan van maximaal € 60 miljoen.

In werkelijkheid hebben we in 2025 in totaliteit voor € 170 miljoen aan langlopende leningen afgesloten: in juni hebben we € 50 miljoen geleend, in augustus eveneens € 50 miljoen en in december hebben we twee leningen aangetrokken van in totaal € 70 miljoen. De looptijd bedraagt in alle gevallen 20 jaar met een gemiddeld rentepercentage van 3,2%. Naast de langlopende leningen voor onze investeringsuitgaven hebben we ook reguliere exploitatie-uitgaven. Die betalen we vooral vanuit de belastingopbrengsten, vanuit bijdragen van derden en waar nodig door onze rekeningcourantovereenkomst met de NWB Bank te gebruiken. Onze kredietlimiet is € 45 miljoen. We sluiten 2025 af met een positief banksaldo van € 3,5 miljoen.

Uit de ontwikkeling van onze liquiditeitspositie als getoond uit de volgende grafiek, blijkt dat het werkelijk verloop sterk afwijkt van de begroting. Dit komt doordat zowel het moment van het doen van uitgaven lastig voor een jaar vooruit is in te schatten, als ook de momenten waarop je grote inkomsten ontvangt. Dat hier gedurende het jaar een verschil in ontstaat, heeft geen consequenties. We toetsen voortdurend of we binnen

de kredietlimiet van de bank blijven en of we de drempel van het schatkistbankieren niet overschrijden. Door de liquiditeitsprognose gedurende het jaar te volgen, spelen we in op de actuele situatie en verwachtingen.

De volgende grafiek toont het begrote verloop van ons banksaldo (rood), het werkelijke verloop (groen), onze kredietlimiet (blauw), de drempel voor schatkistbankieren (paars) en de momenten waarop we een lening hebben aangetrokken (geel).

Schuldpositie

In het bestuursakkoord is afgesproken om 'gelet op de omvang van onze schuldenpositie bewuste keuzes te maken bij nieuwe investeringen, waarbij rekening gehouden wordt met de potentiële renterisico's op middellange termijn en met oog voor andere oplossingen dan tariefsverhogingen en extra lenen'. Daarmee willen we onze taken uitvoeren tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten.

Voor de schuldpositie van de waterschappen is extra belangstelling ontstaan vanwege de financiering van omvangrijke dijkversterkingsprojecten vanuit het HWBP en de renovaties van rwzi's. De schuldpositie bij waterschappen neemt mede daardoor (sterk) toe of is relatief hoog in vergelijking met organisaties in bijvoorbeeld de private sector. Ook door ontwikkelingen als klimaatverandering en aangescherpte (Europese) regelgeving komen de betaalbaarheid van het waterbeheer en de financiële positie van de waterschappen op de (middel)lange termijn onder druk te staan. Binnen de UvW, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en andere organisaties lopen diverse trajecten rondom dit thema. Daarom is de UvW een traject gestart om overzicht en regie te houden, onderlinge samenhang aan te brengen en om versnippering, doublures en een verschil in richting te voorkomen. Het achterliggende doel is om ervoor te zorgen dat de waterschappen ook op lange termijn hun opgaven financieel gezond kunnen blijven uitvoeren en dat het Nederlandse waterbeheer in het algemeen betaalbaar blijft voor inwoners en bedrijven. Wij volgen dit traject nauwgezet en dragen hier waar mogelijk aan bij. Tegelijkertijd blijven we kritisch kijken naar onze eigen schuldpositie. De ontwikkeling van de netto schuldquote is hiervoor een goede indicator. In paragraaf 4.1.4 gaan we hier verder op in.

4.1.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Onder het weerstandsvermogen verstaan we het vermogen van het waterschap om financiële tegenvallers op te vangen, zodat we onze taken kunnen voortzetten. Om te bepalen of ons weerstandsvermogen voldoende is, zetten we de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit tegen elkaar af. Dit wordt ook wel de

weerstandsratio genoemd. De benodigde weerstandscapaciteit hangt samen met alle risico's waarvoor geen adequate maatregelen zijn getroffen en die van betekenis kunnen zijn voor onze financiële positie. De totaal beschikbare weerstandcapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet-begrote kosten te dekken.

Inventarisatie van de risico's

Een risico is een onzekere gebeurtenis die invloed heeft op het behalen van onze doelen en/of op onze financiële positie. Met sommige risico's hebben we financieel al rekening gehouden. Bijvoorbeeld door een post onvoorzien op te nemen binnen investeringskredieten of door verzekeringen af te sluiten. Daarmee zijn deze risico's dus al afgedekt. In deze paragraaf gaat het alléén om de risico's die – als ze zich voordoen – opgevangen moeten worden vanuit het weerstandsvermogen. Goed risicomanagement begint bij risico's in beeld hebben. Het inventariseren, bewaken en opvolgen van risico's is een continu proces. De risico's die we op dit moment in beeld hebben, lichten we hieronder verder toe.

Btw-heffing op werkgeversdeel van de pensioenpremie

Op 30 september 2025 heeft het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden twee uitspraken gedaan over pensioenuitvoering en btw. Kortweg heeft het hof beslist dat de uitvoering van een pensioenregeling niet is vrijgesteld van btw. De volledige pensioenpremie zou dus moeten worden belast met btw. Dit zou voor ons aanzienlijke financiële gevolgen hebben, omdat wij deze btw niet af kunnen trekken. De staatssecretaris van Financiën heeft echter in een officiële mededeling laten weten dat hij de uitspraken van het hof niet overneemt. Onder meer omdat die tegenstrijdig zijn met eerdere uitspraken van het gerechtshof Amsterdam in eenzelfde situatie (2023). Hierop is cassatie ingesteld bij de Hoge Raad. De staatssecretaris én de Belastingdienst vinden dat de pensioenuitvoering als een vrijgestelde dienst moet worden aangemerkt totdat de Hoge Raad een uitspraak heeft gedaan. Pensioenfondsen die het standpunt van de staatssecretaris en de Belastingdienst (blijven) toepassen, waaronder ABP, zijn niet verplicht om btw over de pensioenpremie te berekenen.

De uiteindelijke uitspraak van de Hoge Raad heeft geen terugwerkende kracht en ABP gaat per 1 januari 2027 over naar het nieuwe pensioenstelsel (waarbij pensioenfondsen zijn aangemerkt als beleggingsfondsen waarvan de diensten zijn vrijgesteld van btw). Daardoor beperkt het risico zich tot 2026. Het is op dit moment niet bekend wanneer de Hoge Raad uitspraak doet.

Calamiteiten

Als waterschap kunnen we altijd te maken krijgen met calamiteiten. De (herstel)kosten hiervoor kunnen niet altijd op derden worden verhaald.

Doorbelasten van kosten door de Rijksoverheid

De Rijksoverheid belast diverse landelijke voorzieningen door aan de waterschappen. Denk aan: MijnOverheid, DigiD, (digi)koppelingen en de Basisregistratie Personen (BRP). Daarnaast betalen de waterschappen, net als het Rijk en de gemeenten, een bijdrage voor de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) en dragen we bij aan de kosten van gemeenten voor het organiseren van de (waterschaps)verkiezingen. We hebben zeer beperkt invloed op besluiten van het Rijk over het doorbelasten van deze kosten, ondanks de lobby vanuit de Unie van Waterschappen.

Netcongestie

Het elektriciteitsnet heeft momenteel onvoldoende capaciteit om aan de vraag naar - én het aanbod aan - elektriciteit te kunnen voldoen. Op veel van onze aansluitingen hebben we behoefte aan extra elektrisch vermogen. Dat is momenteel niet beschikbaar en het is onzeker wanneer dit wel het geval is. Dat hangt sterk af van de lokale netsituatie en de planning van TenneT en Enexis. We onderhouden hierover nauw contact met hen. Sinds 1 oktober 2024 is een landelijke voorrangsregeling van kracht voor de toekenning van beschikbaar transportvermogen. Daarin krijgen waterschappen een hogere prioriteit vanwege het maatschappelijke belang van hun wettelijke taak. Op 12 december 2025 is een herzien prioriteringskader gepubliceerd. Die update volgde

nadat enkele marktpartijen bezwaar maakten tegen het eerdere kader uit 2024 en de rechter oordeelde dat de ACM beter moest onderbouwen waarom bepaalde functies wel of geen prioriteit kregen. De meest ingrijpende wijziging is de introductie van één integrale wachtrij voor kleinverbruikers (zoals woningen, maatschappelijk vastgoed, laadpalen en mkb-bedrijven) en grootverbruikers. Daarmee stopt het automatisch reserveren van capaciteit voor kleinverbruik per 1 juli 2026. Vanaf dat moment wordt transportcapaciteit toegewezen op basis van maatschappelijke prioriteit, ongeacht of het om klein- of grootverbruik gaat. Waar mogelijk zoeken we zelf oplossingen.

Rwzi Den Bosch - renovatie

De innovatieve technologie waarmee de aannemer zich heeft ingeschreven, functioneert niet. Daardoor kan de aannemer het werk niet opleveren. Op 14 september 2020 heeft een kort geding plaatsgevonden waarin het waterschap eiste dat de aannemer een ontwerp zou indienen waarmee de rwzi wél aan de eisen gaat voldoen. Deze procedure is afgerond; het waterschap is in het gelijk gesteld.

Parallel loopt de bodemprocedure, die vooral gaat over de contractuele schades en boetes. In augustus 2022, februari 2023, februari 2024 en maart 2025 heeft de rechtbank een tussenvonnis uitgesproken. In het vierde tussenvonnis van 19 maart 2025 heeft de rechtbank uitgesproken dat de aannemer moet werken aan een oplossing. De effluentkwaliteit is daarbij een leidende eis waar hoe dan ook aan moet worden voldaan. Sommige vorderingen zijn onze kant op gevallen, andere richting de aannemer. Meerdere vorderingen zijn aangehouden. Hier moet de rechtbank nog een besluit over nemen. De financiële uitkomst hiervan is onzeker. Verder hebben we naar aanleiding van het vierde tussenvonnis met de aannemer procesafspraken getekend om het ontwerpen te hervatten met de intentie om te gaan bouwen.

Schadevergoeding waterberging

De inzet van waterbergingsgebieden kan schade veroorzaken aan eigendommen van derden. Daarvoor heeft het dagelijks bestuur een schadevergoedingsregeling vastgesteld. Vooraf is niet in te schatten of we in een bepaald jaar de waterbergingsgebieden moeten inzetten. De inzet van de vergoedingsregeling is dan ook vooraf niet te voorzien.

Structurele kosten die jaarlijks variëren

Een deel van ons werk is structureel opgenomen in de begroting, maar de kosten daarvan kunnen jaarlijks sterk variëren. Het gaat om:

- Handhavingszaken: het waterschap kan te maken krijgen met onvoorziene kosten door handhavingszaken, zoals het opruimen van afvalstoffen bij milieu-incidenten.
- Invasieve exoten: onze kennis over (de aanpak van) invasieve exoten neemt toe. Tegelijkertijd groeit ook de impact van invasieve exoten op het watersysteem en de biodiversiteit. Hoewel we bewegen richting een strategische aanpak, zijn de kosten voor de bestrijding van invasieve exoten nog altijd sterk afhankelijk van de groeiomstandigheden in een specifiek jaar.
- Graverij door dieren: de toename van het aantal bevers en dassen leidt ook tot een hogere bedreiging voor de waterveiligheid (door graverij) en het watersysteem (door het bouwen van dammen). We zien stijgende kosten voor preventieve en herstelmaatregelen aan de keringen en het beheer en onderhoud aan het watersysteem. Wij zetten in op preventieve maatregelen, zoals alternatieve dassenburchten en hoogwatervluchtplaatsen voor bevers. Daarmee willen we de herstelkosten van graverij door dieren beperken. Desondanks kunnen de kosten van jaar tot jaar sterk variëren.
- PFAS in waterbodems: het is moeilijk te voorspellen waar we PFAS in de waterbodem aantreffen. De aanwezigheid van PFAS heeft grote gevolgen voor de afvoerkosten. Dit is vooral een risico bij het baggeren.
- Fluctuaties energieprijzen: de energiemarkt is al enkele jaren zeer beweeglijk. De gevoeligheid voor schommelingen in vraag en aanbod is groot. Zo bewogen de energieprijzen zich in 2025 tussen de € 30 en de € 50 per MWh. Dat zorgt ervoor dat de opbrengst uit de verkoop van biogas mee of tegen kan vallen. Dit geldt ook voor de SDE-subsidie.

Subsidierisico's

Diverse projecten van het waterschap ontvangen subsidie op basis van Europese, nationale of provinciale regelingen. Daarvoor moeten we voldoen aan de (soms aanvullende) voorwaarden die de subsidiegever stelt. De definitieve uitbetaling van de subsidiegelden is gekoppeld aan een tijdige uitvoering, het voldoen aan inhoudelijke randvoorwaarden en een accurate financiële verantwoording. In veel gevallen is ook een accountantsverklaring nodig. Daarnaast is sprake van een bewaarplicht voor de bijbehorende documenten en een instandhoudingplicht. Tot slot kunnen activiteiten staatssteungevoelig zijn. Als we op één of meer punten afwijken, kan dit leiden tot een financiële korting of boetes. Daarbij werken we in een aantal gevallen samen met partners. Het risico hierbij is dat zij niet leveren wat we aanvankelijk hebben afgesproken.

Aanleg ecologische verbindingszones (EVZ's)

De provincie subsidieert via het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) de aanleg van EVZ's. De vergoeding voor waterschappen is 50% en voor gemeenten 75%. Nu het merendeel van deze EVZ-trajecten in uitvoering is, hebben we meer duidelijkheid over de kosten voor verwerving en inrichting. Het waterschap heeft nu een nieuwe aanvraag ingediend, nadat de provincie de regionale normprijzen voor gronden had aangepast.

Subsidiëring inrichtingsmaatregelen KRW

Met de provincie hebben we in een maatwerkovereenkomst afspraken gemaakt over de financiering van maatregelen voor gezamenlijke doelen. Dit gaat onder meer om KRW-maatregelen, zoals beekherstel en de aanleg van natuurvriendelijke oevers en vispassages. Door de gestegen kosten heeft de provincie op papier onvoldoende budget om alle geplande maatregelen mee te financieren. Op basis van bestuurlijke afspraken en de resterende financiële ruimte wordt het risico van een financieringsstop niet hoog ingeschat.

Natuurnetwerk Brabant (NNB)

Voor het provinciale deel van het NNB waren middelen beschikbaar om gronden te verwerven en in te richten. Er lopen diverse projecten waarvoor we aanspraak konden maken op deze middelen. De provincie heeft echter besloten hier geen budget meer voor beschikbaar te stellen. Op dit moment is niet duidelijk of de provincie dit op een andere manier gaat financieren. Gebeurt dit niet, dan kunnen we ons deel van de inrichtingsmaatregelen van het NNB en/of de financiering ervan heroverwegen.

Veenkade

De oostelijke kade van het Kanaal van Deurne bestaat over een traject van 4,5 kilometer uitsluitend uit een veenkade met een kruinbreedte van 4 meter. Dit traject grenst direct aan het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel. Met onze onderhoudsspecialisten en de betrokken aannemer hebben we de veiligheid zorgvuldig bekeken. We hebben randvoorwaarden opgesteld om het onderhoud aan deze kade veilig en toekomstbestendig uit te kunnen voeren. In het eigendommen-, beheer-, onderhouds- en monitoringsplan (EBOM) van de Peelkanalen zijn de monitoring en het handelingskader voor de veenkade vastgelegd.

Doordat de kade uitsluitend uit veen bestaat, weten we onvoldoende hoe die zich op termijn ontwikkelt. De kans op zetting en oxidatie is groot. De eerstkomende jaren bestaat daarom het risico dat de in veenlagen aangebrachte kade inzakt. Onzeker en onduidelijk is in welke mate dit plaatsvindt: gebeurt het over de hele lengte of lokaal én in hoeverre zakt de kade in? Daardoor is ook de hoogte van de eventuele herstelkosten onduidelijk. Met de kennis van nu schatten we in dat deze kosten variëren tussen de € 200.000 en € 500.000.

Vertraging en stijging projectkosten

In het nieuwe regeerakkoord is weer een aanpak plus financiering opgenomen voor de stikstofproblematiek. Dit is goed nieuws voor de wateropgaven. Voor de vergunningverlening voor onze projecten hebben ook wij hier immers baat bij.

Het aanbod van geschikte partijen in onze sector om onze projecten te realiseren is nog altijd krap en de prijzen zijn hoger dan voorheen. Ook blijft het een uitdaging om voldoende ondersteuning in te huren vanuit

ingenieursbureaus. Dit is terug te zien in een stijging van de advieskosten. De markt voor materialen is enigszins hersteld, maar blijft een aandachtspunt. Het in februari 2025 opgerichte Nederlands Materialen Observatorium (NMO), een initiatief van het ministerie van Economische Zaken, moet daarom de leveringsrisico's in kaart brengen, monitoren en hierop inspelen. Al deze factoren kunnen ertoe leiden dat projecten vertragen en de projectkosten hoger zijn dan verwacht. Tot slot volgen geopolitieke ontwikkelingen elkaar snel op. De consequenties hiervan laten zich moeilijk voorspellen.

Voorfinanciering in HWBP-projecten

De uitgaven voor dijkverbeteringsprojecten lopen niet parallel met de subsidies vanuit het HWBP-programma. Daarmee is er sprake van voorfinanciering, waardoor we mogelijk (tijdelijk) meer moeten lenen dan we nu voorzien. Omdat de rente op de voorfinanciering niet subsidiabel is, kunnen de rentelasten bovendien een substantieel financieel effect hebben op onze exploitatie. Vanwege de onzekerheid over de omvang van deze rentelasten merken we dit aan als risico.

Voorziening Appa

Tot de overgang naar het ABP op 1 januari 2028 moet de Appa-voorziening jaarlijks worden geactualiseerd. Het benodigde bedrag in de is mede afhankelijk van de werkelijke dekkingsgraad en de renteontwikkeling. Uit de actuariële berekening kan blijken dat de voorziening niet toereikend is en moet worden aangevuld.

Wateroverlast

Door de extreem hevige neerslag in mei en juni 2016 is vooral in het zuidoosten van ons werkgebied veel schade ontstaan door wateroverlast. Naar aanleiding hiervan hebben we 270 schadeclaims ontvangen van of namens gedupeerden. Het merendeel van de schadeclaims is door het waterschap en/of de verzekeraar beoordeeld. In het merendeel van de gevallen heeft het waterschap aansprakelijkheid afgewezen. Naar aanleiding van deze afwijzingen hebben we elf dagvaardingen ontvangen en vijftien verzoeken om nadeelcompensatie op grond van artikel 7.14 van de Waterwet. De nadeelcompensatiezaken zijn allemaal afgerond. Van de dagvaardingsprocedures loopt er nog één in hoger beroep.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de volgende onderdelen:

- de algemene reserve (weerstandsreserve): hiermee vangen we de financiële consequenties van calamiteiten op. We zijn vrij om de hoogte van de weerstandsreserve te bepalen. Deze wordt jaarlijks opnieuw beoordeeld, waarbij we kijken naar de omvang van de begroting en de risico's.
- het vermogen om extra inkomsten te genereren door de belastingen te verhogen.
- het vermogen om de uitgaven te verminderen via bezuinigingen en het uitstellen van uitgaven (het creëren van extra begrotingsruimte).

De omvang van de algemene weerstandsreserve staat in onderstaande tabel. De benodigde reserve per taak hebben we bij de actualisatie van de nota Financieel beleid 2026 opnieuw tegen het licht gehouden. Daaruit blijkt dat de reserves vooralsnog toereikend zijn, ondanks het toenemende begrotingstotaal. Is deze reserve niet meer toereikend (bij een weerstandsratio < 1 in het gematigde scenario), dan leggen we een voorstel voor aan het algemeen bestuur.

Omschrijving reserve (bedragen * € 1000)	1-01-25	Vermeerdringen	Verminderingen	31-12-25
Weerstandsreserve Watersysteembeheer	1.600	45	45	1.600
Weerstandreserve Zuiveringsbeheer	1.750	49	49	1.750
Totaal	**3.350**	**94**	**94**	**3.350**

Beleid rondom risico's en weerstandscapaciteit

De kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet, is niet altijd goed in te schatten. Daarom hebben we drie scenario's doorgerekend: optimistisch, gematigd en pessimistisch. Onderstaande tabel laat zien wat de totaal benodigde weerstandscapaciteit is, afhankelijk van het gekozen rekenscenario. Wanneer we dit bedrag afzetten tegen de weerstandsreserve, krijgen we inzicht in het weerstandsvermogen. Dit wordt ook wel de weerstandsratio genoemd. Een weerstandsratio van 1 of hoger is 'voldoende'. In het optimistische scenario is onze weerstandsratio ruim 3 en in het pessimistische scenario iets meer dan 1. Zoals we hiervoor al hebben toegelicht, is de feitelijke weerstandscapaciteit groter dan de weerstandsreserve die we per taak aanhouden (€ 1,6 miljoen voor watersysteembeheer en € 1,75 miljoen voor zuiveringsbeheer).

Het risicobeleid (inclusief risico-inventarisatie, borging en beheersing) is separaat onderzocht, als onderdeel van de rechtmatigheidsverantwoording en de eisen die worden gesteld vanuit de verscherpte wetgeving op het gebied van risicobeheersing (Wet weerbaarheid kritieke entiteiten en NIS2-richtlijn). Dit geldt ook voor de omgang met projectrisico's en de manier waarop hier financieel rekening mee wordt gehouden.

Scenario	Benodigde weerstandscapaciteit	Weerstandsreserve	Weerstandsratio
Optimistisch	€ 990.500	€ 3.350.000	3,28
Gematigd	€ 1.950.500		1,71
Pessimistisch	€ 2.910.500		1,15

4.1.3 Reserves en voorzieningen

Stand en verloop van de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie

Naast de weerstandsreserve hebben we bestemmingsreserves voor tariefegalisatie en andere doeleinden. Het algemeen bestuur is bevoegd om een reserve in te stellen en het doel en de omvang ervan te bepalen. Dit geldt ook voor het wijzigen of opheffen van een reserve.

De bestemmingsreserves voor tariefegalisatie worden onderverdeeld in een egalisatiereserve per taak en in categoriereserves. Het doel van de egalisatiereserves is het opvangen van ongewenste schommelingen in de belastingtarieven. De categoriereserves worden gebruikt om de jaarlijkse verschillen binnen de categorieën te verrekenen. Onderstaande tabel toont het verloop van de egalisatiereserves in 2025 voor resultaatbestemming.

Omschrijving reserve *(bedragen * € 1.000)*	1-1-2025	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2025
Categoriereserve ingezetenen	876	24	333	567
Categoriereserve gebouwd	9.863	275	5.854	4.283
Categoriereserve ongebouwd	-105	12		-92
Categoriereserve natuurterreinen	10	8		17
Tariefegalisatie Watersysteembeheer	9.643	643	266	10.020
Tariefegalisatie Zuiveringsbeheer	29.163	887	7.860	22.190

- Onder 'Vermeerderingen' staat de rente die we moeten toerekenen en de toevoegingen aan de reserve waartoe bij het vaststellen van de begroting 2025 is besloten.
- Onder 'Verminderingen' staan de onttrekkingen uit de reserve waartoe bij het vaststellen van de begroting 2025 is besloten.
- Ons uitgangspunt is dat we een positief saldo binnen een categoriereserve binnen vijf jaar afbouwen. Een negatief saldo binnen een categoriereserve is toegestaan als dat opgevangen kan worden binnen de totale reserve van de betreffende taak. De enige reserve waarop dat van toepassing is, is de categoriereserve ongebouwd.

Stand en verloop van de overige bestemmingsreserves

Naast de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie hebben we nog andere bestemmingsreserves. In onderstaande tabel staat het verloop van deze reserves in 2025.

Overige Bestemmingsreserves	1-1-2025	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2025
Natschadeloket Peilopzet Maas	1.371		57	1.314
Bestemmingsreserve IBP2016-2021	250		134	116
Instandhouding Oijen	190		190	0
Waterveiligheid	2.023			2.023
Instandhouding Land van Cuijk	1.971			1.971
Restbedrag APPA ten behoeven van Wtp	408		408	0

Uit de bestemmingsreserve Natschadeloket peilopzet Maas is een bedrag onttrokken ter dekking van de kosten die zijn gemaakt op basis van de regeling die hieraan ten grondslag ligt. De bestemmingsreserve Informatiebeleidsplan (IBP) is ingezet om de kosten te dekken voor de vernieuwing van het financiële systeem en de overgang naar de online omgeving bij de leverancier (cloudoplossing). De reserve Instandhouding rwzi Oijen is in zijn geheel ingezet voor de personeelskosten om de rwzi draaiend te houden tijdens de renovatie. De reserve is daarmee leeg en komt bij deze jaarrekening te vervallen. Bij de overige bestemmingsreserves hebben enkel renteboekingen plaatsgevonden.

Stand en verloop van de voorzieningen

Voorzieningen worden gezien als vreemd vermogen en zijn niet vrij te besteden. Ze moeten dekkend zijn voor de achterliggende verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn gevormd en mogen daarom niet groter of kleiner zijn dan de verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn ingesteld. Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn dan ook niet toegestaan. Ze worden gevormd vanwege:

- op de balansdatum bestaande (risico's rondom) verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten is.
- kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening is bedoeld om de lasten gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren te verdelen.

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan. Omdat een voorziening naar beste schatting dekkend moet zijn voor de achterliggende (risico's qua) verplichtingen en verliezen op het moment dat deze gevormd wordt, is het bijschrijven van rente niet in lijn met de aard van een voorziening. Voorzieningen mogen niet groter of kleiner zijn dan de verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn ingesteld. Toevoegingen mogen alleen zijn gebaseerd op de tijdige opbouw van de voorziening. Toevoegingen en vrijval uit voorzieningen vloeien steeds voort uit aanpassingen vanwege een nieuw noodzakelijk niveau. Verminderingen vinden plaats als het geld wordt ingezet voor het doel waarvoor de voorziening is ingesteld.

Waterschap Aa en Maas heeft drie (verplichte) voorzieningen getroffen om arbeidsgerelateerde verplichtingen richting ambtenaren en bestuurders te dekken. In onderstaande tabel staat het verloop van deze voorzieningen in 2025.

Voorzieningen	1-1-2025	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2025
Arbeidsgerelateerde vpl wachtgelden	257	104	188	173
Arbeidsgerelateerde vpl pensioenen	468	45	66	447
Arbeidsgerelateerde voorziening APPAplan	1.629	1.859	13	3.476
Totaal	**2.354**	**2.008**	**267**	**4.096**

De toevoegingen en onttrekkingen aan de voorzieningen wachtgelden en pensioenen hebben betrekking op de jaarlijkse actualisatie en de betalingen aan uitkeringsgerechtigden.

Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers (zoals dagelijks bestuursleden van de waterschappen) ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Deze pensioenen zijn nu apart wettelijk geregeld in de Algemene pensioen- en uitkeringswet politieke ambtsdragers (Appa). Dit verandert op basis van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) en wordt daarmee op dezelfde manier geregeld als voor de rest van Nederland. De pensioenen van politieke ambtsdragers worden per 1 januari 2028 overgedragen aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP). Om ervoor te zorgen dat de huidige opgebouwde pensioenen kunnen worden overgebracht naar het nieuwe pensioenstelsel, is er gekozen voor zogenaamde affinanciering van de bestaande pensioenen. Dit houdt in dat het op papier al gereserveerde bedrag voor de pensioenuitkering als het ware naar voren wordt gehaald en eenmalig via een collectieve waardeoverdracht wordt overgedragen aan pensioenfonds ABP.

Uit het door Ministerie van BZK uitgevoerde onderzoek naar de benodigde overdrachtswaarde Appa is gebleken dat de al gevormde pensioenvoorziening niet toereikend is. Deze is daarom met € 1.822.000 opgehoogd. Dit is deels gedekt via een onttrekking uit de hiervoor gevormde bestemmingsreserve (€ 408.000) . het restant komt ten laste van de exploitatie (€ 1.414.000). Hierdoor sluit het voorzieningenbedrag pensioenen en Appa-plan per ultimo 2025 aan op het bepaalde bedrag van de waardeoverdracht van € 3.923.000.

4.1.4 Kengetallen

Sinds 2025 zijn waterschappen verplicht om vijf kengetallen op te nemen in hun begroting en jaarrekening. Deze geven een integraal inzicht in onze financiële positie. Daarnaast wordt het makkelijker om waterschappen onderling te vergelijken via uniforme definities en berekeningswijzen. Dit ondersteunt benchmarking en stimuleert doelmatigheid. De vijf kengetallen zijn: weerstandsvermogen, netto schuldquote, EMU-saldo, wendbaarheid van de begroting en lastendruk.

Weerstandsvermogen

We geven inzicht in ons weerstandsvermogen door de totaal benodigde weerstandscapaciteit af te zetten tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De huidige weerstandsreserve is ook in het pessimistische scenario voldoende (> 1).

Scenario	Weerstandsratio
Optimistisch	3,28
Gematigd	1,71
Pessimistisch	1,15

Netto schuldquote

De schuldquote wordt berekend door de langlopende schuld te delen door de belastingopbrengst. De netto schuldquote voor 2025 is hoger doordat we op basis van het besluit bij de bestuursrapportage een aanvullende langlopende lening hebben aangetrokken om aan alle financiële verplichtingen te voldoen.

Begroot 2025	Realisatie 2025
3,16	3,56

EMU-saldo

In het volgende overzicht hebben we het EMU-saldo van het waterschap gespecificeerd volgens de ministeriële regeling[1]. Ons EMU-saldo is als verwacht negatief. Doordat ons saldo hoger is dan de referentiewaarde, leveren we een negatieve bijdrage aan de landelijke norm. Als individueel waterschap worden we hier niet op afgerekend. Wel is het verschil kleiner dan waar op begrotingsbasis vanuit werd gegaan. Dit komt met name door het positieve exploitatiesaldo, de iets lager investeringsuitgaven en de hogere subsidie inkomsten.

OPBOUW EMU-SALDO (bedragen x € 1.000)		**Begroot 2025**	**Rekening 2025**
1 EMU-exploitatiesaldo:		-€ 12.761	€ 5.712
2 Invloed investeringen:			
bruto-investeringsuitgaven	-/-	€ 229.405	€ 221.928
investeringssubsidies	+	€ 108.214	€ 111.717
verkoop materiële en immateriële activa	+		
afschrijvingen	+	€ 35.489	€ 36.914
3 Invloed voorzieningen:			
toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	+		€ 1.600
onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-/-		€ 13
onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/-		€ 254
4 Deelnemingen en aandelen:			
boekwinst	-/-		
boekverlies	+		
EMU-SALDO		**-€ 98.463**	**-€ 66.252**
Toegestaan EMU-Saldo volgens referentiewaarde Unie		-€ 27.100	-€ 27.100
Verschil		**-€ 71.363**	**-€ 39.152**

Wendbaarheid van de begroting

De wendbaarheid van de begroting berekenen we door de kapitaallasten te delen door de totale bruto lasten. Hoe hoger het percentage, hoe minder stuurbaar. Waterschappen zijn kapitaalintensieve organisaties die relatief veel investeren in vaste activa. Een belangrijk deel van onze exploitatie bestaat dan ook uit kapitaallasten. Doordat de kapitaallasten ietsje lager zijn (met name door lagere structurele afschrijvingslasten) is de wendbaarheid van de begroting iets verbeterd.

Begroot 2025	Realisatie 2025
25,4%	25,1%

Lastendruk

In onderstaande tabel laten we de lastendruk zien die een meerpersoonshuishouden met een eigen woning heeft in vergelijking met het landelijk gemiddelde. Vanwege de onderlinge vergelijkbaarheid van de waterschappen, moeten we hiervoor het standaardprofiel van de Unie van Waterschappen gebruiken.

Profiel meerpersoonshuishouden	Landelijk gemiddelde	Aa en Maas
WOZ-waarde € 370.000, 3 VE	€ 478	€ 379

[1] Waterschappen begroten en verantwoorden op basis van het stelsel van baten en lasten (kosten en opbrengsten worden toegerekend aan het jaar waar ze betrekking op hebben). Het EMU-saldo moet op kasbasis worden berekenend. Dit verklaart het verschil in de gepresenteerde bedragen.

4.2 Assetmanagement

Het waterschap heeft een groot aantal objecten (assets) in eigendom. Denk aan: dijken, stuwen, gemalen en zuiveringsinstallaties. Deze objecten zijn nodig om onze doelstellingen te halen. Het is dan ook cruciaal dat deze objecten in goede staat blijven. In deze paragraaf gaan we in op de beleidskaders voor het onderhoud van deze zogenoemde kapitaalgoederen en de kosten van het onderhoud.

4.2.1 Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken

De primaire waterkeringen en de waterkerende kunstwerken die daarin liggen, zijn bedoeld om een overstroming van Noordoost-Brabant te voorkomen bij hoogwater op de Maas. De keringen langs de Dieze, de Aa en het Drongelens kanaal hebben een soortgelijke functie bij hoogwater in het regionale systeem. Ten westen van Den Bosch ligt nog een regionale kering die bescherming biedt bij een overstroming vanuit de Maas. De overige keringen liggen langs kleinere waterlopen of rondom waterbergingsgebieden en dragen bij aan het goed functioneren van het watersysteem.

Objecten	
Primaire keringen	110 km
Waterkerende kunstwerken langs de Maas	64
Regionale keringen	74 km
Overige keringen	140 km

Beleidskader

We hebben een wettelijke zorgplicht voor de primaire waterkeringen, die we invullen met goed beheer en onderhoud. Dat hebben we vastgelegd in het beheer- en onderhoudsplan en het inspectieplan. Voor de kunstwerken hebben we een meerjarenplanning voor inspecties en proefsluitingen, zodat ze optimaal blijven functioneren. Daarnaast toetsen we of de kunstwerken en de gronddijken voldoen aan de veiligheidsnorm. Hiervoor maken we gebruik van een assetmanagementsysteem. Daarmee sturen we op de periodieke uitvoering van activiteiten en vastlegging. We hebben in 2025 stappen gezet om de proefsluitingen eenduidig te beschrijven en leggen de resultaten navolgbaar vast. We zijn ons aan het voorbereiden op de volgende beoordelingsronde van de kunstwerken en gronddijken aan de veiligheidsnorm. Dit doen we nu nog eens in de twaalf jaar, maar werken toe naar een proces van continue beoordelen. Door middel van vergunningverlening zorgen we ervoor dat werkzaamheden op en langs de waterkeringen niet leiden tot verzwakking. We testen een eerste opzet voor risico-gestuurd beheer en onderhoud van de kunstwerken om het functioneren, beheren en onderhouden te optimaliseren.

Financiële consequenties

In onderstaande tabel staat de onderhoudsbegroting en -realisatie voor het onderhoud ten laste van de exploitatie.

Type onderhoud	Begroot x € 1.000	Realisatie x € 1.000
Regulier	3.400	3.409
Groot	300	79
Totaal	3.700	3.488

Het budget voor regulier onderhoud is uitgevoerd in lijn met de begroting. Het groot onderhoud is niet volledig besteed: de renovatie van wachtdeuren in de primaire kering hebben we tegen lagere kosten hebben uitgevoerd.

4.2.2 Watergangen, stuwen en gemalen

Het is belangrijk dat ons watersysteem goed functioneert in normale én in extreme omstandigheden. Het moet zowel klimaatbestendig als stuurbaar en weerbaar zijn. Voor dit doel onderhouden hebben we de volgende assets:

Objecten	
Hoofdwaterlopen	2.740 km
Waterbeheersingsgemalen	115
Stuwen automatisch	424
Stuwen handbediend	1.411
Stuwen vast	580
Krooshekreinigers	36

Beleidskader

De economische waarde van onze kunstwerken is de afgelopen jaren gestegen. We maken steeds meer gebruik van sensoren en automatisering. Het beheer en onderhoud wordt daarmee duurder en vereist steeds meer specialistische kennis. Met goed assetmanagement en onze Lange Termijn Asset Planning (LTAP) beheersen we de kosten en risico's van de kunstwerken zo goed mogelijk, terwijl ze wel de benodigde prestaties leveren. Via assetmanagement streven we naar een optimale balans tussen kosten, prestaties en risico's. We hebben een LTAP opgesteld voor drie assetgroepen: gemalen, automatische stuwen en krooshekreinigers. Aan de hand hiervan is gewerkt met een gedetailleerde en onderbouwde planning en met een budget voor regulier en groot onderhoud voor deze assetgroepen.

Financiële consequenties

In onderstaande tabel staat de onderhoudsbegroting en -realisatie voor het onderhoud ten laste van de exploitatie.

Type onderhoud	Begroot x € 1.000	Realisatie x € 1.000
Regulier	11.600	11.598
Groot	5.000	4.204
Totaal	16.600	15.802

De reguliere onderhoudswerkzaamheden aan de waterlopen en de watersysteemkunstwerken zijn volgens planning en binnen budget uitgevoerd. Het budget voor groot onderhoud is niet volledig besteed, omdat we bij het baggeren van de bodem van de waterlopen minder hoeveelheden hebben hoeven verwerken. Het in 2025 aanvullend beschikbare budget voor het herprofileren van de oevers en het aanbrengen van beschoeiingen is nagenoeg volledig benut.

4.2.3 Zuiveringstechnische kunstwerken

Het waterschap vervoert al het aangeboden rioolwater via een transportstelsel naar de rwzi's. Dit stelsel bestaat uit vrijvervalleidingen, rioolgemalen en persleidingen. Na aankomst wordt het rioolwater gezuiverd in de rwzi's.

Objecten	
Rioolwaterzuiveringsinstallaties	7
Rioolgemalen	104
Persleidingen	354 km
Vrijvervalleidingen	69 km

Beleidskader

Voor het regulier onderhoud gaan we uit van risicogestuurd onderhoud en geven we prioriteit aan het onderhoud van zuiveringstechnische objecten die bij een defect het grootste risico vormen voor onze bedrijfscontinuïteit. Zo kunnen we onze beperkte onderhoudsmiddelen zo economisch mogelijk inzetten om het totale risico van storingen te minimaliseren. Groot onderhoud doen we op basis van conditiegestuurd plannen. Met de LTAP module voor de waterketen stellen we een langetermijnbegroting op voor levensduurverlengend onderhoud, renovatie en vervanging van onze assets. Deze is gebaseerd op kosten, condities en registraties van storingen en reparaties. Dit jaar hebben we op meerdere rwzi's de conditie van de installaties in beeld gebracht. In 2026 werken we dit verder uit.

Financiële consequenties

In onderstaande tabel staat de onderhoudsbegroting en -realisatie voor het onderhoud ten laste van de exploitatie.

Type onderhoud	Begroot x € 1.000	Realisatie x € 1.000
Rioolwaterzuiveringsinstallaties	6.800	7.436
Rioolgemalen	2.100	1.828
Transportleidingen	500	154
Totaal	9.400	9.418

Binnen de verschillende onderhoudscategorieën is een beperkte verschuiving zichtbaar. De totale onderhoudskosten zijn in lijn met de begroting.

4.3 Bedrijfsvoering

Onder bedrijfsvoering verstaan we alle interne organisatieonderdelen en processen die de primaire processen ondersteunen. Denk aan: de algemene aansturing van de organisatie, personeel en organisatie, controlling, financieel beleid en beheer (waaronder de administratieve organisatie en de interne controle), informatisering en facilitaire dienstverlening (waaronder huisvesting). Deze paragraaf gaat daarnaast in op onze financiële rechtmatigheid en de maatregelen die we treffen om afwijkingen daarvan te voorkomen.

4.3.1 Stand van zaken en gerealiseerd beleid

Ondersteunende processen zijn essentieel om de primaire processen goed te laten verlopen. Ze zijn ook onmisbaar om de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de beleidsuitvoering te waarborgen. De verantwoordelijkheid voor de bedrijfsvoering ligt bij het management en het dagelijks bestuur. In deze paragraaf geven we inzicht in de stand van zaken en relevante ontwikkelingen op het gebied van onze bedrijfsvoering. Om onnodige herhaling te voorkomen, verwijzen we hier naar het programma Samen, duurzaam, slim en effectief (paragraaf 2.4), waar al deze onderwerpen uitgebreid aan bod komen.

4.3.2 Financiële rechtmatigheid en genomen maatregelen

Met ingang van 2025 is de verantwoordelijkheid om over de rechtmatigheid te rapporteren verschoven van de accountant naar het dagelijks bestuur. Dat wil zeggen dat het dagelijks bestuur vanaf dit jaar na afloop van ieder begrotingsjaar verantwoording aflegt aan het algemeen bestuur over de geconstateerde rechtmatigheidsfouten en onduidelijkheden in de jaarrekening. Dat gebeurt met een rechtmatigheidsverantwoording. De accountant geeft alleen nog een oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening. De rechtmatigheidsverantwoording is opgenomen in hoofdstuk 9. Het dagelijks bestuur verklaart dat is voldaan aan de rechtmatigheidseisen: het totaal van de onrechtmatigheden (€ 365.000) blijft ruim binnen de verantwoordingsgrens (€ 3.671.000).

Om tot deze rechtmatigheidsverantwoording te komen, hebben we in de administratieve organisatie opgenomen welke maatregelen we hebben getroffen om afwijkingen van de financiële rechtmatigheid te voorkomen. Het functioneren van de administratieve organisatie wordt vastgesteld via (specifieke) interne controles. Die worden uitgevoerd door onze controllers, in afstemming met de accountant. Hiervoor gebruikt het waterschap een applicatie met een rapportgenerator. Dat rapport vormt de basis voor de verklaring over het rechtmatig handelen van het waterschap.

Verantwoordingsgrens

In de rechtmatigheidsverantwoording neemt het dagelijks bestuur conform artikel 12 van de Financiële verordening rechtmatigheidsfouten en onduidelijkheden qua financiële rechtmatigheid op voor zover die in totaal hoger zijn dan 2% van de bruto lasten op programmaniveau. Dit is de verantwoordingsgrens. Voor 2025 ligt deze op € 3.671.000. Om te bepalen in hoeverre er sprak is van onrechtmatigheidsfouten en onduidelijkheden maken we onderscheid tussen het begrotingscriterium, het voorwaardencriterium en het misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. Conform het controleprotocol worden onrechtmatighedenheden groter dan € 200.000 afzonderlijk toegelicht (rapportagegrens).

Begrotingscriterium

Op basis van het begrotingscriterium wordt bepaald of de verschillen tussen de begrote en gerealiseerde lasten en baten per bestuurlijk programma en tussen de begrote en gerealiseerde uitgaven en inkomsten per investeringsproject rechtmatig zijn. De volgende overzichten laten zien in hoeverre is voldaan aan het begrotingscriterium. Lasten (uitgaven) en baten (inkomsten) worden apart gepresenteerd.

Exploitatie

Voor de exploitatie geldt dat een overschrijding op de lasten als deze tijdig wordt gemeld (op basis van artikel 9 van de financiële verordening valt de jaarrekening hieronder) weliswaar acceptabel is, maar desalniettemin onrechtmatig. Onderschrijdingen van de lasten, evenals over- en onderschrijdingen van de baten, worden op basis van artikel 14 van de financiële verordening wél als rechtmatig beschouwd wanneer deze bij de jaarrekening worden verantwoord.

Lasten

Programma	Begroting na wijziging	Realisatie	Afwijking	Waarvan tijdig gemeld	Resteert onrechtmatig	Waarvan acceptabel
Waterveiligheid	21.189	21.208	-19	0	19	19
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	77.862	76.978	884	884	0	-
Schoon water	85.148	85.389	-241	0	241	241
Totaal	**184.199**	**183.575**	**624**	**884**	**260**	**260**

Baten

Programma	Begroting na wijziging	Realisatie	Afwijking	Waarvan tijdig gemeld	Resteert onrechtmatig	Waarvan acceptabel
Waterveiligheid	572	1.297	725	725	0	-
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	1.450	3.372	1.922	1.922	0	-
Schoon water	5.176	5.651	475	475	0	-
Totaal	**7.198**	**10.320**	**3.122**	**3.122**	**0**	-

Uit bovenstaande overzichten blijkt dat er op het programma Waterveiligheid en het programma Schoon water sprake is van hogere lasten dan begroot. Deze zijn acceptabel, maar moeten wel als onrechtmatig worden aangemerkt. Bij het programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem zijn de lasten juist lager dan begroot. Deze zijn, evenals de hogere baten binnen alle programma's, wel rechtmatig (financiële verordening artikel 14, lid 4 en 5).

De verschillen tussen de begrote en gerealiseerde exploitatie lasten en baten worden toegelicht in paragraaf 6.2.1.

Lopende investeringen

Het begrotingscriterium wordt voor investeringsprojecten beoordeeld op basis van het totaal beschikbaar gestelde investeringskrediet. Conform de financiële verordening artikel 14, lid 2 is bij meerjarig doorlopende investeringsprojecten een afwijking van het jaarvolume rechtmatig wanneer dit past binnen het totaal beschikbaar gestelde investeringskrediet. Om te toetsen of hieraan is voldaan, is ieder project afzonderlijk beoordeeld.

Uitgaven

Programma	Jaarschijf 2025 na wijziging	Realisatie in 2025	Afwijking	Waarvan tijdig gemeld	Resteert onrechtmatig	Waarvan acceptabel
Waterveiligheid	152.945	113.579	39.366	39.366	0	-
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	50.935	26.857	24.078	24.078	0	-
Schoon water	76.440	74.590	1.850	1.850	0	-
Samen, duurzaam, slim en effectief	4.233	1.475	2758	2758	0	-
Totaal	**284.553**	**216.501**	**68.052**	**68.052**	**0**	-

Inkomsten

Programma	Jaarschijf 2025 na wijziging	Realisatie in 2025	Afwijking	Waarvan tijdig gemeld	Resteert onrechtmatig	Waarvan acceptabel
Waterveiligheid	124.696	99.895	24.801	24.801	0	-
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	9.804	10.314	-510	-510	0	-
Schoon water	490	1.459	-969	-969	0	-
Samen, duurzaam, slim en effectief	0	0	0	0	0	-
Totaal	**134.990**	**111.668**	**23.322**	**23.322**	**0**	-

Ten aanzien van de uitgaven zijn geen overschrijdingen van de jaarschijf geconstateerd. Wel is er sprake van onderschrijdingen van de uitgaven binnen de jaarschijf. Deze zijn gemeld in de jaarrekening en daarmee rechtmatig (financiële verordening, artikel 14 lid 4 en lid 5). Dit geldt eveneens voor de over- en onderschrijdingen van inkomsten binnen de jaarschijf. Ook deze zijn gemeld in de jaarrekening en daarmee conform artikel 14 lid 4 rechtmatig. Tot slot is per investeringskrediet vastgesteld dat er geen sprake is van overschrijdingen van toegekende kredieten hoger dan de rapportagegrens.

De verschillen tussen de begrote en gerealiseerde investeringsuitgaven en -inkomsten worden toegelicht in paragraaf 7.2.

Afgesloten investeringen

Bij het dit jaar afgesloten investeringskrediet Gemaal Crèvecoeur is een onderschrijding van de inkomsten geconstateerd. Bij het beschikbaar stellen van het krediet is uitgegaan van een te ontvangen bijdrage van 50% van de uitgaven, oftewel € 750.000. Als gevolg van een andere uitkeringsbasis is de werkelijk ontvangen bijdrage € 262.000 lager. Deze onderschrijding van de inkomsten wordt gemeld bij de jaarrekening en is daarmee op basis van artikel 14 lid 4 en lid 5 van de financiële verordening rechtmatig.

De verschillen tussen de begrote en gerealiseerde investeringsuitgaven en -inkomsten worden toegelicht in paragraaf 7.4.

Voorwaardecriterium

Het voorwaardencriterium ziet voornamelijk toe op het correct toepassen van de (Europese) aanbestedingswetgeving. De geconstateerde onrechtmatigheden op inkopen en aanbesteden bedragen in totaal € 105.000. Dit is binnen de rapportagegrens van € 200.000.

Misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) criterium

Uit de (verbijzonderde) interne controle is gebleken dat er geen misbruik of oneigenlijk gebruik van publieke middelen heeft plaatsgevonden en zijn er derhalve geen onrechtmatigheden geconstateerd.

Verbeterpunten voor 2026

Doordat de geconstateerde onrechtmatigheden als acceptabel aangemerkt moeten worden (passend binnen de financiële verordening) of incidenteel van aard zijn (aanbestedingsonrechtmatigheden) worden er geen concrete verbetermaatregelen voorgesteld. Dit laat onverlet dat we de begrotings- en aanbestedingsrechtmatigheid scherp blijven monitoren.

4.4 Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang verstaan we zeggenschap via een vertegenwoordiging in het bestuur of via stemrecht. Van een financieel belang is sprake wanneer we middelen ter beschikking hebben gesteld die verloren gaan als de verbonden partij failliet gaat of wanneer diens financiële problemen verhaald kunnen worden op het waterschap.

Bij het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen gaan we altijd uit van het publiek belang. Verbindingen met derde partijen zijn een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Ze dragen bijvoorbeeld bij aan de uitvoering van ons beleid.

We hebben de verbonden partijen uitgesplitst naar type organisatie, waarbij we onderscheid maken tussen gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen, en overige verbonden partijen. Die laatste categorie is voor ons niet van toepassing.

4.4.1 Gevoerd beleid

In de beleidsnota Verbonden Partijen hebben we ons beleid voor verbonden partijen vastgelegd. Op de pagina's hierna geven we een overzicht van al onze verbonden partijen, gevolgd door een toelichting per verbonden partij. Daarbij laten we zien wat ons belang is in de betreffende verbonden partij. Ook de financiën en de risico's komen aan bod.

4.4.2 Overzicht van de verbonden partijen

Waterschap Aa en Maas neemt deel in de volgende verbonden partijen:

Gemeenschappelijke regelingen

- Aquon
- Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC)
- Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)
- Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant
- Het Waterschapshuis (hWh)
- Meervoudige centrumregeling Waterschap Aa en Maas, Brabantse Delta, De Dommel[2]

Vennootschappen en coöperaties

- Aquaminerals
- Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank)
- Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)

Stichtingen en verenigingen

- Noord-Brabantse Waterschapsbond (NBWB)
- Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)[3]
- Unie van Waterschappen (UvW)

[2] Dit is een gemeenschappelijke regeling zonder formele rechtspersoonlijkheid. Wettelijk gezien is dit daarom geen verbonden partij. Voor de volledigheid nemen we deze regeling wel op.

[3] Formeel is dit geen verbonden partij, omdat er geen sprake is van een bestuurlijk belang. Voor de volledigheid nemen we deze stichting wel op.

Gemeenschappelijke regelingen

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">Aquon</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">Aquon verricht laboratoriumonderzoek. Zij willen hun efficiency vergroten, hun kwetsbaarheid verminderen, mogelijkheden voor continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering benutten en hun innovatiekracht versterken.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">We hebben een zetel in het dagelijks bestuur en algemeen bestuur met stemrecht.</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">Het bestuur en de organisatie zijn gericht op een stabiele bedrijfsvoering en lagere kosten. Om dit te bereiken, is een strategische herijking uitgevoerd. Daarbij is een nieuwe visie ontwikkeld (Aquon 2.0) en is een ombouwplan met implementatieplan opgesteld. Dit proces wordt door het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas gesteund.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>2024</td><td>2025</td></tr>
<tr><td>€ 3.511.455</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 51.660.173</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 0</td><td>Nog niet bekend</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2025</td><td colspan="2">Realisatie 2025</td><td colspan="2">Financieel belang 2025</td></tr>
<tr><td colspan="2">€ 4.811.000</td><td colspan="2">€ 4.641.000</td><td colspan="2">Niet van toepassing</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">Aquon is een organisatie in beweging. In de begroting 2026 is een bedrag van bijna € 900.000 opgenomen voor onvoorziene uitgaven. Het weerstandsvermogen is beperkt tot die post. De samenwerkingspartners vormen de verdere (financiële) achtervang.

De afrekening met de deelnemende partijen vindt jaarlijks plaats op basis van nacalculatie. Hieruit kan blijken dat een nabetaling nodig is.

De oplevering van de nieuwbouw in Houten vond plaats in de zomer van 2024. In de daaropvolgende maanden heeft de verhuizing vanuit Leiden en Tiel plaatsgevonden. Op dit moment is nog onduidelijk of de bestaande bestemmingsreserve voor de centralisatie en de daarmee samenhangende frictiekosten toereikend is. In de loop van 2026 verwachten we hier meer inzicht in te krijgen.

Iedere deelnemer aan de GR is rechtstreeks aansprakelijk voor de leningen die aan Aquon verstrekt zijn, naar rato van zijn kostenaandeel. Aquon is in het verleden twee langlopende leningen aangegaan voor een totaalbedrag van € 9,7 miljoen. Voor de financiering van de nieuwbouw heeft Aquon acht leningen afgesloten voor in totaal € 38 miljoen. Op 31 december 2024 resteerde een totale schuld van € 42,8 miljoen. Daarnaast heeft de Nederlandse Waterschapsbank een kredietfaciliteit verleend aan Aquon van € 7 miljoen. De garantstelling van waterschap Aa en Maas in de leningen en de kredietfaciliteit is 11,6%.</td></tr>
</table>

Verbonden partij	Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)					
Openbaar belang	Het BHIC heeft een wettelijke taak en een maatschappelijke opgave. De wettelijke taak bestaat (conform de Archiefwet) uit het goed, geordend en toegankelijk beheren van de archieven die aan het BHIC zijn overgedragen. Daarnaast houdt het BHIC toezicht op het beheer van niet-overgebrachte archiefbescheiden. De maatschappelijke opgave is de verbreiding van kennis over de Brabantse geschiedenis.					
Bestuurlijk belang	Niet alle deelnemers zitten in het bestuur. Wel zijn alle deelnemers vertegenwoordigd in het (adviserende) portefeuillehoudersoverleg. Daar brengen zij hun standpunten in. Waterschap Aa en Maas en waterschap De Dommel hebben om beurten zitting in het bestuur. De wisseling vindt plaats na iedere bestuursperiode. In november 2023 hebben wij het stokje weer overgenomen.					
Beleidsvoornemens	We blijven deelnemen. Vanaf 2024 zijn de kosten voor het e-depot (deels) opgenomen in de deelnemersbijdrage en groeien we toe naar een kostendekkend tarief in 2027. Hierdoor stijgt de bijdrage sinds 2024.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 1.635.732	Nog niet bekend	€ 5.973.839	Nog niet bekend	€ 69.000	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	€ 152.500		€ 152.500		Niet van toepassing	
Risico's	Het BHIC heeft een algemene reserve van ruim € 500.000 om eventuele tegenvallers op te vangen. Deze algemene reserve mag niet meer dan 10% van de gezamenlijke bijdrage zijn. Mocht dit onvoldoende zijn, dan zorgen de deelnemers ervoor dat het BHIC beschikt over voldoende middelen om aan zijn verplichtingen te voldoen.					

Verbonden partij	Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)					
Openbaar belang	BSOB verzorgt de heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke heffingen. Voor de deelnemende gemeenten stelt zij de WOZ-waarde voor woningen en bedrijfspanden vast.					
Bestuurlijk belang	We hebben een zetel in het dagelijks bestuur en algemeen bestuur met stemrecht.					
Beleidsvoornemens	We zien erop toe dat er een strategie komt voor de toetreding van potentiële nieuwe deelnemers. Daardoor bereiken we een financieel voordeel voor de huidige deelnemers. Op 1 januari 2026 is waterschap De Dommel toegetreden. Daarnaast heeft BSOB heeft met waterschap Aa en Maas een dienstverleningsovereenkomst (DVO) afgesloten op het gebied van ICT. Met de gemeente Oss zijn DVO's afgesloten voor de huisvesting en personele dienstverlening. Deze overeenkomst wordt telkens voor één jaar aangegaan met de wederzijdse intentie om jaarlijks te verlengen.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 1.212.000	Nog niet bekend	€ 19.546.000	Nog niet bekend	€ 602.000	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	€ 3.440.160		€ 3.506.000		Niet van toepassing	
Risico's	BSOB heeft weinig tot geen bezittingen en bouwt geen eigen vermogen en stille reserves op. Het weerstandsvermogen is beperkt tot de post voor onvoorziene uitgaven (€ 65.000). De samenwerkingspartners zijn de (financiële) achtervang. De afrekening met de deelnemende partijen vindt jaarlijks plaats op basis van nacalculatie. Hieruit kan blijken dat een nabetaling nodig is.					

Verbonden partij	Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant					
Openbaar belang	Doelmatige bestrijding van muskusratten en beverratten, en het voorkomen van schade door deze soorten, in het bijzonder aan waterstaatswerken.					
Bestuurlijk belang	Ieder waterschap wordt vertegenwoordigd door één lid van het dagelijks bestuur.					
Beleidsvoornemens	De muskus- en beverratbestrijders van de waterschappen werken landelijk steeds meer samen om bij te dragen aan het gezamenlijk doel om in 2034 geen populatie muskusratten meer te hebben in Nederland.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	€ 1.123.181		€ 1.123.181		Niet van toepassing	
Risico's	Alle lasten en baten vanuit de regeling worden verantwoord in de jaarrekening van waterschap Brabantse Delta. Daarin staat ook een inhoudelijke jaarrapportage over de muskus- en beverrattenbestrijding. Daarnaast wordt jaarlijks een eigen begroting opgesteld en in de bestuurlijke overlegcommissie vastgesteld.					

Verbonden partij	Het Waterschapshuis (hWh)					
Openbaar belang	Het Waterschapshuis is de regie-, beheer- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van informatievoorziening. Ze ondersteunt de informatie- en bedrijfsprocessen van de waterschappen en voorzien daarmee in een behoefte van algemeen belang. Het Waterschapshuis helpt om de kwaliteit van de bedrijfsvoering te verbeteren, kosten te besparen en de innovatieve slagkracht te vergroten.					
Bestuurlijk belang	We hebben een zetel in het dagelijks bestuur en algemeen bestuur met stemrecht.					
Beleidsvoornemens	We zijn actief in de diverse kaderstellende overlegorganen die de producten van hWh uitwerken en in diverse themagroepen. Ook detacheren we collega's bij hWh. Zo leveren we een bijdrage aan digitale ontwikkelingen voor de sector en ontwikkelen daarnaast kennis voor het waterschap zelf. Deelname aan (nieuwe) facultatieve projecten van hWh bekijken we per project, mede op basis van een businesscase. De prioritering van projecten verloopt volgens het principe 'wat moet, wat hoort, wat loont' en naar de aard van het project (product, dienst of advies/ondersteuning), waarbij dit de volgorde qua prioriteit is: 1. producten die we anders zelf moeten aanschaffen 2. diensten die we anders zelf moeten inkopen 3. advies en ondersteuning					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 0	€ 0	€15.108.053	€ 24.639.161	- € 676.240	- € 424.737
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	€ 1.762.288		€ 1.668.635		Niet van toepassing	
Risico's	Het Waterschapshuis heeft geen algemene reserve. In de begroting 2025 is een bedrag van € 250.000 opgenomen voor onvoorziene uitgaven. Het weerstandsvermogen is beperkt tot die post. De samenwerkingspartners vormen de (financiële) achtervang. In de begroting van hWh zijn alleen projecten opgenomen waarvoor al DVO's zijn getekend. Nieuwe DVO's leiden tot een begrotingswijziging. Voor zover deze projecten te voorzien zijn, houden we hier rekening mee in onze begroting. Deelnemers dragen alleen de kosten en risico's voor de projecten waaraan zij deelnemen.					

Verbonden partij	Meervoudige Centrumregeling (MCR) waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta en De Dommel					
Openbaar belang	We werken samen om onze taken doelmatiger en efficiënter uit te voeren.					
Bestuurlijk belang	Niet van toepassing.					
Beleidsvoornemens	We gaan door met de samenwerking om onze kwetsbaarheid te verminderen, de kwaliteit te verbeteren en de kosten te beheersen (te verminderen).					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	Niet van toepassing		Niet van toepassing		Niet van toepassing	
Risico's	We beheersen juridische en fiscale risico's zo veel mogelijk door te werken met een centrumwaterschap, door taakvelden onder te brengen in de MCR en door kosten te delen.					

Vennootschappen en coöperaties

Verbonden partij	Aquaminerals B.V					
Openbaar belang	Aquaminerals verzorgt de afzet van grondstoffen die vrijkomen uit het zuiveringsproces. Daarnaast regisseert Aquaminerals sinds juli 2021 in opdracht van de UvW de collectieve incidentencapaciteit in de slibverwerking van de Nederlandse waterschappen om stagnatie in het proces te voorkomen.					
Bestuurlijk belang	We oefenen invloed uit via de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA). Ieder aandeel A geeft recht op 1 stem, ieder aandeel B op 4 stemmen. Onze aandelen (546) hebben een waarde van € 40.000. Dit is 3,5% van het totaal (31 december 2024).					
Beleidsvoornemens	We streven naar een langdurige relatie om ontzorgd te worden bij het afzetten en vermarkten van rest- en grondstoffen. We zijn gestart met struviet, maar voeren inmiddels ook zand en roostergoed uit de rwzi's via Aquaminerals af. Mogelijk geldt dat op termijn ook voor (opgewerkt) cellulose. Daarnaast zien we erop toe dat Aquaminerals zich inzet om nieuwe waterschappen als deelnemer aan te trekken, zodat we in de toekomst een groter aanbod (gezamenlijke afzet) en daarmee grotere schaalvoordelen kunnen bereiken.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 1.789.211	Nog niet bekend	€ 4.106.285	Nog niet bekend	€ 13.948	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	Niet van toepassing		Niet van toepassing		Aandelenbezit: 3,5%	
Risico's	Financieel is het risico beperkt tot de waarde van het aandelenkapitaal. We kunnen indien gewenst op elk moment uit Aquaminerals stappen. De waarde van ons aandelenkapitaal wordt dan uitgekeerd. Het jaarlijkse resultaat van Aquaminerals is nagenoeg nihil, omdat de volledige opbrengst na aftrek van de handling fee wordt uitgekeerd aan de aandeelhouders. Aquaminerals streeft geen winst na. Beleidsmatig is het risico zeer beperkt, doordat de afzet voor de drinkwaterbedrijven en de waterschappen administratief strikt gescheiden blijft.					

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank)</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">De NWB Bank is een vooraanstaande financiële dienstverlener voor de overheid. Zij regelt korte en langlopende kredieten voor gemeenten, provincies, instellingen voor volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu. De NWB Bank financiert haar activiteiten op de internationale geld- en kapitaalmarkten vanuit een zeer sterke vermogenspositie en triple-A ratings van Moody’s en Standard & Poor’s. De bank wil de gewenste financieringen zo gunstig mogelijk en exact op maat aanbieden. Hoekstenen van het beleid zijn maatschappelijke relevantie, een hoge kwaliteit, een sterke financiële positie en integriteit.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">We zijn vertegenwoordigd via de algemene vergadering van aandeelhouders. Ieder aandeel A geeft recht op 1 stem, ieder aandeel B geeft recht op 4 stemmen. Wij hebben 627 aandelen A en 301 aandelen B. De nominale waarde van onze aandelen is € 210.565.</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">We nemen actief deel aan de algemene vergadering van aandeelhouders.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>2024</td><td>2025</td></tr>
<tr><td>€ 2.094.000</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 76.675.000</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 94.000.000</td><td>Nog niet bekend</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2025</td><td colspan="2">Realisatie 2025</td><td colspan="2">Financieel belang 2025</td></tr>
<tr><td colspan="2">Niet van toepassing</td><td colspan="2">Niet van toepassing</td><td colspan="2">Aandelen A: 1,24%
Aandelen B: 3,54%</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">Eind november 2023 heeft Standard & Poor’s (S&P) de rating van NWB Bank gehandhaafd op AAA met een stable outlook. In juli 2024 heeft Moody’s de credit rating van NWB Bank (Aaa) herbevestigd met een stable outlook.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">SNB zorgt voor de duurzame exploitatie van een slibverwerkingsinstallatie voor de verwerking van zuiveringsslib dat in beginsel afkomstig is van waterschappen.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">Ieder waterschap met aandelen heeft stemrecht in de AvA. Het geplaatste aandelenkapitaal van de N.V. bedraagt € 4.442.702 en is volledig volgestort.</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">De aandeelhouders hebben in 2017 een gezamenlijke slibstrategie opgesteld, die in oktober 2017 door het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas is vastgesteld. De slibstrategie houdt op hoofdlijnen in, dat in de periode tot en met 2027 in beginsel wordt vastgehouden aan de huidige route van SNB.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>2024</td><td>2025</td></tr>
<tr><td>€ 13.479.000</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 37.511.000</td><td>Nog niet bekend</td><td>- €1.979.000</td><td>Nog niet bekend</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2025</td><td colspan="2">Realisatie 2025</td><td colspan="2">Financieel belang 2025</td></tr>
<tr><td colspan="2">€ 7.304.000</td><td colspan="2">€ 7.133.000</td><td colspan="2">18,92% aandelenbezit</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">SNB heeft te maken met veranderende en complexere (milieu)wet- en regelgeving. Denk aan de doelstellingen voor stikstofreductie, de nieuwe luchtemissienormen voor afvalverbranding en de discussie rondom ZZS en PFAS in wet- en regelgeving. Daarnaast besteden zij veel aandacht aan het actueel houden van de benodigde vergunningen en toezicht op de naleving van de vergunningseisen. SNB lobbyt via belangenorganisaties voor passende fiscale maatregelen. Ook werkt SNB proactief aan het verduurzamen van de bedrijfsvoering om mogelijke heffingen en belastingen op dit gebied te vermijden. Zij bewaakt de naleving van de afspraken over vpb-vrijstellingen en de voorwaarden om gebruik te kunnen blijven maken van de btw-koepelvrijstelling.</td></tr>
</table>

Stichtingen en verenigingen

Verbonden partij	Noord-Brabantse Waterschapsbond (NBWB)					
Openbaar belang	De NBWB behartigt de gemeenschappelijke belangen van de waterschappen in de provincie Noord-Brabant.					
Bestuurlijk belang	We hebben één bestuurslid (van de vier) en hebben stemrecht in de algemene ledenvergadering.					
Beleidsvoornemens	We zetten de huidige koers voort.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 75.000	Nog niet bekend	- € 6.217	Nog niet bekend	- € 6.217	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	€ 37.538		€ 38.000		Niet van toepassing	
Risico's	We zien op dit moment geen specifieke risico's.					

Verbonden Partij	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)					
Openbaar belang	STOWA is het kenniscentrum van de regionale waterbeheerders (veelal waterschappen) in Nederland. STOWA ontwikkelt, vergaart, verspreidt en implementeert toegepaste kennis die de waterbeheerders nodig hebben om de opgaven waar zij voor staan goed uit te voeren. Deze kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch of sociaalwetenschappelijk gebied.					
Bestuurlijk belang	Geen. De dijkgraaf heeft op persoonlijke titel zitting in het bestuur.					
Beleidsvoornemens	STOWA heeft een belangrijke taak om het waterbeheer in Nederland te voorzien van adequate kennis, vooral op tactisch en strategisch niveau. Daarbij zien we dat nieuwe thema's de traditionele domeinen (watersystemen, keringen, keten) ontstijgen. Denk aan: circulariteit, duurzaam grondwaterbeheer, opkomende stoffen en de digitale transformatie van ons water- en zuiveringsbeheer. Daarnaast zien wij een toenemende behoefte om regionaal kennis te ontwikkelen op de waterthema's. Willen we onze beperkte middelen doelmatig kunnen inzetten, dan moeten de onderzoekslijnen binnen de nieuwe kennisprogramma's op een transparante manier worden geprogrammeerd, inclusief de bijbehorende budgettering.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 9.801.004	€ 11.370.406	€ 8.405.400	€ 9.210.438	€ 1.660.072	€ 1.569.401
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	€ 526.000		€ 529.987		Niet van toepassing	
Risico's	We zien op dit moment geen specifieke risico's.					

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">Unie van Waterschappen (UvW) (vereniging)</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">De Unie van Waterschappen behartigt de belangen van de Nederlandse waterschappen op nationaal, Europees en internationaal niveau. Ook ondersteunt zij de ontwikkeling van een gezamenlijke visie en gezamenlijke standpunten van haar leden. De UvW verleent daarnaast service aan haar leden.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">We hebben stemrecht in de algemene ledenvergadering (één zetel van de 21 door evenredige vertegenwoordiging).</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">We zetten de huidige koers voort.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>2024</td><td>2025</td></tr>
<tr><td>€ 2.589.009</td><td>€ 2.900.262</td><td>€ 23.959.486</td><td>€ 24.990.872</td><td>€ 410.771</td><td>€ 311.253</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2025</td><td colspan="2">Realisatie 2025</td><td colspan="2">Financieel belang 2025</td></tr>
<tr><td colspan="2">€ 591.000</td><td colspan="2">€ 588.942</td><td colspan="2">Niet van toepassing</td></tr>
<tr><td colspan="6">Naast de contributie int de UvW ook een bijdrage voor de compensatie van het financieringstekort (€ 6.631), SIKB (€ 7.260), de contributie voor het blad Het waterschap (€ 7.979) en de muskus- en beverrattenbestrijding (€ 119.869). De totale bijdrage voor 2025 komt daarmee uit op € 724.050.</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">De UvW heeft een algemene reserve van € 240.383 (op 31 december 2025 na resultaatbestemming) en bestemmingsreserves ter waarde van zo’n € 2,3 miljoen. Volgens de statuten zijn de waterschappen bij een eventuele ontbinding van de UvW aansprakelijk voor eventuele tekorten na de vereffening.

Alle waterschappen (behalve het Hoogheemraadschap van Delfland) hebben een garantstelling afgegeven aan de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) voor een doorlopende kredietfaciliteit voor de UvW. Het maximale bedrag waarvoor een waterschap aangesproken kan worden, is € 2 miljoen. In de ledenvergadering van de UvW van 16 oktober 2015 is afgesproken dat het verhaalrecht gebaseerd wordt op het aandeel in de reguliere contributiebijdrage. De waterschappen hebben begin 2017 een borgstelling afgegeven om de hypothecaire lening van ruim € 6 miljoen opnieuw te financieren, waarbij de UvW-verdeelsleutel het aandeel per waterschap bepaalt.

De UvW geeft aan dat de toenemende groei van de projecten om aandacht vraagt. Nieuwe samenwerkingen worden op voorhand beoordeeld door het projectenbureau op juridische en financiële risico’s, en vastgelegd in een DVO.</td></tr>
</table>

4.5 Openbaarheidsparagraaf

Iedereen heeft recht op informatie van de overheid. De Wet open overheid (Woo) regelt welke overheidsinformatie openbaar is en hoe iemand die kan aanvragen. Door de Woo moet duidelijker worden wat de overheid doet en waarom. Overheidsinformatie is openbaar, behalve als er een reden is waarom dat niet kan. Bijvoorbeeld als dit gevaar oplevert, als het gaat om privacygevoelige informatie of als het de economische belangen van de overheid schaadt.

Volgens de Woo zijn dit de belangrijkste plichten van de overheid:

- Actieve openbaarmakingsplicht: de overheid moet bepaalde informatie uit zichzelf openbaar maken.
- Openbaarmakingsplicht op verzoek: de overheid maakt informatie openbaar als iemand erom vraagt.
- Informatiehuishoudingsplicht: overheidsinformatie moet goed te vinden zijn.

Verder vereist de Woo dat elk bestuursorgaan één of meer contactpersonen aanstelt om vragen te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Per 1 april 2025 hebben wij een nieuwe Woo-contactpersoon aangewezen.

In deze paragraaf leggen we verantwoording af over de uitvoering van de Woo en onze activiteiten op het gebied van actieve en passieve openbaarmaking en het verbeteren van onze informatiehuishouding.

Actieve openbaarmaking van de verplichte categorieën documenten

De overheid moet uit zichzelf zo veel mogelijk informatie openbaar maken als dat zonder grote moeite of hoge kosten kan. Het moet ook nut hebben. Overheden beoordelen zelf welke documenten hieronder vallen. Daarnaast staan in de Woo zeventien soorten informatie die overheden uit zichzelf openbaar moeten maken. Van wetten en onderzoeksrapporten tot beschikkingen en klachtoordelen. Deze verplichting wordt de komende jaren stap voor stap ingevoerd.

Op dit moment geldt de verplichting voor vijf van de zeventien categorieën:

- wetten en andere algemeen verbindende voorschriften
- overige besluiten van algemene strekking
- inzicht in de organisatie en werkwijze, waaronder de taken en bevoegdheden van de organisatieonderdelen
- de bereikbaarheid van het bestuursorgaan en zijn organisatieonderdelen en de wijze waarop een verzoek om informatie kan worden ingediend
- vergaderstukken en verslagen van de Kamers en de verenigde vergadering der Staten-Generaal en hun commissies, tenzij deze betrekking hebben op vertrouwelijke informatie

Voor de eerste twee categorieën gaat het om respectievelijk elf en zes documenten. De informatie die betrekking heeft op de derde en vierde categorie is beschikbaar op onze website. De vijfde categorie is niet op ons van toepassing. Toch zijn de vergaderstukken en verslagen van het algemeen bestuur en de commissies op een vergelijkbare manier openbaar toegankelijk. Voor de overige categorieën geldt een inspanningsverplichting. Onze organisatie volgt de landelijke fasering.

Passieve openbaarmaking

Met ‘passieve openbaarmaking’ bedoelen we het openbaar maken van informatie na een verzoek vanuit de samenleving. Bijvoorbeeld via een Woo-verzoek. In 2025 hebben we negen Woo-verzoeken ontvangen. Hiervan zijn er twee gepubliceerd. De overige zeven bleken uiteindelijk geen Woo-verzoek te zijn. Bij het openbaar maken van documenten hebben we rekening gehouden met het anonimiseren van persoonsgegevens. Ook hebben we de indieners gewezen op de informatie die al beschikbaar is en ondersteuning geboden bij het verduidelijken van hun verzoeken. Door deze actieve samenwerking willen we het toenemend aantal verzoeken en de complexiteit daarvan behapbaar houden.

De informatiehuishouding

De richtlijnen voor onze informatiehuishouding zijn opgenomen in het Documentair Informatieplan dat in 2024 is vastgesteld.

Financieel

Voor het uitvoeren van de Woo krijgen we een bijdrage van de Rijksoverheid. In 2025 was dit € 244.616. Dit geld is onder andere besteed aan het beheren en onderhouden van de benodigde IT-systemen, het uitvoeren van (interne) audits, opleidingen, trainingen, procesverbeteringen, een betere projectarchivering en de kosten voor een Woo-contactpersoon.

Jaarrekening

5. Inleiding

We sluiten 2025 af met een saldo van € 5,7 miljoen. Daarbij hebben we in 2025 te maken gehad met twee bijzondere posten:

- Als gevolg van netcongestie kan de slib- en gaslijn bij de rwzi Den Bosch in de nabije toekomst niet gerealiseerd worden. Een deel van de gemaakte kosten ter voorbereiding op de realisatie moet daarom verplicht worden afgeboekt. Mocht het project over enkele jaren wél gerealiseerd kunnen worden, kan men verder borduren op het advies- en onderzoekswerk dat al is verricht. De kosten die tot dusver gemaakt zijn, hoeven in dat geval niet opnieuw gemaakt te worden. Het werk is dan ook zeker niet voor niks. De wettelijke verslaggevingsregels schrijven in een dergelijke situatie echter voor dat deze kosten niet op een investeringskrediet mogen blijven rusten in afwachting van realisatie, maar ineens ten laste van de exploitatie genomen moeten worden.
- Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers op basis van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) overgedragen aan het ABP. Uit het door Ministerie van BZK uitgevoerde onderzoek naar de benodigde overdrachtswaarde Appa is gebleken dat de al gevormde voorziening niet toereikend is en moet worden opgehoogd.

Onderstaand overzicht toont de voornaamste verschillen tussen de begroting en de realisatie.

Voornaamste oorzaken jaarrekeningresultaat 2025 in mln €			Waarvan	
Lasten			**S**	**I**
De rentelasten zijn hoger doordat het rentepercentage van de nieuw afgesloten geldleningen (gemiddeld 3,19%) hoger is dan het de 2,75% waar we op begrotingsbasis rekening mee hebben gehouden.	-0,7	N	-0,7	
De verplichte afboeking van een deel van de voorbereidingskosten slib- en gaslijn rwzi Den Bosch leidt tot een overschrijding van de afschrijvingslasten. Door het postieve effect van de lagere investeringsuitgaven in 2024 en	-3,0 1,6	N V	 1,6	-3,0
De personeelslasten zijn hoger. We zetten de eerder ingezette lijn door en kiezen vaker voor eigen mensen.	-1,2	N	-1,2	
De onderhoudskosten aan de waterkeringen en het watersysteem zijn uitgevoerd tegen lagere kosten.	1,3	V		1,3
Aan advies en onderzoekskosten is minder besteed. Onder andere gepland onderzoek naar zwakke plekken in de primaire keringen is niet uitgevoerd door vertraging van de benodigde instrumentarium hiervoor. Daarnaast zijn minder kosten gemaatk voor planvorming.	0,5	V		0,5
Doordat het een droog en zonnig jaar was, zijn de kosten voor elektriciteit lager: we hebben minder verbruikt en meer zonne-energie geproduceerd.	1,4	V		1,4
Onder andere door een lagere dosering van poederkool zijn de kosten van hulpstoffen lager.	1,1	V		1,1
Geen uitkeringen hebben plaatsgevonden subsidies afhaakproblematiek	0,4	V	0,4	
Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Hiertoe is de voorziening APPA-plan aangevuld tot de noodzakelijke overdrachtswaarde.	-1,4	N		-1,4
Totaal van de lasten	**0,0**		**0,1**	**-0,1**
Baten			**S**	**I**
De financiële baten zijn lager door de rente toevoeging aan eigen middelen.	-0,1	N		-0,1
Het detacheren van personeel en uitkeringen van het UWV leiden tot hogere personeelsbaten	0,4	V		0,4
We hebben gronden verkocht tegen een hogere prijs dan de boekwaarde.	1,3	V		1,3
Het verwerken van de suppleties inzake de btw algemene kosten leiden tot een voordeel.	0,2	V		0,2
We hebben meer bijdragen van derden ontvangen. Dat kan bijboorbeeld een compensatie zijn voor het werk dat we voor hen doen of een bijdrage in een onderzoek dat we uitvoeren. Ook hebben we verschillende niet voorziene subsidies/bijdragen ontvangen als afkoop renovatie rioolgemalen, bijdrage DPMaas, Pilot Peelvenen. pilotonderzoek nanofiltratie waterfabriek Asten en afrekening Bluedeal NWB-fond.	2,0	V		2,0
Doordat veel proejcten in uitvoering zijn, is de ureninzet op de projecten ook hoger.	0,3	V	0,3	
Er is een bedrag onttrokken uit de bestemmingsreserve instandhouding Oijen ter dekking van gemaakte kosten	0,1	V		0,1
Totaal van de baten	**4,2**		**0,3**	**3,9**
Waterschapsbelastingen			**S**	**I**
Totaal van de waterschaspbelastingen	**1,5**	**V**		**1,5**
Totaal exploitatiesaldo	**5,7**		**0,4**	**5,3**

V = Voordeel N = Nadeel
I = Incidenteel S = Structureel

6. Overzicht van lasten en baten

6.1 Overzicht van lasten en baten naar programma's

Onderstaand overzicht toont de begrote en gerealiseerde lasten en baten per bestuurlijk programma. Het saldo hiervan zijn de totale netto lasten van het programmaplan. Tegenover de netto lasten staan onze inkomsten. De voornaamste hiervan zijn de belastingopbrengsten. Dit resulteert in het saldo van baten en lasten. Zoals uit onderstaande tabel blijkt zijn de netto lasten hoger dan onze dekkingsmiddelen. Dit resulteert in een negatief saldo van lasten en baten. Middels de onttrekkingen uit de reserves komt het begroot resultaat (per definitie) op € 0. Doordat de werkelijke netto lasten binnen het programmaplan lager zijn en de belastingopbrengsten hoger, ontstaat er een positief resultaat dat weer terugvloeit naar de reserves.

Omschrijving *(bedragen * € 1.000)*	**Begroting 2025**		**Begroting na wijziging**		**Realisatie 2025**	
Programma Waterveiligheid						
- lasten	21.167		21.189		21.208	
- baten	368		368		1.111	
Netto lasten (lasten -/- baten)		*20.799*		*20.821*		*20.097*
Programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem						
- lasten	77.796		77.862		76.978	
- baten	836		836		2.814	
Netto lasten (lasten -/- baten)		*76.960*		*77.025*		*74.164*
Programma Schoon water						
- lasten	85.028		85.148		85.389	
- baten	4.088		4.162		4.686	
Netto lasten (lasten -/- baten)		*80.939*		*80.986*		*80.703*
Totaal netto lasten programmaplan		***178.698***		***178.832***		***174.964***
Belastingopbrengsten		163.561		163.561		165.056
Saldo van de financieringsfunctie		1.829		1.829		1.708
Dividend		865		865		792
Dekkingsmiddelen		166.255		166.255		167.556
Onvoorzien		300		300		
Vennootschapsbelasting		21		21		22
Saldo lasten en baten		***-12.764***		***-12.898***		***-7.430***
Toevoegingen / Onttrekkingen aan reserves		12.761		12.761		12.761
Programma Waterveiligheid				22		22
Programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem				65		122
Programma Schoon water				47		237
Resultaat		**-3**		**-3**		**5.712**

6.2 Overzicht van lasten en baten naar kosten- en opbrengstensoorten

Als aanvulling op het totale overzicht van en lasten op programmaniveau presenteren we ook het exploitatieoverzicht kosten-en opbrengstensoorten. Het verschil tussen de nettolasten binnen het programmaplan en de netto lasten binnen de exploitatierekening betreft de geactiveerde lasten. Dit zijn uren en rentekosten ten laste van de investeringen. Hierdoor maken ze geen onderdeel uit van de kostentoerekening naar de programma's.

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Jaarrekening 2025	Verschil
Kapitaallasten	49.685	49.685	51.830	-2.145
Personeelslasten	60.231	60.305	61.492	-1.187
Duurzame gebruiksgoederen	2.423	2.423	4.269	-1.846
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	7.121	7.121	5.885	1.236
Energie	10.402	10.402	8.937	1.465
Huren en rechten	3.656	3.656	3.992	-336
Leasebetalingen				
Pachten en erfpachten	4	4	5	-1
Verzekeringen	544	544	598	-54
Belastingen	96	96	98	-2
Onderhoud door derden	26.572	26.706	24.555	2.150
Overige diensten door derden	30.873	30.873	29.370	1.503
Bijdragen aan bedrijven	314	314	35	279
Bijdragen aan overheden	4.806	4.806	4.831	-25
Bijdragen aan overigen	1.065	1.065	960	105
Onvoorzien	300	300		300
Voorzieningen			1.563	-1.563
Reserveringen				
Totaal lasten	**198.091**	**198.299**	**198.421**	**-121**
Toevoeging categoriereserve ingezetenen	17	17	24	7
Toevoeging categoriereserve gebouwd	298	298	275	-23
Toevoeging categoriereserve ongebouwd	13	13	12	-1
Toevoeging categoriereserve natuurterreinen	7	7	8	
Toevoeging egalisatiereserve watersysteembehee	377	377	377	
Toevoeging egalisatiereserve zuiveringsbeheer		74		-74
Toevoeging bestemmingsreserves				
Totaal toevoeging reserves	**713**	**787**	**696**	
Totaal inclusief toevoeging reserves	**198.804**	**199.086**	**199.117**	**-121**

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Jaarrekening 2025	Verschil
Externe rentebaten			75	75
Interne rentebaten	1.832	1.832	1.708	-124
Dividenden en bonusuitkeringen	865	865	792	-73
Baten ivm salarissen en sociale lasten	607	607	1.275	668
Uitlening van personeel	718	792	527	-264
Verkoop van grond			1.265	1.265
Verkoop van duurzame goederen				
Verkoop van overige goederen	1.797	1.797	1.702	-95
Opbrengst uit grond en water	520	520	520	
Huuropbrengst uit overige eigendommen	15	15	14	-1
Diensten voor derden	283	283	654	371
Bijdragen van overheden	3.248	3.248	4.602	1.355
Bijdragen van overigen			636	636
Belastingopbrengsten	163.561	163.561	165.056	1.495
Onttrekking aan voorzieningen			13	13
Geactiveerde lasten (interne baat)	12.198	12.198	12.448	250
Totaal baten	**185.644**	**185.718**	**191.288**	**5.570**
Onttrekking categoriereserve ingezetenen	333	333	333	
Onttrekking categoriereserve gebouwd	5.854	5.854	5.854	
Onttrekking categoriereserve ongebouwd				
Onttrekking categoriereserve natuurterreinen				
Onttrekking egalisatiereserve watersysteembehee				
Onttrekking egalisatiereserve zuiveringsbeheer	6.973	7.047	6.973	-74
Onttrekking bestemmingsreserves		134	381	247
Totaal onttrekking reserves	**13.160**	**13.368**	**13.541**	**173**
Totaal inclusief onttrekking reserves	**198.804**	**199.086**	**204.829**	**5.743**

*De mutaties reserves (€ 12.845) wijken € 297 af van de mutaties in de tabel lasten en baten naar programma's (totaal € 13.142). Dit komt doordat de aan de categoriereserves toe te rekenen rentekosten daarin binnen de programma's zelf is verantwoord.

Totaal lasten	198.421
Totaal baten	191.288
Saldo lasten en baten	-7.133
Mutaties reserves*	12.845
Voordelig saldo	**5.712**

6.3 Toelichting bij het overzicht van lasten en baten

In dit hoofdstuk geven we per bestuurlijk programma een toelichting op het verschil in baten en lasten tussen de begrote bedragen en de uiteindelijke realisatie. Daarbij geven we met een V en een N aan of het verschil een voordelig of een nadelig effect heeft op het saldo van de netto lasten. De mutaties op de reserves lichten we toe in paragraaf 4.1.3.

6.3.1 Analyse verschil begroting en realisatie

Waterveiligheid

De netto lasten binnen het programma Waterveiligheid zijn € 0,7 miljoen lager dan begroot. Dit zijn daarvoor de belangrijkste oorzaken:

- De netto personeelslasten zijn € 0,6 miljoen hoger. Dit komt vooral doordat er minder uren aan projecten zijn toegerekend. Daardoor komen die ten laste van de exploitatie. We hadden ook hogere inhuurkosten door langdurige ziekte en tijdelijke vervanging (N).
- De lagere netto besteding in 2024 op de investeringen leidt tot lagere kapitaallasten van € 0,5 miljoen (V).

- We hebben € 0,1 miljoen meer ontvangen aan bijdragen voor onze thema- en gebiedsgerichte plannen. Dit geld ontvangen we van het Rijk en van andere waterschappen als vergoeding voor hun aandeel in onze kosten. Het betreft onder andere het Deltaprogramma Maas (V).
- De kosten voor de tweede landelijke beoordeling van de primaire waterkeringen (LBO-2) en voor het onderzoek naar zwakke plekken zijn € 0,1 miljoen lager. Landelijk is een vertraging opgelopen met betrekking tot het instrumentarium voor het beoordelen en ontwerpen van primaire keringen. Hierdoor zijn de werkzaamheden doorgeschoven naar latere jaren (V).
- De onderhoudskosten aan de waterkeringen zijn € 0,6 miljoen lager. Op diverse onderdelen, waaronder het maaien, hebben we het werk kunnen uitvoeren tegen lagere kosten. Ook de budgetten voor advies en onderzoek waren niet volledig nodig. Voor onderhoud en nazorg van het gebied Leegveld hebben we een hogere bijdrage in de kosten ontvangen van de provincie (V).
- De kosten voor dijkbewaking en calamiteitenbestrijding zijn € 0,3 miljoen hoger (N).
- Door de verkoop van grond tegen een hogere prijs dan de boekwaarde hebben we € 0,3 miljoen aan niet-begrote opbrengsten ontvangen (V).
- Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Hiertoe is de voorziening APPA-plan aangevuld tot de noodzakelijke overdrachtswaarde. Het effect op dit programma bedraagt € 0,2 miljoen (N).
- Overige kleine verschillen leiden per saldo tot een voordeel van € 0,2 miljoen (V).

Klimaatbestendig en gezond watersysteem

De nettolasten binnen het programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem zijn € 2,6 miljoen lager dan begroot. Dit zijn daarvoor de belangrijkste oorzaken:

- De lagere netto besteding in 2024 op de investeringen leidt tot lagere kapitaallasten van € 0,5 miljoen (V).
- De doorberekende kosten voor ondersteuning zijn € 0,5 miljoen lager. Het betreft kosten die voor het hele waterschap worden gemaakt en daarna worden verdeeld over de programma's. Het gaat dan bijvoorbeeld om kosten voor informatiebeleid en automatisering, huisvesting en overhead (V).
- Voor planvorming hebben we meer middelen ontvangen vanuit de DAW impulsregeling, de verschillende GGA's en het Deltaprogramma Maas. Daarnaast zijn de advies- en onderzoekskosten lager. In totaal een voordeel van € 0,4 miljoen (V).
- Bij het aanleggen, verbeteren en onderhouden van waterlopen leiden lagere kosten en hogere inkomsten tot een voordeel van € 0,6 miljoen. Dit komt door lagere kosten voor het onderhouden en aanleggen van beplanting en door lagere kosten voor het herprofileren. We hebben ook meer geld ontvangen van de gemeenten en de provincie (V).
- Door de slechte weersomstandigheden aan het begin en aan het eind van het jaar hebben we niet al het baggerwerk volgens planning uit kunnen voeren. We hebben werk uitgesteld om verzakkingen en andere schade aan de oevers te voorkomen. In 2025 zijn de kosten daardoor € 0,6 miljoen lager (V).
- De kosten voor toezicht en handhaving zijn lager en zorgen voor een voordeel van € 0,1 miljoen (V).
- De verkoop van grond tegen een hogere prijs dan de boekwaarde resulteert in € 0,9 miljoen aan niet-begrote opbrengsten (V).
- De kosten voor belastingheffing en betalingsverwerking door BSOB zijn € 0,1 miljoen hoger (N).
- We hadden te maken met hogere kosten voor calamiteitenbestrijding. Denk aan het opruimen van gedumpt drugs- en zwerfafval, de inzet van noodpompen en het herstellen van graafschade die door bevers is veroorzaakt. Hier staat een vergoeding tegenover die we hebben ontvangen voor eerder gemaakte kosten voor het opruimen van wegwerpplastic. Per saldo resteert hier een nadeel van € 0,5 miljoen (N).
- Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Hiertoe is de voorziening APPA-plan aangevuld tot de noodzakelijke overdrachtswaarde. Het effect op dit programma bedraagt € 0,5 miljoen (N).
- Overige kleine verschillen leiden per saldo tot een voordeel van € 0,1 miljoen (V).

Schoon water

De netto lasten binnen het programma Schoon water zijn € 0,2 miljoen lager dan begroot. Dit zijn daarvoor de belangrijkste oorzaken:

- Vanwege netcongestie kan de slib- en gaslijn op de rwzi Den Bosch niet op korte termijn worden uitgebreid. De voorbereidingskosten moeten daarom versneld worden afgeschreven. De kapitaallasten zijn hierdoor € 3 miljoen hoger. De overige afschrijvingen zijn € 0,2 miljoen lager dan begroot. De hogere rente levert juist een nadeel op van € 0,3 miljoen. Per saldo is het effect € 3,1 miljoen (N).
- De personeelslasten zijn € 0,2 miljoen hoger. De doorberekende kosten voor ondersteuning juist € 0,1 miljoen lager. Daarnaast zijn er meer uren ingezet voor de projecten. Dit leidt tot lagere kosten in de exploitatie van € 0,2 miljoen. Per saldo resteert hier een voordeel van € 0,1 miljoen (V).
- Doordat 2025 een droog en zonnig jaar was, zijn de kosten voor elektriciteit aanzienlijk lager. Dit komt doordat we minder hebben verbruikt én door een hogere productie van zonne-energie. In totaal een voordeel van € 1,4 miljoen (V).
- De kosten voor hulpstoffen zijn lager dan begroot, onder andere door een lagere dosering poederkool (€ 0,6 miljoen). Het voordeel voor de overige hulpstoffen bedraagt € 0,5 miljoen. Per saldo een voordeel van € 1,1 miljoen (V).
- We hebben minder slib afgevoerd naar de SNB. Dit leidt tot een voordeel van € 0,3 miljoen. Daarnaast is de afrekening over 2024 € 0,1 miljoen lager. Doordat ook de kosten voor Aquon € 0,1 miljoen lager zijn, is dit in totaal een plus van € 0,5 miljoen (V).
- De onderhoudskosten voor het transportstelsel en de zuiveringen zijn € 0,2 miljoen hoger (N).
- Bij de uitbreiding en renovatie van de rwzi Land van Cuijk is gebleken dat er veel meer zand in de leeg te maken bezinktanks zit dan verwacht. De meerkosten in 2025 bedragen € 0,1 miljoen (N). Ook in 2026 leidt dit tot extra kosten.
- Er is in 2025 geen subsidie verstrekt op basis van de anti-afhaakregeling (€ 0,3 miljoen). Ook zijn er minder subsidies uitgekeerd voor het beperken van de instroom van afvalwater (€ 0,3 miljoen). In totaliteit een voordeel van € 0,6 miljoen (V).
- De niet-begrote kosten voor juridische procedures bedroegen € 0,3 miljoen (N).
- De externe advies- en onderzoekskosten voor de afvalwaterstrategie en de voorbereiding op de waterfabrieken zijn € 0,3 miljoen lager (V).
- De kosten die de BSOB heeft gemaakt voor belastingheffing en betalingsverwerking zijn € 0,1 miljoen hoger (N).
- In totaal hebben we € 0,5 miljoen meer opbrengsten ontvangen. Het betreft onder andere de verkoop van biogas, een SDE-subsidie, de afkoop van de dubbelfunctie van een rioolgemaal en een bijdrage van de Stowa voor een onderzoek naar nanofiltratie op de rwzi Asten (V).
- Aan de inkoop van restwarmte is € 0,1 miljoen meer besteed. Dit komt deels door de afrekening over 2024 (N).
- Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Hiertoe is de voorziening APPA-plan aangevuld tot de noodzakelijke overdrachtswaarde. Het effect op dit programma bedraagt € 0,7 miljoen (N).
- Overige kleine verschillen leiden per saldo tot een voordeel van € 0,3 miljoen (V).

6.3.2 Aanwending onvoorzien

Er is in 2025 geen gebruik gemaakt van het bedrag voor onvoorziene uitgaven (€ 300.000).

6.3.3 Overzicht incidentele lasten en baten

De incidentele lasten en baten zijn relevant voor de beoordeling van onze financiële positie. De wettelijke taken van het waterschap zijn sterk gericht op de uitvoering. Als gevolg daarvan worden structurele onevenwichtigheden in de lasten nauwelijks via incidentele baten opgevangen. Het volgende overzicht toont de begrote incidentele lasten en baten per bestuurlijk programma. Kosten mogen als incidenteel worden aangemerkt als ze gelden voor een periode van maximaal 3 jaar.

Incidentele lasten *(bedragen * € 1)*	Begroot 2025	Realisatie 2025
Waterveiligheid		
	-	-
Klimaatbestendig en gezond watersysteem		
KRW-strategie 2025-2027	150.000	180.000
Stad als Spons 2025-2027	250.000	168.000
Schoon Water		
Onderzoeken uitwerking afvalwaterstrategie	200.000	10.000
Voorbereiding Waterfabriek	120.000	38.000
Overdracht gemalen gemeente Oss	84.000	-
Aanleg chemicaliën doseerinstallatie rwzi Aarle-Rixtel	115.000	-
Versnelde afschrijving voorbereiding Uitbreiding slib- en gaslijn rwzi Den Bosch		2.955.000
Samen, duurzaam, slim en effectief		
	-	-
Totaal incidentele lasten	**919.000**	**3.351.000**

- We hebben het budget voor de KRW-UP onder andere besteed aan het doen van diverse onderzoeken naar vispassages en hout in de beken en aanpak onderhoud intensievere KRW-waterlichamen.
- Het budget van Stad als Spons voor het promoten van afkoppelen en groen in bebouwd gebied en de bijdrage aan duurzaamheids- en klimaatadaptieve maatregelen van derden is in 2025 niet volledig benut.
- De externe advies- en onderzoekskosten voor de afvalwaterstrategie en de voorbereiding op de waterfabrieken zijn lager.
- De ‘overdracht rioolgemalen gemeente Oss’ is uitgesteld naar 2026.
- We voeren de aanleg van de chemicaliën doseerinstallatie op de rwzi Aarle-Rixtel uit binnen het project Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel.
- De slib- en gaslijn op de rwzi Den Bosch kan vanwege netcongestie niet op korte termijn worden uitgebreid. De voorbereidingskosten moeten daarom versneld worden afgeschreven.

Incidentele baten *(bedragen * € 1)*	Begroot 2025	Realisatie 2025
Waterveiligheid		
Boekwinst verkoop grond	-	-316.000
Klimaatbestendig en gezond watersysteem		
Boekwinst verkoop grond	-	-949.000
Schoon Water		
Afkoop dubbelfunctie RG Maaijegatweg	-	-198.000
Samen, duurzaam, slim en effectief		
	-	-
Totaal incidentele baten	**-**	**-1.463.000**

- Op (delen van) verkochte en/of geruilde strategische gronden is boekwinst gerealiseerd. De verdeling daarvan over de programma’s is als volgt: 25% Waterveiligheid en 75% Klimaatbestendig en gezond watersysteem.
- Voor de afkoop van de dubbelfunctie van rioolgemaal Maaijegatweg is een bijdrage ontvangen.

6.3.4 Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

In principe zijn alle toevoegingen en onttrekkingen aan reserves incidenteel van aard. Er vinden geen structurele toevoegingen of onttrekkingen aan reserves plaats.

6.3.5 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

De Wet normering van topinkomens (WNT) regelt hoeveel topfunctionarissen in de (semi)publieke sector maximaal mogen verdienen. Het doel van de WNT is het tegengaan van bovenmatige bezoldigingen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi)publieke sector. Bezoldigingen en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen waarop de wet van toepassing is, worden daarom genormeerd en openbaar gemaakt. De bezoldigingsmaxima worden jaarlijks geïndexeerd. Binnen Aa en Maas valt alleen de functie van secretaris-directeur onder de WNT. Uit onderstaand overzicht blijkt dat diens bezoldiging in 2025 lager is dan het maximum van € 246.000. Er zijn in 2025 geen ontslaguitkeringen betaald die op grond van de WNT gerapporteerd moeten worden.

Gegevens 2025	**Dhr. P. Verlaan**	
Functiegegevens	**Secretaris-Directeur**	
Aanvang en einde functievervulling in 2025	01-01/31-12	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	
Dienstbetrekking	ja	
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 158.340	
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 33.078	
Subtotaal	*€ 191.418*	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 246.000	
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	
Bezoldiging	**€ 191.418**	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	

Gegevens 2024		
Functiegegevens	**Dhr. P. Verlaan Secretaris-Directeur**	**Dhr. P. Sennema Secretaris-Directeur**
Aanvang en einde functievervulling in 2024	23-04/31-12	01-01/31-03
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 103.448	€ 43.142
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 15.204	€ 5.821
Subtotaal	*€ 118.652*	*€ 48.962*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 161.063	€ 57.932
Bezoldiging	**€ 118.652**	**€ 48.962**

7. Gerealiseerde investeringen

We staan voor grote (investerings)opgaven en veel van onze projecten zijn volop in uitvoering. Dat zien we ook terug in de gerealiseerde investeringsuitgaven van € 216,5 miljoen. Daarmee hebben we ruim 89% van het financieel doorgerekende investeringsvolume[4] daadwerkelijk besteed. In dit hoofdstuk geven we hier een uitgebreide toelichting op. Voor de lopende investeringen doen we dat per bestuurlijk programma. De afgesloten investeringen lichten we per project toe.

7.1 Lopende investeringen

Onderstaande tabel toont de totaal begrote bruto investeringen, het deel dat daarvan financieel is doorgerekend, de werkelijke realisatie en het verschil ten opzichte van de financiële doorrekening. Het betreft hier alleen de investeringsuitgaven. In bijlage A van deze jaarstukken (pagina 107) presenteren we daarnaast voor ieder project ook de inkomsten. Dit zijn bijvoorbeeld bijdragen die we hebben ontvangen of nog verwachten te ontvangen. Per saldo geeft dit inzicht in het nog beschikbare investeringskrediet.

Omschrijving *(Bedragen * € 1.000)*	**Begrote bruto investering 2025**	**Bruto financieel doorgerekend 2025**	**Realisatie bruto investering 2025**	**Realisatie t.o.v. financieel doorgerekend 2025**
Waterveiligheid	152.776	126.651	113.579	90%
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	51.104	42.174	26.857	64%
Schoon water	76.440	69.288	74.590	108%
Samen, duurzaam, slim en effectief	4.233	4.000	1.475	37%
Totaal	**284.553**	**242.113**	**216.500**	**89%**

7.2 Toelichting

Hierna geven we per bestuurlijk programma een toelichting op de lopende investeringen.

Waterveiligheid

De totale investeringsuitgaven binnen het programma Waterveiligheid bedragen € 113,6 miljoen. Dit is 90% van het financieel doorgerekende volume. De investeringsuitgaven omvatten meerdere dijkversterkingsprojecten, onze bijdrage aan het Deltafonds en diverse kleinere projecten:

- Het dijkversterkingsproject Ravenstein-Lith (Meanderende Maas) is volop in uitvoering. Door een verschil tussen het verwachte betalingsritme en de feitelijke betalingen, is de financiële realisatie lager dan begroot. Dit is ook terug te zien op programmaniveau.
- Cuijk-Ravenstein: de planuitwerkingsfase verloopt volgens planning: ruim driekwart van het in 2025 begrote bedrag is gerealiseerd.
- Lith-Bokhoven: de gerealiseerde uitgaven zijn de helft hoger dan de verwachte uitgaven. Momenteel doorloopt het project de verkenningsfase.

[4] Het financieel doorgerekende volume is lager dan 100%. Niet ieder project maakt immers volledig gebruik van de post onvoorzien en we passen daarnaast een zekere mate van overprogrammering toe. Dat doen we omdat individuele projecten om tal van redenen kunnen vertragen. Bijvoorbeeld doordat we meer tijd nemen voor het participatieproces, doordat de vergunningen nog niet rond zijn, doordat we de grond nog niet in ons bezit hebben of doordat de aannemer meer tijd nodig heeft. Overprogrammering draagt eraan bij dat we in dat geval snel verder kunnen met een van onze andere projecten. Door de omvang van onze opgaven en de doelen die we onszelf gesteld hebben, is het essentieel dat we niet stilvallen.

- HWBP Doeveren: de planuitwerkingsfase is volgens plan en zonder tegenslagen afgerond. Hierdoor zijn de uitgaven fors lager dan begroot. Eind 2025 is de realisatiefase gestart.
- Kunstwerken regionale keringen: het project is afgerond en het laatste kunstwerk (Zandleij) is volgens de planning opgeleverd.
- Preventieve dassenburcht Kortestraat Dieden: dit project is stil komen te liggen door ondercapaciteit. Inmiddels is het ontwerp gereed en zijn de vergunningen aangevraagd. Naar verwachting start het werk in de eerste helft van 2026 en is het project voor het einde van het jaar klaar.
- HWBP-innovatieonderzoek heaveschermen: de uitgaven lopen voor op de prognose, maar zijn wel in lijn met de totale voortgang. De kosten zijn relatief hoog in fase 1 en vlakken daarna af.
- Maatregelen bevers Empel: de realisatie bleef achter op de begroting door de beperkte capaciteit, intern en extern. In 2026 trekken we dit recht en wordt het project naar verwachting afgerond.

Klimaatbestendig en gezond watersysteem

De totale investeringsuitgaven binnen het programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem bedragen € 26,9 miljoen. Dit is 64% van het financieel doorgerekende volume. De afwijking in de realisatie is ontstaan door uiteenlopende redenen, die we hieronder verder toelichten.

- Fase 1 en 2 van de clusteraanpak vismigratie zijn in uitvoering, maar de vergunningverlening loopt vertraging op. Hierdoor is slechts de helft van het geraamde bedrag besteed. Mede hierdoor worden beide fases een jaar later opgeleverd.
- De aanleg van EVZ Meerkensloop is voorbereid en de aanbesteding heeft plaatsgevonden. Hiermee is driekwart van het geraamde bedrag besteed en wordt het project tijdig en vooralsnog met een gunstig resultaat opgeleverd.
- De besteding binnen het project Natte Natuurparel Wijboschbroek bedraagt 37%. Eerder hadden we afgesproken dat wij de aanbesteding voor het groene bestek zouden verzorgen en dat de kosten hiervan betaald zouden worden door Staatsbosbeheer. Nu de aanbesteding door Staatsbosbeheer zelf wordt gedaan, is sprake van een lagere besteding en hoeven we geen kosten te verrekenen. Het betreffende deel van dit project wordt in onze eigen raming geblokkeerd en de verwachte inkomsten worden bijgesteld.
- In juni 2025 is het project gestart om de bruggen op landgoed Eyckenlust in Beek en Donk te renoveren. Hiermee is meteen een achterstand in de tijd ontstaan en daarmee een onderbesteding van het geraamde bedrag voor 2025. De beoogde oplevering schuift door naar 2027.
- Het uitvoeringsprogramma Waterconservering heeft een realisatiegraad van zo'n 10%. Dit project was in 2024 al vertraagd doordat er geen hydroloog beschikbaar was en door de verlate reacties van de stakeholders op het ontwerp. In 2025 zijn de middelen toegekend voor de uitvoering van het project. Daarnaast duren de procedures voor de vergunningen langer dan verwacht.
- In 2025 zijn we verdergegaan met het wegwerken van de baggerachterstanden. De werkzaamheden aan het Ossermeer zijn in volle gang. Voor het andere deel van het beschikbaar gestelde krediet, bedoeld voor diverse locaties binnen ons werkgebied, moet de aanbesteding nog plaats vinden. Dit pakken we in 2026 op.
- Blauwe Poort fase 2 had eerder te maken met een beroep tegen het Projectplan Waterwet (PPWW). Hiervoor heeft in december 2024 de zitting plaatsgevonden. Het begrote bedrag voor 2025 klopte daarmee niet meer met de werkelijkheid. Daarnaast heeft het project een aanbestedingsvoordeel: de vrijgekomen grond wordt in het projectgebied hergebruikt en dat leidt tot minder vervoersbewegingen en lagere kosten. Beide ontwikkelingen verklaren de lagere besteding ten opzichte van het geraamde bedrag voor 2025.
- De financiële realisatiegraad van gebiedsplan Raam bedraagt een derde van het geraamde bedrag. Dit komt door de late aanbesteding vanwege ingediende bezwaren en de zitting in 2025. Bij deze aanbesteding voor de uitvoeringsfase van Hooge en Lage Raam is sprake van een aanbestedingsvoordeel. Daarnaast ondervindt het project hinder van de beveractiviteiten in het gebied, waardoor de aanleg van de EVZ/NVO niet volgens de planning kan verlopen.
- Binnen Aa-dal-Zuid is fase 1 nagenoeg afgerond. Voor de deeltrajecten binnen fase 2 worden de voorbereidingen getroffen, waardoor we mogelijk nog in 2026 kunnen starten met de aanbestedingen.

- Voor de integrale wateropgave Aa-dal-Noord zijn we bezig met verkennen en voorbereiden. Ook verwerven we de juiste gronden om onze opgaven te kunnen realiseren. De besteding in 2025 beperkt zich dan ook tot deze kosten.
- Van de twee trajecten binnen het project EVZ-tranche Beneden Aa is de Schijndelse Loop al opgeleverd. Het traject EVZ Leijgraaf heeft vertraging opgelopen doordat we moesten wachten op een rechterlijke uitspraak, die eind 2024 zorgde voor een go-moment. Deze late uitspraak had effect op de planning en de realisatie in 2025. In oktober 2025 kregen we duidelijkheid over de hoeveelheid puin (asbest). Hierdoor is het project later gestart met de uitvoering.

Schoon water

De totale investeringsuitgaven binnen het programma Schoon water bedragen € 74,6 miljoen. Dit is 108% van het financieel doorgerekende volume. De investeringsuitgaven zijn vooral het gevolg van de renovaties van de rwzi's Oijen en Land van Cuijk en de (voorbereiding van) aanvullende zuiveringstrappen voor een verbeterd effluent. Het grootste deel van de uitgaven (€ 70,7 miljoen) heeft betrekking op de volgende investeringsprojecten: Uitbreiding verwerkingscapaciteit en renovatie rwzi Land van Cuijk, Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen, Effluentverbetering rwzi Vinkel, Effluentverbetering rwzi Dinther: verwijdering nutriënten, Verleggen transportleiding Lithoijen - rwzi Oijen, Renovatie rioolgemaal Cuijk Heiligenberg, Beveiliging zonneweides en Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel.

De uitvoeringskosten van de volgende projecten waren in 2025 hoger dan begroot.

- Door een versnelling van de uitgaven bij het project 'Uitbreiding verwerkingscapaciteit en renovatie rwzi Land van Cuijk' lagen de uitgaven € 8,3 miljoen hoger.
- Door de hogere aanneemsom, waarvoor in 2024 aanvullend krediet is verstrekt, is voor het project 'Effluentverbetering rwzi Vinkel' € 5,1 miljoen meer uitgegeven.
- Bij de projecten 'Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen' en 'Verleggen transportleiding Lithoijen – rwzi Oijen' is in 2024 minder uitgegeven. Daardoor is in 2025 respectievelijk € 1,6 miljoen en € 0,7 miljoen méér uitgegeven.

De uitvoeringskosten van de volgende projecten waren in 2025 lager dan begroot

- Door een latere start van de voorbereiding en/of de uitvoering is er minder uitgegeven voor 'Effluentverbetering rwzi Dinther verwijdering nutriënten' (€ 5,1 miljoen), 'Renoveren rioolgemaal Mariahout' (€ 0,5 miljoen), 'Omleggen transportleiding Vught-rioolgemaal Helftheuvelweg' (€ 0,4 miljoen), 'Herstellen transportstelsel Someren-rwzi Asten' (€ 0,4 miljoen), 'Renoveren rioolgemaal St. Anthonis' (€ 0,9 miljoen), 'Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel' (€ 1,6 miljoen) en 'Effluentverbetering rwzi Den Bosch' (€ 2,4 miljoen.
- Het project 'Uitbreiding slib- en gaslijn rwzi Den Bosch' kan op korte termijn niet gerealiseerd worden. Als gevolg hiervan hebben we € 1 miljoen minder uitgegeven dan het voor 2025 begrote bedrag.
- Voor de 'Upgrade slibverwerkingslijn 1 en 4 SNB' is in 2025 krediet verstrekt, maar er is nog geen geld uitgegeven.

Verder hebben we voor twee projecten een niet-begrote subsidie ontvangen. Voor het project 'Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen' kregen we een DUMAVA-subsidie (€ 0,5 miljoen) en voor het project 'Uitbreiding verwerkingscapaciteit en renovatie rwzi Land van Cuijk' kregen we subsidie in het kader van emissieloos bouwen (€ 0,5 miljoen).

Samen, duurzaam, slim en effectief

Binnen dit programma blijft de realisatie achter ten opzichte van de begroting. Dit komt doordat we maatregelen voor verduurzaming en levensduur verlengend onderhoud aan ons kantoor op het Pettelaarpark in Den Bosch combineren met investeringen in veiligheidsmaatregelen, zoals de realisatie van vergaderfaciliteiten op de begane grond. Naar verwachting wordt hier begin 2026 krediet voor aangevraagd.

7.3 Afgesloten investeringen

In 2025 hebben we 21 projecten afgesloten met een netto realisatie van € 20 miljoen. Dat de financiële omvang van de dit jaar afgeronde projecten relatief laag is, komt doordat projecten die al wel technisch, maar nog niet administratief zijn afgerond nog niet financieel mogen worden afgesloten. Ook wordt een (hoofd)project pas afgesloten als alle hieronder vallende werkzaamheden zijn uitgevoerd. Tot slot worden er een aantal grote projecten in 2026 of de jaren daarna afgesloten.

In het volgende overzicht staat het nettoresultaat van alle investeringen die we in 2025 hebben afgesloten. In bijlage B van deze jaarstukken (pagina 110) vindt u een gedetailleerd overzicht waarin we de uitgaven en inkomsten apart presenteren. Met een aantal vaste categorieën geven we op hoofdlijnen inzicht in de voornaamste oorzaken voor het ontstaan van de verschillen bij de afgesloten investeringsprojecten:

0. We hebben het project in lijn met het budget gerealiseerd.
1. We hadden een aanbestedingsvoordeel.
2. Aanvullende dekking vanuit de post onvoorzien was niet noodzakelijk[5]
3. We hebben meer inkomsten ontvangen
4. Er is een andere reden, zie de toelichting hieronder.

Project *Bedragen x € 1.000*	**Beschikbaar krediet (netto)**	**Realisatie krediet (netto)**	**Resultaat krediet (netto)**	**Hoofdoorzaak**
Watersysteembeheer				
20 kunstwerken regionale keringen	2.200	1.829	371	4
Integrale aanpak Oeffeltse Raam	1.370	161	1.209	1, 3
LTAP gemaal Grensweg	120	93	27	2
LTAP gemaal Herpt	130	91	39	1
LTAP gemaal De Brand	415	393	22	2
LTAP gemaal Keent	120	49	71	1
LTAP gemaal Kleine Wetering	329	308	21	2
NVO De Vlier en oplossen vismigratieknelpunten	649	649	0	0
Gemaal Crèvecoeur	900	1.181	-281	4
Astense Aa aanvoer Noordervaart	100	76	24	4
EVZ/NVO Het Ven	444	190	254	1
HWBP bijdrage (Deltafonds) 2024	7.855	7.855	0	0
Waterzuiveringsbeheer				
Oplossen capaciteitsknelpunt Bakel	3.700	3.699	1	0
Renovatie rioolgemaal Cuijk Sportpark	1.300	1.152	148	1
Renovatie rioolgemaal Oploo	615	606	9	0
Kleine modificaties rioolgemaal 't Snepke	180	178	2	0
Vervangen deel persleiding Berlicum - rwzi Vinkel	370	367	3	0
Vervangen deel persleiding Neerkant - De Hutten	380	279	101	2, 4
Biotectoren	500	233	267	4
Overhead				
Vervangen vervoermiddelen en gereedschappen	1.030	1.012	18	0
Pettelaarpark 70 vervangen noodtrappen	50	22	28	4
Totaal van de afgesloten projecten	**22.757**	**20.423**	**2.334**	

[5] Binnen een project doen zich altijd onvoorziene uitgaven voor. Daar staan vaak meevallers binnen de projectbegroting tegenover. Idealiter compenseren deze elkaar. Mocht dit niet het geval zijn, kan gebruik worden gemaakt van de post voor onvoorziene uitgaven als aanvullende dekking.

7.4 Toelichting op afgesloten investeringen

Een afgesloten (hoofd)project mag ten opzichte van het beschikbaar gestelde krediet geen negatief resultaat hebben. In dat geval wordt het algemeen bestuur gevraagd aanvullend krediet beschikbaar te stellen. Dit is het geval voor het investeringskrediet gemaal Crèvecoeur. Als een krediet binnen het beschikbaar gestelde bedrag wordt afgesloten, vervalt het nog resterende krediet. De kapitaallasten worden berekend op basis van de werkelijk gerealiseerde netto investeringsuitgaven.

Bij de uitvoering van projecten treden altijd afwijkingen op ten opzichte van het beschikbaar gestelde krediet. Hieronder lichten we de afgesloten projecten toe waarbij het verschil tussen het netto beschikbaar gestelde krediet en de realisatie significant is:

Watersysteembeheer

- 20 kunstwerken in de regionale keringen: we hebben één kunstwerk minder gerealiseerd. Voor dit laatste te renoveren kunstwerk (de uitstroomconstructie Zandleij) was binnen het krediet onvoldoende budget beschikbaar. Hiervoor is in 2025 een apart investeringskrediet beschikbaar gesteld.
- Integrale aanpak Oeffeltse Raam: de hogere inkomsten vanuit de POP3-subsidie en de lagere kosten bij het aanbesteden leiden tot een voordelig nettoresultaat.
- Gemaal Crèvecoeur: het krediet wordt afgesloten met een negatief nettoresultaat van € 281.000. Dit is nagenoeg volledig het gevolg van lagere inkomsten. In de raming zijn we uitgegaan van een bijdrage van waterschap De Dommel van 50% van het oorspronkelijk begrote totaalbedrag van € 1,5 miljoen. De werkelijke bijdrage is gebaseerd op de gemaakte kosten exclusief onze interne kosten (zoals personele inzet en rentelasten). Hierdoor is een lagere bijdrage van De Dommel ontvangen.
- EVZ/NVO Het Ven: door een aanbestedingsvoordeel viel de inrichting van het gebied goedkoper uit. De lagere kosten zorgen ook voor lagere inkomsten. Per saldo is er sprake van een voordeel.

Waterzuiveringsbeheer

- Renovatie rioolgemaal Cuijk Sportpark: door een gunstige aanbesteding was niet het hele krediet nodig.
- Vervangen deel persleiding Neerkant - De Hutten: door een strakke projectsturing hoefde de post onvoorzien niet gebruikt te worden en was er geen meerwerk nodig. Ook zijn er minder interne en externe uren ingezet.
- Biotectoren: de aangeschafte sensoren leverden niet de beoogde informatie op. Daarom zijn ze niet op alle rwzi's geïnstalleerd.

Algemeen voorbereidingskrediet

In onze jaarstukken leggen we verantwoording af over de inzet van het algemeen voorbereidingskrediet. In 2025 zijn zeven kredieten verleend uit het algemeen voorbereidingskrediet voor een totaalbedrag van € 528.000. Twee projecten waarvoor een voorbereidingskrediet was aangevraagd, leiden niet tot een uitvoeringskrediet. Dat zijn de projecten 'Astense Aa aanvoer Noordervaart' en 'Pettelaarpark noodtrappen'. Deze worden versneld afgeschreven ten laste van het jaarrekeningresultaat 2025 als onderdeel van de kapitaallasten.

8. Balans en toelichting

De balans toont al onze bezittingen (activa), schulden (passiva) en eigen vermogen op 31 december 2025. Voor het inzicht in onze financiële positie is het belangrijk om te weten welke grondslagen we hebben gehanteerd bij het opstellen van de balans en de resultaatbepaling. Deze lichten we hierna toe. Vervolgens presenteren we de balans zelf en lichten we die ook toe.

8.1 Grondslagen bij de balans en resultaatbepaling

Algemeen

Artikel 108 van de Waterschapswet bepaalt dat het algemeen bestuur van een waterschap een verordening vaststelt voor het financiële beleid, het financiële beheer en de organisatie daarvan. Het algemeen bestuur heeft op 4 april 2025 de Financiële verordening waterschap Aa en Maas 2025 met terugwerkende kracht vastgesteld per 1 januari 2025. Deze verordening is vervolgens uitgewerkt in het Financieel beleid 2026. Bij het opstellen van de begroting 2025 was echter het vorige financiële beleid nog van toepassing. Omdat de jaarrekening de begroting volgt, baseren we ons voor de grondslagen bij de balans en de resultaatbepaling dus op de nota Financieel beleid 2022, die door het algemeen bestuur is vastgesteld op 16 juli 2022.

Waarderingsgrondslagen

De primaire waarderingsgrondslag is het voorzichtigheidsprincipe: activa mogen niet te hoog worden gewaardeerd en passiva niet te laag. Daarnaast hanteren we de volgende grondslagen:

- We waarderen vaste activa op basis van de oorspronkelijke kosten die nodig waren om de investering te realiseren (historische kostprijs). Eventuele bijdragen van derden en afschrijvingen brengen we daarop in mindering.
- Vorderingen en schulden waarderen we tegen nominale waarde.
- Voor de vorderingen van belastingen hebben we een voorziening dubieuze debiteuren gecreëerd.
- Als we een voorziening vormen voor de verwachte oninbaarheid van vorderingen, brengen we deze op de betreffende vorderingen in mindering.
- Jaarlijkse toevoegingen of verminderingen van reserves bepalen we op basis van de werkelijke uitgaven. Daarbij houden we rekening met de vastgestelde normen.

Resultaatbepaling

We bepalen het resultaat aan de hand van de volgende principes:

- We hanteren het stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat we ook rekening houden met opbrengsten die we aan het eind van het jaar nog niet daadwerkelijk hebben ontvangen en met kosten die we nog moeten betalen. Dit zijn de nog te ontvangen en nog te betalen bedragen.
- Bij het bepalen van de belastingopbrengsten voor watersysteembeheer nemen we het totale effect van de hoeveelheidsverschillen mee in het resultaat. Vervolgens verrekenen we de verschillen tussen de begrote en de gerealiseerde eenheden die ontstaan binnen iedere belastingcategorie via een onttrekking of een toevoeging aan de categoriereserve van de betreffende categorie belastingplichtigen. Het overige deel van het positieve (of negatieve) resultaat van de taak watersysteembeheer wordt toegevoegd (of onttrokken) aan de egalisatiereserve watersysteembeheer.
- Een positief (of negatief) resultaat op de taak waterzuiveringsbeheer wordt toegevoegd (of onttrokken) aan de tariefegalisatie waterzuiveringsbeheer.

Afschrijvingen

Voor afschrijvingen gelden de volgende uitgangspunten:

- De verwachte economische levensduur is bepalend voor de afschrijvingstermijn.
- We schrijven lineair af en gaan daarbij uit van de werkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs.
- Afschrijvingen worden voor het eerst in de exploitatierekening opgenomen in het jaar dat volgt op het afronden van de investering. Een uitzondering daarop zijn de investeringen voor de aanleg van waterlopen binnen watersysteembeheer. Is de looptijd daarvan langer dan 2 jaar, dan starten we met afschrijven in het eerste jaar na aanvang van het project.

Vaste activa

- Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven tenzij deze een onverbreekbaar onderdeel vormen van een object. In dat geval worden ze conform het object afgeschreven.
- Voor de vaste activa gelden op basis van de nota Financieel beleid 2022 de volgende afschrijvingstermijnen:

	Onderwerp	Termijn in jaren
a.	Vervoermiddelen, machines, apparaten, automatisering* en werktuigen	5
b.	Bedrijfsgebouwen en woonruimten	40
c.	Technische installaties in bedrijfsgebouwen en woonruimten	15
d.	Veiligheidsvoorzieningen, telefooninstallaties, kantoormeubilair in bedrijfsgebouwen en woonruimten	10
e.	Primaire waterkeringen	40
f.	Overige waterkeringen	40
g.	Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	40
h.	Bouwkundig deel watersysteemgemalen	40
i.	Mechanisch deel watersysteemgemalen	15
j.	Transportleidingen en bouwkundig deel transportgemalen	30
k.	Mechanisch deel transportgemalen	15
l.	Bouwkundig deel zuiveringsinstallaties en slibverwerkingsinstallaties	30
m.	Mechanisch deel zuiveringsinstallaties en slibverwerkingsinstallaties	15
n.	Telemetrie voor de aansturing van gemalen, zuiveringsinstallaties en eventueel andere voorzieningen	15
o.	Wegen	25
p.	Vaarwegen en havens	35
q.	Peilbesluiten en waterakkoorden	10
r.	Legger en beheersregister	5
s.	Beschoeiing	15
t.	Depot berging saneringsspecie	10
u.	Meerjarige strategische beleidsplannen	5
v.	Overige materiële vaste activa	verwachte gebruiksduur
w.	HWBP-bijdrage (Deltafonds)	30
x.	Baggeren (achterstallig)/herprofileren	20
y.	Onderzoek en ontwikkeling	5

*) Automatisering met een economische levensduur van minder dan vijf jaar wordt via de exploitatie verantwoord.

Vlottende activa

- We waarderen vlottende activa tegen nominale waarde.
- Voor de oninbaarheid van belastingdebiteuren is een voorziening dubieuze debiteuren gevormd. Deze voorziening hebben we op de betreffende belastingdebiteuren in mindering gebracht.

Eigen vermogen

- Ons eigen vermogen bestaat uit onze reserves en het nog te bestemmen resultaat.
- We waarderen reserves tegen nominale waarde.

Voorzieningen

- De gevormde pensioenvoorzieningen zijn in afwijking van voorgaande jaren gewaardeerd volgens de uitgangspunten collectieve waardeoverdrachten en aangevuld tot het benodigde afkoopbedrag per 31 december 2027. Hiermee voldoen we aan de resultaten van het uitgevoerde onderzoek naar de overdrachtswaarde in het kader van de Wet toekomst pensioenen.

Rentetoerekening aan reserves

- Aan de categoriereserves wordt rente toegevoegd op basis van de stand aan het begin van het jaar. Daarvoor hanteren we de gemiddelde marktrente van een lening met een looptijd van 20 jaar (2,57%).
- Over de overige reserves moet de rente wel worden berekend, maar deze wordt niet toegevoegd (saldo € 0).

Langlopende schulden

- Langlopende schulden hebben een rente-typische looptijd van 1 jaar of langer.
- We waarderen langlopende schulden tegen nominale waarde.

Kortlopende schulden

- Kortlopende schulden hebben een rente-typische looptijd van minder dan 1 jaar.
- We waarderen kortlopende schulden tegen nominale waarde.

Rechtmatigheidsverantwoording

De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de kaders in de vigerende financiële verordening en op basis van de kadernota rechtmatigheid 2025. Dat betekent dat:

- De rechtmatigheidsverantwoording toeziet op de financiële rechtmatigheid van lasten, baten enm balansmutaties;.
- De financiële rechtmatigheid waaronder het voorwaardencriterium, het begrotingscriterium en het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium (M&O criterium) omvat:
    - Voor het voorwaardencriterium bestaat de norm uit het normenkader zoals op 12 december 2025 door het algemeen bestuur is vastgesteld.
    - Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. Voor onderschrijdingen van lasten, over- en onderscheidingen van baten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan het algemeen bestuur zijn gemeld.
    - Voor het M&O criterium is de nota M&O beleid van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.
- De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld binnen de kaders van de kadernota rechtmatigheid 2025 van de Commissie BBV alsmede onze eigen financiële verordening. Dit betekent dat:
    - Een verantwoordingsgrens van 2% (zijnde € 3.671.000) is gehanteerd waarboven cumulatieve fouten en onduidelijkheden in de rechtmatigheidsverantwoording worden opgenomen;
    - Een rapporteringstolerantie van € 200.000 is gehanteerd waarboven fouten en onduidelijkheden in de paragraaf bedrijfsvoering worden toegelicht.
    - Het dagelijks bestuur er in het kader van transparantie aanvullend voor kiest fouten en onduidelijkheden onder de rapportagegrens wel te vermelden in de rechtmatigheidsverantwoording en paragraaf bedrijfsvoering.

8.2 Balans

In verband met de leesbaarheid presenteren we de balans onder elkaar in plaats van naast elkaar.

ACTIVA bedragen x € 1.000	31-12-2024		31-12-2025	
Vaste activa				
Immateriële vaste activa	84.203		87.327	
Materiële vaste activa	495.519		565.424	
Financiële vaste activa	3.057		2.899	
Totaal vaste activa		***582.779***		***655.649***
Vlottende activa				
Uitzettingen < 1 jaar			-1.000	
Kortlopende vorderingen	18.124		21.830	
Liquide middelen				
Overlopende activa	16.942		23.326	
Totaal vlottende activa		***35.067***		***44.156***
TOTAAL ACTIVA		**617.846**		**699.805**

PASSIVA bedragen x € 1.000	31-12-2024		31-12-2025	
Vaste passiva				
Eigen Vermogen				
Algemene reserves	3.350		3.350	
Egalisatiereserves	46.182		36.985	
Bestemmingsreserves	5.811		5.424	
Nog te bestemmen resultaat	3.669		5.712	
Totaal eigen vermogen		*59.012*		*51.471*
Voorzieningen		*2.354*		*4.096*
Vaste schulden		*453.343*		*587.864*
Totaal vaste passiva		***514.709***		***643.431***
Vlottende passiva				
Netto vlottende schulden < 1 jaar	65.717		12.543	
Overlopende passiva	37.420		43.832	
Totaal vlottende passiva		***103.137***		***56.374***
TOTAAL PASSIVA		**617.846**		**699.805**

8.3 Toelichting op de balans

Hierna geven we per balanspost een toelichting: eerst de activazijde, daarna de passivazijde. Posten lichten we in dezelfde volgorde toe als dat ze op de balans staan. Door de nieuwe verslaggevingsvoorschriften met ingang van 2025 hebben op sommige onderdelen verschuivingen plaats gevonden. Dit is inzichtelijk gemaakt, maar heeft geeft effect op de totaalbedragen per balanspost. Alle bedragen zijn in duizendtallen.

Activa

Vaste activa

De vaste activa bestaan uit de immateriële vaste activa, materiële vaste activa en de financiële vaste activa.

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa	31-dec-24	Verschuiving	1-jan-25	Investering	Subsidie	Afschrijving	Desinvestering / Verkoop	31-dec-25
Onderzoek en ontwikkeling	855		855			214	0	640
Bijdragen aan activa eigendom derden	492	77.638	78.130	7.268		3.233	0	82.165
Geactiveerde bijdragen aan het Rijk	77.638	-77.638					0	
Overige immateriële activa	5.218		5.218			697	0	4.521
Totaal	**84.203**		**84.203**	**7.268**		**4.144**	**0**	**87.327**

Onze jaarlijkse bijdrage aan het Deltafonds ten behoeve van de realisatie van het totale HWBP is een investering die valt onder bijdragen aan activa in eigendom van derden.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa	31-dec-24	Verschuiving	1-jan-25	Investering	Subsidie	Afschrijving	Desinvestering / Verkoop	31-dec-25
Gronden en terreinen	54.455		54.455	5.428		16	-110	59.977
Bedrijfsgebouwen	10.183		10.183	22		559		9.646
Grond-, weg-, en waterbouwkundige werken	420.138		420.138	207.291	111.590	27.136	3.255	485.448
Vervoermiddelen	2.596		2.596	1.423		696		3.322
Machines, apparaten en werktuigen	6.860		6.860	496	206	1.267		5.883
Overige materiële vaste activa	1.287		1.287			140		1.147
Totaal	**495.519**		**495.519**	**214.660**	**111.796**	**29.815**	**3.144**	**565.424**

De materiële vaste activa bestaan uit meerdere categorieën. We lichten ze hierna toe.

Gronden en terreinen

We kopen strategische en inrichtingsgronden en boeken deze zodra dat kan over naar investeringsprojecten. Op het moment dat de verkoopopbrengst van grond hoger is dan de boekwaarde is er sprake van een boekwinst die via de exploitatie verantwoord wordt. Op grond in de grondbank schrijven we niet af. De getoonde afschrijvingslasten hebben betrekking op gronden die een onlosmakelijk onderdeel vormen met het object.

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

Deze rubriek omvat de investeringsuitgaven die we doen voor de waterkering, het watersysteem en de zuiveringen. We lichten dit hierna per thema toe.

- ***Waterkering:***
  We hebben uitgaven gedaan voor de verschillende HWBP-projecten: de planuitwerking van Cuijk-Ravenstein, de planuitwerking en uitvoering van Ravenstein-Lith, de verkenning van Lith-Bokhoven en de verkenning en planuitwerking van Doeveren. Ook hebben we uitgaven gedaan ten behoeve van het innovatieproject Heaveschermen. De totale kosten voor de dijkversterkingsopgave worden voor 90% gesubsidieerd via het HWBP Deltafonds.
- ***Watersysteembeheer – kunstwerken:***
  Er zijn verschillende projecten in uitvoering waarvoor we uitgaven hebben gedaan. Dit zijn bijvoorbeeld de vervanging van de LM onderstations door LMX onderstations, de (inmiddels afgeronde) verkenning en planuitwerking van gemaal Crèvecoeur, de verkenningsprojecten peilreguleringskunstwerk en inlaat Engelermeer (onderdeel van Howabo), het aanpassen van de hoogwateraanvoer Sluis 0 en de renovatie van het Waterbeheersingsgemaal Meerwerkweg.

- ***Watersysteembeheer – watergangen:***
  We hebben gewerkt aan de aanleg van evz's bij Beneden Aa (tranche 2), Meerksenloop en Leijgraaf het Schoor. Bij Wambergse Beek, Sambeeks Uitwetering, Nieuwe Vliet en de Vlier leggen we Natuurvriendelijke oevers aan. Ook voor beekherstel lopen er diverse projecten. Denk aan Sint Jansbeek, de Groene Punt, Aa-dal-Zuid en Aa-dal-Noord. Binnen Gebiedsplan Raam, Blauwe Poort fase 2 en als onderdeel van Howabo verkennen en realiseren we waterbergingsprojecten. Daarnaast hebben we kosten gemaakt voor de natte natuurparel Sang en Goorkens, de clusteraanpak vismigratie fase 1 en fase 2 en baggeren van het Ossermeer. Tegenover een aantal van deze uitgaven staan ook inkomsten zoals de subsidie DHZ-verdrogingsbestrijding, STUW, de bijdrage Water Bodem MOK en bijdragen van bijvoorbeeld gemeenten en andere waterschappen.
- **Zuiveringsbeheer - transport en rioolgemalen**
  We hebben uitgaven gedaan voor het renoveren van de rioolgemalen Westerbeek, Oploo, Cuijk-Heiligenberg, Harense Broek en het vervangen van de persleidingen Lithoijen, Berlicum en Neerkant-de Hutten.
- **Zuiveringsbeheer – zuiveringsinstallaties**
  In het kader van de afvalwaterstrategie voeren we diverse projecten uit. Denk aan de renovatie en uitbreiding van de rwzi Oijen en de rwzi Land van Cuijk, effluentverbetering en verwijdering medicijnresten Dinther en de effluentverbetering op de rwzi's Vinkel, Aarle-Rixtel en Den Bosch. Ook werken we aan de beveiliging van de zonneweides bij de rwzi's.
- **Zuiveringsbeheer - slibverwerkingsinstallaties**
  Als gevolg van netcongestie kan de uitbreiding van de slib- en gaslijn bij de rwzi Den Bosch in de nabije toekomst niet gerealiseerd worden. De BTW-correctie en de versnelde afschrijving van de voorbereidingskosten zijn als desinvestering verantwoord.

Vervoermiddelen

De uitgaven betreffen voornamelijk de vervanging en uitbreiding van ons wagenpark.

Machines, apparaten en werktuigen

We hebben geïnvesteerd in de vervanging van de opslagcapaciteit op Pettelaarpark, in switches en in flowmeters van het oude meetnet.

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa	31-dec-24	Verschuiving	1-jan-25	Investering	Uitkering agioreserve	Afschrijving	Desinvestering / Verkoop	31-dec-25
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	3.057		3.057		159			2.899
Totaal	**3.057**		**3.057**		**159**			**2.899**

Als deelnemer van de SNB hebben we in 2025 krediet beschikbaar gesteld voor de upgrade van de slibverwerkingsinstallatie 1 en 4. Hier zijn nog geen uitgaven op gedaan. Daarnaast bezitten we aandelen van Aquaminerals (€ 44.000) en de NWB-bank (€ 107.000).

Ons aandelenbezit van de NWB-bank en de wijze waarop we het dividend verdelen naar de taken tonen we hierna.

Aantal aandelen				
Type	**Aantal**	**Storting**	**Nominaal bedrag**	**Totaal bedrag**
A	611	100%	€ 113	€ 69.315
A	16	200%	€ 113	€ 3.630
B	301	25%	€ 454	€ 34.147
				€ 107.092

Verdeling naar taak	
WSB	**ZB**
87%	13%
€ 93.433	**€ 13.659**

Vlottende activa

De vlottende activa bestaan uit uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar, kortlopende vorderingen, overlopende activa en liquide middelen. Deze laatste categorie is voor ons niet van toepassing.

Uitzettingen < 1 jaar

Uitzettingen < 1 jaar	31-dec-24	31-dec-25
Uitzettingen 's Rijks schatkist	0	-1.000
Totaal	**0**	**-1.000**

Uitzettingen 's Rijks schatkist

Decentrale overheden zijn sinds 2014 verplicht om tegoeden uitsluitend bij het Rijk of bij andere decentrale overheden weg te zetten. Liquiditeitsoverschotten boven het drempelbedrag (2% van de bruto lasten) worden overgeboekt naar de schatkist. Door de sluiting van de banken eind december kon er geen verrekening meer verwerkt worden waardoor er een negatief saldo is ontstaan per einde jaar. Dit is begin 2026 gecorrigeerd. In het volgende (verplichte) overzicht wordt de berekening en de benutting van de drempel gespecificeerd. Daaruit blijkt dat de drempel niet is overschreden.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar			
(1)	**Drempelbedrag**	**3.680**		**3.680**	
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**375**	**958**	**1.706**	**2.244**
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	3.305	2.722	1.974	1.436
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	183.991			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	183.991			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
Tot 1 juli 2021 (1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000 **Vanaf 1 juli 2021** (1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van €1.000.000 als het begrotingstotaal kleiner of gelijk is aan 500 mln. En als begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen, vermeerderd met 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.	Drempelbedrag	3.680		3.680	
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	33.764	87.153	156.942	206.425
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	375	958	1.706	2.244

Kortlopende vorderingen

Voor de kortlopende vorderingen maken we een onderscheid tussen de belastingdebiteuren en de algemene debiteuren. Het totaal van deze post bedraagt € 21,8 miljoen.

Vorderingen belastingdebiteuren

Belastingdebiteuren	31-dec-24	31-dec-25
Watersysteembeheer		
Debiteuren over huidig dienstjaar	7.624	8.882
Debiteuren over vorige dienstjaren	575	546
Totaal	**8.199**	**9.428**
Reservering dubieuze debiteuren	-101	-114
Boekwaarde	**8.098**	**9.314**
Zuiveringsbeheer		
Debiteuren over huidig dienstjaar	6.832	8.021
Debiteuren over vorige dienstjaren	1.514	1.878
Totaal	**8.346**	**9.900**
Reservering dubieuze debiteuren	-155	-155
Boekwaarde	**8.191**	**9.745**
Leges/pachten/schouwvoering	**33**	**1**
Totaal	**16.322**	**19.060**

Het saldo van de belastingdebiteuren betreft de openstaande posten van de door BSOB opgelegde aanslagen. De stijging ten opzichte van 2024 is met name het gevolg van nog niet ontvangen belastinginkomsten en van de financieel hogere oplegging op basis van de tarieven 2025.

Overige vorderingen (debiteuren algemeen)

Overige vorderingen (debiteuren algemeen)	31-dec-24	31-dec-25
Debiteuren algemeen	1.803	2.770
Voorziening dubieuze debiteuren		
Totaal	**1.803**	**2.770**

De openstaande debiteuren niet zijnde belastingdebiteuren betreffen: de Belastingdienst inzake de suppletie algemene kosten (€ 178.100), Waterschap de Dommel voor uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden aan het Drongelens kanaal (€ 166.000), gemeente Land van Cuijk voor hun bijdrage in de meekoppelkansen binnen het dijkverbeteringstraject Cuijk-Ravenstein (€ 261.500), Heineken Nederland voor geleverd biogas (€ 351.000) en Wedemeijer Marks Notarissen betreffende de subsidie GOB voor het project evz Sint Anthonisloop (€ 818.500).

Overlopende activa

Overlopende activa	31-dec-24	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	31-dec-25
Nog te ontvangen inkomsten Europese Unie	0	0	0	0
Nog te ontvangen inkomsten Rijk	2.442	7.963	3.223	7.482
Nog te ontvangen inkomsten overige Nederlandse overheidslichamen	2.754	2.388	3.487	1.655
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaald ten laste van volgende begrotingsjaren	11.747	470	313	14.188
Totaal	**16.942**	**10.821**	**7.023**	**23.326**

Er is geen sprake van nog te ontvangen inkomsten van de Europese Unie. De nog te ontvangen voorschotbedragen Europa en Nederland bestaan uit ontvangen inkomsten van het Rijk en overige openbare overheidslichamen. Deze lichten we hierna toe.

Nog te ontvangen inkomsten van het Rijk

De nog te ontvangen inkomsten van het Rijk betreffen de correctie btw 2022/2023, de suppletie algemene kosten 2024/2025 en de in 2025 gemaakte voorfinancieringskosten voor de HWBP-projecten Ravenstein-Lith en Lith Bokhoven als gevolg van het feit dat de in 2025 ontvangen HWBP-subsidies niet toereikend zijn om 90% van de gemaakte kosten te dekken en te verantwoorden. In totaliteit neemt het nog te ontvangen bedrag hierdoor met € 7,9 miljoen toe. Doordat we in 2025 ook € 3,2 miljoen hebben ontvangen, neemt deze post per saldo met € 4,7 miljoen toe. De ontvangen bedragen betreffen aanvullende bijdrages van het Ministerie van I&W, Rijkswaterstaat voor de afrekening van het HWBP-project planuitwerking Ravenstein-Lith.

Nog te ontvangen inkomsten Nederlandse overheidslichamen

Van de Provincie is het bij hen nog openstaande bedrag voor Ravenstein-Lith ontvangen. Het ultimo nog te ontvangen bedrag betreft de bijdrage van de Provincie voor project Peelvenen. De nog te ontvangen bijdrage van overige openbare lichamen betreffen de grondwateronttrekking Brabant Water, de afrekening van hWh over 2025, de afrekening met de gemeente 's-Hertogenbosch voor de renovatie van het rioolgemaal Maaijegatweg, de dividenduitkering van de Nederlandse Waterschapsbank en de afwikkeling met de UvW voor de buitenlandactiviteiten Bluedeal Ghana.

Overige nog te ontvangen en vooruitbetaald ten laste van volgende begrotingsjaren

De overige nog te ontvangen inkomsten en vooruitbetaalde kosten die ten laste komen van volgende begrotingsjaren bestaan uit:

- Opbrengsten HBE-certificaten en de afrekening over 2025 van de SNB.
- De door de BSOB ontvangen belastinggelden over 2025 die nog aan ons afgedragen moeten worden en de aanslagen over 2023, 2024 en 2025 die nog opgelegd moeten worden.
- Jaarlijkse kosten voor diverse verzekeringspremies en de licentie- en beheerskosten van het financieel systeem.

Passiva

Vaste passiva

De vaste passiva bestaan uit het eigen vermogen, de langlopende schulden en de voorzieningen.

Het totale eigen vermogen voor bestemming bedraagt ultimo 2025 € 45,8 miljoen.

Totaal reserves	31-dec-24	Resultaat bestemming	31-dec-24 na bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-dec-25
Totaal	**55.343**	**3.669**	**59.012**	**696**	**13.949**	**45.759**

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie, de overige bestemmingsreserves en het nog te bestemmen resultaat over 2025.

Algemene reserve

Het vormen van een algemene (weerstands)reserve voor zowel watersysteembeheer als zuiveringsbeheer om risico's bij calamiteiten op te kunnen vangen is verplicht. De inventarisatie van de risico's heeft niet geleid tot het aanpassen van de reserves. Dit hebben we toegelicht in paragraaf 4.1.2.

Algemene reserves	31-dec-24	Resultaat bestemming	31-dec-24 na bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-dec-25
Weerstandsreserve Watersysteembeheer	1.600					1.600
Weerstandreserve Zuiveringsbeheer	1.750					1.750
Totaal	**3.350**					**3.350**

Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie

Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie	31-dec-24	Resultaat bestemming	31-dec-24 na bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-dec-25
Watersysteembeheer	18.634	1.652	20.286	696	6.187	14.795
Egalisatiereserve Zuiveringsbeheer	27.547	1.616	29.163		6.973	22.190
Totaal	**46.182**	**3.267**	**49.449**	**696**	**13.160**	**36.985**

De bestemmingsreserves voor tariefegalisatie bestaan uit de egalisatiereserves en bij watersysteembeheer de categoriereserves. De egalisatiereserve watersysteembeheer moet op basis van het financieel beleid (minimaal) 8% van de netto lasten bedragen en de egalisatiereserve Waterzuiveringsbeheer (minimaal) 7%. De categoriereserves binnen het watersysteembeheer worden aangewend om per categorie belastingplichtigen de hoeveelheidsverschillen tussen de begrote en gerealiseerde belastingopbrengsten te verrekenen. De mutaties worden veroorzaakt door de bestemming van het resultaat op basis van de begroting 2025 en de doorgevoerde begrotingswijziging 2025.

Overige bestemmingsreserves

Overige Bestemmingsreserves	31-dec-24	Resultaat bestemming	31-dec-24 na bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-dec-25
Natschadeloket Peilopzet Maas	1.371		1.371		57	1.314
Bestemmingsreserve IBP2016-2021	250		250		134	116
Instandhouding Oijen	190		190		190	0
Afschrijving Oijen	6	-6				0
Waterveiligheid	2.023		2.023			2.023
Instandhouding Land van Cuijk	1.971		1.971			1.971
Restbedrag APPA ten behoeven van Wtp		408	408		408	0
Totaal	**5.811**	**402**	**6.213**		**788**	**5.424**

Het verloop van de overige bestemmingsreserves lichten we hierna per reserve toe.

Natschadeloket Peilopzet Maas

Doordat Rijkswaterstaat maatregelen (Maaswerken) uitvoert ter verbetering van de waterhuishouding van de Maas, zijn de stuwpeilen in Grave en Sambeek in 2011 en 2012 verhoogd. Deze peilverhoging leidt tot vernattingsschade bij agrariërs. Ook bestaat de mogelijkheid dat activiteiten van het waterschap lokaal tot vernatting leiden. Deze reserve is bedoeld om bovengenoemde schades te kunnen uitkeren. Onzeker is hoeveel natschadeclaims worden ingediend en wat dit vergt aan capaciteit en middelen. In de overeenkomst met Rijkswaterstaat is op basis van aannamen een vergoeding vastgesteld. Deze vergoeding betreft naast de uit te keren schadebedragen ook procedurekosten (inclusief organisatorische en personele kosten). Ter dekking van de gemaakte kosten heeft een onttrekking op basis van deze regeling plaatsgevonden. De overeenkomst loopt nog tot 2038.

Bestemmingsreserve IBP

Ter dekking van de kosten voortvloeiend uit de uitvoering van het InformatieBeleidsPlan (IBP) is een bestemmingsreserve gevormd. Als onderdeel van de bestuursrapportage 2025 heeft het algemeen bestuur besloten een bedrag van € 134.000 te onttrekken aan de bestemmingsreserve IBP voor de kosten van de overgang van het financieel systeem naar een online omgeving (cloud-migratie).

Instandhouding rwzi Oijen

Deze in 2018 gevormde bestemmingsreserve heeft als doel de instandhoudingskosten van de rwzi Oijen voorafgaand en tijdens de renovatie te dekken. In 2025 is een bedrag van € 190.000 onttrokken. De reserve is daarmee uitgeput en komt derhalve te vervallen.

Afschrijving rwzi Oijen

Als gevolg van de renovatie van de rwzi Oijen hebben we sommige in het verleden gedane investeringen versneld moeten afschrijven ten laste van de exploitatie. Ter dekking van deze kosten heeft het algemeen bestuur op 26 februari 2021 besloten een bestemmingsreserve te vormen. Via de resultaatbestemming bij het jaarverslag 2024 is het openstaande saldo van € 6.000 vrijgevallen.

Waterveiligheid

Naar aanleiding van de overgang van het dijkversterkingsproject Ravenstein-Lith (Meanderende Maas) van de verkenningsfase naar de planuitwerkingsfase is bij de jaarstukken 2020 besloten de bestemmingsreserve waterveiligheid te vormen. De verkenningsfase is afgerond met een gunstig nettoresultaat van € 2.464.000 door niet volledig bestede subsidie inkomsten. Middels de vorming van deze bestemmingsreserve blijft dit bedrag beschikbaar voor de resterende twee fasen van het project Meanderende Maas waarna het in 2024 volledig is ingezet voor de planuitwerkingsfase. Vanuit de verkenningsfase Cuijk-Ravenstein is via de resultaatbestemming bij de jaarrekening 2023 een bedrag van € 2.023.000 toegevoegd. In 2025 hebben er geen mutaties plaats gevonden.

Instandhouding rwzi land van Cuijk

Het algemeen bestuur heeft op 5 juli 2024 ingestemd met de vorming van een bestemmingsreserve voor de instandhouding van de rwzi Land van Cuijk. Met deze reserve kunnen we de bedrijfszekerheid van de zuivering tijdens de renovatie op peil houden. In 2025 hebben er geen mutaties plaats gevonden.

Restbedrag Appa ten behoeve van Wtp

Ter dekking van de per 1 januari 2028 over te dragen Appa-bedragen aan het ABP is bij de jaarrekening 2024 een bestemmingsreserve gevormd. Als onderdeel van de jaarrekening is de bestemmingsreserve overgeheveld naar de voorziening Appa-plan. Deze onttrekking heeft buiten de exploitatierekening plaatsgevonden.

Nog te bestemmen resultaat

Het exploitatiesaldo voor besluitvorming bedraagt € 5,7 miljoen. Een voorstel voor de resultaatsbestemming maakt onderdeel uit van de jaarstukken.

Gerealiseeerd resultaat	31-dec-25
Exploitatiesaldo voor besluitvorming	**5.712**

Voorzieningen

In lijn met de Waterschapswet hebben we drie voorziening gevormd voor arbeidsgerelateerde verplichtingen.

Voorzieningen	31-dec-24	Toevoegingen	Vrijgevallen	Aanwendingen	31-dec-25
Arbeidsgerelateerde vpl wachtgelden	257	104		188	173
Arbeidsgerelateerde vpl pensioenen	468	45		66	447
Arbeidsgerelateerde voorziening APPAplan	1.629	1.859	13		3.476
Totaal	**2.354**	**2.008**	**13**	**254**	**4.096**

Arbeidsgerelateerde verplichting wachtgelden

De hoogte van de voorziening is afhankelijk van het aantal uitkeringsgerechtigden en de resterende duur van de uitkeringen. We actualiseren de voorziening voor medewerkers die recht hebben of krijgen op een wachtgelduitkering of juist wanneer zij aan het einde van de looptijd zitten, de pensioengerechtigde leeftijd bereiken of overlijden. De verplichtingen zijn met € 104.000 toegenomen. Een bedrag van € 188.000 is uitgekeerd ten laste van de voorziening.

Arbeidsgerelateerde verplichting pensioenen

Bij het actualiseren van de voorziening houden we rekening met de verwachte pensioenverplichtingen voor oud-bestuurders (tot 2008 en die na 1 januari 2022 met pensioen zijn gegaan) of hun partners. We baseren ons daarvoor op de verwachte levensverwachting in Nederland (bron: CBS). In onderstaande tabel worden de mutaties over 2025 weergegeven. Op basis van de actuariële berekening zijn de verplichtingen met € 45.000 toegenomen en is een bedrag van € 66.000 betaald via de voorziening.

Arbeidsgerelateerde voorziening Appa-plan

De pensioenuitkering na het vervullen van een politiek ambt was voorheen geregeld in de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa). Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Uit het door Ministerie van BZK uitgevoerde onderzoek naar de benodigde overdrachtswaarde Appa is gebleken dat de al gevormde voorziening niet toereikend is en per saldo met € 1.822.000 moet worden opgehoogd.

Vaste Schulden

De langlopende schulden bestaan uit de onderhandse leningen (looptijd 1 jaar of meer) en de waarborgsommen. In onderstaande tabel worden deze nader gespecificeerd.

Onderhandse leningen

Hoofdsom langl. Leningen	Aflossingen tot 1-1-2025	Stand per 1-1-2025	Vermeer-deringen	Reguliere aflossing	Extra aflossing	Stand per 31-12-2025	Rentelast boekjaar
896.427	443.367	453.060	170.000	35.496		587.564	11.410

In 2025 hebben we drie nieuwe geldleningen afgesloten bij binnenlandse banken en overige financiële instellingen voor in totaal € 170 miljoen.

Waarborgsommen

Waarborgsommen	31-dec-24	31-dec-25
Totaal	**283**	**300**

De waarborgsommen hebben betrekking op Agrosaar America BV (€ 51.000), mestvergistingsinstallatie MVB Oijen (€ 136.000) en duurzaam landleven in verband met percelen in Heeswijk Dinther (€ 111.200) en in Erp (€ 1.250).

Vlottende passiva

De vlottende passiva bestaan de netto vlottende schulden en de overlopende passiva.

Netto vlottende schulden < 1 jaar

Netto vlottende schulden < 1 jaar	31-dec-24	31-dec-25
Kasgeldleningen openbare lichamen wet FIDO	50.000	
Banksaldi	5.641	-3.472
Overige schulden	10.076	16.014
Totaal	**65.717**	**12.543**

Kasgeldleningen openbare lichamen wet FIDO

In december 2024 hebben we een kortlopende geldlening afgesloten. Deze is in juni 2025 afgelost.

Banksaldi

Dit betreft het saldo van de rekening bij de Nederlandse Waterschapsbank**.**

Overige schulden

De overige schulden bestaande uit de openstaande crediteuren (€ 11.613.000) en de openstaande schulden in verband met te betalen belastingen, sociale- en pensioenpremies bestaande uit nog niet betaalbaar gestelde belastingafdrachten van (€ 4.401.000). De overige schulden zijn met name toegenomen door facturen die we aan het eind van het jaar hebben ontvangen voor verschillende investeringsprojecten maar die nog niet betaalbaar zijn gesteld. Dit leidt tot een toename van het openstaande crediteurensaldo met € 5.596.000.

Overlopende passiva

Overlopende passiva	31-dec-24	31-dec-25
Verplichtingen begrotingsjaar in volgend begrotingsjaar	14.564	14.847
Voorschotbedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen volgende begrotingsjaren	22.856	28.985
Totaal	**37.420**	**43.832**

Verplichtingen begrotingsjaar in volgend begrotingsjaar

De voornaamste posten binnen het huidige saldo zijn: rente diverse langlopende leningen (€ 8.512.000), meerdere jaren gemeentelijke bijdrage 's-Hertogenbosch rioolgemalen (€ 1.180.000), Afvalstoffendienst afrekening restwarmte (€ 178.000), afrekening BSOB 2025 (€ 66.000), diverse uitgevoerde werkzaamheden en geleverde goederen en diensten (€ 434.000) en de openstaande arbeidsgerelateerde verplichtingen (per saldo € 4.477.000).

Voorschotbedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen volgende begrotingsjaren

Het volgende overzicht toont de vooruit ontvangen inkomsten, waar deze betrekking op hebben en van welk openbaar lichaam de inkomsten ontvangen zijn. Daarna lichten we deze toe.

Vooruitontvangen inkomsten voor	Vooruitontvangen inkomsten van	Stand per 31-12-2024	Toevoegingen	Vrijgevallen bedragen	Stand per 31-12-2025
	EU				
	Het Rijk	*393*	*10*	*30*	*373*
	Provincies		*404*	*68*	*336*
	Overige openbare lichamen	*101*		*101*	
Vooruitontvangen subsidies sva	Totaal	493	414	198	708
Buitenlandbeleid	Overige openbare lichamen	48		20	28
	Het Rijk	2.496	53.520	55.369	648
	Provincies	1.650			1.650
Subsidie HWBP Ravenstein-Lith	Totaal	4.146	53.520	55.369	2.298
Programma aanpak stikstof Peelvenen	Provincies	165		137	28
	Het Rijk	4.642	5.996	6.551	4.087
	Overige openbare lichamen	30		30	
Voorschot subsidie HWBP Cuijk-Ravenstein	Totaal	4.672	5.996	6.581	4.087
Vs sub NNB	Provincies	394	296	470	219
Puzzelen met Ruimte	Overige openbare lichamen	51		51	
	Het Rijk	*397*	*100*		*497*
	Provincies	*906*	*228*		*1.133*
	Overige openbare lichamen	*-1.161*	*78*	*501*	*-1.585*
DPMaas	Totaal	142	405	501	46
	Het Rijk	*35*		*35*	
	Provincies	*18*		*18*	
Hoogwv DB Crevecoeur	Totaal	53		53	
MOK extra capaciteit	Provincies		392	392	
Bijdr Water Bodem NB	Provincies	11.874	5.003	3.439	13.438
STOWA HVP bevers	Overige openbare lichamen	7		7	
Nazorg Leegveld Peel	Provincies	71		71	
GOB EVZ	Provincies	324	3.974	2.586	1.711
Vs subsidi HWBP LiBo	Het Rijk		5.094	5.094	
Vs subsidi HWBP Doev	Het Rijk		2.794	1.625	1.169
Impulsregeling DAW	Het Rijk	90	239	322	7
POP3 - 00723	Provincies	326	3.844	4.170	
Bijdrage Water Bodem T2	Provincies		7.850	3.439	4.411
Vs sub HWBP Heave	Het Rijk		835		835
Totaal		**22.856**	**90.655**	**84.526**	**28.985**
	EU				
Totaal vooruitontvangen inkomsten naar openbaar lichaam	Het Rijk	7.964	68.588	69.026	7.526
	Provincies	15.727	21.989	14.790	22.926
	Overige openbare lichamen	-835	78	710	-1.467
Totaal		**22.856**	**90.655**	**84.526**	**28.985**

- **Vooruitontvangen subsidies sva**: Op deze balanspost worden de vooruitontvangen subsidies van diverse projecten verantwoord. In 2025 is van het Rijk € 10.000 ontvangen voor de proef Torwash en van de provincie € 404.000 voor de subsidieregeling GGA de Bult (€ 50.000), Strabrechtse Heide (€ 50.000), instandhouding Grote modder (€ 65.000) en inrichtingssubsidie NNP HRHB (€ 239.000).
- **Buitenlandbeleid**: We ontvangen subsidies voor diverse projecten in het buitenland. Als penvoerder keren we vandaaruit gedeclareerde voorschotten of gemaakte kosten uit aan diversie instanties. De mutatie betreft het afboeken van gemaakte kosten voor het buitenlandproject Ghana.
- **Subsidie HWBP Ravenstein-Lith**: In 2024 is gestart met de uitvoering van het project. Volgens de totale beschikking ontvangen we jaarlijks € 40.000.000. Door de herberekening van het voorschotbedrag hebben we € 13.520.000 extra ontvangen. We hebben € 55.369.000 verantwoord naar het project.
- **Programma aanpak stikstof Peelvenen**: Op basis van ingezette uren is een gedeelte van de ontvangen bedragen verantwoord binnen de exploitatie.
- **Subsidie HWBP Cuijk-Ravenstein**: We hebben € 5.996.000 ontvangen ten behoeve van de planuitwerking van het traject Cuijk-Ravenstein. In 2025 is een bedrag van € 6.551.000 aangewend en verantwoord naar het project. Het te ontvangen bedrag van de gemeente Maashorst van € 30.000 voor meekoppelkansen is gecorrigeerd in 2025.
- **Puzzelen met Ruimte**: Namens de regio Noordoost-Brabant waren we bestuurlijk en ambtelijk trekker van het project Puzzelen met Ruimte. Vanuit de RegioDeal Noordoost-Brabant zijn hiervoor middelen beschikbaar gesteld. In 2025 is het project financieel afgewikkeld: alle bedragen zijn naar de projecten geboekt.
- **Deltaprogramma Maas**: Het Deltaprogramma Maas is een samenwerkingsverband van bevoegde en verantwoordelijke partijen voor de inrichting en het beheer van het Nederlandse deel van het hoofdwatersysteem Maas. In de afgelopen jaren hebben de acht regionale partijen (drie provincies, vier waterschappen en Rijkswaterstaat Zuid) de middelen en capaciteit bijeengebracht. De combinatie van deze partijen en het op de juiste manier verantwoorden van de kosten en bijdrages leiden tot een vertekend beeld op de balanspost vooruitontvangen inkomsten openbare lichamen. De vordering die nu op deze post lijkt te ontstaan, dient dus in combinatie gezien te worden met de balansposten vooruitontvangen bijdragen van het Rijk en Provincies. In 2025 is €405.000 aan bijdragen ontvangen en is € 501.000 aangewend ter dekking van de gemaakte kosten.
- **Hoogwaterveiligheid ‘s-Hertogenbosch Crèvecoeur**: De activiteiten zijn gericht op de voorbereiding en uitvoering van het project Hoogwaterveiligheid ’s-Hertogenbosch Crèvecoeur. De maatregelen zorgen voor een waterstandsdaling in de Maas in de provincie Noord-Brabant. Ook kijken we naar het effect op wateroverlast rondom Den Bosch. In 2025 is € € 35.000 aangewend ter dekking van de gemaakte kosten en is het restant van € 18.000 terugbetaald aan de provincie.
- **Extra capaciteit MOK**: We hebben € 392.000 ontvangen van de provincie ter vergoeding voor extra ingezette capaciteit om de realisatie van groenblauwe opgaven te versnellen. De subsidie is volledig besteed.
- **Bijdrage Water bodem NB (MOK)**: In het kader van de Bijdrageregeling water en bodem Noord-Brabant hebben we € 5.003.000 ontvangen van de provincie voor de uitvoering van de ‘Projecten MOK eerste tranche’. Hiervan is € 3.439.000 verantwoord naar de diverse in uitvoering zijnde projecten.
- **STOWA-project HVP Bevers**: Het aantal bevers en dassen in Nederland neemt toe, maar graverij in de keringen door deze dieren vormt een groot risico voor de waterveiligheid. Vanuit het STOWA hebben we middelen ontvangen voor een onderzoekspilot naar hoogwatervluchtplaatsen voor bevers. In 2025 is het resterende saldo verantwoord naar project.
- **Nazorg Leegveld/Peelvenen**: de uitvoering van het project Leegveld is nagenoeg gereed en de nazorgperiode is gestart. In deze fase volgen we onder andere de effecten van de peilstijgingen op de hydrologie in en buiten de natuur. Als er aanvullende maatregelen nodig zijn om wateroverlast te voorkomen of schades op te lossen, verzorgen wij dit namens de provincie. De nazorgperiode en daarmee de bijdrage van de provincie eindigt vijf jaar na het bereiken van de streefpeilen. In 2025 is het nog openstaande saldo van € 71.000 aangewend ten gunste van het project.

- **GOB EVZ**: via de 'Programma-aanvraag Ecologische Verbindingszones Aa en Maas' is een subsidieaanvraag ingediend bij het Groen Ontwikkelfonds Brabant. Op basis van diverse aanvragen hebben we in 2025 € 3.974.000 subsidie ontvangen voor verschillende projecten. Hiervan is € 2.586.000 doorgelegd naar de projecten.
- **Voorschot subsidie HWBP Lith-Bokhoven**: De in 2024 ingediende subsidieaanvraag voor de verkenningsfase van het HWBP-project Lith-Bokhoven is goedgekeurd. Voor de financiering van de gemaakte kosten hebben we in 2025 twee voorschotbetaling ontvangen voor in totaal € 5.094.000. Dit bedrag is volledig naar het project geboekt.
- **Voorschot subsidie HWBP Doeveren**: De subsidieaanvraag voor de verkenningsfase voor het traject Doeveren is goedgekeurd. In 2025 hebben we € 2.794.000 ontvangen. Daarvan is € 1.625.000 naar het project geboekt.
- **Impulsregeling DAW**: voor de impulsregeling Deltaplan Agrarisch Waterbeheer 2023-2027 hebben we in 2025 van € 239.000 ontvangen. Hiervan is € 322.000 in de exploitatie verantwoord voor gemaakte kosten.
- **POP3 – 00723**: Voor het project klimaatadaptieve aanpak hebben we vanuit de POP3 Noord-Brabant subsidie ontvangen. Het beginsaldo, inclusief het in 2025 ontvangen bedrag van € 3.844.000, is volledig verantwoord naar het project klimaatadaptieve aanpak Oeffeltse Raam.
- **Waterbodem T2**: In het kader van Tranche 2 Water en Bodem, Uitvoeren Kader Richtlijn Water en Deltaplan Hoge Zandgronden is een bijdrage ontvangen van € 7.850.000. Een bedrag van € 3.439.000 is doorgelegd naar de diverse projecten.
- **Subsidie HWBP Heaveschermen**: voor het innovatieproject 33AP Piping heaveschermen hebben we in 2025 een voorschotbedrag aangevraagd. Een bedrag van € 835.000 is uitgekeerd. Vooralsnog heeft geen overboeking naar het project plaatsgevonden.

Specificatie borg- en garantstellingen

Garantstelling waterschap voor krediet Aquon

In de gemeenschappelijke regeling Aquon is in artikel 36 Borgtocht opgenomen dat voor de aan Aquon verstrekte leningen iedere deelnemer naar de betreffende geldgever rechtstreeks aansprakelijk is conform zijn kostenaandeel in Aquon, op basis van de laatst vastgestelde verdeelsleutel. Vooral ter financiering van de nieuwbouw en overige vaste activa heeft Aquon twaalf leningen afgesloten. Op 31 december 2025 resteert nog een totale lening schuld van € 42,2 miljoen. Daarnaast heeft de Nederlandse Waterschapsbank aan Aquon een kredietfaciliteit verleend van € 7 miljoen. In 2025 is geen gebruik gemaakt van dit krediet. De garantstelling van waterschap Aa en Maas in de leningen en kredietfaciliteit is 11,6%.

Garantstelling waterschap voor hypothecaire leningen personeel

Het waterschap staat garant voor hypothecaire leningen die zijn verstrekt aan voormalig medewerkers op grond van de samenwerkingsovereenkomst Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel (per 31 december 2012 beëindigd). Het betreft in het verleden verstrekte leningen. Eind 2025 bedraagt de hoofdsom € 318.504 en de restschuld € 275.159.

Garantstelling aan NWB ten behoeve van doorlopend kredietfaciliteit voor UvW

Alle waterschappen, met uitzondering van Hoogheemraadschap van Delfland, hebben een garantstelling afgegeven aan de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) ten behoeve van een doorlopende kredietfaciliteit voor de UvW. In de ledenvergadering van de Unie d.d. 16 oktober 2015 is afgesproken dat bij een eventuele aansprakelijkheidsstelling inzake het krediet het verhaalrecht (recht van regres) gebaseerd wordt op het aandeel in de reguliere contributiebijdrage. Het huidige aandeel van waterschap Aa en Maas in de contributie bedraagt 3,76%. Het maximale bedrag waarvoor een waterschap aangesproken kan worden is € 2 miljoen.

De UvW heeft in 2017 een lening van € 6.013.268 met hypothecaire zekerheid ten behoeve van het pand aan de Koningskade 40 te Den Haag omgezet in een lening met borgtochtverklaring van de waterschappen. De nieuwe lening moet gegarandeerd worden door de waterschappen. Voor de garantstelling geldt dezelfde verdeelsleutel

als voor de contributiebijdrage. Het saldo van de lening per ultimo 2025 is € 4.089.022. Naast de garantstelling op de leningen zit deze ook op de rekeningcourantpositie van de UvW. Het totaalsaldo van de rekeningen kent een positief saldo van € 12.105.557.

Garantiestelling inzake eigen financiering SNB

Aa en Maas staat naar rato van het aandelenbezit garant voor een bedrag van maximaal € 10.404.054 (exclusief eventuele achterstallige (boete)rente of kosten) voor leningen die SNB afsluit. Voor deze garantiestelling hebben we naar rato van het aandelenbezit als zekerheidsstelling een recht van hypotheek op het terrein, gebouwen en installaties van SNB te Moerdijk. De SNB heeft vanaf 2020 tot en met 2025 geldleningen afgesloten met een restant leensom per 31 december 2025 van € 30.076.236, waarvan onze garantiestelling € 5.690.424 bedraagt.

NWB - OVERZICHT LENINGEN

					Saldo	Aflossing	Saldo
Leningnummer	Aanvang	Hoofdsom	Rente %	Looptijd	31-12-2024	2025	31-12-2025
Lening NWB 30818*	31-12-2020	€ 27.000.000	0%	6 jaar	€ 9.000.000	€ 4.500.000	€ 4.500.000
Lening NWB 31505	15-4-2022	€ 6.000.000	1,39%	8 jaar	€ 4.062.500	€ 750.000	€ 3.312.500
Lening NWB 31769	2-2-2023	€ 6.000.000	3,06%	14 jaar	€ 5.571.429	€ 428.571	€ 5.142.857
Lening NWB 31768	2-10-2023	€ 4.000.000	3,04%	14 jaar	€ 3.714.286	€ 285.714	€ 3.428.571
Lening NWB 31767	2-4-2024	€ 4.000.000	2,99%	13 jaar	€ 4.000.000	€ 307.692	€ 3.692.308
Lening NWB 32012	5-11-2024	€ 5.000.000	2,86%	13 jaar	€ 5.000.000		€ 5.000.000
Lening NWB 32012	1-7-2025	€ 5.000.000	2,86%	13 jaar			€ 5.000.000
Totaal					**€ 31.348.214**	**€ 6.271.978**	**€ 30.076.236**

* In feite is het rentepercentage -0,218%, doordat de rente vooraf in één keer is uitbetaald door een hoger bedrag dan de hoofdsom gestort te krijgen.

Garantstellingen aan het waterschap

In het kader van aanbestedingen dienen aannemers in een aantal gevallen een bankgarantie te overleggen. Deze bankgaranties bieden zekerheden in het geval de andere partij zijn financiële verplichtingen niet na komt.

Niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen

Investeringen

Met betrekking tot investeringsprojecten is per ultimo 2025 voor € 369,2 miljoen aan opdrachten verstrekt. Het betreft voornamelijk de vastgelegde verplichting voor de diverse HWBP Projecten, aanleg EVZ's en de in uitvoering zijnde renovatie- en effluentverbeteringsprojecten binnen zuiveren.

Leaseverplichtingen

Het waterschap heeft vijf leaseauto's tot haar beschikking. De leaseverplichting bedraagt € 197.962. Dit bedrag is bepaald op basis van de nog lopende contractperiode per auto.

Juridische procedures

Rondom de afwikkeling van de renovatie rwzi 's-Hertogenbosch spelen juridische procedures met de aannemer. De uitkomst van deze procedures kan uiteindelijk een materiele impact hebben op onze financiële positie. Bij opmaak van de jaarrekening is geen betrouwbare schatting te maken van de uitkomst en de mogelijke financiële gevolgen. Daarom zijn deze in de jaarrekening niet financieel gewaardeerd.

Verplichtingen aan personeel

Ten aanzien van mogelijke verplichtingen bij de uitstroom van langdurig zieken wordt gekeken naar het aantal langdurig zieken op 31 december, de meest voorkomende salarisschaal en een gemiddelde arbeidsduurrelatie om tot een inschatting van de potentiële omvang te komen. Op basis daarvan houden we rekening met € 50.000.

Om de vitaliteit en ontwikkeling van de werknemers te bevorderen, kan gebruik worden gemaakt van het Persoonsgebonden Basis Budget (PBB). Ultimo 2025 is het totaal nog inzetbare budget € 2,1 miljoen. Uitgaande van een besteding binnen 5 jaar komt dit neer op € 416.00 per jaar. Binnen de begroting 2026 en de hierin gepresenteerde meerjarenraming wordt structureel een bedrag van circa € 870.000 doorgerekend.

9. Rechtmatigheidsverantwoording

De afwijkingen (fouten en/of onduidelijkheden) als gedefinieerd in de Kadernota Rechtmatigheid worden alleen in de rechtmatigheidsverantwoording vermeld indien de door het algemeen bestuur gestelde verantwoordingsgrens voor rechtmatigheid is overschreden. Op basis van de financiële verordening bedraagt deze 2% van de totale lasten op programmaniveau exclusief toevoegingen aan reserves. Voor 2025 betekent dit dat de verantwoordingsgrens € 3.671.000 bedraagt. Afzonderlijke rechtmatigheidsfouten en/of afzonderlijke onduidelijkheden groter dan de rapportagegrens van € 200.000 worden toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

9.1 Rechtmatigheidsverantwoording dagelijks bestuur waterschap Aa en Maas

De hiernavolgende rechtmatigheidsverantwoording is verplicht op grond van de Kadernota Rechtmatigheid.

Verantwoordelijkheid dagelijks bestuur

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het dagelijks bestuur toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door het algemeen bestuur vastgestelde kaders zoals de begroting en verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door het algemeen bestuur op 12 december 2025 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door het algemeen bestuur bepaald en bedraagt 2% van de totale lasten exclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 3.671.000. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2025 van de Commissie BBV (september 2025).

Bevindingen

Het dagelijks bestuur stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen € 365.000 bedragen. Ook stelt zij vast dat hiervan € 260.000 acceptabel is op basis van de door het algemeen bestuur vastgestelde financiële verordening. De bij de jaarrekening geconstateerde onrechtmatigheden en onjuistheden blijven daarmee ruim binnen de daarvoor gestelde grens van € 3.671.000.

Geconstateerde afwijkingen

De geconstateerde afwijkingen betreffen een overschrijding van de exploitatielasten met € 260.000 (acceptabel) en onrechtmatigheden binnen inkopen en aanbestedingen van in totaal € 105.000).

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV, de financiële verordening en het controleprotocol aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid.

Overzicht onrechtmatigheden

Begrotingscriterium	
1.a Overschrijding lasten programma's	260
1.b Overschrijding investeringskredieten	0
2. Ongeautoriseerde reservemutaties	0
3. Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten, investeringen en baten die niet tijdig tot begrotingswijzigingen hebben geleid of niet tijdig aan het algemeen bestuur zijn gemeld	0
Totaal begrotingsonrechtmatigheden	**260**
• *Totaal van begrotingsonrechtmatigheden dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid*	260
• *Totaal van begrotingsonrechtmatigheden die inhoudelijk in de rechtmatigheidsverantwoording en in de paragraaf bedrijfsvoering worden toegelicht*	0

Voorwaardencriterium	
4. Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed die inhoudelijk in de rechtmatigheidsverantwoording worden toegelicht	105*

M&O-criterium	
5. Geen bevindingen	0

Totaal onrechtmatigheden (1 t/m 5)	**365**
Waarvan acceptabel	260
Waarvan niet acceptabel	105

* Dit betreft geconstateerde aanbestedingsonrechtmatigheden die vallen onder de rapportagegrens. Ze worden daarom niet nader toegelicht.

10. Overige gegevens

10.1 Accountantsverklaring

Voorheen werd de verklaring van de accountant als separaat document toegevoegd aan de jaarstukken. Volgens de nieuwe verslaggevingsvoorschriften moet de accountantsverklaring echter onderdeel uitmaken van de door het algemeen bestuur vast te stellen jaarrekening. De accountant geeft deze verklaring volgens de richtlijnen direct voorafgaand aan de vergadering van het algemeen bestuur af (doorgaans één dag van te voren). Zo weet deze zeker dat er zich geen gebeurtenissen na balansdatum meer hebben voorgedaan die van invloed kunnen zijn op het oordeel. In het boekwerk is rekening gehouden met de benodigde ruimte voor de controleverklaring, waarmee deze uiteindelijk een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarstukken.

11. Voorstel en Besluit

Aan het dagelijks bestuur van waterschap Aa en Maas

Ingevolge artikel 6 onder k van de regeling met betrekking tot de organisatie van het financieel beheer doe ik u hierbij ter vaststelling toekomen de jaarrekening 2025 van waterschap Aa en Maas.

’s-Hertogenbosch,

De financieel ambtenaar,

Pascal Reinaerdts

Aan het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas

Ingevolge artikel 105 van de Waterschapswet bieden wij u hierbij ter vaststelling aan de jaarrekening 2025 van waterschap Aa en Maas.

de secretaris,

Peter Verlaan

de dijkgraaf,

Mario Jacobs

Het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas;

gezien het voorstel van het dagelijks bestuur van 21 april 2026;

gehoord het advies van de commissie Algemene en Financiële Zaken, van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid en de commissie Waterketen en Duurzaamheid;

gelet op het bepaalde in de Waterschapswet;

BESLUIT:

1. De Jaarstukken 2025 bestaande uit het jaarverslag en de jaarrekening vast te stellen;
2. De restantkredieten van onderhanden werken van het boekjaar 2025 en de daarmee samenhangende geraamde bijdragen die eind 2025 nog niet zijn ontvangen, administratief over te boeken;
3. Een aanvullend krediet van € 281.000 beschikbaar te stellen om het project renovatie Crèvecoeur af te sluiten binnen de vastgestelde financiële kaders;
4. Het resultaat van de jaarrekening 2025, overeenkomstig het financieel beleid, als volgt te bestemmen:

Jaarrekening 2025 - Resultaat voor bestemming			**5.711.781**
Reserve	**Begroting 2025**	**Realisatie**	**Resultaat**
Categoriereserve Ingezetenen	27.717.927	27.686.461	-31.467
Categoriereserve Gebouwd	50.827.163	51.260.731	433.568
Categoriereserve Ongebouwd	11.815.352	11.864.451	49.099
Categoriereserve Natuurterreinen	201.012	208.642	7.630
Egalisatiereserve Watersysteembeheer			3.653.206
Totaal Watersysteembeheer	**90.561.454**	**91.020.284**	**4.112.036**
Egalisatiereserve Waterzuiveringsbeheer			1.599.745
Totaal Waterziuveringsbeheer			**1.599.745**

Bovenstaande resulteert in:

- een onttrekking aan de categorie ingezetenen van € 31.467
- een toevoeging aan de categorie gebouwd van € 433.568
- een toevoeging aan de categorie ongebouwd van € 49.099
- een toevoeging aan de categorie natuurterreinen van € 7.630
- een toevoeging aan de egalisatiereserve watersysteembeheer van € 3.653.206
- een toevoeging aan de egalisatiereserve waterzuiveringsbeheer van € 1.599.745

Het algemeen bestuur voornoemd,

de secretaris — de dijkgraaf

Peter Verlaan — Mario Jacobs

Bijlage A Overzicht lopende investeringen

PJB nr	Projectnaam	Beschikbaar krediet bruto	Beschikbaar krediet inkomsten	Beschikbaar krediet netto	Realisatie krediet bruto tm 2024	Realisatie krediet bruto 2025	Realisatie inkomsten tm 2024	Realisatie inkomsten 2025	Restant krediet bruto	Restant krediet inkomsten	Restant krediet netto
115	Renoveren rwzi Den Bosch	70.825.000	0	70.825.000	58.657.219	272.655	-40.912	0	11.895.126	40.912	11.936.038
118	Renoveren rioolgemaal Cuijk-Heiligenberg	4.050.000	0	4.050.000	182.402	1.559.264	0	0	2.308.334	0	2.308.334
135	Renoveren rioolgemaal Mariahout	700.000	0	700.000	24.600	99.009	0	0	576.391	0	576.391
147	Renovatie RG Westerbeek	520.000	0	520.000	160.748	285.462	0	0	73.790	0	73.790
175	Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen	92.700.000	0	92.700.000	68.563.245	15.490.105	-11.518	-453.220	8.646.650	464.738	9.111.388
197	Vervangen vervoermiddelen en gereedschappen 2025	1.663.000	0	1.663.000	0	1.338.055	0	0	324.945	0	324.945
2022-012	GGA Strabrechtse Heide	4.635.000	-2.212.500	2.422.500	35.707	3.596.730	0	-9.068	1.002.563	-2.203.432	-1.200.869
2022-013	GGA Vitale Peel (Provincie trekker)	740.000	0	740.000	53.233	248.652	0	0	438.115	0	438.115
2022-021	Maatregelen Astense Aa – de Berken	550.000	0	550.000	80.427	281.528	0	-133.035	188.045	133.035	321.080
2023-022	HWBP Programmaplan 2023-2026	1.710.356	-1.469.700	240.656	544.695	233.562	-490.736	-205.993	932.099	-772.971	159.128
2023-028	TPL RG Lithoijen rwzi Oijen	2.000.000	-450.000	1.550.000	1.819	1.722.857	0	-452.203	275.324	2.203	277.527
2023-028	Omleggen TPL Vught Helftheuvelweg	200.000	0	200.000	0	45.736	0	0	154.264	0	154.264
2023-028	Herstel TPS Someren rwzi Asten	450.000	0	450.000	0	1.133	0	0	448.867	0	448.867
2023-029	Renoveren kelder rioolgemaal Harense Broek	625.000	0	625.000	11.351	242.111	0	0	371.538	0	371.538
2023-031	EVZ 't Schoor Leijgraaf	852.000	-495.500	356.500	60.573	427.948	0	-81.023	363.479	-414.477	-50.998
2023-032	Clusterproject vismigratie	3.000.000	-1.300.000	1.700.000	169.320	941.854	0	-486.441	1.888.826	-813.559	1.075.267
2023-032	Clusterproject vismigratie fase 2	3.000.000	-1.275.000	1.725.000	0	382.249	0	0	2.617.751	-1.275.000	1.342.751
2023-033	Groen-blauwe maatregelen in Spoorzone Den Bosch	700.000	0	700.000	0	22.131	0	0	677.869	0	677.869
2023-034	Goorloop Helmond en Schevelingseloop	155.000	-42.500	112.500	0	2.223	0	0	152.777	-42.500	110.277
2023-035	Optimalisatie wijst Annabos en beheer & onderhoud Bitswijksche Loop	640.000	0	640.000	28.201	67.212	0	0	544.587	0	544.587
2023-036	Oplossen onderhoudsknelpunt Mgr. Borretlaan te Ravenstein	100.000	0	100.000	66.183	11.784	0	0	22.033	0	22.033
2023-037	Optimalisatie watersysteem Rode Beek	100.000	0	100.000	0	6.455	0	0	93.545	0	93.545
2023-039	Groote Wetering	500.000	0	500.000	0	76.840	0	0	423.160	0	423.160
2023-043	Robuuste invulling Landmeerseloop Huize Padua	100.000	0	100.000	5.272	91.877	0	0	2.851	0	2.851
2023-050	Hoofdkantoor Pettelaarpark: veiligheid en toegankelijkheid	100.000	0	100.000	0	0	0	0	100.000	0	100.000
2024-052	Demo-ICABUS RWZI Asten (fijnzeef)	1.350.000	-245.000	1.105.000	233.370	371.451	0	0	745.179	-245.000	500.179
2024-053	Renoveren rioolgemaal Landhorst	500.000	0	500.000	0	101.269	0	0	398.731	0	398.731
2024-054	Renoveren rioolgemaal St. Anthonis	2.000.000	0	2.000.000	0	83.561	0	0	1.916.439	0	1.916.439
2024-055	Realiseren lavafilter rioolgemaal Pomona	210.000	0	210.000	0	51.138	0	0	158.862	0	158.862
2024-056	Preventieve Dassenburcht Kortestraat Dieden	120.000	0	120.000	502	223	0	0	119.275	0	119.275
2024-061	EVZ Halsche Beek, Balkloop en Tochtsloot	225.000	0	225.000	0	3.153	0	0	221.847	0	221.847
2024-062	HWBP innovatie onderzoek Heaveschermen	3.810.000	-3.810.000	0	32.924	631.189	0	0	3.145.887	-3.810.000	-664.113
2025-070	Upgrade slibverwerkingslijn 1 en 4 SNB (agio)	1.982.816	0	1.982.816	0	0	0	0	1.982.816	0	1.982.816
2025-083	Oever Seldensate (Dynamisch Beekdal de Aa)	1.630.000	0	1.630.000	0	36.725	0	0	1.593.275	0	1.593.275
208	Kunstwerken regionale keringen	725.000	-300.000	425.000	0	537.299	0	0	187.701	-300.000	-112.299
209	Uitvoeringsprogramma normen wateroverlast (2016-2021)	1.320.000	0	1.320.000	1.168.764	2.412	-153.846	0	148.824	153.846	302.670
210	Smakterbroek	478.088	-241.000	237.088	25.737	97.634	0	0	354.717	-241.000	113.717
212	GGOR Goorloop Snelle Loop Gemeente Bakel	2.736.000	-1.000.000	1.736.000	1.595.983	6.226	-568.274	0	1.133.791	-431.726	702.065
212	Aanvoer Boekel Overlast Elsendorp	740.000	-218.000	522.000	190.281	2.025	0	-45.893	547.694	-172.107	375.587
213	GGOR St Anthonis Boxmeer	3.083.688	0	3.083.688	2.510.660	81.470	-1.163.842	0	491.558	1.163.842	1.655.400

PJB nr	Projectnaam	Beschikbaar krediet bruto	Beschikbaar krediet inkomsten	Beschikbaar krediet netto	Realisatie krediet bruto tm 2024	Realisatie krediet bruto 2025	Realisatie inkomsten tm 2024	Realisatie inkomsten 2025	Restant krediet bruto	Restant krediet inkomsten	Restant krediet netto
216	EVZ Meerkensloop	2.625.000	-1.000.000	1.625.000	231.525	1.042.335	-100.000	-68.800	1.351.140	-831.200	519.940
219	HWBP Ravenstein Lith	511.300.333	-438.434.759	72.865.574	73.002.334	90.361.210	-64.244.263	-82.150.541	347.936.789	-292.039.955	55.896.834
231	Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0	4.983.000	0	4.983.000	20.308	721.468	0	0	4.241.224	0	4.241.224
234	Uitvoeringsprogramma 't Gulden Land	4.475.000	-2.321.000	2.154.000	1.891.797	1.097.757	-732.988	-795.601	1.485.446	-792.411	693.035
239	Robuust watersysteem NVO	10.347.805	-4.748.500	5.599.305	650.039	749.626	-157.749	-70.108	8.948.140	-4.520.643	4.427.497
241	HWBP Cuijk Ravenstein	25.680.000	-23.282.000	2.398.000	8.343.330	7.403.093	-6.994.298	-6.963.097	9.933.577	-9.324.605	608.972
244	Poseidon - de datagestuurde waterketen	3.450.000	0	3.450.000	662.537	125.298	-77.557	0	2.662.165	77.557	2.739.722
25	HWBP Bijdrage	7.285.680	0	7.285.680	0	7.246.223	0	0	39.457	0	39.457
255	Uitbreiding verwerkingscapaciteit en renovatie rwzi Land van Cuijk	69.500.000	0	69.500.000	18.652.234	33.310.010	0	-546.780	17.537.756	546.780	18.084.536
275	Natte Natuurparel Wijboschbroek	8.855.000	-7.255.000	1.600.000	2.671.341	1.281.613	-45.890	-1.196.345	4.902.046	-6.012.765	-1.110.719
276	Grootschalige realisatie van zonneweides	4.450.000	0	4.450.000	1.434.187	1.550.880	0	0	1.464.933	0	1.464.933
288	Oplossen knelpunt robuust watersysteem Beekgraaf	380.000	0	380.000	35.021	101.471	0	0	243.508	0	243.508
291	Realiseren spuiduikers sluis 8 en 9	1.958.000	0	1.958.000	1.957.121	0	0	0	879	0	879
300	Clusteraanpak EVZ's Deurne	2.594.000	-1.503.898	1.090.102	1.692.324	-543	-631.427	-255.870	902.219	-616.601	285.618
301	Vervangingsinvesteringen t.b.v. Waterbeheersingsgemalen (LTAP)	2.450.000	0	2.450.000	5.894	397.332	0	0	2.046.774	0	2.046.774
302	Natuurrealisatie en klimaatrobuust watersysteem Maashorst	624.000	0	624.000	84.311	280.240	-14.889	-112.325	259.449	127.214	386.663
303	Optimalisatie Meetnetten en Datamanagement in Systeem en Keten (OMDISK), zvb	1.380.000	-340.000	1.040.000	889.740	189.563	-271.131	0	300.697	-68.869	231.828
303	Optimalisatie Meetnetten en Datamanagement in Systeem en Keten (OMDISK), wsb	4.445.000	-2.202.500	2.242.500	3.092.186	276.999	-1.490.790	-205.824	1.075.815	-505.886	569.929
308	Groene Punt	800.000	-340.000	460.000	72.151	555.057	0	-371.175	172.792	31.175	203.967
313	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Aarle-Rixtel	3.000.000	0	3.000.000	58.364	1.375.007	0	0	1.566.629	0	1.566.629
315	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Den Bosch	4.000.000	0	4.000.000	0	552.969	0	0	3.447.031	0	3.447.031
316	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Dinther	55.150.000	-4.000.000	51.150.000	11.469.039	3.807.734	-4.000.000	0	39.873.227	0	39.873.227
320	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Vinkel	19.200.000	-965.000	18.235.000	1.178.118	12.037.356	0	0	5.984.526	-965.000	5.019.526
354	HWBP Lith Bokhoven	16.770.000	-15.093.000	1.677.000	3.478.600	5.291.486	-2.250.000	-5.635.671	7.999.914	-7.207.329	792.585
357	Vervanging TMX Onderstations LM-8N en LM-20N door LMX-serie	1.360.000	0	1.360.000	461.224	589.368	0	0	309.408	0	309.408
358	Afronding Beekherstel Peelseloop Benedenloop	1.335.000	-600.000	735.000	732.271	191.521	0	-418.297	411.208	-181.703	229.505
359	Renovatie/vervangen Bruggen landgoed Eyckenlust Beek en Donk	1.920.000	-220.000	1.700.000	0	5.865	0	0	1.914.135	-220.000	1.694.135
361	Vismigratie Gewande	6.400.000	-1.600.000	4.800.000	185.368	237.825	0	0	5.976.807	-1.600.000	4.376.807
362	Maatregelen bevers Empel	330.000	0	330.000	207.265	40.215	0	0	82.520	0	82.520
364	HWBP Doeveren VK	1.698.200	-1.503.000	195.200	1.698.047	18.251	-1.516.090	13.167	-18.098	-77	-18.175
364	HWBP Doeveren PU	3.951.800	-3.582.000	369.800	960.025	1.276.561	-368.814	-1.642.265	1.715.214	-1.570.921	144.293
364	HWBP Doeveren Uitvoering	34.500.000	-29.250.000	5.250.000	0	30.446	0	0	34.469.554	-29.250.000	5.219.554
367	Uitvoeringsprogramma waterconservering	2.100.000	-960.000	1.140.000	147.904	110.158	0	-28.900	1.841.938	-931.100	910.838
370	Zelfstandige NBW-knelpunten wateroverlast (3e toetsing)	100.000	0	100.000	10.820	39.822	0	0	49.358	0	49.358
371	Programma Howabo	3.834.000	-375.000	3.459.000	683.947	890.303	0	0	2.259.750	-375.000	1.884.750
374	Uitbreiding slib- en gaslijn rwzi Den Bosch	5.500.000	0	5.500.000	3.719.511	120.870	0	0	1.659.619	0	1.659.619
376	Wegwerken baggerachterstand 2022-2027	4.800.000	0	4.800.000	0	742.906	0	0	4.057.094	0	4.057.094
5	Blauwe Poort Laarbeek	10.124.000	-3.450.000	6.674.000	1.734.161	1.902.986	-724.853	-822.990	6.486.853	-1.902.157	4.584.696
51	Uitvoeringsprogramma Noordervaart/Peelkanalen	5.873.128	-2.895.000	2.978.128	5.017.004	19.917	-933.831	0	836.207	-1.961.169	-1.124.962
53	Cyclisch groot onderhoud	3.124.340	0	3.124.340	2.313.658	54.416	0	-424.064	756.266	424.064	1.180.330
6	Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL), EVZ Baardwijkse Overlaat	260.500	0	260.500	0	0	0	0	260.500	0	260.500
6	Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL), EVZ Voordijk	120.000	0	120.000	0	0	0	0	120.000	0	120.000
6	Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL), VTW Gebiedsontw Oostelijk Langstraat	3.083.000	0	3.083.000	26.170	31.942	0	0	3.024.888	0	3.024.888
7	Gebiedsplan Raam	40.215.820	-15.450.330	24.765.490	11.365.656	2.014.910	-3.803.873	-1.031.395	26.835.254	-10.615.062	16.220.192
76	Aa dal Zuid, fase 1	16.880.000	-3.085.000	13.795.000	15.947.748	869.849	-9.045.948	-192.190	62.403	6.153.138	6.215.541
76	Aa dal Zuid, fase 2	8.250.000	-3.951.000	4.299.000	1.019.450	738.611	0	-89.213	6.491.939	-3.861.787	2.630.152

PJB nr	Projectnaam	Beschikbaar krediet bruto	Beschikbaar krediet inkomsten	Beschikbaar krediet netto	Realisatie krediet bruto tm 2024	Realisatie krediet bruto 2025	Realisatie inkomsten tm 2024	Realisatie inkomsten 2025	Restant krediet bruto	Restant krediet inkomsten	Restant krediet netto
8	Integrale wateropgave Aa-dal Noord	6.610.000	0	6.610.000	436.231	2.216.825	-60.000	-74.677	3.956.944	134.677	4.091.621
86	IGP Maasheggen	6.910.000	-2.675.000	4.235.000	2.265.977	1.731.736	-1.017.518	-785.513	2.912.287	-871.969	2.040.318
95	EVZ Tranche Beneden Aa, EVZ Leijgraaf	5.575.500	-1.782.000	3.793.500	1.766.271	504.440	-78.294	-1.346.629	3.304.789	-357.077	2.947.712
95	EVZ Tranche Beneden Aa, EVZ Schijndelse Loop	2.420.000	-1.625.000	795.000	1.328.648	84.400	-103.709	-845.182	1.006.952	-676.109	330.843
99	Realisatie EVZ Groote Wetering	1.892.000	-973.000	919.000	845.373	56.271	-515.953	-18.837	990.356	-438.210	552.146
	Totaal	**1.156.396.054**	**-588.521.187**	**567.874.867**	**318.848.446**	**213.727.805**	**-101.608.993**	**-107.945.998**	**623.819.803**	**-378.966.196**	**244.853.607**

Bijlage B Overzicht afgesloten investeringen

PJB nr	Projectnaam	Beschikbaar krediet bruto	Beschikbaar krediet inkomsten	Beschikbaar krediet netto	Realisatie krediet bruto tm 2024	Realisatie krediet bruto 2025	Realisatie inkomsten tm 2024	Realisatie inkomsten 2025	Restant krediet bruto	Restant krediet inkomsten	Restant krediet netto
	Pettelaarpark 70 Noodtrappen	50.000	0	50.000	0	22.305	0	0	27.695	0	27.695
12	Integraal Gebiedsprogramma Bakel - Milheeze	770.000	-326.000	444.000	89.228	205.754	0	-105.151	475.018	-220.849	254.169
147	Renovatie RG Oploo	615.000	0	615.000	185.530	420.726	0	0	8.744	0	8.744
197	Vervangen vervoermiddelen en gereedschappen 2024	1.030.000	0	1.030.000	897.600	114.420	0	0	17.980	0	17.980
2023-028	Vervangen persleiding Vinkel-Berlicum	370.000	0	370.000	13.114	354.028	0	0	2.858	0	2.858
2023-028	Vervangen persleiding Neerkant-Hutten	380.000	0	380.000	11.786	273.833	0	-6.923	94.381	6.923	101.304
208	20 kunstwerken regionale keringen	2.600.000	-400.000	2.200.000	2.148.060	121.565	-440.506	0	330.375	40.506	370.881
239	NVO De Vlier & Oplossen Vismigratieknelpunten	1.198.000	-549.000	649.000	328.221	868.636	-137.761	-410.425	1.143	-814	329
243	Biotectoren	500.000	0	500.000	233.237	0	0	0	266.763	0	266.763
25	HWBP Bijdrage 2024	7.855.000	0	7.855.000	7.854.745	8	0	0	247	0	247
263	Renoveren rioolgemaal Cuijk Sportpark	1.300.000	0	1.300.000	1.141.936	9.921	0	0	148.143	0	148.143
286	Oplossen capaciteitsknelpunt Bakel	3.700.000	0	3.700.000	3.651.027	47.717	0	0	1.256	0	1.256
293	Klimaatadaptieve aanpak Oeffeltse Raam	4.100.000	-2.730.000	1.370.000	3.354.766	6.191	0	-3.199.668	739.043	469.668	1.208.711
301	LTAP Gemaal Grensweg	120.000	0	120.000	89.551	3.173	0	0	27.276	0	27.276
301	LTAP Gemaal Herpt	130.000	0	130.000	90.866	0	0	0	39.134	0	39.134
301	LTAP Gemaal De Brand	415.000	0	415.000	393.086	0	0	0	21.914	0	21.914
301	LTAP Gemaal Keent	120.000	0	120.000	48.595	0	0	0	71.405	0	71.405
301	LTAP Gemaal Kleine Wetering	329.000	0	329.000	307.251	907	0	0	20.842	0	20.842
334	Renoveren rioolgemaal 't Snepke	180.000	0	180.000	89.652	88.817	0	0	1.531	0	1.531
356	Aanpassing Astense Aa tbv aanvoer vanuit Noordervaart	100.000	0	100.000	73.562	2.270	0	0	24.168	0	24.168
371	Gemaal Crevecoeur	1.650.000	-750.000	900.000	1.436.454	232.417	-487.824	0	-18.871	-262.176	-281.047
	Totaal	**27.512.000**	**-4.755.000**	**22.757.000**	**22.438.267**	**2.772.688**	**-1.066.091**	**-3.722.167**	**2.301.045**	**33.258**	**2.334.303**

Dit document is openbaar.

veilig voldoende schoon water

Waterschap Aa en Maas

Jaarstukken 2025 in één oogopslag

In dit overzicht staat wat waterschap Aa en Maas in 2025 aan opbrengsten heeft binnengekregen en waaraan dat geld is besteed. De uitgebreide jaarstukken zijn te vinden op www.aaenmaas.nl.

Welke opbrengsten hebben wij?

Huurder
Eenpersoonshuishouden
Waterschapsbelasting € 144

Huurder
Meerpersoonshuishouden
Waterschapsbelasting € 266

Gezin met koopwoning
Meerpersoonshuishouden
WOZ-waarde € 408.000
Waterschapsbelasting € 390

Middelgroot productiebedrijf
300 vervuilingseenheden
WOZ-waarde € 13,5 miljoen
Waterschapsbelasting € 22.374

Agrarisch bedrijf
60 hectare
WOZ-waarde € 520.000
Waterschapsbelasting € 7.594

€ 165,056 miljoen
Waterschapsbelastingen

€ 15,620 miljoen
Dekkingsmiddelen
Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves en dividenduitkering.

Het resultaat over 2025 bedraagt voor Aa en Maas € 5,7 miljoen positief en wordt toegevoegd aan de reserves.

Totaal opbrengsten € 180,676 miljoen

Wat doen wij met jouw geld?

€ 20,097 miljoen
Waterveiligheid
Wij zorgen voor bescherming tegen wateroverlast en overstromingen van de Maas en het regionale watersysteem.

€ 74,164 miljoen
Klimaatbestendig en gezond watersysteem

- **Voldoende water en omgaan met weersextremen**
  Wij werken aan een robuust, veerkrachtig en stuurbaar watersysteem.
- **Gezond en natuurlijk water**
  Wij gaan voor een ecologisch goed functionerend systeem met oog voor de waterkwaliteit en biodiversiteit.

€ 80,703 miljoen
Schoon water
We zuiveren het afvalwater uit het riool, zodat het weer terug kan naar sloten en beken. We zoeken naar slimme oplossingen en samenwerkingen om de waterkwaliteit te verbeteren.

Totaal kosten
(netto lasten)
€ 174,964 miljoen

Dijkversterking
We versterken de komende jaren bijna 100 km dijk om beschermd te blijven tegen overstromingen uit de Maas. In 2025 zijn de eerste kilometers tussen Ravenstein en Lith aangepakt.

Uitzonderlijk droog
Na een erg nat 2024, was 2025 juist een uitzonderlijk droog jaar. Het regenwater hebben we zo goed mogelijk vastgehouden. Ook hebben we plannen gemaakt voor extra projecten die bijdragen aan schoon en gezond water.

2025

Activa € 699,8 miljoen

Vaste activa (bezittingen): € 655,6 miljoen
Vlottende activa (vorderingen en liquide middelen): € 44,2 miljoen

Passiva € 699,8 miljoen

Reserves (eigen vermogen): € 51,5 miljoen
Vaste passiva (voorzieningen en schulden): € 591,9 miljoen
Kortlopende verplichtingen: € 56,4 miljoen

Balans in 2024 € 617,8 miljoen

Cijfers komen uit hoofdstuk 6 Overzicht van baten en lasten en hoofdstuk 8 Balans van de jaarstukken.

Dit overzicht is met de grootste zorg samengesteld. Wij streven er altijd naar om juiste en actuele informatie te verstrekken. Wij kunnen helaas niet garanderen dat deze informatie in alle gevallen foutloos, volledig en actueel is. Kijk voor het volledige jaarverslag en de jaarrekening op **www.aaenmaas.nl**.

Duurzaamheidsverslag 2025

Duurzaamheid maakt een integraal onderdeel uit van de jaarstukken en geeft een beeld van de stand van zaken op het gebied van: energieverbruik en -neutraliteit, klimaat en onze CO2-voetafdruk. Dit verslag is gelinkt aan de routekaart “Naar een energieneutraal, klimaatneutraal en circulair Aa en Maas in 2050” (9 december 2021) en aan de concept EKC-strategie waar momenteel aan wordt gewerkt.

Definitie duurzaamheid (definitie volgens de VN-commissie Brundtland uit 1987)

Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder de behoeften van toekomstige generaties (zowel hier als in andere delen van de wereld) in gevaar te brengen.

Onderdeel energie

Doel: *2030: 100% energieneutraal (waterschapsector in 2025 energieneutraal)*

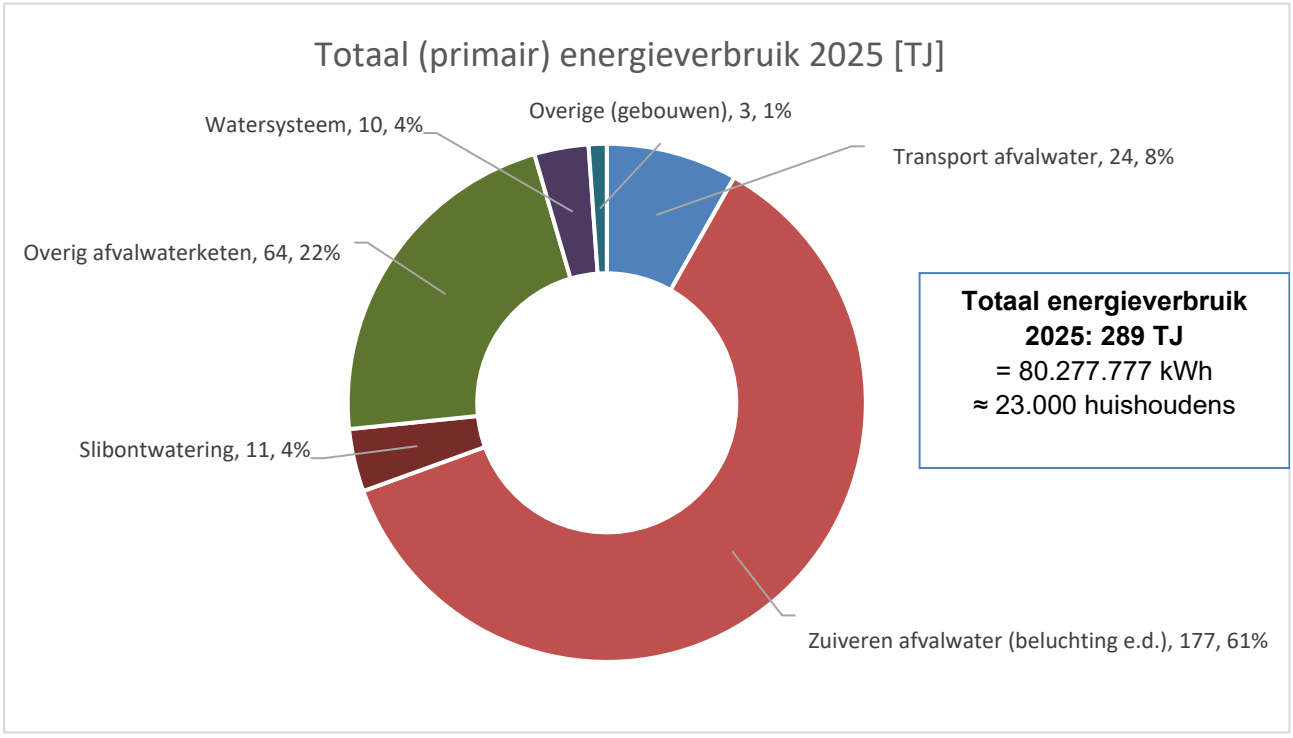
Definitie energieneutraal (bron: strategie EKC)

We zijn energieneutraal als we, over een jaar gemeten, net zoveel duurzame energie produceren als dat we verbruiken.

Voor Aa en Maas is het percentage energieneutraal de hoeveelheid jaarlijks op ons eigen terrein door onszelf duurzaam opgewekte energie gedeeld door de hoeveelheid jaarlijks gebruikte energie (maal 100). Het waterschap wil net zoveel duurzame energie zelf produceren als dat zij verbruikt. Hiervoor wordt momenteel ingezet op biogasproductie, zonne-energie, waterkracht en aquathermie.

Energieverbruik per bedrijfsonderdeel

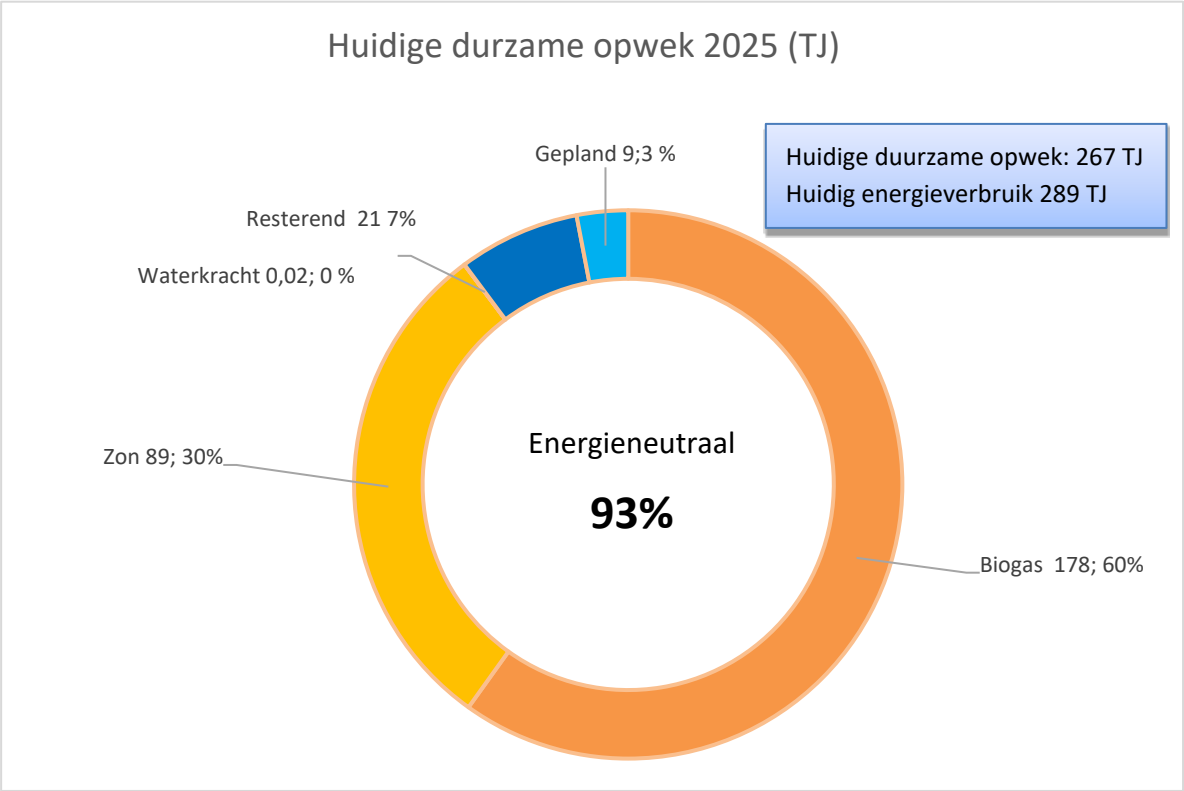
Figuur 1 geeft inzicht in het energieverbruik (elektriciteit, gas en warmte) per onderdeel van het waterschap.

Figuur 1. Energieverbruik 2025

Huidige, geplande en resterende duurzame opwek

In figuur 2 is een beeld gegeven van de duurzame opwek in 2025 (oranje), de nog geplande opwek (licht blauw) en de nog resterende opwek (blauw) die moet worden ingevuld.

Figuur 2. Energieoverzicht en energieneutraliteit 2025 (getallen wijzigen), op basis van data klimaatmonitor 2025

Nb. De benodigde duurzame opwek om te komen tot energieneutraal neemt nog toe als gevolg van verdergaand zuiveren conform de ambities uit het Waterbeheerprogramma (KRW, verwijdering P&N, medicijnresten en opkomende stoffen). Het uiteindelijke energieverbruik is van meerdere factoren afhankelijk, zoals toename van de vracht.

Realisatie en planning duurzame opwek

Voor de opwekking van duurzame energie is een budget gereserveerd voor een zonneweide bij elke rwzi en zon-op-dak op onze kantoren waar mogelijk. Inmiddels zijn de zonneweides en zon-op dak voor het grootste deel aangelegd. Er wordt nog één zonneweide gerealiseerd. Deze is in voorbereiding en uitvoering staat gepland voor 2027.

Ten opzichte van vorig jaar is de energieneutraliteit met ongeveer 10% gestegen. Er was sprake van een toename van opwekking met zowel zon als biogas. Met name bij het zuiveringsproces zien we een fors lager elektriciteitsverbruik dan in 2024 vanwege de gunstige weersomstandigheden in 2025. Deze weersafhankelijke fluctuatie zien we jaarlijks terug

Onderdeel Klimaat (CO_2-footprint)

Doelen Aa en Maas (vastgesteld AB 9 december 2021):

2030: 49% reductie broeikasgas t.o.v. 1990

2050: 100% Klimaatneutraal

Ambitie sector

*In de ledenvergadering van de UvW (14 oktober 2022) is de ambitie voor de gezamenlijke waterschappen bijgesteld naar **100% klimaatneutraal in 2035** (inspanningsverplichting).*

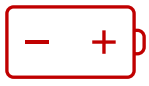
Definitie klimaatneutraal (bron: strategie EKC)

Als waterschap zijn we klimaatneutraal als we per saldo geen negatief effect hebben op het klimaat, dat wil zeggen; netto geen emissie van broeikasgassen (m.n. koolstofdioxide – CO_2, lachgas – N_2O, methaan – CH_4). Voor de definitie van emissie hanteren we de scope-afbakening van het internationale Greenhouse Gas protocol (GHG-protocol): Scope 1 – directe emissies uit het primaire proces, scope 2 – indirecte emissies uit energieverbruik, en scope 3 –overige indirecte CO_2-emissies in de toeleveringsketens.

Afbakening

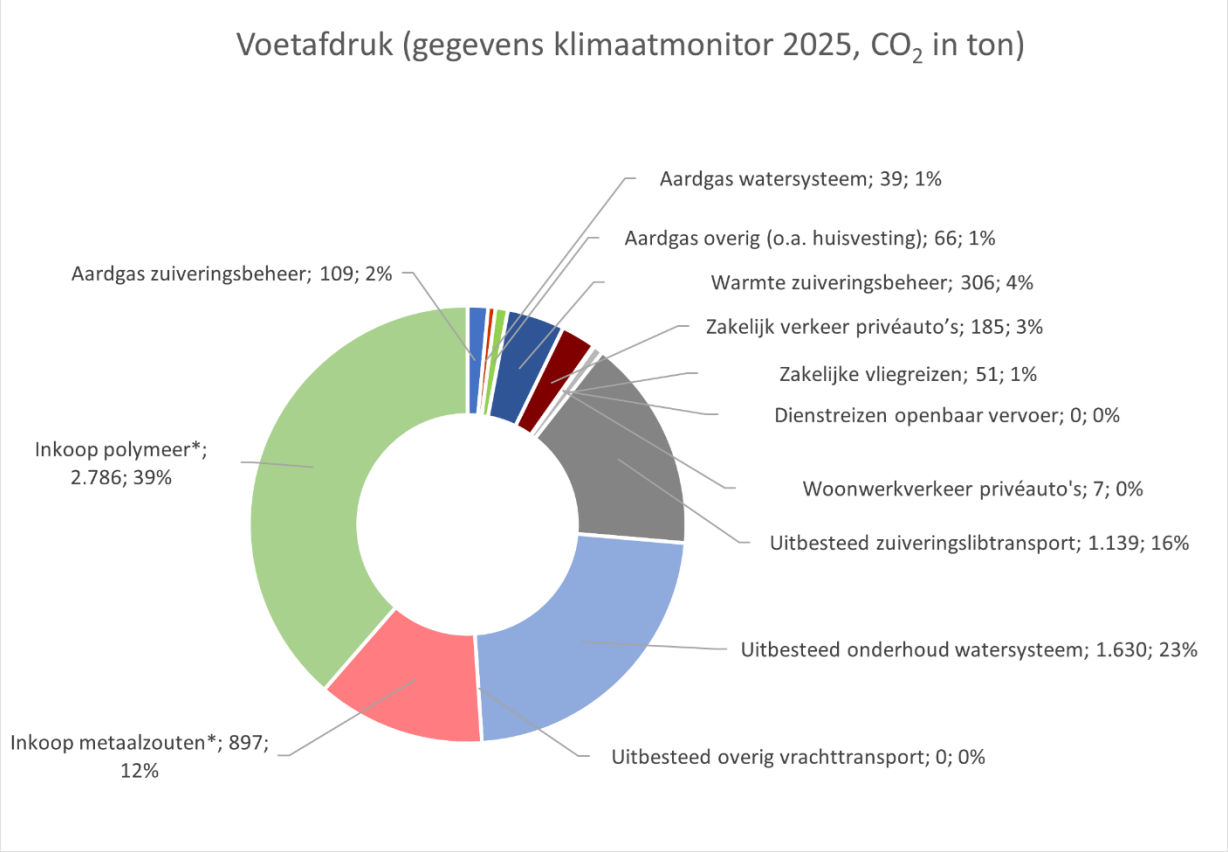
Op grond van de klimaatmonitor moet met de volgende elementen gerekend worden om de voetafdruk te bepalen. Het gaat hierbij om alle directe en indirecte bronnen (scope 1, 2 en 3) die uitstoot van broeikasgas veroorzaken. Broeikasgassen zijn o.a. koolstofdioxide (CO_2), lachgas (N_2O)en methaan (CH_4). Lachgas en methaan worden omgerekend naar CO_2-equivalenten en tellen harder mee omdat dit zwaardere broeikasgassen zijn (zie tabel 1 voor de vermenigvuldigingsfactoren).

Onderdelen klimaatmonitor

		
Scope 1: *Direct energieverbruik primair proces, mobiliteit*	***Scope 2:*** *Inkoop elektriciteit (groen)*	***Scope 3:*** *Indirecte uitstoot (metaalzouten, grondverzet, transport, assets, onderhoud)*

In figuur 3 staat de uitstoot van alle bronnen waarmee, op grond van de klimaatmonitor gerekend moet worden om de CO_2-voetafdruk te bepalen, exclusief methaan en lachgas.

NB: Lachgas en methaan horen er wel bij en zitten in scope 1: uitstoot uit het primaire proces. De uitstoot van lachgas en methaan is gebaseerd op een rekenmodel waarvan bekend is dat de berekende waarden afwijken van de werkelijke uitstoot. Daarom zijn deze niet in figuur 3 opgenomen.

Figuur 3. Emissie broeikasgas uit de klimaatmonitor 2025 (exclusief lachgas en methaan)
* Dit zijn emissies uit scope 3

In tabel 1 zijn de meest recent berekende waarden gegeven, gebaseerd op de data uit 2024 omdat de data over 2025 pas richting Q3 2026 beschikbaar komen. In de laatste kolom is de procentuele bijdrage gegeven voor als de berekende lachgas- en methaanuitstoot wel zou zijn opgenomen in de CO_2-voetafdruk.

Tabel 1. De uitstoot van methaan en lachgas: totaal, in CO_2-equivalenten equivalenten en in procenten

Uitstoot CO_2, lachgas en methaan	kg	ton CO_2-eq	Bijdrage aan voetafdruk
Totaal CO_2-bronnen figuur 3 (2024)		7.215	18%
Methaanemissie rwzi's (1 kg methaan = 28 kg CO_2)	322.559	9.031	23%
Lachgasemissie rwzi's (1 kg lachgas = 265 kg CO_2)	86.392	22.893	58%
Totaal		**39.139**	**100%**

Op basis van de cijfers zien we een vermindering van de emissie van CO_2-equivalenten door lachgas en methaan (scope 1). De, landelijk vastgestelde, conversiefactoren om methaan en lachgas om te rekenen naar CO_2-equivalenten zijn aangepast hetgeen tot een afname van de emissie leidt. Anderzijds zien we wel een toename van de emissie van CO_2-equivalenten door inkoop van hulpstoffen ten behoeve van procesoptimalisatie (polymeer, metaalzouten). De uitstoot vanwege onderhoud watersysteem nam ook af. Echter zijn dit marginale wijzigingen ten opzichte van de emissie van lachgas en methaan in de zuiveringen.

Onderdeel Circulair (grondstoffen/materiaalstroomanalyse)

Doelen:

2030: 50% gebruik primaire grondstoffen

2050: 100% Circulaire economie

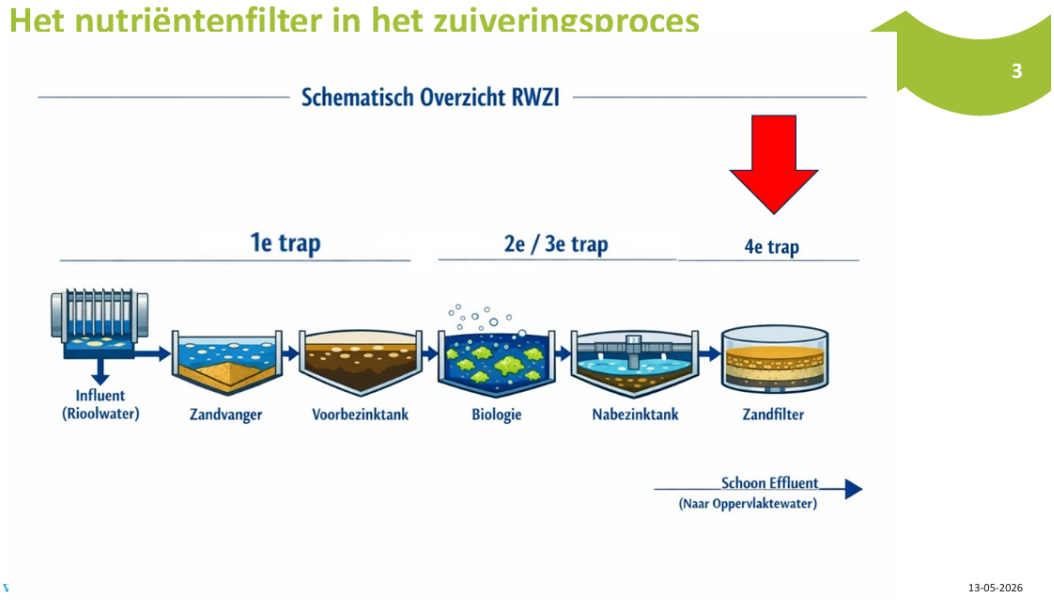
Definitie circulaire economie (bron: strategie EKC)

Ons waterschap is circulair als alle aangevoerde grondstoffen[1] afkomstig zijn uit secundaire bronnen of biobased én alle reststoffen die we afvoeren, direct of na bewerking, opnieuw als grondstof kunnen worden ingezet. Dat kan zowel binnen als buiten de watersector zijn. Daarbij zetten we in op hergebruik zo hoog mogelijk op de R-ladder, waar mogelijk direct in de eigen processen.

De aandacht voor het gebruik van secundaire grondstoffen is fors gestegen, met name in de HWBP projecten en bij renovaties. De kwantificering ontbreekt nog. Alle in- en uitgaande grondstof- en materiaalstromen en gebruikte materialen voor grond-, weg- en waterbouw en bouw en installaties moeten hiervoor in kaart worden gebracht, dit vergt het opzetten van een zogenaamde materialenboekhouding. Streven is om alle afvalstoffen die ontstaan zonder of na een bewerking, al dan niet met tussenkomst van de markt, weer her te gebruiken als grondstof (=secundaire grondstof).

[1] De term grondstoffen dient gelezen te worden als grondstof, hulpstof én alle materialen, producten etc. die van/uit grondstoffen bestaan en gemaakt zijn.

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.1 Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als bespreekstuk te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.*
	De ***fractie Partij voor de Dieren*** leest dat dierenbestrijding op de meest diervriendelijke manier wordt gedaan maar verdrinkingsval is dat niet is en vraagt wat er aan actie is geweest richting de Muskusrattenbestrijdingsorganisatie. **Antwoord DB**: Naar aanleiding van de eerdere bespreking in de commissie heeft portefeuillehouder Van Dijk dit punt reeds doorgegeven aan de muskusrattenbestrijdingsorganisatie. Tevens herhaalt hij de oproep die hij destijds in de commissie heeft gedaan om bij hem een concreet alternatief aan te dragen en dan zal hij bekijken hoe dit zo snel mogelijk kan worden geïmplementeerd. Inzake dierenwelzijn merkt de ***fractie Partij voor de Dieren*** op dat de focus ligt op dieren die overlast geven en vraagt of dit in breder perspectief getrokken kan worden zoals in het sociaal jaarverslag. **Antwoord DB**: Dank voor de goede suggestie, dit nemen we mee. Inzake het maaibeleid meldt de ***fractie Partij voor de Dieren*** nog steeds klachten te ontvangen zoals dat er te brede stroken gemaaid worden. Stelt dat het nog niet is opgelost en vraagt hier aandacht voor. **Antwoord DB**: We hebben zo'n 6000 km in beheer en onderhoud. Het zou portefeuillehouder Van Dijk helpen als er bij hem specifieker wordt aangegeven waar de problemen zich spelen en niet te wachten tot een vergadering. Dat stelt hem beter in staat om op kortere termijn te reageren en mocht nodig daar actie op te nemen. Pagina 18, de ***fractie Partij voor de Dieren*** leest dat de beverintroductie sinds 1998 is maar denkt dat dit 1989 moet zijn. **Antwoord DB**: Er stond per ongeluk 1998, terwijl dit 1988 moet zijn. Dit is gecorrigeerd. Een nieuwe versie van de Jaarstukken is toegevoegd aan de vergaderstukken. De ***fractie BBB*** kijkt naar de jaarstukken niet alleen als verantwoording over het verleden maar ook als de spiegel van het nieuw WBP 2028-2033. Stelt dat de jaarstukken goed laten zien wat er is uitgevoerd en vraagt of we voldoende zien wat het aantoonbaar heeft opgeleverd voor o.a. waterkwaliteit, waterberging, droogte, onderhoud en waterveiligheid. Vraagt of het DB de conclusie deelt dat het nieuwe WBP daarom sterker moet sturen op probleemdefinitie, nulmetingen, bronherleidbaarheid, meetbare effectoren, effect indicatoren en evaluatie achteraf zodat het AB niet alleen de projecten kan volgen maar daadwerkelijk ook kan sturen op effecten. **Antwoord DB**: Portefeuillehouder De Groot zegt dat in de jaarstukken en budgetcyclus, wordt gekeken naar zowel de input als naar de output (activiteiten), de outcome (de effecten na de activiteit) en de effecten van beleid. En uiteraard zullen er keuzes gemaakt moeten worden. De output is vaak makkelijker te kwantificeren dan de outcome dat ook afhankelijk is van allerlei omgevingseffecten. Tevens moet dit bij de KRW volgens een bepaalde systematiek gedaan worden. Aanvullend hierop zegt portefeuillehouder Van Dijk dat de projecten de onhebbelijkheid hebben dat het tot tientallen jaren kan duren voordat er daadwerkelijk effect te zien is. Het is een goed idee om in aanloop naar het nieuwe WBP nog eens naar de systematiek te kijken hoe we effectiviteit objectief meten. Pagina 25, inzake onderzoek naar de toxische druk zou de ***fractie CDA*** het rapport graag willen ontvangen. **Antwoord DB:** Het onderzoek naar toxische druk in ons werkgebied is in de afrondende fase. We zullen de onderzoeksresultaten met u delen. Dit wordt najaar 2026.

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.1 Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als bespreekstuk te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.*
	Pagina 24, inzake monitoring van de schone Maaswaterketen ziet de ***fractie Geborgden*** in de monitoring op de Aa en Maas website, dat er ook andere stoffengroepen zijn dan alleen gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Met name de andere stoffengroepen zoals de industriestoffen en medicijnresten en dergelijken. De concentraties van die stoffen zijn vele malen groter als die van gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Vraagt of dit toegevoegd kan worden aan de tekst van het jaarverslag, doelt daarmee op de monitoring van de schone Maaswaterketen (2023-2025 onderzoek) en wat het heeft opgeleverd. **Antwoord DB:** Portefeuillehouder De Zoeten licht toe dat schone Maaswaterketen vooral bedoeld is voor de industriële lozing. Op pagina 24 van de jaarstukken worden gewasbeschermingsmiddelen en biociden niet genoemd met betrekking tot de schone Maaswaterketen, maar staat juist “om de bronnen van industriële stoffen te achterhalen”. De gevraagde toevoeging is daarmee overbodig. De ***fractie BBB*** vraagt om een overzicht te ontvangen van de zuiveringstappen per rwzi, wat er al is en niet alleen wat er in aanbouw komt. **Antwoord DB:** Op al onze rwzi's zijn 1ste, 2de en 3de trappen aanwezig. Zie ook de toelichtende presentatie in de commissie Waterketen en Duurzaamheid van 13 mei 2026 bij het agendapunt Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel en rwzi Den Bosch. Hieronder geven we voor 4de trappen per rwzi aan wat op dit moment de status is. - RWZI Aarle-Rixtel: zandfilter ten behoeve van nutriënten (ontwerpfase, kredietaanvraag realisatie naar AB), PACAS-installatie t.b.v. medicijnrestenverwijdering (ontwerpfase) - RWZI Asten: - - RWZI Oijen: PACAS-installatie t.b.v. medicijnrestenverwijdering (gereed) RWZI Dinther: PACAS-installatie t.b.v. medicijnrestenverwijdering (gereed), Ozon pilot installatie (gereed), zandfilter ten behoeve van nutriënten (wordt nu gerealiseerd) - RWZI Vinkel: Doekfilter met actief kool ten behoeve van nutriënten- en medicijnresten verwijdering (in realisatie) - RWZI Land van Cuijk: Helofytenfitler als nazuiveringsstap (gereed) - RWZI Den Bosch: zandfilter ten behoeve van nutriënten (ontwerpfase, kredietaanvraag voor realisatie naar AB)

Waterschap
Aa en Maas

De ***fractie CDA*** leest dat er meer metingen van KRW stoffen uitgevoerd zijn op de rwzi's en is benieuwd naar de uitkomsten daarvan.

Antwoord DB: In het aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma is onder Stedelijk Afvalwater, rwzi's de aanvullende actie "Voor KRW-probleemstoffen gaan we extra meten aan influent en effluent" opgenomen. Hiervoor is allereerst gekeken vanuit de KRW-parameteranalyses per waterlichaam welke KRW-probleemstoffen in het ontvangende oppervlaktewater na lozing door rwzi normoverschrijdend zijn aangetroffen. De extra metingen bij de rwzi moeten inzicht geven in hoeverre het effluent een relevante bron is voor deze KRW-probleemstoffen in het ontvangende oppervlaktewater. Deze metingen zijn ingezet en lopen (deels) nog door tot eind 2026. Hieronder zijn in tabelvorm de tussentijdse resultaten weergegeven. De stoffen die overschrijden in het ontvangende oppervlaktewater na lozing van de rwzi verschilt. In de tabel hieronder hebben we ons gefocust op de stof(groep)en (en niet ook nog een uitsplitsing gemaakt naar rwzi / ontvangend oppervlaktewater). Begin 2027, wanneer alle meetresultaten binnen zijn, kunnen de eindresultaten worden gedeeld.

KRW-probleem stof in oppervlakte-water	Aantreffen in oppervlaktewater	Extra gemeten bij rwzi	Resultaten	Status
GBM	Ja	2024 en 2026	Imidacloprid en deltametrin zijn hoger in effluent dan in oppervlaktewater. Andere gbm lager.	Lopen nog.
PBDE	Biotametingen hebben geleid tot overschrijding. Niet meetbaar op normniveau in water.	2026	Verwachting is dat deze stoffen in effluent onder detectiegrens ("<") liggen, dan tonen we aan dat er geen bijdrage uit effluent is. Verwijdering in RWZI door hechten aan slib.	Metingen lopen nog (4x in 2026)
PFAS (PFOS valt onder KRW)*	Ja	Vanaf 2016 Aarle-Rixtel, 2020 Oijen en Dinther, sinds 2025 4x per jaar alle rwzi's	Oijen hoogst op PFOS, Dinther subtopper.	Brononderzoek ism Omgevingsdienst. Oijen bijna afgerond, Dinther later geprogrammeerd.
Zink	Oppervlaktewater normen betreffen opgelost zink	Sinds 2024 alle rwzi's ook opgelost zink	Effluent is een relevante bron. Zuiveringsrendement rwzi is hoog op aan deeltjes gebonden zink (slib), veel lager op opgelost zink in water.	Vervolganalyses per rwzi (situatie verschilt per rwzi en ontvangend water). Ook blijken andere stoffen in influent ervoor te zorgen dat metalen van gebonden naar opgelost gaan (en zo door de rwzi heen fietsen).
Kobalt	Gehaltes stroomafwaarts van rwzi zijn gelijk of lager dan bovenstrooms. Dus rwzi's zijn geen relevante toevoeging.	Geen extra metingen.		
PAK (benzoantraceen)	Biotametingen in Aa en Hertogswetering. Daarmee bij alle krw-waterlichamen m.u.v. district Raam benoemd als probleemstof, of er nu wel of geen rwzi op loost.	Vanaf 2026		Metingen lopen nog (4x in 2026) Volgens landelijke stoffiche verspreiding via regenwater. RWZI heeft aanzienlijk zuiverings-rendement doordat PAKs zich hechten aan slib.

	Som heptachloor	Biotametingen. Daarmee bij alle krw-waterlichamen benoemd als probleemstof, of er nu wel of geen rwzi op loost.	Geen extra metingen.		Stof is ubiquitair (wijdverspreid maar geen handelingsperspectief). Het gebruik is sinds de jaren 80 verboden, stof is persistent en breekt nauwelijks af.
	** in herziening KRW prioritaire stoffenlijst is een som norm voor PFAS voorzien (som voor ca. 25 PFASSEN). De herziening wordt naar verwachting komend jaar vastgesteld in EU. De normen van nieuwe stoffen moeten uiterlijk 2039, met eventuele uitloop tot 2045, zijn behaald.*				

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Algemene- en Financiële Zaken d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**5.1 Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als bespreekstuk te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.*
	De ***fractie BBB*** heeft de volgende technische vragen ingediend: **Vragen BBB-fractie Waterschap Aa en Maas n.a.v. concept Jaarstukken 2025 Waterschap Aa en Maas** 1. Het resultaat is € 5,7 miljoen positief, maar grotendeels incidenteel. Welk deel van dit resultaat is structureel en welk effect heeft dit concreet op de tariefontwikkeling en reservepositie in 2026 tot en met 2028? *[Bron: Jaarstukken 2025, p. 9-10 en 73-77; Adviesnota en besluit AB, p. 2; Advies auditcommissie, p. 1-2]* **Antwoord DB:** In de adviesnota is per post aangegeven of die structureel of incidenteel is. Zoals blijkt uit de tabel is € 0,4 miljoen structureel en € 5,3 miljoen incidenteel. Het resultaat wordt conform het overzicht onder besluitpunt 4 toegevoegd aan de categoriereserves en de egalisatiereserves systeem en keten. Bij de begroting 2027 wordt een voorstel voorgelegd voor de inzet en tarieven. 2. De netto schuldquote is opgelopen en er is in 2025 voor € 170 miljoen aan langlopende leningen aangetrokken. Welke bestuurlijke grenzen hanteert het dagelijks bestuur voor schuld, rentelasten en kapitaallasten? *[Bron: Controllersparagraaf, p. 1-2; Jaarstukken 2025, p. 46 en 53-54]* **Antwoord DB:** De ontwikkeling van de netto schuldquote in periode 2026-2028 is terug te vinden op bladzijde 57 van de begroting 2026. De grenzen hiervoor zijn tweeledig: 1) de door het algemeen bestuur vastgestelde begroting met daarbij ook het besluit van het algemeen bestuur over de maximaal aan te trekken langlopende leningen en 2) de door het algemeen bestuur vastgestelde financiële verordening en het daaruit voortvloeiende financieel beleid. 3. Hoe groot is het verwachte kasstroom- en renterisico door HWBP-voorfinanciering in 2026 en verder, en welke actie wordt richting HWBP-fonds en Unie van Waterschappen ondernomen? *[Bron: Controllersparagraaf, p. 2-3; Advies auditcommissie, p. 2]* **Antwoord DB:** Het rentevoordeel dat we tot nu toe hebben gehad, slaat in 2026 om naar een rentenadeel van iets meer dan € 700K en loopt in de jaren daarna verder op. Het uiteindelijke financiële risico is afhankelijk van de werkelijke investeringsuitgaven en ontvangen subsidievoorschotten in enig jaar én van de uitkomsten van de diverse lobby's richting de programmadirectie en de Unie als toegelicht in de commissie Watersysteem en Waterveiligheid. 4. Welke KRW-maatregelen worden naar verwachting niet tijdig voor 2027 gerealiseerd, wat is daarvan de juridische en financiële impact, en hoe wordt het AB hierover tussentijds geïnformeerd? *[Bron: Jaarstukken 2025, p. 9, 16-27; Uitgelichte projecten 2025, p. 3-11]* **Antwoord DB:** In de vergadering van 6 juni 2025 is het aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma vastgesteld met maatregelen om zo dicht mogelijk bij de KRW doelen te komen. Hierbij is ook al aangegeven dat niet alles vóór eind 2027 gerealiseerd zal zijn. In de AB-vergadering van 10 juli 2026 wordt het AB geïnformeerd over het voorziene KRW-maatregelpakket voor de periode 2028-2033. Dit komt inclusief verantwoording en financiële impact ook terug in het Ontwerp WBP (o.a. Thema AB september). Tenslotte wordt in de Commissie Watersysteem en Waterveiligheid een presentatie gepland over de stand van zaken rondom KRW. 5. Wat zijn de financiële en operationele gevolgen van de calamiteit bij rwzi Land van Cuijk, inclusief herstelkosten, milieueffecten, verzekering, mogelijke aansprakelijkheid en maatregelen tegen herhaling? *[Bron: Jaarstukken 2025, p. 9 en 27-31; Uitgelichte projecten 2025, p. 18]* **Antwoord DB:** Zie de netwerkrapportage evaluatie calamiteit rwzi Land van Cuijk (Commissie AFZ 13 mei 2026) en de presentatie calamiteit rwzi Land van Cuijk (AB 12 december 2025)

Waterschap Aa en Maas

6. Hoe wordt het financiële risico rond rwzi Den Bosch beheerst, mede gelet op de juridische procedure, de bankgarantie, de resterende kredietruimte en de afboeking van de slib- en gaslijn?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 15; Uitgelichte projecten 2025, p. 13-14; Jaarstukken 2025, p. 83]
Antwoord DB: Over deze lopende juridische procedure is/wordt het AB regelmatig vertrouwelijk geïnformeerd.

7. Er lijken verschillen te zijn in de duiding van de wendbaarheid tussen de jaarstukken en de controllersparagraaf. Welke definitie is leidend en wat betekent dit voor de bestuurlijke sturingsruimte?
[Bron: Controllersparagraaf, p. 1; Jaarstukken 2025, p. 53-54]
Antwoord DB: Het percentage in de controllersparagraaf is niet gecorrigeerd voor de geactiveerde rentelasten op de investeringen. Dit heeft geen consequenties voor het beeld, noch voor de bestuurlijke sturingsruimte. De jaarstukken zijn leidend.

8. Waarom wordt in de adviesnota gesteld dat het voorstel zelf geen risico's kent, terwijl de onderliggende jaarstukken juist substantiële financiële en uitvoeringsrisico's bevatten?
[Bron: Adviesnota en besluit AB, p. 2; Jaarstukken 2025, p. 46-51; Uitgelichte projecten 2025, p. 3-18]
Antwoord DB: Omdat de besluitpunten in het voorstel, zoals het vaststellen van de jaarstukken, geen risico met zich meebrengen. Overigens wel als je het niet doet gezien de verplichting de jaarstukken voor 15 juli naar de provincie als toezichthouder te sturen.

9. Kan het dagelijks bestuur vóór vaststelling bevestigen dat alle verbonden partijen met definitieve cijfers zijn verwerkt en dat eventuele afwijkingen niet materieel zijn?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 18; Jaarstukken 2025, p. 61-68]
Antwoord DB: Op dit moment is er geen aanleiding om anders aan te nemen. Het AB wordt geïnformeerd over de jaarrekeningen van verbonden partijen op het moment dat we deze ontvangen worden.

10. Wanneer ontvangt het AB inzicht in de SiSa-verantwoordingen, nu de controle daarvan los van de jaarrekening plaatsvindt?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 18; Controllersparagraaf, p. 3]
Antwoord DB: Op dit moment moet het ministerie in overleg met de Unie en de Nederlandse beroepsvereniging van accountants het controleprotocol nog vaststellen. Daarna kan de accountant de controle uitvoeren. De SiSa controle is overigens geen AB bevoegdheid. Desalniettemin kunnen we deze ter kennisname aanbieden, maar dit is feitelijk alleen van belang voor de subsidieverstrekker.

11. Welke personele verplichtingen buiten de balans, zoals PBB, jubileumvoorziening en langlopende ziekte, kunnen in 2026 alsnog financieel zichtbaar worden?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 16-17; Reactie dagelijks bestuur, p. 1; Sociaal Jaarverslag 2025, p. 9-10]
Antwoord DB: Deze zijn al financieel zichtbaar gemaakt in het jaarverslag op pagina 99 als toelichting op de niet uit de balans blijkende verplichtingen. Zoals u in onze reactie leest, kijken we in samenspraak met de accountant voorafgaand aan het opstellen van de begroting 2027 hoe we dit *beter* inzichtelijk kunnen maken dan als niet uit de balans blijkende verplichting.

12. Waarom worden bij rekenkameraanbevelingen relatief vaak bestaande kaders als voldoende gezien, en hoe toetst het AB of aanbevelingen daadwerkelijk zijn uitgevoerd?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 1-5]
Antwoord DB: Omdat veel aanbevelingen volgens het dagelijks bestuur al zijn of worden geborgd binnen bestaand beleid, bestaande werkwijzen en vastgestelde kaders. Het AB toetst de uitvoering primair via de periodieke rapportages die het DB daarover aanlevert.

13. Hoe wordt voorkomen dat investeringsprojecten lang onderhanden blijven terwijl onderdelen al in gebruik zijn, en wat betekent eerdere activering voor afschrijvingen en lasten?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 79-83; Advies auditcommissie, p. 3]
Antwoord DB: Door te sturen op afsluiten zodra mogelijk en door deelprojecten af te sluiten in plaats van te wachten op afronding van het geheel. Betekent dat realisatie kapitaallasten beter aansluit op het feitelijk gebruik van het (deel van het) activum.

Waterschap Aa en Maas

14. Het duurzaamheidsverslag laat 93% energieneutraliteit zien, maar lachgas en methaan vormen een groot deel van de klimaatvoetafdruk. Wanneer krijgt het AB een volledig reductiepad inclusief deze emissies?
[Bron: Duurzaamheidsverslag 2025, p. 1-4]
Antwoord DB: Het AB besluit in juli over de EKC-strategie. Het reductiepad naar klimaatneutraliteit wordt, met in achtneming van de keuzes van het AB, verder uitgewerkt in het hier op volgend uitvoeringsplan EKC.
15. Worden de formele onzorgvuldigheden in de besluitstukken, zoals jaartallen, bijlagenoverzicht en typefouten, hersteld vóór besluitvorming in het AB?
[Bron: Dossier 3044 voorblad, p. 1-2; Adviesnota en besluit AB, p. 1 en 3-4]
Antwoord DB: Ja, voor zover deze bij ons bekend zijn.

Jaarstukken 2025, jaarverslag en jaarrekening

16. Het jaarresultaat is € 5,7 miljoen positief, maar vooral incidenteel. Welke structurele financiële ruimte resteert na correctie voor incidentele baten, en wat betekent dit voor tarieven en reserves?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 9-10 en 73-77; Adviesnota en besluit AB, p. 2]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 1. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.
17. Hoe ontwikkelt de netto schuldquote zich in 2026 tot en met 2028, en welke grens hanteert het dagelijks bestuur voor bestuurlijk acceptabele schuld en rentelast?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 44-54; Controllersparagraaf, p. 1-2]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 2. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.
18. Welke KRW-prestaties worden naar verwachting niet tijdig gerealiseerd vóór 2027, en wat zijn de financiële, juridische en bestuurlijke gevolgen daarvan?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 9, 16-27]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 4. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.
19. Welke lessen trekt het dagelijks bestuur uit de calamiteit bij rwzi Land van Cuijk, inclusief kosten, milieueffecten, vergunningen, verzekering en maatregelen tegen herhaling?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 9 en 27-31; Uitgelichte projecten 2025, p. 18]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 5. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.
20. Waarom worden bij de rechtmatigheidsafwijkingen geen concrete verbetermaatregelen voorgesteld, en hoe wordt voorkomen dat soortgelijke afwijkingen in 2026 terugkomen?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 58-60 en 100-101; Accountantsverslag, p. 10-11]
Antwoord DB: Voor wat betreft de acceptabele onrechtmatigheden wordt opgemerkt dat een zekere afwijking van de gerealiseerde lasten ten opzichte van de begrote lasten onvermijdelijk is. Gezien het feit dat deze ruim binnen de tolerantiegrens vallen en de totale gerealiseerde lasten zelfs vrijwel gelijk zijn aan de begroting, zijn er geen verbetermaatregelen nodig. Voor wat betreft de onacceptabele onrechtmatigheden zijn deze zo klein dat ze niet eens gerapporteerd hoeven worden. Het dagelijks bestuur kiest er vanuit transparantie desalniettemin voor dit wel te doen.
21. Hoe wordt geborgd dat investeringsprojecten tijdig worden afgesloten of gedeeltelijk worden geactiveerd wanneer onderdelen feitelijk al in gebruik zijn?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 79-83; Advies auditcommissie, p. 3]
Antwoord DB: Investeringsprojecten worden afgesloten conform het financieel beleid. Wel kijken we in overleg met de accountant of hier een versnelling op mogelijk is, bijvoorbeeld door administratief meer met deelprojecten te werken.
22. Kan het dagelijks bestuur de verschillen tussen programmaverantwoording, jaarrekening, infographic en controllersparagraaf in definities van lasten, kosten en wendbaarheid expliciet toelichten?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 10, 36, 53-54 en 73-77; Bijlage 5 Jaarstukken in één oogopslag, p. 1; Controllersparagraaf, p. 1-2]
Antwoord DB: Lasten en kosten zijn hetzelfde. De definitie van wendbaarheid is al gevraagd en toegelicht bij vraag 7.

Bijlage 1 Uitgelichte projecten 2025

Waterschap Aa en Maas

23. Welke projecten hebben op dit moment, dus ná 31 december 2025, de grootste kans op kredietoverschrijding of aanvullende kredietvraag?
[Bron: Uitgelichte projecten 2025, p. 3-18]
Antwoord DB: De uitgelichte projecten hebben betrekking op de stand per 31 december 2025 en zijn, als toegelicht, een momentopname, maar worden niet voortdurend actueel gehouden.

24. Welke KRW-gevoelige projecten lopen door grondverwerving, vergunningen of juridische procedures het grootste risico om niet tijdig gereed te zijn?
[Bron: Uitgelichte projecten 2025, p. 3-11; Jaarstukken 2025, p. 16-27]
Antwoord DB: In de Programmabegroting 2027 komt het overzicht van de KRW-projecten die wij in 2027 denken af te ronden en via de Bestuursrapportage en uiteindelijk het jaarverslag geven wij aan in welke projecten eventueel vertraging is opgetreden en waarom.

25. Kan het dagelijks bestuur per project met een hoog of middelgroot risico aangeven wat de financiële bandbreedte en het eerstvolgende bestuurlijke besluitmoment is?
[Bron: Uitgelichte projecten 2025, p. 3-18]
Antwoord DB: De risicobandbreedte van het project 'uitbreiding verwerkingscapaciteit rwzi Land van Cuijk' sluit rondom de nullijn van het krediet. Indien nodig wordt hier in het najaar een voorstel voor voorgelegd aan het algemeen bestuur. Voor de overige projecten is het risico op kredietoverschrijding laag en voorzien we op dit moment geen voorstel aan het algemeen bestuur voor te hoeven leggen.

26. Hoe wordt voorkomen dat de momentopname in deze bijlage achterhaald is op het moment dat het AB de jaarstukken vaststelt?
[Bron: Uitgelichte projecten 2025, p. 2]
Antwoord DB: Dat is door de wettelijk verplichte accountantscontrole en de afspraken die met het algemeen bestuur gemaakt zijn over tijdige aanlevering van stukken niet te voorkomen. Daarbij is deze bijlage enkel ter kennisname voor het algemeen bestuur en wordt deze niet door het algemeen bestuur vastgesteld.

27. Waarom bevat de bijlage geen geconsolideerd overzicht van top projectrisico's met beheersmaatregelen en eigenaar?
[Bron: Uitgelichte projecten 2025, p. 2-18]
Antwoord DB: Dit betreft de organisatorische uitvoering en is geen bestuurlijk domein.

28. Welke lessen trekt het waterschap uit terugkerende vertragingsoorzaken zoals grondpositie, vergunningen, flora en fauna, en juridische procedures?
[Bron: Uitgelichte projecten 2025, p. 3-11]
Antwoord DB: Wij zijn continu bezig met hoe het beter en sneller kan in onze projecten. Voorbeelden hiervan zijn het toepassen van 'ontwerpend verwerven' (samen met grondeigenaren werken aan de planvorming in plaats van eerst 'wachten' op de grondverwerving), actief acteren in het landelijke gesprek over de gedragscode flora en fauna, en bewuste afwegingen maken in waar we verantwoord kunnen uitvoeren terwijl er nog een juridische procedure loopt.

29. Hoe worden substantiële risico's bij rwzi Land van Cuijk en rwzi Den Bosch tussentijds aan het AB gemeld? *[Bron: Uitgelichte projecten 2025, p. 13-14 en 18; Accountantsverslag, p. 15]*
Antwoord DB: Het algemeen bestuur wordt hier op de gebruikelijke wijze over geïnformeerd.

Bijlage 2 Accountantsverslag 2025

30. Hoe groot is het maximale financiële risico voor Aa en Maas bij de HWBP-projecten, inclusief niet-subsidiabele rente en mogelijke overschrijdingen?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 14; Controllersparagraaf, p. 2-3]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 3. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.

31. Welke scenario's zijn doorgerekend voor het juridische geschil rond rwzi Den Bosch, en wanneer zou een voorziening of toelichting in de jaarrekening noodzakelijk worden?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 15]
Antwoord DB: De toelichting staat op pagina 48 van de jaarstukken. Een voorziening is pas noodzakelijk als er sprake is van verplichtingen die met een zekere omvang

ingeschat kunnen worden.

32. Waarom is het ongecorrigeerde controleverschil van € 0,4 miljoen niet gecorrigeerd, en welke afspraak is gemaakt om vergelijkbare verslaggevingsverschillen te voorkomen?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 6; Reactie dagelijks bestuur, p. 1]
Antwoord DB: Correctie is op dat moment niet meer toegestaan. Waarom dit niet is te voorkomen, is toegelicht bij vraag 20.

33. Wanneer ontvangt het AB een totaalbeeld van personele verplichtingen buiten of deels buiten de balans, zoals PBB, jubilea en langdurige ziekte?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 16-17; Reactie dagelijks bestuur, p. 1]
Antwoord DB: Dit staat op pagina 99 van de jaarstukken. Zoals u al in onze reactie op het accountantsverslag hebt kunnen lezen, kijken we in samenspraak met de accountant voorafgaand aan het opstellen van de begroting 2027 hoe we dit nog beter inzichtelijk kunnen maken.

34. Kan het dagelijks bestuur bevestigen dat de definitieve cijfers van verbonden partijen vóór AB-vaststelling zijn getoetst en niet materieel afwijken?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 18; Jaarstukken 2025, p. 61-68]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 9. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.

35. Wat verandert er concreet in de begroting 2027 door de evaluatie van geactiveerde personeelskosten en rentetoerekening?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 7 en 12; Reactie dagelijks bestuur, p. 1]
Antwoord DB: Dat moet in overleg met de accountant nog bekeken worden. Het gaat daarbij louter om de presentatie en niet om een inhoudelijke verandering.

36. Wanneer wordt de afzonderlijke SiSa-controle afgerond en hoe wordt het AB geïnformeerd over eventuele bevindingen?
[Bron: Accountantsverslag 2025, p. 18; Controllersparagraaf, p. 3]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 10. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.

Bijlage 3 Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag

37. Kan het dagelijks bestuur een actielijst geven met eigenaar, planning en opleverproduct per accountantsaanbeveling?
[Bron: Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag, p. 1]
Antwoord DB: Nee.

38. Wordt de financiële verordening nog vóór de begroting 2027 geactualiseerd, en op welke punten wordt het AB daarbij betrokken?
[Bron: Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag, p. 1]
Antwoord DB: Indien nodig wel. Het vaststellen van de financiële verordening is de bevoegdheid van het AB.

39. Wordt de analyse van arbeidsgerelateerde verplichtingen in 2026 kwantitatief gemaakt, inclusief mogelijk effect op reserves en exploitatie?
[Bron: Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag, p. 1; Accountantsverslag 2025, p. 16-17]
Antwoord DB: Dit is al kwantitatief gemaakt. De bedragen staan op bladzijde 16 van het accountantsverslag.

40. Wat is naar aanleiding van de risico-evaluatie van 4 maart concreet gewijzigd in risicomanagement of rapportage aan het AB?
[Bron: Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag, p. 1]
Antwoord DB: Er was geen aanleiding tot wijziging.

41. Hoe wordt de monitoring van overige baten verbeterd zodat afwijkingen eerder in de bestuursrapportage zichtbaar worden?
[Bron: Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag, p. 1]
Antwoord DB: De mogelijkheden daarvoor onderzoeken we nog.

42. Ontvangt het AB vóór 5 juni nog een bevestiging dat de definitieve accountantsverklaring geen nieuwe aandachtspunten bevat?
[Bron: Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag, p. 1; Jaarstukken 2025, p. 102-106]
Antwoord DB: Er is geen sprake van een definitieve accountantsverklaring en dus ook niet van nieuwe aandachtspunten. Als gemeld geeft de accountant de controleverklaring op 4 juni af, dus voor vaststelling door het AB op 5 juni.

43. Worden redactionele fouten in de reactie en overige besluitstukken gecorrigeerd voordat zij bestuurlijk worden vastgesteld of gepubliceerd?
[Bron: Reactie dagelijks bestuur op accountantsverslag, p. 1; Adviesnota en besluit AB, p. 3-4]
Antwoord DB: Ondanks de zorgvuldigheid die wij betrachten, zijn redactionele fouten niet uitgesloten. Er zijn bij ons op dit moment geen redactionele fouten bekend, anders dan die zijn aangegeven in de commissievergadering. Deze worden als aangegeven aangepast.

Bijlage 4 Controllersparagraaf met reactie dagelijks bestuur

44. Welke definitie van wendbaarheid is leidend, en hoe verhoudt de 26,7% uit de controllersparagraaf zich tot het percentage in de jaarstukken?
[Bron: Controllersparagraaf, p. 1; Jaarstukken 2025, p. 53-54]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 7. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.

45. Wat is de verwachte piek in schuld, rentelasten en kapitaallasten op basis van de huidige investeringsportefeuille?
[Bron: Controllersparagraaf, p. 1-2; Jaarstukken 2025, p. 44-54]
Antwoord DB: De jaarrekening gaat over het afgelopen boekjaar. Het vooruitkijken vindt plaatst bij de voorjaarsnota en begroting. De laatst bekende ontwikkelingen zijn inzichtelijk gemaakt in de begroting 2026.

46. Hoe groot wordt het niet-subsidiabele renterisico door HWBP-voorfinanciering in 2026 tot en met 2028?
[Bron: Controllersparagraaf, p. 2-3; Advies auditcommissie, p. 2]
Antwoord DB: Dat is op dit moment niet te zeggen en afhankelijk van de werkelijke investeringsuitgaven en ontvangen subsidievoorschotten in enig jaar.

47. Welke maatregelen worden voorbereid om HWBP-voorschotten, fasering en projectadministratie beter te laten aansluiten op de kasstroom?
[Bron: Controllersparagraaf, p. 2-3]
Antwoord DB: Als aangegeven in de commissie WSWV wordt op alle niveaus het gesprek gevoerd met de programmadirectie en de Unie over de bevoorschotting in relatie tot de fasering, rekening houdend met de kosten per kilometer.

48. Waarom ontvangt het AB de SiSa-verantwoording niet gelijktijdig met de jaarstukken, en wanneer volgt die informatie alsnog?
[Bron: Controllersparagraaf, p. 3; Accountantsverslag 2025, p. 18]
Antwoord DB: Zoals in het accountantsverslag staat, is in 2025 is duidelijk geworden dat er geen wettelijk kader is voor specifieke uitkeringen (SiSa) bij waterschappen. Voor 2025 is sprake van een tijdelijke oplossing, waarbij voor de verantwoording en controle van de betreffende subsidies afzonderlijk van de jaarrekening plaats zal vinden. Wanneer deze informatie volgt is ook al gevraagd bij vraag 10 en vraag 36. We verwijzen naar het daar gegeven antwoord.

49. Hoe wordt de bestuurlijke keuze tussen ambitie, uitvoerbaarheid en belastingdruk voorbereid richting het WBP 2028-2033?
[Bron: Controllersparagraaf, p. 3; Jaarstukken 2025, p. 2 en 32-35]
Antwoord DB: We blijven het algemeen bestuur hierin stapsgewijs meenemen. In vervolg op het gesprek over het WBP in het Thema AB van 16 januari en 17 april 2026, staat dit op het programma voor het Thema AB van 25 september. Uiteindelijke besluitvorming over het ontwerp-WBP ligt voor in het AB van 13 november 2026.

50. Is de huidige algemene reserve, in combinatie met de weerstandscapaciteit, voldoende voor de omvang en aard van de genoemde project- en subsidierisico's?
[Bron: Controllersparagraaf, p. 1-3; Jaarstukken 2025, p. 46-51]
Antwoord DB: Ja, dit is toegelicht op pagina 51 en 53 van de jaarstukken.

Bijlage 5 Jaarstukken 2025 in één oogopslag

51. Hoe sluiten de totale kosten van € 173,256 miljoen in de infographic precies aan op de bedragen in de jaarrekening en de programmaverantwoording?
[Bron: Jaarstukken 2025 in één oogopslag, p. 1; Jaarstukken 2025, p. 73-77]
Antwoord DB: Als gevolg van de nieuwe verslaggevingsvoorschriften heeft er een

verschuiving plaats gevonden met betrekking tot de presentatie van een deel van dekkingsmiddelen. Deze mogen niet meer aan de programma's waar ze betrekking op hebben worden toegerekend, maar moeten afzonderlijk worden gepresenteerd. Deze gewijzigde presentatievorm was nog niet doorgevoerd in de jaarstukken in een oogopslag. Dat is nu wel gebeurd. Overigens heeft dit geen effect op het resultaat of op het beeld. Een gewijzigde versie van de jaarstukken 2025 in één oogopslag is bijgevoegd (de gele markering om de wijzigingen te duiden kan niet worden aangebracht in het bestand).

52. Kan in de publieksversie expliciet worden vermeld dat het resultaat van € 5,7 miljoen vooral incidenteel is en dat de begroting uitging van inzet van reserves?
[Bron: Jaarstukken 2025 in één oogopslag, p. 1; Adviesnota en besluit AB, p. 2; Advies auditcommissie, p. 1-2]
Antwoord DB: Volgens ons draagt dit niet bij aan het doel van de jaarstukken in één oogopslag, noch aan het begrip van de doelgroep.

53. Waarom bevat de publieksbijlage geen korte toelichting op schuld, investeringen en toekomstige tariefdruk?
[Bron: Jaarstukken 2025 in één oogopslag, p. 1; Controllersparagraaf, p. 1-2]
Antwoord DB: Volgens ons draagt dit niet bij aan het doel van de jaarstukken in één oogopslag, noch aan het begrip van de doelgroep.

54. Zijn de belastingvoorbeelden gecontroleerd op aansluiting met de definitieve belastingeenheden en tarieven?
[Bron: Jaarstukken 2025 in één oogopslag, p. 1; Jaarstukken 2025, p. 37-43]
Antwoord DB: Nee, want er bestaan geen definitieve belastingeenheden of tarieven. Enkel de door het AB bij de begroting vastgestelde tarieven. Afwijkingen tussen de geraamde en werkelijke eenheden leiden enkel tot verrekeningen met de categoriereserves, maar kunnen nooit tot een wijziging van door het AB vastgestelde tarieven leiden.

55. Is de disclaimer in deze vorm wenselijk voor een officieel verantwoordingsdocument, of kan deze preciezer worden geformuleerd?
[Bron: Jaarstukken 2025 in één oogopslag, p. 1]
Antwoord DB: De jaarstukken in één oogopslag zijn geen officieel verantwoordingsdocument.

56. Kan een publieksversie ook de belangrijkste risico's noemen, zoals KRW, HWBP, rwzi's en duurzaamheid?
[Bron: Jaarstukken 2025 in één oogopslag, p. 1; Jaarstukken 2025, p. 46-51]
Antwoord DB: Volgens ons draagt dit niet bij aan het doel van de jaarstukken in één oogopslag, noch aan het begrip van de doelgroep.

57. Wordt de infographic na AB-vaststelling aangepast als het AB nog tekstuele of formele wijzigingen vraagt?
[Bron: Jaarstukken 2025 in één oogopslag, p. 1; Adviesnota en besluit AB, p. 3]
Antwoord DB: De jaarstukken in een oogopslag zijn ter kennisname voor het AB. Een wijziging van de jaarstukken is voor vaststelling nog mogelijk mits hier vanuit het AB een amendement voor wordt ingediend en dit wordt aangenomen door het AB.

Bijlage 6 Sociaal Jaarverslag 2025

58. Is de personele capaciteit, inclusief projectleiding en specialistische functies, voldoende om de investeringsportefeuille en KRW-opgave tijdig te realiseren?
[Bron: Sociaal Jaarverslag 2025, p. 1-2 en 8; Controllersparagraaf, p. 1]
Antwoord DB: De personele capaciteit is niet de bottleneck voor het wel of niet tijdig realiseren van de KRW-projecten.

59. Wat zijn de oorzaken van de relatief hoge uitstroom in de leeftijdsgroep 35 tot en met 44 jaar, en welke beheersmaatregelen worden genomen?
[Bron: Sociaal Jaarverslag 2025, p. 2]
Antwoord DB: Dit heeft ook te maken met vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en met de leeftijdsopbouw. Als aangegeven wordt de uitstroom jaarlijks geëvalueerd. Indien beheersmaatregelen nodig blijken te zijn, treffen we deze.

60. Wat is het effect van de dalende flexibele schil en Wet DBA op projectrealisatie, piekbelasting en calamiteitenorganisatie?
[Bron: Sociaal Jaarverslag 2025, p. 2]

Antwoord DB: Geen.

61. Hoe worden financiële verplichtingen uit PBB, studieafspraken en andere arbeidsvoorwaarden meegenomen in de begroting 2027?
[Bron: Sociaal Jaarverslag 2025, p. 9-10; Accountantsverslag 2025, p. 16-17]
Antwoord DB: Dit wordt in aanloop naar het opstellen van de begroting 2027 nog overlegd met de accountant. Als eerder al is aangegeven, gaat het enkel om de presentatie van getallen en niet om een inhoudelijke aanpassing.

62. Welke belangrijkste veiligheidsrisico's volgen uit de RI&E, meldingen en incidenten, en welke maatregelen zijn voor 2026 geprioriteerd?
[Bron: Sociaal Jaarverslag 2025, p. 12]
Antwoord DB: Er zijn geen hoog-risicovolle situaties aangetroffen. Indien maatregelen nodig zijn, worden deze direct getroffen.

63. Hebben klachten over het niet nakomen van ambtelijk gemaakte afspraken een breder patroon of leerpunt voor project- en participatieprocessen?
[Bron: Sociaal Jaarverslag 2025, p. 9]
Antwoord DB: Nee, komt nagenoeg niet voor.

64. Welke HR-indicatoren worden vanaf 2026 expliciet verbonden aan de realisatie van bestuurlijke doelen en projecten?
[Bron: Sociaal Jaarverslag 2025, p. 2, 8-12]
Antwoord DB: Geen.

Bijlage 7 Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025

65. Beschouwt het dagelijks bestuur de rekenkameraanbevelingen als uitgevoerd, deels uitgevoerd of niet overgenomen, en kan dit per aanbeveling expliciet worden gemaakt?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 1-5]
Antwoord DB: De uitwerking staat toegelicht onder Status bij de diverse aanbevelingen.

66. Waaruit blijkt concreet dat het afwegingskader voor participatie in de projectenpraktijk is aangescherpt of geborgd?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 1]
Antwoord DB: Er is geen sprake van aanscherping. Verwezen wordt naar het antwoord onder Status bij aanbeveling A.

67. Hoe controleert het AB dat afspraken met inwoners tijdig, volledig en overdraagbaar worden vastgelegd?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 1-5]
Antwoord DB: Dit loopt via de reguliere besluitvorming over projecten waar participatie met inwoners onderdeel van is.

68. Als aan onvoldoende participatie door initiatiefnemers geen formele consequenties kunnen worden verbonden, welke praktische sturingsmogelijkheden heeft het waterschap dan wel?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 1]
Antwoord DB: Zoals opgenomen in het Participatiebeleid van Aa en Maas, stimuleren we een initiatiefnemer om dit bij zijn/haar plan te doen. Dit doen we in de vooroverleggen rond vergunningaanvragen.

69. Hoe worden rolvastheid van AB, DB, portefeuillehouder en organisatie in participatieprocessen periodiek geëvalueerd?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 3]
Antwoord DB Dit staat naar ons inziens voldoende toegelicht onder Status bij aanbeveling G.

70. Hoe wordt inclusiviteit in participatie meetbaar gemaakt, zodat niet alleen de meest mondige inwoners worden gehoord?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 2-3]
Antwoord DB: We maken het niet tot een meetbaar doel. Wel zetten we in op inclusiviteit in onze projecten. Door bijvoorbeeld te kiezen voor verschillende werkvormen (digitaal, fysiek) hopen we op een zo breed mogelijke inbreng.

71. Kan de volgende rapportage een statuscategorie, eigenaar, deadline en bewijsstuk per aanbeveling bevatten?
[Bron: Rapportage doorwerking rekenkameraanbevelingen 2025, p. 1-5]
Antwoord DB: Dit nemen we mee als aandachtspunt bij een volgende rapportage.

Waterschap Aa en Maas

Bijlage 8 Duurzaamheidsverslag 2025

72. Waarom is Aa en Maas in 2025 nog niet volledig energieneutraal, en welke concrete maatregelen zijn nodig om van 93% naar 100% te komen?
[Bron: Duurzaamheidsverslag 2025, p. 1-2]
Antwoord DB: Het AB stelde de ambitie vast om in 2030 klimaatneutraal te zijn. Met 93% energieneutraliteit blijft deze ambitie in zicht. Extra energieopwekking en in mindere mate energiebesparing zijn nodig om de ambitie in te vullen. Hier zijn meerdere mogelijkheden voor, denk aan extra opwek via zon of biogas. Maar ook wind en aquathermie worden nader onderzocht. Netcongestie, wet- en regelgeving en maatschappelijke opinie zijn hierin beperkende factoren.

73. Hoe wordt voorkomen dat een gunstig droog en zonnig jaar structurele vooruitgang in energieneutraliteit overschat?
[Bron: Duurzaamheidsverslag 2025, p. 2; Jaarstukken 2025, p. 10]
Antwoord DB: De weersomstandigheden hebben invloed op het percentage energieneutraliteit, wat mede maakt dat dit jaarlijks fluctueert. Dit is een bekend gegeven en daar houden we rekening mee. Door niet alleen naar het betreffende jaar, maar ook naar een meerjarig gemiddelde te kijken, wordt over- en onderschatting voorkomen.

74. Wanneer krijgt het AB een volledig klimaatbeeld inclusief betrouwbare duiding van lachgas en methaan?
[Bron: Duurzaamheidsverslag 2025, p. 3-4]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 14. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.

75. Wat is het effect van verdergaande zuivering voor KRW, nutriënten, medicijnresten en opkomende stoffen op energieverbruik, kosten en broeikasgasuitstoot?
[Bron: Duurzaamheidsverslag 2025, p. 2; Jaarstukken 2025, p. 21-31]
Antwoord DB: Verdergaande zuivering vraagt meer energie. Naar verwachting stijgt het energieverbruik de komende jaren met 110TJ. Deze stijging is nader toegelicht in de commissie Waterkwaliteit en Duurzaamheid van 19 maart 2026. Los van broeikasgasemissies vrijkomend bij de productie van hulpstoffen, nemen emissies van broeikasgassen niet toe.

76. Welke maatregelen worden genomen tegen netcongestie als belemmering voor extra duurzame opwek?
[Bron: Jaarstukken 2025, p. 29 en 76-77; Duurzaamheidsverslag 2025, p. 2]
Antwoord DB: Er vindt continu onderzoek plaats naar maatregelen die belemmeringen van netcongestie weg te nemen. Denk hierbij aan aspecten als (vergroten) eigen opwek op onze rwzi's, energiemanagement, overleg met de netbeheerder en opslag van energie (batterijen).

77. Wanneer komt de materialenboekhouding beschikbaar en welke circulaire KPI's worden vanaf dan aan het AB gerapporteerd?
[Bron: Duurzaamheidsverslag 2025, p. 5]
Antwoord DB: Het uitvoeringsplan (zie vraag 14) gaat ook in op de materialenboekhouding en welke circulaire KPI's gerapporteerd worden.

78. Worden tekstuele onjuistheden, zoals de verwijzing naar beschikbaarheid van data in Q3 226, gecorrigeerd vóór publicatie?
[Bron: Duurzaamheidsverslag 2025, p. 4]
Antwoord DB: De verwijzing Q3 226 is aangepast in Q3 2026. Een aangepaste versie van het Duurzaamheidsverslag is bijgevoegd bij de stukken.

Bijlage 9 Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025

79. Welke reserve-onttrekking resteert na verwerking van het positieve resultaat, en hoe ontwikkelt de reservepositie zich meerjarig?
[Bron: Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025, p. 1-2; Jaarstukken 2025, p. 51-52 en 106]
Antwoord DB: € 7,1 miljoen. De ontwikkeling van de meerjarige reservepositie is onderdeel van de begroting 2026 en wordt geactualiseerd in de voorjaarnota 2026

80. Wat is de omvang van het niet-subsidiabele renterisico bij HWBP-voorfinanciering en welke actie wordt richting HWBP-fonds ondernomen?
[Bron: Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025, p. 2; Controllersparagraaf, p. 2-3]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 3 en onder 46. Wij

verwijzen daarom naar de daar gegeven antwoorden.

81. Wanneer wordt het AB geïnformeerd over de uitkomst van overleg met het HWBP-fonds over rente en voorschotten?
[Bron: Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025, p. 2; Controllersparagraaf, p. 2-3]
Antwoord DB: Deze vraag kan de indruk wekken dat er een overleg gepland staat met de programmadirectie van het HWBP. Dat is niet het geval. Wat er staat is “De auditcommissie vindt het onterecht dat de rentekosten die samenhangen met de voorfinanciering van de investeringsuitgaven voor het HWBP voor rekening van het waterschap zouden blijven en *adviseert* het dagelijks bestuur om deze problematiek (opnieuw) onder de aandacht te brengen bij het HWBP-fonds”. Zoals u hebt kunnen lezen, brengen wij dit doorlopend onder de aandacht. Zodra wij hier nieuwe informatie over hebben, wordt het AB daar op de gebruikelijke wijze over geïnformeerd.

82. Hoe worden begrotingsaannames over hectares Ongebouwd en Natuur verbeterd of toegelicht om verrassingen te beperken?
[Bron: Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025, p. 2-3; Jaarstukken 2025, p. 37-43]
Antwoord DB: Jaarlijks wordt de classificatie van percelen geactualiseerd voor het gehele beheergebied van het waterschap door een extern bureau. Vervolgens worden de begrote hectares aangeleverd door de BSOB. Mutaties na het opstellen van de begroting zijn niet te voorkomen.

83. Wat betekent het eerder activeren van zelfstandige projectonderdelen voor afschrijvingen, kapitaallasten en het resultaat in 2026 en verder?
[Bron: Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025, p. 3; Jaarstukken 2025, p. 79-83]
Antwoord DB: Volgens ons is dit dezelfde vraag als al is gesteld onder 13. Wij verwijzen daarom naar het daar gegeven antwoord.

84. Worden de aanbevelingen en aandachtspunten van de auditcommissie vertaald in een concrete DB-actielijst?
[Bron: Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025, p. 1-3]
Antwoord DB: Nee.

85. Hoe blijft onderbesteding zichtbaar nu de verslaglegging over investeringsrealisatie is verbeterd?
[Bron: Advies auditcommissie bij de jaarstukken 2025, p. 3; Jaarstukken 2025, p. 79-83]
Antwoord DB: Het is ons niet duidelijk wat met deze vraag wordt bedoeld. Onderbesteding is nu immers juist inzichtelijk gemaakt.

Crowe Foederer
Beukenlaan 60
5651 CD Eindhoven
Tel. +31 (0)40 264 96 10
www.crowe-foederer.nl

PERSOONLIJK/VERTROUWELIJK
Waterschap Aa en Maas
T.a.v. de heer Quax
Postbus 5035
5201 GA 's-Hertogenbosch

Eindhoven, 4 juni 2026
Dos.nr. 8444125
Behandeld door: L. van Dijk

Geachte heer Quax,

Inzake: controleverklaring jaarrekening 2025

Hierbij ontvangt u een exemplaar van de jaarstukken, met daarin opgenomen de jaarrekening 2025 voorzien van onze controleverklaring d.d. 4 juni 2026. Wij bevestigen u akkoord te gaan met het opnemen van deze controleverklaring in de jaarstukken, die overeenkomt met het bijgevoegde exemplaar.

De jaarstukken inclusief jaarrekening dienen te worden opgemaakt door het dagelijks bestuur en dienen te worden vastgesteld door het algemeen bestuur. Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat een afschrift van onze controleverklaring openbaar wordt gemaakt, mits de opgemaakte jaarstukken inclusief jaarrekening ongewijzigd worden vastgesteld. Het dagelijks bestuur dient de vastgestelde jaarrekening en het jaarverslag binnen twee weken na vaststelling, maar in ieder geval voor 15 juli 2026, aan de gedeputeerde staten te verstrekken.

Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan tezamen met deze versie van de jaarstukken inclusief jaarrekening. Indien u de jaarstukken en de controleverklaring opneemt op Internet, dient u te waarborgen dat de jaarstukken inclusief jaarrekening goed zijn afgescheiden van andere informatie op de internetsite. Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarstukken in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarstukken verlaat ("u verlaat de beveiligde, door de accountant gecontroleerde jaarrekening"). Tevens adviseren wij bij opname van de jaarrekening inclusief onze verklaring op het internet de volgende disclaimer op te nemen: 'In geval van verschillen of inconsistenties tussen de op deze site opgenomen teksten en cijfermatige opstellingen en die in de originele jaarrekening, prevaleert de laatste'.

Overigens wijzen wij erop dat indien tot de vergadering van het algemeen bestuur omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, een dergelijke aanpassing nog voor de vergadering van het algemeen bestuur moet worden verwerkt op grond van artikel 4.43 Waterschapsbesluit. Uiteraard vervalt in die situatie onze bovengenoemde toestemming.

Vertrouwende u hiermede van dienst te zijn geweest en tot het verstrekken van verdere inlichtingen ben ik gaarne bereid.

Hoogachtend,
Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

ValidSigned by H.A.C.M. Vissers RA MSc
on 04-06-2026

H.A.C.M. Vissers RA MSc

Op onze dienstverlening zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin een beperking van onze aansprakelijkheid voorkomt. Deze algemene voorwaarden zijn bij de Kamer van Koophandel gedeponeerd onder nummer 17034844. **Vestigingen:** Eindhoven, Amsterdam, Bladel, Lelystad, Oostzaan, Roermond, Venlo, Venray

veilig voldoende schoon water

Waterschap
Aa en Maas

Jaarstukken 2025

Jaarverslag & Jaarrekening

Voorwoord

In 2025 hebben we als bestuur teruggekeken op de eerste helft van deze bestuursperiode. Bij het verschijnen van dit verslag richten we ons al voorzichtig op de Waterschapsverkiezingen van 2027. Een centrale vraag in de midterm review was waar we staan in het behalen van onze doelen. We constateerden dat we op veel onderdelen op koers liggen en dat er een aanzienlijk aantal projecten in uitvoering is.

Er is veel gerealiseerd het afgelopen jaar. Zo zijn de eerste kilometers Maasdijk versterkt en zijn diverse projecten in het watersysteem en in de waterketen volop in uitvoering. Dat er veel gebeurt, zien we ook aan de stijgende investeringsuitgaven. Dat de financiële omvang van de dit jaar afgesloten projecten relatief laag is, komt doordat projecten pas formeel afgesloten mogen worden als deze ook financieel en administratief volledig zijn afgerond. De technische opleving en in gebruik name van een project heeft dan al plaats gevonden. Dit maakt het voor de lezer niet altijd direct zichtbaar wat daadwerkelijk is opgeleverd. In de inhoudelijke hoofdstukken van dit jaarverslag wordt dit duidelijk toegelicht. Verder sluiten we een aantal grote projecten in 2026 of de jaren daarna af.

De sterke groei van de projectenportefeuille heeft ook gevolgen voor de organisatie. Deze is daarom uitgebreid en nog verder geprofessionaliseerd. Complimenten zijn op hun plaats voor het vele werk dat is verzet – zowel binnen, als buiten in het veld – en de resultaten die daarmee zijn bereikt.

We hebben nog niet alle doelen bereikt. Het meest uitdagende dossier blijft de deadline van de KRW in 2027. Het algemeen bestuur heeft hier in 2025 een aanvullende impuls voor vastgesteld. Met zowel fysieke maatregelen als extra toezicht en handhaving doen we alles wat binnen onze mogelijkheden ligt om zoveel mogelijk van de onderliggende doelen te behalen. Hierbij werken we intensief samen met gemeenten, de provincie en de andere Brabantse waterschappen. Het behalen van de KRW-doelen kan alleen als alle partijen hun bijdrage leveren.

In het jaarverslag lichten we een aantal grote projecten uit. Daarnaast verdient een kleiner, maar impactvol project speciale aandacht: het programma Stad als Spons. Wanneer iedere inwoner of ondernemer bij diens huis of bedrijf de “tegels wipt” en de regenpijp afkoppelt, heeft dit grote positieve effecten op onze zuiveringen en draagt het bij aan het tegengaan van verdroging en het opvangen van piekbuien.

We sluiten 2025 af met een fors financieel resultaat, vooral door incidentele meevallers. Deze middelen vloeien terug naar de reserves en kunnen worden ingezet voor het dempen van toekomstige tariefstijgingen. Desondanks zien we dat de lasten de komende jaren blijven stijgen als gevolg van de groeiende opgaven. We proberen dit zo beperkt mogelijk te houden door sober en doelmatig te werken. Ook is het de organisatie gelukt mooie besparingen te realiseren. Samen zetten we ons elke dag opnieuw in om ons werkgebied te voorzien van schoon en voldoende water en om de veiligheid te borgen.

Namens het dagelijks bestuur,

de secretaris,

Peter Verlaan

de dijkgraaf,

Mario Jacobs

Inhoud

Voorwoord **2**

Inhoud **3**

KERNGEGEVENS **7**

JAARVERSLAG **8**

1. Inleiding **9**

2. Programmaverantwoording **11**

2.1 Waterveiligheid 11

2.1.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken? 11

2.1.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan? 12

2.1.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost? 15

2.2 Klimaatbestendig en gezond watersysteem 16

2.2.1 Voldoende water en omgaan met weersextremen 16

2.2.2 Gezond en natuurlijk 21

2.2.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost? 26

2.3 Schoon water 27

2.3.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken? 27

2.3.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan? 27

2.3.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost? 31

2.4 Samen, duurzaam, slim en effectief 32

2.4.1 Doelstelling: wat willen we bereiken? 32

2.4.2 Bereiken effecten: wat hebben we ervoor gedaan? 32

2.4.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost? 35

2.5 Overzicht dekkingsmiddelen 36

2.6 Heffing vennootschapsbelasting 36

2.7 Onvoorzien 36

3. Realisatie belastingopbrengsten **37**

3.1 Algemene uitgangspunten 37

Objectieve, bedrijfseconomische criteria voor de kostentoerekening 37

Kwantitatieve grondslagen kostentoedeling 37

Kwijtscheldingsbeleid 38

3.2 Watersysteembeheer 38

3.2.1 Realisatie van belastingopbrengsten 38

3.2.2 Toelichting op de realisatie van de belastingopbrengsten 38

Bestemming resultaat 38

Oorzaken van de verschillen tussen realisatie en begroting 39

Mate van kostendekkendheid 39

Gerealiseerde belastingopbrengsten 39

3.3 Waterzuiveringsbeheer 42

3.3.1 Realisatie van belastingopbrengsten 42

3.3.2 Toelichting op de realisatie van de belastingopbrengsten 42

Bestemming resultaat 42

Oorzaken van de verschillen tussen realisatie en begroting 42

Mate van kostendekkendheid 42

Gerealiseerde belastingeenheden 43

4. Paragrafen 44

4.1 Uiteenzetting van de financiële positie 44

4.1.1 Financiering 44

4.1.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 46

Inventarisatie van de risico's 47

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit 50

Beleid rondom risico's en weerstandscapaciteit 51

4.1.3 Reserves en voorzieningen 51

Stand en verloop van de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie 51

Stand en verloop van de overige bestemmingsreserves 52

Stand en verloop van de voorzieningen 52

4.1.4 Kengetallen 53

Weerstandsvermogen 53

Netto schuldquote 53

EMU-saldo 54

Wendbaarheid van de begroting 54

Lastendruk 54

4.2 Assetmanagement 55

4.2.1 Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken 55

4.2.2 Watergangen, stuwen en gemalen 56

4.2.3 Zuiveringstechnische kunstwerken 56

4.3 Bedrijfsvoering 58

4.3.1 Stand van zaken en gerealiseerd beleid 58

4.3.2 Financiële rechtmatigheid en genomen maatregelen 58

4.4 Verbonden partijen 61

4.4.1 Gevoerd beleid 61

4.4.2 Overzicht van de verbonden partijen 61

Gemeenschappelijke regelingen 62

Vennootschappen en coöperaties 65

Stichtingen en verenigingen 67

4.5 Openbaarheidsparagraaf 69

JAAREKENING 71

5. Inleiding 72

6. Overzicht van lasten en baten 73

6.1 Overzicht van lasten en baten naar programma's 73

6.2 Overzicht van lasten en baten naar kosten- en opbrengstensoorten 74

6.3 Toelichting bij het overzicht van lasten en baten 74

6.3.1 Analyse verschil begroting en realisatie 74

Waterveiligheid 74

Klimaatbestendig en gezond watersysteem 75

Schoon water 76

6.3.2 Aanwending onvoorzien 76

6.3.3 Overzicht incidentele lasten en baten 77

6.3.4 Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 78

6.3.5 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector 78

7. Gerealiseerde investeringen 79

7.1 Lopende investeringen 79

7.2 Toelichting 79

7.3 Afgesloten investeringen 82

7.4 Toelichting op afgesloten investeringen 83

8. Balans en toelichting 84

8.1 Grondslagen bij de balans en resultaatbepaling 84

8.2 Balans 87

8.3 Toelichting op de balans 88

Activa 88

Passiva 92

9. Rechtmatigheidsverantwoording 100

9.1 Rechtmatigheidsverantwoording dagelijks bestuur waterschap Aa en Maas 100

10. Overige gegevens 102

10.1 Accountantsverklaring 102

11. Voorstel en Besluit 108

Bijlage A Overzicht lopende investeringen 110

Bijlage B Overzicht afgesloten investeringen 113

KERNGEGEVENS

GEBIED

	Begroting	Rekening
Oppervlakte in hectare	161.000	161.000
Aantal gemeenten	20	20
Aantal bedrijven	16.823	17.281
Aantal inwoners	787.852	803.756

TAKEN

Watersysteembeheer	110	km primaire waterkering
	214	km niet-primaire waterkering
	2.740	km hoofdwaterlopen
	2.415	stuwen
	115	gemalen
Zuiveringsbeheer	7	rioolwaterzuiveringsinstallaties
	104	rioolgemalen
	423	km transportleiding
	1.203.071	capaciteit zuiveringen i.e.

FINANCIEN

	Begroting	Rekening
Watersysteembeheer		
Ingezetenenaanslagen	329.900	330.157
Waarde gebouwd in miljarden	€ 165,4	€ 166,8
Aantal herleide ha ongebouwd	98.350	98.760
Aantal ha natuurterreinen	27.200	28.213
Aantal directe lozingen t.b.v watersysteemheffing	4.500	3.852
Netto lasten in miljoenen	€ 96,3	€ 92,7
Opbrengst heffingen in miljoenen (inclusief beschikking reserves)	€ 90,6	€ 91,0
Tarief ingezetenen	€ 83,08	€ 83,08
Tarief gebouwd in % van de WOZ-waarde	0,03053%	0,03053%
Tarief ongebouwd	€ 119,50	€ 119,50
Tarief natuurterreinen	€ 7,37	€ 7,37
Tarief verontreinigingsheffing	€ 60,84	€ 60,84
Bruto investeringen in miljoenen	€ 206,0	€ 141,1
Zuiveringsbeheer		
Aantal ve's	1.190.900	1.203.071
Netto lasten in miljoenen	€ 80,0	€ 79,4
Opbrengst heffingen in miljoenen (inclusief beschikking reserves)	€ 73,0	€ 74,0
Tarief zuiveringsheffing	€ 60,84	€ 60,84
Bruto investeringen in miljoenen	€ 78,6	€ 75,4

Jaarverslag

1. Inleiding

Voor u liggen de jaarstukken 2025 van waterschap Aa en Maas. Die bestaan uit twee onderdelen: het jaarverslag en de jaarrekening. In het jaarverslag gaan we per bestuurlijk thema in op de doelen die we ons gesteld hadden en in hoeverre deze zijn bereikt. De jaarrekening is de financiële afwikkeling van het jaar. Met de rechtmatigheidsverantwoording verklaart het dagelijks bestuur dat de bedragen in de jaarrekening getrouw zijn en dat geen sprake is van onrechtmatigheden boven de verantwoordingsgrens.

We sluiten 2025 af met een financieel resultaat van € 5,7 miljoen. Dat hebben we vooral te danken aan incidentele meevallers in de vorm van hogere belastingopbrengsten (plus € 1,5 miljoen) en hogere overige baten (plus € 4,2 miljoen). Het positieve saldo komt ten gunste van onze reserves en wordt de komende jaren ingezet om de tariefontwikkeling te dempen.

De belangrijkste resultaten van onze inspanningen leest u hierna. Daarna gaan we in op de invloed van het weer op ons werk en tot slot geven we op hoofdlijnen inzicht in de financiële realisatie in 2025.

Het jaar 2025 in vogelvlucht

Hieronder vindt u een greep uit onze prestaties en ontwikkelingen in 2025. We gaan hier uitgebreider op in bij de programmaverantwoording:

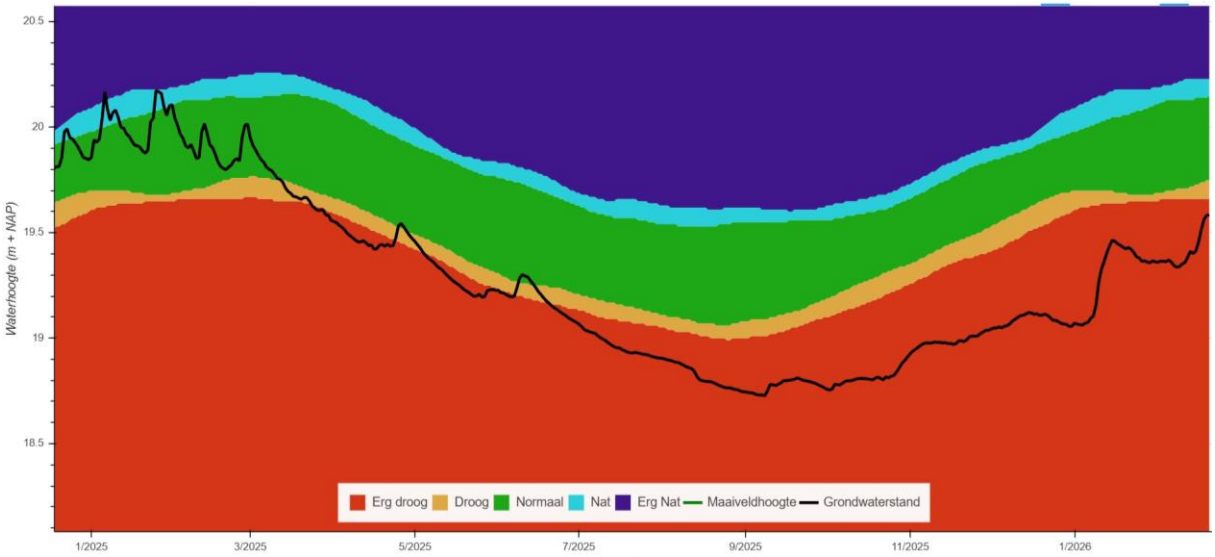
- De eerste kilometers dijk op het traject Ravenstein-Lith zijn versterkt.
- Het ontwerp-projectbesluit dijkversterking Cuijk-Ravenstein en het projectbesluit dijkversterking Doeveren zijn vastgesteld.
- We hebben natuurversterkende maatregelen getroffen waaronder de realisatie van twee hoogwatervluchtplaatsen voor bevers.
- Voor Howabo hebben we een omgevingsprogramma vastgesteld.
- Samen met de provincie hebben we afspraken voorbereid over financiering vanuit het Rijk voor NOVEX De Peel (€ 300 miljoen) en voor Natura2000/KRW (€ 400 miljoen).
- We hebben het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma vastgesteld. Hierin is uitgewerkt welke KRW-doelen we niet halen, waar dat aan ligt en welke aanvullende acties we oppakken. Hierbij is ook scherper in beeld gebracht wat andere partijen hiervoor moeten doen en hebben we afspraken gemaakt met de provincie in de KRW-Impuls Brabant.
- We hebben meerdere kilometers beek ontwikkeld, natuurvriendelijke oevers aangelegd en ecologische verbindingszones en vispassages gerealiseerd. Dit is minder dan de oorspronkelijke planning. Bij veel groenblauwe projecten hebben we voorbereidende stappen gezet voor de komende jaren.
- De biologische zuivering bij rwzi Oijen is gerenoveerd. Hierdoor kan de volledige zuiveringscapaciteit weer worden benut.
- Bij rwzi Land van Cuijk hebben we een nieuwe beluchtingstank in gebruik genomen. Ook hebben we de eerste onderdelen van de waterlijn gerenoveerd.
- Door een calamiteit hebben we eind november de stroom op rwzi Land van Cuijk uit moeten schakelen. We hebben ons maximaal ingespannen om de consequenties zo beperkt mogelijk te houden en onderzoeken de oorzaak van de storing.
- We hebben het onderzoeksprogramma Zuivering van de Toekomst voorbereid.
- De nieuwe kostentoedelingsverordening voor het watersysteembeheer is vastgesteld. Ook hebben we de belastingverordeningen aangepast aan het nieuwe belastingstelsel.
- We hebben een midtermreview uitgevoerd op het Bestuursakkooord 2023-2027 en het WBP 2022-2027.

Het weer en ons werk in 2025

Het jaar begon met een redelijk natte maand januari, maar daarna volgde vanaf februari een lange droge periode tot half april. Maart was zelfs bijzonder droog met nauwelijks een druppel regen. Ook het voorjaar en de zomer

bleven aan de droge kant, met augustus als uitschieter. Hoewel september en oktober juist wat natter waren, sloot het jaar droger dan gemiddeld af. Gemiddeld gezien valt er bijna 800 millimeter regen per jaar. In 2025 was dat maar 585 millimeter – een kwart minder dan normaal. Daarmee past 2025 in het rijtje van droge jaren zoals 2018, 2019, 2020 en 2022. Ondanks deze droogomstandigheden zijn we er toch in geslaagd ons werk te doen.

Dat het droog was, blijkt ook uit de grondwaterstanden. Onderstaande afbeelding toont bijvoorbeeld het grondwaterverloop in 2025 bij Volkel. Na een natte start in de winter zien we daarin de grondwaterstanden zakken van maart tot september. Vervolgens stijgen ze licht, maar niet voldoende om uit de rode zone (een veel lager dan gemiddelde grondwaterstand) te komen. Kortom, al was het buiten niet altijd even zichtbaar, 2025 was een uitzonderlijk droog jaar. Overigens laat deze afbeelding mooi zien hoe we jaarrond en vaak ook 24/7 de toestand van het grond- en watersysteem volgen en dit ook delen via ons publieke informatieportaal.

Financieel

Met ingang van het boekjaar 2025 gelden er nieuwe verslaggevingsvoorschriften voor de waterschappen. Een belangrijk verschil is dat niet we niet alleen inzicht geven in de netto lasten, maar ook in de bruto baten en lasten. Daarnaast hebben een aantal onderwerpen een andere plek gekregen en zijn een aantal onderwerpen vervallen of juist toegevoegd. De jaarstukken zijn analoog aan de begroting 2025 opgesteld. Het volgende overzicht geeft op hoofdlijnen inzicht in de totstandkoming van het jaarrekeningresultaat.

Omschrijving *(bedragen x € 1.000)*	**Begroting 2025**	**Begroting 2025 na wijziging**	**Realisatie 2025**	**Verschil in €**	**Verschil in %**
Rentelasten	14.196	14.196	14.916	-720	5%
Afschrijvingslasten	35.489	35.489	36.914	-1.425	4%
Personeelslasten	60.231	60.305	61.492	-1.187	2%
Goederen en diensten van derden	81.691	81.825	77.710	4.114	-5%
Bijdragen aan derden	6.185	6.185	5.826	360	-6%
Reservering/Voorzieningen/Onvoorzien	1.013	1.087	2.259	-1.173	108%
Totaal lasten	198.804	199.086	199.117	-31	0%
Financiële baten	2.697	2.697	2.575	-122	-5%
Personeelsbaten	1.325	1.399	1.802	403	29%
Goederen en diensten aan derden	2.615	2.615	4.156	1.541	59%
Bijdragen van derden	3.248	3.248	5.238	1.991	61%
Geactiveerde lasten	12.198	12.198	12.448	250	2%
Onttrekkingen aan voorzieningen/reserves	13.160	13.368	13.554	185	1%
Totaal baten	35.243	35.525	39.773	4.248	12%
Totaal netto lasten	**163.561**	**163.561**	**159.344**	**4.217**	**-3%**
Waterschapsbelastingen	163.561	163.561	165.056	1.495	1%
Saldo voor resultaatbestemming				**5.712**	

2. Programmaverantwoording

In dit hoofdstuk leggen we voor verantwoording af over de realisatie in 2025. Dit doen we voor ieder van de vier bestuurlijk programma's:

1. Waterveiligheid
2. Klimaatbestendig en gezond watersysteem
3. Schoon water
4. Samen, duurzaam, slim en effectief.

Daarbij dezelfde kent ieder programma dezelfde indeling: de doelen die we ons voor deze WBP-periode hebben gesteld, wat we daarvoor in 2025 hebben gedaan en wat dit betekent voor de kosten en opbrengsten. Om inzicht te geven in de gerealiseerde prestaties en activiteiten zijn zogenaamde output tabellen opgenomen. Ze zeggen iets over gerealiseerde eenheden als kilometers of hectares, maar geven niet altijd een goed beeld van de geleverde inspanningen. In de kolom 'inspanning' wordt daarom een indruk gegeven van de voortgang van het project in plaats van alleen in de feitelijke afronding/oplevering. Dit doen we bijvoorbeeld door te kijken wanneer het plan van aanpak is afgerond (10%), het voorkeursalternatief is vastgesteld (30%) en wanneer het projectplan Waterwet is vastgesteld (60%).

2.1 Waterveiligheid

Het thema Waterveiligheid draait om de bescherming tegen overstromingen vanuit de Maas en het regionale watersysteem. Hiervoor moeten de waterkeringen (dijken en kunstwerken) periodiek worden getoetst aan de veiligheidsnormen. Het thema omvat de versterking van de primaire waterkeringen in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het participatieproces dat daarbij hoort. Daarnaast omvat het de zorgplicht voor de instandhouding van deze waterkeringen met alle activiteiten die daarbij horen, inclusief gegevens- en informatiemanagement en een goede afstemming tussen beheer en inrichting. Binnen dit thema gaan we ook in op de instandhouding en eventuele versterking van de regionale waterkeringen. Daarnaast bespreken we het samenspel tussen de waterkeringen en het watersysteem, binnen het Deltaprogramma Maas en binnen ons eigen werkgebied. Ook de voorbereidingen op hoogwater en de crisisbeheersing voor de waterkeringen vallen onder dit programma.

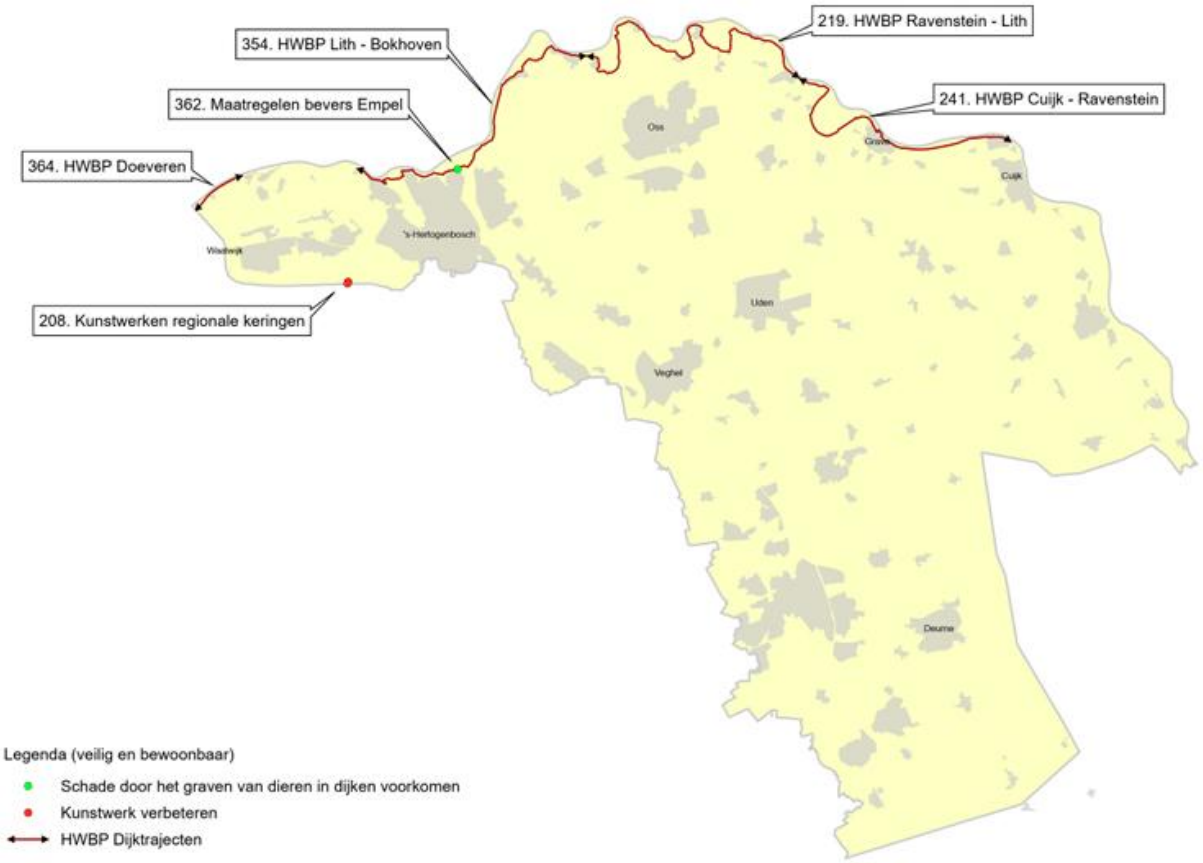
2.1.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

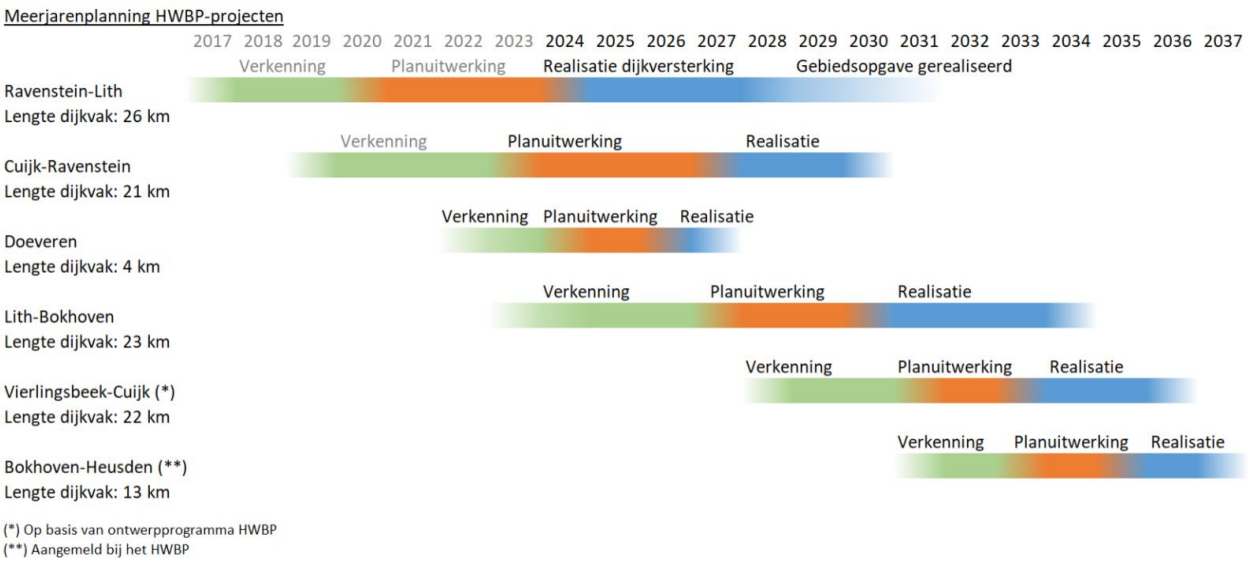
De doelstelling binnen het thema Waterveiligheid is het beschermen van bewoners, bedrijven en infrastructuur in Noordoost- Brabant tegen overstromingen vanuit de Maas en het regionale watersysteem. Dit doen we door:

- onze Maasdijk volledig aan de norm te laten voldoen voor 2050. Dit doen we volgens de meerjarenplanning voor HWBP-projecten die in de volgende paragraaf is opgenomen.
- het inwinnen, valideren en digitaal opslaan en ontsluiten van gegevens over de waterkering in de projectfase en de beheerfase. Dit doen we in de eerste plaats voor de Maasdijk.
- de regionale keringen aan de provinciale normen te laten voldoen. Daarvoor voeren we groot onderhoud uit en verbeteren we de waterkerende kunstwerken in deze keringen.
- te voldoen aan de zorgplicht voor de instandhouding van de primaire keringen.
- waterkeringen te monitoren en onszelf voor te bereiden op calamiteiten (noodmaatregelen bij hoogwater).
- kennis te ontwikkelen en te innoveren op het gebied van waterveiligheid.
- onszelf als regionale partner van het Rijk in te spannen voor een robuuster Maassysteem met een grotere afvoercapaciteit. Daarbij bekijken we ook de opgaven in buurlanden en het regionale watersysteem.

2.1.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan?

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Begroting 2025	Burap 2025	Realisatie 2025	t.o.v. Burap 2025	t.o.v. Begroting 2025	Inspanning
Investeringsprojecten							
Primaire keringen *Primaire keringen*	km	0	0	0			n.v.t.
Regionale keringen *Regionale keringen*	st	1	1	1	groen	groen	n.v.t.

Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

- *Uitvoeren van het project Meanderende Maas (Ravenstein-Lith)*
  In 2025 zijn de eerste dijkkilometers versterkt. Op dijksecties bij Demen, Dieden en Lithoijen hebben we damwanden aangebracht en grondwerk uitgevoerd. Daarbij hebben we klei gebruikt die is ontgraven in de uiterwaarden. Medio mei is het informatiecentrum in Megen geopend. Ook hebben we een actieplan opgesteld waarin staat wat de aannemer moet doen als er hoogwater is voordat een dijksectie is opgeleverd.
- *Uitwerken van het plan voor de dijkversterking Cuijk-Ravenstein*
  Het vergunningenontwerp is afgerond. Onderdeel van het project is de planuitwerking van onze eigen meekoppelkansen Raammonding en Beerse Overlaat. Het ontwerp-projectbesluit is eind oktober vastgesteld en daarna ter inzage gelegd. Samen met de aannemer zijn we begonnen met het uitwerken van een definitief ontwerp.
- *Uitwerken van het plan voor de dijkversterking Doeveren*
  Afgelopen zomer heeft het dagelijks bestuur het projectbesluit genomen. Dit is goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. In december hebben we de uitvoering gegund.
- *Verkennen van oplossingsrichtingen voor de dijkversterking Lith-Bokhoven*
  We hebben mogelijke alternatieven bepaald en afgewogen voor de dijkverbetering Lith-Bokhoven, inclusief de inrichting van de Henriëttewaard. Op basis daarvan is de ontwikkeling van de kansrijke alternatieven ver gevorderd. Het projectteam heeft daarvoor intensief overlegd met andere overheden. Bewoners zijn op meerdere momenten geïnformeerd over de opgave. Ook hebben zij de gelegenheid gekregen om mee te denken over oplossingen. Dit geldt in het bijzonder voor Lith en Oud Empel.
- *Financiën HWBP*
  De bruto investeringen voor waterveiligheid waren in 2025 fors hoger dan in voorgaande jaren. Dit komt doordat we zijn gestart met de uitvoering van het project Meanderende Maas. Via het dashboard HWBP wordt het algemeen bestuur elk kwartaal op de hoogte gebracht van de laatste stand van zaken.

Gegevensbeheer en informatiemanagement

- We hebben onze manier van werken en de software voor beheer en onderhoud geüniformeerd. We werken volgens het principe ‘gegevens hebben één bron’. Dit vergroot de efficiëntie en de gegevenskwaliteit.
- We hebben voorbereidingen getroffen voor de (gegevens)oplevering van de eerste dijksectie voor Meanderende Maas.

Regionale waterkeringen

- *Verbeteren kunstwerken regionale keringen*
  In 2025 hebben we de uitstroomconstructie van de Zandleij in het Drongelens kanaal verbeterd.

Instandhouding waterkeringen, zorgplicht en beoordeling primaire waterkeringen

Landelijk wordt gewerkt aan ‘zorgplicht centraal’. Daarbij wordt de instandhouding, beoordeling en versterking van de primaire waterkeringen aan elkaar gekoppeld omdat de processen in elkaar grijpen. In de zorgplichtrapportage zijn we daarom nadrukkelijk ingegaan op de beoordeling van de primaire keringen. De versterkingsopgave in het HWBP is zo groot en belangrijk dat daar afzonderlijk over wordt gerapporteerd.

- *Regulier onderhoud en biodiversiteit*
  Het onderhoud aan de grasbekleding en de bomen op de primaire en regionale waterkeringen is volgens planning uitgevoerd. De eerste maaironde is gefaseerd uitgevoerd door twee nieuwe aannemers. Daaruit kwamen verbeterpunten naar voren over het markeren van waardevolle soorten. Deze punten zijn de rest van het jaar goed opgepakt.
- *Voorbereiden en uitvoeren van de tweede landelijke beoordeling (LBO-2)*
  Op 1 januari 2023 is de tweede landelijke beoordeling van de primaire waterkeringen (LBO-2) van start gegaan. Op basis van ons areaalplan LBO-2 hebben we in 2025 een plan van aanpak opgesteld voor de beoordeling van het eerste dijktraject: Ravenstein-Lith (36-3). We hebben een wettelijke verplichting om

dijken eens per 12 jaar te beoordelen. Daarnaast is het nodig om aan te tonen dat het versterkte dijktraject aan de veiligheidsnorm voldoet.

Omgang met bevers en dassen, rekening houdend met dierenwelzijn

- Eén van de Brabantse muskusrattenvangers is volledig inzetbaar voor het opsporen van bevers.
- De hoeveelheid tijd en geld die nodig is om met bevers en dassen om te gaan, blijft de komende jaren toenemen. We hebben in 2025 een mooie stap gezet met de inzet van drie eigen beverspecialisten voor het opsporen van risico's en de monitoring en begeleiding van maatregelen in het watersysteem en langs de keringen.
- Bij Empel zijn we gestart met de aanleg van twee hoogwatervluchtplaatsen voor bevers. Zo voorkomen we dat bevers de dijk op vluchten en daar gaan graven, als hun burchten en oeverholen bij hoogwater overstromen.

Kennisontwikkeling en innovatie

- *Optimaliseren berekeningen lengte heaveschermen*
  De berekening van de lengte van damwanden tegen piping (de zogeheten heaveschermen) is mogelijk te optimaliseren. Dat is gebleken tijdens het project Meanderende Maas. In 2025 zijn we daarom gestart met een innovatieproject dat volledig gesubsidieerd wordt door het HWBP. Daarmee willen we kennis vergaren die waterschappen nu nog missen. We hebben inmiddels een literatuurstudie en proeven op kleine schaal uitgevoerd.
- *Versterken kennisuitwisseling intern en extern*
  We blijven leren van eerdere dijkversterkingsprojecten. Dit doen we onder andere door personeel uit te wisselen. We blijven deelnemen aan landelijke kennisnetwerken op het gebied van techniek, projectmanagement, dijkbeheer en graverij, en aan de Programmacommissie Waterkeringen van de STOWA (Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer). Vanuit onze wettelijke zorgplicht voor de primaire waterkeringen heeft in 2025 een peer review plaatsgevonden bij waterschap Brabantse Delta over realtime inzicht en continu beoordelen.

Deltaprogramma Maas en Ruimte voor de rivier 2.0

- *Bijdragen aan realisatie van rivierverruimingsprojecten*
  De realisatie van de projecten Lob van Gennep (waterschap Limburg) en Oeffelt (provincie Noord-Brabant) is in 2025 onder financiële druk komen te staan door inflatie en stijgende kosten voor de voorfinanciering. Wij hebben belang bij deze projecten, omdat ze tot lagere ontwerpwaterstanden leiden voor een deel van onze Maasdijken. We zijn met onze partners in gesprek gegaan over extra bijdragen aan beide projecten. Dit heeft nog niet tot een oplossing geleid.
- *Inbreng leveren bij de uitwerking van het programma Ruimte voor de rivier 2.0 (voorheen IRM)*
  We hebben mogelijke verbeteringen aan de Maasdijken ingebracht in het programma Ruimte voor de rivier 2.0. Dit kan het rijk benutten bij besluitvorming over de afvoercapaciteit, de rivierbodemligging en de binnendijkse ruimtelijke reserveringen. Ook hebben we bijgedragen aan de gebiedsuitwerking voor de Maas. Dit moet leiden tot een actuele voorkeursstrategie Rivieren in het nationale Deltaprogramma 2027.

2.1.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost?

Exploitatie

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Totaal lasten	21.167	21.189	21.208	-20
Totaal baten	368	368	1.111	744
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	**20.799**	**20.821**	**20.097**	**724**
Mutaties bestemmingsreserves		22	22	
Netto lasten	**20.799**	**20.799**	**20.075**	**724**

Investeringen

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begrote bruto investering 2025	Begrote netto investering 2025	Realisatie bruto investering 2025	Realisatie netto investering 2025
Waterveiligheid	152.776	28.033	113.579	13.684
Totaal	**152.776**	**28.033**	**113.579**	**13.684**

In hoofdstuk 6 en hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de bedragen.

2.2 Klimaatbestendig en gezond watersysteem

Bij het thema 'Klimaatbestendig en gezond watersysteem' draait het om een goed functionerend watersysteem. In normale én in extreem droge en natte situaties: klimaatbestendig, robuust, veerkrachtig en stuurbaar. Daarbij sturen we op de kwantiteit via goede waterpeilen, waterconservering en het omgaan met wateroverlast en droogte, en op de chemische en ecologische kwaliteit. Het gaat daarbij niet alleen over het watersysteem zelf, maar ook over wat we met onze aanpak en manier van (samen)werken kunnen en willen bijdragen met het watersysteem. Denk aan: een vitaal platteland, gezondheid, een goede biodiversiteit en mogelijkheden voor recreatie. Bij een klimaatrobuuste inrichting houden we ook rekening met de uitstoot van broeikasgas uit het systeem en de bodem. Daarnaast is het werken aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) een belangrijk onderdeel.

We werken met twee deelprogramma's: 'Voldoende water en omgaan met weersextremen' en 'Gezond en natuurlijk water'.

2.2.1 Voldoende water en omgaan met weersextremen

Het deelprogramma 'Voldoende water en omgaan met weersextremen' draait om waterbeheer en de gewenste hoeveelheid water. Het gaat over het voorkomen van wateroverlast en problemen door droogte, over verdrogingsbestrijding in en rond natuurgebieden en over alle inspanningen om het watersysteem in goede staat te houden, zoals baggeren, maaien en onderhoud aan kunstwerken.

2.2.1.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

- We streven naar een klimaatbestendig, robuust, veerkrachtig en stuurbaar watersysteem; ons watersysteem functioneert uitstekend in normale situaties én is voorbereid op zeer droge en zeer natte situaties.
- We hebben 24/7 inzicht in de toestand van ons watersysteem met data, informatie en technologie.
- Op het gebied van droogte en verdroging:
  - In 2027 voldoen we aan de kwalitatieve én kwantitatieve doelstellingen voor (grond)water binnen de KRW.
  - We leveren ons aandeel binnen de gezamenlijke Brabantse ambitie voor een droogterobuust (grond)watersysteem in 2040.
  - We conserveren meer grondwater. Dat doen we door het langer vast te houden, aan te vullen en te infiltreren, door meer oppervlaktewater aan te voeren, door minder grondwater te onttrekken en door het gezuiverde afvalwater (effluent) van onze rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) beter te benutten.
  - We zorgen voor een stabielere grondwaterbalans met in het voorjaar structureel hogere gemiddelde grondwaterstanden in de beekdalen en polders (10 tot 15 centimeter), flanken (20 tot 30 centimeter) en op de hogere gronden (35 tot 50 centimeter).
- Op het gebied van wateroverlast:
  - We voldoen aan de omgevingswaarden voor wateroverlast voor het regionale watersysteem.
  - We kennen de mogelijke restrisico's dankzij de stresstesten en risicodialogen die we hebben uitgevoerd. We informeren belanghebbenden over deze restrisico's en de verzekerbaarheid van wateroverlast.

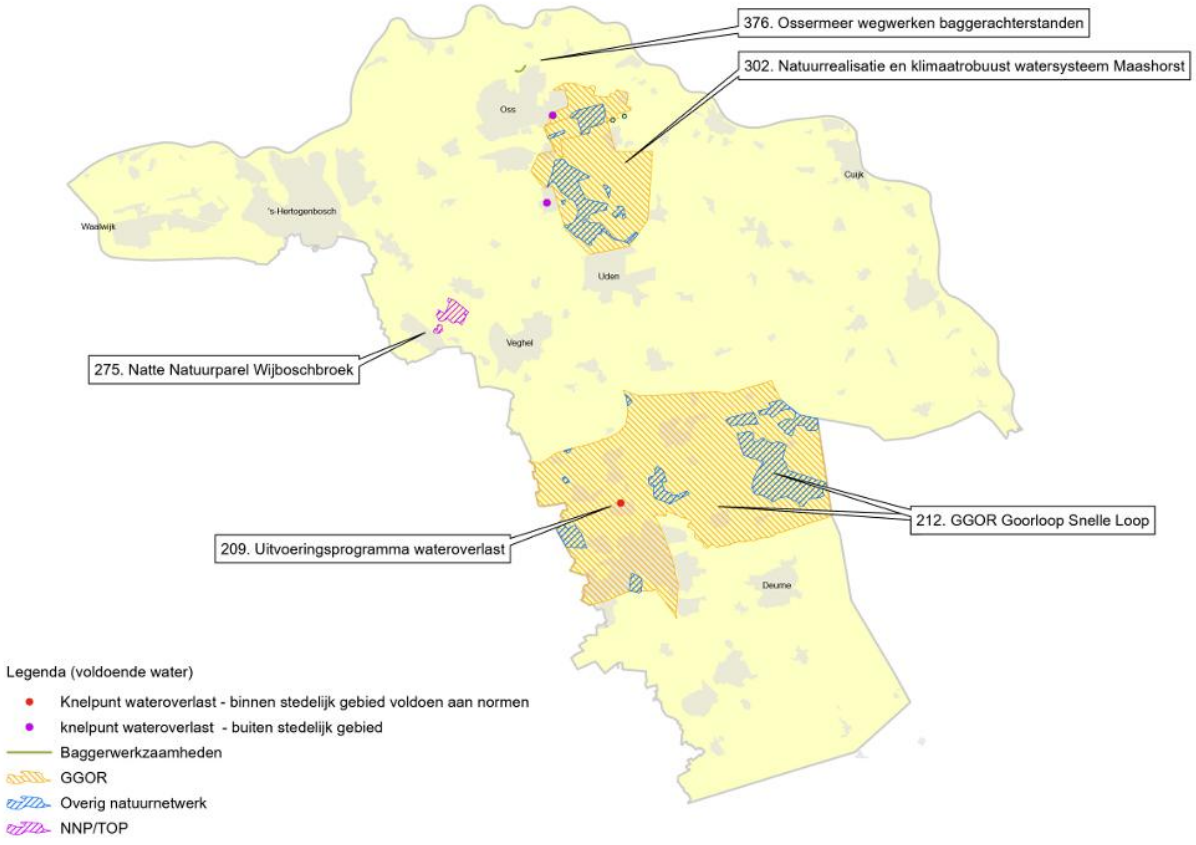
2.2.1.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan?

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Begroting 2025	Burap 2025	Realisatie 2025	t.o.v. Burap 2025	t.o.v. Begroting 2025	Inspanning
Investeringsprojecten							
Hydrologie NNB							
Natura 2000	ha	0	0	0	n.v.t	n.v.t	
Natte Natuurparels	ha	242	0	0	groen	rood	145
Droogte, waterconservering							
GGOR 2.0	ha	7.114	965	7.752	groen	groen	8.196
Wateroverlast							
Voldoen aan de normen (uitv.progr. 2 en 3)	ha	0	0	0,4	groen	groen	
Knelpunten bebouwd gebied	st	2	0	0	groen	rood	
Wegwerken baggerachterstanden*	km	1	1	0	rood	rood	

**Aan het wergwerken van baggerachterstanden wordt gewerkt conform de aanpak cyclisch groot onderhoud.*

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Begroting 2025	Burap 2025	Realisatie 2025	t.o.v. Burap 2025	t.o.v. Begroting 2025	Inspanning
Investeringsprojecten							
Maaien	km/jaar	2.450	1.800	2.487	groen	groen	n.v.t.
Cyclisch groot onderhoud	km	113	113	114	groen	groen	n.v.t.
Wijzer onderhoud *	km/jaar	200	n.vt.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

**N.a.v. de evaluatie wijzer onderhoud werken we geen kilometers meer af, maar pakken we specifieke knelpunten aan.*

Droogte en verdroging

- Om meer grondwater te conserveren, werken we in de lopende projecten verder aan goede hydrologische omstandigheden voor de belangrijkste natuurgebieden:
  - In de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) Vitale Peel is de provincie de trekker. Wij leveren water- en gebiedskennis. Om meer snelheid in het proces te krijgen, zijn deelgebieden en -projecten benoemd waar nu verkenningen voor plaatsvinden en de planvorming voor start. In 2025 zijn voor GGA Vitale Peel zijn deelprojecten uitgewerkt in projectfiches. Op basis van de fiches uit de verschillende GGA's is rijksfinanciering voor de Aanpak Landelijk Gebied (ALG), verdeeld over de verschillende deelprojecten. Ook zijn we met ondernemers van start gegaan om te komen tot een meer duurzame bedrijfsvoering.

- Dal van de Aa is een beekherstelproject waarbij we ook zorgen voor hydrologisch herstel voor N2000 Groote Peel en de landbouw. Dit doen we samen met waterschap Limburg. In 2025 zijn we doorgegaan met de grondverwerving en hebben we onderzoek gedaan naar de positionering van het tracé.
- Voor de gebiedsontwikkelingen Astense Aa-Zuid en Eeuwselseloop zijn we gestart met integrale gebiedsplannen voor natuur-, water- en landbouwdoelen. Hiervoor lopen intensieve gesprekken met partijen in het gebied.
- In 2025 is voor GGA Moerputten, Vlijmens Ven en Bossche Broek het koersdocument geactualiseerd op basis van stikstofberekeningen. Daarnaast zijn vijf maatregelen en activiteiten uitgewerkt in ALG-fiches. Hiervoor zijn financiële middelen toegekend en we zijn gestart met de uitwerking. De fiche 'peilbeheer en grondgebruik Vlijmens Ven en Vughts Gement', waarvan wij gedelegeerd opdrachtgever zijn, is gestart met een stakeholderanalyse en een bezoek aan de grondgebruikers en -eigenaren. De overige fiches worden door andere partners aangestuurd.
- Ook voor GGA Strabrechtse heide zijn deelprojecten in fiches uitgewerkt en zijn daar rijksmiddelen aan toegekend. In het gebied van Aa en Maas gaat het onder andere om de natte natuurparel Sang en Goorkens en om de Kleine Aa. Voor de natte natuurparel Sang en Goorkens hebben we na enkele grote aankopen in 2024, nu de planvorming weer opgepakt. In 2025 heeft het algemeen bestuur krediet verleend voor de voorbereiding en de grondkosten.
- De uitvoering voor de natte natuurparel Wijboschbroek loopt voorspoedig. In 2025 is 1,26 kilometer aan natuurvriendelijke oever (NVO) opgeleverd langs de Biezenloop. Ook zijn we gestart met realisatie van maatregelen tegen verdroging (242 hectare).
- Onderdeel van het Gebiedsplan Raam is het hydrologisch herstel van de natte natuurparel Hooge Raam. In 2025 is de aannemer geselecteerd en zijn we gestart met het definitieve ontwerp van de maatregelen.
- We wilden in 2025 op ruim 7.000 hectare van ons gebied waterconserveringsmaatregelen treffen (GGOR 2.0). Het betreft Herperduin (386 h hectare a), korte termijn maatregelen Maashorst (2286 hectare) en GGOR Gemert-Bakel-Laarbeek (4.442 hectare). In het gebied Maashorst en Herperduin is vertraging opgetreden in de realisatie van het eerste deel van het maatregelpakket dat in 2024 zou worden opgeleverd. In 2025 is dat samen met het resterende deel wel gelukt. Hierdoor zijn in 2025 extra hectares gerealiseerd in Herperduin (in totaal 965 hectare) en Maashorst (in totaal 6.786 hectare). Realisatie in GGOR Gemert-Bakel-Laarbeek (4.441 hectare) is niet gelukt. Er is in het project GGOR Gemert-Bakel-Laarbeek vertraging opgetreden door een rechtszaak en vanwege de grondpositie. Door de overloop vanuit 2024 is de totale realisatie ondanks de vertraging in Gemert-Bakel-Laarbeek groter dan gepland. Bij de bestuursrapportage halverwege 2025 was de verwachting dat het niet zou lukken om de korte termijn maatregelen op de Maashorst in 2025 te treffen. Doordat we hier toch in zijn geslaagd, komt de uiteindelijke realisatie in 2025 hoger uit dan we bij de bestuursrapportage voorzagen. De vermelde hectares GGOR 2.0 gaan over het totale gebied waarin we maatregelen hebben getroffen. Dit hoeft niet te betekenen dat de hydrologische omstandigheden nu ook in het hele gebied op orde zijn.

- In 2025 is het concept-koersdocument beregeningsbeleid ter consultatie voorgelegd aan de achterban.
- Het beleid op kleine onttrekkingen (van minder dan 10 m^3 per uur) is in 2025 geëvalueerd.
- In 2025 hebben we projecten geïnventariseerd voor het Derde Uitvoeringsprogramma Deltaplan Hoge Zandgronden 2028-2033. In 2026 wordt ons bod aangeboden aan het Rijk.
- De terrein beherende organisaties hebben hun projectplannen voor hydrologische maatregelen voor detailontwatering en waterconservering ingediend bij de provincie voor financiering. Het gaat hierbij om natuur buiten de GGA's, zoals Sint Anthonisbos/De Grote Slink-Bunthorst en de Stippelberg. Wij hebben de plannen mede vormgegeven en blijven betrokken tot de inrichting.
- We nemen maatregelen om meer oppervlaktewater aan te voeren:
  - We werken conform de afspraken uit het Waterakkoord 2022 (WATAK).
  - De aanvoer naar de Groote Peel via de Kokmeeuwweg gaat richting uitvoering.
  - We hebben Maas- en kanaalwater optimaal ingezet om droogte te bestrijden in de lente/zomer en om grondwater aan te vullen in de herfst/winter.

- We blijven mogelijkheden ontwikkelen om effluent te hergebruiken. We hebben zuiveringstechnologieën gedefinieerd, aanvoerroutes en infiltratiegebieden in kaart gebracht en gaan het gesprek aan met de landbouw, natuurorganisaties, het drinkwaterbedrijf, de provincie en gemeenten.

- Om minder grondwater te onttrekken hebben we meegewerkt aan het Brabantbrede ontwikkelspoor om mensen meer waterbewust te maken.
- We gebruiken een uitgebreid grondwatermeetnet om de toestand van het grondwater te kunnen volgen en de effectiviteit van maatregelen te kunnen evalueren en optimaliseren.

Stad als Spons

- Steden en dorpen zijn een onmisbare schakel in het watersysteem. Met meer piekbuien en langere periodes van droogte moeten steden beter als spons functioneren. We zien dat we vooral het verschil kunnen maken door het afkoppelen van particulier terrein. Met het project Boschberg Boekel als voorbeeld ontwikkelen we hiervoor een duidelijke aanpak. Daarnaast hebben we ingezet op burgerparticipatie met activiteiten als de Water Race met basisscholen, Inwoners aan Zet voor tuinvergroening, samenwerking met Stichting Steenbreek, boomplantdagen en het Watervangerspel bij evenementen. Ook hebben we onze gezamenlijke subsidieregeling met de As50+ herzien en uitgebreid naar de Brabantse Peel en Land van Cuijk.
- In 2025 werkten we op meerdere vlakken succesvol samen:
  - We maakten een watersysteemanalyse voor de dorpskernen Gemert en Oudheusden.
  - We ontwikkelden de waterinfiltratiekansenkaart van de RNOB.
  - We publiceerden een aansprekende handreiking vanuit de Samenwerking Klimaatbestendig Land van Cuijk.
  - We organiseerden het afkoppelproject met een plus op waterkwaliteit in Oss Ruwaard.

Wateroverlast en Hoogwateraanpak Brabant-Oost (Howabo)

- We staan voor de opgave om wateroverlast tegen te gaan in de regio Den Bosch (Howabo). Daarvoor werken we samen met de partijen in het gebied om elf kansrijke bouwstenen te verkennen. In februari 2025 is de samenwerking bekrachtigd met het ondertekenen van een samenwerkingsovereenkomst. De verkenning van de bouwstenen is afgerond. Gelijktijdig hebben we gewerkt aan de milieueffectrapportage. Daarnaast hebben we gewerkt aan het omgevingsprogramma Howabo, dat de strategie en de bouwstenen omvat. In december hebben we overeenstemming bereikt over de strategie. Daaraan gekoppeld is een extra reservering van € 175 miljoen in de begroting voor de toekomstige maatregelen.
- In 2025 hebben we in het kader van het Derde Uitvoeringsprogramma Wateroverlast op twee locaties in landelijk gebied de normoverschrijding opgelost door bovenstrooms maatregelen te nemen voor waterconservering (0,4 hectare).
- Het modelinstrumentarium voor de toetsing is in 2025 vernieuwd en geactualiseerd. De vierde toetsing van het regionale watersysteem aan de omgevingswaarden voor wateroverlast is nagenoeg gereed. Alleen de rapportage moet nog worden afgerond.
- In 2025 hebben we, samen met waterschap De Dommel, de waterbeelden van de bovenregionale stresstest opgeleverd aan het Rijk. De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft het landelijke beeld eind oktober bekendgemaakt via een brief aan de Tweede Kamer. Het algemeen bestuur is daarover geïnformeerd. De informatie vanuit de stresstest zetten we ook in voor een betere samenwerking met onze partners bij (de voorbereiding op) crisissituaties door hoogwater en extreme neerslag.
- De hoogwatersituatie in de winter van 2023/2024 was een echte ‘stresstest’. Vanuit Slim Watermanagement hebben we de redeneerlijn wateroverlast Zuid-Nederland en een infographic van de watersystemen in Zuid-Nederland opgesteld. Ook hebben we met onze collega-waterbeheerders in Zuid-Nederland het BOS-hoogwatermodel verbeterd (BeslissingsOndersteunendSysteem).

Instandhouding van het watersysteem

Grotere weersextremen vergen steeds meer van ons watersysteem. We werken aan en met een dynamisch watersysteem dat tegen een stootje kan. Daarin houden we rekening met belangen van inwoners, boeren en de

natuur. Daarvoor is beheer en onderhoud nodig. Een goede afstemming met onze inwoners is daarbij belangrijk, vooral omdat vanuit meerdere maatschappelijke belangen een toenemend beroep wordt gedaan op beheer en onderhoud.

- In het peilbeheer zetten we de lijn van de afgelopen jaren voort. Deze is vastgelegd in de aangescherpte Nota Peilbeheer. We hebben in 2025 de beheer- en conserveringsmarges benut om zo veel mogelijk water vast te houden waar het kon en tegelijk te kunnen anticiperen op wisselende omstandigheden.
- We hebben voor de peilbesluiten in Koningsvliet en Hertogswetering een extra informele consultatieronde ingelast. Daarmee schuift de vaststelling door het algemeen bestuur door naar het tweede kwartaal van 2026.
- In onze inrichtingsprojecten, zoals beekontwikkeling, letten we op een goede bereikbaarheid. Zo kunnen we het onderhoud daarna op een toekomstbestendige manier uitvoeren. Ook op enkele andere trajecten hebben we de bereikbaarheid voor onderhoud verbeterd.
- We hebben ons reguliere baggerprogramma uitgevoerd. Daarnaast zijn we in het kader van ‘wegwerken baggerachterstanden’ gestart met het baggeren van het Ossermeer in district Hertogswetering. Naar verwachting wordt dit project begin 2026 opgeleverd.
- Sinds april 2025 is de nieuwe gedragscode Soortenbescherming van kracht. Op korte termijn zijn de effecten voor waterschap Aa en Maas beperkt, maar enkele verplichtingen uit de nieuwe gedragscode leiden op termijn tot hogere uitgaven. De grootste uitdaging is het effectief opsporen van beschermde soorten om daar vervolgens zo goed mogelijk rekening mee te houden in ons werk.
- Beveractiviteiten als het graven van holen en het aanbrengen van dammen en burchten zijn sinds de herintroductie in 1988 in grote delen van ons gebied sterk toenemen. De inzet van onze mensen neemt daardoor ook toe. Bovendien levert het steeds vaker gevaarlijke situaties op. Over deze risico’s, de aansprakelijkheid en de kosten zijn we in gesprek met de omgevingsdienst en de provincie.
- Eind 2025 zijn de onderhoudsbestekken Asten-Someren en Helmond opnieuw aanbesteed. Zo’n bestek bestaat onder meer uit schonen en maaien, cyclisch baggeren en het onderhouden van ingerichte oevers. Ook innovatieve technieken als de inzet van emissievrij materieel en 3D-maaien (het driedimensionaal vastleggen van de beweging van de kraan) zijn onderdeel van de onderhoudsbestekken. Via brede inzet van de techniek verkennen we de verdere toepassingsmogelijkheden, waaronder ook de ontwikkeling van de slibdikte (de hoeveelheid bagger op de waterbodem).
- Waterlopen die veel onderhoud vragen, gaan we aanpakken. In 2025 hebben we opdracht gegeven om de oorzaken van het intensieve onderhoud van KRW-waterlichamen in beeld te brengen, inclusief mogelijke oplossingen hiervoor.
- Planten en dieren die overlast geven en die hier van nature niet thuishoren (zogenoemde invasieve exoten) blijven we bestrijden volgens onze werkprotocollen. Denk hierbij aan de grote waternavel, de Japanse duizendknoop en de muskusrat. Bij dieren doen we dit op de meest diervriendelijke manier. Samen met de andere Brabantse waterbeheerders en de provincie hebben we in 2025 gewerkt aan een meer strategische aanpak, die leidde tot een herziening van de werkprotocollen.

Kennisvragen

- In 2025 hebben we op basis van een Brabantbrede afspraak uit de Droogteagenda samen met de andere partijen het grondwatermeetnet doorontwikkeld. Daardoor kunnen we vaststellen in hoeverre onze gezamenlijke inspanningen helpen om de grondwaterdoelen te behalen.
- Afgelopen jaar hebben we voor al onze hydrologische meetnetten een uniforme en reproduceerbare validatiemethodiek opgezet om de kwaliteit van de beschikbare hydrologische data te verbeteren. Het neerslagmeetnet is in 2025 volledig operationeel, waarbij de metingen door het KNMI worden gevalideerd en als referentie dienen voor de neerslagradarbeelden. Daarnaast hebben we in 2025 verkend of we met *remote sensing* in beeld kunnen brengen waar wordt beregend, waar plassen boven het maaiveld staan en welke percelen bedekte teelten hebben.
- Door onderzoek hebben we in 2025 nog meer inzicht verkregen:
    - De effecten van regelbare drainage- en infiltratiesystemen zijn gerapporteerd, samen met conclusies over de toepassingsmogelijkheden.

- We hebben de mogelijkheden onderzocht voor het hergebruik van effluent voor droogtebestrijding in de zomer en in de winter.
- Om de effecten van maatregelen voor het project Leegveld gefundeerd aan te kunnen tonen, hebben we een statistisch valide beoordelingsprocedure ontwikkeld.

2.2.2 Gezond en natuurlijk

2.2.2.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

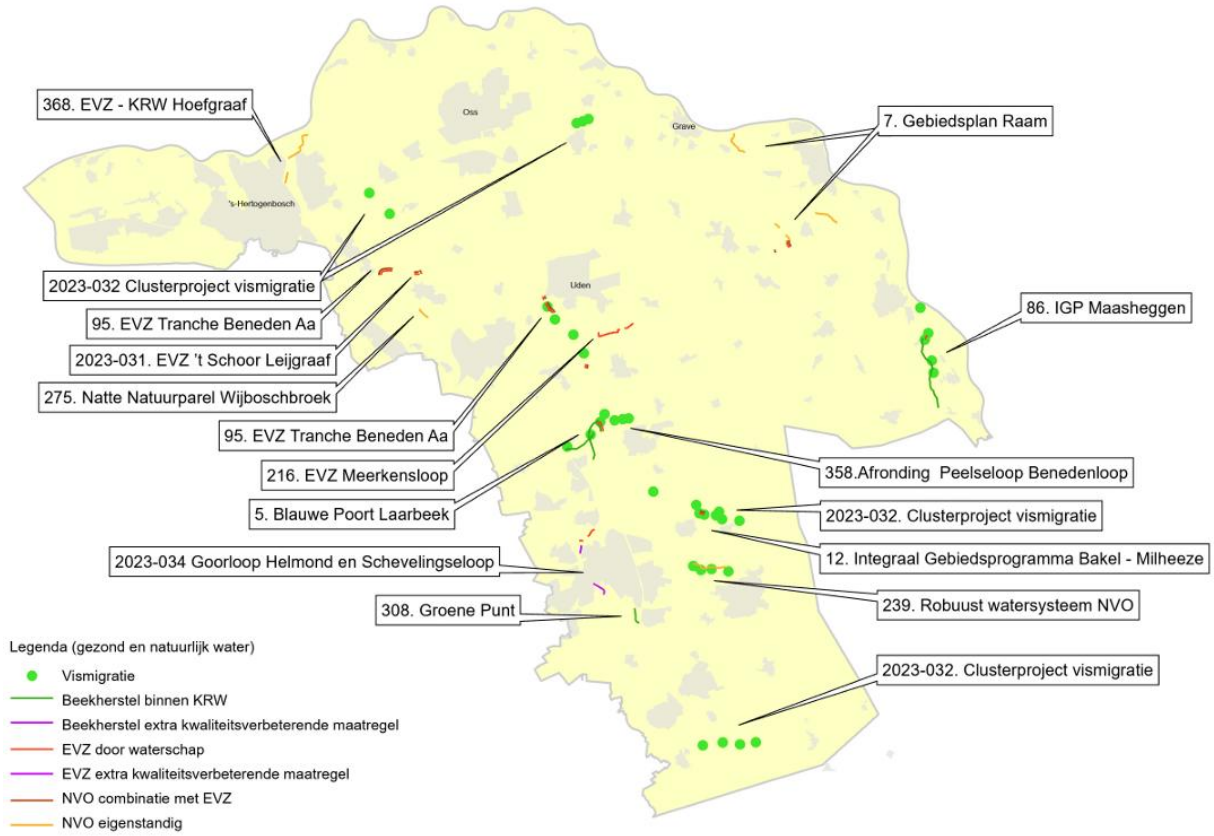
- We treffen (ons deel van) de maatregelen die nodig zijn voor een ecologisch goed functionerend watersysteem. We doen dit conform de KRW op het gebied van inrichting, stoffen, en beheer en onderhoud. Wanneer het niet lukt om voor eind 2027 aan alle doelen uit de KRW te voldoen, leggen we dat uit.
- De waterkwaliteit en de monitoring daarvan voldoen aan de normen uit het Besluit kwaliteit leefomgeving.
- We werken aan de (bron)aanpak van medicijnresten en opkomende stoffen in het oppervlaktewater (zoals PFAS en microplastics).
- We werken aan een grotere biodiversiteit.
- We vergroten de mogelijkheden voor recreatie in en om het water, zonder dat dit ten koste gaat van de waterdoelen.
- We vergroten het waterbewustzijn bij de inwoners van ons werkgebied.
- We hebben 24/7 inzicht in de toestand van ons watersysteem dankzij data, informatie en technologie.

2.2.2.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan?

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Begroting 2025	Burap 2025	Realisatie 2025	t.o.v. Burap 2025	t.o.v. Begroting 2025	Inspanning
Investeringsprojecten							
Beekherstel	km	13	7	7	groen	oranje	11
Natuurvriendelijke oevers eigenstandig	km	6	3	7	groen	groen	10
Natuurvriendelijke oevers gecombineerd*	km	4	0	0	groen	rood	3
Ecologische verbindingszones	km	9	2	2	groen	rood	7
Beekmondingen	st	0	0	0	n.v.t.	n.v.t	n.v.t
Vispassages	st	36	19	19	groen	oranje	32
Recreatie/educatie/participatie **	st/jaar	20	20	17	oranje	oranje	n.v.t.

** Realistie in combinatie met EVZ*

*** Het aantal werken voor recreatie, educatie en particitpatie kan per jaar verschillen, maar blijft binnen de financiele kaders.*

Kaderrichtlijn Water (KRW)

Veel van onze inspanningen dragen bij aan het doel van de KRW: een ecologisch goed functionerend systeem van grond- en oppervlaktewater. In juni 2025 heeft het algemeen bestuur het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma goedgekeurd. Daarin staan concrete acties om eind 2027 zo dicht mogelijk bij de KRW-doelen uit te komen. Deze acties richten zich op acht thema's:

- Inrichting
- Grondwater
- Beheer en Onderhoud
- VTH (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving)
- Monitoring en Onderzoek
- Stedelijk Afvalwater
- Samenwerken en Aanspreken
- Juridische risico's, Verantwoording en Dossiervorming

De uitvoering is in volle gang. Hierbij gaan we uit van de wettelijke verplichtingen van de KRW. Daarnaast houden we rekening met onze andere doelen en verplichtingen, bijvoorbeeld op het gebied van droogte en wateroverlast én met wat realistisch is qua capaciteit en middelen. Vooruitlopend op het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma is de beschikbaar gestelde aanvullende capaciteit voor inrichtingsprojecten en VTH ingevuld en het extra budget voor onderzoek en monitoring besteed. De resultaten van het programma in 2025 staan hieronder per thema toegelicht in combinatie met de reguliere KRW-inspanningen.

Inrichtingsopgaven van KRW-waterlopen en ecologische verbindingszones (EVZ's)

- In 2025 hebben we zeven kilometer beekherstel afgerond in de Sint Jansbeek, Groene Punt (Nieuwe Aa) en een traject in de Goorloop. Dit is minder dan de beoogde dertien kilometer doordat we bij de Blauwe Poort fase 2 (zes kilometer) vertraging hebben opgelopen door juridische procedures. In september 2025 zijn we hier gestart met de uitvoering. We verwachting dat het werk voor de zomer van 2026 afgerond is.
- In 2025 hebben we daarnaast zeven kilometer eigenstandige NVO aangelegd. Dat is één kilometer meer dan begroot. De kilometers zijn gerealiseerd in de Biezenloop (Wijboschbroek), de Vlier en de Nieuwe Vliet.
- Kijken we naar NVO in combinatie met EVZ, dan hebben we in 2025 slechts 350 meter gerealiseerd in plaats van de beoogde vier kilometer. Deze meters zijn gerealiseerd binnen het project EVZ/NVO Het Ven. De overige projecten (bij de Sint Anthonisloop, de Lage Raam en de Leijgraaf) zijn doorgeschoven door vertraagde juridische procedures, aanvullend onderzoek of grondverwerving.
- De vertraging in de trajecten met waarin EVZ en NVO en ENZ en beekherstel worden gecombineerd, heeft vanzelfsprekend ook invloed op de gerealiseerde kilometers EVZ. Daarnaast is de geplande realisatie van de EVZ in de Meerkensloop doorgeschoven naar 2026. In totaal hebben we dit jaar twee kilometer EVZ aangelegd: bij Het Ven, de Sint Jansbeek en de Schevelingse Loop.
- In 2025 hebben we negentien vispassages aangelegd, deels via de clusteraanpak vismigratie en deels via beekherstel- of NVO-projecten (Peelseloop, Sint Jansbeek, de Vlier). Het beoogde aantal van zesendertig vispassages is niet gehaald. Dit komt door vertraging in samenhang met beekherstel- en EVZ/NVO-projecten (zoals Blauwe Poort en Leijgraaf). Daarnaast is binnen de clusteraanpak vismigratie meer tijd nodig voor het ontwerpproces om te kunnen voldoen aan de eisen voor een goed functionerende vispassage én onze eigen vergunningsvoorwaarden.
- Het tempo waarin we projecten realiseren blijft afhankelijk van het draagvlak en de medewerking in het betreffende gebied en in het bijzonder van het verkrijgen van de benodigde vergunningen en juridische procedures. Het lukt niet om alles conform de oorspronkelijke planning te realiseren, maar veel lukt ook wel.
- Vanuit het Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma zijn we een voorverkenning gestart naar het ontvlechten van de Aa bij Helmond. Daarmee willen we het kanaal en het beeksysteem scheiden en zo ecologisch herstel bevorderen. Daarnaast is het met externe financiering nu mogelijk om maatregelen voor de waterkwaliteit waar mogelijk te borgen binnen inrichtingsprojecten.

Grondwater en de KRW

In 2025 zijn we bij twee KRW-waterlichamen gestart met het inventariseren van maatregelen voor de korte termijn. Daarmee willen we de grondwaterstanden verhogen, de kweldruk verbeteren en komen tot een basisafvoer met een hoog ecologisch potentieel. Bij Sang en Goorkens (bovenloop Goorloop) nemen we dit mee in het lopende beekherstelproject en ook bij de Esperloop wordt dit integraal meegenomen.

Beheer en onderhoud van KRW-waterlopen en EVZ's

- In 2025 hebben we het onderhoudsplan voor natuurlijk ingerichte gebieden geactualiseerd. We zijn gestart met de doorvertaling naar onderhoudspakketten die in maaibestekken worden vastgelegd. De komende tijd verfijnen we dit verder. Met een 'cyclische check' bekijken we jaarlijks voor een derde van de natuurlijk ingerichte gebieden of het beheer voldoende bijdraagt aan de doelstelling van het betreffende gebied. Waar nodig sturen we bij.
- Tevens zijn we gestart met het optimaliseren van het peilbeheer in relatie tot de KRW, het project Onderhoudsintensieve waterlopen, het project KRW-proof oeververdediging en een studie naar de effecten van maaisel op de verruiging van oevers en de fysisch-chemische waterkwaliteit.

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving en de KRW

- We hebben de inzet op vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) versterkt op de gebieden waar dat het meeste oplevert. Dat deden we in lijn met de afspraken uit de voorjaarsnota en de begroting.
  - We blijven bestaande vergunningen voor directe lozingen op onze oppervlaktewateren controleren en actualiseren. Dat doen we mede op grond van een nieuw (ecologisch) toetsingskader dat in opdracht van het ministerie van IenW wordt opgesteld. Met de extra capaciteit streven we naar afronding voor eind 2027.
  - We brengen indirecte lozingen (via het riool) in beeld en dringen het aantal ongewenste lozingen terug. Daarvoor werken we samen met de provincie, gemeenten, omgevingsdiensten en onze partners binnen de Schone Maaswaterketen. Voorbeelden zijn onder meer het Maasbrede project Grip op indirecte lozingen en de inzet van KRW-ambassadeurs in Brabant.
  - We hebben zo'n zestig vergunningen verstrekt voor directe lozingen op onze oppervlaktewateren. Daarnaast zijn er vele honderden en mogelijk zelfs duizenden (vaak kleine) lozingen die vallen onder de algemene regels van de Waterschapsverordening. Die lozingen gaan we beter in beeld brengen.
  - Ons Toezichtsteam richt zich meer op gebieden en stoffen waar onze doelen op het gebied van de waterkwaliteit niet worden gehaald.
  - We zijn in overleg met Defensie over het oplossen van de PFAS problematiek bij de vliegbasis Vredepeel.

Monitoring en Onderzoek en de KRW

- Om gericht maatregelen te kunnen treffen en ons werk te kunnen verantwoorden, is er steeds meer vraag naar goede meetinformatie over de waterkwaliteit en ecologie. Daarom hebben we ook in 2025 geïnvesteerd in onze meetinfrastructuur, digitalisering en dashboarding. We waren bijvoorbeeld één van de initiatiefnemers van een pilot met Het Waterschapshuis, IHW (Informatiehuis Water) en Aquon om de doorlooptijd in de keten van waterkwaliteitsgegevens te verkorten. Daarmee komen meetgegevens sneller publiekelijk beschikbaar.
- In de onderzoeksprojecten bij Westerbeek en de Maasbrede Bronnenanalyse hebben we in het verleden waardevolle kennis opgedaan. Die gebruiken we nu voor onderzoek om de emissies verder te verminderen. Dit zijn enkele voorbeelden:
  - In samenwerking met telers, STOWA en kennisinstituten testen we concrete maatregelen, zoals de inzet van een houtsnipperreactor om stikstof uit drainagewater te verwijderen. We bereiden daarnaast een proef voor met een kleinschalig zuiveringsmoeras voor perceelwater (Greenhood-onderzoek). Deze onderzoeken lopen in de Vinkenloop bij Westerbeek.

- We hebben onderzoek gedaan naar mogelijke milieuwinst door een nieuw teeltsysteem in de aardbeienplantenteelt. Hierbij werkten we samen met de gemeente Meijerijstad, een ondernemer en de provincie.
- We doen onderzoek naar de teelt van lisdodde als nieuw landbouwgewas.
- We doen nader onderzoek naar de herkomst van stoffen om zo gericht mogelijk maatregelen te kunnen treffen. Dat doen we door in ons werkgebied extra onderzoeksmeetnetten op te zetten vanuit het KRW Uitvoeringsprogramma. Daarmee meten we probleemstoffen voor de KRW, bijvoorbeeld op grensmeetpunten (om inkomende en uitgaande vrachten beter in beeld te brengen). Ook onderzoeken we alomtegenwoordige stoffen, zoals gebromeerde vlamvertragers (PBDE's) en PAK's om te zien of we voor die stofgroepen tot dusver geen bronnen over het hoofd hebben gezien. Dit meten we binnen individuele watersystemen om te zien of we bronnen kunnen identificeren.

- Uit nationale en internationale studies blijkt dat de toenemende toxische druk op het watersysteem een belangrijke uitdaging vormt voor het behalen van ecologische doelen. In 2025 zijn we gestart met een onderzoek om de toxische druk voor ons werkgebied in beeld te brengen.
- We meten en monitoren via sensoren, analyses van chemische stoffen en non-target screenings. De resultaten hiervan hebben we ook ingebracht bij de Schone Maaswaterketen. Daar wordt het stroomgebied van de Maas gemonitord om opkomende stoffen sneller in het vizier te krijgen en om de bronnen van industriële stoffen te achterhalen.
- In 2025 hebben we in een KRW-jaarrapportage de huidige toestand van de waterkwaliteit in kaart gebracht. Ook hebben we de trends en oorzaken geanalyseerd van eventuele achterblijvende resultaten. Onderdeel van de KRW-jaarrapportage is een screening van gewasbeschermingsmiddelen en biociden, uitgevoerd op zeventien meetpunten met een nieuwe meetmethode van Aquon. Met deze methode kunnen zo'n honderd stoffen in zeer lage concentraties (ng/l) worden gemeten. Deze screening laat zien dat 11 gewasbeschermingsmiddelen en biociden de normen overschrijden.

Stedelijk Afvalwater en de KRW

- Een belangrijke maatregel om de waterkwaliteit te verbeteren, is het terugdringen van emissies vanuit onze rwzi's. Bij het programma Schoon water gaan we hier verder op in. Dit zijn enkele aandachtspunten:
  - Sinds 2021 hebben we op meerdere trajecten de hoeveelheid ammonium gemeten om meer inzicht te krijgen in de bijdrage daarvan aan overschrijdingen in de waterlichamen. In KRW-lichamen waar effluent van rwzi's op wordt geloosd het effluent vaak de grootste bron van ammonium te zijn. Daarom wordt extra gemeten op diverse rwzi's en loopt een onderzoekstraject bij rwzi Dinther. Daarnaast is een landelijk ammonium-programma opgestart. Hier is Aa en Maas in vertegenwoordigd en wordt kennis uitgewisseld rondom de ammoniumproblematiek met andere waterbeheerders in Nederland.
  - In 2025 hebben we een plan van aanpak opgesteld voor hemelwaterbeleid.
  - We hebben de samenwerking met gemeenten versterkt op het gebied van riolering en riooloverstorten.
  - We hebben een regisseur bronaanpak benoemd die zich met ingang van 2026 gaat richten op bedrijven, gemeenten en de omgevingsdienst.
  - We zijn meer metingen van KRW-stoffen gaan uitvoeren op onze rwzi's.

Samenwerken en Aanspreken en de KRW

- Ook in 2025 hebben we deelgenomen aan projecten vanuit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Deze zijn gericht op het terugdringen van landbouwemissies, beter bodembeheer, waterconservering in de landbouw en verhoging van de biodiversiteit. De belangrijkste projecten zijn BodemUp, Schoon water voor Brabant en het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer als onderdeel van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (2023 tot en met 2027). Daarnaast zijn we gestart met een aantal samenwerkingstrajecten met de agrarische sector. Bijvoorbeeld in het Koningsvliet-gebied (dat eind 2023 is aangewezen als 'nutriënt verontreinigd gebied') en in de Peel. Verder nemen we deel aan de samenwerking die is ontstaan onder de

agrariërs in Oss (Agrarisch Collectief Oss, ACO). We dragen ook bij aan een pilot op het gebied van nitraat, geïnitieerd door Agrifood Capital.
- We zijn intensiever gaan samenwerken met gemeenten, onder meer met ondersteuning van een KRW-ambassadeur vanuit de KRW Impuls Brabant. Dit heeft onder meer geleid tot KRW-actieplannen van individuele en samenwerkende gemeenten. Het waterschap ondersteunt met kennis en advies, en wijst structureel op de KRW-verantwoordelijkheden van alle waterbeheerders.

Juridische Risico's, Verantwoording en Dossiervorming en de KRW

- We hebben in de periode 2024-2025 een watersysteemanalyse uitgevoerd. Daarmee onderbouwen we of er aanpassingen nodig zijn in de begrenzing, de typering en de (ecologische) doelen voor de KRW-waterlichamen.
- Voor dossiervorming en verantwoording worden standaarden ontwikkeld bij het Rijk en de provincie, waarbij wij bijdragen vanuit ons perspectief.
- We hebben afspraken gemaakt met de provincie en de Brabantse waterschappen om in 2026 juridische risico's voor derden in kaart te brengen.
- Samen met waterschap Brabantse Delta en waterschap De Dommel hebben we een plan van aanpak opgesteld om maatregelen voor de waterkwaliteit op te nemen in de Waterschapsverordening.

Biodiversiteit

- We hebben bijgedragen aan de biodiversiteit via onze inrichtingsprojecten (beekherstel, NVO, EVZ en vismigratie) en door hier rekening mee te houden in ons beheer en onderhoud.
- Onze financiële bijdrage aan de Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij is in 2025 beëindigd. Na 2025 worden de beloningen aan deelnemende melkveehouders grotendeels gefinancierd uit middelen van het Rijk. Via BodemUp blijven we bijdragen aan het verbeteren van de bodemparameters van de deelnemers.
- Vanuit de subsidie voor biodiversiteit hebben we meebetaald aan diverse particuliere initiatieven, zoals insectenhotels, een ooievaarsnest, een vleermuishuis, de aanleg van poelen, het aanbrengen van een houtwal en de realisatie van ijsvogel- en oeverzwaluwwanden. Het subsidiebudget is voor circa 25% benut.
- Samen met de provincie en de RNOB zijn we gestart met de totstandkoming van de groenblauwe dooradering en de bossenstrategie.
- De Stimuleringsregeling Landschap (Stila) is verlengd. Daarmee kunnen particulieren subsidie krijgen voor groenblauwe initiatieven. In 2025 is de regeling meer onder de aandacht gebracht en zijn er 28 beschikkingen afgegeven voor de thema's 'Klimaatadaptatie waterschap' en 'Waterkwaliteit & Ecologie'. Hieronder vallen onder andere poelen, natuurvriendelijke oevers, waterberging en botanisch hooiland.

Recreatief medegebruik

- In 2025 zijn bij de subsidieregeling Recreatie & Educatie 24 nieuwe aanvragen binnengekomen van derden voor projecten op het gebied van waterbeleving en waterbewustzijn. We hebben subsidie uitgekeerd voor uiteenlopende initiatieven zoals een kinderboek over de Zuiderwaterlinie, een uitkijktoren bij Tongelaar, een natuurfilm over het Land van Cuijk en een audiotour over water in de stad Den Bosch. Daarnaast bieden we structurele ondersteuning van lopende educatieve projecten: het scholenprogramma van Natuurcentrum De Maashorst, stichting Generatie Groen, NMC De Ossenbeemd (Deurne) en Het Groene Pad (Rosmalen). Hiermee is het beschikbare budget voor ruim 70% benut.

Zwemmen

- In 2025 gold voor twee zwemlocaties een negatief zwemadvies vanwege blauwalgen. Twee zwemplassen hadden een negatief zwemadvies door een overschrijding van de bacteriologie. Twee zwemplassen zijn teruggevallen in klasse van 'uitstekend' naar 'goed'.
- In 2025 is duidelijk geworden dat het ministerie van IenW het landelijke blauwalgenprotocol wil aanpassen vóór het zwemseizoen 2027. Wat de (financiële) consequenties zijn voor alle betrokken (uitvoerende) partijen wordt momenteel uitgewerkt.

- Brabantbreed bekijken we jaarlijks of het nodig is om de afspraken over de samenwerking op het gebied van zwemwater aan te passen. Dat doen we met de provincie, de omgevingsdienst en de waterschappen. Dit is gebeurd tijdens het Provinciaal Zwemwater Overleg (POZ) en het Provinciaal Uitvoeringsoverleg Zwemwater (PUZ). De werkafspraken zijn in 2025 niet noemenswaardig veranderd.

Kennisontwikkeling waterkwaliteit en ecologie

Klimaatverandering heeft de afgelopen jaren al voor enorme veranderingen gezorgd in de beschikbaarheid van water en de waterkwaliteit. Het veranderende weer, invasieve exoten en toxische druk op het systeem worden in heel Europa als de belangrijke nieuwe bedreigingen voor het watersysteem beschouwd.

- We hebben een geavanceerd model ontwikkeld voor het berekenen van de hydrologische effecten van klimaatverandering en van sponsmaatregelen op het systeem. Ook nemen we deel aan het Europese onderzoeksprogramma Spongescapes. Als onderdeel daarvan hebben we binnen het project Aa-dal Noord met onze gebiedspartners de mogelijkheden voor sponsmaatregelen op landschapsniveau besproken. Hierdoor krijgen we inzicht in de impact die alle klimaatmaatregelen samen hebben op het gebied.
- Met behulp van doelgerichte meetnetten kunnen we de effecten van droogte op de ecologie inschatten. Op basis van de uitkomsten kijken we welke maatregelen nodig zijn voor de KRW verantwoording.
- We hebben subsidie ontvangen voor een innoverend onderzoek naar de genetica van zeldzame soorten. Dit helpt ons om te meten of de onderzochte populaties gezond zijn.
- We kunnen het onderzoek naar de toxische druk in ons systeem bijna afronden. Daarna weten we waar in ons gebied de combinatie van de verschillende voorkomende chemische stoffen een probleem is.
- Het STOWA project eDNA-meets Tox is afgerond. In dit project is onderzocht hoe door middel van het analyseren van het environmental DNA de toxische druk op het water bepaald kan worden.
- We zijn in de afrondende fase van het STOWA onderzoek ‘Landbouwnutriënten en maatregelen’. Dit doen we samen met verschillende kennisinstituten, de Provincie Noord-Brabant en de ministeries van IenW.

2.2.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost?

Exploitatie

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Totaal lasten	77.796	77.862	76.978	884
Totaal baten	836	836	2.814	1.977
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	**76.960**	**77.025**	**74.164**	**2.861**
Totaal beschikking bestemmingsreserves		65	122	-57
Netto lasten	**76.960**	**76.960**	**74.042**	**2.918**

Investeringen

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begrote bruto investering 2025	Begrote netto investering 2025	Realisatie bruto investering 2025	Realisatie netto investering 2025
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	51.104	41.346	26.857	16.543
Totaal	**51.104**	**41.346**	**26.857**	**16.543**

In hoofdstuk 6 en hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de bedragen.

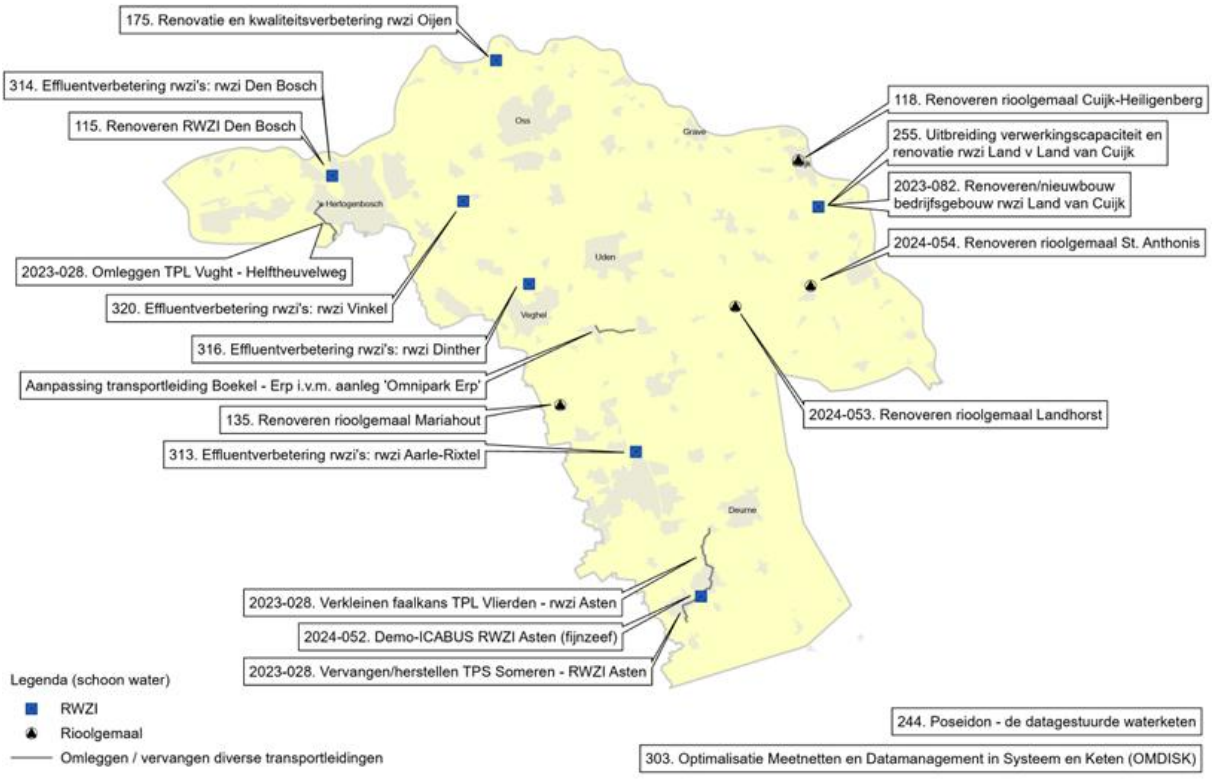
2.3 Schoon water

Bij het thema Schoon water gaan we in op de ontwikkelingen en activiteiten binnen de afvalwaterketen. Het zuiveren van afvalwater staat daarbij centraal. Dit programma hangt samen met het deelprogramma ‘Gezond en natuurlijk water’. We willen het kostbare water inzetten in ons verdrogende werkgebied om het watersysteem te voeden en zo de beken en sloten van voldoende water te voorzien.

2.3.1 Doelstellingen: wat willen we bereiken?

- We blijven voldoen aan de wet- en regelgeving voor het transporteren en zuiveren van afvalwater. Daarbij hebben we specifiek aandacht voor de uitwerking van de Herziene Richtlijn Stedelijk Afvalwater.
- We nemen maatregelen om in 2027 te voldoen aan de (vracht)reductie-opgave van nutriënten. Zo leveren we een bijdrage aan de KRW-doelen voor het oppervlaktewater. Ligt de reductie-opgave dicht bij de KRW-norm, dan streven we ernaar om de effluentkwaliteit van de rwzi gelijk te trekken met de KRW-norm voor oppervlaktewater. Daarvoor treffen we vergaande maatregelen.
- Na 2027 gaan we waar mogelijk voor nutriënten nog een stap verder: de kwaliteit van het effluent is gelijk aan de KRW-norm van het ontvangende oppervlaktewater. Vanwege de technische beperkingen voor fosfor richten we ons hierbij vooral op het verwijderen van stikstof.
- We zorgen vóór eind 2027 op minstens drie rwzi’s voor een aanvullende zuiveringsstap die medicijnresten en opkomende stoffen verwijdert.
- We monitoren het effect van de maatregelen op de kwaliteit van het oppervlaktewater en stellen waar nodig onze doelen voor het effluent bij.
- We zorgen voor meer inzicht in het effect van nieuwe stoffen (zoals microplastics), pathogenen en resistentie tegen antibiotica. Waar nodig ontwikkelen we een aanpak voor deze problematiek.
- We vergroten ons inzicht in de ontwikkelingen in de (afvalwater)keten en in de consequenties daarvan voor onze rol als waterschap.

2.3.2 De effecten bereiken: wat hebben we ervoor gedaan?

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Wettelijke norm *1	Doel Begroting 2025	Doel 2027 Reductieopgave KRW *2	KRW-norm oppervlakte water	Realisatie 2025	T.o.v. begroting 2025
Uitvoeren wettelijke taak: Zuiveren van afvalwater							
Voldoen aan afname afspraak, operationele beschikbaarheid	%		> 98			99,7	groen
Voldoen aan lozingseisen vergunningen	j/n		j			n	groen r
Verbetering effluentkwaliteit							
Zomerhalfjaargemiddelde concentratie fosfor							
rwzi Dinther	mg/l	1,0	0,67	0,39	0,22	0,63	groen
rwzi Vinkel	mg/l	2,0	1,05	0,14	0,15	0,96	groen
rwzi Aarle-Rixtel	mg/l	1,0	0,77	0,14	0,11	0,78	oranje
rwzi Asten	mg/l	2,0	0,65	0,30	0,11	0,43	groen
rwzi Oijen	mg/l	***3 1,8**	***5 1,80**	0,69	0,15	0,72	groen
rwzi Land van Cuijk	mg/l	***3 1,6**	***5 1,60**	1,00	0,14	1,25	groen
rwzi Den Bosch	mg/l	***3 1,0**	**1,28**	0,80	0,11	0,97	groen
Zomerhalfjaargemiddelde concentratie stikstof							
rwzi Dinther	mg/l	10,0	3,8	2,8	2,4	3,9	oranje
rwzi Vinkel	mg/l	10,0	3,7	3,7	2,8	3,6	groen
rwzi Aarle-Rixtel	mg/l	10,0	4,1	3,0	2,3	5,3	rood
rwzi Asten	mg/l	10,0	2,0	2,5	2,3	1,9	groen
rwzi Oijen	mg/l	***3 13,4**	***5 13,4**	4,2	2,8	6,5	groen
rwzi Land van Cuijk	mg/l	***3 19,0**	***5 19,0**	4,9	2,5	5,7	groen
rwzi Den Bosch	mg/l	***3 12,0**	**10,9**	7,0	2,3	11,5	oranje
Doelmatige en duurzame bedrijfsvoering:							
Slibafvoer naar extern	ton		76.300			70.260	groen
Elektriciteit opwekking	MWh	*4	18.300			20.149	groen
Elektriciteit verbruik	MWh		44.300			40.700	groen
Energie neutraliteit	%		>90			93	groen
Productie biogas	m3		7.525.000			7.667.276	groen
Bijproducten i.v.m. doelmatige bedrijfsvoering							
Winning struviet	ton		100			36	
Winning zeefgoed	ton		1.200			1.115	

*1 Actuele norm betreft de waarden uit het activiteitenbesluit. Dit zijn voortschrijdende jaargemiddelden voor de nutriënten fosfor (P) en stikstof (N).

*2 De waarden vanuit de reductieopgave en KRW-norm betreffen zomerhalfjaargemiddelden (de periode april tot en met september) voor de nutriënten P en N.

*3 Betreft norm maatwerkvoorschrift in verband met renovatie en uitbreidingen.

*4 Het betreft opwekking waterschapsbreed.

*5 Door de renovatie van de rwzi's Oijen en Land van Cuijk zien we een hoger zomerhalfjaargemiddelde. Dit zijn de aangevraagde waarden uit de gedoogvergunning voor de ombouw.

Verkenningen en beleid voor 2025		
Strategie regie op influent	Aan het opstellen	oranje
Afvalwaterstrategie tweede tranche	Afgerond	groen

Uitvoeren wettelijke taak

Alle zuiveringsregio's voldoen aan de lozingsnormen uit het activiteitenbesluit of uit de maatwerkvoorschriften. De rwzi in Den Bosch heeft begin 2025 een korte periode niet voldaan aan de lozingsnorm voor stikstof. Dat kwam door verstoringen in de deelstroombehandeling en tegenvallende waarden voor effluent uit 2024, die doortellen in 2025. Voor het zomerhalfjaargemiddelde voldeden we qua fosfor nagenoeg aan de begrotingswaarden. Voor stikstof hebben we op de rwzi's in Aarle-Rixtel en Den Bosch net niet voldaan aan de begrote waarden. De belangrijkste oorzaak hiervan is een instabiele bedrijfsvoering in de zomer op rwzi Den Bosch en de verwerking van extra slibstromen vanuit andere zuiveringslocaties op rwzi Aarle-Rixtel.

Doelmatige en duurzame bedrijfsvoering

De optimalisatie van de kwaliteit van het effluent verloopt op alle rwzi's goed. De optimalisaties op rwzi Land van Cuijk en rwzi Vinkel zijn afgerond en geëvalueerd. De optimalisatie van rwzi Den Bosch is in volle gang. Sinds begin 2025 is de stikstofwaarde gezakt van 15,5 naar 11,5 mg/l. De hoeveelheid fosfor zakte van 1,4 naar 1,0 mg/l.

Doordat 2025 een droog jaar was, produceerden we relatief weinig slib. Daardoor hoefden we minder slib af te voeren naar SNB. In lijn met de begroting hebben we het slib en zeefgoed verwerkt op rwzi Den Bosch. Hierdoor kwam de productie van biogas 50.000 m^3 hoger uit dan vorig jaar. Doordat Heineken minder afnam, hebben we meer biogas omgezet in elektriciteit. Ook is er relatief meer biogas gefakkeld. Door de vele zonuren was de

hoeveelheid opgewekte energie in 2025 hoger dan begroot. Dit had een positief effect op de hoeveel elektriciteit die we moesten inkopen.

Bijproducten op de rwzi

De productie van zeefgoed op rwzi Aarle-Rixtel was iets lager dan begroot en is volledig verwerkt op rwzi Den Bosch om biogas te produceren. De productie van struviet op rwzi Den Bosch is nog beperkt, maar neemt wel toe. Vanwege de renovatie van rwzi Land van Cuijk wordt daar geen struviet geproduceerd.

Calamiteit rwzi Land van Cuijk

Op 25 november 2025 is door een calamiteit de stroom op rwzi Land van Cuijk uitgeschakeld om kortsluiting te voorkomen. Hierdoor kwam het terrein onder water te staan en stroomde rioolwater ongezuiverd naar het oppervlaktewater. Inwoners kregen de vraag om zo min mogelijk water te gebruiken. Dagenlang is er hard gewerkt om de rwzi weer werkend te krijgen via een noodstroomvoorziening. Eind 2025 zijn we begonnen met de herstelwerkzaamheden aan de elektra. Daarnaast doen we onderzoek naar de oorzaak van de storing en wordt de calamiteit geëvalueerd.

Ontwikkelingen op de rwzi's

In 2025 hebben we hard gewerkt om alle lopende projecten op de rwzi's veilig, volgens planning en met het gewenste resultaat te laten verlopen. Hieronder staan per rwzi de belangrijkste punten opgesomd.

- **Rwzi Oijen**
  De biologische zuivering is gerenoveerd en de volledige zuiveringscapaciteit kan weer worden benut. Het nieuwe influentwerk wordt op korte termijn in bedrijf genomen. We hebben een aanbesteding lopen voor warmteproductie met een zo laag mogelijk aardgasverbruik.
- **Rwzi Dinther**
  Dankzij het aanvullende krediet dat in juli 2025 beschikbaar is gesteld, kunnen we het zandfilter realiseren om de concentratie aan stikstof en fosfor in het effluent te verlagen. De vergunningen voor de bouw zijn verleend en de bouw is in januari 2026 gestart.
- **Rwzi Vinkel**
  De gecombineerde zuiveringsstap is nagenoeg klaar. Hiermee verwijderen we fosfor en medicijnresten.
- **Rwzi Land van Cuijk**
  De nieuwe beluchtingstank is in gebruik genomen en de eerste onderdelen van de waterlijn zijn gerenoveerd. Deze werkzaamheden leiden tijdelijk tot effluent met hogere concentraties. Hiervoor is een maatwerkbesluit vastgesteld. Vanwege netcongestie hebben we een batterij in gebruik genomen. Voor de bronnering is een herziene vergunning afgegeven. Verder zijn de renovaties gestart van diverse procesonderdelen. Uit de oude tanks wordt opvallend meer 'bagger' gehaald. De impact van de calamiteit op het project wordt zo laag mogelijk gehouden. De oplevering vindt waarschijnlijk later plaats dan gepland.
- **Rwzi Aarle-Rixtel**
  Voor rwzi Aarle-Rixtel is een krediet beschikbaar gesteld voor de voorbereiding van een zandfilter (dat nutriënten verwijdert) en een installatie die medicijnresten verwijdert (alleen PACAS). De voorbereiding van het zandfilter loopt. Hierbij gebruiken we het definitieve ontwerp van het zandfilter op rwzi Dinther. Ook de voorbereiding voor de PACAS-installatie voor medicijnresten loopt. In 2026 wordt een uitvoeringskrediet aangevraagd voor de effluentkwaliteitsverbetering waarin zowel aanvullende zuiveringsstappen voor het verwijderen van nutriënten als medicijnresten worden gerealiseerd. Later volgt eventueel (afhankelijk van de bevindingen bij rwzi Dinther) de realisatie van een OZON-installatie aanvullend op Pacas.
- **Rwzi Den Bosch**
  Doordat het juridische traject nog loopt, zijn meerdere geplande maatregelen al langere tijd uitgesteld. Om aan de wettelijke eisen voor afvalwater te kunnen voldoen, ontwerpen we een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten (zandfilter). Hierbij gebruiken we het definitieve ontwerp van rwzi Dinther. We zijn gestart met de onderzoeken die nodig zijn voor de vergunningaanvraag. Het krediet voor definitieve aanpassingen aan de geurbehandeling is vrijgegeven. Met deze ingreep voorkomen we hinder voor de omgeving.

- **Rwzi Asten**
  Het demonstratieproject Icabus (fijnzeef) is gestart. De resultaten die we tot eind 2025 hebben gemeten, komen nog niet in de buurt van de beoogde resultaten. In 2026 gebruiken we de testfase om zichtbaar te maken of de vooraf gestelde resultaten haalbaar zijn.

Waterfabrieken

Voor de rwzi's Oijen, Land van Cuijk en Den Bosch hebben we in 2025 verkend of een deel van het effluent kan worden opgewerkt tot proceswater voor de industrie, de landbouw of voor infiltratie. Daarnaast nemen we deel aan het onderzoeksprogramma 'De ultieme waterfabriek', dat de directe productie van drinkwater uit effluent onderzoekt.

Regie op influent en bronaanpak

Bronaanpak wordt steeds belangrijker om de gewenste kwaliteit van het effluent te bereiken. We doen hiervoor ervaring op in lopende projecten. Die gebruiken we om een influentstrategie op te stellen. Zo hebben we bromide-lozers opgespoord (met bromide reductie als gevolg) in zuiveringskring Aarle-Rixtel, werken we samen met het Bernhoven Ziekenhuis en het Jeroen Bosch Ziekenhuis en trekken we samen op met gemeenten voor het KRW-uitvoeringsprogramma.

Start onderzoeksprogramma Zuivering van de Toekomst

Mede op ons initiatief is STOWA met zeven waterschappen het onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma Zuivering van de Toekomst gestart. Daarin worden alternatieve zuiveringstechnieken onderzocht en verder ontwikkeld om vóór 2050 doelen te kunnen bereiken op het gebied van effluentkwaliteit, klimaatneutraliteit, circulariteit en energieneutraliteit. Hiervoor is een samenwerkingsovereenkomst (SOK) ondertekend.

Samenwerking gemeenten

- De pilot samen met de gemeente 's-Hertogenbosch op het gebied van sturing in de keten op basis van data, is afgerond en heeft veel waardevolle inzichten opgeleverd (als onderdeel van Poseidon).
- Samen met de gemeente Land van Cuijk koppelen we de rioleringsmodellen aan elkaar. Zo krijgen we meer inzicht en kunnen we een gezamenlijk meet- en monitoringsprogramma ontwikkelen.
- Brabantbreed bekijken de waterschappen en de gemeenten samen hoe we het beheer van IBA's (individuele behandeling van afvalwater) beter kunnen organiseren.

Overige speerpunten Schoon water 2025

- We hebben in drie rwzi's sensoren voor ammonium geplaatst. Bij rwzi Dinther meten we ook hoogfrequent ammonium in oppervlaktewater. Zo onderzoeken we de invloed van deze rwzi (met name de pieken) op het ontvangende oppervlaktewater en brengen we in beeld hoe we de rwzi nog kunnen optimaliseren. Deze inzichten hopen we te kunnen vertalen naar onze andere rwzi's.
- Binnen het landelijke programma Reductie Lachgas hebben we in 2025 meer inzicht gekregen in de emissie van lachgas per rwzi (op basis van metingen volgens een zelf opgestelde systematiek). We hebben de eerste maatregelen uitgewerkt binnen de procesoptimalisatie en onze bedrijfsvoering. Het programma wordt naar verwachting verlengd. We meten intussen op meerdere van onze rwzi's de emissie van lachgas. Op rwzi Den Bosch hebben we maatregelen uitgewerkt om de emissie te beperken, die we in 2026 willen inzetten.

2.3.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost?

Exploitatie

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Totaal lasten	85.028	85.148	85.389	-241
Totaal baten	4.088	4.162	4.686	524
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	**80.939**	**80.986**	**80.703**	**283**
Totaal beschikking bestemmingsreserves		47	237	-190
Netto lasten	**80.939**	**80.939**	**80.466**	**473**

Investeringen

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begrote bruto investering 2025	Begrote netto investering 2025	Realisatie bruto investering 2025	Realisatie netto investering 2025
Schoon water	76.440	75.950	74.590	73.131
Totaal	**76.440**	**75.950**	**74.590**	**73.131**

In hoofdstuk 6 en hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de cijfers.

2.4 Samen, duurzaam, slim en effectief

Diverse ontwikkelingen en activiteiten van het waterschap hebben betrekking op meerdere programma's. Ze gaan over hoe wij willen werken en wat daarvoor nodig is: samen, duurzaam, slim en effectief.

2.4.1 Doelstelling: wat willen we bereiken?

Samen

- We werken gebiedsgericht en samen met onze partners aan de (gezamenlijke) inhoudelijke opgaven.

Duurzaam

- In 2030 zijn we energieneutraal.
- In 2050 zijn we klimaatneutraal en we spannen ons in om dat al in 2035 te bereiken.
- In 2050 zijn we circulair. Daarvoor moeten alle projecten nu al circulair worden ontworpen.

Slim

- Data, informatie en technologie zijn veilig, juist, betrouwbaar, beschikbaar, toegankelijk en bruikbaar.
- Innovatie helpt ons om onze doelen slim en effectief te behalen.

Effectief

- We werken effectief aan onze doelen, met voldoende capaciteit en kwaliteit, een adequaat instrumentarium, vanuit overzicht, met heldere en handhaafbare regelgeving, een goede communicatie en een goede crisisbeheersing.
- De mensen die bij ons werken, vormen een belangrijk kapitaal. We investeren in onze mensen, ontwikkelen en borgen kennis en optimaliseren waar nodig onze inhuur.

2.4.2 Bereiken effecten: wat hebben we ervoor gedaan?

Samen

- Het Rijk heeft € 400 miljoen toegekend aan de provincie Noord-Brabant voor het werken aan natuur- en waterdoelen. De provincie heeft samen met onder meer de waterschappen bepaald hoe die middelen worden ingezet. Het merendeel wordt ingezet in en rond de twaalf stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden (Gebiedsgerichte Aanpak). In ons werkgebied gaat het om GGA Moerputten, Vlijmens Ven en Bossche Broek, GGA Strabrechtse Heide en GGA Vitale Peel. Daarnaast is in Brabant € 35 miljoen gereserveerd voor een rijksbijdrage aan KRW-projecten buiten de GGA's. Hiervan heeft de provincie in 2025 € 17 miljoen gereserveerd voor projecten in ons werkgebied (zoals Aa-dal Noord).
- Binnen de RNOB werken wij vooral aan de opgave Vitale Leefomgeving. In 2025 lag onze focus daarbij op samenwerking binnen regionale gebiedsprocessen, op de regionale programma's Klimaatadaptatie en Natuur en Landschap en op het faciliteren van proeftuinen en fieldlabs voor kringlooplandbouw. Een belangrijk strategisch project voor ons is de pilot BedrijfsRotatieResidu, waarmee de uitspoeling van nitraat op agrarische percelen afneemt; een belangrijke eerste stap richting doelsturing op waterkwaliteit.
- Het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) voor de Brainportregio is herzien. Daarin is naast wonen, werken en mobiliteit óók aandacht voor groenblauwe opgaven en energie. De opgaven voor een duurzame schaalsprong en een vitaal landelijk gebied voor de regio Zuidoost-Brabant (project Beethoven) blijven groot. De Metropool Regio Eindhoven (MRE) is samenwerkingen aangegaan met omliggende gemeenten, waaronder Meijerijstad, voor de thema's economie, wonen en mobiliteit. Wij zijn betrokken, sturen en leveren bijdragen aan de uitwerking van de MIRT-opgaven via een vertegenwoordiging vanuit waterschap De Dommel en met onze deelname aan regionale overleggen en werkgroepen. Op de Omgevingsdag van Zuidoost-Brabant is een toelichting gegeven op de KRW-opgave voor de gemeenten.
- De samenwerkende overheden hebben ook in 2025 hun krachten gebundeld binnen NOVEX De Peel om op basis van het 'zich ontwikkelend perspectief' voor de streek de uitvoeringskracht in het gebied te versterken.

Dit doen zij door zo veel mogelijk als één overheid op te trekken en daarbij de streek zelf aan het roer te zetten. We hebben in 2025 samengewerkt aan impuls- en sleutelprojecten. Daarnaast heeft onze samenwerking ervoor gezorgd dat het Rijk in de Miljoenennota € 300 miljoen heeft opgenomen voor natuurherstel, hydrologie en lagere stikstofemissies in de Peel. Met de samenwerking binnen NOVEX De Peel als basis kunnen we meerdere inspanningen in het gebied – zoals die in GGA Vitale Peel – effectief met elkaar verbinden. Deze sturingsfilosofie op brede welvaart en ondernemerschap willen we gericht ondersteunen. De hele uitvoeringsgerichte aanpak landt in een Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda (RUIA).

- Ook in 2025 was NOVEX Stedelijk Brabant hét samenwerkingsverband waarbinnen wij onze rol pakten op het thema verstedelijking. De druk op de woningbouwopgave is groot. Wij hebben het belang van 'water en bodem sturend' bij locatie- en inrichtingskeuzes succesvol op de agenda gezet binnen BrabantBouwt. Dat is het voorstel van de provincie en de regio's aan het Rijk om de woningbouw in Brabant te versnellen. Ook hebben we met de samenwerkende partners ook de Uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant opgesteld. Hierin staan voor de waterschappen werkafspraken over de implementatie van 'water en bodem sturend' in planvorming en bouwopgaves. In 2025 zijn we met onze NOVEX-partners gestart om de watersignaleringskaart te actualiseren en een businesscase klimaatadaptief bouwen op te stellen.
- In het najaar van 2025 heeft het demissionaire kabinet de ontwerp-Nota Ruimte gepubliceerd. Daarin staan de keuzes van het Rijk voor de fysieke leefomgeving tot 2050/2100. Die keuzes omvatten ook het waterbeheer en de hiervoor benodigde ruimte. Daarmee zijn ze bepalend voor het werk van de waterschappen. Wij hebben het Rijk een aantal verbeterpunten meegegeven voor het ontwerp. Deze punten zijn verwerkt in de zienswijzen van de Unie van Waterschappen, de provincie Noord-Brabant en de RNOB.

Duurzaam

We volgen onze routekaart 'Naar een energieneutraal, klimaatneutraal en circulair Aa en Maas'. Daarmee bepalen we met welke projecten we de meeste duurzaamheidswinst kunnen behalen. In 2025 zijn we gestart met een update van de routekaart en het voorbereiden van een strategie voor deze drie thema's.

- **Energie**
  - We zijn nog niet energieneutraal vanwege de extra inspanningen die nodig zijn om het afvalwater verder te zuiveren. Daardoor is steeds meer energie nodig. We blijven zoeken naar ruimte voor projecten voor meer duurzame energieopwekking (uit zon en wind).
  - Netcongestie zorgt voor problemen, ook bij projecten waarbij we elektriciteit terugleveren aan het net. Daarvoor is juist extra aansluit- en transportcapaciteit nodig. Hierdoor hebben we projecten voor extra energieopwekking uitgesteld (waaronder een hogere productie van biogas).
  - Vanwege netcongestie hebben we de mogelijkheden verkend om op onze rwzi's energie op te wekken én op te slaan. Tijdens de renovatie van rwzi Land van Cuijk hebben we een batterij geplaatst om stroompieken op te kunnen vangen en het stroomnet niet te overbelasten.
  - In 2025 kregen we nog onvoldoende duidelijkheid over het landelijke beleid voor windturbines. Daarom hebben we het windenergieproject bij Haps nog niet opgepakt.
  - Samen met de betreffende gemeenten hebben we de mogelijkheden onderzocht om warmte te winnen uit het effluent van de rwzi's in Aarle-Rixtel en Den Bosch. Met andere gemeenten vinden verkennende gesprekken plaats over de rol van aquathermie in de warmteprogramma's die zij opstellen.
- **Klimaat**
  - Om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen, waren we trekker van het versnellingsprogramma Lachgasreductie. Ook gingen we verder met ons onderzoek naar het verminderen van methaanuitstoot.
  - We hebben onderzocht hoe we onze hulpstoffen kunnen vergroenen. Dit vraagt om grote investeringen.
  - We namen maatregelen om onze (CO_2-)emissies verder terug te dringen, bijvoorbeeld door materieel te elektrificeren en door duurzame brandstoffen te gebruiken, bijvoorbeeld in de HWBP-projecten.
- **Circulair**
  - Met tien partijen, waaronder STOWA, gaan we in 2026 van start met een meerjarig onderzoek naar de zogeheten Zuivering van de Toekomst. Dit onderzoek hebben we in 2025 voorbereid.
  - We zijn deelnemer geworden van de Verdygo Community.

- Het Torwash-project op rwzi Land van Cuijk is afgerond en de rapportage is in de maak.
- We zijn een proef gestart met Icabus (een fijnzeef) om cellulose terug te winnen uit afvalwater.
- We hebben in 2025 ook de vergisting van slootmaaisel onderzocht, de conclusies van deze optie waren negatief: dit is financieel en technisch niet haalbaar. We blijven verder zoeken naar haalbare opties.

Slim

- In 2025 gingen we verder met het programma Datastromend Aa en Maas. We hebben stappen gezet in de 'digi-vitaliteit' van onze collega's, bijvoorbeeld door kennisdeling. Daarnaast worden steeds meer bronnen aangesloten op ons vernieuwde dataplatform, waardoor rapportages een completer beeld geven.
- We hebben gewerkt aan een betere ontsluiting van onze data en kennis voor het publiek. Daarnaast hebben we onze interne samenwerking verder gestroomlijnd, ondersteund door applicaties en geautomatiseerde datastromen. Daardoor verlopen signaleringen en de afhandeling daarvan soepel en blijft de datakwaliteit van onze kernregistratie op orde.
- We zijn een pilot gestart waarbij algoritmen op basis van trillingen en stromen analyseren of de apparatuur op onze rwzi's onderhoud nodig heeft. Hiermee kunnen we mogelijk besparen op onderhoudskosten en krijgt belangrijke apparatuur mogelijk een langere levensduur.
- Dit zijn de belangrijke onderwerpen die in 2025 speelden op het gebied van innovatie:
  - Hergebruik van effluent: op dit moment lopen er verkenningen voor industriewater (rwzi's Den Bosch en Oijen), landbouw en natuur (Land van Cuijk) en directe drinkwaterproductie (Ultieme Waterfabriek, Emmen). Brabantbreed en vanuit de Droogteagenda zijn we gesprekken gestart voor grootschalige projecten voor hergebruik.
  - Datascience en robotisering: we hebben diverse pilots en verkenningen uitgevoerd, onder meer voor het vergunningenproces, het voorspellen van onderhoud, chatbots op datasets en beeldherkenning van beverholen. Op rwzi Den Bosch wordt de eerste robot getest.
  - Digitale polder: samen met waterschap Vechtstromen en een externe partij doen we ervaring op met het testen van geautomatiseerde metingen, met sturing op afstand (via dashboarding) en met nieuwe technieken die ons beheer en onderhoud digitaal ondersteunen.

Effectief

- **Organisatieontwikkeling**
  In 2025 werkten we verder aan de ontwikkeling van onze organisatie. Met het programma KOMPAS gaven we meerdere organisatiethema's een impuls. Directie, afdelingshoofden en medewerkers zetten zich in om onze organisatie te verbeteren en vernieuwde processen of resultaten te borgen.
- **Midterm Review WBP en Bestuursakkoord**
  In de midterm review hebben we op een rij gezet in hoeverre het tot dusver is gelukt om te doen wat we ons in het WBP 2022-2027 en in het Bestuursakkoord 2023-2027 hadden voorgenomen. Conclusie is dat we voor een groot deel van de opgaven goed op koers liggen. Voor de doelen voor grondwater, KRW en duurzaamheid is bovenop de huidige inzet nog iets extra's nodig.
- **Communicatie**
  - We hebben meegewerkt aan een landelijke publiekscampagne en een corporate story.
  - We werken datagedreven en verdiepen ons steeds meer in omgevingsanalyses, zodat we beter weten wat er buiten speelt. Ook in 2025 bleven we zo relevant en actueel via sociale media, onze website en richting de pers en de media. In totaal zijn de berichten op onze sociale media 3,7 miljoen keer weergegeven. Dit is een toename van 200.000 ten opzichte van 2024. Daarnaast is het aantal volgers van onze sociale media-profielen met 3.300 toegenomen tot in totaal iets meer dan 25.000.
  - Inwoners en bedrijven hebben we bereikt met campagnes en evenementen, zoals de succesvolle Waterdag, ons carnavalsembleem, de vetcampagne rond oud en nieuw, de sproeicampagne en de regentoncampagne.
  - De landelijke werkgroep Arbeidsmarktcommunicatie, waarvan we deel uitmaken, heeft een nieuwe campagne gelanceerd. Hiermee vergroten we de zichtbaarheid van ons werk. Ook hebben onze eigen

vacatures een frisse, eigentijdse uitstraling gekregen dankzij een nieuw systeem voor werving en selectie. In al onze uitingen en campagnes spelen collega's een grote rol als ambassadeurs.
    - Om basisschoolleerlingen waterbewuster te maken, hebben we de Water Race georganiseerd.
    - In vesting- en watermuseum Het Kruithuis in Den Bosch is de expositie 'Waardevol water' geopend.
- **Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving**
    - We hebben het proces verbeterd rondom het bulkwerk dat samenhangt met de jaarlijkse opgave voor grondwateronttrekkingen en rondom het thema bronneringen.
    - We hebben de samenwerking met de omgevingsdiensten versterkt, vooral rondom de grote opgave die zij hebben op het gebied van indirecte lozingen.
    - Om het grote aantal vragen op het gebied van waterkwaliteit - mede veroorzaakt door het actualiseren van de vergunningen - tijdig af te kunnen handelen, hebben we hier versterkt op ingezet. Het is gelukt om 90% van alle vergunningen binnen de termijn af te handelen.
    - Om toezicht te houden, hebben we een drone ingezet. Daarnaast hebben we warmtebeeldcamera's in gebruik genomen.
    - We hebben voorbereidingen getroffen om de heffingstechnologen vanuit de BSOB bij het waterschap onder te brengen met ingang van 1 januari 2026.
- **Fysieke en digitale beveiliging (weerbaarheid)**
  Naar verwachting worden er medio 2026 twee wetten van kracht op het gebied van weerbaarheid: de Cyberbeveiligingswet en de Wet weerbare kritieke entiteiten. In 2025 zijn we daarom een verkenning gestart naar onze fysieke weerbaarheid. Daarmee willen we invulling geven aan deze nieuwe wetten en aan de wet- en regelgeving die al van kracht is. Daarvoor hebben we een start gemaakt met het ontwikkelen van een generieke methode om als organisatie risicogestuurd te gaan denken, werken en sturen. We toetsen deze methode allereerst bij onze rwzi's.
- **Calamiteitenbestrijding**
    - In 2025 zijn we twee keer opgeschaald vanwege een calamiteit. Op 17 april zijn we één dag (ambtelijk) opgeschaald vanwege een probleem met de zandvanger op rwzi Aarle-Rixtel. Deze calamiteit is geëvalueerd. Van 25 november tot en met 1 december waren we opgeschaald omdat we op rwzi Land van Cuijk vanwege een calamiteit de stroom moesten uitschakelen.
    - Iedereen met een rol binnen de calamiteitenorganisatie is goed getraind. Zo hebben we een tweedaagse oefening georganiseerd rondom het thema energie-uitval. Deze oefening leverde meerdere leerpunten op, die weer worden verwerkt in het calamiteitenplan en in opleidingen, trainingen en oefeningen.
    - In 2025 hebben we het voorraadbeheer uitgewerkt voor onze noodplannen en waakvlamcontacten.
    - We werken volgens een geactualiseerd opleidingsplan en leiden bij verloop nieuwe dijkwachten op zodra er voldoende nieuwe aanmeldingen zijn. In 2025 hebben we de rol van senior dijkwacht geprofessionaliseerd.
- **Belastingstelsel**
  Het belastingstelsel voor de waterschappen wijzigt per 1 januari 2026. Nadat het ontwerp zes weken ter inzage heeft gelegen, is de kostentoedelingsverordening ongewijzigd vastgesteld door het algemeen bestuur. De belastingverordeningen zijn aangepast aan de nieuwe belastingwetgeving. Voor de invoering van een zuiveringsrecht voor separate afvalwaterstromen is een nieuwe belastingverordening opgesteld.

2.4.3 Gerealiseerde baten en lasten: wat heeft het gekost?

Het programma 'Samen, duurzaam, slim en effectief' heeft geen eigen exploitatie, maar is cijfermatig verwerkt in de drie hoofdprogramma's.

Investeringen

Omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begrote bruto investering 2025	Begrote netto investering 2025	Realisatie bruto investering 2025	Realisatie netto investering 2025
Samen, duurzaam, slim en effectief	4.233	4.233	1.475	1.475
Totaal	**4.233**	**4.233**	**1.475**	**1.475**

In hoofdstuk 7 geven we een nadere toelichting bij de bedragen.

2.5 Overzicht dekkingsmiddelen

De inkomsten van het waterschap worden ook wel ‘dekkingsmiddelen’ genoemd. Het is geld dat we ontvangen om onze kosten te dekken en bestaat vooral uit de belastingopbrengsten. We lichten de realisatie hiervan uitgebreid toe in hoofdstuk 3. Daarnaast hebben we nog andere opbrengsten:

- dividend (winstuitkering als aandeelhouder van de NWB-bank)
- het saldo van de financieringsfunctie (rentelasten en rentebaten inclusief de berekende rente over de reserves en voorzieningen)
- overige algemene opbrengsten (nu niet van toepassing)

Onderstaande tabel toont het totaal van de dekkingsmiddelen en hoe deze zijn opgebouwd.

Omschrijving dekkingsmiddelen	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Belastingopbrengsten				
Watersysteemheffing	90.287.674	90.287.674	90.663.807	376.133
Verontreinigingsheffing	273.780	273.780	356.477	82.697
Zuiveringsheffing	72.999.498	72.999.498	74.035.535	1.036.037
Totaal belastingopbrengsten	***163.560.952***	***163.560.952***	***165.055.819***	***1.494.867***
Overige opbrengsten				
Dividenden	865.000	865.000	792.221	72.779-
Saldo van de financieringsfunctie	1.828.783	1.828.783	1.707.898	120.885-
Overige algemene opbrengsten				-
				-
Totaal overige opbrengsten	***2.693.783***	***2.693.783***	***2.500.119***	***193.664-***
				-
Totaal dekkingsmiddelen	**166.254.735**	**166.254.735**	**167.555.938**	**1.301.203**

2.6 Heffing vennootschapsbelasting

Sinds 2016 kunnen ook overheden verplicht zijn om vennootschapsbelasing te betalen over de winst van bepaalde activiteiten (de zogenoemde vpb-plicht). Voorbeelden hiervan zijn de productie en verkoop van energie, detacheringen en het uitvoeren van werken of diensten voor derden. Activiteiten die worden gezien als overheidstaken zijn vrijgesteld van vennootschapsbelasting.

De Belastingdienst beoordeelt of we als ondernemer optreden. Wanneer dat zo is, zijn we voor die activiteiten vpb-plichtig. Dit geldt in ons geval alleen voor de dienstverleningsovereenkomst met de BSOB voor ICT-ondersteuning. Jaarlijks levert dit een bescheiden fiscale winst op waar we vennootschapsbelasting over betalen. Voor 2025 gaat het om een bedrag van € 21.509.

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Heffing Vennootschapsbelasting	20.640	20.640	21.509	869-

2.7 Onvoorzien

Bij het opstellen van de begroting hebben we rekening gehouden met een post voor onvoorziene uitgaven. Dit bedrag is bedoeld om gedurende het jaar in te kunnen spelen op actuele situaties en gebeurtenissen die we vooraf nog niet voorzien. In 2025 is geen gebruik gemaakt van de post onvoorzien.

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
Onvoorzien	300.000	300.000	-	300.000

3. Realisatie belastingopbrengsten

Waterschappen bekostigen hun taken zelfstandig vanuit de waterschapsbelasting. Daardoor zijn we niet afhankelijk van het Rijk voor onze inkomsten. De Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) verzorgt namens waterschap Aa en Maas en een aantal gemeenten de heffing en invordering van de waterschapsbelasting en de gemeentelijke heffingen. Ook verzamelt zij informatie over de WOZ-waarde van woningen en bedrijfspanden. De WOZ-waarde wordt vastgesteld door de gemeenten. In samenwerking met de BSOB maken we jaarlijks een prognose van het aantal belastingeenheden.

3.1 Algemene uitgangspunten

We beginnen dit hoofdstuk met een toelichting op de objectieve, bedrijfseconomische criteria die we hebben gehanteerd bij de toerekening van kosten aan kostendragers. Vervolgens lichten we de kwantitatieve grondslagen toe die we hebben gehanteerd als onderdeel van de kostentoedeling. Daarna beschrijven we het kwijtscheldingsbeleid. In de paragrafen daarna presenteren we de behaalde belastingopbrengsten in 2025 voor watersysteembeheer en waterzuiveringsbeheer.

Objectieve, bedrijfseconomische criteria voor de kostentoerekening

Waterschappen moeten de kosten die zij maken toerekenen aan de primaire taken: watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Dit is een wettelijke grondslag voor het bepalen van de belastingtarieven en dit bepaalt de uiteindelijke lastendruk voor inwoners en bedrijven. Het systeem van kostentoerekening moet ervoor zorgen dat de kosten aan de juiste taak worden toegerekend. Kosten die direct verband houden met een van de primaire taken, worden daar een-op-een aan toegerekend. De kosten waarvoor dat niet mogelijk is, worden via een vaste verdeelsleutel verdeeld naar watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Daarnaast rekenen we de kosten toe aan de bestuurlijke programma's.

Daarbij hanteren we de volgende uitgangspunten:

- het **voorzichtigheidsprincipe**: hiermee voorkomen we dat onze financiële positie te rooskleurig wordt voorgesteld. Op basis hiervan nemen we verliezen en risico's op zodra ze bekend zijn. Winst nemen we pas op als die daadwerkelijk gerealiseerd is.
- het **matchingprincipe**: kosten (lasten) en opbrengsten (baten) worden toegerekend aan het jaar en de periode waar ze betrekking op hebben, ongeacht wanneer de bijbehorende kasstromen plaatsvinden.
- het **realisatieprincipe**: opbrengsten (baten) worden pas geboekt op het moment dat ze gerealiseerd zijn.

Kwantitatieve grondslagen kostentoedeling

De kosten die ten laste komen van de taak watersysteembeheer worden ook verdeeld over de verschillende belastingcategorieën. Dit doen we op basis van de kwantitatieve grondslagen die zijn vastgesteld in de kostentoedelingsverordening. Zo worden de nettolasten van deze taak betaald door de belastingplichtigen die daar belang bij hebben.

In 2025 gold de volgende verdeling over de belastingcategorieën:

- ingezetenen: 29%
- zakelijk gerechtigden van gebouwde onroerende zaken: 58,6%
- zakelijk gerechtigden van ongebouwde onroerende zaken die geen natuurterrein zijn: 12,2%
- zakelijk gerechtigden van natuurterreinen: 0,2%

Met ingang van 2026 is er een nieuwe kostentoedelingsverordening van kracht.

Naast de heffing watersysteembeheer en de verontreinigingsheffing voor directe lozingen op het oppervlaktewater heft het waterschap de zuiveringsheffing voor indirecte lozingen. De hoogte daarvan wordt bepaald aan de hand van vervuilingseenheden (VE). Deze zijn gebaseerd op gegevens van de BSOB.

Kwijtscheldingsbeleid

In onze kwijtscheldingsregeling hebben we vastgelegd dat inwoners kwijtschelding kunnen krijgen voor de watersysteemheffing ingezetenen en de zuiveringsheffing voor een woonruimte. Bij een inkomen dat lager of gelijk is aan 100% van het norminkomen vindt volledige kwijtschelding plaats. Hierbij sluiten we aan bij de gemeentelijke toetsing en maken we maximaal gebruik van de wettelijk toegestane ruimte voor kwijtschelding. Om de kosten van bestaan voor pensioengerechtigden vast te stellen, hanteren we in plaats van de bijstandsnorm het netto ouderdomspensioen. Daarnaast hanteren we sinds 2023 een ruimere vermogensnorm met hogere toegestane bedragen per leefvorm (gehuwden, alleenstaande ouders en alleenstaanden). Daarmee willen we invorderen volgens de menselijke maat. De BSOB voert dit kwijtscheldingsbeleid uit.

3.2 Watersysteembeheer

3.2.1 Realisatie van belastingopbrengsten

Watersysteembeheer	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
a. Toegerekende kosten (netto lasten)	97.101.133	97.101.133	93.384.609	3.716.524
b. Kwijtschelding	1.021.884	1.021.884	1.102.278	80.394-
c. Oninbaar	-	-	104.060	104.060-
d. Dividenden	752.000-	752.000-	688.682-	63.318-
e. Overige algemene opbrengsten				-
f. Opbrengsten uit belastingheffing	91.583.338	91.583.338	92.226.622	643.284
g. Gerealiseerd resultaat voor bestemming	**5.787.679-**	**5.787.679-**	**1.675.643-**	**4.112.036**
h. Bestemming resultaat: waartoe besloten	5.787.679	5.787.679	5.787.679	-
i. Bestemming resultaat: nog te bestemmen				-
j. Toevoegingen/onttrekkingen aan reserves	**0**	**0**	**4.112.036**	**4.112.036**

3.2.2 Toelichting op de realisatie van de belastingopbrengsten

Hierna geven we een toelichting op de opbrengsten uit de belastingheffing voor watersysteembeheer. Daarbij verklaren we de verschillen tussen de realisatie en de begroting, de resultaatbestemming, de mate van kostendekkendheid van de tarieven en het verschil tussen de geraamde belastingopbrengsten per categorie en de werkelijke opbrengsten per categorie.

Bestemming resultaat

Bij het vaststellen van de begroting is besloten een bedrag van € 5,8 miljoen te onttrekken aan de reserves watersysteembeheer om de tariefontwikkeling te dempen. De netto lasten zijn ook op realisatiebasis hoger dan de belastingopbrengsten. Doordat het verschil wel kleiner is geworden, kan er alsnog € 4,1 miljoen terugvloeien naar de reserves. Voorgesteld wordt dit bedrag in lijn met de kostentoedelingsverordening toe te voegen aan de betreffende categoriereserves en de egalisatiereserve watersysteembeheer. Dit leidt tot de volgende overzicht:

Reserve	Begroting 2025	Realisatie	Resultaat
Categoriereserve Ingezetenen	27.717.927	27.686.461	-31.467
Categoriereserve Gebouwd	50.827.163	51.260.731	433.568
Categoriereserve Ongebouwd	11.815.352	11.864.451	49.099
Categoriereserve Natuurterreinen	201.012	208.642	7.630
Egalisatiereserve Watersysteembeheer			3.653.206
Totaal Watersysteembeheer	**90.561.454**	**91.020.284**	**4.112.036**

Oorzaken van de verschillen tussen realisatie en begroting

De kosten die zijn toegerekend aan de taak watersysteembeheer (de netto lasten) zijn lager dan begroot (€ 3,7 miljoen). Een uitgebreide toelichting hierop geven we hoofdstuk 6. De lagere netto lasten hebben in combinatie met de iets hogere opbrengsten uit de belastingheffing voor watersysteembeheer (€ 0,6 miljoen) een voordelig effect op het resultaat voor bestemming. Daar staat tegenover dat er meer is kwijtgescholden (€ -0,1 miljoen), dat een deel van de opgelegde aanslagen oninbaar is verklaard (€ -0,1 miljoen) en dat het dividend dat we ontvangen als aandeelhouder van de NWB Bank iets lager is dan voorzien (€ -0,1 miljoen). Per saldo leidt dit tot een resultaat voor bestemming van € 4,1 miljoen wat terugvloeit naar de reserves. Hierdoor hoeft er in 2025 minder te worden onttrokken (€ 1,7 miljoen in plaats van € 5,8 miljoen)

Mate van kostendekkendheid

Op basis van het bestuursakkoord streven we naar een kostendekkend tarief. Daarbij zijn de opbrengsten uit de belastingheffing gelijk aan de netto lasten. Doordat we de egalisatiereserve inzetten om de tarieven te dempen, ligt het percentage onder de 100%. Door de lagere netto lasten neemt de kostendekkendheid relatief gezien toe.

Begroot 2025	Realisatie 2025
94%	98%

Gerealiseerde belastingopbrengsten

Algemeen

Structurele veranderingen in het grondgebruik hebben invloed op het aandeel van de categorieën belastingplichtigen in ons werkgebied. Denk aan de bouw van nieuwe woningen en de afname van het aantal ongebouwde hectares. Daarmee verandert ook het aandeel dat specifieke categorieën zouden moeten bijdragen aan de watersysteemheffing. Vanaf 2026 beoordelen we daarom jaarlijks of we de kostentoedelingsverordening opnieuw moeten vaststellen.

Dit onderdeel geeft inzicht in de begrote en gerealiseerde belastingopbrengsten per categorie. Het gaat hier dus niet om veranderingen in feitelijk gebruik *tussen* de categorieën, maar om verschillen die ontstaan *binnen* de categorieën. Bijvoorbeeld doordat het aantal inwoners (ingezeten) van ons werkgebied groter is dan voorzien of doordat de totale WOZ-waarde sterker is toegenomen dan verwacht. We geven hierna per categorie belastingplichtigen een toelichting op het verschil tussen de geraamde en de gerealiseerde belastingenopbrensgsten.

Categorie Ingezetenen

Watersysteembeheer	Ingezetenen		
*Bedragen * € 1.000*	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	28.430	28.504	74
Invordering	230	238	7
Oninbaar		-6	-6
Dubieus		-7	-7
Kwijtschelding	-1.022	-1.068	-46
Netto belastingopbrengst 2025	**27.639**	**27.661**	**22**
Belastingopbrengst voorgaande jaren		31	31
Oninbaar voorgaande jaren		-67	-67
Dubieus		-7	-7
Kwijtschelding voorgaande jaren		-34	-34
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**-78**	**-78**
Totaal netto belastingopbrengst	**27.639**	**27.583**	**-55**

De belastingopbrengsten voor de categorie Ingezeten liggen in lijn met de begroting.

Categorie Gebouwd

Watersysteembeheer	Gebouwd		
*Bedragen * € 1.000*	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	50.498	50.879	381
Invordering	169	149	-20
Oninbaar		-1	-1
Dubieus		-2	-2
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2025	**50.667**	**51.025**	**358**
Belastingopbrengst voorgaande jaren		48	48
Oninbaar voorgaande jaren		-27	-27
Dubieus		5	5
Kwijtschelding voorgaande jaren			
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**27**	**27**
Totaal netto belastingopbrengst	**50.667**	**51.052**	**385**

De totale waarde van alle onroerende zaken in het economisch verkeer (WOZ-waarde) is iets hoger dan verwacht. Het tarief wordt uitgedrukt als percentage van de WOZ-waarde. In het oude belastingstelsel (tot en met 2025) gold voor woningen en niet-woningen hetzelfde tarief. In de belastingopbrengsten is rekening gehouden met ruim € 97.000 aan aanslagen die nog opgelegd moeten worden.

Categorie Ongebouwd

Watersysteembeheer	Ongebouwd		
*Bedragen * € 1.000*	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	11.753	11.802	49
Invordering	29	25	-4
Oninbaar			
Dubieus			
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2025	**11.782**	**11.827**	**45**
Belastingopbrengst voorgaande jaren			
Oninbaar voorgaande jaren		-2	-2
Dubieus		-4	-4
Kwijtschelding voorgaande jaren			
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**-6**	**-6**
Totaal netto belastingopbrengst	**11.782**	**11.821**	**39**

Binnen de categorie Ongebouwd is rekening gehouden met ruim € 47.000 aan aanslagen die nog opgelegd moeten worden. De uiteindelijke realisatie ligt daarmee iets boven de begroting.

Categorie Natuurterreinen

Watersysteembeheer	Natuurterreinen		
*Bedragen * € 1.000*	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	200	207	7
Invordering			
Oninbaar			
Dubieus			
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2025	**200**	**207**	**7**
Belastingopbrengst voorgaande jaren			
Oninbaar voorgaande jaren			
Dubieus			
Kwijtschelding voorgaande jaren			
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren			
Totaal netto belastingopbrengst	**200**	**207**	**7**

De belastingopbrengsten voor de categorie Natuurterreinen liggen in lijn met de begroting.

Verontreinigingsheffing directe lozingen op het oppervlakte water

Watersysteembeheer *Bedragen * € 1.000*	Verontreinigingsheffing		
	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	274	237	-37
Invordering			
Oninbaar			
Dubieus			
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2025	**274**	**237**	**-37**
Belastingopbrengst voorgaande jaren		120	120
Oninbaar voorgaande jaren			
Dubieus			
Kwijtschelding voorgaande jaren			
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**120**	**120**
Totaal netto belastingopbrengst	**274**	**356**	**83**

Er zijn iets minder VE's opgelegd dan begroot (3.865 in plaats van 4.500). Door opbrengsten uit voorgaande jaren is het saldo van de totale netto belastingopbrengsten toch hoger dan begroot.

3.3 Waterzuiveringsbeheer

3.3.1 Realisatie van belastingopbrengsten

Zuiveringsbeheer	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Verschil
a. Toegerekende kosten (netto lasten)	80.085.731	80.085.731	79.512.561	573.169
b. Kwijtschelding	1.381.068	1.381.068	1.514.060	132.992-
c. Oninbaar	-	-	933.544	933.544-
d. Dividenden	113.000-	113.000-	103.539-	9.461-
e. Overige algemene opbrengsten				-
f. Opbrengsten uit belastingheffing	74.380.566	74.380.566	76.483.139	2.102.573
g. Gerealiseerd resultaat voor bestemming	**6.973.233-**	**6.973.233-**	**5.373.488-**	**1.599.745**
h. Bestemming resultaat: waartoe besloten	6.973.233	6.973.233	6.973.233	-
i. Bestemming resultaat: nog te bestemmen				-
j. Toevoegingen/onttrekkingen aan reserves	**0**	**0**	**1.599.745**	**1.599.745**

3.3.2 Toelichting op de realisatie van de belastingopbrengsten

Hierna geven we een toelichting op de opbrengsten uit de belastingheffing voor waterzuiveringsbeheer. Daarbij verklaren we de verschillen tussen de realisatie en de begroting, de resultaatbestemming, de mate van kostendekkendheid van de tarieven en het verschil tussen de geraamde belastingopbrengsten per categorie en de werkelijke opbrengsten per categorie.

Bestemming resultaat

Bij het vaststellen van de begroting is besloten een bedrag van € 7,0 miljoen te onttrekken aan de reserve waterzuiveringsbeheer om de tariefontwikkeling te dempen. De netto lasten zijn ook op realisatiebasis hoger dan de belastingopbrengsten. Doordat het verschil wel kleiner is geworden, kan er alsnog € 1,6 miljoen terugvloeien naar de reserves. Voorgesteld wordt dit bedrag toe te voegen aan de egalisatiereserve waterzuiveringsbeheer.

Reserve	Begroting 2025	Realisatie	Resultaat
Egalisatiereserve Waterzuiveringsbeheer			1.599.745
Totaal Waterziuveringsbeheer			**1.599.745**

Oorzaken van de verschillen tussen realisatie en begroting

De kosten die zijn toegerekend aan de taak waterzuiveringsbeheer (netto lasten) zijn lager dan begroot (€ 0,6 miljoen). Een uitgebreide toelichting hierop geven we in hoofdstuk 6. De lagere netto lasten hebben in combinatie met de hogere opbrengsten uit de belastingheffing voor waterzuiveringsbeheer (€ 2,1 miljoen) een voordelig effect op het resultaat voor bestemming. Daar staat tegenover dat er meer is kwijtgescholden (€ -0,1 miljoen) en dat een deel van de opgelegde aanslagen oninbaar is verklaard (€ -0,9 miljoen). Per saldo leidt dit tot een resultaat voor bestemming van € 1,6 miljoen. Hierdoor hoeft er in 2025 minder te worden onttrokken (€ 5,4 miljoen in plaats van € 7,0 miljoen)

Mate van kostendekkendheid

Op basis van het bestuursakkoord streven we naar een kostendekkend tarief. Daarbij zijn de opbrengsten uit de belastingheffing gelijk aan de netto lasten. Doordat we de egalisatiereserve inzetten om de tarieven te dempen, ligt het percentage onder de 100%. Door de lagere netto lasten neemt de kostendekkendheid relatief gezien toe.

Begroot 2025	Realisatie 2025
91%	93%

Gerealiseerde belastingeenheden

Dit onderdeel geeft inzicht in de begrote en gerealiseerde belastingeenheden. Voor het waterzuiveringsbeheer drukken we dit uit in het aantal geloosde VE's.

Huishoudens en kleine bedrijven

Zuiveringsbeheer	Huishoudens en kleine bedrijven		
Bedragen * € 1000	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	51.611	51.608	-2
Invordering	469	457	-12
Oninbaar		-8	-8
Dubieus		-12	-12
Kwijtschelding	-1.381	-1.454	-73
Netto belastingopbrengst 2025	**50.698**	**50.592**	**-107**
Belastingopbrengst voorgaande jaren		-8	-8
Oninbaar voorgaande jaren		-99	-99
Dubieus		-18	-18
Kwijtschelding voorgaande jaren		-60	-60
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**-186**	**-186**
Totaal netto belastingopbrengst	**50.698**	**50.406**	**-292**

Aan huishoudens is 809.969 VE opgelegd. Met de aanslagen die we nog moeten opleggen komen we iets lager uit dan de 810.400 VE die we hadden begroot. Daarbij zien we een verschuiving van meerpersoonshuishoudens naar eenpersoonshuishoudens. De belastingopbrengst van kleine bedrijven ligt op dit moment in lijn met de begroting. Onder kleine bedrijven verstaan we bedrijven die minder dan 218 m³ water per jaar verbruiken. Zij worden, afhankelijk van hun verbruik, voor 1 of 3 VE aangeslagen. Binnen de categorie huishoudens en kleine bedrijven hebben we rekening gehouden met een bedrag van € 76.500 voor aanslagen die nog opgelegd moeten worden.

Bedrijven

Zuiveringsbeheer	Bedrijven		
Bedragen * € 1000	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2025	22.225	23.324	1.099
Invordering	76	74	-3
Oninbaar		-275	-275
Dubieus		-3	-3
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2025	**22.301**	**23.119**	**818**
Belastingopbrengst voorgaande jaren		1.030	1.030
Oninbaar voorgaande jaren		-551	-551
Dubieus		32	32
Kwijtschelding voorgaande jaren			
Netto belastingopbrengst voorgaande jaren		**510**	**510**
Totaal netto belastingopbrengst	**22.301**	**23.630**	**1.328**

De categorie Bedrijven bestaat uit tabelbedrijven en meetbedrijven. Tabelbedrijven zijn bedrijven die minimaal 218 m³ water per jaar verbruiken. Zij hebben een vervuilingswaarde van 5 tot 1.000 VE per jaar. Meetbedrijven zijn bedrijven met een jaarlijkse vervuilingswaarde van 1.000 VE of meer. Deze bedrijven meten hun afvalwater en bemonsteren en analyseren dit. Als gevolg van een faillissement is een significant bedrag oninbaar verklaard. Dit heeft zowel betrekking op 2025 als op voorgaande jaren. Doordat we meer aanslagen hebben opgelegd dan begroot (381.820 VE in plaats van 365.300 VE) en er rekening is gehouden met € 950.000 aan aanslagen die nog opgelegd moeten worden, komt de realisatie toch ruim boven de begroting uit.

4. Paragrafen

De paragrafen zijn programma-overstijgend en geven meer inzicht in onder andere onze financiële positie en de risico's waarmee we te maken hebben. Bij de begroting hebben we in de paragrafen onze beleidsvoornemens qua beheer en uitvoering geschetst. In deze jaarstukken leggen we daar verantwoording over af. Dat doen we in vijf paragrafen: uiteenzetting van de financiële positie, assetmanagement, bedrijfsvoering, verbonden partijen en de openbaarheidsparagraaf.

4.1 Uiteenzetting van de financiële positie

In deze paragraaf komen onze financiële positie en de bijhorende kengetallen aan bod. We gaan in op de financiering, het weerstandsvermogen, onze risicobeheersing en de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen. We sluiten af met de vijf (verplichte) kengetallen. Door die gegroepeerd te presenteren, neemt het inzicht in onze algehele financiële positie toe en wordt de samenhang duidelijker. Hierdoor ontstaat soms wel wat herhaling met de eerdere onderdelen van deze paragraaf.

4.1.1 Financiering

Het treasurystatuut bepaalt de kaders voor de inrichting van de financieringsfunctie. De uitwerking daarvan staat in de financieringsparagraaf in de begroting en het jaarverslag. Samen vormen die een belangrijk instrument om de treasuryfunctie transparant te maken, en daarmee te sturen, te beheersen en te controleren. Voor de financieringsfunctie gelden de eisen die de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) daaraan stelt. We moeten bijvoorbeeld aantonen dat we uitsluitend onze publieke taken financieren, dat we ons geld verstandig beheren en dat we voldoen aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

Om het risico bij kortlopende financieringen (≤ 1 jaar) te beperken, is de kasgeldlimiet ingesteld. Dit is het maximale bedrag waarvoor decentrale overheden hun activiteiten met kortlopende middelen mogen financieren. De hoogte van dit bedrag wordt bepaald door een percentage van de totale jaarbegroting. Voor waterschappen bedraagt de kasgeldlimiet 23% van de bruto lasten op programmaniveau. Voor 2025 betekende dit voor ons een kasgeldlimiet van € 42,2 miljoen. De kasgeldlimiet is in 2025 niet overschreden.

Toets kasgeldlimiet								***Bedragen per kwartaal x €1000***
Omvang begroting per 1 januari (=grondslag)		*Kw 1*		*Kw 2*		*Kw 3*		*Kw 4*
1. Toegestane kasgeldlimiet	**€**	**42.222**	**€**	**42.222**	**€**	**42.222**	**€**	**42.222**
- in procenten van de grondslag		23,00%		23,00%		23,00%		23,00%
- in bedrag	€	42.222	€	42.222	€	42.222	€	42.222
2. Omvang vlottende korte schuld	**€**	**33.864**	**€**	**2.740**	**€**	**-3.820**	**€**	**-16.470**
Opgenomen gelden < 1 jaar	€	50.000	€	25.000	€	-		
Schuld in rekening-courant	€	-16.136	€	-22.260	€	-3.820	€	-16.470
Gestorte gelden door derden < 1 jaar	€	-	€	-	€	-	€	-
3. Vlottende middelen	**€**	**-**	**€**	**-**	**€**	**-**	**€**	**-**
Contante gelden in kas	€	-	€	-	€	-	€	-
Tegoeden in rekening-courant	€	-	€	-	€	-	€	-
Overige uitstaande gelden < 1 jaar	€	-	€	-	€	-	€	-
4. Toets kasgeldlimiet								
Toegestane kasgeldlimiet (1)	€	42.222	€	42.222	€	42.222	€	42.222
Totaal netto vlottende schuld (2)-(3)	€	33.864	€	2.740	€	-3.820	€	-16.470
Ruimte (+)/Overschrijding (-)	€	8.358	€	39.482	€	46.043	€	58.692

Renterisiconorm

De renterisiconorm is ingesteld om het risico bij langlopende financieringen (> 1 jaar) te beperken. De renterisiconorm voor waterschappen bedraagt 30% van de totale bruto lasten op programmaniveau. Het bedrag waarover renterisico wordt gelopen, bestaat uit het bedrag aan aflossingen en renteherzieningen in een specifiek jaar. Dit bedrag mag de renterisiconorm in dat jaar niet overschrijden. Het bedrag waarover we in 2025 renterisico hebben gelopen, bedraagt € 35,5 miljoen. Dit ligt ruimschoots onder de renterisiconorm van € 55,1 miljoen.

Renterisiconorm en renterisico's vaste schuld in jaar 2025		bedragen x € 1.000	
		Begroot	**Werkelijk**
1.	Renteherzieningen	€ 0	€ 0
2.	Aflossingen	€ 35.496	€ 35.496
3.	**Renterisico (1+2)**	**€ 35.496**	**€ 35.496**
4.	**Renterisiconorm (4a*4b)**	**€ 55.197**	**€ 55.073**
5a = (4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	**€ 19.701**	**€ 19.577**
5b= (3>4)	Overschrijding renterisiconorm		
Berekening	**RENTERISICONORM**		
4a	Begrotingstotaal	€ 183.991	€ 183.575
4b	Bij ministerie vast gesteld %	30%	30%

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn sinds 2014 verplicht om tegoeden uitsluitend bij het Rijk of bij andere decentrale overheden weg te zetten. Dit wordt schatkistbankieren genoemd. Het voornaamste doel van deze maatregel is het terugdringen van de staatsschuld. Liquiditeitsoverschotten boven het drempelbedrag worden overgeboekt naar de schatkist. Het drempelbedrag is gelijk aan 2% van de bruto lasten op programmaniveau. In 2025 was dit € 3,7 miljoen. In 2025 is geen gebruikgemaakt van schatkistbankieren.

Liquiditeitsprognose en financieringsbehoefte

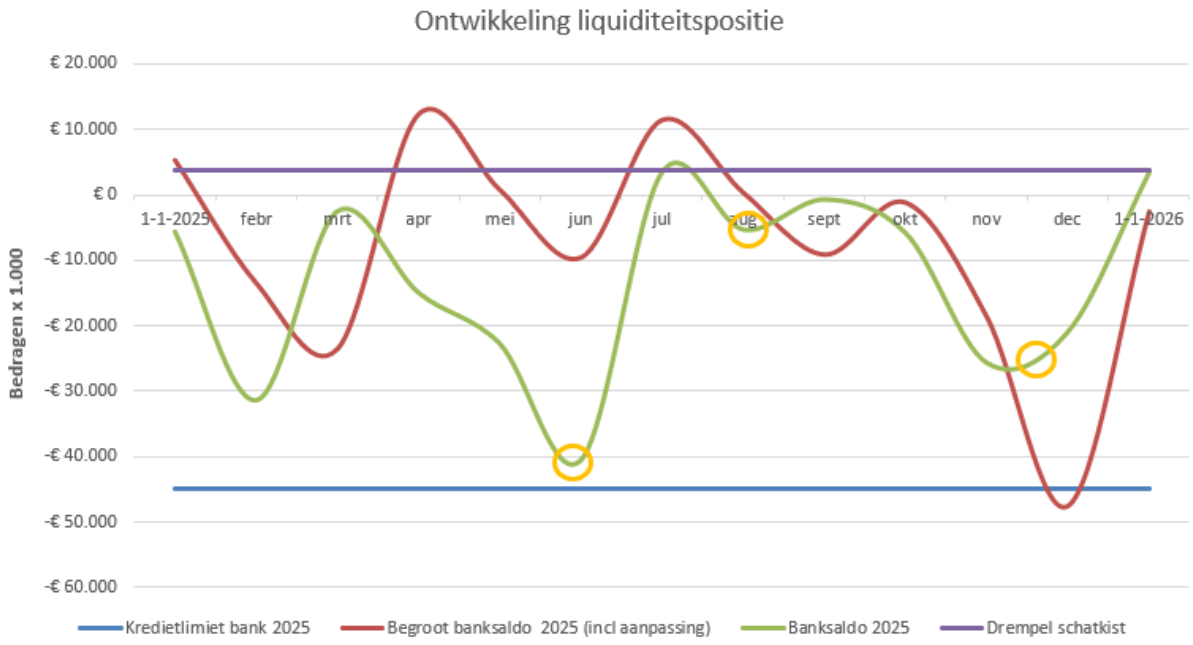
De liquiditeitsprognose stelt ons in staat om adequaat te reageren op ontwikkelingen op de kapitaalmarkt. Bij het opstellen hiervan zijn we uitgegaan van een investeringsuitgave van € 180,8 miljoen. Daarvoor hebben we geldleningen afgesloten. Op basis van de begroting was het dagelijks bestuur gemachtigd om € 125 miljoen aan langlopende middelen aan te trekken. Bij de bestuursrapportage bleek dit niet toereikend om aan alle financiële verplichtingen te voldoen. Het algemeen bestuur heeft het dagelijks bestuur daarom gemachtigd om een aanvullende langlopende lening aan te gaan van maximaal € 60 miljoen.

In werkelijkheid hebben we in 2025 in totaliteit voor € 170 miljoen aan langlopende leningen afgesloten: in juni hebben we € 50 miljoen geleend, in augustus eveneens € 50 miljoen en in december hebben we twee leningen aangetrokken van in totaal € 70 miljoen. De looptijd bedraagt in alle gevallen 20 jaar met een gemiddeld rentepercentage van 3,2%. Naast de langlopende leningen voor onze investeringsuitgaven hebben we ook reguliere exploitatie-uitgaven. Die betalen we vooral vanuit de belastingopbrengsten, vanuit bijdragen van derden en waar nodig door onze rekeningcourantovereenkomst met de NWB Bank te gebruiken. Onze kredietlimiet is € 45 miljoen. We sluiten 2025 af met een positief banksaldo van € 3,5 miljoen.

Uit de ontwikkeling van onze liquiditeitspositie als getoond uit de volgende grafiek, blijkt dat het werkelijk verloop sterk afwijkt van de begroting. Dit komt doordat zowel het moment van het doen van uitgaven lastig voor een jaar vooruit is in te schatten, als ook de momenten waarop je grote inkomsten ontvangt. Dat hier gedurende het jaar een verschil in ontstaat, heeft geen consequenties. We toetsen voortdurend of we binnen

de kredietlimiet van de bank blijven en of we de drempel van het schatkistbankieren niet overschrijden. Door de liquiditeitsprognose gedurende het jaar te volgen, spelen we in op de actuele situatie en verwachtingen.

De volgende grafiek toont het begrote verloop van ons banksaldo (rood), het werkelijke verloop (groen), onze kredietlimiet (blauw), de drempel voor schatkistbankieren (paars) en de momenten waarop we een lening hebben aangetrokken (geel).

Schuldpositie

In het bestuursakkoord is afgesproken om 'gelet op de omvang van onze schuldenpositie bewuste keuzes te maken bij nieuwe investeringen, waarbij rekening gehouden wordt met de potentiële renterisico's op middellange termijn en met oog voor andere oplossingen dan tariefsverhogingen en extra lenen'. Daarmee willen we onze taken uitvoeren tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten.

Voor de schuldpositie van de waterschappen is extra belangstelling ontstaan vanwege de financiering van omvangrijke dijkversterkingsprojecten vanuit het HWBP en de renovaties van rwzi's. De schuldpositie bij waterschappen neemt mede daardoor (sterk) toe of is relatief hoog in vergelijking met organisaties in bijvoorbeeld de private sector. Ook door ontwikkelingen als klimaatverandering en aangescherpte (Europese) regelgeving komen de betaalbaarheid van het waterbeheer en de financiële positie van de waterschappen op de (middel)lange termijn onder druk te staan. Binnen de UvW, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en andere organisaties lopen diverse trajecten rondom dit thema. Daarom is de UvW een traject gestart om overzicht en regie te houden, onderlinge samenhang aan te brengen en om versnippering, doublures en een verschil in richting te voorkomen. Het achterliggende doel is om ervoor te zorgen dat de waterschappen ook op lange termijn hun opgaven financieel gezond kunnen blijven uitvoeren en dat het Nederlandse waterbeheer in het algemeen betaalbaar blijft voor inwoners en bedrijven. Wij volgen dit traject nauwgezet en dragen hier waar mogelijk aan bij. Tegelijkertijd blijven we kritisch kijken naar onze eigen schuldpositie. De ontwikkeling van de netto schuldquote is hiervoor een goede indicator. In paragraaf 4.1.4 gaan we hier verder op in.

4.1.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Onder het weerstandsvermogen verstaan we het vermogen van het waterschap om financiële tegenvallers op te vangen, zodat we onze taken kunnen voortzetten. Om te bepalen of ons weerstandsvermogen voldoende is, zetten we de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit tegen elkaar af. Dit wordt ook wel de

weerstandsratio genoemd. De benodigde weerstandscapaciteit hangt samen met alle risico's waarvoor geen adequate maatregelen zijn getroffen en die van betekenis kunnen zijn voor onze financiële positie. De totaal beschikbare weerstandcapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet-begrote kosten te dekken.

Inventarisatie van de risico's

Een risico is een onzekere gebeurtenis die invloed heeft op het behalen van onze doelen en/of op onze financiële positie. Met sommige risico's hebben we financieel al rekening gehouden. Bijvoorbeeld door een post onvoorzien op te nemen binnen investeringskredieten of door verzekeringen af te sluiten. Daarmee zijn deze risico's dus al afgedekt. In deze paragraaf gaat het alléén om de risico's die – als ze zich voordoen – opgevangen moeten worden vanuit het weerstandsvermogen. Goed risicomanagement begint bij risico's in beeld hebben. Het inventariseren, bewaken en opvolgen van risico's is een continu proces. De risico's die we op dit moment in beeld hebben, lichten we hieronder verder toe.

Btw-heffing op werkgeversdeel van de pensioenpremie

Op 30 september 2025 heeft het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden twee uitspraken gedaan over pensioenuitvoering en btw. Kortweg heeft het hof beslist dat de uitvoering van een pensioenregeling niet is vrijgesteld van btw. De volledige pensioenpremie zou dus moeten worden belast met btw. Dit zou voor ons aanzienlijke financiële gevolgen hebben, omdat wij deze btw niet af kunnen trekken. De staatssecretaris van Financiën heeft echter in een officiële mededeling laten weten dat hij de uitspraken van het hof niet overneemt. Onder meer omdat die tegenstrijdig zijn met eerdere uitspraken van het gerechtshof Amsterdam in eenzelfde situatie (2023). Hierop is cassatie ingesteld bij de Hoge Raad. De staatssecretaris én de Belastingdienst vinden dat de pensioenuitvoering als een vrijgestelde dienst moet worden aangemerkt totdat de Hoge Raad een uitspraak heeft gedaan. Pensioenfondsen die het standpunt van de staatssecretaris en de Belastingdienst (blijven) toepassen, waaronder ABP, zijn niet verplicht om btw over de pensioenpremie te berekenen.

De uiteindelijke uitspraak van de Hoge Raad heeft geen terugwerkende kracht en ABP gaat per 1 januari 2027 over naar het nieuwe pensioenstelsel (waarbij pensioenfondsen zijn aangemerkt als beleggingsfondsen waarvan de diensten zijn vrijgesteld van btw). Daardoor beperkt het risico zich tot 2026. Het is op dit moment niet bekend wanneer de Hoge Raad uitspraak doet.

Calamiteiten

Als waterschap kunnen we altijd te maken krijgen met calamiteiten. De (herstel)kosten hiervoor kunnen niet altijd op derden worden verhaald.

Doorbelasten van kosten door de Rijksoverheid

De Rijksoverheid belast diverse landelijke voorzieningen door aan de waterschappen. Denk aan: MijnOverheid, DigiD, (digi)koppelingen en de Basisregistratie Personen (BRP). Daarnaast betalen de waterschappen, net als het Rijk en de gemeenten, een bijdrage voor de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) en dragen we bij aan de kosten van gemeenten voor het organiseren van de (waterschaps)verkiezingen. We hebben zeer beperkt invloed op besluiten van het Rijk over het doorbelasten van deze kosten, ondanks de lobby vanuit de Unie van Waterschappen.

Netcongestie

Het elektriciteitsnet heeft momenteel onvoldoende capaciteit om aan de vraag naar - én het aanbod aan - elektriciteit te kunnen voldoen. Op veel van onze aansluitingen hebben we behoefte aan extra elektrisch vermogen. Dat is momenteel niet beschikbaar en het is onzeker wanneer dit wel het geval is. Dat hangt sterk af van de lokale netsituatie en de planning van TenneT en Enexis. We onderhouden hierover nauw contact met hen. Sinds 1 oktober 2024 is een landelijke voorrangsregeling van kracht voor de toekenning van beschikbaar transportvermogen. Daarin krijgen waterschappen een hogere prioriteit vanwege het maatschappelijke belang van hun wettelijke taak. Op 12 december 2025 is een herzien prioriteringskader gepubliceerd. Die update volgde

nadat enkele marktpartijen bezwaar maakten tegen het eerdere kader uit 2024 en de rechter oordeelde dat de ACM beter moest onderbouwen waarom bepaalde functies wel of geen prioriteit kregen. De meest ingrijpende wijziging is de introductie van één integrale wachtrij voor kleinverbruikers (zoals woningen, maatschappelijk vastgoed, laadpalen en mkb-bedrijven) en grootverbruikers. Daarmee stopt het automatisch reserveren van capaciteit voor kleinverbruik per 1 juli 2026. Vanaf dat moment wordt transportcapaciteit toegewezen op basis van maatschappelijke prioriteit, ongeacht of het om klein- of grootverbruik gaat. Waar mogelijk zoeken we zelf oplossingen.

Rwzi Den Bosch - renovatie

De innovatieve technologie waarmee de aannemer zich heeft ingeschreven, functioneert niet. Daardoor kan de aannemer het werk niet opleveren. Op 14 september 2020 heeft een kort geding plaatsgevonden waarin het waterschap eiste dat de aannemer een ontwerp zou indienen waarmee de rwzi wél aan de eisen gaat voldoen. Deze procedure is afgerond; het waterschap is in het gelijk gesteld.

Parallel loopt de bodemprocedure, die vooral gaat over de contractuele schades en boetes. In augustus 2022, februari 2023, februari 2024 en maart 2025 heeft de rechtbank een tussenvonnis uitgesproken. In het vierde tussenvonnis van 19 maart 2025 heeft de rechtbank uitgesproken dat de aannemer moet werken aan een oplossing. De effluentkwaliteit is daarbij een leidende eis waar hoe dan ook aan moet worden voldaan. Sommige vorderingen zijn onze kant op gevallen, andere richting de aannemer. Meerdere vorderingen zijn aangehouden. Hier moet de rechtbank nog een besluit over nemen. De financiële uitkomst hiervan is onzeker. Verder hebben we naar aanleiding van het vierde tussenvonnis met de aannemer procesafspraken getekend om het ontwerpen te hervatten met de intentie om te gaan bouwen.

Schadevergoeding waterberging

De inzet van waterbergingsgebieden kan schade veroorzaken aan eigendommen van derden. Daarvoor heeft het dagelijks bestuur een schadevergoedingsregeling vastgesteld. Vooraf is niet in te schatten of we in een bepaald jaar de waterbergingsgebieden moeten inzetten. De inzet van de vergoedingsregeling is dan ook vooraf niet te voorzien.

Structurele kosten die jaarlijks variëren

Een deel van ons werk is structureel opgenomen in de begroting, maar de kosten daarvan kunnen jaarlijks sterk variëren. Het gaat om:

- Handhavingszaken: het waterschap kan te maken krijgen met onvoorziene kosten door handhavingszaken, zoals het opruimen van afvalstoffen bij milieu-incidenten.
- Invasieve exoten: onze kennis over (de aanpak van) invasieve exoten neemt toe. Tegelijkertijd groeit ook de impact van invasieve exoten op het watersysteem en de biodiversiteit. Hoewel we bewegen richting een strategische aanpak, zijn de kosten voor de bestrijding van invasieve exoten nog altijd sterk afhankelijk van de groeiomstandigheden in een specifiek jaar.
- Graverij door dieren: de toename van het aantal bevers en dassen leidt ook tot een hogere bedreiging voor de waterveiligheid (door graverij) en het watersysteem (door het bouwen van dammen). We zien stijgende kosten voor preventieve en herstelmaatregelen aan de keringen en het beheer en onderhoud aan het watersysteem. Wij zetten in op preventieve maatregelen, zoals alternatieve dassenburchten en hoogwatervluchtplaatsen voor bevers. Daarmee willen we de herstelkosten van graverij door dieren beperken. Desondanks kunnen de kosten van jaar tot jaar sterk variëren.
- PFAS in waterbodems: het is moeilijk te voorspellen waar we PFAS in de waterbodem aantreffen. De aanwezigheid van PFAS heeft grote gevolgen voor de afvoerkosten. Dit is vooral een risico bij het baggeren.
- Fluctuaties energieprijzen: de energiemarkt is al enkele jaren zeer beweeglijk. De gevoeligheid voor schommelingen in vraag en aanbod is groot. Zo bewogen de energieprijzen zich in 2025 tussen de € 30 en de € 50 per MWh. Dat zorgt ervoor dat de opbrengst uit de verkoop van biogas mee of tegen kan vallen. Dit geldt ook voor de SDE-subsidie.

Subsidierisico's

Diverse projecten van het waterschap ontvangen subsidie op basis van Europese, nationale of provinciale regelingen. Daarvoor moeten we voldoen aan de (soms aanvullende) voorwaarden die de subsidiegever stelt. De definitieve uitbetaling van de subsidiegelden is gekoppeld aan een tijdige uitvoering, het voldoen aan inhoudelijke randvoorwaarden en een accurate financiële verantwoording. In veel gevallen is ook een accountantsverklaring nodig. Daarnaast is sprake van een bewaarplicht voor de bijbehorende documenten en een instandhoudingplicht. Tot slot kunnen activiteiten staatssteungevoelig zijn. Als we op één of meer punten afwijken, kan dit leiden tot een financiële korting of boetes. Daarbij werken we in een aantal gevallen samen met partners. Het risico hierbij is dat zij niet leveren wat we aanvankelijk hebben afgesproken.

Aanleg ecologische verbindingszones (EVZ's)

De provincie subsidieert via het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) de aanleg van EVZ's. De vergoeding voor waterschappen is 50% en voor gemeenten 75%. Nu het merendeel van deze EVZ-trajecten in uitvoering is, hebben we meer duidelijkheid over de kosten voor verwerving en inrichting. Het waterschap heeft nu een nieuwe aanvraag ingediend, nadat de provincie de regionale normprijzen voor gronden had aangepast.

Subsidiëring inrichtingsmaatregelen KRW

Met de provincie hebben we in een maatwerkovereenkomst afspraken gemaakt over de financiering van maatregelen voor gezamenlijke doelen. Dit gaat onder meer om KRW-maatregelen, zoals beekherstel en de aanleg van natuurvriendelijke oevers en vispassages. Door de gestegen kosten heeft de provincie op papier onvoldoende budget om alle geplande maatregelen mee te financieren. Op basis van bestuurlijke afspraken en de resterende financiële ruimte wordt het risico van een financieringsstop niet hoog ingeschat.

Natuurnetwerk Brabant (NNB)

Voor het provinciale deel van het NNB waren middelen beschikbaar om gronden te verwerven en in te richten. Er lopen diverse projecten waarvoor we aanspraak konden maken op deze middelen. De provincie heeft echter besloten hier geen budget meer voor beschikbaar te stellen. Op dit moment is niet duidelijk of de provincie dit op een andere manier gaat financieren. Gebeurt dit niet, dan kunnen we ons deel van de inrichtingsmaatregelen van het NNB en/of de financiering ervan heroverwegen.

Veenkade

De oostelijke kade van het Kanaal van Deurne bestaat over een traject van 4,5 kilometer uitsluitend uit een veenkade met een kruinbreedte van 4 meter. Dit traject grenst direct aan het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel. Met onze onderhoudsspecialisten en de betrokken aannemer hebben we de veiligheid zorgvuldig bekeken. We hebben randvoorwaarden opgesteld om het onderhoud aan deze kade veilig en toekomstbestendig uit te kunnen voeren. In het eigendommen-, beheer-, onderhouds- en monitoringsplan (EBOM) van de Peelkanalen zijn de monitoring en het handelingskader voor de veenkade vastgelegd.

Doordat de kade uitsluitend uit veen bestaat, weten we onvoldoende hoe die zich op termijn ontwikkelt. De kans op zetting en oxidatie is groot. De eerstkomende jaren bestaat daarom het risico dat de in veenlagen aangebrachte kade inzakt. Onzeker en onduidelijk is in welke mate dit plaatsvindt: gebeurt het over de hele lengte of lokaal én in hoeverre zakt de kade in? Daardoor is ook de hoogte van de eventuele herstelkosten onduidelijk. Met de kennis van nu schatten we in dat deze kosten variëren tussen de € 200.000 en € 500.000.

Vertraging en stijging projectkosten

In het nieuwe regeerakkoord is weer een aanpak plus financiering opgenomen voor de stikstofproblematiek. Dit is goed nieuws voor de wateropgaven. Voor de vergunningverlening voor onze projecten hebben ook wij hier immers baat bij.

Het aanbod van geschikte partijen in onze sector om onze projecten te realiseren is nog altijd krap en de prijzen zijn hoger dan voorheen. Ook blijft het een uitdaging om voldoende ondersteuning in te huren vanuit

ingenieursbureaus. Dit is terug te zien in een stijging van de advieskosten. De markt voor materialen is enigszins hersteld, maar blijft een aandachtspunt. Het in februari 2025 opgerichte Nederlands Materialen Observatorium (NMO), een initiatief van het ministerie van Economische Zaken, moet daarom de leveringsrisico's in kaart brengen, monitoren en hierop inspelen. Al deze factoren kunnen ertoe leiden dat projecten vertragen en de projectkosten hoger zijn dan verwacht. Tot slot volgen geopolitieke ontwikkelingen elkaar snel op. De consequenties hiervan laten zich moeilijk voorspellen.

Voorfinanciering in HWBP-projecten

De uitgaven voor dijkverbeteringsprojecten lopen niet parallel met de subsidies vanuit het HWBP-programma. Daarmee is er sprake van voorfinanciering, waardoor we mogelijk (tijdelijk) meer moeten lenen dan we nu voorzien. Omdat de rente op de voorfinanciering niet subsidiabel is, kunnen de rentelasten bovendien een substantieel financieel effect hebben op onze exploitatie. Vanwege de onzekerheid over de omvang van deze rentelasten merken we dit aan als risico.

Voorziening Appa

Tot de overgang naar het ABP op 1 januari 2028 moet de Appa-voorziening jaarlijks worden geactualiseerd.
Het benodigde bedrag in de is mede afhankelijk van de werkelijke dekkingsgraad en de renteontwikkeling. Uit de actuariële berekening kan blijken dat de voorziening niet toereikend is en moet worden aangevuld.

Wateroverlast

Door de extreem hevige neerslag in mei en juni 2016 is vooral in het zuidoosten van ons werkgebied veel schade ontstaan door wateroverlast. Naar aanleiding hiervan hebben we 270 schadeclaims ontvangen van of namens gedupeerden. Het merendeel van de schadeclaims is door het waterschap en/of de verzekeraar beoordeeld. In het merendeel van de gevallen heeft het waterschap aansprakelijkheid afgewezen. Naar aanleiding van deze afwijzingen hebben we elf dagvaardingen ontvangen en vijftien verzoeken om nadeelcompensatie op grond van artikel 7.14 van de Waterwet. De nadeelcompensatiezaken zijn allemaal afgerond. Van de dagvaardingsprocedures loopt er nog één in hoger beroep.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de volgende onderdelen:

- de algemene reserve (weerstandsreserve): hiermee vangen we de financiële consequenties van calamiteiten op. We zijn vrij om de hoogte van de weerstandsreserve te bepalen. Deze wordt jaarlijks opnieuw beoordeeld, waarbij we kijken naar de omvang van de begroting en de risico's.
- het vermogen om extra inkomsten te genereren door de belastingen te verhogen.
- het vermogen om de uitgaven te verminderen via bezuinigingen en het uitstellen van uitgaven (het creëren van extra begrotingsruimte).

De omvang van de algemene weerstandsreserve staat in onderstaande tabel. De benodigde reserve per taak hebben we bij de actualisatie van de nota Financieel beleid 2026 opnieuw tegen het licht gehouden. Daaruit blijkt dat de reserves vooralsnog toereikend zijn, ondanks het toenemende begrotingstotaal. Is deze reserve niet meer toereikend (bij een weerstandsratio < 1 in het gematigde scenario), dan leggen we een voorstel voor aan het algemeen bestuur.

Omschrijving reserve (bedragen * € 1000)	1-01-25	Vermeerdringen	Verminderingen	31-12-25
Weerstandsreserve Watersysteembeheer	1.600	45	45	1.600
Weerstandreserve Zuiveringsbeheer	1.750	49	49	1.750
Totaal	**3.350**	**94**	**94**	**3.350**

Beleid rondom risico's en weerstandscapaciteit

De kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet, is niet altijd goed in te schatten. Daarom hebben we drie scenario's doorgerekend: optimistisch, gematigd en pessimistisch. Onderstaande tabel laat zien wat de totaal benodigde weerstandscapaciteit is, afhankelijk van het gekozen rekenscenario. Wanneer we dit bedrag afzetten tegen de weerstandsreserve, krijgen we inzicht in het weerstandsvermogen. Dit wordt ook wel de weerstandsratio genoemd. Een weerstandsratio van 1 of hoger is 'voldoende'. In het optimistische scenario is onze weerstandsratio ruim 3 en in het pessimistische scenario iets meer dan 1. Zoals we hiervoor al hebben toegelicht, is de feitelijke weerstandscapaciteit groter dan de weerstandsreserve die we per taak aanhouden (€ 1,6 miljoen voor watersysteembeheer en € 1,75 miljoen voor zuiveringsbeheer).

Het risicobeleid (inclusief risico-inventarisatie, borging en beheersing) is separaat onderzocht, als onderdeel van de rechtmatigheidsverantwoording en de eisen die worden gesteld vanuit de verscherpte wetgeving op het gebied van risicobeheersing (Wet weerbaarheid kritieke entiteiten en NIS2-richtlijn). Dit geldt ook voor de omgang met projectrisico's en de manier waarop hier financieel rekening mee wordt gehouden.

Scenario	Benodigde weerstandscapaciteit	Weerstandsreserve	Weerstandsratio
Optimistisch	€ 990.500	€ 3.350.000	3,28
Gematigd	€ 1.950.500		1,71
Pessimistisch	€ 2.910.500		1,15

4.1.3 Reserves en voorzieningen

Stand en verloop van de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie

Naast de weerstandsreserve hebben we bestemmingsreserves voor tariefegalisatie en andere doeleinden. Het algemeen bestuur is bevoegd om een reserve in te stellen en het doel en de omvang ervan te bepalen. Dit geldt ook voor het wijzigen of opheffen van een reserve.

De bestemmingsreserves voor tariefegalisatie worden onderverdeeld in een egalisatiereserve per taak en in categoriereserves. Het doel van de egalisatiereserves is het opvangen van ongewenste schommelingen in de belastingtarieven. De categoriereserves worden gebruikt om de jaarlijkse verschillen binnen de categorieën te verrekenen. Onderstaande tabel toont het verloop van de egalisatiereserves in 2025 voor resultaatbestemming.

Omschrijving reserve *(bedragen * € 1.000)*	1-1-2025	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2025
Categoriereserve ingezetenen	876	24	333	567
Categoriereserve gebouwd	9.863	275	5.854	4.283
Categoriereserve ongebouwd	-105	12		-92
Categoriereserve natuurterreinen	10	8		17
Tariefegalisatie Watersysteembeheer	9.643	643	266	10.020
Tariefegalisatie Zuiveringsbeheer	29.163	887	7.860	22.190

- Onder 'Vermeerderingen' staat de rente die we moeten toerekenen en de toevoegingen aan de reserve waartoe bij het vaststellen van de begroting 2025 is besloten.
- Onder 'Verminderingen' staan de onttrekkingen uit de reserve waartoe bij het vaststellen van de begroting 2025 is besloten.
- Ons uitgangspunt is dat we een positief saldo binnen een categoriereserve binnen vijf jaar afbouwen. Een negatief saldo binnen een categoriereserve is toegestaan als dat opgevangen kan worden binnen de totale reserve van de betreffende taak. De enige reserve waarop dat van toepassing is, is de categoriereserve ongebouwd.

Stand en verloop van de overige bestemmingsreserves

Naast de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie hebben we nog andere bestemmingsreserves. In onderstaande tabel staat het verloop van deze reserves in 2025.

Overige Bestemmingsreserves	1-1-2025	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2025
Natschadeloket Peilopzet Maas	1.371		57	1.314
Bestemmingsreserve IBP2016-2021	250		134	116
Instandhouding Oijen	190		190	0
Waterveiligheid	2.023			2.023
Instandhouding Land van Cuijk	1.971			1.971
Restbedrag APPA ten behoeven van Wtp	408		408	0

Uit de bestemmingsreserve Natschadeloket peilopzet Maas is een bedrag onttrokken ter dekking van de kosten die zijn gemaakt op basis van de regeling die hieraan ten grondslag ligt. De bestemmingsreserve Informatiebeleidsplan (IBP) is ingezet om de kosten te dekken voor de vernieuwing van het financiële systeem en de overgang naar de online omgeving bij de leverancier (cloudoplossing). De reserve Instandhouding rwzi Oijen is in zijn geheel ingezet voor de personeelskosten om de rwzi draaiend te houden tijdens de renovatie. De reserve is daarmee leeg en komt bij deze jaarrekening te vervallen. Bij de overige bestemmingsreserves hebben enkel renteboekingen plaatsgevonden.

Stand en verloop van de voorzieningen

Voorzieningen worden gezien als vreemd vermogen en zijn niet vrij te besteden. Ze moeten dekkend zijn voor de achterliggende verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn gevormd en mogen daarom niet groter of kleiner zijn dan de verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn ingesteld. Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn dan ook niet toegestaan. Ze worden gevormd vanwege:

- op de balansdatum bestaande (risico's rondom) verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten is.
- kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening is bedoeld om de lasten gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren te verdelen.

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan. Omdat een voorziening naar beste schatting dekkend moet zijn voor de achterliggende (risico's qua) verplichtingen en verliezen op het moment dat deze gevormd wordt, is het bijschrijven van rente niet in lijn met de aard van een voorziening. Voorzieningen mogen niet groter of kleiner zijn dan de verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn ingesteld. Toevoegingen mogen alleen zijn gebaseerd op de tijdige opbouw van de voorziening. Toevoegingen en vrijval uit voorzieningen vloeien steeds voort uit aanpassingen vanwege een nieuw noodzakelijk niveau. Verminderingen vinden plaats als het geld wordt ingezet voor het doel waarvoor de voorziening is ingesteld.

Waterschap Aa en Maas heeft drie (verplichte) voorzieningen getroffen om arbeidsgerelateerde verplichtingen richting ambtenaren en bestuurders te dekken. In onderstaande tabel staat het verloop van deze voorzieningen in 2025.

Voorzieningen	1-1-2025	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2025
Arbeidsgerelateerde vpl wachtgelden	257	104	188	173
Arbeidsgerelateerde vpl pensioenen	468	45	66	447
Arbeidsgerelateerde voorziening APPAplan	1.629	1.859	13	3.476
Totaal	**2.354**	**2.008**	**267**	**4.096**

De toevoegingen en onttrekkingen aan de voorzieningen wachtgelden en pensioenen hebben betrekking op de jaarlijkse actualisatie en de betalingen aan uitkeringsgerechtigden.

Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers (zoals dagelijks bestuursleden van de waterschappen) ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Deze pensioenen zijn nu apart wettelijk geregeld in de Algemene pensioen- en uitkeringswet politieke ambtsdragers (Appa). Dit verandert op basis van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) en wordt daarmee op dezelfde manier geregeld als voor de rest van Nederland. De pensioenen van politieke ambtsdragers worden per 1 januari 2028 overgedragen aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP). Om ervoor te zorgen dat de huidige opgebouwde pensioenen kunnen worden overgebracht naar het nieuwe pensioenstelsel, is er gekozen voor zogenaamde affinanciering van de bestaande pensioenen. Dit houdt in dat het op papier al gereserveerde bedrag voor de pensioenuitkering als het ware naar voren wordt gehaald en eenmalig via een collectieve waardeoverdracht wordt overgedragen aan pensioenfonds ABP.

Uit het door Ministerie van BZK uitgevoerde onderzoek naar de benodigde overdrachtswaarde Appa is gebleken dat de al gevormde pensioenvoorziening niet toereikend is. Deze is daarom met € 1.822.000 opgehoogd. Dit is deels gedekt via een onttrekking uit de hiervoor gevormde bestemmingsreserve (€ 408.000) . het restant komt ten laste van de exploitatie (€ 1.414.000). Hierdoor sluit het voorzieningenbedrag pensioenen en Appa-plan per ultimo 2025 aan op het bepaalde bedrag van de waardeoverdracht van € 3.923.000.

4.1.4 Kengetallen

Sinds 2025 zijn waterschappen verplicht om vijf kengetallen op te nemen in hun begroting en jaarrekening. Deze geven een integraal inzicht in onze financiële positie. Daarnaast wordt het makkelijker om waterschappen onderling te vergelijken via uniforme definities en berekeningswijzen. Dit ondersteunt benchmarking en stimuleert doelmatigheid. De vijf kengetallen zijn: weerstandsvermogen, netto schuldquote, EMU-saldo, wendbaarheid van de begroting en lastendruk.

Weerstandsvermogen

We geven inzicht in ons weerstandsvermogen door de totaal benodigde weerstandscapaciteit af te zetten tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De huidige weerstandsreserve is ook in het pessimistische scenario voldoende (> 1).

Scenario	Weerstandsratio
Optimistisch	3,28
Gematigd	1,71
Pessimistisch	1,15

Netto schuldquote

De schuldquote wordt berekend door de langlopende schuld te delen door de belastingopbrengst. De netto schuldquote voor 2025 is hoger doordat we op basis van het besluit bij de bestuursrapportage een aanvullende langlopende lening hebben aangetrokken om aan alle financiële verplichtingen te voldoen.

Begroot 2025	Realisatie 2025
3,16	3,56

EMU-saldo

In het volgende overzicht hebben we het EMU-saldo van het waterschap gespecificeerd volgens de ministeriële regeling[1]. Ons EMU-saldo is als verwacht negatief. Doordat ons saldo hoger is dan de referentiewaarde, leveren we een negatieve bijdrage aan de landelijke norm. Als individueel waterschap worden we hier niet op afgerekend. Wel is het verschil kleiner dan waar op begrotingsbasis vanuit werd gegaan. Dit komt met name door het positieve exploitatiesaldo, de iets lager investeringsuitgaven en de hogere subsidie inkomsten.

OPBOUW EMU-SALDO (bedragen x € 1.000)		**Begroot 2025**	**Rekening 2025**
1 EMU-exploitatiesaldo:		-€ 12.761	€ 5.712
2 Invloed investeringen:			
bruto-investeringsuitgaven	-/-	€ 229.405	€ 221.928
investeringssubsidies	+	€ 108.214	€ 111.717
verkoop materiële en immateriële activa	+		
afschrijvingen	+	€ 35.489	€ 36.914
3 Invloed voorzieningen:			
toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	+		€ 1.600
onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-/-		€ 13
onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/-		€ 254
4 Deelnemingen en aandelen:			
boekwinst	-/-		
boekverlies	+		
EMU-SALDO		**-€ 98.463**	**-€ 66.252**
Toegestaan EMU-Saldo volgens referentiewaarde Unie		-€ 27.100	-€ 27.100
Verschil		**-€ 71.363**	**-€ 39.152**

Wendbaarheid van de begroting

De wendbaarheid van de begroting berekenen we door de kapitaallasten te delen door de totale bruto lasten. Hoe hoger het percentage, hoe minder stuurbaar. Waterschappen zijn kapitaalintensieve organisaties die relatief veel investeren in vaste activa. Een belangrijk deel van onze exploitatie bestaat dan ook uit kapitaallasten. Doordat de kapitaallasten ietsje lager zijn (met name door lagere structurele afschrijvingslasten) is de wendbaarheid van de begroting iets verbeterd.

Begroot 2025	Realisatie 2025
25,4%	25,1%

Lastendruk

In onderstaande tabel laten we de lastendruk zien die een meerpersoonshuishouden met een eigen woning heeft in vergelijking met het landelijk gemiddelde. Vanwege de onderlinge vergelijkbaarheid van de waterschappen, moeten we hiervoor het standaardprofiel van de Unie van Waterschappen gebruiken.

Profiel meerpersoonshuishouden	Landelijk gemiddelde	Aa en Maas
WOZ-waarde € 370.000, 3 VE	€ 478	€ 379

[1] Waterschappen begroten en verantwoorden op basis van het stelsel van baten en lasten (kosten en opbrengsten worden toegerekend aan het jaar waar ze betrekking op hebben). Het EMU-saldo moet op kasbasis worden berekenend. Dit verklaart het verschil in de gepresenteerde bedragen.

4.2 Assetmanagement

Het waterschap heeft een groot aantal objecten (assets) in eigendom. Denk aan: dijken, stuwen, gemalen en zuiveringsinstallaties. Deze objecten zijn nodig om onze doelstellingen te halen. Het is dan ook cruciaal dat deze objecten in goede staat blijven. In deze paragraaf gaan we in op de beleidskaders voor het onderhoud van deze zogenoemde kapitaalgoederen en de kosten van het onderhoud.

4.2.1 Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken

De primaire waterkeringen en de waterkerende kunstwerken die daarin liggen, zijn bedoeld om een overstroming van Noordoost-Brabant te voorkomen bij hoogwater op de Maas. De keringen langs de Dieze, de Aa en het Drongelens kanaal hebben een soortgelijke functie bij hoogwater in het regionale systeem. Ten westen van Den Bosch ligt nog een regionale kering die bescherming biedt bij een overstroming vanuit de Maas. De overige keringen liggen langs kleinere waterlopen of rondom waterbergingsgebieden en dragen bij aan het goed functioneren van het watersysteem.

Objecten	
Primaire keringen	110 km
Waterkerende kunstwerken langs de Maas	64
Regionale keringen	74 km
Overige keringen	140 km

Beleidskader

We hebben een wettelijke zorgplicht voor de primaire waterkeringen, die we invullen met goed beheer en onderhoud. Dat hebben we vastgelegd in het beheer- en onderhoudsplan en het inspectieplan. Voor de kunstwerken hebben we een meerjarenplanning voor inspecties en proefsluitingen, zodat ze optimaal blijven functioneren. Daarnaast toetsen we of de kunstwerken en de gronddijken voldoen aan de veiligheidsnorm. Hiervoor maken we gebruik van een assetmanagementsysteem. Daarmee sturen we op de periodieke uitvoering van activiteiten en vastlegging. We hebben in 2025 stappen gezet om de proefsluitingen eenduidig te beschrijven en leggen de resultaten navolgbaar vast. We zijn ons aan het voorbereiden op de volgende beoordelingsronde van de kunstwerken en gronddijken aan de veiligheidsnorm. Dit doen we nu nog eens in de twaalf jaar, maar werken toe naar een proces van continue beoordelen. Door middel van vergunningverlening zorgen we ervoor dat werkzaamheden op en langs de waterkeringen niet leiden tot verzwakking. We testen een eerste opzet voor risico-gestuurd beheer en onderhoud van de kunstwerken om het functioneren, beheren en onderhouden te optimaliseren.

Financiële consequenties

In onderstaande tabel staat de onderhoudsbegroting en -realisatie voor het onderhoud ten laste van de exploitatie.

Type onderhoud	Begroot x € 1.000	Realisatie x € 1.000
Regulier	3.400	3.409
Groot	300	79
Totaal	3.700	3.488

Het budget voor regulier onderhoud is uitgevoerd in lijn met de begroting. Het groot onderhoud is niet volledig besteed: de renovatie van wachtdeuren in de primaire kering hebben we tegen lagere kosten hebben uitgevoerd.

4.2.2 Watergangen, stuwen en gemalen

Het is belangrijk dat ons watersysteem goed functioneert in normale én in extreme omstandigheden. Het moet zowel klimaatbestendig als stuurbaar en weerbaar zijn. Voor dit doel onderhouden hebben we de volgende assets:

Objecten	
Hoofdwaterlopen	2.740 km
Waterbeheersingsgemalen	115
Stuwen automatisch	424
Stuwen handbediend	1.411
Stuwen vast	580
Krooshekreinigers	36

Beleidskader

De economische waarde van onze kunstwerken is de afgelopen jaren gestegen. We maken steeds meer gebruik van sensoren en automatisering. Het beheer en onderhoud wordt daarmee duurder en vereist steeds meer specialistische kennis. Met goed assetmanagement en onze Lange Termijn Asset Planning (LTAP) beheersen we de kosten en risico's van de kunstwerken zo goed mogelijk, terwijl ze wel de benodigde prestaties leveren. Via assetmanagement streven we naar een optimale balans tussen kosten, prestaties en risico's. We hebben een LTAP opgesteld voor drie assetgroepen: gemalen, automatische stuwen en krooshekreinigers. Aan de hand hiervan is gewerkt met een gedetailleerde en onderbouwde planning en met een budget voor regulier en groot onderhoud voor deze assetgroepen.

Financiële consequenties

In onderstaande tabel staat de onderhoudsbegroting en -realisatie voor het onderhoud ten laste van de exploitatie.

Type onderhoud	Begroot x € 1.000	Realisatie x € 1.000
Regulier	11.600	11.598
Groot	5.000	4.204
Totaal	16.600	15.802

De reguliere onderhoudswerkzaamheden aan de waterlopen en de watersysteemkunstwerken zijn volgens planning en binnen budget uitgevoerd. Het budget voor groot onderhoud is niet volledig besteed, omdat we bij het baggeren van de bodem van de waterlopen minder hoeveelheden hebben hoeven verwerken. Het in 2025 aanvullend beschikbare budget voor het herprofileren van de oevers en het aanbrengen van beschoeiingen is nagenoeg volledig benut.

4.2.3 Zuiveringstechnische kunstwerken

Het waterschap vervoert al het aangeboden rioolwater via een transportstelsel naar de rwzi's. Dit stelsel bestaat uit vrijvervalleidingen, rioolgemalen en persleidingen. Na aankomst wordt het rioolwater gezuiverd in de rwzi's.

Objecten	
Rioolwaterzuiveringsinstallaties	7
Rioolgemalen	104
Persleidingen	354 km
Vrijvervalleidingen	69 km

Beleidskader

Voor het regulier onderhoud gaan we uit van risicogestuurd onderhoud en geven we prioriteit aan het onderhoud van zuiveringstechnische objecten die bij een defect het grootste risico vormen voor onze bedrijfscontinuïteit. Zo kunnen we onze beperkte onderhoudsmiddelen zo economisch mogelijk inzetten om het totale risico van storingen te minimaliseren. Groot onderhoud doen we op basis van conditiegestuurd plannen. Met de LTAP module voor de waterketen stellen we een langetermijnbegroting op voor levensduurverlengend onderhoud, renovatie en vervanging van onze assets. Deze is gebaseerd op kosten, condities en registraties van storingen en reparaties. Dit jaar hebben we op meerdere rwzi's de conditie van de installaties in beeld gebracht. In 2026 werken we dit verder uit.

Financiële consequenties

In onderstaande tabel staat de onderhoudsbegroting en -realisatie voor het onderhoud ten laste van de exploitatie.

Type onderhoud	Begroot x € 1.000	Realisatie x € 1.000
Rioolwaterzuiveringsinstallaties	6.800	7.436
Rioolgemalen	2.100	1.828
Transportleidingen	500	154
Totaal	9.400	9.418

Binnen de verschillende onderhoudscategorieën is een beperkte verschuiving zichtbaar. De totale onderhoudskosten zijn in lijn met de begroting.

4.3 Bedrijfsvoering

Onder bedrijfsvoering verstaan we alle interne organisatieonderdelen en processen die de primaire processen ondersteunen. Denk aan: de algemene aansturing van de organisatie, personeel en organisatie, controlling, financieel beleid en beheer (waaronder de administratieve organisatie en de interne controle), informatisering en facilitaire dienstverlening (waaronder huisvesting). Deze paragraaf gaat daarnaast in op onze financiële rechtmatigheid en de maatregelen die we treffen om afwijkingen daarvan te voorkomen.

4.3.1 Stand van zaken en gerealiseerd beleid

Ondersteunende processen zijn essentieel om de primaire processen goed te laten verlopen. Ze zijn ook onmisbaar om de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de beleidsuitvoering te waarborgen. De verantwoordelijkheid voor de bedrijfsvoering ligt bij het management en het dagelijks bestuur. In deze paragraaf geven we inzicht in de stand van zaken en relevante ontwikkelingen op het gebied van onze bedrijfsvoering. Om onnodige herhaling te voorkomen, verwijzen we hier naar het programma Samen, duurzaam, slim en effectief (paragraaf 2.4), waar al deze onderwerpen uitgebreid aan bod komen.

4.3.2 Financiële rechtmatigheid en genomen maatregelen

Met ingang van 2025 is de verantwoordelijkheid om over de rechtmatigheid te rapporteren verschoven van de accountant naar het dagelijks bestuur. Dat wil zeggen dat het dagelijks bestuur vanaf dit jaar na afloop van ieder begrotingsjaar verantwoording aflegt aan het algemeen bestuur over de geconstateerde rechtmatigheidsfouten en onduidelijkheden in de jaarrekening. Dat gebeurt met een rechtmatigheidsverantwoording. De accountant geeft alleen nog een oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening. De rechtmatigheidsverantwoording is opgenomen in hoofdstuk 9. Het dagelijks bestuur verklaart dat is voldaan aan de rechtmatigheidseisen: het totaal van de onrechtmatigheden (€ 365.000) blijft ruim binnen de verantwoordingsgrens (€ 3.671.000).

Om tot deze rechtmatigheidsverantwoording te komen, hebben we in de administratieve organisatie opgenomen welke maatregelen we hebben getroffen om afwijkingen van de financiële rechtmatigheid te voorkomen. Het functioneren van de administratieve organisatie wordt vastgesteld via (specifieke) interne controles. Die worden uitgevoerd door onze controllers, in afstemming met de accountant. Hiervoor gebruikt het waterschap een applicatie met een rapportgenerator. Dat rapport vormt de basis voor de verklaring over het rechtmatig handelen van het waterschap.

Verantwoordingsgrens

In de rechtmatigheidsverantwoording neemt het dagelijks bestuur conform artikel 12 van de Financiële verordening rechtmatigheidsfouten en onduidelijkheden qua financiële rechtmatigheid op voor zover die in totaal hoger zijn dan 2% van de bruto lasten op programmaniveau. Dit is de verantwoordingsgrens. Voor 2025 ligt deze op € 3.671.000. Om te bepalen in hoeverre er sprak is van onrechtmatigheidsfouten en onduidelijkheden maken we onderscheid tussen het begrotingscriterium, het voorwaardencriterium en het misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. Conform het controleprotocol worden onrechtmatighedenheden groter dan € 200.000 afzonderlijk toegelicht (rapportagegrens).

Begrotingscriterium

Op basis van het begrotingscriterium wordt bepaald of de verschillen tussen de begrote en gerealiseerde lasten en baten per bestuurlijk programma en tussen de begrote en gerealiseerde uitgaven en inkomsten per investeringsproject rechtmatig zijn. De volgende overzichten laten zien in hoeverre is voldaan aan het begrotingscriterium. Lasten (uitgaven) en baten (inkomsten) worden apart gepresenteerd.

Exploitatie

Voor de exploitatie geldt dat een overschrijding op de lasten als deze tijdig wordt gemeld (op basis van artikel 9 van de financiële verordening valt de jaarrekening hieronder) weliswaar acceptabel is, maar desalniettemin onrechtmatig. Onderschrijdingen van de lasten, evenals over- en onderschrijdingen van de baten, worden op basis van artikel 14 van de financiële verordening wél als rechtmatig beschouwd wanneer deze bij de jaarrekening worden verantwoord.

Lasten

Programma	Begroting na wijziging	Realisatie	Afwijking	Waarvan tijdig gemeld	Resteert onrechtmatig	Waarvan acceptabel
Waterveiligheid	21.189	21.208	-19	0	19	19
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	77.862	76.978	884	884	0	-
Schoon water	85.148	85.389	-241	0	241	241
Totaal	**184.199**	**183.575**	**624**	**884**	**260**	**260**

Baten

Programma	Begroting na wijziging	Realisatie	Afwijking	Waarvan tijdig gemeld	Resteert onrechtmatig	Waarvan acceptabel
Waterveiligheid	572	1.297	725	725	0	-
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	1.450	3.372	1.922	1.922	0	-
Schoon water	5.176	5.651	475	475	0	-
Totaal	**7.198**	**10.320**	**3.122**	**3.122**	**0**	-

Uit bovenstaande overzichten blijkt dat er op het programma Waterveiligheid en het programma Schoon water sprake is van hogere lasten dan begroot. Deze zijn acceptabel, maar moeten wel als onrechtmatig worden aangemerkt. Bij het programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem zijn de lasten juist lager dan begroot. Deze zijn, evenals de hogere baten binnen alle programma's, wel rechtmatig (financiële verordening artikel 14, lid 4 en 5).

De verschillen tussen de begrote en gerealiseerde exploitatie lasten en baten worden toegelicht in paragraaf 6.2.1.

Lopende investeringen

Het begrotingscriterium wordt voor investeringsprojecten beoordeeld op basis van het totaal beschikbaar gestelde investeringskrediet. Conform de financiële verordening artikel 14, lid 2 is bij meerjarig doorlopende investeringsprojecten een afwijking van het jaarvolume rechtmatig wanneer dit past binnen het totaal beschikbaar gestelde investeringskrediet. Om te toetsen of hieraan is voldaan, is ieder project afzonderlijk beoordeeld.

Uitgaven

Programma	Jaarschijf 2025 na wijziging	Realisatie in 2025	Afwijking	Waarvan tijdig gemeld	Resteert onrechtmatig	Waarvan acceptabel
Waterveiligheid	152.945	113.579	39.366	39.366	0	-
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	50.935	26.857	24.078	24.078	0	-
Schoon water	76.440	74.590	1.850	1.850	0	-
Samen, duurzaam, slim en effectief	4.233	1.475	2758	2758	0	-
Totaal	**284.553**	**216.501**	**68.052**	**68.052**	**0**	-

Inkomsten

Programma	Jaarschijf 2025 na wijziging	Realisatie in 2025	Afwijking	Waarvan tijdig gemeld	Resteert onrechtmatig	Waarvan acceptabel
Waterveiligheid	124.696	99.895	24.801	24.801	0	-
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	9.804	10.314	-510	-510	0	-
Schoon water	490	1.459	-969	-969	0	-
Samen, duurzaam, slim en effectief	0	0	0	0	0	-
Totaal	**134.990**	**111.668**	**23.322**	**23.322**	**0**	-

Ten aanzien van de uitgaven zijn geen overschrijdingen van de jaarschijf geconstateerd. Wel is er sprake van onderschrijdingen van de uitgaven binnen de jaarschijf. Deze zijn gemeld in de jaarrekening en daarmee rechtmatig (financiële verordening, artikel 14 lid 4 en lid 5). Dit geldt eveneens voor de over- en onderschrijdingen van inkomsten binnen de jaarschijf. Ook deze zijn gemeld in de jaarrekening en daarmee conform artikel 14 lid 4 rechtmatig. Tot slot is per investeringskrediet vastgesteld dat er geen sprake is van overschrijdingen van toegekende kredieten hoger dan de rapportagegrens.

De verschillen tussen de begrote en gerealiseerde investeringsuitgaven en -inkomsten worden toegelicht in paragraaf 7.2.

Afgesloten investeringen

Bij het dit jaar afgesloten investeringskrediet Gemaal Crèvecoeur is een onderschrijding van de inkomsten geconstateerd. Bij het beschikbaar stellen van het krediet is uitgegaan van een te ontvangen bijdrage van 50% van de uitgaven, oftewel € 750.000. Als gevolg van een andere uitkeringsbasis is de werkelijk ontvangen bijdrage € 262.000 lager. Deze onderschrijding van de inkomsten wordt gemeld bij de jaarrekening en is daarmee op basis van artikel 14 lid 4 en lid 5 van de financiële verordening rechtmatig.

De verschillen tussen de begrote en gerealiseerde investeringsuitgaven en -inkomsten worden toegelicht in paragraaf 7.4.

Voorwaardecriterium

Het voorwaardencriterium ziet voornamelijk toe op het correct toepassen van de (Europese) aanbestedingswetgeving. De geconstateerde onrechtmatigheden op inkopen en aanbesteden bedragen in totaal € 105.000. Dit is binnen de rapportagegrens van € 200.000.

Misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) criterium

Uit de (verbijzonderde) interne controle is gebleken dat er geen misbruik of oneigenlijk gebruik van publieke middelen heeft plaatsgevonden en zijn er derhalve geen onrechtmatigheden geconstateerd.

Verbeterpunten voor 2026

Doordat de geconstateerde onrechtmatigheden als acceptabel aangemerkt moeten worden (passend binnen de financiële verordening) of incidenteel van aard zijn (aanbestedingsonrechtmatigheden) worden er geen concrete verbetermaatregelen voorgesteld. Dit laat onverlet dat we de begrotings- en aanbestedingsrechtmatigheid scherp blijven monitoren.

4.4 Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang verstaan we zeggenschap via een vertegenwoordiging in het bestuur of via stemrecht. Van een financieel belang is sprake wanneer we middelen ter beschikking hebben gesteld die verloren gaan als de verbonden partij failliet gaat of wanneer diens financiële problemen verhaald kunnen worden op het waterschap.

Bij het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen gaan we altijd uit van het publiek belang. Verbindingen met derde partijen zijn een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Ze dragen bijvoorbeeld bij aan de uitvoering van ons beleid.

We hebben de verbonden partijen uitgesplitst naar type organisatie, waarbij we onderscheid maken tussen gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen, en overige verbonden partijen. Die laatste categorie is voor ons niet van toepassing.

4.4.1 Gevoerd beleid

In de beleidsnota Verbonden Partijen hebben we ons beleid voor verbonden partijen vastgelegd. Op de pagina's hierna geven we een overzicht van al onze verbonden partijen, gevolgd door een toelichting per verbonden partij. Daarbij laten we zien wat ons belang is in de betreffende verbonden partij. Ook de financiën en de risico's komen aan bod.

4.4.2 Overzicht van de verbonden partijen

Waterschap Aa en Maas neemt deel in de volgende verbonden partijen:

Gemeenschappelijke regelingen

- Aquon
- Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC)
- Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)
- Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant
- Het Waterschapshuis (hWh)
- Meervoudige centrumregeling Waterschap Aa en Maas, Brabantse Delta, De Dommel[2]

Vennootschappen en coöperaties

- Aquaminerals
- Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank)
- Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)

Stichtingen en verenigingen

- Noord-Brabantse Waterschapsbond (NBWB)
- Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)[3]
- Unie van Waterschappen (UvW)

[2] Dit is een gemeenschappelijke regeling zonder formele rechtspersoonlijkheid. Wettelijk gezien is dit daarom geen verbonden partij. Voor de volledigheid nemen we deze regeling wel op.

[3] Formeel is dit geen verbonden partij, omdat er geen sprake is van een bestuurlijk belang. Voor de volledigheid nemen we deze stichting wel op.

Gemeenschappelijke regelingen

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">Aquon</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">Aquon verricht laboratoriumonderzoek. Zij willen hun efficiency vergroten, hun kwetsbaarheid verminderen, mogelijkheden voor continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering benutten en hun innovatiekracht versterken.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">We hebben een zetel in het dagelijks bestuur en algemeen bestuur met stemrecht.</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">Het bestuur en de organisatie zijn gericht op een stabiele bedrijfsvoering en lagere kosten. Om dit te bereiken, is een strategische herijking uitgevoerd. Daarbij is een nieuwe visie ontwikkeld (Aquon 2.0) en is een ombouwplan met implementatieplan opgesteld. Dit proces wordt door het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas gesteund.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>2024</td><td>2025</td></tr>
<tr><td>€ 3.511.455</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 51.660.173</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 0</td><td>Nog niet bekend</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2025</td><td colspan="2">Realisatie 2025</td><td colspan="2">Financieel belang 2025</td></tr>
<tr><td colspan="2">€ 4.811.000</td><td colspan="2">€ 4.641.000</td><td colspan="2">Niet van toepassing</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">Aquon is een organisatie in beweging. In de begroting 2026 is een bedrag van bijna € 900.000 opgenomen voor onvoorziene uitgaven. Het weerstandsvermogen is beperkt tot die post. De samenwerkingspartners vormen de verdere (financiële) achtervang.

De afrekening met de deelnemende partijen vindt jaarlijks plaats op basis van nacalculatie. Hieruit kan blijken dat een nabetaling nodig is.

De oplevering van de nieuwbouw in Houten vond plaats in de zomer van 2024. In de daaropvolgende maanden heeft de verhuizing vanuit Leiden en Tiel plaatsgevonden. Op dit moment is nog onduidelijk of de bestaande bestemmingsreserve voor de centralisatie en de daarmee samenhangende frictiekosten toereikend is. In de loop van 2026 verwachten we hier meer inzicht in te krijgen.

Iedere deelnemer aan de GR is rechtstreeks aansprakelijk voor de leningen die aan Aquon verstrekt zijn, naar rato van zijn kostenaandeel. Aquon is in het verleden twee langlopende leningen aangegaan voor een totaalbedrag van € 9,7 miljoen. Voor de financiering van de nieuwbouw heeft Aquon acht leningen afgesloten voor in totaal € 38 miljoen. Op 31 december 2024 resteerde een totale schuld van € 42,8 miljoen. Daarnaast heeft de Nederlandse Waterschapsbank een kredietfaciliteit verleend aan Aquon van € 7 miljoen. De garantstelling van waterschap Aa en Maas in de leningen en de kredietfaciliteit is 11,6%.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">Het BHIC heeft een wettelijke taak en een maatschappelijke opgave. De wettelijke taak bestaat (conform de Archiefwet) uit het goed, geordend en toegankelijk beheren van de archieven die aan het BHIC zijn overgedragen. Daarnaast houdt het BHIC toezicht op het beheer van niet-overgebrachte archiefbescheiden. De maatschappelijke opgave is de verbreiding van kennis over de Brabantse geschiedenis.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">Niet alle deelnemers zitten in het bestuur. Wel zijn alle deelnemers vertegenwoordigd in het (adviserende) portefeuillehoudersoverleg. Daar brengen zij hun standpunten in. Waterschap Aa en Maas en waterschap De Dommel hebben om beurten zitting in het bestuur. De wisseling vindt plaats na iedere bestuursperiode. In november 2023 hebben wij het stokje weer overgenomen.</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">We blijven deelnemen. Vanaf 2024 zijn de kosten voor het e-depot (deels) opgenomen in de deelnemersbijdrage en groeien we toe naar een kostendekkend tarief in 2027. Hierdoor stijgt de bijdrage sinds 2024.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>2024</td><td>2025</td></tr>
<tr><td>€ 1.635.732</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 5.973.839</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 69.000</td><td>Nog niet bekend</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2025</td><td colspan="2">Realisatie 2025</td><td colspan="2">Financieel belang 2025</td></tr>
<tr><td colspan="2">€ 152.500</td><td colspan="2">€ 152.500</td><td colspan="2">Niet van toepassing</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">Het BHIC heeft een algemene reserve van ruim € 500.000 om eventuele tegenvallers op te vangen. Deze algemene reserve mag niet meer dan 10% van de gezamenlijke bijdrage zijn. Mocht dit onvoldoende zijn, dan zorgen de deelnemers ervoor dat het BHIC beschikt over voldoende middelen om aan zijn verplichtingen te voldoen.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">BSOB verzorgt de heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke heffingen. Voor de deelnemende gemeenten stelt zij de WOZ-waarde voor woningen en bedrijfspanden vast.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">We hebben een zetel in het dagelijks bestuur en algemeen bestuur met stemrecht.</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">We zien erop toe dat er een strategie komt voor de toetreding van potentiële nieuwe deelnemers. Daardoor bereiken we een financieel voordeel voor de huidige deelnemers. Op 1 januari 2026 is waterschap De Dommel toegetreden. Daarnaast heeft BSOB heeft met waterschap Aa en Maas een dienstverleningsovereenkomst (DVO) afgesloten op het gebied van ICT. Met de gemeente Oss zijn DVO’s afgesloten voor de huisvesting en personele dienstverlening. Deze overeenkomst wordt telkens voor één jaar aangegaan met de wederzijdse intentie om jaarlijks te verlengen.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>2024</td><td>2025</td></tr>
<tr><td>€ 1.212.000</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 19.546.000</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 602.000</td><td>Nog niet bekend</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2025</td><td colspan="2">Realisatie 2025</td><td colspan="2">Financieel belang 2025</td></tr>
<tr><td colspan="2">€ 3.440.160</td><td colspan="2">€ 3.506.000</td><td colspan="2">Niet van toepassing</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">BSOB heeft weinig tot geen bezittingen en bouwt geen eigen vermogen en stille reserves op. Het weerstandsvermogen is beperkt tot de post voor onvoorziene uitgaven (€ 65.000). De samenwerkingspartners zijn de (financiële) achtervang. De afrekening met de deelnemende partijen vindt jaarlijks plaats op basis van nacalculatie. Hieruit kan blijken dat een nabetaling nodig is.</td></tr>
</table>

Verbonden partij	Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant					
Openbaar belang	Doelmatige bestrijding van muskusratten en beverratten, en het voorkomen van schade door deze soorten, in het bijzonder aan waterstaatswerken.					
Bestuurlijk belang	Ieder waterschap wordt vertegenwoordigd door één lid van het dagelijks bestuur.					
Beleidsvoornemens	De muskus- en beverratbestrijders van de waterschappen werken landelijk steeds meer samen om bij te dragen aan het gezamenlijk doel om in 2034 geen populatie muskusratten meer te hebben in Nederland.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	€ 1.123.181		€ 1.123.181		Niet van toepassing	
Risico's	Alle lasten en baten vanuit de regeling worden verantwoord in de jaarrekening van waterschap Brabantse Delta. Daarin staat ook een inhoudelijke jaarrapportage over de muskus- en beverrattenbestrijding. Daarnaast wordt jaarlijks een eigen begroting opgesteld en in de bestuurlijke overlegcommissie vastgesteld.					

Verbonden partij	Het Waterschapshuis (hWh)					
Openbaar belang	Het Waterschapshuis is de regie-, beheer- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van informatievoorziening. Ze ondersteunt de informatie- en bedrijfsprocessen van de waterschappen en voorzien daarmee in een behoefte van algemeen belang. Het Waterschapshuis helpt om de kwaliteit van de bedrijfsvoering te verbeteren, kosten te besparen en de innovatieve slagkracht te vergroten.					
Bestuurlijk belang	We hebben een zetel in het dagelijks bestuur en algemeen bestuur met stemrecht.					
Beleidsvoornemens	We zijn actief in de diverse kaderstellende overlegorganen die de producten van hWh uitwerken en in diverse themagroepen. Ook detacheren we collega's bij hWh. Zo leveren we een bijdrage aan digitale ontwikkelingen voor de sector en ontwikkelen daarnaast kennis voor het waterschap zelf. Deelname aan (nieuwe) facultatieve projecten van hWh bekijken we per project, mede op basis van een businesscase. De prioritering van projecten verloopt volgens het principe 'wat moet, wat hoort, wat loont' en naar de aard van het project (product, dienst of advies/ondersteuning), waarbij dit de volgorde qua prioriteit is: 1. producten die we anders zelf moeten aanschaffen 2. diensten die we anders zelf moeten inkopen 3. advies en ondersteuning					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 0	€ 0	€15.108.053	€ 24.639.161	- € 676.240	- € 424.737
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	€ 1.762.288		€ 1.668.635		Niet van toepassing	
Risico's	Het Waterschapshuis heeft geen algemene reserve. In de begroting 2025 is een bedrag van € 250.000 opgenomen voor onvoorziene uitgaven. Het weerstandsvermogen is beperkt tot die post. De samenwerkingspartners vormen de (financiële) achtervang. In de begroting van hWh zijn alleen projecten opgenomen waarvoor al DVO's zijn getekend. Nieuwe DVO's leiden tot een begrotingswijziging. Voor zover deze projecten te voorzien zijn, houden we hier rekening mee in onze begroting. Deelnemers dragen alleen de kosten en risico's voor de projecten waaraan zij deelnemen.					

Verbonden partij	Meervoudige Centrumregeling (MCR) waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta en De Dommel					
Openbaar belang	We werken samen om onze taken doelmatiger en efficiënter uit te voeren.					
Bestuurlijk belang	Niet van toepassing.					
Beleidsvoornemens	We gaan door met de samenwerking om onze kwetsbaarheid te verminderen, de kwaliteit te verbeteren en de kosten te beheersen (te verminderen).					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	Niet van toepassing		Niet van toepassing		Niet van toepassing	
Risico's	We beheersen juridische en fiscale risico's zo veel mogelijk door te werken met een centrumwaterschap, door taakvelden onder te brengen in de MCR en door kosten te delen.					

Vennootschappen en coöperaties

Verbonden partij	Aquaminerals B.V					
Openbaar belang	Aquaminerals verzorgt de afzet van grondstoffen die vrijkomen uit het zuiveringsproces. Daarnaast regisseert Aquaminerals sinds juli 2021 in opdracht van de UvW de collectieve incidentencapaciteit in de slibverwerking van de Nederlandse waterschappen om stagnatie in het proces te voorkomen.					
Bestuurlijk belang	We oefenen invloed uit via de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA). Ieder aandeel A geeft recht op 1 stem, ieder aandeel B op 4 stemmen. Onze aandelen (546) hebben een waarde van € 40.000. Dit is 3,5% van het totaal (31 december 2024).					
Beleidsvoornemens	We streven naar een langdurige relatie om ontzorgd te worden bij het afzetten en vermarkten van rest- en grondstoffen. We zijn gestart met struviet, maar voeren inmiddels ook zand en roostergoed uit de rwzi's via Aquaminerals af. Mogelijk geldt dat op termijn ook voor (opgewerkt) cellulose. Daarnaast zien we erop toe dat Aquaminerals zich inzet om nieuwe waterschappen als deelnemer aan te trekken, zodat we in de toekomst een groter aanbod (gezamenlijke afzet) en daarmee grotere schaalvoordelen kunnen bereiken.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 1.789.211	Nog niet bekend	€ 4.106.285	Nog niet bekend	€ 13.948	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	Niet van toepassing		Niet van toepassing		Aandelenbezit: 3,5%	
Risico's	Financieel is het risico beperkt tot de waarde van het aandelenkapitaal. We kunnen indien gewenst op elk moment uit Aquaminerals stappen. De waarde van ons aandelenkapitaal wordt dan uitgekeerd. Het jaarlijkse resultaat van Aquaminerals is nagenoeg nihil, omdat de volledige opbrengst na aftrek van de handling fee wordt uitgekeerd aan de aandeelhouders. Aquaminerals streeft geen winst na. Beleidsmatig is het risico zeer beperkt, doordat de afzet voor de drinkwaterbedrijven en de waterschappen administratief strikt gescheiden blijft.					

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank)</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">De NWB Bank is een vooraanstaande financiële dienstverlener voor de overheid. Zij regelt korte en langlopende kredieten voor gemeenten, provincies, instellingen voor volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu. De NWB Bank financiert haar activiteiten op de internationale geld- en kapitaalmarkten vanuit een zeer sterke vermogenspositie en triple-A ratings van Moody’s en Standard & Poor’s. De bank wil de gewenste financieringen zo gunstig mogelijk en exact op maat aanbieden. Hoekstenen van het beleid zijn maatschappelijke relevantie, een hoge kwaliteit, een sterke financiële positie en integriteit.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">We zijn vertegenwoordigd via de algemene vergadering van aandeelhouders. Ieder aandeel A geeft recht op 1 stem, ieder aandeel B geeft recht op 4 stemmen. Wij hebben 627 aandelen A en 301 aandelen B. De nominale waarde van onze aandelen is € 210.565.</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">We nemen actief deel aan de algemene vergadering van aandeelhouders.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>2024</td><td>2025</td></tr>
<tr><td>€ 2.094.000</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 76.675.000</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 94.000.000</td><td>Nog niet bekend</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2025</td><td colspan="2">Realisatie 2025</td><td colspan="2">Financieel belang 2025</td></tr>
<tr><td colspan="2">Niet van toepassing</td><td colspan="2">Niet van toepassing</td><td colspan="2">Aandelen A: 1,24%
Aandelen B: 3,54%</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">Eind november 2023 heeft Standard & Poor’s (S&P) de rating van NWB Bank gehandhaafd op AAA met een stable outlook. In juli 2024 heeft Moody’s de credit rating van NWB Bank (Aaa) herbevestigd met een stable outlook.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">SNB zorgt voor de duurzame exploitatie van een slibverwerkingsinstallatie voor de verwerking van zuiveringsslib dat in beginsel afkomstig is van waterschappen.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">Ieder waterschap met aandelen heeft stemrecht in de AvA. Het geplaatste aandelenkapitaal van de N.V. bedraagt € 4.442.702 en is volledig volgestort.</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">De aandeelhouders hebben in 2017 een gezamenlijke slibstrategie opgesteld, die in oktober 2017 door het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas is vastgesteld. De slibstrategie houdt op hoofdlijnen in, dat in de periode tot en met 2027 in beginsel wordt vastgehouden aan de huidige route van SNB.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>2024</td><td>2025</td></tr>
<tr><td>€ 13.479.000</td><td>Nog niet bekend</td><td>€ 37.511.000</td><td>Nog niet bekend</td><td>- €1.979.000</td><td>Nog niet bekend</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2025</td><td colspan="2">Realisatie 2025</td><td colspan="2">Financieel belang 2025</td></tr>
<tr><td colspan="2">€ 7.304.000</td><td colspan="2">€ 7.133.000</td><td colspan="2">18,92% aandelenbezit</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">SNB heeft te maken met veranderende en complexere (milieu)wet- en regelgeving. Denk aan de doelstellingen voor stikstofreductie, de nieuwe luchtemissienormen voor afvalverbranding en de discussie rondom ZZS en PFAS in wet- en regelgeving. Daarnaast besteden zij veel aandacht aan het actueel houden van de benodigde vergunningen en toezicht op de naleving van de vergunningseisen. SNB lobbyt via belangenorganisaties voor passende fiscale maatregelen. Ook werkt SNB proactief aan het verduurzamen van de bedrijfsvoering om mogelijke heffingen en belastingen op dit gebied te vermijden. Zij bewaakt de naleving van de afspraken over vpb-vrijstellingen en de voorwaarden om gebruik te kunnen blijven maken van de btw-koepelvrijstelling.</td></tr>
</table>

Stichtingen en verenigingen

Verbonden partij	Noord-Brabantse Waterschapsbond (NBWB)					
Openbaar belang	De NBWB behartigt de gemeenschappelijke belangen van de waterschappen in de provincie Noord-Brabant.					
Bestuurlijk belang	We hebben één bestuurslid (van de vier) en hebben stemrecht in de algemene ledenvergadering.					
Beleidsvoornemens	We zetten de huidige koers voort.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 75.000	Nog niet bekend	- € 6.217	Nog niet bekend	- € 6.217	Nog niet bekend
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	€ 37.538		€ 38.000		Niet van toepassing	
Risico's	We zien op dit moment geen specifieke risico's.					

Verbonden Partij	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)					
Openbaar belang	STOWA is het kenniscentrum van de regionale waterbeheerders (veelal waterschappen) in Nederland. STOWA ontwikkelt, vergaart, verspreidt en implementeert toegepaste kennis die de waterbeheerders nodig hebben om de opgaven waar zij voor staan goed uit te voeren. Deze kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch of sociaalwetenschappelijk gebied.					
Bestuurlijk belang	Geen. De dijkgraaf heeft op persoonlijke titel zitting in het bestuur.					
Beleidsvoornemens	STOWA heeft een belangrijke taak om het waterbeheer in Nederland te voorzien van adequate kennis, vooral op tactisch en strategisch niveau. Daarbij zien we dat nieuwe thema's de traditionele domeinen (watersystemen, keringen, keten) ontstijgen. Denk aan: circulariteit, duurzaam grondwaterbeheer, opkomende stoffen en de digitale transformatie van ons water- en zuiveringsbeheer. Daarnaast zien wij een toenemende behoefte om regionaal kennis te ontwikkelen op de waterthema's. Willen we onze beperkte middelen doelmatig kunnen inzetten, dan moeten de onderzoekslijnen binnen de nieuwe kennisprogramma's op een transparante manier worden geprogrammeerd, inclusief de bijbehorende budgettering.					
Financiën van deze verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	
	1-1-2025	31-12-2025	1-1-2025	31-12-2025	2024	2025
	€ 9.801.004	€ 11.370.406	€ 8.405.400	€ 9.210.438	€ 1.660.072	€ 1.569.401
Aandeel Aa en Maas	Begroting 2025		Realisatie 2025		Financieel belang 2025	
	€ 526.000		€ 529.987		Niet van toepassing	
Risico's	We zien op dit moment geen specifieke risico's.					

<table>
<tr><th>Verbonden partij</th><th colspan="6">Unie van Waterschappen (UvW) (vereniging)</th></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">De Unie van Waterschappen behartigt de belangen van de Nederlandse waterschappen op nationaal, Europees en internationaal niveau. Ook ondersteunt zij de ontwikkeling van een gezamenlijke visie en gezamenlijke standpunten van haar leden. De UvW verleent daarnaast service aan haar leden.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">We hebben stemrecht in de algemene ledenvergadering (één zetel van de 21 door evenredige vertegenwoordiging).</td></tr>
<tr><td>Beleidsvoornemens</td><td colspan="6">We zetten de huidige koers voort.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financiën van deze verbonden partij</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td><td colspan="2">Resultaat</td></tr>
<tr><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>1-1-2025</td><td>31-12-2025</td><td>2024</td><td>2025</td></tr>
<tr><td>€ 2.589.009</td><td>€ 2.900.262</td><td>€ 23.959.486</td><td>€ 24.990.872</td><td>€ 410.771</td><td>€ 311.253</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Aandeel Aa en Maas</td><td colspan="2">Begroting 2025</td><td colspan="2">Realisatie 2025</td><td colspan="2">Financieel belang 2025</td></tr>
<tr><td colspan="2">€ 591.000</td><td colspan="2">€ 588.942</td><td colspan="2">Niet van toepassing</td></tr>
<tr><td colspan="6">Naast de contributie int de UvW ook een bijdrage voor de compensatie van het financieringstekort (€ 6.631), SIKB (€ 7.260), de contributie voor het blad Het waterschap (€ 7.979) en de muskus- en beverrattenbestrijding (€ 119.869). De totale bijdrage voor 2025 komt daarmee uit op € 724.050.</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">De UvW heeft een algemene reserve van € 240.383 (op 31 december 2025 na resultaatbestemming) en bestemmingsreserves ter waarde van zo’n € 2,3 miljoen. Volgens de statuten zijn de waterschappen bij een eventuele ontbinding van de UvW aansprakelijk voor eventuele tekorten na de vereffening.

Alle waterschappen (behalve het Hoogheemraadschap van Delfland) hebben een garantstelling afgegeven aan de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) voor een doorlopende kredietfaciliteit voor de UvW. Het maximale bedrag waarvoor een waterschap aangesproken kan worden, is € 2 miljoen. In de ledenvergadering van de UvW van 16 oktober 2015 is afgesproken dat het verhaalrecht gebaseerd wordt op het aandeel in de reguliere contributiebijdrage. De waterschappen hebben begin 2017 een borgstelling afgegeven om de hypothecaire lening van ruim € 6 miljoen opnieuw te financieren, waarbij de UvW-verdeelsleutel het aandeel per waterschap bepaalt.

De UvW geeft aan dat de toenemende groei van de projecten om aandacht vraagt. Nieuwe samenwerkingen worden op voorhand beoordeeld door het projectenbureau op juridische en financiële risico’s, en vastgelegd in een DVO.</td></tr>
</table>

4.5 Openbaarheidsparagraaf

Iedereen heeft recht op informatie van de overheid. De Wet open overheid (Woo) regelt welke overheidsinformatie openbaar is en hoe iemand die kan aanvragen. Door de Woo moet duidelijker worden wat de overheid doet en waarom. Overheidsinformatie is openbaar, behalve als er een reden is waarom dat niet kan. Bijvoorbeeld als dit gevaar oplevert, als het gaat om privacygevoelige informatie of als het de economische belangen van de overheid schaadt.

Volgens de Woo zijn dit de belangrijkste plichten van de overheid:

- Actieve openbaarmakingsplicht: de overheid moet bepaalde informatie uit zichzelf openbaar maken.
- Openbaarmakingsplicht op verzoek: de overheid maakt informatie openbaar als iemand erom vraagt.
- Informatiehuishoudingsplicht: overheidsinformatie moet goed te vinden zijn.

Verder vereist de Woo dat elk bestuursorgaan één of meer contactpersonen aanstelt om vragen te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Per 1 april 2025 hebben wij een nieuwe Woo-contactpersoon aangewezen.

In deze paragraaf leggen we verantwoording af over de uitvoering van de Woo en onze activiteiten op het gebied van actieve en passieve openbaarmaking en het verbeteren van onze informatiehuishouding.

Actieve openbaarmaking van de verplichte categorieën documenten

De overheid moet uit zichzelf zo veel mogelijk informatie openbaar maken als dat zonder grote moeite of hoge kosten kan. Het moet ook nut hebben. Overheden beoordelen zelf welke documenten hieronder vallen. Daarnaast staan in de Woo zeventien soorten informatie die overheden uit zichzelf openbaar moeten maken. Van wetten en onderzoeksrapporten tot beschikkingen en klachtoordelen. Deze verplichting wordt de komende jaren stap voor stap ingevoerd.

Op dit moment geldt de verplichting voor vijf van de zeventien categorieën:

- wetten en andere algemeen verbindende voorschriften
- overige besluiten van algemene strekking
- inzicht in de organisatie en werkwijze, waaronder de taken en bevoegdheden van de organisatieonderdelen
- de bereikbaarheid van het bestuursorgaan en zijn organisatieonderdelen en de wijze waarop een verzoek om informatie kan worden ingediend
- vergaderstukken en verslagen van de Kamers en de verenigde vergadering der Staten-Generaal en hun commissies, tenzij deze betrekking hebben op vertrouwelijke informatie

Voor de eerste twee categorieën gaat het om respectievelijk elf en zes documenten. De informatie die betrekking heeft op de derde en vierde categorie is beschikbaar op onze website. De vijfde categorie is niet op ons van toepassing. Toch zijn de vergaderstukken en verslagen van het algemeen bestuur en de commissies op een vergelijkbare manier openbaar toegankelijk. Voor de overige categorieën geldt een inspanningsverplichting. Onze organisatie volgt de landelijke fasering.

Passieve openbaarmaking

Met ‘passieve openbaarmaking’ bedoelen we het openbaar maken van informatie na een verzoek vanuit de samenleving. Bijvoorbeeld via een Woo-verzoek. In 2025 hebben we negen Woo-verzoeken ontvangen. Hiervan zijn er twee gepubliceerd. De overige zeven bleken uiteindelijk geen Woo-verzoek te zijn. Bij het openbaar maken van documenten hebben we rekening gehouden met het anonimiseren van persoonsgegevens. Ook hebben we de indieners gewezen op de informatie die al beschikbaar is en ondersteuning geboden bij het verduidelijken van hun verzoeken. Door deze actieve samenwerking willen we het toenemend aantal verzoeken en de complexiteit daarvan behapbaar houden.

De informatiehuishouding

De richtlijnen voor onze informatiehuishouding zijn opgenomen in het Documentair Informatieplan dat in 2024 is vastgesteld.

Financieel

Voor het uitvoeren van de Woo krijgen we een bijdrage van de Rijksoverheid. In 2025 was dit € 244.616. Dit geld is onder andere besteed aan het beheren en onderhouden van de benodigde IT-systemen, het uitvoeren van (interne) audits, opleidingen, trainingen, procesverbeteringen, een betere projectarchivering en de kosten voor een Woo-contactpersoon.

Jaarrekening

5. Inleiding

We sluiten 2025 af met een saldo van € 5,7 miljoen. Daarbij hebben we in 2025 te maken gehad met twee bijzondere posten:

- Als gevolg van netcongestie kan de slib- en gaslijn bij de rwzi Den Bosch in de nabije toekomst niet gerealiseerd worden. Een deel van de gemaakte kosten ter voorbereiding op de realisatie moet daarom verplicht worden afgeboekt. Mocht het project over enkele jaren wél gerealiseerd kunnen worden, kan men verder borduren op het advies- en onderzoekswerk dat al is verricht. De kosten die tot dusver gemaakt zijn, hoeven in dat geval niet opnieuw gemaakt te worden. Het werk is dan ook zeker niet voor niks. De wettelijke verslaggevingsregels schrijven in een dergelijke situatie echter voor dat deze kosten niet op een investeringskrediet mogen blijven rusten in afwachting van realisatie, maar ineens ten laste van de exploitatie genomen moeten worden.
- Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers op basis van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) overgedragen aan het ABP. Uit het door Ministerie van BZK uitgevoerde onderzoek naar de benodigde overdrachtswaarde Appa is gebleken dat de al gevormde voorziening niet toereikend is en moet worden opgehoogd.

Onderstaand overzicht toont de voornaamste verschillen tussen de begroting en de realisatie.

Voornaamste oorzaken jaarrekeningresultaat 2025 in mln €			Waarvan	
Lasten			**S**	**I**
De rentelasten zijn hoger doordat het rentepercentage van de nieuw afgesloten geldleningen (gemiddeld 3,19%) hoger is dan het de 2,75% waar we op begrotingsbasis rekening mee hebben gehouden.	-0,7	N	-0,7	
De verplichte afboeking van een deel van de voorbereidingskosten slib- en gaslijn rwzi Den Bosch leidt tot een overschrijding van de afschrijvingslasten. Door het postieve effect van de lagere investeringsuitgaven in 2024 en	-3,0 1,6	N V	 1,6	-3,0
De personeelslasten zijn hoger. We zetten de eerder ingezette lijn door en kiezen vaker voor eigen mensen.	-1,2	N	-1,2	
De onderhoudskosten aan de waterkeringen en het watersysteem zijn uitgevoerd tegen lagere kosten.	1,3	V		1,3
Aan advies en onderzoekskosten is minder besteed. Onder andere gepland onderzoek naar zwakke plekken in de primaire keringen is niet uitgevoerd door vertraging van de benodigde instrumentarium hiervoor. Daarnaast zijn minder kosten gemaatk voor planvorming.	0,5	V		0,5
Doordat het een droog en zonnig jaar was, zijn de kosten voor elektriciteit lager: we hebben minder verbruikt en meer zonne-energie geproduceerd.	1,4	V		1,4
Onder andere door een lagere dosering van poederkool zijn de kosten van hulpstoffen lager.	1,1	V		1,1
Geen uitkeringen hebben plaatsgevonden subsidies afhaakproblematiek	0,4	V	0,4	
Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Hiertoe is de voorziening APPA-plan aangevuld tot de noodzakelijke overdrachtswaarde.	-1,4	N		-1,4
Totaal van de lasten	**0,0**		**0,1**	**-0,1**
Baten			**S**	**I**
De fianciële baten zijn lager door de rente toevoeging aan eigen middelen.	-0,1	N		-0,1
Het detacheren van personeel en uitkeringen van het UWV leiden tot hogere personeelsbaten	0,4	V		0,4
We hebben gronden verkocht tegen een hogere prijs dan de boekwaarde.	1,3	V		1,3
Het verwerken van de suppleties inzake de btw algemene kosten leiden tot een voordeel.	0,2	V		0,2
We hebben meer bijdragen van derden ontvangen. Dat kan bijboorbeeld een compensatie zijn voor het werk dat we voor hen doen of een bijdrage in een onderzoek dat we uitvoeren. Ook hebben we verschillende niet voorziene subsidies/bijdragen ontvangen als afkoop renovatie rioolgemalen, bijdrage DPMaas, Pilot Peelvenen. pilotonderzoek nanofiltratie waterfabriek Asten en afrekening Bluedeal NWB-fond.	2,0	V		2,0
Doordat veel proejcten in uitvoering zijn, is de ureninzet op de projecten ook hoger.	0,3	V	0,3	
Er is een bedrag onttrokken uit de bestemmingsreserve instandhouding Oijen ter dekking van gemaakte kosten	0,1	V		0,1
Totaal van de baten	**4,2**		**0,3**	**3,9**
Waterschapsbelastingen			**S**	**I**
Totaal van de waterschaspbelastingen	**1,5**	**V**		**1,5**
Totaal exploitatiesaldo	**5,7**		**0,4**	**5,3**

V = Voordeel N = Nadeel
I = Incidenteel S = Structureel

6. Overzicht van lasten en baten

6.1 Overzicht van lasten en baten naar programma's

Onderstaand overzicht toont de begrote en gerealiseerde lasten en baten per bestuurlijk programma. Het saldo hiervan zijn de totale netto lasten van het programmaplan. Tegenover de netto lasten staan onze inkomsten. De voornaamste hiervan zijn de belastingopbrengsten. Dit resulteert in het saldo van baten en lasten. Zoals uit onderstaande tabel blijkt zijn de netto lasten hoger dan onze dekkingsmiddelen. Dit resulteert in een negatief saldo van lasten en baten. Middels de onttrekkingen uit de reserves komt het begroot resultaat (per definitie) op € 0. Doordat de werkelijke netto lasten binnen het programmaplan lager zijn en de belastingopbrengsten hoger, ontstaat er een positief resultaat dat weer terugvloeit naar de reserves.

Omschrijving *(bedragen * € 1.000)*	**Begroting 2025**		**Begroting na wijziging**		**Realisatie 2025**	
Programma Waterveiligheid						
- lasten	21.167		21.189		21.208	
- baten	368		368		1.111	
Netto lasten (lasten -/- baten)		*20.799*		*20.821*		*20.097*
Programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem						
- lasten	77.796		77.862		76.978	
- baten	836		836		2.814	
Netto lasten (lasten -/- baten)		*76.960*		*77.025*		*74.164*
Programma Schoon water						
- lasten	85.028		85.148		85.389	
- baten	4.088		4.162		4.686	
Netto lasten (lasten -/- baten)		*80.939*		*80.986*		*80.703*
Totaal netto lasten programmaplan		***178.698***		***178.832***		***174.964***
Belastingopbrengsten		163.561		163.561		165.056
Saldo van de financieringsfunctie		1.829		1.829		1.708
Dividend		865		865		792
Dekkingsmiddelen		166.255		166.255		167.556
Onvoorzien		300		300		
Vennootschapsbelasting		21		21		22
Saldo lasten en baten		***-12.764***		***-12.898***		***-7.430***
Toevoegingen / Onttrekkingen aan reserves		12.761		12.761		12.761
Programma Waterveiligheid				22		22
Programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem				65		122
Programma Schoon water				47		237
Resultaat		**-3**		**-3**		**5.712**

6.2 Overzicht van lasten en baten naar kosten- en opbrengstensoorten

Als aanvulling op het totale overzicht van en lasten op programmaniveau presenteren we ook het exploitatieoverzicht kosten-en opbrengstensoorten. Het verschil tussen de nettolasten binnen het programmaplan en de netto lasten binnen de exploitatierekening betreft de geactiveerde lasten. Dit zijn uren en rentekosten ten laste van de investeringen. Hierdoor maken ze geen onderdeel uit van de kostentoerekening naar de programma's.

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Jaarrekening 2025	Verschil
Kapitaallasten	49.685	49.685	51.830	-2.145
Personeelslasten	60.231	60.305	61.492	-1.187
Duurzame gebruiksgoederen	2.423	2.423	4.269	-1.846
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	7.121	7.121	5.885	1.236
Energie	10.402	10.402	8.937	1.465
Huren en rechten	3.656	3.656	3.992	-336
Leasebetalingen				
Pachten en erfpachten	4	4	5	-1
Verzekeringen	544	544	598	-54
Belastingen	96	96	98	-2
Onderhoud door derden	26.572	26.706	24.555	2.150
Overige diensten door derden	30.873	30.873	29.370	1.503
Bijdragen aan bedrijven	314	314	35	279
Bijdragen aan overheden	4.806	4.806	4.831	-25
Bijdragen aan overigen	1.065	1.065	960	105
Onvoorzien	300	300		300
Voorzieningen			1.563	-1.563
Reserveringen				
Totaal lasten	**198.091**	**198.299**	**198.421**	**-121**
Toevoeging categoriereserve ingezetenen	17	17	24	7
Toevoeging categoriereserve gebouwd	298	298	275	-23
Toevoeging categoriereserve ongebouwd	13	13	12	-1
Toevoeging categoriereserve natuurterreinen	7	7	8	
Toevoeging egalisatiereserve watersysteembehee	377	377	377	
Toevoeging egalisatiereserve zuiveringsbeheer		74		-74
Toevoeging bestemmingsreserves				
Totaal toevoeging reserves	**713**	**787**	**696**	
Totaal inclusief toevoeging reserves	**198.804**	**199.086**	**199.117**	**-121**

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2025 na wijziging	Jaarrekening 2025	Verschil
Externe rentebaten			75	75
Interne rentebaten	1.832	1.832	1.708	-124
Dividenden en bonusuitkeringen	865	865	792	-73
Baten ivm salarissen en sociale lasten	607	607	1.275	668
Uitlening van personeel	718	792	527	-264
Verkoop van grond			1.265	1.265
Verkoop van duurzame goederen				
Verkoop van overige goederen	1.797	1.797	1.702	-95
Opbrengst uit grond en water	520	520	520	
Huuropbrengst uit overige eigendommen	15	15	14	-1
Diensten voor derden	283	283	654	371
Bijdragen van overheden	3.248	3.248	4.602	1.355
Bijdragen van overigen			636	636
Belastingopbrengsten	163.561	163.561	165.056	1.495
Onttrekking aan voorzieningen			13	13
Geactiveerde lasten (interne baat)	12.198	12.198	12.448	250
Totaal baten	**185.644**	**185.718**	**191.288**	**5.570**
Onttrekking categoriereserve ingezetenen	333	333	333	
Onttrekking categoriereserve gebouwd	5.854	5.854	5.854	
Onttrekking categoriereserve ongebouwd				
Onttrekking categoriereserve natuurterreinen				
Onttrekking egalisatiereserve watersysteembehee				
Onttrekking egalisatiereserve zuiveringsbeheer	6.973	7.047	6.973	-74
Onttrekking bestemmingsreserves		134	381	247
Totaal onttrekking reserves	**13.160**	**13.368**	**13.541**	**173**
Totaal inclusief onttrekking reserves	**198.804**	**199.086**	**204.829**	**5.743**

*De mutaties reserves (€ 12.845) wijken € 297 af van de mutaties in de tabel lasten en baten naar programma's (totaal € 13.142). Dit komt doordat de aan de categoriereserves toe te rekenen rentekosten daarin binnen de programma's zelf is verantwoord.

Totaal lasten	198.421
Totaal baten	191.288
Saldo lasten en baten	-7.133
Mutaties reserves*	12.845
Voordelig saldo	**5.712**

6.3 Toelichting bij het overzicht van lasten en baten

In dit hoofdstuk geven we per bestuurlijk programma een toelichting op het verschil in baten en lasten tussen de begrote bedragen en de uiteindelijke realisatie. Daarbij geven we met een V en een N aan of het verschil een voordelig of een nadelig effect heeft op het saldo van de netto lasten. De mutaties op de reserves lichten we toe in paragraaf 4.1.3.

6.3.1 Analyse verschil begroting en realisatie

Waterveiligheid

De netto lasten binnen het programma Waterveiligheid zijn € 0,7 miljoen lager dan begroot. Dit zijn daarvoor de belangrijkste oorzaken:

- De netto personeelslasten zijn € 0,6 miljoen hoger. Dit komt vooral doordat er minder uren aan projecten zijn toegerekend. Daardoor komen die ten laste van de exploitatie. We hadden ook hogere inhuurkosten door langdurige ziekte en tijdelijke vervanging (N).
- De lagere netto besteding in 2024 op de investeringen leidt tot lagere kapitaallasten van € 0,5 miljoen (V).

- We hebben € 0,1 miljoen meer ontvangen aan bijdragen voor onze thema- en gebiedsgerichte plannen. Dit geld ontvangen we van het Rijk en van andere waterschappen als vergoeding voor hun aandeel in onze kosten. Het betreft onder andere het Deltaprogramma Maas (V).
- De kosten voor de tweede landelijke beoordeling van de primaire waterkeringen (LBO-2) en voor het onderzoek naar zwakke plekken zijn € 0,1 miljoen lager. Landelijk is een vertraging opgelopen met betrekking tot het instrumentarium voor het beoordelen en ontwerpen van primaire keringen. Hierdoor zijn de werkzaamheden doorgeschoven naar latere jaren (V).
- De onderhoudskosten aan de waterkeringen zijn € 0,6 miljoen lager. Op diverse onderdelen, waaronder het maaien, hebben we het werk kunnen uitvoeren tegen lagere kosten. Ook de budgetten voor advies en onderzoek waren niet volledig nodig. Voor onderhoud en nazorg van het gebied Leegveld hebben we een hogere bijdrage in de kosten ontvangen van de provincie (V).
- De kosten voor dijkbewaking en calamiteitenbestrijding zijn € 0,3 miljoen hoger (N).
- Door de verkoop van grond tegen een hogere prijs dan de boekwaarde hebben we € 0,3 miljoen aan niet-begrote opbrengsten ontvangen (V).
- Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Hiertoe is de voorziening APPA-plan aangevuld tot de noodzakelijke overdrachtswaarde. Het effect op dit programma bedraagt € 0,2 miljoen (N).
- Overige kleine verschillen leiden per saldo tot een voordeel van € 0,2 miljoen (V).

Klimaatbestendig en gezond watersysteem

De nettolasten binnen het programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem zijn € 2,6 miljoen lager dan begroot. Dit zijn daarvoor de belangrijkste oorzaken:

- De lagere netto besteding in 2024 op de investeringen leidt tot lagere kapitaallasten van € 0,5 miljoen (V).
- De doorberekende kosten voor ondersteuning zijn € 0,5 miljoen lager. Het betreft kosten die voor het hele waterschap worden gemaakt en daarna worden verdeeld over de programma's. Het gaat dan bijvoorbeeld om kosten voor informatiebeleid en automatisering, huisvesting en overhead (V).
- Voor planvorming hebben we meer middelen ontvangen vanuit de DAW impulsregeling, de verschillende GGA's en het Deltaprogramma Maas. Daarnaast zijn de advies- en onderzoekskosten lager. In totaal een voordeel van € 0,4 miljoen (V).
- Bij het aanleggen, verbeteren en onderhouden van waterlopen leiden lagere kosten en hogere inkomsten tot een voordeel van € 0,6 miljoen. Dit komt door lagere kosten voor het onderhouden en aanleggen van beplanting en door lagere kosten voor het herprofileren. We hebben ook meer geld ontvangen van de gemeenten en de provincie (V).
- Door de slechte weersomstandigheden aan het begin en aan het eind van het jaar hebben we niet al het baggerwerk volgens planning uit kunnen voeren. We hebben werk uitgesteld om verzakkingen en andere schade aan de oevers te voorkomen. In 2025 zijn de kosten daardoor € 0,6 miljoen lager (V).
- De kosten voor toezicht en handhaving zijn lager en zorgen voor een voordeel van € 0,1 miljoen (V).
- De verkoop van grond tegen een hogere prijs dan de boekwaarde resulteert in € 0,9 miljoen aan niet-begrote opbrengsten (V).
- De kosten voor belastingheffing en betalingsverwerking door BSOB zijn € 0,1 miljoen hoger (N).
- We hadden te maken met hogere kosten voor calamiteitenbestrijding. Denk aan het opruimen van gedumpt drugs- en zwerfafval, de inzet van noodpompen en het herstellen van graafschade die door bevers is veroorzaakt. Hier staat een vergoeding tegenover die we hebben ontvangen voor eerder gemaakte kosten voor het opruimen van wegwerpplastic. Per saldo resteert hier een nadeel van € 0,5 miljoen (N).
- Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Hiertoe is de voorziening APPA-plan aangevuld tot de noodzakelijke overdrachtswaarde. Het effect op dit programma bedraagt € 0,5 miljoen (N).
- Overige kleine verschillen leiden per saldo tot een voordeel van € 0,1 miljoen (V).

Schoon water

De netto lasten binnen het programma Schoon water zijn € 0,2 miljoen lager dan begroot. Dit zijn daarvoor de belangrijkste oorzaken:

- Vanwege netcongestie kan de slib- en gaslijn op de rwzi Den Bosch niet op korte termijn worden uitgebreid. De voorbereidingskosten moeten daarom versneld worden afgeschreven. De kapitaallasten zijn hierdoor € 3 miljoen hoger. De overige afschrijvingen zijn € 0,2 miljoen lager dan begroot. De hogere rente levert juist een nadeel op van € 0,3 miljoen. Per saldo is het effect € 3,1 miljoen (N).
- De personeelslasten zijn € 0,2 miljoen hoger. De doorberekende kosten voor ondersteuning juist € 0,1 miljoen lager. Daarnaast zijn er meer uren ingezet voor de projecten. Dit leidt tot lagere kosten in de exploitatie van € 0,2 miljoen. Per saldo resteert hier een voordeel van € 0,1 miljoen (V).
- Doordat 2025 een droog en zonnig jaar was, zijn de kosten voor elektriciteit aanzienlijk lager. Dit komt doordat we minder hebben verbruikt én door een hogere productie van zonne-energie. In totaal een voordeel van € 1,4 miljoen (V).
- De kosten voor hulpstoffen zijn lager dan begroot, onder andere door een lagere dosering poederkool (€ 0,6 miljoen). Het voordeel voor de overige hulpstoffen bedraagt € 0,5 miljoen. Per saldo een voordeel van € 1,1 miljoen (V).
- We hebben minder slib afgevoerd naar de SNB. Dit leidt tot een voordeel van € 0,3 miljoen. Daarnaast is de afrekening over 2024 € 0,1 miljoen lager. Doordat ook de kosten voor Aquon € 0,1 miljoen lager zijn, is dit in totaal een plus van € 0,5 miljoen (V).
- De onderhoudskosten voor het transportstelsel en de zuiveringen zijn € 0,2 miljoen hoger (N).
- Bij de uitbreiding en renovatie van de rwzi Land van Cuijk is gebleken dat er veel meer zand in de leeg te maken bezinktanks zit dan verwacht. De meerkosten in 2025 bedragen € 0,1 miljoen (N). Ook in 2026 leidt dit tot extra kosten.
- Er is in 2025 geen subsidie verstrekt op basis van de anti-afhaakregeling (€ 0,3 miljoen). Ook zijn er minder subsidies uitgekeerd voor het beperken van de instroom van afvalwater (€ 0,3 miljoen). In totaliteit een voordeel van € 0,6 miljoen (V).
- De niet-begrote kosten voor juridische procedures bedroegen € 0,3 miljoen (N).
- De externe advies- en onderzoekskosten voor de afvalwaterstrategie en de voorbereiding op de waterfabrieken zijn € 0,3 miljoen lager (V).
- De kosten die de BSOB heeft gemaakt voor belastingheffing en betalingsverwerking zijn € 0,1 miljoen hoger (N).
- In totaal hebben we € 0,5 miljoen meer opbrengsten ontvangen. Het betreft onder andere de verkoop van biogas, een SDE-subsidie, de afkoop van de dubbelfunctie van een rioolgemaal en een bijdrage van de Stowa voor een onderzoek naar nanofiltratie op de rwzi Asten (V).
- Aan de inkoop van restwarmte is € 0,1 miljoen meer besteed. Dit komt deels door de afrekening over 2024 (N).
- Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Hiertoe is de voorziening APPA-plan aangevuld tot de noodzakelijke overdrachtswaarde. Het effect op dit programma bedraagt € 0,7 miljoen (N).
- Overige kleine verschillen leiden per saldo tot een voordeel van € 0,3 miljoen (V).

6.3.2 Aanwending onvoorzien

Er is in 2025 geen gebruik gemaakt van het bedrag voor onvoorziene uitgaven (€ 300.000).

6.3.3 Overzicht incidentele lasten en baten

De incidentele lasten en baten zijn relevant voor de beoordeling van onze financiële positie. De wettelijke taken van het waterschap zijn sterk gericht op de uitvoering. Als gevolg daarvan worden structurele onevenwichtigheden in de lasten nauwelijks via incidentele baten opgevangen. Het volgende overzicht toont de begrote incidentele lasten en baten per bestuurlijk programma. Kosten mogen als incidenteel worden aangemerkt als ze gelden voor een periode van maximaal 3 jaar.

Incidentele lasten *(bedragen * € 1)*	Begroot 2025	Realisatie 2025
Waterveiligheid		
	-	-
Klimaatbestendig en gezond watersysteem		
KRW-strategie 2025-2027	150.000	180.000
Stad als Spons 2025-2027	250.000	168.000
Schoon Water		
Onderzoeken uitwerking afvalwaterstrategie	200.000	10.000
Voorbereiding Waterfabriek	120.000	38.000
Overdracht gemalen gemeente Oss	84.000	-
Aanleg chemicaliën doseerinstallatie rwzi Aarle-Rixtel	115.000	-
Versnelde afschrijving voorbereiding Uitbreiding slib- en gaslijn rwzi Den Bosch		2.955.000
Samen, duurzaam, slim en effectief		
	-	-
Totaal incidentele lasten	**919.000**	**3.351.000**

- We hebben het budget voor de KRW-UP onder andere besteed aan het doen van diverse onderzoeken naar vispassages en hout in de beken en aanpak onderhoud intensievere KRW-waterlichamen.
- Het budget van Stad als Spons voor het promoten van afkoppelen en groen in bebouwd gebied en de bijdrage aan duurzaamheids- en klimaatadaptieve maatregelen van derden is in 2025 niet volledig benut.
- De externe advies- en onderzoekskosten voor de afvalwaterstrategie en de voorbereiding op de waterfabrieken zijn lager.
- De ‘overdracht rioolgemalen gemeente Oss’ is uitgesteld naar 2026.
- We voeren de aanleg van de chemicaliën doseerinstallatie op de rwzi Aarle-Rixtel uit binnen het project Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel.
- De slib- en gaslijn op de rwzi Den Bosch kan vanwege netcongestie niet op korte termijn worden uitgebreid. De voorbereidingskosten moeten daarom versneld worden afgeschreven.

Incidentele baten *(bedragen * € 1)*	Begroot 2025	Realisatie 2025
Waterveiligheid		
Boekwinst verkoop grond	-	-316.000
Klimaatbestendig en gezond watersysteem		
Boekwinst verkoop grond	-	-949.000
Schoon Water		
Afkoop dubbelfunctie RG Maaijegatweg	-	-198.000
Samen, duurzaam, slim en effectief		
	-	-
Totaal incidentele baten	**-**	**-1.463.000**

- Op (delen van) verkochte en/of geruilde strategische gronden is boekwinst gerealiseerd. De verdeling daarvan over de programma’s is als volgt: 25% Waterveiligheid en 75% Klimaatbestendig en gezond watersysteem.
- Voor de afkoop van de dubbelfunctie van rioolgemaal Maaijegatweg is een bijdrage ontvangen.

6.3.4 Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

In principe zijn alle toevoegingen en onttrekkingen aan reserves incidenteel van aard. Er vinden geen structurele toevoegingen of onttrekkingen aan reserves plaats.

6.3.5 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

De Wet normering van topinkomens (WNT) regelt hoeveel topfunctionarissen in de (semi)publieke sector maximaal mogen verdienen. Het doel van de WNT is het tegengaan van bovenmatige bezoldigingen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi)publieke sector. Bezoldigingen en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen waarop de wet van toepassing is, worden daarom genormeerd en openbaar gemaakt. De bezoldigingsmaxima worden jaarlijks geïndexeerd. Binnen Aa en Maas valt alleen de functie van secretaris-directeur onder de WNT. Uit onderstaand overzicht blijkt dat diens bezoldiging in 2025 lager is dan het maximum van € 246.000. Er zijn in 2025 geen ontslaguitkeringen betaald die op grond van de WNT gerapporteerd moeten worden.

Gegevens 2025	**Dhr. P. Verlaan**	
Functiegegevens	**Secretaris-Directeur**	
Aanvang en einde functievervulling in 2025	01-01/31-12	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	
Dienstbetrekking	ja	
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 158.340	
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 33.078	
Subtotaal	*€ 191.418*	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 246.000	
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	
Bezoldiging	**€ 191.418**	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	
Gegevens 2024		
Functiegegevens	**Dhr. P. Verlaan Secretaris-Directeur**	**Dhr. P. Sennema Secretaris-Directeur**
Aanvang en einde functievervulling in 2024	23-04/31-12	01-01/31-03
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 103.448	€ 43.142
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 15.204	€ 5.821
Subtotaal	*€ 118.652*	*€ 48.962*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 161.063	€ 57.932
Bezoldiging	**€ 118.652**	**€ 48.962**

7. Gerealiseerde investeringen

We staan voor grote (investerings)opgaven en veel van onze projecten zijn volop in uitvoering. Dat zien we ook terug in de gerealiseerde investeringsuitgaven van € 216,5 miljoen. Daarmee hebben we ruim 89% van het financieel doorgerekende investeringsvolume[4] daadwerkelijk besteed. In dit hoofdstuk geven we hier een uitgebreide toelichting op. Voor de lopende investeringen doen we dat per bestuurlijk programma. De afgesloten investeringen lichten we per project toe.

7.1 Lopende investeringen

Onderstaande tabel toont de totaal begrote bruto investeringen, het deel dat daarvan financieel is doorgerekend, de werkelijke realisatie en het verschil ten opzichte van de financiële doorrekening. Het betreft hier alleen de investeringsuitgaven. In bijlage A van deze jaarstukken (pagina 107) presenteren we daarnaast voor ieder project ook de inkomsten. Dit zijn bijvoorbeeld bijdragen die we hebben ontvangen of nog verwachten te ontvangen. Per saldo geeft dit inzicht in het nog beschikbare investeringskrediet.

Omschrijving *(Bedragen * € 1.000)*	**Begrote bruto investering 2025**	**Bruto financieel doorgerekend 2025**	**Realisatie bruto investering 2025**	**Realisatie t.o.v. financieel doorgerekend 2025**
Waterveiligheid	152.776	126.651	113.579	90%
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	51.104	42.174	26.857	64%
Schoon water	76.440	69.288	74.590	108%
Samen, duurzaam, slim en effectief	4.233	4.000	1.475	37%
Totaal	**284.553**	**242.113**	**216.500**	**89%**

7.2 Toelichting

Hierna geven we per bestuurlijk programma een toelichting op de lopende investeringen.

Waterveiligheid

De totale investeringsuitgaven binnen het programma Waterveiligheid bedragen € 113,6 miljoen. Dit is 90% van het financieel doorgerekende volume. De investeringsuitgaven omvatten meerdere dijkversterkingsprojecten, onze bijdrage aan het Deltafonds en diverse kleinere projecten:

- Het dijkversterkingsproject Ravenstein-Lith (Meanderende Maas) is volop in uitvoering. Door een verschil tussen het verwachte betalingsritme en de feitelijke betalingen, is de financiële realisatie lager dan begroot. Dit is ook terug te zien op programmaniveau.
- Cuijk-Ravenstein: de planuitwerkingsfase verloopt volgens planning: ruim driekwart van het in 2025 begrote bedrag is gerealiseerd.
- Lith-Bokhoven: de gerealiseerde uitgaven zijn de helft hoger dan de verwachte uitgaven. Momenteel doorloopt het project de verkenningsfase.

[4] Het financieel doorgerekende volume is lager dan 100%. Niet ieder project maakt immers volledig gebruik van de post onvoorzien en we passen daarnaast een zekere mate van overprogrammering toe. Dat doen we omdat individuele projecten om tal van redenen kunnen vertragen. Bijvoorbeeld doordat we meer tijd nemen voor het participatieproces, doordat de vergunningen nog niet rond zijn, doordat we de grond nog niet in ons bezit hebben of doordat de aannemer meer tijd nodig heeft. Overprogrammering draagt eraan bij dat we in dat geval snel verder kunnen met een van onze andere projecten. Door de omvang van onze opgaven en de doelen die we onszelf gesteld hebben, is het essentieel dat we niet stilvallen.

- HWBP Doeveren: de planuitwerkingsfase is volgens plan en zonder tegenslagen afgerond. Hierdoor zijn de uitgaven fors lager dan begroot. Eind 2025 is de realisatiefase gestart.
- Kunstwerken regionale keringen: het project is afgerond en het laatste kunstwerk (Zandleij) is volgens de planning opgeleverd.
- Preventieve dassenburcht Kortestraat Dieden: dit project is stil komen te liggen door ondercapaciteit. Inmiddels is het ontwerp gereed en zijn de vergunningen aangevraagd. Naar verwachting start het werk in de eerste helft van 2026 en is het project voor het einde van het jaar klaar.
- HWBP-innovatieonderzoek heaveschermen: de uitgaven lopen voor op de prognose, maar zijn wel in lijn met de totale voortgang. De kosten zijn relatief hoog in fase 1 en vlakken daarna af.
- Maatregelen bevers Empel: de realisatie bleef achter op de begroting door de beperkte capaciteit, intern en extern. In 2026 trekken we dit recht en wordt het project naar verwachting afgerond.

Klimaatbestendig en gezond watersysteem

De totale investeringsuitgaven binnen het programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem bedragen € 26,9 miljoen. Dit is 64% van het financieel doorgerekende volume. De afwijking in de realisatie is ontstaan door uiteenlopende redenen, die we hieronder verder toelichten.

- Fase 1 en 2 van de clusteraanpak vismigratie zijn in uitvoering, maar de vergunningverlening loopt vertraging op. Hierdoor is slechts de helft van het geraamde bedrag besteed. Mede hierdoor worden beide fases een jaar later opgeleverd.
- De aanleg van EVZ Meerkensloop is voorbereid en de aanbesteding heeft plaatsgevonden. Hiermee is driekwart van het geraamde bedrag besteed en wordt het project tijdig en vooralsnog met een gunstig resultaat opgeleverd.
- De besteding binnen het project Natte Natuurparel Wijboschbroek bedraagt 37%. Eerder hadden we afgesproken dat wij de aanbesteding voor het groene bestek zouden verzorgen en dat de kosten hiervan betaald zouden worden door Staatsbosbeheer. Nu de aanbesteding door Staatsbosbeheer zelf wordt gedaan, is sprake van een lagere besteding en hoeven we geen kosten te verrekenen. Het betreffende deel van dit project wordt in onze eigen raming geblokkeerd en de verwachte inkomsten worden bijgesteld.
- In juni 2025 is het project gestart om de bruggen op landgoed Eyckenlust in Beek en Donk te renoveren. Hiermee is meteen een achterstand in de tijd ontstaan en daarmee een onderbesteding van het geraamde bedrag voor 2025. De beoogde oplevering schuift door naar 2027.
- Het uitvoeringsprogramma Waterconservering heeft een realisatiegraad van zo'n 10%. Dit project was in 2024 al vertraagd doordat er geen hydroloog beschikbaar was en door de verlate reacties van de stakeholders op het ontwerp. In 2025 zijn de middelen toegekend voor de uitvoering van het project. Daarnaast duren de procedures voor de vergunningen langer dan verwacht.
- In 2025 zijn we verdergegaan met het wegwerken van de baggerachterstanden. De werkzaamheden aan het Ossermeer zijn in volle gang. Voor het andere deel van het beschikbaar gestelde krediet, bedoeld voor diverse locaties binnen ons werkgebied, moet de aanbesteding nog plaats vinden. Dit pakken we in 2026 op.
- Blauwe Poort fase 2 had eerder te maken met een beroep tegen het Projectplan Waterwet (PPWW). Hiervoor heeft in december 2024 de zitting plaatsgevonden. Het begrote bedrag voor 2025 klopte daarmee niet meer met de werkelijkheid. Daarnaast heeft het project een aanbestedingsvoordeel: de vrijgekomen grond wordt in het projectgebied hergebruikt en dat leidt tot minder vervoersbewegingen en lagere kosten. Beide ontwikkelingen verklaren de lagere besteding ten opzichte van het geraamde bedrag voor 2025.
- De financiële realisatiegraad van gebiedsplan Raam bedraagt een derde van het geraamde bedrag. Dit komt door de late aanbesteding vanwege ingediende bezwaren en de zitting in 2025. Bij deze aanbesteding voor de uitvoeringsfase van Hooge en Lage Raam is sprake van een aanbestedingsvoordeel. Daarnaast ondervindt het project hinder van de beveractiviteiten in het gebied, waardoor de aanleg van de EVZ/NVO niet volgens de planning kan verlopen.
- Binnen Aa-dal-Zuid is fase 1 nagenoeg afgerond. Voor de deeltrajecten binnen fase 2 worden de voorbereidingen getroffen, waardoor we mogelijk nog in 2026 kunnen starten met de aanbestedingen.

- Voor de integrale wateropgave Aa-dal-Noord zijn we bezig met verkennen en voorbereiden. Ook verwerven we de juiste gronden om onze opgaven te kunnen realiseren. De besteding in 2025 beperkt zich dan ook tot deze kosten.
- Van de twee trajecten binnen het project EVZ-tranche Beneden Aa is de Schijndelse Loop al opgeleverd. Het traject EVZ Leijgraaf heeft vertraging opgelopen doordat we moesten wachten op een rechterlijke uitspraak, die eind 2024 zorgde voor een go-moment. Deze late uitspraak had effect op de planning en de realisatie in 2025. In oktober 2025 kregen we duidelijkheid over de hoeveelheid puin (asbest). Hierdoor is het project later gestart met de uitvoering.

Schoon water

De totale investeringsuitgaven binnen het programma Schoon water bedragen € 74,6 miljoen. Dit is 108% van het financieel doorgerekende volume. De investeringsuitgaven zijn vooral het gevolg van de renovaties van de rwzi's Oijen en Land van Cuijk en de (voorbereiding van) aanvullende zuiveringstrappen voor een verbeterd effluent. Het grootste deel van de uitgaven (€ 70,7 miljoen) heeft betrekking op de volgende investeringsprojecten: Uitbreiding verwerkingscapaciteit en renovatie rwzi Land van Cuijk, Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen, Effluentverbetering rwzi Vinkel, Effluentverbetering rwzi Dinther: verwijdering nutriënten, Verleggen transportleiding Lithoijen - rwzi Oijen, Renovatie rioolgemaal Cuijk Heiligenberg, Beveiliging zonneweides en Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel.

De uitvoeringskosten van de volgende projecten waren in 2025 hoger dan begroot.

- Door een versnelling van de uitgaven bij het project 'Uitbreiding verwerkingscapaciteit en renovatie rwzi Land van Cuijk' lagen de uitgaven € 8,3 miljoen hoger.
- Door de hogere aanneemsom, waarvoor in 2024 aanvullend krediet is verstrekt, is voor het project 'Effluentverbetering rwzi Vinkel' € 5,1 miljoen meer uitgegeven.
- Bij de projecten 'Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen' en 'Verleggen transportleiding Lithoijen – rwzi Oijen' is in 2024 minder uitgegeven. Daardoor is in 2025 respectievelijk € 1,6 miljoen en € 0,7 miljoen méér uitgegeven.

De uitvoeringskosten van de volgende projecten waren in 2025 lager dan begroot

- Door een latere start van de voorbereiding en/of de uitvoering is er minder uitgegeven voor 'Effluentverbetering rwzi Dinther verwijdering nutriënten' (€ 5,1 miljoen), 'Renoveren rioolgemaal Mariahout' (€ 0,5 miljoen), 'Omleggen transportleiding Vught-rioolgemaal Helftheuvelweg' (€ 0,4 miljoen), 'Herstellen transportstelsel Someren-rwzi Asten' (€ 0,4 miljoen), 'Renoveren rioolgemaal St. Anthonis' (€ 0,9 miljoen), 'Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel' (€ 1,6 miljoen) en 'Effluentverbetering rwzi Den Bosch' (€ 2,4 miljoen.
- Het project 'Uitbreiding slib- en gaslijn rwzi Den Bosch' kan op korte termijn niet gerealiseerd worden. Als gevolg hiervan hebben we € 1 miljoen minder uitgegeven dan het voor 2025 begrote bedrag.
- Voor de 'Upgrade slibverwerkingslijn 1 en 4 SNB' is in 2025 krediet verstrekt, maar er is nog geen geld uitgegeven.

Verder hebben we voor twee projecten een niet-begrote subsidie ontvangen. Voor het project 'Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen' kregen we een DUMAVA-subsidie (€ 0,5 miljoen) en voor het project 'Uitbreiding verwerkingscapaciteit en renovatie rwzi Land van Cuijk' kregen we subsidie in het kader van emissieloos bouwen (€ 0,5 miljoen).

Samen, duurzaam, slim en effectief

Binnen dit programma blijft de realisatie achter ten opzichte van de begroting. Dit komt doordat we maatregelen voor verduurzaming en levensduur verlengend onderhoud aan ons kantoor op het Pettelaarpark in Den Bosch combineren met investeringen in veiligheidsmaatregelen, zoals de realisatie van vergaderfaciliteiten op de begane grond. Naar verwachting wordt hier begin 2026 krediet voor aangevraagd.

7.3 Afgesloten investeringen

In 2025 hebben we 21 projecten afgesloten met een netto realisatie van € 20 miljoen. Dat de financiële omvang van de dit jaar afgeronde projecten relatief laag is, komt doordat projecten die al wel technisch, maar nog niet administratief zijn afgerond nog niet financieel mogen worden afgesloten. Ook wordt een (hoofd)project pas afgesloten als alle hieronder vallende werkzaamheden zijn uitgevoerd. Tot slot worden er een aantal grote projecten in 2026 of de jaren daarna afgesloten.

In het volgende overzicht staat het nettoresultaat van alle investeringen die we in 2025 hebben afgesloten. In bijlage B van deze jaarstukken (pagina 110) vindt u een gedetailleerd overzicht waarin we de uitgaven en inkomsten apart presenteren. Met een aantal vaste categorieën geven we op hoofdlijnen inzicht in de voornaamste oorzaken voor het ontstaan van de verschillen bij de afgesloten investeringsprojecten:

0. We hebben het project in lijn met het budget gerealiseerd.
1. We hadden een aanbestedingsvoordeel.
2. Aanvullende dekking vanuit de post onvoorzien was niet noodzakelijk[5]
3. We hebben meer inkomsten ontvangen
4. Er is een andere reden, zie de toelichting hieronder.

Project *Bedragen x € 1.000*	**Beschikbaar krediet (netto)**	**Realisatie krediet (netto)**	**Resultaat krediet (netto)**	**Hoofdoorzaak**
Watersysteembeheer				
20 kunstwerken regionale keringen	2.200	1.829	371	4
Integrale aanpak Oeffeltse Raam	1.370	161	1.209	1, 3
LTAP gemaal Grensweg	120	93	27	2
LTAP gemaal Herpt	130	91	39	1
LTAP gemaal De Brand	415	393	22	2
LTAP gemaal Keent	120	49	71	1
LTAP gemaal Kleine Wetering	329	308	21	2
NVO De Vlier en oplossen vismigratieknelpunten	649	649	0	0
Gemaal Crèvecoeur	900	1.181	-281	4
Astense Aa aanvoer Noordervaart	100	76	24	4
EVZ/NVO Het Ven	444	190	254	1
HWBP bijdrage (Deltafonds) 2024	7.855	7.855	0	0
Waterzuiveringsbeheer				
Oplossen capaciteitsknelpunt Bakel	3.700	3.699	1	0
Renovatie rioolgemaal Cuijk Sportpark	1.300	1.152	148	1
Renovatie rioolgemaal Oploo	615	606	9	0
Kleine modificaties rioolgemaal 't Snepke	180	178	2	0
Vervangen deel persleiding Berlicum - rwzi Vinkel	370	367	3	0
Vervangen deel persleiding Neerkant - De Hutten	380	279	101	2, 4
Biotectoren	500	233	267	4
Overhead				
Vervangen vervoermiddelen en gereedschappen	1.030	1.012	18	0
Pettelaarpark 70 vervangen noodtrappen	50	22	28	4
Totaal van de afgesloten projecten	**22.757**	**20.423**	**2.334**	

[5] Binnen een project doen zich altijd onvoorziene uitgaven voor. Daar staan vaak meevallers binnen de projectbegroting tegenover. Idealiter compenseren deze elkaar. Mocht dit niet het geval zijn, kan gebruik worden gemaakt van de post voor onvoorziene uitgaven als aanvullende dekking.

7.4 Toelichting op afgesloten investeringen

Een afgesloten (hoofd)project mag ten opzichte van het beschikbaar gestelde krediet geen negatief resultaat hebben. In dat geval wordt het algemeen bestuur gevraagd aanvullend krediet beschikbaar te stellen. Dit is het geval voor het investeringskrediet gemaal Crèvecoeur. Als een krediet binnen het beschikbaar gestelde bedrag wordt afgesloten, vervalt het nog resterende krediet. De kapitaallasten worden berekend op basis van de werkelijk gerealiseerde netto investeringsuitgaven.

Bij de uitvoering van projecten treden altijd afwijkingen op ten opzichte van het beschikbaar gestelde krediet. Hieronder lichten we de afgesloten projecten toe waarbij het verschil tussen het netto beschikbaar gestelde krediet en de realisatie significant is:

Watersysteembeheer

- 20 kunstwerken in de regionale keringen: we hebben één kunstwerk minder gerealiseerd. Voor dit laatste te renoveren kunstwerk (de uitstroomconstructie Zandleij) was binnen het krediet onvoldoende budget beschikbaar. Hiervoor is in 2025 een apart investeringskrediet beschikbaar gesteld.
- Integrale aanpak Oeffeltse Raam: de hogere inkomsten vanuit de POP3-subsidie en de lagere kosten bij het aanbesteden leiden tot een voordelig nettoresultaat.
- Gemaal Crèvecoeur: het krediet wordt afgesloten met een negatief nettoresultaat van € 281.000. Dit is nagenoeg volledig het gevolg van lagere inkomsten. In de raming zijn we uitgegaan van een bijdrage van waterschap De Dommel van 50% van het oorspronkelijk begrote totaalbedrag van € 1,5 miljoen. De werkelijke bijdrage is gebaseerd op de gemaakte kosten exclusief onze interne kosten (zoals personele inzet en rentelasten). Hierdoor is een lagere bijdrage van De Dommel ontvangen.
- EVZ/NVO Het Ven: door een aanbestedingsvoordeel viel de inrichting van het gebied goedkoper uit. De lagere kosten zorgen ook voor lagere inkomsten. Per saldo is er sprake van een voordeel.

Waterzuiveringsbeheer

- Renovatie rioolgemaal Cuijk Sportpark: door een gunstige aanbesteding was niet het hele krediet nodig.
- Vervangen deel persleiding Neerkant - De Hutten: door een strakke projectsturing hoefde de post onvoorzien niet gebruikt te worden en was er geen meerwerk nodig. Ook zijn er minder interne en externe uren ingezet.
- Biotectoren: de aangeschafte sensoren leverden niet de beoogde informatie op. Daarom zijn ze niet op alle rwzi's geïnstalleerd.

Algemeen voorbereidingskrediet

In onze jaarstukken leggen we verantwoording af over de inzet van het algemeen voorbereidingskrediet. In 2025 zijn zeven kredieten verleend uit het algemeen voorbereidingskrediet voor een totaalbedrag van € 528.000. Twee projecten waarvoor een voorbereidingskrediet was aangevraagd, leiden niet tot een uitvoeringskrediet. Dat zijn de projecten 'Astense Aa aanvoer Noordervaart' en 'Pettelaarpark noodtrappen'. Deze worden versneld afgeschreven ten laste van het jaarrekeningresultaat 2025 als onderdeel van de kapitaallasten.

8. Balans en toelichting

De balans toont al onze bezittingen (activa), schulden (passiva) en eigen vermogen op 31 december 2025. Voor het inzicht in onze financiële positie is het belangrijk om te weten welke grondslagen we hebben gehanteerd bij het opstellen van de balans en de resultaatbepaling. Deze lichten we hierna toe. Vervolgens presenteren we de balans zelf en lichten we die ook toe.

8.1 Grondslagen bij de balans en resultaatbepaling

Algemeen

Artikel 108 van de Waterschapswet bepaalt dat het algemeen bestuur van een waterschap een verordening vaststelt voor het financiële beleid, het financiële beheer en de organisatie daarvan. Het algemeen bestuur heeft op 4 april 2025 de Financiële verordening waterschap Aa en Maas 2025 met terugwerkende kracht vastgesteld per 1 januari 2025. Deze verordening is vervolgens uitgewerkt in het Financieel beleid 2026. Bij het opstellen van de begroting 2025 was echter het vorige financiële beleid nog van toepassing. Omdat de jaarrekening de begroting volgt, baseren we ons voor de grondslagen bij de balans en de resultaatbepaling dus op de nota Financieel beleid 2022, die door het algemeen bestuur is vastgesteld op 16 juli 2022.

Waarderingsgrondslagen

De primaire waarderingsgrondslag is het voorzichtigheidsprincipe: activa mogen niet te hoog worden gewaardeerd en passiva niet te laag. Daarnaast hanteren we de volgende grondslagen:

- We waarderen vaste activa op basis van de oorspronkelijke kosten die nodig waren om de investering te realiseren (historische kostprijs). Eventuele bijdragen van derden en afschrijvingen brengen we daarop in mindering.
- Vorderingen en schulden waarderen we tegen nominale waarde.
- Voor de vorderingen van belastingen hebben we een voorziening dubieuze debiteuren gecreëerd.
- Als we een voorziening vormen voor de verwachte oninbaarheid van vorderingen, brengen we deze op de betreffende vorderingen in mindering.
- Jaarlijkse toevoegingen of verminderingen van reserves bepalen we op basis van de werkelijke uitgaven. Daarbij houden we rekening met de vastgestelde normen.

Resultaatbepaling

We bepalen het resultaat aan de hand van de volgende principes:

- We hanteren het stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat we ook rekening houden met opbrengsten die we aan het eind van het jaar nog niet daadwerkelijk hebben ontvangen en met kosten die we nog moeten betalen. Dit zijn de nog te ontvangen en nog te betalen bedragen.
- Bij het bepalen van de belastingopbrengsten voor watersysteembeheer nemen we het totale effect van de hoeveelheidsverschillen mee in het resultaat. Vervolgens verrekenen we de verschillen tussen de begrote en de gerealiseerde eenheden die ontstaan binnen iedere belastingcategorie via een onttrekking of een toevoeging aan de categoriereserve van de betreffende categorie belastingplichtigen. Het overige deel van het positieve (of negatieve) resultaat van de taak watersysteembeheer wordt toegevoegd (of onttrokken) aan de egalisatiereserve watersysteembeheer.
- Een positief (of negatief) resultaat op de taak waterzuiveringsbeheer wordt toegevoegd (of onttrokken) aan de tariefegalisatie waterzuiveringsbeheer.

Afschrijvingen

Voor afschrijvingen gelden de volgende uitgangspunten:

- De verwachte economische levensduur is bepalend voor de afschrijvingstermijn.
- We schrijven lineair af en gaan daarbij uit van de werkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs.
- Afschrijvingen worden voor het eerst in de exploitatierekening opgenomen in het jaar dat volgt op het afronden van de investering. Een uitzondering daarop zijn de investeringen voor de aanleg van waterlopen binnen watersysteembeheer. Is de looptijd daarvan langer dan 2 jaar, dan starten we met afschrijven in het eerste jaar na aanvang van het project.

Vaste activa

- Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven tenzij deze een onverbreekbaar onderdeel vormen van een object. In dat geval worden ze conform het object afgeschreven.
- Voor de vaste activa gelden op basis van de nota Financieel beleid 2022 de volgende afschrijvingstermijnen:

	Onderwerp	Termijn in jaren
a.	Vervoermiddelen, machines, apparaten, automatisering* en werktuigen	5
b.	Bedrijfsgebouwen en woonruimten	40
c.	Technische installaties in bedrijfsgebouwen en woonruimten	15
d.	Veiligheidsvoorzieningen, telefooninstallaties, kantoormeubilair in bedrijfsgebouwen en woonruimten	10
e.	Primaire waterkeringen	40
f.	Overige waterkeringen	40
g.	Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	40
h.	Bouwkundig deel watersysteemgemalen	40
i.	Mechanisch deel watersysteemgemalen	15
j.	Transportleidingen en bouwkundig deel transportgemalen	30
k.	Mechanisch deel transportgemalen	15
l.	Bouwkundig deel zuiveringsinstallaties en slibverwerkingsinstallaties	30
m.	Mechanisch deel zuiveringsinstallaties en slibverwerkingsinstallaties	15
n.	Telemetrie voor de aansturing van gemalen, zuiveringsinstallaties en eventueel andere voorzieningen	15
o.	Wegen	25
p.	Vaarwegen en havens	35
q.	Peilbesluiten en waterakkoorden	10
r.	Legger en beheersregister	5
s.	Beschoeiing	15
t.	Depot berging saneringsspecie	10
u.	Meerjarige strategische beleidsplannen	5
v.	Overige materiële vaste activa	verwachte gebruiksduur
w.	HWBP-bijdrage (Deltafonds)	30
x.	Baggeren (achterstallig)/herprofileren	20
y.	Onderzoek en ontwikkeling	5

*) Automatisering met een economische levensduur van minder dan vijf jaar wordt via de exploitatie verantwoord.

Vlottende activa

- We waarderen vlottende activa tegen nominale waarde.
- Voor de oninbaarheid van belastingdebiteuren is een voorziening dubieuze debiteuren gevormd. Deze voorziening hebben we op de betreffende belastingdebiteuren in mindering gebracht.

Eigen vermogen

- Ons eigen vermogen bestaat uit onze reserves en het nog te bestemmen resultaat.
- We waarderen reserves tegen nominale waarde.

Voorzieningen

- De gevormde pensioenvoorzieningen zijn in afwijking van voorgaande jaren gewaardeerd volgens de uitgangspunten collectieve waardeoverdrachten en aangevuld tot het benodigde afkoopbedrag per 31 december 2027. Hiermee voldoen we aan de resultaten van het uitgevoerde onderzoek naar de overdrachtswaarde in het kader van de Wet toekomst pensioenen.

Rentetoerekening aan reserves

- Aan de categoriereserves wordt rente toegevoegd op basis van de stand aan het begin van het jaar. Daarvoor hanteren we de gemiddelde marktrente van een lening met een looptijd van 20 jaar (2,57%).
- Over de overige reserves moet de rente wel worden berekend, maar deze wordt niet toegevoegd (saldo € 0).

Langlopende schulden

- Langlopende schulden hebben een rente-typische looptijd van 1 jaar of langer.
- We waarderen langlopende schulden tegen nominale waarde.

Kortlopende schulden

- Kortlopende schulden hebben een rente-typische looptijd van minder dan 1 jaar.
- We waarderen kortlopende schulden tegen nominale waarde.

Rechtmatigheidsverantwoording

De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de kaders in de vigerende financiële verordening en op basis van de kadernota rechtmatigheid 2025. Dat betekent dat:

- De rechtmatigheidsverantwoording toeziet op de financiële rechtmatigheid van lasten, baten enm balansmutaties;.
- De financiële rechtmatigheid waaronder het voorwaardencriterium, het begrotingscriterium en het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium (M&O criterium) omvat:
    - Voor het voorwaardencriterium bestaat de norm uit het normenkader zoals op 12 december 2025 door het algemeen bestuur is vastgesteld.
    - Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. Voor onderschrijdingen van lasten, over- en onderscheidingen van baten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan het algemeen bestuur zijn gemeld.
    - Voor het M&O criterium is de nota M&O beleid van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.
- De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld binnen de kaders van de kadernota rechtmatigheid 2025 van de Commissie BBV alsmede onze eigen financiële verordening. Dit betekent dat:
    - Een verantwoordingsgrens van 2% (zijnde € 3.671.000) is gehanteerd waarboven cumulatieve fouten en onduidelijkheden in de rechtmatigheidsverantwoording worden opgenomen;
    - Een rapporteringstolerantie van € 200.000 is gehanteerd waarboven fouten en onduidelijkheden in de paragraaf bedrijfsvoering worden toegelicht.
    - Het dagelijks bestuur er in het kader van transparantie aanvullend voor kiest fouten en onduidelijkheden onder de rapportagegrens wel te vermelden in de rechtmatigheidsverantwoording en paragraaf bedrijfsvoering.

8.2 Balans

In verband met de leesbaarheid presenteren we de balans onder elkaar in plaats van naast elkaar.

ACTIVA bedragen x € 1.000	31-12-2024		31-12-2025	
Vaste activa				
Immateriële vaste activa	84.203		87.327	
Materiële vaste activa	495.519		565.424	
Financiële vaste activa	3.057		2.899	
Totaal vaste activa		***582.779***		***655.649***
Vlottende activa				
Uitzettingen < 1 jaar			-1.000	
Kortlopende vorderingen	18.124		21.830	
Liquide middelen				
Overlopende activa	16.942		23.326	
Totaal vlottende activa		***35.067***		***44.156***
TOTAAL ACTIVA		**617.846**		**699.805**

PASSIVA bedragen x € 1.000	31-12-2024		31-12-2025	
Vaste passiva				
Eigen Vermogen				
Algemene reserves	3.350		3.350	
Egalisatiereserves	46.182		36.985	
Bestemmingsreserves	5.811		5.424	
Nog te bestemmen resultaat	3.669		5.712	
Totaal eigen vermogen		*59.012*		*51.471*
Voorzieningen		*2.354*		*4.096*
Vaste schulden		*453.343*		*587.864*
Totaal vaste passiva		***514.709***		***643.431***
Vlottende passiva				
Netto vlottende schulden < 1 jaar	65.717		12.543	
Overlopende passiva	37.420		43.832	
Totaal vlottende passiva		***103.137***		***56.374***
TOTAAL PASSIVA		**617.846**		**699.805**

8.3 Toelichting op de balans

Hierna geven we per balanspost een toelichting: eerst de activazijde, daarna de passivazijde. Posten lichten we in dezelfde volgorde toe als dat ze op de balans staan. Door de nieuwe verslaggevingsvoorschriften met ingang van 2025 hebben op sommige onderdelen verschuivingen plaats gevonden. Dit is inzichtelijk gemaakt, maar heeft geeft effect op de totaalbedragen per balanspost. Alle bedragen zijn in duizendtallen.

Activa

Vaste activa

De vaste activa bestaan uit de immateriële vaste activa, materiële vaste activa en de financiële vaste activa.

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa	31-dec-24	Verschuiving	1-jan-25	Investering	Subsidie	Afschrijving	Desinvestering / Verkoop	31-dec-25
Onderzoek en ontwikkeling	855		855			214	0	640
Bijdragen aan activa eigendom derden	492	77.638	78.130	7.268		3.233	0	82.165
Geactiveerde bijdragen aan het Rijk	77.638	-77.638					0	
Overige immateriële activa	5.218		5.218			697	0	4.521
Totaal	**84.203**		**84.203**	**7.268**		**4.144**	**0**	**87.327**

Onze jaarlijkse bijdrage aan het Deltafonds ten behoeve van de realisatie van het totale HWBP is een investering die valt onder bijdragen aan activa in eigendom van derden.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa	31-dec-24	Verschuiving	1-jan-25	Investering	Subsidie	Afschrijving	Desinvestering / Verkoop	31-dec-25
Gronden en terreinen	54.455		54.455	5.428		16	-110	59.977
Bedrijfsgebouwen	10.183		10.183	22		559		9.646
Grond-, weg-, en waterbouwkundige werken	420.138		420.138	207.291	111.590	27.136	3.255	485.448
Vervoermiddelen	2.596		2.596	1.423		696		3.322
Machines, apparaten en werktuigen	6.860		6.860	496	206	1.267		5.883
Overige materiële vaste activa	1.287		1.287			140		1.147
Totaal	**495.519**		**495.519**	**214.660**	**111.796**	**29.815**	**3.144**	**565.424**

De materiële vaste activa bestaan uit meerdere categorieën. We lichten ze hierna toe.

Gronden en terreinen

We kopen strategische en inrichtingsgronden en boeken deze zodra dat kan over naar investeringsprojecten. Op het moment dat de verkoopopbrengst van grond hoger is dan de boekwaarde is er sprake van een boekwinst die via de exploitatie verantwoord wordt. Op grond in de grondbank schrijven we niet af. De getoonde afschrijvingslasten hebben betrekking op gronden die een onlosmakelijk onderdeel vormen met het object.

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

Deze rubriek omvat de investeringsuitgaven die we doen voor de waterkering, het watersysteem en de zuiveringen. We lichten dit hierna per thema toe.

- ***Waterkering:***
  We hebben uitgaven gedaan voor de verschillende HWBP-projecten: de planuitwerking van Cuijk-Ravenstein, de planuitwerking en uitvoering van Ravenstein-Lith, de verkenning van Lith-Bokhoven en de verkenning en planuitwerking van Doeveren. Ook hebben we uitgaven gedaan ten behoeve van het innovatieproject Heaveschermen. De totale kosten voor de dijkversterkingsopgave worden voor 90% gesubsidieerd via het HWBP Deltafonds.
- ***Watersysteembeheer – kunstwerken:***
  Er zijn verschillende projecten in uitvoering waarvoor we uitgaven hebben gedaan. Dit zijn bijvoorbeeld de vervanging van de LM onderstations door LMX onderstations, de (inmiddels afgeronde) verkenning en planuitwerking van gemaal Crèvecoeur, de verkenningsprojecten peilreguleringskunstwerk en inlaat Engelermeer (onderdeel van Howabo), het aanpassen van de hoogwateraanvoer Sluis 0 en de renovatie van het Waterbeheersingsgemaal Meerwerkweg.

- ***Watersysteembeheer – watergangen:***
  We hebben gewerkt aan de aanleg van evz's bij Beneden Aa (tranche 2), Meerksenloop en Leijgraaf het Schoor. Bij Wambergse Beek, Sambeeks Uitwetering, Nieuwe Vliet en de Vlier leggen we Natuurvriendelijke oevers aan. Ook voor beekherstel lopen er diverse projecten. Denk aan Sint Jansbeek, de Groene Punt, Aa-dal-Zuid en Aa-dal-Noord. Binnen Gebiedsplan Raam, Blauwe Poort fase 2 en als onderdeel van Howabo verkennen en realiseren we waterbergingsprojecten. Daarnaast hebben we kosten gemaakt voor de natte natuurparel Sang en Goorkens, de clusteraanpak vismigratie fase 1 en fase 2 en baggeren van het Ossermeer. Tegenover een aantal van deze uitgaven staan ook inkomsten zoals de subsidie DHZ-verdrogingsbestrijding, STUW, de bijdrage Water Bodem MOK en bijdragen van bijvoorbeeld gemeenten en andere waterschappen.
- **Zuiveringsbeheer - transport en rioolgemalen**
  We hebben uitgaven gedaan voor het renoveren van de rioolgemalen Westerbeek, Oploo, Cuijk-Heiligenberg, Harense Broek en het vervangen van de persleidingen Lithoijen, Berlicum en Neerkant-de Hutten.
- **Zuiveringsbeheer – zuiveringsinstallaties**
  In het kader van de afvalwaterstrategie voeren we diverse projecten uit. Denk aan de renovatie en uitbreiding van de rwzi Oijen en de rwzi Land van Cuijk, effluentverbetering en verwijdering medicijnresten Dinther en de effluentverbetering op de rwzi's Vinkel, Aarle-Rixtel en Den Bosch. Ook werken we aan de beveiliging van de zonneweides bij de rwzi's.
- **Zuiveringsbeheer - slibverwerkingsinstallaties**
  Als gevolg van netcongestie kan de uitbreiding van de slib- en gaslijn bij de rwzi Den Bosch in de nabije toekomst niet gerealiseerd worden. De BTW-correctie en de versnelde afschrijving van de voorbereidingskosten zijn als desinvestering verantwoord.

Vervoermiddelen

De uitgaven betreffen voornamelijk de vervanging en uitbreiding van ons wagenpark.

Machines, apparaten en werktuigen

We hebben geïnvesteerd in de vervanging van de opslagcapaciteit op Pettelaarpark, in switches en in flowmeters van het oude meetnet.

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa	31-dec-24	Verschuiving	1-jan-25	Investering	Uitkering agioreserve	Afschrijving	Desinvestering / Verkoop	31-dec-25
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	3.057		3.057		159			2.899
Totaal	**3.057**		**3.057**		**159**			**2.899**

Als deelnemer van de SNB hebben we in 2025 krediet beschikbaar gesteld voor de upgrade van de slibverwerkingsinstallatie 1 en 4. Hier zijn nog geen uitgaven op gedaan. Daarnaast bezitten we aandelen van Aquaminerals (€ 44.000) en de NWB-bank (€ 107.000).

Ons aandelenbezit van de NWB-bank en de wijze waarop we het dividend verdelen naar de taken tonen we hierna.

Aantal aandelen				
Type	**Aantal**	**Storting**	**Nominaal bedrag**	**Totaal bedrag**
A	611	100%	€ 113	€ 69.315
A	16	200%	€ 113	€ 3.630
B	301	25%	€ 454	€ 34.147
				€ 107.092

Verdeling naar taak	
WSB	**ZB**
87%	13%
€ 93.433	**€ 13.659**

Vlottende activa

De vlottende activa bestaan uit uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar, kortlopende vorderingen, overlopende activa en liquide middelen. Deze laatste categorie is voor ons niet van toepassing.

Uitzettingen < 1 jaar

Uitzettingen < 1 jaar	31-dec-24	31-dec-25
Uitzettingen 's Rijks schatkist	0	-1.000
Totaal	**0**	**-1.000**

Uitzettingen ’s Rijks schatkist

Decentrale overheden zijn sinds 2014 verplicht om tegoeden uitsluitend bij het Rijk of bij andere decentrale overheden weg te zetten. Liquiditeitsoverschotten boven het drempelbedrag (2% van de bruto lasten) worden overgeboekt naar de schatkist. Door de sluiting van de banken eind december kon er geen verrekening meer verwerkt worden waardoor er een negatief saldo is ontstaan per einde jaar. Dit is begin 2026 gecorrigeerd. In het volgende (verplichte) overzicht wordt de berekening en de benutting van de drempel gespecificeerd. Daaruit blijkt dat de drempel niet is overschreden.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar			
(1)	**Drempelbedrag**	**3.680**		**3.680**	
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**375**	**958**	**1.706**	**2.244**
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	3.305	2.722	1.974	1.436
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	183.991			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	183.991			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
Tot 1 juli 2021 (1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000 **Vanaf 1 juli 2021** (1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van €1.000.000 als het begrotingstotaal kleiner of gelijk is aan 500 mln. En als begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen, vermeerderd met 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.	Drempelbedrag	3.680		3.680	
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	33.764	87.153	156.942	206.425
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	375	958	1.706	2.244

Kortlopende vorderingen

Voor de kortlopende vorderingen maken we een onderscheid tussen de belastingdebiteuren en de algemene debiteuren. Het totaal van deze post bedraagt € 21,8 miljoen.

Vorderingen belastingdebiteuren

Belastingdebiteuren	31-dec-24	31-dec-25
Watersysteembeheer		
Debiteuren over huidig dienstjaar	7.624	8.882
Debiteuren over vorige dienstjaren	575	546
Totaal	**8.199**	**9.428**
Reservering dubieuze debiteuren	-101	-114
Boekwaarde	**8.098**	**9.314**
Zuiveringsbeheer		
Debiteuren over huidig dienstjaar	6.832	8.021
Debiteuren over vorige dienstjaren	1.514	1.878
Totaal	**8.346**	**9.900**
Reservering dubieuze debiteuren	-155	-155
Boekwaarde	**8.191**	**9.745**
Leges/pachten/schouwvoering	**33**	**1**
Totaal	**16.322**	**19.060**

Het saldo van de belastingdebiteuren betreft de openstaande posten van de door BSOB opgelegde aanslagen. De stijging ten opzichte van 2024 is met name het gevolg van nog niet ontvangen belastinginkomsten en van de financieel hogere oplegging op basis van de tarieven 2025.

Overige vorderingen (debiteuren algemeen)

Overige vorderingen (debiteuren algemeen)	31-dec-24	31-dec-25
Debiteuren algemeen	1.803	2.770
Voorziening dubieuze debiteuren		
Totaal	**1.803**	**2.770**

De openstaande debiteuren niet zijnde belastingdebiteuren betreffen: de Belastingdienst inzake de suppletie algemene kosten (€ 178.100), Waterschap de Dommel voor uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden aan het Drongelens kanaal (€ 166.000), gemeente Land van Cuijk voor hun bijdrage in de meekoppelkansen binnen het dijkverbeteringstraject Cuijk-Ravenstein (€ 261.500), Heineken Nederland voor geleverd biogas (€ 351.000) en Wedemeijer Marks Notarissen betreffende de subsidie GOB voor het project evz Sint Anthonisloop (€ 818.500).

Overlopende activa

Overlopende activa	31-dec-24	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	31-dec-25
Nog te ontvangen inkomsten Europese Unie	0	0	0	0
Nog te ontvangen inkomsten Rijk	2.442	7.963	3.223	7.482
Nog te ontvangen inkomsten overige Nederlandse overheidslichamen	2.754	2.388	3.487	1.655
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaald ten laste van volgende begrotingsjaren	11.747	470	313	14.188
Totaal	**16.942**	**10.821**	**7.023**	**23.326**

Er is geen sprake van nog te ontvangen inkomsten van de Europese Unie. De nog te ontvangen voorschotbedragen Europa en Nederland bestaan uit ontvangen inkomsten van het Rijk en overige openbare overheidslichamen. Deze lichten we hierna toe.

Nog te ontvangen inkomsten van het Rijk

De nog te ontvangen inkomsten van het Rijk betreffen de correctie btw 2022/2023, de suppletie algemene kosten 2024/2025 en de in 2025 gemaakte voorfinancieringskosten voor de HWBP-projecten Ravenstein-Lith en Lith Bokhoven als gevolg van het feit dat de in 2025 ontvangen HWBP-subsidies niet toereikend zijn om 90% van de gemaakte kosten te dekken en te verantwoorden. In totaliteit neemt het nog te ontvangen bedrag hierdoor met € 7,9 miljoen toe. Doordat we in 2025 ook € 3,2 miljoen hebben ontvangen, neemt deze post per saldo met € 4,7 miljoen toe. De ontvangen bedragen betreffen aanvullende bijdrages van het Ministerie van I&W, Rijkswaterstaat voor de afrekening van het HWBP-project planuitwerking Ravenstein-Lith.

Nog te ontvangen inkomsten Nederlandse overheidslichamen

Van de Provincie is het bij hen nog openstaande bedrag voor Ravenstein-Lith ontvangen. Het ultimo nog te ontvangen bedrag betreft de bijdrage van de Provincie voor project Peelvenen. De nog te ontvangen bijdrage van overige openbare lichamen betreffen de grondwateronttrekking Brabant Water, de afrekening van hWh over 2025, de afrekening met de gemeente 's-Hertogenbosch voor de renovatie van het rioolgemaal Maaijegatweg, de dividenduitkering van de Nederlandse Waterschapsbank en de afwikkeling met de UvW voor de buitenlandactiviteiten Bluedeal Ghana.

Overige nog te ontvangen en vooruitbetaald ten laste van volgende begrotingsjaren

De overige nog te ontvangen inkomsten en vooruitbetaalde kosten die ten laste komen van volgende begrotingsjaren bestaan uit:

- Opbrengsten HBE-certificaten en de afrekening over 2025 van de SNB.
- De door de BSOB ontvangen belastinggelden over 2025 die nog aan ons afgedragen moeten worden en de aanslagen over 2023, 2024 en 2025 die nog opgelegd moeten worden.
- Jaarlijkse kosten voor diverse verzekeringspremies en de licentie- en beheerskosten van het financieel systeem.

Passiva

Vaste passiva

De vaste passiva bestaan uit het eigen vermogen, de langlopende schulden en de voorzieningen.

Het totale eigen vermogen voor bestemming bedraagt ultimo 2025 € 45,8 miljoen.

Totaal reserves	31-dec-24	Resultaat bestemming	31-dec-24 na bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-dec-25
Totaal	**55.343**	**3.669**	**59.012**	**696**	**13.949**	**45.759**

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie, de overige bestemmingsreserves en het nog te bestemmen resultaat over 2025.

Algemene reserve

Het vormen van een algemene (weerstands)reserve voor zowel watersysteembeheer als zuiveringsbeheer om risico's bij calamiteiten op te kunnen vangen is verplicht. De inventarisatie van de risico's heeft niet geleid tot het aanpassen van de reserves. Dit hebben we toegelicht in paragraaf 4.1.2.

Algemene reserves	31-dec-24	Resultaat bestemming	31-dec-24 na bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-dec-25
Weerstandsreserve Watersysteembeheer	1.600					1.600
Weerstandreserve Zuiveringsbeheer	1.750					1.750
Totaal	**3.350**					**3.350**

Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie

Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie	31-dec-24	Resultaat bestemming	31-dec-24 na bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-dec-25
Watersysteembeheer	18.634	1.652	20.286	696	6.187	14.795
Egalisatiereserve Zuiveringsbeheer	27.547	1.616	29.163		6.973	22.190
Totaal	**46.182**	**3.267**	**49.449**	**696**	**13.160**	**36.985**

De bestemmingsreserves voor tariefegalisatie bestaan uit de egalisatiereserves en bij watersysteembeheer de categoriereserves. De egalisatiereserve watersysteembeheer moet op basis van het financieel beleid (minimaal) 8% van de netto lasten bedragen en de egalisatiereserve Waterzuiveringsbeheer (minimaal) 7%. De categoriereserves binnen het watersysteembeheer worden aangewend om per categorie belastingplichtigen de hoeveelheidsverschillen tussen de begrote en gerealiseerde belastingopbrengsten te verrekenen. De mutaties worden veroorzaakt door de bestemming van het resultaat op basis van de begroting 2025 en de doorgevoerde begrotingswijziging 2025.

Overige bestemmingsreserves

Overige Bestemmingsreserves	31-dec-24	Resultaat bestemming	31-dec-24 na bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-dec-25
Natschadeloket Peilopzet Maas	1.371		1.371		57	1.314
Bestemmingsreserve IBP2016-2021	250		250		134	116
Instandhouding Oijen	190		190		190	0
Afschrijving Oijen	6	-6				0
Waterveiligheid	2.023		2.023			2.023
Instandhouding Land van Cuijk	1.971		1.971			1.971
Restbedrag APPA ten behoeven van Wtp		408	408		408	0
Totaal	**5.811**	**402**	**6.213**		**788**	**5.424**

Het verloop van de overige bestemmingsreserves lichten we hierna per reserve toe.

Natschadeloket Peilopzet Maas

Doordat Rijkswaterstaat maatregelen (Maaswerken) uitvoert ter verbetering van de waterhuishouding van de Maas, zijn de stuwpeilen in Grave en Sambeek in 2011 en 2012 verhoogd. Deze peilverhoging leidt tot vernattingsschade bij agrariërs. Ook bestaat de mogelijkheid dat activiteiten van het waterschap lokaal tot vernatting leiden. Deze reserve is bedoeld om bovengenoemde schades te kunnen uitkeren. Onzeker is hoeveel natschadeclaims worden ingediend en wat dit vergt aan capaciteit en middelen. In de overeenkomst met Rijkswaterstaat is op basis van aannamen een vergoeding vastgesteld. Deze vergoeding betreft naast de uit te keren schadebedragen ook procedurekosten (inclusief organisatorische en personele kosten). Ter dekking van de gemaakte kosten heeft een onttrekking op basis van deze regeling plaatsgevonden. De overeenkomst loopt nog tot 2038.

Bestemmingsreserve IBP

Ter dekking van de kosten voortvloeiend uit de uitvoering van het InformatieBeleidsPlan (IBP) is een bestemmingsreserve gevormd. Als onderdeel van de bestuursrapportage 2025 heeft het algemeen bestuur besloten een bedrag van € 134.000 te onttrekken aan de bestemmingsreserve IBP voor de kosten van de overgang van het financieel systeem naar een online omgeving (cloud-migratie).

Instandhouding rwzi Oijen

Deze in 2018 gevormde bestemmingsreserve heeft als doel de instandhoudingskosten van de rwzi Oijen voorafgaand en tijdens de renovatie te dekken. In 2025 is een bedrag van € 190.000 onttrokken. De reserve is daarmee uitgeput en komt derhalve te vervallen.

Afschrijving rwzi Oijen

Als gevolg van de renovatie van de rwzi Oijen hebben we sommige in het verleden gedane investeringen versneld moeten afschrijven ten laste van de exploitatie. Ter dekking van deze kosten heeft het algemeen bestuur op 26 februari 2021 besloten een bestemmingsreserve te vormen. Via de resultaatbestemming bij het jaarverslag 2024 is het openstaande saldo van € 6.000 vrijgevallen.

Waterveiligheid

Naar aanleiding van de overgang van het dijkversterkingsproject Ravenstein-Lith (Meanderende Maas) van de verkenningsfase naar de planuitwerkingsfase is bij de jaarstukken 2020 besloten de bestemmingsreserve waterveiligheid te vormen. De verkenningsfase is afgerond met een gunstig nettoresultaat van € 2.464.000 door niet volledig bestede subsidie inkomsten. Middels de vorming van deze bestemmingsreserve blijft dit bedrag beschikbaar voor de resterende twee fasen van het project Meanderende Maas waarna het in 2024 volledig is ingezet voor de planuitwerkingsfase. Vanuit de verkenningsfase Cuijk-Ravenstein is via de resultaatbestemming bij de jaarrekening 2023 een bedrag van € 2.023.000 toegevoegd. In 2025 hebben er geen mutaties plaats gevonden.

Instandhouding rwzi land van Cuijk

Het algemeen bestuur heeft op 5 juli 2024 ingestemd met de vorming van een bestemmingsreserve voor de instandhouding van de rwzi Land van Cuijk. Met deze reserve kunnen we de bedrijfszekerheid van de zuivering tijdens de renovatie op peil houden. In 2025 hebben er geen mutaties plaats gevonden.

Restbedrag Appa ten behoeve van Wtp

Ter dekking van de per 1 januari 2028 over te dragen Appa-bedragen aan het ABP is bij de jaarrekening 2024 een bestemmingsreserve gevormd. Als onderdeel van de jaarrekening is de bestemmingsreserve overgeheveld naar de voorziening Appa-plan. Deze onttrekking heeft buiten de exploitatierekening plaatsgevonden.

Nog te bestemmen resultaat

Het exploitatiesaldo voor besluitvorming bedraagt € 5,7 miljoen. Een voorstel voor de resultaatsbestemming maakt onderdeel uit van de jaarstukken.

Gerealiseeerd resultaat	31-dec-25
Exploitatiesaldo voor besluitvorming	**5.712**

Voorzieningen

In lijn met de Waterschapswet hebben we drie voorziening gevormd voor arbeidsgerelateerde verplichtingen.

Voorzieningen	31-dec-24	Toevoegingen	Vrijgevallen	Aanwendingen	31-dec-25
Arbeidsgerelateerde vpl wachtgelden	257	104		188	173
Arbeidsgerelateerde vpl pensioenen	468	45		66	447
Arbeidsgerelateerde voorziening APPAplan	1.629	1.859	13		3.476
Totaal	**2.354**	**2.008**	**13**	**254**	**4.096**

Arbeidsgerelateerde verplichting wachtgelden

De hoogte van de voorziening is afhankelijk van het aantal uitkeringsgerechtigden en de resterende duur van de uitkeringen. We actualiseren de voorziening voor medewerkers die recht hebben of krijgen op een wachtgelduitkering of juist wanneer zij aan het einde van de looptijd zitten, de pensioengerechtigde leeftijd bereiken of overlijden. De verplichtingen zijn met € 104.000 toegenomen. Een bedrag van € 188.000 is uitgekeerd ten laste van de voorziening.

Arbeidsgerelateerde verplichting pensioenen

Bij het actualiseren van de voorziening houden we rekening met de verwachte pensioenverplichtingen voor oud-bestuurders (tot 2008 en die na 1 januari 2022 met pensioen zijn gegaan) of hun partners. We baseren ons daarvoor op de verwachte levensverwachting in Nederland (bron: CBS). In onderstaande tabel worden de mutaties over 2025 weergegeven. Op basis van de actuariële berekening zijn de verplichtingen met € 45.000 toegenomen en is een bedrag van € 66.000 betaald via de voorziening.

Arbeidsgerelateerde voorziening Appa-plan

De pensioenuitkering na het vervullen van een politiek ambt was voorheen geregeld in de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa). Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Uit het door Ministerie van BZK uitgevoerde onderzoek naar de benodigde overdrachtswaarde Appa is gebleken dat de al gevormde voorziening niet toereikend is en per saldo met € 1.822.000 moet worden opgehoogd.

Vaste Schulden

De langlopende schulden bestaan uit de onderhandse leningen (looptijd 1 jaar of meer) en de waarborgsommen. In onderstaande tabel worden deze nader gespecificeerd.

Onderhandse leningen

Hoofdsom langl. Leningen	Aflossingen tot 1-1-2025	Stand per 1-1-2025	Vermeer-deringen	Reguliere aflossing	Extra aflossing	Stand per 31-12-2025	Rentelast boekjaar
896.427	443.367	453.060	170.000	35.496		587.564	11.410

In 2025 hebben we drie nieuwe geldleningen afgesloten bij binnenlandse banken en overige financiële instellingen voor in totaal € 170 miljoen.

Waarborgsommen

Waarborgsommen	31-dec-24	31-dec-25
Totaal	**283**	**300**

De waarborgsommen hebben betrekking op Agrosaar America BV (€ 51.000), mestvergistingsinstallatie MVB Oijen (€ 136.000) en duurzaam landleven in verband met percelen in Heeswijk Dinther (€ 111.200) en in Erp (€ 1.250).

Vlottende passiva

De vlottende passiva bestaan de netto vlottende schulden en de overlopende passiva.

Netto vlottende schulden < 1 jaar

Netto vlottende schulden < 1 jaar	31-dec-24	31-dec-25
Kasgeldleningen openbare lichamen wet FIDO	50.000	
Banksaldi	5.641	-3.472
Overige schulden	10.076	16.014
Totaal	**65.717**	**12.543**

Kasgeldleningen openbare lichamen wet FIDO

In december 2024 hebben we een kortlopende geldlening afgesloten. Deze is in juni 2025 afgelost.

Banksaldi

Dit betreft het saldo van de rekening bij de Nederlandse Waterschapsbank.

Overige schulden

De overige schulden bestaande uit de openstaande crediteuren (€ 11.613.000) en de openstaande schulden in verband met te betalen belastingen, sociale- en pensioenpremies bestaande uit nog niet betaalbaar gestelde belastingafdrachten van (€ 4.401.000). De overige schulden zijn met name toegenomen door facturen die we aan het eind van het jaar hebben ontvangen voor verschillende investeringsprojecten maar die nog niet betaalbaar zijn gesteld. Dit leidt tot een toename van het openstaande crediteurensaldo met € 5.596.000.

Overlopende passiva

Overlopende passiva	31-dec-24	31-dec-25
Verplichtingen begrotingsjaar in volgend begrotingsjaar	14.564	14.847
Voorschotbedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen volgende begrotingsjaren	22.856	28.985
Totaal	**37.420**	**43.832**

Verplichtingen begrotingsjaar in volgend begrotingsjaar

De voornaamste posten binnen het huidige saldo zijn: rente diverse langlopende leningen (€ 8.512.000), meerdere jaren gemeentelijke bijdrage 's-Hertogenbosch rioolgemalen (€ 1.180.000), Afvalstoffendienst afrekening restwarmte (€ 178.000), afrekening BSOB 2025 (€ 66.000), diverse uitgevoerde werkzaamheden en geleverde goederen en diensten (€ 434.000) en de openstaande arbeidsgerelateerde verplichtingen (per saldo € 4.477.000).

Voorschotbedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen volgende begrotingsjaren

Het volgende overzicht toont de vooruit ontvangen inkomsten, waar deze betrekking op hebben en van welk openbaar lichaam de inkomsten ontvangen zijn. Daarna lichten we deze toe.

Vooruitontvangen inkomsten voor	Vooruitontvangen inkomsten van	Stand per 31-12-2024	Toevoegingen	Vrijgevallen bedragen	Stand per 31-12-2025
	EU				
	Het Rijk	*393*	*10*	*30*	*373*
	Provincies		*404*	*68*	*336*
	Overige openbare lichamen	*101*		*101*	
Vooruitontvangen subsidies sva	Totaal	493	414	198	708
Buitenlandbeleid	Overige openbare lichamen	48		20	28
	Het Rijk	2.496	53.520	55.369	648
	Provincies	1.650			1.650
Subsidie HWBP Ravenstein-Lith	Totaal	4.146	53.520	55.369	2.298
Programma aanpak stikstof Peelvenen	Provincies	165		137	28
	Het Rijk	4.642	5.996	6.551	4.087
	Overige openbare lichamen	30		30	
Voorschot subsidie HWBP Cuijk-Ravenstein	Totaal	4.672	5.996	6.581	4.087
Vs sub NNB	Provincies	394	296	470	219
Puzzelen met Ruimte	Overige openbare lichamen	51		51	
	Het Rijk	*397*	*100*		*497*
	Provincies	*906*	*228*		*1.133*
	Overige openbare lichamen	*-1.161*	*78*	*501*	*-1.585*
DPMaas	Totaal	142	405	501	46
	Het Rijk	*35*		*35*	
	Provincies	*18*		*18*	
Hoogwv DB Crevecoeur	Totaal	53		53	
MOK extra capaciteit	Provincies		392	392	
Bijdr Water Bodem NB	Provincies	11.874	5.003	3.439	13.438
STOWA HVP bevers	Overige openbare lichamen	7		7	
Nazorg Leegveld Peel	Provincies	71		71	
GOB EVZ	Provincies	324	3.974	2.586	1.711
Vs subsidi HWBP LiBo	Het Rijk		5.094	5.094	
Vs subsidi HWBP Doev	Het Rijk		2.794	1.625	1.169
Impulsregeling DAW	Het Rijk	90	239	322	7
POP3 - 00723	Provincies	326	3.844	4.170	
Bijdrage Water Bodem T2	Provincies		7.850	3.439	4.411
Vs sub HWBP Heave	Het Rijk		835		835
Totaal		**22.856**	**90.655**	**84.526**	**28.985**
	EU				
Totaal vooruitontvangen inkomsten naar openbaar lichaam	Het Rijk	7.964	68.588	69.026	7.526
	Provincies	15.727	21.989	14.790	22.926
	Overige openbare lichamen	-835	78	710	-1.467
Totaal		**22.856**	**90.655**	**84.526**	**28.985**

- **Vooruitontvangen subsidies sva**: Op deze balanspost worden de vooruitontvangen subsidies van diverse projecten verantwoord. In 2025 is van het Rijk € 10.000 ontvangen voor de proef Torwash en van de provincie € 404.000 voor de subsidieregeling GGA de Bult (€ 50.000), Strabrechtse Heide (€ 50.000), instandhouding Grote modder (€ 65.000) en inrichtingssubsidie NNP HRHB (€ 239.000).
- **Buitenlandbeleid**: We ontvangen subsidies voor diverse projecten in het buitenland. Als penvoerder keren we vandaaruit gedeclareerde voorschotten of gemaakte kosten uit aan diversie instanties. De mutatie betreft het afboeken van gemaakte kosten voor het buitenlandproject Ghana.
- **Subsidie HWBP Ravenstein-Lith**: In 2024 is gestart met de uitvoering van het project. Volgens de totale beschikking ontvangen we jaarlijks € 40.000.000. Door de herberekening van het voorschotbedrag hebben we € 13.520.000 extra ontvangen. We hebben € 55.369.000 verantwoord naar het project.
- **Programma aanpak stikstof Peelvenen**: Op basis van ingezette uren is een gedeelte van de ontvangen bedragen verantwoord binnen de exploitatie.
- **Subsidie HWBP Cuijk-Ravenstein**: We hebben € 5.996.000 ontvangen ten behoeve van de planuitwerking van het traject Cuijk-Ravenstein. In 2025 is een bedrag van € 6.551.000 aangewend en verantwoord naar het project. Het te ontvangen bedrag van de gemeente Maashorst van € 30.000 voor meekoppelkansen is gecorrigeerd in 2025.
- **Puzzelen met Ruimte**: Namens de regio Noordoost-Brabant waren we bestuurlijk en ambtelijk trekker van het project Puzzelen met Ruimte. Vanuit de RegioDeal Noordoost-Brabant zijn hiervoor middelen beschikbaar gesteld. In 2025 is het project financieel afgewikkeld: alle bedragen zijn naar de projecten geboekt.
- **Deltaprogramma Maas**: Het Deltaprogramma Maas is een samenwerkingsverband van bevoegde en verantwoordelijke partijen voor de inrichting en het beheer van het Nederlandse deel van het hoofdwatersysteem Maas. In de afgelopen jaren hebben de acht regionale partijen (drie provincies, vier waterschappen en Rijkswaterstaat Zuid) de middelen en capaciteit bijeengebracht. De combinatie van deze partijen en het op de juiste manier verantwoorden van de kosten en bijdrages leiden tot een vertekend beeld op de balanspost vooruitontvangen inkomsten openbare lichamen. De vordering die nu op deze post lijkt te ontstaan, dient dus in combinatie gezien te worden met de balansposten vooruitontvangen bijdragen van het Rijk en Provincies. In 2025 is €405.000 aan bijdragen ontvangen en is € 501.000 aangewend ter dekking van de gemaakte kosten.
- **Hoogwaterveiligheid ‘s-Hertogenbosch Crèvecoeur**: De activiteiten zijn gericht op de voorbereiding en uitvoering van het project Hoogwaterveiligheid ’s-Hertogenbosch Crèvecoeur. De maatregelen zorgen voor een waterstandsdaling in de Maas in de provincie Noord-Brabant. Ook kijken we naar het effect op wateroverlast rondom Den Bosch. In 2025 is € € 35.000 aangewend ter dekking van de gemaakte kosten en is het restant van € 18.000 terugbetaald aan de provincie.
- **Extra capaciteit MOK**: We hebben € 392.000 ontvangen van de provincie ter vergoeding voor extra ingezette capaciteit om de realisatie van groenblauwe opgaven te versnellen. De subsidie is volledig besteed.
- **Bijdrage Water bodem NB (MOK)**: In het kader van de Bijdrageregeling water en bodem Noord-Brabant hebben we € 5.003.000 ontvangen van de provincie voor de uitvoering van de ‘Projecten MOK eerste tranche’. Hiervan is € 3.439.000 verantwoord naar de diverse in uitvoering zijnde projecten.
- **STOWA-project HVP Bevers**: Het aantal bevers en dassen in Nederland neemt toe, maar graverij in de keringen door deze dieren vormt een groot risico voor de waterveiligheid. Vanuit het STOWA hebben we middelen ontvangen voor een onderzoekspilot naar hoogwatervluchtplaatsen voor bevers. In 2025 is het resterende saldo verantwoord naar project.
- **Nazorg Leegveld/Peelvenen**: de uitvoering van het project Leegveld is nagenoeg gereed en de nazorgperiode is gestart. In deze fase volgen we onder andere de effecten van de peilstijgingen op de hydrologie in en buiten de natuur. Als er aanvullende maatregelen nodig zijn om wateroverlast te voorkomen of schades op te lossen, verzorgen wij dit namens de provincie. De nazorgperiode en daarmee de bijdrage van de provincie eindigt vijf jaar na het bereiken van de streefpeilen. In 2025 is het nog openstaande saldo van € 71.000 aangewend ten gunste van het project.

- **GOB EVZ**: via de 'Programma-aanvraag Ecologische Verbindingszones Aa en Maas' is een subsidieaanvraag ingediend bij het Groen Ontwikkelfonds Brabant. Op basis van diverse aanvragen hebben we in 2025 € 3.974.000 subsidie ontvangen voor verschillende projecten. Hiervan is € 2.586.000 doorgelegd naar de projecten.
- **Voorschot subsidie HWBP Lith-Bokhoven**: De in 2024 ingediende subsidieaanvraag voor de verkenningsfase van het HWBP-project Lith-Bokhoven is goedgekeurd. Voor de financiering van de gemaakte kosten hebben we in 2025 twee voorschotbetaling ontvangen voor in totaal € 5.094.000. Dit bedrag is volledig naar het project geboekt.
- **Voorschot subsidie HWBP Doeveren**: De subsidieaanvraag voor de verkenningsfase voor het traject Doeveren is goedgekeurd. In 2025 hebben we € 2.794.000 ontvangen. Daarvan is € 1.625.000 naar het project geboekt.
- **Impulsregeling DAW**: voor de impulsregeling Deltaplan Agrarisch Waterbeheer 2023-2027 hebben we in 2025 van € 239.000 ontvangen. Hiervan is € 322.000 in de exploitatie verantwoord voor gemaakte kosten.
- **POP3 – 00723**: Voor het project klimaatadaptieve aanpak hebben we vanuit de POP3 Noord-Brabant subsidie ontvangen. Het beginsaldo, inclusief het in 2025 ontvangen bedrag van € 3.844.000, is volledig verantwoord naar het project klimaatadaptieve aanpak Oeffeltse Raam.
- **Waterbodem T2**: In het kader van Tranche 2 Water en Bodem, Uitvoeren Kader Richtlijn Water en Deltaplan Hoge Zandgronden is een bijdrage ontvangen van € 7.850.000. Een bedrag van € 3.439.000 is doorgelegd naar de diverse projecten.
- **Subsidie HWBP Heaveschermen**: voor het innovatieproject 33AP Piping heaveschermen hebben we in 2025 een voorschotbedrag aangevraagd. Een bedrag van € 835.000 is uitgekeerd. Vooralsnog heeft geen overboeking naar het project plaatsgevonden.

Specificatie borg- en garantstellingen

Garantstelling waterschap voor krediet Aquon

In de gemeenschappelijke regeling Aquon is in artikel 36 Borgtocht opgenomen dat voor de aan Aquon verstrekte leningen iedere deelnemer naar de betreffende geldgever rechtstreeks aansprakelijk is conform zijn kostenaandeel in Aquon, op basis van de laatst vastgestelde verdeelsleutel. Vooral ter financiering van de nieuwbouw en overige vaste activa heeft Aquon twaalf leningen afgesloten. Op 31 december 2025 resteert nog een totale lening schuld van € 42,2 miljoen. Daarnaast heeft de Nederlandse Waterschapsbank aan Aquon een kredietfaciliteit verleend van € 7 miljoen. In 2025 is geen gebruik gemaakt van dit krediet. De garantstelling van waterschap Aa en Maas in de leningen en kredietfaciliteit is 11,6%.

Garantstelling waterschap voor hypothecaire leningen personeel

Het waterschap staat garant voor hypothecaire leningen die zijn verstrekt aan voormalig medewerkers op grond van de samenwerkingsovereenkomst Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel (per 31 december 2012 beëindigd). Het betreft in het verleden verstrekte leningen. Eind 2025 bedraagt de hoofdsom € 318.504 en de restschuld € 275.159.

Garantstelling aan NWB ten behoeve van doorlopend kredietfaciliteit voor UvW

Alle waterschappen, met uitzondering van Hoogheemraadschap van Delfland, hebben een garantstelling afgegeven aan de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) ten behoeve van een doorlopende kredietfaciliteit voor de UvW. In de ledenvergadering van de Unie d.d. 16 oktober 2015 is afgesproken dat bij een eventuele aansprakelijkheidsstelling inzake het krediet het verhaalrecht (recht van regres) gebaseerd wordt op het aandeel in de reguliere contributiebijdrage. Het huidige aandeel van waterschap Aa en Maas in de contributie bedraagt 3,76%. Het maximale bedrag waarvoor een waterschap aangesproken kan worden is € 2 miljoen.

De UvW heeft in 2017 een lening van € 6.013.268 met hypothecaire zekerheid ten behoeve van het pand aan de Koningskade 40 te Den Haag omgezet in een lening met borgtochtverklaring van de waterschappen. De nieuwe lening moet gegarandeerd worden door de waterschappen. Voor de garantstelling geldt dezelfde verdeelsleutel

als voor de contributiebijdrage. Het saldo van de lening per ultimo 2025 is € 4.089.022. Naast de garantstelling op de leningen zit deze ook op de rekeningcourantpositie van de UvW. Het totaalsaldo van de rekeningen kent een positief saldo van € 12.105.557.

Garantiestelling inzake eigen financiering SNB

Aa en Maas staat naar rato van het aandelenbezit garant voor een bedrag van maximaal € 10.404.054 (exclusief eventuele achterstallige (boete)rente of kosten) voor leningen die SNB afsluit. Voor deze garantiestelling hebben we naar rato van het aandelenbezit als zekerheidsstelling een recht van hypotheek op het terrein, gebouwen en installaties van SNB te Moerdijk. De SNB heeft vanaf 2020 tot en met 2025 geldleningen afgesloten met een restant leensom per 31 december 2025 van € 30.076.236, waarvan onze garantiestelling € 5.690.424 bedraagt.

NWB - OVERZICHT LENINGEN

					Saldo	Aflossing	Saldo
Leningnummer	Aanvang	Hoofdsom	Rente %	Looptijd	31-12-2024	2025	31-12-2025
Lening NWB 30818*	31-12-2020	€ 27.000.000	0%	6 jaar	€ 9.000.000	€ 4.500.000	€ 4.500.000
Lening NWB 31505	15-4-2022	€ 6.000.000	1,39%	8 jaar	€ 4.062.500	€ 750.000	€ 3.312.500
Lening NWB 31769	2-2-2023	€ 6.000.000	3,06%	14 jaar	€ 5.571.429	€ 428.571	€ 5.142.857
Lening NWB 31768	2-10-2023	€ 4.000.000	3,04%	14 jaar	€ 3.714.286	€ 285.714	€ 3.428.571
Lening NWB 31767	2-4-2024	€ 4.000.000	2,99%	13 jaar	€ 4.000.000	€ 307.692	€ 3.692.308
Lening NWB 32012	5-11-2024	€ 5.000.000	2,86%	13 jaar	€ 5.000.000		€ 5.000.000
Lening NWB 32012	1-7-2025	€ 5.000.000	2,86%	13 jaar			€ 5.000.000
Totaal					**€ 31.348.214**	**€ 6.271.978**	**€ 30.076.236**

* In feite is het rentepercentage -0,218%, doordat de rente vooraf in één keer is uitbetaald door een hoger bedrag dan de hoofdsom gestort te krijgen.

Garantstellingen aan het waterschap

In het kader van aanbestedingen dienen aannemers in een aantal gevallen een bankgarantie te overleggen. Deze bankgaranties bieden zekerheden in het geval de andere partij zijn financiële verplichtingen niet na komt.

Niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen

Investeringen

Met betrekking tot investeringsprojecten is per ultimo 2025 voor € 369,2 miljoen aan opdrachten verstrekt. Het betreft voornamelijk de vastgelegde verplichting voor de diverse HWBP Projecten, aanleg EVZ's en de in uitvoering zijnde renovatie- en effluentverbeteringsprojecten binnen zuiveren.

Leaseverplichtingen

Het waterschap heeft vijf leaseauto's tot haar beschikking. De leaseverplichting bedraagt € 197.962. Dit bedrag is bepaald op basis van de nog lopende contractperiode per auto.

Juridische procedures

Rondom de afwikkeling van de renovatie rwzi 's-Hertogenbosch spelen juridische procedures met de aannemer. De uitkomst van deze procedures kan uiteindelijk een materiele impact hebben op onze financiële positie. Bij opmaak van de jaarrekening is geen betrouwbare schatting te maken van de uitkomst en de mogelijke financiële gevolgen. Daarom zijn deze in de jaarrekening niet financieel gewaardeerd.

Verplichtingen aan personeel

Ten aanzien van mogelijke verplichtingen bij de uitstroom van langdurig zieken wordt gekeken naar het aantal langdurig zieken op 31 december, de meest voorkomende salarisschaal en een gemiddelde arbeidsduurrelatie om tot een inschatting van de potentiële omvang te komen. Op basis daarvan houden we rekening met € 50.000.

Om de vitaliteit en ontwikkeling van de werknemers te bevorderen, kan gebruik worden gemaakt van het Persoonsgebonden Basis Budget (PBB). Ultimo 2025 is het totaal nog inzetbare budget € 2,1 miljoen. Uitgaande van een besteding binnen 5 jaar komt dit neer op € 416.00 per jaar. Binnen de begroting 2026 en de hierin gepresenteerde meerjarenraming wordt structureel een bedrag van circa € 870.000 doorgerekend.

9. Rechtmatigheidsverantwoording

De afwijkingen (fouten en/of onduidelijkheden) als gedefinieerd in de Kadernota Rechtmatigheid worden alleen in de rechtmatigheidsverantwoording vermeld indien de door het algemeen bestuur gestelde verantwoordingsgrens voor rechtmatigheid is overschreden. Op basis van de financiële verordening bedraagt deze 2% van de totale lasten op programmaniveau exclusief toevoegingen aan reserves. Voor 2025 betekent dit dat de verantwoordingsgrens € 3.671.000 bedraagt. Afzonderlijke rechtmatigheidsfouten en/of afzonderlijke onduidelijkheden groter dan de rapportagegrens van € 200.000 worden toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

9.1 Rechtmatigheidsverantwoording dagelijks bestuur waterschap Aa en Maas

De hiernavolgende rechtmatigheidsverantwoording is verplicht op grond van de Kadernota Rechtmatigheid.

Verantwoordelijkheid dagelijks bestuur

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het dagelijks bestuur toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door het algemeen bestuur vastgestelde kaders zoals de begroting en verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door het algemeen bestuur op 12 december 2025 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door het algemeen bestuur bepaald en bedraagt 2% van de totale lasten exclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 3.671.000. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2025 van de Commissie BBV (september 2025).

Bevindingen

Het dagelijks bestuur stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen € 365.000 bedragen. Ook stelt zij vast dat hiervan € 260.000 acceptabel is op basis van de door het algemeen bestuur vastgestelde financiële verordening. De bij de jaarrekening geconstateerde onrechtmatigheden en onjuistheden blijven daarmee ruim binnen de daarvoor gestelde grens van € 3.671.000.

Geconstateerde afwijkingen

De geconstateerde afwijkingen betreffen een overschrijding van de exploitatielasten met € 260.000 (acceptabel) en onrechtmatigheden binnen inkopen en aanbestedingen van in totaal € 105.000).

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV, de financiële verordening en het controleprotocol aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid.

Overzicht onrechtmatigheden

Begrotingscriterium	
1.a Overschrijding lasten programma's	260
1.b Overschrijding investeringskredieten	0
2. Ongeautoriseerde reservemutaties	0
3. Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten, investeringen en baten die niet tijdig tot begrotingswijzigingen hebben geleid of niet tijdig aan het algemeen bestuur zijn gemeld	0
Totaal begrotingsonrechtmatigheden	**260**
• *Totaal van begrotingsonrechtmatigheden dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid*	260
• *Totaal van begrotingsonrechtmatigheden die inhoudelijk in de rechtmatigheidsverantwoording en in de paragraaf bedrijfsvoering worden toegelicht*	0

Voorwaardencriterium	
4. Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed die inhoudelijk in de rechtmatigheidsverantwoording worden toegelicht	105*

M&O-criterium	
5. Geen bevindingen	0

Totaal onrechtmatigheden (1 t/m 5)	**365**
Waarvan acceptabel	260
Waarvan niet acceptabel	105

* Dit betreft geconstateerde aanbestedingsonrechtmatigheden die vallen onder de rapportagegrens. Ze worden daarom niet nader toegelicht.

10. Overige gegevens

10.1 Accountantsverklaring

Voorheen werd de verklaring van de accountant als separaat document toegevoegd aan de jaarstukken. Volgens de nieuwe verslaggevingsvoorschriften moet de accountantsverklaring echter onderdeel uitmaken van de door het algemeen bestuur vast te stellen jaarrekening. De accountant geeft deze verklaring volgens de richtlijnen direct voorafgaand aan de vergadering van het algemeen bestuur af (doorgaans één dag van te voren). Zo weet deze zeker dat er zich geen gebeurtenissen na balansdatum meer hebben voorgedaan die van invloed kunnen zijn op het oordeel. In het boekwerk is rekening gehouden met de benodigde ruimte voor de controleverklaring, waarmee deze uiteindelijk een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarstukken.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het algemeen bestuur van het waterschap Aa en Maas

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2025

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2025 van het waterschap Aa en Maas te ‘s-Hertogenbosch gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van de baten en lasten over 2025 en van het vermogen van het waterschap Aa en Maas op 31 december 2025 alsmede een getrouw beeld van de financiële rechtmatigheid over 2025 in overeenstemming met het Waterschapsbesluit.

De jaarrekening bestaat uit:
1 het overzicht van baten en lasten over 2025;
2 de balans per 31 december 2025;
3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
4 het overzicht van gerealiseerde investeringen; en
5 de rechtmatigheidsverantwoording over 2025

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door het Algemeen Bestuur op 12 december 2025 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2025 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.
Wij zijn onafhankelijk van Waterschap Aa en Maas zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel
Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit
Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 3.671.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt 2% van de totale lasten exclusief de toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 en 3 Bado11.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2025. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 200.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's
Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in waterschap Aa en Maas en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het dagelijks bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem geëvalueerd. Bovendien hebben wij inlichtingen ter zake ingewonnen bij het management, de auditcommissie en anderen binnen de entiteit en bijbehorende verslagen en registraties beoordeeld. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude. De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

- Het risico dat het management en het dagelijks bestuur maatregelen van interne beheersing doorbreken. Het doorbreken van de interne beheersing kan toezien op journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt. Wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht, waarbij wij tevens aandacht hebben besteed aan het identificeren van significante transacties buiten de normale bedrijfsvoering.
- Het risico van fraude in de uitgaande betalingen. Wij hebben controlewerkzaamheden uitgevoerd die inspelen op dit frauderisico waaronder het beoordelen van de rechten in de financiële administratie en de bankapplicatie en het analyseren van betaalbestanden gericht op de uitgaande betalingen in het boekjaar. Op basis hiervan hebben wij de meest risicovolle betalingen getoetst.
- Het risico op ambtelijke corruptie bij inkopen. Wij hebben controlewerkzaamheden verricht gericht op het risico dat bij het gunnen van opdrachten sprake is van ongeoorloofde beïnvloeding. Deze werkzaamheden zien toe het uitvoeren van specifieke werkzaamheden gericht op naleving van de aanbestedingswetgeving en aanbestedingsrichtlijnen.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van bovengenoemde risico's.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie
Het dagelijks bestuur heeft in de paragraaf weerstandsvermogen een analyse opgenomen inzake het opvangen van geschatte financiële risico's in relatie tot de financiële positie. Onze werkzaamheden ten aanzien van deze analyse bestaan onder andere uit:

- Het inspecteren van de meerjarenbegroting en de beoordeling van de provincie als toezichthouder hierop;
- Het inspecteren van de wijze waarop een risico inventarisatie is uitgevoerd en hoe het weerstandsvermogen wordt bepaald;
- Het evalueren en bespreken van de financiële risico's en belangrijke veronderstellingen en uitgangspunten met het management en het dagelijks bestuur;
- Het overwegen of alle relevante informatie die wij als gevolg van onze controle hebben verkregen op een juiste wijze is opgenomen en toegelicht in de analyse. Wij hebben in het bijzonder aandacht besteed aan financiële risico's gerelateerd aan de HWBP dijkversterkingsprojecten;
- Het analyseren of de huidige en de benodigde financiering voor het kunnen continueren van het geheel van waterschapstaken is gewaarborgd.

Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de opgenomen analyse en de uitkomsten hiervan op de inschatting van de weerbaarheid door het dagelijks bestuur. Voor de volledigheid merken wij op dat de daadwerkelijke uitkomsten van gebeurtenissen kunnen afwijken van de gedane aannames en veronderstellingen in de risico analyse.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2025 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie
De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij. De andere informatie bestaat uit:
- jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- de overige bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag, in overeenstemming met het Waterschapsbesluit.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur
Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening en getrouw weergeven van de grootte en de samenstelling van de baten en lasten over 2025 en van het vermogen van het Waterschap Aa en Maas op 31 december 2025 alsmede het getrouw weergeven van de financiële rechtmatigheid over 2025 in overeenstemming met het Waterschapsbesluit.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur de veronderstellingen inzake de financiële risico’s in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of het waterschap in staat is de financiële risico’s vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico’s kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het vaststellen van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid en het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het waterschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 12 december 2025, het Controleprotocol WNT 2025, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het waterschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat het waterschap in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan omtrent de financiële positie. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen echter van materiële betekenis zijn voor de financiële positie van het waterschap;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij zijn verantwoordelijk voor het plannen en uitvoeren van de controle van de jaarrekening om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen met betrekking tot de in de jaarrekening van het waterschap opgenomen financiële informatie ten aanzien van activiteiten uitgevoerd door uitvoeringsorganisaties van het waterschap als basis voor het vormen van een oordeel over de jaarrekening. Ook zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de beoordeling van de controlewerkzaamheden die in het kader van de controle van de jaarrekening van het waterschap zijn uitgevoerd. Wij dragen de volledige verantwoordelijkheid voor onze controleverklaring.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Eindhoven, 4 juni 2026

Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

ValidSigned by H.A.C.M. Vissers RA MSc
on 04-06-2026

H.A.C.M. Vissers RA MSc

11. Voorstel en Besluit

Aan het dagelijks bestuur van waterschap Aa en Maas

Ingevolge artikel 6 onder k van de regeling met betrekking tot de organisatie van het financieel beheer doe ik u hierbij ter vaststelling toekomen de jaarrekening 2025 van waterschap Aa en Maas.

’s-Hertogenbosch,

De financieel ambtenaar,

Pascal Reinaerdts

Aan het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas

Ingevolge artikel 105 van de Waterschapswet bieden wij u hierbij ter vaststelling aan de jaarrekening 2025 van waterschap Aa en Maas.

de secretaris,

Peter Verlaan

de dijkgraaf,

Mario Jacobs

Het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas;

gezien het voorstel van het dagelijks bestuur van 21 april 2026;

gehoord het advies van de commissie Algemene en Financiële Zaken, van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid en de commissie Waterketen en Duurzaamheid;

gelet op het bepaalde in de Waterschapswet;

BESLUIT:

1. De Jaarstukken 2025 bestaande uit het jaarverslag en de jaarrekening vast te stellen;
2. De restantkredieten van onderhanden werken van het boekjaar 2025 en de daarmee samenhangende geraamde bijdragen die eind 2025 nog niet zijn ontvangen, administratief over te boeken;
3. Een aanvullend krediet van € 281.000 beschikbaar te stellen om het project renovatie Crèvecoeur af te sluiten binnen de vastgestelde financiële kaders;
4. Het resultaat van de jaarrekening 2025, overeenkomstig het financieel beleid, als volgt te bestemmen:

Jaarrekening 2025 - Resultaat voor bestemming			**5.711.781**
Reserve	**Begroting 2025**	**Realisatie**	**Resultaat**
Categoriereserve Ingezetenen	27.717.927	27.686.461	-31.467
Categoriereserve Gebouwd	50.827.163	51.260.731	433.568
Categoriereserve Ongebouwd	11.815.352	11.864.451	49.099
Categoriereserve Natuurterreinen	201.012	208.642	7.630
Egalisatiereserve Watersysteembeheer			3.653.206
Totaal Watersysteembeheer	**90.561.454**	**91.020.284**	**4.112.036**
Egalisatiereserve Waterzuiveringsbeheer			1.599.745
Totaal Waterziuveringsbeheer			**1.599.745**

Bovenstaande resulteert in:

- een onttrekking aan de categorie ingezetenen van € 31.467
- een toevoeging aan de categorie gebouwd van € 433.568
- een toevoeging aan de categorie ongebouwd van € 49.099
- een toevoeging aan de categorie natuurterreinen van € 7.630
- een toevoeging aan de egalisatiereserve watersysteembeheer van € 3.653.206
- een toevoeging aan de egalisatiereserve waterzuiveringsbeheer van € 1.599.745

Het algemeen bestuur voornoemd,

de secretaris — de dijkgraaf

Peter Verlaan — Mario Jacobs

Bijlage A Overzicht lopende investeringen

PJB nr	Projectnaam	Beschikbaar krediet bruto	Beschikbaar krediet inkomsten	Beschikbaar krediet netto	Realisatie krediet bruto tm 2024	Realisatie krediet bruto 2025	Realisatie inkomsten tm 2024	Realisatie inkomsten 2025	Restant krediet bruto	Restant krediet inkomsten	Restant krediet netto
115	Renoveren rwzi Den Bosch	70.825.000	0	70.825.000	58.657.219	272.655	-40.912	0	11.895.126	40.912	11.936.038
118	Renoveren rioolgemaal Cuijk-Heiligenberg	4.050.000	0	4.050.000	182.402	1.559.264	0	0	2.308.334	0	2.308.334
135	Renoveren rioolgemaal Mariahout	700.000	0	700.000	24.600	99.009	0	0	576.391	0	576.391
147	Renovatie RG Westerbeek	520.000	0	520.000	160.748	285.462	0	0	73.790	0	73.790
175	Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen	92.700.000	0	92.700.000	68.563.245	15.490.105	-11.518	-453.220	8.646.650	464.738	9.111.388
197	Vervangen vervoermiddelen en gereedschappen 2025	1.663.000	0	1.663.000	0	1.338.055	0	0	324.945	0	324.945
2022-012	GGA Strabrechtse Heide	4.635.000	-2.212.500	2.422.500	35.707	3.596.730	0	-9.068	1.002.563	-2.203.432	-1.200.869
2022-013	GGA Vitale Peel (Provincie trekker)	740.000	0	740.000	53.233	248.652	0	0	438.115	0	438.115
2022-021	Maatregelen Astense Aa – de Berken	550.000	0	550.000	80.427	281.528	0	-133.035	188.045	133.035	321.080
2023-022	HWBP Programmaplan 2023-2026	1.710.356	-1.469.700	240.656	544.695	233.562	-490.736	-205.993	932.099	-772.971	159.128
2023-028	TPL RG Lithoijen rwzi Oijen	2.000.000	-450.000	1.550.000	1.819	1.722.857	0	-452.203	275.324	2.203	277.527
2023-028	Omleggen TPL Vught Helftheuvelweg	200.000	0	200.000	0	45.736	0	0	154.264	0	154.264
2023-028	Herstel TPS Someren rwzi Asten	450.000	0	450.000	0	1.133	0	0	448.867	0	448.867
2023-029	Renoveren kelder rioolgemaal Harense Broek	625.000	0	625.000	11.351	242.111	0	0	371.538	0	371.538
2023-031	EVZ 't Schoor Leijgraaf	852.000	-495.500	356.500	60.573	427.948	0	-81.023	363.479	-414.477	-50.998
2023-032	Clusterproject vismigratie	3.000.000	-1.300.000	1.700.000	169.320	941.854	0	-486.441	1.888.826	-813.559	1.075.267
2023-032	Clusterproject vismigratie fase 2	3.000.000	-1.275.000	1.725.000	0	382.249	0	0	2.617.751	-1.275.000	1.342.751
2023-033	Groen-blauwe maatregelen in Spoorzone Den Bosch	700.000	0	700.000	0	22.131	0	0	677.869	0	677.869
2023-034	Goorloop Helmond en Schevelingseloop	155.000	-42.500	112.500	0	2.223	0	0	152.777	-42.500	110.277
2023-035	Optimalisatie wijst Annabos en beheer & onderhoud Bitswijksche Loop	640.000	0	640.000	28.201	67.212	0	0	544.587	0	544.587
2023-036	Oplossen onderhoudsknelpunt Mgr. Borretlaan te Ravenstein	100.000	0	100.000	66.183	11.784	0	0	22.033	0	22.033
2023-037	Optimalisatie watersysteem Rode Beek	100.000	0	100.000	0	6.455	0	0	93.545	0	93.545
2023-039	Groote Wetering	500.000	0	500.000	0	76.840	0	0	423.160	0	423.160
2023-043	Robuuste invulling Landmeerseloop Huize Padua	100.000	0	100.000	5.272	91.877	0	0	2.851	0	2.851
2023-050	Hoofdkantoor Pettelaarpark: veiligheid en toegankelijkheid	100.000	0	100.000	0	0	0	0	100.000	0	100.000
2024-052	Demo-ICABUS RWZI Asten (fijnzeef)	1.350.000	-245.000	1.105.000	233.370	371.451	0	0	745.179	-245.000	500.179
2024-053	Renoveren rioolgemaal Landhorst	500.000	0	500.000	0	101.269	0	0	398.731	0	398.731
2024-054	Renoveren rioolgemaal St. Anthonis	2.000.000	0	2.000.000	0	83.561	0	0	1.916.439	0	1.916.439
2024-055	Realiseren lavafilter rioolgemaal Pomona	210.000	0	210.000	0	51.138	0	0	158.862	0	158.862
2024-056	Preventieve Dassenburcht Kortestraat Dieden	120.000	0	120.000	502	223	0	0	119.275	0	119.275
2024-061	EVZ Halsche Beek, Balkloop en Tochtsloot	225.000	0	225.000	0	3.153	0	0	221.847	0	221.847
2024-062	HWBP innovatie onderzoek Heaveschermen	3.810.000	-3.810.000	0	32.924	631.189	0	0	3.145.887	-3.810.000	-664.113
2025-070	Upgrade slibverwerkingslijn 1 en 4 SNB (agio)	1.982.816	0	1.982.816	0	0	0	0	1.982.816	0	1.982.816
2025-083	Oever Seldensate (Dynamisch Beekdal de Aa)	1.630.000	0	1.630.000	0	36.725	0	0	1.593.275	0	1.593.275
208	Kunstwerken regionale keringen	725.000	-300.000	425.000	0	537.299	0	0	187.701	-300.000	-112.299
209	Uitvoeringsprogramma normen wateroverlast (2016-2021)	1.320.000	0	1.320.000	1.168.764	2.412	-153.846	0	148.824	153.846	302.670
210	Smakterbroek	478.088	-241.000	237.088	25.737	97.634	0	0	354.717	-241.000	113.717
212	GGOR Goorloop Snelle Loop Gemeente Bakel	2.736.000	-1.000.000	1.736.000	1.595.983	6.226	-568.274	0	1.133.791	-431.726	702.065
212	Aanvoer Boekel Overlast Elsendorp	740.000	-218.000	522.000	190.281	2.025	0	-45.893	547.694	-172.107	375.587
213	GGOR St Anthonis Boxmeer	3.083.688	0	3.083.688	2.510.660	81.470	-1.163.842	0	491.558	1.163.842	1.655.400

PJB nr	Projectnaam	Beschikbaar krediet bruto	Beschikbaar krediet inkomsten	Beschikbaar krediet netto	Realisatie krediet bruto tm 2024	Realisatie krediet bruto 2025	Realisatie inkomsten tm 2024	Realisatie inkomsten 2025	Restant krediet bruto	Restant krediet inkomsten	Restant krediet netto
216	EVZ Meerkensloop	2.625.000	-1.000.000	1.625.000	231.525	1.042.335	-100.000	-68.800	1.351.140	-831.200	519.940
219	HWBP Ravenstein Lith	511.300.333	-438.434.759	72.865.574	73.002.334	90.361.210	-64.244.263	-82.150.541	347.936.789	-292.039.955	55.896.834
231	Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0	4.983.000	0	4.983.000	20.308	721.468	0	0	4.241.224	0	4.241.224
234	Uitvoeringsprogramma 't Gulden Land	4.475.000	-2.321.000	2.154.000	1.891.797	1.097.757	-732.988	-795.601	1.485.446	-792.411	693.035
239	Robuust watersysteem NVO	10.347.805	-4.748.500	5.599.305	650.039	749.626	-157.749	-70.108	8.948.140	-4.520.643	4.427.497
241	HWBP Cuijk Ravenstein	25.680.000	-23.282.000	2.398.000	8.343.330	7.403.093	-6.994.298	-6.963.097	9.933.577	-9.324.605	608.972
244	Poseidon - de datagestuurde waterketen	3.450.000	0	3.450.000	662.537	125.298	-77.557	0	2.662.165	77.557	2.739.722
25	HWBP Bijdrage	7.285.680	0	7.285.680	0	7.246.223	0	0	39.457	0	39.457
255	Uitbreiding verwerkingscapaciteit en renovatie rwzi Land van Cuijk	69.500.000	0	69.500.000	18.652.234	33.310.010	0	-546.780	17.537.756	546.780	18.084.536
275	Natte Natuurparel Wijboschbroek	8.855.000	-7.255.000	1.600.000	2.671.341	1.281.613	-45.890	-1.196.345	4.902.046	-6.012.765	-1.110.719
276	Grootschalige realisatie van zonneweides	4.450.000	0	4.450.000	1.434.187	1.550.880	0	0	1.464.933	0	1.464.933
288	Oplossen knelpunt robuust watersysteem Beekgraaf	380.000	0	380.000	35.021	101.471	0	0	243.508	0	243.508
291	Realiseren spuiduikers sluis 8 en 9	1.958.000	0	1.958.000	1.957.121	0	0	0	879	0	879
300	Clusteraanpak EVZ's Deurne	2.594.000	-1.503.898	1.090.102	1.692.324	-543	-631.427	-255.870	902.219	-616.601	285.618
301	Vervangingsinvesteringen t.b.v. Waterbeheersingsgemalen (LTAP)	2.450.000	0	2.450.000	5.894	397.332	0	0	2.046.774	0	2.046.774
302	Natuurrealisatie en klimaatrobuust watersysteem Maashorst	624.000	0	624.000	84.311	280.240	-14.889	-112.325	259.449	127.214	386.663
303	Optimalisatie Meetnetten en Datamanagement in Systeem en Keten (OMDISK), zvb	1.380.000	-340.000	1.040.000	889.740	189.563	-271.131	0	300.697	-68.869	231.828
303	Optimalisatie Meetnetten en Datamanagement in Systeem en Keten (OMDISK), wsb	4.445.000	-2.202.500	2.242.500	3.092.186	276.999	-1.490.790	-205.824	1.075.815	-505.886	569.929
308	Groene Punt	800.000	-340.000	460.000	72.151	555.057	0	-371.175	172.792	31.175	203.967
313	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Aarle-Rixtel	3.000.000	0	3.000.000	58.364	1.375.007	0	0	1.566.629	0	1.566.629
315	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Den Bosch	4.000.000	0	4.000.000	0	552.969	0	0	3.447.031	0	3.447.031
316	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Dinther	55.150.000	-4.000.000	51.150.000	11.469.039	3.807.734	-4.000.000	0	39.873.227	0	39.873.227
320	Effluentverbetering rwzi's: rwzi Vinkel	19.200.000	-965.000	18.235.000	1.178.118	12.037.356	0	0	5.984.526	-965.000	5.019.526
354	HWBP Lith Bokhoven	16.770.000	-15.093.000	1.677.000	3.478.600	5.291.486	-2.250.000	-5.635.671	7.999.914	-7.207.329	792.585
357	Vervanging TMX Onderstations LM-8N en LM-20N door LMX-serie	1.360.000	0	1.360.000	461.224	589.368	0	0	309.408	0	309.408
358	Afronding Beekherstel Peelseloop Benedenloop	1.335.000	-600.000	735.000	732.271	191.521	0	-418.297	411.208	-181.703	229.505
359	Renovatie/vervangen Bruggen landgoed Eyckenlust Beek en Donk	1.920.000	-220.000	1.700.000	0	5.865	0	0	1.914.135	-220.000	1.694.135
361	Vismigratie Gewande	6.400.000	-1.600.000	4.800.000	185.368	237.825	0	0	5.976.807	-1.600.000	4.376.807
362	Maatregelen bevers Empel	330.000	0	330.000	207.265	40.215	0	0	82.520	0	82.520
364	HWBP Doeveren VK	1.698.200	-1.503.000	195.200	1.698.047	18.251	-1.516.090	13.167	-18.098	-77	-18.175
364	HWBP Doeveren PU	3.951.800	-3.582.000	369.800	960.025	1.276.561	-368.814	-1.642.265	1.715.214	-1.570.921	144.293
364	HWBP Doeveren Uitvoering	34.500.000	-29.250.000	5.250.000	0	30.446	0	0	34.469.554	-29.250.000	5.219.554
367	Uitvoeringsprogramma waterconservering	2.100.000	-960.000	1.140.000	147.904	110.158	0	-28.900	1.841.938	-931.100	910.838
370	Zelfstandige NBW-knelpunten wateroverlast (3e toetsing)	100.000	0	100.000	10.820	39.822	0	0	49.358	0	49.358
371	Programma Howabo	3.834.000	-375.000	3.459.000	683.947	890.303	0	0	2.259.750	-375.000	1.884.750
374	Uitbreiding slib- en gaslijn rwzi Den Bosch	5.500.000	0	5.500.000	3.719.511	120.870	0	0	1.659.619	0	1.659.619
376	Wegwerken baggerachterstand 2022-2027	4.800.000	0	4.800.000	0	742.906	0	0	4.057.094	0	4.057.094
5	Blauwe Poort Laarbeek	10.124.000	-3.450.000	6.674.000	1.734.161	1.902.986	-724.853	-822.990	6.486.853	-1.902.157	4.584.696
51	Uitvoeringsprogramma Noordervaart/Peelkanalen	5.873.128	-2.895.000	2.978.128	5.017.004	19.917	-933.831	0	836.207	-1.961.169	-1.124.962
53	Cyclisch groot onderhoud	3.124.340	0	3.124.340	2.313.658	54.416	0	-424.064	756.266	424.064	1.180.330
6	Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL), EVZ Baardwijkse Overlaat	260.500	0	260.500	0	0	0	0	260.500	0	260.500
6	Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL), EVZ Voordijk	120.000	0	120.000	0	0	0	0	120.000	0	120.000
6	Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL), VTW Gebiedsontw Oostelijk Langstraat	3.083.000	0	3.083.000	26.170	31.942	0	0	3.024.888	0	3.024.888
7	Gebiedsplan Raam	40.215.820	-15.450.330	24.765.490	11.365.656	2.014.910	-3.803.873	-1.031.395	26.835.254	-10.615.062	16.220.192
76	Aa dal Zuid, fase 1	16.880.000	-3.085.000	13.795.000	15.947.748	869.849	-9.045.948	-192.190	62.403	6.153.138	6.215.541
76	Aa dal Zuid, fase 2	8.250.000	-3.951.000	4.299.000	1.019.450	738.611	0	-89.213	6.491.939	-3.861.787	2.630.152

PJB nr	Projectnaam	Beschikbaar krediet bruto	Beschikbaar krediet inkomsten	Beschikbaar krediet netto	Realisatie krediet bruto tm 2024	Realisatie krediet bruto 2025	Realisatie inkomsten tm 2024	Realisatie inkomsten 2025	Restant krediet bruto	Restant krediet inkomsten	Restant krediet netto
8	Integrale wateropgave Aa-dal Noord	6.610.000	0	6.610.000	436.231	2.216.825	-60.000	-74.677	3.956.944	134.677	4.091.621
86	IGP Maasheggen	6.910.000	-2.675.000	4.235.000	2.265.977	1.731.736	-1.017.518	-785.513	2.912.287	-871.969	2.040.318
95	EVZ Tranche Beneden Aa, EVZ Leijgraaf	5.575.500	-1.782.000	3.793.500	1.766.271	504.440	-78.294	-1.346.629	3.304.789	-357.077	2.947.712
95	EVZ Tranche Beneden Aa, EVZ Schijndelse Loop	2.420.000	-1.625.000	795.000	1.328.648	84.400	-103.709	-845.182	1.006.952	-676.109	330.843
99	Realisatie EVZ Groote Wetering	1.892.000	-973.000	919.000	845.373	56.271	-515.953	-18.837	990.356	-438.210	552.146
	Totaal	**1.156.396.054**	**-588.521.187**	**567.874.867**	**318.848.446**	**213.727.805**	**-101.608.993**	**-107.945.998**	**623.819.803**	**-378.966.196**	**244.853.607**

Bijlage B Overzicht afgesloten investeringen

PJB nr	Projectnaam	Beschikbaar krediet bruto	Beschikbaar krediet inkomsten	Beschikbaar krediet netto	Realisatie krediet bruto tm 2024	Realisatie krediet bruto 2025	Realisatie inkomsten tm 2024	Realisatie inkomsten 2025	Restant krediet bruto	Restant krediet inkomsten	Restant krediet netto
	Pettelaarpark 70 Noodtrappen	50.000	0	50.000	0	22.305	0	0	27.695	0	27.695
12	Integraal Gebiedsprogramma Bakel - Milheeze	770.000	-326.000	444.000	89.228	205.754	0	-105.151	475.018	-220.849	254.169
147	Renovatie RG Oploo	615.000	0	615.000	185.530	420.726	0	0	8.744	0	8.744
197	Vervangen vervoermiddelen en gereedschappen 2024	1.030.000	0	1.030.000	897.600	114.420	0	0	17.980	0	17.980
2023-028	Vervangen persleiding Vinkel-Berlicum	370.000	0	370.000	13.114	354.028	0	0	2.858	0	2.858
2023-028	Vervangen persleiding Neerkant-Hutten	380.000	0	380.000	11.786	273.833	0	-6.923	94.381	6.923	101.304
208	20 kunstwerken regionale keringen	2.600.000	-400.000	2.200.000	2.148.060	121.565	-440.506	0	330.375	40.506	370.881
239	NVO De Vlier & Oplossen Vismigratieknelpunten	1.198.000	-549.000	649.000	328.221	868.636	-137.761	-410.425	1.143	-814	329
243	Biotectoren	500.000	0	500.000	233.237	0	0	0	266.763	0	266.763
25	HWBP Bijdrage 2024	7.855.000	0	7.855.000	7.854.745	8	0	0	247	0	247
263	Renoveren rioolgemaal Cuijk Sportpark	1.300.000	0	1.300.000	1.141.936	9.921	0	0	148.143	0	148.143
286	Oplossen capaciteitsknelpunt Bakel	3.700.000	0	3.700.000	3.651.027	47.717	0	0	1.256	0	1.256
293	Klimaatadaptieve aanpak Oeffeltse Raam	4.100.000	-2.730.000	1.370.000	3.354.766	6.191	0	-3.199.668	739.043	469.668	1.208.711
301	LTAP Gemaal Grensweg	120.000	0	120.000	89.551	3.173	0	0	27.276	0	27.276
301	LTAP Gemaal Herpt	130.000	0	130.000	90.866	0	0	0	39.134	0	39.134
301	LTAP Gemaal De Brand	415.000	0	415.000	393.086	0	0	0	21.914	0	21.914
301	LTAP Gemaal Keent	120.000	0	120.000	48.595	0	0	0	71.405	0	71.405
301	LTAP Gemaal Kleine Wetering	329.000	0	329.000	307.251	907	0	0	20.842	0	20.842
334	Renoveren rioolgemaal 't Snepke	180.000	0	180.000	89.652	88.817	0	0	1.531	0	1.531
356	Aanpassing Astense Aa tbv aanvoer vanuit Noordervaart	100.000	0	100.000	73.562	2.270	0	0	24.168	0	24.168
371	Gemaal Crevecoeur	1.650.000	-750.000	900.000	1.436.454	232.417	-487.824	0	-18.871	-262.176	-281.047
	Totaal	**27.512.000**	**-4.755.000**	**22.757.000**	**22.438.267**	**2.772.688**	**-1.066.091**	**-3.722.167**	**2.301.045**	**33.258**	**2.334.303**

Dit document is openbaar.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3192
Extern Zaak ID	0654765403
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.2.B
Titel	Investeringskrediet ten behoeve van waterveiligheidsprojecten van derden
Organisatieonderdeel	Waterveiligheid
Projectenboeknummer en naam	2026-087 Waterstandsverlaging Lob van Gennep; 2026-088 Ruimte voor de Maas bij Oeffelt en 2026-088
Portefeuillehouder	Dijk, P. van

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Overzichtskaart Maasprojecten waterveiligheid tussen Venlo en Oss
Bijlage 2 Projectkaart Ruimte voor de Maas bij Oeffelt
Bijlage 3 Overzichtskaart maatregelen voorkeursbeslissing Lob van Gennep
Bijlage 4 Financiële paragraaf
Bijlage 5 Kostenraming
TOEGEVOEGD: VERTROUWELIJK voorstel extra bijdragen Waterveiligheidsprojecten van derden
TOEGEVOEGD: Advies commissie WW 13 mei 2026_4.7 Waterveiligheidsprojecten van derden

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

1. Een investeringskrediet van € 1.811.000,- beschikbaar te stellen voor waterveiligheidsprojecten van derden, bestaande uit:
   a. € 581.000,- voor het project Ruimte voor de Maas bij Oeffelt van de provincie

Noord-Brabant (exclusief interne rente € 10.000,-) en
b. € 1.200.000,- voor het project Lob van Gennep van waterschap Limburg (exclusief interne rente € 20.000,-).

2. Akkoord te gaan met de opname van deze bedragen in de geplande investeringsuitgaven vanaf 2027.

Zaaknummer: 765403
Documentnummer: 765607

ADVIESNOTA EN BESLUIT VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL

1. Een investeringskrediet van € 1.811.000 beschikbaar te stellen voor waterveiligheidsprojecten van derden, bestaande uit:
a. € 581.000 voor het project Ruimte voor de Maas bij Oeffelt van de provincie Noord-Brabant (exclusief interne rente € 10.000)
en
b. € 1.200.000 voor het project Lob van Gennep van waterschap Limburg (exclusief interne rente € 20.000).
2. Akkoord te gaan met de opname van deze bedragen in de geplande investeringsuitgaven vanaf 2027.

PROBLEEMSTELLING

Belang Aa en Maas
Projecten Ruimte voor de Maas bij Oeffelt van de provincie Noord-Brabant en Lob van Gennep van waterschap Limburg dragen bij aan de waterveiligheid in het beheergebied van waterschap Aa en Maas. Samen zorgen deze projecten bij hoogwater voor waterstandsverlaging op de Maas langs vrijwel het hele beheergebied van waterschap Aa en Maas. Onze primaire keringen bieden daardoor extra bescherming nadat beide projecten zijn uitgevoerd en het rendement van de investeringen in onze dijkversterkingsprojecten wordt er groter door.

Kern van het probleem
Beide zijn aan het eind van de planuitwerkingsfase, maar voor beide projecten is het beschikbare budget met name door inflatie en gestegen rente inmiddels niet meer toereikend om de realisatiekosten te dekken.

Voorgeschiedenis: Start rivierverruimingsprojecten
In 2017 en 2018 zijn een aantal rivierverruimingsprojecten langs de Maas gestart waar het Rijk aan bij wilde dragen (zie bijlage 1). Meanderende Maas, dat is geïntegreerd met het dijkversterkingsproject Ravenstein-Lith, is de eerste hiervan die in uitvoering is gegaan. Ruimte voor de Maas bij Oeffelt van de provincie Noord-Brabant is het tweede project dat richting uitvoering gaat. Dit project heeft nog een tekort in de dekking. Het derde project is Lob van Gennep waarover u op 8 april 2022 bent geïnformeerd naar aanleiding van de voorkeursbeslissing van de minister en de bestuursovereenkomst voor de planuitwerking. Door het gekozen alternatief 'reguliere dijken' kan het niet langer aanspraak maken op financiering vanuit het rivierverruimingsspoor en leiden de voorfinancieringslasten tot een dekkingstekort.

Wat is Ruimte voor de Maas bij Oeffelt?
Bij Oeffelt zit een flessenhals in het winterbed van de Maas door grondlichamen van bruggen: de huidige brug over de Maas van de provinciale weg (N264) en die van een voormalige spoorlijn (Duits lijntje). De te realiseren doorgangen in de grondlichamen en de te graven geul(en) leiden tot een waterstandsdaling van maximaal ca 20 cm bovenstrooms en werken door tot Venlo. Maasheggen die hiervoor moeten wijken, zullen gecompenseerd worden. Zie bijlage 2 voor de projectkaart. Naast gemeente Land van Cuijk, Staatsbosbeheer en waterschap Aa en Maas, participeren ook de provincie Limburg en waterschap Limburg in het project.

Wat is de Lob van Gennep?
De Lob van Gennep is een bijzonder gebied in het winterbed van de rivier op de overgang van de Maasvallei naar de Bedijkte Maas. Er liggen ook enkele dorpen en verspreide bebouwing in het gebied (zie bijlage 3). Het heeft een grote oppervlakte en ligt voor een rivierbed relatief hoog. Bij extreem hoogwater kan hier veel Maaswater instromen. Hierdoor komt de piek bij zo'n hoogwater benedenstrooms van Cuijk minder hoog. Na de hoogwaters van 1993 en 1995 is het gebied bedijkt met noodkades. Later zijn dit primaire waterkeringen geworden. De Lob van Gennep kan nog steeds overstromen voordat het hoogwater benedenstrooms de kruin van de dijken bereikt.

Wat is de aanleiding voor dit kredietvoorstel?
De provincie Noord-Brabant is sinds kort zo ver met het project Ruimte voor de Maas bij Oeffelt dat het de voorbereiding van de realisatie zou kunnen starten. Alvorens die stappen te zetten wil de provincie de dekking van de geraamde kosten rond hebben. Dat is nu nog niet het geval. Door onder meer inflatie is de kostenraming opgelopen en wordt deze niet langer gedekt door de toegezegde middelen van de partners.
Voor waterschap Aa en Maas en waterschap Limburg draagt het project bij aan verlaging van waterstanden bij hoogwaters op de Maas. Voor Aa en Maas is uitgerekend hoeveel kosten voor dijkversterking dit scheelt op het traject Boxmeer-Oeffelt. Deze vermeden kosten dijkversterking bedragen €3,1 miljoen. Hiervan betaalt het HWBP 90%. €310.000 komt volgens afspraak voor rekening van Aa en Maas. Door indexatie komt hier nog €71.000 bij. Ook ten zuiden van Boxmeer heeft het project een positief effect op de waterveiligheid. Om het ontstane tekort te dekken is nu het voorstel dat waterschap Aa en Maas €200.000 meer gaat bijdragen dan de berekende vermeden kosten dijkversterking die al zijn toegezegd.

Waterschap Limburg is zo ver gevorderd met de voorbereiding van het waterveiligheidsproject Lob van Gennep dat het een projectbesluit kan nemen. Daarna zou de voorbereiding van de realisatie kunnen starten. Waterschap Limburg heeft de vaststelling van het projectbesluit echter uitgesteld omdat de dekking van de geraamde (voorfinancierings)kosten nog niet rond is.
De Lob van Gennep is in de eerste plaats een dijkversterkingsproject. Van die kosten wordt in principe 90% door het HWBP gedekt. De urgentie van de dijkversterkingsopgave is echter niet zo hoog, waardoor de uitkering van de jaarlijkse subsidie in principe pas 6 jaar na de start van de realisatie begint. Door de gestegen rente levert dit een forse voorfinancieringslast op. Die kosten zijn de laatste jaren sterk gestegen en daar is nu nog geen dekking voor.
Voor waterschap Aa en Maas (en andere benedenstrooms gelegen projectpartners) draagt de dijkversterking van de Lob van Gennep ook bij aan verdere verlaging van waterstanden bij hoogwaters op de Maas die maatgevend zijn voor onze dijken stroomafwaarts van de spoorbrug bij Cuijk. Dit komt doordat de norm voor de dijken in de Lob van Gennep lager is dan voor onze Maasdijken. Versterking van de dijken in de Lob van Gennep beschermt de bewoners beter dan nu het geval. De Lob zal na realisatie van het project bij een nog extremer hoogwater beginnen in te stromen. Dit optimaliseert het waterstandsverlagend effect voor de Bedijkte Maas. Over het gebied van Cuijk tot Waalwijk/Geertruidenberg resulteert dat in een gemiddeld 7 cm lagere hoog-waterpiek. Bij de versterking van de dijk tussen Ravenstein en Lith in het project Meanderende Maas is rekening gehouden met bovenstaand waterstandsverlagend effect. Ook het definitief ontwerp voor de dijk in Cuijk-Ravenstein wordt daarop gebaseerd. Daarom is nu het voorstel dat wij gaan bijdragen aan dekking van de voorfinancieringskosten.
Andere scenario's waarbij de realisatie wordt uitgesteld of over langere tijd wordt uitgesmeerd blijken onverstandig. Ze kosten de belastingbetaler ongeveer evenveel geld, zo blijkt uit een verkenning door waterschap Limburg. Bovendien geeft uitstel risico op verlies van lokaal draagvlak. Er is veel weerstand geweest tegen het plan vanuit de streek en ook achterdocht over

de bedoeling van de overheid. Na een moeizaam proces is draagvlak bereikt en vertrouwen herwonnen. Nu niet gaan realiseren stelt het vertrouwen van burgers op de proef. Dit zal naar verwachting het proces later opnieuw gaan bemoeilijken.

BEOOGD EFFECT

Zo snel mogelijke realisatie van waterstandsverlaging bij hoogwater op de Maas door uitvoering van plannen van derden die bijdragen aan de bescherming tegen overstromingen van bewoners, woningen, bedrijven en infrastructuur in het beheergebied waterschap Aa en Maas.

ARGUMENTEN

1.1 Het draagt bij aan onze wettelijke waterveiligheidstaak: beschermen van het beheergebied tegen overstromingen vanuit de Maas door middel van primaire waterkeringen
Direct na realisatie leveren de projecten extra waterveiligheid op voor het beheergebied van waterschap Aa en Maas. Nagenoeg al onze 110 km primaire waterkering bieden effectievere hoogwaterbescherming als beide projecten zijn uitgevoerd.

1.2 Signaal van regio aan Rijk over samen blijven investeren in Ruimte voor de rivier langs de Maas
Het Rijk is op basis van nieuw beleid voor Ruimte voor de rivier 2.0 nieuwe investerings-maatregelen aan het voorbereiden. Deze zijn vrijwel alleen gericht op de Rijntakken, de Waal in het bijzonder. Door het financiële tekort in deze projecten als regio dicht te leggen laten wij zien dat Rijksinvesteringen in rivierverruiming onder trekkerschap van regionale Maaspartners daadwerkelijk tot uitvoering worden gebracht. Hiermee geven wij aan het Rijk een signaal af dat het uit oogpunt van cofinanciering voor nationale doelen slim is continuïteit te brengen in investeringen door het Rijk in Ruimte voor de rivier langs de Maas.

1.3 Het project bij Oeffelt verkleint de kans op herhaling van de aanleg van noodkades
Tijdens het hoogwater van juli 2021 zijn in het onbedijkte gebied bij Sambeek en Groeningen noodkades aangelegd. Doordat het project Ruimte voor de Maas bij Oeffelt de hoogwaterstanden in dit gebied wezenlijk verlaagt, verkleint het de kans op herhaling van een dreigende overstroming van dit gebied.

1.4 Financieel bijdragen aan project Lob van Gennep vergroot het rendement van investeringen in onze dijkversterkingsprojecten Meanderende Maas en Cuijk-Ravenstein
Honderden miljoenen worden de komende jaren geïnvesteerd in de dijkversterkingsprojecten Ravenstein-Lith (Meanderende Maas) en Cuijk-Ravenstein. De wettelijke norm voor deze beide dijktrajecten is uitgewerkt tot een dijkontwerp met een ontwerplevensduur van 50 jaar gebaseerd op realisatie van het projectbesluit voor de Lob van Gennep. Als het project Lob van Gennep niet wordt gerealiseerd leidt dit tot een verkorting van de ontwerplevensduur van meerdere jaren.

1.5 Op ons verzoek is waterschap Limburg snel gestart met het HWBP-project Lob van Gennep
Vanwege het gunstige benedenstroomse effect op de waterveiligheid hadden Brabant en Gelderland belang bij een snelle start van het HWBP-project Lob van Gennep. Mede om die reden is waterschap Limburg de Lob van Gennep als vrijwillig voorfinancieringsproject gestart. Daarom voelen wij een morele verantwoordelijkheid om samen met provincie Brabant en Gelderland bij te dragen in de voorfinancieringskosten.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1.1 Er is geen juridisch verplichting om extra bij te dragen in dekking van de kosten voor Oeffelt

Het waterschap heeft eerder schriftelijk toegezegd om de 10% bijdrage aan de vermeden kosten dijkversterking te betalen: een nominaal bedrag van €310.000. Bovenstaande argumenten maken duidelijk dat het waterschap wel meer profijt heeft van de maatregelen dan dat. Indexering van dat bedrag en een extra bijdrage is daarom billijk.

1.2 Voorstel om bij te dragen in dekking van extra kosten Lob heeft geen harde juridische basis
Het project Lob van Gennep is gestart als een verkenning voor rivierverruiming. In 2019 is berekend welke dijkversterkingskosten vermeden kunnen worden als het project zo zou worden gerealiseerd dat een hoogwaterpiek benedenstrooms van de Lob maximaal afvlakt. De maatschappelijk haalbare optimale inrichting bleek later door middel van een reguliere dijkversterking te realiseren. De grondslag voor aanvullende financiering gebaseerd op rivierverruiming en vermeden kosten dijkversterking is daarmee vervallen. Dekking van de kosten voor waterveiligheidsmaatregelen in het project is nu formeel een verantwoordelijkheid van het HWBP (voor 90%) en van waterschap Limburg (voor 10% plus rentekosten). Dit voorkeurs-alternatief levert minder extra waterstandsdaling op, maar heeft nog steeds een positief effect op de waterveiligheid benedenstrooms. Ruim 85 kilometer van onze primaire waterkering biedt daardoor een effectievere bescherming. Dat rechtvaardigt een bijdrage van Aa en Maas.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

Conform voorstel wordt een investeringsvolume aangevraagd van in totaal € 1.811.000. De betalingen vinden niet eerder plaats dan in 2027. Bij het doorrekenen van het investeringsvolume vanaf 2027 wordt rekening gehouden met het gevraagde investeringskrediet. Het effect van deze investering wordt hiermee doorgerekend in meerjarig kader.

<u>Gevraagd krediet/dekking</u>
Het gevraagde investeringskrediet voor werken van derden bedraagt € 1.811.000, dit is inclusief de interne rente van € 30.000.
De financiële bijdrage voldoet aan de voorwaarden voor een bijdrage aan eigendommen van derden op grond van artikel 4.67 van het waterschapsbesluit:

- er is sprake van een investering door een derde;
- de investering draagt bij aan de publieke taak;
- de derde heeft zich verplicht tot het daadwerkelijk investeren op een wijze zoals gaat worden overeengekomen met het waterschap, en
- de bijdrage kan worden teruggevorderd, indien de derde in gebreke blijft of het waterschap anders recht kan doen gelden op de activa die samenhangen met de investering.

<u>Subsidie/inkomsten</u>
Er is geen sprake van subsidie of inkomsten.

<u>Effect op de exploitatie</u>
De kapitaallasten worden effectief vanaf begrotingsjaar 2028. De financiële consequentie van dit voorstel en de daarbij behorende kostenraming zijn zichtbaar in de bijlagen 4 en 5.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

Beide projecten dragen bij aan een klimaatrobuust hoofdwatersysteem van de Maas en daarmee aan robuuste hoogwaterbescherming van het beheergebied van waterschap Aa en Maas. Een deel van de waterveiligheidsopgave kan hierdoor met minder grondverzet worden gerealiseerd.

UITVOERING/VERVOLG

Na besluitvorming in het algemeen bestuur zullen de trekkers van de projecten, de provincie Noord-Brabant en waterschap Limburg worden geïnformeerd en de betalingsvoorwaarden worden uitgewerkt en vastgelegd.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Communicatie zal plaatsvinden door de overheden die de projecten trekken, te weten de provincie Noord-Brabant en waterschap Limburg op basis van de besluitvorming in de stuurgroepen en de interne besluitvorming bij de partners.
Omdat het project Lob van Gennep gevoelig ligt in de streek is het daarvoor extra belangrijk eenduidig te communiceren.

BIJLAGEN

1. Overzichtskaart Maasprojecten waterveiligheid tussen Venlo en Oss
2. Projectkaart Ruimte voor de Maas bij Oeffelt
3. Overzichtskaart maatregelen voorkeursbeslissing Lob van Gennep
4. Financiële paragraaf
5. Kostenraming

VERSIEDATUM

14 april 2026

AB-BESLUIT

Djuma zaaknummer: 765403
Djuma documentnummer: 765607

ONDERWERP:

Investeringskrediet ten behoeve van waterveiligheidsprojecten van derden

INVESTERINGSBESLUIT:

IB2026-15

Het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas;
gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur van 14 april 2026;
gelet op het bepaalde in artikel 4.67 van het waterschapsbesluit;
gezien het advies van de commissie watersysteem en waterveiligheid van 13 mei 2026;

B E S L U I T :

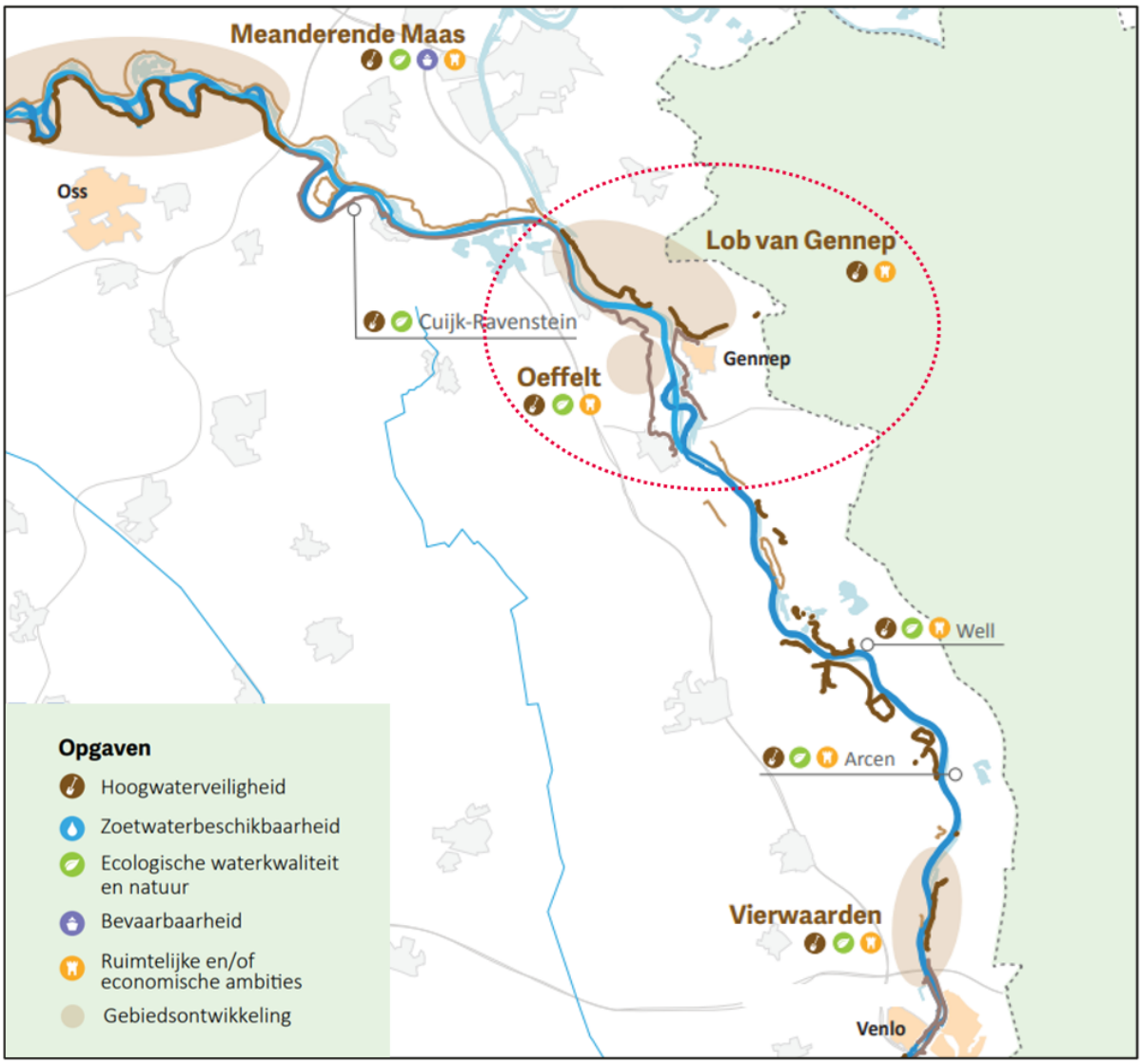
1. Een investeringskrediet van € 1.811.000 beschikbaar te stellen voor waterveiligheidsprojecten van derden, bestaande uit:
a. € 581.000 voor het project Ruimte voor de Maas bij Oeffelt van de provincie Noord-Brabant (exclusief interne rente € 10.000)
en
b. € 1.200.000 voor het project Lob van Gennep van waterschap Limburg (exclusief interne rente € 20.000).
2. Akkoord te gaan met de opname van deze bedragen in de geplande investeringsuitgaven vanaf 2027.

Aldus vastgesteld door het algemeen bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026,

De secretaris, De dijkgraaf,

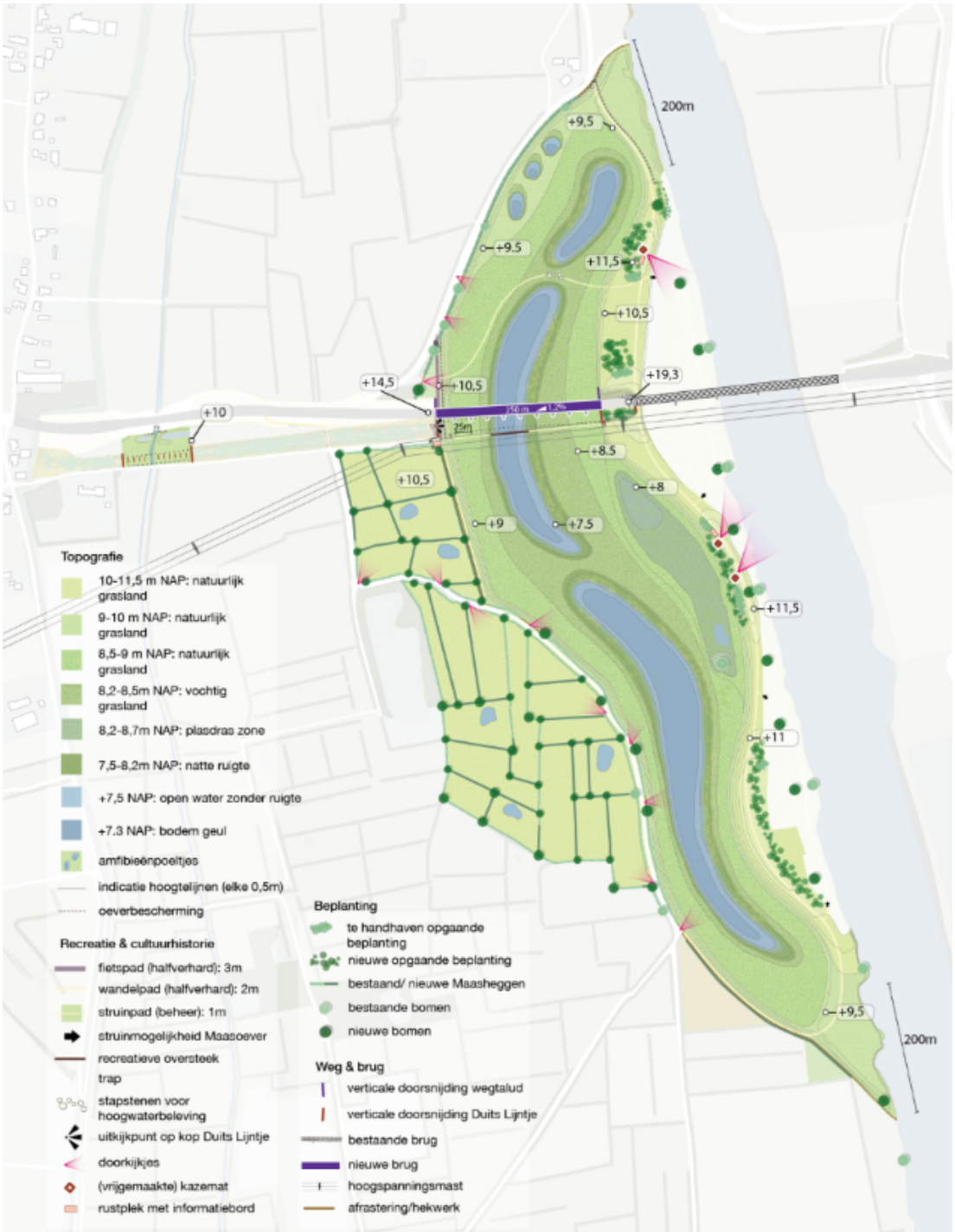
Peter Verlaan Mario Jacobs

Bijlage 1: Overzichtskaart Maasprojecten waterveiligheid tussen Venlo en Oss

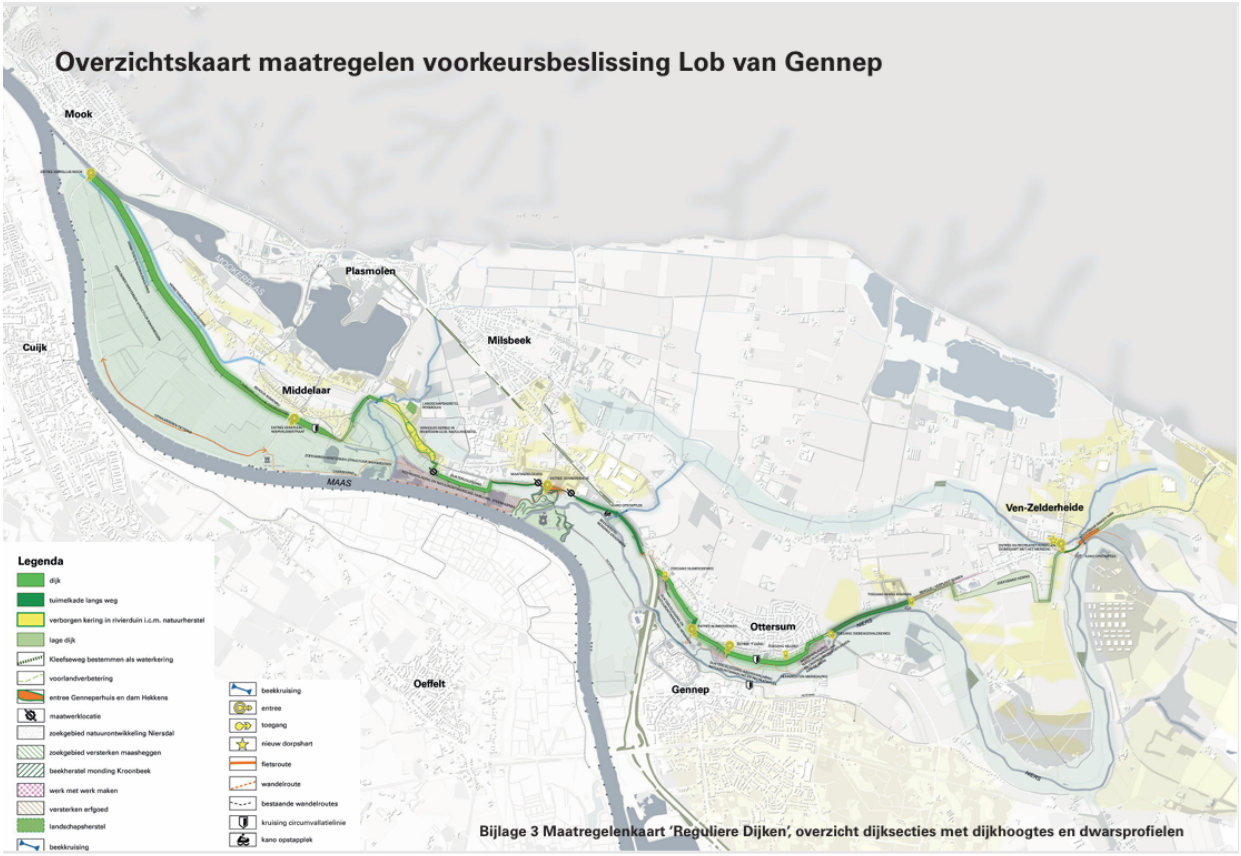
Bron: Deltaprogramma Maas projectenkaart 2025 (uitsnede)

Bijlage 2: Projectkaart Ruimte voor de Maas bij Oeffelt

Bron: www.ruimtevoordemaasbijoeffelt.nl/project/projectkaart

Bijlage 3: Overzichtskaart maatregelen voorkeursbeslissing Lob van Gennep

Bron: Lobvangennep.nl.project/documenten (voorkeursbeslissing 2022)

Printdatum: 8-4-2026

INVESTERING/ Financiële paragraaf

IB-nummer	2026-15	Waterschap Aa en Maas	Datum DB:	14-4-2026
			Datum AB:	5-6-2026

Algemeen

Waterschapstaak:	Watersysteembeheer
Projectverantwoordelijke afdeling:	Waterveiligheid
Betreft investeringsproject:	**Bijdragen waterveiligheidsprojecten van derden**
Soort investering:	**C**

Financieel

		Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Gevraagd investeringskrediet		€ 1.811.000	€ -	€ 1.811.000
Programmeringcode/-nr.:	2026-087/ 2026-088	€ 1.811.000	€ -	€ 1.811.000

Verdeling krediet	Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Grond	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	€ -	€ -	€ -
Overige waterkeringen	€ 1.811.000	€ -	€ 1.811.000
Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	€ -	€ -	€ -
Totaal	**€ 1.811.000**	**€ -**	**€ 1.811.000**

Kapitaallasten over het eerste volledige jaar:	2028
(Omslag)rente %	2,44%

Verdeling activa	Afschr.termijn	Afschrijving	Rente	Totaal kapitaallast.
Grond	40	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	15	€ -	€ -	€ -
Overige waterkeringen	40	€ 45.275	€ 44.188	€ 89.463
Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	40	€ -	€ -	€ -
Totaal		€ 45.275	€ 44.188	€ 89.463
Toename overige jaarlijkse exploitatielasten (standaardnorm is 1,25% van gevraagd krediet)				nntb
Afname jaarlijkse exploitatielasten				€ -
Totale lasten				€ 89.463

Verdeling totale lasten over de taken	
Watersysteembeheer	100,0%
Zuiveringsbeheer	0,0%

Kostentoedeling: Watersysteembeheer				eenheden	
Ingezetenen	29,79%	€	26.651,15	333.500	€ 0,08
Gebouwd	59,69%	€	53.400,70	187.549.000.000	0,00003%
Ongebouwd	10,35%	€	9.259,46	98.350	€ 0,09
Natuurterreinen	0,17%	€	152,09	28.000	€ 0,01

Kostentoedeling: Zuiveringsbeheer				eenheden	
Per vervuilingseenheid (v.e.)		€	-	1.203.500	€ -
Totaal Generaal		**€**	**89.463,40**		

Overige gegevens

Investeringskredietnummer:	I1042501	Lob van Gennep
	I1042601	Ruimte voor de Maas bij Oeffelt
Programma (toebedeling)	100%	Waterveiligheid
Beleidsveld	61100000	Aanleg en onderhoud waterkeringen
Werkplanproductnummer	61121001	Aanleg en verwerving primaire waterkering

BIJLAGE

14-4-2026

Bijdragen waterveiligheidsprojecten van derden

Kostenraming (bedragen inclusief BTW):			***IB 2026-15***	*TOTAAL*
Kosten:				
			€ -	€ -
Bijdrage Lob van Gennep			€ 1.200.000	€ 1.200.000
Bijdrage Ruimte voor de Maas bij Oeffelt			€ 581.000	€ 581.000
			€ -	€ -
Interne rente Lob van Gennep			€ 20.000	€ 20.000
Interne rente Ruimte voor de Maas bij Oeffelt			€ 10.000	€ 10.000
				€ -
TOTAAL KREDIETRAMING	**€**	**-**	**€ 1.811.000**	**€ 1.811.000**
NETTOBIJDRAGE	**€**	**-**	**€ 1.811.000**	**€ 1.811.000**

TOTAAL GEVRAAGD INVESTERINGSKREDIET:	**€ 1.811.000**

VERTROUWELIJK

Voorstel extra financiële bijdragen aan project Lob van Gennep

Partij	**Bijdrage**
Waterschap Limburg	€12.400.000
Waterschap Aa en Maas	€1.200.000
Provincie Noord-Brabant*	€3.900.000
Provincie Gelderland*	€3.900.000
Provincie Limburg	€3.900.000
Gemeente Gennep	€300.000
Gemeente Mook en Middelaar	€30.000

** bijdrage in de vorm van gederfde rente-inkomsten van lening tegen gereduceerd tarief van 2%*

Voorstel extra financiële bijdrage aan Ruimte voor de Maas bij Oeffelt

Partij	**Bijdrage**
Rijk	€3.000.000
Provincie Noord-Brabant	€1.475.000
Provincie Limburg	€1.475.000
Waterschap Aa en Maas	€ 200.000
Waterschap Limburg	€ 200.000

VERTROUWELIJK

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Watersysteem en Waterveiligheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.7 Investeringskrediet ten behoeve van waterveiligheidsprojecten van derden (inclusief een toelichtende presentatie)**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als **bespreekstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* De ***fractie Partij voor de Dieren*** vraagt hoe de maasheggen die moeten wijken gecompenseerd worden. De ***fractie Geborgden*** attendeert hierop dat het ook boomsoorten en planten betreft. **Antwoord DB**: Portefeuillehouder Van Dijk zegt dat dit buiten zijn invloedsfeer ligt maar hij zal nogmaals benadrukken dat de compensatie volgens de regels moet plaatsvinden. De ***fractie Algemene Waterschapspartij*** vraagt of waterschap Rivierenland bijdraagt aan de extra rentelast, zij hebben er ook baat bij. Tevens – mocht het subsidiabel worden – we te zijner tijd ook een gedeelte terugkrijgen. **Antwoord DB:** Goede suggestie, portefeuillehouder Van Dijk zal deze punten meenemen. De ***fractie Water Natuurlijk*** heeft de volgende schriftelijke vraag ingediend: In de commissie systeembeheer is door de portefeuillehouder aangegeven dat Limburgse partijen meebetalen aan de aanpassingen. Ik kan de aard en omvang daarvan niet in de stukken vinden. Graag een overzicht daarvan. **Antwoord DB:** Het voorstel betreft alleen een aanvullende financiële afspraak. Inhoudelijke besluitvorming over deze projecten heeft al eerder plaatsgevonden. In de periode april-juli 2026 vindt bij de partners de besluitvorming over de extra bijdragen plaats op basis van een voorstel dat op 16 maart in de stuurgroep Lob van Gennep heeft voorgelegen. Om tijdens die besluitvormingsperiode niet de indruk te wekken dat de extra bijdragen van alle partners al vaststaan is afgesproken de bedragen niet openbaar te communiceren. Op 6 mei is door het algemeen bestuur van waterschap Limburg positief besloten over de extra bijdrage aan het project Lob van Gennep én Ruimte voor de Maas bij Oeffelt. Daardoor is voor de Lob van Gennep al een heel groot deel van het geraamde tekort van de €18 miljoen gedekt. Voor de volledigheid is als vertrouwelijk document bijgevoegd de verdeling van de aanvullende financiële bijdragen voor zowel de Lob van Gennep als Ruimte voor de Maas bij Oeffelt.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3220
Extern Zaak ID	0654618125
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.2.C
Titel	Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel
Organisatieonderdeel	Ontwerp en Realisatie
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Zoeten, S. de

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Financiële paragraaf
GEHEIM Bijlage 2 Raming (geheim)
TOEGEVOEGD: Adviesnota en besluit AB_aangepaste versie
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.7 Effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Toelichting

Het Dagelijks Bestuur heeft

- Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld

aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.

- De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Voorgesteld besluit

Een investeringskrediet van € 67.000.000,- beschikbaar te stellen voor de uitvoering van project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel waarin aanvullende zuiveringsstappen voor het verwijderen van nutriënten en medicijnresten(PACAS) worden gerealiseerd.

Zaaknummer: 618125
Documentnummer: 793504

ADVIESNOTA EN BESLUIT VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL

Een investeringskrediet van € 67.000.000 beschikbaar te stellen voor de uitvoering van project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel waarin aanvullende zuiveringsstappen voor het verwijderen van nutriënten en medicijnresten(PACAS) worden gerealiseerd.

PROBLEEMSTELLING

Om te voldoen aan de KRW-opgave moeten aanvullende zuiveringsstappen worden gerealiseerd t.b.v. de kwaliteitsverbetering van effluent ten aanzien van stikstof, fosfor en de verwijdering van medicijnresten. Hiervoor is momenteel het project in voorbereiding: effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel. Voor dit project heeft het AB op 7 juni 2024 een investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding beschikbaar gesteld.

Het ontwerptraject heeft plaatsgevonden in een efficiënte samenwerking met het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch om maximale synergie te creëren. Er is een verregaande standaardisatie toegepast mede door toepassing van modulaire bouwmodules (Verdygo), waardoor ook de synergie met andere waterschappen groter wordt. Hierdoor is het investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding beperkt gebleven tot ca 5% van de totale uitvoeringskredieten in plaats van de normaal gesproken 10%.

BEOOGD EFFECT

Het beschikbaar stellen van de benodigde middelen voor de realisatie van aanvullende zuiveringsstappen voor nutriënten en medicijnresten(PACAS) op rwzi Aarle-Rixtel. Deze uitvoeringsfase wordt afgesloten met opgeleverde installaties die het effluent van rwzi verbeteren.

ARGUMENTEN

1.1 Een aanvullende zuiveringstap voor de verwijdering van stikstof en fosfor is nodig om de effluentkwaliteit te verbeteren.

De effluentkwaliteit van de rwzi Aarle-Rixtel voldoet niet aan de KRW-norm van het ontvangende oppervlaktewater ter plekke. Om de effluentkwaliteit te verbeteren is een uitbreiding van de rwzi noodzakelijk. De verwachting is dat met het zandfilter een effluentconcentratie van N = 2,94 mg/l en P = 0,24 mg/l gerealiseerd kan worden. Daarmee zal het effluent aan de KRW-reductienorm voldoen. In de praktijk zal gekeken worden of door optimalisatie van het zuiveringsproces de effluentconcentratie van N mogelijk nog verder naar beneden gebracht kan worden. De fractie inerte P in het influent is in Aarle-Rixtel dusdanig hoog dat nog verdere reductie van P door optimalisatie niet haalbaar zal zijn. Door de kwaliteit van het effluent te verbeteren zal de waterkwaliteit in de Aa toenemen.

1.2 Een aanvullende zuiveringstap voor de verwijdering van medicijnen geeft invulling aan de bestuurlijke ambitie

In de nieuwe Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater wordt in de toekomst de verwijdering van medicijnresten verplicht gesteld. Landelijk is de rwzi Aarle-Rixtel aangemerkt als “hot spot” voor

medicijnrestenverwijdering. Dit betekent dat de rwzi Aarle-Rixtel in 2033 voorzien moet zijn van een zuiveringsstap voor medicijnresten. Op basis van toepasbare zuiveringstechnieken voor nutriënten en medicijnresten is het doelmatiger om deze in combinatie met elkaar te bekijken en een slimme combinatie te maken. Met een PACAS-installatie geven we invulling aan de verwijdering van medicijnresten op rwzi Aarle-Rixtel.

1.3 Op de rwzi Dinther doen we momenteel ervaring op met de combinatie PACAS en ozon

Een voordeel van deze combinatie ten opzichte van alleen een PACAS-installatie is dat de combinatie een lagere CO2-voetafdruk heeft, een nadeel is echter het hoge energieverbruik. Op rwzi Dinther leidt de inzet van de ozon-installatie tot de omvorming van bromide naar bromaat. Dit is onwenselijk. De influentconcentraties bromide in Aarle-Rixtel zijn hoger dan in Dinther. Het is dus zeer aannemelijk dat ook in Aarle-Rixtel dit probleem zal optreden. Er wordt in Dinther onderzoek gedaan naar de juiste configuratie van de ozon-installatie om de vorming van bromaat zo veel mogelijk te beperken. Deze resultaten kunnen bepalend zijn voor de uiteindelijke keuze voor rwzi Aarle-Rixtel. Het al dan niet realiseren van een ozonisatie-installatie op de rwzi Aarle-Rixtel wordt nader overwogen nadat de resultaten het onderzoek naar de configuratie de installatie op rwzi Dinther bekend zijn.

1.4 De aanbieding is marktconform

Het project is voorbereid in een bouwteam met aannemers binnen onze raamovereenkomst die we met een drietal aannemers hebben afgesloten. Het voordeel van de raamovereenkomst is een kortere doorlooptijd omdat we de projecten niet (opnieuw) hoeven aan te besteden. Daarnaast is er gegarandeerde uitvoeringscapaciteit beschikbaar om onze opgave te realiseren. Dit raamcontract is in concurrentie aanbesteed waarmee marktconformiteit is geborgd. Het nadeel is dat marktwerking geen invloed heeft op de totstandkoming van de aanbieding voor uitvoering van het werk. Daarom is een kostentafel ingericht met deskundigen die de calculaties kritisch beoordelen. Eventuele issues worden met de aannemer besproken en de calculaties en aanbiedingen worden daarop aangepast.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1.1 Het verkrijgen van de omgevingsvergunningen brengt extra complexiteit mee. Dit vormt een risico voor de planning

De aanvraag van de omgevingsvergunningen is complex. Het risico van het verkrijgen van de vergunningen ligt bij het waterschap. Dat maakt dat de eventuele planningsconsequenties ook bij het waterschap liggen. Door de inzet van een eigen omgevingsmanager proberen we dit proces beheerst en zo efficiënt mogelijk te laten verlopen.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

In het projectenboek 2026, ter kennisname aangeboden bij de vastgestelde Programmabegroting 2026, is voor het project 'Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel' het volgende opgenomen:

PJB-nr.	Projectnaam	Fase	Besluit	Uitgaven/inkomsten	Totaal	
313	Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel	*Voorbereiding*	*2024-11*	Uitgaven	€	3.000.000
				Inkomsten	€	-
		Uitvoering		Uitgaven	€	67.000.000
				Inkomsten	€	-
Opgenomen in de programmering 2026				**Totaal BRUTO**	**€**	**70.000.000**
				Totaal NETTO	**€**	**70.000.000**

Gevraagd krediet

Het totaal benodigde krediet ten behoeve van de uitvoering van de project 'Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel' bedraagt € 67.000.000. De onderbouwing van dit bedrag is weergegeven in de kostenraming (bijlage 2). Voor dit project is eerder in het algemeen bestuur van 7-6-2024 (IB2024-11) voor € 3.000.000 krediet ten behoeve van de voorbereiding verstrekt.
Voor de PACAS-installatie op de rwzi Aarle-Rixtel is een subsidie aangevraagd van € 3.000.000.

Dekking/verklaring afwijkingen:
De dekking van het gevraagde investeringskrediet vindt plaats binnen het in meerjarig kader doorgerekende investeringsvolume. De exploitatielasten passen binnen de in de meerjarenraming opgenomen bedragen.

Effect op de exploitatie:
Naast de kapitaallasten nemen de jaarlijkse exploitatielasten (voor beheer en onderhoud) toe met € 1.557.000 op basis van normkosten. De kapitaallasten gaan lopen in het begrotingsjaar 2029. De beheer- en onderhoudskosten gaan, afhankelijk van het feitelijke moment van oplevering, vanaf 2028 of 2029 lopen. De financiële consequenties van dit voorstel zijn zichtbaar in bijgaande financiële paragraaf (bijlage 1).

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

De te treffen maatregelen worden verder uitgewerkt. Daarbij worden ze in het perspectief geplaatst van de doelstelling om de assets van Aa en Maas meer circulair en energieneutraal te maken.
Door de emissiereductie aan stikstof en fosfor zal de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater verbeteren. Door de vergaande verwijdering van stikstof en fosfor zal de slibproductie en het verbruik aan hulpstoffen toenemen. Ook et elektriciteitsverbruik zal door van het nutriëntenfilter teonemen. De toename wordt ingeschat op ca 1.5 MWh per jaar. En de CO2 footprint groeit met 2.200 ton CO2/j.

Binnen de verdere uitwerking van het ontwerp wordt naar duurzame bouwmethoden gezocht. Voor onderdelen wordt bijvoorbeeld onderzocht:
1. of geopolymeerbeton toegepast kan worden voor laagbelaste constructies
2. of we al eerder gebruikt staal toe kunnen passen
3. of de ontgraven klei hergebruikt kan worden
4. of zaken demontabel gemaakt kunnen worden
5. of biobased materialen als alternatief gebruikt kunnen worden.

In het ontwerpproces krijgen deze zaken na een zorgvuldige afweging hun beslag in de uitvoerings ontwerpen. Doordat deze zaken vroeg in het ontwerp meegenomen worden hebben deze geen significante tijdsconsequenties.

UITVOERING/VERVOLG

Bij een positief besluit van het AB zal de geselecteerde aannemer samen met het projectteam van het waterschap het uitvoeringsontwerp opstellen. Hiertoe zal een uitvoeringsovereenkomst opgesteld worden. Zowel de voorbereiding als eventuele uitvoering in bouwteam past binnen de Europees aanbestede Raamovereenkomst.

Voor beide projecten ziet de planning er als volgt uit:

Wat	**Wanneer**
Realisatiefase	Q1 2027 t/m Q3 2028
Oplevering werkzaamheden	Q4 2028
Einde nazorgfase	Q4 2029

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Via de gebruikelijke kanalen zal in afstemming met de afdeling communicatie gecommuniceerd worden over het bouwproject.

BIJLAGEN

1. Financiële paragraaf rwzi Aarle-Rixtel
2. Raming rwzi Aarle-Rixtel (geheim)

VERSIEDATUM

7 april 2026

AB-BESLUIT

Djuma zaaknummer: 618125
Djuma documentnummer: 793504

ONDERWERP:

Een investeringskrediet van € 67.000.000 beschikbaar te stellen voor de uitvoering van project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel waarin aanvullende zuiveringsstappen voor het verwijderen van nutriënten en medicijnresten (PACAS) worden gerealiseerd.

INVESTERINGSBESLUIT:

IB 14/2026

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;
gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 5 juni 2026
gelet op het bepaalde in de Waterschapswet, Algemene wet bestuursrecht en de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen;
gezien het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid van 13 mei 2026;
overwegende

B E S L U I T :

Een investeringskrediet van € 67.000.000 beschikbaar te stellen voor de uitvoering van project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel waarin aanvullende zuiveringsstappen voor het verwijderen van nutriënten en medicijnresten (PACAS) worden gerealiseerd.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering 5 juni 2026,

De secretaris, De dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

Printdatum: 18-3-2026

INVESTERING/ Financiële paragraaf

IB-nummer	14 / 2026	Waterschap Aa en Maas	Datum DB:	7-4-2026
			Datum AB:	5-6-2026

Algemeen

Waterschapstaak:	Waterzuiveringsbeheer
Projectverantwoordelijke afdeling:	Ontwerp en Realisatie
Betreft investeringsproject:	**Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel**
Soort investering:	**B**

Financieel		Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Gevraagd investeringskrediet		€ 67.000.000	€ -3.000.000	€ 64.000.000
Programmeringcode/-nr.:	313	€ 67.000.000	€ -	€ 67.000.000

Verdeling krediet	Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Grond	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	€ 33.500.000	€ -1.500.000	€ 32.000.000
Civiel/bouwkundige werken	€ 33.500.000	€ -1.500.000	€ 32.000.000
Waterlopen en eenvoudige watersysteemwerken	€ -	€ -	€ -
Totaal	**€ 67.000.000**	**€ -3.000.000**	**€ 64.000.000**

Kapitaallasten over het eerste volledige jaar:	2029
(Omslag)rente %	2,45%

Verdeling activa	Afschr.termijn	Afschrijving	Rente	Totaal kapitaallast.
Grond	40	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	15	€ 2.133.333	€ 784.000	€ 2.917.333
Civiel/bouwkundige werken	30	€ 1.066.667	€ 784.000	€ 1.850.667
Waterlopen en eenvoudige watersysteemwerken	40	€ -	€ -	€ -
Totaal		€ 3.200.000	€ 1.568.000	€ 4.768.000
Toename overige jaarlijkse exploitatielasten (standaard is 1,25% van gevraagd krediet)				€ 1.557.000
Afname jaarlijkse exploitatielasten				€ -
Totale lasten				€ 6.325.000

Verdeling totale lasten over de taken	
Watersysteembeheer	0,0%
Zuiveringsbeheer	100,0%

Kostentoedeling: Watersysteembeheer			eenheden	
Ingezetenen	29,79%	€ -	333.500	€ -
Gebouwd	59,69%	€ -	187.548.794.000	0,00000%
Ongebouwd	10,35%	€ -	98.350	€ -
Natuurterreinen	0,17%	€ -	28.000	€ -

Kostentoedeling: Zuiveringsbeheer		eenheden	
Per vervuilingseenheid (v.e.)	€ 6.325.000,00	1.199.000	€ 5,275
Totaal Generaal	**€ 6.325.000,00**		

Overige gegevens

Investeringskredietnummer:	I1034101	Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel
Programma (toebedeling)	100%	Schoon Water
Beleidsveld	63100000	Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken
Werkplanproductnummer	63121001	Bouw en verwerving zuiveringsinstallaties

Zaaknummer: 618125
Documentnummer: 793504

ADVIESNOTA EN BESLUIT VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL

Een investeringskrediet van € 67.000.000 beschikbaar te stellen voor de uitvoering van project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel waarin aanvullende zuiveringsstappen voor het verwijderen van nutriënten en medicijnresten(PACAS) worden gerealiseerd.

PROBLEEMSTELLING

Om te voldoen aan de KRW-opgave moeten aanvullende zuiveringsstappen worden gerealiseerd t.b.v. de kwaliteitsverbetering van effluent ten aanzien van stikstof, fosfor en de verwijdering van medicijnresten. Hiervoor is momenteel het project in voorbereiding: effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel. Voor dit project heeft het AB op 7 juni 2024 een investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding beschikbaar gesteld.

Het ontwerptraject heeft plaatsgevonden in een efficiënte samenwerking met het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch om maximale synergie te creëren. Er is een verregaande standaardisatie toegepast mede door toepassing van modulaire bouwmodules (Verdygo), waardoor ook de synergie met andere waterschappen groter wordt. Hierdoor is het investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding beperkt gebleven tot ca 5% van de totale uitvoeringskredieten in plaats van de normaal gesproken 10%.

BEOOGD EFFECT

Het beschikbaar stellen van de benodigde middelen voor de realisatie van aanvullende zuiveringsstappen voor nutriënten en medicijnresten(PACAS) op rwzi Aarle-Rixtel. Deze uitvoeringsfase wordt afgesloten met opgeleverde installaties die het effluent van rwzi verbeteren.

ARGUMENTEN

1.1 Een aanvullende zuiveringstap voor de verwijdering van stikstof en fosfor is nodig om de effluentkwaliteit te verbeteren.

De effluentkwaliteit van de rwzi Aarle-Rixtel voldoet niet aan de KRW-norm van het ontvangende oppervlaktewater ter plekke. Om de effluentkwaliteit te verbeteren is een uitbreiding van de rwzi noodzakelijk. De verwachting is dat met het zandfilter een effluentconcentratie van N = 2,94 mg/l en P = 0,24 mg/l gerealiseerd kan worden. Daarmee zal het effluent aan de KRW-reductienorm voldoen. In de praktijk zal gekeken worden of door optimalisatie van het zuiveringsproces de effluentconcentratie van N mogelijk nog verder naar beneden gebracht kan worden. De fractie inerte P in het influent is in Aarle-Rixtel dusdanig hoog dat nog verdere reductie van P door optimalisatie niet haalbaar zal zijn. Door de kwaliteit van het effluent te verbeteren zal de waterkwaliteit in de Aa toenemen.

1.2 Een aanvullende zuiveringstap voor de verwijdering van medicijnen geeft invulling aan de bestuurlijke ambitie

In de nieuwe Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater wordt in de toekomst de verwijdering van medicijnresten verplicht gesteld. Landelijk is de rwzi Aarle-Rixtel aangemerkt als “hot spot” voor

medicijnrestenverwijdering. Dit betekent dat de rwzi Aarle-Rixtel in 2033 voorzien moet zijn van een zuiveringsstap voor medicijnresten. Op basis van toepasbare zuiveringstechnieken voor nutriënten en medicijnresten is het doelmatiger om deze in combinatie met elkaar te bekijken en een slimme combinatie te maken. Met een PACAS-installatie geven we invulling aan de verwijdering van medicijnresten op rwzi Aarle-Rixtel.

1.3 Op de rwzi Dinther doen we momenteel ervaring op met de combinatie PACAS en ozon

Een voordeel van deze combinatie ten opzichte van alleen een PACAS-installatie is dat de combinatie een lagere CO2-voetafdruk heeft, een nadeel is echter het hoge energieverbruik. Op rwzi Dinther leidt de inzet van de ozon-installatie tot de omvorming van bromide naar bromaat. Dit is onwenselijk. De influentconcentraties bromide in Aarle-Rixtel zijn hoger dan in Dinther. Het is dus zeer aannemelijk dat ook in Aarle-Rixtel dit probleem zal optreden. Er wordt in Dinther onderzoek gedaan naar de juiste configuratie van de ozon-installatie om de vorming van bromaat zo veel mogelijk te beperken. Deze resultaten kunnen bepalend zijn voor de uiteindelijke keuze voor rwzi Aarle-Rixtel. Het al dan niet realiseren van een ozonisatie-installatie op de rwzi Aarle-Rixtel wordt nader overwogen nadat de resultaten het onderzoek naar de configuratie de installatie op rwzi Dinther bekend zijn.

1.4 De aanbieding is marktconform

Het project is voorbereid in een bouwteam met aannemers binnen onze raamovereenkomst die we met een drietal aannemers hebben afgesloten. Het voordeel van de raamovereenkomst is een kortere doorlooptijd omdat we de projecten niet (opnieuw) hoeven aan te besteden. Daarnaast is er gegarandeerde uitvoeringscapaciteit beschikbaar om onze opgave te realiseren. Dit raamcontract is in concurrentie aanbesteed waarmee marktconformiteit is geborgd. Het nadeel is dat marktwerking geen invloed heeft op de totstandkoming van de aanbieding voor uitvoering van het werk. Daarom is een kostentafel ingericht met deskundigen die de calculaties kritisch beoordelen. Eventuele issues worden met de aannemer besproken en de calculaties en aanbiedingen worden daarop aangepast.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1.1 Het verkrijgen van de omgevingsvergunningen brengt extra complexiteit mee. Dit vormt een risico voor de planning

De aanvraag van de omgevingsvergunningen is complex. Het risico van het verkrijgen van de vergunningen ligt bij het waterschap. Dat maakt dat de eventuele planningsconsequenties ook bij het waterschap liggen. Door de inzet van een eigen omgevingsmanager proberen we dit proces beheerst en zo efficiënt mogelijk te laten verlopen.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

In het projectenboek 2026, ter kennisname aangeboden bij de vastgestelde Programmabegroting 2026, is voor het project 'Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel' het volgende opgenomen:

PJB-nr.	Projectnaam	Fase	Besluit	Uitgaven/inkomsten	Totaal	
313	**Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel**	*Voorbereiding*	*2024-11*	Uitgaven	€	3.000.000
				Inkomsten	€	-
		Uitvoering		Uitgaven	€	67.000.000
				Inkomsten	€	-
Opgenomen in de programmering 2026				**Totaal BRUTO**	**€**	**70.000.000**
				Totaal NETTO	**€**	**70.000.000**

Gevraagd krediet

Het totaal benodigde krediet ten behoeve van de uitvoering van de project 'Effluentverbetering rwzi Aarle-Rixtel' bedraagt € 67.000.000. De onderbouwing van dit bedrag is weergegeven in de kostenraming (bijlage 2). Voor dit project is eerder in het algemeen bestuur van 7-6-2024 (IB2024-11) voor € 3.000.000 krediet ten behoeve van de voorbereiding verstrekt.
Voor de PACAS-installatie op de rwzi Aarle-Rixtel is een subsidie aangevraagd van € 3.000.000.

Dekking/verklaring afwijkingen:

De dekking van het gevraagde investeringskrediet vindt plaats binnen het in meerjarig kader doorgerekende investeringsvolume. De exploitatielasten passen binnen de in de meerjarenraming opgenomen bedragen.

Effect op de exploitatie:

Naast de kapitaallasten nemen de jaarlijkse exploitatielasten (voor beheer en onderhoud) toe met € 1.557.000 op basis van normkosten. De kapitaallasten gaan lopen in het begrotingsjaar 2029. De beheer- en onderhoudskosten gaan, afhankelijk van het feitelijke moment van oplevering, vanaf 2028 of 2029 lopen. De financiële consequenties van dit voorstel zijn zichtbaar in bijgaande financiële paragraaf (bijlage 1).

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

De te treffen maatregelen worden verder uitgewerkt. Daarbij worden ze in het perspectief geplaatst van de doelstelling om de assets van Aa en Maas meer circulair en energieneutraal te maken. Door de emissiereductie aan stikstof en fosfor zal de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater verbeteren. Door de vergaande verwijdering van stikstof en fosfor zal de slibproductie en het verbruik aan hulpstoffen toenemen. Het elektriciteitsverbruik zal door het gebruik van het zandfilter toenemen (ca. +0.8 GWh) en de CO2 footprint groeit met 2.200 ton CO2/j.

Binnen de verdere uitwerking van het ontwerp wordt naar duurzame bouwmethoden gezocht. Voor onderdelen wordt bijvoorbeeld onderzocht:

1. of geopolymeerbeton toegepast kan worden voor laagbelaste constructies
2. of we al eerder gebruikt staal toe kunnen passen
3. of de ontgraven klei hergebruikt kan worden
4. of zaken demontabel gemaakt kunnen worden
5. of biobased materialen als alternatief gebruikt kunnen worden.

In het ontwerpproces krijgen deze zaken na een zorgvuldige afweging hun beslag in de uitvoerings ontwerpen. Doordat deze zaken vroeg in het ontwerp meegenomen worden hebben deze geen significante tijdsconsequenties.

UITVOERING/VERVOLG

Bij een positief besluit van het AB zal de geselecteerde aannemer samen met het projectteam van het waterschap het uitvoeringsontwerp opstellen. Hiertoe zal een uitvoeringsovereenkomst opgesteld worden. Zowel de voorbereiding als eventuele uitvoering in bouwteam past binnen de Europees aanbestede Raamovereenkomst.

Voor beide projecten ziet de planning er als volgt uit:

Wat	Wanneer
Realisatiefase	Q1 2027 t/m Q3 2028
Oplevering werkzaamheden	Q4 2028
Einde nazorgfase	Q4 2029

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Via de gebruikelijke kanalen zal in afstemming met de afdeling communicatie gecommuniceerd worden over het bouwproject.

BIJLAGEN

1. Financiële paragraaf rwzi Aarle-Rixtel
2. Raming rwzi Aarle-Rixtel (geheim)

VERSIEDATUM

7 april 2026

AB-BESLUIT

Djuma zaaknummer: 618125
Djuma documentnummer: 793504

ONDERWERP:

Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel waarin aanvullende zuiveringsstappen voor het verwijderen van nutriënten en medicijnresten (PACAS) worden gerealiseerd.

INVESTERINGSBESLUIT:

IB 14/2026

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;
gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 5 juni 2026
gelet op het bepaalde in de Waterschapswet, Algemene wet bestuursrecht en de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen;
gezien het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid van 13 mei 2026;

B E S L U I T :

Een investeringskrediet van € 67.000.000 beschikbaar te stellen voor de uitvoering van project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel waarin aanvullende zuiveringsstappen voor het verwijderen van nutriënten en medicijnresten (PACAS) worden gerealiseerd.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering 5 juni 2026,

De secretaris, De dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.7 Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Aarle-Rixtel (inclusief een toelichtende presentatie)**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als **bespreekstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* Inzake de tekst "nutrientenfilter" verzoekt de ***fractie Geborgden*** om in de adviesnota "zandfilter" te gebruiken omdat dat meer tot de verbeelding spreekt. Inzake bijdrage bestuurlijk waterschap zegt de ***fractie Geborgden*** dat er vermeld is 1.5 Megawatt aan toename van ingeschatte stroom volume maar denkt dat dit Gigawatt moet zijn. **Antwoord DB:** Dank voor notificatie. Een aangepaste versie van de adviesnota is toegevoegd aan de vergaderstukken.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3218
Extern Zaak ID	0654456644
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	4.2.D
Titel	Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch
Organisatieonderdeel	Ontwerp en Realisatie
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Zoeten, S. de

Bijlagen
Adviesnota en besluit AB
Bijlage 1 Financiële paragraaf
GEHEIM Bijlage 2 Raming (geheim)
TOEGEVOEGD: Adviesnota en besluit AB_aangepaste versie
TOEGEVOEGD: Advies commissie WD 13 mei 2026_4.8 Effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	13 mei 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Toelichting

Het Dagelijks Bestuur heeft

- Tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlagen "Raming" op grond van artikel 55b van de Waterschapswet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid, totdat de schriftelijke opdrachtverstrekking aan de aannemende partij heeft plaatsgevonden. De betreffende bijlage bevat namelijk gedetailleerde (financiële informatie) over de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch. Bij openbaarmaking van deze informatie kunnen derden (bijvoorbeeld

aannemers) deze gebruiken bij onderhandelingen met het waterschap of bij aanbestedingen. De openbaarmaking kan dan het economisch en financieel belang van waterschap Aa en Maas schaden. Derhalve is geheimhouding op grond van artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid gerechtvaardigd.
- De geheime bijlage op grond van artikel 55c, tweede lid, van de Wsw aan het algemeen bestuur te verstrekken.

Voorgesteld besluit

Een investeringskrediet van € 62.000.000,- beschikbaar te stellen voor de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch waarin een aanvullende zuiveringsstap voor het verwijderen van nutriënten wordt gerealiseerd.

Zaaknummer: 456644
Documentnummer: 793543

ADVIESNOTA EN BESLUIT VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL

Een investeringskrediet van € 62.000.000 beschikbaar te stellen voor de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch waarin een aanvullende zuiveringsstap voor het verwijderen van nutriënten wordt gerealiseerd.

PROBLEEMSTELLING

Om te voldoen aan de KRW-opgave moet een aanvullende zuiveringsstap worden gerealiseerd ten behoeve van kwaliteitsverbetering van het effluent ten aanzien van stikstof en fosfor. Hiervoor is momenteel het project 'Effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch' in voorbereiding. Voor dit project heeft het AB op 5 juli 2024 een investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding beschikbaar gesteld. Dit voorbereidingskrediet is gebruikt om op basis van het ontwerp van het nutriëntenfilter van rwzi Dinther ook het nutriëntenfilter voor rwzi Den Bosch (en rwzi Aarle-Rixtel) te ontwerpen.

Het ontwerptraject heeft plaatsgevonden in een efficiënte samenwerking met het project effluentkwaliteitsverbetering Aarle-Rixtel om maximale synergie te creëren. Er is een verregaande standaardisatie toegepast mede door toepassing van modulaire bouwmodules (Verdygo), waardoor ook de synergie met andere waterschappen groter wordt. Hierdoor is het investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding beperkt gebleven tot ca 5% van de totale uitvoeringskredieten in plaats van de normaal gesproken 10%.

BEOOGD EFFECT

Het beschikbaar stellen van de benodigde middelen voor de uitvoering van een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten op de rwzi Den Bosch. Deze uitvoeringsfase wordt afgesloten met een opgeleverde installatie die de kwaliteit van het effluent van de rwzi verbetert.

ARGUMENTEN

1.1 Een aanvullende zuiveringstap voor de verwijdering van stikstof en fosfor is nodig om aan de vergunning te voldoen.
De effluentlozing op rwzi Den Bosch voldoet niet aan het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Voor het mogen lozen is een maatwerkvoorschrift afgegeven. Om de lozing van het effluent in ieder geval in lijn te brengen met het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) is een aanvullende zuiveringsstap nodig. Met de realisatie van een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten zal de effluentkwaliteit sterk verbeteren ten opzichte van de huidige situatie. De verwachting is dat met het zandfilter effluentconcentraties van N = 8 mg/l en P < 0,8 mg/l gerealiseerd kunnen worden.

Echter, deze verbetering zal nog niet voldoende zijn om te voldoen aan de toekomstige effluentnorm. Om wel te voldoen aan de toekomstige effluentnorm is een significante aanvullende uitbreiding van het zuiveringsvolume nodig. Deze uitbreiding is onderdeel van een langlopend juridisch traject met een aannemer. Hierover wordt u separaat geïnformeerd zodra daar meer helderheid over bestaat.

1.2 Een aanvullende zuiveringstap voor de verwijdering van stikstof en fosfor is nodig om de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater te verbeteren.
Het effluent van rwzi Den Bosch wordt geloosd op de Dieze. De waterkwaliteit van de Dieze is benedenstrooms van mindere kwaliteit dan bovenstrooms van de rwzi. Dit komt door de invloed van de huidige effluentlozing van de rwzi. Door de kwaliteit van het effluent te verbeteren zal ook de waterkwaliteit in de Dieze verbeteren.

1.3 Het realiseren van een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten is een no-regret maatregel.
Het realiseren van een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten is no-regret maatregel naar de toekomst. Dit vanwege de bestuurlijke ambitie om het effluent van alle rwzi's te laten voldoen aan de KRW-norm van het ontvangende oppervlaktewater. Er wordt hiermee voorgesorteerd op de bestuurlijke ambitie dat de kwaliteit van het effluent voldoet aan de KRW-norm van het ontvangende oppervlaktewater ter plaatse.

1.4 De aanbieding is marktconform
Het project is voorbereid in een bouwteam met aannemers binnen de raamovereenkomst die we met een drietal aannemers hebben afgesloten. Het voordeel van de raamovereenkomst is een kortere doorlooptijd omdat we de projecten niet (opnieuw) hoeven aan te besteden. Daarnaast is er gegarandeerde uitvoeringscapaciteit beschikbaar om onze opgave te realiseren. De raamovereenkomst is in concurrentie aanbesteed waarmee marktconformiteit is geborgd. Het nadeel is dat marktwerking geen invloed heeft op de totstandkoming van de aanbieding voor uitvoering van het werk. Daarom is een kostentafel ingericht met deskundigen die de calculaties kritisch beoordelen. Eventuele issues worden met de aannemer besproken en de calculaties en aanbiedingen worden daarop aangepast.

1.5 De uitvoering van een aanvullend nutriëntenfilter op rwzi Den Bosch is niet conflicterend met de juridische procedure voor de uitbreiding van het zuiveringsvolume.
Het uitblijven van de uitbreiding van het zuiveringsvolume van de rwzi Den Bosch vanwege juridische procedures, noodzaakt het waterschap om de voor de langere termijn voorziene aanvullende "vierde" zuiveringsstap voor te bereiden in het licht van de opgaven van de KRW. Het betreft een zelfstandige zuiveringsstap die geen verbondenheid heeft met de werkzaamheden en verplichtingen waarover een juridische procedure loopt en kan daarmee nu zonder meer worden gestart.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1.1 Het verkrijgen van de omgevingsvergunning brengt extra complexiteit mee. Dit vormt een risico voor de planning.
De aanvraag van de omgevingsvergunning is complex. Het risico van het verkrijgen van de vergunning ligt bij het waterschap. Dat maakt dat de eventuele planningsconsequenties ook bij het waterschap liggen. Door de inzet van strategisch omgevingsmanagement sturen we erop dit proces zo vlot als mogelijk te laten verlopen. De complexiteit komt mede door de mogelijke gelijktijdige realisatie van het extra zuiveringsvolume (DB2.0) en het nutriëntenfilter. De stikstofdepositie tijdens de bouw, de grondwateronttrekking en retournering, de benodigde ketenparken, toegangswegen stroomvoorzieningen enz. maken dat verkrijgen van de benodigde vergunningen een complexe samenvoeging van informatie gaat betekenen die ook beoordeelbaar moet zijn voor het bevoegd gezag.

1.2 Met de realisatie van een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten nog niet voldaan wordt

aan de toekomstige effluentnorm.
Met de realisatie van een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten zal de effluentkwaliteit sterk verbeteren ten opzichte van de huidige situatie. Echter, deze verbetering zal nog niet voldoende zijn om te voldoen aan de toekomstige effluentnorm. Om wel te voldoen aan deze effluentnorm is een significante uitbreiding van het zuiveringsvolume nodig. Die uitbreiding is onderdeel van een langlopend juridisch traject met een andere aannemer en doorloopt een separaat spoor. Door wel alvast een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten te realiseren, wordt een grote stap gezet in de richting van de toekomstige effluentnorm.

1.3 Voor rwzi Den Bosch is een extra post onvoorzien meegenomen omdat er mogelijk twee grote projecten tegelijkertijd door twee verschillende aannemers uitgevoerd worden.
Een positieve uitkomst in het juridische traject over de uitbreiding van het zuiveringsvolume betekent dat de uitbreiding van het zuiveringsvolume en de bouw van het nutriëntenfilter mogelijk (deels) tegelijkertijd gerealiseerd worden. Het risico dat beide projecten invloed op elkaar hebben tijdens de realisatie wordt als significant ingeschat. Daarom is de post onvoorzien (normaal gesproken ca 10%, afhankelijk van de complexiteit) opgehoogd met € 2.000.000 om onvoorziene omstandigheden adequaat te kunnen aanpakken. Vanuit het projectmanagement van zowel opdrachtgever als opdrachtnemers is de samenloop van de beide projecten een continu punt van aandacht.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

In het projectenboek 2026, ter kennisname aangeboden bij de vastgestelde Programmabegroting 2026, is voor het project ‘Effluentverbetering rwzi Den Bosch (nutriënten)’:

PJB-nr.	Projectnaam	Fase	Besluit	Uitgaven/inkomsten	Totaal	
315	Effluentverbetering rwzi Den Bosch (nutriënten)	*Voorbereiding*	*2024-24*	Uitgaven	€	4.000.000
				Inkomsten	€	-
		Uitvoering		Uitgaven	€	62.000.000
				Inkomsten	€	-
Opgenomen in de programmering 2026				**Totaal BRUTO**	**€**	**66.000.000**
				Totaal NETTO	**€**	**66.000.000**

Gevraagd krediet
Het totaal benodigde krediet ten behoeve van de uitvoering van het project ‘Effluentverbetering rwzi Den Bosch (nutriënten)’ bedraagt € 62.000.000. De onderbouwing van dit bedrag is weergegeven in de kostenraming (bijlage 2). Voor dit project is eerder in het algemeen bestuur van 5 juli 2024 (IB2024-25) voor € 4.000.000 krediet ten behoeve van de voorbereiding verstrekt.

Dekking/verklaring afwijkingen:
De dekking van het gevraagde investeringskrediet vindt plaats binnen het in meerjarig kader doorgerekende investeringsvolume. De exploitatielasten passen binnen de in de meerjarenraming opgenomen bedragen.

Effect op de exploitatie:
Naast de kapitaallasten nemen de jaarlijkse exploitatielasten (voor beheer en onderhoud) toe met € 942.000 op basis van normkosten. De kapitaallasten gaan lopen in het begrotingsjaar 2029. De beheer- en onderhoudskosten gaan, afhankelijk van het feitelijke moment van oplevering, vanaf 2028 of 2029 lopen. De financiële consequenties van dit voorstel zijn zichtbaar in bijgaande financiële paragraaf (bijlage 1).

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

De te treffen maatregelen worden verder uitgewerkt. Daarbij worden ze in het perspectief geplaatst van de doelstelling om Aa en Maas circulair en energieneutraal te maken.
Door de emissiereductie aan stikstof en fosfor zal de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater verbeteren. Door de vergaande verwijdering van stikstof en fosfor zal de slibproductie en het verbruik aan hulpstoffen toenemen. Ook het elektriciteitsverbruik zal door het nutriëntenfilter toenemen. De toename wordt ingeschat op ca 1.5 MWh per jaar. En de CO2 footprint zal groeien met … ton CO2 p/j

Binnen de verdere uitwerking van het ontwerp wordt gezocht naar duurzame bouwmethoden. Voor onderdelen wordt bijvoorbeeld onderzocht:
1. of geopolymeerbeton toegepast kan worden voor laagbelaste constructies
2. of we al eerder gebruikt staal toe kunnen passen
3. of de ontgraven klei hergebruikt kan worden
4. of zaken demontabel gemaakt kunnen worden
5. of biobased materialen als alternatief gebruikt kunnen worden.

In de verdere uitwerking van het ontwerp krijgen deze zaken na een zorgvuldige afweging hun beslag in de ontwerpen. Doordat deze zaken vroeg in het ontwerp meegenomen worden hebben deze geen significante tijdsconsequenties.

UITVOERING/VERVOLG

Bij een positief besluit van het AB zal de geselecteerde aannemer samen met het projectteam van het waterschap het uitvoeringsontwerp opstellen. Hiertoe zal een uitvoeringsovereenkomst opgesteld worden. Zowel de voorbereiding als eventuele uitvoering in bouwteam past binnen de Europees aanbestede Raamovereenkomst.

Voor het projecten ziet de planning er als volgt uit:

Wat	**Wanneer**
Realisatie fase	Q1 2027 t/m Q3 2028
Oplevering werkzaamheden	Q4 2028
Einde nazorgfase	Q4 2029

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Via de gebruikelijke kanalen zal in afstemming met de afdeling communicatie gecommuniceerd worden over het bouwproject.

BIJLAGEN

1. Financiële paragraaf rwzi Den Bosch
2. Raming rwzi Den Bosch (geheim)

VERSIEDATUM

7 april 2026

AB-BESLUIT

Djuma zaaknummer: 456644
Djuma documentnummer: 793543

ONDERWERP:

Een investeringskrediet van € 62.000.000 beschikbaar te stellen voor de uitvoering van project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch waarin een aanvullende zuiveringsstap voor het verwijderen van nutriënten wordt gerealiseerd.

INVESTERINGSBESLUIT:

IB 13/2026

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;
gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 5 juni 2026 ;
gelet op het bepaalde in de Waterschapswet, Algemene wet bestuursrecht en de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen';
gezien het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid van 13 mei 2026 ;
overwegende

B E S L U I T :

Een investeringskrediet van € 62.000.000 beschikbaar te stellen voor de uitvoering van project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch waarin een aanvullende zuiveringsstap voor het verwijderen van nutriënten wordt gerealiseerd.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026,

De secretaris,	De dijkgraaf,
Peter Verlaan	Mario Jacobs

Printdatum: 18-3-2026

INVESTERING/ Financiële paragraaf

IB-nummer	13 / 2026	Waterschap Aa en Maas	Datum DB:	7-4-2026
			Datum AB:	5-6-2026

Algemeen

Waterschapstaak:	Waterzuiveringsbeheer
Projectverantwoordelijke afdeling:	Ontwerp en Realisatie
Betreft investeringsproject:	**Effluentverbetering rwzi Den Bosch (nutriënten)**
Soort investering:	**B**

Financieel		Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Gevraagd investeringskrediet		€ 62.000.000	€ -	€ 62.000.000
Programmeringcode/-nr.:	315	€ 62.000.000	€ -	€ 62.000.000

Verdeling krediet	Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	NETTO
Grond	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	€ 31.000.000	€ -	€ 31.000.000
Civiel/bouwkundige werken	€ 31.000.000	€ -	€ 31.000.000
Waterlopen en eenvoudige watersysteemwerken	€ -	€ -	€ -
Totaal	**€ 62.000.000**	**€ -**	**€ 62.000.000**

Kapitaallasten over het eerste volledige jaar:	2029
(Omslag)rente %	2,45%

Verdeling activa	Afschr.termijn	Afschrijving	Rente	Totaal kapitaallast.
Grond	40	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electrisch	15	€ 2.066.667	€ 759.500	€ 2.826.167
Civiel/bouwkundige werken	30	€ 1.033.333	€ 759.500	€ 1.792.833
Waterlopen en eenvoudige watersysteemwerken	40	€ -	€ -	€ -
Totaal		€ 3.100.000	€ 1.519.000	€ 4.619.000
Toename overige jaarlijkse exploitatielasten (standaard is 1,25% van gevraagd krediet)				€ 942.000
Afname jaarlijkse exploitatielasten				€ -
Totale lasten				€ 5.561.000

Verdeling totale lasten over de taken	
Watersysteembeheer	0,0%
Zuiveringsbeheer	100,0%

Kostentoedeling: Watersysteembeheer			eenheden	
Ingezetenen	29,79%	€ -	333.500	€ -
Gebouwd	59,69%	€ -	187.548.794.000	0,00000%
Ongebouwd	10,35%	€ -	98.350	€ -
Natuurterreinen	0,17%	€ -	28.000	€ -

Kostentoedeling: Zuiveringsbeheer		eenheden	
Per vervuilingseenheid (v.e.)	€ 5.561.000,00	1.199.000	€ 4,638
Totaal Generaal	**€ 5.561.000,00**		

Overige gegevens

Investeringskredietnummer:	I1034501	Effluentverbetering rwzi Den Bosch (nutriënten)
Programma (toebedeling)	100%	Schoon Water
Beleidsveld	63100000	Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken
Werkplanproductnummer	63121001	Bouw en verwerving zuiveringsinstallaties

Zaaknummer: 456644
Documentnummer: 793543

ADVIESNOTA EN BESLUIT VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

VOORSTEL

Een investeringskrediet van € 62.000.000 beschikbaar te stellen voor de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch waarin een aanvullende zuiveringsstap voor het verwijderen van nutriënten wordt gerealiseerd.

PROBLEEMSTELLING

Om te voldoen aan de KRW-opgave moet een aanvullende zuiveringsstap worden gerealiseerd ten behoeve van kwaliteitsverbetering van het effluent ten aanzien van stikstof en fosfor. Hiervoor is momenteel het project 'Effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch' in voorbereiding. Voor dit project heeft het AB op 5 juli 2024 een investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding beschikbaar gesteld. Dit voorbereidingskrediet is gebruikt om op basis van het ontwerp van het zandfilter van rwzi Dinther ook het zandfilter voor rwzi Den Bosch (en rwzi Aarle-Rixtel) te ontwerpen.

Het ontwerptraject heeft plaatsgevonden in een efficiënte samenwerking met het project effluentkwaliteitsverbetering Aarle-Rixtel om maximale synergie te creëren. Er is een verregaande standaardisatie toegepast mede door toepassing van modulaire bouwmodules (Verdygo), waardoor ook de synergie met andere waterschappen groter wordt. Hierdoor is het investeringskrediet ten behoeve van de voorbereiding beperkt gebleven tot ca 5% van de totale uitvoeringskredieten in plaats van de normaal gesproken 10%.

BEOOGD EFFECT

Het beschikbaar stellen van de benodigde middelen voor de uitvoering van een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten op de rwzi Den Bosch. Deze uitvoeringsfase wordt afgesloten met een opgeleverde installatie die de kwaliteit van het effluent van de rwzi verbetert.

ARGUMENTEN

1.1 Een aanvullende zuiveringstap voor de verwijdering van stikstof en fosfor is nodig om aan de vergunning te voldoen.
De effluentlozing op rwzi Den Bosch voldoet niet aan het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Voor het mogen lozen is een maatwerkvoorschrift afgegeven. Om de lozing van het effluent in ieder geval in lijn te brengen met het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) is een aanvullende zuiveringsstap nodig. Met de realisatie van een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten zal de effluentkwaliteit sterk verbeteren ten opzichte van de huidige situatie. De verwachting is dat met het zandfilter effluentconcentraties van N = 8 mg/l en P < 0,8 mg/l gerealiseerd kunnen worden.

Echter, deze verbetering zal nog niet voldoende zijn om te voldoen aan de toekomstige effluentnorm. Om wel te voldoen aan de toekomstige effluentnorm is een significante aanvullende uitbreiding van het zuiveringsvolume nodig. Deze uitbreiding is onderdeel van een langlopend juridisch traject met een aannemer. Hierover wordt u separaat geïnformeerd zodra daar meer helderheid over bestaat.

1.2 Een aanvullende zuiveringstap voor de verwijdering van stikstof en fosfor is nodig om de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater te verbeteren.
Het effluent van rwzi Den Bosch wordt geloosd op de Dieze. De waterkwaliteit van de Dieze is benedenstrooms van mindere kwaliteit dan bovenstrooms van de rwzi. Dit komt door de invloed van de huidige effluentlozing van de rwzi. Door de kwaliteit van het effluent te verbeteren zal ook de waterkwaliteit in de Dieze verbeteren.

1.3 Het realiseren van een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten is een no-regret maatregel.
Het realiseren van een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten is no-regret maatregel naar de toekomst. Dit vanwege de bestuurlijke ambitie om het effluent van alle rwzi's te laten voldoen aan de KRW-norm van het ontvangende oppervlaktewater. Er wordt hiermee voorgesorteerd op de bestuurlijke ambitie dat de kwaliteit van het effluent voldoet aan de KRW-norm van het ontvangende oppervlaktewater ter plaatse.

1.4 De aanbieding is marktconform
Het project is voorbereid in een bouwteam met aannemers binnen de raamovereenkomst die we met een drietal aannemers hebben afgesloten. Het voordeel van de raamovereenkomst is een kortere doorlooptijd omdat we de projecten niet (opnieuw) hoeven aan te besteden. Daarnaast is er gegarandeerde uitvoeringscapaciteit beschikbaar om onze opgave te realiseren. De raamovereenkomst is in concurrentie aanbesteed waarmee marktconformiteit is geborgd. Het nadeel is dat marktwerking geen invloed heeft op de totstandkoming van de aanbieding voor uitvoering van het werk. Daarom is een kostentafel ingericht met deskundigen die de calculaties kritisch beoordelen. Eventuele issues worden met de aannemer besproken en de calculaties en aanbiedingen worden daarop aangepast.

1.5 De uitvoering van een aanvullend zandfilter op rwzi Den Bosch is niet conflicterend met de juridische procedure voor de uitbreiding van het zuiveringsvolume.
Het uitblijven van de uitbreiding van het zuiveringsvolume van de rwzi Den Bosch vanwege juridische procedures, noodzaakt het waterschap om de voor de langere termijn voorziene aanvullende "vierde" zuiveringsstap voor te bereiden in het licht van de opgaven van de KRW. Het betreft een zelfstandige zuiveringsstap die geen verbondenheid heeft met de werkzaamheden en verplichtingen waarover een juridische procedure loopt en kan daarmee nu zonder meer worden gestart.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1.1 Het verkrijgen van de omgevingsvergunning brengt extra complexiteit mee. Dit vormt een risico voor de planning.
De aanvraag van de omgevingsvergunning is complex. Het risico van het verkrijgen van de vergunning ligt bij het waterschap. Dat maakt dat de eventuele planningsconsequenties ook bij het waterschap liggen. Door de inzet van strategisch omgevingsmanagement sturen we erop dit proces zo vlot als mogelijk te laten verlopen. De complexiteit komt mede door de mogelijke gelijktijdige realisatie van het extra zuiveringsvolume (DB2.0) en het zandfilter. De stikstofdepositie tijdens de bouw, de grondwateronttrekking en retournering, de benodigde ketenparken, toegangswegen stroomvoorzieningen enz. maken dat verkrijgen van de benodigde vergunningen een complexe samenvoeging van informatie gaat betekenen die ook beoordeelbaar moet zijn voor het bevoegd gezag.

1.2 Met de realisatie van een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten nog niet voldaan wordt

aan de toekomstige effluentnorm.
Met de realisatie van een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten zal de effluentkwaliteit sterk verbeteren ten opzichte van de huidige situatie. Echter, deze verbetering zal nog niet voldoende zijn om te voldoen aan de toekomstige effluentnorm. Om wel te voldoen aan deze effluentnorm is een significante uitbreiding van het zuiveringsvolume nodig. Die uitbreiding is onderdeel van een langlopend juridisch traject met een andere aannemer en doorloopt een separaat spoor. Door wel alvast een aanvullende zuiveringsstap voor nutriënten te realiseren, wordt een grote stap gezet in de richting van de toekomstige effluentnorm.

1.3 Voor rwzi Den Bosch is een extra post onvoorzien meegenomen omdat er mogelijk twee grote projecten tegelijkertijd door twee verschillende aannemers uitgevoerd worden.
Een positieve uitkomst in het juridische traject over de uitbreiding van het zuiveringsvolume betekent dat de uitbreiding van het zuiveringsvolume en de bouw van het zandfilter mogelijk (deels) tegelijkertijd gerealiseerd worden. Het risico dat beide projecten invloed op elkaar hebben tijdens de realisatie wordt als significant ingeschat. Daarom is de post onvoorzien (normaal gesproken ca 10%, afhankelijk van de complexiteit) opgehoogd met € 2.000.000 om onvoorziene omstandigheden adequaat te kunnen aanpakken. Vanuit het projectmanagement van zowel opdrachtgever als opdrachtnemers is de samenloop van de beide projecten een continu punt van aandacht.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

In het projectenboek 2026, ter kennisname aangeboden bij de vastgestelde Programmabegroting 2026, is voor het project ‘Effluentverbetering rwzi Den Bosch (nutriënten)’:

PJB-nr.	Projectnaam	Fase	Besluit	Uitgaven/inkomsten	Totaal	
315	Effluentverbetering rwzi Den Bosch (nutriënten)	*Voorbereiding*	*2024-24*	Uitgaven	€	4.000.000
				Inkomsten	€	-
		Uitvoering		Uitgaven	€	62.000.000
				Inkomsten	€	-
Opgenomen in de programmering 2026				**Totaal BRUTO**	**€**	**66.000.000**
				Totaal NETTO	**€**	**66.000.000**

Gevraagd krediet
Het totaal benodigde krediet ten behoeve van de uitvoering van het project ‘Effluentverbetering rwzi Den Bosch (nutriënten)’ bedraagt € 62.000.000. De onderbouwing van dit bedrag is weergegeven in de kostenraming (bijlage 2). Voor dit project is eerder in het algemeen bestuur van 5 juli 2024 (IB2024-25) voor € 4.000.000 krediet ten behoeve van de voorbereiding verstrekt.

Dekking/verklaring afwijkingen:
De dekking van het gevraagde investeringskrediet vindt plaats binnen het in meerjarig kader doorgerekende investeringsvolume. De exploitatielasten passen binnen de in de meerjarenraming opgenomen bedragen.

Effect op de exploitatie:
Naast de kapitaallasten nemen de jaarlijkse exploitatielasten (voor beheer en onderhoud) toe met € 942.000 op basis van normkosten. De kapitaallasten gaan lopen in het begrotingsjaar 2029. De beheer- en onderhoudskosten gaan, afhankelijk van het feitelijke moment van oplevering, vanaf 2028 of 2029 lopen. De financiële consequenties van dit voorstel zijn zichtbaar in bijgaande financiële paragraaf (bijlage 1).

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

De te treffen maatregelen worden verder uitgewerkt. Daarbij worden ze in het perspectief geplaatst van de doelstelling om Aa en Maas circulair en energieneutraal te maken.
Door de emissiereductie aan stikstof en fosfor zal de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater verbeteren. Door de vergaande verwijdering van stikstof en fosfor zal de slibproductie en het verbruik aan hulpstoffen toenemen. Het elektriciteitsverbruik zal door het gebruik van het zandfilter toenemen (ca. +0.8 GWh) en de CO2 footprint groeit met 2.200 ton CO2/j.

Binnen de verdere uitwerking van het ontwerp wordt gezocht naar duurzame bouwmethoden. Voor onderdelen wordt bijvoorbeeld onderzocht:
1. of geopolymeerbeton toegepast kan worden voor laagbelaste constructies
2. of we al eerder gebruikt staal toe kunnen passen
3. of de ontgraven klei hergebruikt kan worden
4. of zaken demontabel gemaakt kunnen worden
5. of biobased materialen als alternatief gebruikt kunnen worden.

In de verdere uitwerking van het ontwerp krijgen deze zaken na een zorgvuldige afweging hun beslag in de ontwerpen. Doordat deze zaken vroeg in het ontwerp meegenomen worden hebben deze geen significante tijdsconsequenties.

UITVOERING/VERVOLG

Bij een positief besluit van het AB zal de geselecteerde aannemer samen met het projectteam van het waterschap het uitvoeringsontwerp opstellen. Hiertoe zal een uitvoeringsovereenkomst opgesteld worden. Zowel de voorbereiding als eventuele uitvoering in bouwteam past binnen de Europees aanbestede Raamovereenkomst.

Voor het projecten ziet de planning er als volgt uit:

Wat	**Wanneer**
Realisatie fase	Q1 2027 t/m Q3 2028
Oplevering werkzaamheden	Q4 2028
Einde nazorgfase	Q4 2029

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Via de gebruikelijke kanalen zal in afstemming met de afdeling communicatie gecommuniceerd worden over het bouwproject.

BIJLAGEN

1. Financiële paragraaf rwzi Den Bosch
2. Raming rwzi Den Bosch (geheim)

VERSIEDATUM

7 april 2026

AB-BESLUIT

Djuma zaaknummer: 456644
Djuma documentnummer: 793543

ONDERWERP:

Een investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch waarin een aanvullende zuiveringsstap voor het verwijderen van nutriënten wordt gerealiseerd.

INVESTERINGSBESLUIT:

IB 13/2026

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;
gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 5 juni 2026 ;
gelet op het bepaalde in de Waterschapswet, Algemene wet bestuursrecht en de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen';
gezien het advies van de commissie Waterketen en Duurzaamheid van 13 mei 2026 ;
overwegende

B E S L U I T :

Een investeringskrediet van € 62.000.000 beschikbaar te stellen voor de uitvoering van project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch waarin een aanvullende zuiveringsstap voor het verwijderen van nutriënten wordt gerealiseerd.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 5 juni 2026,

De secretaris, De dijkgraaf,

Peter Verlaan Mario Jacobs

Commissieadvies	
Datum vergadering:	**Waterketen en Duurzaamheid d.d. 13 mei 2026**
Agendapunt:	**4.8 Investeringskrediet ten behoeve van de uitvoering van het project effluentkwaliteitsverbetering rwzi Den Bosch (inclusief een toelichtende presentatie)**
Advies:	*De commissie adviseert positief.* *Het agendapunt als **bespreekstuk** te agenderen voor de AB-vergadering van 5 juni 2026.* Inzake de tekst "nutrientenfilter" verzoekt de ***fractie Geborgden*** om in de adviesnota "zandfilter" te gebruiken omdat dat meer tot de verbeelding spreekt. Inzake bijdrage bestuurlijk waterschap zegt de ***fractie Geborgden*** dat er vermeld is 1.5 Megawatt aan toename van ingeschatte stroom volume maar denkt dat dit Gigawatt moet zijn. **Antwoord DB:** Dank voor notificatie. Een aangepaste versie van de adviesnota is toegevoegd aan de vergaderstukken. ***Een aantal fracties*** lijkt het te vroeg om dit voorstel in het AB te brengen, om redenen inzake het lopende juridische traject en lijkt het wenselijk het juridische traject eerst doorlopen te hebben. **Antwoord DB**: inzake de juridische procedure deelt de secretaris de openbare stand van zaken. Hij geeft aan dat het zonder maatregelen aan de RWZI gaat knellen inzake de vergunning en verlenging maatwerkvoorschriften. Om te voorkomen dat er niet aan de maatwerkvoorschriften voldaan kan worden, wordt nu voorgesteld om een no-regret-stap te ontwikkelen (nutriënten- / zandfilter). Deze stap was in de eerste afvalwaterstrategie al voorzien en hoeft niet anders te worden gerealiseerd nu DB2.0 nog niet is gerealiseerd en de juridische procedure loopt. Ten aanzien van de samenloop met het lopende juridische traject geeft de secretaris aan dat er door de firma Houthoff een juridisch advies is opgemaakt. De secretaris geeft aan dat het advies van de firma Houthoff vertrouwelijk ter inzage ligt bij de griffie mochten AB-leden deze willen inzien.

INFORMATIENOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

KENNISNEMEN VAN

Kennis te nemen van het plan van aanpak Waterschapsverkiezingen 2027

KERNBOODSCHAP

De volgende bestuursverkiezingen voor het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas vinden plaats op 17 maart 2027. Ook nu is er weer een gelijktijdige stembusverkiezing van waterschappen en Provinciale Staten. De organisatie van de bestuursverkiezingen zal deels landelijk (Unie van Waterschappen) en deels regionaal (Waterschap Aa en Maas in goed overleg met De Dommel en Brabantse Delta) plaatsvinden. De uitvoering van zowel de staten- en waterschapsverkiezingen door middel van stembusstemmen zal ook nu weer in handen liggen van de gemeenten. Voor de procedures zal evenals in 2023 de Kieswet worden gevolgd met de daaraan gerelateerde modellen en besluiten. Net zoals in 2023 zullen de verkiezingen plaatsvinden aan de hand van een lijstenstelsel voor de categorie ingezetenen en daar waar aan de orde een benoemingsprocedure voor de bijzondere categorieën voor het waterschapsbestuur.

Het beoogde resultaat is rechtsgeldige bestuursverkiezingen zodat het nieuwe Algemeen Bestuur een representatieve afspiegeling zal zijn van de belangen in het beheergebied van het waterschap en de democratische legitimiteit van de besluitvorming is gewaarborgd. Hierbij geldt dat een hogere opkomst een grotere legitimiteit kan betekenen. Als tweede doelstelling kan worden genoemd het samenwerken in Unieverband en met gemeenten. Een succesvolle organisatie en uitvoering van de verkiezingen, waaraan ook waterschap Aa en Maas bijdraagt, kan de positie van het waterschap als functionele democratie in het Nederlandse staatsbestel versterken. Een bijkomend effect is profilering (van het werk) van de waterschappen en het belang ervan voor de inwoners. In het Plan van aanpak Waterschapsverkiezingen Aa en Maas 2027 worden de organisatie, de strategie alsmede verschillende activiteiten voor de waterschapsverkiezingen 2027 nader uitgewerkt en beschreven.

Wettelijke taak

Het organiseren van de verkiezingen is een wettelijk opgedragen taak. De organisatie van bestuursverkiezingen zal deels landelijk (Unie van Waterschappen) in samenwerking met het IPO/de VNG en deels regionaal door waterschap Aa en Maas in samenwerking met de inliggende gemeenten plaatsvinden.

Opkomstpercentage

Verhoging van de opkomstpercentages kan een (gewenst positief) effect zijn van het gelijktijdig houden van twee verkiezingen op één dag. Het bevorderen van een hogere opkomst is zeker ook de uitdaging voor de partijen/groeperingen die meedoen aan de waterschapsverkiezingen. Zij kunnen het verschil maken door aan de kiezers duidelijk te maken dat er wat te kiezen valt.

Naamsbekendheid

De verkiezingen zijn een uitgelezen kans om het (bestuurlijk) werk van het waterschap over het voetlicht te brengen. Dure en duur uitziende publiciteitscampagnes leveren op de aspecten van naamsbekendheid en opkomstverhoging, relatief weinig op. Daarom wordt bij de uitwerking van de communicatiestrategie ingezet op financiële soberheid: genereren van free publicity, meeliften met reguliere communicatiemomenten en met watergerelateerde evenementen en vooral ook door de inzet van social media.

Uitvoering

De uitvoering van de verkiezingen is de verantwoordelijkheid van de gemeenten en dus ook alle problemen die met de uitvoering samenhangen. Eventuele problemen hebben zeker een uitstraling naar het imago van de waterschappen, ook al ligt de verantwoordelijkheid elders. De gemeenten binnen het beheergebied van het waterschap hebben inmiddels ervaring met dubbele verkiezingen. De kennis over de bestandsopbouw volgens de Basisadministratie Persoonsgegevens (BRP) is binnen ons waterschap ondergebracht bij de Belastingsamenwerking Oost Brabant (BSOB). Via het Autorisatiebesluit kan het waterschap snel zien of de kandidaten die op in ingediende kandidatenlijsten staan ook echt kiesgerechtigd zijn voor het waterschap.

De politieke partijen/groeperingen zijn zelf verantwoordelijk voor het voeren van hun eigen campagne. Het bestuur bepaalt in hoeverre de politieke partijen/groeperingen worden gefaciliteerd. Het is om politiek-ethische redenen gewenst om hierin als waterschap zeer terughoudend te zijn. De grens tussen wat wel kan en niet kan moet steeds in de gaten worden gehouden.
Uitgangspunten met voorbeelden bij mogelijke ondersteuning partijen / groeperingen:

Wat kan? • Verkiezingswebsite van het waterschap waarop links staan naar programma's en kandidaten. • Ondersteuning van de partijen met een informatiepakket over de taken van het waterschap.	**Wat kan er niet?** • Campagnebudget voor de partijen. • Organiseren van campagneactiviteiten of ondersteuning hierbij door ambtenaren. • Uitzoeken van informatie ten behoeve van verkiezingsprogramma's. • Schrijven van verkiezingsprogramma's. • Geven van debattrainingen etc. • Betalen van drukkosten van flyers etc.
Het grijze gebied • Organiseren van een verkiezingsdebat. • Organiseren van een bustour met de kandidaten door het gebied.	**Wat gebeurt er al?** • Stemhulp: die wordt betaald uit landelijk budget van de verkiezingen. Alle partijen zullen input moeten leveren. Eventueel samen met provincie. Regie: UvW. • Landelijke campagne: zoals altijd bij de verkiezingen ter bevordering van de opkomst.

	Regie: Ministerie. • Verkiezingsborden: geplaatst door gemeenten, zijn onderdeel van de uitvoering. Gemeenten zullen het plakken van posters op diverse wijzen organiseren.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

De communicatie over de waterschapsverkiezingen door Aa en Maas richt zich op het communiceren over het feit dat er stembusverkiezingen zijn waarbij er wordt gestreefd naar een zo hoog mogelijk opkomstpercentage en over het waterschap als democratisch instituut. Het is de verantwoordelijkheid van de politieke partijen/groeperingen om zelf campagne te voeren en duidelijk te maken wat er te kiezen valt. Het waterschap lift daarnaast mee met de landelijke communicatietoolkit. Ook is er samenwerking met de Brabantse waterschappen en de provincie Noord-Brabant om de communicatiestrategie met elkaar te delen en waar mogelijk samen te werken.

VERVOLG

Niet van toepassing.

BIJLAGEN

Plan van aanpak Waterschapsverkiezingen 2027

VERSIEDATUM

14 APRIL 2026

veilig voldoende schoon water

Waterschap
Aa en Maas

Waterschapsverkiezingen 2027

Plan van aanpak

Inhoud

1 Inleiding 3
1.2 Doelstelling 3
1.3 Leeswijzer 3

2 De voorbereiding 4
2.1 Algemene en landelijke voorbereiding 4
2.2 De belangengroepen 4

3 Samenwerking met de gemeenten 5

4 De verkiezingen van het nieuwe Algemeen Bestuur 6

5 Landelijke en regionale communicatie(strategie)..... 7
5.1 Landelijke communicatiestrategie waterschappen..... 7
5.2 Samen optrekken met Brabantse waterschappen en provincie 9
5.3 Samen optrekken met gemeenten..... 9

6 Communicatiestrategie verkiezingen Aa en Maas..... 10
6.1 Gewenst resultaat..... 10
6.2 Korte communicatieanalyse..... 10
6.3 Ondersteunen politieke partijen..... 11
6.4 Aanpak..... 12
6.5 Vervolg..... 12
6.6 Geleerde lessen..... 13

7 Organisatie en Planning 13
7.1 Organisatie 13
7.2 Planning 14

8 Evaluatie..... 14

9 Financiën 14

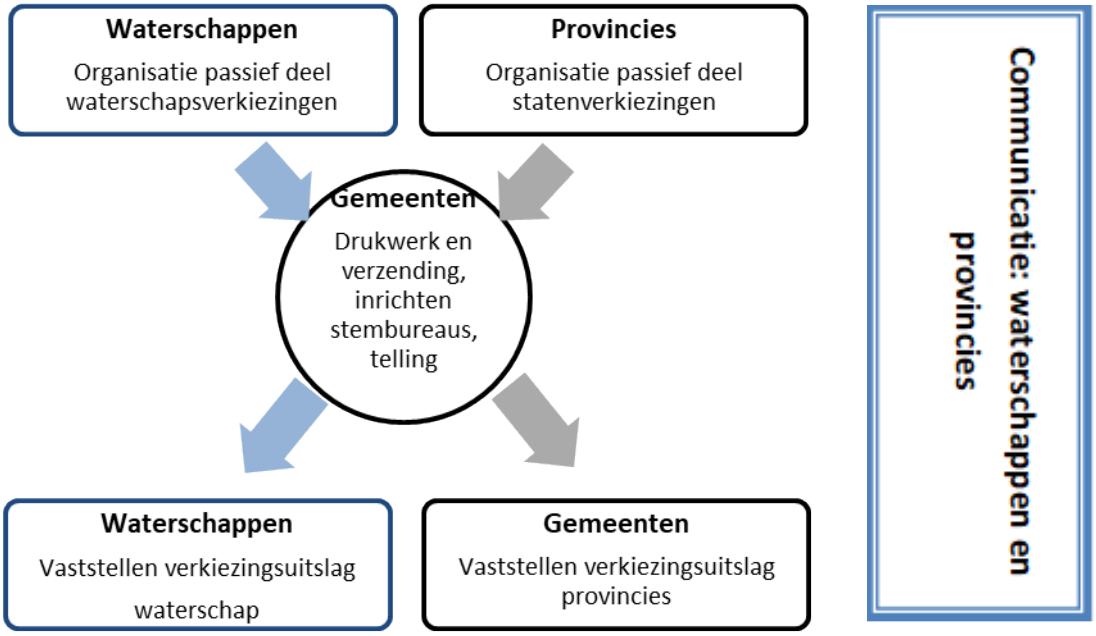
1. Inleiding

1.1 Doelstelling

De doelstelling van de Waterschapsverkiezingen 2027 is een rechtmatig verloop van de verkiezing inclusief installatie, zodat het nieuwe algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas in maart 2027 kan worden beëdigd.

Om dit doel te realiseren, moet op tijd met de voorbereiding worden gestart. De gelijktijdige verkiezing met Provinciale Staten vereist ook een goede samenwerking met de gemeenten, de provincie en met andere waterschappen en landelijk met de Unie van waterschappen.
De communicatie naar de verschillende partijen dient toegesneden te zijn op de doelgroepen. De besluitvorming over de aanpak dient afgestemd te zijn met de gemeenten, provincie en waterschappen.

Schematisch kan de organisatie van de gecombineerde verkiezingen van waterschaps- en provinciebestuur als volgt worden weergegeven.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de voorbereidingen voor de verkiezingen besproken. Hoofdstuk 3 gaat over de samenwerking met gemeenten. Hoofdstuk 4 gaat in op de verkiezing van het nieuwe algemeen bestuur. In hoofdstuk 5 en 6 wordt de communicatie beschreven, waarna in hoofdstuk 7 wordt ingegaan op de planning en organisatie. Hoofdstuk 8 vraagt aandacht voor de evaluatie en hoofdstuk 9 gaat over de financiën.

2. De voorbereiding

2.1 Algemene en landelijke voorbereiding

Net zoals in 2023 worden de waterschapsverkiezingen in 2027 landelijk op dezelfde dag georganiseerd. Vooralsnog dient ook dan waarschijnlijk nog een onderscheid te worden gemaakt tussen de verkiezing van de vertegenwoordigers van de categorie ingezetenen en de verkiezing van de geborgde zetels.

En eveneens identiek aan 2023 worden de waterschapsverkiezingen voor de categorie ingezetenen samen met de verkiezingen voor Provinciale Staten als stembusverkiezingen gehouden. Bij het organiseren van deze verkiezingen zijn vanuit de landelijke overkoepelende organisatie enkele punten centraal gesteld:

- Veel zaken worden landelijk afgestemd tussen de Unie van Waterschappen (UvW), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Inter Provinciaal Overleg (IPO) en de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en Infrastructuur en Milieu (I&M);
- De verkiezingen zelf worden lokaal/regionaal georganiseerd. Derhalve wordt bij de voorbereiding het motto gehanteerd: ‘Doe centraal wat moet en decentraal wat kan’;
- Vanuit de Unie wordt gezorgd voor een aantal gezamenlijke communicatieproducten, zodat er ook een zekere uniformering van de communicatieboodschap is;
- Voor het proces, de afstemming met IPO en VNG, de juridische procedures en de gezamenlijke communicatieproducten is inmiddels een gezamenlijke, centrale projectorganisatie vanuit de UvW opgezet. Deze centrale projectorganisatie vormt ook een belangrijk klankbord voor de projectorganisatie, die binnen elk waterschap actief is;

De voorbereiding voor de verkiezingen kan worden gesplitst in de volgende aspecten: het interesseren/ enthousiasmeren van de belangengroepen en kandidaten, de juridische procedures voor de kieslijsten en de uitvoering van de verkiezingen door de gemeenten. Deze aspecten worden in onderstaande paragrafen toegelicht.

2.2 De belangengroepen

Er is sinds 2015 meer uniformiteit tussen de waterschapsverkiezingen en de andere stembusverkiezingen. Er wordt nu niet meer over ‘belangengroepering’ gesproken maar in de wet staat nu de meer algemene term ‘politieke groepering’.

Een politieke groepering moet een stichting of een vereniging zijn
Politieke groeperingen, die willen deelnemen aan de waterschapsverkiezingen moeten een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid of een stichting zijn. Zij moeten uiterlijk 42 dagen vóór de verkiezingen schriftelijk verzoeken bij het Centraal Stembureau en dienen een waarborgsom van €225,- betalen aan het waterschap.

Er zijn dertig ondersteuningsverklaringen vereist bij het indienen van een lijst
Conform de huidige Kieswet zijn er per groepering 30 ondersteuningsverklaringen vereist als de groepering niet eerder een zetel behaalde.
De groeperingen, die momenteel al vertegenwoordigd zijn in het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas, hebben eerder het plan van aanpak van de Unie van waterschappen ter kennisneming toegestuurd gekregen.
Tijdens diverse informatiebijeenkomsten die gepland worden in april/mei 2026 worden potentiële kandidaten voor het algemeen bestuur in de gelegenheid gesteld om kennis te maken met de zittende partijen, de taken en de bestuurlijke organisatie van waterschap Aa en Maas.

Geen eis van aanwijsbaar belang
Bij de vorige verkiezingen is de eis dat een groepering een aanwijsbaar belang moest hebben bij de taak van het waterschap, reeds komen te vervallen.

Registratie
Op 21 december 2026 (zie draaiboek Unie) moeten de politieke groeperingen, die mee willen doen met de waterschapsverkiezingen, zich hebben geregistreerd (men kan ook opteren voor een blanco lijst zonder naamsaanduiding).

Kandidatenlijst
Op 1 februari 2027 (zie draaiboek Unie) moet elke politieke groepering de kandidatenlijst inleveren.

3. Samenwerking met gemeenten

Door de gecombineerde stembus-verkiezingen moeten heldere afspraken gemaakt worden over de verdeling van verantwoordelijkheden tussen gemeenten en waterschappen. Deze afspraken zijn te verdelen in landelijke afspraken, die vanuit de Unie met de VNG worden gemaakt, en de specifieke, regionale afspraken, die door waterschap Aa en Maas met de gemeenten in het beheersgebied gemaakt moeten worden.

Tot de landelijke afspraken horen:
Kosten
De waterschappen zijn wettelijk verplicht de extra kosten te betalen die gemeenten maken voor het organiseren van de waterschapsverkiezingen bovenop de kosten voor de (gelijktijdige) provinciale verkiezingen. De waterschappen betalen hun bijdrage voor de verkiezingen van 2027 in vier gelijke delen gedurende de periode 2024-2027. Dit wordt jaarlijks verwerkt via de Rijksfactuur. Voor Aa en Maas gaat het om een bedrag van € 146.457 per jaar, oftewel € 585.828 over de hele periode jaar. Naast deze wettelijk verplichte bijdrage aan de gemeenten, betalen alle waterschappen samen voor de landelijke communicatie rondom de verkiezingen. Dit maakt onderdeel uit van onze contributie aan de Unie van Waterschappen.
Basisadministratie Persoonsgegevens (BRP)
Via het Autorisatiebesluit kunnen de waterschappen zien of de kandidaten die op in ingediende kandidatenlijsten staan ook echt kiesgerechtigd zijn voor het waterschap.
Stembureaus
De stembureaus voor de gezamenlijke verkiezingen (inclusief de bemensing) worden door de gemeenten geregeld. Voor een aantal gemeenten geldt dat er binnen de gemeentegrenzen meer dan één waterschap is gelegen. In het wetsvoorstel is nu opgenomen dat in bepaalde stembureaus stembiljetten van elk inliggend waterschap aanwezig zijn, zodat iedere burger van de gemeente daar zijn stem voor Provinciale Staten en het specifieke waterschap uit kan brengen.
Stempassen, stembiljetten en telling
Er zijn landelijke afspraken gemaakt m.b.t. de verdeling van de verantwoordelijkheden tussen de gemeenten en het waterschap over procedurele voorbereiding van verkiezing (het uitgeven van de stempassen, oproepkaarten, kiespassen, volmachten, etc.), het drukken van de stembiljetten en het tellen van de stemmen na het sluiten van de stembus.

Vanuit Aa en Maas zullen met de inliggende gemeenten nog specifieke afspraken gemaakt worden over bijvoorbeeld:

- De stembureaus in gemeenten, waar meerdere waterschapstembussen beschikbaar zijn, zodat' stemmen willekeurig stembureau' (SWS) binnen een gemeente met meerdere waterschappen wordt ondersteund. Daarbij zullen we nauw samenwerken met het waterschap De Dommel;
- De informatie die verspreid wordt over de waterschapsverkiezingen;
- Het verzorgen van de tellingen, het opstellen van de proces-verbalen en de verzending naar het centraal stembureau Aa en Maas;
- Calamiteiten.

4. Verkiezingen nieuw algemeen bestuur

De verkiezingen gaan over het verkiezen van de vertegenwoordigers van de categorie ingezetenen, maar ook over de geborgde zetels. De procedure van de toelating, het ontslag en de vervanging van de leden van de geborgde zetels tot het algemeen bestuur is in de Waterschapswet vastgelegd, zodat de samenstelling van het gehele algemeen bestuur wettelijk is verankerd. De Kieswet is van toepassing op de leden van het algemeen bestuur die vertegenwoordiger zijn van de ingezetenen en de Waterschapswet op de overige leden van het algemeen bestuur die worden benoemd voor de zogenaamde geborgde zetels. De benoemende organisatie (ZLTO, of Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren) zijn binnen de wettelijke bepalingen verantwoordelijk voor de voordracht van de geborgde zetels.

In de Kieswet is een duidelijk onderscheid gemaakt tussen het 'Centraal Stembureau verkiezingen Provinciale Staten' en het 'Centraal Stembureau Waterschapsverkiezingen'. Wettelijk zijn de taken en verantwoordelijkheden van de dijkgraaf (als voorzitter van het Centraal Stembureau Waterschapsverkiezingen) netjes afgebakend van de taken en verantwoordelijkheden van de burgemeester (als voorzitter Centraal Stembureau voor de verkiezing van de Provinciale Staten).

Door de wettelijke verankering van de verkiezingen is ook de planning van de verschillende stappen strak. In de aanloop naar de verkiezingen speelt daarbij het Centraal Stembureau onder voorzitterschap van de dijkgraaf een belangrijke rol. Tijdens de verkiezingsdag zelf moet het Centraal Stembureau toezien op een goed verloop. Vervolgens heeft het Centraal Stembureau een belangrijke rol in het vaststellen van de verkiezingsuitslag, zodat de beëdiging van de leden van het nieuwe algemeen bestuur reeds een week na de verkiezingen kan plaatsvinden.

De procedure voor de verkiezingen (inclusief de kandidaatstelling) van de vertegenwoordigers van de ingezetenen en 'benoeming' van de geborgde zetels is uitgewerkt in een apart draaiboek.

5. Landelijke en regionale communicatie (strategie)

5.1 Landelijke communicatiestrategie waterschappen

Terugblik evaluatie 2023

- Zet weer in op een gezamenlijke, landelijke campagne. Zorg met een langjarige publieksaanpak daarbij voor een stevige aanloop naar de verkiezingen waarin de aandacht voor het werk van de waterschappen en de bestuurlijke keuzes wordt vergroot.
- Betrek de waterschappen nauw bij de ontwikkeling van de verkiezingscampagne.
- Zorg dat in 2027 specifieke aandacht gaat naar grote steden en/of moeilijk te bereiken doelgroepen.
- Zet wederom een bestuurlijke klankbordgroep in om tussentijds de aanpak te toetsen.

Doelen

De ambitie is helder: zoveel mogelijk Nederlanders motiveren om hun stem uit te brengen bij de waterschapsverkiezingen van 17 maart 2027. Communicatie is daarin een belangrijk aspect.

De campagne stuurt op drie concrete effecten, in volgorde van prioriteit:

1. Verkiezingsbewustzijn (weten dat er waterschapsverkiezingen zijn)
   Meer kiezers weten dat er op 17 maart 2027 waterschapsverkiezingen plaatsvinden.
2. Positieve stemintentie (willen gaan stemmen)
   De intentie om te gaan stemmen bij de waterschapsverkiezingen neemt aantoonbaar toe.
3. Relevantie en invloed (voelen dat het ertoe doet)
   Meer kiezers beseffen dat actuele uitdagingen, zoals extremer weer, droogte, vervuiling, politieke keuzes vragen en dat zij via hun stem invloed kunnen uitoefenen op die keuzes.

Doelgroepen

Iedere Nederlander van 18+ die stemgerechtigd is, mag stemmen voor de waterschapsverkiezingen. Binnen die brede doelgroep focussen we op vier publieksgroepen (op basis van de Ons Water Leefstijlvinder) die ontvankelijk zijn voor verandering, maar niet vanzelf in actie komen. Zij vormen het ‘beweegbare midden’: betrokken, maar niet automatische stemmers bij de waterschapsverkiezingen. Dit zijn de betrokken idealisten, pragmatische idealisten, behulpzame betrokkenen en de gematigde steuners.

Doelgroepaccenten

Stad en platteland

We houden rekening met verschillen tussen stedelijke en landelijke context: de beleving van water en de urgentie van opgaven verschillen per omgeving. In steden liggen accenten vaker op wateroverlast, hittestress en leefkwaliteit; in landelijke gebieden op droogte, waterpeil, landbouw en ruimtegebruik. Met name onder stedelingen valt nog veel te winnen in bereik en betrokkenheid. De campagne laat daarom zien dat wateropgaven overal spelen, maar zich verschillend manifesteren, en brengt gerichte accenten aan in thematiek, voorbeelden en beeldgebruik.

Jongeren

Voor jongeren ontwikkelen we een apart spoor. Deze doelgroep vraagt om een eigen benadering, tone of voice en mogelijk andere kanalen. Dit traject pakken we op nadat het overkoepelende campagneconcept (parapluconcept) staat. Daarbij maken we gebruik van de input vanuit het jongerenpanel van de Unie van Waterschappen en de inzichten uit de HU-opdracht die momenteel met jongeren wordt uitgevoerd. Zo zorgen we ervoor dat de aanpak niet óver jongeren gaat, maar mét jongeren wordt ontwikkeld.

Informeren en activeren
Wanneer de leden kiezen voor een verhoogde ambitie ten opzichte van 2023 kunnen we naast het informeren een extra dimensie toevoegen aan de campagne: het activeren (ofwel: aanzetten tot bepaald gedrag). Met de campagne willen we de urgentie om te gaan stemmen verhogen en zo de stemintentie van potentiële kiezers bevorderen. Uit onderzoek blijkt echter dat opkomst bevorderende campagnes een gering effect hebben op het stemgedrag van mensen. Zorgen dat mensen door de campagne de gang naar de stembus weten te vinden is daarbij niet zuiver te meten gezien de vele factoren die opkomst beïnvloeden. Daarom kijken we naast de opkomst ook naar aspecten die wél zuiver te meten zijn door te verkennen hoe er in de campagne bijvoorbeeld kan worden opgeroepen om naar waterschappen.nl te gaan of de stemhulp in te vullen.

Beoogde resultaten
Een hogere opkomst dan in 2023 is van veel meer factoren afhankelijk dan alleen een campagne (het weer, de actualiteit van de verkiezingsdag, etc.). Meer mensen bereiken verhoogt wel het draagvlak voor de waterschappen en de kans dat meer mensen gaan stemmen. Het communicatiedoel is dan ook: meer bereik en een positief sentiment.

Kwantitatief willen we gaan kijken naar de volgende indicatoren voor een succesvolle campagne:
- Groter aantal ingevulde stemhulpen t.o.v. 2023
- Meer bezoekers op de website t.o.v. 2023
- Hoger bereik met de communicatiemiddelen
- Meer engagement (view/clicks/reacties) op social media t.o.v. 2023

Werkwijze
Landelijk ligt de focus op: waarom moet je gaan stemmen? Waterschappen laden dit individueel met regionale/lokale voorbeelden. De politieke partijen moeten vervolgens de keuzes laten zien.

Praktisch betekent dit dat er landelijk een basiscampagne wordt ontwikkeld die in de regio door de waterschappen en de politieke partijen dichterbij de inwoner gebracht moet worden. Een expertgroep communicatie bestaande uit afgevaardigde communicatie-experts van meerdere waterschappen waterschappen buigt zich over invulling en uitrol van de campagne.

De uitdaging
Waar veel Nederlanders het als vanzelfsprekend zien om naar de stembus te gaan voor de Tweede Kamerverkiezingen is dat voor de waterschapsverkiezingen echt anders. Hier liggen verschillende redenen aan ten grondslag.

1. *Minder zichtbaar en minder spannend*
   De Tweede Kamer gaat over grote, landelijke thema's zoals zorg, migratie, belastingen en koopkracht. Dat zijn onderwerpen die dagelijks in het nieuws zijn en waar veel politieke discussie over is. Waterschappen gaan 'alleen' over waterbeheer. Dat voelt voor veel mensen minder urgent.
2. *Onbekend maakt onbemind*
   Veel mensen weten niet precies wat een waterschap doet, hoe het bestuur is opgebouwd of waar je eigenlijk voor stemt. Daardoor voelt de keuze abstracter en ingewikkelder.
3. *Minder campagne en media-aandacht*
   Tweede Kamerverkiezingen krijgen wekenlang landelijke media-aandacht, debatten en talkshows. Waterschapsverkiezingen krijgen veel minder zichtbaarheid, waardoor ze minder leven.
4. *Minder gevoel van directe invloed*
   Bij landelijke verkiezingen hebben mensen vaak het idee dat hun stem invloed heeft op de koers van het land. Waterschappen werken technischer en consistenter; het beleid verandert meestal minder sterk per bestuursperiode. Dat kan het gevoel geven dat er "minder op het spel staat".

Redenen om wél te gaan stemmen

1. *Democratische plicht en recht*
   Stemmen is een manier om je stem te laten horen en gebruik te maken van je democratisch recht of zelfs je verantwoordelijkheid als burger. Het geeft het gevoel dat je actief bijdraagt aan de samenleving en verantwoordelijkheid neemt.
2. *Water raakt je dagelijks leven*
   Van schoon drinkwater tot droge voeten: het werk van het waterschap heeft direct invloed op jouw leefomgeving en veiligheid.
3. *Betrokkenheid bij klimaat en toekomst*
   Wie zich betrokken voelt bij klimaatverandering, waterkwaliteit en natuurbeheer kan via zijn stem richting geven aan deze opgaven.
4. *Invloed op besteding van belastinggeld*
   Je betaalt waterschapsbelasting; stemmen geeft je invloed op hoe dat geld wordt ingezet.
5. *Sociale norm en momentum*
   Als veel anderen gaan stemmen - en je toch al voor de Provinciale Staten naar het stembureau gaat - is de drempel lager om ook voor het waterschap te stemmen.

5.2 Samen optrekken met Brabantse waterschapen en provincie

Provincie

Waterschap Aa en Maas is voorstander van samenwerking met de provincie. In de landelijke campagne voor opkomstbevordering (Postbus 51) worden de twee verkiezingen ook in één adem genoemd. Zowel de provincie als het waterschap lopen er tegenaan dat het niet voor alle kiezers duidelijk is wat de provincie en de waterschappen precies doen. In gezamenlijke communicatie, kan juist dat onderscheid tussen de twee organen direct worden uitgelegd en ook waarom het belangrijk is te gaan stemmen voor allebei. Tijdens de verkiezingen in 2023 bleek samen optrekken lastig omdat zowel de provincie als waterschappen een eigen campagne (met eigen stijl) voeren. Toch willen we voor deze verkiezingen weer kijken waar samenwerking wel mogelijk is. Op dit moment vindt er overleg met de provincie plaats om te onderzoeken waar en op welke manier we samen kunnen werken aan opkomstbevordering. Provincie en waterschappen werken immers samen aan Brabant.

Brabantse waterschappen

De Brabantse waterschappen werken waar mogelijk samen. Zo delen we elkaars regionale communicatiestrategie en trekken waar mogelijk samen op. Het gaat dan bijvoorbeeld om afstemmen van het gebruik van media, middelen en timing van de communicatie. Ook wordt gekeken of gezamenlijk partijen zoals communicatiebureaus kunnen worden aangetrokken en we samen kunnen inkopen om kosten te besparen.

5.3 Samen optrekken met gemeenten

Wij leggen contact met alle gemeenten in ons werkgebied om de communicatie over de verkiezingen op elkaar af te stemmen. We onderzoeken welke rol gemeenten en eventueel bestuurders kunnen spelen bij het vergroten van de bekendheid van het waterschap en het belang van de waterschapsverkiezingen: water raakt immers veel gemeentelijke beleidsterreinen en op veel gebieden werken gemeenten en waterschap al samen, bijvoorbeeld in de waterketen en in het gezamenlijk innen van de belastingen. Bij de verkiezingen van 2023 hebben wij de gemeenten een toolkit gestuurd met allerlei middelen waar ze gebruik van kunnen maken. Hier is minder gebruik van gemaakt dan gehoopt. We gaan nu vooraf in contact met de gemeenten om te vragen wat zij nodig hebben, waarmee we ze kunnen faciliteren, om de waterschapsverkiezingen onder de aandacht te brengen.

6. Communicatiestrategie verkiezingen Aa en Maas

6.1 Gewenst resultaat

Het gewenste resultaat van de communicatiestrategie van Aa en Maas zijn vergelijkbaar met de landelijke doelen:

- Verkiezingsbewustzijn (weten dat er waterschapsverkiezingen zijn)
  Meer kiezers weten dat er op 17 maart 2027 waterschapsverkiezingen plaatsvinden.
- Positieve stemintentie (willen gaan stemmen)
  De intentie om te gaan stemmen bij de waterschapsverkiezingen neemt aantoonbaar toe.
- Relevantie en invloed (voelen dat het ertoe doet)
  Meer kiezers beseffen dat actuele uitdagingen, zoals extremer weer, droogte, vervuiling, politieke keuzes vragen en dat zij via hun stem invloed kunnen uitoefenen op die keuzes.
- Weten wie waterschap Aa en Maas is

6.2 Korte communicatieanalyse

Boodschap: waterschapsverkiezingen, daar hebben we wel wat mee

Uitgangspunt is het inzicht dat de meeste mensen best 'iets' hebben met water, de waterschappen en de waterschapsverkiezingen, terwijl ze misschien denken van niet. In de campagne zeggen allerlei mensen dat ze 'er wel wat mee hebben', met die waterschapsverkiezingen. Door die boodschap in allerlei herkenbare water gerelateerde scènes te herhalen, vergroten we dat besef.

Huisstijl

De UvW levert de templates aan voor de communicatiemiddelen voor de campagne. Dat wil zeggen dat zij formats maken waarin alle waterschappen hun eigen foto’s, logo en teksten kunnen plaatsen. Hierdoor hebben alle middelen in het hele land dezelfde uitstraling en versterken ze elkaar. Deze middelen worden eind juni 2026 ter beschikking gesteld aan de waterschappen.

De fotografie in onze communicatiemiddelen is vaak lokaal (herkenbaar). We proberen net als in 2023 weer gebruik te maken van onze eigen medewerkers of inwoners uit ons werkgebied. We gebruiken zo min mogelijk stockfotografie.

Interne stakeholders

De interne doelgroepen (medewerkers en huidige bestuurders) zijn erg belangrijk in dit traject. We hebben ruim 600 medewerkers en bestuurders, die willen we graag als ambassadeur inzetten. Dat doen we door ze al in een vroeg stadium te betrekken, te luisteren naar hun mening en door ideeën te delen en ze middelen te bieden waarmee zij zelf ook kunnen communiceren over de verkiezingen.

Vooral lokale media betrekken

In de campagne willen we de interesse van de lokale media creëren. Deze media staan dicht bij de kiezer met hun fysieke en online middelen én werken graag samen met het waterschap. Vaak staan deze media nog dichter bij de kiezer dan de regionale media (Brabants Dagblad/Omroep Brabant). Denk aan de online nieuwssites van alle gemeenten in het werkgebied die veel volgers op Facebook hebben en zo voor een groot bereik zorgen. Op deze manier maken we optimaal gebruik van free publicity. Hiervoor is een goede band met de lokale media noodzakelijk. Het idee is om aan het einde van dit jaar een persbijeenkomst te organiseren voor lokale media waar we het nut en de noodzaak van de verkiezingen uitleggen en ze zo warm maken voor meer berichtgevingen.

Online media
Mensen oriënteren zich vooral online. Dat veel kiezers in 2023 online op zoek waren naar informatie blijkt uit het grote aantal mensen dat de stemhulp 'MijnStem.nl' heeft ingevuld. Landelijk ruim 2,5 miljoen keer. In ons werkgebied 102.955 keer. Onze website heeft 78.000 bezoeken gehad in de laatste vier weken voor de verkiezingen. De speciale verkiezingspagina is 44.000 keer bezocht.

We kiezen er dus voor om ons vooral online te profileren. De website is daarbij heel belangrijk. Het is van belang om te zorgen voor een goede en herkenbare landingspagina. Daarnaast is een goede social campagne het uitgangspunt. We plaatsen organisch maar ook getarget op specifieke doelgroepen.
Beelden zijn hierbij een must. Denk aan moderne fotografie, animatie (perfecte manier om moeilijke dingen makkelijk uit te leggen) en korte vlogs (jonge mensen aan het woord). Tijdens de campagne monitoren wij de social kanalen en gaan proactief en reactief in dialoog met de gebruikers daarvan.

Waar mogelijk participeren
We gaan actief op zoek naar momenten en activiteiten van anderen waar wij onze campagne aan kunnen verbinden. Denk bijvoorbeeld aan zoals nieuwsfeiten, informatiebijeenkomsten, media-aandacht voor wateronderwerpen of verwante thema's of bij landelijke aandacht voor waterschapswerk.

Daarnaast creëert het waterschap zelf, doelgroepgericht, een aantal communicatiemomenten in de periode januari - 17 maart 2027. De nadruk ligt echter op aansluiten bij en gebruik maken bestaande activiteiten/nieuwsfeiten.

6.3 Ondersteunen politieke partijen

We ondersteunen de fracties proactief met onder andere:
- het onder de aandacht brengen van de waterschapsverkiezingen bij onafhankelijke lokale media;
- algemeen PR materiaal over het waterschap;
- een cursus social media voor fractieleden (op inschrijving);
- een landingspagina op onze website met links naar programma's en kandidaten;
- filmpje per partij voor op de website en social media;
- een landelijke stemhulp voor de waterschapsverkiezingen

Wat doen we niet:
- organiseren van campagne activiteiten en/of ondersteuning hierbij door ambtenaren;
- schrijven van verkiezingsprogramma's door ambtenaren;
- geven van debattrainingen;
- betalen van drukkosten voor posters, flyers, etc.;
- organiseren van verkiezingsdebat;
- kandidaten rondleiden door werkgebied/bij waterschap locaties;
- posters plakken op aanplakborden gemeenten.

In aanloop naar de verkiezingen wordt een werk/klankbordgroep communicatie samengesteld met daarin van elke partij een vertegenwoordiger. Tijdens de campagne periode houden we contact met de verschillende fracties en informeren we elkaar in het belang van een goede campagne.

6.4 Aanpak

Wat doen we wel?	Wat doen we niet?
Waterschapsverkiezingen in de spotlight	Het werk van de waterschappen uitleggen
Wateruitdagingen/onderwerpen	Dilemma's
Opvallen	Geijkte verkiezingscampagne
Enthousiasmeren	Doemscenario's

Uitwerking:
Basisinformatie

- De basis op orde: goede informatie over verkiezingen en het werk van het waterschap op de website;
- Q & A's over alle aspecten van de verkiezingen en de gekozen waterschapsbesturen;
- Gebruik van social media, gedrukte media, nieuwsbrieven etc.

Free publicity

- Gerichte persbenadering;
- Gebruik van huis-aan-huisbladen voor artikelen/interviews die bijvoorbeeld over projecten in de directe leefomgeving gaan;
- Social media.

Netwerken benutten

- Het bestuurlijke netwerk met wethouders, gemeenten en andere overheden benutten zodat ook zij via hun kanalen de waterschapsverkiezingen en het werk van het waterschap onder de aandacht kunnen brengen;
- Via interne communicatie worden medewerkers betrokken bij de verkiezingen zodat zij als ambassadeur daarover met de buitenwereld kunnen communiceren;

Events

- Daar zijn waar de kiezers zijn: aanhaken bij bijeenkomsten over projecten en bijeenkomsten waarin bestuurders en ambtenaren verkiezingen onder de aandacht kunnen brengen;
- Inspelen op events van derden, waarbij timing weer een grote rol speelt (de verkiezingen zullen pas echt gaan leven vanaf januari 2027).

Communicatie door politieke groeperingen

- Stemhulp vanuit de UvW die regionaal door de partijen wordt gevuld;
- Het faciliteren van partijen en kandidaten met algemeen informatiemateriaal over het waterschap;
- Het beschikbaar stellen van een link op de website voor de programma's van de partijen.

6.5 Vervolg

Het communicatie plan van aanpak voor Aa en Maas wordt na de zomer van 2026 helemaal uitgewerkt. Gesprekken over de communicatie met de andere waterschappen en provincie zijn gaande en de UvW is bezig met het vullen van de toolkit communicatie.

6.6 Geleerde lessen

Op 15 maart 2023 waren de waterschapsverkiezingen. Het definitieve opkomstpercentage voor waterschap Aa en Maas was 53%. Landelijk bevindt Aa en Maas zich daarmee dicht bij het gemiddelde (53,7%).

Aantal geleerde lessen uit 2023

- Aansluiten bij gezamenlijke landelijke campagne werkt, maar wel met veel aandacht voor de regionale doorvertaling.
- Afstemming met de andere Brabantse waterschappen is nuttig voor de regionale doorvertaling van de campagne. Zoek op tijd de samenwerking. Ook voor activiteiten richting media zoals Omroep Brabant en gezamenlijk inkopen.
- Samenwerking met provincie kost veel tijd, met weinig resultaat. Eigen campagnes zijn lastig te combineren. Ontdek op tijd de mogelijkheden en stem daar de hoeveelheid tijd die je investeert op af.
- Online social media training voor bestuurders (voorkeur boven fysiek) en duidelijk verwachtingen met bestuurders afstemmen.
- Al in een vroeg stadium (direct na de zomervakantie) een werkgroep samenstellen tussen communicatie en contactpersonen van de partijen voor campagne-afstemming.
- Op tijd met gemeenten afstemmen welke behoefte er is qua communicatie-ondersteuning met betrekking tot de verkiezingen.
- Stellingen stemhulp waren vaak niet begrijpelijk voor de doelgroep. Zorg dat er meer ruimte is om de context te schetsen zodat men een beter beeld krijgt (en de stelling snapt).
- Inzetten van ambassadeurs werkt. ‘Broodje verkiezingen’ ook langs districten en zuiveringen vergroot de betrokkenheid.
- Ook bij interne campagne optrekken met andere (Brabantse) waterschappen.
- Veel inwoners zijn online georiënteerd blijkt uit bezoeken website en bereik social media campagne. Hierop blijven inzetten.

7. Organisatie en planning

7.1 Organisatie

Vanuit de Unie van Waterschappen is een (kleine) projectorganisatie opgezet om de landelijke communicatie campagne (mogelijk gezamenlijk met de provincies) en de afstemming met de gemeenten via de VNG uit te voeren. Communicatie van WS Aa en Maas is hierin vertegenwoordigd. Daarnaast is er een klankbordgroep van de projectleiders van de individuele waterschappen en expertgroepen:

- de Expertgroep BJZ voor de bestuurlijk-juridische vragen waarmee elk waterschap te maken krijgt;
- de Expertgroep Communicatie, die betrokken is bij de communicatiestrategie en de afspraken over wat centraal en decentraal gecommuniceerd wordt.

Voor Aa en Maas is een aparte projectgroep ingesteld ten behoeve van het rechtmatig verloop van de verkiezingen. De dijkgraaf is portefeuillehouder en eerste bestuurlijke aanspreekpunt. Het dagelijks bestuur zal het besluit nemen tot het instellen van een Centraal Stembureau, waarin de dijkgraaf als voorzitter toezicht houdt op het rechtmatig verloop van de verkiezingen.
De projectgroep bestaat uit de projectleider verkiezingen en adviseurs vanuit bestuurlijke, communicatieve en juridische zaken. De projectleider is verantwoordelijk voor:

- de afstemming met het landelijke proces (Unie van Waterschappen);
- de samenwerking met de gemeenten binnen het beheergebied;
- het aansturen van het bestuurlijke proces (als secretaris van het Centraal Stembureau);
- het coördineren van het interne ambtelijke proces t.a.v. de bestuurlijke, juridische en communicatieve aspecten.

7.2 Planning

In het project Waterschapsverkiezingen 2027 vormen de volgende data belangrijke mijlpalen:

- Partijen en belangengroeperingen die mee willen doen aan de waterschapsverkiezingen moeten zich uiterlijk op 21 december 2026 hebben geregistreerd.
- De kandidaat lijsten en eventuele verklaringen inzake lijstverbindingen moeten (uiterlijk) op 1 februari 2027 ingeleverd worden op het hoofdstembureau.
- Uiterlijk 12 maart 2027 moeten de gemeenten de stempassen, de stemlokalen, identificatieplicht de onderhandse volmachten en de kandidatenlijsten gereed hebben.
- Op 17 maart 2027 volgt dan de verkiezingsdag zelf.
- De uitslag van de verkiezingen wordt op 25 maart 2027 bekend gemaakt.
- Het nieuwe algemeen bestuur wordt op 31 maart 2027 beëdigd.

In de periode tot december zullen alle noodzakelijke voorbereidingen worden getroffen voor de installatie van het nieuwe algemeen bestuur. Ook wordt er voor het nieuwe algemeen bestuur een introductieprogramma opgesteld.

8. Evaluatie

Na afloop zal er binnen Aa en Maas direct een evaluatie worden gehouden, waarbij de ervaringen en leerpunten t.a.v. de procedures, de samenwerking en de projectorganisatie (inclusief het budget) zal worden vastgelegd worden.
In het landelijke traject zal er in het voorjaar van 2027 eveneens een evaluatie plaatsvinden van de verkiezingen.
Tot slot is het streven om met de provincies op te trekken in een landelijke publiciteitscampagne. Afhankelijk van de mate waarin deze samenwerking er komt, dient ook deze aanpak geëvalueerd te worden. Daarnaast wordt er door de projectorganisatie en de bijbehorende expertgroepen een evaluatie uitgevoerd van de voorbereidingen die waterschappen zelf hebben getroffen.

9. Financiën

De waterschapsverkiezingen worden tegelijk met die voor provinciale staten eenmaal per vier jaar door de gemeenten georganiseerd. De waterschappen zijn wettelijk verplicht de extra kosten te betalen die gemeenten bovenop de kosten voor de provinciale verkiezingen maken. De waterschappen betalen hun bijdrage voor een bepaalde verkiezing gespreid in de drie jaar voorafgaand aan het verkiezingsjaar en in het verkiezingsjaar zelf. Dit betekent dat de bijdrage voor de verkiezingen van 2027 wordt betaald in de periode 2024-2027. Dit gebeurt jaarlijks via de Rijksfactuur in vier gelijke delen. Voor Aa en Maas gaat het om een bedrag van € 146.457 per jaar, oftewel € 585.828 over de hele periode jaar. In onze meerjarenbegroting is rekening gehouden met deze jaarlijkse bijdrage.

Naast deze wettelijk verplichte bijdrage aan de gemeenten, betalen alle waterschappen samen voor de landelijke communicatie rondom de verkiezingen. Dit maakt onderdeel uit van onze contributie aan de Unie van Waterschappen. Ook hier is in de meerjarenbegroting rekening mee gehouden.

Tot slot maken we ook als Aa en Maas kosten ten behoeve van de waterschapsverkiezingen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de inhuur van een projectleider, Aa en Maas specifieke communicatie uitingen en het organiseren van een informatieavond voor potentiële kandidaten. In de meerjarenbegroting is hier in 2027 een budget van € 225.000 voor opgenomen. In de praktijk starten we echter al in 2026 met de voorbereidingen voor

de verkiezingen. Een deel van het beschikbare budget wordt daarom dit jaar al besteed. Indien nodig wordt deze verschuiving verantwoord in de bestuursrapportage.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3110
Extern Zaak ID	0654710925
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	5.2
Titel	Waterbeheerprogramma
Organisatieonderdeel	Strategie, Beleid en Communicatie
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Groot, E. de;Jacobs, M.

Bijlagen
Informatienota AB d.d. 5 juni 2026 WBP
Bijlage 1 samenvatting resultaten wbp-enquete
Bijlage 2 opzet omgevingstafels wbp juni/juli 2026
Concept motie fractie BBB Bronherleidbaarheid in WBP 2028-20233

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	19 maart 2026
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	19 maart 2026
Commissie Algemene- en Financiële Zaken	19 maart 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	29 oktober 2026
Commissie Algemene- en Financiële Zaken	29 oktober 2026
Commissie Watersysteem en Waterveiligheid	29 oktober 2026
Algemeen Bestuur	13 november 2026

Voorgesteld besluit

Kennis te nemen van de resultaten van de wbp-enquête en de opzet voor de omgevingstafels voor het wbp.

Waterschap
Aa en Maas

Zaaknummer: 710925

INFORMATIENOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

KENNISNEMEN VAN:

De resultaten van de wbp- enquête en de opzet voor de omgevingstafels voor het wbp

---

PROBLEEMSTELLING

Het huidige wbp (waterbeheerprogramma) loopt eind 2027 af en we zijn bezig met het opstellen van een nieuw wbp voor de periode 2028-2033. Het AB is hier als volgt bij betrokken:

- 16 januari 2026, Thema AB: Ontwikkelingen om ons heen en 'Wat voor waterschap willen we zijn?'
- 19 maart 2026, Commissies: Plan van Aanpak Participatie WBP 2028-2033
- 17 april 2026, Thema AB: Gesprek in groepen over watersysteem, kostenontwikkeling en weerbaarheid.
- 5 juni 2026, AB: Informeren over participatie
- 25 september 2026, Thema AB: Concept-Ontwerp WBP
- 13 november 2026, AB: Vaststelling Ontwerp WBP
- Jan/Feb 2027: Inspraakprocedure
- November 2027: Vaststelling definitief WBP

Bij het opstellen van het nieuwe WBP betrekken we de mening van onze partners. Dit doen we zoals aangegeven in het plan van aanpak Participatie in 3 stappen. In april kon iedereen die dat wilde een enquête over ons wbp invullen. In juni/juli gaan we met onze partners verder in gesprek in 'omgevingstafels'. En als derde stap kan iedereen die dat wil begin 2027 gebruik maken van de inspraakprocedure.
Conform de toezegging hierover in het thema AB van 17 april 2026 wordt het AB hierbij geïnformeerd over de resultaten van de enquête en de opzet voor de omgevingstafels.

KERNBOODSCHAP

We hebben de mogelijkheid om in april de enquête voor het WBP in te vullen onder de aandacht gebracht via ons netwerk (gerichte email vanuit diverse medewerkers naar onze contacten bij de belangrijkste partners), via onze website, via social media en via onze wekelijkse nieuwsservice. Dit heeft ertoe geleid dat de enquête 140 keer is ingevuld. Ruim de helft van de respondenten betreft particulieren. Daarnaast hebben mede-overheden en andere organisaties van de mogelijkheid gebruik gemaakt om ons punten mee te geven voor het nieuwe wbp. De reacties zijn goed verdeeld over het beheergebied en ze vormen een mooie mix van verschillende belangen. In bijlage 1 zijn de reacties samengevat en is aangegeven van wie we reacties hebben ontvangen (geanonimiseerd).

In vervolg op de enquête organiseren we omgevingstafels. Hierin gaan we met wie dat wil dieper in gesprek over de koers van het waterschap voor de komende jaren en over hoe we er samen voor kunnen zorgen dat we de doelstellingen halen. 99 van de 140 respondenten heeft aangegeven graag uitgenodigd te worden voor de omgevingstafels. In bijlage 2 is verder uitgewerkt hoe we de omgevingstafels willen insteken.

AB-leden zijn als zij dat willen als toehoorder welkom bij de omgevingstafels. Deze vinden plaats op 9 juni, 22 juni, 23 juni en 8 juli. Zie voor meer informatie bijlage 2. Graag wel minimaal 3 dagen van tevoren aanmelden, zodat bekend is hoeveel mensen er per sessie aanwezig zijn.

Aanmelden kan via de website: Waterbeheerprogramma 2028-2033 | Waterschap Aa en Maas

CONSEQUENTIES

Via de enquêtes en de omgevingstafels krijgen wij een beeld van de wensen en ideeën die er bij onze partners leven ten aanzien van het werk van het waterschap. Dit beeld betrekken wij bij het opstellen van het nieuwe wbp. Betrekken betekent niet dat alles wordt over genomen. Dat kan ook niet, want vaak worden vanuit verschillende respondenten van elkaar afwijkende wensen geformuleerd en is het aan het waterschap om, mede op basis van die input, tot een zo goed mogelijke lijn te komen.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

De participatie-stappen met onze omgeving zetten we om tot een zo goed en gedragen mogelijk nieuw wbp te komen. In dit wbp komt terug hoe wij als waterschap bijdragen aan een nog duurzamere leefomgeving.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

De respondenten die hebben aangegeven dat ze graag deelnemen aan de omgevingstafel hebben inmiddels een uitnodiging ontvangen met het verzoek om zich aan te melden voor 1 van de 4 momenten. Daarnaast brengen we de omgevingstafels ook voor anderen onder de aandacht via onze website, de nieuwsbrief en via ons netwerk.

VERVOLG

De resultaten van de enquête en (straks) de opbrengst van de omgevingstafels worden benut bij het schrijven van het ontwerp-wbp. Uiteindelijk (begin 2027) is er voor iedereen die dat wil ook de mogelijkheid om formeel in te spreken op het ontwerp-wbp.

Wij zullen een verslag op hoofdlijnen van de enquêteresultaten en de omgevingstafels terugkoppelen aan iedereen die hieraan heeft bijgedragen. Dit betreft dus één verslag van enquête en omgevingstafels samen.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Samenvatting resultaten wbp - enquête
Bijlage 2: Opzet omgevingstafels wbp juni/juli ‘26

VERSIEDATUM

26 mei 2026

Samenvatting resultaten Enquête WBP 2028-2033

Van 2 april tot 8 mei 2026 is gelegenheid geweest tot inbreng via de enquête.

Respons
Aantal reacties: 140
Waarvan medeoverheden: 20, waarvan 16 graag aansluiten bij omgevingstafel
Waarvan organisaties: 35, waarvan 30 graag aansluiten bij omgevingstafel
Waarvan inwoners: 85, waarvan 53 graag aansluiten bij omgevingstafel

Belangrijkste punten
Waterveiligheid: Belangrijk onderwerp, hoewel het voor veel partijen minder relevant is vanwege afstand tot Maas. Er wordt door het waterschap voldoende integraal gekeken en de HWBP-projecten verlopen over het algemeen goed en de proactieve houding van Aa en Maas wordt gewaardeerd.
Aandacht wordt gevraagd voor problematiek van graverij, bovenstrooms vasthouden van water, (natuurlijk) beheer op de dijken en betere afstemming met grondeigenaren in de HWBP-projecten.

Voldoende water: Komt als 'belangrijkste' onderwerp naar voren. Veel gaat goed.
Meer aandacht nodig voor water vasthouden, waarbij ook wordt nagedacht over eventuele tijdelijke wateroverlast/ natschade (hoe ga je hiermee om?). Doorpakken met afgesproken maatregelen uit droogte-agenda. Meer aandacht nodig voor waterconservering in bebouwd gebied (meer dan regentonnen), o.a. met gemeenten en woningbouwcorporaties.
Tegelijkertijd geven gemeenten aan dat waterschap te eenzijdig keuzes maakt (100 mm norm).
Stuurbaarheid behouden belangrijk. Niet pleasen maar uitgaan van eigen expertise. (Te) weinig handhaving onttrekkingsverboden? Sneller schakelen bij droge of natte omstandigheden gewenst vanuit agrarische sector. Waterschap de Dommel wil meer samen optrekken rondom watersysteemherstel. Meer aandacht/afstemming gewenst over risico's droogte (o.a. natuurbrandrisico).

Wateroverlast: Heel veel reacties dat het beperken van overlast goed gaat. Problemen met hoge grondwaterstanden / natte kelders. Onontkoombaar dat op sommige plekken wateroverlast geaccepteerd moet worden. Meer communicatie/voorlichting gewenst over risico's en handelingsperspectief. Geef water de ruimte: brede beekdalen en klimaatadaptatie in bebouwd gebied. Aandacht gevraagd voor voldoende maaien om de afvoer te garanderen. Aandacht voor niet bouwen op plaatsen die daar niet geschikt voor zijn. Voorbereiding op -en informatievoorziening voor- dreigende situaties alsook het sneller reageren bij veel regen. Neem ook de resultaten van de Bovenregionale stresstesten op in het WBP. Onderhoud b en c waterlopen kan/moet beter. Angst dat kleine sloten gedempt worden a.g.v. regels voor mest uitrijden. Meer aandacht voor overlast a.g.v. zomerse piekbuien. Samenwerking met gemeenten op rand bebouwd gebied gaat goed. Wel ook hier diverse opmerkingen over de 100 mm eis in de verordening. Bever zorgt voor wateroverlast,

hoe te beperken? Behoefte aan structureler contact tussen waterschap en agrarische ondernemers over keuzes rondom peilbeheer.

Waterkwaliteit: Schoon en gezond water wordt heel belangrijk gevonden. Her benutting effluent (waterfabriek) wordt meerdere malen als goed initiatief genoemd. Samenwerking via BodemUP en KRW-impuls verloopt goed. Rijkswaterstaat noemt dat incidenten laten zien dat samenwerking beter kan. Daarnaast noemt Gemeente Maashorst dat het een gemis is dat ODBN te lang geen gesprekspartner is geweest. Meer en beter meten en monitoren, brononderzoek: op basis daarvan maatregelen treffen. Veel aandacht gevraagd voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. Aandacht nodig voor beperken afstroming vervuilende stoffen. Extra investeringen nodig in de zuiveringen. Aandacht nodig voor slib/bagger en maaisel dat op de kant wordt gezet. Kosten moeten bij de vervuiler worden gelegd. Aandacht voor riool overstorten. Pleidooi voor samenwerking met drinkwaterbedrijven. Minder aanvoer Maaswater. Gemeenten willen graag samenwerken aan KRW, behoefte aan scherpte over wie waar verantwoordelijk voor is. Waterschap kan een rol spelen bij de aankoop van gronden rondom beken en daar extensiever beheer op uitvoeren.

Afvalwater en zuivering: Extra aandacht gewenst voor communicatie en bewustwording. Zet in op innovatie. Bronaanpak, wat er niet in komt hoeft er ook niet uit. Aanpak riool overstorten. Aandacht voor hoe goed RWZI's zijn beveiligd tegen hacks. Aandacht voor kwaliteit effluent RWZI Venray. Omschakelen van bacterieel naar chemische zuivering? Hergebruik effluent. Houd rekening met grote woningbouwopgave, zonder dat er ondoelmatige investeringen in afkoppelen nodig zijn. Vanuit meerdere gemeenten wordt aangegeven dat er betere afspraken over buffering in het rioolsysteem gewenst zijn.
Extra aandacht nodig voor zuivering op PFAS, bestrijdingsmiddelen en geneesmiddelen. De veiligheidsregio vraagt om goede afspraken te maken voor de afvloeiing van bluswater..

Natuur en biodiversiteit: Belangrijk onderwerp, maar niet doorslaan als waterschap – hier ligt ook een rol bij medeoverheden. Afhankelijkheid van voldoende (grond)water en goede waterkwaliteit. Te veel focus op diertjes en plantjes i.p.v. grotere visie op het landschap. Werk aan echt systeemherstel met bredere beekdalen. Vanuit gemeenten wordt samenwerking op dit vlak over het algemeen als goed ervaren met overeenkomstige ambities. Wel meer behoefte aan langere termijn visie van het waterschap. Versterkte inzet van waterschap gewenst op 10% groenblauwe dooradering (met o.a. evz's). Meer en betere samenwerking gewenst met omliggende eigenaren die het gebied kennen. Betere compensatie nodig voor agrarische akkerranden. Vanuit ZLTO wens om niet te focussen op percentages (10% groenblauwe dooradering) maar meer doelgericht te werken.

Beheer en onderhoud watersysteem: Gaat over het algemeen goed. Vanuit agrarische respondenten vraag om afvoercapaciteit voldoende te blijven garanderen. Vanuit natuurlijke hoek vraag of onderhoud niet extensiever kan. Aandacht voor communicatie/bewustwording, beter rekening houden met toekomstige onderhoudskosten, maak waar mogelijk meer gebruik van een meer natuurgerichte aanpak ipv hoveniersbenadering, aandacht nodig voor exoten. Idee om net als gemeenten een basiskwaliteit natuur vast te stellen. Vanuit diverse gemeenten, grondeigenaren en Staatsbosbeheer wens om beter over onderhoud af te stemmen. Duidelijk beoordelingskader voor graverij (bever) gewenst.

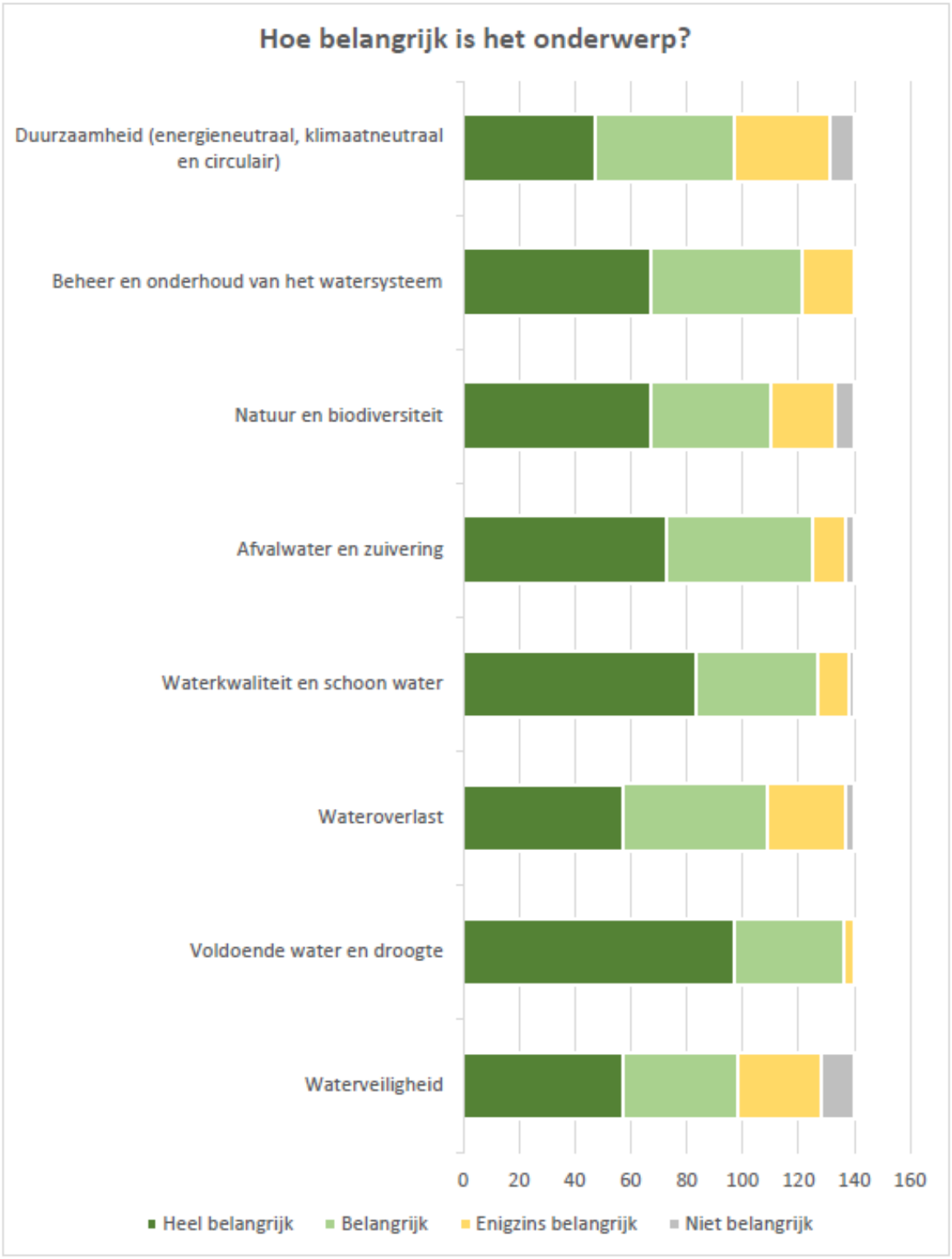
Duurzaamheid: Diverse reacties dat dit niet de kerntaak van het waterschap is en dat de kosten hiervoor beperkt moeten worden. Ook diverse reacties dat het waterschap hier haar verantwoordelijkheid moet pakken en er extra op in moet zetten. Ook hier moet samenwerking met andere overheden/partners worden opgezocht. Afvalwater is bron van grondstoffen en effluent zeer geschikt om warmte uit te winnen (meer inzetten op circulair).

Samenwerking: Diverse respondenten vragen om betere uitleg van het waarom, meer naar buiten treden als waterschap. Neem in WBP expliciet op wat je van andere partijen verwacht. Bredere kijk in gebiedsgerichte aanpak gewenst, niet alleen gericht op natuur. Betrek specifieke kennis vanuit het gebied (bv belangenorganisaties) beter in projecten. Vanuit gemeenten worden diverse punten benoemd in de samenwerking die echt goed gaan en punten die beter kunnen. De betrokkenheid van gemeenten bij het opstellen van de nieuwe Waterschapsverordening komt veel terug als verbeterpunt. Samenwerking rond beregeningspilot De Bult wordt als positief beoordeeld. Wens vanuit gemeente om breder te denken in project Sang en Goorkens. Vanuit Veiligheidsregio's diverse punten benoemd waarop samenwerking / informatie-uitwisseling scherper kan. Vanuit woningcorporatie idee om beter samen op te trekken rondom klimaatadaptatie. Vanuit ZLTO(-afdelingen) wordt samenwerking als goed ervaren. Structurele afstemming op bestuurlijk niveau kan beter. Brede kijk overleg in de Peel als voorbeeld voor in andere gebieden.

Reacties ontvangen van
Natuur/Beheerorganisaties: 9
Landbouwachtergrond: 12
Overheden:20
Veiligheidsregio: 3
Woningbouw: 3
Recreatieve organisaties: 3
Overig: 5
Inwoners: 85

Hoe belangrijk is het onderwerp voor jou / jouw organisatie?

Gereageerd door 140 respondenten (tot 8 mei 2026)

Lijst met respondenten

Organisaties

Rijkswaterstaat
Provincie Noord-Brabant
Waterschap de Dommel
Waterschap Limburg
Gemeente Asten
Gemeente Laarbeek
Gemeente Boekel
Gemeente Land van Cuijk
Gemeente Deurne
Gemeente Geldrop-Mierlo
Gemeente Oss
Gemeente Sint Michielsgestel
Gemeente Someren
Gemeente Maashorst
Gemeente Meierijstad
Gemeente Vught
Agrarisch bedrijf
Agrarisch bedrijf
Agrarisch bedrijf
Agrarische Natuurvereniging Peelslandschap
Alldrain en Hydrus Ecosystems
Brabantse Milieufederatie
de Martina Hoeve
Dorpsraad Linden
Golfbaan
Heemkundekring Deurne
IVN Asten-Someren
IVN Mierlo
IVN Oss
IVN 's-Hertogenbosch
Ladida
Melkveehouderij
Mooiland
Solarwatermanagement
Sportvisunie
Staatsbosbeheer
Stichting Vrijwillig Landschapsbeheer Uden
Summers Landschap
Trentmilk
Tuinbouwbedrijf
Veiligheidsregio Brabant Zuidoost
Veiligheidsregio Brabant-Noord
Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant
Vereniging Nederlands Cultuurlandschap
Werkgroep Behoud de Peel
Wonen Vierlingsbeek
Woonmeij
ZLTO
ZLTO de Peel
ZLTO Gemert -Bakel
ZLTO Land van Cuijk
ZLTO Oss - Den Bosch

Inwoners – aantal reacties per woonplaats

Asten	3	Loosbroek	1
Bakel	1	Middelrode	2
Berghem	1	Nistelrode	1
Boekel	1	Odiliapeel	1
Boerdonk	1	Oeffelt	1
Boxmeer	1	onbekend	1
Cuijk	1	Oploo	2
De Mortel	1	Oss	3
Den dungen	1	Ravenstein	1
Deurne	2	Rijkevoort	1
Drunen	1	Rosmalen	6
Elshout	1	Schaijk	1
Empel	1	Schijndel	4
Erp	2	Sint Anthonis	1
Gassel	2	Sint-Michielsgestel	1
Gemert	1	Sint-Oedenrode	1
Haarsteeg	1	Someren	1
Haren	1	Uden	1
Heesch	2	Veghel	2
Heeswijk Dinther	2	Vierlingsbeek	1
Helmond	2	Vlijmen	1
Laarbeek	1	Vorstenbosch	1
Langenboom	1	Wijbosch	1
Ledeacker	1	Zeeland	2
Linden	1	Zijtaart	2
		‘s-Hertogenbosch	12

Bijlage: Uitgebreidere samenvatting van de binnen gekregen reacties

Samenvatting enquêteresultaten Waterveiligheid

Onderwerp	Aantal	Wat gaat goed	Wat kan beter
Bescherming tegen overstromingen (dijken & keringen)	21	Dijkversterkings- en verbeteringsprojecten worden overwegend als professioneel en kundig uitgevoerd. Projectorganisaties, omgevingsmanagement en participatie (o.a. bij Meanderende Maas, Lith–Ravenstein) worden positief beoordeeld. Preventieve inzet op graafschade bij regionale keringen wordt gewaardeerd. Samenwerking met gemeenten en andere overheden bij dijkprojecten verloopt in veel gevallen goed.	Dijkversterkingen vanaf de start benaderen als gebiedsontwikkeling, met aandacht voor landschap, cultuurhistorie, natuur en meervoudig gebruik. Meer eenduidigheid en samenhang brengen in werkwijze richting gemeenten en grondeigenaren. Versterken van ruimtelijke kwaliteit, vormgeving en medegebruik van dijken (recreatie, ecologische verbindingen). Zorg voor een juiste balans tussen voorbereidingstijd/kosten en uitvoeringstijd/kosten
Ruimte voor water en systeemkeuzes	4	Er is brede steun voor het principe water vasthouden en ruimte geven aan water. Retentiegebieden en bovenstroomse maatregelen worden herkend als effectief instrument voor waterveiligheid. Grootschalige programma's (zoals HOWABO) dragen zichtbaar bij aan het systeem van waterveiligheid.	Verschuiving van focus: minder eenzijdig dijkverhoging, meer systeemmaatregelen zoals rivierverruiming, berging en spreiding. Tijdiger en proactiever inzetten van waterbergingsgebieden bij dreigende situaties. Beter inzicht geven in systeemeffecten (zoals langdurig verhoogde waterstanden).
Risicobeheersing en crisisvoorbereiding	23	De feitelijke veiligheid wordt als goed ervaren: veel respondenten benoemen "droge voeten". Samenwerking met veiligheidsregio's en informatie-uitwisseling over overstromingsrisico's functioneren goed. Visualisaties van risico's (waterdiepte, stroomsnelheid, duur overlast) worden gewaardeerd.	Actievere communicatie over rollen, maatregelen en besluitvorming bij hoogwaterdreiging. Regelmatige actualisatie van risicoanalyses, met name bij dynamische beeksystemen. Versterken van de aansluiting tussen waterbeheer, crisisbeheersing en hulpdiensten.
Mens, communicatie en draagvlak	7	Digitale informatievoorziening en projectcommunicatie worden vaak als kwalitatief goed ervaren. Waar participatie goed is georganiseerd, leidt dit tot vertrouwen en draagvlak. Het waterschap wordt gezien als een betrouwbare organisatie.	Meer structurele en begrijpelijke voorlichting over waterveiligheid, risico's en handelen bij calamiteiten. Transparanter communiceren over kosten, heffingen en keuzes. Actiever inzetten op participatie, ook buiten concrete projectgebieden.
Natuur, ecologie en meervoudig ruimtegebruik	8	Er is breed draagvlak voor het combineren van waterveiligheid met natuur, biodiversiteit en recreatie. Dijken en waterveiligheidsmaatregelen worden gezien als kansrijke plekken voor ecologie en landschappelijke kwaliteit. Natuurlijk en ecologisch beheer wordt positief gewaardeerd.	Duidelijker en steviger beleid voor preventie van graafschade, met prioriteit voor veiligheid. Expliciete afweging en communicatie van veiligheid versus natuur bij projecten. Meervoudig ruimtegebruik (recreatie, ecologische verbindingen, erfgoed) structureel meenemen in ontwerp.
Samenwerking en governance	4	Samenwerking met gemeenten, provincie, veiligheidsregio's, Rijkswaterstaat en andere waterschappen wordt als goed ervaren. De lijnen tussen waterpartners zijn kort en professioneel. Partners voelen zich betrokken bij projecten en programma's.	Meer regie en samenhang in interbestuurlijke afstemming. Eenduidige werkwijzen en heldere rolverdeling richting partners. Waterveiligheid consequent koppelen aan andere ruimtelijke en maatschappelijke opgaven.

Samenvatting enquêteresultaten Voldoende water Droogte

Onderwerp	Aantal	Wat gaat goed	Wat kan beter
Water vasthouden en droogte	33	Er is brede waardering dat het waterschap meer inzet op water vasthouden in plaats van snelle afvoer. Maatregelen zoals buffering, vernatting en het langer vasthouden van water worden herkend en genoemd als positieve ontwikkeling. In verschillende gebieden ervaren inwoners en organisaties dat het systeem beter is voorbereid op droge periodes dan voorheen.	Meer structurele en gebiedsgerichte maatregelen om water vast te houden, met name op hogere zandgronden. Beter omgaan met de spanning tussen droogtebestrijding en wateroverlast, door lokaal maatwerk toe te passen. Duidelijker uitleggen waarom water soms bewust wordt vastgehouden, ook als dat tijdelijk overlast oplevert. Transparante communicatie over voortgang van uitvoeringswerkzaamheden en verwachte resultaten in het veld.
Grondwater en beregening	24	Er is erkenning dat grondwaterbeschikbaarheid hoog op de agenda staat en dat hierover beleid en afspraken bestaan (zoals convenanten). In enkele reacties wordt genoemd dat peilen beter worden bewaakt en dat het belang van grondwater breder wordt gedeeld.	Strakkere regels én consequente handhaving op grondwateronttrekking. Meer duidelijkheid en voorspelbaarheid voor gebruikers over wanneer beregening wel en niet is toegestaan. Stimuleren van alternatieven, zoals het benutten van regenwater en waterbuffering op perceelsniveau. Communiceren over het collectief belang van water en het gebruik hiervan.
Algemeen waterbeheer	24	Het belang van voldoende water voor leefbaarheid, natuur en economie wordt breed gedeeld. Veel respondenten spreken vertrouwen uit in het waterschap als deskundige en serieuze beheerder. Het thema klimaatadaptatie wordt herkend als een noodzakelijk en logisch onderdeel van het waterbeheer.	Sterker laten zien wat het waterschap concreet doet en bereikt in gebieden. Meer samenhang zichtbaar maken tussen beleid, uitvoering en maatschappelijke opgaven. Blijven investeren in langjarige, consistente uitvoering.
Natuur en biodiversiteit	8	Veel respondenten waarderen dat natuur en biodiversiteit een prominente plaats innemen in het waterbeheer. Maatregelen rondom vernatting, beekherstel en hogere grondwaterstanden worden gezien als positief voor natuurkwaliteit. Samenwerking met terreinbeherende organisaties wordt regelmatig genoemd als sterk punt.	Evenwichtiger afwegen van natuur, landbouw en bebouwde omgeving. Duidelijker communiceren over doelen, effecten en consequenties van natuurmaatregelen. Meer gebiedsdialogen om draagvlak te vergroten en zorgen tijdig te adresseren.
Peilbeheer en watersysteem	7	Het peilbeheer wordt door veel respondenten gezien als technisch goed georganiseerd en stuurbaar. In gereguleerde gebieden en polders wordt het snelle handelen en het effect van stuwen en gemalen positief beoordeeld. Samenwerking met andere waterbeheerders (zoals aangrenzende waterschappen) wordt gewaardeerd.	Meer dynamisch peilbeheer, bijvoorbeeld door sterker te sturen op actuele en verwachte weersomstandigheden. Duidelijkere keuzes over waar sturing gewenst is en waar meer natuurlijke dynamiek acceptabel is. Beter afstemmen van peilbeheer met gemeenten en ruimtelijke ontwikkelingen.
Samenwerking en communicatie	5	De kennis en deskundigheid van het waterschap worden breed erkend. Samenwerking met andere overheden en partners wordt vaak als constructief en professioneel ervaren. In crisissituaties (zoals droogte) wordt informatie soms tijdig gedeeld met ketenpartners.	Actievere en meer uitnodigende communicatie over beleid, dilemma's en keuzes. Meer participatie en overleg op gebiedsniveau, met ruimte voor zorgen en alternatieven. Betere terugkoppeling over wat met signalen en meldingen wordt gedaan.

Samenvatting enquêteresultaten Wateroverlast

Onderwerp	Aantal	Wat gaat goed	Wat kan beter
Algemeen wateroverlastbeleid	34	Er is brede erkenning dat wateroverlast een complex en onvermijdelijk onderdeel is van het watersysteem, zeker onder invloed van klimaatverandering. Het waterschap wordt gezien als deskundig en in veel gevallen goed presterend binnen de bestaande kaders. Er is begrip dat bij extreme situaties sprake kan zijn van overmacht.	Heldere (her)definitie van wateroverlast, inclusief expliciete keuzes over aanvaardbaar risico per functie en gebied. Meer nadruk op integraal systeemdenken (grond- en oppervlaktewater, stad en land, nat en droog). Transparanter beleid over belangenafwegingen, inclusief uitleg waarom niet alle overlast kan en hoeft te worden voorkomen. Transparante aanpak (gebiedsproces) voor wateroverlast in combinatie met waterberging en de afkoppelopgave in het stedelijk gebied. Consequente communicatie over rollen, verwachtingen en eigen verantwoordelijkheid van gebruikers van het gebied.
Geen of beperkte wateroverlast	17	In grote delen van het beheergebied ervaren inwoners en organisaties weinig tot geen wateroverlast. Eerdere maatregelen (o.a. na 1995) en herinrichtingsprojecten hebben aantoonbaar effect. Wateropvang en afvoer functioneren op veel plekken naar tevredenheid.	Bewustzijn vergroten dat “geen overlast nu” niet betekent “geen risico in de toekomst”. Blijven anticiperen op klimaatverandering, ook in gebieden waar het momenteel goed gaat.
Onderhoud en afvoer watersysteem	17	Hoofdwatergangen worden over het algemeen goed onderhouden. Tijdige afvoer via sloten en rivieren voorkomt op veel locaties structurele overlast.	Structureler en preventiever onderhoud, vooral aan het fijnmazige watersysteem. Sneller en flexibeler peil- en stuwbeheer bij naderende pieksituaties. Duidelijker balans tussen functionele waterafvoer en natuurdoelen.
Grondwater en vernatting	9	Huidig peilbeheer werkt voor een deel van de agrarische en bebouwde omgeving goed. Infiltratie en water vasthouden worden breed onderschreven als principieel juiste richting.	Fijnmaziger en gebiedsspecifieker grondwaterbeheer. Betere afweging tussen natuur, landbouw en leefbaarheid. Transparantere communicatie over keuzes en consequenties van vernatting.
Samenwerking en governance	7	Samenwerking met gemeenten, veiligheidsregio’s en andere partners verloopt op meerdere plekken goed. Gezamenlijke analyses (SSW’s, overlastberekeningen) leveren waardevolle inzichten op.	Vroegtijdiger en structureler samenwerken bij beleidsvorming en gebiedsprocessen. Duidelijker gezamenlijke verantwoordelijkheid en rolverdeling. Meer maatwerk in plaats van generieke regels.
Communicatie en bewustwording	6	Digitale informatievoorziening wordt als kwalitatief en informerend ervaren. Er is waardering voor verbeterde bereikbaarheid via vaste contactpersonen.	Actievere en concretere communicatie richting bewoners en ondernemers. Duidelijk maken wat acceptabele wateroverlast is en waarom bepaalde keuzes worden gemaakt. Meer aandacht voor oefenen en scenario-denken (wie doet wat wanneer).
Ruimte voor water en klimaatadaptatie	3	Herinrichting van beken en rivieren en het creëren van meer ruimte voor water wordt positief gewaardeerd. Waterberging werkt op veel plekken goed en beperkt risico’s.	Meer aandacht voor waterbuffering in stedelijk én agrarisch gebied. Heldere keuzes over waar wateroverlast acceptabel is en waar niet. Integrale benadering van waterkwantiteit, waterkwaliteit en ruimtelijke ordening.

Samenvatting enquêteresultaten Waterkwaliteit en Schoon water

Onderwerp	Aantal	Wat gaat goed	Wat kan beter
Algemene waterkwaliteit	28	Schoon (drink)water wordt in het algemeen als betrouwbaar en veilig ervaren. Verschillende respondenten geven aan dat de waterkwaliteit de afgelopen decennia duidelijk is verbeterd. Er is vertrouwen dat het waterschap serieus bezig is met waterkwaliteit. Communicatie via digitale kanalen en algemene informatievoorziening wordt positief beoordeeld. Er is waardering voor realisme: water hoeft niet overal “perfect” te zijn.	Duidelijker communiceren over wat het waterschap verstaat onder “schoon water” en welke kwaliteitsniveaus realistisch zijn per functie en gebied. Meer aandacht voor preventie: voorkomen is beter dan genezen. Bewustwording vergroten bij inwoners en bedrijven over hun rol in waterkwaliteit. Betere vertaling van beleid en normen naar wat mensen lokaal merken in sloten, beken en plassen. Meer duiding bij incidenten of tijdelijke verslechtering (bijv. na extreme neerslag). Meer focussen op bronaanpak en grondwatertekort.
RWZI en riooloverstorten	21	Rioolwaterzuiveringen functioneren technisch over het algemeen goed. Investeringen in extra zuiveringsstappen (o.a. 4e trap) worden gewaardeerd. Er is vertrouwen in de professionaliteit en kennis van het waterschap.	Verdere reductie en slim sturen van riooloverstorten. Opschaling en uitbreiding van RWZI-capaciteit. Extra (na)zuivering op medicijnresten, PFAS en andere microverontreinigingen. Betere afhandeling en terugkoppeling bij meldingen.
KRW, natuur en biodiversiteit	13	Waterkwaliteit wordt breed gezien als basisvoorwaarde voor natuurherstel. Inzet op KRW-maatregelen wordt herkend en gewaardeerd. Samenwerking rond KRW-bijeenkomsten wordt positief benoemd.	Meer urgentie en prioriteit voor het halen van KRW-doelen. Sterkere koppeling tussen waterkwaliteit en biodiversiteit. Projectmatige aanpak van vervuiling en ecologische knelpunten. Betere vertaling van doelen naar concrete maatregelen.
Samenwerking en governance	13	Er is bereidheid tot samenwerking bij gemeenten, terreinbeheerders en sectoren. Het waterschap wordt erkend als kennisdrager op waterkwaliteit.	Duidelijkere rolverdeling en verantwoordelijkheden. Actievere regierol van het waterschap als bevoegd gezag. Meer gezamenlijke programmering binnen KRW en WBP. Sterkere gebiedsgerichte samenwerking met partners en ondernemers.
Monitoring, handhaving en normen	7	Monitoring en kennisniveau van het waterschap worden gewaardeerd. Digitale communicatie en informatievoorziening worden positief beoordeeld.	Meer en gerichter meten (stoffen, locaties, bronnen). Striktere en zichtbare handhaving. Duidelijkere regels die beter uitvoerbaar zijn. Transparantie over meetdata en vervolgacties.
Zeer zorgwekkende stoffen (PFAS, medicijnresten e.d.)	3	Er is aandacht voor nieuwe stoffen in beleid en zuivering. Innovaties rondom verwijdering en hergebruik van effluent worden gewaardeerd.	Meer focus op voorkomen in plaats van achteraf zuiveren. Aanscherping van normen voor zeer zorgwekkende stoffen. Actieve communicatie en campagnes richting inwoners (medicijngebruik, afval). Sterkere rol richting Rijk en provincie bij normstelling.

Samenvatting enquêteresultaten Afvalwater en Zuivering

Onderwerp	Aantal	Wat gaat goed	Wat kan beter
Zuiveringstechniek en innovatie	47	Afvalwater wordt steeds beter en efficiënter gezuiverd. RWZI's draaien grotendeels bedrijfszeker. Er lopen projecten en innovaties om effluentkwaliteit te verbeteren. Er is vertrouwen dat het waterschap actief bezig is met verbetering.	Investeren in 4e en 5e zuiveringstrappen waar nodig. Effluent (aantoonbaar) aan de KRW-doelen laten voldoen. Versnellen van innovatie en kennisontwikkeling (bijv. met universiteiten). Meer aandacht voor robuustheid en veiligheid van RWZI's. Duurzaamheid versterken (energie- en grondstoffenterugwinning).
Rioolstelsel en overstorten	18	Het riool- en zuiveringssysteem functioneert over het algemeen betrouwbaar. In nieuwbouw en herinrichting (bijv. wadi's) worden al stappen gezet om water beter te verwerken. Samenwerking tussen waterschap en gemeenten verloopt vaak goed bij regulier beheer.	Overstorten verder verminderen of verdwijnen door capaciteitsuitbreiding en slimme buffering. Betere afstemming tussen gemeentelijke riolering en RWZI-capaciteit. Samen met gemeenten meer gezamenlijk (ook financieel) optrekken in de afkoppelopgave van stedelijk gebied. Meer aandacht voor effecten van extreme neerslag en klimaatverandering. Transparanter communiceren over overstorten en incidenten. Goede afspraken over afvloeiing van bluswater.
Probleemstoffen en waterkwaliteit (KRW)	9	Er is toenemende aandacht voor probleemstoffen. Waterkwaliteit verbetert op onderdelen. Er is bewustzijn dat afvalwater grote invloed heeft op biodiversiteit en voedselketen.	Strengere eisen aan lozingen van probleemstoffen. Uitbreiding van monitoring en vroegtijdige detectie. Zuiveringstechnieken beter afstemmen op nieuwe en persistente stoffen. Helderder maken welke bijdrage afvalwater levert aan KRW-knelpunten.
Hergebruik, infiltratie en waterbalans	2	Er zijn initiatieven en pilots voor effluenthergebruik. Er wordt nagedacht over circulaire waterketens. Hergebruik wordt gezien als kans voor landbouw en droogtebestrijding.	Heldere normen voor hergebruik en infiltratie van effluent. Actief inzetten op effluent als waterbron in droge perioden. Water meer vasthouden en terugbrengen naar hogere gronden. Samenwerking met landbouw en gebiedspartijen versterken.
Bronmaatregelen en gedrag	1	Er wordt al veel vervuiling uit afvalwater verwijderd. Digitale informatievoorziening wordt gewaardeerd. Er is begrip dat gedrag van inwoners en bedrijven ertoe doet.	Meer en gerichtere voorlichtingscampagnes. Actieve communicatie over wat wel en niet in het riool hoort. Meer inzamelpunten (bijv. voor medicijnen en vetten). Duidelijker uitleg over samenhang tussen gedrag, kosten en waterkwaliteit.
Handhaving, toezicht en verantwoordelijkheid	1	Er is erkenning dat bronaanpak essentieel is. Samenwerking tussen overheden en instanties vindt plaats. Er bestaat draagvlak voor het principe "de vervuiler betaalt".	Strengere controle en handhaving op lozingen door bedrijven en instellingen. Duidelijke taakverdeling en communicatie tussen overheden. Consistent optreden bij overtredingen, inclusief boetes.

Samenvatting enquêteresultaten Natuur en Biodiversiteit

Onderwerp	Aantal	Wat gaat goed	Wat kan beter
Natuurinrichting & biodiversiteit	28	Er is waardering voor projecten zoals beekherstel, EVZ's en natuurvriendelijke inrichting. Voorbeelden waar biodiversiteit zichtbaar terugkeert worden genoemd als inspirerend.	Grotere, samenhangende en robuuste natuurinrichting (brede beekdalen, meandering). Meer inzetten op grootschalige en/of nature-based solutions. Heldere ecologische doelen: welke natuur en welke soorten willen we waar versterken?
Algemeen / waarden	21	Veel respondenten erkennen dat natuur en biodiversiteit fundamenteel belangrijk zijn voor een gezonde leefomgeving en economie. Er is waardering voor de inzet en betrokkenheid van het waterschap op dit thema. Respondenten zien dat natuur en biodiversiteit steeds vaker worden meegenomen in waterbeheer en projecten.	Meer duidelijkheid over waarom het waterschap zich met natuur en biodiversiteit bezighoudt en vanuit welke wettelijke en maatschappelijke opdracht. Heldere keuzes en communicatie over prioriteiten en afwegingen. Beter uitleggen hoe investeringen in natuur bijdragen aan waterveiligheid, waterkwaliteit en klimaatbestendigheid. Blijven uitleggen dat natuur en water geen losstaand thema zijn, maar sterk samenhangen.
Beheer & onderhoud	19	Gefaseerd maaibeheer en natuurvriendelijke oevers worden veelvuldig positief genoemd. Er zijn goede voorbeelden van aangepast beheer dat rekening houdt met natuur	Nog meer natuurinclusief en cyclisch beheer. Minder frequent en minder kort maaien. Meer ecologische kennis bij uitvoerders en betere afstemming met omwonenden en terreinbeheerders voor maatwerk.
Waterkwaliteit & vervuiling	9	Er is erkenning dat het waterschap inzet pleegt op schoner water, onder andere via verbeterde afvalwaterzuivering. Projecten waarin waterkwaliteit wordt gekoppeld aan natuurherstel worden gewaardeerd. Sommige respondenten zien duidelijke voorbeelden waar verbetering zichtbaar is.	Sterkere bronaanpak richting landbouw, industrie en huishoudens. Meer druk op andere overheden en sectoren om vervuiling terug te dringen. Betere handhaving en transparantere communicatie over oorzaken en gevolgen van watervervuiling.
Governance, rollen & samenwerking	11	Samenwerking met gemeenten, terreinbeheerders en organisaties verloopt op veel plekken goed. Communicatie in gebiedsprocessen en projecten wordt vaak positief beoordeeld. Het waterschap wordt gezien als belangrijke partner in natuur- en wateropgaven.	Helderder kader over verantwoordelijkheden en prioriteiten. Meer transparantie over kosten, afwegingen en keuzes. Sterkere gezamenlijke koers met provincie, gemeenten en maatschappelijke partners.
Landbouw & grondgebruik	4	Er is bereidheid bij agrariërs om mee te denken over natuur en biodiversiteit (bijv. akkerranden). Samenwerkingen tussen waterschap en agrarische partijen worden genoemd als waardevol.	Meer gesprekken en samenwerking in beekdalen en overgangsgebieden. Integrale oplossingen waarin water, natuur en landbouw samen worden bekeken. Duidelijkheid over doelen én eerlijke financiële randvoorwaarden. Voldoende compensatie voor agrariërs die natuurinclusief willen werken.
Waterkwantiteit & hydrologie	5	De koppeling tussen waterpeilbeheer, waterberging en natuur wordt herkend. In sommige gebieden zijn al stappen gezet in herinrichting en waterpeilaanpassing.	Meer sturen op hogere en natuurlijkere grond- en oppervlaktewaterstanden. Water vasthouden boven afvoeren ('sponswerking'). Betere langetermijnvisie op waterbeheer in relatie tot klimaatverandering.

Samenvatting enquêteresultaten Beheer en Onderhoud Watersysteem

Onderwerp	Aantal	Wat gaat goed	Wat kan beter
Overig / algemeen	29	Beheer en onderhoud worden breed gezien als onmisbaar en vanzelfsprekend (“water is de basis van alles”, “kerntaak van het waterschap”). Er is vertrouwen dat het waterschap deze taak serieus neemt. Respondenten herkennen dat zonder goed beheer het watersysteem niet functioneert.	Duidelijker uitleggen wat beheer en onderhoud inhoudt, en waarom bepaalde keuzes worden gemaakt. Het thema concreter maken met voorbeelden, zodat inwoners beter kunnen meedenken en meepraten. Samenhang beter zichtbaar maken tussen beheer en grote opgaven zoals waterveiligheid, droogte en biodiversiteit.
Maaien en baggeren	16	Het regulier onderhoud wordt gezien als een kerntaak en gebeurt over het algemeen consequent. In sommige gebieden wordt al gefaseerd onderhoud toegepast, wat als positief wordt ervaren. Hoofdwatergangen worden doorgaans goed onderhouden.	Minder frequent en minder intensief maaien waar dat hydrologisch kan. Beter kiezen van maai- en baggermomenten (seizoensafhankelijk en gebiedsgericht). Zorgvuldiger omgaan met maaisel en bagger (sneller afvoeren of natuurvriendelijk verwerken). Meer maatwerk per watergang (A-, B- en C-wateren).
Ecologie en biodiversiteit	12	Er is groeiende aandacht voor natuurvriendelijk beheer en ecologische waarden. Sommige respondenten zien verbeteringen in gefaseerd onderhoud en aandacht voor flora en fauna.	Ecologie structureel meenemen als gelijkwaardig belang naast waterafvoer. Natuurvriendelijk beheer vaker de norm maken. Betere bescherming van ecologisch waardevolle oevers en watergangen. Heldere basiskwaliteit natuur vaststellen voor watergangen en keringen.
Organisatie, kosten en beheer	12	Beheer en onderhoud worden gezien als kern- en basistaken van het waterschap. Er is waardering voor continuïteit en professionaliteit. Investeren in onderhoud wordt als noodzakelijk erkend.	“Keep it simple”, vanuit beheer eenvoudiger en slimmer ontwerpen. Al bij ontwerp sturen op onderhoudbaarheid en kosten. Meer toezicht op uitvoering en duidelijke kwaliteitsborging. Langetermijnvisie op beheer in relatie tot toenemende klimaatdruk.
Waterafvoer en peilbeheer	12	Waterveiligheid wordt breed gezien als topprioriteit. Actief peilbeheer en goed functionerende kunstwerken (stuwen, gemalen) worden gewaardeerd. In crisissituaties wordt het belang van goed beheer onderkend.	Meer balans tussen afvoer, vasthouden en bergen van water. Peilbeheer beter afstemmen met gebiedsgebruikers en gemeenten. Betere borging van haarvaten van het watersysteem (C-watergangen).
Samenwerking en communicatie	7	Het waterschap wordt vaak als benaderbaar en kundig ervaren. Contact met veldmedewerkers en digitale informatievoorziening wordt gewaardeerd. Bestaande samenwerkingen met gemeenten functioneren deels goed.	Duidelijker rolverdeling en regie vanuit het waterschap. Meer gebiedsgericht overleg met gemeenten, terreinbeheerders en grondeigenaren. Betere communicatie en participatie van bewoners. Dichter bij de uitvoering organiseren (minder centraal, meer lokaal). Organiseer samen met de gemeente de grondposities en laat dit leidend zijn in de invulling van je opgaves en ambities.
Exoten en plaagdieren	3	Het belang van exotenbeheer wordt breed erkend in relatie tot waterveiligheid. Er is bewustzijn over risico’s van invasieve soorten.	Actiever en consistenter exotenbeheer (bij voorkeur richting nulstand). Meer inzet in het veld (praktische uitvoering). Heldere afweging tussen beschermde soorten en waterveiligheid. Betere voorlichting over melden en voorkomen van exoten.

Samenvatting enquêteresultaten Duurzaamheid

Onderwerp	Aantal	Wat gaat goed	Wat kan beter
Algemeen / visie	25	Er is brede erkenning dat duurzaamheid, klimaatneutraliteit en circulariteit belangrijke maatschappelijke thema's zijn. Respondenten zien dat het waterschap het belang hiervan onderschrijft en dit meeneemt in beleid en ambities. Duurzaamheid wordt door sommigen gezien als onlosmakelijk verbonden met natuur, water en toekomstbestendigheid.	Begrippen als duurzaamheid, klimaatneutraal en circulair duidelijker definiëren en vertalen naar de praktijk. Minder abstract communiceren, meer focussen op concrete voorbeelden, keuzes en resultaten. Verwachtingen realistischer formuleren om geloofwaardigheid en draagvlak te behouden. Erkennen waar het waterschap beperkte invloed heeft en waar juist niet.
Energie & emissies	13	Het waterschap is zichtbaar bezig met energiebesparing en -opwekking, zoals biogaswinning op RWZI's en inzet van zonnepanelen. Projecten zoals de energiefabriek en voorbeelden als de meanderende Maas worden gezien als positieve stappen. De ambitie om energieneutraal of klimaatneutraal te werken wordt breed als belangrijk erkend.	Meer focus op slimme en bewezen oplossingen, zoals vergisting en energieopwekking wanneer deze nodig is. Integraler kijken naar de hele energieketen (opwek, opslag, gebruik). Duidelijker uitleggen waarom bepaalde keuzes worden gemaakt en wat de reële milieuwinst is.
Kosten & betaalbaarheid	11	Er is begrip dat duurzaamheidsdoelen wettelijk en maatschappelijk gewenst zijn. Respondenten zien dat het waterschap probeert afwegingen te maken tussen ambitie en middelen.	Duidelijker laten zien wat duurzaamheid kost én oplevert (financieel en maatschappelijk). Ambities beter faseren en afstemmen op haalbaarheid en betaalbaarheid. Transparanter zijn over keuzes waarin kosten doorslaggevend zijn.
Circulariteit & grondstoffen	9	Terugwinning en verwerking van zuiveringsslib wordt vaak als goed georganiseerd genoemd. Circulariteit op RWZI's (biogas, cellulose, hergebruik van afvalstromen) wordt gezien als kansrijk. Er zijn positieve geluiden over innovatieve, natuurlijke materialen en technieken.	Circulariteit verder concretiseren, uitbouwen en zichtbaar maken, bijvoorbeeld door RWZI's nadrukkelijker als grondstoffenfabriek te positioneren. Samen met andere overheden juridische barrières voor hergebruik wegnemen. Meer doen met maaisel (zoals Bokashi) en lokale kringlopen versterken.
Samenwerking & communicatie	9	Samenwerking met gemeenten en andere organisaties wordt op meerdere plekken als positief benoemd. Digitale informatievoorziening wordt kwalitatief goed gevonden.	Meer transparantie over duurzaamheidsdoelen, voortgang en keuzes (bijv. scenario's, niveaus, prioriteiten). Actiever laten zien wat al gebeurt en waarom. Samenwerking verder verdiepen, met duidelijke afstemming over verwachtingen en rollen.
Uitvoering & techniek	6	Voorbeelden zoals elektrische voertuigen, pesticidenvrij beheer en natuurvriendelijke projecten worden gewaardeerd. Er is erkenning dat het waterschap experimenteert en leert.	Meer nadruk op praktische haalbaarheid en lokale omstandigheden. Aannemers sterker sturen op duurzame, maar werkbare oplossingen. Meer gebruik maken van natuurlijke beheermaatregelen (begrazing, aangepast maaibeheer).

Samenvatting enquêteresultaten Samenwerken

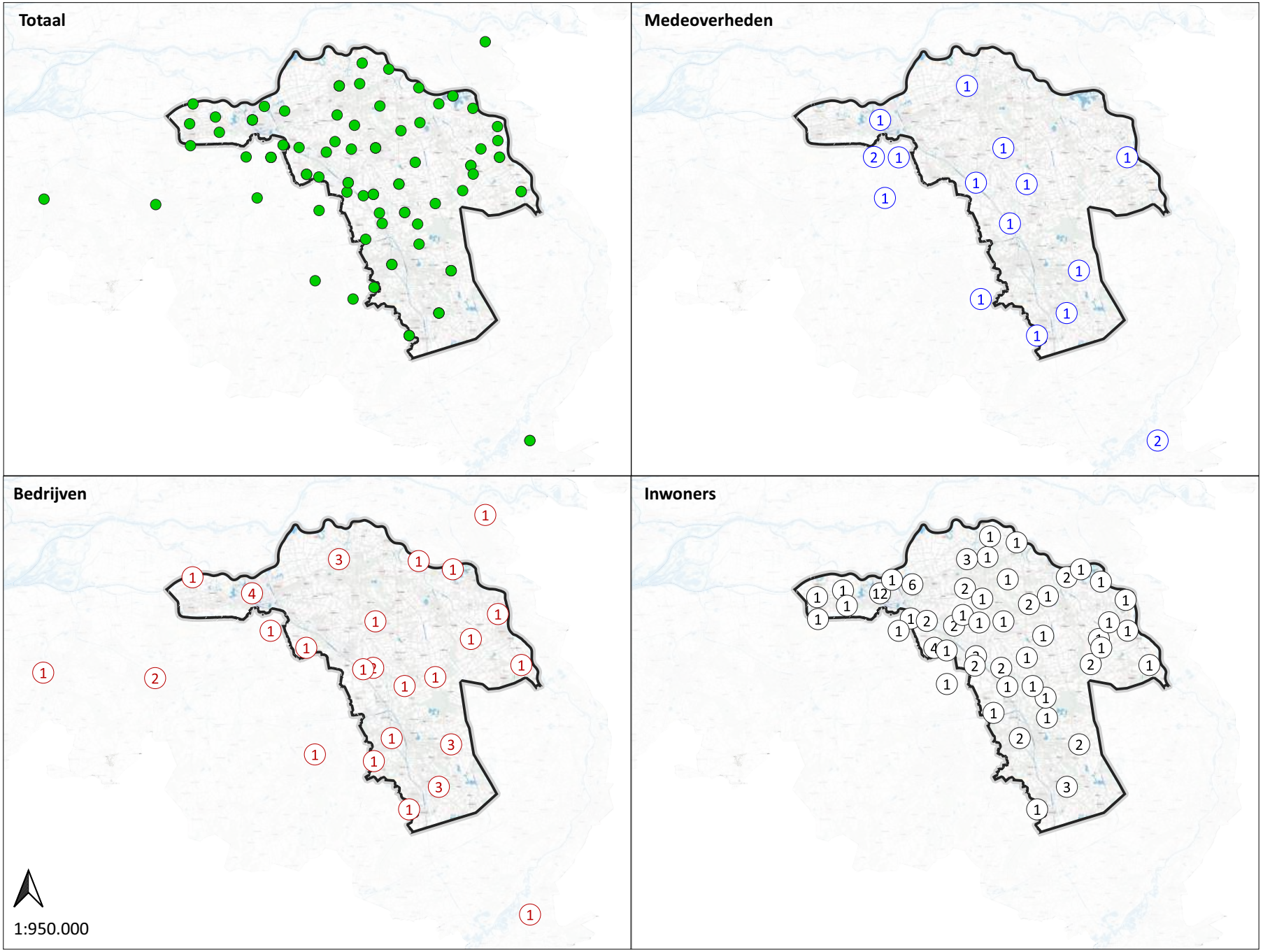
Onderwerp	Aantal	Wat gaat goed	Wat kan beter
samenwerking	23	Met veel partijen (gemeenten, natuurorganisaties, landbouworganisaties) zijn de contacten goed en constructief. De inzet van gebiedsadviseurs en districtskantoren wordt als verbindend en waardevol ervaren. In gebiedsgerichte aanpakken en pilots wordt vaak oplossingsgericht samengewerkt.	Partners en stakeholders eerder en structureel betrekken, vooral bij beleidsvorming. Duidelijker afspreken wie welke rol en verantwoordelijkheid heeft. Beter gebruikmaken van bestaande netwerken en kennis bij maatschappelijke organisaties. Zorgen voor continuïteit in samenwerking, ook bij personele wisselingen. Afstand tussen Waterschap en partijen verkleinen.
communicatie	18	Digitale communicatie (website, nieuwsbrieven) wordt als informatief en van goede kwaliteit ervaren. Bij specifieke projecten (zoals dijkversterkingen) is de communicatie vaak tijdig en zorgvuldig. Het waterschap is doorgaans goed bereikbaar en bereid vragen te beantwoorden.	Meer inzetten op begrijpelijke taal en concrete voorbeelden. Betere toelichting op achterliggende afwegingen, dilemma's en consequenties. Tijdiger en persoonlijker communiceren bij onderhoud en werkzaamheden in de directe leefomgeving. Meer actieve en aansprekende communicatie richting inwoners en onderwijs.
Algemeen	14	Het waterschap wordt gezien als een deskundige organisatie met een lange traditie in uitvoeren en aanpakken. Er is waardering voor concrete resultaten en voor de rol in grote opgaven zoals waterveiligheid en klimaatadaptatie.	Heldere positionering: duidelijker aangeven wat de kerntaken en verantwoordelijkheden van het waterschap zijn. Zichtbaarder maken wat het waterschap concreet doet en bijdraagt in het dagelijks leven. Keuzes explicieter motiveren, zeker wanneer deze financiële of ruimtelijke gevolgen hebben voor individuen.
natuur & biodiversiteit	12	Het waterschap laat zien dat natuur en biodiversiteit hoge prioriteit hebben. Natuurorganisaties waarderen de bereidheid om samen te werken. Ecologisch beheer, beekherstel en natuurvriendelijke maatregelen worden positief genoemd.	Opschalen van natuurvriendelijke oevers, bufferstroken en groenblauwe dooradering om de biodiversiteit te versterken Meer pilots en experimenten in ecologisch beheer. Hydrologisch herstel sterker koppelen aan natuurdoelen. Betere afstemming tussen natuurdoelen en landbouw- en gebiedsbelangen.
organisatie & proces	3	Medewerkers worden vaak omschreven als deskundig, betrokken en behulpzaam. Het waterschap heeft duidelijke ambities en werkt hier planmatig aan.	Meer sturen op doelen en effecten in plaats van regels en procedures. Beleidsprocessen anders inrichten: meer co-creatie en minder inspraak achteraf. Betere procesplanning en timing van participatie en vergunningstrajecten. Meer ruimte voor maatwerk en lokale omstandigheden.
waterbeheer	3	Het waterschap werkt actief aan klimaatadaptatie, waterveiligheid en buffering. Beekherstel en waterberging worden in diverse gebieden positief benoemd.	Water langer vasthouden, peilen verhogen waar mogelijk en drainage beperken. Meer gebiedsgerichte oplossingen en duidelijke keuzes bij conflicterende belangen. Waterbeheer sterker koppelen aan ruimtelijke ontwikkeling en klimaatadaptatie. Consequenter inzetten op "water en bodem sturend" en rolneming van partijen.
waterkwaliteit	2	Er is erkenning dat waterkwaliteit een belangrijk thema is binnen het beleid. Samenwerking rond KRW-doelen wordt gezien als noodzakelijk en relevant.	Verbeteren van de waterkwaliteit versnellen en benaderen vanuit integraal watersysteemherstel. Sterker inzetten op bronmaatregelen en samenwerking met andere sectoren. Duidelijker maken wat maatregelen betekenen voor verschillende partijen. Meer samenhang tussen beleid, uitvoering en toezicht.

Samenvatting enquêteresultaten Ideeën en Aandachtspunten

Onderwerp	Aantal	Ideeën	Aandachtspunten
Samenwerking & participatie	17	Zet sterker in op vroegtijdige en doorlopende samenwerking met inwoners, organisaties en ketenpartners. Betrek partijen niet alleen bij de start, maar ook tijdens uitwerking en besluitvorming. Organiseer thematische gesprekken, brainstorms en omgevingstafels, afgestemd op inhoud en schaal. Werk meer gebiedsgericht en benut lokale kennis van bewoners, agrariërs en terreinbeheerders.	Ervaren afstand tussen waterschap en burgers; gevoel niet serieus genomen te worden. Samenwerking wordt soms als formeel of eenrichtingsverkeer ervaren. Spanningen tussen belangen (bijv. landbouw, wonen, natuur) waarbij transparantie en rolvastheid worden gemist. Behoefte aan duidelijkheid over invloed en zeggenschap van partners.
Financien & doelmatigheid	12	Zorg voor effectief en efficiënt financieel beheer, met nadruk op slimme investeringen en innovatie. Houd het programma realistisch, werkbaar en beheersbaar. Beperk externe inhuur en versterk interne kennis en uitvoeringskracht. Overweeg eerlijkere lastenverdeling, bijvoorbeeld voor hoge zandgronden of seizoensgebonden verschillen.	Grote zorg over stijgende kosten en belastingen. Gevoel dat het programma te breed, te complex en te ambitieus is. Twijfels over doelmatigheid door een grote organisatie en indirecte werkvormen (advies, beleid, weinig zichtbare uitvoering). Onzekerheid over hoe het programma zich verhoudt tot regelgeving en concrete ambities.
Beheer & uitvoering	12	Maak beheer en uitvoering praktisch uitvoerbaar, met inbreng van mensen van de werkvloer. Zet sterker in op systeemherstel, robuuste en natuurlijke oplossingen. Actualiseer beheerpraktijken (maaibeheer, onderhoud sloten) met oog voor ecologie en flexibiliteit. Verbeter afstemming over grenzen heen (EU, andere regio's, andere overheden).	Bestaande regels en werkwijzen sluiten niet altijd aan bij de huidige tijd of lokale omstandigheden. Behoefte aan evaluatie van lopend beleid: wat werkt wel en wat niet? Kritiek op strikte handhaving zonder maatwerk, vooral richting agrariërs. Zorgen over focusverlies door teveel doelen tegelijk.
Communicatie & transparantie	11	Ontwikkel een helder en aansprekend verhaal over keuzes, dilemma's en opbrengsten (why–how–what). Ga actief de regio in (kernen, markten, bijeenkomsten) om te informeren en in gesprek te gaan. Maak resultaten en maatschappelijke impact zichtbaarder, ook buiten het thema veiligheid (storytelling). Communiceer beter over voortgang, evaluaties en vervolgstappen.	Onvoldoende duidelijkheid over wat het waterschap doet en waarom, waardoor participatie lastig wordt. Gebrek aan terugkoppeling over resultaten van enquêtes en inspraak. Onzekerheid en onduidelijkheid rond overstromingsrisico's, waarschuwingen en informatievoorziening. Communicatie focust te veel op kosten en te weinig op kwaliteit van leven en meerwaarde.
Langetermijnvisie & klimaat	4	Richt het Waterbeheerprogramma sterker op de lange termijn, voorbij de planperiode van zes jaar. Werk vanuit principes als water en bodem sturend en klimaatrobuust systeemherstel. Ontwikkel nieuwe instrumenten om bewustwording te vergroten, zoals een waterlabel voor woningen. Breng ketenpartners (drinkwater, bouw, gebruik, afvoer) samen om toekomstige schaarste te adresseren.	Sorge dat beleidskeuzes nog te veel zijn gericht op korte termijn en techniek, in plaats van systeemverandering. Onzekerheid over de positie van Aa en Maas in relatie tot landelijke en regionale koerswijzigingen (bijv. natuurherstel, sturing vs. vrijwilligheid). Druk op drinkwaterkwaliteit en -kwantiteit met gevolgen voor woningbouw en leefbaarheid.
Natuur & watersysteem	9	Versterk biodiversiteit door natuurinclusief beheer (maaien, beplanting, kleinschaligheid). Stimuleer duurzame landbouw en natte teelten, en benut kaders als KRW en Basiskwaliteit Natuur. Beperk snelle afvoer van zoet water en werk zuinig en bewust met de beschikbare voorraad. Hanteer gebiedsgericht maatwerk in het watersysteem.	Grote zorgen over grondwateronttrekking, beregening en verdroging, vooral op hoge zandgronden. Kritiek op maatregelen die leiden tot intensivering van grondgebruik (zoals subirrigatie). Discussie over rolopvatting van het waterschap bij grondbezit en natuurontwikkeling. Spanningen tussen waterveiligheid, natuur en andere belangen vragen om duidelijke keuzes.

Aantal ontvangen enquêtes per type respondent

tot 5 mei 2026

Auteur: R.M. (Robin) Crooij
Projectleider: E. (Erik) Oomen
Datum: 6 mei 2025

Draaiboek omgevingstafels
Waterbeheerprogramma 2028-2033

Voor DB-DT d.d. 19 mei 2026
Datum 13 mei 2026

Onderwerp Omgevingstafels WBP, eerste opzet en organisatie

Aanleiding
De omgevingstafels vormen een belangrijk onderdeel van het participatieproces rondom het nieuwe waterbeheerprogramma (WBP). Zij volgen op de kennisgeving participatie en de enquête (mei ’26), waarin stakeholders hun aandachtspunten ten aanzien van waterbeheer en samenwerking met het waterschap hebben kunnen meegeven.

Opbrengst enquête
De kwalitatieve inbreng is ruimschoots en geeft een goed en grotendeels herkenbaar beeld bij de 8 thema's en op de samenwerking. Uit de resultaten blijkt eveneens een goede belangstelling voor deelname aan de omgevingstafels. Zowel door burgers, overheden als organisaties, verspreid over het hele werkgebied, is aangegeven dat zij willen deelnemen.

De enquête is door 140 respondenten ingevuld. We zien een goede spreiding van de respondenten over het type organisaties en over het beheergebied. We is door 99 respondenten aangegeven dat ze deel willen nemen aan een omgevingstafel.

Type	Respondenten	Aanmeldingen
Medeoverheden	20	16
Organisaties	35	30
Inwoners	85	53
Totaal	140	99

Medeoverheden: Provincie Noord-Brabant, waterschappen, gemeentes en veiligheidsregio’s.
Organisaties: ZLTO, IVN, TBO, woningbouwcorporaties, verenigingen, stichtingen, agrarische bedrijven, ondernemers

Doel omgevingstafels
Met deze omgevingstafels willen we de samenwerking van het waterschap met haar partners (burgers en partijen) centraal stellen. We willen voor verschillende waterthema's ophalen wat de verwachtingen zijn ten aanzien van onze rol, inzet en bijdrage. En om te bespreken wat de ander nodig heeft (van het waterschap) om zelf ook bij te kunnen dragen aan de (waterschaps)doelen. De inbreng van de enquête en onze richting met het WBP vormen hiervoor het vertrekpunt.

Op grond van de enquêteresultaten stellen we voor om aan het begin van de omgevingstafels kort te toe te lichten welke richting het waterschap op denkt voor de periode 2028-2033. En vervolgens in gesprek te gaan over inhoud en samenwerking. Mede naar aanleiding van de enquête ligt de grootste behoefte bij nadere afstemming over de volgende waterthema's:

- voldoende water (droogte en verdroging in combinatie met het beperken van wateroverlast)
- schoon water (goede waterkwaliteit)
- welk waterschap willen we zijn?

Gezien de specifieke taakstelling wordt met veiligheidsregio's nog een apart overleg ingepland. Ook met gemeenten en provincie blijven we – naast de omgevingstafels – in afstemming over het WBP.

Terugkoppeling participatie aan deelnemers
Van de resultaten van de omgevingstafels en de enquête wordt een verslag gemaakt. Dit wordt gedeeld met de deelnemers aan de enquête (die hebben aangegeven op de hoogte te willen blijven) en omgevingstafels. Ook wordt het verslag gedeeld op de webpagina over het nieuwe WBP.

Opzet
De opzet van de omgevingstafels is:

- *Integraal*: een mix van organisaties, overheden, bedrijven en inwoners, zodat verschillende perspectieven samenkomen. Uit de aanmelding voor deelname via de enquêtes blijkt brede belangstelling vanuit burgers, medeoverheden en bedrijven.
- *Inclusief en informeel*: laagdrempelig van opzet, gericht op dialoog en uitwisseling, waarbij iedereen kan deelnemen en zich gehoord voelt.
- *Inhoudelijk gevoed*: de enquête-uitkomsten en de eerste denkrichting van het waterschap voor het nieuwe WBP vormen het vertrekpunt voor het gesprek.

De werkvorm is interactief met afwisselende werkvormen, en afhankelijk van het feitelijk aantal aanmeldingen:

- Interactieve inventarisatie van kennis en beelden (bijv. via Mentimeter).
- Gezamenlijk gesprek en verdiepende (spel)vormen om dilemma's, prioriteiten en keuzes te verkennen.
- Ruimte voor individuele inbreng, bijvoorbeeld via een kaartje of korte schriftelijke reflectie.
- Werkvormen in groepjes om het leveren van inbreng laagdrempelig te houden.

Planning en organisatie
Gepland staan drie fysieke omgevingstafels en één digitale met 10 tot 40 deelnemers per keer. Deze zijn verspreid georganiseerd over het werkgebied. Met deze samenstelling streven we een zo breed als mogelijke toegankelijkheid na.

<u>Data, tijden en locaties</u>

Dinsdag 9 juni 17.00 – 19.00 u	Dorpsplein Aa en Maas, Pettelaarpark 70 's-Hertogenbosch	Ernest, Erik, Robin, Susan
Maandag 22 juni 19.30 u – 21.30 u	Ontmoetingsplein De Schakel, Reestraat 49 in Volkel	Ernest, Erik, Robin, Susan
Dinsdag 23 juni 19.30 u – 21.30 u	Cultuurhuis De Eendracht, St Annastraat 60 in Gemert	Ernest, Erik, Susan
Woensdag 8 juli 09.30 u – 11.00 u	Digitaal	Ernest, Erik, Susan

<u>Rollen</u>

- Host die de omgevingstafel begeleid (iemand uit interne organisatie).
- Ernest: openen & sluiten met reflectie op de avond

- Overige DB-leden: wie aanwezig kan en wil zijn: bijdragen aan inhoud, bestuurlijke vertegenwoordiging in groepen
- AB-lid: toehoor

Uitnodigen omgevingstafels
De respondenten op de enquête konden zich ook aanmelden voor de omgevingstafels. Dit hebben 99 van 140 gedaan. Deze respondenten hebben een mail ontvangen met mogelijkheid tot aanmelding voor één van de vier tafels. Daarnaast gaan we nog actief werven via website, nieuwsbrief en social media. Aanmelding voor de bijeenkomst is nodig om ons goed voor te bereiden.

Motie: Bronherleidbaarheid in Waterbeheerprogramma 2028-2033

Algemeen Bestuur van Waterschap Aa en Maas in vergadering bijeen op 5 juni 2026

Constaterende dat:

- het Waterbeheerprogramma 2028-2033 wordt opgesteld;
- maatregelen voor waterkwaliteit regelmatig gebaseerd zijn op modellen en aannames zonder dat de daadwerkelijke bron voldoende is vastgesteld.

Overwegende dat:

- effectief en rechtvaardig waterkwaliteitsbeleid begint met inzicht in de herkomst van verontreinigingen;
- bronherleidbaarheid duidelijk maakt welke bronnen bijdragen aan de belasting van het watersysteem;
- goede bronanalyse noodzakelijk is voor doelgerichte maatregelen, juridische zorgvuldigheid en doelmatige besteding van publieke middelen.

Spreekt uit dat:

* bronherleidbaarheid een essentiële voorwaarde is voor effectief waterkwaliteitsbeleid.

Verzoekt het dagelijks bestuur:

1. in het Waterbeheerprogramma 2028-2033 een afzonderlijk hoofdstuk ‘Bronherleidbaarheid’ op te nemen;
2. daarin vast te leggen hoe de herkomst van stoffen wordt onderzocht, vastgesteld en gerapporteerd;
3. expliciet onderscheid te maken tussen meetgegevens, modelberekeningen en aannames;
4. periodiek aan het algemeen bestuur te rapporteren over de resultaten van brononderzoeken.

En gaat over tot de orde van de dag.

BBB Waterschap Aa en Maas
Dorinne Swinkels
Marianne Rijken
Jolanda Nooijen

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3111
Extern Zaak ID	0654624314
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	5.3
Titel	Inkoop- en aanbestedingsbeleid
Organisatieonderdeel	Bestuur en Bedrijfsvoering
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Scherrenberg, J.

Bijlagen
Informatienota AB
Bijlage 1 Inkoop- en aanbestedingsbeleid waterschappen 2025 - professioneel inkopen met maatschappelijke impact
Bijlage 2 Nota inkoop en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2026
Bijlage 3 Nota inkoop en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2017
Concept motie dierenwelzijn in nota inkoop en aanbesteden

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Commissie Algemene- en Financiële Zaken	19 maart 2026
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

Kennis te nemen van:

1. Het Inkoop- en aanbestedingsbeleid 2025 waterschappen (bijlage 1);
2. De Nota inkoop en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2026 (bijlage 2).

Zaaknummer: 624314

INFORMATIENOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

KENNISNEMEN VAN:

1. Het Inkoop- en aanbestedingsbeleid 2025 waterschappen (bijlage 1);
2. De Nota inkoop- en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2026 (bijlage 2);

PROBLEEMSTELLING

Sinds 2013 hanteren de waterschappen een geharmoniseerd inkoop- en aanbestedingsbeleid. Het huidige beleid (voor Aa en Maas uitgewerkt in de Nota inkoop en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2017, zie bijlage 3)) stamt uit 2016 en is in 2023 geëvalueerd. Hieruit bleek de noodzaak tot herijking. De Unie van Waterschappen (UvW) heeft dit in 2024/2025, samen met een vertegenwoordiging van de inkoopteams van de waterschappen, opgepakt en het beleid aangepast aan actuele en maatschappelijke ontwikkelingen. Dit heeft geresulteerd in het Inkoop- en aanbestedingsbeleid 2025 waterschappen (zie bijlage 1) dat in de Commissie CBDF (Bestuur Digitalisering en Financiën) van de UvW d.d. 6 juni jl. is vastgesteld als het inkoopbeleid voor alle waterschappen en de aan de waterschappen gelieerde organisaties. Vervolgstap is dat de waterschappen het beleid behandelen in hun eigen besturen en dat elk waterschap in een uitvoeringskader vastlegt hoe hoog zij de lat legt, met welke focus en tempo. Aa en Maas heeft bij de vaststelling van het gezamenlijke beleid in de Commissie CBDF van de UvW in een stemverklaring aangegeven (meer) ruimte te willen houden voor eigen invulling. Daarom is het door de UvW opgestelde beleid uitgewerkt in een eigen Nota inkoop- en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2026 (zie bijlage 2). Het dagelijks bestuur heeft de nota in haar vergadering van 14 april 2026 vastgesteld, nadat de commissie AFZ is in haar vergadering van 19 maart jl. in de gelegenheid gesteld om te reflecteren op het concept van de nota. U ontvangt de nota nu ter kennisname.

KERNBOODSCHAP

Inkoop- en aanbestedingsbeleid 2025 waterschappen

In het binnen de UvW herziene beleid (bijlage 1) staat het creëren van maatschappelijke impact door inkopen en aanbesteden van de waterschappen centraal, met inachtneming van vier belangrijke randvoorwaarden:

- Voldoen aan wet- en regelgeving;
- Zorgvuldig omgaan met belastinggeld;
- Professioneel inkopen en samenwerken;
- Ethisch verantwoord handelen.

De ambities en doelen waaraan de waterschappen met dit inkoopbeleid willen bijdragen zijn vastgelegd in diverse andere eerder vastgestelde beleidsdocumenten, akkoorden, convenanten en afspraken. Denk bijvoorbeeld aan het Klimaatakkoord en het Grondstoffenakkoord, maar ook het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen en het Convenant met bijbehorende Routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen. Deze doelen staan vast, de uitvoering is maatwerk per waterschap. Elk waterschap bepaalt zelf hoe hoog zij de lat legt, met welke focus en tempo.

Het door de UvW opgestelde beleid is dus meer een handreiking/richtinggevend document dan uitgekristalliseerd beleid. Het biedt een gemeenschappelijk kader en uniformiteit naar de markt, maar laat ruimte voor maatwerk in de uitvoering per waterschap.

Nota inkoop en aanbesteden 2026 waterschap Aa en Maas
Het door de UvW opgestelde beleid is uitgewerkt in een eigen Nota inkoop en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2026 (zie bijlage 2). Specifieke accenten in onze eigen Nota inkoop en aanbesteden zijn:

- Uitgangspunt is waar mogelijk duurzaam inkopen zonder doelmatigheid en proportionaliteit uit het oog te verliezen (zie onder andere bijlage 2 paragraaf 2.1);
- Bijdragen aan regionale economie en MKB binnen de grenzen van de aanbestedingswet (zie bijlage 2 paragraaf 2.2);
- Manifest MVOI (Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en inkopen) en relatie met ESG (environmental, social, and governance) (zie bijlage 2 paragraaf 6.2);
- Nadere beschrijving van invulling van de MVOI- thema's, veiligheid, privacy etc;
- Toepassing duurzaamheidskeurmerken zoals fairtrade (zie bijlage 2 paragraaf 6.7);
- Mogelijkheden invullen social returnverplichting binnen aanbestedingen (zie bijlage 2 paragraaf 6.9): Hierbij is als extra aanvulling opgenomen dat, naast activiteiten die bijdragen aan verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt voor doelgroepen, onder bepaalde voorwaarden ook activiteiten die bijdragen aan een bredere maatschappelijke opgave meetellen voor de invulling van de social return verplichting.

Uitvoeringskader inkoop en aanbesteden
Op ambtelijk niveau zal verdere (operationele) uitwerking plaatsvinden in een Uitvoeringskader inkoop en aanbesteden.

Bevoegdheden vaststelling en reflectie commissie
Het dagelijks bestuur is belast met de dagelijkse aangelegenheden van het waterschap (art. 84 Waterschapswet). De inkoop en aanbesteding van werken, leveringen en diensten vallen daaronder. Daarom heeft het DB de Nota inkoop en aanbesteden vastgesteld.

Voordat de Nota is vastgesteld in het DB is de commissie AFZ in haar vergadering van 19 maart jl. in de gelegenheid gesteld op de nota te reflecteren. In de commissie AFZ van 19 maart 2026 is een presentatie gegeven over het door de UvW opgestelde inkoop- en aanbestedingsbeleid 2025 waterschappen en de concept Nota inkoop en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2026. Zowel het Uniebeleid als de nota zijn met de presentatie meegestuurd. Uit de reflectie van de commissie zijn drie punten naar voren gekomen:

- *Dierenwelzijn:* Partij voor de Dieren heeft verzocht een paragraaf dierenwelzijn op te nemen in de nota. Portefeuillehouder heeft aangegeven dat dierenwelzijn opgenomen is in de MVI-criteriatool (zie paragraaf 6.3 van bijlage 1). Daarnaast wordt op dit moment binnen Aa en Maas een Nota Dierenwelzijn opgesteld. Voor inkoop relevante punten uit deze nota zullen te zijner tijd opgenomen worden in het (ambtelijke) Uitvoeringskader inkoop en aanbesteden. Daarom is de Nota inkoop en aanbesteden op dit punt niet aangepast naar aanleiding van de reflectie van de commissie.
- *Digitale weerbaarheid:* binnen de commissie is gevraagd of alle aspecten met betrekking tot digitale weerbaarheid voldoende verankerd zijn in de stukken. Huidige regelgeving omtrent BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid), AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) en AI waren reeds opgenomen in de nota. Er komt echter ook nieuwe digitaliseringswet- en regelgeving op ons af waarvan de consequenties op het inkoop- en aanbestedingsproces op dit moment nog niet helder zijn. De nota is naar aanleiding van de reflectie van de commissie aangepast door paragraaf 5.13 digitaliseringswetgeving (zie bijlage 2) toe te voegen waarin verwezen wordt naar toekomstige wet- en regelgeving m.b.t.

digitalisering, zoals de Cyberbeveiligingswet (CBW) en de Nationale Digitaliseringsstrategie (NDS).
- *Afweging prijs versus ambities*: binnen de commissie is de vraag gesteld of het mogelijk is de afweging tussen prijs en ambitie nader in te kaderen. Portefeuillehouder heeft aangegeven dat het moeilijk is dit aan de voorkant geheel in te kaderen. Bij het opstellen van het (ambtelijke) uitvoeringskader zal aandacht besteed worden aan hoe deze afweging zo transparant mogelijk gemaakt kan worden. De Nota inkoop en aanbesteden is op dit punt niet aangepast.

CONSEQUENTIES

Uitgangspunt is waar mogelijk duurzaam inkopen zonder doelmatigheid en proportionaliteit uit het oog te verliezen. Bij iedere inkoop streven we naar een optimale balans tussen doelmatigheid, kwaliteit en maatschappelijk verwantwoord inkopen binnen wettelijke kaders.

Hogere eisen op het gebied van bijvoorbeeld duurzaamheid en sociale criteria kunnen leiden tot hogere kosten of een beperkte deelname van (kleinere) marktpartijen. Dit staat op gespannen voet met doelmatigheid en het stimuleren van MKB. Voor het MKB ligt nog een grote opgave om te voldoen aan bepaalde criteria en gevraagde certificeringen. Bij elke opdracht zal tijdig afgewogen moeten worden welke (duurzaamheids)eisen passend en proportioneel zijn en wat hiervan de consequenties zijn.

Eventuele meerkosten die voortkomen uit (aanvullende) duurzaamheidseisen en sociale criteria dienen opgenomen te worden in de (krediet)ramingen.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

Het inkoopbeleid en de Nota inkoop en aanbesteden hebben een grote focus op maatschappelijke thema's (milieu, klimaat, circulariteit, ketenverantwoordelijkheid, diversiteit en inclusie en social return). Hoe Aa en Maas hier operationeel invulling aan geeft wordt uitgewerkt in het bij de Nota inkoop en aanbesteden behorende uitvoeringskader.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Externe communicatie over het nieuwe gezamenlijke inkoopbeleid heeft reeds plaatsgevonden via de Unie van Waterschappen, onder andere via een persbericht. De Nota Inkoop en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2026 zal na vaststelling op onze website geplaatst worden. Ook zal deze op de gebruikelijke wijze bekendgemaakt worden en zal een persbericht uitgaan.

VERVOLG

Op ambtelijk niveau zal verdere (operationele) uitwerking plaatsvinden in een uitvoeringskader en worden de processen, formats, etc. waar nodig geactualiseerd.

BIJLAGEN

1. Inkoop- en aanbestedingsbeleid waterschappen 2025 - professioneel inkopen met maatschappelijke impact;
2. Nota inkoop en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2026;
3. Nota inkoop en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2017.

VERSIEDATUM

14 april 2026

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Voorwoord

1 Inleiding
- 1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
- 1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
- 2.1 Waarom?
- 2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
- 3.1 Waarom?
- 3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
- 4.1 Waarom?
- 4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
- 5.1 Waarom?
- 5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
- 6.1 Waarom?
- 6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

Professioneel inkopen met maatschappelijke impact

Inkoop- en aanbestedingsbeleid 2025

Voorwoord

1 Inleiding
- 1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
- 1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
- 2.1 Waarom?
- 2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
- 3.1 Waarom?
- 3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
- 4.1 Waarom?
- 4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
- 5.1 Waarom?
- 5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
- 6.1 Waarom?
- 6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

Voorwoord

Als waterschappen geven wij jaarlijks circa €4,5 miljard uit aan onze infrastructurele projecten en diensten en werkzaamheden ten behoeve van beheer en onderhoud van de instandhouding van onze assets. Wij willen als professionele opdrachtgevers effectief en efficiënt omgaan met belastinggeld. Daarbij willen wij maatschappelijke impact hebben op thema's die onlosmakelijk verbonden zijn met onze wateropgaven zoals klimaat, grondstoffenzekerheid en biodiversiteit. Hierbij kijken wij vooruit en doen niet alleen wat in het hier en nu strikt noodzakelijk is. Door onze diensten en producten aan te besteden vanuit dezelfde uitgangspunten, weten marktpartijen wat ze mogen verwachten van de waterschappen.

Dit herziene inkoop- en aanbestedingsbeleid bouwt voort op het huidige Inkoop- en aanbestedingsbeleid waterschappen 2016, maar met een nieuwe volgorde en aangepaste terminologie voor een betere leesbaarheid.

De doelen van dit inkoop- en aanbestedingsbeleid zijn:
- Uniforme marktbenadering: We hanteren gezamenlijke uitgangspunten zodat marktpartijen weten waar ze aan toe zijn.
- Optimalisatie van prijs en kwaliteit: We streven naar een goede balans tussen kosten en het waarborgen van hoge kwaliteit van inkoop.
- Transparantie en navolgbaarheid: We handelen helder en begrijpelijk richting marktpartijen en bevorderen zo het vertrouwen en de samenwerking.
- Rechtmatig handelen: We houden ons aan wet- en regelgeving en passen deze op transparante en zorgvuldige wijze toe.
- Professioneel opdrachtgeverschap: We besteden het belastinggeld zo efficiënt en doeltreffend mogelijk. Wij zijn betrouwbare partners voor marktpartijen.
- Maatschappelijke impact: We dragen met onze aanbestedingen en inkopen bij aan innovatie, veiligheid en duurzaamheid.

Onze ambities en doelen waaraan we met dit inkoopbeleid willen bijdragen zijn vastgelegd in diverse andere beleidsdocumenten, akkoorden, convenanten en afspraken. Denk bijvoorbeeld aan het Klimaatakkoord en het Grondstoffenakkoord. Maar ook de Stikstofaanpak, het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen en het Convenant met Routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen zijn relevant om in dit kader te noemen. Deze doelen staan vast, de uitvoering is maatwerk. Elk waterschap kan zelf bepalen hoe hoog zij de lat legt, met welke focus en tempo.

Het inkoop- en aanbestedingsbeleid is bedoeld voor medewerkers van de waterschappen, marktpartijen die voor de waterschappen werken en andere geïnteresseerden. We nodigen u uit om samen met ons dit inkoop- en aanbestedingsbeleid te omarmen en samen met ons te werken aan het bereiken van onze gemeenschappelijke doelen.

Den Haag, juni 2025

Namens het bestuur van de Unie van Waterschappen,

Vincent Lokin
Portefeuillehouder Financiën (inclusief inkoop en opdrachtgeverschap)

Sander Mager
Portefeuillehouder Duurzaamheid

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Voorwoord

1 Inleiding
- 1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
- 1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
- 2.1 Waarom?
- 2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
- 3.1 Waarom?
- 3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
- 4.1 Waarom?
- 4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
- 5.1 Waarom?
- 5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
- 6.1 Waarom?
- 6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

1 Inleiding

Voorwoord

1 Inleiding
- 1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
- 1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
- 2.1 Waarom?
- 2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
- 3.1 Waarom?
- 3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
- 4.1 Waarom?
- 4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
- 5.1 Waarom?
- 5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
- 6.1 Waarom?
- 6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

1 Inleiding

1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen

Als waterschap kopen wij producten, diensten en werken in voor de uitvoering van onze taken. Dit doen we slim, professioneel en met impact. We gaan zorgvuldig om met belastinggeld.

Met onze inkopen dragen we ook bij aan onze bredere beleidsdoelen en ambities. Dit is geen bijzaak, maar de kern van ons inkoop- en aanbestedingsbeleid. Bij onze inkopen stellen we ons op als een professionele opdrachtgever. We staan voor een evenwichtige, zakelijke samenwerking, we hebben contact met marktpartijen en we staan open voor vernieuwingen.

Het waterschap wil samen met alle andere waterschappen, als één gezicht de markt benaderen. Zo weten marktpartijen waar ze aan toe zijn. Dit inkoop- en aanbestedingsbeleid 2025 vormt hiervoor de basis. Hierin staan de uitgangspunten, randvoorwaarden en kaders van het waterschap bij inkopen en aanbesteden. Dus het 'waarom' en 'wat spreken we af'.

In dit document staat niet beschreven hoe wij naar het ideaalplaatje toegroeien. Dit inkoop- en aanbestedingsbeleid bevat ook geen uitvoeringsregels, inkoopstrategieën, of voorschriften voor het inrichten van het inkoopproces. Dat wordt in een apart uitvoeringskader uitgewerkt.

Het inkoop- en aanbestedingsbeleid is ook verbonden met de strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen. In deze strategie staat hoe wij onze duurzame ambities vertalen naar hun opdrachten aan de markt.

1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

Inkopen en aanbesteden is niet alleen een verantwoordelijkheid, maar ook een kans. Door bewuste keuzes te maken, kunnen wij bijdragen aan een innovatieve, veilige, duurzame, sociale en inclusieve samenleving.

We realiseren ons dat ons inkoop- en aanbestedingsbeleid maatschappelijke impact heeft. Toekomstbestendigheid is daarbij het sleutelwoord: als we Nederland ook in de toekomst willen voorzien van droge voeten, schoon en voldoende water, dienen wij met ons inkoop- een aanbestedingsbeleid ook bij te dragen aan de grote maatschappelijke uitdagingen. We letten bij onze inkopen op de gevolgen voor klimaatverandering, leefmilieu en de biodiversiteit. Inkopen kan niet los worden gezien van schaarser en duurder wordende primaire grondstoffen en het tegengaan van ongelijkheid in de wereld.

Het inkoop- een aanbestedingsbeleid is gebaseerd op vier belangrijke randvoorwaarden:

- **Zorgvuldig en verantwoord omgaan met belastinggeld**[1]: Op een economisch verantwoorde manier impact maken, door met inzet van zo min mogelijk publieke middelen zo veel mogelijk te bereiken. (hoofdstuk 3)
- **Professioneel inkopen en samenwerken**: We denken eerst na over de meest geschikte aanbestedingsvorm. Het inkoopproces richten wij zo in dat de gekozen aanbestedingsprocedure recht doet aan de beoogde opdracht. We zorgen voor een professionele inkooporganisatie met heldere processen waarbij we onderling vertrouwen op elkaars vakmanschap. Hierdoor kunnen we inspelen op de veranderende omgeving. We werken nauw samen met de waterschappen, met andere opdrachtgevers en met de markt. (hoofdstuk 4)

1 Sommige waterschappen hebben andere inkomsten dan puur alleen belastinggeld. De verantwoording qua rechtmatigheid heeft betrekking op de besteding van alle financiële middelen.

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

- **Ethisch verantwoord handelen**: We gaan integer, betrouwbaar en zakelijk met elkaar om. We zorgen ervoor dat besluiten transparant en navolgbaar zijn. (hoofdstuk 5)
- **Voldoen aan wet- en regelgeving**: We handelen rechtmatig en passen de wet op de juiste wijze toe (hoofdstuk 6). Voor de uitleg van de wet werken we met de waterschappen op belangrijke onderwerpen nauw met elkaar samen.

In de volgende hoofdstukken lichten we het uitgangspunt en de randvoorwaarden verder toe (het 'waarom?') en geven de kaders waarbinnen we als waterschap handelen ('wat spreken we af?').

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Voorwoord

1 Inleiding
- 1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
- 1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
- 2.1 Waarom?
- 2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
- 3.1 Waarom?
- 3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
- 4.1 Waarom?
- 4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
- 5.1 Waarom?
- 5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
- 6.1 Waarom?
- 6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

2 Maatschappelijke impact maken

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

2 Maatschappelijke impact maken

2.1 Waarom?

Inkoop gaat niet alleen over het vervullen van de inkoopbehoeften van het waterschap. Elke inkoop biedt een kans om bij te dragen aan een betere toekomst. Het is een belangrijk instrument waarmee we impact kunnen maken op een veilige, gezonde, duurzame en sociale leefomgeving en daarmee ook op een sterkere economie in Nederland. Uitdagingen op het gebied van klimaatverandering, de schaarste aan en steeds duurdere grondstoffen, verlies aan biodiversiteit, digitalisering, innovatie en toenemende ongelijkheid, vragen om een krachtige aanpak.

Dit inkoop- en aanbestedingsbeleid is daarom ambitieus. Het is niet alleen gericht op doelmatig- en rechtmatigheid, maar ook op het creëren van meerwaarde voor de samenleving in alle facetten van het waterschapswerk. Uiteraard houdt het beleid rekening met de geldende wet- en regelgeving. Het beleid sluit aan bij en versterkt de doelstellingen en ambities van het waterschap en de doelstellingen uit vastgestelde akkoorden en convenanten en beschrijft hoe we deze gaan realiseren. Tegelijkertijd is dit inkoop- en aanbestedingsbeleid ook een oproep aan iedereen binnen het waterschap. Om impact te kunnen maken dienen de verschillende afdelingen samen het inkoopproces goed in te richten en te doorlopen.

2.1 Wat spreken we af?

Maatschappelijke impact maken in het hele inkoopproces

Het waterschap heeft veel mogelijkheden om maatschappelijke impact te maken. We hebben ons, samen met alle andere waterschappen, verbonden aan convenanten, akkoorden, programma's, strategieën, en andere afspraken[2]. Ook hebben we te maken met beleid en wet- en regelgeving vanuit het Rijk en Europa.

We denken bij elke inkoopopdracht (vanaf de formulering van onze ambities en het opstellen van de specificaties) na over de maatschappelijke impact die we kunnen, willen en moeten maken. We kijken daarbij naar de gevolgen van onze activiteiten, maar we nemen ook verantwoordelijkheid voor de impact van de (internationale) productieketens waarbij we betrokken zijn (als we daarop invloed kunnen uitoefenen). Daarom wegen we bij iedere inkoopopdracht tijdig af of we invulling geven aan thema's als circulariteit, diversiteit en inclusie, ketenverantwoordelijkheid, klimaat, milieu (incl. biodiversiteit) en social return. Het waterschap kan hierin kiezen voor een groeimodel bijvoorbeeld gebaseerd op een categorie, en/of opdrachtwaarde en/of aanbestedingsprocedure. Wanneer het waterschap hiervoor kiest, dan nemen we dit op in ons uitvoeringskader.

1. **Milieu (inclusief biodiversiteit):** Milieuverontreiniging, lucht-verontreiniging en gebruik van schadelijke stoffen en pesticiden voorkomen. Dit mede ter bescherming van de biodiversiteit. Ook het tegengaan van voedselverspilling en het verminderen van watergebruik en energiegebruik vallen hieronder.
2. **Klimaat:** Uitstoot van CO_2 en andere broeikasgassen voor-komen. Zo leveren wij een bijdrage aan energiebesparing en de transitie naar duurzame energiebronnen.

2 Onder andere Klimaatakkoord, Grondstoffenakkoord, Stikstofaanpak, Deltaplan biodiversiteit, Nationaal Plan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI), Convenant en Routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB), Samenwerkingsafspraken Strategie Klimaatneutrale en Circulaire Infraprojecten, Manifest Duurzaam GWW 2030, Manifest MVOI 2022-2025, Deltaprogramma, Kaderrichtlijn Water (KRW). Zie ook: https://unievanwaterschappen.nl/convenanten-en-akkoorden/

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

3. **Circulariteit (inclusief biobased):** Minimaliseren van de inzet van primaire grondstoffen en stimuleren van zo hoogwaardig mogelijk hergebruik van producten en materialen. Een heldere afbakening van het begrip circulariteit staat in 'Het verhaal van de circulaire waterschappen'. (https://unievanwaterschappen.nl/publicaties/het-verhaal-van-de-circulaire-waterschappen)
4. **Ketenverantwoordelijkheid (Internationale Sociale Voorwaarden):** Uitbannen van misstanden op het gebied van mens, natuur en milieu in de inkoopketen. Dit doen we volgens de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Iedere schakel in de productieketen neemt zijn verantwoordelijkheid om misstanden als kinderarbeid, onmenselijke werkomstandigheden en ontbossing te voorkomen. Dit kan ook voorkomen in Nederland.
5. **Diversiteit en inclusie:** In een diverse en inclusieve samenleving wordt iedereen gelijk behandeld. Samenwerking met diverse mensen levert meer innovatie en betere producten en diensten op.
6. **Social return:** Stimuleren van arbeidsparticipatie en meer werkgelegenheid creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Opdrachten voorbehouden aan organisaties met een maatschappelijke doelstelling geeft een impuls aan sociaal ondernemen.

We maken keuzes en leggen deze vast

Alle afspraken, wetten en regels bestrijken veel beleidsterreinen, waardoor we ook breed impact kunnen en willen maken. We maken onze impact zo concreet mogelijk en proberen de doelen meetbaar te maken. En we gebruiken deze informatie om de juiste keuzes te maken en duidelijk aan te geven welke maatschappelijke impact we daarmee willen realiseren. In o.a. de strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen (DOW)[3] hebben alle waterschappen gezamenlijk vastgelegd hoe zij hun duurzame ambities vertalen naar hun opdrachten aan de markt. Deze doelen staan vast, de uitvoering is maatwerk. Elk waterschap kan zelf bepalen hoe hoog zij de lat legt, met welke focus en tempo.

Opdrachtgeverschap

Voor het waterschap is samenwerken, samen realiseren en samen verantwoordelijkheid nemen essentieel om de gewenste maatschappelijke impact en doelen te bereiken. Het ambtelijk /bestuurlijk integraal inventariseren van kansen en risico's bij inkoopopdrachten sluit aan bij de nieuwe ontwikkelingen in de Europese wet- en regelgeving. Het meenemen van maatschappelijke doelen in de opdracht door de ambtelijk/bestuurlijk opdrachtgever is de sleutel tot succes. We hebben aandacht voor de manier waarop professioneel opdrachtgeverschap in de interne organisatie is geborgd. Het intern opdrachtgeverschap kenmerkt zich onder andere door nauw samenwerken met de ambtelijke organisatie, bestuurlijke betrokkenheid bij onze (inkoop)ambities, slagvaardige besluitvorming, adequaat en integraal risicomanagement. Extern opdrachtgeverschap blijkt uit vertrouwen in en wederzijds respect tussen het waterschap en marktpartijen en de omgeving.

Transparant en aanspreekbaar op resultaten

We denken na over de juiste aanbestedingsstrategie en gedurende het inkoopproces bewaken we de vooraf bepaalde doelen. We publiceren de resultaten zoals beschreven in de strategie DOW (checks & balances). Zo wordt het maken van maatschappelijke impact minder vrijblijvend en een vast onderdeel in het inkoopproces.

3 Strategie Duurzaam opdrachtgeverschap waterschappen 2021-2030. https://unievanwaterschappen.nl/publicaties/strategie-duurzaam-opdrachtgeverschap-waterschappen-2021-2030/

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Voorwoord

1 Inleiding
- 1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
- 1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
- 2.1 Waarom?
- 2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
- 3.1 Waarom?
- 3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
- 4.1 Waarom?
- 4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
- 5.1 Waarom?
- 5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
- 6.1 Waarom?
- 6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld

3.1 Waarom?

Het zorgvuldig en verantwoordelijk omgaan met belastinggeld door het waterschap is de belangrijkste afweging bij inkopen en aanbesteden. Het is verankerd in de Aanbestedingswet, waarin staat dat we zo veel mogelijk maatschappelijke waarde leveren voor de publieke middelen die ingezet worden[4]. Dit betekent dat belastinggeld te allen tijde zo doelmatig en efficiënt mogelijk door het waterschap besteed wordt.

We denken in een zo vroeg mogelijk stadium na over wat we willen bereiken, wat de gestelde eisen zijn en op welke manier dit zo effectief mogelijk kan worden bereikt. De sleutel tot succes is om integraal vanuit verschillende disciplines naar een vraagstuk te kijken.
Aanbesteden draagt bij aan het zorgvuldig omgaan met belastinggeld. Door transparantie te betrachten en concurrentie in de markt te organiseren, bereiken we de meest geschikte verhouding tussen kwaliteit en prijs. Het is daarbij niet uitgesloten dat we kiezen voor alleen prijs of de laagste kosten op basis van kosteneffectiviteit.

3.2 Wat spreken we af?

Zelf doen, samen doen of uitbesteden
We hebben, binnen de grenzen van de toepasselijke wet- en regelgeving, de vrijheid om taken zelf uit te voeren of (onderdelen van) taken voor een deel of helemaal in samenwerking uit te voeren of uit te besteden aan externe partijen. Bij het maken van die afweging (bijvoorbeeld op portfolio-niveau) vergelijken we de doelstellingen van ons waterschap met de specifieke marktsituatie: wat betekent het voor onze doelstellingen, de publieke middelen en het waterschap als we taken in samenwerking uitvoeren of uitbesteden in plaats van dat we diezelfde taken zelf uitvoeren?

Product- en/of marktanalyse
Voordat we inkopen, voeren we een product- en/of marktanalyse uit. Het inzetten van deze middelen is proportioneel en doelmatig en is dus afhankelijk van de aard en omvang van de opdracht. Een productanalyse geeft informatie over de eigenschappen en relevante mogelijkheden van het product. Een marktanalyse helpt bij het identificeren van de marktvorm, geeft informatie over de (verschillende) partijen die actief zijn op deze markt, geeft informatie over de mogelijke machtsverhoudingen (bijvoorbeeld: kopers- of verkopersmarkt) en over producten en diensten die in de markt beschikbaar zijn of komen (marktontwikkelingen). Soms maakt een marktconsultatie met ondernemers deel uit van de marktanalyse.

Lokale en regionale economie en MKB
'Lokaal en regionaal inkopen' draagt onder andere bij aan efficiëntie en duurzaamheid. Daarom houden we bij onze inkopen rekening met de ondernemers en de economische impact binnen het beheergebied van het waterschap, zonder dat dit tot discriminatie leidt.

We letten erop dat het midden- en kleinbedrijf (MKB) voldoende toegang heeft tot opdrachten. Hiervoor kunnen we bijvoorbeeld gebruik maken van percelen bij aanbestedingen, de administratieve lasten verminderen en ook communiceren via kanalen waarmee lokale en regionale partijen en het MKB bekend zijn.

Onafhankelijkheid
We willen in staat zijn om onze taken zelfstandig uit te voeren. Dat wil zeggen onafhankelijk zijn van marktpartijen, zowel vóór als ná de contract- en/of samenwerkingsperiode. We kijken hierbij naar onder andere de financiële waarde van de opdracht, maatschappelijke doelen, kosten om te wisselen van aanbieder, toepassen van concurrentie in de sector en beschikbaarheid van alternatieve

4 Artikel 1.4, lid 2 Aanbestedingswet 2012.

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

opdrachtnemers. We zetten in op een duurzame, transparante en zakelijke relatie met marktpartijen.

Eerlijke mededinging en commerciële belangen

We willen dat ondernemers een eerlijke kans krijgen bij het toewijzen van opdrachten. Tegelijkertijd zorgen we dat er een gezonde marktwerking blijft bestaan, ook op de lange termijn. Om te zorgen voor eerlijke concurrentie werken we volgens de algemene beginselen van het aanbestedingsrecht. Wij willen geen ondernemers betrekken die de mededinging vervalsen. Als er vermoedens van onregelmatigheden zijn bij inschrijvers, zoals vooroverleg of prijsafspraken, melden we dat bij de Autoriteit Consument & Markt (ACM).

Kostenraming, financieel budget en opdrachtwaarde

We willen tijdens het inkopen niet voor financiële verrassingen komen te staan. We zorgen ervoor dat de aanbestedings- en contractvorm passend zijn voor de aard en omvang van de opdracht. Daarom ramen we tijdens de voorbereiding van het inkoopproces wat de opdracht gaat kosten. Als we onvoldoende budget en/of krediet hebben, besteden we nog niet aan.

We zijn niet verplicht om de kostenraming openbaar te maken, behalve als de wet dat voorschrijft. Als we de kostenraming openbaar maken dan doen we dit op transparante wijze zodat iedere ondernemer daar tijdens de aanbesteding kennis van kan nemen.

Keuze voor aanbestedingsprocedure

We overwegen welke aanbestedingsprocedure het meest geschikt en proportioneel is en kiezen daarbij de meest geschikte contractvorm. Het moment waarop we de opdracht aankondigen of de offerteaanvraag doen (als er geen aankondiging is), is daarbij bepalend.

De Aanbestedingswet formuleert de regels om tot de juiste aanbestedingsprocedure te komen, de Gids Proportionaliteit geeft hier invulling aan. De wetgever heeft de Gids Proportionaliteit aangewezen als richtsnoer dat het waterschap bij zowel Europese aanbestedingen, nationale aanbestedingen als voor meervoudig onderhandse procedures toepast, en afwijking ervan motiveert (pas toe of leg uit-principe).

Als de geraamde opdrachtwaarde boven de Europese drempelbedragen ligt, besteden we de opdracht Europees aan, tenzij dit volgens de geldende wet- en regelgeving niet nodig is. Uitzonderingen op grond van de Aanbestedingswet worden restrictief toegepast.

Als er sprake is van duidelijk grensoverschrijdend belang overwegen we ook opdrachten met een geschatte waarde onder de Europese drempel, Europees aan te besteden.

Europese drempelbedragen geven aan wanneer een aanbestedende dienst verplicht is om een opdracht Europees aan te besteden. Deze drempelbedragen worden elke twee jaar door de Europese Commissie aangepast.

Als de geraamde opdrachtwaarde onder de Europese drempelbedragen ligt, geeft ons dit ruimte om zelf te overwegen welke procedure het meest geschikt en proportioneel is. Bij die afweging nemen we onderstaande punten in acht (Gids Proportionaliteit):

- omvang van de opdracht;
- transactiekosten aanbestedende dienst en inschrijvers;
- aantal potentiële inschrijvers;
- gewenst eindresultaat;
- complexiteit van de opdracht;
- type opdracht/betrokken sector.

Op alle opdrachten zijn de bepalingen uit de Aanbestedingswet en de algemene beginselen van het aanbestedingsrecht van toepassing. Bekijk voor meer uitleg over de wet- en regelgeving hoofdstuk 6.

Vergoeding voor kosten van een inschrijving

We kennen geen vergoeding voor inschrijfkosten toe, tenzij een inschrijvende partij onevenredig hoge kosten maakt om in te schrijven. Inschrijfkosten zijn kosten die een ondernemer maakt om een inschrijving te kunnen doen en daarmee in aanmerking wenst te komen voor een overheidsopdracht. Het waterschap zet zich in om deze kosten te beperken. Op grond van de Gids Proportionaliteit kan een vergoeding aan de orde zijn om onevenredige of hoge lasten voor een inschrijver te voorkomen. Deze inschrijfkosten dienen onvermijdelijk te zijn.

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

Administratieve lastenverlichting

Zowel het waterschap als de markt verrichten vele administratieve handelingen tijdens het inkoopproces. We verlichten deze lasten door bijvoorbeeld proportionele eisen en criteria te stellen, zowel in aantal als qua inhoud, en het inkoopproces efficiënt in te richten. Ook laten we het inkoopproces zoveel mogelijk volledig digitaal verlopen. Naast procedurele verlichting zorgt dit ook voor het borgen van de rechtmatigheid.

TenderNed is het aanbestedingssysteem van de Nederlandse overheid. Alle aanbestedende diensten zijn verplicht hun Europese aanbestedingen via het aankondigingenplatform van TenderNed te publiceren.

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

4 Professioneel inkopen en samenwerken

Samen met de markt en andere opdrachtgevers

Professionele inkoopteams

Digitale transformatie en het inkoopproces

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

4 Professioneel inkopen en samenwerken

4.1 Waarom?

Om bij te kunnen dragen aan de grote maatschappelijke opgaven, is verdere professionalisering van het opdrachtgeverschap en meer samenwerking met de markt nodig. Als waterschap werken we professioneel, integer, betrouwbaar, zakelijk en in verbinding met de markt.

Voor het realiseren van impact via inkoop, het bevorderen van (onderlinge) samenwerking en het continu inspelen op veranderingen is een professionele organisatie van het waterschap nodig. Om als waterschap verder te professionaliseren, streven we ernaar om waar nodig een inkoopproces toe te passen, waarin ambities (uit beleid en akkoorden) vertaald worden naar concrete acties en resultaten worden gemonitord. Hierbij handelen wij steeds binnen de wettelijke grenzen. Ook werken we als professionele organisatie samen met andere waterschappen, andere opdrachtgevers en marktpartijen. We zijn daarbij een betrouwbare partner die staat voor een evenwichtige samenwerking, in verbinding is met de markt, en open staat voor innovaties. Tot slot streven we naar een professionele inkooporganisatie.

De inkooporganisatie bestaat uit een ambtelijke samenwerking van verschillende disciplines, met als doel integraal naar de risico's en kansen te kijken bij onze inkoopopdrachten. De inkooporganisatie, de inkoopfunctie en het inkoopproces vormen samen de ruggengraat van al onze inkoopactiviteiten. De betrokkenheid van de bestuurders, directie, opdrachtgevers, project- en contractmanagers, juridisch adviseurs en inkoopadviseurs is noodzakelijk. Het dagelijks bestuur draagt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het inkoop- en aanbestedingsbeleid.

4.2 Wat spreken we af?

Samenwerking met de markt en andere opdrachtgevers

Werken in programma's

In plaats van het creëren van (nog) meer competitie tussen marktpartijen, kan het waterschap ook betere competitie creëren door slimmer in te kopen. We besteden dan niet méér opdrachten uit naar de markt, maar werken slimmer samen mét de markt. Ook kunnen we de markt steeds meer betrekken om projectoverstijgende en/of gezamenlijke doelen en ambities te behalen. Daarbij kijken we samen met de markt naar de meest logische werkverdelingen, geschikte samenwerkingsverbanden en passende contractvormen. De contractvorm past bij de aard en omvang van de opdracht en onze organisatie en processen dienen op deze contractvorm te zijn ingericht. Programmatisch inkopen betekent dat we opdrachten bundelen in een meerjarig project en tussentijds leren van de uitvoering en de uitvoering verbeteren. Bij programmatisch inkopen is onderzoek naar de markt nodig om te toetsen dat we nog steeds de best beschikbare oplossingen tegen een marktconforme prijs in huis hebben.

Samen met de markt innoveren

Het werken aan onze opgaven is niet alleen een kwestie van het naleven van een contract, maar ook van het samen realiseren van de beste oplossing. We willen sturen op strak contractmanagement en tijdig besluiten durven nemen. Waar dit zinvol is en aansluit bij onze ambities en doelen willen we samen met de markt tot innovaties komen en die innovaties in de praktijk gebruiken. Innovaties kunnen helpen om onze taken effectiever en efficiënter uit te voeren of kunnen bijdragen aan maatschappelijke opgaven. Het kan gaan om volledig nieuwe innovatieve oplossingen, maar ook om de verdere ontwikkeling van de eigenschappen van een bestaand 'product', of om nieuwe benaderingen in de inkooppraktijk.

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

Bij innovatiegericht inkopen laten we de ruimte aan de markt om een innovatieve oplossing aan te bieden. Dat kan bijvoorbeeld door functioneel te specificeren (de opdrachtgever omschrijft aan welke eisen de innovatie dient te voldoen of welke wensen er zijn, maar schrijft de oplossing niet voor). We kunnen ook aanbestedings- en contractvormen gebruiken die geschikt zijn voor de opdracht en daardoor een duurzame samenwerking mogelijk maken. Hiermee bieden wij ruimte en kansen voor innovatie en (sociaal) ondernemerschap, niet alleen tijdens de aanbesteding maar (juist) ook tijdens de uitvoering van de opdracht. Waar nodig en mogelijk kunnen we ook een belangrijke rol spelen als eerste klant om een nieuw product in de markt te introduceren (launching customer).

Aandachtspunten bij samenwerking met de markt

Bij de samenwerking met marktpartijen hebben we het vertrouwen dat we samen meer kunnen bereiken dan afzonderlijk. We hebben onder andere aandacht voor transparantie en verbetering van de samenwerking.

In de marktvisie 'De waterschapsmarkt van de toekomst'[5] is een voorzet gemaakt voor meer samenwerking met de markt en het verder professionaliseren van het opdrachtgeverschap, om de grote maatschappelijke bouwopgaven te kunnen realiseren. Het waterschap bepaalt (met inachtneming van de wet- en regelgeving) zelf hoe uitvoering te geven aan de veranderopgaven.

Contractbeheer, contractmanagement en leveranciersmanagement

We werken aan het inrichten en verbeteren van het contractbeheer, contractmanagement en leveranciersmanagement.

Via contractbeheer kunnen we overeenkomsten beheren en structureren, zodat informatie snel beschikbaar is. Dat draagt bij aan onze betrouwbaarheid en efficiëntie van werkprocessen, waaronder het tijdig starten van de opvolgende aanbesteding.

Via contractmanagement zorgen we ervoor dat de opdrachtnemer én het waterschap de afspraken uit de contracten en de beloften uit de aanbesteding naleven en realiseren. We willen bij niet-naleving ook durven optreden om de opdrachtnemer te stimuleren alsnog correct aan zijn verplichtingen te voldoen. Hierdoor dragen de opdrachten zoveel mogelijk bij aan het behalen van onze doelstellingen en kunnen opdrachtnemers bijgestuurd worden. Via contractmanagement zorgen we er ook voor dat de volgende aanbesteding ten behoeve van een aansluitende overeenkomst verbeterd wordt waarin we lessons learned en managementinformatie die opdrachtnemer dient te verstrekken, meenemen.

Met leveranciersmanagement kunnen we samenwerkingen met marktpartijen op het juiste niveau organiseren. Hierdoor ontstaan inkoopvoordelen, kunnen partijen meer voor elkaar betekenen en leveren ze meer maatschappelijke waarde.

Samenwerking met andere opdrachtgevers

Door als waterschap samen te werken met andere opdrachtgevers, kunnen we kennis en ervaringen op het gebied van inkoop delen. Hierdoor zijn we voor de markt één partij met overeenkomstige ambities en vergelijkbare aanpakken en kunnen we als waterschappen gezamenlijk betere resultaten behalen.

Als het meerwaarde kan bieden, onderzoeken we de mogelijkheden voor (inkoop)samenwerking, zowel onderling als met andere aanbestedende diensten. Een samenwerking kan structureel of incidenteel zijn. Het doel van een samenwerking is om financiële voordelen, kwaliteitsvoordelen, efficiëntie voordelen, en/of maatschappelijke impact te realiseren, die we zonder die samenwerking niet of tegen minder gunstige voorwaarden gerealiseerd zouden hebben.

Bij een gezamenlijke aanbesteding vermelden we in de aanbestedingsstukken dat er sprake is van een gezamenlijk optreden en zorgen we ervoor dat voldaan is aan de Aanbestedingswet. Ook

5 https://unievanwaterschappen.nl/wp-content/uploads/2021/12/De-waterschapsmarkt-van-de-toekomst-visiedocument.pdf

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

vermelden we welke partij namens de gezamenlijke opdrachtgevers optreedt als aanspreekpunt, dat de informatie afkomstig van die partij heeft te gelden als informatie afkomstig van de gezamenlijke opdrachtgevers en dat bij een eventuele klacht of bezwaar enkel die partij (in rechte) betrokken behoeft te worden en dat dat heeft te gelden als het (in rechte) betrekken van de gezamenlijke opdrachtgevers.

Professionele inkoopteams

Om impact via inkoop te realiseren, de (onderlinge) samenwerking te verbeteren, in te kunnen spelen op veranderingen en inkoop kwalitatief beter en efficiënter te organiseren, heeft het waterschap baat bij een goed georganiseerde inkooporganisatie. Zo'n inkooporganisatie streeft ernaar om:

- Te beschikken over voldoende inkoopadviseurs, inhouds- en materiedeskundigen, contractmanagers en juristen met kennis van het aanbestedingsrecht;
- Vanuit verschillende perspectieven het inkoopproces in een multidisciplinair team te bekijken;
- Te vertrouwen op het vakmanschap van de ambtelijke organisatie;
- Gezamenlijk voldoende kennis te hebben van de markten waarop zij inkoopt;
- Te werken volgens een inkoopproces gericht op monitoring en verbetering (in situaties waarin inkoopbehoeften en -omstandigheden daarbij passen);
- Inkoopadviseurs, inhouds- en materiedeskundigen, juristen en contractmanagers vanaf de verkenningsfase van het inkooptraject of project aan tafel te hebben;
- Inkoopexperts, portfoliomanagers en (aanbestedings-)juristen de mogelijkheid te bieden om samen te werken met andere waterschappen en daarmee de belangen van de sector te dienen;
- Vlotte besluitvormingsprocessen te hebben, die ervoor zorgen dat de interne opdrachtgever of het bestuur tijdig een besluit kan nemen.

Digitale transformatie en het inkoopproces

Ondersteunende (ICT-)systemen en op de hoogte zijn van technologische ontwikkelingen die relevant kunnen zijn voor de eigen (inkoop) processen zijn van groot belang. De integratie van digitale technologieën en oplossingen dragen o.a. bij aan een efficiënter en effectiever inkoopproces. Wij zien onderstaande kansen:

- Automatisering van herhalende administratieve taken, zodat tijd vrij wordt gemaakt voor strategische besluitvorming en leveren van waarde;
- Optimaliseren van het besluitvormingsproces, wat kan leiden tot meer efficiëntie en kostenbesparingen;
- Ondersteunend bij de contractbeheertaken, zodat meer tijd overblijft voor complexe vraagstukken;
- Voor (het verbeteren van) leveranciersselectie, om betrouwbare en geschikte leveranciers aan te wijzen die voldoen aan de behoeften van de waterschappen;
- Bijdragen aan het nemen van risicobeheersingsmaatregelen;
- De rol van AI bij inkoop en aanbesteden draagt bij aan een efficienter proces.

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Voorwoord

1 Inleiding
- 1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
- 1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
- 2.1 Waarom?
- 2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
- 3.1 Waarom?
- 3.2 Wat spreken we af?

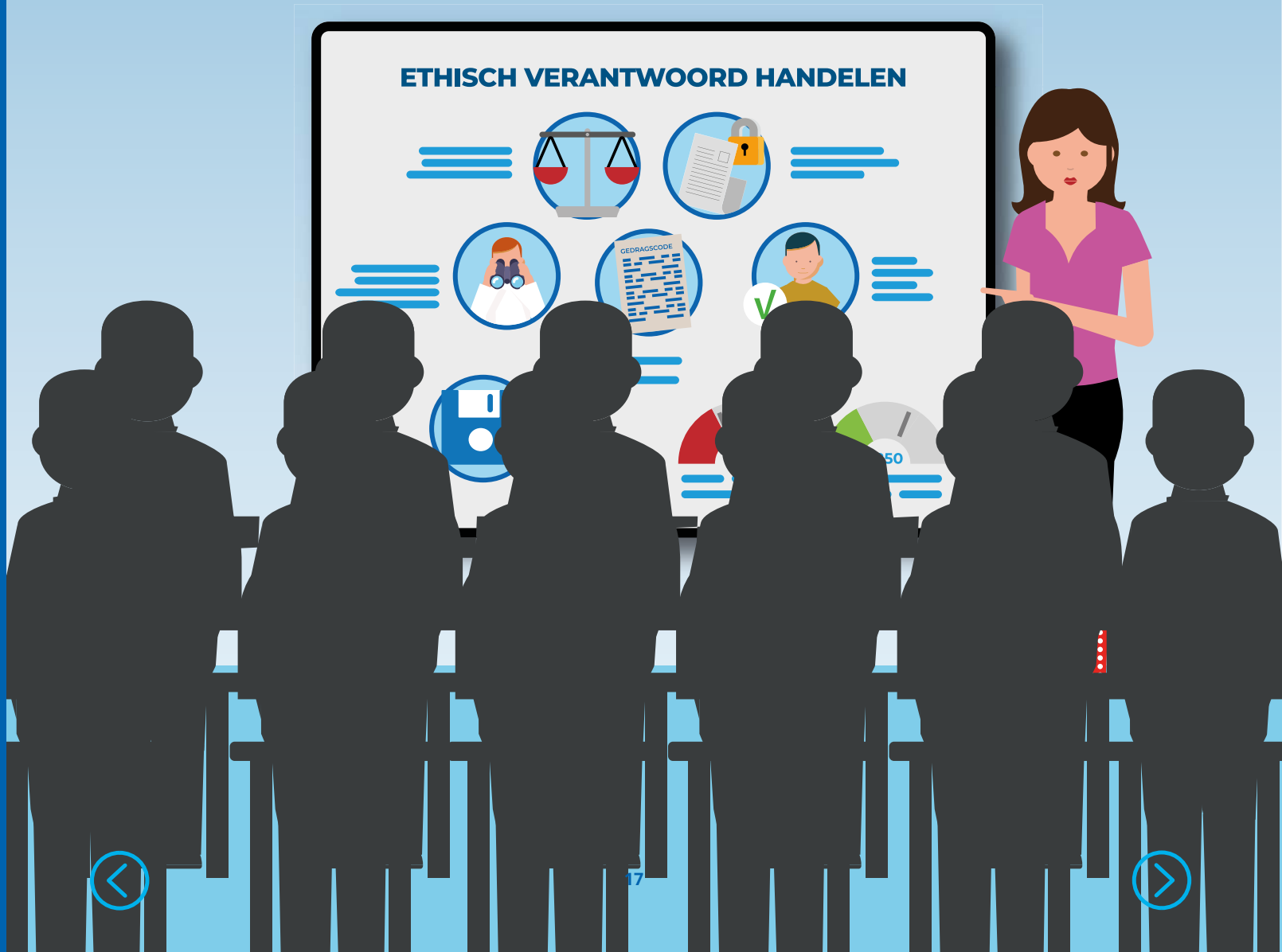
4 Professioneel inkopen en samenwerken
- 4.1 Waarom?
- 4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
- 5.1 Waarom?
- 5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
- 6.1 Waarom?
- 6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

5 Ethisch verantwoord handelen

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

5 Ethisch verantwoord handelen

5.1 Waarom?

Als waterschap handelen we altijd integer en ethisch verantwoord. Dat geldt voor iedereen die bij een (of meerdere) van de stappen van het inkoop- en aanbestedingsproces betrokken is. Ethische uitgangspunten geven richting aan hoe wij omgaan met ethische onderdelen in het inkoopproces. Onderstaand overzicht bevat niet alle uitgangspunten, maar wel de belangrijkste voor inkoop en aanbesteden die als leidraad fungeren voor vraagstukken met betrekking tot ethiek en integriteit in andere onderdelen in het inkoopproces.

5.2 Wat spreken we af?

Gedragscode integriteit
Bestuurders en ambtenaren dienen altijd integer te handelen en zich te houden aan de gedragscode integriteit die binnen het waterschap is vastgesteld. We zijn altijd bij alle activiteiten in het inkoop- en aanbestedingsproces in staat verantwoording af te leggen over gemaakte keuzes, zowel intern als extern.

Gedragscode Publiek Opdrachtgeverschap
Naast de eigen gedragscode integriteit houden we ons ook aan de gedragscode publiek opdrachtgeverschap[6] van het 'Opdrachtgeversforum in de bouw'. Dit document geeft richtlijnen voor de uitvoering van werkzaamheden van publieke opdrachtgevers in relatie tot de markt. Bovendien geeft de code aan wat de markt van ons kan verwachten en andersom, vanaf de voorbereiding van een project tot en met de afronding en evaluatie.

Integriteit opdrachtnemers
Potentiële opdrachtnemers kunnen worden getoetst op betrouwbaarheid, integriteit en betrokkenheid bij illegale activiteiten volgens de uitsluitingsgronden van de Aanbestedingswet. Daarvoor gebruiken we het Uniform Europees Aanbestedingsdocument (UEA)[7]. We passen de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur[8] (wet Bibob) zorgvuldig toe. Als het waterschap vindt dat een onderzoek op basis van de wet Bibob nodig is bij een aanbesteding, dan wordt dit vermeld in de aanbesteding- en contractdocumenten. Daarbij wordt concreet (objectief en transparant) vermeld wanneer een Bibob-onderzoek leidt tot uitsluiting tijdens de aanbesteding respectievelijk tijdens de uitvoering van de overeenkomst. Het waterschap heeft de bevoegdheid om op basis van zo'n toetsing een partij uit te sluiten van deelname aan een aanbesteding of de overeenkomst te ontbinden.

Belangenverstrengeling voorkomen
We willen zorgvuldig omgaan met het contact met marktpartijen. We nemen maatregelen om belangenverstrengeling bij aanbestedingen tegen te gaan, zoals het voorkomen van voorkennis en betrokkenheid bij de voorbereiding.

Vertrouwelijkheid
We zorgen ervoor dat inkoopdossiers niet openbaar (in- en extern) geraadpleegd kunnen worden, met name vanwege de zeer vertrouwelijke informatie die inkoopdossiers kunnen bevatten (zoals prijsbladen, inhoudelijke aanbiedingen op de opdracht en andere bedrijfsvertrouwelijke informatie). Dat geldt niet alleen voor informatie die ondernemers als vertrouwelijk aanmerken. Als openbaarmaking van vertrouwelijke informatie op grond van de wet (vooral de Wet

6 https://www.opdrachtgeversforum.nl/wp-content/uploads/2017/10/Gedragscode-OGF.pdf
7 https://www.pianoo.nl/nl/regelgeving/uniform-europees-aanbestedingsdocument-uea
8 https://wetten.overheid.nl/BWBR0013798/2024-01-01. Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur.

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

open overheid en ook op grond van de Aanbestedingswet) is vereist, dan voldoen wij daaraan. Als daarvoor de mogelijkheid bestaat, vindt er een belangenafweging (openbaarmaking versus andere belangen) plaats voordat besloten wordt welke informatie openbaar wordt gemaakt.

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Voorwoord

1 Inleiding
- 1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
- 1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
- 2.1 Waarom?
- 2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
- 3.1 Waarom?
- 3.2 Wat spreken we af?

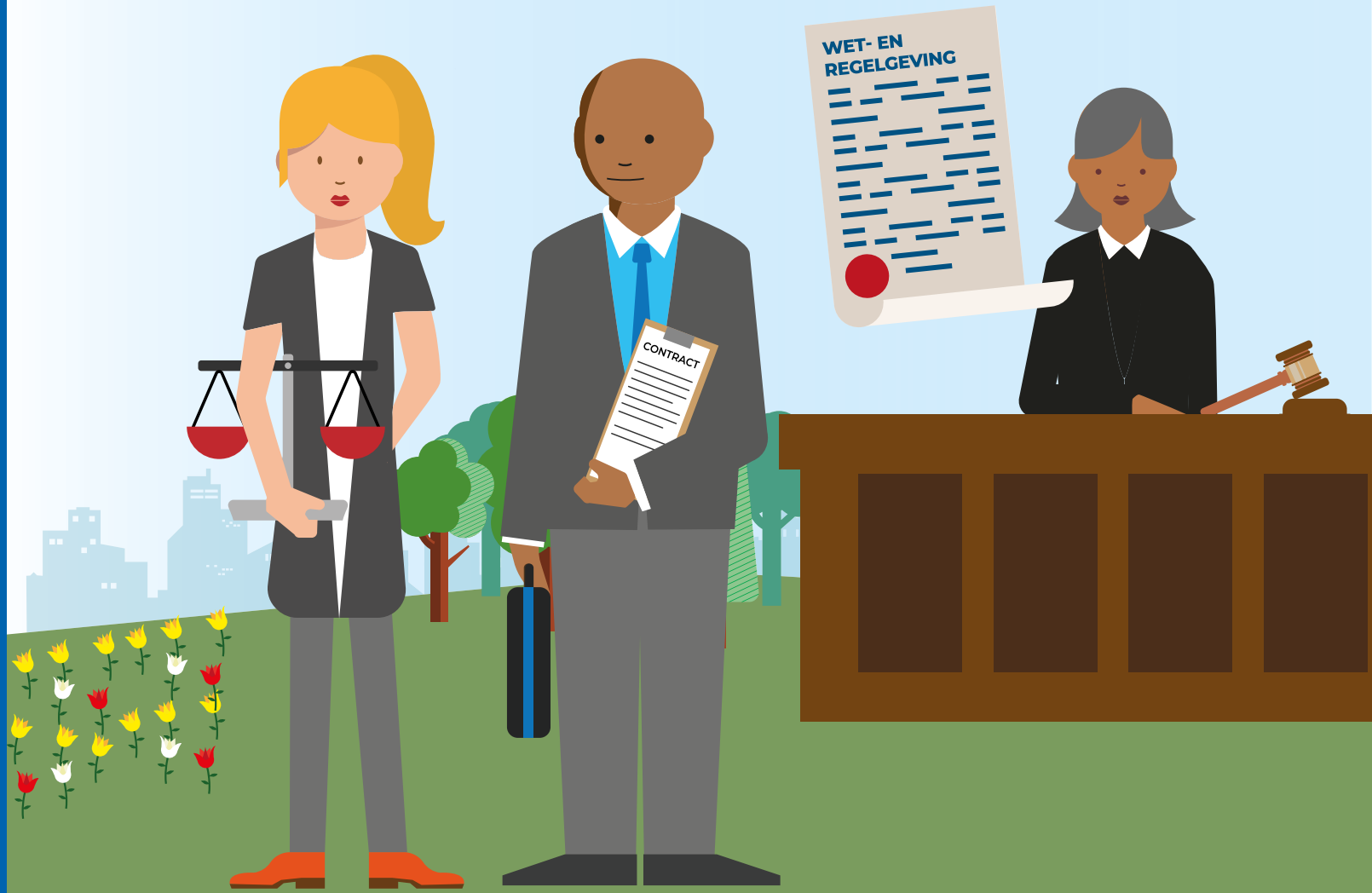
4 Professioneel inkopen en samenwerken
- 4.1 Waarom?
- 4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
- 5.1 Waarom?
- 5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
- 6.1 Waarom?
- 6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

6 Voldoen aan wet- en regelgeving

Voorwoord

1 Inleiding
- 1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
- 1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
- 2.1 Waarom?
- 2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
- 3.1 Waarom?
- 3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
- 4.1 Waarom?
- 4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
- 5.1 Waarom?
- 5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
- 6.1 Waarom?
- 6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

6 Voldoen aan wet- en regelgeving

6.1 Waarom?

Het waterschap leeft de wet- en regelgeving na. Denk aan de Aanbestedingswet, het Aanbestedingsreglement Werken en de Gids Proportionaliteit. We zorgen ervoor dat onze uitgangspunten, randvoorwaarden en beleid voldoen aan de wet. Ieder inkoopproces dient rechtmatig en transparant te verlopen. Steeds is de relevante vraag, blijven wij als waterschap binnen de wettelijke grenzen?
Onderstaand overzicht bevat niet alle wettelijke kaders, maar biedt wel inzicht in de belangrijkste kaders voor inkoop en aanbestedingen. Voor de juiste toepassing en interpretatie van de wet- en regelgeving wordt aangeraden deze nader te bestuderen.

Globaal overzicht van de relevante wet- en regelgeving

- Aanbestedingswet 2012
- Fundamentele aanbestedingsbeginselen
- Gids Proportionaliteit
- ARW 2016
- CPV-verordening
- Burgerlijk wetboek
- AWBIT, AWVODI, AWIV
- UAV/UAV-GC

- Algemene wet bestuursrecht
- Omgevingswet
- Algemene beginselen van behoorlijk bestuur
- Beleid van het waterschap
- Ethische kaders
- Gedragscode integriteit
- Gedragscode Publiek Opdrachtgeverschap

- Digitaliseringswetgeving. Denk aan:
  - AI verordening
  - NIS2 Richtlijn

6.2 Wat spreken we af?

Behoorlijk bestuur en precontractuele redelijkheid en billijkheid
Wanneer wij als publiekrechtelijke rechtspersoon overeenkomsten aangaan, houden we ons altijd aan de Algemene wet bestuursrecht en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur (zoals het gelijkheidsbeginsel, motiveringsbeginsel, vertrouwensbeginsel, rechtszekerheidsbeginsel, en beginsel van fair play). Daarnaast gelden de beginselen van precontractuele redelijkheid en billijkheid.

Algemene (Europese) aanbestedingsbeginselen
Voor alle opdrachten van het waterschap, zowel boven de (Europese) drempelwaarden als onder de (Europese) drempelwaarden gelden de fundamentele aanbestedingsbeginselen. Deze zijn ontworpen om een eerlijk, transparant en effectieve aanbestedingsprocedure te waarborgen. De belangrijkste beginselen zijn:

- **Non-Discriminatie:** Geen enkele partij mag worden gediscrimineerd op basis van nationaliteit.
- **Gelijke behandeling:** Alle partijen moeten gelijk behandeld worden en dezelfde informatie krijgen. We behandelen gelijke gevallen en omstandigheden niet verschillend, tenzij er een objectieve reden is om dat wel te doen.
- **Transparantie:** We zorgen ervoor dat de gevolgde procedure inclusief de gestelde eisen, wensen en criteria, begrijpelijk, helder en eenduidig geformuleerd is in de aanbestedingsstukken, dat het resultaat van de procedure terug te leiden is op die vooraf gecommuniceerde procedure, eisen, wensen en criteria, en dat dat achteraf te controleren is.

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

- **Proportionaliteit:** De eisen en voorwaarden moeten in verhouding staan tot de aard en omvang van de opdracht.
- **Objectiviteit:** De keuzes die we maken met betrekking tot de inhoud van de opdracht, de contractvorm, de aanbestedingsprocedure, de eisen, wensen en criteria, en alle andere aspecten van de aanbesteding zijn gebaseerd op objectieve criteria en niet op willekeur. Subjectieve criteria, waaronder voorkeuren, overtuigingen, verwachtingen en dergelijke van de betrokken medewerkers worden geneutraliseerd.

Afgeleide beginselen

Naast de fundamentele aanbestedingsbeginselen zijn er enkele afgeleide beginselen die bijdragen aan een eerlijke en transparante aanbestedingsprocedure.

- **Evenredigheid:** De aanbestedingsprocedure blijft eerlijk en toegankelijk voor alle potentiële inschrijvers: de gestelde eisen, voorwaarden en criteria aan inschrijvers, inschrijvingen en contracten, mogen geen onevenredige drempels opwerpen.
- **Effectiviteit:** De aanbestedingsprocedure moet effectief zijn in het bereiken van de doelstellingen, zoals het verkrijgen van de beste prijs-kwaliteitverhouding.
- **Level playing field (mededinging**): Alle partijen horen een gelijke kans te hebben om de opdracht te winnen. We voorkomen een onrechtmatige kennisvoorsprong, concurrentievervalsing en belangenverstrengeling bij aanbestedingen. Inschrijvers ontvangen dezelfde informatie, een inschrijver mag geen onrechtmatig voordeel hebben en we hanteren duidelijke en objectieve criteria voor de beoordeling van de inschrijvingen. We accepteren dat inschrijvers bepaalde voordelen hebben, bijvoorbeeld omdat zij de zittende opdrachtnemer zijn, of vanwege toevallige omstandigheden. Dergelijke voordelen kwalificeren we in principe niet als onrechtmatig.
- **Wederzijdse erkenning:** We accepteren goederen en diensten van ondernemingen uit EU-lidstaten, op voorwaarde dat de goederen en diensten op rechtmatige wijze zijn geproduceerd en op de markt zijn gebracht.

Common Procurement Vocabulary-verordening: CPV-codes

Alle inkopen hebben een bijbehorende cijfercode genaamd CPV-code (Common Procurement Vocabulary). Uit de CPV-code kan worden opgemaakt of een opdracht kwalificeert als een werk, levering of dienst. Uitgangspunt is dat alle activiteiten uit bijlage II van Richtlijn 2014/24 als werk worden beschouwd. Het waterschap gebruikt de CPV-codes voor het identificeren van een opdracht.

Sociale en andere specifieke diensten / Concessieopdrachten

In ons uitvoeringskader nemen we de afwegingen op voor de onderdrempelige opdrachten.

Voor opdrachten van sociale en andere specifieke diensten geldt in afwijking van de reguliere grensbedragen voor Europees aanbesteden een drempelbedrag van € 750.000,-. De procedure voor deze onderdrempelige opdrachten richten we op vergelijkbare wijze in als de specifieke procedure voor sociale en andere specifieke diensten, beschreven in artikel 2.38 en 2.39 Aanbestedingswet, waarbij we voor de enkelvoudig en meervoudig onderhandse procedure de inschrijvers kiezen.

Voor de aanbesteding van concessieopdrachten voor werken en voor diensten sluit het waterschap aan bij de procedure voor onderdrempelige opdrachten voor werken zoals opgenomen in ons uitvoeringskader.

Gids proportionaliteit

De Gids Proportionaliteit is in zijn geheel het richtsnoer dat is aangewezen in het Aanbestedingsbesluit en handvatten geeft voor een redelijke toepassing van het proportionaliteitsbeginsel. In hoofdstuk 3 en 4 van deze Gids zijn daarnaast voorschriften opgenomen. Op grond van de wet geldt voor deze voorschriften dat deze door aanbestedende diensten (waaronder de waterschappen) dienen te worden nageleefd, of dat afwijking van (onderdelen van) deze voorschriften wordt toegelicht in de aanbestedingsstukken.

ARW2016

De wetgever heeft het Aanbestedingsreglement Werken 2016 (ARW 2016) verplicht aangewezen als richtsnoer voor het aanbesteden van opdrachten van werken onder de Europese drempelbedragen. Het

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

ARW 2016 bevat algemene regels en vermeldt welke procedure er dient of kan worden toegepast. Wijkt het waterschap af van het ARW 2016 dan wordt deze keuze uitgelegd in de aanbestedingsstukken.
Het waterschap kan het ARW 2016 vrijwillig toepassen bij opdrachten voor leveringen en diensten en bij Europese aanbestedingen (waar de waarde boven de Europese drempelbedragen ligt).

Calamiteiten

Het waterschap kan bij calamiteiten onderhandse opdrachten verlenen. Onder calamiteiten/ spoedeisende omstandigheden verstaat het waterschap in ieder geval 'omstandigheden waarbij door het niet onverwijld verstrekken van een opdracht schade ontstaat die niet op een andere wijze kan worden voorkomen of beperkt', behalve als de schade door eigen toedoen is veroorzaakt of in de risicosfeer valt van het waterschap zelf. De opdracht die op grond hiervan wordt verstrekt, beperkt zich tot het voorkomen van (verdere) schade, in afwachting van het doorlopen van een reguliere aanbesteding.

Goedkeuring verklaring accountant

Het waterschap zal door de (externe) accountant gecontroleerd worden. Daarnaast geldt de Wet versterking decentrale rekenkamers (Wvdr). Vanaf 1 januari 2023 dienen waterschappen, provincies en gemeenten onafhankelijke rekenkamers in te stellen. Het dagelijks bestuur van het waterschap legt verantwoording af over de rechtmatigheid in de jaarrekening. Dit doen we o.a. door te verklaren dat de in de jaarrekening opgenomen financiële feiten in overeenstemming met de daarvoor geldende regelgeving tot stand zijn gekomen. Er zijn verschillende aanbestedings aandachtspunten waar we (ook al in de voorbereidingsfase van een aanbesteding) rekening mee dienen te houden:

- Raming van de opdrachtwaarde;
- (Onrechtmatig) verlengen van overeenkomsten;
- Wijzigen van de opdracht gedurende de contractfase.

Klachtenregeling aanbesteden

We zorgen voor een zo goed en eenvoudig mogelijke afhandeling van klachten bij aanbestedingen. We hebben een klachtenregeling met een onafhankelijk klachtenloket. In de aanbestedingsdocumenten staat duidelijk beschreven hoe een klacht kan worden ingediend en hoe we de klacht zullen behandelen. De volledige klachtenregeling is te vinden op de website.

Algemene Inkoopvoorwaarden Waterschappen

We gebruiken de algemene inkoopvoorwaarden waterschappen voor Leveringen, Diensten en ICT[9], tenzij er een specifieke reden is om hiervan af te wijken. We passen de meest recente versies toe van de volgende documenten:

- De Algemene Waterschap Inkoop Voorwaarden: AWIV, AWVODI, AWBIT;
- De Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken en technische installatiewerken (UAV)[10] en de Uniforme Administratieve Voorwaarden voor Geïntegreerde Contractvormen (UAV-GC)[11].

Het waterschap wijst de voorwaarden van opdrachtnemers expliciet af, tenzij de marktomstandigheden het gebruik van onze eigen voorwaarden niet toelaat. Afwijken van de inkoopvoorwaarden kan alleen na beoordeling door onze inkoop- en/of juridische afdeling. Dit geldt ook voor het aanvullen van voorwaarden met contract-specifieke bepalingen of het van toepassing verklaren van voorwaarden van de andere partij.

Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)

Het waterschap verwerkt persoonsgegevens volgens de regels van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). We nemen de benodigde maatregelen en houden toezicht op de verwerking. Als dat nodig is, sluiten we een verwerkersovereenkomst met onze opdrachtnemers. In sommige gevallen kan het nodig zijn een overeenkomst te sluiten tussen twee of meer verwerkersverantwoordelijken met onze opdrachtnemers.

9 Te vinden met zoekterm 'inkoopvoorwaarden' op: https://unievanwaterschappen.nl/publicaties/
10 https://wetten.overheid.nl/BWBR0031190/2012-03-01: Besluit vaststelling UAV 2012)
11 https://www.crow.nl/kennisproducten/uav-gc-2005/

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

Veiligheid
Het waterschap neemt verschillende maatregelen op het gebied van fysieke, sociale en informatie-veiligheid om veiligheidsrisico's te voorkomen en te beperken. Onze medewerkers hebben toegang tot wet- en regelgeving, procedures en instructies. Ook is het belangrijk dat contractpartners en ingekochte werken, diensten en producten voldoen aan specifieke veiligheidseisen

Voor aanbestedingen in de GWW sector onderschrijven we de governancecode 'veiligheid in de bouw'[12] en kunnen we gebruik maken van de Safety Culture Ladder[13].

Bij aanbestedingen houden we rekening met de bescherming van gegevens door het toepassen van het informatieveiligheidsbeleid van het waterschap. Ook kunnen we bijvoorbeeld gebruik maken van de Toolbox veilig inkopen[14].

Digitalisering
De digitaliseringswetgeving speelt een cruciale rol bij het beheer en de bescherming van gegevens binnen het waterschap. Deze wetgeving heeft als doel het vastleggen van kaders en vereisten voor de veilige en ethische toepassing van digitale technologieën, waaronder kunstmatige intelligentie (AI). Het waterschap is genoodzaakt om steeds meer op basis van risicoanalyses en een integrale benadering naar kansen en risico's te kijken. We dienen ons te vergewissen van de wettelijke eisen die staan genoemd in de verschillende wetten op het gebied van digitalisering. Voor de toepassing van AI hebben de waterschappen het AI-kompas[15] ontworpen om waterschappen te helpen om AI op een zorgvuldige en verantwoorde manier in te delen.

Mandaat en volmacht
Bij het inkopen houden we ons aan de geldende mandaat- en volmachtsbesluiten van het waterschap. Overeenkomsten mogen alleen getekend worden door personen die daartoe gemachtigd (c.q. bevoegd) zijn. Het waterschap is alleen gebonden aan verbintenissen en verplichtingen die voortkomen uit rechtsgeldige besluitvorming en vertegenwoordiging.

12 https://gc-veiligheid.nl/
13 https://safetycultureladder.com/app/uploads/2023/11/Handboek-Safety-Culture-Ladder_5.0_def_NL.pdf
14 https://www.nctv.nl/onderwerpen/economische-veiligheid/toolbox-veilig-inkopen
15 https://unievanwaterschappen.nl/unie-van-waterschappen-ontwikkelt-een-ai-kompas-voor-waterschappen/

Voorwoord

1 Inleiding
1.1 Een inkoop- en aanbestedingsbeleid voor alle waterschappen
1.2 Maatschappelijke impact als uitgangspunt

2 Maatschappelijke impact maken
2.1 Waarom?
2.2 Wat spreken we af?

3 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld
3.1 Waarom?
3.2 Wat spreken we af?

4 Professioneel inkopen en samenwerken
4.1 Waarom?
4.2 Wat spreken we af?

5 Ethisch verantwoord handelen
5.1 Waarom?
5.2 Wat spreken we af?

6 Voldoen aan wet- en regelgeving
6.1 Waarom?
6.2 Wat spreken we af?

COLOFON

COLOFON

Juni 2025

AUTEURS

Maycke Roorda
Henkjan van Meer

'Professioneel inkopen met maatschappelijke impact, Inkoop- en aanbestedingsbeleid 2025' is een uitgave van de Unie van Waterschappen.
Dit inkoop- en aanbestedingsbeleid is tot stand gekomen mede dankzij de inhoudelijke bijdragen, inspiratie en reflectie van de inkoopcommunity waterschappen en experts van buitenaf.

Waarvoor dank.

BEZOEKADRES

Koningskade 40
2596 AA Den Haag
070 351 97 51
Nederland

POSTADRES

Postbus 93218
2509 AE Den Haag
Nederland

info@uvw.nl
www.unievanwaterschappen.nl

veilig voldoende schoon water

Waterschap Aa en Maas

Nota inkoop en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2026

Vastgesteld door: het dagelijks bestuur d.d. 14 april 2026
Datum inwerkingtreding: 1 mei 2026

Inhoud

1. Inleiding **5**

1.1 Achtergrond 5

1.2 Uitgangspunten 5

1.3 Aanpassingen Nota inkoop en aanbesteden 6

1.4 Leeswijzer 6

2. Zorgvuldig omgaan met belastinggeld **7**

2.1 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld, wat betekent dat? 7

2.2 Bijdrage aan de regionale economie en MKB 7

2.3 Onafhankelijkheid 8

2.4 Vergoeding voor kosten van inschrijving 8

3. Professioneel inkopen **9**

3.1 Organisatie van de inkoopfunctie 9

3.2 Inkoopproces 9

3.3 Inkoopteam 10

3.4 Inkoopmelding 10

3.5 Marktverkenning en marktconsultatie 10

3.6 Waardebepaling opdrachten en financieel budget 11

3.7 Bepalen van de aanbestedingsprocedure 11

3.7.1 Drempelbedragen 11

3.7.2 Afwijkingen onder de Europese drempel 12

3.7.3 Toepassen van speciale procedures (vanaf de Europese drempel) en uitzonderingen op de aanbestedingsplicht 13

3.8 Wijziging van de opdracht (meerwerk) 13

3.9 Orderbon 13

3.10 Dossiervorming 13

3.11 Contractmanagement 13

3.12 Spendanalyse 14

3.13 Samenwerking met de markt en andere opdrachtgevers 14

4. Ethisch verantwoord handelen **15**

4.1 Gedragscode integriteit 15

4.2 Gedragscode professioneel Publiek opdrachtgeverschap inkoop 15

4.3 Integriteit opdrachtnemers 15

4.4 Belangenverstrengeling voorkomen 15

4.5 Vertrouwelijkheid en Wet open overheid 16

5. Voldoen aan wet- en regelgeving **17**

5.1 Wettelijk kader 17

5.2 Algemene beginselen 17

5.2.1 Algemene beginselen aanbestedingsrecht 17

5.2.2 Afgeleide beginselen 18

5.2.3 Behoorlijk bestuur en precontractuele redelijkheid en billijkheid 18

5.3 Common Procurement Vocabulary-verordening: CPV-codes 18

5.4 Gids proportionaliteit 18

5.5 Algemene voorwaarden 19

5.5.1 ARW 2016 19

5.5.2 Algemene Inkoopvoorwaarden Waterschappen 19

5.6 Mandaat en volmacht 19

5.7 Toetsing naleving Europese aanbestedingsregels 19

5.8 Calamiteiten 19

5.9 Klachtenregeling aanbesteden 20

5.10 Geschillen 20

5.11 Aanbestedingsplatform 20

5.12 Wet DBA 20

5.13 Digitaliseringswetgeving 20

5.14 Certificering ISO 9001 21

6. Maatschappelijke impact maken **22**

6.1 De opdracht bepaalt de impact 22

6.2 Manifest MVOI en relatie met ESG (environmental, social, and governance) 22

6.3 MVI-criteriatool 23

6.4 Milieu (inclusief biodiversiteit) 23

6.5 Klimaat 24

6.6 Circulariteit (inclusief biobased) 24

6.7 Ketenverantwoordelijkheid (Internationale Sociale Voorwaarden) 25

6.8 Diversiteit en inclusie 25

6.9 Social return 26

7. Veiligheid, privacy en AI 27

7.1 Veiligheid 27

7.1.1 Fysieke veiligheid 27

7.1.2 Informatieveiligheid en BIO 27

7.1.3 Privacy/AVG 27

7.2 AI 28

Dit document is openbaar.

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

Op 6 juni 2025 heeft de Commissie Bestuur Digitalisering en Financiën (CBDF) van de Unie van Waterschappen het Inkoop- en aanbestedingsbeleid 2025 waterschappen 'Professioneel inkopen met maatschappelijke impact' behandeld.
Dit herziene inkoop- en aanbestedingsbeleid bouwt voort op het inkoop- en aanbestedingsbeleid waterschappen 2016 (voor Aa en Maas uitgewerkt in de 'Nota inkoop- en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2017'), maar met een nieuwe volgorde en aangepaste terminologie voor een betere leesbaarheid.
De doelen van dit gezamenlijke inkoop- en aanbestedingsbeleid zijn:

- **Uniforme marktbenadering**: We hanteren gezamenlijke uitgangspunten zodat marktpartijen weten waar ze aan toe zijn;
- **Optimalisatie van prijs en kwaliteit:** We streven naar een goede balans tussen kosten en het waarborgen van hoge kwaliteit van inkoop;
- **Transparantie en navolgbaarheid**: We handelen helder en begrijpelijk richting marktpartijen en bevorderen zo het vertrouwen en de samenwerking;
- **Rechtmatig handelen:** We houden ons aan wet- en regelgeving en passen deze op transparante en zorgvuldige wijze toe;
- **Professioneel opdrachtgeverschap**: We besteden het belastinggeld zo efficiënt en doeltreffend mogelijk. Wij zijn betrouwbare partners voor marktpartijen;
- **Maatschappelijke impact:** We dragen met onze aanbestedingen en inkopen bij aan innovatie, veiligheid en duurzaamheid.

De ambities en doelen waaraan de waterschappen met dit gezamenlijke inkoopbeleid willen bijdragen zijn vastgelegd in diverse andere beleidsdocumenten, akkoorden, convenanten en afspraken. Denk bijvoorbeeld aan het Klimaatakkoord en het Grondstoffenakkoord. Maar ook de Stikstofaanpak, het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen en het Convenant met Routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen zijn relevant om in dit kader te noemen. Deze doelen staan vast, de uitvoering is maatwerk per waterschap. Elk waterschap bepaalt zelf hoe hoog zij de lat legt, met welke focus en tempo.
Het door de UvW opgestelde beleid is dus meer een handreiking/richtinggevend document dan uitgekristalliseerd beleid en fungeert als kapstok voor onze eigen Nota inkoop- en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2026. Nadere uitvoeringsregels worden opgenomen in ons (ambtelijke) Uitvoeringskader inkoop- en aanbesteden.

1.2 Uitgangspunten

Maatschappelijke impact maken is het uitgangspunt van het gezamenlijke inkoopbeleid van de waterschappen. Door bewuste keuzes te maken kunnen wij bijdragen aan een innovatieve, veilige, duurzame, sociale en inclusieve samenleving.

Het gezamenlijke beleid is gebaseerd op vier belangrijke randvoorwaarden:

- **Zorgvuldig en verantwoord omgaan met belastinggeld:** Op een economisch verantwoorde manier impact maken, door met inzet van zo min mogelijk publieke middelen zo veel mogelijk te bereiken;
- **Professioneel inkopen en samenwerken**: We denken eerst na over de meest geschikte aanbestedingsvorm. Het inkoopproces richten wij zo in dat de gekozen aanbestedingsprocedure recht doet aan de beoogde opdracht. We zorgen voor een professionele inkooporganisatie met heldere processen waarbij we onderling vertrouwen op elkaars vakmanschap. Hierdoor kunnen we inspelen op de veranderende omgeving. We werken nauw samen met de waterschappen, met andere opdrachtgevers en met de markt;

- **Ethisch verantwoord handelen**: We gaan integer, betrouwbaar en zakelijk met elkaar om. We zorgen ervoor dat besluiten transparant en navolgbaar zijn;
- **Voldoen aan wet- en regelgeving**: We handelen rechtmatig en passen de wet op de juiste wijze toe. Voor de uitleg van de wet werken we met de waterschappen op belangrijke onderwerpen nauw met elkaar samen.

Bovengenoemde uitgangspunten vormen de basis van de nu voorliggende Nota inkoop- en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2026. In de volgende hoofdstukken lichten we de uitgangspunten en de randvoorwaarden verder toe en geven we waar van toepassing aan hoe we hier invulling aan geven. Nadere uitvoeringsregels worden opgenomen in ons (ambtelijke) Uitvoeringskader inkoop- en aanbesteden.

1.3 Aanpassingen Nota inkoop en aanbesteden

Het vaststellen en wijzigen van de Nota inkoop- en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2026 is de bevoegdheid van het dagelijks bestuur. Gewijzigde wet- en regelgeving (inclusief rechtspraak) en nieuwe (interne en/of externe) afspraken kunnen leiden tot wijzigingen in deze nota. De nota wordt periodiek geëvalueerd en waar nodig aangepast. Aanpassingen worden zo spoedig mogelijk aan het dagelijks bestuur voorgelegd. Geldende wet- en regelgeving prevaleert boven deze nota.

1.4 Leeswijzer

Dit document beschrijft de kaders waarbinnen inkoop- en aanbesteden binnen waterschap Aa en Maas plaats vindt. Ieder hoofdstuk start met een blauw kader waarin kort beschreven wordt wat de waterschappen willen bereiken met het betreffende thema. Daarna volgt een nadere toelichting op de onderliggende onderwerpen/thema's. Concrete afspraken hoe we hier invulling aan (kunnen) geven en/of handvatten voor degene die inkoopt worden opgenomen in ons (ambtelijke) Uitvoeringskader inkoop- en aanbesteden.

2. Zorgvuldig omgaan met belastinggeld

Als waterschap gaan wij zorgvuldig en transparant om met publiek geld. Bij iedere inkoopafweging streven wij naar een optimale balans tussen doelmatigheid, kwaliteit en maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI). Dit betekent dat wij niet alleen letten op rechtmatigheid, de prijs en efficiëntie, maar ook op de impact van onze keuzes op mens, milieu en maatschappij. Zo zorgen wij ervoor dat belastinggeld verantwoord wordt besteed en dragen wij actief bij aan duurzame en sociale doelen, zonder de doelmatigheid uit het oog te verliezen.

2.1 Zorgvuldig omgaan met belastinggeld, wat betekent dat?

Onder het zorgvuldig omgaan met publieke middelen (belastinggeld) verstaan we concreet dat we:

- **Alleen inkopen wat echt nodig is**, op basis van een functionele en onderbouwde behoefte en daarbij verspilling voorkomen door efficiënt gebruik van middelen en het vermijden van onnodige voorraadopbouw;
- **Waar mogelijk duurzaam inkopen zonder doelmatigheid en proportionaliteit uit het oog te verliezen.** We maken steeds de afweging van kosten, kwaliteit, levensduur en maatschappelijke meerwaarde. We streven naar duurzaamheid binnen redelijke financiële kaders. Concurrentie moet mogelijk blijven en de eventuele meerkosten moeten in verhouding staan tot de opdracht;
- **Actief samenwerken**, zowel intern als met externe partners, om kennis te bundelen, processen te verbeteren en gezamenlijk meer maatschappelijke waarde te realiseren;
- **Zorgdragen voor zakelijke, integere relaties** met leveranciers, zonder (schijn van) belangenverstrengeling;
- **Keuzes onderbouwen en vastleggen**, zodat altijd inzichtelijk is waarom welke beslissingen zijn genomen.

Om zorgvuldig om te gaan met publieke middelen hanteert het waterschap een gestructureerde en professionele aanpak van inkopen. Deze aanpak is erop gericht om rechtmatige, doelmatige én maatschappelijk verantwoorde inkopen te realiseren. Naast deze Nota inkoop- en aanbesteden en het Uitvoeringskader inkoop- en aanbesteden waterschap Aa en Maas bieden procesbeschrijvingen, werkinstructies, formats en memo's hiervoor houvast met vaste stappen, afgestemd op de omvang en het type opdracht.

2.2 Bijdrage aan de regionale economie en MKB

Het waterschap ziet het stimuleren van de regionale economie als een belangrijke maatschappelijke meerwaarde van haar inkooppraktijk. Binnen de grenzen van de aanbestedingsregels benutten we de ruimte om MKB'ers, sociale ondernemingen en lokale initiatieven te betrekken bij onze opdrachten. Zo dragen we bij aan werkgelegenheid, innovatiekracht, vakmanschap en maatschappelijke binding in de regio.
Tegelijkertijd realiseren we ons dat het aanbestedingsrecht kaders stelt die het niet altijd mogelijk maken om specifieke regionale partijen of doelgroepen gericht te bevoordelen. Gelijke behandeling van alle marktpartijen, transparantie en objectiviteit blijven daarom onverminderd het uitgangspunt.
We letten erop dat het (regionale) midden- en kleinbedrijf (MKB) voldoende toegang heeft tot opdrachten. Dit doen we onder andere door:

- **Gebruik maken van percelen** bij aanbestedingen zodat regionale en middelgrote partijen ook kunnen inschrijven op onderdelen van grotere opdrachten;
- **Toestaan van het aangaan van combinaties en onderaanneming;**
- **Actieve marktverkenning in de regio**, bijvoorbeeld door het organiseren van marktgesprekken/bijeenkomsten of het benaderen van regionale spelers bij onderhandse procedures;
- **Communiceren via kanalen waarmee lokale en regionale partijen en het MKB bekend zijn;**
- **Stellen van proportionele eisen:** we stellen, zoals de Gids Proportionaliteit ook voorschrijft, geen disproportionele eisen ten aanzien van bijvoorbeeld financiële draagkracht en technische capaciteiten van inschrijvers;

- **Gebruik van groslijsten** voor specifieke segmenten. Deze groslijsten worden zorgvuldig beheerd, transparant samengesteld, en periodiek geactualiseerd, zodat ook nieuwe of kleine partijen toegang krijgen tot opdrachten;
- **Toepassen van bepaalde functionele en/of duurzaamheidscriteria** die bijdragen aan regionale impact. Denk hierbij bijvoorbeeld aan korte ketens (minimaliseren transportafstand/CO2-uitstoot) of snelle responstijden.

Deze aanpak zorgt ervoor dat publieke bestedingen niet alleen bijdragen aan het realiseren van waterschapsdoelen, maar ook aan de bredere ontwikkeling in ons beheergebied.

2.3 Onafhankelijkheid

We willen in staat zijn om onze taken zelfstandig uit te voeren. Dat wil zeggen onafhankelijk zijn van marktpartijen, zowel vóór als ná de contract- en/of samenwerkingsperiode. We kijken hierbij naar onder andere de financiële waarde van de opdracht, maatschappelijke doelen, kosten om te wisselen van aanbieder, toepassen van concurrentie in de sector en beschikbaarheid van alternatieven.

2.4 Vergoeding voor kosten van inschrijving

We kennen geen vergoeding voor inschrijfkosten toe, tenzij een inschrijvende partij onevenredig hoge kosten maakt om in te schrijven. Inschrijfkosten zijn kosten die een ondernemer maakt om een inschrijving te kunnen doen en daarmee in aanmerking wenst te komen voor een overheidsopdracht. Het waterschap zet zich in om deze kosten te beperken. Op grond van de Gids Proportionaliteit kan een vergoeding aan de orde zijn om onevenredige of hoge lasten voor een inschrijver te voorkomen. Deze inschrijfkosten dienen onvermijdelijk te zijn.

3. Professioneel inkopen

We denken eerst na over de behoefte van het waterschap en ramen de waarde van de opdracht. Daarna zoeken we de meest geschikte aanbestedingsvorm erbij. Het inkoopproces richten wij zo in dat de gekozen aanbestedingsprocedure recht doet aan de beoogde opdracht. We zorgen voor een professionele inkooporganisatie met heldere processen waarbij we onderling vertrouwen op elkaars vakmanschap. Hierdoor kunnen we inspelen op de veranderende omgeving. We werken nauw samen met de waterschappen, met andere opdrachtgevers en met de markt.
Om bij te kunnen dragen aan de grote maatschappelijke opgaven, is verdere professionalisering van het opdrachtgeverschap en meer samenwerking met de markt nodig. Als waterschap werken we professioneel, integer, betrouwbaar, zakelijk en in verbinding met de markt.

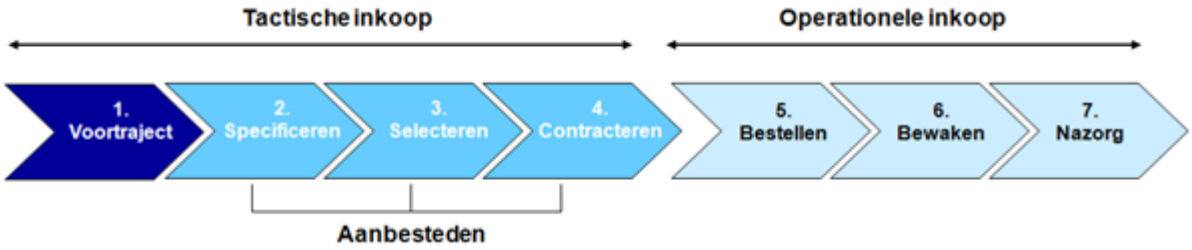
3.1 Organisatie van de inkoopfunctie

Het waterschap hanteert het gecoördineerd inkoopmodel waarbij inkoop deels centraal en deels decentraal wordt georganiseerd. Daarnaast kent het waterschap het principe van integraal management waarbij afdelingshoofden de volledige verantwoordelijkheid hebben voor alle aspecten van/binnen hun eigen taakgebied, inclusief doelstellingen, processen, medewerkers en middelen.
Het inkoopbeleid en (uitvoerings)kader worden centraal bepaald. Afdelingen zijn zelf verantwoordelijk voor het inkopen en bestellen. Cluster Inkoop ondersteunt de organisatie bij het rechtmatig en efficiënt invulling geven aan de inkoopbehoefte en heeft een adviserende rol in de procesgang van de verschillende inkooptrajecten. De afspraken hierbij zijn:

- **Centraal:** Bij complexe meervoudige procedures en aanbestedingen vanaf de Nationale drempel is cluster Inkoop verplicht aangehaakt. Een inkoopadviseur maakt in dat geval formeel en onlosmakelijk deel uit van het multidisciplinair inkoopteam en is verantwoordelijk voor de procedurele begeleiding van het volledige traject. Dit zorgt voor uniforme toepassing van regels, rechtszekerheid en geborgde kwaliteit.
- **Decentraal:** Bij enkelvoudige of minder complexe meervoudige procedures, evenals aankopen binnen raamovereenkomsten, voeren afdelingen de inkoop zelf uit met ondersteuning/advies van cluster inkoop binnen de kaders die zijn vastgesteld. Ook kleinere opdrachten blijven zo professioneel en betrouwbaar.

3.2 Inkoopproces

Het inkoopproces kan, zoals in onderstaande figuur schematisch weergegeven onderverdeeld worden in 7 fases.

Deze fases zijn:

1. **Voortraject**
   - Bepalen van de inkoopbehoefte;
   - Bepalen van het aanbod (bijvoorbeeld door product- en/of marktanalyse);
   - Opstellen raming en bepalen van het financiële budget, bij investeringen: krediet aanvragen;
   - Bepalen contracterings- en aanbestedingsstrategie (Keuze contractvorm en inkoop- of aanbestedingsprocedure).
2. **Specificeren** (wat hebben we nodig? Waaraan moet dit voldoen)
   - Opstellen programma van eisen;

- Omschrijven van de opdracht;
- Opstellen contract- en aanbestedingsdocumenten/offertaanvraag.

3. **Selecteren**
   - Eventuele voorselectie leveranciers;
   - Offerteaanvraag verzenden of publiceren;
   - Nota van inlichtingen opstellen;
   - Offertes beoordelen;
   - Gunnen aan winnende inschrijver(s);
   - Informeren afgewezen inschrijvers.
4. **Contracteren**
   - Tekenen (raam)overeenkomst(en) met winnende inschrijver(s) (contractant(en));
   - Registreren getekende overeenkomst.
5. **Bestellen**
   - Uitvoeren van de opdracht door contractant;
   - Eventueel plaatsen van bestellingen (bij raamovereenkomst).
6. **Bewaken**
   - Bewaken nakoming afgesproken specificaties, termijnen en indexeringen;
   - Bewaken juistheid en tijdige betaling van facturen;
   - Bewaken looptijd (verlengen/opzeggen).
7. **Nazorg**
   - Evalueren overeenkomst zowel intern als met contractant.

Voor de specifieke invulling van het inkoop- en aanbestedingsproces binnen Aa en Maas is een procesbeschrijving opgesteld, beschikbaar via Spraakwater.

3.3 Inkoopteam

Het is van belang al vanaf de verkenningsfase (voortraject) van een inkooptraject of project de juiste mensen aan tafel te hebben. Bij complexere trajecten en aanbestedingen vanaf de Nationale drempel, wordt in beginsel gewerkt met een multidisciplinair inkoopteam en (strategisch) inkoopplan.
Het inkoopteam bestaat minimaal uit de budgethouder en/of materiedeskundige en/of de inkoopadviseur. Indien nodig maakt een contractadviseur, contractmanager en/of juridisch adviseur ook deel uit van het inkoopteam.

3.4 Inkoopmelding

Voor iedere inkoop met een opdrachtwaarde (inclusief opties en verlengingen) hoger dan € 25.000 excl. BTW dient verplicht een inkoopmelding ingediend te worden. Doel van de inkoopmelding is het borgen van toepassing van de juiste procedure en inkoopvoorwaarden. Daarnaast dient de inkoopmelding als checklist om alle relevante aspecten bij een inkooptraject mee te nemen, zoals social return, de verplichte duurzaamheidseisen, Informatieveiligheid, privacy en of de uitvraag in lijn is met de Wet DBA.

3.5 Marktverkenning en marktconsultatie

Bij de voorbereiding van een aanbesteding bieden de instrumenten van marktverkenning en marktconsultatie inzicht in de marktverhoudingen en marktvorm, haalbaarheid van specifieke eisen en wensen op het gebied van o.a. duurzaamheid, circulariteit, kosten en innovatie. We zetten deze instrumenten proportioneel en doelmatig in, afhankelijk van de aard en omvang van de opdracht.
Marktverkenning kan voorafgaand aan een aanbesteding plaatsvinden op basis van deskresearch of fieldresearch. Laagdrempelig kan marktverkenning plaatsvinden met enkele partijen. Indien noodzakelijk wordt tevens een marktconsultatie georganiseerd. Een marktconsultatie is een georganiseerde informatie-uitwisseling met

geïnteresseerde partijen over een voorgenomen aanbesteding. Aan de hand van de opgedane informatie en inzichten (markbijeenkomst, enquête etc.) stellen wij de haalbaarheid en de randvoorwaarden van de opdracht vast.

3.6 Waardebepaling opdrachten en financieel budget

Bepaling opdrachtwaarde

Voor het bepalen van de juiste aanbestedingsprocedure is een gedegen realistische raming van de totale opdrachtwaarde vereist. Hierbij zijn de volgende punten van belang:

- In raming van de opdrachtwaarde dienen alle opties, verlengingen, voorzien meerwerk, aanvullende werkzaamheden, onderhoud en eventuele licentiekosten meegenomen te zijn;
- Wanneer een opdracht is opgedeeld in percelen dient de waarde van alle percelen bij elkaar opgeteld te worden. De opdracht mag niet worden opgeknipt in meerdere separate opdrachten met als enkel doel om onder de verplichting tot Europees aanbesteden uit te komen;
- Indien gezamenlijk aanbesteed wordt met meerdere organisaties dienen deze verschillende opdrachten bij elkaar opgeteld te worden;
- Als het gaat om repeterende opdrachten zoals onderhoud, meerjarenovereenkomst, raamovereenkomst, jaarlijkse licentiekosten of jaarlijkse onderzoeken dan dient de opdrachtwaarde berekend te worden over 4 jaar.
- Homogene leveringen en diensten dienen in beginsel gelijktijdig en via één overheidsopdracht in de markt te worden gezet;
- Bij opdrachten voor werken dient de waarde van het totale werk, inclusief de waarde van de bijbehorende leveringen en diensten en de materialen die het waterschap aan de aannemer ter beschikking stelt meegeteld te worden;
- Voor opdrachten die met zekere regelmaat terugkomen maar moeilijk te voorspellen zijn en waarbij niet op voorhand voorzienbaar is dat een opvolgende opdracht zal worden verleend vindt de raming plaats op basis van de waarde van soortgelijke opdrachten in de afgelopen 12 maanden, of op basis van een redelijke inschatting van de waarde in de komende 12 maanden, indien representatiever.

Financieel budget

Een raming helpt de financiële haalbaarheid van de opdracht te bepalen. Het financiële budget moet toereikend zijn voor de opdracht. Het proces van aanbesteding kost tijd en middelen, zowel voor het waterschap als voor de inschrijvers op een aanbesteding. Wanneer een aanbesteding stopgezet moet worden omdat het krediet niet (tijdig) beschikbaar wordt gesteld leidt dat zowel voor het waterschap als voor de inschrijvers tot onnodige transactiekosten. Als een opdracht niet kan starten na een gehouden aanbesteding in verband met het niet beschikbaar zijn van krediet kan dat leiden tot stagnatiekosten.
Daarom besteden we in beginsel niet aan als er onvoldoende (exploitatie)budget of krediet is.

3.7 Bepalen van de aanbestedingsprocedure

3.7.1 Drempelbedragen

We overwegen, met inachtneming van de in de Aanbestedingswet en Gids proportionaliteit opgenomen uitgangspunten, per opdracht welke aanbestedingsprocedure het meest geschikt en proportioneel is en kiezen daarbij de meest geschikte contractvorm.

We hanteren standaard onderstaande richtlijnen[1] bij het bepalen van de procedure:

Leveringen en diensten
Opdrachtwaarde (excl. BTW):

- < € 70.000: Enkelvoudig onderhandse procedure (1 op 1)
- tussen € 70.000 en Europese drempel Meervoudig onderhandse procedure (3 tot 5 offertes)
- > Europese drempel Europese (niet) openbare procedure

Werken
Opdrachtwaarde (excl. BTW)

- < € 200.000 Enkelvoudig onderhandse procedure (1 op 1)
- tussen € 200.000 en € 3.000.000 Meervoudig onderhandse procedure (3 tot 5 offertes)
- tussen € 3.000.000 en Europese drempel Nationaal (niet) openbare procedure
- > Europese drempel Europees (niet) openbare procedure

De Europese Commissie stelt de drempelwaarden voor Europese aanbestedingen elke twee jaar opnieuw vast. Het waterschap hanteert bij aanbestedingen steeds de vigerende Europese drempels. Voor 2026/2027 zijn deze drempelwaarden € 216.000 exclusief BTW voor leveringen en diensten en € 5.404.000 exclusief BTW voor werken.

Sociale en andere specifieke diensten (SAS diensten)
Voor sociale en andere specifieke diensten (SAS diensten) kan een vereenvoudigde Europese procedure toegepast worden (zie art 2.38 en 3.39 aanbestedingswet 2012). Deze hoeft pas toegepast te worden bij een opdrachtwaarde vanaf € 750.000 excl. BTW. Onder dit bedrag is de procedure vormvrij, waarbij in de afweging altijd rekening gehouden dient te worden met de algemene beginselen (zie paragraaf 5.2).
Voor het waterschap gaat het hier bijvoorbeeld om diensten op het gebied van onderwijs en bepaalde juridische diensten. Met het overzicht van CPV-codes van PIANOo kan worden nagegaan welke diensten SAS-diensten zijn.

Grensoverschrijdend belang
Als er sprake is van duidelijk grensoverschrijdend belang overwegen we ook opdrachten met een geraamde opdrachtwaarde onder de Europese drempel Europees aan te besteden.

3.7.2 Afwijkingen onder de Europese drempel

Naast de geraamde opdrachtwaarde spelen bij het bepalen van de procedure de volgende aspecten een rol:

- Transactiekosten voor het waterschap en de inschrijvers;
- Aantal potentiële inschrijvers;
- Gewenst eindresultaat;
- Complexiteit van de opdracht;
- Type van de opdracht en het karakter van de markt.

Dit kunnen redenen zijn om af te wijken van de in 3.7.1 genoemde richtlijnen ten aanzien van de opdrachtwaarde. Indien afgeweken wordt van deze richtlijnen motiveren we dat in de inkoopmelding op basis van bovengenoemde aspecten. Afwijking boven de Europese drempel is in beginsel niet mogelijk.

[1] Gezien het feit dat de bedragen uit de Gids proportionaliteit sinds 2013 niet meer zijn aangepast en de inflatie de laatste jaren aanzienlijk is geweest kiezen wij er vanuit doelmatigheidsoverwegingen voor om de onder de Europese Drempel standaard hogere grensbedragen toe te passen, in afwachting van aanpassing van de bedragen in de Gids proportionaliteit.

3.7.3 Toepassen van speciale procedures (vanaf de Europese drempel) en uitzonderingen op de aanbestedingsplicht

Voor opdrachten waarvan de geraamde waarde de Europese drempelbedragen overschrijdt, schrijft de Aanbestedingswet in beginsel een Europese aanbesteding voor. Afwijking hiervan is in beginsel niet mogelijk. Wel is het in een beperkt aantal door de wet limitatief benoemde gevallen toegestaan een speciale procedure toe te passen, zoals concurrentiegerichte dialoog, mededingingsprocedure met onderhandeling, procedure van het innovatiepartnerschap en de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging.
Daarnaast zijn er enkele wettelijke uitzonderingen op de aanbestedingsplicht zoals bij inbesteden en quasi-inbesteden, bij opdrachten die verstrekt worden in het kader van horizontale samenwerking tussen aanbestedende diensten en opdrachten die aan een andere aanbestedende dienst worden gegund op basis van een uitsluitend recht, opdrachten betreffende arbitrage en bemiddeling en bepaalde opdrachten op het gebied van onderzoek en ontwikkeling.

3.8 Wijziging van de opdracht (meerwerk)

De wijziging van een lopende opdracht, veelal in de vorm van meerwerk, is uitsluitend toegestaan indien geen sprake is van een zogenoemde ‘wezenlijke wijziging’. Indien een lopende opdracht (wel) wezenlijk wordt gewijzigd dient deze opnieuw aanbesteed te worden. De aanbestedingswet 2012 kent echter enkele uitzonderingen op grond waarvan een lopende opdracht gewijzigd kan worden, zonder dat er hoeft te worden overgegaan tot een nieuwe aanbesteding. (art 2.163 a-g). Of hier sprake van is toetsen we in de inkoopmelding.

3.9 Orderbon

In beginsel dient voor alle opdrachten die Aa en Maas aan leveranciers verstrekt een orderbon aangemaakt te worden. Dit ordernummer dient de leverancier op zijn facturen te vermelden.
Dit zorgt ervoor dat we op correcte wijze opdracht kunnen geven aan onze leveranciers en dat facturen gematcht kunnen worden aan opdrachten wat nodig is voor het correct en tijdig afhandelen van facturen.

3.10 Dossiervorming

Aanbestedingsdossier

Een zorgvuldig opgebouwd aanbestedingsdossier is essentieel voor een transparant en rechtmatig inkoop- en aanbestedingsproces. Dossiervorming biedt inzicht in de gemaakte keuzes, onderbouwing van beslissingen en naleving van wet- en regelgeving. Het vormt de basis voor de verantwoording achteraf (zowel intern als extern). Daarnaast draagt een volledig dossier bij aan risicobeheersing, doordat het duidelijkheid geeft over afspraken, communicatie en contractuele verplichtingen. Juiste archivering is tevens een vereiste vanuit de Archiefwet. Daarom moet bij elke inkoop een dossier opgebouwd worden in Djuma.

Contractdossier

Het is van belang dat we zicht hebben op lopende contracten en bijbehorende afspraken. Daarom dient na de aanbestedingsfase een contractdossier gemaakt te worden voor alle contracten met een beheeraspect. In dit dossier worden minimaal de documenten opgenomen die betrekking hebben op de contractafspraken, zoals het contract, verlengingsbrieven, prijsindexeringen etc.

3.11 Contractmanagement

Het waterschap vindt het belangrijk dat contractafspraken met leveranciers wederzijds worden nagekomen. Daarom is het belangrijk dat we contractafspraken goed vastleggen en de naleving ervan gedurende de looptijd van het contract bewaken en periodiek in gesprek gaan met de leverancier over de prestaties.

Contractmanagement draagt bij aan contractcompliance, kostenbeheersing, kwaliteits- en prestatieverbetering en risicobeheersing bij afgesloten contracten. Daarnaast levert contractmanagement leassons learned en management informatie die meegenomen kan worden bij een volgende aanbesteding.

Conform het integraal managementmodel is contractmanagement binnen Aa en Maas in beginsel decentraal geregeld. Iedere afdeling is zelf verantwoordelijk voor zijn contracten en het juist beleggen en uitvoeren van de rollen binnen contractmanagement. Uitzondering hierop zijn contracten die betrekking hebben op meerdere afdelingen en/of organisatie-eenheden. Hierbij dient per geval de afweging gemaakt te worden of deze bij een van de contractafnemende afdelingen belegd wordt of centraal bij cluster inkoop.
Deze afweging wordt gemaakt op basis van risico's, type contract, aard en grootte van het contract. De wijze waarop invulling gegeven wordt aan contractmanagement is afhankelijk van de aard van het contract/leverancier (kritisch of regulier met laag risico) en hoe goed een leverancier presteert.

3.12 Spendanalyse

Een spendanalyse is belangrijk instrument om meer inzicht te krijgen in alle uitgaven en leveranciers van het waterschap. We voeren periodiek spendanalyses uit op basis van de totale uitgaven per leverancier en/of categorie. Deze analyses ondersteunen het bepalen van de meest passende aanbestedingsprocedure en bieden inzicht in kansen voor bundeling, marktbenadering en rechtmatige toepassing van de drempelbedragen. De resultaten gebruiken we voor strategische sturing binnen het inkoop- en contractmanagementproces.

3.13 Samenwerking met de markt en andere opdrachtgevers

Om diverse redenen kan het zinvol zijn om gezamenlijk met andere waterschappen of andere overheden aan te besteden. Denk aan efficiency in het aanbestedingsproces, schaalvoordelen, kennisdeling, versterking positie naar leveranciers etc.
Samenwerking met de markt geeft toegang tot actuele expertise, innovatieve oplossingen en schaalvoordelen die intern vaak niet beschikbaar zijn. Door kennis en capaciteit van marktpartijen te benutten, kunnen we efficiënter, doelmatiger en toekomstbestendiger werken.
De samenwerking met derden geven we als volgt vorm:

- Kennisdeling met marktpartijen, bijvoorbeeld in de vorm van marktconsultaties (zie ook paragraaf 3.5);
- Samenwerking met onderwijs- of kennisinstellingen bij innovatieve of technische inkoopvragen. Denk hierbij o.a. aan STOWA, Deltares en samenwerking met Universiteiten en Hogescholen;
- Afstemming met brancheorganisaties om marktkennis op peil te houden;
- Samenwerking via initiatieven als Verdygo en Zuivering van de Toekomst;
- Samenwerking via verbonden partijen en andere samenwerkingsovereenkomsten. Denk hierbij aan het Waterschapshuis en Aquon;
- Portfolio-aanpak zoals bij de Kr8 van Samen.

Veelal zijn bij deze samenwerkingen speciale aanbestedingsprocedures of uitzonderingen op de aanbestedingsplicht van toepassing (zie paragraaf 0).

4. Ethisch verantwoord handelen

We gaan integer, betrouwbaar en zakelijk met elkaar om. We zorgen ervoor dat besluiten transparant en navolgbaar zijn. Het uitvoeren van inkoop- en aanbestedingsprocedures is vanuit integriteitsoogpunt een kwetsbaar proces. Met deze Nota inkoop- en aanbesteden wordt beoogd om dit proces transparant, objectief en niet-discriminerend te laten verlopen. Deze nota is daarmee een belangrijk onderdeel van het integriteitsbeleid van het waterschap.

4.1 Gedragscode integriteit

Bestuurders en ambtenaren dienen altijd integer te handelen en zich te houden aan de gedragscode integriteit die binnen het waterschap is vastgesteld. We zijn altijd bij alle activiteiten in het inkoop- en aanbestedingsproces in staat verantwoording af te leggen over gemaakte keuzes, zowel intern als extern.

4.2 Gedragscode professioneel Publiek opdrachtgeverschap inkoop

Naast de eigen gedragscode integriteit houden we ons ook aan de gedragscode publiek opdrachtgeverschap van het 'Opdrachtgeversforum in de bouw'. Dit document geeft richtlijnen voor de uitvoering van werkzaamheden van publieke opdrachtgevers in relatie tot de markt. Bovendien geeft de code aan wat de markt van ons kan verwachten en andersom, vanaf de voorbereiding van een project tot en met de afronding en evaluatie.

4.3 Integriteit opdrachtnemers

Uniform Europees Aanbestedingsdocument (UEA).

Potentiële opdrachtnemers kunnen worden getoetst op betrouwbaarheid, integriteit en betrokkenheid bij illegale activiteiten volgens de uitsluitingsgronden van de Aanbestedingswet.
Hiervoor vragen we bij nationale en Europese aanbestedingen altijd het UEA uit. Bij meervoudig onderhandse aanbestedingen wordt het UEA uitgevraagd als (extra) duidelijkheid over het al dan niet van toepassing zijn van uitsluitingsgronden op potentiële leveranciers van belang wordt geacht.

Wet Bibob

Als het waterschap vindt dat een onderzoek op basis van de wet bevordering integriteitsbeoordelingen (Bibob) nodig is bij een aanbesteding, dan wordt dit vermeld in de aanbesteding- en contractdocumenten. Daarbij wordt concreet (objectief en transparant) vermeld wanneer een Bibob-onderzoek leidt tot uitsluiting tijdens de aanbesteding respectievelijk tijdens de uitvoering van de overeenkomst. Het waterschap heeft de bevoegdheid om op basis van zo'n toetsing een partij uit te sluiten van deelname aan een aanbesteding of de overeenkomst te ontbinden.

Eerlijke mededinging en commerciële belangen

We willen dat ondernemers een eerlijke kans krijgen bij het toewijzen van opdrachten. Tegelijkertijd zorgen we dat er een gezonde marktwerking blijft bestaan, ook op de lange termijn. Om te zorgen voor eerlijke concurrentie werken we volgens de algemene beginselen van het aanbestedingsrecht. Wij willen geen ondernemers betrekken die de mededinging vervalsen. Als er vermoedens van onregelmatigheden zijn bij inschrijvers, zoals vooroverleg of prijsafspraken, melden we dat bij de Autoriteit Consument & Markt (ACM).

4.4 Belangenverstrengeling voorkomen

We willen zorgvuldig omgaan met het contact met marktpartijen. We nemen maatregelen om belangenverstrengeling bij aanbestedingen tegen te gaan, zoals het voorkomen van voorkennis en betrokkenheid bij de voorbereiding.
Indien er sprake is van of iets de schijn heeft van belangenverstrengeling dan gebruiken we de Nota Scheiding van belang van Rijkswaterstaat

4.5 Vertrouwelijkheid en Wet open overheid

We gaan zorgvuldig om met vertrouwelijke informatie in inkoopdossiers (zoals prijsbladen, inhoudelijke aanbiedingen op de opdracht en andere bedrijfsvertrouwelijke informatie). Als openbaarmaking van vertrouwelijke informatie op grond van de wet (vooral de Wet open overheid en ook op grond van de Aanbestedingswet) is vereist, dan voldoen wij daaraan. Als daarvoor de mogelijkheid bestaat, vindt er een belangenafweging (openbaarmaking versus andere belangen) plaats voordat besloten wordt welke informatie openbaar wordt gemaakt.

5. Voldoen aan wet- en regelgeving

Het waterschap leeft de wet- en regelgeving na. Denk aan de Aanbestedingswet, het Aanbestedingsreglement Werken en de Gids Proportionaliteit. We zorgen ervoor dat onze uitgangspunten, randvoorwaarden en beleid voldoen aan de wet. Ieder inkoopproces dient rechtmatig en transparant te verlopen. Steeds is de relevante vraag, blijven wij als waterschap binnen de wettelijke grenzen?

5.1 Wettelijk kader

Het waterschap leeft de wet- en regelgeving na. De voor het uitvoeringkader inkoop en aanbesteden meest relevante wet- en regelgeving volgt uit:

- **Europese wet- en regelgeving**: wet- en regelgeving op het gebied van aanbesteden is afkomstig van de Europese Unie. De Europese Richtlijnen 2014/24/EU ('Aanbestedingsrichtlijnen') en Richtlijn 2007/66/EG ('Rechtsbescherming richtlijn') vormen momenteel de belangrijkste basis.
- **(Gewijzigde) Aanbestedingswet 2012 en het Aanbestedingsbesluit (AMvB)**: dit wettelijk kader implementeert de 'Aanbestedingsrichtlijnen'. Deze wet biedt één kader voor overheidsopdrachten boven en onder de (Europese) drempelwaarden en rechtsbescherming bij (Europese) aanbestedingen.
- **Gids proportionaliteit**: In de Aanbestedingswet 2012 is proportionaliteit als beginsel geïntroduceerd. Dit beginsel is uitgewerkt in de Gids Proportionaliteit en heeft een directe relatie met de voorgenomen opdracht, de keuze voor een aanbestedingsprocedure en de contractvorm met inkoopvoorwaarden. De Gids Proportionaliteit geeft door middel van voorschriften een uitleg aan de bedoeling van de wetsartikelen, onder het motto: toepassen of gemotiveerd afwijken.
- **Burgerlijk Wetboek**: het wettelijk kader voor overeenkomsten.
- **Mededingingswet**: Het opereren van marktpartijen wordt onder andere gereguleerd door de Mededingingswet. Bij aanbestedingen is het niet toegestaan dat inschrijvers door concurrentievervalsing een opdracht gegund krijgen.
- **Aanbestedingsreglement werken 2016** (ARW 2016): de praktische uitwerking van de Aanbestedingswet en de Gids Proportionaliteit voor de aanbesteding van werken (en aan werken gerelateerde leveringen en diensten).

5.2 Algemene beginselen

5.2.1 Algemene beginselen aanbestedingsrecht

Voor alle opdrachten van het waterschap, zowel boven de (Europese) drempelwaarden als onder de (Europese) drempelwaarden gelden de fundamentele aanbestedingsbeginselen. Deze zijn ontworpen om een eerlijke, transparant en effectieve aanbestedingsprocedure te waarborgen. De belangrijkste beginselen zijn:

- **Non-Discriminatie**: Geen enkele partij mag worden gediscrimineerd op basis van nationaliteit;
- **Gelijke behandeling**: Alle partijen moeten gelijk behandeld worden en dezelfde informatie krijgen. We behandelen gelijke gevallen en omstandigheden niet verschillend, tenzij er een objectieve reden is om dat wel te doen;
- **Transparantie:** We zorgen ervoor dat de gevolgde procedure inclusief de gestelde eisen, wensen en criteria, begrijpelijk, helder en eenduidig geformuleerd is in de aanbestedingsstukken, dat het resultaat van de procedure terug te leiden is op die vooraf gecommuniceerde procedure, eisen, wensen en criteria, en dat dat achteraf te controleren is;
- **Proportionaliteit:** De eisen en voorwaarden moeten in verhouding staan tot de aard en omvang van de opdracht;
- **Objectiviteit:** De keuzes die we maken met betrekking tot de inhoud van de opdracht, de contractvorm, de aanbestedingsprocedure, de eisen, wensen en criteria, en alle andere aspecten van de aanbesteding zijn

gebaseerd op objectieve criteria en niet op willekeur. Subjectieve criteria, waaronder voorkeuren, overtuigingen, verwachtingen en dergelijke van de betrokken medewerkers worden geneutraliseerd.

5.2.2 Afgeleide beginselen

Naast de fundamentele aanbestedingsbeginselen zijn er enkele afgeleide beginselen die bijdragen aan een eerlijke en transparante aanbestedingsprocedure.

- **Evenredigheid:** De gestelde eisen, voorwaarden en criteria aan inschrijvers, inschrijvingen en contracten, mogen geen onevenredige drempels opwerpen voor potentiële inschrijver;
- **Effectiviteit:** De aanbestedingsprocedure moet effectief zijn in het bereiken van de doelstellingen, zoals het verkrijgen van de beste prijs-kwaliteitverhouding;
- **Level playing field (mededinging**): Alle partijen horen een gelijke kans te hebben om de opdracht te winnen. We voorkomen een onrechtmatige kennisvoorsprong, concurrentievervalsing en belangenverstrengeling bij aanbestedingen. Inschrijvers ontvangen dezelfde informatie, een inschrijver mag geen onrechtmatig voordeel hebben en we hanteren duidelijke en objectieve criteria voor de beoordeling van de inschrijvingen. We accepteren dat inschrijvers bepaalde voordelen hebben, bijvoorbeeld omdat zij de zittende opdrachtnemer zijn, of vanwege toevallige omstandigheden. Dergelijke voordelen kwalificeren we in principe niet als onrechtmatig. We proberen in een dergelijke situatie wel de kennis- of materiële voorsprong van de huidige leverancier weg te nemen, door de opdracht zorgvuldig te beschrijven en eventuele onevenwichtigheden actief te corrigeren. Dit wordt bereikt door maximale transparantie, het verstrekken van alle relevante informatie, en het vermijden van te specifieke eisen die alleen de zittende partij bevoordelen, zodat een eerlijke concurrentie mogelijk is.
- **Wederzijdse erkenning:** We accepteren goederen en diensten van ondernemingen uit EU-lidstaten, op voorwaarde dat de goederen en diensten op rechtmatige wijze zijn geproduceerd en op de markt zijn gebracht.

5.2.3 Behoorlijk bestuur en precontractuele redelijkheid en billijkheid

Wanneer wij als publiekrechtelijke rechtspersoon overeenkomsten aangaan, houden we ons altijd aan de Algemene wet bestuursrecht en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur (zoals het gelijkheidsbeginsel, motiveringsbeginsel, vertrouwensbeginsel, rechtszekerheidsbeginsel, en beginsel van fair play). Daarnaast gelden de beginselen van precontractuele redelijkheid en billijkheid.
Precontractuele verplichtingen bij een aanbesteding zijn de plichten die een aanbestedende dienst en een inschrijver hebben om zich in de fase voor het sluiten van het contract te gedragen volgens de redelijkheid en billijkheid. Dit houdt in dat we rekening moet houden met elkaars gerechtvaardigde belangen en dat bijvoorbeeld geen informatie achterhouden mag worden of onjuiste informatie geven mag worden. Voorbeelden zijn de plicht van een inschrijver om fouten in het bestek te melden en de plicht van de aanbestedende dienst om de transparantie te waarborgen.

5.3 Common Procurement Vocabulary-verordening: CPV-codes

Alle inkopen hebben een bijbehorende cijfercode genaamd CPV-code (Common Procurement Vocabulary). Uit de CPV-code kan worden opgemaakt of een opdracht kwalificeert als een werk, levering of dienst. Het waterschap gebruikt de CPV-codes voor het identificeren van een opdracht. Uitgangspunt is dat alle activiteiten uit bijlage II van Richtlijn 2014/24 als werk worden beschouwd.

5.4 Gids proportionaliteit

De Gids Proportionaliteit versie 3e herziening, (d.d. 1 januari 2022) is een verplichte richtsnoer welke handvatten geeft voor een redelijke toepassing van het proportionaliteitsbeginsel. De gids geeft concrete voorbeelden en uitleg over hoe je eisen en voorwaarden in verhouding houdt tot de opdracht.
Indien afgeweken wordt van de voorschriften uit de Gids Proportionaliteit dient dit verplicht te worden gemotiveerd in de aanbestedingsleidraad. Hier geldt het principe comply or explain.

5.5 Algemene voorwaarden

5.5.1 ARW 2016

Het Aanbestedingsreglement Werken 2016 (ARW 2016) biedt een gestandaardiseerde aanpak voor het aanbesteden van werken onder de Europese drempelbedragen. Het ARW 2016 bevat algemene regels en vermeldt welke procedure er dient of kan worden toegepast.
Conform de Aanbestedingswet 2012 passen we het ARW verplicht toe bij aanbestedingen voor werken onder de Europese drempel. Wijken we af van het ARW 2016 dan dienen we deze keuze uit te leggen in de aanbestedingsstukken.
Het waterschap kan het ARW 2016 vrijwillig toepassen bij opdrachten voor leveringen en diensten en Europese aanbestedingen boven de drempelbedragen.

5.5.2 Algemene Inkoopvoorwaarden Waterschappen

Het waterschap gebruikt de algemene inkoopvoorwaarden waterschappen voor leveringen, diensten en ICT, tenzij er een specifieke reden is om hiervan af te wijken. We passen de meest recente versies toe van de volgende documenten:

- Algemene Waterschap Inkoop Voorwaarden voor Leveringen (AWIV);
- Algemene Waterschap Inkoop Voorwaarden voor Diensten, (AWVODI);
- Algemene Waterschap Inkoop Voorwaarden voor ICT (AWBIT);
- De Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken en technische installatiewerken (UAV);
- De Uniforme Administratieve Voorwaarden voor Geïntegreerde Contractvormen (UAV-GC).

Voorwaarden van leveranciers en dienstverleners worden uitdrukkelijk van de hand gewezen, tenzij de marktomstandigheden het gebruik van onze eigen voorwaarden niet toelaat. Afwijken van de inkoopvoorwaarden kan alleen na beoordeling door cluster inkoop- en/of juridische zaken. Dit geldt ook voor het aanvullen van voorwaarden met contract-specifieke bepalingen of het van toepassing verklaren van voorwaarden van de andere partij.

5.6 Mandaat en volmacht

Inkoop vindt plaats met inachtneming van de geldende mandaat- en volmachtregeling van het waterschap.

5.7 Toetsing naleving Europese aanbestedingsregels

Het dagelijks bestuur van het waterschap legt in de jaarrekening verantwoording af over de rechtmatigheid. Dit doet zij o.a. door te verklaren dat de in de jaarrekening opgenomen financiële feiten in overeenstemming met de daarvoor geldende regelgeving tot stand zijn gekomen.
Een toets op de naleving van de Europese aanbestedingsregels maakt onderdeel uit van de (verbijzonderde) interne controle die ten grondslag ligt aan deze verklaring.
De accountant toets in verband met gewijzigde regelgeving vanaf boekjaar 2025 alleen nog op de getrouwheid van de verklaring van het dagelijks bestuur maar geeft geen rechtmatigheidsverklaring meer af.

5.8 Calamiteiten

Het waterschap kan bij calamiteiten onderhandse opdrachten verlenen. Onder calamiteiten/spoedeisende omstandigheden verstaat het waterschap in ieder geval ‘omstandigheden waarbij door het niet onverwijld verstrekken van een opdracht schade ontstaat die niet op een andere wijze kan worden voorkomen of beperkt’, behalve als de schade door eigen toedoen is veroorzaakt of in de risicosfeer valt van het waterschap zelf. De opdracht die op grond hiervan wordt verstrekt, beperkt zich tot het voorkomen van (verdere) schade, in afwachting van het doorlopen van een reguliere aanbesteding.

5.9 Klachtenregeling aanbesteden

Het waterschap heeft ten behoeve van een snelle en laagdrempelige afhandeling van klachten bij aanbestedingen en conform de landelijke standaard een klachtenregeling vastgesteld.
Daarnaast is er een landelijke onafhankelijke commissie van aanbestedingsexperts die een niet-bindend advies geeft over aanbestedingsgeschillen. Hiermee wordt beoogd dat de experts in korte tijd een oordeel kunnen vellen over geschillen die vervolgens zonder rechtsgang worden beslecht. Eén van de voorwaarden is echter dat de ondernemer zijn klacht eerst heeft voorgelegd aan het waterschap die vervolgens een redelijke termijn moet hebben gekregen om daarop te reageren.
In de aanbestedingsdocumenten wordt een verwijzing opgenomen naar de internetsite van het waterschap: Klachten over aanbesteden - Waterschap Aa en Maas. Hier staat duidelijk opgenomen hoe een klacht kan worden ingediend en op welke wijze het waterschap de klacht zal behandelen.

5.10 Geschillen

Het waterschap heeft ervoor gekozen alle geschillen die mochten ontstaan rond aanbestedingen, voor te leggen aan de bevoegde rechter van de Rechtbank Oost-Brabant. Ditzelfde geldt ook voor geschillen ontstaan tijdens de precontractuele fase of over de uitleg of uitvoering van de overeenkomst. Dit wordt in de aanbestedingsdocumenten opgenomen.
Bij opdrachten met betrekking tot werken worden in afwijking van § 49 UAV 2012 en § 47 UAV-GC 2025 geschillen uitsluitend beslecht door de Rechtbank Oost-Brabant. Motivatie hierbij is dat Aa en Maas geschillen door de rechter wenst te laten beslechten en niet door de Raad van Arbitrage.

5.11 Aanbestedingsplatform

Het waterschap maakt voor de publicatie van al haar Nationale en Europese aanbestedingen gebruik van het digitale inkoopplatform Mercell. De aankondigingen vanuit Mercell worden automatisch doorgeplaatst naar aanbestedingsplatform TenderNed.

5.12 Wet DBA

De Wet DBA (Wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties) is ingevoerd om schijnzelfstandigheid tegen te gaan en duidelijkheid te scheppen over de arbeidsrelatie tussen opdrachtgevers en zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers). Het moet voor werknemers en werkgevers duidelijk zijn wanneer iemand als ZZP-er werkt of in loondienst. Beide partijen lopen risico's als iemand als ZZP'er werkt, maar eigenlijk in loondienst is (schijnzelfstandigheid). De belastingdienst houdt hier toezicht op.
Bij inzet van ZZP-ers toetsen we middels een checklist of de inzet voldoet aan de Wet DBA.

5.13 Digitaliseringswetgeving

Digitaliseringswetgeving speelt een cruciale rol bij de digitale weerbaarheid van het waterschap. Digitale weerbaarheid is het vermogen van een organisatie om veilig te kunnen werken in een digitale omgeving. Het omvat alle maatregelen die nodig zijn om cyberdreigingen te voorkomen, te signaleren, te beheersen en ervan te herstellen. Het is cruciaal hier in de aanbestedingsfase al rekening mee te houden. In de paragrafen 7.1.2, 7.1.3 en 7.2 staat beschreven hoe wij omgaan met de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid), AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) en AI.
Naast deze wet- en regelgeving komt er nieuwe digitaliseringswetgeving op ons af, zoals de Cyberbeveiligingswet (CBW, de Nederlandse omzetting van de NIS2 richtlijn) en de NDS (Nationale Digitaliseringsstrategie) en werken we aan een programma Digitale Autonomie en Soevereiniteit. Eventuele aanvullende maatregelen die hieruit voortkomen en betrekking hebben op het inkoop- en aanbestedingsproces worden opgenomen in het (ambtelijke) Uitvoeringskader inkoop- en aanbesteden.

5.14 Certificering ISO 9001

We vinden het belangrijk dat leveranciers kunnen aantonen dat ze grip hebben op kwaliteit en hun processen beheersen. Dit verkleint de risico's voor het waterschap bij een aanbesteding. Met een ISO 9001 certificaat kan een leverancier aantonen dat zijn processen voldoen aan internationale standaarden.
Bij meervoudig onderhandse, nationale en Europese aanbestedingen van werken en werkgerelateerde diensten eisen we in beginsel dat aannemers/ingenieursbureaus ISO 9001 gecertificeerd zijn of beschikken over een aantoonbaar gelijkwaardig kwaliteitsmanagementsysteem.

6. Maatschappelijke impact maken

Inkoop is een belangrijk instrument waarmee we impact kunnen maken op een veilige, gezonde, duurzame en sociale leefomgeving en daarmee een sterke economie in Nederland. Daarom wegen we bij iedere inkoopopdracht tijdig af of we invulling kunnen geven aan thema's als circulariteit, diversiteit en inclusie, ketenverantwoordelijkheid, klimaat, milieu (incl. biodiversiteit) en social return.
We hebben ons verbonden aan convenanten, akkoorden en programma's, strategieën en andere afspraken. Daarnaast hebben we te maken met beleid en wet- en regelgeving vanuit het Rijk en Europa. In dit hoofdstuk geven we aan wat we wanneer toepassen.

6.1 De opdracht bepaalt de impact

Maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen start niet pas bij het opstellen van de aanbestedingsdocumenten maar al bij de projectopdracht. Om maatschappelijke impact daadwerkelijk te realiseren, is het essentieel om duurzaamheids- en andere maatschappelijke ambities al in een vroeg stadium van het proces mee te nemen, dus nog vóórdat het inkooptraject formeel van start gaat. De keuzes in de voorbereiding en uitvoering van een inkooptraject zijn bepalend voor het uiteindelijke resultaat. Bestuurders, opdrachtgevers, projectleiders en adviseurs spelen een sleutelrol bij het tijdig formuleren van doelen, het inschatten van mogelijkheden en het borgen van resultaten.
In de strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen staat beschreven hoe de waterschappen hun duurzame ambities vertalen naar hun opdrachten aan de markt.
Er zijn diverse instrumenten die ingezet kunnen worden bij het bepalen van de duurzaamheidsambities binnen een project, zoals de R-ladder, Materialenpaspoorten, Omgevingswijzer en Ambitieweb. In het uitvoeringsprogramma EKC (energie, klimaat en circulair) wordt vastgelegd welke instrumenten het waterschap in wil zetten.

6.2 Manifest MVOI en relatie met ESG (environmental, social, and governance)

Een belangrijk aan het inkoopbeleid ten grondslag liggend convenant met betrekking tot maatschappelijke thema's is het Manifest MVOI (Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen) dat de UvW met diverse andere overheden heeft ondertekend en recent verlengd is tot 2030. Dit manifest vormt de basis voor toepassing van MVOI binnen de overheden en vertaalt de ESG-principes naar de praktijk van de publieke inkoop.
Waar ESG een internationaal raamwerk voor bedrijven biedt voor duurzaamheid, sociale verantwoordelijkheid en governance, vertaalt MVOI deze doelen naar een operationeel kader voor publieke opdrachtgevers. Door duurzaamheidscriteria, sociale impact en transparante processen in aanbestedingen op te nemen, leveren waterschappen aantoonbare bijdragen aan ESG-doelen.

Conform het uniforme inkoopbeleid van de UvW zijn de 6 maatschappelijke thema's waarop waterschappen middels inkoop impact willen maken:

- **Milieu (inclusief biodiversiteit):** Milieuverontreiniging, luchtverontreiniging en gebruik van schadelijke stoffen en pesticiden voorkomen. Dit mede ter bescherming van de biodiversiteit. Ook het tegengaan van voedselverspilling en het verminderen van watergebruik en energiegebruik vallen hieronder, evenals het zorgvuldig afwegen van het gebruik van bloemen.
- **Klimaat:** Uitstoot van CO_2 en andere broeikasgassen voorkomen. Zo leveren wij een bijdrage aan energiebesparing en de transitie naar duurzame energiebronnen;
- **Circulariteit (inclusief biobased):** Minimaliseren van de inzet van primaire grondstoffen en stimuleren van zo hoogwaardig mogelijk hergebruik van producten en materialen. Een heldere afbakening van het begrip circulariteit staat in 'Het verhaal van de circulaire waterschappen'. (https://unievanwaterschappen.nl/publicaties/het-verhaal-van-de-circulaire-waterschappen);

- **Ketenverantwoordelijkheid (Internationale Sociale Voorwaarden):** Uitbannen van misstanden op het gebied van mens, natuur en milieu in de inkoopketen. Dit doen we volgens de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Iedere schakel in de productieketen neemt zijn verantwoordelijkheid om misstanden als kinderarbeid, onmenselijke werkomstandigheden en ontbossing te voorkomen. Dit kan ook voorkomen in Nederland.
- **Diversiteit en inclusie:** In een diverse en inclusieve samenleving wordt iedereen gelijk behandeld. Samenwerking met diverse mensen levert meer innovatie en betere producten en diensten op.
- **Social return**: Stimuleren van arbeidsparticipatie en meer werkgelegenheid creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Opdrachten voorbehouden aan organisaties met een maatschappelijke doelstelling geeft een impuls aan sociaal ondernemen.

In de volgende paragrafen wordt aangegeven op welke manier wij invulling geven aan deze thema's.

6.3 MVI-criteriatool

De MVI-criteriatool is een hulpmiddel om snel de meest recente (landelijke) MVI-criteria voor inkoopdocumenten te verzamelen. De website wordt beheerd onder de verantwoordelijkheid van het rijk. Binnen de tool kunnen per cluster van productgroepen geschiktheidseisen, selectiecriteria, eisen, gunningscriteria en contractbepalingen geselecteerd worden op verschillende ambitieniveaus. Bij ieder criterium wordt aangegeven op welk(e) thema('s) het criterium een gunstige invloed heeft. De thema's zijn:

- Energie en Klimaat (Energie);
- Materialen en Grondstoffen (Materialen);
- Bodem en Water (Bodem);
- Ecologie en biodiversiteit (Ecologie);
- Gezondheid, welzijn en leefomgeving (Gezondheid);
- Sociale ketenaspecten (Sociaal);
- Dierenwelzijn (Dierenwelzijn);
- Circulaire economie (Circulair);
- Biobased economie (Biobased).

In de Strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen hebben waterschappen zich gecommitteerd aan het toepassen van de criteria uit de MVI-criteriatool. Wanneer we de criteria niet toe (kunnen) passen motiveren we dat in de inkoopmelding.

6.4 Milieu (inclusief biodiversiteit)

Naast het toepassen van de relevante criteria op het thema milieu uit de MVI-criteria tool (zie paragraaf 6.3) zijn onderstaande onderwerpen en tools van belang voor het thema milieu.

Schoon en emissieloos bouwen (SEB)

De Unie van Waterschappen en (daarmee Aa en Maas) heeft zich aangesloten bij het initiatief Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB). Onderdeel van SEB is een routekaart waarin staat hoe Nederland toewerkt naar een emissieloze bouwsector in 2030. Door het steeds meer toepassen van emissieloos materieel daalt niet alleen de emissie van CO_2-equivalenten (broeikasgassen) maar ook de uitstoot van stikstof en fijnstof wat een positief effect heeft op het leefmilieu. Bij onze inkopen houden we waar van toepassing rekening met dit convenant. Als we hiervan afwijken motiveren we dat in de inkoopmelding.

Arbo- en milieu-eisen bij inkopen conform ISO 14001 /OHSAS 18001/ISO 45001

Het organisatieonderdeel Waterketen van Aa en Maas is ISO gecertificeerd. In de ISO-normen zijn eisen opgenomen ten aanzien van arbo- en milieu waarbij in het inkoopproces rekening gehouden moet worden bij inkoop van chemische stoffen of inkoop van werken/diensten waarbij chemische stoffen worden gebruikt. Bij onze inkopen houden we rekening met deze eisen.

Milieukostenindicator (MKI) berekening

Door middel van de Milieukostenindicator (MKI) kunnen ontwerpvarianten van bouwwerken en producten worden vergeleken. Hoe lager de MKI-waarde, des te minder schadelijk de milieueffecten zijn. Door het toepassen van MKI ontstaat er meer bewustwording over wat de milieu impact is van verschillende ontwerpkeuzes.

Op dit moment is toepassing van de MKI nog niet verplicht. Naar verwachting wordt het vanaf 2027 verplicht om:

- Minimale MKI-eisen te stellen aan beton, asfalt en staal in GWW-aanbestedingen;
- Bij grote GWW-projecten de MKI-score verplicht mee te nemen als gunningscriterium.

Het waterschap kan er voor kiezen MKI nu al toe te passen.

6.5 Klimaat

Naast het toepassen van de relevante criteria op het thema klimaat uit de MVI-criteria tool (zie paragraaf 6.3) zijn onderstaande onderwerpen en tools van belang voor het thema klimaat.

Schoon en emissieloos bouwen (SEB)

In de vorige paragraaf is het convenant Schoon en emissieloos bouwen beschreven. Door het steeds meer toepassen van emissieloos materieel daalt niet alleen de uitstoot van stikstof en fijnstof (thema milieu) maar daalt ook de CO2 uitstoot (broeikasgassen) wat een positief effect heeft op het klimaat.

Klimaatakkoord en CO2-reductie

In het Klimaatakkoord staan de afspraken die Nederland heeft gemaakt om klimaatverandering tegen te gaan. De waterschappen leveren een belangrijke bijdrage aan de CO2-reductie en de verduurzaming van de energievoorziening. Een hulpmiddel hierbij is de CO2-prestatieladder. Bij aanbestedingen kunnen we waar dit zinvol is de CO2-prestatieladder opnemen als gunningscriterium.

Een ander instrument is het toepassen van CO2-beprijzing, waarbij bij een aanbesteding een fictieve financiële waarde toegekend wordt aan CO2-uitstoot. Door een vaste CO2-prijs per ton uitstoot mee te rekenen, krijgen oplossingen met lagere CO2-uitstoot een voordeel in de beoordeling.

6.6 Circulariteit (inclusief biobased)

Naast het toepassen van de relevante criteria op het thema circulariteit uit de MVI-criteria tool (zie paragraaf 6.3) zijn onderstaande onderwerpen en tools van belang voor het thema circulariteit.

Grondstoffenakkoord

Vanuit het Grondstoffenakkoord is de doelstelling om in 2023 100% circulair uit te vragen en in 2027 100% circulair aan te besteden. Bij circulair aanbesteden wordt de aanbestedingsprocedure zo vormgegeven dat circulair bouwen wordt aangemoedigd.

Onder circulair bouwen wordt verstaan het ontwikkelen, gebruiken en hergebruiken van gebouwen, gebieden en infrastructuur, zonder natuurlijke hulpbronnen onnodig uit te putten, de leefomgeving te vervuilen of ecosystemen aan te tasten. Bouwen op een wijze die economisch verantwoord is en bijdraagt aan het welzijn van mens en dier. In praktijk betekent dit grondstoffen met een negatieve milieu-impact (uitstoot broeikasgas, toxisch op locatie of tijdens winning) of die schaars zijn verminderen, rekening houden met levensduur, repareerbaarheid en vervangbaarheid van onderdelen, materialen zoveel mogelijk herbruikbaar op hoog niveau, weten wanneer materialen vrijkomen (materialenbibliotheek), modulair bouwen (groter of kleiner maken afhankelijk van de behoefte) of biobased bouwen (alles wat groeit).

6.7 Ketenverantwoordelijkheid (Internationale Sociale Voorwaarden)

Naast het toepassen van de relevante criteria op het thema Ketenverantwoordelijkheid uit de MVI-criteria tool (zie paragraaf 6.3) zijn onderstaande onderwerpen en tools van belang voor het thema ketenverantwoordelijkheid.

Toepassing uitsluitingsgrond richtlijn 2014/24/EU

Conform richtlijn 2014/24/EU zijn we verplicht bij Europese aanbestedingen de inschrijvers of de gegadigden te verzoeken aan te geven dat zij bij het opstellen van hun inschrijving rekening hebben gehouden met de verplichtingen op het gebied van het milieu-, sociaal en arbeidsrecht. Schending van verplichtingen o.b.v. milieu-, sociaal- of arbeidsrecht is een uitsluitingsgrond die we waar relevant in beginsels aankruisen in het UEA.

Toepassen duurzaamheidskeurmerken

Keurmerkenwijzer

Uitgangspunt bij onze inkopen is om waar redelijkerwijs mogelijk te kiezen voor duurzame producten zonder daarbij het kostenaspect en de proportionaliteit uit het oog verliezen. Een duurzaamheidskeurmerk geeft een onafhankelijk gecontroleerd bewijs dat een leverancier voldoet aan bepaalde sociale- en milieunormen. Het voorschrijven van een duurzaamheidskeurmerk kan helpen bij het naleven van internationale sociale voorwaarden en duurzaamheidsdoelen. Bij het voorschrijven van een keurmerk dient het keurmerk als voorbeeld van een norm, maar moeten altijd andere gelijkwaardige keurmerken of bewijsmiddelen toegestaan worden. Op website van milieu centraal is een keurmerkenwijzer opgenomen waar voor diverse productgroepen de verschillende keurmerken met elkaar vergeleken kunnen worden.

Fairtrade

Bij de inkoop van allerlei producten geven wij de voorkeur aan leveranciers die producten met bepaalde duurzaamheidskeurmerken aanbieden. Fairtrade is hier een voorbeeld van. Dit certificaat garandeert eerlijke handelsvoorwaarden, betere arbeidsomstandigheden en een leefbaar inkomen voor producenten in ontwikkelingslanden. De toepassing hiervan gaat tegenwoordig veel verder dan alleen koffie en thee en kan ook gaan om zaken als bedrijfskleding en diverse grondstoffen.

Convenant FSC

Het waterschap is partner van FSC Nederland (Forest Stewardship Council Nederland). Als partner streven we naar het inkopen en het toepassen van een zo groot mogelijk volume FSC-certificeerde producten en weren we hout afkomstig uit illegale kap of handel of waarbij mensenrechten worden geschonden.

Handelsboycot

Indien er vanuit Nederland en/of Europese Unie een handelsboycot geldt voor een bepaald land dan houdt het waterschap zich hieraan en neemt indien nodig passende maatregelen.

6.8 Diversiteit en inclusie

Aa en Maas onderschrijft het belang van diversiteit en inclusie: Stimuleren van minder vertegenwoordigde groepen (representativiteit) en tegengaan van discriminatie, uitsluiting en nader ongewenst gedrag.

Digitale en fysieke toegankelijkheid

We houden bij onze inkopen, waar van toepassing, rekening met de wettelijke verplichtingen ten aanzien van fysieke en digitale toegankelijkheid van het geleverde werk of product.
Voor (content op) overheidswebsites en apps is digitale toegankelijkheid wettelijk verplicht. We zorgen ervoor dat onze aanbestedingsdocumenten digitaal toegankelijk zijn.

6.9 Social return

Verkleinen afstand tot de arbeidsmarkt

Aa en Maas is aangesloten bij het Adviespunt Social Return. Gedeeld uitgangspunt bij alle deelnemers van het Adviespunt is het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt (door bijvoorbeeld werk, leerplekken of scholing of door de onderliggende oorzaak aan te pakken) voor doelgroepen die dit nodig hebben door bij aanbestedingen een social return verplichting op te nemen. De uitgangspunten ten aanzien van social return liggen vast in de Uitvoeringsregels social return en zijn voor alle deelnemers van het Adviespunt nagenoeg identiek. Het Adviespunt Social Return adviseert ons over de toepassing en de hoogte van de social returnverplichting. Hierbij wordt onder andere gekeken naar:

- **De aard van het werk:** Welke werkzaamheden maken deel uit van de opdracht, in hoeverre is dit specialistisch werk en/of zijn er verplichtingen met betrekking tot (veiligheid)certificering. Zijn er ondersteunende werkzaamheden verbonden aan het project die wel mogelijkheden bieden? Is het werk arbeidsintensief of arbeidsextensief?
- **De looptijd van het project:** Binnen kortlopende projecten zijn de mogelijkheden van een opdrachtnemer om invulling te geven aan social return veelal beperkter dan bij langlopende projecten.
- **De regionale arbeidsmarktsituatie:** Is er voldoende aanbod van medewerkers die ingezet kunnen worden binnen of verbonden aan de opdracht of kan dit georganiseerd worden?

De mogelijkheden waarmee opdrachtnemers invulling kunnen gegeven aan de social returnverplichting zijn:

- Inzet mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt betrekken bij de werkzaamheden;
- Inkopen van diensten bij/werkzaamheden uitbesteden aan sociale werkvoorzieningen/ ondernemingen;
- Arbeidsontwikkeling (om, -her,- bijscholing);
- Participeren in projecten ten behoeve van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt;
- Activiteiten ter ondersteuning bij het vergroten van kennis, vaardigenheden en arbeidsritme, of gericht op het aanpakken van onderliggende problematiek;
- Ook kan gebruik gemaakt worden van een PSO-certificaat (Prestatieladder Socialer Ondernemen).

Open sociale impact invulling

Naast bovenstaande invulling biedt Aa en Maas opdrachtnemers onder bepaalde voorwaarden de mogelijkheid om gebruik te maken van een open sociale impact invulling. Deze invulling moet bijdragen aan de (sociale) inclusiviteit binnen de eigen organisatie van de opdrachtnemer en/of bijdragen aan bredere maatschappelijke opgaven. De voorwaarden voor toepassing van open sociale impact zijn opgenomen in onze Uitvoeringsregels social return.

7. Veiligheid, privacy en AI

Informatieveiligheid is cruciaal bij aanbestedingen om te voorkomen dat gevoelige gegevens zoals persoonsgegevens, bedrijfsinformatie of technische specificaties in verkeerde handen vallen. Het speelt vooral een rol wanneer leveranciers toegang krijgen tot systemen of data van het waterschap, of wanneer er digitale diensten worden ingekocht. Door hier bij een aanbesteding rekening mee te houden, worden risico's op datalekken, cyberaanvallen en reputatieschade beperkt.

7.1 Veiligheid

Het waterschap neemt verschillende maatregelen op het gebied van fysieke, sociale en informatieveiligheid om veiligheidsrisico's te voorkomen en te beperken. Onze medewerkers hebben toegang tot wet- en regelgeving, procedures en instructies. Ook is het belangrijk dat contractpartners en ingekochte werken, diensten en producten voldoen aan specifieke veiligheidseisen.

7.1.1 Fysieke veiligheid

Bij opdrachten waarbij medewerkers, opdrachtnemers of derden blootgesteld kunnen worden aan veiligheidsrisico's, zoals bij bouwprojecten of onderhoudswerkzaamheden, worden passende veiligheidsnormen en -maatregelen opgenomen in de uitvraag en contracten. Een voorbeeld hiervan is een V&G plan voor werken.
Voor aanbestedingen in de GWW-sector onderschrijven we de Governance Code Veiligheid in de Bouw en kunnen we gebruik maken van de Safety Culture Ladder en VCA-certificaten.
Bij alle werken die onder het gezag van de Afvalwaterketen worden uitgevoerd, wordt in verband met de KAM-certificering bij de opdrachtverstrekking de KAM-Beleidsverklaring meegezonden. Het beoogd doel daarbij is dat de opdrachtnemer zich bewust is van de kwaliteits-, arbo- en milieuverplichtingen.

7.1.2 Informatieveiligheid en BIO

Informatieveiligheid is cruciaal bij aanbestedingen om te voorkomen dat gevoelige gegevens zoals persoonsgegevens, bedrijfsinformatie of technische specificaties in verkeerde handen vallen. Het speelt vooral een rol wanneer leveranciers toegang krijgen tot systemen of data van het waterschap, of wanneer er digitale diensten worden ingekocht. Door hier bij een aanbesteding rekening mee te houden, worden risico's op datalekken, cyberaanvallen en reputatieschade beperkt. Dit vraagt om een set van scherpe informatiebeveiligingseisen en is een verplichting vanuit de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). De ICO-Wizard is een hulpmiddel waarmee eisenpakketten geselecteerd kunnen worden die passen bij de aan te besteden producten/diensten. Ook kunnen we bijvoorbeeld gebruik maken van de Toolbox veilig inkopen.
Als aan externen de mogelijkheid wordt geboden om in het kader van de opdracht met een inlog op het netwerk van Aa en Maas te werken dient een Geheimhoudings- en Integriteitsverklaring getekend te worden.

7.1.3 Privacy/AVG

In de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), ook wel privacywet genoemd, staan de regels waaraan we moeten voldoen als we persoonsgegevens verwerken en welke maatregelen we moeten nemen om de gegevens op de juiste manier te beschermen. Ook derden (dienstverleners/leveranciers/verwerkers) die in opdracht van ons werken moeten zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens die zij verwerken. Bedrijven, en dus ook het waterschap, moeten verplicht verantwoording afleggen over het gebruik van persoonsgegevens in haar processen en systemen. Interne registratie is ook van belang om aan te tonen dat het waterschap zorgvuldig te werk is gegaan als er onverhoopt een datalek (dat is een incident waarbij persoonsgegevens in verkeerde handen komen, per abuis zijn veranderd of gewist) optreedt.
Bij onze aanbestedingen houden we rekening met de bescherming van deze gegevens.

7.2 AI

AI biedt innovatieve oplossingen om uitdagingen waar de waterschappen voor staan aan te pakken. Inzet van AI kan helpen om kosten te beheersen, overzicht te creëren in ons werk en ondersteuning te bieden in een krappe arbeidsmarkt. Daarbij is het essentieel dat we op een ethische en risico gestuurde wijze met AI omgaan. Dit betekent dat we AI op een verantwoorde manier inzetten, waarbij we zorgvuldig omgaan met privacy, veiligheid en ethiek. Voor de toepassing van AI heeft de Unie van Waterschappen een AI-kompas ontworpen om waterschappen te helpen om AI op een zorgvuldige en verantwoorde manier in te zetten.

Nota Inkoop en Aanbesteden Waterschap Aa en Maas 2017

Tot stand gekomen in samenwerking tussen Waterschap Aa en Maas en Waterschap De Dommel
Vastgesteld door het Dagelijks Bestuur op 10 juli 2017
Datum inwerkingtreding 1 september 2017

Voorwoord

Professionalisering van de inkoop- en aanbestedingspraktijk is niet alleen een kwestie van het naleven van (Europese) wetten en regels, maar ook van aanvullend beleid. Het doel van het aanvullend beleid is om richting te geven aan de inkoop- en aanbestedingspraktijk, een verdere professionalisering van het opdrachtgeverschap te ondersteunen en meer uniformiteit tussen waterschappen en andere overheidsinstellingen te bevorderen.

Met deze Nota sluit het Waterschap aan bij het geharmoniseerd inkoopbeleid, wat vanuit de Unie van Waterschappen tot stand is gekomen. Met het geharmoniseerd waterschapsbeleid voor inkoop en aanbesteden dragen de waterschappen bij aan de uniformering van de decentrale overheden. Daarnaast zorgen nieuwe Europese richtlijnen ervoor dat de Nota inkoop en aanbesteden dient te worden herzien.

Met deze nota beoogt het Waterschap het volgende na te streven:

- Op een goede en verantwoorde wijze inkopen en aanbesteden;
- Aandacht te besteden aan de (verdere) professionalisering van de inkoop- en aanbestedingspraktijk in het licht van doelmatigheid, rechtmatigheid en integriteit;
- Niet alleen bijdragen aan mogelijke besparingen, maar tevens zichtbare verbeteringen van de kwaliteit van opdrachten realiseren;
- Mogelijkheden om bij het aanbesteden van opdrachten een rol toe te bedelen aan marktpartijen, gericht op het verkrijgen van duurzame en innovatieve oplossingen en ideeën.

Inhoudsopgave

Voorwoord **1**

Inhoudsopgave **2**

Inleiding **4**

1. Definities **5**

2. Doelstellingen **7**

3. Juridische uitgangspunten **8**

3.1 Algemeen juridisch kader **8**

3.2 Uniforme documenten **8**

3.3 Algemene beginselen bij Inkoop **9**

3.4 Grensoverschrijdend belang **9**

3.5 Waardebepaling van een opdracht **10**

3.6 Mandaat en volmacht **10**

3.7 Samenwerken bij aanbestedingen **10**

3.8 Sociale en andere specifieke diensten **10**

3.9 Toetsing **10**

3.10 Klachtenregeling Aanbesteden **11**

3.11 Aanpassen Nota inkoop en aanbesteden **11**

4. Ethische en ideële uitgangspunten **12**

4.1 Integriteit **12**

4.2 Maatschappelijk Verantwoord Inkopen **12**

4.4 Innovatie **13**

5. Economische uitgangspunten **14**

5.1 Product- en/of Marktanalyse **14**

5.2 Onafhankelijkheid en keuze voor de ondernemersrelatie **14**

5.3 Lokale economie en MKB **14**

5.4 Samenwerken **15**

5.5 Eerlijke mededinging en commerciële belangen **15**

6. Inkoopprocedure **16**

6.1 Bepalen van de inkoopprocedure **16**

6.2 Aanbestedingsreglementen **17**

6.3 Raming en financiële budget **18**

6.4 Dossiervorming 18

7. Organisatorische uitgangspunten 19

7.1 Inkoopproces 19

7.2 Inkoop in de organisatie 20

7.3 Verantwoordelijken 20

7.4 Contractmanagement 21

7.5 Leveranciersmanagement 21

Bijlage 1 Klachtenregeling

Inleiding

Het Waterschap spant zich continu in voor een (verdere) professionalisering van de Inkoop- en aanbestedingspraktijk.

In deze Nota inkoop en aanbesteden wordt het Inkoopproces inzichtelijk en transparant gemaakt door de doelstellingen, uitgangspunten en kaders te schetsen waarbinnen Inkoop bij het Waterschap plaatsvindt. Daarnaast dient deze Nota te worden gezien als toetsingskader. Aangezien Inkoop plaatsvindt in een dynamische omgeving, dient het Waterschap continu bezig te zijn met het verbeteren van de Inkoopprocessen. Deze Nota draagt bij aan het realiseren van de doelen van het Waterschap.

Bij het inkopen van Werken, Leveringen of Diensten gaat het Waterschap uit van:

1. Centrale doelstellingen (hoofdstuk 2);
2. Juridische uitgangspunten: hoe gaat het Waterschap om met de relevante regelgeving? (hoofdstuk 3);
3. Ethische en ideële uitgangspunten: hoe gaat het Waterschap om met integriteit, de maatschappij en het milieu in haar Inkoopproces? (hoofdstuk 4);
4. Economische uitgangspunten: hoe gaat het Waterschap om met de markt en leveranciers? (hoofdstuk 5);
5. Inkoopprocedure: hoe bepaalt het Waterschap welke inkoopprocedure er wordt gevolgd? (Hoofdstuk 6)
6. Organisatorische uitgangspunten: hoe koopt het Waterschap in? (hoofdstuk 7).

Handboek Inkoop en Aanbesteden

In een separaat handboek Inkoop en Aanbesteden zullen de uitvoeringsregels ten aanzien van inkoop van Werken, Diensten en Leveringen worden uitgewerkt. Op deze wijze wordt een scheiding aangebracht tussen beleid (wat) en uitvoering (hoe). De scheidslijn tussen beiden is niet altijd even strikt te maken en er kan enige overlap bestaan.

1. Definities

In deze Nota inkoop en aanbesteden wordt verstaan onder:

Concessieopdracht	Een concessieopdracht voor diensten of een concessieopdracht voor werken als bedoeld in artikel 1.1 Aanbestedingswet 2012.
Contractant	De in de overeenkomst genoemde wederpartij van het Waterschap.
Diensten	Overheidsopdracht voor diensten als bedoeld in artikel 1.1 Aanbestedingswet 2012.
Inkoop	Rechtshandelingen van het Waterschap gericht op de verwerving van Werken, Leveringen of Diensten en die een of meerdere facturen van een Ondernemer met betrekking tot bedoelde Werken, Leveringen of Diensten tot gevolg hebben.
Inkooppakketstrategie	Een plan waarin is vastgelegd op welke wijze, in relatie tot korte en middellange termijndoelstellingen van de organisatie, een bepaald inkooppakket het beste kan worden ingekocht, wat de kenmerken van gewenste leveranciers zijn, hoe de leveranciersrelatie vormt dient te krijgen en hoe het contract en de prestaties worden gemanaged.
Inschrijver(s)	Een ondernemer die een inschrijving heeft ingediend.
Leveringen	Overheidsopdracht voor leveringen als bedoeld in artikel 1.1 Aanbestedingswet 2012.
Offerte	Een aanbod in de zin van het Burgerlijk Wetboek
Offerteaanvraag	Een enkelvoudige of meervoudige aanvraag van het Waterschap voor te verrichten prestaties of een (Europese) aanbesteding conform de Aanbestedingswet 2012 en de Europese aanbestedingsrichtlijnen 2014/24/EU.
Ondernemer(s)	Een *'aannemer'*, een *'leverancier'* of een *'dienstverlener'*.
Overheidsopdracht	Een overheidsopdracht voor werken, een overheidsopdracht voor leveringen, een overheidsopdracht voor diensten of een raamovereenkomst als bedoeld in artikel 1.1 Aanbestedingswet 2012.
Sociale en andere specifieke diensten	Diensten als bedoeld in bijlage XIV van richtlijn 2014/24/EU.
Het Waterschap	Waterschap Aa en Maas

Werken	Overheidsopdracht voor werken als bedoeld in artikel 1.1 Aanbestedingswet 2012.

2. Doelstellingen

Het Waterschap wil met deze Nota de volgende doelstellingen realiseren:

a. Rechtmatig en doelmatig inkopen zodat gemeenschapsgelden op controleerbare en verantwoorde wijze worden aangewend en besteed.
Het Waterschap leeft daartoe bestaande wet- en regelgeving en de bepalingen van de Nota inkoop en aanbesteden na. Daarnaast koopt het Waterschap efficiënt en effectief in. De inspanningen en uitgaven dienen daadwerkelijk bij te dragen aan de realisatie van het beoogde doel. De kosten staan in redelijke verhouding tot de opbrengsten en het beheersen en verlagen van de middelen staan centraal. Het Waterschap houdt daarbij in het oog dat er voldoende toegang is voor Ondernemers (binnen het beheersgebied) tot opdrachten van het Waterschap.

b. Een integere, betrouwbare, zakelijke en dus professionele inkoper en opdrachtgever zijn.
Professionaliteit houdt in dat op bewuste en zakelijke wijze wordt omgegaan met Inkoop. Continu wordt geïnvesteerd in inhoudelijke kennis over de in te kopen Werken, Leveringen en Diensten, de marktomstandigheden en de relevante wet- en regelgeving. Het streven naar professioneel opdrachtgeverschap komt tot uitdrukking in een betrokkenheid bij de inkoopambitie, slagvaardige besluitvorming, adequaat risicomanagement, vertrouwen in de Contractant en in wederzijds respect tussen het Waterschap en de Contractant. Het Waterschap spant zich in om alle inlichtingen en gegevens te verstrekken aan de Ondernemer voor zover die nodig zijn in het kader van het inkoopproces.

c. Inkopen tegen de meest optimale (integrale) prijs - kwaliteit verhouding.
Bij het inkopen van Werken, Leveringen en Diensten kan het Waterschap ook interne en andere (externe) kosten betrekken in de afweging. Ook de kwaliteit van de te verwerven Werken, Leveringen en Diensten speelt een belangrijke rol.

d. Het Waterschap stelt een administratieve lastenverlichting voor zowel zichzelf als voor Ondernemers voorop.
Zowel het Waterschap als Ondernemers verrichten vele administratieve handelingen tijdens het Inkoopproces. Het Waterschap verlicht deze lasten door bijvoorbeeld proportionele eisen en criteria te stellen en door een efficiënt Inkoopproces uit te voeren. Het Waterschap streeft er naar het Inkoopproces volledig digitaal te laten verlopen. Naast de procedurele verlichting zorgt dit ook voor rechtmatigheidsborging.

e. Een continue positieve bijdrage leveren aan het goed presteren van het Waterschap.
Inkoop dient ondersteunend te zijn aan de doelstellingen van de organisatie van het Waterschap, daar direct en voortdurend aan bij te dragen. De concrete doelstellingen van Inkoop zijn daarbij steeds afgeleid van de doelstellingen van het Waterschap.
Om deze doelstellingen te realiseren zijn juridische, ethische en ideële, economische en organisatorische uitgangspunten vastgelegd in deze Nota. Deze uitgangspunten zijn in de volgende hoofdstukken uitgewerkt.

3. Juridische uitgangspunten

3.1 Algemeen juridisch kader

Het Waterschap leeft de relevante wet- en regelgeving na. Uitzonderingen op (Europese) wet- en regelgeving worden door het Waterschap restrictief toegepast. De voor deze Nota Inkoop en aanbesteden meest relevante wet- en regelgeving volgt uit:

- **Europese wet- en regelgeving**: wet- en regelgeving op het gebied van aanbesteden is afkomstig van de Europese Unie. De Europese Richtlijnen 2014/24/EU ('Aanbestedingsrichtlijnen') en Richtlijn 2007/66/EG ('Rechtsbescherming richtlijn') vormen momenteel de belangrijkste basis.
- **(Gewijzigde) Aanbestedingswet 2012 en het Aanbestedingsbesluit (AMvB)**: dit nieuwe wettelijk kader implementeert de 'Aanbestedingsrichtlijnen'. Deze wet biedt één kader voor Overheidsopdrachten boven en onder de (Europese) drempelwaarden en rechtsbescherming bij (Europese) aanbestedingen.
- **Gids proportionaliteit**: In de Aanbestedingswet 2012 is proportionaliteit als beginsel geïntroduceerd. Dit beginsel is uitgewerkt in de Gids Proportionaliteit en heeft een directe relatie met de voorgenomen opdracht, de keuze voor een aanbestedingsprocedure en de contractvorm met inkoopvoorwaarden. De Gids Proportionaliteit geeft door middel van voorschriften een uitleg aan de bedoeling van de wetsartikelen, onder het motto: toepassen of gemotiveerd afwijken.
- **Burgerlijk Wetboek**: het wettelijk kader voor overeenkomsten.
- **Mededingingswet**: Het opereren van marktpartijen wordt onder andere gereguleerd door de Mededingingswet. Bij aanbestedingen is het niet toegestaan dat Inschrijvers door concurrentievervalsing een opdracht gegund krijgen.
- **Aanbestedingsreglement werken 2016** (*'ARW 2016'*): de praktische uitwerking van de Aanbestedingswet en de Gids Proportionaliteit voor de aanbesteding van werken (en aan werken gerelateerde leveringen en diensten).

3.2 Uniforme documenten[1]

Het Waterschap hanteert uniforme documenten, tenzij een concreet geval dit niet toelaat. Uniformiteit in de uitvoering draagt eraan bij dat Ondernemers weten waar ze aan toe zijn en landelijk gezien zo min mogelijk met verschillende procedureregelingen worden geconfronteerd. Het Waterschap past bij betreffende Inkopen in ieder geval toe:

- Het Uniform Europees Aanbestedingsdocument (UEA);
- Klachtenafhandeling bij aanbesteden:
  Uniforme klachtenregeling Aanbesteden, Waterschappen juli 2014 (bijlage 1);
- Algemene Waterschapsinkoopvoorwaarden versie 2016: Algemene Waterschapsinkoopvoorwaarden (AWIV), Algemene Waterschapsinkoopvoorwaarden voor het verstrekken van opdrachten tot het verrichten van diensten (AWVODI), Algemene Waterschapsinkoopvoorwaarden bij IT-overeenkomsten (AWBIT);
- Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken 2012 ('UAV 2012') en de UAV-GC 2005;
- Visie document "De waterschapsmarkt van de toekomst".

[1] Het Waterschap hanteert altijd de meest recente versie van genoemde documenten.

In het handboek inkoop en aanbesteden kunnen aanvullende documenten per waterschap verplicht worden gesteld. Hierbij valt te denken aan standaarddocumenten voor alle soorten marktbenadering en overige acties binnen het inkoopproces.

3.3 Algemene beginselen bij Inkoop

a. Algemene beginselen van het aanbestedingsrecht

Het Waterschap neemt bij Overheidsopdrachten en Concessieopdrachten boven de (Europese) drempelwaarden en bij Overheidsopdrachten en Concessieopdrachten onder de (Europese) drempelwaarden met een duidelijk grensoverschrijdend belang de volgende algemene beginselen van het aanbestedingsrecht in acht:

- **Proportionaliteit (evenredigheid):** De gestelde eisen, voorwaarden en criteria aan de inschrijvers, inschrijvingen en contracten zijn evenredig in verhouding tot het voorwerp van de opdracht.
- **Objectiviteit:** De gestelde eisen en criteria om te bepalen of een Inschrijver geschikt is, zijn relevant voor de te verstrekken opdracht.
- **Non-Discriminatie (gelijke behandeling):** Gelijke omstandigheden worden niet verschillend behandeld, tenzij dat verschil objectief gerechtvaardigd is. Verkapte of indirecte discriminatie is verboden. Ook discriminatie op grond van nationaliteit mag niet.
- **Transparantie:** De gevolgde procedure is navolgbaar (en dus controleerbaar). Dit is een logisch uitvloeisel van het beginsel van gelijke behandeling. Normaal zorgvuldige en oplettende Inschrijvers behoren te weten waar ze aan toe zijn.

b. Algemene beginselen van behoorlijk bestuur

Het Waterschap neemt bij zijn inkopen de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in acht, zoals het gelijkheidsbeginsel, het motiveringsbeginsel en het vertrouwensbeginsel.

3.4 Grensoverschrijdend belang

Voorafgaand aan Inkoop vindt een objectieve toets plaats of sprake is van een duidelijk grensoverschrijdend belang. Bij Overheidsopdrachten en Concessieopdrachten met een duidelijk grensoverschrijdend belang past het Waterschap de algemene beginselen van het aanbestedingsrecht toe. Overheidsopdrachten en Concessieopdrachten met een duidelijk grensoverschrijdend belang zijn Overheidsopdrachten en Concessieopdrachten waarbij buiten Nederland gevestigde Ondernemers interesse hebben of kunnen hebben. Dit kan blijken uit de uitgevoerde marktanalyse.

Of een Overheidsopdracht of een Concessieopdracht een duidelijk grensoverschrijdend belang heeft, zal afhangen van verschillende omstandigheden, zoals de waarde van de opdracht, de aard van de opdracht en de plaats waar de opdracht moet worden uitgevoerd.

Voor Overheidsopdrachten of Concessieopdrachten met een duidelijk grensoverschrijdend belang, zal het Waterschap een passende mate van openbaarheid in acht nemen. Dit vloeit voort uit het transparantiebeginsel. Een aankondiging van de te verstrekken opdracht zal het Waterschap op zijn website plaatsen en/of publiceren op TenderNed[2] en/of in/op andere gebruikelijke media en websites.

[2] Het online marktplein voor aanbestedingen van de Nederlandse overheid.

3.5 Waardebepaling van een opdracht

Om te kunnen bepalen welke marktbenaderingswijze dient te worden gevolgd, wordt de totale opdrachtwaarde (excl. BTW) vastgesteld conform de Aanbestedingswet 2012 en de Gids Proportionaliteit. Het Waterschap wordt gezien als één opdrachtgever.

Het splitsen van een opdracht is in principe toegestaan, mits de splitsing niet als doel heeft om de opdracht te onttrekken aan de toepassing van de aanbestedingsregels. Diensten of Leveringen die identiek zijn mogen niet gesplitst worden, onderdelen van een opdracht die bij elkaar horen mogen ook niet gesplitst worden. Dit houdt eveneens in dat een opdracht niet in tijd beperkt mag worden om de hoogte van de kostenraming te kunnen beïnvloeden.

Daarnaast geldt het clusterverbod. Het is hierbij niet toegestaan opdrachten onnodig samen te voegen. Eventuele clustering dient in de aanbestedingsstukken deugdelijk gemotiveerd te worden.

3.6 Mandaat en volmacht

Inkoop vindt plaats met inachtneming van de geldende mandaat- en volmachtregeling van het Waterschap.

3.7 Samenwerken bij aanbestedingen

Als er een samenwerkingspartner is gevonden, is het van belang met deze partner afspraken te maken en vast te leggen zodat de essentiële voorwaarden voor het samenwerken worden geregeld.

In de aanbestedingsstukken wordt vermeld dat er sprake is van een gezamenlijk optreden waarbij goed gelet dient te worden op het eerder genoemde clusterverbod. Het kan zijn dat het wenselijk is aan te besteden in percelen om te voorkomen dat kleinere Ondernemers opdrachten mislopen door het samenwerken.

3.8 Sociale en andere specifieke diensten

Sociale en andere specifieke diensten betreffen uitsluitend de in Bijlage 14 bij Richtlijn 2014/24 genoemde concrete diensten en kennen een verlicht regime. De procedure hoeft pas toegepast te worden als de opdracht een waarde van € 750.000,- exclusief BTW of meer heeft.
Als deze vereenvoudigde procedure niet wordt toegepast, dan is het Waterschap verplicht een van de gangbare procedures toe te passen.

De procedure voor sociale en andere specifieke diensten met een opdrachtwaarde minder dan € 750.000,- exclusief BTW is vormvrij, waarbij in de afweging altijd rekening gehouden dient te worden met de algemene beginselen (zie paragraaf 3.3) en grensoverschrijdend belang (zie paragraaf 3.4).

3.9 Toetsing

Een toets op de naleving van de Europese aanbestedingsregels en de uitvoering van deze Nota maakt onderdeel uit van de accountantscontrole en interne controle.

3.10 Klachtenregeling Aanbesteden

Het Waterschap heeft ten behoeve van een snelle en laagdrempelige afhandeling van klachten bij aanbestedingen – en conform de landelijke standaard - een klachtenregeling vastgesteld. In de aanbestedingsdocumenten wordt duidelijk opgenomen hoe een klacht kan worden ingediend en op welke wijze het Waterschap de klacht zal behandelen.

3.11 Aanpassen Nota inkoop en aanbesteden

Het vaststellen van wijzigingen aan de Nota inkoop en aanbesteden is een bevoegdheid van het Dagelijks Bestuur.

Het Dagelijks Bestuur mandateert de organisatie om deze Nota inkoop en aanbesteden zelfstandig aan te kunnen passen indien veranderde wet- en regelgeving (inclusief rechtspraak) aanpassingen op deze Nota noodzakelijk maakt, dan prevaleert de dan geldende wet- en regelgeving. Het Dagelijks Bestuur wordt zo spoedig mogelijk geïnformeerd over deze aanpassingen.

De waterschappen streven ernaar de Nota inkoop en aanbesteden uniform te houden.

4. Ethische en ideële uitgangspunten

4.1 Integriteit

Het uitvoeren van inkoop- en aanbestedingsprocedures is vanuit integriteitsoogpunt een kwetsbaar proces. Met deze Nota inkoop en aanbesteden wordt beoogd om dit proces transparant, objectief en niet-discriminerend te laten verlopen. Deze Nota is daarmee een belangrijk onderdeel van het integriteitsbeleid van het Waterschap.

a. Het Waterschap stelt bestuurlijke en ambtelijke integriteit voorop.

Van bestuurders en ambtenaren wordt verwacht dat zij te allen tijde integer zijn en zich houden aan de binnen het Waterschap vastgestelde gedragscode integriteit. Zij dienen zakelijk en objectief te handelen, waardoor bijvoorbeeld belangenverstrengeling wordt voorkomen. Dit betekent dat men altijd in staat is verantwoording af te leggen over gemaakte keuzes zowel naar interne als externe betrokkenen. Deze transparantie geldt voor alle activiteiten binnen het inkoopproces.

b. Visiedocument De Waterschapsmarkt van de toekomst

In aanvulling op de eigen gedragscode integriteit onderschrijft het Waterschap bij Werken het visiedocument "De Waterschapsmarkt van de toekomst, bouwstenen voor vernieuwing". Dit visiedocument bevat heldere en haalbare bouwstenen voor de door partijen gewenste vernieuwing.

c. Het waterschap contracteert uitsluitend integere Ondernemers

Het Waterschap verwacht ook dat Ondernemers integer handelen. Het Waterschap wil enkel zaken doen met betrouwbare Ondernemers die zich bijvoorbeeld niet bezighouden met criminele of illegale praktijken. Op het moment dat hier niet aan wordt voldaan, wordt men uitgesloten als (mogelijke) leverancier. Potentiële leveranciers kunnen hierop worden getoetst met inachtneming van de uitsluitingsgronden van de Aanbestedingswet 2012.
Als er reële vermoedens zijn van onregelmatigheden aan de zijde van de inschrijver(s), zoals bijvoorbeeld vooroverleg en/of prijsafspraken tussen inschrijvers, zal de inkopende afdeling aan de directie een voorstel voorleggen om daarvan melding te doen bij de Autoriteit Consument & Markt (ACM).

4.2 Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

Het Waterschap onderschrijft het belang van maatschappelijk verantwoord inkopen. Het volgt de ontwikkelingen en zal adequaat reageren op wet- en regelgeving.

Het Waterschap heeft een voorbeeldfunctie in het maatschappelijk verkeer. Het Waterschap onderschrijft dan ook het "Klimaatakkoord Unie en Rijk 2010 – 2020" waarin de afspraak is opgenomen dat de waterschappen de ambitie hebben om duurzaam in te kopen, 2015 e.v. 100% (Programma Duurzame Bedrijfsvoering Overheid; DBO). Dit betekent dat voor de relevante productgroepen waarvoor criteriadocumenten zijn opgesteld deze in inkoopprocedures zijn toegepast. (zie PIANOo.nl)[3]

[3] PIANOo, Expertisecentrum Aanbesteden heeft als taak het inkopen en aanbesteden bij alle overheden te professionaliseren. Met oog voor rechtmatigheid én doelmatigheid. Professionele inkoop draagt bij aan het beleid van de organisatie en biedt value for tax payers' money.

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen is het meenemen van sociale- en milieuaspecten in het inkoopproces zodanig dat dit leidt tot een daadwerkelijke levering van een product, dienst of werk dat voldoet aan de gestelde milieu- én sociale aspecten. Dit komt o.a. tot uitdrukking door het volgende:

- Bij de product- en marktanalyse inventariseert het Waterschap welke Werken, Leveringen of Diensten op het gebied van duurzaamheid op de markt worden aangeboden; voor Werken vindt dit plaats in een zo vroeg mogelijk stadium van het project of van het ontwerpproces;
- In de aanbestedingsstukken (bijvoorbeeld in de selectie- en gunningcriteria) en in de te sluiten overeenkomst worden duurzaamheidcriteria opgenomen, minimaal de criteria voor de kwalificatie van leveranciers, de minimumeisen en daar waar mogelijk ook de gunningcriteria, voor de productgroepen waarvoor criteria bekend zijn. (zie www.pianoo.nl).
- Bij maatschappelijk verantwoord inkopen dient sprake te zijn van een realistisch ambitieniveau waarbij het streven naar duurzaamheid in balans is met bedrijfseconomische doelstellingen. Concurrentie dient mogelijk te blijven en er dient geen sprake te zijn van hoge meerkosten. Meerkosten moeten in verhouding tot de opdracht staan. Duurzaam is niet per se duurder.

Door maatschappelijk verantwoord in te kopen kan het Waterschap een bijdrage leveren aan bevordering van duurzame ontwikkelingen in ondernemingen.

Manifest MVI 2016-2020

Waterschappen hebben met een groot aantal gemeenten, provincies en ministeries nieuwe afspraken gemaakt over maatschappelijk verantwoord inkopen door ondertekening van het Manifest MVI 2016 - 2020. Met dit Manifest willen partijen de effectiviteit en de impact van MVI vergroten door een intensivering van de samenwerking tussen overheden om hun inkoopkracht en opdrachtgeverschap te versterken en MVI integraal in hun organisaties te bevorderen.
In het Manifest MVI zijn ambities vastgelegd die verder gaan dan het toepassen van minimumeisen, overheden bepalen zelf hun doelstellingen, op basis van hun eigen ambities op de MVI-deelterreinen.

4.3 Duurzaam GWW

Door ondertekening van de Greendeal Duurzaam GWW 2.0 onderschrijft het Waterschap de volgende ambitie: Duurzaamheid is in 2020 een integraal onderdeel van alle spoor-,grond-, water- en wegenbouw projecten (duurzaamheid is ”Business as usual”).
Het doel van deze Greendeal is dat in 2020 in alle relevante GWW projecten de Aanpak Duurzaam GWW wordt toegepast in planvorming, aanleg, aanbesteding, beheer en onderhoud.

4.4 Innovatie

Het Waterschap moedigt, daar waar mogelijk, innovatiegericht Inkopen (en aanbesteden) aan. Bij innovatiegericht inkopen wordt gezocht naar een innovatieve oplossing of laat het Waterschap ruimte aan de Ondernemer om een innovatieve oplossing aan te bieden. Het kan bijvoorbeeld gaan om een volledig nieuwe innovatieve oplossing maar ook om de verdere ontwikkeling van de eigenschappen van een bestaand ‘product’.

5. Economische uitgangspunten

5.1 Product- en/of Marktanalyse

Inkoop vindt plaats op basis van een voorafgaande product- en marktanalyse, tenzij dit gelet op de waarde of de aard van de opdracht niet wordt gerechtvaardigd.
Het Waterschap acht het van belang om de markt te kennen door, indien mogelijk, een product en/of marktanalyse uit te voeren. Een productanalyse leidt tot inzicht in de aard van het 'product' en de relevante markt(vorm). Een marktanalyse leidt tot inzicht in de relevante markt(vorm), de Ondernemers die in deze markt opereren en hoe de markt- en mogelijke machtsverhoudingen zijn (bijvoorbeeld: kopers- of verkopersmarkt). Een marktconsultatie met Ondernemers kan onderdeel uitmaken van de marktanalyse.

5.2 Onafhankelijkheid en keuze voor de ondernemersrelatie

a. Het Waterschap acht een te grote afhankelijkheid van Ondernemers niet wenselijk.
Het Waterschap streeft naar onafhankelijkheid ten opzichte van Ondernemers (Contractanten) zowel tijdens als na de contractperiode. Het Waterschap behoort in beginsel vrij te zijn in het maken van keuzes bij zijn Inkoop (waaronder de keuze van Ondernemer(s) en Contractant(en)) maar met inachtneming van de (Europese) wet- en regelgeving.

b. Het Waterschap kiest voor de meest aangewezen ondernemersrelatie.
Gedurende de contractperiode kan bij de Contractant afhankelijkheid ontstaan van het Waterschap door bijvoorbeeld de te behalen doelstellingen, resultaten, productontwikkelingen (innovatie) of het creëren van prikkels. Het Waterschap kiest in dat geval voor de meest aangewezen ondernemersrelatie. De mate van (on)afhankelijkheid in een ondernemersrelatie wordt onder andere bepaald door de financiële waarde van de opdracht, switchkosten, mate van concurrentie in de sector (concentratiegraad) en beschikbaarheid van alternatieve Ondernemers.

5.3 Lokale economie en MKB

a. Het waterschap heeft oog voor de lokale economie zijnde de ondernemers binnen het beheersgebied van het Waterschap, zonder dat dit tot enigerlei vorm van discriminatie van Ondernemers leidt.
In gevallen waar een enkelvoudig onderhandse Offerteaanvraag en/of een meervoudig onderhandse Offerteaanvraag volgens de geldende wet- en regelgeving is toegestaan, kan rekening worden gehouden met de lokale economie en lokale Ondernemers. Discriminatie wordt daarbij voorkomen en het Waterschap laat geen onnodige regionale, nationale, Europese of mondiale kansen liggen. '*Local sourcing*' kan bijdragen aan de doelmatigheid van de Inkoop.

b. Het Waterschap heeft oog voor het midden- en kleinbedrijf (MKB).
Uitgangspunt is dat alle Ondernemers gelijke kansen behoren te krijgen. Het Waterschap houdt echter bij zijn inkopen de mogelijkheden voor het midden- en kleinbedrijf in het oog. Dit kan het Waterschap doen door gebruik te maken van percelen in aanbestedingen, het toestaan van het aangaan van combinaties en onderaanneming, het verminderen van de lasten en het voorkomen van het hanteren van onnodig zware selectie- en gunningscriteria.

5.4 Samenwerken

Het Waterschap heeft de wens dat, indien mogelijk, er bij aanbestedingen naar samenwerkingsmogelijkheden met andere aanbestedende diensten, waterschappen en/of overheden (Rijk, provincie, gemeente), wordt gekeken. Deze samenwerkingsverbanden m.b.t. de inkoopsamenwerking kunnen structureel zijn of incidenteel maar hebben allen ten doel om door middel van samenwerking zowel financiële- als kwaliteitsvoordelen voor alle waterschappen te realiseren. Dit alles voor zover een en ander op basis van de geldende regelgeving mogelijk is. Zie ook paragraaf 3.7.

5.5 Eerlijke mededinging en commerciële belangen

Het Waterschap bevordert eerlijke mededinging. De betrokken Ondernemers dienen een eerlijke kans te krijgen bij het gunnen van een opdracht. Door proportioneel, objectief, non-discriminerend en transparant te handelen, bevordert het Waterschap een eerlijke mededinging. Dit zal bijdragen aan het in stand houden van een gezonde marktwerking (ook op de lange termijn). Het Waterschap wenst geen Ondernemers te betrekken die de mededinging vervalsen.

6. Inkoopprocedure

6.1 Bepalen van de inkoopprocedure

Het Waterschap beziet per opdracht welke aanbestedingsprocedure het meest geschikt en proportioneel is. Bij deze afweging spelen in ieder geval meerdere van de volgende aspecten een rol:

- Omvang van de opdracht;
- Transactiekosten voor de aanbestedende dienst en de inschrijvers;
- Aantal potentiële inschrijvers;
- Gewenst eindresultaat;
- Complexiteit van de opdracht;
- Type opdracht en het karakter van de markt.

Onderstaand Schema drempelbedragen van aanbestedingsprocedures uit de Gids Proportionaliteit geeft aan op welke wijze dit in beginsel wordt uitgevoerd.

De budgethouder motiveert de keuze(s) met betrekking tot de aanbesteding op de inkoopmelding op basis van bovengenoemde aspecten. Inkoop voorziet dit voorstel van advies. Desgewenst betrekt Inkoop het advies van JZ hierbij. Indien het advies van Inkoop overeenstemt met het voorstel van de budgethouder, dan kan de aanbesteding gestart worden.

Indien het advies van Inkoop niet overeenstemt met het voorstel van de budgethouder, dan wordt het voorstel voorzien van advies geëscaleerd: er is een door een hoger verantwoordelijkheids-niveau geaccordeerd voorstel nodig om de voorgestelde procedure te starten.
Indien het voorstel bij escalatie niet geaccordeerd wordt, dan dient het voorstel aangepast te worden.

Onder de drempel van de Europese aanbesteding wordt de meest geschikte en proportionele aanbestedingsprocedure gekozen voorzien van motivatie.
Boven de drempel van de Europese aanbesteding bestaat in principe, de uitzonderingen in de Aanbestedingswet daargelaten, de verplichting Europees aan te besteden.

Afwijken van de Inkoopvoorwaarden of het van toepassing verklaren van voorwaarden van de wederpartij is alleen mogelijk met toets van Inkoop.

Enkelvoudig onderhandse Offerteaanvraag
Het Waterschap vraagt minimaal aan één Ondernemer een Offerte.

Meervoudig onderhandse Offerteaanvraag
Het Waterschap vraagt ten minste aan drie Ondernemers en ten hoogste aan vijf Ondernemers[4] een Offerte en is in staat de keuze van de uitgenodigde Ondernemers te motiveren, indien daartoe een verzoek komt. Ingeval van opdrachten van werken waar ook leveringen en diensten onderdeel van uit kunnen maken is het ARW 2016 van toepassing (hoofdstuk 7).

Nationaal aanbesteden
Onder de (Europese) drempelbedragen zal het Waterschap conform het Schema drempelbedragen van inkoopprocedures nationaal aanbesteden. Ingeval van opdrachten van werken waar ook leveringen en diensten onderdeel van uit kunnen maken is het ARW 2016 van toepassing (hoofdstuk 2,3 en 4).

Europees aanbesteden
Boven de Europese drempelbedragen zal het Waterschap in beginsel Europees aanbesteden, tenzij dit in een bepaald geval niet nodig is op grond van de geldende wet- en regelgeving.[5]

6.2 Aanbestedingsreglementen

Voor de aanbesteding van Werken of Diensten en Leveringen, die gerelateerd zijn aan Werken, wordt verplicht het Aanbestedingsreglement voor Werken 2016 (ARW 2016) gehanteerd. Hiervan kan alleen gemotiveerd worden afgeweken.

Voor de aanbesteding van Diensten en Leveringen zijn geen aanbestedingsreglementen vastgesteld. Daarvoor zijn specifieke regelingen in de aanbestedingsdocumenten geregeld.

[4] Deze aantallen komen uit de Gids Proportionaliteit.
[5] Iedere 2 jaar worden door de Europese Commissie de drempelbedragen voor leveringen, diensten en werken opnieuw vastgesteld. De actuele drempelbedragen zijn te vinden op intranet. In geval van wettelijke wijzigingen met betrekking tot (Europese) drempelbedragen, dan worden deze automatisch gevolgd zonder dat daarvoor de Nota inkoop en aanbesteden opnieuw hoeft te worden vastgesteld door het Dagelijks Bestuur.

6.3 Raming en financiële budget

Inkoop vindt plaats op basis van een deugdelijke en objectieve voorafgaande schriftelijke raming van de overheidsopdracht of raamovereenkomst. De raming is ook van belang om de financiële haalbaarheid van de opdracht te bepalen. Het Waterschap wil niet het risico lopen dat verplichtingen niet nagekomen kunnen worden.

6.4 Dossiervorming

Het is belangrijk dat dossiers van aanbestedingen en inkooptrajecten volledig zijn o.a. vanwege:

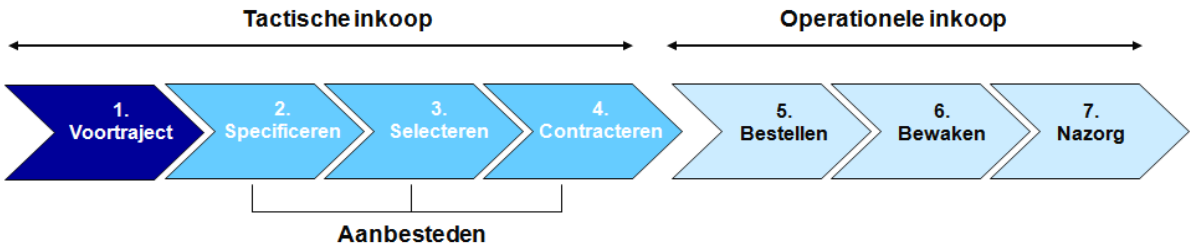
- voldoen aan de archiefwet;
- verantwoording achteraf, om bij controles (door bijvoorbeeld controller of accountant) aan te tonen dat de aanbesteding rechtmatig is verlopen;
- (verdere) contractmanagement.

Daartoe wordt een inkoopdossier aangelegd. Dit wordt gedaan in Corsa. De budgethouder is verantwoordelijk voor het dossier (samenstelling en volledigheid).

7. Organisatorische uitgangspunten

7.1 Inkoopproces

Het inkoopproces bestaat uit verschillende fasen, startend vanaf het voortraject.

Stap	Fase Inkoopproces	Toelichting
1.	**Voortraject**	- Bepalen van inkoopbehoefte; - Bepalen van het aanbod (bijv. via bedrijfskolom-, product- en marktanalyse; - Raming en bepalen van het financiële budget; - Keuze inkoopprocedure of aanbestedingsprocedure.
2.	**Specificeren**	- Opstellen van eisen en wensen; - Omschrijven van de opdracht; - Opstellen Offerteaanvraag.
3.	**Selecteren**	- Eventuele voorselectie leveranciers; - Bekendmaking opdracht via verzenden van de Offerteaanvraag, de website of TenderNed; - Offertes evalueren; - Nader onderhandelen (indien mogelijk op grond van aanbestedingsregelgeving); - Gunning aan winnende Inschrijver.
4.	**Contracteren**	- Informeren afgewezen leveranciers; - Tekenen (raam) overeenkomst met winnende Inschrijver (Contractant); - Registreren getekende overeenkomst.
5.	**Bestellen**	- Uitvoeren van de opdracht; - Eventueel met het doen van bestellingen.
6.	**Bewaken**	- Bewaken termijnen; - Controleren nakoming afgesproken prestaties; - Tijdige betaling facturen.
7.	**Nazorg**	- Beheren van de overeenkomst, bijvoorbeeld prijsindexeringen, looptijd; - Evalueren overeenkomst met Contractant.

7.2 Inkoop in de organisatie

Gecoördineerde inkoop

De inkoopfunctie bij het Waterschap is georganiseerd volgens het gecoördineerde model: dit model wordt getypeerd door centraal geformuleerd inkoopbeleid. Aanbesteden gebeurt in multidisciplinaire inkoopteams.

Inkoopmelding en inkoopteam

Voorafgaand aan iedere inkoop vanaf € 25.000,- excl. BTW is de budgethouder verplicht om hiervan een inkoopmelding te maken en te sturen aan Cluster Inkoop.

De budgethouder kan een inkoopteam formeren voor alle inkopen met uitzondering van inkopen waarbij de enkelvoudig onderhandse procedure (1 op 1) wordt toegepast. Het inkoopteam bestaat minimaal uit de budgethouder en/of materiedeskundige en/of de inkoper. Indien nodig maakt een juridisch adviseur ook deel uit van het inkoopteam.

Rolverdeling

Het inkoopproces kan worden onderverdeeld in strategische, tactische en operationele inkoop.

Bij het Waterschap worden de taken en bevoegdheden als volgt ingevuld:

- Strategische inkoop:
  Cluster Inkoop draagt zorg voor de strategische inkooptaken. Dit houdt in:
  - Het formuleren van het strategische inkoop- en aanbestedingsbeleid wat ter vaststelling wordt aangeboden aan het Dagelijks Bestuur;
  - Het ontwikkelen, faciliteren en ondersteunen van het inkoopproces en de inkoopprocedures binnen het gehele waterschap;
  - Toezien op toepassing van de Nota inkoop en aanbesteden vanuit de noodzaak tot het borgen van doelmatigheid en rechtmatigheid van overheidsuitgaven;
  - Het uitvoeren van inkoopanalyses;
  - Het verkennen van samenwerkingsmogelijkheden op het gebied van inkoop en het ondersteunen en begeleiden van gezamenlijke inkooptrajecten.
- Tactische inkoop:
  Hieronder wordt onder meer verstaan het uitvoeren van (Europese) aanbestedingen en het afsluiten van (raam)overeenkomsten. Dit vindt plaats in wisselende inkoopteams, afhankelijk van de inkoopbehoefte. Cluster Inkoop adviseert de budgethouder en ondersteunt, begeleidt en bewaakt het inkoopproces, de budgethouder is eindverantwoordelijk.
  Daarnaast ondersteunt Cluster Inkoop het contract- en leveranciers- management.
- Operationele inkoop:
  Hieronder wordt verstaan het bestelproces, inclusief orderopvolging en het oplossen van dagelijkse problemen met leveranciers. De bestelfunctie is decentraal in de organisatie belegd. Dit vindt plaats door of namens de budgethouder zelf.

7.3 Verantwoordelijken

Inkoop wordt concreet uitgevoerd door het ambtelijk apparaat.

7.4 Contractmanagement

In het kader van risicobeheersing en beheer van uitstaande verplichtingen is het van belang dat er registratie, beheer en evaluatie van contracten plaatsvindt.
Cluster Inkoop adviseert, begeleidt en is tevens verantwoordelijk voor het ontwikkelen, beheren, verbeteren en borgen van het contractbeheer- en contractmanagementproces.

7.5 Leveranciersmanagement

Leveranciersmanagement leidt tot het vaststellen, structureren, inrichten, onderhouden en monitoren van het juiste type leveranciersrelatie. Het continue proces van identificeren en ontwikkelen van relaties op het juiste niveau met leveranciers speelt een belangrijke rol bij de realisatie van de inkoopvoordelen, dat een professioneel inkoopproces met zicht meebrengt.

Optimaal wordt dit proces gestuurd vanuit de inkooppakketstrategie. Bij het opstellen van een inkooppakketstrategie houdt het Waterschap minimaal rekening met wet- en regelgeving en de uitgangspunten zoals geformuleerd in Hoofdstuk 5.

Bijlage 1 Klachtenregeling

Uniforme Klachtenregeling Aanbesteden

Artikel 1 - Begripsbepalingen
a. Aanbestedende dienst: het dagelijks bestuur waterschap Aa en Maas.
b. Klacht: een klacht is een schriftelijke melding van een belanghebbende over een aanbestedingsprocedure waarin gemotiveerd wordt aangegeven op welke punten hij het niet eens is met de aanbesteding of een onderdeel daarvan.

Artikel 2 - Doel Klachtenregeling Aanbesteden
Toepassing van de Klachtenregeling Aanbesteden heeft tot doel dat Klachten niet nodeloos aan de rechter worden voorgelegd, maar in onderling overleg snel en laagdrempelig worden opgelost.

Artikel 3 - Indienen van een klacht
1. Een Klacht kan worden ingediend door belanghebbenden bij het verwerven van een overheidsopdracht. De volgende categorieën kunnen onderscheiden worden:
   a. geïnteresseerde Ondernemers;
   b. (potentiële) inschrijvers en gegadigden;
   c. onderaannemers van (potentiële) inschrijvers en gegadigden;
   d. brancheorganisaties en branchegerelateerde adviescentra van Ondernemers.
2. Onderaannemers kunnen een Klacht indienen over de aanbestedende dienst, maar kunnen geen Klacht indienen die gaat over hun relatie met een hoofdaannemer.
3. Anoniem klagen is niet mogelijk.

Artikel 4 – Onderwerp van een klacht
1. Klachten hebben betrekking op aspecten van aanbestedingen die binnen de werking van de Gewijzigde Aanbestedingswet 2012 vallen. De aanbestedingen kunnen Europees of nationaal zijn. Onder nationale aanbestedingen worden ook de meervoudige onderhandse procedure als de enkelvoudige onderhandse procedure begrepen.
2. Over de Nota inkoop en aanbesteden zelf kunnen geen klachten worden ingediend.
3. Klachten moeten betrekking hebben op het handelen of nalaten van de Aanbestedende dienst in een concrete aanbesteding dat in strijd is met wettelijke bepalingen of andere voorschriften die voor die aanbesteding gelden.

Artikel 5 – Termijn van indienen van een klacht.
1. De klager dient zijn Klacht in een zo vroeg mogelijk stadium in, zodat de Klacht zoveel als mogelijk onvolkomenheden in de lopende aanbestedingsprocedure kan verhelpen.
2. Vragen en verzoeken van de Ondernemer worden eerst tijdens de aanbestedingsprocedure gesteld in de Nota van Inlichtingen.

Artikel 6 – Wijze van indienen van een klacht
1. Klachten worden schriftelijk ingediend bij het Klachtenmeldpunt Aanbesteden.
2. De schriftelijke Klacht bevat ten minste:
   a. De omschrijving van de Klacht en een beschrijving hoe de Klacht zou kunnen worden verholpen;
   b. De naam en adres van de klager;
   c. De dagtekening;
   d. De aanduiding van de aanbesteding (naam en referentienummer aanbesteding)
   e. De klager voegt alle relevante informatie toe die noodzakelijk is om de Klacht goed te kunnen behandelen.
3. Voor het indienen van een Klacht kan gebruik worden gemaakt van het daartoe bestemde Klachtenformulier.
4. Aan de indiening van een Klacht zijn geen kosten verbonden.

Artikel 7 – Samenstelling Klachtenmeldpunt Aanbesteden
Het Klachtenmeldpunt Aanbesteden wordt gevormd door één of meerdere personen, die niet direct betrokken zijn bij de aanbesteding waar de Klacht betrekking op heeft.

Artikel 8 – Procedure afhandeling klacht
1. Het Klachtenmeldpunt Aanbesteden bevestigt zo spoedig mogelijk de ontvangst van de Klacht.
2. De indiening van een Klacht schort een lopende aanbestedingsprocedure niet op. Het Klachtenmeldpunt Aanbesteden kan de Aanbestedende dienst verzoeken om beslissingen in een lopende aanbestedingsprocedure uit te stellen totdat het Klachtenmeldpunt Aanbesteden de Klacht heeft afgehandeld.
3. Het Klachtenmeldpunt Aanbesteden kan besluiten een Klacht niet in behandeling te nemen

indien de Klacht niet in overeenstemming is met de eisen zoals geformuleerd in deze regeling.
4. Wanneer het Klachtenmeldpunt Aanbesteden een Klacht niet in behandeling neemt, wordt dit aan de klager gemotiveerd meegedeeld.
5. Wanneer het Klachtenmeldpunt Aanbesteden een Klacht in behandeling neemt, wordt dit aan de klager medegedeeld en wordt een indicatieve beschrijving gegeven van het verdere procedureverloop. Bij de behandeling van Klachten streeft het Klachtenmeldpunt Aanbesteden naar een goede balans tussen snelheid van behandeling van een Klacht en bij die behandeling in acht te nemen zorgvuldigheid.

Artikel 9 – Wijze van onderzoek
1. Het Klachtenmeldpunt Aanbesteden onderzoekt of de Klacht terecht is.
2. Het Klachtenmeldpunt Aanbesteden begint zo spoedig mogelijk met dit onderzoek, zet dit voortvarend voort en houdt daarbij rekening met de planning van de aanbestedingsprocedure.
3. Indien daartoe noodzaak bestaat neemt het Klachtenmeldpunt Aanbesteden contact op met de klager, waarin de klager in de gelegenheid wordt gesteld om de Klacht toe te lichten.

Artikel 10 – Inschakeling van deskundigen
1. Het Klachtenmeldpunt Aanbesteden kan op verzoek van de klager voorstellen dat de Klacht, voordat daarop door Aanbestedende Dienst wordt beslist, voor bemiddeling of advies wordt voorgelegd aan de Commissie van Aanbestedingsexperts.

Artikel 11 – Afhandeling van de klacht
1. Het Klachtenmeldpunt Aanbesteden geeft schriftelijk advies aan de Aanbestedende Dienst over de te nemen beslissing omtrent de Klacht.
2. De Aanbestedende Dienst beslist over de klacht aan de hand van het oordeel van het Klachtenmeldpunt Aanbesteden. Als de Klacht terecht of deels terecht is, bepaalt de Aanbestedende dienst of en welke corrigerende of preventieve maatregelen zullen worden getroffen. Als de Klacht niet terecht is, dan wordt de Klacht afgewezen. Als de Klacht, gelet op de stand van de aanbestedingsprocedure, te laat is ingediend of niet voldoet aan de indieningseisen wordt de klacht niet in behandeling genomen.
3. De beslissing wordt gemotiveerd en zo spoedig mogelijk aan de klager meegedeeld.
   De andere in de aanbestedingsprocedure betrokkenen worden op de hoogte gesteld, voor zover het transparantiebeginsel of gelijkheidsbeginsel dat vereist.
4. Nadat op de Klacht is beslist of is nagelaten binnen een redelijke termijn op de Klacht een beslissing te nemen, kan de klager de Klacht aan de Commissie van Aanbestedingsexperts voorleggen. Een Klacht kan niet aan de Commissie van Aanbestedingsexperts worden voorgelegd als de Aanbestedende Dienst niet de gelegenheid heeft gehad om binnen de meegedeelde richttermijn op de Klacht te beslissen.

Artikel 12 – Slotbepalingen
1. In de gevallen waarin de Klachtenregeling Aanbesteden niet voorziet, oordeelt het Klachtenmeldpunt Aanbesteden naar redelijkheid en billijkheid.
2. De Klachtenregeling Aanbesteden treedt in werking één dag na bekendmaking.

Motie: dierenwelzijn in Nota inkoop en aanbesteden

Het Algemeen Bestuur van het waterschap Aa en Maas, bijeen in vergadering op 5 juni 2026,

Kennisgenomen van de Nota inkoop en aanbesteden 2026,

Constaterende dat:

- Met de Nota inkoop en aanbesteden 2026 wordt benadrukt dat wij als waterschap ethisch verantwoord en maatschappelijk verantwoord willen handelen.
- In het bestuursakkoord is opgenomen dat het waterschap zal onderzoeken hoe wij binnen het werk van het waterschap nog beter oog kunnen hebben voor dierenwelzijn.
- Door het Dagelijks Bestuur wordt aangegeven dat dierenwelzijn wordt opgenomen in de Nota dierenwelzijn en het (ambtelijk) Uitvoeringskader inkoop en aanbesteden. Maar er op dit moment geen verwijzing is in de Nota inkoop en aanbesteden naar de nog vast te stellen Nota dierenwelzijn.
- Dierenwelzijn nu slechts onderdeel is van de MVI-criteriatool en niet een van de hoofddoelen.
- Inkoop en aanbestedingsbeleid invloed kan hebben op dierenwelzijn. Bijvoorbeeld door:
    a) het gebruik van dierproefvrije reinigingsmiddelen bij schoonmaak.
    b) eiwittransitie: beperken dierlijke producten bij onze catering.
    c) dierenwelzijn bij begrazing dijken, zoals verplichting voor schaduw op hete dagen.
    d) dierenwelzijn bij onderhoud van watergangen en keringen.

Overwegende dat:

- Dierenwelzijn als voorwaarde bij inkoop en aanbesteden beter geborgd is als dit doel meer expliciet is opgenomen in de Nota inkoop en aanbesteden.

Verzoekt het Dagelijks Bestuur:

- De Nota inkoop en aanbesteden waterschap Aa en Maas 2026 opnieuw vast te stellen met een paragraaf in hoofdstuk 6 voor dierenwelzijn, waarin ook wordt verwezen naar de nog vast te stellen Nota dierenwelzijn.
- Naar het AB terug te koppelen hoe dierenwelzijn wordt opgenomen in het (ambtelijk) Uitvoeringskader inkoop en aanbesteden.

En gaat over tot de orde van de dag.

R. van de Pol (Partij voor de Dieren)
C. Vos (Partij voor de Dieren)

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3073
Extern Zaak ID	0654420273
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	5.4
Titel	Dashboard waterveiligheid Q1 2026
Organisatieonderdeel	Waterveiligheid
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Dijk, P. van

Bijlagen
Dashboard waterveiligheid Q1 2026 peildatum 15 maart

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

Kennis te nemen van het dashboard waterveiligheid Q1 2025 (peildatum 15 maart 2026).

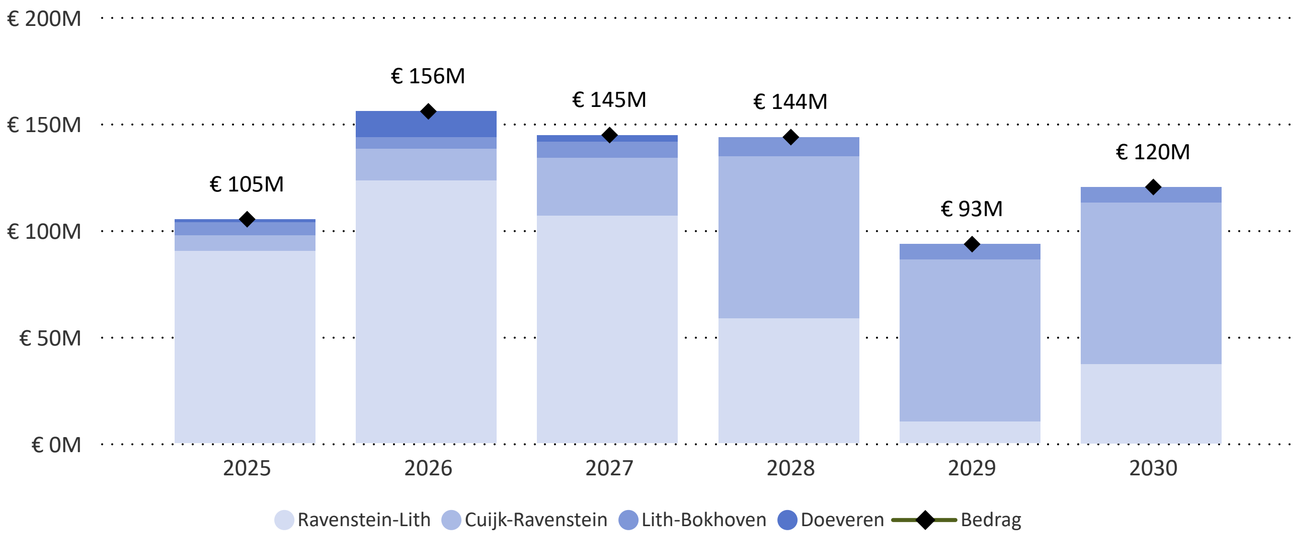
Waterveiligheid - HWBP

Peildatum
15 maart 2026

Waterschap Aa en Maas
veilig voldoende schoon water

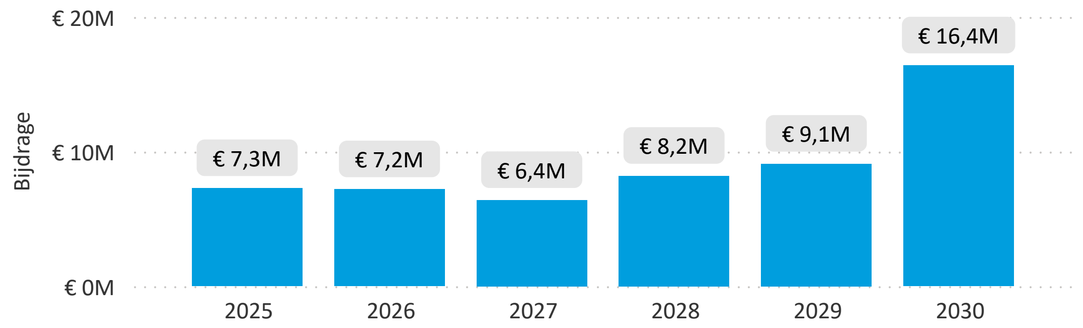
Financieel

Financiele meerjarenplanning HWBP-projecten

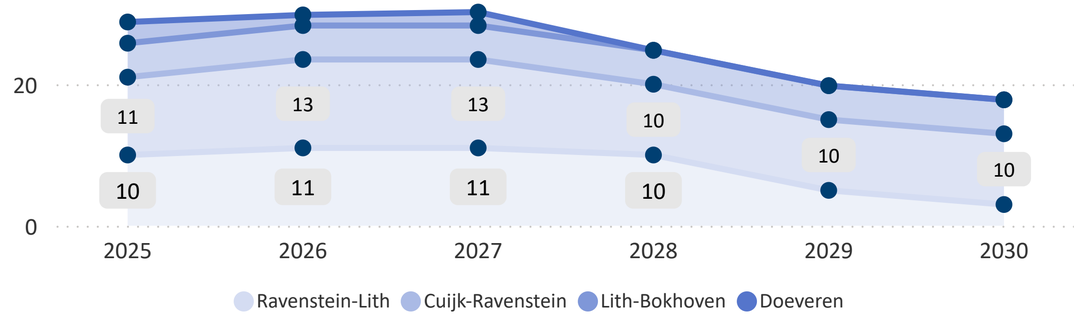

Financieel

Jaarlijkse bijdrage WS Aa en Maas aan HWBP

Verwachte interne FTE

Planning en Omgeving

Overzicht projectplanning

Planning Programma-breed

Meerjarenplanning HWBP-projecten

2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037

Verkenning | Planuitwerking | Realisatie dijkversterking | Gebiedsopgave gerealiseerd

Ravenstein-Lith
Lengte dijkvak: 26 km

Cuijk-Ravenstein
Lengte dijkvak: 21 km

Doeveren
Lengte dijkvak: 4 km

Lith-Bokhoven
Lengte dijkvak: 23 km

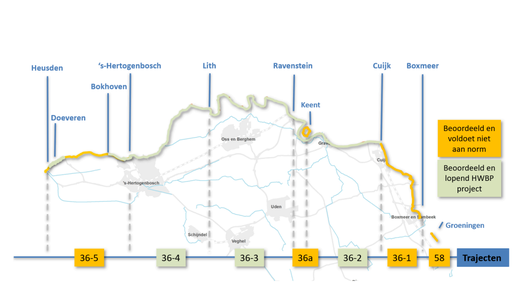
Vierlingsbeek-Cuijk (*)
Lengte dijkvak: 22 km

Bokhoven-Heusden (**)
Lengte dijkvak: 13 km

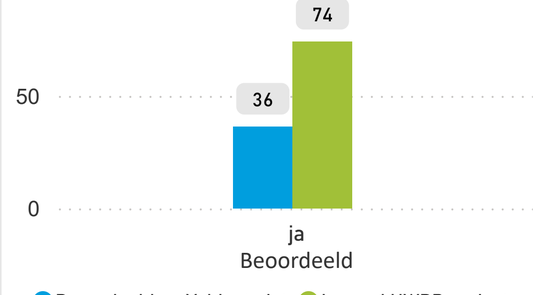
(*) Op basis van ontwerpprogramma HWBP
(**) Aangemeld bij het HWBP

Beoordeling

Trajectoverzicht projecten

Beoordeling primaire keringen (Km)

Projectnaam

Ravenstein-Lith

Trajectnr.	Aantal Km.	Aantal kunstwerken	Beoordeling
36-3	26	2	ja

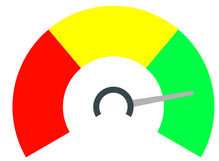
Projectvoortgang

Omgevingsrelatie

Financien

Toelichting projectvoortgang

Toelichting

De uitvoering verloopt volgens planning. De financiële positie is stabiel. Er is rust in de omgeving en bij de achterbannen van de 10 partners. De samenwerking tussen de projectorganisatie en aannemer Boskalis is goed.

Er zijn enkele inhoudelijke aandachtspunten, waaronder enkele verontreinigingen die opgeruimd worden vanuit het project en enkele inpassingvraagstukken die kleine aanpassingen vragen in de bouwfasering. Voor deze onderwerpen worden oplossingsrichtingen uitgewerkt. Daarnaast vragen raakvlakprojecten (o.a. Cuijk - Ravenstein en sluis Macharen) blijvende afstemming.

Organisatorisch zijn er wisselingen in het team van de projectorganisatie door het vertrek van twee externe medewerkers. Vervanging wordt momenteel georganiseerd volgens de geldende procedures.

Toelichting Omgevingsrelatie

Toelichting

De financiële bijdragen van enkele projectpartners vragen op onderdelen blijvende aandacht. Onder andere Natuurmonumenten (openstaande bijdrage planuitwerking) en gemeente West Maas en Waal (bijdrage fietspad). Eventuele wisselingen van bestuurders als gevolg van gemeenteraadsverkiezingen worden actief opgepakt.

De relatie met de omgeving en betrokken partners is stabiel en rustig. Er zijn geen signalen van onrust bij de achterbannen van de betrokken partijen. We zijn in afwachting van de uitspraak van de Raad van State en de lopende onteigeningsprocedures worden opgevolgd, vooralsnog zonder effect op de voortgang van de uitvoering.

Toelichting Financien

Toelichting

De financiële positie van het project is stabiel. De Prognose Einde Werk blijft binnen het vastgestelde projectbudget. De aanvraag voor de maximale jaarlijkse bijdrage van het HWBP van 40 miljoen is in voorbereiding. Indien er voldoende ruimte is binnen de programmabegroting van het HWBP kan dit bedrag later dit jaar nog worden opgehoogd. Ook zijn er enkele specifieke aandachtspunten:
1) De nadeelcompensatie vanuit het project voor de persleiding RWZI was niet opgenomen in de projectraming; dit wordt opgevangen binnen de risicoreservering.
2) Kosten als gevolg van aangetroffen verontreinigingen worden in beeld gebracht en opgevangen binnen de risicoreservering.
3) De subsidiebeschikking HWBP wordt bijgesteld door een lagere index (4,98% i.p.v. 5,2%), wat leidt tot een neerwaartse bijstelling (€ 0,8 mln.).

De Planuitwerking is nagenoeg financieel afgerond, er vinden nog enkele werkzaamheden plaats voor archeologisch onderzoek. Deze zullen in 2026 worden afgerond.

Projectnaam

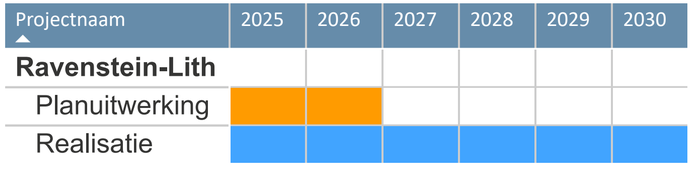
Ravenstein-Lith

Planning en Bestuurlijke besluitvorming

Bestuurlijke besluitvorming

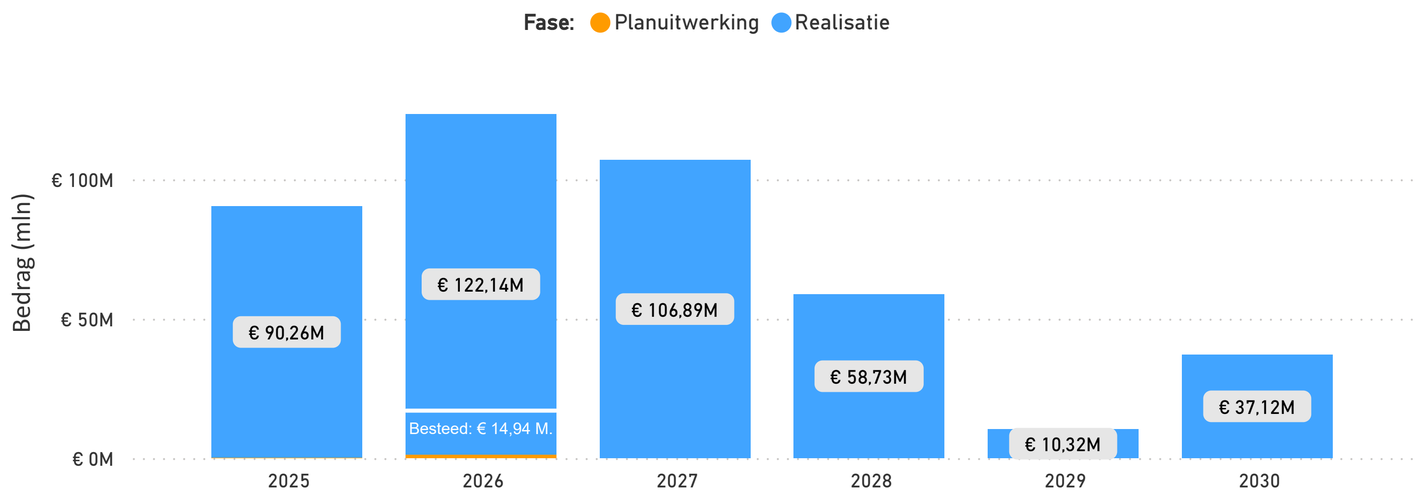
Toelichting	Planning	Werkelijk
AB: Themabijeenkomst informeren AB stand van zaken project		23-05-2024
AB: Bestuursovereenkomst en kredietaanvraag Realisatie		05-07-2024
Start werkzaamheden aan de dijk		06-01-2025
KRW-maatregelen uitgevoerd	22-12-2027	
Oplevering dijkversterkingsmaatregelen	31-12-2028	
Oplevering rivierverruimende en gebiedsgerichte maatregelen (geheel project)	31-12-2030	
Het werk volledig uitgevoerd	31-12-2030	

Meerjarenplanning

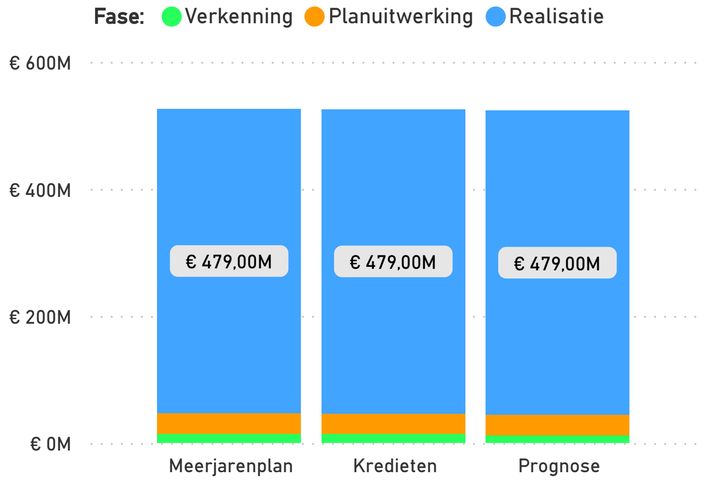

Financien

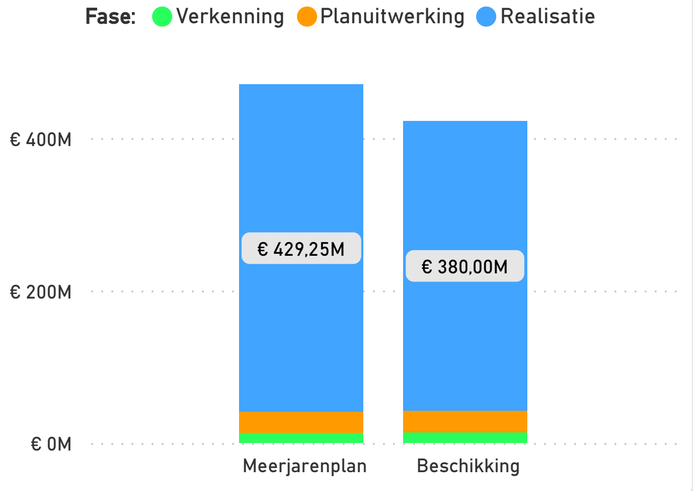
Planning uitgaven per jaar/fase

Uitgaven : Ravenstein-Lith

Inkomsten excl. eigen bijdrage AM : Ravenstei...

Projectnaam

Cuijk-Ravenstein

Trajectnr.	Aantal Km.	Aantal kunstwerken	Beoordeling
36-2	21	10	ja

Projectvoortgang

Omgevingsrelatie

Financien

Toelichting projectvoortgang

Toelichting

Met het bouwteam (Dijkgenoten, Sweco, Waterschap Aa en Maas) wordt gewerkt aan opstellen van het definitief ontwerp. De deelopleveringen hiervoor staan door heel 2026 heen gepland. Daarnaast werkt Dijkgenoten door aan het opstellen van het uitvoeringsplan en de fasering van de realisatie.

De conditionerende onderzoeken zijn opgestart en zullen gedurende het jaar 2025/2026 worden uitgevoerd. Een 'special' in deze onderzoeken is het constructief onderzoek in Grave. Begin Q2 2026 zal dit onderzoek worden opgestart waarbij de staat van de constructie van de kademuur zal worden onderzocht om te bepalen welke maatregelen nodig zijn voor een toekomstbestendige kering.

Vooruitlopend op de realisatiefase zullen voorbereidende werkzaamheden worden opgestart. Enkele dijktracés hebben meer voorbereidingstijd nodig dan andere. Om deze reden zal de realisatiefase worden uitgevoerd in twee delen. De subsidie zal hierbij ook in twee delen aangevraagd.

Toelichting Omgevingsrelatie

Toelichting

De minnelijke grondverwerving is opgestart op basis van het vergunningenontwerp, het betreft circa 60 dossiers. Tevens wordt de onteigening voorbereid.

Alle hoofdvergunningen die mee gaan in de gecoordineerde procedure met het projectbesluit zijn inmiddels verkregen. Deze zullen bij de vaststelling van het definitieve projectbesluit worden toegevoegd.

Op 9 januari heeft het locatiebezoek van de commissie MER plaatsgevonden. De bevindingen van de commissie MER zullen worden beantwoord in de Nota van Antwoord.

Op 21 oktober is het ontwerp projectbesluit vastgesteld door het dagelijks bestuur. Het projectbesluit en de gecoördineerde vergunningen hebben vanaf 6 november tot ter inzage gelegen. Op basis van de ter inzagelegging zijn 37 zienswijzen ingediend. Er vindt afstemming plaats met de betreffende gemeentes over de beantwoording van deze zienswijzen in de Nota van Antwoord. Het beantwoorden van zienswijzen in de nota van antwoord kost meer tijd van verwacht. Daarmee verschuift de besluitvorming van de vastelling van het definitieve projectbesluit van juni naar september 2026.

Voor de deelgebieden die vermoedelijk als eerste in uitvoering gaan zijn de gesprekken met Enexis en Brabant Water over de verleggingsplannen opgestart.

Toelichting Financien

Toelichting

De huidige samenwerkingsovereenkomst ziet toe op de planuitwerkingsfase. Er zal voor de realisatiefase een nieuwe overeenkomst worden opgesteld tussen initiafnemers en het waterschap over de realisatie van de overgebleven meekoppelkansen.

De kosten van de conditionerende onderzoeken zijn hoger dan verwacht. De verwachting is dat de huidige fase binnen planning kan worden afgerond.

Om de voorbereiding van de realisatiefase op te starten zal een voorstel voor een investeringskrediet worden voorgelegd aan het algemeen bestuur. Deze zal voor de vergadering van 5 juni 2026 worden geagendeerd.

Projectnaam

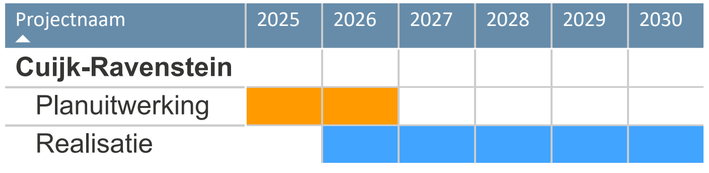
Cuijk-Ravenstein

Planning en Bestuurlijke besluitvorming

Bestuurlijke besluitvorming

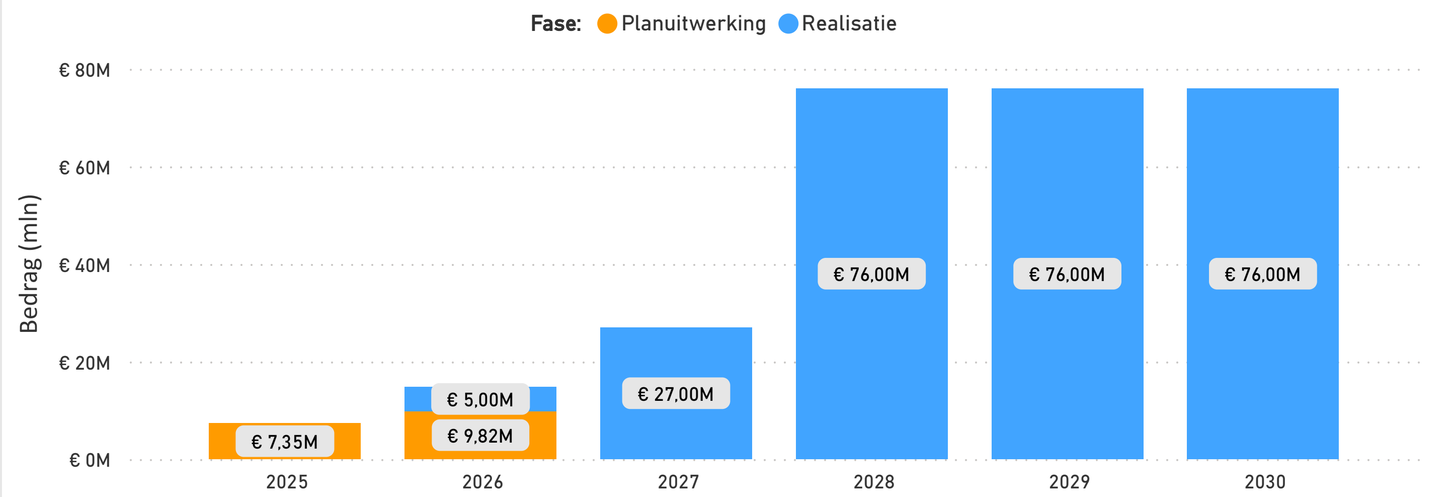
Toelichting	Planning	Werkelijk
Thema AB: Toelichting stavaza Cuijk-Ravenstein		26-09-2025
Gunning aannemer bouwteam fase		11-10-2025
DB: Akkoord ter inzagelegging ontwerp Projectbesluit Cuijk-Ravenstein		21-10-2025
DB: Vaststellen Projectbesluit, plan MER en hoofdvergunningen Cu-Ra	31-03-2026	
GS: Goedkeuring Projectbesluit Cuijk-Ravenstein	30-09-2026	
AB: Kredietaanvraag voorbereiding Realisatiefase Cuijk-Ravenstein	06-06-2026	

Meerjarenplanning

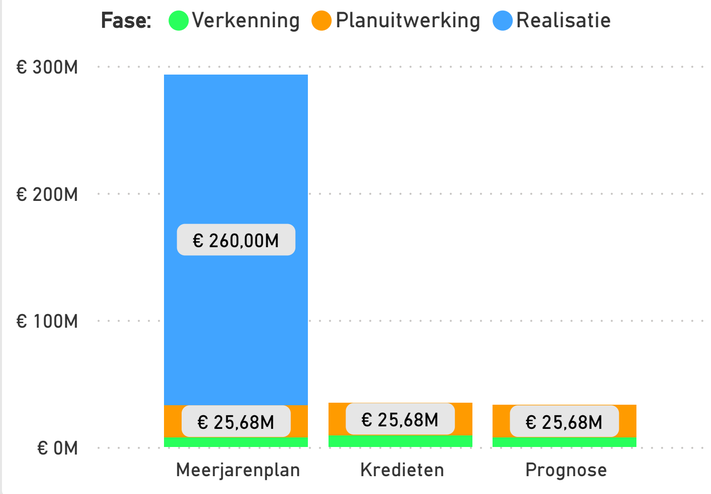

Financien

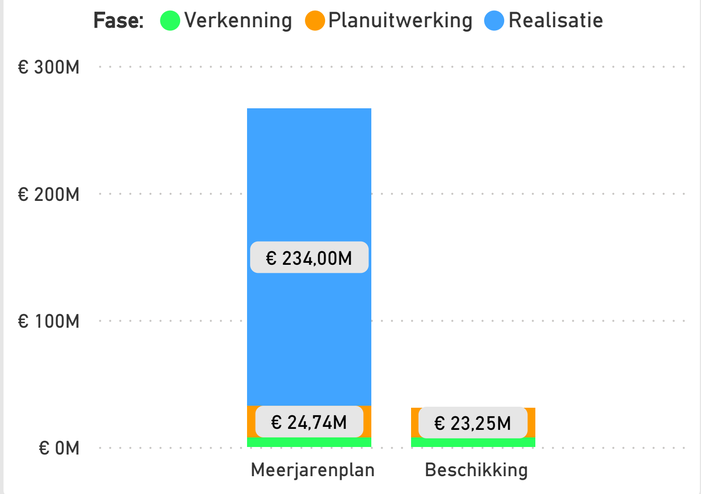
Planning uitgaven per jaar/fase

Uitgaven : Cuijk-Ravenstein

Inkomsten excl. eigen bijdrage AM : Cuijk-Rav...

Projectnaam

Lith-Bokhoven

Trajectnr.	Aantal Km.	Aantal kunstwerken	Beoordeling
36-4	23	16	ja

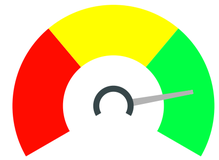
Projectvoortgang

Omgevingsrelatie

Financien

Toelichting projectvoortgang

Toelichting

Het project is in 2023 gestart met de verkenningsfase. Het plan van aanpak is ingediend voor subsidie bij het HWBP. De beschikking is ontvangen in april 2024.

Het Algemeen Bestuur heeft in de vergadering van 23 februari 2024 krediet toegekend aan de verkenningsfase van Lith-Bokhoven.

In samenwerking met het ingenieursbureau (Witteven + Bos met RHDHV) wordt de fase van Kansrijke Alternatieven (KA) doorlopen. Omdat de veiligheidsopgave nog niet voldoende stabiel was voor het volledige dijktraject wordt parallel gewerkt aan het Voorkeursalternatief voor vier prioritaire gebieden.

Toelichting Omgevingsrelatie

Toelichting

De bewoners van Oud-Empel hebben gezamenlijk een zienswijze ingediend op Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). Hierin hebben zij hun zorgen en ideeën kenbaar gemaakt voor de dijkverbetering. Ondanks de goede contacten met het project was er behoefte om hierover in gesprek te gaan. Dit heeft geresulteerd in een veldbezoek met bewoners aan enkele belangrijke locaties in het dorp, in december 2025. Hierbij was ook de portefeuillehouder aanwezig.

Op 3 december 2025 vond een informatiebijeenkomst plaats voor bewoners langs de randen van het stedelijk uitloopgebied van ’s-Hertogenbosch. Tijdens deze bijeenkomst is een toelichting gegeven op de stand van zaken van de dijkverbeteringsopgave.

Op 20 november 2025 vond de zesde werkplaats van het dijkverbeteringsproject Lith-Bokhoven plaats. De bijeenkomst stond in het teken van het verdiepen van kansrijke alternatieven voor de vier prioritaire gebieden. De sfeer was erg constructief en betrokken. Volgende werkplaatsen richten zich ook op andere dijkdelen.

Toelichting Financien

Toelichting

De huidige prognose realisatiekosten is beredeneerd op basis van een combinatie van de voordeligste realistische oplossingen per deeltraject. De grootste kostendragers zijn de complexe dijkdorpen en nieuwe dijktraces.

De planning en uitgaven verlopen conform prognose.

Het plan van aanpak voor de verkenningsfase met een raming van € 15 mln. is in april 2024 beschikt door het HWBP. Daarmee zijn 90% van de totale kosten van de verkenning gedekt.

Projectnaam

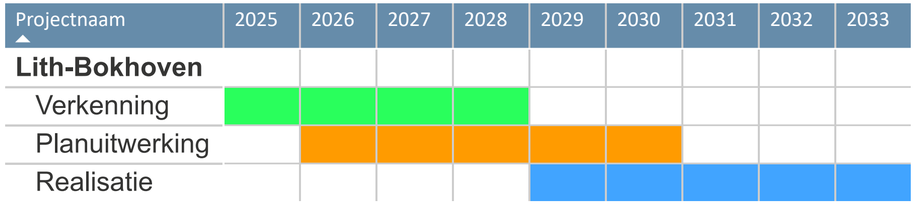
Lith-Bokhoven

Planning en Bestuurlijke besluitvorming

Bestuurlijke besluitvorming

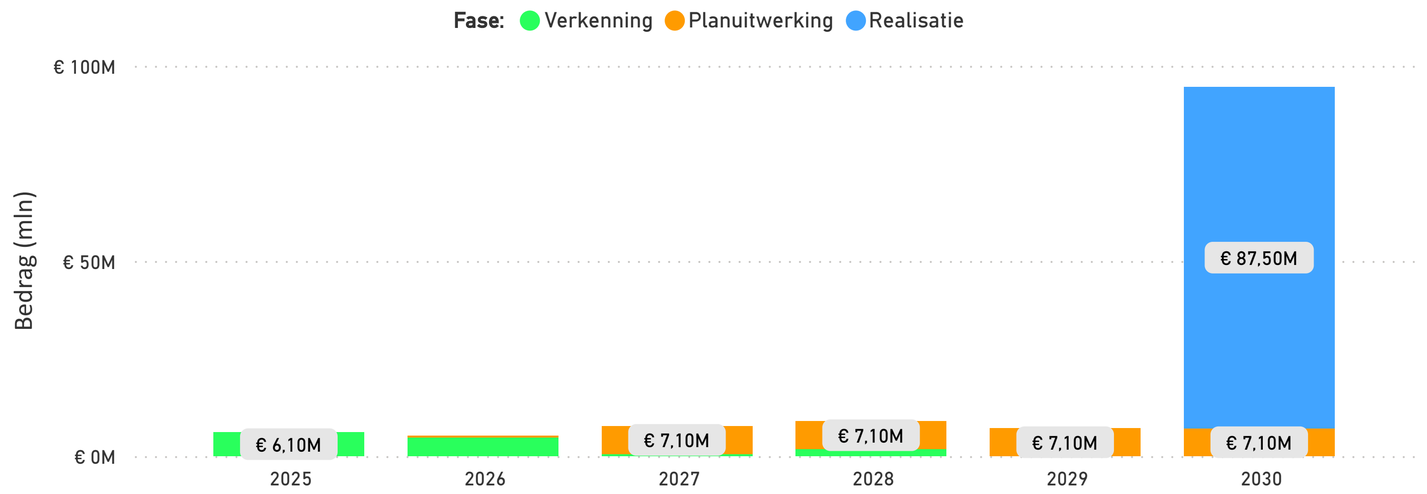
Toelichting	Planning	Werkelijk
AB: Kredietaanvraag Verkenningsfase		23-02-2024
Nota Kansrijke bouwstenen		06-12-2024
Nota Mogelijke alternatieven (MA)		13-06-2025
Nota Kansrijke alternatieven (KA)	19-06-2026	
DB: Voorkeursalternatief (VKA)	07-12-2026	

Meerjarenplanning

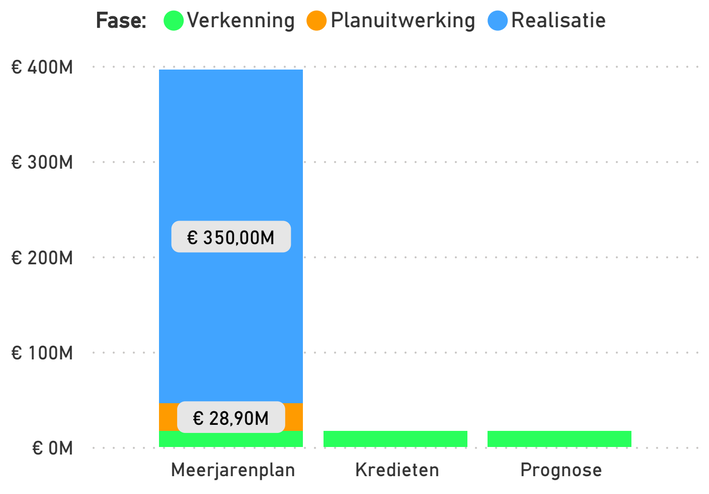

Financien

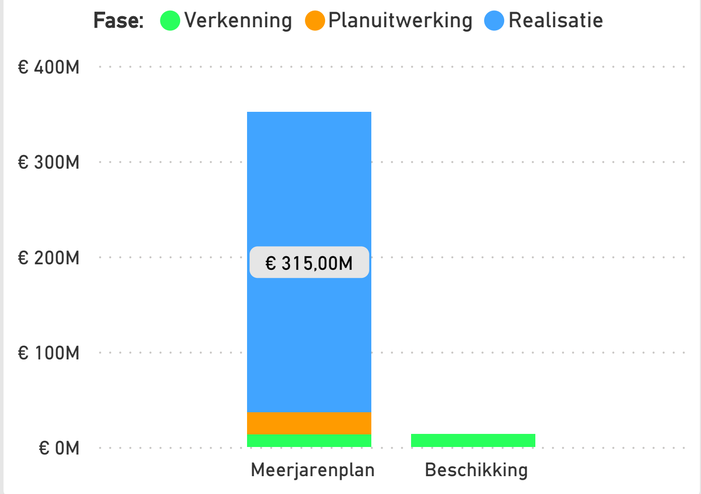
Planning uitgaven per jaar/fase

Uitgaven : Lith-Bokhoven

Inkomsten excl. eigen bijdrage AM : Lith-Bokh...

Projectnaam

Doeveren

Trajectnr.	Aantal Km.	Aantal kunstwerken	Beoordeling
36-5	4	0	ja

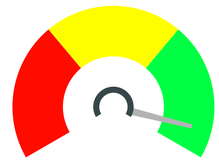
Projectvoortgang

Omgevingsrelatie

Financien

Toelichting projectvoortgang

Toelichting

Het projectbesluit en de MER zijn door Gedeputeerde Staten op 2 september 2025 goedgekeurd waarna het vanaf 18 september 2025 6 weken ter inzage heeft gelegen. Er zijn geen beroepen ontvangen op het Projectbesluit en MER. Daarmee is deze ook onherroepelijk geworden en is dit geen obstakel meer voor de uitvoering

De aanbesteding voor de dijkversterking is afgerond en gegund aan FPH Ploegmakers. Deze partij heeft een plan ingediend dat voldeed aan alle eisen en uitblonk in ondermeer de korte realisatietijd en aandacht voor (het ontzien van) de omgeving.

Momenteel wordt door FPH Ploegmakers een uitvoeringontwerp opgesteld. Dit loopt voorspoedig. De start van de uitvoering (schep in de grond) is momenteel voorzien in augustus 2026 en oplevering is voorzien in april 2027.

Met Enexis is in overleg met de aannemer besloten dat in september 2026 hun kabels worden verlegd. De overleggen met Brabant Water over de verlegging lopen voorspoedig en hier worden geen problemen voorzien met de planning. De aannemer heeft als meekoppelkans aangeboden om de waterleiding in zijn geheel te vervangen, zodat deze toekomstbestendig is. Er lopen gespreken over een kostenverdeling van deze vervanging tussen Brabant water, FPH Ploegmakers en WSAM.

Toelichting Omgevingsrelatie

Toelichting

Er heeft op 10 december 2025 een starthandeling plaatsgevonden, waarbij naast FPH Ploegmakers ook medewerkers van betrokken overheidsorganisaties en bewoners uit de omgeving aanwezig waren. Deze middag is door iedereen als zeer positief ervaren.

Er heeft overleg plaatsgevonden met de camping over een nadeelcompensatie voor de gemiste omzet tijdens de uitvoeringsperiode. Omdat de aannemer buiten het vakantieseizoen werkt, wordt de nadeelcompensatie opnieuw berekend. De gewijzigde berekening wordt ter besluitvorming voorgelegd aan het dagelijks bestuur.

De relatie met de omgeving blijft onverminderd goed.

Toelichting Financien

Toelichting

De aanbieding van FPH Ploegmakers voor de realisatie is circa 40% lager uitgevallen dan de contractraming. Dit werd met name veroorzaakt door lagere inkoopprijzen van de damwanden en kortere doorlooptijd van de uitvoering van het werk. Echter komen deze inkoopprijzen door de oorlog in Iran onder druk te staan.

De Planuitwerkingsfase is afgerond en de kosten blijven binnen de raming en het verstrekte krediet. In mei 2026 wordt de Planuitwerking financieel afgesloten en wordt duidelijk hoe groot het positieve saldo zal zijn.

Op 18 december 2025 heeft het HWBP besloten om circa € 19,6 miljoen aan subsidie te verlenen voor de Realisatiefase. Nu het uitvoeringscontract is gegund, zal dit subsidiebedrag conform de financieringsregels van het HWBP worden herijkt. Momenteel loopt het herijkingsproces waarbij het beschikte subsidiebedrag voor de Realisatiefase zal worden aangepast ten gevolge van de gunstige aanbesteding. De prognose van de te maken kosten zal lager uitvallen door de lagere aanneemsom en een lager risicoprofiel. De subsidie van het HWBP zal hierdoor naar beneden worden bijgesteld. De herijking is 25 februari ingediend en ligt ter toetsing bij het HWBP.

Voor de Verkenningsfase is het vaststellingverzoek bij het HWBP ingediend. Deze is in januari 2026 conform de subsidieaanvraag vastgesteld.

Projectnaam

Doeveren

Planning en Bestuurlijke besluitvorming

Bestuurlijke besluitvorming

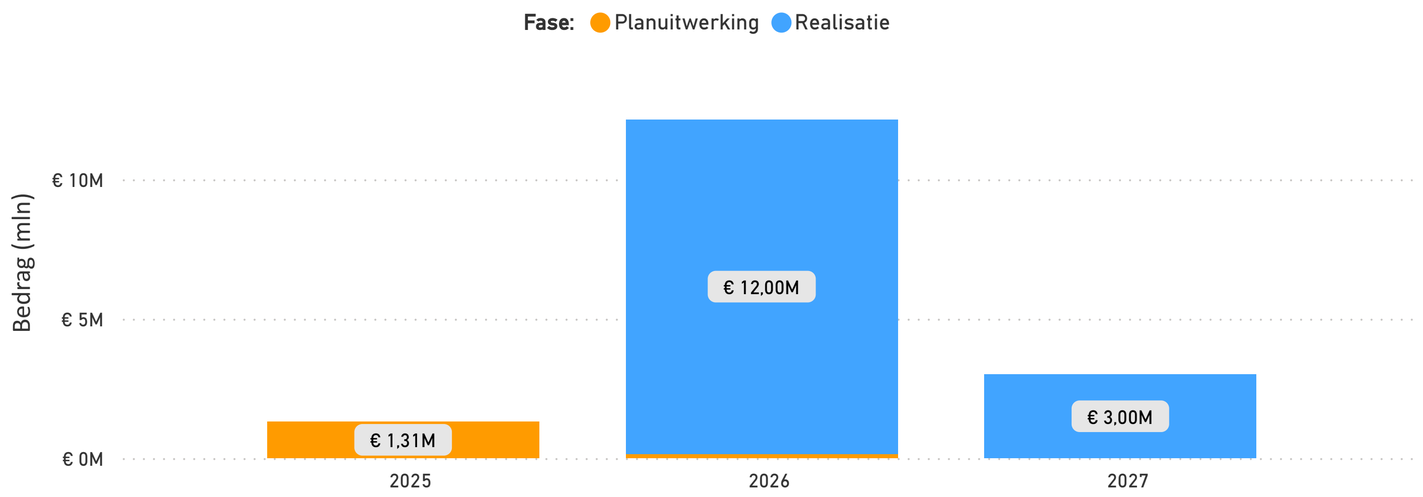
Toelichting	Planning	Werkelijk
AB: Kredietaanvraag Realisatie		04-07-2025
GS: Projectbesluit Doeveren		02-09-2025
Indienen subsidieaanvraag realisatiefase		31-10-2025
Voorlopige gunning uitvoering		12-11-2025
Definitieve gunning uitvoering		03-12-2025
Vaststelling HWBP subsidie Planuitwerkingsfase	31-05-2026	
Oplevering dijkversterkingsmaatregelen	01-04-2027	

Meerjarenplanning

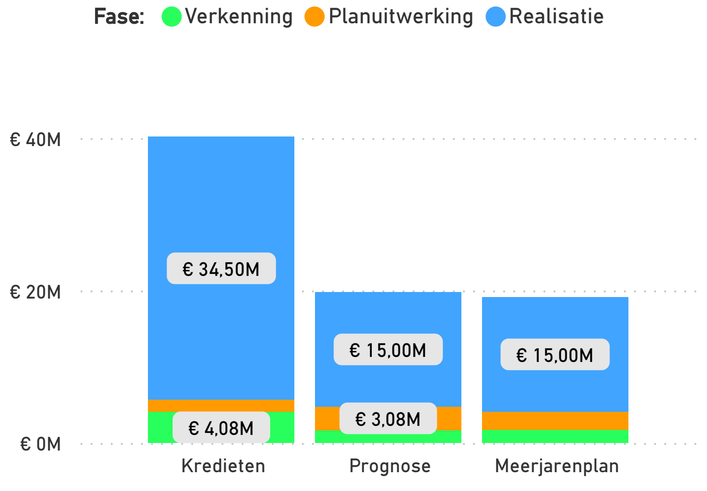
Projectnaam	2025	2026	2027
Doeveren			
Planuitwerking			
Realisatie			

Financien

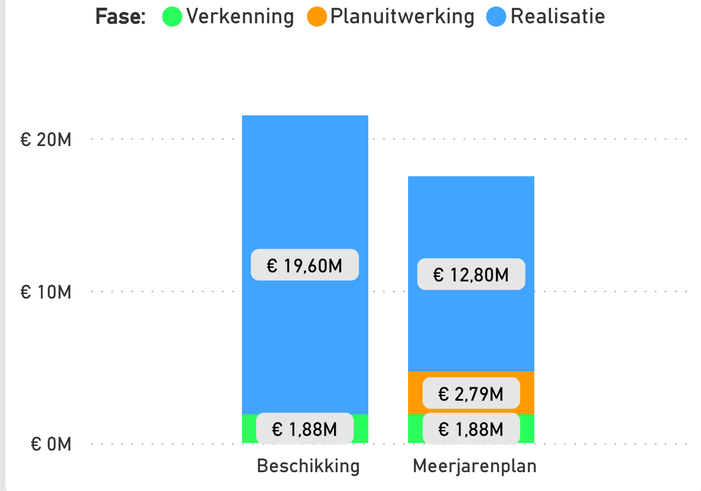
Planning uitgaven per jaar/fase

Uitgaven : Doeveren

Inkomsten excl. eigen bijdrage AM : Doeveren

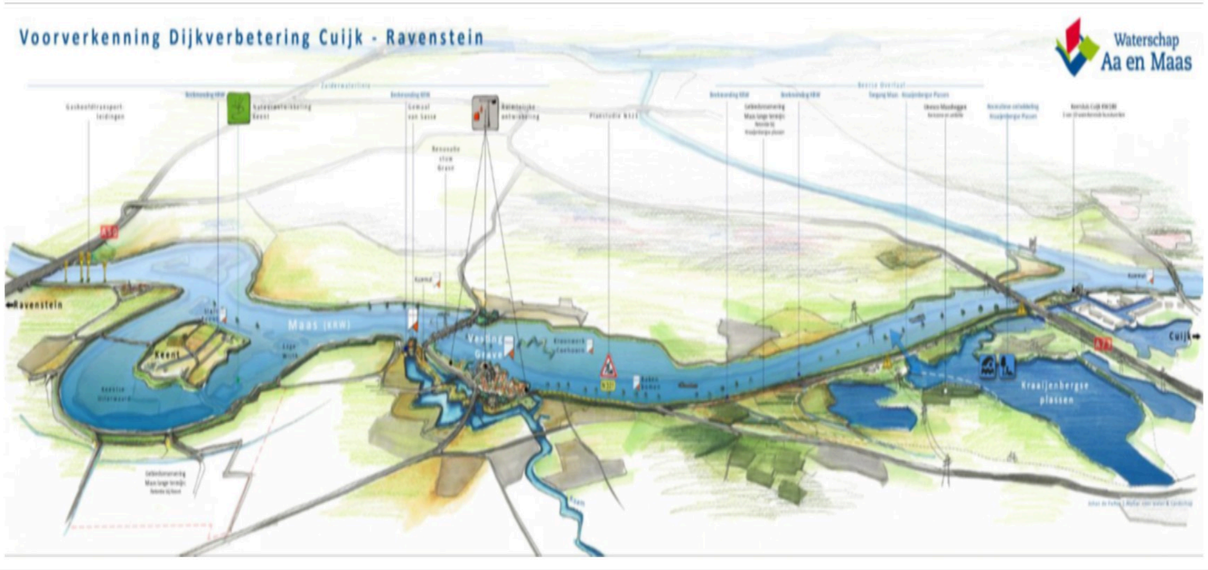
Begrenzing projectgebied Lith-Bokhoven

Begrenzing projectgebied Ravenstein-Lith

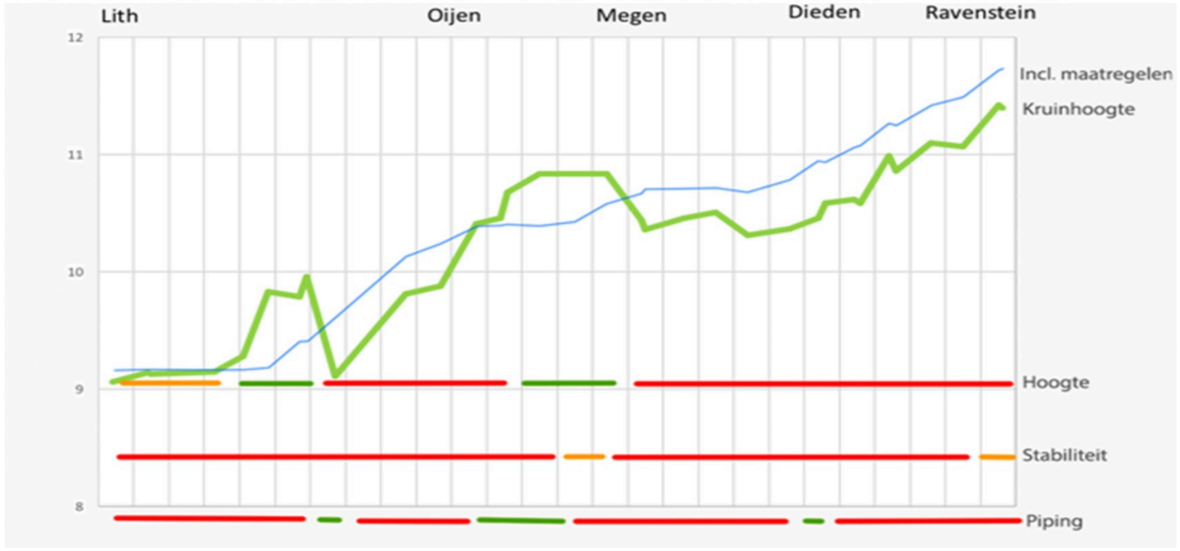
Begrenzing projectgebied Cuijk-Ravenstein

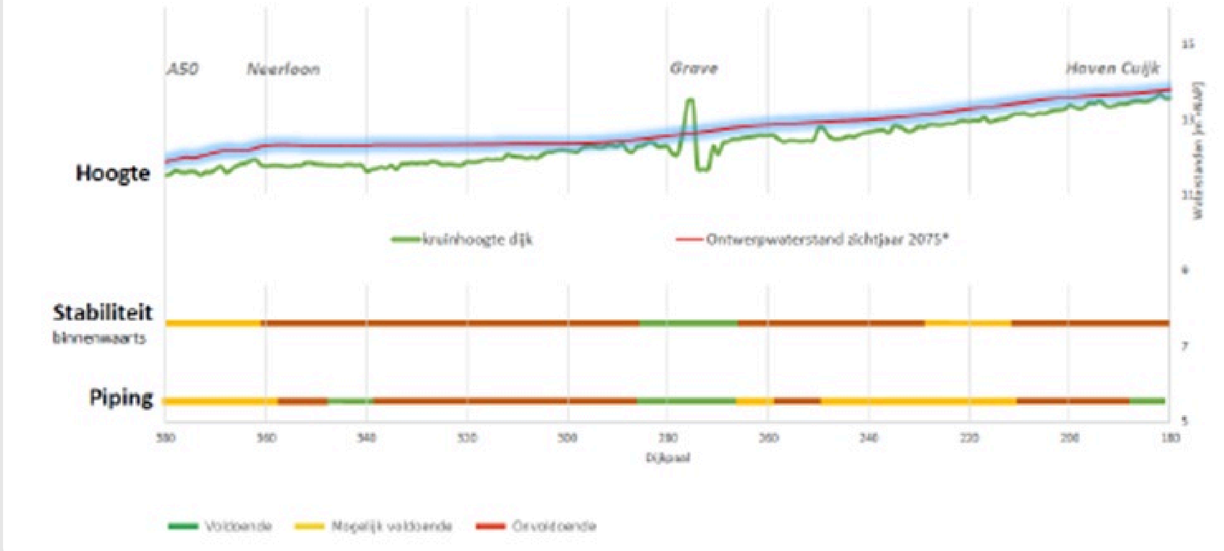
Begrenzing projectgebied Doeveren

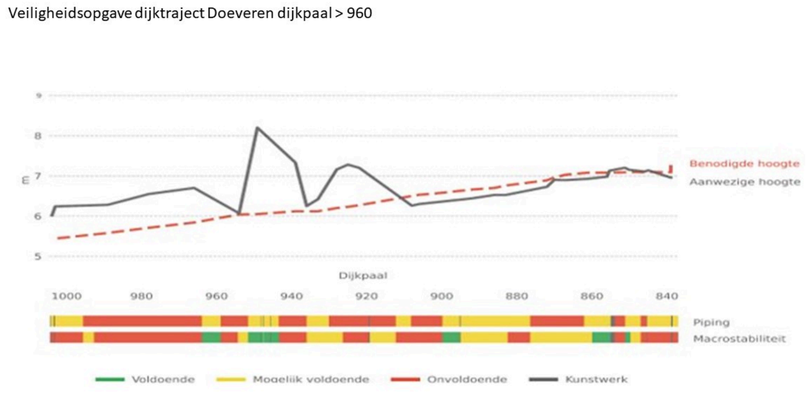
Ravenstein-Lith, veiligheidsopgave

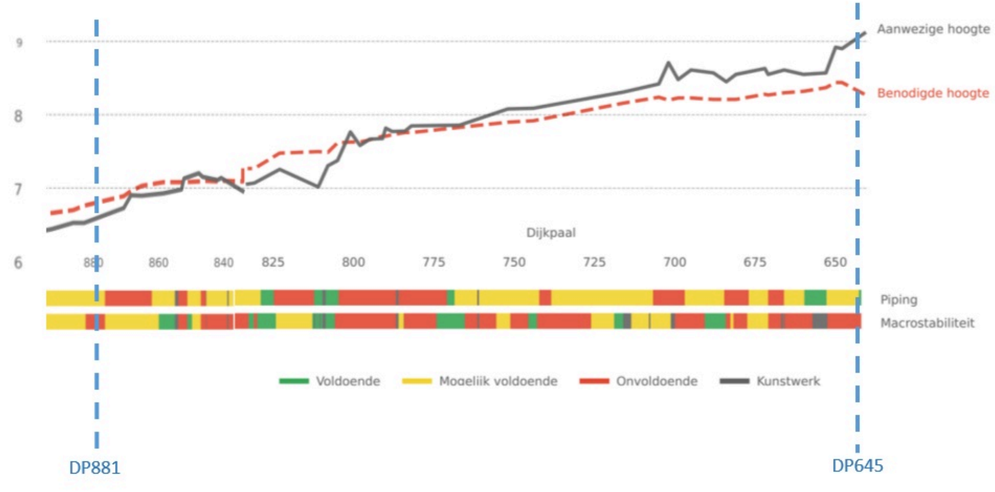
Cuijk-Ravenstein, veiligheidsopgave

Doeveren, resultaat beoordeling dijkpaal 960 en verder

Lith-Bokhoven, resultaat beoordeling dijkpaal 645 tot dijkpaal 881

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3320
Extern Zaak ID	0654811012
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	5.5
Titel	Jaarverslag 2025 rekenkamer waterschap Aa en Maas
Organisatieonderdeel	Bestuur en Bedrijfsvoering
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Jacobs, M.

Bijlagen
AB-informatienota
Aanbiedingsbrief Jaarverslag 2025 Aa en Maas (1)
Jaarverslag 2025 - Eindexemplaar

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

Kennis te nemen van het Jaarverslag 2025 rekenkamer waterschap Aa en Maas.

Zaaknummer: 811012

INFORMATIENOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

KENNISNEMEN VAN:

Het Jaarverslag 2025 van de Rekenkamer van waterschap Aa en Maas

---

PROBLEEMSTELLING

De Rekenkamer wil door gericht onderzoek, quick scans en praktische adviezen op actieve wijze een bijdrage leveren aan het verbeteren van de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het bestuurlijk handelen van waterschap Aa en Maas.

KERNBOODSCHAP

Het dagelijks bestuur biedt u, op verzoek van de rekenkamer, bijgevoegd jaarverslag over 2025 aan. In dit jaarverslag wordt het algemeen bestuur inzicht gegeven in de onderzoeken die in 2025 zijn opgepakt en welke werkzaamheden voor 2026 op de planning staan.

In het Jaarverslag staat op pagina 5 dat het dagelijks bestuur op grond van de Waterschapswet het algemeen bestuur jaarlijks een overzicht verstrekt van de aan het dagelijks bestuur gedane voorstellen van de rekenkamer, vergezeld van het standpunt daaromtrent en van de wijze waarop aan de voorstellen vervolg is gegeven. Volgens de rekenkamer zou nog niet aan deze wettelijke verplichting zijn voldaan. Het dagelijks bestuur heeft namelijk deze rapportage wel opgeleverd. Deze is als bijlage toegevoegd aan het Jaarverslag 2025 waterschap Aa en Maas.

CONSEQUENTIES

Niet van toepassing.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

Niet van toepassing.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Niet van toepassing.

VERVOLG

Niet van toepassing.

BIJLAGEN

1. Aanbiedingsbrief rekenkamer
2. Jaarverslag 2025 rekenkamer

VERSIEDATUM

26 mei 2026

Rekenkamer Waterschap Aa en Maas

Dagelijks Bestuur Waterschap Aa en Maas
T.a.v. de griffie
Pettelaarpark 70
5201 GA 's-Hertogenbosch

Datum	16 april 2026
Zaaknummer	
Doorkiesnr.	
Onderwerp	Aanbieding jaarverslag 2025 Rekenkamer
Bijlage(n)	1

Geachte leden van het Dagelijks Bestuur,

Bijgaand bieden we u ter kennisname het jaarverslag 2025 van de Rekenkamer Aa en Maas aan.
We verzoeken u dit verslag ter informatie te agenderen voor de eerstvolgende vergadering van het Algemeen Bestuur. In het verslag leggen wij rekenschap af over wat de Rekenkamer in 2025 heeft gedaan. Onderstaand treft u een actualisatie aan, over de eerste drie maanden van 2026, van vier punten die genoemd worden in het jaarverslag.

In het jaarverslag wordt melding gemaakt over het DoeMee-onderzoek Energiebesparingsplicht dat in november 2025 werd aangeboden aan het Algemeen Bestuur. Op 22 januari 2026 is het door de voorzitter toegelicht en besproken in de commissie Waterketen en Duurzaamheid.
Besluitvorming vond plaats op 13 februari 2026. Besloten werd:

1. Kennis te nemen van het onderzoeksrapport van de Rekenkamer van waterschap Aa en Maas over 'Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing'.
2. De aanbeveling (1) om een geactualiseerd plan op te stellen om alsnog de energiebesparingsdoelen 2030 te halen óf een realistisch plan op te stellen met bijvoorbeeld een horizon van 2035 niet over te nemen.
3. De aanbeveling (2) om winstkansen van andere waterschappen in beeld te brengen en naar gelang de uitkomst in het plan op te nemen niet over te nemen.
4. De aanbeveling (3) om het gesprek met de Unie van Waterschappen, RVO en het Rijk aan te gaan over het verlagen van de administratieve lasten en om de kaders van de verplichtingen beter aan te laten sluiten op de uitvoeringspraktijk van het waterschap over te nemen, met dien verstande dat de Unie van Waterschappen het gesprek aangaat met RVO en het Rijk.

In het jaarverslag wordt melding gemaakt over het gesprek met het AB over doorwerking en eigenaarschap van rekenkameronderzoek. Het gesprek daartoe heeft 16 januari 2026 met het Presidium plaatsgevonden en heeft geleid tot het voorstel *Memo Procedure inzake (bestuurlijke) behandeling rapporten Rekenkamer*. Het voorstel is in het AB van 13 februari aangehouden en is eerst geagendeerd voor de commissie AFZ van 19 maart 2026. Tijdens de commissie AFZ is door enkele fracties met kanttekeningen gereageerd, waardoor het als bespreekstuk is behandeld in het Algemeen Bestuur van 10 april[1]. In die vergadering is na een bijdrage door enkele fracties, unaniem ingestemd met het voorstel.

[1] **https://aaenmaas.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/2fa6de13-04ba-4e41-a6ec-5ea5ce1daa5f?documentId=77476e05-888d-42df-a9ff-3adb2e3c3351&agendaItemId=6383d9a4-b644-4812-84fd-b2f81eeffe83**

Bezoekadres
Pettelaarpark 70
5216 PP 's-Hertogenbosch

Postadres
Postbus 5049
5201 GA 's-Hertogenbosch

T 088 178 80 00
info@aaenmaas.nl
www.aaenmaas.nl

Het onderzoek naar Dierenwelzijn nadert voltooiing. In mei worden de bevindingen met het onderzoeksbureau besproken waarna het -volgens de vastgestelde lijn (van het AB van 10 april)- wordt aangeboden aan DB en AB (bedoeling is voor de zomer).

Tot slot: de gezamenlijke secretaris voor de drie Brabantse waterschaps-rekenkamers stopte zijn werkzaamheden per 1 januari 2026 en een van de drie leden van de Rekenkamer ging op zwangerschapsverlof. In de eerste maanden van 2026 was de Rekenkamer daardoor niet op sterkte. Zoals het er naar uitziet, zal er per mei of juni weer een gezamenlijke secretaris kunnen worden benoemd. De voorzitter van de Rekenkamer heeft kenbaar gemaakt na 10 jaar als rekenkamerlid te willen stoppen, op dat moment dat een nieuwe voorzitter is geworven.

Mocht u naar aanleiding van het Jaarverslag 2025 van de Rekenkamer waterschap Aa en Maas vragen hebben, dan is de Rekenkamer uiteraard bereid tot het geven van nadere toelichting. Hiervoor kunt u via de griffie contact opnemen met de voorzitter van de Rekenkamer, Govert Schermers.

Hoogachtend,

Rekenkamer Aa en Maas,

drs. G.T. Schermers,
voorzitter

Bijlage: Jaarverslag 2025 Rekenkamer Aa en Maas

Bezoekadres
Pettelaarpark 70
5216 PP 's-Hertogenbosch

Postadres
Postbus 5049
5201 GA 's-Hertogenbosch

T 088 178 80 00
info@aaenmaas.nl
www.aaenmaas.nl

Jaarverslag 2025

Een blik terug en een blik vooruit

Rekenkamer
Waterschap Aa en Maas

's-Hertogenbosch, 18 maart 2026
Versie: Definitief

Inhoudsopgave

Inleiding 2

Hoofdstuk 1 Algemene werkzaamheden 3

Hoofdstuk 2 Onderzoeken 2025 4

Hoofdstuk 3 Uitgevoerde onderzoeken 6

§ 3.1 Inwonerparticipatie 6

§ 3.2 Dierenwelzijn 6

§ 3.3 DoeMee-onderzoek waterschappen 2025 6

Hoofdstuk 4 Groslijst 7

Hoofdstuk 5 Jaarplan 2026 7

Hoofdstuk 6 Nawoord 7

Colofon 8

Inleiding

Over het doel van de Rekenkamer

De Rekenkamer van Waterschap Aa en Maas wil door gericht onderzoek, quick-scans en praktische adviezen op actieve wijze een bijdrage leveren aan het verbeteren van de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het bestuurlijk handelen van het waterschap.

Doel van het jaarverslag

Dit jaarverslag blikken we vanuit de Rekenkamer terug op het jaar 2025.
We gaan in hoofdstuk 1 in op de algemene werkzaamheden die de Rekenkamer heeft uitgevoerd. In hoofdstuk 2 beschrijven we de onderzoeken die zijn opgepakt. In hoofdstuk 3 blikken we vooruit en geven we inzicht in de werkzaamheden voor het jaar 2026. Tot slot eindigen we met een nawoord in hoofdstuk 5.

Samenstelling van de Rekenkamer

De Rekenkamer bestond in 2025 uit de volgende leden:
- De heer drs. G.T. Schermers (voorzitter)
- De heer dr.ir. P.J.M.M. Krumm MPA (lid)
- De heer ing. T.A.J.M. Jans MSc. M EMFC/RC (lid)

In oktober 2025 gaf de heer ing. T. Jans aan te stoppen met zijn werkzaamheden, aangezien hij een nieuwe baan had aanvaard en (werk-privé) niet combineer was met het lidmaatschap van de Rekenkamer. Een wervingsprocedure is opgestart en op 21 november 2025 zijn sollicitatiegesprekken gevoerd. Op 12 december 2025 is Isabelle Donatz-Fest benoemd tot lid van de Rekenkamer.

De ondersteuning van de Rekenkamer

De secretarisfunctie voor ondersteunende werkzaamheden is tot 1 januari 2026 ingevuld. In overleg met Rekenkamer De Dommel en Rekenkamer Brabantse Delta is hij als ZZP'er tijdelijk (voor de duur van 1 jaar) ingehuurd. Medio 2025 gaf de secretaris aan zich meer toe te willen leggen op juridische opdrachten, waardoor hij per 1 januari 2026 als secretaris is gestopt. Ook hiervoor is een wervingsprocedure gestart, waarbij wederom vanuit de drie Brabantse waterschapsrekenkamers gezamenlijk één secretaris is gezocht.

Op 21 november 2025 zijn sollicitatiegesprekken gevoerd met de drie voorzitters van de drie rekenkamers, met ondersteuning vanuit HR Brabantse Delta. Dit heeft geleid tot de benoeming van een nieuwe secretaris (zie volgend hoofdstuk).

Hoofdstuk 1 Algemene werkzaamheden

In 2025 heeft de Rekenkamer 10 maal vergaderd.

Vanwege het vertrek van lid T. Jans is daarnaast overleg geweest om een vacaturebeschrijving op te stellen voor de openstaande post van ‘lid rekenkamer’

Vanuit de Rekenkamer is zesmaal deelgenomen aan de (Teams-) bijeenkomsten met de Waterkring. De Waterkring is een overlegplatform binnen de Vereniging van Rekenkamers (VvR) voor rekenkamers van waterschappen. Het platform richt zich op kennisuitwisseling, onderzoekssamenwerking en het agenderen van actuele vraagstukken.

In 2025 zijn meerdere gesprekken gevoerd met de andere twee waterschaps-rekenkamers (De Dommel en Brabantse Delta) om meer samen te werken. Toen duidelijk werd dat de tijdelijke inhuur geen vervolg zou krijgen, is besloten op zoek te gaan naar een nieuwe secretaris-onderzoeker. Besloten is de secretaris-onderzoeker in dienst te laten treden van het Waterschap Brabantse Delta om zodoende een meer langdurige ondersteuning na te streven. Om de onafhankelijkheid van de functie te borgen, wordt door de secretaris geen andere werkzaamheden voor de drie waterschappen uitgevoerd en alleen inzet gepleegd in de functie van secretaris-onderzoeker voor de drie Brabantse waterschaps-rekenkamers.

Naar aanleiding van de werkwijze van behandelen van het onderzoek ‘Inwonerparticipatie’ (zie hoofdstuk 3), is op 29 augustus 2025 door de voorzitter overleg gevoerd met de dijkgraaf. Op 20 oktober 2025 is met de secretaris-directeur, de dijkgraaf, griffier en voorzitter van de Rekenkamer gesproken over betere doorwerking en eigenaarschap van rekenkameronderzoek. Hierbij is stilgestaan bij de voorliggende formuleringen van de besluitvorming bij rekenkamerrapporten, het instellen van een klankbord-/begeleidingsgroep vanuit het AB, de procesgang van rekenkamerbrieven en -rapporten richting DB en AB, de onderwerpselectie en een te houden gesprek met het Presidium. Dit werd uiteindelijk in januari 2026 gepland.

Op 29 september 2025 is deelgenomen aan het overleg tussen de voorzitters en secretarissen van de Brabantse Rekenkamers (B13).

De Rekenkamer beschikte in 2025 over een eigen budget van € 96.000. De leden ontvangen een maandvergoeding voor hun werkzaamheden, ongeacht de tijdsinzet en intensiteit van onderzoeken. Daarnaast krijgen de leden de reiskosten vergoed. In 2025 zijn ook kosten gemaakt voor de onderzoeken (zie hoofdstuk 2 en 3).

Het volgende financiële overzicht kan gegeven worden voor 2025:

Begroot voor 2025	Besteed in 2025
€ 96.000	€ 94.216

Het totale budget is verdeeld onder de posten:

Post	Besteed in 2025
Vergoeding leden	€ 11.664
Kosten voor onderzoek	€ 66.262
Kosten voor ondersteuning (zoals secretaris)	€ 12.805
Overige kosten (lidmaatschap later VvR[(1)])	€ 3.485

(1) : Voorheen NVRR

Voor de meer algemene achtergrondinformatie, zoals de doelstelling van de Rekenkamer, de verordening en het Reglement van Orde verwijzen wij naar de website van de Rekenkamer.

Het Reglement van Orde Rekenkamer waterschap Aa en Maas is in het voorjaar van 2025 nog op enkele punten aangepast en het stuk is op 6 juni 2025 door het AB voor kennisgeving aangenomen. In die vergadering heeft het AB ook kennis genomen van het jaarverslag van de Rekenkamer over 2024, dat op 14 maart 2025 aan het AB is aangeboden.

Hoofdstuk 2 Onderzoeken 2025

Onderzoeken

Na de bijeenkomst van 1 februari 2024 zijn aangedragen onderzoeksonderwerpen getoetst aan de criteria 'urgentie', 'timing' (is het onderzoek opportuun op dit moment), 'hanteerbaarheid' (om te onderzoeken als rekenkamercommissie versus bijvoorbeeld landelijk onderzoek door de Unie van Waterschappen) en het 'karakter' (opbouwend). Ook is beoordeeld of het onderwerp niet door anderen al opgepakt (gaat) worden of al onderzocht is (in dat geval is het niet een onderwerp voor de groslijst).

De Rekenkamer heeft gekozen als eerste onderzoek te beginnen met inwonerparticipatie. Daarnaast deed de Rekenkamer in 2024 en 2025 mee aan het Doe Mee-onderzoek van de NVRR naar energiebesparing. In 2025 is ook een Doe Mee onderzoek gestart naar onderbesteding. Beide Doe Mee onderzoeken worden tegelijk uitgevoerd bij 12 waterschappen.

Onderwerp	Omschrijving hoofdvragen
Inwoner-participatie	Op welke wijze geeft het waterschap invulling aan haar verantwoordelijkheid voor inwonerparticipatie en hoe verhoudt dit zich tot (aanstaande) wettelijke vereisten? **Fase 1:** 1. Wat zijn voor Aa en Maas de huidige en toekomstige wettelijk vereisten ten aanzien van inwonerparticipatie? 2. Hoe vaart Aa en Maas momenteel inwonerparticipatie uit bij de initiatieven op de projectenkaart? 3. Hoe draagt participatie bij aan de realisatie van concrete participatie-opgaven van het waterschap? **Fase 2 (2025)** 4. Hoe beoordelen inwoners participatie binnen het waterschap Aa en Maas? (aan de hand van drie concrete projecten).
Energie-besparing	1. Wat is het beleid van het waterschap op het gebied van energiebesparing en alternatieve energiebronnen? 2. Hoe geeft het waterschap hieraan invulling? 3. Hoe is het algemeen bestuur op de hoogte gehouden van de resultaten?
Onderuitputting	1. Wat is de omvang van de (structurele) onderuitputting ten opzichte van de oorspronkelijke begroting? 2. Welke regels zijn er voor begroten en verantwoorden van onderbesteding? 3. Wat zijn de oorzaken van onderbesteding (naar baten en lasten)?
Dierenwelzijn	In hoeverre houdt het waterschap in het beleid en de uitvoeringspraktijk rekening met dierenwelzijn, en hoe doeltreffend, doelmatig en rechtmatig is dat beleid c.q. de uitvoering? *Beleidskader*

	1. Heeft het waterschap beleidsdoelen op het gebied van dierenwelzijn geformuleerd? 2. In hoeverre is dit beleid in lijn met Europese, landelijke en provinciale regelgeving en kaders en (voorbeelden van) andere waterschappen; waar zitten eventuele afwijkingen, verbijzonderingen etc.? 3. Zijn er andere interne richtlijnen aangaande dierenwelzijn die niet formeel in beleid zijn vastgelegd, maar wel worden toegepast? *Uitvoering* 4. Op welke wijze wordt dierenwelzijn meegenomen bij de werkzaamheden van het waterschap in het fysieke domein (zoals bij waterbeheer, maaibeheer, beheer van gemalen, waterpeilbeheer, reconstructie, schonen van sloten, schadebestrijding et cetera)? 5. Welke protocollen of controlemogelijkheden, zoals checklists, heeft het waterschap om af te wegen of dierenwelzijn-aspecten in het geding zijn of moeten worden meegenomen in projecten of ontwikkelingen in het fysiek domein (bijvoorbeeld bij watergangen, dijklichamen etc.)? 6. Hoe geeft het waterschap sturing aan de ingehuurde bureaus en loonwerkers als het gaat om dierenwelzijn? 7. Hoe wordt door het waterschap afgewogen welke en hoeveel middelen (financieel, tijd, menskracht) worden ingezet om het dierenwelzijn te borgen of te verbeteren binnen het fysieke domein? 8. Hoe vindt afweging en besluitvorming dienaangaande plaats? *Organisatie en middelen* 9. In welke mate zijn er menskracht, middelen of processen ingericht door het waterschap specifiek gericht op dierenwelzijn? 10. Hoe wordt er samengewerkt met externe partijen (bijvoorbeeld dierenbescherming, ecologen, muskusrattenvangers, jagers, vissers, gemeenten, provincie) in het kader van dierenwelzijn, welk doel/resultaat heeft dit? 11. Wordt er -en zo ja hoe- afgestemd met buurwaterschappen of de Unie van Waterschappen ten aanzien van het effect van maatregelen die doorwerken over de grenzen van het gebied van Aa en Maas heen? *Monitoring en evaluatie* 12. Hoe wordt de effectiviteit van maatregelen rond dierenwelzijn gemonitord? 13. Hoe worden ervaringen of signalen vanuit de samenleving meegenomen in de monitoring en evaluatie van de maatregelen rond dierenwelzijn? 14. Welke evaluatie-systematiek heeft het waterschap waarmee wordt gekeken wat een project qua dierenwelzijn daadwerkelijk bijdraagt aan het doel?1 *Rechtmatigheid* 15. Voldoet het beleid aan relevante wet- en regelgeving (denk aan de Habitatrichtlijn)? *Vergelijking andere waterschappen* 16. Hoe verhoudt de voortgang van waterschap Aa en Maas zich tot die van omliggende waterschappen op het gebied van dierenwelzijnsbeleid?

Van alle onderwerpen wordt in hoofdstuk 3 uitgebreider verslag gedaan.

Nazorg op eerdere onderzoeken

Artikel 97e van de Waterschapswet ziet sinds 1 januari 2024 toe op de opvolging: het DB moet het AB *jaarlijks* een overzicht verstrekken van de aan het DB gedane voorstellen van de rekenkamer, vergezeld van het standpunt daaromtrent en van de wijze waarop aan de voorstellen vervolg is gegeven. Aan deze wettelijke verplichting is nog niet voldaan.

De Rekenkamer heeft in 2025 (nog) niet naar eerdere onderzoeken gekeken.

Hoofdstuk 3 Uitgevoerde onderzoeken

3.1 Inwonerparticipatie

In september 2024 is het onderzoek van de Rekenkamer over het oordeel van bewoners over inwonerparticipatie gestart. Dit onderzoek werd uitgevoerd door bureau 7Zebra's.

De resultaten van fase 1 is tijdens de vergadering van de Commissie AFZ van 12 juni 2025 gepresenteerd. Het rapport 'Tussen ambitie en realiteit' is in het voorjaar afgerond is op 4 juli 2025 opiniërend besproken in de vergadering van het AB. De fracties hebben daarbij opmerkingen gemaakt en suggesties aan het DB meegegeven en de voorzitter heeft een appel "aan iedereen in deze zaal" gedaan om de opmerkingen ter harte te nemen, maar daarmee is het onderzoek als afgerond beschouwd, zonder dat aanbevelingen expliciet zijn overgenomen in besluitvorming of een verzoek aan het DB. Naar aanleiding van dit onvoldoende landen van het onderzoek is zoals in hoofdstuk 1 aangegeven, in augustus 2025 doorgesproken met de dijkgraaf.

Het onderzoek is aangemeld voor de Goudvink, waarbij het oordeel van de VvR-jury (d.d. 14 november 2025) was: "*Een voorbeeld rekenkameronderzoek met innovatieve methoden en excellente presentatie. De verbeterpunten zijn beperkt en vooral gericht op verdere verfijning van een reeds sterk product*".

3.2 Dierenwelzijn

In oktober 2025 is het onderzoek van de Rekenkamer naar Dierenwelzijn gestart. Op 12 november heeft de startbijeenkomst plaatsgevonden met Peter van Dijk, portefeuillehouder namens DB, de directeur Watersystemen, afdelingshoofd Waterveiligheid en afdelingshoofd Strategie, Beleid en Communicatie, samen met leden van de Rekenkamer en twee onderzoekers van onderzoeksbureau SME. Het onderzoek loopt en zal medio 2026 worden afgerond.

3.3 DoeMee-onderzoek waterschappen 2025

De Rekenkamer heeft in 2025 aan twee onderzoeken vanuit de Vereniging van Rekenkamers deelgenomen.

Energiebesparingsplicht

In 2025 is het DoeMee-onderzoek Energiebesparingsplicht afgerond, dat in 2024 werd opgestart. Met de aanbiedingsbrief van 24 november 2025 zijn de conclusies en aanbevelingen en het onderliggende rapport (en factsheets) aangeboden aan het Algemeen Bestuur (https://aaenmaas.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Index/dcaa470c-1ff5-4d2f-908b-6faa710bd1ba#132bc37f-df83-414b-b2b0-954b3cbdfa0a).

Onderuitputting

In 2025 is het DoeMee-onderzoek Onderuitputting opgestart (zie https://www.rekenkamers.nl/actueel/doe-mee-onderzoek/jaar-2025/).

Drie vragen staan daarbij centraal:
1) Wat is de omvang van de (structurele) onderuitputting ten opzichte van de oorspronkelijke begroting?
2) Welke regels zijn er voor begroten en verantwoorden van onderbesteding?

3) Wat zijn de oorzaken van onderbesteding (naar baten en lasten)?

Op 26 september 2025 vond een interview plaats met de concerncontroller aan de hand van de voorlopige bevindingen van het onderzoeksbureau (onder regie van de Radboud Universiteit); op 10 oktober 2025 heeft een gesprek plaatsgevonden met leden vanuit het Algemeen Bestuur over dit onderwerp.

Het overkoepelende eindrapport wordt eind februari 2026 afgerond samen met een factsheet per deelnemer. Daarna zal de Rekenkamer het aanbieden aan het AB.

Hoofdstuk 4 Groslijst

De Rekenkamer hanteert een groslijst met potentiële onderzoeksonderwerpen.
Het betreft een niet uitputtende lijst, welke aangevuld kan worden met onderwerpen welke hoog op de agenda staan van het bestuur of welke eventueel samen met de andere waterschappen, kunnen worden opgepakt. De groslijst is in 2025 nog niet aangepast of aangevuld ten opzichte van de groslijst 2024.

Hoofdstuk 5 Jaarplan 2026

Het eind 2025 gestartte onderzoek naar dierenwelzijn wordt naar verwachting voor de zomer 2026 afgerond. Toezending aan en behandeling in het AB wordt afhankelijk van de daadwerkelijke doorlooptijd en van de agenda van het AB voor dan wel na de zomer ingepland. Vanuit de Unie van Waterschappen wordt nu een Doe Mee onderzoek 2026 voorbereidt. Op basis van een finaal voorstel wordt besloten al dan niet hier aan deel te gaan nemen. In 2026 zullen wij in ieder geval richting het AB komen met de resultaten van het Doe Mee onderzoek naar onder en overbesteding.

Verder bereiden wij ons voor op de start van een nieuw eigen onderzoek in de tweede helft van 2026. Bij deze willen wij het AB dan ook alvast uitnodigen om met suggesties te komen voor een onderwerp.

Qua organisatie hopen wij dit jaar zicht te krijgen op een structurele invulling van de positie van de secretaris. De huidige wisselingen en zoektochten leidt tot extra druk op de zittende leden van de rekenkamer.

Hoofdstuk 6 Nawoord

De Rekenkamer heeft zich afgelopen jaar met veel plezier ingezet voor het Algemeen Bestuur van het waterschap.

Vanuit de organisatie is alle medewerking aan de onderzoeken verleend, met vrije toegang tot alle van belang zijnde informatie en medewerking van sleutelfunctionarissen en andere betrokkenen in de organisatie.

De Rekenkamer dankt de AB-leden, DB-leden en alle betrokken medewerkers van het waterschap voor ondersteuning bij het uitvoeren van haar werkzaamheden.

- - - - - -

Colofon

Jaarverslag 2025

Rekenkamer Aa en Maas

Status
Definitief

vrijgegeven door
Voorzitter Rekenkamer

's-Hertogenbosch, 20 maart 2026

Secretariaat
Alle stukken, bestemd voor de Rekenkamer, worden via het postadres van het waterschap of het e-mailadres aan de secretaris van de Rekenkamer gezonden.

Waterschap Aa en Maas
Pettelaarpark 70
5216 PP ’s-Hertogenbosch
Tel 073 615 66 66

© waterschap Aa en Maas. Alle rechten voorbehouden

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3132
Extern Zaak ID	0654772672
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	5.6
Titel	Beantwoording artikel 44 vragen fractie CDA inzake DTPMP en rwzi influentstrategie
Organisatieonderdeel	Advies Waterketen
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Oegema, S.

Bijlagen
Beantwoording artikel 44 vragen fractie CDA inzake DTPMP en rwzi influentstrategie (geanonimiseerd)

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**
Commissie Waterketen en Duurzaamheid	17 september 2026

Voorgesteld besluit

Kennis te nemen van de beantwoording van de artikel 44 vragen van de fractie CDA inzake DTPMP en rwzi influentstrategie.

Waterschap Aa en Maas

Fractie CDA
t.a.v. De heer J.G. Leenders
[redacted]

Datum 10 april 2026
Zaaknummer 772672
Doorkiesnr. [redacted]

Onderwerp Vragen ex art. 44 van het reglement van Orde Algemeen Bestuur inzake DTPMP en RWZI influentstrategie

Bijlage(n)

Geachte heer Leenders,

Op 9 februari 2026 hebben wij van u namens de fractie CDA vragen ontvangen op grond van artikel 44 Reglement van Orde Algemeen Bestuur inzake DTPMP en RWZI influentstrategie. Op basis van de beantwoording door de portefeuillehouder in het AB van 13 februari 2026 voorzien wij u van een schriftelijke reactie. Hieronder treft u het antwoord aan op uw vragen.

Inleiding van de fractie CDA
Graag zou ik onderstaand stuk bespreken in de AB vergadering van 13-2. Na aanleiding van de presentatie in het thema AB van 16 januari over de Influentstrategie zijn we binnen de fractie nog eens gaan nadenken.
Een paar dagen geleden werd onze interesse gewekt door een artikel op een Duitse site. In dit artikel werd uitgelegd dat door een proces van biologische reiniging (aerobe reiniging) in een waterzuiveringsinstallatie er stoffen waren die tijdens dit proces van samenstelling veranderen. In het artikel wordt een stof, in dit geval, DTPMP wordt omgezet naar de actieve stof Glyfosaat. Deze stof wordt later weer in het effluent terug gevonden. Het betreft hier een van de modernste RWZI installaties van Duitsland. De producenten voor wasmiddelen maken deze producten voor heel Europa / wereld, hiermee zal ook in Nederland deze stof worden toegevoegd aan het wasmiddel. Om hierover vragen te kunnen stellen en discussie te kunnen voeren stuur ik u dit stuk al ruim van te voren toe zodat alle leden zich hier in kunnen verdiepen en het DB ook ambtelijk al dit kunnen bekijken. Ik heb omtrent dit artikel al een paar vragen.
Dit zijn op dit moment de belangrijkste vragen die ik over dit agendapunt heb. Het is belangrijk om bij de verdere invulling van de effluentstrategie om dit mee te nemen. Door gezamenlijk te kijken kunnen we, richting de toekomst, met de juiste keuze in techniek onze KRW doelen halen en dit is wat we als geheel waterschap willen bereiken. De CDA fractie kijkt er naar uit om hierover met u over te discussiëren.
Hieronder vindt u de link naar het originele artikel en van de Duitse tekst verderop staat de vertaling van het artikel. Hier de originele link naar het artikel en tekst: https://www.br.de/nachrichten/wissen/glyphosat-in-gewaessern-stammt-aus-waschmitteln-neue-analyse,V9mYCfB

Vraag
Kan het zelfde proces als wat in Duitsland gebeurde ook in onze RWZI's plaats vinden, mede omdat we een zelfde aerobe proces van zuiveren hebben?

Antwoord
Binnen de wetenschap vindt discussie plaats over of en hoe DTPMP omgezet kan worden naar glyfosaat (en AMPA) in afvalwater in de riolering en in rwzi's. Hierbij twee recente wetenschappelijke artikelen met verschillende inzichten hierover:

- Artikel 1: Directe reactie op onderzoek waarop het Duitse artikel uit de vragen is gebaseerd. Comment on “Glyphosate contamination in European rivers not from herbicide application?” By M. Schwientek, H. Rügner, S.B. Haderlein, W. Schulz, B. Wimmer, L. Engelbart, S. Bieger, C. Huhn; Water Research Volume 263, 1 October 2024, 122140, page 1–10
- Artikel 2: Nieuwe inzichten in het transformatie proces van oa DTPMP naar glyfosaat Glyphosate is a transformation product of a widely used aminopolyphosphonate complexing agent | Nature Communications

Bezoekadres
Pettelaarpark 70
5216 PP s-Hertogenbosch

Postadres
Postbus 5049
5201 GA s-Hertogenbosch

T 088 178 80 00
info@aaenmaas.nl
www.aaenmaas.nl

Gezien deze wetenschappelijke discussie is het antwoord op vraag 1: Ja, dat is wellicht mogelijk al is de wetenschap er niet eenduidig over.
DTPMP wordt niet gemeten in onze rwzi's. Glyfosaat wordt (wel) regelmatig bemeten in influent en effluent. Hieruit blijkt dat het gemiddelde gehalte van glyfosaat in het influent hoger is dan het gehalte in het effluent. In de rwzi wordt glyfosaat dus deels afgebroken. De grote bronnen van glyfosaat in stedelijk afvalwater waren onkruidbestrijding op verharding door professionals en gebruik door particulieren. Beide toepassingen zijn sinds enkele jaren verboden. We zien dan ook een afnemende trend in gemeten concentraties glyfosaat. Omdat glyfosaat nog altijd wordt aangetroffen in stedelijk afvalwater moeten er nog andere bronnen zijn. Deze artikelen leren ons dat wasmiddelen en vorming van glyosaat vanuit DTPMP mogelijk nog één van de bronnen van glyfosaat in afvalwater zou kunnen zijn.
Stedelijk afvalwater is niet de enige bron van glyfosaat in oppervlaktewater. De bijdrage van glyfosaat uit stedelijk afvalwater is 2%. Voor glyfosaat geldt dat de belasting vanuit toepassing in de landbouw verreweg de grootste bron is (bron: Emissieregistratie). Overigens zien we in oppervlaktewater ook een afnemende trend van gemeten concentraties glyfosaat (bron: RIWA Maas).

Vraag
Wat kan de Unie van Waterschappen betekenen om het gebruik van deze stof te verminderen?

Antwoord
De Unie zou er bij het rijk – of in EU verband- kunnen aandringen dat de stof DTPMP via productenbeleid niet meer wordt toegestaan in wasmiddelen. Ook zou de Unie in overleg kunnen treden met de producenten van wasmiddelen over alternatieven voor deze stof.
Als waterschap kunnen we onderzoeken of er vergunningplichtige bedrijven zijn die DTPMP lozen en hen voorschriften stellen aan gebruik of lozing van DTPMP. Deze stof zit mogelijk (ook) in industriële reinigingsmiddelen. Het waterschap heeft een goed overzicht van wat vergunninghoudende bedrijven lozen op het oppervlaktewater (directe lozingen). In deze vergunningen is geen DTPMP opgenomen. Van de indirecte lozingen is er geen goed overzicht. De bevoegdheid hiervan ligt bij gemeenten en provincie, uitbesteed aan de omgevingsdiensten.

Vraag
Hebben we naast deze stof ook al gekeken wat andere stoffen doen binnen de Aerobe zuivering?

Antwoord
Dit is voor een aantal stoffen bekend. Het is ondoenlijk om dit voor alle aanwezige stoffen te onderzoeken. We volgen met grote interesse dit soort nieuwe inzichten. Zo is van PFAS bekend dat ze in influent in lagere gehaltes worden aangetroffen dan in effluent. Dit komt doordat in influent PFASSEN zitten die zijn verbonden met andere stoffen; de conjungaten. Bij de standaardanalyses op PFAS worden deze conjungaten niet gedetecteerd. In de RWZI worden deze conjugaten omgezet naar PFASSEN die wel detecteerbaar zijn en dan 'ineens' in effluent (hoger) tevoorschijn komen.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Het dagelijks bestuur,

de secretaris,

[redacted]

Peter Verlaan

de voorzitter,

[redacted]

Mario Jacobs

Bezoekadres
Pettelaarpark 70
5216 PP s-Hertogenbosch

Postadres
Postbus 5049
5201 GA s-Hertogenbosch

T 088 178 80 00
info@aaenmaas.nl
www.aaenmaas.nl

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3158
Extern Zaak ID	0654776435
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	5.7
Titel	Beantwoording artikel 44 vragen fractie BBB inzake modelgebruik bij nutriënten- en waterkwaliteitsberekeningen
Organisatieonderdeel	Onderzoek en Advies Watersysteem
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Dijk, P. van ;Groot, E. de

Bijlagen
Beantwoording artikel 44 vragen fractie BBB inzake modelgebruik bij nutriënten- en waterkwaliteitsberekeningen (geanonimiseerd)
Bijlage 1 Bronnenanalyse nutrienten stroomgebied Maas

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

Kennis te nemen van de beantwoording van de artikel 44 vragen van de fractie BBB inzake modelgebruik bij nutriënten- en waterkwaliteitsberekeningen

Waterschap Aa en Maas

Fractie BBB
t.a.v. Mevrouw J.L.A.H. Nooijen
[redacted]

Datum 10 april 2026
Zaaknummer 776435
Doorkiesnr. [redacted]
Onderwerp Vragen ex art. 44 van het reglement van Orde Algemeen Bestuur inzake modelgebruik bij nutriënten- en waterkwaliteitsberekeningen
Bijlage(n) 1

Geachte mevrouw Nooijen,

Op 4 maart 2026 hebben wij van u namens de fractie BBB vragen ontvangen op grond van artikel 44 Reglement van Orde Algemeen Bestuur inzake modelgebruik bij nutriënten- en waterkwaliteitsberekeningen. Hieronder treft u het antwoord aan op uw vraag.

Vraag 1
Is het waterschap bekend met het model INITIATOR (WUR)?

Antwoord
Ja.

Vraag 2
Wordt dit model direct of indirect gebruikt binnen analyses voor KRW, nutriëntenbelasting of gebiedsmaatregelen?

Antwoord
Dit model wordt gebruikt voor de landelijke berekeningen aan effecten mestbeleid, o.a. uitspoeling van nutriënten naar grond en oppervlaktewater. De berekende nutriëntenbelasting is meegenomen in diverse bronnenanalyses, waaronder die voor het Maasstroomgebied en de meest recente Landelijke Bronnenanalyse nutriënten. Deze Landelijke Bronnenanalyse wordt vervolgens weer gebruikt in analyses t.b.v. het 8e actieprogramma nitraat en de KRW.

Vraag 3
Indien indirect: via welke modelketen (bijv. LWKM, ANIMO, Emissieregistratie) worden uitkomsten toegepast binnen het beheergebied?

Antwoord
De uitkomsten van de Landelijke Bronnenanalyse zijn gebaseerd op de volgende modelketen: INITIATOR, LWKM, SWAP-ANIMO, Emissieregistratie. Voor de bronnenanalyse in de Maasregio (laatste versie begin 2025) heeft Wageningen Environmental Research (hierna WEnR) de volgende modelketen gebruikt: KRW-ECHO methode: INITIATOR ,STONE, SWAP-ANIMO, landelijke emissieregistratie. Aa en Maas gebruikt de bronnenanalyse voor meer inzicht in bijdrage van bronnen, en in het bijzonder de bijdrage van onze RWZI's.

Vraag 4
Draait het waterschap dit model zelfstandig of wordt uitsluitend gebruik gemaakt van landelijke datasets?

Antwoord
Dit model wordt uitsluitend door WEnR gedraaid. Voor de bronnenanalyse Maasregio in opdracht van regio Maas. Voor de Landelijke Bronnenanalyse en diverse mestwetgeving studies in opdracht van het ministerie van LVVN.

Bezoekadres
Pettelaarpark 70
5216 PP 's-Hertogenbosch

Postadres
Postbus 5049
5201 GA 's-Hertogenbosch

T 088 178 80 00
info@aaenmaas.nl
www.aaenmaas.nl

Vraag 5
Op welke ruimtelijke resolutie worden nutriëntenberekeningen toegepast binnen het beheergebied?

Antwoord
Voor ons beheergebied worden de WEnR berekeningen op het niveau van KRW-waterlichamen uitgevoerd. Dit is hetzelfde schaalniveau als van de berekeningen in de Maasregio.

Vraag 6
Worden modeluitkomsten vertaald naar individuele stroomgebieden of agrarische bedrijven?

Antwoord
Zie de beantwoording van vraag 5. Uitkomsten worden niet naar individuele agrarische bedrijven vertaald.

Vraag 7
Welke onzekerheidsbandbreedte hanteert het waterschap bij stikstof- en fosfaatberekeningen?

Antwoord
Het waterschap doet zelf geen berekeningen en gebruikt de bronnenanalyse Maasstroomgebied op basis van aanwijzingen van WEnR

Vraag 8
Worden gevoeligheidsanalyses of Monte-Carlo-analyses toegepast bij besluitvorming?

Antwoord
De enige besluitvorming die het waterschap op basis van de Maasstroomgebied bronnenanalyse heeft uitgevoerd betreft de vorige versie van onze afvalwaterstrategie. WEnR heeft hiervoor, aanvullend op de Maasstroomgebied bronnenanalyse, een kRW-reductieopgave per rwzi berekend. Dit is opgenomen in de afvalwaterstrategie als de reductieopgave van de RWZI's ten behoeve van het halen van KRW doelen in oppervlaktewater.
Er is door WEnR geen Monte Carlo analyse toegepast in de modelberekeningen die in deze besluitvorming zijn gebruikt. WEnR past wel een gevoeligheidsanalyse toe op bijv he effect van weerjaren, hoeveelheid regen, etc. Het effect van andere variabelen, blijkt uit de validatie (vraag 1-10 en 1-11).

Vraag 9
Worden onzekerheidsmarges expliciet gerapporteerd aan het Algemeen Bestuur?

Antwoord
In onze reductieopgave berekening van RWZI's en aanpalende afvalwaterstrategie is niet gerapporteerd over onzekerheidsmarges.

Vraag 10
In welke mate worden modeluitkomsten gevalideerd met werkelijke meetdata (waterkwaliteit, debiet, perceelsgegevens)?

Antwoord
WenR zorgt voor validatie van de modeluitkomsten en heeft hierbij samengewerkt met het waterschap. De model-aannames (hoe stroomt het water van KRW waterloop x naar waterloop y) zijn getoetst met hydrologen van het waterschap. Berekende debieten en concentraties zijn vergeleken met door het waterschap gemeten debieten en concentraties. Perceelsgegevens zijn hiervoor niet gebruikt.

Vraag 11
Wat is de gemiddelde afwijking tussen modelvoorspelling en gemeten waarden binnen het beheergebied?

Antwoord
In de bronnenanalyse Maasstroomgebied wordt hier uitgebreid op ingegaan. Zie bijvoorbeeld de rapportage uit 2019, pagina 8 (samenvatting) en hoofdstuk 3.5 in detail. (rapportage in de bijlage).
Op basis van de validatie hebben experts vertrouwen in de berekende nutrientebelastingen.

Bezoekadres
Pettelaarpark 70
5216 PP 's-Hertogenbosch

Postadres
Postbus 5049
5201 GA 's-Hertogenbosch

T 088 178 80 00
info@aaenmaas.nl
www.aaenmaas.nl

Vraag 12
Wanneer model en meting significant afwijken, welke gegevens krijgen dan prioriteit in besluitvorming?

Antwoord
Deze situatie deed zich in de praktijk niet voor. De nauwkeurigheid van de berekende nutriëntenbelasting werd als afdoende beschouwd voor het betreffende doel.

Vraag 13
Worden modeluitkomsten gebruikt als onderbouwing voor gebiedsaanwijzingen, normoverschrijdingen of handhavingsbesluiten?

Antwoord
Nee. Normoverschrijdingen/handhavingsbesluiten worden uitsluitend vastgesteld op basis van metingen.
Aa en Maas heeft de modellen niet gebruikt voor gebiedsaanwijzingen. De uitkomsten worden door Aa en Maas gebruikt om een beeld te krijgen van de verschillende bronnen die van invloed zijn op de waterkwaliteit in KRW oppervlaktewateren, en in het bijzonder onze rwzi's. Deze beelden worden in bovenwettelijke trajecten gebruikt, om dit inzicht met de buitenwereld te delen.
De uitkomsten van de Landelijke bronnenanalyse worden door het Rijk gebruikt voor de aanwijzing van "aandachtsgebieden" in het kader van het 8e Actieprogramma Nitraat

Vraag 14
Is er een correctiemechanisme indien modeluitkomsten aantoonbaar afwijken van praktijkmetingen?

Antwoord
WEnR calibreert de modeluitkomsten als deze afwijken van de metingen, zie de beantwoording van vraag 10

Vraag 15
Wie is bestuurlijk verantwoordelijk voor modelkeuze en toepassing binnen Aa en Maas?

Antwoord
De keuze voor WEnR (en daarmee de modellen van WEnR) om voor ons de bronnenanalyse binnen het Maasstroomgebied en de berekening van emissiereductie-opgaves voor de rwzi's van Aa en Maas uit te voeren, is ambtelijk gemaakt. De expertise van WEnR en hun modellen is hiervoor de reden.
De methodiek van emissiereductie-opgaves is door het Regionaal Bestuurlijk overleg Maas vastgesteld.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Het dagelijks bestuur,

de secretaris,

[redacted]

Peter Verlaan

de voorzitter,

[redacted]

Mario Jacobs

Bezoekadres
Pettelaarpark 70
5216 PP 's-Hertogenbosch

Postadres
Postbus 5049
5201 GA 's-Hertogenbosch

T 088 178 80 00
info@aaenmaas.nl
www.aaenmaas.nl

Bronnenanalyse nutriënten stroomgebied Maas

Peter Schipper, Leo Renaud, Erwin van Boekel

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Bronnenanalyse nutriënten stroomgebied Maas

Peter Schipper, Leo Renaud, Erwin van Boekel

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Environmental Research in opdracht van en gefinancierd door Programmabureau KRW/DHZ Maasregio

Wageningen Environmental Research
Wageningen, januari 2019

Rapport 2931
ISSN 1566-7197

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

P.N.M. Schipper, E.M.P.M. van Boekel, L.V. Renaud, 2019. *Bronnenanalyse nutriënten stroomgebied Maas.* Wageningen, Wageningen Environmental Research, Rapport 2931. 82 blz.; 16 fig.; 6 tab.; 26 ref.

De waterkwaliteit in Nederland – en ook in het Maasstroomgebied (Noord-Brabant en Limburg) – verbetert wel, maar dit gaat niet snel genoeg om de doelen die voor de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn gesteld op tijd te halen. De stoffen stikstof en fosfor (nutriënten) zijn belangrijke factoren voor het bereiken van waterkwaliteitsdoelen. Om effectieve maatregelen te vinden, zijn gedegen gebiedsgerichte analyses nodig om bronnen van de belasting van het (grond)watermilieu door stoffen te kwantificeren. Deze analyses vormen de basis voor de maatregelen die in 2021 worden vastgesteld in de nationale stroomgebiedbeheerplannen (derde generatie SGBP'en) en regionale (water)plannen. De waterschappen en provincies in het Maasstroomgebied hebben behoefte aan een eenduidige analyse van de herkomst van de nutriënten in het oppervlaktewater. In opdracht van het Programmabureau KRW-DHZ Maasregio is onderzoek uitgevoerd naar de nutriëntenbelasting en de bronnen die deze belasting veroorzaken. Uit het onderzoek blijkt dat de totale nutriëntenbelasting van het oppervlaktewater in hoofdzaak worden bepaald door de diffuse uit- en afspoeling vanuit landbouwgronden, effluenten van rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's), toestroming vanuit het buitenland en inlaat vanuit rijkswateren. Voor stikstof heeft actuele bemesting een groot aandeel (72%) in de uit- en afspoeling. Voor fosfor is dit aandeel kleiner (gemiddeld 33%). Binnen de beheersgebieden van de vier waterschappen zijn er per vanggebied grote verschillen tussen de belasting en herkomst. Enerzijds door de regionale verschillen tussen de af- en uitspoeling en het aandeel van de bemesting hierin, anderzijds door de lozingslocaties van RWZI's, de toestroom vanuit het buitenland, inlaat vanuit rijkswater en de doorvoer van bovenstrooms gelegen waterlichamen, hetgeen sterk verschilt per gebied. Deze resultaten bieden de basis om scenario's voor maatregelen op te stellen en effecten ervan op de waterkwaliteit te kwantificeren.

Trefwoorden: Kaderrichtlijn Water, oppervlaktewater kwaliteit, doelgat, nutriëntenbelasting, herkomst nutriënten, stikstof, fosfor, uitspoeling, afspoeling, waterbalans, nutriëntenbalans, Maasstroomgebied, actuele bemesting, historische bemesting, nalevering bodem, kwel, stikstofdepositie, overstorten, RWZI's, regenwaterriolen

Dit rapport is gratis te downloaden van https://doi.org/10.18174/468844 of op www.wur.nl/environmental-research (ga naar 'Wageningen Environmental Research' in de grijze balk onderaan). Wageningen Environmental Research verstrekt *geen* gedrukte exemplaren van rapporten.

© 2019 Wageningen Environmental Research (instituut binnen de rechtspersoon Stichting Wageningen Research), Postbus 47, 6700 AA Wageningen, T 0317 48 07 00, www.wur.nl/environmental-research. Wageningen Environmental Research is onderdeel van Wageningen University & Research.

- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking van deze uitgave is toegestaan mits met duidelijke bronvermelding.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor commerciële doeleinden en/of geldelijk gewin.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor die gedeelten van deze uitgave waarvan duidelijk is dat de auteursrechten liggen bij derden en/of zijn voorbehouden.

Wageningen Environmental Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Wageningen Environmental Research Rapport 2931 | ISSN 1566-7197

Foto omslag: Dynamisch beekdal in Brabant. Foto van Waterschap Aa en Maas.

Inhoud

Woord vooraf **5**

Samenvatting **7**

Lijst met definities **11**

1 Inleiding **13**

1.1 Achtergrond en probleemstelling 13
1.2 Doelstelling 13
1.3 Leeswijzer 14

2 Methodiek **15**

2.1 Gebruikte modelinstrumenten 15
2.2 Fasering 17
2.3 Interactie met de regio en begeleidingsgroep 18

3 Nutriëntenbelasting **19**

3.1 Verfijning landelijke bronnenanalyse (stap 1) 19
3.2 Gebiedsindeling vanggebieden waterlichamen 21
3.3 Nutriëntenbelasting 23
3.4 Retentie 25
3.5 Validatie 25

4 Doelgat stikstof en fosfor **31**

5 Herkomstanalyse stikstof en fosfor **33**

5.1 Herkomstverdeling naar beïnvloedbaarheid 33

6 Discussie **38**

6.1 Schaalniveau en validatie 38
6.2 Rekenperiode herkomst uit- en afspoeling landbouw 39
6.3 Onderscheid bronnen achter de uit- en afspoeling 39
6.4 Interactie grondwater – oppervlaktewater 40
6.5 Inzet modelinstrumentarium voor maatregelen 40

7 Conclusies en aanbevelingen **41**

7.1 Conclusies 41
7.2 Aanbevelingen 42

Literatuur **43**

Bijlage 1 Methodiek ECHO **45**

Bijlage 2 Overzicht nutriëntenbronnen in de EmissieRegistratie **59**

Bijlage 3 Kenmerken vanggebieden **60**

Bijlage 4 Kaarten herkomst **64**

Bijlage 5 Herkomst in vanggebieden met een doelgat voor nutriënten **78**

Woord vooraf

De waterschappen en provincies in het Maasstroomgebied hebben behoefte aan een eenduidige bronnenanalyse van de nutriënten in het oppervlaktewater. Namens de samenwerkende Maaspartijen, is in opdracht van het Programmabureau KRW-DHZ Maasregio, de onderhavige bronnenanalyse uitgevoerd. De resultaten van de bronnenanalyse ondersteunen verdere watersysteemanalyses die worden uitgevoerd om maatregelen voor doelbereik te onderzoeken. Ze worden ook benut in de Nationale analyse van de Delta-aanpak Waterkwaliteit, die in opdracht van ministerie I&W in 2018-2019 wordt uitgevoerd.

Het onderzoek is begeleid door de volgende personen (begeleidingscommissie):

Programmabureau Maas:	Henk van Wezel en Noud Kuipers
Provincie Brabant:	Peter Ramakers
Provincie Limburg:	Ton Geensen
Waterschap Brabantse Delta:	Kees Peerdeman
Waterschap Limburg:	Gabriel Zwart
Waterschap Aa en Maas:	Wim van der Hulst
Waterschap Dommel:	Oscar van Zanten
KnowH2O:	Gé van de Eertwegh

Tijdens de overleggen zijn tussenresultaten gepresenteerd en besproken met een bredere begeleidingsgroep waarin ook vertegenwoordigers van landbouworganisaties, waterleidingbedrijven en natuurbeheerders hebben deelgenomen.

De hydrologen van de betrokken waterschappen hebben een actieve rol vervuld door inbreng van hun expert- en gebiedskennis over de werking van het watersysteem, de grenzen van de catchments, ligging van monitoringslocaties die representatief zijn voor de kwaliteit en debieten op belangrijke uitwisselpunten van watersystemen. Ook hebben zij nauwgezet meegekeken naar de opgezette balansen en voor diverse gebieden verbeteringen aangedragen ten aanzien van de afwenteling van effluentwater van RWZi's en inlaat van rijkswater. Lopende het onderzoek is door Erwin Meijers van Deltares het landelijke KRW-Verkennermodel voor het Maasstroomgebied verbeterd. Hierdoor is waardevolle informatie beschikbaar gekomen en uitgewisseld over de stromingsrichting, inlaten en doorvoer van oppervlaktewater. De inbreng van de hydrologen van de waterschappen, bundeling van monitoringsdata en de samenwerking met Erwin Meijers hebben de betrouwbaarheid van de resultaten vergroot.

De auteurs bedanken de betrokken hydrologen en overige leden van de begeleidingscommissie voor hun actieve inbreng, controle en bijdrage aan de schematisatie van de gebieden. Verder bedanken de auteurs Erwin Meijers van Deltares voor zijn waardevolle inbreng van kennis en meetdata van het oppervlaktewatersysteem en Piet Groenendijk voor zijn grondige review van het rapport.

Wageningen, december 2018

De auteurs

Samenvatting

Aanleiding en doel
De waterkwaliteit voldoet op veel plaatsen in de Maasregio (Noord-Brabant en Limburg) nog niet aan de doelen die voor de Europese Kaderrichtlijn Water zijn gesteld. De stoffen stikstof en fosfor (nutriënten) zijn belangrijke factoren voor het bereiken van de waterkwaliteitsdoelen. Om effectieve maatregelen voor de aanpak van emissies van nutriënten naar het (grond)water te vinden, zijn gebiedsgerichte analyses nodig om de bronnen van deze stoffen te kwantificeren. Daarom is namens de samenwerkende Maaspartijen, in opdracht van het Programmabureau KRW-DHZ Maasregio, onderzoek uitgevoerd naar de nutriëntenbelasting en herkomst daarvan.

Onderzoeksmethode
Bij de uitvoering van het onderzoek is gebruikgemaakt van gegevens, modellen en methoden die in lijn zijn met eerdere regionale en landelijke bronnenanalyses voor nutriënten en evauluaties van het mestbeleid. De belasting en herkomst zijn in dit onderzoek gekwantificeerd met de door Wageningen Environmental Research (WENR) ontwikkelde methode ECHO.

De bronnen zijn zodanig ontrafeld dat deze te verbinden zijn aan sectoren en partijen die hun bijdrage aan de nutriëntenbelasting kunnen beïnvloeden (landbouw, waterschap, gemeenten, Rijkswaterstaat en buurlanden). De uit- en afspoeling vanuit landbouwgronden zijn uitgesplitst in het deel dat veroorzaakt wordt door bemesting (actueel en historisch), stikstofdepositie, kwel, nalevering bodem en uitspoeling van eerder geïnfiltreerd oppervlaktewater. De inlaat van rijkswater en afwenteling van nutriënten op benedenstroomse vanggebieden is gelabeld voor het aandeel dat RWZI's, buitenlandwater en rijkswater hierin hebben.

Het onderzoek is in twee stappen uitgevoerd. In de eerste stap zijn – in nauwe samenwerking met hydrologen van de waterschappen – de beheersgebieden ingedeeld in 45 deelgebieden. In elk gebied is nagegaan welke meetgegevens benut kunnen worden om te bepalen hoeveel water het gebied in- en uitstroomt en van welke kwaliteit. Hiermee is de landelijke studie *Landbouw en de KRW-opgave voor nutriënten in regionale wateren* (WUR 2016) verfijnd en verbeterd.

Vervolgens is in de tweede stap een gedetailleerdere indeling gemaakt. Voor ieder KRW-waterlichaam is het invloedsgebied (voorts aangeduid als vanggebied) en de routing bepaald op basis van de in stap 1 verkregen inzichten in de werking van het watersysteem en op basis van het KRW-Verkennermodel. Dit model is tegelijkertijd aan de uitvoering van dit onderzoek vanuit de landelijke schematisering sterk verbeterd en verfijnd voor het Maasstroomgebied. Met routing wordt bedoeld de verbindingen tussen waterlopen, de richting van de waterstroming en de verdeling van water op belangrijke uitwisselpunten van de waterlopen. Op basis van deze verfijning is het stroomgebied ingedeeld in 140 vanggebieden. Na validatie van de resultaten in stap 1 en 2 is voor de periode 2010 tot en met 2013 een complete stoffenbalans voor stikstof en fosfor opgesteld, jaargemiddeld en zomerhalfjaar-gemiddeld. Het resultaat is opgenomen in een database, waarin per gebied voor stikstof en fosfor alle deelbronnen zijn gekwantificeerd in deelvrachten en procentueel ten opzichte van de totale belasting in het vanggebied. Voor ieder vanggebied is ook de retentie berekend, met onderscheid in punt- en diffuse bronnen en wateraanvoer. Daarmee is voor ieder gebied berekend hoeveel nutriënten worden doorgevoerd (afgewenteld) op benedenstroomse vanggebieden of rijkswater. Deze afwenteling is gelabeld voor het aandeel dat RWZI's, buitenlandwater en rijkswater hierin hebben.

Resultaten
Uit het onderzoek blijkt dat de totale nutriëntenbelasting van het oppervlaktewater in hoofdzaak wordt bepaald door de diffuse uit- en afspoeling vanuit landbouwgronden, effluenten van RWZI's, toestroming vanuit het buitenland (regionale grensoverschrijdende beken/rivieren) en inlaat vanuit rijkswateren (kanalen en Maas). Op jaarbasis levert de uit- en afspoeling vanuit landbouwgronden in veel gebieden de grootste bijdrage. In het zomerhalfjaar is die bijdrage minder, omdat die uit- en

afspoeling vooral in het winterhalfjaar plaatsvindt, terwijl waterinlaat juist plaatsvindt in de zomer en de belasting door RWZI's door het jaar vrij constant is.

Het ontwikkelde modelinstrumentarium is op drie manieren getoetst aan de praktijk. Ten eerste zijn over de periode waarop de balans is berekend (2010 tot 2014) op 17 uitwisselpunten (benedenstrooms van een vanggebied) de berekende uitgaande debieten vergeleken met gemeten debieten. Ten tweede zijn op dezelfde uitwisselpunten en dezelfde periode de berekende uitgaande vrachten getoetst aan uit metingen afgeleide vrachten (gemeten concentraties vermenigvuldigd met gemeten debieten). Op de derde plaats zijn de modelmatige aannames voor de routing en het gebruik van metingen voor toestroming, inlaat en afwenteling nagelopen met de hydrologen van de vier waterschappen. De toetsing van de debieten en vrachten op belangrijke uitstroompunten van catchments leverde bevredigende resultaten. De gemiddelde afwijking tussen de gemeten en berekende debieten is 6% en de gemiddeld absolute afwijking 13%. De gemiddelde afwijking tussen de berekende en uit metingen afgeleide stikstofvrachten bedraagt -9% en de gemiddeld absolute afwijking 22%. Voor fosfor zijn deze percentages 12 en 35%. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat voor enkele van die 17 meetlocaties weinig (minder dan eenmaal per maand) waterkwaliteitsgegevens zijn verzameld over de periode waarop de balans is berekend. In samenhang beschouwd, geeft de validatie van de debieten, netto uitgaande stofvrachten en controles door de experts van de waterschappen op de Exceldatabase vertrouwen in de berekende nutriëntenbelasting en retentie en is daarmee een goede basis voor het afleiden van de herkomst.

Als de zomerhalfjaar-gemiddelde concentraties van de laatste jaren (2015-2017) worden vergeleken met de KRW-doelen, worden deze voor stikstof in 108 van de 140 vanggebieden overschreden en voor fosfor in 87 vanggebieden. Voor die vanggebieden geldt aldus een zogenaamd KRW-doelgat.
De nutriëntenbelasting dient daar te worden gereduceerd om de KRW-doelen te halen. De opgave voor deze reductie is omvangrijk, want in ongeveer een derde van de waterlichamen is de zomergemiddelde concentreatie meer dan tweemaal zo hoog als het KRW-doel en soms wel tot vijfmaal zo hoog. De resulaten van het onderhavige onderzoek bieden de benodigde informatie om deze reductieopgaven toe te wijzen aan de sectoren en partijen die de nutriëntenbelasting kunnen verminderen. Deze opgaven zijn bepaald voor de verkenning van varianten (maatregelenpakketten) om de KRW-doelen voor nutriënten voor oppervlaktewater- en grondwaterbeschermingsgebieden in de Maasregio dichterbij te brengen dan wel te bereiken[1]. De opgave is hoofdzakelijk toebedeeld aan buitenland, de waterschappen en landbouw. De opgave voor industrie en gemeenten is daarbij vergeleken zeer gering.

De modelanalyses en modelresultaten dienen als input voor de nationale analyse die in 2019 door het PBL wordt uitgevoerd in het kader van de derde generatie stroomgebiedbeheerplannen en de Delta-aanpak Waterkwaliteit. Daardoor wordt voor deze (beleids)analyses een goede afstemming tussen het Rijk en de regio bewerkstelligd. Het opgezette modelinstrumentarium kan ook efficiënt worden ingezet om de effecten van diverse maatregelen op de nutriëntenbelasting te berekenen, inclusief de scenario's die hiervoor in de verkenning voor de aanpak van nutriënten worden ontwikkeld.

Aanbevelingen
In toenemende mate is voor het waterkwaliteitsbeleid behoefte aan kwantitatief inzicht op het niveau van waterlichamen alsmede op bedrijfsniveau in de effecten van gebieds- en bedrijfsspecifieke maatregelen die de diffuse af- en uitspoeling van nutriënten vanuit landbouwgronden verminderen. De effecten daarvan op de waterkwaliteit kan met modellen gekwantificeerd worden, indien deze modellen gevalideerd zijn en toegesneden zijn om de waterbeweging, de waterbalans, de totale nutriëntenbelasting en de retentie daarvan in het oppervlaktewater op de betreffende schaalniveaus te simuleren.

De huidige monitoring en systeeminzichten zijn niet toegesneden op het hier gewenste detailniveau. Het verdient derhalve aanbeveling om in het waterbeheer meer aandacht te besteden aan monitoring van debieten en waterkwaliteit op uitwisselpunten, zodat modelaannames voor begrenzing van waterlichamen, inlaat, afwenteling, buitenlandse aanvoer en retentie beter kunnen worden onderbouwd.

[1] Gebiedsgericht samenwerken van regio en rijk aan een aanpak voor nutriënten.

Voor de bronnenanalyse is gebruikgemaakt van de met het modelinstrumentarium STONE berekende uit- en afspoeling tot en met 2013. Recentere perioden met als input de gemeten meteo (neerslag, verdamping) en geregistreerde mestgiften waren ten tijde van het onderzoek niet beschikbaar. Recentelijk zijn echter de berekeningen doorgezet tot en met 2017 met de gemeten meteo en de mestgiften vanaf 2014, zoals berekend volgens het 5e Nitraat Actie Programma (Groenendijk, 2015). Met het modelinstrumentarium kan redelijk eenvoudig de nutriëntenbelasting berekend worden voor de recentere periode.

Het onderscheid tussen de uitspoeling die voortkomt uit actuele en historische bemesting is moeilijk te maken, omdat dit wordt beïnvloed door de keuze van de periode waarvoor bemesting als historisch wordt beschouwd. Aanbevolen wordt om de methodiek voor het onderscheid van bronnen van de nutriënten in de uitspoeling verder te verbeteren conform de voorstellen die hiervoor zijn gedaan in het Kennisimpuls Waterkwaliteit Nutriënten en de uitkomsten te verifiëren met gerichte metingen.

De analyse is gericht op oppervlaktewaterlichamen. De routes via de bodem en grondwater zijn wel meegenomen, maar er is geen specifieke, op grondwaterkwaliteit gerichte analyse uitgevoerd. Aanvullend onderzoek is nodig om na te gaan in hoeverre met de aanpak gericht op oppervlaktewater ook de nutriëntendoelen voor grondwater (algemeen, drinkwaterwinningen en grondwaterafhankelijke natuur) worden bereikt.

Voor de toetsing van de modelmatige aannames voor de routing en het gebruik van metingen is relatief veel aandacht besteed aan de routing in de KRW-Verkenner en de gedane gebiedsindeling in stap 1 (45 deelgebieden). Op het niveau van de 140 catchments zullen gedane aannames voor inlaat, routing en ruimtelijke begrenzing in diverse catchments nog verbeterd kunnen worden. Aanbevolen wordt om hierop in te zetten en verbeterpunten overdraagbaar vast te legen. De database die met de waterschappen is uitgewisseld en de werkdocumenten bieden hiervoor goede handvatten.
Omdat de resultaten worden gebruikt voor kwantificering van reductieopgaven en effecten van beleidsscenario's, wordt aanbevolen om de systeemkennis van de waterlichamen met innovatieve, hoogfrequente monitoring te vergroten, met name in vanggebieden waar hoge concentraties worden gemeten en in vanggebieden waar aanwijzingen zijn dat de af- en uitspoeling sterk kunnen afwijken door specifieke geohydrologische omstandigheden (wijstgronden, gebieden waar relatief vaak oppervlakkige afstroming plaatsvindt).

Lijst met definities

Bronnen	In deze studie: oorzaken van het vrijkomen van de stikstof en de fosfor die in het oppervlaktewater terechtkomen.
Diffuse bronnen	Bronnen van verontreiniging die niet eenduidig op een bepaalde plek hun oorsprong hebben, maar over een groter gebied plaatsvinden. Voorbeelden zijn verontreinigingen afkomstig uit de landbouw en het verkeer die via atmosferische depositie en uit- en/of afspoeling van gronden het grond- en oppervlaktewater bereiken.
Stuurbare bronnen	Bronnen van verontreiniging waarvan de bronsterkte te beïnvloeden is door menselijk handelen. In deze studie wordt dit beperkt tot: waarvan de bronsterkte te beïnvloeden is door landbouwkundig handelen (uit- en afspoeling door bemesting) en emissiebeperkende maatregelen (puntenbronnen, overige bronnen).
Kaderrichtlijn Water	De Europese Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG) is in 2000 van kracht geworden en heeft als doel de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater in Europa te waarborgen. In Nederland vertaalt de Rijksoverheid de Kaderrichtlijn Water (KRW) in landelijke beleidsuitgangspunten, kaders en instrumenten. De minister van Infrastructuur en Milieu is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van de KRW.
KRW-opgave	De Kaderrichtlijn Water heeft als doel dat álle wateren uiterlijk in 2027 een goede chemische en ecologische toestand hebben. De opgave houdt in dat alle overheden ernaar streven om de kwaliteit niet te laten verslechteren (standstill) en zo veel mogelijk zinvolle maatregelen treffen om de kwaliteit te verbeteren.
KRW-waterlichaam	In de KRW is een groot deel van het oppervlaktewater aangewezen als waterlichaam. Een waterlichaam is een ‘onderscheiden oppervlaktewater van aanzienlijke omvang, zoals een meer, een waterbekken, een stroom, een rivier, een kanaal, een overgangswater of een strook kustwater’. Voor deze wateren moet de toestand van het aquatisch ecosysteem beschreven worden.
Ecologische doelen	De KRW eist dat Nederland ecologische doelstellingen formuleert. In Nederland zijn 42 verschillende watertypen onderscheiden, waarvoor een beschrijving is gemaakt hoe ze er ecologisch uit zouden zien als er geen of slechts geringe menselijke invloed zou zijn geweest (referentie). Aan de hand van een maatlat wordt beoordeeld of de toestand van een water ‘zeer goed’ (de referentie), ‘goed’, ‘matig’, ‘ontoereikend’ of ‘slecht’ is. De KRW-norm ligt bij ‘goed’.
Regionaal oppervlaktewater	In deze studie worden de regionale waterlichamen soms aangeduid met ‘regionaal oppervlaktewater’. De regionale wateren zijn vrijwel altijd in beheer bij waterschappen.
Vanggebied	Het beïnvloedingsgebied dat afwatert op een bepaald oppervlaktewaterlichaam. Grenzen tussen beïnvloedingsgebieden zijn op te vatten als waterscheidingen.
Doelgat	Het verschil tussen de huidige ecologische toestand van het oppervlaktewater en de toestand ‘goed’. In deze studie is dit verder toegespitst op de mate van overschrijding van stikstof- en fosforconcentraties in de regionale waterlichamen.
Generiek mestbeleid	Het stelsel van gebruiksnormen en gebruiksvoorschriften voor bemesting zoals dat van kracht is voor landbouwbedrijven.
Agrarische bedrijfsvoering	In deze studie: het landbouwkundig handelen dat leidt tot overschotten van stikstof en/of fosfor die op het veld en/of in de bodem achterblijven.

Mest	In deze studie is het begrip 'mest' gekoppeld aan mestgift of bemesting en wordt er de som van kunstmest en dierlijke mest mee aangeduid.
Actuele bemesting	De toegediende mestgiften in het jaar waarin het berekende overschot, uitspoeling en/of toestand van de bodem wordt geëvalueerd.
Historische bemesting of bemesting in het verleden	De toegediende mestgiften de jaren voorafgaand aan het jaar waarin het berekende overschot, uitspoeling en/of toestand van de bodem wordt geëvalueerd. Het begrip historische bemesting wordt meestal gebruikt in de context van na-ijling van of nalevering uit in het verleden opgebouwde voorraden in de bodem, hetgeen vooral voor fosfor lang (decennia) kan duren. De grens tussen historische en actuele bemesting is arbitrair en kan niet exact gekoppeld worden aan een bepaalde tijdsperiode. Zoals modelmatig ingevuld met STONE, kan aangenomen worden dat globaal de laatste vijf jaar voorafgaand aan een berekend zichtjaar nog toe te schrijven is aan de actuele bemesting.
Nalevering	Uit- en afspoeling die niet gerelateerd is aan bemesting, maar aan de nalevering door bodemprocessen, zoals mineralisatie van veen of de uitloging van in het verleden opgehoopte fosfaat afkomstig uit kwel.
Retentie	De opname door planten en de afbraak, omzetting en vastlegging van stikstof en fosfor in het oppervlaktewater en in sediment direct grenzend aan oppervlaktewater door biologische en chemische processen.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en probleemstelling

De waterkwaliteit voldoet op veel plaatsen in de Maasregio (Noord-Brabant en Limburg) nog niet aan de doelen die voor de Europese Kaderrichtlijn Water zijn gesteld. De stoffen stikstof en fosfor (nutriënten) zijn belangrijke factoren voor het bereiken van de waterkwaliteitsdoelen (Gaalen, 2016; ministerie I&W, 2016). In de Stroomgebiedsbeheerplannen voor de derde periode (2022-2027) moet Nederland de definitieve keuzes maken over de doelen van de waterlichamen en in te zetten maatregelen. Om effectieve maatregelen voor de aanpak van emissies van nutriënten naar het (grond)water te vinden, zijn gebiedsgerichte analyses nodig om de bronnen van deze stoffen te kwantificeren. De regionale analyses vormen de basis voor de maatregelen die in 2021 worden vastgesteld in de nationale stroomgebiedbeheerplannen (derde generatie SGBP-en) en regionale (water)plannen.

Voor de regionale bronnenanalyses heeft het Programmabureau KRW-DHZ Maasregio aan de kennisinstituten die samenwerken aan de kennisimpuls gevraagd om voor nutriënten, zware metalen en bestrijdingsmiddelen een onderzoeksmethode op te stellen. Voor ieder van die stofgroepen is een onderzoeksmethode (plan van aanpak) opgesteld. Op basis van deze plannen heeft het programmabureau, namens de samenwerkende Maaspartijen, opdracht gegeven voor deze bronnenanalyses. Het onderhavige rapport beschrijft de resultaten van de bronnenanalyse van nutriënten.

1.2 Doelstelling

Het doel van de studie is om de huidige nutriëntenbelasting (stikstof en fosfor) van het regionale oppervlaktewater in het Maasstroomgebied te kwantificeren en de bronnen hierbij zodanig uit te splitsen dat de opgave voor emissiereductie toegeschreven kan worden aan sectoren (broneigenaren).

De KRW-opgaven voor nutriënten zijn in delen van de Maasregio groot (Schipper en Rozemeijer, 2018). Het doel voor de bronnenanalyse nutriënten is om kwantitatief en gebiedsgericht inzicht te geven in de huidige nutriëntenbelasting van de regionale wateren, de herkomst, emissieroutes en afwenteling op benedenstroomse regionale wateren en rijkswateren. Met deze resultaten is onderscheid te maken tussen meer en minder beïnvloedbare bronnen, hetgeen aanknopingspunten geeft voor gebiedsgerichte maatregelen.

Voor de analyse is een methodiek opgesteld die gebruikmaakt van databestanden en rekenmodellen. Het doel is dat de methodiek een helder en gedragen inzicht geeft in de nutriëntenbelasting van de oppervlaktewaterlichamen en de herkomst van de nutriëntenbronnen, onderverdeeld naar beïnvloedbaarheid op het schaalniveau van de invloedsgebieden van de regionale oppervlaktewaterlichamen (in dit rapport aangeduid als vanggebieden). Tevens is de methodiek dan ook geschikt om effecten van beleidsscenario's voor emissiereductie van nutriënten op de waterkwaliteit te kwantificeren. Het maken van onderscheid in bronnen kan ook benut worden om, gelet op de hoogte van niet-beïnvloedbare bronnen (achtergrondbelasting), in vervolgonderzoek na te gaan en te onderbouwen waar doelaanpassing eventueel te overwegen is.

De analyse levert ook een belangrijke input voor de gebiedsgerichte verkenning van de nutriëntenaanpak in de Maasregio[2]. In dit traject, dat gestart is in november 2017, wordt in zeven proefgebieden onderzoek uitgevoerd voor de selectie en realisatie van effectieve en gedragen

[2] Gebiedsgericht samenwerken van regio en rijk aan een aanpak voor nutriënten.

maatregelen, het bewerkstelligen van synergie met andere maatschappelijke opgaven en het ontwikkelen van methodes voor het betrekken en samenwerken van partijen en welke instrumenten daarbij zijn in te zetten.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de werkwijze van het onderzoek. De resultaten van de berekende nutriëntenbelasting en validatie van het modelinstrumentarium zijn beschreven in hoofdstuk 3. De verdeling van de bronnen van herkomst wordt in hoofdstuk 4 beschreven. Hoofdstuk 5 geeft een synthese van de modelresultaten. De conclusies en aanbevelingen zijn in hoofdstuk 6 geformuleerd.

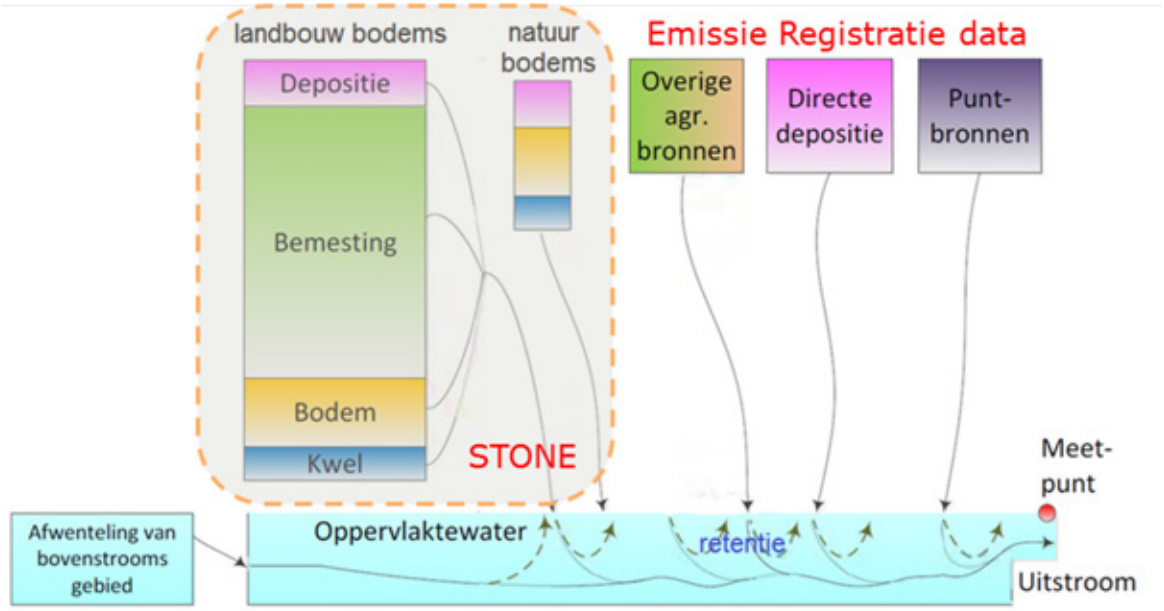
In bijlage 1 wordt de methodiek van het gebruikte modelinstrumentarium toegelicht. Bijlage 2 geeft een overzicht van de bronnen waar in EmissieRegistratie emissies voor nutriënten naar water worden berekend en de indicaties van de betrouwbaarheid van de emissieschattingen. In bijlage 3 zijn de kenmerken van de onderscheiden vanggebieden in tabellen per waterschap weergegeven. De kaarten met per broncategorie het aandeel in de nutriëntenbelasting zijn opgenomen in bijlage 4. Bijlage 5 geeft in grafieken per waterschapsgebied een overzicht van de herkomst in die vanggebieden waar op basis van de zomerhalfjaar-gemiddelde gemeten concentraties sprake is van het KRW-doelgat. De per vanggebied berekende nutriëntenbelasting, herkomst, retentie en doelgat zijn opgeleverd in een Exceldatabase (jaargemiddeld en zomerhalfjaar).

2 Methodiek

2.1 Gebruikte modelinstrumenten

Voor het onderzoek zijn twee modelinstrumentariums ingezet en aan elkaar gekoppeld: KRW-ECHO en de KRW-Verkenner.

KRW-ECHO
Met KRW-ECHO (Kroes, 2011) wordt het stroomgebied geografisch ingedeeld in subdeelstroomgebieden. Deze indeling is erop gericht om met systeem- en gebiedskennis voor ieder regionaal waterlichaam het vanggebied te bepalen. Voor ieder vanggebied wordt de nutriëntenbelasting berekend van alle punt- en diffuse bronnen. Ook wordt de nutriëntenbelasting van inlaat en doorvoer van gebiedsvreemd water berekend, waarbij zo veel mogelijk gebruik wordt gemaakt van meetpunten op de uitwisselpunten van de waterlichamen (debieten en bijbehorende nutriëntenconcentraties). Vervolgens worden op basis van de belasting, de waterafvoer en het type vanggebied de retentie van de nutriënten in ieder vanggebied berekend. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in de retentie van diffuse bronnen, puntbronnen, inlaat en toestromend bovenstrooms water. Deze systematiek wordt schematisch weergegeven in figuur 2.1.

Figuur 2.1 *Nutriëntenbelasting vanggebied oppervlaktewater met onderscheid naar herkomst (bron: Groenendijk, 2016).*

Voor ieder vanggebied wordt de hoeveelheid nutriënten die wordt doorgevoerd (afgewenteld) op benedenstroomse vanggebieden of rijkswater, bepaald door de berekende belasting minus de retentie. Deze afwenteling is gelabeld voor het aandeel dat RWZI's, buitenlandwater en rijkswater hierin hebben.

Tabel 2.1 geeft een overzicht van de nutriëntenbronnen die voor het kwantificeren van de belasting zijn onderscheiden. De niet-landbouwbronnen en overige landbouwbronnen zijn gekwantificeerd met de data die zijn opgenomen in de EmissieRegistratie (ER, versie 2013). De hierin opgenomen vrachten van regenwaterriolen, riooloverstorten en overig huishoudelijk afvalwaterlozingen (IBA's en directe), zijn vervangen door de update van ER voor deze bronnen (Liefting, 2017).

Tabel 1 *Nutriëntenbronnen die in het onderzoek zijn gekwantificeerd. Gearceerd de bronnen die voor kwantificering zijn ontleend aan EmissieRegistratie (ER).*

Niet-landbouw bronnen	Landbouw bronnen
• Effluenten RWZI's	• Af- en uitspoeling landbouwgronden, uitgesplitst in: - Actuele bemesting - Historische bemesting - Nalevering bodem - Kwelwater - Eerder in zomer geïnfiltreerd oppervlaktewater
• Af- en uitspoeling natuurbodems	
• Atmosferische depositie (alleen stikstof)	
• Industriële lozingen	
• Overstorten	
• Regenwater riolen	
• Atmosferische depositie (alleen stikstof)	• Overige landbouwbronnen (uit ER) - Erfafspoeling - Meemesten sloten - Glastuinbouw
• Overige diffuse bronnen - IBA's en andere huishoudelijke lozingen (recreatie- en binnenvaart) - AVI, verkeer e.a.	
Inlaat en toestroom gebiedsvreemd water, uitgesplitst in:	
• Toestroming vanuit buitenland • Inlaat rijkswater • Toestroming bovenstrooms vanggebied, deelstroom afkomstig van RWZI's • Toestroming bovenstrooms vanggebied, deelstroom afkomstig van overige bronnen	

Voor het afleiden van de uit- en afspoeling van stikstof en fosfor uit landbouw- en natuurgronden, wordt gebruikgemaakt van bestaande modelberekeningen die zijn uitgevoerd in het kader van de Evaluatie Meststoffenwet. Deze berekeningen zijn uitgevoerd vanaf 1941 tot en met 2013. Berekeningen voor meer recente jaren waren niet beschikbaar. Op basis van de herschikkingsmethode (Kroes et al., 2011) worden de rekeneenheden van het landelijke modelinstrumentarium STONE ruimtelijk gedetailleerder toegesneden op de regionale informatie (landgebruik, bodemtype en grondwaterstanden).

Op uitwisselpunten van vanggebieden waar geschikte meetgegevens van debieten en concentraties beschikbaar waren, zijn de met KRW-ECHO berekende uitgaande debieten en nutriëntenvrachten gevalideerd. Na deze validatie is de herkomst van de bronnen bepaald. Hierbij zijn de uit- en afspoeling op basis van een gevoeligheidsanalyse die met STONE is uitgevoerd, nader onderverdeeld in de bronnen actuele bemesting, historische bemesting, atmosferische stikstofdepositie, nalevering van de bodem, kwelwater en uitspoeling van in de zomer geïnfiltreerd oppervlaktewater.
De methodiek hiervan staat beschreven in Groenendijk et al. (2014) en is toegepast in voorgaande landelijke beleidsstudies (Van der Bolt 2012; Groenendijk 2013; Groenendijk, 2016) en diverse regionale bronnenanalyses voor waterschappen: Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (Boekel, 2013), Rijnland (Hellmann, 2014), Hollands Noorderkwartier (Boekel, 2015), Schieland en Krimpenerwaard (Schipper, 2016), Waterschap Rivierenland (Boekel, 2018) en Wetterskip Fryslân (Boekel, 2016). Bijlage 1 geeft een gedetailleerde beschrijving van de KRW-ECHO-methode.

KRW-Verkenner
De KRW-Verkenner berekent de waterstroming in de geschematiseerde waterlopen op basis van de informatie in het Nederlands Hydrologische Instrumentarium (NHI). Aan deze informatie worden vanuit ER per geografische Local Surface Watereenheid (LSW's) voor nutriënten de punt- en diffuse bronnen toegekend. Op basis van de hydrologische informatie en de informatie over de nutriëntenbronnen wordt de resulterende waterkwaliteit berekend. In de KRW-Verkenner kunnen voor de retentie meerdere opties (methodes) worden toegepast. Een verschil met de retentiemethodiek van ECHO is dat de retentie met de KRW-Verkenner berekend wordt op een kleiner ruimtelijk schaalniveau (zogenaamde Local Surface Watereenheden) en op basis van de berekende verblijftijden per LSW (het quotiënt van het berekende debiet en het watervolume). Met ECHO wordt de retentie berekend op het niveau van de onderscheiden vanggebieden en in vrij afwaterende gebieden op basis van de specifieke afvoer (zie paragraaf 3.4).

Parallel aan het onderhavige onderzoek is in een separate opdracht door Deltares voor het Maasstroomgebied de informatie over de routing van het oppervlaktewater verbeterd. Deze verbetering heeft zich vooral gericht op de juiste locaties van lozingspunten van RWZI's, de stromingsrichting in belangrijke waterlopen, de verdeling van water op belangrijke uitwisselpunten,

debieten van inlaatwater en toestroming vanuit het buitenland. Deze verbeteringen zijn geïnventariseerd tijdens werksessies met de hydrologen van de vier waterschappen.

EmissieRegistratie (ER)
De EmissieRegistratie is de landelijke database waarin de emissies naar bodem, water en lucht voor veel beleidsrelevante stoffen per emissiebron zijn vastgelegd om (inter)nationale rapportageverplichtingen te kunnen nakomen (www.Emissieregistratie.nl). De EmissieRegistratie omvat gegevens van puntbronnen en diffuse bronnen voor de periode vanaf 1990. Emissiebronnen die bijdragen aan de stikstof- en fosforbelasting van het oppervlaktewater zijn in de EmissieRegistratie toegekend aan 34 subdoelgroepen die vervolgens geclusterd zijn tot 13 doelgroepen. Bijlage 2 geeft een overzicht van de bronnen waar in EmissieRegistratie emissies voor nutriënten naar water worden berekend. Zoals aangegeven, is voor de af- en uitspoeling niet met de ER-data gerekend.

Koppelingen KRW-ECHO en KRW-Verkenner
Aan het KRW-verkenner model zijn per LSW de met KRW-ECHO berekende uit- en afspoeling gekoppeld alsmede daarbij per vanggebied de berekende uitsplitsing van de af- en uitspoeling landbouwgronden in actuele en historische bemesting, nalevering bodem, kwelwater en in de zomer geïnfiltreerd oppervlaktewater. Voor de schematisering van de vanggebieden is in KRW-ECHO gebruikgemaakt van de verbeterde routing die met de KRW-Verkenner is gerealiseerd, met name wat betreft de begrenzing van de vanggebieden per waterlichaam en de waterverdeling op de uitwisselpunten van de waterlichamen.

Qua hydrologie verschilt de met KRW-ECHO berekende uit- en afspoeling van landbouw- en natuurbodems met die van de KRW-Verkenner. KRW-ECHO rekent met de hydrologie zoals die wordt berekend met STONE, terwijl de KRW-Verkenner rekent met de hydrologie van het Landelijk Hydrologisch Modelinstrumentarium (LHM). Uit een vergelijking met de STONE-resultaten en -metingen blijkt dat met de hydrologie van het LHM te lage grondwaterstanden en daarbij te lage drainagefluxen naar het oppervlaktewater worden berekend. Daardoor werden in diverse vanggebieden onrealistisch lange verblijftijden en daardoor onrealistisch hoge retenties berekend. Daarom is het voorliggende onderzoek uitgewerkt met KRW-ECHO. Het onderhavige rapport behandelt dus alleen de resultaten van KRW-ECHO. Het onderzoek met de KRW-verkenner wordt beschreven in een afzonderlijke rapportage.

2.2 Fasering

Het onderzoek is gefaseerd uitgevoerd in twee stappen. In de eerste stap is de landelijke bronnenanalyse voor nutriënten (Groenendijk, 2016) regio-specifieker gemaakt en verbeterd door de begrenzing van de onderscheiden deelstroomgebieden en routing van de catchments aan te passen met inbreng van de gebiedskennis van de waterschappen. Hiertoe zijn werksessies bij ieder waterschap gehouden. Tijdens deze werksessies zijn door de hydrologen van de waterschappen ook de aannames en meetdata voor debieten en concentraties van toestromend en inlaat water aangevuld en waar nodig aangepast. De aanpassingen zijn verwerkt in de modelschematisering. Hiermee is de belasting berekend op het niveau van 45 deelstroomgebieden. Voor de uit- en afspoeling van landbouw en natuurgronden is de configuratie van rekenplots van het landelijke model STONE verfijnd door deze ruimtelijk te herschikken en meer toe te spitsen op de regionale situatie. Hiermee is de nutriëntenbelasting voor de periode 2010 tot en met 2013 opnieuw berekend. De totale belasting minus de met ECHO berekende retentie is gevalideerd op uitwisselpunten (blauwe knopen) waar in de periode 2010 tot en met 2013 zowel debieten als waterkwaliteitmetingen (stikstof en fosfor concentraties) beschikbaar zijn.

In de tweede stap zijn de belasting en herkomst verder in detail geanalyseerd. Op basis van de verbeterde routing van de KRW-verkenner en de resultaten van stap 1 zijn op een gedetailleerder niveau de vanggebieden van de regionale KRW-waterlichamen ruimtelijk begrensd en is de routing daarvan in de modelschematisering verwerkt. Het resultaat hiervan is een indeling in 140 vanggebieden. Hierbij zijn ten behoeve van de routing en te kwantificeren diffuse bronnen ook enkele vanggebieden van rijkswateren opgenomen. Door de hydrologen van de Waterschappen is op basis van tussenresultaten extra informatie aangeleverd over inlaat vanuit rijkswater en het

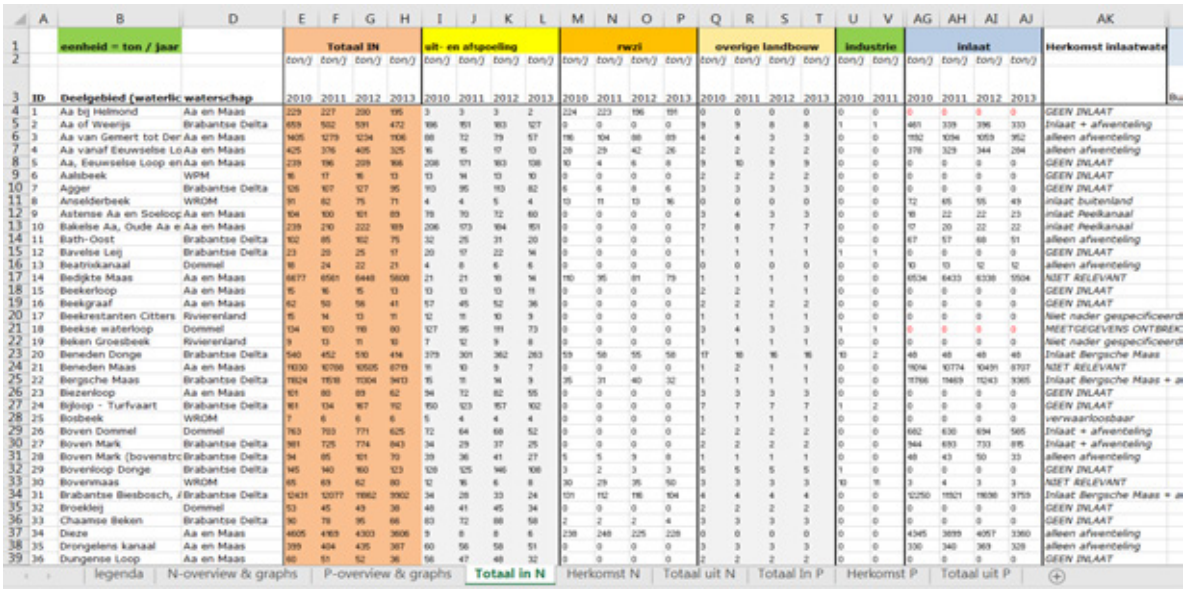
buitenland. Voor ieder vanggebied zijn – analoog aan stap 1 – de nutriëntenbelasting en de retentie en daarmee de water- en nutriëntenbalans berekend. Na validatie is de herkomst voor de referentieperiode bepaald. Omdat de waterkwaliteitsdoelen voor nutriënten zijn afgeleid voor het zomerhalfjaar, is de herkomst jaargemiddeld en voor een gemiddeld zomerhalfjaar bepaald.

2.3 Interactie met de regio en begeleidingsgroep

Interactie met de begeleidingsgroep heeft op twee manieren verder plaatsgevonden.
De modelschematisering en tussenresultaten zijn op diverse momenten van het onderzoek transparant uitgewisseld met de hydrologen van de waterschappen. Als basis is per waterschap een werkdocument opgesteld met de gebiedsindeling, de gebruikte meetdata voor inlaat, toestromend en uitstromend water (debieten en concentraties) en de lozingspunten van de RWZI's. Alle gedane aanpassingen hierop zijn omwille van de reproduceerbaarheid in de documenten vastgelegd. Deze werkdocumenten zijn als afzonderlijke rapporten aangeleverd.

Na de werksessies is nog diverse malen bilateraal contact geweest om de kennis bij het waterschap zo goed mogelijk in de modelschematisering te kunnen verwerken. Om de meetreeksen voor de vrachtberekeningen te complementeren, zijn gegevens ontleend van het Waterkwaliteitsportaal en hebben de WUR en Deltares elkaars data (debieten en chemie) samengevoegd.

Daarnaast zijn rekenresultaten gecomprimeerd opgenomen in een Exceldatabase die op diverse momenten is uitgewisseld met de hydrologen van het Waterschap. Hiermee konden zij voor ieder deelgebied op de e-mail steeds direct overzien wat de belangrijke punt- en diffuse bronnen zijn, welke inlaathoeveelheden en herkomst daarvan zijn gehanteerd, hoe de afwenteling qua verdeling is geschematiseerd en welke retentie is berekend. Deze database gaf duidelijke handvatten om vanuit hun gebieds- en systeemkennis hiaten of verbeterpunten te identificeren. Mondeling en via werkdocumenten per beheersgebied is aangegeven hoe deze hiaten en verbeterpunten in het model zijn verwerkt. Figuur 2.2 geeft een indruk (screendump) van deze database.

Figuur 2.2 *Screendump van de database waarin de resultaten per vanggebied zijn opgenomen.*

Naast deze uitwisseling zijn de resultaten op diverse momenten gepresenteerd aan de begeleidingsgroep. Naast de waterschappen waren hierbij ook vertegenwoordigers aanwezig van de waterleidingbedrijven en van landbouw- en natuurorganisaties. Ook zijn op verzoek technische briefings gehouden waarin de resultaten nader zijn toegelicht aan diverse vertegenwoordigers van de landbouw en aan bestuurders van de waterschappen.

3 Nutriëntenbelasting

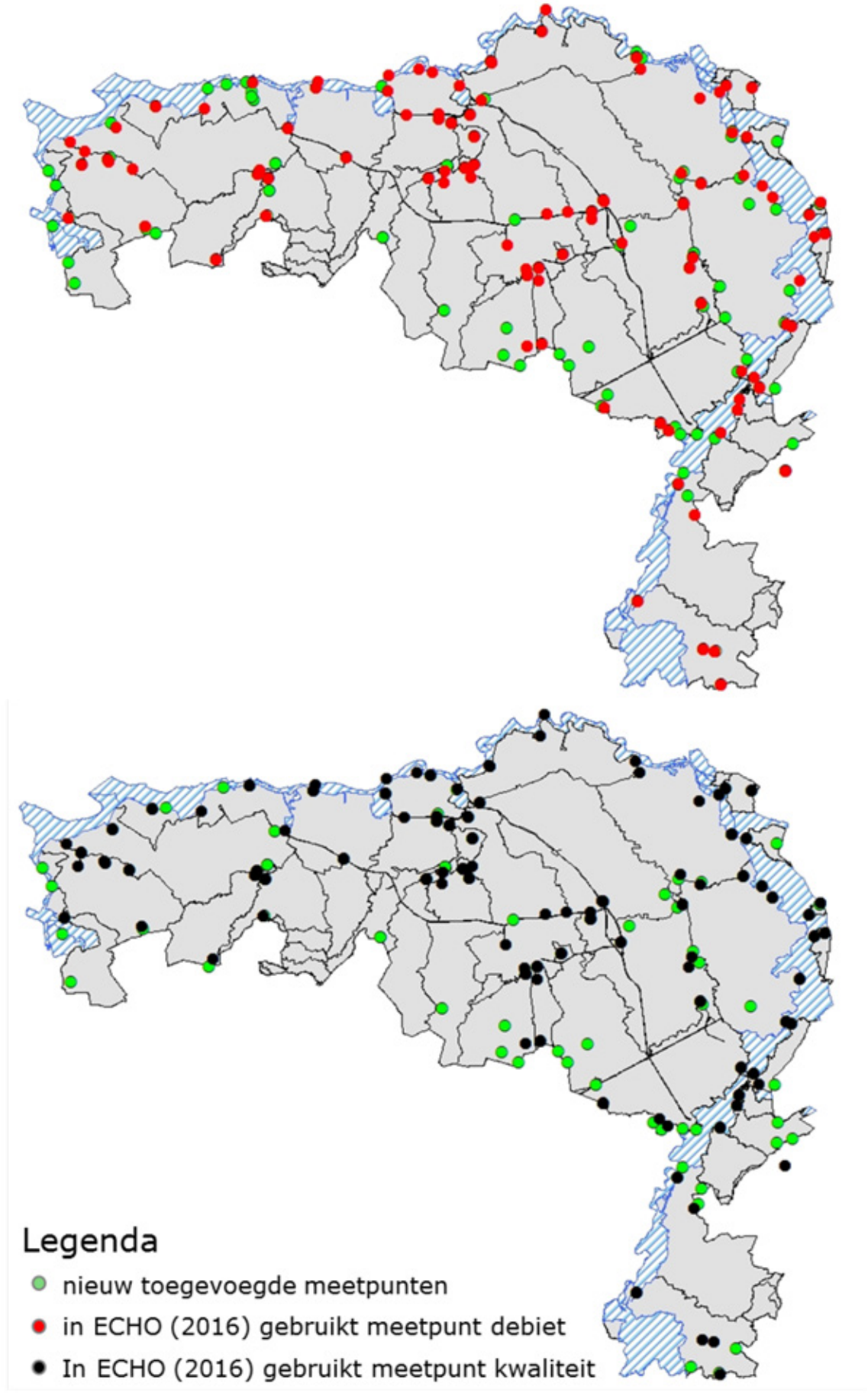
3.1 Verfijning landelijke bronnenanalyse (stap 1)

In de landelijke analyse (Groenendijk, 2016) was het stroomgebied ingedeeld in 35 vanggebieden. In samenwerking met de hydrologen van de waterschappen zijn de indeling, waterverdeling, waterinlaat en toestroming vanuit het buitenland op onderdelen aangepast en verbeterd met additionele meetpunten. Dit heeft geresulteerd in een indeling in 45 vanggebieden zoals weergegeven in figuur 3.1. In figuur 3.2 zijn de meetpunten weergegeven die voor de debieten en bijbehorende kwaliteit (fosfor- en stikstofconcentraties) zijn gebruikt. Ten opzichte van de landelijke analyse is het aantal meetpunten bijna verdubbeld. Voor 17 vanggebieden zijn de meetreeksen zodanig compleet dat deze konden worden benut voor toetsing van de modelresultaten.

ID	Deelgebied	ID	Deelgebied
1	Aa of Weerijs	23	Kreken op de Maas
2	Anselderbeek	24	Leijen
3	Beerze	25	Maas (Aa en Maas)
4	Beken en kreken Vliet	26	Maas (Brabantse Delta)
5	Benedenloop Aa	27	Maas (Limburg)
6	Binnenschelde	28	Maasnielderbeek
7	Boven Dommel	29	Mark en Dintel
8	Boven Mark	30	Markiezaatsmeer
9	Boven Mark (bovenstrooms)	31	Merkske
10	Bovenloop Aa	32	Midden en Beneden Dommel
11	Dieze	33	Reusel
12	Donge benedenloop	34	Roer
13	Donge bovenloop	35	Roode en Hertogswetering
14	Geleenbeek	36	Schelde
15	Gender	37	Strijbeekse beek
16	Geul	38	Swalm en andere
17	Graafsche en Oeffeltse Raam	39	Tielebeek
18	Grote Molenbeek en andere	40	Tongelreep
19	Jeker	41	Tungelroysche Beek
20	Kanalen	42	Vlootbeek
21	Kleine Dommel	43	Volkerrak, Zoommeer
22	Koningsvliet	44	Worm
		45	Zandleij

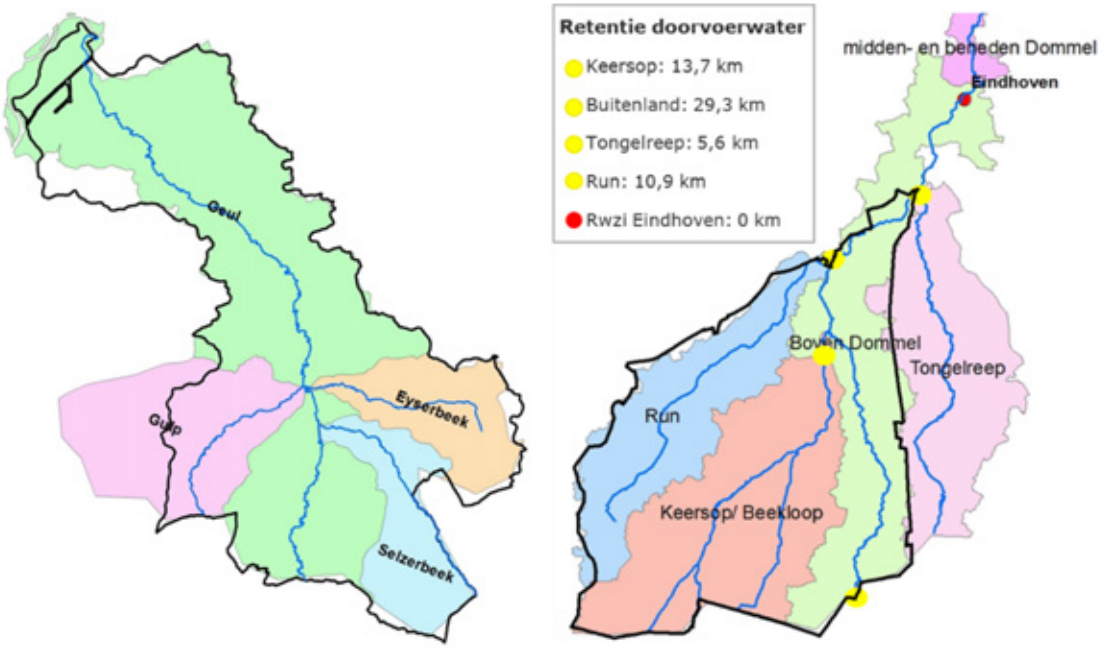
Figuur 3.1 *Gebiedsindeling stap 1 in 45 vanggebieden.*

Figuur 3.2 *Meetpunten die zijn benut voor kwantificering van debieten en bijbehorende waterkwaliteit dat toestroomt vanuit het buitenland, doorgevoerd wordt naar benedenstroomse vanggebieden en waterinlaat. Bovenin de debietmeetpunten, onderin de kwaliteitmeetpunten. De groene meetpunten zijn op basis van de werksessies met de waterschappen nieuw toegevoegd.*

3.2 Gebiedsindeling vanggebieden waterlichamen

Op basis van de in stap 1 verkregen inzichten is een gedetailleerdere gebiedsindeling in vanggebieden gemaakt. Voor deze verfijnde indeling en bijhorende routing is uitgegaan van de ligging van de Local Surface Water eenheden van de KRW-verkenner en de onderlinge interactie tussen de vanggebieden zoals die is afgeleid tijdens de regionale verfijning van de KRW-verkenner. Dit heeft geresulteerd in een indeling in 140 vanggebieden. De werkwijze waarop de detaillering is uitgevoerd, wordt in figuur 3.3 geïllustreerd voor de Geul in Zuid-Limburg en voor de bovenloop van de Dommel.

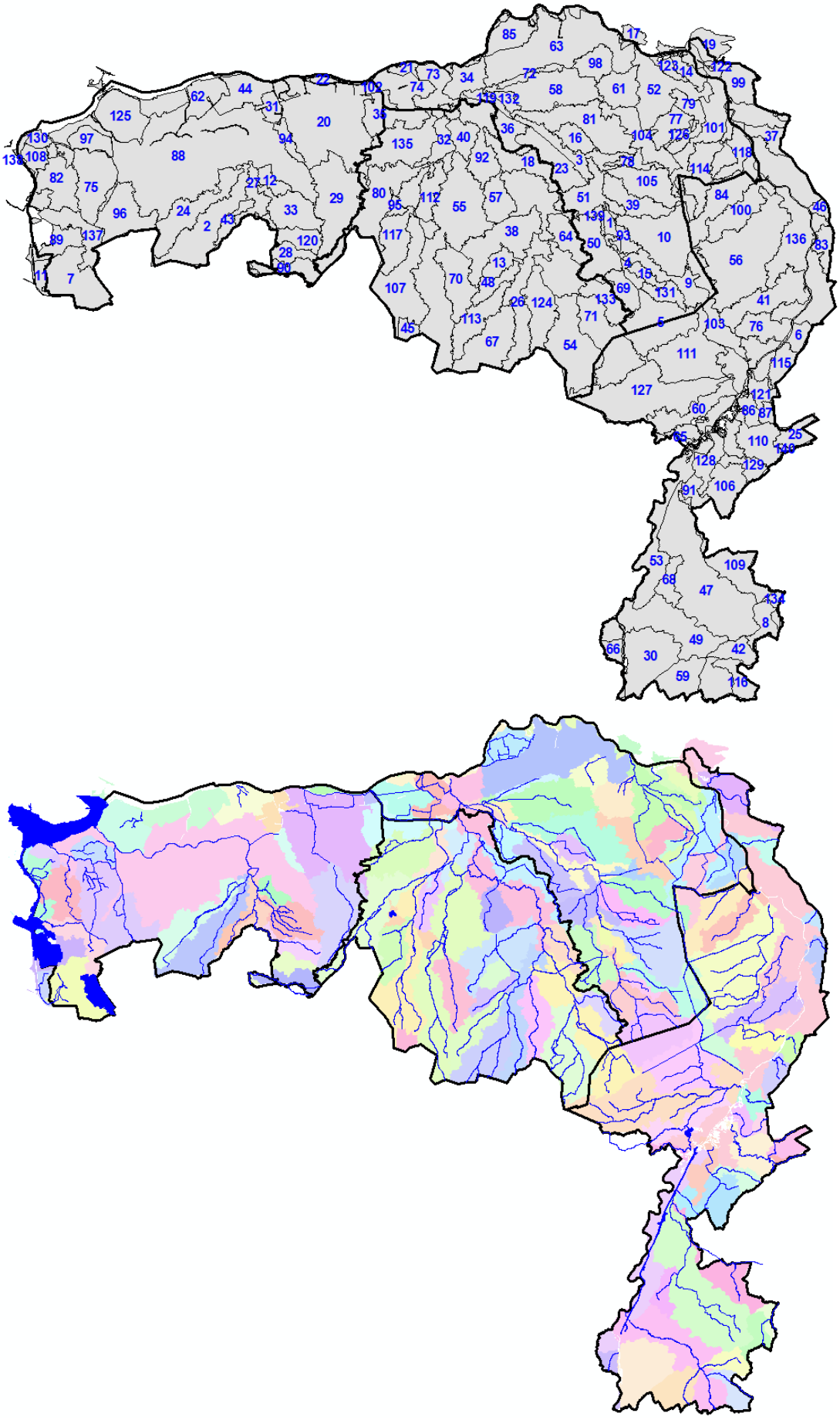
Figuur 3.3 *Voorbeelden van de detaillering van stap 1, van 45 naar 140 vanggebieden. De zwarte lijn geeft de grens van het vanggebied aan zoals in stap 1 is aangehouden. In stap 2 is de Geul (links) en de Boven-Dommel (rechts) opgedeeld om de belasting en herkomst te kunnen bepalen voor de zijbeken die als KRW-waterlichamen zijn aangewezen.*

In Zuid-Limburg was in stap 1 voor de Geul één vanggebied genomen, terwijl in stap 2 het vanggebied is opgedeeld in vier vanggebieden: de Geul, Eyserbeek, Selzerbeek en Gulp. Voor drie van deze vanggebieden is op basis van de LSW's nagenoeg exact dezelfde buitenste begrenzing aangehouden als in stap 1 met het waterschap was doorgesproken. Voor het vanggebied van de Gulp is de configuratie van de LSW's zodanig dat hier ten opzichte van stap 1 een ruimere begrenzing aangehouden is. Ruimtelijk aansluiten op de LSW's is nodig om een goede koppeling te kunnen houden met de KRW-Verkenner.

De Boven-Dommel is in stap 2 opgedeeld in vier vanggebieden. De buitenste begrenzing van stap 1 kon hier met de configuratie van de LSW's worden aangehouden. Wel moest de retentie worden aangepast van doorvoerwater. De Boven-Dommel ontvangt namelijk water vanuit België en verderop van de Keersop-beekloop, Run en Tongelreep en helemaal benedenstrooms loost RWZI Eindhoven het effluent. De retentie voor het doorgevoerde water is zodanig aangepast dat rekening wordt gehouden met de afstand tussen de uitwisselpunten en het uitstroompunt op de Midden-Dommel.

De indeling en routing is doorgenomen met de hydrologen van de regionale waterbeheerders. Belangrijke verbeterpunten die zij hebben aangedragen, zijn in de schematistaie verwerkt. De indeling in de 140 vanggebieden is weergegeven in figuur 3.4. Bijlage 3 geeft per waterschap een overzicht van de vanggebieden en daarbij horende kenmerken die een belangrijke invloed hebben op de nutriëntenbalans. De nummering komt overeen met de nummering in figuur 3.4.

Voor vanggebieden van rijkswater en gebieden langs de Maas waar veel rivierwater wordt uitgewisseld, konden geen water- en nutriëntenbalans worden berekend en dus ook geen verdeling van de herkomst. Wel zijn hier de punt- en diffuse bronnen in het modelinstrumentarium meegenomen voor de berekening van de nutriëntenbelasting en afwenteling binnen het stroomgebied.

Figuur 3.4 *Gebiedsindeling stap 2. Bovenin de nummers van de 140 vanggebieden zoals opgenomen in de Exceldatabase, onderin geprojecteerd op de oppervlaktewaterlichamen.*

3.3 Nutriëntenbelasting

De per vanggebied berekende belasting en herkomst in de periode 2010 tot en met 2013 zijn opgenomen in een Exceldatabase voor het jaargemiddelde en zomerhalfjaar-gemiddelde. De bronnen die zijn hierin zijn uitgesplitst, zijn weergegeven in tabel 2.1. Ook zijn hierin de berekende retentie en de uitgaande stikstof en fosforvracht per vanggebied opgenomen en daarmee de totale nutriëntenbalans.

De kenmerkende totalen van de jaargemiddelde belasting (2010 tot en met 2013) zijn op waterschapniveau weergegeven in tabel 3.1 en 3.2. De belangrijkste bronnen zijn uit- en afspoeling vanuit landbouwgronden, effluenten RWZI's en input vanuit buitenland en rijkswateren. In Limburg is ook een grote industriële lozing op de Grensmaas. Binnen de beheersgebieden van de waterschappen zijn per vanggebied grote verschillen tussen de belasting en herkomst.

Tabel 3.1 *Stikstofbelasting van het oppervlaktewater in de vanggebieden van de regionale waterlichamen in de Maasregio; jaargemiddeld 2010-2013 in ton per jaar en procentueel (tussen haakjes).*

	Stikstof belasting (ton/jaar en %)							
	Aa en Maas		Brabantse Delta		Dommel		Limburg	
Uit- en afspoeling landbouw	2604	(30%)	2635	(30%)	1801	(25%)	1963	(15%)
Overige landbouwemissies[1]	128	(1%)	137	(2%)	79	91%)	138	(1%)
Uit- en afspoeling natuur	191	(2%)	207	(2%)	328	(4%)	210	(2%)
RWZI's	952	(11%)	534	(6%)	866	(12%)	1137	(9%)
Overige punt- en diffuse bronnen[2]	188	(2%)	195	(2%)	131	(2%)	645	(5%)
Totaal interne bronnen	4063	(46%)	3708	(42%)	3205	(44%)	4092	(31%)
Extern: toestroom buitenland	0	(0%)	1140	(13%)	879	(12%)	4779	(36%)
Extern: inlaat rijkswater	641	(7%)	304	(3%)	0	(0%)	158	(1%)

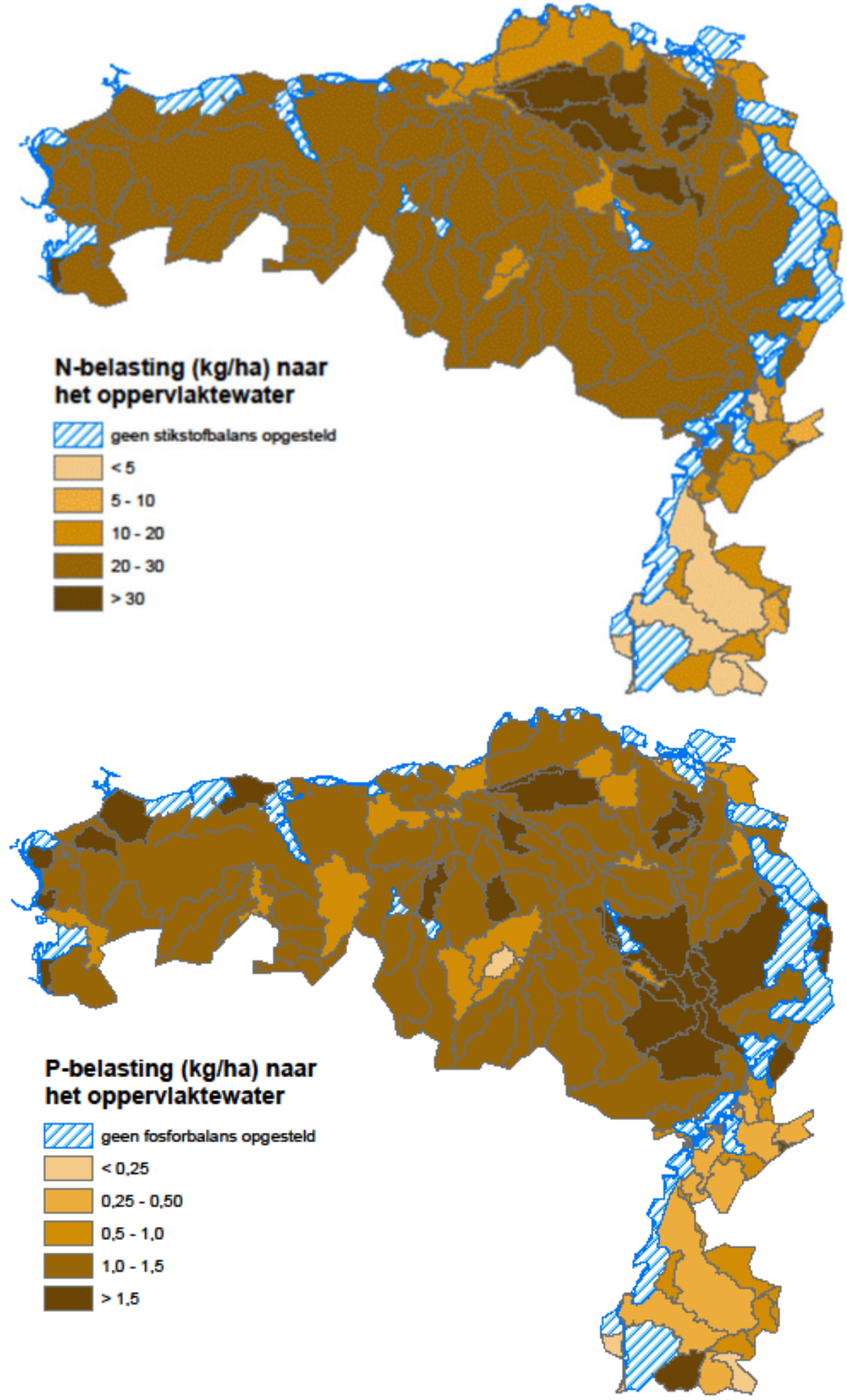
Tabel 3.2 *Fosforbelasting van het oppervlaktewater in de vanggebieden van de regionale waterlichamen in de Maasregio; jaargemiddeld 2010-2013.*

	Fosfor belasting (ton/jaar en %)							
	Aa en Maas		Brabantse Delta		Dommel		Limburg	
Uit- en afspoeling landbouw	135	(20%)	135	(24%)	87	(19%)	106	(13%)
Overige landbouwemissies[1]	24	(4%)	20	(4%)	15	(3%)	19	(2%)
Uit- en afspoeling natuur	10	(1%)	10	(2%)	16	(4%)	13	(2%)
RWZI's	146	(22%)	79	(14%)	82	(18%)	173	(21%)
Overige punt- en diffuse bronnen[2]	8	(1%)	8	(1%)	6	(1%)	17	(2%)
Totaal interne bronnen	323	(48%)	252	(44%)	207	(45%)	327	(39%)
Extern: toestroom buitenland	0	(0%)	57	(10%)	42	(9%)	171	(20%)
Extern: inlaat rijkswater	33	(5%)	8	(1%)	0	(0%)	13	(2%)

[1)] Meemesten sloten, erfafspoeling en emissies vanuit glastuinbouw.

[2)] Industriële lozingen, overstorten, regenwaterriolen, IBA's, huishoudelijk afvalwater recreatie- en scheepsvaart, atmosferische stikstofdepositie direct op open water en andere diffuse bronnen.

De af- en uitspoeling vanuit de landbouwgronden is ruimtelijk weergegeven in figuur 3.5. Hieruit komt naar voren dat er belangrijke verschillen zijn binnen de beheersgebieden. De patronen komen overeen met voorgaande landelijke studies (Groenendijk, 2016; 2017), alleen is nu door de fijnere indeling in 140 vanggebieden en het herschikken van de rekenplots ruimtelijk een scherper beeld ontstaan. Dit komt vooral tot uitdrukking in de bepaling van de herkomst (hoofdstuk 4).

Figuur 3.5 *Af- en uitspoeling uit landbouwgronden, jaargemiddeld voor de periode 2010-2013. Links stikstof, rechts fosfor. De belasting is hierbij uitgedrukt in kg/ha landbouwgrond.*

3.4 Retentie

Een deel van de nutriëntenbelasting verdwijnt binnen een oppervlaktewaterlichaam of wordt vastgelegd in waterplanten en de waterbodem voordat het water het uitstroompunt van het oppervlaktewater passeert. De berekening van de retentie is conform de werkwijze die is ontwikkeld door Van Gerven (2009). In bijlage 1 is een uitgebreide beschrijving opgenomen van de methodiek om te retentie te kwantificeren. De belangrijkste vier uitgangspunten die in deze methodiek worden gehanteerd zijn:

(1) De retentie van stikstof en fosfor, die vanuit landbouw- en natuurgronden uitspoelen naar het oppervlaktewater, is voor vrij afwaterende gebieden afhankelijk gesteld van de 'specifieke afvoer' (Gerven, 2009). In formule:

$$Q_{specifiek} = \frac{Q_{afvoerpunt}}{A_{water}}$$

Hierin is $Q_{specifiek}$ de specifieke afvoer ($m^3\ s^{-1}\ ha^{-1}$), $Q_{afvoerpunt}$ de afvoer bij uitstroompunt van het stroomgebied (m^3 s-1) en A_{water} het open wateroppervlak in het deelstroomgebied (ha).
De retentiefractie (Rf), het deel van de totale nutriëntenbelasting dat in het (deel)stroomgebied wordt vastgelegd, wordt als volgt berekend (zie bijv. Van Gerven et al., 2009; fig. 4-4):

$$R_f = a.Q^b{}_{specifiek}$$

Een bekend nadeel van de machtsbenadering is dat de retentiefractie groter dan 1 kan worden bij kleine waarden voor de 'specifieke afvoer'. In deze gevallen is de retentiefractie afgekapt tot 90% van de inkomende vracht, omdat grotere retentiewaarden onrealistisch worden geacht.

(2) De retentie van stikstof in de veen- en kleipolders is afhankelijk van de onderliggende retentieprocessen denitrificatie, netto-opname (zomerhalfjaar) en afgifte (winterhalfjaar) van stikstof door waterplanten. Voor het model is de retentiecapaciteit afgeleid op basis van oppervlak open water en een retentiecapaciteit voor sloten in kleigronden van 11,8 en 5,0 gram N per m^2 slootoppervlak voor respectievelijk het zomerhalfjaar en het winterhalfjaar.

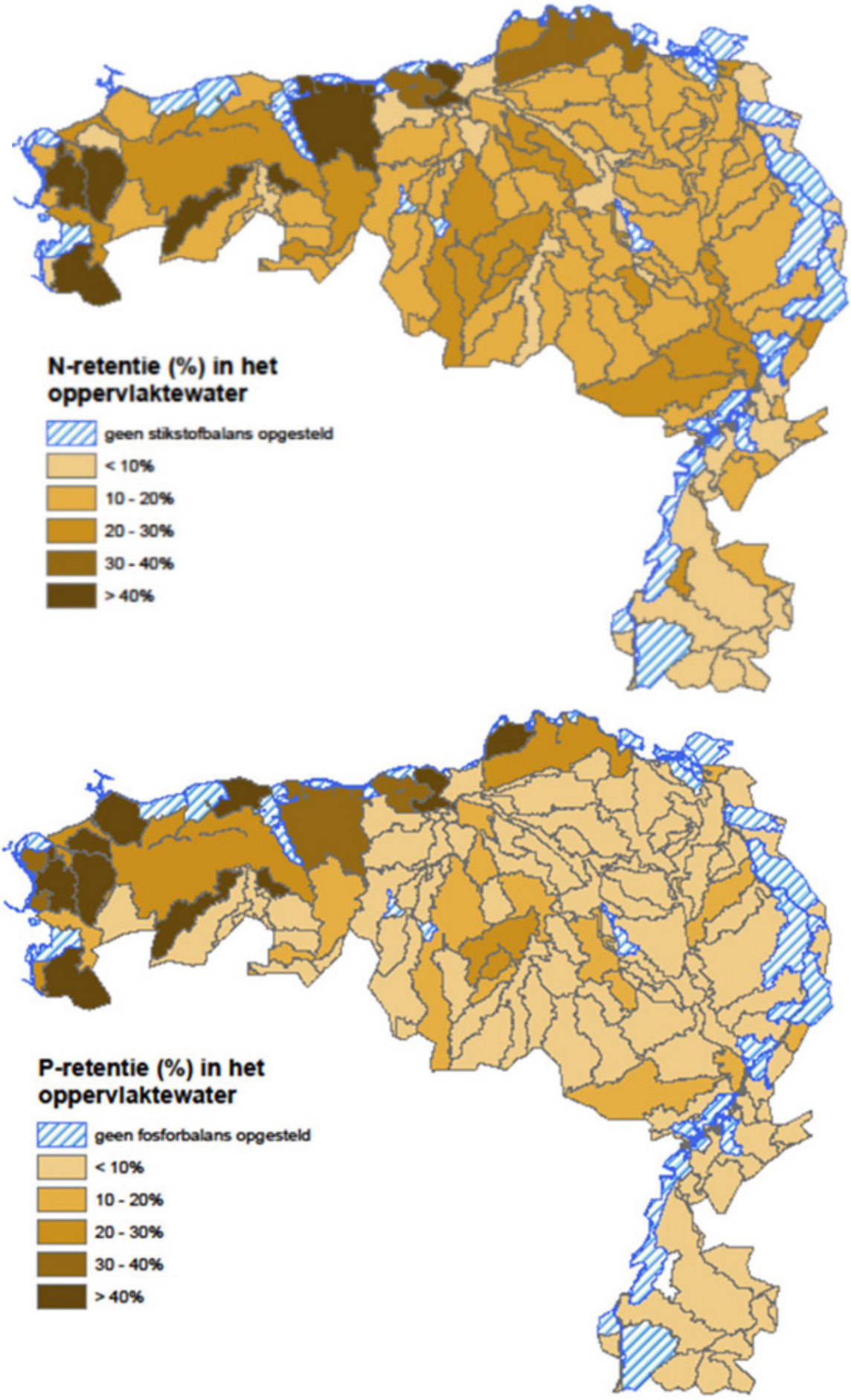
(3) Voor fosforretentie van uit- en afspoeling in poldersystemen is een vast percentage gebruikt van 50 en voor andere (punt)bronnen een vast retentiepercentage van 20. De gedachte daarbij is dat de uitspoeling door diffuse bronnen vooral in de haarvaten (sloten) met relatief grote verblijftijden plaatsvindt. Puntlozingen vinden doorgaans rechtstreeks plaats op de grotere waterlopen en hebben daardoor kleinere verblijftijden.

(4) Retentie van water dat afkomstig is van het buitenland, inlaat en doorvoer van bovenstroomse vanggebieden wordt berekend op basis van de stroomsnelheid en af te leggen afstand van het instroompunt tot het uitstroompunt van het vanggebied. De retentie van RWZI's wordt ook volgens deze systematiek berekend.

De aldus berekende jaargemiddelde retentie is weergegeven in figuur 3.6. Voor het merendeel van de vrij afwaterende gebieden is een retentie voor stikstof berekend van 10 à 20%. In Zuid-Limburg wordt een lagere stikstofretentie berekend. Voor fosfor is de berekende retentie in de vrij afwaterende gebieden meestal kleiner dan 10%. In de vanggebieden met poldersystemen is een stikstof- en fosforretentie van 40 à 50 % berekend.

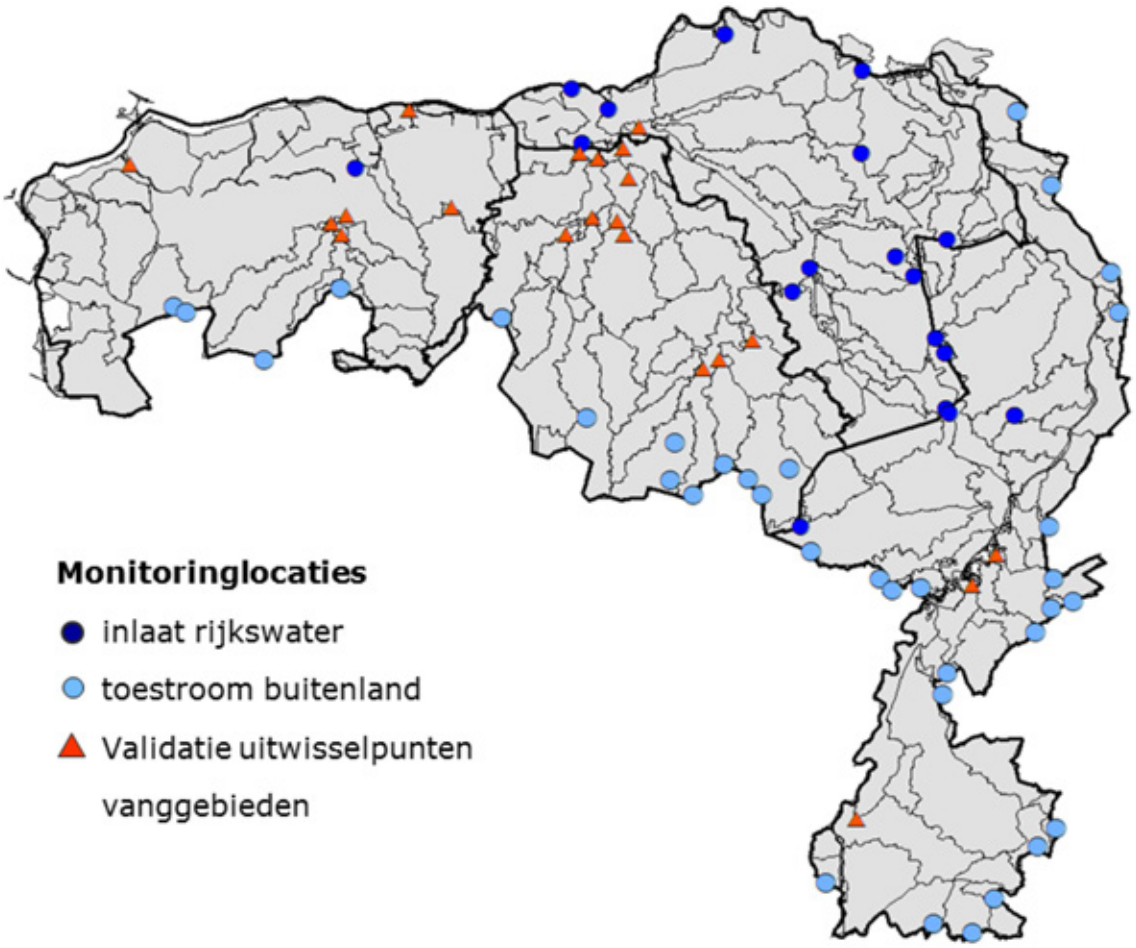
3.5 Validatie

Ten behoeve van de validatie zijn in samenwerking met de hydrologen van de waterschapen monitoringslocaties geselecteerd waar debieten en concentraties van stikstof en fosfor worden gemeten. In figuur 3.7 zijn de monitoringspunten aangegeven die benut zijn voor de belasting vanuit het buitenland en inlaat van rijkswateren. De monitoringsgegevens zijn belangrijk voor de plausibiliteitsbeoordeling van de berekende belasting en herkomst. De toestroom uit het buitenland en de inlaat vanuit het Peelkanaal en andere rijkswateren zijn een belangrijke post in de water- en nutriëntenbalansen.

Figuur 3.6 *Jaargemiddelde (2010-2013) retentie van stikstof (boven) en fosfor (onder).*

Voor de validatie van de debieten en stofvrachten zijn 17 uitwisselpunten geselecteerd (waar het ene vanggebied afwentelt op een benedenstrooms vanggebied) waar voldoende monitoringsgegevens voorhanden zijn om debieten en bijhorende stofvrachten af te leiden en daarmee het modelinstrumentarium te valideren. Deze locaties zijn in figuur 3.7 aangeduid als validatie uitwisselpunten vanggebieden.

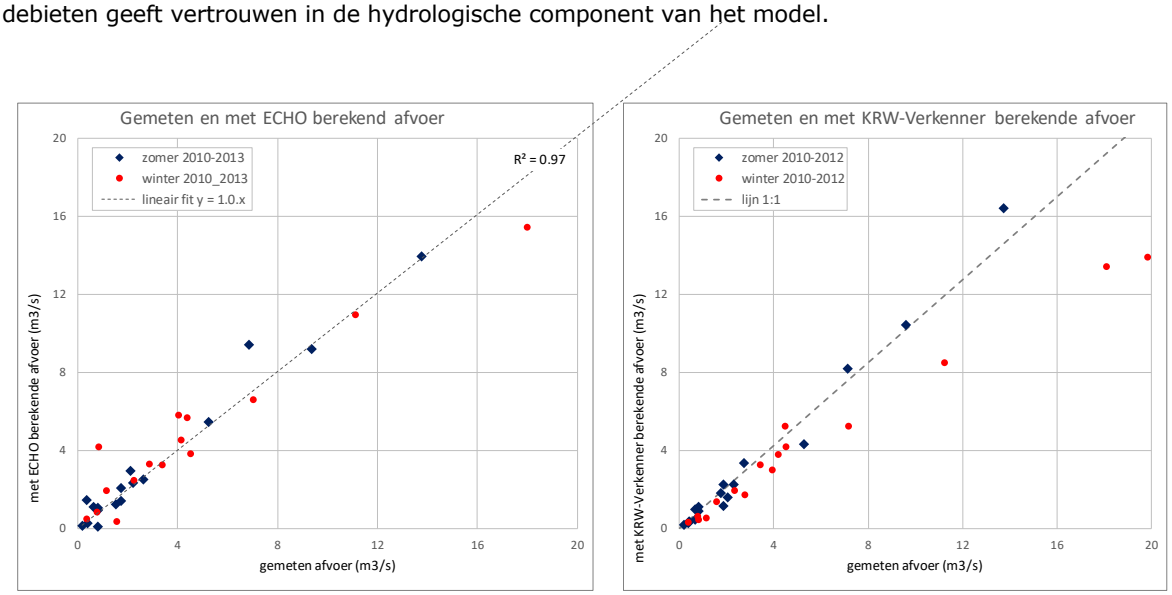
Figuur 3.7 *Monitoringslocaties oppervlaktewater die gebruikt zijn voor kwantificering van de belasting vanuit het buitenland, inlaat Peelkanaal en andere rijkswateren en validatie berekende debieten en nutriëntenbelasting op uitwisselpunten van vanggebieden.*

Validatie hydrologie

Als eerste indicatie voor de plausibiliteit zijn de met ECHO en KRW-Verkenner berekende uitgaande debieten op jaarbasis vergeleken met de uit metingen afgeleide uitgaande debieten. In figuur 3.8 zijn de debieten op jaarbasis en voor het zomer- en winterhalfjaar met elkaar vergeleken. Hierbij zijn ook de debieten vergeleken die met de KRW-Verkenner worden berekend.

De debieten die met de KRW-verkenner worden berekend, zijn wat betreft de grote debieten structureel wat lager dan de metingen. Dit heeft te maken met de drainagefluxen vanuit het grondwater die de KRW-Verkenner ontleent aan het LHM. Omdat het LHM in het oostelijk en zuidelijk zandgebied structureel te diepe grondwaterstanden berekent, worden de drainagefluxen onderschat. KRW-ECHO rekent voor de drainagefluxen met de STONE-hydrologie, waar dit probleem zich niet voordoet. De gemiddelde afwijking tussen de gemeten en met ECHO berekende debieten is 6% en de gemiddeld absolute afwijking 13%. Bij de interpretatie moet rekening worden gehouden dat met KRW-ECHO enkele waterbalanstermen niet worden meegenomen, namelijk de directe neerslag en verdamping op open water, rioolwater dat buiten de RWZI's op het oppervlaktewater wordt geloosd en af- en uitspoeling (drainage) in stedelijk gebied. In gebieden met een groot areaal stedelijk gebied wordt daardoor in de winter (netto neerslagoverschot) een te laag debiet berekend. In figuur 3.10 komt dit niet tot uitdrukking, omdat het areaal open water en areaal stedelijk gebied gering is ten opzichte van het areaal landelijk gebied waarvoor de drainage en

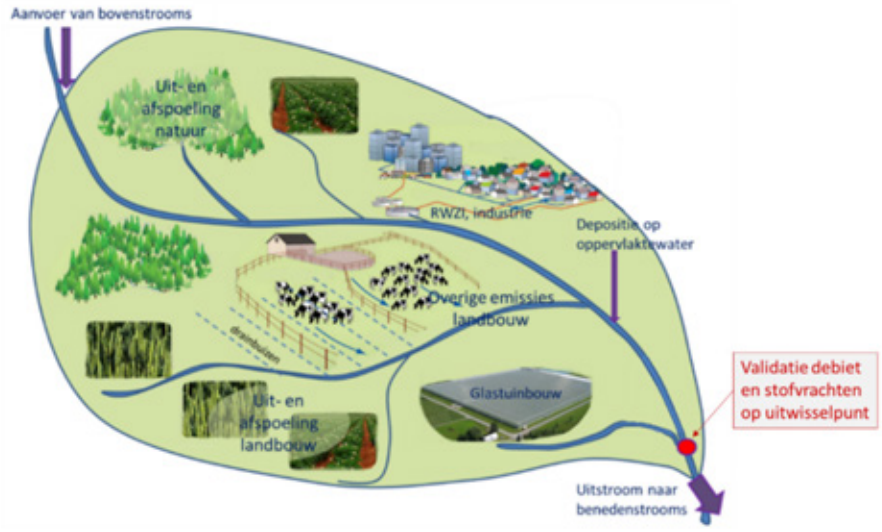
kwel wel is berekend. Verder moet bij de interpretatie rekening worden gehouden dat de meetreeksen voor de debieten vaak incompleet zijn en dat het afleiden van debieten gepaard gaat met onzekerheden (Mulder et al., 2011). Dat geldt ook voor de hier beschikbare debietmeetreeksen. Met deze wetenschap kan uit de vergelijking geconcludeerd worden dat qua orde van grootte en het verloop per seizoen de berekende debieten vrij goed aansluiten bij de uit metingen afgeleide debieten. De validatie op de debieten geeft vertrouwen in de hydrologische component van het model.

Figuur 3.8 *Validatie berekende en gemeten debieten per seizoen en op jaarbasis. In de figuren zijn de met KRW-ECHO en KRW-Verkenner (WFDE) uitgaande debieten opgenomen.*

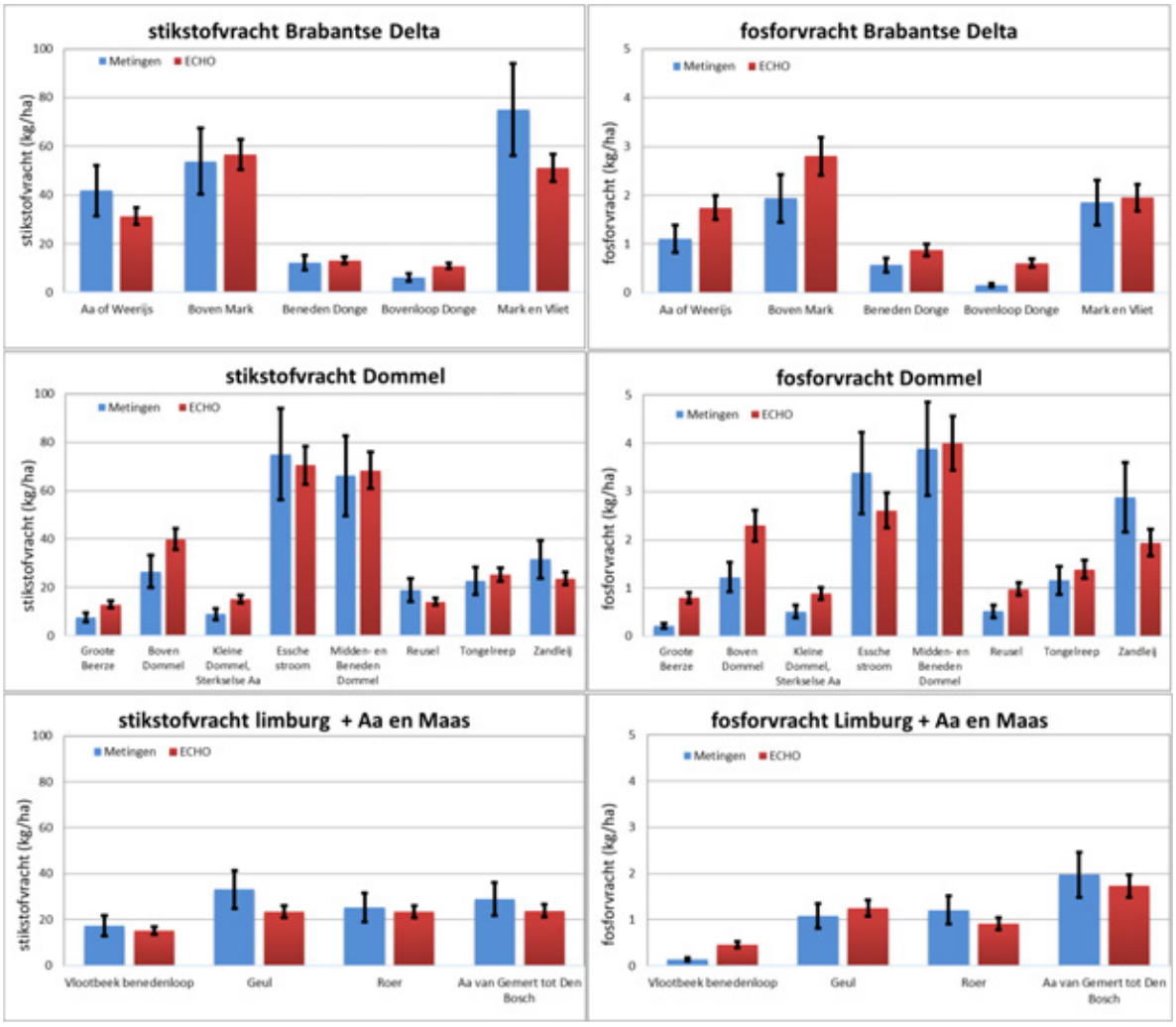
Validatie stikstof- en fosforbelansen

Zowel in stap 1 als in stap 2 zijn op de 17 uitwisselpunten de berekende uitgaande stikstof- en fosforvrachten vergeleken met de uit metingen afgeleide vrachten. Voor die vanggebieden wordt de met KRW-ECHO berekende belasting van de bovenstroomse aanvoer, inlaat en alle punt- en diffuse bronnen in het vanggebied tezamen verminderd met de berekende bronspecifieke retentie. Deze nettobelasting wordt dan vergeleken met de stofvrachten zoals die op het benedenstroomse meetpunt kan worden afgeleid op basis van de gemeten kwaliteit op dat meetpunt en de gemeten debieten (uitstroom naar benedenstrooms). Deze validatie is schematisch weergegeven in figuur 3.9. Veelal is het benedenstroomse meetpunt waarop de belasting is gevalideerd, ook de meetlocatie die voor de KRW-beoordeling wordt gebruikt.

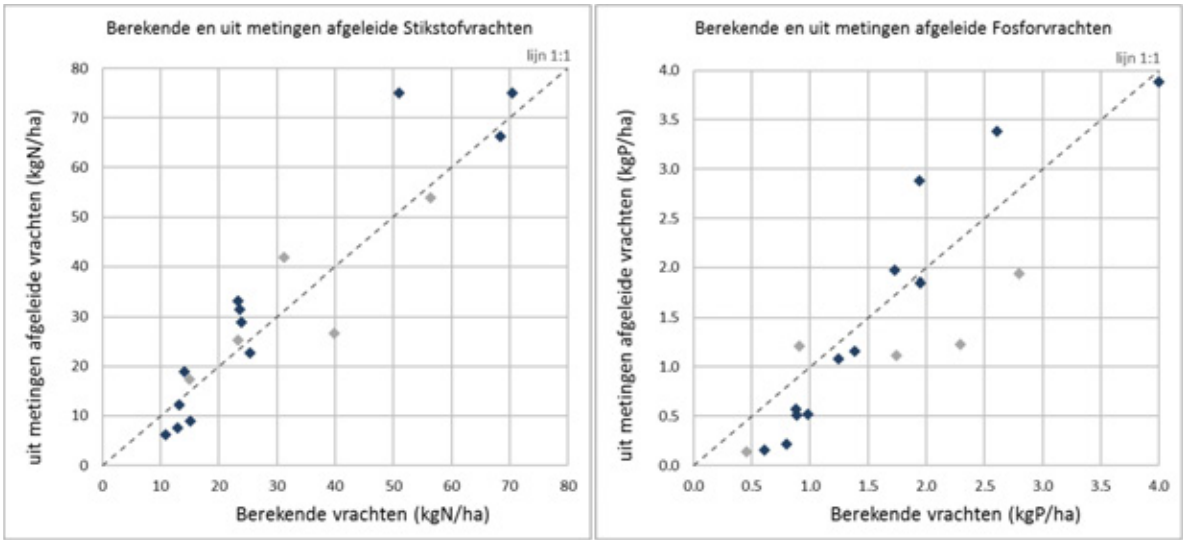

Figuur 3.9 *Schematische weergave modelvalidatie. De uitstroom van stikstof en fosfor wordt met ECHO berekend als de som van de aanvoer en interne punt- en diffuse bronnen minus de retentie (naar Groenendijk, 2016).*

De vergelijking van de berekende nutriëntenvrachten met de uit metingen afgeleide vrachten wordt weergegeven in figuur 3.10. In de figuur zijn onzekerheidsmarges van 25% aangegeven op basis van voorgaande studies. Uit onderzoek van Rozemeijer (2015) komt naar voren dat als jaarlijkse stofvrachten worden afgeleid uit maandelijkse metingen, deze ten opzichte van tweewekelijkse metingen voor N-totaal een afwijking hebben van -36% tot +19,2% en voor P-totaal een afwijking van -24% tot +11,9%. Omdat op de validatiepunten vaak minder dan 12 metingen per jaar beschikbaar waren, zal de onzekerheidsmarge voor de uit metingen afgeleiden vrachten groter zijn. Uit onderzoek van Van Boekel (2011) volgt voor de berekende netto uitgaande belasting een onzekerheidsmarge van 25% voor stikstof en fosfor als resultante van alle bronnen met ieder een eigen onzekerheidsmarge.

Figuur 3.10 *Vergelijking berekende en uit metingen afgeleide stikstof- en fosforvrachten op uitwisselpunten van 17 vanggebieden. De zwarte balken geven de onzekerheidsmarges aan.*

Figuur 3.11 *Vergelijking berekende en uit metingen afgeleide stikstofvrachten (links) en fosforvrachten (rechts) op 17 validatiepunten. De validatiepunten waar meer dan de helft van de berekende belasting is afgeleid uit metingen, zijn lichter weergegeven.*

In figuur 3.11 zijn voor dezelfde validatiepunten de berekende en uit metingen afgeleide vrachten tegen elkaar uitgezet. Voor een vijftal vanggebieden geldt dat de aanvoer van bovenstrooms ook uit metingen is afgeleid en deze deze aanvoer meer dan de helft van de totaal berekende belasting is. Omdat de validatie in die vanggebieden minder betekenis heeft voor de betrouwbaarheid van de berekende punt- en diffuse bronnen, zijn deze in figuur 3.11 lichtgrijs weergegeven.

In de voor validatie beschouwde vanggebieden is een netto stikstofbelasting berekend van gemiddeld 30 kgN/ha en een netto fosforbelasting van gemiddeld 1.6 kgP/ha. De validatie laat zien dat de berekende nettobelastingen (benedenstrooms uitgaande vrachten) redelijk goed overeenkomen met hetgeen uit de monitoringsgegevens is afgeleid. De gemiddelde afwijking is voor stikstof 2 kgN/ en voor fosfor 0,2 kgP/ha. De gemiddeld absolute afwijking is voor stikstof 6 kgN/ha en voor fosfor 0,5 kgP/ha. Dezelfde validatie is op dezelfde validatiepunten ook uitgevoerd in stap 1 en dus op het niveau van een indeling in 45 deelstroomgebieden. Dit gaf vrijwel exact hetzelfde beeld. Met de opsplitsing in meerdere vanggebieden en aangepaste routing, zijn dus nagenoeg dezelfde uitgaande vrachten op de voor validatie gekozen uitwisselpunten berekend. Dit is ook de consistentie die bij het opsplitsen van de gebieden voor de simulatie wordt nagestreefd.

In samenhang beschouwd, kan geconcludeerd worden dat de validatie van de debieten, de netto uitgaande stofvrachten en de controles door de experts van de waterschappen op de Exceldatabase vertrouwen geeft in de berekende nutriëntenbelasting en retentie en daarmee een goede basis is voor het afleiden van de herkomst.

4 Doelgat stikstof en fosfor

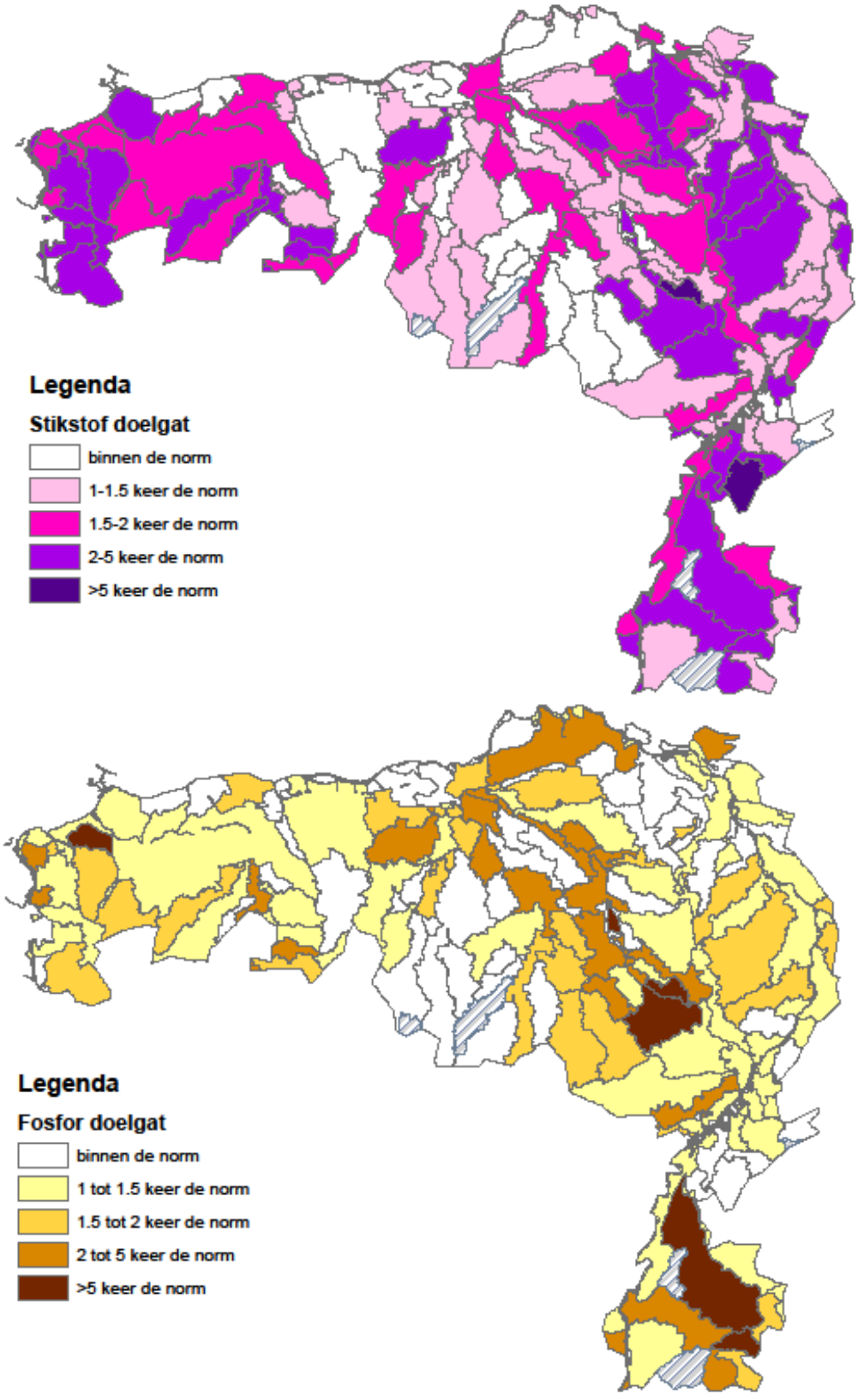
De regionale waterbeheerders meten en analyseren op basis van ecologische sleutelfactoren voor de oppervlaktewaterlichamen in hoeverre de ecologie aan de KRW-doelen voldoet en zo niet, waar dit dan aan ligt. In veel waterlichamen vormt de nutriëntenbelasting een dominante belemmering voor de ecologische doelen, voor vrij afwaterende gebieden vooral de belasting in het zomerhalfjaar. Om de doelen te bereiken, zijn er opgaven om de nutriëntenbelasting te verminderen. Deze opgave kan voor ieder vanggebied worden bepaald op basis van het doelgat en de nutriëntenbelasting (Groenendijk, 2016).

Voor de Maasregio zijn, aansluitend op de bronnenanalyse, het doelgat en de reductieopgave bepaald op het niveau van de vanggebieden. Het doelgat is gedefinieerd als het verschil tussen de KRW-doelen voor nutriënten en de zomergemiddelde concentraties in het waterlichaam. Hiervoor zijn de meetlocaties gebruikt die de waterschappen ook gebruiken voor de beoordeling van de KRW-lichamen. Dit zijn idealiter KRW-meetpunten die benedenstrooms in het waterlichaam liggen. In vanggebieden waar benedenstrooms een geschikt KRW-meetpunt ontbreekt, is uitgeweken naar een KRW-meetpunt dat het representatiefst is voor de bepaling van het doelgat.

De toestand en het doelgat voor de waterlichamen zijn ontleend aan KRW-NUTrend (http://krw-nutrend.nl/). Uitgegaan is van de zomergemiddeldes in de periode 2015-2017 en de KRW-doelen voor nutriënten die in de stroomgebiedbeheerplannen van 2015 (SGBP2015) zijn gehanteerd. Voor nadere informatie wordt verwezen naar de notitie “Toedelen KRW-opgave nutriënten stroomgebied Maas aan broneigenaren” (Schipper en Rozemeijer, december 2018).

De berekende overschrijdingen van de KRW-doelen voor zomergemiddelde concentraties voor stikstof en fosfor zijn weergegeven in figuur 4.1. Uit de figuur komt naar voren dat het merendeel van de waterlichamen een duidelijke opgave heeft. Voor stikstof is in 108 vanggebieden sprake van een doelgat en voor fosfor in 87 vanggebieden. Als de gearceerde vanggebieden (waar met de rekenmethodiek geen water- en stoffenbalans voor is berekend) buiten beschouwing worden gelaten, resteren er voor stikstof 95 vanggebieden met een doelgat en voor fosfor 79.

In ongeveer een derde van de waterlichamen is de zomergemiddelde concentratie meer dan twee- tot vijfmaal zo hoog als het KRW-doel. Voor de reductieopgave betekent dit in principe dat daar de nutriëntenbelasting met meer dan de helft verminderd moet worden om aan de ecologische doelen voor de KRW te kunnen voldoen.

Figuur 4.1 *Doelgat stikstof en fosfor: overschrijding KRW-doelen zomergemiddelde gehalten 2015-2017.*

5 Herkomstanalyse stikstof en fosfor

5.1 Herkomstverdeling naar beïnvloedbaarheid

De bronnen van de nutriëntenbelasting zijn zodanig gekwantificeerd en uitgesplitst dat deze te verbinden zijn aan sectoren en partijen (landbouw, waterschap, gemeenten, Rijkswaterstaat en buurlanden) die deze beïnvloeden. Als basis hiervoor is uitgegaan van de verdeling die is gemaakt in een notitie die is opgesteld voor de Nutriëntenwerkgroep Rijn-West (Schipper, 2012). Hierin zijn de nutriëntenbronnen ingedeeld naar beïnvloedbaarheid (direct of op korte/lange termijn) en niet of moeilijk beïnvloedbaar.

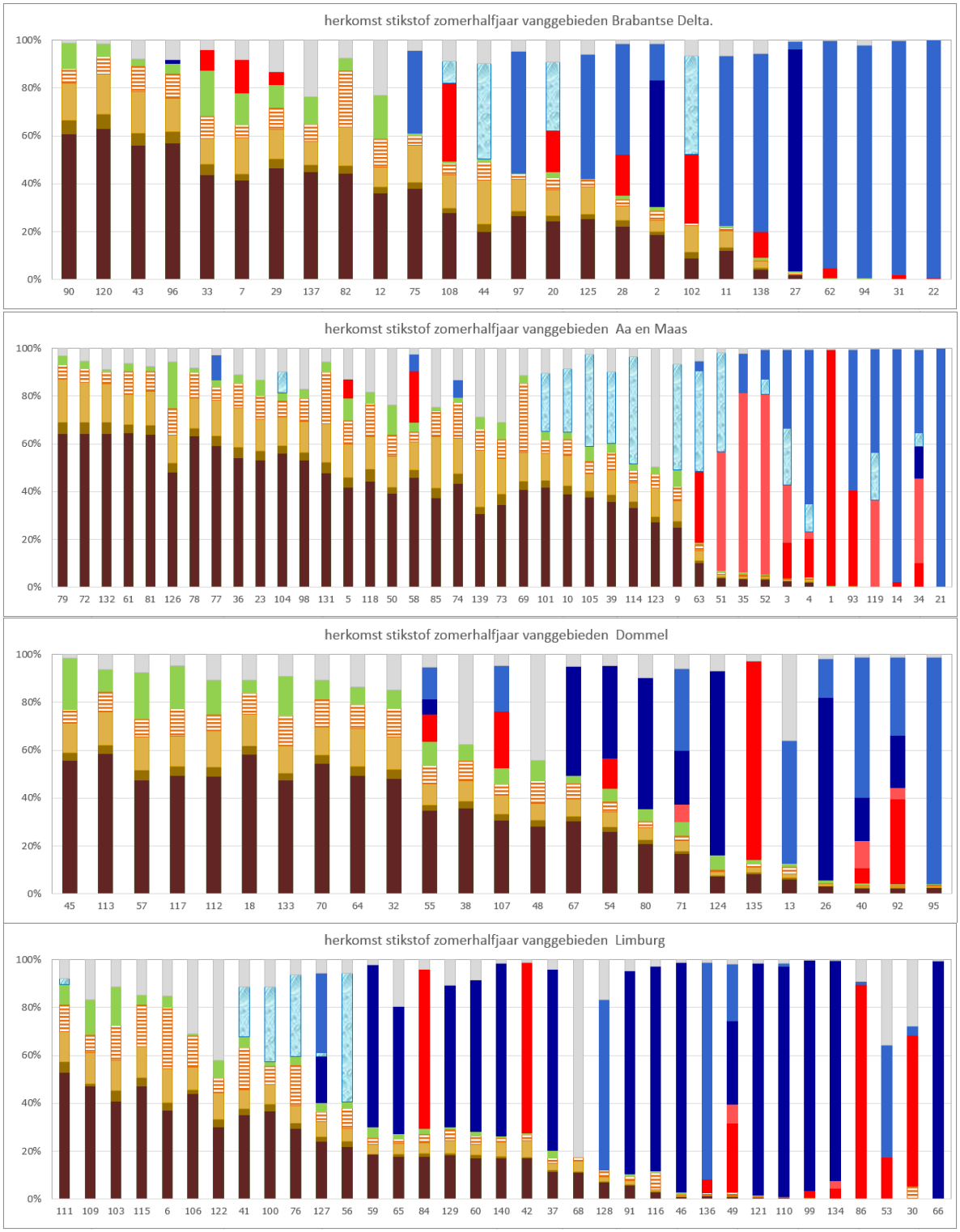
Voor de herkomstverdeling zijn de uit- en afspoeling opgesplitst in het deel dat veroorzaakt wordt door bemesting (actueel en historisch), stikstofdepositie, kwel, nalevering bodem en uitspoeling van eerder geïnfiltreerd oppervlaktewater. Hierbij is dezelfde methode toegepast als in de studie van Groenendijk (2016). De inlaat van rijkswater en afwenteling van nutriënten op benedenstroomse vanggebieden zijn gelabeld voor het aandeel dat RWZI's, buitenlandwater, rijkswater en bovenstrooms af- en uitspoeling hierin hebben. Hierbij is rekening gehouden met de bron specifieke retentie.

Omdat de waterkwaliteitsdoelen voor nutriënten zijn afgeleid voor het zomerhalfjaar, zijn de belasting en herkomstverdeling uitgesplitst voor het zomer- en winterhalfjaar. Voor deze uitsplitsing zijn de af- en uitspoeling, doorvoer van water en waterinlaat per seizoen berekend. De andere bronnen zijn ontleend aan ER en zijn daarin alleen op jaarbasis opgenomen. Voor het zomerhalfjaar is voor die bronnen de helft van de jaarvracht genomen.

Binnen ieder beheersgebied van de waterschappen zijn er per vanggebied grote verschillen tussen de belasting en herkomst. Dit komt goed tot uitdrukking in de figuren 5.1 (stikstof) en 5.2 (fosfor) waar voor de vanggebieden de herkomst in het zomerhalfjaar procentueel is weergegeven. In deze figuren zijn voor het overzicht de vanggebieden geordend naar het aandeel van de totale uit- en afspoeling en zijn enkele bronnen samengevoegd. De termen die zijn opgenomen in de legenda van figuur 5.1 en 5.2 worden toegelicht in tabel 5.1.

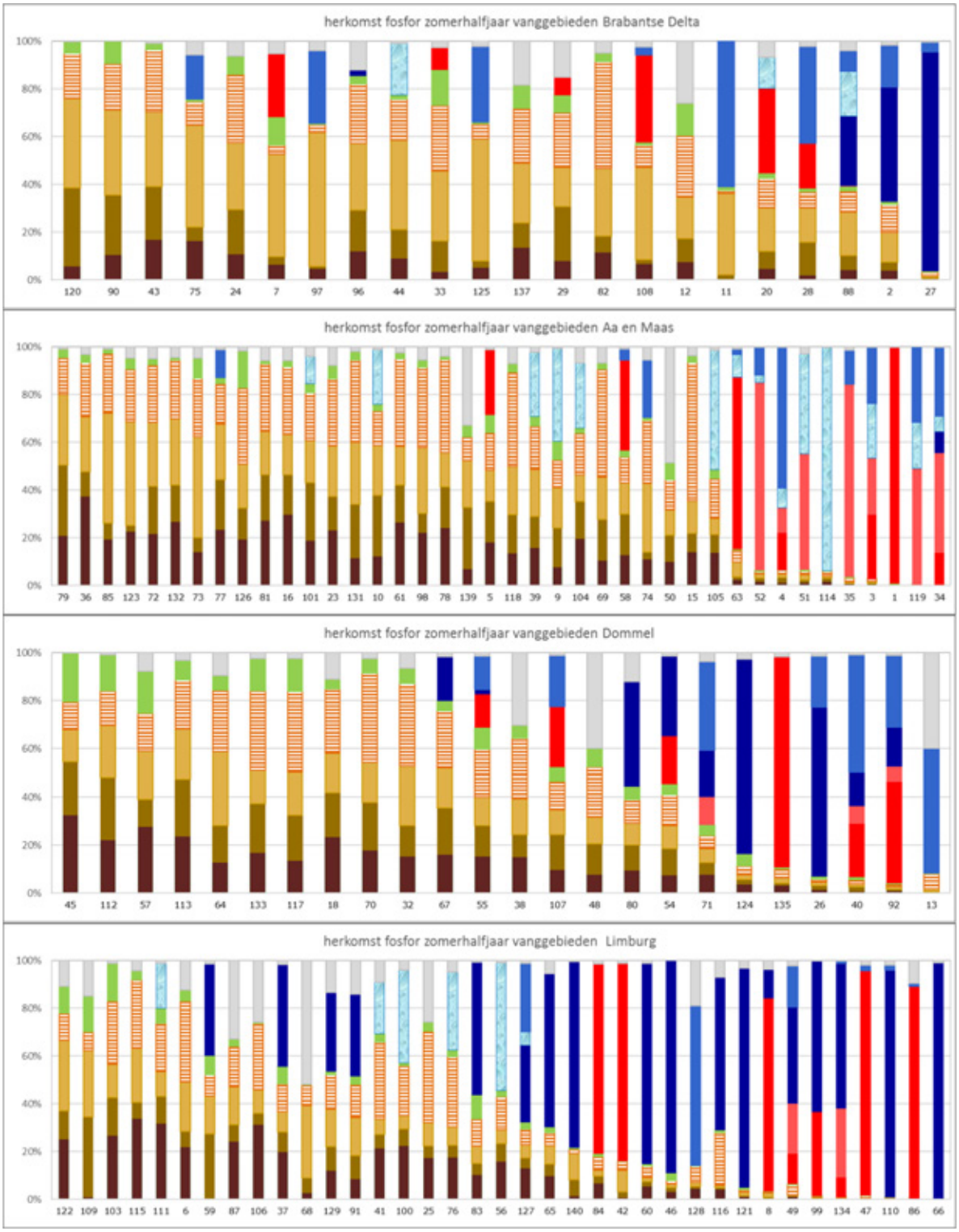
Tabel 5.1 *Toelichting brontermen herkomst die in figuur 5.1 en 5.2 worden onderscheiden.*

Brontermen herkomst	toelichting
Actuele bemesting	Uit- en afspoeling landbouwgronden
Historische bemesting	
Overige uitspoelingstermen landbouw	
Uitspoeling natuur	
Landbouw overig	Erfafspoeling, meemesten sloten en glastuinbouw
RWZI	Effluentlozingen RWZI's
Afwenteling RWZI's bovenstrooms	Toestroming bovenstrooms vanggebied, gelabeld naar herkomst: buitenland, RWZI's, rijkswater en overig (uit- en afspoeling en de andere punt- en diffuse bronnen)
Buitenland	
Inlaat en doorvoer rijkwater	
Afwenteling bovenstrooms overig	
Overige bronnen	IBA's, huishoudelijke lozingen (recreatie- en binnenvaart), verkeer en andere voor nutriënten geringe bronnen

Legenda

Figuur 5.1 *Herkomstverdeling stikstof per vanggebied zomerhalfjaar 2010 t/m 2013.*

Legenda

- actuele bemesting
- historisch bemesting
- overige uitspoeling landbouw
- landbouw overig
- uitspoeling natuur
- rwzi
- afwenteling RWZI's bovenstrooms
- buitenland
- inlaat en doorvoer rijkswater
- afwenteling bovenstrooms overig
- overige bronnen

Figuur 5.2 *Herkomstverdeling fosfor per vanggebied zomerhalfjaar 2010 t/m 2013.*

De verschillen in herkomst zijn groot: enerzijds door de regionale verschillen tussen de af- en uitspoeling en het aandeel van bemesting hierin, anderzijds door de lozingslocaties van RWZI's en de toestroom vanuit het buitenland, inlaat rijkswater en doorvoer van bovenstrooms gelegen waterlichamen (afwenteling), hetgeen sterk verschilt per gebied.

Actuele bemesting vormt in veel vanggebieden een belangrijke bijdrage. Voor fosfor is volgens verwachting de bijdrage van historische bemesting relatief groot. Verder valt het op dat het aandeel van 'landbouw overig' voor fosforvanggebieden vrij groot is (gemiddeld 8%). Dit komt voor een belangrijk deel door erfafspoeling, waarbij bedacht moet worden dat de emissies hiervan naar water in ER hoog zijn ingeschat en momenteel onderzoek plaatsvindt om meer betrouwbare waarden voor erfafspoeling te bepalen.

De uitsplitsing van de bronnen naar herkomst is voor het zomerhalfjaargemiddelde in de referentieperiode (2010-2013) op waterschapniveau weergegeven in tabel 5.1 (stikstof) en 5.2 (fosfor). Deze tabellen zijn analoog opgezet als tabel 3.1 en 3.2, alleen zijn nu de brontermen uit- en afspoeling en afwenteling opgesplitst.

Tabel 5.1 *Overzicht belasting en herkomst van stikstof in de Maasregio zomerhalfjaar 2010-2013.*

	Stikstof (ton zomerhalfjaar)			
	Aa en maas	Brabantse Delta	Dommel	Limburg
Uit- en afspoeling landbouw	450	486	286	250
Actuele bemesting	*330*	*325*	*216*	*187*
Historische mestgiften	*25*	*28*	*15*	*14*
kwel, N-depositie, nalevering bodem	*95*	*133*	*54*	*49*
Overige landbouwemissies[1]	64	69	39	69
Uit- en afspoeling natuur	33	37	52	29
RWZI's	477	268	434	570
Overige punt- en diffuse bronnen[2]	94	98	66	323
Totaal interne bronnen	1118	956	877	1240
Extern: toestroom buitenland	0	202	258	1784
Extern: inlaat rijkswater	249	290	0	83

Tabel 5.2 *Overzicht belasting en herkomst van fosfor in de Maasregio zomerhalfjaar 2010-2013.*

	Fosfor (ton zomerhalfjaar)			
	Aa en maas	Brabantse Delta	Dommel	Limburg
Uit- en afspoeling landbouw	31	31	18	17
Actuele bemesting	*10*	*5*	*6*	*8*
Historische mestgiften	*9*	*6*	*6*	*4*
kwel, N-depositie, nalevering bodem	*12*	*20*	*6*	*5*
Overige landbouwemissies[1]	12	10	8	9
Uit- en afspoeling natuur	2	2	3	2
RWZI's	73	40	41	87
Overige punt- en diffuse bronnen[2]	4	4	3	9
Totaal interne bronnen	122	86	73	124
Extern: toestroom buitenland	0	11	14	71
Extern: inlaat rijkswater	29	8	0	7

[1)] Meemesten sloten, erfafspoeling en emissies vanuit glastuinbouw.

[2)] Industrie, overstorten, regenwaterriolen, IBA's, ongerioleerd huishoudelijk afvalwater e.a.

RWZI's vormen op het niveau van de beheersgebieden een belangrijk aandeel in de nutriëntenbelasting tijdens het zomerhalfjaar. De uit- en afspoeling zijn in de zomerperiode beduidend lager dan in de winterperiode, terwijl de belasting van RWZI's weinig door het jaar varieert. Daardoor is het aandeel van RWZI's in het zomerhalfjaar groter dan jaargemiddeld. Dit geldt ook, zij het in mindere mate, voor de inlaat van rijkswater.

Per bron zijn kaarten gemaakt met de mate van bijdrage aan de aanwezigheid van stikstof en fosfor in het oppervlaktewater (140 vanggebieden). Deze kaarten en een toelichting op die kaartbeelden zijn opgenomen in bijlage 4. Deze kaarten zijn ook opgenomen in de Gebiedsatlas die voor de pilot nutriëntenaanpak Maas is opgezet. De kaarten hebben betrekking op de bijdrage die is berekend voor de periode 2010-2013 (jaargemiddeld) alsmede het zomerhalfjaar-gemiddelde over die periode.

In het vorige hoofdstuk bleek dat er in het merendeel van de vanggebieden sprake is van een doelgat voor nutriënten. Voor die vanggebieden is er derhalve een reductieopgave van de nutriëntenbelasting om de KRW-doelen te bereiken. In 95 vanggebieden waarvoor de nutriëntenbalans is berekend, is sprake van een doelgat. In 47 van deze gebieden is de bijdrage van de uit- en afspoeling aan de totale stikstofbelasting op jaarbasis groter dan 50% en in 17 gebieden met een doelgat voor stikstof is de bijdrage van RWZI's op jaarbasis groter dan 50%. Voor fosfor is in 79 vanggebieden waarvoor de nutriëntenbalans is berekend sprake van een doelgat. In 31 van deze vangggebieden is de bijdrage van de uit- en afspoeling aan de totale fosforbelasting op jaarbasis groter dan 50% en in 8 van de vanggebieden met een doelgat voor fosfor is de bijdrage van RWZI's op jaarbasis groter dan 50%.

In bijlage 5 zijn dezelfde grafieken opgenomen als in figuur 5.1 en 5.2, maar dan alleen voor die vanggebieden waar de nutriëntenbalans is berekend én sprake is van een doelgat. In dit overzicht kan men goed overzien wat de belangrijke bronnen zijn voor de waterlichamen waar de KRW-doelen voor nutriënten in het zomerhalfjaar van de afgelopen jaren (2015-2017) worden overschreden.

6 Discussie

6.1 Schaalniveau en validatie

Omdat de KRW-opgave wordt beoordeeld op het niveau van oppervlaktewaterlichamen, is het ruimtelijke detailniveau van het modelinstrumentarium toegespitst op de vanggebieden van de regionale waterlichamen. Op dit detailniveau zijn de grenzen van de vanggebieden niet overal duidelijk. Ook zijn de locaties van de KRW-meetpunten niet altijd logisch, gelet op de benedenstroomse uitwisselpunten met andere waterlichamen en de lozingslocaties van RWZI's. Op dit detailniveau zijn de waterstromen en de bijbehorende concentraties op de uitwisselpunten vaak niet bekend. Om balansen op te kunnen stellen, zijn naast meetgegevens ook vaak schattingen van hoeveelheden debieten van inlaatwater nodig. Ondanks de inbreng van gebieds- en systeemkennis van de hydrologen van de waterschappen en bundeling van monitoringsgegevens, zijn de gedane aannames voor de begrenzing van de vanggebieden en vrachten door afwenteling in diverse gebieden onzeker. Daarom is aandacht besteed aan een transparante documentatie van gedane aannames. Voor ieder waterschap is een werkdocument opgesteld waarin de gebiedsindeling, routing, gebruikte meetlocaties en aannames voor inlaatdebieten zijn beschreven.

De rekenmethodiek is getoetst op basis van debietmetingen en uit metingen afgeleide vrachten op 17 uitwisselpunten. Deze toetsing levert weliswaar bevredigende resultaten, maar hierbij moet worden opgemerkt dat het aantal meetpunten waar deze toetsing uitgevoerd kon worden, beperkt is, namelijk slechts 17 gebieden, terwijl de balansen zijn opgezet voor in totaal 140 vanggebieden. En voor enkele van die 17 meetlocaties zijn over de periode waarop de balans is berekend (2010 t/m 2013) weinig meetgegevens verzameld (minder dan eenmaal per maand).

Een andere wijze waarop het modelinstrumentarium is getoetst, is door een Exceldatabase met informatie over nutriëntenbronnen en veronderstelde inlaatdebieten per invloedsgebied met de hydrologen van de waterschappen uit te wisselen. Hiermee is de rekenmethodiek getoetst voor de gedane aannames ten aanzien van inlaat, routing en afwenteling van buitenland en RWZI's.

De resultaten zijn globaal vergeleken met een voorgaande regionale studie van Aa en Maas (Eertwegh, 2015). In deze studie is in het beheersgebied van het Waterschap Aa en Maas de nutriëntenbelasting berekend voor de (29) oppervlaktewaterwaterlichamen in de zomer- en wintersituatie voor de periode 2009-2013. Hierbij is de belasting berekend voor bovenstroomse aanvoer, waterinlaat, RWZI's en grondwater. Voor grondwater is de belasting berekend door onderverdeling van die component in oppervlakkige afstroming, ondiepe grondwaterafvoer en diepe grondwaterafvoer. Aan ieder van deze componenten is een gemiddelde concentratie van stikstof en fosfor toegekend. Deze methode, aangeduid als WAHYD (Waterkwaliteit op basis van Afkomst en HYDRologische systeemanalyse), is eerder toegepast voor Brabant en Limburg (Klein, 2010; TNO, 2008). In deze studies zijn met het WAHYD-concept de grondwaterconcentraties gekoppeld aan de grondwaterfluxen uit geohydrologische modellen; IBRAHYM en IWANH in Limburg en het Triwaco model voor Noord-Brabant.
Er kan niet vergeleken worden in hoeverre de onderverdeling van de uit- en afspoeling in bemesting, depositie, nalevering en kwel overeenkomt met de WAHYD-studies, omdat de WAHYD-methode hierin geen onderscheid maakt. Volgens het WAHYD-concept worden de uit- en afspoeling bepaald door de concentraties die op basis van meetgegevens aangenomen worden voor het oppervlakkig afstromende water, het ondiepe (1 à 2 m-mv) en diepere (10-25 m-mv) grondwater. Voor fosfor wordt met deze methode in veel gebieden een relatief grote bijdrage berekend voor de diepe afvoer, met name in de winter. Uit de studies en modelconcepten van de WUR komt naar voren dat afspoeling van fosfor vooral plaatsvindt vanuit de bovenste lagen van de bodem en dat de bijdrage van middeldiep grondwater voor zowel fosfor als stikstof alleen belangrijk is in gebieden waar de kwel een groot aandeel heeft in de waterbalans.

Een ander verschil is dat in de onderhavige studie meerdere bronnen zijn beschouwd, waarvan met name erfafspoeling, glastuinbouw en meemesten sloten (‘landbouw overig) in diverse gebieden zichtbaar invloed hebben op de belasting en verdeling van de herkomst.

In vergelijking met de landelijke studie van Groenendijk (2016) is het belangrijkste verschil dat in de onderhavige studie de belasting door waterinlaat en toestroming vanuit het buitenland betrouwbaarder is gekwantificeerd door verwerking van de door de waterschappen aangedragen additionele monitoringdata en expertschattingen van hoeveelheden waterinlaat.

Voor diverse waterlichamen is naar voren gekomen dat de ruimtelijke indeling van Nederland in LSW’s (ruim 8000 eenheden) niet overal goed past op een systeemgerichte begrenzing van het vanggebied. Deze indeling is een vaste rekenbasis voor de KRW-Verkenner en is omwille van de aansluiting met de KRW-Verkenner ook gebruikt bij de verfjining van de deelstroomgebieden in 140 vanggebieden. Ook was het voor enkele waterlichamen niet goed mogelijk om een logische en systeemgerichte begrenzing en/of routing te definiëren. Voor diverse vanggebieden zullen aldus de gedane aannames voor inlaat, routing en ruimtelijke begrenzing verbeterd kunnen worden. De database die met de waterschappen is uitgewisseld en de werkdocumenten over de gebiedsindeling, routing en gebruikte meetgegevens die per waterschap zijn opgesteld, bieden hiervoor goede handvatten.

6.2 Rekenperiode herkomst uit- en afspoeling landbouw

Met het landsdekkende STONE-model is in een voorgaande studie (Groenendijk, 2014) een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd om de N- en P-uitspoeling uit landbouwgronden nader onder te verdelen in de bronnen depositie, actuele bemesting en bemesting in het verleden, nalevering van de bodem, kwelwater en uitspoeling van in de zomer geïnfiltreerd oppervlaktewater. Tussen deze bronnen treedt een verschuiving op naarmate de tijd voortschrijdt. Het effect van nalevering uit de bodem en door bemesting in het verleden zijn na-ijlingeffecten van de periode vóór 2010 en deze brontermen nemen geleidelijk af in de tijd. Omdat het modelinstrumentarium ook ingezet zal worden om maatregelen door te rekenen die bijdragen aan het verminderen van de overschrijding van normen voor N- en P-concentraties in het oppervlaktewater, is de onderlinge verdeling van bronnen die verantwoordelijk zijn voor de N- en P-uitspoeling uit landbouwgronden in 2027 als uitgangspunt genomen. Het jaar 2027 geldt als uiterste datum dat maatregelen zijn genomen om een goede waterkwaliteit volgens de KRW-beoordelingssystematiek te bereiken. De voorspelde N- en P-uitspoeling in 2027 uit studie met MAMBO en STONE van Groenendijk et al. (2015) is hiervoor als uitgangspunt genomen. Deze analyse levert informatie over de herkomst van de nutriënten van de nutriëntenuitspoeling in 2027.

De belasting is berekend voor de periode 2010-2013. Een deel van het huidige doelgat zal deels door na-ijling van aangescherpt mestbeleid en andere maatregelen, zoals verbetering van zuiveringsrendementen bij RWZI’s, al worden weggenomen.

6.3 Onderscheid bronnen achter de uit- en afspoeling

Het onderscheid tussen de uitspoeling die voortkomt uit actuele en historische bemesting is moeilijk te maken, omdat dit wordt beïnvloed door de keuze van de periode waarvoor bemesting als historisch wordt beschouwd. In eerdere rapportages (onder andere Groenendijk, 2014) zijn aanbevelingen gedaan om de methode te verbeteren, en daarmee het onderscheid tussen ‘historisch’ en ‘actueel’ scherper te maken. Ook het onderscheid tussen kwel en nalevering is moeilijk te maken, omdat door kwel nutriënten vanuit de diepere ondergrond in de ondiepe bodemlagen terechtkomen en vanuit die bodemlagen lang kunnen naleveren. Aanbevolen wordt om de methodiek voor het onderscheid van bronnen van de nutriënten in de uitspoeling verder te verbeteren conform de voorstellen die hiervoor zijn gedaan in het Kennisimpuls Waterkwaliteit Nutriënten (Groenendijk, 2018) en de uitkomsten te verifiëren met gerichte metingen.

6.4 Interactie grondwater – oppervlaktewater

De analyse is gericht op oppervlaktewaterlichamen. De routes via de bodem en grondwater zijn meegenomen, maar er is geen specifiek op grondwaterkwaliteit gerichte analyse uitgevoerd. Wel is naar voren gekomen dat afspoeling van fosfor vooral plaatsvindt vanuit de bovenste lagen van de bodem en dat de bijdrage van middeldiep grondwater voor zowel fosfor als stikstof alleen belangrijk is in gebieden waar de kwel een groot aandeel heeft in de waterbalans. Aanvullend onderzoek is nodig om na te gaan in hoeverre met de aanpak gericht op oppervlaktewater ook de nutriëntendoelen voor grondwater (algemeen, drinkwaterwinningen en grondwaterafhankelijke natuur) worden bereikt.

6.5 Inzet modelinstrumentarium voor maatregelen

De rekenmethodiek kan ingezet worden om effecten van diverse type maatregelen op de nutriëntenbelasting van het oppervlaktewater te kwantificeren. Emissiereducties van RWZI's en verbetering van de kwaliteit van uit het buitenland toestromend water, kunnen op directe wijze worden doorgerekend. Effecten van maatregelen die betrekking hebben op landbouwmaatregelen of verandering landgebruik kunnen in twee stappen worden doorgerekend. Als eerste stap kunnen effecten van maatregelen die met de rekenplots van STONE in voorgaande modelstudies zijn berekend, gekoppeld worden aan de rekenplots die binnen de vanggebieden met het herschikken zijn toegewezen. Deze 'nieuwe' af- en uitspoeling kunnen vervolgens met KRW-ECHO worden doorgerekend, waarmee voor ieder vanggebied de nieuwe nutriëntenbelasting en herkomstverdeling worden gekwantificeerd. Voor landbouwmaatregelen die nog niet in voorgaande modelstudies zijn doorgerekend, kunnen ook nieuwe STONE-berekeningen worden uitgevoerd.

Beleidsmatig wordt ingezet om na te gaan in hoeverre regiospecieke maatwerk-maatregelen voor emissiereductie van nutriënten vanuit landbouwgronden kunnen bijdragen aan verbetering van de waterkwaliteit. Hiervoor zijn diverse lijsten met zogenaamde DAW-maatregelen opgesteld. Voor veel van deze maatregelen ontbreekt het aan gefundeerde kennis over het effect op de uit- en afspoeling van nutriënten. Momenteel worden initiatieven genomen om kennis over de diffuse af- en uitspoeling en effecten van DAW-maatregelen te vergroten door een combinatie van innovatieve monitoring, aansluitende modellering en veldexperimenten van maatregelen (Maximi project Aa en Maas, Kennisimpuls project nutriënten). Ook wordt het modelinstrumentarium van STONE verfijnd en ingepast in het nieuwe Landelijke Waterkwaliteit Model (LWKM). Deze initiatieven en modelontwikkeling kunnen nieuwe inzichten geven in de nutriëntenbelasting en effecten van DAW-maatregelen.

7 Conclusies en aanbevelingen

7.1 Conclusies

Uit het onderzoek blijkt dat de totale nutriëntenbelasting van het oppervlaktewater in hoofdzaak wordt bepaald door de diffuse uit- en afspoeling vanuit landbouwgronden, effluenten van RWZI's, toestroming vanuit het buitenland (regionale grensoverschrijdende beken/rivieren) en inlaat vanuit rijkswateren (kanalen en Maas).

Op jaarbasis leveren de uit- en afspoeling vanuit landbouwgronden in veel gebieden de belangrijkste bijdrage; voor stikstof is het aandeel van de uit- en afspoeling in 79 van de 140 vanggebieden meer dan 50%, voor fosfor is dat het geval in 78 vanggebieden. Actuele bemesting heeft voor stikstof een groot aandeel (gemiddeld 72%) in de uit- en afspoeling; voor fosfor is dit aandeel kleiner (gemiddeld 33%). In het zomerhalfjaar is de bijdrage van de uit- en afspoeling minder groot, omdat de uit- en afspoeling vooral in het winterhalfjaar plaatsvindt, terwijl waterinlaat juist meer plaatsvindt in de zomer en de belasting door RWZI's door het jaar vrij constant is.

Binnen de beheersgebieden van de vier waterschappen zijn er per vanggebied grote verschillen tussen de belasting en herkomst. Enerzijds door de regionale verschillen tussen de af- en uitspoeling en het aandeel van de bemesting hierin, anderzijds door de lozingslocaties van RWZI's, de toestroom vanuit het buitenland, inlaat vanuit rijkswater en de doorvoer van bovenstrooms gelegen waterlichamen hetgeen sterk per gebied verschilt. Als alleen naar de interne bronnen in het zomerhalfjaar wordt gekeken (dus exclusief toestroming bovenstrooms en inlaat), is voor stikstof de invloed van RWZI's in 23 vanggebieden groter dan 50% en de invloed van actuele bemesting in 41 vanggebieden groter dan 50%. Voor fosfor is de invloed van RWZI's en actuele bemesting in minder gebieden zo groot omdat de belasting procentueel daar meer dan bij stikstof ook wordt bepaald door nalevering vanuit de bodem, historische bemesting en erfafspoeling.

De validatie van de resultaten van de toegepaste rekenmethodiek geeft vertrouwen in de berekende nutriëntenbelasting, retentie en herkomstverdeling. De resulaten bieden de benodigde informatie om reductieopgaven voor het dichten van het KRW-doelgat van nutriënten toe te wijzen aan de sectoren en partijen die de nutriëntenbelasting kunnen verminderen. Deze opgaven zijn bepaald voor de pilot nutriëntenaanpak Maasstroomgebied[3]. Het opgezette modelinstrumentarium kan efficiënt worden ingezet om de effecten van diverse maatregelen op de nutriëntenbelasting te berekenen.

De modelanalyses en modelresultaten dienen als input voor de nationale analyse die in 2019 door het PBL wordt uitgevoerd in het kader van de derde generatie stroomgebiedbeheerplannen en de Delta-aanpak Waterkwaliteit. Daardoor wordt voor deze (beleids)analyses een goede afstemming tussen het rijk en de regio bewerkstelligd.

[3] Gebiedsgericht samenwerken van regio en rijk aan een aanpak voor nutriënten.

7.2 Aanbevelingen

In toenemende mate is voor het waterkwaliteitsbeleid behoefte aan kwantitatief inzicht op het niveau van waterlichamen alsmede op bedrijfsniveau in de effecten van gebieds- en bedrijfsspecifieke maatregelen die de diffuse af- en uitspoeling van nutriënten vanuit landbouwgronden verminderen. De effecten daarvan op de waterkwaliteit kan met modellen gekwantificeerd worden, indien deze modellen gevalideerd zijn en toegesneden zijn om de waterbeweging, de waterbalans, de totale nutriëntenbelasting en de retentie daarvan in het oppervlaktewater op de betreffende schaalniveaus te simuleren.

De huidige monitoring en systeeminzichten zijn niet toegesneden op het hier gewenste detailniveau. Het verdient derhalve aanbeveling om in het waterbeheer meer aandacht te besteden aan monitoring van debieten en waterkwaliteit op uitwisselpunten, zodat modelaannames voor begrenzing van waterlichamen, inlaat, afwenteling, buitenlandse aanvoer en retentie beter kunnen worden onderbouwd.

Voor de bronnenanalyse is gebruikgemaakt van de met het modelinstrumentarium STONE berekende uit- en afspoeling tot en met 2013. Recentere perioden met als input de gemeten meteo (neerslag, verdamping) en geregistreerde mestgiften waren ten tijde van het onderzoek niet beschikbaar. Recentelijk zijn echter de berekeningen doorgezet tot en met 2017 met de gemeten meteo en de mestgiften vanaf 2014 zoals berekend volgens het 5^{e} Nitraat Actie Programma (Groenendijk, 2015). Met het modelinstrumentarium kan redelijk eenvoudig de nutriëntenbelasting berekend worden voor de recentere periode.

De analyse is gericht op oppervlaktewaterlichamen. De routes via de bodem en grondwater zijn wel meegenomen, maar er is geen specifiek op grondwaterkwaliteit gerichte analyse uitgevoerd. Aanvullend onderzoek is nodig om na te gaan in hoeverre met de aanpak gericht op oppervlaktewater ook de nutriëntendoelen voor grondwater (algemeen, drinkwaterwinningen en grondwaterafhankelijke natuur) worden bereikt.

Voor de toetsing van de modelmatige aannames voor de routing en het gebruik van metingen is relatief veel aandacht besteed aan de routing in de KRW-Verkenner en de gedane gebiedsindeling in stap 1 (45 deelgebieden). Op het niveau van de 140 catchments zullen gedane aannames voor inlaat, routing en ruimtelijke begrenzing in diverse catchments nog verbeterd kunnen worden. Aanbevolen wordt om hierop in te zetten en verbeterpunten overdraagbaar vast te legen. De database die met de waterschappen is uitgewisseld en de werkdocumenten bieden hiervoor goede handvatten.

Het onderscheid tussen de uitspoeling die voortkomt uit actuele en historische bemesting is moeilijk te maken, omdat dit wordt beïnvloed door de keuze van de periode waarvoor bemesting als historisch wordt beschouwd. Aanbevolen wordt om de methodiek voor het onderscheid van bronnen van de nutriënten in de uitspoeling verder te verbeteren conform de voorstellen die hiervoor zijn gedaan in het Kennisimpuls Waterkwaliteit Nutriënten en de uitkomsten te verifiëren met gerichte metingen.

Omdat de resultaten worden gebruikt voor kwantificering van reductieopgaven en effecten van beleidsscenario's, wordt aanbevolen om de systeemkennis van de waterlichamen met innovatieve, hoogfrequente monitoring te vergroten, met name in vanggebieden waar hoge concentraties worden gemeten en in vanggebieden waar aanwijzingen zijn dat de af- en uitspoeling sterk kunnen afwijken door specifieke geohydrologische omstandigheden (wijstgronden, gebieden waar relatief vaak oppervlakkige afstroming plaatsvindt).

Literatuur

Boekel, E.M.P.M. van, P.N.M. Schipper, R.F.A. Hendriks, H.T.L. Massop, H.M. Mulder en J. Roelsma, 2013. *"Herkomst nutriëntenbelasting afvoergebieden HDSR, pilotstudie ECHO Regionale bronnenanalyse nutriëntenbelasting: Keulevaart, Eiland van Schalkwijk, Langbroekerwetering en Zegveld"*. Wageningen, Alterra-rapport 2408.

Boekel, E.M.P.M. van, J. Roelsma, H.T.L. Massop, H.M. Mulder, P.C. Jansen, L.V. Renaud, R.F.A. Hendriks en P.N.M. Schipper, 2015. *"Achtergrondconcentraties in het oppervlaktewater van HHNK: Hoofdrapport; Analyse achtergrondconcentraties voor stikstof en fosfor op basis van water- en nutriëntenbalansen voor het beheergebied van HHNK".* Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2475.

Boekel, E.M.P.M. van, P. Groenendijk en L.V. Renaud, 2016. *"Bronnen van nutriënten in het oppervlaktewater in het beheergebied van Wetterskip Fryslân; studie naar de herkomst en beïnvloedbaarheid van stikstof en fosfor in het oppervlaktewater voor zes polders in het beheergebied van Wetterskip Fryslân".* Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2727.

Boekel, E.M.P.M. van, R.F.A. Hendriks, P.N.M. Schipper, 2018. *Herkomst Nutriënten Alblasserwaard en VijfHeerenlanden*, Wageningen Environmental Research, Rapport 2891.

Bolt, F.J.E. van der, O.F. Schoumans (eds), 2012. *"Ontwikkeling van de bodem- en waterkwaliteit. Evaluatie Meststoffenwet 2012: eindrapport ex-post"*, Wageningen, Alterra Wageningen UR, Alterra-rapport 2318.

Eerthwegh, Gé van den, Andries Krikken, Floris Verhagen, Harrie Menning en Wim van der Hulst, 2015. "*Herkomst van meststoffen in open water Aa en Maas*". H2O januari 2015.

Gaalen, Frank van, Aaldrik Tiktak, Ron Franken, Erwin van Boekel, Peter van Puijenbroek, Hanneke Muilwijk 2016. "*Waterkwaliteit nu en in de toekomst, Eindrapport ex ante evaluatie van de Nederlandse plannen voor de Kaderrichtlijn Water, beleidstudie*". Planbureau voor de Leefomgeving.

Gerven, L.P.A. van; Smit, A.A.M.F.R.; Groenendijk, P.; Bolt, F.J.E. van der; Klein, J.J.M. de. 2009. "Retentieschatting van N en P in het oppervlaktewater op verschillende schaalniveaus". Wageningen, Alterra-rapport 1848.

Groenendijk. P., L.V. Renaud, E.M.P.M. van Boekel, C. van der Salm en O.F. Schoumans. 2013. "*Voorbereiding STONE2.4 op berekeningen voor de Evaluatie Meststoffenwet 2012"*. Wageningen, Alterra Wageningen UR. Alterra-rapport 2462.

Groenendijk, P., H.M. Mulder, R.F.A. Hendriks en F.J.E. van der Bolt, 2014. *"Bronnen van diffuse nutriëntenbelasting van het oppervlaktewater; Evaluatie Meststoffenwet 2012: deelrapport ex post"*. Wageningen, Alterra Wageningen UR. Alterra-rapport 2328.

Groenendijk, P., L. Renaud, H. Luesink, P.W. Blokland & T. de Koeijer (2015), "*Gevolgen van mestnormen volgens het 5e Actieprogramma voor nitraat en N- en P-belasting van het oppervlaktewater"*. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2647.

Groenendijk, Piet; Boekel, Erwin van; Renaud, Leo; Greijdanus, Auke; Michels, Rolf; Koeijer, Tanja de, 2016. *"Landbouw en de KRW-opgave voor nutriënten in regionale wateren : het aandeel van landbouw in de KRW-opgave, de kosten van enkele maatregelen en de effecten ervan op de uit- en afspoeling uit landbouwgronden",* Wageningen, WENR-rapport 2749.

Groenendijk, P.; Velthof, G.L.; Schröder, J.J.; Koeijer, T.J. de; Luesink, H.H. 2017. "*Milieueffectrapportage van maatregelen zesde Actieprogramma Nitraatrichtlijn : Op planniveau".* Wageningen, WENR-rapport 2842.

Piet Groenendijk, Saskia Lukács, Joachim Rozemeijer, Arnaut van Loon 2018, *"Nutriëntenmaatregelen Fase 1 (2018-2019), Effecten van maatregelen op nutriënten in grond- en oppervlaktewater".* Concept Kennisimpuls Waterkwaliteit projectvoorstel Nutriëntenmaatregelen Fase1.

Hellmann, F., P. Schipper, E. van Boekel en J. Roelsma 2014. *"Achtergrondbelasting nutriënten Rijnland".* Arcadis en Alterra rapport 1 mei 2014.

Klein, J., H.P. Broers, B. van der Grift, G. Zwart, 2010. *"Oppervlaktewater in Limburg sterk beïnvloed door grondwater"*. H2O, nummer 6, 2010.

Krikken, A., R. Hulsman, I. Folmer, G. van den Eeretwegh, 2014. *"Herkomst van water en nutriënten in KRW-oppervlaktewaterlichamen in het beheergebied van Waterschap Aa en Maas"*., ref. nr. BC7872/R0001/902344/Nijm.

Kroes, J.G., E.M.P.M. van Boekel, F.J.E. van der Bolt, L.V. Renaud en J. Roelsma, 2011. *"ECHO, een methodiek ter ondersteuning van waterbeleid; methodiekbeschrijving en toepassing Drentsche Aa".* Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 1913.

Liefting, E., en H. de Man, 2017. *"EmissieRegistratie Afvalwaterketen", Achtergrondrapport bij de in 2017 geactualiseerde factsheet 'Effluenten RWZI's, regenwaterriolen, niet aangesloten riolen, overstorten en IBA's*'. Partners4urbanwater en Deltares, 15 juni 2017.

Ministerie Infrastructuur en Milieu, *"Kamerbrief over de stand van zaken waterveiligheid en waterkwaliteit 14 november 2016, onderdeel "Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater"*.

Martin Mulder, Peter Schipper, Edwin Jongman en Joost Heijkers. "*Onzekere Debietschattingen*". Arikel in Stromingen 16 (2011), nummer 3.

Schipper, P. en J. Rozemeijer 2018. *"Toedelen KRW-opgave nutriënten stroomgebied Maas aan broneigenaren"*. Notitie RBOM-DHZ 7 december 2018.

Schipper, P.N.M. ; Hendriks, R.F.A. ; Massop, H.T.L. ; Boekel, E.M.P.M. 2016. *"Belasting van waterlichamen in de Krimpenerwaard met stikstof en fosfor".* Wageningen, Alterra rapport 2738.

TNO 2008, *"WAHYD - Waterkwaliteit op basis van Afkomst en HYDRologische systeemanalyse. De grondwaterbijdrage aan de oppervlaktewaterkwaliteit in de provincie Limburg".* 24 december 2008

Webapplicatie "Gebiedsatlas gebiedsgerichte nutriënten aanpak Maas" (Deltares, is namenwerking met WENR, KWR; RIVM en ORG-ID). https://nutriëntenmaas.openearth.nl/nutriëntenMaas/index.htm

KRW-NUtrend http://krw-nutrend.nl/

Bijlage 1 Methodiek ECHO

B1.1 Onderdelen methode

De KRW-ECHO-systematiek bestaat uit meerdere onderdelen (zie kader). Als basis worden altijd stofbalansen opgezet zoals aangegeven in onderdeel 1. De overige onderdelen kunnen optioneel worden toegevoed. Voor de bronnenanalyse Maas zijn naast onderdeel 1 de onderdelen 2a (herschikken STONE-rekenplots), 3 (plausibititeit) en onderdeel 4 (herkomst analyse) uitgevoerd.

ECHO-methodiek

De ECHO-methodiek combineert model- en data-analysetechnieken die zijn ontwikkeld voor de ex-ante-evaluatie van de KRW, de Evaluatie van de Meststoffenwet en monitoring- en modelstudies op regionaal niveau. De ECHO-methodiek bestaat uit verschillende onderdelen die afhankelijk van de kennisvragen uitgevoerd kunnen worden:

1. Stoffenbalansen:
   - Indeling stroomgebieden in (sub)deelstroomgebieden. Voor deze gebieden worden een water- en stofbalans opgesteld.
   - Kwantificering uit- en afspoeling vanuit landbouw- en natuurbodems vanuit de landelijke STONE-schematisering.
   - Kwantificering overige punt- en diffuse bronnen uit de EmissieRegistratie, waar nodig of meerwaarde aangevuld en/of gecorrigeerd op basis van regionale gegevens.
   - Kwantificering in- en uitgaande debieten en bijhorende nutriëntenvrachten op basis van metingen (debieten en concentraties).
   - Afleiden van retentie van nutriënten in het oppervlaktewater, inclusief waterbodem.
2. Uit en afspoeling landelijk gebied
   a) Herschikkingsprocedure: verbeteren van de uit- en afspoeling uit landbouw- en natuurgronden door de landelijke geschematiseerde SWAP-ANIMO-rekenplots van STONE met regionale informatie te herschikken.
   b) SWAP-ANIMO-berekeningen (optioneel): verbeteren van de uit- en afspoeling uit landbouw- en natuurgronden door nieuwe berekeningen met SWAP-ANIMO uit te voeren met regionale informatie.
3. Plausibiliteitstool:
   a) Toetsing: vergelijking van de berekende en uit metingen afgeleide N- en P-vrachten naar het oppervlaktewater om inzicht te krijgen in de plausibiliteit van de modeluitkomsten/meetgegevens.
   b) Onzekerheidsanalyse: hiermee wordt inzicht verkregen in de betrouwbaarheid (onzekerheden) van de met ECHO berekende nutriëntenvrachten en meetgegevens.
4. Herkomstanalyse: ontrafelen van de herkomst en beïnvloedbaarheid van de nutriëntenbronnen van de uit- en afspoeling (actuele en historische bemesting, kwel, atmosferische depositie op landbouwgronden, nalevering landbouwgronden, uit- en afspoeling natuurbodems).
5. Effecten maatregelen
   a) Kwantificeren van de effecten van voorgenomen beleid (Mestbeleid, Stroomgebiedbeheerplannen) op de N- en P-belasting van het oppervlaktewater.
   b) Kwantificeren van de effecten van aanvullende (landbouwkundige) maatregelen op de N- en P-belasting van het oppervlaktewater.

In het navolgende worden de landelijke STONE-schematisering, de herschikkingsprocedure uit- en afspoeling, de herkomstanalyse en methodiek voor retentie nader toegelicht.

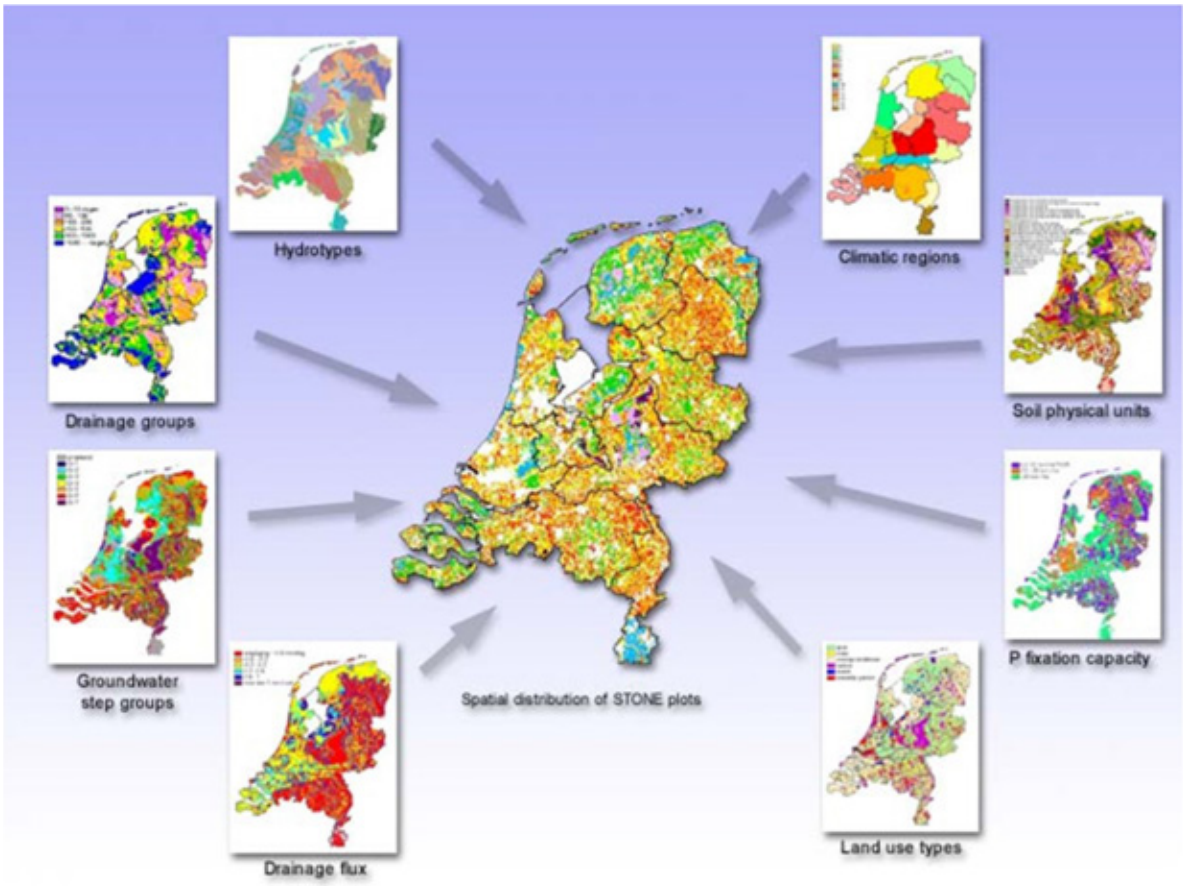
B1.2 Landelijke STONE-schematisering

STONE (Samen Te Ontwikkelen Nutriënten Emissiemodel) is een landelijk model dat erop gericht is om op nationale schaal de effecten van nationaal of Europees landbouw- en milieubeleid en de ontwikkelingen in de landbouwsector op de uitspoeling van stikstof en fosfor naar grond- en oppervlaktewater te kwantificeren.

De ruimtelijke indeling voor STONE is opgesteld door Kroon et al. (2001) en is gemaakt op basis van hydrologische en bodemchemische eigenschappen. Nederland is hierbij ingedeeld in 6405 ruimtelijke eenheden (plots) voor het landelijk gebied, één plot voor het bebouwde gebied en één plot voor water. Een plot bestaat uit meerdere gridcellen van 250 * 250 meter die dezelfde unieke combinatie van eigenschappen hebben. De gridcellen kunnen verspreid liggen in een gebied.

De ruimtelijke verdeling is gebaseerd op vijf basiselementen:
- hydrologische hoofdindeling (hydrotypen, drainage-groepen, grondwatertrappen, kwel/wegzijgingsflux);
- indeling in landgebruik (gras, mais, overig landbouw, natuur, water en bebouwing);
- indeling in bodemtype (zand, klei, veen);
- indeling in chemische eigenschappen van de bodem (fosfaatbindend vermogen, mineralisatiecapaciteit, kationencapaciteit);
- indeling naar overige kenmerken (o.a. meteorologische kenmerken).

In figuur B1.1 is een overzicht gegeven van kaartlagen (kenmerken) die gebruikt zijn om tot een ruimtelijke verdeling te komen van de rekeneenheden (STONE-plots).

Figuur B1.1 *Overzicht (belangrijkste) kaartlagen voor ruimtelijke verdeling van de STONE-plots.*

Omdat de huidige STONE-schematisering dateert uit 2000 en omdat het een landelijke schematisering betreft, is het mogelijk dat, indien STONE wordt ingezet voor een regionale studie, de schematisering

in STONE onvoldoende overeenkomt met de regionale of lokale situatie van het betreffende studiegebied.

B1.3 Herschikkingsprocedure

De herschikkingsprocedure is toegepast in verschillende regionale studies voor verschillende opdrachtgevers (Monitoring Stroomgebieden (Woestenburg en Van Tol-Leenders, 2011), HDSR (Van Boekel et al., 2013), Achtergrondbelasting HHNK (Van Boekel et al., 2015), Bronnenanalyse Wetterskip Fryslân (Van Boekel et al., 2016).

De bestaat uit verschillende onderdelen:
1. Gebiedsanalyse herschikkingsprocedure
   - vervaardigen nieuwe geclassificeerde kaarten
   - overlay van kaarten en afleiden van MLBG[4]-combinaties
2. Afleiden nieuwe N- en P-uitspoelingcijfers
   - selectie van representatieve STONE-plots die passen bij MLBG-combinaties
   - Aggregeren van N- en P-belasting op ERC-niveau
   - Neerschalen van N- en P-belasting naar het studiegebied (LSW-niveau)
3. Validatie (vergelijking met eerdere studies)

Stap 1: Gebiedsanalyse
Bij het genereren van de ruimtelijke verdeling van de STONE-plots worden verschillende kaartlagen gebruikt (figuur B.2):

De eerste stap in de herschikkingsprocedure is het genereren van een landsdekkende MLBG-kaart waarin een aantal kaartlagen is meegenomen:
- landgebruik
- bodemfysische eenheid
- Gt-klasse (hydrologische toestand)
- Meteodistrict

Landgebruik
Voor het huidige landgebruik wordt op dit moment gebruikgemaakt van het LGN7-bestand (Hazeu et al., 2014). Het LGN7-bestand onderscheidt 39 landgebruikstypen. Het is een grid-bestand met een ruimtelijke resolutie van 25*25 meter. Het bestand geeft een tijdsbeeld van het landgebruik voor 2012, dat voor zowel beleidsanalyses als voor modelinput is te gebruiken. In het bestand worden de belangrijkste landbouwgewassen, bos, water, natuur en stedelijke klassen onderscheiden.

De landgebruiksvormen in LGN7 komen niet 1:1 overeen met de landgebruiksvormen die in de STONE-schematisering worden onderscheiden, m.a.w. er is een vertaalslag nodig. De landgebruikstypen in LGN7 worden geclusterd tot 6 landgebruiksvormen: grasland, akkerbouw, maïs, natuur, stedelijk gebied en open water, waarna een nieuwe LGN-kaart wordt vervaardigd met een resolutie van 25x25m.

Bodemtype
Om inzicht te krijgen in de verschillen in bodemtype is gebruikgemaakt van de 1:50.000 bodemkaart. In STONE komen twee indelingen voor de bodem voor: 1) volgens de PAWN-kaart en 2) volgens de CLEAN-kaart. In de huidige herschikkingsprocedure is er gekozen voor de PAWN-kaart.

Een veelgebruikte indeling voor het clusteren van de eenheden van de bodemkaart is de indeling naar bodemopbouw. Deze indeling wordt ook wel de PAWN-indeling genoemd. (Wösten et al., 1988) en onderscheidt naar bodemopbouw **21** verschillende eenheden. In de huidige herschikkingsprocedure is er gekozen voor de PAWN-kaart. Ook hiervoor geldt dat de eenheden die in de bodemkaart worden

[4] MLBG is een afkorting voor **M**eteo **L**andgebruik **B**odemfysische eenheid en **G**rondwatertrap

onderscheiden, opnieuw geclassificeerd/geclusterd moeten worden. Eindresultaat van stap 1b is een nieuwe bodemkaart op basis met de PAWN-bodem met een resolutie van 25x25m.

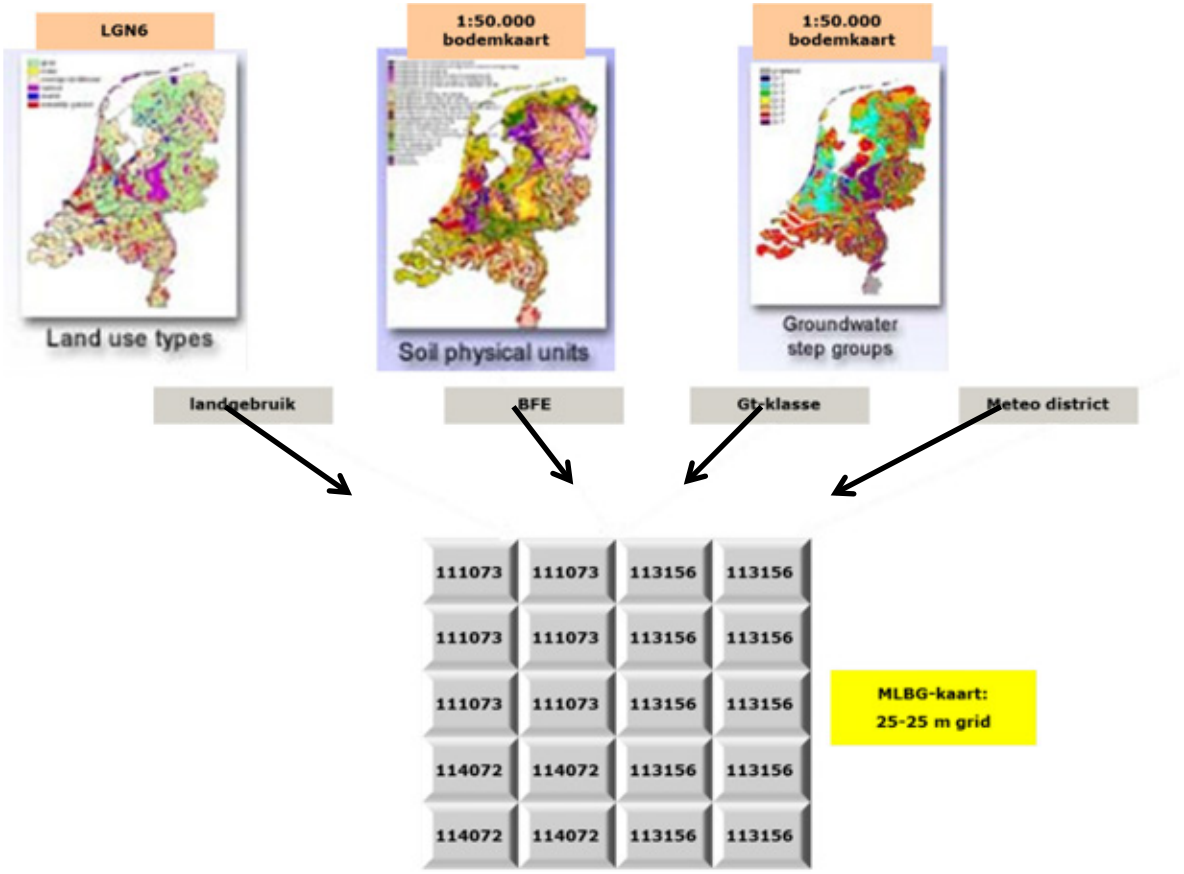
Hydrologische toestand
Naast het bodemtype wordt de 1:50.000 bodemkaart ook gebruikt om informatie te krijgen over de diepte en fluctuatie van het grondwater (Vries et al., 2003). In de bodemkaart worden deze weergegeven met **11** Gt-klassen (tabel B1.1). Eindresultaat van stap 1c is een nieuwe Gt-kaart met een resolutie van 25-25m.

Tabel B1.1 *Overzicht van grondwatertrappenindeling voor de Bodemkaart van Nederland 1:50.000.*

Code grondwatertrap	GHG (cm-mv)	GLG (cm-mv)
I	-	< 50
II	-	50 - 80
II*	25 - 40	50 - 80
III	< 40	80 - 120
III*	25 - 40	80 - 120
IV	> 40	80 - 120
V	< 40	> 120
V*	25 - 40	> 120
VI	40 - 80	> 120
VII	80 - 140	> 120
VII*	> 140	> 120

Meteodistricten
Naast landgebruik, bodemtype en Gt-klasse zijn de STONE-plots ook ruimtelijk ingedeeld in weerregio's. De indeling is tot stand gekomen door een directe toekenning van weerregio's aan PAWN-districten. Er worden 15 weerregio's onderscheiden.

Stap 2: Genereren landsdekkende kaart met MLBG-eenheden
In de eerste stap zijn nieuwe kaarten vervaardigd/verzameld met informatie over het landgebruik, bodemtype, hydrologische toestand (Gt-klasse) en meteoregio. In de tweede stap worden de verschillende kaarten gecombineerd, waardoor er zogenaamde MLBG-eenheden ontstaan met een resolutie van 25 bij 25m (figuur B1.2).

Door de overlay van de verschillende kaartlagen ontstaan er MLBG-eenheden met unieke kenmerken. In tabel B1.2 zijn voorbeelden gegeven van een aantal eenheden en bijbehorende kenmerken.

Tabel B1.2 *Aantal voorbeelden van (willekeurige) MLBG-eenheden.*

eenheid	Meteodistrict		Landgebruik		Bodemtype		Gt-klasse	
	Code	*Omschrijving*	*Code*	*Omschrijving*	*Code*	*Omschrijving*	*Code*	*Omschrijving*
111073	11	Vlissingen	1	Grasland	07	Stuifzandgronden	3	Gt-klasse III
112164	11	Vlissingen	2	Mais	16	Homogene lichte kleigronden	4	Gt-klasse IV
113156	11	Vlissingen	3	Akkerbouw	15	Homogene zavelgrond	6	Gt-klasse VI
114127	11	Vlissingen	4	Natuur	12	Enkeergrond in sterk lemig fijn zand	7	Gt-klasse VII
114072	11	Vlissingen	4	Natuur	07	Stuifzandgronden	2	Gt-klasse II

Aandachtspunt

Voor het genereren van de eenhedenkaart is een overlay gemaakt tussen de verschillende kaartlagen (LGN7, bodemkaart). Doordat de kaarten verschillende indelingen hanteren, is het mogelijk dat er een mismatch is tussen beide kaarten. In tabel B1.3 zijn een paar voorbeelden gegeven. Het meteodistrict is in dit voorbeeld weggelaten.

Tabel B1.3 *Aantal voorbeelden van een mismatch tussen LGN7-kaart en de 1: 50.000 bodemkaart.*

MLBG-eenheid	Landgebruik		Bodemtype		Gt-klasse	
	Code	*Omschrijving*	*Code*	*Omschrijving*	*Code*	*omschrijving*
1230	1	Grasland	**22**	Water	**0**	-
4220	4	natuur	**23**	Stedelijk gebied	**0**	-
5074	**5**	**Open water**	07	Stuifzangronden	4	Gt-klasse IV
6156	**6**	**Stedelijk**	15	Homogene zavelgrond	6	Gt-klasse VI

In bovenstaande voorbeelden is het landgebruik op basis van LNG7 grasland of natuur. Op basis van de 1:50.000-bodemkaart is dit echter open water en stedelijk gebied. Er wordt dan ook geen Gt-klasse toegekend. Ook kan het voorkomen dat op basis van LGN7 aan een gebied 'open water' of 'stedelijk' gebied wordt toekend, terwijl op basis van de 1:50.000 bodemkaart wel een bodemtype en Gt-klasse wordt toegekend. Op voorhand is hierdoor al duidelijk dat er voor dit type MLBG-eenheid geen representatieve STONE-plots gevonden kunnen worden.

In het script is een tussenstap voorzien waarin de MLBG-eenheden met een combinatie waarvoor sowieso geen STONE-plots gevonden kunnen, worden omgezet in een nieuwe eenheid. Hierbij is gekozen om het landgebruikstype op basis van LGN7 leidend te maken; met andere woorden: het landgebruik verandert niet.

Als op basis van LGN7 een gebied wordt geclassificeerd als 'open water' of als stedelijk gebied worden er geen STONE-plots aan gekoppeld; het bodemtype en de Gt-klasse spelen dan geen rol. MLBG-eenheden die op basis van LGN7 geclassificeerd zijn als landbouw of natuur, in combinatie met bodemtype 22 (open water) en 23 (stedelijk gebied) en een ontbrekende Gt-klasse, worden 'omgezet' naar nieuwe eenheden op basis van de meest voorkomende MLBG-eenheden binnen een *ERC-gebied/ECHO-gebied.*

In tabel B1.4 is een (willekeurig) voorbeeld gegeven van de kenmerken van een ERC/ECHO-gebied. Het grootste gedeelte van het gebied bestaat uit akkerbouw, bodemfysische eenheid 15 (homogene zavelgronden) met een Gt-klasse IV.

Op basis van bovenstaande informatie worden de MLBG-eenheden met een mismatch 'omgezet' (tabel B1.5). De MLBG-eenheden 5074 en 6156 veranderen niet (landgebruik LNG7 is leidend). De MLBG-eenheden 1230 en 4220 worden omgezet naar nieuwe MLBG-eenheden met bodemfysische eenheid 15 en Gt-klasse 4.

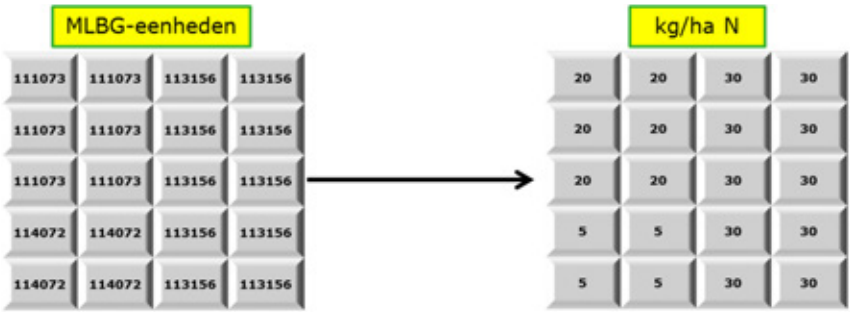
Tabel B1.4 *Overzicht van het landgebruik, bodemfysische eenheid en Gt-klasse binnen een ERC-/ECHO-gebied.*

Landgebruik	Omschrijving	Areaal (ha)
1	Grasland	174
2	Mais	13
3	Akkerbouw	1337
4	Natuur	14
BFE		
07	stuifzandgronden	2
15	Homogene zavelgronden	1519
18	Kleigronden op veen	3
19	Kleigronden op zand	11
23	Stedelijk gebied	3
Gt-klasse		
0	Onbekend	3
2	Gt-klasse II	92
3	Gt-klasse III	2
4	Gt-klasse IV	1441

Tabel B1.5 *'Omzetting' van een oude MLBG-eenheid naar een nieuwe MLBG-eenheid op basis van de dominante gebiedskenmerken.*

MLBG-eenheid oud	MLBG-eenheid nieuw
1230	1154
4220	4154
5074	5074
6156	6156

Nadat alle stappen zijn doorlopen, is het mogelijk om voor iedere MLBG-eenheid (rekeneenheid) een stikstof- of fosforbelasting toe te kennen (zie voorbeeld in figuur B1.3). Op basis van dit resultaat kunnen voor een willekeurig stroomgebied nieuwe uit- en afspoelingcijfers worden gegenereerd.

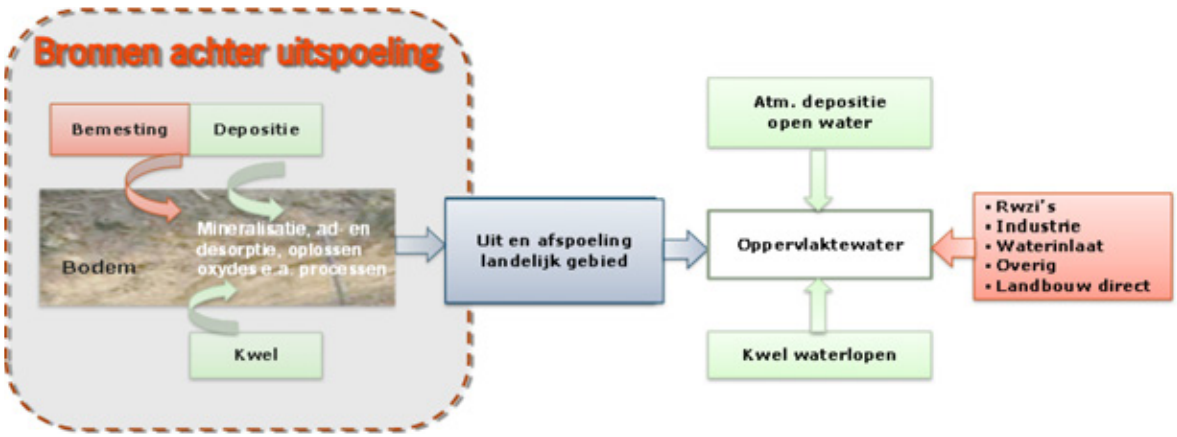
Figuur B1.3 *Voorbeeld van de stikstofbelasting per MLBG-eenheid per rekeneenheid.*

Kwantificering nutriëntenbelasting overige punt- en diffuse bronnen
Voor het vaststellen van de nutriëntenbelasting van het oppervlaktewater door overige punt- en diffuse bronnen wordt gebruikgemaakt van de Emissieregistratie.

Inkomende en uitgaande nutriëntenvrachten
De inkomende en uitgaande nutriëntenvracht is bepaald door de hoeveelheid inlaatwater en hoeveelheid uitgeslagen water te vermenigvuldigen met gemeten nutriëntenconcentraties in het oppervlaktewater. Voor de kwaliteit van het inlaatwater/uitgeslagen water zijn door het Waterschap geschikte meetlocaties gezocht. De nutriëntenconcentraties zijn over het algemeen tweewekelijks of maandelijks gemeten en voor de totale balansperiode (2004-2013) beschikbaar. Om de meetwaarden van de nutriëntenconcentraties te kunnen koppelen aan de op dagbasis aangeleverde debietcijfers, wordt een lineaire interpolatie gedaan tussen twee meetwaarden om op die wijze een dagelijkse nutriëntenconcentratie te bepalen.

B1.4 Herkomst bronnen

De herkomst van stikstof- en fosforuitspoeling uit landbouwgronden wordt verder geanalyseerd door, met een specifiek door de WUR ontwikkelde methode, de bronnen achter de uit- en afspoeling te berekenen (Groenendijk et al., 2014). De uit- en afspoeling worden hierbij uitgesplitst in de bijdrage van kwel (naar de bodem), atmosferische depositie op het land, historische mestgiften, actuele mestgiften en uitspoeling van eerder in het jaar geïnfiltreerde oppervlaktewater. Dit onderscheid is schematisch weergegeven in figuur B1.4. De uit- en afspoeling van stikstof en fosfor uit natuurgebieden worden niet verder uitgesplitst.

Figuur B1.4 *Overzicht van de belangrijkste bronnen/emissieroutes naar het oppervlaktewater.*

B1.5 Methodiek afleiden retentie

Retentie in het oppervlaktewater staat voor het omzetten, verwijderen of vastleggen van nutriënten in de waterlopen. Dit kan door tijdelijke en permanente opslag in onder andere waterplanten en in de waterbodem en/of door gasvormige emissies naar de atmosfeer (denitrificatie). De retentie wordt in ECHO berekend op het niveau van de in ECHO onderscheiden deelstroomgebieden conform de werkwijze die is gehanteerd binnen de Evaluatie Meststoffenwet 2012 (Van Boekel et al., 2012) en in de studie voor HHNK bij het afleiden van theoretische achtergrondconcentraties (Van Boekel et al., 2015).

In de methodiek wordt onderscheid gemaakt tussen stikstof en fosfor, zomerhalfjaar en winterhalfjaar en tussen vrij afwaterende gebieden en poldersystemen. Voor vrij afwaterende gebieden wordt de retentie berekend op basis van de afvoer en het areaal open water. In poldersystemen wordt voor fosfor gerekend met een constante retentiefactor voor puntbronnen (20%) en diffuse bronnen (50%). Voor stikstof wordt in zandige poldersystemen met dezelfde constante factoren gerekend, terwijl voor veen- en kleipolders de retentie per m^2 waterbodem wordt berekend met verschillende factoren voor de zomer en winter. In de volgende paragrafen wordt de methodiek toegelicht.

B1.5.1 Retentie in poldersystemen

De retentie van stikstof en fosfor in het oppervlaktewater varieert per polder en is afhankelijk van de onderliggende retentieprocessen. De grootte van deze retentieprocessen is afgeleid uit metingen in het oppervlaktewater (PLONS). Op deze manier is de capaciteit van het oppervlaktewatersysteem bepaald om stikstof vast te leggen of te verwijderen, uitgedrukt in gram per m^2 waterbodem. De zo berekende absolute N-retentie heeft betrekking op alle nutriëntenbronnen in de polder. De volgende retentieprocessen zijn gekwantificeerd:

- Denitrificatie
- Netto-opname (zomerhalfjaar) en afgifte (winterhalfjaar) van nutriënten door waterplanten

Dit is gedaan voor polders die vooral uit veen of klei bestaan. Voor zandpolders (Noord-Nederland) waren onvoldoende metingen beschikbaar om de retentieprocessen te kwantificeren. Het retentieproces sedimentatie is niet expliciet meegenomen, al zit dit proces deels verwerkt in de waterplantensterfte die een groot aandeel heeft in de totale sedimentatie.

Retentie van stikstof in polders door denitrificatie

Voor het PLONS-project (www.plons.wur.nl) is in een aantal sloten verspreid over Nederland de denitrificatie gemeten. De gemeten denitrificatiesnelheden in poldersloten en de watertemperatuur tijdens het meten, ingedeeld naar het bodemtype klei of veen, zijn weergegeven in tabel B1.1.

Tabel B1.1 *Gemeten denitrificatiesnelheden in veen- en kleigebieden en de watertemperatuur op het moment van meten (Veraart et al., in voorbereiding). n=aantal waarnemingen, std=standaarddeviatie.*

		Denitrificatie ($\mu mol\ N\ m^{-2}\ h^{-1}$)	Denitrificatie ($\mu mol\ N\ m^{-2}\ h^{-1}$)	Denitrificatie ($\mu mol\ N\ m^{-2}\ h^{-1}$)	Temperatuur (°C)	
bodemtype	n	gemiddeld	minimum	maximum	gemiddeld	Std
klei	4	180,2	31,0	496,8	16,8	0,9
veen	7	62,9	5,9	166,6	21,3	0,8

Deze denitrificatiesnelheden zijn omgezet naar een gemiddelde denitrificatiesnelheid in het zomer- en het winterhalfjaar door aan te nemen dat de denitrificatiesnelheid *(D)* afhangt van de watertemperatuur *(T)* volgens een aangepaste Arrhenius-vergelijking:

$$D_T = D_{20} \cdot \theta_S^{(T-20)} \quad (1)$$

Waarin D_{20} de denitrificatiesnelheid is bij 20 °C en θ_s de temperatuurcoëfficiënt die de waarde 1,07 is toegekend; een waarde die kenmerkend is voor veel biochemische reacties. Echter zijn voor de denitrificatie ook hogere waarden voor de temperatuurcoëfficiënt gevonden: van 1,24 en 1,28 (Veraart et al., 2011b). Met formule 1 zijn maandgemiddelde denitrificatiesnelheden berekend voor de klei- en veenpolders, uitgaande van maandgemiddelde luchttemperaturen gemeten in de Bilt in de jaren 1990-2009. De maandgemiddelde denitrificatiesnelheden zijn opgeschaald naar zomer- en winterhalfjaargemiddelden (tabel B1.2).

Tabel B1.2 *Afgeleide denitrificatiesnelheden voor klei- en veenpolders in het winter- en zomerhalfjaar.*

		Denitrificatie (g N m^{-2})	
Bodemtype	**Zomerhalfjaar**	**winterhalfjaar**	
klei	9,9	5,3	
veen	2,5	1,4	

Retentie van stikstof door groei van waterplanten
Uit verschillende databronnen is een inschatting gemaakt van de hoeveelheid waterplanten aan het einde van het groeiseizoen, gemiddeld over de klei- en veenpolders (tabel B1.3). Om een inschatting te kunnen maken van de stikstof die gemoeid is met de groei en sterfte van waterplanten, is geschat welk deel van de biomassa 'overwintert'. Modelresultaten van het oppervlaktewaterkwaliteitsmodel NuswaLite (Siderius et al., 2008) geven aan dat ongeveer 20% van de kroosbiomassa overwintert en ongeveer 25% van de waterpest en ondergedoken waterplanten overwintert.

Tabel B1.3 *Gemiddelde hoeveelheid waterplanten aan het einde van het groeiseizoen, volgend uit verschillende databronnen.*

		Waterplanten (g droge stof m^{-2})	
klei	8	43	12
veen	29	14	25

Tabel B1.4 geeft een overzicht van de geschatte hoeveelheid stikstof die gemoeid is met de groei en sterfte van waterplanten, aangenomen dat:
- kroosbiomassa voor 4% uit N bestaat (Roijackers et al., 2004);
- ondergedoken waterplanten en waterpest voor 3,5% uit N bestaan (Muhammetoglu et al., 2000);
- de waterlopen aan het einde van de zomer worden gemaaid waardoor 80% van de waterplanten wordt verwijderd. De overgebleven 20% draagt bij aan de nalevering van N naar de waterkolom door sterfte.

Tabel B1.4 *Hoeveelheid N die naar schatting is gemoeid met de nettogroei (zomerhalfjaar) en nettosterfte (winterhalfjaar) van waterplanten in klei- en veenpolders. NB Aangenomen is dat 80% van de waterplanten in de waterlopen aan het einde van de zomer wordt gemaaid; deze planten sterven niet meer af in de waterlopen, waardoor alleen de resterende 20% van de waterplanten bijdraagt aan de nalevering van N door sterfte.*

bodemtype	**groei (g N m^{-2})**	**sterfte (g N m^{-2})**
klei	1,92	0,38
veen	1,85	0,37

Totale stikstofretentie in poldersystemen
Tabel B1.5 geeft de geschatte hoeveelheid stikstofretentie in de klei- en veenpolders; het opgetelde effect van denitrificatie en waterplanten. Deze hoeveelheden, in gram per m^2 waterbodem, zijn vertaald naar hoeveelheden per polder door vermenigvuldiging met het areaal aan open water volgens het NHI (www.nhi.nu). Het is de vraag of het openwateroppervlak een goede benadering geeft van het oppervlak waarover stikstofretentie plaatsvindt.

De gehele natte omtrek – waterbodem en talud – draagt waarschijnlijk bij aan de stikstofretentie, al zal het talud per strekkende meter waarschijnlijk in mindere mate bijdragen. Daarom is het openwateroppervlak bij benadering een goede maat voor het effectieve retentieoppervlak.

Tabel B1.5 *Geschatte hoeveelheid stikstofretentie in klei- en veenpolders.*

bodemtype	zomerhalfjaar (g N m^{-2})	winterhalfjaar (g N m^{-2})
klei	11,8	5,0
veen	4,4	1,0

Vanwege deze eerste ordebenadering voor de stikstofdynamiek kan naar analogie van de methodiek voor de vrij afwaterende gebieden ook hier een retentie optreden die de 100% overschrijdt. Derhalve wordt een limitering toegepast van maximaal 90% retentie op de inkomende stikstofvracht.

2.4 Retentie van fosfor in poldersystemen
Voor fosfor is het niet mogelijk gebleken om relaties af te leiden op basis van het areaal waterbodem. Op basis van diverse studies wordt voor fosfor in poldersystemen een retentie van 20% aangenomen voor puntbronnen en van 50% voor diffuse bronnen.

B1.5.2 Retentie in vrij afwaterende gebieden
In de relevante literatuur voor vrij afwaterende gebieden wordt vaak een verband gelegd tussen de retentie voor N en P en de 'specifieke afvoer' (o.a. Klein et al., 2011; Seitzinger et al., 2002). De 'specifieke afvoer' is gedefinieerd als de afvoer bij het uitstroompunt van het stroomgebied, gedeeld door het bovenstroomse wateroppervlak (zie Vergelijking 2).

De eerder in Van Boekel et al. (2011) gebruikte relaties gingen uit van 'hydraulische verblijftijd', die van de 'specifieke afvoer' verschilt door in plaats van wateroppervlak het bovenstroomse watervolume in de noemer mee te nemen. Het verschil tussen wateroppervlak en watervolume is de waterdiepte die in vrij afwaterende stroomgebieden erg variabel is in zowel tijd als ruimte. De hypothese is dat vanwege deze variabiliteit de retentie van N en P voor de grotere (deel)stroomgebieden minder goed is te relateren aan de 'hydraulische verblijftijd'. Daar komt bovendien nog bij dat de waterdiepte aanzienlijk slechter karteerbaar is dan het wateroppervlak.

$$Q_{specifiek} = \frac{Q_{afvoerpunt}}{A_{water}} \quad (2)$$

waarin:
$Q_{specifiek}$ = specifieke afvoer (m^3 s^{-1} ha^{-1})
Q_{afvoer} = afvoer bij uitstroompunt stroomgebied (m^3 s-1)
A_{water} = open wateroppervlak in het deelstroomgebied (ha)

Voor deze studie zijn deze verbanden bepaald voor een aantal vrij afwaterende stroomgebieden. De hiervoor geselecteerde stroomgebieden voldoen aan de volgende criteria:
- De uitspoeling van nutriënten vanuit het landsysteem is verreweg de belangrijkste nutriëntenbron voor het oppervlaktewater.
- Het stroomgebied is niet aangesloten op bovenstrooms gelegen stroomgebieden.
- De uitgaande nutriëntenvracht bij het uitstroompunt moet goed te bepalen zijn op basis van metingen.

Het eerste criterium is van belang, omdat de af te leiden retentie alleen betrekking heeft op de diffuse nutriëntenuitspoeling vanuit het landsysteem. Het tweede criterium is hieraan gerelateerd en eveneens bedoeld om onbekende overige bronnen te elimineren. Uiteindelijk bleken er vier vrij afwaterende stroomgebieden te voldoen aan bovenstaande criteria:

- Drentsche Aa
- Schuitenbeek
- Hoevelakense, Barneveldse en Esvelderbeek (HBE-beek)
- Wapserveensche en Vledder Aa (WV Aa)

De Drentsche Aa en de Schuitenbeek zijn intensief bemeten in het project Monitoring Stroomgebieden (Roelsma et al., 2011; Roelsma et al., 2011b) en voor de overige twee stroomgebieden zijn in het kader van het ex ante KRW-project meetdata aangeleverd. De nutriëntenretentie (R_a) is per gebied als volgt bepaald:

$$R_a = L_{uitspoeling} - L^*_{uitstroom} \quad (3)$$

waarin:

R_a = absolute nutriëntenretentie in het oppervlaktewater (g)
$L_{uitspoeling}$ = uitspoeling van nutriënten vanuit het landsysteem (g)
$L^*_{uitstroom}$ = uitstromende nutriënten bij uitstroompunt, gecorrigeerd voor andere bronnen dan de nutriëntenuitspoeling (g)

De nutriëntenuitspoeling vanuit het landsysteem ($L_{uitspoeling}$) is voor de Drentsche Aa en Schuitenbeek bepaald op basis van een gekalibreerd SWAP-ANIMO modelinstrumentarium (Siderius et al., 2011). Voor de andere twee stroomgebieden is hiervoor het model STONE, versie 2.4, gebruikt (Wolf et al., 2003).

Bij de correctie van de uitstromende nutriëntenvracht ($L^*_{uitstroom}$) voor de nutriëntenbronnen buiten de uitspoeling (zoals RWZI's en industriële lozingen) is rekening gehouden met de retentie die aangrijpt op deze nutriëntenbronnen (volgens de EmissieRegistratie), zoals eerder bepaald in Van Boekel et al. (2011). Tabel 1 geeft aan welke data per stroomgebied zijn gebruikt om de uitstromende nutriëntenvracht te bepalen.

De uitstromende nutriëntenvracht is per dag bepaald. Hiervoor zijn dagelijkse nutriëntenconcentraties nodig die zijn verkregen door lineair te interpoleren tussen de gemeten concentraties met maandelijkse steekmonsters (in HBE-beek en WV Aa). Ook is lineaire interpolatie gebruikt om ontbrekende debietdata en ontbrekende debietsproportionele gemeten nutriëntenconcentraties aan te vullen.

Tabel 1 *Data per stroomgebied ter bepaling van de uitgaande nutriëntenvracht (=debiet *concentratie) bij het uitstroompunt*

		debiet		nutriëntenconcentraties	
	meetlocatie	meetfrequentie	meetlocatie	meetfrequentie	meetmethode
Drentsche Aa	*	Dagelijks	1114	Wekelijks	debietsproportioneel
Schuitenbeek	25210	Dagelijks/elk uur	25210	Wekelijks	debietsproportioneel
HBE-beek	4070	Dagelijks	29738	Maandelijks	Steekmonster
WV Aa	Stuw Wulpen	dagelijks	1STEA8RO	maandelijks	steekmonster

* op basis van modelresultaten van het hydraulische model SWQN (Smit et al., 2009).

Verband tussen retentie en specifieke afvoer

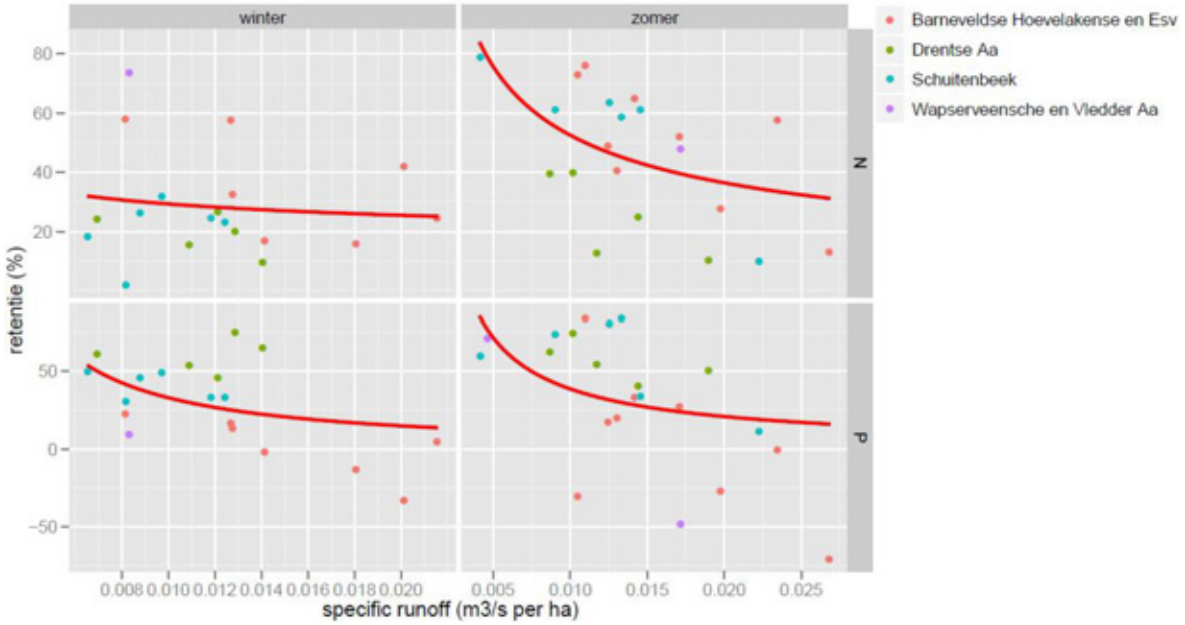
De retentiefractie (R_f), het deel van de totale nutriëntenbelasting dat in het stroomgebied wordt vastgelegd, kan als volgt worden gerelateerd aan de 'specifieke afvoer' $Q_{specifiek}$ (Klein et al., 2011; Seitzinger et al., 2002):

$$R_f = a.Q^b_{specifiek} \quad (4)$$

waarbij *a* en *b* nader te bepalen coëfficiënten zijn.

Voor de vier stroomgebieden zijn deze coëfficiënten bepaald voor het winter- en het zomerhalfjaar, omdat dit de temporele resolutie is van zowel het KRW-Echo-model als de KRW-Verkenner. In elk stroomgebied zijn voor elk zomer- en winterhalfjaar met voldoende meetdata de retentie en de 'specifieke afvoer' bepaald, wat resulteert in de puntenwolken in Figuur 1. De 'specifieke afvoer' is hierbij berekend met het gemeten uitgaande debiet en met het openwateroppervlak op basis van de TOP10 waterlopen, waarvan de geometrie is afgeleid van het hydrotype waarin de waterlopen liggen (Massop et al., 2007).

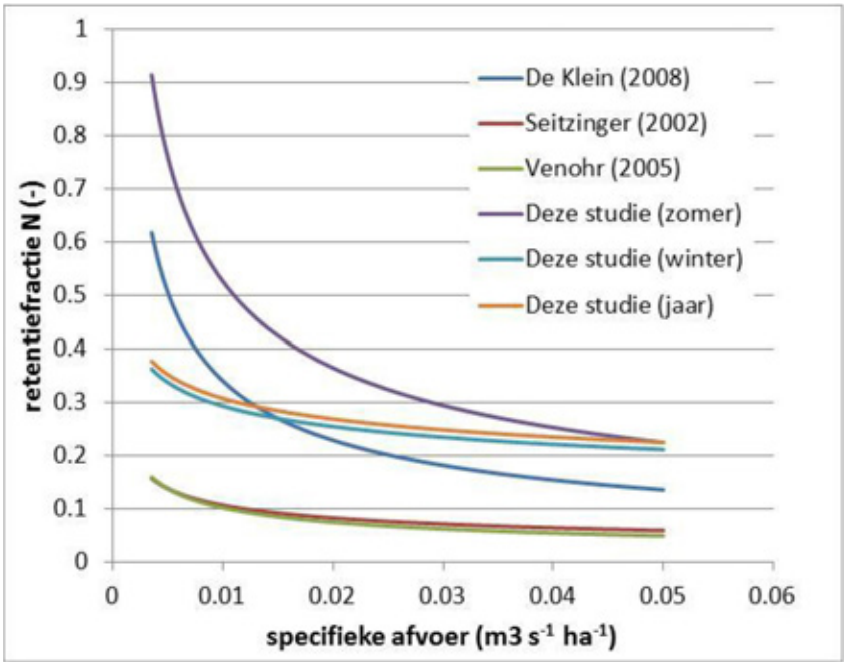
De puntenwolken in Figuur 1 zijn gefit met Vergelijking 3, wat resulteert in waarden voor de coëfficiënten *a* en *b* (Tabel 2). Te zien is dat de fit in alle gevallen matig is. Dit suggereert dat de 'specifieke afvoer' niet de enige verklarende variabele is voor de retentie, uitgaande van juiste meetingen en modeldata. Het gevonden verband voor N is in Figuur 2 vergeleken met verbanden afgeleid in andere studies (Klein et al., 2011; Venohr et al., 2005; Seitzinger et al., 2002), waaraan overigens wel andere temporele en ruimtelijke schaalniveaus ten grondslag liggen.

Figuur 1 *Verband tussen het retentiepercentage (op de uitspoelende nutriënten vanuit het landsysteem) en de 'specifieke afvoer' voor de vier stroomgebieden, per stof en per halfjaar. De rode lijn geeft de gefitte curve (Vergelijking 4).*

Tabel 2 *Gevonden coëfficiënten voor de vier stroomgebieden op basis van 'specifieke afvoer' in $m^3\ s^{-1}\ ha^{-1}$*

	Stikstof		Fosfor	
	a	b	a	b
Winterhalfjaar	0.1153	-0.2025	0.0017	-1.1449
zomerhalfjaar	0.0462	-0.5277	0.0065	-0.8884

Figuur 2 *Verband tussen de retentiefractie voor stikstof en de 'specifieke afvoer', gevonden in verschillende studies naar laaglandstroomgebieden in Europa en Amerika. NB De ruimtelijke en temporele schaal waarop de verbanden zijn afgeleid, verschillen sterk per studie: van grote stroomgebieden (860-14.000 km2) op jaarbasis (Venohr et al., 2005) naar kleinere stroomgebieden (20-400 km2) op jaarbasis (Seitzinger et al., 2002), winter- en zomerhalfjaar (deze studie) en maandbasis (Klein et al., 2011). Daarbij heeft de in deze studie berekende retentiefractie alleen betrekking op de nutriëntenuitspoeling vanuit het landsysteem, in tegenstelling tot de andere studies die de overige nutriëntenbronnen ook meenemen.*

Een bekend nadeel van de machtsbenadering (Vergelijking 3) is dat de retentiefractie groter dan 1 kan worden bij kleine waarden voor de 'specifieke afvoer'. In deze gevallen is de retentiefractie afgekapt tot 90% van de inkomende vracht, omdat grotere retentiewaarden onrealistisch worden geacht.

B1.5.3 Referenties retentiemethodiek

Boekel, E.M.P.M. van, L.P.A. van Gerven, T. van Hattum, V.G.M. Linderhof, H.T.L. Massop, H.M. Mulder, N.B.P. Polman, L.V. Renaud en D.J.J. Walvoort, 2011. Ex-ante evaluatie landbouw en KRW.

Alterra rapport 2121, Alterra, Wageningen.

Gerven, L.P.A. van, A.A.M.F.R. Smit, P. Groenendijk, F.J.E. van der Bolt en J.J.M. de Klein, 2009. Retentieschatting van N en P in het oppervlaktewater op verschillende schaalniveau's. Alterra rapport 1848, Alterra, Wageningen.

Klein, J. M. de, A. Koelmans, 2011. Quantifying seasonal export and retention of nutrients in West European lowland rivers at catchment scale. Hydrological Processes 25 (13), 2102–2111.

Massop H.Th.L, J.W.J. van der Gaast & A.G.M. Hermans; Kenmerken van het ontwateringsstelsel in Nederland. Alterra rapport 1397, gepubliceerd: 28 feb 2007; 94 pp.

Muhammetoglu, A. and S. Soyupak, 2000. A three-dimensional water quality-macrophyte interaction model for shallow lakes. Ecological Modelling, Vol. 133, pp. 161-180.

Roelsma, J., B. van der Grift, H.M. Mulder en T.P. van Tol-Leenders, 2011a. Nutriëntenhuishouding in de bodem en het oppervlaktewater van de Drentsche Aa. Bronnen, routes en sturingsmogelijkheden.

Reeks Monitoring Stroomgebieden 25-I. Alterra rapport 2218, Alterra, Wageningen.

Roelsma, J., B. van der Grift, H.M. Mulder en T.P. van Tol-Leenders, 2011b. Nutriëntenhuishouding in de bodem en het oppervlaktewater van de Schuitenbeek. Bronnen, routes en sturingsmogelijkheden. Reeks Monitoring Stroomgebieden 25-II. Wageningen, Alterra, rapportnummer 2219.

Roijackers, R., Szabó, S., and Scheffer, M., 2004. Experimental analysis of the competition between algae and duckweed. Hydrobiologie 160, 401-412.

Seitzinger S.P., Styles R.V., Boyer E.W., Alexander R.B., Billen G., Howarth, R.W., Mayer B., Van Breemen N. 2002. Nitrogen retention in rivers: model development and application to watersheds in the northeastern USA. Biogeochemistry 57: 199–237.

Siderius C., P. Groenendijk, L.P.A. van Gerven, M.H.J.L. Jeuken, A.A.M.F.R Smit, 2008. Process description of NuswaLite; a simplified model for the fate of nutrients in surface waters. Alterra Report 1226.2, Alterra, Wageningen.

Siderius, C., J. Roelsma, H.M. Mulder, L.P.A. van Gerven, R.F.A. Hendriks en T.P. van Tol-Leenders, 2011. Kalibratie Modelsysteem Monitoring Stroomgebieden. Reeks Monitoring Stroomgebieden 22. Alterra rapport 2216, Alterra, Wageningen.

Smit A.A.M.F.R, C. Siderius, L.P.A. van Gerven, 2009. Process description of SWQN; A simplified hydraulic model. Alterra Report 1226.1, Alterra, Wageningen.

Venohr M., Donohue I., Fogelberg S., Arheimer B., Irvine K. & Behrendt H. (2005) Nitrogen retention in a river system and the effects of river morphology and lakes. Water Science and Technology, 51, 19-29.

Veraart, A.J., W. J. J. de Bruijne, J. M. de Klein, T. H. M. Peeters, M. Scheffer, 2011a. Effects of aquatic vegetation type on denitrification. Biogeochemistry 104:267–274.

Veraart, A.J., de Klein, J.J.M., Scheffer, M., 2011b. Warming Can Boost Denitrification Disproportionately Due to Altered Oxygen Dynamics. PLoS ONE 6(3): e18508. doi:10.1371/journal.pone.0018508

Veraart, A.J., M. Rocha Dimitrov, A. Schrier-Uijl, F. Gillissen, H. Smidt, J.J.M. de Klein, Denitrification in Dutch drainage ditches, relations with nitrate and nirK abundance. (tentative title)

Wolf, J., A.H.W. Beusen, P. Groenendijk, T. Kroon, R. Rötter en H. van Zeijts, 2003. The integrated modelling system STONE for calculating nutrient emissions from agriculture in the Netherlands, Environ. Modelling & Software, 18, pp. 397-417.

Bijlage 2 Overzicht nutriëntenbronnen in de EmissieRegistratie

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de nutriëntenbronnen zoals die in de EmissieRegistratie zijn opgenomen.

Subdoelgroep		bijdrage N of P	ECHO-indeling
Landbouw	Glastuinbouw afvalwater	>1%	LO
	Landbouwbedrijven (o.a. erfafspoeling)	>1%	
	Meemesten sloten	0,1 - 1%	
	Productgebruik landbouw (NMI3 emissies vanuit kassen)	0 (geen)	
	Uit- en afspoeling landelijk gebied (landbouw + natuur)	>1%	UA
Overige industrie	Basismetaal	0,1 - 1%	
	Bouwmaterialen industrie	<0,1 %	
	Grafische industrie	0 (geen)	
	Industrie overig	0 (geen)	
	Metaalelektro	<0,1 %	
	Papier(waren)	0,1 - 1%	
	Rubber- en kunststofverwerkende industrie	<0,1 %	
	Textiel- en tapijtindustrie	0 (geen)	
	Voedings- en genotmiddelenindustrie	>1%	
Chemische industrie	Chemische industrie basisproducten	0,1 - 1%	
	Chemische industrie bestrijdingsmiddelen	<0,1 %	
	Chemische industrie kunstmeststoffen	0,1 - 1%	
	Chemische industrie overig	0,1 - 1%	
Raffinaderijen	Raffinage en verwerking	0,1 - 1%	
Energiesector	Olie- gaswinning land	0 (geen)	
	Opwekking elektriciteit	0,1 - 1%	
	Transport en distributie olie en gas	0 (geen)	
Verkeer en Vervoer	Binnenscheepvaart	0,1 - 1%	
Consumenten	Huishoudelijk afvalwater	0,1 - 1%	
Bouw	Overige bouw	0 (geen)	
Afvalverwijdering	AVI's	0,1 - 1%	
	Overige afvalbedrijven	<0,1 %	
	Storten	<0,1 %	
Drinkwatervoorziening	Overig drinkwater	0 (geen)	
Riolering en waterzuiveringsinstallaties	Energiegebruik en processen	<0,1 %	
	Ongezuiverd rioolwater (regenwaterriolen + overstorten)	0,1 - 1%	
	Effluenten lozingen	>1%	EF
Handel, Diensten en Overheid	Energiegebruik en processen handel	<0,1 %	
Overig	Atmosferische depositie (open water)	>1%	DW

Bijlage 3 Kenmerken vanggebieden

Tabel B3.a *Overzicht vanggebieden in het beheersgebied van Waterschap Aa en Maas*

ID	Vanggebieden Aa en Maas	Areaal totaal (ha)	Areaal landbouw (ha)	Balans opgesteld	RWZI effluent	Directe input buitenland	Inlaat Rijks-water
1	Aa bij Helmond	752	99	Ja	ja		
3	Aa van Gemert tot Den Bosch	4046	2892	Ja	ja		
4	Aa vanaf Eeuwselse Loop tot Helmond	1160	582	Ja	ja		
5	Aa, Eeuwselse Loop en Kievitsloop	8463	5796	ja	ja		
9	Astense Aa en Soeloop	3904	2355	Ja			ja
10	Bakelse Aa, Oude Aa en Kaweise Loop	9197	5955	Ja			ja
15	Beekerloop	1154	526	Ja			
16	Beekgraaf	2251	1474	ja			
23	Biezenloop	4492	2853	Ja			
34	Dieze	3171	566	Ja	ja		
35	Drongelens kanaal	5659	1644	Ja			
36	Dungense Loop	2693	1746	ja			
39	Esperloop en Snelle Loop	3982	2243	Ja			ja
50	Goorloop tot aan Wilhelminakanaal	5575	2214	Ja			
51	Goorloop, Boerdonkse Aa, Aa van Helmond	4584	2961	Ja			ja
52	Graafse Raam, Lage Raam, Peelkanaal ea	7619	4853	ja			ja
58	Groote Wetering	8578	5373	Ja	ja		
61	Halsche Beek en Hooge Raam	3852	2662	Ja			
63	Hertogswetering, Hoefgraaf e.a.	16327	9863	Ja	ja		ja
69	Kleine Aa	2392	1540	Ja			
72	Kleine Wetering	1159	621	ja			
73	Koningsvliet Oost	3337	2104	Ja			
74	Koningsvliet West	4197	2482	Ja			
77	Lage Raam gegraven	2840	2218	Ja			
78	Landmeersche Loop	1295	973	ja			
79	Ledeackerse Beek en St Anthonisloop	2691	1943	Ja			
81	Leijgraaf	8461	5670	Ja			
85	Lorregraaf en andere M1 waterlopen	3359	2728	Ja			
98	Munsche Wetering	2835	1659	ja			
101	Oploosche Molenbeek, Oeffeltsche Raam ea	7266	4838	Ja			ja
104	Peelkanaal/Defensiekanaal e.a.	4827	3299	Ja			ja
105	Peelse Loop	5986	3065	Ja			ja
114	Sambeekse Uitwatering + Lactariabeek	4906	3390	ja			ja
118	St Jansbeek	2576	1629	Ja			
119	Stads-Aa	1091	364	ja			
123	Tochtsloot	1030	618	Ja			
126	Tovensche Beek	687	262	Ja			
131	Voordeldonkse Broekloop	1872	1390	Ja			
132	Wambergsche Beek	1094	808	ja			
139	Zuid-Willemsvaart Traverse Helmond	727	201	Ja			
14	Bedijkte Maas	3161	1960	Nee	Ja		
21	Beneden Maas	1726	926	Nee			
93	Midden Limburgse en Noord-Brabantse Kanalen (Aa en Maas)	1301	283	Nee	Ja		

Tabel B3.b *Overzicht vanggebieden in het beheersgebied van Waterschap Brabantse Delta*

ID	Vanggebieden Brabantse Delta	Areaal totaal (ha)	Areaal landbouw (ha)	Balans opgesteld	RWZI effluent	Directe input buitenland	Inlaat Rijks-water
2	Aa of Weerijs	8142	5784	Ja		ja	
7	Agger	7535	3005	Ja	ja		
11	Bath-Oost	1063	561	Ja			
12	Bavelse Leij	1509	478	ja			
20	Beneden Donge	18714	10250	Ja	ja		ja
24	Bijloop – Turfvaart	6602	4372	Ja			
27	Boven Mark	2365	933	Ja		ja	
28	Boven Mark (bovenstrooms)	2029	1510	ja	ja		
29	Bovenloop Donge	10314	5100	Ja	ja		
33	Chaamse Beken	4983	2270	Ja	ja		
43	Galdersche beek	1465	1086	Ja			
44	Gat van den Ham	4059	3469	ja			ja
75	Kruislandse kreken	7094	6169	Ja			
82	Ligne	4904	3436	Ja			
88	Mark en Vliet	40861	25548	Ja			ja
90	Merkske	2642	1757	ja			
96	Molenbeek	5872	3266	Ja		ja	
97	Molenkreek complex	2477	2218	Ja			
108	Rietkreek - Lange Water	2543	2063	Ja	ja		ja
120	Strijbeekse beek	2853	2053	ja			
125	Tonnekreek complex	5762	4997	Ja			
137	Zoom en Bleekloop	4118	1354	Ja			
22	Bergsche Maas	801	731	Nee			ja
31	Brabantse Biesbosch, Amer	2294	1219	Nee			ja
62	Haringvliet Oost, Hollands Diep	6232	3578	Nee			
89	Markiezaatsmeer	3117	645	Nee			
94	Midden Limburgse en Noord Brabantse Kanalen (Biesbosch)	1373	106	Nee			ja
102	Oude Maasje	486	357	Nee			ja
130	Volkerak	1000	814	Nee			ja
138	Zoommeer, Eendracht	841	384	Nee			ja

Tabel B3.c *Overzicht vanggebieden in het beheersgebied van Waterschap Limburg*

ID	Vanggebieden Limburg	Areaal totaal (ha)	Areaal landbouw (ha)	Balans opgesteld	RWZI effluent	Directe input buitenland	Inlaat Rijks-water
6	Aalsbeek	1415	601	Ja			
8	Anselderbeek	2391	417	ja	ja	ja	
25	Bosbeek	2146	441	Ja			
37	Eckeltse beek	2007	984	Ja		ja	
41	Everlose beek	6485	3448	Ja			ja
42	Eyserbeek	2304	1600	ja	ja		
46	Geldernsch Nierskanaal	742	252	Ja		ja	
47	Geleenbeek	19099	8861	Ja	ja		
49	Geul	12358	7317	Ja	ja	ja	
56	Groote Molenbeek	16518	10884	Ja			ja
59	Gulp	4072	2924	ja		ja	
60	Haelense beek en Aabeek	4289	2528	Ja		ja	
65	Itterbeek en Thornerbeek	736	307	Ja		ja	
66	Jeker	1303	420	Ja		ja	
68	Keutelbeek	2081	960	ja			
76	Kwistbeek	3554	2013	Ja			ja
83	Lingsforterbeek	1892	753	Ja		ja	
84	Loobeek en Molenbeek	6408	3625	Ja	ja		
86	Maasnielderbeek Benedenloop	1484	428	ja	ja		
87	Maasnielderbeek Bovenloop	800	511	Ja			
91	Middelsgraaf	1512	834	Ja		ja	
99	Niers	3399	2034	Ja	ja	ja	
100	Oostrumsche Beek	4818	3350	ja			ja
103	Peelkanaal	4939	2775	Ja			
106	Putbeek en Pepinusbeek	4313	3078	ja			
109	Rode Beek	5508	2011	Ja			
110	Roer	4489	2276	Ja		ja	
111	Roggelse beek	9027	6013	Ja			ja
115	Schelkensbeek en Gansbeek	2082	1383	ja			
116	Selzerbeek	2279	1295	Ja		ja	
121	Swalm	1792	913	ja		ja	
122	Tielebeek	960	457	Ja			
127	Tungelroysche beek	16472	9828	Ja		ja	ja
128	Vlootbeek Benedenloop	2910	1739	Ja			
129	Vlootbeek Bovenloop	1924	1131	Ja		ja	
134	Worm	857	320	Ja	ja	ja	
140	Rode Beek Vlodrop	277	57	Ja		ja	
30	Bovenmaas	8080	4958	Nee	ja		
53	Grensmaas	9269	4008	Nee	ja		
136	Zandmaas	30715	15657	Nee	ja		

Tabel B3.d *Overzicht vanggebieden in het beheersgebied van Waterschap Dommel*

ID	Vanggebieden Dommel	Areaal totaal (ha)	Areaal landbouw (ha)	Balans opgesteld	RWZI effluent	Directe input buitenland	Inlaat Rijks-water
13	Beatrixkanaal	1915	387	ja			
18	Beekse waterloop	4921	3480	Ja			
26	Boven Dommel	6550	2025	Ja		ja	
32	Broekleij	2447	1488	Ja			
38	Ekkersrijt	7700	2251	ja			
40	Essche Stroom	3207	1267	Ja	ja		
45	Geen KRW-waterlichaam	1030	596	ja			
48	Gender	2119	481	Ja			
54	Groote Aa/ Buulder Aa	9562	4741	Ja	ja	ja	
55	Groote Beerze	19808	10371	Ja	ja	ja	
57	Groote waterloop	3263	1536	Ja			
64	Hooidonkse beek	3269	1507	Ja			
67	Keersop/ Beekloop	6985	4317	ja		ja	
70	Kleine Beerze	5325	3210	Ja			
71	Kleine Dommel, Sterkselse Aa	13726	5404	Ja			
80	Leij-Pop.L/Rov.L-Voortsestroom	8633	3442	Ja		ja	
92	Midden- en Beneden-Dommel	12226	6303	ja	ja		
107	Reusel	10628	6083	Ja			
112	Rosep	2843	1617	ja	ja		
113	Run	4559	2433	Ja			
117	Spruitenloopje/Roodloop	4446	2261	Ja			
124	Tongelreep	5266	981	Ja		ja	
133	Witte loop/Peelrijt	3178	1385	Ja			
135	Zandleij	7294	4111	Ja			
95	Midden-Limburgse en Noord-Brabantse Kanalen (Reusel)	1459	921	nee			

Bijlage 4 Kaarten herkomst

Toelichting kaartbeelden
De kaartbeelden hebben betrekking op het aandeel van bronnen in de fosfor- en stikstofbelasting die is berekend voor de periode 2010 tot en met 2013. Weergegeven is het jaargemiddelde over die periode en het zomerhalfjaar-gemiddelde over die periode. De afwenteling van bovenstroomse vanggebieden is gelabeld voor het aandeel dat RWZI's, ingelaten rijkswater en toestromend buitenlandwater hierin hebben.

Titel kaart	Toelichting
Bijdrage uit- en afspoeling landbouw	Uit- en afspoeling binnen het vanggebied vanuit landbouwgronden (totaal)
Bijdrage Actuele landbouwpraktijk	Uit- en afspoeling binnen het vanggebied voor zover veroorzaakt door actuele bemesting met daaraan uit ER toegevoegd erfafspoeling, meemesten sloten en glastuinbouw
Bijdrage Historische bemesting	Uit- en afspoeling binnen het vanggebied voor zover veroorzaakt door historische bemesting
Bijdrage uit- en afspoeling natuurgronden	Uit- en afspoeling binnen het vanggebied vanuit natuurbodems
Bijdrage Overstorten	Belasting binnen het vanggebied door riooloverstorten
Bijdrage Overige bronnen	Belasting binnen het vanggebied door overige bronnen (lozingen door Industrie, regenwaterriolen, directe lozingen huishoudelijk afvalwater, depositie op open water e.a.)
Bijdrage RWZI's	Belasting afkomstig uit RWZI's
Bijdrage Aanvoer buitenland	Belasting afkomstig uit buitenland via aanvoer / toestroming oppervlaktewater
Bijdrage Inlaat rijkswateren/kanalen	Belasting afkomstig uit ingelaten of toestromend rijkswater (Peelkanaal, Wilhelminakanaal e.a.)
Afwenteling inlaat overige bronnen	Inlaat of toestromend water bovenstroomse vangebieden, exclusief het aandeel van RWZI's, rijkswater en buitenlandwater hierin

De navolgende toelichting betreft de uitkomsten van de analyse voor het zomerhalfjaar, zoals gepresenteerd op de bijbehorende kaarten. De nutriënten stikstof en fosfaat in het zomerhalfjaar zijn het relevantst voor de watertoestand (KRW) in de stromende wateren van Noord-Brabant en Limburg.

Bijdrage RWZI's
Het aandeel van stikstof en fosfaat dat via het effluent van RWZI's in het oppervlaktewater terechtkomt, verschilt sterk per vanggebied en is vanzelfsprekend afhankelijk waar de lozing plaatsvindt en hoe het water naar de benedenstrooms gelegen wateren stroomt. De lozingspunten en het verspreidingspatroon van stikstof en fosfaat zijn goed zichtbaar op de kaarten. Het aandeel in de bijdrage varieert van 0% (geen RWZI-invloed) tot in een aantal gebieden meer dan 70%. In die gebieden spelen dan weinig andere bronnen die van invloed zijn op het KRW-waterlichaam en/of maakt het effluentwater een belangrijk deel uit van de wateraanvoer.

Buitenland
Het aandeel van stikstof en fosfaat via de direct grensoverschrijdende wateren vanuit Vlaanderen, Wallonië en Duitsland is met name groot in diverse vanggebieden in Limburg en enkele in Noord-Brabant. In Brabant is zichtbaar dat dit aandeel zich verspreidt en verdunt richting de meer benedenstrooms gelegen KRW-waterlichamen. In Limburg is deze verspreiding minder aan de orde, aangezien de vanggebieden rechtstreeks of via slechts een enkel benedenstrooms gelegen gebied uitmonden in de Maas.

Actuele landbouwpraktijk
Het aandeel stikstof en fosfaat naar oppervlaktewater afkomstig vanuit de landbouwgronden door de actuele landbouwpraktijk kent grote verschillen tussen de vanggebieden. Het varieert van minder dan

5% aandeel tot meer dan 70% aandeel. Gebieden met het grootste aandeel komen het meest voor in Midden- en Oost-Brabant en in Noord- en Midden-Limburg.

Bijdrage historische bemesting
Het aandeel historische bemesting dat emissie vanuit landbouwgronden van nutriënten naar oppervlaktewater veroorzaakt, verschilt sterk tussen stikstof en fosfaat. Het aandeel voor stikstof in het zomerhalfjaar is in vrijwel alle gebieden klein (0-5%). Het aandeel historische bemesting voor fosfaat ligt hoger en varieert tussen de vanggebieden tussen minder dan 5% tot meer dan 20%. De hoogste waarden komen voor in Midden- en Oost-Brabant en Zuid-Limburg.

Nalevering nutriënten uit ondergrond landbouwgronden
De totale af- en uitspoeling van nutriënten vanuit landbouwgronden wordt ook veroorzaakt door uitloging, mineralisatie, kwel en stikstofdepositie, ofwel de uitspoeling die *niet* veroorzaakt is door bemesting. Voor stikstof is dit aandeel relatief beperkt: veelal kleiner dan 5% en in een aantal gebieden 5-20%. Voor fosfaat is dit aandeel groter: veelal meer dan 5% en in een aantal gebieden meer dan 20%. En in een enkel gebied zelfs meer dan 40%, zoals in West-Brabant.

Uit- en afspoeling landbouw
Dit betreft de totale uit- en afspoeling binnen het vanggebied vanuit landbouwgronden. Het is dus een optelsom van de informatie uit de kaarten: 'actuele landbouwpraktijk', 'historische bemesting' en levering nutriënten uit ondergrond landbouwgronden. Zowel voor stikstof als fosfaat is het aandeel nutriënten dat via landbouwgronden in het oppervlaktewater terechtkomt ten opzichte van andere bronnen vaak relatief groot. De verschillen tussen vanggebieden zijn echter ook groot: gebieden met <5% bijdrage tot gebieden met >70% bijdrage.

Uit- en afspoeling natuur
Dit betreft alle uit- en afspoeling binnen het vanggebied vanuit natuurbodems, veroorzaakt door depositie, uitloging, mineralisatie en kwel. Voor zowel stikstof als fosfaat is dit aandeel relatief laag: de helft van de gebieden <5% en de andere helft meer dan 5%. De gebieden met een iets hoger aandeel bevinden zich door het relatief grote areaal natuur in de meer bovenstroomse delen van het bekengebied in Noord-Brabant.

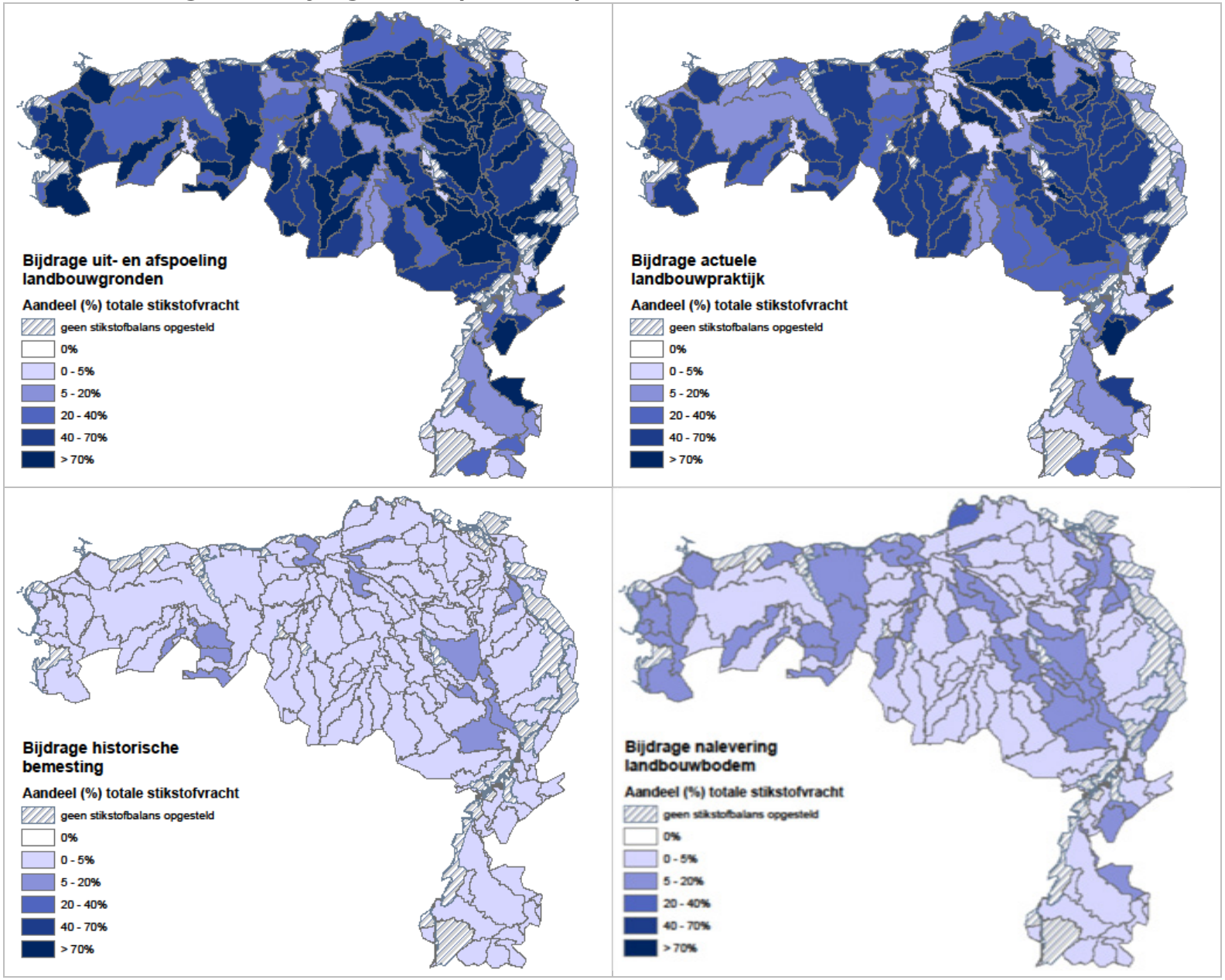
Riooloverstorten
Zowel voor stikstof als fosfaat is het aandeel vanuit riooloverstorten relatief laag: veelal <5% en in een aantal vanggebieden tussen 5-20%. Alhoewel het aandeel over het zomerhalfjaar in de nutriëntenbijdrage laag is, kan het overstorten van de riolering bij hevige buien door het piekkarakter lokaal en verder benedenstrooms negatieve effecten hebben op de ecologie in het water (zuurstofloosheid) en voor aangrenzende landgebruikers (afval en vervuilende stoffen bij overstroming).

Overige bronnen
Deze kaarten geven het aandeel van belasting binnen het vanggebied door een optelsom van overige bronnen (lozingen door Industrie, regenwaterriolen, directe lozingen huishoudelijk afvalwater, depositie op open water e.a.). Voor stikstof is het aandeel veelal tussen 5-20%, met in enkele gevallen minder dan 5% of meer dan 20%. In een enkel vanggebied met weinig andere bronnen is het aandeel overige bronnen het grootst (40-70% of zelfs >70%). Voor fosfaat ligt het aandeel overige bronnen lager: veelal <5% en soms tot 20% of meer. Het stedelijk gebied rond Eindhoven valt op met zowel voor stikstof als fosfaat een relatief groot aandeel.

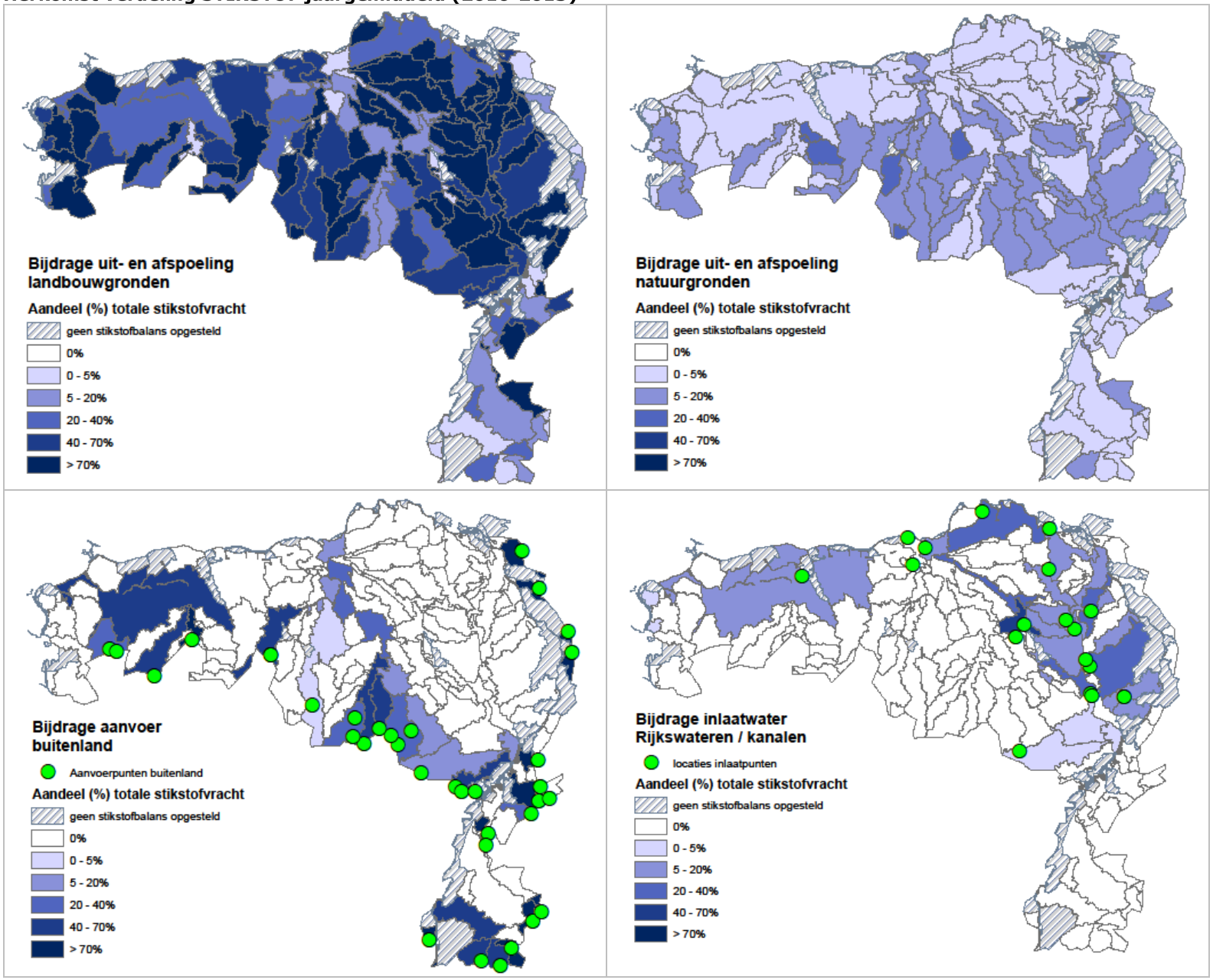
Inlaat rijkswateren
In een aantal gebieden in Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en in West-Brabant is sprake van aanvoer van stikstof en fosfaat via het kanalenstelsel en/of rechtstreekse aanvoer vanuit de Maas. Het aandeel varieert van kleiner dan 5% tot meer dan 40%, voor fosfaat in een enkel geval tot meer dan 70% waar het aanwezige water in de zomerperiode merendeels bestaat uit aanvoerwater.

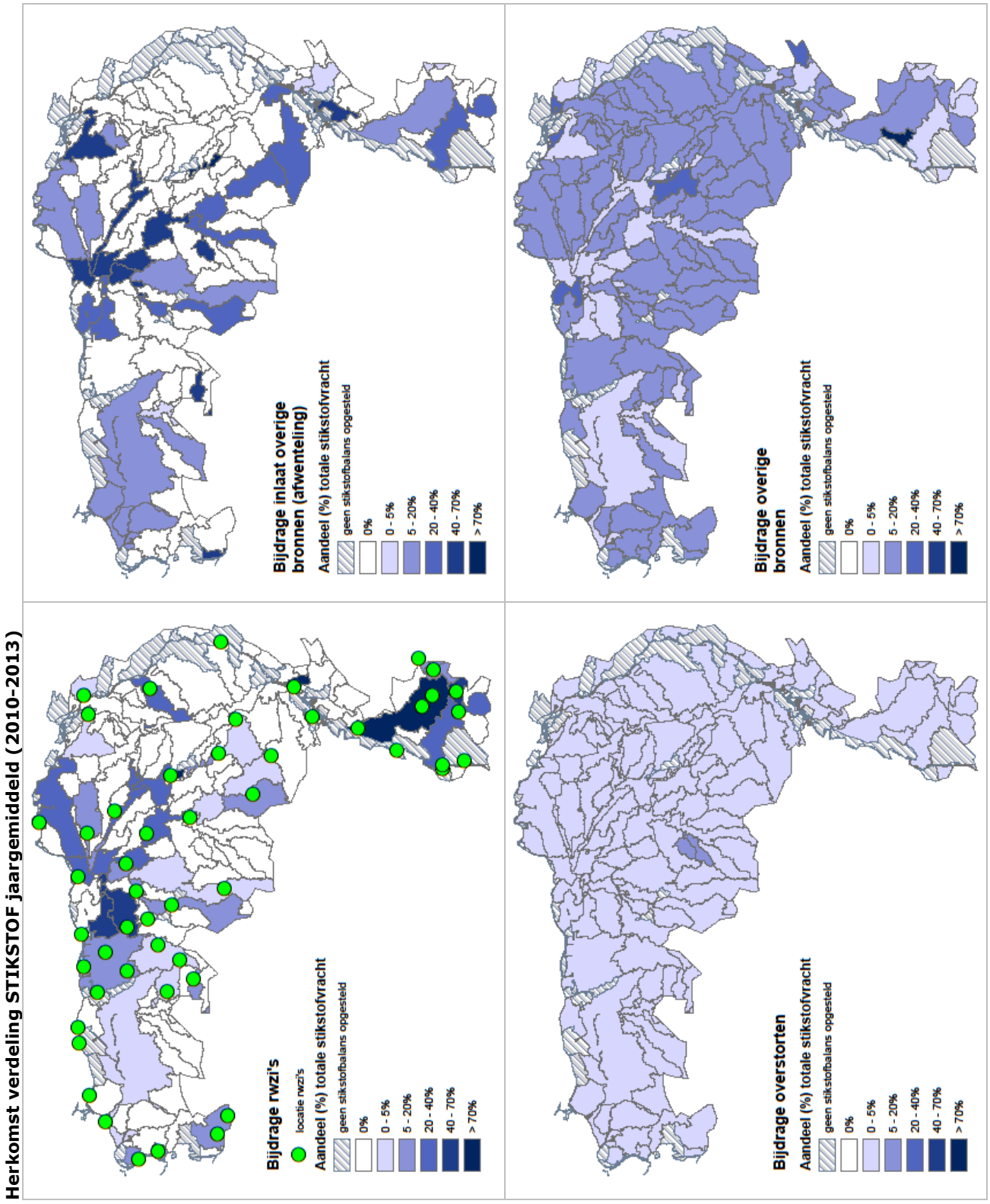
Inlaat overige bronnen
De regionale doorvoer van bronnen – anders dan RWZI, buitenland en rijkswater – komt vooral voor in de gebieden met beeksystemen die geen of beperkt via het kanalenstelsel of via de Maas aanvoer van water krijgen. In de gebieden waar dit speelt, varieert het aandeel tussen 5% tot meer dan 40%.

Herkomst verdeling STIKSTOF jaargemiddeld (2010-2013)

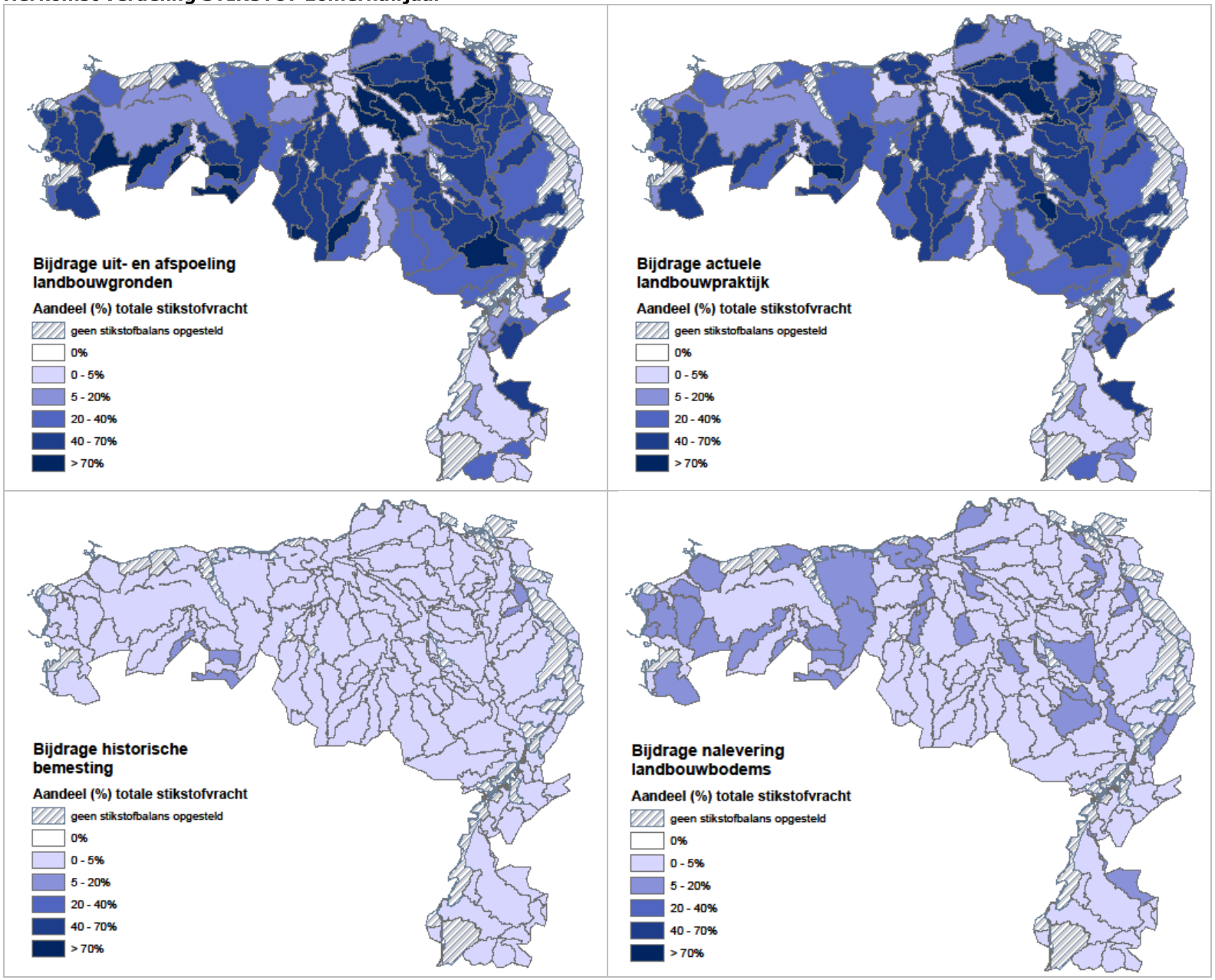

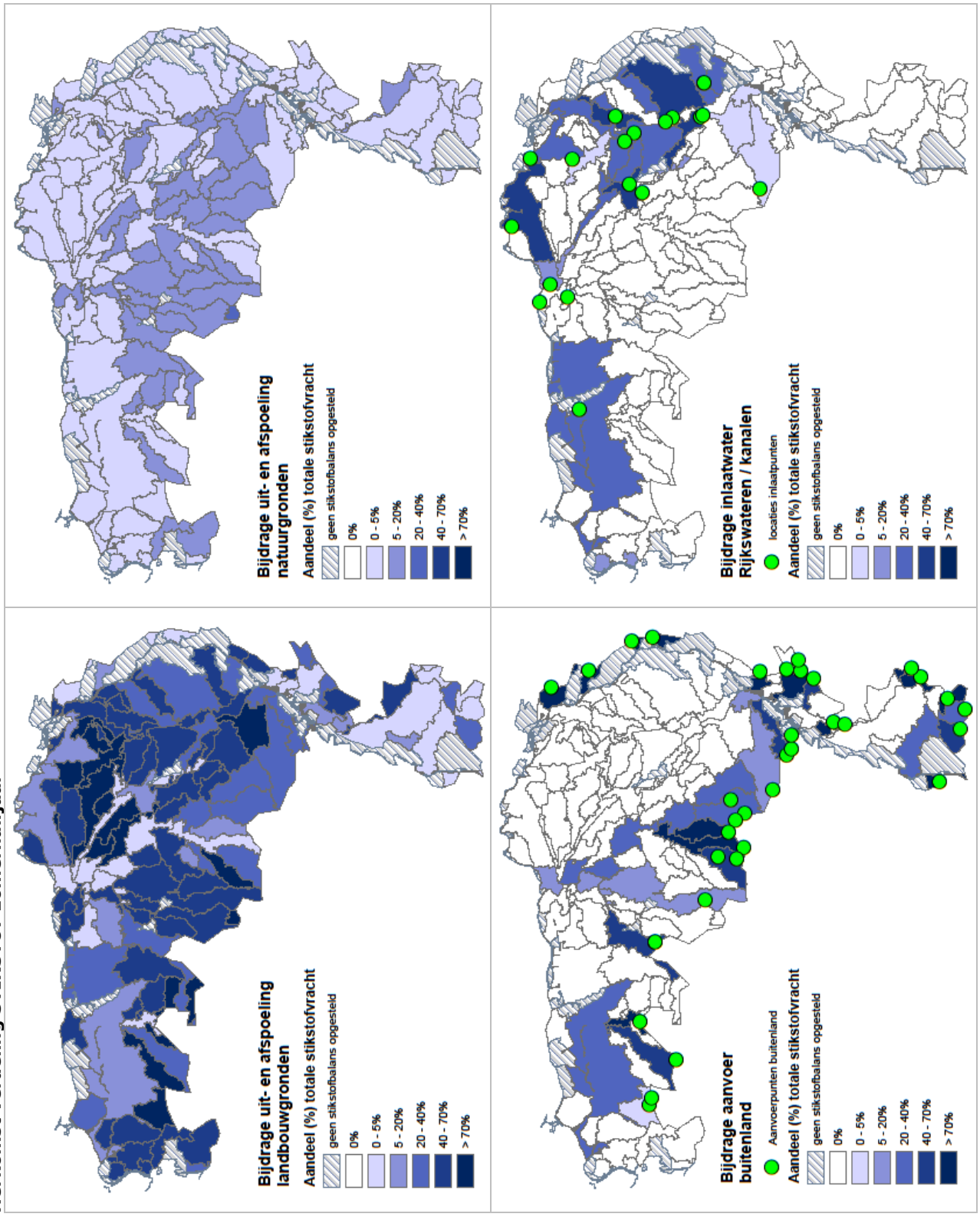
Herkomst verdeling STIKSTOF jaargemiddeld (2010-2013)

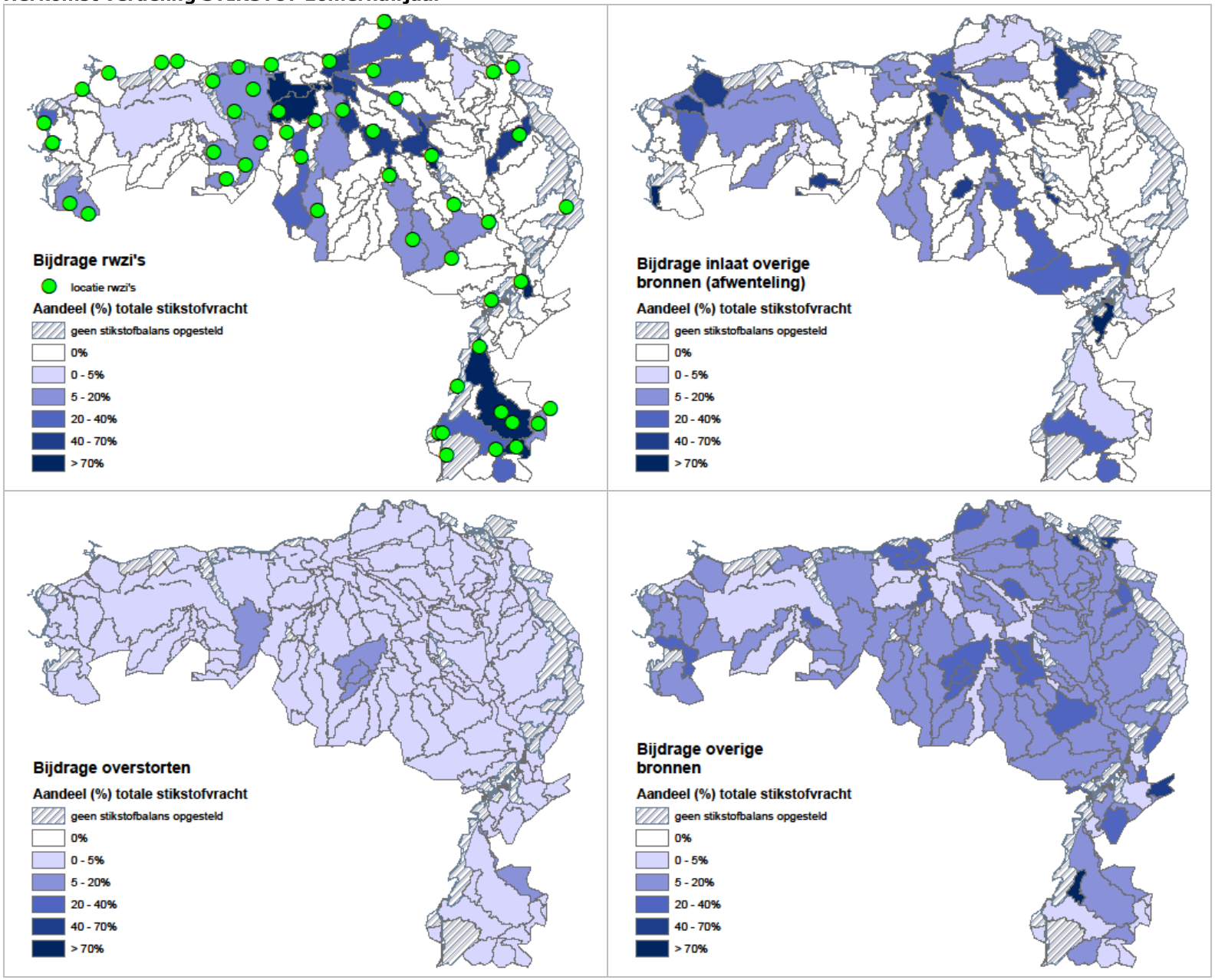

Herkomst verdeling STIKSTOF jaargemiddeld (2010-2013)
Bijdrage rwzi's
locatie rwzi's
Aandeel (%) totale stikstofvracht
geen stikstofbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%
Bijdrage inlaat overige bronnen (afwenteling)
Aandeel (%) totale stikstofvracht
geen stikstofbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%
Bijdrage overige bronnen
Aandeel (%) totale stikstofvracht
geen stikstofbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%
Bijdrage overstorten
Aandeel (%) totale stikstofvracht
geen stikstofbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%

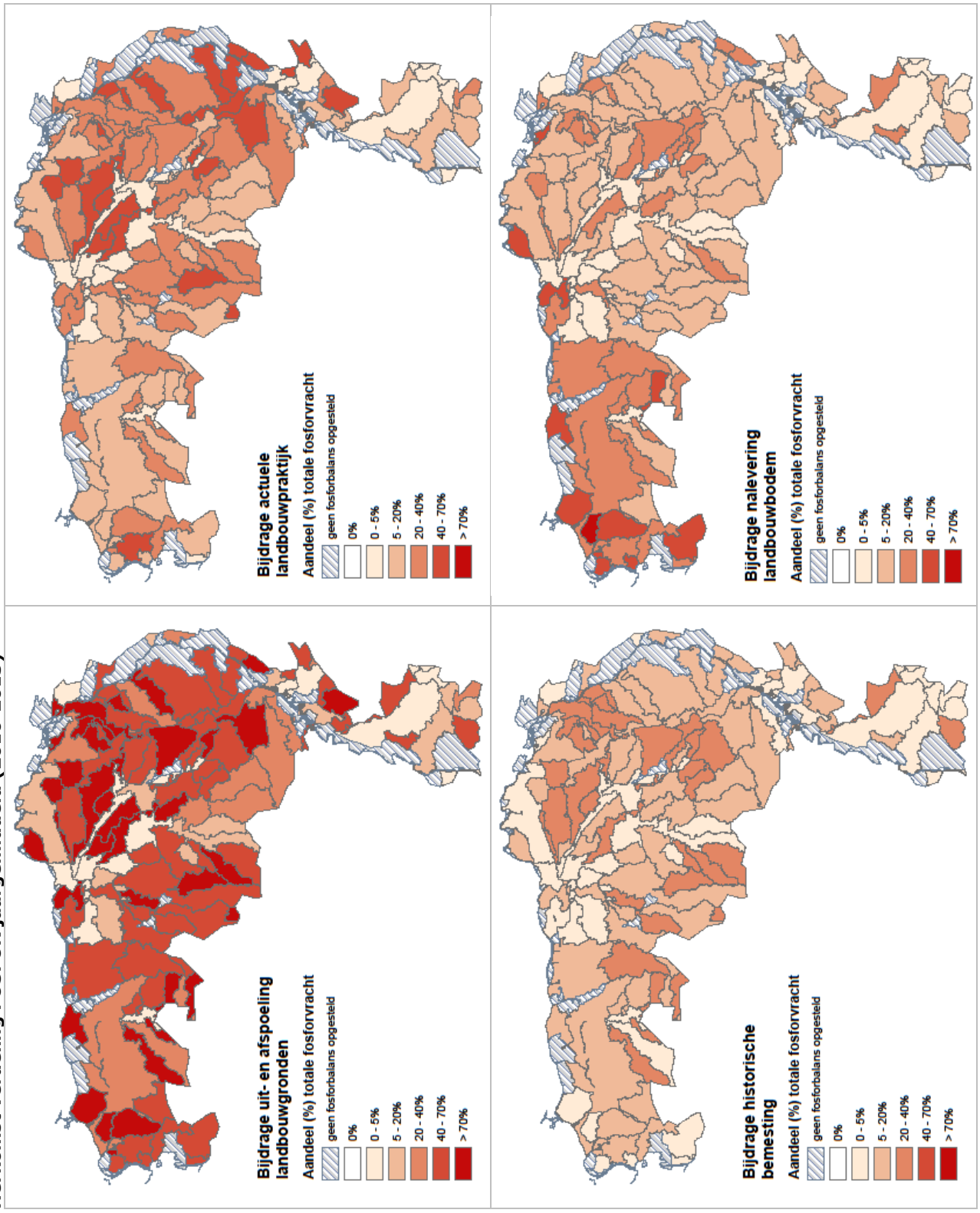
Herkomst verdeling STIKSTOF zomerhalfjaar

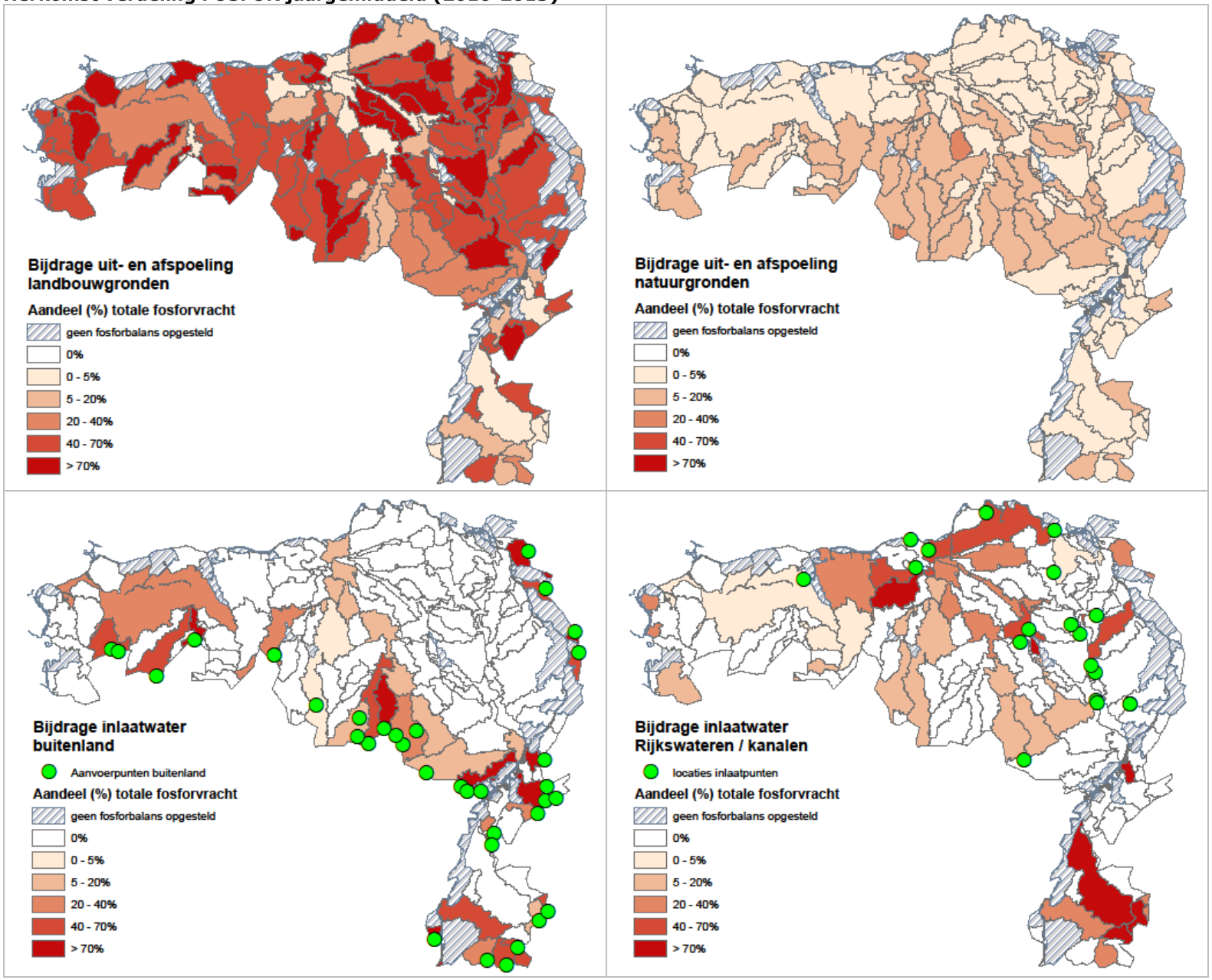

Herkomst verdeling STIKSTOF zomerhalfjaar
Bijdrage uit- en afspoeling landbouwgronden
Aandeel (%) totale stikstofvracht
geen stikstofbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%
Bijdrage uit- en afspoeling natuurgronden
Aandeel (%) totale stikstofvracht
geen stikstofbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%
Bijdrage aanvoer buitenland
Aanvoerpunten buitenland
Aandeel (%) totale stikstofvracht
geen stikstofbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%
Bijdrage inlaatwater Rijkswateren / kanalen
locaties inlaatpunten
Aandeel (%) totale stikstofvracht
geen stikstofbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%

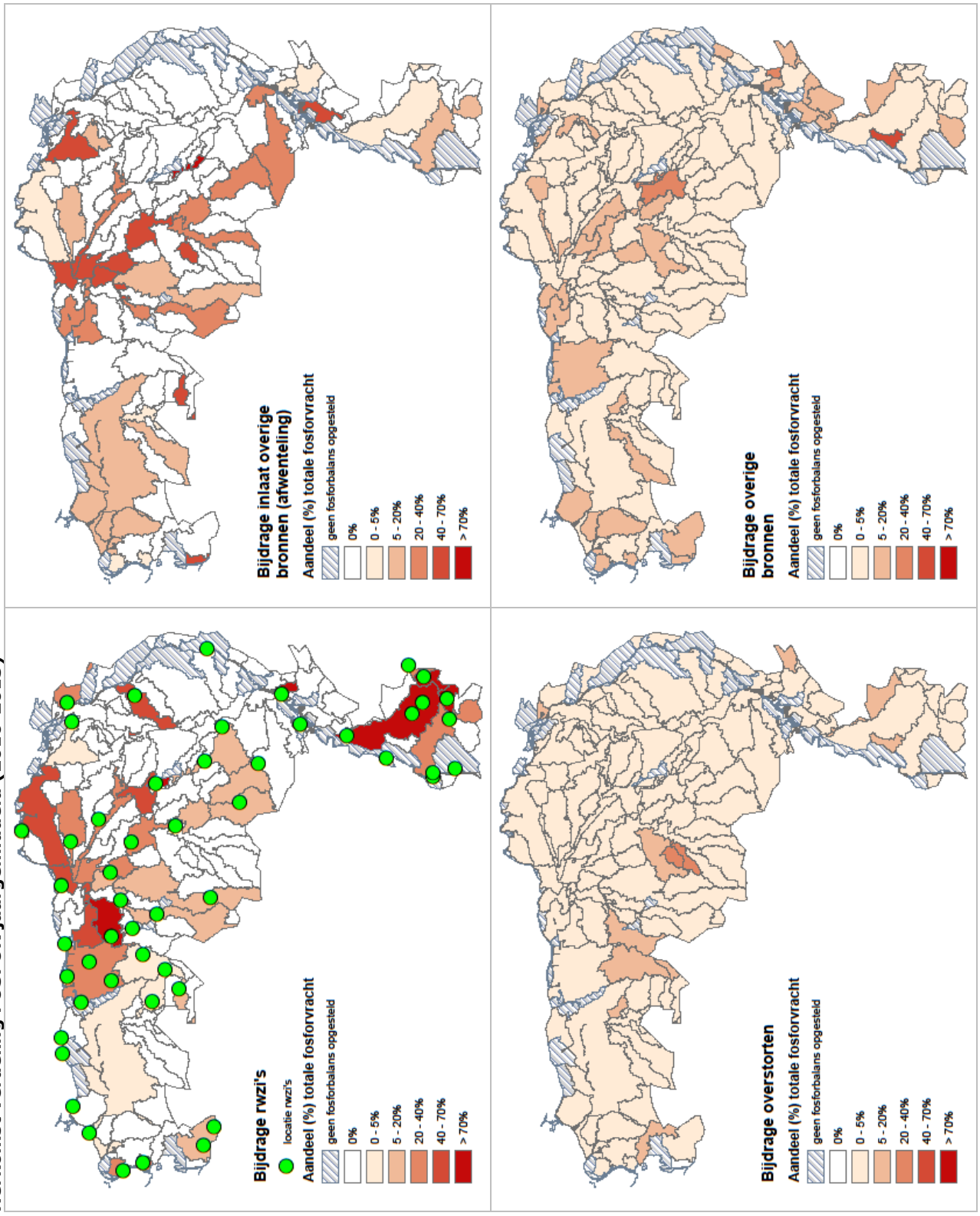
Herkomst verdeling STIKSTOF zomerhalfjaar

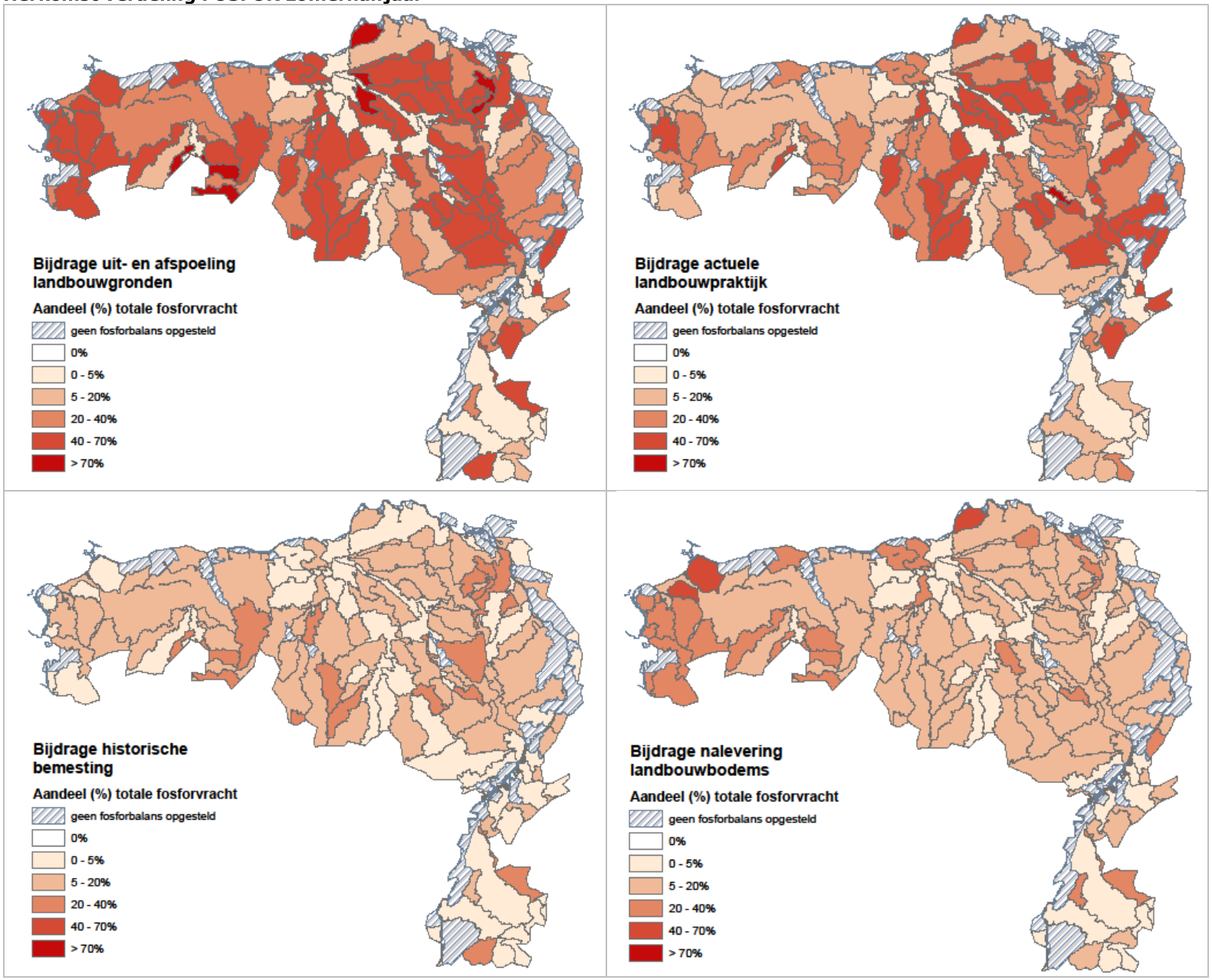

Herkomst verdeling FOSFOR jaargemiddeld (2010-2013)
Bijdrage actuele landbouwpraktijk
Bijdrage nalevering landbouwbodem
Bijdrage uit- en afspoeling landbouwgronden
Bijdrage historische bemesting
Aandeel (%) totale fosforvracht
geen fosforbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%

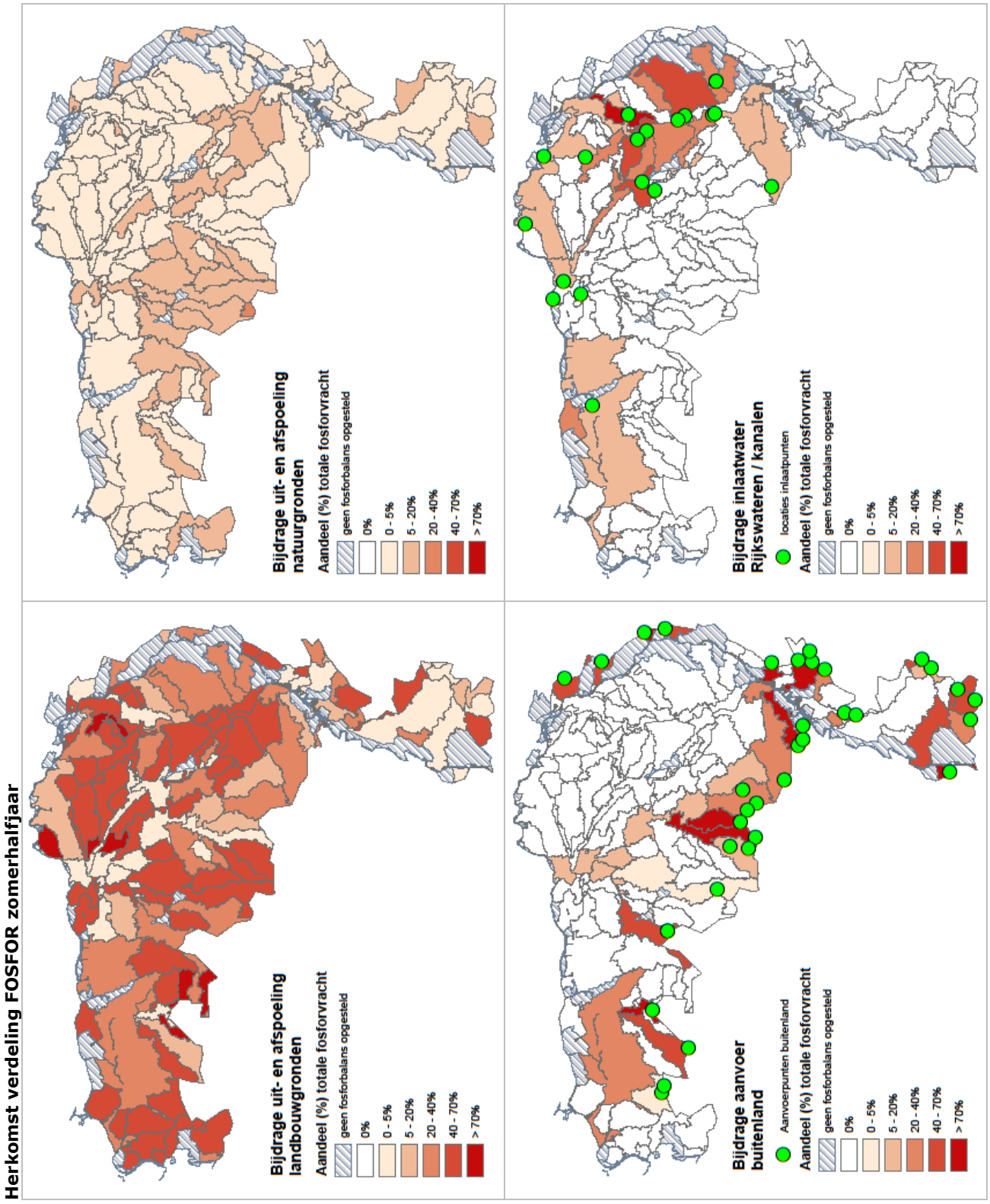
Herkomst verdeling FOSFOR jaargemiddeld (2010-2013)

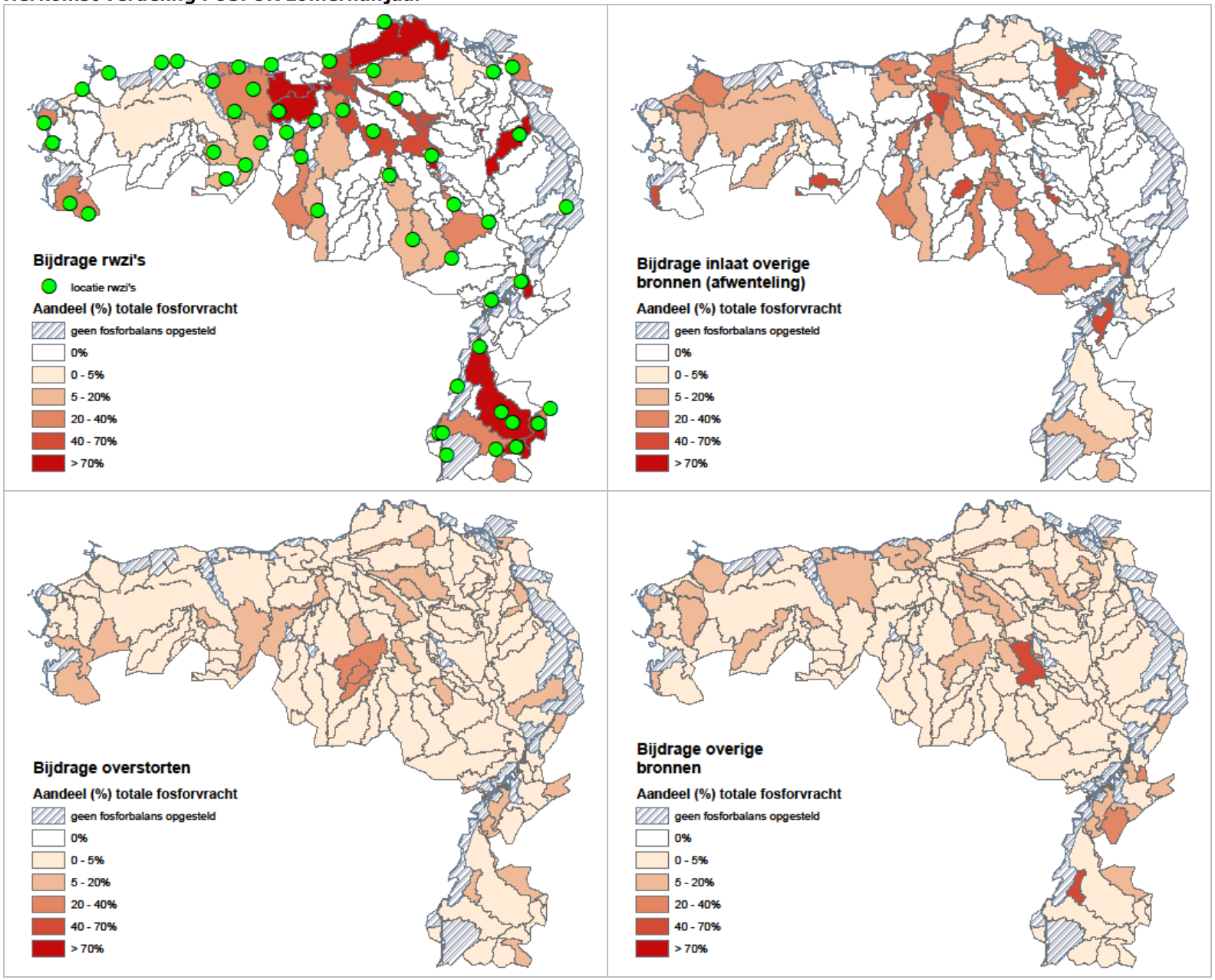

Herkomst verdeling FOSFOR jaargemiddeld (2010-2013)
Bijdrage rwzi's
locatie rwzi's
Aandeel (%) totale fosforvracht
geen fosforbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%
Bijdrage inlaat overige bronnen (afwenteling)
Aandeel (%) totale fosforvracht
geen fosforbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%
Bijdrage overige bronnen
Aandeel (%) totale fosforvracht
geen fosforbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%
Bijdrage overstorten
Aandeel (%) totale fosforvracht
geen fosforbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%

Herkomst verdeling FOSFOR zomerhalfjaar

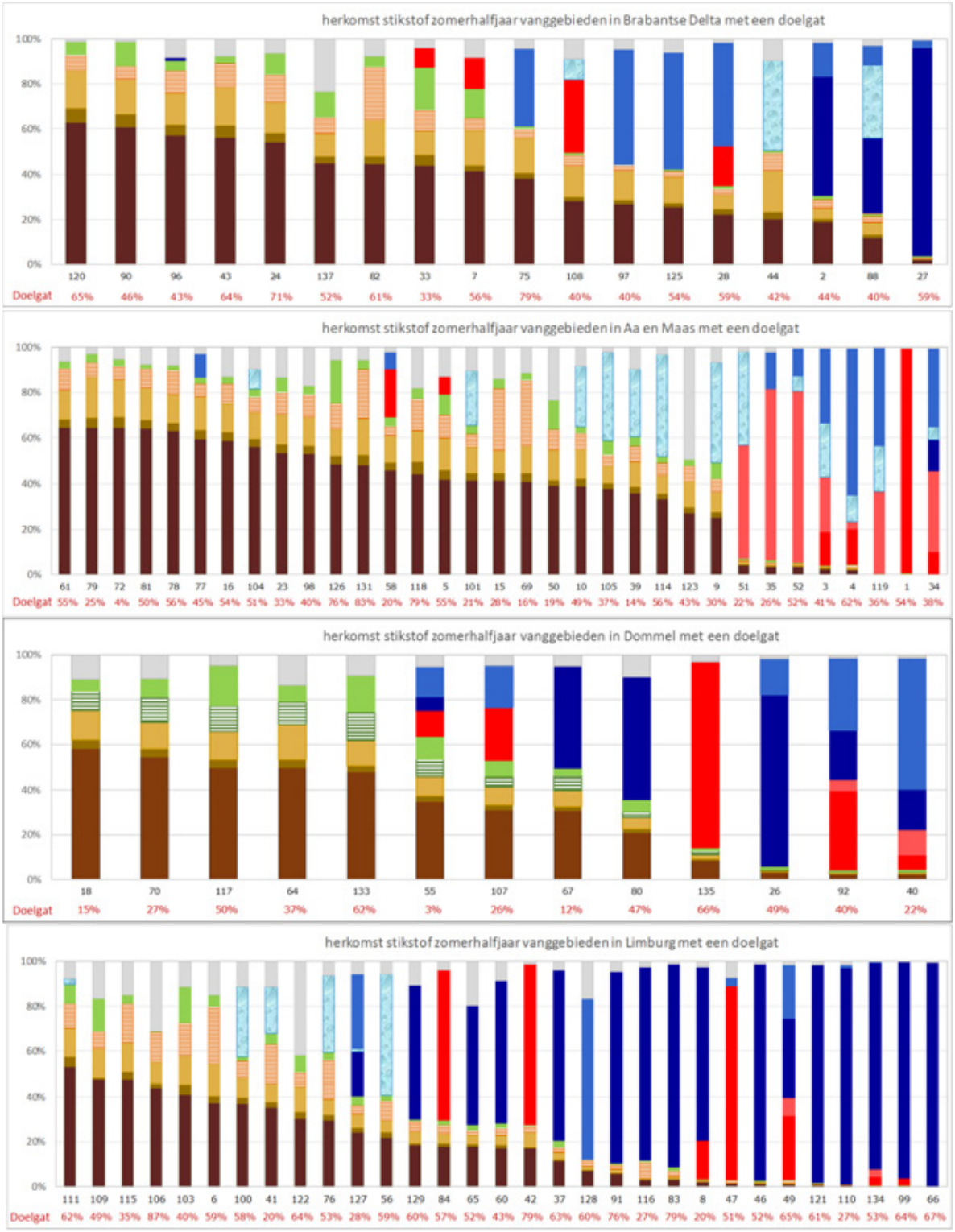

Herkomst verdeling FOSFOR zomerhalfjaar
Bijdrage uit- en afspoeling natuurgronden
Aandeel (%) totale fosforvracht
geen fosforbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%
Bijdrage inlaatwater Rijkswateren / kanalen
locaties inlaatpunten
Aandeel (%) totale fosforvracht
geen fosforbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%
Bijdrage uit- en afspoeling landbouwgronden
Aandeel (%) totale fosforvracht
geen fosforbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%
Bijdrage aanvoer buitenland
Aanvoerpunten buitenland
Aandeel (%) totale fosforvracht
geen fosforbalans opgesteld
0%
0 - 5%
5 - 20%
20 - 40%
40 - 70%
> 70%

Herkomst verdeling FOSFOR zomerhalfjaar

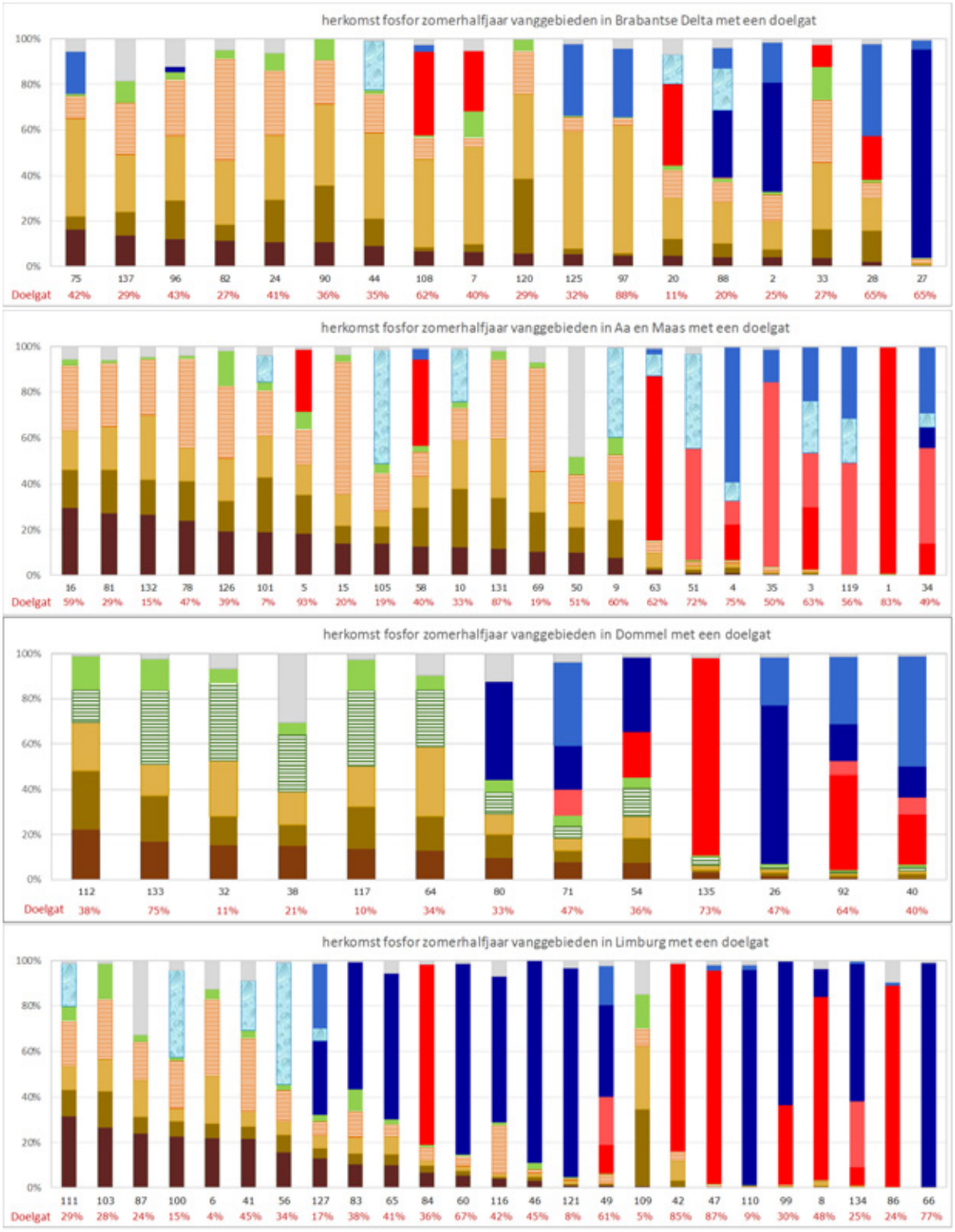
Bijlage 5 Herkomst in vanggebieden met een doelgat voor nutriënten

Legenda

- actuele bemesting
- historisch bemesting
- overige uitspoeling landbouw
- landbouw overig
- uitspoeling natuur
- rwzi
- afwenteling RWZI's bovenstrooms
- buitenland
- inlaat en doorvoer rijkswater
- afwenteling bovenstrooms overig
- overige bronnen

Figuur B5.1 *Herkomstverdeling stikstof zomerhalfjaar voor de vanggebieden met een doelgat voor stikstof.*

Legenda

- actuele bemesting
- historisch bemesting
- overige uitspoeling landbouw
- landbouw overig
- uitspoeling natuur
- rwzi
- afwenteling RWZI's bovenstrooms
- buitenland
- inlaat en doorvoer rijkswater
- afwenteling bovenstrooms overig
- overige bronnen

Figuur B5.2 *Herkomstverdeling fosfor zomerhalfjaar voor de vanggebieden met een doelgat voor fosfor.*

Wageningen Environmental Research
Postbus 47
6700 AA Wageningen
T 0317 48 07 00
www.wur.nl/environmental-research

Wageningen Environmental Research
Rapport 2931
ISSN 1566-7197

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 5.000 medewerkers en 10.000 studenten behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

To explore the potential of nature to improve the quality of life

Wageningen Environmental Research
Postbus 47
6700 AB Wageningen
T 317 48 07 00
www.wur.nl/environmental-research

Rapport 2931
ISSN 1566-7197

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 5.000 medewerkers en 10.000 studenten behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennis-instellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3259
Extern Zaak ID	0654782931
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	5.8
Titel	Beantwoording artikel 44 vragen fractie BBB inzake stedelijke bronaanpak in waterbeheerprogramma
Organisatieonderdeel	Advies Waterketen
Projectenboeknummer en naam	
Portefeuillehouder	Oegema, S.

Bijlagen
Beantwoording artikel 44 vragen fractie BBB inzake stedelijke bronaanpak in waterbeheerprogramma (geanonimiseerd)

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

Kennis te nemen van de beantwoording van de artikel 44 vragen van de fractie BBB inzake stedelijke bronaanpak in waterbeheerprogramma.

Waterschap Aa en Maas

Fractie BBB
t.a.v. Mevrouw J.L.A.H. Nooijen
[redacted]

Datum 21 april 2026
Zaaknummer 782931
Doorkiesnr. [redacted]
Onderwerp Vragen ex art. 44 van het reglement van Orde Algemeen Bestuur inzake stedelijke bronaanpak in het waterbeheerprogramma
Bijlage(n)

Geachte mevrouw Nooijen,

Op 23 maart 2026 hebben wij van u namens de fractie BBB vragen ontvangen op grond van artikel 44 Reglement van Orde Algemeen Bestuur inzake stedelijke bronaanpak in het waterbeheerprogramma. Hieronder treft u het antwoord aan op uw vraag.

Inleiding door de fractie BBB
Onze fractie heeft de AB-agenda's en besluitvorming over de periode 2023–2026 geanalyseerd. Daaruit blijkt dat structurele besluitvorming over stedelijke bronmaatregelen zoals afkoppelen, foutaansluitingen en riooloverstorten beperkt zichtbaar is in het Algemeen Bestuur. Tegelijkertijd constateren wij dat deze thema's aantoonbaar van invloed zijn op de waterkwaliteit en dat samenwerking met gemeenten hierbij essentieel is. In dat kader stellen wij de volgende vragen.

Vraag 1
Feitelijke relevantie. Bevestigt het dagelijks bestuur dat riooloverstorten, foutaansluitingen en afstroming vanuit verhard stedelijk gebied een relevante bijdrage leveren aan de belasting van het oppervlaktewater binnen het beheergebied?

Antwoord
Ja, maar de bijdrage is relatief gering ten opzichte van de totale belasting van het oppervlaktewater (zie antwoord vraag 2).

Vraag 2
Relatie met waterkwaliteitsdoelen. Bevestigt het dagelijks bestuur dat zonder aanpak van deze stedelijke bronnen het behalen van waterkwaliteitsdoelen (KRW) onder druk kan komen te staan?

Antwoord
Uit bronnenonderzoek (*WenR en RBOM*) blijkt dat overstorten binnen beheergebied Aa en Maas verantwoordelijk zijn voor gemiddeld 2% van de stikstof- en 6% van de fosforlozingen. Daarnaast heeft de *Analyse handelingsperspectief KRW*[1] aangetoond dat naast nutriënten ook andere KRW-probleemstoffen via overstorten, foutaansluitingen en afstroming verhard gebied in ons oppervlaktewater terechtkomen. Hoewel de bijdrage van deze routes op het totaal relatief gering is, kan lokaal het behalen van waterkwaliteitsdoelen bemoeilijkt worden.

Vraag 3a
Huidige borging. Op welke wijze zijn bovengenoemde thema's momenteel programmatisch geborgd, financieel onderbouwd en bestuurlijk gestuurd binnen het huidige waterbeheerprogramma?

[1] https://www.aaenmaas.nl/publish/pages/3832/analyse_handelingsperspectief_krw_bijlage_bij_aanvullend_uitvoeringsprogramma_.pdf

Bezoekadres
Pettelaarpark 70
5216 PP 's-Hertogenbosch

Postadres
Postbus 5049
5201 GA 's-Hertogenbosch

T 088 178 80 00
info@aaenmaas.nl
www.aaenmaas.nl

Antwoord
Voor overstorten, foutaansluitingen en afstroming vanuit verhard stedelijk gebied ligt de verantwoordelijkheid bij de gemeente. Het waterschap neemt geen taken over. Wel brengen we via ambtelijke samenwerking en bestuurlijk overleg ons waterkwaliteitsbelang in. De inzet van Aa en Maas is om zo min mogelijk overstortingen vanuit gemengde rioolstelsels te hebben. Daarnaast vragen we aandacht voor de kwaliteit van afstromend regenwater en gevolgen van foutaansluitingen.
Deze thema's worden in meerdere programma's geborgd:

- *Stad als Spons; sinds 2025 vastgesteld door DB d.d. 11-3-2025*
  Budget in 2025 was 250k€, voor 2026 is 500k€ en voor 2027 wordt 750k€ beoogd.
- *Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma; vastgesteld door AB d.d.6-6-2025*
  Budgetten zijn meegenomen in de Voorjaarsnota 2025 en de Programmabegroting voor 2026. Binnen het thema Stedelijke Afvalwater is onder meer 100 k€ extra opgenomen voor brononderzoek. Daarnaast is er ruime aandacht voor Samenwerking met en Aanspreken van gemeenten, inclusief het opstellen van een *Strategie Overstorten en Uitlaten*.
- *Reguliere activiteiten*
  Structurele samenwerking op het gebied van afvalwatertransport via de werkeenheden. Werkeenheden zijn een samenwerkingsverband tussen Aa en Maas en gemeenten. Recente uitkomsten zijn bijvoorbeeld een meetnet in Meijerijstad gericht op KRW stoffen, met veelbelovende resultaten die in de werkeenheid worden opgevolgd. Daarnaast heeft de Samenwerkingsagenda AS50+ in haar actieplan foutaansluitingen op mechanische riolering opgenomen.

Vraag 3b
Kan het dagelijks bestuur aanwijzen waar deze onderwerpen expliciet en integraal zijn opgenomen en hoe voortgang en effect worden gemonitord?

Antwoord
Deze onderwerpen zijn onderdeel van de stedelijke watertaken van de gemeenten. De financiering is geborgd via de gemeentelijke rioolheffing en jaarlijks door de raad vastgesteld. De onderbouwing van de rioolheffing is onderdeel van de gemeentelijke water en rioleringsprogramma's.
Voor Aa & Maas zie antwoord op vraag 3a

Vraag 4a
Rol en inzet van het waterschap. Op welke wijze geeft het waterschap concreet invulling aan zijn rol in gemeentelijke water- en rioleringsplannen en regionale waterketensamenwerking?

Antwoord
Hierbij zijn gebiedsadviseurs, planadviseurs, watersysteemadviseurs, stedelijk water adviseurs, beleidsadviseurs en de medewerkers van de zuiveringsregio's betrokken bij afstemmen werkzaamheden en belangen. De KRW ambassadeur (gefinancierd door waterschap en provincie) ondersteunt vanuit het *Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma* sinds halverwege 2025 de ontwikkeling van gemeentelijke KRW actieplannen. Vanuit datzelfde programma is dit jaar (2026) een ambtelijk regisseur bronaanpak gestart (1 fte) die zich primair richt op directe en indirecte lozingen vanuit het stedelijk gebied.

Vraag 4b
Kan het dagelijks bestuur dit concretiseren in aantallen trajecten, financiële bijdragen (€) en personele inzet (fte)?

Antwoord
De water- en rioleringsplannen worden per gemeente eens per 4 tot 5 jaar geactualiseerd.
Vanuit Aa en Maas is een budget beschikbaar van 50.000 euro voor de waterketensamenwerking, naast de genoemde bijdragen vanuit het *Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma* en de *Stad als Spons*.

Vraag 5a
Sturing en beïnvloeding richting gemeenten. Op welke wijze stuurt of beïnvloedt het waterschap gemeenten actief op afkoppelen van verhard oppervlak, reductie van riooloverstorten en aanpak van foutaansluitingen?

Bezoekadres
Pettelaarpark 70
5216 PP 's-Hertogenbosch

Postadres
Postbus 5049
5201 GA 's-Hertogenbosch

T 088 178 80 00
info@aaenmaas.nl
www.aaenmaas.nl

Antwoord
De verantwoordelijkheid ligt via de Omgevingswet bij de gemeenten. Via programma's als *Stad als Spons* en het *Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma* worden gemeenten aangesproken en ondersteund. Dit komt bovenop de structurele ambtelijke samenwerking zoals genoemd onder vraag 4. Daarnaast financieren we via de RegioDeal in de RNOB mee in klimaatadaptatie, waaronder ook het verwijderen van overbodige verharding, zowel openbaar als particulier.

Vraag 5b
In hoeveel gemeenten zijn hierover concrete afspraken gemaakt en vastgelegd?

Antwoord
Wij hebben niet volledig in beeld welke afspraken er binnen de gemeenten zijn gemaakt en vastgelegd. Wel is bekend dat in alle gemeenten in ons beheergebied wordt gewerkt aan KRW actieplannen.

Vraag 6
Financiële inzet. Welk bedrag (€) heeft het waterschap in 2023–2026 besteed aan maatregelen in samenwerking met gemeenten gericht op bronaanpak, en hoe verhoudt zich dit tot investeringen in ecologische herstelmaatregelen?

Antwoord
De maatregelen in de samenwerking met gemeenten zijn bedoeld ter ondersteuning van de kerntaak van de gemeenten en vindt u terug onder punt 4.
Investeringen in ecologische herstelmaatregelen zijn onze eigen kerntaak en daarmee onderdeel van de reguliere KRW maatregelen en rapportages.

Vraag 7a
Casus 'Hier begint de zee'. Bevestigt het dagelijks bestuur dat de motie van 7 juni 2024 met realisatiedatum 15 mei 2025 niet volledig is uitgevoerd?

Antwoord
Alle gemeenten zijn voor de deadline benadert en daarmee is, vanuit het waterschap, in lijn met de motie gehandeld.

Vraag 7b
Wat is de reden dat deze deadline niet is gehaald?

Antwoord
Ondanks dat de deadline gehaald is, zijn er geen tegels geplaatst vanwege geringe interesse vanuit gemeenten. Bij ambtelijke overleggen wordt het onderwerp wederom onder de aandacht gebracht.

Vraag 7c
Hoeveel putten/kolken zijn tot op heden voorzien van deze tekst, en in hoeveel gemeenten?

Antwoord
Tot op heden zijn er nog geen putten/kolken van teksten voorzien.

Vraag 8a
Bestuurlijke borging richting toekomst. Deelt het dagelijks bestuur de opvatting dat de huidige inzet op stedelijke bronmaatregelen versterking behoeft?

Antwoord
Het DB heeft in de afgelopen 3 jaar extra ingezet op stedelijke bronmaatregelen. Met name via de lopende acties binnen de *Stad als Spons* en het *Aanvullend KRW Uitvoeringsprogramma*. Binnen het KRW programma valt ook het opstellen van de *Strategie Overstorten en Uitlaten,* met als streven emissies uit bebouwd gebied verder te reduceren i.s.m. de gemeenten. Daarnaast wordt momenteel de *Influentstrategie* opgesteld en vindt hier voor de zomer de Oordeelsvormende sessie plaats in de Commissie Waterketen & Duurzaamheid. Hier kunt u mede verder richting geven aan de inzet op bronmaatregelen (gericht op kwaliteit van influent) in stedelijk gebied.

Bezoekadres
Pettelaarpark 70
5216 PP 's-Hertogenbosch

Postadres
Postbus 5049
5201 GA 's-Hertogenbosch

T 088 178 80 00
info@aaenmaas.nl
www.aaenmaas.nl

Vraag 8b
Is het dagelijks bestuur bereid om in het volgende waterbeheerprogramma stedelijke bronaanpak (riooloverstorten, foutaansluitingen, afkoppelen en bronherleidbaarheid) expliciet en samenhangend op te nemen als afzonderlijk thema of hoofdstuk, inclusief doelstellingen, meetbare indicatoren en financiële onderbouwing?

Antwoord
Dit is onderdeel van het huidige proces om tot een nieuw WBP te komen.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Het dagelijks bestuur,

de secretaris,

Peter Verlaan

de voorzitter,

Mario Jacobs

Bezoekadres
Pettelaarpark 70
5216 PP 's-Hertogenbosch

Postadres
Postbus 5049
5201 GA 's-Hertogenbosch

T 088 178 80 00
info@aaenmaas.nl
www.aaenmaas.nl

Waterschap Aa en Maas

Algemeen Bestuur

Dossiernummer	3275
Extern Zaak ID	0654779160
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2026
Agendapunt	5.9
Titel	Jaarverslag grondbank 2025
Organisatieonderdeel	Vastgoed en Documentatie
Projectenboeknummer en naam	Grondbank
Portefeuillehouder	Dijk, P. van

Bijlagen
Informatienota AB
Bijlage 1 Jaarverslag Grondbank 2025

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Algemeen Bestuur	**5 juni 2026**

Voorgesteld besluit

Kennis te nemen van het jaarverslag grondbank 2025 en de stand van zaken per 1 januari 2026.

Zaaknummer: 779160

INFORMATIENOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 5 JUNI 2026

KENNISNEMEN VAN:

Het jaarverslag 2025 van de grondbank en de stand van zaken per 1 januari 2026.

PROBLEEMSTELLING

Voor de uitvoering van de waterschapsopgaven is het tijdig beschikken over gronden van groot belang. De grondbank is hiervoor een essentieel instrument. Jaarlijks wordt via een jaarverslag inzicht gegeven in het gebruik, de ontwikkeling en de stand van de grondbank.
Met deze informatienota wordt het Jaarverslag Grondbank 2025 geagendeerd, zodat het algemeen bestuur kennis kan nemen van de wijze waarop de grondbank in 2025 is ingezet, de effecten van de marktomstandigheden en de financiële en ruimtelijke stand van zaken per einde boekjaar.
Aanleiding hiervoor is de reguliere jaarlijkse verantwoording richting algemeen bestuur over de grondbank als strategisch en financieel instrument.

KERNBOODSCHAP

In 2025 is de grondbank actief en doelmatig ingezet ter ondersteuning van de waterschapsopgaven. Ondanks de sterk stijgende agrarische grondprijzen is het gelukt om strategische posities te verwerven, gronden door te boeken naar projecten en de beschikbare kredietruimte beheerst te benutten.

De kernpunten uit het jaarverslag:

- Het krediet van de grondbank is in 2025 verruimd van € 70 miljoen naar € 100 miljoen.
- Per 31 december 2025 resteert een vrije kredietruimte van circa € 40,5 miljoen.
- De totale omvang van de grondbank is gegroeid van 620 hectare naar 652 hectare, met name door een toename van strategische gronden.
- In totaal zijn in 2025 circa 210 hectare aangekocht en circa 101 hectare verkocht of ingezet in ruilingen.
- Er is circa 94 hectare aan inrichtingsgronden doorgeboekt naar projecten, voor een bedrag van € 9,1 miljoen; dit is bijna een verdubbeling ten opzichte van 2024.
- Ondanks de hoge dynamiek op de grondmarkt is in 2025 een boekwinst van € 1,07 miljoen gerealiseerd.
- De gemiddelde boekwaarde van de gronden op de grondbank is met circa € 9,13 per m^2 stabiel gebleven.

CONSEQUENTIES

- De grondbank blijft een noodzakelijk en effectief instrument voor het tijdig beschikbaar krijgen van gronden voor waterschapsprojecten.
- De aanhoudend hoge en stijgende agrarische grondprijzen onderstrepen het belang van voldoende kredietruimte en strategisch handelen.
- De huidige omvang en stand van de grondbank bieden nog ruimte om in te spelen op kansen, maar vragen blijvend om actieve sturing en monitoring.
- De ingezette werkwijze rondom aankoop, inzet en doorboeking van gronden functioneert naar behoren en wordt voortgezet.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

De middelen vanuit de grondbank worden ingezet voor de realisatie van de waterschapsopgaven, zoals opgenomen het WBP 2022-2027, waaronder de duurzaamheidsopgaven.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Communicatie:
Het jaarverslag betreft een interne verantwoordingsrapportage. Er vindt geen actieve externe communicatie plaats over dit document. Over individuele grondtransacties en gebiedsontwikkelingen wordt separaat en passend gecommuniceerd met betrokken partijen.

Participatie:
De grondbank ondersteunt gebiedsprocessen waarbij grondeigenaren, agrariërs, gemeenten en andere partners betrokken zijn. De rol van het waterschap is hierbij doorgaans initiërend en faciliterend. De inzet van strategische gronden en ruilmogelijkheden draagt bij aan draagvlak en voortgang binnen deze gebiedsprocessen.

VERVOLG

Het algemeen bestuur wordt met deze nota geïnformeerd over het Jaarverslag Grondbank 2025. In de reguliere planning- en control cyclus zal opnieuw worden gerapporteerd over de inzet en stand van de grondbank. Eventuele voorstellen over aanpassing van krediet, strategie of werkwijze worden, indien aan de orde, separaat aan het algemeen bestuur voorgelegd.

BIJLAGEN

1. Jaarverslag Grondbank 2025

VERSIEDATUM

2 juni 2026

veilig voldoende schoon water

Waterschap
Aa en Maas

Jaarverslag grondbank 2025

Inhoud

1. Doel en toelichting grondbank **3**

1.1 Doel grondbank 3

1.2 Omvang grondbank 3

1.3 Toelichting overboekingsproces naar projecten 3

2. Marktsituatie **5**

2.1 Ontwikkeling van de agrarische grondprijzen 5

2.2 Effect op de grondbank 6

3. Stand van zaken grondbank **7**

3.1 Eindstand grondbank 2025 7

3.2 Mutaties 2025 7

Dit document is intern.

1. Doel en toelichting grondbank

1.1 Doel grondbank

Voor het realiseren van de doelstellingen van het waterschap speelt het beschikbaar krijgen van de grond (het eigendom) een grote rol. In de praktijk is het beschikbaar krijgen van de grond vaak één van de knelpunten in de voortgang van de waterschapsprojecten. In de grondstrategie WBP 2022-2027 is een strategische aanpak opgenomen, waarbij de gesprekken om de grond beschikbaar te krijgen plaatsvinden op vrijwillige basis. De waarde wordt bepaald op basis van een interne onderbouwing met referentietransacties of een extern taxatierapport (marktwaarde). Wanneer in een later stadium het wettelijk instrumentarium kan worden ingezet, wordt bij aankoop van inrichtingsgronden schadevergoeding meegenomen.

Vooruitlopend aan gebiedsontwikkelingen en tijdens de gebiedsprocessen wordt er direct op kansen ingespeeld om een strategische eigendomspositie in het gebied te verkrijgen. De verwerving van strategische bedrijfsaankopen behoort ook tot de mogelijkheden. Ter compensatie en ter verbetering van de eigendomspositie van de verkopende partij kunnen deze strategische gronden worden ingezet in ruil voor het beschikbaar krijgen van de inrichtingsgronden.

Om direct op kansen in te kunnen spelen is een investeringskrediet beschikbaar gesteld in de vorm van de grondbank.

1.2 Omvang grondbank

De grondbank is in 2025 (via de BuRap) verruimd naar € 100.000.000. Dit krediet is inzetbaar voor het, al dan niet tijdelijk, beschikbaar krijgen van vastgoed voor de realisatie van de opgave van het Waterschap. De kosten voor het beschikbaar krijgen van het vastgoed kunnen worden verdeeld in 2 categorieën:

- Inrichtingsgronden: Percelen (met name agrarisch) die direct inzetbaar zijn voor realisatie van de waterschapsopgave.
- Strategische gronden: Percelen (bebouwd en/of onbebouwd) die strategisch ingezet kunnen worden voor de realisatie van de waterschapsopgave.

1.3 Toelichting overboekingsproces naar projecten

Alle vastgoedaankopen worden in eerste instantie gefinancierd vanuit de grondbank. Op het moment dat er een investeringskrediet beschikbaar is gesteld voor een project, dan wordt de boekwaarde van alle inrichtingsgronden met toestemming van de budgethouder/projectleider doorgeboekt naar het projectkrediet.

Het proces om alle gronden beschikbaar te krijgen voor een project kan soms een langere periode in beslag nemen. Om de belasting van de grondbank zo kort mogelijk te houden vindt er periodiek afstemming plaats binnen het gebiedsteam. Zodra 60 tot 70 % van de gronden beschikbaar is voor inrichting is het gebruikelijk om het investeringskrediet aan te vragen. De periode waarin de grondverwervingskosten de grondbank belasten is afhankelijk van hoe snel strategische gronden weer worden ingezet voor de verkrijging van inrichtingsgronden en inrichtingsgronden kunnen worden doorgeboekt naar het projectkrediet. Wanneer er sprake is van een andere eindbeheerder dan het waterschap is de periode van belasting van de grondbank ook afhankelijk van de verkoop/doorlevering aan een eindbeheerder.

Werkwijze aankoop:
Het aankopen van grond/vastgoed is gemandateerd aan het afdelingshoofd Vastgoed en Documentatie. Aankopen boven een bedrag van € 50.000 worden geagendeerd voor het portefeuillehouder overleg grondzaken. Per kwartaal wordt een kwartaalrapportage grondtransacties opgesteld en ter informatie geagendeerd voor het dagelijks bestuur. Deze rapportage geeft een overzicht van alle grondtransacties (aankoop, verkoop en ruilingen) die binnen het desbetreffende kwartaal tot stand zijn gekomen.

Proces (door)boeking:

- De aankopen en alle bijkomende kosten (notaris, kadaster, bodemonderzoek enz.) worden per perceel op de grondbank geboekt.
- De boeking vindt plaats tegen het bruto aankoopbedrag. Dit is het werkelijk te betalen bedrag zonder de verrekening van subsidies en/of andere opbrengsten.
- Rentelasten en (pacht)opbrengsten komen niet ten laste of ten gunste van de grondbank.
- Op het moment dat een strategisch perceel wordt ingebracht voor de verkrijging van inrichtingsgrond, wordt de boekwaarde afgeboekt. De boekwinst of het boekverlies komt ten gunste of ten laste van de exploitatie van de afdeling Vastgoed en Documentatie. Het krediet van de grondbank blijft gelijk.
- Voor het opstellen van het projectplan en de kredietaanvraag vindt er afstemming plaats over de boekwaarde van de inrichtingsgronden en wordt er een overzicht opgesteld van de kosten die voor het desbetreffende project geboekt zijn.
- Op het moment dat een projectkrediet beschikbaar is, wordt een overboekingsformulier opgesteld.
- Na goedkeuring door zowel de budgethouder/projectleider als het afdelingshoofd Vastgoed en Documentatie, wordt door financiën de overboeking gecontroleerd, voorzien van de accountantsstukken en verwerkt.
- Eventuele subsidies en/of opbrengsten vanuit de verkoop aan een eindbeheerder komen als inkomsten ten gunste van het projectkrediet.

2. Marktsituatie

2.1 Ontwikkeling van de agrarische grondprijzen

Door verschillende opgaven binnen een gebied ligt de druk op de grondmarkt hoog. Er is veel vraag en weinig aanbod. Dit alleen heeft al een prijsopdrijvende werking binnen een gebied. In 2025 liet de agrarische grondmarkt opnieuw een duidelijke prijsstijging zien. De gemiddelde agrarische grondprijs over heel 2025 kwam uit op € 95.400 per hectare, een stijging van 11,8% ten opzichte van 2024 (toen € 85.300). Deze toename werd vooral zichtbaar in het vierde kwartaal, waarin de gemiddelde grondprijs in één kwartaal met 12,7% opliep naar € 104.700 per hectare.

Grondprijzen in Noord-Brabant

In 2025 bleef Noord-Brabant tot de duurste agrarische regio's van Nederland behoren. De gemiddelde agrarische grondprijzen bewogen in de provincie veelal rond of boven de € 100.000 per hectare, waarmee Brabant duidelijk tot de hogere categorie behoort. Landelijke kwartaalrapportages bevestigen dit beeld: in het eerste kwartaal lag de Brabantse gemiddelde grondprijs op ongeveer € 102.100 per hectare, terwijl de bandbreedte in het vierde kwartaal varieerde tussen € 86.600 en € 117.200 per hectare.

De hoge prijsniveaus worden gedreven door structurele schaarste, een sterke vraag vanuit melkveehouderij en akkerbouw, en de noodzaak voor ondernemers om extra grond te verwerven in verband met strengere mest- en emissieregels. Stoppersregelingen, zoals de Lbv, leiden niet tot prijsdalingen: vrijgekomen percelen worden snel opgenomen en vergoedingen worden regelmatig herbelegd in grond. Hierdoor blijft de markt in Noord-Brabant krap en concurrerend, met blijvend hoge hectareprijzen en een stabiele tot stijgende vraag naar grotere aaneengesloten percelen.

Kaart 1 Agrarische grondprijs naar provincie, 4e kwartaal 2025
Bron: Kadaster en Wageningen Social & Economic Research

2.2 Effect op de grondbank

De voortdurende stijging van de agrarische grondprijzen heeft tot gevolg dat grondverwerving financieel steeds uitdagender wordt. Dit onderstreept het belang van de grondbank als instrument om kansen tijdig te benutten en de realisatie van waterschapsopgaven niet te laten stagneren.

De inzet van de grondbank vindt plaats binnen de kaders van de Grondstrategie WBP 2022-2027, zoals vastgesteld door het algemeen bestuur op 18 november 2022. In deze grondstrategie is vastgelegd hoe het waterschap omgaat met het beschikbaar krijgen van gronden voor de realisatie van zijn opgaven en hoe daarbij wordt gepositioneerd ten opzichte van de grondmarkt. De grondstrategie gaat uit van een opgavegestuurde en doelgerichte inzet van de grondbank, waarbij het waterschap een actieve maar beheerste rol inneemt op de grondmarkt. Dit betekent dat het waterschap niet generiek meebeweegt met marktontwikkelingen, maar per situatie en per doel een bewuste afweging maakt. Daarbij staat steeds de vraag centraal in hoeverre grondverwerving noodzakelijk is voor het realiseren van de vastgestelde waterschapsdoelen en welke instrumenten daarbij het meest passend zijn.
In een marktsituatie met structureel hoge en stijgende agrarische grondprijzen, zoals die zich momenteel in grote delen van het beheergebied voordoet, wordt conform de grondstrategie niet automatisch volledig meegegaan in de markt, maar per verwervingssituatie afgewogen in welke mate marktconforme aankoop wenselijk en verantwoord is.

Deze afweging vindt plaats aan de hand van onder meer:

- het doel van de grondverwerving (bijvoorbeeld waterveiligheid, klimaatadaptatie, KRW doelstellingen of natuurontwikkeling);
- de urgentie en fase van de opgave (korte termijn realisatie versus langslepend gebiedsproces);
- de beschikbaarheid van alternatieve instrumenten, zoals vrijwillige kavelruil, zelfrealisatie, tijdelijke gebruiksrechten of inzet van beschikbare strategische gronden;
- de strategische betekenis van het perceel binnen een gebied, mede in relatie tot ruilmogelijkheden.

Conform de Grondstrategie WBP 2022-2027 wordt de grondbank in eerste instantie ingezet ter ondersteuning van vrijwillige en stimulerende instrumenten. Verwerving tegen marktprijzen kan daarbij noodzakelijk zijn om cruciale gronden tijdig veilig te stellen en de voortgang van essentiële waterschapsopgaven niet te blokkeren. Tegelijkertijd wordt nadrukkelijk gestuurd op doelmatigheid, beheersing van financiële risico's en het voorkomen van onnodige verdringing op de grondmarkt.
De grondbank fungeert daarmee als een strategisch afwegingsinstrument, waarmee het waterschap bewust kan bepalen waar en wanneer het mee beweegt met de markt en waar alternatieve routes worden benut. Deze werkwijze sluit aan bij het uitgangspunt uit de grondstrategie dat publieke middelen doelgericht en opgavegericht worden ingezet, met oog voor de dynamiek van de grondmarkt én de maatschappelijke verantwoordelijkheid van het waterschap.

3. Stand van zaken grondbank

3.1 Eindstand grondbank 2025

Het afgelopen jaar is het krediet van de grondbank tijdens de behandeling van de BuRap 2025 verruimd naar € 100 miljoen. In onderstaande tabellen is de stand per 31 december 2025 weergegeven ten opzichte van 1 januari 2025. In tabel 1 is de financiële ruimte weergegeven, in tabel 2 de omvang van de grondbank in hectares en tabel 3 het overzicht van de belasting van de grondbank per district.

Grondbank	Realisatie	Realisatie	Verplichtingen	Realisatie + verplichtingen	Restant krediet (vrije ruimte)
Krediet	1-1-2025	31-12-2025	31-12-2025	31-12-2025	31-12-2025
€ 100.000.000	€ 53.926.898	€ 59.464.798	€ 77.517	€ 59.542.315	€ 40.457.685

Tabel 1 Weergave beschikbaar krediet grondbank

Grondbank	ha	ha			
	1-1-2025	31-12-2025			
Inrichtingsgrond	242	236			
Strategische gronden	378	416			
Totaal	**620**	**652**			

Tabel 2 Weergave belasting grondbank in hectares

Naam en dossiernummer P8	aantal m² inrichtingsgrond	aantal m² strategische grond	Geregistreerde verplichting bedrag	Werkelijk factuurbedrag	Geregistreerde vpl te verrekenen opbrengsten via grondbank	werkelijke ontvangst opbrengst
Totaal Beneden Aa	928.806	1.514.443	€ 10.409,50	€ 22.909.320,81	€ -	€ 814.483,05
Totaal Boven Aa	655.571	1.307.825	€ 12.177,74	€ 18.356.966,37	€ -	€ 149.787,20
Totaal Hertogswetering	129.520	610.160	€ 25.296,30	€ 8.002.226,49	€ -	€ 67.290,00
Totaal Raam	649.266	728.855	€ 378.302,84	€ 11.486.182,20	€ 348.669,00-	€ 258.338,16
Controle U4 31-12-2025	**2.363.163**	**4.161.283**	**€ 426.186,00**	**€ 60.754.696,00**	**€ -348.669,00**	**€ -1.289.898,00**

Tabel 3 Overzicht belasting grondbank per district

Toelichting:

- De totale lasten op de grondbank (Realisatie + Verplichtingen) bevatten naast de aankoopprijs ook de aankoopkosten (notaris, kadaster, taxateur, bodemonderzoek etc). Opbrengsten uit verkoop/ruiling en bijdragen van derden zijn in mindering gebracht.
- De verplichtingen (geplande transacties) bestaan uit diverse (kleinere) geplande transacties welke reeds bestuurlijk zijn goedgekeurd en waarbij gronden worden verworven/afgestoten en compensatiegronden worden ingezet.

3.2 Mutaties 2025

Gedurende het jaar vinden er diverse transacties plaats waarbij o.a. inrichtings- en strategische gronden worden aangekocht, zakelijke rechten worden gevestigd en strategische gronden worden ingezet en geruild tegen inrichtingsgronden. De mutaties van de grondbank bestaan hierdoor zowel uit doorboekingen naar projecten, aankopen, verkopen, vestigen van zakelijke rechten en ruilingen. De aantallen in de bovenstaande tabellen lopen niet synchroon met de aantallen van de transacties en doorboekingen, doordat rapportage op basis van besluitvorming

wordt opgesteld en de boeking op de grondbank pas bij notariële afhandeling plaatsvindt. Op het moment van besluitvorming

Transacties:
In totaal zijn er in 2025 100 transacties tot stand gekomen, waarbij ca. 101 ha is verkocht/ in gezet bij ruilingen, ca. 210 ha is aangekocht en 9 zakelijke rechten zijn gevestigd. Het totaal aantal transacties en het totaal aangekochte oppervlak is hiermee nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van vorig jaar.

Overboeking naar projecten:
In het boekjaar 2025 is ca. 94 ha aan inrichtingsgronden doorgeboekt naar de projecten voor een bedrag van € 9.073.512. Dit is bijna een verdubbeling van het aantal ha ten opzichte van vorig jaar.

Bedrag	m² inrichting	Project	Project Omschrijving
€ 158.705,55	35.435	I1005711	Raam EVZ NVO vismigratie
€ 32.882,53	17.550	I1021301	NNP Wijboschbroek
€ 148.126,30	12.200	I1037501	NVO de Vlier 2
€ 72.997,33	11.258	I1037801	NVO Cluster Koningsvliet
€ 11.066,55	2.405	I1037901	NVO Kleine Wetering
€ 72.424,55	8.700	I1027701	NVO de Vlier Opl&Vismigratie
€ 60.493,32	10.510	I1025402	BHS Campagnebeek
€ 171.018,36	15.044	I1031301	EVZ/NVO Leijgraaf het Schoor
€ 792.223,79	76.926	I1030401	EVZ Meerkensloop
€ 3.392.528,77	355.125	I1038901	NNP Sang en Goorkens
€ 91.213,51	20.029	I1032701	NVO Sambeekse Uitwatering
€ 804.020,27	35.738	I1023802	HWBP Ravenstein Lith Uitvoering Dijk
€ 666.339,52	97.450	I1021101	Uitvoeringsprogram Guldenland
€ 1.854.305,87	148.987	I1036701	Aa dal Noord Erp
€ 75.971,01	4.133	I1005201	Aa dal Zuid
€ 62.049,30	4.630	I1031301	EVZ/NVO het Schoor
€ 471.755,70	66.567	I1025101	Blauwe Poort F2
€ 135.389,66	12.990	I1031901	NVO Wambergsebeek
€ 9.073.511,89	**935.677 m²**		**Alle projecten**

Tabel 4 Overzicht van overboekingen naar projecten

Resultaat op transacties uit de grondbank:
In het boekjaar 2025 is een boekwinst gerealiseerd van € 1.068.524 bij transacties vanuit de grondbank.

Gemiddelde boekwaarde:
De gemiddelde boekwaarde van de percelen die op de grondbank zijn geboekt bedraagt ca. € 9,13/m2 (incl. Notaris-, kadaster en bijkomende kosten). De gemiddelde boekwaarde is ten opzichte van vorig jaar nagenoeg gelijk gebleven. Dit komt doordat de strategische percelen, die dit jaar zijn ingezet, voornamelijk bestonden uit recent aangekochte percelen. De gronden die de grondbank nu belasten bestaan deels uit gronden die langere tijd geleden zijn aangekocht. Deze percelen hebben een relatief lage boekwaarde, waardoor de gemiddelde boekwaarde beperkt is gestegen.